13
22 M
22

Digitized by Google

AVGVSTINI
BARBOSÆ,
I.V.D. LVSITANI,
PROTONOTARII APOSTOLICI,

OLIM S. CONGREGATIONIS INDICIS CONSVLTORIS,
& inſignis Eccleſiæ Vimaranenſis Theſaurarij maioris,

NVNC-VERO EPISCOPI VGENTINI, ET A CONSILIIS
D. PHILIPPI IV. Hiſpaniarum Regis Catholici,

COLLECTANEA DOCTORVM,
TAM VETERVM QVAM RECENTIORVM.

IN IVS PONTIFICIVM VNIVERSVM.

TOMVS SECVNDVS.

IN QVO

TERTIVS ET QVARTVS DECRETALIVM LIBRI
continentur.

Præfixi ſunt INDICES, Auctorum, Librorum, Titulorum, & Capitulorum; nec-non Capitulorum, & Legum incidenter diſcuſſarum, percommodi.

Vltima editio ab ipſomet Auctore aucta, recognita & à mendis expurgata.

LVGDVNI,
Sumpt. PHIL. BOREE, LAVR. ARNAVD, & PETRI BORDE.

M. DC. LXIX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Domus Romanæ Cleric. Regul. Ministr. Infirmij.

COLLECTANEA DOCTORVM,

IN LIBRVM TERTIVM DECRETALIVM.

De Vita, & honeſtate Clericorum.

TIT. I.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Guillelm. Durand. *in ſpeculo iuris, lib. 4. ſub hoc tit.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 173. Petr. de Rauen. *in compend. iur. Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 93. Bernard. Compoſt. *in breuiario iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Pontif. à pag.* 358. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zipæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag.* 141. Caniſ. *in ſumm. iuris Canonici,* Caſarel. *in erotem. eiuſdem iuris,* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia huius tit. latè Campanil. *in diuerſorio iuris Canon rubr.* 4. Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 11. Carol. de Graſſis *de effect. lib. clerical. in præ lud. à num.* 25.

SVMMARIVM.

1 *Populus à Clero diuiſus eſſe debet quando celebratur.*

2 *Laicis non eſt permiſſum Sacerdotum, & Cleri locum ingredi.*

3 *Laicis permiſſum non eſt in choris, & capellis Eccleſiarum exiſtere, quia confabulantur & deuotionem impediunt.*

4 *Diſpoſitio puniens præſumentem aliquid, non comprehendit eum, qui id bona fide ignoranter, & imprudenter facit.*

CAP. Vt Laici. I. *Ex Conc. Magunt.*

1 QVando ſacra, ſeu diuina Officia celebrantur, Clerici in Choro per cancellos diuiſo debent ſtare ſeparati, vt aut Laici non præſumant ſtare, vel ſedere ſecus Altare inter Clericos, ſed eis ad orandum tantùm, vel communicandum liceat in locum, qui dicitur Sancta Sanctorum, intrare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Anchar. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Cened. *collect.* 45. Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 1. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 353. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. deſumitur ex Conc. Maguntino *c.* 13. vt referunt Burchard. *lib.* 3. *Decret. c.* 102. Iuo *part.* 2. *c.* 137. Verùm huius text. verba fuiſſe malè conſcripta, & peiùs attributa Conc. Maguntino, aduertit Colluſitanus noſter Ferdin. Paëz *in repet. c. Miſſas, de conſecrat. diſt.* 1. *n.* 49. ſunt enim, vt ipſe ait, Conc. Turonenſis II. *c.* 4. *vol.* 2. *Conciliorum,* cuius verba referuntur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 1. *tit.* 1. *c.* 1.

Vel ſedere inter Clericos, &c. Notatur ad hoc quòd 2
non eſt permiſſum laicis Sacerdotum, & Cleri locum ingredi, vt per Henriq. *in ſumm. lib.* 9. *c.* 25. §. 9. *in fine, lit. I.* & Bonifacium II. idipſum conſtituiſſe refert Illeſcas *en la hiſtoria Pontifical. p.* 2. *lib.* 3. *in eius vita, fol.* 98. quòd adeò olim obſeruabatur, vt nec Theodoſ. Imperatori Ambroſius voluiſſet permittere ingredi intra cancellos, vbi Clerici pſalmodiãt, prout referunt Hiſtor. Tripart. *lib.* 9. *c.* 30. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verb. Chorus.* Hieronym. Roman. *de Republ. Chriſtiana lib.* 4. *c.* 2. *propè fin.* Pined. *in vita D. Ioan. Baptiſtæ, lib.* 1. *art.* 1. *c.* 8. *pag. mihi* 150. Nulli igitur Laicorum ibi cum miniſtris Altaris locum eſſe, dicit text. *in præſenti,* Guillelm. Durand. *de modo gener. Concil. celebr. rubr.* 55. *n.* 3. itavt nec quidem admitteretur patronus, vt ex mente S. Congr. reſpondit Rot. *in vna Valentina Capellæ* 5. *Martij* 1599. coràm Iuſto; quinimò nec Subdiaconi olim admittebantur, *c. non oportet* 23. *diſt.* hoc verò intelligitur de loco ad effectum ſedendi, vel ſtandi cum ipſis miniſtris; ſecùs verò ad effectum recipiendi ſanctiſſ. Euchariſtiæ Sacramentum, vel orandi, vt declarat Abbas *in præſenti, ſub n.* 3. *ad fin. verſ. nota,* Panin. *de viſit. part.* 2. *quæſt.* 8. *num.* 36. *verſ. ad orandum tamen.*

Vnde Nauar. *de Oratione, cap.* 18. *num.* 72. *cum ſeqq.* 3
infert eodem modo laicis permiſſum nõ eſſe in Choris, & Capellis Eccleſiarum exiſtere, quia confabulantur, & deuotionem impediunt, quod & cautum eſt in Concil. Bracharen. IV. *Act.* 5. *cap.* 25. Grauiter in tales grauis, Sanctus & Doctus inuehitur Epiſcopus Ambroſ. *lib.* 3. *de Virg.* Maxima, inquit, eſt virtus tacendi, præſertim in Eccleſia: an quicquam eſt indignius, quàm oracula diuina circumſtrepi ne audiantur, ne credantur, ne reuelentur, circumſonare Sacramenta confuſis vocibus, vt impediatur Oratio pro ſalute deprompta omnium? vnde illud exemplum proditur Alexandro ſacrificante Macedonum Rege paruulum barbarum, qui ei lumen accenderet, excepiſſe ignem brachio, atque aduſto corpore manſiſſe immobilem,

nec dolorem prodidiſſe gemitu, nec tacito pœnam indicaſſe affectu: tanta io puero barbaro fuit diſciplina reuerentiæ, vt naturam vinceret, atque ille non Deos, qui nulli erant, ſed Regem timebat. Et tu in miniſterio Dei gemitus, excreatus, tuſſis, riſus abſtine. Frequens ſermo eſt, cùm plurima ranarum murmora religioſæ auribus plebis obſtreperent, Sacerdotem Dei præcepiſſe vt conticeſcerent, ac reuerentiam ſacræ deferrent orationi; tunc ſubitò circumfuſos ſtrepitus quieuiſſe. Silent igitur paludes, homines non ſilebunt? & irrationale animal per reuerentiam recognoſcit quod per naturam ignorat; hominum tantam eſſe immodeſtiam, vt plerique deferre neſciant mentium religioni, quod deferunt aurium voluptati. Hæc Ambroſ. Magna etiam vituperatione illos eoſdem in templo immodeſtos reprehendit S. Baſil. *hom.* 1. in *Pſalm.* 28. exponens verſum 9. *Et in templo eius omnes dicent gloriam.* Et Beatus Auguſtinus *ſerm.* 251. *de tempore*, B. Cæſar. Arelaten. *ſerm.* 11. S. Ioan. Chryſoſt. *homil.* 38. *ad populum Antiochen.* ab hoc in Eccleſia ſilentio matrem ſuam Nonnam *orat.* 19. laudat S. Greg. Nazianz. Quare antiquitus, ait S. Clemens *lib.* 2. *c.* 61. & 8. *conſtit. Apoſt. c.* 11. & *epiſt.* 1. *ad Iacobum fratrem Domini*, quidam ex Diaconis in templo inambulabant, contemplantes viros, & mulieres, ne quis fieret ſtrepitus, ne quis nutus faceret, aut muſſitaret, aut dormitaret. Oportet enim, ait, in Eccleſia accuratè, ſobriè, vigilanter manere, attentas aures habentem ad Domini ſermonem.

4 *Præſumant.*] Ex propria huius verbi ſignificatione colligitur diſpoſitionem punientem aliquid præſumentem non comprehendere eum, qui in bona fide ignoranter, aut imprudenter, ſiue inaduertenter facit, ſecundùm Nauar. *in c. accepta, de reſt. ſpol. oppoſ.* 8. *n.* 33. & *de datis, & promiſſis, n.* 35. *verſ. audeat, ſiue præſumat*, Auendan. *de exequendis mādatis, lib.* 1. *c.* 4. *n.* 38. *verſ. verum ſicut pœna.* Cened. *d. collect.* 46. *n.* 3. vbi etiam tenet quod hac ratione laicus inaduertenter, aut animi ſimplicitate, & ſine dolo, & malitia ingrediens chorum, dum diuina Officia celebrantur, non dicitur contrauenire deciſioni huius text.

SVMMARIVM.

1 *Clerici arma portantes & vſurarij excommunicari debent.*
2 *Arma clericorum ſunt orationes, & lachryme.*
3 *Clerici deferre arma non poſſunt.*
4 *Armorum appellatione quæ veniant, remiſſiuè.*
5 *Arma ex iuſta cauſa poterunt clerici portare, veluti ſi per loca periculoſa iter faciant.*
6 *Clerici arma portantes non poſſunt illis ſpoliari per Iudices ſæculares.*
7 *Laicalis poteſtas, ſeu familia an poſſit capere clericum repertum cum armis, aut delinquere paratum, oſtenditur.*
8 *Clericus itinerans poteſt arma portare pro ſua defenſione.*

CAP. Clerici. II. *Ex Concil. Pictauien.*

1 CLerici arma portantes, & vſurarij excommunicati debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anch. Hoſt. Butr. Panorm. Henric. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Cened. *collect.* 7. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 1. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 353. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 1. *c.* 2.

Clerici arma portantes, &c.] Cùm clericorum arma 2
ſint orationes, & lachrymæ, *c. fin.* 36. *diſt. cap. porrò* 16. *q.* 3. *c. commemior, cap. non pila*, cum aliis 23. *q.* 8. Lup. *in tract. de bello, & bellator. §. habeas, ſub n.* 1. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.* 371. *n.* 4. *in* 1. *edit.* & *reſolut.* 314. *in* 2. *edit.* Molin. *de brachio Regio, c.* 18. *n.* 42. Carolus de Graſſis *de effectib. clerical. effectu* 20. *n.* 4. Giſbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſticorum vita, l.* 3. *c.* 55. *in fine.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina*
clericali. §. 18. *n.* 9. Vnde alia deferre arma non poſ- 3
ſunt, vt per Abb. *hic n.* 1. Cott. *in memorabil. verbo armorum, verſ. notabis*, Decian. *tract. criminal. lib.* 7. *c.* 3. *n.* 23. & 24. Couarr. *practic. c.* 33. *n.* 7. & *lib.* 2. *variar. c.* 20. *verſ. penult.* Palat. *in repet. c. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab.* 2. §. 1. *n.* 13. Tiraquel. *de iudicio in rebus exiguis, verſ.* 21. *fol.* 35. Farinac. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 108. *n.* 21. *cum ſeqq.* in beneficiis id ipſum tradit Azor. *inſtitut. moral. p.* 3. *lib.* 8. *c.* 15. *verſ. prohibetur*, quòd ſi contempſerint, erunt excommunicandi, vt habetur *in hoc text.* & tenent *hic* Abb. *n.* 9. & Bald. *n.* 9. quos refert, & ſequitur Bellet. *d. §.* 18. *n.* 8. *verſ. quòd ſi.* Aloyſ. Ricc. *d. reſol.* 314. *n.* 3. Carol. de Graſſis *d. effectu* 20. *n.* 8. præcedente ſcilicet ſententia, vt per citatos à Cened. *ad Decretal. collect.* 7. *n.* 14.

Armorum autem appellatione quæ veniant tradunt 4
Rebuff. *l. armorum* 41. *ff. de verb. ſignif.* Montalu. *in repet. verbo arma, fol.* 11. *col.* 1. *ad finem.* Bonif. *in peregrin. verbo, armatura, fol,* 56. Auendan. *in diction. verbo armaduras, fol.* 173. Placa *de delictis, lib.* 1. *c.* 8. *à n.* 3. Cened. *ad Decretal. collect.* 7. *n.* 7. latè Decian. *in tract. crimin. lib.* 8. *c.* 2. *per totum.* Bellet. *d. §.* 18. *à n.* 11 Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub.* 4. *n.* 22. Carol. de Graſſis *d. effectu* 20 *à n.* 46.

Verùm ſi ſubſit iuſta cauſa, poterunt Clerici arma 5
portare, veluti ſi per loca periculoſa iter faciant ad terrorem latronum, vt per gloſſ. *hic verbo Clerici*, & Bald. *num.* 2. ac Abb. *n.* 8. Socin. *reg.* 30. *limitat.* 6. Menoch. *de arbitr. caſu* 394. *numero* 58. Decian. *d. cap.* 3. *num.* 34. Farin. *d. quæſt.* 108. *n.* 110. Bellet. *d. §.* 19. *n.* 15. Vel ſi eſſent in obſidione, aut haberent inimicitias, aut ex aliqua iuſta alia de cauſa, Bald. *hic numero* 7. Iacob. de Graſſis *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 3.

Vtrùm autem Clericus portans arma, præcipuè ſi 6
ſint proditoria, offenſiua, vel aliter iure, aut ſtatuto Principis ſæcularis prohibita, poſſit illis per ſæculares iudices ſpoliari? quæſtio à noſtris ſæpè agitata, in qua pars negatiua verior eſt ex dictis ad *cap. quæ in Eccleſiarum, n.* 2. & *ad cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, n.* 6. *ſup. de conſtitut.* Nam vbi nulla delicti forma, vel præſumptio in flagranti deprehenditur, ſpoliare clericum armis cognitionis eſt, cùm in multis caſibus portare arma ſibi liceat, & dato, non verò conceſſo quòd ageretur de ſtatuto publicam concernente vtilitatem, & de lege ciuili generali, & fauorabili Reipublicæ, nec contraria ſacris Canonibus, etiam hoc caſu ad obſeruantiam talium ſtatutorum (quæ re vera Clericos ſaltem quoad vim coactiuam ligare nòn poſſunt, vt dixi *d. cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, à num.* 3.) per iudicem Eccleſiaſticum ſunt cogendi, gloſſ. *verbo neceſſitatis, in c. generaliter* 16. *quæſt.* 1. Rip. *de peſte tit. de remed. ad conſeruandam vbert. n.* 236. itaque coactio pertinebit ad iudicem Eccleſiaſticum, ac proinde clerici non poterunt per laicum armis ſpoliari, vt optimè probant Alderan. Maſcard. *de generali ſtatutorum interpretat. concluſ.* 1. *num.* 241. Marta *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 7. *num.* 20. Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubric.* 4. *num.* 19. Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi cap.* 13.

Digitized by Google

c.13.§.12.n.3.Marc.Anton. Genuen.*in pract. Archiep. Neapolit.c.74.n.6.* Madius *in tract. de ſacris Ordinibus c.14.n.21.*Duar.*in Bullæ Cœnæ lib.2.can.12.q.11.n.91.* Bonacin. *de legibus diſp.1.q.2.punct.1.§.1.n.2.* & me citato in hoc loco Diana *reſol. moral.p.1.tr.2. reſol.9.* Quicquid dicant Greg. *l.46. tit.6. p.1.* Couar.*pract. c.33.& lib.2.var.c.fin.n.vlt.*Palat.*in repet.c.per veſtras, de donation.inter virum, notab.2.§.1.n.13.* & alij citati per me *ad c. in audientia 25. de ſentent. excom.* & per Carol. de Graſſis *de effectibus cleric.effectu 1.n.862.*

7 An poteſtas laicalis, ſeu eius familia poſſit capere clericum repertum cum armis, aut delinquere paratū, vide Doctores citatos per me ad *c.vt famæ 35. n.5.de ſentent.excomm.*& per Dianam.*reſol.moral.p.1.tract.2. reſol.* 10. & per parentem meum *in Remiſſion. ad Ordin.Regiā Luſit lib.2.tit.1.§.29.n.1.*vbi *n.2.*poſt Nau. & Cened. agit de monacho reperto in flagranti delicto.Reſolutio autem illa ab aliquibus tradita, vt valeat laicalis poteſtas detinere illos ſpatio viginti horarum. vnde prodierit non reperitur, non enim à iure, quippe quòd illo attento apparet contrarium verius, *in d.c vt famæ*; neque præterea à gloſſa aliqua, quamvis Steph. Aufrer.*in .de poteſtate ſæculari in Eccleſiaſt fallēt. 12.verſ.quartò in clerico.ſub n.14.*& Oliban.*de iure fiſci,c.14.n.140.* adducant gloſſam ad eam comprobandam ſententiam *in c.cùm non ab homine,de iudic.*ipſe re vera nullum ſcribit verbum de detentione iſta per viginti horas: non effugiet ergo cenſuram laicalis poteſtas, ſi cùm potuiſſet incontinēti ducere, vel dare vinculis, etiam breuis temporis interſtitio mancipaſſet, refert me citato in hoc loco Diana *d.tract.2.reſol.11.*

8 *Et vſurarij.*]De Clerico vſurario, vide quæ dixi *ad c.præterea 7.infrà de vſuris,pag.277.*

9 In gloſ.*Clerici arma*,ibi,*intellige ſi per loca periculoſa tranſitum faciant*,&c.]Notatur ad hoc, quòd Clericus itinerans poteſt arma portare pro ſua defenſione, & vt reſiſteret latronibus, plures per Carol.de Graſſis *d.effectu 20.à n.33.*vbi *n.ſeqq.* alios recenſet caſus.

SVMMARIVM.

1 *Presbyter habens populum, debet habere clericum, qui ſecum cantet, & in aliis hic expreſſis eum iuuet.*

2 *Parochus debet habere clericum, qui ſibi in Miſſa deſeruiat.*

3 *Celebrare ſine miniſtro eſt peccatum mortale.*

4 *Fœmina non poteſt ſeruire Clerico celebranti.*

5 *Fidei rudimenta, ac Chriſtiana doctrina pueris, Dominicis, & aliis feſtiuis diebus edocenda.*

Cap. Vt quiſque. III.

Ex Concil. Matic.

1 PResbyter habens parochiam, debet habere clericum, qui ſecum cantet epiſtolam, & lectionem legat, qui poſſit ſcholas tenere, & admonere patres, vt mittant filios ad diſcendam doctrinam Chriſtianam in Eccleſia, quos ipſe cum omni caſtitate erudiat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſt. Anch. Henric. Butr. Panor. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Cened.*collect.63.* Viuian.*in ration.lib.3.iur. Pont.pag.2.* Alagona *in compend.iur. Canon. pag.353.* remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1.* refertur à Burchar. *lib.2. Decret.c. 56.* Iuo *p.6. c.152.*& refertur ab Anton. Auguſt.*collect.1.Decret. lib.3.tit.1.c.7.*

2 *Clericum habeat, qui ſecum cantet.*] Notatur ad hoc, quòd Sacerdos parochus Clericum habere debet, qui ſibi deſeruiat, cùm non poſſit ſolus Miſſarū ſolemnia, vel alia diuina officia ſine miniſtri ſuffragio celebrare, vt per Rebuff.*in tract.congruæ portionis,n.65.*Cened.*d. collect.63.n.1.*Cauāler.*dec.498.n.1.*Vnde Eccleſiā non debere dedicari niſi tantùm aſſignetur quod duobus ſufficiat, tradunt Caſſad. *deciſ.19.de præben.*Rot.*deciſ. 56.n.10.p.2.diuerſ.* & ideo excuſari nō poſſunt à mor- 3
tali peccato, qui Miſſam ſine miniſtro celebrant, quia faciunt contra præſcriptū Eccleſiæ in re graui, vt per Barthol.ab Angel. *dialog.5.de Miſſa* §.408.quem refert, & ſequitur Bonacin.*de Sacramē.diſp.4.q.vlt.puncto 9.n.33.*qui quidē miniſter maſculus eſſe debet, vt 4
patet ex communi Eccleſiæ vſu, fœminā namque Sacerdos adhibere non poteſt, Barthol.ad Angel.*d.dialog. 5.§.407.*& *409.*Soar.*de Sacrament.diſp.87.ſect.1.*Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.29.n.163.*Poſſeuin. *de officio Curati de ſacrific.c.2.n.9.*quos refert, & ſequitur Bonacin.*d.punct.9.n.32.*aduertēs magis indecens, & periculoſum eſſe fœminā adhibere, quàm ſine miniſtro celebrare, Azor.*inſtit.moral.p.1.lib.10.c.19.*Hēriq.*in ſum.lib.9. de Miſſa c.30.§.1.*Ægid.de Coninch. *q.83.art.4.n.264.*Steph.Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.1. lib.3.c.21.n.2. & 3.*vbi refert ex Sylueſt.& Tabien.aliquādo ſummū Pont.cōcedere priuilegium vt moniales in caſu neceſſitatis per feneſtellā, Altari propinquā, Sacerdoti adminiſtrent, refert Illuſtriſſim. D. Roderic.à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus, *in c.non liceat.31.n.3.diſt.23.*

*Vt filios ſuos ad Fidem diſcendam mittant ad Eccle- 5
ſias.*] Nouè Concil. Trid.*ſeſſ.24.de reform.c.4.in fine,* aduertit Epiſcopos vt ſaltē Dominicis, & aliis feſtiuis diebus pueros in ſingulis parochiis Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & parentes, diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, doceri curent: ad cuius maiorem obſeruationem emanauit conſtitutio Pij V. incipien. *Ex debito Paſtoralis officij, die 6.Octobr.1572.*& de materia, ac intellectu illius decreti Conc. Trid.& prædictæ Pij V.conſtitutionis, vide Prax.Epiſc.*p.1.verbo doctrina Chriſtiana,§.2.& 3.*Cened.*d.collect.63.n.4.& 5.* Aloyſ. Ricc. *in deciſionibus Curiæ Archiepiſc. Neapol. deciſ.22 p.1.* Campanil.*in diuerſorio iuris Canonici rub. 11.c.14.n.8.*Piaſec.*in praxi Epiſcop.p.2.c.3.n.19.*quorum aliquos refero, & explico ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.3.alleg.76.n.37.*

Quas autem orationes, & an illas explicitè credere, & de memoria ſcire teneamur Chriſti fideles, vide Simanch. *de cathol. inſtit. c.28.ex n.8.* Sebaſt. Medic.*in ſum.virt. tit.de fide q.18.* Penia *in direct. Inquiſit.p.1. ſchol.18.in q.3 de fide explicitè habenda,* Petr. à Nauar. *lib.2.de reſtit.c.4.n.210.tom.2.*& alios citatos per Cened.*ad Decretum collect.6.n.1.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus, qui comam nutrit, excommunicandus eſt.*

2 *Clericis prohibuit comam nutrire ſub anathematis pœna Anacletus Papa omnium primus.*

3 *Clerici comā nutriētes peccant mortaliter, & abſolutio Sacramētalis illis denegari poteſt, intellige, vt ibi.*

4 *Clerici peregrini vti poſſunt veſtibus breuioribus, & comam amplius ſolito laxare.*

Cap. Si quis. IV. *Greg.* VIII.

CLericus qui comam nutrit, excommunicandus 1
eſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Butr. Panor. Bald. Io. à Capiſtrano, Viu. *in*

ration.lib.3.iuris Pontif.pag.2. Alagon.*in compend.iuris Canonici,pag.*354. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*2. refertur ab Anton.Auguſt.*collect.* 1. *Decretal.lib.3.tit.*1. *cap.3.*

2 Anacletus Papa omnium primus ſub anathematis pœna prohibuit Clericis comam nutrire, vt teſtatur Illeſc.*in hiſtoria Pontif. p.*1.*lib.*1.*c.*7.& 14.Menoch.*de arbitr.caſu* 392.*n.*26.Ego ipſe *de officio & poteſt.Epiſc. p.*2.*alleg.*9.*n.*10.Carol.de Graſſis *de effectu cleric. effectu* 37.nam eam nutrientes peccant mortaliter. Syluest. *in ſumma, verb. Clericus* 2.*n.*2. Bernard. *in pract.c.*70. *aliàs* 79.*in fine,in nouiſſim.edit.* Alber. Trot.*de vero, & perfecto clerico,lib.*2.*c.*39.*n.*6. Rebuff. *in praxi benefic. tit.de forma lit. conſ.n.*32. Camill.Borrell.*in ſumma omnium deciſ. tit.*11. *n*.44. & ideo abſolutionem Sacramentalem ilis negari, vel differri poſſe, tenuerunt Franc. Blanc.*in p.*1.*del memorial, verſ. el nono caſo,* ibi, *item los Eccleſiaſticos barbados, fol.*13. *col.*1. Nauar. *in tract de oratione,c.*18. *n.* 77. quod intellige ſi monitus generaliter,vel ſpecialiter perſeueret,tunc enim propter inobedientiam, & contumaciam dignus eſt excommunicari,& peccat mortaliter, vt aduertit Sayr. *in claui Regia lib.*3.*c.*7.*n.*25.

3 In gloſſ.*Relaxauerit,* ibi,*niſi ex iuſta cauſa.* Quæ autem ſint iuſtæ cauſæ, ob quas clericus excuſari poſſit ſi habitum clericalem non geſtauerit, oſtendi *d.allegat.*9. *n.*16.*cum ſeqq.* Et quoad religioſos aduertit Fr. Emman.*quæſt.Regular.tom.*2 *q.*76. *art.*6. *verſ. ſecundò notandum*, illos nullam incurrere cenſuram ob honeſtam demiſſionem habitus, qualis eſt quæ fit iuſta de
4 cauſa. Et clericos peregrinos poſſe vti veſtibus breuioribus, imo & habitum clericalem mutare,ac etiam deponere, ſi ex delatione illius iuſta eſſet cauſa timoris,tenet Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 1. *n.*1174.Bellet.*diſquiſit.cleric p.*1. *tit. de diſciplina clericali*,§.16.*n.*15.& plures alij, quos refero *d.allegat.*9. *n.*21.ac etiam comam amplius ſolito laxare, vt dicit hæc gloſſa,referens quòd cùm quidam reprehenderetur à Papa, quia non deferebat Tonſuram, & comam laxauerat, reſpondit his verſibus:

Tutiùs vt peterem laici ſub imagine Romam,
Fas fuit vt ſinerem luxuriare comam.

Refert Marc.Anton.Gennen.*in praxi Archiep.Neapol. c.*38.*in annot.n.*4.

5 In gloſſ.*Anathema ſit,*ibi,*id eſt,fiat,*ſequuntur Bernard.*d.c.*79. Hippolyt.*in rubr. ff.de falſis,n* 32.Soar.*de cenſur.diſp.*18.*ſect.*3.*n.*19. Illuſtriſſimus D.meus Rodericus à Cunha *in comment.ad cap. ſi quis* 23.*num.* 4. *diſt.*23.*pag.*175.Verùm verba illa,*anathema ſit,* inducere canonem latæ ſententiæ defendunt Tiraq.*in l. ſi vnquam,verbo reuertatur,n.*149.*aliàs num.*180. Ludou. Carbon.*in tract.de legibus,lib.*8.*diſp.*6.*verſ. ſeptima regula,*Soar.*de relig.lib.*2.*de ſuperſtit.c.*18.*n.*4. Monet.*de diſtribut.quotid.p.*3.*q.*7.*n.*31.Coriolan.Capuccin.*de caſibus reſeruat.p.*2.*caſu* 3.*n.*48.*p.*499.

SVMMARIVM.

1 *Clericus neque comam nutriat, nec barbam.*
2 *Concinnatuli, & calamiſtrati à SS. Hieronymo, & Ambroſio ſæpè damnantur.*
3 *Barbam clericis nutrire prohibitum eſt.*
4 *Barbam & coronam tondendi mos quando inceperit, remiſſiuè*, & n.5.

Cap. Clericus j. V.

Ex Concil. Carthag.

CLericus neque comam nutriat, neque barbam. 1
Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc, Collect. Zabar.Bellam.Ioan.Andr. Imola, Anania, Hoſt.Anch. Butr.Henric.Panorm. Bald.Ioan.à Capiſtrano, Viuian. *in ration.lib.*4.*iuris Pontif.pag.*3. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*354. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. & 2.deſumitur ex Concil.Carthag.*ſeſſ.*4.*c.*44.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1.*Decretal.lib.*3.*tit.*1.*c.*4.

Neque comam nutriat.]De hoc dixi *ad cap.ſi quis* 4. *n.*2.& *ſeq.ſup. hoc tit.* Sæpe D. Hieronym. & Ambroſ. cincinnatulos,& calamiſtratos acriter damnant,vt refert Ioan.Baptiſt.Fin.*de regulis iuris,hom.*22. *verſ.cæterùm,*& plura contra illos ſatis eleganter, de more ſuo adducit Illuſtriſſimus Dominus meus Rodericus à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad cap.prohibete* 21. *ex n.* 4. *diſt.*23. *pag.*173. 2

Neque barbam.] Notatur ad hoc quod Clericis barbam nutrire prohibitum eſt,vt per Salzed.*ad Bernard. in pract.c.*79.*verſ. & non ſolùm,in nouiſſ.edit.* Mos autem tondendi Clericis barbam, & coronam quando inceperit, & vnde habuerit originem, referunt Ioan. Bernarti ad Statium *lib.*4. *Thebaidos,pag.*106.Cardin. Cæſar. Baron. *tom.* 5. *annalium Eccleſiæ, anno Chriſti* 398.*pag.*48.Ioan.Pined. *in Iob.c.*1.*verſ.*2.*pag.mihi* 86. Fr. Bernard. de Britto *in monarchia Luſitana,p.*2.*lib.*5. *tit.*2.*fol.*39.*verſo*, Bellet. *diſquiſ. cleric. p.*1.*tit.de diſciplina clericali*, §. 17. *à n.*12. quos refero ego ipſe *de officio,& poteſtate Epiſcopi,p.*2.*alleg.*9.*n.*10. 3 4

Verùm circa hunc text.Salzed.*loco proximè citato* ita ait:*Secundum verò ius Concilij Carthaginenſis,vnde profectum fuit* d.cap.Clericus,*barbas radere,prohibitum eſt, nam,vt ſcribit Andr.ab Exea* in rub.de conſtitut.n.62. *in codice Conciliorum ſic legitur: Clericus neque comam nutriat,neque barbam radat,& rectè,nam lege antiqua ſic præcepit Dominus populo ſuo,Leuitici,*cap.19.*ibi, nec raderis barbam*; *idem etiam præcepit* c. 21. *ad Sacerdotes Aaron verba faciens* (vide circa hoc quæ adducunt Marc.Anton.Marcil.*de Eccleſiaſticis redditib.p.*2.*c.*19. *n.*18. & Carol. de Graſſis *de effectib. cleric. effectu* 37. *n.*3.)Romæ verò,& in multis Orbis partibus conſuetudine receptum eſt vt barba Clericis ſit permiſſa, modò labrum ſuperius radatur, ſicut teſtatur Martin. Nauar. *in manuali confeſſ.c.*25.*n.*110. Menoch.*de arbitr.caſu* 302.*n.*27.Ioan.Pier.*in tract. de barbis à Sacerdotibus portandis.* 5

Cap. Clericus ij. VI.

Ex Concil. Triburien.

CLericus, qui non eſt in ſacris, nec eſt profeſſus religionis, ſi accipiat vxorem, illam non dimittat, ſed coronam ferat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan.à Capiſtrano, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.*3. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 354. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 2. referunt Burchard. *lib.*8. *Decret.c.*79. Iuo *p.*7.*c.*115.& Anton. Aug *collect.* 1. *Decretal.lib.*3. *tit.*1.*c.*6. 1

Probat hic text. Clericum in ſacris Ordinibus non exiſtẽtem poſſe matrimonium contrahere,de quo latè 2
Sanch.

Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 31.* Gutier. *eod. tract. c. 94. n. 19.* Bonacin. *eod. tract. q. 3. punct. 9. n. 1.* & dixi *ad c. 2. qui clerici, vel vouentes, &c.*

3 *Sine gradu.* Intellige *ſacro*, cum gloſ. *in præſenti*, vt per Corſet. *in ſing. verbo accuſatio, incip. An laicus n. 2.* Roder. Corſet. *in quæſtionibus maioratus, n. 34* Couar. *in c. quia nos, n. 4. de teſtam.* vbi gloſſ. communiter receptam dicit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus debet tonſuram deferre, & ſi non vult, poteſt inuitus à ſuo ſuperiore tonderi.*
2 *Clerici comam & barbam nutrientes etiam inuiti tondendi ſunt.*
3 *Beneficium non confertur in inuitum.*

Cap. Clericus. VII. *Alex. III.*

1 Clerici, qui comam nutriunt, & barbam, etiam inuiti à ſuis Archidiaconis ſunt tondendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Anan. Imol. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 4.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 354.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 2. ſub titulo ne Clerici, vel Monachi, c. 6.*

2 Dicit hic text. Clericos comam, & barbam nutriẽtes etiam inuitos tondendos eſſe, vt per Bellet. *diſquiſ. clerical. p. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 17. n. 11.* contra comam nutrientes plura ſatis eleganter de more adducit Illuſtr. D. meus Rodericus à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad c. prohibete. 21. ex n. 4. diſt. 23. p. 173.*

3 In gloſ. *Inuiti*, ibi, *item argum. quod beneficia conferũtur in inuitos.* Nam regulariter eſt beneficium non cõferri in inuitum, vt per Tiraq. *de nobilit. c. 6. n. 40.* Surd. *conſ. 167. n. 15.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo beneficiũ. n. 65.* Cardin. Tuſch. *tom. 1. lit. B. concl. 52.* Thom. de Thomaſſetis *in floribus legum reg. 60.* vbi limitat quando tractatur de publica ſalute, & vtilitate, de quo etiam *reg. 151.*

SVMMARIVM.

1 *Monialium monaſteria frequentans, & monitus non deſiſtens, ſi Clericus eſt, deponitur, ſi laicus excommunicatur.*
2 *Monialium ad monaſteria acceſſus omnibus in vniuerſum iuris prohibitus eſt.*
3 *Regulares ad monaſteria monialium cuiuſcumque Ordinis accedere prohibentur.*
4 *Cenſura per ſtatutũ, aut edictũ Epiſcopale aduersùs adeuntes monaſteria monialiũ, & cũ illis alloquẽtes, comprehendit tam ſubditos, quàm nõ ſubditos.*
5 *Alloquutio cũ monialibus, & acceſſus ad earũ monaſteria, vt permittatur debet adeſſe legitima cauſa.*
6 *Laici poſſũt à iudice Eccleſiaſtico puniri, ſi dũ moniti fuerint, à monaſteriis monialium nõ ſe abſtinuerint.*
7 *Frequentia inducitur ex duabus vicibus.*
8 *Frequentia alloquendi cum monialibus ex quibus vicibus inducatur.*

Cap. Monaſteria. VIII.

1 Clericus qui præſumit frequentare monaſteria monialium ſine rationabili cauſa, arceri debet ab Epiſcopo, & ſi non deſiſtit ſuſpendatur ab officio Eccleſiaſtico, laicus verò excommunicetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pont. pag. 4.* Alagon. *in compend. iuris Canon. pag. 354.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *c. 11.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. c. 8.*

Si quiſquã Clericus. Notatur ad hoc, quòd omnibus in vniuerſum iuris prohibitus eſt acceſſus ad monialium monaſteria, niſi ex iuſta, & rationabili cauſa, vt declarat Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 2. tract. de ſacris monialib. q. 4. art. 1. concl. 1.* Regulares etiam ad monaſteria monialium cuiuſcunque Ordinis accedere prohibentur, per Decretum Sacræ Congregationis ſupra Epiſcopos, & Regulares, ſub datum Romæ Nonis Maij 1590. cuius decreti tenorem, referunt Sorb. *in compendio Mendicant. verbo ingredi monaſteria,* Quarãt. *in ſumma Bullarij verbo Monaſteria monialium, pag. 451. in nouiſſ. impreſſ.* Campanil. *in diuerſorio iuris. Canon. rub. 12. c. 16. n. 43. verſ. Illuſtriſſimi,* vbi refert decretum hoc fuiſſe extenſum ad Regulares Sancti Ioannis Hieroſolymitani per Sacram Congregationem Vicario Neapolitano reſcribentem, & *n. 42.* reſoluit Regulares adeuntes monaſteria monialium abſque Epiſcopi licentia non incidere in pœnam excommunicationis, quam Epiſcopus ſuo edicto propoſuit, ſi habeant ex priuilegio non poſſe ab Epiſcopo excommunicari, provt refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 102. n. 72. & 7.* Illud tamen aduertere oportet, prædictam cenſuram per ſtatutum, & edictum Epiſcopale aduersùs adeũtes monaſteria monialium, & cum illis alloquentes, comprehendere etiã tam ſubditos, quàm non ſubditos accedentes ad monaſteria exempta monialium ſubdita Regularibus, qui non ſubſunt iuriſdictioni Epiſcoporum, exiſtentia intra ſuam diœceſim, provt optimè reſoluit Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 303. n. 23. cum ſeqq.* quod intellige dummodo vetitus fuerit acceſſus ad monaſteria etiam exempta, alioquin generica prohibitio non ſufficiet euntes ad exempta, cum Syluest. Roſel. & Roland. quos refert & ſequitur, reſoluit Campanil. *d. cap. 16. num. 45.* 2 3 4

Sine manifeſta, &c.] Ergo adeſſe debet legitima cauſa, ob quam permittatur alloquutio cum monialibus, & acceſſus ad earum monaſteria, Fr. Ludouic. Miranda *d. art. 1. concl. 1.* & non ſufficit occaſio conſanguinitatis, praxis Epiſcop. *p. 2. verb. Moniales, §. verſ. circa ſecundum,* Stephan. Gratian. *d. c. 393. n. 16.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 102. n. 71.* 5

Per Epiſcopum arceatur, &c.] Ergo laici poſſunt à iudice Eccleſiaſtico puniri ſi dum moniti fuerint, à monaſteriis monialium non ſe abſtinuerint, vt per Bobadil. *in ſua politica, lib. 2. c. 17. num. 50.* quem refero ego ipſe *d. alleg. 102. n. 71.* 6

In gloſ. *Frequentare*, ibi, *ſed frequentia videtur ex duabus vicibus.* Notatur ad hoc, quòd frequentia inducitur ex duabus vicibus, vt per Maſcard. *de probat. cõcl. 424. n. 16.* Et in terminis quòd frequentia alloquendi cum monialibus inducatur ex duabus vicibus, tenent Coſm. *in pragm. ſanct. ad c. frequens, §. quapropter. fol. 54.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. 393. n. 17.* Ego tamen credo meliùs dicendum iſtius frequentiæ declarationem, ſi ea intercedat in hoc caſu, remittendam eſſe iudicis arbitrio, cum Nauar. *in cap. cùm conſideret, verſ. multiplici, n. 23. de pœnit. diſt. 5.* Campanil. *in d. cap. 16. n. 40.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 6. c. 16. à n. 109.* quos refero *d. alleg. 102. n. 70.* adde Ludou. Miranda *d. tract. de ſacris monialib. q. 4. art. concl. 1.* 7 8

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt ſtatuere in Eccleſia certum numerum clericorum ſecundùm ipſius facultates, qui viuant in communi, & contradictores ad hoc compellere, & iſtos in communi viuentes poteſt abſoluere ab communicatione incurſa propter iniectionem manuum in ſocium.*

2 *Religioſorum & mulierum certus numerus is conſtitui debet, qui ex propriis monaſteriorum redditibus, vel conſuetis eleemoſynis ſuſtentari poſſit.*

3 *Canonici extranumerarij an habeant vocem in electionibus Epiſcoporum, remiſſiuè.*

4 *Expenſarum ratio habenda eſt in facultatibus æſtimandis.*

Cap. Quoniam. IX.

1 EPiſcopus, ſi facultates Eccleſiæ ſufficiunt, poteſt ſtatuere certum numerum clericorum, qui viuant in communi, & poteſt compellere contradictores ad hanc obſeruantiam per ſuſpenſionem officij, & beneficij, vel grauiori pœna, non obſtante appellatione, Item ſi quis horum viuentium in communi ſit excommunicatus ob percuſſionem ſocij, poteſt Epiſcopus eum abſoluere, & pœnitentiam illi imponere, dummodo atrocitas facti grauiorem pœnam non expetat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſtienſ. Anch. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iur. Canon. pag. 5.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 354.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* referuntur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 1. c. 10.*

2 *Certum in eis valeatis,* &c.] Certus enim Religioſorum & mulierum numerus in quolibet monaſterio is tantùm conſtitui debet, qui ex propriis monaſteriorum redditibus, vel conſuetis eleemoſynis ſuſtentari poſſit, vt ex Concil. Trident. pluribúſque Doctoribus annotaui *de officio & poteſtat. Epiſcopi p. 3. alleg. 98. n. 1.* & nouiſſimè in Sacra Concilij Congregatione hoc ipſum nouè deciſum & ſtabilitum eſt.

3 De Canonicis extranumerariis, & an habeant vocem in electionibus Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum, dixi *ad c. cùm M. 9. 16. & 17. ſup. de conſtitut.* Et quòd ille, qui eſt ſupra numerum, ſi admittatur in collegio, non gaudeat beneficio collegij, per hunc tex. tenet Corſet. *in ſing. verb. ſupranumerarius,* & an diſtributiones quotidianas lucretur, habeátque iura canoniæ, vide Monet. *de diſtributionib. quotidianis, p. 2. q. 1. n. 9. cum ſeqq.*

4 In gloſ. *Et expenſis,* ibi, *in facultatibus æſtimandis habenda eſt ratio expenſarum.* Vide Palat. *in repet. c. per veſtras, de donation. inter virum, & vxorem, §. 18. n. 30.* Tiraq. *de retract. lign. §. 15. gl. 1. n. 3.* Mexi. *in tract. taſſa panis concl. 2. n. 94.*

SVMMARIVM.

1 *Iudices Eccleſiaſtici, & delegati gratis iudicare debẽt.*

2 *Iudex pro munere temporali ſententiam ferens quas pœnas incurrat, remiſſiuè.*

3 *Delegatus Papæ habet expenſas victus vbi exit domum.*

4 *Ordinarius iudex cùm accedit ad aliquem locum ſuæ iuriſdictionis, ſeipſum alit.*

5 *Iudici data non quidem determinatè in fauorem dantis, ſed ſimpliciter, & indeterminatè, vt eum expediat prout iuſtitia poſtulauerit, an ſint obnoxia reſtitutioni, oſtenditur,* & n. 6.

7 *Eſculenta & poculenta ac alia modica munera, an quando iudici dari poſſint, & quid attento iure Digeſtorum, Authenticorum, & Pontificio oſtenditur, &* n. 8. & 9.

10 *Sportula recipi an poſſint.*

11 *Sententiæ venales ſunt nullæ.*

12 *Iudici dans pecuniam pro conſeruatione iuris ſui, vel etiam pro redemptione indebitæ vexationis, non tenetur in aliquo, nec punitur.*

13 *Litiganti licitum eſt in foro conſcientiæ ad redimendam vexationem iudici etiam publicum ſtipendium habenti dare aliquid temporale, vt pro ſe iuſtam ſententiam ferat, quando, &c.* & n. 14.

15 *Iudici datum in dubio, præſumitur datum in malum.*

16 *Sententia venalis arbitri eſt valida.*

Cap. Cùm ab omni. X.

Innoc. III.

IVdices Eccleſiaſtici & delegati nõ debent accipere 1
decimam, vel quotam litis, etiamſi eſſet conſuetudo, vel quamvis laici id accipiant nomine Aſſeſſorum, quia gratis eſt iudicandum, & venales ſententiæ à iure etiam ciuili reprobantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 6.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 355.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in Concord. p. 1. & 2.* referetur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 1. c. 1.*

De iudice pro munere temporali ſententiam feren- 2
tẽ & quas pœnas incurrat, vide *in tit. ff. & C. ad l. Iuliã, repet. c. qui rectè 11. q. 3. c. non ſanè, verſ. ſed non ideo 14. q. 5. c. militare, ad fin. 23. q. 1.* Couar. qui hanc iudicis turpitudinem, & peccatum multis proſequitur, *in reg. peccatum, p. 2. § 3. n. 1. col. 3.* Menoch. *de arbitr. caſu 342.* Decian. *in pract. crimin. lib. 8. c. 33. & c. 55. ex n. 6.* Nauar. *in man. c. 17. n. 13.* Cened. qui multa in hoc propoſitum tum ex ſacris, tum etiam ex humanioribus literis congerit *ad Decretal. collect. 134.* Sot. *de iuſtitia lib. 4. q. 7. art. 2.* Molin. *eod. tr. 2. diſp. 83. à princip.* Leſſ. *in ſimili tract. lib. 2. c. 14. ex n. 62.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 18. q. 20. & 22.* Fariu. *in praxi crimin. p. 3. q. 111. à princip.* & præcipuè *ex n. 15.*

Præter expenſas victualium, &c. Notatur ad hoc 3
quòd delegatus Papæ habet expenſas victus vbi exit domum, vt per Surd. *de alimentis, tit. 1. q. 79. n. 1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 57. n. 8.* vbi *n. 9.* idem reſoluit in Legato, Nũtiis, & Viſitatoribus Apoſtolicis.
Ordinarius verò iudex cùm accedit ad locum aliquem 4
ſuæ iuriſdictionis, alit ſe ipſum, nec pro impenſis victus, & equi, & vecturæ quidquam exigere poteſt à partibus, vt Surd. *d. q. 79. n. 7.* & Stephan. Gratian. *d. c. 57. n. 11.* vbi *n. 12.* idem reſoluit in conſeruatore.

Nos attendentes, &c.] An & quando data iudici non 5
quidem determinatè in fauorem dantis, ſed ſimpliciter, & indeterminatè, vt eum expediat prout iuſtitia poſtulauerit, reſtitutioni ſint obnoxia, poterit ab aliquibus in dubiũ reuocari, in quo diſtinguere oportet inter ius antiquum Digeſtorum, de quo *in l. 2. verſ. ſed ſi dedit, ff. de condict. ob turpem cauſ.* & inter ius nouum Authenticorũ, de quo *in authent. vt litigantes iurent in exordio litis, &c. circa princ. collat.* Nam de iure antiquo Digeſtorum ſpectata rei natura danti concede-

batur

batur actio ad repetendum, quia turpitudo huius dationis verſabatur ſolùm ex parte accipientis, non verò ex parte dantis, quippè quòd eo tempore non cenſebatur in ea datione iudicem corrupiſſe, & ita nec deliquiſſe videbatur, vnde ſuccedebat reg. text. *in l. 1. in fine, & in l. 4. verſ. quoties, ff. de condit. ob turp. cauſ.* At verò ex dicto iure nouo Digeſtorum nunquam repetitio danti concedi poteſt, ſed munus datum iudici publicum ſtipendium habenti adiudicetur fiſco in foro exteriori, quippe quòd ſuppoſita hac noua iuris prohibitione condemnante, & excludente omnem in vniuerſum dationem ex quacunque cauſa iure non permiſſa iudici factam, iam non eſt licita, ſed turpis hæc ratio ex parte etiam dantis, quantumvis ipſe à parte rei non intenderit iudicem corrumpere, ac ita in particulari ceſſauerit negatiuè finis huius nouæ prohibitionis, neque enim ob id ceſſare debet eadem prohibitio, iuxta text. ſic intelligendum *in l. proſpexit, verſ. quod quidem, ff. qui & à quibus*. Ex quibus ita poſt gloſſ. *verbo dedi, ad fin. in d. l. 2.* reſoluunt ſub hac diſtinctione Bart. *in auth. nouo iure n. 3. C. de pœna iudic. qui malè iudic.* Salicet. *in l. vlt. n. 2 in fine verſ. hodie verò, C. eod. tit.* Bald. *in d. l. 2. diſp. 90. n. 2.* & citati per Farin. *in praxi crimin. p. 3 q. 111. n. 111.*

6 Limita tamen ſupradicta ne procedant in muneribus, quæ iudici data fuerint gratis, & per modum donationis liberalis, ſeu gratitudinis abſque vlla ratione pretij, vt quia data ſunt ex amicitia, orta etiam contemplatione officij publici iudicandi, aut ex gratitudine, & gaudio rei iuſtè obtentæ, vel etiam vt animus iudicis in poſterum beneuolus reddatur ad negotia dantis expedienda ſimiliter ſecundùm iuſtitiam, imo & ad ipſummet negotium cœptum, & adhuc infectum diligenter expediendum intra iuſtitiæ limites in fauorem ipſius dantis; hæc etenim non in vim pretij, ſed liberaliter & gratis iudici data, non tenetur ipſe danti reſtituere ante condemnationem, nec cuilibet alteri ante illam, vel antequam ad acquirendum hæc dona inhabilis ab aliqua lege reddatur, nam licèt in his etiam terminis cenſeri debeat hodie prohibitus iudex ſic accipere, & litigans ſic dare, ſuppoſita noua & vniuerſali prohibitione Authenticorum, de *qua ſuprà*, & proinde concludi videatur poſſe & debere iudicem accipientem puniri in foro exteriori, & per ſententiam priuari rebus ſic donatis; tamen ante illam non incurret huiuſmodi priuationem, nec proinde tenebitur interim in foro conſcientiæ illa reſtituere, nam in hac acceptione non offendit iuſtitiam ipſius dantis, quia dum liberaliter & gratis dedit, vt ſupponimus, conſequenter fuit in ea datione, & dominij tranſlatione omnino & perfectè voluntarius, & nullius iniuſtæ ſententiæ, aut dilationis metu coactus. Vnde meritò hanc limitationem colliges ex traditis per Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 88. ſub n. 6. cum ſeqq. & ex n. 15. & diſp. 95 ſub num. 22.* & ex his, quæ poſt Petr. Nau. & Tolet. tradit Rebell. *de obligat. iuſtit. d. 2. lib. 18. q. 20. n. 2.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. lib. 2. c. 123. n. 15.* Leſſ. *de iuſt. lib. 2. c. 14. n. 72.* poſt alios Sayr. *in claui Regia, lib. 10. tract. 5. c. 3. n. 24.* vbi multis confirmat exemplis de actibus virtutum, quos gratis facere tenemus, vel vitiorum, quæ gratis fugienda ſunt; & tamen licitè in foro conſcientiæ ante legitimam iudicis prohibitionem poſſumus abſque onere reſtituendi accipere aliquid ab eo, qui nobis id dederit euidenter ex liberalitate per modum gratificantis, vel etiam inuitantis, allicientis, & rectè diſponentis animum noſtrum, etiam ſub expreſſa conditione fauendi, vel omittendi ea, quæ gratis facere, vel omittere tenemur.

Circa eſculenta & poculenta, ac alia modica munera, 7 ſciendum eſt, quod de iure communi antiqua Digeſtorum cuilibet iudici ſæculari etiam Ordinario dari poterant eſculenta, & poculenta, non quidem ab eo expreſsè, vel tacitè petita, ſed ſibi oblata ex mera liberalitate, & tam exigua vt conſumantur intra paucos dies arbitrio prudentis definiendos, iuxta circunſtantias tum iudicis recipientis, tum perſonæ largientis, tum denique rei oblatæ, & ſimilium, dummodo non ab vno, & eodem frequenter offerantur progreſſu temporis, iuxta text. *in l. ſolent, verſ. non verò, ff. de offic. Proconſ. & in l. plebiſcito, ff. de offic. præſid.* cum traditis per Azeued. *l. 1. ex n. 17. tit. 6. lib. 3. noua recop.* Auiles *ad c. 1. Prætor. ex n. 10.* Auendan. *de exequendis mand. lib. 1. c. 2. ex n. 4.* Menoch. *de arbitr. caſu 517. n. 13. cum ſeqq. iuncto n. 22.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de ſalar. ex n. 4.* Iacob. de Graff. *d. lib. 2. c. 123. n. 11.* Molin. *d. tract. 2. diſp 84. n. 1.* Azor. *inſtit moral. p. 3. lib. 5 c. 28. ad fin.* Rebell. *d. q. 22. n. 3.* Quæ quidem iura procedunt ex ea ratione, quia non erat veriſimile quod propter hæc modica munera moueretur animus iudicantis, vt bene obſeruat gloſſ. *verbo conſumi, in cap. ſtatutum, §. inſuper, de reſcript. in 6.* Graff. Azor, & Rebell. *proximè citatis locis.*

Poſtea vero iure nouo Authenticorum *in auth. vt* 8 *iudices ſine quoquo ſuffragio, §. ſcriptum eſt exemplar in 2 verſ. quapropter, collat. 3.* fuerunt prohibita huiuſmodi etiam munera, itavt iudici nihil ſub ratione muneris dari, nec ab eo accipi poſſit niſi publicum ſtipendium non haberet ſic emendato antiquo iure Digeſtorum *in d. l. non ſolent, verſ non verò, & in d. l. plebiſcito*, vt bene obſeruat gloſſ. *pen. ibi*, Molin. *d. diſp. 84. n. 1. verſ. obſerua*, Decian. *in tract. crimin. lib. 3. c. 35. tit. qui committant, & quibus modis committatur crimen repetundarum, n. 14. in fine*, & alij plures citati per Menoch. *d. caſu 517. n. 13.* vbi *n. 18.* refert aliquos contrarium tenentes.

Quod attinet ad ius Canonicum diſtinguere opor- 9 tet inter iudices delegatos Summi Pont. & inter iudices ordinarios, etenim quoad dictos delegatos diſpoſitum eſt *in c. ſtatutum, §. inſuper, de reſcript. lib. 6.* vt ipſi dicta ſolùm munera in cibo & potu a partibus ſpontaneis accipiant, quia ſcilicet ſtipendium habere non ſolent, non quidem quod eorum munera illo dignum non ſit ex natura rei, ſed potius, quia ius Canonicum *in d. §. inſuper, & in hoc text.* voluit eos in locum ſtipendij contentos eſſe ſufficienti ſuſtentatione, quam ſupponuntur habere ex redditibus horum beneficiorum, vt habetur *in hoc text.* & in hoc etiam themate loquitur *d. §. inſuper, iuncto princ. eiuſdem cap.* dum *ibid.* agit de Legatis Sedis Apoſt. qui quidem de iure nouo illius text. vt tales eſſe poſſint debeat habere dignitates, aut perſonatus, vel Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium, obſeruant Doct. *in hoc text.* vbi Panorm. *n. 11.* Adrian. *quodlib. 10. art. 1. ante lit. H.* & alij, quos ſequitur Molin. *d. diſp. 84. ſub n. 11. & 12.* conſequenter inferentes quòd huiuſmodi delegati congruam ſuſtentationem non haberent aliunde ex beneficio, aut redditibus Eccleſiaſticis, poterunt aliquid à partibus accipere pro ſuo munere exequendo. At verò quoad iudices ordinarios Eccleſiaſticos; nempe Epiſcopos, & alios Prælatos, idem eſt dicendum quod *ſuprà*, dixi quoad iudices ordinarios ſæculares de iure Authenticorum, itavt nec ipſi etiam eſculenta, & proculenta poſſint accipere à partibus, niſi in duobus caſibus ſtatim dicendis, quippe quod habent pingue beneficium, quod ſibi ipſis cedit in ſtipendium ad ſuſtinenda omnia onera ſuo beneficio annexa, vnde ſuccedit dicta prohibitio Authentico-

rum, vt bene contra Syln.*verbo iudex illat.* 1.*q* 8.*&* 9. proſeqnitur Molin.*d.diſp.*34.*ſub n.*8.Sayr.*in claui Regia, lib.*12.*c.*13.*ſub n.*18.poſt gloſſ. & Panorm. *n.*13. *in hoc text.* & poſt alios ab eodem Sayr. citatos idem reſoluentes, etiamſi Epiſcopus cauſa litigantium egrederetur domicilium,provt etiam idem reſoluit Molin. *ibid.*in iudice delegato eiuſdem Ordinarij non ſolùm ad vniuerſitatem cauſarum,ſed etiam ad cauſam particularem, ſequutus ſententiam gloſſ.*verbo expenſas in hoc text* & Sylueſt.*vbi proximè,*contra aliam gloſſ.aliter diſtinguentem *verbo moderatas, ante fin.in d.§.inſuper*, & contra Panorm.eam amplectentem *d. n.* 13. Quod autem attinet ad duos caſus exceptos, in quibus Ordinariis Eccleſiaſticis conceditur de iure Canonico, vt non obſtante dicta generali prohibitione accipiant à patribus eſculenta & poculenta, reperies primum caſum *in cap. cùm ſit Romana, de ſimon.*videlicet quando conſecrant Eccleſiam, & ſecundum caſum habes quando viſitant diœceſim, vt habetur *in cap.cùm Apoſtolus, & in cap.ſopitæ, & in cap.cùm nuper, de cenſib.*Concil.Trident. *ſeſſ.*24.*de reform.c.*3. & obſeruant Molin.*d.tract.* 2.*diſp.*85.vbi proſequitur caſum viſitationis, Azor. *inſtit. moral. p.*3. *lib.*13.*c.*30. Sayr. *in claui Regia, lib.*3. *c.*9.*n.*31. *& ſub d. num.*18. Quamvis contrarium, imò quòd diſtinctè attento omni iure Canonico, & ciuili poſſit quilibet iudex Eccleſiaſticus, vel ſæcularis, tam Ordinarius, quàm ſæcularis accipere licitè eſculenta, & poculenta, quæ in dictis iuribus *xenia* vocantur, intra paucos dies conſumenda, crediderit inaduertenter Sayr. alios referens *d.c.*12.*n.*19.

10 *Gratis ſtudeatis litigantibus*, &c.] Ergo ſportulæ recipi non poſſunt, de quo vide Roman. *ſing.* 183. Coriet. *in ſing.*297. *verbo ſportulæ*, Bouer. *ſing.*3.*n.*8. Soar.*de relig lib.*4.*de ſimonia, c.*20.*n.*16.

11 *Et venales ſententiæ*, &c.] Notatur ad hoc, quòd venales ſententiæ ſunt nullæ, de quo vide apud Luſitanos, *Ordin.Reg.lib.*5.*tit.*75.*in princ.n.*7.& apud Caſtellanos *l.*13.*&* 24.*in fine tit.*22. *p.*3.Menoch.*de arbitrar.caſu* 345.*n.*6. Mench. *vſufreq. c.* 37. Auiles *ad c.*1.*Prætorum, verbo donat.n.*6. Rebuff. *de reprobat. teſtium*, *n.*405.Peregr.*de iure fiſci, lib.*7 *tit.*4. *n.*5.*cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc.*in collect.deciſ.p.*5. *collect.*1499.Farinac.*in praxi crimin.p.*3.*q.*111.*n.*197.

12 In gloſſ. *Abſtinere*, ibi, *niſi vbi quis redimit ius ſuum*, &c.Collige ex gloſſ.quòd dans iudici pecuniam pro conſeruatione iuris ſui, vel etiam pro redemptione indebitæ vexationis, non tenetur in aliquo, nec punitur, quia hoc non eſt malum, nec ſpecies mali,
13 vt per Farin. *d.q.*11. *n.*116. Licitum eſt enim in foro conſcientiæ litiganti ad redimendam vexationem iudici etiam publicum ſtipendium habenti dare aliquid temporale, vt pro ſe iuſtam ſententiam ferat, quando imminet periculum certum, aut omnino veriſimilius futurum quòd euidens litigantis iuſtitia ab eo iudice inique alioquin iudicaturo præuertatur, vel iniuſtè differatur, cum maiori eiuſdem detrimento, quòd quidem ipſe alia via euadere non poterat, ita gloſſ. *verbo ille, in d.cap.non ſanè* 14.*q.*5. Abb.*in præſenti, num.*8.Sylueſt.*verbo reſtitutio* 2.§.1.Couar.*in reg. peccatum, p.*2. §.3. *num.*1.*col.*2. Iacob. de Graff.*in aureis deciſ.lib.*2.*cap.*123.*ex n.*1.Menoch.*de arbitr.caſu* 343. *num.*8.*&* 9. Fr. Emman.*in ſumm.tom.*2. *cap.*41.*num.*7. Molin.*d.tract.*2. *diſp.*38.*num.*2.*cum ſeqq.*Sayr.*in claui Regia, lib.*10.*tract.*5.*cap.*3.*num.*6.Leſſ.*d.lib.*2.*cap.*14. *num.*64. Rebell.*d.q.*12.*num.*4. Farin. *d.q.*111. *n.*109. quicquid oppoſitum tenuerit *gloſſ.*1.*in d.cap.qui rectè* 11.*q.*3. Sot.*de iuſtit.lib.*4.*q.*7. *art.*1.*ad* 2.exiſtimantes quod licet iuſtè poſſimus petere indeterminatè à iudice, & ei dare aliquid temporale, vt iuſtè iudicet, tamen turpiter faciemus ſi ei demus exprimendo determinatè, vt pro nobis ferat ſententiam etiam iuſtam. Quæ quidem ſententia non ſolùm vera eſt in foro interiori, ſed etiam in foro exteriori, itavt in eo dans iudici *vt ſuprà*, repetere poſſit, vt colligitur ex Abb. *d.n.*8. Sylueſt. *verbo iudex* 1.*q.*12. *pronunt.*6. Graff.*d.c.*123.*n.*2. Molin.*d.diſp.*88.*ex n.*2.*& diſp.*90. *ſub num.*11. Couar. Menoch. Leſſ. Rebell.& Farinac. *citatis locis.*

Contra quas reſolutiones non obſtat quod alia 14
remedia præter dictam pecuniæ, vel alterius temporalis muneris dationem ſuperſint ad redimendam hanc iudicis vexationem,nempe recuſatio, vel appellatio,ac proinde dicta datio neceſſaria non ſit,& conſequenter improbari debeat, quia reſpondetur hæc iuris remedia non eſſe adeo certa in ſui exequutione, imo vt plurimum eſſe in hoc reſpectu dubia, cùm pendeant ex arbitratoria probationum admiſſione,& ex aliis quæ ſolent cuiuſlibet litis dubium euentum reddere, iuxta text.*in l.quod debetur* 51.ibi, *& euentus executionis poſſit eſſe incertus, ff.de pecul.* quod cum ita ſe habeat. rationi conſonat vt aliud remedium quæratur, quod non ita dubium ſit, ſed adeò certum ac ipſummet damnum ex iniquitate iudicis indubitanter imminens, vt in effectu bene conſiderans reſpondet Fr. Emman. *d.n.*7. Nec etiam obſtat text. *in l.* 2. *verſ.ſed ſi dedit, ad fin.ff.de condict. ob turpem cauſam,* dum probat quod ſi litigans dederit iudici, vt pro ſe in bona cauſa pronuntiet, cenſetur iudicem corrupiſſe, & ita crimen contraxit, quia reſpondetur illum text.& eius rationem non procedere in foro interiori, quippe quod in eo non poteſt cenſeri iudex corruptus ſaltem ex parte dantis, quando is, qui aliàs eſſet iniuſtè iudicaturus, modo accepta pecunia iudicat pro eo, qui iuſtam cauſam habet, & ita ab iniquitate reducitur ad rectitudinem, videlicet ab iniqua ſententia ad iuſtam, & conſequenter deuiat à formali ratione corruptionis, quæ conſiſtit in eo quod à rectitudine corruptionis deflectat, vt bene eundem text. intelligens reſpondet Iacob. de Graff. *d.c.*123.*num.*4. quinimo nec quoad forum exterius idem text. locum habet, quia ratio ſupradicta in eo pariter locum habet, ſuppoſito quod ex circunſtantiis externis veroſimiliter apparet in his terminis non interuenire corruptionem iudicis, maximè ex parte ſic dantis, iuxta tradita per Molin.*d.diſp.*89.*in fine,* vbi proximè hanc extentionem deducit per epiikeiam, ex mente eiuſdem text. & cuiuſlibet alterius legis, quàntumvis vniuerſaliter prohibentis quamlibet munerationem factam iudici, vel cuilibet alteri publico officiali, & quidem merito, nulla enim lex humana in dubio intendit, imo nec poteſt tollere defenſionem neceſſariam iure naturali omnium conceſſam, iuxta notata *in c.*1.per text.*ibi, de cauſa poſſeſſ.* qua ſanè defenſione vtitur ille, qui ad redimendam vexationem in ſupradictis terminis iudicem munerat, vt bene aduertit Sayr.*in claui Regia, lib.*10.*tract.*5.*c.*3.*ſub n.*10.*col.*2. *ſub verſ.ratio eſt.*

In ead.gloſſ. ibi, *Semper tamen præſumitur eſſe ma-* 15
*lum.*Notatur ad hoc quod quando pecunia, vel aliud munus datur iudici ſimpliciter, non expreſſa cauſa dationis, in dubio, dum aliud legitimè aliunde non apparuerit, præſumitur datum iudici in malum,ideſt, non eſſe datum pro redimenda vexatione, ſed potius pro iudice corrumpendo, & ſollicitando ad ſententiam ferendam pro ipſo dante, vt per Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.*111. *n.*117.iuncto *n.* 105. *&* 108.inde concludens ſic dantem non poſſe repetere.

In gloſſ. *Reprobetur*, vltim. ibi, *ſi autem fuerit* 16
ſententia arbitri, tenet. Notatur ad hoc quod venialis ſententia

ſententia arbitri, eſt valida, vt per Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 63. n. 284.* quem refert parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſit. lib. 3. tit. 75. in princ. n. 7. in fine.*

Cap. Deus, qui. XI.

Religioſi diuerſi habitus miſſi ad prædicandum de nouo conuerſis, ne populi ſcandalizentur, debent accipere communem, & honeſtum habitum, vt ſint conformes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viu. *in ration. libri 3. iuris Pontif. pag.* 8. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 355. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 1. c. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Ludi theatrales etiam prætextu conſuetudinis in Eccleſiis, vel per clericos fieri non debent.*

2 *Ludi theatrales, ſeu repræſentationes in Eccleſiis fieri non debent.*

3 *Clerici non poſſunt perſonatorum habitum ſuſcipere, vel laruis ſe tegere.*

4 *Laicus vtens cauſa ludibrij veſte religioſa virorum, aut mulierum, peccat mortaliter, & grauiter punitur.*

5 *Iudex Eccleſiaſticus punire poteſt ſæculares induentes habitum regularium in ludibrium.*

6 *Repræſentationes facere poſſunt clerici rerum piarum, & ſolemnitatum Fidei noſtræ.*

Cap. Cùm decorem. XII.

1 Ludi theatrales non debent fieri in Eccleſia, nec per clericos ſacros, nec obſtat conſuetudo, quia eſt corruptela inquinans honeſtatem Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch Butr. Panorm. Bald. Ioan à Capiſtrano, Viu. *in ration. libri 3. iuris Pontif. pag.* 8. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 355. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 1. c* 4.

2 *Ludi fiunt in Eccleſiis, &c.*] Notatur ad hoc, quod ludi theatrales, ſiue repræſentationes in Eccleſiis fieri non debent, vt per Nau. *in tract. de oratione, c. 5. n. 25.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo repræſentationes*, Fructuoſ. Biſbe *en el trattado de las comedias, c. 1. fol.* 13.

Theatrales.] De ludis amphitheatralibus & ſcenicis agit Illuſt. D. meus Roderic. à Cunha *in comment. ad cap. præterea 3. n. 1. diſt.* 51.

Monſtra laruarum.] Vide Peres in libello quem ſcripſit contra *las maſcaras*, id eſt, aduerſus eos, qui cauatos cortices, (vt vocat Virgilius) ori admouent, ac laruati in publicum exeunt, Greg. Lop. *l. 3. verbo veſtiduras, tit. 12. p* 5.

3 *Verùm etiam in aliquibus, &c.*] Notatur ad hoc, quod clerici non poſſunt perſonatorum habitum ſuſcipere, vel laruis ſe tegere, vt per Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 39. c. 11.* Lambert. *de iurepatr. lib. 2. p. 2. q. 9. art 26. n.* 5. Paul. Comit. *reſponſ. moral. lib. 6. q.* 8. Bellet. *diſquiſ. cleric. p. 1. tit. de diſciplina cleric. §. 23. n.* 7. Ioculatores enim, & repræſentantes in ſcenis pretio recepto ſeu cauſa quæſtus, dum ſe in arte aſſuefecerint, ſunt infames, & non poſſunt promoueri ad Ordines, vt per Greg. *l. 5. verbo inglar. tit. 7. p.* 6. Fructuoſ. Biſbe *d. tract. de las comedias, c.* 12. vbi ad longum quòd officium repræſentandi vtroque iure ab antiquis pro vili, & infami habitum eſt. Nec etiam licet clericis intereſſe comœdiis cum ſpectatores ſuo acceſſu & præſentia cauſam afferant ſcenicis turpia agendi, Inſuper quia elargiri pecunias hiſtrionibus immane flagitium eſt, Petr. Guſman. *in lib. bienes del honeſto trabajo, diſcurſo 6. §.* 7. Paul. Comit. *reſponſ. moral. lib. 5. q. 11. n. 8. cum ſeqq.* vbi ex *n.* 1. probat comœdiarum impudicarum auctores mortiferi criminis eſſe reos. Verùm ſi comœdiæ audiantur ob ſolam vanam curioſitatem abſque periculo probabili lapſus, etiamſi res turpes repræſententur, & modus repræſentandi ſit turpis, ego puto non eſſe peccatum mortale, ceſſante ſcandalo, quod exiſtimo modo non eſſe, quia frequentiſſimum eſt clericis comœdiis intereſſe, ita Fr. Emman. *in ſum. tom. 3. c. 71. n.* 1. Ioan. Salas *in 1. 2. tom. 2. tract. 13. diſp. 6. ſect. 24. n.* 165. Lorca *in p. 2. tom. 2. diſp. 28. de peccatis, memb. 3. verſ. ex dictis, in fine*, Paul. Squill. *de oblig. ſacerd. p. 2. n.* 45. Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 46. n.* 41. Bonacin. *in ſimili tract. q. 4. punct. 9. n.* 22.

in gloſſ. *Monſtra laruarum*, ibi, *prohibitum eſt etiam cauſa ludibrij vti habitu monachali, vel alio religioſo*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſæcularis vtens veſte religioſa virorum, aut mulierum cauſa ludibrij, vel vituperij, peccat mortaliter, & grauiter punitur, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. q. 76. art.* 7. Fructuoſ. Biſbe *d. c. 3. fol.* 18. Bellet. *d. §. 13. n.* 10. Vnde poteſt Iudex Eccleſiaſticus punire ſæculares induentes habitum Regularium in ludibrium, ſeu per iocum, vt in comœdiis, theatris, & huiuſmodi, idem Bellet. *d. p. 1. tit. de fauore clericorum reali, §. 5. n.* 98. 4 5

In ead. gloſſ. ibi, *Non tamen hic prohibetur repræſentare, &c.* Notatur ad hoc quod Clerici facere poſſunt repræſentationes rerum piarum, & ſolemnitatum Fidei noſtræ, vt Paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, vitæ alicuius Sancti, & illis intereſſe, vt per Abb. *hic n.* 1. Lambert. *d. art. 26. n. 6. in fine*, Bellet. *d. §. 23. n.* 9. 6

SVMMARIVM.

1 *Clerici debent continere, & caſtè viuere.*

2 *Clerici templum, & vas Domini, ac Sacrarium Spiritus Sancti eſſe debent.*

3 *Sodomitarum Clericorum pœna quæ, remiſſiuè.*

4 *Concubinarij pœna quæ, remiſſiuè.*

5 *Suſpenſionem violans celebrando Diuina, deponendus eſt à beneficio, & officio.*

6 *Suſpenſus ex delicto violando ſuſpenſionem per exercitium ſolemne maioris Ordinis, à quo eſt ſuſpenſus, fit irregularis.*

7 *Græci Sacerdotes vtentes matrimonio ante Ordines inito minimè peccant.*

8 *Pœnam pecuniariam Eccleſiaſticus iudex imponere nequit.*

Cap. Vt Clericorum. XIII.

Clerici, præſertim in ſacris, caſtè viuere debent, abſtinendo ſe à libidinis vitio, præſertim illo, propter quod venit ira Dei, & peccantes puniri debent canonicè pro qualitate delicti, & ſi ob hoc peccatum ſuſpenſus præſumpſerit celebrare diuina, ſpolietur Eccleſiaſticis beneficiis, ac perpetuo deponatur: & Prælati qui præſumpſerint tales peccantes ſuſtinere, maximè interuentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, puniri debent pari pœna, & clerici, qui habent coniugem, ſi peccant, grauiùs puniantur. Colligunt 1

ligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panormitan. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 9.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 356.* remiſſiue Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Innocent. III. *cap. 14.* & refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 1. c. 2.*

2 *Caſtè viuere ſtudeant*, &c.] Cùm enim Clerici templum, & vas Domini, & Sacrarium Spiritus ſancti eſſe debeant, dici indignum eſt eos cubilibus, & immunditiis deſeruire, Paul. *ad Roman. 13.* Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem, idem Apoſt. *1. ad Theſſalon. 4.* nam qui ambulat in via immaculata, inquit Deus per Dauid, hic mihi miniſtrabit, *Pſalm. 100.* cum aliis quamplurimis vtriuſque Teſtamenti, ac SS. Patrum auctoritatibus, quas adduco *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 2. gloſſ. 8.* & latè Carol. de Graſſis *de effectib. cleric. in prælud. à n. 25.* Petr. Creſpet. *in ſumm. Cathol. Fidei, verbo cælibatus, col. 4.* vbi per *cap. Epiſcopos diſt. 31.* obſeruat quòd qui diuinis interueniunt, continentes eſſe oportet. De virtute caſtitatis latè D. Thom. *2. 2. q. 151. art. 1. cum ſeqq.* latè Leſſius *de iuſtit. lib. 4. c. 2. dub. 13.* Vnde deducitur malè Panorm. *in cap. cùm olim n. 4. de cleric. coniug.* docuiſſe conſultum iri Eccleſiæ ſi generali ſtatuto caueretur vt clerico nolenti continere liceret ad nuptias conuolare, cuius dictum meritò reprehendunt Sot. *lib. 7. de iuſtit. q. 6. art. 1. in fine*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 13. c. 13. q. 5.* Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 8. n. 3.*

3 *Propter quod venit ira Dei*, &c.] De pœnis Clericorum Sodomiæ crimen committentium, egi latè *ad cap. Clerici, de exceſſ. prælat. pag. 323.*

4 *Incontinentiæ vitio.* &c.] De pœnis Clerici concubinarij dixi commodius *ad cap. ſicut 4. & ad cap. veſtra 8. de cohabitat. clericorum, & mulierum.*

5 *Si quis igitur*, &c.] Notatur ad hoc quod, violans ſuſpenſionem celebrando Diuina, deponendus eſt non ſolùm à beneficio, verùm etiam ab officio, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœn. lib. 32. pract. 2. n. 32.*

6 Nam ſuſpenſus ex delicto violando ſuſpenſionem per exercitium ſolemne maioris Ordinis, à quo eſt ſuſpenſus, fit irregularis, Nau. *in man. c. 27. n. 103.* Valent. *tom. 4. diſp. 7. q. 18. puncto 1.* Sayr. *de cenſur. lib. 4. c. 16. n. 3.* & alij, quos refert Bonacin. *eod. tract. de cenſuris diſp. 3. q. 6. punct. 5. n. 5.*

7 *Qui autem ſecundùm regionis*, &c.] Et ideo Sacerdotes Græci vtentes matrimonio antè Ordines inito, minimè peccant, vt per Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 28. n. 6.*

8 *Obtenta pecuniæ.*] Ergo Eccleſiaſticus iudex pecuniariam pœnam imponere nequit, de quo vide Cou. *lib. 2. var. cap. 9. num. 9.* Clar. *lib. 5. §. fin. p. 80. n. 4.* Illud tamen verum eſt attenta noua diſpoſitione Concilij Trid. *ſeſſ. 25. de reform. c. 14. verſ. quæ fabrica*, Epiſcopum debere mulctas pecuniarias, eo ipſo quod exactæ fuerint, piis locis aſſignare, ac proinde non poſſe portionem aliquam, etiam in minima parte, Vicario pro ſua mercede limitare, & minus Cameræ ſuæ Epiſcopali applicare, non obſtante contraria conſuetudine, prout reſoluunt Sbroz. *de officio Vicarij in addit. lib. 2. q. 143.* Quarant. *in ſum. Bullarij verbo pecuniaria*, Pialec. *in praxi Epiſcop. p. 2. c. 4. n. 9. in princ.* Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo pœna 1.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ. 349. in 1. edit.* aliàs *reſol. 300. n. 3. in 2. edit.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 107. n. 19.* Vbi tamen Epiſcopus admodùm pauper eſſet, eas ſibi aſſumere poterit, ſecundùm Molfeſ. *in comment. ad conſuet. Neapol. p. 4. q. 64. ſub n. 14.* Aloyſ. Ricc. *d. reſol. 307. num. 3. verſic. limita.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus à crapula, & ebrietate non ſe abſtinens, ab officio, & beneficio eſt ſuſpendendus*, & n. 2.
3 *Ebrietas quanta mala gignat, oſtenditur.*
4 *Suſpendendus ab officio, vel beneficio eſt, qui ad potus æquales potatores obligat.*
5 *Sponſio facta inter duos, vt qui plus potauerit præſtet centum, non valet.*
6 *Iudicis electio eſt in pœnis alternatiuis, quando ad illum, vel etiam ad neminem verba diriguntur.*

CAP. A crapula. XIV.

Clerici, à crapula, & ebrietate abſtineant, nec inciteur quiſquam ad bibendum, nec teneatur obligationem exequi de ſumendo potus æquales, & qui eſt culpabilis in prædictis, & à ſuperiore monitus non ſatisfacit, ab officio, & beneficio ſuſpenditur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 10.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 356.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Innoc. III. *c. 15.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 1. cap. 3.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Trot. *de vero & perfecto clerico lib. 2. c. 59.* Menoch. *de arbitr. caſu 404. n. 4.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 11. à n. 27.* Farin. *fragm. crimin. p. 1. lit. C. n. 246.* Et hinc conſuetum inebriari minime poſſe ſacris Ordinibus inſigniri, probant *cap. Epiſcopus, aut Presbyter 35. diſt.* Rebuff. *in praxi benef. p. 2. tit. de clericis ad ſacros Ordines malè promotis, gloſſ. 4. n. 8.* Salzed. Bernard. *c. 80. lit. A. verſ. vnde;* Cened. *ad Decret. collect. 33. n. 4.* Farin. *d. lit. C. n. 252.* nam vinolentum Sacerdotem & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet, *cap. vinolentum 35. diſt.* quia multa ex ebrietate mala gignuntur, aufert enim memoriam, diſſipat ſenſum, corrumpit ſanguinem, obtundit viſum, infirmat neruos, obturbat auditum, onerat cerebrum, reſoluit viſcera, balbutit linguam, confundit intellectum, eneruat, & fœdat corpus, omnia membra debilitat, exhaurit ſubſtantiam, ſecreta pandit, libidinem prouocat, rixas excitat, prout hæc, & multa alia referunt Menoch. *d. caſu 404. à princip.* Farin. *d. lit. C. n. 253.* Salzed. *ad Bernard. d. c. 80.* Leſſius *de iuſtitia lib. 4. c. 3. dub. 3. n. 13. cum ſeqq.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. q. 36. art. 1.* Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib. 2. c. 15. à n. 39.* Bellet. *diſquiſit. Clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 22. à n. 13.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr. 4. num. 3. cum ſeqq.* & alij, quos retuli *in tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 1. tit. 2. gloſſ. 11. n. 6.* 2 3

Vnde illum abuſum, &c.] In Concilio Lateranenſ. de quo *in hoc text* Innoc. III. abolendum decreuit illum abuſum, quo in quibuſdam partibus ad potus æquales ſuo modo obligant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit, præcipiens eum, qui ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi à ſuo ſuperiore commonitus ſatisfecerit, ab officio, vel beneficio eſſe ſuſpendendum, refert Bellet. *d. §. 22. num. 33.* 4

de,

de quo vide quid dicant Rebuff. *ad l.43. de verborum ſignif. pag.mihi* 234.Leſſ. *d.c.3. dub.4.n.31. cum ſeqq.*
5 Camil. Borrel. *d.tit.11.n.31.* Vnde non valet ſponſio facta inter duos, vt qui plus potauerit, centum præſtet, de quo vide Strach.*de mercat.tit.de ſponſion. p.4. in cap.finge, verſ.item quaro n.1.*

6 In gloſſ. *Vel beneficio*, ibi, *hoc relinquitur arbitrio ſuperioris*, &c. Collige ex gloſſ. ſuperioris arbitrio relinqui, quando clericus à crapula, & ebrietate non abſtinens ab officio, vel beneficio ſit ſuſpendendus, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 404. *n.4.* Gutier. *canon. lib.2.c.4.n.63.* Soar. *de cenſur.diſp.2.ſect.2.n.22.* Notatur ad hoc, quòd in pœnis alternatiuis electio eſt iudicis, quando ad illum, vel etiam ad neminem verba diriguntur, vt per Nauar.*in cap. conſideres, §. ponat, de pœnit.diſt.5.n.12.* Anton. Gomez *tom. 3. var. c.1.n.39.* Menoch, *de arbitr lib.1.q.94.* Cened.*ad Decretal.collect.59.n.4.* Felin.*in cap.inter cateras ex n.6.& ibi* Dec.*à n.9.de reſcript.* Sayr.*in claui Regia, lib.3.c.8. num.14.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici debent abſtinere à negotiis, perſonis, locis, ludis, veſtibus inhoneſtis, & ornatu minus honeſto, & habitu honeſto vti.*
2 *Clerici mimis, ioculatoribus, & hiſtrionibus intendere non debent.*
3 *Clerici in ſacris conſtituti an peccent mortaliter, ſi comœdiis interſint, oſtenditur.*
4 *Tabernas intrare non licet clericis, niſi ſint in itinere, ſeu in peregrinatione.*
5 *Ludere ad aleas, & taxillos non licet clericis.*
6 *Mala ex ludo prouenientia referuntur.*
7 *Ludus, qui conſiſtit in ingenio, aut virtute corporis, clericis eſt permiſſus.*
8 *Scacchorum, ſiue latrunculorum ludus clericis non eſt prohibitus.*
9 *Scacchorum ludus quare literatis non conueniat, oſtenditur.*
10 *Pœna appoſita ludentibus, an comprehendat etiam ludum ſpectantes, remiſſiuè.*
11 *Corona in clericis quid ſignificet, oſtenditur.*
12 *Habitus clericorum quis propriè dicatur, oſtenditur.*
13 *Color rubeus permittitur tantùm Cardinalibus, & viridis Epiſcopis.*
14 *Annulos deferre clericis non licet, niſi quibus conuenit ratione dignitatis.*
15 *Clericis quoad pœnam inhabilitatis pro obtinendo beneficio nulla requiritur monitio, bene tamen quoad priuationem beneficiorum obtentorum.*
16 *Perditum in alea an poſſit reperiri, remiſſiuè.*
17 *Vendens rem ſuam in ludo non tenetur de euictione.*

Cap. Clerici. ij. XV.

1 CLerici non debent exercere officia, vel commercia ſæcularia, maximè inhoneſta, nec debent intendere mimis, ioculatoribus, & hiſtrionibus, aut ad aleas, & taxillos ludere, vel talibus ludibus intereſſe; tenentur habere coronam, & tonſuram congruentem, & diligenter ſe exercere in exercitiis Eccleſiaſticis, & aliis bonis ſtudiis, necnon deferre clauſa indumenta deſuper, quæ non ſint nimis longa, vel breuia. Item non debent vti pannis rubeis, vel viridibus nec manicis, aut ſotularibus conſutitiis, frænis, ſellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus; nec gerere debent cappas manicatas in Eccleſia ſua ad Officium diuinum, etiam, qui ſunt in ſacerdotio, vel dignitate, nec alibi, niſi ob timorem liceat habitum transformare, non ferant fibulas, nec corrigias cum auro, vel argento, nec annulos niſi ſint in dignitate. Pontifices in publico, & in Eccleſia non deferant indumenta linea, niſi ſint Monachi, qui debent ferre habitum monachalem. Palliis diffibulatis non vtantur in publico, ſed vel poſt collum, vel ante pectus hinc inde connexis. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabar. Bellam. Ioan.Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. Capiſtrano, Viuian.*in ration. lib.3. iuris Pont. pag.10.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 356. remiſſiuè Caſal.*in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Innocent. III.*c.16.* & refertur ab Ant.Aug.*collect.4.Decret.lib.3.tit.1.c.4.*

Mimis, ioculatoribus] Notatur ad hoc quòd Clerici mimis, ioculatoribus, & hiſtrionibus intendere non debent, vt per Bellet.*diſquiſit.cleric.p.1.tit.de diſciplina clericali, §.23.n.3.* tales enim vti infames ad clericatum promoueri non poſſunt, *cap.maritum 33.diſt. c.1.51. diſt.cap. pro dilection. de conſec. diſt.2.l.1.verſ. qui artis, ff.de his, qui not.infr.* Alphonſ.de Mendoz.*in quodlibet. q.9.n.12.* latè Petr. Guſman.*in lib. bienes del honeſto trabajo, diſcurſ.6.§.6.* Sayr.*de cenſur.lib.7.c.10. n.8.* Bellet. *tit.1. de diſciplina clericali, §.10. num.17. & 18.* 2

Vtrùm autem Clerici Sacris conſtituti peccent mortaliter, ſi comœdiis interſint ob ſolam vanam curioſitatem abſque periculo probabili lapſus in aliquod peccatum mortale? quæſtio eſt non contemnenda, in qua Sanch.*de matrim.lib.9.diſp.46.n.41.* reſpondet non peccare lethaliter ceſſante ſcandalo, quod hodie ceſſare credit, cùm frequentiſſimum ſit Clericos illis intereſſe: non obſtant prohibitiones ſacrorum Conciliorum, & vtriuſque iuris Canonici, & Ciuilis, ne clerici in Sacris conſtituti comœdiis, & ſcenis interſint, de quibus latè Fructuoſ. Biſbe *en el trattado de las comedias, c.14. & 15.* quia ſi credamus Innoc.*in praſtuti, num.vnico,* ſunt tantum de honeſtate: vel (quod verius videtur) dicendum eſt cum Caiet. *in ſum. verbo clericorum peccata, ad fin.* non obligare ſub mortali ceſſantibus ſcandalis, & contemptu. 3

Et tabernas prorſus euitēt, &c.] Notatur ad hoc quòd clericis tabernas intrare non licet, niſi ſint in itinere, ſeu in peregrinatione, vt per Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.2.lib.3.c.8.n.9.& 10.* Ant.Ricc.*de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſt.lib.8.c.7.n.15.* Vgol. *de poteſt.Epiſc.c.13.§.29.* latè Bellet. *d.tit.de diſciplina cleric. §.20. à princ.* vbi *n.15.* dicit quòd ſicut vitium frequentandi tabernas reprehenditur in clericis, ita nec eſt laudabile in ſæcularibus; cauponarum enim inſtitutio non fuit voluptatis cauſa, ſed neceſſitatis *l.licet gratis, §.in factum, ff.naut. caup.ſtabul.* ſed iam hodie tabernæ ſunt loca, & fomenta intemperantiæ, & incontinentiæ, *l.qua in adulterium, in princ.& ibi gloſ. C.ad legem Iul.de adult.l. Athlas, §.ait prator, ff.de his, qui notantur infamia, l.palam, §.ſi qua cauponam, ff.de ritu nupt.* 4

Ad aleas, & taxillos non ludant.] Notatur ad hoc quòd Clericis ad aleas, & taxillos ludere non licèt, vt per Paul.Comit. *reſponſ. mor.lib.1.q.90.* Camil.Borrel. *in ſum.omn.deciſ.tit.11.de vita & honeſtate cleric.n.33.* Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib. 2. c.16.§.3. n.17.* Fr.Emman.*q. Regul. tom.2.q.37.art.1* latè Carol. de Graſſis *de effectib. cleric. effectu* 22. Bellet.*diſquiſit. cleric.p.1.tit.de diſciplin.cler.§.24.* Farin.*in praxi crim. p.3.q.109.n.92.cum ſeqq.* Molin.*de iuſtit.tr.2.diſp.512. verſ.quod verò*, Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in* 5

comment.

comment. ad c.2. diſt. 45. n.1. cum ſeqq. & habetur in Concil. Trident. *ſeſſ 22. de reform. c.1. & ſeſſ. 23. etiam*
6 *de reform c.12.* & apud Caſtellanos *l.57. tit.5. p.5.* Ex ludo etenim plura inconuenientia naſcuntur, quæ recenſet Archid. *in cap. Epiſcopus, n.2. 35. diſt.* Primum, deſiderium lucrandi, & ſic eſt cupiditas, quæ eſt radix omnium malorum. Secundum eſt voluntas ſpoliandi proximum, & ſic rapina. Tertium vſura quoque conſideratur. Quartum multiplicata mendacia, & verba obſcœna, otioſa, & vana. Quartum blaſphemiæ, & ita hæreſis. Sextum corruptio maxima plurimorum, qui ad ludum videndum, & concupiſcendum conueniunt. Septimum ſcandalum bonorum. Octauum contemptus prohibitionis ſanctæ Matris Eccleſiæ. Nonum amiſſio temporis, & facultatis. Vnde P. Ribaden. *in vita B.P. Franciſci de Boria, cap. 5.* dicit in ludo tria pretioſa amitti, tempus ſcilicet, pecuniam, & deuotionem, ac ſæpè conſcientiam.

7 Ludus tamen, qui conſiſtit in ingenio, aut virtute corporis clericis eſt permiſſus, vt per Parid. de Puteo *in tract. de ludo, num.12.* Coſt. *eod. tract. num.15. art.2.* Farin. *d. quæſt. 109. num. 103. & 106.* Bellet. *d. §. 4. num 8. & 9.* vbi *num.15.* intelligit, modò non ludat in publico.

8 Scacchorum etiam, ſiue latrunculorum ludus non eſt clericis prohibitus, vt per Abb. *hic n.4. verſ. & ex hoc intellectu, & n. 12.* vbi etiam Ioan. Andr. *n.13.* & Butr. *verſ. ludus enim,* Coſt. *d. tract. n.25. in fine, verſ. quòd autem ludus, & n.26. ante finem, art.2.* Viu. *tom.1. commun. opin. lib.3. tit.29. n.2. in princ. pag.430.* Farin. *d. q.109. n.114.* Comitol. *d. lib.1. q.91.* Bellet. *d. §.24. n.7.* vbi *n.10.* intelligit modò ludatur cauſa recreationis, & non cauſa voluptatis, aut auaritiæ, vel cupiditatis, & *n.15.* etiam dummodo non diſtrahatur à Diuinis propter longum tempus, quod tali ludo conteritur.
9 Qui quidem latrunculorum ludus licèt ingenio conſtet non multum tamen literatis hominibus conuenire abitramur, quòd mentem iam literarum ſtudiis fatigatam recreare magis ceſſatione, & quiete, quam nouo meditationis labore grauare oporteat, vt etiam aduertit Ioan. Baptiſta Fin. *de regulis iuris homil. 22. in fine.*

10 *Nec huiuſmodi ludis interſint.*] Ergo pœna appoſita ludentibus comprehendit etiam ludum ſpectantes, de quo vide Thom. Boninſig. *de iuſtis negot. tract. de ludo, c.3.* Auil. *ad cap prætorum, verbo n. tableros, num.2.* Azeued. *l.2. n.32. cum ſeqq tit.7. lib.8. nouæ recop.* Rebell. *de obligat. iuſtitiæ, p.2. lib.12. quæſt. fin. n.6.* Aldrete *de religioſa diſcipiina tuenda, lib.2. c.16. §.3. num.24.* Farin. *d. q.109. n.34. & 35. de participante.* Plures Doctores de ludis agentes, citaui, aliaque circa hanc materiam non contemnenda dixi *ad cap. inter dilectos, de exceſſib. Prælat.*

11 *Coronam, & tonſuram habeant congruentem.*] Vide Bellet. *d. tit. de diſciplina clericali, §.16. num.1.* Competit namque clericis raſura, & tonſura in modum coronæ, quia corona eſt ſignum regni, & perfectionis, cùm ſit circularis carens angulo in ſignum carentiæ ſordium, quia vbi angulus eſt, ibi ſordes inueniuntur, nam ſemetipſos, & alios virtutibus regere & ſordibus mundare debent, & ſic in Deo regnabunt, *cap. duo ſunt 12. q.1.* gloſſ. *verbo tonſuram, in Clem hoc tit.*

12 *Deferant deſuper indumenta, &c.*] Quis proprius ſit Clericorum habitus nullibi determinatur, vt dicit *gloſſ. per. in Clem.1. de elect.* niſi quod nimia breuitas, & longitudo reprobatur in præſenti; quare honeſtas veſtium clericalium ponderabitur ex conſuetudine, & vſu vniuſcuiuſque regionis, vt aduertit gl. *hic verbo, deauratis,* quam referunt, & ſequuntur plures Doctores, quos cito *in meo tract. de offic. & poteſt. Epiſc. p.2. alleg.9. n.2.* vbi *num. ſeqq.* latè de hac materia, & Motu proprio Sixti V. contra clericos non incedentes in habitu, & tonſura: & ex Doctoribus per me citatis commendo Fr. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana, lib.3. c.13.* Menoch. *de arbitr. caſu 392.* Quarant. *in ſum. bullarij, verbo habitus clericalis,* Azor. *inſtit moral. p.2. lib.7. c.14.* Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. in prælud. n.271.* Thom. Valaſc. *alleg. iuris tom.1. alleg.10.* Guid. Pancirola *in theſauro var. lect. lib.1. c.21.* Camil. Borrel. *d. tit.11. n.39. & 40.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.46. n.6.* addo Ant. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.7. c.6. à n.1.*

Pannis rubeis, aut viridibus, &c. Rubeus enim color permittitur ſolùm Cardinalibus, & viridis Epiſcopis tantum, Menoch. *d. caſu 392. n.12.* Scacc. *de iudic. p.1. c.11. n.85. & 86.* Carol. de Graſſis *in d. prælud. n.272.* quos refero ego ipſe *d. alleg.9. n.6.* 13

Sed nec annulos, &c. Notatur ad hoc, quod Clericis annulos deferre non licet, niſi quibus competit ex officio dignitatis, vt per Abb. *hic n.4. verſ. nota, & n.7.* Bellet. *d. tit. de diſciplina clericali, §.16. n.22.* Iſidor. Moſcon. *in tract. de maieſt. militantis Eccleſiæ, lib.1. p.2. c.2. verſ. annulos etiam,* Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. effectu 41. n.1.* vbi *n.2.* dicit Doctores, vel in aliqua Eccleſiaſtica dignitate conſtitutum poſſe in eius manibus deferre annulos. 14

In gloſſ. *Ad aleas,* ibi, *ſed videretur quod primò ſit admonendus,* &c. Notatur ad hoc quòd clericis, quoad pœnam inhabilitatis pro obtinendo beneficio nulla requiritur monitio, quoad verò priuationem beneficiorum obtentorum monitio requiritur, vt per Menoch *de arbitr. caſ.399. n.3.* Farin. *d. q.109. n.95.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.412. quod verò, ad fin.* Illuſtr. D. meus *in comment. ad d. c.1. n.5.* 15

In ead. gloſſ. ibi, *Sed nunquid poteſt repeti quod perditur in alea,* &c. Vide Azeued. *l. 2. n.76. cum ſeqq. & n.93 tit.7. lib.8. nouæ recop.* Thom. Boninſig. *d. tract. de ludo, c.7. n.12. & 13.* Sayr. *in claui Regia, lib.11. c.13. à n.14.* Rebello *d. lib.12. q.2. n.2.* Bertachin. *verb. ludus, n.18. & 19.* Molin. *tr.3. diſp.514.* Gutier. *de iuram. confirm. p.1. c.53. n.1. & 2. cum ſeqq.* Zerol. *verbo ludus,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.10. n.385. cum ſeqq.* 16

In ead. gloſſ. ibi, *Et ſi quis exiſtens in alea,* &c. Notatur ad hoc, quòd vendens rem ſuam in ludo non tenetur de euictione, ſiue venditio facta ſit colluſori, ſiue alteri extraneo, *l.2. §.1. ff. quarum rerum actio non detur,* Farin. *d. q.109. n.209.* Parens meus *in comment. ad Ordin. Regiam Luſit. lib.5. tit.82. in princ. n.3.* 17

SVMMARIVM.

1 *Clericus, qui tertiò monitus à negotiationibus ſæcularibus non abſtinet, interim perdit quoad bona priuilegium clericale.*

2 *Clericus negotiator & artifex, qui poſt trinam monitionem ſui Epiſcopi deliquerit in negotiatione, & artificio, quod exercet, poteſt conueniri coram iudice laico, & ab eo puniri in rebus negotiationis, ſed non ad pœnam corporalem.*

3 *Clerici debent ſe abſtinere à negotiationibus ſæcularibus.*

4 *Clericus negotiator, vt amittat priuilegia, trina monitio præcedere debet.*

CAP.

Cap. Ex literis. XVI. & fin.

Innoc. III.

1 Clerici exercentes ſæcularia negotia, ſi ter moniti non reſipiſcant, non gaudent priuilegio Clericali, ſed ſubiacent ſtatutis, & conſuetudini patriæ, & hoc in facultatibus tantùm, nam in illis ipſo facto renuntiant priuilegio Clericali. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan à Capiſtrano, Viu. *in ration. lib. 3. iur. Pont. pag.* 11. Alagon. *in compend. iur. Canon, pag.* 357. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Xuuen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Collige ex text. Clericum negotiatorem, & artificem, qui poſt trinam monitionem ſui Epiſcopi deliquerit in negotiatione, & artificio, quod exercet, poſſe conueniri coram iudice laico, & ab eo puniri in rebus negotiationis, ſed non ad pœnam corporalem. Vt per Bertachin. *de Epiſcopo, p.* 1. *lib.* 4. *n.* 96. *de gabell. p.* 3. *n.* 2. Aufrer. *in tract. de poteſtate iud. laici ſuper perſonas Eccleſ. regul.* 1. *fallent.* 16. *n.* 24. Carol. de Graſſis *de effect. lib. cleric. effectu* 1. *n.* 844. vbi *n.* 845. intelligit in concernentibus negotiationem, non in reliquis, Imbrian. *in tract. de iudic. Regni, in præf. n.* 41. Ccned. *ad Decretum collect.* 37. *n.* 2.

3 *Sæcularibus negotiationibus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Clerici debent ſe abſtinere à negotiationibus ſæcularibus, vt per Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina Clericali,* §. 21. *n.* 2. Filiuc. *tom.* 3. *tract.* 41. *c.* 6. *n.* 138. Vtrùm autem Clerici, ſiue Religioſi, qui ſunt in Braſilica regione, & in India Orientali, dilationi, & conſeruationi Eccleſiæ nauantes, quique ad ſuam congruam ſuſtentationem multis rebus indigent ex Hiſpanis ad eos mittendis, poſſint mittere ſuas merces in Luſitaniam vbi plus valent, vt ex pretio neceſſariæ illis mittantur? Affirmat Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 342 ſubditque nihil in huiuſmodi negotiatione ſacris Canonibus contrarium contineri, dummodo nihil mercium, quàm ad emenda in Luſitania neceſſaria mittatur; quare cùm ex negotiatione Eccleſiaſticis non illicita, tributum non debeatur, vtique inquit Molin. neque ex mercibus ita miſſis, neque ex illarum pretio tributum vllum debetur. De Clericis negotiatoribus, & quæ negotiationes illis permiſſæ ſint, vide Læl. Zech. *de Republ. Eccleſ. tit. de clericis, verſ.* 47. Thom. Valaſc. *allegationum iuris tom.* 1. *allegat.* 44. *n.* 13. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 53. Lazarte *de decima vendit. c.* 19. *n.* 18. Flores de Mena *variar. lib.* 2. *q.* 21. *n.* 174. *cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellariæ, gloſſ.* 56. *num.* 10. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Curiæ Archiepiſcop. Neapolitan, cap.* 62. Cur Philipp. *part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 20. Bellet. *dicto* §. 21. Carol. de Graſſis *effectu* 6.

4 *Si tales tertiò à te moniti*, &c.] Notatur ad hoc, quòd trina monitio debet præcedere, vt Clericus negotiator amittat priuilegia, ita Strach *de mercat. p.* 3. *n.* 8. *&* 9. Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 7. *de Clericis, & Sacerd. n.* 70. Cened. *d. collect.* 37. *n.* 2. *verſ. quod planè.* Carol. de Graſſis *d. effectu* 1. *n.* 847. & non ſufficere vnam monitionem peremptoriam pro omnibus, tenet Perez ad *l.* 13. *verbo por tres vezes, tit.* 2. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 80. Sed exigi tres admonitiones diſtinctas contendunt Tabien. *verbo excommunicatio* 5. *num.* 24. Sylueſt. *verbo clericus* 3. *n.* 3. Nauarr. *in man. c.* 27. *n.* 81. Paul. Comitol *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 53.

In gloſſ. *Suis facultatibus*, ibi, *quia propter hoc facultatibus Eccleſia non fit præiudicium.* Notatur ad hoc, quòd poſt trinam monitionem immunitatis priuilegium perit Clerico in ſuis dumtaxat bonis, non autem in bonis Eccleſiæ, vt per Comitol. *d. lib.* 1. *q.* 53.

In ead. gloſſ. ibi, *tunc ceſſat priuilegium*, &c. Notatur ad hoc quòd Clerici, qui negotiationi inſeruiunt, poſſunt amiſſum priuilegium recuperare, tandiu enim in hoc caſu priuilegium immunitatis extinguitur, quandiu negotiatoris Clerici delictum perſeuerat, vt per Comitol. *citato loco*, Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 342.

De Cohabitatione Clericorum, & Mulierum.

Tit. II.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Guillelm. Durand. *in ſpeculo iuris, lib.* 4. *ſub hoc tit.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 173. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 95. Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. pag.* 363. Goffred. & Hoſtien. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 145. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac rub.*

De materia huius tituli vide Gutier. *canon. lib.* 2. *c.* 7. Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina clerical.* §. 25. Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 26. & fœminarum conſortium quatenus à viris ſpiritualibus fugiendum, ex SS. Patribus oſtendit Ioan. Baptiſt. Fin. *de regulis iuris, hom.* 22, *verſ. adde,* & exemplis confirmat Emman. de Valle *de incantat. & enſalmis, ſect.* 2. *c.* 3. *n.* 19. *& c.* 16 *à n.* 25. tractat quàm periculoſus, & perniciosus ſit fœminarum aſpectus, non decet enim videre quod concupiſcere non licet, vt ait D. Hieron. ad Euſtoch.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos non debet retinere in domo mulierem ſuſpectam de incontinentia, etiamſi ſit, mater, vel alia conſanguinea*, & n. 2.

3 *Declaratur text. in præſenti, & concordatur cum* cap. à nobis, pen. hoc tit.

4 *Clerici, qui habent qualem qualem ſuſpicionem, à mulierum conuerſatione omnino abſtinere debent.*

5 *Clericus frater tenetur ex redditibus beneficij ſororem inopem alere, & dotare.*

6 *Mulieri non licet Presbytero celebranti miniſtrare.*

Cap. Inhibendum. I.

Ex Concil. Maguntin.

Sacerdos nullas retinere poteſt, de quibus ſuſpicio poſſit eſſe, ſed eas ſolùm, quas iura permittunt 1 puta mater, amita, ſoror, & has, ſi illis indigeat, habeat in domo longè à conuerſatione ſua. Item fœminæ non præſumant accedere ad Altare, nec Presbytero miniſtrare, nec intra cancellos ſtare, vel ſedere. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent.

Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Butr. Anch. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viu. *in ration. libri 3. iuris Pontif. pag.* 15. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 359. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. Nannatenſi *cap.* 3. refertur à Burchard. *lib.* 3. *Decret. c.* 116. Iuo *p.* 6. *c.* 192. & ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 2. *cap.* 1.

2 In ſuperſcript. ibi, *Maguntin.* Vide Card. Cæſar. Baron. *annalium Eccleſiæ anno Chriſti* 325. *pag.* 239.

3 *Sed nec illas, quas Canones concedunt*, &c.] In his verbis text. iſte dum Clericis interdicit mulierum conuerſationem, & cohabitationem earum, etiam quas Canones concedunt, matrem ſcilicet, ſororem, amitam, & alias, quæ omnem effugiunt ſuſpicionem, videtur ex diametro contrariari textui *in cap. à nobis, peu. inf. hoc tit.* cuius Auctor eſt Innoc. III. quatenus Clericis concedit habitare poſſe cum iis, in quas naturale fœdus non ſinit vllam cadere poſſe ſuſpicionem, cuius text. deciſio videtur ab antiquioribus conſtitutionibus emanaſſe, vt colligitur ex *l. eum, qui, C. de Epiſcopis, & cler. & ex cap. interdixit 32. diſt.* In quibus iuribus componendis elaborat Anaſtaſ. Germon. *animaduerſionem iuris, lib.* 2. *cap.* 8. vbi reiecta reſponſione gloſſ. *verbo Canones, in præſenti*, in hæc verba prorupit. Contingit forſan paulo ante quàm ipſa Nannatenſis Synodus celebraretur, vt aliquis cum matre, vel conſanguinea aliqua ſit deprehenſus, qui cauſam recedendi ab antiquis Canonibus, & nouam condendi legem præbuit. Verùm quoniam bono legiſlatori ſemper curæ eſt occurrere illis, quæ plerumque eueniunt, non iis, quæ raro, *l. neque leges, ff. de legib.* ideo Innoc. III. *in d. cap. à nobis*, antiquioribus inhærens Canonibus Clericis conſulere maluit, vt cum iis habitare poſſint, à quibus natura quodammodo nefarias libidinum contumelias, turpitudineſque repellit, item matribus, & conſanguineis: nam cùm mortui mundo Clerici dicantur, ſolatij loco eſt illa cum filiis, & fratribus cohabitatio, argument. *l. iure, ff. de iure dotium.* Conſtitio tamen *c.* 1. (quod eſt text. *in præſenti*) pro conſilio adhùc ſatis commodè retineri poſſet, cùm ipſe B. Auguſtinus fœminarum omnium, ac cum eis ſororis, ac fratris filiæ conturbernium, familiaritatémque euitaſſe dicatur, quippe qui dicere ſolebat, Quamvis propinquæ mulieres ſuſpectæ non eſſent, tamen quæ ad eas ventitarent poſſe ſuſpicionem afficere. Hactenus Anaſtaſ. Germon, *citato loco*, de quorum iurium conciliatione agit etiam Vgolin. *de poteſt. Epiſcopi, c.* 13. §. 27.

4 *De quibus ſuſpici*, &c.] Probat hic text. quòd Clerici qui habent qualem qualem ſuſpicionem, à mulierum conuerſatione omnino abſtinere debent, quamvis ſint matres, & ſorores, cùm inuenti aliquando fuerint, qui diabolica ſuggeſtione inceſtus & ſtupra commiſerunt, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 17. *n.* 9. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tr.* 3. *n.* 18. Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 25. *n.* 16. & 17. poſt Capell. Tholoſ. Nauarr. *commento* 4. *de Regularib. n.* 65.

5 *Ea, quæ ſunt neceſſaria, ſubminiſtrent.*] Etiam ex redditibus beneficiorum, fratrem enim Clericum ex eiſdem teneri ſororem inopem alere, & dotare, reſoluunt D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrimon. p.* 4. *n.* 132. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 25. *n.* 13. Flam. *de reſignat. benefic. lib.* 4. *q.* 7. *n.* 68. Molina *de iuſtitia, tract.* 2. *diſp.* 228. *verſic. vtrùm frater*, Cened. *ad Decret. collect.* 102. & *practicarum, ac canon. quæſt. lib.* 1. *q.* 17. *n.* 12. & 15. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuen. lib.* 12. *tit.* 16. *n.* 31. Marta *de iuriſdict. p.* 4. *cent.* 1. *caſu* 163. *à n.* 4. Rebell. *de obligat. iuſtitia, p.* 2. *lib.* 5. *q.* 4. *n.* 22. quos refert parens meus *in comment. ad Ordin. Regiam Luſitan. lib.* 4. *tit.* 99. §. 1. *num.* 24.

6 *Aut presbytero miniſtrare.*] Notatur ad hoc, quòd mulieri non licet Presbytero celebranti miniſtrare, vt per Rebuff. *in tract. congruæ portionis, n.* 66. poſt Soar. Valer. Regin. Vaſquez, & alios, ita tenent Bonac. *de Sacram. diſp.* 4. *q. vlt. punct.* 9. *n.* 32. Bellet. *diſquiſ. clerical. p.* 1. *cit. de dicisſplina clericali*, §. 8. *n.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in ſacris, qui à ſuſpectarum mulierum colloquio, vel earum conſortio monitus non deſiſtit, excommunicatur.*

2 *Excommunicationis pœna vt incurratur in crimine concubinatus trina monitio requiritur.*

4 *Mulier Clerici concubina à iudice ſæculari punitur.*

5 *Clericorum appellatione ſuperiores, & maiores intelliguntur.*

Cap: Si quiſquam II.

Ex Decreto Eugen. Pap.

1 PResbyter, Diaconus, Subdiaconus ſi ter monitus inueniatur loqui, vel conuerſari cum fœmina ſuſpecta de crimine fornicationis cum eo, eſt excommunicandus, & fœmina canonicè punienda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 16. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 360. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 2. *cap.* 3.

2 *Poſt primam, ſecundam, & tertiam admonitionem*, &c.] Ergo ad pœnam excommunicationis incurrendam in crimine concubinatus à Clerico commiſſi, requiritur trina monitio, de quo Sayr. *in Claui Regia, lib.* 8. *c.* 2. *n.* 12. Cætera circa hanc admonitionem, & pœnas Clericis concubinariis imponendas, etiam attento nouiori iure Concilij Trident. *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 14. dicam commodiùs *ad cap. ſicut* 4. *infr. hoc tit.*

3 *Et aliquo modò conuerſari.*] Per nuntium ſcilicet, vel epiſtolas ſecretas, de quo vide Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt. n.* 41. *n.* 10. Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. effectu* 26. *n.* 5.

4 *Fœmina verò canonicè iudicetur.*] Per iudicem ſcilicet Eccleſiaſticum, à quo pro modo culpæ puniri poteſt, vt tenent Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo concubinarij*, Sayr *d. c.* 2. *num.* 14. Matienſ. *l.* 6. *gloſſ.* 2. *tit.* 8. *lib.* 5. *nouæ recop.* Marta *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 44. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 15. *n.* 64. Ratio eſt, quia correlatiuorum idem ius, & ratio eſt, & depoſitio loquens in vno, in alio ſimiliter procedit, ex adductis per me *in tract. de axiom. iuris vſufreq. axiom.* 61. *num.* 1. Vnde cùm concubina Clerici communem cum illo habeat cauſam, & ſint correlatiua, nil mirum ſi illa ſicut ille per iudicem Eccleſiaſticum iudicetur, & grauiſſimis pœnis, quibus illa capax ſit, puniatur. Facit *cap. ſi concubinæ* 55. *de ſentent. excommunic.* qui text. duplicem probat concluſionem, vtramque noſtro propoſito accommodatiſſimam, prior eſt quòd concubina Clerici excommunicetur excommunicatione maiori, ſicut etiam *in c. eos* 32. *diſt.* in ſeruitutem redigitur, & *in cap. fraternitatis prope fin.* 34. *diſt.* in monaſterium detruditur:

poſterior.

poſtetiur eſt quòd accedens ad concubinam excommunicatam manet ligatus eadem excommunicatione, quia communicauit cum illà in crimine propter quod excommnnicatio fuit incurſa. Vnde ſimiliter ipſa concubina in eodem foro, in quo clericus poterit iudicari, cùm in crimine damnato cum illo communicauerit, & ita hanc ſententiam obſeruat in ſpecie *gl. 1. verſ. ad hoc, in d. cap. eos*, commendata à Roman. *ſing.* 658. Aufrer. *de poteſt. ſingulari, reg. 2. n.* 34. Quod quidem adeò verum eſt, vt exiſtimarent Abb. *n. 25. in cap. cùm ſit generale, de foro compet.* Iaſon. *in l. pen. n. 17. ff. de iuriſdict. omn. iudic.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem*, §. 39. *n.* 7. ſolum iudicem Eccleſiaſticum eſſe competentem in hoc caſu, vnde non eſt probanda illorum diſtinctio, qui dicunt publicas clericorum concubinas à ſæcularibus poſſe iudicari, occultas autem non poſſe, ne hac occaſione clerici in foro ſæculari infamentur, neque enim poſſunt concubinæ iudicari, quin eorundem nomina deſerantur, ac per conſequens ſi aliqua lex, ſeu ſtatutum id permittat, tanquam Clericos puniens non valebit, quo pacto diſtinguunt Clar. *in §. fin. q. 37. n.* 4. Gom. *verba mancebas, l. 80. Tauri, n.* 21. Auendan. *de exequend. mand. p. 2. c. 26. n.* 7. Perez *l. 21. tit. 3. lib. 1. Ordinam.* Salzed. *in pract. c. 79. verſ. concubina clerici.* Matienſ. *l. 6. gloſſ. 2. tit. 8. lib. 5. noua recop.* Decian. *in tract. crimin. lib. 4. c. 9. num. 56. & lib. 6. cap. 21. n.* 37. Bobadil. *in politica, lib. 2. cap. 17. n.* 54. Illuſtr. D. meus Roderic. à Cunha *in d. cap. eos, n.* 7.

3 In gloſſ. *Sacerdotum*, ibi, *appellatione clericorum ſuperiores, vel maiores intelliguntur.* Vide Marant. *de ordine iudic. p. 4. diſt. 11. n.* 3. Turrecrem. *in c. 1. n. 1. 32. diſt.* Sebaſt. Medices *in ſumma Decret. art.* 4. Ioan. Lup. *in tract. de libert. Eccleſ. p. 2. q. 2. n.* 1. metipſum *in tract. de appell. verborum vtriuſque iuris ſignif. appell. 51. ex n.* 1. plures per Carol. de Graſſis *de effect. clericalibus, in prælud. n. 246. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus non debet Clericum cogere ad concubinam abiurandam, ſed eam nolentem dimittere poteſt excommunicare.*

2 *Clerici non ſunt cogendi abiurare concubinas.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Multitudine delinquente principales puniuntur.*

Cap. Clericos, III. *Alex. III.*

1 ORdinarij non debent cogere eleritos in Sacris conſtitutos, & publicè concubinarios, vt eas abiurent, ne redeuntes ſint periuri, ſed cogant per ſuſpenſionem, & interdictum, & ſi deinde reincidunt, excommunicent aliquos illorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. libri tertij iuris Pontific. pag.* 17. Alagnna *in compend. iuris Canonic. pag.* 360. remiſſiuè X'men. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 2. c. 4.* & eſt poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexand. III. *p. 18. cap.* 1.

2 *Ad eas abiurandas nolumus*, &c.] Probat hic text. non eſſe cogendos clericos abiurare concubinas, cuius concluſionis ea ſolet ratio aſſignari, ob probabile periculum periurij, non eſt enim deferendum iuramentum alicui cum probabili periculo, vel timore periurij, vt tradunt Hippolyt. *in pract. §. poſtquam n. 5. & in cap. penult. n. 89. ff. de quæſt.* Nauar. *in man. c. 12. n. 20. & in cap. inter verba corollar. 63. n.* 73. Alciat. *de præſumpt. regul. 2. præſumpt.* 10. Menoch. *de arbitr. caſu* 192. *n. 2. & 3.* Tiraq. *l. 9. connub. gloſſ. 1. p. 6. n.* 55. Soar. *de relig. tom. 2. tract. 5. lib. 3. c. 11. n.* 18. Vnde bene Sayr. *in claui Regia lib. 5. c. 5. num.* 3. infert male facere Confeſſores, qui inducunt pœnitentes ad iurandum ſe non commiſſurum tale peccatum carnale, vel aliud ſimile, in quod humana fragilitas facile labitur, addens eo modo peccare patres, & dominos, qui filiis, & famulis ſuis deferunt iuramentum, vt auctorem furti, & criminis reuelent, ſi moraliter credant eos exponi periculo peierandi in eo. Verùm hæc ratio decidendi non exhaurit difficultates, quia id etiam periculum periurij imminet in ſpecie, *c. 2. qui Clerici, vel vouentes*, circa abiurandas vxores, cum quibus Clerici de facto contraxerunt, & tamen coguntur illas abiurare; idem etiam periurij periculum imminet in abiuratione hæreſis, quo tamen non obſtante illam cogitur hæreticus abiurare, iuxta *cap. ad abolendam, de hæreticis.* Nec ſatisfacit gloſſ. *verbo redeuntes, ad fin. in præſenti*, & Card. Imola, ac alij, exiſtimantes hunc text. procedere, quando Clerici vehementer ſunt ſuſpecti de incontinentia: at verò *d. cap. 2.* intelligendum de Clericis, qui non ità vehementer ſunt ſuſpecti, quia maior datur incontinentiæ ſuſpicio in illo qui vltra concubinatum matrimonium de facto turpiter contraxit, quàm in ſimplici concubinario.

Reiectis igitur his, & aliis ad hunc text. intellectibus, vera illius ratio ex eo colligi poteſt, quia iuramentum eſt remedium ſubſidiarium, & periculoſum, & ideo ad illud non eſt recurrendum, quando adſunt alia remedia æquè accommoda ad finem prætenſum aſſequendum, *cap. etſi Chriſtus, prope fin. verſ. ſic iuramentum, de iureiurand.* conſtat autem in ſpecie huius text. æquiualentia dari remedia magis accommodata, vt Clerici à concubinis abſtineant, nempè per ſuſpenſionis, ſeu depoſitionis ſententiam, ac proinde per excommunicationem, vt text. ipſe docet; igitur decidit rectè Pontifex, non eſſe Clericos cogendos concubinas abiurare. intendit Soar. *d. cap. 24. num. 17. & 18.* ſecus vero dicendum eſt, quando prædicta remedia æquiualentia non adſunt, quia tunc non tanti eſſe debet periculum, ſeu timor ille periurij, vt propter illud deferendum non ſit iuramentum à iudice, vel publica perſona, quando fuerit neceſſarium, vt reſoluunt Nauar. *in manual. cap. 22. num.* 20. Couar. *in cap. quamuis pactum, §. 6. num. 2. in fine*, & multi alij, quos refert, & ſequitur Soar. *d. cap. 14. num.* 10. Quo intellectu retento non obſtat *d. cap. 2. qui clerici, vel vouentes*, reſpondetur enim ideo ibi Clericos in Sacris conſtitutos matrimonium de facto temere contrahentes cogendos eſſe abiurare concubinas, quia agitur de matrimonio, & de nuptiis, quas Clerici contraxerunt contra *Clement. vnic. de conſanguinit.* ac proinde quemadmodum matrimonium conſenſu contrahitur, iuxta *cap. ſufficiat 27. quæſt. 2.* ita diſſenſu debet diſtrahi, *d. cap. ſufficiat, & regul. omnis res, de regul. iuris*, & nullum aliud remedium æquè accommodatum dari poteſt, ex quo conſtaret de ipſorum diſſenſu, quàm iuramentum, eorum enim diſſenſus internus à nemine cognoſci poterat, argum. *cap. erubeſcant 32. diſt.* facit, quod ea, quæ pendent ab animo alicuius, non poſſunt probari, niſi per ipſius iuramentum, ex Hippolyt. *in rub. C. de probat. à num.* 122. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 7. num.* 16. ideo merito coguntur abiurare vxores, in quibus per matrimonium conſenſerant, quamvis in rei veritate exiſterent concubinæ, quod quidem

Digitized by Google

matrimonium non interuenit in ſpecie huius text. ſed tantùm concubinatus abſque matrimonio, vnde cùm non daretur conſenſus in matrimonium, non fuit neceſſarium iuramentum ad explicandum diſſenſum, ſed ſufficiebāt alia remedia ad deterrendos Clericos à tali crimine. Ad text. etiam *in d. cap. ad abolendam, de hæreticis*, ſimiliter reſpondetur, quòd quamvis ad coërcendum crimen hæreſis, quia tale eſt, non deficerent alia remedia æquè, vel magis opportuna, tamen ad excludendum errorem intellectus, quem hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus habuit, vel habuiſſe præſumitur, nullum aliud apparet remedium æquè opportunum, præter abiurationem illam, qua ſuam hæreſim, quam de præterito commiſerunt, ſolemniter, & publicè deteſtantur, & in futurum fidelitatem promittunt, iuxta *cap. accuſatis, in princ. de hæret. in 6*. Illud autem aduertere oportet, quòd quamvis text. *in præſenti*, faciat mētionem de clericis in Sacris, & publice concubinas habentibus, non propterea excludere videtur clericos in minoribus, & alios, qui non publicè tenent concubinas, ex eo enim prædictos clericos expreſſit, quia in illis dabatur maior ratio dubitandi, & videbatur quòd illis poterat iuramentum deferri, quia grauiùs peccabant, & ita vt faciliùs reſipiſcerent, quibus tamen dum text. iuramentum non detulit, à fortiori aliis non eſſe deferendum ſequitur: illud etiam adde hos clericos non ſolùm cogendos non eſſe ad prædictum iuramentum ſubeundum, vt text. habet, ſed nec etiam ſponte ad illud eſſe admittendos, ex ſupradicta ratione.

4 *In aliquos eorum*, &c.] Ergo delinquente multitudine principales puniuntur, de quo Tiraquel. *de pœnis temper. cap. 47. n. 8*. Quandoque etiam propter multitudinem reorum maleficium non eſt ſeuerè puniendum, Coriolan. Capuccin. *de caſibus reſeruatis, p. 2. caſu 5. §. 9. n. 19. pag. mihi 720.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici moniti, ſi concubinas non dimittunt, ſuſpendūtur à beneficiis, ſi ſe non corrigunt, deponuntur.*

2 *Concubinarij clerici ſi moniti concubinas nō dimittāt, ſuſpendendi ſunt à beneficiis, & ſi eas ſuſpenſi detinere præſumpſerint, ab eiſdem perpetuò ſunt remouendi.*

3 *Concubinarius quis dicatur, oſtenditur.*

4 Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 14. *procedit in ſimplici incontinentia abſque qualitate concubinatus.*

5 *Diſtributiones quotidianas Concubinarij ipſo iure amittunt, ſi à ſuperioribus moniti ab ipſis concubinis non abſtinuerint.*

6 *Monitiones quæ, & quales contra clericos concubinarios ſint faciendæ, oſtenditur.*

Cap. Sicut. IV.

1 CLerici in Sacris ſi moniti contemnunt relinquere concubinas, ſuſpendi debent à beneficiis, donec plenè ſatisfecerint, & ſi ſuſpenſi præſumpſerint concubinas retinere, à beneficiis perpetuò remoueri debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viu. *in ration. libri 3. iuris Pontif. pag. 17*. Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 366*. remiſſiuè Caſal. *in annot*. Ximen. *in concord. p. 2*. referunt ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 2. c. 5*. & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 18. cap. 2.*

Hanc eandem concl. ex hoc text deſumunt Corraſ. *de benefic. p. 3. c. vlt. n. 28*. Duen. *reg. 101*. Gutier. *canon. lib. 2. c. 7. n. 54*. Kitchon. *tom. 1. commun opin. lib. 1. tit. 7. n. 16. pag. 175*. Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 137. n. 24*. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tr. 3. n. 315*. Porrò Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de reformat. c. 14*. formam dat procedendi contra concubinarios clericos, perſonaſque Eccleſiaſticas; primò quòd ſi à ſuperioribus moniti ab ipſis concubinis non abſtinerent, tertia parte fructuum, quarumcunque penſionum, & beneficiorum ſint ipſo facto priuati: ſecundò ſi in eodem delicto cum eadem, vel alia fœmina perſeuerantes ſecundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantum fructus omnes beneficiorum amittant, prout *ſuprà*, ſed quoad Ordinarius tanquam Sedis Apoſt. delegatus arbitrabitur, ab adminiſtratione beneficiorum ſuſpendantur: tertiò ſi ita ſuſpenſi cum eiſdem verſentur, vel eas non expellant, priuabuntur perpetuò omnibus beneficiis, & penſionibus: quartò ſi poſtquam eas ſemel dimiſerint, earum conſortium intermiſſum repetere, vel alias huiuſmodi ſcandaloſas mulieres ſibi adiungere auſi fuerint, præter dictas pœnas excommunicationis gladio plectantur: quintò ſint inhabiles, ac indigni quibuſcumque honoribus, dignitatibus, beneficiis, & officiis, donec, &c. ſextò clerici non beneficiati iuxta delicti qualitatem pœnæ carceris, ſuſpenſionis ab Ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, ac aliis modis iuxta ſacros Canones ab ipſo Epiſcopo puniantur, de quo Concil. Trident. decreto multa tradunt Rebuff. *in concord. tit. de publicis concubin. verſic. prima ergo pœna*, Perez *l. 23. verſ. quæri tamen poteſt, tit. 3. lib. 1. Ordin*. Menoch. *de arbitr. caſu 418*. Zerol. *in praxi Epiſcop p. 1. verbo concubinarij*. Petr. de Ledeſma *in ſumma, p. 2. tr. 7. c. 18*. Paul. Comitol. *reſp. moral. lib. 1. q. 57*. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 4. collect. 857. & in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 359. in 1. edit. & reſol. 307. in 2. edit*. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. tr. 3. n. 154*. Soar. *de cenſur. tom. 5. diſp. 31. ſect. 4. n. 10*. Sayr. *in ſimili tract. lib. 4. c. 15. n. 24*. Hieronym. Venero y Leyua *de examine Epiſc. lib. 4. c. 27. ex n. 64*. Illuſtriſſim. D. meus Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad cap. præter 6. n. 5. diſt. 32.*

Ex quo oriuntur multa dubia. Primum quis in præ- 3
ſenti dicatur concubinarius? & communiter habetur illum etiam dici non ſolùm, qui concubinam domi retinet, ſed etiam, qui ſub aliquo colore in domo ſuæ matris, vel aliquarum conſanguinearum, vel alibi, habet, & cum ea tenet aſſiduam conſuetudinem, ita Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 3. cap. 4. ſub n. 27*. Aloyſ. Ricc. *d. reſolut. 307. in fine*. Marc. Anton. Genueneſ. *in praxi Archiepiſcop. Neapolitan. cap. 30. num. 4.*

Secundum, an procedat in ſimplici incontinentia 4
abſque qualitate concubinatus? in quo Nauar. *conſ. 4. de adulter. in antiq. aliàs 1. hoc tit. in nouis*, & Sayr. *in floribus deciſ. ſub illo tit. de adulter. deciſ. 4*. tenent Concil. Trident. *d. c. 14*. etiam ad ſimplicem incontinentiam eſſe extendendum. Verùm Sacram Congregat. cenſuiſſe Concilium d. loco non procedere in ſimplici incontinentia abſque qualitate concubinatus, aſſerunt Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſt. deciſ. 361. in fine, in 1. edit. & reſol. 307. n. 5. in 2. edit*. Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 10. num. 186*. Armendar. *in addit. ad recopil legum Nauarra, lib. 4. tit. 5. de ſtupro, l. vnic. n. 4*. Farin. *in praxi crimin. part. 5. quæſt. 138. num. 12. & num. 74.*

Tertium, an ſub tertia parte fructuum beneficiorū 5
quorumcumque, à qua concubinarij ipſo iure ſunt priuati, ſi à ſuperioribus moniti ab ipſis concubinis

non

Digitized by Google

non abſtinerent , comprehendantur diſtributiones quotidianæ; in quo affirmatiuam partem ſequuti ſunt Sayr. *in floribus deciſ. ſub tit. de verborum ſignif. deciſ.* 7. Nauar. *ſub eod tit. conſ. 6. in antiq.* quod deeſt in nouis, Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 4. *collect.* § 21. *verſ. ampliа 2. & d. reſol. 307. n. 5. in 2. edition.* Petr. de Ledeſma *d. c.* 18. *diffic.* 2. & ex Concil. VI. Mediolanen. colligit Monet. *de diſtribut. quotid. p.* 3. *q.* 10. *n.* 56.

6 Quartum, an ad incurrendum in pœnas contra clericos concubinarios latas monitio ſpecialis in ipſam perſonam factam pro forma exigatur; in quo affirmatiua opinio vera eſt, ita vt monitio generalis facta in Synodo non ſuffragetur, etſi trinæ monitionis vim obtineant, ita Marc. Anton. Genuenſ. *d. c.* 30. Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſ. deciſ.* 359. *in 1. edit. & reſol.* 307. *num.* 3. *in 2. edit.* vbi etiam aſſerit huiuſmodi trinam monitionem requiri ſecundùm diſpoſitionem tam iuris communis huius text. quàm nouioris Concil. Trident. *d. c.* 14. & *n.* 4. refert procedere etiam in Clerico concubinario notorio, qui abſque prædicta trina monitione beneficiis priuari non poteſt. Vnde Rota *in vna Tullen. Monaſterij Sancti Manſueti* 27. *Ianuar.* 1597. coram D. Penia, quæ eſt impreſſa inter conſilia, Farin. *lib.* 1. *conſil.* 80. cenſuit clericum concubinarium etiam publicum non eſſe ipſo iure beneficiis priuatum, nec venire priuandum, niſi quando poſt legitimas monitiones indurato animo in concubinatu perſiſtit. Quæ quidem monitiones non tantùm in viſitatione, ſed & aliis quoque temporibus fieri poſſunt, Armend. *d. tit.* 5. *de ſtupro, l. vnica, n.* 5. vbi *n.* 6. quòd tempus, quod inter vnam, & alteram monitionem interuenire debet, arbitrio iudicis relinquitur, & *n.* 7. quod poteſt Epiſcopus contra hos procedere etiam incarcerando, quando timetur de fuga, & *n.* 8. quòd Ordinarius ipſe ſolus poteſt ex Conc. *d. c.* 14. in crimine concubinatus ad informationem ſummariè, & incarcerationem procedere, vbi de fuga timetur, idque ſine monitione illa præſcripta *in d. c.* 14. Nicol. Garcia *d. c.* 10. *n.* 186.

Cap. Super eo. V.

1 Literæ obtentæ à Papa per Preſbyterum concubinarium ſuſpenſum ab officio, vt abſoluatur, ſi non contineant ſeriem facti, non ei proſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Butr. Anch. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Cened. *collect.* 14. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 18. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 360. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 2. *c.* 8. & eſt poſt Concil. Lateran. *part.* 28. *cap.* 9.

2 *Quæ facti ſeriem non contineat*, &c.] Ergo venia Principis impetrata non facta mentione de iterato crimine ſubreptitia dici poteſt, de quo vide Hippol. *reg.* 378. *n.* 4. Couar. *var. lib.* 1. *c.* 20. *n.* 8. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, & vxorem, notab.* 4. *n.* 11. Guillielm. *in cap. Raynutius, verbo mortuo itaque teſtatore, lib.* 1. *n.* 112. Anton. Gom. *tom.* 3. *var. c.* 13. *n.* 38. *verſ. item adde.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 10. *n.* 4. Sarmient. *ſelect. lib.* 1. *c.* 9. *ex n.* 2. *ante fin.* Perez *l.* 2. *in gloſſ. que alguno que nos ayamos perdonade, tit.* 11. *lib.* 1. *Ordinam.* Menoch. *de arbitr. caſu* 203. *ex n.* 32. Maſcard. *de probat. concl.* 838. *n.* 8. Flam. Carthar. *de execut. ſen. capto bannito, cap. fin. n.* 315. *iuxta fin.* Henriq. *in ſumm l.* 13. *c.* 30. *in princ.* Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 6. *n.* 49. Nicol. Garc. *de benef. p.* 8. *c.* 3. *n.* 28. plures per Cened. *ad Decret. collect.* 34. *n.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ſi moniti non dimittunt concubinas, ſuſpenduntur à beneficiis, & ſi ſe non corrigũt, deponũtur.*
2 *Clericus an poſſit beneficiis priuari pro fornicatione data incorrigibilitate.*
3 *Monitio trina requiritur ad hoc vt poſſit procedi ad priuationem contra clericum de mala familiaritate mulierum ſuſpectus.*
4 *Declaratur Conc. Trid.* ſeſſ. 25. de reform. c. 141.

Cap. Si autem. VI.

1 Clerici cõcubinarij in maioribus, vel minoribus, ſi ſecundò, vel tertio moniti concubinas non dimittunt, poteſt Epiſcopus vltra officij interdictionem eos ſpoliare Eccleſiis, vel earum portionibus appellatione poſtpoſita. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Butr. Anch. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viu. *in ration. libri 3. iuris Pontif. pag.* 18. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 361. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 2. *c.* 7. & eſt poſt Conc. Later. *p.* 12. *c.* 8.

2 *Fornicarias detinent*, &c.] Ergo pro ſimplici fornicatione data incorrigibilitate poteſt clericus beneficiis priuari, de quo vide Farin. *in praxi crim. p.* 5. *q.* 137. *n* 25. & quid attento iure nouiori Concil Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 14. dixi *ad cap. ſicut, dub.* 2. *ſup. hoc tit.*

3 *Niſi eas ad ſecundam, vel tertiam commonitionem*, &c.] Aduerte quod vbi agitur de priuatione bonorum, ex quo aliquis erat ſuſpectus de mala familiaritate mulierum, & de incontinentia, vt ex ſuſpicione ſcandalum generaretur in populo, licèt non fuerit contra ipſum accuſator, non eſt ſufficiens vnica monitio, ſed tertia requiritur, qua præmiſſa, ſi poſtea fuiſſet inuentus cum illis conuerſari, aut illas in domo retinere, tunc demum poterit procedi ad priuationem, vt per Imol. *hic n.* 1. *in 1. notab.* Bernard. Diaz. *in pract. canon. c.* 79. *n.* 3. *verſ. inde tamen*, & *ibi* Salzed *lit. F. in verſ. monent omnes*, Petr. Bello *in œconom. Canon. claſſi* 1. §. 5. *col.* 3. *verſ. tranſgreſſores*, qui licèt loquantur de monitione ſimpliciter, tamen ſunt intelligendi de trina, vt per tex. *in præſenti*, dicit Præpoſ. *in c. nullus, n.* 3. *verſ. & iſta monitio, diſt.* 32. & quod requiratur trina monitio implicitè, dicit Salzed. *cit. loc.* dũ firmat, quod monitio, quæ fit in Synodo, habet vim trinæ monitionis, per gloſſ. *in c. ſi Epiſcopus, verbo perceptione* 18. *diſt.*

4 Non obſtat Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 14. dum loquitur ſimpliciter de monitione, videtur requirere vnicam monitionem, vt per Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo concubinarij, in fine, verſ. ad quartũ*, quia quicquid ſit de dicto Zerolæ, ſi conſideremus dictum Præpoſiti, non verſamur in terminis Concilij, quia loquitur, quando agitur de ſubtrahenda parte fructuum, non autem quando agitur de priuatione bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Diuina licitè audiuntur, & percipiuntur Eccleſiaſtica Sacramenta à clerico fornicario, quandiu toleratur, nec habet operis euidentiam; à notorio verò abſtinendum eſt, non quia in Sacramento ſit defectus, ſed ad ipſorum fornicatorum emendationẽ.*
2 *Sacrificium oblatum à Sacerdote in peccato mortali exiſtente prodeſt, & habet ſuum fructum, quatenus nomine Chriſti & Eccleſiæ offertur.*
3 *Confeſſio, vel ſententia facit rem notoriam.*

4 *Crimen in iudicio commiſſum, vel confeſſum dicitur notorium.*

5 *Confeſſio ſpontanea facta in indicio ſufficit ad condemnandum.*

Cap. Veſtra. VII. *Luc. III.*

1 A Concubinarijs poblicis, id eſt, ab Eccleſia condemnatis, vel ſi habent operis euidentiam, populus non debet diuina myſteria audire, nec alia ſuſcipere Sacramenta, non quia in Sacramento ſit defectus, ſed ad ipſorum fornicatorum emendationem. Ab occultis, & toleratis eſt licitum recipere Sacramenta, notorium autem crimen eſt, de quo Preſbyter canonicè condemnatur, occultum quod ab Eccleſia toleratur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viu. *in ration. lib 3. iuris Pontiſ. pag.* 19. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 361. remiſſiue Caſai. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. & refertur ab Ant. Aug. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 2. *c.* 1. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 50. *cap.* 38.

2 *Qualiſcunque enim Sacerdos*, &c.] Sacrificium enim oblatum à Sacerdote, in peccato mortali exiſtente, prodeſt, & habet ſuum fructum, quatenus nomine Chriſti & Eccleſiæ offertur, quia *in præſenti*, & Concil. Trid. *ſeſſ.* 2. *c.* 1. dicitur ſacrificium eſſe mundam oblationem, quæ nulla indignitate, & malitia offerentium inquinari poteſt, vt per Victor. *in ſumm. de Euchariſtia, n.* 91. S. Thom. *p.* 3. *q.* 82. *art.* 6. Nauar. *in man. c.* 25. *n.* 79. Clamer. *de ſacrificio Miſſæ, dub.* 10. Barth. ab Angelo *dialogo* 5. §. 735. Mirand. *in manuali Prælat. tom.* 1. *q.* 41. *art.* 42. Fraxin. *de obligat. Sacerd. ſect.* 3. *prænot.* 4. §. 3. *n.* 3. Bonacin. *de Sacram. diſp.* 4. *quæſt. vlt. puncto* 6 *n.* 3.

3 *Notorium diffinitur*, &c.] Notatur ad hoc quòd ex confeſſione inducitur notorium, vt poſt Afflict. Menoch. Maſcard. & alios, tenet Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 21. *n.* 31. Item & ſententia facit rem notoriam, Maſcard. *de probat. concl.* 1296. *n.* 15. Farin. *d. q.* 21. 35. Steph. Grat. *diſcept. forenſ. c.* 142. *n.* 9. *&* 10. Sicut & illud quod ex actis reſultat, Menoch. *remed.* 1. *recup. n.* 231. *& de arbitr. caſu* 166. *n.* 6. Maſcard. *concl.* 1101. *n.* 13. *&* 14. Tiraq. *de retractu lign.* §. 36. *gloſſ.* 2. *n.* 44. Farin. *d. q.* 21. *n.* 14. Et denique notorium in genere ſumptum eſt rei, cui adiungitur, valde plena notitia, inducens indubitatam & finitam probationem diſcuſſione non egentem, Clar. *lib.* 5. §. *fin. q.* 9. Maſcard. *d. concl.* 1101. Farin. *d. q.* 21. *à princ.* Paul. Comit. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 57.

4 *Non differetur Preſbyter*, &c.] Notatur ad hoc, quod crimen in iudicio commiſſum, vel confeſſum dicitur notorium, Farin. *d. q.* 21. *n.* 31. Aldrete *de religioſa diſ-*
5 *ciplina tuenda, lib.* 1. *c.* 5. §. 2. *n.* 11. Nam confeſſio ſpontanea facta in indicio ſufficit ad condemnandum, vt per Don. à Fina *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 19 *n.* 149. *pag.* 294. meretur tamen vt mitius cum reo procedatur, quàm contra eum, qui probationibus eſt conuictus, arg. *l. vnic. C. de his qui ſe defend* Simanch. *de hæret. c.* 55. *n.* 6. Coriolan. Capucein. *de caſibus reſeruat. p.* 2. *caſu* 5. §. 9 *n.* 20.

6 *Aliud eſt penè occultum*, &c.] Quod dicatur occultum, & quibus modis, dixi *de offic. & poteſtate Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 29.

7 *Licitè diuina myſteria audiantur.*] An, & quando Miſſa Preſbyteri concubinarij ſit audienda, dicam commodiùs ad *cap fin. inſr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio Clerici ſi eſt ita publica, quod tranſit in notorium, nec accuſator, nec teſtis neceſſarius eſt, ſed ſi eſt publica per ſolam famam, non ſufficiunt ad condemnationem ſola teſtimonia, id eſt, teſtium dicta non iuratorum, ſed ſi ex hoc oriatur ſcandalum, inducitur purgatio, in qua deficiens canonicè punitur.*

2 *Iudex procedit ex officio in notoriis, etiam nemine accuſante.*

3 *Notorium dicitur quod nulla tergiuerſatione celari poteſt.*

5 *Teſtes ſuper notorio, & conſuetudine populi recipiuntur ſine iuramento.*

6 *Notorium probatione non indiget.*

7 *Fornicatio Clerici dicitur notoria ſine alia probatione, ſi publicè tenet concubinam.*

Cap. Tua nos. VIII.

Innoc. III.

COncubinatus Clerici ſi ita eſt publicus vt appel- 1
letur notorius, id eſt, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, non requiritur teſtis, nec accuſator ad hoc vt puniatur: ſi eſt publicus, non ex euidentia, ſed ex fama, non ſufficiunt teſtimonia ſola ad condemnandum, quia non teſtimoniis, ſed teſtibus (id eſt, iuratis) eſt iudicandum. Quod ſi haberetur talis ſuſpicio de Clericis vt ſcandalum generetur in populo, tūc eſt indicenda canonica purgatio, quam ſi noluerint, vel non valuerint præſtare, ſunt puniendi ſecundum Canones. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henr. Butr. Anch. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viu. *in ration. libri 3 iuris Pontiſ. pag.* 20. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 362. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 3. *Decr. lib.* 3. *tit.* 2. *c.* 1.

Nec accuſator eſt neceſſarius.] Notatur ad hoc, quod 2
in notoriis iudex procedit ex officio, etiam nemine accuſante, vt per Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 21. *n.* 62. in notoriis enim ordo iuris non ſeruatur, Clar. §. *fin. q.* 9. *in princ.* Anton. Gom. *tom.* 3. *var. c.* 1. *ſub n.* 42. *prope fin.* Menoch. *remed.* 14. *recup. n.* 260. Farin. *d. q.* 21. *num.* 60.

Nulla poſſit tergiuerſatione celari.] Dicitur ergo no- 3
torium, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt, Menoch. *de arbitr. caſu* 166. *n.* 4. Menoch. *illuſt. c.* 2. *n.* 11. *& c.* 10. *n.* 23. veluti ſi ſciatur à decem perſonis, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 6. *art.* 4. Farin. *d. q.* 21 *n.* 47. Leon. Leſſ. *de inſtit. lib.* 2. *c.* 11. *dub.* 13. Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib.* 1. *c.* 5. §. 2. *à n.* 7.

Teſtimoniis.] Ideſt, per ſcripturam, vt intelligit Hip- 4
polyt. *in l. de minore, §. plurium, n.* 2 *ff. de quæſt.*

In gloſſ. *Teſtimonio*, ibi, *ſimpliciter lato ſine iuramen-* 5
to. Notatur ad hoc, quod teſtes ſuper notorio, & conſuetudine populi recipiuntur ſine iuramento, vt per
Maſcard. *de probat concl.* 1362. *n.* 17. Notorium enim 6
probatione non indiget, Bellacomb. *tom.* 1. *comm. opin. lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 265. *pag.* 505. Surd. *deciſ.* 259. *n.* 14. *& deciſ.* 326. *n.* 82. Farin. *d. q.* 11. *à n.* 80. Mendez à Caſtro *in praxi Luſit. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 33.

In gloſſ. *Ex euidentia*, ibi, *& ſi publicè eam detineat.* 7
&c. Notatur ad hoc, quod fornicatio clerici dicitur notoria ſine alia probatione, ſi publicè tenet concubinam, vt per Paſat. *in repet. c. per veſtras, notab.* 3. §. 21. *à num.* 15. vbi *num.* 10. quod tunc fornicatio, vel concubinatus

Digitized by Google

cubinatus dicitur notorius, vel publicus, quando
quis habet concubinam ſicut vxorem, publicè nu-
triendo filios ex ea procreatos, ita quòd non auderet
diffiteri, aut negatio nulla eſſet.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres non debent permitti cum clericis habitare, niſi tales ſint cum quibus naturale fœdus nihil mali ſuſpicari permittat.*

2 *Clericus peccat mortaliter, ſi cohabitet mulieri de qua eſſe poſſit rationabilis ſuſpicio.*

3 *Fœminarum conſortium fugiendum.*

Cap. A nobis. IX.

1 MVlieres permitti non debent cum Clericis ha-
bitare, niſi tales ſint cum quibus naturale fœ-
dus nihil mali ſuſpicari permittat. Colligunt ex Ord.
Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabar. Bellam. Ioan.Andr.
Imol.Anan.Hoſt. Henric. Anch. Butr. Panorm. Bald.
Ioan. à Capiſtrano, Vin. *in ration.lib.3. iuris Pontific.
pag.21.* Alagona *in compend.iuris Canon.pag.362.* re-
miſſiuè Ximen. *in concord.p.1. & 2.* refertur ab Ant.
Ang.*collect.3.Decret.lib.3.tit.2.c.2.*
2 *Cum Clericis quoque non permittas*, &c.]Notatur ad
hoc quòd clericus peccat mortaliter ſi cohabitet mu-
lieri, de qua eſſe poſſit rationabilis ſuſpicio, etiamſi
ſit conſanguinea, vel affinis, vt per Nauar. *in man.
c.25.n.109.*Paul.Comitol.*reſponſ.moralium,lib.1.q.97.*
3 *à princ.* fœminarum enim conſortium quatenus à vi-
ris ſpiritualibus fugiendum, exemplis confirmat Em-
man. de Valle *de incantat. & cuſalmis ſect.2. c.3.n.19.*
Verè & diſcretè pro ſua ingenio S.Hieronym.*epiſt.11.
ad Ageruchiam c.5.* Si Timotheo, inquit. dicitur 1.
epiſt.c. 5. Adoleſcentiores viduas deuita; & iterum 1.
*epiſt.c.5.verſ.2. Ama anus vt matres; adoleſcentulas vt
ſorores cum omni caſtitate*, quare tu me commonen-
tem non audias? Fuge perſonas in quibus poteſt ma-
læ conuerſationis eſſe ſuſpicio: nec paratum habeas
illud è triuio. Sufficit mihi conſcientia mea; non cu-
ro quid de me loquantur homines, & certè Apo-
ſtolus prouidebat bona non tantùm coram Deo: ſed
etiam coram hominibus 2. *Corinth. 8.verſ.* 21. ne per
illum nomen Dei blaſphemaretur in gentibus. Et
iam idem S. Hieron. muliercularum familiaritatem
ſuſpectam in ſui temporis clericis deteſtans *epiſt.* 4.
ad Ruſticum Monachum, c.2. Videas, inquit, nonnul-
los accinctos renibus, pulla tunica, barba prolixa à
mulieribus non poſſe diſcedere, ſub eodem manere
tecto, ſimul inire conuiuia, ancillas iuuenes habere
in miniſterio, & præter vocabulum nuptiarum om-
nia eſſe matrimonij. Et *epiſt.22.ad Euſtoch.c.12.* Sunt
alij (de mei ordinis hominibus loquor) qui adeò Preſ-
byteratum, & Diaconatum ambiunt vt mulieres li-
centiùs videant. Omnis his cura de veſtibus, ſi bene
oleant, ſi pes laxa pelle non folleat, crines calamiſtra-
ti veſtigio notantur, digiti de annulis radiant; & ne
plantas homicidior via ſpargat, vix imprimunt
ſumma veſtigia, tales cùm videris, ſponſos magis
exiſtimato quàm clericos, S.Greg.*lib.3. dialog.cap.7.
& cap.32.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus concubinarius in officiis vitandus non eſt, niſi ſit notorius*, & n.2.

3 *Concubinarios clericos an, & quando vitare teneamur, oſtenditur.*

4 *Concubinarij an ſint ſuſpenſi ab officio, & beneficio, oſtenditur.*

5 *Suſpenſus quoad ſe tantùm, & non quoad alios dicitur omnis Eccleſiaſticus exiſtens in peccato mortali.*

Cap. Quæſitum. X. & fin.

Greg. IX.

CLericus fornicarius licet pro peccato mortali 1
quoad ſe ipſũ ſit ſuſpenſus, tamen nõ eſt ſuſpen-
ſus quoad alios, & non eſt vitandus in diuinis Offi-
ciis, niſi peccatum ſit notorium per ſententiam, vel
confeſſionem, vel euidentiam rei. Colligunt ex Or-
din. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan.
Andr.Imola, Anan.Hoſt.Anch.Henric.Butr.Panorm.
Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib.3.iuris
Pont.pag.22.* Alagona *in compend.iur.Canon.pag.362.*
remiſſiuè Caſal.*in ann.* & Ximen.*in concord.p.1.& 2.*
De Clericis.]Etiam conſtitutis in minoribus Ordi- 2
nibus, vt intelligit poſt multos à ſe relatos, Nicol.
Garc.*de benef. p.* [illegible] *.c.14.n.10.*
Non debet tamen in officiis euitari, &c.]Licet atten- 3
to iure huius text. teneremur vitare clericos concubi-
narios, ſeu fornicarios notorios per ſententiam, aut
confeſſionem in iudicio factam, aut per operis eui-
dentiam, aut notorietatem facti, hodie etiam ſecluſa
conſuetudine non tenemur eos etiam in Sacris vita-
re, niſi per iudicem fuerint publicati, & denuntiati,
ſecundùm *Extrauag. Ad euitanda ſcandala*; quàm
etiam hoc caſu procedere tenent Nauar. *in c.1.§.labo-
ret, n.10.de pœnit. diſtinct.6.*Fr. Emman.*in ſum.tom 1.
c.82.ſub n.6.* Henric. *in ſumm.lib.13. c.5.§.3.*Petr. de
Ledeſm,*in ſum. p.1.tit.de Euchariſtiæ ſacrament. c.27.
circa fin.*Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.3.princ.n.43.* Gu-
tier.*canon.lib.2.c.7.n.85.*Azeued.*l.1.n.65.tit.15.lib.8.
noua recop.*Azor. *inſtit.moral. p.1. lib.7. c.7. q.16.*Sayr.
*de cenſur.lib.2.c.12.n.20.*Soar.*eod.tract. tom.5.diſp.31.
ſect.4.n.16.& tom.3.diſp.18.ſect.1.& diſp.88. ſect.vlt.
circa fin.*Bonacin.*de Sacram.diſp.4.quæſt vlt.puncto 12.
n.1.verſ.verum.* Illuſtriſſ.D.meus Roder.à Cunha poſt
primam huius libri impreſſionem à me viſus *in com-
ment.ad cap. nullus 5. n. 3. & ad cap. præter 6. num.2.
diſt. 32.* Fagundez *in quinque Eccleſ. præcepta, præc. 1.
lib.2.c.5.ex n.42.*plures quos referunt Cened.*ad De-
cretum collect.*19. & Nicol. Garc *de benef. p.7.cap.14.
n.36.*vbi cum Nau.Valent. Henriq.Vega Tolet.Auila
& aliis, reſoluit dictam *Extrauag. Ad euitanda*, non
eſſe vſu receptam cum dicta exceptione de notorio
excommunicato, iuxta literam Concilij Baſil.ſed cum
ſola exceptione de notorio Clerici percuſſore. An, &
quando peccet mortaliter, qui à concubinariis Diui-
na audiunt, vide Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 6.
q. 42. à n.8.* Et quid de inducente concubinarios ad
Miſſam celebrandam, vide eundem Comitol. *lib. 1.
q 57.n.14.* vbi reſoluit quòd etiam poſt *d. Extrauag.
Ad euitanda*, nulla ſuadente neceſſitate publicos in-
ducere concubinarios ad Sacramenta miniſtranda,
aut Miſſam celebrandam nemo ſine mortifera culpa
poteſt, cùm ſit contra ius naturale quempiam indu-
cere ad peccandum.
Quia quantum ad alios, &c.]Ergo Clerici Concu- 4
binarij, ſeu fornicarij notorij ſunt ſuſpenſi ab officio
& beneficio, ita vt collatio beneficij illis facta ſit
nulla, & ſi celebrent, fiant irregulares, vt per Clar.
*§. fornicatio, num.4.& §. fin. quæſt.75.num. 3.*Azeued.

 l.1.

l. 1. à num. 61. & 106. tit. 19. lib. 8. *nouæ recop.* Viuald. *in candelabro aureo tit. de ſuſpenſ. à n. 19.* Azor. *dict. p. 1. lib. 6. c. 7. q. 5.* Paul. Comitol. *d. q. 42. à n. 2.* Contrarium tamen, imò Clericos concubinarios, ſeu fornicatorios notorios non eſſe ſuſpenſos vera ſuſpenſionis cenſura, nec celebrantes effici irregulares, quia id iure non cauetur, tenet Couar. *in Clem. ſi furioſus, p. 1. §. 1. n. 5.* Henriq. Veg. Medin. Fr. Emman. quos refert, & ſequitur Fagundez *d. c. 5. n. 48.* poſt Vgolin. Gutier. & alios ſequitur Nicol. Garc. *d. c. 14. n. 19.* vbi *n. 30.* reſpondet *in hoc text.* clericum concubinarium notorium dici ſuſpenſum quoad alios, non quia ſit ſuſpenſus ſuſpenſionis cenſura, ſed quia alij prohibentur ab eo audire Diuina, & *n. 32.* dicit quòd dato quòd iſta ſuſpenſio eſſet vera cenſura de iure, reſponderi etiam tunc poſſet iam non eſſe in vſu, prout reſpondent Fr. Emman. *in ſumm. tom. 2. c. 67. n. 1.* Soar. *d. diſp. 31. ſect. 4. n. 10.* Auila *de cenſur. p. 2. c. 6. diſp. 2. dub. 5. & p. 3. diſp. 5. dub. 2.* Bonacin. *eod. tract. diſp. 3. q. 6. puncto 5. n. 1.*

5 *Quoad ſeipſum*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſuſpenſus quoad ſe tantum, & non quoad alios, dicitur omnis Eccleſiaſticus exiſtens in peccato mortali, quia quandiu ipſum non pœnitet peccati, nullo modo celebrare poteſt, quia peccet mortaliter, ſed alij non prohibentur celebrantem audire, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. tract. 2. n. 1. & 7.* Bonac. *d. tract. de cenſuris, diſp. 3. q. 6. punct. 5. n. 2.*

De Clericis coniugatis.

Tit. III.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anchar. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol. 173. verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol. 97.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag. 366.* Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barth. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. in Decret.* omnes *ſub hac. rubr.*

2 De materia tituli vide Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſciplina clericali*, §. 9. Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 7.* Sanch. *de matrim. l. 7. diſcept. 42.* Farin. *fragm. crimin. p. 1. lit. C. à n. 325.* Nicol. Garc. *de benef. p. 7. c. 5.* Vincent. Filliuc. *tom. 3. tract. 41. c. 5. n. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus coniugatus in minoribus Ordinibus conſtitutus debet vxorem retinere, & beneficium Eccleſiaſticum amittere; ſi verò erat in ſacris, cogitur per ſuſpenſionem & excommunicationem dimittere vxorem, & agere pœnitentiam de commiſſo.*

2 *Beneficia clerici in minoribus Ordinibus conſtituti vacant per matrimonium ab eo contractum per verba de præſenti.*

3 *Regreſſus & acceſſus, ac alia quæcunque iura ad beneficia Eccleſiaſtica competentia clerico in minoribus conſtituto, vacant per matrimonium de præſenti ab eo contractum.*

4 *Clericus in minoribus per matrimonium de præſenti ſiue conſummatum, ſiue non amittit beneficia, etiamſi vxor non ſequuta adhuc copula carnali ingreſſa fuerit religionem, vt n. 5.*

6 *Penſionibus Eccleſiaſticis priuatur clericus in minoribus contrahens matrimonium de præſenti.*

7 *Clericus in Sacris conſtitutus, aut religionem profeſſus approbatam per ſententiam priuatur beneficiis.*

8 *Beneficiatus minorem Ordinum matrimonium in gradu conſanguinitatis, vel affinitatis prohibito contrahens amittit beneficia ipſo iure, quamvis ignarus impedimenti contraxiſſet.*

9 *Clericus ipſo iure beneficiis priuatur contrahendo matrimonium nullum ex defectu ſolemnitatis.*

10 *Matrimonium quando eſt nulliter contractum ex defectu conſenſus clerici contrahentes non amittunt beneficia.*

11 *Sponſalia per verba de futuro non inducunt vacationem beneficiorum.*

12 *Clerici in minoribus bene poſſunt ducere vxores.*

Cap. Si qui. I. *Alex, III.*

CLericus in minoribus contrahens matrimonium cogitur per cenſuras Eccleſiaſticas dimittere beneficia, & retinere vxorem; ſi verò erat in ſacris, cogi debet per ſuſpenſionem, & excommunicationem dimittere vxorem, & agere pœnitentiam de commiſſo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 22.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 363.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 3. c. 1.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *c. 2.* 1

Collige ex text. per matrimonium per verba de præſenti contractum à Clerico in minoribus Ordinibus conſtituto vacare eius beneficia, ita Capell. Tholoſ. *deciſ. 239.* Clar. §. *fin. q. 73. n. 5. verſ. clericus beneficiatus*, Tiraq. *de retract. lig. §. 26. gloſſ. 2. n. 9.* Bonacoſ. *commun. crimin. p. 1. verbo clericus, fol. 27. verſo*, Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 3. n. 4.* Vaſq. *de ſucceſſ. prog. lib. 3. §. 22. n. 36.* Petr. Greg. *de re benef. c. 25. n. 4.* Maſcard. *de probat. concl. 182.* Perez *l. 1. verſ. item quia, tit. lib. 5. Ordinam.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 158. & l. 7. gloſſ. 12. n. 2. tit. 8. lib. 5. nouæ recop.* Flamin. *de reſignat. lib. 1. q. 1. n. 12.* Veral. *deciſ. 215. n. 2. p. 1.* Ceual. *commun. contra communes, q. 147.* Sayr. *de cenſuris, lib. 6. c. 5. n. 10. & ſeqq.* Pechi *in reg. beneficium, n. 26. de regulis iuris in 6.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ tit. de priuatione, verſ. impetratur beneficium*, Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 16. q. 4. & 5.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 42. à n. 4.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 16. n. 43.* Ioan. à Cochier. *in reg. 8. Cancel. gloſſ. 7. poſt n. 18. verſ. 2.* Cened. *Canon. quæſt. lib. 1. q. 30. n. 27.* Card. Tuſch. *lit. C. ead. concl. 392. & lit. M. concl. 148.* Giurba *ad conſuetud. Meſſanenſes, c. 1. gloſſ. 1. p. 1. n. 39.* Squillante *de priuileg. cleric. c. 4. n. 83.* Viuian. *in praxi iuriſp. lib. 5. c. 5. n. 48. in vltim. edit.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 104. n. 3.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 33. dubit. 21.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 312. cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl. 15. n. 43.* Farin. *fragment. crimin. p. 1. lit. C. verbo Clericus, n. 325.* Aloyſ. Riccius *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ. 240. n. 3. in 1. edit. aliàs reſol. 212. in 2. edit.* Cald. Pereira *de poteſtate elig. c. 5. n. 14.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. c. 8. n. 1. cum ſeqq.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 7. c. 1. à num. 3.* Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. effectu 5. à n. 11.* 2

dicit

dicit probabilem Filiuc. *tom.3. tract.41.cap.8 n.5.* & fuit dictum *in Lucana capellania 23. Februarij 1609.* coram bonæ mem. Penia, & *in Burgo ſancti Sepulchri beneficij 25. Maij 1626.* coram R. P. D. Merlino, qui omnes cum *gloſſ.1. hic*, reſoluunt huiuſmodi vacationem induci ipſo iure, adeò vt non requiratur ſententia priuatoria, quicquid teneat Fr. Emman. *in ſumm. tom.1. cap.123. num.1. in 2. edit.* niſi eius opinionem intelligas procedere reſpectu poſſeſſionis; quam niſi ſponte Clericus dimittat, ad eam relinquendam eſt cogendus manu militari. Vnde ſequi inferunt Sanch. *d.diſp.42.à n.10.* & Anton. Ricciul. *d.c.1.à n.10.* poſt contractum matrimonium clericum nullatenus poſſe beneficia retinere ſed, teneri ſtatim illa dimittere, aliàs peccare mortaliter, & teneri reſtituere omnes fructus perceptos; ſimiliter inferunt renuntiationem per eum factam ad fauorem nullius eſſe momenti, & poſſe ſtatim poſt contractum matrimonium beneficia tanquam vacantia impetrari. Illud tamen aduertere oportet matrimonium indubitanter debere probari, vt ex eo inducatur vacatio beneficij, & non ſufficit quòd lata eſſet ſententia pro validitate matrimonij, ſi pendet cauſa reſtitutionis in integrum, Cardin. Caualer. *deciſ.180.n.1. & 2.*

3 Amplia primò, vt ſicut per contractum matrimonium per verba de præſenti in Clerico in minoribus conſtituto inducitur vacatio beneficiorum, ita etiam expirent regreſſus, & acceſſus, & alia quæcunque iura ad beneficia Eccleſiaſtica competentia, gloſſ. *verbo clericalis, in c.1 hoc tit. lib.6.* vbi Ioan. Andr. *n.5.* Gemin. *n.6.* & prob. *n.5.* Clar. *d.q.73.n.3.* Flamin. *d.q.1.n.14.* Ceuall. *d.q.147.n.2.* Sanch. *d.diſp.43.n.7.* Farin. *d.verbo clericus, n.330.* Nicol. Garc. *d.c.8.n.2.* Gutier. *de matrim. c.97.n.4.* Anton. Ricciul. *d.c.1.n.14.* Carol. de Graſſis *d.effectu 5.n.14.* Ioan. Bapt. Coſta *de re integ. diſt.84. n.6.* Giurba *d.n.44.*

4 Secundò amplia, vt procedat ſiue matrimonium fuerit conſummatum, ſiue non, quia remanet nihilominus Clericus beneficio priuatus, Pauin. *de poteſtate Capituli, Sede vac. prælud.7. col.3.* Capel. Tholoſ. *deciſ.239.* Maſcard. *concl.181. n.3.* Rota *in Lucana de inſula 6. & 13. Iunij 1575.* coram Illuſtriſſimo Cardin. Lancel. Anton. Ricciul. *d.cap.1. num.27.* Ceuall. *communium contra commun. q.147. num.1.* Carol. de Graſſis *d. effectu 5.n.13.* Caualer. *deciſ.166.n.2.* Squillante *d.c.4. num.85.*

5 Tertiò amplia, vt procedat etiamſi poſt matrimonium contractum vxor ingreſſa fuerit religionem, non ſequuta adhuc copula carnali, quia non ideo Clericus recuperabit beneficia, quæ iam per matrimonium contractum vacarunt, vt per Butr. *hic n.7.* & Abb. *n.6.* Couar. *§.3.n.4. & 6.* Sayr. *d.c.5.n.14.* Sanch. *d.diſp.42.n.6.* Farin. *d. verbo clericus, num.329.* Nicol. Garc. *d.c.8.n.3.* Anton. Ricciul. *d.c.1.n.20.* Squillante *d.c.4.n.86.*

6 Quartò amplia, vt per contractum matrimonium per verba de præſenti Clericus non ſolùm priuetur beneficiis, ſed etiam penſionibus Eccleſiaſticis, vt per Cou. *d.§.3. ſub n.6.* Clar. *§.fin.q.74. verſ. clericus, in fine,* Nauar. *de orat. c.21. num.53.* Ceual. *d.q.147 num.7.* Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.80. lit. E. verſ. amittit,* Flamin. *de reſign. lib.1.q.1.n.15. & lib.6.q.2.n.115.* Gig. *de penſionib. q.54.* Azor. *inſtit moral. p.2. lib.10. cap.10.* Sanch. *d. lib.7. diſp.43.n.5.* Card. Thuſch. *lit. P. concl. 717. à num.8.* Farin. *d. verbo Clericus, num.331.* Carol. de Graſſis *d. effectu 5.n.12.* Anton. Ricciul. *d. lib.7.c.3. à princ.* Rota *in vna Roman. penſionis 10. Maij 1610.* coram Reuerendiſſ. D. Coccino, *in Tullen. fructuum Prioratus 21. Iunij 1619.* coram eod. vbi etiam dictum fuit poſt contractum matrimonium per verba de præſenti non valere tranſactionem, ſeu nouam conuentionem inter titularem, & penſionarium ſuper eius ſolutione abſque Sedis Apoſt. beneplacito; ſimiliter & *ibi* dictum fuit ad iſtum effectum ſufficere probari matrimonium præſumptiuè, & procedere hanc quartam ampl. ſiue matrimonium fuerit validum, ſiue nullum, & de facto contractum, dummodo non fuerit nullum ex defectu conſenſus, quod etiam cenſuit eadem Rot. *in Barchinonen. penſionis 27. Iunij 1611.* coram Card. Caualerio, inter eius deciſiones impreſſas *deciſ.166. per tot.* Limitatur tamen hæc ampliatio, ne procedat in penſione, quæ datur laico pro miniſterio, vel pro re vtiliter geſta, aut gerenda in defenſione Eccleſiæ; nam hæc per matrimonium contractum non extinguitur, vt ex aliis reſoluit Anton. Ricciul. *d.cap.3. num.4. & 5.* Limitatur etiam, quando is, ad cuius fauorem fuit penſio reſeruata ante contractum matrimonium, emit officium Militum Lauretanorum, ij enim ex peculiari priuilegio poſſunt retinere penſionem Eccleſiaſticam vſque ad ſummam 200. ducatorum auri de Camera, non obſtante matrimonio contrahendo, & bigamia, ex conſtitut. Sixti V. 15. in ordine Bullarij noui, cuius diſpoſitio vendicat ſibi locum non ſolum ſuper beneficiis liberæ collationis, ſed etiam iuriſpatronatus, etiam Principum, & Regum, Rota *in Terulen. penſionis 15. Septembris 1600.* coram Illuſtriſſ. Card. Sacrato. Similiter Milites SS. Mauritij, & Lazari, etiamſi contrahant matrimonium cum vnica & virgine, remanent capaces retinendi penſiones vſque ad ſummam ducatorum 400. auri de Camera, ex peculiari priuilegio ad fauorem dictæ Religionis indulto per fel. record. Clement. VIII. in ſua *conſtit.102.§.13. in Bullario nouo.* Idem erit ſi ſuſcipiat habitum Militiæ ſancti Stephani, quo etiam coniugatus, & bigamus remanet capax Eccleſiaſticæ penſionis vſque ad ſummam 400. ducatorum de Camera, ex *conſtit. fel. record. Pauli V. 46.* Illud tamen aduertere oportet, quòd ſi obtinens penſionem tanquam Clericus incedat in habitu ſæculari, penſio ipſo iure remanet extincta abſque alia citatione, & iudicis decreto, vt ſunt verba clara conſtitutionis Sixti V. & tradunt Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.15. in princ. num.56.* Nicol. Garc. *de benefic. p.3. cap.1. num.18.* Rot. *deciſ.158.n.16.p.1. recent.* & latè fuit dictum *in Cæſaraugustana penſionis 3. Iunij 1622.* coram R. D. meo Coccino Decano, & *in Elboren. penſionis 7. Iunij 1627.* coram R.P.D. Vbaldo, & *in eodem. 20. Decembr. 1628.* coram R.P.D. Merlino.

Quinto amplia in Clerico contrahente matrimonium in Sacris conſtituto, vel profeſſo religionem approbatam, hunc etiam amittere beneficia tenent omnes *infrà* citandi, inter quos tamen grauis concertatio eſt, an hæc priuatio inducatur ipſo iure, an verò per ſententiam? & in tali ſpecie eſſe priuatum ipſo iure cenſuerunt Abb. *hic num.7.* & Zabar. *num.2.* Cou. *d.§.3. num.4.* Anfrer. *ad Capell. deciſ.240. num.4.* Azor. *d. lib.7. cap.16.q.5.* Verùm communiter cæteri Doctores exiſtimant eſſe priuatum per ſententiam, ita gloſſ. *hic verbo dimittere.* Ioan. Andr. *in cap. Ioannes, infr. hoc tit. num.23. verſ. ſi vero tenet,* Butr. *num.19. ad finem,* Anchar. *num.14.* Imol. *num.24.* Clar. *d.q.73.n.5.* Maſcard. *concl.182. num.5.* Nauar. *in man. c.25.n.120.* Henriq. *in ſum. lib.7. cap.36.n.1.* Sanch. *d. lib.7. diſp.42. ſub num.4.* Leſſ. *de inſtit. lib.2. cap.34. num.115.* Nicol. Garc. *d.cap.8. num.17.* Filiuc. *d. cap.8. num.6.* Anton. Ricciul. *d. lib.7. cap.2. num.12.* vbi à *num.14.* rationem reddit, quare Clericus in minoribus conſtitutus priuetur ipſo iure, non ita qui in Sacris eſt conſtitutus. 7

Sextò amplia, vt etiam per matrimonium in gradu 8

con-

conſanguinitatis, vel affinitatis prohibitio, aut alias de facto contractum à beneficiato minorum Ordinum amittatur beneficium ipſo iure, quamvis ignarus impedimenti contraxiſſet, ita Cou.*d.§.3.ſub n.4. verſ.quòd ſi is,qui habet.*Tiraquel.*de retractu lig.§.26. gloſſ.2.num.*9.Corraſ. *de benefic.p.*1. *cap.*10.*num.*10. Bonacoſ. *tom.*1.*communium opinion.lib.*1.*tit.*7.*num* 12. *&* 13.*pag.*175. *& tom.*2.*lib.*9.*tit.*7.*n.*3.*verſ. & ita eſt communis,pag.*367.Hippol.*conſ.*70.*num.*16. Flamin.*d. q.*3.*n.*12.Sanch.*d lib.*7.*diſp.*43.*& lib.*3.*diſp.*2.*num.*3. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloſſ.*15.*n.*44.*& gloſſ.*57.*n.*44: Franc.Molin. *de ritu nupt.lib.*1.*com.*19.*num.*147. vbi tranſcripſit ad hoc deciſionem Rotæ *in Lucana de Inſula ſancta 6.Iunij* 1575.coram olim Illuſtr.Lancel. cuius etiam meminit Anton.Ricciul.*d.c.*2.*n.*20.quicquid contrarium tenuerit Nicol.Garc. *d.cap.*8.*n.*8.*& ſeqq.*An autem quando Clericus contraxit ſciens impedimentum, cenſeatur ipſo iure priuatus, diſputat Anton.Ricciul.*c.*2.*n.*23.vbi *n.*24. arbitratur concluſionem eſſe firmandam generaliter, vt ſiue ſciat, ſiue neſciat Clericus impedimentum, ſemper cenſeatur ipſo iure priuatus.

9 Septimò amplia, vt etiam per matrimonium nullum ex defectu ſolemnitatis, veluti quia non eſt contractum coram parocho,& teſtibus,vel alias fuit contractum contra formam præſcriptam à Concil. Trid. *ſeſſ.*24.*de reform.matrim.c.*1. Clericus ipſo iure beneficiis priuetur, vt in facti contingentia reſpondit Rota, cuius auctoritate hanc ſententiam ſequuntur Stephan Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*5.*ſub num.*39. & Anton.Ricciul.*d.cap.*2.*num.*32. quicquid contrarium poſt Fr.Emman.& Veg. tenuerit Nicol.Garc. *d.cap.*8. *num.*13.

10 Limita primò principalem textus concluſionem non procedere, quando matrimonium eſt nulliter contractum ex defectu in conſenſu Clerici, tũc enim non dicitur inducta beneficiorum vacatio, vt per Abb.*hic ſub n.*7.*verſ.quandoque enim*, Nicol. Garc. *de benefic.p.*11.*c.*9 *n.*10.*&* 11. Maſſobr. *in praxi habendi concurſum requiſ.*7.*dub.*33. ſecundum Romanam impreſſ. & *dub.* 34. reſoluit quod matrimonium nullum ex defectu formæ non inducit priuationem beneficij; Squillante *d.c.*4.*n.*89.& latè Anton.Ricciul. *d cap.*2. *n.*1. vbi *numeris ſeqq* exemplificat in Clerico amente & impubere, in quo malitia non ſupplet ætatem, ac in contrahente per metum cadentem in conſtantem virum, & *à num.* 7. diſputat an prædicta procedant, vbi nullitas procedit ex defectu conſenſus mulieris, nempe quia erat amens, vel impubes, aut conſenſum præſtitit metu compulſa; Clericus verò præſtitit conſenſum omni ex parte legitimum? vide apud eum.

11 Limita ſecundò non procedere, quando contrahuntur ſponſalia per verba de futuro, per illa enim non induci vacationem beneficiorum tenent Butr. *hic n* 1.Abb.*n.*1.Couar.*d.§.*3.*n.*4. Clar. *d q.*73.*num.*3. Tiraq.*de iure mariti,gloſſ.*,2.*n.*18.*in fine*. Cald. Pereira *in l ſi curatorem,verbo læſis, num* 127 *col.*6.Perez *tit.*1. *lib.*5.*Ordin.pag.*4.Rot.*deciſ.*772.*ſub n.*2.*verſ.& quamvis.p.*2.*in recent.*Gonzal.*d.gloſſ.*15.*n.*43.Sanch.*d.lib.*7. *diſp.*42.*n.*1.*&* 5.*& diſp.*43.*n.*6. Farin.*d.verbo Clericus, n.*332.Nicol.Garc.*d.p.*11.*c.*8.*n.*19.*cum ſeqq.* Gutier.*de matrim.c.*97.*n.*1. Anton.Ricciul.*d.lib.*7.*c.*4. Squillante *d c.*4.*n.*90

Limita tertiò,ſi penſio ſit reſeruata pro officio aliquo compatibili cum matrimonio, velut pro pulſandis campanis, vel cuſtodienda Eccleſia, ſimiliue alio in quo conſeruatur intentio Papæ, Gig. *de penſion. q.*54.*n.*2.Rot.*deciſ.*1079.*n.*1.*p.*1.*lib.*3.*diuerſ.*

Limita quartò ſi cum tali Clerico fuerit ſufficienter diſpenſatum per Papam, vt non obſtante matrimonio poſſit retinere penſionem, Gig. *d. q.* 54.*ſub num.*5.*verſ. quando autem apparet*, conceſſa enim hac habilitatione nihil eſt quin retineri poſſit penſio, non obſtante matrimonio, ſiue agatur de penſione reſeruata, ſiue tranſlatione, cum in hoc nullum ſit diſcrimen, Rot. apud Greg. XV. *deciſ.*18. *n.*2.*&* 3. idem quoque de beneficio reſoluunt Sanch.*d.lib.*7. *diſp.*42.*n.*18. Carol. de Graſſis *effectu* 15.*n.*19.Squillante *d.c.*4.*n.*92.

Et retinere vxores, &c.]Ergo Clerici in minoribus bene poſſunt ducere vxores, vt per Sanch.*de matrim. lib.*7.*diſp.*42. Thom. Valaſc.*allegat.iuris, tom.*1.*allegat.* 40.*n.*3. etſi habeant beneficia, itavt filij ab illis ſic in minoribus beneficiatis naturales reputentur, & ſubſequenti matrimonio legitimentur, vt reſoluunt citati ad *cap.tanta,n.*33.*infr.qui filij ſint legitimi*, quibus adde Azeued.*l.*6. *n.*3.*tit.*8. *lib.* 5.*noua recop.* Perez *l.*22.*tit.*3.*lib.*1.*Ordin.pag.*103. Ioan. Garc.*de nobilit. gloſſ.*20.*n.*33.Bernard Græuæ *ad practic. Cam. Imper. lib.*2.*concl.*141.*conſid..à n.*13.Steph.Grat.*diſcept.forenſ.c.*35.*n.*48.*& c.*159.*n.*10. 12

SVMMARIVM.

1 *Coniugatus ad adminiſtrationem, & ad ordinem Eccleſiaſticum, vel beneficium non promouetur, niſi caſtitatem præmittat, & non ſit bigamus.*

2 *Clericus in minoribus coniugatus, non poteſt habere beneficia, & n.*3.

4 *Virginem habuiſſe vxorem dicitur ille, qui prius eam deflorauit,ſi ab ipſomet,& non ab alio cognita fuiſſet.*

Cap. Sanè. II.

Clericus coniugatus non eſt capax beneficij, niſi voueat perpetuam caſtitatem, & coniux fuerit 1
vnica,& virgo, nec poteſt admitti ad ſacros Ordines, & adminiſtrationes Eccleſiaſticas. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Zabar. Collect. Bellam.Ioan. Andr. Imol. Anan.Hoſt. Anchar.Henric.Butr.Panorm.Bald. Ioan.à Capiſtrano,Viu.*in ration. libri* 3. *iuris Pontif.pag.*23. Alagona *in compend. iuris Canon.pag.* 363. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*1.*Decr.lib.*5.*tit.*3.*c.*3.& eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III *p.*18.*c.*5.

Ne deinceps clericus coniugatus ad Eccleſiaſtica beneficia, &c.] Notatur ad hoc quod Clericus in mino- 2
ribus coniugatus non poteſt habere beneficia, vt per Hojed.*de incompat.benef. p.*1.*cap.vlt.n.*76.Flamin. *de reſignat.lib.*4.*q.*2.*n.*27.Camil. Borrel.*in ſumm.omn. deciſ.tit.*8. *n.*29. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*30.*tract.*3.*n.*149. Sanch.*de matrim.lib.*7. *diſp.*44. vbi reſoluit,quod licèt non poſſit habere beneficium Eccleſiaſticum in titulum beneficij, poteſt tamen habere ratione ſtipendij, aut alterius miniſterij temporalis, & *num. vlt.* aſſerit clericum coniugatum incapacem eſſe penſionis, quæ titulo clericali conferri ſolet, niſi ex Summi Pontificis diſpenſatione; vnde à fortiori ſequitur Epiſcopum minimè poſſe cum eo diſpenſare, vt habeat beneficium Eccleſiaſticum, etiam ſimplex, vt tenent Selua *de benefic. part.*1. *q.*7. *num.*17.*&* 18. Flamin.*d. q.*2.*num.*29. Sanch. *d.lib.*7. *diſp.*42.*num.*18. Nicol. Garc. *de benefic.part.*7.*cap.*5. *num.* 4.

Niſi fortè caſtitatem, &c.] Verba hæc cum Zabar. & Anchar. intelligenda eſſe dicit Sanch. *dict. lib.* 7. *diſp.*42.

Digitized by Google

diſp. 42.*n.* 16. ſi vxor profiteatur continentiam, vel melius, niſi vir legitimè ad Ordines promotus fuerit, aut forſan ex Rebuff.*in praxi benef. reg.de publicandis reſign.gloſſ.*18.*n.*45.ſi vterque vouerit caſtitatem perpetuam, & ingreſſus fuerit religionem.

4 In gloſſ.*Virginem*,vlt.ibi. *ſed verius eſt, quod poteſt promoueri.* Notatur ad hoc quòd ille dicitur virginem habuiſſe vxorem,etiamſi priùs illam defloraucrit,ſi ab ipſomet, & non ab alio cognita fuiſſet, per ea, quæ Card. Tolet.*in inſtruct. Sacerd.lib.*1.*c.*60.*verſ.tertium eſt valde*, Vinalà.*in candelabro aureo, tit.de irreg.in* 1. *ſpecie bigamia, n.*5. Farin.*in praxi crimin. p.*1.*q.*8.*n.*8. Sanch.*d.lib.*7. *diſp.*46.*n.*3.*&* *diſp.*84.*n.*12.& habetur apud Caſtellanos *l.*35.*tit.*5. *p.*1.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in minoribus beneficiatus, ſi contrahat matrimonium, privatur beneficio, & quod dedit Eccleſiæ,ibi reſtituitur.*
2 *Beneficio tacitè videtur renuntiare Clericus in minoribus matrimonium contrahens.*
3 *Monachus vbi tranſit de vno monaſterio ad aliud, non debet eſſe oneroſus ſecundo.*
4 *Religioſi bona licitè ex vna religione in alteram diuerſi ordinis tranſeuntis, quæ prius monaſterium ratione eius acquiſierat, recuperat poſterius.*

Cap. Quod à te. III.

1 CLerici in minoribus ſunt ſpoliandi beneficiis, ſi matrimonium contrahant, & ſi quid de propriis bonis Eccleſiæ titulari contulerint eis, reſtituitur. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar. Bellam.Ioan. Andr.Imol.Anan. Hoſt.Henric.Anchar. Panorm.Bald.Butr Ioan. à Capiſtrano, Vin. *in ration. libri* 3.*iuris Pontif.pag.* 24. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*363. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*2. refertur ab Ant. Aug. *collect.*1. *Decret.lib.*3.*tit.*3.*c* 5.& eſt poſt Concil.Lateran. ſub Alex.III.*p.*50.*c.*7.

2 *Eccleſiaſtico beneficio*, &c.] Illi enim per matrimonium à ſe contractum tacitè videtur renuntiare, vt per Nauar.*conſ.*3.*n.*2.*ſub tit.de renuntiat.in antiq.*Maſcard.*de probat.concl* 182.*n.*3. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel. gloſſ.*14.*n.*63.Et quòd clericus ingreſſus monaſterium per annum quo durat tempus eius tacitæ profeſſionis licitè retinet beneficium, ex hoc text. colligunt Tiraquellus *de retract.lig.*§.1.*gloſſ.*8.*n.*28. Fuſch. *lit. C. ſing.* 99.

3 *Sanè Eccleſiis*, &c.] Notatur ad hoc quòd vbi Monachus tranſit de vno monaſterio ad aliud, non debet eſſe oneroſus ſecundo monaſterio, vt per Surd.*de alimentis, tit.*9.*q.*27.*n.*6. vbi allegat Menoch. *conſ.*193. *n.*1. *&* 12. tenentem ſecundum monaſterium debere alere ingreſſum, poſito quod ſit opulentum, vel habeat redditus ſufficientes.

4 In gloſſ. *Redire*, ibi, *& idem in Monacho, vt illa transferat ſecundo monaſterio.* Notatur ad hoc quòd bona religioſi licitè ex vna religione in alteram diuerſi ordinis tranſeuntis, quæ prius monaſterium ratione eius acquiſierat, recuperat, vt per Hoſt. *n.*4. Butr. *n.*9.Ioan. Andr.*n* 7.Anch.*n.*9. Abb.*n.vlt.* Zabar.*num. vnic.oppoſit.*4.&Henriq *n.*2. *&* 3.*in præſenti*, Angel. *verbo monaſterium, n.*6. Armil. *verbo Religio, num.*17. Mandel. *conſ.* 712.*n.*2. *vol.* 4. Menoch. *de arbitr.caſu* 436.*à n.* 13. Verùm probabilior eſt opinio vniuerſa bona priori monaſterio acquiſita ratione religioſi remanſura omnino apud illud, ſiue, ad aliud monaſterium diuerſi Ordinis, ſiue ad Epiſcopatum tranſeat, quam tuentur Abb.*hic n.* 3. Anan. *n.*8. Syluest. *verbo religio* 4.*q.*10.Tabien.*eodem verbo q.*27.*n.*28.Conat.*in c.*1.*à n.*29.*de teſtam.* Nauar. *comment.*4.*de Regul.n.*24. *verſ.*11.*& conſ.*55.*n.*9. *ſub eod.tit.de Regular.* Aluarad. *de coniecturata mente teſtatoris, lib.*2.*c.*3. *in princ.n.*7. Carol. Tapia *in auth. ingreſſi, verbo ſua, c.*6.*n.*7.*C.de ſacroſ.Eccleſ.*Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.*12.*princ.n.*23. *&* 24.*& in rubr.gloſſ.*6.*n.*3. Anaſt.Germon.*de ſacrorum immun lib.*3.*c.*4.*n.*37.Surd.*de alimentis, tit* 9.*q.*27.*n.*8. Molin.*de iuſtit.tract.* 2.*diſp.*140.*verſ.quando religioſus, col.*13. Azor. *inſtit.moral.p.*1. *lib.*12.*c.*15.*q.*3.*& c.*16. *q.*8. Fr. Emman.*quæſt.Regul.tom.*2. *q.*79.*art.*1.*&* 2.*& tom.*3. *q.*5.*art.*1. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 22 *n.*8. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.*1.*q.*31.*art.*24.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi cum Sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt, peracta pœnitentia diſpenſare poſſunt, & declaratur* n.2.
3 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Clerico in ſacris conſtituto, aut Religionem profeſſo, ſi viduam occultè duxerat.*
4 *Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum Sacerdotibus nuptias de facto contrahentibus, quando pœnitentiæ ſigna minimè exhibent.*

Cap. Sanè ij. IV.

EPiſcopi poſſunt diſpenſare cum Sacerdotibus, 1
qui ſacto contraxerunt matrimonium poſt longam pœnitentiam, & vitam laudabilem, vt exerceant Ordines in officio ſuo. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabar. Bellam.Ioan. Andr. Imol. Anan.Hoſt.Anch.Henric. Panorm.Bald. Ioan. à Capiſtrano, Vin.*in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.*25. Alagona *in compend.iur. Canon.pag.*364.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1. refertur ab Anton. Aug. *collect.*2. *Decret.lib.*3.*tit.*2.*c.*1.

Intellige ſupradictam concluſionem, vt procedat 2
ſi cum vnica, & virgine contraxerint, quo etiam caſu procedit text. *in c.*1. *qui Clerici, vel vouentes*, ſecus enim eſt, ſi cum vidua, aut corrupta, vel duplex inierunt matrimonium, in quibus terminis neceſſariò intelligendi ſunt text.*in cap.nuper*, *& in cap. fin. de bigamis*, colliges hæc ex Conat. *in Clem. ſi furioſus*, *p.*1.§.2.*n.*2.*verſ. ſecundo.*Valent. *p.*3.*diſp.*7.*q.*19. *puncto* 3. *in* 1. *ſpecie irregul.in fine*, Sanch. *de matrim. lib.*7.*diſp.*86.*à n.* 20. Aloyſ.Riccius *in praxi aurea reſol.*220.Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.*2.*q.*8. *art.*2. *concluſ.* 3. & aliis, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. p.*2.*allegat.*49.*n.*26.vbi *n.*27.
cum Sanch. & Ludou. Miranda *citatis locis*, reſoluo 3
poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Clerico in Sacris conſtituto, aut religionem profeſſo, ſi viduam occultè duxerat in priuilegio Concil.Trident.*ſeſſ.*24.*de reform.c.*6.

Poſt longam pœnitentiam.]Intellige de conſilio, vel 4
quòd Epiſcopus diſpenſare non debet,quando Sacerdos ille pœnitentiæ ſigna maximè exhibet,ex Sanch. *d.diſp.*86.*n.*20.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Beneficia obtenta à clerico tempore contractus matrimonij, illi auferenda ſunt; collata verò poſtmodum ſcienter per Epiſcopum, per eundem auferri non poſſunt, ſed per ſuperiorem.*
2 *Officia duo non poteſt vnus exercere.*
3 *Papa ſolus poteſt diſpenſare, vt coniugatus qualecumque beneficium obtineat.*
4 *Nemo poteſt venire contra factum ſuum.*

CAP. diuerſis. V. *Innoc. III.*

1 EPiſcopus debet priuare Clericum beneficiis, quæ ille tempore contractus matrimonij habebat; ſi verò poſt contractum Epiſcopus ſcienter contulit beneficia Eccleſiaſtica tali Clerico, illis non Epiſcopus, ſed ſuperior eius priuet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontific. pag. 25.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 364.* remiſſiuè Ximen *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 1.*

2 *Cùm quaſi diuiſus in duo*, &c.] Notatur ad hoc quòd duo officia non poteſt vnus exercere ſi ad diuerſa tendant, *l. hac parte, C. de prox. ſacror. ſcrin. lib. 12. l. ſi plures, vbi gloſſ. ff. de pactis*, Tiraq. *de conſtit. p. 3. limit. 30. n. 8.* Quando verò munera, & officia non ſunt ſibi contraria, & tendunt ad eundem finem, ea ſimul habere quis poteſt, ita vt vnus & idem duorum iure, & munere fungatur, ex Bart. *in l. ſi conſul. ff. de adoption.* & tunc vtriuſque debet habere ſalarium. Aules *ad c. 1. Pretorum, fol. 39.* Azeued *ad Curiam Piſanam, lib. 2. c. 22. n. 9.* & latè an, & quando poſſit quis ſuſtinere vicem duarum perſonarum, agit Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol. 473. per tot. an.* Vnde quando ex priuilegio, vel conſuetudine quis duplici officio fungitur, ſcilicet Theſaurarij, & Canonici, duplices lucratur diſtributiones, cùm inter dignitates ſuppleat numerum dignitatum, & inter Canonicos ſuppleat numerum Canonicorũ, nec egeat ſubſtituto, vt Sacra cenſuit Congreg. apud Nicol. Garc. *de benef. p. 11. c. 5. n. 145.* Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib. 4. tit. 7. de benef. incomp. n. 25.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 82. n. 12.* & reſoluunt Gig. Roch. Gom. Azor. & alij, quos refert Moneta *de diſtribut. quotid. p. 1. q. 4. n. 6.* & melius *n. 16.* Sic etiam iuxta receptiſſimam Doctorum ſententiam *in cap. cum olim, de re ind.* vbi Panorm. *n. 2.* & Felin. *n. 1.* quando duo iura concurrunt in eadem perſona, quorum quodlibet producit ius dandæ vocis, debet talis perſona habere duas voces, quia cenſetur iure diuerſorum, & quòd hæc ſit communis, & veriſſima opinio, tenent Cou. *var. lib. 3. c. 13. n. 6.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 7. q. 13.* veluti in dignitate, & Canonico ſimul, ex priuilegio, vel conſuetudine, qui duplicem habet vocem in Capitulo, vnam ratione dignitatis, alteram ratione præbendæ, vt cenſuit Rota apud Seraphin. *deciſ. 410. & in vna Oriolen. Canonicatus 11. Ianuarij 1619.* coram R. P. D. Remboldo, quam refero *d. alleg. 62. n. 22.*

3 *Prius appellatione remota.*] Solus enim Summus Pont. poteſt diſpenſare, vt coniugatus qualecumque beneficium obtineat, vt per Flamin. *de reſignat. lib. 4. q. 2. n. 28.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 42. n. 18.*

4 In gloſſ. *Non per te*, ibi, *argum. quòd nemo poteſt venire contra factum ſuum.* Vide apud hoc plures Doctores *in libello de principiis vtriuſque iuris, lit. F. n. 17.* & per me *Axiom. 93. n. 23.*

SVMMARIVM.

1 *Filius Sacerdotis Græci ex vxore genitus licitè inter Latinos promouetur, ſi ſcandalum non obſiſtat.*
2 *Græci in minoribus Ordinibus contrahentes poſſunt poſt coniugium ad ſacros Ordines aſcendere, & matrimonio antea contracto vti.*
3 *Continentia votum ſacris Ordinibus in Eccleſia Orientali eſt annexum.*
4 *Papa poteſt diſpenſare, vt promoti ad Sacros Ordines matrimonium contrahant.*
5 *Continentia ſolo præcepto Eccleſiaſtico ſacris Ordinibus eſt annexa.*

CAP. Cùm olim. VI.

FIlius Sacerdotis Græci, ex legitimo tamen matrimonio natus, poteſt ordinari ritu Latino, licet pater ſit in ritu Græco, niſi conſuetudo regionis repugnet, tunc enim eſſet inhabilis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Henric. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontiſ. pag. 26.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 364.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 1. c. 2.* 1

Quoniam Orientales, &c.] Notatur ad hoc quòd Græcis in minoribus Ordinibus contrahentibus licet poſt coniugium ad ſacros Ordines aſcendere, & Matrimonio antea contracto vti, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 13. q. 1.* Carol. de Graſſis *de effectib. cleric. effectu 5. n. 41.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 18. n. 5.* aduertentes, ille *q. 3. & 5.* hic verò *n. 3.* in Eccleſia Græca nunquam licuiſſe ſacro Ordine præditis Matrimonium inire, imo apud ipſos Græcos Matrimonium poſt Ordinem ſacrum contractum fuiſſe irritum. 2

Orientalis Eccleſia votum continentiæ non admiſit.] Occidentalis verò maximè; nam eius Clerici cùm ad ſacros Ordines promouentur, hodie tacitè caſtitatem promittunt, & ita huiuſmodi continentiæ votum eſſe ſacris Ordinibus annexum, tenent Henriq. *in ſum. lib. 12. de Sacram. Ordinis, cap. 14. n. 7. in fine, & lib. 12. de Matrim. cap. 5. n. 9.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 12. in princ. n. 2. verſ. vtrùm autem ſolemne*, Gutier. *Can. lib. ... c. 7. n. 2.* Azor. *d. lib. 13. c. 12. q. 6. & c. 14. q. 10.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto Matrim. p. 2. à n. 100.* & plures alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 7. diſp. 27. n. 10.* quibus adde Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. in prælud. num. 41.* & alios, quos cito *de officio, & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 15. n. 2. in fine.* 3

In gloſſ. *Votum continentiæ*, ibi, *quòd Papa poteſt diſpenſare*, &c. Notatur ad hoc quòd Papa poteſt diſpenſare, vt promoti ad ſacros Ordines Matrimonium contrahant, vt per Abb. *hic n. 5.* Tiraquel. *de pœnis temper. in præfat. n. 46.* Sot. *lib. 7. de iuſtit. q. 4. art. 2. verſ. hoc patet. & in 4. ſentent. diſtinct. 38. q. 1. art. 1. verſ. dubium.* Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 14. §. 5. & §. 8.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 8. n. 11*, quos refero ego ipſe *d. alleg. 15. n. 20.* 4

In ead. gloſſ. ibi, *illud verum eſt quod ex conſtitutione Eccleſiæ introductum eſt*, &c. Notatur ad hoc quòd continentia ſolo præcepto Eccleſiaſtico ſacris Ordinibus eſt annexa, vt per Anto. Capet. *de perpetua caſtitate Sacerd. c. 25.* Cardin. Bellarm. *lib. 1. de Clericis, c. 18.* 5

Henriq.

Digitized by Google

Henriq.*lib.*10.*c.*14. §.6.Azor.*d.c.*12.*q.*1. quos refero ego ipſe *d.alleg.*15.*n.*3.

SVMMARIVM.

1 *Clericus coniugatus non beneficiatus non cogitur deferre Tonſuram.*

2 *Conſuetudine poteſt Clericus coniugatus habitum Clericalem minimè portans, Clericali priuilegio gaudere.*

3 *Declaratur text.in præſenti.*

4 *Beneficiarius etiam ſolus minoribus Ordinibus initiatus deferre debet primam Clericorũ Tonſuram.*

5 *Clericis coniugatis licita eſt negotiatio honeſta victus cauſa.*

Cap. Ioannes. VII.

1 CLericus in minoribus coniugatus non poteſt gaudere priuilegio Clericali, ac perinde non tenetur deferre tonſuram, dummodo nullum percipiat beneficium Eccleſiaſticum, cuius ratione teneatur Clericalem deferre tonſuram. Colligunt ex Ordinar. Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol.Anan. Hoſt. Henric. Butr. Anch.Panorm. Bald. Ioan.à Capiſtrano,Viu.*in ration.lib.*3.*iur.Pont.pag.*26. Alagon. *in compend. iur. Canon. pag.*365.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*2.

2 *Cùm de conſuetudine terræ*, &c.] Notatur ad hoc, quod de conſuetudine poteſt Clericus coniugatus habitum Clericalem minimè portans Clericali priuilegio gaudere, vt per Burg.à Pace *conſ.*22.*n.*6.

3 *Dummodo nullum percipiat beneficium*, &c.] Ergo videtur probare vxoratum in coniugio poſſe tenere beneficium, ſed *gloſſ.vlt.* hic occurrit quod tenere poſſit per diſpenſationem Papæ, aut beneficij nomine hic intelligi poteſt penſio, ſeu ſtipendium, quod laico nonnunquam datur ab Eccleſia, ratione cuius,etiamſi datum non ſit in titulum beneficij, debeat tamen portare tonſuram, ſi conſuetudo ita ferat, ſic Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*30.*tract.*3.*num.*312. *verſ.ſi curſus.*

4 *Cuius ratione teneatur*, &c.] Notatur ad hoc, quod beneficiarius etiam ſolis minoribus Ordinibus initiatus deferre debet primam Clericalem tonſuram, vt per Azor.*inſtit.moral.p.*2.*lib.*7.*c.*14.*q.*3.

5 *Quia cum eum oporteat*, &c.]Notatur ad hoc,quòd clericis coniugatis licita eſt negotiatio honeſta victus cauſa,nec ob eam priuari poſſunt priuilegiis clericalibus, vt per Cou.*pract.c.*31.*n.*8.*verſ.ſexto*, Azor. *inſtit.moral. p.*1.*lib.*13.*cap.vlt.q.vlt.* Sanch.*de matrim. lib.*7.*diſp.*46.*n.*26.Carol.de Graſſis *de effect.cleric.effectu* 1.*n.* 87. quicquid contrarium teneant Camil. de Curte, Scacc.Camil.Borrel.Thom.Valaſc.& alij,quos refero *de offic.& poteſt.Epiſcop. p.*2.*alleg.*12.*n.*30.

In gloſſ. *Non poteſt.* Circa materiam huius gloſſæ vide quæ dixi *d.alleg.*12.*à n.*25.

SVMMARIVM.

1 *Vxorati non admittuntur ad Eccleſiaſticas dignitates, & coguntur dimittere quas habent.*

2 *Beneficio ſuo iam obtento cogitur quis cedere propter ſcandalum imminens.*

3 *Scandalum quando non prouenit ex culpa habentis beneficium, ſed ex improborum malitia, tunc nemo cogitur propria dimittere propter eos.*

Cap. Cùm decorem. VIII.

CLerici vxorati non admittuntur ad dignitates Eccleſiaſticas, & quas habent dimittere debent. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar. Bellam.Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Butr. Henric.Panorm.Bald.Ioan.à Capiſtrano, Viu.*in rationali lib.*3.*iuris Pontif. pag.*27. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*365.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*2.refertur ab Anton. Aug. *collect.*3.*Decret. lib.*3. *ſub tit.*1. *de vita, & honeſtat.cleric.c.*4. 1

Et graui ſcandalo retinere.] Notatur ad hoc, quòd propter ſcandalum imminens poteſt quis compelli cedere beneficio ſuo iam obtento, vt per Azeued. *lib.*14.*n.*19. *tit.*3. *lib.*1. *nouæ recop.* & alios citatos per me ad *cap.niſi cùm pridem, n.*14.*ſup.de renunt.*Quando vero ſcandalum non prouenit ex culpa habentis beneficium,ſed ex improborum malitia, tunc nemo cogitur propria dimittere propter eos, qui ſic ſcandala concitant, quia tunc eſt propriè ſcandalum Phariſæorum,D.Thom.2.2.*q.*44 *art.*8.*in reſp.ad* 1.*verſ.aliquando verò*, Cou.*in reg. peccatum, in princ.ſub n.*6.*de regul.iuris, in* 6. Ant. Ricc.*in tract.de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*9 *c.*5.*n.*13. 2 3

SVMMARIVM.

1 *Clerici coniugati in rebus ſuis non gaudent priuilegio Clericali.*

2 *Clerici coniugati quando hodie fori priuilegio gaudeant oſtenditur.*

3 *Clerici coniugati non gaudent immunitate à tributis.*

4 *Milites Ordinum militarium an, & quando teneantur ad tributa, & gabellas, remiſſiuè.*

Cap. Ex parte. IX. *Honor. III.*

CLerici coniugati in rebus ſuis amittunt priuilegium Clericale, & poſſunt laici ab illis ſicut ab aliis vxoratis debitas iuſtitias, & conſueta ſeruitia exigere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt.Henric.Anchar. Butr. Panorm.Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian.*in ration.libri* 3.*iuris Pontif. pag.*27. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 365. remiſſiuè Ximen.*in concord.part.* 1. 1

Vt tamen conſuetis iuſtitiis, & debitis obſequiis,&c.] Nouè Concil.Trid. *ſeſſ.*23. *de reform.c.*6.quoad Clericos coniugatos iubet obſeruari conſtitutionem Bonifacij VIII.*in c.*1.*hoc tit.lib.*6.illo ſuperaddito quod huiuſmodi Clerici alicuius Eccleſiæ ſeruitio, vel miniſterio ab Epiſcopo deputati, eidem Eccleſiæ ſeruiant, vel miniſtrent, & Clericali habitu, & tonſura vtantur. Quæ quidem conſtit. Bonifacij VIII. *in d. c.*1.priuilegium hoc multis modis reſtrinxit, quos refero *de offic.& poteſt. Epiſcop.p.*2. *alleg.*12.*à num.*25. Vnde Clericos coniugatos non gaudere immunitate à tributis, tenent Feſtaſ.*in tract.de æſtimat.c.*1 *ſub n.*7. *part.*4.Aloyſ. Ricciul. *in praxi aurea, reſolut.*391.*n.*3. Duen.*reg.*100.*limit.*10. Couarr. *pract.cap.*31.*n.*9.Perez *l.*13 *tit.*3.*lib.*1.*Ordin. pag.*60.Garc.Gironda *de gabellis*, *part.*2. *num.*27. & 28. Sanch.*de matrim.lib.*7. *diſput.* 46. *num.* 16. De militibus verò Ordinum militarium an, & quando teneantur ad tributa, & gabellas, vide Ordinat. Regiam Luſitan. *lib.* 2. *titulo* 11.§.*vltimò*, vbi notat parens meus, & apud Caſtellanos, *l.*9. *tit.* 18. *lib.* 9. *nouæ recopil.* vbi Azeued. Laſſarte *de gabell.cap.*19.*n.*92. Mench.*illuſtr.cap.*105. *n.*45. 2 3 4

*n.*45. Valaſc. *conſ.*131.*n.*3. Nau. *conſ.*23. *de Regnl.* Parlad. *lib.*1. *rerum quotid.c.*3.§.1.*n.*19. Bobadil. *in ſua politica, lib.*2.*c.*18.*n.*264. Gutier. *de gabellis, q.*95. *à n.*13.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in minoribus militans non eſt cogendus deferre Tonſuram, vel habitum Clericalem.*

2 *Clericus dicitur recedere à ſtatu Ordinis, & ad ſæculum reuerti, ſi in minoribus conſtitutus efficiatur miles.*

3 *Clericus in minoribus ſtatim ac declaratur miles, videtur ipſo facto beneficio renuntiare, quamvis depoſito cingulo militari iterum veſtes Clericales reaſſumat.*

4 *Penſiones in titulum vti Clerico aſſignatæ per militiam remanent extinctæ.*

Cap. Vt conſolationi. X. & vlt.

1 Clericus in minoribus ſi militauerit, non eſt cogendus deferre Tonſuram, vel habitum Clericalem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viu. *in ration. libri* 3. *iuris Pontif. pag.*28. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*365. temiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.

2 Ex hoc text. colligunt Doctores Clericum dici recedere à ſtatu Ordinis, & ad ſæculum reuerti, ſi in minoribus conſtitutus efficiatur miles, vt per Barbat. *conſ.*11. *col. vlt. verſ. præterea, lib.*1. Gig. *de penſion. q.*55. *n.*2. Marc. Ant. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. c.*71. *n.*4. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. p.*4. *deciſ.*154. Carol. de Graſſis *de effectib. cleric. effectu* 1. *n.*664. Squillante *de priuileg. Cleric. c.*7.*n.*32. *in fine*, Ant. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ*
3 *exiſtent. lib.*7. *c.*5. *n.*9. vbi *n.* 12. ampliat vt Clericus miles effectus adeò dicatur à ſtatu Ordinis alienus, vt proinde ſtatim atque declaratur miles, videatur ipſo facto beneficio renuntiare, & citat Rebuff. *de nomin. q. vlt.* Clar. §. *fin. q.*73. *ſub n.*6. *verſ. item Clericus*, Pariſ. *de reſign. lib.*1. *q.*1.*n.*22. quibus addo Farin. *fragment. crimin. p.*1. *lit. C. n.*183. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gl.*14. *numer.* 63. quamvis poſtquam fuerit in matricula militum deſcriptus pœniteat, & paucis poſt diebus, antequam ſæua exerceat, depoſito cingulo militari, iterum veſtes Clericales reaſſumat, nam nihilominus dicetur à ſtatu Ordinis receſſiſſe, ita quòd noua Clericalis habitus reaſſumptio ad recuperanda beneficia, quæ ante militiam obtinebat, illi nō ſufficiat, vt tenet Ricc. *d.c.*5.*n.*19. quicquid dicat Iacob. de Graſſis *conſ.*1. *ſub*
4 *hoc tit.* provt nec ſufficit ad penſiones recuperandas, nam & illæ per militiam remanent extinctæ, ſi quæ ſibi in titulum vti Clerico erant aſſignatæ, Gig. *q.*65. Caccialup. *de penſion. q.*15. Ricc. *d.c.*5.*n.*26.

De Clericis non reſidentibus in Eccleſia, vel Præbenda.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes, &* n.2. *de materia tractantes.*

3 *Clerici dicuntur à* κλῆρος, *quod eſt ſors Græcè, Latinè verò hæreditas.*

4 *Clericorum appellatione veniunt Monachi in materia fauorabili, & indifferenti, ſecus in ſtricta, & otioſa.*

5 *Religioſorum appellatione in ſtricta diſputandi ratione non comprehenduntur Clerici ſæculares.*

6 *Clericorum appellatione veniunt prælati, & in dignitate conſtituti in fauorabilibus, ſecus in odioſis.*

7 *Clericorum appellatione veniunt quicumque etiam in minoribus conſtituti, niſi ex ſubiecta materia Sacerdos comprehendatur.*

8 *Reſidentia generaliter ſumpta dupliciter conſideratur, primò materialiter, ſecundò formaliter.*

9 *Reſidentia definitur vt ſit aſſiſtentia perſonalis vera, vel ficta, cum exercitio Eccleſiaſtici miniſterij in proprio beneficio.*

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchar. Butr. Panormitan. Ioan. à Capiſtrano, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 173. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 95. Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. pag.*373. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Lancelot. *in inſtitut. Canon.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 155. Caniſ. *in ſumma iuris Canonici*, Caſarel. *in erotem. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumm. in Decretal:* omnes *ſub hac rubr.* 1

De materia tituli vide Capr. Vezin. & alios *tomo primo communium opinionum, libro primo, titulo* 2
octauo, Camillum Borrell. *in ſumm. omnium deciſionum, titulo decimo*, Valerium Reginaldum *in praxi fori pœnitentialis, libro trigeſimo, tractatu nono, à numero* 49. Nicolaum Garciam *de beneficiis, parte* 3. *cap. ſecundo de reſidentia*, nouiſſimè Sanctarellum *variarum reſolutionum, lib.*1.*q.*2. *cum multis ſequentibus*, quem ſub prælo vidi.

Clericis.] Dicuntur Clerici à κλῆρος, quod eſt ſors Græcè, Latinè verò hæreditas, quaſi Clerici in 3
ſortem, ſeu hæreditatem Domini ſint vocati, vt per Iſidorum *in capite cleros vigeſimo primo, diſtinction.* vbi citaui Doctores. Iuxta quod maximè conueniunt cum Monachis, qui ſimiliter à laicis ſegregati, & quaſi mundo mortui dicuntur, vt ex ipſa verbi etymologia deducit Eugen. Pont. *in cap. placuit decimoſexto, quæſt. prima,* iuuat *cap. ſi Religioſus, in principio, de electiòn. libro ſexto, cap. Religioſus, de teſtam. eodem libro, cap. non dicatis* 12. *quæſt. prima*, text. opt. *in cap. duo ſunt genera, eadem cauſa, & quæſt.* vbi ex eadem ratione tam vni, quam alij diuerſam à laici Chriſtianorum ſpeciem conſtituunt, licèt omnes ſimul etiam laici, dummodo Chriſtiani, ſint etiam in ſortem Domini vocati, & generali vocabulo ſacerdotij prærogatiua potiantur, iuxta illud Exodi cap. 14. *Si ſeruaueritis pactum meum, eritis mihi in gentem ſacerdotalem.* Vnde etiam Petrus *epiſtola prima*, omnes alloquens inquit, *Vos eſtis genus electum, & Regale ſacerdotium.* Ex qua conuenientia inter Clericos, & monachos ortum habuit, *titul. ne Clerici, vel monachi*; æquiparatio inſuper, de qua *in capite, ſi quis ſuadente decimoſeptimo, quæſtione quarta, & in cap. non dubium, & in c. ex tenore, de ſententia excommunicationis.*

Ex

Ex quo etiam multi exiſtimant appellatione Clericorum ſaltem in materia fauorabili etiam Monachos comprehendi, de quo ſatis Felin. *in cap licèt verſ. dum tangitur, de offic. ordin.* Sylu. *in ſum. verb. Clericus, in princ.* Duen. *reg. 79. ampl. 1. & reg. 100. ampl. 5.* & in materia indifferenti & lata ſignificatione Cardin. Tuſch. *tom. 1. lit. C. concl. 377. n. 2. & 3.* Marc. Anton. *var. reſol. lib. 1 reſol. fin. caſu 50. verſ. ſecundo*, ego ipſe *de appellat. verb. vtriuſque iuris ſignificat. appell. 51 n. 2.* quòd tamen minimè dicendum eſt, ſi materia ſit ſtricta, & odioſa, Roman *ſing. 259. & 418.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſciplina Clericali, §. 2. n. 26.* Ego ipſe *d. appell. 51. num. 7.* ſic nec etiam ſecundùm aliquor è conuerſo appellatione Monachorum Clerici comprehenduntur, cùm ſemper in quacumque materia verbi proprietas attendenda ſit, ex *l. non aliter, ff. de legat. 3. cap. intelligenda, de verbor. ſignificat.* Conſtat autem quòd Clerici, & Monachi in eo conueniunt, quòd omnes ſimul, diuerſo tamen modo, ſint diuino cultui dedicati, ex *d. cap. duo ſunt genera*, conſtituunt tamen inter ſe diuerſam ſpeciem, vt patet tam ex diuerſis titulis, *de ſtatu monachor. de vita, & honeſtat. Clericor. de ſtatu Regular. lib. 6.* quàm etiam ex variis iuribus, vbi Clerici, & Monachi ponuntur tanquam diuerſa, & de vtriſque tanquam diuerſis ſit mentio, quæ neceſſaria non eſſet, ſi vnius appellatione alius comprehenderetur, de quibus *in cap. ſi quis ſuadente, d. cap. non dubium, cap. 1. de iurament. calumn. cap. ad Apoſtolica, verſ. perpetrauit, de re iudic. lib. 6. Clement. 2. ad fin. de vita, & honeſtate Clericorum, c. 1. ad fin. de prebend. lib. 6. gloſſ. 2. in cap. Religioſus, de teſtam. in 6.* & gloſſ. *verbo Religioſus, in Clem. 1. de decim.* alia gloſſ. *verbo Religioſus, in Clement. 1. de rebus Eccleſ. non alienand.* iuuant tradita per Doctores *in cap cùm de beneficio, & in cap. ſingula, de prabend. lib. 6* Concil. Trident. *ſeſſ. 15. c. 10. & ſeſſ. 25. de Regularib. cap. 21.* vbi ex hac ratione regularia beneficia Regularibus, ſæcularia verò ſæcularibus Clericis iubentur conferri. Sic etiam licet in ſpecie huius tit. appellatione Clericorum contineantur Clerici ſæculares tam Canonici, quam cæteri Cathedralium, ſeu Collegiatarum Eccleſiarum, non tamen comprehenduntur Canonici Regulares, de quibus *in cap. ſanè, cap. licèt, de Regularib. cap. ſtatuimus, cap. mandamus 19. q. 3.* idque non ſolùm attenta proprietate ſermonis, & quia diuerſam perſonarum ſpeciem conſtituunt à Clericis ſæcularibus; ſed quia text. de iis agit Canonicis, qui inſeruientes quotidianas diſtributiones ſibi appropriant, quod in Canonicis Regularibus verificari nequit, ex *d. cap. non dicatis 12. q. 1.* vbi Nauar. latiſſimè, iuncta reg. *d cap. cùm ad monaſterium, in fine.*

5 His adde, nec etiam in ſtricta diſputandi ratione appellatione Religioſorum Clericos ſæculares comprehendi, cùm verbum, *Religio*, ſicut & *Religioſus* propriè, & ſtrictè profeſſionem importet per tria vota in manibus legitimi ſuperioris, & in Religione approbata, vt per Doctores *in d. cap. cùm ad monaſterium, & in cap. ex multa, de voto*, tenent gloſſ. *verbo Religioſi, & verbo Religioſus, in d. Clement. 1. de decim. & de rebus Eccleſ. non alienand.* quicquid gloſſ. *verbo Religioſos, in cap. præſens 20. q. 3.* cum multis, de quibus Felin. *d. loco*, in contraria ſint opinione, quæ legitimè procedet, ſumur in fauorabilibus ſecundùm Lambertin. *de iurepatronat. lib. 2. part. 1. quæſt. 11.* & alior, quos refero ego ipſe *de appellatina verbor. vtriuſque iuris ſignificat. appellat. 233. n. 2.* Vel quando diſpoſitio per verba *Eccleſiaſticas perſonas*, concipiatur, ſub quo tam Clerici quàm Monachi legitimè continentur, cùm vtrique ſpeciali dedicatione reſpectu diuini cultus ſint ad ſeruiendum Deo deputati.

6 Licèt autem maximè ſit controuerſum, an appellatione Clericorum veniant etiam Prælati, & in dignitate conſtituti? in quo inter materiam fauorabilem, & odioſam diſtingui ſolet, vt per Abb. *in cap bona, el. 1. notab 1. de poſtulat. Prælator.* ſequitur Syluest. *in ſumma, verbo Clericus, n. 2* Sanctarel. *var. reſol. lib. 1. quæſt. 38. num. 10.* Ego ipſe *de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignificat. appell. 51. n 3. in fine*, notant ſcribentes per text. *ibi, in cap. quia periculoſum, de ſentent excommunicat lib 6. & in cap. Inquiſitores, de hæretic. eodem lib. iuncta regul. text. in cap. ſtatum, de elect. eod. lib.* vbi in ſpecie Ioan. Andr. in propoſito tamen omnes indiſtinctè comprehenduntur, dummodo ſint Canonici, prout Epiſcopus, & quivis alius in dignitate conſtitutus eſſe poteſt, argument. text. *in cap. à collatione, de appellat. lib. 6.* Ego ipſe *d. appell. 51. num. 4.*

7 Sic etiam licèt multoties ex materia ſubiecta appellatione Clericorum ſolùm veniat Sacerdos, vt patet ex *cap. cui, de non ſacerdotali, de prabend. lib. 6.* & etiam quoties agitur de ſacramentali abſolutione impendenda, vel corpus Chriſti conficiendo, quæ miniſteria ſolis competunt Preſbyteris; licet etiam alibi appellatione Clerici non veniant in minoribus Ordinibus conſtituti, niſi habitum Clericalem deferentes, vel beneficium habeant, vel ſeruitio alicuius Eccleſiæ de licentia Epiſcopi fuerint deputati, Concil Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 6.* Nauar. *conſil. 17. num. 2. de priuileg.* attamen in noſtra ſpecie veniunt appellatione Clericorum quicunque, etiam in minoribus conſtituti, quinimo etiam prima tonſura tantummodo initiari. Primò, quia hi omnes in dubio niſi materia ſubiecta, vel diſpoſitio aliud declarat, appellatione Clericorum continentur, vt ex Abb. Decian. Roland. & multis aliis veram, & communem dicit Gabr. *commun. opin. lib. 9. ſub tit de verborum ſignificat. num. 40.* Ego ipſe *d. appellat. 51. num. 1.* Secundò conſtat hoc, quia hi omnes Clerici ſub nomine Clericalis Ordinis continentur, vt per Iſidor. *in d. cap. cleros, & in cap. perlectis 25. diſt.* qui omnes verè & propriè Ordinis gradus ſunt dicendi, quia licet prima Tonſura, ſicut & minores Ordines characterem non imprimant, nec in verum Chriſti corpus tribuant poteſtatem, omnes tamen ex ordinatione Eccleſiæ miniſterium Eccleſiaſticum important, & prima Tonſura, ſicut & minores Ordines habent ſe pro fundamento cæterorum in eum ſenſum, vt ex prædicta ordinatione Eccleſiæ nullus ad maiores promoueatur abſque præuia prima Tonſura, argum. text. *in cap. 1. & per tot. de Cleric. per ſaltum prom.* tenet gloſſ. *magiſtra, verbo Pſalmiſta, in d. cap. cleros*, per text. *ibi, & verbo Epiſcopus in proœm. Sixti Decretal.* vbi plures citaui Doctores *num. 12. & de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 2. num. 17.* Vltima tandem ratio deſumitur ex materia ſubiecta huius tit. vbi agitur de Clericis in Eccleſia Cathedrali, ſeu Collegiata beneficium obtinentibus, ratione cuius diſtributiones quotidianas percipiunt. Plane tam Clerici in minoribus, quàm etiam prima Tonſura initiati habiles ſunt ad prædicta beneficia, *c. 1. cum ſeqq.* vbi notant Doctores, *60. diſt.* Rebuff. *in praxi, tit. de miſſ. in poſſeſſ. col. 59. num. 15.* Panorm. *in cap. dudum 1. in fine, & in §. inferiora, cap. cum in cunctis, de elect.* comprobant Conc. Trid. *ſeſſ. 23. de reform. c. 6.* id quod procedit etiam quoad beneficia curata, dummodo tempore collationis beneficiarius attingat 25. ætatis annum, & intra annum à die pacificæ poſſeſſionis in Presbyteratus Ordinem promoueatur,

inxta text. *in cap. licèt canon. de elect. lib. 6. cap. ſi eo tempore, de reſcript. eod. lib cap. ſi pro Clericis, de præbend. eod. lib.*

8 *Non reſidentibus.*] Reſidentia generaliter ſumpta dupliciter conſideratur. Primò materialiter, prout videlicet importat tantummodo manſionem in loco abſtrahendo à quocumque munere, ſeu exercitio, in quod eadem reſidentia ordinatur., ſicut videre eſt in eo, qui ratione domicilij tantùm reſidet, de qua *in c. quia nonnulli,* ibi, *reſidere in loco, hoc tit. cap. is qui 3. de ſepultur. lib. 6.* Secundo modo dicitur reſidentia formaliter, prout importat manſionem in loco cum effectu, hoc eſt, cum exercitio muneris perſonalis, in quod ipſa reſidentia ordinatur, de qua *in d. cap. quia nonnulli, cap. conquerente, cap. relatum, & per tot. hoc tit. c. quia inordinata, de præbend.* Concil. Trid. *ſeſſ. 6. de reform. c. 2. & ſeſſ. 23. de reform. c. 1.* de qua reſidentia formaliter agit hic tit. ea verò definitur, vt ſit *aſſiſtentia perſonalis vera, vel ficta cum exercitio Eccleſiaſtici miniſtery in proprio beneficio.*
9 Dixi, *aſſiſtentia perſonalis,* loco generis. Dixi, *vera vel acta,* ad comprehendendam vtramque reſidentiæ ſpeciem, nempe illam, quæ realem præſentiam beneficiarij, & illam, quæ fictam tantùm, & iuris cenſura inductam importat, prout contingit, quando abſens à beneficio pro præſente reputatur ſine abſolutè etiamſi per alium non deſeruiat, prout in tribus caſibus exceptis, *in c. 1. hoc tit. lib. 6.* & in multis aliis, in quibus Canonici abſentes pro præſentibus reputantur etiam quoad lucrandas diſtributiones quotidianas, quos refero *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 53. ex n. 155. vſque ad n. 178. & in collect. ad c. 1 hoc tit. lib. 6. ex n. 8.* & in aliis, ſi non quoad diſtributiones quotidianas, ſaltem quoad fructus groſſos, de quibus *in cap. ad audientiam, cap. de cætero, hoc tit. cap. licèt, de præbend. cap. cùm non deceat, de elect. in 6.* Vel etiam quando per Vicarium deſeruit, prout in beneficiis Curatis concurrente legitima cauſa, de quo *in cap. extirpanda, §. qui verò de præbend. lib. 6.* text. ſic intelligendus *in cap. de multa, in fine, eod. tit. in Decret. lib.* text. opt. *in cap. cùm ex eo, de elect. lib. 6.* patet etiam exemplum in beneficiis ſimplicibus, in quibus ex generali conſuetudine non vera, & realis, ſed ficta reſidentia requiritur, ſi poteſt per œconomum, & ita per mercenarium miniſtrum deſeruire.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo non licet ſine licentia Papæ tranſire ad alium Epiſcopatum ipſum acceptando.*

2 *Epiſcopus religionem intrare non poteſt ſine Papæ licentia.*

3 *Inuitus poteſt quis de vna Eccleſia ad aliam transferri.*

4 *Epiſcopatus quando abſque peccato appeti poteſt, oſtenditur.*

5 *Argumentum à communiter accidentibus validum eſt.*

Cap. Non liceat. I.

Ex Concil. Sardicen.

1 EPiſcopo nulli ſine licentia Papæ licet tranſire ex ſuo Epiſcopatu ad alium acceptando, quia cùm nemo ſoleat tranſire ad minorem, præſumitur ambire maiorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtranô, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 29.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 366.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concilio Sardicen. *c. 1.* refertur à Burchard. *lib. 1. Decret. c. 79* & Iuo. *p. 5. c. 185.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 4. cap. 1.*

Non liceat Epiſcopo, &c.] Vnde ſine Papæ licentia Epiſcopus religionem intrare non poteſt, Menoch. *de arbitr. caſu 423.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 18. n. 377. verſ. poſtremo,* non eſt enim iuſta cauſa reſignandi Epiſcopatum, ſi Epiſcopus velit ingredi religionem approbatam cauſa mutandi ſtatum, & vitam, Maiol. *de irreg. lib. 3. c. 3. n. 31. in fine,* Flamin. *de reſign. benef. lib. 5. q. 3. n. 233.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg. 53. n. 23. & 24.* Inuitus tamen 3
poteſt quis ex cauſa transferri de vna Eccleſia ad aliam, vt per Rebuff. *in praxi rubr. de reſcriptis, verſ. item data eſt poteſtas.* Flamin. *de reſign. lib. 3. quæſt. 18. num. 14.* 2

Manifeſta eſt enim cauſa, &c.] Notatur ad hoc, 4
quòd Epiſcopus, qui mutando Sedem cupit ad meliorem, & opulentiorem Eccleſiam tranſire, præſumitur id ex ambitione, & improbitare facere, & debet vtraque Eccleſia priuari, vt poſt Alciat. reſoluit Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 35. à princ.* Peccat igitur grauiter ambiens alium Epiſcopatum, ad quem libera multorum beneficiorum collatio pertinebat, vt per ea poſſet cognatis, & familiaribus prouidere. Nau. *de oratione miſcell. 42. n. 2.* Abſque tamen peccato etiam veniali poteſt appeti Epiſcopatus ab illo, qui eſt eo dignus, dummodo principaliter appeteretur ob honorem, & fructus eius, vt conſulit idem Nauar. *ſub tit. de ſent. excomm. conſ. 17. n. 7. in nouis,* qui enim Epiſcopatum optat non propter officij dignitatem, ſed propter annexum laborem, qui eſt ordinatus ad honorem Dei, & proximi ſalutem, bonum opus deſiderat, in quo ſenſu intelligendum eſſe Apoſt. *1. ad Thimoth. 3.* aſſerunt D. Thom. *2. 2. q 185. art. 1.* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontif. cap. 4. poſt princ.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 28. q. 2.* vide quoad hoc propoſitum quæ ex ſacra Scriptura, ſanctiſque Patribus adduco *in meo tract. de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 1. tit. 2 gloſſ. 1.*

Notatur etiam ad hoc, quòd validum eſt argu- 5
mentum à communiter accidentibus, Euerard. *in topicis legal. loco 56.* Petr. Andr. Gammar. *in Dialectica legali, lib. 1. loco 20.* Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo argumentum 1.* Card. Tuſch. *lit. A. concl. 493.* & plures relati *in libello de principiis vtriuſque iuris, lit. A. n. 115.*

SVMMARIVM.

1 *Cardinalis qui in ſuo titulo non reſidet, deponitur.*

2 *Cardinalium officium eſt aſſiſtere Papæ, & apud illum in Curia reſidere, nec illinc diſcedere ſine eius licentia.*

3 *Cardinalatus eſt incompatibilis cum Epiſcopatu, niſi ſit ex illis ſeptem Epiſcopatibus vrbi proximis.*

4 *Cardinalatus eſt beneficium.*

5 *Cardinalis non reſidens in Curia Cardinalatu priuatur præcedente admonitione.*

Cap. Ex geſtis II. *Leo. III.*

CArdinalis, qui per quinquenniũ non reſidebat, & 1
canonicè admonitus nõ ſe correxit, ſed adhuc in alienis

alienis morabatur, fuit canonicè depoſitus à ſuo titulo parochiali. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm.Ioan. à Capiſtrano, Viuian.*in rationali lib.3.iuris Pontif.pag.30.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag.367.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.& 2.*refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decret.lib.3.tit.4.c.2.*

2 *Eo quòd parochiam ſuam*, &c.] Cùm Cardinalium officium ſit aſſiſtere Papæ, Flamin. *de reſignat. benef. lib.2.quæſt.1.num.34.& lib.7.quæſt.12. num.14.* & ob id pars corporis Papæ dicatur, Bellencin. *de charit. ſubſid.q.66.n.5.* Monet. *in tract.de decimis, q.3.n* 114. ideo tenentur apud eum in Curia reſidere. Flamin. *de reſignat.lib.1.q.10.n.9.*Camil.Borrel.*in ſumma omnium deciſ.tit.10.num.8.* Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloſſ.24. num.* 123. & illinc diſcedere ſine eius licentia non poſſunt, Flamin *d.quæſt.10.num.27.* Sanctarel.*var.reſol.lib.1. quæſt.2.num.8.* Gonzal. *d. gloſſ.24.num.*124. vbi *num* 128.id ampliat, etiamſi habeant Epiſcopatum,quod poſt Concil.Trident.*ſeſſ.23. de reform. c* 1. defendi non poſſe aſſerit Azor. *inſtit. moral.p.2.lib.4. c.3.q.3.*

3 Cardinalatus enim incompatibilis eſt cum Epiſcopatu, nam cum Cardinales teneantur in Curia apud Summum Pont. reſidere, iuxta ſupradicta, cúmque Epiſcopus teneatur in ſua diœceſi reſidere, ſequitur Cardinalatum incompatibilem eſſe cum Epiſcopatu, quia vna, eadémque perſona non poteſt in pluribus locis naturaliter exiſtere,ita Abb.*in cap bona memoria, il.1.n.6.ſup.de poſtul Prælat.* Sot. *de iuſtit. lib.10. q.3. art.4.* Gom.*in proœm.regul.Cancel.verſ.ex quo infertur, & in reg. de impetr. benef. vac. per obitum Card. q.* 12. Caiet.*2.2.quæſt.189.art.5.* Valent. *tom.3. diſp.10.q.3. punct.5.verſ.ſed quæret.* Gonzal. *d.gloſſ.21.n.*138.Turrian.*in tract.de reſident.pag.45.* Molfeſ.*tract.6.cap.11. n.36.*Vaſq.*in opuſcul.de benef. cap.4. §.2. art.1. dub.2. n.*191.*verſ.vnde.* Sanctarel.*d.q.2.n.1.* Bonacin. *variar. tract. diſp. 5. de onere & obligatione beneficiat. punct. 5. n.8.*reſoluentes etiam Cardinales,ſi habeant Epiſcopatum, non excuſari à reſidentia, ex eo, quia ſunt Papæ ſecretarij, aut aliud officium in Romana Curia habent. Vnde munus Camerarij, aut Vicecancellarij non eſſe iuſtam cauſam abſentiæ ab Epiſcopatu, tradunt Filliuc.*tract.41.c.6. q.6. n.29.* Bonacin. *vbi ſuprà ſub n.10. verſ.an verò.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p.3.alleg.43.n.11.*niſi promoueatur ad illos ſex Epiſcopatus Vrbi proximos,qui ſolent optari per antiquiores Cardinales. Cùm enim ab illis parum diſtent Romæ reſidentes, & non ſolùm per Vicarios, verùm etiam aliquando per ſe ipſos negotiis propriæ Diœceſis operam nauent, illamque aliquando viſitent, ipſorum abſentia non reputatur abſentia,ſaltem adeò pernicioſa, vt Cardinalibus habentibus huiuſmodi Epiſcopatus non liceat in Romana Curia commorari,ita Bonac. *vbi ſuprà,n.10.in princ.*Sanctarel.*d.q.2.n.5.in fine.*

4 *Canonicè eſt depoſitus.*] Ergo Cardinalatus eſt beneficium,vt per D.Barboſ. *in l.diuortio, in princip. p.2. n.67.ff.ſoluto matrim.* Vnde poſſe Cardinalem non reſidentem in Curia Cardinalatu priuari præcedente admonitione, per hunc text.docent Abb. *hic num.*12.& Sanctarel.*d.q.2.n.9.*& Leo X. *in conſtit.edita in Concil. Lateranen.anno Domini* 1515.*incip.Superna*, præcipit, vt Cardinales omnes Romæ commorentur, & non obedientibus imponit pœnas, & Paul.IV. *conſtit.* 8. *incip.Cùm venerabiles,*ſcribit Cardinales,cùm in parte ſollicitudinis vocentur, debere aſſiſtere Rom.Pont.

SVMMARIVM.

1 *Dignitates plures, vel Eccleſiæ vni conferri non debent,& Eccleſia eſt conferenda illi,qui reſidere, & regere valeat per ſe ipſum,aliàs perdit Eccleſiam, & donans conferendi poteſtate priuatur.*

2 *Suſpenſi ſunt à collatione beneficiorum, qui dant beneficia Eccleſiaſtica, præſertim curata perſonis indignis.*

3 *Beneficia omnia etiam ſimplicia de iure reſidentiam requirunt.*

4 *Epiſcopi, & alij Parochi curam animarum habentes, etiam de iure diuino tenentur ad reſidentiam.*

5 *Dignitates duæ ſunt inter ſe incompatibiles.*

Cap. Quia nonnulli. III.

Ex Concil. Lateran.

VNus non poteſt habere plures dignitates Eccleſiaſticas, vel plures Eccleſias Parochiales, & quando de Eccleſia, vel miniſterio Eccleſiaſtico eſt prouidendum, eligi debet perſona, quæ poſſit eligi in loco, & exercere curam per ſe ipſum, & ſi ſecus fiat, accipiens amittit beneficium, & qui dedit, priuatur poteſtate conferendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect.Zabar.Bellam.Ioan. Andr. Imol.Anan. Hoſt.Henric.Butr.Anchar.Panorm.Ioan à Capiſtrano, Viuian. *in ration.libri 4.iuris Pontif. pag.* 30. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 367. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Alex.III.*cap.*13. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.1.tit.4.c.3.* 1

2 Collige ex text. ſuſpenſos eſſe à collatione beneficiorum, qui dant beneficia Eccleſiaſtica, præſertim curata perſonis indignis, quæ in loco reſidere, & per ſe ipſas curam exercere non poſſunt,vt per Valer.Reginald.*in praxi fori pœnitent.lib.32.tract.2.n.62.*

3 *Quæ reſidere in loco*, &c.] Ergo beneficia omnia, etiam ſimplicia,de iure reſidentiam requirunt,*cap.vlt. de reſcript. lib.6.* Gloſſ. *in extrauagant. execrabilis, de præbend.Ioan.XXII.*Gig.*de penſionib.q.3.*Nauar.*in man. c.25.n.21.*Valent.*tom.3.diſp.10.q.3. puncto 5.verſ. ſecundo quæritur*, Sanctarel. *variar. reſol. lib.1.q.1.n.13.* Hojed.*de incompat.benef.c.17.num.24.* Rebuff.*in praxi benefic.tit.de diſpenſat.de non reſidend.n.7.*Bened.Capra *tom.1.commun.opinion.lib.1.tit.8.num.1.pag.*179. Petr. Greg.*de benefic.c.7.*Azor.*inſtit. moral. p.2. lib.7. cap.3. q.1.*Flamin.*de reſignat.lib.1.q.10. à n.66. & lib.5. q.5. n.2.*Zerol.*in praxi Epiſcop. 1. verbo priuatio, §.4. verſ. tertiò*,Paul.Comitol.*reſponſ.moral. lib.2. quæſt.61. n.3.* Gonzal.*ad reg.8.Cancel.gloſſ.5.n.80. & gloſſ. 15.n.26.* Farin.*Rota deciſ.12.in 1.collect.*Aloyſ.Ricc.*in praxi rerum fori Eccleſiaſt.deciſ.364.n.1.in 1.edit.* Nicol.Garc. *de benefic.part.3.cap.2. à princip.* Camil.Borrel.*in ſumma omnium deciſ.tit.20.n.258.*Ex generali tamen conſuetudine beneficia ſimplicia reſidentiam non requirunt, vt teſtantur Flamin. Gonzal. & Nicol.Garc.pluresque ab illis citati dictis locis, Armendar *in addit. ad recopil.legum Nauarra,lib.2.tit.23.de reſidentia, ſub rub. an Canonici, vel alij habentes dignitatem teneantur reſidere in ſuis Eccleſiis, num.202. & 203.* Sanctarel. *d.quæſt.1.num.15.*Rota *in Calagurritana beneficij de Arnedo 22. Ianuarij* 1622. coram Reuerendiſſimo P. Domino Merlino, *& in Alexandrina beneficij* 18. *Aprilis* 1625.coram eod.& in dubio beneficium non cenſetur curatum, ſed ſimplex, Gonzal. *gloſſ.6.n.91.*

Nicol.Garc *p.1.c.6.n.*8.Card.Tuſch.*lit.B.concl.*...*n.*4. Aloyſ.Ricc.*in collect.deciſ.p.5.collect.*1696.quos refero ego ipſe *de offic.& poteſt.Epiſcopi,p.3.alleg.*53.*n.*69. quibus addo Gregor.*deciſ.*89.*num.*1.& *deciſ.*108.*n.*2. Caualer.*deciſ* 33.*n.*4.*deciſ.*315.*n.*3.& *deciſ.*517.*n.*8. Rot.*deciſ.*233.*n.*4 *p.*1. & *deciſ.*699.*ſub n.*3.*p.*2.*recent.* & *in Ripana beneficij* 17. *Iunij* 1622. coram R. P. D. Merlino,& *in Alexandrina beneficij* 18.*Aprilis* 1625. coram eodem , & *in Benauentana beneficiorum* 9.*Maij* 1625. coram R.P.D.meo Pironano, obſeruantes huiuſmodi qualitatem(quòd ſcilicet ſit beneficium ſimplex)narratam in gratia non eſſe iuſtificanda, & contrarium aſſerenti incumbere onus probandi.

4 *Quod contra Canones accepit.*] Epiſcopi, & alij Paſtores etiam Parochi curam animarum habentes non ſolùm de iure Canonico,ſed etiam de iure diuino, ac naturali tenentur ad reſidentiam, quia præcepto diuino mandatum eſt omnibus , quibus animarum cura commiſſa eſt , oues ſuas cognoſcere , vt ait Concil. Trident.*ſeſſ.*23.*de reform.c.*1.& ideo ita tenent Caiet. 2.2.*q.*185.*art.*5. Carranza *de reſidentia Epiſcoporum,* c.2.Conar.*var.lib.*3.*c.*13.*n.*9.Nauar.*in man.c.*35.*n.*121. Bottæ.*de Synodo,p.*3.*art.*1.*n.*150. Læl.Zech. *de munere Epiſcop.c.*5.*n.*3. Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontif.c.*9.*verſ.de reſidentia,* Azor.*d.lib.*7.*c.*4.*q.*1. Poſſeuio.*de officio Curati,cap.*1.*n.*1. Melch.Gallego *in tract. de parochorum obligatione tempore peſtis , p.* 1. *diſp.*1.*à n.*46.Salzed.*ad Bernard.in pract.c.*54.*lit.A. in nouiſſ. edit.* Paul.Comitol. *reſponſ.moral.lib.*1.*quæſt.*59. Sanch.*de Matrim.lib* 8.*diſp.*6.*n.*5. & *in præcepta Decalogi tom.*1.*lib.*4.*c.*37.*n* 15.Molfeſ.*in ſumma Theologia Moralis, tract.*6.*cap.*11.*n.*13. Leſſ.*de iuſtit. lib.*2.*c.*34. *dub.*29.*n.*153.Nicol.Garc.*d.c.*2.*n.*16.Sanctarel.*variar. lib.*1.*q.*1.*à princip.*Bonacin.*var.tract.diſp.*4.*de onere,& oblig.benefic.puncto* 3.*n.*2.Monet.*de commut. vltim. volunt.cap.*4 *n.*95.& 113. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*30 *tract.*3.*n.*52. Ego ipſe *d.alleg.*53.*n.*2.

5 *Dignitates diuerſas,* &c.] Ergo duæ dignitates ſunt inter ſe incompatibiles , vt per Flamin. *de reſignat. benefic.lib.*3.*q.*1.*n.*105.

6 *Priuetur.*] Per ſententiam , prout intelligit Azor. *d.lib.*7.*c.*6.*q.*4.

SVMMARIVM.

1 *Præſentatus ad Eccleſiam non confirmatus ſi apparet quòd nolit reſidere , non debet reſtitui per ſuperiorem : confirmatus autem,& ex non iuſta cauſa non reſidens,priuatur appellatione remota.*

2 *Verba accipienda ſunt cum effectu,* & n.3.

4 *Licentia,quam Concil.Trident. exigit in beneficiatis ad ſe abſentandum,peti,& obtineri debet,& mortuo Epiſcopo concedente non expirat.*

5 *Licentia Epiſcopi in duobus menſibus à Concil.Trid. conceſſis ad ſe abſentandum,an requiratur oſtenditur.*

6 *Prælati inferiores habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & Capitulum Sede vacante poſſunt licentiam beneficiati concedere ad ſe abſentandum.*

7 *Licentia Prælati requiritur , vt beneficiati ratione ſtudij ſe abſentare poſſit.*

8 *Peſtis ſi in loco beneficij vigeat , beneficiatus à reſidentia excuſatur.*

9 *Inimicitiis durantibus poteſt Epiſcopus licentiam concedere beneficiato , vt in alio viciniori , & tutiori loco manere poſſit.*

Cap. Relatum. IV.

Alex. III.

PRæſentatus ad Eccleſias,vel ad beneficia, ſi poſſit 1
reſidere,& nolit,non eſt admittendus,& admiſſus eſt remouendus, non obſtante appellatione , niſi abſit de licentia ſuperioris ob ſtudium , vel ob honeſtas cauſas. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabarel.Bellam. Ioan.Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric.Anchar.Butr.Panorm.Bald.Ioan.à Capiſtrano, Vin.*in rationali libri tertij iuris Pontificij,pag.*31. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*367. remiſſiuè Ximen.*in concord. part.*1. & 2. refertur ab Ant.Auguſt. *collect.*1. *Decretal.lib.*3. *tit.*4. *c.*4. & eſt poſt Concil. Lateran.ſub Alex. III. *part.*15.*c.*1.

Verba accipienda ſunt cum effectu.] De hoc princi- 2
pio vide Galetum *in margarita caſuum conſcientia,verbo verba* , Cardoſ. *in praxi iudicum, eodem verbo , n.*5. Card.Tuſch.*tom.*8.*lit.V.concl.*90.Thom.de Thomaſſetis *in floribus legum,regul.*304.& alios plures relatos *in libello de principiis vtriuſque iuris, lit.V.n.*10.

Niſi fortè de licentia ſuorum Prælatorum,&c.]Nouè 3
Concil.Trid.*ſeſſ.*23.*de reformat.cap.*1 *propè fin.* prohibet ne curati inferiores, & alij quicumque,qui beneficium aliquod Eccleſiaſticum curam animarum habens, obtineant, diſcedendi licentiam in ſcriptis,gratiſque concedendam vltra bimeſtre tempus , niſi ex graui cauſa obtineant.

Licentia , quam text. *in præſenti* , & Concil. Trid. 4
exigit , debet peti , & obtineri per ea quæ Caſſan. *in conſuet Burgund fol.*35.*n.*11.*cum ſeqq.* Cald. Pereira *de reſol.emphyt.cap* 11. *num.*14. & in terminis reſoluunt Molfeſ *in ſumm.tract.*6.*c.*11.*n.*26. Bonac. *variar.tract. diſp.*5.*puncto* 4.*num.*12. Rot. *in Calaguritana fructuum* 26.*Maij* 1614.coram bonæ memoriæ Vbaldo Et debet præcedere,& in ſcriptis accipi,Menoch.*conſ.*188. *n.*7.& 9.Nauar.*in hoc tit.conſil.*13.*n.*6.Cald.Pereira *d. c.*11.*n.*14.Bonacin.*d.punct.*4.*num.*12. expreſſa,ſcilicet Nicol.Garc.*de benefic.p.*3.*c.*2.*n.*5. Armendar. *in addit. ad recop.legum Nauarra, lib.*2.*tit.*23.*l.*2.§.2. *de reſidentia,vel abſentia parochorum* , *n.*164. quæ quidem mortuo Epiſcopo,ſeu concedente non expirat , Nauar. *in cap. placuit,n.*161.& 163.*de pœnitent.diſt.*6 & *in tract. de redditib.Eccleſiaſt.q.*3.*monitu* 8. *n.*4. Gutier. *pract. lib* 2.*q.*75.Cened.*ad Sextum collect.*1.*num.*2. Perez *l.*2. *verbo ſean firmes,tit.*2.*lib.*2.*Ordinam.pag.*119. Fr. Emman. *quæſt.Regul.tom.*2. *q.*46. *art.*7. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel.gloſſ.*12.*in princ.num.*31.Henriq. *in ſumm. lib.*7. *c.*21.§.6.D.Barboſ.*in l.diuortio,*§.*in anno, n.*20. *ff. ſoluto matrim.*Cald.Pereira *de reſolut.emphyt.cap.*15. *num.*35. & 36.Sanch.*de Matrim.lib.*8.*diſp.*28. *à num.*71. Paul. Comit.*reſponſ.moral.lib.*1.*q.*108.

Quæſtio eſt controuerſa an in duobus menſibus à 5
Concil.Trident.conceſſis licentia Epiſcopi requiratur; in qua illa verior eſt opinio, quæ tenet etiam pro his duobus menſibus licentiam Epiſcopi eſſe requirendam ; nam parochus diſcedere non debet , niſi cauſa cognita,& probata ab Epiſcopo,ac licentia in ſcriptis, & gratis concedenda,vt ait Concil.Trident. *d. c.*1. & cenſuit Sacra Congreg.apud Nicol.Garc.*d.c.*2.*n.*23.*in* 1.*declar.*& *part.*9.*c.*2.*n.*259. *in* 2.*dub.* Armend. *d loco n.*155. qui tenent valere conſtitutionem Epiſcopi,ne parochi poſſint abeſſe vltra duos dies ſine licentia, quare ita tenent Vgolin. *de officio Epiſcopi , c.*15. §.5. *n.*5 Leſſ.*de iuſt.lib.*2.*c.*34.*dub.*29.*n.*159.Poſſeu.*de offic. Curati,c.*1.*n.*21. Sanch.*de Matr.lib.*3 *diſp.*11.*n.*11.*verſ. hoc autem,*Filliuc.*p.*3.*tract.*41.*c.*6.*n.*26. Vaſq. *in opuſc.*

de

de benef.c.4.§.3.art.1. dub.3.num.149.& art.1. dub.3. num.188. Quicquid contrarium, imò in his duobus menſibus licentiam Epiſcopi non requiri, teneant Nauar.*in man.c.25.n.121.*Azor.*inſtit moral. p.2.lib.7. c.4.q.9.& 19.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.3. c.1. num.19.& 21.*Bonac. *var.tract. diſp.5. puncto 4. num.9.*

6 *Suorum Prælatorum.*] Etiam inferiorum habentium iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, Azor. *d.lib.7.c.5. q.4.*Flores de Mena *var.lib.3.q.24.n.19.* Vel Capituli Sede vacante, Zerol.*in praxi Epiſcop. p.1.verbo Capitulum, §.2.* Azor.*d.c.5.q.1.*Fillinc.*d.c.6.q 6.n.30.*

7 *Vel ſtudio literarum.*] Notatur ad hoc quòd ad abſentiam ratione ſtudij requiritur licentia Prælati, ne indociles, & inepti ſe conferant ad ſtudia, & multitudo nimia id faceret, vt per gloſſ.*hic verbo Prælatorum.* Flores de Mena *d.q.23.n.19.*Boer.*deciſ.17.n.13.* Selu.*de benef. p.4. q.6. caſu 11.& q.7.n.29.verſ.171.* Horat. Luc. *de priuil. ſchol. priuil.99.* quos refert ego ipſe *de offic.& poteſt. Epiſcop. p.3.alleg.56.n.28.*& alij plures, quos refert, licet non ſequatur, Nicol. Garc. *d.c.2.n.88.*vbi *n.89.* pariter aduertit alternatiuam ſupradictam, vel ſtudio literarum, non poni reſpectu licentiæ, ſed reſpectu aliarum honeſtatum cauſarum, & *n.92.*aſſerit non obſtare text.*in cap.vlt.de magiſtr.* ibi, *de licentia Sedis Apoſt.* quatenus videtur eam licentiam dare, ita vt habeatur, & non ampliùs requirenda ſit à Prælatis, cùm loquatur de licentia quoad perceptionem fructuum, & abſentia ratione ſtudij, ex verbis text. ibi, *percipiant de licentia Sedis Apoſt. prouentus præbendarum,* &c. nam ad abſentiam ipſam debet præcedere licentia Prælati, vt probat text. *in præſenti.* Quæ quidem ſententia, ac ad hoſce textus conciliatio valde probabilis eſt, quamvis ipſe Nicol. Garc.*eod.c.2.n.94.*Azor.*inſtit moral. p.2. lib.7.c.4.q.3. verſ.2.& c.5.q.1.* Leſſ.*de iuſtit. lib.2. cap.34. dub.19. n.163.verſ.ſecunda.*Nauar.*in man.c.25.à n.121.*nouiſſimè Sanctarel.*var.reſol. lib.1.q.3. n.21.* verius putent ad abſentiam ratione ſtudij requiri licentiam non ſolùm in docentibus, ſed etiam in ſtudentibus, per text. *in d.cap.vlt.* quòd cum ſit Honorij III. aſſerunt corrigere poſterius Alex. III. *in præſenti.* Verùm quicquid in hac controuerſia, de qua latè Monet. *de diſtribut.quotid. p.2.q.10. à n.7.* Sacra Congreg. cenſuit obtinentibus parochiales Eccleſias poſt Concilium Trid.ſtudendi licentiam, atque in abſentia ſtudiorum cauſa fructus percipiendi non dari, vt referunt Proſp. de Aug. *in addit. ad Quarant. in ſumm. bullarij, verbo reſidentia, verſ.limita.* Aloyſ.Ricc.*in collect. deciſ. p.3. collect. 563. in med. & praxi rerum fori Eccleſ. deciſ. 502.in fine, & deciſ.364. in 1.edit. aliàs reſol. 393. in fin.in 2.edit.* Henriq.*conſ.23,n.4.* Ego ipſe *d.p.3.allegat.53.n.77.& alleg.56.n.5.* me citato Sanctarel. *d. q.3.n.25.* Nicol.Garc.*d.c.2.n.81.declar.4.* Quoad alia verò beneficia non curata, ſed reſidentiam requirentia obtinentes, certum eſt teneri Ordinarium dare licentiam abſentibus ratione ſtudij, dummodo id ſtatus Eccleſiæ patiatur, & in publico, celebrique gymnaſio Theologiæ; vel ſacris Canonibus ſtudeant, & minores ſint triginta annis, prout deciſum referunt Nicol.Garc.*d.c.2.n.91.& 86.* Armend.*in addit.ad recopil.legum Nauarræ, lib.2.tit.24. l.2.§.2.de abſentia, n.121.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.3.alleg.56.n.29.*me citato Sanctarell.*d q.3.n.23.* quæ quidem licentia non ſuffragatur vltra quinquennium à die, quo cœpit ſtudere, vt probat *d.cap.vlt.*Garc.*d. c.2. n.105.* Monet. *de diſtribut. quotid..q.10. num.14.* Armendar. *d.loco, n 99.& 102.* Ego ipſe *d.alleg.55. n.31.*me citato Sanctarel. *d.q.3. n.27.* Cætera, quæ ad hanc materiam deſiderari poſſunt, vide *d. alleg.56.* & aliqua ad *cap. vltim.* & apud Sanctarel.*d. quæſt.3. num.21.*

Vel pro aliis honeſtis cauſis.] Qualis erit ſi in eo loco 8 beneficij vigeat peſtis. Afflict. *deciſ.289.n.26.& 27.* Zerol.*in praxi Epiſc.p.1.verbo priuatio,§.1.*Fr.Emman. *quæſt.Regul.tom q.31.art.3.& 4.*Camil.Borrel.*in ſumma omn.deciſ.tit.10.à n.36.* Monet.*de diſtribut.quotid. p.2.c.5.à n.75.*me citato Bonac. *var.tract.diſp.5. puncto 5.n.3.*Vel ſi in Eccleſia habeat inimicos, nam inimicitiis durantibus poteſt Epiſcopus, cognito priùs an ſint veræ, & graues, & abſque parochi culpa, ei licentiam concedere, vt in alio viciniori,& tutiori loco manere poſſit, ac à ſuo beneficio per annum abeſſe, poſito tamen in illo per Epiſcopum idoneo Vicario, ſeu œconomo cum congruenti mercede ex eius fructibus illi aſſignata, ita deciſum à ſacra Congreg. fuiſſe referunt Salzed. *ad Bernard.in pract. c.53. lit.C.* Galet. *in margarita caſuum conſcient. verbo reſidentia.* Aloyſ.Ricc.*in praxi fori Eccleſ.reſol.645.in 2.edit.*Bonacin.*var.tract.diſp.5.puncto 5.n.2.* Armend *in addit. ad recop.legum Nauarræ, lib.1.tit.18.l.7.de Epiſcopis à n.182.*Zerol.*in praxi Epiſcop. p.1.verbo priuatio, §.4. dub.1.* vbi aduertit quòd ſi intra annum inimicitiæ non extinguantur, & curatus, ſeu beneficiatus fuerit in culpa tam cauſandarum inimicitiarum, quàm non extinctionis earum, priuari poteſt; ſi verò inimicitiæ creſcant ſine parochi culpa, alius annus dari poteſt, Armend.*d.loco, n.134.*quem refero ego ipſe *d. p.3.alleg.53.n.89.* Ratione verò infirmitatis, non poteſt parochus à loco, vbi ſita eſt Eccleſia parochialis, ſe abſtinere, quamvis eſſet ei datus coadiutor, Garc *d.c.2. n.179.*Armend *d.loco,n.129.* niſi ibi defectu medicorum, & medicinarum curari non valet, quia non poteſt ab Ordinario ei dari dilatio trium, aut quatuor menſium, vt in locis viciniori bus maneat ſanitatis cauſa, interea ab ipſo Ordinario in parochiali idoneo Vicario cum congrua portione ex redditibus parochialis conſtituto, Garc.*d.c.2. n.179. in 4.declar.* Armend.*d loco, n. 132.* Honeſtæ etiam quoad hunc effectum cauſæ ſunt enumeratæ in Conc.Trid. *ſeſſ.23.de reform. cap. 1.* quod de Epiſcopis loquitur, videlicet Chriſtiana charitas vrgens neceſſitas, euidens Reip. vtilitas, euidens Eccleſiæ vtilitas, & debita obedientia, quas ſigillatim explicaui *d. alleg. 53. num.6.cum ſeqq.*& tractant Molfeſ.*in ſum. moralis Theologiæ tract. 6.c.11.n.29.cum ſeqq.*Sanctarel.*var.reſol.lib.1 q.3.n.1. cum ſeqq.*

Vel patrocinari debet eis appellationis diffugium.] 9 Vide Salgado *de protect. Regia, tom.1 p.2. cap. 5. ex num.8.*

Si contra huiuſmodi intentionem decreti fuerit interiectum.] Notatur ad hoc quòd appellatio emiſſa ab 10 eo, quod fit ſecundum iuris decreta, & determinationem non ſuſpendit, vt per Marant. *de ordine iudic. p.6.tit.de appell.n.345.*Gutier.*conſ.10.n.21.*Salgado *d. tom.1. p.3.c.6.ex n.1.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus alterius diœceſis non debet recipi ſine literis commendatitiis proprij Epiſcopi,* & n. 2.

3 *Commendatitiæ literæ dantur presbytero peregrinari volenti, vt liceat in aliena diœceſi celebrare.*

4 *Commendatitiæ eis literæ obtinendæ ſunt ab eo, qui petentis Clerici Ordinarius fuerit.*

Cap. Fraternitati. V.

1 CLericus alterius diœceſis non debet recipi ſine literis commendatitiis proprij Epiſcopi. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Bellam.Ioan.Andr.Imol.Anan. Hoſt.Anch. Butr.Henric. Panorm.Ioan. à Capiſtrano, Viu.*in ration.libri iuris Pontif. pag.* 32. Alagona *in compend. iuris Canonic. pag.*367. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*2.*Decret.lib.*3.*tit.*3.*c.*1.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Marc. Anton.Genuenſ.*in praxi Archiep.Neapol.c.*40.*n.*1.& aliis, quos ego ipſe refero ad *c.*3.*n.*2.*de Clericis peregrinis, pag.*211. & faciunt quæ dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p.*2. *alleg.* 21. *per totam.* Et nouè Concil.Trid. *ſeſſ.*23.*de reform.c.*16.*verſ.nullus*, iubet nullum clericum peregrinum ſine commendatitiis ſui Ordinarij literis ab vllo Epiſcopo ad Diuina celebranda, & Sacramenta adminiſtranda eſſe admittendum,& *ſeſſ* 22. *in decreto de obſeru. & vit.in celebrat.Miſſæ,* ſtatuit vt Epiſcopi in ſuis diœceſibus interdicant,ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceat, refert Azor.*inſtit.moral. p.*1.*lib.*12.*c.*18.*q.*9.

3 *Abſque commendatitiis literis.*]Quæ dantur Preſbytero peregrinari volenti, vt ei liceat in aliena diœceſi celebrare, vt per Rebuff. *in praxi benef.tit. dimiſſoriarum literarum, n.*45. Azor. *inſtit. moralium, p.*2.
4 *lib.*3. *cap.*49. *quæſt.* 1. & obtinendæ ſunt ab eo, qui petentis Clerici Ordinarius fuerit, prout deciſum refert Armend.*in addit.ad recop. legum Nauarra, lib.*1. *tit.*18.*l.*7.*de Epiſcopis, n.*56. & *n.*63. pariter deciſum à ſacra Congreg. atteſtatur illas denegandas non eſſe ab Epiſcopo Sacerdotibus, & Clericis, qui non habent beneficia in titulum reſidentiam requirentia, quod quidem ita in cauſa propria obtinuiſſe dicit Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub.* 9 *cap.*6. *n.*4. & in facti contingentia ſic reſpondiſſe aſſerit Aloyſ. Rice *in praxi fori Eccleſiaſt. deciſ.*598.*in* 1.*edit.& reſol.*524.*in* 2.*edit.* quos refero ego ipſe *d.alleg.*21.*n.*4. & 5.vbi *n* 8. cum multis *ibi* citatis reſoluo poſſe Epiſcopum prohiberi, ne exteri Sacerdotes celebrent in Eccleſiis Regularium, niſi prius ab ipſo Epiſcopo, viſis literis commendatitiis, ipſi Sacerdotes admiſſi fuerint.

SVMMARIVM.

1 *Non reſidens in beneficio, etiam modica æſtimationis, illo priuatur.*

2 *Beneficium etiam modicæ æſtimationis requirit reſidentiam.*

3 *Penſio quando conceditur ad particulare commodum alicuius ſuper fructibus alicuius Eccleſiæ dicitur beneficium.*

4 *Beneficium ſimplicia habens ſufficientia, ſi alia poſtea obtineat, an vacet primum, an verò ſecundum ipſo iure remiſſiuè.*

Cap. Conquerente. VI.

1 QVi non reſidet in beneficio, etiam modicæ æſtimationis,illo priuatur.Colligunt ex Ordin.Abb. antiq.Innoc.Collect.Zabar.Bellam.Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſtienſ. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.*33. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*368.remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1. & 2.refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 5. *tit.* 3. *cap.* 2.

Collige ex text.Beneficium,etiam modicæ æſtimationis requirere reſidentiam, vt per Rebuff. *in tract. nominat.q.*9.*n.*27.Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit. lib.*2.*tract.*3.*n* 94.*verſ.ſi obiicias,* quos refero ego ipſe *de offic.& poteſt.Epiſcop. p.*3.*alleg.*53.*n.*70. 2

Pro quo Eccleſia ſua, &c.] Notatur ad hoc quòd quando penſio conceditur ad particulare commodum alicuius ſuper fructibus alicuius Eccleſiæ, dicitur beneficium Eccleſiaſticum, vt per Com.*pract.c.*36.*n.*10. *verſ.quarto.*Gonzal.*ad reg.*8 *Cancel.gloſſ.*5.§.5.*n.*42. 3

Quod dictus G habeat Eccleſiaſtica beneficia, &c.] Vtrùm autem habens beneficia ſimplicia ſufficientia ſi alia poſtea obtineat, vacet primum, aut ſecundum ipſo iure, vide Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel. gloſſ.*15.*n.*26. Monet.*de optione canon.c.*6 *n.*73.vbi reſoluit non ideo vacare ipſo iure, aut primum, aut ſecundum, & reſpondet ad text. *in præſenti*, in quo mandat Papa Epiſcopo, vt ſi ei conſtiterit illum G. Clericum habere Eccleſiaſtica beneficia ſibi ſufficientia eidem ſuper alio beneficio, quod ſibi collatum aſſerebat, ſilentium ſublato impedimento appellationis imponeret, atque ideo ſaltem illum priuet, vt ſcilicet ſic decidat, quia haberet non vnum beneficium ſufficiens, ſed plura ſufficientia, vt loquitur text.vel ideo, quia eius aduerſarius habebat titulum, & poſſeſſionem, ipſe verò non poſſeſſionem habebat, nec de titulo docuerat, ſed ſolùm eum aſſerebat; vel denique admittimus poſſe habentem plura beneficia ſufficientia, eorum altero, vel ſi iam vnum ſufficiens habebat altero poſtea obtento etiam non ſufficiente priuari, vt ſentit Gonzal.*d. num.*26. Sacra Congreg. Concil. *ſuper cap.*17. *ſeſſ.*24. *de reform.*cenſuit, ſi Ordinarius, conferat tertium beneficium habenti duo beneficia ſimplicia aliàs ad ſuſtentationem inſufficientia, collationem tertij eſſe validam; ſed ſi tertium ſit ſufficiens, vacare illa duo priora beneficia, ſin minus, teneri prouiſum dimittere alterum ex illis, & ſi continuauerit poſſeſſionem amborum, recipiendo ex eis fructus, vtrumque beneficium vacare, prout referunt Nicol.Garc.*de benef. p.*5.*c.*5.*n.*310.*in* 1.& 2.*dub.* Armendar.*in addit.ad recop. legum Nauarra, lib.*4.*tit.*7. *num.*37. *dub.* 1. & 2. Et cùm diſpenſaret in eadem S. Congreg. ſi Epiſcopus conferat tertium beneficium ſimplex, & inſufficiens habenti iam pariter duo ſimplicia ſimpliciter inſufficientia, an vacet primum, vel eorum vltimum? cenſuit vacare primum *die* 13. *Nouembr.*1627. 4

SVMMARIVM.

1 *Abſentes in ſeruitio Epiſcopi fructus prebendarum ſuarum, non verò diſtributiones quotidianas percipere poſſunt, &* n. 2.

3 *Rectorem Eccleſiæ parochialis non poteſt Epiſcopus ab illius ſeruitio extrahere, & illum occupare in ſuo.*

4 *Canonici ſoli tam Eccleſiarum Cathedralium, quàm Collegiatarum,etiam habentes prebendam doctoralem, non autem alij Clerici, gaudent priuilegio vt abſentes pro ſeruitio Epiſcopi poſſunt percipere fructus ſuorum beneficiorum.*

5 *Prelati etiam inferiores ſi ſubditos ſuos ad ſeruitium ſuum aduocauerint, non amittunt ipſi ſubditi fructus ſuorum beneficiorum, idem in Legato quoad prouinciam ſuam.*

7 *Diſtributiones quotidianæ quare, & quibus locis victualia nuncupentur, remiſſiuè.*

8 *Cano*

8 *Canonicatus quando conſiſtunt in ſolis diſtributionibus quotidianis Canonici in ſeruitio Epiſcopi abſentes, tunc eas lucrantur deducta tertia parte, quæ ſeruientibus accreſcit.*

Cap. De cætero. VII.

1 ABſentes in ſeruitio Epiſcopi fructus præbendarum ſuarum, non tamen diſtributiones quotidianas, quæ victualia nuncupantur, percipere poſſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 34. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 668. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *ſub tit. de prabend. c.* 4.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Nauar. *conſ.* 11. *ſub hoc tit.* Gonzal. Mendez de Cabedo *diuerſorum iuris argum. lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 19. *&* 21. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 7. *procem. n.* 183. Cabed. *Luſit. deciſ.* 94. *p.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 166. *n.* 20. Nicol. Garc. *de benef. p.* 3. *c.* 2. *à n.* 345. vbi probat per Concil. Trident. non eſſe derogatum diſpoſitioni huius text. latè Moner. *de diſtribut. quotid. p.* 2. *q.* 8. Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 1. *verbo Capitulum*, §. 9. Stephan. Quarant. *in ſumm. bullarij verbo reſidentia*, Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *l.* 7. *c.* 4. *q.* 3. *verſ. ſexta cauſa*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 54. *verſ. quinta*, quorum aliqui referunt Epiſcopum potuiſſe duos Canonicos eligere, qui dum in eius ſeruitio commorarentur pro præſentibus quoad fructus præbendarum acquirendos haberentur, hodie tamen, vt piè aduertit Stephan. Gratian. *d. n.* 20. iam non poterit Epiſcopus Canonicos ab Eccleſia extrahere pro ſuo ſeruitio inſpecta vbertate redditnum Epiſcopatus, & multitudine peritorum, quibus commodè in ſuo ſeruitio vti poſſunt.

3 *Ne canonis.*] Ergo de Canonicis tantùm loquitur, vt aduertit Cened. *practic. & canonicarum quæſt. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 25. Rectorem igitur Eccleſiæ Parochialis non poteſt Epiſcopus ab illius ſeruitio extrahere, & illum occupare in ſuo, vel Eccleſiæ Cathedralis ſeruitio, vt ſcilicet exerceat officium Vicarij, viſitatoris, vel ſecretarij, ſeu in alio miniſterio occupetur, prout à ſacra Congregatione deciſum fuiſſe referunt Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 6. *n.* 258. & Stephan. Quarant. *d. verbo reſidentia*, vbi tamen reſoluit Epiſcopum poſſe diſpenſare ſi alterum duorum concurrat, vel vtilitas in ſpecie illius Eccleſiæ, de cuius fructibus lucrandis quæritur, vel vrgens neceſſitas ipſius Epiſcopi.

4 Cùm text. hic in præcitatis verbis abſolutè de Canonicis loquatur, intelligendus neceſſariò eſt non ſolùm de Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, ſed Eccleſiarum collegiatarum ciuitatis, vel Diœceſis, vt per Monet, *d. q.* 8. *n.* 6. vbi aduertit *in c. ad audientiam, inf. hoc tit.* ſermonem duntaxat habitum fuiſſe de Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, quia caſus de illis Pontifici propoſitus fuit, & nullum quidem verbum ibi adeſt, ex quo colligi poſſit cæterarum collegiatarum Canonicos excludi: vnde etiam colligitur ſolos Canonicos, non autem alios Clericos gaudere hoc priuilegio; vt abſentes pro ſeruitio Epiſcopi poſſint percipere fructus ſuorum beneficiorum, Monet. *d. q.* 8. *n.* 8. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 6. *à n.* 261. nouiſſimè Sanctarel, *var. reſol. lib.* 1. *q.* 3. *n.* 38. & ideò non comprehenduntur manſionarij, quos aſſiſios vocant, quia hi Canonicorum nomine non veniunt, Gonzal. *d. gloſſ.* 6. *n.* 261. *&* 263. Nicol. Garc. *de benefic p.* 3. *c.* 2. *n.* 370. *cum ſeqq.* niſi concurrat Epiſcopi diſpenſatio, & neceſſitas, vel ſpecialis, & euidens Eccleſiæ vtilitas, vt declarat idem Garc. *eod. cap.* 2. *n.* 369. *&* 372. vbi *n.* 277. *& ſeq.* reſoluit quòd vbi portionarij eſſent de Capitulo (prout ſunt in aliquibus Hiſpaniæ Eccleſiis) in eis procederet text. *in præſenti, & in d. cap. ad audientiam*, ſicut in Canonicis. Pariter id procedit etiam in Canonicis habentibus præbendam doctoralem, & magiſtralem, Gonzal. *d. gloſſ.* 6. *n.* 257. Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *n.* 365. Monet, *d. q.* 8. *n.* 5. limitantes niſi ſequatur magnum damnum Eccleſiæ.

Donec in ſeruitio tuo fuerint.] Cùm in his verbis text. generaliter loquatur, nec appareat cui loquatur, dicendum mihi videtur eius diſpoſitionem habere locum in Prælatis inferioribus reſpectu ſuorum ſubditorum vt per Abb. *hic n.* 3. Nauar. *conſ.* 1. *ſub hoc tit.* Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *n.* 381. Idem in Legato quantum ad prouinciam ſuam, & in Archiepiſcopis quoad Clericos ſuæ Diœceſis, non autem ſuffraganeorum, ita tenent Nicol. Garc. *d. c.* 2. *n.* 382. & Monet. *d. c.* 8. *à n.* 9. qui plures alios referunt. 5

Quod de communitatis, &c.] Comprehenduntur præbendæ illæ, quæ non ſunt diſtinctæ, ſeu etiam groſſi illis fructus, qui loco præbendarum, vel etiam vltra præbendas, diſtincti tamen à quotidianis diſtributionibus, tribuuntur præſentibus, ſeu reſidentibus, non autem diuinis Officiis intereſſentibus, ac quotidianum miniſterium exhibentibus, vt aduertit Monet. *d. q.* 8. *n* 8. 6

Niſi fortè ſint victualia.] Quare, & quibus in locis diſtributiones quotidianæ, victualia nuncupentur, oſtendit Monet. *d. q.* 8. *n.* 12. 7

Quæ non conſueuerunt abſentibus exhiberi.] Limita quando Canonicatus conſiſteret in ſolis diſtributionibus quotidianis, tunc enim Canonici in ſeruitio Epiſcopi abſentes eas lucrarentur deducta tertia parte, quæ ſeruientibus accreſcit, ne priuilegium iuris eſſet inutile, Nicol. Garc. *d. c.* 2. *n.* 113. *& n.* 115. 352. *&* 353. Monet. *d. q.* 8. *n.* 15. 8

Cætera, quæ hic deſiderari poſſunt inuenies *ad cap. ad audientiam, infr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Priuandus eſt dignitate non reſidens, qui citatus non reuertitur in termino ſibi præfixo*, & n. 2.

3 *Clericus abſens quando ſcitur vbi eſt, ſi poteſt commodè acquiri, perſonaliter citari debet, quamuis ſit extra prouinciam.*

4 *Beneficium vacat ſi habeatur pro derelicto.*

Cap. Ex parte VIII.

Cæleſt. III.

QVi abeſt ab Eccleſia, putà per decennium, eſt citandus vt veniat, & ſi vocatus non vult venire, deponendus eſt, & alius pro illa dignitate eligendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontific. pag.* 34. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 368. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 3. 1

Verùm in Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 12. *verſ. præterea*, de Canonicis, & dignitatibus diſponitur, vt eis non liceat vltra ſex menſes ab eiſdem Eccleſiis quolibet anno abeſſe, alioquin primo anno priu- 2

priuentur

priuetur vnuſquiſque dimidia parte fructuum, ſecundo verò anno priuetur omnibus fructib[...]; creſcente verò contumacia, priuetur canonicatu, referunt Flamin. *de reſignat. lib. 1. q. 10. à n. 62.* Nicol. Garc. *de benef. p. 2. c. 2. à num. 140.* Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib. 2. tit. 23. rubr.* an Canonici teneantur reſidere in ſuis Eccleſiis, *n. 98.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 53. n. 146.* qui quidem gradus à Concil. Trident. *citato loco* præſcripti ſeruandi ſunt antequam deueniant ad priuationem, aliàs eſſet nulla, vt cenſuit Rota *in vna Salamantina del Petroſo die 15. Decembr.* 156[.] coram Illuſtriſſ. Seraphino, & refero deciſum ego ipſe *d. alleg. 53. n. 148.* ac Piaſec. *in praxi Epiſcopali, p. 2. c. 3. n. 9. verſ. neceſſariò,* vbi etiam aſſerit quòd citari debet huiuſmodi non reſidens in perſona ante priuationem, ſi ſciatur vnde moretur, & ſi non ſciatur, citandus eſt per edictum publicum trina citatione, nec ſufficere vnam pro tribus, & aliter factam priuationem eſſe omnino nullam. Si verò citatio perſonaliter fuerit executa, vnicam ſufficere cenſuit Rot. apud Mantic. *deciſ. 67. n. 5.* vbi *n. 6.* ſubdit Concilium *citato loco,* non afficere Epiſcopos, qui poſſunt procedere ad priuationem ob non reſidentiam, tametſi illa temporis interualla non fuerint obſeruata.

3 *Quatenus ſcribatis eidem,* &c.] Cùm priuari quis non debeat, niſi priùs monitus ad reſidentiam, Card. Tuſch. *lit. R. concl. 254. num. 6.* Clericus abſens, quando ſcitur vbi eſt, ſi poteſt commodè requiri, perſonaliter citari debet, quamuis ſit extra prouinciam, vt per Bened. Capr. *tom. [.] communium opinion. lib. 1. tit. 8. n. 7. pag. 180.* Mantic. *deciſ. 2.* Nicol. Garc. *d. c. 2. n. 156.* & alios citatos *ad cap. vlt. n. 2. infr. hoc tit.* Circa citationes per edictum faciendas quando neſcitur, vbi ſit Clericus, dicam *ad cap. ex tuæ 11. infr. hoc tit.*

In gloſſ. *Per decem annos,* ibi, *& ita videtur Ec-*
4 *cleſiam habere pro derelicto.* Notatur ad hoc quòd vacat beneficium ſi habeatur pro derelicto, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 15. n. 64.* Pauin. *de offic. & poteſt. Capituli, Sede vacante, præl. 7. n. 22. verſ. ſeptima, ſi habetur pro derelicto,* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib. 1. q. 19. n. 21.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 57. n. 227.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus, qui temeritate propria receſſit ab Archiepiſcopatu, nec iam vltra quadriennium exſpectatus redierit, per literas etiam reuocatus, illo eſt priuatus.*

2 *Epiſcopus non reſidens, an & quando priuetur attento nouiori iure Concilij Trident. oſtenditur.*

CAP. Qualiter. IX.

Innoc. III.

1 ARchiepiſcopus, qui temeritate propria receſſit ab Archiepiſcopatu, nec iam vltra quadriennium exſpectatus redierit, per literas etiam reuocatus, illo eſt priuandus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. libri 3. iuris Pontif. pag. 35.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 369.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 4. c. 1.*

2 Hodie verò nouiori iure Concilij Trident. præſcriptus eſt modus procedendi contra Epiſcopum non reſidentem, hic enim abſque iuſta cauſa à ſua Eccleſia abſens, qui propriæ ſalutis immemor, terrena cœleſtibus, ac Diuinis humana præferens in diuerſis Curiis vagatur, aut in negotiorum temporalium ſollicitudine ouili derelicto, atque ouium ſibi commiſſarum cura neglecta ſe detinet occupatus, vltra mortalis peccati reatum, quem incurrit, pro rata temporis, quo abeſt, fructus ſuos non facit, nec tuta conſcientia illos retinere poteſt, ſed tenetur eos fabricæ Eccleſiæ, vel pauperibus erogare, vt habetur in eod. Concil Trident. *ſeſſ. 23. de reform. c. 1. verſ. ſi quis autem.* Si tamen per ſex menſes continuos nullo legitimo impedimento, ſeu iuſtis, & rationabilibus cauſis ceſſantibus, extra ſuam diœceſim morando abſuerit, ipſo facto quarta parte fructuum illius anni priuatur, quæ pars per ſuperiorem Eccleſiæ applicanda eſt fabricæ, & pauperibus loci. Quod ſi per alios ſex menſes in abſentia perſeuerauerit, aliam quartam eadem ratione amittit, applicandam per eundem eiſdem. Poſtremò creſcente contumacia inter tres menſes Metropolitanus de abſentia ſuffraganei Romanum Pontificem per literas, nuntiúmve certiorem facere debet, alioquin elapſis prædictis tribus menſibus ipſo facto ingreſſu Eccleſiæ priuatus eſt ipſe Metropolitanus, vt habetur eodem Conc. Trid. *ſeſſ. 6 de reform. c. 1. verſ. ſi quis autem,* quæ quidem decreta refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg. 53. n. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici Eccleſias, vel Præbendas ſibi commiſſas ſine iuſta cauſa deſerentes, poſtquam congruo tempore fuerint expectati, niſi redierint ad illas, poſſunt eis iuſtè priuari, dummodo non ſint iuſto impedimento detenti.*

2 *Redire tenentur omnes obtinentes Canonicatum, & præbendam in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata.*

3 *Sententia priuatoria poſt contumaciam ſequi debet, vt clerici abſentis, ac contumacis beneficium alteri conferri, ſiue ad ipſum eligi poſſit.*

CAP. Inter quatuor. X.

CLerici habentes Eccleſias, vel Præbendas, ſi ſine iuſta & neceſſaria cauſa ſunt abſentes, & citati 1
intra certum tempus præfixum non veniunt, eis iuſtè priuari poſſunt, dummodo non ſint iuſto impedimento detenti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Caſal. *in annot.* Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 36.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 369.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 4. c. 2.* pars huius Decretalis eſt *ſup. de maioritate, & obedient. cap. inter quatuor, & de clericis peregr. cap. inter quatuor, & infr. de religioſis dom. cap. inter quatuor.*

Vel præbendas ſibi conceſſas, &c.] Ergo omnes obti- 2
nentes Canonicatum, & præbendam in Eccleſia Cathedrali, ſeu Collegiata tenentur reſidere, vt per Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſionum, tit. 10. n. 13.* de quo latè Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib. 2. tit. 23. rubr. an Canonici, vel alij habentes dignitatem teneantur reſidere in ſuis Eccleſiis,* Sanctarel. *var, reſol. q. 4. à n. 19.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 53. n. 107. cum ſeqq.*

Poſſunt eis iuſtè priuari.] Ergo ſententia priuatoria 3
poſt ipſam contumaciam ſequi debet ad hoc, vt Clerici

rici abſentis ac contumacis beneficium alteri conferri, ſiue ad ipſum eligi poſſit, vt per Benedict. Capr. *tom.1.commun.opin.lib.1.tit.8.n.10.p.181.*

4 Ad materiam huius text. faciunt poſita *ad cap. ex p.8.ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus ſi neſcitur vbi ſit, tribus publicis edictis citabitur in Eccleſia ſua, & ſi infra ſex menſes non reuertatur, priuabitur Eccleſia.*

2 *Clericus in Eccleſia ſua reſidentiam facere præſumendus eſt.*

3 *Canonicus abſens ſi perſonaliter citari non poteſt, debet in eius Eccleſia trinæ citationis edictum publicari.*

4 *Epiſcopus an poſſit procedere ad priuationem ob non reſidentiam, tametſi temporum interualla non fuerint obſeruata, oſtenditur.*

Cap. Ex tuæ. XI.

1 Clericus non reſidens ſi fraudulenter ſe abſentat, vt non citetur, poterit ter publicis edictis citari in ſua Eccleſia, & ſi non obedit, & intra ſex menſes non redit, debet priuari Eccleſia ſecundùm ius Canonicum. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Henric. Anch. Panorm. Butr. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag. 36.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.369.* remiſſiuè Caſal. *in annot.*& Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.3. Decret.lib.3.tit.4.c.3.*

2 *In Eccleſiis eorum,* &c.] Notatur ad hoc quòd Clericus in Eccleſia ſua reſidentiam facere præſumendus eſt, vt per Maſcard. *de probat.concl.1271. n.1.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel.gloſſ.15.§.2.n.30*

3 *Trinæ citationis edictum,* &c.] Notatur ad hoc quòd ſi abſens Canonicus perſonaliter citari non poſſit, quia ignoratur vbi ſit, vel longè abeſt, ita vt commodè citatio non valeat ad illum peruenire, debet in eius Eccleſia trinæ citationis edictum publicari, & poſt vltimum edictum poſt ſex menſes expectari, aliàs priuatio canonicatus ob non reſidentiam his prætermiſſis, vel illorum aliquo legitimè facta non eſt, vt cenſuit Rota apud Mantic. *deciſ.12.* vbi cùm quidam Andreas poſt vltimum edictum propoſitum, nondum ſex menſibus elapſis, fuerit præcipiti feſtinatione priuatus, deciſum fuit huiuſmodi citationem tanquam non legitimè factam minimè valere, quod quidem in eadem Rota pariter tantum fuit in aliis deciſionibus relatis per Nicol. Garc. *de benef.p.3.c.2.n.157.& 158.* Quæ quidem trina monitio cum ſpatio ſex menſium poſt vltimam requiritur, quando quis perſonaliter non poteſt citari, vnica autem ſufficit ſi perſonaliter fuit exequuta, gloſſ. *verbo canonibus, in cap. quoniam frequenter,§.porro, vt lite non conteſtata,* Abb. *hic num.10. & 13.* Rota apud Mantic. *deciſ.67.n.5.*& apud Nicol. Garc. *citato loco.*

§. Contra eos.

Contra Clericos non reſidentes, & fraudulenter ſe abſentantes per ſuſpenſionem, & excommunicationem procedi poteſt, vt obediant. Quòd ſi non obediant, Cardinalis Legatus eos amoueat ab adminiſtratione ſpiritualium, prouidendo Eccleſias de perſonis idoneis, non tamen in eos ferat ſententiam degradationis, vel ſi expediat, miſericorditer poſſit agi cum illis. Colligunt Doctores *in principio text.* citati.

Aduertit optimè Mantic. *d. deciſ. 67. n. 6.* hunc §. dum videtur exigere quòd priuſquam deueniatur ad priuationem, procedendum ſit ad ſubtractionem fructuum, & excommunicationem, hoc in electione Epiſcopi relinquere, ita vt ſi abſque eo procedat Epiſcopus, prout ſuprà ad priuationem, illa ritè facta cenſeatur; additque hoc modo dominos de Rota dixiſſe intelligendum etiam eſſe Concil. Trid. *ſeſſ.24.de reform.c.12.verſ.præterea,* quemadmodum per Illuſtriſſ. Sacræ Congregationis interpretes fuit declaratum, vt non afficiat Epiſcopos, qui poſſunt procedere ad priuationem ob non reſidentiam, tametſi illa temporum interualla non fuerint obſeruata. 4

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus vt abſens in ſtudio fructus præbendæ recipiat, ſi ſe transferat in villam, vel caſtellum, vbi nullum eſt, vel minus competens ſtudium, priuilegio non vtitur.*

2 *Abſens cauſa ſtudij vt fructus ſuorum beneficiorum percipiat, debet ſtudere in ſtudio generali.*

3 *Licentia pro abſentia cauſa ſtudij eſt accipienda etiam à Prelato, cùm quis ea de re indultum obtinuit à ſancta Sede Apoſtolica.*

Cap. Tuæ fraternitatis. XII.

Qui cauſa ſtudij de licentia ſuperioris eſt abſens, & percipit fructus ſui beneficij, ſi ſe transferat ad villas, vel caſtella, in quibus vel non eſt, vel minus competens eſt ſtudiorum exercitium, non poteſt percipere fructus, quia fraus nemini debet patrocinari. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 37.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag.369.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect.3. Decret. lib. 3. tit.4. cap.4.* 1

Vel minus competens ſtudiorum exercitium.] Notatur ad hoc quòd vt abſens cauſa ſtudij fructus ſuorum beneficiorum in abſentia percipiat, non ſufficit vt illud ſtudium, ad quod accedit, qualecunque ſit, ſed debet eſſe generale, vt per Rebuff. *de priuilegiis ſchol. priuil.31.n.8.* Lxl. Zech. *de republ. Eccleſiaſt. tit. de clericis,n.7.verſ.28.* Zerol. *in praxi Epiſc. p.1. verbo ſtudium,§.4.* Perez *l.1.tit.10.lib.1. Ordin.* Nicol. Garc. *de benef.p.3.c.2.n.55.* nouiſſimè, me citato, Sanctarel. *var. reſol.lib.1.q.3.n.3.* Flores de Mena *var. lib.3.q.24.n.19.* Monet *de diſtribut.quotid.p.2.q.10. n.17.* vbi aduertit non requiri, quòd ſit vniuerſitas aliqua ſtudiorum ſecum habens Rectorem, & cætera priuilegia, quæ vniuerſitatibus ſtudiorum iure competunt, quale erit ſtudium Patauij, Piſarum, & ſimilia, ſed ſufficere generale, vt olim erat Romanum, quod etiam cum aliis notat Sanctarel. *loco citatò.* 2

In gloſſ. *Indultum,* ibi, *vel dic indultum à Papa.* Ex hac gloſſ. iuncta expoſitione Abb. & aliorum *hic* ad verbum, *accepta licentia,* colligi videtur licentiam pro abſentia cauſa ſtudiorum eſſe accipiendam etiam à Prælato, cùm quis ea de re indultum obtinuit à ſancta Sede Apoſtolica, cui conſonat declaratio illa fel. record. Pij Papæ IV. anno Domini 1564. edita, qua decreuit diſpenſationes, & indulta de percipiendis 3

fructibus

fructibus præbendarum, & beneficiorum in abſentia cauſa ſtudij, quæ à ſacra Pœnitentiaria, vel Sede Apoſtolica concedi, & emanare contigerit, nequaquam huiuſmodi abſentibus ſuffragari, niſi ſingulorum Ordinariorum locorum, in quibus ſingula beneficia huiuſmodi conſiſtunt, conſenſus gratis præſtandus ad id accedat, referunt Monet. *d.q.*10.*n.*9. Nicol. Garc. *d.c.*2. *n.*76.*&* 77. Gonzal. *ad regul.*8. *Cancell.gloſſ.*6.*n.*252. Azor. *inſtit.moral.p.*2.*lib.*7.*c.*4.*q.*3. *verſ. extat Pij IV.* me citato Sanctarel. *d.q* 3.*n.*22.

SVMMARIVM.

1 *Iurans in Eccleſia reſidere pro ſeruitiis Eccleſiæ licitè ſe abſentat.*

2 *Diſtributiones quotidianas percipere debet, qui iura ſua Eccleſiæ tuetur.*

3 *Diſtributiones quotidianas lucrantur Clerici Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ propter euidentem Eccleſiæ vtilitatem non reſidentes.*

CAP. Ex parte. XIII.

Honor. IV.

1 IVrans reſidere in ſua Eccleſia, & poſtea ſine fraude ſe abſentans ad defendenda, vel proſequenda illius iura, non dicitur periurus, ſed debet cenſeri reſidens. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib.*3.*iuris Pontific. pag.*38. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.*370. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2.

Probat hic text. Præpoſitum, qui iuramentum præſtiterat de perpetua reſidentia, periurium non incurrere ſi ex poſtfacto abſit in Eccleſiæ vtilitatem, quia ſatisfacit per fictam reſidentiam pro iuramento, cui ſimilis *in cap. ad audientiam* 15. *hoc tit.* quæ quidem ſolutio videtur eſſe contra text. *in cap. ad noſtram, de iureiur.* vbi iuramentum, quo mutuatarius ſoluere promiſit mutuanti pecuniam abſque grauamine, vel moleſtia, non adimpletur per legitimam compenſationem, quæ eſt ficta ſolutio. Sunt qui dicant quòd vbi obſeruatio iuramenti in caſu ficto non tendit in læſionem aliquam illius, cui iuratum fuit, tunc in illo verificatur, & legitimè adimpletur: vnde cùm ficta illa reſidentia, quæ præſtatur ab eo, qui in vtilitatem Eccleſiæ abeſt, nullam contineat læſionem, imò vtilitatem eiuſdem Eccleſiæ, cui reſidentia perpetua iurata fuit, meritò iuramentum de perpetua reſidentia in caſu illo ficto verificatur, & adimpletur, ita in effectu Abb. & Felin. *num.*12.*verſ quarto, in d.cap. ad noſtram.* Sed non placet primò: quia circa obligationem non attenditur magna, vel modica læſio, cui iuratum eſt, ſed ſolùm vtrum id, quod iuramento deductum eſt, licitum, vel illicitum ſit, & ita vtrùm debitam, vel indebitam materiam contineat in ſui obſeruantia. Secundò, quia in ſpecie *d.cap. ad noſtram* modica, vel exigua læſio infertur Petro creditori, ſi cogatur priùs computare fructus in ſortem, neque magna vertitur vtilitas in eo quòd iurantes cogantur priùs pecuniam mutuatam ſoluere ante huiuſmodi computationem, & tamen text. inquit iuramentum omninò adimplendum, naturalémque pecuniæ ſolutionem faciendam eſſe ante vllam compenſationem, non ergo ſtat in eo ſolutio difficultatis. Secundò loco Imol. *in dict. cap. ad noſtram,* arbitratur iuramentum de perpetua reſidentia præſtitum fuiſſe in forma iuris, quo præceptum de reſidendo, hoc, vel illo modo, tempore, & loco inductum eſt, atque ideo à iure illam capit interpretationem quòd abſens dici non debet, ſed præſens, qui vt ſuæ Eccleſiæ iura fideliter tueretur ſe abſentauit. Verùm grauiter obſtat text. *in d.cap. ad noſtram,* in quo ſimiliter iuramentum fuit præſtitum in materia iuris, nempe de nullo inferendo grauamine creditori ſuper pignore ante pecuniæ ſolutionem, & tamen non ſufficit ficta ſolutio, quæ in compenſatione reperitur, ſed naturalis pecuniæ numeratio neceſſaria eſt.

Idcircò dicendum videtur text. *in præſenti, & in d. cap. ad audientiam,* concludere ex rei natura non ſat eſſe ad hoc vt beneficiarij licitè poſſint ſuorum beneficiorum fructus percipere ſi actualiter non reſideant, & abſentes ſint, quamvis ob propriam ægritudinem, vel Eccleſiæ vtilitatem, vel Epiſcopi ſeruitium, quaſi non ſequuta cauſa ob quam fructus conceduntur, vt videre licet ex reſolutis per Calderin. *in cap.*1.*de celeb. Miſſ.* Angel. *in ſum. verbo Clericus* 7. *num.*7. Rebuff. *in praxi tit. de diſp. de non reſid. n.* 9. & videtur de mente Concil. Trid. *ſeſſ.*23.*de reform. cap.*1.*verſ. ſi quis.* Vnde iuramentum illud de reſidendo ex rei natura non adimplebatur per aliquam fictam reſidentiam ex illis tribus, ſed poſtea iuſtis de cauſis de nouo ſtatutum fuit in his iuribus, vt abſentes ob aliquam ex illis tribus reſidere cenſeantur, & omninò à periurio liberentur, vnde non licet in materia exorbitanti ab his iuribus ad ſpeciem *d.cap. ad noſtram* arguere, in qua nihil immutatum reperitur, arg. *l. præcipimus* 32.*in fin. C. de appellat.*

Præpoſituræ tuæ iura, &c.] Notatur ad hoc quòd 2 ille, qui ſine fraude proſequitur, ſeu tuetur iura Eccleſiæ ſuæ, cui adſcriptus eſt, percipere debet, quotidianas diſtributiones, vt per Monet. *de diſtribut. quotid. p.*2.*q.*11.*n* 40. Couar. *lib.*3.*var. c.*13. *n* 8. *verſ. decimò,* Rot. *in Salmantina cenſuarum* 28. *Nouembris* 1594. coram Illuſtriſſ. Card. Seraphino, in impreſſis *deciſ.* 1098. *num* 5. iterum *in Aſten. fructuum* 15. *Maij* 1613. coram Illuſtriſſ. Manzanedo, impreſſ. poſt tract. Monetæ *de diſtribut. quotid. & in Calaguritana fructuum, & diſtributionum* 26. *Martij* 1614. coram D. Vbaldo, quas refero ego ipſe *de offic. & poteſtate Epiſcopi, p.*3. *alleg.*53.*n.*172.

Cùm ex hoc cenſeri debeas reſidens.] Et ideo Clericus 3 Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, qui abeſt propter euidentem Eccleſiæ vtilitatem tanquam reſidens, & intereſſens diuinis Officiis habetur ad lucrandas quotidianas diſtributiones, præcipuè ſtante conſuetudine quòd Canonicus miſſus à Capitulo pro aliquo ſeruitio ipſius Eccleſiæ, ſeu Capituli percipiat omnes fructus, & quotidianas diſtributiones, vt per Duen. *reg.*206.*limit.*6. Couarru. *d. num.*7.*verſ. octauò,* Nauar. *conſ.*10.*à n.*4.*ſub hoc tit.* Seraph. *Rota deciſ.*1239. & in ſacra Congreg. ita ſæpè deciſum referunt Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib.*2.*tit.*23.*de reſidentia, rubr. an Canonici, vel alij habentes dignitatem teneantur reſidere in ſuis Eccleſiis, num.*73.*&* 95. Nicol. Garc. *de benefic. part.*3.*cap.*2.*num.*362. & bis fuiſſe in Rota reſolutum atteſtatur Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſt. deciſ.* 498. *in* 1. *edit. & reſol.*389.*num.*2.*in* 2.*edit.* & abſolutè, ac generaliter loquendo, hoc eſſe verum aſſerit Monet. *d. quæſt.*11.*num.*3. vbi *num.* 32. declarat procedere in iis dumtaxat, qui ob propriæ Eccleſiæ, cui adſcripti ſunt, non autem alterius, aut etiam ſuæ ciuitatis, vel vniuerſalis vtilitatem adſunt, & *num.*32. dummodo hæc vtilitas euidens ſit, & *num.* 34. modò ille, qui abeſt propter Eccleſiæ vtilitatem, ſoleret diuinis intereſſe, & *num.*35. niſi ille qui proſequitur

Eccleſiæ

Digitized by Google

Eccleſiæ vtilitatem ad id habeat congruum ſalarium ab ipſa Eccleſia; inde inferens à n.42 ad ſyndicum Capitularem, ac illum, qui iuſſu Capituli occupatur in redditibus Capitularibus cuilibet de Capitulo, ſeu Collegio aſſignandis, tum etiam ad illos, qui deputantur à Capitulo deputari pro conſenſu, aut conſilio præbendo Epiſcopo in omnibus illis caſibus, in quibus Epiſcopus de iure communi antiquo, aut nouo Concilij Trident. aut de conſuetudine legitimè præſcripta tenetur adhibere conſilium, aut conſenſum Epiſcopi, ac pluribus aliis caſibus enumeratis per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi p. 3. alleg. 53. n. 126. cum ſeqq.* Multa alia ad hanc materiam pertinentia pro conciliatione text. *in c. cùm non deceat, de elect. in 6. & c. vnico, §. qui verò, hoc tit. eodem lib.* Vide Azor. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 7. c. 7. q. 14.* Nicol. Garc. *dicto c. 2. n. 360. iuncta n. 362.* latiſſimè Monet. *d. q. 11. à n. 11. vſque ad num. 31.*

SVMMARIVM.

1 *Familiares Papæ percipiunt fructus ſuæ præbendæ in abſentia, & n. 2.*

3 *Papa à reſidentia in beneficiis curam animarum habentibus ſine iuſta, & debita cauſa nullum poteſt relaxare.*

4 *Diſtributiones quotidianas non percipiunt abſentes in ſeruitio Papæ ſine ſpeciali priuilegio.*

Cap. Cùm dilectus. XIV.

1 FAmiliares Papæ in abſentia percipiunt fructus ſuæ præbendæ, quia pro præſentibus habentur, non obſtante conſtitutione contraria. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 38.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 370.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ. 1*. Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 6. conſid. 35.* Bened. Capra *tom. 1. communium opinion. lib. 1. tit. 8. n. 15. pag. 181.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 1. c. 4. quæſt. 3. verſ. quinta cauſa.* Selu. Rebuff. Hoied. Nauarr. Salzed. & alij, quos refert Nicol. Garc. *de benef. p. 3. c. 2. à num. 383.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 1. num. 54. verſ. ſexta*, Monet. *de diſtribut. quotid. part. 2. quæſt. 9. n. 9. cum ſeqq.* vbi *num. 12.* quòd dicentur eſſe in ſeruitio Papæ ad effectum lucrandi fructus beneficij, & Præbendæ Capellani Papæ, & ſimiles, quique in Curia morantur de illius præcepto, licèt Scriptores ſint, ſecus verò ſi voluntate propria. Circa tamen Cantores Capellæ Pontificiæ quòd ſint veri familiares Papæ, iuxta conſtitutionem Sixti V. editam *anno* 1586. §. 3. quæ habetur *in nouo Bullario, tom. 2. pag. 540.* ac proinde illis actú in dicta Capella inſeruientibus debere fructus ſuorum Canonicatuum, & Præbendarum in abſentia, fuit latè reſolutum *in Barbaſtren. Canonicatus 26. Iunij* 1626. coram R. P. D. Duran. vbi fuit reſponſum non obſtare, quòd huiuſmodi cantores recipiant ſalarium, quia hoc non concludit verum ſeruitium, & obſequium Papæ, cùm etiam alij familiares Pontificis, vt ſunt cubicularij, illud recipiant, & nihilominus fructus in abſentia lucrantur; item non obſtare quòd ſic Protonotarij non participantes, & alij innumeri habentes officia in Romana Curia, in quorum erectione diſponitur, vt habeantur pro veris familiaribus, poſſent prætendere exemptionem à reſidentia ad effectum lucrandi fructus vigore huius text. quia ille præter familiaritatem requirit obſequium circa præſentiam Principis, ibi, *in noſtro ſeruitio commorantes*, & ibi, *qui circa nos ſe obſequiales exhibent*, quod in illis non concurrit; item non obſtare quòd in hoc text. requiratur, vt familiares Papæ ad effectum lucrandi fructus debeant inſeruire vniuerſæ Eccleſiæ, ibi, *ſe obſequiales exhibent vniuerſis*, &c. quia exiſtentes in ſeruitio Papæ dicuntur vniuerſali Eccleſiæ inſeruire. Panorm. *hic num. 2. not. 2.* demum non obſtare quòd diſpoſitio huius text. videatur correcta per S. Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. c. 12.* quia contrarium eſt verius, vt in puncto Nauar. *conſil. 1. & 2. de cleric. non reſident.* Nicol. Garc. *vbi ſupr. n. 346.* & ita cenſuit S. Congregatio, & fuit in ea ſæpiùs reſolutum.

Præbenda ſua, &c.] Procedit igitur in Canonicis, & aliis beneficiariis ſimplicibus, non autem in Epiſcopis, Parochis, & aliis Beneficiariis curam animarum habentibus, quia iure diuino, & naturali adeſſe debent in ſuis Eccleſiis, quòd ſine iuſta, & debita cauſa Papa relaxare non poteſt, vt aduertit Azor. *d. verſ. quinta cauſa*, & *quæſt.* 5. reſoluit nullum Epiſcopum lege reſidendi Summi Pontificis conſenſu ſolui, etiam ſi ſit Romæ Camerarius, Summus Pœnitentiarius, vel Auditor Rotæ, vel à Secretis, aut Confeſſionibus Papæ, aut Cantor in Capella Pontificia, cùm adſint alij ſatis idonei ad hæc munera, & officia obeunda: ſi autem deſint, qui his muneribus pares eſſe poſſint, licitè Papa Epiſcopum hiſce officiis præficit facultate conceſſa, vt à ſuis Eccleſiis abſint. Alia verò non contemnenda contra Epiſcopos in Curia Principum commorantes, ibique Regij Præſidis, Conſiliarij, ac Proregis officio fungentes, dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 53. num. 27. cum ſeqq.* 3

In gloſſ. *Fructus*, ibi, *nunquid victualia*, &c. Notatur ad hoc, quòd abſentes in ſeruitio Papæ non percipiunt ſine ſpeciali priuilegio quotidianas diſtributiones, vt per Abb. *hic n. 5.* Selu. *de benefic. part. 4. quæſt. 6. num. 36.* Nicol. Garc. *d. cap. 2. n. 385.* Monet. *d. part. 2. quæſt. 9. num. 13.* & fuit reſolutum *in dicta Barbaſtren. Canonicatus.* 4

SVMMARIVM.

1 *Canonici duo abſentes cum Epiſcopo in eius ſeruitio, fructus præbendarum ſuarum percipiunt in abſentia, conſtitutione Eccleſiæ non obſtante.*

2 *Diſtributiones quotidianas, & fructus debet Clericus percipere durante infirmitate, ſi ſolitus erat reſidere.*

3 *Statutum continens id, quod ius commune recipit interpretationem à iure communi.*

4 *Epiſcopus in ſui ſeruitium poteſt habere duos Canonicos Eccleſiæ ſuæ, qui fructus præbendarum in abſentia percipiant: an autem debeant eſſe duo, aut plures, & n. 5.*

6 *Seruire Epiſcopo & Eccleſiæ ſunt diuerſa.*

7 *Salarium famulo ægro an debeatur, remiſſiuè.*

Cap. Ad audientiam. XV.

CAnonici duo, qui ſunt in ſeruitio Epiſcopi, poſſunt accipere fructus Præbendæ, non obſtante conſtitutione & iuramento, quia qui ſunt pro ſeruitio 1

Digitized by Google

Epiſcopi, vel Eccleſiæ abſentes, dicuntur eſſe præſentes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. libri tertij iuris Pontif. pag.* 39. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 37 c. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

Vide dicta *ad cap. de cætero* 7. *ſub hoc tit.*

2 *Quos infirmitas excuſaret.*] Aduerte quòd infirmitate durante, debet Clericus percipere fructus, & distribuiones quotidianas, ſi ſolitus erat reſidere, & in loco ſit reſidentiæ, quamvis ex propria culpa in morbum inciderit, de quo vide Couar. *lib.* 3. *variar. c.* 13. *num.* 8. Coſm. *in pragmat. ſanct. part.* 2. *num.* 137. Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 1. *num.* 138. *cum ſeqq.* Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *quæſt.* 11. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt.* 5. *num.* 23. *ad finem., & de poteſtate nomin. c.* 1. *n.* 39. *& quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 11. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *c.* 20. *n.* 26. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.* 9. *princip. num.* 30. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 3. *c.* 2. *n.* 363. latè Monet. *de diſtribut quotid. part.* 2. *q.* 6. & Sanctarel. *variar reſol. lib.* 1. *q* 8. *à princip.* vbi *num.* 3. *&* 4. me citato, reſoluit Clericum lucrari diſtributiones, ſi abeſt à choro, quia medicinam ſumit, vel ſanguine minuitur, vel quia ſanitatis cauſa ad balnea, vel ad alium locum iret.

3 *Decernimus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſtatutum continens idem, quod ius commune, recipit declarationem ab eodem iure, vt per Iaſ. *in l. fin. C. de iure emphyt. num.* 11. *& repet. l. omnes populi, à num.* 60. *ff. de iuſtit.* Menoch. *conſil.* 187. *num.* 29. *cum ſeqq.* Valaſc. *conſil.* 76. *num.* 17. Et notatur etiam ad hoc quòd ſtatutum loquens in caſu vero, extenditur ad caſum fictum, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.* 1141. *num.* 8. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt.* 13. *num.* 10. Garc. Gironda *de priuilegiorum, ſeu exempt. explicatione, num.* 823.

4 *Vt duo ex Canonicis*, &c.] Ergo poteſt Epiſcopus in ſui ſeruitium habere duos Canonicos Eccleſiæ ſuæ, qui fructus præbendarum in abſentia percipiant, vt docent Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 166. *n.* 20. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *c.* 4. *quæſt.* 3. *verſ. ſexta cauſa*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 3. *tract.* 3. *num.* 52. *verſ.* 4. Gened. *pract. lib.* 1. *quæſt.* 1. *n.* 35. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſc. p.* 3. *allegat.* 53. *num.* 144. me citato Sanctarel. *variar. reſol. lib.* 1. *q.* 3. *num.* 34. vbi ampliat quamvis in Eccleſia eſſet conſtitutio iurata, & auctoritate Sedis Apoſtolicæ confirmata, vt qui in ea non reſideret, fructibus beneficiorum, & Præbendarum priuetur, & *num.* 37. reſoluit etiam poſt Concil. Trident. poſſe Epiſcopum habere duos Canonicos in ſui obſequium, & poſt alios citat Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 6. *num.* 255.

5 Aduertit Moneta *de diſtribut. quotid. part.* 2. *quæſt.* 8. *num.* 7. in hoc text. expreſsè loquente de Eccleſia Cathedrali referri, duos tantùm Canonicos in ſeruitio Epiſcopi commorantes percipere poſſe fructus Præbendarum ſuarum, cùm text. *in cap. de cætero, ſup. hoc titul.* abſolutè de Canonicis loquatur, nec ad certum aliquem numerum ſe reſtringat, quia text. ille de Eccleſiis loquitur Collegiatis, ex quibus plures duobus Canonicis aſſumere poterit Epiſcopus pro ſeruitio ſuo, cùm ibi miniſtrorum copia non ſit ita neceſſaria ſicut in Cathedrali, quæ ob ſui dignitatem debet habere maiorem copiam miniſtrorum; at verò text. *in præſenti*, loquens de Eccleſia Cathedrali ad duos ſe Canonicos adſtrinxit, & ex eo quod concedit de duobus, intelligitur prohibere de pluribus propter eius prærogatiuam, quæ ob ſui dignitatem maiorem etiam habere debet copiam miniſtrorum. Vide Sanctarel. *d. quæſt.* 3. *num.* 34. *&* 35.

Qui tecum pro tuo, & ipſius Eccleſiæ ſeruitio, &c.] Ergo qui eſt in ſeruitio Epiſcopi, cenſetur etiam Eccleſiæ inſeruire, Epiſcopus enim in Eccleſia eſt, & Eccleſia in Epiſcopo, *c. ſcire debes* 7. *q.* 1. Verùm contrarium potiùs ex hoc text. deprehenditur, quòd nimirum ſeruitium Epiſcopi, & Eccleſiæ hoc in caſu diuerſa ſint, cùm inter vtrumque ponatur copula, *&*, quæ regulariter habet copulare diuerſa, iuxta per me dicta *de dictionibus & clauſ. dict.* 93. *n.* 2. Vel certè colligitur quod iuxta cauſam hîc propoſitam, vtrumque copulatiuè requiritur, nimirum quòd duo Canonici Eccleſiæ Cathedralis ſimul ſint in ſeruitio Epiſcopi, & eius Eccleſiæ abſentes, vt haberi debeant pro præſentibus, vbi in ea Eccleſia extet conſtitutio etiam iuramento vallata, & auctoritate Sedis Apoſtolicæ confirmata, vt Canonici, qui in Eccleſia non reſident, priuentur fructibus ſuarum præbendarum, præterquam quod eſſe præſentes, & intereſſentes diuerſa ſunt, vt colligitur ex *cap. vnic. hoc tit. lib.* 6. & *ibi* aduertunt Gemin. Franch. & cæteri ſcribentes, & ideo ſic hunc text interpretatur Monet. *d. q.* 8. *n.* 23. vbi *n.* 14. in contrarium adductis reſpondet. Quando verò abſenti pro alia Eccleſia debeantur diſtribuiones quotidianæ, Vide Mar. Antonin. *variar. reſol. lib.* 1. *reſol.* 107. 6

In gloſſ. *Infirmitas*, 2. ibi, *& famuli agri, quos curamus, nobis inſeruire intelliguntur.* Ergo eis ſalarium debetur, de quo tamen an verum ſit, vide Couar. *lib.* 1. *var. c.* 13. *num.* 8. Syluan. *conſ.* 28. *n.* 2. *&* 23. Ant. Gom. *tom.* 2. *variar. c.* 3. *num.* 2. Gregor. *l.* 7. *verbo el ſenor, tit.* 2. *part.* 5. Viuian. *tom.* 1. *commun. opinionum, lib.* 4. *tit.* 43. *num.* 84. *cum ſeq. pag.* 659. Auiles *ad cap.* 1. *Prætorum, fol.* 56. *n.* 20. Eſcob. *de ratiocin. c.* 27. *n.* 19. Surd *de alimentis, tit.* 4. *n.* 23. *&* 35. Flores de Mena *variar. lib.* 1. *q.* 7. *§.* 2. *n.* 17. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 3. *num.* 3. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 2. *q.* 5. *&* 6. Monet. *d. p.* 2. *q.* 6. *num.* 4. 7

In gloſſ. *Integrè*, ibi, *non tamen percipiunt victualia*, &c. Vide Monet. *d. p.* 2. *q.* 8. *num.* 12. vbi *num.* 13. aduertit verbum hoc, *integrè*, referri ſolùm ad ipſos fructus Præbendarum, vt nimirum eos ſine vlla diminutione percipiant: vel, *integrè*, intelligendum erit vt includantur etiam Præbendæ indiſtinctæ, vel fructus illi groſſi loco Præbendarum ſuccedentes in aliquibus Eccleſiis. 8

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſi patitur miniſtrorum defectum, priuilegiati ſuper abſentia per ſubtractionem prouentuum redire coguntur.*

2 Concil. Trident. ſeſſ. 23. de reform. c. 3. *concordatur cum alio* ſeſſ. 21. de reform. c. 3.

4 *Licentia ad percipiendos fructus beneficiorum in abſentia non expirat mortuo concedente.*

5 *Aſſiſij qui dicantur oſtenditur.*

Cap. Cùm ad hoc. XVI.

Gregor. IX.

ABſentes priuilegiati à Papa, vel Epiſcopo ſi tot ſint, vt Eccleſia patiatur miniſtrorum defectum, Epiſcopus reuocare debet Canonicos & Beneficiatos priuilegiis non obſtantibus, & ſi non venerint de ipſorum Præbendis, faciet Eccleſiæ deſeruire, & ſi quid ſupereſt de redditibus, conuertat in vtilitatem Eccleſiæ 1

Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Col- lect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania, Ho- ſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Butr. Viuian. *in ra- tion. lib. 3. iuris. Pontificij, pag. 39.* Alagon. *in compend. iuris Canon. pag. 371.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.*

2 *Reuoces ad reſidentiam*, &c.] Quomodo autem attento iure nouiori Concilij Tridentini proceden- dum ſit contra dignitates, & Canonicos non reſiden- tes vſque ad beneficiorum priuationem, dixi *ad cap. ex parte. 8. ſup. hoc tit.*

3 *In vtilitatem eiuſdem*. &c.] In idem eſſe videtur Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 3.* dum deci- dere videtur portionem diſtributionum iis contin- gentem, qui non interſunt, ſi intereſſent, applicari debere fabricæ Eccleſiæ quatenus indigeat, aut al- teri pio loco arbitrio Ordinarij, quæ quidem deciſio repugnari videtur alteri, *ſeſſ. 21. de reformat, cap. 3.* vbi ſtatuitur quotidianas diſtributiones diuidendas eſſe inter obtinentes dignitates, & cæteros diuinis in- tereſſentes; pro quorum iurium conciliatione elabo- rant Doctores, & præcipuè Nauar. *miſcell. 59. de ora- tione n. 9.* Monet. *de diſtribut. quotid. part. 3. quæſt. 6. num. 29.* Fuſc. *de viſitat. lib. 1. cap. 15. num. 25.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 7. quæſt. 8.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canonic. rubric. 7. cap. 6. n. 15. verſ. con- ſului.* Sed inter alias conciliationes illa verior eſt, quòd ſcilicet Concil. Trident. *ſeſſ. 22. c. 3.* loquatur in dignitatibus, à quibus Ordinarius tertiam partem fru- ctuum in diſtributiones quotidianas conuertendos ſe- parare poteſt, & dato quòd diſtributiones quotidianæ non ſint tenues, & inodioſum obtinentium dignita- tes, & negligentium reſidere, & quando illa tertia pars ita ſubtracta per non ſeruientes admittitur, locis piis eſt applicanda: at verò *c. 3. ſeſſ. 21.* loquitur ſolùm quando diſtributiones ita ſunt tenues, vt negligantur, & hoc caſu tertia fructuum pars ita ſeparata, & in di- ſtributiones ab Ordinario conuerſa, ſi per non ſeruien- tes amittatur, proportionabiliter ſeruientibus accreſ- cit, quod in Sacra Congregatione deciſum fuiſſe re- ferunt Rota *in Aſtoricen. reſidentiæ 6. Iunij 1616.* co- ram Reuerendiſſ. Coccino Rotæ Decano, quæ eſt im- preſſa *in fine tract. de diſtrib. quotid. Monetæ.* Nicol. Garc. *de benef. p. 3. c. 2. n. 465.*

4 In gloſſ. *Et prædeceſſorum*, ibi, *vnde ſtatim expirauit.* Imo contra hanc gloſſ. verius eſt licentiam mortuo concedente non expirare, vt reſoluunt per me citati *ad c. relatum 4. ſup. hoc tit.*

5 In gloſſ. *Aſſiſios.* Qui ſint, vide Seln. *de benef. p. 1. q. 2. n. 47.* Petr. Gregor. *ſyntagmat. iuris, lib. 15. c. 23. ex n. 11.* Anton. Fabric. *in praxi & theorica benefic. tit. de reliquis ſtipendij Eccleſiaſticis ex n. 12.* Sebaſt. Cæſar. *in relect. de Eccleſiaſt. hierarchia, p. 3. diſp. 12. §. vlt. n. 21.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 9. q. 1.* vbi vltra dicta in hac gloſſa aſſerit Aſſiſios eſſe illos beneficiarios, qui in Hiſpania dicuntur portionarij, qui præter Canonicos portiones habent in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis. Vincent. Fillinc. *tom. 3. tract. 41. c. 1. n. 17.* & ita dici eo quòd ſemper debeant eſſe aſſidui in Eccleſia per hunc text. refert Maſſobr. *in praxi habendi concurſum præ- lud. 21. n. 6.* ſecundùm Romanam impreſſ.

In ead. gloſ. ibi, *Nec vocantur ad omnes tractatus cum Canonicis.* Notatur ad hoc quòd beneficiati non ſunt admittendi ad communes tractatus cum Canoni- cis, vt per Butr. *n. 8.* Abb. *num. 9.* Cæſ. de Graſſ. *deciſ. 4. de his, quæ fiunt à maiori parte Cap.* Caputaq. *deciſ. 84. num. 2. p. 1.* & fuit dictum *in Valentina emolumentorum 2. Octobris 1587.* coram Bubalo, *& in Romana concordiæ Aprilis 1609.* coram Card. Caualerio, inter eius im- preſſas, *deciſ. 57. ex n. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus non reſidens ſi monitus non redeat, nec iu- ſtam excuſationem alleget, priuatur beneficiò.*

2 *Clericus non reſidens ante omnia monendus eſt perſo- naliter ad reſidentiam vt verè conſtet de delicto, & pateat nullam ei competere excuſationem.*

3 *Clericus ſi efficiatur miles beneficio ſuo renuntiare videtur.*

CAP. Clericos. XVII. & vlt.

Beneficia qui habent reſidentiam requirentia, ab 1
Epiſcopo poſſunt priuari, ſi abſque ipſius licen- tia tranſeunt morandi cauſa in aliam diœceſim, & mo- niti non redierint, nec oſtendant rationabilem excu- ſationem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Col- lect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Anan. Imol. Hoſt. Henric. Ancharan. Butr. Panorm. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 40.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 371.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* Ximen. *in con- cord. p. 2.*

Si moniti non redierint.] Ergo non reſidens in be- 2
neficio ante omnia monendus eſt perſonaliter ad re- ſidentiam, vt ita verè conſtet de delicto, & pateat nul- lam ei competere excuſationem, vt tenent Doctores citati *ad cap. ex parte 8. n. 3. ſup. hoc tit.* quibus adde Azor. *inſtit. moral. p. 2. l. 7. c. 6. q. 4. verſ. quare probabilius, in fine.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo priuatio, §. 3.* Si autem abſens Canonicus ignoretur vbi ſit, quomodo citari debeat per edictum *ad cap. ex tua 11. ſuprà hoc tit. n. 2.*

In gloſſ. *Redierint*, ibi, *vel factus eſt miles.* Notatur 3
ad hoc quòd ſi Clericus efficiatur miles, beneficio ſuo renuntiare videtur, vt per Clar. *§. fin. quæſt. 73. n. 6.* Flamin. *de reſignat. lib. 1. q. 1. n. 22. & de confident. benefic. q. 9. n. 25.* Farin. *fragment. crimin. p. 1. lit. C. n. 183.* Gon- zal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 14. n. 3.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 15. in princip.* refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 57. n. 216.*

In gloſſ. *Excuſationem*, vlt. de cauſis excuſantibus à reſidentia, & præcipuè de enumeratis in hac gloſſa, dixi *ad c. relatum 4. in fin. ſup. hoc tit.*

De Præbendis, & Dignitatibus.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*

2 *Præbendarum materia vbi tractetur, oſtenditur.*

3 *Præbenda reperitur in genere neutro pro ſtipen- diis, quæ præſtabantur militibus in prædium deſti- natis.*

4 *Præbenda in hoc tit. genere fœminino accipitur pro ſtipendiis, quæ clericis præſtantur pro diuino mi- niſterio.*

5 *Præbenda vnde dicatur, oſtenditur.*

6 *Præbenda prout eſt genus ſumitur pro omni be- neficio.*

7 *Præbenda in ſpecie ſumpta accipitur pro Præbenda Cathedralis, vel Collegiatæ Eccleſiæ.*

8 *Præbenda alia eſt Eccleſiaſtica, alia temporalis.*

D 2 9 Præ-

9 *Præbenda temporalis eſt quæ laico conceditur pro labore temporali.*

10 *Præbenda ſpiritualis eſt ius percipiendi prouentus in Eccleſia competens percipienti tanquam vni de collegio.*

11 *Canonia,& præbenda in quo differant,oſtenditur, &* num. ſeq.

12 *Præbenda ſpiritualis eſt beneficium Eccleſiaſticum, non verò Canonia.*

13 *Dignitas dupliciter accipitur in genere , & in ſpecie, & quæ ſit vtraque declaratur.*

14 *Archidiaconatus, & Presbyteratus de iure communi tantùm habent dignitatem ex ſolo nomine.*

1 SVPER hanc rubric. ſcripſerunt Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Dec. Anchar. Butr. Panorm. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum , fol.* 173. *verſo*, Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.*98.*verſo*, Petr de Rauenna *in compendio iuris Canon*, Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 377. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan & Anaſtaſ.Germon.*in paratitlis ad quinque libros Decret.* Lancellot.*in inſtitut.Canon.* Barthol. Carthag.*in expoſit.titulorum iuris Canonici*, Zypæ *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag.* 152. Caniſ. *in ſum.iuris Canonici* Caſarel. *in erotem. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum.in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

2 De materia tituli vide Viuian.Soar. & alios *tom.*1. *communium opinion.lib.*1.*tit.*9.*pag.*181. Gonzal.*ad reg.* 8.*Cancell.gloſſ.*5.§.1.*num.*20.*cum ſeqq.*Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ.tit.*10.

3 *Præbendis.*]Apud bonos auctores nomen *Præbenda* reperitur in genere neutro pro ſtipendiis , quæ præſtabantur militibus in prælium diſtinatis , *l. miriti* 2. *ff. de teſtib.* Prate.*in lexic.iuris , verbo præbenda*, Duaren.*de ſacris Eccleſia miniſt.lib.*2.*cap.*8. Briſſon.*de verborum ſignificat. verbo præbere* , Alciat. *lib.* 2. *Parerg.*
4 *cap.* 43. Sed in hoc tit. in genere fœminino accipitur pro ſtipendiis , quæ Clericis præſtantur pro diuino
5 miniſterio , & deriuatur à verbo,*præbeo*,in lata ſignificatione , in ſtricta verò à *pretio* , quod quis recipit pro labore , ita Nicol. Mil. *in ſuo repert.verbo præbenda*,Ioan.Monach.*in rubric.huius tit.lib.*6. & *ibi* , Prob. *in addit.num.*20. Cardinal.*in Clement.fin.hoc tit.q.*11. *conſil.*53.*num.*2. Rot. *noua deciſ.*33. *de Epiſcopis.* Vel poſſit dici præbendas Canonicorum ita vocari , quia præbent ea quæ ſunt victui neceſſaria , & deriuari à verbo, *præbenda*,in neutro genere , & numero plurali , quod ſignificabat ligna , & ſalem , quæ incolæ, & habitatores Legatis publicè miſſis exhibere debebant , Horat. *ſerm.*1. *Satyr.*5. Aul. Gelli. *lib.*5.*noctium Attic.cap.*4.ibi,*qui ſortiti prouincias forent*, præbenda publicè conduxiſſe , & appellatione illarum ſpecierum omnia hoſpitibus neceſſaria intelligebantur , vt docet Rambin.*de interpret.vocum obſcurarum*, atque ideo meritò præbendæ appellantur , quia neceſſaria victui præbent , & in aliquibus Eccleſiis portio aſſignata eſt in pane & vino , prout in Eccleſia Aſtoricenſi , vt docet Ioan. Quintin. *in repet. cap. de multa,in fin. verbo præbenda, hoc tit*, de qua late Sebaſt.Cæſar.*in relect.de Eccleſiaſt. hierarch.p.*1.*diſp.*12. §.6.*ex n.*29.

6 Dupliciter accipitur hoc verbum , in genere ſcilicet,& in ſpecie;& prout eſt genus , ſumitur pro omni beneficio, & definitur variis modis per ſcribentes, vt conſtat ex traditis per Abb.*conſ.*47.*vol.*2.*n.*7. Felin.*in cap.in noſtra col.*7. *de reſcript.* Dec. *in rub. eiuſdem tit. n.*3.Selu.*de benef.p.*1.*q.*1.Corraſ.*de ſacerd.p.*1.*c.*2.Duaren.*lib.*2.*de ſacris Eccleſ. miniſt. cap.*4. Sylueſt.*in ſum. verbo beneficium* 1. *in princ.* Rebuff. *in praxi benef. tit. quid & quot modis dicatur beneficium n.*8. Hoied.*de incompat.benef.p.*1.*in præfat.n.*2.Petr. Greg.*ſyntagm.iuris lib.*17.*cap.*2.*& in tit.de benef.cap.*6.*n.*5.Pariſ.*de reſign. benef.lib.*4.*q.*21.*n.*4.

Præbenda autem in ſpecie ſumpta accipitur pro 7
præbenda Cathedralis,vel Collegiatæ Eccleſiæ , text. cum *ibi*,notatis *in cap.cùm M.de conſtit.& in cap. quia nonnulli , de magiſtr.* quamuis in lata ſignificatione, comprehendat omnia beneficia inferiora , vt *in cap. tua nobis,de verb.ſignif. & in cap. ſi quis dator* 1.*q.*3.*& in c.quia tantùm,in fine,hoc tit.*& in hac ſignificatione accipitur in hoc tit. Et præbendarum plures ſpecies 8
referunt gloſſ.*verbo receperunt in d.c.cùm M.*vbi Abb. *n.*31. Felin.3. Dec.52. Mant.26. Rip.170. qui refert quinque,& Hoied.*de incompat. benef.p.*1.*c.*12.*n.*3. Sed commodiùs diuiditur in temporalem , & Eccleſiaſticam : temporalis eſt illa , quæ non eſt annexa Canonicatui , ſeu beneficio Eccleſiaſtico , ſed conſiſtit in mera temporalitate,de qua loquitur text.*in cap.penult. de magiſtr.* & laico conceditur pro labore temporali, 9
qualis eſt illa,quæ conceditur Symphoniacis,Procuratoribus,Aduocato,Syndico,& Organiſtæ,gloſ.*d.verbo receperunt in d.cap.cùm M.* & *ibi*, Rip.*n.*170. Roman. *conſ.*228.*n.*8.Selu.*de benef.p.*1 *q.*7.*n.*4. Duaren.*de ſacris Eccleſ. miniſt lib.*2.*c.*8. Nauarr.*in cap. quando. de conſecr.diſt.*1.*notab.*7.*num.*24.Pechi.*in reg. beneficium, num.pen.*Petr. Greg.*in tit.de benef.c.*11.*n.*15.*cum ſeqq.* Rebuff.*in concord. de collation.*§.10. *verſ. Canonicatum, & præbendam, in fin* Ant. de Prætis *in clypeo paſtorali, c.*3. *in princ. & n.*11. Eccleſiaſtica verò,ſeu ſpiritualis illa dicitur , quæ eſt beneficium Eccleſiaſticum, vt *in c.dilecto,hoc tit.*vbi Abb.*notab.*5. idem Abb.poſt. Innoc.*in cap.maioribus,eod.tit.& in d.cùm M.n.*22.relati ab Hoied.*vbi ſuprà n.* 2.

Spiritualis autem præbenda definiri ſolet,vt ſit ius 10
percipiendi prouentus in Eccleſia competens percipienti tanquam vni de collegio , quam diffinitionem aſſignarunt Hoſtienſ.*in ſumma tit.de præbend.n.*28.Archidiac.*in cap.alienationis* 12.*q.*2. Prob.*ad Monach.in rubric.huius tit in* 6. Rebuff.*in praxi benefic.tit.ſæculare beneficium quotuplex.* Sed meliùs definitur quòd ſit beneficium ſimplex inſtitutum in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata , ad exequenda diuina Officia , quod non habet ex ſe ſcamnum in choro , neque vocem in Capitulo , vt notant Doct. *in d. cap. cum M. de conſtit. in cap. fin.iſto tit.* Petr. Greg. *de benef.cap.* 18. *num.* 28.

Differunt igitur Canonia & Præbenda , vt multis 11
oſtendit Sebaſtian. Cæſar.*d.diſp.*12.§.6.*ex num.*43. & Illuſtriſſimus D. meus Rodericus à Cunha *in comment. ad cap.ſanctorum* 2.*num.*22.*diſp.*70. quia Canonicatus eſt ius habendi ſedem in choro ad cantandum , & legendum , ac vocem in Capitulo proueniens ex electione , ſeu receptione in fratrem , vt *in cap. in Geneſi,*& *ibi* gloſ.*verbo vel quaſi , de elect.*gloſ. *in cap.relatum, & in cap.pro illorum, & in c.dilectus,il.*1.*in fine, iſto tit.*gloſſ.*verbo receperunt , in cap.cùm M.de conſtit.* Hoſtienſ. *in ſumma huius tit. verbo Canonici* , gloſſ. *in pragm. ſanction.tit.de elect. cap. ſicut* , §. *quanta , verbo Eccleſia, & in tit.de collation.*§.*item cenſuit , verbo præbendarum communis* , vt per Hoied. *de incompatib. benefic.p.*1.*c.*12.*num.*1. Petr. Gregor.*de benefic.c.*10.*num. vlt.* Sed Præbendatus ex ſe non habet ſedem in choro , nec vocem in Capitulo , & titulus Canoniæ eſt receptio in fratrem , titulus verò Præbendæ collatio, vt *in cap. cùm in Eccleſiis , hoc tit.in.* 6. Card. *conſil.*103. Rip.*lib.*2. *reſponſ.c.*33.*num.*4. *& in d.cap.cùm M.n.*25.

Differunt

Digitized by Google

12 Differunt etiam, quia præbenda ſpiritualis eſt beneficium Eccleſiaſticum, *cap. tua nobis, de verbor. ſignificat. cap. ex multis, §. conſtituimus 1. q. 3. cap. inter cætera, cap. dilectus, il. 2. in fin. hoc tit. & in cap fin. §. in illis, verſ. præbendas, de conceſſ. præbend. in 6. & in c. 1. ne Sede vacant. eod. lib.* cum aliis adductis per Sebaſt. Cæſar. *d. diſp.* 12. §. 6. *n.* 37. Canonia verò non eſt beneficium, vt *in cap. fin. §. in illis*, atque ideo Canonicus ſine præbenda non poteſt dici beneficiatus, *cap. in noſtra, de reſcript.* vbi notarunt Abb. & Felin. Rip. *vbi ſupr n.* 26. Rot *deciſ.* 26. *iſto tit. in nouis*. Sed quamvis Canonia de per ſe beneficium non ſit, præbet ius ad præbendam, quia recepto in Canonicum debetur præbenda, *cap. relatum, iſto tit. in 6.* & ſic præbenda deſcendit à Canonia tanquam ſequela, & filia à matre, vt docet Compoſtel. *in d cap. cum M. col.* 3. Guillelm. de Monte Lauduno, & Cardin. *in Clement. fin. de præbend. q.* 10. Prob. *ad Monach. in rub. huius tit. in 6. n.* 6. Hoied. *vbi ſupra* Rota *deciſ.* 11. *de conceſſ. præbend. in antiq.*

13 *Dignitatibus.*] Dupliciter accipitur dignitas, in genere ſcilicet, & in ſpecie; dignitas in genere ſignificat honoris gradum, vt *in l. 1. §. pen. ff. de ventre inſp. & in l. 1. cum ſeqq. C. de dignitat. lib.* 12. gloſſ. *verbo dignitas, in cap. denique, diſt. 4. & verbo maiores, in cap. ſedes, de reſcript. gloſſ. 1. in cap. quia nonnulli, de cleric. non reſident.* & in hac ſignificatione comprehendit ſub ſe perſonatum, & officium, & differt ab illis tanquam genus à ſpeciebus, Ludou. Gom. *in cap. ſtatutum, n. 9. de reſcript. in 6.* Stapbil. Hoied. & alij infrà referendi. Dignitas verò in ſpecie eſt illa, cui competit iuriſdictio fori exterioris in inſtitutione, vel ex conſuetudine cum præeminentia in choro, Capitulo, gloſſ. *verbo dignitates, in Extrauag. execrabilis, de præb. Ioan. XXII.* Abb. *in cap. de multa, n. 22. in fine, hoc tit.* Selu. *de benef. p. 1. q.* 2. Rebuff. *in praxi tit. ſæculare beneficium quotuplex, n.* 7. Rot. *deciſ. 9. de præbend. in nouis.* Aretin. *conſil.* 23. *num.* 4. Duaren. *lib. 2. de ſacris Eccleſ. miniſtrat. cap.* 6. Staphil. *de literis gratiæ, tit. de modo, & forma impetrandi, &c. num. 2. cum ſeqq.* Hoied. *de incompatib. benefic. part. 1. cap. 7. num.* 1. Petr. Greg. *de benefic. cap. 10. num. 18. & lib. 17. ſyntagm. iuris, c. 3. num.* 17.

14 De iure communi Archidiaconatus, & Archipresbyteratus tantùm habent dignitatem ex ſolo nomine, Rot. *deciſ.* 9. Boër. *d. deciſ.* 286. *num* 3. Aretin. *conſil.* 23. quem refert Cardinal. Tuſch. *practic. concl. tom. 2. lit. D. concluſ.* 419. *num.* 15. & 16. Alij autem perſonatus, ſiue officia non ſonant in nomen dignitatis de eodem iure communi, niſi conſuetudo ſit in contrarium, Aretin. *vbi ſuprà*, Cardinal. Tuſch. *d concluſ.* 419. *num.* 19. vt de Præpoſitura dicit idem Aretin. *d. conſil.* 23. *num.* 5. & de Theſauraria firmant Rot. *deciſ.* 173. aliàs 8. *ſiue 9. de præbend. in nouis*, Aret. *d. conſil. 23. in princip* Abb. *conſil. 93. in princip. & per tot. lib* 2. Pauin *de poteſtate Capituli, Sede vacant. prælud. 2. col. 4. verſ. quandoque autem*; & de Decanatu Rot. & Aretin. *locis proximè citatis*, & de Præceptore idem Aretin. *d. conſ. 22. n.* 6. & de Sacriſta Zabarell. *conſil. 62. in princip.* refero ego ipſe *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat.* 72. *ex num.* 3.

S V M M A R I V M.

1 *Conſanguinitatis iure non ſuccediter in bonis Eccleſiæ.*

2 *Succeſſio iure conſanguinitatis non datur in bonis Eccleſiaſticis.*

3 *Regreſſus in beneficiis ſublati ſunt à Concil. Trident.*

4 *Populi appellatione non venit Clerus.*

Cap. Vt nullus. I.

Ex Concil. Pictauien.

Bona Eccleſiaſtica non acquiruntur iure conſanguinitatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Cened. *collect.* 89. Flamin. Pariſ. Dec. Viuian. *in ration. libri 2. iuris Pontif. pag.* 53. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 372. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. c.* 1. 1

Collige ex text. in bonis Eccleſiaſticis non dari ſucceſſionem iure conſanguinitatis, vt per Læl. de Zanchis *de priuileg. Eccleſ. priuileg.* 78. Flamin. Pariſ. *de confident. q. 8. n.* 9. Paul. Fuſch. *lit. B. ſing.* 21. Azeued. *ad Curiam Piſan. lib. 4. c. 1. à n.* 3. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 3. princ. à n* 18. Cened. *d. collect.* 88. *n.* 1. Gonzal. *ad regul. 8. Cancellar. gloſſ. 5. n.* 33. vbi *n.* 34. aſſerit in Capellaniis, ad quas vocantur Clerici conſanguinei, ſeu de familia, hoc locum non habere, cùm beneficia Eccleſiaſtica non ſint. Vnde regreſſus in beneficiis, quia habent ſpeciem ſucceſſionis hæreditariæ, & dant occaſionem captandæ mortis, meritò ſublati ſunt à Concil. Trident. *ſeſſ. 25. reformat. c.* 7. vt aduertit Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.* 337. Vtrùm valeat conditio poſita in fundatione beneficij quòd tale beneficium conferatur conſanguineis, vide Lambertin. *de iurepatronat. lib. 1. part. 1. q. 9. princip. ex num.* 109. *& lib. 1. part. 2. in 2. art. 2 quæſt. princip. ex n.* 1. Calderin. *conſil. 4. de iurepatronat.* Ayman. *conſil.* 63. *n.* 5. Hoied. *de incompatibil. benefic. part. 1. cap. 23. n.* 132. *& c. 24. n.* 107. Sebaſt. Medic. *de acquir. rerum domin. gloſſ. 1. part. 3. num.* 352. Azeued. *l. 14. n. 13. tit. 3. lib. 1. nouæ recop.* 2 3

De Clero ſiue Populo.] Ergo appellatione Populi non venit Clerus, vide tamen Caſſan. *in conſuetud. Burgund. fol. 362. num. 1. & 2.* Tiraq. *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 8. num.* 33. Gregor. *l. 5. verbo in Clerico, tit. 2. part. 1.* Perez *l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinament. pag.* 62. Valaſc. *conſult.* 100. *num.* 5. Beller. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 2. n.* 12. Surd. *conſil.* 301. *n.* 7. plures per Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud. n.* 373. & latè metipſum *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat.* 205. *ex num.* 1. 4

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopo non licet aliquem ordinare ſine titulo.*

2 *Patrimonium ad minores Ordines de conſuetudine non requiritur.*

3 *Clericorum appellatione in maioribus, & minoribus Ordinibus conſtituti continentur.*

Cap. Non liceat. II.

In corpore Canonum.

Epiſcopo non licet ordinare Clericos, niſi vel habeant titulum, vel ipſe Epiſcopus illis det vnde viuant. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq.

Innoc.Collect.Zabar. Bellam.Ioan. Andr.Imol.Anan. Hoſt.Anchar. Butr. Henric.Dec. Panorm. Viuian. *in ration.lib.3. iuris Pontif. pag.43.* Alagnna *in compend. iuris Canon. pag.372.* remiſſiuè Ximen.*in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect.1. Decret.lib. 3. tit.5.cap.2.*

2 *Ordinare Clericos*, &c.] Ergo etiam ad minores Ordines requiritur titulus, prout etiam colligitur ex *cap.neminem 70.diſt.& ex gloſſ.1.ibi*, & fatentur Nau. *conſ.14 n.1.de tempor. ordin.* Soar. *tom.5. de cenſuris, diſp.31. sect.1. n.31.* De conſuetudine tamen contrarium ſeruatur, vt atteſtatur *d. gloſſ.1. hic*, communiter recepta ex Dec. *n.* 29. quod videtur approbare Concil.Trid.*ſeſſ.21.de reform.c.2.* vbi ſolùm ad ſacros Ordines requirit titulum, & ita poſſe iam hodie primam Tonſuram, aut quatuor minores Ordines ambientem abſque titulo ordinari, referunt Salzed. *ad Bernard.in pract.c.18.n.5.* Vgolin.*de irregul. c.61.n.2.* Fr. Emman.*in ſumma, tom.2. c.15. n.16.* Quintanad. *Eccleſ.lib.3.n.17.* Petr. de Ledeſm. *in ſumma, p.1. de Sacram. Ordinis, c.7.ad fin.* Flamin. *de reſign. benef. lib.2.q.6.n.4.* Nicol. Garc. *de benefic. p.2.c.5.n.4.& 5.* Aloyſ. Ricc.*in praxi rerum fori Eccleſiaſt.reſolut.271. num.3.in 2.edit.* Campauil. *in diuerſorio iuris Canonic. rubr.8.cap.1. num 5.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.2.alleg.19.num.3.* D Mar. Cutel.*de donat.inter patrem, & fil. tract. primo diſcurſ. 2. p.12. num.3.*

3 In gloſſ.*Clericos*,ibi, *appellatione Clericorum in minoribus Ordinibus, & maioribus conſtituti continentur.* Vide Abb.*in rubr.de vita,& honeſt.Cleric.n.*8.Roland. *conſ.16.à n.10.vol.4.* Bellet. *diſquiſit.Cleric. p.1.tit.de diſciplina Cleric.§.2.n.2.* Dec.*in tract.crimin. p.1.lib.3. c.10.n.22.* Ceual. *commun. contra commun. q.524.n.6.* plures per Carol. de Graſſis *de effect. Cleric. in præl.d. n.252.* Viu.*tom.1.commun. opin.lib.9.tit.34.n.40. pag. 570.* vbi etiam quòd in materia fauorabili appellatione Clericorum veniunt etiam Canonici, & Clerici in dignitate conſtituti, & alij Prælati, ſecus in odioſa, de quo etiam Put. *deciſ. 92. num.2. lib. 3.* Azor. *inſtit. moral. p.2.lib.3.cap.11.q.15.* Soar. *commun. opin. verbo Clericus, n. 125.* Troyl. Malueſ. *in tract. de canonizat. Sanctorum, dub.2.n.35.*Zerol. *in praxi Epiſcop. p.1.verb.Clericus, §.1.in fin.*latè Carol. de Graſſis *in d. præl.à n.262.*

SVMMARIVM.

1 *Bona Eccleſiarum communia ſunt, nec debet quiſquam tanquam propria ſibi vendicare.*

2 *Bona Eccleſiarum deputata ſunt communi Eccleſiæ vtilitati, & publico vſui ſpirituali.*

3 *Beneficiatus vanè ac malè conſumens fructus beneficij. non tenetur ad reſtitutionem, quamvis peccet mortaliter.*

Cap. Ratio. III. *Greg.*

1 BOna Eccleſiaſtica cùm ſunt data pro communi vtilitate, nemo debet applicare. vſibus propriis. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar. Bellam.Ioan Andr.Imol.Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr.Panorm.Dec. Viuian.*in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 44.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 373.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex D. Greg. *lib.1. epiſt. 29. ſiue 31.c.31. indict.7.regiſtri*, & refertur ab Ant. Ang. *collect. 1. Decret. lib.3.tit.5. cap.3.*

Pro communi vtilitate, &c.] Notatur ad hoc, quòd bona Eccleſiarum deputata ſunt communi Eccleſiæ vtilitati, & publico vſui ſpirituali, vt per Bellet.*diſquiſit.Cleric. p.1. tit. de exemptionibus Clericorum, & eorundem bonorum, §.1.n.14.* Vnde Archid.*ad c.1.diſt. 44.n 5.* reſoluit Clericos beneficiarios teneri ad reſtitutionem illorum fructuum, quos voluptuosè conſumunt, non facientes ſeruitium, vel facientes non debito modo, quia iſta ſunt Eccleſiis oblata, vt pro ipſis offerentibus oretur, & inde pauperes alantur, hoc dictum cum aliis, quos citat, dicit celeberrimum Rip. *de peſte tit. de remedijs ad conſeruandam vbertatem, n.151.* Verùm communis ſententia eſt in contrarium, reſoluens beneficiatum vanè, ac malè conſumentem fructus beneficij non teneri ad reſtitutionem, quamvis peccet, & quidem mortaliter; non contra iuſtitiam, ſed contra charitatem, ſeu miſericordiam, ſi in notabili quantitate id faceret, & exceſſus eſſet magnus, quam ſententiam tenent Marſil. Columna *in tract.de Eccleſ. reddit. ex c.25.* Con.*in cap.cum officijs, de teſtam.*Molin.*de primog.lib.2.c.10.à n 46.*alter Molin.*de inſtit.tract 2.diſp 142.*Gutier.*pract.lib.1.q.114.* Nicol.Garc.*de benef. p.2.c.2.n.5.*Azor.*inſtit.moral. p.2. lib.7.c.8.q.1.*Fr.Emman.*quæſt. Regul.tom.3.q.74 art.4.* Zerol.*in praxi Epiſcop. p.1 verbo Clericus, §.10.*Paul. Comitol.*reſponſ. moral.lib.1. q.71.* & alij citati à Cened.*ad Decret. collect. 2. n.5.* Fr.Ant.Molin.Carthuſ. *in inſtit.Sacerd.tract.2.c.15.& ſeq.*Leſſ.*de iuſtitia,lib.2. c.4.dub.6.& c.19.dub.4.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus, qui ordinauit aliquem ad ſacros Ordines ſine titulo, tenetur ei prouidere de ſuo, donec aliquem titulum fuerit aſſequutus*, & n.2.

3 *Amplia in Epiſcopi ordinantis ſucceſſore ipſo mortuo, & in Capitulo, Sede vacante.*

4 *Epiſcopus Ordines conferens ei, qui iam in ſacro Ordine conſtitutus erat ſine titulo, tenetur ei prouidere de ſuo.*

5 *Dimiſſorias literas ad ſacros Ordines dans non habenti patrimonium, tenetur ei prouidere de ſuo.*

6 *Clericus poteſt redditus beneficij conſumere in ſuis alimentis, & fructus patrimonij reſeruare.*

7 *Ordinans non tenetur ad alimenta ordinati ſine patrimonio, niſi in ſubſidium.*

8 *Epiſcopus tenetur Clerico pauperi ab eo ordinato ſine patrimonio prouidere de neceſſariis, ſecundum redditus Eccleſiæ, & qualitatem, ac dignitatem ordinati.*

9 *Patrimonij bona ad cuius titulum fuit quis ordinatus, habent priuilegia, quæ conceduntur à iure bonis Eccleſiaſticis, ſaltem interim quod non extinguntur per adeptionem beneficij.*

Cap. Epiſcopus. IV. *Alex. III.*

In Concil. Lateran.

EPiſcopus ſi aliquem ordinat in Diaconum, vel 1
Presbyterum, qui non habet ex ſua, vel paterna hæreditate vnde viuat, ſubminiſtrare debet illi neceſſaria, donec aſſignet aliquem titulum in Eccleſia vnde viuat. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect. Zabar.Bellam.Io.Andr.Anan.Imol.Hoſt.Henric.Anch. Butr.Dec.Panorm.Cened.*collect.33.* Viu.*in ration.libri tertij iuris Pontif.pag. 44.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag.373.*remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1. & 2.*

refertur

refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 5. *c.* 5.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Vgol. *de offic. & poteſt. Epiſc. c.* 26. §. 25. *n.* 1. Anchar. per text. *ibi in cap. cum ſecundum, notab.* 5. *infr. hoc eod. tit.* Anton. Cord. de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *etſi impubes, n.* 33. *ff. de liberis agnoſc.* Matienſ. *l.* 1. *gloſſ.* 9. *n.* 8. *tit.* 6. *lib.* 5. *nouæ recop.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 2. *q.* 6. *n.* 5. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 37. Cened. *ad Decret. collect.* 33. *n.* 1. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 20. *à n.* 3. vbi multipliciter ampliat.

3 *Epiſcopus.*] Vel eius ſucceſſor ipſo mortuo, vel Capitulum, Sede vacante, ſi tali promotioni non reſiſtit, vt tenent Henriq. *in ſum. lib.* 10. *c.* 17. §. 4. *in commento lit. F.* Bonac *de Sacram. diſp.* 8. *quæſt. vnic. puncto* 5. *n* 17. *verſ. reſpondeo ſecundò*, optimè Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub.* 8. *cap.* 5. *num.* 21. vt aduertit, quòd ſi Epiſcopus loco renuntiaſſet, quia tranſlatus ad alterius Eccleſiæ regimen, vel ſi loco & dignitati ceſſit, non conſtringeretur alimenta præſtare ordinato ſine titulo, qui ordinantis locum ſubſortitus fuerit, ſed ipſemet ordinator, quamvis è tali egreſſus loco, & Eccleſia, quod etiam tenet Vgol. *d.* §. 15. *verſ. ſextò excipitur*, & refero ego ipſe *d. alleg.* 20. *n.* 23.

4 *In Diaconum, vel Presbyterum.*] Ergo Epiſcopus Ordinem conferens ei, qui iam in ſacro Ordine conſtitutus erat ſine vllo titulo, tenetur ei prouidere de ſuo, cùm alios Ordines ſacros non habenti titulum conferre non deberet, tum etiam, quia iura ſimpliciter prohibent promotionem ad ſacros Ordines ſine vero titulo, ita deciſum referunt Fornar. *de ſacram. Ordinis, c.* 8. *n.* 10. Bonac. *d. quæſt. vnic. puncto* 5. *n.* 30. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Ordo, verſ. an verò*, Vgol. *d. num.* 5. *verſ. tertiò.* Ego ipſe *d. alleg.* 20. *n.* 22.

5 *Ordinauerit.*] Vel literas dimiſſorias dederit ad ſacros Ordines non habenti vnde viueret, nam eadem ratio eſt in ipſo ordinante ſuum ſubditum, quæ in dante huiuſmodi dimiſſorias, vt poſt Proſper. de Auguſt. *in addit. ad Quarant.* reſoluit Vgolin. *d.* §. 15. *n.* 1. vbi etiam *in verſ. verum*, dicit quòd ſi Epiſcopus alteri Epiſcopo committat generatim nullis perſonis expreſſis, vt ſuo nomine Ordines in ſua Diœceſi celebret, & is, cui id commiſſum eſt, titulum non habenti Ordinem ſacrum contulerit, tenebitur ad neceſſaria vitæ præſtanda, non autem, qui commiſit, quia in colpa fuit non inueſtigando an haberet titulum, per *cap. ſi Epiſcopus, hoc tit. lib.* 6.

6 *Stipendia militia clericalis*, &c.] Ergo Clericus poteſt redditus beneficij conſumere in ſuis alimentis, & fructus patrimonij reſeruare, de quo vide Greg. *l.* 12. *verbo rentas, tit.* 28. *p.* 3. Nauar. *conſ.* 65. *hoc tit. in antiq. aliàs conſ.* 1. *de vita & boneſtate cleric. in nouis.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub hoc titulo de præb. deciſ.* 68. Menoch. *de arbitr. caſu* 195. *num.* 5. Viuian. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *titul.* 2. *num.* 41. *pag.* 155. D Barboſ. *in l. diuortio, in princip. p.* 2. *n.* 67. *ff. ſoluto matrim.* Flamin. *de reſign. benef. lib.* 5. *quæſt.* 6. *numer.* 41. Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 12. *num.* 11. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 9. *q.* 13. *& lib.* 8. *c.* 3. *q.* 11.

7 *Niſi talis ordinatus*, &c.] Ergo ordinans non tenetur ad alimenta ordinati niſi in ſubſidium, vt per Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 37. *num.* 6. vbi *num.* 7. quòd pauper non dicitur, qui habet à quo petere poſſit alimenta: vnde ſi ille ex arte, vel operis ſe alit, nec poterit petere ab Epiſcopo alimenta præteriti temporis, vt reſoluit idem Surd. *eod. tract. de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 1. *num.* 34. Attento tamen nouiori iure Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *de reform. cap.* 3. quod vult patrimonium verè obtineri, & non ficte, ordinandus non eſt quis, etiamſi haberet patrem diuitem nihil aſſignantem pro victu, & portione, prout tenent Flamin. *d. q.* 6. *n.* 28. Vgol. *d. cap.* 26. §. 9. *n.* 3. Campan. *d. rubr.* 8. *c.* 5. *n.* 3. Ego ipſe *d. alleg.* 20. *n.* 60.

In gloſſ. *Neceſſaria*, ibi, *conſideratis facultatibus Eccleſiæ*, &c. Notatur ad hoc quòd Epiſcopus tenetur Clerico pauperi ab eo ordinato prouidere de neceſſariis ſecundùm redditus Eccleſiæ, & qualitatem, ac dignitatem ordinati, vt per Surd. *de aliment. tit.* 4. *q.* 18. *n.* 32. Menoch. *de arbitr. caſu* 169. *num.* 14. Flamin. *de reſignat. benef. lib.* 5. *q.* 6. *n.* 135. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 112. *n.* 12. Epiſcopus autem, vt rectè arbitretur congruam ſummam pro huiuſmodi titulo concedenti, & neceſſario, quæ debeat attentè rimari, refero ego ipſe *d. p.* 2. *alleg.* 19. *num.* 12 vbi plures refero Doctores. 8

In gloſſ. *Subſidium*, vlt. ibi, *& talis cenſetur in perſona, & rebus gaudere priuilegio clericali.* Notatur ad hoc quòd bona patrimonij, ad cuius titulum fuit quis ordinatus, habent priuilegia, quæ conceduntur à iure bonis Eccleſiaſticis, vt per Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 4. *n.* 4. Lar. *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſolent, n.* 36. *ff. de liberis agnoſc.* Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 2. *n.* 52. *pag.* 157. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, n.* 131. *& ſeq.* Spin. *d. gloſſ.* 18. *princ. n.* 72. Menoch. *remed.* 15. *recup. num.* 12. Zerol. *in prax. Epiſcop. part.* 1. *verbo clericus*, *pag.* 71. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. §. 10. *num.* 14. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 159. *num.* 27. nouiſſimè, me citato, *in hoc loco*, D. Mat. Cutel. *de donat. inter patrem, & fil. tract. prima diſcurſ.* 2. *partic.* 12. *n.* 30. *pag.* 371. & ſaltem interim quòd non extinguitur per adeptionem beneficij Eccleſiaſtici, Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 18. *princ. n.* 72. Azeued. *l.* 1. *n.* 9. *tit.* 4. *lib.* 1. *noua recopilat.* Ceual. *communium contra communes, q.* 527. *n.* 4. quos refert, & ſequitur Cened. *practic. & canon. quæſt. lib.* 1. *q.* 12. *n.* 9. Vnde pro collectis non eſſe obligata reſoluit Marc. Anton. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 88. Decimam tamen de eis teneri clericum ſoluere adſtipulatur Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici, deciſ.* 605. *in* 1. *edit. & reſol.* 529. *in* 2. *edit.* 9

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi non debent permittere quem plures Eccleſias obtinere.*

2 *Ambitio quid ſit remiſſiuè.*

3 *Diſpenſatio, an & quando admittat extenſionem, oſtenditur.*

4 *Clericus habens duas Eccleſias in diuerſis Epiſcopatibus, ab vnoquoque illarum Antiſtite ad Ordines promoueri poteſt.*

5 *Beneficia plura Eccleſiaſtica ex diſpenſatione Apoſt. poteſt quis habere.*

CAP. Quia in tantum. V.

NVllus debet habere plures Eccleſias, quia hoc certum periculum animarum continet, ſed per eas Clericis indigentibus ſubueniendum eſt aptis ad inſeruiendum Eccleſiæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Dec. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 45. Alagona *in compendio iuris Canonici. pag.* 373. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. generali Lateran. *cap.* 14. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 5. *c.* 6. 1

Ambitio.] De ambitione vide Coſm. *in proœmio pragm. ſanct.* §. *proh dolor, verbo ambitionis, fol.* 28. 2

Caſſan.

Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 1. conſid. 60. fol. mihi* 36. Leſſ. *de iuſtit. lib. 3. c. 2. dub. 3. n. 21.* vbi dicit ambitionem eſſe inordinatum appetitum honoris, & *in opuſculo de ſummo bono, c. 9. num. 5.* dicit quòd ambitioſi animos nunquam eſt quietus, ſemper enim occurrunt nouæ occaſiones vel timendi, vel indignandi, vel vindicandi, vel acceptandi, vel ſollicitandi, vel nullum mare ſit magis inſtabile, aut maioribus agitetur motibus, refert alia plura addocens Ioan. Anton. Maſſobr. *in ſua praxi habendi concurſum præl. 25. dub. 13. num. 57.* ſecundùm Rom. Imp. De ambitione multa complectitur S. Bernard. *ſerm. 6. in Pſal. 90. Qui habitat.* Ambitio, inquit, ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea ſanctitatis, excœcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem. Et S. Ambr. *lib. 4. in Luc. c. 4.* ſic ait: Hoc ipſo perniciosior ambitio, quòd blanda quædam eſt conciliatricula dignatum, & ſæpè, quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia ſubruere, facit ambitio criminoſos. Et propter ambitionem plerique Sacerdotes pereunt. S. Ioan. Chryſoſt. *in Apoſtolicos actus, hom. 3.* nam ambitio moræ impatiens in ſuum, atque alienum ruit exitium. D. Greg. *lib. 3. dial. c. 5.* plures alias auctoritates cumulat Giſbert. Schenic. *de Eccleſiaſticorum vita, & moribus, lib. 2. c. 23. & c. 37.*

3 In gloſſ. *Plures,* 1. ibi, *quia ex quo cum eo diſpenſatur in Eccleſia per conſequens in omnibus acceſſoriis diſpẽſatur.* Notatur ad hoc quòd diſpenſatio licet regulariter non admittat extenſionem, extenditur tamen ad ea, quæ ſunt connexa & annexa, & ad conſequutiua, & dependentia, vt per Surd. *de aliment. tit. 9. q. 31. n. 58.* Hinc diſpenſatio ad plura beneficia extenditur ad licentiam non reſidendi in vtroque, ſed in ſolo altero, vt per Abb. *hic n. 4.* Mandoſ. *ad reg. 20. Cancel. q. 7. num. 3.* Sayr. *de cenſuris, lib. 7. c. 14. n. 21.* Felin. Angel. Sylueſt. Gamb. & alios, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib. 8. diſp. 1. n. 19.* Hinc etiam minor diſpenſatus ad beneficium curatum, cenſetur etiam diſpenſatus ne teneatur intra annum ad Sacerdotium promoueri, ita Borgaſ. *de irregul. p. 1. tit. de interpret. diſpenſationis,* 5. Gambar. *de auctoritate legati, lib. 10. n. 232.* Surd. *d. tit. 9. q. 44. n. 41.* Sanch. *d. n. 19. in fine.*

4 In ead. gloſſ. ibi, *Et ſi qui habet duas Eccleſias in diuerſis Epiſcopatibus, vtrobique intelligitur habere domicilium.* Et ideo ab vnoquoque illorum Antiſtite ad Ordines promoueri ſine dubio poſſe reſoluunt Anchar. *in cap. eum nullus, n. 1. verſ. circa ſecundum, de tempor. ordin. lib. 6.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 9. c. 8. n. 14.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 4. num. 59.*

5 In gloſſ. *Animarum,* vlt. ibi, *niſi per diſpenſationem obtineant illas.* Notatur ad hoc quòd per diſpenſationem poteſt quis habere plura beneficia Eccleſiaſtica, vt per Duen. *reg. 71. verſ. ſecundò fallit,* Flamin. *de reſignat. lib. 3. q. 1. n. 87.* Apoſtolica ſcilicet, nam abſque illa duos ſimul Canonicatus per triennium, & vltra detinens vtroque ipſo iure eſt priuatus, vt per Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. c. 5. n. 321. in 3. declarat.* Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib. 4. tit. 7. l. 2. de benefic. incompat. n. 43.* quos refero *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 62. n. 29.* vbi à principio allegationis diſputatur an Epiſcopus diſpenſare poſſit vt quis habeat plura beneficia ſimplicia reſidentiam non requirentia.

SVMMARIVM.

1 *Papa ad mandatum non tenetur quis prouidere illi, qui beneficium in litteris tacuit, vel ſine ſcandalo prouideri non poteſt.*
2 *Gratia Apoſtolica cum ſcandalo non eſt exequenda.*
3 *Iudex, vel officialis non debet exequi Principis, aut alterius ſuperioris iniuſtum præceptum, quando illud exequendo timeretur de vniuerſali ſcandalo.*
4 *Beneficium ſe nullum habere dicens, cùm habuerit tenue, non valent litera.*

Cap. Cùm teneamur. VI.

PApa quando mandat, vt prouideatur alicui de beneficio, tunc ſi ille habet beneficium ſufficiens, & vel in literis non fiat mentio, vel non poteſt ei prouideri ſine ſcandalo, non eſt exequendum tale mandatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Dec. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontific. pag. 45.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 373.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 8.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 30. c. 1.* 1

Aut ſi non poteſt ei ſine ſcandalo prouideri.] Notatur ad hoc quòd gratia Apoſtolica cum ſcandalo non eſt exequenda, vt per Azeued. *l. 14. n. 29. tit. 3. lib. 1. nouæ recopil.* 2

Æquanimiter ſuſtinemus, &c.] Notatur ad hoc, quòd iudex, vel officialis non debet exequi Principis, aut alterius ſuperioris iniuſtum præceptum, quando illud exequendo timeretur de vniuerſali ſcandalo, vt per Iacub. de Graff *in aureis deciſ. p. 2. lib. 3. c. 25. n. 8.* Farin. *in praxi crimin. p. 3. q. 97. n. 36.* vbi à *n. 25.* reſoluit iudicem, ſiue officialem non teneri obedire Principis, aut alterius ſuperioris præcepto iniuſto, de quo etiam plures citaui Doctores *ad c. ſi quando, n. 2. ſup. de reſcript. pag. 35. & ad c. ſi quis 2. de maior. & obed.* 3

In gloſſ. *Commodè ſuſtentari,* ibi, *ſi verò dixiſſet ſe nullum beneficium aſſequutum cùm habuerit tenue, non valent litera.* Ita Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. c. 10. q. 2.* quem citaui *ad cap. ſi proponente 42. n. 2. pag. 69. ſup. de reſcript.* 4

SVMMARIVM.

1 *Eccleſias plures habens, alteram eligere, & alteram dimittere compellitur.*
2 *Metropolitanus, & Archiepiſcopus non differunt.*
3 *Appellandi omiſſo medio conſuetudine extante appellatio non gradatim fieri poteſt.*
4 *Declaratur text. in præſenti.*
5 *Dictio, incunctanter, ad pœna executionem latam ſententiam continere debet.*

Cap. Referentes, VII.

ECcleſias duas habens, alteram quam vult retinere poteſt, alteram verò dare debet Ordinarius idoneo non habenti aliam Eccleſiam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Vio. *in ration. lib. 3. iur. Pontif. pag. 46.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 374.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 5. c. 9.* & eſt 1

poſt

poſt Coneil. Lateranenſ. ſub Alexand. I I I. *part.* 30. *cap.* 3.

2 *Ad Metrop. videlicet Remen. Archiepiſc.*] Ergo Metropolitanns,& Archiepiſcopns non differunt, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de conſtit. verbo Metropolitanos, pag. mihi* 521. de quo vide quæ dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 1. *tit.* 1. *c.* 7. *n.* 12.

3 *Appellauit.*] Iuxta conſuetudinem appellandi omiſſo medio, qua cstante appellationem non gradatim poſſe fieri tenent Marant. *de ord. iudic. p.* 6. *actu* 2. *princ. verbo, & quandoque appellatur, lim.* 5. *num.* 3-4. Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ, tit. de appellat. art.* 2. *gloſſ. vnic. n.* 16. Sigiſm. *in tract. de appellat. q.* 7. *n.* 93.

4 *Vna, quam voluerit, relicta*, &c.] aduertit Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 309. *in fine*, textum in præſenti dum probat, habenti duo beneficia curata, dari optionem retinendi quod maluerit, intelligendum eſſe ne pugnet cum cap. *de multa*, *infr. hoc tit.* quando vtrumque beneficium eidem confertur eodem tempore, neque conſtare poteſt quod primum ſit,& quod ſecundum. Verum faciliùs Azor, *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 13. *q.* 1. & Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 2. reſpondent quòd attento tempore huius tex. (quod erat ante Coneil. Lateran. ſub Alex. I I I.) dabatur optio obtinenti duo beneficia curata vel dignitates, ſeu aliàs incompatibilia, vt vnum retineret, & alterum dimitteret, & non vacabat primum ipſo iure per aſſecutionem alterius, nec priuabatur ſecundo, ſi vtrumque retinere præſumpſerit, vt poſtea conſtitutum fuit in Concilio generali Lateran. de quo *in cap. de multa.*

5 *Incunctanter aſſignes.*] Dictio enim, *incunctanter*, ad pœnæ executionem latam ſententiam continere cenſetur, vt per Sayr. *in Claui Regia, lib.* 3. *c.* 8. *n.* 27.

SVMMARIVM.

1 *Præbendæ, & dignitates non debent diuidi, nec etiam permutari.*
2 *Beneficia diuidi non poſſunt.*
3 *Prohibitio generalis etiam minima comprehendit.*
4 *Argumentum de toto ad partem valet.*
5 *Præbenda vna poteſt diuidi in duas cùm vacat, ſi facultates ſufficiant.*
6 *Duo in vnam præbendam eligi non poſſunt.*
7 *Permutatio dignitatum ſine auctoritate ſuperioris fieri non poteſt.*

Cap. Maioribus VIII.

1 Beneficiorum etiam minorum præbendæ non ſunt diuidendæ, nec eſt facienda permutatio dignitatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Butr. Dec. Vinſan. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 46. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 374. remiſſiuè Ximen *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 5. *c.* 10.

2 *Vt minorum Clericorum præbendæ*, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficia diuidi non poſſunt, vt per Burſat. *conſ.* 185. *lib.* 2. Rebuff. *in repet. c. extirpandæ, §. qui verò, notab.* 6. *in* 3. *modo percipiendi fructus, infr. hoc tit. de pacificis poſſeſſ. n.* 104. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 4. *n.* 247. *verſ. quartò*, Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.* 6. *q.* 1. *num.* 4. *& num.* 38. Nicol. Garc. *de beneficiis, p.* 12. *c.* 4. *à prin.* vbi ad hoc refert decisiones Rotæ *in vna Calaguritana beneficij de Oad.tegui* 28. *Martij* 1583. coram Illuſtriſſ. Cardin. Lancellotto, & *in alia Calaguritana beneficij de Ariola* 18. *Iunij* 1593. coram D. Gypſio.

Ita quoque in minimis.] Notatur ad hoc quòd generalis prohibitio etiam minima comprehendit, vt per D. Barboſ. *in l. cùm prætor, §.* 1. *n.* 112. *ff. de iudic.* 3

In gloſſ. *In minimis*, ibi, *idem eſt iuris in parte, quod in toto.* Argumentum enim de toto ad partem valet, Euerard. *in topicis legal. loco* 80. Cantione. *loco* 5. Petr. Andr. Gammar. *in dialectica legali, lib.* 1. *loco.* 4. Thom. de Thomaſſetis *in floribus legum, reg.* 46. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 35. *n.* 27. Surd. *conſ.* 435. *n.* 21. Flamin. *de confident. q.* 27. *n.* 106. Cardin. Tuſch. *tom.* 1. *lit. A, concl.* 499. Intellige vbi datur eadem ratio, Menoch. *conſ.* 72. *n.* 5. Surd. *conſ.* 191. *n.* 6. *& d. conſ.* 435. *num.* 21. Bertazol. *tract. clauſul. inſtrument. clauſ.* 21. *gloſſ.* 19. *n.* 1. Card. Tuſch. *d. concluſ.* 499. *n.* 3 vbi aſſerit quòd quando eſt eadem ratio in parte quoad partem, valet argumentum de ratione totius ad totum, & *n.* 4. quòd è contra non valet argumentum de parte ad totum, quia qui poteſt partem, non poteſt totum, Richard. *ad princ. Inſtit. de hæredit. quæ ab inteſtato defer. cap. de repræſent. num.* 42. 4

In gloſſ. *Diuiſionem*, ibi, *ex iuſta cauſa poteſt vna præbenda diuidi in duas cùm vacat, ſi facultates ſufficiant.* Vide Nicol. Garc. *d. c.* 4. *n.* 3. 5

In ead. gloſ. ibi, *ſed duo ad vnam præbendam eligi non poſſunt.* Vide Cald. Pereira *de empt. c.* 26. *n.* 22. 6

In gloſſ. *Dignitatum*, vlt. ibi, *permutatio dignitatum, aut etiam præbendarum ſine auctoritate ſuperioris fieri non poteſt.* Vide quæ ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 69. *n.* 9. *cum ſeqq.* 7

SVMMARIVM.

1 *Receptus in Canonicum ex promiſſione Capituli, debet quando facultas ſe obtulerit, habere præbendam.*
2 *Expectatiuæ ad præbendam primò vacaturam concedi poſſunt in conſequentiam prouiſionis de canonicatu.*
3 *Declaratur* text. in cap. dilectos 19. hoc tit.
4 *Declaratur* text. in cap. tuæ ; & in cap. dilecto, hoc eod. tit.
5 *Gratificatio tunc demum inducitur, quando quis confert beneficium in illum, ad quem debebat neceſſariò peruenire.*
6 *Liberalis nemo exiſtit in neceſſitatibus.*
7 *Beneficij collatio non eſt in ſe vera donatio, ſed potius ex neceſſitate iuris, & officij.*
8 *Beneficium conferre licèt ſit præciſum, & neceſſarium, conferre tamen magis vni, quàm alteri eſt voluntarium, & gratioſum.*

Cap. Relatum. IX.

Receptus in Canonicum, & habens poteſtatem in officiis vt canonicus, ſi ei promiſſa eſt præbenda, debet Epiſcopus illi prouidere de præbenda, quæ vacat, vel primò eſt vacatura, quia non eſt congruum eum præbenda carere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anchar. Hoſt. Henric. Anan. Butr. Panorm. Dec. Vio. *in ration. libri* 3. *iuris Pontif. pag.* 47. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 374. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 5. *c.* 11. 1

Et à te habuit in promiſſis de conferenda, &c.] Quamuis Eccleſiaſtica beneficia cuiquam danda, aut promittenda ab inferioribus Prælatis non ſint, antequam vacent, ne deſiderare quis mortem proximi videatur 2

cap. 2.

Digitized by Google

c.2.de conceſſ.præb. expectatiuæ tamen ad Eccleſiaſtica beneficia concedi poterunt in conſequentiam promiſſionis de canonicatu, etenim ſi aliquis per eos in Canonicum recipiatur, poterit ex vi generalis promiſſionis etiam ab ipſis conſequenter factæ obtinere præbendam primò vacaturam, alioquin non impeditam, ſicque in his terminis locum non habebit generalium expectatiuarum prohibitio, de qua *in d.c.2.de conceſſ.præb.* cum ſimilibus. Ratio eſt, quia hæc prohibitio procedit ſolùm in expectatiuis, & promiſſionibus factis ab homine, non verò à lege, vt exprimunt verba eiuſdem text. ibi, *qui promittunt*, &c. & ibi *promiſſiones ſuas*, &c. promiſſio autem hic facta recepto in Canonicum non cenſetur in effectu facta ab homine, ſed à lege, quippe quòd per eam nihil aliud, neque alio modo expreſſum ſupponitur, niſi ius illud, quod ad præbendam vacaturam ſic receptus habet ex promiſſione, & neceſſitate eiuſdem legis, iuxta text. *in cap. cùm M. de conſtit. & in cap. ſi poſtquam, hoc tit. lib. 6.* aduertit Valaſc. *conſ. 72. à n. 12.* Vnde ea promiſſio operatur potius vt legis, quam vt hominis, iuxta reg. text. *in l. 2. ff. de legatis* 1. quam obſeruat cum pluribus Duen. *reg.* 285. poſt alios Valaſc. *d. conſ. 72. à n.* 11. & ita ex hac ratione procedunt text. *in præſenti, & in cap. cùm ſuper 8. de conceſſ. præb.* cum ſimilibus; vt in effectu poſt Anch. reſoluit Dec. *hic n.* 4. quicquid oppoſitum, imo quòd prædicta præbenda in his terminis deberi nequeat ex vi prædictæ generalis promiſſionis, ſed ſolius receptionis antecedentis tenuerit minus bene communis ex Abb. & aliis, vt per Dec. *vbi proximè*, loquutà ſanè contra expreſſa verba huius text. ibi, *& ante habuit in promiſſis*, & ibi, *ſecundum promiſſionem tuam*, &c.

3 Non obſtat text. *in cap. dilectus 19. hoc tit.* quia reſpondetur promiſſionem, de qua *ibi*, non fuiſſe factam in conſequentiam receptionis in Canonicum, ſed potiùs principaliter ante ipſam; fuit enim facta in ipſamet compoſitione, quam ibi conſtat interceſſiſſe ante dictam receptionem, & ita facta fuit non à lege (hæc enim eam non facit, niſi intercedente priùs receptione, vt conſtat ex eodemmet *cap. dilectus, verſ. Nos.* ibi, *vt receptus in Canonicum*, &c.) ſed ab homine, vnde nil mirum, ſi vt talis obuiare cenſeatur Concil. Lateran. vt idem text. inquit, quem ita poſt Imol. bene intelligit Dec. *hic n. 4. & 5.*

4 Nec etiam obſtat text. *in cap. tua, & in cap. dilecto, verſ. ſi verò, hoc tit.* dum videntur probare quòd nec etiam ratione prædictæ receptionis poteſt receptus expectare conſequenter præbendam primò vacaturam, quia licèt Dec. qui hoc dubium mouet, *d. n.* 5. illud non ſoluat; licet item alij eorum iurium deciſionem tribuant nullitati receptionis, de qua *ibi*, parum aduertentes hoc admiſſo ſequi Summos Pontifices ibidem ineptè conſideraſſe alterum manere ſub expectatione præbendæ, quippe quòd ſuppoſita prædicta nullitate, ſi ea ibi adeſſet, præbendam illi deberi non poſſe ex vi huiuſmodi receptionis planum erat, ex reg. *l. non dubium, C. de legib. cum vulgarib.* Reſpondere poteris illa iura prohibere non quidem expectationem præbendæ primò vacaturæ in genere, de qua nos loquimur, ſed in indiuiduo, id eſt, certi hominis, vt patet ex eo, quia eadem iura loquuntur, quando duo expectabant eandem præbendam in indiuiduo, ad quam ſimul fuerant electi, & ad hanc electionem reprobandam Summus Pont. *ibid.* arguit à vitando duplici abſurdo, tandémque concludit, nec vtrique eam præbendam fore aſſignandam ex ratione de qua *ibi*, nec etiam alteri tantùm, ne contingat alium manere ſub expectatione præbendæ, videlicet eiuſdem poſt mortem coelecti obtinendam ex vi præcedentis electionis, quod cùm ita ſit, nihil mirum ſi huiuſmodi expectatio etiam ex vi præcedentis in Canonicum receptionis in illis iuribus cenſeatur prohibita à Conc. Lateran. de quo *in d. c. 2.* cum ſimilibus, cùm conſtet ab eo prohibitam eſſe quamcunque expectationem beneficij vacaturi per mortem certi hominis.

Concedas liberaliter, &c.] Notatur hic text. ad hoc iuncta gloſſa, quòd gratificatio tunc demum inducitur, quando quis confert beneficium in illum, ad quem debeat neceſſariò peruenire, vt per Molin. *de primog. lib. 2. c. 4. n.* 13. Cald. Pereira *de renocat. emphyt. q. 17. n.* 24. 5

In gloſſ. *Liberaliter*, ibi, *in neceſſitate non eſt liberalitas*. Notatur ad hoc quòd in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit, vt per Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n. 106. C. de reuocandis donat.* Gam. *Luſit. deciſ. 71. n. 3.* Pichard. *ad rubr. inſtit. de adoption. num.* 43. Valaſc. *conſult. 152. num.* 24. & plures per me citatos *in tract. Axiom. iuris vſufrcq. Axiom. 157. num.* 4. 6

In ead. gloſſ. ibi, *Imo videtur quòd ex neceſſitate*, &c.] Notatur ad hoc quòd collatio beneficij non eſt in ſe vera donatio, ſed potiùs ex neceſſitate iuris, & officij, vt per Cou. *lib. 3. var. c. 16. n. 1. & in cap. quamuis pactum, p. 2. §. 4. n.* 15. Molin. *de primog. lib. 2 c. 3. n.* 13. Cald. Pereira *de poteſt. elig. c. 16. n. 5. col.* 2. inferentes ad varios, & vtiles effectus in materia beneficiorum: donatio tamen ſecundùm quid dici poteſt beneficiorum collatio, videlicet habito reſpectu ad beneficium, cui gratiam facit conferens, dum illum potius, quàm alium liberè eligit, qui illum potius quàm alium eligere tenetur, vt poſt hanc gloſſ. communiter reſoluunt Doctores ſuprà citati, ſic intelligentes verba text. *in cap. conſultationibus, de donat.* ibi, *donationes, vel conceſſiones Eccleſiarum, & in cap. venerabilis, hoc tit.* ibi, *Eccleſia*, &c. iuncto ibi, *donatio*, &c. 7

In ead. gloſſ. ibi, *Et licet neceſſe habeat conferre beneficium*, &c.] Notatur ad hoc quòd licèt beneficium conferre ſit præciſum, & neceſſarium, conferre tamen magis vni, quàm alteri eſt voluntarium, & gratioſum, ac eſt gratia, & liberalitas, vt poſt Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 4. proœm. n.* 46. De liberalitate ex Luca de Penna optimè Menoch. *conſ. 191. n.* 5. aſſerit eſſe donationem, largitatem, & humanitatem quandam, & quòd licèt omnis virtus gratioſa ſit, liberalitas tamen eſt omnium gratioſiſſima. 8

Cap. Auaritiæ. X.

Regulares in Eccleſiis ſuis non poſſunt diuidere, parochias; nec minuere redditus, vel portiones quas conſuetum erat dare Parochis, vel Clericis ſæcularibus, qui inſeruiunt eorum Eccleſiis, niſi adſit conſenſus Epiſcopi illorum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Dec. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 47. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 374. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 5. c.* 12. & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 13. cap.* 1. 1

Quæ eſt idolorum ſeruitus.] Intellige metaphoricè, & non propriè, vt declarant D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 118. *art. 5. ad* 4. Nauar. *in cap. conſideret, de pœnis. diſtinct. 5. num.* 5. Et de auaritia multa apud Maſcard. *de probat. concl.* 150. 2

Vel parochias diuidere præſumpſiſtis, &c.] Hodie in Concil. Trident. *ſeſſ. 21. de reform. cap. 4. verſ. in iis*, vbi 3

ob

Digitized by Google

ob locorum diſtantiam ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina officia audienda parochiani accedere non poſſunt Epiſcopis conceditur auctoritas, etiam inuitis Rectoribus, nouas parochias conſtituendi, etiam tanquam Sedis Apoſt. delegatis, aſſignata Presbyteris præficiendis Eccleſiæ noniter erectæ congrua portione ex fructibus Eccleſiæ Matricis, & ſi neceſſe fuerit compellendi populum eam ſubminiſtrare, quacunque reſeruatione generali, vel ſpecie, vel affectione ſuper dictis Eccleſiis non obſtantibus, de quo vide multa pro eius vera interpretatione in noſtro tract. *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 68. per totam*, vbi *n. 6.* cum Franc. Le oiu *theſauro fori Eccleſiaſt. p. 2. c. 2. n. 68.* refero deciſum prædictum Concilij decretum habere locum, etiamſi Eccleſiæ ſubiectæ eſſent Regularibus, vide *ad cap. ad audientiam, de Eccleſiis ædific.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus, & Capitulum poſſunt præbendæ vacanti honeſtum onus imponere.*

2 *Declaratur text. in præſenti.*

3 *Miſſas certas, & peculiares, qui tenetur dicere ex obligatione, malè agit ſi alias celebret ſine iuſta cauſa.*

4 *Induſtria perſonæ non dicitur electa per onus celebrandi Miſſas.*

5 *Sacerdoti præbenda ſi aſſignari iubeatur, præſentandus debet eſſe Sacerdos in actu prouiſionis.*

6 *Simonia non inducitur ex præſentatione, ſeu collatione beneficij cum onere celebrationis Miſſarum, & præſentationis, quando tale onus fuit appoſitum ante collationem.*

7 *Capellaniam ſacerdotalem poteſt facere fundator.*

8 *Sacerdos, qui quotidie celebrare tenetur, an excuſetur ratione morbi, oſtenditur.*

9 *Sacerdos obligatus quotidie celebrare, non tenetur quotidie celebrare, ſed quanto frequentius poteſt, ſalua honeſtate.*

10 *Sacerdos poteſt recipere pecuniam, vt celebret Diuina.*

11 *Sacerdos pro Miſſis celebrandis poteſt perpetuò operas ſuas locare.*

Cap. Significatum. XI.

1 PRælatus, & Capitulum poſſunt Præbendæ vacanti onus aliàs licitum, & honeſtum imponere, ad quod Præbendarius teneatur, putà vt ille, dum infirmus non fuerit, quotidie celebret Miſſam de ſancta Maria, ſalua honeſtate ſua, & debita deuotione, nec poſſit dimittere Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi, & Capituli, ſiue cauſa voluptatis, ſiue ſe ad aliam Eccleſiam transferendo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Caſal. *in autor.* Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Dec. Panorm. Vin. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 48. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 375. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 5 *c.* 13. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 5. *c.* 9.

2 *Ita quod Miſſam de S. Maria, &c.*] Olim Præceptor communis in Conimbricenſi Academia D. Ludouicus à Caſtro dicebat text. *in præſenti*, bene intelligi ſi dicas præbendam fuiſſe hic de nouo creatam ſacrum facturo ſanctæ Mariæ, vt in multis locis fit, aſſignato ſtipendio pro illa obligatione ſacrificandi, nam apud Doctores dubitari ſolet, cur conuentio, de qua hic, facta inter quoſdam vt data præbenda temporali Sacerdoti quotidie ſacra faceret, valida ſit, quidam opinabantur in hac ſpecie non vendi Sacramentum, ſed operam & laborem impendendum in adminiſtratione, vt per gloſſ. *in præſenti*, cui ſimilis *in cap. vlt.* 24 *q.* 2. *& in cap. ſuam, de ſimon.* vbi Panormit. idem probat. Ioan. Maior. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 1. *col.* 5. Adrian. *quodlibet.* 9. teſtatur hãc eſſe vulgarem opinionem Sot. *de iuſtit. lib.* 9. *q.* 7. *art.* 1. *col.* 1. Alij, ex quorum numero ſunt Caiet. 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. & Sot. *vbi ſupra*, intelligunt dari hic præbendam pro obligatione Sacra faciendi quotidie, aliud enim eſt actio, aliud obligatio ad actionem. Sed tutius alij intelligunt dari præbendam in ſtipendium ſuſtentationis, iuxta Doctrinam D. Pauli 1. *ad Cor. c.* 9. facit *cap. Clerici* 1. *q.* 2. Aduerte 3
Capellanum, qui ex promiſſione, vel fundatione tenetur celebrare certas, & peculiares Miſſas, veluti de Spiritu ſancto, de beatiſſima Virgine, vel de Requiem, malè agere, ſi alias celebret abſque iuſta cauſa; qualis erit ſi in eum diem incidat ſolemnitas alicuius Sancti, etiamſi de eo celebretur officium ſimplex, tunc enim poterit Miſſam illius diei celebrare: colliges hæc ex Nauar. *in man. cap.* 25. *n.* 134. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *c.* 248. *n.* 9. Henriq. *in ſum. lib.* 9. *de Miſſæ*, *c.* 23. *num.* 6. Poſſen. *de officio Curati*, *c.* 2. *n.* 44. *ad finem*, Fraxin. *de oblig. Sacerd ſect.* 4. *concl.* 4. §. 4. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 16. *c.* 32. *q.* 5. Laurent. de Peyrinis *in priuil. Minim. tom.* 1. *conſtit.* 5. *Leonis X n.* 2. Syluen. *in* 3. *p. q.* 7. *art.* 9. *ad* 5. Homobon. *de examine Eccleſiaſtico*, *p.* 1. *tract.* 4. *c.* 14. *q.* 126. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.* 1. *lib.* 3. *c.* 9. *n.* 6. Gauant. *in rubr. Miſſal. tom.* 1. *p.* 3. *tit.* 13. *n.* 20. *&* 21. Dian. *reſol. moral. p.* 2. *tract. de celebrat. Miſſar. reſol.* 31. Villalob. *in ſumm. tom.* 1. *tract.* 8. *diffic.* 91. *n.* 9. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 24. *n.* 32. Sic ex eadem ratione idem Capellanus malè faciet, ſi Miſſas celebret extra Eccleſiam illam, in qua fuit per illos, qui Eleemoſynas reliquerunt, ordinatum, non enim id licet, ita Imol. *in cap. officij* 2. *verſ. & hoc tenuit, de teſtam.* Nau. *conſ.* 8. *n.* 12. *de teſtam.* in nouis Seraph. *deciſ.* 1149. *n.* 2. *&* 3. Rot. *in Toletana conſtitutionum ſynodalium* 9. *Iunij* 1624. coram Reuerendiſſimo D. meo Coccino Decano, peccaret quoque mortaliter ſecundùm Nauar. *in man. c.* 25. *n.* 134. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 24. *quæſt.* 8. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico*, *p.* 1. *tract.* 4. *c.* 13. *q.* 123. Fraxin. *de oblig. Sacerd. ſect.* 4. *concl.* 4. §. 9. *n.* 3. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta*, *præc.* 1. *lib.* 3. *c.* 9. *n.* 7. Diana *reſol. moral. p.* 2. *tract. de celebr. Miſſar. reſol.* 29. Epiſcopus verò ex iuſta cauſa poteſt concedere, vt Miſſa in alia Eccleſia, vel in alio Altari celebretur, ſi nequeat celebrari in loco conſtituto, vt colligitur, ex text. *in cap. non mediocriter, verſ. dum agitur, de conſecr. diſt.* 5. Abb. *conſ.* 99. *n.* 5. *verſ. honeſtius enim, & in fin. verſ. ad teſtium*, Innoc. *in cap. fraternitatis, de ſepult.* Henriq. *in ſum. lib.* 9. *c.* 22. §. 6. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 53. *n.* 1. *&* 2. Rot. *in d. Toletana conſtitutionum.*

Debeas quotidie celebrare.] Quamvis per onus celebrandi Miſſas, & diuina officia non dicatur electa in- 4
duſtria perſonæ, cùm ſufficiat quod per alium hoc poſſit fieri, quaſi vtroque modo ſatisfiat menti, & animæ diſponentis, ſiue teſtatoris, vt tenent Lap. *alleg.* 35. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 73. *n.* 15. *& c.* 133. *n.* 1 tamen in Capellaniis, ſiue Præbendis exiſtentibus in Eccleſiis Cathedralibus, quarum redditus conſiſterent in diſtributionibus quotidianis, contrarium eſt verius, de illis enim prouiſos non poſſe per ſubſtitutum in celebrando, & reſidendo deſeruire, reſoluit idem Stephan. Gratian. *d. c.* 133. *n.* 13. *cum ſeqq.* Vnde Canonicum, qui eſt ad Eccleſiam Cathedralem

thedralem promotus, in qua de more quiſque Canonicus per hebdomadam Sacrum facit, per ſeipſum rem diuinam facere teneri, aſſerit Azor. *inſtit. moral. p.2.lib.6. c.8. q.16.* Hic text. quatenus probat iuſtam eſſe collationem præbendæ ſub eo modo factæ, vt recipiens Miſſam celebrare teneatur cum moderamine, de quo *hic*, difficultatem patitur. quærunt enim DD. quo pacto præbenda, quæ beneficium eſt, & ius ſpirituale ex *cap. dilecto, hoc tit.* ſub modo, aut conditione conferatur: videbantur enim obſtare duo, vnum quòd in ſpiritualibus modus, & conditio, ſicut & pactio ceſſare debent, *cap. in tantum, de ſimon. cap. quam pio 1.q.2.* Alterum verò quòd quemadmodum electio ſub conditione fieri non poteſt, *c.2. de elect. lib.6.* ſic & collatio, præſentatio, & quævis alia beneficiorum promiſſio, quæ inter actus legitimos connumeratur, provt reſolnit gloſſ. recepta *in c.2. verbo incerta*, probat latè Selu. *de benef. p.3. q.20.* Roch. *de iurepatron. verbo honorificum, q.8.* Lambert. *eod. tract. lib. 2. p. 2. q.3. princ. art.9.* Gom. *in reg. de veroſimili notitia, q.1.* Couar. *lib.3. var. c.16. n.2.* Nauar. *in cap. ſi quando, in prælat. n.5.*

His argumentum factum eſt, vt *gloſſ. pen. in præſenti*, intelligit in hoc text. collationem præbendæ non fuiſſe factam ſub eo modo, aut conditione, ſed præbendæ vacanti tanquam onus fuiſſe impoſitum, in quo nihil illicitum committitur, eundem intellectum probant Innocent. *in cap. 2. in fine, ne Prælati vices ſuas.* Abb. *in cap. Iacobus, n.3. de ſimon.* S.Tom. *in 4. diſt. 25. quæſt 3. art.2. ad 5.* Syluest. *verbo ſimonia, quæſt.9.* teſtatur communem ſententiam Dec. *in præſenti, n. 10.* Sed licet hæc communis DD. traditio verum habeat dum ſupponit vacanti beneficio ſpirituale onus adiici poſſe, eo quòd ad Epiſcopos pertineat in ſua diœceſi omnia facere, quæ ad ſubditorum ſalutem, & bonam in ſpiritualibus gubernationem viderint pertinere, niſi ſacris Canonibus ſint contraria, iuxta text. *in cap. regenda, cum ſeqq. ... q.1.* quod tamen non conuenit huic text. conſtat enim hic præbendam fuiſſe ſub eo modo datam, vt Dec. rectè aduertit. Quare neceſſarium eſt memoria repetere veram illam DD. traditionem dicentium in ſpiritualibus conferendis modum, aut conditionem ſimiliter ſpiritualem abſque ſimoniæ vitio poſſe adiici, quia tunc nihil datur temporale, quod ſimilitudinem pretij habere poſſit, conſtat autem in hoc text. ſpirituale beneficium ſub ſpirituali modo eidem conuenienti fuiſſe datum, igitur rectè Pontif. collationem ſic datam approbat, quam rationem decidendi ex aliis expreſſit ead. gloſſ. *in præſenti*, ſequitur Butr. *hic*, Dec. *vbi ſupra, num.6.* contra Zabar. Imol. & Abb. *ibid.* defendit etiam Rip. *in cap. cum M. num.176. de conſt.* Mai. *in 4. diſt. 25. quæſt.6.* Nec prædicta argum. obſtant, ad primum enim ex dictis reſpondetur illud procedere dum modus, aut conditio de ſpiritualibus ad temporalia fit. Ad ſecundum ex reg. *c.2. de elect. lib.6.* nonnulli reſpondent regulam illius text. non procedere quando conditio ineſt ex rei natura, vel à iure, tunc enim licèt in collatione beneficij, vel electione exprimatur, non vitiat, vt in terminis docent gloſſ. *in cap. ſignificaſti, de elect.* gloſſ. *verbo nihil, in cap. cum M. de conſtit.* gloſſ. *verbo renuntiantes, in cap. ad audientiam, lib.2. de reſcr.* *gloſſ.1. in Clem.1. de reſt. ſpol.* quas DD. omnes *ibid.* ſequuntur Iaſon. *in l.3. n.14. ff. de leg.1.* & *ibi* Rip. *n.126.* Dec. *conſ. 318. n.5.* Pariſ. *conſ.135. n.21. lib.4.* Nau. qui dicit communem *in cap. accepta, oppoſ. 7. n.41. de reſt. ſpol.* Dec. & Caguol. *in l. actus legit. 29. ff. de regul. iuris;* quapropter collatio rectè fit ſub conditione ſi beneficium vacat, & eſt idoneus, provt reſoluit Felin. per text. *ibi in cap. vltim. num.19. de præſumpt.* conſtat conditionem, de qua *in præſenti*, ſaltem in genere ineſſe præbendæ, aut cuilibet beneficio, quod propter officium ſpirituale datur, & inſtitutum eſt *cap. vlt. de reſcript. lib.6.* Concil. Trident. *ſeſſ. 21. de reform. cap. 2.* Vnde nil mirum ſi exprimi potuerit abſque vitio illa conditio. Vel longè verius dicendum eſt quòd licèt admittamus *in d. c.2.* collationes, præſentationes, & alias prouiſiones beneficiorum comprehendere, ex mente DD. id intelligendum eſt in conditionibus propriis, quæ ſuſpendunt, & puritatem viſus impediunt; quæ verò tales non ſunt, quamvis quoad verba conditiones videantur, in eo text. non improbantur, nec prohibentur, vt ex eo apertè colligitur, dum ait oportere vt electio certa, & pura ſit: at verò in hoc text. nulla fuit propria conditio, quæ collationem ſuſpenderet, aut redderet incertam, ſed tantùm modus ſpiritualis poſt adeptam poſſeſſionem præbendæ præſtandus, vt eius qualitas, & verba text. indicant; modus autem in ſpiritualibus, niſi aliquid illicitum contineat propter quod improbatur, non offendit, reg. *d. c.1.* & *reg. actus legitimi, de regul. iuris, lib.6.*

Vt prædictus Sacerdos.] Cùm verbum, *Sacerdos*, in 5
principio text. ibi, *cuidam Sacerdoti præbendam vnam in Eccleſia veſtra communi voluntate dediſtis*, reſpiciat actum electionis, ſiue præſentationis, ſit conſequens huiuſmodi præbendam ſacerdotalem remanſiſſe, & poſtea præſentandum debere eſſe actu Sacerdotem tempore prouiſionis, vt reſoluunt Gutier. *conſ.1. n.11.* & *conſ.2.* Nicol. Garc. *de beneficiis, p.7. c.1. à num.58.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.7. c.6. num.10.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol. 339.* Rebuff. Spin. Perez, Card. Tuſch. & plures alij, quos refero *d. alleg.24. num.37.* vbi *num.40.* pro hac parte aliquas cito ſacræ Rotæ deciſiones, & *n. 42.* reprobo illorum ſententiam tenentium in his terminis, ſi verba concepta non ſint negatiue, ſufficere præſentari Clericum etiam primæ tonſuræ, ſi intra annum poſſit Ordinem ſacerdotalem conſequi, ex quorum numero ſunt Flamin. Ceual. Quarant. Gonzal. Steph. Gratian. & alij, quos *ibi* refero *n.41.*

Inſtitutionem eatenus confirmamus, &c.] Notatur ad 6
hoc quòd ſimonia non inducitur ex præſentatione, ſeu collatione beneficij cum onere celebrationis Miſſarum, & præſentatione, quando tale onus fuit appoſitum non in actu collationis, ſed ante collationem, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.23. n.245.* Rota apud Farin. *p.4. ſuæ praxis deciſ.137. n.2.*
Nam fundator poteſt in fundatione facere Capella- 7
niam ſacerdotalem, vt per Lambertin. *de iurepatron. tom.2. lib.2. q.7. princ. art.29. n.2.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.5. n.102.*

Niſi infirmitate corporis, &c.] Notatur ad hoc quòd 8
Sacerdos, qui quotidie celebrare tenetur, excuſatur ratione morbi, de quo, & an teneatur Miſſas per alium celebrari facere, ſi infirmitas longa ſit, vide Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo Miſſas,* Rebuff. *ad l. moribus 113. verſ. duodecimus, ff. de verborum ſignif.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neap. c.47.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.403. in 1. edit. & reſol. 340.* Fraxin. *d. ſect.4. concl.41. 6. 13.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 24. n. 31.* qui reſoluunt Capellanum ægrotantem per aliquos dies non teneri per alium Sacerdotem Miſſas celebrare, & quamvis Petr. Nauar. *de reſtit. lib. 2. c.2. num.210.* & Nald. *in ſumm. verbo Miſſa, n.11.* non obligent illum ad celebrare faciendum per ſpatium vnius, vel duorum menſium, tamen multo probabilius eſt ab hac obligatione excuſari Capellanum infirmum per octo, vel decem dies, vt tenent Molfeſ. *in ſumm. Theolog.*

moralis

moralis p.1.tract.6.c.1.num.79. Iacob. de Graff. *tom.2. conſil.lib.3.de præbend.conſil.2 n.5.* Fraxinel. *de obligat. Sacerd ſect.4.concl.4.§.13.* Homobon.de Bonis *de examine Eccleſiaſtico,p.1.tract.4.c.13.quæſt.122.* & ad ſummum vſque ad 15. dies extendit Diana *reſol.moral.p.2. tract.de celebrat.Miſſar.reſol.27.*

9 *Salua honeſtate*,&c.] Notatur ad hoc,quòd Sacerdos obligatus quotidie celebrare, non tenetur quotidie celebrare,ſed quanto frequentiùs poteſt, ſalua ſua honeſtate, & debita Sacramenti veneratione, vt per Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.1.lib.2.c.39.n.8.* Azor. *inſtit.moral.p.1.lib.10.c.24.p.7.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap.14. n.3.* Beja *reſp. caſuum conſcientiæ part.1. caſu 23.verſ. quare obligatio.* Fraxinel. *d.concluſ.4. §.1.* Henriq.*in ſumm.lib.9.c.24.§.4.* Diana *d.tract.de celebr. Miſſar.reſol.28.*

10 In gloſſ. *Ita quod*, ibi, *Sacerdos poteſt accipere pecuniam,vt celebret diuina, quia ſic operas ſuis videtur potius locare.* Vide Henriq.*in ſumm.lib.6. c.22. §.1.* Poſſeuin.*de officio Curati,c.2.num.20.* Ægid. Coninck *de Sacram.tom.1.q.83.n.196 cum ſeqq* Leſſ.*de inſtit.lib.2. cap.35.dub.8.* Soar.*de Relig. tom.1. lib.4. de ſimon.c.46. n.4.* Bonacin.*de ſimon.quæſt.6. puncto 2. num.2.* plures, quos refert Cened. *ad Decretal. collect.44.n.2.* multo plures citaui ego ipſe *d.alleg.24.num.2.* vide poſita *ad cap. ſuam 29. n.5. de ſimon.* Vnde ſequitur Sacerdotes ſine labe, ac nota ſimoniæ apud legitimum iudicem, & via iuris ſtipendia pro Miſſarum celebratione à ſoluere recuſantibus exigere poſſe, ſtipendia enim exquiruntur non vt pretium ſacrificij,ſed vt merces laboris, & operæ,vel vt eleemoſyna ſuperioris lege,aut conſuetudine Sacerdotum ſuſtentationi debitæ, ita Azor.*inſtit.moral.part.3.lib.12 cap.7.quæſt.2.* quem refert, & ſequitur Fraxinel. *de Sacerdotum obligat.ſect.3. prænot.1.§.2.*

11 In ead.gloſſ.ibi, *Si nullum habet beneficium Eccleſiaſticum, ratione cuius ad hoc teneatur, poteſt locare operas ſuas ad certum tempus, & recipere mercedem pro labore ſuo, nec ſimoniam committit.* Imò Sacerdotes quamvis habeant aliunde quo ali poſſint, poterunt pro obligatione actionis ſpiritualis quicquam titulo ſuſtentationis accipere, quia per accidens eſt quòd Sacerdotes aliunde habeant, nec hoc obeſſe debet Sacerdoti ne recipiat id, quod ſibi ex natura rei debetur, cùm nemo etiam diues, ſuis ſtipendiis militare teneatur, Imo perpetuò poteſt Sacerdos pro Miſſis celebrandis operas ſuas locare, & tunc non cogitur præcipuè operari, ſed poteſt vel per ſubſtitutum ſeruire, vel ſoluendo intereſſe liberari,vt reſoluit Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.494. aliàs vlt. per totam.* Vtrùm autem Sacerdos diues ex bonis temporalibus, ſiue Eccleſiaſticis etiam beneficiis ſimplicibus, poſſit legitimè ſtipendia pro Miſſis dicendis accipere? affirmatiuè reſpondent Gloſſ.& Doctores *in cap.clericos 1.quæſt.2.* Aragon.*de iuſtit.quæſt.100.de ſimon. art.2.* Soar. *tom.3. diſp.86.ſect.3. concl.1. & 2.* Poſſeuin.*d.n.20.* Fraxinel. *d.prænot.1.§.4.*

SVMMARIVM.

1 *Religioſorum ad præſentationem nullus debet in eorum Eccleſiis inſtitui per Epiſcopum, niſi priùs ei congrua portio per Epiſcopum aſſignetur.*

2 *Clericus debet eſſe hoſpitalis.*

3 *Parochialis non debet ita grauari, vt illius Rector non poſſit ex eius redditibus viuere.*

4 *Vicarij in Parochialibus ad religioſos pertinentibus quomodo ponendi, oſtenditur.*

5 *Rectori curato debetur congrua.*

6 *Vicario dari debent alimenta ex fructibus beneficij.*

7 *Fructus incerti in congruam non computantur.*

Cap. De Monachis. XII.

Monachi quando præſentant Vicarios ſuos pro Eccleſiis ſibi ſubiectis, Epiſcopus nullum admittit, niſi coram illo redditus ſufficientes aſſignentur, tum ad congruam ſuſtentationem, tum ad iura Epiſcopalia ſoluenda, tum ad hoſpitalitatem tenendam. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar.Bellam.Ioan.Andr. Imol. Anan. Anchar. Hoſt. Henric.Butr. Panorm. Dec.Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pont.pag.48.* Alagona *in compend.iuris Canon.pag.375.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.1. Decret. lib.3.tit.5.cap.14.* & eſt poſt Concil.Lateran. *p.39.c.1.* 1

Ex hoc text. iuncta ſubſcriptione colligitur illos, ad quos iure aliquo ſpeciali Eccleſiarum pertinet inſtitutio, non poſſe cogere præſentantes religioſos ad congruam ſuſtentationem præſentatis aſſignandam,& ita Gloſſ.*verbo diœceſanis,in Clement. 1. de iurepatron,* quæ dicit in ſpecie dictæ Clement. recurrendum eſſe ad Epiſcopum,vt per Anchar. *in c.1. n.1.in fine,hoc tit. lib.6.* Card. *in d.Clement. q.5. à n.3.* pro quibus facit etiam text.*c.1.*ibi, *diœceſani,quo textus nouum ius inducere videtur,* vnde ſuccedere debet regul. *l. quod verò, ff.de legibus,regul.quæ à iure,de regulis iuris lib.6.* Contraria tamen opinio verior eſt, quam tenent Imola,& alij ſcribentes *in præſenti.* Patet ſi expendas quòd ad illum debet pertinere vtrùm præſentatus ſit dignus,vel indignus,ad quem inſtitutio dicitur ſpectare,ex regul. *lege 2.ff.de iuriſdictione omnium iudicum,& cap.præterea,de officio delegati,* aliàs enim inſtitutio eſſet iniuſta, & Eccleſiæ præiudicialis, contra reſoluta *in cap.graue nimis,infrà hoc tit.*& quæ tradit Sot. *lib.4.de inſtit.q.6. art.3.* Rebuf.*in praxi tit.requiſita ad bonam collationem, à n.23.& tit.pœnæ contra electores, in principio,* & conſtat ex *dicto cap.1.* & ex hoc text.minus idoneum reputari præſentatum,cui legitima portio à præſentantibus non aſſignaret. Ergo talis iure ſpeciali inſtituens repellere poteſt ſic præſentatum à religioſis,& ſimiliter repellere poteſt ob aliud impedimentum. Facit prætereà doctrina gloſſ. receptæ *verbo diœceſanis, in Clement. 1. de foro competent.* quatenus diœceſanos vocat illos, qui iure ſpeciali habent ſaltem in parte diœceſis iuriſdictionem Epiſcopalem, conſtat eſſe talem inſtitutionem, iuxta text. *in cap. 1. de inſtitut. lib.6.& in cap.decernimus,* & *in cap. nullus 16. quæſt.7.* ampliando quamvis præſentatio fiat à quibuſcumque Religioſis etiam exemptis, iuxta reſoluta *in dicto c.1. de præbend. lib.6.* & etiamſi in terminis *d. Clement. 1.* Nec refragatur text. *in præſenti*, iuncta ſubſcriptione, quia loquitur in Epiſcopo conſultationem faciente, vt etiam text.*in d. c. 1.* agit de diœceſanis reſpiciens id, quod attento iure communi fieri poterat, tantùm quòd ad ſolos diœceſanos ſpectat inſtitutio, iuxta *d.cap.decernimus,& d.cap.nullus,* ſentit gloſſ.*in d. Clement. 1. verbo diœceſanis,* non tamen negarunt iura illa id habere locum in aliis, quibus ſimile inſtituendi ius ex ſpeciali gratia & priuilegio competeret. Nec rurſus obſtat quòd *d. cap.1.& d. Clement.* ius nouum inducunt, reſpondetur namque talia & ſimilia iura licèt prædictum ius nouum inducant, procedere quidem in caſibus, in quibus eadem omninò identitas rationis, reperitur, iuxta doctrinam *gloſſ. vltim. in l. ſi quis ſeruo, C.de furtis,* vel ſaltem in quibus eadem datur æquiparatio ex eadem

dem ratione proneniens, tradit optimè Paul. *conſ.* 441. *col. pen. ad finem.*

2 *Hoſpitalitatem tenere*, &c.] Clericus enim debet eſſe hoſpitalis, Rebuff. *in tract. congruæ portionis, n.* 12. vbi *n.* 11. quòd Vicarius, vel curatus omnes Chriſti pauperes recipere tenetur iuxta vires facultatum, vide quæ de hoſpitalitate dixi *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 1. *tit.* 1. *gloſſ.* 9.

3 *Vnde iura Epiſcopalia poſſit perſoluere*, &c.] Notatur ad hoc, quòd parochialis non debet ita grauari, vt illius Rector non poſſit ex eius redditibus viuere, & iura Epiſcopalia perſoluere, vt per Flamin. *de reſign. benef. lib.* 6. *q.* 2. *n.* 22.

4 *Qui Vicarios parochialium*, &c.] Ex hoc text. valde notabilem Doctores colligunt concluſionem, in Eccleſiis ſcilicet, quæ pleno iure pertinent ad Religioſos, ſed habent Epiſcopi inſtitutionem, ponendos eſſe Vicarios perpetuos, ſecus dicentes in iis, quæ pleno iure ad Religioſos ſpectant, in illis enim poſſe ipſos ponere Vicarios ad ſuum nutum remouibiles, argument. text. *in Clem.* 1. *de exceſ. Prælat.* notant *ibi* gl. *verbo ad menſam*, & gloſſ. *verbo haberent, in Clem.* 1. *de reſcript.* & gloſſ. *verbo de menſa in Clement.* 1. *de ſupp. negl. Prælat.* reddentes rationem, quia in huiuſmodi beneficiis pleno iure ad Religioſos ſpectantibus inſtitutioni locus non eſt, ſed principalis titulus eſt penes ipſum monaſterium, ſeu collegium, cui vnita ſunt, & propterea nunquam vacare dicuntur, quare gloſſarum doctrinam ſequuntur alij communiter *ibi*, vt per Imol. *num.* 16. *in d. Clement.* 1. *de exceſſ. Prælat.* Rebuff. *in praxi beneſic. tit. de Vicariis perpetuis, n.* .. *& in cap. extirpandæ, §. quia verò, à n.* 59. *infr. hoc tit. & de congrua portione, num.* 32. & vtrumque caſum bene diſtinguens Hoied. *de incompatib. beneſic. part.* 1. *cap.* 15. *num.* 3. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 5. §. 3. *num.* 21. *&* 24. Nicol. Garc. *de beneſic. part.* 11. *cap.* 2. *à num.* 3. optimè Flores de Mena *variar. lib.* 1. *q.* 10. *à num.* 13. qui varios caſus percurrens eleganter vniuerſam materiam reſoluit, & *n.* 20. concludit communem eſſe ſententiam, à qua nemo diſcrepat, quòd ſcilicet quando Eccleſia pleno iure ſubiecta eſt Religioſis, qui omnimodam habent iuriſdictionem, tam in Eccleſiam ipſam, quam in parochianos, excluſo in totum Epiſcopo, poſſunt ponere Vicarium temporalem ad ipſorum nutum remouibilem, vt etiam expreſſe decidit Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regul. c.* 11. dum ab illa regula, quam ponit *in verſ. nec*, quòd in Eccleſiis curatis monaſteriorum non ponantur Vicarij etiam remouibiles ſine conſenſu Epiſcopi, excepit monaſteria, quæ Epiſcopalem habent iuriſdictionem, & temporalem in parochos, & parochianos: ſimiliter hoc ipſum reſoluit Flores de Mena *d. q.* 10. *n.* 18. quando Eccleſia vnita eſt ad menſam Conuentus, ſeu Collegij, quia ſcilicet percipit fructus in ſolidum, & per ſe, aut ſuos Capellanos, aut Clericos, quibus ſoluerit ſtipendia, inſeruit beneficio: illum verò caſum controuerſum eſſe aduertit quando beneficium pleno iure vnitum eſt monaſterio in temporalibus, & ſpiritualibus circa ea, quæ ad curam pertinent animarum, non tamen quoad iuriſdictionem Epiſcopalem, quæ eſt ſupra curam, ſcilicet in viſitando, excommunicando, & iuridicendo, ſed adhuc *n.* 21. ex Imola *in præſenti, n.* 6. & aliis concludit verius eſſe quòd Vicarium ad nutum remouibilem ponere poſſunt.

5 *Et congruam ſuſtentationem habere.*] Notatur ad hoc, quòd Rectori curato debetur congrua, Rebuff. *de congrua, q.* 4. *in princ.* late Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de Clerico debitore*, §. 16. Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 6. *n.* 7. *ſub hoc tit.* Rota *deciſ.* 16. *n.* 4. *p.* 1. *diuerſ. & in vna Pampilonen. Congruæ* 27. *Octobris* 1594. coram Illuſtr. D. meo Card. Millino, *& in Pacen. Congruæ* 8. *Iunij* 1612. coram Illuſtriſſ. Cardinal. Sacrato apud Farin. *deciſ.* 420. *num.* 5. *part.* 1. *recent.* & *Motulen. Congruæ* 26. *Aprilis* 1613. coram Reuerendiſſimo D. Coccino Decano, apud Farin. *deciſ.* 449. *num* 3. *part.* 2. *recent.* 6 Nam Vicario dari debent alimenta ex fructibus beneficij eius, cuius vices ſupplet, vt per Surd. *de alimentis, tit.* 1. *quæſt.* 60. *num.* 11. *& quæſt.* 100. *num.* 1. reſoluit quòd Monaſteria habentia Eccleſias curatas tenentur Vicarium eligere, qui ſpiritualia miniſtret, & *tit.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 22. tenet quòd Vicario, cui congrua portio debetur ex bonis beneficij, competit officium iudicis pro ea conſequenda, & quamvis ea petere poſſit à parochianis, quibus Sacramenta adminiſtrat, *cap. omnis Chriſtianus, de conſecrat. diſt.* 1. Surd. *tit.* 1. *quæſt.* 60. *num.* 2. hoc tamen Domini de Rota *d. deciſ.* 420. *num.* 8. intellexerunt procedere vbi parochiani nullas (fortè ex aliquo priuilegio Apoſtol.) ſoluunt decimas, vel ita exiguas, vt non ſufficiant pro Rectore, ſecus vbi ſoluunt conſuetas decimas, quæ ſunt ſatis ſuperque ſufficientes pro ſuſtentatione Rectoris, tunc enim cùm illæ ſint ſpecialiter deſtinatæ ad hunc vſum, debet Rector ad illas in primis ſe conuertere, vel ad quemcumque etiam laicum, qui eas in Parochiali ſurgentes ex conceſſione Apoſt. percipit, Rebuff. *de congrua, num.* 47. Couar. *var. lib.* 1. *cap.* 17. *n.* 6. *in fine*, tranſeunt enim cum ſuo onere in quoſcumque, Rot. *d. deciſ.* 420. *num.* 7. quia ſunt ſpecialiter iure diuino, & poſitiuo ſacrorum Canonum deſtinatæ ad vſum Rectoris ſuſtinentis curam animarum, *cap. omnes decimæ* 16. *q.* 7. *cap. fin. de Parochiis*, Rebuff. *de decimis, q.* 7. *n.* 4. Verall. *deciſ.* 356. *n.* 2. *&* 3. *p.* 3.

Illud in hac materia aduertendum duxi, fructus incertos, ſeu pedem altaris in congruam non computari, Rebuff. *de congrua, n.* 83. *&* 86. Mantica *dec.* 22. *n.* 2. Rot. *deciſ.* 5. *n.* 3. *& ſeq. p.* 2. *diuerſ.* & apud Farin. *d. deciſ.* 420. *n.* 2. *& d. deciſ.* 449. *n.* 6. Bellet. *d.* §. 16. *num.* 3. etenim venter non debet pendere ab incerto, cùm non patiatur dilationem, Caſſad. *deciſ. vnic. n.* 1. *de mutuis petit.* Surd. *deciſ.* 323. *n.* 9. An, & quando congrua Rectori augeri debeat, non erit abs re in præſentiarum inueſtigare ſub diſtinctione ſequenti, aut congrua eſt tenuis, Rector tamen poteſt viuere, & ſuſtentare onera Eccleſiæ, & tunc debet eſſe illa contentus, & imputare ſi tenue beneficium acceptauit, gloſſ. *verbo neceſſitatem in c.* 1. 12. *q.* 2. Rebuff. *de congrua, n.* 92. Mantic. *d. deciſ.* 22. *num.* 3. aut verò congrua eſt ita tenuis, vt Rector non poſſit viuere, & ſuſtinere onera Eccleſiæ, & tunc ſaltem per viam reſtitutionis in integrum ſuccurritur Rectori aduerſùs aſſignationem congruæ, & iſto caſu Rector acceptando non dicitur ſibi præiudicaſſe, cùm non agatur de præiudicio ſuæ perſonæ tantùm, ſed Ordinis Clericalis, Rot. *d. deciſ.* 449. *n.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Dignitates, vel perſonatus plures in vna, vel in diuerſis Eccleſiis quis habere non poteſt.*

2 *Dignitas, & Canonicatus in eadem Eccleſia licèt de iure incompatibiles non ſint, tamen hodie ſimul obtineri non poſſunt, niſi ex priuilegio, vel conſuetudine.*

3 *Canonicus obtinens dignitatem perdit Canonicatum.*

4 *Dignitatem & Canonicatum obtinens ex diſpenſatione, duplices lucratur diſtributiones, duaſque voces in Capitulo habet.*

CAP.

Cap. Ad hæc. XIII.

1 Clericus vnus in vna vel diuerſis Eccleſiis plures dignitates, vel perſonatus obtinere non poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Bellam.Ioan.Andr.Anan. Imol.Hoſt. Anchar. Henric. Butr.Panorm.Dec. Viuian.*in ration.lib.3.iuris Pontif. pag.49.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.375.*remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Aug.*collect.1.Decret.lib.3.ſub tit.de teſt.c.7.*& eſt poſt Concil.Lateran. *p.29.c.6.*

2 *Plures dignitates, vel perſonatus,* &c.]Ergo iure dignitas, & Canonicatus in eadem Eccleſia incompatibiles non ſunt, vt per Patiſ. *de reſignat. lib. 3. q.1. n.*128. Nauar.*conſ* 21. *de præbend.* vbi docet quòd dignitas, & Canonicatus iure communi in eadem Eccleſia ab vno poſſunt obtineri, *& conſ.24.eod.tit.n.4. & 6.* vbi ait, quod de iure communi duo beneficia difformia eiuſdem Eccleſiæ ſibi alioquin non repugnantia propter onera vtrique eodem tempore incumbentia, nunquam ſunt incompatibilia, etiam quoad retentionem, quia non facit ea incompatibilia neceſſitas reſidendi, nam cùm conſiſtant in eadem Eccleſia, poteſt quis in vtroque reſidere regulariter, Leſſ.*de inſtit.lib.2.c.34.n.*144. Perez de Lara *de anniuerſ. & capell.lib.2.c.7.à n.*17. veriorem, & communiorem dicit Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel.gloſſ.*10.*à n.*4.Verùm cùm hodie attenta noua Concil. Trid. diſpoſitione *ſeſſ.24. de reform. c.*17.omnes dignitates, & canonicatus requirant præciſam reſidentiam, teneri non poteſt canonicatus ſimul cum dignitate, niſi ex priuilegio, vel conſuetudine, cui non fuit derogatum per Concil. Trid.*dicto loco,* provt deciſum referunt Nicol.Garc.*de benef. p.*11. *c.5. n.*245. *&* 246.& poſt Armend. Ego
3 ipſe *de offic.& poteſt. Epiſcop.p.3. alleg.*62.*n.*18. Et ita cùm ex ſententia S. Cõgreg.dignitas cum canonicatu abſque diſpenſatione, vel conſuetudine obtineri non poſſit, ſi Canonicus obtineat dignitatem, perderet Canonicatum, vt eadem S.Congreg.cenſuit, teſte
4 Nicol.Garc.*d.c.5.n.*244.& Seraphin.*dec.*1298.Quando verò quis ex diſpenſatione, vel conſuetudine obtineret dignitatem, & Canonicatum, duplices lucratur diſtributiones, duáſque voces in Capitulo habet, vt dixi *ſup.ad cap.diuerſis 5.de Clericis coniug.*

SVMMARIVM.

1 *Dignitates plures habens; alteram dimittere compellitur.*
2 *Regulares Canonici Cathedralium Eccleſiarum eiuſdem ſunt ordinis & rationis cum reliquis Canonicis Regularibus.*
3 *Epiſcopus in Monachos Regulares ſuæ Cathedralis Eccleſiæ eſt loco Abbatis, & in eos habet omnimodam iuriſdictionem, præterquam in concernentibus Regularia inſtituta.*
4 *Dignitatem ſecundam obtinens iuxta primum tempus ante Conc. Lateran. ſub Alex. III. non ipſo facto primam amittebat, ſed optionem habebat, vt vnam ex illis eligeret, quam ipſe mallet.*

Cap. Præterea. XIV.

1 Habens plures dignitates, vna retenta alias dimittere compellitur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar.Bellam.Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar.Henric. Panorm.Butr.Dec. Viu.

in ration. lib 3. iuris Pontif. pag. 49. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 377. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.2.*refertur ab Ant.Aug. *collect.*1. *Decret. lib.5. tit de exceſſibus Prælat. c.*4. & eſt poſt Conc.Lateran. *part.24.c.5.*

*Et in vtraque Eccleſia regulariter profeſſus.*Notatur ad hoc, quòd Regulares Canonici Cathedralium Eccleſiarum eiuſdem ſunt Ordinis, & rationis cum reliquis Canonicis Regularibus,vt per Fr.Emman.*tom.3. quæſt.Regul.q.49. art.3.verſ. idipſum probatur.* Epiſco- 2
pus in Monachos Regulares ſuæ Cathedralis Eccleſiæ eſt loco Abbatis, & in eos habet omnimodam iuriſdictionem, præterquam in concernentibus Regularia inſtituta, Rota *in montis Regalis iuriſdictionis* 8. *Martij* 1604.coram R.D. meo Coccino Decano, impreſſa inter recent.*deciſ.69.p.1.*& de celebratione officij facienda per Monachos in Eccleſia Cathedrali,& de illius forma agitur *deciſ. 79. eadem p.1.recent.*& de his omnibus egimus breuiter *de offic. & poteſt.Epiſc. p.3.alleg....*ſecundùm Lud.impreſſ. 3

Quatenus eundem altero quem maluerit, &c.] Loquitur ſecundùm primum tempus ante Concil. Lateran.ſub Alex.III.quo attento is, qui ad ſecundam dignitatem promouebatur, non ipſo facto primam amittebat, ſed optionem habebat, vt vnam ex illis eligeret, quam ipſe maller, ita Azor.*inſtit.moral.p.1. lib.6.c.13.q.1.*Nicol.Garc.*de benef.p.11.c.5.n.2.* 4

Cap. Cùm non ignores. XV.

Beneficiatus electus ad aliam Eccleſiam, ſi contendit habere vtramque, prima debet eſſecontentus, quia non eſt conueniens, vt vnus habeat locum in duabus Eccleſiis, & non eſt admittendus electus cum ſcandalo eligentium, id eſt, quando nolunt in alia Eccleſia reſidere Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect Zabarell.Bellam. Ioan. Andr.Imol. Anan. Hoſtienſ. Anchar.Henric. Butr. Panorm. Viuian. *in ration.lib.3. iuris Pontif. pag.*50. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 376. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.*refertur ab Ant. Aug. *collect.3. Decret. lib.3. tit.5.c.1.* 1

Vnius debeat eſſe Sacerdotis.] Notatur ad hoc quòd ſi duo, vel tres Clerici fuerint conſtituti perpetuò ad curam, nullus dicitur habere Curatum, vt per Pute. *p.1.deciſ.290.in antiq.*aliàs *deciſ.*282. *in correctis.* Caſſad. *deciſ.11.de præbend.* Staphil. *de literis gratiæ, fol. 47. pag.1. verſ. requiritur & tertium.* Cald. Pereira *de empt. c. 26. n.* 21. Quia ad hoc vt beneficium dicatur Curatum, requiritur,vt vnus Rector ſolus ſuo nomine, non autem cum aliis, vel pluribus regat; nam ſicut vnum corpus duo capita habere non poteſt, niſi monſtrum ſit, ita nec Eccleſia duos, aut plures curatos, Maſcard. *de probat. concl. 468.n.5. cum ſeq.* quem refero ego ipſe *de offic.& poteſt. Epiſcop. p.3.alleg.57. num.*159. 2

SVMMARIVM.

1 *Ordinato ad Sacros per Epiſcopum, ſine titulo nemine præſentante, ordinator, vel ſucceſſor compellitur in neceſſariis prouidere,donec titulum habuerit.*
2 *Sacerdos regulariter ſumit alimenta de bonis Eccleſiæ cui ſeruit, ſi habeat.*
3 *Bona Eccleſiæ dicuntur eſſe de patrimonio Chriſti.*
4 *Argumentum ab etymologia valet.*
5 *Cleros quid ſignificet.*

E 2 6 Epiſco

6 *Epiſcopus ordinans ad ſacros Ordines aliquem ſine titulo, compellitur ei in neceſſariis prouidere, ſi ordinauit ſcienter, ſecus ſi non fuit in culpa.*

7 *Concil. Trident.* ſeſſ. 21. de reform. c. 2. *an innouet pœnas huius cap. an verò*, cap. neminem, & cap. ſanctorum 70. diſp. *oſtenditur.*

8 *Obligatio alendi eſt punitio delicti Epiſcopi promouentis ad Ordines carentem patrimonio.*

Cap. Cùm ſecundùm. XVI.

Innoc. III.

1 QVando quis ordinatur Subdiaconus ſine titulo, & nemine præſentante, Epiſcopus ordinans, vel eius ſucceſſor debet ſubminiſtrare ei neceſſaria vitæ, donec eidem prouideat de beneficio competenti, & ſi Epiſcopus non facit, cogi debet cenſuris Eccleſiaſticis, quia Clerici debent viuere de patrimonio Ieſu Chriſti, cuius obſequio deputantur. Vnde dicuntur Clerici à κλῆρος, quod eſt ſors, vel hæreditas. Et licèt Papa Innocentius voluerit ordinationes illorum ſine titulo eſſe irritas, id eſt, quoad executionem, tamen iſte Papa vult quòd poſt examen, ſi idonei reperiuntur, prouideantur de beneficiis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 50. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 376. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 5. *cap.* 1.

2 *Qui altari ſeruit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Sacerdos regulariter alimenta ſumit de bonis Eccleſiæ, cui ſeruit, ſi bona habeat, vt per Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de bonis cleric.* §. 6. *n.* 5. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 60. *n.* 1. *cum ſeqq.* Operarius enim dignus eſt mercede ſua, *cap. quicunque* 12. *q.* 2. Et vnuſquiſque ſecundùm laborem ſuum mercedem accipiet, Apoſt. *ad Corinth.* 1. *cap.* 3. cum multis aliis citatis per Surd. *d. tit.* 1. *quæſt.* 59. *num.* 2. Rebuff. *in l. Barbarius, num.* 8. *ff. de officio prætor.* Mexia *in tract. taſſæ panis concluſ.* 2. *n.* 87. Perez *l.* 1. *tit.* 2. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 36. *& l.* ... *tit.* 5. *lib.* 7. *pag.* 427. Valaſc. *conſ.* 125. *n.* 2. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 1. *c.* 13. *n.* 48. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *n.* 17. Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.* 439. *n.* 2. *&* 3. vbi *numeris ſeqq.* agit quæ congrua dicantur Clericorum alimenta, vt ex fructibus bonorum Eccleſiæ ea conſequi valeant.

3 *De patrimonio Ieſu.*] Notatur ad hoc, quòd bona Eccleſiæ dicuntur eſſe de patrimonio Chriſti, vt per Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 1. *quæſt.* 4. Nauar. *de redditibus Eccleſ. quæſt.* 1. *n.* 19. *& in apologia eiuſdem quæſt.* 1. *mon.* 24. *n.* 8. Ioan. Valer. *de different. vtriuſque fori, verbo munera, differ.* 1. *n.* 5. quia propter Chriſtum, & eius obſequium, & gloriam donata ſunt, ita Giſbert. Scheuich. *de Eccleſ. vita, lib.* 3. *c.* 20. *prope fin. pag.* 566.

4 *Cùm enim à* κλῆρος, &c.] Ergo ab etymologia argui poteſt, vt per Garc. Falcon. *reg.* 46. Sayr. *de Sacrament. in genere, lib.* 1. *c.* 2. *in princ.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 9. §. 1. *n.* 3. Monet. *de diſtribut. quotid. p.* 1. *q.* 1. *n.* 7. vbi *n.* 8. intelligit modò argumentum negatiuè concipiatur, dixi latè *in tract. de locis communib. arg. iuris, loco* 44.

5 *Quod eſt ſors, vel hæreditas.*] Multa circa huius nominis κλῆρος, etymologiam adducunt Pratc. *in lexico iuris, verbo Clericus*, Didac. Ximenes *in ſuo lexico Eccleſiaſt. verbo* κλῆρος, Alciat. *lib.* 5. *parergon. cap.* 12. Tiraquell. *de iure primog. quæſt.* 17. *opin.* 1. *n.* 8. Ozaſc. *Pedem. deciſ.* 50. *n.* 11. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris, lib.* 16. *cap.* 1. *num.* 4. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Clericus, num.* 1.

Tandiu ei vita neceſſaria, &c.] Pœna hæc quòd Epiſcopus ordinans ad ſacros Ordines aliquem ſine titulo, compellatur ei in neceſſariis prouidere, donec titulum habeat, habet locum in ordinante ſcienter, vel debente ſcire eum non habere titulum, & ſic habet etiam locum quando ordinandus dixit ſe habere patrimonium ſufficiens, quia Ordinarius debebat diligenter inueſtigare an haberet patrimonium, & Clericus non poteſt huic priuilegio renuntiare, Nauar. *conſ.* 1. *q.* 16. *de conſtitut. & conſ.* 14. *& vlt. de tempor. ordin.* Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 60. *à n.* 12. *& tit.* 7. *q.* 37. *à n.* 40. Nicol. Garc. *de benef. p.* 2. *c.* 5. *n.* 32. Non tamen habebit locum quando non fuit in culpa Epiſcopus, qui adhibuit debitam diligentiam, & per fraudem, & falſas probationes fuit deceptus, idem Nicol. Garc. *vbi ſupra n.* 33. Quarant. *in ſumma Bullary, verbo Ordo, poſt* 2. *concl.* 2. *verſ. tertius caſus*, Vgolin. *de officio, & poteſt. Epiſcop. c.* 26. §. 8. *n.* 5. *&* §. 15. *verſ. tertiò non tenetur.* 6

Olim in Concil. Chalcedonenſi *can.* 6. relato *in c. neminem* 70. *diſtinct.* & in alio Vrbani II. habito Placentiæ, pariter relato *in cap. Sanctorum, eadem diſt.* decernuntur irritæ, & inanes (ſcilicet quoad executionem) ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promouentur. Poſtea Innoc. III. *in hoc text.* benigniùs agere cupiens, tandiu per ordinatores, & ſucceſſores eorum prouideri ordinatis conſtituit, donec ipſi Eccleſiaſtica ſint aſſequuti beneficia. Denique ſucceſſit Conciliaris in hac re diſpoſitio Tridentinæ Synodi *ſeſſ.* 21. *de reformat. c.* 2. certam non exprimentis pœnam, ſed antiquorum Canonum ſimpliciter innouantis, ex cuius verbis non ineptè dubitatur à Doctoribus, an d. Trident. Concil. innouet pœnas *d. cap. neminem, & cap. Sanctorum*, an verò huius textus, an demum omnium prædictorum Canonum? Prima opinio tenet omnium relatorum Canonum pœnas innouare, cuius ſectatores ſunt Nauar. *conſ.* 14. *n.* 4. *& conſil.* 46. *n.* 1. *&* 3. *de tempor. ordin.* & Soar. *de cenſuris, diſcept.* 31. *ſect.* 1. *poſt n.* 55. & ſub diſtinctione Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 8. *c.* 1. *n.* 5. Secunda tenet Concil. *d. loco*, innouare pœnam ſuſpenſionis, de qua *in d. cap. neminem, & in d. cap. Sanctorum*, cùmque tuentur Maiol. *de irregul. c.* 15. *in princ.* Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 2. *c.* 15. *n.* 1. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo dimiſſoriæ*, §. 4. *& p.* 2. *eodem verbo*, §. 6. *& verbo irregularitas*, §. 2. Spino *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 18. *n.* 75. Sanchez *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 32. *in fine*, Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 6 *q.* 38. Tertia denique ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, tenet ſolùm eſſe innouatam pœnam huius cap. & ſi ordinatum ſine titulo non eſſe ſuſpenſum, neque aliquam pœnam incurrere, ſed Epiſcopum cogendum eſſe illi prouidere, quam quidem meritò defendunt Henriq. *in ſumma, lib.* 13. *c.* 37. §. 2. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 35. *n.* 11. *verſ. nec opinio Metinæ*, Cened. *ad Decret. collect.* 33. *n.* 2. *&* 6. *ad finem*, Auila *de cenſuris, p.* 1. *diſp.* 3. *dub.* 4. *concl.* ... & ita deciſum fuiſſe à Sacra Congreg. teſtantur Flamin. *de reſign. lib.* 2. *q.* 6. *n.* 18. Fornar. *de Ordine, c.* 8. *n.* 8. Nicol. Garc. *de benef. p.* 2. *c.* 2. *n.* 27. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 5. §. 10. *n.* 22. Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib.* 2. *tit.* 8. *l.* 1. *de patrimonio cleric. n.* 19. Sanctar. *var. reſol. q.* 49. *n.* 15. Illuſtr. D. Roder. à Cunha *in comment. ad c.* 2. *n.* 7. *diſt.* 70. me citato *in hoc loco*. D. Mari. Cutel. *de donat. inter patrem, & filium, tract.* 1. *diſc.* 2. *partic.* 12. *n.* 46. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 20. *n.* 27. 7

Quæſtio

Quæſtio eſt dubia an ordinatus cum patrimonio ficto incurrat ſuſpenſionem, & poſtea celebrando irregularitatem, in qua vna ſententia affirmat, quam tenent Spin. *in ſpecul. teſtam. gl.* 18. *n.* 75. Nauar. *in man. c.* 27 *n.* 158. Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 32. *n.* 8. Bonac. *de Sacram. diſp.* 8. *q. vnic. punct.* 5. *n.* 24. Paul. Comit. *reſp. moral. lib.* 6. *q.* 38. Filinc. *p.* 1. *tract.* 17. *c.* 5. *n.* 89. Ioan. de la Cruz *in direct. conſcient. p.* 2. *tract. de ſacram. Ordin. dub.* 6. *concl.* 2. Scort. *in Pont. conſtit. epit.* 147. *theor.* 139. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *c.* 25. *ſect.* 3. *n.* 72. qui cum Soar. *in* 3. *p. tom.* 5. *diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 25. putat talem clericum incurrere duas ſuſpenſiones, altera vt ſine ſufficienti titulo, altera vt ſine proprij Epiſcopi facultate ordinatum. Altera ſententia contraria videtur probabilior, & ideo in praxi tutiſſima, eamque tuentur Henriq. *lib.* 13. *c.* 31. §. 2. *& in gloſſ. lit. G.* Flamin. *de reſignat. lib.* 2. *q.* 6. *num.* 18. Tolet. *lib.* 1. *c.* 48. *n.* 5. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſ.* 5. §. 10. *n.* 25. Piaſec. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *c.* 1. *art.* 7. *n.* 5. Nicol. Garc. *de benef. p.* 2. *c.* 5. *n.* 20. *& ſeq.* Sayr. *de cenſ. lib.* 4. *c.* 14. *n.* 16. Auil. *eod. tract. p.* 3. *diſp.* 5. Homobon. de Bonis *de exam. Eccleſiaſtico, part.* 2. *tract.* 11. *c.* 10. *q.* 22. Ægid. de Coninch. *de Sacram. diſp.* 16. *dub.* 5. *n.* 37. Squillant. *de oblig. cleric. p.* 2. *dub.* 4.

8 In gloſſ. *Succeſſores*, ibi, *vel dic quod non tam ſucceſſor*, &c.] Notatur ad hoc quòd obligatio alendi eſt punitio delicti Epiſcopi promouentis ad Ordines carentem patrimonio, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 32. *n.* 8. Ex quòd text. *in præſenti*, non tam Epiſcopum promouentem aliquem abſque patrimonio, ſed etiam eo mortuo eius ſucceſſorem deuinciat, dixi *de officio & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 20. *n.* 23.

9 In gloſſ. *Donec*, ibi, *quòd ſi Epiſcopus ordinauit*, &c. Notatur ad hoc quòd Præſul denuo compellitur prouidere de beneficio, atque interim de alimentis, cui beneficium contulerat, atque ad illius titulum ordinauerat, ſi tale beneficium fuerit poſtmodum illi euictum, maximè ſi prima vice fraudulenter illud contulerat, quod dare nequibat, vt adnotaui ego ipſe *alleg.* 10. *num.* 14. vbi quoad bona donata id non procedere probabilius duxi.

Cap. Inter cætera. XVII.

1 IGnoranti ſcienter conferens præbendam, quam conferre non poterat, tenetur primam vacaturam eidem conferre, ne videatur fraudulenter primam contuliſſe: quam ſi illi non confert, ſed alteri, irritum eſt quicquid fecerit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Panorm. Henriq. Butr. Anchar. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 51. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 377. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 5. *c.* 3.

2 *Aſſignari debebat.*] Ergo per renuntiationem quis eſt priuatus tam ciuili, quàm naturali poſſeſſione beneficij ſui, vt *hic* notat *gloſſ.* 1. *verſ. ſed certè verum eſt.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de ſimonia in reſignat. n.* 43. Flamin. *de reſign. benefic. lib.* 1. *q.* 5. *à n.* 15. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 11. *c.* 3. *n.* 1. Rota Apud Farin. *deciſ.* 156. *in* 1. *collect. nouiſſ.* aliàs *p.* 4. *diuerſ. & deciſ.* 92. *n.* 2 *p.* 1. *recent.* & *in Lauretana Parochialis* 14. *Martij* 1625. coram Reuerendiſſ. Seleucien. Sarnen. *in reg. de publican. q.* 18. *n.* 2. Putc. *deciſ.* 175. *n.* 2. *lib.* 3. Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 26. *n.* 12. Etiamſi ex cauſa permutationis facta ſit renuntiatio, Maſcard. *de probat. concl.* 1401. Petr. Greg. *de benefic. c.* 31. *n.* 2. Flamin. *d. q.* 5. *n.* 20. Nicol. Garc *d. c.* 3. *n.* 2. Intellige in reſignatione pura & ſimplici, non autem in reſignatione ad fauorem, quæ cenſetur conditionalis, & propterea ius & poſſeſſio remanent penes ipſum reſignantem, donec conditiones purificentur. Iaſ. *conſ.* 86. *num.* 15. *&* 16. *lib.* 3. Pariſ. *conſ.* 5. *n.* 7. *& ſeq. lib.* 4. Anchil. *deciſ.* 10. *n.* 1. *&* 4. *de reſtitut. ſpoliat.* Putc. *deciſ.* 158. *n.* 3. *lib.* 3. Mohed. *deciſ.* 83. Verall. *deciſ.* 82. *n.* 1. *p.* 3. Rot. *deciſ.* 4. *n.* 1. *de rer. permutat. in antiq. & deciſ.* 1. *n.* 12. *de renunt. in nouis*, Flamin. *de reſignat. lib.* 1. *q.* 3. *n.* 8. *& ſeq.* fuit dictum *in Ianuen. Parochialis* 22. *Iunij* 1622. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & *in Illerden. Canonicatus* 2. *Decembris* 1624. coram bonæ mem. Buratto.

In gloſſ. *aſſignauit*, ibi, *quòd donator non tenetur de* 3
euictione. Declara vt per me *de officio, & poteſtate Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 20. *n.* 14.

SVMMARIVM.

1 *Electio illius caſſatur, qui poſſidet plures dignitates, atque Præbendas, & idem ſi detinetur aliquo vitio hic ſcripto.*

2 *Intruſus in beneficium quis dicatur.*

3 *Multa per patientiam tolerantur.*

Cap. Cùm iam dudum. XVIII.

DIgnitates plures habens ſine diſpenſatione ad 1
beneficium eligi non poteſt. Item ſi electus ante confirmationem præſumat miniſtrare, caſſatur eius electio, & ſi poſt caſſatam electionem adhuc miniſtrat fit ineligibilis. Item multa per patientiam tolerantur, quæ ſi deducantur in iudicium; non debent tolerari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Anan. Imol. Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 51. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 377. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 5. *c.* 5.

Intruſionis ſuæ.] Intruſus in beneficium ille dicitur, 2
qui ſine auctoritate eius, cuius eſt beneficium, in illud ſe intromittit, & intrudit, vel abſque iure, vel ſine Canonico titulo, vel per vim, ita Azor. *inſtitut. moral. p.* 2. *lib.* 7. *cap. vlt. q.* 10. Vnde qui literis non confectis poſſeſſionem cœpit, dicitur intruſus, Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 10. *q.* 1. *n.* 21. vel qui propria auctoritate ſine titulo, idem Flamin. *lib.* 7. *q.* 1. *n.* 114. Item & reſignans poſt reſignationem reputatur intruſus, idem Flamin. *lib.* 1. *q.* 6. *n.* 5.

Cùm multa per patientiam tolerentur, &c.] Vide 3
Nauar. *de redditibus Eccleſiaſt. q.* 1. *monitu* 54. *n.* 2. Anton. à Gama *de Sacrament. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis, q.* 1. *n.* 16. Azeued. *ad Curiam Piſanam, lib.* 1. *c.* 23. *n.* 25. Vnde Sanch. *de Matrim. lib.* 2. *diſp.* 38. *n.* 12. per hunc text. dicit quòd Principis diſſimulatio impunitate, ac facto non inducit diſpenſationem, reſpondens ad textus *in capite quia circa, de conſanguinitate, & affinitate*, procedere ex eo, quòd coniuges bona fide exiſtimabant ſe legitimè coniugatos eſſe, & ex veritatis detectione timebatur graue ſcandalum, quapropter Pontifex tacendum, & diſſimulandum eſſe dicit, eoſque in matrimonio illo putatiuo, & inuincibili ignorantia excuſato permittendos eſſe, & citat Couarr. *de ſponſalibus, p.* 2. *c.* 6. §. 10. *n.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Recepto in Canonicum, quàm citò facultas ſe obtulerit, debetur præbenda, & interim habebit quotidianas diſtributiones.*
2 *Collator de prouentibus tenetur nominato prouidere.*
3 *Legatus non poteſt diſpenſare contra Concilium.*
4 *Papa per clauſulas derogatorias generales ſuper Concilium diſpenſare non cenſetur.*

Cap. Dilectus filius. XIX.

Innoc. III.

1 Recepto in Canonicum cum ſtallo in choro debet præbenda aſſignari, cùm primum ſe facultas obtulerit, & interim debet participare de diſtributionibus quotidianis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Butr. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 52.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 371.* remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 2.* & refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 5. c. 6.*

Facientes eidem portiones quotidianas, &c.] Notatur ad hoc quòd collator de prouentibus tenetur nominato prouidere, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q. 19. num. 5.*

2 *Mandamus quatenus,* &c.] Collige ex text. Papam poſſe beneficia conferre antequam vacent, & ad illa concedere expectatiuas, concordant text. *in cap. propoſuit 4. de conceſſ. præbend. & in c. p. 2. de præbend. lib. 6.* reſoluunt Dec. *in cap. ex parte in 1. n. 1. de officio delegat.* Cardinal. *in Clement. vlt. n. 2. de reſcript.* Gom. *in reg. de impetrantibus beneficia, q. 1. & 4. & in reg. de criminali q. 31. verſ. ſed antequam, & in tract. de expectatiuis, à princip.* maximè *à n. 12.* Rot. *deciſ. 6. de conceſſ. præbend. in antiq.* Nauarr. *in cap. ſi quando, pag. 3. de reſcript.* Rebuff. *in praxi tit. de reprobata beneficij viuentis impetr.* Mandoſ. *in reg. 11. q. 10. n. 9. & in reg. de infirmis, q. 17. n. 11.* Quæ quidem concluſio procedit interueniente iuſta cauſa, tunc enim Papa licitè poterit beneficium vacaturum conferre. Patet ſi expendas Papam poſſe facere ea omnia, quæ ad bonum commune ordinantur, licèt aliàs occaſio delinquendi ex hominum malitia vſurpetur. Vnde meritò Papa prædictum beneficium conferre poterit, dummodo id fiat data iuſta cauſa, quæ prædictum bonum commune ſuadeat, conſtat namque in hac ſpecie non ius diuinum, ſed tantùm humanum, quod poteſt Papa, offendere, illa autem occaſio captandæ mortis beneficiati ex malitia à prouiſo vſurpata non Pontifici bonum commune prætendenti, ſed malitiæ improbi hominis imputatur, ex reg. text. *in l. 2. ff. de auct. tutorum.*

Amplia procedere non tantum quando promiſſio, ſeu expectatiua fit in genere, verùm etiam quando fit in ſpecie certi hominis viuentis, patet ſi expendas conferre beneficium certi hominis non eſſe legi naturali nec diuinæ poſitiuæ contrarium, non enim ſequitur neceſſariò, datum eſt, ſeu promiſſum alicui beneficium certi hominis; ergo mortem eius deſiderabit, ſed tantùm eſſe prohibitum in ſacris Pontificum conſtitutionibus quaſi periculoſum, ex *c. 2. de conceſſ. præbendæ,* in quibus Papa præcedente iuſta cauſa diſpenſare poteſt, vt *ſuprà* dictum eſt. Iuuat quòd verba poſita *in d. c. 2.* ibi, *nec deſiderare,* &c. non important præſumptionem diffinitiuam, quaſi lex definiat ſic eſſe, ſed ſuppoſitiuam, iuxta eam doctrinam, quam inter vtramque præſumptionem conſtituit D. Thom. *2. 2. q. 60. art. 4. ad 3.* Sic ceſſat fundamentum Iaſ. & Alciat. *in l. 1. C. de pactis,* qui contendunt expectatiuas, per quas beneficia viuentium abſque eorum conſenſu conceduntur, tanquam iuri naturali, diuino, dilectioni proximi, & præcepto Decalogi de non occidendo, contrarias omnino illicitas eſſe. Sic ſanè verba *d. c. 2.* ibi, *turpe,* &c. intelliguntur vbi promiſſio, de qua *ibi* fit abſque iuſta cauſa.

3 In gloſſ. *Cum ſe facultas,* ibi, *Legatus non poteſt diſpenſare contra Concilium.* Vide Doctores citatos *ad cap. cum dilectum 32. num. 12. ſuprà de elect. pag. 119.*

4 In ead. gloſſ. ibi, *Sed ſolus Papa.* Super Concilium Papa diſpenſare cenſetur, ſi de eo faciat expreſſam mentionem, non verò per clauſulas derogatorias generales, ita Cotta *in memorabili, verbo, clauſula non obſtante,* Rebuff. *in authent. habita, verbo examinatione, C. ne filius pro patre, & in praxi benefic. tit. de diſpenſat. ſuper defectu natalium, n. 24.* Henriq. *in ſumma, lib. 13. c. 57. §. 1.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 2. verbo abſolutio, verſ. dico quintò,* Verall. *deciſ. 176. p. 1.* Vital. de Cambanis *in tract. clauſul. pag. 11. colum. 1. n. 2.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 4. collect. 1367. prope finem.* Gutier. *practic. lib. 3. q. 17. num. 131.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q. 1. art. 10. & tom. 3. quæſt. 36. art. 2. & q. 39. art. 4.* Flores de Mena *variar. lib. 1. quæſt. 10. num. 50.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 397. à num. 35.* Azor. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 5. c. 14. quæſt. 6.* Nicolaus Garcias *de benefic. part. 4. cap. 5. num. 30.* Bonacina *de cenſuris, diſp. 1. quæſt. 3. puncto 2. num. 4. in fine,* Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubric. 11. cap. vlt. num. 27. & rubr. 12. cap. 13. num. 154. verſ. in cauſa,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 5. num. 2.* Hieronym. Fernandez de Otterro *ad cap. 1. de iudiciis, num. 10. cum ſequentibus;* nam conſtitutio Conciliaris tacitè continet clauſulam derogatoriam, & propterea ei non derogatur per clauſulas generales, Caputaquen. *part. 1. deciſ. 268.* Aloyſ. Ricc. *dict. part. 4. collect. 849. & in praxi fori Eccleſiaſtic. deciſ. 556. in 1. edit. & reſolut. 478. num. 4. in 2. edit.*

SVMMARIVM.

1 *Electio non tenet cum ad vnam præbendam duo ſimpliciter eliguntur.*
2 *Electio facta ad importunum clamorem non valet.*
3 *Beneficiorum ſectio eſt prohibita.*
4 *Beneficium cum vacat poteſt ex iuſta cauſa in duo diuidi, ſi facultates illius ſufficiant.*

Cap. Tuæ. XX.

Qvando duo eliguntur ad vnam præbendam, electio non tenet, quia nec præbenda poteſt diuidi, nec vnus expectare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Butr. Viuian. *in ration. lib. 3. iur. Pontif. pag. 53.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 377.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 5. c. 7.* 1

Propter importunitatem petentium, &c.] Notatur ad hoc, quòd electio facta ad importunum clamorem non valet, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem, §. 81. n. 2.* Sanch. *de matrim. lib. 4. diſp. 7. num. 4.* Per importunitatem enim obtenta dicuntur 2

fieri

Digitized by Google

fieri inuito dante, Palat. *d.* §. 81. *n.* 5. Rebuff. *tom. ad leges Galliæ, tit. vt beneficia ante vacationem, art.* 2. *gloſſ.* 15. *verſ. ratio eſt.* Matienſ. *l.* 19. *gloſſ.* 1. *n.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua recop.* ac proinde non valent, Azeued. *l.* 13. *n.* 3. *tit.* 10. *lib.* 5. *noue recop.*

3 *Quod præbendarum inhibet ſectionem.*] Notatur ad hoc quòd ſectio beneficiorum eſt prohibita, vt per Nicol. Garc. *de benef. part.* 12. *cap.* 4. *à num.* 2. & cæteros citatos per me ad *cap. maioribus*, 8. *num.* 2. *ſupr. hoc titul.*

4 In gloſſ. *Sectionem*, ibi, *& eodem modo vna Præbenda*, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficium cùm vacat, poteſt ex iuſta cauſa in duo diuidi, ſi facultates illius ſufficiant, ſicque erunt duo beneficia, duóque iura, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 248. *verſ. addendum.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex compromiſſarius factus inter duos electos ad aliquam dignitatem, poterit vnum confirmare, & alteri pro bono pacis de prouentibus prouiſionem facere.*
2 *Actus, qui potuit geri ex duplici poteſtate, ſuſtinebitur ex ea, quæ meliùs valere poteſt.*
3 *Pax, & concordia vt conſeruentur multa de iure conceduntur.*
4 *Laudum arbitri, & arbitratoris ritè latum fuiſſe præſumitur.*
5 *Nobilis, & bonus cùm quis eſt, præſumuntur omnia ritè ab eo geſta.*
6 *Delicta eorum, qui aliàs moribus, & ſcientia clarue-runt, mitiùs accipienda ſunt.*
7 *Beneficium ius quæſitum habenti in beneficio licet colitiganti ſuper beneficio pro bono pacis aliquid temporale dare, vt liti cedat.*
8 *Penſiones, quæ tranſeant ad ſucceſſores in beneficio, non poteſt Ordinarius imponere*, & n. 9.
10 *Penſiones ſunt onera realia.*
11 *Penſio reſeruata de conſenſu eius, quem apparet ius non habere in beneficio, non afficit verum prouiſum non conſentientem.*

Cap. Niſi eſſent. XXI.

1 IVdex compromiſſarius à duobus electis ad aliquam dignitatem, poteſt illam vni dare, & alteri pro bono pacis de prouentibus prouiſionem facere, dum tamen non procedat hoc ex pacto partium: ad quam prouiſionem præſtandam tenebitur tantùm prouiſus; non item eius ſucceſſor. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Dec. Viu. *in ration. lib* 3. *iuris Pontif. pag.* 53. Alagona *in compēnd. iuris Canon. pag.* 378. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 5. *c.* 8.

2 *Ex arbitraria poteſtate.*] Notatur ad hoc quòd actus, qui potuit geri ex duplici poteſtate, ſuſtentabitur ex ea, quæ meliùs valere poteſt, vt per Gregor. Lop. *l.* 6. *verbo que la no pudieſe, col.* 3. *tit.* 11. *p.* 6. Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 7. *prope fin. n.* 68. *verſ. illud.*

3 *Se pro bono pacis.*] Quia pro conſeruanda pace, & concordia multa de iure conceduntur, quæ aliàs licita non eſſent, vt per Mandoſ. *in addit. ad Roman. conſ.* 306. *in caſu, ſub lit.* D. Ludou. Gom. *in reg. de annali, q.* 2. *n.* 3. *cum ſeqq.* Alphonſ. Hoied. *de incompatib. benefic. c.* 26. *num.* 6. *cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib.* 5. *c.* 3. *ex num.* 165. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 25. *num.* 12.

Hoc ordinaſſe fatentur.] Notatur ad hoc quòd laudum arbitri, & arbitratoris ritè latum fuiſſe præſumitur, vt per Corſet. *in ſing. arbitr. incip. laudum*, Maſcard. *de probat. concl.* 963. & *concl.* 1003. *num.* 14. Nam contractus, qui ſolent fieri ab honeſtis perſonis, à ſuſpicione alieni præſumuntur abhorrere, Tiraquel. *de retractu conuent. ad fin. tit. n.* 131. Et cùm quis eſt nobilis, 5
& bonus, præſumuntur omnia ritè ab eo geſta, vt per Menoch. *conſ.* 39. *n.* 16. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de emptione, & vendit. c.* 34. *n.* 42. & delicta eorum, qui aliàs 6
moribus, & vitæ integritate ſumma claruerunt, mitiùs accipienda ſunt, cùm legalitas, & virtus perſonæ faciat recedere à regulis iuris, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 21. *n.* 15. Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 51. *à princ.*

Non quidem ex pactione partium, &c.] Notatur ad 7
hoc quòd licitum eſt vni ex litigantibus ſuper beneficio ius habenti quæſitum pro bono pacis, vel ex alia iuſta cauſa dare temporale aduerſario, vt liti cedat, vel adhuc à grauamine deſiſtat, non ſola ipſarum partium auctoritate, ſed ex iuſſione iudicis; verùm quando nullum ius ei quæſitum eſt, neque ex inferiorum iudicum auctoritate huiuſmodi rei temporalis datio licere poteſt, vt euidenter probat text. *in cap.* 2. *ſup. de arbitr.* Ratio differentiæ eſt, quia quando ius quæſitum proponitur, qui temporale dat pro bono pacis, vel alia iuſta de cauſa, non dicitur ſpiritualia emere pro temporali, quippe cùm iam ſibi quæſitum ſit, ſolùm remouet grauamen poſtea illatum ſuper ſpirituali, quod ſuum eſt, ac ſubinde cùm temporale non datur pro ſpirituali, nulla ſimoniæ labes inuoluitur: longè tamen, & omnino diuerſum contingit, quando ius quæſitum non proponitur, quia cùm dans temporale, ſpirituale ipſum de nouo conſequatur, nullumque antea ius habuerit, iam propriè dicitur emere ius ipſum ſpirituale pro temporali, quod quidem iudicis præſentia cohoneſtari non poteſt, *cap. vlt. de rerum permut.* Probant diſtinctionem S. Thom. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 3. *art.* 2. *quæſtiunc.* 1. *in reſp. ad* 7. & communis; faciunt quæ Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 23. *n.* 25. Pro concordia tamen text. *in præſenti*, cum illo *in d. cap. vlt. infr. de rerum permut.* vide quæ ibi latè dixi cum Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 4. *de ſimonia, cap.* 51. *à n.* 21.

Ex arbitraria poteſtate.] Ergo partes litigantes circa aliquod beneficium poſſunt arbitrum de communi conſenſu eligere, quamvis non ſit Prælatus, vel iudex cauſæ, vt per Soar. *d. lib.* 4. *de ſimon. cap.* 51. *num.* 24. Valer. Reginald. *d. lib.* 23. *n.* 25. *verſ. quod autem*, Bonacin. *d. quæſt.* 4. §. 15. *n.* 12. hoc intelligentes, modò is, in quem huiuſmodi arbitrium compromittitur, ſit Clericus.

Sed perſona Prioris maneat onerata.] Ergo Ordinarius non poteſt penſiones imponere, quæ tranſeant 8
ad ſucceſſores in beneficio, ſed tantùm, quæ durent ad vitam conſentientis. Ita Staphil. *de literis iuſtitiæ, tit. exceptio ſola plus operatur*, &c. *n.* 14. Nauar. *conſ.* 8. *num.* 9. *de iurepatron.* & *conſ.* 43. *n.* 4. *de ſimon.* Flamin. *de confident. quæſt.* 28. *n.* 120. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 8. *cap.* 6. *quæſt.* 1. *verſ. extra omnem.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 23. *num.* 259. Bonacin. *de ſimonia quæſt.* 4. §. 15. *num.* 9. *verſ. quod verò*, & in iudicando hanc ſententiam eſſe dicit Gamb. *de officio legati, lib.* 6. *à num.* 285. & *num.* 685. Quamvis contrarium, nempe quòd Epiſcopus ex cauſa concordiæ, & vt à lite recedatur, poſſit penſiones imponere, quæ tranſeant ad ſucceſſores in beneficio, teneant Sarnen. *in reg. de annali, quæſt.* 2. Mandoſ. *in reg.* 33. *quæſt.* 14. *num.* 11. Gig. *de*

*de penſionib.quæſt.*85.*num.*1.*&* 11. Redoan.*de ſimonia, part.*2.*cap.*4.*num.*14. *& cap.*21.*num.*36. Marcheſ. *de commiſſ part.*2.*c.*40.*de commiſſione appellat.n.*41.*&* 44. Quintanad.*lib.*2.*Eccleſiaſticon, num.*44. Franc. Leon. *in theſauro fori Eccleſiaſt.part.*2.*cap.*7.*n.*28 *&* 32.Soar. *de Relig. tom.*1. *lib.*4.*cap.*51. *num.*18. loquuntur enim contra text.*in præſenti*, nam ſi in caſu illius Papa non vult tolerare, vt penſio impoſita ex cauſa pacis & concordiæ tranſeat ad ſucceſſores, ne circa prouentus aliqua videatur facta ſectio, clarum videtur inferiores à Papa, quamvis non ſint iudices delegati, vt *hic*, ſed Ordinarij, vt Epiſcopus, vel Legatus, non poſſe ex cauſa concordiæ imponere penſionem, quæ tranſeat ad ſucceſſores, vt eleganter reſpondet Nicol. Garc.*de benef. part.*2. *cap* 5. *n.*334. Vnde ceſſat euaſio Gamb. *d.lib.*6.*n* 402. & Soar.*d. lib.*4.*c.*51. *n.*18. ac Fr. Rap h. de la Torre *de relig.tom.*2.*quæſt.*100.*art.*5.*diſp.*12.*verſ. ſed heſitabit*, dum aiunt penſionem, de qua *hic*, non potuiſſe obligare ſucceſſorem non ſimpliciter, ea ratione, quia quaſi videretur facta ſectio beneficij, ſed quia qui ſic ordinauerunt, erant delegati non habentes in præmiſſis iuriſdictionem ad obligandum ſucceſſores.

9 Intellige dummodo non interueniat aliqua conuentio inter partes de penſione reſeruanda, non enim ab eis, ſed à ſuperioris auctoritate initium habere debet, vt probat text. *in præſenti*, & ex eo colligunt Rebuff.*de pacificis poſſeſſ.n* 122.*aliàs* 105. *& in repet. cap.extirpandæ*,6. *qui verò not.*6. Camil. Caut. *in tract. de penſione Epiſcopali,n.*5. & alij plures, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc *d.cap.*5.*n.*340. vbi *num.*141. refert Rotam *in vna Calagurritana penſionis* 29. *May* 1595. coram Bonæ. mem. Penia decidiſſe ad hoc, vt amicabilis compoſitio valeat, & partes à vitio ſimoniæ excuſentur, conuentionem de penſione reſeruanda à ſuperioris auctoritate, non ab ipſis partibus, vel à compromiſſariis initium habere debere, quamvis Vgolin. *de ſimonia,tab.*1.*de ſimonia gratia, cap.*28.§.3. *num.*1. aſſerat poſſe iudicem pro bono pacis penſionem imponere, & conuentionem probare, etiamſi partes inter ſe conueniſſent, modò is, apud quem remanet beneficium, ius habeat, in eo; & quamvis Soar *d.lib.*4.*cap.*51.*num.*20.& Fr Raph. de la Torre *d. quæſt.*100. *art.*5. *diſp.*12. teneant poſſe Epiſcopum ad petitionem partium, & earum conuentione præcedente approbare concordiam, ſeu tranſactionem ſuper beneficio litigioſo cum onere penſionis ſpiritualis, id eſt, quæ datur Clerico, vt Clerico, &c. & denique quamvis Bonacin. *de ſimon. q.*4. §.15. *n.*10. *verſ. tertia*, reſoluat huiuſmodi penſionem imponi poſſe ex præuia petitione, & requiſitione partium, modò partes non abſolutè inter ſe conuenerint de huiuſmodi penſione, & poſtea illius confirmationem petant ab Epiſcopo.

Clariùs tamen ſupradicta colligendo dicendum mihi videtur, litigantibus ſuper beneficio licitum eſſe tranſigere, ſiue recedere à lite, data certa penſione, vel ſolutis expenſis factis in lite & Bullis alteri parti, alia remanente cum beneficio, quatuor concurrentibus. Primò, vt fiat tranſactio pro bono pacis, & ad extinguendam litem, vt ſic videatur non fieri pro pretio ſibi dato, iuxta text. *in præſenti*. Secundò, vt non fiat dicta tranſactio per partes, ſed per iudicem ex officio pro bono pacis ſtatuatur, vt dicit gloſſ. *verbo non dominus, in d.c.cum pridem, de pactis*, & Innocent.*in cap. de cætero,n.*3. *de tranſact.* niſi eſſet gratuita compoſitio, Hieron. Paul.*in praxi Cancel.*§.*ſuper beneficia*, ſolius enim Romani Pont. eſt approbare pactiones huiuſmodi, Menoch.*conſ.*117.*num.*5. Tertiò, vt ſit iudex ordinarius, vel delegatus Papæ datus ad prouidendum de illo beneficio, Imol.& Doct. *in præſenti*. Quartò, vt is, qui remanet cum beneficio litigioſo, habeat ius, & proprietatem eius, & etiam poſſeſſionem, vel vt non poſſideat propter potentiam aduerſarij, aliàs enim ſi litigioſam poſſeſſionem pecunia redimeret, committeret ſimoniam; ita probat text. ſic intelligendus *in cap. dilectus,il.*1. *de ſimonia*, & notat *gloſſ.*1.*in c. decimas* 3.16.*q.* .Abb.*n.*4. *&* 8. Felin.*n.*2. Anan.*n.*4. *in d.cap. dilectus*, Lecerier. *de primog.lib.*3. *q.*8. latè Valer.*de differentiis inter vtrumque forum, verbo penſio, differ.*5.

Quod autem Epiſcopus ex cauſa aliqua poſſit reſeruare penſionem ad vitam, cenſuerunt Gig. *de penſion q.*6.*n.*2.Rebuff.*de pacificis poſſeſſ.n* 120.*& in praxi tit.de reſeruat tam generali quàm ſpeciali, n.*28. Camil. Caut.*de penſion. Epiſc.in princ.à num.*5 Paul.Roman.*de penſion.c.*4.*n.*10.Caccialup.*eod.tract.q.*13.*n.*4.Gambar. *de officio Legati,lib.*6 *à n.*77. Hippol. Riminald. *conſ.* 298.*n.*26.quam etiam opinionem, quamvis ad alium effectum, ſimpliciter videtur approbare Rot. *in vna Meliten. Canonicatus*,9. *Martij* 1595. coram Illuſtriſſ. D.meo Card. Millino, impreſſa apud Marcheſ. *tom.*1. *n.*611.*& in recent.p.*2.*deciſ.* 66.*n.*4. & hanc opinionem latiſſimè conatus eſt defendere Garc *de benef p.*1. *c.*5.*n.*125.

In gloſſ. *Prioratus*. Notatur ad hoc quòd penſiones ſunt onera realia, ſicut ſunt decimæ, cenſus, collecta, & ſimilia, vt per Flamin.*de reſignat.lib.*1.*q.*8.*n.*30. *& lib.*6.*q.*2.*n.*97.Bellet.*diſquiſit.cleric.p.*1.*tit.de clerico debitore*,§.8.*à n.*5. Gig. *de penſionib.q.*39.*n.*1. *& q.*40. *num.*1.*& q.*47.*n.*2 Burſat.*conſ.*361.*n.*32. Iacob. Gill. *conſ.*67.*n.*1.Seraph.*deciſ.*1351.*n.*1. Rot.*deciſ.*176.*n.*3. *p.*2 *recent.* 10

Intellige quando penſiones ſunt reſeruatæ cum conſenſu veri titularis, penſio enim reſeruata de conſenſu eius, quem apparet ius non habere in beneficio, ſed ipſum ſpectare ad alium, cui etiam fuit adiudicatum, non afficit verum prouiſum non conſentientem, ſed remanet extincta extincto iure conſentientis, Gig. *conſ.*142.*n.*3. *verſ. ſecundo verò caſu, cum ſeqq.* Gambat.*de officio Legati,lib.*6.*tit.de penſionib.cum ſeqq. in fine, & ſeqq.* ſentit Rot.*deciſ.*437.*ſub n.*1.*in fin.p.*1. *recent.* 11

Intellige etiam procedere, niſi penſiones extinctæ ſint, & inter caſus extinctionum penſionis ille eſt notabilis, quem ponit Rot.*in cauſa ciuitatis plebis penſionis* 15.*Iunij* 1616.coram bonæ mem.Card. Sacrato. Fabius reſignauit Parochialem reſeruata ſibi penſione cum facultate regrediendi ad Parochialem caſu, quo penſio ſibi non reſolueretur ceſſante reſignatario ſoluere penſionem, Fabius obtinuit ſe immitti in poſſeſſionem Parochialis, prout realiter fuit immiſſus, appellauit reſignatarius, & cauſam appellationis obtinuit committi in Rota cum clauſ. *ſine præiudicio executionis*, poſtea fuit concordatum, & reſignans remiſit reſignatario poſſeſſionem Parochialis, & per multum tempus exegit penſionem, mortuo demum reſignatario, & per illius obitum prouiſo Angelo, ipſe dedit de extinctione penſionis, quaſi quod per dictum reſignantis ad Parochialem reſignatam penſio adinſtar vſusfructus fuerit conſolidata cum proprietate, ex cumulatis per Gig.*de penſionib.q.*49.*n.*7. & hoc ſtante non potuerit per ſimplicem concordiam inter reſignantem, & reſignatarium ſine nouo beneplacito Apoſt.reuiuiſcere, Gamb.*de officio Legati,lib.*6.*n.*483. *cum pluribus ſeqq.* 12

Contrariam ſententiam, quòd ſcilicet penſio non fuerit extincta, tenuerunt Domini de Rota in cauſa ſupra adducta, moti ex eo, quia lis inter reſignantem, & reſignatarium nunquam fuit finita ſtante commiſ- 13

ſione

Digitized by Google

ſione appellationis, de qua *ſuprà*; tum ex eo, quia iudex non poterat incipere ab executione, ſed debebat procedere ordinariè canonizando regreſſum, Caſſad. *deciſ. 4. de locato*, Gambar. *d. lib. 6. n. 472.* vnde reſignatarius de facili obtinuiſſet in primis reuocari immiſſionem, hoc ſtante quod lis inter reſignantem, & reſignatarium non fuerit finita, pluribus rationibus *ibi* concludebatur penſionem non fuiſſe extinctam; tum denique, quia ipſe reſignatarius ante finitam litem poterat pœnitere, offerendo ſoluere penſionem, Sarnen. *ſuper reg. de ſubrog. in. quæſt. 7. verſ. ſecundus caſus eſt*, Rot. *in Placentina Decanatus* 10. *Nouembris* 1595. coram bonæ mem. Penia. Atque ita non obſtat Gambar. *lib. 6. n. 483. ſupra in principio* allegatus, quia loquitur quando per ſententiam eſt canonizatus regreſſus, quod debet intelligi per ſententiam, quæ fecerit tranſitum in rem iudicatam, nam aliàs ſententia per appellationem ſuſpenditur, & durante lite habetur ac ſi non eſſet, & ipſemet Gambar. *ibid. ſub n. 429. cum ſeqq.* admittit quòd reſignans lite pendente potuit pœnitere, & renuntiare regreſſui.

S V M M A R I V M.

1 *Canonici priuilegiati à Papa ſuper certo numero, ſi ſponte receperunt aliquem vltra numerum contra imperantes, exceptione numeri vti non poſſunt.*

2 *Delegatus virtute clauſulæ,* contradictores, *&c. non poteſt alia pœna punire, quàm per viam excommunicationis, & interdicti.*

3 *Clauſula,* contradictores, *&c. ſolùm habet locum contra contradicentes de facto, & non de iure.*

Cap. Pro illorum. XXII.

1 Canonici quando obtinuerunt à Papa priuilegium ſuper certo numero Canonicorum, quem ipſi deinde non ſeruant, ſi Papa vult aliquem admitti ſupra numerum cum ſtallo, loco, & diſtributione, non poſſunt contra illam vti exceptione numeri, imò tenet excommunicatio contra ipſos. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Viuian. *in ration. libri 3. iuris Pontif. pag.* 54. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.* 378. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. &* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 5. c. 9.*

2 *Contradictores*, &c.] Delegatus enim virtute huius clauſulæ non poteſt alia pœna punire, quàm per viam excommunicationis, & interdicti, vt per Azeued. *l. 1. n. 22. tit. 5. lib 8. noua recopil.* quem refero ego ipſe *in remiſſ. de dictionib. clauſ. 15. n. 4.* vbi *à princ. p.* aliquà ſuper hanc clauſulam dixi.

3 In gloſſ. *Contradictores*, ibi, *qui de facto contradicunt, & non de iure.* Notatur ad hoc quòd clauſula, *contradictores appellatione poſtpoſita compeſcendo*, ſolùm habet locum contra contradicentes de facto, non contra contradicentes de iure, id eſt, per viam iuris, ſeu iuridicè, vt per Abb. *hic n. 9.* Nauar. *in cap. cùm contingat, cauſa 7. nullit. num. 3. de reſcript. & conſ 29. num. 2. ſub tit. de ſentent. excom. in antiq.* Flamin. *de reſignat. lib. 1. quæſt. 4. n. 44.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. quæſt. 8. art. 12.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 2. verbo contradictores, & verbo litera Apoſt.* Lancel. *de attent. tit. de attentatis appellat. pend. p. 2. cap. 12. limit. 9. num. 31.* Rendina *in prompt. recept. ſentent. tom. 1. tit. 16. n. 5.* Seraphin. *Rota deciſ. 1071. n. 3.* D. Mart. *de clauſulis p. 1. clauſ. 21.* Marcheſ. *de commiſſionib. p. 2. pag. 491. n. 4.* Card. Tuſch. *tom. 1. lit. C. concl. 320.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 9. §. 1. in annot. num. 242.* Nicol. Garc. *de benef. p. 6. cap. 2. num. 115. cum ſeqq.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. à num. 224.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 4. n. 44.* cum aliis per me citatis *in tract. de clauſul. vſufreq. clauſ. 33. n. 4.*

S V M M A R I V M.

1 *Ordinari poteſt in Sacris, qui beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens non habet, ſi habeat patrimonium idoneum accedente Epiſcopi diſpenſatione*, & n. 2.

3 *Patrimonij ſub vocabulo, ad cuius titulum poteſt quis ordinari, qui veniat, oſtenditur.*

4 *Patrimonium ad cuius titulum quis eſt ordinandus, debet conſtitui ſuper re certa, & immobili.*

5 *Epiſcopus tenetur prouidere illi, cuius titulus ad quem promotus fuit, chaſmate, vel alluſione periit.*

6 *Decimæ ſunt ſoluendæ patrimonio ad cuius titulum quis fuit ordinatus.*

7 *Epiſcopus tenetur etiam ſupplere titulum ordinato habenti illum, ſed non ſufficientem.*

8 *Bona ad quorum titulum fuit quis ordinatus, non poſſunt alienari ſine licentia Epiſcopi.*

Cap. Tuis quæſtionibus. XXIII.

Non beneficiatus ſi habet legitimum patrimonium, poteſt ad Ordines ſacros promoueri, ſi aliud Canonicum impedimentum non obſtat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 55. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 378. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 6. c. 11.* 1

De patrimonialibus bonis habentes, &c. Probat hic text. non beneficiatum habentem ſufficiens patrimonium poſſe ad ſacros Ordines promoueri. Hodie ex noui iuris diſpoſitione Concil. Trid. *ſeſſ. 21. de reform. c. 2.* qui beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens non habet, ſi habeat patrimonium idoneum, ad illius titulum ordinari poteſt, ſi Epiſcopi diſpenſatio præcedat; nec ſemper conuenit hanc diſpenſationem elargiri, ſed ex cauſa, prout eiuſdem Concil. verba clarè demonſtrant, ibi, *niſi illi, quos Epiſcopus iudicauerit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum*; quare cùm Concil. permittat Epiſcopis facultatem diſpenſandi cum aliqua prædictarum cauſarum, ſi illa deſit, ſublata debet eſſe prædicta poteſtas, ex reg. *cap. cum ceſſante, de appellat.* & in his terminis obſeruat Nauar. *conſ. 14. n. 2. de tempor. ordin. in nouis*, quem refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 19. n. 53.* 2

Patrimonij ſub vocabulo in hac re intelligitur non ſolùm quicquid ex patris bonis filio obuenit, verùm etiam omne id, quod aliunde, & quauis ex cauſa illi delatum eſt; quia ſatisfit intentioni Canonum, & Concilij, vndecunque habeat victum, ne mendicet: ita Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 8. cap. 4. num. 1.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 26. §. 9. num. 3.* dummodo ſuper re certa conſtituatur, itavt ſciri poſſit an ad ſuſtentandum Clericum ſufficiens ſit, vt habetur *in Concil. Trident. d. cap.* 2. nam ſi res incerta ſit, id ſciri minimè poteſt, vt per ſe patet; quare attenta illa Conciliari diſpoſitione nullus poterit promoueri ex induſtria ſua, vel honeſto labore, putà quod ſi Muſicus, Magiſter Grammaticæ, Pictor, aut alterius licitæ pro- 3

feſſionis

Digitized by Google

feſſionis, ex qua tantum quærit, quòd ſit ſufficiens ad ſuſtentationem vitæ, ita deciſum referunt Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib. 2. tit. 8. l. 1. de patrimonio clericorum, num.* 18. Nicol. Garc. *de benefic. p. 2. cap. 5. num.* 126. Pariter etiam requiritur quòd ſuper re immobili conſtituatur, nam ſi ſuper rebus mobilibus conſtitutum ſit, non eſſet ſatisfactum menti Concilij Trident. cùm res mobiles facilè vel extinguantur, vel conſummentur, ita Nau. *conſ. 34. de tempor. ordin.* Graff. *tom. 1. ſub eod. tit. conſ. 4.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. c. 4. q. 7.* Vgolin. *d. c. 26. §. 10 n. 1.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſt. deciſ. 315. in 1. edit. & reſol. 273. in 2. edit.* Si tamen penuria Sacerdotum exiſtat, poterit quis ſine Patrimonio ad ſacros Ordines promoueri, dummodo adſit, qui ei ſpondeat neceſſaria ſubminiſtraturum, quod à ſacra Congreg. fuiſſe deciſum referunt Flamin. *de reſignat. lib 2. q. 6. n. 11.* Armend. *d. loco, num. 2. & 3.* Campan. *d c. 4. n. 6.*

5 In gloſſ. *De patrimonialibus*, ibi, *ſed quid ſi patrimonium iſtorum periret chaſmate, vel alluuione*, &c. Notatur ad hoc quòd Epiſcopus tenetur prouidere illi, cuius titulus ad quem promotus fuit, chaſmate, vel alluuione periit, vt per Henric. *n. 1.* & Imol. *n. 7.* quam doctrinam intelligo procedere ſi parens ſoluendo non ſit, *d. p. 2. alleg. 20. n. 13.*

6 In gloſſ. *Congruam*, vlt. ibi, *ſed nunquid tenetur ſoluere decimas de tali patrimonio*, &c. Notatur ad hoc quòd de patrimonio, ad cuius titulum quis fuit ordinatus, tenetur ſoluere decimas, vt per Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſt. deciſ. 605. in 1. edit. aliàs reſol. 529. in 2. edit.* quem refero ego ipſe *d. p. 2. alleg. 19. in fine*, & me citato, *ibi*, & *hîc*. D. Mar. Cutel. *de donat. inter patrem, & fil. tract. prima diſcurſ. 2. partic. 12. n. 84.*

7 In ead. gloſſ. ibi, *Tenetur ei ad ſupplementum.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopus tenetur etiam ſupplere titulum ordinato habenti illum, ſed non ſufficientem, vt per Imol. *hic num. 8. verſ. in gloſſ. fin.* Iacob. de Graffis *in aureis deciſ. lib. 2. cap 2. num. 19.* Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 17. §. 3. lit. Q & R.*

8 In ead. gloſſ. ibi, *Sed nunquid poteſt vendere patrimonium tale, videtur quòd non*, &c. Quamvis hæc gloſſ. in vltima opinione illud vendi poſſe abſolutè reſponderit, tanquam rem ipſam habere videatur dum pretium habet, ex ſententia Caij *in l. quia qui pretio, ff. de vſufructu*, vt per Imol. & Abb. *hic n.* 8. Selu. *de benef. p. 1. q. 3. n. 8.* Conar. *in cap. Raynaldus, de teſtam. §. 2. n. 7.* Redoan. *de rebus Eccleſ. non alien. rubr. 33. caſu 13.* Ceual. *commun. contra commun. q. 527. n. 1.* Garc. *reg. 165. n. 7.* Gutier. *canon. lib. 2. q 65. n. 10. & 11.* & alios, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc. *d. c. 5. n. 181.* cum quibus tenet ante Concil. alienari poſſe ſine licentia Epiſcopi patrimonium, ad cuius titulum quis fuit ordinatus. Contraria tamen opinio verior eſt, nam cùm huiuſmodi patrimonium expreſsè fuerit aſſignatum in titulum, nulla habenda eſt conſideratio illius rationis, quòd pretium ſuccedat loco rei, eo quòd facilius conſumitur pretium, quàm res immobilis, cùm pecunia ſit inter res, quæ ſeruando nequeunt conſeruari; *l. 1. §. fuit quæſitum, ff. ad Trebel.* quare ita reſoluunt Ceuall. *commun. contra commun. q. 527. num. 2. & 3.* Campan. *d. rubr. 8. c. 6. n. 7.* Quicquid ſit de iure, hodie per Concil. Trid. *d. c. 2.* bona, ad quorum titulum fuit quis ordinatus, alienari non poſſunt ſine licentia Epiſcopi, ad verba ibi, *atque deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſit*; quæ verba inducunt nullitatem actus ipſo iure, iuxta tradita per me *in Remiſſ. de action. & clauſ. dict. 192. n. 4.* & ideo in propoſito talium bonorum alienationem eſſe ipſo iure inualidam reſoluunt Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1 tit. de bonis cleric. § 1 n. 46.* Nauar. *conſ. 17. num. 2. & 4. & conſ. 21. n. 2. de tempor. ordinat.* Flamin. *de reſignat. lib. 2. q. 6. n. 16.* Nicol. Garc. *d. c. 5. n. 176.* Campan. *d. rubr. 8. c 6. n. 8.* Ego ipſe, *d. alleg. 19. n. 77.* Illuſtriſſ. D. meus *in comment. ad cap. 1. n. 19. diſt. 70.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 527.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 750. num. 18. in fin. tom. 3.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ. 5. gloſſ. 1 p. 1. n. 65.* me citato D. Marc. Cutel. *de deuotion. inter patrem & filium, tract. prima diſc. 2. partic. 12. num. 74.*

Quæſtio eſt in hac materia non contemnenda, an 9
attenta eadem Conciliari diſpoſitione valeat alienatio, ſeu renuntiatio patrimonij, ad cuius titulum quis Sacris fuit ordinatus, facta ſine licentia Epiſcopi, ſi tunc habeat beneficium, ſeu aliàs vnde commodè viuere poſſit? in qua affirmatiuam partem ſequuntur Flamin. *d. q. 6. n. 16.* Ceuall. *q 527. n. 8. q. 561. à n 21.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 159. n. 14.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 4 q. 3.* Nicol. Garc. *d. c. 5. n. 186.* Filliuc. *tom. 3 tract. 41. c. 1. n. 5. in fine, verſ. donec.* Sed contraria opinio negatiua longè verior eſt, vt adnotaui ego ipſe *d. p. 2. alleg. 19. num. 90.* quamque tuentur Vgolin. *dict. c. 26. §. 13. n. 4.* Cened. *pract. lib. 1. q. 11. n. 9.* Campan. *d. rubr. 8. cap. vlt. n. 9. verſ. & obuiam.* Mor. Cutel. *d. loco, num. 77.*

Vtrùm autem ſicut quis prohibetur patrimonium, 10
ad cuius titulum fuit ordinatus, alienare, eodem modo prohibeatur permutare? Reſpondebitur affirmatiuè, vt per Steph. Gratian. *d. c. 159. n. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 10 n. 35. cum ſeqq.* Rota apud Farin. *deciſ. 614. collect. 1. nouiſſ. aliàs p. 4. diuerſ.* D. Mar. Cutel. *vbi ſuprà n 81. verſ. amplio 3.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus abſens per alium, vel alius magis pro ipſo poteſt inueſtiri de beneficio Eccleſiaſtico.*
2 *Procurator ad capiendam poſſeſſionem beneficij poteſt laicus conſtitui; prout etiam ad renuntiandum, & accipiendum beneficium Eccleſiaſticum.*
3 *Mandatum ſpeciale requiritur ad capiendam beneficij poſſeſſionem.*
4 *Mandatum ſpeciale ad acceptandum beneficia Eccleſiaſtica ſat dicitur, licèt ſpecialiter aliquod beneficium minimè fuerit nominatum.*
5 *Procurator quærit domino poſſeſſionem per actum fictum.*

Cap. Accedens. XXIV.

Clericus abſens per alium, vel alius magis pro 1
ipſo poteſt inueſtiri de beneficio Eccleſiaſtico. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 55.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 378.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Per alium.] Etiam laicum, nam illum procurato- 2
rem poſſe conſtitui ad capiendam poſſeſſionem beneficij reſoluit Flamin. *de reſignat. benef. lib. 10. quæſt. 5. num, 14.* vbi *num* 15. refert in Rota deciſum huiuſmodi mandatum ſtrictè eſſe interpretandum, nec ad beneficia alterius Diœceſis extendendum. Sic etiam eodem modo laicus poteſt procurator conſtitui ad renuntiandum, & acceptandum beneficium Eccleſiaſticum, vt per Bonacoſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 10. num. 14 pag. mihi* 184. Flamin. *d. lib. 10. quæſt. 8. n. 35. & quæſt. 6. num. 14.* Rebuff. *in tract. nominat. quæſt. 14. num. 96.* Illud cum Innocent. *in præſenti*, menti tenen-
dum eſt, ad poſſeſſionem capiendam beneficij requiri 3

manda

mandatum ſpeciale, vt per Flamin. *d. lib.* 10. *q.* 6. *n.* 13. Sicut etiam requiritur ad illud acceptandum, ita vt non ſufficiat generale, Couar. *lib.* 3. *var. c.* 16. *n.* 4. *&* 5. Capell. Tholoſ. *decis.* 486. Villalob. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 24. *n.* 15. *pag.* 611. Camil. Borrell. *in ſumma omnium decis. tit.* 66. *n.* 165. Flamin. *d. lib.* 10. *q.* 8. *n.* 34.
4 vbi etiam, quòd ſat dicitur mandatum ſpeciale ad acceptandum beneficia Eccleſiaſtica, licèt ſpecialiter aliquod beneficium minimè fuerit nominatum, quo caſu poterit acceptare beneficia curata, & dignitates, vt reſoluit Rebuff. *in tract. nominat. q.* 9. *n.* 6.

5 *Inſtitui.*] Notatur ad hoc, quòd per actum fictum procurator quærit domino poſſeſſionem, vt per Tiraquell. *de conſtituto, p.* 2. *ampl.* 26. *à princ. & in tract. le mort, in præfat. declar.* 1. *n.* 5.

S V M M A R I V M.

1 *Duo vbi ad vnum Canonicatum & præbendam ſunt ſimpliciter recepti, receptio non tenet, etiam interueniente Apoſt. auctoritate.*
2 *Epiſcopi poſſunt licitè, & honeſtè nepotibus ſuis, & conſanguineis pauperibus idoneis beneficium conferre.*
3 *Renuntiatio beneficij facienda coram Epiſcopo debet eſſe ſine vllo pacto, modo, ſeu conditione.*
4 *Beneficia conſiſtentia in Eccleſiis non numeratis nunquam vacant.*
5 *Beneficium dicitur res ſpiritualis.*
6 *Duo ad vnam præbendam eligi non poſſunt.*
7 *Geſta contra prius iuramentum non valent in actibus ſpiritualibus, & temporalibus.*
8 *Decretum irritans ligat etiam ignorantes.*
9 *Agens auditur ſi velit probare non Canonicam inſtitutionem etiam in facto.*

Cap. Dilecto. XXV.

1 PRæbendarum numerus quando eſt certus, vacante vna non poſſunt duo ad illam eligi, neque per Legatum Papæ, quia ius ſpirituale non poteſt diuidi. Et ſi electi accipiunt dimidiatos fructus, tenentur reſtituere, & electio eſt nulla. Et ſi agatur cum vno, & condemnetur, condemnatio iſta non nocet alteri electo, & alter etiam condemnari debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Butr. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iur. Pontif. pag.* 56. Alagona *in compend. iuris Canon pag.* 179. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. referuntur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 3. *tit.* 2. *c.* 1.

2 *Nepoti ſuo.*] Ergo Epiſcopi poſſunt licitè & honeſtè nepotibus ſuis; & conſanguineis pauperibus idoneis beneficia conferre, vnde ſe valeant ſuſtentari; vt per Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de bonis clericorum,* §. 11. *n.* 3. Lambertin. *de iurepatron. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 8. *princ. art.* 12. *n.* 10. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 35. *n.* 9. Gonzal. *ad reg* 8. *Cancell. in proœm.* §. 4. *n.* 47. Flamin. *de reſignat. lib.* 9. *q.* 17. *n.* 123. quem refero Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 9. *n.* 10. & iuſtam eſſe cauſam in reſeruatione penſionis expreſſam per Epiſcopum, videlicet amoris, quo F. vtpote ſuum ex fratre nepotem proſequitur, tenet Rota *decis.* 566. *n.* 9. apud Farin. *p.* 2. *recent.* maiorem enim charitatem, & pietatem in ſuos, quàm in extraneos exercere quis debet, *cap. non ſatis* 86. *diſt.* omni videlicet ceſſante fraude, & præſumptione, quæ pro conſanguineorum affectione ſtat, *capite quiſquis* 12. *q.* 2. *cap. in Canonibus* 16. *q.* 1. Vnde ad hoc propoſitum elegans eſt Concil. Trident. diſpoſitio *seſſ.* 25. *de reformat. c.* 1. in hæc verba. Omnino verò eis interdicit, ne ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiaréſve ſuos augere non ſtudeant, cùm & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent; ſed ſi pauperes ſint, iis vt pauperibus diſtribuant: eas autem non detrahant, nec diſſipent illorum cauſa, imò quàm maximè poteſt, eos ſancta Synodus monet, vt omnem humanum hunc erga fratrem, nepotes, propinquoſque carnis affectum, vnde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat, penitus deponant.

Liberaliter reſignauit.] Id eſt, ſine conditione, pacto, 3 vel reſpectu, vt per Nauarr. *in c. ſi quando, de reſcript. except.* 4. renuntiatio enim debet eſſe ſine vllo pacto, modo, ſeu conditione, aliàs ſimoniaca eſt, & nulla, vt tenent multi, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 1. *n.* 145.

Quòd ex electorum aſſenſu de nouo creatur.] Notatur 4 ad hoc quòd beneficia conſiſtentia in Eccleſiis non numeratis nunquam vacant, ſed confeſtim quòd titularis decidit, ſupprimuntur, expirant, & ceſſant, ac eſſe deſinunt, vt per Imol. *n.* 7. Butr. *n.* 8. Abb. *num.* 9. & omnes *in præſenti,* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 9. *n.* 3. *num.* 9. *&* 16. Vnde Canonicus in Eccleſiis receptitiis propriè non dicitur habere ſucceſſorem, nec Canonicatus vacat, ſed extinguitur morte Canonici, & nouus conſtituitur in perſona ſequentis, vt per Ægid. *decis.* 13. Anchar. *in c. ſi gratioſè, num.* 7. *de reſcript. in* 6. Abb. *in cap. quoniam Abbas, col.* 3. & *ibi* Felin. *col.* 3. *de offic. deleg.* Mantic. *decis.* 229 *n.* 1. Anton. Raguc. *de voce Canonicorum in capitulo, q.* 22. *n.* 1. Rot. *in Syracuſana Canonicatus* 1. *Februarij* 1623. coram, R.P.D. meo Pirouano.

Huiuſmodi ſpirituale ius.] Ergo beneficium dicitur 5 res ſpiritualis, vt per Selu. *de benef. p.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 5. *verſ. quoad tertium,* Mandoſ. *in reg.* 22. *Cancel. quæſt.* 4. *n.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 2. *n.* 61.

Diuidi, ſeu communicari nequeat inter eos.] Notatur 6 ad hoc quòd duo ad vnam præbendam eligi non poſſunt, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 2. *n.* 248. *verſ. addendum,* ita vt ſi duobus ſimul beneficium conferatur, collatio ſit inualida, idem Valer. Reginald. *d. tract.* 3. *n.* 250 *verſ. tertio,* nam diuiſio, ſeu ſectio beneficiorum prohibita eſt, Nicol. Garc. *de benef. p.* 12. *c.* 4. *n.* 2.

Quod eſſet iuramento firmatum.] Notatur hic text. 7 ad hoc quòd in actibus ſpiritualibus non valent geſta contra prius iuramentum, vt per Innocent. *hic num.* 4. Hoſtienſ. *num.* 14. *verſ. non valeat.* Imol. *num.* 20. *verſ. ſed certum eſt.* Cardin. Tuſch. *tom.* 4. *verbo iuramentum, concl.* 512. *n.* 6. Sed verius eſt dicendum nullam eſſe differentiam inter actum ſpiritualem, & temporalem, ſed vtrumque eſſe validum, niſi aliunde ſit irritus, prout rectiùs tenent Butr. *num.* 10. Panorm. *numero* 17. Zabarel. *n.* 8. *oppoſ.* 5. Anchar. *num. vltim.* Henriq. *n.* 10. *in præſenti,* Soar. *tom.* 2. *de relig. tract. de iuram. lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 6. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 6. *q.* 2. *& lib.* 5. *c.* 26. *q.* 16. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 17. *dub.* 5. *n.* 57. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 35. reſpondentes æquiparationem factam in hoc text. non eſſe in omnibus, ſed quoad hoc tantùm, vt in vtroque caſu electio ſit illicita: inſuper id fuiſſe allegatum à parte, nec illi allegationi inniti deciſionem Pontificiam.

Vt ſi quicquid contra id fieret non valeret.] Decre- 8 tum enim irritans ligat ignorantes, vt per Couar. *practic. cap.* 9. *n.* 7. Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Galliæ tractat. de euocat. num.* 22. *pag. mihi* 264. Flamin. *de reſignat. benef.*

Digitized by Google

*benefic.lib.*11.*q.*4.*n.*44.*&* 49.& alios plures, quos retuli *ad c.*2.*n.*5.*ſup.de conſtit.pag.*12.*&* *in tract.de clauſ. vſufreq.clauſ.*41.*n.*7.*cum ſeqq.* & habet oculos retro, & operatur nullitatem ab ipſo initio, & afficit omnia, quæ ſequuntur, itavt nec iuris effectum, nec iuris fomentum habeant, ex Flamin.*d.lib.*11.*q.*7. *num.*24.*&* 25.*&* *lib.*4.*quaſt.*9.*num.*29.*&* 30.Egu ipſe *d.clauſ.*40. *n.*4.*&* 5.

9 *Propter quod inſtitutionem præfatam nullam*, &c.] Notatur ad hoc quòd auditur agens ſi velit probare non Canonicam inſtitutionem, etiam in facto, vt per Maſcard. *de probat. concl.*1371. *n.*126. vbi *n.*127. ex Abb.colligit quòd licèt prælatus, qui diu tolerauit ſubditum in ſuo beneficio, non poſſit eum compellere ad oſtendendum titulum ſui beneficij, tamen poteſt in ſe aſſumere onus probandi defectum tituli.

10 In gloſſ. *Huiuſmodi clauſula.* Notatur ad hoc quòd Canonici etiamſi in Eccleſia ſtatutus ſit certus numerus Canonicorum, & per Papam confirmatus, poſſunt, modò in confirmatione non fuerit apposita clauſula decreti irritantis, vltra conſtitutum numerum aliquem voluntariè recipere, & tenet receptio, quia poteſt tali fauori renuntiari, vt per Benedict. Capram *tom.* 1. *communium opinion.lib.*1.*tit.*10.*n.*30.*pag.*184.

11 In gloſſ. *Non obſiſtat*, vlr. ibi, *quia agendo contra vnum, non agitur de iure alterius.* Notatur ad hoc quòd ſententia lata contra vnum non nocet alteri, qui non fuit in lite, nec ei parit præiudicium, vt per Peréz *l.*2. *prope finem, in gloſſ. ſi el eſpoſo, tit.*15.*libro* 8. *pag.*312.

S V M M A R I V M.

1 *Præbendæ duæ fieri poſſunt de vna vacante, ſi eius ſuperant facultates, aliàs diuidens integrare tenetur.*
2 *Beneficiorum diuiſio prohibita eſt.*
3 *Beneficium dum vacat, poteſt ex iuſta, & rationabili cauſa in duo diuidi.*

Cap. Vacante, XXVI.

1 EPiſcopus poteſt diuidere ex cauſa rationabili vnā præbendam in duas, dum tamen quælibet portio ſit ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem, aliàs tenetur reintegrare præbendam diuiſam: & ſi ſint duo poſſeſſores, reintegret de primò vacaturis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Beſſam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Butr. Henric. Panor. Viu. *in ration. lib.*3. *iur. Pont. pag.*57. Alagon. *in compend. iuris Canon.pag.*379. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1. refertur ab Ant. Aug. *collect.*4. *Decret.lib.*3. *tit.*2.*c.*11

2 *Sectionem inhibeant præbendarum.*] Notatur ad hoc quòd ſectio, ſeu diuiſio beneficiorum prohibita eſt à Concil. Turonenſ. vt per Doctores citatos *ad canonibus* 8.*n.*2.*ſub hoc tit.*

3 *Niſi rationabili cauſa*, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficium dum vacat poteſt ex iuſta, & rationabili cauſa in duo diuidi, ſi facultates illius ſufficiant, vt per Valer. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.*30.*tr.*3.*n.*248. *verſ. addendum.* Nicol. Garc. *de benef.p.*12.*c.*4.*n.*3. Rot. *in vna Calagurritanâ beneficij de Arriola* 17. *Iunij* 1593. coram D.G. p.10.

S V M M A R I V M.

1 *Papa ſi mandat Capitulo, vt aliquem in Canonicum recipiant, & præbendam ſi qua vacat conferant, ſi mandati ſcientes alij conferunt, coguntur primum recipere, & de redditibus Eccleſiæ loco beneficij prouidere, donec præbendam habeat.*
2 *Canonicus poteſt quis conſtitui ſine præbenda vltra numerum Canonicorum, dummodo certus non ſit auctoritate Papæ confirmatus.*
3 *Actus factus contra tacitam Principis prohibitionem valet.*

Cap. Dilectus. ij. XXVII.

PApa ſi mandat Capitulo, vt conferat alicui præbendam, quæ vacat, & Canonici alteri conferunt illam, collatio tenet, ſed tenentur acceptare præſentatum Papæ in Canonicum, & prouidere de redditibus donec Præbendam aſſequatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. libri tertij iuris Pontif.pag.*58. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*379. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*4. *Decret.lib.*3.*ſub tit.de conceſſione præbend.c.*4. 1

Vt eum in Canonicum reciperent, &c.] Ergo poteſt quis vltra numerum Canonicorum, dummodo certus non ſit auctoritate Papæ confirmatus, in Canonicum recipi ſine præbenda, vt per Azor. *inſtit. moral. p.*2.*lib.*3.*c.*11.*q.*3.*&* *q.*4. reſoluit quòd ille, qui eſt in Canonicum vltra numerum receptus, ſpe futuræ Præbendæ beneficium Eccleſiaſticum non habet, nec ius in præbenda, ſed ius ad eam; & *ibi* cum Ludouico Romano dicit eum habere beneficium, quia iure percipit diſtributiones quotidianas, & habet alia iura beneficij, & *q.*5. tenet Canonicum ſine Præbenda receptum ſine auctoritate, & conſenſu ipſorum Canonicorum, ſine auctoritate Papæ, iura Canonici conſequi debere, ferendi ſcilicet ſuffragium in Capitulo, ſi ſit ſacris Ordinibus initiatus, & in choro ſedendi, vide poſita *ad c.cùm M.*9.*n.*16.*&* 17.*de conſtit. pag.*11. 2

In gloſſ. *Duxerint conferendum*, ibi, *ſed verum eſt quòd hæc collatio tenuit*, &c. Notatur ad hoc quòd actus factus contra tacitam Principis prohibitionem valet, vt per Tiraq. *de iure mariti gloſſ.*7.*n.*68. 3

S V M M A R I V M.

1 *Beneficium Curatum, vel perſonatum habens, ſi ſecundum ſimile receperit, vacat primum, quod ſi retinere contenderit, etiam ſecundo priuabitur. Et is ad quem ſpectat beneficij Curati collatio, licitè confert ſtatim cum conſtitutus aliud recepit, & ſi infra ſex menſes non conferat, deuoluitur ad alium collatio, & aliter punitur. Cum ſublimibus verò, & literatis perſonis circa pluralitatem beneficiorum incompatibilium ſolus Papa diſpenſat.*
2 *Concilium Lateran. ſub Alex. III. quando fuerit celebratum oſtenditur.*
3 *Beneficia duo curam animarum habentia iure naturali qui prohibetur obtinere.*
4 *Beneficium curatum quod dicatur, oſtenditur.*
5 *Beneficium curatum habitu tantum eſt compatibile cum Canonicatu requirente reſidentiam perſonalem, vel alio beneficio curato habitu, & actu ſimul.*
6 *Beneficium curatum, perſonatum, vel dignitatem habens, & recipiens ſecundum ſimile, ipſo iure vacat primum, quod & an procedat in beneficiis reſidentiam requirentibus etiam ſimplicibus, oſtenditur. num.*7.

8 *Bene*

8 *Beneficij incompatibilis vt inducatur vacatio per aſſecutionem ſecundi, requiritur adeptio poſſeſſionis pacifica illius.*

9 *Dictio,* liberè, *importat alterius conſenſum non requiri.*

10 *Cardinales S.R.E. comprehenduntur ſub diſpoſitione huius text.*

11 *Diſpenſari poteſt per Sedem Apoſtolicam cum nobilibus circa pluralitatem beneficiorum.*

12 *Nobilitatis qualitas plurimum mouere ſolet Pontificem ad diſpenſandum.*

13 *Nobilitas in materia beneficiali conſideratur, etiamſi ſolùm proueniat ex parte matris.*

14 *Nobilis vt quis dicatur ſufficit quod vulgus, & communis hominum æſtimatio eum nobilem reputet.*

15 *Diſpenſari debet cum literatis viris circa beneficiorum pluralitatem.*

26 *Eccleſia fauet literatis, & amat ſapientes, quibus regitur, & ſuſtinetur.*

17 *Literati hac tempeſtate non cognoſcuntur.*

18 *Aulicorum vita mare eſt periculoſiſſimum.*

19 *Beneficio ſecundo quis priuatur contendens retinere primum incompatibile, & tunc non eſt neceſſaria iudicialis contentio, nec monitio, ſed tantùm doloſa, ſeu malitioſa retentio.*

20 *Beneficia priora non ſtatim vacant per adeptionem Epiſcopatus, niſi poſt tempus conſecrationis.*

22 *Scientia nobilitat hominem.*

22 *Epiſcopus diſpenſare non poteſt ſuper pluralitate dignitatum, perſonatuum, ſeu officiorum, & curatorum.*

23 *Beneficia plura obtinens ex diſpenſatione Papæ ſine iuſta cauſa an ſit tutus in conſcientia, remiſſiuè.*

24 *Epiſcopus an diſpenſare valeat, vt quis plura beneficia ſimplicia obtinere poſſit, oſtenditur.*

25 *Epiſcopus an diſpenſare poſſit aliquem ad duo incompatibilia, quando ita ſunt ſibi vicina, vt commodè iis deſeruire poſſit, & tenues vtrinſque ſunt redditus, oſtenditur.*

Cap. De multa. XXVIII.

1 PErſonatum, vel beneficium Curatum habens, ſi aliud ſimile accipiat, ipſo iure priuatus eſt primo, & ſi contenderit illud retinere, ſpolietur etiam altero. Item is ad quem ſpectat conferre, primum beneficium, cui conuenit, conferre tenetur, & ſi differt conferre vltra ſex menſes, collatio deuoluitur ad alium, & de ſuis prouentibus cogetur ſoluere Eccleſiæ tantum, quantum conſtat fuiſſe receptum à tempore vacationis beneficij. Item in eadem Eccleſia nemo præſumat habere plures dignitates, vel perſonatus, etiamſi ſint ſine cura. Item cum ſublimibus, & literatis perſonis, quæ ſunt honorandæ maioribus beneficiis, Papa poteſt diſpenſare, quando ratio poſtulat. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt: Anchar. Butr. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontific. pag.* 59. Alaguna *in compendio iuris Canonici, pag.* 372. *& tom. 3. repetit. in iure Canonico ad lib. 3. Decretal.* Ioan. Quintin. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Innoc. III. *cap.* 29. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret, lib.* 3. *tit.* 2. *c.* 4.

2 *In Lateranenſi Concilio.*] Sub Alexand. III. *cap.* 13. quod celebratum fuit anno Domini 1178. aſſiſtentibus 274. Epiſcopis, vt refert Anaſtaſ. Germon. *animaduerſionum iuris lib.* 2. *cap.* 1. Illud verò, ex quo deſumptus eſt text. *in præſenti*, aliud fuit poſtea celebratum eodem loco anno ſalutis 1215. ſub Innoc. III. vt *ſuprà* dixi ad *cap.* 1. *num.* 3. *de Summa Trinit.*

Vt nullus diuerſas dignitates, &c.] Chriſtianæ Reipu- 3
blicæ Eccleſiæ vniuerſalis ſtatui, animarúmque ſaluti perniciſioſſimũ eſt, pluriúmque ſanctorum Doctorum ſententiis contrarium plura beneficia aggregare, ex quo plura incommoda & dãna naſcuntur, quæ recenſet Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 276. quapropter multis de cauſis iura interdixerunt pluralitatem beneficiorum, & quatuor recenſet tex. *in cap. clericus* 21. *q.* 1. & alias colligit Azor. *inſtit. moral. q.* 2 *lib.* 6. *cap.* 10. *q.* 11. quia quemadmodum vna mulier non poteſt duos, vel plures ſponſus habere, *cap.* 1. *de ſponſa duorum*, nec vnum corpus duo capita, quia eſſet monſtrum, *c. quia pleriſque, de offic. Ordin.* ſic nec Eccleſia duos, vel plures Curatos, *c. cùm non ignores. hoc tit.* & in Eccleſia vnus debet eſſe Sacerdos, & Rector, qui curam habeat, *cap. in apicibus* 7. *q.* 1. *c. ſicut vna* 22. *q.* 2. ſic è contra non debet vnus duas Eccleſias habere, colliguntur hæc ex Maſcard. *de probat. concluſ.* 469. *incip. curam animarum, nu.* 5. *cum ſeqq.* Gonzal *regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 6. *à n.* 44. Vnde iure naturali prohiberi, ne quis plura ſimul beneficia obtineat, quæ iure diuino aſſiduam beneficiarij præſentiam requirãt, reſoluunt Cartuſian. *de vita Chriſti, p.* 2. *cap.* 68. §. 1. *fol.* 113. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 73. Azor. *d. lib.* 6. *cap.* 11. *q.* 5. Valer. Reginald. *d. tract.* 3. *n.* 277. Vide Thom. Catip. *lib.* 2. *apum, cap.* 19. *pag.* 6. 7. *&* 10. qui non paucos plura beneficia poſſidentes infeliciſſima morte extinctos, & idcirco damnatus eſſe commemorantes allegat, refert Sigiſb. Scheuicau. *de eccleſiaſticorum vita, & moribus, lib.* 2. *c.* 32. *in fine.*

Beneficium curam habens animarum.] Curatum bene- 4
ficium dicitur illud, cui ſingulariter & principaliter præficitur Clericus ad curam fori pœnitentialis neceſſariò exercendam per ſe, vel per temporalem Vicarium, vt per Rebuff. *in tract. nominat quæſt.* 16. *num.* 7. *cum ſeqq.* Flamin. *de reſignat. lib.* 2. *quæſt.* 1. *num.* 107. *cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 6. *à num.* 34. Vnde licèt curam habere dicatur, ac per conſequens curatum beneficium, qui curam habet iuriſdictionalem, etiam fori exterioris, vt reſoluunt citati *ad cap. dudum* 54. *num.* 12. *ſupr. de elect. pag.* 139. tamen hæc non ſufficit ad inducẽdam incompatibilitatem, de qua *in præſenti*, vt tenet Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 133. *num.* 29. *cum ſeqq.* Sic etiam non dicitur beneficium curatum; nec vti tale regulandum illud, quod non eſt actu curatum, ſed tantùm habitu, veluti quia populus ſit deſtructus, & omnes parochiani aliqua ex cauſa mortui ſunt, & eſſe deſierunt; licèt Eccleſia parochialis ſemper firma maneat, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de diſpenſat. ſuper ætate, verſ. etiamſi curam habeat animarum, in princ. & in tract. nominat. quæſt.* 6. *num.* 23. Duen. *reg.* 61. *num.* 4. Gutier. *alleg.* 8. *n.* 7. Maſcard. *de probat. concl.* 589. *n.* 5. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 6. *n.* 89. & 90. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 8. *q.* 9. vbi etiam reſoluit, quòd ſi quis ad hanc Eccleſiam promoueatur, non tenetur intra annum ad Sacerdotium aſcendere, ſi tamen parochiani, quia fortè captiui erant, redierint, parochialis Eccleſia quaſi iure poſtliminij ad ſua iura & bona reuertatur, ac proinde is, qui ipſi præeſt, debet intra annum computandum ab eo tempore, quo Eccleſia cœpit parochianus habere, ad Sacerdotium aſcendere, quod etiam aſſerit Zerul. *in praxi Epiſcopi, part.* 1. *verbo beneficium,* §. 4. *verſ. ſecundum dubium*, & nuncupatim quod beneficium curatum habitu tantùm ſit compatibile cum Canonicatu requirente reſidentiam perſonalem, vel alio beneficio curato habitu, & actu ſimul, tenent, Capr. *cõm. conc.* 9. *n.* 74. Burſ. *conſ.* 352.

*n.23.lib.4.*Hoied. *de incompat. benef. p.1.cap 13. n.10.* & *cap.16.n.16.* & *cap.28.n.29.*Mar. Anton. *var. reſol. lib.1.reſol.53.n.4.* Vbi enim indiſtinctè de cura animarum mentio ſit, ſemper intelligitur de cura actuali, non verò de habituali, vt reſoluit Capr. *dicta concl. 90. n.78.* & fuit dictum *in Vicen. Prioratus 2. Martij ann.* 1622.coram Illuſtriſſ. Patriarcha Manzanedo. Declarà plures Eccleſias Curatas poſſe ſimul retineri ex diſpenſatione Epiſcopi cauſa ſaltem vtilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ, ſi adeò tenues ſint, vt ſingulæ proprium non poſſint Sacerdotem alere, probat text. *in c.eam te, de ætate, & qualit.* & *in c.vnio, in fin. 10. q.3.* notauit gloſſ. *ibi verbo committatur*, gloſſ. *in ſum. 21.q.1.* & poſt. Sot. *de inſtit.lib.3.q.6.art.3.verſ. primus caſus*, communem teſtatur, & comprobat Ioan. de Lignano *de pluralit.benef.in princ.*Hoied. *de incompat.benef. p.2. c.5 à princ.*Alphonſ.Gloſſat. antiq. *ad reg. 52. Cancel. de diſpenſat. ad duas parochiales, ſtatim in princ.* Rot. *deciſ.484.p.1.diuerſ.* Cùm enim Clericus inſeruiens Eccleſiæ de ipſius redditibus debeat ſuſtentari, *c.cùm ſecundũ, de præben.* & vna Eccleſia non ſufficiat ad huiuſmodi ſuſtentationem, meritò duæ aſſignari poſſunt. Ex quibus autem coniecturis tenue conſeudum ſit beneficium, vide Menoch. *de arbitr. caſu 116. n.12. cum ſeqq.* Verùm iam aliud in Curia practicatur, vt *in vna Vrſeten. Canonicatus Leodien. diœceſis 5. Iulij* 1610. coram Reuerendiſſimo D.Coccino, vbi non obſtante exiguitate diſtantiæ, & tenuitate fructuum parochialis & canonicatus, quos quidam ex diſpenſatione Epiſcopi poſſidebat, de mente Congregat. Conc. Trid. tentum fuit eos cadere ſub incompatibilitate, & ſi vtrumque retinere pergeret, eſſe vtroque ipſo iure abſque alia admonitione priuatus. Ita refert Ioan. Cohier *in comment. ad reg. 51. Cancel. à n.4. pag.477. cum ſeq.* Deinde declara plura curata licitè retineri, vbi vnum ex altero dependet, quia ſcilicet ei vnitum eſt, vt optimè probat *cap. dudum 54.* ibi, *niſi vna penderet ex altera, de elect.* vbi dixi. Denique declara pluralitatem beneficiorum prohibitam eſſe, quando vtrunque habetur in titulum, nam vnum in titulum & alterum in commendam licitè retineri probat text. *in d. cap. dudum, ibi, vnam intitulatam, & alteram commendatam*, vbi addidi.

6 *Eo ſit ipſo iure priuatus.*] Probat hic text quòd ſi habens beneficium Curatum, aut Perſonatum, vel dignitatem receperit ſecundum ſimile, ipſo iure vacet primum, & ſi illud retinere contenderit; etiam ſecundo ſpolietur, vt per Bernard. *in pract.cap.49. in nouiſſ.edit.* Gutier. *conſ.10.*Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.3.à n.74.*Viu. *tom.1.commun.opin. lib. 1.tit.9.n.6.pag.182.* Flamin. *de reſignat. lib.3.q.1.n.51.* latè Flores de Mena *var. lib.2. q.13.à prin.* Azor. *inſtit. moral. part.2.lib.7.c.16.q.9.* Cardin. Tuſch. *tom 1.lit. C.concl.44.num.8.* Monet. *de optione canon. c.6.q.6.n.69.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.39.tract.3.n.309.* Nicol. Garc. *de benef.p. 11.c.5.n.7.* quæ quidem pœna aucta, & declarata fuit per Ioan. XXII. *in ſua Extrauag. Execrabilis, de præben.* vnde Oldrad. *conſ.165. Thema*, quem refert Cardin. Tuſch. *tom.3.lit. A. concl.44.n. 8.* ait text. *in præſenti* loqui ſolùm in Curatis beneficiis, quòd per aſſecutionem ſecundi vacat primum, ac proinde non habere locum ſi obtinens Curatum aſſequatur ſecundum incompatibile; quia eſt in electione obtinentis alterum ſibi bene viſum dimittere. Sed iam hodie innouatus eſt text. *in præſenti* per Concil Trident. *ſeſſ.7.de reform. cap.4.* vbi decretum eſt; quòd quicunque de cætero plura curata; aut aliàs incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica, ſiue per viam vnionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine, & titulo contra formam ſacrorum Canonum, & præſertim conſtitutionis huius text. recipere, ac ſimul retinere præſumpſerit beneficiis ipſis iuxta huius conſtitutionis diſpoſitionem ipſo iure etiam præſentis Canonis vigore priuatus exiſtat, quod decretum adducit Nicol. Garc. *d.c.5.n.76.* vbi *n.77.* reſpondet alteri decreto eiuſdem Concilij *ſeſſ.24.de reform.c.17.* quod priori *in d.c.4.* aduerſari videbatur, vt loquatur de pluribus parochialibus, aut alias incompatibilibus beneficiis ante Concil. obtentis.

Amplia, principalem huius text. concluſionem procedere in eo, qui vi occupauit, ſeu ſcienter iniuſtè ſe intrudit in beneficio curato, vel è conuerſo. Conſtat enim non eſſe conſentaneum habere meliorem conditionem illum, qui inuaſor eſt, quàm illum qui iuſte ingreditur, & ita in ſpecie eſt text. qui reddit rationem, *in cap. eum, qui 18. hoc titul. lib.6.* Rot. *deciſ.3.n.1.de reſtit. ſpoliat.in nouiſ.* Rebuff. *in praxi tit. de miſſione in poſſeſſionem à princ.* Hoied. *c. 5. n.20.* quod intellige, niſi violentus occupator incontinenti relinquat poſſeſſionem ſecundi beneficij, quia ea, quæ incontinenti fiunt, videntur ineſſe, iuxta text. *in l. lecta ff. ſi certum petatur*, quod aduertimus procedere, etiam ſi prius beneficium tale ſit ad cuius titulum fuerit ordinatus, vel aliter de illo diſponere, vel renuntiare non poſſit, iuxta Concil. Trid. *ſeſſ.21.de reform.c.2.* id tamen non euincit quod illud non amittat per ſecundi obtentionem violentam, per quam legis beneficio alienatio neceſſaria inducitur, & fit diſpoſitio, argum. text. *in l. 1. ff. de fundo dotali,* & *in l.alienationes 13. ff. familiæ herc.* iunctis reſolutis per Molin. *de primog. lib.4. cap.8. à princ.* & *c.9. num.18.*

Amplia ſecundò, etiamſi expreſsè fiat proteſtatio, quòd non intendit dimittere perſonatum, vel curatum beneficium priùs obtentum. Patet ſi expendas huiuſmodi vacationem ex ipſius proteſtantis voluntate non induci, ſed ab ipſa iuris diſpoſitione, contra quam proteſtatio nihil operatur, ex reg. text. *in l.nemo poteſt, ff. de legat. 1.* & ita gloſſ. *verbo renuntiare, in Clem.gratiæ, de reſcript.*

Quæſtio eſt non contemnenda an in beneficiis reſidentiam requirentibus, etiam ſimplicibus, vel alias quomodolibet incompatibilibus, per illud decretum Concilij *d. c. 4.* inducatur vacatio primi ipſo iure per adeptionem ſecundi: in qua de rigore iuris negatiuè eſſe reſpondendum aſſerunt Nau. *conſ. 17. de præbend.* Sayr. *in floribus deciſionis ſub eod.tit.deciſ 38.* Flores de Mena *d.q.13.à n.5.* & plures alij citati à Nicol Garc. *d.c.5.n.80.* Verùm contrariam ſententiam, & ſic partem affirmatiuam tenet Hoied. *de incompat. benef. c.9. n.5.* dicens quòd per text. *in præſenti*, qui loquitur in Curatis, & dignitatibus, & Perſonatibus, extenditur ex d.decreto Concilij ad quæcunque beneficia incompatibilia; nam, vt dicitur *in deciſ. 483. p. 1. diuerſ.* Concilium *ibi* loquitur de quibuſcunque incompatibilibus vigore quorumcunque Canonum, nec ſe reſtrinxit ad hunc text. quia dicit *præſertim*, quæ dictio eſt ampliatiua, & implicat idem in aliis, & includit alia, iuxta ea, quæ dixit *de dictionibus vſufreq. dict. 277.* & hoc eſt, quod denotant illa verba, *iuxta ipſius conſtitutionis diſpoſitionem, etiam præſentis Canonis vigore,* &c. quaſi dicat, beneficia quæcunque incompatibilia vacant ipſo iure per aſſecutionem ſecundi, iuxta diſpoſitionem text. *in cap. multa*, ſed quia illic non loquitur in quibuſcunque incompatibilibus, etiam vigore præſentis Canonis illum extendentis ad quæcunque incompatibilia, vacent, refert, & ſequitur Nicol. Garc. *d.c.5.à n.91.* quæ quidem ſententia approbata fuit per ſacr. Illuſtr. Card. Congreg. Concil. Trident. interpretum, vt idonei teſtes nobis ſunt Nicol. Garc. *d.cap.5. num.84.* 7

Digitized by Google

n.84. in 6. declar. Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib. 4. tit. 8. l. 2. de benefic. incompatib. num. 17.* Monet. *de optione Canonica, cap. 6. n. 70.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt deciſ. 393 in 1. edit. & reſol. 342. n. 12. in 2. edit.* atteſtantes S. Congregat. cenſuiſſe in beneficiis requirentibus reſidentiam, aut aliàs quocunque modo incompatibilibus, etiamſi Canonicatus ſint, induci vacationem primi ipſo iure per adeptionem ſecundi pacificè poſſeſſi. Addentes præcipuè Nicol. Garc. *d. c. 5. n. 381. in 3. & 4. declar.* & Armendar. *d. loco n. 43. & 44.* eandem Sacr. Congreg. cenſuiſſe detinentem Canonicatus duos ſimul abſque diſpenſatione Apoſt. per triennium, & vltra, vtroque ipſo iure eſſe priuatum, in tantum quòd poſſeſſor vtriuſque Canonicatus ex *regul. de triennali*, poſſeſſionem tueri, & defendere non poſſit, quæ adduxi ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg. 62. à num. 28.* & vide adducta per Mar. Anton. *variar. reſol. lib. 1. reſolut. 90.*

8 *Receperit.*] Ergo ad inducendam vacationem primi beneficij incompatibilis per aſſecutionem ſecundi, non ſufficit collatio ſola, & acceptatio eius, ſed requiritur adeptio poſſeſſionis pacificæ ſecundi, vel quòd per prouiſum ſtet quominus eam adipiſcatur, ita Flamin. *de reſignat. lib. 3. quæſt. 1. num. 129.* Nicol. Garc. *d. cap. 5. à num. 100.* Ferentil. *in annot. ad deciſ. 16. Buratti, num. 18.* Rot. *in Calaguritana Beneficij de Brentauilla 13. Martij* 1615. coram bonæ mem. Buratto, nec hæc vacatio prioris impeditur per pacificam ſecundi poſſeſſionem, ſi illud prius ſit litigioſum, non enim requiritur, quòd vtriuſque, ſed tantùm ſecundi habeatur pacifica poſſeſſio. Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 34. num. 14.* Nicol. Garc. *dict. cap. 5. num. 107. & 108.* Quæ quidem poſſeſſio ſecundi pacifica debet eſſe non ſolùm de facto, ſed etiam de iure, id eſt, non litigioſa, ſed abſque controuerſia iuris, & facti iudiciali, & extraiudiciali, Hoied *d. tract. cap. 13. num. 80.* Flamin. *lib. 4. q. 1. num. 130.* Azor. *p. 2. lib. 7. cap. 16. q. 9.* Nicol. Garc. *d. c. 5. num. 105.* Seraphin. *deciſ. 1254.* vbi habetur quòd ad effectum, vt non teneatur quis dimittere primum beneficium, ſufficiunt moleſtiæ etiam extraiudiciales, & de facto, & idem dicit *deciſ. 997. num. 2. & deciſ. 853. num. 3.* adden. ad Greg. XV. *deciſ. 451. num. 12.* Anton. Maſſobr. *in ſua praxi habendi concurſum, requiſit. 1. dub. 6. ſecundum Romanam impr.* & Ioan. à Cochier *in reg. 51. Cancel. num. 9.* ac etiam intelligenda eſt non de poſſeſſione ſterili, ſed fructuum, vel maioris partis eorum, ego ipſe *d. p. 3. alleg. 57. num. 201.* Azor. *d. c. 16. q. 7.* Seraphin. *deciſ. 953. num. 1.* & plures per Nicol. Garc. *d. c. 5. n. 123.* Ex ea ratione, quia beneficiarius non habet in totum pacificam beneficij poſſeſſionem, niſi quando fructus beneficij per ſe, vel per alium nomine ipſius percipiuntur, in quibus terminis loquitur text. *in cap. ſi tibi conceſſo, hoc tit. lib. 6.* & in ſpecie reſoluunt *ibi* Franc. *num. 4.* Caſſad. *deciſ. 9. de cauſa poſſeſſ.* Staphil. *de literis gratia, tit. de ſtatu, & qualitate benef. §. huiuſmodi, num. 14.* Hoied. *de incomp. benef. part. 1. cap. 13. num. 78.*

9 *Liberè.*] Hoc verbum importat, alterius conſenſum non requiri, excluditque illius requiſitionem ſine impedimento, vt per Cald. Pereira *in renou. emph. quæſt. 8. num. 10.*

10 *Vt in eadem Eccleſia nullus, &c.*] Etiamſi ſit S. R. E. Cardinalis, quem quidem ſub diſpoſitione huius text. comprehendi tenent Flamin. *lib. 12. quæſt. 4. num 10.* Azor. *d. part. 2. lib. 4. cap. 3. quæſt. 4.* vbi tamen aduertit in Cardinalibus iuſtam ſubeſſe cauſam, vt Romani Pont. indulgentiam ab huiuſmodi legibus ſoluti plura Eccleſiaſtica conſequantur beneficia, & *lib. 6. cap. 12. quæſt. 5.* aſſerit quòd ſola Cardinalitia dignitas iuſtam cauſam præbet, vt Cardinali plura beneficia conferantur.

Circa ſublimes.] Notatur ad hoc quòd cum nobili- 11
bus circa beneficiorum pluralitatem diſpenſari poteſt per Sedem Apoſtolicam; verbum illud, *ſublimes*, id eſt nobiles interpretantur Tiraquel. *de nobilit. c. 20. n. 13.* & alij apud Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol. 446.*
num. 7. Nobilitatis enim qualitas plurimum mouere 12
ſolet Pontificem ad concedendum gratias, & ad di-
ſpenſandum, Menoch. *conſil. 321. num. 20.* quæ qui- 13
dem nobilitas in materia beneficiali conſideratur, etiamſi ſolùm proueniat ex parte matris, vt per Azeued. *l. 19. num. 13. tit. 3. lib. 1. noua recop* & ex Hoieda, ac Caſſan. reſoluit Cened. *ad Decretal. collect. 159. n. 7.* In materia verò diſpenſationis in impedimentis matrimonium dirimentibus neceſſaria eſt Nobilitas ex parte patris, Sanch. *de Matrimon. lib. 8. diſp. 19. nu-*
mero 6. ſufficit autem, vt quis dicatur nobilis quòd 14
vulgus, & communis hominum æſtimatio eum nobilem reputet, Menoch. *de arbitr. caſu 670. num. 40. & de præſumpt. lib. 6. præſ. 60.* Maſcard. *de probat. concluſ. 1094. num. 8.* Guttier. *practic. lib. 4. quæſt. 17. n. 5.* Nobilitas autem, de qua *in hoc text.* an ſit illa, quæ moribus, & virtutibus acquiritur, an autem illa, quæ à ſanguine ortum habet, optimè tradit Gambar. *de offic. & poteſt. Legati de latere, lib. 7. ex num. 259.* cùm plus nobilitet aliquem ſcientia, & propria virtus, quàm ſanguis, & proſapia maiorum, ſecundùm Dec. *in cap. clerici, num. 54. de iudic.* Tiraquel. *de nobilit. cap. 4. & 5.* Camill. Borrell. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum, rubr. 6. lit. T.* Sarnien. *lib. 1. ſelect. cap. 15. num. 6.* Perez *l. 1. gloſſ. nobleza, tit. 1. lib. 4. Ordinam.* Azeued. *ad Curiam Piſan. lib. 1. cap. 12. num. 13. & ad lib. 1. noua recopil. tit. 7. l. 8. numero 1.* & vera nobilitas ſit, quæ ex virtute alicuius prouenit, Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubr. 4. §. 19. numer. 19.* & ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part. 2. tit. 2. gloſſ. 17. ex num. 11.* Vnde Simanch. *de primog. lib. 3. cap. 23.* pulchrè contendit aduerſùs eos, qui cum nulla ingenij laude floreant, nulla vitæ dignitate, & nullo amplitudinis fructu, ita tamen inani nobilitatis nomine ſibi blandiuntur, ac ſi è cœlo delapſi fuiſſent, & ij cùm ab omni laude ſint alieniſſimi, maiores ſuos in ore ſemper habent. Vide Torreblanc. *de magia, lib. 3. de criminis punit. cap. 12. ex n. 16.*

Et literatas perſonas.] Notatur ad hoc quòd cum 15
literatis viris diſpenſari debet circa beneficiorum pluralitatem, vt per Rebuff. *de benefic. tit. de diſpenſat. ad plura beneficia, à nu. 43. & de priuileg. ſcholaſt priuil. 39.* Gambar. *de officio legati, lib. 5. an legatus poſſit plura beneficia vni conferre, num 137.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 4. num. 26.* Aloyſ. Ricc. *d. reſol. 446. num. 1.* Belles. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 4. num. 13.* Mench. *illuſtr. cap. 25. num. 31.* vbi dicit quòd nobilis non virtuoſus, non præfertur ignobili excellenti virtutibus. Ludou. Gom. *in reg. de annali, quæſt. 36. num. 3.* Staphil. *de literis gratia, forma 3. exſpectat. num. 3.* Benius *de priuileg. Iuriſconſ part. 2. priuileg. 32.* vbi *num. 2.* ſubdit ſcientiam ſine gradu Doctoratus ad diſpenſandum, non inducere, quia hodie moribus receptum eſt non diſpenſari cum literatis, niſi habeant gradum Doctoratus, Licentiaturæ, ſiue Bacchalaureatus in Theologia, vel iure Canon. vt concludunt Rebuff. *d. tit. de diſpenſatione ad plura beneficia, n. 44.* Gambar. *d. lib. 5. num. 138.* Aloyſ. Ricc. *d. reſol. 456. num. 5.*

Eccleſia enim fauet literatis. Flamin. *de reſignat.* 16
lib. 5. quæſt. 3. num. 78. & Sapientes, *cap. Epiſcopus 41. diſtinct.* Marc. Anton. Genuenſ. *in practicab. eccleſ. quæſt. 621.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi,*

part. 3. alleg. num. 2. per quos mundus illuminatur, Flamin. *lib. 4. cap. 11 num.* 17. Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. in prælud. num.* 88. & Eccleſia Dei regitur, & ſuſtinetur, ac proinde illis maximè indiget, Abb. *hîc num. 5. & 7.* Felin. *in cap. ſi quando, num. 7.* vbi Nau. *except. 16. n. 5. ſup. de reſcript.* Hieron. Giach. *in conſil. ſyndicatus, n. 67. & 71.* Carol. de Graſſis *in d. prælud. num. 63. cum ſeqq.* Bellet. *d. §. 4. num.* 8. Ego ipſe *d. alleg.*
17 *46. num.* 1. Sed eò deuenit, eò creuit ambitio, eò animarum exigua cura, vt meritò cum Poëta dicere valeamus.

Fit via vi, rumpunt aditus, dignóſque repellunt.

Quid verò eſt quòd tot ignari ſpretis Doctoribus audiuntur, niſi quòd in ſacra Pagina rectè dicitur futurum eſſe, quòd homines adorabunt talpas, & veſpertiliones. Planè abſurdum, & illud incredibile quod de noctua fertur, & apud plures accidit. Illa enim cum nihilo cæteris volucribus ſit ſapientior; neque ſpecioſior, ſed talis, qualem ſcimus, quando fortè vocem emittit triſtificam, prorſúſque inſuauem, circumſiſtunt aliæ aues, imo ſi eam tantùm vident, partim propè aſſident, partim in gyro circumuolant. Hoc ego cum Dione Philoſopho aues facere puto in contemptum vilitatis, & infirmitatis, ſed alij dicunt quòd aues circumſtantes noctuæ noctuam admirentur. Quomodo autem fit, vt non magis pauonem admirentur ita pulchrum, & varium, ac ſemetipſum extollentem, pennarúmque pulchritudinem oſtentantem, quando delicias erga femellam agit; infrengens caudam, & circumſtatuens ſibi vndique tanquam ſpecioſum theatrum, aut pictura quadam cœlum ſyderibus diſtinctum imitantem, quin & reliquo corpore admirandum, propemodum quaſi aurum cæruleo metallo mixtum eſſet? at neque pauonem ſeſe accuratè ornantem his omnibus modis aues videre cupiunt; neque luſciniæ quicquam audientes vocem antelucano erga eam afficiuntur: quin neque cygnum amplectuntur propter muſicam, ne tum quidem cùm cantat nouiſſimam cantionem in extrema ſenecta præ voluptate, & rerum in vita moleſtarum obliuione, proſpera ſibi imprecans, ſimul & deducens abſque dolore ſemet, vt par eſt, ad mortem minimè moleſtam. Sic multi quoque cùm tot amœna habeant, vel habere poſſint ſpectacula, varióſque pauones; nempe in Theologia, & vtroque iure inſignes, qui pennas ſcientiæ ſuæ percutiendo ſicut pauones ſonum non iniucundum ſuis ſcriptis mundo præbeant: illi, inquam, his relictis, noctuam conueniunt ignorantem, & inſipidam. Apud permultos experimur illud Gregor. *moral.* exponentis illud *Iob. 12. Deridetur iuſti ſimplicitas*, vbi ait: Huius mundi ſapientia eſt cor machinationibus regere, ſenſum verbis velare, quæ falſa ſunt vera oſtendere, quæ vera ſunt falſa demonſtrare, hanc qui ſciunt cæteros ſuperbiendo deſpiciunt; hanc qui neſciunt, ſubiecti & timidi in aliis ipſum mirantur: hæc ſibi obſequentibus præcipit honorum culmina quærere, adepta temporalis gloriæ vanitate gaudere, irrogata ab aliis mala multipliciùs reddere, cùm vires ſuppetunt nullis reſiſtentibus cedere, cùm virtutis poſſibilitas deeſt, quicquam per malitiam explere non valet, hoc in pacifica bonitate ſimulare.

18 Omnes igitur ad ſcientias ſolidas hortor, fugere verò huiuſmodi ſtultam ignorantiam. Gentiles aſſeruerunt Mineruam à Ioue genitam, quam etiam Virginem pingebant, per quod occulto Dei iudicio innuitur ſcientiam ab altiſſimo Deo prouenientem, honeſtam, caſtiſſimámque, forè à terrenis liberam; non enim ſapienti conuenit aulicorum vita; mare eſt periculoſiſſimum. Quot enim fretum, tot metus; tantas, tamque varias habere putatis agitationes fluctuū, quantas agitationes, & quantos æſtus habet inſtitutio aulicorum? Quanta, per Deum immortalem, pericula? vbi à ſummo gradu ad infimum intereſt nihil, vt monet Tacitus. Quanti metus? vbi duo iſta nexu quodam ſociantur, honor & odium, vt ait Seneca. Quantæ fraudes? vbi malitia ipſa ſuſpecta eſt, vt canit Ennius. Quantæ cogitationes? vbi fortuna imperat, & eſt domina campi, vt Romanus loquitur. Quanta denique miſeriarum veſtigia? vbi Seianæ illæ Clytiæ, Syllanæ naues, quæ felicitatis auram ſuis quaſi velis conſtringebant, eodem ſublatæ vento, quo deiectæ inter fluctus, luctúſque ſpirante aurea, ſuſpirante auro, mare ſorbentes, abſorptæ à mari, magnum ſcopum ſpectantes, ad magnorum ſcopulum infregerunt. Fugienda ergo ſunt à literatis omnia, quæ eorum mentem perturbare poſſunt, nam, vt inquit Origen. *hom. 91. ſuper Leuit.* quandiu quis permixtus eſt turbis, & in multitudine fluctuantium volutatur, nec Deo, nec literis vacat: inſignes igitur viri appellantur in ſacris literis ſuis vacantes: vnde *Iud. 6.* Angelus Gedeoni apparuit in propria domo granum mundanti, & dixit, *Dominus tecum, virorum fortiſſime?* Magnumne quid eſt granum mundare? voluit Spiritus ſanctus oſtendere quòd qui ſuis ſegregatim vacat fortiſſimus, laudabilis magis eſt, quàm cæteri, & commendandus.

Aduertendum maximè eſt quod text. *in præſenti*, dum dicit diſpenſationem circa pluralitatem beneficiorum eſſe faciendam cùm perſonis nobilibus, & literatis, nonnulli intelligunt diſiunctiuè, vt per Felin. *in cap. cum adeò, de reſcript.* Abb. *in cap. dudum, il. 2. n. 26. de elect.* ita vt ſit ſenſus, poterit diſpenſari circa ſublimes perſonas, & iterum poterit diſpenſari circa literatas perſonas, ex eo quòd diſpoſitio reſpiciens plura determinabilia ex æquo debet illa determinare, ex reg. text. *in l. nam hoc iure, ff. de vulgari*, iuxta quod videtur dicendum ſolùm nobilitatem ſine literatura ſat eſſe ad diſpenſandum, ex Felin. *vbi ſuprà*. Iuuat quod dictio, *&*, in medio poſita diuerſitatem continere videtur, vt per citatos *in meis remiſſ. de diction. & clauſulis, dict. 93. n. 14.* Quæ tamen expoſitio ſuſtineri non poteſt, ſecundùm Cened. *d. elect.* 18. *n.* 7. & conuincitur ex eo, quia in promotione ad beneficia curata attento iure præſcripta eſt literatura, non verò nobilitas, ex *cap. cum nobis* 19. *de elect.* adeò vt collatio facta illiterato ſit nulla, ex *dict. cap. cùm nobis, & cap. cùm in cunctis, §. inferiora, de electione*, notant omnes *in cap. graue nimis, hôc tit.* Facit præterea, quia ex hoc text. deprehenditur non ſufficere ſolam nobilitatem ad diſpenſandum, ſed cùm ratio poſtulauerit, vt text. dicit, quæ ratio ſuadet debere interuenire ſcientiam, vnde dicendum eſt ſolam nobilitatem non includere, vt ſola ſufficiat ad diſpenſandum. Nec refragatur, ſi dicatur fruſtra hic conſiderari nobilitatem, cùm adhuc literatura exigatur: reſpondetur enim hic expendi nobilitatem & literaturam copulatiuè ad hoc, vt ſimul cum literatura præferatur illi, qui nobilis non fuerit, veluti ſi petat ſecum diſpenſari in altero curato beneficio retinendo cum priori, tunc enim ſi eandem diſpenſationem petat nobilis eodem tempore ex æquo literatus, tunc potiùs cum nobili erit diſpenſandum, & ſic conſideratur nobilitas in hoc text. vt cum mediocri ſcientia ſufficiat ad diſpenſandum, argumento text. *in d. l. nam hoc iure*, vbi alioquin extiterit ratio, quæ cadat in vtilitatem communem, vel neceſſitatem vtriuſque curati beneficij; quæ nobilitas non quælibet conſideratur, ſed magna interuenire debet, id enim importat verbum, *ſublimes*, de quo *in hoc text.*

Per

Per Sedem Apoſt. poterit diſpenſari.] Ergo Epiſcopi diſpenſatio circa pluralitatem beneficiorum non ſufficit. Ratio eſſe poteſt, quia Epiſcopus diſpenſari non valet contra Concilij generalis conſtitutionem, ex gloſſ. recepta *verbo cum ſe facultas obtulerit, in c. dilectus* 19. *hoc tit.* tradunt Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſatione ad plura beneficia, n.* 29. Couar. *de ſponſalibus, p.* 1. *c.* 6. §. 10. *n.* 11. & conſtat pluralitatem beneficiorũ obuiare conſtitutioni Conc. Lateran. de quo *in c. quia nonnulli, de Clericis non reſid.* facit text. *in cap. Ordinarij, §. ſi verò, de officio Ordin. lib.* 6. ibi, *ſuper hoc erit ad Sedem Apoſt. recurrendum,* iuncta deciſ. text. *in l.* 1. *C de legibus.* Sed obſtat *cap. ſanctorum* 70. *diſt.* ibi, *licèt enim Epiſcopi*, &c. & per illud Epiſcopum poſſe diſpenſare circa pluralitatem beneficiorum, reſoluunt Abb. *in cap. extirpandæ, §. quia verò, à n.* 39. *hoc tit. & in præſenti, n.* 19.

Propter quod ſunt qui diſtinguant inter beneficia ſimplicia, & inter beneficia curata, vt in prioribus poſſit Epiſcopus diſpenſare, non ita in poſterioribus, prout referunt Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſ. ad plura n.* 22 *&* 20. Stephan. *de literis gratiæ, tit. de formis expectatiuarum, §. ſecunda forma, n.* 4.

Sed pro declaratione notandum eſt diſpenſationem dupliciter fieri poſſe, primo modo ob neceſſitatem, & vtilitatem vtriuſque Eccleſiæ, principaliter, & immediatè, veluti quando Eccleſiæ tenues ſunt, & neutra ſatis eſt ad alendum miniſtrum, vel ſubeſt alia cauſa æquè grauis. Secundo modo contingit diſpenſatio ob honorem, & prærogatiuam perſonæ principaliter, & ſecundariò vtilitas, vel neceſſitas conſideratur in ea diſpenſatione, prout *in hoc text.* Priori modo attento iure antiquo, & nouiori poſſe Epiſcopum diſpenſare in beneficiorum pluralitatem, iuxta hunc text. qui in hac ſpecie non eſt correctus, quod ſentit text. *in cap. eam te, de ætate*, patet ſi expendas data correctione reſultare dilatationem, quæ Eccleſijs maximum præiudicium poſſet irrogare, quod eſt inconueniens, & hoc ſi ſpectas communem Doctorum reſolutionem, cùm ſecus ſit attentis S. Congreg. & Rotæ deciſionibus, de quibus *ſuprà* memini, & non ſic dicas poſteriori modo; licet enim attento iure antiquo, & per text. *in d. cap. ſanctorum*, Epiſcopi diſpenſatio admittatur, non tamen attento iure nouiori prædicta diſpenſatio admittitur in beneficiis, de quibus agit text. *in præſenti*, qui eo caſu diſpenſationem Sedis Apoſt. requirit ſicut in aliis. Vnde iam colligitur text. *in d. cap. ſanctorum*, attento nouiori iure non procedere, quando diſpenſatio primò, & principaliter reſpicit honorem & prærogatiuam perſonæ diſpenſatæ, ſecus ſi principaliter, & immediatè vtilitatem Eccleſiæ contineat, ita Abb. *in d. §. quia verò, n.* 40. & in hoc tex. vbi Imol. *n.* 23. Rebuff. *d. tit. de diſpenſatione ad plurà beneficia, n.* 30.

Cùm in hac materia à pari procedant Legatus de latere, & Epiſcopus, iam colliges Legatum de latere poſſe ſimiliter diſpenſare circa prædictam beneficiorum pluralitatem, arg. text. *in c.* 1. *de officio Legati*, & ita in effectu dicit communem ſententiam Rebuff. *d. tit. de diſpenſat. ad plura beneficia, n.* 25. dummodo non ſint vniformia ſub eodem recto, gloſſ. *verbo vacauit, in Clem vlt. de præbend.* Hoied. *de incomp. benef. p.* 2. *cap. vlt. n.* 13.

Aduertendum in hac materia diſpenſationem circa beneficiorum pluralitatem intelligendam eſſe de duobus primis beneficiis, *cap. ordinarij, de offic. ordin. lib.* 6. *c. non poteſt, hoc tit. eod. lib.* vbi Anchar. *n.* 1. Domin. & Franch. *n.* 3. Mandoſ. *ad reg.* 8. *Cancel. q.* 7. *n.* 4. Rebuff. *in praxi, tit. de diſpenſat. ratione ætatis, verbo illáque ſimul dimittere*, Ioan. à Coch. *in reg.* 51. *Cancel. n.* 16. Hoied. *d. cap. vlt n.* 73. nam cùm diſpenſatio circa beneficiorum pluralitatem non perſonam diſpenſati, ſed aliud reſpiciat, meritò extinctis, & dimiſſis duobus beneficiis, non exiſtit diſpenſatio, ac proinde de illis primis intelligenda eſt, vt habetur *in d. cap. Ordinarij, & in d. cap. non poteſt.* iuxtáque reg. *l. boues* 89. §. *hoc ſermone. ff. de verb. ſignif.* Dubium tamen eſt vtrùm prædicta iura procedant, quando duo priora beneficia, quæ quis ex diſpenſatione obtinebat, cum aliis permutantur? Partem affirmantem tenet gloſſ. *in cap. Ordinarij, verbo ea quæ,* quam Doctores *ibid.* ſequuntur, & pluſculis argumentis defendit Flamin. *in d. cap. non poteſt, §. illud autem, n.* 9. *de præb. lib.* 6. Ioan. Andr. *in c.* 1. *de filiis Preſbyt.* Verùm contrarium, imo poſſe quem virtute diſpenſationis beneficia permutata retinere, meliùs mihi probatur, arg. text. *in l. filiæ* 28. §. 1. *ff. de condit.* vbi conditio concepta in vnam rem includit aliam, quæ in illius locum ſucceſſit, facit reg. text. *in l. eum, qui, §. qui iniuriarum, ff ſi quis caut.* iunctis reſolutis per Tiraq. *in d. §. hoc ſermone, in princ. à n.* 28. Bald *in cap. dudum, lib.* 2. *n.* 2. *de elect.* Palat. *in rubr. de donat. inter, §.* 4. *n.* 3. Vame. *conſil.* 26. *n.* 30. *de elect. vol.* 1. Nec obſtat d. gloſſ. *verbo ea, quæ*, procedit enim in terminis text. *ibid.* ſcilicet vbi plura beneficia incompatibilia ex diſpenſatione obtinenti nouum aliud beneficium confertur, & vt collatio valeat oportet quòd diſpenſatio ad ea retinenda oſtendatur, vel quòd priora omnino dimittantur, & in hac ſpecie ait gloſſ. quòd non ſufficit illa per viam permutationis dimittere ad effectum vt retentis, quæ per permutationem obtinentur, collatio effectum ſortiatur, & ita non loquitur gloſſ. vbi quis ſolummodo intendit ea retinere, quæ in locum priorum ex titulo permutationis ſubrogantur, nec contra formam *d. cap. Ordinarij*, nouum aliud beneficium prætenditur, in qua ſpecie gloſſ. eſt intelligenda; vnde cùm in noſtro caſu priora beneficia retinere poſſit, nec dimittere teneatur, poterit etiam & illa retinere, quæ per permutationem in priorum locum ſubrogantur.

19 In gloſſ. *Contenderit*, ibi, *ſi enim ante litis conteſtationem deſtiterit*, &c. Quamuis ex ſententia huius gloſſæ iuxta hunc text. vt quis priuetur etiam ſecundo beneficio contendens retinere primum incompatibile, requiratur monitio, vel quòd retineat vſque ad litis conteſtationem, tamen hodie attenta diſpoſitione Conc. Trid. *d. c.* 4. ibi, *retinere præſumpſerit*, non videtur neceſſaria iudicialis contentio, nec monitio, ſed tantùm doloſa, ſeu malitioſa retentio, vt reſoluunt Flores de Mena *d. q.* 13. *n.* 4. Nicol. Garc. *d. c.* 5. *num.* 95. *&* 96. quicquid contrarium videatur velle Rot. *deciſ.* 484. *n.* 4. *p.* 1. *diuerſ.*

20 In gloſſ. *Poſt receptionem*, ibi, *fallit in Epiſcopatu, quia non ſtatim vacant priora beneficia, niſi poſt tempus conſecrationis.* Vide Doctores citatos *ad cap. cùm in cunctis, n.* 29. *ſup. de elect.* vbi volui allegare Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 6. *à princ.* & non *p.* 1. prout *ibi* typographi incuria poſita ſunt.

21 In gloſſ. *Sublimes*, ibi, *& ita ſcientia nobilitat hominem.* Ita Bellet. *d. §.* 4. *n.* 16. nam literatæ perſonæ æquiparantur nobilibus, & ſublimibus, Abb. *hic num.* 5. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *num.* 27. Bellet. *d. §.* 4. *num.* 17.

22 In gloſſ. *Per Sedem Apoſt.* ibi, *ex eo quòd dicit per Sedem Apoſt. patet à contrario ſenſu, quòd per alios in talibus non poteſt diſpenſari.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopus diſpenſare non poteſt ſuper pluralitate dignitatum, perſonatuum, ſeu officiorum, & curatorum, ſolùm enim Papam diſpenſare tenent multi, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc. *d. cap.* 5. *num.* 337. tetigi *de offic. & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 62. *n.* 18.

23 Vtrùm autem obtinens plura beneficia ex diſpenſatione Papæ ſine cauſa rationabili ſit tutus in foro conſcientiæ, vide eundem Garc. *d. cap.* 5. *num.* 378. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 289.

24 In ead. gloſſ. ibi, *Circa alia beneficia poſſunt Epiſcopi diſpenſare ſicut prius.* Latè an Epiſcopus diſpenſare valeat, vt quis plura beneficia ſimplicia habere poſſit, tractaui *d. alleg.* 62. *per totam,* in quo dubio certum eſt ante Concilium Trident. licuiſſe plura beneficia aliàs non incompatibilia etiam vltra duo tenere vſque ad congruam ſuſtentationem, Nauar. *conſ.* 10. & 19. *num.* 2. *ſub hoc tit.* Flamin. *de reſignat. lib.* 3. *quæſt.* 1. *num.* 141. Nicol. Garc. *d. cap.* 5. *num.* 306. difficultas eſt an ſtante Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 17. id liceat? ſed videtur non licere vltra duo beneficia vni conferre, ex illis verbis: *Quod quidem, ſi ad vitam eius, cui confertur, honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſufficiens,* &c. de Epiſcopi ſcilicet indulgentia, quia quando Canon permittit aliquid fieri, & perſonam non præſcribit, ad Epiſcopum id pertinere oſtendit, iuxta ea, quæ dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 33. *num* 22. Et ideò habenti vnum beneficium, quod non ſufficiat ad eius ſuſtentationem, poſſe Epiſcopum aliud conferre declarauit ſacra Congregat. vt teſtantur Nicol. Garc *d. cap.* 5. *num.* 310. *in* 1. *declar.* Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib* 4. *tit* 7. *de benef. incompatib. n.* 32. & *ſeq.* Minimè tamen eiuſdem Epiſcopi indulgentia, & auctoritate poterit quis habere duo beneficia ſimplicia, ſi vnum illorum ſufficiat ad vitam Clerici commodè ſuſtentandam, nec plura vltra duo, etiamſi ambo ad victum eiuſdem non ſufficiant, vt reſoluunt Azor. *inſtit. moral. p.* 2 *lib.* 3 *c* 9. *q.* 3. & plures, quos refert, & ſequitur Nicol Garc. *d. c.* 5. *à n.* 371. quid autem ſit de ſtylo Curiæ, & conſuetudine Hiſpaniæ, dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 62. *n.* 8. *cum ſeqq* Vtrùm vero Epiſcopus diſpenſare poſſit aliquem ad duo incompatibilia, quando ita ſunt ibi vicina, vt commodè eis deſeruiri poſſit, & tenues vtriuſque ſunt redditus? quæſtio fuit dubia, in qua hodie, quidquid ſit de iure communi, negatiuè cenſuit ſacra Congreg. Concilij Trid. *in vna Viſeren. Canonicatus Leodien. diœceſ. de anno* 1610. vt refert Ioan. à Cochier. *in comment. ad reg.* 51. *Cancel. à n.* 7. *pag.* 478.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſionem à beneficiorum collatione incurrit ille, qui poſt ſecundam correctionem indignis beneficia confert,* & n. 2.

3 *Electio facta de digno omiſſo digniore tenet.*

4 *Beneficia perſonis benemeritis, & idoneis ſunt conferenda.*

5 *Concilium Prouinciale non iudicat Archiepiſcopum.*

Cap. Graue nimis. XXIX.

1 QVi poſt primam, & ſecundam monitionem factam à Concilio Prouinciali adhuc culpabiliter confert beneficia indignis, ſuſpendi debet per ipſum Concilium à beneficiis conferendis, & ab eodem Concilio inſtitui perſona idonea, quæ interim conferat beneficia. Circa Capitula, quæ delinquunt, idem ſeruari iubetur, ſed circa Metropolitanum delinquentem Concilium denunciet ſuperiori, & relinquat eius arbitrio. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. libri* 3. *iuris Pontif. pag.* 61. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 380. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Innoc. III. *cap.* 30. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 2. *c.* 5.

Concilium generale Lateran. de quo *in hoc text.* 2 à beneficiorum collatione ſuſpendit eos, qui poſt ſecundam correctionem indignis beneficia conferunt, innouatum per Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 3. vbi ſtatutum eſt, vt inferiora beneficia Eccleſiaſtica, præſertim curam animarum habentia, perſonis dignis, & habilibus conferantur ſub ea pœna, quòd aliter facta collatio, ſiue prouiſio omnino irritetur: & Ordinarius collator pœnas conſtitutionis Concilij generalis, de quo *in hoc tex.* ſe nouerit incurſurum; cuius quidem Concilij Tridentini diſpoſitio, & collationis, ſiue prouiſionis irritatio intelligenda eſt de collatione facta indigno, non autem de illa, quæ fit digno prætermiſſo digniore, vt intelligit Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *quæſt.* 52. *art.* 5. & Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 7. *cap.* 6. *num.* 74. electio facta de 3 digno omiſſo digniore tenet, vt per Couar. *in reg. peccatum, part.* 2. §. 7. *num.* 2. *in fine, verſ. his demum,* & *num.* 3. Perez *l.* 2. *tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 150. Mench. *illuſtr. cap.* 28. *num.* 2. Bobadil. *in ſua politica lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 76. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *num.* 129.

Idoneos aſſumant, &c.] Notatur ad hoc quòd perſo- 4 nis benemeritis, & idoneis ſunt beneficia conferenda, vt per Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *à princ.* Epiſcopi igitur debent conferre beneficia iis, quibus & morum honeſtas, & literarum ſcientia ſuffragatur, vt text. habet, & ex illo colligit Bellet. *diſquit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali,* §. 4. *n.* 47. conferens enim illiterato, & indigno vltra ſuſpenſionis pœnam, de qua *in præſenti,* non ſolùm peccat mortaliter, *cap. miramur* 61. *diſt. cap. quid eſt manus* 78 *diſt.* Con. *in reg. peccatum,* §. 2. & §. 7. *n.* 8. Syluest. *verbo reſtitutio* 3. §. 5. Cardin. Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.* 5. *c.* 4. *num.* 8. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1. *c.* 106. *num.* 4. & 5. Sed etiam tenetur ad reſtitutionem intereſſe Eccleſiæ, quam læſit, ex prædicta mala collatione reſultantis, Dec. *in cap. cùm in cunctis, in princ. num.* 16. *de elect.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de pœnis contra collat. indig. conferent. num.* 8. & 9. Tolet. *d. c.* 4. *num.* 8. Quare Epiſcopus attentè debet rimari qualitates oppoſitorum, vt dignioribus beneficia poſſit conferre, quas vt percipiat legat quæ ſcripſi *de officio, & poteſt. Epiſc. part.* 3. *alleg.* 60. *num.* 101. *cum ſeqq.* idem habere locum in patronis, qui debent præſentare dignos, & idoneos, ex hoc text. colligit Vincent. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 41. *c.* 4. *num.* 174. O vtinam in hac Curia in diſtribuendis beneficiis Illuſtriſſimi Cardin. Tonti Saluberrima ſeruaretur inſtitutio, qui provt mihi nuntiatum fuit, dum Sanctiſſimi D. Pauli V. fel. mem. Datarius extitit, ad vocationes beneficiorum non omnes concurrentes admittebat, ſed illos tantùm, quos ex multis adſtantibus, à ſe aliquibus moralis Theologiæ propoſitis interrogationibus, & capta de vita, & moribus, ac Curiali reſidentia quali quali informatione, ad hoc dignos iudicabat, aliis penitus excluſis, ex quo eueniebat, vt qui ſcientia, & aliis requiſitis non pollebant, concurrere cum dignioribus non auderent. Multos video contra almam Vrbem latrare, quoniam qui domi manentes inſignes videbantur, Romæ pro nihilo habentur, ſed mirum non eſt, nec propterea iure dolent, quemadmodum enim terræ flumina, quamvis ampla & profunda nomen amittunt mare ingreſſa; ita & Doctores domi

domi clari, & inter ſuos egregij Romanam adeuntes Curiam inter maiores nomen amittunt.

5 *Fiatque de hoc in prouinciali Concil.*&c.] Notatur ad hoc, quòd Concilium prouinciale non iudicat Archiepiſcopum, nec cognoſcit de eius perſona, & ſtatu ad effectum iudicandi, ſed admonendi, vt ſe corrigat, & ſi obſtinatus ſe corrigere nollet, ad effectum denuntiandi Summo Pontif. vt per Steph. Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo Concilium prouinciale, verſ. quaro.* Sanch. *de Matrim. lib. 8. diſp. 17. n. 35.*

6 *Et hoc ipſum circa Capitula*, &c.] Notatur ad hoc, quòd diſpoſitio loquens de Prælatis, maximè in materià pœnali, non extenditur ad Capitula, vt per Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. præfatique Ordinarij, in verbo, quibuſcumque*, Gonzal. *ad reg. 8. cancel. gloſſ. 37. num. 16.* & citatos per me *de appellatiua verb. vtriuſque iuris ſignif. appell. 37. n. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Rector Eccleſiæ, non obſtante conſuetudine Epiſcopi, vel Patroni, debet de redditibus Eccleſiæ ſufficientem habere portionem.*

2 *Epiſcopus non poteſt vni conferre beneficium, & ſibi, vel nepoti reſeruare penſionem;* & n. 3.

4 *Parochialis non debet ita grauari, vt illius Rector non poſſit ex eius redditibus viuere.*

5 *Beneficium vt dicatur curatum requiritur vt illius Rector exerceat curam nomine proprio, & non alieno.*

6 *Canonicatum, ſeu dignitatem habens, cui ſit vnita acceſſoriè, & in perpetuum Parochialis, debet reſidere in Canonicatu, ſeu dignitate, & non in Parochiali, ac habere ætatem, quam requirit Canonicatus, & non Parochialis.*

7 *Vicarij perpetui in Parochialibus vnitis quando, & quomodo deputandi ſint, oſtenditur.*

8 *Iudicis monitio requiritur in factis, & diſpoſitionibus negatiuis, vt quis in pœnam incidat.*

9 *Verba*, ipſo iure, *pœnam irrogant abſque aliqua priuationis ſententia.*

Cap. Extirpandæ. XXX.

1 PArochialium Presbyteris eſt danda portio ſufficiens vt viuant, non obſtante quacumque conſuetudine Epiſcopi, vel Patroni, aut alterius. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Rebuff. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 62.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 380.* deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Innoc. III. *c. 32.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 2. c. 6.*

2 *Prouentus ipſarum, ſiue penitus vendicantes*, &c.] Notatur ad hoc quòd Epiſcopus non poteſt vni conferre beneficium, & ſibi, vel nepoti, vel famulo, vel alteri reſeruare penſionem, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. n. 247.*

3 *Qui altario ſeruit.* &c.] Vide poſita *ad cap. cum ſecundum, n. 2. ſuprà hoc tit.*

4 *Portio Presbyteris ipſis ſufficiens*, &c.] Vide poſita ad *cap. de Monachis 12. ſup. hoc tit.* Parochialis enim non debet ita grauari, vt illius Rector non poſſit ex redditibus viuere, vt per Flamin. *de reſig. l. 6. q. 2. n. 22.*

§. Qui verò.

Parochialem Eccleſiam habens non per Vicarium, ſed per ſeipſum, illi deſeruire debet, niſi ſit annexa dignitati, vel præbendæ, ob quam ipſe debeat ſeruire in maiori Eccleſia, quia tunc tenetur Vicarium idoneum, & perpetuum Canonicè inſtitutum in Parochiali habere, ac proinde ei aſſignare congruam fructuum portionem, alioquin illa eſt priuatus, & alij idoneo conferenda; & Vicarius in ſuo ordine debet ſeruire. Colligunt Doctores in principio text. citati.

Sed per ſe ipſum illi deſeruiat.] Notatur ad hoc, quòd 5
vt beneficium dicatur Curatum, requiritur vt illius Rector exerceat curam nomine proprio, & non alieno, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cantell gloſſ. 6. n. 40.* quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 57. n. 159.*

Niſi fortè dignitati, &c.] Notatur ad hoc, quòd habens Canonicatum, ſeu dignitatem, cui ſit vnita Parochialis acceſſoriè, & perpetuò, debet reſidere in Canonicatu, ſeu dignitate, & non in Parochiali, vt per Nicol. Garc. *de benefic. part. 12. cap. 2. num. 23.* & cenſuit Sacra Congregat. apud eundem Garc. *part. 3. cap. 2. num. 179. declar. 12.* & ſufficit, vt prouiſus ſit conſtitutus in ea ætate, quam requirit Canonicatus, ſeu dignitas, cui Parochialis acceſſoriè reperitur vnita, vt per Galet. *in margarita caſuum conſcient. verbo Canonicatus 5. verbo Parochus.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 9. num. 4.* Nicol. Garc. *d. p. 12. cap. 2. num. 26.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol. 12. in 2. edit.* 6

Idoneum, & perpetuum habeat Vicarium.] In noua 7
diſpoſitione Concilij Trident *ſeſſ. 7. de reformat. cap. 7.* ſancitum eſt, vt Ordinarij deputare poſſint Vicarios perpetuos in quibuſcumque beneficiis curatis, quæ vnita reperiuntur Eccleſiis Cathedralibus; Collegiis, & Monaſteriis, non obſtantibus priuilegiis, & exemptionibus quibuſcumque, quæ verba comprehendunt quæcumque Monaſteria exempta, & Eccleſias quomodocumque eidem, & eorum menſæ vnitas, vt comprobant Nauarr. *conſ. 11. n. 9. de ſtatu Monach.* Flores de Mena *variar. lib. 2. q. 10. n. 39.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. c. 2. à n. 5.* vbi *n. 9.* elegans refert Illuſtr. Cardinal. reſponſum, qui re diligenter diſcuſſa, hoc ipſum formaliter declarauerunt, ſicut etiam poſſe eoſdem Vicarios perpetuos ab Ordinariis conſtitui, etiamſi in litera vnionis expreſſa ſit clauſula, vt poſſint deſeruire per Vicarios amouibiles; quod tamen intellige de literis, quæ ante Concil. Trident. emanarunt, non ita ſi poſt illud ſub ea clauſula fuerunt conceſſa cum Nicol. Garc. *loco proximè citat.* Aduertendum tamen eſt, quod propter Concil. Trident. *in d. cap. 7.* in illis verbis, ibi, *etiam perpetuos, niſi ipſis*, &c. Sacra cenſuit Congregat. relinqui arbitrio Epiſcopi an ponere perpetuum Vicarium in Parochialibus vnitis Archidiaconatui, ſeu aliis dignitatibus, vel Canonicatui, teſte Nicol. Garc. *d. part. 11. cap. 2. num. 9.* Vnde ego tenebam in his Parochialibus vnitis acceſſoriè, & in perpetuum alicui dignitati deputare Vicarios temporales, vel perpetuos, ſolum pendere ex Ordinariorum arbitrio, ac proinde principalem Rectorem, ſiue perpetuus, ſiue temporalis ſit Vicarius, non poſſe in animarum cura ipſius Parochialis ſe intromittere defectu tituli, quem ad illam immediatum non habet, iuxta doctrinam Felin. *in cap. poſtulaſti, num. 1. verſ. & hoc videtur, de reſcript.* quia iſta erectio de Vicaria ad nutum in perpetuum facta auctoritate Epiſcopi ex facultate ſibi conceſſa per Concil. *in d. cap. 7.* non alterabat vnionem iam factam quoad exercitium curæ, vel modum prouidendi, vt optimè dicit coram Caualer. *deciſ. 595. n. 2. in fine*, tum quia ſi perpetuus Vicarius abſoluit Rectorem ab exercitio curæ, itavt ipſe Rector eam exercere nec debeat, nec poſſit,

Felin. *hic n.* 15. *verſ. ex quo ſequitur*, Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 9. *q.* 2. *ad finem*, Seraph. *deciſ.* 1009. *n.* 5. eodem ferè modo abſolnere debet in his terminis Vicarius temporalis, quia reſpectu principalis idem habet miniſterium & exercitium, cùm de iure communi in hoc caſu deberet eſſe perpetuus, vt hic text. habet, *& cap. ad hac, de officio Vicarij, & c.* 1. *de capellis monach. lib.* 6. Epiſcopus hoc caſu patiens eum eſſe temporalem, non ex hoc poteſt transferri actualis cura in principalem, quia careret ſi Vicarius fuiſſet perpetuus, & reſoluunt Felin. Azor. & Seraphin. *locis proximè citatis*, quia tamen de hac re conſultus omnia, quæ ad hanc materiam facere videbantur, adduxi *ad cap. vlt. de officio Vicarij*, ideò ad illud Lectorem remitto, vbi multa in noua quæſtione non iniocunda inueniet.

Canonicè inſtitutum, &c.] Notatur ad hoc quòd Eccleſiæ parochiales vnitæ conferuntur ad nominationem Rectoris principalis, & nominatus approbatur ab Epiſcopo, vt per Nicol. Garc. *de benef. p.* 9. *c.* 2. *n.* 289. Rot. *deciſ.* 798. *n.* 5. *p.* 1 *diuerſ.* quod etiam procedit tam ſtante diſpoſitione Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 18. ex Nicol. Garc. *d. c* 2. *n.* 192. *& ſeq.* quàm etiam poſt diſpoſitionem Bullæ Pij V. ſuper Vicariis *in Bullario nouo conſtit.* 4. *6. quarto*, vt latè per Rot. *deciſ.* 710. *n.* 2. *& deciſ.* 777. *n.* 1 *p.* 2. *recent.* Dicta autem Bolla Pij V. quæ incipit, *Ad exequendum, in verſ. volumus*, ſic ait. *Volumus inſuper, & ita mandamus quòd dicti Vicarij perpetui non ad liberam Ordinariorum electionem, ſed ad nominationem illorum, in quorum Eccleſiis vnitis ponentur, cum ipſorum Ordinariorum, ſeu eorum Vicariorum prauio examine, & approbatione deputentur*, & ideo iam hodie in eiuſmodi Vicariis perpetuis Parochiarum vnitarum concurſus nullatenus neceſſarius eſt in eorum prouiſionibus, ſed dumtaxat ad nominationem, ſeu præſentationem illorum, quorum dignitati, monaſterio, vel Eccleſiæ vnita ſunt, & annexa deputandos, & inſtituendos eſſe reſoluunt Gutier. *conſ.* 44. Gonzal. *gloſſ.* 5. *§.* 3. *ex n.* 19. latè Salgado *de c.* 9. *num.* 159.

8 *Se ſciat auctoritate huius Decreti priuatum.*] Ex hoc text. colligit Innoc. *hic col.* 1. quòd in factis, & diſpoſitionibus negatiuis ad hoc, vt quis in pœnam incidat, requiritur iudicis monitio, de quo vide Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo, vel aduerſarij dolo, n.* 79. *col. pen. & de empt. c.* 29. *num.* 20. Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 64. *n.* 8. *& tit.* 9. *q.* 26. *n.* 39. *cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 34. *n.* 128.

9 In gloſſ. *Priuatum*, ibi, *& ita ſine aliqua admonitione priuatus eſt.* Notatur ad hoc, quòd verba, *ipſo iure*, pœnam irrogant abſque aliqua priuationis ſententia, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 56. *n.* 33. vbi *num.* 34. reſoluit participium præteriti temporis regulariter pœnam ipſo iure inducere, & citat Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, à n.* 32. Vide *in tract. de diction. vſufreq. dict.* 178.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi non debent Eccleſias, vel decimas à laicis ſine diœceſanorum conſenſu recipere, excommunicatos, vel interdictos ad diuina admittere, in Eccleſiis quoque, quæ ad eos non pleno iure pertinent, inſtituere, vel deſtituere, ſed præſentabunt Diœceſanis ad eas viros idoneos*, & n. 2.

3 *Vnio vbi eſt facta ſimpliciter monaſterio, ſeu collegio, intelligitur ſine læſione iuris Epiſcopalis, & parochialis.*

4 *Inſtitutio ad Epiſcopum pertinet in Eccleſiis, quæ ad religioſos pleno iure non pertinent.*

Cap. In Lateranenſi. XXXI.

Regulares pro Eccleſiis, quæ ad ipſos pleno iure non pertinent, præſentare debent viros idoneos inſtituendos Epiſcopis. Idonei autem ſunt, quos vel conuerſatio aptos reddit, vel probabile teſtimonium Prælatorum commendat, qui Epiſcopis de cura plebis reſpondeant, Regularibus verò de rebus temporalibus reddant rationem, nec eos amouere audeant inconſultis Epiſcopis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Henric. Anch. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 63. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 81. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concilio generali Lateran. ſob Innoc. III. *c.* 61. & refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 2. *c.* 7. 1

In Lateranenſi Concil.] Sub Alex. III. *c.* 9. cuius initium eſt, *Cùm & plantare*, & habetur *in c.* 3. *§. in Eccleſiis, de priuileg.* vbi latè dixi *pag.* 346. *& ſeq.* 2

Quæ ad ipſos pleno iure non pertinent.] Ergo vbi vnio eſt facta ſimpliciter monaſterio, ſeu collegio, intelligitur ſine læſione iuris Epiſcopalis, & parochialis, *c.* 2 *de relig. domib.* ac proinde debet præſentari Vicarius perpetuus inſtituendus ad Epiſcopo in parochiali vnita, vt habetur *in præſenti, & in cap. de monachis, ſup. hoc tit.* reſoluunt Rip. *lib.* 2. *c.* 18. *n.* 1. *&* 3. Prob. *ad Monach. in cap. ſuper eo, n.* 19. *hoc tit. lib.* 6. vnde audiendus non eſt Rebuff *in praxi benef. tit. de Vicarijs perpetuis, n.* 6. vbi affirmat poſſe inſtitui Vicarium perpetuum, ſeu temporalem, prout placuerit collegio, monaſteriove, citans falsò in eam rem gloſſ. *in Clement.* 1. *verbo ad menſam, de exceſſ. prælat.* quæ tamen loquitur vbi vnio fuerit facta pleno iure, nempè quoad ſpiritualia, & quoad temporalia, quo caſu temporalis Vicarius inſtitui poterit. 3

Epiſcopis inſtituendos Presbyteros repræſentent.] Ergo in Eccleſiis, quæ pleno iure non ſpectant ad religioſos, inſtitutio ad ipſos non pertinet, ſed Presbyteri ab illis præſentati ab Epiſcopo ſunt inſtituendi, ex quo à contrario deducitur ſecus eſſe dicendum in Eccleſiis, quæ pleno iure eis ſubiiciuntur, vt formaliter probat text. *in d. Clem.* 1. *verſ. quidem præterea, de exceſſ. Prælat.* vbi notant omnes, & Roch. *de iurepatron. verbo competens, quæſt. vlt.* 4

SVMMARIVM.

1 *Abſens cauſa ſtudij in Sacra Pagina iuſtè percipit in abſentia fructus ſui beneficij, non autem diſtributiones quotidianas*, & n. 2.

3 *Diſtributiones quotidianæ non ſunt fructus, nec veniunt appellatione fructuum.*

Cap. Licèt. XXXII. *Honor. III.*

Abſens cauſa ſtudij in ſacra Pagina iuſtè percipit in abſentia fructus beneficij ſui, non autem diſtributiones quotidianas. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 64. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 381. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text deſumunt Horat. Lut. *de priuileg. ſcholar. priuileg.* 100. Conar. *lib.* 1. *variar. cap.* 13. Henriq. *conſil.* 13 Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 166. *num.* 17. Gonzal *ad reg.* 8 *Cancell. §.* 7. *proœm. num.* 179. Proſp. de Auguſtino *in addit. ad* 2

Quaran

Quarantam *in ſumma Bullary. verbo reſidentia*, Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. decîſ. 495. in 1. edit. alias reſol. 386. n. 3. in 2. edit.* Late Monet. *de diſtribut. quotid. p. 2. q. 10. concl. 1. & 2.* vbi *n. 23.* refert Sacram Congreg. decidiſſe abſentiam cauſa ſtudiorum etiam obtenta licentia à Sede Apoſt. non excuſare ab amiſſione tertiæ partis detractæ à Conc. Trident. *ſeſſ. 21. de reform. c. 3.* Sed de ratione dubitandi in hoc text. non abs re erit inueſtigandum, quatenus in eius prima parte indulgere videtur Pontifex Archidiacono Eboracen. abſenti cauſa ſtudij in Theologia, vt fructus ſuæ præbendæ ei integrè miniſtrentur, cùm hoc generaliter conceſſerit text. *in c. vlt. de magiſtris*, cui obiectioni occurrit Abb. *hic n. 4.* ideo in hoc text. impetratum fuiſſe ab Archidiacono priuilegium, vt abſens cauſa ſtudiorum percipere poſſet fructus ſuæ præbendæ, vel quia nondum emanauerat, *d. c. vlt.* id ex iure communi concedens; quia de facto moleſtabant Canonici ei reſpondere de ſua præbenda; vel etiam ad cautelam, quia plus ſolet timeri, quod ſpecialiter iniungitur, *c. aduerſus, de hæret.* refert Monet. *d. q. 10. n. 3.* vbi *à n. 4. cum ſeqq.* an ſtudens iuri Canonico, vel ciuili percipiat in abſentia fructus ſuæ præbendæ, de quo etiam Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol. 33.* vbi ſoluit diſpoſitionem huius text. procedere etiamſi quis ſtudeat iuri ciuili, vel Grammaticæ, & *n. 3.* dicit abſenti cauſa ſtudiorum deberi quotidianas diſtributiones, ſi Eccleſia nihil aliud habet, quàm menſam groſſam, quæ in fine anni diſtribuitur.

3 *Nolumus tamen, vt quotidianæ diſtributionis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quotidianæ diſtributiones non ſunt fructus, nec veniunt appellatione fructuum, vt per Couarr. *lib. 3. variar. c. 13. n. 1. circa princip.* Pute. *p. 1. decîſ. 239. & decîſ. 289. n. 3. in 1. edit.* Gutier. *conſ. 8. n. 2.* Viuian. *tom. 2. communium opinion. lib. 9. tit. 34. n. 14. pag. mihi 566.* Rebuff. *in tract. congrua portionis, num. 86.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 2. q. 2. n. 30.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 74. art. 4.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 7. q. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. n. 154. cum ſeqq.* latè Monet. *de diſtribut. quotid. p. 1. q. 6. à princip.* vbi *n. 10.* reſoluit priuilegium alicui conceſſum de percipiendis fructibus beneficiorum ſuorum in abſentia, non comprehendere diſtributiones quotidianas, & *n. 12.* etiamſi haberet, cum ea integritate, qua perciperet, ſi in Eccleſia reſideret. Plures refero ego ipſe *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appel. 103. n. 12. cum ſeqq.* quibus addo Salgado *de protect. Regia, tom. 1. p. 4. c. 9. n. 75. cum ſeqq.*

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopus propter paupertatem Præbendarum Eccleſiæ Cathedralis eis annectere poteſt Capellas, reſeruata ipſorum Presbyteris congrua portione,* & n. 2.

3 *Capituli conſenſus in vnione præſtandus poteſt poſt ipſam interuenire.*

4 *Concil. Trid.* ſeſſ. 24. de reform. c. 15. *non concedit facultatem vniendi menſæ Capitulari, ſed tenuibus Præbendis ſingulorum Capitularium.*

Cap. Expoſuiſti. XXXIII.

1 EPiſcopus propter paupertatem Præbendarum Eccleſiæ Cathedralis, eis annectere poteſt Capellas, reſeruata ipſorum Presbyterorum congrua portione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iur. Pont. pag. 65.* Alagon. *in compend. iuris Canon. pag. 381.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

2 De qua re adeſt noua deciſio Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c. 15.* in hæc verba: In Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus, vbi frequentes, adeoque tenues ſunt Præbendæ ſimul cum diſtributionibus quotidianis, vt ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui pro loci, & perſonarum qualitate non ſufficiant, liceat Epiſcopis cum conſenſu Capituli, vel aliquot ſimplicia beneficia, non tamen Regularia, iis vnire, &c. Super quo Concilij decreto aduertit Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 278. n. 30.* 3 Capituli conſenſum poſſe poſt vnionem interuenire, & nullitatem illius ob defectum conſenſus Capituli à nullo poſſe opponi, cum hæc exceptio illi ſoli concedatur. Pariterque aduertendum eſt huiuſmodi vnionem eo modo fieri debere, vt ſingulis Præbendis ſingula beneficia vniantur, non omnibus ſimul indiſtinctè vnum, aut plura, idem Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 274. n. 34. in fine*, Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 37. n. 25.* vbi 4 etiam refert Concil. loco citato non concedere facultatem vniendi menſæ Capitulari, ſed tenuibus Præbendis ſingulorum Capitularium, quod etiam tenent Aloyſ. Ricc. *collect. decîſ. p. 4. collect. 1067. in fine, & in praxi rerum fori Eccleſiaſt. decîſ. 488. in 1. edit. & reſol. 379. num. 4. in 2. edit.* & fuiſſe deciſum in Sacra Congreg. Concil. Trid. de menſe Septembri 1601. refert Nicol. Garc. *de benef. p. 12. c. 2. n. 171.*

Si euidens neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiæ, &c.] Ergo vnio vnius Eccleſiæ ad aliam euidenti neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ fieri debet, vt per Menoch. *conſ. 192. n. 4.* Nam Epiſcopus ex legitimis cauſis poteſt vnire beneficia ſuæ Diœceſis non exempta, Petr. Gregor. *de benefic. c. 20. n. 6.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 28. quæſt. 6.* Nicol. Garc. *d. cap. 2. num. 62.* vbi *n. 113.* aſſerit vnionem factam per Ordinarium ſine cauſa, vel ex falſa cauſa, etiam ſeruata iuris forma, eſſe nullam ipſo iure.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſia beneficium conferens ex donatione laici tenet eius collatio de hoc mentione non habita.*

2 *Beneficium ex priuilegio poteſt ſpectare ad collationem laici.*

3 *Allegatio partis non facit ius.*

4 *Iuripatronatus Regis non cenſetur Papa derogare, niſi diſpenſatiuè, & ſpecificè, ac expreſsè derogatio fieret.*

Cap. Dilectus. ij. XXXIV.

BEneficium impetrans, & non faciens mentionem quòd confertur ex donatione laici, adhuc impetratio eſt bona, & literæ executioni mandandæ ſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſtienſ. Anchar, Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 66.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 381.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Ex donatione Regis.] Ergo ex priuilegio poteſt beneficium ſpectare ad collationem laici, de quo Couar. *practic. cap. 36. n. 5. verſ. olim.* Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. num. 58. verſ. octauo.* Nec refragatur vlla conſuetudo, aut præſcriptio, Seraphin. *decîſ. 1382. per totam*, Surd. qui alios allegat, *conſ. 401. num. 5.* etiamſi eſſet immemorialis cum perpetua tolerantia Papæ, cùm enim 2

Digitized by Google

enim verſentur in his, quæ non ſunt quæſibilia ſine Principis conceſſione, tolerantia de nihilo inſeruit, cùm iure non ſit tolerantia, ſed ſimplex conniuentia ad euitanda ſcandala, quæ poſſint committi in auferendo huiuſmodi abuſus, vt tradunt ſcribentes omnes *in cap. 2. hoc tit. lib. 6.* Ioan. Andr. *à n. 5. vſque ad fin.* Anchar. *ſub n. 1. verſ. quintò quærit*, Gemin. *ſub num. 12. verſ. nec obſtat ſi dicatur.* Ioan. Monach. *n. 5* & *ibi* Prob. latiſſi nè *à n. 5.* Præpoſ. *in cap imperium, verſ. ſed an præſcriptione, cum ſeqq. 10. diſt.* vbi grauiter inuehit tam in conferentes, quàm in collatarios, Zabarel. *conſ. 57. ſub n. 2. verſ. & ſi dicatur, & n. 3.* plures alios refert, & ſequitur Selu. *de benef. p. 1. q. 23. ſub n. 16. verſ. & in iſto caſu habet locum.*

3 *Excipiendo propoſuit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd allegatio partis non facit ius, vt per Palar. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 16. n. 22.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſ. 5. §. 7. n. 107.* & alios per me citatos *in tr. de axiom. vſufreq axiom. 20. n. 1.*

4 In gloſſ. *Ex donatione*, 1. ibi, *non poſſet compelli per Papam*, &c. Niſi in literis fieret expreſſa derogatio iuriſpatronatus ipſius Regis diſpoſitiuè, ac ſpecifice, & determinatè, non autem conditionaliter, vt aduertunt ad hoc regulam Cancellariæ citantes, Azeued. *l. 5. n. 3. tit. 6. lib. 1 noua recop.* Couar. *pract. c. 6. n. 3.* Perez *l. 2. tit. 6. l. 1. Ordin. p. 149. & ſeq.* Cabed. *de patronatib. Regia Coronæ, cap. 25. num. 7.* & plures alij, quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 79. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Pueri, & beneficiati, qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſeruire, in ea non debent idonei reputari.*

2 *Beneficia ſimplicia in quà ætate obtineri poſſint, remiſſiue.*

3 *Penſiones iure communi pueri capaces ſunt, ſed neceſſarium eſt infantis ætatem Summo Pontif. exprimere, cum ab illo impetratur.*

4 *Pueri dicuntur, qui ſunt impuberes, & ſic minores 14. annis.*

5 *Beneficium qui habet ſufficiens, non reputatur idoneus ad aliud.*

Cap. Inordinata. XXXV.

Gregor. IX.

1 PVeri, & beneficiati, qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſeruire, in ea non debent idonei reputari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 66.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 382.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.*

2 Quot annorum ætas de iure antiquo, & nouiori Concilij Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 6.* neceſſaria ſit ad beneficia ſimplicia obtinenda, dixi *ad c. 1. n. 4. ſupra de ætate, & qualit. pag. 174.* ad penſionem habendam titulo Clericali, cùm requiratur prima Clericorum tonſura, quæ ante ſeptennium non confertur, vt

3 dixi *ad cap. cùm in cunctis, n. 3. de elect. pag. 93.* ideò ipſa penſio puero ante ſeptennium non aſſignatur, iure tamen communi pueri capaces ſunt penſionis, ſed neceſſarium eſt infantis ætatem exprimere cùm à Romano Pontifice impetratur, vt infanti penſionem reſeruat, ita Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 4. q. 9. num. 12.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 8. c. 7. q. 1.*

In gloſſ. *Pueros*, ibi, *quos dicimus pueros*, &c. Pueri dicuntur qui ſunt impuberes, ſicque minores annis 14. vt per Briſſon. *lib. 14. de verb. ſignific. in verbo puer.* Rota apud Farin. *deciſ. 194. n. 2. p. 2. recent.* vbi *n. 1.* deciſum fuit ætatis defectum non poſſe opponi illi, qui præſentatur ad beneficium ſimplex iuriſpatronatus, quando fundator dixit etiam minores annis 14. poſſe admitti, quo caſu non habet locum diſpoſitio Concil. Trid. *d. c. 6.* requirentis ætatem 14. annorum. 4

In gloſſ. *Beneficiati*, vlt. ibi. *qui beneficium habet ſufficiens non reputatur idoneus ad aliud beneficium.* Vide Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. c. 10. q. 1.* 5

SVMMARIVM.

1 *Præbenda vna ad hoc vt integretur, non debet alia reſcindi.*

2 *Intentio concedentis ſemper attendi debet.*

3 *Beneficiorum diuiſio in Concil. Turonen. prohibita eſt.*

4 *Beneficij collatio ſine diminutione facienda eſt.*

Cap. Cùm cauſam. XXXVI.

PRo vnius Præbendæ integratione, alia diuidi non debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar, Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 67.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 382.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* 1

Noſtra intentionis non extitit.] Quæ ſemper attendi debet, ex latè traditis per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis, n. 45. & 55. C. de reuocandis donat.* faciunt quæ tradidi *in tract. de axiom. vſufreq. axiom. 128. ex n. 4.* 2

Præbenda de nouo aliqua ſcinderetur.] Diuiſio enim, ſeu ſectio beneficiorum in Concil. Turonen. prohibita eſt, vt per Nicol. Garc. *de benefic. p. 12. c. 4. n. 2. cum ſeqq.* vide *ad cap. de maioribus 8. & ad cap. vacante 26. ſup. hoc tit.* 3

In gloſſ. *Interrogatione*, ibi, *Præbenda diuidi non debet, ſed integra conferri.* Notatur ad hoc quòd collatio beneficij ſine diminutione fieri debet, *cap. vnic. infr. vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur*, Rebuff. *in praxi benef. tit. requiſita ad collationem bonam, n. 6.* Guillelm. Benedict. *in repet. ad c. Raynutius, verbo ſi abſque, lib. 2. de fideicom. ſubſtit. à n. 32.* Maſcard. *de probationib. concl. 313. à n. 5.* Flamin. *de reſignat. benef. lib. 8. q. 9. n. 32.* 4

SVMMARIVM.

1 *Clerici ignobiles, & non eminentis ſcientiæ, propter hoc non debent à Præbendis repelli etiam in Eccleſia, quæ tales admittere non conſueuit.*

2 *Nobilitas animi ſuperat nobilitatem generis.*

3 *Filius, qui virtute ornatur, parentibus ignobilibus exiſtentibus, contemni non debet.*

4 *Mundi deliramentum eſt rerum iudicium ab extrinſeca accipere ſigna.*

5 *Statutum non valet, quòd non admittantur ignobiles in Canonicos Cathedralium.*

6 *Nobilis ex vtroque parente propriè dicitur illuſtris.*

Cap. Venerabilis. XXXVII.

CLericus quamvis non ſit nobilis, nec eminentis ſcientiæ, debet admitti ad Præbendam, non obſtante in contrarium conſuetudine Eccleſiæ, quia non nobilitas 1

nobilitas generis, ſed virtutum, & vitæ honeſtas faciunt gratum, & idoneum ſeruitorem Dei, & viri eminentis ſcientiæ vix reperiuntur, & Deus eligit ignobiles, & pauperes, quia non eſt acceptatio perſonarum apud Deum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Cened. *collect.* 143. Vin. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 67. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 382. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Non generis, ſed virtutum nobilitas,* &c.] Quantum autem ſuperet nobilitas animi nobilitatem generis, non eſt qui ignoret; nam, vt ille iuuenis Alexandrinus dicere ſolebat: *Vera nobilitas non ex ſanguine & carne, ſed ex virtute animi accepit formam, & claritatem,* & D. Hieron. *ad Celant. Summa nobilitas eſt clarum eſſe virtute.* Et Oſor. noſter *lib. 2. de nobilitate ciuili, Omnis generis ſplendor, & familiæ claritas à fonte virtutis ortum habet.* Et paulò poſt, *Qui ex virtute laudem adeptus virtutis inſignia poſteritati relinquit, & nobilitatis iecit fundamenta.* Et Iuuenalis ait:

——*Nobilitas ſola eſt, atque vnica virtus.*

Obſeruatione equidem dignus eſt locus ille *Geneſ.* 6. vbi dicitur, *Hæ ſunt generationes Noë: Noe vir iuſtus, atque perfectus cum Deo ambulauit.* Quid eſt hoc? vult Moyſes Noë generationem explicare, dicens: Hæ ſunt generationes Noë, loco verò Patrum, aui, & ataui, virtutes Noë ponit? Philo *lib. de Abraham* hunc eundem obſeruat locum, & affirmat Moyſen virtutes Noë poſuiſſe, ita vt in ſtemmate eius non more aliorum auos, & proauos, Maioréſque cæteros recenſeat, ſed virtutes quaſdam, declarans nullam aliam familiam, cognationem, patriámve ſapientis eſſe, præter virtutes, & actiones eius.

3 Si filius quis virtute ornatur, nunquid parentibus ignobilibus exiſtentibus ipſe contemni debet? certè non, quia, vt ait S. Aug. *ſuper Matth.* non eſt omninò nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus quis, aut vituperandus, nemo inde verè aut obſcurus, aut clarus eſt. Quia, vt inquit Modernus quidam, ſicut ſplendidum lumen de fumo, liliom candens de ſentibus, rubens roſa de ſpinis exoritur, ità & nobilis vir de ignobili proſapia quandoque gignitur. Multus illuſtres viros ex ignobilibus genitoribus natos ſcimus. Agathocles Siciliæ Rex hortulani filius erat. Gordius Rex Frigiæ pauperibus erat operarius. Valentinianus Imp. filius fuit macellarij. Primiſlaüs Rex Boëmiæ cuſtos boum extitit. Quinimò Seneca *epiſt.* 44. allegans. Platonem, affirmat non fuiſſe in mundo Regem, qui originem ex ſeruo non traxerit, nec tamen ſeruum fore, qui ex rege originem non duxerit. Multos quoque filios viliſſimos ex illuſtribus parentibus natos legimus, & eſt mirabile quod animaduertunt Auid. Caſſius *in vita Imp. Seueri*, Pogius Florent. *in lib. de infelicitate Principum,* & Petrus Crinitus *lib.* 21. *de honeſta diſciplina*, nempè penè nullos ex magnis, & inclytis viris Romanis illuſtres reliquiſſe filios, ſed viliſſimos; ſic Scipio Africanus filium procreauit tam excellenti indignum patre, vt Valer. Maxim. *lib.* 3. eum obſcuritatem ex maximo ſplendore exortam iure appellet. De inuictiſſimo Imp. Marco Aurelio Commodus filius eſt ortus, infamis penitus, ac deperditus, vt narrat Quint. Fabius. Aliquando verò ex eiſdem parentibus alter bonus, alter peſſimus ſurgit filius: ex Adam probus Abel naſcitur, Caïn quoque malus producitur. Ex Abraham oritur Iſaac pius, oritur etiam Iſmaël impius. Ex Iſaac venit Iacob electus, venit quoque Eſaü reprobus. Ergo non generis nobilitas, quæ ſæpe fallax eſt, ſed virtutum, vitæque honeſtas in Eccleſiæ miniſtris eligendis requirenda eſt, vt Pontifex admonet *in præſenti.*

At mundi deliramentum eſt rerum iudicium ab
extrinſeca accipere figura, illoſque magnos prædica- 4
re, qui magni extra apparent. Sic Ezech. *cap.* 23. arguit infamiam Babylonicos Deos adorantium propter eorum eximias figuras, dicens. Cúmque vidiſſet viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expreſſas coloribus, & accinctos balteis renes, & thiaras tinctas in capitibus eorum, inſaniuit ſuper eos concupiſcentia oculorum tuorum. Et *Apocalypſ.* 13. inquit Ioannes de mari beſtiam deſcendentem habentem capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua eius decem diademata, & admirata eſt vniuerſa terra poſt beſtiam, & adorauerunt beſtiam, dicentes: Quis ſimilis beſtiæ? decepti namque ſunt figura illa grandi, & admirabili, ſic itaque ex nobilitate, diuitiis, & pompa adorarunt multæ beſtiæ.

Vnde in hoc text. optimè Greg. IX. exceptionem 5
reiecit illorum, qui contendebant excludere Clericum propter generis ignobilitatem à præbenda Argentinen. Eccleſiæ ſibi à Legato Apoſtolico collata ob conſuetudinem antiquam, ſecundùm quam Capitulum eiuſdem Eccleſiæ nullum niſi nobilem, & ab vtroque parente illuſtrem in ſuum conſortium vſque ad illud tempus admiſerat, & ita probat non valere ſtatutum, ſiue conſuetudinem, quòd non admittantur ignobiles in Canonicos Cathedralium, vt per Abb. *hic n.* 4. Bellet. *diſquiſit. Cleric. p.* 1. *tit. de diſciplina Clericali,* §. 15. *n.* 7. hinc colligit Benius *de priuileg. Iuriſconſ. p.* 2. *priuileg.* 30. quòd etſi ſtatuto, vel conſuetudine caueatur nobilem ſolum in Canonicorum numerum in Eccleſiis Cathedralibus admitti, illud tamen non ita in genere, quàm virtute atque ſcientia nobili viro verificatur, & ideo ad hæc reducendi ſunt Perez *l.* 1. *verſ. vtrum autem, tit.* 1. *lib.* 4. *Ordin.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p* 8. *conſid.* 8. *& p.* 10. *conſid.* 35. Cened. *ad Decret. collect.* 143. Rebuff. *in tract. nominat. q.* 15. *n.* 3. Et quicquid ſit, nobilitas ſcientiæ præfertur nobilitati generis, Menoch. *illuſtr. c.* 25. *n.* 31. & ſcientia ſupplet defectum nobilitatis, gloſſ. *verbo ſuppleat, in l ſocietas, ff. pro ſocio,* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.* 3. *princ. n.* 37.

Ab vtroque parente illuſtrem.] Notatur ad hoc quòd
nobilis ex vtroque parente propriè dicitur illuſtris, 6
Rebuff. *in tract. nomin. q.* 12. *n.* 5. *cum ſeqq.*

In gloſſ. *Non multos,* ibi, *hoc dicit propter Paulum,*
& propter beatum Bartholomæum, qui nobiles fuerunt, 7
alij verò Apoſtoli ignobiles, & pauperes, &c. Vnde inquit gloſſ. *verbo inuidia, in cap. quoniam* 24. *q.* 1. Petro Piſcatori ſucceſſorem quærimus, non Auguſtu, quam in id referunt Felin. *in cap. cùm adeò, n.* 7. *de reſcript.* Abb. *in cap. conſtitutis, il.* 2. *n.* 11. *de appell.* Lambert. *de iurepatron.* 3. *p.* 2. *lib. q.* 5. *art.* 5. *n.* 2. Sclu. *de benef. p.* 3. *q.* 7. *n.* 1. *iuxta med.* Tiraq. *de nobilit. c.* 20. *n.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Papa, quando mandat alicui, vt prouideat, vel prouideri faciat in aliqua Eccleſia, intelligitur tantũ de beneficio ſimplici, non de Dignitate, vel Rectoria.*

2 *Diœceſis appellatione in materia odioſa non comprehenditur ciuitas.*

3 *Beneficij nomine non intelliguntur curata, & dignitates in literis ad beneficia conceſſis ad petitionem ſupplicantis.*

4 *Beneficij nomine in diſpenſationibus non venit curatum, nec dignitas, nec Eccleſia Cathedralis præbenda.*

CAP.

Digitized by Google

Cap. Cùm olim. XXXVIII. & fin.

1 PApa quandò mandat alicui, vt prouideat, vel prouidere faciat in aliqua Eccleſia, intelligitur tantùm de beneficio ſimplici, non de Dignitate, vel Rectoria. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. libri tertij iuris Pontif. pag.* 63. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 38 2. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1.

2 *Ciuitatis, vel Diœceſis.*] Ergo diœceſis appellatione non comprehenditur ciuitas, quod intellige in materia odioſa cum Doctoribus citatis *ad cap. Rodulphus* 35. *n.* 5. *de reſcript. pag.* 65. ac in materia ſtricta diſpoſitionis hominis, veluti in literis ad beneficia, vt per Gamb. *in cap. vnic. de rerum permut. lib.* 6. *n.* 105. *&* 207. Mandoſ. *reg.* 16. *q.* 42. *n.* 7. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 48. *n.* 194. *&* 196. Nicol. Garc. *de benef. p.* 1. *c.* 6. *n.* 78. & alios plures, quos citaui *in tract. de appellatione verborum vtriuſque iuris ſignif. appell.* 74. *n.* 1.

3 *Cùm igitur mandatum huiuſmodi*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in literis ad beneficia conceſſis ad petitionem ſupplicantis, nomine beneficij non intelliguntur curata, & dignitates, vt per Gig. *de penſionib. q.* 28. *n.* 9. Petr. Greg. *de benef. c.* 6. *n.* 4. & plures alios, quos refert Nicol. Garc. *d. c.* 6. *n.* 49. vbi *n.* 50. dicit hoc prouenire ex defectu intentionis concedentis, vt *in hoc text.* dicitur, non verò quia de proprietate ſermonis, & verbi non comprehendantur.

4 In gloſſ. *Ad talia, ibi, quia non omnis, qui cenſetur dignus ad beneficium, dignus eſt ad dignitatem,* &c. Vnde in diſpenſationibus nomine beneficij non venit Curatum, nec dignitas, nec Eccleſiæ Cathedralis præbenda, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. quid ſit beneficium*, *n.* 15. *& tit. de diſpenſat. ſuper defectu natalium, n.* 51. Menoch. *de arbitr. caſu* 201. *n.* 62. Nicol. Garc. *d. c.* 6. *n.* 70. quia ſimpliciter diſpenſatus ad beneficium vtique ad aliud beneficium quàm ad ſimplex non dicitur habilitatus, Borgaſ. *de irregul. p.* 2. *rub. de interpret. diſpenſat. num.* 2. Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub.* 11. *c.* 13. *n.* 97. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 45. *n.* 7.

De Clerico ægrotante, vel debilitato.

Tit. VI.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchar. Butr. Panorm. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol.* 90. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 173. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnatt. *in epitome Decret. fol.* 83. Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag.* 382. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarrat. pag.* 184. omnes *ſub hoc tit.*

De materia tit. vide Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 8. Cened. *pract. & Canon. quæſt. lib.* 1. *q.* 1. *à n.* 7. Monet. *de diſtribut. quotid. part.* 2. *q.* 6. Barthol. à Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 9. *dub.* 21.

SVMMARIVM.

1 *Clericus infirmus integrè percipit fructus beneficij ſui.*
2 *Fructus beneficiorum, & diſtributiones quotidianæ debentur Clericis infirmis ſolitis reſidere, dum morbo impediente diuinis intereſſe non poſſunt, quamuis propria culpa in morbum inciderint, vt num.* 3.
4 *Infirmus quis dicatur, oſtenditur.*
5 *Famulo infirmo non tenetur dominus ſoluere ſalarium pro tempore infirmitatis.*
6 *Famulus expenſas, quas dominus in ſua curatione fecit, ſoluere ei tenetur.*

Cap. Cùm percuſſio. I. *Greg.*

CLericus infirmus debet percipere omnes fructus ſui beneficij, quos ſanus recipiebat, ac ſi Eccleſiæ inſeruiret. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Anan. Imol. Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib* 3. *iuris Pontif. pag.* 113. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 403. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. deſumitur ex D. Greg. *lib.* 2. *epiſt.* 5. vbi extat integra, refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 6. *c.* 1. 1

Probat hic text. fructus beneficiorum, & diſtributiones quotidianas deberi Clericis infirmis, dum morbo impediente diuinis intereſſe non poſſunt, vt per Cou. *lib.* 3. *var. c.* 3. *n.* 8. Duen. *reg.* 106. *limit.* 7. Hoied. *de incompatib. benef. p.* 1. *c.* 17. *n.* 15. Selu. *de benef. p.* 4. *q.* 6. *n.* 9. Coſm. *in pragm. ſanct. p.* 2. *pag.* 137. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 9. *princ. num.* 30. Fuſch. *de viſit. lib.* 1. *c.* 20. *n.* 26. Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 1. *à n.* 138. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 7. *q.* 10 *cum ſeqq.* Monet. *de diſtribut. quotid. p.* 2. *q.* 5. *n.* 6. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 5. *n.* 23. *ad fin. & de poteſt. nomin. c.* 1. *n.* 39. Cened. *ad Sextum collect.* 15. *n.* 8. *& pract. ac canonicarum quæſt. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 7. Camil. Borrel. *in ſumm. omnium deciſ. tit.* 9. *n.* 19. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 3. *c.* 2. *n.* 27. & alios per me relatos *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 53. *n.* 166. Quam quidem concluſionem intellige ſi is, qui modò ægrotat, ante infirmitatem ſolitus erat reſidere, & diuinis Officiis intereſſe; Couar. *d. c.* 13. *n.* 8. Azor. *d. cap.* 7. *quæſt.* 11 *in princ.* Moneta *d. quæſt.* 6. *num.* 21. Cened. *d. quæſt.* 1. *num.* 8. Ego ipſe *d. allegat.* 53. *num.* 167. 2

Amplia text. concluſionem procedere, etiamſi huiuſmodi infirmus propria culpa in morbum inciderit cum Couarr. *d. num.* 8. *verſ. ſeptimo quotidianæ diſtributiones*, Azor. & Cened. *locis proximè citatis*, Monet. *d. q.* 6. *n.* 11. vbi *num.* 7. ampliat etiam procedere non ſolùm in eo, qui verè morbo detinetur, & affectus eſt, ſed etiam, qui tuendæ valetudinis cauſa cum Phyſici conſilio medicinam ſumit, vel ſanguine minuitur, vel aliò ſe confert acquirendæ ſanitatis cauſa, vel à ciuitate abeſſe iubetur, vtpote morbo aliquo contagioſo affectus, veluti, lepra, peſte, & huiuſmodi. 3

Quis autem dicatur ita infirmus, vt non poſſit diuinis intereſſe, atque adeò quotidianis diſtributionibus priuandus non ſit, iudicis arbitrio relinquitur, vt per Hoied. *d. c.* 17. *num.* 16. & late conſtat ex traditis à Menoch. *de arbitr. caſu* 60. *num.* 5. *cum ſeqq.* vbi pluribus relatis opinionibus tandem concludit iudi- 4

cis

eis arbitrio relinquendum eſſe quando quis dicatur infirmus, vel valetudinarius, licèt plura quoque afferat, quibus iudex ſe informare, & arbitrium ſuum dirigere, & regulare poſſit.

5 In gloſſ. *Ægrotanti*, ibi, *quia famuli agri, quos curamus, nobis ſeruire intelliguntur*. An autem famulo infirmo teneatur dominus ſoluere ſalarium pro tempore infirmitatis, diſputant Doctores, apud quos verior, & receptior eſt opinio negatiua, quam tuentur Flores de Mena *var. lib. 1. q. 8. §. 2. n. 17.* Azot. *inſtit. moral. p. 3. lib. 8. c. 14. q. 3.* Cald. Pereira *queſt. forenſ. conſil. 20. n. 9.* Petr. Nauar. *de reſtit. lib. 2. c. 2. n. 213.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 3. c. 8. n. 7.* Mar. Anton. *var. reſol. lib. 1. reſol. 92. n. 7.* me citato Diana *reſol. moral. p. 1. tract. de contract. reſol. 86.* vbi ſubdit hoc eſſe intelligendum, modò famulus non exiſtat in extrema, vel graui neceſſitate, tunc enim ait certum eſſe teneri, obligatione tamen charitatis, & modò non adſit
6 conſuetudo gentis, & prouinciæ in contrarium, qui quidem famulus etiam expenſas, quas dominus in ſua curatione fecit, ſoluere ei tenetur, vt reſoluunt Gutier. *pract. lib. 3. q. 52. n. 16.* Flores de Mena *d. n. 17. concluſ. 10.* Reginald. *in praxi lib. 25. n. 517.* Parens meus *in comment. ad Ordin. Regias Luſit. lib. 4. tit. 35. in princ. n. 4.* quicquid dicat Azor. *d. q. 3.* Ratio horum omnium eſt, quia verè ſtat per famulum quominus operas ſuas non præſtet, & licet in hoc culpam non habeat, tamen verè deficit in his præſtandis. Verùm in foro conſcientiæ tenetur dominus ſuis expenſis curare famulum, qui non habet vnde ipſi ſubueniat. & non ſit ibi, vel in proximo hoſpitale pro infirmis, ad quod remitti poſſit, ita Panorm. *in c. 1. n. 8. de cleric. ægrot.* Rebel. *de oblig. iuſtit. p. 2. lib. 14. q. 15. n. 2.* vbi dicit, de honeſtate quemlibet debere famulis ſuis infirmis neceſſaria miniſtrare, refert Ioan. Valer. *de differ. vtriuſque fori, verbo alimenta, reſol. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Presbyter, cui medietas palmæ cum duobus digitis eſt abſciſſa, Miſſam non celebrat, ſed cæteris ſacerdotalibus officiis fungi poteſt.*
2 *Presbyter, qui duos digitos, partémque manus amiſit, Miſſam celebrare non poteſt.*
3 *Defectus corporis abſque culpa proueniens, impedimentum præſtans executioni alicuius actus, ſeu Officij Ordinis, licèt quoad Ordines ſuſcipiendos abſolutè irregularitatem inducat; tamen quantum ad ſuſceptos non reddit quem irregularem, ſed ſolum quoad illum actum, ſeu officium, ad quod eſt inhabilis.*
4 *Manum poſt promotionem amittens, Ordinis executio impedita eſt quoad illos actus, in quibus opus eſt manibus.*

Cap. Presbyterum. II.

Eugen. Papa.

1 PResbyter, qui habet ſciſſos duos digitos cum medietate palmæ, non permittitur celebrare, quia timetur debilitas manus, vel ſcandalum ex deformitate, poteſt tamen facere alia officia ſacerdotalia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Panormit. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 115.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 404.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 1.*
Barboſ. Collect. Tom. II.

tit. 6. c. 2. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 26. c. 25.*

Collige ex text. Presbyterum, qui duos digitos 2
partémque manus amiſit, Miſſam celebrare non poſſe, qui ſi Parochus fuerit, debet habere coadiutorem cũ congrua portione, vt per Henriq. *in ſumm. lib. 14. c. 8. §. 8.* Maiol. *de irregul. lib. 1. c. 14. num. 15. verſ. præterea.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr. 11. c. 17. n. 212. verſ. qui autem*, vbi ex ratione text. reſoluit non promotum prohiberi etiam ordinari, reſpondens ad hunc text. non loqui de promouendo, ſed de promoto, cùm hic non eſſet dubitatio, vtrùm ne alios potuiſſet exequi inferiores Ordines, quandoquidem id iam conſtitutũ erat, vt poſſet illorum miniſteria exercere, in quibus non eſt opus, manibus, ſed tantùm ſciſcitabatur, an ei liceret Miſſam celebrare; & reſpondet Eugen. Pontifex quòd non, quapropter non mirum ſi de Sacerdotali ordine ſolummodo fatur, ob idque Nau. *in man. c. 27. n. 200. verſ. ſeptimò*, inquit regulam illam, vt defectus, aut exceſſus membri, qui aliquem efficit inhabilem ad exercendum aliquod officium Eccleſiaſticum, efficiat irregularem ad illud, non autem ad aliud, intelligendam eſſe quoad iam ordinatos, non autem quoad ordinandos. Vtrùm verò digito ſiniſtræ manus carens, vel illo, qui medius eſt, poſſit promoueri, dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 42. n. 18. cum ſeqq.*

Notatur hic text. ad hoc quòd vitium, ſeu defectus 3
corporis abſque culpa proueniens, impedimentum præſtans executioni alicuius actus, ſeu officij Ordinis propter impotentiam, ſeu debilitatem, vel inſignem deformitatem, licèt quoad Ordines ſuſcipiendos abſolutè irregularitatem inducat, tamen quantum ad ſuſceptos non reddit quem ex toto irregularem, ſed ſolùm quoad illum actum, ſeu officium Ordinis, ad quem eſt inhabilis, de quo vide Nauar. *conſ. 6. n. 1. ſub tit. de ætate, & qualitate. conſ. 71. n. 1. de ſentent. excom.* Vgolin *de irregul. c. 52. §. 1. n. 2. & c. 64. §. 5. n. 1. & de offic. Epiſc. c. 5. §. 1. n. 4.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſciplina Cleric. §. 7. n. 27. & 28.* Sayr. *de cenſuris, lib. 6. c. 2. n. 23. & c. 7. n. 7.* Auil. *eod. tract. p. 7. diſp. 2. dub. 6. & diſp. 3. dub. 1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. n. 46. verſ. ſecundò*, & *n. 48.* reſoluit eum, qui mutilatus eſt poſt acceptum Ordinem, arceri quidem ab executione illius actus, in quo eſt opus vſu membri, reliquos tamen exequi poſſe, latè Nicol. Garc. *de beneſic. p. 7. c. 12.* vbi *num. 18. & 19.* aſſerit in caſu huius textus, qui duos digitos, & dimidium palmæ amiſit ſine ſua culpa poſſe conferri beneficium reſidentiam non requirens, non autem requirens illam, & allegat poſt alios Henriq. *in ſumm. lib. 13. c. 14. §. 3. lit. F. & c. 56. §. 1. lit. E. & lib. 14. c. 2. §. 2. lit. Z.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 34. num. 121.* & Soar. *de cenſur. diſp. 51. ſect. 1. n. 18.* cum quibus ita teneo *d. alleg. 42. num. 55. & 56.*

Ipſum autem cæteris officiis, &c.] Per doctrinam 4
Abb. *in præſenti*, bene Campan. *d. c. 17. n. 505.* reſoluit, quòd ſi quis quoquomodo manum poſt promotionem amittat, Ordinis executio impedita cenſetur circa illos actus, in quibus opus eſt manibus, ſecus autem in aliis, vt meritò dicere omnino fas ſit ipſum poſſe prædicare, atque Confeſſiones audire, non tantùm ſi læua careat, ſed etiam ſi dextra; manuum namque impoſitio ſuper caput pœnitentis neceſſaria non eſt pro validitate Confeſſionis, ex Sot. *in 4. ſent. diſt. 14. q. 1. art. 4.* per totum, & Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 1. c. 32. n. 4. verſ. nota*, & fortaſſe poterit etiam baptizare, ſi brachio poſſit Baptiſmi materiam, aquam ſcilicet, aſpergere.

In gloſſ. *Deformitatem*, vlt. Notatur ad hoc, quòd 5
ſola corporis deformitas promoueri quenquam impedit

pedit, vt per Tiraquel. *in l. 1. connub. gloſſ. 1. part. 2. num. 50.*

SVMMARIVM.

1 *Leproſo Eccleſiæ Rectori dandus eſt coadiutor*, & num. 2.

3 *Leproſus promoueri non debet, & ſi iam eſt promotus propter ſcandalum ad celebrandum non permittitur, præcipuè ſi eſſet magna deformitas.*

4 *Coadiutori leproſi portio aſſignanda Epiſcopali auctoritate detrahenda eſt ex ipſius Eccleſiæ facultatibus, quid ſi non ſufficiant, oſtenditur.*

Cap. De Rectoribus. III.

Luc. III.

1 RECtor Eccleſiæ ſi ſit adeò lepra infectus, quòd Altari ſeruire nequeat, vel non ſine magno ſcandalo eorum, qui Eccleſiam ingrediuntur, eſt illi dandus coadiutor cum ſufficienti ſtipendio Eccleſiaſtico, qui gerant curam animarum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 114. Alagona *in compendio iuris Canon pag.* 404. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 6. c. 3.* & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *part. 37. c. 4.*

2 Collige ex text. leproſo dandum eſſe coadiutorem, vt per Maiol. *de irregul. lib. 2. c. 18. col. 3.* Henriq. *in ſum. lib. 14. de irregul. c. 8. n. 8. in princ.* Flamin. *de reſignat. benef. lib. 5. q. 3. n. 20.* latè Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. c. 17. à n. 154.* vbi *n. 160.* aſſerit poſſe attenta Pij V. conſtitut. leproſum coram Ordinario liberè reſignare, non tamen ad id cogi inuitum, tametſi non dubitet, quòd habenti curam animarum etiam
3 inuito dandus ſit coadiutor. Leproſus enim promoueri non debet, & ſi iam eſt promotus, propter ſcandalum ad celebrandum non permittitur, præcipuè ſi eſſet magna deformitas, ſeu abominatio, Sayr. *de cenſuris, lib. 6. c. 9. n. 9.* Bellet. *diſquiſit. Cleric. p. 1 tit. de diſciplina Clericali, §. 7. n. 32.* Campan. *d. c. 17. n. 160.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 2 alleg. 91. n. 49.* quibus adde Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. n. 55.*

Ex hoc text. & Concil. Trid. *ſeſſ. 45. de reform. c. 7.* colligunt Doctores infrà citandi, quòd Rectori beneficij, qui ſenio morbo perpetuo, & incurabili factus eſt inutilis, & impeditus miniſtrare, ſuúmque officium exercere, adhibetur coadiutor temporalis, non perpetuus, nec cum futura ſucceſſione, qui pro eo miniſtret, & officium exerceat, non tamen hic Clericus ſuo eſt priuandus beneficio, ſed ſolùm ei dictus coadiutor dandus eſt, dando ei ſtipendium, & congruam portionem pro victu de fructibus beneficij, ita Soar. *de cenſur. tom. 5. diſp. 51. ſect. 2. ad fin.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 9 n. 31.* Eſcob. *de ration. c. 28. à n. 26.* quod etiam poteſt facere Epiſcopus in parochis etiam exemptis tradunt Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Parochia, §. 7.* Gonzal. *vbi ſuprà n. 29.*

4 In gloſſ. *Portionem*, vlt. ibi *& ſic prouidebitur ei de bonis Eccleſiæ.* Notatur ad hoc, quòd portio coadiutori aſſignanda Epiſcopali auctoritate detrahenda eſt ex ipſis Eccleſiæ facultatibus, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib 3. c. 2. quæſt.* .. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ. 564. in 1. edit.* aliàs *reſol. 494. n. 11. in 2. edit.* Quando autem redditus Eccleſiæ coadiutori, & ægrotanti beneficiario non ſufficiant, alimenta potius danda ſunt coadiutori, quàm beneficiario infirmo, vt tenet Azor. *d. q. 9.* Sed meliùs dicendum puto parocho infirmo in primis eſſe prouidendum, deinde in ſubſidium teneri parochianos ad alimenta coadiutoris, cum Aloyſ. Ricc. *d. n. 11.* quem refero *d. tract. de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 3 alleg. 63. num. vlt.*

SVMMARIVM.

1 *Rector Eccleſiæ ſi ſit leproſus, ab adminiſtrationis officio remouetur, ſed de bonis Eccleſiæ ſuſtentatur.*

2 *Parochus leproſus ab adminiſtratione Eccleſiæ eſt remouendus.*

3 *Scandali ratione quis deponitur beneficio.*

4 *Morboſo quando interdicatur beneficij adminiſtratio, oſtenditur.*

Cap. Tuanos. IV. *Clem. III.*

CVratus ſi leproſus ſit pro ſcandalo, & abominatione populi, remoueri debet ab officij adminiſtratione; & iuxta facultates Eccleſiæ ei neceſſaria ſubminiſtranda ſunt, dum vixerit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan Butr. Hoſt. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 114. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 404. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 5 c. 2.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumit Flamin. *de reſign. benef. lib. 5. q. 6. n. 17* vbi *n. 19.* ampliat ad illud ſcabiei genus, quod *drioram*, Phyſici dicunt, & alio vocabulo *ſcabies herculea*, nominatur, cùm lepræ affinis ſit, & *n. 28.* extendit ad habentes morbum gallicum, & qui habet vlcera per corpus diffuſa, ac oſtendit extrinſecam deformitatem, de quibus & aliis morborum ſpeciebus quoad impedimentum promouendi poſt Barth. à Vecchis *in praxi nouit. diſp. 9. dub. 11.* egi *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 62. à n. 43. vſque ad num. 50.* 2

Quod pro ſcandalo, &c.] Notatur ad hoc, quòd ratione ſcandali quis deponitur beneficio, vt per Flamin. *d. lib. 5. q. 3. n. 163.* 3

Debet officio remoueri.] Intellige quoad exercitium, & actum, non verò à iure, & titulo beneficij, ita Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 51. ſect. 2. ad finem*, Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. c. 17. n. 160 ante verſ. addo*, Nicol. Garc. *de benef. p. 4. c. 5. n. 6.* Lancel. *in inſtit. Canon. lib. 1. tit. de coadiut. §. 1. & vlt.* Salgado *in poteſt. Regia, tom. 1. p. 3. c. 2. n. 44.* Et illo caſu, quo morbus talis eſt, vt ipſe nec ſpiritualia, nec temporalia adminiſtrare queat, tunc ad coadiutorem pertinet generalis adminiſtratio, qui portione commoda beneficiario data, & ſibi etiam reſeruata alia congruenti, reliquos beneficij fructus in pios vſus impendere debet, in quibus terminis videtur loqui text. *in præſenti.* Quando tamen morbus talis eſt, vt ſolùm impediat ſpiritualem adminiſtrationem, tunc ad beneficiarium ſpectat generalis redditum adminiſtratio, qui ſibi neceſſaria ex redditibus portione retenta, iuſtam & debitam dabit coadiutori, quo ſenſu accipiendus eſt text. *in cap. de Rectoribus, ſupr. hoc tit.* Colligunt ex hoc Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 3. c. 2. q. 10.* quem refero ego ipſe *d. tract. de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg. 63. num. 13.* 4

In gloſſ. *Adminiſtrationis*, ibi, *quia erit prælatus in*

in totum. Notatur ad hoc, quòd coadiutor eſt prælatus, & vti talis habet curam animarum, vt per Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloſſ.*5.§.9.*n.*2.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo, qui propter morbum incurabilem paſtorale officium exercere non poteſt. dandus eſt coadiutor.*
2 *Coadiutor dandus eſt Epiſcopo, qui ex morbo non poteſt ſatisfacere oneri iniuncto.*
3 *Beneficium Eccleſiaſticum debet eſſe perpetuum.*
4 *Clericus nullus propter morbum, qui laborat, non eſt priuandus beneficio, ſed ſolum ei dandus eſt coadiutor.*

Cap. Ex parte. V.

Innoc. III.

1 EPiſcopus qui ob incurabilem morbum non poteſt exercere officium paſtorale, non eſt cogendus renuntiare, ſed ei Coadiutor prudens, & honeſtus dandus eſt, vt conſulatur Epiſcopo, & populo. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt: Anch. Panorm. Guid. Papæ, Viu.*in ration.lib.*3.*iuris Pontific. pag.*115. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 404. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.*3.*Decret.lib.*3.*tit.*7.*cap.vnico.*

2 Probat hic text. dandum eſſe coadiutorem Epiſcopo, qui ex morbo non poteſt ſatisfacere oneri iniuncto, vt per Flamin.*de reſign. benef. lib.*5.*q.*6.*n.*15. Camill. Borrel.*in ſum.omnium deciſ.tit.*9.*n.*6. Azor.*inſtit. moral. p.*2. *lib.* 3. *c.* 2. *verſ. porro, & quæſt.* 8. reſoluit quòd religioſus Epiſcopus poteſt dari coadiutor Epiſcopo.

3 *Illi coadiutorem aſſocies.*] Notatur ad hoc, quòd vt ſit aliquod beneficium Eccleſiaſticum, neceſſe eſt quòd non conferatur ad certum tempus, ſed perpetuò, & ad vitam eius, cui confertur, vt per Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel.gloſſ.*5.*n.*11. Caſſad.*deciſ.*4.*n.*2.*& deciſ.*12.*n.*9. *de prabend.* Cæſ. de Graſſ.*deciſ.*13.*n.*7.*eod.tit.* Azor.*inſtit.moral. p.*2.*lib.*3.*c.*1.*q.*3.*verſ.quartò quando.* Rot.*in Auriacen.iuris nominandi* 30 *Ianuarij* 1617. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impreſſas *deciſ.*224.*n.*4.

4 Notatur etiam ad hoc, quòd nullus Clericus propter morbum, quo laborat, priuandus eſt beneficio, ſed ſolùm ei dandus eſt coadiutor, ita etiam ex Concil. Trid. *ſeſſ.*25.*de reform.c.*7.*verſ.quod ſi donent.* colligit poſt multos Nicol. Garc.*de benef. p.*4.*c.*5.*n.*5.

SVMMARIVM.

1 *Paralytico debet dari coadiutor.*
2 *Paralytici non poſſunt promoueri, nec promoto miniſtrare, ſed illis dandus eſt coadiutor.*
3 *Coadiutores Rectorum parochialium auctoritate Apoſtolica inſtituti tenentur ad perſonalem reſidentiam, vt Rectores ipſi.*

Cap. Conſultationibus. VI. & vlt.

Honorius III.

1 ARchidiacono, qui amiſit vſum linguæ ob paralyſim, dandus eſt coadiutor. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Viu.*in ration.libri* 3.*iuris Pontif. pag.*115. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 403. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1.

Probat hic text. paralyticos non poſſe promoueri, nec promotos miniſtrare, ſed illis dandum eſſe coadiutorem, vt per Henriq. *in ſumma, lib.*14. *de irregul. c.*8.*n.*8 *lit.T.* Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*30. *n.*58. Maiol.*de irregul. lib.*2.*c.*24.*poſt n.*1. Campan. *in diuerſorio iuris Canon.rub.*11.*c.*17.*n.*154. Flamin.*de reſign.benef.lib.*5.*q.*6.*n.*20. vbi *n.*23. idem reſoluit in apoplecticis, & *n.*25. in habentibus morbum comitialem, & *n.*28. in habentibus manus tremulas. 2

Coadiutor eſt meritò habendus.] Qui quemadmodum principalis tenetur ad reſidentiam, nam coadiutores Rectorum parochialium auctoritate Apoſtolica inſtitutos teneri ad perſonalem reſidentiam, vt Rectores ipſos, in Sacra Congreg. deciſum referunt Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo reſidentia* 1. Aloyſ. Ricc.*in praxi rerum fori Eccleſ.deciſ.*564.*in* 1.*edit.* aliàs *reſol.*494. *n.*4.*in* 2.*edit. & iterum deciſ.*502. *in* 1.*edit.* alias *reſol.*393.*ampl.*5.*in* 2.*edit.* Campanil.*in diuerſoria iuris Canon.rub.*7. *c.*6.*n.*104. Monet. *de optione canon. c.*4.*q.*8.*n.*157. Armend.*in addit.ad recop.legum Nauarræ, lib.*2.*tit.*23.*de reſident.n.*171. quos refero ego ipſe *de offic.& poteſt.Epiſcop. p.*3.*alleg.*53.*n.*78. 3

De Inſtitutionibus.

Tit. VII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchar. Butr. Panormit. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.*91. Guid. Papæ, Ioan. de Loudris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.*173.*verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart.*in epitome Decret. fol.*103.*verſo*, Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontif.à pag.*384. Goffred. & Hoſt.*in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Lancel. *de inſtit. Canon.* Barth. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarrat. pag.* 178. Caſarel.*in erotem. iuris Canon.* Caniſ.*in ſumm. eiuſdem iuris,* nouiſſimè Ioan. Honor.*lib.*3. *ſumma in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

Inſtitutio quæ dicatur, & *inſtituere*, verbum quid ſignificet, vide Menoch *conſ.*191.*n.*2. Azor.*inſtit. moral. p.*2. *lib.*6. *c.*22. *à princ.* & per me dicta *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.*3.*alleg.*72.*n.*172.*cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Numerus Clericorum debet inſtitui in Eccleſiis Collegiatis ſecundùm facultatem ipſarum.*
2 *Eccleſiis, ſeu monaſteriis admitti non debent plures, quàm commodè ex redditibus nutriri poſſint.*
3 *Differentia oſtenditur inter commodè viuere, & abſque penuria.*

Cap. Non ampliùs. I.

Ex Concil. Arelaten.

1 IN monaſteriis non ſunt plures recipiendi quàm commodè ali poſſint de bonis Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabarell.Bellam. Ioan.Andr.Butr.Imol.Anan.Anchar.Hoſt. Henric.Panorm.Guid.Papæ, Viuian.*in ration. lib.3.iuris Pontiſ. pag.* 118. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 406. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1.deſumitur ex Synodo Arelaten. I V. ſub Carolo Magno Imper.*c.*8. refertur ab Ant.Ang.*collect.* 2.*Decret.lib.*3.*tit.*6.*c.*2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Valer. Regin.*in praxi fori pœnit.lib.*30. *tract.* 3.*n.*297. *in fine*. Et nuuè Concil.Trid *ſeſſ.*25.*de Regular.c.*3.hac de re agens ita diſponit.*In prædictis autem monaſteriis, & domibus tam virorum, quàm mulierum, bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantùm numerus conſtituatur, ac impoſterum conſeruetur, qui vel ex redditibus proprijs monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.* Hactenus Concil. de cuius materia multa cumulaui ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.*3.*alleg.*98. &, me non citato, plura ex illo loco mutuatus eſt Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol.p.*4. *deciſ.*219. Vide Decretum Pauli V.incip. *Sanctiſſimus, ſub dat.*4.*Decembris* 1605.de certo Religioſorum numero cuicunque monaſterio, Conuentui, ac domui Regulari præfigendo, quod refetunt Quarant.*in ſumma Bullarij. verbo monaſteria, & Conuentus, pag.mihi* 432.Caſtellin.*in addit.ad tr.de elect. pag.*502. Vide aliud decretum S. Congreg.Illuſtriſſ.DD. Cardinalium negotiis Epiſcoporum & Regularium præpoſitorum *ſub die* 17.*Augnſti* 1621.vbi approbante Gregor.X V.ſtatuitur quòd de cætero non erigatur nouus Religioſorum Conuentus, niſi in eo ſaltem duodecim Fratres,Monachi, ſeu Religioſi commode ſuſtentari poſſint, refert Caſtellin. *de elect c.*15. *in fine*. Nouiſſimè Sacra Congreg.Concilij *ſub die* 21. *Iunij* 1625.decreuit, vt deinceps monaſterium, Conuentus, vel Societas Religioſorum, ſeu Regularium nullibi recipiatur, niſi præter aliá ad id requiſita in ſingulis eiuſdem locis duodecim ſaltem Fratres, aut Monachi, ſeu Religioſi degere, & ex redditibus, & conſuetis eleemoſynis competenter ſuſtentari valeant ad præſcriptum decreti Gregorij X V.hac de re editi. Alioquin monaſteria, & loca huiuſmodi poſthac recipienda, in quibus duodecim Religioſi, vt *ſuprà*, ſuſtentari, atque inhabitare non potuerunt, & actu non inhabitauerint, Ordinarij, loci viſitationi, correctioni, atque omnimodæ iuriſdictioni ſubiecta eſſe intelligantur.

3 *Abſque penuria.*] Aduertit maximam dari differentiam inter commode viuere, & viuere abſque penuria,nam penutia dicitur inopia earum maxime rerum, quæ in penu recondi ſolent, & penoris nomine continentur, quæ vſui, & potui ſunt accommodata, *l.*3. *in princ.de penu leg.*Commode tamen viuere intelligitur apte, vtiliter, & ſecundùm qualitatem ſtatus, ita Rebuff.*in tract.congrua portionis, q.*8.*n.*77.Lara *in l. ſi quis à liberis, §.ſed ſi filius,n.*82.*ff.de liberis agnoſc.* & *n.*83. contendit text. *in præſenti, & in cap.cum M. de conſtit.*qui videntur inter ſe pugnare, non loqui in eadem facti ſpecie, ſed in diſſimili, quia text.hic agit de Monachis, *d.cap.cum M.*de Canonicis; Monachus enim honeſte vitam ducit,ſi ſine penuria viuat, cùm voto paupertatis ſit adſtrictus, Canonici tamen cùm huiuſmodi votum non emittant, latiùs alendi ſunt, additque *n.*84.hunc text.agere de Eccleſia non numerata, & *d.cap.cum M.* de Eccleſia numerata. His addo gloſſ, *verbo abſque penuria, in c.*1.*de ſtatu Regul.lib.*6. tres conſtituentem terminos ad inuicem contrarios, eorúmque primus eſt viuere commode; ſecundus omnino contrarius eſt, viuere cum penuria tertius, & illorum medius eſt, viuere ſimpliciter, putà ſine penuria, ac citra commoditatem, vt propterea non egeat, nec abundanter viuat, ſed neceſſariis dumtaxat potiatur alimentis, quam quidem gloſſ. ſequitur Campan. *in diuerſorio iuris Canon.rubr.*8.*c.*2.*in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Laici in Canonicos non poſſunt inſtitui.*
2 *Laici incapaces ſunt beneficiorum.*
3 *Capacitas in beneficijs attenditur tempore præſentationis.*

Cap. In Eccleſia. II. *Eugen.*

LAici non poſſunt in Canonicos inſtitui, ſed numerus explendus eſt ex ipſis Clericis intra debitum tempus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viu.*in ration. lib.*3. *iuris Pontiſ. pag.*118. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*406.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.refertur ab Ant.Ang.*collect.* 2. *Decret.lib.*3.*tit.*6.*c.*3. 1

Text.iſte communiter allegari ſolet ad hoc, quòd laici incapaces ſunt beneficiorum, ex quo ita deducunt Selu.*de benef. p.*3.*q.*6. Ceual.*commun.contra communes, q.*523.Azor.*inſtit.moral. p.*2. *lib.*6.*c.*2.*q.*5.Perez de Lara *de anniuerſ. & capellan. lib.*2.*c.*5.*à num.*2. Nicol.Garc.*de benef. p.*1.*c.*1.*à n.*9. Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*30.*tract.*3.*n.*147.Sanch.*de matrim. lib.*7.*diſp.*42. *n.*14. vbi etiam cum aliis reſoluit, quòd ad beneficium obtinendum non ſufficit quempiam habitum Clericalem geſtantem, animum habere ſtatim obtento beneficio aſſumẽdi Ordinem clericalem, ſed hic Ordo debet neceſſariò præcedere, quod etiam contra *gloſſ.vlt.in præſenti*, tenet Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel. gloſſ.* 2.*n.*66. Amplia quamvis ille, cui confertur beneficium, incederet in habitu, & tonſura, & communiter reputaretur Clericus, adhuc enim, ſi conſtet de veritate, collatio beneficij non tenet, vt per Flamin.*de reſign. benef.lib.*4.*q.*2.*n.*59. Gonzal. *d.gloſſ.*2.*à num* 64. Nicol. Garc. *d. c.* 1.*num.* 11. & 12. quos refero ego ipſe *de offic.& poteſt. Epiſcop. p.*3.*allegat.*72. *num.* 73. 2

Illud autem quòd in beneficiis attenditur capacitas tempore præſentationis, quod firmat cum Rota Mat. Anton.*var.reſol.lib.* 1.*reſol.*19.*n.*1. intelligendum eſt de præſentatione propriè dicta, quæ tunc cùm præſentatus coram Ordinario perſonaliter ſiſtitur ab eo inſtitutionem accepturus, vt reſpondit Rota *in vna Burgen. Abbatia* 19. *Nouembris* 1588. coram D. Penia, hinc pariter tenens nominationem factam per patronos laicos etiam de non Clerico ad beneficium, eſſe validam, refert Aloyſ.Ricc.*in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol.*140.*num.*3. & ego ipſe *d.alleg.*72. *num.* 76. 3

4 Repetita illa vulgari concl. ex hoc text. deſumpta quod laicus non poſſit habere beneficium Eccleſiaſticum, cui ſimilis text. *in cap. cum adeò* 18.*de præſcrit. & in cap. ex literis, de tranſact.* quam ex antiquioribus probat Abb. *in cap. Ioannes, n.*7 *de Clericis coniug.*Dec.*in cap.decernimus, num.*30. *de iudic.* Syluest. *verbo*

verbo beneficium 3. *n.*8. Gom.*de expect.num.*89.Gig.*de penſion.q.*86.*num.*7.*& q.*22. *num.*16. Steph. *de literis gratiæ,§.noua forma,n.*24.Rebuff.*in praxi,tit.de cleric. n.*4.*& tit.differentia inter reſcripta gratiæ,n.*38.Lamb. *de iurepatron.*1.*lib.*2.*q.*6.*art.*2.*n.*15. Marſil. *de reddit. p.*2.*c.*18.*n.*17.Couar.*lib.*4 *variar.c.*16.*num.*4. Gutier. *conſil.*2.*n.*21.Fuſc.*de viſit.c.*21.*num.*13. Obſtat tamen quòd B. Nicolaus fuit promotus ad Epiſcopatum antequam Clericus diceretur, quinimò S. Ambroſius Archiepiſcopus factus eſt,antequam Baptiſmi Sacramentum ſuſciperet, teſtatur Gratian. *in cap. ſtatuimus* 61.*diſt.*& conſtat Epiſcopatum,ſeu Archiepiſcopatum eſſe quidem beneficia Eccleſiaſtica, aduertit Selu. *de benefic.p.*1.*q.*2.*n.*19. Rebuff.*in praxi tit.de probata beneficij viuentis impetratione, n.*44. Obſtat rurſus,quòd laicus Summus Pontifex eſſe poteſt, iuxta gloſſ. receptam *in cap.ſi quis pecunia* 79. *diſt.* aduertit Abb.*in cap...num.*7.*de Regular.*facit text. *in c.licèt de euitanda* 7.vbi gloſſ *verbo abſque vlla exceptione,de elect.*iuncto text.*in cap. ſi Papa, verſic.niſi* 40. *diſt.* & quæ tradunt Caſtro *de iuſta hæreticorum punit.lib.*2.*c.*23. Simanc.*de Catholicis,c.*45.*n.*36. Et conſtat Pontificalem dignitatem beneficium eſſe Eccleſiaſticum, iuxta text. *in c. de maledicis,*aduertit Selua *vbi ſupr. n.*14.

Pro quorum dubiorum ſolutione aduertendum eſt circa beneficia Eccleſiaſtica duo eſſe conſideranda, vel enim conſiderari poteſt acceptio beneficij, & collatio ipſa tempore quo fit; vel rurſus conſideratur eiuſdem beneficij Eccleſiaſtici prætenſio ex poſtfacto; inter quæ illud eſt diſcrimen, quòd licèt in vtroque caſu laici prohibeantur, diuerſo tamen modo, in vno atque in alio prohibitio facta reperitur, patet ſi expendas quòd retentio beneficij à laicis non tantùm iure humano, verùm etiam diuino prohibetur,etenim cùm retentio beneficij ob illius adminiſtrationem ſupponat diuini officij miniſterium, putà adminiſtrationem Sacramentorum in curatis,& in aliis, alia & iſthæc miniſteria non tantùm iure humano, verùm & diuino laicus facere prohibetur, iuxta ea, quæ S.Thom.2.2.*q.*100.*art.*4. Sot. *lib.*9.*de iuſt. q.*7. *art.*1. Couarr.*lib.*1.*var.c.*17.*n.*5. rectè fit retentionem beneficij non tantùm iure humano, verùm etiam diuino laicis interdici, quicquid contradicat Gig. *de penſ. q.*21. *n.*4. Non ſic dicas de beneficij acceptatione, quæ quidem cùm adhuc prædictum miniſterium neceſſariò non ſupponat,non diuino iure,ſed ſolum humano prohibita cenſetur. Patet ſi expendas attento iſto iure non aliter eſſe faciendam collationem, niſi perſona ſit idonea, quæ beneficio deſeruire poſſit, quod quidem laicus tempore collationis facere nequit: ſic aliàs data diſpenſatione de ſtylo curiæ quando laico mandatur beneficium conferri, apponitur clauſula cupienti adſcribi militiæ clericali, vt teſtatur Gom. *de expectat. n.*90.

Quo ſuppoſito colligitur text. *in præſenti*, quatenus tempore collationis Ordines Eccleſiaſticos requirit, iuris humani conſtitutionem continere, licèt enim ſit contra legem diuinam laicum beneficium in titulum retinere ob ipſius miniſterium, vt ſuprà dictum eſt, non tamen Dei præceptis aduerſatur ad beneficium laicum inuenire pietate, & eruditione inſignem intra breue tempus ordinandum: ſic aliàs qui ſacros Ordines non habet, curato beneficio iure diuino deſeruire non poteſt, iuxta reſoluta *in cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnitent.* qui tamen conſtat ad curatum beneficium admitti intra breue tempus ordinandus, argum. text. *in cap. licet canon. de elect. lib.*6. licèt enim in illo tempore beneficium retineat, propter tamen deſtinationem, quam habet ad ſacros Ordines, vt in ſacris ordinatus retinere dicitur; ſic ſimiliter licèt laicus intrà illud breue tempus poſſideat, non tamen vt laicus dicitur retinere propter illam deſtinationem data diſpenſatione ad obtinendum, aliàs nihil conſideratur ſuper quo caderet diſpenſatio, vnde ſupradicta clauſula in diſpenſatione adiici ſolet. Ex quibus iam intellectus *ad d.cap ſtatuimus*, vt procedat data diſpenſatione, conſtat ex illis verbis, *poteſt rata haberi.* Patet ſi expendas admiſſionem laici, de qua *ibi*, iuris quidem humani prohibitionem ſolummodo continere, iuxta ſupradicta, & probat eleganter idem text. *in d. c. ſtatuimus*, ibi, *Eccleſia prohibitiones.* Vnde meritò relaxata illa prohibitione ob virorum ſanctimoniam admiſſio facta fuit, non ſic dicendum erat,ſi voluiſſent prædicta beneficia retinere abſque Ordinis promotione, iuxta ſuprà reſoluta. Sic aliàs Pontifex laicus tempore electionis eſſe poteſt, putà quia exceptio iuris humani, qualis eſt iſta, illo tempore ipſius electionem auferre non poteſt, iuxta *d.cap.licèt de euitanda*, ibi, *abſque vlla exceptione.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficiorum inſtitutio ſpectat ad Epiſcopos, & eorum Officiales.*
2 *Declaratur text. in præſenti.*
3 *Vicarij generales Epiſcoporum an ex vi Vicariatus poſſint inſtituere præſentatos à patronis, oſtenditur.*
4 *Epiſcopi de iure communi fundatam habent intentionem in beneficiorum collatione.*

CAP. Ex frequentibus. III.

Alex. III.

Beneficia Eccleſiaſtica recipienda non ſunt,niſi ab his,ad quos pertinent, ſcilicet Epiſcopo,vel eius Officiali,& qui contrà fecerint, id eſt, tam illi, qui à laicis recipiunt, quam laici, qui illa conferunt, ſunt excommunicandi, nec poſſunt abſolui niſi priùs ſatisfecerint. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian.*in ration. lib.*3.*iuris Pontif. pag.* 118. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*406.remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen *in concord. p.*1.*&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decret. lib.* 3. *tit.*7. *c.*1. eſt poſt Concil. Lateranen. *part.* 28. *cap.*11. 1

In hoc text. vt ex illius litera colligitur, proponitur conſuetudo,ſeu magis corruptela, quæ in Cantuarienſi Archiepiſcopatu inualuerat, quòd Clerici auctoritate propria ſine Epiſcopi,vel alterius,qui de iure poſſet,titulum conferre, beneficia occupabant, vt deducitur ex illis verbis,ibi,*qui hoc de iure poſſunt*, intelligendo non expoſitiuè, quaſi ſit ſenſus hoc poſſe Vicarios, & quoſcumque Epiſcopi Officiales, ſed reſtrictiuè ad eos,quibus ſpecialiter conceſſum eſt,vt ſit ſenſus abuſum, quem reprobat, in eo conſiſtere quòd Clerici ſine Epiſcopi,vel alterius, qui poteſtatem habeat conferendi, auctoritate propria beneficia occupabant,vt tetigit Abb. *hic num.*8. & explicat Rebuff. *in praxi benefic.tit.forma Vicariatus,num.*128.& ex aliis refert Couar.*lib.*4.*variar.cap.*10. *num.*7. *in princip.* & poſt eum Sbroz.*de officio Vicarij, lib.*2.*q.*111. *num.*10. & comprobatur ex proprietate relatiui, *ad quos*, quæ ea eſſe noſcitur, vt quoties ponitur ſine copula, *&*, adiicitur generi, cuius omnibus ſpecialibus non

non competit, ſtat reſtrictiuè, iuxta receptam doctrinam, quam ex text. *in l. ea tamen adiecto, ff. de legatis 3.* atque aliis ſingulatiter deducit Bart. *in l. omnes populi, num. 1. ff. de iuſtit. & iure, & in l. 3. in princip. C. de ſumma Trinitat.* receptus ex multis, de quibus Alphan. *collect. 56.*

3 *Vel officialium ſuorum.*] Ex his verbis Doctores multi colligunt Vicarios generales Epiſcoporum ex vi Vicariatus, abſque alia ſpeciali commiſſione poſſe inſtituere ad præſentationem patroni, ſicut etiam confirmare electos, quia non liberalitatem exercere, ſed magis ex neceſſitate facere dicuntur, ad hoc text. *in præſenti*, expreſſum reputantes, vt per gloſ. *hîc & in cap. vlt. verbo, non poſſunt, de offic. Vicarij, lib. 6.* quas refert, & ſequitur, ac latè tuetur Sbroz. *d. q. 11. à princip.* & poſt Selu. Duaren. Lambertin. & plures alios Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 8. à n. 83.* Prax. Epiſcop. *p. 1. verbo Vicarius, §. 18.* Gonzal. *ad reg. 8. Concell. gloſſ. 9. §. 1. à n. 78.* Viuian. *in praxi iuriſpatronat. p. 2. lib. 1. cap. 2. n. 3.* Soar. de Pace *in pract. tom. 2. præl. 3. num. 7. & 8.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 22. q. 3.* Narbon. *de appellat. à Vicario ad Epiſcopum, p. 1. n. 187.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 54. n. 70.* quorum reſolutio licèt plures grauiſſimos habeat contradictores, & in primis Rebuff. *d. tit. forma Vicariatus, à n. 126.* Roland. *conſ. 47. n. 45. vol. 2.* & alios, quos refert Sbroz. *d. q. 111. n. 4.* in ſe quidem verior eſt, in rigore diſputationis optimè defenditur, & ſecundùm eam reſpondiſſe Illuſtriſſ. Cardinal. Sacræ Congregat. Concilij teſtantur Nicol. Garc. & Narbon. *citatis locis*, & Sacram Rotam ſecundùm eum iudicaſſe refert Card. Caualer. *deciſ. 28. n. 5.* ſed ad literam huius text. minimè adaptatur, tum quia, vt oſtendimus, intelligendo verba illa reſtrictiuè, non probat concluſionem affirmatiuam, quam ex eo colligunt; tum etiam, quia non agit text. de inſtitutione ſpecialiter ſumpta, quæ ſcilicet fit ad patroni præſentationem, ſed generaliter de Clericis, qui ſine titulo habito ab Epiſcopo, vel officialibus ſuis, vel alia perſona, quæ de iure habebat poteſtatem, beneficia occupabant, ac ſubinde ſi verba prædicta, quia hoc de iure poſſunt, ſtarent expoſitiuè, vt iſti volunt, probat text. poſſe officiales Epiſcoporum ſine ſpeciali ipſorum conſenſu, ſeu commiſſione beneficia conferre, quod eſt directè contra text. *in d. cap. vlt.* & contra receptam omnium ſcribentium ſententiam, quos refero *d. alleg. 54. n. 69.*

4 *Sine conſenſu Epiſcopi.*] Ergo in collatione beneficiorum Epiſcopi de iure communi fundatum habent intentionem, vt per Gonzàl. *ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. num. 21.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 239.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtitui quis non debet vltra facultates inuitis Eccleſiæ Clericis.*

2 *Eccleſiis admitti non debent plures, quàm commodè ex redditibus nutriri poſſunt.*

3 *Inueſtitura verbali per annulum, vel birretum, vel aliud ſignum non transfertur poſſeſſio.*

Cap. Auctoritate. IV.

Clem. III.

INſtitui quis non poteſt vltra facultates inuitis Eccleſiæ Clericis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Guid. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 119.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 406.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 2. tit. 2. de iudic. c. 1.*

Vltra quam facultates earum, &c.] Notatur ad hoc, quòd in Eccleſia admitti non debent plures, quàm commodè ex redditibus nutriri poſſint, vt per Valer. Reginal. *in praxi fori pœnitentialis, lib. 30. tract. 3. num. 297. in fine*, & vide tradita *ad cap. 1. num. 2. ſupr. hoc tit.* 2

In gloſſ. *Inſtituatur*, ibi, *quod poteſt fieri per annulum, &c.* Notatur ad hoc, quòd verbali inueſtitura per annulum, vel birretum, vel aliud ſignum non transfertur poſſeſſio, ſed tantùm tribuitur licentia capiendi poſſeſſionem propria auctoritate, vt per Boër. *deciſ. 299. n. 2.* Menoch. *remed. 6. adipiſc. num. 34.* Couar. *lib. 3. cap. 15 num. 10.* Tiraq. *in tract. le mort, in præfat. declar. 1. n. 5.* 3

SVMMARIVM.

1 *Inſtituendi in Eccleſiis non debent eſſe vnius nationis tantùm, ſed vndecunque exiſtant, dummodo idonei ſint.*

2 *Literati in Eccleſia ſunt præficiendi.*

3 *Idonei eliguntur ad beneficia ex quocunque loco, & natione, ſi in Regno, de eadem natione, & lingua tales non inueniantur.*

4 *Statuta, & conſuetudines quòd beneficia oriundis conferantur, & non aliis, an valida cenſeri debeant, remiſſiuè.*

Cap. Cùm decorem. V.

Innoc. III.

QVi in Eccleſiis ſunt inſtituendi, non debent eſſe vnius nationis tantùm, ſed vndecumque veniant, dummodo idonei exiſtant, eligendi ſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Cened. *collect. 56.* Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 119.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 406.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 7. c. 1.* 1

Viros literatos.] O Deus bone! quot repetitis vicibus commendatum in iure reperitur, vt præficiendi in Eccleſia ſint literati, de qua re plura tradunt Dec. *in cap. cum in cunctis, ex n. 12. de elect. & in cap. prudentiam, ex num. 2. de offic. deleg.* Conrad. *in templo omnium iudic. lib. 2. c. 1. §. 4 ex n. 1. fol. 135.* Felin. *conſ. 10. num. 4.* Caſſan. *in catal. gloria mundi, p. 1. ex princip.* Hojed. *de incompatib. benef. p. 1. c. 24. ex n. 28.* Gig. *conſil. 3. ex n. 15. & conſil. 144. ex n. 1.* Roland. *conſil. 47. ex n. 75. vol. 1.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. in gloſſ. viris literatis, & in cap. poſtulaſtis, ex n. 33. de cleric. excommun. miniſtr.* Lambertin. *de iurepatron. lib. 2. p. 3. q. 5. art. 11. ex n. 5. in fine*, Fuſc. *de viſit. lib. 2. c. 28. n. 4.* Marſil. de Columna *de Eccleſia redditib. p. 1. c. 19. in princip.* & vide quæ latè dixi *ad c. de multa, de præbend. ex n. 16. & ad cap. graui nimis, eod tit. n. 4.* 2

Vndecumque originem duxerit.] Notatur ad hoc, quòd ex quocumque loco & natione idonei ad beneficia eligendi ſunt, vt per Camil. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 6. num. 3.* Non eſt enim de iure attendenda quantum ad collationem, & prouiſionem 3

benefi

beneficiorum exceptio perſonarum. Rot. *deciſ.* 24. *n.* 2.
apud Farin. *in collect. nouiſſ. aliàs part.* 4. *diuerſ.* Maſſob.
in praxi habendi concurſum, prel. 7. *dub.* 21. *num.* 37. ſe-
4 cundùm Romanam impreſſ. Vtrùm autem valida cen-
ſeri debeant ſtatuta, vel conſuetudines quòd benefi-
cia oriundis conferantur, & non aliis, vide Rebuff.
in praxi benefic. p. 3. *tit. de reſcriptis mixtis, in princip. à
num.* 6 *& gloſſ.* 1. *&* 2. *& in tract. nominat. quæſt.* 9. *n.* 48.
poſt med. Andr. Gambar. *de offic. & poteſt. legati de late-
re, lib.* 3. *ex n.* 537. *& lib.* 6. *ex n.* 379. Mandoſ. *reg.* 16.
q. 39. *& conſ.* 27. *ex num.* 19. *& conſ.* 55. *à princ.* Roland.
conſ. 47. *ex num.* 67. *vol.* 1. Ludou. Gom. *reg.* 19. *Cancel.*
Arnulph. Ruſæ. *in tract. de iur. regal. priuil.* 29. *num.* 7.
Carol. de Graſſ. *lib.* 2. *iure* 8. Selu. *de benefic. part.* 2.
quæſt. 23. *ex num.* 34 *& p.* 5. *quæſt.* 28. *ex n.* 1. Hojeda *de
incompatib. benefic. p.* 1. *c.* 23. *ex num.* 84. *& cap.* 24. *ex
num.* 43. *& ex num.* 86. Hieron. Portoles *in ſchol. ad
Molin.* §. *alienigena, ex num.* 5. Salzed. *in pract. cap.* 56.
in nouiſſ. edit. Burg. de Pace *l.* 3. *Tauri, n.* 374. Azeued.
ad Curiam Piſanam, lib. 1. *c.* 12. *ex num.* 8. *& lib.* 14. *ex
num.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *noua recop.* Segura Daualos *in direct.
iudicum Eccleſ. part.* 1. *cap.* 9. Rot. *in Placentina admiſſio-
nis ad Capitulum* 8. *Aprilis* 1585. coram Card. Blan-
chetto, *& in Seguntina admiſſionis ad Capitulum* 26.
Iunij 1587. coram bonæ mem. Gyptio, *& in eadem* 7.
Iunij 1610. coram Patriarcha Manzanedo, *in Toletana
confraternitatum* 3. *Decembris* 1618. coram Vbaldo, in
quibus deciſionibus fuit dictum ſtatutum prohibens
Clericos forenſes admitti ad Capitulum tanquam illi-
citum, ambitioſum, & contra ius non tenere, Azeued.
ad Curiam Piſanam, lib. 1. *c.* 12. *à num.* 8. *& l.* 14. *à n.* 1.
tit. 3. *lib.* 1. *noua recop.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gl.* 3. *princ.
à num.* 32. Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.* 54. Cur.
Philip. *part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 37. Gutier. *canon. lib.* 2.
cap. 11. *à num.* 29. Perez *l.* 18. *verbo, que ningun eſtrange-
ro, tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin.* Anton. Oliban. *in comment. ad vſa-
ticum, alium nanque de iure fiſci, cap.* 13. *num.* 53. *cum
ſeqq.* vbi de Aragonenſibus, Ferrer. *in conſtit. Catalau-
niæ, gloſ.* 2. *n.* 62. vbi de Catalaunis, Cabed. *de patrona-
tibus Regiæ Coronæ, c.* 29. vbi de Luſitanis, Petr. Greg.
ſyntagm. iuris lib. 17. *cap.* 6. *n.* 41. *&* 42. vbi de Britan-
nis, & Vngaris, Petr. Ludou. Martinez *in allegat.
Viceregis extranei, n.* 258. *cum ſeqq.* Cened. *ad Decret.
collect.* 56. *num.* 7. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4.
q. 25. *verſ. deinde,* Cened. *practic. & canonicarum quæſt.
lib.* 1. *quæſt.* 28. *à princ.* vbi *num.* 18. reſoluit extraneum
à Regno poſſe in eo creari Vicarium Epiſcopi. In
quibus Regnis exteri ex Summorum Pont. indultis
beneficia obtinere non poſſint, dixi ad *c. bonæ, il.* 2.
de poſt. Præl.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſias in poſſeſſione inſtituendi, vel conſeruandi
etiam contra ius commune, pendente lite de pro-
prietate manutenetur in poſſeſſione.*
2 *Verbum,* ſpectat, *non ſolùm poſſeſſionem, ſed etiam
dominium ſignificat.*
3 *Inſtitutio & deſtitutio beneficiatorum de iure com-
muni pertinet ad Epiſcopum in ſua diœceſi.*
4 *Dominij exceptio opponi poteſt agenti poſſeſſorio, ſi
illam probare poſſit incontinenti.*
5 *Promiſſio facta per verba generalia, & adulatoria,
non inducit obligationem aliquam.*
6 *Sententia ſuper poſſeſſorio lata dicitur interlocu-
toria.*
7 *Poſſeſſio contra ius inuata vera præſumptione alicu-
ius tituli, ſufficit ad repellendum proprietarium
illius iuris.*
8 *Reſtitutionem petenti an, & quando obſtet ſpontanea
abiuratio, remiſſiuè.*
9 *Obligatio præſumitur perſonalis, & non realis.*
10 *Priuilegij verba ſi referantur ad perſonam, cenſetur
priuilegium perſonale, ſi autem referantur ad
rem, cenſetur reale.*

CAP. Cùm veniſſent. VI.

EXiſtens in poſſeſſione inſtituendi, vel conſeruan- 1
di Eccleſias etiam contra ius commune, pendente
lite de proprietate manutenetur in poſſeſſione. Colli-
gunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.
Andr. Imol. Anan Hoſt. Henric. Anchar. Panor. Guid.
Papæ, Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 66. Ala-
gona *in compend. iuris Canonici, pag.* 407. remiſſiuè
Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur
ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 7. *c.* 3.

Spectat. Hoc verbum non ſolùm poſſeſſionem, ſed 2
etiam dominium ſignificat, vt per Menoch. *conſ.* 21.
num. 4.

Tam de iure communi.] Notatur ad hoc quòd de iure 3
communi inſtitutio, & deſtitutio beneficiatorum ſuæ
diœceſeos pertinet ad Epiſcopum, vt per Valer. Re-
ginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 239. &
plures alios, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt.
Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 72. *n.* 176.

Inter alia vero, &c.] Notatur ad hoc quòd exceptio 4
dominij opponi poteſt agenti poſſeſſorio, ſi illam pro-
bare poſſit incontinenti, vt per Maſcard. *de probat.
concl.* 987.

Faceret quod ſibi placeret.] Notatur ad hoc quòd 5
promiſſio facta per verba generalia, & adulatoria
non inducit obligationem aliquam, vt per Viu. *tom.* 2.
commun. opin. lib. 8. *tit.* 22. *n.* 42. *p.* 362. Cald. Pereira *de
nominat. emphyt. q.* 1. *n.* 39. Ioſeph. de Seſſe *Aragon. de-
ciſ.* 182. *n.* 13.

Nos interloquuti fuimus. &c.] Ergo ſententia ſuper 6
poſſeſſorio lata dicitur interloquutoria, de quo vi-
de Menoch *remed. vltim. retin. num.* 46. *&* 47. Couarr.
practic. c. 17. Valaſc. *conſ.* 79. *n.* 17. Bernard. Græuæ
ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. *concl.* 7. *conſid.* 1.
num. 1.

Donec probatum legitimè, &c.] Notatur ad hoc 7
quòd poſſeſſio contra ius inuata vera præſumptione
alicuius tituli, licèt clarè non conſtet de qualitate ti-
tuli, ſufficit ad repellendum proprietarium illius iuris,
niſi clarè probet defectum tituli præſumpti, vt per
Abb. *in præſenti,* quem refert Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 19.
num. 8.

Archidiaconum abiuraſſe, &c.] An & quando reſti- 8
tutionem petenti obſtet ſpontanea abiuratio, & de
conciliatione huius text. cum *c. accepta, de reſtit. ſpo-
liat.* vide *ibi* Nauar. *oppoſit.* 2. vbi nouem refert con-
cordias, & literalem caſum huius text. pro eius eluci-
datione ponit Gutier. *d. q.* 19. *n.* 31.

Si conceſſio illa fuerit realis.] Notatur ad hoc quòd 9
Obligatio præſumitur perſonalis, & non realis, vt per
Maſcard. *de probat. concl.* 1121. *per totam.*

In gloſſ. *Fuiſſe,* ibi, *immo ſi perſonæ facta fuit, præſumi* 10
debet perſonalis, ſi dignitati realis.] Notatur ad hoc,
quòd ſi verba priuilegij referantur ad perſonam, cen-
ſetur priuilegium perſonale: ſi autem referantur ad
rem, cenſetur reale, vt per D. Barboſ. *in l. quia tale, n.* 2.
ff. ſoluto matrim. & *num.* 42. reſoluit quòd priuile-
gium conceſſum dignitati cenſetur reale, & per-
petuò durat, prout & dignitas perpetuò durare di-
citur.

In gloſſ. *Abiuraſſe,* ibi, *factum Prælati non præiu-*

dicat Eccleſia. De hoc vide latè per Ioan. Bapt. Coſt. *de facti ſcient. & ignorant. inſpect. 39. per tot.* vbi multipliciter ampliat, & limitat.

SVMMARIVM.

1 *Collatio dignitatum ſi ſpectauerit ad vnum, is non poteſt ſeipſum inſtituere.*

2 *Dans, & recipiens differunt inter ſe.*

3 *Conferendi dignitatem habens poteſtatem, ſi illam alij dederit, an poſſit ab illo dignitatem recipere, oſtenditur.*

4 *Procurator conſtitutus à patrono non poteſt ipſum patronum præſentare.*

CAP. Cùm ad noſtram. XII. & vlt.

1 PRælatus quando quis efficitur, non poteſt retinere dignitatem, quam priùs habeat, quia illa vacat ipſo iure; nec vacantem aliquam ſibimet poteſt conferre, quia inter dantem, & recipientem debet eſſe diſtinctio perſonalis, nec poteſt illam recipere ab alio, quia alius non habet ius conferendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 120. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 407. remiſſiuè Caſal. *in annot.* Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 7. c.* 4.

2 *Cùm inter dantem & recipientem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd differunt inter ſe dans, & recipiens, ſicut eligens, & electus; inſtituens & inſtitutus; vendens, & emens; locans, & conducens; imperans, & ſubditus; reſtituens & reſtitutus, vt per Flamin. *de reſign. benef. lib. 9. q. 17. n.* 109. Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de bonis Clericorum*, §. 11. *n.* 23. & Doctores à me citatos *de offic. Epiſc. p. 3. alleg. 72. n.* 85.

Recipere non potuit à ſe ipſo.] Collige ex text. non poſſe inſtituentem ſeipſum in beneficio Eccleſiaſtico inſtituere, ita gloſſ. *verbo recipientem*, Innoc. Abb. *num. 1. & 4.* & alij DD. *in præſenti*, idem Abb. *num. 1. in cap. per noſtras, de iurepatron.* DD. communiter *in cap. cùm in iure peritus, de elect.* Roch. *de iurepatron. verbo honorificum, num.* 20. Paulus de Stitad. *eod tract. part. 6. queſt. 48. art.* 5. Lambert. *lib. 2. part. 1. q. 8. art.* 2. Dec. *conſ.* 151. *n.* 10. Socin. *conſ. 11. vol.* 1. Mant. *dial.* 34. Amplia text. hunc procedere etiam in procuratore, qui quidem virtute mandati conſtituentem non poteſt inſtituere in beneficio in quo ipſe conſtituens habet poteſtatem inſtituendi, ſiquidem per ipſum procuratorem conſtituens cenſetur ſeipſum inſtituere, ex reg. text. *in cap. mulieres, §. illi, de ſententia excom. reg. qui per alium, lib.* 6. vnde cùm conſtituens ſeipſum inſtituere non poſſit, vtique nec per alium, nempe procuratorem, id poterit efficere, qui non aliter conſtitui poteſt quàm poſt vacationem Eccleſiæ; propter text. *in c. vlt de conceſſ. preb.* qua data vacatione maxima fraus reſultat reſpectu conſtituentis per conſtitutionem procuratoris. Accedit, quia procurator non aliter poteſt in beneficio inſtituere quàm nomine ipſius conſtituentis, cuius perſonam in tali inſtitutione repræſentat, fatetur Lambert. *lib. 2. part. 1. q. 8. art 9. num.* 3. quo dato neceſſariò videtur dicendum conſtituentem ſeipſum in effectu inſtituere, contra text. *in præſenti*, & reg. text. *in d. cap. per noſtras*, cuius ratio ambitionis etiam, & maximè in inſtitutione verificatur, & ita in ſpecie hanc ſententiam tenent Abb. *n.* 6. Ioan. Andr. & alij in præſenti, Zabarel. *in cap. ex inſinuatione, de iurepatron.* Pauin. *de poteſtate Capituli Sede vacante, p. 2. q. 5. in fin.* Roch. *verbo ipſe, vel is, quaſt.* 20. Lambert. *d. art.* 9. quamvis contrarium teneat Gloſſ. *verbo recipientem, ad fin. hic*, exiſtimans procuratorem poſſe inſtituere dominum, cuius ſententia poterit procedere, quando dominus conſtituens legitimè transfert in alium omnimodam, & abſolutam poteſtatem inſtituendi, vel præſentandi, ita vt alius ſuo proprio iure inſtituere, vel præſentare dicatur, provt in effectu illam explicat Abb. *d. n.* 6. Lambert. *d. q. 8. art.* 11. & dixi *in collect. ad illam gloſſ.* quod quidem eſt faciendum interueniente iuſta cauſa concedendi, ſeu transferendi tali modo, ne aliàs fraus præſumatur, provt in ſpecie aduertit Lambert. *d. art. 9. num. 4. & d. art. 11. à num.* 2. Nec ſupradictæ opinioni refragatur quòd Romanus Pontif. Confeſſarium conſtituit, & quotidiè abſoluitur ab illo, cui ſe ſubiicit, tradit gloſſ. ſingularis *in cap. ſanè, il. 2. de....* Couar. *in cap. alma, part. 1. §. 1. num.* 5. Nauar. *in cap. 1. in princip. num. 20. & in cap. placuit, num. 9. de pœnit. diſt.* 6. Caſtr. *lib. 2. de iuſta heret. punit. c.* 23. Reſp. enim text. Abb. *d. num.* 6. & latè Nauar. *d. cap. placuit, à num.* 15.

3 In gloſſ. *Dantem*, ibi, *ſed quid ſi ipſe conferret alij poteſtatem conferendi illam dignitatem, nunquid poſſit ab illo illam recipere, vt ſic non videretur eam recipere à ſe ipſo*, &c. In hac quæſt. gloſſ. *in præſenti*, arguit pro vtraque parte, primò pro negatiua, deinde pro affirmatiua, in eo tamen omnes conueniunt vt forma tranſlationis attendenda ſit, vt ſi is, qui ius conferendi habebat, in totum à ſe hanc facultatem in alium abdicauit donando illi, ita vt is, qui liberalitatem recepit, debeat ſuo nomine conferre non nomine eius, qui in eum hanc facultatem tranſtulit, & nunc poterit ab illo eligi, quia ille tunc eligit ſuo proprio nomine, non vti miniſter, vel procurator alterius, & ſic valida erit donatio facta donatori: ſi verò ius conferendi ſit in alium tranſlatum, vt in compromiſſarium, vel vt in procuratorem, & tunc ille non poterit eligere, vel præſentare, vel illi conferre, cum enim ille ipſius vicem gerat, idque agere debeat nomine ipſius, cuius eſt compromiſſarius, vel procurator, quemadmodum ipſe ſibi conferre non poſſet, ita nec hoc ei licebit per miniſtrum ſuum, hanc diſtinctionem approbant omnes *in præſenti*, Ioan. Andr. *num.* 4. Butr. *num. 8. verſ. quæro, tum eadem gloſſ.* Anchar. *col. vltim. num. 6. verſ. quærit gloſſ.* Zabarel. *num. 7. verſ. tertiò quæro*, Panormitan. *num. 6. verſ. & in fine*, Imola *num. 5. verſ. in eadem gloſſ.* Anania *num. 10. verſic. item nota quod quis*, Guid. Papæ *num. 3. verſ. quæritur ponamus.* Vnde iam colliges procuratorem conſtitutum à patrono non poſſe ipſum 4 patronum præſentare, vt per Flamin. *d. queſt. 17. n.* 113. Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr. 11. cap. 13. num.* 399. quos refero ego ipſe *d. alleg. 72. num.* 87. vbi *num* 89. cum Lambertin. & Viuian. reſoluo nec etiam ſubſtitutum à tali procuratore poſſe patronum, aut ſuum principalem procuratorem præſentare, & *num. ſeqq.* alia inueniuntur in propoſito non contemnenda.

* * *

Ra

De Conceſſione Præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

Tit. VIII.

Svper hanc rubr.. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Butr. Panorm. Guid. Papæ, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 91. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol,* 174. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart *in epitome Decretal. fol.* 104. Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag.* 387. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag.* 177. noniſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumma in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutus ſcienter in beneficia viuentis eſt deponendus, & ab Eccleſiaſtica communione depellendus,* & num. 2.

3 *Beneficia Sacerdotis viui impetrans excuſatur à pœna, ſi de eius morte fama percrebruerat.*

4 *Sententia lata ſuper beneficio Eccleſiaſtico, an tranſeat in rem iudicatam, oſtenditur.*

Cap. Qui in viuorum. I.

Gelaſ. Papa.

1 INſtitutus ſcienter in beneficio viuentis eſt deponendus, & ab Eccleſiaſtica communione depellendus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm. Guido Papæ, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 122. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 408. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 8. *cap.* 1. & ead. *collect.* 1. *ſub tit. de ætate, & qualit. cap.* 2.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Rebuff. *in praxi benef. tit. de reprobata beneficij viuentis impetratione*, Cald. Pereira. *de renouat. emphyt. q.* 5. *n.* 3. remiſſiuè Nicol. Garc. *de benefic. p.* 10. *ca.* 1. *n.* 41. & 42. Ordin. Reg. Loſitan. *lib.* 2. *tit.* 13. *in princip.* vbi contra impetrantes beneficia viuentis aliæ pœnæ latæ ſunt.

3 *Viuis Sacerdotibus*, &c.] Si tamen de illorum morte fama percrebruerat, excuſatur à pœna impoſita impetrantibus beneficia viuentium, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 1070. *num.* 2.

4 In gloſſ. *Pellendi* 2. ibi, *tranſiuit in rem iudicatam.* Vulgò notatur ad hoc quòd ſententia lata ſuper beneficio Eccleſiaſtico tranſit in rem iudicatam, ita vt veritate comperta non poſſit poſtea retractari adinſtar aliarum, ex reg. *l. poſt rem iudicatam, ff. de re iudic. cum vulgaribus*, ſequuntur DD. *hic*, communis, vt per Felin. *à num.* 11. *in cap. lator, de re iudic.* Cou. *de ſponſa. lib. p.* 2. *cap. vlt. num.* 12. Socin. vbi limitat, *reg.* 449. Hippol. *in pract.* §. *ordine, num.* 8. pro quibus expendi ſolet *c. cùm dilectus* 32. *in fine, de electione.* Sed contrarium intendunt Innocent. & alij relati per Felin. *vbi ſuprà, n.* 14. *ad fin.* pro quibus maximè vrget, quòd ſententia in cauſa matrimonij carnalis non ita in rem iudicatam tranſit, quin veritate in contrarium comperta retractari valeat, *d. c. lator.* vbi addidi, igitur idem dicendum videtur in cauſa ſpiritualis matrimonij, quod inter Eccleſiam & beneficiatum contrahitur, *cap. quoniam,* §. *verò, verſ. ſi verò, vt lite non conteſt.* præſertim, quia ſicut ſententia iniuſta in cauſa carnalis matrimonij continet vitium per partes irremiſſibile, & additis ad *d. c. lator*, ita etiam in cauſa beneficiali, cùm non poſſint partes iuſtum titulum præſtare in beneficio, quod abſque canonica inſtitutione obtineri nequit, *reg.* 2. *lib.* 7. Nec oppoſitum probat *d. c. cùm dilectus*, quia non agit de ſententia diffinitiua ſuper beneficio, aut electione, ſed de interlocutoria ſuper ætate, quam iudex ad diffinitiuam vſque reuocare poterit, vt patet ex principio text. iuncta *gloſſ. vltim.* Nec etiam aduerſatur gloſſa hæc, quia licèt probet ſententiam in propoſito tranſire in rem iudicatam, non tamen dicit illam veritate poſtea comperta retractari non poſſe: obtinuit communis Doctorum explicatio vtramque opinionem ſub diſtinctione defendi poſſe, ita vt prior procedat reſpectu illius, qui per ſententiam ſuccubuit, is enim ampliùs ſuper retractanda ſententia non auditur, & obſtat illi exceptio rei iudicatæ: poſterior verò procedat reſpectu victoris, cui per ſententiam beneficium adiudicatur iniuſtè, ſiquidem contra hunc veritate comperta ſuperior agere poteſt, & ſententiam priorem retractare, text. qui ſic communiter intelligitur, & ſummatur *in cap. cùm olim, de dola*, ſicut ea agere poterit tertius, quia rei iudicatæ exceptio his perſonis non obſtat cum quibus lis præcedens agitata non eſt, ex reg. *l.* 3. & *l.* 4. *ff. de except. rei iudic.* ita diſtinguunt Abb. *in c. cum Bertaldus n.* 28. *de re iudic.* & *in d. c. cùm olim, n.* 6. Rot. *deciſ.* 17. *de re iud. in antiq.* & alij, vt per Felin. *vbi ſupra*, Couar. *d. loca.* Sicul. qui communem teſtatur, *in c. ad audientiam,* 2. *n.* 54. *de reſcript.* cuius differentiæ ratio illa videtur, quòd in priori membro reſpectu illius, qui ſuccubuit, & in ipſius præiudicium ſententiæ vitium remiſſibile eſt, ab eodem quippe, qui potuit abſque peccato ſententiæ parere, & pendente lite renunciare iuri ſuo, argum. *c.* 2. ibi, *renunciauit, de in integ. reſtit. c.* 2. ibi, *lite pendente cedant, vt lite pendente*, communis, vt per Couar. *vbi ſupr. n.* 14. Boer. *deciſ.* 206. *à n.* 2. id quod ſecus eſt ex parte victoris, pro quo iniuſta ſententia profertur, is etenim veritatis conſcius non poteſt vti huiuſmodi ſententia, & prætextu illius beneficium retinere, vel acquirere, in quo iuſtum titulum non habet, qui conſenſus etiam expreſſus collitigantis, qui ſuccubuit, licèt ſufficiat ad ipſum excludendum, non ſufficit, vt alius iuſtè acquirat, vel retineat deficiente Canonica inſtitutione, quam ſententia non tribuit, ſed declarat, *l. ſicuti,* §. *ſed ſi, ff. ſi ſeruitus vendicetur*, iuuat *cap. olim, de reſcript.* & quæ ex illo notat *gloſſ. vlt. in c.* 1. *de eo, qui mittitur in* 6. recepta communiter, vt per Felin. *in d. cap. olim, à n.* 10. ac ſubinde in propoſito non procedit æquiparatio, & argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale propter diuerſam rationem, cùm in illo detur vitium irremiſſibile ex vtraque parte, vt per Abb. *d. n.* 9. & præcitatos: & hinc eſt quòd confeſſio partis, in cauſa beneficiali excludit confitentem, & ſufficit vt contra illum ſententia proferatur, text. iuncta gloſſ. *verba conſtitit, in cap. poſt electionem, infr. hoc tit.* vbi DD. Præpoſ. *n.* 5. *in cap. ſuper eo, de eo qui cognouit conſang.* ſecus tamen eſt in matrimonio carnali, *d. cap. ſuper eo.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficia non vacantia concedi, vel promitti non debent, & cùm vacauerint concedenda ſunt infra ſex menſes, quibus elapſis de Epiſcopo ad Capitulum, & è contra, demum ad proximum ſuperiorem deuoluitur collatio.*

2 *Beneficia Eccleſiaſtica nulla danda, aut promittenda antequam vacent.*

3 *Prohibitiones variæ expectatiuarum ad beneficia vacatura referuntur,* & n.4.

5 *Officia temporalia an promitti poſſint antequam vacent, oſtenditur.*

6 *Prouidere debent beneficia vacantia ij, ad quos prouiſio ſpectat intra ſex menſes, aliàs collatio deuoluitur ad Superiorem, vt* n.7.

8 *Papa ſtatim quo lapſum eſt primum ſemeſtre conceſſum Ordinariis ad prouidendum de beneficiis vacantibus, poteſt conferre.*

9 *Beneficia deuoluta lapſo ſemeſtri conceſſo Ordinario ad conferendum, non dicuntur de nouo vacare.*

CAP. Nulla. II.

Ex Conc. Lateran.

1 Eccleſiaſtica miniſteria, & beneficia Eccleſiæ non tribuantur neque promittantur, antequam vacent, ne mors proximi deſideretur, quia expectatio futuræ ſucceſſionis etiam apud Gentiles fuit prohibita. Item ſi Epiſcopus debet conferre, & intra ſex menſes non confert, deuoluitur collatio ad Capitulum, & ſi vterque eſt negligens, ad Archiepiſcopum. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabar.Bellam.Ioan. Andr.Imol.Anan.Hoſt.Butr.Anchar.Henric.Panorm. Guid.Papæ, Viu.*in ration.lib.3.iuris Pontif. pag.* 122. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 408. remiſſinè Ximen.*in concord. p.*1. & 2.deſumitur ex Concil. Lateran.ſub Alex. III. *c.*8.refertur ab Anton. Aug. *collect.*1.*Decret.lib.*3.*tit.*8.*c.*2.

2 *Promittantur antequam vacent*, &c.] Notatur ad hoc, quòd nulla Eccleſiaſtica beneficia cuiquam danda, aut promittenda ſunt, antequã vacent, ne deſiderare quis mortem proximi videatur, vt per Flamin. *de reſignat.lib.*6.*q.*4.*n.*104. Nicol. Garc *de benef.p.*10.*c.*1. *num.*1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.*30. *tract.* 3. *num.* 247. & corroboratur noua diſpoſitione Concil.Trident. *ſeſſ.*24.*de reformat. cap.*19.& faciunt dicta per me *de offic. & poteſt. Epiſcopi*, *p.*3.*alleg.*72. *à num* 3.

3 Intelligo de inferioribus à Papa Prælatis, hi enim expectatiuas ad beneficia vacatura principaliter concedere non poſſunt pro modo, & varietate temporum, & prohibitionum de hac re loquentium; quæ quidem prohibitiones ad quatuor claſſes reducuntur. Prima prohibitio fuit Alex. III.in Concilio Lateran. de quo *in hoc text.*& per hac inductum fuit, ne quis poſſet alteri promittere in indiuiduo certum beneficium alicuius viuentis, & ita iuxta hanc primam prohibitionem ſi beneficium vacaturum certi hominis non eſſet; ſed incerti, poterat ex iuſta cauſa promitti ex rei natura, & adinſtar iuris Ciuilis, ſuper incertorum hominum hæreditatibus, de quo *in l.*3. §.*de illo pro ſocio*, nam licèt priora huius textus verba, vtpotè vniuerſalem negatiuam continentia, ſignificare videantur agere de promiſſione cuiuſlibet etiam incerti beneficij, tamen poſteriora eius verba, ibi, *mortem proximi*, & ibi, *in cuius locum*, &c.& inſuper ſimilitudo *ibid.* adducta de improbata futura ſucceſſione certi hominis viuentis, iuxta *legem vltimam, C.de pactis, cum ſimilibus*, ſatis euincunt agere ſolùm de certo beneficio, idque propter maiorem captandæ mortis alienæ occaſionem, quæ in his terminis ab improbis hominibus periculoſiùs ſumi poterat.

Cæterùm quia occaſio prædicta, maximè creſcente hominum malitia, poterat, licèt non tam probabiliter, adeſſe, etiam vbi beneficium vacaturum in genere promittitur, inducta poſtmodum fuit ſecunda prohibitio per Innoc.III. alterius Concilij Lateran. auctorem, relata *in cap.dilectus*, 19 *verſ. cùm ego, de præbendis*, ibi, *& vacaturam expectare*, &c.& *in cap. accedens* 14.*hoc titulo*, & per eam interdicta fuit promiſſio, & collatio beneficij vacaturi etiam in genere, interim tamen eo tempore adhuc licebat vacaturum beneficium promittere ſub ea forma, cùm potuero, vel cùm facultas ſeſe obtulerit, vt conſtat ex dicto *cap. accedens*, donec Bonifacius VIII. *in c.*2.*hoc titulo*, *lib.*6. ne etiam in hunc modum aperiretur via contra prædictum Concil. Lateran. & contra prædictam eius rationem, ac alias, quæ ab eodem Bonifacio VIII. *ibid.* exprimuntur, interdicit hanc vltimam promittendi formam, & hæc fuit tertia prohibitio.

Altera prohibitio emanauit, per quam prohibitum fuit, ne alicui particulari concederetur, vt reſignationes beneficiorum, etiam liberas recipiat, & illa valeat idoneis etiam perſonis conferre, vt habetur *in cap.deliberatione*, §.*prohibemus*, *de offic.legati*, *lib.*6.limitando tamen in reſignationibus, & collationibus ex cauſa permutationis, vt poſt alios reſoluunt *ibid.* Anchar.*n.*2. Franc.*in princ.*& Domin *n.*7.hanc tamen prohibitionem deciſioni huius textus non debes ita tribuere, vt exiſtimes eam nouiter per illum inductam fuiſſe, licèt enim vtatur verbo, *prohibemus*, iuris noui alioquin inductiuo, tamen aliud poſtulat materia, de qua *ibi*, vtpotè iam antea in effectu prohibita per text.*in cap.conſtitutus* 11.*hoc tit.* iunctis reſolutionibus Doctorum *ibid.* maximè Panormitani à *n.*5.& gloſſæ *verbo cuicumque*, *in fine*; *in d.*§. *prohibemus*, vbi Franch.*à n.*2.& Domin.*à n.*6. 4

Vtrùm autem deciſio huius text. procedat in officiis temporalibus; quæſtio eſt inueſtiganda, in qua breuiter negatiuè reſpondendum, illa enim poſſe Regem promittere in tempus, quo vacauerint, tenent Melch. Phœbos *Luſitan. deciſ.* 2. quem refert parens meus *in comment.ad Ordin.Regias Luſitan. lib.*2.*tit.*98. *in fine*, Didâc.de Britto *in ſuo reſponſo pro Comite de Salinas*, *q.*1.*n.*11. Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ.tom.*5. *c.* 818. *n.*38. non obſtante opinione contraria Socini, quem refert, & ſequitur Rebuff.*tom.*2.*ad leges Galliæ*, *tit. vt beneficia ante vacat. art.* 1. *gloſſ.*2. *ad med.* dum æquiparat officia, & beneficia ad effectum, vt non poſſint impetrari ante vacationem. Et demum quòd prohibitio huius text. loquatur ſolùm in beneficiis Eccleſiaſticis, tradunt Cabed.*de patronat.Regiæ Coronæ*, *c.*15 *n.*15.& 29.Fr.Emman.*quæſt. Reg.tom.*1.*art.*6. *col.*3.*poſt princ.*quicquid aliter ſentiat Valaſc.*conſ.*108. *n.*28.*tom.*2. 5

Sed infra ſex menſes, &c.] Notatur ad hoc quòd de beneficiis vacantibus prouidere debent ij, ad quos prouiſio ſpectat, infra ſex menſes, vt per Aloiſ.Ricc. *in praxi aurea*, *reſol.*184. *num.*1. late Nicol Garc. *de benef. p.* 10. *c* 2. *à princ.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſtate Epiſcopi*, *p.*2.*alleg.*58. *n.*1.vbi *num.*2.amplio ad omnia beneficia, quamvis ſint in Cathedralibus, & aliis Eccleſiis tam ſæcularibus, quàm regularibus conſtituta, & ad hoſpitalia, quæ conferuntur 6

tut in titulum beneficij. Vincent. Filliuc. *tom. 3. tr. 41. c. 4. n. 171.* vbi ait quòd hic text. habet locum in collatione libera, non vero in neceſſaria.

7 *Si autem Epiſcopus*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi Epiſcopus, vel is, ad quem ſpectat collatio, infra ſex menſes non diſpoſuerit, collatio deuoluitur ad ſuperiorem, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de deuolut. n. 7.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 27.* Cald. Pereira *reſp. 3. pro Alphonſo de Penbaranda, n. 2.* Eraſm. à Cochier *de iuriſdict. Ordin. in exemptos, p. 4. q. 30. n. 3* Nicol. Garc. *d. p. 10. c. 3. n. 10.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 2. verbo beneficia, §. 2. in princ.* vbi dicit pro maiori parte hodie ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum, & ſtatim ad Papam fieri deuolutionem, & Mantic. *deciſ. 260. n. 2.* dicit deuolutionem debere probari gradatim de inferiori ad proximum ſuperiorem per ſex menſes. In exemptis tamen immediatè Papæ ſubiectis deuolutio fit immediatè ad Papam, vel Legatum de latere, vt per multos, quos refert, & ſequitur Eraſm. à Cochier *d. q. 30. n. 5.* & ego

8 ipſe *d. alleg. 58. n. 14.* Illud in præſentiarum aduertendum eſt, quòd Papa ſtatim quo lapſum eſt primum ſemeſtre poteſt prouidere, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Can-*

9 *cel. §. 3. proœm. n. 5.* & beneficia deuoluta lapſo ſemeſtri conceſſo Ordinario ad conferendum, non dicuntur de nouo vacare, idem Gonzal. *gloſſ. 15. §. 2. n. 20. & 21.* vbi *gloſſ. 24. à n. 38.* quærit ſi Cardinalis collator non contulit beneficium, quod vacauit in menſe aliàs Apoſt. infra ſex menſes, ita quòd locus ſit deuolutioni ad ſuperiorem, iuxta text. *in præſenti*, an tunc poſſit conferre Archiepiſcopus, qui Cardinalis non eſt, ſeu alius, ad quem de iure competit deuolutio, an verò ſolus Papa, tanquam beneficium reſeruatum, ita vt Archiepiſcopus, aut alius, cuius manus ligat reſeruatio, *reg. 8. aliàs 9.* conferri non poſſit; vide apud eum.

Cap. Relatum. III.

Alex. III.

1 BEneficium vacans eſt conſerendum, non obſtante appellatione illius, cui beneficium promiſſum fuit antequam vacaret. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anch. Panorm. Guido Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 123.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 409.* ſemiſſinè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 2. ſub tit. de appellat. cap. 39.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 29. c. 6.*

2 In gloſſ. *Appellationis*, ibi, *quia ex tali promiſſione nihil iuris acquiritur*, &c. Quamvis enim ordinarius collator, vel patronus in habitu habeat ius præſentandi, illud tamen non habet in actu niſi à tempore vacationis, Duen. *reg. 279.* & ideo promiſſio facta per patronum de beneficio vacaturo, per mortem beneficiarij non conualeſcit. Cald. Pereira *de poteſt. nomin. c. 10. n. 2.* quem refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 72. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Præbenda afficitur per præſentationem mandati, dato executore ad prouidendum, ita quòd collatio alteri facta non teneat.*
2 *Papa ad vacatura beneficia ius tribuit.*
3 *Papa ad beneficia vacatura expectatiuas licitè concedit.*
4 *Verbum*, inueſtitura, *quid ſignificet, oſtenditur.*
5 *Mens & ratio ſtatuentium in reſcriptis attendenda.*
6 *Princeps ſuper iure poſitiuo diſpenſat.*
7 *Beneficiarius poſtquam per ſententiam fuerit priuatus fructus poſtea perceptos non facit ſuos.*

Cap. Propoſuit. IV.

Innoc. III.

PApa quando mandat vt prima vacatura Præbenda cum Canonicatu detur alicui, & aſſignat executorem, qui præſentat literas collatori, beneficium intelligitur ita affectum, quòd ſi vacet & alteri conferatur, collatio ſit annullanda, & ſic tanquam adhuc vacans conferendum eſt nominato à Papa, qui cùm ſit ſupra ius, poteſt contra illud diſpenſare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 124.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 409.* ſemiſſinè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 8. c. 1.* 1

In Eccleſia veſtra proximò vacatura, &c.] Notatur ad hoc, quòd Papa ad vacatura beneficia ius tribuit, vt per Nicol Garc. *de benefic. p. 10. c. 1. n. 3.* Poteſt enim ad beneficia vacatura expectatiuas licitè concedere, vt probat text. *in c. 2. de præb. lib. 6.* vbi Franch. *n. 1. & 6.* Domin. *n. 2.* Dec. *in c. ex parte in 1. num. 1. de offic. deleg.* Prob. *ad Monach. in c. 3. n. 3. eod. tit. lib. 6.* Palac. *in introduct. rubr. de donat. inter virum, & vxor. à n. 7.* Nauar. *in c. ſi quando præl. 2. à n. 4. de reſcript.* Rebuff. *in concord. titul. de mandatis Apoſt. §. 1. ſub verbo Romanus Pont.* Cabed. *de patronat. Regiæ Coronæ, c. 15. n. 6.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ, tit. regreſſus. & acceſſus, pag. vlt. verſ. non tamen, & tit. coadiutoriæ, verſ. ſi tamen Papa, & tit. expectatiuæ in princ.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. c. 32. verſ. Verum enim*, Secus autem eſt in inferioribus Prælatis, vt dixi *ad c. 2. ſup. hoc tit.* 2 3

Per annulum inueſtiuit.] Notatur ad hoc quòd *inueſtitura*, vox dicitur comprehendens quamlibet poſſeſſionem, non ſolum ſi iure feudi, ſed etiam electionis, vel ſimili apprehendatur, vt per Menoch. *conſ. 2. num. 269.* 4

Intentionis noſtræ non ſit, &c.] Notatur ad hoc quòd in reſcriptis ſtatuentium mens, & ratio inſpicienda, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis, n. 55.* 5

Supra ius diſpenſare.] Notatur ad hoc, quòd Princeps ſuper iure poſitiuo diſpenſat, vt per Couar. *lib. 3. var. c. 6. n. 1. verſ. ſecundò*, Menoch. *conſ. 157. num. 12.* Et Papa in omnibus legibus, & ſtatutis Conciliorum etiam generalium diſpenſare poteſt, Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 10. n. 16.* 6

In gloſſ. *Vacare*, ibi, *quòd per ſententiam ſtatim perditur dominium.* Notatur ad hoc quòd poſtquam beneficiarius per ſententiam fuerit priuatus, fructus poſtea perceptos non facit ſuos, quia iam non habet titulum Canonicum, ſed magis beneficium videtur vacare, vt per D. Barb. *in l. diuortio, §. fin. p. 1. n. 49. ff. ſoluto matrim.* 7

SVMMARIVM.

1 *Semeſtre ad eligendum, ſeu conferendum à iure præfixum non currit legitimè impedito, nec incipit currere niſi à die notitiæ vacationis.*
2 *Corporis deformitas ſæpe deformitatē animi oſtendit.*
3 *Suſpenſus beneficia conferre non poteſt.*
4 *Intruſus dicitur, qui ſpreta ſuperioris authoritate beneficij poſſeſſionem inuadit.*

5 *Dona*

5 *Donationem exercet collator*, & num 6.
7 *Confirmatio, quæ in forma communi expeditur, non validat id, quod ex ſe nullum eſt.*
8 *Culpa ad caſum non ordinata conſiderabilis non eſt.*
9 *Excommunicatio ſua culpa non imputatur, quod non poſſit conferre; nec ei currit tempus ſex menſium datum à iure ad beneficiorum collationem faciendam.*
10 *Excommunicatione durante non currit tempus patrono ad præſentandum.*
11 *Semeſtre tempus datum Ordinariis ad conferendum computari debet ſecundùm Kalendarium, & de momento ad momentum.*
12 *Semeſtre tempus datum Ordinariis ad conferendum eſt à tempore vacationis numerandum, & currere incipit ab eo tempore, quo ſcire potuit, vel debuit Epiſcopus.*
13 *Confirmatio facit res maioris auctoritatis.*

Cap. Quia diuerſitatem. V.

1 Tempus ſex menſium in vacatione beneficij pro collatione incipit à die notitiæ, non à die vacationis, nec currit quando collator eſt legitimè impeditus, putà ſi ſit ſuſpenſus, non obſtante confirmatione collationis alicui à Sede Apoſt. facta in forma communi, ſecus ſi in forma ſpeciali. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric Panorm. Guid. Papæ, Vin. *in ration. lib. 3. iuris Pontific. pag.* 124. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 409. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 8. c. 2.*

2 *Diuerſitatem corporum, ſæpè diuerſitas animorum oſtendit.*] Notatur ad hoc quòd deformitas corporis ſæpè deformitatem animi oſtendit, vt per Tiraq. *ad l. 2. connub gloſſ. 1. p. 2 n.* 55. Eſcob. *de ratiocin. c. 32. n.* 1. & in pulchro corpore ſæpè pulchra reſidet anima, vt dicebat Cyn. quem refert Alexand. *conſ.* 209. *incipit Ponderatis, num. 10. verſ. dictus verò iuuenis, lib.* 6. Nam ſpecies corporis ſimulachrum eſt mentis, figuráque probitatis, Matth. de Fano *de modo ſtudendi, c.* 30. Thom. Act. *de ludo ſcacchorum, q. 5. n.* 26. Cenall. *communium contra communes, q. 248. n.* 13. Vide alia quæ ad hoc propoſitum dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 42. n. 2. cum ſeqq.*

3 *Tempore ſuſpenſionis ipſius*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſuſpenſus beneficia conferre non poteſt, vt per Ant. Ricc. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 4. c. 3. n.* 7. vbi *n.* 8. cum Rebuff. *in c. poſtulaſtis, num. 16. verſ. idem quando, de cleric. excommi miniſt.* extendit, vt procedat non ſolum quando ſuſpenſio eſt ſpecifica à collatione beneficiorum, ſed etiam ſi ſit ab officio tantùm, quia hoc ſufficit ad hoc, vt impediatur tantùm conferre.

4 *Præter eius auctoritatem ſe intruſerunt.*] Notatur ad hoc quòd intruſus dicitur, qui ſpreta ſuperioris auctoritate beneficij poſſeſſionem inuadit, vt per Camil. Borrell. *in ſumma omnium deciſionum, tit. 20. num.* 85.

5 *Ad donationem eius ſpectantes.*] Ergo donationem exercet collator, vt per Coſm. *in pragmat. ſanction. tit. de collat. fol.* 135. Cald. Pereira *de poteſt. eligendi, c. 6. n.* 14.

6 *Ad eas reſignandas monitione*, &c.] Ergo coguntur ad reſignandum præbendas, qui tempore ſuſpenſionis Archiepiſcopi Eboracen. & poſtea abſque eius auctoritate ſe intruſerunt in illis, vt per Flamin. *de reſignat. benef. lib. 3. q. 18. n.* 36.

Sub forma communi, quæ confirmat, &c.] Notatur ad hoc quòd confirmatio, quæ in forma communi expeditur, non validat id, quod ex ſe nullum eſt, ſed ſolùm actui valido robur præſtat, vt per Molin. *de primog. lib. 2. c. 7. n.* 7. Card. Tuſch. *tom. 2. lit. C. concl.* 703. Cabed. *Luſit. deciſ. 1 n. 4. p.* 2. 7

Vt tempus ſuſpenſionis in ſex menſibus, &c.] Ergo culpa ad caſum non ordinata conſiderabilis non eſt, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 182. *n.* 59. 8

Et ſi fuerit ſua culpa ſuſpenſus, &c.] Notatur ad hoc quòd excommunicatio ſua culpa non imputatur, quòd non poſſit conferre, nec ei currit tempus ſex menſium datum à iure ad beneficiorum collationem faciendam, vt per Roch. *de iurepatron. verbo competens, n.* 23. Conar. *in Clem ſi furioſus, p. 2. in princ. n.* 4. Perez *ad tit. 8. in princ. lib. 8. Ordin. pag.* 205. qui etiam tenent deciſionem huius text. procedere in impedimento iuris, in quo tollendo nulla fuit culpa, vel negligentia, & culpa in caſu huius text. minimè imputatur ad euentum poſtea ſequutum, quia ea fuit admodum remota, & mediata. 9

Amplia, vt durante excommunicatione patrono non currat tempus ad præſentandum, ſicuti non currit libero collatori, Rot. *in Placentina Parochialis de Malpartida 23. Ianuar.* 1615. coram Card. Veroſpio. Nec refert ſi dicatur, quod impedimentum proueniens ab excommunicatione regulariter procedit ex culpa excommunicati, quo caſu non ſolet excuſare, *l. 2. §. vlt. ff. ſi quis caut.* cum aliis per Tiraquell. *de retractu lig. §. 35. gloſſ. 4. n.* 28. quia reſpondetur, quòd obiectum bene procedit, quando culpa eſt ordinata ad impedimentum, ſecus quando non eſt ad illud ordinata, vt declarant Butr. *hic n. 17. verſ. & alij dicunt.* Anchar. *n. 15. verſ. Compoſtellanus*, Abb. *n. 11. & 13.* ſubdens quòd ad iſtum effectum requiritur, quòd culpa ſit cauſa immediata impedimenti, Surd. *deciſ. 262. n. 6. & 16.* Colliguntur hæc ex Anton. Ricc. *d. lib. 4. c. 4. n.* 11. vbi *n.* 12. ampliationem huiuſmodi limitat, quando excommunicatus eſſet in mora petendi abſolutionem. Et quòd tempus non currat impedito, tradunt Doctores per me citati *in tract. Axiom. iuris vſufreq. Axiom. 116. n.* 1. quibus addo Salgado *de protect. Regia tom. 1. p 2. c. 13. num.* 253. & quòd impeditus non dicitur negligens, Staphil. *de literis gratia expect. tit. de variis modis*, Salgad. *d. c. 13. n.* 255. Qualia autem dicantur legitima impedimenta, vide Maſcard. *de probat. concl.* 884. Menoch. *de arbitr. caſu* 118. Pariſ. *de reſign. lib. 11. q* 13. 10

Semeſtre autem tempus.] Quod computari debet ſecundùm Kalendarium, & ſecundùm quod menſes occurrunt, & iacent per totum circulum anni, & quod deficit de primo menſe, accipiendum eſt de vltimo, ita gloſſ. *verbo menſem in c quàm ſit, de elect. lib.* 6. Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 24. n.* 15. Nicol. Garc. *de benefic. p. 10. c. 2. n.* 42. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 11. n. 7. & 8.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. part. 3. alleg. 58. n.* 9. Quæ quidem computatio de momento ad momentum eſt facienda, idem Garc. *d. c. 2. n.* 43. vnde Rota *in vna Ciuitatis Caſtellanæ 18. Iunij* 1557. coram D. Quiroga cenſuit in ſex menſibus datis Ordinariis ad conferendum computari diem termini, refero ego ipſe *d. alleg. 58. n.* 5. 11

Sed notitia ipſius, &c.] Notatur ad hoc quòd tempus ſex menſium datum ad conferendum, eſt à tempore ſcientiæ vacationis numerandum, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 35. gloſſ. 4. à princ.* Zerol. *in prax. Epiſc. p. 1. verbo iuſpatronatus*, §. 8. *dub.* 1. Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. c. 26. quæſt.* 10. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 6. num.* 24. Gonzal. *ad reg. 8 Cancel. gloſſ. 6. num.* 132. Nicol. Garc. *d. c. 2. num.* 15. & 27. Flores de 12

Mena

Mena *var. lib.* 1. *q.* :. *n.*6. Aloyſ. Riec. *in praxi aurea reſol.* 184. *n.* 1. Card. Caualer. *deciſ.* 489. *n.* 1. Rota apud Seraph. *deciſ.* 702. tenuit tempus ſex menſium datum Ordinariis ad conferendum parochiales ad eorum collationem ſpectantes per Bullam Pij V. quæ dicit à die vacationis, intelligi à die vacationis notæ, & *deciſ.* 38c. eodem modo cenſuit tempus quatuor menſium conceſſum Ordinariis ad collationem faciendam de beneficiis curam animarum habentibus, aliàs Sedi Apoſt. reſeruatis, non currere niſi à die notitiæ vacationis habitæ. Quod quidem ſemeſtre tempus currere incipit ab eo tempore, quo ſcire potuit, vel debuit Epiſcopus, Rot. Apud Farinac. *deciſ.* 323. *n.* 1. *p.* 1. *in recent.* & apud Nicol. Garc. *d. c.* 2. *n.* 28. & 29. conſiderata per iudicem beneficij qualitate, vacationis modo, & temporis illius longitudine, ac diſtantia locorum, Seraphin *d. deciſ.* 380. *n.* 4. Nicol. Garc. *d. c.* 2. *n.* 31. Aloyſ Riec. *d. reſol.* 184. *n.* 2. & vide per me tradita *d. alleg.* 58. *n.* 5. & 6. In dubio autem quoad hunc effectum, non præſumitur ſcientia, ſed ignorantia, Mohed. *deciſ.* 4. *n.* 2. *de probat.* Caualer. *deciſ.* 489. *n.* 3.

13 In gloſſ. *Firma*, ibi, *per confirmationem fit maioris auctoritatis.* Notatur ad hoc, quòd per confirmationem fit res maioris auctoritatis, vt per Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 1. *n.* 5.

14 In gloſſ. *Præter*, ibi, *item argumentum eſt hic*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi decedat Clericus habens bona patrimonialia ſine hærede, ex teſtamento, vel abinteſtato, non ſuccedit fiſcus Papæ, ſed eius Epiſcopus pro ſua Camera, vt per Perez *l.* 21. *tit.* 19. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 372. Peregrin. *de iure fiſci*, *lib.* 1. *tit. de iis, qui iura fiſcalia habent*, *n.* 4. Bobadil. *in ſua politica*, *lib.* 2. *c.* 17. *num.* 119.

SVMMARIVM.

1 *Literæ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata facti poſſeſſione non faciunt mentionem, inualida ſunt.*

2 *Poſſeſſio colorata alterius narranda eſt, ſi quis eam in beneficio obtinet.*

3 *Beneficium de facto vacare non dicitur, interim quòd non dimittitur poſſeſſio primi beneficij vacantis ipſo iure per aſſecutionem ſecundi.*

4 *Poſſeſſio plus habet facti, quàm iuris.*

Cap. Cùm noſtris. VI.

1 Beneficium quando vacat de iure, & non de facto, v. g. ſi dignitas conferatur Epiſcopo, & aliquis impetrat litteras, vt ſibi conferatur, non faciendo mentionem, quod de facto non vacet, literæ dicuntur ſubreptitiæ, nec valent, quia non faciunt mentionem de colorata poſſeſſione; compellitur tamen Epiſcopus relinquere dignitatem, niſi monſtret diſpenſationem. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontificij*, *pag.* 124. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 410. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 8. *c.* 3.

2 *Eo quòd per falſi*, &c.] Notatur ad hoc quòd narranda eſt alterius colorata poſſeſſio, ſi quis eam in beneficio obtinet, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 201. *n.* 139. latè Nicol. Garc. *de benefic. p.* 10. *c.* 1. *n.* 48. vbi *n.* 49. limitat in prouiſione facta Motu proprio, qui excludit ſubreptionem, & *n.* 51. limitat etiam, vt non procedat in poſſeſſione beneficij generaliter, vel ſpecialiter reſeruati ex prouiſione inferioris à Papa. Quare Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. §. 1. *n.* 64. & 65. bene aduertit in terminis huius text. non fuiſſe declaratam gratiam ſubreptitiam, ex eo quòd verè beneficium non vacaret, vacando de iure, ſed quia non fuit facta mentio de poſſeſſione, ſeu detentione alterius de facto, quæ taciturnitas poterat forſitan retrahere Papam, vel ſaltem tardiorem, & difficiliorem reddere ſuper conceſſione dictæ gratiæ.

Cùm propoſitura illa non vacaret de facto.] Notatur ad hoc quòd quamvis primum beneficium vacet ipſo iure per aſſecutionem ſecundi, quandiu tamen non dimittitur illius poſſeſſio, ſed potiùs continuatur ab eodem, qui ſecundum beneficium fuit aſſequutus, tunc non dicitur vacare de facto, quia de facto eſt ſemper occupatum, vt per Gonzal. *d.* §. 1. *n.* 4. 3

Poſſeſſio plus habet facti, quàm iuris.] Ergo in poſſeſſione factum eſt principalius, quod expreſsè tenent Cuiac. *ad l. denique* 19. *col.* 55. *ff. ex quibus cauſis maiores*, & Anton. Fab. *in rationali ad eand. l. lit. D. pag. mihi* 693. & mouentur, quia in quolibet compoſito illud ſemper præcipuum, & principalius cenſetur, quòd magis præualet, & principalius operatur, *l. quæritur, ff. de ſtatu hominum*, notant noſtri *in cap. quod in dubiis, de conſecrat. Eccleſia*, factum autem, id eſt, inſiſtentia rei principalius videtur operari, ius verò concurrere ſolùm concomitanter, coadiuuando ſcilicet, & fouendo factum illud. Verùm conſtat aliquando non ſemper factum principalius operari in poſſeſſione, ſed ius, ex *l. poſſeſſio* 49. ibi, *plurimum ex iure mutuatur*, *ff. de acquir. poſſeſſ.* quare gloſſ. *hic verbo plus habet facti*, & *gloſſ.* 1. *in reg. ſine poſſeſſione, de regulis iuris in* 6. (quas receptas communiter teſtantur Couarru. *in reg. poſſeſſor*, *part.* 2. *in initio, num.* 3. & §. 1. *num.* 6. Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri*, *à num.* 17. Philip. *de fictionibus, part.* 1. *cap.* 5. Medic. *de definit. p.* 2. *defin.* 67. *num.* 8. Matienſ. *l.* 8. *gloſſ.* 1. *num.* 8. *tit.* 7. *lib.* 5. *noua recopil.*) conſtituunt, & diſtinguunt triplicem, aut quadruplicem poſſeſſionis modum, aliam enim eſſe inquiunt, quæ plurimum habet facti, & parum iuris, aliam, quæ plurimum habet iuris, & minimum facti, aliam, quæ plurimum habet iuris, & facti, aliam, quæ plurimum habet iuris, nihil facti, & fuit doctrina Bart. *in l. ſi is, qui pro emptore, à num.* 10. *ff de vſucap.* quem alij *ibi* ſequuntur communiter, teſte Iaſ. *num.* 2. Crot. *num.* 3. Petr. Greg. *ſyntag. iuris lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 15. Peregr. *variar. lib.* 3. *num.* 16. explicantes poſſeſſionem, quæ habet plurimum facti, eſſe illam, quam quiſque per ſeipſum acquirit, & retinet, vt *in hoc text.* & *in d. l. denique*, ac ſubinde inferunt poſtliminio non contineri. Poſſeſſio, quæ habet plurimum iuris, & minimum facti, eſt illa, quæ per ſeruum, vel filiumfam. ex cauſa peculiari ignoranti acquiratur, iuxta text. *in l.* 1. §. *item acquirimus*, & *in l. quod ſeruus* 14. cum aliis, *ff. de acquir. poſſeſſ.* & *in l. Labeo, ff. de vſucap.* & de hac agit text. *in d. l. poſſeſſio*, quæ probat quòd poſſeſſio plurimum ex iure mutuatur, & ideo inferunt poſtliminio contineri, iuxta text. *in l. iuſto* 44. §. *vlt. ff. de vſucap.* Plurimum iuris, & facti habere dicitur poſſeſſio, quæ per procuratorem, vel aliam perſonam, vel etiam per filium ex cauſa non peculiari acquiritur, iuxta text. *in l.* 1. *C. de acquir. poſſeſſ.* factum enim ibi reperitur filij, vel ſerui, vel alterius perſonæ, multum etiam operatur iuris diſpoſitio, vt indicant verba eiuſdem *l.* 1. ibi, *tam ratione vtilitatis, quàm iuriſprudentiæ.* Plurimum iuris, & nihil facti eam habere inquiunt, quæ legis miniſterio transfertur, abſque facto eius, cui acquiritur,

4 (margin beside "Poſſeſſio plus habet facti")

vt in conſtituto, iuxta *l. quod meo, in princ. ff. de acquir. poſſeſſ.* & in pluribus aliis caſibus, quos latè proſequitur Rebuff. *in praxi, tit. de materiis poſſeſſ.* Gilchen. *de præſcript. p. 2. memb. 3. c. 11. cum ſeqq.* Peregr. *var. lib. 4. ferè per totum.*

In gloſſ. *Non vacaret de facto*, ibi, *ſed non eſt ita.* Notatur ad hoc quòd de reſcripto, ſeu commiſſione nulla neceſſariò facienda eſt mentio, vt per Cald. Pereira *de poteſt. elig. c. 5. n. 12.*

De Decano mentio, &c.] Notatur ad hoc quòd appellatione Capituli non comprehenditur caput principale ipſius, niſi ſpecialiter nominetur, vt per Rebuf. *in tract. nominat. q. 8. n. 33.* 3

Eboracen. Archiepiſc. &c.] Notatur ad hoc quòd Epiſcopus extra propriam diœceſim iuriſdictionem voluntariam exercere, & beneficij collationem facere poteſt, vt per Couar. *lib. 3. variarum, c. 20. n. 8.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 62. n. 2.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 127.* 4

SVMMARIVM.

1 *Beneficium vbi conſtiterit collatum fuiſſe per habentem poteſtatem, non debet poſſeſſio per exceptionem abiurationis, & renuntiationis retardari.*

2 *Beneficij collatio eſt quædam liberalis donatio.*

3 *Capituli appellatione non comprehenditur caput principale ipſius, niſi ſpecialiter nominetur.*

4 *Epiſcopus extra propriam diœceſim iuriſdictionem voluntariam exercere, & beneficiorum collationem facere poteſt.*

Cap. Poſt electionem. VII.

1 Dignitas, quæ re vera non vacat, non poteſt alteri conferri, & eius poſſeſſio illi, qui habet beneficium, non debet retardari prætextu exceptionis, quòd abiurauerit, vel renuntiauerit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 125.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 140.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1.* & Caſal. *in annot.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 8. cap. 4.*

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd in beneficialibus datur multiplicatio titulorum, vt per Abb. *in præſenti, num. 4.* Rota *in Mutinen. plebis, ſeu iuriſpatron. 27. Iunij 1625.* coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, & ratione illorum poteſt quis ſe defendere, licèt ex vtroque titulo non poſſit agere, vt *in c. vt quis duas, de elect. lib. 6.* vt bene declarat Abb. *n. 4.* Lap. *alleg. 132. n. 2.* Roman. *conſ. 433. num. 7.* Felin. *in c. in noſtra, n. 2. de reſcript.* Dec. *in c. bona, n. 11. de appell.* ad idem eſt text. *in c. conſtituens, il. 1. de teſtib. & in c. ex literis de reſtit. in integr.* Caſſad. *deciſ. 21. ſuper reg.* & ſecundùm Felin. *in c. in noſtra, n. 2. verſ. intellige, de reſcript.* hic text. habet locum in gratiis diuerſis, non autem in contrariis, quia ad effectum vt intret illius diſpoſitio, ſufficit quòd duplex titulus tendat ad eundem effectum, ſcilicet ad collationem beneficij, ſecus ſi ad diuerſos, ſeu contrarios effectus in eadem perſona, Roman. *conſ. 350. n. 13. verſ. quoad ſecundum*, vbi quòd habens titulum in beneficio conferentem ius in re, ſi poſtea impetrat commendam, deſinit habere illum primum titulum conferentem ius in re, quia titulus commendæ non eſt illi conformis quoad effectum cùm conferat ſolum detentionem, & differant effectualiter in multis, & in iſtis terminis tituli dicuntur contrarij, ſequuntur Felin. *in d. c. in noſtra, num. 2. verſ. ſecundò intellige*, Selua *de benefic. in part. 3. quæſt. 20. col. pen. verſ. iſtud eſt limitandum*, optimè Rot. *in d. Mutinen. plebis.*

2 *Propria liberalitate.*] Ergo collatio beneficij eſt quædam liberalis donatio, vt per Valen. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 246. verſ. ſecundò*, & alios citatos *ad c. quia diuerſitatem 5. ſuper verba, ad donationem tuis ſpectantis, ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Recepto in Canonicum tenetur Capitulum prouidere, quàm citò ſe facultas obtulerit.*

2 *Maioratus viuo poſſeſſore an ſequens petere poſſit, vt declaretur morte illius maioratum ad ſe pertinere.*

3 *Canonia non debet eſſe ſine Præbenda, vbi in Eccleſia extant Præbendæ.*

4 *Turpitudinem ſuam allegans nemo eſt audiendus.*

Cap. Cùm ſuper. VIII.

Recepto in Canonicum tenetur Capitulum prouidere quàm citò ſe facultas obtulerit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Panorm. Guido Papæ, Cened. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 126.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 411.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 8. c. 5.* 1

Vt tibi quàm citò ſe facultas, &c.] Quia ad ius futurum ex præſenti obligatione ſine cauſa quis agere nõ poteſt, ideò Canonicus, de quo *in hoc text.* petiit vt quàm citò ſe facultas obtulerit Præbendale beneficium in Tridentina Eccleſia ſibi conferatur, quia iam Præbenda vacauerat, & alteri fuerat collata, vnde ne in poſterum illuderetur iuſtè petiit, vt ſibi adiudicaretur proxima vacatura, quandoque legitimè erat electus in Canonicum, ita Cened. *ad Decret. collect. 10. n. 3.* vnde *num. 2.* arguit ad quæſtionem illam, an viuo poſſeſſore maioratus ſequens poſſit petere, vt declaretur morte illius maioratum ad ſe pertinere: in qua negatiua pars verior eſt, niſi poſſeſſor viuus in alium transferat, vel diſſipet bona maioratus, pro cuius tamen quæſtionis deciſione, vide Greg. *l. 1. verbo en el tiempo, tit. 2. p. 3.* Pincl. *in l. 1. C. de bonis mater. p. 3. n. 78.* Xuar. *alleg. 4.* Ant. Gom. *l. 40. Tauri, num. 79.* Theſaur. *Pedem. deciſ. 151.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 16. & lib. 3. c. 14.* Sarmien. *ſelect. lib. 1. c. 2. & lib. 7. c. 6.* Pelaëz *de maior in initio, p. 2. ex n. 64. & p. 4. q. 34. ex n. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 19. n. 66.* Anton. de Padil. *in l. 1. C. de fideicommiſſ. ex num. 30.* Perez *l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordinam. p. 591.* Gam. *Luſit. deciſ. 6. n. 6. & deciſ. 202. n. 3.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 47. n. 13. cum ſeqq.* Gutier. *conſ. 13. n. 1.* Molina *de iuſtit. tract. 2. diſp. 639.* Valaſc. *conſult. 184. num. 19. cum ſeq.* D. Barboſa *in l. non poteſt videri, n. 16. cum ſeqq. ff. de iudic.* 2

Non debeat carere Præbenda.] Notatur ad hoc quòd Canonia non debet eſſe ſine Præbenda, vbi in Eccleſia extant Præbendæ, vt per Rot. *deciſ. 33. de reſcript. in nouis*, Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 1272. num. 1. p. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 1. n. 16. & 17.* Monet. *de diſt. quotid. c. 1. q. 1. n. 3.* vbi *num. ſeq.* in quo differat Canonia à Præbenda. 3

In gloſſ. *Poſſe*, ibi, *turpitudinem ſuam*, &c. Notatur ad hoc quòd turpitudinem ſuam allegans nemo eſt audien- 4

audiendus, ad quod plures Doctores citat Cened. *d. collect.* 10. *n.* 4. quibus adde Surd. *deciſ.* 196. *num.* 6. *&* *deciſ.* 309. *n.* 16. Thom. de Thomaſ. *in floribus legum reg.* 32. Rota apud Farin. *deciſ.* 665. *num.* 12. *p.* 1. *recent.* Marc. Anton. *var. reſol. lib.* 2. *reſol.* 11. *num.* 25. Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *de diſciplina clericali*, §. 3. *n.* 12. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo allegatio, n.* 5. Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib.* 1. *c.* 13. *n.* 15. cum quibus multipliciter declarabis.

In gloſſ. *Carere præbenda*, ibi, *Papa noluit, quòd illi darentur diſtributiones*, &c. An & quando Canonicus receptus vltra numerum dum præbenda non vacat, habeat diſtributiones quotidianas, vocem in Capitulo, & alia iura Canoniæ, vide Abb. *in c. cũ M. ex n.* 29. *de conſtit.* vbi Dec. *ex n.* 132. Rip. *ex n.* 186. & Felin. *n.* 23. Corſet. *ſing.* 315. *verſ. ſupernumerarius.* Bernard. *leg.* 68. Staphil. *de gratiis & expectat. in* 1. *forma, ex n.* 7. Panin. *de offic. & poteſt. Capit. Sede vacante, præl.* 5. *n.* 15. Hojed. *de incompatibil. benefic. p.* 1. *c.* 12. *ex n.* 6. Rebuff. *in concord. tit. de reſeruat.* §. *fin. verſ. vltimò non habebit, pag.* 250. latè Monet. *de diſtribut. quotid. p.* 2. *q.* 1. *ex n.* 4. & maximè *n.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Præbendam vnam habens in Eccleſia, & aliam obtinens, vtramque retinens, vacat prima de iure, licèt non de facto.*

2 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare, vt quis in eadem Eccleſia duo ſimplicia beneficia ſimilia obtinere poſſit.*

3 *Beneficia duo difformia ſub eodem tecto poteſt quis obtinere, dummodo quodlibet per ſe non ſit ſufficiens ad ſuſtentationem prouiſi.*

4 *Dictio,* ſtatim, *latam denotat ſententiam.*

5 *Beneficium vacare de facto non dicitur quandiu non dimittitur poſſeſſio primi beneficij vacantis ipſo iure per adeptionem ſecundi.*

6 *Canonicatum habens in certa Eccleſia, ſi in eadem conſequatur alium, non poteſt reſignare primum fauorem, quia vacat ipſo iure.*

7 *Diſpenſare non cenſentur inferiores, niſi ſe diſpenſare exprimant.*

Cap. Literas. IX.

1 PRæbendam vnam habens in Eccleſia, & aliam obtinens, vtramque retinens, vacat prima de iure, licèt non de facto. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontific. pag.* 126. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 411. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 18. *c.* 6.

2 *De communi Canonicorum confirmauit aſſenſu.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopus non poteſt diſpenſare, vt quis in eadem Eccleſia duo ſimplicia beneficia ſimilia obtinere poſſit, vt per Abb. *hic n.* 3. & 6. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 123. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 50. *q.* 6. *verſ. ſed dubia, & lib.* 6. *c.* 11. *q.* 4. Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 185. quos refero Ego ipſe *de*
3 *officio, & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 62. *n.* 12. Circa tamen beneficia difformia ſacra Congregat. cenſuit poſſe quem obtinere duo difformia ſub eodem tecto, dummodo quodlibet per ſe non ſit ſufficiens ad ſuſtentationem prouiſi, prout idonei teſtes ſunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 2. *c.* 8. *n.* 55. Nicol. Garc. *d. c.* 5. *n.* 377. Armend. *in addit. ad recopilat. legum Nauarræ, lib.* 4. *tit.* 7. *l.* 2. *de benefic. incompatib. n.* 8.

Statim.] Ergo hæc dictio latam denotat ſententiam, 4
vt per Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *c.* 8. *n.* 27.

Etſi non de facto, &c.] Notatur ad hoc, quòd quam- 5
vis primum beneficium vacet ipſo iure per aſſecutionem ſecundi, quandiu tamen non dimittitur illius poſſeſſio, non dicitur vacare de facto, vt per Gonzal. *ad reg* 8. *Cancel. gloſ.* 15. §. 1. *n.* 4.

Vnde illam ſine facultate reſignet, &c.] Notatur ad 6
hoc, quòd habens Canonicatum in tali Eccleſia, ſi in eadem conſequatur alium Canonicatum, non poteſt reſignare primum in fauorem, quia vacat ipſo iure per adeptionem ſecundi, vt per Abb. *hic n.* 2. *&* 4. Hoied. *de incompatib. benef. p.* 1. *c.* 11. *n.* 12. Flamin. *d. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 106. Hinc etiam infertur obtinentem beneficium ſimplex in tali Eccleſia, ſi ſimile beneficium conſequatur in eadem, non poſſe reſignare primum in fauorem, cùm vacet ipſo iure per adeptionem ſecundi ſub eodem tecto, Hoied. *d. p.* 1. *c.* 20. *n.* 26. Lambertin. *de iurepatron. lib.* 2. *in* 1. *p.* 8. *q. princ. in* 15. *art. n.* 1. *cum ſeqq.* Flamin. *d. q.* 1. *n.* 121. vbi *n.* 124. quòd non valet conſuetudo, vt quis obtineat plura beneficia in eadem Eccleſia, & *n.* 125. quòd diſpenſatus ad duo beneficia nequaquam cenſetur diſpenſatus, vt illa habeat in eadem Eccleſia, niſi expreſsè fuerit dictum, etiamſi ſint ſimplicia.

In gloſ. *Vacare noſcatur*, vlt. ibi, *quia ſemper eſt ne-* 7
ceſſarium, vt diſpenſatio exprimatur. Notatur ad hoc quòd inferiores non cenſentur diſpenſare, quamvis cauſæ cognitionem præmittant, niſi diſpenſare exprimant, non enim cenſentur abſoluere excommunicatum, niſi verbis abſolutionis vtantur, quamvis illum ſcienter ad diuina admittant; ita Rebuff. *in praxi benefic. tit. de diſpenſat. ſuper defectu natalium, num.* 9. Sanch. *de matrimon. lib.* 8. *diſp.* 4. *n.* 16. & limita in foro externo ſecundùm Fr. Emman. *quæſt Regul. tom.* 1. *q.* 13. *art.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Vacatio Præbendarum, ſeu Canonicatuum in Eccleſiis non numeratis, poſſibilis non eſt, nec fit ibi deuolutio ad ſuperiorem ex negligentia ſemeſtri in non prouidendo Eccleſiæ de miniſtris.*

2 *Canonicatuum in Eccleſia numerus, & diſtinctio qualis.*

3 *Beneficia Eccleſiæ non numeratæ ſint verè beneficia.*

4 *Sententiam non irritat cauſa vna vera, & vna falſa.*

Cap. Ex parte. X.

IN Eccleſiis, in quibus non eſt certus numerus Ca- 1
nonicorum, nec ſunt certæ Præbendæ, non habet locum Concil. Lateran. quòd elapſo ſemeſtri deuoluitur electio ad ſuperiorem, ſed illarum Eccleſiarum eſt conſeruanda conſuetudo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 127. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 411. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 8. *c.* 7.

Non erant diſtinctæ Præbendæ, &c.] Aduerte quod in 2
Eccleſiis aliquando nulla eſt diſtinctio, numeruſve Præbendarum, nec certus numerus Canonicorum, vt in caſu huius text. *& c. dilecto, & c. vacante, de præbend.* aliquando eſt certus numerus Canonicatuum, ſeu Canonicorum, ſed nullus numerus, nec diſtinctio

Præbendarum, vt *in c.fin.§.ſi autem,hoc tit.lib.6.* quandoque verò non ſolùm certus eſt numerus Canonicatuum, & Præbendarum, ſed etiam eæ Præbendæ realiter, actualiter, & perpetuò ſunt inter ſe diſtinctæ, itavt non ſit vnum beneficium Eccleſiaſticum, ſed dos vnius actualiter, & omnino diſtincta ſit à dote alterius, iuxta text. *in c.literas, hoc tit. & in Clem.fin.de præbend.* Nonnunquam eſt certus numerus Canonicatuum, & totidem etiam ſunt Præbendæ, ſed eæ diſtinctæ non ſunt, imo bona ſunt quoad dominium Capituli communis, ſuper quibus bonis, quaſi in confuſo abſque actuali aliqua diſtinctione inſtitutus eſt numerus Præbendarum correſpondens numero Canonicatuum, quos omnes caſus quoad conſuetudinem optandi percurrit Moneta *de optione Canonica, c.2.q.2 n.16, & 17.*

3 Notari ſolet hic text. ad hoc quòd beneficia Eccleſiæ non numeratæ ſunt verè beneficia Eccleſiaſtica, vt per Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.9.§.3.n.2.*

4 *Nos igitur*, &c.] Notatur ad hoc quòd cauſa vna falſa, & altera vera non irritat ſententiam, vt per Tiraq. *in tract.ceſſante cauſa, limit.22.n.6.& 13.*

SVMMARIVM.

1 *Conferendi poteſtatem habens poteſt de iure alteri tradere poteſtatem conferendi primum beneficium, quod vacabit.*

2 *Epiſcopus, qui poteſtatem conferendi dedit, poterit conferre ante Vicarium.*

3 *Epiſcopus ſingulari perſonæ facultatem conferendi beneficia committere non poteſt, nec etiam ipſi Vicario de certo beneficio.*

Cap. Conſtitutus. XI.

1 HAbens poteſtatem conferendi poteſt de iure illam dare alteri, qui ſi confert, non poteſt primus eandem conferre; ſed talis licentia non eſt danda volenti facere fraudem contra ius. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viu. *in ration.lib.3.iuris Pontif. pag.* 127. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 411. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1. & 2.* refertur ab Aoton. Auguſt. *collect.1.Decret.lib.3.tit.8.c.8.*

2 *Et tu interim frater Archiepiſcopi*, &c.] Nota quòd Epiſcopus, qui poteſtatem conferendi dedit, poterit conferre ante Vicarium, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit.de forma Vicariatus, num.89.* Azor. *inſtit.moral.p.2. lib.3. c.44. q.12.* vbi etiam quid dicendum ſi Epiſcopus, & Vicarius vna die beneficium contuliſſent, refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. part.3.alleg.74. num.65.*

3 *Quod gratiam continet ſingularem*, &c.] Ergo ſingulariter non eſt conferendi poteſtas exprimenda, vt per Rebuff. *d.tit.de forma Vicariatus, n.5.* & ideo Epiſcopus ſingulari perſonæ facultatem conferendi beneficia committere non poteſt, nec etiam ipſi Vicario de certo beneficio, vt tenent Flamin. *de reſignat. lib.7.quæſt.vlt.n.30.* Sbroz. *de officio Vicary, lib.1.q.52. num.4.& 25.* latè Nicol. Garc. *de benefic. part.10.c.1. num.9.* Quamvis Epiſcopus poſſit committere Vicario ſuo, aut Officiali generali facultatem conferendi beneficia, vt per multos quos refero *d. alleg.54. n.50.* vbi *num.62.* quòd data Vicario ſpecialiter facultate conferendi beneficia, non intelligitur conceſſa poteſtas conferendi ea beneficia, quæ Epiſcopus iure ſpeciali, aut priuilegio conferre poteſt, & *num.63.* quòd hæc facultas comprehendit quælibet beneficia etiam Eccleſiæ Cathedralis, & curam animarum habentia, erecta, & inſtituta ante commiſſionem, & *n.64.* quod etiam extra diœceſim beneficia virtute huius commiſſionis conferre poteſt.

Cap. Dilectus. XII.

ELectio Epiſcopi, vel Archiepiſcopi, ſi non fiat in ſemeſtri, non deuoluitur ad alios, quia Concil. Lateran. intelligit de perſonatibus, & minoribus beneficiis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Ancb. Henric. Panorm. Guido Papæ, Viuian. *in rationali lib.3. iuris Pontif.pag.*128. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 411. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.3.Decret.lib.3.tit.8.c.9.* 1

Ad Archiepiſcopatum, vel Epiſcopatum non ſolet extendi, &c.] Epiſcopalis enim dignitas ſub ampliſſimis verbis quorumcunque beneficiorum in odioſis non venit, vt per gloſ. *verbo dignitatum, in c.2.de præbend.lib.6.* Simonet. *de reſeruat.q.11.* Mandoſ. *ad reg.20. Cancel.n.7.8.& 9.* Gamb. *de offic.legati, lib.2.n.41.cum ſeq.& lib.7.à n.222.* Burſat. *conſ.287.n.5.vol.3.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.5.in princip.n 36.* 2

Cap. Ex tenore. XIII.

PRomiſſio beneficij vacaturi non valet. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viu. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.*128. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 412. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.3.Decret.lib.3.tit.8. cap.10.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Rebuff. *in praxi benef.in proœm.concord. pag.mihi* 510. & probant per me citati ad *c.2.ſup.hoc tit.* vbi eam latè declaraui.

Dictos Abbatem, & Monachos abſoluatis. Hinc Melch. Phœbos *Luſitaniæ deciſ.27.* refert in ſupremo ſupplicationis Senatu deciſum fuiſſe Abbates non poſſe concedere prouiſiones de officiis, & beneficiis annexis, & connexis ſuæ Abbatiæ in tempus, quo vacauerint, quem citat parens meus *in comment.ad Ordin. Regias Luſitan.lib.1.tit.98.in fin.n.2.* 2

Cap. Accedens. XIV.

PRælatus ſi promittat prouidere de beneficio, quando poterit, tenetur prouidere, quia hæc promiſſio non eſt de vacaturo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.3.iuris Pontif. pag.*129. Alagona *in compendio iuris Canon pag.*412. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.4.Decret.lib.3.tit.3.c.1.* 1

Alium cùm vacabit.] Ao & quando promiſſio beneficij vacantis obliget, vide Roch. *de iurepatron. verbo honorificum, q.36.* Lambert. *2.p.2.lib.q.7.art.15.* Nicol. Garc. *de benefic. p.10.c.1. à n.31.* & vide quæ dixi *c.2. ſup. hoc tit.* 2

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Conferendi poteſtas ſi ad Capitulum, & Prelatum, vt Prelatum pertinet, de vno ad alterum lapſu temporis non tranſit, ſecus ſi Prelatus interſit vt Canonicus, quia tunc de Capitulo tranſit ad Prelatum, niſi dolum committat.*

2 *Prebendarum Eccleſie Cathedralis prouiſio ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul pertinet.*

3 *Collatio ſimultanea Epiſcopi, & Capituli dicitur quando Epiſcopus concurrit in collatione vti priuatus, ſeu tanquam Canonicus, & vnus de Capitulo.*

4 *Poteſtas conferendi non deuoluitur ad ſuperiorem ex negligentia inferiorum, quando ſuperior doloſè procurauit illam negligentiam.*

Cap. Poſtulaſtis. XV.

1 Collatio quando ſpectat ad Capitulum, & Epiſcopum, vt Epiſcopus eſt, ſi intra ſex menſes non fiat, deuoluitur ad ſuperiores. Si Epiſcopus ingrediatur non vt Prælatus, ſed vti Canonicus, deuoluitur ad ipſummet Epiſcopum, niſi doloſè impediat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 123. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 412. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 3. c. 2.*

2 *Ad vos, & Archiepiſcopum veſtrum ſimul*, &c.] Ergo prouiſio præbendarum Eccleſiæ Cathedralis ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul pertinet, vt per citatos *ad c. cum Eccleſia Vulterana 31. n. 4. ſup. de elect.* & latiſſimè Nicol. Garc. *de benef. p. 2. c. 4. n. 11. cum ſeqq.* vbi *num.* 28. Cum Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 45. à n. 51.* quod Capitulum habet vnam vocem, & Epiſcopus aliam dimidiam, qui ſi in diſcordia contulerint, ita quòd Capitulum, ſeu maior pars conferat vni, & Epiſcopus alteri, etiamſi ei acceſſerint aliqui Canonici, neutra collatio valet, & tunc ſi Papa ſtante huiuſmodi diſcordia prouideat tertio, eius prouiſio erit bona, vt ſæpiùs reſolutum fuiſſe in Rota atteſtatur idem Nicol. Garc. *d. c. 4. n. 34.*

Vtrùm autem & quando vox Epiſcopi, aut alterius Prælati tanta ſit, quanta totius Capituli, optimè fuit diſputatum *in vna Cæſarauguſtana electionis 20. Martij 1623.* coram R.D. meo Cuccino Decano, vbi fuit dictum opinionem Hoſt. *in hoc cap. poſtulaſtis*, tenentis tantam eſſe vocem Epiſcopi, vel alterius Prælati quantam ſolius Capituli, habere locum, quando de iure ſpeciali ius eligendi ſpectat ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul, vel ad Prælatum, & Capitulum, non ita quando de iure communi electio ſpectat ad Prælatum & Capitulum, quia tunc vox Prælati computatur pro vna voce, ſecundùm Collect. *in præſenti, n. 5.* Abb. *n. 14.* Imol. *n. 15. verſ. quod tamen an ſit verum*, Anch. *n. 9. verſ. contrarium determinat ipſe.* Card. *n. 5.* Io. Andr. *n. 10.* & latiſſimè *in cap. pen. de appel. in 6.* Federic. de Senis *conſ. 1. ex n. 7.* Abb. *conſ. 37. n. 2. in fine, & n. 3. p. 2.* & fuit reſolutum *in Placentina voti 26. Aprilis 1599. & 6. Nouembris 1600. & 16 Decembris 1604.* coram bonæ mem. Penia.

3 *Niſi fortè Archiepiſcopus*, &c. Notatur ad hoc; quòd dicitur collatio ſimultanea Epiſcopi, & Capituli, quando Epiſcopus concurrit in collatione vti priuatus, ſeu tanquam Canonicus, & vnus de Capitulo, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 45. n. 67.*

Notatur etiam ad hoc, quòd vbi negligentia, quam Prælatus ipſe habuit, dum teneretur non vt Epiſcopus, ſed vt quilibet alius cum cæteris Canonicis intra ſex menſes beneficium conferre, non nocet ei, vt tanquam ad Prælatum ob negligentiam ad ipſum conferendi poteſtas deuoluatur, quia non fuit negligens vt ipſe ſolus, ſed cum aliis, quod efficit vt ad ipſum tanquam ad ſuperiorem meritò deuolutio fiat, ita Domin. à S. Gemin. *in c. à collatione 11. n. 1. de appel. in 6.* vbi Franch. *n. 4.* Innoc. *in cap. irrefragabilis 13. n. 2.* & *ibi* Zabar. Hoſt. & alij *de officio ordin.* Secus autem eſſet ſi electio, vel collatio à ſolo Epiſcopo tanquam Canonico facta, vel facienda fuiſſet, nam tunc nullo modo ad eum appellatio interponeretur, nec facultas conferendi deuolueretur, quia deeſſet perſonarum diuerſitas, quæ in his caſibus neceſſariò deſideratur, Rota *deciſ. 1. ſub tit. de ſuppl. neglig. Prælat. in nouis*, aliàs *deciſ.* 113.

Et in hoc caſu eum doloſè impedierit, &c.] Notatur ad hoc quòd ex negligentia inferiorum non deuoluitur ad Superiorem poteſtas, quando ſuperior doloſè procurauit illam negligentiam, vt per Palat. *in repet. rubr. de donationib. inter virum, & vxorem, §. 70. num. 21.* 4

Notatur ad hoc, quòd quando quis ex aliquo euentu prætendit lucrum, eo carere debet, ſi conſtet per eius dolum hunc caſum eueniſſe, & per eum fuiſſe procuratum, vt per D. Barboſ. *in l. ſi ab hoſtibus, §. fin. n. 5. ff. ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Patronus non poteſt promittere ſe præſentaturum quem ad beneficia vacatura, nec poteſtatem dare alteri vt præſentet, & ſi id faciat, non tenet.*

2 *Fœmina præſentare poteſt.*

3 *Patronus beneficij Eccleſiaſtici non poteſt promittere ſe præſentaturum aliquem ad beneficium vacaturum, nec alicui dare poteſtatem præſentandi ad illud antequam vacet.*

4 *Reges Luſitani quo iure promittere poſſint in genere Eccleſias ſui patronatus, & præceptorias vacaturas oſtenditur.*

5 *Præſentandi ius non habetur in actu niſi à tempore vacationis.*

6 *Procuratorem vt præſentet pro ſe ad beneficia vacatura de auctoritate Ordinarij quis poteſt conſtituere ex iuſta cauſa.*

Cap. Cùm dilecta. XVI. & vlt.

Honorius III.

Patronus non poteſt promittere ſe præſentaturum aliquem ad beneficia vacatura, nec poteſtatem dare alteri vt præſentet, & ſi id faciat, non tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panormit. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag.* 130. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 412. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Comitiſſa Flandren. &c.] Ergo fœmina præſentare poteſt, vt per Roch. *de iurepatron. verbo competens, in princ.* Iulian. Viuian. *in praxi iurispatron. p. 3. lib. 5. c. 4. num. 5.* 2

Fecerit promiſſiones, &c.] Notatur ad hoc quòd patronus beneficij Eccleſiaſtici nō poteſt promittere ſe præ- 3

ſentaturum aliquem ad beneficium vacaturum, nec alicui dare poteſtatem præſentandi ad illud antequam vacet, vt per Kirchou. *tom.* 1. *communium opin. lib.* 1. *tit.* 4. *num.* 8. *pag.* 167. Put. *part.* 1. *deciſ.* 244. *in antiq.* aliàs 138. *n* 3. *in correct.* Lambert. *de iurepatron.* 1. *part. lib.* 2. *q.* 6. *art.* 1. *&* 19. Roch. *eod. tract. verbo honorificum, n.* 25. *& verb. competens, n.* 63. Perez *l.* 1. *gloſſ.* 2. *verſ. non minus elegans, tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 146. Rebuff. *in praxi benef. p.* 2. *tit. de reprobat. benef. viu. impetr. à n.* 25. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *princ. n.* 102. Iulian. Viuian. *in praxi iuriſpatr. p.* 2. *lib.* 10. *c.* 2. Rot. *in Fauentina beneficij* 13. *Iunij* 1614. coram bonæ memor. Buratto inter eius impreſſas *deciſ.* 61. *n.* 1. vbi Ferentil. *in annot. lit. A.* Ioan. Nicol. Delphin. *de iurepatron. lib.* 2. *n.* 192. Caſſad. *deciſ.* 5. *de iurepatron.* Roland. *conſ.* 47. *ex n.* 53. *volum.* 1. Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de collationib. §. reſeruationes, in gloſſ. verbo vacaturorum, verſ. quemadmodum enim*, Humad. *l.* 10. *gloſſ.* 4. *num.* 1. *tit.* 16. *p.* 1. plures, quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 160. *à princ.* latè Nicol. Garc. *de benef. p.* 10. *c.* 1. *à n.* 4. Cabed. *de patronatibus Regiæ Coronæ, c.* 14. vbi reſoluit paſſim Reges Luſitaniæ conſueuiſſe, & ſolere promittere præſentare aliquem in Eccleſia ſui patronatus in genere ob benemerita, & ſeruitia, & de hac promiſſione prouiſionem Regiam fieri, & *c.* 15. idem facere dicit commodis vacaturis. Verùm conſuetudo illa, qua Reges noſtræ Luſitaniæ promittunt in genere Eccleſias ſui patronatus vacaturas, dubito an iure ſubſiſtere poſſit, niſi ex præſumpto Summi Pontif. priuilegio, quod ad huiuſmodi promiſſiones, ex iuſta tamen cauſa faciendas, conceſſum cenſeri debet, argum. *cap. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verb. ſignific.*

Similiter non ſine aliqua difficultate procedunt expectatiuæ, quæ ad Præceptorias, id eſt, Commendas Ordinum Militarium concedi ſolent per Regem noſtræ Luſitaniæ tanquam per Magiſtrum eorundem Ordinum, quia Magiſter Ordinum Militarium cenſetur tanquam quilibet alius Prælatus inferior, vt ex Nauar. *in Apologia de redditib. Eccleſiaſt. quæſt.* 1. *monitu* 56. tradit Cabed. *d. c.* 15. *num.* 4. & ſatis conſtat ex traditis per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom* 1. *q.* 36. *art.* 5. Sed Prælatus inferior à Papa non poteſt principaliter promittere expectatiuas ſiue generaliter, ſiue ſpecialiter ad beneficia vacatura, *c.* 2. *ſuper hoc tit.* Ergo, &c. facit conſtitut. Pij V. quæ incipit, *Sacroſanctum.* Sed reſponderi poteſt huiuſmodi Commendas non eſſe Eccleſiaſtica beneficia, vt aduertit Cabed. *d. c.* 15. *num.* 15. præſentit Fr. Emman. *d. tom* 1. *quæſt.* 1. *art.* 6. *col.* 3. *poſt princ.* quicquid aliter ſentiat Valaſc. *conſult.* 108. *n.* 28. Ratio eſt, quia iuſtè poſſidentur à prædictarum Militiarum profeſſoribus, qui quidem, etiamſi religioſi ſint, vel propriè, vel largè ſecundùm Doctorum opiniones, quos refero *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 12. *n.* 16. Clerici tamen non ſunt, neque aliquem Ordinem, ſi eorum Conuentuales excipiamus, vt plurimum ſuſcipiunt, neque tenentur ſuſcipere, vt ex quotidiana experientia conſtat, cùm tamen Clerici eſſe deberent, & ita Ordines ſuſcipere ad recipiendas prædictas Commendas, ſi ipſæ eſſent Eccleſiaſtica beneficia, iuxta reg. text. *in c.* 2. *de ætate, & qualitate, cum ſimilibus*, & Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reformat. c.* 5. *& ſeſſ.* 24. *de reformat. c.* 12. tum etiam, quia de facto conſtat prædictos Milites huiuſmodi Commendas non obtinere cum titulo illo ſpirituali, quem præſeferunt Eccleſiaſtica beneficia, illi namque fruuntur ſolis fructibus temporalibus, qui ſeparantur ab ipſis beneficiis, quæ reguntur per Clericos eiuſdem Ordinis, & Militiæ, penes quos ſolùm reſidet ſpiritualis eorum titulus, vt bene aduertunt Cabed. *d. c.* 15. *à num.* 18. Fr. Emman. *d. col.* 3. *poſt princ.* & ſatis ex his conſtat, quæ circa oblationes his Clericis, an potius prædictis Militibus earum Commendarum poſſeſſoribus ſoluendas controuertunt Valaſc. *conſult.* 14. *tom.* 1. & Fr. Emman. *d. tom.* 2. *q.* 36. *art.* 7. Cùm ergo Commendæ huiuſmodi non ſint Eccleſiaſtica beneficia, non includuntur ſub prohibitione *c.* 2. *ſupra hoc tit.* vt *ibi* notaui; nec eſſe materiam ſimoniæ, tradunt Victor. *in relect. de ſimon. num.* 45. Aragon. 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *de ſimon. c.* 27. *num.* 6. Bonacin. *in tract. de ſimon. q.* 4. *n.* 15. vbi *in verſ. ex dictis*, colligit non committi ſimoniam ab eo, qui pecunia procurat Commendam militarem, aut illam vendit.

De non vacantibus.] Quia ius præſentandi non habetur in actu niſi à tempore vacationis, vt per Duen. 5 *reg.* 279. & plures alios, quos refero *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 72. *n.* 5.

Et donatione eorum, &c.] Ex iuſta tamen cauſa, 6 veluti ſi quis haberet ſe abſentare in longinquas partes de auctoritate Ordinarij poterit conſtituere procuratorem, vt præſentet pro ſe ad vacatura, Lambert. *d. lib.* 2. *q.* 4. *art.* 2. *n.* 3. *&* 89. *art.* 9. *n.* 4. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2. *c.* 33. *n.* 3. Gregor. *deciſ.* 420. *n.* 5. Rot. *deciſ.* 521. *n.* 7. *p.* 1. *recent.* Ferent. *ad deciſ.* 21. Buratti *n.* 26. Nicol. Garc. *d. c.* 1. *n.* 18. Iulian. Viuian. *in d. praxi p.* 3. *lib.* 5. *c.* 4. *n.* 6. & ideo validè poterit procurator conſtitui generaliter ad præſentandum in omnibus Eccleſiis iuriſpatronatus, Abb. *hic n.* 6. Lambertin. *d. quæſt.* 4. *artic.* 3. Viuian. *c.* 4. *num.* 9. Mareſcot. *à c.* 32. *num.* 1. Nicol. Garc. *d. c.* 1. *num.* 19. vbi *num.* 20. reſoluit validam eſſe dationem procuratoris, ſeu adminiſtratoris generalis negotiorum patroni ex iuſta cauſa abſentiæ conſtituto ante vacationem beneficij, cui committeret præſentationem, etiam quòd vnicam haberet.

Ne Sede vacante aliquid innouetur.

Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Sedes in hac rubr. pro Eccleſia, in qua eſt locus Prælati cuiuſcunque etiam inferioris.*
3 *Vacare aliquando idem eſt quod ceſſare.*
4 *Verbum, vacante, in hac rubr. importat carentiam proprij Prælati, qui iura Eccleſiæ tueatur.*
5 *Vacationis nomine venit omnis vacatio, ſeu vacandi caſus.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. 1 Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Butr. Panorm. Guid. Papæ, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 93. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag.* 396. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Ioan. Honor. *lib.* 2. *in ſumm. in Decret.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarrat. pag.* 186. omnes *ſub hoc tit.*

Sede.] Licèt Sedes aliàs multipliciter dicatur in 2 iure, vt per Pauin. *de poteſtate Capituli, præl.* 6. hic tamen

men ſicut & alibi accipitur pro Eccleſia,in qua eſt locus Prælati cuiuſcumque etiam inferioris,*cap.auditis*, ibi,*Eccleſia vacante, de in integr. reſtit.c.1.* vbi gloſſ. *verbo Eccleſia,de rebus Eccleſ. non alien. lib.6.c.2.* vbi gloſſ. 1.*de exceſſ.Prælat.* Innoc. Butr.& Imul. *n.14. in c.4.hoc tit.* Abb. *in cap.his quæ, n.2. de maior. & obed.* proſequitur latè Pauin.*d.præl.6. ex n.6.*

3 *Vacante.*] Quamvis hoc verbum multipliciter recipiat à iure interpretationem, vt per Roman. *conſil.* 150.Staphil.*de literis gratiæ, tit. de variis modis vacationis,in princip.*Pauin.*de poteſt. Capituli, prælud.7. ex n.3.* Aliquando enim vacare idem eſt quod ceſſare,
4 iuxta *l.qui tertiana, 53.ff. de ædilit. edicto*, aliquando vacuum dicitur inutile, iuxta *l.28 ff.depoſiti*,tamen *in hoc tit.* importat carentiam proprij Prælati, qui iure Eccleſiæ tocatur, *c.1.hoc tit.d.c.1. de rebus Eccleſ. non alienand. lib 6.* quæ quidem Prælati carentia non eſt referenda ad Prælatum mediatum, qualis eſt Archiepiſcopus reſpectu Sedis Epiſcopi ſuffraganei, & Epiſcopus reſpectu Eccleſiarum inferiorum, ſed referri debet ad carentiam Prælati immediati, qualis eſt Archiepiſcopus & Epiſcopus reſpectu ſuarum propriarum Sedium, & qualis eſt Archipresbyter reſpectu Parochialis, obſeruat Innoc.*in c.olim, il.1.n.2. de reſtitut. ſpoliat.* receptus ex Felin. *in c.1. num. 9. de præſcript.*

5 Vacationis nomine venit omnis vacatio, ſeu vacandi caſus,ſiue per mortem,renuntiationem,translationem, ſiue alium ſimilem modum,per quem titulus in totum reſoluitur, iuxta gloſſ. *verbo mortem, in cap. penult.de ſuppl. negl. lib. 6. gloſſ.2. in c.1.hoc tit. lib.6.* gloſſ.*verbo vacabunt, in c.ſi propter, de reſcript.eod.lib. & verbo vacantibus,in c.cupientes, & verbo vacat, in c. quia ſæpè,de præbend.eorum, lib.6.*Soar.*de cenſur.diſp.7. ſect. 2. n.3.* Doctores per me citati *in tract. de clauſul. vſufrеq.clauſ.172.n.1. & in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat.266. à n. 1.* vbi latè materiam exornaui.

SVMMARIVM.

1 *Sede vacante, ſtatus eius mutari non debet.*
2 *Papa ſolius eſt Eccleſiam in Cathedralem erigere.*
3 *Eccleſia vnita alteri Eccleſiæ,vel beneficio in illius tranſit naturam.*
4 *Argumentum eſt einſdem naturæ,& eodem iure regitur vt primum, cui additum eſt.*
5 *Epiſcopus exceptis iis,quæ concernunt Regularia inſtituta, habet omnimodam iuriſdictionem in Monachos Eccleſiæ Cathedralis Regularis.*
6 *Sententia lata contra Eccleſiam viduatam Paſtore indefenſam non valet.*
7 *Viuendi tres modi referuntur.*
8 *Epiſcopus ratam poteſt habere alienationem rerum Eccleſiæ abſque ſolemnitate, Sede vacante, factam.*

Cap. Nouit ille. I.

Innoc. III.

1 SEde Epiſcopali vacante nil eſt innouandum, imo nec Papa innouat, quia non eſt qui defendat ius Epiſcopale, & ne plus perſonæ quam Eccleſiæ tribuiſſe videatur. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabarel. Bellam.Ioan.Andr.Imul. Anan. Hoſt. Henric.Guid.Papæ, Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.140.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 416.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Ant.Auguſt.*collect.3. Decret.lib.3.tit.9. cap.vnic.*

Probat hic text. diſſolutionem vnionis, quæ Epiſcopatui facta erat,illo vacante minimè fieri poſſe, vt reſoluunt omnes *in præſenti*, gloſ. *verbo vacabat*,vbi omnes,*in Clement.2.de rebus Eccleſ.non alienand.* Caccialup.*de vnionibus, art.9. à num.1.* Petrus de Peruſio *eod.tract.cap.5 num.2.& 3. & de reuocat. vnionum,c.3.* Non obſtat quòd vnio Sede vacante fieri poteſt, *d.Clement.2.* ac proinde eodem modo diſſoluenda foret,argument. *l. nihil tam naturale, ff. de regulis iuris, reg. 1. in antiq.* quia reſp.reiectis duabus ſolutionibus gloſſæ *d verbo vacabat*,magnum verſari diſcrimen inter vnionis conſtitutionem, & illius reuocationem, nam per vnionem neutri Eccleſiæ præiudicium infertur, ſcilicet nec vnitæ, cuius exiguitas, & paupertas reparatur, *c. vnic.10.q.3.c. & temporis 16. quæſt.1.c. expoſuiſti, de præbend.* & ita conſulitur Eccleſiæ pauperi;rurſus nec etiam Eccleſiæ,cui fit vnio,cuius redditus, & auctoritas aliquo modo amplificantur, vt patet; at verò per vnionis legitimè factæ diſſolutionem vtrique Eccleſiæ præiudicium infertur, ſcilicet vnitæ, quia redit in antiquam paupertatem, vel ſaltem amittit priuilegia dignitatis, qua ratione vnionis acquiſiuit; rurſus & ei cui vnio facta eſt, quia eius redditus & auctoritas diminuuntur, ac ſubinde cùm detur diuerſa ratio in conſtitutione vnionis, quæ datur in eiuſdem diſſolutione, argumentum ex *d.l.nihil tam naturale*, non procedit, poteritque vacante Sede fieri vnio,iuxta *d.Clement.2.* non autem diſſolui,iuxta text. *in præſenti*, quo pacto illum intellexit Caccialup. *d.n.1.cum ſeqq.* Petr.de Peruſio *vbi ſup. c.9. n.2. & 3.* licèt id non percipiat, Rebuff. *in praxi tit. de reuocat. vnion. à n.13.*

Eccleſiam veſtram erexerit in Cathedralem.]Notatur ad hoc, quòd ſolius eſt Papæ Eccleſiam in Cathedra- 2
lem erigere, dixi *de offic. & poteſt.Epiſc. p 3. alleg.50. num.5.* Sic etiam ſolius Papæ eſt erigere Eccleſiam in Collegiatam, vt per Rebuff. *in praxi, tit. de erect. in Collegiatam.* Paul.Fuſc *viſitat.lib.2.c.1.n.6.* Azor.*inſtit. moral.p.2.lib.5.c.29.q.25.& c.30.q.3. & 4.* Maſſobr. *in praxi habendi concurſum præl. 2. dub. 1.* ſecundùm Romanam impreſſ.

Vt idem eſſet Epiſcopus vtriuſque.] Notatur ad hoc 3
quòd Eccleſia vnita alteri Eccleſiæ, vel beneficio, in illius tranſit naturam, vt per D.Barboſ. *in l. quia tale, num.95.ad fin. ff. ſoluto matrim.* Augmentum enim eſt 4
eiuſdem naturæ,& eodem iure regitur vt primum,cui additum eſt, vt per Tiraq.*de retract. lign. §.1.gloſſ.18. n.51.*Ioſeph.Seſſe *Aragonia deciſ.124.n.124.*

Notatur etiam ad hoc, quòd Epiſcopus exceptis 5
iis, quæ concernunt Regularia inſtituta, habet omnimodam iuriſdictionem in Monachos Eccleſiæ Cathedralis Regularis,vt per Rotam apud Farin. *deciſ. 770. n.2.in 1.collect.nouiſſimarum.*

Attendentes igitur,&c.] Vnde ſententia lata contra 6
Eccleſiam viduatam paſtore indefenſam non valet, vt per Rebuff *in repet. l. quod iuſſit, num.205. ff. de re iudic.* & ideo Eccleſiæ Parochiali vacanti dat Epiſcopus curatorem, Paul. Muntan. *de tutelis, cap. 28. n.67.*

In gloſſ. *Vniendo.* De tribus modis vniendi,de qui- 7
bus agit hæc gloſſa, videlicet primò,quando fit vnio, vt ex duobus beneficiis, vel Eccleſiis vnum fiat: ſecundò vt vna Eccleſia alteri ſubiiciatur, ſeu vnum beneficium alteri acceſſoriè: tertiò quando duæ Eccleſiæ, ſeu beneficia æquè principaliter vniuntur, latè tractant,& explicant Gregor. *lib.4.tit.11.part.5.* Hojed.*de incompatib. benefic. part,2.c.3.num.2.* Rebuff.

in praxi beneſic. tit. de vnionib. num. 15. *cum ſeqq.* Petr. Gregor. *rei beneſ. c.* 10. *n.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 28. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 3. §. 7. *n.* 26. Nicol. Garc. *de beneſ. p.* 12. *c.* 2. *num.* 7. *cum multis ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 298. *verſ. huic vnioni.*

8 In gloſſ. *Sede*, ibi, *ſi Epiſcopus ratum habeat*. Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus ratam poteſt habere alienationem rerum Eccleſiæ abſque ſolemnitate Sede vacante factam, vt per Couar. *pract. c.* 28. *n.* 10. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 22. *n.* 10. *& n.* 9. *in fin.* reſoluit quòd quamvis aduerſarius non poterit Eccleſiam, vel minorem compellere vt ratificet contractum, ſed erit in ipſorum electione, attamen bene poterit petere vt intra breuem terminum declarent, an velint ſtare cõtractui, & ipſum ratificare, necne, ne ipſe perpetuò ſit obligatus; vnde bene Surd. *de alimentis, tit.* 8. *priuileg.* 56. *n.* 80. dicit Eccleſiam, vel minorem poſſe compellere contrahentes ad contractus inualidi obſeruantiam, licèt ipſi ad id non teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum, Sede vacante, non poteſt beneficia ſpectantia ad ſolam collationem Prælati conferre*, & n. 2.

3 *Capitulum, Sede vacante, omnia facere poteſt, quæ ſunt iuriſdictionis, niſi expreſſè prohibita reperiantur.*

4 *Eccleſias, ſiue beneficia ad tempus commodare poteſt Capitulum, Sede vacante.*

5 *Præſentatos à patronis admittere, ſiue inſtituere poteſt Capitulum, Sede vacante.*

6 *Reſignationes beneficiorum ſpectantium ad collationem Epiſcopi recipere poteſt Capitulum Sede vacante*, & n. 7.

8 *Permutationibus beneficiorum auctoritatem præſtare poteſt Capitulum, Sede vacante.*

9 *Diſpenſare cum illegitimis ad beneficia ſimplicia poteſt Capitulum, Sede vacante.*

10 *OEconomos præficere poteſt Capitulum, Sede vacante.*

11 *Vniones ex cauſa facere poteſt Capitulum, Sede vacante, dummodo nihil pereat de iure Epiſcopali.*

12 *Licentias, quas concedit Epiſcopus, concedere poteſt Capitulum, Sede vacante.*

13 *Statuta condere quæ poſſit Capitulum, Sede vacante, oſtenditur.*

14 *Defunctorum vltimas voluntates exequi poteſt Capitulum, Sede vacante, quatenus iure ordinario competebat Epiſcopis.*

15 *Religioſos piarum voluntatum executores compellere poteſt Capitulum, Sede vacante, ad reddendas adminiſtrationis rationes.*

16 *Viſitare poteſt diœceſim Capitulum Sede vacante.*

17 *Confeſſarium inſtituere poteſt Capitulum Sede vacante, qui abſoluat à caſibus reſeruatis Epiſcopo.*

18 *Cognoſcere de arduis cauſis poteſt Capitulum Sede vacante.*

19 *Vicarium generalem in ſpiritualibus, & temporalibus conſtituere poteſt Capitulum Sede vacante.*

20 *Matrimonio celebrando iuxta formam Concilij Trid. aſſiſtere poteſt Capitulum Sede vacante.*

21 *Rationem ab adminiſtrationibus piorum locorum poteſt exigere Capitulum Sede vacante.*

22 *Charitatiuum ſubſidium exigere poteſt Capitulum Sede vacante.*

23 *Priuilegium cognoſcendi de cauſis in prima inſtantia habet Capitulum Sede vacante.*

24 *Indulgentias concedere poteſt Capitulum Sede vacante.*

25 *Deponere poteſt Capitulum Sede vacante.*

26 *Capitulum Sede vacante non ſuccedit in iuriſdictione delegata Epiſcopo.*

27 *Viſitare Monaſteria exemptorum Monialium, quæ viſitat Epiſcopus auctoritate Apoſt. non poteſt Capitulum Sede vacante.*

28 *Supprimere Præbendas, aut portiones vigore Concil. Trid. non poteſt Capitulum Sede vacante.*

29 *Iuriſpatronatus donationem non poteſt confirmare Capitulum Sede vacante.*

30 *Dimiſſorias ad Ordines infra annum à die vacationis concedere non poteſt Capitulum Sede vacante niſi illis, qui arctati fuerint.*

CAP. Illa. II. *Honor. III.*

Beneficia ſpectantia ad collationem Prælati, Sede vacante, non poteſt Capitulum conferre, quia non deuoluuntur per negligentiam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Panor. Guid. Papæ, Anchar. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 140. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 416. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Rebuff. *in praxi beneſic. tit. de deuolut. n* 70. *&* 71. *& n.* 88. *&* 90. Selu. *de beneſic. p.* 2. *quæſt.* 11. Corraſ. *part.* 2. *c.* 7. *n.* 1. *&* 2. Flamin. *de reſignationib. beneſic. lib.* 7. *quæſt.* 23. *num.* 19. vbi extendit ad beneficia, quæ vacant per renuntiationem. Pauin. *de poteſt. Capituli Sede vacante*, *p.* 2. *princ. q.* 1. Molin. *de iuſt. tom* 6. *tract.* 5. *diſp.* 9. *à num.* 11. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* §. 4. *proœm. n.* 35. *& gloſ.* 9. §. 1. *n.* 77. vbi de beneficiis patrimonialibus, Azeued. *conſil.* 9. *à n.* 1. Azor. *inſtit moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 38. *quæſt.* 1. Vincent. Fillіucius *tom.* 3. *tract.* 41. *c.* 2. *n.* 42. Nicol. Garc *de beneſic. p.* 5. *c.* 7. *n.* 51. vbi *n.* 52. extendit ad præſentationem, ſeu electionem ſpectantem ad Epiſcopum, latè Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Capitulum Sede vacante*, *verſ. nonò quæro*, vbi refert hoc ipſum iure nouiſſimo cautum eſſe per conſtit. felicis mem. Pij V. incipient. *Sanctiſſimus in Chriſto Pater*, per quam omnia beneficia Epiſcopali Sede vacante, quomodolibet vacantia ad eorundem Epiſcoporum collationem, prouiſionem, præſentationem, electionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem quomodolibet pertinentia, ipſi Pontifici reſeruantur, & quamvis hæc conſtit. expiraſſet cum ipſo Pio V. vt aduertit Nicol. Garc. *d. part.* 5. *c.* 1. *n.* 234. hoc ipſum habetur *in reg.* 2. *Cancell.* Quæ quidem principalis huius text. concluſio procedit, quamvis beneficiorum collatio ad Epiſcopum pertineat iure deuoluto ob negligentiam, vel culpam inferiorum Prælatorum non conferentium, vt per Rebuff. *d. tit. de deuolut. n.* 93. Abb *in cap. cùm olim, n.* 3. *verſ. ſed circa*, *de maiorit.* & *ibi* Felin. *in fine*, Pauin. *p.* 2. *q.* 2. *n.* 10. Nicol. Garc. *d. p.* 5. *c.* 7. *n.* 53. vbi plures contrarium tenentes, & *n.* 54. intelligit in collatione libera, non verò in confirmatione, & inſtitutione, quæ ſunt neceſſariæ, & debitæ, Quarant. *d. verſ. nonò quæro*, *ampliat.* 3. vbi *in* 2. *ampl.* pariter concluſionẽ text. procedere ait, quando alius ex aliquo ſpeciali iure haberet conferre cum Epiſcopo. 2

Amplia concluſionem procedere non ſolùm in Capitulo, ſed etiam in quocumque alio viſitatore dato Eccleſiæ Cathedrali vacanti, vel alio inferiori Summo Pontif. iuxta terminos *c. vlt. verſ. niſi fortè, cum ſeq. de ſuppl. neglig. Prælat. lib.* 6. Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. c.* 16. *verſ. ſi ſecus factum fuerit*, notat gloſſ. *verbo is ad quem, in c. vnic. de maior. & obed. lib.* 6. adhuc enim illa beneficia ad Epiſcopi collationẽ pertinentia non conferet, text. opt. *in d. c. vlt.* §. *vlt.*

in

in princ. Secus dicendum eſt in viſitatore dato à Summo Pontifice eidem Eccleſiæ Cathedrali, quem ſolus Papa poteſt deputare, nulla interueniente Capituli negligentia, *d.c. vlt.in princ.* d. gloſſ. *verbo is ad quem*, is enim beneficia poteſt conferre, *d.§.vlt.in fin.* iuncta *gloſſ.vlt.* & inſuper omnia alia facere (excepta rerum immobilium alienatione) quæ poteſt facere Epiſcopus electus & confirmatus, *c. is cui 42. de elect.in 7.* Amplia etiam prædicta procedere in Collegio Cardinalium, qui vacante Apoſtolica Sede non poſſunt conferre beneficia ad Summi Pontif. prouiſionem pertinentia, de quo latè Seln. *de benef. p.2.q.2. per totam.* Limitatur tamen ſupradicta concluſio vbi ad Capitulum, & Epiſcopum ſimul collatio ſpectaret, nam tunc mortuo Epiſcopo, vel à beneficiorum collatione ſuſpenſo poterit Capitulum conferre, gloſſ. & DD. per text. *ibi in cap. vnic. in princ. hoc tit.lib.6.* Abb. *in præſenti, num.* 4. Rebuff. *in praxi, tit. de deuolution. à num.74.*

3 De poteſtate Capituli Sede vacante multa Doctores ſcripſerunt, de qua vt aliqua dicam, & vt plures caſus diſtinguam, in quibus ſuccedit, vel non ſuccedit Epiſcopo, repetenda eſt illa vulgaris regula, quæ tenet Capitulum Sede vacante omnia facere poſſe, quæ ſunt iuriſdictionis, niſi expreſsè prohibita reperiantur, vt per Nauarr. *conſil.44.num.1.de tempor. ordinat. in nouis*, Pauin. *de officio, & poteſt.Capituli Sede vacante, p.1.q.1.à num.3. & q.5.num.2. verſ. item regulariter*, Gutier. *canon.lib 1 cap.11.num.10.* Flamin. *de reſignat.lib.7.quæſt.13.à n.26.* Azor. *d.lib.3.c.27. q.6.* Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante, à princ.* Nicol Garc. *d.c.7.à num.4.* Rota *deciſ.1. num.13. p.1. diuerſ. & deciſ.346.n.2.* apud Farin. *p.1.recent. & deciſ. 632.n.4. p.2. etiam recent.* Rebuff. *in praxi,tit. de deuolut.à n.58.* Soar. *tom.5.diſp.50.ſect.5.n.6.* Vincent. Filliuc. *d.c.... n.4.* vbi dicit ex antiquo iure tempore Sedis vacantis iuriſdictionem Epiſcopi deuolui ad Capitulum, quam facultatem nec mutauit, nec minuit Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. cap.16.* ſed ſolùm præcepit modum vtendi illa, nimirum per Vicarium ab eodem Capitulo electum, cui & iuriſdictionem, & vſum committat, & ita Capitulum Sede vacante ſuccedit Epiſcopo in ſequentibus caſibus.

4 Primò in commendando Eccleſias, ſiue beneficia ad tempus, Rebuff. *in praxi benef.tit.de deuolut.n.77. & 80.& in tract.nominat.q.8.n.30.* Azor. *d.lib.3.c.38. quæſt. 8.*

5 Secundò in admittendo, ſiue inſtituendo præſentatos Clericos à patronis, Rebuff *d. tit. de deuolut. à n.68.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p.3. allegat.72. n.183.* vbi cito Azor. *d p.2.lib.3 c.38.q.2.* Nicol.Garc. *d. c. 7. num. 54.* Viuian. *in praxi iuriſpatronat. lib. 12. c.2.n.6.*

6 Tertiò in recipiendis reſignationibus beneficiorum ſpectantium ad collationem Epiſcopi. Flamin. *de reſignat.lib.7.quæſt.13.à n.10.* Sbroz. *de officio Vicarij, lib.2.quæſt.71.num.13.& quæſt.130.n.3.* Ego ipſe *d..part.3. alleg.69.n.8.* vbi refero Quarant. *in ſumma bullarij, verbo Capitulum Sede vacante, quæſt. 9. prope fin. verſ. quartò limita*, Nicol. Garc. *p.11.c.3. n.256. & cap. 4. à num. 75.* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol.243.*

7 Quartò in cognoſcendis, & aſſignandis congruis portionibus, Rebuffus *in tract. congruæ portionis, num.57.*

8 Quintò in præſtanda auctoritate permutationibus beneficiorum, Flamin. *lib.7. q.23. n.31.* Bellacomb. *tom.1.communium opinion. lib.1.tit.9.num.11.pag.183.* Azor. *d. part. 2. lib. 7. c. 29. quæſt. 4.* Quarant. *dicto verbo Capitulum Sede vacante, q.9. verſ. quæ concluſio, in med.*

Sextò in diſpenſationibus illegitimorum ad beneficium ſimplex, Nauar. *conſ.28.ſub tit.de tempor.ordin.* 9
Zerol. *in praxi Epiſc. p.2. verbo Capitulum, §.3.* Quarant. *d.verbo Capitulum Sede vacante, verſ.ſecundò quæro.* An autem Capitulum ſuccedat in poteſtate Epiſcopis conceſſa diſpenſandi in irregularitatibus iuxta decretum Concil.Trid. *ſeſſ.24.de reform. c.6.* vide plures, quos citaui *in d.tract.de officio, & poteſt.Epiſcopi, p.2.alleg.3.n.16.*

Septimò in œconomis præficiendis, *c. cùm vos, 4. de officio ordin.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit.lib.30. tract.3.n.241.* 10

Octauò in vnionibus ex cauſa faciendis, dummodo nihil pereat de iure Epiſcopali, Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante, q 9.verſ.quæ concluſio*, Azor. *d. part. 2.lib.6.c.2 . quæſt.9.* ſibi contrarius *lib.3.c.38. quæſt.9.* Rebuff. *in praxi tit. de vnionib. n.36. & d.tit. de deuolut.num.100.* Zerol. *in praxi,Epiſc. verbo vnio, §.11. part.1.& verbo Capitulum, §.4. part.2.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.7.c.29. num.155.* Nicol. Garc. *de benef. p.12.c.2. n.67.* vbi *num.68.* refert ex S. Congreg. Concilij deciſum Capitulum Sede vacante non poſſe ſupprimere quodcunque beneficium, & ſibi vnire, ſicut Sede plena non poteſt conſentire vnioni faciendæ ipſi Capitulo directè, & principaliter. 11

Nonò in concedenda facultate, ſeu licentia, quam dare poſſet Epiſcopus. Azor. *d. p.2.lib.7.c.5.q.3.* veluti in licentia præſtanda Clericis curam animarum habentibus ad ſtudium ire volentibus, Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo Capitulum, §.2.* Et in danda licentia ædificandi Eccleſiam, vt acquiratur iuſpatronatus, Ego ipſe *d. p.3. alleg. 70. n. 32.* Et in concedenda licentia extero Epiſcopo exercendi Pontificalia in Eccleſia vacante, Henriq. *in ſumm.lib.10.c.22.* Quarant. *d.loco, verſ. vndecimò quæro*, Nicol. Garc. *d.c.7. n.93. verſ.quinta.* 12

Decimò in condendis ſtatutis, quæ ad ſtatum Eccleſiæ pertineant, quæque durare debeant etiam tempore Epiſcoporum ſuccedentium, Pauin. *in tract. de poteſtate Capituli Sede vacante, p. 1. q. 6.* Azor. *d. p.2.lib.3. c.37.q.11.* Quarant. *d.verbo Capitulum Sede vacante, verſ.quæro*, Zerol. *in praxi Epiſc. part.1. verbo Capitulum, §. 15.* Monet. *de diſtribut. quotid. p.2. quæſt.13.num.24.* Sbroz. *de officio Vicarij, lib.2.q.187. num. 5. & 6.* dummodo ſint iuſta, & ſalubria; ſecus verò ſi in præiudicium Eccleſiæ, vel Epiſcopalis menſæ, vt intelligit Quarant. *loco cit.* & ideo non poterit ſtatutum condere, quo charitatiuum ſubſidium in futurum ex parte minuatur, ego ipſe *p.3.alleg.87. num.14.* 13

Vndecimò in exequendis vltimis defunctorum voluntatibus, quatenus iure ordinario competebat Epiſcopis. Couarr. *in cap. Ioannes, n.2.de teſtam.* Azor. *d. p.2.lib.2.c.39.q.6.* Quarant. *d.verbo Capitulum Sede vacante, verſ.ſeptimò quæro*, Zerol. *in praxi Epiſcop. p.2. verbo Capitulum, §.9.* Ego ipſe *d. p.3. alleg. 82. num.31.* 14

Duodecimò in compellendis Religioſis piarum voluntatum exequutoribus ad reddendas adminiſtrationis rationes, ego ipſe *dicta allegatione 82. num. 35.* 15

Decimotertiò in viſitanda diœceſi, Socin. *in tract. viſit.col. 4.* Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante, verſ. primò quæro*, Azor. *d. p. 2.lib.3.c.37.quæſt.14.* Rota *deciſ.347.n.2.* apud Farin. *p. 1. recent.* Abb. *in cap. cùm olim, ſub n.2. verſ. ſed indiſtinctè*, & ibi Bald. *n.1. de maioris*, Archidiac. *in cap. ſi Epiſcopus, n.2.de ſuppl. negl.* 16

negl. Pral. lib. 6. Rebuff. *in praxi tit. de deuol. n. 65.* Rot. *in Burgen. procurationum* 10. *Martij* 1597. coram Otano, & *in Tuden. iuriſdictionis* 28. *Nouembris* 1607. coram Card. Sacrato, & *in Pampilonen. iuris viſitandi* 15. *Decembr.* 1623. coram R.P.D. Merlino.

17 Decimoquartò in inſtituendo Confeſſario, qui abſoluat à caſibus Epiſcopo reſeruatis. Azor. *dicto c. 37. quaeſt. 16.* Quarant. *vbi proximè verſ. tertiò quaero, poſt med.*

18 Decimoquintò in cognoſcendo de arduis cauſis, Quarant. *dicto verbo Capitulum Sede vacante, verſ. quinto quaero.*

19 Decimoſextò in conſtituendo Vicarium generalem in ſpiritualibus, & temporalibus, Bonacoſ. *tom. 1. communium opin. lib. 1. tit. 9. n. 13. pag. 183.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 11. n. 10.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Capitulum, §. 3.* Azor. *d. c. 37. q. 10.* Quomodo autem hodie Capitulum Sede vacante debeat Vicarium conſtituere, & qualem, & intra quod tempus, vide Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reform. c. 16.* & quae circa eius intellectum congerunt Quarant. *dicto verbo Capitulum Sede vacante, verſ. duodecimò quaero,* Nicolaus Garcia *de benefic. part. 5. c. 7. num. 6. cum ſequentibus,* & plures alij, quos refero ipſe *d. part. 3. allegat.*

20 Decimoſeptimò in aſſiſtendo matrimonio celebrando iuxta formam Concilij Tridentini *ſeſſ. 14. de reformat. matrimon. c. 1.* Sanchez *de matrimon. lib. 3. diſp. 28. num. 5.* Gutier. *eod. tract. c. 76. à n. 12. & c. 69. num. 9.*

21 Decimooctauò in exigenda ratione ab adminiſtratoribus piorum locorum, ego ipſe *p. 3. alleg. 75. n. 61.* vbi cito Quarant. *in ſumma bullarij, verbo Capitulum Sede vacante, verſ. 7.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 2. verbo Capitulum, § 9.*

22 Decimononò in exigendo charitatiuo ſubſidio, ego ipſe *d. p. 3. alleg. 87. n. 13.* vbi citato Bellencin. *de charitatiuo ſubſidio, q. 7.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 14. q. 5. verſ. item collegium;* quamvis nequeat ſtatutum condere, quo tale ſubſidium in futurum ex parte minuatur, Bellencin. *d. tract. q. 45.* Azor. *d. c. 15. q. 7. verſ. item Canonicum.*

23 Vigeſimò in priuilegio cognoſcendi de cauſis in prima inſtantia, ego ipſe *d. p. 3. alleg. 81. in 6.* vbi cito Alovſ. Rice. *in praxi aurea, reſol. 130.*

24 Vigeſimoprimò in concedendis indulgentiis, Azor. *d. c. 37. q. 9* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo Indulgentia, §. 1.* Henriq. *in ſum. lib. 7. c. 31. §. 1.* Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante, verſ. duodecimò quaero,* Iul. Lauor. *de Iubilaeo, & Indulgent. p. 2. à n. 52.* ego ipſe *d. p. 3. alleg. 88. n. 22.*

25 Vigeſimoſecundò in deponendo, & interdicendo, Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. q. q. 182. n. 7.*

26 Praedicta autem regula ſuprà poſita, quòd Capitulum Sede vacante omnia facere poſſit, quae ſunt iuriſdictionis, non procedit in iuriſdictione Epiſcopo delegata, Azeued. *ad Curiam Piſanam, lib. 1. c. 8. n. 12. & conſ. 12. n. 7.* Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 1. q. 16. n. 1. & lib. 2. q. 135. n. 4.* Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante in princ. verſ. & primò, vt intelligatur.* D. Barboſ. *in l. quia tale, n. 1. ff. ſoluto matrim.* Azor. *d. lib. 3. c. 39. q. 4.* Filliuc. *d. c. 2. n. 40.* Nicol. Garc. *d. c. 7. n. 42.* vbi *n. 43.* ampliat etiamſi poſt praeſentationem mandati fuiſſet mortuus Epiſcopus, & *n. 44.* pariter ampliat etiamſi delegatio fiat à Canone. Subſequenter infertur eodem modo regulam praedictam non procedere in iuriſdictione, quae competeret Epiſcopo iure aliquo ſpeciali, ſeu accidentali, Quarant. *vbi proximè, verſ. ſubſequenter,* Nicol. Garc. *d. c. 7. n. 39.* Fr. Emman. *q. Regul. tom. 1. q. 61. art. 9.* D. Barb. *d. l. quia tale, n. 1.* Cened. *ad Sextum collect. 4. n. 6.* vnde inferunt Capitulum Sede vacante non ſuccedere Epiſcopo in caſibus infraſcriptis.

Primò in viſitatione monaſteriorum exceptorum monialium, quae viſitat Epiſcopus auctoritate Apoſtolica, Nicol. Garc. *d. c. 7. num. 45.* & alij, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſc. p. 2. allegat. 73. num. 25.* Azor. *d. lib. 3. c. 37. quaeſt. 15. & c. 40. quaeſt. 8.* 27

Secundò in ſuppreſſione Praebendarum, aut portionum vigore Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c. 15.* Monet. *de diſtribut. quotid. p. 1. q. 5. n. 26.* Ego ipſe *d. p. 2. alleg. 67. n. 3.* 28

Tertiò in confirmatione donationum iuriſpatronatus, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 303. n. 10. cum ſeqq.* Ego ipſe *d. p. 3. alleg. 71. n. 24.* 29

Quartò in dimiſſoriis literis ad Ordines concedendis infra annum à die vacationis aliquibus, qui arctati non fuerint, iuxta nouam Concilij Tridentini diſpoſitionem *ſeſſ. 7. de reformat. c. 10.* de cuius intellectu latè agunt Henriq. *in ſumma, lib. 10. c. 22. §. 3.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub rubr. de tempor. ordin. deciſ. 65.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo Capitulum in princ.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. p. 1. tract. de Sacrament. Ordinis, c. 8. concl. 3.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p. 3. c. 8. num. 47. cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tract. 5. diſp. 11. n. 4.* Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante, verſ. decimoquartò,* Rendin. *in prompt. receptarum ſentent. tom. 1. tit. 10. à princ.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 9. c. 7.* Nicol. Garc. *d. c. 7. à num. 91.* Filliuc. *d. c. 2, num. 44.* 30

SVMMARIVM.

1 *Iudicium agitatum cum Eccleſia vacante non valet* & n. 2.

3 *Adminiſtrator datus à Summo Pont. cenſetur legitimus defenſor in Eccleſia Cathedrali.*

Cap. Conſtitutis. III. & vlt.

Teſtimonium, & iudicium Sede vacante facta contra Eccleſiam non tenent, quia non habet defenſorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anch. Henric. Guid. Papae, Panorm. Hoſt. Vin. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 141.* Alagonx *in compend. iuris Canon. pag. 416.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Pauin. *de poteſt. Capituli Sede vacante, p. 2. q. 9.* Gig. *de penſionib. q. 65.* etiamſi vacet Eccleſia per renuntiationem, Gabr. *tom. 3. communium opinion. tit. de procurat. concluſ. 3. n. 3.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 1. q. 5. à n. 42. cum ſeqq.* vbi etiam idem reſoluit in Abbatibus, & Prioribus triennalibus, interim dum nouus Praelatus non eligitur. Vnde reprobat hic text. teſtium diſpoſitiones, qui vacante Eccleſia ſunt recepti, vt notant DD. *in praeſenti gloſſ. vlt. ad fin. in c. 1. ſup. hoc tit.* vbi Innoc. Imola, & communis, gloſſ. *verbo reuocari,* vbi Cardin. & Imola *in Clement. vlt. de procuratorib.* Felin. *in cap. edoceri, verſ. vacante, de reſcript.* Pauin. *de poteſtate Capituli Sede vacante, p. 2. quaeſt.* Gig. *de penſionibus, q. 65.* 2

Et carente legitimo defenſore.] Cenſebitur autem legitimus defenſor in Eccleſia Cathedrali adminiſtrator datus à ſummo Pont. *c. is, cui, de elect. lib. 6.* Gig. *de penſion. q. 65. n. 5.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de recuſat. vnionis, num. 14. & in tract. nominat. q. 8. num. 29.* 3

De

De His, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.

Tit. X.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Butr. Panorm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 93. Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. pag.* 398. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſt. Germon *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumm. in Decret.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarrat. pag.* 189. omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei Eccleſiaſticæ abſque approbatione Capituli non tenet.*
2 *Permutatio ex vi verbi maximè in materia odioſa ſub emptione non continetur.*
3 *Conſenſus requiſitus in actu debet etiam in eius reuocatione adhiberi.*
5 *Epiſcopi præſcripſerunt contra Capitula, vt abſque eorum conſilio, ſiue conſenſu poſſint iuriſdictionalia exercere, ſubditorúmque exceſſus punire.*

Cap. Irrita. I.

Ex Concil. apud Valentiam.

1 DOnatio, venditio, commutatio rei Eccleſiæ facta ab Epiſcopo ſine conſenſu Capituli, vel Clericorum non tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Panorm. Anchar. Vioian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontific. pag.* 145. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 418. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur à Burchard. *lib.* 3. *Decretorum, c.* 170. Ioon. *p.* 3. *c.* 231. & ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 9. *c.* 1.

Citari ſolet hic text. in octa eius gloſſ. ad hoc quòd contractus cum Eccleſia non poteſt declarari nullus in ipſius Eccleſiæ præiudicium, ſi illum ratum velit habere, vt per Butr. *in cap. ſi quis Presbyterorum, n.* 9. Imol. *n.* 11. *de rebus Eccleſ. non alien.* Creſcent. *dec.* 122. aliàs 1. *de locato*, Pute. *deciſ.* 310. *lib.* 1. ab eo enim ſolùm nollitas allegari valet, cuius fauore actus nullus eſt, gloſſ. & Doctores *in l.* 2. *C. de iure emphyt.* Menoch. *conſil.* 89. *n.* 84. Surd. *conſ.* 284. *n.* 7. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n.* 393. *C. de reuoc. donat.* Rot. *deciſ.* 133. *n.* 12. *p.* 2. & fuit dictum *in Reatina iuris redimendi* 26. *May* 1628. coram R. P. D. Veroſpio.

2 *Venditio, vel commutatio*, &c.] Ergo permutatio ex vi verbi, maximè in materia odioſa, ſub emptione non continetur, vt per Tiraq. *de retract. lignag.* §. 30. *gloſſ.* 14. *n.* 29. *& ſeq.* Pinel. *in rub. C. de bonis matern. p.* 2. *n.* 26. *in fine*, Surd *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 38. *n.* 13. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo venundediſti, n.* 2. *& de extinct. emphyt. c.* 8. *n.* 11. *cum ſeqq.* Et ideo in ſtatutis, & contractibus appellatione emptionis venit tantùm proprius emptionis contractus *l.* 1. *ff. de contrah. empt. l.* 1. *ff. de rerum permut.* cum aliis adductis per Fabian. de Moote *in tract. de empt. q.* 2. *n.* 1. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 71. *n.* 22. quos refero ego ipſe *in tract. de appel. verbor. vtriuſque iuris ſignif. appel.* 88. *n.* 2. Aduertendum eſt text. *in præſenti* procedere in diſtractu per text. *in cap. querelam, infr. de ſimonia*, ex Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.* 5. *n.* 13. nam conſen- 3
ſus requiſitus in actu, debet etiam in eius reuocatione adhiberi, vt per Brunor. à Sole *in locis communib. verbo conſenſus* 4. quia valet argumentum à contractu ad diſtractum, cùm contractus & diſtractus à pari procedant, & ſint eiuſdem naturæ, ſicut docent citati per me *in tract. de locis comm. argumentorum iuris, loco* 26. *n.* 11. *&* 12.

Et ſubſcriptione clericorum.] Quorum nomina ex- 4
primi debent ſingulorum, vt per Rebuff. *in compendio alien. rerum Eccleſ. n.* 16. *&* 17. Quid autem ſi Prælati non habeant Conuentum, aut Capitulum, vide Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.* 8. *n.* 21. vbi reſoluit in his terminis debere in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum Prælati ſuperioris conſenſum adhibere. Vbi tamen adeſt Conuentus, ſiue Capitulum, conſenſus capitulariter ab vniuerſis, non autem à ſingulis præſtari debet, Rot. apud Farin. *deciſ.* 204. *n.* 9. *in* 1. *collect. nouiſſimarum*, aliàs *p.* 4. *diuerſ.*

Illod maximè adoertere oportet cum Steph. Gra- 5
tian. *diſcept. forenſ. c.* 100. *n. vlt.* iam Epiſcopos præſcripſiſſe cootra Capitula, vt abſque eorom conſilio, ſiue conſenſu poſſeot iuriſdictionalia exercere, ſubditorúmqoe exceſſus puoire.

SVMMARIVM.

1 *Alienatione in temporali, quam facit Prælatus, taciturnitas Capituli habetur pro conſenſu.*
2 *Decima in vim alienationis poſſunt concedi ab Epiſcopo, ſiue alio Prælato cum conſenſu Capituli, ſeu conuentus, cum cauſa cognitione, & aliis ſolemnitatibus.*
3 *Abbatia habet adminiſtrationem.*
4 *Tacens ſi potuit prohibere, & non prohibuit, videtur conſentire.*
5 *Conſenſus Prælati in alienatione rei Eccleſiaſticæ expreſſus eſſe debet.*
6 *Alienatio facta ſine conſenſu Capituli non teſtificatur, niſi conſenſus Capituli expreſſus accedat.*
7 *Allegatio partis non facit ius.*
8 *Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide.*

Cap. Continebatur. II.

Alex. III.

PRælatus ſi alienat tacente & ſciente Capitulo, te- 1
net alienatio, qoia Capitulum cooſentire videtur. Colligont ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Botr. Imol. Anan. Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Vioian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontific. pag.* 146. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 419. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 9. *c.* 2. & eſt poſt Cuncil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 47. *c.* 5.

Probare videtur hic text. ſecundùm vnum intelle- 2
ctum poſſe concedi ab Epiſcopo, ſiue alio Prælatu cum conſenſu Capituli, ſeu Conuentus decimas in vim alienationis, cum cauſæ cognitione, & aliis ſolemnitatibus, vt per Rebuff. *in tract. de decimis, quæſt.* 5. *num.* 35. Monet. *eodem tract. cap.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 63. qui

ita

ita hunc text. intelligunt; in hoc enim caſu non eſt ſpirituale ius conceſſum, ſed temporale, hoc eſt, fructus, & commoditas decimarum, quæ propriè decimæ non dicuntur, vt aduertit Bald. *conſ.* 119. *vol.* 1. ſed ſunt certæ decimationes, ſeu annuæ præſtationes in quantitate frumenti, vel pecuniæ deſcendentes à iure temporali, & ex contractu pro rebus debitæ, Rota *in Ferrarien. decimarum* 26. *Iunij* 1645. coram R.P.D.Pirouano, habetur apud Farin. *deciſ.* 684. *n.* 2. *p.* 2. *recent.* qui quidem intellectus à veritate non deuiat, niſi cum gloſſ. Abb. & Hoſt. hic potiùs dicere velimus hunc text. loqui de decimis conceſſis Clerico ad breue tempus; vel cum eodem Hoſt. Innocent. & Anania, de modica decima, vel de remiſſione decimæ.

3 *Ab Abbatiſſa prius facta.*] Ergo Abbatiſſa habet adminiſtrationem, vt per Dec. *in l.* 2. *n.* 8. *ff. de regulis iuris*, & æquiparatur in ea Abbati, Flamin. *de reſign. benef. lib.* 22. *q.* 40. *n.* 20.

4 *S. Conuentu ſciente, & non contradicente*, &c.] Notatur ad hoc, quòd tacens ſi potuit prohibere, & non prohibuit, videtur conſentire, vt per Surd. *deciſ.* 302. *n.* 3. *& conſ.* 290. *n.* 22. *& conſ.* 100. *n.* 8. Cald. Pereira *de reſol. emphyt. c.* 11. *n.* 9. *cum ſeqq.* Stephan. Gratian *diſcept. forenſ. c.* 39. *n.* 20. *& c.* 68. *n.* 16. Menoch. *de præſ. lib.* 6. *q.* 99. *n.* 15. *& conſ.* 58. *n.* 65. Rota apud Farinac. *deciſ.* 513. *n.* 5. *p.* 1. *recent.* Maſcard. *de probat. concl.* 1158. *n.* 47. D. Barboſ. *in l. quæ dotis*, *n.* 160. *ff. ſoluto matrim.*

5 In gloſſ. *Contradicente* 1. ibi, *& ideo neceſſarius eſt ibi expreſſus conſenſus.* Notatur ad hoc, quòd conſenſus Prælati in alienatione rei Eccleſiaſticæ expreſſus eſſe debet, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.* 7. *n.* 13. *&*
6 *n.* 69. Sic etiam alienatio facta ſine conſenſu Capituli
non ratificatur niſi conſenſus Capituli expreſſus accedat, de quo tamen vide Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. c.* 11. *n.* 2. & Rot. apud Farin. *deciſ.* 204. *n.* 8. *in* 1. *collect. nouiſſimarum.*

7 In gloſſ. *Non poſt multum*, ibi, *ſed ſolum factum hic narrat.* Notatur ad hoc, quòd patris allegatio non facit ius, vt per Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor.* §. 7. *n.* 22. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. §. 7. *num.* 107.

8 In ead. gloſſ. ibi, *Imo non poſſet præſcribere.* Notatur ad hoc, quòd titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide, deſtruitque longiſſimi temporis præſcriptionem, vt per Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 6. *n.* 68. Abb. *in cap. de quarta*, *n.* 12. & *ibi* Felin. *n.* 35. *de præſcript.* plures relati per Aym. *de antiq. tempor. p.* 4. *c. materia*, *n.* 6. Duen. *reg.* 285. Couar. *in reg. poſſeſſor. p.* 2. §. 7. *n.* 5. *verſ. hæc autem*, & eſt magis communis ſententia; vt poſt alios teſtatur Gabr. *commun. ſub tit. de præſcript. concl.* 14. *n.* 4. Quâvis contrariam ſententiam, quæ iure magis probatur, teneant *gloſſ. penult. in d. c. de quarta*, vbi Beto *n.* 30. Imol. & Paul. *in l. nunquam* 32. *ff. de vſucap.* & alij relati per Aym. *n.* 7. Molin. 68. *in princ.* & Couar. *n.* 5. *verſ. ſecunda*, ac Gabr. *n.* 3. *dictis locis*, Pinel. *in auth. niſi n.* 11. *C. de bonis matern.* Menoch. *illuſtr. c.* 77. *à n.* 14. *& c.* 81. *n.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio temporalis facta ſine conſenſu Capituli per ratificationem eius roboratur.*

2 *Conſenſus poſtea præſtitus idem operatur, ac ſi antea fuiſſet præſtitus.*

3 *Conſenſus Capituli in alienatione rerum Eccleſiæ ex curſu* 30. *annorum præſumitur interueniſſe.*

4 *Nullum quod eſt ab initio, ipſo iure ratificari non poteſt.*

CAP. Cùm nos. III.

DOnatio facta ab Epiſcopo ſine conſenſu Capi- 1
tuli eſt nulla: ſed ſi Capitulum deinde eam ratam habet, valet. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 146. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 409. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1 *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 9. *c.* 3.

Niſi eam ratam, &c.] Ergo conſenſus poſtea præſti- 2
tus idem operatur, ac ſi antea fuiſſet præſtitus, de quo tamen vide Roch. *de iurepatron. verbo de diœceſani*, *q.* 4. *à princ. & n.* 10. *&* 11. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxorem*, §. 68. *n.* 27. *verſ. & procedunt*, Tiraq. *de iure mariti gloſſ.* 6. *n.* 1. *&* 2. Auendan. *ad l.* 42. *Tauri, gloſſ.* 2. *n.* 3. Curſu verò triginta annorum con- 3
ſenſus Capituli in alienatione rerum Eccleſiæ præſumitur interueniſſe, Maſcard. *de probat. concl.* 416. *n.* 21.

In gloſſ. *Ratam*, vlt. ibi, *& quæ ipſo iure nulla ſunt ab* 4
initio. Notatur ad hoc, quod nullum quod eſt ab initio, ipſo iure teſtificari non poteſt, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur*, *n.* 415. *C de reuocandis donat.* Rota apud Farin. *deciſ.* 492. *n.* 9. *& deciſ.* 535. *c.* 11. *p.* 1. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus ſine cõſilio Capituli inſtituere, vel deſtituere, vel alia negotia Eccleſiæ tractare non debet.*

2 *Prouiſio Præbendarum Eccleſiæ Cathedralis ſpectat ad Epiſcopum cum conſilio Capituli, vel melius ad Epiſcopum, & Capitulum inſimul.*

3 *Verbum*, carere decernimus, *totalem denotat priuationem, & latam ſententiam.*

CAP. Nouit. IV.

CApituli conſilio omiſſo non debet aliorum vti 1
conſilio in negotiis Eccleſiæ; quare non poteſt Epiſcopus inſtituere, vel deſtituere aliquas perſonas ſine conſenſu fratrum, aliàs facta inſtitutio, vel deſtitutio nulla eſt ipſo iure. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabat. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 146. Alagnna *in compendio iuris Canon. pag.* 419. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 9. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 50. *cap.* 18.

Sine conſilio Fratrum, &c.] Notatur ad hoc, quod 2
prouiſio Præbendarum Eccleſiæ Cathedralis ſpectat ad Epiſcopum cum conſilio Capituli, vt poſt Hoſt. *in cap. cum Eccleſia Vulterana*, *ſupr. de elect.* quem ſequuntur Ægid. *deciſ.* 69. Corraſ. *in praxi benefic. p.* 2. *cap.* 4. *n.* 6. Zech. *de benefic. & penſion. c.* 2. *verſ. Ordinarij etiam*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 239. vbi extendit ad maiora beneficia inferiorum Eccleſiarum. Verior tamen eſt opinio illorum, qui tenent huiuſmodi prouiſionem ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul pertinere, quos citaui *ſuprà ad cap. poſtulaſtis* 15. *n.* 2. *de conceſſ. præbenda*, & omnium latiſſimè Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 4. *à n.* 13.
vbi

Digitized by Google

vbi *n.*16.aſſerit text. *in præſenti*, & alia iura in contrarium facientia loqui ſecundùm conſuetudinem, & ius ſpeciale Eccleſiæ, de qua agebatur, non enim loquuntur diſpoſitiuè, ſed narratiuè, & ex ſuppoſitione factum poſſibile ſupponendo.

3 *Carere Decernimus.*]Nota verbum illud, *carere*, totalem denotare priuationem, & latam ſententiam, vt per Tiraq *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur*, *n.*161. *C.de reuocand.donat.* Vezin. *tom.* 2. *communium opinion. lib.*9.*tit.*34.*num.*354. Sayr.*in claui Regia*, *lib.*3.*cap.*8. *num.*26.

Cap. Quanto. V.

1 PRælatus non poteſt tractare negotia ſine conſenſu Capituli. Colligunt ex Ordin.Abb antiq.Innoc. Collect.Zabar.Ioan. Andr.Imol.Anan.Hoſt. Anchar. Henric.Panorm. Viuian. *in ration.lib.*3. *iuris Pontific. pag.*146. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*419. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 9. *c.* 5. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *part.* 50. *cap.*16.

2 In gloſſ. *Abſentium*, vlt.in addit.marginali, ibi, *nec articulatè loqui*. Notatur ad hoc, quòd teſtatoris teſtamentum, qui neſciebat articulatè loqui, falſum eſt, de quo vide Anton. Gom. *l.*3. *Tauri*, *n.*110. *&* 112. Grammat.*deciſ.*73.Guillelm.*in cap.Raynutius, verbo in extremis, n.*27.Menoch.*de arbitr. caſu* 97. *n.*4. Graſſ. *in §.inſtitut.q.*17.*n.*8.Molin.*de iuſtit.tract.*2 *diſp.*127. Cald. Pereira *queſt. forenſ.conſ.* 24.*n.*12. Vtrùm autem reſponſio, *ſi*, dicatur articulata loquutio, vide Card. Mantic.*de coniecturis vltim. volunt. lib.*2.*tit.*6.*n.*8. Farin.*conſ.*97. Et probationem incumbere ei, qui dicit teſtatorem articulatè loqui non potuiſſe, reſoluit Maſcard.*de probat.concl.*1353.*n.*13.

SVMMARIVM.

1 *Collegiata Eccleſia ſi habet præſentationem, præſentabit Prælatus de conſenſu Capituli, vel maioris partis, niſi de conſuetudine, vel priuilegio competat ſoli Prælato.*

2 *Abbas ſolus non poteſt præſentare ad beneficium, niſi hoc habeat ex præſcripta conſuetudine, vel priuilegio.*

4 *Alienatio bonorum Eccleſiæ præſumitur ſolemniter facta ob temporis diuturnitatem.*

5 *Præſentatio ad beneficium per ſolum Prælatum factaˈabſque maioris partis Collegij conſenſu, eſt ipſo iure irrita.*

6 *Solemnitas extrinſeca præſumitur, quando defectus talis ſolemnitatis non fuit per partem allegatus.*

7. *Abbatis acta præſumuntur facta conſenſu Conuentus.*

Cap. Ea noſcitur. VI.

Cæleſt. III.

1 COllegiata quando habet ius præſentandi, præſentabit Prælatus de conſenſu Capituli, vel maioris, & ſanioris partis, aliter præſentatio non valet, niſi Prælatus probet conſuetudinem, vel priuilegium. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu.*in ration.lib.*3.*iuris Pontif. pag.*147. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 419. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt.*collect.* 2.*Decret.lib.*3.*tit.*8.*c.vnico.*

Probat hic text. Abbatem ſolum non poſſe præſentare ad beneficium, niſi hoc habeat ex præſcripta conſuetudine, vel priuilegio, ſed id eſt totius collegij, cuius maior pars conſentire debet, vt præſentatio legitima ſit, vt per Lambert.*de iurepatron.lib.*2.*p.*1.*q.*2. *art.*12.*num.*3.*&* 4.Sanch.*in præcepta Decalogi*, *tom.*2. *lib.*7.*c.*14.*n.*7. reſoluentes non obſtare text. *in cap.ex literis*, *de iurepatron.* vbi Abbatiſſa præſentauit, quia vel ea verba ſunt narratiua, quæ diſpoſitionem non inducunt, vel præſumi præſentationem ab Abbatiſſa legitimè fuiſſe factam, nempe cum maioris partis Conuentus conſenſu. 2

Aut per literas, &c.]Procedit quando patronus abſens per literas facit præſentationem perſonæ, quæ cum eiuſdem Epiſcopo ſe perſonaliter repræſentet, vt dixi *ad c.cùm & plantare*, *§.in Eccleſiis*, *n.*33 *inſr. de priuileg.pag.*347.vbi eam dixi præſentationem regulariter fieri non poſſe de abſente, & ſi regulariter fiat, non ſuffragari, quia præſentatus debet eſſe præſens, & perſonaliter Ordinario inſtituenti ſe exhibere; limitaui tamen vt non procederet hæc reſolutio, quando abſens eſt ita notus habẽti inſtituere, quòd nullo opus ſit examine, dummodo tamen abſens infra terminum datum ad præſentandum per ſe, vel per procuratorem ſuum ad hoc ſpecialiter conſtitutum præſentationem acceptet, & *ibi* dictis addendum duxi quòd eo ipſo, quòd Ordinarius præſentationem acceptauit, & admiſit, præſumitur habuiſſe notitiam de præſentato abſente. Abb. *conſ.*76.*n.*2. *verſ. & præſumitur*, *lib.*2. Lambert.*de iurepatron.lib.*2.*p.*1.*q.*11.*art.*4.Rot.*in Firmana beneficij* 20.*Iunij* 1597.coram Penia, & ſatis eſt ad hunc effectum quòd Ordinarius præſentationem non reiiciat, Rot.*in d.Firmana*, & *in Aurien.Parochialis* 11.*Ianuarij* 1613.coram bonæ mem. Vbaldo. Lotter, *de re benef.lib.*2.*q.*6.*n.*44. 3

Niſi antiqua, &c.]Notatur, ad hoc, qdòd alienatio bonorum Eccleſiæ præſumitur ſolemniter facta ob temporis diuturnitatem, vt per Bald.*conſ.*511.*colum.*1. *volum.*2.Menoch.*conſ.*90. *n.*30. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ.reſol.*4.*n.*1. Maſcard. *de probat.concl.* 416. *n.*21. niſi inſtrumentum alienationis oſtendatur ſine aliqua ſolemnitate, quia tunc curſus temporis non iuuabit poſſeſſorem, vt per Palat. *repet.cap. per veſtras, de donat.inter virum, & vxorem*, *notab.*1.*§.*1. *n.*8.Boër.*deciſ.*115.*in fine.* Et hinc argum.huius text. patrem præſumi conſenſiſſe filio contrahenti ex diuturnitate temporis, reſoluit Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.*7.*n.*40.*cum ſeqq.* 4

Conuenit euacuari.]Ex his verbis colligunt *hic* Hoſt. *n.*2.& Zabar.*n.*2. *oppoſ.*4.præſentationem ad beneficium per ſolum Prælatum factam abſque maioris partis Collegij conſenſu non eſſe ipſo iure nullam, ſed per ſententiam irritandam. At verius eſt eſſe ipſo iure irritam, & ſic ea verba, *conuenit euacuari*, explicanda ſunt, conuenit vacuas pronontiari, vt conſtat ex *cap. nouit*, *ſuprà hoc tit.* & ideo ita tenent Lambert.*d. art.*12.*n.*6.*verſ.hoc ſic ſtante*, Sanch.*d.c.*14.*n.*8. 5

Aliqui eorum probauerint, &c.]Notatur ad hoc, quòd ſolemnitas extrinſeca præſumitur, quando defectus talis ſolemnitatis non fuit per partem allegatus, vt per Maſcard.*de probat.concl.*1315.*n.*9. 6

In gloſſ.*Intelligi debet*, ibi, *præſumptiuè*. Notatur ad hoc, quòd Abbatis acta præſumuntur facta conſenſu Conuentus, vt per Maſcard.*de probat.concluſ.*2. At verò Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 56. *num.*74. tenet quòd in alienatione rerum Eccleſiæ non attenditur parti aſſerenti in inſtrumento contractum eſſe vtilem, niſi aliud concurrat, ex quo aſſertio illa 7

iuſtificetur, præcipuè longi, vel longiſſimi temporis curſu.

SVMMARIVM.

1 *Donatio tenet, quam de ſolius diœceſani conſenſu facit laicus Eccleſia de decimis, quas ab alia Eccleſia habet in feudum ab antiquo ante Lateranenſe Concil.*

2 *Concilium Lateranenſe ſub Alex. III. quo tempore fuerit celebratum, oſtenditur.*

3 *Decimas titulo feudi, vel alio temporali ante Concil. Lateran. potuerunt inferiores Prælati concedere, ſed ex eo deinde fuit prohibitum.*

4 *Decimæ ſi laicis conceſſæ reperiantur, & neſciatur an poſt, vel ante Concil. Lateran. fuerint conceſſa, in dubio poſt Concil. conceſſa cenſentur.*

5 *Declaratur text. in præſenti, & numeris ſeqq.*

Cap. Cùm Apoſtolica. VII.

Innoc. III.

1 Decimæ ſi concedantur laico in feudum perpetuum, & laicus cum ſolo conſenſu Epiſcopi ſine Clero eas donet alicui Eccleſiæ, donatio tenet, quia hoc eſt reuocare ad Eccleſiaſticum vſum, qui à laicis detinetur, & non eſt alienare ius Eccleſiæ, quia tunc non teneret ſine conſenſu Cleri, ſicut nec teneret in aliis decimis à laicis datis ipſi Eccleſiæ, ſi alienarentur ſine conſenſu Capituli. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Colleċt. Innoc. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 147. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 420. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. ſub tit. de his, quæ conceduntur ab Epiſcopo ſine conſenſu Capituli, c. 1.*

2 *Nam & in Lateranenſi Concilio.*] ſub Alex. III. *p. 1. c. 6. tom. 2. Conc. pag. mihi* 839. De tempore autem, quo huiuſmodi Concilium fuit celebratum, non ſatis conſtat apud ſcribentes, nam in prædictis actis Conciliorum refertur ad annum 1180. & conſonat frequentiſſima hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcriptorum, atque iuris noſtri profeſſorum ſententia, qui factum fuiſſe referunt anno 1179. vt ex Platina, Sabellico, Volaterrano, & aliis teſtatur Couar. *lib. 1. var. c. 17. n. 5. verſ. & dubio procul*, quem laudat Ioan. Garc. *de expenſis*, *c. 9. n. 90.* Aragon. *2. 2. q. 88. art. 3.* ſequitur Rot. *in Gerunden. iuriſpatron. 2. 2. Aprilis* 1622. coram R. D. meo Coccino Decano *in verſ. Quantum attinet*, & poſt Beroi. Mench. *de præſ. lib. 6. præſ. 86. n. 3.* Anaſt. Germ. *animaduerſionum iuris, lib. 2. c. 1. paulo poſt princ.* nouè Coriolan. Capuccin. *in compendio Conciliorum generalium ſub Concil. Lateran. III.* Monet. *de decimis, c. 5. q. 3. n. 67.* & plures referens Gilchen. *de præſcript. p. 3. c. 8. n. 19.* meritò reprehendens aliorum negligentiam in hac temporum computatione, dum alij ponunt hoc Concil. anno 1160. vt voluit Aufrer. alij verò anno 1379. ſcilicet Vulter. & Bocoldus: alij denique anno 1126. vt etiam inaduertenter ſcriptum reliquit Burſat. *conſ. 49. n. 9. vol. 1.* quæ quidem temporis inſpectio non ſolùm vtilis, ſed omnino neceſſaria eſt pro intelligentia multorum iurium, quæ in materia conceſſionis decimarum factæ à laico religioſis perſonis faciunt diſtinctionem temporis ante, vel poſt Concilium Lateran. prout ſunt text. *in præſenti, & in c. 2. §. ſanè, in fine, de decimis, lib. 6.* Aduertendum tamen eſt huiuſmodi Concil. Lateran. eſſe aliud longè diuerſum ab illo etiam Lateran. de anno 1215. de quo dixi *ad c. 1. num. 3. de Summa Trinit. pag. 7.* hoc enim, de quo agit text. *in præſenti*, celebratum fuit ſub Alex. III. illud verò, de quo *in d. c. 11.* ſub Innoc. III. & dicitur generale.

Qui decimam detinet, vt eam reſtituat, &c.] Ex his 3 verbis, iuncto fine, atque *d. c. 8. §. ſanè, de decimis, lib. 6.* colligunt Doctores ante Lateran. Concilium potuiſſe inferiores Prælatos decimas titulo feudi, vel alio temporali laicis concedere; ſed ex eo deinde fuiſſe prohibitum, ita Cou. *d. n. 5. verſ. olim.* D. Barboſ. *in l. Titia, n. 45. verſ. non obſtat ſecunda, ff. ſoluto matrimon.* Gutier. *pract. c. lib. 1. c. 14. n. 5. & c. 15. n. 4.* Menoch. *d. præſ. 86. n. 2.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 36. q. 12.* Monet. *d. c. 5. q. 3. num. 66.* & in hoc omnes conuenire profitetur, & ſequitur Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de decimis, lib. 1. c. 29. n. 2. & 3.* In dubio autem, ſi deci- 4 mæ laicis conceſſæ reperiantur, & neſciatur, an poſt, vel ante Concil. Lateran. fuerint conceſſæ, poſt Concilium conceſſæ cenſentur, Rot. *in Tauen. decimarum 12. Ianuarij 1607. verſ. non obſtaret*, coram Card. Marquemontio, per Beroi. *conſ. 21. n. 14. lib. 1* quæ deciſio impreſſa eſt per Farin. *deciſ. 163. n. 9. p. 2. recent. & in d. Gerunden. iuriſpatronatus.*

Verùm hæc communis reſolutio in ſe vera non eſt, 5 ſi aduertas multò ante Concil. Lateran. hoc ipſum prohibitum fuiſſe ab Vrbano II. *in cap. decimas 39. in ord. 16. q. 7.* & manifeſtiùs *in c. 1. Epiſcopum, vel Abbatem, in vſibus feudorum*, qui annos ferè centum præceſſit hoc Concil. Later. vt videre eſt apud relatos ab Aragon. *loco proxime citato.* Quare ſi materia bene perſcrutetur, nullus text. inuenietur, qui probet potuiſſe laicos licitè retinere decimas à Prælatis inferioribus conceſſas, ſed ſolùm quòd obtentas ante Conc. Later. poſſunt transferre in locum religioſorum de conſenſu Epiſcopi, quod non ex ea ratione prouenit, quòd eas licitè retinerent, ſed magis quia hoc voluit Eccleſia permittere ad vitanda ſcandala, vtilius iudicans, ſi decimas, quas laici cum animarum ſuarum periculo illicite detinebant, ſponte dimitterent aliis Eccleſiis, vel religioſis locis, quàm ſi eos Eccleſiaſticis cenſuris, vel modis aliis cogerent ad reſtitutionem faciendam eidem Eccleſiæ, ad quam pertinent, aduertit Rebuff. *de decimis, q. 10. n. 23.* & melius Gilchen. *d. c. 8. n. 7.* nec omnino diſplicet Soar. *d. c. 26. n. 3.* dum reſoluit Concilium non concedere laicis, vt decimas conceſſas à Prælatis inferioribus retineant, ſed ne transferant in alios laicos abſolutè, vt *cap. prohibemus, de decimis*; nec in Religioſos ſine Epiſcoporum auctoritate, vt *in hoc text.* quæ prohibitio inducta ad priuationem minimè operatur conceſſionem, iuxta reg. *legata inutiliter, ff. de adimend. legatis*, cum ſimilibus.

Circa poteſtatem transferendi decimas à laicis re- 6 tentas, tres caſus diſtinguere oportet. Primus eſt de laicis intruſis, qui ſine titulo aliquo decimas detinebant, hi enim neceſſariò tenentur illas reſtituere Eccleſiæ ad quam de iure pertinent, cui Epiſcopus conſenſu ſuo præiudicium facere non poteſt, iuxta reg. generalem text. *in l. id quod noſtrum, ff. de regulis iuris*, vt aduertit Soar. *d. c. 26. n. 10.* Secundus eſt de decimis, quas laici obtinent titulo feudi perpetui habiti ab inferioribus Prælatis, qui etiam ante Lateranenſe Concilium erat inualidus, iuxta ſuprà dicta, & procedit in his permiſſio huius Concil. vt eas de Epiſcoporum conſenſu transferre ſufficiat in aliam Eccleſiam, vel religioſum locum, neque ſit neceſſarium facere reſtitutionem eidem Eccleſiæ, ad quam pertinebant, vt expreſsè probat text. *in præſenti, in verſ. quia vero*, iuncto fine, & ex vltimis verbis *d. §. ſanè*, dum

ſemper

ſuper hanc Lateran. Concilij probibitionem, & conceſſionem reſtringunt ad decimas, quas laici titulo feudi perpetui ante Lateranenſe obtinebant, atque ita non procedere in aliis, quæ ſine huiuſmodi titulo feudi perpetui in laicum ſunt alienatæ. Tertius caſus eſt, quando decimæ à laicis titulo iuſto, & valido in perpetuum obtentæ ſunt, vel à Summo Pontif. vel aliis Prælatis, qui ſufficienti poteſtate ad hoc fuerint muniti, & in eo non videtur neceſſarius Epiſcopi conſenſus, vt in locum religioſorum transferantur, vt in donationibus tertiarum, quas à Summo Pontif. obtinent Luſitaniæ, & Caſtellæ Reges, communiter receptum eſt poſt Sot. *de iuſt. lib.9.q.4.art.3. & q.7. art.1.* & poſt Greg. Lop. & alios Ioan. Garc. *d.c.9.n.97.* & poſt Gutier. D. Barboſ. *in d.l. Titia, n.42. verſ. adde, ff. ſolut. matrim.* Cabed. *Luſitania, deciſ.63.n.5.p.2.* vnde etiam in laicos transferri poſſe reſoluũt Mench. *illuſtr.c.89.n.2.* Gutier. *d.c.15.n.6.* Gilchen. *d.c.8.à n.6.* Ioan. Garc. *d.c.9.à n.97.* Ceual. *commun. contra communes, q.367.* Cabed. *d. deciſ.63.n.8.* contra Couar. & plures alios, quos refert, & ſequitur Azor. *d.c.36.q.13.* Et oſtenditur, quia ſi huiuſmodi decimæ titulo feudi perpetui iuſto, & valido ſemel in laicum ſunt alienatæ, efficiuntur ipſius patrimonium, nec in diſputationem cadere poteſt, an reſtitutio ſit facienda Eccleſiæ, ad quam de iure pertinent, ſiquidem poſtquam in perpetuum alienatæ ſunt in laicum titulo iuſto, & valido, non pertinent iam ad Eccleſiam aliquam, & tamen textus, *hic in verſu, taliter*, in his decimis, quæ ad Eccleſiam aliam pertinebant, decidit neceſſarium non eſſe eidem Eccleſiæ facere reſtitutionem, ſed ſufficere quod religioſo loco, vel alteri Eccleſiæ fiat; ergo non de decimis titulo iuſto obtentis, ſed iniuſto, modo prædicto, ſcilicet habito à Prælatis in inferioribus iura iſta ſunt intelligenda.

7 Inquirendum adhuc eſt, ſi iuxta veriorem reſolutionem, quam probare ſuprà intendi, tam poſt, quam ante Lateran. Concil. ſemper ille titulus habitus ab inferioribus Prælatis, fuerit illicitus, & iure reprobatus, quare text. *in d.c.2. §. ſanè*, diſtinguat tempora ante, vel poſt Lateran. ad effectum, vt laici decimas antea habitas à Prælatis inferioribus transferre poſſint in Religioſos, non poſtea obtentas. Sentit difficultatem ſuæ adhærens opinioni, dum exiſtimat faciendam non eſſe diſtinctionem à temporibus ante, vel poſt Lateranenſe, ſed ante, vel poſt Vrbanum II. Soar. *d.c.26. n.6. ad fin.* dum quærit, ſi iam ab Vrbano erat prohibitum Prælatis inferioribus, ne decimas laicis darent in feudum, quare text. habitas poſt illam prohibitionem ante Lateranenſe transferre concedit; & reſpondet hoc ita vel conſuetudine, vel præſcriptione, vel expreſſa aliqua Concilij auctoritate, quam tamen hactenus non inueniſſe fatetur, factum fuiſſe, vt conſtitutio Vrbani, quæ infeudationes antea factas ſuſtinebat, extenderetur vſque ad tempora Lateran. Concilij. Sed his diuinationibus omiſſis quoad noſtrum propoſitum reſpondetur Concilium propter rationes eminentis ſcandali permiſiſſe, vt antea habitas à Prælatis inferioribus, licèt iniuſtè, poſſent transferre in Religioſos, quia ſic aliquo modo Eccleſiarum vtilitati occurrebatur, vt verò permitteret hoc ipſum in decimis de cætero concedendis rationem illam non ſubeſſe, ſed quòd rigor iuris obſeruetur, vt in pleriſque aliis materiis factum videmus, quòd illicite facta in præteritum ſuſtineantur, ac de cætero, & in futurum ſtrictiùs ſeruetur prohibitio, vt notant omnes per text *in cap. vlt. de ſponſa duorum*, ibi, *de cætero, cap. prouida 44. in fine*, ibi, *de cætero, de elect. lib.6.* cum multis aliis.

Per quod indirectè.] Non ergo propriè, per Tiraq. *de iure mariti gloſſ.7.n.175.*

Quæ laicis in feudum, &c.] Ergo Epiſcopus abſque 8
recognitione feudali ius percipiendi decimas laicis concedere non poteſt, vt per Rebuff. *d. q.5.n.32. & q.13.n.73.* Azor. *d.c.46.q.12.* Monet. *d.c.5.n.59.* ſed in huiuſmodi conceſſione decimarum, & iuriſdecimandi adeò neceſſaria eſt auctoritas Sedis Apoſtolicæ, vt non ſufficiat immemorialis, abſque fama priuilegij, vel recognitione feudali, Rota *in Tolet. Iuriſdecimandi 27. Aprilis* 1584. coram Card. Blanchetto, & *in Taurinen. decimarum 12. Ianuar.* 1607. *verſ. ſuppoſito autem*, coram Cardin. Marquemontio, & *in Ferrarien. decimarum 23. Iunij* 1617. coram Cardin. Pamphilio iuniore, vbi pariter dictum fuit quòd ſi Epiſcopus habens à Summo Pontifice facultatem infeudandi decimas, & iura decimandi quibuſcunque perſonis ſibi benè viſis, reſeruet in inueſtitura beneplacitum Apoſtolicum cum clauſula, *& non aliàs, aliter, nec alio modo*, abſque dicto beneplacito conceſſio decimarum non tenet, additúrque idem beneplacitum Apoſtolicum, quando eſt reſeruatum in conceſſione iuriſdecimandi facta laicis, non præſumi ex lapſu triginta annorum, & vltra, cùm obſeruantia reſpectu illius iuris propter incapacitatem laici nihil operetur, quod & clariùs cenſuit eadem Rota *in Mediolanen. reſciſſionis permutationis 21. May* 1597. coram Card. Pamphilio ſen. & tetigit Alexand. *conſil. 70. num. 44. lib.3.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt ſine conſenſu Capituli concedere Eccleſias aliis Eccleſiis, etiamſi habeat iuſpatronatus in Eccleſiis conceſſis.*
2 *Alienatio non ſufficit vt ſit Eccleſiæ vtilis, ſed vt meliora proſpiciat.*
3 *Concluſio ſola attenditur ac obligationem inducit, & non quod tractatur.*
4 *Eccleſiæ res, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, alienari non prohibentur.*
5 *Statutum ſi punit facientem tractatum, non requiritur delicti conſummatio.*
6 *Alienatione immobilium prohibita, prohibentur mobilia pretioſa.*
7 *Priuilegium perpetuum dicitur quod ſit Eccleſiæ, vel populo.*
8 *Perpetuum quibus modis dicatur.*

Cap. Tua nuper. VIII.

Epiſcopus ſine conſenſu, & ſubſcriptione Clerico- 1
rum non poteſt concedere in perpetuum Eccleſias, quia hoc eſſet alienare, quamvis accipiens in illa Eccleſia haberet iuſpatronatus, & alienaretur cum ſolo Archidiacono. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.148.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.420.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 2. Decret. lib.3. tit.11. de his, quæ conceduntur ab Epiſcopo ſine conſenſu Capituli, c.2.*

Vt meliora proſpiciat.] Ergo non ſatis eſſe videtur,
vt alienatio ſit Eccleſiæ vtilis, ſed vt meliora pro- 2
ſpiciat, de quo vide Tiraq. *de iure mariti, gloſſ. 8. à num.56.*

Et cum totius Cleri tractatu.]Notatur ad hoc, quòd 3
ſola concluſio attenditur, ac obligationem inducit, &

& non quòd tractatur, & dicitur, vt per Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.63.n.34.*

4 In gloſſ. *Vendere*, ibi, *niſi fortè ſi res, quæ ſeruando ſeruari non poſſit*. Notatur ad hoc, quòd res Eccleſiæ, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, alienari non prohibentur, vt per Rebuff. *in compendio alienat. rerum Eccleſiæ, n.25.* Socin. *reg.10. n.2.* Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n.38.* Cald.Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum, à princ.* Quæ autem ſunt rei, quæ vſu conſumuntur, & corrumpuntur, vide Caualcan. *in tract. de vſufructu mulieri relicto, n.143. in med.*

5 In gloſſ. *Tractatu*, ibi, *conueniunt omnes*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi ſtatutum punit facientem tractatum, non requiritur delicti conſummatio, vt per Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 37.n.6.*

6 In ead.gloſſ.ibi, *Quia ſi ſint pretioſa, neceſſaria eſt ſolemnitas*. Notatur ad hoc, quod prohibita alienatione immobilium, aut ſimpliciter, aut ſine aliqua ſolemnitate, cenſetur, & horum mobilium pretioſorum prohibita, vt per Tiraq. *de retract. lignag. §.1. gloſſ. 7. num.100. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtitia, part.2. lib.1. quæſt.8. ſect. 2. num.25.* Nam res mobiles pretioſæ loco immobilium habentur. Molin. *de primogen. lib.2. c.10.n.8.*

7 In gloſſ. *Perpetuas*, vlt. ibi, *perpetua enim intelliguntur ex eo, quia fiunt Eccleſiis, & non perſonis.* Notatur ad hoc, quod perpetuum dicitur priuilegium, quod fit Eccleſiæ, vel populo, vt per Greg. *l.27. verbo que taiaſſe, tit.9. p.6.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.1. q.61. art. 14. & in addit. ad Bullam Cruciatæ, p.2. fol. mihi 189.* & ita perpetuum dici, quod adhæret rei de ſe perpetuæ, vel ſine aliqua temporis præfinitione conceditur, tenent Fr. Emman. *d. tom.1. q.9. art.4.* Soar. *de legibus, lib.8. c.2.* Salas *eod. tract. diſp.17. ſect.2. à n.13.* Verùm, ſi rigorem iuris, eiuſque generalia principia inſpiciamus, verius eſt perpetuum dici quod conceditur in perpetuum, vel ſimpliciter, non adiecta certi temporis præfinitione, vel cum termino ad tempus incertum duraturum, iuxta reg. text. *in l. ſufficit, ff. de condict. indebiti, & in l. Iuriſperitus, in princ. ff. de excuſat. tutorum, cum ſimilibus*, de quibus Pinel. *in l.1. C. de bonis matern. p.3. n.63. verſ. dicitur præterea*, & magis ad propoſitum probat text. iuncta gloſ. *verbo perpetuas, in cap. vlt. de reſcript. in 6.* dùm reuocat licentias perpetuas percipiendi fructus beneficiorum in abſentia, & receptum teſtatur Felin. *in cap. ex literis, n.9. de conſtit.* vnde ſequitur à fortiori perpetuum eſſe cenſendum priuilegium datum ad vitam concedentis, vel priuilegiati, vt probat text. opt. *in l.1. ff. pro ſocio*, dum ait, *Societas conueniri poteſt, vel in perpetuum, ideſt, dum viuunt*, &c. notant Briſon. *de verborum iuris ſignif. verbo perpetuum, ad fin.* & latè adducti à Tiraq. *de retract. lign. §.1 gloſſ.6. num.9.* ratio autem deducitur ex *reg. d. l. ſufficit*, quia cùm tempus mortis ſit incertum, hoc ſufficit vt perpetuum dicatur, notant gloſ. *verbo perpetuò, in c. ſi gratioſè, de deſcript. lib.6. verbo perpetuũ, in c. fundamentum, de elect. eod. lib.* receptæ ex Barb. *in l. quia tale, n.10. verſ. exemplum, ff. ſoluto matr.* quicquid dicant Card. Tuſch. & ab eo adducti *tom.6. lit. P. concl.744.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus parochiales Eccleſias, vel obuentiones ipſarum de conſenſu patroni ſine conſenſu Capituli ſui monaſterio conferre non poteſt.*

2 *Parochiæ auctoritate Dionyſij fuerunt limitatæ.*

3 *Curatis in ſuis locis decimæ aſſignantur, & limitantur.*

4 *Oblationes, quæ fiunt alicui imagini depictæ in pariete alicuius priuati, cedunt Eccleſiæ parochiali, eiuſque Rectori.*

Cap. Paſtoralis. IX.

Epiſcopus ſine conſenſu Capituli, vel auctoritate Papæ non poteſt concedere alicui monaſterio Eccleſias parochiales, vel fructus, ſeu obuentiones Parochiæ, etiam cum conſenſu patroni. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.148.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.420.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib.3. tit.11. de his, quæ conceduntur ab Epiſcopo ſine conſenſu Capituli, c.3.* 1

Cum auctoritate Dionyſij fuerint Parochiæ limitatæ.] Vide quæ dixi *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.1. tit.1. c.7. n.10.* Et quod auctoritate Dionyſij Papæ fuerint Parochiæ limitatæ, ſentit Rot. *in Theatina iuriſdictionis 4 Maij 1612.* coram R. D. meo Coccino Decano, & *in Conchen. decimarum 7. Februar. 1612.* coram bon. mem. Andrea, & Platina in vita eiuſdem Dionyſij. Vide Nauar. *in cap. placuit, de pœnit. diſt.6. ex num.3.* Hippol. Marſil. de Columna *de Eccleſ. reddit. orig. p.1. c.4. ex n.1.* Paul. Fuſc. *de viſit. lib.2. c... n.1.* Selu. *de benefic. p.1. q.4. n.19.* Hoied. *de incompat. benef. p.1. in præfat. n.5.* Stephan. Gaëta *in repet. cap. ad limina 30. q.1. §.5. n.253.* vnde colligit Rebuff. *in concord. tit. de conſtitut. verſ. parochias inſtituit, pag.521.* beneficia non eſſe de iure diuino, ſunt enim inſtituta de iure poſitiuo, ex reſolutis per Nicol. Garc. *de benef. p.5. c.1. n.3.* 2

Et ſtipendia miniſtrorum.] Notatur ad hoc, quod curatis in ſuis locis decimæ limitantur, & aſſignantur, vt per Rebuff. *de decimis, q.7. n.3.* & per hunc text. tenent Ioan. Andr. Abb. & Hoſt. *hîc*, oblationes, quæ fiunt alicui imagini depictæ in pariete alicuius priuati, cedere Eccleſiæ parochiali, eiúſque Rectori, de quo vide Socin. *in tract. de oblation. libel. 18. q. 6.* Troil. Maluit. *eod. tract. in 4. dub. col.6.* Rebuff. *de decimis, q.1. n.29.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.102. in 1. edit.* aliàs *reſol.88. à n.2. in 2. edit.* Lel. Zech. *de Republ. Chriſt. c.28. de Parocho, n.11.* Marc. Anton. Gennenſ. *in praxi Archiepiſcop. Neapolit. c.57. n.3.* Camil. Borrel. *in ſumm. omnium deciſ. tit.18. n.22.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p.1. tit. de bonis Clericorum, §.3. n.3.* vbi *n.6.* pariter per hunc text. reſoluit Parochum habere fundatam intentionem ſuper oblationibus, quæ fiunt intra Parochiam, vide quæ latè dixi *ad c.2. de offic. cuſtod.* 3 4

SVMMARIVM.

1 *Capitula Cathedralium vocari debent, & admitti ad Concilia prouincialia, etiam per procuratores, ad tractandum, non autem ad dicendum,* & n.2.

3 *Capitula Collegiatarum Eccleſiarum quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentia ad ſynodum prouincialem ſunt vocanda.*

4 *Laici in Concilijs vniuerſalibus an interuenire debeant oſtenditur.*

Cap.

Cap. Etſi membra. X. & vlt.

Honor. III.

1 CApitula Cathedralium vocari debent, & admitti ad Concilia prouincialia, etiam per procuratores ad tractandum, non autem ad decidendum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 149. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 420. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclnſionem ex hoc text. deſumunt Abb. *hic num.* 4. qui dicit procedere etiam in negotiis non tangentibus Capitula, Bottæ. *in tract. de ſynodo. p.* 2. *n.* 42. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Concilium Prouinciale, verſ. quartò quare*, vbi Proſper de Auguſtino *in addit.* reſoluit quòd ſi tempore celebrationis Concilij Prouincialis vacaret Sedes Cathedralis, Capitulum ſuccedens in iuriſdictione eſt Ordinarius iudex, & debet de neceſſitate vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato dandi vocem deciſiuam, cùm ſit iuriſdictionis, quæ
3 tranſit in Capitulum Sede vacante; additque Sacram cenſuiſſe Congreg. Capitula Collegiatarum quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentia ad Synodum Prouincialem eſſe vocanda.

4 In gloſſ. *Contingere*, vlt. vbi, *laici verò huiuſmodi Conciliis intereſſe non debent*, &c. Tenet hæc gloſſa laicos Conciliis vniuerſalibus regulariter interuenire non debere, tribus caſibus exceptis, videlicet ſi inuitati fuerint, & ad illud ſpecialiter vocati, vel ſi cauſa Fidei tractatur, aut ſi de gradibus circa matrimonium contrahendum agitur. Verùm Ioan. Andr. *col. vlt. n.* 4. *in præſenti*, intelligit hanc gloſſam procedere quòd in caſibus prædictis intereſſe poſſint laici ad audiendum, non ad iudicandum, vel ad docendum, qui poſtea ſubdit *poſſe* etiam laicos intereſſe Concilio, vt petant ſibi iuſtitiam miniſtrari, vel vt ſe tueatur, ſequuntur Anch. *n.* 5. *verſ. quinto*, Butr. *n.* 7. Imol. *n.* 6. *verſ. in gloſſ. fin.* Anan. *n.* 5. *verſ. adde*, Cardin. Iacob. *in tract. de Concil. lib.* 2. *art.* 2. *fol.* 82. Cæterùm Panorm. *hic n.* 6. *verſ. & nota*, dicit ſe putare laicos in Conciliis vocandos eſſe vt conſolant, non vt definiant, præſertim ſi periti ſint: ego verò tenendam puto diſtinctionem Præpoſ. *in cap. Canones*, 15. *diſt. col.* 2. *poſt princip. verſ. in Eccleſiaſticis autem*, quam refert Rendio. *in promptuario recept. ſentent. tom.* 1. *tit.* 19. *n.* 1. vide apud eum.

De His, quæ fiunt à maiori parte Capituli.

Tit. XI.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anch. Panorm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 94. Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontif pag.* 399. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumma in Decret.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici, enarrat. pag.* 191. omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſitatibus Eccleſiaſticis præualet regulariter quod fit à maiori parte, niſi minor pars rationabiliter contradicat.*
2 *Minimi interdum ſententiam optimam dicunt.*
3 *Capituli maior pars quod fecit non admittit appellationem.*
4 *Dictio*, incunctanter, *omne tẽporis ſpatium excludit.*
5 *Ex cauſa poteſt recedi à ſtatuto, vel conſuetudine iurata.*
6 *Maior pars eſt illa, quæ maiori ratione, & pietate nititur.*
7 *Statutum quòd accuſans habeat certum præmium, intelligitur ſi probauerit.*
8 *Capitulum non poteſt ſtatuere in præiudicium abſentium, niſi ſubſit rationabilis cauſa.*

Cap. Cùm in cunctis. I.

Ex Concil. Lateran.

IN Capitulis quod à maiore & ſaniore parte fuerit 1
ſtatutum præualere debet appellatione remota, & conſuetudine contraria, licèt iurata, non obſtante. Imò ſi quis iurat ſeruare talem conſuetudinem, priuabitur communione, donec agat pœnitentiam, niſi pars maior obiiciat aliquid rationabile. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Imol. Anan. Butr. Anch. Henric. Panorm. Hoſt. Cened *collect.* 120. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iur. Pontif. pag.* 120. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 421. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 4. *&* 2. deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Alexandr. III. *c.* 16. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 10. *cap. vnico.*

Vt niſi à paucioribus, & inferioribus, &c.] Notatur ad 2
hoc, quòd minimi interdum ſententiam optimam dicunt, vt per Tiraquel. *ad l.* 11. *connub. gloſſ.* 1. *p.* 11. *n.* 4. me citato *in hoc loco*, Caſtil. *tom.* 3. *& de tertiis, c.* 11. *num.* 5.

Appellatione remota præualeat, &c.] Notatur ad hoc, 3
quòd Capituli maior pars quod fecit, non admittit appellationem, vt per Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ, tract. de appell. art.* 7. *gloſ.* 2. *n.* 33. *verſ.* 18. Sigiſm. Scacc. *de appell. q.* 17. *limit.* 25. vbi *num.* 2. limitat, vt procedat quando appellatur ex rationabili cauſa; & *n.* 3. aſſerit non ſeruari hunc text. in Francia, An, & quando factum à maiori parte vires obtineat firmitatis, latè Duen. *reg.* 296. Tiraq. *de iure marit. gl.* 8. *n.* 130. Capyc. *deciſ.* 152. *à n.* 2. Azeued. *ad Curiam Piſan. lib.* 2. *c.* 44. *lit. B.* plures per Cened. *ad Decret. collect.* 120.

Incunctanter.] Hæc dictio omne temporis ſpatium 4
excludit, & latam ſententiam continet, vt per Sayr. *in claui regia, lib.* 3. *c.* 8. *num.* 27. Monet. *de diſtribut. quotid. p.* 3. *q.* 7. *n.* 37.

Non enim iuramenta,] Notatur ad hoc, quòd ex 5
cauſa poteſt recedi à ſtatuto, vel conſuetudine iurata, vt per Tiraquel. *de pœnis temper. in præfat. n.* 23. Surd. *deciſ.* 38. *n.* 14.

In gloſſ. *Rationabiliter*, ibi, *non ſtatur ſemper maiori* 6
parti, &c. Notatur ad hoc, quòd non ſemper ſtatur maiori parti, nec pluralitati, quia maior pars eſt illa, quæ maiori ratione, & pietate nititur, vt per Vincent. de Franchis *deciſ.* 2. *à n.* 25.

In gloſſ. *Oſtenſum*, ibi, *ergo non ſufficit obiicere niſi* 7
probetur. Notatur ad hoc, quòd ſtatutum, quòd accuſans habeat certum præmium, intelligitur dummodo probauerit, vt per Hippol. *conſil.* 37. *num.* 3. *& conſ.* 74.

*n.38.& in l.is,qui cum telo,n.47.C.de ſicar iis,& in l.1.§.ſi quis dicatur,n.4.& 5.ff.de quaeſt.& in practic.§. diligenter,n.173.*Manch.*illuſtr.c.36.n.2.*

8 In gloſſ. *Conſtitutum*, ibi, *aliàs praeſentes in praeiudicium abſentium nihil conſtituere poſſunt.*] Notatur ad hoc, quòd Capitulum non poteſt ſtatuere in praeiudicium abſentium, niſi ſubſit rationabilis cauſa, & eoſdem vocauerit, & ex vocatis concurrant duae partes, vt per Bened. Capr. *tom.1.commun.opinion.lib.1.tit.2.n.23. pag. mihi* 154. Capituli poteſtas an, & quando reſideat penes praeſentes, vide Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol.*280.

S V M M A R I V M.

1 *Canonicus non interdicit Eccleſiam, ſed hoc facere debet Epiſcopus cum Capitulo.*
2 *Interdictum ferens an illi ſubiiciatur, remiſſiuè.*
3 *Culpa ſuos debet tenere auctores.*
4 *Poena debet commenſurari delicto, & culpae reſpondere.*
5 *Poena accipitur ſub ratione medicinae.*

Cap. Quaeſiuit. II.

Caeleſt. III.

1 CAnonicus ſine conſenſu Capituli, & fratrum non poteſt ponere interdictum in Eccleſia, & poena Eccleſiaſtica non eſt imponenda niſi iis, qui delinquunt, nec poena excedere debet delictum. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Butr.Ioan. Andr.Imol.Anan.Hoſt.Anchar.Henric.Panorm. Viu. *in ration.lib. 3. iuris Pontif. pag.*115. Alagona *in compend. iuris Canon.pag.*421.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1.& 2.*refertur ab Ant.Auguſt.*collect.3.Decret.lib.3. tit.9.c.2.*

2 *Quidam in Canonicis.*] Vtrùm ferens interdictum ſubiaceat interdicto, vide Bonacin. *de cenſuris diſp.4. puncto 1.n.24.*

3 *Cum peccata ſuos auctores*, &c.] Notatur ad hoc quòd culpa ſuos debet tenere auctores, vt per Surd.*de aliment.tit.1.q.38.n.30.*Farin.*in praxi crimin.p.1.q.23. n.1.*Scobar.*de ratiocin.c.42.num.7.*cum iuribus per me citatis *in tract.axiomatum iuris vſufreq. axiom.62.n.1. & axiom.181.n.4.* & plenè adductis *in collect.ad c. non debet,& ſeq.de regul.iuris lib.6.* & *ibi* citatis addo Buccaron.*de different. inter iudicia ciuilia, & crimin.differ. 162.n.2.* vbi refert ex Bart. iniquiſſimum & diabolicum eſſe, vt ex facto alterius alter criminaliter, ſeu corporaliter teneretur.

4 *Nec poena ſit*, &c.] Notatur ad hoc quòd poena debet commenſurari delicto, & culpae reſpondere, vt per Couarr.*lib.2.variar.c.8.à princip.* Bonacoſ.*commun. crimin.p.2.verbo delictum,fol.24.* Menoch. *remed.5.recuper.n.39.& de arbitr. lib.1.q.90.n.38.* Bertazol.*in repet.l.ſi quis maior,C. de tranſact. n.68.* Thom. de Thomaſſetis *in floribus legum, reg. 216.* Farin. *in praxi crimin.q.4.n.10. & q.17. n.9.* Card. Tuſch. *tom.6. lit.P. concl.211.*Mench.*illuſtr.c.8.n.51.& c.24.n.1.*

5 In gloſſ. *Deliquit*, ibi, *quia patitur iuſtus pro impio*, &c. Nota, quòd ſi poena accipiatur ſub ratione medicinae, vel data iuſta cauſa ad maiorē Reip. vtilitatem, vt dum vnuſquiſque torquetur, caeteri cautiùs, & promptiùs à criminibus abſtineant, non inconuenit, vt vnus pro alio puniatur poena temporali, non tamen aeterna, neque ſpirituali ad ſalutem animae pertinente, vt per gloſ.*verbo de quarta,in ſumm.1.q.4.*D.Thom.*1.2.q.87. art.8.in ſolut.& in reſp.ad 1.& 2.2.q.108.d.4.in ſolut.* Thom.de Thomaſſ.*reg.228.* Couarr.*d.c.8.verſ.quarta, iuncto verſ.quinta,*Gutier.*canon.lib.2.c.30.n.25.*

S V M M A R I V M.

1 *Ordinatio communis Eccleſiae per contradictionem, & appellationem eius, cuius non intereſt, impediri non debet.*
2 *Quaſi poſſeſſio in iuriſdictione, & ſimilibus an acquiratur per inueſtituram annuli, remiſſiuè.*
3 *Feudi poſſeſſio per inueſtituram verbalem, ſeu abuſiuam non transfertur.*
4 *Collitigans quando nominaret eum, cum quo litigat, ſub nomine beneficij ſuper quo litigat, cenſetur illi ſic nominato ius ſuum renuntiare.*
5 *Renuntiatio tacita in praeiudicium renuntiantis idem operatur quod expreſſa.*
6 *Poſſeſſio per inueſtituram non transfertur.*
7 *Poſſeſſio quomodo definiatur, oſtenditur.*

Cap. Ex ore. III. *Innoc. III.*

APpellatio illius, ad quem non ſpectat appellare, non valet, nec impedit ordinationem Eccleſiae, & electus à ſaniore parte Capituli, eſt bene electus, & confirmandus. Item habens ius ad electionem Praepoſiturae, ſi alicui electo reuerentiam praeſtat, videtur renuntiare ſuo iuri ipſo facto. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.* 151. Alagona *in compend. iuris Canon.pag.*421. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1.& 2.* refertur ab Anton. Auguſt.*collect.3.Decret.lib.3.tit.12. cap.vnic.* 1

In ſignum inueſtiturae annulo, &c.] An per inueſtituram annuli acquiratur quaſi poſſeſſio in iuriſdictione, & ſimilibus, vide Gregor. *l.4.verbo con vna ſorteia, tit.26.p.4.* 2

Non fuit aliquatenus inueſtitus, &c.] Notatur ad hoc, quòd feudi poſſeſſio per inueſtituram verbalem, ſeu abuſiuā non transfertur, vt per Valaſc.*de iure emphyt. q.18. n.18.* vbi tamen aduertit ex huiuſmodi inueſtitura videri conceſſam facultatem propria auctoritate apprehendendi poſſeſſionem feudi. 3

Iure ſuo, &c.] Notatur ad hoc, quòd electus ad aliquod beneficium poteſt cedere iuri ſuo, & electioni de ſe factae abſque ſuperioris licentia, vt per Abb. *in c.cùm Bartoldus, de re iudic.*Felin.*in cap.in noſtra,n.28. de deſcript.*Rot.*deciſ.6.de elect.in nouis*, Gom.*in reg.de non tollendo iure quaeſito,q.1.* Nauarr. *in cap.accepta oppoſit.8.n.7.*Flamin.*de reſign.lib.1.q.23.n.7.* Non obſtat text.*in cap.cùm inter,21. de elect.* vbi per mutuum electi, & eligentium conſenſum quaſi coniugale vinculum contrahitur, quia intelligendus eſt text. ille ſecundùm gloſſ.*ibi,verbo quaſi*; poteſt etiam intelligi, vt loquatur de vinculo, quod ex ſponſalibus de futuro reſultat, vnde quemadmodum ſponſalia ſolo contrahentium diſſenſu dirimuntur, *cap.2. de ſponſalib.* ita vinculum illud mutuo electo, & eligentium conſenſu diſſoluitur, & ideo valet renuntiatio, quae in manibus electorum abſque Superioris licentia celebratur, vt notauit gloſſ. *verbo renuntiauit, in c. 2. de tranſlat. Prael.* Vnde renuntians electioni de ſe factae ampliùs non exaudiri, nec eius appellationem ad nouam electionem impediendam, admittendam eſſe; reſoluit Flamin. *d. q.23.n.9.*

Reuerentiam exhibuit, quae debetur Praepoſito, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando collitigans nominaret eum cum quo litigat, vel ad illum ſcriberet ſub nomine 4

mine dignitatis,vel beneficij ſuper quo litigat,cenſetur illi ſic nominato ius ſuum renuntiare, vt per Rebuff.*in tract.nominat.q.1.n.9.*

5 R*enuntiaſſe videtur.*] Notatur ad hoc quòd tacita renuntiatio in præiudicium renuntiantis idem operatur quod expreſſa, vt per Flamin.*de reſignat.benefic. lib.1.q.13.n.11.cum ſeqq.*

6 In gloſſ. *Annulo*, ibi, *cùm in poſſeſſionem miſſus non fuerit.* Ergo per inueſtituram non transfertur poſſeſſio,vt per Tiraq.*in tract.le mort,in præfat.declar.1.n.5.* Con.*lib.3.var.c.16.n.3.*

7 In gloſſ.*Et ſi mandatum*,ibi,*quia in adipiſcenda poſſeſſione actus corporalis requiritur.* Et ideo poſſeſſio definitur, quòd ſit corporalis rei detentio corporis, & animi,iuris adminiculo concurrente, vt per Hoſtienſ. *in ſumm.de cauſa poſſeſſ n.1.* Petr. Greg.*ſyntagm.lib.1. c.13.n.4.* Henric. Caniſ.*in reg.3.lib.6. §.is autem*,Molin.*de inſtit. diſp.12.* Azot.*inſtit. moral.p.3.lib.1.c.31.* Leſſ.*de inſtit.lib.2.c.3.n.40.* Rebell. *de oblig.inſtit.p.* ... *q.8.ſect.*....ac proinde nullo vnquam caſu ius Canonicum, aut Ciuile poſſeſſionis acquiſitionem induxiſſe abſque actu corporeo, vel alio, quod pro corpore habeatur,ex Alber.*in l.quorundam,ff.de acquir poſſeſ.*ſcribit Valaſc.*d.q.18.n.34.verſ.illud tamen*, expendens *in c.2.ſupra conſuet.* interueniſſe apprehenſionem corpoream apponendo modicum terræ ſuper Altare, & ſic in ſimilibus iuribus, quæ pariter ad hoc propoſitum expendit. Verùm contrariam ſententiam, imò legem per modos fictos poſſeſſionem transferre poſſe abſque actu corporeo, tenuerunt Bald. *in rubr. de caſu poſſeſſ. n.13.*Tiraq.*in tr.le mort, p.5.declar.1.n.4.* Cou.*in reg. poſſeſſ.p.2.§.1.n 5.*Ant.Gom.*l.45.Tauri n.111.* Molin. *de primog.lib.3.c.19.à n.19.alt.* Molin.*de inſtit.tract.2. diſp.636.n.3.* qui contrariis bene reſpondent.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus cum maiori parte Capituli ſtatuere poteſt quòd ad neceſſariam reparationem fabricæ quilibet Canonicus conferre teneatur.*

2 *Canonici ſupplere tenentur de ſuperabundantibus, quando non eſt ſufficiens quarta portio, quam dat Epiſcopus pro fabrica Eccleſiæ.*

3 *Epiſcopus etiam cum conſenſu ſui Capituli non poteſt facere ſtatuta in præiudicium iurium aliorum Prælatorum inferiorum, vel Eccleſiarum ſubditarum abſentium, niſi aliqua ſubeſſet iuſta cauſa.*

4 *Epiſcopus cum maiori parte Capituli poteſt ſtatuere, vt quilibet Canonicus de ſua prabēda quotannis contribuat certam ſummam in alicuius pauperis ſcolaris docilis, & non vagi ſubſidium.*

Cap. Ex parte. IV. & vlt.

1 EPiſcopus ſi cum maiore & ſaniore parte Capituli ſtatuit contributionem Canonicorum pro reparanda fabrica Eccleſiæ, quamvis aliquis Canonicus contradicat,tamen valet ſtatutum plurimorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan.Andr. Butr.Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch.Panorm. Vin.*in ration.lib.3.iuris Pontif.pag.151.*Alagona *in compend. iuris Canon. pag.412.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.*refertur ab Ant.Aug.*collect.4.Decret.lib.3. tit.4.c.vnic.*

2 *Ad reſtaurandam fabricam*, &c.] Notatur ad hoc quòd Canonici ſupplere tenentur de ſuperabundantibus, quando non eſt ſufficiens quarta portio, quam dat Epiſcopus pro fabrica Eccleſiæ, vt per Panorm. *n.7.in preſenti,& in c.1.n.3.de Eccleſiis ædific.& in q.3.* *incip.Sempronius, in fine, verſ. & aduerte*, Bero.*conſ.3. n.8.21.26. & 37.vol.1.* Barbat.*conſ.26.n.4.& 5.vol.3.* Lambert. *de iurepatron. lib.3.q.7. art.2.n.3. & 4.verſ. tertius eſt caſus*, Bellet.*diſquiſit.cleric. p 1.tit. de exemption. clericorum à ſtatutis ſecularium*, §.13. *n.* 16. vbi *n.17.*reſoluit quod ſi Epiſcopus & Canonici ſimul nõ ſufficerent, tunc Epiſcopus vnà cum Capitulo poſſet ſtatuere quòd alij inferiores Clerici de ſuperabundantibus fructibus deductis ſibi neceſſariis,ad contribuendum dictæ fabricæ tenerentur, & *n.18.* aduertit Epiſcopum ad redditus Canonicorum, & aliorum Clericorum pro fabrica non poſſe deuenire,niſi in caſu,quo fabrica,ſeu reparatio eſt neceſſaria,& in ſubſidium,& tunc mediante diſpoſitione Epiſcopi & Capituli ſimul,vel maioris partis illius, & citat Abb.*d.q.3.circa fin.*& Bero.*d.conſ.3. n. 23. & 24.in princ.n.42. & 43.* Vnde per hunc text. dicebat Tiraquell. *de pœnis temper.in præfat.n.51.*Epiſcopum etiam cum conſenſu ſui 3
Capituli non poſſe facere ſtatuta in præiudicium iurium aliorum Prælatorum inferiorum, vel Eccleſiarum ſubditarum abſentiam, niſi aliqua ſubeſſet iuſta cauſa.

Operi tam pio,& neceſſario,&c.]Per hunc text.tenet 4
Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuil.42.* quòd Epiſcopus cum maiori parte Capituli poteſt ſtatuere,vt quilibet Canonicus de ſuis præbendis quotannis contribuat certam ſummam in alicuius ſcholaris pauperis docilis,& non vagi ſubſidium in ſtudio exiſtentis, etiamſi minor pars contradicat.

Vt Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur.

Tit. XI.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchar. 1
Panormit. Guid.Papæ Durand.*in breuiario aureo iuris Canon. fol. 94.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.174.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.108.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontif. pag. 399.* Goffred.& Hoſt.*in ſumma huius tit.*Alexand.Caſſan.& Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.*Barth.Carthag.*in expoſitione titulorum iuris Canon.* Ioan.Honor.*lib.3.ſumme in Decret.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarrat. pag. 192.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia tituli vide Rebuff. *in praxi benefic. tit.* 2
*requiſita ad collationem bonam,num.6.*Corraſ.*de benefic. p.1.c.2.in fine,& p.4.c.1.n.4.* Guillelm.*in c.Raynutius, verbo,ſi abſque literis 2. de fideicomm. ſubſtitut. à n.32.* Maſcard.*de probat.concl.313.à n.5.*Flamin.*de reſignat. benefic.lib.8.q.9.n.32.*Aduerte verbum, *conferantur*,de quo in hac rubr. generale eſſe, & comprehendere præſentationem, inſtitutionem, & quamlibet aliam prouiſionem, ſeu omnem modum,per quem prouidetur de beneficio, vt per Rebuff. *in praxi benefic.tit. de forma Vicariatus à n.49. & tit.de diſpenſat.ratione ætatis,verbo, conferantur.* Mandoſium *reg.32.* *Cancel q.4. n.2.*& alios plures,quos refert,& latè explicat Nicol. Garc.*de benefic.p.1.c.6.à n.32.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hunc text. ſcribentes.*
2 *Iudex quilibet dicitur miniſter Dei in terris.*
3 *Iudex in quibus caſibus poſſit procedere contra reum, quamvis nullus ſit accuſator, remiſſiuè.*
4 *Actore non probante reus abſoluitur.*
5 *Clericus poteſt cogi ad oſtendendum titulum beneficij.*
6 *Fama nulla precedente poteſt Epiſcopus inquirere, quando vertitur periculum animarum.*
7 *Beneficiorum collatione non ſanguinis, ſed meritorum ratio habenda eſt.*
8 *Cauſa, & occaſio differunt.*
9 *Fraus præſumitur ex varietate ſermonis.*
10 *Epiſcopus, aut alius collator non poteſt ab initio conferendi beneficium alicui penſionem reſeruari.*
11 *Penſio ſoluenda ex redditibus beneficij licita, & honeſta imponi poteſt.*
12 *Beneficij collatio clandeſtinè facta præſumitur ſimultanea.*

CAP. Vt noſtrum. Vnic.

Innoc. III.

1 Beneficia Eccleſiaſtica ſine diminutione ſunt conferenda. Item qui ante donationem beneficij Eccleſiaſtici non percipit prouentus, ſed alius, & ex donatione conſequitur vt fructus percipiat, eſt ſimoniacus; ſed ſi ante donationem percipit fructus, & ante conſtituit ex cauſa neceſſaria vt retineat fructus, eſt licitum. Sed ſi conueniat cum eo, qui accipit beneficium, vel cum mediatore, vt retineat prouentus, & concedat beneficium, eſt illicitum, & ſimonia palliata. Item occulta collatio beneficij, licèt ſit ſuſpecta, bene valet, dummodo aliàs legitimè facta probetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Caſal. *in annot.* Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Guid. Papæ, Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 152. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 422. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 10. *cap. vnic.*

2 *Vt noſtrum prodeat,* &c.] Notatur ad hoc, quod quilibet iudex dicitur miniſter Dei in terris, & eius iudicium cenſetur prodire de vultu Dei, vt per Marant. *diſp.* 1. *incip. Plerumque, n.* 16. & faciunt quæ tradunt citati per Cened. *ad Decret. collect.* 56. *n.* 2.

3 *Nullus debeat ſine accuſatore damnari.* Vide Coriol. Capuccin. *de caſibus reſeruatis, p.* 3. *caſu* 5. *tit. de accuſat. n.* 3. vbi *n.* 4 caſus aliquos recenſet, in quibus poſſunt iudices procedere contra reum, quamvis nullus ſit accuſator.

4 *Actore non probante,* &c.] De hoc iuris principio vide infinitos propemodum per me citatos *in tract. axiom. iuris vſufreq. axiom.* 10. *n.* 2. An autem procedat in beneficialibus, vide Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloſ.* 1. *n.* 29. *&* 30.

5 *Vt oſtenderes,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Clericus poteſt cogi ad oſtendendum titulum beneficij, vt per Palat. *in rubr. de donat. inter virum & vxorem, notab.* 2. §. 1. *n.* 46. *verſ. infertur,* Couar. *in reg. poſſeſſor, p.* 2. §. 10. *n.* 9. *col.* 2.

6 *Inquirere veritatem,* &c.] Notatur ad hoc, quòd quandocunque vertitur periculum animarum, vel quando Epiſcopus vult ſe informare de vita, & moribus eligendi, aut alicuius promouendi ad Ordines, officio inquirere poteſt nulla fama præcedente, vt per Duen. *reg.* 98. *verſ. ſexto limita.*

Circa carnalitatem animi, &c. Notatur ad hoc, quòd in conferendis beneficiis non ſanguinis, ſed meritorum ratio habenda eſt, vt per Couar. *var. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 4. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 15. *q.* 1. *verſ. in hac igitur,* Nicol. Garc. *de benef. p.* 8. *c.* 1. *n.* 118. vbi à *n.* 119. an collatio precibus ex carnali affectu procedentibus, obſequiis, aliàque humana gratia facta ſimoniaca ſit? 7

Cauſam, & occaſionem.] Ergo differunt, vide Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, limit.* 13. *num.* 5 & tetigi *ad rubr. de cauſa poſſeſſ. & propr. verbo cauſa.* 8

Quia non ſolum nobis, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex veritate ſermonis fraus præſumitur, vt per Alciat. *de præſumpt. reg.* 2. *præſumpt.* 31. *in princ.* 9

Ne quis conferendo, &c. Notatur ad hoc, quòd non poteſt Epiſcopus, aut alius collator ſibi reſeruare aliquam penſionem ab initio conferendo beneficium alicui, quia ſine diminutione debet conferre, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. requiſita ad collationem, à n.* 6. *& de pacificis poſſeſſ. n.* 117. Flamin. *de confident. q.* 28. *n.* 120. Vgolin. *de ſimonia, tab.* 1. *de ſimonia in genere, c.* 28. §. 3. *n.* 6. An autem penſio impoſita ab Epiſcopo in collatione beneficij faciat prouiſionem ſimoniacam? vide Nicol. Garc. *de benef. p.* 1. *c.* 5. *à n.* 313. 10

Vnde credimus, &c.] In hoc loco ait Pontifex quòd ſi Epiſcopus ante donationem beneficij fructus non percipiebat, minimè poteſt ex donatione ipſius abſque ſimoniæ prauitate fructus ad tempus conſequi; & paulo poſt *in verſ. Si verò,* ait quòd ſi ante donationem Epiſcopus percipiebat fructus, poteſt eos retinere ad tempus ex iuſta cauſa, dummodo id faciat vacante beneficio: ſi autem cum recipiente conueniat, ſtatuit Pontifex id non licere, ne via aperiatur fraudibus: continet hic text. non mediocrem difficultaté, primò dum ait abſque dubio ſimoniacam prauitatem contineri, ſi ex donatione fructus conſequatur: conſtat enim poſſe Epiſcopos ex iuſta cauſa fructus ſibi ad tempus reſeruare, vt hic text. ad finem apertè probat, & affirmat *gloſſ. vlt. ibid.* & ante eam Innoc. Ioan. Andr & Butr. quos refert & ſequitur Imol. *n.* 23. optimè Zabar. *n.* 3. *hic,* hoc idem poſt Hoſt. vult gloſſ. *verbo defenſori, in Clem.* 2. *de rebus Eccleſ. non alien.* gloſ. recepta *in c. ſi propter, de reſcript. lib.* 6. quamvis Abb. *in præſenti* videatur dubitare. Neque contrarium probat *cap. pen. de verb. ſignif. d. cap. ſi propter, & c. ſi tibi conceſſo; de præbend. lib.* 6. quibus locis hæc fructuum reſeruatio ad tempus ex gratia Summi Pont. facta proponitur, quæ neceſſaria non fuiſſet, ſi id iure communi Epiſcopis facere liceret, arg. *l. vnic. C. de theſauris, lib.* 10. Nam ex ſententia gloſſ. *in d. cap. ſi propter,* & omnium dictis locis, gratia neceſſaria eſt cùm omnium vacantium beneficiorum fructus Epiſcopo reſeruantur, quia interim beneficia vacant cum fructus omnes retinentur, vt prædicta iura probant, quæ in his terminis intelligenda ſunt, non autem cùm pars fructuum reſeruatur, & beneficium confertur, quo caſu procedit text. *in præſenti,* nec etiam impeditur reſeruatio fructuum ad tempus, ex *d. Clem.* 2. *de rebus Eccleſ. non alien.* quoniam agit de perpetuis vnionibus Eccleſiarum, & immeritò extenditur ad temporales fructuum reſeruationes, vt bene aduertit Zabar. *vbi ſup.* cùm ergo liceat Epiſcopo fructus reſeruare ad tẽpus, hanc reſeruationem abſque dubio facere poteſt in ipſa collatione, quoniam perinde ceſſat conuentio, & in effectu reſeruantur fructus beneficij vacantis, nec enim datum cenſetur niſi poſtquam collatio perfecta eſt omnino. Nec dubitandum in ipſo inſtrumento confirmationis, ſeu collationis poſſe fieri reſeruationem penſionis, conſtitutionem cenſus, aliúdve ſimile

ſimile onus reale, vt *in c. conſtitutus de relig. domib.* dummodo cum recipiente pactum non fiat.

Secunda difficultas in eo verſatur quòd prior icaſu, vbi ſine conuentione Epiſcopus fructus conſequitur, veram ſimoniam committit, in poſteriori verò data conuentione ait text. dicimus non licere, ne aperiatur via fraudibus, cùm tamen videretur propter conuentionem à fortiori ſimoniam committi. Augetur difficultas etiam ex hoc text. *in verſ. quia etiam*, dum inquit Archiepiſcopum probaſſe quòd retentis ſibi fructibus beneficium contulerat, ſic ſentiens non licere Epiſcopo tempore collationis, vel ante, beneficij fructus ſibi reſeruare, nec difficultatem ſoluit gloſſ. recepta *in præſenti, verbo ſub modo*, quam ſequuntur DD. communiter, dum ait ſimoniam *in hoc text.* committi propter modum adhibitum in donatione officij ſpiritualis, quia certum eſt modum temporalem poſſe adiici beneficiis vacantibus tanquam onus reale, quod eorum fructus non excedat. Nec etiam difficultatem ſoluit alia gloſſ. *in præſenti, verbo conſequitur*, ab omnibus recepta, dum inquit ideo in priori caſu committi veram ſimoniam, quia in donatione pactio de percipiendis fructibus fuit adhibita, adhuc enim dubitamus, cùm vtroque caſu pactio interuenerit, cur diuerſo modo à Summo Pont. improbetur.

Vnde ex litera huius text. difficultas explicabitur, ſi aduertas *hîc in §. vlt.* iam non definiri factum Archiepiſcopi, quod ſuperius tribus rationibus fuerat damnatum, ſed futuris temporibus occaſione illius facti dirimi quæſtionem, vtrùm abſque vitio ſimoniæ poſſit beneficium ſpirituale ita conferri, vt eius fructus ad tempus Epiſcopus reſeruet, eámque trimembri diſtinctione Pontifex reſoluit. Præmitte etiam abſque vlla ſimoniæ labe poſſe Epiſcopum reſeruare ſibi fructus ad tempus ex iuſta cauſa, ſi id palàm faciat ſeruatis ſeruandis, nulla facta conuentione, iuxta communem Doctorum ſententiam, *ibid.* quam text. *in fin.* probat, nec refert, vtrùm multò ante donationem, an eodem tempore reſeruatio fiat. His ſuppoſitis dicendum eſt, ideo in primo caſu Summum Pont. reſpondiſſe abſque dubio ſimoniacam prauitatem contineri, quia agit quando nulla facta fuit legitima reſeruatio, iam enim tunc non ex reſeruatione iuſta, ſed propter donationem beneficij fructus percipit temporales; vel etiam dici poteſt pactionem cum recipiente fuiſſe factam, vt gloſſ. vult, & ſaltem præſumptione iuris ſimoniam dari, quia vbi nulla apparet reſeruatio facta, ſed tantum ſpirituale datum; & temporale receptum, rectè ſimonia iudicatur. In ſecundo autem caſu quando ante vacationem idem Epiſcopus percipiebat fructus, ſi fiat conuentio de ipſis iterum retinendis, non committitur ſimonia, ſed eius ſpecies, quia ex vi præcedentis reſeruationis retinentur, & ſola pactio efficit, vt illicita ſit conuentio propter ſimilitudinem illiciti contractus, qui prima facie de ſpiritualibus ad temporalia fieri videtur.

11 *Pro cauſa iuſta, & neceſſaria.*] Ergo ex cauſa licita, & honeſta poteſt imponi penſio ſoluenda ex redditibus beneficij, vt per Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 6. q. 2. num. 2.* Soar. *l. de Relig. tom. 1. lib. 4. de ſimon. cap. 38. n. 10.*

12 In gloſſ. *Occulta.* Notatur ad hoc quòd beneficij collatio clandeſtinè facta præſumitur ſimulata, vt per Maſcard. *de probat. concl. 176. à princip.* Illud enim quod clam, & ſecretò fit ſuſpectum eſt, vt per Tiraq. *de retractu, tit. 2. in præfat. n. 13.* Et fraus præſumitur in his, quæ clandeſtinè, & ſecretè fiunt, Brunor. à Sole *in locis communib. verbo fraus 5.* vide notata *ad c. conſuluit 24. n. 8. cum ſeqq. de offic. deleg. pag. 243.*

De Rebus Eccleſiæ alienandis, vel non.

Tit. XIII.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iur. Canon. fol. 95. verſo*, Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol. 108.* Dan. Venator. *in analyſi method. iuris Pontif. pag. 400.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titulorum iuris Canon.* Lancel. *in inſtit. Canon.* Caniſ. *in ſum. iuris Canon.* Cafarel. *in erotem. eiuſdem iuris*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarrat.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. in Decret.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia tit. vide Rodoan. *in tract. ſpeciali illius*, Nauar. *in tract. de alienat. rerum Eccleſiaſt.* Rebuff. *in compend. alienat.* Quarant. *in ſumm. Bullarij, verbo, Alienatio*, Villalob. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 1. à n. 35.* & Bonacoſ. ac Soar. *à n. 51.* Bertachin. *in tract. de Epiſcopo, p. 4. lib. 4. à n. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu 172.* Perez *l. 10. tit. 2. lib. 1. Ordin.* Maſcard. *de probat. concluſ. 75.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 1. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 1. cum ſeqq.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 3. tract. 3. n. 61. cum ſeqq.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium, tit. 15.* Laym. *in Theolog. Morali, lib. 3. tr. 4. c. 10.* Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. c. 14. §. 4. cum ſeqq.* Vaſq. *de redditib. Eccleſ. in fine*, Vincent. Filliuc. *tom. 3. tract. 44.* Bonac. *var. q. 2. de alienat. bonor. Eccleſ.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 24. dub. 11.* Portel. *in dubiis Regular. verbo alienare.* Molin. *de iuſtit. tom. 2. diſp. 466. cum ſeqq.* Villalob. *p. 2. ſum. tract. 25. diffic. 17.* Hieron. Roder. *in compend. quæſt. Regul. reſol. 7.* & alios per me citatos *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 95.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus non poteſt res vnius Eccleſiæ alteri dare, nec inuicem illas res commutare ſine amborum conſenſu.*

2 *Alienationibus rerum Eccleſiæ copulatiuè requiruntur ſolemnitas, & cauſa.*

3 *Alienatio rei Eccleſiæ vtilis non dicitur, vbi Eccleſia recipit tantum, quantum dimiſit.*

Cap. Non licèt. I.

PRælatus, ſiue Epiſcopus, ſiue Abbas, non poteſt dare terras, vel alia bona vnius Eccleſiæ ſuæ, alteri ſuæ Eccleſiæ, niſi cum conſenſu ambarum partium. 1
Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Bero. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 153.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 424.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 2.* deſumitur ex Concil. Lugdunenſ. 4. refertur à Burchard. *lib. 3. Decret. c. 24.* & ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 8. c. 1.*

Vertere ad aliam.] Intellige ſine cauſa, in alienationibus enim rerum Eccleſiæ copulatiuè requiruntur ſolemni 2

ſolemnitas, & cauſa *c.1. hoc tit. lib.6.* Dec. *conſ.142. n.4. in princ.* Couar. *var. lib.2.c.17.n.2.* Mantic. *deciſ.41. n.1.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.468.* poſt Maſcard. Rodoan. & alios Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n.2. cum ſeqq.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.15. n.1.* Marc. Anton. *var. reſol. lib.1. reſol.5. à n.6.* & fuit dictum *in Lucana bonorum infrà citanda, & in Lucana terrarum 10. Decembris 1613. & in nullius prouinc. Cantrinen. Præpoſitura 12. Februarij 1624.* coram bonæ mem. Vbaldo Vnde ex hoc text. in citatis verbis iam colligitur non bene cenſuiſſe Triuiſan. *Venetiæ deciſ.56.p.1.* dum ibi firmiter tenet in alienatione ab vna Eccleſia alteri Eccleſiæ facta non requiri ſolemnitatem *Extrauag. ambitioſæ, hoc tit.* prout eam ſaltem ſecundum communem Romanæ Curiæ praxim reprobat Aloy. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol.35.*

3 *Tamen ſi commutare voluerit*, &c.] Aduerte alienationem rei Eccleſiæ vtilem non dici, vbi Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit, vt cenſuit Rota *in Lucana bonorum 11. Februar. 1513.* apud Farin. *deciſ.430. n.6.p.2. recent. & n.5.* pariter cenſuit huiuſmodi alienationem vtilem non dici; vbi Eccleſia dimiſit bona propria habita fide de re ſibi in cambium aſſignanda.

Cap. Qui res. II.

1 PEtens, vel recipiens à laicis res Eccleſiæ, perdit receptas, & eſt excommunicandus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Butr. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Bero. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.154.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.423.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lugdunenſ. IV. *c.11.* prout refertur à Burchard. *lib.15. Decretor. c.36.* & Iuo *p.16.c.12.* Sed in tomis Conciliorum reperitur in Concil. VVernenſi *c.4.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decret. lib.3. tit.12.c.2.*

2 *Petunt à Regibus*, &c.] Quia Princeps ſæcularis non habet poteſtatem in rebus Eccleſiaſticis, vt per Peregrin. *de iure fiſci, lib.6. tit.4.n.18. verſ. vndecimò.* Xuar. *alleg.8.n.1.*

3 In gloſ. *irrita*, ibi, *lex iſta non obtinet ſecundùm Canones.* Notatur ad hoc quòd *l. bene à Zenone, C. de quadriennij præſcript.* non habet locum ſecundùm Canones, præiudicium Eccleſiarum, vt per Felin. *in c. quæ in Eccleſiarum, n.38. ſup. de conſtitut.* Duen. *reg.238. verſ. limita tertiò*, Caſtil. *rerum quotid. lib.2.c.5.n.27. & 67. in princip.* Marta *de iuriſd. p.4. cent.1. caſu 48.* Cald. Pereira *de emptione, & vend. c.12.n.27.*

SVMMARIVM.

1 *Rector Eccleſiæ poteſt ſeruos illius manumittere, ſi ei dederit tantū quod valent duplo plus ſeruis manumiſſis, ipſi tamen manumiſſi, & eorum poſteri erunt ſub patrocinio Eccleſiæ.*

2 *Prælatus rem Eccleſiæ donare poteſt, ſi eidem tantundem donaretur.*

3 *Clericus de acquiſitis ex redditibus Eccleſiæ teſtari poterat, ſi iam tantundem de ſuo Eccleſiæ contulerit.*

4 *Prælatus alienare poterit res Eccleſiæ pro remuneratione meritorum.*

Cap. Ex parte Conſenſus. III.

REctor Eccleſiæ, qui ei dat alia bona, vel acquirit 1
eidem Eccleſiæ prædia, ſeu familias, poteſt aliquos de familia Eccleſiæ ſuæ, id eſt, ſeruos manumittere, ſi datum valet duplo plus ſeruis manumiſſis, & ſerui, eorúmque poſteri erunt ſub patrocinio Eccleſiæ, & præſtabunt operas impoſitas tempore manumiſſionis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Butr. Henric. Barbat. Panorm. Viuian. *in ration. lib.3. iur. Pontif. pag.155.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.423.* deſumitur ex Conc. Tolet. IV. *c.68.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* referunt Burchard. *lib.3. Decretor. c.177.* Iuo *p.3.c.23.* Anton. Aug. *collect.1. Decret. lib.3. tit.11.c.3.*

Aliquid Eccleſiæ ſua relinquunt, &c.] Ergo Præla- 2
tus rem Eccleſiæ donare poteſt, ſi eidem tantundem donaretur, vt per Rebuff. *in compend. alienat. n.63.* Vnde Clericus de acquiſitis ex redditibus Eccleſiæ
teſtari poterit, ſi iam tantundē de ſuo Eccleſiæ contu- 3
lerit, *c. ſi quis qualibet 22. q.2. c. ſi Epiſcopus 12. q.5.* Abb. *in c. cum in officiis, n.4. & in c. cum eſſes, n.31. de teſtam.* Bero. *conſ.7.n.9. vol.2.* Rodoan. *de ſpoliis Eccleſ. q.3. §. ſed in contrarium, n.8.* quos refert, & ſequitur Bellet. *diſquiſit. cleric. p.1. tit. de bonis cleric. §.5.n.3.*

Iuxta rei collata modum, quem antiqui Canones, &c.] Hæc verba probare recompenſationem, atque ſatisfactionem faciendam ſecundùm ſubiectam materiam, ait Anton. de Fuertes *Canon. lection. lib.1.c.19.* quia ſi Rector manumittit ſeruum ſine patrocinij, & peculij retentione, tunc intrat diſpoſitio *c. Epiſcopus, qui 12. q.2.* ſi autem cum retentione illorum, tunc verba ſuprà relata referenda erunt ad Concil. Agathenſe, cuius fragmenta habentur *in c. Diaconi 35. & in c. ſi quos de ſeruis 56.c.2.q.2.* in quibus ſtatuitur quòd Epiſcopus, vel alius, qui aliquam rem Eccleſiæ alienauerit, reddat Eccleſiæ tantum, quantum abſtulit, quod non ſolùm accipiendum eſt in alienatione rerum, ſed etiam in mancipiorum, & ſeruorum manumiſſione, vt eadem iura clarè probant in ſua generalitate, & in verbis, de quibus *in d.c. ſi quos, de ſeruis.* Et addit idem Anton. de Fuertes *eod. lib.1.c.20.* quòd ſupradicta verba huius text. non tantùm pertinent ad Rectorem, qui ex proprio teſtimonio donat, ſed etiam ad illum, qui Eccleſiæ ex bonis eiuſdem acquirit, itaut quemadmodum ille tenetur duplum reddere, quando ſine retentione peculij, & patrocinij manumittit, ita etiam Rector acquirens debeat tantum, quantum aufert, acquiſiuiſſe, vt valida manumiſſio ſit, nam verba illa non ſolùm determinant Rectorem relinquentem, & donantem, ſed etiam acquirentem, quia vna determinatio reſpiciens plura determinabilia, debet pariformiter determinare, præſertim eadem ratione vrgente, *l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pupil. ſubſt.*

In gloſ. *De familia.* ibi, *nam benemeritos poſſet manu-* 4
mittere, Notatur ad hoc quòd Prælatus alienare poteſt res Eccleſiæ pro remuneratione meritorum, vt per Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.27.* Cacheran. *Pedem. deciſ.39. num.32.* Menoch. *de arbitr. caſu 434.* Magon. *Florent. deciſ.67. num.41.* latè Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.15. à num.12.* vbi *num.13.* declarat procedere, quando donarentur mobilia, & *n.1.* pariter declarat dummodo Prælatus remunerationis metas, & limites non excederet.

Cap. Epiſcopi. IV.

1 EPiſcopus nihil de ſuo dans Eccleſiæ non poteſt eiuſdem ſeruos manumittere, quòd ſi manumittat, non tenet manumiſſio, & ſucceſſor ſeruos reuocare poteſt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Bero. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 155. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 423. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. Tolet. IV. *c.* 66. vt referunt Burchard. *lib.* 3. *Decretor. c.* 189. Iuo *part.* 3. *c.* 249. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 11. *cap.* 5.

2 *Succeſſor Epiſcopus*, &c.] Quia factum Rectoris non nocet Eccleſiæ, neque ſucceſſoribus, Capell. Tholoſ. q. 487. Caputaq. *deciſ.* 128. *n.* 3. Menoch. *rem.* 15. *recup. n.* 101. quos refert, & ſequitur Mar. Ant. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 38. *n.* 6. *in fine*, in tantum quòd fauore Eccleſiæ quilibet poteſt dicere, & opponere de nullitate alienationis, etiamſi Eccleſia ipſa nihil opponat, Lap. *alleg.* 11. Afflict. *deciſ.* 107. *n.* 3. Marſil *in l. ſi quis, n.* 113. *ff. de quæſt.* Mar. Anton. *d. reſol.* 38. *n.* 18. *verſ. quinimmo*, & in principio illius *n.* 18. reſoluit ipſummet alienantem poſſe reuocare, quando conceſſio ipſo iura eſt nulla.

SVMMARIVM.

1 *Res Eccleſiæ alienari non debent.*
2 *Mobilia pretioſa æquiparantur immobilibus.*
4 *Seruus adſcriptitius feudi pars quodammodo indicatur, & inter immobilia connumeratur.*
5 *Hypotheca ſpecialis bonorum Eccleſiæ fieri non poteſt.*
6 *Alienare prohibitus non poteſt hypothecare.*
7 *Alienatio vbi non ſuper re, ſed ſuper perſona conſtituitur, an videatur prohibita pignoratio, remiſſiuè.*
8 *Alienationis ſub verbo quæ contineantur, remiſſiuè.*
9 *Prælatus abſque ſolemnitate in alienationibus rerum Eccleſiæ neceſſaria poteſt hæreditatem repudiare, ſeu remittere legatum, aut alteram rem Eccleſiæ non incorporatam.*
10 *Alienare prohibitus non poteſt rem vendere.*
11 *Alienare prohibitus non poteſt in ſolutum dare.*
12 *Locare ad longum tempus, ſeu in perpetuum non poteſt alienare prohibitus.*
13 *Tranſire, ſeu compromittere ſuper re immobili, cuius poſſeſſio eſt penes Eccleſiam, ſi eam dimittat non poteſt Prælatus.*
14 *Vſumfructum conſtituere non poteſt prohibitus alienare.*
15 *Bona Eccleſiæ, quæ ſeruari non poſſunt, licitè venduntur ſine ſolemnitatibus.*
16 *Permutare non poteſt prohibitus alienare.*
17 *Alienatione prohibita prohibetur etiam conceſſio emphyteuſis.*

Cap. Nulli. V.

1 ALienare non poteſt res immobiles Eccleſiæ, ſiue agrum, ſiue ruſticum mancipium, nec obligare titulo hypothecæ. Item ſub nomine alienationis intelligitur conductio, donatio, venditio, permutatio, contractus perpetuus, emphyteuſis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Henric. Caniſ. Beto. Barbat. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pont. pag.* 156. Alagon. *in compend. iur. Canon pag.* 423. *& vol.* 4. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. *repet. ſuper iure Canon. ad lib.* 3. *Decret.* Ioan. Calderin. deſumitur ex Concil. apud Syluan. vt refert Borchard. *lib.* 3. *Decretor. c.* 144. & Iuo. *p.* 3. 4. *c.* 81. vbi rectius, quàm apud Burchard. legitur vnde hoc ſit ſumptum, refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 11. *c.* 4.

Rem immobilem Eccleſiæ, &c.] Vel etiam mobilem 2
pretioſam, quæ æquiparatur immobilibus, & pari paſſu ambulant in hac materia, vt per Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienan.* q. 8. Vgolin. *de poteſt. Epiſc. c.* 14. §. 4. *n.* 5. *verſ. tertiò.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.* 63. *in* 1. *edit. & reſol.* 58. *in* 2. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n.* 24. vbi etiam dicit nomine rerum mobilium pretioſarum, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, intelligi vaſa aurea, argentea, veſtes pretioſas, quæ longè ab interitu diſtant, & commodè ſeruari poſſunt, gemmas, & his ſimilia, & *n.* 25. reſoluit pecuniam deſtinatam ad emptionem ſtabilium, cenſuum, vel mobilium pretioſorum, cuius proprietas eſt Eccleſiæ, non poſſe alienari ſine ſolemnitate, & cauſa, conſiderando pecuniam quoad fructuoſam conſeruationem, & *num.* 26. idem dicit de iuribus, actionibus, & annuis redditibus.

Nota loca montium non vocabilia inter immobilia numerari, & in eis habere locum ſtatutum excluſiuum fœminarum, Peregr. *conſ.* 90. *n.* 29. *lib.* 1. Bellon. iun. *conſ.* 74. *n.* 111. Alciat. *in l. mouentium, ff. de verb. ſign.* Tiraquel. *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.* 6. *n.* 3. *&* 7. Rot. *in Veneta pretij bonorum* 12. *Nouembr.* 1602. coram bonæ mem. Card. Pamphilio ſen. & *in Narnien. ſucceſſionis* 22. *Maij* 1628. coram R.P.D. Merlino *verſ. quo autem*, & *in Auximana fideicommiſſi* 4. *Martij* 1630. coram eodem, Buratt. *deciſ.* 474. *n.* 1. refert Ferentil. *in annotat. ad deciſ.* 535. *Buratt. lit. B.*

Agrum.] Vel molendinum, ex reſolutis per Tiraq. 3
de retractu lig. §. 1. *gloſſ.* 7. *n.* 92.

Siue ruſticum mancipium.] Notatur ad hoc quòd 4
ſeruus adſcriptitius fundi pars quodammodo indicatur, & inter immobilia connumeratur, vt per Tiraq. *d. gloſſ.* 7. *num.* 119. *&* 120. Menoch. *remed.* 3. *retin. à num.* 116.

Nec ſpecialis hypotheca titulo obligare.] Notatur ad 5
hoc quòd hypotheca ſpecialis bonorum Eccleſiæ fieri non poteſt, vt per Couar. *lib.* 2. *var. c.* 16. *n.* 7. Ant. Gom. *l.* 40. *Tauri. n.* 83. Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.* 5. *n.* 167. Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienan. q.* 2. *c.* 8. *& q.* 51. *c.* 29. Molin. *de inſtit. tr.* 2. *diſp.* 466. *n.* 2. Vgolin *d. c.* 14. §. 4. *n.* 4. Quarant. *d. verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n.* 17. vbi idem dicit de generali hypotheca, Bonacin. *var. tract. diſp.* 2. *de alienatione bonorum Eccleſ. punct.* 2. *n.* 23.
Prohibitus enim bona alienare, non poteſt ea hypo- 6
thecare, ſeu obligare, *l. vlt. C. de rebus Eccleſ. non alien.* Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis matern. p.* 3. *n.* 10. *& in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. p.* 2. *c.* 1. *n.* 14. Gam. *Luſitaniæ deciſ.* 108. Cald. Pereira *de poteſt. elig. c.* 3. *n.* 38. *& de reſol. emphyt. c.* 3. *n.* 27. *cum ſeqq. & de emptione, c.* 8. *n.* 30. Rebell. *de obligat. iuſtitia p.* 2. *lib.* 9. *q.* 9. *num.* 15. *&* 16. D. Barboſ. *in l.* 1. *p.* 3. *n.* 59. *ff. ſoluto matrim.* & vltra hos noſtros Luſitanos, idem tenent Neguz. *de pignorib. p.* 2. *membr.* 2. *n.* 28. *&* 29. Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri, num.* 83. *& tom.* 1. *var. c.* 12. *num.* 39. *col.* 2. *verſ. non obſtat*, Menoch. *conſ.* 116. *n.* 15. Maſcard. *de probat. concl.* 1236. *n.* 108.
Gutier. *de tutelis, p.* 2. *c.* 21. *n.* 7. An autem vbi aliena- 7
tio non ſuper re, ſed ſuper perſona conſtituitur, videatur prohibita pignoratio, vide Bart. *in l. quorum, ff. de pignorib.* quem plures ſequuntur, vt per Tiraquel. *de*

iure

iure mariti, gloſſ. 5. num. 108. Neguz. de pignorib. part. 2.
membr. 3. n. 70. Duen. reg. 31. verſ. ſextò fallit.

8 *Alienationis autem verbum continet*, &c.] Quæ au-
tem contineantur ſub verbo *alienationis*, oſtendit pa-
rens meus *in comment. ad Ordin. Regiam Luſit. lib. 4.*
tit. 48. in prin. & in citatis per illum addo Canoſil. *in*
repet. Extrauag. ambitioſa, ex num. 10. vſque ad n. 34.
Redoan. *de alienat. quæſt. 2. num. 34.* Vincent. Filiuc.
tom. 3. tract. 44 cap. 2. in princ. Bonacin. *var. tract. diſp. 2.*
de alienat. bonorum Eccleſ. punct. 1. metipſum *in*
tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat.
appell. 14.

9 *Donationem.*] Non procedit in repudiatione hære-
ditatis, ſeu remiſſione legati, aut alterios rei Eccleſiæ
non incorporatæ, ex ſolutis per Rebuff. *in compendio*
alienat. à n. 30. Redoan. *d. tract. de rebus Eccleſiæ non*
alienan. p. 2. c. 7. num. 12. & q. 3. n. 60. & q. 22. n. 52. &
q. 76. n. 51. Vincent. de Franchis *deciſ. 14. ſub num. 16.*
Quarant. *d. verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n. 43.* Cabed.
Luſit. deciſ. 109. part. 1. & plures alios, quos refert,
& ſequitur Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de clerico*
debitore, §.. n. 11. Cenal. *commun. contra commun. q. 661.*
Poteſt namque Prælatus nulla ſolemnitate adhibita
repudiare hæreditatem Eccleſiæ delatam, Palat. *in re-*
pet. rubr. de donat. inter virum, §. 47. n. 7. Ceruan. *l. 6.*
Tauri n. 79. Seraphin. *de priuilegiis iurament. priuileg.*
71. n. 52. quos refert, & ſequitur Sanch, *de Matrim.*
lib. 6. diſp. 4. num. 11. Idem in legato tenent Palat. &
Ceruant. *dictis locis*, Nauar. *in cap. ſi quando, de reſcript.*
excep. 7. n. 2. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 8. princ n. 63. in*
fine, Sanch. *d. diſp. 4. n. 12. verſ. ſed contrarium*, quicquid
dicant Meneb. *de ſucceſſ. progreſſu, lib. 3. §. 37. num. 23.*
Lambert. *de iurepatron. lib. 2. q. 9. art. 1. n. 21. concl. 3.*
Pinel. *ad l. 1. C. de bonis mater. p. 3. n. 130. verſ. alia am-*
pliatio erit.

10 *Venditionem.*] Prohibitus alienare non poteſt rem
vendere, Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. c. 5. num. 46.*
nec promiſſionem facere de vendendo, Bellacomb.
tom. 2. commun. opinion. lib. 9. tit. 34. num. 339. Tiraquell.
de retract. conuent. ad finem tituli, num. 20. Menoch.
conſ. 1. n. 230. Valaſc. *conſ. 77. & 83.* D. Barboſ. *in l. 1.*
ff. ſoluto matrimon p. 3. num. 57. Cald. Pereira *de extinct.*
emphyt. cap. 1. num. 36. & cap. 16. num. 84. & de empt.
11 *cap. 8. num. 5. & cap. 13. num. 11.* nec dare in ſolutum,
cùm hoc emptioni, & venditioni æquiparetur, Fa-
bian. *de empt. part. 3. princ. quæſt. 21.* Afflict. *deciſ. 335.*
num. 18. Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 14. num. 2.*
Menoch. *de arbitr. caſu 171. num. 51.* Viuian. *tom. 2.*
commun. opin. lib. 8. tit. 27. num. 29. verſ. & quia, tom. 1.
lib. 4. tit. 26. num. 155. verſ. ſecundò, Maſcard. *de probat.*
12 *concl. 1142. num. 14.* Gutier. *practic. lib. 2. q. 157.* nec lo-
care ad longum tempus, ſeu in perpetuum, Tiraquell.
d. gloſſ. 14. num. 85. Valaſc. *de iure emphyt. q. 29. num. 8.*
Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c. 4. num. 44. & cap. 5.*
num. 42. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo alienatio, num. 9.*
Portol. *de conſortibus, c. 12. num. 5.* Peregrin. *de fideicom-*
miſſ. art. 40. num 93. Flores de Mena *var. lib. 2. quæſt. 29.*
num. 1. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent.*
lib. 5. tit. 4. à num. 6. Ferrer. *in conſtitut. Catalauniæ, gl. 4.*
n. 131. Quarant. *d. verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n. 18.*
13 *cum ſeqq.* Nec tranſigere, aut exprimere ſuper re
immobili, cuius poſſeſſio eſt penes Eccleſiam, ſi eam
dimittat, Rebuff. *in compendio alienat. num. 2. & 66.*
Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ. 121. num. 12.* Quarant. *d.*
verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n. 20. & 43. verſ. duode-
cimò limita, Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. c. 9. n. 36.*
Filliuc. *d. tract. 44. cap. 2. num. 25.* In tranſactione enim,
quando bona remanere debent penes laicum, requi-
runtur eædem ſolemnitates, quæ requiruntur in alie-
natione, Bart. *in l. nulli, num. 2.* vbi etiam Iaſ. *num. 2. ff.*
de tranſact. Pinel. *in l. 1. p. 3. n. 45 C. de bonis mat. verſ.*
aduerto etiam, Roland. *conſ. 15. num. 42. lib. 1.* Ruin. *conſ.*
129. n. 1. lib. 9. Verall. *deciſ. 106. q. 1. & deciſ. 318. p. 3.* &
fuit dictum *in Papien. bonorum 13. Martij 1627.* co-
ram R. D. meo Coccino Decano, & *in Bononien. tranſ-*
actionis 14. Iunij 1648. coram R. P. D. Ghiſlerio. Quæ
quidem tranſactio facta à Prælato de rebus Eccleſiæ
abſque auctoritate Apoſtolica eſt perſonalis, & fini-
tur morte tranſigentis, nec ligat ſucceſſores, Gregor.
deciſ. 152 n. 1. cum aliis citatis per Ferentil. *in annot.*
ad deciſ. 152. Buratti, lit. A. etiamſi inter duas Eccleſias
inita ſit, Gratian. *diſcept. forenſ. c. 674. ex n. 3.* niſi fue-
rint elapſi 30. ann. cum obſeruantia, poſt quod tem-
pus tranſactio ligat etiam ſucceſſores, Rot. *deciſ. 159.*
n. 5. p. 1. recent. Beltramin. *ad d. deciſ. 152.* Gregor *n. 4.*
niſi tranſactio fiat ſuper bonis nondum vnitis, & in-
corporatis Eccleſiæ, Natt. *conſ. 441. num. 12.* Menoch.
conſ. 79. & conſ. 73. n. 8. Bellet. *d. §. n. 21.* Nec imponere
ſeruitutem, Rebuff. *in compendio alienation. n. 4. & 6.*
in fine, Quarant. *vbi proximè num. 31.* D. Barboſ. *in*
l. vſufructu, n. 15. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim. Nec con- 14
ſtituere vſumfructum, Caualcan. *de vſufructu mulieri*
relicto, num. 66. verſ. quia conſtituere, Molin. *de pri-*
mogen. lib. 1. cap. 20. num. 8. D. Barboſ. *in d. l. vſufructu,*
à num. 15. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 5. à n. 11.*
plures refert Doctores Caſtil. *controuerſ. lib. 1. de vſu-*
fructu, c. 54. num. 3. Eccleſiæ tamen bona, quæ ſeruari 15
non poſſunt, licitè venduntur ſine ſolemnitatibus,
vt per Surd. *de alimentis, tit. 8. priuileg. 45. num. vlt.*
Redoan. *de ſpoliis Eccleſ. q. 3. num. 1.* Bellet. *diſquiſit. cle-*
rical. p. 1. tit. de clerico debitore, §. 7. num. 11. ſicut & illa,
quæ in ipſa Eccleſia obtinere non poteſt, cùm actum
neceſſarium conficiat, Cald. Pereira *de empt. cap. 8.*
num. 45.

Permutationem.] Notatur ad hoc, quòd prohibitus 16
alienare, permutare non poteſt, vt per Redoan. *q. 21.*
cap. 20. Rebuff. *in d. compendio alienat. num. 66.* Cald.
Pereira *de extinct. emphyt. c. 5. num. 36.* Quarant. *c... ver-*
bo alienatio rerum Eccleſiæ, num. 15. Filliuc. *dict. cap. 2.*
num. 23.

Et emphyteuticum perpetuum contractum.] Notatur 17
ad hoc, quòd alienatione prohibita prohibetur etiam
conceſſio emphyteuſis, vt per Flores de Mena *in ad-*
dit. ad Gam. deciſ. 16. num. 3. Cald. Pereira *d. cap. 5.*
num. 33. Aloyſ. Ricc. *Curiæ Archiepiſc. Neapolit. deciſ.*
32. num. 1. Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap. 14. §. 4.*
num. 2.

Vtrùm conſuetudo efficere poſſit vt minuantur
ſolemnitates, quæ deſiderantur circa res Eccleſiæ alie-
nandas, vide quæ latè dixi *ad cap. cum cauſa 8. ex n. 7.*
de re iudic.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio de rebus Eccleſiæ facta non tenet, & alie-*
natores niſi rem reſtituant, excommunicantur, &
quilibet Clericus poteſt contradicere, & rem cum
fructibus repetere.

2 *Bona Eccleſiaſtica alienantium pœna quot, & quæ,*
remiſſiuè.

3 *Alienare quis non dicitur ante traditionem.*

4 *Pacta, quibus quis promittit certam partē fructuum*
beneficiorum tum collatorum, tum conferendorum,
pro dote ſororis, non ſunt ſimoniaca.

5 *Eccleſiæ nomine intelligitur omnis locus pius.*

6 *Subſcribens ſcripturam ab alio confectam, præſumitur*
illam approbare.

7 *Alienare prohibitus, etiam prohibetur alienationi*
conſentire.

8 *Bona*

Digitized by Google

8 *Bona Eccleſiæ alienans repetere ipſe poteſt, & tenetur, etiamſi proprio iuramento firmauerit ſe non repetiturum.*

9 *Eccleſia an res malè alienatas repetat non reſtituto pretio, oſtenditur.*

10 *Annullatio actus non eſt pœna, quando non inducitur in odium, & ſupplicium contrahentium.*

11 *Alienationis nullius reuocatio, & potentia ante realem, & pacificam poſſeſſionem excuſat.*

12 *Procurator alienans rem Eccleſiæ reſeruato aſſenſu Apoſtolico, ſi tradiderit poſſeſſionem ante illius impetrationem, an faciat dominum in cenſuras incidere, remiſſiuè.*

13 *Emptor rei Eccleſiæ nulliter alienata, vel alius, qui eam poſſederit, tenebitur etiam fructus perceptos reſtituere.*

14 *Subſcribens quando non legit ſcripturam, cui ſe ſubſcripſit, non cenſetur illam approbare.*

15 *Alienans res Eccleſiæ de euictione de proprio tenetur.*

Cap. Si quis Preſbyterorum. VI.

Symmachus Papa.

1 Clericus, vel defenſor, qui ſubſcribit alienanti bona Ecleſiaſtica debet excommunicari niſi alienans, & qui accepit celeriter reſtituant, & præter excommunicationem inſtrumentum alienationis non valet. Alienationi huiuſmodi quilibet Eccleſiaſticus contradicere poteſt, & bona cum fructibus repetere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Butr. Bald. Anch. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Bero. Cened. *collect.* 71. Viu. *in ratioa. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 156. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 424. *& vol.* 4. *repet. in iure Canonic. ad lib.* 2. *Decret.* Ioan. Calderin. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. tribuitur Symmacho Papæ in Romana Synodo III. *c.* 4. *cum quatuor ſeqq.* circiter annum Domini 506. vel 507. vt rectè aduotat *hic* Contius, refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 11. *c.* 6.

2 Probat hic text. in prima eius parte, Presbyteros, & alios Eccleſiaſticos ſibi appropriantes, vel alienantes bona Eccleſiaſtica, excommunicati, vt per Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.* 138. *n.* 1. *in fin. in* 1. *edit. aliàs reſolut.* 121. *in* 2. *edit.* Farin. *in praxi crimin. p.* 6. *q.* 171. *n.* 10.

Pœnæ alienantium bona Eccleſiaſtica quot, & quænam ſint, tradunt Alphan. *collect.* 173. Couar. *var. lib.* 2. *cap.* 17. *ex n.* 1. Fuſc. *lit. A. ſing.* 109. Redoan. *de rebus Eccleſ. non alien. q.* 21. *in cap. incip. habetur pariter, ex num.* 30. Rebuff. *in compend. alienat. verbo irrita, ex num.* 102. Perez *l.* 10. *gloſſ. ni de lo vender ni empeñar, tit.* 2. *lib.* 2. *ordinam. pag.* 51. Ant. Gabr. *commun. opinion. lib.* 3. *tit. de rerum alienat. concluſ.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 172. Aloyſ. Ricc. *d. loco, reſolut.* 120. *cum duabus ſeqq.* Nauar. *in tract. de rebus Eccleſiæ non alienan. n.* 24. *&* 25. Cened. *ad Decret. collect.* 71. Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, c.* 14. *§.* 6.

3 *Alienanti.*] Cum traditione ſcilicet, quia ante illam quis non dicitur alienare, *l. alienatum* 37. *ff. de verb. ſignific.* & in alienante emphyteuſim hoc ipſum firmant Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 16. *n.* 67. *& q.* 26 *n.* 65. Cald. Pereira *reſol. emphyt. c.* 5. *num.* 78. *& c.* 6. *n.* 35. *& c.* 10. *n.* 6. & alij relati à parente meo *in comment. ad Ordinat. Regiam Luſit. lib.* 4 *tit.* 38. *num.* 10. Intellige in alienante titulo, quo dominium transfertur directum; atque vtile, vel vtile tantùm, Vgol. *d. c.* 14. *§.* 4. *n.* 1. *&* 2.

4 Vnde pacta, quibus quis promittit tertiam partem fructuum beneficiorum tum collatorum, tum conferendorum pro dote ſororis, & vt ſorores ſuſtentari poſſint, non eſſe ſimoniaca, nec inualida, reſoluit Flauin. *de reſignat. lib.* 14. *quæſt.* 7. *num.* 69. quicquid improbet Lara *in l. ſi quis à liberis, §. idem reſcripſit, n.* 27. *ff. de liberis agnoſc.* quando enim quis obligat ſe actione perſonali ad dandam commoditatem, & vtilitatem percipiendi fructus vita ſua durante, vel tanto tempore vltra triennium, non transfertur aliquod ius in re, ſed tenetur dumtaxat exhibere conductori commoditatem percipiendi fructus, vt per Rebuff. *in compendio alienat. n.* 26. *verſ.* 6. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 466. Quarant. *d. verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n.* 18. *verſ. tertiò.*

5 *Eccleſiæ.*] Nomine Eccleſiæ intelligitur omnis locus pius, vt confraternitas, hoſpitale, & ſimilia auctoritate Epiſcopi fundata, Menoch. *remed.* 1. *recup. num.* 24. *cum ſeqq.* Rot. Bononien. *deciſ.* 13. *num.* 3. Maſcard. *in probat. concl.* 869. *n.* 11. Valaſc. *conſul.* 105. *num.* 24. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, num.* 28. Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 15. *à n.* 41. Vgolin. *de poteſtate Epiſcop. c.* 14. *§.* 3. *num.* 6. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 61.

6 *Subſcripſerit.*] Ergo ſubſcribens ſcripturæ ab alio confectæ præſumitur illam approbare, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 66. *à num.* 7. Anton. Gabr. *commun. tit. de præſumpt. concl.* 3. *num.* 1. Conarru. *pract. cap.* 22 *num.* 2. Rebuff. *ad leg. Galliæ, tom.* 1. *tit. de chirog. in initio, ex num.* 51. ita vt ſubſcriptio dicatur continere quicquid in corpore ſcripturæ continetur, Barbat. *conſ.* 87. *num.* 15. *lib.* 3. Natt. *conſ.* 287. *num.* 4. Alexand. *conſ.* 147. *num.* 8. *&* 10. *lib.* 2. Ruin. *conſ.* 193. *num.* 2. *volum.* 2. Decian. *conſ.* 11. *num.* 48. *vol.* 1. Aym. *conſ.* 73. *n.* 40. Pariſ. *conſ.* 7. *num.* 23. *lib.* 3. Rot. Ianuenſ. *deciſ.* 78. *in princ. & deciſ.* 177. *num...* *& deciſ.* 210. *n.* 2. quos refert, & ſequitur Caualer. *deciſ.* 133. *num.* 2. Et quòd ſubſcribens ſe alicui ſcripturæ cenſeatur approbare, & confirmare omnia in ſcriptura contenta vltra ſupracitatos, tenent Maſcard. *de probat. concl.* 1341. *n.* 2. Peregr. *conſ.* 128. *num.* 1. *lib.* 5. Seraphin. *deciſ.* 973. *num.* 11. Card. Mantic. *deciſ.* 321. *num.* 4. Rot. *in Romana pecuniaria* 8. *Nouembris* 1596. coram Card. Pamphilio ſen. *& in Terraconen. paritionis Breuis* 28. *Aprilis* 1606. coram Iuſto, *& in Bononien. de Beroaldis* 24. *Ianuar.* 1624. coram Reuerendiſſ. P. D. Merlino, *& in Pacen. Capellaniæ* 27. *Iunij* 1625. coram R. P. D. Durand. *& in Peruſina laudi* 13. *Mart.* 1628. coram eodem, *& in Tullen. reformationis* 18. *Iunij* 1629. coram R. P. D. Dunozetto ion. refert Feren. *in annot. ad deciſ.* 419. *Buratti lit. B.*

7 Notatur ad hoc quòd prohibitus alienare, etiam prohibetur alienationi conſentire, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, numero* 343. *&* 346. *& de iure mariti, gloſſ.* 5. *numero* 136. *cum ſeqq. & numero* 143. Portol. *de conſortibus, cap.* 49. *num.* 5.

8 *Niſi fortè & alienator,* &c.] Notatur ad hoc, quòd bona Eccleſiæ alienans repetere ipſe poteſt, & tenetur, ac proinde nomine Eccleſiæ contrauenire contractui, quem ipſemet fecit, quòd Doctores infrà citandi ampliant procedere, etiamſi alienator proprio iuramento firmauerit ſe non repetiturum, aut illam alienationem nunquam reuocaturum, ita Nel. *de dote, in* 7. *part. princip. limit.* 12. *num.* 15. Pinel. *in l.* 1. *Cod. de bonis mat. part.* 3. *num.* 73. *verſ. idem probatur,* Canalcan. *de tutore, & curatore, num.* 162 Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 96. Cened. *d. collect.* 7. *num.* 2. Hieron. Portol. *de conſortib. cap.* 22. *num.* 3. *&* 4.

Surd. *de alimentis tit.* 7. *q.* 38. *n.* 8. Vgolin. *d. c.* 14. §. 5. *n.* 2. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. p.* 5. *n.* 17. *&* 19. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q.* 19. *n.* 72. *cum ſeqq. & de empt. c.* 26. *num.* 17. Intellige hoc non ſolùm procedere in ipſomet alienante, ſed etiam in eius ſucceſſore, qui poteſt malè alienata per prædeceſſorem ſuum recuperare. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo ſucceſſor*, §. 1.

9 Vtrum autem in hoc caſu, veluti quando Eccleſia vult à contractu inito reſilire, ex quo ſolemnitates neceſſariæ non fuerint adhibitæ, teneatur ipſa Eccleſia reſtituere pretium, & quicquid ex dicto contractu ad eam peruenit, dubium eſt in præſenti materia non contemnendum, quod examinat Abb. *n.* 13. Butr. *n.* 25. Bero. *n.* 49. *verſ. in gloſſ.* & Imol. *num.* 25. *in præſenti text.* Item idem Abb. *num.* 4. Imol. *num.* 8. & Barbat. *n.* 9. *in cap. ad audientiam, hoc eod. tit.* Felin. *in cap. cum cauſa, ex n.* 25. vbi Abb. *num.* 1-. *de ſent. & re iudic.* Bertachin. *in tract. de Epiſcopo, p.* 4. *lib.* 4. *q.* 41. *num.* 116. Hippol. Bonacoſ. *in tract. de æquitate canon. concl.* 13. *fol.* 12. Rebuff. *in compend. alienat. num.* 110. *&* 115. *& in comment. ad l. bona fidei* 110. *verſ. vigeſimus quartus, ff. de verbor. ſignif.* Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienan. q.* 22. *in* §. *incip. Ad repetendum, ex n.* 19. Hieron. Pottol. *de conſortib. c.* 15. *n.* 11. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol.* 88. Menoch. *conſ.* 888. *n.* 3. *&* 4.

Ex quibus colligitur iuris eſſe regulam, & æquitate pleniſſimam, quòd pupillus, ſiue Eccleſia quatenus volunt à contractu inito reſilire, ex quo ſolemnitates neceſſariæ non fuerint adhibitæ, teneantur reſtituere pretium, & quicquid ex dicto contractu ad eos peruenerit. & in ſpecie quòd Eccleſia impugnans contractum, eo quòd beneplacitum Apoſt. non fuerit obtentum, teneatur ad reſtitutionem ſortis, ſeu pretij accepti, reſoluit Rot. *in Romana cenſuum de Romulis* 19. *Iunij* 1599. coram bonæ mem. Penia, quæ deciſio eſt impreſſa apud Concium poſt tract. *de cenſib. deciſ.* 287. & confirmata 23. *Iunij* 1600. coram bon. mem. Cardin. Millino, & eſt *deciſ.* 29. poſt dictum tract. & *in Treueren. ſpolij* 5. *Decembris* 1622. coram R. P. D. Nauarro.

Nec refert ad effectum vt Eccleſia cogatur reſtituere acceptum an contractus fuerit quidem validus, ſed reſcindendus, vel an ſit nullus, quia & hoc etiam poſtremo caſu poſſet contrahens cum Eccleſia ex conditione ſine cauſa repetere pretium tanquam ſine cauſa datum, *l.* 1. *in fine*, *l. nihil. ff. de condict. ſine cauſa, l. eleg. inter*, §. *ſi quis poſt, ff. de condict. indeb.* Natt. *conſ.* 631. *n.* 7. *in fine*, & luculentiùs Menoch. *conſil.* 644. *n.* 3. *&* 14.

Intellige tamen quòd eatenus pupillus, & Eccleſia teneantur ad reſtitutionem pretij, & acceptorum ex contractu, quem impugnant, quatenus conſtet ipſos inde factos eſſe locupletiores, *l. ſi fundus*, §. *fin. ff. de reb. eorum*, Doctores omnes *in l. vtere, & in l. prædium, & in l. prædiorum. C. de præd. min. & in l. quòd ſi minor*, §. *reſtitutio, ff. de minor.* Rimin. iun. *conſ.* 5. *n.* 76. Sfort. Odd. *de reſtit. in integ. p.* 1. *q.* 47. *art.* 4. *n.* 20. & in terminis Rot. *in Romana nullitatis contractus* 18. *Iunij* 1624. coram bonæ mem. Buratto.

Probatio autem locupletationis non inde ſequitur, quòd probetur pecuniam traditam fuiſſe Eccleſiæ, quia potuit diſſipari, ſed ab his contrahentibus cum Eccleſia, vel minore iuſtificandum eſt in aliquam vtilitatem Eccleſiæ fuiſſe verſas, & erogatas pecunias, *l. prædiorum C. de præd. minor.* ibi, *pecunia, quam in facultates tuas erogatam eſſe conſtiterit*, vbi ſcribentes, Cou. *var. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 3. Sfort. Odd. *d. q.* 47. *ex n.* 22. Riminald. *d. conſ.* 5. *num.* 77. *&* 78. Fachin. *controu. iuris lib.* 2. *c.* 46. Rot. *in Romana nullitatis*, coram bonæ mem. Buratto. Quorum opinio licèt communis ſit, tamen Rota Romana, conſueuit in hoc articulo diſtinguere an contractus Eccleſiæ & minoris proceſſerit ex cauſa neceſſaria, videlicet pro ſoluendo ære alieno, vel ex cauſa voluntaria, propter eorum aliquam vtilitatem, ita vt primo caſu probanda ſit verſio, & qui contrahit cum minore, vel Eccleſia ſollicitus eſſe debeat quòd pretium ab eo ſolutum in illam cauſam neceſſariam erogetur: ſecundo verò caſu non eſt opus iuſtificare verſionem. Ita Innoc. *in cap.* 1. *n.* 2. *de depoſito*, quem communiter ſequuntur Canoniſtæ, vt teſtatur Dec. *conſ.* 330. *n.* 2. *&* 3. diſtinguit Rot. coram Seraphin. *deciſ.* 366. *n.* 2. *&* 3. & *in Romana cenſus coram Bubalo*, quæ eſt *deciſ.* 25. impreſſa per Pacificum poſt tract. *de Saluiano interdicto*, & in illis coram bonæ mem. Penia, & Card. Millino ſuperiùs allegatis, quæ loquuntur in his terminis, & ſunt impreſſæ apud eundem Pacific. poſt tract. *de Saluiano interd. deciſ.* 29. *&* 284. & explicat etiam Steph. Grat. *diſcept. forenſ. c.* 45. *n.* 35. *cum ſeqq.* ex quibus omnibus ita cenſuit Rot. *in Romana cenſus vitalitij* 22. *Maij* 1626. coram R. P. D. Merlino.

Præter Pœnam, &c.] Notatur ad hoc quòd annullatio actus non eſt pœna, quando non inducitur in odium, & ſupplicium contrahentium, ſed propter defectum ſolemnitatis non ſeruatæ, ſecus ſi in odium tranſgredientis, vt per Vant. *de nullitat. tit. quid ſit nullitas, in princip.* Matienſ. *l. c. gloſſ.* 10. *num.* 35. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua recop.* Boër. *deciſ.* 1. *num.* 16. Mench. *illuſtr. cap.* 28. *num.* 3. *&* 5. Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *diſp.* 4. *num.* 8. 10

Celeri reſtitutione.] Ante realem ſcilicet, & pacificam poſſeſſionem, tunc enim renocatio alienationis & pœnitentia excuſat, Couar. *lib. var. c.* 16. *n.* 7. poſt traditionem verò reuocatio non excuſat à cenſura, Nauar. *co. ſ.* 3. *n.* 4. *ſub hoc tit.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.* 138. *n.* 3. *in* 1. *edit. aliàs reſol.* 121. *in* 2. *edit. & reſolut.* 53. diſputat, vtrùm alienans ſaluo aſſenſu Apoſt. incidat in cenſuras ſi ante ipſius expeditionem tradiderit poſſeſſionem? & *reſolut.* 54 an procurator alienans rem Eccleſiæ reſeruato aſſenſu Apoſt. ſi tradiderit poſſeſſionem ante illius impetrationem, faciat dominum conſtituentem incidere in cenſuras? 11 12

Vt cum fructibus, &c.] Ergo emptor rei Eccleſiæ nulliter alienatæ, vel alius, qui eam poſſederit, tenetur illam Eccleſiæ reſtituere vnà cùm fructibus à die alienationis, *l. iubemus*, §. 1. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Bero. *in cap. ſi quis Presbyterorum*, *num.* 14. *hoc tit.* Felin. *in cap. cum cauſa*, *n.* 27. *de re iudic.* Curt. ſen. *conſ.* 71. *col.* 7. *num.* 13. Surd. *conſ.* 115. *n.* 31. *cum ſeqq. & deciſ.* 45. *num.* 10. Redoan. *de rebus Eccleſ. non alienan. q.* 77. *cap.* 5. *num.* 2. Rebuff. *in compendio alienat. num.* 103. *& in d. l. bona fidei*, *verſic. vigeſimus quartus*, Cened. *collect.* 71. *num.* 4. Gutier. *conſ.* 1. *num* 14. Pinel. *in l.* 2. *part.* 3. *num.* 4. *& ſeq. C. de reſcind. vendit.* Menoch. *remed.* 15. *recuper. n.* 634. Aloyſ. Ricc. *in d. praxi reſol.* 18. *num.* 2. *in vtraque edit.* Rota *deciſ.* 14. *p.* 1. *diuerſ. & in vna Placentina bonorum* 26. *Iunij* 1585. coram Blanchetto, & *in Vlixbonen. nullitatis* 1. *Iulij* 1596. coram Card. Pamphilio ſen. & *in Neapolitana ſpolij* 21. *Iunij* 1607. coram Cardin. Lancelloto iun. & *in Placentina decimarum* 12. *Maij* 1630. coram reuerendiſſ. P. D. Durand. quo caſu etiam error iuris nôn excuſat, cùm ius reſiſtat, Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 2. *num.* 8. Rota *in d. Placentina*, poſt Felin. Alexand. Grammat. & alios, Aloyſ. Ricc. *d. reſolut.* 18. *num.* 2. ſecus ſi in facto erraretur, quia tunc error excuſaret, putà ſi emptor cogitauit aſſenſum Apoſt. interueniſſe, qui 13

tamen

tamen non interuenit,Bero.hic n.45. Raudenſ de analogis,lib.2.cap.27.n.13. & 14. Coſta conſ.17.n.4. & tunc fructus non debentur niſi à die motæ litis,Felin. in d.cap.cum cauſa,num.27.verſ.procederet,conſ.39.n.7. Rota in d.Vlixbonen.nullitatis,& in d. Placentina decimarum, vbi citatur Bero. in d. cap. ſi quis Presbyterorum,n.45. Curt. ſent.d.conſ.71.n.13. & alios cumulat Aloyſ. Rice.d. reſol.18.n.3. An autem aſſenſus Apoſt. operetur retentionem fructuum reuocata alienatione, vide Aloyſ.Ric in praxi rerum fori Eccleſiaſt.deciſ.64. alias reſol.61.

14 In gloſſ.Subſcripſerit,2.ibi,caſus, ſed ibi ignorauit, &c. Notatur ad hoc, quòd quando ſubſcribens non legit ſcripturam,cui ſe ſubſcripſit, non cenſetur illam approbare,vt per Iaſ.in l.emptor,§,Lucius, num.4.ff.de pactis,& in l.locum antiquitus,n.12.C.de teſtam.Afflict. deciſ.340.n.14.Menoch.de præſump.lib.3.q.66.num.2. & 21.Cened.d.collect.71.n.6.Gonzal.ad reg.8. Cancel. gloſſ.60.n.21.vbi n.29. reſoluit idem quando quis ratione officij ſui ſobſcriberet ſe ſcripturæ alterius, veluti ſi iudex ſe ſubſcriberet, quando ex officio tenetur,de quo etiam Menoch.d.q.66.n.17. & ideo quia ſubſcribens ſe in folio albo non poteſt legere, nec intelligere quæ poſtea in illo ſcribentur, ſibi non præiudicat, Maſeard,concl.1341.n.17. Rot. in Romana laudi 3.Decembris 1599.coram Penia, & in Bononien. laudi 23.Februarij 1615.coram Remboldo,niſi probatum fuerit,vel ex præſumptionibus deprehendi poſſit notitiam habuiſſe eorum, quæ deinde erant ſcribenda, Petr.Caball.conſ.11.n.2.7.& 8.Gonzal.d.gloſſ.60. n.17.& ſeq. Seraphin.deciſ.973.n.1. Rot.in Bononien. de Beroaldis 24.Ianuarij 1624.coram R.P.D.Merlino. At ſi folium reperiatur ſcriptum,& ſubſcriptum allegans ignorantiam contentorom in eo, concludenter probare tenetur,Gregor.deciſ.328.n.1. Rot.in d.Bononien.de Beroaldis.

15 In gloſſ.Alienata,ibi,cùm teneatur de euictione,&c. Notatur ad hoc quòd alienans res Eccleſiæ de euictione de proprio tenetur,vt per Innoc. hic in princip. Imol.n.19.& ſeq.Bald n.16.Hoſt.in d.praxi,reſolut.17. in vtraque edit. Rot. in Placentina euictionis 5.Maij 1589.& 2.Aprilis 1590.coram Platto,& in Firmana bonorum 16. Ianuarij 1585. coram Litta, ampliantes procedere contra alienantis hæredes, non ſolùm ad pretium, ſed etiam ad intereſſe,& damna. Adde quòd Prælatus modernus poteſt agere contra hæredes prædeceſſoris pro pretio rei Eccleſiæ alienatæ, Rota in Piſana liquidationis fructuum 17.Octobris 1571.coram Orano,& in Romana Caſalis 13. Aprilis 1593. coram Blanchetto.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuſis bonorum Eccleſiæ concedi poteſt de rebus incultis parum vtilibus,& n.2.*

3 *Vtilitas Eccleſiæ debet conſiderari tempore contractus alienationis factæ.*

4 *Ad hoc vt conſtet de euidenti vtilitate debet attendi tempus vltimæ alienationis.*

Cap. Ad aures. VII.

Alexand. III.

1 TErra non fertilis poteſt dari in emphyteuſim perpetuam ſub annuo cenſu illis, qui eorum, vel parentum labore eam meliorarunt, niſi fortè tempore contractus poſſit dari aliis cum maiori vtilitate. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Bald. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontiſ. pag. 157. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 424. remiſſiuè Caſal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. Auguſt. collect. 5. Decret. lib. 3. tit. 11. cap. 7. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexand. III. part. 29. cap. 4.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Petr. Rebuff.diſp.151.& 112. Capye.deciſ.105. Gam. Luſit.deciſ.323.incip.Monaſterium,n.1.Cened.ad Sextum collect.32.num.4.Quarant.in ſumma Bullaru,verbo alienatio rerum Eccleſiæ,n.41.Camill.Borrell.in ſumma omnium deciſ.tit.33.n.128.latè Cald. Pereira de nominat.emphyt.q.23.n.55.cum ſeqq.vbi n.56.reſoluit poſſe Prælatum ſi velit,terras non fertiles Eccleſiæ in emphyteuſim perpetuam concedere, & num. 57.tenet quod res ſterilis pro hæredibus,& ſucceſſoribus conceſſa ad extraneos tranſit, & num.59. quòd perpetua conceſſio eſt obſeruanda ſine augmento perſonis, & num. 60. quòd conceſſio temporis rei ſterilis finita debet conformari etiam in fauorem extraneorum, de quod idem Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 12. num. 2.

Niſi fortè tunc aliis,&c.] Ergo vtilitas Eccleſiæ de- 3
bet conſiderari tempore contractus alienationis factæ, non autem quid poſtea contingat, ſiue in detrimentum, ſiue in beneficium Eccleſiæ, ita Calder. conſ. 5. de rerum perm. Bero. conſil.32. num. 10. lib.1. Bald. conſ. 334. in fin. lib. 1. Surd. conſ. 249. num. 23. Seraphin.deciſ.366.num.3.Rot.deciſ.18.part.2. diuerſ. & in Romana cenſus vitalitij 22. Maij 1626. coram R. P. D. Merlino, Rebuff. in compendio alienat. num.75.in fine, Surd.de alimentis,tit.8.priuil.56.n.78. & tit.9.quæſt.11.num.10. Marc. Anton. Genuenſ. in praxi Curiæ Archiepiſc. Neapol. cap.89. num.3.Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol.1. vbi plures citat Sacræ Rotæ deciſiones, vbi n. 2. limitat ſi tempus ſit calamitoſum,vt peſtis, vel belli, quo res minoris valebat, & n.4.limitat in contractu emphyteutico, in quo non tempus contractus, ſed confectæ ſcripturæ attendi debet, vt fuit dictum in vna Placentina bonorum,13.Iunij 1483.coram Card. Seraphino,quæ eſt deciſ.607. in impreſſis. Quibus addo,quòd ad hoc vt conſtet de euidenti Eccleſiæ vtilitate, debet attendi tempus vltimæ alienationis, non autem tempus alienationis antiquæ, Cæſ. de Graſſis deciſ.2. num.17. & deciſ.4. per tot. ſub hoc tit. Rot. deciſ.583. p.1.& ſic de tempore quo perficitur contractus,Marc. Anton.Genuenſ.in pract. Archiepiſc. Neapol.c.89.n.3. & iſta vtilitas de tempore alienationis debet probari euidens,id eſt,clara & indubitata,Bald.conſ.156. circa med.verſ.præterea,lib.2.Corn.conſ.244.n.3. lib.2. Barbat. conſ.40. in princ.lib.1. Rot. deciſ. 583. part.1. & deciſ.65. num.19. & deciſ.178. num.8.part.2. & propterea non ſufficit,quòd Eccleſia non fuerit damnificata, ſed requiritur lucrum de tempore alienationis, cap.ſine exceptione 12.quæſt.2. vbi Bellam.n.1. Gemin. num. 2. verſic.in hac quæſtione, Imol. in cap. ad aures, num.2. de rebus Eccleſ. non alien. Quæ quidem vtilitas debet plenè probari, nec ſtatur aſſertioni alienanti. Bart. in l. ſi fortè, ff. de caſtren. pecul. Federic. de Senis conſil.143.circa fin.Alexand.conſ.169.num.5. lib.6.Rebuff.de alienat.rerum Eccleſ. num.75. Roland. conſ.15.n.19.lib.1.Rot.deciſ.181.num.3. & deciſ.473. numero 1. part. 1. ita vt non ſufficiat quòd negotium vtiliter ſit cœptum, ſed requiratur Eccleſiam fieri locupletiorem, l. ſi pupillo, in princip. ff. de negot. geſtis, Archidiac. in d. cap. ſine exceptione, num. 5.

in gloſſ.ſed nonne, vbi Gemin.*col.2. circa med. verſ. in hac quæſtione.* Bellam.*n.6.in gl.nonne*, Laurent.de Rodulph.*n.14.*Henric.Boich.*in cap.tua,in fine, de iis,quæ fiunt à Prælat.* latè Rot.*in Bonon. deuolutionis 15. Nouembris* 1621.coram R. D.meo Coccino Decano,vbi etiam fuit dictum alienationem præſumi vtilem,itavt onus probandi alienationem læſiuam, Eccleſiæ incumbat, quando alienatio fuit facta cum debitis ſolemnitatibus.

SVMMARIVM.

1 *Iurans non alienare bona Eccleſiæ, non poteſt alienare ea quæ ſunt de menſa,vel dubitatur an ſint de mẽſa.*
2 *Bona,quæ dicantur de menſa Eccleſiæ,oſtenditur.*
3 *Bona,quæ ſunt de menſa,alienare non poteſt Prælatus, nec in Emphyteuſim perpetuam concedere.*
4 *Tranſactio,& compoſitio ſuper decimis præteritis ſine conſenſu ſuperioris fieri poteſt.*
5 *Decimarum exemptio an poſſit emi, oſtenditur.*
6 *Alienari poſſunt res Eccleſiæ ex cauſa maioris vtilitatis.*
7 *Contractus ſi ſint vtiles Eccleſiæ, etiamſi fiant ſine ſolemnitate, ſunt validi.*

Cap. Vt ſuper. VIII.

Cœleſt. III.

1 EPiſcopus qui iurat non alienare bona Eccleſiæ, non poteſt illa alienare,ſiue ſint de menſa Epiſcopi, ſiue non. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar.Henric.Bald.Panorm.Barbat.Viuian.*in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.* 158. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*424. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1. refertur ab Ant.Aug.*collect.2. Decret.lib.3.tit.10.c.1.*

2 *De menſa ſit*, &c.] De menſa Eccleſiæ dicuntur ea bona quæ perpetuò vnita fuerant Eccleſiæ, atque ita quæ nunquam alteri ab Eccleſia poſt ad ſe quæſitum dominium, conceſſa fuerunt, vel quæ ad eam reuerſa,vel ei incorporata ſunt;ita Menoch. *de arbitrar. caſu* 433.*à n.2.& conſ.70.n.10.&* 11. Quando autem dicantur bona Eccleſiæ menſæ incorporata,vide Curt. iun.*de feudis,q.5.*Caualcan.*deciſ.76.p.2.* Bellet.*diſquiſit.cleric.p.1.tit.de clerico debitore,§.5.n.16.*

3 *Vt non alienentur*,&c.]Notatur ad hoc,quòd bona, quæ ſunt de menſa.Prælatus alienare non poteſt, Menoch.*d.caſu 433.n.1.*nec in Emphyteuſim perpetuam concedere,idem Menoch.*d.conſ.*[illegible]*9.à princ.*

4 In gloſſ.*Poſſeſſiones* 1.ibi,*ſed pro futuris non videtur admittenda talis compoſitio.*] Notatur ad hoc, quod compoſitio,& tranſactio ſuper decimis præteritis, & decurſis ſine conſenſu ſuperioris fieri poteſt, vt per Rebuff.*de decimis,q.13.num.25.& 33. & de exception. n.217.* Fagundez *præc.5.lib.3.c.2.n.7.* Monet. *de decimis,c.5.n.128.*vbi rationem reddit,quia tunc non agitur de tollendo, aut remittendo aliquo iure Eccleſiæ, ſed ſolùm de commodo illius Parochi, ad quem illæ decimæ iam ſpectant.

5 Aduertendum eſt cum Monet. *d.c.5. n.130.* text.*in præſenti*, eſſe optimum ad probandum poſſe aliquid temporale,vt prædium, dari Eccleſiæ pro ſe eximendo ab onere decimarum, dummodo ad id ſuperioris auctoritas cum Eccleſiæ vtilitate accedat; contra quam reſolutionem non obſtat tex.*in cap. fin.de rerum permut.*dum prohibere videtur ne detur aliquod temporale per viam permutationis pro decimis, quia intelligendus eſt de iure decimandi, quod ſpirituale eſt,non verò de exemptione, ſolutione decimarum, quod & ſatis patet ex text.*in præſenti*, dum non vtitur nomine decimarum, ſed decimationum, & apertè ſupponunt *hîc* gloſſa, & Doctores; vel etiam exponi poteſt ſi id fiat ſine auctoritate legitima ſuperioris: vnde gloſſ.*in d.cap.fin.*& Hiſpan.*in reg.decimarum, in fine not.*2.dum dicunt non poſſe laicum dando vnum prædium Eccleſiæ liberare aliam ab onere decimarum, intelligendi ſunt,ſi id facere velit propria auctoritate, & ſine cauſæ cognitione, & decreto ſuperioris.

§. Poſſeſſiones.

Epiſcopus qui iurat non alienare bona Eccleſiæ de conſilio ſanioris partis Capituli, poteſt alienare, vel commutare poſſeſſiones Eccleſiæ minus vtiles pro vtilioribus. Colligunt Doctores *principio text.* citati.

Pro aliis vtilioribus,&c.] Notatur ad hocquòd res 6
Eccleſiæ ex cauſa maioris vtilitatis alienari poſſunt. ſi quippe Eccleſia ipſa reciperet alteram rem meliorem,vt per Viuian. *tom.1. comm. opin.lib.1.tit.1.n.36. verſ.nono, pag.*150. Vnde contractus ſi ſint vtiles Ec- 7
cleſiæ, etiamſi fiant ſine ſolemnitate, ſunt validi, vt per Anton. Gabr. *commun. tom.3. tit. de rebus Eccleſiæ non alienan.ſub num.*17.Rodoan. *in tract.illius tit.q.*20. *& q.51.c.7.* Nauar.*in comment.alienat. rerum Eccleſiæ, ſub n.*17.Rebuff.*in compendio alienat.n.*34. Maſcard.*de probat.concl.*75. Quarant. *in ſumma bullarij,verbo alienatio rerum Eccleſiæ,n.*34.vbi declarat quòd talis contractus erit nullus, vel validus, ſi Eccleſia, in cuius fauorem ſolemnitates ſunt introductæ, hoc volet, eique placebit, adeò quòd hæc nullitas non poſſit ab alio allegari, quàm ab ipſa Eccleſia, ita quòd ipſa volente ſtare contractui, non poteſt eius aduerſarius dicere contractum nullum,dummodo Eccleſia poſt initum contractum illi ſtare volens parata,& ſollicita ſit adhiberi facere legitimas ſolemnitates, veréque, ac cum effectu eas adhiberi faciat,ſeu Papæ aſſenſum ſuper contractus validitate obtineat, ne conductor, ſeu conceſſionarius perpetuò ſtet in ſuſpenſo, & Eccleſia ſemper in tuto.

SVMMARIVM.

1 *Canonicus prædium Eccleſiæ locare non poteſt.*
2 *Locatio rerum Eccleſiæ infra quod tempus ſit permiſſa,oſtenditur.*
3 *Conductores rerum Eccleſiæ an habeant actionem contra locatores ad repetendam pecuniam,ſi locatio ſit nulla, oſtenditur.*

Cap. Ad audientiam. IX.

CAnonici non poſſunt locare prædia Eccleſiaſtica in perpetuum,& ſi locant,ſunt reuocanda, & locans refundere debet pretium locatori. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Collect. Innoc. Zabar.Ioan. Andr. Imola, Anan.Butr. Hoſt. Anch.Henric. Bald.Panorm. Guid.Papæ,Barbat. Viu.*in ration.lib.3.iuris Pontif.pag.* 160. Alagona *in compend.iuris Canon.pag.*423. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decret.lib.3.tit.10.c.2.* 1

In perpetuum locauerunt. Ergo locatio infra decen- 2
niũ,non verò vltra,permiſſa eſt,vt per gloſſ.*in Clem.*1. *hoc tit.*& citatos à Rebuff. *in cõpendio alienat.n.*26.Sed hodie

hodie per *Extrauag. Ambitioſa, hoc tit.* non ſolùm prohibetur locatio ad longom tempus, quod eſt decem annorum, Boët. *deciſ.* 23. ſed etiam ad minus tempus vltra triennium, Quatant. *in ſumma Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſia, n.* 18. Rota *in Senen. pradij* 8. *Octobris* 1584. coram Illuſtriſſimo Cardin. Pamphilio ſen. Vgolin. *de poteſt. Epiſc. c.* 14. §. 7. *poſt. n.* 5. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.* 113. *num.* 1. *in* 1. *edit. alias reſol.* 98. *in* 2. *edit.* Camil. Borrel. *in ſumm. omnium deciſ. tit.* 16. *de locatione bonorum Eccleſ. à princ.* Scott. *in ſelectas conſtit. theorem.* 117. Bonacin. *var. tract. diſp.* 2. *de alienat. bonor. Eccleſ. punct.* 2. *n.* 24. latè ad plures vtiles quæſtiones circa materiam dictæ Extrauag. ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg* 95. *à n.* 16. & præcipuè ad illam controuerſam quæſtionem, an locatio bonorum Eccleſiaſticorum vltra tres annos facta in totum vitietur, in qua Domini de Rota antiqui, & moderni talem locationem in totum vitiari cenſuerunt, vt atteſtatur eadem Rota *deciſ.* 30. *n.* 3. apud Fatin. *p.* 1. *recent.*

3 In gloſſ. *Refundendam,* fin ibi, *ſed nunquid habent actionem de iure tales conductores contra locatores ad repetendam pecuniam? ſic, ſi fuerunt bona fidei.* Vide Tiraq. *de retractu lign.* §. 12. *gloſſ.* 1. *à n.* 7. D. Barboſ. *in l.* 1. *p.* 1. *n.* 37. *ff. ſoluto matrim.*

SVMMARIVM

1 *Poſſeſſiones, quæ ſunt de menſa, alienari non poſſunt, & Eccleſia conſueta regi per Regulares, ſæcularibus Clericis conferri non debent.*

2 *Alienare non poteſt Prælatus ea, quæ ſunt de menſa.*

3 *Clerici ſæculares ad Regularia beneficia ſunt inhabiles.*

4 *Regulares an capaces ſint beneficiorum ſæcularium parochialium interueniente ſuperioris licentia, oſtenditur.*

Cap. Poſſeſſiones, X. *Innoc. III.*

1 Epiſcopus non poteſt alienare poſſeſſiones, quæ ſunt de menſa Epiſcopali, vel Capituli, nec dare Clericis, vel laicis, Eccleſias, in quibus monachi miniſtrare conſueuerunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Bald. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Viu. *in ratien. lib.* 3. *iuris Pontif pag.* 160. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 425. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 13. *cap.* 1.

2 *Ad menſam,* &c. Notatur ad hoc, quòd ea, quæ ſunt de menſa, Prælatus alienare non poteſt, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 433. *n.* 1. Camil. Borrel. *in ſum. omnium deciſ. tit.* 15. *n.* 36.

3 *Aut Eccleſias, in quibus monachi,* &c.] Notatur ad hoc quòd Clerici ſæculares ad regularia beneficia ſunt inhabiles vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 158. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 29. *n.* 18. ſæcularia enim beneficia ſæcularibus, regularia regularibus ſunt conferenda, Nicol. Garc. *de benef. p.* 7. *c.* 10. *n.* 3. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 67. *n.* 170. Vtrùm autem Religioſi ſint omnino incapaces beneficiorum ſæcularium maximè in titulum? vide eundem Nicol. Garc. *d. c.* 10. *à n.* 58.

4 In gloſſ. *Monachi,* ibi, *& in ea inſtitui regulares, ſi Epiſcopi diœceſani conſenſus accedat.* Aduerte pro huius gloſſæ intellectu Regulares capaces eſſe ſæcularium beneficiorum parochialium, dummodo prius obtineant ſuperioris licentiam, Sanch. *d. c.* 29 *n.* 59. & *n.* 65. verius exiſtimat hanc licentiam poſſe per ſe ſolum dare Prælatum immediatum Conuentus, niſi aliud in religionis illius conſtitutionibus præſcribatur, & *n.* 66. hoc intelligit ſi beneficium pleno iure ſubſit monaſterio, ſi autem ſic monaſterio non ſubſit, deſideratur præter Prælati conſenſum, auctoritas Epiſcopi. Et quòd Canonico Regulari poſſit prouideri de beneficio curato ſæculari cum diſpenſatione Epiſcopi, dicit in Rota deciſum Flamin. *de reſignat. lib.* 4. *q.* 5. *in fine.* Sed nullius beneficij ſimplicis ſæcularis eſſe capacem regularem etiam diſpenſante Epiſcopo, tenent plures Doctores, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. c.* 29. *n.* 75 & 76.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia reſtituitur contra alienationem, per quam fuit enormiter læſa.*

2 *Doctores referuntur de intellectu huius text. agentes.*

3 *Eccleſia poteſt petere reſtitutionem in integrum, & conſequenter reſciſſionem contractus coram iudice Eccleſiaſtico.*

4 *Eccleſia petens reſtitui debet probare ſe læſam, alioquin non eſt audienda.*

5 *Dictio, multi, verificatur etiam in duobus.*

6 *Pluralis locutio duorum numero contenta eſt.*

7 *Reſtitutio minoris ita eſt intelligenda, vt fructus ſint ipſi minori reddendi.*

Cap. Ad noſtram, XI.

Eccleſia quando in alienatione inuenitur enormiter læſa, reſtituenda ei ſunt bona, & reſtituenti reddi debet pretium, & relinqui fructus percepti pro ſuo labore. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Bald. Panorm. Barbat. Guido Papæ, Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 161. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 425. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 3. *Decret. lib.* 2. *tit.* 13. *c.* 2. 1

De intellectu huius text. latè Con. *lib.* 1. *var. c.* 3. *ex n.* 3. Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. p.* 2. *c.* 4. *n.* 14. *cum multis ſeqq.* vbi vndecim intellectus aſſignat, Coſta *in Gallus,* §. *& quid ſi tantum, q.* 2. *à n.* 71. Mench. *vſufreq. c.* 71. *n.* 6. Lar. *in l. ſi quis à liberis,* §. *ſed vtrum, à n.* 8 *ff. de liberis agnoſc.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 6. §. 1. *n.* 47. *cum ſeqq.* vbi ſex præſtat intellectus, Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ.* 136. *n.* 16. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo implorare, n.* 13. Morl. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 5. *q.* 1. *n.* 31. optimè Caſtil. *lib.* 3. *quotid. q. c.* 23. *n.* 51. Cùm ergo inter tot Doctores vix colligi poſſit, quis illorum veriorem aſſignarit intellectum, ideo totum diſcreti lectoris iudicio relinquendum duxi. Verùm ne videar ſicco pede diſcedere, verior mihi videtur intellectus ille, qui licèt nemine citato ponat idem Morla *de loco, n.* 32. *verſ. quare,* Hectori tamen Roder. Luſitano tribuit Soar. *in addit. ad Pinel. vbi ſuprà,* & latè proſequitur Mench. *d. cap.* 17. *num* 91. quòd text. *in præſenti,* (ſiue in eo actum fuiſſet remedio nullitatis, ſiue reſtitutionis) ſpecialiter procedat in contractu feudali, de quo agit, de cuius reſciſſione ob quam cauſam fiat, ideo fructus non reſtituuntur, quia de ipſius natura eſt, vt tales fructus pertineant ad vaſſallum ratione laboris & ſeruitij, quod domino præſtat, vel paratus eſt præſtare, *cap.* 1. *in fin. in*

quibus cauſ. feud. amit. quo pacto explicanda ſunt verba huius text. ibi, *cùm ſibi fructus percepti ſufficere debeant pro labore,* &c. ſicut aliàs in terminis *c. 1. de feudis*, dominus feudi fructus illius ſibi à vaſſallo in pignus dati non tenetur in ſortem principalem computare contra reg. *cap. cùm contra, de pignor.* quia interim vaſſallus à ſeruitiis ceſſat, vt eleganter explicat idem Morl. *d. loco*, *n. 34.* vbi etiam *n. 36.* alium nouum intellectum ad hunc text. deſumptum ex *reg. illius*, iuncta deciſione, *l. quod ſi minor*, §. 5. *Scæuola*, ibi, *negotiis finitis ad paratam pecuniam laboribus ſubſtitui veniat, repellendus eſt*, *ff. de minorib.*

3 *Vt feudum prædictum faceremus*, &c.] Ergo Eccleſia poteſt petere reſtitutionem in integrum, & conſequenter reſciſſionem contractus coram iudice Eccleſiaſtico, vt per Couar. *lib. 1. var. c. 4. n. 2.* Rebuff. *de except. n. 229.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo implorandum, n. 17. & 30.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 34. n. 10.* D. Barboſ. *in l. heres abſens*, §. *proinde*, *num. 33. ff. de iudic.*

4 *Enorme diſpendium incurriſſe.* Ergo Eccleſia petens reſtitui debet probare ſe læſam, alioquin non eſt audienda, vt per Maſcard. *de probationibus*, *concl. 1273. num. 5.*

5 In gloſſ. *Per multos*, ibi, *fortè per duos.* Notatur ad hoc, quòd dictio, *multi*, verificatur etiam in duobus, vt per Mar. Ant. *var. reſol. lib. 1. reſol. 109. n. 37.* Intrigl. *Siciliæ deciſ. 44. n. 18.* quos refero *in remiſſ. meis de dictionibus, & clauſ. dict. 174.* aliàs *dict. 204. n. 1.*

6 In ead. gloſſ. ibi, *Quia pluralis locutio duorum numero contenta eſt.* Dixi ad *reg. pluralis 40. de regulis iuris, lib. 6.* & plures citantur Doctores *in libello de principiis vtriuſque iuris, lit. P. n. 21.* alios refero ego ipſe *in tract. Axiom. iuris vſufreq. axiom. 179. n. 1. & de dict. vſufreq. dict. 265. n. 3.*

7 In gloſſ. *Sufficere.* Notatur ad hoc, quòd reſtitutio minoris ita intelligenda eſt, vt fructus ſint ipſi minori reddendi, vt per Ioſeph Seſſe *Aragoniæ deciſ. 136. n. 25.* minor enim per reſtitutionem rem ſuam vna ſimul cum fructibus eiuſdem recipere debet, *l. patri 28. §. 1. verſ. item ex diuerſo*, *l. minor 40. §. 1. in fin. ff. de minorib. l. ſi prædium, C. de præd. minor.* Cou. *lib. 1. var. c. 2. à princ.* Sfort. *de reſtit. in integr. q. 45. art. 2. n. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei Eccleſiaſticæ facta ſine legitimo perſonarum Eccleſiaſticarum aſſenſu non tenet, licèt approbetur per conſtitutionem laicorum.*
2 *Laici nullam ſtatuendi poteſtatem in Clericos habent.*
3 *Statuta contra libertatem Eccleſiaſticam quæ dicantur, oſtenditur.*
4 *Statuta laicorum non poſſunt diſponere ſuper directo dominio feudi Eccleſiaſtici.*

Cap. Cum laicis. XII. & vlt.

1 Alienatio rei Eccleſiaſticæ ſine legitimo conſenſu perſonarum Eccleſiaſticarum non valet, quāuis eſſet facta iuxta conſtitutionem laicorum, & præſumentes contra facientem ſunt compellendi cenſuris Eccleſiaſticis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſt. Anchar. Butr. Bald. Henric. Panormit. Barbat. Guido Papæ, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificy, pag. 161.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 425.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Innocent. III. *cap. 44.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 5. cap. vnico.*

Nulla ſit attributa poteſtas.] Notatur ad hoc, quòd laici nullam ſtatuendi poteſtatem in Clericos habent, vt per Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ in proœm. gloſſ. 1. n. 58. cum ſeqq.* & vide quæ tradit Bellet. *diſquiſit. Clerical. p. 1. tit. de exempt. Clericorum à ſtatutis ſecularium*, §. 2. *per totum.* 2

Quod immunitatem Eccleſiaſticæ libertatis, &c]. Statuta ergo contra libertatem Eccleſiaſticam dicuntur, quando directè ſeu indirectè ſunt contra priuilegia, aut prærogatiuas conceſſas Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis, ſeu piæ cauſæ à Papa, vel à Principe ſæculari, Innoc. *in cap. noueris, n. 1. & 2.* vbi Butr. *n. 9.* & Abb. *n. 2. infr. de ſent. excom.* Abb. *conſ. 63. in princ. p. 1.* Barbat *conſ. 31. n. 1. & 2. vol. 4.* Cardin. Tuſch. *tom. 5. lit. L. concl. 342. num. 12.* & plures apud Bellet. *tit. de exempt. cleric. à ſtatutis ſecularium*, §. 1. *n. 9.* 3

Sed etiam de mortuariis, &c.]Notatur ad hoc, quòd ſtatutum laicorum diſponens de mortuariis eſt contra iuriſdictionem Eccleſiæ, ac proinde non valet, vt per Roman. *ſing. 358. verſ. Reuerendiſſimus dominus*, Mart. *de iuriſd. p. 4. caſu 54. à princ.* vbi id intelligit *n. 2.* de impenſis, quæ fiunt in remedium, ſiue ſolatium animæ defuncti, non autem de iis, quæ fiunt ad pompam viuorum.

Alienatione feudorum.] Aduerte ſtatuta laicorum non poſſe diſponere ſuper directo dominio feudi Eccleſiaſtici, ſecus ſuper dominio vtili, vt per Ruin. *conſ. 70. n. 11. vol. 5.* Surd. *conſ. 338. n. 18. & ſeq.* faciunt quæ Marta *de iuriſdict. p. 4. caſu 13. n. 3.* 4

De Precariis.

Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Precariorum materiam qui tractent, citantur.*
3 *Precarium in neutro, precaria in fœminino, & precaria in numero plurali, dicimus.*
4 *Precarium eſt contractus, per quem aliquid vtendum conceditur, quandiu concedens patitur.*
5 *Precarium ad libitum differt à locatione, & commodato.*
6 *Precaria definiri ſolet, vt ſit contractus ad preces initus in perpetuum, vel ad tempus ſingulis quinquenniis renouandus: vel melius, vt ſit conceſſio rei ad tempus, vel in perpetuum fruendæ ad preces recipientis facta.*
7 *Precariæ contractus ſolùm in vſu iuris Canon. reperitur, & tantùm ab Eccleſiaſtica, & in rebus Eccleſiaſt. celebratur.*
8 *Precaria in quo differat à precario oſtenditur.*
9 *Precaria ab emphyteuſi differt.*
10 *Precariæ de quinquennio in quinquennium ſecundum auctoritatem, & antiquam conſuetudinem renouari debent.*

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol. 98. verſo*, Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Martinus Meſnardus, *in epitome Decretalium, fol. 109. verſo*, Dan. Venator. *in analyſi methodica* 1

methodica iuris Pontif. pag. 404. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumma in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

2 De materia tituli vide Couar. *lib.* 3. *variar. cap.* 15. Ant.Gom. *tom.*2.*var.c.*7.*num.*1.*verſ.& ex*, Valaſc. *de iure emphyt.q.*34.*n.*9. *cum ſeqq.* Viu.*tom.*2.*communium opin.lib.*4.*tit.*44. *n.*193.*pag.*680. Card. Tuſch.*tom.*6. *lit.P.concl.*472.*cum ſeqq.*Cald.Pereira *de reſol.emphyt. c.*7.*n.*39. Molin.*de inſtit.tract.*2.*diſp.*298. Azor.*inſtit. moral. p.*3.*lib.*7.*de precario, à pag.*538.*ſiue* 466.*in alia impreſſ.*Card.Mantic.*de tacit. & ambig. conuent.lib.*22. *tit.* 4. aliqua per Ouid. de Amicis *de iure emphyt. in prælud.à n.*12.

3 Omiſſa precarij etymologia, de qua per Calepin. Promptuar. & alios, quod idem importat ac precibus datum, tripliciter dicitur in iure noſtro, vel in neutro *precarium*, vel in fœminino in ſingulari, *precaria*, vel in plurali *precaria*, quæ duo poſteriora inter ſe minimè diſtingui, ſed eundem contractum ſignificare contra Hoſt. tenent gloſſ. Abb. & communiter Doctores *in cap.vlt. infr.hoc tit.* ſequitur Valaſc.*de iure emphyt.quæſt.*34.*num.*12. Omiſſa quoque multiplici forma, ſub qua celebrari poteſt, de qua per Abb.*in cap.* 1. *in fine hoc tit.* Iaſ. *in l.*1.*n.*42.*C.de iure emphyt.* Valaſc. *dicto loco*, *num.*14. Euerard.*in topicis*, *c.*29. *ad fin.*

4 Precarium ſtrictè, de quo *in cap.vlt.hoc tit.*optimè definitur vt ſit contractus, per quem aliquid vtendum conceditur, quandiu concedens patitur, loco generis ponitur *contractus*, quæ particula communis eſt illi cum aliis loco differentiarum, reliquæ particulæ adiiciuntur, per quas ab aliis contractibus precarium diſtinguitur, vt ſtatim videbis. Dixi in definitione, *vtendum*, vt intelligas vel ad vſum incertum in ſe, vel ratione temporis, vel è contrario concedi precarium, poteſt enim habere tempus certum, vel vſum certum, non tamen vtrumque, *l.Lucius*, *ff.de donat.l.in princ.* vbi Iaſ.*num.*6. Socin.*num.*15. *ff. ſi cert. pet.* Abb.*in d. c.vlt.num.*12.Couar.*lib.*3.*variar. cap.*15.*num.*7. Ioan. Garc.*reg.*359.*num.*6. Dixi, *quandiu concedens patitur*, quia precarium habet pro ſua natura, vt ad libitum poſſit reuocari ſecundùm omnes *in d. cap. vlt.* quod intelligendum, modò talis reuocatio fiat ſine damno; cui fuit facta conceſſio, & cum aliquo temporis interuallo, ex Capyc. *deciſ.*116.*num.*5 & Valaſc.*d.q.*34. *in princip.* Couarr. *d. cap.*15. *num.*6. ſecundùm quam naturam, & proprietatem differt ab aliis contractibus; & in primis differt à donatione, quia ſemel donata citra ingratitudinem non reuocantur, *cap.vlt.de*
5 *donat.l.vlt. C.de reuocand.donat.* precarium verò ad libitum differt à locatione, ſecundùm Socin.*vbi ſuprà*, *n.*9.*& ſeq.*apud quem videbis an per precarium transferatur poſſeſſio. Item differt à commodato, quia commodatum duo pro ſubſtantia copulatiuè requirit, ſcilicet certum vſum, tempus expreſsè, aut tacitè præfinitum; expreſsè cùm dies opponitur; tacitè cùm ex ipſa conceſſione colligitur, vt ſi equus concedatur ad eundum Vlyſſiponem, ad not. *in l.commodato*, §. *ſicut*, *ff. commodati.* At verò precarium nec certum vſum, nec tempus habet præfinitum, quod ſi aliquando opponatur, reuocationem non impedit, ex Bart.*in l.*1.*n.*1.*ff.hoc tit.* Aretin. & Iaſ.*n.*6.*in l.*2. *ff. ſi certum pet.*vbi Socin.*n.*15. Rip.*n.*181. Bald. & Salicet.*n.*3.*in l.*2.*C.commodati*, Idem Iaſ.*in l.*3.§.*ex contrario*, *n.* 12. *ff. de acquir. poſſeſſ.* Couar. *vbi ſuprà*, *n.*7. Palat.*de contract.lib.*5.*c.*1.*col.*1.Sylueſt.*in ſumma*, *verbo precarium*, *n* 1.Ioan.Garc.*d.loco*, *num.vlt.* Adde quòd precario rem habens ſi reſtituere recuſet, incurrit pœnam *l. conductores*, *C. locati*, ex Pontan. *de ſpolio*, *lib.*1.*n.*102.

Precaria vulgò definiri ſolet, vt ſit contractus ad 6
preces initus in perpetuum, vel ad tempus ſingulis quinquenniis reuocandus, ita Bart.*in l.ſi finita*, §.*ſi de vectigalibus*, *n.*10.*ff.de damno infecto*, quem ſequuntur Alexand.& reliqui *ibidem*, Iaſ.*in authent. ingreſſi*, *C.de ſacroſ.Eccleſ.num.*45.*& in d.l.*1. *n.*41. *C.de iure emphyt.* Valaſc. *d.quæſt.*34.*ex n.*9. Sed meliùs definitur, vt precaria ſit conceſſio rei ad tempus, vel in perpetuum fruendæ ad preces recipientis facta. Dixi *conceſſio*, loco generis, reliquæ particulæ loco differentiarum adiiciuntur. Dixi, *rei*, vt ita tam res mobilis, quàm immobilis comprehendatur, cùm circa vtramque precaria verſari poſſit, vt tenere videtur Valaſc. *d. q.* 44.*n.* 9. dum in definitione precariæ ait quòd ſit conceſſio alicuius rei, &c. Dixi, *in perpetuum*, *vel ad tempus*, quia vtroque modo fieri ſolet, ex *cap.ſæpe* 12.*quæſt.*2.Dixi, *fruenda*, vt oſtendam in huiuſmodi contractu nullum dominium transferri, ſed ſolum vſum, aut vſumfructum, vt colligitur ex *d.cap.precariæ* 10.*q.*2.ibi, *fructuario vſu*, & ex *d.cap. ſæpe*, ibi, *proprietati originis*, & ibi, *quæcunque in vſu percepit*, Dixi tandem, *ad preces recipientis*, quia de natura eius eſt, vt ad preces fit id, quod ipſa ſcriptura debet declarari, prout etymologia demonſtrat, & apertè colligitur ex *d.cap.ſæpè*, ibi, *ſub precariæ nomine debeat profeſſionem ſcribere*, ita tenent Iaſ. *d. n.* 42. & Valaſc.*d.q.*34.*n.*15.

Contractus precariæ ſecundùm Abb. *in cap.*1. *hoc* 7
tit. ſolùm in vſu iuris Canonici reperitur, & ſic ſolùm ab Eccleſia, & in rebus Eccleſiaſticis celebratur, ſecundùm exempla à Doctoribus relata, licèt etiam fieri poſſit à laicis, quo fit vt in ſolo iure ciuili nulla mentio huius nominis, *precaria*, facta reperiatur, licèt quoad ſubſtantiam ab eodem iure ciuili talis contractus fuerit cognitus, vt probat *l.iubemus la* 2.§. *ſanè*, *& ſacroſ.Eccleſ.* Et precaria dicitur contractus nominatus, cum habeat nomen diſtinctum, & ſeparatum ab aliis contractibus; iuxta reg.*l.iuriſgentium*, *in princ. ff.de pactis*, & ſic ex eo debet dari actio propter rationem ſpecialem, & certam formam à lege Canonica illi datam, explicat poſt alios Fortun. *in l. naturalis*, *n.*38.vbi Meneſ.*n.*17.*ff.de præſcript.verbis.*

Precaria à precario differt, quia precarium ad 8
tempus determinatum non conceditur, imo etiamſi pactum de non renouando intra illud tempus apponatur, adhuc eo non obſtante reuocari poteſt, vt *ſuprà* dixi. Precaria verò ad certum tempus concedi poteſt, ſecundùm quod partes conuenerunt, nec ante tempus conuentum reuocari poteſt, vt innuit text.*in c.*1.& probatur *in cap.vlt.in fine hoc tit.*Abb.*in eod.c.*1. & *ibi* Bero. *n.*1. multas alias aſſignat differentias Angel.*in ſum.verbo precarium*, *in princ.*

Differt precaria ab emphyteuſi in eo, quòd in em- 9
phyteuſi pro ſubſtantia certa penſio in recognitionem dominij eſt ſoluenda, *l.*1.*C.de iure emphyt.*§.*adeò*, *Inſtit. de locat.* Precaria verò penſionem non patiatur, quia ſolus vſusfructus in remunerationem ad preces conceditur, quamvis *gloſſ.*1.*&* 2.*in d.cap.ſæpe*, Valaſc. *vbi ſuprà*, *n.*14.falsò exſtiment in precaria penſionem annuatim eſſe ſoluendam, ſicut in emphyteuſi, quam omnino ſimilem eſſe precariæ tenuit Bart. *in d.l.*1.*n.*8. *& in d.l.ſi finita*, §.*ſi de vectigalibus*, *n.*10.*ff.de damno infecto*, Angel.Syluest. *n.*6.*dictis locis*, licèt in renouationem tantùm diſtinguatur ſecundùm Valaſc. *d. q.*34.*n.*9.

Precariæ de quinquennio in quinquennium ſe- 10
cundùm auctoritatem & antiquam conſuetudinem

reuocati debent, vt probat *c.1.hoc tit.* quæ quidem reuocatio non ita ſit, vt quaſi per ſingula quinquennia renaſeatur nouus eontractus, eſſet enim tunc neceſſaria noua eunceſſio, & non reuocatio, de qua loquitur *d. c. 1.* ſed ideo fit ne longitudine temporis pereat memoria euntractus, *d. cap. ſæpe* 12.*q.*2. vel propter alias vtilitates, quas reeenſet Iacob. relatus à Valaſe. *d.q.*14.*n.*10. Si autem precariam habens elapſo quinquennio reuucatiunem non petat, eadit à iure ſuo, ſieut non petens inueſtituram à nouo domino, tradunt Abb. *in d.c.*2.*n.*5. Imol. 4. & Beru. 14. Angel. *verbo precarium*, *n.*4. Valaſc. *d. q.*34. *n.*11. Vnde notabis reuocationem iſtam multum differre à prorogatiune, de qua *in l. ſed ſi manente*, *ff. de precario*, de cuius materia vide omnino Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap* 49.

S V M M A R I V M.

1 *Precaria de quinquennio in quinquennium ſunt renouandæ*, & n. 2.
3 *Precario libera facultas renouandi cenſetur eſſe de ſubſtantia illius.*
4 *Precarium eſt quod precibus petenti vtendum conceditur tandin quandiu is, qui conceſſit, patitur.*
5 *Precarium tacitè renouatur, ſi dominus patiatur eum, qui rogauit in poſſeſſione remanere.*
6 *Patientia ſola nihil operatur, quando actus requirit aliquid vltra patientiam.*

Cap. Precariæ. I.

Ex Concil. Beluac.

1 PRecariæ de quinquenulo in quinquenninm ſecundùm auctoritatem, & antiquam conſuetudinem renouari debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Barbat. Beru. Guid. Papæ, Viuian. *in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.*186. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 428. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. refertur à Botchard. *lib.* 2. *Decret. c.*169. & Iuo. *p.*3.*c.*230. & ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.*3.*tit.*12.*c.*1.

2 Hane eandem conelufionem ex hoc text. deſumunt Valaſc. *de iure emphyt. q.*34.*n.*9. Molin. *de inſt. tract.*2. *diſp.*298.*n.*12. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.*22.*tit.*4.*n.*20. vbi etiam reſoluit quòd in conceſſione precariæ cum pacto de renouando de quinquennio in quinquennium, ſi renouatio non fuit petita ab eo, cui conceſſio facta eſt, ipſe eadit à iure ſuo, ſicut feudatarius, quod etiam ita priùs reſoluerunt Abb. *hic n.*5. Berui. Valaſc. *vbi ſupr. n.*11. quod ſine difficultate non tranſit, cùm conſtet priuationem huiuſmodi nec ex rei natura hic contingere, cùm reuocatio non ſit de ſubſtantia, nec ex lege, cùm nulla reperiatur hanc priuationem inducens, & receptiſſimum ſit ſolùm in actibus à iure expreſſis talem priuationem, admittendam, iuxta gloſſ. ab omnibus receptam *in cap. vlt. de iurepatronat.* vbi *in collect.* plures referuntur Doctores igitur in puncto iuris verior videtur contraria ſententia contra communem, de
3 qua *ſupra*. In precario autem libera facultas reuocandi intelligitur eſſe de ſubſtantia illius, *l. cum precario*, *ff. de precar.* Molin. *d. tract.* 2. *diſp.*298. *n.*2. & 4. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.*1.*tit.*12. *num.*9.

Valde torquentur Doctores hic in reddenda ratione, cur fiat in precaria renouatio de quinquennio in quinquennium, cùm precarij poſſeſſores nullo tempore poſſint præſcribere, eo quòd proprietas maneat apud Eccleſiam, ſolus verò vſusfructus apud ipſos poſſeſſores, iuxta text. *in l.* 2. *C. de præſcript*, 30. *l. neque*, *C. de vſufruct.* text. expreſſos *in cap. Clerici* 16.*q.*3. ſic que contendunt otioſam eſſe renouationem: cui difficultati gloſſ. Abb. Imol. & Beru. *in præſenti*, & Angel. *in ſum. verbo precarium*, *n.*4. reſpondent in hoc caſu nullum eſſe præſcriptionis periculum, ſed ideo renouationem fieri, ne fortaſſe ſcriptura pereat, & initium contractus excidat, & longi precarij poſſeſſores negantes rem ad Eccleſiam pertinere ſuæ poſſeſſioni adhærentes ſe dominos prædicent, & ſic niſi Eccleſia dominium probet, ſuccumbet, *c.* 3. *de probat.* Vnde iam colliges renouationem non ita fieri, vt quaſi per ſingula quinquennia renaſcatur nouus contractus, eſſet enim tunc neceſſaria noua conceſſio, & non renouatio, de qua loquitur text. *in præſenti*, ſed ideo fieri, ne longitudine temporis pereat memoria contractus, vt *ſuprà* dixi, *cap. longinquitate*, *cap. ſæpe* 12.*q.*2. vel propter alias vtilitates, quas refert Iacobin. relatus à Valaſc. *de iure emphyt. q.* 34. *n.*10. Non obſtat quòd iure antiquo nulla reuocationis mentio fiebat, quia illo iure antiquo attento erat hæc reuocatio incognita, quæ poſtea moribus inducta, & auctoritate huius text. primum confirmata fuit, vt ſentit Beroi. *hic n.*9.

In gloſſ. *Precaria* 1. ibi, *Precarium, eſt quod precibus* 4
petendi vtendum conceditur tandin quandiu is, qui conceſſit, patitur. Vide Azor. *inſtit. moral. p.*2.*lib.*7.*de precario*, *c.*1. *in princ.* Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 298. Valaſc *de iure emphyt. q.*34. *à princ.* Ouid. de Amicis *eod. tract. in præluд. n.*12.

In gloſſ. *In quinquennium*, ibi, *quid ſi elapſo quin-* 5
quennio cum taciturnitate prætereatur, intelligitur contractus innouari. Precariũ enim tacitè renouatur, ſi dominus patiatur eum, qui rogauit, in poſſeſſione remanere, Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.*22.
*tit.*36.*n.*6. Quando tamen actus requirit aliquid vltra 6
patientiam, ipſa ſola patientia nihil operatur, Molin. *de præſ. lib.*3. *præſ.*85.*n.*28. & *conſ.*121.*n.*101.

Cap. De Precariis. II.

Ex Conc. Carthag.

SVcceſſor poteſt diſſoluere precaria irrationabiliter 1
facta ab anteceſſore, non obſtante pœna graui appoſita, & poteſt Eccleſia bona reuocare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viu. *in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.*169. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 428. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 12. *c.* 2. qui in notis ad hunc text. ait ſe non inueniſſe in Conciliis hoc caput, ſed extare conſtitutionem Lotharij totidem verbis *l.*3. *tit.*8. *c.*2 *legum Longob.* in aliis eſt *tit.*10. quando liceat Rectoribus Eccleſiarum acta anteceſſorũ ſuorum reſcindere.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.*198.*n.*20.

Gloſſ. *in præſenti*, exiſtimat ideo precarias, de qui- 3
bus *hic*, irritas eſſe, quia ſcilicet factæ fuerunt in caſu non præmiſſo, nam, vt valeat alienatio rei Eccleſiæ, non ſolùm ſolemnitas neceſſaria obſeruanda eſt, ſed etiam euidens vtilitas concurrere debet, docent Imol. *hic in princ.* & tanquam receptum tradit Couarr. *lib.* 2. *variar. c.* 17. *num.* 2. quæ cùm hic defecerit,

meritò

meritò precaria irrationabilis dicitur, & per conſequens pœna quaſi acceſſoria corruit, vt text. habet, ſecundùm *l. non dubium, C. de legib.* tenet communis *in præſenti.* Verùm obſtat verbum, *præcipimus,* de quo tex. quod aliquod noui importat, item verba *ad ius Eccleſiæ reuocentur*, quæ oſtendunt ius aliquod tranſlatum, arg. *l. decem. ff. de verb. oblig. & cap. ad diſſoluendum, de deſponſ. impub.*

4 Reiecto igitur hoc gloſſæ intellectu, & aliis, vt verus pateat, notandum eſt precariam duobus modis poſſe celebrari, vel ad breue, vel ad longum tempus; quando celebratur ad breue, certum eſt quòd per eam dominium non transfertur, & vti talis alienatio non dicitur, ac per conſequens neceſſaria non eſt ſolemnitas in alienatione rerum Eccleſiæ neceſſaria, ſed à ſolo Prælato fieri poteſt ad exemplum locationis, iuxta *cap. vlt. ne Præl. vices ſuas, Clement. 1. de rebus Eccleſ.* & in his terminis planè procedit hic text. Quando verò pecaria celebratur ad longum tempus maius dubium eſt inter Doctores, an tunc temporis per eam transferatur dominium, & dicatur alienatio; in quo verior pars eſt negatiua, & ſic quòd in ea non eſt neceſſaria ſolemnitas, quæ ſeruatur in alienatione rerum Eccleſiæ, quæ tantummodo ſeruanda eſt in eo contractu, per quem directum, vel vtile dominium transfertur, vel ſpecialis hypotheca conſtituitur, iuxta *cap. nulli, de rebus Eccleſ. non alienand.* per precariam verò etiam ad longum tempus factum nullum transfertur dominium, ſed tantùm commoditas, & vſusfructus, iuxta *l. iubemus la 2. §. vlt. C. de ſacroſ. Eccleſ. cap. precariæ 10. q. 2.* Ergo nil mirum ſi in ea ſolemnitas non requiratur, imo à ſolo Prælato poſſit celebrari, atque ita tenent Bart. communiter receptus *in l. codicillis, §. inſtituto, n. 4. ff. delegat. 2.* Bero. *in c. nulli, n. 32.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 21. num. 24. & ſeq.* notat Valaſc *de iure emphyt. q. 18. in princip. & n. 9.* Quo ſuppoſito communis obtinuit hunc text. (dum precarias à ſolis Rectoribus factas tanquam irrationabiliter factas iubet reuocari) intelligi caſu, quo valuit ipſa precaria, cùm per eam non inducta ſit ipſa alienatio, & ſic irrationabiliter facta, in caſu tamen permiſſo tenuit, & ideo indiget reſciſſione, ex iuſta tamen cauſa talis contractus in hoc text. irritatur.

5 Contra hunc tamen communem intellectum illud vnum aduertere oportet, quòd Pont nec verbum quidem de contractu fecit in hoc text. Sed totus eſt circa pœnam; quare aliquod ſpeciale eſt in pœna quod non aperit communis intellectus; illa igitur mihi videtur vera & ingenioſa huius text. intelligentia, vt ſcilicet in eo ſola pœna remoueatur, & ſolum id de nouo text. inducat, contractus autem iuris regulis impugnandus relinquatur. Ratio autem quæ mouit Pontificem ea fuit, quia notum eſt iure, quod pœna conuentionalis in contractu poſita committitur, ſi is, qui contractum impugnauit, condemnatus fuerit, & per ſententiam quantumcumque iniuſtam contractus approbetur, quoniam iuſta cauſa litigandi, quamvis à pœna legali, & expenſis excuſet, *cap. calumniam, de pœnis,* tamen non excuſat à pœna conuentionali, vt apertè probat text. *in l. qui, l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verbor. obligat.* vbi Bart. cuius ſententiam veram, & communem teſtatur Iaſ. *num. 17.* Rip. *n. 13.* Vnde fit quòd ſi Prælatus contractum faciens nomine Eccleſiæ pœnam imponat, ſi idem, vel ſucceſſor eius quocumque colore etiam iuſto aduerſùs contractum veniat, & per ſententiam contractus approbetur, pœnam debebit. Verùm cùm hoc eſſet Eccleſiæ nociuum, cùm ſucceſſores non auderent timore pœnæ contractus contra Eccleſiæ vtilitatem factos reuocare, meritò in præſenti effectum fuit, vt abſque vllo impedimento liberum eſſet aduerſùs tales contractus venire pœnam ipſo iure auferendo, & ſucceſſores obligando, vt patet ex verbis text. ibi; *præcipimus, vt nullus ſucceſſor,* &c. circa contractum autem nihil diſpoſuit, ſed ſecundùm iuris principia, vel remedio nullitatis, vel reſtitutionis in integrum impugnandum reliquit.

In gloſ. *Pœna,* ibi, *cùm enim contractus non valet, nec pœna ei appoſita.* Vide Valaſc. *conſult.* 85.

SVMMARIVM.

1 *Precarij conceſſio extinguitur voluntate concedentis, aut ei ſuccedentis.*
2 *Precarium liberè à concedente reuocari poteſt.*
3 *Beneficium in perſonam eius, qui accepit collatum, cum perſona extinguitur.*
4 *Precarium non finitur morte concedentis.*
6 *Precario qui rem accepit dicitur poſſidere naturaliter, dominus autem, qui conceſſit, ciuiliter.*
7 *Precarium in quo differat à commodato, remiſſiuè.*
8 *Precaria fœminini generis quid ſit, oſtenditur.*

CAP. Precarium. III. & vlt.

Gregor. IX.

PRecarium poteſt reuocari ad libitum concedentis, & ſoluitur morte eius cui fuit conceſſum, & non morte concedentis, & ſoluitur, etiamſi ille, qui conceſſit precarium illud, alienauerit alicui, qui poſtea, illud reuocat. Sed contractus, qui dicitur precaria, non poteſt reuocari ad voluntatem concedentis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid, Papæ, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 169.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 428.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Quandiu patitur, qui conceſſit.] Ergo precarium liberè à concedente reuocari poteſt, vt per Couarr. *variar. lib. 3. cap. 15. à princip.* Molin. *de inſtit. tract. 2. diſp. 298. n. 2.* Leon. Leſſ. *eod. tract. lib. 2. cap. 27. num. 4.* Card. Tuſch. *tom. 6. lit. P. concl. 472.* Menoch. *de arbitr. caſu 23. n. 2.* vbi *n. 4.* reſoluit quòd precarium concedens ſtatim reuocare non poteſt. 2

Soluitur quoque obitu eius, cui conceſſum eſt.] Eſt enim beneficium in perſonam eius, qui accepit, collatum, ac proinde cum perſona extinguitur, Azor. *inſtit. mor. p. 3. lib. 7. de precario, cap. 3. in princ.* & ita non tranſit in hæredem recipientis. Bart. *in auth. de non alienand. §. emphyteuſim, num. 4.* Tiraq. *de conſtit. p. 1. num. 65. & ampl. 13. à princip.* 3

Non etiam concedentis.] Notatur ad hoc, quòd precarium non finitur morte concedentis, ſed perſeuerat comparatione hæredum illius, quouſque ab eis reuocetur, *l. cùm precario, ff. hoc tit. l. quæſitum eſt, quod à Titio, ff. eod.* Couarr. *d. cap. 15. num. 1. & à n. 3.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 54. n. 2. & 3.* Tiraquell. *de conſtituto, p. 2. ampl. 12. à princip. & ampl. 13. à n. 1. & in tract. le mort, p. 4. declar. 3.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 69. n. 17.* Sebaſt. Næui *in l. certe 6. ff. hoc tit.* Capyc. *deciſ. 116.* Afflict. *deciſ. 335. n. 5. & 10.* Azor. *d. c. 3. q. 4.* Molin. *d. diſp. 298. n. 8.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 12. in princ. à n. 35.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici, deciſ. 75. in 1. edit.* aliàs *reſol. 61. n. 3. in 2. edit.* vbi etiam tenet precarium tranſire ad ſingularem ſucceſſorem concedentis. 4

Aut

5 *Aut cum ipſum alienari,&c.*] Notatur ad hoc quòd quando is,qui precarium conceſſit, rem precario datam alienauit, tunc niſi voluntate noui dom res eadem maneat penes eum, qui ab initio precario poſſidebat, finitur, & tollitur precarium, vt per Azor.*d.c.3.verſ. quartò.*

6 *Poſſideri.*]Is enim,qui rem precario accepit,dicitur poſſidere illam naturaliter, dominus autem, qui conceſſit, ciuiliter, vt per Anton. Gom.*variar.tom.2.c.7.n.1.* Tiraquel.*de conſtituto,p.1.à n.4.* Sebaſt. Næui.*ad l.& habet,§.placet,ff.hoc tit.*Molin.*d.diſp.*298.*n.*5.Cald. Pereira *de empt. & vendit.c.25. n.12.* Et quanto tempore poſſeſſio illa ciuilis amittatur, vide Menoch.*de arbitr.caſu* 24.Tiraq.*de conſtituto,p.1.n.69.* Ant. Gom. *d.c.7.n.1.*Cald.Pereira *de extinct.emphyt.c.10.n.44.& c.17.n.17.*Sebaſt. Næui.*ad l.certè 6.§.is,qui rogauit, ff. hoc tit.*Azor.*d.lib.4.de precario,c.2.q.4.*

7 In gloſſ.*Precarium,*ibi,*& eſt ſimile commodato,* &c. In quo differat precarium à commodato, oſtendit Azor.*d.lib.7.de precario,cap.1.q.1.*vbi *q.3.*quærit quænam res precario dari queant.

8 In gloſ.*Precariæ.*Precaria fœminini generis eſt quidam contractus,qui fit de rebus Eccleſiæ, quando res conceditur in perpetuum, vel ad longiſſimum tempus,vel alio modo ad renouandum de quinquennio in quinquennium, vt per Barbat. *in præſenti*, Valaſc.*de iure emphyt.q.34.à n.9.*vbi *num.*13.dicit hunc contractum non eſſe cognitum, Mantic.*de tacitis, & ambig. conuent.lib.22.tit.4.à num.*10.vbi ait, quòd in conceſſione precariæ cum pacto de renouando de quinquennio in quinquennium, ſi renouatio non fuit petita ab eo, cui facta eſt conceſſio, cadit à iure ſuo, ſicut feudatarius.

De Commodato.

Tit. XV.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchar. Panorm. Guid. Papæ,Guillel. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol. 98. verſo,* Petr.de Rauenna *in compend.iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.*110.Dan.Venator.*in analyſi methodica iuris Pontif. pag.*407. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret. ſub hoc tit.* Barth. Carthag.*in expoſitione titulorum iuris Canon.ſub eod.*

De materia huius tit. agunt Ordin. Regia Luſit. *lib.4.tit.53.*vbi parens meus, & apud Caſtellanos *l.1. & ſeq.tit.2.p.5.*vbi Gregor.Lopez,*& tit.16.lib.3.for. leg.* Couar.*lib.3.var.c.15.* Ant. Gom.*tom.2.variar.c.7.* Bellacomb.Soar.& alij *tom.1.communium opinion.lib.4. tit.13.*Mozz.*de contract.lib.tit.de commodato*, Cardoſ.*in praxi iudicum,verbo commodatum,* Soar. de Pace *in practic. tom.3.c.6.n.9.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent.lib.9.*Molin. *de inſt. tract.2.diſp.194. vſque ad 298.* Rebell.*de obligat.iuſtitia,p.2.lib.16. quæſt.vnic.de commodato,* Azor.*inſtit. moral.p.3.lib.7. de commodato,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. tom.2. lib. 25. tr.2. n.468.cum multis ſeqq.* Card. Tuſch.*tom.1.lit.C. concl.480.cum ſeqq.*

S V M M A R I V M.

1 *Commodatarius tenetur de leuiſſima culpa,* & n.2.
3 *Culpa lata, leuis, & leuiſſima quæ dicatur, remiſſinè.*
4 *Conductor tenetur de dolo,culpa lata,& leui,non autem de leuiſſima.*
6 *Commodatarius non tenetur de caſu fortuito,niſi concurrat eius culpa.*
7 *Bellum annumeratur inter caſus fortuitos.*
8 *Incendium annumeratur inter caſus fortuitos.*
9 *Peſtis annumeratur inter caſus fortuitos.*
10 *Furtum quando annumeretur inter caſus fortuitos, oſtenditur.*

Cap. Cum gratia vnic.

Gregor. IX.

COmmodatum gratia ſui tantùm accipiens, tenetur etiam de leuiſſima culpa,ſed non de caſu fortuito,niſi acciderit ſua culpa,vel interceſſerit pactum, vel fuerit in mora;item non poteſt repeti commodatum niſi finito vſu, ob quem fuit commodatum,quia ex beneficio non debemus decipi, ſed iuuari. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt: Anchar. Guid. Papæ, Henric. Panorm. Barbar. Viuian. *in ration. lib.3. iuris Pontific. pag.* 170. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*424. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1. & 2.* 1

De leuiſſima etiam culpa tenetur.] Notatur ad hoc, quòd commodatarius tenetur etiam de leuiſſima culpa, vt per Ordin. Regiam Luſitanorum *lib. 4. tit.53. §.2.*vbi parens meus,Perez *tit.7.lib.5.Ordin.pag.*209. *cum ſeq.*Rebuff.*in tract.excepe.n.*843.*cum ſeq.*Mench. *illuſtr.c.28.n.18.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo commodatarius,n.13.*Card. Mantic.*de tacit. & ambig. conuent.lib.9. tit.2. à princip.* Sayt. *in claui Regia, lib.10. tract.3.n.10.* Ludouic.Beia *reſponſ. caſuum conſcientiæ, part.2.caſu 29.pag.mihi* 219.Henriq.*in ſumma,part.2. lib.14.de irregular.cap.15.in fine*, Molin.*de iuſtit.tr.2. diſp.*295. Paul. Comitol.*reſponſ. moral,lib.1.quæſt.42. num.3.* Azor. *inſtit. moral.part.3. lib.7. de commodato, cap.7.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 15. tract.6.num.474.* Rebell.*de obligat.iuſtitiæ,p.2.lib.16. quæſt. vnic. de commodato, num.1.* Quæ autem dicatur culpa lata, leuis, & leuiſſima, vide Perez *ad lib.5. Ordinam. pag.*211. Conan. *comment. iuris ciuilis,lib.7. cap.4.à num.7.*Brunor à Sole *in locis communibus,verbo culpa 2.* Molin. *de iuſtitia, tract. 2. diſp. 293. num.4.* Saytum *d.lib.10. tract.2.c.14. à num.5.& tract.3. c.1. num.10.*Surdum *deciſ.87.num.8.& deciſ.198. num.16.* latè Farinac. *in praxi crimin. quæſt. 88. num. 53. cum ſeqq.* 2 3

Illud tamen aduertere oportet conductorem teneri tantum de dolo,culpa lata, & leui,non autem leuiſſima,*l.ſi vt certo,§.nunc videndum.ff.commodati*, Viuian. *tom.1. commun. opin.lib.45. num.75. pag.*658. Ludou. Beia *d. part.2.caſu 10.pag.*216. Surd. *deciſ.87.num.7.* vbi de culpa leuiſſima, *& deciſ.198.num.14.*vbi *n.15.* quod emphyteuta quando rem deteriorauit, de leui culpa tenetur. Depoſitarius, quando depoſitum fit ratione deponentis, non tenetur niſi de dolo, & lata culpa;quando verò fit gratia vtriuſque, tunc vterque de leui tenetur,Rebuff.*de exception.à n.*774. Procurator,qui mandatum acceptauit,tenetur de lata culpa & leui,ac aliquando de leuiſſima,Surd.*deciſ.*304.*n.*6. 4

Tenetur

Digitized by Google

5 *Tenetur.*] Etiam in foro conſcientiæ, vt per Perez *ad tit.7.lib.5. Ordin.pag.209. cum ſeqq.* Sayr.*d.lib.10. tract.3.c.1.n.10.cum ſeqq.*

6 *Licèt caſus fortuitus,* &c.] Notatur ad hoc, quòd commodatarius non tenetur de caſu fortuito, niſi concurrat eius culpa, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit.55.§.3.*vbi parens meus, & apud Caſtell. *l.3.tit.2. part.5.*vbi Gregor.Lopez Anton. Gom.*tom.2.variar. cap.3.n.19.*Pincl.*in l.2. C.de reſcindend.vendit.part.1. c.3. à n.26.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent.lib.5.tit.8.n.10.* Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo commodatum, n.16.* Molin. *diſp.295. verſ. de fortuito,* Rebell.*d.q.vnic.de commodato, à n.1.* Valer.Reginald. *d.lib.25.tract.6.n.4-5.*

7 Hæc inter caſus fortuitos annumerantur. Primò
8 bellum, Flamin. *de reſign.lib.11.q.13.n.55.* Secundò incendium, Gregor. *l.3. verbo fuogo, tit.2.p.3.* Menoch.*de arbitr. caſu 390. à n.3. & de præſumpt. lib.1. præſumpt.50.n.3.& conſ.53.n.1.* Ioſeph. Ludou.*Peruſ. deciſ.10.n.15. & deciſ.25.* Mexi. *in tract. taſſæ panis concl.6.n.115.* Gutier. *pract.lib.1.q.29.n.6.* Surd. *deciſ.198.n.5.* Maſcard. *de probat. concluſ.467. n.5. & concl.892. num.8.* Pradil. *in ſumma legum pœnalium, p.1.cap.23.à num.1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.*
9 *cap.354.* Cened.*ad Decretal.collect.40. num.1.* Tertiò peſtis, Vezin. *tom.1. commun. opinion. lib.4. tit.43. n.78.* Flamin. *de reſignat. lib.11. q.13.n.63.* Quartò factum Principis non ſeparatum. Cabed. *Luſit. deciſ.114.num.5.p.2.* Quintò iniuria iudicis quandoque,
10 Bellacomb.*d. tom.1.commun.opin. lib.4.tit.43. num.77. pag.959.* Sextò furtum quando à domeſticis fuit commiſſum, vel quando res fuit recondita in loco forti, aliàs bene tuto, in quo conſueuit ille reponere propria pretioſiora, Gregor. *l.3. verbo fortaſſe, tit.2. p.5.* Syluan. *conſ.29.n.4.* Bonacoſ. *communium criminal. p.1. verbo furtum, folio.75. verbo, & part.2. eodem verbo, folio 32.* Menoch. *conſil.353. num.8. cum ſeqq. & de præſumpt. lib.9. præſumpt.61. à num.34.* Vide quæ *infrà* dixi *ad cap. propter ſterilitatem, ex n.11. de locato.*

De Depoſito.

Tit. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur, qui ſuper hanc rubricam ſcripſerunt.*
2 *Depoſiti materiam qui tractent, citantur.*
3 *Deponere antiquitus ſignificabat à ſe abiicere, & alienare.*
4 *Deponere idem ſignificat quod concredere & committere.*
5 *Deponere aliquando pro commendare accipitur.*
6 *Depoſitum eſt contractus per quem res mobilis alicui non domino gratuito cuſtodienda traditur.*
7 *Depoſitum voluntarium quod dicatur, & quæ ſit inter vtrumque differentia, oſtenditur.*
8 *Depoſitum iudiciale, quod aliàs ſequeſtrum dicitur, tunc fit quando res de qua in iudicio controuerſia eſt, apud aliquem definitur, vt finita controuerſia victori reſtituatur.*
9 *Sequeſtratio triplex eſt, voluntaria, neceſſaria, & mixta, & quæ dicantur, oſtenditur.*
10 *Depoſitum ſimplex aliud regulare, aliud irregulare, & quod dicatur oſtenditur.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.98. verſo*, Petr. de Rauenna *in compend.iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.110.* Dan.Venator.*in analyſi methodica iur. Pont.à pag.410.* Goffred.& Hoſt.*in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon.*in paratitlis ad quinque libros Decretal.* nouè Bartholom. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici, ſub eod.* 1

De materia huius tit. vide Conan. *commentar. iuris ciuilis lib.7. c.4.* Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo depoſitum,* Carot.*in tract.huius tit.* Mozz.*de contract.tit.de depoſito,* Cardin. Mantic.*de tacitis, & ambig. conuent. lib.10. de depoſito,* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.523.* Azor.*inſtit.moral.p.3.lib.7.de depoſito,* Rebell. *de obligat.iuſtitiæ, p.2.lib.16.q. vnic.de depoſito.* Layman. *in Theolog.morali,lib.5.tract.4.c.25.* 2

Depoſito.] Deriuatur à verbo *deponere*, quod antiquitus ſignificabat à ſe abiicere, & alienare, vt ex aliis tradit Conan. *comment. iuris ciuilis lib.7. c.4. in princip.* hinc depoſitum pro abiecto, & deſperato habetur, iuxta illud Virgilij, 3

Ille vt depoſiti proferret facta parentis;

qui locus explicatur depoſiti, id eſt, deſperati, conſueuerunt enim antiqui vt deſperati homines ante ianuas ſuas collocarentur, vt fortè poſſent tranſeuntes qui aliquando ſimili morbo laborarunt, opportuna aliqua remedia adhibere; quia verò multoties res noſtras deponimus, & abiicimus non perdendi animo, ſed gratia conſeruandi, eáſque ſic à nobis dimittimus, vt aliis credamus, & committamus, ideo ſtatutum eſt vt *deponere* idem ſignificet quod concredere, & committere, hinc *depoſitum* dicitur quod alicuius fidei, id eſt, diligentiæ creditum eſt. Vnde Vlpian. *in l.1. hoc tit.* inquit, depoſitum eſt quod cuſtodiendum alicui datum eſt, dictum ex eo, quod ponitur, quia præpoſitio, *de*, auget poſitum, vt oſtendat totum eius fidei commiſſum, quod ad cuſtodiam rei pertinet, quoniam non ſolùm res noſtras apud amicos ponimus, ſed deponimus, & dimittimus à nobis, vt apud eos collocemus, & cuſtodiam earum à nobis ad illos transferamus, prout adnotauit Conan.*vbi ſupr.* & poſt eum Pichard.*in §.præterea,n.9.Inſtit.quibus modis re contrah. oblig.* hinc etiam aliquando *deponere* pro commendare accipitur, *l. commendare 186. ff. de verbor.ſignificat.l. Lucius 24.ibi, centum nummos, quos hodie commendaſti mihi, ff. hoc tit.* & res commendatæ depoſitæ dicuntur, *l.Publia 26.ff.eod.l.cùm hæreditas 9. C.eod.* 4 5

Depoſitum autem ſic acceptum ex mente Doctorum definiri poteſt vt ſit contractus, per quem res mobilis alicui non domino gratuitò cuſtodienda traditur. Loco generis particula *contractus*, reliquæ verò ponuntur loco differentiarum. Dixi, *res mobilis*, vt ſignificarem depoſitum non poſſe conſiſtere in re immobili, vt per gloſ. *in c.2. hoc tit.* Hoſtienſ. *in ſumma eiuſdem tit. num.3.* Syluestr. *in ſumma, verbo depoſitum, n.3.* quod probatur ex natura ipſius depoſiti, in quo res poſita ad ipſius cuſtodiam, & conſeruationem traditur depoſitario, vnde cùm cuſtodia propria non detur in re immobili, nihil mirum ſi in ea non conſiſtat depoſitum. Dixi, *alicui non domino*, vt oſtenderem depoſitum rei propriæ dici non poſſe, licèt ille, qui ſuſcepit cuſtodiam, ignorauerit ſe illius rei dominum non eſſe, *l.qui rem ſuam, ff. depoſiti, l.neque pignus, ff. de reg. iuris,* tradunt Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo depoſitum, num.1.* Carot.*de depoſito, part.1. quæſt.2.num.27.* Vnde fit, quòd ſi fur ignorans rem ſuam furatus eſt filio, 6

vel

vel ſeruo apud patrem, vel dominum eorum ignorantem depoſuerit actione depoſiti; id repetere non poterit, quia bona fides non patitur vt dominus rem ſuam prædoni reſtituere teneatur, proindéque licèt dominus ignorans eam tradiderit quaſi depoſitum, tanquam indebitum ſolutum condicere poterit, *l. bona fides, ad fin. ff. depoſiti.* Poſui, *gratuito*, quia ſi merces conſtituta ſit, depoſitum non eſt, ſed locatio, & conductio, *l. 1. §. ſi veſtimenta, ff. depoſiti*, vel erit contractus innominatus iuxta qualitatem mercedis, *l. 1. §. ſi quis ſeruum*, tradit Iaſ. *in §. ſequens, Inſtit. de actionib. & in l. 2. num. 6. ff. ſi certum pet.* Conan. *d. cap. 4. num. 5.* Duaren. *ad tit. ff. depoſiti*, & dixi *ad rubr. de locato.* Tandem adieci, *cuſtodienda*, vt intelligeretur differentia, quæ inter depoſitum, & commodatum conſiſtit, quia in commodato vſus conceditur accipienti, in depoſito autem ſolùm cuſtodia rei datur, proindéque ſi depoſitarius re depoſita vtatur, furtum committet, *l. ſi ſacculum 29. ff. hoc tit. l. 3. C. eod.* quod tamen intellige, & declara cum Carot. *vbi ſupr. tit. actio tertia contra depoſitarium furti.*

7 Depoſitum autem diſtinguitur in plures ſpecies, ſcilicet in voluntarium, neceſſarium, & iudiciale. Voluntarium eſt, quando nullo eminente periculo quis rem alteri cuſtodiendam tradidit: neceſſarium dicitur quando ratione tumultus, incendij, ruinæ, naufragijue res deponitur, nec vlla alia cauſa deponendi eſt, quàm imminens ex dictis cauſis periculum. Inter vtrumque illud maximum datur diſcrimen, quòd in depoſito voluntario, ſi res depoſita non reddatur, tenetur depoſitarius tantùm in ſimplum; at in depoſito neceſſario datur aduerſus ipſum depoſitarium actio in duplum in hæredem eius propter dolum defuncti pro hæreditaria portione, & in ſimplum propter dolum ſuum in duplum, *l. 1. §. 1. & l quod tumultus*, aliàs incip. *de eo quod tumultus, ff. depoſiti*, explicat Iaſ. *in d §. ſequens, n. 5. & 6. & n. 31. Inſtit. de actionib.* Carot. *in tract. huius tit. p. 1. tit. quantum veniat in actione depoſiti.* Ratio differentiæ eſſe poteſt, quia in priori caſu, ſcilicet quando quis fidem alterius ſponte elegit, ſibi imputet quòd non quæſiuit diligentiorem amicum, cui ſuam cuſtodiendam tradiderit, erat enim in eius poteſtate non committere, & ideo nihil mirum ſi in ſimplum tantùm aduersùs eundem pro re depoſita agere poſſit, quæ ratio ceſſat in poſteriori, in quo res moram non patitur, & vt plurimũ quis perturbato animi iudicio, & non voluntariè res ſuas commendat minus idoneo; vnde meritò creſcit perfidiæ crimen ſi quis in huiuſmodi cauſa circumuento neceſſitatibus amico depoſitum inficietur, ob quam cauſam maius odium maioremque pœnam meretur, *l. 1. & toto tit. ff. de incend. ruina, nauf.* vnde licèt *in l. 12. tabul.* quando depoſitarius depoſitum negabat, daretur actio in duplum deponenti, Prætoris tamen edicto datur in ſimplum ex depoſito voluntario, ex neceſſario in duplum, *d. l. 1. §. 1. ff. depoſiti, §. rei proſequendæ, Inſtit. de actionib.* Pichard. *in d. §. præterea, n. 16. cum ſeqq.* Card. Mantic. *d. lib. 10. tit. 2. n. 1. cum ſeqq.*

8 Depoſitum verò iudiciale, quod aliàs ſequeſtrum, ſiue ſequeſtratio dicitur, tunc fit quando res, de qua in iudicio controuerſia eſt, apud aliquem deponitur, vt finita controuerſia victori reſtituatur, *l. licèt 17. in princip. ff. hoc tit. l. intereſſe puto 39. ff. de acquir. poſſeſſ. l. ſequeſter 110. ff. de verbor. ſignific. c. 2. de dolo, cap. examinata, de iudic. c. 1. cum ſeqq. de ſequeſt. poſſeſſ.*

9 Hæc autem ſequeſtratio triplex eſt, voluntaria quæ fit partium conuentione, debetque iudici ſemper eſſe grata, *l. 1. §. inde quæritur, ff. de noui oper. nunt.* Neceſſaria, quæ fit iubente magiſtratu, præcipuè ſi timentur rixæ, & vt veniatur ad arma, iuxta *l. æquiſſimum 13. in princ.* aliàs *l. ſi cuius, §. ſed ſi inter duos, ff. de vſufructu*, de qua Valaſc. *tom. 2. conſult. 191. ex n. 33.* Mixta quæ fit imperante magiſtratu, & legis auctoritate, & partis petitione, vt *in l. ſi fideiuſſor 7. §. fin. ff. qui ſatiſdare cog.* Menoch. *de arbitr. caſu 87. n. 10.* quod depoſitum iudiciale multum diſtat à ſimplici depoſito, vt per Cardin. Mantic. *d. tit. 1. n. 7.* ſex differentias tradit Othoman. *in tract. de depoſito, pag. 270.*

Hoc autem ſimplex depoſitum, de quo agimus, 10
aliud regulare, aliud verò irregulare vocatur: regulare dicitur illud, quod iuxta propriam naturam ſic fit, vt proprietas & poſſeſſio rei depoſitæ apud eum, qui depoſuit permaneat, *l. licet deponere, §. rei depoſitæ, ff. hoc tit.* Irregulare vocatur, quando notiſſimos hos terminos egreditur; exemplum ſit ſi quis pecuniam deponat neque clauſam, neque obſignatam, ſed numeratã, hoc caſu is qui accepit tantundem pecuniæ, ſoluere obligatur, *l. Lucius 2a 1. cum ſeq. §. qui pecuniam, ff. locati*, quod depoſitum magis naturæ mutui accedit, ex eo namque dominium transfertur cum obligatione reſtituendi tantundem in eodem genere, & in eadem quantitate, iuxta *l. 2. in princ. ff. de rebus cred.* Dec. *in l. contractus, n. 8. ff. de reg. iuris.* Alex. *conſ. 80. num. 4. lib. 3.* Coſt. *in l. ſi ex cautione, lim. 2. num. 4. C. de non numerata pecun.* Anton. Gabr. *lib. 3. tit. de rebus cred. concl. 2.* Nau. *in man. c. 17. n. 180.* Card. Mantic. *d. lib. 10. tit. 4. n. 11.* Carot. *vbi ſupr. q. 2. n. 21.* vbi *n. 22.* agit an priuilegia depoſiti Regularis competant depoſito irregulari; depoſitum in dubio magis præſumitur regulare quàm irregulare, vt tradit Rip. *in d l. 2. n. 3. ff. de rebus cred.* & videtur ſentire Menoch. *conſ. 37. ex n. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non tenetur ex depoſito facto apud Clericum Eccleſiæ, niſi in vtilitatem Eccleſiæ ſit verſum.*
2 *Nomen malum habet ſiniſtram ſuſpicionem, & ex bono nomine oritur bona præſumptio.*
3 *Nomen bonum, & honeſtum habere, præmium eſt non modicum.*
4 *Eccleſia ex depoſito facto apud Clericum ipſius Eccleſiæ non tenetur, niſi in eius vtilitatem verſum probetur.*
5 *Deponenti an incumbat onus probandi pecuniam verſam fuiſſe in vtilitatem Eccleſiæ, an verò ipſi Eccleſiæ non fuiſſe verſam in ipſius vtilitatem oſtenditur.*
6 *Furtum committit qui re depoſita vtitur, niſi exiſtimet dominum facile id permiſſurum.*
7 *Clericus an poſſit torqueri, oſtenditur.*
8 *Eccleſia tenetur ex depoſito facto apud ipſum, non ſecus atque alij depoſitarij.*

Cap. Grauis. I. *Alex. III.*

Deponens pecuniam apud Clericum alicuius Eccleſiæ non obligatur Eccleſiæ pro illa pecunia, niſi fuerit conuerſa in vtilitatem Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Butr. Imol. Auan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Cened. *collect. 24.* Guid. Papæ, Vin. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 172.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 429.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 13. c. 2.* & eſt poſt Concil Lateran. ſub Alex. III. *p. 50. c. 35.* 1

Ille vir Belial.] Notatur ad hoc, quòd malum nomen habet ſiniſtram ſuſpicionem, & ex bono nomine oritur bona præſumptio, de quo vide Matheſil. *ſing. 35.* 2

Annib.

Annib. *in reb. ff. ſoluto matrim. num.* 112. Iaſ. *in l. cunctos*
populos, lect. 2. *num.* 25. *C. de ſumma Trinitate*, Felin. *in*
proœm. Decretal. n. 30. Caſſan. *in conſuetud. Burgundia,*
fol. 66. *n.* 53. *& in Catalogo gloria mundi*, *part.* 11. *con-*
ſid. 23. Guillelm. *in cap. Raynutius*, *verbo Raynutius*, *à*
num. 5. *infr. de teſtam.* Gerard. *ſing.* 75. Mandoſ. *conſ.* 76.
ex num. 1. Franc. Viu. *lib.* 2. *commun. opin.* 193. *ex num.* 2.
Paul. Fuſc. *lit. N. ſing.* 14. Ant. Scap. *de iure non ſcripto,*
lib. 5. *c.* 105. *ex num.* 6. Anton. Sala *in conſtit. Ducat.*
Sabaudia, in proœm. in gloſſ. 1. *n.* 5. Vini. *tom.* 1. *commun.*
opinion. lib. 9. *tit.* 8. *n.* 2. *pag.* 513. vbi *in verſ. alium etiam*
effectum, colligit ex hoc text. quòd ſi quis deponeret
res ſuas penes turpe nomen habentem, & eas perde-
ret, ſibi imputandum foret, qui de illo confidere auſus
ſit. Bernard. *in pract. c.* 7. vbi Salzed. *lit. A*, Cened. *ad*
Decretal. collect. 24. *num.* 3. Menoch *de praſumpt. lib.* 1.
praſumpt. 89. *n.* 131. Maſcard. *de probat. concl.* 831. *n.* 22.
Farin. *in praxi crimin. p.* 6. *q.* 176. *n.* 91. *cum ſeqq.* Vnde
3 dicitur præn͂omen eſſe non modicum bonum, & ho-
neſtum nomen habere, quia à nomine, & cognomine
multoties ſumitur, & permiſſa eſt argumentatio, vt
latè explicat Abb. *in d. proœm. Decret. in verbo Gregory,*
n. 7. Et hinc Salicet. *in l.* 1. *in princip. C. de ſumma Trinit.*
per eum text. exhortatur parentes, vt pulchra nomi-
na, & honeſta liberis imponant, & non turpia, quia
ſecundùm illum quodammodo præſeferunt infa-
miam.

Sic etiam facie deformior cenſetur animo quoque
grauior, & medici ex corporis turpitudine animi de-
formitatem præſumunt, vt ſcribit Raſi. *lib.* 2. *ad Al-*
manſor. c. 33. *& c.* 54. Galenus inſuper faciem fœdam
malos motes oſtendere affirmat *lib* 3. *de temper. cap.* 6.
vnde meritò de iure noſtro, quando plures de crimine
ſunt ſuſpecti. Primo quæſtioni ſubiici debet ille, qui
facie deformior eſt, quoniam cenſetur animo quo-
que grauior, Bald. *in l.* 2. *n.* 5. *C. quorum appell. non re-*
cip. & in l. non ignorat, n. 12. *C. qui accuſ. non poſſ.* Hippol.
in l. 1. *n.* 4. *ff. de quaſt.* Carrer. *in pract.* 12. *tit. de indic.*
num. 29. Menoch. *de praſumpt. lib.* 1 *praſ.* 89. *ex n.* 130.
cùm corporis deformitas animi quoque deformita-
tem oſtendat, vt tradunt Tiraquell. *ad l.* 2. *connub.*
gloſſ. 1. *part.* 2. *num.* 55. Eſcobar *de ratiocin. c.* 32. *num.* 1.
Vnde S. Ambroſ. *lib.* 2. *de virgin.* affirmat ſpeciem cor-
poris ſimulacrum eſſe mentis, figuramque probita-
tis referunt, Luc. de Penna *in l.* 1. *verſ.* 2. *quaritur, C. qui*
atat. vel profeſſ. ſe excuſ. lib. 10. Matth. de Fano *in tract.*
de modo ſtudendi, c. 30. Torreblanc. *lib.* 1. *de Magia, c.* 9.
num. 46.

4 *In vtilitatem Eccleſia controuerſam*, &c. Colligo ex
text. Eccleſiam ex depoſito facto apud Clericum ipſius
Eccleſiæ non teneri niſi in eiuſdem vtilitatem verſam
probetur, ita notant Abb. & omnes *in praſenti*, &
plures, quos refert Cened. *ad Decret. collect.* 24. *n.* 1.
quibus adde Carot. *in tract. huius tit. part.* 2. *q.* 1. *à n.* 1.
Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verbo depoſitum, n.* 9. Molin.
de iuſtit. tract. 2. *diſp.* 525. *num.* 4. Aloyſ. Ricc. *in praxi*
rerum fori Eccleſiaſtic. deciſ. 2. *num.* 5. Tenetur tamen
Clericus, ac ſi contractus valeret, nam quoad ſui
præiudicium non eſt audiendus, dicens contractum
non tenere, prout reſoluit Stephanus Gratian. *diſcept.*
forenſ. c. 186. *num.* 6. *cum ſequentibus*, vbi *num.* 8. ponit
tres caſus, in quibus contrahens cum Eccleſia debet
eſſe ſollicitus de conuerſione in eius vtilitatem, ſcili-
cet mutuo, depoſito, & venditione facta pro debito
Eccleſiæ, cùm in aliis diceretur debitor ſi ſoluat,
etſi non fuerit verſum in vtilitatem Eccleſiæ, & de
emptione agunt Menoch. *conſ.* 114. *num.* 8. *&* 9.
Surd. *deciſ.* 156. *num.* 9. Marc. Anton. Genuenſ.
in praxi Archiepiſc. Neapol. cap. 89. *num.* 7. vbi tenet
ementem rem Eccleſiæ cum euidenti vtilitate non
teneri docere de conuerſione pretij in vtilitatem Ec-
cleſiæ.

Vtrùm deponenti incumbat onus probandi pecu- 5
niam verſam fuiſſe in vtilitatem Eccleſiæ, an verò ipſi
Eccleſiæ non fuiſſe verſam in ipſius vtilitatem? quæ-
ſtio eſt non contemnenda, in qua ſecurè reſoluendum
eſt prædictum onus incumbere ipſi deponenti, cùm
enim non aliter Eccleſia obligetur, quàm ſi depoſi-
tum verſum fuerit in vtilitatem ipſius, vt *ſuprà* ex
text. colligimus, neceſſariò ſequitur talem obligatio-
nem ipſi deponenti incumbere, ex principio, quo do-
cemur, quòd ille, qui fundat intentionem ſuã in aliqua
qualitate, tenetur eam probare, *l. hoc iure vtimur*, *ff. de*
verb. oblig. tradit Bart. & communiter Doctores *in l. in*
illa ſtipulatione, eod. tit. Conar. *l.* 2. *var. c.* 6. *n.* 3. vide quæ
dixi *in collect. ad c. ſi quis preſbiterorum, de rebus Eccle-*
ſia non alienand. in verſ. probatio autem locupletionis, vbi
ſub diſtinctione reſolui.] Quibus autem coniecturis,
& præſumptionibus probetur depoſitum verſum
fuiſſe in vtilitatem Eccleſiæ, vide Menoch. *de arbitr.*
caſu 432. *num.* 33. *cum ſeqq. & de praſumpt. lib.* 3. *pra-*
ſumpt. 55. *à n.* 4. Matienſ. *l.* 22. *gloſſ.* 3. *num.* 7 *tit.* 11. *lib.* 5.
noua recop. Redoan. *de rebus Eccleſia non alien. tit. de*
cauſa vtilitatis, à n. 56.

Furatus eſt.] Ergo qui re depoſita vtitur, furtum 6
committit, 1. §. *ſi rem, l. ſi ſacculum* 29. *ff. hoc tit. l.* 3. *l. qui*
depoſitam, C. eod. l. furtum Inſtit. de obligat. qua ex delicto,
Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 5. *tit.* 60. §. 8. vbi parens meus,
Conar. *lib.* 3. *variar. cap.* 15. *num.* 8. Carot. *de depoſito,*
p. 1. *tit. vſus, à princip. & tit. actio tertia contra depoſita-*
rium furti, Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 524. Cardoſ. *d. verbo*
depoſitum, *n.* 11. Eſcob. *de ratiocin. c.* 20. *num.* 2. vbi *n.* 9.
dicit quòd ideo negans depoſitum torqueri iubetur,
quia negando committit furtum, & ſic delictum
graue, quod limitatur, ne procedat ſi depoſitarius, qui
re depoſita vtitur, id faciat exiſtimans dominum, qui
depoſuit, facilè id permiſſurum, tunc enim furti actio
ceſſat, quia furtum ſine affectu furandi non committi-
tur, § *placuit, Inſtit. de oblig. qua ex delicto, l. qui re* 78. *in*
princip. ff. de furtis, Carot. *d. tit. vſu, n.* 3. Conſenſus au-
tem Domini colligi poteſt ex coniecturis, quas tradit
Io. Fab. *in l.* 1. *C. de pignorat. act.* explicatis per Couarr.
d. lib. 3. *c.* 15. *ad finem.*

Sub quaſtionibus ad rationem ponant.] Notatur ad 7
hoc quod Clericus poteſt torqueri. idem etiam colli-
gi videtur ex *c. ſi conſtiterit*, ibi, *ſine coactione*, *de ac-*
cuſat. Abb. *n.* 6. & communiter Doctores *in praſenti*,
Deci *in c. at ſi Clerici, in princ. n.* 19. *de iudic.* Simanch.
de Catholicis, c. 63. *n.* 27. Clar. *in* §. *fin. quaſt.* 64. *num.* 24.
plures quos refert Farinac *in praxi crimin. q.* 41. *num.* 2.
& part. 4. *conſ.* 38. *num.* 16. Contrariam tamen opinio-
nem, ſcilicet Clericum non poſſe torqueri, tenuit An-
gel. *de malefic. in verbo quòd fama publica*, *n.* 102. *verſ.*
item Clericus, plures relati per Duen. *reg.* 90. *fallent.* 3.
verſ. contrarium tamen, vbi inquit, hanc videri magis
communem opinionem tenent alij, quos refert Fari-
nac. *d. quaſt.* 41. *num.* 4. quæ opinio ſaltem in Clericis
ſacro Ordine inſignitis, ſi magis placuerit, reſponderi
poterit ad hunc text. verba illa, *ſub quaſtionibus*, idem
ſignificare, quod ſub interrogationibus, propter
ſequentia verba, *etiamſi oportuerit vinculis alliga-*
tum, quia torturæ non poſſunt dari niſi vinculis alli-
gatis; vel quia Belial, de quo *hic*, non conſtat an
ſit Clericus, poterat enim eſſe in minoribus, laicus
ſyndicus, vel procurator Eccleſiæ. Sin verò priorem
opinionem ſequi magis placuerit, eam intelligere
oportet caſu, quo Clerici vltra legitima indicia, quæ
ad torturam requiruntur, ſint inſuper de delicto infa-
mati, aliàs ſecus, quantumcunque plurima procedant
indicia, vt per Imol. Zabarell. Barbat. & communiter

Doctores *in præſenti*, Felin. *in c. vniuerſitatis, poſt n.* 2. *de ſentent. excommun.* Hippol. *ſing.* 55. *& in l. quæſtionis habenda, n.* 93. *ff. de quæſt. & in l. editum, num.* 20. *ff. eod.* Boër. *deciſ.* 163. *n.* 6. *&* 7. plures per Maſcard. *de probat. concl.* 152. *n.* 14 *& concl.* 352. *n.* 5. Bonacoſ. *tom.* 2. *comm. opinion. lib.* 9. *tit.* 28. *à n.* 110. *p.* 540. *& commun. crimin. p.* 1. *verbo Clericus, fol.* 25. Perez *l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 2. *Ordin. p.* 68. Rebuff. *ad tit. ff. de verbor. ſignific. p.* 509. Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib.* 1. *c.* 17. *n.* 2. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 19 *art.* 7. dicit magis communem Farin. *d. q.* 41. *n.* 5. *&* 6.

9 In gloſſ. *Perſonæ*, ibi, *niſi depoſitio facta ſit*, &c. Notatur ad hoc, quòd Eccleſia ex depoſito apud ſe facto cum conſenſu Epiſcopi, & Capituli, vel recipiente theſaurario, vel aliis ad recipienda depoſita deſignatis, cæteriſque ſolemnitatibus à iure requiſitis interuenientibus efficaciter obligatur, licèt deponens non probet depoſitum verſum fuiſſe in vtilitatem ipſius Eccleſiæ, ſequuntur vltra Zabarell. Imol. & alios *hic*, Molin. *d. diſp.* 525. *num.* 4. *verſ. de depoſito*, Sum. Angelica *verbo depoſitum*, §. 4. Cardoſ. *d. verbo depoſitum, num.* 9. communis ex Decio *conſ.* 36. *num.* 6. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 14. *num.* 35. in hoc enim caſu minimè loquitur text. *in præſenti*, ſed ſolùm de depoſito facto penes perſonam particularem, & abſque ſolemnitatibus à iure requiſitis. Quamvis contrarium, nempe Eccleſiam non obligari ex depoſito facto prædicto modo, niſi etiam probetur verſio, tenuerint *gloſſ.* 2. *in cap. vlt. ne Prælati vices ſuas*, Innoc. & Abb. *in præſenti, n.* 10. Henric. *n.* 2. Ioan. Andr. *n.* 9. Hoſtienſ. *num.* 3. Paul. *in authent. hoc ius porrectum, num.* 5. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* & Rebuff. *in compendio alienat. n.* 39.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius ad quod teneatur, & quando repetatur depoſitum, oſtenditur.*
2 *Depoſitarius dicens ſe perdidiſſe res depoſitas præſumitur in dolo ſi appareant illius res incolumes.*
3 *Depoſitum qui ſuſcipit tenetur cuſtodire, & ſeruare ea fide, cura, & diligentia, qua ſolet proprias res cuſtodire.*
4 *Bona fides quæ in præſenti dicatur.*
5 *Compenſatio, & reconuentio ceſſat in depoſito vero, non autem in confeſſato, vt n.* 6.
7 *Compenſatione partis petitio requiritur.*

Cap. Bona fides. II. & vlt.

Gregor. IX.

1 DEpoſitarius ſi pendat depoſitum, & non res ſuas, non præſumitur habere bonam fidem, & condemnabitur, quia præſumitur dolus. Item qui ſe obtulit, vel accepit aliquid pro cuſtodia, tenetur de culpa, & etiam de caſu fortuito, ſi pactum, vel culpa, vel mora interuenit depoſitarij. Item depoſitum poteſt repeti ad libitum, nec admittitur compenſatio, vel deductio, ſicut in aliis contractibus, quamvis cauſa compenſationis ſit liquida. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Barbat. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Guid. Papæ, Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 173. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 429. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Si rebus tuis ſaluis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd depoſitarius dicens ſe perdidiſſe res poſitas, præſumitur in dolo, ſi appareant illius res incolumes, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 508. *à princip.* Farin. *in praxi crimin. p.* 6. *q.* 169. *n.* 37. Is enim, qui depoſitum 3
ſuſcipit, cuſtodire, & ſeruare debet ea fide, cura, & diligentia, qua ſolet proprias res cuſtodire, Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 7. *c.* 6.

Bona fides.] Non accipitur hic in ea ſignificatione, 4
ſecundùm quam bona fides eſt contraria malæ fidei, vel dolo, ſed debet accipi, vel pro conſcientia, & bona æquitate, vel pro æquitate, & iuſtitia diſtincta à rigore, & ſtricta verborum ſignificatione; ita D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora, à n.* 27. *ff. ſoluto matrim.*

Contra quod compenſationi, &c.] Notatur ad hoc, 5
quòd compenſatio ceſſat in depoſito, vt per Ordin. Regiam Luſit. *lib.* 4. *tit.* 78. §... vbi parens meus, & apud Caſtellanos *l.* 5. *tit.* 3. *p.* 5. *& l.* 27. *tit.* 14. *p.* 5. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 4. *collect.* 105. *illat.* 1. D. Barboſ. *in l. diuortio*, §. *ob donationes, n.* 13. *&* 14. *ff. ſoluto matrim.* Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 526. *verſ. in depoſito.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 10. *tit.* 10. *à n.* 4. Caſtil. *lib.* 3. *quotid. c.* 16. *n.* 11. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 14. *n.* 3. Rebell. *de oblig. iuſtitiæ, p.* 1. *lib.* 2. *q.* 18. *n.* 3. Azor. *d. p.* 3 *lib.* 7. *de depoſito, c.* 8. *q.* 3. Sic etiam in depoſito ceſſat reconuentio, Carpan. *ſuper ſtatuta Mediolanen. p.* 1. *c.* 44. *n.* 114. Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. effectu* 1. *n.* 770.

Intellige in depoſito vero, non autem in confeſſato, 6
quia priuilegia veri, & actualis depoſiti in confeſſato locum non habent, vt per Gregor. *l.* 5. *verbo compenſation. tit.* 3. *part.* 5. Tiraq. *de retract. tit.* 2. §. 4. *gloſ.* 6. *à num.* 8. *cum ſeqq.* Kirchon. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 24. *num.* 18 *in med. pag.* 609. Maſcard. *de probat. concluſ.* 509. *num.* 7. D. Barboſ. *in dicto*, §. *ob donationes, num.* 14. Mendez à Caſtro *in praxi Luſitan. lib.* 3. *c.* 22. *num.* 35.

Ex qua poſtulatio, &c.] Ergo in compenſatione par- 7
tis petitio requiritur, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n.* 15. Surd. *deciſ.* 117. *n.* 4. *cum ſeqq.* Intellige niſi agatur de euitanda pœna, quia tunc ipſo iure fit compenſatio, vt per Gam. *Luſit. deciſ.* 91. *n.* 2. Valaſc. *concl.* 71. *n.* 14. Surd. *d. deciſ.* 117. *n.* 2. *& de aliment. tit.* 1. *q.* 42. *n.* 86.

De Emptione, & Venditione.

Tit. XVII.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Barbat. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iur. Canon. fol.* 95. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compend. iur. Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 110. *verſo*, Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. pag.* 412. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſit. titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarrat. pag.* 208. omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. agunt Ordin. Regia Luſit. *lib.* 4. *tit.* 1. *cum ſeq.* vbi parens meus apud Caſtellanos *tit.* 5. *part.* 5. vbi Gregor. Lopez, *& tit.* 10. *lib.* 3. *for. leg. & tit.* 5. *lib.* 5. *Ordinam.* vbi Perez *& tit.* 11. *lib.* 5. *noua recopil.* vbi Azeued. & Matienſo, item de hoc tit. peculiares edidêre tractatus Fabianus de Monte, & Franciſc. Zoanettus, pleniſſimè, & eleganter

Concluſi

Conluſitanus ooſter Cald. Peteira io typum emptionis, & vendit.incidenter etiam de illo tractarunt Con. *lib.2.var.c.3.& lib.3.c.14.*Caucet. *p.1.var.c.13.*Medices *de diffinit. p.2.c.*48. Anton. Gom. *tom.2. var.c.2.* Iacob.de Carol.*tom.2. praxis iuridica, colore 10.n.31.* Albernoz *de arte contractus, tit. 9.*Moza *de contract. tit.de empt.& vend.* Donel.*comment.iuris ciuilis, c.17.* Ioſeph.Ludouic. *tom. 3. commun. opin. tit. de empt. & vendit.*Soar.de Pace *in pract.tom.3.c.6.§.1.* Rendina *in promptuario recept.ſent.tom.1.tit.121.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 4. de empt.* Benedict. Ægid.*in repet.l.hoc iure, ff.de iuſtit.& iure, verbo empt. & vendit.* Ex Theologis vltra Summiſtas *verbo emptio*, tum alios *n.4.diſt.15.*tom D. Thom.cum ſuis interpret. 2.2.*q.*77. & cum eis Greg. de Valent. *diſp.5. q.10.* Sot. *de iuſtit. lib.6.q.2.3.& 4.* Molin. *de iuſtit. tract.2.à diſp.336.vſque ad 380.* Leſſ. *eod. tract.lib.2. c.21.*Rebell *de obligat.iuſtitia, p.2. lib.9.* Azor. *inſtit. moral. p.3. lib.8.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.25.tract.3.n.247.cum ſeqq.*Ioan.de Salas *de contract. tit.de empt.& vendit.*Paul. Layman *in Theolog. morali, lib.3.tract.4.c.17.cum ſeqq.*

S V M M A R I V M.

1 *Tranſeuntibus non debet carius vendi, quàm in mercato venderetur.*

2 *Hoſpitalitas quæ ſit, & qui ad eam teneantur, remiſſiuè.*

3 *Eleemoſyna virtus, & effectus qualis, remiſſiuè.*

4 *Diuites tempore penuriæ cogi poſſunt ab Eccleſia ad erogandam pauperibus eleemoſynam.*

5 *Clerici beneficiati ad eleemoſynas arctius tenentur, quàm laici.*

6 *Victualia in hoſpitiis taxari conuenit, ne in eis carius forenſibus vendantur, quàm in mercato vendi ſolent.*

7 *Pretium iuſtum rei cenſetur illud pro quo vendi poteſt in foro.*

8 *Epiſcopus cogere poteſt laicos, vt eodem pretio merces, & res victui neceſſarias peregrinis, & hoſpitibus vendant, quo publicè ab incolis vendi ſolent.*

9 *Venalem rem qui expoſuit, compellitur ad eam vendendam.*

CAP. Placuit. I. *Ex Concil. apud Valentiam.*

1 NOn debent res cariori pretio vendi, quàm in mercato venderentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Botr. Imol. Anan. Hoſt. Auch. Henric. Barbat. Guid. Papæ, Panorm. Cened.*collect.118.* Viuian. *in ration.lib.3.iuris Pontif. pag.175.*Alagona *in compend.iuris Canon. pag.430.*remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord. p.1. & 2.* deſumitur à Burchard. *lib.2. Decret. c. 168.* Ioo. *p.6. c.250.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit.15.c.2.*

2 *Vt & ipſi hoſpitales ſint.*] De hoſpitalitate, & qui teneantur, vel cogi poſſint ad eam, tractant Coſm. *in pragm. ſanct. in proœm. §.nam Eccleſiarum, in gloſſ. hoſpitalitas, §.39.*Renat.Chop.*de ſacra politica, lib.3. tit.5. à princ.* Fuſc.*de viſit. lib.2.c.13.*vbi multa de hoſpitalitate coogerit, illuſtriſſ.D.meus Roder.à Conha *in comment.ad ſumm.diſt.42.n.1. p.325.*Caſſan *in catalogo gloriæ mundi, p.11. conſid.46.* Menoch. *de arbitr. caſu 182.n.45.*Lara *in l.ſi quis à liberis, §.etſi impubes, n.37.ff.de liberis agnoſc.* Spin.*in ſpeculo teſtam. gloſſ.6. princ. n.8.* Auendao. *de exequendis mandat. lib.2.c.8.* plores, quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 118 Azened.*l.7.n.1.& 5.tit.3.lib...nouæ recop.*

3 De eleemoſyna, eiúſqoe obligatione, virtute, & effectibus, vide Nauar.*in cap.quieſcamus 22.diſt.*Spin. *d.gloſſ.6. à princ.* Henriq. *in ſumm.lib.2. de Baptiſmo, c.25.*Tolet.*in ſumm. lib.8.c.27.* Surd. *de aliment.tit.4. q.28.* plures per Cened. *ad Decret. collect.27.* qoibus adde Fr.Ludou.Bejam *reſponſ.caſuum conſcientiæ, p.2. caſu 25.*Petr.de Ledeſm.*in ſum. p.2.tract.4.c.3.* Azor. *inſtit.moral. p.2.lib.12.c.7.* Ioan. Pineda *in Iob. tom.2. lib.30.c.25.pag.490.* Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.4.n.237.cum ſeqq.* latè Camil. Borrel.*in ſumma omnium deciſ. tit. 18.* Et qoòd conſanguineis potius tradenda ſit eleemoſyna qoam extraneis, cùm teneatur plus diligere conſanguineos, eiſque potius ſubuenire, quam extraneis, docent S.Thom. 2.2.*q.32.n.9.*Sylueſt. *verbo eleemoſyna, n.4.* Afflict.*deciſ.290.n.10.*Menoch. *conſ.321.n.3.* Rojas *de ſucceſſ. c.32. n.5.* Foſc.*de viſit. lib.1.c.30. n.8.& 10.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt.lib.6.tit.3.n.42.* Cened. *pract. & canon.q. lib.1. q.17.n.1.*

4 Illud in præſentiarum adoertendum eſt, tempore penuriæ cogi poſſe diuites ab Eccleſia ad erogandam pauperibus eleemoſynam, quod intellige cum Nau. *in man.c.23.n.73.*Sylueſt. *in ſumma, verbo eleemoſyna, q.6.*Couar.*lib.3.var.c.14.n.5.in princ.* Tiraq.*de nobilit. c.29.n.46. & de priuileg. ſchol. priuileg. 90.n.10.* Sarmient.*de redditib. Eccleſ. p.3. c.4. n.2.* Morl.*in emporio iuris, ſub tit.de legib. q.13. num.8.* Leſſ.*de iuſtitia, lib.2.c.12. dub.11.n.75.*Anton. Monach *Bononien.deciſ.69.n.9.*per text.*in c.2.diſt.42.* tenet quòd tempore ſterilitatis poteſt pauper implorare officiom iodicis ad compellendum diuitem, vt faciat ſibi eleemoſynam, Benincaſ.*in tract.de paupertate, quæſt.7.princ.in 5. ſpec.iudic.n.17.* Lara *in l. ſi quis à liberis, §.etſi impubes, n.36.& ſeqq.* Tiraq.*de pœnis temper. cauſa 44. num.10.* Mexi.*in tract.taſſæ panis, concluſ.1.n.5.*Sord. *de aliment.tit.3.quæſt.3. num.27.* Azor. *d. lib.12. c.13. quæſt.2.* Henriq. *in ſumm.lib.13.c.17.§.5. in fine.* Sem- 5
per verò Clerici beneficiati ad eleemoſynas arctius teuentur quàm laici, Azor.*d.lib.12.c.11. q.1.* Franc. Mar.*deciſ.540.n.31. p.1.* Camil. Borrel.*in ſumm.deciſ. tit.11.n.53.*

6 *Et non carius vendant tranſeuntibus.* Conocnit ergo in hoſpitiis, vt victualia taxentur, ne in eis carius forenſibus vendantur, quàm in mercato vendi ſolent. Mexi. *in tract.taſſa panis, concl.4.n.14.& 21.*Azened. *ad Curiam Piſanam; lib.1.c.17.n.27.* Rebuff. *tom.2.ad leges Galliæ, tit.de hoſpitibus, n.14.* Peccat enim vendens rem plus iosto, Nau. *in cap. nouit, notab.6.n.57. verſ.ſexto, ſupr.de iudic.*

7 *Quàm in mercato vendere poſſunt.*] Ergo ioſtum rei pretiom cenſetur illud pro qoo vendi poteſt in foro, vt per Iaſ.*in l.qui Romæ, §.cohæredes, n.25. ff.de verborum oblig.& in l.etſi æquo, n.4.cum ſeqq.ff.de legatis 1.* Ioan. Nider. *de contractibus mercat. c.2. à n.2.* Corſet. *ſing.391.vendit.il.2.* Afflict.*dec.3.c.16.n.7.*Cou.*lib.2. var.c.3.n.4.in princ.* Piuel.*in l.2. C. de reſcind.vendit. p.3.cap.vlt. n.17.* Tiraq. *de retractu lign.§.1. gloſſ.18. n.1.* Strach.*de mercat. p.1.n.91. ad fin.* Mexi. *in tract. taſſa panis, concl.4. n.26.* Menoch. *conſ.137.n.4.* Gemin.*de vſuris, commento 1. §.8. n.167.*Perez *l.1. gloſſ. fin.tit.9.lib.1. Ordin. & l.6. gloſſ.1. tit.2.lib.2. & l.2. tit. 23. lib.2. pag.429.* Maſcard. *de probat. concl.656. n.70. & concl.1396. n.35.* vbi dicit quòd iuſtum rei pretium eſt qood in foro inuenitur.

8 *Ad preſbyterum tranſeuntes*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus (intelligendo verbom, *Preſbyterum,*

de quo *in hoc text.* ideſt, Epiſcopum cum *gloſſ. 2. in preſenti,*)cogere poteſt laicos, vt eodem pretio merces, & res victui neceſſaria peregrinis, & hoſpitibus vendant, quo publicè incolis vendi ſolent, vt per Abb. *hic n. 5. & 6.* Rom. *ſing. 526.* Tiraq. *de priuil. pia cauſa, priuil. 149.* Strah. *de mercat. p. 1. n. 20.* Rip. *de peſte, tit. de remediis præſeruatiuis, à n. 195.* Cou. *d. c. 14. n. 5. verſ. huius tandem*, Bellet. *diſquiſit. Cleric. p. 1. tit. de fauore Cleric. reali, §. 5. n. 63.* & alios plures quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg.*...

9 *Vt illius iuſſu,* &c.] Notatur ad hoc, quòd ille, qui expoſuit rem venalem, compellitur ad eandem vendendam, vt per Capell. Tholoſ. *deciſ. 446.* Afflict. *in prælud. conſtit. q. 3. à n. 8.* Cou. *d. c. 14. n. 1.* Mexi. *in tract. taſſæ panis, concl. 1. n. 3. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Menſuras, & pondera fraudans, triginta diebus in pane, & aqua pœnitere debet.*

3 *Clericus vendens falſa menſura punitur à iudice Eccleſiaſtico.*

4 *Pondus dicitur falſum quod nunquam tranſiuit per manus affinatorum.*

5 *Canones pœnitentiales crebri erant antiquitus.*

Cap. Vt menſuræ. II.

Ex Concil. Mogunt.

1 Qui fraudat menſuras, & pondera, triginta diebus in pane, & aqua pœnitere debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Guid. Papæ, Barbat. Cened. *collect. 6.* Panorm. Vin. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 153.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 430.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur à Burchard. *lib. 19. Decret. c. 148. & 158.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 8. cap. 3.*

2 De his, qui falſis ponderibus, & menſuris vtuntur, ac de eorum pœnis, agunt Doctores per me citati *infrà ad rub. de crimine falſi, n. 11.*

3 *Si quis.*] Hinc Clericum vendentem falſa menſura puniri à iudice ſæculari reſoluunt Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. gloſſ. S'il n'a grace, n. 90.* Mex. *d. concl. à n. 29.* Cened. *ad Decret. collect. 9. n. 1. in fine.* Contrarium verò rectius tuentur Aug. Vigiani *tract. de immun. Eccleſ. diſp. 2. concl. 5.* Valq. *in p. 2. tom. 2. diſp. 166. c. 4. n. 29. & 30.* Salas *de legib. diſp. 14. ſect. 9. n. 106.* & me citato *in hoc loco,* Diana *reſol. moral. p. 1. tract. 2. reſol. 76.* & ſic talem condignis pœnis ad arbitrium Eccleſiaſtici iudicis puniendum eſſe, tenet Marta *de iuriſd. p. 4. caſu 3. n. 16. & 17.*

Iuſta fiunt.] Ideſt, legati, vel ſecundùm legem, conſuetudinem, aut conuentionem partium, iuxta *l. Imperatores 71. ff. de contrah. empt.* Fabian. *de empt. q. 9. n. 12.* qua ratione non eſt menſura iuſta, quæ olim fuit legalis, ſed hodie non ſeruatur, *Clement. 2.* ibi, *monetam currentem, de decimis, c. vlt. in fine, de maledicis,* reſoluit Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloſſ. 20. n. 14.* Cened. *d. collect. 9. n. 3.*

4 Et illud pondus dicitur falſum, quod nunquam tranſiuit per manus affinatorum, Maſcard. *de probat. concl. 1044. n. 5.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 3. c. 4. n. 105.*

5 *In pane, & aqua pœniteat.*] Antiquitus erant crebri Canones pœnitentiales, quibus Sacerdotes erant alligati ad iniungendas pœnitentias Sacramentales pro quocumque crimine. Vide Nau. *in cap. conſideret, § ponat ſe, num. vlt. & in cap. falſas, n. 17. de pœnit. diſt. 5. & de indulg. ſuper declaratione Bullæ Gregor. XIII. n. 23.* Rebuff. *in repet. cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. §. iniunctam pœnitentiam, pag. 566.* Emman. Roder. *in explicat. Bullæ Cruciatæ, §. 7. n. 8.* plures Doctores refert Cened. *d. collect. 9. n. 4. cum ſeqq.* Hodie verò huiuſmodi Canones pœnitentiales non ſunt in vſu, ſed omnes pœnitentiæ impoſitæ pro peccatis ab ipſis ſacris Canonibus, ſunt arbitrariæ Confeſſoribus, ex *cap. quæſitum, & cap. Deus, qui, de pœnit. & remiſſ.* Rebuff. *d. §. iniunctam pœnitentiam, verſ. hodie verò,* Vinald. *in candelabro aureo, tit. de ſatisfact. n. 18.* Menoch. *de arbitr. caſu 317. n. 4. & 5. & caſu 391. num. 1.* Cened. *d. collect. 9. n. 5. & 6.*

SVMMARIVM.

1 *Emptori, venditori læſo vltra dimidiam iuſti pretij ſubuenitur, vel reſciſſione contractus, vel ſupplemento iuſti pretij,* & n. 2.

3 *Deceptio intra dimidium iuſti pretij tanquam minus malum impune permittitur, non tamen tanquam licita approbatur.*

4 *Referuntur Doctores agentes de intellectu,* l. in caſu la 2. §. pen. ff. de minoribus.

5 *Deceptio minus dimidia reſpectu venditoris dicitur interuenire quando res, quæ valet 100. diſtracta fuit minus quinquaginta.*

6 *Nummi vnius à dimidio, vel exceſſus, vel defectus ſat eſt, vt in deceptione interueniat.*

7 *Remedium huius* cap. & l. 2. C. de reſcind. vendit. *non poteſt directè intentari contra tertium, niſi ipſe fuerit ſciens, vel emerit cum eadem deceptione, vel poſſideat ex cauſa lucratiua, etiamſi non ſit ſciens.*

8 *Contractus omnes bonæ fidei reſcinduntur ob læſionem vltra dimidiam iuſti pretij.*

9 *Tranſactio ob læſionem vltra dimidiam iuſti pretij reſcindi poteſt, vel in ea agi ad ſupplementum iuſti pretij.*

10 *Feudum ob læſionem vltra dimidium reſcindi poteſt.*

11 *Datio in ſolutum voluntaria, & extraiudicialis ob læſionem vltra dimidiam reſcindi poteſt.*

12 *Litis dubij euentus venditio ob læſionem vltra dimidiam reſcindi poteſt.*

13 *Diuiſio bonorum ob læſionem vltra dimidium reſcindi poteſt, niſi fuerit approbata iudicis ſententia.*

14 *Mulieri læſa in æſtimatione dotis ſuccurritur, etiamſi læſio ſit intra dimidiam.*

15 *Locatio ob læſionem vltra dimidiam reſcindi poteſt.*

16 *Permutatio ob læſionem vltra dimidiam reſcindi poteſt.*

17 *Emphyteuſis conceſſio ob læſionem vltra dimidiam quando reſcindi poſſit, remiſſiuè.*

18 *Penſio imponenda in emphyteuſi, vt dicatur immodica, reſpectus non eſt habendus ad fructus ex fundo prouenientes, ſed ad penſiones in illa regione imponi ſolitas.*

19 *Emphyteuſis non dicitur, ſed potiùs locatio, quando magna conſtituitur penſio.*

20 *Penſionis remiſſio fit in emphyteuſi, in qua fuit impoſita fructibus reſpondens.*

21 *Venditio facta cum pacto de retro ob læſionem vltrà dimidiam reſcindi non poteſt.*

22 *Teſtator quando rem pro certo pretio vendi iuſſit, non poteſt ob læſionem vltra dimidiam venditio reſcindi.*

23 *Iurans non contrariari contractui, non poteſt illum reſcindere ob læſionē vltra dimidiā, niſi enormiſſimā læſione*

læſione deceptus proponatur.
24 *Permutatio beneficiorum ob læſionem vltra dimidiam reſcindi non poteſt.*
25 *Redditus annui ob læſionem vltra dimidiam, tam ex parte emptoris, quàm venditoris reſcindi non poſſunt.*
26 *Artifices,& officiales non poſſunt remedio huius text. gaudere.*
27 *Venditio facta ſub haſta quando ob læſionem vltra dimidiam reſcindi non poſſit, oſtenditur.*
28 *Contractus lucratiui ób læſionem vltra dimidiam reſcindi non poſſunt.*
29 *Actio non datur læſo vltra dimidiam perempta re.*
30 *Contractus reciproci, ſeu reſpectiui ob læſionem vltra dimidiam reſcindi non poſſunt.*
31 *Calculus rationum vt repetatur non requiritur læſio in dimidia, ſed ſufficit læſio non minima niſi ſuper læſione iudicatum, aut tranſactum ſit.*
32 *Emptoris in arbitrio eſt agere vt reſtituatur res, vel iuſtum pretium ſuppleatur.*
33 *Remedio huius text. an poſſit renuntiari, remiſſiuè.*
34 *Pretium iuſtum ex quibus cognoſcatur, & attendatur, oſtenditur.*
35 *Remedium læſionis vltra dimidiam tollitur de iure ſpatio 30. annorum, 15. apud Luſitanos, 16. apud Gallos, & 4. apud Caſtellanos, & 3. apud Valentianos, niſi deceptio ſit enormiſſima, vt, n. 36.*
37 *Læſio enormiſſima quæ dicatur, remiſſiuè.*
38 *Pretium regulatur de tempore contractus.*
39 *Dolus præſumitur ex enormi læſione.*

Cap. Cum dilecti. III.

Alexand. III.

1 VEnditor rei ſi eſt deceptus vltra dimidiam iuſti
pretij, poteſt agere, vel ad ſupplementum iuſti
pretij, vel ad reſtitutionem rei, ſed eſt in arbitrio em-
ptoris, vel reſcindere contractum, vel ſupplere pre-
tium, quæ electio venditori non competit. Colli-
gunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.
Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm.
Barbat. Guid. Papæ Henric. Caniſ. Viu. *in ration. lib. 3.*
iur. Pont. pag. 177. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.*
430. *& volum. 4. repet. in iure Canon. ad 3. Decret.*
librum. Anton. Burgos, remiſſiuè Caſal. *in annot.* &
Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt.
collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 15. c. 4.
2 Collige eo text. emptori, aut venditori læſo vltra
dimidiam iuſti pretij ſubueniri, vel reſciſſione contra-
ctus, vel ſupplemento iuſti pretij, ad quod plures Do-
ctores refert Cened. *ad Decretal. collect.* 158. *num.* 1.
quibus addo Iacob. de Carol. *tom. 2. Praxis, iuridicæ co-*
lore 11. *n.* 4. Mench. *frequent. c.* 61. Menoch. *conſ.* 343.
n. 16. Cacheran. *Pedem. deciſ.* 41. Anton. Theſaur. *deciſ.*
146. Gamam *Luſitaniæ, deciſ.* 204. 205. 212. 256. 259.
Cald. etiam *Luſitaniæ, deciſ.* 34. *num.* 1. *p.* 1. Sarmi. *lib.* 1.
ſelect. c. 11. *à num.* 4. *& lib.* 7. *c.* 12. Gemin. *de vſuris, com-*
mento 3. §. 3. *num.* 12. *cum ſeqq.* Ioſeph. Ludouic. *tom.* 3.
commun. opin. tit. de empt. concl. 2. & Anton. Gabr. *eod. tit.*
concl. 1. Mozz. *de contractibus, tit. de empt. cap. quibus ca-*
ſibus annulletur emptio, num. 6. *cum ſeqq.* Brunor. à Sole
in locis communibus, verbo clauſula 14. *& verbo Fun-*
dus 4. *& verbo Læſio* 4. *&* 6. Parlad. *lib.* 2. *rerum quoti-*
dian. c. 16. Felician. *de cenſibus, lib.* 2 *c.* 1. *num.* 6. *cum ſe-*
quentibus, Gutier *pract. lib.* 2. *q.* 134. Morlam *in emporio*
iuris. p. 1. *tit.* 9. *de contrahenda empt. quæſt.* 19. *cum ſeqq.*
Ceuall. *communium contra communes, quæſt.* 171. *& ſeq.*
Aldouin. *conſ.* 70. *num.* 12. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.*
p. 1. *collect.* 81. Gaſp. Roder. *de annuis redditib. lib.* 1.
quæſt. 11. Valaſc. *conſ.* 18. *& conſ.* 43. *&* 44. *& conſ.* 70.
à num. 4. Caſtill. *lib.* 2. *quotidian. c.* 8. Cardoſ. *in praxi*
iudicum, verbo emptio, num. 58. Rot. *in Romana executio-*
nis, ſeu ſocietatis 13. *Martij* 1417. coram bonæ mem.
Buratto inter eius deciſiones impreſſas *deciſ.* 232. Ex
doctis Patribus Societatis IESV Molin. *de iuſtit. tr.* 2.
diſp. 349. Rebell. *de oblig. iuſtit. p.* 2. *lib.* 9. *quæſt.* 3.
ſect. 2. Ioan. de Salas *de contractibus tract.* 1. *de emptione,*
dub. 27.
Minus dimidia.] Ergo deceptio intra dimidiam 3
iuſti pretij partem tanquam minus malum impunè
permiſſa eſt, ne maius malum, id eſt, Reip. perturba-
tio, per lites innumeras ſequatur, non tamen tanquam
licita approbatur, cùm lædens peccet mortaliter con-
tra iuſtitiam, & ad reſtitutionem teneatur, de quo
vide Thom. Boninſig. *de iuſtis negot. tract. de vendit. ad*
tempus, c. 5. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 350. Petr. Gregor. *ſyn-*
tagm. iuris, lib. 25. *c.* 24. *à n.* 19. Felician. *de cenſibus, lib.* 2.
c. 1. *num.* 11. plures, quos refert Cened. *d. collect.* 158.
num. 6. quibus adde Modern. *de iuriſdict. p.* 3. *c.* 8. *n.* 27.
cum ſeqq. & in votis nouiſſ. deciſ. voto 89. *num.* 15. Re-
bello *d. q.* 3. *num.* 6. *verſ. ad leges,* Salas *d. tract. de empt.*
dub. 26. *num.* 6. Menoch. *conſ.* 109. *num.* 30. *&* 37. Car-
din. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 20.
n 62. Caſtil. *d. c.* 8. *n.* 16. De intellectu verò *l. in cauſa*
la 2. §. *pen. ff. de minoribus,* dum probat licere contra- 4
hentibus ſe decipere, prout eam refert gloſſ. *verbo hu-*
manum, in d. l. 2. agunt Duen. *reg.* 148. Alphan. *collect.*
15. Pinell. *in d. l.* 2. *p.* 1. *c.* 1. *à num.* 32. Couarru. *lib.* 2. *va-*
riar. c. 3. *à num.* 2. Cabed. *diuerſorum iuris argum. lib.* 4.
cap. 9. *num.* 10. Nauarr. *in cap. qualitas, num.* 41. *de*
pœnitent. diſt. 5. *& in cap. nouit, de iudic. notab.* 6. *n.* 49.
Matienſ. *l.* 1. *gloſſ.* 1. *à num.* 1. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua recopil.* Fe-
lician. *d. num.* 11. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimon.*
p. 4. *num.* 26. *ad finem,* Ceuall. *communium contra com-*
mun. q. 511. *num.* 5. Gomeſ. *de poteſtate in ſeipſum, lib.* 2.
cap. 17. *num.* 7. Gaſpar. Roderic. *de annuis redditibus,*
lib. 1. *quæſt.* 11. *num.* 6. Caſtill. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 8.
num. 13. *ſeqq.* Cardinal. Mantic. *d. tit.* 20. *num.* 53. *cum*
ſeqq. Soar. *de legibus, lib.* 2. *c.* 20. *num.* 4. *&* 5. Rebell. *d.*
lib. 9. *q.* 3. *ſect.* 1. Cened. *pract. & Canon. quæſt. lib.* 1. *q.* 7.
num. 7.
Deceptio igitur minus dimidia reſpectu vendito- 5
ris dicitur interuenire, quando res, quæ valet centum,
diſtracta fuit minus quinquaginta, Mozz. *de contra-*
ctibus, tract. de empt. tit. quibus caſibus annulletur emptio,
num. 10. Matienſ. *l.* 1. *gloſſ.* 2. *num.* 43. *tit.* 11. *lib.* 6. *nouæ*
recopil. Gaſp. Roderic. *d. lib.* 1. *quæſt.* 1. *à num.* 18. Vin-
cent. de Franch. *deciſ.* 243. Ceuall. *communium contra*
communes, quæſt. 536. *num.* 9. Morl. *in emporio iuris,*
part. 2. *tit.* 9. *quæſt.* 18. Et ſat eſt quod vnius nummi au- 6
rei, dimidio vel exceſſus, vel defectus in deceptione
interueniat, vt per Tiraquel. *de iudicio in rebus exig.*
notab. 50. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, tit. de reſciſ. con-*
tract. art. vnic. gloſſ. 14. *num.* 14. Franciſ. Viui. *lib.* 2. *com-*
mun. opinion. 312. Matienſ. *l.* 1. *gloſſ.* 2. *num.* 45. *ad fin. tit.*
11. *lib.* 15. *noua recop.* Rebello *d. part.* 2. *lib.* 9. *quæſt.* 3.
ſect. 2. *n.* 7. nouiſſimè Mendez à Caſtro *in praxi Luſit.*
lib. 4. *c.* 8. *num.* 61. Sic & eodem modo in emptore, qui
aduerſus venditionis contractum ſe læſum vltra di-
midiam iuſti pretij dixerit, oportet pretium conuen-
tum plus duplo ſuperualere rei emptæ, vide Pinel. *in*
d. l. 1. *part.* 1. *c.* 2. *n.* 4. Greg. *l.* 16. *verbo eſta ſeria, tit.* 11.
part. 4. Vincent. de Franch. *deciſ.* 243. Couar. *lib.* 2. *va-*
riar. cap. 3. *num.* 8. *poſt princip.* Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 133.
num. 1.
Illud in præſentiarum aduertere oportet, remedium 7
d. l. 2. *C. de reſcind. vendit.* cùm ſit perſonale, non poſſe
directè intentari contra tertium, niſi ipſe fuerit ſciens,

vel emerit eum eadem deceptione, vel poſſideat ex cauſa lucratiua, etiamſi non ſit ſciens, ex text. in l. qui autem, §. ſimili quoque modo, ff. quæ in fraud. m cred. & tunc ſemper debet præcedere executio in bonis principalis emptoris, & conſuetudine iam introductum eſt vno, eodem libello contra vtrumque agere, & ambo condemnantur in defectum alterius, de quo tamen vide Couarr. lib. 2. variar c. 3. n. 2. Pinel. in d. l. 2. p. 2. c. 1. n. 30. Gom. tom. 2. cap. 2. num. 22. Matienſ. l. 1. gloſſ. 8. n. 24. tit. 11. lib. 5. nona recop. Mozz. de contract. tit. quibus modis annulletur emptio, num. 14. Flores de Mena ad Gam. deciſ. 21. Ceuall. commun. contra communes, q. 443. Valdeſ. ad Xuar. alleg. 22. n. 4. lit. E. D. Barboſ. in l. diuortio, §. ſi fundum, n. 33 ff. ſolut. matr. Molin. d. tract. 2. diſp. 349. verſ. ſi res infra, Morla. in emporio iuris, p. 2. tit. 9. in prælud. n. 102. Rebel. d. lib. 9. q. 3. ſect. 2. n. 9. verſ. ſed quod.

8 Amplia primò principalem concluſionem procedere in omnibus contractibus bonæ fidei, de quo an verum ſit conſule Padil. in d. l. 2. n. 18. Pinel. p. 1. cap. 3. n. 1. Ant. Gabr. commun. tom. 1. tit. de empt concl. 2. n. 19. Ceuall. d. q. 539. n. 24. Hortenſ. Caualcan de brachio Regio, p. 6. n. 255. verſ. tertio, Gutier. pract. lib. 1. q. 138. Buratt. d. deciſ. 232. num...

9 Amplia ſecundò procedere in tranſactione, quod apud Luſitanos ſtabilitum eſt per Ordin. Regiam lib. 4. tit. 13. §. 6. ſed quia in hoc mire variant Doctores, vt rectè dixerit Cagnol. in d. l. 2. vix dignoſci poſſe quæ ſit receptior opinio, ideo vide gloſſ. in cap. cùm cauſa, hoc tit. Puteum Romana deciſ. 130. ſub n. 5. p. 2. in antiq. Nicol. Reuſner. deciſ. 6. num. 11. lib. 2. Vincent de Franch. Neapol. deciſ. 59. Viuium, deciſ. 429. n. 4. Gam. Luſitaniæ, deciſ. 10. Pinel. d. l. 2. C. de reſcind. vendit. p. 1. cap. 4. num. 12. Taber. Decian. reſp. 56. num. 66. Muſcul. in tract. de ſucceſſ. conuent. claſſ. 1. membr. 3. à n. 152. Menoch. conſ. 195. n. 11. & conſ. 401. à num. 157. Mozz. d. tract. de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, d num. 21. Garc. de expenſis, cap. 18. num. 26. & 38. verſ. vnde, & de nobilit gloſſ. 6. § 1. num. 5. & 6. Cald. Pereira in cap. ſi curatorem, verbo læſis, num. 153. Auend. de exequendis mandatis, part. 1. cap. 1. num. 19. Gutier. pract. lib. 2. q. 141. & de iuramen. confirmat. part. 3. c. 2. num. 24. Fachin. lib. 2. controuerſ. c. 26. Azeued. ad l. 4. num 133. cum. ſeqq. tit. 21. lib. 4. nouæ recop. Montan. de tutelis, & curis, cap. 35. num. 301. Ceuall. communium contra communes, quæſt. 72. Morla d. tit. 9. quæſt. 19. n. 10. Valaſc. conſ. 18. n. 8. Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 70. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 26. tit. 8. num. 23. Rebello d. part. 2. lib. 9. q. 4. ſect. 2. n. 13. verſ. adnotandum, & lib. 16. q. 1. num. 1.

10 Amplia tertiò in feudo, quia tamen hoc certum ita indiſtinctè non eſt, igitur pro reſolutione conſule Pinel. ad l. 2. C. de reſcind. vendit. p. 1. cap 2. Specul in pract. tit. de empt. §. nunc videndum, verſ. ſed nunquid Anton. Gabr. de empt. concl. 1. num. 74. Marc. Anton. Gennenſ. in practicab. Eccleſiaſt. c. 1. p. 59. Iaſ. in l. de quibus, n. 27. & ſeq. ff. de legib. Afflict. in cap. 1. num. 85. de feudo dato in vicem legis commiſſ. lib. 1. Hortenſ. Caualcan. de brachio Regio, p. 6. n. 255. verſ. Præterea, ex quorum dictis facile colliges reſolutionem ſecundùm aduerſitatem conceſſionis feudi.

11 Amplia quartò in datione in ſolutum voluntaria, & extraiudiciali, ſecus in neceſſaria, ſeu iudiciali, Cardin. Pute. Rom. deciſ. 302. part. 1. quem refert Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. p. 3. collect. 583. verſ. infertur tertiò, Pinel. d. l. 2. part. 1. cap. 4. num. 8. & 9. Suar. tom. 2. communium opion. lib. 8. tit. 27. num. 88. Matienſ. l. 6. gloſſ. 1. tit. 21. lib. 5. nouæ recop. Bernard. Græuæ. d. concluſ. 70. conſid. 1.

Amplia quintò in dubio euentu litis, quia poteſt æſtimari, Pinel. in d. l. 2. part. 1. cap. 4. num. 16. vbi etiam de quolibet dubio euentu Tiraquell. in l. ſi vnquam, verbo donatione, n. 131. Vincent. de Franchis Neapol. deciſ. 159. num. 7. Morl. d. tit. 9. quæſt. 19. num. 7. verſ. tertio, Valaſc. conſ. 18. num. 8. Quid ſi quis vendat ius, quod habet in re, vide Menoch. conſ. 178. num. 23. Quid in ſpe vendita, vide Couarr. lib. 2. variar. cap. 3. Tiraquell. de iure mariti, gloſſ. 2. n. 38. Pinel. d. c. 4. n. 19. in med. 12

Amplia ſextò in diuiſione bonorum, de quo Cagnol. in d. l. 2. n. 59. Pinel. part. 2. cap. 1. num. 1. Gozadin. conſ. 44. num. 17. Azor. de partit. part. 3. q. 10. n. 25. Ceuall. commun. q. 536. n. 15. Gaſp. Roderic. de annuis reddit. lib. 1. q. 11. à num. 33. & in diuiſione hæreditatis facta ſine fraude, Valaſc. de partit. cap. 59. num. 8. cum ſeqq. Bernard. Græuæ. ad practic. 2. Cameræ Imper. lib. 2. concluſ. 116. conſid. 1. num. 21. Limita ſi diuiſio fuit approbata iudicis ſententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam, iuxta text. in l. cum putarem, ff. famil. erciſc. Menoch. conſ. 161. num. 26. Gutier. de iuram. confirm. part. 3. c. 7. num. 1. Azeued. l. 22. num. 7. tit. 6. lib. 5. nona recop. Sententia autem ferri debet in iudicio contradictorio, nec ſufficit interponi iudicis decretum, Decian. conſ. 351. num. 7. Menoch. conſ. 91. n. 55. & conſ. 105. num. 97. & conſ. 115. num. 21. ad hunc ſenſum reducenda ſunt, quæ Rebuff. ad l. cognoſcere 56. §. diſpungere, verſ. octauo, ff. de verbo ſignif. pag. 288. Marant. de ordine, iudic. part. 6. membr. 9. n. 70. An autem in diuiſione, quæ fit per ſortes, ſuccurratur ei, qui læſus fuerit vltra dimidiam, vide Bald. Tiraquell. Iaſ. & alios, quos refert Pinel. d. c. 1. n. 6. quibus adde Cald. Pereira in l. ſi curatorem, l. verbo aduerſarij dolo, n. 13. & 15. 13

Amplia ſeptimò, in dote, quia mulieri læſæ in æſtimatione dotis ſuccurritur, etiamſi læſio ſit intra dimidiam electione mariti data, vt vel rem reſtituat, vel ſuppleat iuſtam æſtimationem, vide Pinel. d. l. 2. part. 1. c. 4. num. 33. Gutier. conſ. 22. n. 27. D. Barboſ. in l. ſi æſtimatis, n. 21. & 22. ff. ſoluto matrim. Ceuall. q. 536. n. 11. & 12. 14

Amplia octauò in locatione, vt per Bellacomb. tom. 1. communium opin. lib. 4. tit. 30. n. 58. Pinel. d. l. 2. part. 1. cap. 1. n. 17. Matienſ. l. 1. gloſſ. 6. tit. 11. lib. 5. nouæ recop. Mench. frequent. c. 61. num. 12. Morl. d. tit. 9. q. 19. n. 7. Ceuall. quæſt. 536. n. 27. Gutier. pract. lib. 2. q. 138. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 185. à n. 11. Melchior Phebos Luſitaniæ, deciſ. tom. 1. Areſto 74. Molin. diſp. 487. verſ. ſeptimò. Rebello d. part. 2. lib. 14. q. 3. num. 4. Azor. inſtit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, & conducto, cap. 11. q. 1. 15

Amplia nonò in permutatione, vt per Maynard. deciſ. 25. lib. 3. quem refert Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. q. 3. collect. 703. Pinel. d. c. 3. p. 1. n. 13. cum ſeq. vbi Donel. n. 20. Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 7. Aldouin. conſ. 68. n. 33. Gutierr. d. lib. 2. q. 139. 16

Amplia decimò, in emphyteuſi, de quo tamen vide Couar. lib. 2. var. c. 4. à n. 5. Pinel. d. l. 2. p. 1. c. 3. num. 27. Matienſ. d. l. 1. gloſ. 8. à n. 7. Valaſc. de iure emphyt. q. 11. n. 19 Gam. Luſit. deciſ. 258. Ranchin. part. 2. deciſ. 500. Morl. d. tit. 9. q. 19. n. 7. & n. 9. verſ. vltimò, Molin. diſp. 452. verſ. quod verò attinet, Azor. d. p. 3. lib. 10. de emphyteuſi, c. 7. q. 8. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo implorare, n. 7. vbi aſſerit in praxi ſe obtinuiſſe conceſſionem emphyteuticam ab Eccleſia factam reſcindi penitus non poſſe ex eo ſolum, quòd in penſione fuit Eccleſia læſa, ſed ad arbitrium boni viri fore reducendam penſionem. 17

Ad hoc vt dicatur immodica penſio, quæ imponitur in emphyteuſi, reſpectus non eſt habendus ad fructus 18

fructus ex fundo pronenientes, ſed ad penſiones in illa regione imponi ſolitas, ita Cremenſ. *d. l. 2.* Quaranta *in ſumma Bullarij verbo Alienatio, pag. 13.* Flores ad Gam. *deciſ.* 158. faciunt quæ Menoch. *conſ.* 358. *n.* 15. Maſcard. *de probat. concl.* 1396. *n.* 34. Et quòd non debeant attendi redditus feudi in emphyteuſim conceſſi, reſoluunt Ruin. *conſ.* 50. *n.* 8. *lib.* 1. Brunor. *in tract. de augmento, concl.* 14. *n.* 11. *vol.* 17. *tract.* Bero. *in c.* 1. *de in integr. reſtit. n.* 48. Maſcard. *concl.* 603. *n.* 35. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 7. *n.* 25. *& de empt.*
19 *cap.* 2. *num.* 8. Quando autem magna penſio conſtituitur, non dicitur emphyteuſis, ſed potiùs locatio, Socin. *in l. Gallus, §. etiamſi, n.* 6. *ff. de liberis, & poſth.* Alciat. *in l.* 2. *in princ. n.* 22. *ff. ſi certum pet.* Valaſc. *de iure emphyt. q.* 11. *ad finem, & q.* 27. *n.* 11. *col.* 2. Surd.
20 *deciſ.* 198. *n.* 1. & ſicut in locatione fit remiſſio penſionis, *l. ſi merces, §. vis maior, ff. locati, cap. propter ſterilitatem, de locato*, ita etiam in emphyteuſi, in qua fuit impoſita penſio fructibus reſpondens, ſecundùm communem ex Valaſc. *q.* 29. *n.* 24. *& q.* 27. *n.* 7. 11. *&* 13. Maſcard. *concl.* 1333. *n.* 10. D. Barboſ. *in l. diuortio, §. fin. p.* 1. *n.* 1. *ff. ſoluto matrim.* Surd. *d. deciſ.* 198. *n.* 1. *&* 20. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 2. *num.* 8.

21 Limita primò in venditione facta cum pacto de retro, Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 97. Rebello *d. q.* 2. *n.* 1. *in princ.*

22 Limita ſecundò, quando teſtator rem pro certo pretio vendi iuſſit, vt per Vincent. de Franc. *deciſ.* 225.

23 Limita tertiò, quando quis iuraſſet non contraria contractui niſi enormiſſima læſione deceptus proponatur, vide Pinel. *d. l.* 2. *part.* 3. *cap.* 1. *num.* 5. Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 30. *pag.* 436. vbi Donat. à Fina *num.* 156. *pag.* 449. Ioſeph. Ludou. *tom.* 2. *tit. de empt. concl.* 2. *ampl.* 2. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 165. Vincent. de Franchis *deciſ.* 225. *& deciſ.* 243. Molin. *diſp.* 359. *n.* 17. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 40. *princ. n.* 62. Cened. *ad Decret. collect.* 158. *n.* 3. Morla *d. tit.* 9. *q.* 10. *n.* 12. *& quæſt. fin. n.* 7. *verſ. quarta*, Rebel. *d. p.* 2. *lib.* 9. *quæſt.* 3. *ſect.* 2. *num.* 9. Salas *de contract. tract. de empt. dub.* 27. *num.* 16. Caſtill. *lib.* 3. *quotid. c.* 2. *num.* 35.

24 Limita quartò in permutatione beneficiorum, in qua læſo vltra dimidiam non ſuccurritur, vt per Pinel. *d. l.* 2. *p.* 1. *c.* 3. *n.* 16. Maſcard. *concl.* 1170. *num.* 20. Morl. *d. tit.* 9. *q.* 19. *num.* 4. Flamin. *de reſignat. lib.* 3. *q.* 7. *n.* 41. Rebello *d. q.* 3. *n.* 13. *verſ. adnotandum.* Salas *d. dub.* 7. *n.* 12. latè Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.* 463. *per totam.*

25 Limita quintò in annuis redditibus tam ex parte emptoris, quàm ex parte venditoris, vt per Gaſp. Roderic. *d. q.* 11. *n.* 35.

26 Limita ſextò in artificibus, & officialibus, qui etſi vltra dimidiam decipiantur, non poſſunt vti remedio huius text. vt apud Luſitanos conſtitutum eſt per Ordin. Regiam *lib.* 4. *tit.* 13. §. 8. & apud Caſtellanos *l.* 5. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua recopil.* Pinel. *d. l.* 2. *p.* 3. *cap. fin. n.* 18. *in fine.* Perez *l.* 2. *tit.* 23. *lib.* 2. *Ordin. pag.* 43. Auend. *in exequendis mandatis, part.* 2. *cap.* 13. *num.* 3. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 144. Matienſo *l.* 2. *gloſſ.* 11. *tit.* 11. *lib.* 5. *recop.* Morla *d. tit.* 9. *q.* 19. *n.* 8. *&* latè *quæſt.* 24. Bobad. *in ſua Politica, lib.* 3. *c.* 5. *n.* 43. *cum ſeqq.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 185. *num.* 8. Salas *d. dub.* 27. *num.* 12.

27 Limita ſeptimò in venditionibus factis ſub haſta denuntiatis domino de iudicis mandato, vt videat an velit debitum ſoluere, & rem pro pretio retinere, de quo vide Ordin. Regiam Luſitan. *d. lib.* 4. *tit.* 13. §. 7. vbi parens meus, & apud Caſtellanos *l.* 1. *tit.* 11. *lib.* 5. *recop.* vbi Matienſ. *gloſſ.* 9. Mench. *frequent. c.* 61. Anton. Gabr. *lib.* 3. *commun. tit. de empt. concl.* 1. *n.* 107. Gam. *Luſit. deciſ.* 198. Pinel. *d. l.* 2. *p.* 2. *c.* 1. *n.* 18. Moria *d. tit.* 9. *q.* 23. Ceuall. *q.* 536. Molin. *diſp.* 349. *n.* 13. Hortenſ. Canalcan. *de brachio Regio, p.* 6. *n.* 255. *verſ. præterea*, Maſtrillo *Siciliæ deciſ.* 33. *num.* 9. Don. Chriſtoph. de Pace *in ſcholiis ad leges ſtyli, l.* 220. *n.* 2. Salas *d. tract. de empt. dub.* 27. *n.* 6. Rebello *d. p.* 2. *lib.* 9. *q.* 3. *ſect.* 2. *n.* 8. vbi ſublimitat data enormiſſima læſione, ſiue executio fieret ad debitum priuatum, ſiue publicum ſoluendum.

Limita octauò in lucratiuis contractibus, Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 3. *num* 30. Gaſp. Roderic. *d. q.* 11. *num.* 30. 28

Limita nonò perempta re, quia tunc læſo vltra dimidiam partem actionem non dari tenent Pinel. *in d. l.* 2. *p.* 2. *c.* 1. *n.* 36. Mozz. *d. tit. quibus caſibus annulletur emptio, n.* 16. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 137. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 349. *verſ. quando caſu fortuito*, Rebello *d. lib.* 9. *q.* 3. *ſect.* 2. *n.* 10. 29

Limita decimò in reciprocis contractibus, ſeu reſpectiuis, nec in his, qui non ſunt ordinati commercij cauſa, neque eunt ad mutuam commutationem, vide Matienſo *d. l.* 1. *gloſſ.* 8. *n.* 3. Gaſp. Roderic. *d. q.* 11. *num.* 31. 30

Limita vndecimò in redditione rationum, vbi calculus verſatur, aut vbi aliàs de ſimplici calculi ratione agitur, tunc enim vt calculus repetatur, non requiritur læſio in dimidia, & multo minus vltra dimidiam, ſed ſufficit læſio non minima, aut non contemnenda, niſi ſuper læſione iudicatum, aut tranſactum ſit, Pinel. *d. l.* 2. *p.* 2. *cap.* 1. *n.* 2. Gaſp. Roderic. *d. q.* 11. *n.* 32.

Quia verò in arbitrio.] Notatur ad hoc quòd in arbitrio emptoris eſt ſi velit ſupplere iuſtum pretium, aut venditionem reſcindere, vt per Iaſon. *in l.* 2. *n.* 143. *C. de iure emphyt.* Pinel. *in d. l.* 2. *C. de reſcind. vend. p.* 3. *c.* 3. Gabr. *lib.* 3. *commun. tit. de empt. concl.* 1. *n.* 2. *&* 3. Fachin. *lib.* 2. *controuerſ. c.* 20. *verſ. tertia controuerſia eſt*, Valaſc. *de iure emphyt. q.* 28. *n.* 2. Morl. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 9. *q.* 22. Si tamen deceptio procedit à dolo emptoris, tunc emptor non habet electionem, ſed præciſè tenetur rem tantùm reſtituere, *gloſſ. vlt. in l. pen. C. ſi venditio pignore agatur*, Paul. & Cagnol. *in d. l.* 1. *C de reſcind. vend. n.* 211. Mant. *in lib. commun. locorum, c.* 6. *col. vlt.* An autem ab emptore malente potius rem reſtituere, quàm iuſtum pretium ſupplere, reſtitutio ſit facienda cum fructibus, vide Conar. *lib.* 2. *var. c.* 3. *num.* 9. Pinel. *in d. l.* 2. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 2. Coſta *in §. & quid ſi tantùm, p.* 2. *n.* 71. Gom. *tom.* 2. *var. c.* 2. *n.* 24. Morl. *d. tit.* 9. *q.* 21. *à n.* 2. *cum ſeqq.* Mozz. *d. tit. quibus caſibus emptio annulletur, num.* 26. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 134. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 349. *verſ. vtrùm autem quando*, Rebell. *d. lib.* 7. *q.* 4. *n.* 9. *& lib.* 9. *q.* 16. *ſect.* 2. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo fructus, n.* 10. Illud non abs re aduertere oportet emptorem eligentem ſupplere pretium dici habere rem ex cauſa antiqua, & poſſidere ex cauſa emptionis primævæ, vt per D. Martam *in votis nouiſſ. deciſ. voto* 138. Vnde ſi emptor domus eam aliis obligauit, & poſtea conueniatur à venditore hoc remedio læſionis, & ipſe emptor elegerit reſtituere domum, dicta domus non tranſit cum onere debitorum à ſe factorum, vt reſoluit idem Marta *voto* 132. An autem ex hac venditione, quæ reſcinditur remedio *d. l.* 2. debeatur gabella, vide *ibi* Pinel. *p.* 2. *c.* 3. *n.* 35. *verſ. diuerſum autem*, Lazarte *de decima vendit. c.* 14. *n.* 13. Girond. *de gabellis, p.* 6. *§. vnic. n.* 12. Parlad. *lib.* 1. *rerum quotid. c.* 3. §. 5. *num.* 5. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 349. *verſ. dubium eſt*, Gutier. *de gabellis, q.* 12. 31

33 tis, & quando remedio huius text. & d.l. 2. poſſit renunciari, vide Ordin.Reg.Luſit.*lib.4.tit.* 13.§.9.vbi parens meus, Pinel.*in d.l.2.p.1.c.2.n.9.* Gabr.*lib.3. commun.tit.de empt. concl.1. à n.*52. Couar. *lib.2. var. c.4.à princ.*Mozz.*d.tit. quibus modis annulletur emptio, n.*20. Sarm. *lib.1. ſelect. c.11.à n.*4. Gutier. *de iuram. confirm. p.1.c.26.à n.2.& pract.lib.2.q.*140. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem*, *verbo læſis*, *n.* 2. Menoch. *conſ.1.n.*350. Menoch. *vſufreq.c.*61. *num.*10.Maſcard. *concluſ.*1264.*n.*350.Ceuall. *commun. q.*511. Molin. *d. tract.2.diſp.*349.*verſ.in Luſitania.* Et quid ſi geminatus læſi conſenſus accedat, vide Pinel. *in d.l.3.p.3. c.1.n.*36. Menoch. *d.conſ.1. n.*356.*& conſ.*343.*n.*16. Vincent. de Franchis *deciſ.* 243. Molin. *de primog. lib.2.c.3.n.*20. Aldouin. *conſ.69.n.*27. & an per clauſulam, *omni legum auxilio*, &c.vide Tiraq.*in l. ſi vnquam, in præfat.n.*27. Mattam *de clauſ. p.1.deciſ.*13c. *num.*23.

34 *Iuſti pretij.*] Quod non attenditur ſecundùm illud, quo res empta fuit, ſed quo communiter res æſtimatur, *l. pretia*, *ff.ad legem Falcid.* Thom. Boninſig. *in tract.de iuſtis negot.tit.de vendit. ad tempus*, *c.*6.Gaſp. Roderic.*de annuis reddit.lib.1.q.*8.*n.*6. Cenal. *communium contra commun. q.*664. *n.* 2. Valaſc. *conſ.*43. *n.*6. Nec etiam attenditur quod daret quilibet emptor, vel quod naſcitur ex affectione, vel intereſſe particulari, prout reſoluunt Doctores *in d.l. pretia rerum*, Pinel. *d.l.2. p.* 3. *cap. fin. n.* 17. *&* 18. Mexi. *in tract. taſſæ panis*, *concl.5.n.*100. Perez *l.2. poſt princ. tit.*23. *lib.2.Ordin. pag.*430. Valaſc. *conſ.*34.*n.*1. *& de partit. c.* 10. *n.*2. Gaſp. Roderic. *d. lib.* 1. *q.*8. *num.* 6. Illud notare oportet quòd pretium conuentum inter partes præſumitur iuſtum, & ideo contrarium aſſerenti incumbit onus probandi iniuſtitiam, Bald. *in l. per diuerſas, in* 4.*quæſt. n.*8.*in fin.C.mandat*, Cæſar. de Graſſis *deciſ.* 10. *in fin. de teſtam.* Roland. *conſ.*92. *num.*17.*lib.2.& conſ.*64.*ex n.*18.*lib.*4. Surd.*deciſ.*248. *n.*7.Cardin.Mantic.*de tacitis*, *& ambig.conuent.lib.*4. *tit.*20.*n.*21. Gregor.*deciſ.*193.*n.*22.*& deciſ.*321.*n.*10. *&* 524.*n.*5.& fuit dictum *in Romana cenſus vitalitij* 4. *Februarij* 1628. coram Card. Virili, & hoc habet locum etiam contra Eccleſiam, Granet.*conſil.*894.*n.*22. Mantic.*d.tit.*20.*n.*22. & quòd in dubio pretium ſemper præſumatur iuſtum, Afflict. *deciſ.*270. Rot.apud Zach.*de oblig.Cameræ,deciſ.*147.*n.*8.Mantic.*deciſ.*109. *num.*6.

35 Aduerte quod remedium læſionis intra dimidiam attento iure communi tollitur ſpatio triginta annorum, quod apud noſtros Luſitanos reſtrictum eſt ad quindecim annos, apud Gallos ad decem, apud Caſtellanos ad quatuor, & apud Valentianos ad tres, vide Couar. *lib.3.var.c.3.n.*13. Anton. Gom. *tom.2.c.2. n.*12. Pinel.*d.l.2. p.2.c.1.n.*12.vbi Padil.*n.*47. Molin. *de primog.lib.4.c.9.n.*37. Matienſ. *d.l.1. gloſſ.*10. *n.*7. Azeued.*l.4.n.*135.*tit.*21.*lib.4.recop.*Menoch.*conſ.*197. *num.*86. Salas *d.tract.de empt. dub.*27. *num.*13. Cenal. *quæſt.*536.*num.*15. Hortenſ. Canalcan. *de brachio Regio*, *part.6.num.*255. *verſ. ſeptimò*, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem*, *verbo infra*, *num.*30. Rebell. *d. part.* 2. *lib.9.q.3. ſect.* 2. *n.*14. Quid ſi per viam exceptionis venditor agat, an perpetuò duret, vide Gutier.*pract. lib.2.q.*143.

36 Nihilominus tamen ſi deceptus enormiſſimè læſus ſit, quantumcunque tranſactum ſit tempus triginta annorum, agere poterit, vide Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel. gloſſ.*21.*n.*28.Gamam *deciſ.*66.*& deciſ.*266. Bernard. Græuæ.*ad practicam Cameræ Imper.lib.*2. *concluſ.*147. *num.*10.Cabed. *part.1.deciſ.*70.*num.*3.Rebell.*d.ſect.*2. *num.*8.*verſ.ſi tamen*, Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ. cap.*148.*num.*20.*& cap.*52.*num.*25. limitat in hærede emptoris poſſidente per tempus longiſſimum, quia præſcriptione ſe tuebitur. Quæ autem dicatur læſio enormiſſima iudicis arbitrio relinquitur, vt per Dec. 37
*conſ.*39.*n.*7.Pariſ.*conſil.*12.*n.*8. *& conſ.*89. *n.*93.*vol.*1. Roland. *conſ.7.n.*54. *& ſeq. vol.*3. Pinel. *in d. l.2. p.*3. *c.*1.*à n.*8.vbi Padil.*num.*43. Gam. *deciſ.*198.*n.*3.*& deciſ.*291.*n.*6. Molin.*de primog.lib.2.c.3.à n.*18. Cabed. *p.*1.*deciſ.*70. Cardoſ. *verbo emptio*, *n.* 5. Caſtill. *quotid.lib.3.c.2.à n.*13.Rebell. *d. lib.9.q.3. ſect.2. num.*8. *verſ. & rem*, Gutier. *conſ.*16. *à n.*22. Burſat. *conſ.*27. *n.*18.*& conſ.*75.*ſub n.*5. *& conſ.*99. *num.*12. Maſcard. *de probat.concluſ.*1058. *n.*10. Giurb. *Sicilia deciſ.*110. *num.* 3.

Tunc valentem.] Tempore ſcilicet contractus, vt 38
per Perez *ad l.2.in princ.tit.*23.*lib.*2. *Ordin. pag.*429. Rebell. *d.q.3. n.*12. Valaſc. *conſ.*43.*n.*28. Pinel.*d.l.2. p.3.c.4.n.*15. Quid ſi poſtea ibi inueniatur theſaurus, vide D.Barboſ. *in l. diuortio*, §. *ſi fundum*, *n.*31. *cum ſeqq.ff.ſoluto matrim.*Card.Mantic.*de tacitis*, *& ambig. conuent. lib.4. tit.* 16. *n.* 37. vbi reſoluit venditionem non poſſe reſcindi, neque pretium debere augeri, Gabr.*tom.3.commun.opin.tit.de empt. concl.*1. *num.*131. Rebell.*d.lib.9.q.*5.

Illud aduertere oportet, quòd quando agitur de reſciſſione contractus ex capite læſionis, valor fructuum probari debet de tempore contractus, Aldobrand. *conſ.60.num.*24. Pariſ. *conſ.*128. *num.*35. *lib.*1. Rot. *deciſ.*18.*num.*4.*part.*2. *diuerſ.* & *in Tiburtina læſionis* 3. *Martij* 1625. coram bonæ mem. Dunozetto ſen. Nec ex probatione valoris de vno tempore infertur ad aliud, Seraph.*deciſ.*1073.*num.*9. Greg. XV. *deciſ.*570. *num.*6. optimè tamen Rot. diſtinguit duos caſus *in vna Tiburtina caſtri Arſularum*,coram Penia, quæ eſt *deciſ.* 825. *part.*4. *diuerſ.* Primus eſt quando agitur de probando valore rerum mobilium, & tunc debet præciſè probari de tempore venditionis ad effectum reſciſſionis, vt docuit Bart. *in l.vnic. num.*31. *C.de eo*, *quod intereſt*, & *ibi* Rebuff.*num.*503.non eſt tamen neceſſarium quòd teſtes referant ſe in indiuiduo ad diem contractus, vt per Rot. *d.deciſ.*825. *n.*2. *ad fin.* Secundus caſus eſt, quando agitur de probando valore rerum immobilium, & tunc non eſt præciſè inſpiciendum illud tempus, quo celebratus fuit contractus, ſed etiam tempus anterius & poſterius per aliquot annos, Bart.*in l. pretia rerum*, *n.*3.& Alex. *num.*10. *ff.ad leg. Falcid.*bene Rot. *deciſ.* 65. *num.*13. *cum ſeqq. part.*2. *diuerſ.* *& d.deciſ.* 825. *num.*3.*part.*4. *diuerſ.* & *in Romana reſciſſionis contractus* 30. *Octobris* 1602.coram bonæ mem. Cardin. Pamphilio ſen. impreſſa per Marcheſ. *de omiſſion. part.* 3. *pag.* 20. *n.*1. & *in Anconitana terrarum* 28. *Maij* 1608.coram Card. Pamphilio iun. impreſſa per Farin. *deciſ.*252. *num.* 2. *poſt volum.* 2. *conſil.* Non eſt tamen inſpiciendus valor vnius anni tantùm, ſed per quinque annos ante, & per quinque poſt Achil. *deciſ.* 24. *de probat.* Put. *deciſ.* 374. *n.*3. *lib.*3. *in correct.* Sarnen.*in reg. de valore*, *q.vlt.* Seraphin. *deciſ.* 1340. *num.*2. & fuit dictum *in Cremonen. Prioratus* 28. *Iunij* 1627. coram R.D.meo Coccino Decano, & *in Bononien. Legati de Mareſcottis* 30. *Aprilis* 1619. coram R. P. D. Dunozetto iun. Verùm Rot. etiam tenet ſufficere probationem per aliquot annos ante,& pòſt,etiamſi non ſit quinquennium, cùm id potiùs remittatur arbitrio iudicis, vt per Rot.*deciſ.*825. *n.*4. *p.*4. *diuerſ.* & *in Romana nullitatis permutationis* 24. *Martij* 1627. coram R.P.D. Vbaldo iun. in qua fuit dictum quòd, quando agitur de probatione valoris fructuum, & redditcum beneficij ad effectum videndi, an poſſit ex illis Rector ſuſtentari, non eſt neceſſarium decennium, ſed ſufficit probatio de tẽpore datæ gratiæ,& per duos annos ante

ante, & annum pòſt, quando tamen materia eſt obiectiua, vt quando agitur de priuando aliquem beneficio, requiritur, probatio decennalis, Seraphin. *deciſ.* 485. *n.* 1. Rot. *deciſ.* 189. *n.* 1. & 4. *p.* 1. *diuerſ.* & *in d. Romana nullitatis permutationis*, refert Ferentil. *in annot. ad deciſ.* 538. *Buratti, lit. A.*

39 In gloſſ. *Deceptione*, vlt. Notatur ad hoc, quod ex enormi læſione præſumitur dolus, vide tamen Menoch. *de præſ. lib.* 5. *q.* 3. *n.* 69. Vincent. de Franchis *deciſ.* 247. Maſcard. *de probat. concl.* 531. *n.* 27. *cum ſeqq.* Menoch. *conſ.* 1. *n.* 25. & *conſ.* 1. *n.* 359. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. p.* 1. *n.* 51. & 53. Valaſc. *conſ.* 130. *n.* 22. Fatin. *de delictis, p.* 1. *q.* 89. *n.* 140. Gutier. *in auth. Sacramenta puberum, n.* 92. *verſ. idem enim eſt*, Sfort. *de in integr. reſtit. q.* 4. *art.* 12. *n.* 10. Camil. Borrel. *conſ.* 4. *n.* 6. Carol. de Graſſis *in tract. de except. except.* 22. *num.* 27. Aldouin. *conſ.* 1. *n.* 98.

SVMMARIVM.

1 *Donatam rem vxori propter nuptias, ſi vir habens alia bona, vnde vxor poſſit ſibi conſulere, eadem conſentiente vxore vendiderit, non poterit illa inquietare ſuper ea emptorem, qui ſpatio triginta annorum rem poſſederit, maximè ſi pretium fuit conuerſum in communem vſum viri, & vxoris.*

2 *Solemnitatem in alienatione facta per maritum in re dotali facit præſumere ſpatium* 30. *annorum.*

3 *Longiſſimo temporis curſu omnia ſolemniter interuenire præſumuntur.*

4 *Actus quando pro ſui ſolemnitate ſcripturam requirit, tunc curſu temporis ſolemnitas intrinſeca non præſumitur.*

5 *Solemnia requiſita non præſumuntur interueniſſe ex temporis diuturnitate, quando ex inſpectione inſtrumenti apparet eam non interueniſſe, aliàs ſecus.*

6 *Solemnitas extrinſeca non præſumitur, quando eſt talis cui partes renuntiare non poſſunt.*

7 *Ratificatio ſolo temporis curſu præſumitur.*

8 *Arrha an poſſint alienari, oſtenditur.*

Cap. Peruenit. IV.

Cæleſt. III.

1 SI vir res donatas vxori propter nuptias ea conſentiente vendiderit, quamvis tempore venditionis vir haberet alia bona vnde vxor poſſet ſibi conſulere, non poterit illa amplius moleſtare emptorem, qui ſpatio triginta annorum rem poſſederit, etiam ſoluto matrimonio, maximè ſi pretium fuit conuerſum in communem vſum viri, & vxoris. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid Papæ, Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 177. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 431. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 11. *cap.* 2.

2 *Quod per triginta annos*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſpatium triginta annorum & non minus in alienatione facta per maritum in re dotali facit præſumere ſolemnitatem, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 1371. *n.* 92. & ex lapſu triginta annorum cum obſeruantia alienatio rerum Eccleſiæ præſumitur ne dum ſolemnis, ſed etiam vtilis, ſecundùm Mantic. *deciſ.* 101. Seraphin. *deciſ.* 1125. *n.* 3. & *deciſ.* 1307. *num.* 7. Gregor. *deciſ.* 343. *n.* 1. vbi adden. *n.* 4. & *ſeq.* Rot. *deciſ.* 684. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* & *deciſ.* 221. *n.* 5. *p.* 4. *diuerſ.* & fuit dictum *in Tuſculana bonorum* 18. *Martij* 1611. coram Card. Sacrato, Rota enim paſſim ſeruat ex curſu triginta annorum præſumi ſolemnitates extrinſeca concurrente ſimul obſeruantia, vt *in Squillaten. ſeu nullius iuriſdictionis* 4. *Maij* 1616. coram bonæ mem. Andrea, & *in Salmonen. beneficij* 1. *Martij* 1621. coram bonæ mem. Dunozetto, & *deciſ.* 301. *n.* 3. & *deciſ.* 364. *n.* 6. inter impreſſas Reuerend. D. mei Coccini, & non ſufficere ad hunc effectum obſeruantiam præſumptam, ſed requiri veram, cenſuit Rot. *d. deciſ.* 301. *n.* 4. Seraphin. *d. deciſ.* 1042. *in fine.* Et quòd lapſus 30. annorum ſolus non ſufficiat ad præſumendas ſolemnitates contractus, niſi accedat obſeruantia, tenet ead. Rot. *deciſ.* 694. *n.* 5. *p.* 1. *recent.* & *in Toletana diſmembrationis* 9. *Iunij* 1623. coram R. P. D. meo Pirouano, & *in Lunen. Sarzanen. iuriſpatronatus* 9. *Februarij* 1626. coram eodem, & *in Rauennaten. emphyteuſis* 22. *Maij* 1628. coram R. D. meo Coccino Decano, nam ex longiſſimo temporis curſu omnia ſolemniter interueniſſe præſumuntur, Mich. Graſſ. 3
tom. 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 348. *pag.* 511. Surd. *deciſ.* 231. *n.* 19. Flores *var. lib.* 3. *q.* 23. *num.* 40. & 89. Auend. *d. l.* 42. *Tauri, gloſſ.* 2. *n.* 7. Mench. *Illuſtr. c.* 63. *n.* 1. Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo alienatio, n.* 49. *pag.* 34. Aloyſ. Ricc. *in praxi deciſ.* 249. *n.* 7. Quando verò actus pro ſui ſolemnitate ſcripturam requirit, tunc curſu temporis ſolemnitas intrinſeca non præſumitur, de quo vide Menoch. *lib.* 3. *de* 4
præſumpt. q. 108. *n.* 1. & *q.* 132. *n.* 87. Honded. *conſ.* 80. *n.* 25. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 28. *n.* 110. Nauar. *conſ.* 3. *de cenſibus, n.* 7. Burgos *conſ.* 44. *n.* 2. Mench. *illuſtr. c.* 61. *n.* 14. Rot. *in Romana fideicommiſſi* 15. *Nouembr.* 1624. coram Remboldo, quicquid dicant Maſcard. *de probat. concluſ.* 2. *n.* 9. & *concl.* 154. Valdeſ. *ad Xuar. p.* 2. *pag.* 43. Roland. *conſ.* 99. *ex n.* 33. *vol.* 2. D. Barboſa *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. §. fin. n.* 30. & 31. Vnde ſolemnia requiſita non præſumuntur interueniſſe ex temporis diuturnitate, quando ex inſpectione inſtrumenti appareat ea non interueniſſe, aliàs ſecus, vt per Bellacomb. *tom.* 2. 5
commun. opin. lib. 7. *tit.* 14. *n.* 229. *pag.* 274. Honded. *d. conſ.* 80. *lib.* 2. Menoch. *d. præſ.* 132. *n.* 79. Garc. *de benefic. p.* 12. *c.* 2. *n.* 188. Maſcard. *concl.* 1140. *à n.* 25. & *concl.* 1316. *à n.* 33. Caualer. *deciſ.* 613. *n.* 2. Auend. *ad l.* 31. *Tauri, gloſſ.* 3. *num.* 5. Anton. Gabr. *lib.* 1. *de præſ. concl.* 1. *n.* 57. Peregr. *de iure fiſci, lib.* 6. *tit.* 8. *n.* 25. Valaſc. *conſ.* 162. *n.* 20. Cald. Pereira *de empt. c.* 35. *num.* 40. Rot. *deciſ.* 84. *n.* 2. *p.* 2. *diuerſ.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 268. *n.* 4. quia hæc præſumptio intrat tantùm, quando ſcriptura deficit, dummodo vna cum lapſu 30. annorum concurrat obſeruantia, vt aduertit Rot. *in Elicen. minieriarum* 17. *Nouembris* 1585. coram bonæ mem. Orano, & *in Cluſina bonorum* 4. *Decembr.* 1498. coram Corduba, & *in Romana fideicomm.* 15. *Nouembris* 1624. coram bonæ mem. Remboldo *in verſ. minus facit.*

Solemnitas verò extrinſeca non præſumitur, quando eſt talis, cui partes renuntiare non poſſunt, vt 6
per Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 56. *num.* 112. Ratificatio ſolo temporis curſu præſumitur, ex Menoch. 7
conſ. 371. *à num.* 22. non tamen ſi ignorabatur alienatio, iuxta tradita per eundem Menoch. *conſil.* 120. *num.* 37.

Aduerte quòd arrhæ non poſſunt alienari etiam 8
de conſenſu vxorum, niſi maritus habeat bona ſufficientia tempore, quo dos eſt reſtituenda, nam aliàs non obſtante geminato conſenſu poterit mulier res alienatas vendicare, ac ſi non fuiſſent alienatæ, vt per Xuar. *tit. de las arrhas, à num.* 44. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto

luo matrimon. part. 5. *n.* 50. vbi *n.* 51. dicit quòd huic reſolutioni non obſtat textus *in præſenti*, quia mulier non allegauit hanc cauſam, & ideo non conſideratur.

9 In gloſſ. *Fatigari*, vlt. Ad illius ornatum, vide Mench. *illuſtr. c.* 64. *n.* 10. Maſcard. *conſ.* 417. & *concl.* 1372. *n.* 5.

10 In gloſſ. ibi, *Ratione tanti temporis.* Notatur ad hoc quòd beneplacitum Papæ, ſi aliter non probatur, præſumitur obtentum ſtante obſeruantia contractus concordiæ, vel cuiuſvis alterius actus per ſpatium triginta annorum, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 12. *in princ. n.* 76.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de recuperanda re poſt certum tempus ſi in venditione apponitur, modico conſtituto pretio, præſumitur pignus, & non venditio.*

2 *Pactum de retro cum modicitate pretij inducit contractum vſurarium.*

3 *Pactum de recuperanda re vendita, etiam cum clauſula*, quandocunque, *præſcribitur ſpatio 30. annorum.*

4 *Vſuræ præſumptio oritur ſi appoſitum ſit pactum, ne liceat infra certum tempus redimere.*

5 *Pactum de retrouendendo facit rem eſſe minoris pretij, quàm fuiſſet ſi libera venderetur.*

6 *Præſumptio iuris dicitur patens probatio.*

7 *Emens cum pacto de retro fructus ſuos facit, & dominus fit.*

8 *Ruſticus, & mulier facilè excuſantur, ne fœnus exercuiſſe dicantur.*

Cap. Ad noſtram. V.

Innoc. III.

1 VEndens rem cum pacto, quòd poſt certum tempus poſſit recuperari modico pretio, præſumitur venditio vſuraria, & cogitur reſtituere rem hæredibus iuxta pœnam Concilij Lateran. contra vſurarios latam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Cened. *collect.* 28. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 178. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 431. & *vol.* 4. *reper. in iure Canon. ſuper lib.* 3. *Decret.* Anton. Burgos, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *ſub tit.* 14. *de emptore, c.* 1.

2 *Patet ex eo quòd creditor*, &c.] Notatur hic text. ad hoc, quòd pactum de retro cum modicitate pretij inducit contractum vſurarium, quaſi celebretur contractus pignoris, & res empta retineatur pro pignore, donec pecunia mutuata, ideſt, pretium, ſoluatur, de quo tamen vide Couar. *lib.* 3. *var. c.* 8. *n.* 3. Bonacoſ. *commun. crimin. p.* 1. *verbo Vſurarius*, *fol.* 185. & *p.* 2. *verbo Contractus*, *fol.* 18. Tiraq. *de retract. tit.* 2. *in præfat. n.* 5. *cum ſeq.* Kirchou. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 5. *de obligat. & actionibus*, *n.* 36. *pag.* 468. Mich. Graſſ. *tom.* 2. *lib.* 8. *tit.* 28. *de euiction. num.* 14. *pag.* 398. Cott. *in memorab. verbo pactum, pag.* 637. Alex. *conſ.* 50. ex *n.* 1. *vol.* 6. Natt. *conſ.* 198. Burſat. *conſ.* 144. ex *n.* 10. & *conſ.* 353. ex *n.* 33. & *conſ.* 175. Roland. *conſ.* 40. ex *n.* 13. & *conſ.* 96. *vol.* 3. & *conſ.* 58. *vol.* 4. Cranet. *conſ.* 256. Ioſeph. Ludou. *commun. opin. tit. de ſimulat. contractuum, concl.* 1. *verſ. prima coniectura*, *cum ſeqq.* Ambroſ. de Vigna *in rep. cap. ſalubriter, de vſur.* ex *n.* 111. Anton. Scacc. *de iure non ſcripto, lib.* 4. *c.* 39. Vincent. Caroc. *de locato, p.* 2. *tit. de vſuris*, *n.* 6. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *q.* 122. ex *n.* 7. & *n.* 10. & *conſ.* 343. *n.* 20. & *de arbitr. c.* 13. Felician. *de cenſib. lib.* 1. *c.* 6. *à n.* 12. & *c.* 7. *n.* 7. Mozz. *de contract. tract. de empt. tit. ex quibus cauſis annulletur emptio*, *n.* 31. addit. ad Farin. *p.* 4. *deciſ.* 118. *lit. C.* Fachin. *lib.* 1. *controuerſ. c.* 12. Maſcard. *de probat. concl.* 44. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 375. *verſ. hoc loco*, Ceual. *q.* 234. latè Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus, lib.* 2. *q.* 3. *n.* 8. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 8. *tit.* 20. *à n.* 5. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 258. *n.* 1. Farin. *de falſitate, & ſimulat. q.* 163. *à n.* 40. Cardoſ. *in praxi iudicum verbo emptio*, *n.* 56. & *verbo vſura*, *n.* 10. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate*, *n.* 58. *cum ſeqq.* & *de reſolut. emphyt. c.* 13. *n.* 26. Valaſc. *conſ.* 70. *n.* 3. & 9. plures Doctores refert Cened. *ad Decret. collect.* 28. *n.* 1. Ex decidentibus Afflict. *Neapol. deciſ.* 65. Caſſad. *deciſ.* 1. *de vſuris*, Grammat. *deciſ.* 76. Boer. *Burgund. deciſ.* 102. Corriaz. *Lucenſi deciſ.* 41. Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 485. *p.* 1. D. Marta *Piſana deciſ.* 54. *à n.* 1. Gam. *Luſit. deciſ.* 138. *n.* 1. Caualcan. *p.* 2. *deciſ.* 1. *ex n.* 7. & *deciſ.* 32. *n.* 66.

Quod quandocunque, &c.] Hoc pactum de recuperanda re vendita etiam cum clauſula, *quandocunque*, præſcribitur ſpatio 30. annorum, ad quod plures citat Doctores Cened. *d. collect.* 28. *n.* 2. quibus adde Viuian. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 2. *tit.* 3. *de pactis*, *n.* 18. *in princ.* & *lib.* 4. *tit.* 37. *n.* 25. *pag.* 945. Soar. *tom.* 2. *lib.* 7. *tit.* 5. *n.* 1. *pag.* 235. vbi Fichard. *n.* 17. *pag.* 236. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 2. *n.* 5. D. Marta *d. c.* 54. *n.* 11. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate*, *n.* 70. Molin. *diſp.* 374. *verſ. quando*, Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 31. *n.* 26. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 18. *conſid.* 1. vbi *n.* 11. intelligit licet interuenerit iuramentum. 3

A ſeptennio vſque ad nouennium.] Notatur ad hoc, quòd præſumptio vſuræ oritur ſi, appoſitum ſit pactum, ne liceat intra certum tempus redimere, ſi alia coniectura concurrat, veluti quòd modico etiam pretio facta ſit venditio, vel quod emptor ſit ſolitus fœnerari, refert plures Doctores Cened. *d. collect.* 28. *n.* 3. vide Perez *l.* 1. *tit.* 2. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 41. Azeued. *l.* 4. *n.* 35. & *ſeq. tit.* 6. *lib.* 8. *recop.* Gemin. *de vſuris, commento* 1. §. 1. *n.* 40. Felician. *de cenſibus, lib.* 1. *c.* 7. *n.* 7. Card. Mantic. *d. tit.* 20. *n.* 33. Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus, lib.* 2. *q.* 1. *num.* 14. multos citat Caſtil. *lib.* 2. *quotid. c.* 25. *num.* 9. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 3. *quæſt.* 30. 4

Domos eius reſtitueret.] Notatur ad hoc quòd propter pactum de reuendendo adiectum venditori res non eſt tanti æſtimanda, imò talis conditio, & pactum facit eam eſſe minoris pretij, quàm fuiſſet, ſi libera venderetur. Vide citatos à Cened. *d. collect.* 28. *num.* 4. Pinel. *d. l.* 9. *de reſcind. vendit. p.* 3. *cap. fin. n.* 12. Menoch. *conſ.* 358. *n.* 26. Gemin. *de vſuris, commento* 2. §. 5. *num.* 129. Cardin. Mantic. *d. tit.* 20. *n.* 41. Molin. *diſp.* 375. *verſ. rem venditam*, Maſcard. *concl.* 960. *n.* 13. Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 8. *cap.* 12. *q.* 3. Gom. *deciſ.* 198. *num.* 2. & *deciſ.* 168. *num.* 8. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 10. *num.* 6. *ad finem*, & *conſ.* 60. *num.* 10. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate*, *num.* 83. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 23. *num* 293. Et iuxta ſtylum Rotæ æſtimatur, vt aſcendat ad ſextam partem pretij rei venditæ, ex eadem Rot. *deciſ.* 446. *in fin. p.* 1. *recent.* & *in Romana domus* 16. *Iunij* 1614. coram bonæ mem. Buratto inter eius impreſſas *dec.* 62. *num.* 8. vbi Ferentil. *in annot. lit. B.* licèt aliàs dixerit 5

quòd

quòd ſi illud pactum fuiſſet perpetuum , facere æſtimationem minui paulò minus quàm in tertia parte, vt *in deciſ.746.num.5.part.4. diuerſ.* & quòd æſtimetur in tertia parte adeò vt res valoris centum vendita cum tali pacto valeat ſolùm ſeptuaginta , tenet Tiraquell.*d.retract.conuent.in præf.num. 20. verſ. quartum*, Roland. *conſ.96. num.36. cum ſeqq. lib.2.* Ioſeph. Ludou.Peruſ.*deciſ.97.num.4.* Cardin. Mantic. *d. tit. 20. num.49.*

In gloſſ. *Patet.* ibi , *præſumitur.* Notatur ad hoc quòd præſumptio iuris dicitur patens probatio , *l. licèt,ff.de legatis 1.l.1.*ibi,*liquido, C.de teſtam. milit.* Tiraq.*in l.ſi vnquam,verbo donatione,n.158.* Afflict.*deciſ. 13.n.23.& 24.& deciſ.24.n.14.cum ſeqq.* Menoch.*remed.15.recuper.n.400. & de præſumpt. lib.1.q.33.* Couar.*lib.2.var.c.6.n.1.*Gonzal.*ad reg.8. Cancel.gloſſ.43.* Aluarad. *de coniecturata mente defuncti , lib.2.cap.4. à num.8.*

7 In ead.gloſſ.ibi, *& haberet emptor fructus.* Notatur ad hoc quòd emens cum pacto de retro fructus ſuos facit,& verus dominus rei fit, vt per Ioſeph. Ludou. *deciſ.79.*Theſaur.*deciſ.56.* Iaffred. Balb.*deciſ.29.* Ordin. Regiam Luſit. *lib.4. tit.4. in princ.* Etiamſi adſit ſuſpicio, niſi huiuſmodi contractus indicaretur in totum fœneratitius, quia tunc locus erit imputationi fructuum in ſortem,vt per Surd.*deciſ.34.in fine*, Stephan.Grat.*diſcept.forenſ.c.26.n.21.cum ſeqq.*

In ead.gloſſ.ibi,*& ita potius conſiderandum eſt,quòd agitur inter contrahentes.*Ruſticus, & mulier facilè excuſantur ne fœnus exercuiſſe dicantur,& arbitrio iudicis relinquitur an ruſticus , & mulier ſic ignari , & ſimplices vt ſint,nil mali de eis ſuſpicari poſſit , vide Menoch. *de præſumpt. lib.3. q.122. n.40. & de arbitr. caſu 194.n.47.& conſ.353.n.17.*Cardin.Mantic.*de tacitis, & ambig. conuent.lib.8.tit.25.n.13.& 14.* Ruſticus in dubio præſumitur ſagax,& non ſimplex,vt per Surd. *deciſ. 237. n.11.* vbi *n.12.* reſoluit quòd ruſtico ſagaci non ſubuenitur,quod etiam tenet Farin.*in praxi crimin.p.3.q.98.n.28.& 56.*

SVMMARIVM

1 *Venditor deceptus vltra dimidiam iuſti pretij agere poteſt, vt res ſibi reddendo pretium acceptum reſtituatur,vel iuſtum pretium ſuppleatur,& in hoc electio eſt emptoris.*

3 *Fructuum reſtitutio non fit,quando reſcinditur contractus ex læſione vltra dimidiam , ſecus ſi læſio ſit enormiſſima.*

4 *Minor læſus vltra dimidiam an ſit reſtituendus, oſtenditur.*

Cap. Cum cauſa. VI.

1 VEnditor deceptus vltra dimidiam iuſti pretij agere poteſt , vel vt reſtituto pretio ſibi res reddatur , vel vt iuſtum pretium ſuppleatur , & in hoc electio eſt emptoris. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Viuian. *in ration. lib.3.iur.Pont.pag.178.*Alagona *in compend.iur.Canon. pag.431. & volum.4. repet. in iure Canon.ad lib.4.Decret.*Anton.Burgos , remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton.Auguſt.*collect.1. Decret.lib.3. tit.13.c.5.*

2 De materia huius text. latè dixi ad *cap. cùm dilecti 3.ſuprà hoc tit.*

3 *Poſſeſſiones reſtituerent.*] Non autem fructus ex eis perceptos , fructuum enim reſtitutio non fit quando reſcinditur contractus ex læſione vltra dimidiam , ſecus tamen ſi læſio ſit enormiſſima, quia tunc condemnatus tenetur ad reſtitutionem fructuum,vt per Pinel. *ad l.2.C.de reſcind. vendit.p.2.c.4. à n.1.* Couar. *lib.2. var.c.3.n.9.*Gom.*l.70. Tauri, n.29. & tom.2.c.2.n.24.* Mozz.*de contract.lib.tract. de empt.tit.quibus caſibus annulletur empt.* Mench.*frequent.c.7.*Vincent.de Franch. *Neap.deciſ.119.495 & 242.*Magon. *Florent.deciſ.13. in fine*,Parlad.*lib.2.rerum quotid.cap.fin.p.5.§.16.n.12.* Gutier. *pract. lib.2. q.134.* Morl. *in emporio iuris p.1. tit.9.q.21.* Molin. *diſp.349.verſ. vtrùm autem quando*, Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 4. collect. 681.* Cenall. *q.536.n.1. cum ſeqq.& q.762.à n.1.* Cald.Pereira *in l. ſi curatorem, verbo implorare,n.13. & de poteſt.elig.c.4. n.10.* Cardoſo *in praxi iudicum, verbo fructus num. 10.* Rebell.*de obligat.iuſtit.p.2.lib.7.q.4.n.9.& lib.9.q.16. ſect.2.*

In gloſſ. vlt. ibi , *ſecus in minore* , &c. Notatur ad hoc quòd etiamſi contractus minoris ſit iuratus,iuramentum adductum operatur ſolùm , quòd minor non poſſit in integrum reſtitui , quia per iuramentum habetur pro maiori , ex appoſitione tamen iuriſiurandi non tolluntur ei alia iuris remedia , putà allegatio læſionis vltra dimidiam , niſi expreſsè renuntiauerit tali læſioni. Vide Gam.*deciſ.212.& 291.*Cald. Pereira *in l. ſi curatorem , verbo implorare num.12.* Vincent. de Franchis *Neapol. deciſ.248.* Valaſc. *conſult.130.n.27.* Garc. *de nobilit. gloſſ.9. §.1. num.5.* vbi reſoluit quòd minor læſus vltra dimidiam omiſſo remedio læſionis, quod eſt ordinarium, poteſt ad beneficium reſtitutionis confugere, quia pinguius,& vtilius , & commodius. 4

SVMMARIVM.

1 *Venditor in quibus caſibus re euicta non teneatur de euictione , oſtenditur.*

2 *Emptor cùm vi depellitur à re empta , venditor non tenetur euictione.*

3 *Euictio ceſſat cùm quis ſcienter rem emit alienam.*

4 *Euictio ceſſat cùm quis emit ius , quod venditor habet in re.*

5 *Euictio non competit aduersùs donantem.*

6 *Euictio quando cadat in emphyteuſi,oſtenditur.*

7 *Emptor vt contra venditorem agere poſſit de euictione , tenetur litem motam venditori nuntiare antè apertas atteſtationes.*

8 *Emptor,qui non denuntiauit litem motam venditori, non poteſt agere de euictione , etiamſi probet ſententiam contra ſe latam iuſtè , & ſecundùm ius fuiſſe prolatam.*

9 *Euictio datur in beneficialibus.*

10 *Filius , à quo euincitur legitima etiam aſſignata per patrem , poteſt agere de euictione contra fratres, vel cohæredes.*

11 *Feudo euicto tenetur dominus de euictione,niſi vaſſallus , ſeu feudatarius ſciuiſſet rem de qua inueſtiebatur , alienam.*

12 *Minor,& fiſcus non tenentur denuntiare,ſed ſequuta euictione,poſſunt agere contra ſuum auctorem.*

13 *Denuntiatio non eſt neceſſaria ſtante iuramento de defendenda lite,& cauſa , ſi venditor ſciat litem eſſe motam.*

14 *Euictio ceſſat vbi per contumaciam emptor condemnatur.*

15 *Venditor tenetur emptorem defendere coram iudice, quo emptor conuentus eſt, & quid ſi ſit Clericus, remiſſiuè*, n.16.

17 *Iudicis imprudentia venditori nocere non debet.*

18 *Venditor vbi latitat, & impedit ne fiat determinatio, tenetur de euictione abſque alia denuntiatione.*

19 *Euicta per ſententiam arbitri an, & quando emptor contra venditorem de euictione agere poſſit, oſtenditur.*

20 *Emptor poteſt recuperare à venditore ſumptus, quos fecit in lite, & etiam damna; & intereſſe, caſu quo res non fuerit euicta.*

Cap. Si venditori. VII. & vlt.

Gregor. IX.

1 VEnditor non tenetur emptori de euictione, primò ſi emptor mota lite contra ipſum eam denuntiauit venditori vt rem defenderet: ſecundò ſi tempore ſententiæ ſe contumaciter abſentauerit: tertiò ſi per iniuriam iudicis ſententia fuerit lata contra ipſum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Auan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Cened. *collect.* 141. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 179. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 432. *& vol. 4. repet. in iure Canon. ad lib. 3. Decretal.* Anton. Burgos, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Capel. Tholoſ *deciſ.* 408. Capyc. *deciſ.* 106. *à princ.* Capra *reg.* 87. *ex n.* 127. Duen. *reg.* 242. Alex. *conſ.* 138. *à n.* 1. *vol.* 7. Cou. *lib.* 4. *var. c.* 17. *à princ.* Perez *l. 2. verſ. dubitatur eo caſu, tit. 7. lib. 5. Ordin. pag.* 194.

2 Vltra caſus relatos *in hoc text.* in quibus venditor non tenetur de euictione, alij ſunt in quibus illa ceſſat, veluti cùm emptor vi depellitur à re empta, Ordin. Regia Luſitan. *lib. 3. tit.* 45. § 4. vbi Parens meus, Anton. Gom. *tom. 2. var. c. 2. n.* 43. Cald. Pereira *de empt. c.* 31. *n.* 106. vbi *n.* 101. limitat quando violentia fuit commiſſa in odio vendentis.

3 Ceſſat etiam euictio cùm quis ſcienter rem emit alienam, Ordin. Reg. Luſit. *d. tit.* 45. § 5. Anton. Gom. *d. c. 2. n.* 42. Vezin. *tom. 2. commun. opin. lib.* .. *tit.* 38. *n.* 64. Couar. *lib. 3. var. c.* 17. *n.* 1. Tiraq. *de retract. lig.* § 12. *gloſſ.* .. *à n.* 7. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor.* § 65. *n.* 53. Caualcan. *de tutore, & curatore, n.* 172. Caballin. *de euiction.* § 5. *n.* 31. Paul. Montan. *de tutel. & curis, c.* 33. *n.* 104. Centolin. *in addit. ad Farin. p. 4. deciſ.* 44. *n.* 1. Ioan. Martinus à Coſta *in addit. ad formam libellorum annot.* 17. *n.* 12. Cald. Pereira *d. c.* 31. *num.* 105.

4 Deinde ceſſat cùm quis emit ius, quod venditor habet in re, Menoch. *conſ.* 178. *n.* 23.

5 Aduerſùs donantem non competit euictio, *l. Ariſto* 18. § *fin. ff. de donat. l. 2. C. de euiction.* Anton. Gom. *d. c. 1. n. 35. & c. 4. n.* 2. Pinel. *in l. 1. p. 3. n. 61. illat. 12. C. de bonis maternis*, Bellacomb. *d. tit.* 38. *n.* 61. Couar. *lib. 2. var. c.* 15. *n.* 1. Molin. *de inſtit. tract. 2. diſp.* 252. *verſ. ſecundò ſumitur*, D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis*, 51. *n.* 17. *ff. ſoluto matrim.* Cabed. *p. 1. deciſ.* 37. *n. 1. & deciſ.* 119. *n.* 13. Valaſc. *de partit. c.* 37. *n.* 3. Cald. Pereira *d. c.* 32. *n.* 41. qui limitant, quando donatio eſt remuneratoria, vel quando donator expreſsè promiſit ſe teneri velle de euictione.

6 Vlteriùs ceſſat euictio in emphyteuſi conceſſa cum clauſula, *ſaluis iuribus cuiuſcumque tertij*, quia tunc non tenetur dominus de euictione, vt per Surd. *deciſ.* 290. *n.* 7. Cald. Pereira *d. c.* 31. *n.* 24. In aliis tamen caſibus euictio debetur emphyteutæ, de quibus vide Valaſc. *de iure emphyt. q.* 38. *n.* 32. *& de partit. c.* 37. *n.* 1. Surd. *d. deciſ.* 290. *à n.* 17. Veluti ſi dominus directus renouationem emphyteuſis conceſſerit illegitimo ſucceſſori, tunc enim tenebitur ad intereſſe, Gam. *Luſit. deciſ.* 117. *n.* 1. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 7. ad fin.* Valaſc. *conſ.* 172. *& conſ.* 129. *à n.* 3.

Vt rem venditam vbi defenderet, nuntiare.] Ergo vt 7
emptor contra venditorem agere poſſit de euictione, tenetur litem motam venditori nuntiare, ita Ordin. Regia Luſitan. *lib. 3. tit.* 45. § 2. & apud Caſtellanos *l. 36. tit. 5. p.* 5. Cou. *lib. 3. var. c. 17. n. 3. in princ.* Mich. Graſſ. *tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 28. n. 8. pag.* 397. & Don. à Fina *n.* 13. Villalob. *n.* 18. Vin. *n.* 40. Bellacomb. *n. 68. cum ſeqq.* Menoch. *conſ.* 100. *n.* 181. Gam. *dec.* 79. *n. 1. & deciſ.* 101. *n.* 1. Maſcard. *de probat. concl.* 614. *n.* 8. Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c. 61. n.* 3. Alex. Trentacinq. *lib. 3. var. tit. de empt. reſol.* 4. Morl. *in emporio iuris, p. 1. tit. 9. in prælud. n.* 38. D. Barboſ. *in l. 2. § fin. n.* 41. *ad finem, n.* 42. *ff. ſoluto matrim.* Cald. Pereira *d. c.* 31. *n.* 79. & huiuſmodi denuntiatio debet fieri ante apertas atteſtationes, ſaltem apud Luſitanos ex Ordin. Regia *d. tit.* 45. § 2. *ad fin.* & apud Caſtellanos *l. 32. & 36. tit. 5. p.* 5. vide de iure communi *in l. ſi cum quæſtio, C. de euiction.* Couar. *d. c. 17. n.* 8. Anton. Gom. *tom. 2. c. 2. n.* 39. Menoch. *de arbitr. caſu* 476. Perez *tit. 7. lib. 3. Ordin. pag. 103. cum ſeqq.* Cald. Pereira *d. c.* 31. *n.* 8. Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, c. 8. de empt. & vendit. n.* 82. vbi tenet de iure communi nuntiationem poſſe fieri etiam in inſtantia appellationis, dummodo idoneo adhuc tempore ad cauſæ defenſionem fiat.

Amplia primò huiuſmodi denuntiationem neceſ- 8
ſariam eſſe, etiamſi apertè conſtet de iuſtitia euincentis, & emptor, qui non denuntiauit, probet ſententiam contra ſe latam iuſtè, & ſecundùm ius fuiſſe prolatam, ex gloſſ. *verbo poſſe, in fine, in l. emptorem, in princ. ff. de action. empt.* vide tamen Cald. Pereira *d. c.* 31. *n.* 71. Gutier. *d. c.* 61. *n.* 18. D. Barboſ. *in l. venditor, ff. de indic. n. 29. cum ſeqq.* Surd. *deciſ.* 22. *num.* 9.

Amplia ſecundò in beneficialibus, in quibus datur 9
euictio, vt poſt Rebuff. reſoluit Zerol. *in praxi Epiſcopali, p. 1. verbo Euictio, pag.* 158.

Amplia tertiò in filio, à quo euincitur legitima 10
etiam aſſignata per patrem, qui agere poteſt de euictione contra fratres, vel cohæredes, *l. ſcimus, in princip.* vbi gloſſ. & Iaſon. *num. 5. C. de inoff. teſtam.* Anton. Gom. *d. cap. 2. num.* 34. Valaſc. *de partit. cap. 37. per totum.*

Amplia quartò in feudo, quo euicto tenebitur 11
dominus de euictione, vide Surd. *deciſ.* 290. *num.* 16. Camil. Borrel *in ſumm. omnium deciſ. tit. 34. de feudis, n.* 385. niſi vaſſallus, ſeu feudatarius ſciuiſſet rem, de qua inueſtiebatur, eſſe alienam, tunc enim contra dominum inueſtientem pro euictione agere poſſe, reſoluunt Bapt. Coſta *de facti ſcientia, & ignor. cent. 1. diſt. 4. n.* 7. Surd. *deciſ.* 243. *n.* 1. Camil. Borrel. *d. tit.* 34. *num.* 388.

Limita primò in minore, & fiſco, qui non tenen- 12
tur denuntiare, ſed ſequuta euictione poſſunt agere contra ſuos actores, vt per Peregr. *de iure fiſci, lib. 6. tit. 4. n.* 39. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 175. *n.* 33. Mench. *frequent. cap. 9. n.* 18. Bellacomb. *tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 28. num. 69. verſ. Limita quoque*, D. Barboſ. *d. l. venditor, n.* 124. Cald. Pereira *d. c.* 31. *num.* 69. vbi intelligit, ſi venditor eſſet conſcius litis motæ.

Limita ſecundò extante iuramento de defendenda 13
lite, & cauſa, quia tunc non eſt neceſſaria denuntiatio ſi venditor ſciat litem motam, vt per Capyc. *deciſ.* 196.

*deciſ.*106.*n.*3.Ludou. Gom.*in* §.*item ſi quis poſtulante, n.*10. *Inſtit.de actionib.* Palat. *in repet. cap. veſtras, de donat.inter virum, & vxor.*§.*fin.*12.Couar.*in cap.quamvis pactum, p.*1.§.4. *n.*5. *verſ. ſeptimò, & lib.* 3. *var. c.*17.*n.*5.Seraph.*de priuileg.iuram. priuileg.*94. Gutier. *d.c.*61.*n.*19. Menoch.*conſ.*128. *n.*15. Cald.Pereira *d. c.*31.*n.*70.

14 *Vel contumaciter abfuit.*] Notatur ad hoc, quòd vbi per contumaciam emptor condemnatus, euictio ceſſat, Bellacomb.*tom.*2.*commun. opin.lib.*8.*tit.*38.*n.*60. Surd. *deciſ.* 22. *à princ.* In dubio namque præſumitur condemnatus non ex defectu cauſæ, ſed ratione contumaciæ, *l. ſi ideo, in princ.ff.de euiction.l.emptor, C eodem*, Felin.*in cap.cum Bertoldus, n.*23.*de re iudicata*, Couar.*lib.*3.*var.c.*17.*n.*9.Hippol.*in pract.*§. *poſtquam, n.*53.Perez *tit.*7. *lib.*5. *Ordin. pag.* 194. *in fine*, Maſcard. *de probat. concl.* 614. *n.*4. vbi reſoluit quod emptor in dubio non poteſt agere de euictione, niſi probet quòd defenderit cauſam quantum in ſe fuit, & non fuerit contumax, & *n.*5. quòd emptor oſtendere debet ſe proſequutum fuiſſe ſuam appellationem vſque ad finem, etſi conſtiterit ſententiam fuiſſe latam contra ipſum, & ipſum appellaſſe. Illud aduertere oportet quòd venditor tenetur ſemper de euictione, licèt illam expreſsè non promiſerit, cùm euictio ſit de natura emptionis, *l. cùm dubitatur*, & *ibi* Bald.*C.de euict.*latè Tiraq.*de retract. lig.* §.29. *gloſſ. vlt.num.*4. & ideo procurator conſtitutus ad vendendum poteſt promittere de euictione, licèt id expreſſum non habeat in mandatis, Tiraquell. *d. num.* 4. *verſ. hincque procurator*, & fuit dictum *in Terracinen. molendini* 28. *Ianuarij* 1628. & *in Romana officij* 31. *eiuſdem menſis & anni*, coram R. P. D. meo Pironano, refert Ferent.*in annot.ad deciſ.*381.*Buratti, litera A.*

15 *Defendat.* Coram indice, quo emptor conuentus eſt, licèt aliàs venditor ex ſuo priuilegio alibi eſſet conueniendus; *l.venditor, ff.de iudic.l.*1.*C.vbi in rem actio*, Ordin. Regia Luſitan.*lib.*3.*tit.*45.§.*vlt.*vbi parens meus, Soar.de Pace *in praxi, tom.*3.*c.*1.§.3.*n.*13. D. Barboſ.*d.l.venditor, à n.*132.Cald.Pereira *d. c.*31. *à n.*82. Mendez à Caſtro *in praxi ſæculari Luſit. lib.*3. *c.*5.*n.*7.

16 Quid ſi venditor ſit Clericus, an teneatur emptorem laicum defendere coram ſuo iudice, quo conuentus eſt, vide Ordin.Reg.Luſitan.*lib.*2.*tit.*1. §.11. & apud Caſtellanos *l.*57.*in fin.tit.*6. *p.*1.Boër.*dec.*69. *num.*27. Couar. *practic. cap.* 8. *num.* 2. *verſ. quæ quidem*, Grammat. *deciſ.* 21. *num.* 4. Capyc. *deciſ.* 197. *num.* 7. Marant. *de ordine iudic. p.* 4. *diſt.* 11. *num.*78. Guillelm.Bened.*in cap. Raynutius, verbo vxorem in* 2. *num.*125.*aliàs* 417. Gail. *lib.*1. *obſeru.*37.*n.*7. Anton. Gom.*d.c.*2. *num.*39. *col.*8. Aufrer.*in tract. de poteſtate ſæculari, reg.*2. *num.* 9. *verſ. quintò fallit*, Girond. *de gabellis, part.* 4.§. 1.*num.* 15. Perez *l.* 4. *verſ. hic eſt, quod Clericus, tit.*2.*lib.*3. *Ordin. pag.* 143. Humad. *d. l.*57.*gloſſ.*6. Mynſing.*cent.*1.*obſeru.*22.*ad fin.* Azened. *l.*5. *num.* 2. *tit.*4. *lib.*5. *noua recop.* Fachin. *lib.*2. *controu.c.*37.*col.*2. *lit. D.* Gam. *Luſit. deciſ.* 332. *num.* 1. Surd. *conſ.* 222. *num.* 20. & *conſ.*396. *num.* 7. Franc. Viuian. *Neapol. deciſ.*49. *num.*8. Ceuall.*commun.contra commun.q.*588.& *tom.*7. *q.*896.*num.*627.Bobadil. *in ſua politica, lib.*2.*c.*18. *num.* 169. Modern.*de iuriſdict. p.*4.*cent.*1.*caſu* 34.Cened.*ad Decretum collect.*37. *num.*8. Molin.*de iuſtit.tract.*2. *diſp.* 380. *verſ. quando venditor.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 22. *num.*35. Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo emptio, n.*34. D. Barboſ.*in l. venditor* 49.*à num.*138.*cum ſeqq. ff. de iudic.* Cald. Pereira *de empt. c.* 31. *num.*84. Mendez à Caſtro *in praxi Luſitania, lib.*3.*c.*5.§.11.*verſ. ſecundò*

amplia, Curt. Philip. *part.* 1. §. 5. *num.* 20. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper.lib.*1.*concl.*37.*conſid.*8. Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ.tit.*7.*n.*90.*cum ſeqq.*

Per iniuriam.] Vel imprudentiam iudicis, quæ venditori nocere non debet, cùm emptor ex defectu iuris non ſuccumbat *l. ſi per imprudentiam, ff.de euict.l.emptor, C. eod.* Couar. *d. c.*17. *n.*19. Perez *tit.*7. *Ordin. pag.*195. Menoch. *conſ.*361. *n.*1. Secus ſi per imprudentiam Aduocati, quem contumacem, vel indoctum adhibuit, ex Cald. Pereira *d.c.*31 *n.*29. 17

In gloſſ. *Inueſtitu*, 1.ibi, *quòd ſi per venditorem ſteterit*, &c. Notatur ad hoc, quòd venditor vbi latitat, & impedit ne fiat denuntiatio, tenetur de euictione, abſque alia denuntiatione, vt per Maſcard. *de probat. concl.*614.*à n.*20. 18

In ead.gloſſ.ibi, *Item ſi emptor compromittit*, &c.] Euicta re per ſententiam arbitri emptor contra venditorem de euictione non rectè agit, niſi compromiſſum eius voluntate, aut ex neceſſitate fieret, putà ex forma ſtatuti, vel alio iure ad hoc fuiſſet coactus emptor, vt per Bened. Capr. *tom.*2. *commun.opin. lib.*8. *tit.*28.*n.*47. *pag.* 400. vbi Bellacomb. *n.*56. *pag.* 401. Surd.*deciſ.*22 *n.*1.Cald.Pereira *d.c.*31.*n.*31. 19

Aduerte quòd emptor poteſt recuperare à venditore ſumptus, quos fecit in lite, & etiam damna, & intereſſe eo caſu, quo res non fuit euicta, vt per Anton.Gom.*tom.*2.*c.*2.*n.*47. Mich. Graſſ. *d. tom.* 2. *lib.*8. *tit.*28.*n.*11. *pag.*398.vbi Vezin. *num.*52. *pag.*400. & *n.*54 *pag.*401.Cald.Pereira *d.c.*31.*n.*33.Et ad amiſſionem augmenti valoris, ex Farin.*nouiſſ. Rotæ deciſ.*13. *n.*2.aliàs *p.*4.*diuerſ.* 20

De Locato, & Conducto.

TIT. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr.ſcribentes.*

2 *Locationis, & conductionis materia vbi tractetur, oſtenditur.*

3 *Locator, & conductor vnde, & quotuplex dicantur, oſtenditur.*

4 *Locatio eſt conuentio, qua factum ſolitum perſonarum vile officium exercentium, vel vſus rei pro certa mercede conceditur.*

5 *Merces in locatione debet eſſe certa, non ſimpliciter conſtituta, aliàs eſſet contractus innominatus.*

6 *Merces certa quando dicatur conſtituta.*

7 *Merces certa, quæ in locatione interuenire debet an neceſſariò ſit conſtituenda in pecunia numerata, an verò ſufficiat quòd conſtituatur in alia quacunque ſpecie oſtenditur.*

SVPER hanc rubric. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anch. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.*99. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.*174. Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.*111.*verſo*, Petr.de Rauenna *in compend.iuris Canon.* Dan.Venator.*in analyſi method. iuris Pontif. pag.*419. Goffred.& Hoſt.*in ſum.huius tit.* Alex.Caſſan.& Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad* 5.*lib. Decret. ſub hoc tit.* nouè Barth.Carthag.*in expoſit.tit.iuris Canon. ſub eod.* & nouiſſimè Didac.de Britto, 1

De matéria tit. agit apud Luſitanos Ordin. Regia
lib. 4. tit. 23. & apud Caſtellanos *tit. 8. p. 1.* & latè
materiam proſequuntur Verrut. *de verborum ſignific.*
verbo locatio, Anton.Gom. *tom. 2. var.cap. 2. de locato*,
Cancel. *var.cap. 14 de locato*, Pichard. *in rubr. Inſtit. de*
locatione, Vioian.Kirchou.Soar.& alij *tom. 1. commun.*
opin.lib.4.tit.43.de locato, pag. 654. cum ſeqq. Mozz.
de contract.tract.de locato, Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris,*
lib. 27.de locato, Carot. *in ſpeciali tract. de locato*, Cardoſo
in praxi iudicum, & Aduocat. verbo locato, Morla
in emporio iuris, p. 1. tit. 10 de locato, Cardin.Mantic.
de tacitis, & ambig.conuent. lib. 5. de locato, Pinel. *in*
l. 2. C. de reſcind. vendit. p. 2. cap. 3. num. 4. cum ſeqq.
Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 21. & 23.* Soar. de Pace *in*
pract. tom. 3. cap 6. §. 3. Cabed. *p. 1. deciſ. 92.* Fr. Ludouic.
Beja *reſponſ. caſuum conſcient. p. 2. caſu 20.* Ex
doctis Patribus Societatis IESV de locatione eruditè
tractarunt Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 486. cum ſeqq.*
Leſſ. *eod. tract. lib. 2. c. 24.* Rebello *de obligation. iu-*
ſtitiæ, p. 2. lib. 14. Paul. Comitol. *reſponſ. moralium*
lib. 3. quæſt. 12. num. 4. & q. 29. num. 4. Valer. Reginald.
in praxi fori pœnitent. lib. 25. cap. 38. à num. 486. cum
multis ſequentibus, Layman. *in Theolog. moral. tract. 4.*
cap. 22.

3 *Locato.*] Dicitur à verbo *locare*, & inter alia ſigni-
ficat in aliquo loco ponere, vnde qui in fundo ali-
quem conſtituunt ad vtendum, vel habitandum, lo-
care dicuntur; conductor verò à verbo *conducere*, hoc
eſt, ſecum ducere, tradit ex Varrone *lib. 4. de lingua*
Latina. Donel. *comment. iuris Ciuilis, lib. 13. c. 6 n. 30.*
cum ſeqq. Quo fit, locatorem appellari, qui rem ſuam
alteri vtendam, vel factum proprium pro mercede
concedit, conductorem verò dici qui mercedem dat,
vt vſum conſequatur, quaſi ductum eius res locata
ſequatur, vt ex Briſon. tradit. Pichard. *in rubr. Inſtit. de*
locato, Cujac. *lib. 2. obſeru. 28.* Moſcun. *dilucidat. totius*
iuris Ciuilis, lib. 3. tit. de oblig. ex contractu, dilucid. 17.
n. 123. multoties tandem locator dicitur qui dat mer-
cedem, conductor, qui accipit, vt multis exemplis
oſtendunt Cujac. & Pichard. *vbi ſup.* Verrut. *de verbor.*
ſignif. verbo locationis, & ita veteres promiſcuè his
verbis vtebantur, vt conſtat ex *l. veteres, cum l. ſeqq.*
ff. de actionib. empti, & ex *l. 1. ff. de ſuperficieb.* notant
Couar. *lib. 7. comment. iuris Ciuilis, c. 15.* Petr.Gregor.
ſyntagm. iuris, lib. 27. in princ. Strach. *de mercat. tom. 1.*
tit. de nauib. p. 3. in princ. quicquid teneat Cujac. *lib. 9.*
obſeru. c. 15.

4 Locatio autem, & conductio in hunc ſenſum ac-
cepta variè à Doctoribus definitur, vt per antiquio-
res, *in rubr. huius tit. & ff. & C. eod.* Sot. *lib. 6. de iuſtit.*
quæſt. 2. art. 1. Petr. Gregor. *vbi ſupr num. 3. & in par-*
tit. iuris Canon. lib. 3. tit. 16. c. 1. Cujac. *in paratitl. ff. &*
C. hoc tit. Verrut. *d. verbor. ſignif. verbo locatio* Anton.
Gom. *var. tom. 2. de contract. c. 3.* Moſcon. *d. diluc. 17.*
n. 122. Donel. *d. c. 9. n. 20.* Cardin.Mantic. *de tacitis, &*
ambig. conuent. lib. 5. tit. 1. num. 2. refert plures, & pro-
priam aſſignat Carot. *in tract. huius tit. in princ.* Sed in-
ter omnes illa mihi melior definitio videtur, & quæ
magis eſſentiam rei explicat, quæ ſequentibus con-
tinetur verbis. *Locatio eſt conuentio, qua factum ſoli-*
tum perſonarum, vile officium exercentium, vel vſus rei
pro mercede conceditur. Ponitur, *conuentio*, loco gene-
ris, quia multæ dantur conuentiones; quæ non ſunt
locationes, *l. 1. §. conuentionis, & §. fin. l. iuriſgentium 7.*
ff. de pactis, l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. reliquæ particulæ
ponuntur loco differentiarum. Adieci, *factum*, vt
oſtenderem veram locationem dari non ſolùm quan-
do res locatur, prout ſignificat verbum, *res*, in de-
finitione poſitum ſed quando etiam operæ, *l. in ope-*
ris 29. l. qui inſulam 33. §. qui mercedem, l. opus 39.
l. qui operas 41. cum multis aliis, *ff. hoc tit. l. ſi hi 22.*
C. eod. Dixi, *ſolitum*, vt excludantur facta, ſeu operæ,
quæ ſua natura non ſolent locari, quia quantumcun-
que merces interueniat etiam in pecunia numerata, ſi
factum tale eſt, quod non ſoleat locari, non locatio,
ſed contractus innominatus, do vt facias, dicendus
erit, *l. naturalis, §. at cum do, ff. de præſcript. verb. l. ſi*
pecuniam 5. in princ. vbi gloſſ. *verbo acceperis, & ver-*
bo repetetur, ff. de condict. cauſa data. Adieci, *vile offi-*
cium, vt includantur operæ mechanicæ, & exclu-
dantur liberales, & ſimiles, *l. 1. ff. de var. & extraord.*
cognit. l. 1. ff. ſi menſor falſum modum dix. Poſui, *vſus*,
vt intelligatur in locatione non transferri dominium
ſed ſolum vſum, *l. non ſolet, ff. hoc tit.* & ita vt ab em-
ptione & venditione diſtinguatur, quæ licèt pretio,
& conſenſu contrahatur, ſicut locatio mercede, text.
in princ. Inſtit. hoc tit. §. pretium, & §. item pretium, In-
ſtit. de empt. attamen in venditione dominium tranſ-
fertur ſi is qui vendidit dominus eſt, *l. clauibus 74.*
l. cùm manu ſata 80. §. nemo, ff. de contrah. empt. Addi-
di, *pro certa mercede*, in primis vt oſtenderem diffe-
rentiam inter locationem, commodatum, & preca-
rium, in quibus licèt vſus ad tempus concedatur,
gratis tamen fit, *§. item is, cui, Inſtit. quibus mod. re*
contrah. oblig. l. 1. ff. de precar. Deinde vt intelligatur 5
mercedem in locatione debere eſſe certam, non ſim-
pliciter conſtitutam, aliàs enim eſſet contractus in-
nominatus, text. *in princ. Inſtit. hoc tit. l. ſi merces 28.*
ff. eod. l. ſi vir vxori 53. ff. de donat. inter virum, l. ſi
conuenerit 23. ff. communi diuid. Pinel. *in rubr. de reſcind.*
vendit. p. 2. c. 3. num. 5. Petr. Gregor. *d. lib. 27. cap. 1.*
num. 10. Mantic. *d. lib. 5. tit. 1. num. 5. & tit. 2. à princ.*
Certa autem merces conſtituta dicetur, ſi fiat relatio 6
ad aliquid ex quo de eius certitudine conſtet, veluti
ſi contrahentes ſe referant ad penſiones annorum
præteritorum & ad legem, vel conſuetudinem, ſiue
æſtimatores, quibus certa merces præſcribitur, tunc
enim valet locatio, *l. merces, in princ. l. his, cap. ven-*
ditio 7. ff. de contrah. empt. Pinel. *d. cap. 1. à princ. &*
cap. 3. num. 2. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 11. num. 5.*
Cardin. Mantic. *d. tit. 2. num. 5.* Quæſtio dubia eſt, 7
an huiuſmodi certa merces neceſſario ſit conſtituenda
in pecunia numerata, an verò ſufficiat quòd conſti-
tuatur in alia quacunque ſpecie? Communis ſenten-
tia in ea eſt opinione, ſcilicet non dari veram loca-
tionem niſi merces in pecunia numerata conſiſtat,
ita gloſſ. *verbo ſi res, in l. naturalis, §. at cum do, ff. de*
præſcript. verb. gloſſ. *verbo non dabatur, in l. 1. §. ſi quis*
ſeruum, ff. depoſiti, & in l. ſi olei, eod. tit. Bald. & com-
muniter Doctores *dictis locis*, Balduin. & alij *in princ.*
Inſtit. hoc tit. Anton. Gom. *d. c. 3. num. 3.* Lazarte *de*
decima vendit. c. 1. ex num. 2. Cardin. Mantic. *d. lib. 5.*
tit. 1. num. 11. & tit. 2. num. 25. Fachin. *controuerſ. lib. 1.*
c. 82. Carot. *in tract. huius tit. p. 1. quæſt. 1. de mer-*
cede numerata, à princ. Donel. *comment. iuris Ciuilis,*
lib. 13. cap. 6. col. 3. ad fin. Contrariam opinionem,
ſcilicet non eſſe de ſubſtantia locationis quòd mer-
ces conſiſtat in pecunia numerata, ſiue in alia qua-
cunque re, materia, vel ſpecie, tenuit originaliter
Corraſ. *miſcell. lib. 2. c. 11.* ſequuntur Pinel. *in rubric.*
de reſcind. vendit. p. 2. cap. 3. ex num. 28. Cujac.
tract. 8. ad African. ad l. & hæc diſtinctio, ff. hoc tit.
Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 20. num. 5.* Mench. *lib. 3.*
vſufreq. c. 53. Pichard. *in princ. Inſtit. hoc tit. n. 27.* vide
apud eos.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati ſunt Magiſtri, & ſcholares Bononienſes, qui ante tempus conductionis conducunt hoſpitia aliorum Magiſtrorum, vel ſcholarium ſine eorum conſenſu,* & num.ſeqq.

2 *Scholares veteres conductores ſunt præferendi nouis ſuper conductione domus, intellige vt ibi.*

3 *Statutum, de quo in hoc text. eſt locale, & habet locum Bononiæ ſolum.*

4 *Excommunicatio, de qua in hoc text. non comprehendit locatores, qui ſecundum,* l. ne cui, C. hoc tit. *etiam durante priori locatione poterant domus ſuas locare aliis ſcholaribus.*

Cap. Ex reſcripto. I.

Clem. III.

1 MAgiſtri & ſcholares Bononienſes, qui ante tempus elapſum conductionis hoſpitia aliorum Magiſtrorum, & ſcholarium conducunt ſine inquilinorum conſenſu, excommunicantur, & hoc decretum ſingulis annis in audientia Magiſtrorum, & ſcholarium recitetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anan. Hoſt. Anch. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Cened. *collect.* 36. Viu. *in ration. lib.* 3. *iur. Pont. pag.* 182. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 432. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 12. *c.* 2. & nouiſſimè Didacus de Britto.

Hanc eandem concluſ. firmant & explicant Bonacoſ. *commun. crimin. verbo excommunicantur Magiſtri,* Silueſt. *in ſumm. verbo excommunicatio, il.* 9. *ex n.* 8. Tabien. *in ſumm. verbo excommunicatio, il.* 5. *caſu* 17. *n.* 6. Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 114. *verſ.* 4. Quintil. Mandoſ. *in gloſſ. facultatum in ſuperſcript. in verbo ad perpetuam rei memoriam, pag.* 14. *lin.* 13. vbi ait quòd deciſio huius text. eſt ſpecialis quoad ciuitatem Bononiæ, Læl. de Zanchis *de priuileg. Eccleſiaſt. priuileg.* 19. *n.* 14. Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuileg.* 10. Iacob. Benn. *de priuileg. Iureconſultor. p.* 1. *priuil.* 9. *n.* 1. *in fine*, Vincent. Carot. *in tract. de locato, p.* 2. *tit. de ſentent. excomm. à princip.* Soar. *de cenſur. diſput.* 23. *ſect.* 3 *num.* 3. Filiuc. *tract.* 14. *cap.* 3. *quæſt.* 7. Bonacin. *de cenſur. extra Bullam, diſp.* 2. *quæſt.* 2. *puncto* 37.

2 *Super conducendis*, &c] Per hunc text. tenet gloſſa *in l. vlt. verbo manet, C. de locat. prædior. lib.* 11. Scholares veteres conductores eſſe præferendos nouis ſuper conductione domus, & ita limitari *l. ne cui, C. hoc tit.* ſequuntur Anton. Gom. *tom.* 2. *var. c.* 3. *num.* 5. Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. priuil.* 9. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 24. *n.* 2. vbi tenet hoc ſpecialiter fuiſſe conſtitutum in hoc text. Sed intelligendum eſt, quando antiquus ſcholaris vult præferri nouo conductori non ſcholari, ſecus quando & antiquus & nouus domus conductor ſunt ſcholares, quia tunc dominus poterit eandem locare cui voluerit, iuxta reſoluta per D. Barboſ. *ad l.* 1. *p.* 7. *n.* 51. *ff. ſoluto matrimon.* & Carot. *de locato, p.* 3. *tit. de libertate ſuper materia, d. l. ne cui, q.* 1. *num.* 15.

3 *In communi audientia*, &c.] Ergo ſtatutum, de quo *hic*, eſt locale, & habet tantùm locum Bononiæ, vt per Syluestr. *verbo excommunicatio,* 9. *num.* 11. Nauarr. *in manu. cap.* 27. *n.* 114. Clar. *lib.* 3. §. *fin. q.* 77. *n.* 26. Perez *l.* 8. *tit.* 2. *lib.* 1. *verbo ſtudio, pag.* 45. D. Barboſ. *d. l. p.* 7. *n.* 52. licèt contrarium ſequi videatur Rebuff. *in priuil.* 10.

In gloſſ. *Sub excommunicatione,* ibi, *ſed quare*, &c. 4
Notatur ad hoc quòd excommunicatio, de qua *hic*, non comprehendit locatores, qui ſecundùm, *d. l. ne cui*, etiam durante priori locatione poterant domus ſuas locare aliis ſcholaribus, ſiue Magiſtris, Rebuff. *d. priuileg.* 10. *ad fin.* Carot. *d. q.* 1. *n.* 23. & 24. D. Barboſ. *d. l.* 1. *p.* 7. *n.* 52.

Cætera ad materiam huius text. parum conducentia, vide apud Cened. *ad Decretal. collect.* 36.

SVMMARIVM.

1 *Fructus decimarum, & beneficiorum poſſunt locari his cum quibus conditio Eccleſiæ ſit melior, ſtatuto diœceſani contrario non obſtante.*

2 *Epiſcopus in ſynodo non poteſt facere ſtatuta in præiudicium aliorum inferiorum abſque ipſorum conſenſu.*

3 *Decimarum, & beneficij fructus poſſunt vnicuique etiam laico locari.*

4 *Beneficij redditus licet inſpecto iure Decretalium citra ſolemnitatem iuris locari poſſint ad modicum tempus, id eſt, ad nouennium vſque, hodie per Extrauag.* Ambitioſæ, *reſtrictum eſt vſque ad triennium.*

5 *Commodatarij perpetui poſſunt locare fructus ad plures annos ſicut alij titulares.*

6 *Locatio ad alienationem extenditur, quando per eam transfertur vtile dominium, quia ſcilicet fit ad longum tempus, puta ad decem annos.*

Cap. Veſtra. II.

Innoc. III.

FRuctus decimarum, & beneficiorum poſſunt dari ad afflictum illis, cum quibus poteſt fieri maior conditio Eccleſiæ ſuæ, dummodo hæc locatio non extendatur ad feudum, vel alienationem, diœceſanorum Epiſcoporum ſtatuto contrario non obſtante. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 183. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 433. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. & nouiſſimè Didacus de Britto. 1

Statuto contrario non obſtante.] Notatur ad hoc quòd Epiſcopus in Synodo non poteſt facere ſtatuta in præiudicium aliorum inferiorum abſque ipſorum conſenſu, vt per Duen. *reg.* 249. Henric. Bothæum *in tract. de Synodo Epiſcopi, p.* 3. *art.* 1. *n.* 19. *inter Doctorum tractatus, tom.* 13. *p.* 2. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 2. *n.* 68. 2

Fructus veſtrarum, &c.] Notatur ad hoc quòd fructus decimarum, & beneficij poſſunt vnicuique etiam laico locari, vt per Couarr. *lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 5. *verſ. ſic & laici*, Monet. *de decimis, cap.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 64. Rebuff. *eod. tract. quæſt.* 10. *num.* 38. & *q.* 14. *num.* 33. & *in compendio alienat. num.* 27. Carot. *de locato, part.* 3. *tit. de decimis, num.* 6. & 7. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 466. *num.* 10. D. Barboſ. *in l. Titia, num.* 47. & *in l. vſufructu, num.* 16. & 27. *ff. ſoluto matrimon.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 5. *tit.* 3. *num.* 12. 3

4 Licet inſpecto iure Decretalium redditus beneficij citra ſolemnitatem iuris locari poſſint ad modicum tempus, id eſt, ad nouennium vſque, hodie tamen per *Extrauag. Ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ, inter commoues*, reſtrictum eſt prædictum tempus, vſque ad triennium, & ſi vltrà fiat, infirma erit talis locatio, vt *ibi* Deo dante dicam.

5 Commendatarij perpetui poſſunt locare fructus ad plures annos ſicut alij titulares, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de commenda, n.* 62. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. §. 8. *n.* 14.

6 *Locatio ad feudum, vel alienationem*, &c.] Extenditur autem locatio ad alienationem, quando per eam transfertur vtile dominium, quia ſcilicet fit ad longum tempus, putà ad decem annos. Vide Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſſ.* 14. *n.* 81. Sarm. *lib.* 3. *ſelect. c.* 2 *num.* 31. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 20. *n.* 19. & *q.* 29. *n.* 2. & 5. Pinel. *in l.* 1. *p.* 3. *n.* 63. *verſ. ante alia, C. de bonis mat.* Menoch. *de arbitr. caſu* 31. Mozz. *de contract. tract. de locato, tit. de diuiſione, locat. n.* 7. Gut. *in l. nemo poteſt, n.* 50. & *Canon. lib.* 2. *c.* 8. *à n.* 22. Card. Tuſch. *lit. L. concl.* 403. Card. Mantic. *d. lib.* 5. *tit.* 4. *num.* 7 Ceuall. *q.* 199. *num.* 5. D. Marta *in votis nouiſſ. deciſ. voto* 37. *n.* 4. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 11. *n.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Penſionis, ſeu mercedis remiſſio fit propter ſterilitatem ſine conductoris culpa contingentem*, & n. 2.

3 *Sterilitas vt dicatur ad remiſſionem faciendam penſionis, adeò magna requiritur, vt ex fructibus perceptis detractis expenſis non potuerit dimidia debitæ penſionis perſolui.*

4 *Sterilitate ſtante non fit colono mercedis remiſſio, quando ſterilitas ipſius culpa euenit.*

5 *Penſionis remiſſio non fit quando ſterilitas contigit ex vitio rei proprio.*

6 *Penſionis, ſeu mercedis remiſſio non fit, quando calamitas, quæ fructus abſtulit, conſueta eſt in illis locis, vel regionibus.*

7 *Conductor quando renuntiauit caſibus fortuitis, non fit remiſſio mercedis propter ſterilitatem.*

8 *Caſuum fortuitorum renuntiatio non comprehendit inſolitos, & qui rariſſimè contingunt.*

9 *Penſionis remiſſio denegatur in ſimplici colono partiario.*

10 *Penſionis remiſſio fit in emphyteuſi ſi ex eo ſoluatur magna penſio, quæ fructibus reſpondeat, aliàs ſecus.*

11 *Fluminum inundatio rarius contingens inter caſus fortuitos numeratur.*

12 *Locuſtarum edacitas cauſat penſionis remiſſionem.*

13 *Incendium inter caſus fortuitos numeratur.*

14 *Hoſtium incurſus facit vt penſionis remiſſio fiat, niſi conductor habeat prædium in confinibus agrorum, in quibus ſolent eſſe hoſtiles incurſus, vel ſciebat tempus belli imminere*, vt n. 15.

16 *Penſionis remiſſio vbi eſt facienda ob cauſam ſterilitatis, intelligitur pro rata obtingentis ſterilitatis.*

17 *Conductor ſi caſu fortuito impediatur frui re conducta fiet tunc penſionis remiſſio pro rata temporis.*

18 *Sterilitas cum vbertate præcedentis, vel ſubſequentis anni etiam interpellati poteſt compenſari.*

19 *Vbertas quando dicatur, oſtenditur.*

20 *Penſio augenda non eſt colono propter vbertatem.*

21 *Inquilinus etiam inuitus ante tempus locationis finitum per locatorem expelli poteſt, ſi ſuperueniat neceſſitas vt locator in domo inhabitet.*

22 *Locator ſi locata domo indigeat ad patrem, vel ad auum, filium, aut fratrem poteſt conductorem expellere.*

23 *Conductor propter ſuperuenientem caſum poteſt rem conductam deſerere ante finitum locationis tempus.*

24 *Conductor poteſt domum deſerere ſi in ea terris imaginibus, & tumultibus inquietetur.*

25 *Conductor propter ſuperuenientem caſum è domo conducta diſcedens, tenetur domino denuntiare, & claues tradere, ſi commodè poteſt.*

26 *Succeſſor conductoris non poteſt expellere colonum propter ſuperuenientem neceſſitatem.*

27 *Scholaris non poteſt è domo conducta expelli etiamſi minus eam velit pro ſua neceſſitate.*

28 *Conductor non poteſt expelli è domo, ſi dominus promiſit durante conductione illum non expellere.*

29 *Conductor non poteſt expelli per dominum ex ſuperueniente neceſſitate, quando locatio fuit facta ad longum tempus.*

30 *Locator durante tempore locationis poteſt expellere conductorem, ſi domus locata indigeat refectione.*

31 *Locationis tempore exiſtente neceſſitate non poteſt locator conductorem expellere.*

32 *Locator ſi propter ſuperuenientem neceſſitatem conductorem expellat, non tenetur ad intereſſe.*

33 *Locator etiã extra caſum neceſſitatis non tenetur præciſè ſtare locationi, ſed liberatur præſtãdo intereſſe.*

34 *Conductor expelli poteſt ſi re conducta abutatur, niſi dominus à principio ſciret.*

35 *Conductor ſi inducat in domum meretrices, aut malos homines, è domo expelli poteſt, niſi domus eſſet iuxta lupanar, vel ad talia conſueta*, vt n. 36.

37 *Meretrices è vicinia expelli poſſunt.*

38 *Meretrici domum locans non peccat, dummodo non intendat domum concedere ad meretricium vſum.*

39 *Dominus domi propter vitæ turpitudinem è domo propria, & vicinia eſt expellendus.*

40 *Mulier coniugata, quæ meretricio more viuit, ſi maritus eſt conſcius, & ipſius vxoris leno, poteſt è vicinia expelli.*

41 *Mulier, quæ non quæſtus cauſa, ſe capta alicuius amore illi ſui copiam facit, poteſt è vicinia expelli.*

42 *Conductori expulſo ob rei conductæ abuſionem durante tempore locationis, an remitti debeat penſio pro rata temporis oſtenditur.*

43 *Doctores habent facultatem expellendi obſtrepentes, ne per tales ſtrepitus diſtrahantur, ſi præueniant eum, quem volunt expellere.*

44 *Conductor ſi non ſoluit debito tempore penſionem, ſtatim expelli poteſt.*

45 *Scholaris qui non ſoluit penſionem, poteſt è domo expelli.*

46 *Conductor ſi non ſoluat penſionem poteſt expelli etiam ſtante pacto de non expellendo illum durante tempore locationis.*

47 *Conductor poteſt expelli, qui defecit in minimo nummo penſionis.*

48 *Locator an poſſit conductorem qui penſionem non ſoluit, propria auctoritate expellere, oſtenditur.*

CAP. Propter ſterilitatem. III.

Gregor. IX.

PRælatus debet facere remiſſionem penſionis pro rata, quando coloni patiuntur ſterilitatem cum magno incommodo ſine propria culpa, ſed vitio rei, vel 1

caſu

caſu fortuito contingente, niſi vbertas præcedentis, vel ſubſequentis anni compenſet ſterilitatem. Item inquilinus poteſt expelli ante finitum tempus conductionis in quatuor caſibus, primò ſi dominus vult domum habitare, ſecundò ſi neceſſitas expoſtulet quòd domus reficiatur, quæ neceſſitas non imminebat tempore locationis, & remitti debet penſio pro rata: tertiò quando peruersè conuerſatur in domo: quartò quando per biennium non ſoluit Canonem, niſi celeriter ſatisfaciendo ſibi prouideat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Henric. Caniſ. Cened. *collect.* 116. Vin. *in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag.* 183. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 433. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. & nouiſſimè Didacus de Britto.

2 Collige ex text. mercedis, ſeu penſionis remiſſionem fieri propter ſterilitatem ſine conductoris culpa contingentem, in idem eſt text. *in l. ex conducto 16. §. ſi vis tempeſtatis, & l. ſi merces, §. vis maior, ff. hoc tit. l. licet. C. eodem,* & apud Luſitanos Ordin. Regia *lib.* 4. *tit.* 27. & apud Caſtellanos *l.* 22. *tit.* 8. *part.* 5. Conar. *pract. c.* 30. *à princ.* Pinel. *in l. 2. de reſcind. vend. part. 1. cap. 3. num.* 18. Menoch. *conſ.* 37. *num.* 71. *& de arbitr. caſu* 76. 80. *&* 440. Redoan. *de rebus Eccleſ. non alien. c.* 18. *de remiſſ. mercedis conductori, vel emphteuſis facienda,* Vincent. Caroc. *de locato, p. 3. tit. de remiſſ. mercedis,* Ioſeph. Ludou. *commun. opin. tit. de iure emphyt. concl. vnic. ex verſ. quæ autem ſterilitas,* Salaz. *de vſu, & conſuetud. cap.* 11. *ex num.* 88. Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib. 4. cap. 25. ex num.* 1. Cott. *in memor. verbo conductor.* Alph. de Leon. *reſp.* 67. Valaſc. *de iure emphyt. q. 27. n.* 23. Cened. *ad Decret. collect.* 116. *num.* 1. Mozz. *de contract. tract. de locato, tit. de accidentalibus locati, à n.* 1. Surd. *deciſ.* 155. *num.* 6. *& deciſ.* 326. Alexand. Raudenſ. *conſ.* 17. *p.* 1. *n.* 38. *vol.* 1. Mench. *illuſtrium, c.* 54. *n.* 1. Madeira *in animaduerſ. iuris Ciuilis, c.* 16. Ceuall. *communium contra commun. q.* 57. *à n.* 1. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 10. *in prælud. n.* 28. *& q.* 1. Molin. *de iuſt. tract.* 2. *diſp.* 495. Bernard. Græuæ, *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 23. Cardoſo *in praxi iudicum verbo locatio, à n.* 32. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 5. *tit.* 8. Rebello *de obligat. inſtit. p. 2. lib. 14. q. 7. &* 8. Rot. *in Romana locationis* 15. *Ianuarij* 1618. coram bonæ mem. Buratto inter eius impreſſas *deciſ.* 295.

3 Quæſtio eſt admodum controuerſa, quæ ſcilicet pars fructuum deperditorum ſufficiat ad hoc vt dicatur ſterilitas? Opiniones reperiuntur multæ, eædémque diſcordantes, quinque refert Maſcard. & ſex Valaſc. ac Menoch. *locis infrà citandis.* Sed apud Summos practicos crebrior, communior ac verior reputatur opinio illa, quæ habet, ſterilitatem adeò magnam requiri, vt ex fructibus perceptis, detractis expenſis, non potuerit dimidia debitæ penſionis perſolui. Vide Couar. *d. c.* 30. *n.* 2. *verſ. vide tamen,* Gom. *tom.* 2. *c.* 3. *n.* 18. Corn. *conſ.* 128. *col. pen. vol.* 2. Pariſ. *conſ.* 38. *vol.* 1. Angel. *conſ.* 15. *n.* 2. *&* 3. Bero. *conſ.* 143. *num.* 22. *&* 24. *vol.* 1. Burſat. *conſ.* 193. *num.* 27. Surd. *conſ.* 34. *num.* 7. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 76. *& caſu* 76. *num.* 5. Mench. *vſufreq. cap.* 54. Anton. Theſaur. *Pedemon. deciſ.* 108. Carot. *dict. tract. de locato, tit. de remiſſ. mercedis ſub num.* 5. *part.* 3. Valaſc. *q.* 27. *ſub n.* 24. Mozz. *d. tract. de locato, tit. de accidentalibus locat. n.* 11. *cum ſeqq.* Ludou. Morot. *conſ.* 76. *ſub num.* 9. Baptiſta Coſta *de ratione rata, q.* 10. *n.* 5. 6. *&* 10. Mich. Calaca *tract. de modo articulandi, & probandi, §.* 2. *gloſſ. vnic. n.* 560. Maſcard. *de probat. concl.* 1333. *num.* 4. *cum ſeqq. & concl.* 1339. *à n.* 3. Garc. *de expenſis, c.* 13. *num.* 9. Ioſeph. Ludou. *concl.* 12. *num.* 13. Ceuall. *q.* 57. Morla *in emporio iuris, part.* 1. *tit.* 10. *quæſt* 1. *num.* 12. Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 222. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 30. Gama *Luſit. deciſ.* 42. *num.* 1. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 3. *num.* 24. *ad finem,* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 23. *num.* 3. *cum ſeqq.* Caſtill. *lib.* 3. *quotid. cap.* 3. *à num.* 36. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 495. *verſ. dubitant Doctores,* Leſſ. *eod. tract. lib.* 1. *cap.* 24. *dub.* 3. *num.* 17. Rebello *de oblig. iuſtit. part.* 2. *lib.* 14. *de conducto, & locato, q.* 7. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 8. *de locato, c.* 10. *à princip.* Bellet. *diſquiſit. Clerical. p.* 1. *tit. de Clerico debitore, §.* 9. *num.* 3.

4 *Sine culpa coloni.*] Notatur ad hoc quòd ſtante ſterilitate non fit colono mercedis remiſſio, quando ſterilitas culpa ipſius coloni euenit, quòd videlicet non ſeminauerit vel negligenter coluerit prædium, vel non purgauerit malis herbis, vel cuſtodiam debitam non adhibuerit, Ordin. Regia Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 27. *§. fin.* Valaſc. *d. quæſt.* 27. *num.* 39. Surd. *deciſ.* 87. *à num.* 3. D. Marta *in votis nouiſſ. deciſ. voto* 1. *num.* 18. Molin. *diſp.* 495. *n.* 13. Azor. *d. lib.* 8. *c.* 10. *q.* 2. *verſ. prima.* Rebello *d. lib.* 14. *q.* 8. *num.* 2. *cum ſeqq.* vbi etiam reſoluit non excuſandum colonum, qui nec ſeminauit, nec coluit prædium, ſi poſtea conſtiterit per fortuitum caſum fructus fore omnino vaſtandos ſi naſcerentur.

5 Amplia primò, vt nec etiam fiat remiſſio mercedis quando ſterilitas contigit ex vitio proprio, vt per Gom. *d. c.* 3. *n.* 18. Carot. *d. tit. de remiſſ. mercedis, q.* 8. *num.* 41.

6 Amplia ſecundò, vt nec fiat remiſſio mercedis, quando calamitas, quæ fructus abſtulit, eſt conſueta in illis locis, vel regionibus, probat apud Luſitanos Ordin. Regia *lib.* 4. *tit.* 27. *in princ.* vbi parens meus, & apud Caſtellanos *l.* 22. *tit.* 8. *p.* 5. vbi Gregor. Pinel. *d. cap.* 3. *num.* 30. Surd. *conſ.* 34. *num.* 4. Mozz. *d. tit. de accidentalibus locat. n.* 31. Carot. *d. quæſt.* 8. *n.* 1. *cum ſeqq.* Morla *d. tit.* 10. *q.* 1. *n.* 20. *verſ.* 2. Cardin. Mantic. *d. tit.* 8. *n.* 6. *in fine,* Caſtil. *lib.* 3. *quotid. cap.* 3. *à num.* 24. Molin. *diſp.* 495. *num.* 12. Azor. *d. lib.* 8. *cap.* 10. *quæſt.* 2. *verſ. ſeptima,* Rebello *d. lib.* 14. *q.* 8. *num.* 1.

7 Amplia tertiò, vt nec etiam fiat remiſſio mercedis propter ſterilitatem quando conductor renuntiauit caſibus fortuitis, vt per Pinel. *d. cap.* 3. *num.* 26. Valaſc. *d. quæſt.* 27. *num.* 37. Carot. *d. quæſt.* 8. *num.* 109. niſi perempta fuerit ſubſtantia, quia tunc excuſatur conductor à ſolutione penſionis etiam quod ſuſceperit in ſe caſum fortuitum, Surd. *deciſ.* 326. *num.* 55. Rot. *in Rauennaten. Pineti* 18. *Martij* 1619. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo Renuntiatio ta- 8
men caſuum fortuitorum non comprehendit inſolitos, & qui rariſſimè contingunt, vt per Pinel. *d. c.* 3. *num.* 29. Mench. *vſufrequent. lib.* 3. *cap.* 54. *num.* 6. Valaſc. *d. quæſt.* 27. *num.* 36. Azeued. *lib.* 2. *à num.* 9. *tit.* 9. *lib.* 9. *noua recopil.* Anchar. Regienſ. *lib.* 3. *quæſt. famil. quæſt.* 36. *num.* 7. *&* 8. Carot. *d. quæſt.* 8. *num.* 6. Gutier. *de iurament. confirmat. part.* 1. *cap.* 24. *num.* 6. Ceuall. *quæſt.* 702. Molin. *diſp.* 495. *verſ. dubium eſt,* Cardin. Mantic. *d. tit.* 8. *num.* 3. *&* 18. Caſtil. *d. cap.* 3. *à num.* 7. Rebell. *d. lib.* 14. *quæſt.* 8. *num.* 18. Nam caſus inſolitus non comprehenditur etiam quod quis ſuſcipiat in ſe periculum caſuum fortuitorum, Aym. *conſ.* 95. *n.* 2. *& conſ.* 294. *poſt princ. verſ. in quibus locis,* Surd. *conſ.* 326. *num.* 52. vbi *circa fin.* ampliat etiam accedente iuramento, ac etiam ſi fuerit dictum de caſu cogitato, & incogitato. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 195. *num.* 8. *&* 9. Caſus autem inſolitus dicitur contin-

gere præter omnem cogitationem, & veriſimilitudinem, Rot.deciſ.725.n.11.p.1 diuerſ.Bellet.d.§.9.n.13. Corn. conſ. 12.lib. 4. relatus à Menoch. de arbitr. caſu 80.ſub n.7.Burſat. conſ.16. num. 71. volum. 1. Bec. conſ.82.vol.1. Dicitur etiam caſus inſolitus, qui rariſſimè contingit, ita quòd in mille annis non euenit niſi vna vice, ſecundùm opinionem Bart. in l. ſcio §. medico, ff. de auro leg. Gozadin. conſ.27.num.9.& 24. Natt. conſ. 66. ſub num. 6. Vel ſecundum aliam ſententiam dicitur caſus inſolitus, qui in centum annis non euenit, niſi ſemel. Corn. conſ. 23. col. penult. vol.2. Rip.de peſte, in rubr. de priuileg. contract. num. 101. Menoch. conſ.37. num.14. Burſat. conſ.16. num.73. ita quòd inſolitus dicatur ille caſus, qui non ſolet communiter contingere, aut veriſimiliter euenire, Alexand. conſ.107. n.16.vol.8. Alciat.reſp.157. num.6. Abb.conſ. 1.num.4. Aym. conſ.95.num.2.ſuper quo iudicantis arbitrium verſari poſt relatas opiniones, & poſt Rip. voluit Menoch. de arbitr. caſu 80. n.8.& poſt eum Bec. d.conſ.82.n.13.vol.1. Caſus fortuitos ſuſcipiens in ſe etiam inſolitos, qualiter remaneat obligatus, vide Mar. Anton.var.reſolut.lib.2. reſol.26.

9 *Colonis Eccleſiæ, &c.*] Siue ad modicum, ſiue ad longum tempus conduxerint, vt per Valaſc. d. q.29. n.24. Maſcard.de probat. concl. 1339.n.9. In ſimplici tamen colono partiario denegari penſionis remiſſionem, reſoluunt Franc. Marc. Delphin. deciſ.211.n.1. p.2. Salaz.in tract. de vſu, & conſuet. c.11.n.92. Bernard. Græuæ ad practic. Cameræ Imper.lib.1.concl.23. conſid.3.

10 Si ex emphyteuſi ſoluatur magna penſio, & fructibus reſpondeat, fiet remiſſio ſicut in locatione, aliàs ſecus, Vide Valaſc. q.27.num.7. 11. & 13. Viu. tom.1.commun. opinion.lib.4.tit.44.num. 190. pag.679. Cottam in memorab. verbo emphyteuta 9. deciſ. 150. num.2. Petr. Salaz.d.cap.11. num.89. Felician. de cenſibus, lib.1.cap.8.num.20. Maſcard. de probat. concluſ. 1333.num.20.Rebuff. in l. Labeo, §. rem, ff. de verborum ſignificat. pag.102. Surd. deciſ.198.num.1. & 20. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 22. tit.2.à n.22. D.Barboſ.in l.diuortio, §. fin. p. 1.num.70. ff. ſoluto matrimon. Azor. d. p.3.lib. 10. de emphyteuſi, cap.6.q.2. Rebello d. part.2.lib.14.q.8.à num.6.Cald. Pereira de extinct. emphyt. c. 2. num.8. & cap.4.n.24. de penſione Eccleſiaſtica, Cardin.Tuſch.tom.3.lit.E. concluſ.204.num.13. Ouid. de Amicis de iure emphyt. quæſt.38.

11 *Caſu fortuito.*]Notatur ad hoc quòd in materia conductionis fortuitorum caſuum ratio haberi poteſt ad effectum remiſſionis mercedis faciendæ per locatorem, vt apud Gozadin. conſ.74.Rimin. iun.conſ.757. Boſſ. in ſua praxi crimin.tit. de remiſſ. mercedis, n.76. Gail.lib.2.obſeru.23 Menoch.conſ.27.& 671.Carot.de locato, p.2.tit.de remiſſ.merced. cond. quos refert Ioan. Baptiſta Coſta de facti ſcientia, & ignor. inſpect. 38. num. 1.

Inter caſus fortuitos enumeratur factum Principis, quando eſt iniuſtum, vel inueriſimile, aut inopinatum, ſeu non ſperatum, aliàs ſecus, l. Lucius, ff. de euiction.Bald.conſ.395.n.3. vol.2. Alexand. conſ.57. num.4.volum.1. Natt.conſ.181.num.4.Burſat.conſ.104. num. 21. volum. 2. in pulcherrimo caſu Gam. Luſit. deciſ.349.num.8. Decian. conſ.41.num.138. vol.2.& conſ. 14. num. 49. volum. 3. imò pluſquam caſus fortuitus aliquando reputatur, Oſaſch. conſ.31.n.82.cum ſeqq. refert Ioan.Baptiſta Cotta d. inſpect. 38. num 4. Inundatio fluminum rarius contingens, l. ex conducto, §. ſi vis,ibi, fluminum, ff.hoc tit.Ordin.Regia Luſitan. lib.4.tit.27.in princ.ibi,cheas de rios,Azor.d.lib.8.c.10. quæſt 2.verſ. ſeptima, Cephal.conſ.257.num.11.& 12. Sebaſt. Medic. in tract. de caſib. fori part. 2. quæſt. 10. num.39. Surd. deciſ.326. num. 60. Caball. deciſ. 102. num.12.Rot.in Ferrarien.affictus 26. Nouembris 1616. coram Buratto, inter eius impreſſas deciſ. 210. n.3. & num.8.

Edacitas locuſtarum, propter quam fit remiſſio 12
penſionis, Magon. Florent. deciſ. 67. quem refert Aloyſ. Ricc. in collectan. deciſ. collectan. 1033. verſ. primò fit.

Incendio, vt per Valaſc.d.q.27.n.41.& 42. Molin. 13
d.diſp.495.n.13.Mozz.d.tract.de locato, tit.de accidentalibus locat.n.30.

Aut bellum, Iaſ. in l.1. ex n.84. C.de iure emphyt. 14
Paul.Fuſch.lit.B. ſing.19. ſeu hoſtium incurſibus, ex d.§. ſi vis, ibi, impulſus hoſtium, & dict.Reg.Ordin. d.tit.27. in princ. ibi, Enimigos, Flamin. de reſignat. lib. 11.q.13.num.56. Rebello d. lib.14. q. 8. num.16. Bellet. d.§.9.num.12. vel facto bannitorum, ſeu facinoroſorum hominum, Cardin. Mantic. lib. 5. tit. 8. num.38.

Limita tamen ſi conductor prædium habeat in 15
confinibus agrorum, in quibus ſolent eſſe hoſtiles incurſus, vt per Azor. d.lib.de locato, c.10. q.2.verſ. ſeptima. Limita etiam ſi conductor ſciebat tempus belli imminere, Balb. deciſ.200. quem refert Aloyſ. Ricc.in collect.deciſ. p.4. collect. 1033. Stephan. Grat. diſcept.forenſ.c.328.n.21.Limita denique ſi conductio facta ſit tempore belli, vel peſtis, Ioſeph.Ludou.Peruſina deciſ. 106.

Pro rata penſionis.] Notatur ad hoc, quòd vbi re- 16
miſſio eſt facienda ob cauſam ſterilitatis, intelligitur pro rata obtingentis ſterilitatis, vt per Menoch. vſufreq.c.54. n.4.verſ.quæ quidem remiſſio. Menoch.de arbitr.caſu 77. verſ. ſecundò opinio, Valaſc. d.q.27.n.30. & ſeq.Bernard.Græuæ.ad practic. Cameræ Imper.lib.2.
concl. 23.n.6. Et ſi caſu fortuito conductor impediatur 17
frui, fiet tunc remiſſio pro rata temporis, ex Bart.in l. ſi vno,§.item cum quidam,n.4.ff.locati,Surd.de aliment. tit.2.q.33.n.32.

Niſi cum vbertate, &c.]Notatur ad hoc, quòd ſte- 18
rilitas cum vbertate præcedentis, vel ſubſequentis anni poteſt compenſari, l. licet certis 8. C. hoc tit. in idem ſunt Ordin. Regia Luſitan. lib.4. tit.27. §.1. & apud Caſtellanos l.23. tit.8.p.5. Soar. tom.1.commun. opinion.lib.4.tit.24.n.208. pag.682.Valaſc.d.quæſt.27. num.45.& à num.23. Mench. d. c.54.num.10. D. Barboſa in l.diuortio, §. fin.n.6.cum ſeqq.ff.ſoluto matrim. Carot.d. q.8. n.45. Morla d.tit. 10. quæſt. 1. num.18. Molina diſp. 495. num. 16. Leſſ. lib.2. cap. 24. dub.3. num.19. Rot. deciſ.757.n.3.part.1. diuerſ.Bellet.d.tit. de Clerico debitore, §. 9.n.11. Alexand. de Neuo conſil.67. num. 11. Gig. de penſionibus, quæſt. 62. num. 7. Stephan. Gratian. Marchiæ deciſ. 222. n.6.& diſcept. forenſ.cap.195.num.14. Aloyſ.Ricc. p.6.collect.1487. Cardin.Mantic.d.lib.5.tit.8.num.vlt. Bernard. Græuæ. d.lib. 2. concluſ.23. conſid. 1. Rebello d. part.2. lib.14. quæſt. 8. num. 11. Quæ quidem compenſatio non ſolùm facienda cum vbertate anni proximi præcedentis, vel ſubſequentis, ſed etiam interpolati, Valaſc. d. q.27. n.46. Carot. d. q.8. n.49. D. Barboſ. d. §.fin. num.8.

Vbertas dicitur,quando computatis fructibus duo- 19
rum annorum, ſcilicet ſterilis, & fertilis, tantum fuerit collectum, quantum ſatis ſit, vt integræ penſiones vtriuſque anni ſoluantur, & vlteriùs conductor percipiat omnes expenſas, quas fecit, computando quod ſibi debetur pro ſuo labore,& induſtria,quo caſu fit integra compenſatio, & nihil de penſione remittitur, ſi tamen non fuerit tantum collectum,tunc

remiſſio

remiſſio fit de penſione pro portione quadam, Gom. *d.c.3.num.*18.Valaſc. *d. quæſt.*27. *num.*45. Molina *vbi ſupr.*

20 Nota propter vbertatem etiam caſu fortuito contingentem non eſſe augendam penſionem colono, vt per Pinel. *in l.2.C.de reſcind.vend. part.*1. *c.3.num.*34. Valaſc. *d. quæſt.*27. *num.*53. Mench. *vſufreq. cap.* 54. *num.*10.D.Barboſa *d.§.fin.n.*7. Bernard.Græuæ.*d.lib.*2. *concluſ.*23. *conſid.*5. Licèt contrarium reſoluant Soar. *tom.*1.*commun.opinion.lib.*4.*tit.*44.*num.*208. *pag.*682. Molin. *d. diſp.*495. Carot. *d.q.*8. *à n.*118. Gom.*d.c.*3. *n.*18.

§. Verùm.

21 *Domum inhabitare*, &c.] Notatur ad hoc, quòd inquilinus etiam inuitus ante tempus locationis finitum per locatorem expelli poteſt, ſi ſuperueniat neceſſitas, vt locator in domo inhabitet, concordant *l. æde, C.hoc tit.* & Ordin. Regia Luſitan. *lib.*4. *tit.*24.*in princip.* vide Couarru. *lib.*2.*variar.c.*15. *num.*4. Gom. *tom.*2.*variar.c.*3.*num.*6.Valaſc.*de iure emphyt.quæſt.*22. *num.*3.Anton.Gabr. *commun.lib.*3.*tit.de locato, concl.*3. Carot.*de locato, part.*4. *tit.de recuſat. quæſt.*2. Molina *diſp.*499.*n.*5. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Locatio, num.*20. Rebello *d.lib.*14.*quæſt.*10.*n.*14.Azor.*d.lib.*8. *de locato, c.*8.*quæſt.*2.*verſ.ſecunda*, Leſſ. *d.c.*24.*dub.*7. *num.*34.

22 Amplia primò ſi locator domo indigeat ad patrem, vel ad auum, filium, aut fratrem, vt per d.Ordin.Reg. Luſit.*vbi proximè*, & apud Caſtellanos *l.*6.*tit.*8.*part.*5. Valaſc.*d.q.*22.*n.*3.Molin.*diſp.*499.*n.*6. Azor.*d.c.*8.*q.*2. *verſ.ſed quid.*

23 Amplia ſecundò, vt concluſio huius text. procedat etiam in conductore, nam quemadmodum locator poteſt expellere conductorem propter ſuperuenientem neceſſitatem, ita è conuerſo conductor propter ſuperuenientem caſum rem deſerere poteſt ante finitum locationis tempus. Boër. *deciſ.*149. *num.* 8. & 9. Hieron.Gabr.*conſ.*73.*num.*2.*vol.*2. Valaſc. *d. quæſt.*21. *num.*9.Carot.*d.tit.de recuſat. quæſt.*4. Cardoſo *d.verbo Locatio,num.*21.Azor.*d.lib.*8.*c.*9. quamvis diſpoſitionem huius text. vt ſcilicet in caſu neceſſitatis licet locatori à locatione diſcedere, non procedere in conductore, ſeu inquilino, teneant Barbat. *in præſenti, num.* 4. & 21. Firman. *in repertor. in verbo conductor, num.*30.Rip.*in tract.de peſte, part.*2.*num.*15.20.& 21. Couar. *pract.c.*30.*n.*3.*verſ.immo excepta, circa fin.* vbi
24 dicit hanc partem eſſe veriorem. Vnde propter veriſimilem timorem ſpirituum malignorum poterit conductor domum deſerere, ſi in ea tetris imaginibus, & tumultibus inquietetur, Anton.Gom. *variar.tom.*2.*c.*3. *num.*3.*verſ.*2.Valaſc.*d.quæſt.*22.*num.*7. Mozz. *de accident.locati,num.*5. Perez *ad tit.*7.*lib.*5.*Ordin.pag.*190. *verſ.deducitur etiam.* Et propter peſtem, vt per Valaſc. *d.quæſt.*22.*num.*6. Mozz. *tit.de accident.locat.num.*6.& *tit.quomodo finiatur locatio, num.*3. Gom. *d.num.*3.*verſ. ex quo infero.* Molin. *diſp.*493.*in princip.*Azor.*d.c.*10. *quæſt.*5.Cabed.*part.*1. *deciſ.*93. *num.*3. *cum ſeqq.* Item propter bellum, ſi quando conduxit neſciebat imminere tempus belli, vide *l.item quæritur, §.exercitu, ff.locati*, Valaſc.*d.quæſt.*22. *num.*6. *in princip.*Mozz.*d.tit.de accident.locat.num.*5. Flamin. *de reſignat. tom.*2. *lib.*11. *quæſt.*13. *n.*56. Denique vbi domus minatur ruinam, ſecundùm Bald. *in l. ſi in lege* 27. §. *ſi domus, ff. locati.* Gail.*lib.*2.*obſeru.*23.*n.*6. Anton.Gom. *variar. tom.*2.*de contract.tit.de locat. cap.*3. *num.* 3. *verſ. tertio infero.* In his enim & ſimilibus caſibus conductor, ſiue inquilinus non poteſt nec per ſe, nec per alios vti domo locata, & ideo tunc ſoluta penſione præteriti temporis habet interdictum de migrando, de quo *in l.*1. *§.ſi penſio*, & *ibi* Odofred. Alberic. & Bart.*ff. de migran.*

Aduerte tamen quòd conductor diſcedens propter 25
aliquem ex ſupradictis caſibus tenetur domino denuntiare, & claues tradere ſi commodè poteſt, vt per Cott. *in memorab. verbo conductor.* Rebuff.*de priuileg. ſcholaſt.priuileg.*11.*num.*5. Valaſc.*d.quæſt.num.*1. *verſ. adde tamen*, Maſcard.*de probat.concluſ.*820.*n.*12. Rebello *d.part.*2.*lib.*14.*quæſt.*8. *n.*16. vbi cum Gam. reſoluit quòd ſi cùm commodè poſſet non denuntiauit, vel claues non reddit, & ea de cauſa fortè dominus domum alteri non locauit, ad ſatisfactionem damni ſubſequuti compellendus erit; ſi tamen impedimentum ſit notorium non eſt neceſſaria denuntiatio, vel proteſtatio, prout reſoluit Menoch.*conſ.*120.*num.*15. & 33.

Limita primò ſupradictam reſolutionem non pro- 26
cedere in ſucceſſore conductoris, qui non poteſt expellere colonum propter ſuperuenientem neceſſitatem, vt per Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*117. *num.*19.

Limita ſecundò in ſcholari, qui non poteſt à do- 27
mino expelli etiamſi vellet domum pro ſua neceſſitate, vt per Bologn.*in repet.auth. habita, C.ne filius pro patre, n.*369.Ceuall.*communium contra commun.q.*756. *n.*43.Morla *in emporio iuris,p.*1.*tit.*10.*n.*16.Rebuff *de priuileg.ſcholaſt.priuileg.*8.quamvis contrarium tueantur Valaſc.*d.q.*22.*n.*5. D.Barboſa *in l.*1.*p.*-.*n.*52.*ff.ſoluto matrim.* Carot. *de locato, p.* 4. *tit. de recuſat. q.*2. *n.*37.& 38.

Limita tertiò ſi dominus promiſit non expellere 28
inquilinum durante conductione quatenus etiam indigeret domo locata pro vſu proprio, vt per Anton. Gabr. *commun. lib.*5. *tit. de locato, concl.*3. Pute. *deciſ.*171.*lib.*1.*in correct.* Alciat.*conſil.*35.*n.*5.*in fine*, & *n.*4.*lib.*8. Valaſc.*d.q.*22.*n.*8. Magon.*Lucenſi deciſ.*75. *num.*2. Carot.*d.quæſt.num.*18. Surd.*conſil.*34.*num.*29. Molin. *diſp.*499.*n.*8. Cardin. Mantic. *d. lib.*5. *tit.*7. *num.*12. Canall.*q.*756. *num.*41. & 42. Anton. Gabr. *lib.*3. *commun. tit. de locato,concluſ.*3.*à n.*2. D. Barboſ. *in l.ſi filiofam.§.fin. num.*35. *cum ſeq. ff. ſoluto matrim.* Girond. *de priuilegiorum, ſeu exemptionum explicat. n.*1217.

Limita quartò in locatione ad longum tempus, pu- 29
tà ad decimum, vel vltra, quia tunc etiam ex ſuperuenienti neceſſitate dominus non poterit expellere conductorem, vt per Gom.*d.c.*3.*n.*9. Duen. *reg.*240. *limit.*2. Valaſc. *d.q.*22. *in princ.* Carot. *d.q.*2.*num.*40. D. Barboſ.*d.§.fin.n.*37.*ad finem*, Cabed.*p.*1. *deciſ.*92. *num.*3.

Vel reficere poteris.] Notatur ad hoc, quòd locator 30
durante tempore locationis poteſt expellere conductorem, ſi domus locata indigeat refectione, in idem eſt *l.æde*, vbi gloſſ. *verbo corrigere, C. hoc tit.l.qui inſulam*, vbi Bart. & *l.& hæc diſtinctio, ff. eodem*, & Ordin. Regia Luſitan.*lib.*4.*tit.*24.*in princip.*ibi, *ò terceiro*, vide Mozz.*tit.quomodo finiatur locatio*, *n.*12. Donat. à Fina *tom.*1.*commun.opinion.lib.*4.*tit.*43.*n.*107.*pag.*661. Molina *diſp.*499.*n.*11.Carot.*d.p.*4.*de locato,tit.de recuſat. quæſt.*5.Cardoſ.*d.verbo locatio,n.*20. Leſſ. *d.lib.*2.*c.*24. *dub.*7 *n.*34.*verſ.tertia eſt.* Azor. *d. p.*3. *lib.*8.*de locato, c.*8.*quæſt.*2.*verſ.tertia cauſa eſt*, Rebell.*d.lib.*14.*q.*10. *num.* 13. vbi etiam reſoluit reddendam eſſe domum conductori poſt refectionem, de quo etiam Tiraquel. *in tract.ceſſante cauſa, n.*103. Menoch.*remed.*3.*Retin. num.*208. Bonacin.*de contract.lib.diſp.*3.*quæſt.*7.*punct.*2. *num.*13.

Si neceſſitas, quæ tamen non imminebat, &c.] Notatur 31
ad hoc, quòd exiſtente neceſſitate tempore locationis non poterit locator poſtea conductorem expellere,

Marilian. *deciſ*. 29. quem refert Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 1. *collect.* 16. *in fine*, quia neceſſitas expellendi debet eſſe improuiſa, nec antea cogitata, vt per Valaſc. *d. quæſt.* 22. *num.* 3. Rebello *d. lib.* 14. *quæſt.* 10. *num.* 5. Vnde ſi domum locaui in qua habitabam cùm aliam non haberem, non poſſum poſtea conductorem expellere, Azor. *d. cap.* 4. *quæſt.* 2. *verſ. quod verò ſi Titius*.

32 *Remiſſa ſibi pro reſiduo temporis penſione.*] Ergo non tenetur locator ad intereſſe, quia cum his caſibus ex natura contractus citra culpam locatoris expellatur conductor, ceſſat obligatio ad intereſſe, *l. ſi fundus, C. hoc tit. l. qui inſulam, in princip. & l. ſi fundus quem, verſ. Nam ſi, ff. eodem.* Imo nec penſionem remittere tenetur vbi domum æquè commodam præſtiterit conductori. Henric. *hîc n.* 4. Imola 19. Cardin. *oppoſit.* 3. per text. *in l. cùm in plures, in princip. ff. eodem*, Conan. *lib.* 7. *c.* 11. *n.* 17.

33 Extra hos tamen caſus, de quibus *hîc*, non tenetur locator præcisè ſtare locationi, ſed liberatur præſtando intereſſe, & eo præſtito poteſt conductor expelli, ex Batt. *in l. emptorem, in fine, C. hoc tit.* communiter recepto per Couar. *lib.* 2. *variar. c.* 15. *verſ. primum*, Neguzant. *de pignorib. p.* 2. *membro* 1. *n.* 7. *&* 8. Gutier. *in l. nemo poteſt, n.* 44. *ff. de legatis* 1. Et aliqua de intereſſe, & quòd dominus pendente locatione cum hypotheca rei conductæ, ſiue generali conductorem expellere non poteſt, vide Valaſc. *conſ.* 76. *n.* 5. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 12. *à n.* 22. *& de reſol. emphyt. c.* 20. *n.* 26.

34 *Peruersè conuerſatur*, &c.] Notatur ad hoc, quòd conductor expelli poteſt ſi re locata abutatur, Ordin. Regia Luſitan. *d. tit.* 24. *in princip.* Gregor. *l.* 6. *verbo, de las mugeres, tit.* 8. *p.* 5. Menoch. *de arbitr. q.* 78. Tiraq. *de iudicio in rebus exig. verſ.* 57. *cum ſeqq.* Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuileg.* 20 *num.* 5. Carot. *d. part.* 4. *de locato, tit. de recuſat. quæſt.* 7. *à princip.* Mozz. *d. tit. quomodo finiatur locatio, n.* 13. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 5 *tit.* 7. *n.* 17. Molin. *diſp.* 499. *n.* 12. *verſ. quartus*, Leſſ. *lib.* 2. *c.* 24. *dub.* 7. *num.* 34. *verſ. quarta*, Azor. *d. part.* 3. *lib.* 8. *de locato, c.* 8. *quæſt.* 2. *verſ. quarta cauſa*, Rebello *d. lib.* 14. *quæſt.* 10. *num.* 10. Card. Tuſch. *tom.* 5. *concl.* 416. Bonacin. *de contractib. diſp.* 3. *quæſt.* 7. *puncto* 2. *num.* 11. nouiſſimè Benedict. Ægid. *in tract. de iure, & priuilegio honeſtatis, art.* 9. *num.* 8. Niſi dominus à principio locet illi, quem veroſimiliter credere debuit peruersè conuerſaturum, vt per Bellacomb. *tom.* 1. *communium opinion. lib.* 4. *titul.* 43. *num.* 109. *pag.* 661.

35 Vnde ſi conductor inducat in domum meretrices, aut malos homines, qui ibi inhoneſtos actus exerceant, ex quibus damnum aliquod honeſtis vicinis inferatur, vel ſi aliquod detrimentum ex hoc generetur locatori, vel ipſi domui, è domo expelli poterit, per Ordin. Regiam Luſitan. *d. tit.* 24. *in princip.* ibi, *ou vzando nella de algums actos illicitos, è deshoneſtos*, & reſoluta per Valaſc. *q.* 23. *in princ.* Menoch. *d. caſu* 78. *num.* 9. Carot. *d. quæſt.* 11. Scholares tamen ſi in domum conductam meretrices inducant, cùm hoc in illis non ſit nouum, & inuſitatum, non eſſe expellendos reſoluunt Bolognin. *in auth. habita, C. ne filius pro patre, num.* 577. Rebuff. *de priuil. ſchol. priuileg.* 20. Sed Rebello *d. quæſt.* 10. *num.* 10. *verſ. porrò*, affirmat expelli poſſe, ſi inde locatoris honeſtas, vel fama periclitaretur, vel honeſtorum vicinorum detrimentum timeretur.

36 Limita primò, quod de inquilino, vel conductore dictum eſt, vt ſcilicet è domo poſſit expelli ſi in eam meretrices inducat, non procedere ſi domus eſſet iuxta lupanar, vel ad talia conſueta, prout poſt Valaſc. reſoluit Molin. *diſp.* 489. *n.* 12. & poſt eos Bened. Ægid. *d. art.* 9. *n.* 8. *in fine*.

Meretrices è vicinia expelli poſſunt, vt per Viuian. *tom.* 2. *commun. opinionum, lib.* 9. *tit.* 12. *n.* 11. *verſ. eſt bene verum, pag.* 488. Couarru. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 8. §. 11. *num.* 5. Anton. Gom. *tom.* 3. *variar. c.* 6. *num. fin. verſ. Et ex ſuperioribus, & l.* 62. *Tauri, num.* 3. *verſ. item*, Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de fauore clericorum reali*, §. 4. *n.* 54. Menoch. *de arbitr. caſu* 78. *n.* 11. *& caſu* 328. *num.* 1. *&* 14. *& caſu* 535. *n.* 16. Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Galliæ, tract. de ſentent. prouiſ. num.* 133. *pag.* 149. *& in comment. ad tit. ff. de verborum ſignific. pag.* 527. *&* 528. Vincent. de Franch *deciſ.* 316. Maſcard. *concluſ.* 1066. *n.* 8. Peregrin. *deciſ.* 11. Cened. *ad Decretal. collect.* 140. *num.* 4. Benedict. Ægid. *d. art.* 9. *à num.* 4. Plac. *in epitom. delict. lib.* 1. *c.* 34. *num.* 18. Petr. Cabal. *reſol. crimin. tom.* 1. *caſu* 184. *num.* 1. Vincent. de Franch. *part.* 2. *deciſ.* 516. Farinac. *fragment. crimin. part.* 2. *verbo mulier*, *n.* 407. 37
Intellige ad inſtantiam vicinorum habitantium in ipſa vicinia, non autem ad inſtantiam dominorum ipſarum domuum, quas ipſi non inhabitant, ſed aliis locant, ita ſentiunt Plac. *d. c.* 33. *n.* 10. *ad fin.* Farinac. *d. verbo mulier, n.* 408.

Non peccat autem mortaliter qui facit vel locat domum meretrici, dummodo nec principaliter, nec etiam minus principaliter meretricium vſum in domo conducta exercendum intendat, ſed ſolius habitationis vſum, vt per Fr. Emman. *in ſumma, parte* 1. *cap.* 203. *concluſ.* 11. Beja *in reſponſis caſuum conſcientiæ, part.* 1. *caſu* 27. plures Doctores refert Cened. *ad Decretal. collect.* 140. *num.* 5. quibus adde Petr. Ledeſma *in ſumma part.* 2. *tract.* 27. *cap.* 9. *concluſ.* 6. *dub.* 3. *verſ. digo lo ſecundo*, Benedict. Ægid. *d. art.* 9. *num.* 4. *in med.* Molin. *diſp.* 500. *num.* 3. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 12. *c.* 18. *quæſt.* 3. Rebello *de obligat. iuſtit. lib.* 14. *quæſt.* 17. *num.* 8. *in fine*, Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 1. *c.* 7. *num.* 20. 38

Amplia primò, vt etiam dominus domi propter vitæ turpitudinem è domo propria, ac vicinia ſit expellendus, vt per Menoch. *d. caſu* 535. *n.* 17. Bened. Ægid. *d. art.* 9. *n.* 10. vbi etiam contra Valaſc. *q.* 23. *ante finem*, idem reſoluit in emphyteuta. 39

Amplia ſecundò in muliere coniugata, quæ meretricio more viuit, cuius maritus eſt vilis, & ipſius vxoris leno, vt tradit Menoch. *d. caſu* 535. *n.* 19. & nouiſſimè Benedict. Ægid. *d. art.* 9. *n.* 11. Auendan. *de exequendis mand. p.* 2. *c.* 6. *n.* 4. *cum ſeqq.* vbi extendit ad vxoratam habentem domum propriam. Caball. *d. caſu* 184. *n.* 3. *&* 4. Farin. *d. verbo mulier, n.* 409. 40

Amplia tertiò in ea, quæ non quæſtus gratia, ſed capta alicuius amore illi ſui copiam facit, cùm inhoneſta dicatur, prout reſoluit Benedict. Ægid. *d. art.* 9. *n.* 7. *in fine, & n.* 7. quamvis hanc mulierem non poſſe è vicinia expelli reſoluant Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 98. *n.* 6. Maſcard. *d. concl.* 1066. *n.* 8. Menoch. *caſu* 328. *num.* 14. 41

Et cùm conductor ob prædictam cauſam expellitur durante tempore locationis, dubium eſt an illi penſio pro rata temporis remitti debeat: In qua quæſt. poſt varias adductas ſententias diſtinguit Gregor. *l.* 6. *verbo dos caſos, propè finem, tit.* 8. *p.* 5. dicens quòd aut dominus reperit conductorem pro tempore futuro, & tunc fiat remiſſio penſionis, ſecus ſi non reperit, ne aliàs in damno ſit propter conductoris culpam, referunt, & ſequuntur Molin. *diſp.* 99. *num.* 14. Rebello *libro* 14. *quæſt.* 10. *numero* 11. & conſentit Benedict. Ægid. *d artic.* 9. *numero* 9. quando ſcilicet conductor ob turpem vitæ conuerſationem expellitur à vicinis, quibus ſcandalum præbet, ſecus dicit ſi à non vicinis, ſed à locatore iure domini vtente expellatur, tunc 42

enim

enim penſio illi remittenda eſt, quia etſi propter ipſius culpam expellatur, talis tamen culpa nullum affert domino in re ſua detrimentum.

43 Aduerte quòd Doctores, & ſcholares habent facultatem expellendi obſtrepentes, ne per tales ſtrepitus diſtrahantur à ſuis ſtudiis, vt per Iacob. Beni. *de priuileg. Iuriſconſult. priuileg. 69. n. 3. cum ſeqq.* Horat. Lut. *de priuilegiis ſcolaſt. priuileg. 46.* Franc. Marc. *deciſ. 365. p. 1.* Marc. Mut. *ſuper conſuet. Panorm. c. 70. n. 27.* vbi etiam quòd contra tales ſtrepitum facientes & malleantes proceditur tempore feriarum, Franciſc. Marc. *deciſ. 368. n. 7. p. 1.* Monterent. *ad ſtatuta Bononien. lib. 4. tit. de conductoribus domor. prohib.* Bellet. *diſquiſit. Clerical. p. 1. tit. de fauore Clericorum reali, §. 4. n. 58.* vbi *num 61.* reſoluit poſſe compelli fabrum ad ceſſandum à ſuo exercitio propter infirmum vicinum, qui moleſtatur ob ſtrepitum eiuſdem fabri, & *num. 62.* tenet non poſſe appellari à decreto lato contra eundem fabrum expulſum propter ſtrepitum, & contra meretricem expulſam à vicinia, quia iſta non patiuntur dilationem. Quod etiam eſt in ſimilibus impedimentis, vt in malis odoribus, importuno ſono campanæ, ſibilationibus, & vocibus infectis, Beni. *dicto priuileg. 69. num. 12. & 13. p. 3.* Alciat. *parerg. lib. 1. cap. 11.* Intellige hæc omnia, quandò Doctor præuenit eum, qui vult expellere de vicinia, aliàs ſecus, cùm cauſa præuentionis tanquam potiſſima ſit in iure conſideranda, per text. *in l. 2. §. ſi quis nemo, ff. ne quid in loco publico,* reſoluunt Menoch. *de arbitr. caſu 237. n. 7. & 17.* Coler. *de proceſſibus, execut. p. 1. c. 4. num. 8. in fine, verſ. quam theoricant,* Marc. Mut. *ſuper conſuet. Panorm. cap. 33. num. 53.*

44 *Per biennium non ſoluiſſet.*] Notatur ad hoc, quòd conductor ante finitum locationis tempus per locatorem expelli poteſt, ſi per biennium penſionem debitam non ſoluat. Sed verius eſt ſtatim expelli poſſe ſi non ſoluit debito tempore penſionem, vt per Valaſc. *quæſt. 21. num. 1.* Rebuff. *in tract. exception. n. 630.* Anton. Gabr. *lib. 3. commun. tit. de locato, concl. 3. n. 2.* Seraph. *de priuileg. iuram. priuileg. 13. num. 20.* Carot. *d. p. 4. de locato, tit. de recuſat. quæſt. 14. num. 50.* Morla *d. tit. 10. in prælud. num. 31.* D. Barboſa *in l. filiofamil. §. fin. n. 35. ff. ſoluto matrimon.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 1. tit. 13. num. 25.* Ex doctis Patribus Societatis IESV Molin. *diſp. 499. n. 2.* Leon. Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 24. dub. 7. num. 32.* Rebello *d. lib. 14. quæſt. 10. n. 1. cum ſeqq.* Azor. *d. p. 3. lib. 8. de locato, q. 2. verſ. quorum prima,* & ſequitur Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 14. tit. in princ. verſ. O primeiro he.* Et propter iuramentum ſoluendi penſionem ſufficit defectus vnius termini, vt poſſit expelli non ſpectato biennio, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 19. n. 7.*

45 Amplia primò in ſcholari, qui poteſt expelli ſi non ſoluat penſionem, vt per Valaſc. *q. 22. n. 5.* Morla *d. tit. 10. in prælud. n. 25. in fine,* Ludouic. Rodolphin. *var. concluſ. 1. n. 6.* Carot. *de locato, p. 4. tit. de recuſ. q. 14. n. 16. & 17.* D. Barboſa *in l. 1. p. 7. n. 53. ff. ſoluto matrim.*

46 Amplia ſecundò, vt habeat locum etiam ſtante pacto de non expellendo conductorem durante tempore locationis, adhuc enim ſi non ſoluat penſionem, expelli poteſt, vt per Valaſc. *q. 21. n. 4.* Carot. *d. q. 14. n. 4.* Menoch. *de præſ. lib. 3. q. 38. n.* .. *& lib. 6. q. 10. n. 2.*

47 Amplia tertiò, vt etiam conductor poſſit expelli, qui deficit in minimo nummo penſionis, vt per Surd. *conſ. p. 2. n. 16.* quem refert & ſequitur Steph. Gratian. *d. c. 19. n. 10. & n. 12.* quod non cenſetur facta relocatio ſi defecerit in ſolutione penſionis.

Inde rationabiliter amouetur.] Propria ſcilicet auctoritate locatoris, communis ex Valaſc. *d. q. 21. n. 2.* Stephan. Gratian. *d. c. 19. num. 8.* & eſt de natura huius verbi ex Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 171.* De iure verò Luſitan. per Ordin. Regiam *lib. 4. tit. 25. §. vnic.* neceſſariò adeundi ſunt miniſtri publici pro expulſione, nec vlterior proceſſus requiritur, non tamen per hoc aperitur via malitioſè eiiciendi, cùm eadem Ordin. conductori temere eiecto triplicatum tempus reſiduum gratis concedat Valaſc. *d. q. 21. num. 3.* Molin. *diſp. 499. num. 15.* Rebello *d. lib. 141. quæſt. 10. num. 18.* Cald. Pereira *de empt. c. 23. num. 8.* 48

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta Eccleſiæ meliorationes ſuas vendere non poteſt, niſi ſeruatis his, de quibus hic, & ſi contra fecerit, vel canonem per biennium non ſoluerit, nec moram poſtea celeriter purgauerit, iuſtè poteſt expelli.*

2 *Emphyteuſis de materia qui ſcripſerint, referuntur.*

3 *Emphyteuta non poteſt emphyteuſim alienare niſi prius requirat domino conſenſum, etiam extraiudicialiter, vel præſumptiuè, vt* n. 4.

5 *Eccleſia in præſtando conſenſum alienatori emphyteuſis requiſita videtur ſi emphyteuta poſt alienationem illam requiſierit ſcientem alienationem.*

6 *Prælatus Eccleſiæ Collegiatæ, vel Monaſterij, poteſt abſque Capitulo conſenſum præſtare alienationi rei emphyteuticæ ad Eccleſiam pertinentis.*

7 *Dominium directum vendere poteſt dominus directus non requiſito emphyteuta.*

8 *Subemphyteuta vendens alteri emphyteuſim quando teneatur requirere conſenſum domini directi, & non emphyteutæ, oſtenditur.*

9 *Emphyteuta tenetur denuntiare domino directo verum pretium, vt ipſe deliberare poſſit, an expediat emphyteuſim habere.*

10 *Caducitas incurritur pro ea parte pro qua conſenſus non fuerit requiſitus, quando duo ſunt domini directi, & vnus fuit requiſitus.*

11 *Emphyteuta priuatur re emphyteutica, ſi exprimat per mendacium pretium venditionis, vt minus ſoluat pro laudemio.*

12 *Emphyteuſis non poteſt retineri à domino in fauorem tertij quando ei denuntiatur an ſibi expediat eam habere.*

13 *Colono, vaſſallo, & emphyteutæ debet dominus præferri in emptione fructuum ex prædio perceptorum.*

14 *Dominus directus ſi intra ſpatium duorum menſium declarauerit ſe nolle emere emphyteuſim, quæ ab emphyteuta alienanda eſt, non requiritur vlterior expectatio, nec re integra pœnitere poteſt.*

15 *Menſis quilibet conſtat triginta diebus.*

16 *Dominus directus ſi intra ſpatium duorum menſium oppoſuit exceptionem, quod non tenebatur conſenſum, & auctoritatem præſtare venditioni, & poſtea vltra plures menſes victus euadat, tempus dd. duorum menſium currit à tempore latæ ſententiæ.*

17 *Emphyteuta licitè poteſt vendere, & alienare perſonis non prohibitis poſtquam dominus declarauerit ſe nolle emere.*

18 *Laudemium ſoluendum eſt domino directo ex emphyteuſi vendita, antequam emptor poſſeſſionem conſequatur.*

19 *Laudemium minui, vel augeri poteſt, ſi conuentum ſit inter partes, vel in regione.*

20 *Laude*

20 *Laudemiorum materiam qui tractent, referuntur.*

21 *Laudemij præſtatio eſt quadam exhibitio reuerentialis, quam facit emphyteuta, dum ſuſcipiendo inueſtituram dominum recognoſcit.*

22 *Laudemium in dubio debet intelligi, vt non debeatur.*

23 *Datio in ſolutum ſoluit laudemium.*

24 *Venditio cum pacto de retro ſoluit laudemium.*

25 *Dos æſtimata, quæ facit emptionem, ſoluit laudemium.*

26 *Locatio ad longum tempus, ſoluit laudemium.*

27 *Remiſſio, quæ fit inter ſocios, ſoluit laudemium.*

28 *Venditio ſeruitutis realis, ſoluit laudemium.*

29 *Vendita res iuſſa teſtatoris ſoluit laudemium.*

30 *Diuiſio rei feudalis, vel emphyteuticæ ſoluit laudemiũ.*

31 *Venditio nulla non ſoluit laudemium.*

32 *Venditio conditionalis non ſoluit laudemium.*

33 *Vſusfructus venditio non ſoluit laudemium.*

34 *Retrouenditio non ſoluit laudemium.*

35 *Redditus venditio non ſoluit laudemium.*

36 *Diuiſio hæredum non ſoluit laudemium.*

37 *Hypotheca res non ſoluit laudemium.*

38 *Laudemium non debetur re non tradita.*

39 *Tranſactio non ſoluit laudemium, niſi res dimittatur.*

40 *Alienatio neceſſaria non ſoluit laudemium.*

41 *Permutatio an, & quando ſoluat laudemiũ, oſtenditur.*

42 *Donatio non ſoluit laudemium.*

43 *Laudemia exigendi facultas non eſt perſonalis, ſed realis.*

44 *Hypotheca competit pro laudemiis præſtandis.*

45 *Vſufructuario, & non proprietario debetur laudemiũ.*

46 *Emphyteuta alienans irrequiſito domini conſenſu amittit emphyteuſim.*

47 *Conducens emphyteuſim ad longum tempus irrequiſito domino illam amittit.*

48 *Permutatio emphyteuſis irrequiſito domino facta facit emphyteutam incidere in commiſſum.*

49 *Melioramentorum venditio non poteſt fieri abſque domini conſenſu.*

50 *Tranſactio, quam irrequiſito domino facit emphyteuta transferens emphyteuſim in aduerſarium, aliquo nempè dato, vel retento, facit illum cadere in commiſſum.*

51 *Cenſus impoſitus ſuper re emphyteutica irrequiſito domino facit incidere emphyteutam in commiſſum.*

52 *Redditus reſeruatiui impoſitio ſuper re emphyteutica irrequiſito domino facit emphyteutam incidere in commiſſum.*

53 *Legatum emphyteuſis irrequiſito domino fieri non poteſt penitus extraneo, qui non erat emphyteutæ ſucceſſurus.*

54 *Donatio rei emphyteuticæ irrequiſito domino fieri non poteſt.*

55 *Emphyteuſis renuntiari non poteſt irrequiſito domino.*

56 *Alienatio emphyteuſis cum clauſula*, Conſtituti, *an faciat incidere emphyteutam alienantem in commiſſum, oſtenditur.*

57 *Dotis conſtitutio de re emphyteutica irrequiſito domino an fieri poſſit, oſtenditur.*

58 *Alienatio neceſſaria, quæ fit ex mandato iudicis, alicuius rei emphyteuticæ, irrequiſito domino fieri non poteſt.*

59 *Compromiſſum de re emphyteutica ſine conſenſu domini directi fieri non poteſt.*

60 *Nominatio ad emphyteuſim an fieri poſſit irrequiſito domino*, & n.8.

61 *Commiſſi pœna ob alienationem rei emphyteuticæ irrequiſito domino, an incurratur ipſo iure abſque ſententia, remiſſiuè.*

62 *Negans ſe emphyteutam, ſi de mendacio conuincatur in pœnam commiſſi cadit.*

63 *Emphyteuta licet celebret contractum alienationis, ſi tamen non ſit ſequuta traditio, non incidit in commiſſum.*

64 *Venditio nulla emphyteuſis irrequiſito domino, non facit emphyteutam vendentẽ incidere in cõmiſſum.*

65 *Venditio conditionalis irrequiſito domino fieri poteſt, ſi nondum proceſſum ſit ad traditionem.*

66 *Venditio emphyteuſis cum pacto legis cõmiſſoriæ, vel addictionis in diem, fieri poteſt irrequiſito domino.*

67 *Venditio emphyteuſis, quæ reſcinditur remedio* l.2.C. de reſcind.vendit. *fieri poteſt irrequiſito domino.*

68 *Promiſſio de vendendo emphyteuſim poteſt fieri irrequiſito domino.*

69 *Retrouenditio emphyteuſis poteſt fieri irrequiſito domino.*

70 *Venditio, quam facit partis ſuæ hæres emphyteuta cohæredi ſuo, poteſt fieri irrequiſito domino.*

71 *Donatio emphyteuſis irrequiſito domino facta Eccleſiæ, non facit donantem incidere in commiſſum.*

72 *Alienatio nulliter facta emphyteuſis irrequiſito domino, non facit incidere ſic alienantem in commiſſum.*

73 *Alienatio facta à viro de emphyteuſi vxoris irrequiſito domino non facit eam incurri in commiſſum.*

74 *Alienatio emphyteuſis irrequiſito domino facta ab eo, qui ignorabat rem eſſe emphyteuticam, non facit incidere in commiſſum.*

75 *Alienatio emphyteuſis in ſocium, vel collegam eiuſdem emphyteuſis, fieri poteſt irrequiſito domino.*

76 *Diuiſio emphyteuſis, quam faciunt inter ſe plures emphyteutæ, fieri poteſt irrequiſito domino.*

77 *Seruitutem ſuper rebus emphyteuticis emphyteuta citra domini conſenſum conſtituere poteſt.*

79 *Emphyteuſis quando tranſit ad comprehenſos in inueſtitura in ea translatione non requiritur conſenſus domini.*

80 *Vſusfructus conſtitui poteſt in fundo emphyteutico abſque domini conſenſu.*

81 *Pignorari, vel hypothecari poſſunt bona emphyteutica irrequiſito domino.*

82 *Alienans partem emphyteuſis non à tota emphyteuſi, ſed ab illa parte ſic alienata cadit in commiſſum.*

83 *Fiſci emphyteuta poteſt irrequiſito domino emphyteuſim alienare.*

84 *Alienans, vel vendens cum conditione, ſi domino placuerit, & c. ne aliter, aliàs, nec alio modo, &c. non incidit in commiſſum, etiamſi tradat emphyteuſim irrequiſito domino.*

85 *Dominus directus non poteſt declarare commiſſum incurſum contra hæredem emphyteutæ alienantis, ſi in vita emphyteuta tacuit.*

86 *Alienans irrequiſito domino cadit à iure ſuo, quando conſuetudo eſt in loco quod emphyteuta alienat ſine domini requiſitione.*

87 *Rem ſolitam alienari abſque conſenſu domini poteſt emphyteuta alienare eo irrequiſito ſine commiſſi incurſu.*

88 *Emphyteuta non tenetur in alienatione emphyteuſis requirere conſenſum domini, quando in inſtrumento adiectum fuit quòd emphyteuta poſſit alienare in quemcunque, &c.*

89 *Alienatio emphyteuſis irrequiſito domino fieri poteſt, quando ſuper ea pendet lis inter dominum, & emphyteutam.*

90 *Emphyteuta Eccleſiæ amittit emphyteuſim ceſſando à ſolutione canonis per biennium, etiamſi res emphyteutica ſit magni valoris, penſio verò exigua, vt* n.91. *& etiamſi in vno nummo ceſſauerit, vt* n.92. *& etiãſi emphyteuta à domino directo interpellatus nõ fuerit vt penſionem ſoluat,* ibid.n.93. *& etiamſi in contractu emphyteutico appoſita ſit pœna propter non ſolutam penſionem debito tempore, vt* n.94.

95 *Eccleſia*

95 *Eccleſia, quæ ab alia Eccleſia, vel à priuato rem in emphyteuſim accepit, incidit in commiſſum ſi penſionem per biennium non ſoluerit.*

96 *Emphyteuta fauore Eccleſiæ de contractu emphyteutico nullo tenetur ſoluere penſionem.*

97 *Emphyteuta recipiens emphyteuſim ab Eccleſia ſine ſolemnitatibus, non poteſt nullitatem contractus allegare, teneturque Canonem ſoluere.*

98 *Emphyteuta lite pendente non ſoluens Canonem per biennium incidit in commiſſum.*

99 *Emphyteuta ſi ſit creditor domini directi in æquali, ſeu maiori quantitate debitæ penſionis vltra biennium non incidit in commiſſum.*

100 *Penſio emphyteuſis ſufficit vt ſoluta ſit à quocumque etiam extraneo, ne res incidat in commiſſum quamvis domino nolente.*

101 *Cenſus à ſolutione etiamſi per mille annos ceſſatum ſit, nunquam intelligitur caducitas commiſſa.*

102 *Emphyteuta penſionem ob ignorantiam non ſoluens excuſandus eſt.*

103 *Seruitium vbi pro feudo ſoluitur illud non amittitur, etiamſi vltra biennium ſeruitium non fiat.*

104 *Eccleſia ſi non ſoluat Canonem rei emphyteuticæ, debet reſtitui aduerſus ſolutionem omiſſam.*

105 *Minor an, & quando reſtituatur aduerſus omiſſam ſolutionem Canonis rei emphyteuticæ, oſtenditur.*

106 *Mulier, & ruſticus ſimplex an excuſetur ob omiſſionẽ ſolutionis penſionis rei emphyteuticæ, oſtenditur.*

107 *Impeditus iuſto impedimento propter quod non ſoluit penſionem emphyteuſis vltra biennium, non incidit in commiſſum.*

108 *Pauper non ſoluens Canonem emphyteuſis vltra biennium ob paupertatem non incidit in commiſſum.*

109 *Emphyteuta non ſoluens penſionem quandiu rei emphyteuticæ poſſeſſionem aſſequi non poteſt, vel quãdo plures domini inter ſe contendunt, non incidit in commiſſum.*

110 *Emphyteuta non ſoluens penſionem minimè incidit in commiſſum ſi propter bellum, vel peſtem fructus non potuerit percipi, vel ſi non adeſſet cui penſio ſolueretur*, vt n. 111.

112 *Emphyteutica domo, vel molendino deſtructo per incendium, aut inundationem, non tenetur emphyteuta reædificare, nec ſoluere penſionem.*

113 *Emphyteutica re deſtructa cenſus ſolutio pro eadem re ceſſat.*

114 *Commiſſum non incurritur ſi ſolutio Canonis rei emphyteuticæ dotalis non fiat à marito.*

115 *Emphyteuta non cadit in commiſſum ob non ſolutionem Canonis ſi adſit ſtatutum, vel conſuetudo, quod emphyteuta propter Canonem non ſolutum per totum biennium non priuetur iure ſuo.*

116 *Fructus ſi non ſingulis annis, ſed de biennio in bienniũ in debita copia colligantur, tunc non niſi per quatuor annos continuos hac pœna commiſſi curritur.*

117 *Penſionem poſt commiſſum incurſum ob ceſſationem Canonis dominus directus accipiens, non amplius emphyteutam expellere poterit, intellige ſi ſciat illud incurſum*, vt n. 119.

118 *Prælatus recipiens penſiones poſt commiſſum decurſas an cenſeatur remittere caducitatem, oſtenditur.*

120 *Procurator, ſeu factor recipiendo cenſum, ſeu penſionem non præiudicat domino, quin poſſit caducitatem incurſam declarare.*

121 *Prælatus an poſſit emphyteutam priuatum propter canonem non ſolutum reintegrare abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ, oſtenditur.*

122 *Hæredes domini directi, qui in vita non declarauit ſe velle quod emphyteuta incurrat in commiſſum, non poſſunt huiuſmodi declarationem facere.*

123 *Caducitas poteſt declarari per hæredes, quando adeſt clauſula*, quòd quis cadat ipſo iure.

124 *Penſionem ſoluens emphyteuta illi, qui publicè gerebatur pro procuratore liberatur, vel quando ſoluit prælato intruſo, ſi habeat iuſtam, & veriſimilem cauſam credendi eum eſſe prælatum, vt* n. 125.

126 *Mora non committitur per emphyteutam ob quantitatem illiquidam Canonis.*

127 *Iudicis mandatum vt emphyteuta non ſoluat penſionem excuſat à caducitate.*

128 *Lite pendente ſuper re emphyteutica inter duos directos dominos, vel hæredes, non incidit in commiſſum emphyteuta ob non ſolutionem Canonis.*

129 *Biennium, in quo emphyteuta non ſoluens Canonem incidit in commiſſum, debet eſſe continuum, & non interpellatum.*

130 *Soluiſſe aſſerenti incumbit onus probandi.*

131 *Caducitatis à pœna omnis cauſa etiam temeraria, & beſtialis excuſat.*

132 *Emphyteuta Eccleſiæ ceſſans per bienniũ in ſolutione Canonis poteſt celeri ſatisfactione morã purgare.*

133 *Soluere celeriter quando quis dicatur, remiſſiuè.*

134 *Moræ purgatio non admittitur ſtante pacto, quòd ipſo iure incurratur caducitas non ſoluendo Canonem die præſtituto.*

135 *Emphyteuſim ipſo iure amittit ceſſans à ſolutione ſi dominus velit, ita vt eo volente retrotrahatur pœna à die commiſſi.*

136 *Fructus reſtituere tenetur emphyteuta à tempore commiſſi conſumptos.*

137 *Penſiones ante commiſſum decurſas tenetur ſoluere emphyteuta.*

138 *Melioramenta in rebus emphyteuticis per commiſſum deperditis, amittit emphyteuta.*

139 *Commiſſi pœnam nullus poteſt opponere contra emphyteutam excepto domino, vel eius procuratore cum ſpeciali mandato.*

140 *Emphyteuticam rem ſi dominus alteri conceſſiſſet, videretur neceſſarium antecedens declaraſſe caducitatem commiſſam.*

141 *Emphyteutã poſt cõmiſſũ incurſũ an poſſit propria auctoritate dominus directus expellere, oſtenditur.*

142 *Monachus, & pupillus ad emphyteuſim nominare poſſunt.*

143 *Mutus ſignis, & nutu ad emphyteuſim nominare poteſt.*

144 *Excommunicatus ad emphyteuſim nominare poteſt.*

145 *Prodigus, cui bonorum adminiſtratio interdicta eſt, ad emphyteuſim nominare non poteſt.*

146 *Nominans ad emphyteuſim tres perſonas, cum vnam tantum nominare teneretur, an nominatio valeat, oſtenditur.*

147 *Nominatio ad emphyteuſim titulo dotis an maneat irreuocabilis, oſtenditur*, & n. 148.

149 *Nominatio ad emphyteuſim facta in teſtamento corruit illo reuocato, vel annullato.*

150 *Filius minor legitimus patri ſuccedens ab inteſtato, conſequitur emphyteuſim, quam pater habebat cum poteſtate nominandi ſecundam, vel tertiam perſonam, & filio maiore repudiante illam, erit locus ſecundo, vt* n. 151.

152 *Emphyteuſi Eccleſiæ conceſſa per verba liberè nominandi, an poſſit ſuccurrere filius naturalis, vel ſpurius, oſtenditur.*

153 *Emphyteuſis Eccleſiæ conceſſa patri abſque mentione filiorum cenſetur pro ſe, & filiis non vt hæredibus.*

154 *Emphyteuſis conceſſa pro hæredibus, & deſcendentibus, non comprehendit deſcendentes, qui etiam hæredes non ſint.*

155 *Pater non poteſt nocere filio in emphyteuſi non hæreditaria*

ditaria, ſed ex pacto, & prouidentia conceſſa, niſi fuerit ex re, & pecunia patris acquiſita, vel niſi pater fuiſſet primus emphyteuſis acquiſitor.

156 *Emphyteuſim pro ſe, & filius ſi pater alicui vendiderit, poterit venditio reſcindi à filio, quamvis filius teneretur emptori pretium pro ſua parte reſtituere, ſi patris heres ſit.*

157 *Emphyteuſim ex pacto, & prouidentia ſi pater vendiderit, in dubio videtur vendere ius ſuum, non ius filiorum, & alienatio durabit in vita alienantis.*

158 *Emphyteutico titulo nondum finito poteſt res alteri in emphyteuſim concedi, dummodo ſecunda inueſtitura, prima durante facta, extincta prima conualeſcat.*

159 *Emphyteuſis per partes an poſſit diuidi, oſtenditur.*

160 *Emphyteuſis non poteſt fieri de manſo, ſeu paſſalibus Eccleſiæ, nec præſumptus titulus admitti poteſt.*

161 *Dominus directus finitis generationibus, ad quas emphyteuſis conceſſa fuit, tenetur eandem hæredibus, aut deſcendentibus accipientis renouare.*

162 *Emphyteuticus contractus præſumptus requirit quadragenariam poſſeſſionem.*

163 *Emphyteuſis extinguitur, dominiumque vtile cum directo conſolidatur, quoties emphyteuta, nullo relicto aſcendente, vel deſcendente, aliquem non nominauit ſucceſſorem in ſecundam, vel tertiam perſonam.*

164 *Emphyteuta non poteſt recedere à tenore contractus emphyteutici.*

165 *Poſſeſſor rei emphyteuticæ tenetur ad ſolutiones præteritorum annorum.*

166 *Emphyteutæ tenetur dominus de euictione pro emphyteuſi ei conceſſa.*

167 *Renouatio emphyteuſis peti debet intra annum.*

168 *Serui ſunt prohibiti habere emphyteuſim.*

169 *Alienatio rei emphyteuticæ prohibetur fieri in Eccleſiam.*

170 *Capitanei ſunt prohibiti habere emphyteuſim.*

171 *Capitanei dicuntur in Regno Neapolitano Barones.*

Cap. Potuit. IV. & fin.

1 Emphyteuta poteſt vendere meliorationes, & ſuum ius, ſi moneatur primò Eccleſia an velit illa emere, dicendo quantum ſibi ab aliis offeratur. Etſi Eccleſia dicat ſe nolle emere, vel per duos menſes non respondet, tunc poteſt vendere; aliàs ſi præſumit vendere, vel per biennium non ſoluit canonem, niſi ſtudeat ſibi celeriter conſulere, poteſt expelli non obſtante quòd ei non fuit nuntiatum vt canonem ſolueret, quia dies ſtatuta interpellat pro homine. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Butr. Barbat. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Boich. Guid. Papæ, Panorm. Henric. Caniſ. Cened. *collect.* 144. Viu. *in ration. lib.* 3. *iur. Pontif. pag.* 186. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 433. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. nouiſſimè Didac. de Britto *in ſuo tractatu*, & nouè ſuper hunc text. repetitionem edidit Ouid. de Amicis iuris emphyteutici materiam centum diſceptationibus frequentiſſimis explicans.

2 Sedet in hoc text. vtilis iuris emphyteutici materia, de qua peculiares ediderunt tractatus Guid. de Suzario *tom. 6. tractatuum Doct. part.* 1. *fol.* 189. Ioan. Fertat. Elbert. Leonin. Corbul. Aluar. Valaſc. & latè Cald. Pereira in tribus partibus *de renouat. nominat. & extinct. emphyteuſis*, latè etiam Clar. §. *emphyteuſis*, Bertachin. *p.* 1. *verbo emphyteuſis*, Cotta *in memorabil. eod. verbo*, Cardoſo *in praxi iudicum, & aduocat. eod. verbo*, Iacob. de Graffis *tom.* 1. *conſil. lib.* 3. *tit. de iure emphyt.* Kirchou. Villalob. & alij *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 44. *de iure emphyt.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom.* 2. *lib.* 22. *de emphyteuſi*, nouiſſimè Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 33. *de iure emphyt.* ex Theologis Molin. *diſp.* 444. *cum ſeqq.* Leonard. Leſſ. *eod. tract.* 2. *c.* 24. *dub.* 9. *cum ſeqq.* Paul. Layman. *in ſumm. Theologiæ Moralis lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 23. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 10. *de emphyteuſi*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.* 2. *lib.* 25. *c.* 44. *à num.* 544. Rebell. *de obligat. inſtit. p.* 2. *lib.* 1. *de contractu emphyteutico.*

Illud aduertere oportet, quòd excepta caducitate omnes effectus *l. vlt. C. de iure emphyt.* & text. *in præſenti*, habent locum etiam in colonia perpetua, & in locatione ad longum tempus, & in omnibus contractibus, in quibus dominium directum eſt ſeparatum ab vtili, quia debent regulari ſecundùm regulas contractus emphyteutici, Bart. *in l.* 1. §. *quod autem, il.* 2. *n.* 1. *ff. de ſuperfic.* latè Fulgoſ. *conſ.* 240. Aretin. *conſ.* 55. *ſub num.* 4. *verſ. quia ad hoc dicimus*, vbi expreſsè tenet quòd etiam conductor ad longum tempus non poteſt ius ſuum alienare in alterum ſicut emphyteuta, quia hoc pactum ita conuenit conductori, ſicut emphyteutæ, & maximè illi, qui conduxit ab Eccleſia, *l.* 2. ibi, *quæ à colonis, ſeu emphyteuticariis, C. ne rei dominicæ, vel templor*, ita Rot. *in Terdonen. bonorum* 25. *Iunij* 1610. coram bonæ mem. Card. Canalerio, inter eius deciſiones impreſſas *deciſ.* 115.

Eccleſia primitus requiſita.] Notatur hic text. ad hoc, quòd emphyteuta non poteſt emphyteuſim alienare, niſi priùs requirat domini conſenſum, & quod magis eſt, ipſi domino ius, & poteſtatem competere rem ipſam emphyteuticam pro pretio conuento, ſi conſenſus præſtare noluit, rem habere, in idem eſt *l. fin. C. de iure emphyt.* & Ordin. Regia Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 38. *in princ.* Clar. §. *emphyteuſis*, *q.* 13. Card. Tuſch. *lit. E, concl.* 207. *n.* 1. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 3. *à princip* Molin. *diſp.* 461. Card. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 28. Cabed. *p.* 1. *deciſ.* 103. Rebell. *d. lib.* 13. *q.* 4. Cencd. *ad Decretal. collect.* 144. Galganet. *de condit. & demonſtrat. p.* 1. *c.* 52. Surd. *deciſ.* 39. *n.* 10. plures, quos refert Camil. Borrel *d. tit.* 33. *n.* 106. Et aduerte quòd dominus debet concedere aſſenſum emphyteutæ alienati, ſi is in quem fieret tranſlatio, ſit habilis, & non ſit inimicus domino, Surd. *deciſ.* 220. *n.* 54. Maſtril. *Siciliæ deciſ.* 55. *n.* 109. Camil. Borrel. *d. tit.* 33. *n.* 281. 3

Requiſita.] Intellige etiam extraiudicialiter, vt per Duen. *reg.* 181. Cald. Pereira *de extinct. c.* 13. *n.* 5. *ad fin.* Vnde ſufficit ſi alienatio fiat ex implicito præſumptoue domini, nec tamen requiſito conſenſu, vt per Rebello *d. lib.* 13. *q.* 4. *n.* 11. illa enim in tertium facta domino præſente, & tacente valet, Surd. *de alimentis, tit.* 9. *q.* 22. *n.* 24. *cum ſeqq.* Ex quibus infertur Eccleſiam requiſitam videri ſi emphyteuta poſt alienationem, illam requiſierit ſcientem alienationem, quia per hoc releuatur à commiſſo, Gregor. *l.* 29. *verbo, que le no queria, verſ. & quid ſi facta, tit.* 8. *p.* 5. Vincent. de Franch. *deciſ.* 105. *n.* 1. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 44. *n.* 286. *pag.* 686. Cald. Pereira *de nominat. q.* 21. *n.* 88. 4

Eccleſia.] Per Eccleſiam in præſenti intellige Prælatum Eccleſiæ Collegiatæ, vel Monaſterij, qui abſque Capitulo poterit conſenſum præſtare alienationi rei emphyteuticæ ad Eccleſiam pertinentis, cùm ante conſenſum res non dicatur radicata penes Eccleſiam, iuxta tradita per Iaſ. *in l.* 2. *C. de iure emphyt. num.* 127. Vnde meritò ſubiacet diſpoſitioni ſolius Prælati, arg. 5

gloſſ.

Digitized by Google

gloſſ. vlt. in c. vlt. 16. *q.* 6. recepta per Hippol. *ſing.* 194. Palat. *in repet. rubr.* §. 47. *num.* 5. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo vel aduerſarij dolo, num.* 82. Sanch. *de matrimon. lib.* 6. *diſp.* 5. *num.* 13. *cum ſeqq.* Et ita in hoc text. Eccleſia poteſt accipi pro viris Eccleſiaſticis, ſiue Epiſcopo, ſiue Prælato, œconomo, Præpoſito alicuius Eccleſiæ, ad quem pertinet adminiſtratio bonorum Eccleſiæ, vel iurium dictarum Eccleſiarum particularium, Cardinal. Tuſch. *tom.* 3. *lit. E, concluſ.* 3. *num.* 14. Ouid. de Amicis *in repet. huius, cap. q.* 1. *num.* 7. & *q.* 22. *num.* 1.

7 Nota quòd dominus directus ſuum dominium directum vendere poteſt non requiſito emphyteuta, vt tradunt Bald. *n.* 13. Salicet. & Iaſ. *à n.* 17. *in l. vlt. C. de iure emphyteutico*, Cardinal. *q.* 11. Imol. *n.* 9. *in præſenti*, Menoch. *conſ.* 116. *n.* 5. quamvis in materia feudali hoc ſit dubium. Vide Gregor. *ad l.* 55. *verbo communalmente, tit.* 5. *p.* 5. Putenin *deciſ.* 29. *p.* 1. Perez *ad l.* 14. *tit.* 11. *lib.* 4. *Ordin.* Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 42. & *tit.* 9. *q.* 22. *n.* 29. D. Barboſ *in l.* 2. *ff. ſoluto matrim. p.* 2. *in princip. n.* 41. *cum ſeqq.* Fallit tamen quando emphyteuta ex venditione à domino directo facta damnum ſentiret in iurgationibus, & ſimilibus, à quibus immunis erat propter dominum directum quibus carere deber apud emptorem, vt probat text. *c.* 1. §. *ex eadem, de lege Conradi*, & eſt recepta ſententia ex Grato *conſ.* 147. *à n.* 5. *lib.* 2. Duen. *reg.* 215. Menoch. *conſ.* 32. *num.* 22. *cum ſeqq.*

8 Subemphyteuta vendens alteri rem quam emphyteuta cum conſenſu domini directi ei ſubemphyteuticauit, tenetur conſenſum requirere domini directi quando emphyteuta in eum transtulit omne ius ſuæ conceſſionis, reſeruando ſibi tantùm penſionem, quando vero non omnino vtile dominium à ſe abdicauit emphyteuta, tenetur ſubemphyteuta illius conſenſum requirere, reſoluunt Valaſc. *q.* 13. *a.* 12. Gam. vbi ſuprà, Flores *dec.* 26. *n.* 2. Camill. Borrell. *d. tit.* 33. *n.* 126. Ouid. de Amic. *in repet. huius c. q.* 83. Menoch. *conſ.* 138. *n.* 16. & *de præſumpt. lib.* 3. *q.* 102. *n.* 22. Molin. *diſp.* 471. *n.* 5. *cum ſeqq.* vbi etiam quòd emphyteuta poteſt agere cõtra ſubemphyteutam ad pœnam commiſſi ob non ſolutam penſionem in aliis vero euentibus ad directum dominum eſſe recurrendum apertè inſinuat, & latè tuentur citati à Rendin. *in prompt. recept. ſentent. tom.* 1. *tit.* 37. *n.* 4. Et quod primus emphyteuta eaſdem actiones haber aduerſus ſecundum emphyteutam, quas habet dominus directus contra ipſum, dicit Portel. *d. tit.* 33. *n.* 322.

9 *Eique nuntiato quantum ſibi ab aliis offertur.*] Notatur ad hoc, quod emphyteuta tenetur denuntiare domino directo verum pretium, vt ipſe deliberare poſſit an ſibi expediat emphyteuſim habere, aliàs proinde eſt, ac ſi nuntiatio non fieret, & incidet in commiſſum, & idem eſt *l. fin. C. de iure emphyt.* Ordin. Regia Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 38. *in principio*, ibi, *declarandolhe ò preço*, Cald. Pereira *de extinct. c.* 13. *n.* 35. Valaſc. *q.* 28. *num.* 6. Gam. *deciſ.* 116. *num.* 4. & *deciſ.* 127. *num.* 3. Rebello *de obligation. iuſtit. part.* 2. *lib.* 13. *quæſt.* 4. *num.* 2. & 3.

10 Si verò duo ſint domini directi, & vnus fuit requiſitus, & alter non, incurritur caducitas pro ea parte, qua conſenſus non fuit requiſitus, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 36. *n.* 14.

11 Emphyteuta ſi vt minus ſoluat pro laudemio, exprimat per mendacium ſe vendidiſſe tali pretio, priuatur re emphyteutica, & vbi conſtiterit de fraude, poterit dominus emphyteutæ, & emptori iuramentum deferre, vt pretium manifeſtent. Vide Valaſc. *q.* 8. *n.* 11. Surd. *conſ.* 371. *n.* 8. Cald. Pereira *de extinct. c.* 13. *n.* 24.

Nota dominum non poſſe retinere emphyteuſim in fauorem tertij, imo præſtandum eſſe iuramentum domino directo an verè, & ſine fraude rem ſibi velit. Vide Vincent. de Franch. *deciſ.* 226. Franc. Marc. *p.* 2. *deciſ.* 2. Cened. *ad Decretal. collect.* 144. *num.* 50. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 13. *num.* 33. Camill. Borrell. *tit.* 33. *num.* 108. Aloyſ. Ricc. *part.* 5. *collect.* 1701. *in fine.* 12

Vnde colono, & vaſſallo, & emphyteutæ debet dominus præferri in emptione fructuum ex prædio perceptorum. Vide Bart. *in l. expenſa, in addit. num.* 3. *C. de metallar. lib.* 11. Gregor. *l.* 56. *verbo alguna coſa, tit.* 5. *part.* 5. Tiraq. *de retract. in præfat. n.* 15. & §. 1. *gloſſ.* 8. *num.* 2. Valaſc. *quæſt.* 24. *num.* 3. Surd. *de alimentis, tit.* 1. *quæſt.* 91. *num.* 14. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 31. *num.* 15. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 149. *à num.* 1. & in emptione melioramentorum, Surd. *deciſ.* 91. *num.* 10. & *deciſ.* 78. *num.* 17. Camill. Borrell. *d. tit.* 33. *num.* 219. 13

Si nolle ſe emere dixerit, &c.] Notatur ad hoc, quòd dominus directus eſt expectandus per ſpatium duorum menſium à die denuntiationis, an velit habere emphyteuſim, ita vt vlterior expectatio non requiratur ſi dominus intra ſpatium duorum menſium declarauerit ſe nolle emere, vt per Tiraq. *ceſſante cauſa, p.* 1. *num.* 78. Cald. Pereira *de extinct. c.* 14. *n.* 4. Rot. *deciſ.* 620. *num.* 1. apud Farin. *part.* 1. *recent.* Intellige adeò excludi dominum poſt declarationem, & prædictum ſpatium, vt licet re integra hoc eſt, ante venditionem factam ab emphyteuta velit pœnitere, non ſit audiendus, nec poſſit petere ſe præferri aliis emptoribus, quia text. hic poſt illa duo, ſtatim defert ius liberæ venditionis ipſi emphyteutæ, quo caſu non admittitur pœnitentia etiam re integra, *l. ſtatu liberum* 11. §. 1. *ff. de leg.* 2. Bart. receptus *in l. inſulam, num.* 14. *ff. de verborum obligat.* Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *gloſſ.* 9. *num.* 145. & §. 24. *n.* 7. & 11. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 14. *num.* 5. *cum ſeqq.* 14

Duorum menſium ſpatium ſit elapſum.] Quorum vterque debet conſtare triginta diebus, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 50. *n.* 8. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *d. c.* 14. *n.* 2. & *de empt. c.* 4. *num.* 11. dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 58. *n.* 8. & me citato *in illo loco*, Maſſobr. *in praxi habendi concurſum, prælud.* 13. *dub.* 1. ſecundùm Romanam impreſſ. Attenta tamen Ordinat. Regia Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 38. *in princip.* prædictum ſpatium duorum menſium reſtringitur ad triginta dies, qui continui ſunt, non verò vtiles, prout reſoluunt Cardoſo *in praxi iudicum, verbo emphyteuſis, n.* 6. Cald. Pereira *d. cap.* 14. *num.* 3. Cabed. *part.* 1. *deciſ.* 111. Et minor, ac Eccleſia non reſtituuntur ſi intra hoc ſpatium non declarauerint, Cald. Pereira *dicto cap.* 14. *à num.* 20. & *in leg. ſi curatorem, verbo, vel aduerſarij dolo, num.* 28. 15

Quid ſi intra huiuſmodi ſpatium duorum menſium vel triginta dierum apud Luſitanos, dominus directus oppoſuit exceptionem, quòd non tenebatur conſenſum, & auctoritatem præſtare venditionis, quia venditor non habebat ius, & ſuper hoc lis pendeat per plures menſes, quouſque ſententia feratur, in qua emptor victor euaſit, an iſti triginta dies numerentur à tempore latæ ſententiæ & poſſit dominus directus rem venditam ſibi capere ſoluto pretio, pro quo fuit diſtracta? Dic quòd ſic, per reg. *l. contra maiores, C. de inoffic. teſtament.* iunctis reſolutis per Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *gloſſ.* 10. *n.* 40. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo infra, n.* 14. & *de donat. emphyt. q.* 7. *num.* 14. & faciunt quæ *de extinct. emphyt. cap.* 14. *n.* 3. Vnde interim dum lis pendet, non poterit emptor in impeditam poſſeſſionem pedem ponere, aliàs incidet 16

in commiſſum, quia abſque domini conſenſu non potuit ingredi ante iudicis ſententiam.

17 *Minimè Prohibentur.*] Notatur ad hoc quòd poſtquam dominus declarauit ſe nolle emere, licitè poteſt emphyteuta vendere & alienare, non tamen perſonis iure prohibitis, quales ſunt potentiores, veluti Clerici, curiales, & milites, eo quòd maioribus priuilegiis in foro fruantur, quibus etiam adde alios, ſiue ſint aliter potentiores, ſiue pauperes, aut malæ fidei à quibus difficile penſio, & ius emphyteuſis obtineri poſſit. Ita Rebello *d.p.2. lib.13.q.4.num.4*, Molin. *diſp.459.n.6.* Card. Tuſch. *lit. E, concluſ.310. à num.1.* Cald. Pereira *d.tract. de extinct. cap.13. num.37. & de poteſtate eligend. in princip. à num. 2.* Menoch. *conſ. 38. num. 4.* declarans habere locum quando ex tali alienatione in potentiorem conditio domini deterior facta eſt.

18 Licèt emphyteuta ſeruata forma, de qua *ſuprà* poſſit emphyteuſim alienare, attamen antequam emptor poſſeſſionem conſequatur, debet dominum, requirere, vt cum laudet, & in poſſeſſionem mittat, *d.l. fin. C. de iuris emphyt.* & ei ſoluendum eſt laudemium quod attento iure *in d.l.fin.* eſt quinquageſima pars, & apud noſtros Luſitanos quadrageſima, per Ordin. Regiam. *d.tit.38. in princip.* quod poteſt minui, vel augeri,

19 ſi conuentum fuerit inter partes, vel conſuetum in regione, teſte Cald. Pereira *de extinct. c.16.n.18.*

20 De laudemiis integros edidêre tractatus Amadæus de Ponte, Maurus Burgius, & Franciſcus Salſona Hiſpanus, & latè de laudemij materia agentes Doctores refert Cened. *collect.* 144. *num.* 4. quibus adde Molin. *diſp.429.* Rebello *de obligat. iuſtit. part.2. lib.13. quæſt. 6.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 180. & cap.377.* nouiſſimè Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 35. de laudem.* Quibus autem nominibus nuncupetur laudemium apud varias mundi nationes recenſent Renat. Chopin. *de legibus Andium lib. 11. cap.4. in fine, & n.7.* Dionyſ. Pontan. *ad conſuetud. Bleſenſ. tit.6. de obſeru. feudali art.99.* Pêgner. *in prælud. 3. ad c.3.* Regis Petri *in Curia Cernariæ, num.2. & verſ. 1. num.70.* Gerard. Maynard. *deciſ.45. lib.4.* Franc. Salſon. *in ſua lucerna laudem. prælud. 4. num. 3. & ſeq.* Carol. Anton. Blanch. *in ſuis notis ad quæſtiones laudem. Amadei à Ponte 1. nota*, Maur. Burg. *de laudem. part. 1. inſpect.1.*

21 Præſtatio laudemij eſt quædam exhibitio reuerentialis, quam facit emphyteuta dum ſuſcipiendo inueſtituram dominum recognoſcit, quæ nunquam cenſetur remiſſa per quamcumque conceſſionem, & facultatem alienandi, & aliam ſimilem immunitatem, vt per Menoch. *conſ.297. à n.4.* Surd. *deciſ.200. num.5.* Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.377. à num.21.*

22 Caualer. *deciſ.121. num.2.* In dubio tamen laudemium debet intelligi vt non debeatur, Mantic. *deciſ.336. num.4.*

23 Amplia primò laudemium deberi ex datione in ſolutum. Vide Tiraq. *de retract. lig. §.1. gloſſ.14. num.14.* Vincent. de Franch. *deciſ. 50. n.2. & deciſ.277.* Gaſp. Theſaur. *Taurin. deciſ.82. part. 2* quem refert Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.3. collect.583.* Afflict. *deciſ.468. n.2. & deciſ.169.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.16. n.64.* Camill. Borrell. *d.tit.35. de laudem. à n.37.* Surd. *conſ.287. n.47. & deciſ.248. n.3.* Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienand. q.2. c.17.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.3. c.544. n.15.* Ouid. de Amicis *in repet. huius cap. quæſt.96.*

24 Amplia ſecundò ex venditione cum pacto de retro, vt per Theſaur. *deciſ.75. & 97.* Camill. Borrel. *d.tit.35. num.72.*

25 Amplia tertiò, vt etiam debeatur ex dote æſtimata quæ facit emptionem, Valaſc. *conſ.113. n.13.* Cald. Pereira *de extinct. c.16. n.11. & 12.* Cabed. *p.1. deciſ.104. num.5.*

Amplia quartò, in locatione ad longum tempus, vt per Cabed. *p.1. deciſ.92. n.9.* Cald. Pereira *de emptione, c.26. n.33. prope finem.* 26

Amplia quintò in remiſſione, quæ fit inter ſocios, vt per Guid. Papæ *deciſ.411.* 27

Amplia ſextò, in venditione ſeruitutis, vt per Franciſc. Marc. *Delphin. deciſ.608.* 28

Amplia ſeptimò, ex re vendita iuſſu teſtatoris, ex his, quæ Tiraq. *de retract. lign. ad finem, tit. n.7.* Alexand. *conſ.215. vol.6.* 29

Amplia octauò, ex diuiſione rei feudalis, vel emphyteuticæ deberi laudemium, vt per Camill. Borrell. *d.tit.35. n.41.* vbi *n.43.* idem reſoluit etiamſi res fuerit tota vni applicata, & alteri pecunia, quia etiam laudemium debetur. Vendita re emphyteutica ſi concurrat dominus directus in recognitione ſimul, cum domino ſubalterno, laudemium debetur ipſi domino directo, & non ſubalterno, Aloyſ. Ricc. *p.5. collect.1537. ampl.1.* 30

Limita primò, laudemium non deberi ex venditione nulla. Vide Anton. Fabrum *in ſuo Codice ſub tit. de iure emphyt. definit.28.* Et ſic quod receperit dominus reſtituere tenetur, ſiue à principio ſit nulla, ſiue ex poſt facto declaretur nulla ex cauſa neceſſaria ab ipſo contractus initio exiſtenti, ex qua contractus reſoluatur, ſecus ſi ex cauſa ſuperueniente prout reſoluunt Cald. Pereira *de extinct. c.16. n.67.* Amad. de Ponte *de laudemiis, q.59.* vbi *verſ. interim tamen*, dicit quod dum non eſt declarata inualiditas contractus, dominus habet fundatam intentionem in iure laudemij, Camill. Borrell. *d.tit.35. n.28.* 31

Limita ſecundò, in venditione conditionali, vt per Tiraq. *de retract. lign. §.1. gloſſ.2. n.23.* Surd. *deciſ.305. n.18.* Camill. Borrell. *d.tit.35. n.70.* 32

Limita tertiò, in venditione vſusfructus. Vide *alleg. iuris pro maioratu de Bellas, p.2. n.111.* Gam. *deciſ.299.* Rebuff *in comment. ad l.25. §. item vſusfructus, ff. de verborum ſignificat. pag.151. col.1.* Cald. Pereira *de extinct. c.16. n.73.* D. Barboſ. *in l. vſufructu, n.14. ff. ſoluto matrimon.* 33

Limita quartò, in retrouenditione habente originem à prima venditione, vt per Surd. *deciſ.321.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.180. n.14.* Cald. Pereira *d.c.16. à n.52.* Valaſc. *de partit. c.29. & 30.* Mari. Antonin. *variar. reſolut. lib.1. reſolut.99. n.2. & 3.* Cened. *ad Decretal. collect.144. num.56.* Caualer. *deciſ.360. n.5.* Hieron. de Laurent. *Auen. deciſ. 123. in fine*, Borrell. *num.73.* 34

Limita quintò in venditione redditus, vt per Gaſp. Rodericum *de annuis redditib. lib.2. q.4. n.4. & q.22. num.25.* 35

Limita ſextò; in diuiſione hæredum. Vide Bellacomb. *tom.1. communium opinion. lib.4. tit.44. num.303.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.36. n.5.* Surd. *deciſ. 105. n.30.* Mari. Antonin. *d.lib.1. reſol.32.* vbi de diuiſione facta inter fratres, Coler Germ. *deciſ.33. num.43.* Camill Borrell. *d.tit.35. n.42.* 36

Limita ſeptimò, in re hypothecanda. Vide Farin. *nouiſſ. Rotæ deciſ.183. n.6.* 37

Limita octauò re nondum tradita, quia tunc non debetur laudemium. Vide Cornaz. *deciſ.168.* Gam. *deciſ.91. ad finem*, Surd. *deciſ.31. num.8.* Cald. Pereira *de extinct. cap.16. à num. 45. & num.78. in fine.* Nec etiamſi peti poteſt alienatione facta cum ficta traditione, vt per Guid. Pap. *deciſ.101. n.7. & 8.* Franc. Marc. *deciſ.570. n.2.* Rodoan. *de rebus Eccleſ. non alien. q.66. n.36.* Iacob. Cancer. *var. lib.1. tit. de feudis, c.12. num.14.* 38

Celſi

Celſ. Vgo conſ. 60. n. 16. & 23. circa med. Franc. Bec. conſil. 2. n. 2. Cald. Pereira de extinct. emphyt. c. 16. n. 45. & ſeq. Solſon in lucerna laudem. p. 2. cap. de laudemio duplicato, verſ. tertia regula, Ludou. Peguera in repet. c. 3. Cut. Ceuar. præl. 3. laudemij, n. 8. & ſeq. & verſ. 1. n. 77. verſ. nec ficto, Cornazan. deciſ. 168. n. 1. & ſeq. Surd. deciſ. 200. n. 3. Gam. deciſ. 91. n. 3. Amad. à Ponte de laudem. q. 38. n. 18.

39 Limita nonò in tranſactione, niſi res dimittatur. Vide Amad. à Ponte de laudem. q. 32. à num. 1. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. q. 95. n. 6. Tiraq. de retract. lign. §. 1. gloſſ. 14. n. 63. & 69. Cened. ad collect. 144. n. 34. in fine, Farin. nouiſſ. deciſ. 765. n. 1. Cald. Pereira de extinct. c. 13. n. 25. & c. 16. à n. 49. Debetur ergo laudemium de illa pecunia, quam emptor venditori dedit in ſupplementum pretij iuſti, quia læſio contingit vltra dimidiam, & emptori lis mota fuit à venditore, & lis per tranſactionem ſopita, reſoluit Cald. Pereira d. c. 16. n. 52. Quid ſi tempore venditionis fuerunt diuerſi locatores laudemiorum, vnus ſcilicet tempore venditionis, & alius tempore ſupplementi, an primo, vel potiùs ſecundo ſit ſoluendum laudemium dicti ſupplementi? Dic quod ſecundo, ex Cald. Pereira de extinct. c. 13. n. 26. & faciunt quæ Tiraq. de retract. lign. §. 1. gloſſ. 18. num. 55. & de retract. conuent. ad finem tit. num. 168.

40 Limita decimò in alienatione neceſſaria. Vide Tiraq. de retract. lign. §. 2. gloſſ. 14. n. 9. cum ſeqq. Vincent. de Franc. deciſ. 277. Theſaur. deciſ. 139. Cald. Pereira d. c. 16. n. 61. Rebello d. lib. 13. q. 6. n. 3. vbi n. 4. reſoluit quòd nec ex alienatione voluntaria per donationem debetur laudemium, de quo vide Vincent. de Franchis deciſ. 201. Cald. Pereira de extinct. c. 10. num. 7. & 18.

41 Limita vndecimò in permutatione, ſi tamen quod reliquum eſt æſtimationis recipiatur in pecunia, debet tunc ſolui laudemium ex pecunia, non ex re. Vide Tiraq. de retract. lign. §. 10. gloſſ. 3. Bellacomb. d. tit. 44. num. 308. Cened. d. collect. 144. num. 32. Cald. d. cap. 16. à num. 42. optimè Camill. Borrell. d. tit. 35. à num. 78.

42 Limita duodecimò ex donatione non deberi laudemium, vt per Camil. Borrel. d. tit. 35. à num. 61. vbi n. 67. reſoluit quòd quando facta eſt omnium bonorum cum onere alimentandi, vel quòd donatarius donantis debita ſoluat, tunc laudemium debetur cùm non ſit pura donatio.

43 Facultas exigendi laudemia non eſt perſonalis, ſed realis, hoc eſt, annexa rebus, & bonis emphyteuticis, & cum ipſis tranſit ad ſucceſſores, Menoch. conſil. 444. n. 18. cum ſeqq. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ.

44 c. 272. à n. 2. & c. 377. n. 24. Et pro laudemiis præſtandis competit hypotheca. Vide Maurum Burgium de laudem. p. 1. inſpect. 9. Tiraq. de retract. lign. §. 29. gloſſ. 2. n. 8. in fine, Vincent. de Franchis deciſ. 430. Menoch. conſil. 297. num. 1. & 34. & conſ. 444. n. 21. Baptiſtam Coſta in tract. de rata, & quota, q. 122. n. 9. & de ſubſidiar. remed. 52. num. 11. Surd. deciſ. 31. Stephan. Gratian. cap. 272. à princ. Maſtrillo Siciliæ deciſ. 171. n. 5. p. 2. Pro laudemio tamen non ſolutò non cadit res in commiſſum, Surd. deciſ. 1. n. 14. & deciſ. 200. n. 8. de quo etiam Camil. Borrell. d. tit. 33. num. 345.

45 Vſufructuario, & non proprietario deberi laudemium, quia in fructu bonorum eſt, reſoluunt Tiraquell. de retract. lign. ad fin. tit. n. 107. Guid. deciſ. 477. Clar. §. emphyteuſis, quæſt. 23. n. 5. Vezin. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. 20. num. 28. pag. 419. Seraphin. Rota deciſ. 222. num. 2. Rebuff. in comment. ad l. bonorum 49. verſ. ſexto, ff. de verborum ſignif. Amad. de laudem. q. 20. Cardin. Tuſch. lit. V. concluſ. 316. à n. 1. latè Ouid. de Amicis in repet. huius cap. q. 90. Menoch. conſ. 66. n. 36. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 142. n. 222. Surd. deciſ. 31. n. 12. & conſil. 57. n. 25. Alciat. conſ. 154. num. 3. tom. 2. lib. 5. Franc. Marc. deciſ. 605. Roſenthal de feudis, c. 6. concl. 63. n. 4. Bellon. conſil. 6. n. 17. Redoan. de rebus Eccleſ. non alien. q. 66. n. 14. & ſeq. Molin. de iure primog. lib. 1. c. 22. n. 12. Marius Muta ad capitula Regni Siciliæ, c. 6. n. 25. Schrad. de feudis, 2. p. 9. part. princ. ſect. 2. q. 6. n. 69. Amad. à Ponte de laudem. q. 20. n. 3. Burg. eod. tract. p. 1. inſpect. 4. à n. 8. Caſtill. de vſufructu, q. 36. num. 45. & ſeq. Laurent. à Pina conſil. 40. num. 4. Peregrin. de fideicomm. art. 10. num. 6. Molin. de iuſt. diſp. 459. n. 24. verſ. proprietarius, Mari. Giurba ad conſuet. Meſſanenſ. c. 7. gloſſ. 16. n. 8. Pacific. de Saluiano interd. inſpect. 3. c. 4. n. 51. Mareſcot. var. reſol. cap. 30. n. 5. Gutier. de tutel. p. 3. c. 24. n. 10. Cald. Pereira de extinct. emphyt. c. 16. num. 40. Molfeſ. ad conſuet. Neapol. tom. 1. tit. de bonis, q. 8. n. 11. Borrell. in tract. de magiſtr. edit. lib. 4. c. 2. n. 144. in ſumma deciſ. tom. 1. tit. de laudem. n. 95. Greg. Euerard. conſ. 33. n. 3. & ſeq. Sylueſt. Aldobran. conſ. 56. lib. 2. Ioſeph. Seſſe deciſ. 63. num. 5. tom. 1. Vincent. de Anna ſing. 298. Vtilitas tamen non quæritur vſufructuario, ſed pertinet ad proprietarium, vt reſoluit Gutier. de tutel. p. 3. c. 24. n. 3. Borrel. d. tit. 35. num. 95.

Emphyteuta quoque ſecus, &c.] Notatur ad hoc, quòd emphyteuta alienans prætermiſſa hac forma, irrequiſitóque domini conſenſu, amittit emphyteuſim (prout ſuprà dictum eſt,) & melioramenta facta in emphyteuſi, vt per Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 117. n. 33. Camil. Borrel. d. tit. 35. n. 95. 46

Amplia primò procedere in conductore ad longum tempus alienante irrequiſito domino. Vide Ordinat. Regiam Luſitan. lib. 4. tit. 38. in princ. Tiraquell. de retract. lign. §. 1. gloſſ. 14. num. 82. Menoch. de arbitrariis, caſu 5. num. 4. & 5. Pinel. in l. 1. C. de bonis matern. p. 3. num. 68. verſ. infertur 6. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 29. num. 23. Gam. deciſ. 26. num. 2. Surd. de alimentis, tit. 8. priuileg. 43. num. 2. & 3. Cenall. communium contra communes, quæſt. 399. num. 6. Bald. Pereira de renouat. emphyteut. quæſt. 16. à num. 8. & de extinct. cap. 1. num. 17. & 19. & cap. 4. num. 38. & de empt. cap. 16. num. 33. & quæſt. forenſ. lib. 1. q. 15. num. 5. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 22. tit. 2. à num. 43. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 378. num. 30. cum ſeqq. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 461. verſ. vtrùm autem. Leſſ. eod. tract. lib. 2. cap. 24. dub. 9. n. 56. Rebello de obligat. iuſtit. part. 3. lib. 13. quæſt. 5. num. 5. cum ſeqq. Maſtrillo Siciliæ deciſ. 71. num. 6. Camil. Borrell. d. tit. 33. n. 246. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. q. 15. Rota in Romana Caſalis S. Crucis 8. Iunij 1618. coram bonæ mem. Buratto inter eius impreſſas deciſ. 334. n. 18. 47

Amplia ſecundò in permutatione. Vide Clar. §. emphyteuſis, quæſt. 17. Sarmient. lib. 3. ſelect. cap. 2. num. 20. in fine. Gregor. l. fin. gloſſ. 3. titul. 8. part. 5. Molina diſput. 461. in principio, Azor. inſtitut. moral. part. 3. lib. 10. de emphyteuſi, cap. 8. quæſt. 5. Cardin. Mantic. d. lib. 22. tit. 28. num. 69. cum ſeqq. & lib. 25. titul. 4. num. 9. Cald. Pereira de extinct. cap. 8. à num. 31. & de empt. cap. 2. num. 3. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæſt. 13. Borrell dicto tit. 33. n. 379. vbi num. 109. dicit quòd in illa ius prælationis ceſſat. 48

Amplia tertiò etiam in venditione melioramentorum, quæ non poſſunt vendi niſi de conſenſu domini. Vide Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 21. num. 34. Azor. d. part. 3. lib. 10. cap. 8. q. 1. Leſſ. d. dub. 9. num. 52. 49

50 Amplia quartò in tranſactione, quam facit emphyteuta transferens emphyteuſim in aduerſarium, aliquo nempe dato, vel retento. Vide Bellacomb. *tom.1.commun.opin.lib.4. tit.44. n.328. pag.691.* Ioſeph.Ludouic. *Peruſ.deciſ.35.n.7.* Cald. Pereira *de extinct.c.9.n.34.& ſeq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.3.c.476.n.12.* Ouid.de Amicis *in repet. huius cap. quæſt.95.*

51 Amplia quintò in impoſitione cenſus ſuper re emphyteutica, propter quam caducitas incurritur, de quo an verum ſit, & plurimis diſtinctionibus in hac re factis, vide Ouid. de Amicis *in repet. huius cap. q.20.* Felician.de Solis *de cenſibus, tom.1.lib.1.cap.4. n.5.& tom.2. lib.2.cap.4. num.3.* Valaſq. de Auendan. *eodem tract.c.67.num.3.* Ludouic. Cenci. *eodem tract. part.1.c.2. quæſt.2. art.2.* Federic. Martin. *de iure cenſ. c.4. à num. 85.* Nicol. Intrigl. *ſuper Bulla de cenſibus, quæſt.28.num.1.& 7.* Seraphin. *deciſ.794. num.9.cum ſeqq.& deciſ.1290.ſub num.12.& 13.* Camill. Borrell. *dicto tit.33.à n.170.* Rota *in vna Saluiani interdicti 12. Nouembris* 1592. coram D. Penia, relata in fine *d. tract. Concij, deciſ. 77. num.1. & 2.* & iterum *in vna Rauennaten.cenſus* 8. *Aprilis* 1617. coram D. Vbaldo *in fine dicti tract.deciſ.75.num.1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.43. num.20. & cap.202. num.26. cum ſeqq.*

52 Amplia ſextò in redditu reſeruatiuo, quando quis rem ſuam alteri confert pleno iure, reſeruato ſibi tantùm quotanis recipiendi penſionem aliquam in fructibus, vel pecunia, vt per Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus, lib.1.q.3.n.6.verſ.infertur,* vbi etiam ſecus reſoluit in conſignatiuo, quando ſcilicet quis retentis ſuis bonis, eorumque vſu, conſignat alteri certam penſionem in fructibus.

53 Amplia ſeptimò in legato emphyteuſis facto penitus extraneo, qui non erat emphyteutæ ſucceſſurus. Vide Gregor. *l.29.verbo la venda, verſ.an poſſit legare, tit.8. part.5.* Surd. *deciſ.93.n.1. in fine,* Stephan.Gratian. *d.c.377. num.27. & Marchia deciſ.56. n.3.* Cald. Pereira *d.c.10. à n.12.* Azor. *d.c.8.q.4.* Camil.Borrel. *d.tit.33.num.261.* Rota *deciſ.261. num.3.* apud Farin. *in recent.*

54 Amplia octauò in donatione. Vide Vincent. de Franch. *deciſ.201.num.3.* Sarmient. *lib.2.ſelect.c.2.n.3.* Anton.Gabr. *lib.4.commun.tit.de iure emphyt.concl.44. num.312.* Surd. *deciſ. 39.* Cald. Pereira *de extinct. c.10.* Valaſc. *conſil.113. num.13. & 25.* Cabed. *part.1. deciſ. 104.* Cardin. Mantic. *d.lib.22. tit. 28. num.56.* Stephan. Gratian. *d.c.377. num.27.cum ſeqq. & Marchia deciſ.56.num.2.* Cened. *ad Decretal. collect. 144. num.32.* Molin. *diſp.461. num.7.* Leſſ. *d. lib.1.cap.24. dub.9.num.54.* Azor. *d. p.3. lib.10.de emphyteuſi, c.8. quæſt.2.* Rebello *d. lib.13. quæſt.5. à n.1.* Rotam apud Farin. *deciſ.694.num.6.p.1. recent.* Ouid.de Amicis *in repet. huius cap. quæſt.12.* In illa tamen dominus non poteſt prælationem obtinere, Camill.Borrel. *d.tit.33. num.108.*

55 Amplia nonò in renuntiatione emphyteuſis. Vide Pinel. *ad l.2. C. de reſcind. vendit. p.1.c.4. n.2.in med.* Anton.Theſaur. *Pedem. deciſ.20.n.3.* Camil.Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.33. de emphyt. à n. 137.* Idem dicendum vbi emphyteuta alium facit emphyteutam, vt poteſt, quia etiam ad hoc requiritur domini conſenſus, Corbul. *de iure emphyt. tit. de cauſis priuat. ob alienat.ampl.40.* Cald.Pereira *de renouat.emphyt.q.13. n.10.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 13. n. 11.* Camill. de Medic. *conſ.145.n.2.* Ant. Fab. *in ſuo Cod. lib.4. tit.43. definit.12.*

56 Amplia decimò in alienatione rei emphyteuticæ cum clauſula, *Conſtituti*, quod apud Luſitanos locum habet; in aliis verò prouinciis, vbi ſuper id nihil diſpoſitum eſt, contraria opinio de iure tenenda eſt, cùm enim materia ſit pœnalis, & odioſa, obligatióque emphyteuſis ſtricti iuris, non debet extendi, de quo vide Gam. *deciſ.126.n.1.* Corbul. *in tit.de cauſa priuat.ob alien.irreq. domino ampl.30. n.1.* Soar. *in theſauro recept.ſent.verbo emphyteuta, n.76.* Tiraq. *de conſtit. p.3. limit.26.n.5.& 6.* Polyd. Ripa *obſeruat.342.* quem refert Aloyſ.Ricc. *in collect.deciſ. p.1.collect.55. in fine.* Cardin. Mantic. *d.lib.22.tit.28.n.33.* Cened. *ad Decretal. collect.144.num.10.* Cald.Pereira *de extinct. cap.5 num.83.& de empt.cap.8. num.46.ad finem.* Rebello *d.lib.13.quæſt.4 n.7.* Cardin. Tuſch. *tom.3.lit.E. concluſ. 207. num.82.* Ouid. de Amicis *in repet. huius cap.q.2.*

57 Amplia vndecimò in conſtitutione dotis, in quam ſi detur emphyteuſis irrequiſito domino, cadit emphyteuta à iure ſuo. Ordin. Regia Luſitan. *lib.4.tit.38. in princip.* ibi, *ou dotar.* refert plures Doctores Cened. *d. collect. 144. num. 33.* quibus adde Gam. *deciſ.242.* Maſcard. *de probat. concluſ. 663. num.2.* Camil.Borrel. *d. tit. 33. à num. 352.* Cardin. Tuſch. *tom.3.litera E. concluſ.112.n.3.& 10.* D.Barboſa *in l.vſufructu, n.25. ff. ſoluto matrimon.* Cardinal. Mantic. *d. l.22. tit. 28. num. 39. cum ſeqq.* Cald. Pereira *de extinct. cap. 10. n.13.& 28.& c.16.num.26.ad finem, & quæſt. forenſ. lib.1.q.11.num.23.& quæſt.23.num.89.& de empt.c.8. num.40.& c.27.num.37.* Valaſc. *conſil.112.n.3. & 18.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ. c. 159. num.34. cum ſeqq.* Cabed. *part. 1. deciſ. 104. num. 4.* Rebello *d. lib 13.q.5.num.4.* Molin. *diſp.461.verſ.quod ad dotem,* quorum aliqui reſoluunt citra pœnam commiſſi patrem dotare poſſe filiæ emphyteuſis commoditatem, ſaluo iure domini, & ſecluſa fraude, latè Ouid de Amicis *in repet. huius cap. q.16.* vbi agit de patre dante fundum emphyteuticum in dotem filiæ, *& q. 29.* de extraneo.

58 Amplia duodecimò in alienatione neceſſaria, quæ fit ex mandato iudicis, vide Auend. *reſp.13.n.3.* Molin. *diſp.459.n.21.* Cald. Pereira *de extinct.c.6.n.15.& 16.* quamvis contrarium reſoluant D.Barboſ. *in l.vſufructu n.20.ff.ſoluto matrim.* Gaſp.Roder. *de annuis redditibus, lib.1.q.15.n.81.*

59 Decimotertiò amplia in compromiſſo de re emphyteutica, quod ſine conſenſus domini directi fieri non poteſt, vt per Corbul. *ſub tit. de cauſa priuat. ob alien.irreq.domino, ampl.33. per totam,* Cardin. Tuſch. *tom.3.lit.E.concl.207.n.32.* Ouid. de Amicis *in repet. huius cap.q.94.*

60 Amplia decimoquartò in nominatione ad emphyteuſim, in qua licèt non requiratur domini conſenſus, requiritur tamen antequam nominatio tradatur, vt per Gam.qui ita dicit iudicatum *deciſ.116.* Cabed. *p.1. deciſ. 103.* licèt contrarium tueatur Cald. Pereira *de extinct.c.21.n.9.*

61 Amplia decimoquintò, vt huiuſmodi pœna ipſo iure abſque ſententia incurratur, vt per Mench. *quæſt. frequent. cap.64. in princip.* Cald. Pereira *de extinct. cap.16. num.3.* Corbul. *in tract. de cauſis ex quibus emphyteuta iure ſuo priuatur, tit.de cauſa priuat.ob alienat. ampliat. 52.* ſed quia hic articulus controuerſus eſt apud ſcribentes, qui in varias diuiſi ſunt opiniones, illos conſulito, & præcipuè Fachin. *controuerſ. lib. 1. cap. 93.* Surd. *de alimentis, tit. 1. quæſt. 48. num. 50. tit.9. quæſt.25.num.77.* Menoch. *conſ.301. num.23.cum ſeqq.& remed.1.recuper. num.78. & 79.* Valaſc. *de iure emphyt.q.18.num.8.& 9.& q.21. num.2.* Gam. *deciſ.4. n.2.& deciſ.333. num.5.* Viu. *Neapolit. deciſ.74. n.1.* Aloyſ.Ricc. *in collectan. deciſ. part.2. collect.303. verſ. vnde infero,* Maſtrill. *Siciliæ deciſ.93.* Bernard. Græuæ.

de

ad practicam Cameræ Imper. lib.2.concluſ.51.conſid.1. Cardin.Mantic.d.lib.22.tit.27.n.31. Ceual.q.14.Cald. Pereira de extinct.emphyt.c.17.n.26.& ſeqq.& in comment.ad §.ſed hac, n.92. Inſtit. de inoffic. teſtament. & latè conſil.2.num.20. cum ſeqq. Molina diſp. 453. verſ. quaritur nunc, Azor.d.p.3.lib.10.cap.9. q.2. Rebello d.lib. 13. q. 2. Stephan. Gratian. Marchia deciſ. 49. num.16.

62 Amplia decimoſextò, vt in pœnam commiſſi cadat negans ſe emphyteutam, ſi ex aduerſo probetur, & de mendacio conuincatur, vt per Sord.de alimentis tit.9.quaſt.26.num.71.& conſ.371.à num.80. Redoan. de rebus Eccleſia non alienand. quæſt.19. cap.11.à n.1. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib.22. tit.20. num.11. Cald. Pereira de empt.cap.33.num.21. Valaſc.quaſt.4.num.10.& 11.Camill. Borrell.d.tit.23. n.214.cum ſeqq.Molin.de inſtit.tract.2.diſp.449.à n.3. Ouid.de Amicis in repet. huius cap.q.88. ſecus tamen ſi ante litis conteſtationem pœniteat, vt per Stephan. Gratian.diſcept forenſ. c.109.à n.27. Ouid.de Amicis d.q.88.n.14. vbi n.12.limitat hanc ampliationem, ſi negatio fuiſſet facta à procoratore emphyteutæ vigore generalis mandati, & num. 13. limitat etiam quando negatio facta ſuit ex ignorantia, & num. 15. quando emphyteuta conuentus negaret reſpondendo libello incepto, & num. 16. quando emphyteuta negaſſet generaliter narrata provt narrantor, & num. 17. limitat denique in infante & minore 14. annorum.

63 Limita primò prædictam concluſionem, vt non habeat locum niſi ſequuta traditione, qoia quantumcunque emphyteuta celebret contractum alienationis, ſi tamen non ſit ſequuta traditio, non incidet in commiſſum, vt per Clar. in §. emphyteuſis, q.13. n.3.Aloyſ.Ricc.in collect.deciſ. collect.1515.p.3.Card. Tuſch.lit.E.concl.207. n.75. Cald. Pereira de extinct. c.5.n.78.& c.6.n.35.& c.10.n.6. Matienſ. l.1.gloſſ.6. n.6.tit.10. lib.5. noua recop. Surd. de alimentis, tit.9. q.16.n.67. & quaſt.26. num.65. Cened. ad Decretal. collect.144.num.10. Fichard. tom.1. commun.opin.lib.4. tit.44. num. 281. pag. 686. Sublimita etiam ſequuta traditione, ſi ante litem de ea re conteſtatam venditor, vel alienans ab emptore rem recuperet facto diſtractu prioris contractus. Vide Villalob. verbo emphyteuta, n.71. Gam. deciſ. 274. Menoch. conſil.322. n.51. Cald. Pereira de extinct. c.7. Rebello d. lib. 13. q.4.n.9. Aloyſ.Ricc.d.p.5.collect. 1704. limit.6.& ita vidi in Senatu iudicatum.

64 Limita ſecundò in venditione nulla, qoia per illam irrequiſito domino factam non incurritur commiſſum, per Molin. diſp.459.n.10. Cald. Pereira de extinct.cap.9.num.3.& cap.7.n.10. Valaſc. conſult.17. num.15.

65 Limita tertiò in venditione conditionali, ſecus ſi proceſſum ſit ad traditionem. Vide Tiraq. de retract. lign.§.1.gloſſ.2.n.23.& 32.

66 Limita quartò in venditione cum pacto legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem. Vide Gam.deciſ.5.Surd.deciſ.220.n.38. Aloyſ. Ricc.in collect.deciſ. p.5.collect.1704.limit.5. Card. Mantic.d.lib.22.tit.28. n.30.Gam.deciſ.11.n.1.Cald.Pereira de extinct.emphyt. c.6.n.37.& c.7.n.9.& c.13.n.25.& c.16.n.55.Borrel.d. tit.33.n.78.

67 Limita quintò in venditione, quæ reſcinditur remedio l.2. C.de reſcind. vendit. vide Molin. diſp. 459. num. 16. & læſionem vltra dimidiam iuſti pretij allegari poſſe in contractu emphyteutico voluit Gam. deciſ.247.num.1.quem refert Camill. Borrell.d.tit.33. num.314.

68 Limita ſextò in promiſſione de vendendo. Vide Tiraq.de retract.tit.2.ad finem, n.44. Cald.Pereira de extinct.emphyt.c.5.num.fin.

Limita ſeptimò in retrouenditione, quæ fit vigore pacti de retro, itavt res dicatur non tranſacta, ſed reddita. Vide Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 180. n.20.Canaler.deciſ.360.n.5. 69

Limita octauò in venditione, quam facit partis ſuæ hæres emphyteutæ cohæredi, vt per Rebello d. lib.13.q.4.n.8. 70

Limita nonò in donatione facta Eccleſiæ, propter quam donans non incidit in commiſſum. Vide Don. Garc. Maſtrillo Sicilia deciſ. 128. quem refert Aloyſ. Ricc. in collectan. deciſ. part. 1. collectan. 156. verſ. tertiò. 71

Limita decimò in alienatione nulla. Vide Socin. reg. 153. verſ. tertiò fallit, Tiraq. de retract. lign. §.1. gloſſ.1.n.6. Menoch.conſ.242.n.54. Gutier. conſil.12. num.8. Surd.de aliment. tit.9. q.16. n.68. & deciſ.51. num.18.& deciſ.220.n.40. Burgos de Pace conſil. 44. num.3. Cald. Pereira de poteſtate eligend. cap. 5. n.11. Molin.diſp.459.verſ.hoc eodem, Valaſc. conſ.71.n.15. Stephan.Gratian.diſcept.forenſ.cap.36.n.15. D. Marta in votis nouiſſ.deciſionum, voto 196.num.5.Camil.Borrell.d.tit.33. de emphyteuſi, n.91. 73 Et ideo cùm alienatio facta à viro de emphyteuſi vxoris non valeat, per eam non incurritur in commiſſum, Valaſc. conſil.72. ſub num.15.quem refert Camil.Borrel.d.tit.33. num.317. 72

Limita vndecimò in alienatione facta ab eo, qui ignorabat rem eſſe emphyteuticam. Vide Gam. deciſ.91.n.1.Cald.Pereira de renouat. q.5.n.29 & de extinct.c.7.n.18. Card. Mantic.d. lib.22. tit.28.num.12. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c.24.num.17. & 18. Molin.diſp.459.n.21.Valaſc.q.38.n.15. Camil Borrel. d.tit.33.n.94. Ouid.de Amicis in repet. huius cap. q.8. vbi q.9. diſputat an hæres ignorans rem eſſe emphyteuticam, mortuo principali emphyteuta, non ſoluens Canonem debito tempore, & determinato perdat ius ſuum. 74

Limita duodecimò in alienatione facta in ſocium, vel collegam eiuſdem emphyteoſis. Vide Sarm. lib.3. ſelect.c.2.n.21.Molin diſp.406.n.8.Ceucl.q.435.Cald. Pereira de extinct.c.8.n.1.& quaſt. forenſ.conſ.7.n.55. Cardin.Mantic.d. tit. 28. n.45. Cardin. Tuſch. lit. E. concl.202.n.7.& concluſ.207.n.130. Rebello d.lib.13. q.4.n.8. Hieron. Portoles in tract.de conſortibus, c.62. n.4. Vnde in alienatione, qoam facit ſobemphyteuta emphyteutæ, non reqniritur conſenſos directi domini, quia res de facili reuertitur ad ſuam naturam, argum. l. ſi vnus, §. pactis ne petere, ff. de pactis, & facit gloſſ.verbo numerandum,in c.3.de prabendis, lib.6. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo vel aduerſarij dolo, n.82. 75

Limita decimotertiò in diuiſione, quam faciunt inter ſe plures emphyteutæ, vt per Soar. tom.1. commun.opinion lib.4.tit.44.n.349.& ſeq. Cardin.Mantic. d.lib.22. tit.38. à n. 46. Azor. d. cap. 8.q. 6. Ceuall. quaſt.435.n.1. Gam.deciſ.243.n.6.& 7. & deciſ.268. n.2. Valaſc.conſ.53.n.4.& de partit. cap.25. à num.7. Cald. Pereira de nominat. quaſt.24. à n. 14. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 36. à num. 1. Rebello d. lib.14.quaſt.4.n.8. Rota in Romana diuiſionis domus 9. Maij 1614. coram bonæ memoriæ Buratto inter eius impreſſas deciſ.50.num.2.vbi Ferentil. in annot. lit. B. vbi declaratur cum Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 22.tit. 28.ſub num. 48. vt procedat quando emphyteuſis recepta fuit à patre pro ſe, & filiis, & hæredibus, non autem quando emphyteuſis à principio duobus etiam fratribus conceſſa fuit. 76

77 Limita decimoquartò in ſeruitute, quam poteſt emphyteuta ſuper rebus emphyteuticis citra conſenſum domini conſtituere. Vide Cacheran. *Pedem. deciſ.*156.*n.*8.Surd.*deciſ.*286.*n.*12. Amatis *Marchiæ deciſ.*92.*n.*5.& 6.Camil. Borrel.*d.tit.*33.*à n.*51. Gaſpar. Roderic.*de annuis reddit. lib.*1. *q.*3.*n.*7. *verſ. hinc eſt,* Surd.*de alimentis, tit.*4.*q.*10.*à n.*6. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.c.*43.*n.*1.& 2.Rebello *d.q.*4.*n.*11. *prope finem.*

78 Limita decimoquintò in nominatione emphyteuſis abſque traditione. Vide Gammam *deciſ.*116. Cald. Pereira *de extinct.c.*21.*n.*9. Cened.*d.collect.*144.*n.*10. Cabed. *p.*1.*deciſ.*103.nouiſſimè Benedict.Pinel.*ſelect.*
79 *iuris interpret. cap.*15. *num.* 5. Quando enim emphyteuſis tranſit ad comprehenſos in inueſtitura, in ea tranſlatione non requiritur domini conſenſus, nec ſoluitur laudemium; Valaſc. *de iure emphyt. q.* 18. *n.*28.& *conſ.*71.*n.*16. Cald. Pereira *de nominat. q.* 10. *num.* 30. D. Barboſa *in l. vſufructu, num.*28. *ff. ſoluto matrim.*

80 Limita decimoſextò in conſtitutione vſusfructus, qui poteſt conſtitui in fundo emphyteutico abſque domini conſenſu. Vide Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.*4.*tit.*44.*n.*322. *pag.*690.Cottam *in memorab.verbo emphyteuta* 6.Gam *deciſ.*299. *à num.*1. Pinel.*in l.*1.*C. de bonis matern. p.*3. *num.*70. *col.*2. Surd. *de alimentis, tit.*8. *priuileg.*43.*n.*6. Valaſc.*conſil.*16.*n.*73. *alleg.iuris pro maioratu de Bellas, p.*2.*num.*112. Cald. Pereira *de extinct.c.*5.*à n.*2. D. Barboſa *in d.l. vſufructu, n.*14.*ff. ſoluto matrim.* Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ.cap.*43. *num.*3.

81 Limita decimoſeptimò in pignore, vel hypotheca, quia bona emphyteutica poſſunt irrequiſito domino pignorari, vel hypothecari. Vincent. de Franchis *deciſ.*226.*n.*1.Anton.Gabr. *lib.*6. *commun. tit. de regulis iuris, concluſ.*12. *num.*19. Gam. *deciſ.*28. *num.*2. & *deciſ.*214. Surd. *deciſ.*93. *num* 10.& 11. & *deciſ.*160. *num.*1.& *deciſ.*173.*num.*12. Camill. Borrell.*in ſumma deciſ.tit.*33.*num.*116.*cum ſeqq.*Corbul.*de cauſis priuat. ob alien. irrequiſito domino factis, limit.*33. Cardinal. Tuſch.*tom.*3.*lit. E.concluſ.*112. *n.*7. Ouid. de Amicis *in repet.huius cap.quæſt.*14.Gaſp. Roder. *de annuis redditibus, lib.*1. *q.*3. *n.*7. *verſ. poteſt etiam ſine conſenſu,* & *lib.* 2. *quæſt.*22. *n.*51. Cald. Pereira *de extinct. c.*5. *à num.*27.& 61. Molin. *diſp.*461. *num.* 12. Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ.cap.*43.*à num.*7.Card. Mantic. *d lib.*22. *tit.*28. *n.*51. Morte autem hypothecantis finitur hypotheca, iuxta reg.*l. ex vectigali fundo, ff.de pignor.* & tradita per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*88.*n.*40. domino autem directo conſenſum præſtante durabit hypotheca vltra vitam hypothecantis ex Ordin.Regia Luſitan.*lib.* 4. *tit.* 95. §. 1. *ad finem,* Farin.*in nouiſſ. Rotæ deciſ.* 183.*n.*13.vbi *n.*12.reſoluit quòd ſi res emphyteutica redeat ad dominum vti dominum, non vti priuatum ex acquiſitione habita ab emphyteuta, omnes obligationes, & onera per emphyteutam impoſita extinguuntur, & res redit libera ad dominum.

82 Limita decimooctauò in alienatione partis emphyteuſis, itavt emphyteuta non à tota emphyteuſi, ſed ab illa tantùm parte indebitè alienata cadat in commiſſum. Vide Tiraq.*de retract.lign.*§.23. *gloſſ.*1.*n.*28. Grammat.*deciſ.*49.Menoch.*conſil.*325.*num.*76. Graſſ. *tom.*1.*commun.opinionum lib.*4.*tit.*44.*n.*278. *pag.*686. vbi Bellacomb. *num.* 332. Martin. Monter à Cueua *Aragoniæ deciſ.*5.*à num.*74. Surd. *de alimentis, tit.*9. *num.*28. & 68. Cald. Pereira *de extinct. c.*5. *num.*58. & *cap.* 9. *num.*1. 8. 15. & 19. D. Barboſa *in l. diuortio,* §. *fin. part.*2. *num.*41. *ff. ſoluto matrimon.* Cened. *d.collect.*144.*n.*36. Aloyſ. Ricc. *in collect.deciſ. part.*4. *collect.*1246.*verſ. infertur ſextò.* Molin. *diſp.*459. *verſ. quando emphyteuta.* Caſtillo *quotid. lib.*1. *de vſufructu, c.*24. *n.*8. Don. Garc. Maſtrillo *Siciliæ deciſ.*199. *n.*8. Cardin.Mantic. *d.lib.*22. *tit.*28. *num.* 13. Galganet. *de condit.& demonſtr. p.*2.*c.*5.*q.*23.*n.*3. Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ.c.*36. *n.*18. *cum ſeqq.* Rebello *d. lib.*13. *q.*4.*n.*7.*verſ.atque.*Camil.Borrel *in ſumma deciſ.tit.*33. *n.*81.Ouid.de Amicis *de iure emphyt.in repet.huius cap. quæſt.*6.

Limita decimononò in emphyteuta fiſci, qui po- 83
teſt irrequiſito domino emphyteuſim alienare, niſi in titulo emphyteutico alienatio prohibita reperiatur, iuxta *l.*1.*C.de feudis patrimon. lib.*11.vbi Bart.& alij, quos refert & ſequitur Gam. *deciſ.* 242. *num.*2. Valaſc. *q.*13. *n.*1. *col.* 4. Peregrin. *de iure fiſci, lib.*5. *tit.* 5.*n.*40.Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.*36.*n.*28. Cald.Pereira *de extinct.c.*2.*num.*9. & *c.*4.*n.*35. & *ſeq.* Rebello *d.lib.*13.*q.*4.*n.*12. ſecus in emphyteuta Reip. vt per Valaſc. *q.*48.*in fine,* Rebello *d. lib.*13.*q.*5.*n.*2. *in fin.*

Limita vigeſimo in alienatione, vel venditione 84
cum conditione, ſi domino placuerit, vel ſi conſenſus domini acceſſerit, aut ſi emphyteuta proteſtetur ſe vendere, vel alienare ſaluo, & reſeruato domini conſenſu, & non aliter, nec alio modo; nam tunc, etiamſi traditio ſequatur, non incurritur caducitas, plures Doctores refert Cened. *ad Decret. collect.*144. *n.*27. quibus adde Vincent. de Franchis *deciſ.* 267. *à num.*1. Mich. Graſſ. *tom.*1. *commun. opin.lib.*4.*tit.*44. *pag.*686.*n.*279. vbi Vezin. *n.*284. Bellacomb. *tom.*2. *tract.de feudis, tit.*8.*quibus ex cauſis feudum amittatur, pag.*636. Frec. *de ſubfeudis, lib.* 2. §. *prima auctoritas, n.*23.Menoch.*conſ.*28.*n.*10.& *conſ.*38.Gam.*deciſ.*147. *num.*4. Theſaur.*deciſ.*169. Flamin.*de reſignat.libro* 7. *quæſt.* 1. *num.*67. & 70. Cald. Pereira *de extinct. c.*5. *num.*84. & *c.*6. *à num.* 26. Molin. *diſp.* 459. *num.* 10. Cardoſo *in praxi iudicum, verbo clauſula, num.*15.& *verbo emphyteuſis, num.*6. *poſt princip.* Aloyſ. Ricc. *in collect.deciſ. p.*3.*collect.*526. Cardin. Mantic. *d.lib.*22. *tit.* 28. *num.* 18. *cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *litera E. concluſ.* 207. *num.* 76. & 80. D. Marta *de clauſulis, p.*1.*clauſula* 74.& *in votis nouiſſ.deciſ.voto* 196.Galganette *de condit.* & *demonſtrat. part.* 1. *cap.*52. *num.* 2. Rebello *d. part.* 2. *lib.* 13. *quæſt.* 4. *num.* 10.Camill. Borrell.*d. tit.*33. *de emphyt. num.*88. & 90. Ouid. de Amicis *de iure emphyt. in repet. huius cap. q.*1. quorum plures refero ego ipſe *de dictionibus, clauſula* 93. *num.*13.

Limita vigeſimoprimò quando dominus vult 85
agere contra hæredem emphyteutæ alienantis, quia contra illum non poteſt dominus declarare commiſſum incurſum, ſi in vita emphyteutæ tacuit. Vide Socin.ſen. *conſil.*66. *num.*18. *verſ. quintò confirmatur, vol.*3.Ruin.*conſ.*10.*num.*5. & *conſ.*159. *num.*12.*vol.*1. Caſſad. *deciſ.* 2. *num.* 2. & *deciſ.* 3. *num* 3. *de locato,* Cardin.Mantic.*de tacit.lib.*22. *tit.*27. *n.*34. Menoch. *conſil.* 757. *num.*9. & *conſ.*865. *num.* 23. Bellon. iun. *conſ.* 68. *num.* 11. Cened. *d. collect.* 144. *num.* 14. Flamin. *de reſignat.lib.*3.*quæſt.*5.*num.*26. Cald.Pereira *de extinct. cap.*18. *num.*13. & *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n.*69. Gam.*deciſ.*17. & *deciſ* 41.*num.*2. Surd. *de alimentis, tit.* 1. *quæſt.* 48. *à num.* 45. Valaſcum *conſil.*71.*num.*13. & *conſil.* 101. *num.* 5. Camillum Borrell. *d. tit.* 33. *de emphyteuſi, num.* 92. Burſatum *conſil.* 447. *num.* 6. *volum.* 6. Honded. *conſil.* 2. *num.*52. & *conſil.*55. *num.*20.& *lib.*1.*num.*94.Magon. *Florent.deciſ.*69. *num.*11. & plures alios, quos refert Marius Antonius *variarum reſolut. lib.* 1. *reſol.* 98. *num.* 10. ſecus quando dominus ignorauit caducitatem per prædeceſſorem emphyteutam eſſe incurſam,

quia

quia tunc etiam contra ſucceſſores agi poteſt, Ruin. conſ.70.n.13. verſ.nec obſtat, lib.5. Honded. d. conſ.55. n.92. Gregor. XV. deciſ.529. n.18. vbi n.19. quòd ignorantia non præſumatur.

86 Limita vigeſimoſecundò, quando conſuetudo eſt in loco, quòd emphyteuta alienet ſine domini requiſitione, tunc enim licèt alienet irrequiſito domino, non cadit à iure ſuo, vt per Redoan. de rebus Eccleſiæ, tit. de caducitate ob rei alienat. n.13. pag.513. Corbul. tit. de cauſa priuat. ob alienat. limit.22.

87 Limita vigeſimotertiò in re ſolita alienari abſque conſenſu domini, vt per Menoch. conſ.1.n.131. Cald. Pereira de extinct. c.7 n.17.

88 Limita vigeſimoquartò, quando in inſtrumento emphyteuſis adiectum fuit, quòd emphyteuta poſſit alienare emphyteuſim in quemcunque liberè, quandocunque, &c. vel quando emphyteuſis fuit accepta pro accipiente, & omnibus, quibus concedere voluerit, in hoc enim caſu emphyteutam non debere requirere priùs conſenſum directi domini, tenent Clar. in §. emphyteuſis quæſt.13.n.7. Corbul. ampl.2. num.5. Molin d. tract.2. diſp.459. num.26. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæſt.3. Sed hoc tamen intelligendum eſt, vt nouus emphyteuta non dicatur liberatus ab onere ſuſcipiendi inueſtituram à domino directo, quem expectabit per duos menſes, & cui ſoluet laudemium pro dicta inueſtitura, Beto. hic, n.24. Molin. d. num.26. in fine, Menoch. conſ.297. num.27. quicquid dicant Camill. Borrell. in ſumma omnium deciſ. tit.33. num.340. Cardin. Mantic. p.... tit.28. num.36.

89 Limita vigeſimoquintò, quando pendet lis inter dominum, & emphyteutam ſuper dictis bonis emphyteuticis, tunc enim alienationem dictorum bonorum fieri poſſe reſoluit Menoch. conſ.79. n.26. & ſeqq. quem refert Bellet. diſquiſit. cleric. p.1. tit. de clerico debitore, §.4.n.17. in princ.

90 *Vel ceſſando à ſolutione canonis per biennium.*] Notatur ad hoc quòd emphyteuta Eccleſiæ amittit emphyteuſim ceſſando à ſolutione canonis per biennium, concordat Ordin. Regia Luſitan. lib.4. tit.39. §.2. & reſoluunt Clar. §. emphyteuſis, q.8. in princip. Corbul. d. tit. de cauſa priuationis ob non ſolutum canonem, in princ. Molin. diſp.453. in princip. Pichard. in §. adeò, n.52. Inſtit. hoc tit. Valaſc. de iure emphyt. q.21. in princ. Card. Mantic. d. lib.22. tit.27. in princip. Cald. Pereira de renouat. q.16. num.10. Rebello p.2. lib.13. q.10. Camill. Borrel. d. tit.33. n.95. Rota deciſ.400. n.11. apud Farin. p.1. recent. citati à Cened. d. collect.144. num.4. Card. Canaler. deciſ.360. n.1.

91 Primò amplia, vt habeat locum, etiamſi res emphyteutica ſit magni valoris, penſio verò pro illa ſoluenda, ſit valde exigua, nam ſi emphyteuta Eccleſiæ per biennium, & emphyteuta priuati per triennium illam non ſoluant, incidunt in commiſſum, vt per Tiraquell. de iudicio in rebus exig. verſ.51. Surd. de alimentis, tit.8. priuileg.61. num.23. & tit.7. q.17. num.23. & 24. Cardin. Mantica d. lib.22. tit.27. num.13. Cald. Pereira quæſt. forenſ. lib.1. quæſt.11. num.12. & conſ.38. num.9. Molin. diſp.453. verſ. dubium etiam eſt. Rebello d. lib.13. q.8. num.8. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæſt.7.

92 Secundò amplia, vt procedat etiamſi emphyteuta non in totum, ſed in partem ſolutionis canonis in vno nummo ceſſauerit. Vide Corbul. vbi ſupr. ampl.5. num.1. & plures Doctores citat Cened. d. collect.144. num.21. quibus adde Surd. deciſ.301. n.91. Gam. deciſ. 41. num.2. Cald. Pereira de extinct. c.9. à num.6. & lib.1. quæſt. forenſ. q.11. num.12. & conſ.38. n.9. Card. Mantic. d. lib.22. tit.27. num.14. & 53. Molin. diſput.453. verſ. maius dubium, Menoch. conſ.1282. in fin. volum.13. Octau. Glorit reſp.7. n.... Azor. d. p.3. lib.10. de emphyt. c.7. q.5. Cardoſo d. verbo emphyteuſis, num.8. Rebell. d. lib.13. q.8. n.8. Alex. Randenſ. variar. reſol. lib.1. c.17. ſub n.27. Verall. deciſ.182. n.2 & dec.300. n.3. Cornaz. deciſ. Lucenſ. 1. num.33. Borrell. d. tit.33. n.96. & idem Rebello n.9. cum aliis reſoluit quod ſoluens magnam pecuniæ quantitatem, & deficiens in nummo, non incurrit totam pœnam commiſſi, ſed accuſandus erit pro rata.

Tertiò amplia, procedere etſi emphyteuta à domi- 93
no directo interpellatus non fuerit, vt penſionem ſoluat, adhuc enim ceſſando in ſolutione penſionis per biennium, vel triennium incidet in commiſſum vt per Corbul. tit. de cauſa priuationis ob non ſolutum canonem, ampl.5.

Quartò amplia, vt habeat locum etiamſi in con- 94
tractu emphyteutico appoſita ſit pœna propter non ſolutam penſionem debito tempore, quia etiam tunc emphyteuta per triennium, vel biennium ceſſando in ſolutione penſionis incidit in commiſſum, vt per Clar. §. emphyteuſis, q.8. n.12. Corbul. d. tit. de cauſa priuat. ob non ſolutum canonem, ampl.9.

Quintò amplia, vt locum ſibi vendicet in Eccle- 95
ſia, quæ ab alia Eccleſia, vel à priuato rem in emphyteuſim accepit, quia ſi eius Rector, ſiue Prælatus penſionem per biennium, vel triennium non ſoluerit, etiam incidet in commiſſum, gloſſ. verbo repelli, ibi, reſpondeo idem in authent. qui rem, C. de Sacroſ. Eccleſ. Corbul. vbi ſupr. ampl.27. in princ.

Sextò amplia, vt procedat etiamſi contractus ſit 96
nullus, quia fauore Eccleſiæ tenetur emphyteuta ſoluere penſionem in eo contentam, ac ſi contractus ſubſtitiſſet. Vide Vincent. de Franch. deciſ.296. Surd. de-
ciſ.108. n.14. & emphyteuta recipiens emphyteuſim 97
ab Eccleſia ſine ſolemnitatibus nullitatem contractus allegare non poteſt; tenetúrque canonem ſoluere, vt per Camil. Borrel. d. tit.33. n.324.

Septimò amplia, quamvis emphyteuta lite pen- 98
dente non ſoluat canonem, & tranſactum ſit biennium, vt per Corbul. ſub tit. de cauſ. priu. ob non ſolut. canon. ampl.16. in fine, Card. Mantic. d. lib.22. tit.27. n.12. in fin. Seraphin. deciſ.958. n.2. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. q.10. n.2. quamvis Surd. deciſ.6. à n.1. & conſ.86. teneat, quòd nullo pacto in hoc caſu incidatur in commiſſum.

Primò limita, prædictam regulam non procedere, 99
quando emphyteuta, qui ceſſauit in ſolutione penſionis, erat creditor domini directi, cui penſionem ſoluere tenebatur, in æquali, vel maiori quantitate, tunc enim ſi emphyteuta ſit paratus compenſare poſt lapſum biennium, vel triennium, ceſſat pœna commiſſi. Vide Tiraq. de retract. lign. §.3. gloſſ.3. n.4. Corbul. d. tit. de cauſa priuat. ob non ſolutum canonem, limit.5. Redoan. in tract. de rebus Eccleſiæ non alien. cap.3. q.19. n.1. Bellacomb. tom.1. commun. opin. lib.4. tit.44. n.142. Maſcard. de probat. concl.251. n.10. Menoch. conſ.372. n.30. Gaſp. Roderic. de annuis redditib. lib.2. q.18. n.4. & 7. Card. Mantic. d. lib.12. tit.27. n.65. Azor. d. lib.10. de emphyteuſi, c.6. q.4. Rebell. d. lib.13. q.8. n.6. Camil. Borrel. d. tit.33. n.124. Surd. deciſ.191. num.3. Anton. Monach. Florent. deciſ.36. n.18. Quæ limitatio procedit etiamſi emphyteuta mediante iuramento ſe obligaſſet domino directo ad ſoluendam penſionem, vt per Roland. à Valle conſ.97. lib.1. à num.26. & plures alios relatos per Ouid. de Amicis in repetit. huius cap. quæſt.97.

Secundò limita, ſi ab alio extraneo penſio fuerit 100
ſoluta, ſufficit enim canonem à quocunque fuiſſe ſolutum, ne res incidat in commiſſum. Vide Ioſeph. de

Seſſe deciſ. 104. à n. 15. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. n. 64. Surd. deciſ. 286. n. 7. Seraph. deciſ. 1186. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. q. 98. Rebello d. lib. 13. q. 10. n. 2. Cened. d. collect. 144. n. 19. quamvis domino nolente, & inuito, non euitari caducitatem ob ſolutionem, quæ fieret ab altero quàm emphyteuta; reſoluant Baptiſta Coſt. de remed. ſubſid. remed. 121. n. 10. Camill. Borrel. d. tit. 33. n. 330. Corbul. limit. 7. n. 2. Redoan. de rebus Eccleſiæ, q. 19. c. 3. n. 7. Marſil. ſing. 367. Carot. de obligationibus, p. 2. q. 24. num. 6. Ioſeph. Ludouic. Peruſ. deciſ. 35. n. 5. Guid. Papæ deciſ. 173. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 8. n. 7. & 8. Et tunc ſolutio præſumitur facta procuratorio nomine. Vide Maſcard. de probat. concl. 1004. n. 39. Menoch. de præſumpt. lib. 2. q. 33. n. 3. Et tenetur dominus directus eam acceptare Cott. in memorabili, verb. ſoluit, pag. 768. Flores de Mena lib. 1. q. 21. n. 132. Quæ quidem limitatio tanto magis procedit, ſi iſte tertius extraneus haberet hypothecam ſuper emphyteuſi, tunc enim ſine mandato pro conſeruatione iuris ſui, ſiue hypothecæ poſſet ſoluere canonem, etiam inuito domino directo, Card. Tuſch. d. lit. E. concl. 192. n. 85. & 86. Steph. Gratian. d. cap. 8. num. 2.

101 Tertiò limita in cenſu à cuius ſolutione etiamſi per mille annos ceſſatum ſit, nunquam intelligitur caducitas commiſſa. Vide Couarru. lib. 1. variar. c. 7. num. 1. Valaſc. quæſt. 32. num. 30. Gutier. de iurament. confirm. part. 1. cap. 31. num. 9. Cardin. Mantic. d. lib. 22. tit. 3. num. 10.

102 Quartò limita in ignorante, quia excuſandus eſt emphyteuta penſionem ob ignorantiam non ſoluens. Vide Corbul. d. tit. de cauſa priuationis ob non ſolutum canonem, limit. 20. Maſcard. de probat. concl. 881. num. 5. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo ſua facultate, n. 20. & de renouatione, q. 5. n. 25. & de extinct. cap. 7. num. 18. Flores var. lib. 1. quæſt. 3. num. 3. Card. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. num. 40. Molin. diſp. 453. verſ. dubium eſt quid ſi emphyteuta, Rebello d. lib. 3. quæſt. 8. num. 1. Caualer. deciſ. 94. ex num. 1. Seraph. de priuilegiis iuram. priuil. 4. num. 131. vbi etiam reſoluit, quòd ſtante iuſta veriſimilitudine ignorantiæ, qui eam allegat, poterit probare per proprium iuramentum, & in hærede emphyteutæ, qui ignorauit, nuncupatim idem reſoluit Surd. de alimentis, tit. 1. q. 48. num. 39. cum ſeq. & latè Ouidius de Amicis in repetit. huius cap. 8. & 9. in quo ignorantiam præſumi tenet Rebello d. q. 8. à n. 1. Si emphyteuta habet, vel relinquit plures hæredes, & vnus ipſorum ſoluit partem Canonis, alius non, nunquid res tota emphyteutica cadat in commiſſum, an tantùm pro parte non ſoluentis? vide Ouid. de Amicis loc. cit. quæſt. 10.

103 Quinto limita in feudo, quando pro illo non ſoluitur penſio, ſed ſeruitium, ſcilicet perſonale. Vide Cald. Pereira quæſt. forenſ. lib. 1. q. 11. n. 7.

104 Sexto limita in Eccleſia, quæ ſi non ſoluat canonem, debet reſtitui aduersùs ſolutionem omiſſam. Vide Cald. Pereira d. q. 11. num. 131. Surd. de alimentis, tit. 8. priuil. 61. num. 14. Leſſ. de iuſtit. lib. 2. c. 24. dub. 9. n. 48. Card. Mantic. lib. 22. tit. 27. n. 69. Modern. de iuriſdict. p. 4. caſu 17. n. 29. & 30. Camil. Borrel. d. tit. 33. num. 383.

105 Septimo limita in minore acceptante emphyteuſim; ſi verò acceptata ſit per maiorem, & hæres minor non ſoluat debitum canonem, incidet in commiſſum, nec reſtituetur ex priuilegio minoris ætatis. Vide Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 54. n. 6. plures Doctores refert Cened. d. collect. 144. num. 5. quibus adde Farinac. 1. collect. nouiſſ. Rota deciſ. 221. n. 14. Borgnin. Caualcan. Fiuiz. deciſ. 30. n. 120. p. 2. Borrel. d. tit. 33. num. 107. Cardin. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. num. 43. optimè D. Barboſ. in l. hæres abſens, in princ. num. 255. ff. de iudic.

106 Octauò limita in muliere, & ruſtico ſimplici. Vide de Rebello d. quæſt. 8. num. 1. vbi num. 2. reſoluit, quod in iudiciali foro ignorantia iuris non excuſat, qualis eſſet ſi quis ignoraret irrequiſito domino nefas eſſe alienare rem emphyteuticam, aut neſciret ſoluendam eſſe penſionem ea re, quam ſcit eſſe emphyteuticam. Vide Card. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. n. 43. Menoch. de arbitr. caſu 194. n. 21. Cald. Pereira de extinct. emphyt. c. 7. n. 19.

107 Nono limita in impedito iuſto impedimento. Vide Flamin. de reſignat. lib. 11. q. 13. num. 15. Card. Mantica d. lib. 22. tit. 27. n. 58. quod exemplificari poteſt in detento in carceribus, Camill Borrel. dict. tit. 33. de emphyteuſi, num. 358. Corbul. ſub tit. de cauſis priuat. ob non ſolutum canon. limit. 10. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. q. 100. num. 15. & 16. exemplificat etiam ſi fuiſſet peſtis, & num. 17. ſi emphyteuta non habeat tutum acceſſum propter graues inimicitias, vel aliam legitimam cauſam accedendi ad locum, in quo debet fieri ſolutio, & n. 18. quando fuit factum præceptum à iudice emphyteutæ ne ſoluat.

108 Decimò limita in paupere, qui propter paupertatem non ſoluit canonem. Vide plures Doctores, quos citat Cened. d. collect. 144. num. 62. Rot. Lucenſ. diuerſ. 137. quam refert Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. p. 3. collect. 588. verſ. limita quartò. Corbul. de iure emphyt. tit. de cauſ. priuat. ob non ſolut. canon. limit. 29. n. 1. Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 22. tit. 27. n. 54. Caualer. deciſ. 94. n. 5. Surd. de alimentis tit. 1. q. 38. n. 37. Molin. diſp. 433. verſ. maius Rebello d. lib. 13. q. 9. n. 7. Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 66. & num. 169. ſubdit procedere etiamſi ſua culpa obueniſſet.

109 Vndecimò limita in emphyteuta, quandiu rei emphyteuticæ poſſeſſionem aſſequi non poteſt, vel quandiu plures domini inter ſe contendunt. Vide Clar. §. emphyteuſis q. 8. num. 5. Kirchou. tom. 2. commun. opin. in fine, tract. de feudis, tit. 8. n. 6. pag. 632. Gam. deciſ. 83. num. 2. in fin. Surd. deciſ. 6. n. 4. cum ſeqq. Card. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. num. 44. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 223. à princip. Ioſeph. de Seſſe Aragonia deciſ. 35. à num. 15. Don Garc. Maſtrillo Sicilia deciſ. 15. num. 1. Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 337. & num. 338. limitat ſi culpa ſua, aut dolo deſiiſſet poſſidere, & n. 380. quòd non excuſatur emphyteuta ſi ſpoliatus fuerit ſua poſſeſſione, abſque ipſius domini conſenſu, nec eo cauſam dante.

110 Duodecimò limita ſi propter bellum, vel peſtem fructus non poterunt percipi. Vide Redoan. de rebus Eccleſ. non alien. quæſt. 73. c. 4. à n. 4. Theſaur. deciſ. 20. num. 1. verſ. limitat. Viuian. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 44. num. 190. vbi Bellacomb. num. 205. Valaſc. q. 27. n. 13. plures Doctores refert Cened. d. collect. 144. num. 67. in fine, quibus adde Surd. deciſ. 326. num. 64. Flamin. de reſignat. lib. 11. q. 13. num. 65. Ceuall. communium contra communes q. 441. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 195. num. 19. Azor. inſtit. moral. part. 3. lib. 10. de emphyteuſi c. 6. q. 3. Rebello d. lib. 13. q. 8. n. 4. Camil. Borrell. d. tit. 33. à n. 162. Cardin. Tuſch. d. lit. E, concl. 204. num. 6. 7. & 9. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. q. 39.

111 Decimotertio limita ſi non adeſſet, cui penſio ſolueretur. Vide Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 241. num. 15. vbi num. 17. reſoluit hoc procedere licèt emphyteuta non fuiſſet proteſtatus, quod canonem ſolueret, ſi adeſſet, qui reciperet, & num. 19. admonet non eſſe inutile proteſtari, conſignare, ſeu deponere ad maiorem cautelam, quod etiam reſoluit Anton. Monach. Florent. deciſ. 59. num. 7. & 8. & citat Surd. conſ. 56.

conſ.56.n.22.& 31. Carot. de depoſito, p.1.excuſnt.4. num. 11.

112 Decimoquartò limita, ſi domus, vel molendinum, ex quo ſoluebatur penſio, ſit per incendium, aut terræmotum, aut publici fluminis alluuione destructum, itavt area ſolum permaneat, quia nec tunc emphyteuta tenebitur reædificare, ſicut nec antiquam penſionem ſoluere, plures refert Doctores Cened. d.collect. 144.n.74.quibus adde Valaſc.q.26.n.8.& q.27. n.2. Bellacomb. tom.1, commun. opin. lib.4.tit.4.num.202. & 204. Garc. de expenſis, cap. 15. num. 17. Surd. de alimentis, tit.7. quæſt. 33. num.19. & deciſ. 198.n.4. Stephan. Gratian. cap. 195. num. 17. Ouid. de Amicis in repetit. huius cap.q.40. Molin. diſput.454. verſ.

113 quando domus. Rebello d.lib.14.q.9. num.3. Destructa enim re emphyteutica ceſſat cenſus ſolutio pro eadem re, & domino remanet ſolum, vt per Camill Borrel. in ſumma deciſ.tit.33. n.229. vbi n.230.declarat, quando res eſſet destructa in totum, & n. 232. limitat quando paulatim destructa eſſet negligentia emphyteutæ, quia tunc debetur domino integra penſio.

114 Decimoquintò limita ſi marito non fieret ſolutiò Canonis rei emphyteuticæ dotalis. Vide Menoch. conſ.88. num.41. Surd. deciſ. 10. num.6. & 20. & deciſ.286.num.8. Cabed. part.1. deciſ.154. vbi etiam an pater poſſit præiudicare filio, Camil.Borrel. d.tit.33. à num. 318. latè Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæſt. 17.

115 Decimoſextò limita ſi adſit ſtatutum, vel conſuetudo, quòd emphyteuta propter Canonem non ſolutum per totum biennium, vel triennium non priuetur iure ſuo. Vide Molin.diſt.453.verſ.vtrum autem validum ſit pactum. Cardin. Mantic. d. lib. 22. tit.21. n.46.& tit.27.n.38.& 39.

116 Decimoſeptimò limita ſi fructus non ſingulis annis, ſed de bienniô in biennium in debita copia colligantur, ſicut in fructibus oliuarum, quia tunc niſi per quatuor annos continuos hæc pœna incurritur. Vide Cardin. Mantic.d.lib.22.tit.27.n.36. D. Barboſ. in l.diuortio, §.quod in anno, ff.de ſoluto matrim.Rebel. d.lib.23.q.7.n.7. Cald. Pereira quæſt. forenſ.lib.1.q.11. num. 17.

117 Decimooctauò limita, quando dominus poſt commiſſum incurſum ob ceſſationem Canonis recipit penſionem ab emphyteuta, tunc enim eum amplius expellere non poterit. Vide Gabr. conſ.66.n.54. cum ſeq.& conſ.75. num.1. vol.2. Canalcan. deciſ.25. n.11. part.5. Afflict.deciſ.174. num.3.Magon. Florent. deciſ. 145. num. 14. & Lucen. deciſ.35. num.7. Corbul. vbi ſuprà limit. 21. Menoch. remed.9.recup.num.151.& de præſumpt.lib.3.q.112.num.1.& quæſt.132. num.48.& q.45.num.7.& 21.& conſ. 20. num.58. & conſil.355. num.11. Gam.deciſ.72. num.5.& deciſ. 299. num.2.& deciſ.283. num.4. Maſcard. de probat. concluſ. 252.& concl.417.num.4.& concluſ.881.num.6.& concl.1262. num.24.& concluſ.1316.num.2. Mench.illuſtr.cap.61. num.14. plures refert Doctores Cened. d. collect. 144. num.11. quibus adde Mareſc. var. reſol.lib.1.cap.138. num. 5.Ferentil. in annot. ad deciſ. 617. Buratti, n.8. Surd.de aliment.tit.1.q.48. num.27.& tit.6. q.3.n.36. & 67.& deciſ.317.num.1.& num.15.cum ſequentibus, deciſ.181.num.1.& deciſ.189.à n.11. Borrell.d tit.34. de emphyt.num.143. Mar. Anton. var. reſolut, lib.1.reſolut.22.n.2.& 11.& reſol.25. n.2.& reſol.98. à n.13. Stephan. Gratian.diſcept. forenſ. c.152.à num.12.Barz. deciſ.50.num.3.Cardin.Tuſch.tom.3. lit. E. concl.193. à num.1.Ouid.de Amicis in repetit.huius cap.quæſt.33. Cald.Pereira de extinct. emphyt.cap.11. n.16. Martin. Monter à Cueua Aragon. deciſ. 5.Flores ad Gam. deciſ.72.num.3. Cenall.q.402. Flamin. de reſignat. lib.6. q.3.num.30.Cald.Pereira de nominat. q.19.num.78.& de extinct.cap.11.n.8.& quæſt.forenſ.conſ.38.n.7.Card. Mantic.d.lib.22.tit.83.& deciſ.100.Stephan. Gratian. Marchia deciſ.49. n.30. & 31. Molin. diſp.453. verſ. dubium vtrùm ſi poſtquam, à num.7. Rebell. d.lib.13. quæſt. 11.

Amplia hanc 18. limitat. vt procedat, ſiue dominus recipiat Canonem temporis, quod lapſum eſt poſt incurſam caducitatem, ſiue etiam temporis præteriti ante commiſſam caducitatem ſi non incepit ab expulſione, vt reprobatis Bart. & aliis contrarium ſentientibus tenuerunt Gig. de penſion. q. 73. num. 3. Clar.in §.emphyteuſis, q.10. poſt princip. cum aliis per Corbul. de emphyteuſi lit. de priuat. ob non ſol. can. limit.21.Surd.deciſ.317.n.14. Stephan. Gratian.diſcept. forenſ.c.63.n.38.39.& 40.quos refert Ferent.vbi ſupra ampliatur primo.

Amplia deinde vt caducitas cenſeatur remiſſa etiam per ſolam Canonis petitionem, Ruin.conſ.119. num.3 vol.5.Tiraq de retract. conuent.§....gloſſ.2.n.64. Surd. d.conſ.86. num.15. & d.deciſ.317. num.1.& 14. Corbul. d.limit.21.num.9. Stephan. Gratian. d.c.633. num. 37. 38. & 39. & fuit reſolutum in Romana domus 17. Iunij 1619. coram bonæ memor. Patriarcha Marzanedo.

Amplia denique, vt procedat etiam quòd dominus in actu receptionis proteſtetur ſe Canones recipere ſine præiudicio deuolutionis, ſeu ſaluo iure caducitatis, quia huiuſmodi proteſtatio tanquam contraria facto non ſuffragatur, non enim reperitur per dominum aliquod quod poſſit præſeruari, ex quo exactio penſionis, & caducitas ſunt contraria, itavt ſimul ſtare minimè poſſint, vnde cum caducitas per voluntatem domini Canonem recipientis ceſſauerit, nullum ius ipſi proteſtanti poteſt reſeruari, eſt enim inconueniens quòd quis eodem tempore habeatur pro emphyteuta, & pro non emphyteuta, ac ideo quicquid proteſtatio dicat, factum præualet verbis, ita contra Bart.tenent Ruin.conſ.110.n.4.& conſ.151.n.12.lib.1. Guid.Papæ deciſ.171.& ſeq.Gig.d.q.73.in fine, Mantic.deciſ.200.n.2.Mareſc.d.lib.2.c.138.n.6.& fin.Surd. conſ. 86. n. 16. & fuit dictum in Romana præſtationis cedulæ 1. Decembris 1628.coram R. D. meo Coccino, Buratt. deciſ.624. num.vlt. Quod quidem intelligitur habere locum, vbi dominus cum tali proteſtatione recipiat Canones temporis decurſi poſt commiſſam caducitatem, ſecus autem ſi recipiat Canones temporis præteriti tantùm, in quibus terminis intelligendi ſunt Clar.§.emphyteuſis, q.10. in princ. Cardin. Mantic. de tacitis, lib.22.tit.33.n.4. Camil. Borrel.in ſum crimin. deciſ.tom.1.tit.33. n.146. & loquitur Rot. coram Buratto d. deciſ. 624. Præterea habet locum ſi emphyteuta expreſsè tali proteſtationi non contradicit, quia tunc videtur conſentire, quo caſu proteſtatio domino ſuffragatur. Imol.in cap. potuit, num.39. de locato, Curt. ſen. conſ.81.n.2.Iaſon in l.2. num.127. C.de iure emphyt.cenſetur tamen emphyteuta expreſsè contradicere ſi proteſtetur ſe non cecidiſſe à iure ſuo, Ruin.d.conſil.151.n.12. verſ. nec obſtat lib.1. Mantic.d. tit.33.n.8.

Vtrùm autem Prælatus recipiens penſiones poſt commiſſum decurſas, cenſeatur remittere caducitatem? vide Bero. hîc num.173. Imol. d. num.84. Butr. num. 19. Clar. §. emphyteuſis, q. 10. à num.3. Burg. de Pace conſ.44.num.15. Menoch.d.præſ.112. num.17.& conſ.79.num.7.cum ſeqq.Gam. I.uſit.deciſ.268. num.4. Maſcard.concl.252. n.12. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo, vel aduerſarij dolo, n. 82. Aloyſ. Ricc.in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.125. in 1.edit. Quarant. 118

in

*in ſumma Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ,n.*44. Sanch.*de matrim.lib.6.diſp.4.num.*13. Card. Mantic.*d. lib.22.tit.43.à n.*13. Card. Tuſch. *d. lit. E. concl.*193. *n.*46.Ouid.de Amicis *in repet.huius cap.q.*35.Hieron. Gabr.*conſ.*88.*n.*15. *lib.* 1.ex quorum dictis illa verior eſt reſolutio, quòd Prælatus (ſi Eccleſia non eſt Collegiata) accipiens Canonem temporis præteriti, poſt incurſam caducitatem dicitur illam remittere, ſi verò Eccleſia eſt Collegiata,Prælatus ſolus recipiens Canonem remittit caducitatem, niſi Capitulum dictam Canonis receptionem ratam habeat, quod vltra ſupracitatos tenent expreſsè gloſſ.*hic,verbo expelli, circa med.* Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienand. q.*20. *de mora purgat.ob ceſſationem ſolut. canon. n.*15. Stephan. Gratian.*Marchia deciſ.*49.*n.*24.Bellet.*diſquiſit.Cleric. p.*1.*tit.de Clerico debitore,* §.5.*n.*117. quicquid dicant Abb.& Iaſon. quos ſequi videtur Sanch. *de matrim. lib.6.diſp.*14.*n.*1.*verſ. ſimiliter.*

119 Intellige ſuprà adductam 18. limitationem procedere, vbi dominus recipiens penſiones decurſas poſt commiſſum, ſciebat illud eſſe incurſum ex alienatione indebita, ſeu ceſſatione ſolutionis ſecus ſi probabiliter ignorabat, argum.*l. mater, ff. de inoff. teſtam.* Alex.Butr.Hippol.Ruin. Grat.& plures alij, quos refert, & ſequitur Rendin. *in promptuar.recept. ſentent. tom.*1.*tit.*37.*num.*3. Menoch *d. præſ.*112.*n.*15.Magon. *Lucenſ.deciſ.*3. Mar.Anton.*d.reſol.*98. *num.*16. Tiraq. *de retract.lign.*§.1.*gloſſ.*10. *n.*22. *& de retract.convent.* §.1.*gloſſ.*2. *n.*60. Rot. *deciſ.*280. *p.*1. *diuerſ.* Maſcard. *concl.*881.*num.*6.*& concl.*1262. *num.*8.*& n.*25. Surd. *deciſ.*181.*num.*7. *& deciſ.*203. *num.*20. Cald. Pereira *de extinct. cap.*11. *num.* 8. faciunt tradita per eundem *cap.*13.*num.*2. Camill.Borrell.*d.tit.*33.*n.*145.Honded. *conſ.*55. *num.* 89. *lib.*1. Rot.*in Aquen. emphyteuſis* 27. *Martij* 1628. coram Virili. Præſumitur autem dominum ignoraſſe commiſſam caducitatem, Corbul. *limit.*23. *num.* 5. Surd. *deciſ.* 181. *num.* 8. niſi poſt eam commiſſam emphyteuta per multum temporis ſpatium rem emphyteuticam poſſederit ſoluendo canonem.Dec.*conſ.*185.*ſub num.*12.*verſ.nec obſtat,* Rimin.
120 iun.*conſ.*22.*num.*15.*& conſ.*619 *num.* 50. Vnde procurator, ſeu factor recipiendo cenſum, ſeu penſionem non præiudicat domino, quin poſſit caducitatem incurſam declarare, vt per Cened. *d.collect.* 144. *n.*64. Ouidium de Amicis *in repet. huius cap. q.*36. Surd.*deciſ.*21. *n.*17. *& deciſ.*148.*num.*3.*& deciſ.*181. *num.*2. vbi *num.* 15. reſoluit quòd mandatum ſpeciale requiritur ad remittendam caducitatem, de quo etiam Menoch.*conſ.*460.*n.*14. Gratian. *Marchia deciſ.*49. *n.*25. Camill.Borrell.*d.tit.*33.*num.*149. *cum ſeqq.* & *n.*218. quòd mandatum procuratorium ad petendum Canones præſentes, & futuros, non ſe extendit ad remittendam caducitatem. Declara, niſi dominus receptionem Canonis ratam habuerit. Ruin.*conſ.*151.*ſub n.*12. *verſ.& inſuper non obſtat,lib.*1.Rimin.iun.*conſ.*22.*n.*11. Corbul.*limit.*21.*n.*16.*in fine,* Honded. *conſ.*55. *n.*87. Mantic.*de tacitis, lib.*22.*tit.*33.*n.*10.Stephan.Gratian. *d. cap.*633. *num.* 42. Rot. *deciſ.*896. *in fin. p.*4.*diuerſ.* Vel niſi is, qui recipit Canonem, ſit pater domini directi, quia legitimus adminiſtrator bonorum filij recipiendo Canonem domino præiudicat, Socin. ſen. *conſ.*66.*col. fin.verſ.nec obſtat ſi dicatur, lib.*3. Corbul. *limit.*21.*n.*17.Honded.*vbi ſuprà.*

121 Sed an poſſit Prælatus emphyteutam priuatum propter Canonem non ſolutum reintegrare abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ non abs re inquirendum eſt, & breuiter reiecta ſententia gloſſæ magnæ *in præſenti*, & Alex.*conſ.*79.*fine, volum.*1.negantium dicendum eſt, quòd ſi ipſa res nondum eſt incorporata Eccleſiæ, poterit Prælatus emphyteutam reintegrare, dummodo non alteretur natura prioris conceſſionis, Nat.*conſ.*441. *num.*18. 19.*&* 31. Clar. §. *feudum, q.*13.*n.*6. Bellet.*d.*§. 5. *num.*26. niſi ſit Prælatus Eccleſiæ Collegiatæ, qui etiam in hoc caſu ſine conſenſu Capituli caducitatem remittere non poterit, gloſſ.*in præſenti, verbo expelli, circa med.*Alex.*conſ.*14. *n.*12. *vol.*2. Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alien. q* 20. *de mora purg.ob ceſſat.ſolut canon.n.*13. Steph.Gratian. *Marchiæ deciſ.*49. *num.* 24. Quando verò ipſa res eſt incorporata Eccleſiæ, abſque dubio Rector, ſeu prælatus Eccleſiæ etiam non Collegiatæ, non poteſt reintegrare emphyteutam, ſolemnitatibus iuris non ſeruatis, Alex.*d.conſ.*79. Bellet. *d.*§. 5.*n.*25. Incorporata autem res tunc dicetur, quando poſt collationem à ſolutione, Canonis dominus expreſsè declarauerit emphytentam cecidiſſe à iure ſuo, & propterea deſcribi fecerit rem reuerſam inter bona menſæ, vel tacitè declarauerit, hoc eſt, quòd menſa collegerit fructus ipſius, & tenuerit illam per annum, Curt. iun.*de feudis, q.*5.Clar.§.*feudum, q.*13.*n.*3.Menoch. *conſ.*79.

Decimonono limita vt procedat tantùm domino directo in vita declarante velle ſe quòd emphyteuta incurrat in commiſſum,nam ſi ipſe dominus moriatur antequam hoc declaret, talis declaratio ad hæredes ipſius non tranſibit, neque emphyteutam expellere poterunt. Vide Sebaſt. Medices *in tract. Mors omnia ſoluit, part.*2.*concl.*100. *num.*279. Magon. *Florent. deciſ.*70 *num.*1. Surd.*deciſ.*57. *num.*16.*& deciſ.*194.*n.*7. Caualcan. *part.*2. *deciſ.* 30. *num.* 130. Corbul. *de iure emphyt. cauſa* 15. *priuat. ampl.* 45. *num.*17. *cum ſeqq.* Menoch.*conſ.*155.*num.*17.*& lib.*3.*de præſumpt.q.*112. *num.* 28. *verſ. primus eſt.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt.cap.*19.*num.*24.*& cap.*8. *num.*29.*& quæſt. forenſ. lib.*1. *quæſt.*20.*n.*51. Gam.*deciſ.*1. *num.*2.*& deciſ.* 83. *in fine.* Mar. Anton.*var.reſolut. lib.* 1. *reſol.*98. *num.*7. Aloyſ.Ricc.*in collect.deciſ. part.*4.*collect.*1396.Valaſc. *conſ.*101.*num.*5.Mantic. *d.lib.*22. *tit.*27.*n.*34. Molin. *diſp.*453.*verſic.dubium quoque eſt,* Card.Tuſch.*tom.*3. *lit. E.concl.*190. *num.*25.Gaſp. Roderic.*de annuis redditibus, lib.* 3. *q.*7. *n.* 67. D. Barboſa *in l.*2. *in princ. p.*1.*n.*136.*cum ſeqq.ff.ſoluto matrim. & in l. ſi quis intentione ambigua, n.*72.*ff. de iudic.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.*56. *n.*53. Ouid.de Amicis *in repet. huius cap.q.*30. plures Doctores ex antiquioribus refert Cened.*d.collect.*44.*n.*15. 122

Vnde caducitatem non declaratam in vita emphyteutæ non poſſe declarari contra eius ſucceſſorem tenent citati *ſuprà n.* 85. Aduerte tamen, quod caducitas poteſt quandocunque declarari per hæredes, vel contra hæredes, & ſucceſſores,quando adeſt clauſula, quod quis cadat ipſo iure & facto, ex Bero. *conſ.* 98. *n.*38.*lib.*1.Burſat.*conſ.*252.*n.*4. Clar. §. *feudum, q.*65. *n.*1.Honded.*lib.*2. *conſ.*80. *n.*69. Surd. *deciſ.*29. *n.*12 Caualcan.*deciſ.*43 *n.*11.14.*&* 50.*p.*1. Corbul.*in rubr. de cauſa priuil.ob alien.ampl.*10.*num.*1. Mar. Anton. *d. reſol.*98.*n.*9.*&* 12. 123

Vigeſimò limita ſi emphyteuta ſoluit Canonem illi, qui publicè gerebatur ſe pro procuratore domini, quia liberatus intelligitur ex ſolutione illi facta,Surd. *deciſ.*181.*n.*7.*&* 9.Caualcan. *Fiuiz.deciſ.*30. *num.*20. *p.*2. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignor. cent.* 1. *diſt.* 54.*n.*8.Camil. Borrel. *d. tit.*33. *n.*103. Vel etiam quando ſoluit Canonem Prælato intruſo, habens iuſtam, & veroſimilem cauſam credendi eum eſſe Prælatum, quia quamvis nulliter ſit Prælatus, rectè tamen ſoluit, & eſt liberatus, Corbul.*tit.de cauſis priuat.ob non ſolut. canonis, limit.*24. Ouid. de Amicis *in repet. huius cap. q.*100. *num. vlt.* me citato *in hoc loco,* Terentil.*in annot.ad deciſ.*2.*Buratti, n.*17. 124 125

Vige

126 Vigeſimoprimò, limita moram non committi per
emphyteutam ob quantitatem illiquidam canonis, vt
per Alex. Raudenſ. *variar. reſol. lib. 1. c. 17. n. 1.* Camil.
Borrel. *d. tit. 33. n. 211.*

127 Vigeſimoſecundò, limita ſi prætextu mandati iudi-
cis non ſoluerit, à caducitate enim, & eius pœna tunc
liberabitur, Afflict. *deciſ.* 328. & *ibi* Vrullis *num.* 1.
Maſtril. *Siciliæ deciſ.* 193. *n.* 29. Curbul. *de cauſ. priuat.
ob non ſolut. canon. limit.* 14. *num.* 1. Aloyſ. Ricc. *d. part.* 5.
collect. 1704. Anton. Monach. *Florent. deciſione* 59.
num. 9.

128 Vigeſimotertiò, limita lite pendente ſuper re em-
phyteutica inter duos directos dominos, vel hæredes,
Boër. *deciſ.* 107. Curbul. *in tit. de cauſ. priuat. ob non ſo-
lut. canon. limit.* 23. Ouid. de Amicis *in repet. huius cap.
quæſt.* 100.

129 *Per biennium.*] Continuum ſcilicet, & non inter-
pellatum, vt per Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 11.
n.* 17. & Ordin. Regia Luſitan. *lib. 4. tit.* 39. § 1. nam ad
effectum priuationis ob non ſolutionem tempora non
coniunguntur, Socin. ſen. *conſ.* 118. *n.* 6. & *ſeqq. lib.* 4.
vbi quòd hoc eſt regulare in quacumque pœna, vt
tempora non coniungantur, ſequuntur Nauar. *conſ.* 34.
n. 2. & *conſ.* 36. *num.* 1. *in fine, de Regular.* Anton. Ricc.
de iure perſon. extra gremium Eccleſ. exiſtentium, lib. 4.
c. 8. *n.* 2.

130 *Vel ceſſando in ſolutione.* Notatur quòd afferenti ſe
ſoluiſſe incumbit onus probandi. Vide Menoch. *conſ.*
372. *n.* 24. Maſcard. *de probat. concl.* 601. *n.* 4. & *concl.*
603. *n.* 32. & *concl.* 1318. *n.* 3. Valaſc *q.* 21. *n.* 9. Surd. *de
alimentis, tit.* 1. *q.* 48. *n.* 54. & *conſ.* 86. *n.* 1. & *conſ.* 288.
n. 11. Molin. *diſp.* 453. *verſ. dubium eſt quando aduerſus,*
Honded. *conſ.* 56. *num.* 1. *lib.* 1. Anton. Menoch. *Florent.
deciſ.* 58. *n.* 2. Et agens ad caducitatem eo quòd emphy-
teuta ceſſauerit per biennium à ſolutione canonis, ob-
tinet, ſi pendente lite perficitur triennium, quod tem-
pore declaratæ caducitatis nondum erat elapſum, ex
Put. *deciſ.* 426. *lib.* 3. Anton. Monach. *Florent deciſ.* 56.
131 Surd. *deciſ.* 29. *n* 10. Aduerte quòd à pœna caducitatis
omnis cauſa etiam temeraria, vel beſtialis excuſat,
vt per Corbul. *de cauſ. priuat. ob non ſolut. canon. limit.*
57. *n.* 2. Anton. Monach. *Florent. deciſ.* 36. *n.* 3. vbi *n.* 4.
monet Clericos, & Religioſos quod non debeant eſſe
ptoni ad caducitates, vel pœnas conuentionales pe-
tendas.

132 *Niſi cleri ſatisfactione.*] Notatur ad hoc, quòd em-
phyteuta Eccleſiæ ceſſans per biennium in ſolutione
canonis poteſt cleri ſatisfactione moram purgare ad
effectum, vt euitet commiſſum, vide Valaſc. *q.* 5. *n.* 13.
Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 90. *n.* 6. *cum ſeqq.* Ouid. de
Amicis *in repet. huius cap. q.* 28. Azor. *inſtit. moral. p.* 3.
lib. 10. *de emphyteuſi, c.* 7. *quæſt.* 7. Rebello *d. lib.* 13.
q. 10. *n.* 3. *verſ. his poſitis,* & *n.* 5. Hieron. de Laurent.
Auen. deciſ. 143. *n.* 7. Borrel. *d. tit.* 33. *n.* 175. Seſſe *Ara-
gonia deciſ.* 205. *à princip.* non procedit in foro laicali,
Surd. *conſ.* 97. *à n.* 31. Anton. Monach. *Florent. deciſ.* 59.
num. 3.

133 Quando autem quis dicatur celeriter ſoluere, vide
Gutier. *conſ.* 43. *n.* 9. Menoch. *de arbitr. caſu* 7. *num.* 9.
& 10. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ cap.* 378. *num.* 12.
cum ſeqq. Borrel. *d. tit.* 33. *à n.* 178. Vincent. de Franch.
deciſ. 482. Ouid. de Amicis *in repet. huius cap. q.* 29.
Card. Tuſch *d. lit. E. concl.* 193. *n.* 32. Molina *diſp.* 453.
verſ. dubium tamen eſt. Pichard *in tract. de mora, n.* 100.
Rebello *d. q.* 10. *n.* 6. Cald. Pereira *lib. 1. quæſt. forenſ.
q.* 11. *n.* 16. quorum communis eſt opinio quòd ante
litis conteſtationem. Intellige tamen de vera litis con-
teſtatione, & non de ea, quam facit iudex in oblatione
134 libelli, ex Gam. *deciſ.* 147. *n.* 3. Purgatio moræ non ad-
mittitur obſtante pacto quòd ipſo iure, & facto incur-
ratur caducitas non ſoluendo canonem die præſtituto,
vt per Put. *Roman. deciſ.* 63. *lib.* 3. & *deciſ.* 472. *lib.* 1. *in
nouiſſ.* Anton. Monach. *Florent. deciſ.* 59. *num.* 4. Ioſeph.
Seſſe *Arag. deciſ.* 103. *n.* 9. & *n.* 11. reſoluit quòd em-
phyteuta, vel creditor non excuſatur ab incurſu mo-
ræ, vel caducitatis, etiamſi fiat oblatio canonis, vel
debiti celeriter, niſi congruentibus loco, & tempore,
id eſt, domi creditoris & ante lapſum termini ſolu-
tioni deſtinati.

Potuiſſet expelli. Notatur ad hoc, quòd ceſſans à ſo- 135
lutione ipſo iure admittit emphyteuſim ſub conditio-
ne ſi dominus velit, itavt eo volente retrotrahatur
pœna à die commiſſi, vt per Henriq. *in ſum. lib.* 13. *de
excommun. c.* 19. § 2. *in gloſ. lit. H, in med.* Cald. Pereira
de extinct. c. 17. *n.* 2. *cum ſeqq.* & *c.* 18.

Vnde tenetur ad reſtitutionem fructuum etiam bo- 136
na fide conſumptorum à tempore commiſſi, & con-
trauentionis, ante ſubſequutam declarationem, & ſic
medio tempore, cùm talis declaratio retrotrahatur.
Vide Rot. Bonon. *deciſ.* 37. Surd. *deciſ.* 25. *n.* 27. Cabal.
conſ. ciuili 106. *n. fin.* Anton. Monach. *Florent. deciſ.* 36.
num. 24. Cald. Pereira *de extinct. c.* 18. *n.* 8. & 9. optimè
Gonzal *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 56. *n.* 12. Et ad penſiones 137
ante commiſſum decurſas, Burg. de Pace *conſ.* 24. Surd.
de aliment. tit. 7. *q.* 17. *n.* 45. amittitque melioramenta 138
communia, & ordinaria, ad quas vi contractus tacitè,
& expreſsè tenebatur, ſecus extraordinaria, & magni
pretij, Azor. *d. c.* 9. *q.* 5. & *c.* 12. *à princip.* Ouid. de Ami-
cis *in repet. huius cap. q.* 70. & 71. Rebello *d. lib.* 13. *q.* 2.
n. 12. *in fin.* Surd. *deciſ.* 317. *n.* 16. Anton. Monach. *Flo-
rent. deciſ.* 36. *num.* 23. Valaſc. *q.* 25. *n.* 2. *cum ſeqq.* Molin.
diſp. 455. *n.* 2. vbi *n.* 3. quærit ſi emphyteuta poſtquam
in commiſſum incidit, meliorationes aliquas fecit, an
admittat illas, perinde atque alias, quas antequam in
commiſſum incideret, fecit. Aduerte quòd nullus po-
teſt opponere contra emphyteutam de pœna com-
miſſi, excepto domino, vel eius procuratore cum ſpe-
ciali mandato, in cuius voluntatem conſertur, Ioſeph.
Ludou. *Peruſ. deciſ.* 17. *n.* 5. Corbul. *de cauſ. priu. ob non
ſolut. canon. ampl.* 45. *num.* 13. Felic. *alleg.* 32. *num.* 19. *p.* 3.
Anton. Monach. *Florent. deciſ.* 58. *n.* 4. & 5. Declarata 139
autem caducitate à domino quilibet opponere poteſt,
ex Surd. *deciſ.* 280. *n.* 6.

Si dominus tamen rem emphyteuticam alteri con- 140
ceſſiſſet, videretur neceſſarium antecedens declaraſſe
caducitatem commiſſam, Corbul. *tit. de cauſis priuat. ob
non ſolutum canonem, ampl.* 45. *num.* 8. Stephan. Gratian.
diſcept. forenſ. c. 36. *n.* 12. Surd. *de alimentis, tit.* 9. *q* 25. *à
n.* 71. *cum ſeqq.* & *tit.* 1. *q.* 48. *num.* 51. Cald. Pereira *de
extinct. c.* 18. *n.* 5. & 6.

Vtrùm autem auctoritate propria poſſit dominus 141
directus expellere emphyteutam, ſi canonem tempo-
re debito non ſoluerit, vel cùm ex aliis legitimis cau-
ſis à iure ſuo ceciderit: vide Syluan. *conſ.* 26. *n.* 5. Valaſc.
q. 18. *n.* 8. & 9. & *q.* 21. *num.* 2. Flores de Mena ad Gam.
deciſ. 4. *n.* 2. Surd. *de alimentis, tit.* 1. *q.* 48. *num.* 50. Cald.
Pereira *de renouat emphyt. q.* 10. *n.* 2. & *de extinct. c.* 17.
n. 18. & *de empt. c.* 25. *n.* 35. Valaſc. *conſ.* 156. *num.* 17.
D. Barboſ. *in l. ſi de vi, n.* 287. *cum ſeqq. ff. de iudic.* Farin.
in praxi crimin. q. 175. *n.* 29. *cum ſeqq.* Ouid. de Amicis
in repet. huius cap. q. 31. apud quos pars negatiua ſal-
tem de æquitate Canonica receptior eſt, & apud Lu-
ſitanos miniſter publicus adeundus videtur, arg.
Ordin. Regiæ *lib.* 4. *tit.* 14. § *unic.*

*Reſolutiones in materia emphyteuſis
vtiles.*

Cùm ius nominandi, ſeu eligendi facti ſit, & in 142
facto conſiſtat, poterit Monachus, vel pupillus ad
emphy

emphyteuſim nominare. Vide Cald. Pereira *de nominat.q.4.num.2.cum ſeqq.& in l.ſi curatorem*, *verbo cum non abſimilis*, *num.*24. Bened. Ægid. *in repet. l.1.C.de*
143 *Sacroſ.Eccleſ.p* 1.§.2.*n.*19.*cum ſeqq.*& ita minor, Cald.
144 Pereira *d.q* 4 *à n.*16. Et mutus ſignis, & nutu, Cald. Pereira *d.verbo cum non abſimilis*, *n* 69. *verſ. illud tamen omittendum*, item & excommunicatus, Peregr.*de iure fiſci,lib.*3 *tit.*11.*num.*31. Cald.Pereira *de nominat.*
145 *q.*5.*n.*47. Et deportatus, idem Cald. *d.q.*5. *n.* 5. Flor. de Mena *var.lib* 2.*q.*22.*n.*2.Non autem prodigus cui bonorum adminiſtratio interdicta eſt, Benedict. Ægid. *d p.*1.§.2.*n.*22.

146 Nominans ad emphyteuſim tres perſonas, cùm vnam tantùm nominare teneretur, nominatio non valet, argum.*l.duo ſunt Titij.ff. de teſtam.tut.* tenet Gonzal. Vaz.*in l.vnum ex familia,§ ſed ſi vno,ff.de legatis* 2. quod procedit quando quis nominauit filios ſuos, ſecus verò ſi nomina expreſſerit, quia tunc prior nominatus habebit emphyteuſim cùm cenſeatur magis dilectus, Cald.Pereira *de nominat. quæſt.*10. *num.*31.*cum ſeqq.* Valaſc. *conſ.*71.*num.*11. faciunt quæ tradit Tiraquel.*in §.hoc ſermone, num.*124. Sic etiam ſi res relinquatur duobus, quæ ab vno tantùm poſſideri poteſt, tunc primo loco nominatus debet præferri. Vide Bald. *in l.*1.*num.*1.*C.de edicto Diui Adriani*, Rebuff.*de pacificis poſſeſſ.num.*295. Valaſc *conſ.*121. *n.*1. *& conſ.*139. *à num.*2. Sed noſter Gam. *deciſ.* 174. *num.* 7. aſſerit quòd ſi plures ſunt vocati ad vnam donationem nomine collectiuo, & ſi vnus ſolùm in ea re donata ſuccedere debet, cenſetur vnuſquiſque vocatus ſecundùm ordinem affectionis, quòd ſi ſint diſpares gradu conſanguinitatis, proximior vocatus cenſetur primo loco.

147 Nominatio ad emphyteuſim facta titulo dotis manet irreuocabilis, vt reſoluit in terminis Flores de Mena *var.lib.*2.*q* 22.*n.*20.*cum ſeqq.* actus enim dotis facit donationem irreuocabilem, ex *l.ſi ego, §.ſi res, ff. de iure dotium*, Segur. *in l. vnum ex familia*, *§. ſed ſi fundum, col.*32.*ff.de legatis* 2. Gutier.*de iuram.confirm. part.*1.*c.*59.*n.*7. Auend. *ad l.*44. *Tauri,gloſſ.*16.*num.*1. Menoch.*conſ.*92.*num.*79.Surd.*de alimentis, tit.*9.*q.*33. *n.*30 *&* 31.

148 Contrariam tamen opinionem, imo huiuſmodi nominationem titulo dotis eſſe reuocabilem, niſi emphyteuta cum prædicta nominatione totum ius cedat emphyteuticum, & in fauorem ſponſi transferat ad inſtar nominantis, & vniuerſum ius transferentis, tenent Luſitani noſtri moti auctoritate Ordin. Regiæ *lib.*4. *tit.*37. §.1. præcipuè Valaſc. *conſ.*102.*n.*11. *&* 30. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de poteſtate eligendi,c.*2. *num.*31. *& cap.*4.*num.* 35. *& quæſt. forenſ. conſ.* 12. *num.*15.

149 Nominatio facta in teſtamento corruit illo reuocato, vel annullato. Vide Coſt.*in l.ſi ex cautione, fallent.* 12.*n.*4. Gam.*de ſacram. præſtandis, q.*6. *n.*20. *& deciſ.* 173. Flores de Mena *var.lib.*2.*q.*22.*n.*6. Cald Pereira *de nominat.q.*5.*n.*35.*& q.*10. *n.*29. *& de poteſtate elig. cap.*8.*& quæſt.forenſ.lib.*2.*q.*26.*n....* Valaſc. *conſ.*61.*& conſ.*102.*n.*15.Rebello *de obligat. iuſtitiæ*, *p.*2. *lib.*13. *q.*17.*n.*6.Luſitan. Ægid. *in repet.l.*1 *C.de Sacroſ.Eccleſ. p.*2.*in initio,n.*26.*in fine,ac n.*27.*& n.*28.reſoluit quòd ſi teſtamentum non reuocetur, nec aliquo modo infirmetur, nominatio ipſa de per ſe reuocari non poteſt. Nominatio tamen facta in teſtamento nullo propter exhæredationem, vel præteritionem eſt valida, vt per Molin.*de iuſtit.tract.*1.*diſp.*483.*verſ ſecunda concluſio*, Gom.*l.*45.*Tauri,n.*3.Cald.Pereira *de poteſtate elig.c.*8. *n.*7.*& quæſt.forenſ.lib.*2.*q.*16.*n.*3.*in fine*, Melch.Phœbos *Luſitaniæ deciſ.*3.*num.*17. vbi reſoluit quòd tunc nominatio non valet, quando facta eſt in teſtamento prorſus nullo, ex quo nec legata, nec aliquid in eo relictum valet, quamvis contrarium ſequatur Valaſc. *conſ.*61.*n.*6.

Filius legitimus patri ſuccedens ab inteſtato conſequitur emphyteuſim, quam pater habebat cum poteſtate nominandi ſecundam, vel tertiam perſonam, non minus ac ſi illum pater nominatum inſtituiſſet, aut nominaſſet, Cald.Pereira *de nominat. q.*12.*à n.*44. & procedere etiamſi patris hæreditatem repudiet, aſſerunt Viuian. *tom.*2.*commun. opin. lib.*6. *tit.*17.*num.*73. Gam.*deciſ.*229. Menoch. *de præſumpt. lib.*3. *quæſt.*48. *num.*12.Cald. Pereira *de nominat.q.*7.*num.*41.*& q.*10. *num.*28. 150

Et filio maiori repudiante emphyteuſim erit locus ſequenti. Vide Surd. *deciſ.* 230. *num.* 4. Cald. *de nominat. quæſt.*13. *num* 3. & facit confirmationem quòd hærede proximiore repudiante admittitur ſequens, ex *l.*3.*ff.de acquir.hæred.* Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*63. *num.*6. vbi etiam idem reſoluit in tutela legitima. 151

In emphyteuſi Eccleſiæ ſi ſit conceſſa per verba liberè nominandi, vt quem voluerit, vel quemcunque voluerit, poteſt ſuccedere filius naturalis, vel ſpurius, ſecus ſi ſit conceſſa ſibi, & filiis, vel ſibi & ſucceſſoribus, vt per Phœbos *Luſit.deciſ.*30.*num.*6. Eccleſia autem exoſos habet omnes filios illegitimos, vtpote peccaminoſo actu conceptos, vnde ſi accipienti ſit conceſſa cum facultate illam tranſmittendi ad quoſcunque hæredes, aut ſucceſſores, etiam extraneos, non poterunt in illa ſuccedere filij illegitimi, etiam naturales, Clar.§.*emphyteuſis,q.*30. Gam. *deciſ.*2.*à num.*1.*& deciſ.*377.*num.*2. Cald.Pereira *de nominat.q.*7.*num.*39. *& q.*19 *à num* 28. Molin. *diſp.*475.*n.*7. Cald. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.*22.*tit.*11.Steph.Gratian. *diſcept.forenſ.c.*218.*à num.*35. *& à n.*38. reſoluit quòd ſolum legitimatus à Summo Pontif. poteſt ſuccedere in tali conceſſione emphyteutica, & *num.* 44. quòd debet eſſe ſpecialiter legitimatus, vt in dicta emphyteuſi poſſit ſuccedere. Sed D. Marta *in votis nouiſſ. deciſ.voto* 207.*n.*3.reſoluit quod Eccleſiaſtica emphyteuſis quando eſt conceſſa pro ſe, & hæredibus, ac ſucceſſoribus quibuſcunque, cum beneplacito Sedis Apoſt. tranſit ad hæredes extraneos, & *num.*2. aſſerit quòd licet aliqui teneant quod illa dictio, *quibuſcunque*, recipiat reſtrictionem de habilitate, tamen hoc procedit in diſpoſitione legis, non autem in diſpoſitione hominis. An, & quando emphyteuſis Eccleſiaſt. ſit tranſitoria ad extraneos hæredes, vide Rot. *deciſ.* 642. apud Farin. *part.*1. *recent.* *& deciſ.*152.*p.*2.*etiam recent.* 152

Emphyteuſis Eccleſiæ conceſſa patri abſque mentione filiorum cenſetur pro ſe, & filiis non vt hæredibus, vt per Vetall. *Rom.deciſ.*302.*lib.*1. quem refert Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.part.*4.*collect.*777.*verſ.dico ſecundò*, Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ.tit.*33. *num.*12. Et emphyteuſis conceſſa pro hæredibus, & deſcendentibus non comprehendit deſcendentes, qui etiam hæredes non ſint, vt per Valaſc. *de iure emphyt. q.*44. *num.*18.*& q.*48.*num.*4. Cald. Pereira *de nominat.q.*22. *n.*13. 153

Pater non poteſt nocere filio in emphyteuſi non hæreditaria, ſed ex pacto, & prouidentia conceſſa, vide Valaſc.*de iure emphyt.q.*49.*n.*10. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.*2. *q.* 22.*num.* 37. latè Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 65. Rebello *de obligat. iuſtit. p.*2.*lib.*1?.*q.*16.*num.*6. nouiſſimè Camil. Borrel. *in ſumma deciſ.tit.*32.*de emphyt.à num.*295. niſi emphyteuſis ex re, vel pecunia patris acquiſita ſit, tunc enim poteſt pater filiis alienando nocere. Vide Valaſc. *quæſt.*49. *n.*70 *allegat.iuris pro Marqueſ de Bellas, part.*2.*art.*5. *n.*146. 154

*num.*146. Flores ad Gam. *deciſ.* 5. *ad finem*, Cald. Pereira *in reſponſo pro Societate* IESV, *num.*13. *pag.* 220. *& de extinct.cap.*20.*num.*4. *&* 15. *& in comment.ad* §. *ſed hac, Inſtit.de inoffic. teſtam. cap.*2. *num.*27. Vel niſi patet fuiſſet primus emphyteuſis acquiſitor, tunc bene poteſt eam alienare in præiudicium comprehenſorum. Vide Ambroſ. *Epiſcop. Peruſ.deciſ.*14. quem refert Aloyſ. Riec. *in collect. deciſ. part.*3. *collect.* 690. *verſ.limita* 2. Rebell.*d.lib.*13.*quæſt.*15. *num.*6. præcipuè accedente domini conſenſu, Valaſc.*d.q.*49.*num.*6. Surd. *deciſ.*11.*in fine*, Peregr. *de fideicommiſſ. artic.*6. *n.*24. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.*65. *num.*8.*cum ſeqq.*

156 Emphyteuſim pro ſe, & filiis ſi pater alicui tertio venderet, reſcindi poterit venditio à filio, quamvis filius teneretur emptori pretium pro ſua parte reſtituere, ſi patris hæres ſit, dicit iudicatum Gam. *Luſitan. deciſ.*8. *n.*4. quem refert, & ſequitur Rebell. *d.q.*15. *n.*6.*propè finem.*

157 Emphyteuſim enim ex pacto, & prouidentia ſi pater vendat, in dubio videtur ſolum vendere ius ſuum, non ius filiorum, Aleiat. *reſp.*31.*n.*1. Ruland. *conſ.*2. *n.*146.*lib.*1.Surd.*deciſ.*174.*n.*4. Valaſc.*de iure emphyt. q.*49.*n.*6.*col.*6. Cald. Pereira *de renouat. q.*16.*n.*38.*& de poteſtate eligendi, c.*13.*n.*28.*& c.*19.*n.*22. Et alienatio durabit in vita alienantis, Flamin.*de reſignat.lib.*6. *q.*2.*n.*90.*&* 91.

158 Emphyteutico titulo nondum finito poteſt res alteri in emphyteuſim concedi, dummodo ſecunda inueſtitura prima durante facta, extincta prima, conualeſcat, vt per Gom. *deciſ.*36.*n.*1.Surd.*deciſ.*230.*n.*11. Cald. Pereira *de nominat.q.*15.*n.*10.*& de emptione, c.*10. *num.* 8. quamvis contrarium teneat Cabed. *part.* 1. *deciſ.*138.

159 Emphyteuſis per partes non poteſt diuidi, ne penſio per plures ſoluenda neceſſariò diuidatur, & in non modicum domini præiudicium confundatur, vt per Cald. Pereira *de nominat. quæſt.*24. *num.*14. Valaſc. *de partit. cap.* 25. *num.* 7. In Interamnenſi verò regione Regni Portugalliæ emphyteuticos fundos diuidi poſſe de generali conſuetudine aſſerunt Gam. *deciſ.* 68. *& deciſ.*268.*n.*2.Valaſc.*de iure emphyt. q.*13.*n.*1. *verſ.hoc autem, & d.cap.*25. *num.*31. Cald. Pereira *de extinct. cap.*8.*n.*18.*&* 19.Molin.*de inſtit.tract.*2.*diſp.*483.*n.*4. in conceſſione enim emphyteuſis attenditur conſuetudo, ex Anton.Gabr.*lib.commun.tit.de conſuet.concl.*1. *num.*9.

160 Emphyteuſis non poteſt fieri de manſo, ſeu paſſalibus Eccleſiæ, nec præſcriptio, aut præſumptus titulus admitti poteſt, Cald. Pereira *de renouat. q.* 15. *n.* 15. Menoch. *de præſumpt. lib.*3.*q.*108.*n.*9. & faciunt quæ Maſcard. *de probat. concl.*1371.*num.*108. & Menoch. *conſ.*143.*n.*22.

161 Finitis generationibus, ad quas emphyteuſis conceſſa fuit, tenetur dominus directus eandem hæredibus, aut deſcendentibus accipientis renouare, docuit Bart.*in l.*1.§.*permittitur, ad fin.ff.de aqua quotid.* quem ſequuntur citati à Riccio *in collect. deciſ.part.*4.*collect.* 1259. Seraphin. *deciſ.*195. *num.*1. Camill. Borrell. *in ſumma deciſ.tit.*33.*n.*265.ita in ſacro Auditorio fuiſſe reſolutum, refert Card. Mantic. *de tacitis & ambig. convent.tom.*2. *lib.*22.*tit.*35. *numero* 1. & in Luſitaniæ Regno comprobatiſſimum dicunt Gam. *deciſ.* 41. *à princip. & omnino à num.*5. Valaſc. *conſ.* 101. *&* 157. Cabed.*p.*1.*deciſ.*203.Molin.*de inſtit. tract.*2.*diſp.*484. Rebello *de obligat.inſtit.p.*2. *lib.*13. *q.*9. Cald. Pereira *de renouat.q.*8.*num.*2.*& quæſt.forenſ.conſ.*46.*à n.*3. vbi etiam, *& conſ.*43. reſoluit hoc ius reuocandi eſſe hæreditarium, & tranſire in quoſcunque hæredes, & idem Cald.*d.q.*8. *n.*12. aſſerit procedere licèt in inueſtitura ſit appoſita clauſula quòd finitis generationibus liberè ad ipſum dominum, ſeu Eccleſiam cum melioramentis reuertatur. Quamvis contrarium imo finitis generationibus non eſſe cogendum dominum emphyteuſim renouare, teneant Gabr. *lib.*3. *comm.tit. de iure emphyt. concl.*1.*num.*1.*verſ.contrarium ſequitur*, Sarmien.*ſelect.lib.*2.*c.*7.Flores *ad Gam.dec.*41. Fachin. *lib.*1.*controuerſ.c.*100. & Caſtil.*quotid.lib.*1.*de vſufructu, c.*74.*n.*45.

162 Emphyteuticus contractus præſumptus requirit quadragenariam poſſeſſionem, & quòd poſſederit tanquam emphyteuta ſoluendo vnicam penſionem, & alleget titulum expreſſum inueſtitura, & dicat quòd fuit amiſſus. Ita conſtit. Archiepiſcop. Brachar.*tit.*19. *conſt.*2.& conſtit.Conimbr.*tit.*25.*q.*10.& conſtit.Portuen.*tit.*21.*q.*3. Gam.*deciſ.*245.*n.*10. Maſcard. *de probat.concl.*78.*n.*35.*& concl.*603.*num.*29.*& concl.*1371. *num.*115.*cum ſeqq* Menoch. *de præſumpt.lib.*3.*q* 108. *num. vlt.* Et vbi conſtat de initio tituli, datur præſcriptio etiam immemorialis, Molin. *de primog. lib.*2. *cap.*6.*n.*65. *& ſeq.* Mexi. *in tract.taſſæ panis, concluſ.*1. *n.*131.

163 Emphyteuſis extinguitur, dominiúmque vtile cum directo conſolidatur quoties emphyteuta nullo relicto aſcendente, vel deſcendente aliquem non nominauit ſibi ſucceſſorem in ſecundam, vel tertiam perſonam, vt per Cald. Pereira *de nominat. q.*12.*num.*24.*cum ſeqq.& de renouat.q.*9.*n.*8.

164 Emphyteuta non poteſt recedere à tenore contractus emphyteutici, *l.* 1. *&* 2. *C. de iure emphyt.* Gam. *deciſ.*234. *incip. Accepta emphyteuſis*, *n.*12. Corbul. *in tract. ex quibus cauſis amittatur emphyteuſis, cap, de cauſis priuationis ob non obſeruationem pactorum.* Molin. *de primog.lib.*1.*c.*2.*n.*24. Cald. Pereira *de nominat.q.*7. *num.*7. *& ſeq.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*88. *num.* 1. & tenor inueſtituræ expectandus eſt, Menoch. *conſ.* 148. *num.* 20. Etiamſi contra emphyteuſis naturam ſit, vt per Camill. Borrell *in ſum. deciſ. tit.*33. *num.*281.

165 Poſſeſſor rei emphyteuticæ tenetur ad ſolutiones præteritorum annorum, vt per Surd.*deciſ.*43.*n.*5.*&* 9. Bellet.*diſquiſit clerical.p.*1.*tit. de Clerico debitore*, §.8. *n.*4.Camill.Borrel *in ſum. deciſ.tit.*33.*de emphyt.n.*228. etiamſi tertius poſſeſſor ſit pro illo tempore, quo ipſe non poſſidebat, Aloyſ.Riec.*p.*3.*collect.*538. Vnde tertius poſſeſſor conuentus pro cenſu rei emphyteuticæ non poteſt opponere exceptionem excuſſionis, vt per Surd. *deciſ.*32.*n.*15. Carot. *in tract. de excuſſ.bonorum, p.*2.*q.*94. Camill.Borrell.*d.tit.*33.*n.*346.*& n.*415. tenet quòd emphyteuta dicitur perſonaliter obligatus ad ſolutionem Canonis.

166 De euictione tenetur dominus emphyteutæ pro emphyteuſi ei conceſſa, vt per Surd. *conſ.*290. *n.*18. Cabellin.*de euictione*, §.4.*n.*55.Camill. Borrell.*d.tit.*33. *num.*367.

167 Ronouatio peti debet intra annum, vt per Anton. Gabr.*lib.* 3.*commun.tit.de iure emphyt.concl.*1.*n.*10.*verſ. ſecundò limita*, Ioſeph.Ludou.*Lucenſ.deciſ.*63.*ſub n.*24. Gam.*deciſ.*117. *n.*1. Franc. Viu.*deciſ.*446.*n.*13. Alex. Raud.*var.lib.*1 *c.*17.*n.*54. Borrel.*d.tit.*33.*n.*271. Cald. *de renouat.q.*15.*n.*16.Rot.*deciſ.*305.*num.*5.apud Farin. *p.*1.*recent.*

168 In gloſſ. *Prohibentur*, ibi, *poteſt dici quòd ſerui.* Notatur ad hoc quòd ſerui ſunt prohibiti habere rem emphyteuticam, vt per Hoſtienſ. *hic num.*6. Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alien.q.*89.*cap.*9.*num.* 4. Alexand. *conſ.* 173. *num.* 6. *lib.* 2. Card. Tuſch. *tom.* 3. *lit. E. concluſ.*158. *num.*7. Cald. Pereira *de nominat. emphyt.*

quaſt. 5. *à princ.* Ouid. de Amicis *in repetit. huius cap. quaſt.* 21.

169 In ead. gloſſ. ibi, *Eccleſia.* Notatur ad hoc quòd alienatio rei emphyteuticæ prohibetur fieri in Eccleſiam, quia cenſetur facta in potentiorem, vt per Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 21. *n.* 36. Cald. Pereira *de poteſtate elig. c.* 1. *à num.* 15. Ouid. de Amicis *in reper. huius cap. q.* 22. Rota *deciſ.* 603. apud Farin. *p.* 1. *recent & deciſ.* 170. *n.* 1. *p.* 2. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *c.* 533. *n.* 29.

170 In ead. gloſſ. ibi, *Capitanei.* Notatur ad hoc quòd
capitanei ſunt probibiti babere rem emphyteuticam,
vt per Hoſt. *hic n.* 61. Butr. *n.* 16. Redoan. *d. c.* 9. *num.* 4.
Cardin. Tuſch *d. lit. E. concl.* 158. *n.* 6. Cald. Pereita *de
poteſt. elig. c.* 3. *n.* 2. Ouid. de Amicis *in repet. huius cap.*
171 *q.* 25. Sunt autem capitanei in noſtro propoſito, qui
in Reguo Neapol. Barones dicuntur, Martin. Freccia
de ſubfeudis Baronum lib. 2. *cap. vendimus*, *n.* 10. Vincent. de Franch. *deciſ.* 211. *n.* 5. Capyc. *deciſ.* 27. *n.* 40. Ouid. de Amicis *d. q.* 25. *n.* 2. vbi *n.* 3. tenet quòd eodem modo prohibitæ ſont mulieres, & *n.* 4. de curialibus, & *n.* 5. de fiſco. Limitantur tamen dicta de perſonis probibitis, niſi perſona prohibita ſit conſors, vel conſocius in eadem re emphyteutica, quia in eum alter ſocius poteſt partem ſuam irrequiſito domino alienare Redoan. *d. q.* 79. *n.* 5. Card. Tuſch. *d. concl.* 158. *à n.* 6. Cardin. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 21. *n.* 35. Cald. Pereira *d. c.* 1. *n.* 23. Limitatur etiam niſi dominus directus conſentiret rem peruenire ad potentiores, ſeu perſonas prohibitas Cardin. Tuſch. *d. concl.* 158. *n.* 15. Vel quando dominus directus eſſet æquè potens ſicut ille, in quem emphyteuta alienat Card. Tuſch. *d. concluſ.* 158. *n.* 6.

De Rerum Permutatione.

Tit. XIX.

SVMMARIVM

1 *Doctores referuntur qui ſuper hanc rubr. ſcripſêre.*
2 *Permutationis beneficiorum materia vbi tractetur oſtenditur.*
3 *Permutatio dupliciter accipi poteſt, lato ſcilicet modo & generaliter, vel ſtrictè, & ſpecialiter.*
4 *Permutatio generaliter ſumpta capit quamlibet commutationem, ſuóque ambitu complectitur omnes tam innominatos, quàm nominatos contractus, non quidem gratuitos, ſed reſpectiuos.*
5 *Permutatio ſtrictè, & ſpecialiter accepta non comprehendit quamlibet commutationem, nec illi competit indiſcriminatim.*
6 *Permutatio definitur vt ſit vnius rei vicaria præſtatio, vel melius vt ſit rei propriæ ſiue quoad dominium, ſiue quoad adminiſtrationem ſub ratione rei hinc inde datio actualis.*
7 *Permutatio dupliciter poteſt conſiderari, primò vt in eſſe omnino perducta, poſtremò vt inchoata.*
8 *Permutatio incohoata continetur ſub contractu, do vt des.*
9 *Permutationis pactum ſine vlla traditione celebratum permutatio non eſt.*

1 SVPER hanc rubric. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Guid. Papæ, Barbat. Butr. Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.* 99. *verſo*. Ioan. de Londtis *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 174. Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canonici*, Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 112. Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 423. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal. ſub hoc tit.* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. Canon. ſub eod.*

De Permutatione beneficiorum tractatus edidêre 2
Federic. de Senis, Ægid. Bellam. Petr. de Vbaldis, Andr. Gambarus, & nouè Ioan. à Cochier, agunt etiam Bellacomb. Soar. & alij *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 42. *de rerum Eccleſiaſticarum permutatione*, Rebuff. *in praxi de benefic. tit. de permut.* Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 14. *num.* 38. *cum ſeqq.* Mandoſ. *de ſignatura gratia, tit. de permut.* Soar. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 4. *c.* 31. *cum ſeqq.* Nicol. Garc. *de benefic. p.* 11. *cap.* 4. Leſſ. *de iuſtitia, lib.* 2. *c.* 34. *dub.* 36. *cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *à n.* 342. Vincent. Filline. *tract.* 40. *c.* 9.

Permutatione.] Permutatio dupliciter accipi po- 3
teſt, lato ſcilicet modo & generaliter, vel ſtrictè,
& ſpecialiter. Primo modo accepta capit quamlibet 4
commutationem, ſuoque ambitu amplectitur omnes tam nominatos, quàm innominatos contractus, non quidem gratuitos, ſed reſpectiuos, quales ſunt illi, in quorum quolibet datur, fit, aut promittitur hinc inde aliquid in recompenſationem, & commutationem pro alio, vt per Richard. *in princ. Inſtit. quibus modis re, num.* 94. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 396. *col.* 1. *ante med.* & in hoc ſenſu comprehendit emptionem, locationem, ſocietatem, & ſimiles contractus, ſi quidem in his omnibus prædicta commutatio reperitur, prout conſiderat gloſſ. *in rubr. C. hoc tit.* vbi Bart. *num.* 1. & 2. Bertachin. *de gabell. membr.* 3. *octaua partis princ. num.* 3. gloſſ. *verbo facias, verſ. vel dic, in l. iuriſgentium* 7. *ff. de pactis.* Hoſtienſ. *in ſumm. huius tit. num.* 1. Fortun. *in d. l. iuriſgentium, in princ. à num.* 7. & 17. *col.* 3. Pichard. *vbi ſupr. num.* 95. Molin. *d. col.* 1. Rebello *de obligat. iuſtit. p.* 2. *quaeſt.* 1. *ſect.* 2. *prope fin.* Secundo modo, ſtri- 5
ctè ſcilicet, & ſpecialiter accepta permutatio non comprehendit quamlibet commutationem, nec illi competit indiſcriminatim, vt videre eſt in permutatione rei pro certo pretio in pecunia numerata, ex hac enim commutatione non reſultat permutatio ſpecificè ſumpta, ſed tantùm venditio, iuxta text. *in princ. & in §. pretium autem, iuncto §. item pretium, Inſtit. de empt.* Idem videre eſt in commutatione rei, ſeu vſus eius, aut operarum alicuius pro certa mercede, ex hac enim non inſurgit permutatio in ſua ſpecie, ſed tantùm locatio, & conductio, iuxta *princip. Inſtit. de locat.* & text. *in l. naturalis, in §. at cum dolo, ff. de praſcript. verb.* Comprehendit ergo vt ſic ſolam commutationem rei pro alia re, vt *infra* ex definitione apparebit, & ſecundùm eam ſortitur ſpeciem contractus diſtinctam à contractu venditionis, locationis, & cæterorum ſiue iuris ciuilis, ſiue iuriſgentium, & conſtat ex text. expreſſo *in d. §. item pretium*, notant Bart. & Iaſ. *in d. l. iuriſgentium, ex num.* 7. Hoſtienſ. ac alij *citatis locis.*

Definitur autem permutatio vt ſit vnius rei vica- 6
riæ præſtatio ſecundùm Hoſt. *in ſum. huius tit. n.* 1. cuius verba Fortun. *in d. l. iuriſgentium, n.* 13. tranſcripſit in hunc modum. Permutatio eſt de ſpecie ad ſpeciem hinc inde facta præſtatio; & quidem meritò, quia ipſe Hoſt. *ibid. num.* 2. dum conſtituit permutationem

non

non dari niſi de ſpecie ad ſpeciem,ſatis oſtendit mentem ſuam *in d.n.1.* fuiſſe, verbum rei, de quo in dicta definitione, accipere non quidem in ſua latitudine, ſecundùm quam comprehendit ea, etiam quæ in genere conſiſtunt,iuxta text.*in l.nominis 6.& in l.res appellatio 5.iuncta l.pecuniæ verbum* 178.*& l. pecuniæ nomine* 222.*ff.de verb.ſignific.* ſed potiùs illud vſurpare pro ſpecie iuxta tranſcriptionem Fortun. *vbi proximè*, & ita in hunc ſenſum prædictam Hoſtienſ. definitionem accipiunt,& ſequuntur Azor. *in ſumm. huius tit.* Bart.*in l.2.in princ.ff.ſi certum pet.*vbi Iaſ. *n.7. &* 8. & Angel.*num.9.*Aretin.*in §.actionum*, *num.26. Inſtit. de actionib.* vbi Iaſ. *num.92.* Rebuff. *in praxi ſub hoc tit. num.* 1. Anton.Gom.*tom.2.var.cap.*8.*in fine*, communis,vt per Fortun.*vbi ſuprà*, & per Ludouic.Gom.*in d.§.actionum*, *num.26.* & per Pinel. *in rubr.de reſcind. vendit. part.2. cap.10.num.*10. Sed meliùs permutatio perfecta definiri poteſt vt ſit rei propriæ, ſiue quoad dominium, ſiue quoad adminiſtrationem ſub ratione rei hinc inde datio actualis, vt per Dec. *in l.2.n.* 12. *lect.2.ff.ſi certum pet.* Fortun. Gom. Pinel.*citatis locis*, Giroud.*in tract.de gabellis,p.9.in princ.num.*4. Molin. *d.tract.2.diſp.*253.*col.2.poſt med. & diſp.*596. *col.*1. *in med.* Dixi, *datio*, loco generis ad omnes alias dationes tam reſpectiuas, quàm gratuitas, quæ tamen non habent naturam, & ſpeciem contractus permutationis: cæteræ autem particulæ denotant differentias eſſentiales, ſecundùm quas ipſe aliis eſſentialiter diſtinguitur. Dixi, *ſub ratione rei*, vt conſtet quòd licèt permutationis contractus cadat non ſolùm ſuper re, quæ conſiſtit in ſpecie, ſed etiam in genere, tamen non cadit niſi ſuper illis, qui retinent formalem rationem rei vt rei, non verò vt pretij, ſeu mercedis, tunc enim non erit permutatio, ſed venditio, locatio, aut alius ſimilis contractus qui ceciderint ſuper re, non qua res eſt formaliter, ſed qua pretium, vel merces.

7 Permutatio dupliciter poteſt conſiderari, primò quidem vt in eſſe omnino producta, quando ſcilicet ex vtraque parte traditio interuenit; poſtremò verò vt inchoata, quando ſcilicet ſtat in traditione alterius partis, nec adhuc ex vtraque traditum eſt,etenim ſiue vno, ſiue altero modo huiuſmodi traditio in vim permutationis facta conſideretur, ſi aliæ qualitates ad permutationem neceſſariæ concurrant, ſemper ipſi conuenit nomen, & ſubſtantia permutationis, licèt diuerſimodè: traditioni namque mutuæ conuenit completè, traditioni verò ex altera tantum parte conuenit ſolùm inchoatè,quod tamen ſatis eſt vt hæc dicatur habere veram, licèt non completam, ſed imperfectam rationem permutationis,iuxta text. *in l.* 1.*§. item emptio,ff.hoc tit.& in l.cum precibus,C.eod. & in l. naturalis,§.1.ff.de praeſcript.verb.*quamvis Fortun. *in d. l.iuriſgentium.n.*11.*col.2.in fine.* Ludouic. Gom. *in d.§. actionum.n.*28.& Anton.Fab. *coniectur. lib.6.c.9.pag.5. in fine,& pag.6.in princ.* Ferret. *in d. l. iuriſgentium, in*
8 *princ.n.*17.aliter explicent. Poſteriori modo permutatio conſiderata continetur ſub contractu do vt des, & cum eo vnum, & idem conſtituunt, nec differunt in modo celebrandi, nec in rebus ſuper quibus celebrantur, nam promiſcuè fieri poſſunt ſuper rebus generis, & ſpeciei certæ, vel incertæ, licèt eſſentialiter differant ſi permutatio primo modo conſideretur. Pactum verò permutationis ſine vlla traditione celebratum permutatio non eſt, longè namque diſtat ab eſſentiali ratione permutationis,quæ vltra alias qualitates, de quibus in eius definitione, conſiſtit in eo quòd vel mutua actualis traditio ad eius conſummationem, vel ſaltem ad alteram partem ad eius inchoationem interueniat;atque ita quod huiuſmodi pactum ſimplex de permutando non ſit permutatio, reſoluunt Bald. *in l.1.col.vlt.C.hoc tit.* Iaſ. *in l.1. ex n.10. ff. eod.* Bertachin.*de gabell. p.3.partis* 8. *n.*48. Mench. *illuſtr. lib.1.c.11.n.21.*Molin.*de iuſtit.tract.2. diſp.397. col.1. verſic.dubium eſt.*

SVMMARIVM.

1 *Princeps poteſt rem Eccleſiæ immobilem per permutationem acquirere data re meliori, vel æquali.*

2 *Capituli maior pars debet conſentire vt Princeps poſſit rem Eccleſiæ immobilem per permutationem acquirere data re meliori, vel æquali.*

3 *Declaratur text.* in cap.ſi quis 12.q.2.

4 *Decimæ feudales hodie retineri non poſſunt à laicis, niſi Eccleſiam compenſauerint de re maiori, vel æquali.*

5 *Alienatio rei Eccleſiæ non dicitur vtilis, vbi ipſa Eccleſia tantum recipit, quantum dimiſit.*

Cap. Si Princeps. I.

Ex Concil. apud Syluanectum.

PRinceps poteſt ex rationabili cauſa commutare rem ſuam immobilem cum re immobili Eccleſiaſtica, ſi res, quam dat, ſit maior, vel ſaltem æqualis, 1
& ſuper tali permutatione debet publicari ſcriptura facta à Principe, & commutatio fieri de communi voluntate partium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Auan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Barbat. Panormit. Guid. Papæ, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag.*187. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 434. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. referunt à Burchard.*lib. 3. Decret. c.* 165. & Iuo. *part.2. c.*184. & ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib. 3. tit. 16. cap.*1.

Permittit hic text. res Eccleſiæ etiam immobiles 2
alienari facta permutatione cum Principe daturo rem meliorem, vel æqualem. Ratio eſt quia in hac ſpecie eſt euidenter vtile ſine damno Eccleſiæ gratiam Principis promereri, vt patet,ſolent enim plerumque Reges Eccleſias defendere & ſingularibus beneficiis ornare: debet tamen maior pars Capituli conſentire, ne fortaſſe res deterior offeratur à Principe, vt bene communis intellexit *in præſenti*; deinde vt intelligat Principem velle rem Eccleſiæ in ſuos, aut ſuorum vſus rationabiles, non verò vt vel ipſi Eccleſiæ, vel alicui iniuſtè noceat, id enim text.ſignificat cùm cauſæ rationabilis mentionem faciat, ſatiſque cenſuit *auth.de non alienan.& auth. ſed & permutare, C.de Sacroſ.ſanct.Eccleſ.* vnde deſumptus eſt; & ita ridiculum videtur hanc permutationem ſoli Imperatori concedere, vt temerè credidit Auguſt. *de Imper. quæſt.* 110. Verba enim & ratio huius text. comprehendunt quemcunque Principem non recognoſcentem ſuperiorem, quod multis confirmauit Afflict. *deciſ.* 17. Pariſ. *conſil.*141.*n* 29.*vol.*4.

Neque ſupradictis obſtat text. difficilis *in cap. ſi* 3
quis 11.*quæſt.*2. quia reiectis intellectibus gloſſ. *ibi*, & intellectu etiam Paleæ *in cap. iniuſtum, verſ. item ſi Rectores* 12.*q.*2. vt ſcilicet procedat in rectoribus Eccleſiarum, quem ſequitur Abb. *in præſenti, num. vltim.* vbi Sicul. *num.* 11. repugnat enim textui *in cap.ſtatuimus*, & *in cap. Diaconi* 12. *q.* 2. vbi Prælati

etiamſi tantundem reſtitnant Eccleſiæ,id tamen fit in pœnam inioſtæ alienatiunis, ex quibos potius improbari cnnſtat;quàm admitti. Reiecto igitur intellectu, vt ſcilicet procedat ſecundùm antiqua iura ante prohibitionem leoninam *in cap.ſine exceptione* 12. *q.*2.id enim defendi non poſſet ſi expendas text. illum deſomptum fuiſſe ex Concil.prooinciali Agatben. *c.*32. vt refert Archiep. Tolet. *in ſumma eiuſdem Concil. pag.*91. vbi *c.* 6. pruhibita etiam fuit alienatio, niſi neceſſitas,ant vtilitas Eccleſiæ interuenitet,quæ illam licitam redderet,licèt eius verba ſine ſubſcriptiune referantur *in cap.huiuſmodi,verſ.quod ſi neceſſitas* 10. *q.*2. Verior igitur videtur intellectus, vt ſcilicet text.procedat in ſubtractione & alienatione fructuum,& redditnum Eccleſiaſticurum neglecta diuiſione antiquitus præſcripta *in cap.quatuor,& in cap.de redditibus, & in c.cognouimus*, cum multis *ibid.* 12. *q.*2. quo tempore beneficia nondum crecta erant,vt ita ſit ſenſus,ſi quis qualibet conditione,hoc, eſt in quamlibet cauſam,& vſum de rebus Eccleſiæ aliquid,id eſt,aliqoos fructus, & redditus prouenientes in rebus Eccleſiæ , alienare præſumpſerit,id eſt, iniquè diſtraxerit, neglecta ſcilicet prædicta diuiſiune,verbum enim, *præſumpſerit*, in malam partem ferè ſemper accipitur,iuxta text.*in cap. ſi quis Epiſcopus* 12.ibi.*præſumpſerit*,11.*q.*3.*& in cap. prædia* 12. *q.* 2. ſi de ſuo proprio tantundem Eccleſiæ cuntulerit, quantũ viſus ab ea abſtuliſſe,tunc demum illud præſtare licebit,planè verba illa,*tantum quantum abſtuliſſe*, manifeſtè indicant text. agere de quantitate reddituom iniquè ſubtracta , maximè ſi expendas Concil. *ſuprà eod. cap.* prohibuiſſe ſub variis pœnis alienationem aliarum rerum Eccleſiaſticarum , qoem intellectum colliges ex Nauarr. *in apolog. q.*1. *monitu* 76. *num.vlt.*

4 *Maior fuerit,vel æqualis.*] Argumentu huius text. tenet Rebuff.*de decimis q.*10.*n.*42. feudales decimas hodie retineri nun poſſe à laicis niſi Eccleſiam com-
5 penſauerint de re maiori , vel æqoali. Alienatio verò rei Eccleſiæ quòd vtilis non dicatur vbi ipſa Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit , cenſuit Rota *in Lucana bonorum* 11.*February* 1613.apud Farinac.*dec.*430. *n.*6.*p.*2.*recent.*vbi *n.* 5.pariter huiuſmodi alienationem vtilem noo dici,vbi Eccleſia dimiſit bona propria habita fide de re ſibi in cambium aſſignanda.

Cap. Vt commutationes. II.

Ex Concil. Beluacen.

1 COmmutatio facta ab anteceſſure in damnum Eccleſiæ , ſeu nun ſeruato iure , eſt reuocanda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq.Innuc. Cullect. Zabat. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panurm. Barbat. Guid. Papæ , Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 188. Alagona *in compendio iuris Canonici* , *pag.* 435. remiſſiuè Ximen.*in concord.part.*2. refertur in Conc.Melden.*c.* 23. tanquam ex Concil. Beluacen. vt per Borchard. *lib.* 3. *Decret.c.*171. Iuo. *q.*3.*c.*232.& Ant. Auguſt. *collect.*1. *Decret.lib.*3.*tit.*16.*c.*2.

2 *Ab eo,qui ſucceſſor eſt*,&c.] Notatur ad hoc,quòd buna Eccleſiæ à beneficiario malè commutata , & alienata per prædeceſſorem ſunt reuucanda , vt per Zerol.*in praxi Epiſc. p.*1. *verbo ſucceſſor* , §.1. faciunt plura,quæ dixi *ad cap.ſi quis Presbyterorum* 6.*ſupr. de rebus Eccleſiæ non alienan.*

Cap. Mancipia Eccleſ. III.

Ex Concil. apud Syluanectum.

MAncipia Eccleſiæ nun poſſont permutari cum 1
aliis mancipiis , niſi remaneant libera , quia quod eſt Deo dicatum, non debet transferri ad vſum humanum,vel niſi ſint fugienda.Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola,Anan.Hoſt.Henric. Anchar.Panorm. Guid.Pap. Barbat.Viu. *in ration.lib.*3.*iur.Pont.pag.*184. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 435. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.deſumitur ex Concil.Cariſiaco,vt referunt Burchard.*lib.*3.*Decret.c.*173.Iuo.*p.*3.*c.*234. & Anton. Auguſt.*collect.*1.*Decret.lib.*3.*tit.*16.*c.*3.

Quod enim ſemel Deo conſecratum , &c.] Vide reg. 2
ſemel Deo 51.*de regulis lib.*6. Nauarr.*de ſpoliis cleric.* §.18.*n.*7.*&* 8.Bellet.*diſquiſit.cleric.p.*1.*tit.de bonis clericorum*,§.9.*n.*2.*& tit de exempt. clericorum , & eorundem bonorum à muneribus publicis*,§.1.*n.*15.

Cap. Iniuſtum. IV.

MAncipia Eccleſiarum non debent redigi in 1
vſum ſæcularium,ſerui tamen fugitiui Eccleſiæ poſſunt diſtrahi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Cullect. Zabarell. Iuan.Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viu. *in ration. lib.*3. *iuris Ponif. pag.*189. Alaguoa *in compend. iuris Canon. pag.* 435. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*2. refertur à Burchard.*lib.*3.*Decretor.c.*174. & ab Iuo.*p.*3.*c.*235.& ab Ant.Aug.*collect.*1.*Decretal. lib.*3.*tit.*16.*c.*4.

SVMMARIVM.

1 *Præbenda pacto præcedente permutari non poſſunt, Epiſcopus tamen poteſt de loco ad locum permutare perſonas.*
2 *Permutatio & tranſlatio an differant , oſtenditur*, & nom. 3.
4 *Declaratur text. in præſenti.*
5 *Declaratur text.* in cap.cùm olim,infr.hoc tit.
6 *Permutantibus beneficia , an licitum ſit inter ſe de permutatione tractare*, & n.7.
8 *Permutationes beneficiorum an poſſint expedire inferiores Prælati, oſtenditur*, & n.9.
10 *Beneficij permutatio propria auctoritate , non autem ſuperioris facta,eſt ſimoniaca.*
11 *Permutatio de bonis Eccleſiæ debet fieri cauſa vtilitatis, vel neceſſitatis.*
12 *Permutationes beneficiorum coram quibus fieri poſſint, oſtenditur.*

Cap. Quæſitum. V. *Vrb. III.*

COmmutatio Præbendarum de iure fieri nun po- 1
teſt , præſertim vbi præcedit pactum , quia illud circa ſpiritualia , vel iis annexa ſemper habet labem ſimoniæ. Item Epiſcopus cum cauſa neceſſaria poteſt permutare perſonas de vnu loco in alium , vt quæ minus vtilis eſt in vno locu , ſit vtilis in aliu. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Io.Andr.Imol.Anan.Butr.Hoſt.Henric Barbat. Anch. Panor.Guid.Pap.Viu.*in ration.lib.*3.*iur.Canon.pag.*190.

Alagona

Alagona *in compend.' iuris Canon. pag.* 335. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 13. *cap.* 1.

2 Vnde colligi videtur differentiam eſſe inter permutationem,& tranſlationem, illa enim cùm ſit contractus reciprocus, ac proinde vnius rei pro illa mutua datio, *l.* 1. *ff.* & *C. hoc tit.* debet à partium conſenſu & conuentione principium accipere, *l. ex placito, C. hoc tit.* atque ideo in permutatione beneficiorum vt rationem habeat permutationis, partium conſenſus deſideratur, & vt ab vtraque parte beneficium viciſſim permutetur, quod ab ipſis partibus quantum in eis fuerit dari videatur: hæc verò, ſcilicet perſonarum tranſlatio, nihil aliud eſt quàm vnius perſonæ de vno beneficio ad aliud legitimè facta mutatio per ſuperiorem, vt colligitur ex *cap. ſcias frater, cum ſequentibus,* 7. *q.* 1. *toto tit. de tranſlat. Prælati*; vnde non aſſumit vires, & ſubſtantiam ſuam à conſenſu partium, & conuentione, ſed ab auctoritate ſuperioris, vt præcitata iura probant, nec ſemper requiritur vt duo reciprocè transferantur, ſcilicet alter ad alterius locum, ſed vnus tantùm de ſuo loco ad alium transferri poteſt, eóque diſcrimine inter vtramque conſtituto videtur text. *in præſenti*, probare permutationem beneficiorum, quæ à partium conſenſu initium accipit, nullo caſu dari poſſe, tum quia text. abſolutè ait permutationes Præbendarum de iure fieri non poſſe, ergo nulla, tum etiam, quia ſolum tranſlationem permittit perſonarum; ergo omnem permutationem negat iuxta reg. text. *in cap. nonne, de præſumpt.* & *in l. cum prætor, ff. de iudic.* Accedit quòd ſi in hoc text. ſolùm improbaretur illa permutatio, quæ propria auctoritate fit, nullum dubium contineret, & videbatur lex indigno, vel contra Iuriſconſ. *in l. quod Labeo, ff. de Carbon. edicto,* & *in l.* 1. *in fin. ff. ad municip.* Accedit etiam in confirmationem eiuſdem ſententiæ doctrina gloſſæ *verbo tractare,* quam *ibid.* ſequitur Anchar. *in cap. cum vniuerſorum, hoc tit.* dum ait non eſſe licitum partibus inter ſe de permutatione tractare, nec quicquam ex tractatu, ſed omnia officio iudicis expedire, iuxta text. *in cap. cum pridem, de pactis,* & *in cap. niſi eſſent, de præbendis*, eandem ſententiam probat Hoſt. & Ioan. Andr. *in præſenti*; ſed vbi totum officio Superioris expeditur, potiùs tranſlatio eſt, quàm permutatio, igitur vera permutatio beneficiorum nullo caſu dari poteſt, ſed ſola tranſlatio. Rurſus permutatio tria requirit eſſentialiter, ſcilicet partium conuentionem & conſenſum in idem à quo incipit, traditionem rei, & vt ab vtraque parte res detur, quæ propria dantis ſit & accipientis fiat, atque ideo ſi aliena ſit permutatio, nulla eſt; vt ex ſententia Pedij docet Iuriſc. *in l.* 1. *§. adeo, ff. hoc tit.* quicquid de ea immeritò dubitent gloſſ. Bart. & Iaſ. *num.* 10. & alij *ibid.* at verò hæc omnia tria in permutatione beneficiorum videntur deficere, deficit enim conuentio, ſeu pactio, vt ex hoc text. colligitur; & poſt antiquos præcitatos affirmant Imol. *n.* 6. Abb. *ibid. in fine*, aſſerentes contra Hoſtienſ. & alios ſupracitatos poſſe quidem partes de permutatione tractare, non poſſe tamen, ſeu deliberare, ſeu conſentire, nec ſe ad permutandum obligare abſque labe ſimoniæ, idem vlt. gloſſ. *verbo volentes*, quam Paul. & Imol. ſequuntur *in Clem. vnic. hoc tit.* Federic. *in tract. huius tit. quæſt.* 38. teſtatur communem ſententiam Benedict. Capt. *in cap. exhibita, num.* 118. *hoc eod. tit.* probant S. Antonin. *p.* 2. *tit.* 1. *cap.* 5. §. 8. Syluest. *in ſumm. verbo permutatio* 2. *q.* 5. Angel. *eod. verbo num.* 4. eam reddentes rationem, quòd tranſlatus deliberatum conſenſum non habet, conuentio verò deliberationem continet, atque ideo ex omnium ſententia illicita eſt: deficit etiam ſecundum requiſitum, & tertium, ſcilicet ab vtraque parte redditio, quæ eorum ſit, & ex eorum traditione accipientis fiat, beneficia enim poſſidentium propria non ſunt, vt de ipſorum titulis diſponant, nec ab ipſis dantur, ſed à ſuperiore, item nec renuntiari ſine Prælati licentia poſſunt, *cap. admonet, de renuntiat.* Vnde cum totum à ſuperiore proueniat, & detur, permutatio dici non poteſt, ſed perſonarum tranſlatio, quam iura & DD. impropriè nimis permutationem appellant, præſertim cùm ex omnium Doctorum ſententia ob neceſſitatem, & vtilitatem Eccleſiæ tantum fiat. Quibus argumentis hanc ſententiam in effectu probant Innoc. Hoſt. Ioan. Andr. gloſſ. & Anch. *citatis locis*, quatenus aiunt non eſſe licitum de permutando tractare, ſed totum à ſuperiore faciendum eſſe, quod propè tranſlatio eſt, quinimo communis ſententia, de qua *ſuprà*, non multum videtur ab hoc differre, cùm ex eius traditionibus potius tranſlatio, quàm permutatio colligatur, quamvis permutationis nomine vtantur.

Sed contraria ſententia verior eſt, & ſecurè aſſerendum dari aliquam permutationem beneficiorum, quæ à tranſlatione diſtinguatur, idque totius Eccleſiæ vſus obſeruat, & decreta Pontificum palam demonſtrant. 3 Pro quibus illud in primis facit quòd tranſlatio, & permutatio ſub diuerſis titulis tractantur, & in iure diuerſis appellantur nominibus; nam transferri perſonas, & permutari beneficia quaſi diuerſa antiqui, & nouiores Pontifices appellant, vt conſtat ex *cap. mutationes* 7. *q.* 1. *cap. cùm olim, cap. pen.* & *c. vlt. infr. hoc tit.* & *in Sexto,* & *Clementinis*; igitur duo hæc prorſus diuerſa ſunt, iuxta *l. ſi idem, C. de codicillis*, Abb. *conſ.* 57. *lib.* 2. Corn. *conſ.* 104 *col.* 2. *lib.* 4. Lancell. Gall. *in conſuetud. Alexandria, verbo legare, n.* 26. Aymi. *conſ.* 6. *num* 1. Menoch. *conſ.* 257. *num.* 8. Ergo concedenda eſt alia beneficiorum commutatio, quæ huius contractus rationem habeat, & à tranſactione ſit diuerſa; neque ferendum permutationis nomen ſemper à Summis Pontif. pro tranſlatione vſurpari; confirmatur eadem ſententia ex eo quòd tranſlatio non oportet vt ſit reciproca, ſed plerumque vnius eſt ad alium locum, ſeu beneficium vacans, fit etiam inuitis poſſeſſoribus, vt probat *d. cap. mutationes*, & fatentur omnes DD. *vbi ſuprà*; permutatio autem reciproca eſſe debet, quaſi mutua datio, & ex voluntate permutantium in eorum vtilitatem fit vt probat text. *in d. cap cùm vniuerſorum*, ex quibus, & aliis non licet amplius dubitare dari permutationem noſtro iure, quæ à tranſactione diſtinguitur.

Ad *text.* verò *in præſenti*, quatenus inquit, commutationes Præbendarum de iure fieri non poſſe, reſpondetur Vrbanum Pontif. *in hoc text.* planè agere de permutatione, quæ fit, & perficitur ſola partium conuentione, ea enim propria permutatio eſt, quæ pacto partium perficitur re propria ab vtraque parte data, quæ accipiens fiat, quod cùm in beneficiis contingere non poſſit, non immeritò Pontifex abſolutè ait beneficia permutari non poſſe, hoc eſt propria auctoritate, prout temporalia bona permutantur, pars enim potiſſima in commutatione beneficiorum auctoritati ſuperiorum tribuenda eſt, qui reſignationem ex ea cauſa admittit, & reſignata viciſſim confert, atque ideo, cùm tranſlationi ſimilis videatur à Summo Pontif. *in hoc text.* tranſlatio potius, quàm permutatio dicitur, quæ auctoritate ſuperioris fit, quæ verò propria permutatio eſſe poterat partim conuentione & traditione perfecta in beneficiis non reperitur, & ideo nulla datur propria, & abſoluta permutatio in eis, quod Pontifex in hoc text. intendit, non tamen 4

inde ſequitur non poſſe de iure fieri permutationes præbendarum, quæ vnius contractus magna ex parte rationem habeant, & tranſlationibus diffetant, quatenus à partium conſenſu incipiunt, & quatenus in ipſis eſt reciprocè beneficia dare cùm alter in gratiam alterius renuntiat ex cauſa permutationis, & beneficia ad eos perueniant: quod verò text. ait poſſe perſonas transferri per Epiſcopum, ita accipiendum eſt, vt impropriè tranſlatio appelletur ea permutatio, quæ auctoritate ſuperioris fit, ea ratione, quia cùm Epiſcopus renuntiandi licentiam concedat, & beneficia conferat, videntur magis tranſlatæ perſonæ, quàm permutatio facta; poteſt etiam tentari tempore Vrbani III. nondum iure Pontificum permiſſam fuiſſe beneficiorum commutationem, quæ à partium voluntate, & conuentione, & vtilitate initium acciperet, ita vt teneretur Epiſcopus nullo alio ſtante impedimento renuntiationem ex cauſa permutationis admittere, quæ conditionalis eſt, & reſignata beneficia permutationibus, neceſſariò dare; ſed poſtea ab Innocent. III. *in d.c.cùm vniuerſorum*, & aliis nouiotibus Pontificibus id permiſſum fuiſſe, vt innuit text. *in c. vnic.hoc tit.lib.6.*

5 Si adhuc text. *in præſenti, & cap.cùm olim, infr. hoc tit.* intelligere velimus de permutatione, quæ priuata partium conuentione fit, provt Gloſſ. & omnes DD. nemine diſcrepante intelligunt, non ideo minus dubium aliquod lege dignum *ibid.* definitur, agunt enim iura illa de permutatione Præbendarum, de quibus eo tempore duplici ratione poterat dubitari, primò quia ſola dignitatum permutatio expreſsè prohibita erat, vt fatetur Pontifex *in hoc text.* & quaſi odioſa prohibitio videbatur ad Præbendas non extendi contra verba text. *in cap.maioribus, ad fin. de præbend.* vbi Præbendarum diuiſio, & dignitatum permutatio prohibetur. Secundò, quia licèt Præbenda quatenus eſt Canonicatui annexa, vel alteri ſpirituali officio, aut miniſterio deputata, beneficium & ius ſpirituale appellari poſſit, provt *in cap. dilecto, de præbend.* tamen ſi per ſe conſideretur, provt eſt portio bonorum temporalium ſpirituali miniſterio deputata, temporalis eſt, vt probat text. *in cap.ex literis, de probat.* & cum communi reſoluunt Abb. & Felin. *num.*13. Rip. *n.*151. *in c. cùm M. de conſtit.* idem Abb. *in d. c. maioribus*, Bero. *in d. c. ex his, num.*8. Cardin. *conſ.*126. *num.* 4. Gom. *de grat. expectat. num.* 32. Corraſ. *de Sacerdot. part.*1. *cap.* 2. *num.* 4. quinimo Dec. *in d.c.cùm M. num.* 31. contendit quòd etſi Præbenda Canonicatui coniuncta, ius ſpitituale dici non debeat, quoniam illud in Canonicatu conſiſtit, ſic intelligens text. *in d.c.dilecto*, & idem repetit *in d. c. maioribus, num.* 7. & defendi poteſt, quoniam Præbenda propriè in iure noſtro vel accipitur pro ipſis poſſeſſionibus, & bonis temporalibus aſſignatis miniſtris, vt *in d.c.ex literis*, vel pro iure percipiendi ex illis poſſeſſionibus, vt docent Archid. *in c. alienationes, num.* 8. 12. *quæſt.*3. Hoſt. *in ſumma tit. de præbend.* §.1. Dec. *in d.c.ex literis, num.* 2. Quamobrem non abs re poterit dubitari an Præbendæ à Canonicatibus diſtinctæ permutari potuiſſent propria auctoritate, quaſi bona temporalia, non obſtante prohibitione de rebus Eccleſiæ non alienandis, quoniam videbatur nulla fieri alienatio ſi vtraque Præbenda in eadem Eccleſia eſſet conſtituta, cùm in proprietate & dominio ipſius Eccleſiæ vtraque maneat poſt permutationem. Auget dubitationem Innocent. quem refert, & ſequitur *gloſſ. vltim. in præſenti*, dum ait quòd ſi Præbendæ in eadem Eccleſia ſint, & vniformes, hoc eſt, non deputatæ diſtinctis miniſtris, adhuc hodie auctoritate propria permutari poterunt, cuius ſententiam probat Zabar. *hic n.* 4. ſi ſola Præbenda temporalis permutetur, & Zabarellam ſequitur Imol. *n.* 8. teſtatur communem ſententiam Capr. *in d.cap. vlt. n.*31. quam tamen non admittunt Hoſtienſ. Butr. & Abb. *in præſenti*, & verior eſt hæc Hoſtienſ. ſententia, quoniam ſi ſola Præbenda temporalis permutetur, obſtat prohibitio de rebus Eccleſiæ non alienandis ſine auctoritate Superioris; ſi verò ſimul cum Canonicatu, obſtat *reg.*1. *lib.*6. nihilominus tamen ex ſententia Innoc. recepta conſtat non modicam fuiſſe dubitandi cauſam vtrùm propria auctoritate Præbendæ permutarentur, quam dubitationem ponit in hoc text. & definit potius ex mente, quàm ex verbis Concil. Turonen. de quo *in d.cap.maioribus.*

Actione permiſſa.] Ex his verbis colligit gloſſ. *verbo tractare, in c.cùm vniuerſorum, infr. hoc tit.* quam *ibid.* ſequitur Anchar. *num.* 6. Hoſtienſ. Innocent. Ioan. Andr. & Imol. *num.*10. *in præſenti*, non eſſe licitum permutantibus beneficia de permutatione inter ſe tractare, ſed tantummodo ſuam voluntatem Prælato exponere, aut ſupplicationem porrigere, totumque negotium ab ipſo impendendum, nec poſſe incipere à voluntate partium, eo quòd tractatus videatur habere rationem conuentionis, quam text. prædictis verbis quaſi ſimoniacam excludit. Sed hæc ſententia neque vera eſt, neque aliquod probabile habet fundamentum, tractatus enim neque pactio eſt, neque conuentio, quia non tenet deliberatum conſenſum in idem qualis ad eſſentiam conuentioni deſideratur *in l.* 1. *ff. de pactis*, & nihil aliud eſt quàm partium colloquium, quo mutua voluntas, & negotij circumſtantiæ explorantur, vt intelligant vtrùm expediat permutare, vel contrahere, provt *in cap. tua*, iuncta gloſſ. *verbo tractare, de his, quæ fiunt à Prælatis, c.*1. *de rebus Eccleſiæ non alien. lib.*6. & *ibi* gloſſ. *verbo tractatus*, ergo cùm leges Canonicæ, præcipuè text. *in præſenti*, ſolam pactionem prohibeant, non poteſt ea prohibitio ad tractatum extendi, quem neque verba, neque ratio comprehendunt. Confunditur etiam prædicta ſententia ex *d.c.cùm vniuerſorum*, vbi partium tractatus non improbatur, ſed conſummatio permutationis auctoritate propria. 6

Quare gloſſ. communiter recepta *verbo volentes, in Clem.vnic.hoc tit.* Zabar. *in præſenti, n.*4. & Abb. *in fin.* aiunt periculoſum eſſe prædictam ſententiam, qua conceſſa nulla permutatio licitè fieret, reſoluuntque tractatum permiſſum eſſe, conuentionem verò non eſſe licitam, quia *in hoc text.* improbatur, continet enim deliberatum conſenſum, & veram videtur efficere pactionem, qua inter ſe permutare conſtituunt; eandem ſententiam probant S. Anton. *p.*2. *tit.*1. *cap.* 5. §.8. Sylueſt. *verbo permutatio* 2. *q.* 5. teſtatur eſſe communem ſententiam Benedict. Capra *in cap.vlt. n.*118. *hoc tit.* Sed neque communis hæc opinio vera eſt, neque praxi recipitur, ſed potiùs aſſerendum licitum eſſe permutantibus tractare, & de permutando conuenire ſecundùm formam iuris abſque dolo & fraude, quod in primis probatur, quia cùm alicui aliquid licet, omnia illi licita eſſe debent ſine quibus illud commodè expediri non poteſt, *l.* 2. *ff. de iuriſdict. omnium iudic. cap. præterea, de offic. deleg.* ergo cùm permutatio concedatur, & conuentio permitti debet, ſine qua non rectè expeditur; probatur etiam hæc ſententia contra communem *in cap.vnic.hoc tit. in* 6. *& Clem. vnic. eod.* Vnde meliùs Feder. *in tract. huius tit. q.*38. Collectar. *in d.cap.cùm olim, infr. hoc tit. in fine*, Zabar. *hic num.* 23. *quæſt.*39. Capel. Tolos. *deciſ.* 260. Boer. *deciſ.* 205. Rebuff. *in praxi tit. de permutat. num.* 4. Soar. *num.*1. *de Relig. lib.*4. *de ſimon. cap.* 32. *num.*7. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 23. *num.* 262. 7

Bonacin.

Bonacin.*de ſimon.q.*4.§.1 2.*n.* 5.*&* 6.communniter affirmant licitam eſſe promiſſionem permutandi, & eam obligationem oriri, & à fortiori idem eſſe de conuentione concedendum. Non obſtat argumentum in contrarium adductum ex hoc text. ibi, *pactione permiſſa*, quia ex dictis reſpondetur pactionem de qua *hîc*, eam eſſe intelligendam per quam aliquid temporale datur, aut reſeruatur, prout eſt penſio, quoniam ea demum laborem continet ſimoniæ, vt colligitur ex *c.ſuper eo, de tranſact.* ibi, *aliquo dato, vel retento*, & ita intelligit Sot.*de inſtit.lib.*9.*q.*7.*art.* 2.

8 *Epiſcopus.*] Hinc Innoc.Zabar. *n.*18.Imol. *n.*6. & Abb.*n.*4.*in præſenti*, colligunt ſolum Epiſcopum poſſe permutationes beneficiorum expedire; nec aliis inferioribus Prælatis hoc permiſſum eſſe, quantumvis ad eos inſtitutio, & deſtitutio beneficiorum pertineat conſuetudine, aut priuilegio, idem probat gloſſ. recepta *verbo conferantur in d.Clem.vnic.hoc tit.* Feder.*in tract.huius tit.q.*22.Petr.de Vbald. *in ſimili tract.n.*28. Benedict. Capra *in cap.vlt.n.*77.*infr.hoc tit.* & pro regula omnes Doctores conſtituunt, quam limitant tribus caſibus, primò niſi Prælatus inferior Epiſcopalem habeat iuriſdictionem; ſecundò niſi hoc ius permutandi beneficia ſpecialiter præſcripſerit: tertiò in capitulo Sede vacante, ad quem tota Epiſcopalis iuriſdictio deuoluitur, *cap.cum olim, de maiorit.c.*3.*de ſuppl. negl. Prælat. lib.* 6. idem probat Rot. *noua deciſ.* 311. Panin.*de poteſtat.Capituli, Sede vacante, p.*2.*q.*2.*n.*11. Cuius opinionis potiſſimum fundamentum eſt, quòd *in hoc text. & in d.c.cùm olim, infr. hoc tit.* permutatio abſolutè prohibetur, & ab ea prohibitione ſolùm excipitur, quæ fit per Epiſcopum, quaſi huiuſmodi Epiſcopali dignitati ſpecialiter concedatur, vnde ſuccedit iuris regulis quæ habet ea, quæ dignitati alicui conceduntur ad alios non pertinere, quamvis Epiſcopalia iura præſcripſerit, vt id in vnionibus probat text. *in Clement.*1.*§.ad hæc, & ibi gloſ.verbo Ordinarius, de ſtatu Monach.*& eſt text.opt. *in l.*1.*in princ.*in Gloſ.& DD. notant, *ff.de officio eius*, facit *c.ſanè, de priuileg.* & quæ DD.ſcribunt *in c.quoniam Abbas de officio deleg.*

9 Verùm contraria ſententia verior eſt, quam indiſtinctè probant Syluest. *in ſumma, verbo permutatio* 2. *q.*2. & plures relati per me *de offic. & poteſt. Epiſcop. part.*3.*alleg.*99.*à princip. & præcipuè num.* 4. *& infrà num.*12. Pro qua facit quòd ſi hoc Epiſcopis tantùm ſpecialiter fuit conceſſum propter dignitatis prærogatiuam, nec ad Capitulum, nec ad alios inferiores tranſiret, quantumvis Epiſcopalem iuriſdictionem obtinuiſſent, vt apertè colligitur ex *d.l.*1.& cum communi reſoluit Dec.*in d. c. quoniam Abbas*, *n.*15. Non obſtat quod in hoc text. de Epiſcopo tantùm mentio facta ſit, quia reſpondetur gratia frequentioris vſus hoc ſic expreſſum fuiſſe cùm de iure, & frequentiſſimè ad eum pertineat inſtitutio, *c. omnes Baſilicæ* 16. *q.*7. *c. cùm ex iniuncto, de hæret.* vnde ſi quando iure ſpeciali ad alios pertineat, non ideo minus in hoc text. videntur incluſi, quando enim dubij caſus aliquis gratia frequentioris vſus à lege exprimitur, alij ſpeciales, aut rarò contingentes non expelluntur, iuxta text.*in l.nam ad ea, ff.de legib. c.*1.*§.ſi quis ruſticus*, & *ibi* Bald.*de pace tenenda*, Gloſſ. *verbo ſponſam in l.*1. *C. de raptu virgin.*Corſet.*in ſign. verbo frequentia*, Tiraq. *de retract.tit.*1.*§.*20.*gloſſ.*1.*à n.*4.

10 *Labem ſemper continet ſimoniæ.* Notatur ad hoc, quòd permutatio beneficij propria auctoritate, non autem ſuperioris facta, eſt ſimoniaca, vt per Tolet.*in ſum.lib.*5.*c.*91. Leſſ. *inſtit.lib.*2.*c.*35.*n.*10.Azor.*inſtit. moral.p.*2.*lib.*7.*cap.*29.*q.*3. Soar. *de Relig.tract.*3.*lib.*4. *c.*32.Nicol.Garc.*de benefic.p.*11.*c.*3.*n.*57. Bonacin. *de ſimon.q.*4.*§.*12.*ex n.*3.

Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit, &c.] Notatur 11 ad hoc, quòd cauſa neceſſitatis, ſeu vtilitatis debet fieri permutatio, vt per Boër.*deciſ.*105.*n.*5. Flamin.*de reſignat.beneſ.lib.*11.*q.*3.*n.*24. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.*1.*verbo renuntiatio, ſeu permutatio, §.*2.*dub.*5.Vgolin. *tab.*1 *de ſimonia, c.*27.*§.*1.*n.*6.*in fine*, vbi ait, quòd ſimoniam non committit, qui ob inimicitias, ob peſtilentem aërem, & huiuſmodi cauſas beneficium permutat, & Gambar.*ad c.*1.*hoc tit. in* 6. *n.*9. dicit poſſe etiam fieri permutationem attenta vtilitate perſonarum, modò non reſultet Eccleſiæ damnum, ſed vtilitas, & Azor. *d.c.*29.*q.*4. aſſerit quòd licet poſſit fieri vtilitate permutantium, tamen ſemper debet adeſſe Eccleſiæ vtilitas, ſaltem conſequutiua, vt inſtitiæ innitatur. Denique Epiſcopum iuſtam cauſam ad permutationem debere inquirere, & de ea cognoſcere, referunt Rebuf.*in praxi benefic.tit.de permut.n.*19.Duaren. *de benefic.lib.*8.*c.*3. Card.Tuſch. *lit.P.concl.*303.*n.*1.*& concl.*365.*n.*2.*&* 5.Nicol.Garc *d.c.*4.*n.*44.

Epiſcopus.] Vel eo ſuperior, omnis item Prælatus 12 qui habet ius conferendi, inſtituendi, & à beneficio quoque Clericos amouendi, cuiuſmodi ſunt Abbates, & alij Prælati Epiſcopis inferiores, qui Epiſcopalem iuriſdictionem conſuetudine, vel priuilegio habent, & nulli ſunt Epiſcopo proximè ſubiecti, vt per Corraſ.*de benefic.p.*1.*c.*9.*n* 3.Azor.*d.c.*29.*q.*4.Card.Tuſch. *lit.P.concl.*304.Soar *d.cap.*32.*n.*9. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*23.*num.*261.Bonacin.*de ſimon.q.*4. *§.*12.*n.*7.Nicol.Garc.*d.c.*4.*num.*60. vbi *n.*61. reſoluit, quòd etiam coram Legato de Latere poſſunt fieri permutationes, & citat Flamin.*de reſign.lib.*7.*q.*12.*n.*16.

Vnde colligitur permutationem fieri non poſſe co- 13 ram illo qui iuriſdictionem Epiſcopalem non habet, etiamſi forte aliàs habeat auctoritatem conferendi beneficia, ita Feder.de Senis *de permut.benefic.q.*19.*&* 22. Soar.*d.c.*32.*n.*14.Fillinc *tract.*45.*c.*7.*q.*8.*n.*22. Bonac. *d.§.*12.*n.*7.*verſ.ex dictis*, vbi *in verſ. ſeq.* ſubdit quòd licèt approbatio permutationis facienda ſit Epiſcopo, nihilominus ſi collatio ad alium pertinet, obtinendus eſt illius conſenſus, *& in verſ. ſecundò*, poſt Soar.*n.*9. & Fillinc.*n.*26. *citatis locis*, tenet Epiſcopus volentes permutare aliqua beneficia, quæ ipſi poſſident poſſe permutationem facere coram Archiepiſcopo, ſeu Primate ipſorum.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ iure proprietatis poſſunt ad inuicem permutari, & poſſeſſiones earum etiam permutari poſſunt, & pro minus valentibus pretium ſuppleri.*

2 *Contrahentes quando ex vna parte rem tradendo, & ex altera rem, & pecuniam, cenſeantur permutationis, vel venditionis contractum facere, oſtenditur.*

3 *Penſio ab Ordinario an poſſit imponi in permutatione beneficiorum ad coæquandos fructus beneficij, oſtenditur.*

4 *Ordinarius an poſſit imponere penſionem pro bono pacis in fauorem vnius duorum litigantium, remiſſiuè.*

Cap. Ad quæſtiones. VI.

Clemens III.

Eccleſiæ duæ pro maiori commoditate permutare 1 poſſunt eorum bona, & ſi prouentus vnius ſunt vberiores, altera infundat pecuniam ad æqualitatem,

contractu tamen refectiunis pecuniæ, per ſe celebrato, itavt cum contractu permutationis non miſceatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchat. Butr. Barbat. Guid. Papæ, Panorm. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 190. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 425. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 13. *c.* 2.

Ex hoc text. colligit Abb. *in præſenti, n.* 3. quòd ſi duo beneficia redditibus, & bonis temporalibus inæqualia permutentur, licitum erit pecuniam dare, vt bona temporalia maiora compenſentur, nec pro iure ſpirituali dare intendatur, eandem ſententiam probat Angel. *in ſum. verbo permutati,* §. 6. S. Anton. *p.* 2. *tit.* 1. *c.* 5. §. 8. Caiet. 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. nec requirunt vt neceſſariò fiant duo contractus ſeparati re, & verbis, ſed ſufficere vt animo diſtinguantur. Pro qua ſententia vltra text. *in præſenti,* illa ratio adducitur, quòd ſimonia committi non poteſt niſi ſpiritualia pretio æſtimentur, ſed vbi inæquales beneficiorum fructus ſunt, manifeſtum eſt non pro iure ſpirituali, ſed pro bonis temporalibus pecuniam illam dari, præſertim ſi id exprimatur; ergo nihil eſt, quod impediat, &c.

Verùm hæc opinio falſa, & periculoſa, plenáque dolo, & fraudibus eſt, meliúſque contrarium docet communis ſententia DD. *in præſenti,* vbi eleganter Zabar. *n.* 2. Imol. etiam *n.* 2. & 11. Anchar. *n.* 2. Conar. *lib.* 1. *variar. c.* 5. *num.* 8. Adrian. *quodlib.* 9. *art. vlt.* Sot. *de iuſtit. lib.* 9. *q.* 7. *art.* 2. & probat text. *in cap. ſi quis obiecerit* 1. *quæſt.* 3. Negari enim non poteſt in his terminis pecuniam dari pro ipſo beneficio, quod eſt ius adminiſtrandi ſpiritualia, & percipiendi temporalia propter illud, nec alterum ab altero ſeparatur, qui enim pro fructibus, vel bonis temporalibus beneficij, qui abſque ſpirituali titulo comparari non poſſunt, pecuniam dat, vtrumque neceſſario comparare intendit eo pretio, ac per conſequens ſimoniam committit, nam qui vult conſequens, vult neceſſario antecedens ſine quo illud non exiſtit, *l. ad rem mobilem, ff. de procurat.* cum adductis per Polit. *de ſubſtit. tit. de compendioſa, n.* 4. & per Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 16.

Ad text. vero *in præſenti,* DD. omnes proximè citati reſpondent, ideo ibidem permutationem ſub ea forma fieri potuiſſe, quia Eccleſiæ non permutabantur in titulum, ſed quoad proprietatem, quo caſu cum ius ſpirituale nullum fuiſſet permutatum, nil mirum ſi reddita pecunia ad æqualitatem diuerſus contractus circa poſſeſſiones fieri potuiſſet. Pro quibus facit quod hic text. agit de Eccleſiis, quas habebant Abbates Conuentuales, ſicque erant ſuis Monaſteriis vnitæ; conſtat autem in perpetuis Eccleſiarum vnionibus, quæ Monaſteriis, aut aliis dignitatibus fiunt, vel titulum beneficij vniti penitus extingui, itavt nihil aliud quàm ſola proprietas redditnum, & bonorum temporalium amplius conſideretur, provt reſoluunt Zabar. *in Clement. vnic. q.* 8. *de ſequeſtrat. poſſeſſ.* Rota *deciſ.* 219. *in nouis,* DD. *in Clement. vlt. de reſcript.* Caſſad. *deciſ.* 2. *de vnionib.* & *deciſ.* 3. *de iudic.* Gom. *in reg. de infirmis,* q. 15. Mandoſ. *ibid. q.* 10. Pariſ. *conſ.* 30. *num.* 19. *lib.* 3. aut vnionem ita fieri, vt perpetuus Vicarius in beneficiis vnitis relinquatur, provt iure fieri debet, vt per text. *in c. de monachis,* & *in c. extirpanda,* §. *qui verò, de præbend.* Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de reform. c.* 7. & hoc etiam caſu temporalia tantùm transferuntur, & ius ſpirituale penes Vicarium perpetuum manet, ſicque quocunque modo in ſpecie huius text. Eccleſiæ fuerint vnitæ, apud Abbates quaſi res temporales erant, ac proinde licitum fuit ſub ea forma pecuniam dare, quemadmodum licebit partem fructuum vnius beneficij, ſeu locum parochiæ cum altera ſimili parte commutare data pecunia, eo quod res temporales tantummodo æſtimantur. Verùm adhuc ex iis egregia ſuboritur dubitatio, nam ſi Eccleſiæ quoad proprietatem permutabantur, & quaſi redditus, & bona temporalia erant penes monaſteria, proculdubio videbatur dicendum vno, & eodem contractu Eccleſias illas cum ſuis bonis data pecunia ad æqualitatem permutari potuiſſe abſque vlla ſimoniæ labe, cùm ſola pars fructuum monaſteriorum permutata fuiſſet, nec oportebat diſtinguere contractus: at vero Pontifex caueri iubet ne contractus miſceantur, præcipitque vt per ſe permutentur, poſſeſſiones autem in diuerſo contractu reddita pecunia, vnde innuit in ea permutatione Eccleſiarum ius aliquod ſpirituale fuiſſe, propter quod non poterat contractus coniungi, atque ideo contra DD. aut dicendum Eccleſias hic in titulum permutari, aut alia reddenda ratio propter quam contractus ſeparentur.

Quapropter Zabarel. & Imola *dictis locis,* reſpondent ideo hic potuiſſe pecuniam dari, quia poſſeſſiones à titulo ſpirituali erant ſeparatæ, & quaſi bona temporalia monaſteriorum permutabantur, quando vero beneficia in titulum permutantur, non poteſt de temporalibus diuerſo contractu permutatio fieri, quia attento ſpirituali disiungi nequeunt, ſed difficultatem non ſoluunt, adhuc enim dubitamus quare Eccleſiarum permutatio iubeatur per ſe fieri nulla data pecunia, cùm in ea permutatione nihil præter temporales redditus, & bona reciprocè dentur: item vrget quod ſi beneficiorum poſſeſſiones auctoritate Prælati ex iuſta cauſa & ſeparari poſſunt, & data pecunia vendi, aut permutari, ſic quemadmodum manifeſta ſtaus fieri cenſetur ſi tituli beneficiorum per ſe permutentur, & eodem tempore, & inter eaſdem perſonas bona temporalia in diuerſo contractu data pecunia, eodem etiam modo videbatur dicendum non fuiſſe licitum abſque dolo, & fraude ab eiſdem perſonis contractus ſub ea forma ſeparari in hoc text. Vnde Sot. *d. loco,* intelligit in præſenti non dari pecuniam numeratam quaſi pretium, ſed penſionem in fructibus maioris Eccleſiæ ſuæ conſtitutam, quod abſque ſimonia fieri poſſe ait ex auctoritate ſuperioris: ſed verba text. manifeſtè oſtendit.

Ego vero aduertendum dixi quod quamvis in permutatione Eccleſiarum iure proprietatis, nec titulus beneficij nec ius aliquod ſpirituale transferatur, ſed quaſi pars quædam fructuum, & bonorum temporalium monaſterij vtriuſque reperiuntur, tamen in ea bona duplicis generis diſtincta ratione, ſcilicet decimæ, & primitiæ, quæ nomine Eccleſiarum ſignificantur in hoc text. item & alia bona ſtabilia, quæ hic poſſeſſiones appellantur, vt *in c. vt ſuper,* §. *poſſeſſiones, de rebus Eccleſ. non alien. l. quæſtio, ff. de verbor. ſignif.* inter hæc autem bona illud intereſſe, quod decimæ, & primitiæ quamvis à titulo ſpirituali beneficij ſeparatæ verè temporales ſint, provt cùm in commendam, vel per vnionem dantur, nihilominus cùm natura ſua ad ſuſtentationem Sacerdotum, & Miniſtrorum Eccleſiæ ſint deputatæ, iuxta text. *in c.* 1. & *in c. decimas* 16. *quæſt.* 7. ſacris canonibus quaſi res ſpirituales cenſentur, itavt nec à laicis poſſideri poſſit ius decimandi, *cap. prohibemus, de decim. cap. cauſam, quæ, de præſcript.* nec de ipſo quaſi de bonis temporalibus data pecunia paciſci liceat, vt apertè probat text. *in cap. vltimo, de rerum permut. cap. altare cum præcedentib.* 1. *q.* 3. poſſeſſiones autem & bona mobilia, & immobilia temporalia omnino iudicantur, atque ideo pre-

tio

Digitized by Google

tio poſſunt vendi, & permutari ex iuxta cauſa & debita ſolemnitate, vt conſtat ex toto tit. *de rebus Eccleſiæ non alienand.* His ſuppoſitis dicendum mihi eſt in hoc text. quoad proprietatem permutari, ſed tamen quia decimæ & primitiæ ob rationem ſupradictam iure Canonico pro ſpiritualibus habentur, iubet Summus Pontif. vt à poſſeſſionibus ſeparentur, & per ſe fiat Eccleſiarum permutatio, ne contra ius Canonicum pro iure decimandi pecunia data videatur, poſſeſſiones verò diuerſo contractu, quoniam pretio æſtimari poſſunt, ſemper tamen auctoritas ſuperioris erit neceſſaria, vt hæc alienatio fiat.

2 *Illis autem*, &c.] Ex hoc text. colligunt Bart. Iaſ. & alij, quos refert, & ſequitur Couar. *variar. lib. 2. c. 4. n. 9.* quòd quando contrahentes, ex vna parte rem tradendo, & ex altera rem & pecuniam, nullum nomen tacitè, vel expreſſim huic conuentioni adſcripſerunt, inſpiciendum eſt quod maius ſit, nempe pecunia, an res, quæ ſimul cum alia re permutatur, ſi enim pecunia maior ſit, erit venditionis contractus, nam in his terminis ſuppoſito quòd aliunde non conſtat de alia peculiari applicatione, & relatiue ipſius pecuniæ, illa planè eo ipſo quod excedit, cenſenda eſt vt principalis reſpectu prædictæ rei, ſeu facti; ſi verò pecunia excedatur à prædicta re, vel facto, permutationis nomen habebit huiuſmodi contractus, iuxta reg. deduci ſolitam ex text. *in l. quæritur, ff. de ſtatu hominum*; quæ quidem reſolutio licèt efficaciter non probetur *in hoc text.* vt optimè aduertit Pinell. *in rubr. C. de reſcind. vendit. p. 2. c. 2. n. 13.* in ſe vera eſt, vt poſt Rip. *in l. 2. n. 42. ff. ſi certum petatur*, & alios propè innumeros relatos à Tiraq. *de retractu lignag. §. 39. gloſſ. 1. n. 9. & 10.* & poſt Panormit. *hic num. 4.* Afflict. *deciſ. 72. n. 2. & 4.* tradunt Anton. Gomez. *variar. tom. 2. c. 2. n. 10.* Aym. *in rubr. num. 117. ff. de legat. 1.* Pinell. *d. c. 2. num. 4. & 16.* Pichard. *in §. item pretium, Inſtit. de empt. n. 15.* Molin. *de iuſtit. tr. 2. diſp. 336. col. 4. poſt med.* Conan. *comment. iuris Ciuilis, lib. 7. c. 5. n. 3.* Mozz. *de contractib. ſub tit. de empt. art. 5. n. 18.*

3 *Vel ſic ad æqualitatem*, &c.] Ergo in permutatione beneficiorum ad coæquandos fructus vtriuſque beneficij permutati poteſt penſio imponi ab Ordinario, quod tenent Nauar. *conſil. 43. de ſimon. n. 4.* Valent. *2. 2. tom. 3. diſp. 6. q. 16. puncto 3.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 2. c. 7. de penſionib. num. 27.* Piaſec. *in praxi noua Epiſcop. p. 2. c. 5. n. 125.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 34. n. 205. verſ. tertio, & c. 35. n. 101. & ſeq.* Quamvis probabilitate non careat contraria opinio, quæ aſſerit in hoc caſu ſine auctoritate Papæ penſionem imponi non poſſe, ex quorum numero ſunt Vgolin. Philiarch. Corrad. Zecch. & Ludouic. Carbo. quod refert, & ſequitur Nicol. Garc. *de benefic. p. 1. c. 5. n. 345.* & Soar. *de Relig. tract. 3. lib. 4. c. 34. n. 16.* accedit Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 29. q. 15.* vnde pariter euenit vt beneficia quamvis inæqualia in temporalibus permutari non poſſint cum penſione, aut alia re pretio æſtimabili coram Epiſcopo, ſeu alio inferiore Papa, etiamſi penſio, aut alia res temporalis exigatur ratione beneficij pinguioris, quod cum tenuiori permutatur, ita Sot *de iuſtit. lib. 9. q. 5. art. 2. & q. 7. art. 2.* Nauar. *in man. cap. 23. n. 100. verſ. 3.* Couar. *lib. 1. variar. c. 5. n. 8. & ſeq.* Soar. *d. c. 34. n. 10.* Filliuc. *tract. 45. c. 7. q. 11.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 23. n. 264.* Bonacin. *de ſimon. q. 4. §. 12. n. 10.* & ſi hæc vltima ſententia magis placuerit, reſponderi poterit primam ſententiam in hoc text. non probari, cùm, vt aduertit Couar. *lib. 1. variar. c. 5. n. 9.* eius deciſio tractet de permutatione Eccleſiarum quoad earum bona temporalia, non quoad titulum, iuráve ſpiritualia: eodem ferè modo reſpondet Soar. *n. 16.* & Bonac. *d. n. 10. in fine.*

Ad illud verò, quòd poſſit Ordinarius pro bono pacis ad extinguendam litem inter duos coram ipſo ſuper eodem beneficio litigantes, ex cauſa quòd vnus cedat alteri, reſeruare penſionem ſuper eiuſdem beneficij fructibus in fauorem cedentis, vide Franc. Leo *d. c. 7. n. 28.* Nicol. Garc. *d. c. 5. à n. 348.* Azor. *d. p. 2. lib. 8. c. 6. q. 1.* Soar. *d. lib. 4. cap. 51. n. 20.* Raph. de la Torre. *de Relig. tom. 2. q. 100. art. 5. diſp. 12.* Bonacin. *d. q. 4. §. 15. n. 9.* & reſoluta *ad cap. niſi eſſent, de præbend.* 4

SVMMARIVM.

1 *Beneficia ſua perdit, qui ea propria permutat auctoritate*, & n. 2.

3 *Publicè errorem faſſus mitiùs punitur.*

4 *Clerici vſuario comparantur.*

Cap. Cùm olim. VII.

Innoc. III.

Beneficia ſua perdit qui ea propria permutat auctoritate. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 191.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 435.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 15. cap. vnic.* 1

Hanc eandem concluſionem poſt Petr. de Peruſio, Zechium, & Leſſium ex hoc text. colligit Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. c. 4. n. 58.* vbi *n. 59.* aſſerit hodie videri ipſo iure cis priuari per *Extrauag. cùm deteſtabile, de ſimonia.* 2

Suum publicè fateretur errorem.] Et ſic mitiùs punitur, vt latè deducit Tiraq. *de pœnis temper. c. 30. à princip.* 3

In gloſſ. *Diffinitiuam*, vlt. ibi, *cùm quaſi vſuario Clerici comparentur*, Communiter recipitur ex Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum*, *§. 66. n. 20.* Vide tamen Menoch *conſil. 66. n. 32. & de arbitr. caſu 433. n. 35.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 74. art. 4. verſ. quinta ratio*, Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 8. à princip.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 10. n. 43.* Valaſc. *de partit. c. 36. n. 4.* Cald. Pereira *de reſol. emphyt. c. 15. n. 43. & de empt. c. 16. n. 1.* D. Barboſ. *in l. diuortio, in princ. p. 2. n. 53. ff. ſoluto matrim.* & plures alios quos refert Cened. *ad Decretales, collect. 12. n. 5.* 4

SVMMARIVM.

1 *Permutatio beneficiorum ſi completa eſt ex vna parte, & per alteram ſtat quo minus impleatur, reſtituitur pars ad ſuum.*

2 *Minor læſus in reſignatione beneficij an reſtituatur, oſtenditur.*

3 *Simplicitati ſuccurrendum.*

4 *Permutatio debet fieri auctoritate ſuperioris.*

5 *Beneficium obtentum ex cauſa permutationis ſi euincatur, agit euictus ad ſuum.*

6 *Beneficium reſignans ex cauſa permutationis non poteſt ad illud redire ſine noua collatione.*

Cap. Cùm vniuerſorum. VIII.

1 PErmutatio beneficiorum ſi completa eſt ex vna parte, & per alteram ſtat quominus impleatur, tunc datum eſt auferendum à poſſeſſore, & reſtituendum primo, & hoc vt venia detur ſimplicitati, nam iura ſubueniunt deceptis, non decipientibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Caſal. *in annot.* Guid. Papæ, Henric. Panorm. Barbat. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 192. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 436. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. ſub tit. de præbend. c.* 2.

2 *Cùm igitur deceptis,* &c.] Ergo minor læſus in reſignatione beneficij reſtituitur, de quo vide Couar. *var. lib. 1. c. 5. n. 3. ad finem,* vbi dicit quòd hic ex æquitate potius, quàm iuris rigore ſubuentum fuit maiori decepto in renuntiatione beneficij Eccleſiaſtici ne decipientibus iura fauorem exhibere videantur, latè Flamin. *lib. 3. q. 7. à n.* 39. vbi *n.* 45. citat hunc text. Menoch. *remed.* 10. *recup. n.* 104. Pute. *p.* 1. *deciſ.* 437. *& p. 3. deciſ* 9. *in antiq.* Peregr. *de iure fiſci, lib. 5. tit.* 2. *n.* 46. Soar. *de Relig. lib. 4. de ſimonia, c.* 32. *n.* 2. Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 20. quæſt. vlt.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſus, n.* 38. *&* 39.

3 *Simplicitati venia,* &c.] Ergo ſimplicitati ſuccurrendum, vt per Palat. *in alleg. hæreſis,* §. 4. *col.* 4. Hippol. *ſing.* 450. Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 11. quando eſt contraria doloſitati, quia hæc non improbatur, gloſſ. *verbo ſimplicitatem, in cap. ſi cupis* 14. *q.* 1. *gloſſ. verbo ſimpliciter, in l. vlt. §. tales itaque, C. de furt.* Alciat. *lib. 1. paradox. c.* 6. Menoch. *de arbitr. caſu* 193. *ex n.* 1. Illuſtr. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad cap. ſedulo* 12. *n.* 1. *diſt.* 30.

4 *Licet ipſi per ſe,* &c.] Notatur ad hoc quòd permutatio debet fieri auctoritate ſuperioris, & licèt Clerici inter ſe tractare de permutando liberè, & licitè valeant, per ſe tamen permutare beneficia nullo modo poſſunt, de quo vide Nauar. *conſ.* 42. *n.* 1. *de ſimonia,* Vgolin. *de ſimonia, tab.* 1. *c.* 27. §. 2. latè Soar. *d. c.* 32. Azor. *p. 2. lib. 7. c. 29. q.* 3. 4. *&* 19. Leſſ. *de iuſt. lib.* 2. *c.* 34. *n.* 196. *& c.* 35. *n.* 10. Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 4. *n.* 56.

5 *Niſi reſtitui faciatis eidem.*] Notatur ad hoc, quòd ſi beneficium, obtentum, ex cauſa permutationis euincatur, agit euictus ad ſuum, de quo vide Rebuff. *in praxi, titulo de permut. n.* 25. *& in concordatis, tit. de collat. §. volumus, verbo permutationis,* Cald. Pereira *de emptione, & vendit. c.* 31. *n.* 42.

6 In gloſſ. *Simplicitati,* ibi, *ſed T. dicit quod non poteſt eam per ſe repetere.* Notatur ad hoc, quòd quando beneficium vacat renuntiatione facta ex cauſa permutationis, non poterit ad illud redire renuntians ſine noua collatione, etiamſi permutatio non ſequatur, ſeu non teneat, nec habeat effectum, vt per Selu. *de beneficiis, p. 3. q.* 24. Rebuff. *d. tit. de permut. n.* 11. *&* 26. *& de pacificis poſſeſſoribus, n.* 166. Corraſ. *de benef. p. 1. c.* 8. *n.* 9. Maſcard. *de probat. concl.* 1401. *n.* 3. quamvis contrarium teneant, imo quod permutantes poſſunt redire ad ſua beneficia abſque noua collatione, ſi permutatio non habuit effectum Flamin. *de reſign. lib. 1. q.* 14. *n.* 12. Ceual. *commun. contra commun. q.* 561. *à n.* 6. Azor. *d. c. 29. q.* 21. Leſſ. *d. c.* 34. *n.* 195.

SVMMARIVM.

1 *Spirituale cum temporali permutari non poteſt.*

2 *Declaratur text. in præſenti.*

3 *Conciliantur text. in præſenti, & in cap. niſi eſſent, de præbend. & numeris ſeqq.*

Cap. Exhibita. IX. & vlt.

Gregor. IX.

SPirituale pro temporali commutari non poteſt. 1
Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 192. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 436. remiſſiuè Ximen *in concord. p.* 1. *&* 2.

Super quibuſdam decimationibus.] Text. hic dum 2
prohibere videtur, ne detur aliquod temporale per viam permutationis pro decimis, intelligendus eſt de iure decimandi, quòd ſpirituale eſt, non verò de exemptione à ſolutione decimarum, vt aduertit Moneta *de decimis, c. 5. n.* 130. vbi dicit hoc ſatis patere *in præſenti,* dum hic non vtitur nomine decimarum, ſed decimationum.

Tanquam in arbitros extitit compromiſſum, &c. Difficilis ſanè text. hic reputatur dum in eo damnatur arbitrium, quo Abbas, & Conuentus coguntur liti ſuper decimis cedere, eo adiecto quòd aduerſarius impetret à Rege quantitatem decem millium ſolidorum ſoluendam eidem Conuentui, inſurgit enim difficultas ex textu celebri *in cap. niſi eſſent* 21. *de præbendis,* vbi validum eſt arbitrium, quo alter ex litigantibus ſuper Prioratu liti cedere cogitur pro bono pacis, & vtilitatis, receptis annuatim viginti libris de redditibus Capituli, & quadraginta de prouentibus Prioratus. Rem componere nituntur Doctores omnes vtrobique, vt per Suar. *de Relig. tom. 1. lib. 4. de ſimon. c.* 34. *à n.* 10. & potius *c.* 51. *d. n.* 17. 3

In primis Butr. *in c. 2. de arbitris, n.* 8. diſtinguit inter illam compoſitionem, quia temporale datur pro beneficio, vel ſimili ſpiritualibus annexo, vt aduerſarius liti cedat, interueniente tamen legitimi ſuperioris auctoritate, & inter illam, quæ auctoritate ſuperioris facta non eſt, ſed vel pactium, vel arbitrorum, in quos compromittitur, vt primo caſu valeat compoſitio, & ſic intelligatur *d. cap. niſi eſſent,* non ſic dicendum in ſecundo, & ita text. *in præſenti, & in d. c.* 2. rectè procedant. Sed vir inter antiquos non leuis auctoritatis, manifeſtè confutatur, primò quia ſi rectè ad iura hæc attendatur, nullibi diuerſa compromiſſi forma reperietur: deinde quia vtrobique compoſitio auctoritate arbitrorum, ſeu ab ipſis arbitris, non verò à partibus fuit celebrata, patet ex text. *in præſenti,* ibi, *arbitrati ſunt, quòd ſi dictus Præpoſitus obtineret,* &c. & ex *d. c.* 2. ibi, *qui iam dicto M. fauentes presbytero præceperunt,* &c. & *d. c. niſi eſſent,* ibi, *hoc ſecundùm prouidentiam intelligitur eſſe præceptum ex arbitraria poteſtate,* &c. Deinde confutatur, quia ſi pares termini proponantur vtrobique, nempe pecuniam datam eſſe pro beneficio, vel ſimili ſpiritualibus annexo cui ceditur, vtraque datio ſimoniaca eſt, itavt ſuperioris præſentia, auctoritate nequeat cohoneſtari, gloſſ. *verbo illicita,* & ibi communis *in cap. cùm pridem* 4. *de pactis,* cum his, quæ in idem expedit Suar. *d. c.* 34. *n.* 10. *in princ.* 4

Exploſa prædicta Butrij concordia, Maior. *in 4. diſt. 25. q. 5. ad* 4. quem refert Soar. *d. c.* 51. *n.* 17. *ad finem;* arbitratur *in dicto cap. niſi eſſent,* propterea arbitrorum ordinationem valuiſſe, quia nullum temporale datum fuit pro ſpirituali, ſed vni ex litigantibus adiudicatus fuit prioratus, alteri verò pro bono pacis penſio in titulum beneficij, quòd fieri potuit à iudicibus 5

iudicibus delegatis, argum. *cap. pro illorum 22. cum concord. citatis à gloſſ. vlt. ibidem de præbend.* Sed nec hæc concordia placet, ex pleriſque enim corruit, primò, quia non conſtat arbitris, quamvis ex delegata iuriſdictione proceſſerint, conceſſam eſſe poteſtatem creandi penſionem in titulum beneficij, vt patet; ſecundò, quia ſi in titulum beneficij penſio data fuit, oportebat illam fore perpetuam quoad accipientem, prout eſt de natura beneficij, quod tamen text. ille negat, ibi, *ita quòd defuncto Priore, ſucceſſor ipſius ad præſtationem quadraginta librarum minimè teneatur*, & ibi, *ſed perſona Prioris maneat obligata*, &c.

6 Quare Soar. *d. c. 51. à n.* 21. præmiſſa diſtioctione inter penſiones ſpirituales, quæ dantur Clericis, qua Clerici ſunt, ad titulum beneficij, & inter temporales, qoæ dantur ad effectû temporalem abſque vllo titulo ſpirituali, de qua diſtinctione immediatè egerat antea *n.* 20. rurſus ſobdiſtinguit in ſola temporali penſione, vel enim Prælatus arbiter conſtitutus ex ſuo officio, & prouideutia iudicat expedire quòd imponatur, & tunc licitè poteſt temporalem penſionem imponere, dummodo hoc non faciat ad partis requiſitionem, neque ex aliqua inter litigantes antecedente conuentione, & in hoc priori membro intelligit rectè procedere dictum *cap. niſi eſſent*, ſic ab omnibus intellectum, vt ille ait, expendendo verba text. ibi, *hoc ſecundum prouidentiam intelligitur preceptum ex arbitraria poteſtate*, & ibi, *non quidem ex pactione partium, ſed ex iuſſione iudicum*, &c. Vel rurſus Prælatus arbiter penſionem temporalem imponit ad partis requiſitionem antecedente inter litigantes conuentione, & tunc nullatenus potuit imponi, ſed ſtatim fuerat ab illo conuentio reprobanda, & ſic in effectu intelligit procedere text. *in præſenti, & in d. c. 2. de arbitris, & in d. cap. cùm pridem 4 de pactis*, rationem differentiæ conſiderat, quia partium conuentio ſpeciem prauam habet, & cùm in eadem ſpirituale, & temporale in ſimul concurrant, magnum eſt periculum quòd ab ipſis partibus vnum pro alio detur, iuxta reg. *cap. vlt. de pactis, cap. quam pio 1. q. 2. c. 2. cap. Matthæus 23. de ſimonia*, ſecus dicendum in iudice, qui ratione proprij officij præſumitur rectam habere intentionem, *cap. in præſentia 6. de renuntiat.* Verùm ſalua pace tanti viri, & ſapientiſſimi præceptoris, eius diſtinctio ſic abſolutè concepta recipi non poteſt, nam ſi attendatur nec *in hoc text.* nec *in d. c.* 2. proponitur quòd ante arbitrorum iudicium, vel in ipſo actu arbitrandi antecesſerit conuentio aliqoa inter litigantes quòd vnus beneficium, vel aliud ſpiritualibus annexum retineret, alter verò temporale ſolueret, vel illud à Rege impetraret, ſed hoc ſolùm ab ipſis arbitris nulla præcedente conuentione fuit iudicatum, quod clarè patebit ſi ſigillatim iura hæc percurrantur.

7 His igitur, atque aliis exploſis, cùm rectum iter habeamus in re non multum difficili, non eſt cur deuios quæramus anfractus, & ita pro prædictorum iurium concordia dicendum eſt cum D. Thom. *in 4. diſt. 25. q. 3. art. 2. q. 1. in reſp. ad 7. & 2. 2. q. 100. art. 2. ad 5.* & Soar. *d. lib. 4. de ſimonia, c. 50. in princ.* dupliciter contingere poſſe quòd temporale detur aduerſario, vt liti cedat, vel aliter à grauamine deſiſtat, aut enim is, qui dat ius, habet quæſitum in ſpirituali, vel annexo; vel rurſus adhuc nullum eidem ius quæſitum eſt: primo caſu pro bono pacis, vel alia iuſta cauſa licita eſt datio temporalis, & in eo loquitur text. *in d. c. niſi eſſent*, vbi arbitri beneficium adiudicarunt illi, qui ius habebat, patet ex verbis text. ibi, *habeat Prioratum*, & ibi, *ſecundùm iuſtitiam videtur eſſe ſtatutum*; in ſecundo verò caſu quando nullum ius quæſitum eſt, tunc neque etiā ex iudicum inferiorum auctoritate licere poteſt, quo caſu procedit text. *in præſenti*, nam cum in eo non conſtet ius decimandi ad P. pertinere, & res ſit hinc inde dubia, ſimoniacum fuit arbitrium, quo P. maneat cum iure decimandi ſub conditione ſi à Rege impetret pecuniam monaſterio concedi, ſic enim permutatio fieret de ſpirituali ad temporales, quod iure improbatur, vt text. habet. Ratio differentiæ eſt, quia quando ius quæſitum proponitur, qui temporale dat pro bono pacis, vel alia iuſta de cauſa, non dicitur ſpirituale emere pro temporali, quippe cùm iam ſibi quæſitum ſit, ſolum remouet grauamen poſtea illatum ſuper ſpirituali, quod ſuum eſt, ac ſubinde cùm temporale non detur pro ſpirituali, nulla ſimoniæ labes inuoluitur: longè tamen & omnino diuerſa contingit in ſecundo caſu, qoia cùm dans temporale, ſpirituale ipſum de nouo conſeqoatur, nullúmque ante ius habuerit, iam propriè dicitur emere ius ipſum ſpirituale pro temporali, quod quidem iudicis præſentia cohoneſtari non poteſt, vt colligitur ex text. *in præſenti.*

De Feudis.

Tit. XX.

SVPER hanc rubric. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Panormitan. Henric. Caniſ. Guillelm. Durand. *in breuiario iuris Canonici, fol.* 100. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 113. Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag.* 423. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titul. iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag.* 211. omnes *ſub hoc tit.*

De hoc tit. particulares edidêre tractatus Franciſc. Sonſbekius *tom. 10. tract. Doctor. p. 2. fol.* 123. Franc. Curt. iun. *ibid. fol.* 43. Iacob. de Ardinzone *ibid. p. 1. fol.* 225. Iacob. de S. Georgio *ibid. p. 1. fol.* 179. Ioan. Baptiſta Caccialupus *ibid. p. 1. fol.* 10. Petr. de Bellapert. *ibid. p. 2 fol.* 2. Petr. de Rauennates *ibid. p. 2. fol.* 10. Vdalricus Zaſius, Martinus Frecchia, Matthæus VVeſembecius, Gerardos Nigrus, Franciſcus Duarenus, Obertus de Orto, Henricus Roſenthal, Marcellus Bonus, Franciſcus de Amicis, Nicolaus Intrigliolus, Ludouicus Schraderos, Petrus Nicol. Mozius, Nicolaus Baratterius, Stephanus Forcatulus.

Feudi recognitione Laurentius Syluanus *d. tom. 10. tract. Doct. p. 1. fol.* 70.

Feudi conceſſione Petr. Greg. Meſſinenſis.

Feudi in cauſa quis ſit iudex, Amadeus à Ponte *d. tom. 10. p. 2. fol.* 195.

Feudalibus ſeruitiis, & de Subfeudis, Andreas Kolk.

Feudis, hominiis, & vaſalibus Ægidius Magiſter *tom. 13. tract. Doctor. p. 2. fol.* 436.

Feudorum generibus, & qualitate Ioan. Thomas de Martines *eod. tom. 10. p. 1. fol.* 132.

Feudorum iure Guillelmus Hannetonius, *eod. tom. 10. p. 1. fol.* 162. Petrus Gondelinus, Hermannus Vulterius, Franciſcus Hottomanus.

Feudorum vſibus Martinus de Silimanis cum Baldi addit. *d. tom. 10. p. 1. fol.* 2.

Feudorum præludia Guerinus Piſonus *eod. tom. 10. p. 1. fol.* 97.

Feudorum declaratio, Petr. Rebuff. *eod. tom.* 10. *p.* 1. *fol.* 299.

Feudorum emptione, Ioan. Blanchus *eod. tom.* 10. *p.* 1. *fol.* 263.

Feudales quæſtiones maioratuum & melioratio-num, Melchior Palarh. *eod. tom.* 10. *p.* 1. *fol.* 337.

Feudale comprehenſorium, Ioan. Raynaudus.

Feudorum quæſtiones, Ioan. Andreas *eod. tom.* 10. *p.* 2. *fol.* 42.

Feudalium ſucceſſiones, Ioſeph. Cumia.

Feudo ex pacto, & prouidentia, & hæreditario, Carolus à Kichberg.

Feudorum ſpeculum, Claudius Seiſellius.

Feudales diſcurſus, Iacob. Alemanus.

Feudales diſputationes, Ioan. Schonerus.

Feudi reuocatione malè alienati, Ioannes de Anania.

SVMMARIVM.

1 *Feudum ſi dominus à vaſſallo recipit in pignus, abſtinendo ab eius ſeruitio, non tenetur computare fructus in ſortem.*

2 *Fructus percepti ex feudo in pignus dato non ſunt in ſortem computandi.*

3 *Decimam poteſt obligare dominus, cui illa in feudum data fuit.*

4 *Vaſſallus non poteſt feudum alienare ſine conſenſu domini, valet tamen alienatio quando fit ipſi domino.*

Cap. Inſinuatione. I.

Innoc. III.

1 Habens in feudum ab Eccleſia poſſeſſiones, ſi accepta pecunia eas pignorat Epiſcopo eiuſdem Eccleſiæ, Epiſcopus non tenetur computare in ſortem principalem fructus illius pignoris; pignorans tantùm eſt liber à ſeruitio, quòd Eccleſiæ debebat, id eſt, ita vt fructus compenſentur pro ſeruitio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Barbat. Panorm. Henric. Caniſ. Cened. *collect.* 36. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 194. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 437. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 16. *cap.* 1.

2 *Fructibus non computatis in ſortem.*] Probat hic text. fructus perceptos ex feudo in pignus dato non eſſe in ſortem computandos, contra quod habetur *in cap. cum cõtra, infra de pignoribus, cum ſimilibus.* Quare text. hic difficilis reputatur, varioſque patitur intellectus. In primis gloſſ. *in ſumm. in princip.* 14 *q.* 3. intellexit hunc text. contra ordinarias iuris regulas ſpeciali Eccleſiæ fauore introduxiſſe, vt fructus pignoris in hoc caſu non computarentur. Secundo loco Kop. *in tract. de fructibus, tit.* 4. *c.* 2. *n.* 3. Ruzæ. *de pignorib. cap. de pactis pignorum, n.* 8. Cujac. *lib.* 2. *de feud. tit.* 3. *ad fin.* & alij non infimæ claſſis auctores intelligunt hunc text. procedere ex conuentione inter Eccleſiam, & vaſſallum celebrata vt durante pignore fructus feudi lucro Eccleſiæ cedant, qua conuentione ſtante iam ambo, Eccleſia ſcilicet, & vaſſallus conſentiunt in ceſſatione ſeruitiorum, quorum prætextu fructus vltra ſortem ab Eccleſia retinentur. Tertio loco Caſſan. *in conſuetud. Burgund. tit.* 3. §. 2. Sylueſt. *verbo feudum, n.* 29. Nauar. *in man. c.* 17. *n.* 218. Neguzan. *de pignorib.* 3. *p. memb.* 5. *n.* 14. exiſtimant text. *in præſenti*, procedere propter conſolidatatem dominij vtilis cum directo, vaſſallus namque eo ipſo quod feudum directo domino in pignus dedit, dominium vtile, quod in feudo habebat, in dominum tranſtulit, vnde nil mirum ſi dominus durante pignore vtrumque dominium retineat; fructuſque rerum feudalium in ſolidum tanquam ex re propria lucretur. Quarto loco Couar. *lib. var. c.* 1. *n.* 4. textum intelligit caſu quo fructus non excedunt ſeruitium, quod feudatario remittitur, ſequitur Valaſc. *de iure emphyt. q.* 38. *n.* 29. Tandem aliqui ex Theologis, quos refert & ſequitur Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 329. recurrunt ad pactum & conuentionem celebratam inter dominum & vaſſallum, quo tempore res in feudum tradita fuit, vt quemadmodum deducitur in pactum quòd per alienationem feudi vaſſallus vtile dominium admitteret, & ad proprietarium rediret, ſic feudum in propoſito ſub illa conditione inſtitui potuiſſet, quòd ſi res feudalis aliquando proprietario in pignus traderetur, illius fructus ad eum pertinerent, nec illos in ſortem computare teneretur, dummodo penſionem pro illo tempore quoque remitteret. Qui quidem intellectus vel literæ textus non conueniunt, vel diuinant, aut ex alio capite placere non poſſunt, in quibus refutandis non immoror ne longior fiam; quare dicendum, ideo in hoc text. ex communi Doctorum ſententia, fructus non computari in ſortem, quia feudũ datur propter ſeruitia, & ſiue plures, ſiue pauciores ex eo fructus percipiat vaſſallus, qui feudum acceptat, ad ſeruitia ſe obligat, quorum ſeruitiorum merces ſunt fructus illi, adeo vt ſeruitia ceſſent ob impotentiam feudatarij, vel ob aliam cauſam, feudum omnino ceſſat, & ideo reſoluendum eſt dominium, cui res feudalis in pignus data fuit, non teneri integros illius fructus in ſortem principalem computare quandiu vaſſallus à ſeruitio ceſſare voluerit, cùm non ratione mutui, aut dilatæ ſolutionis, ſed ceſſantium ſeruitiorum ipſos percipiat. Vide tamen Couarr. *lib.* 3. *variar. c.* 1. *n.* 4. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione, num.* 61. Franc. Garc. *de contractu, p.* 2. *c.* 16. *verſ. eſta quarta obligacion*, Cened. *ad Decret. collect.* 6. *n.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 7. *c.* 8. *verſ. ſecunda cauſa*, Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis his, n.* 294. *cum ſeq. ff. de liberis agnoſcend.* Sot. *lib.* 6. *de iuſtit. q.* 1. *art.* 2. *verſ. exurgit autem*, Ludou. Lopez *in inſtr. conſcientiæ, p.* 2. *c.* 68. *ex col.* 551. *verſ. ſecundò dicimus*, Mich. Palac. *de contract. lib.* 4. *cap.* 5. *pag.* 288. *verſ. decima concluſio*, Franc. Garc. *in lib. de contract. part.* 2. *c.* 16. *ex verſ. eſta quarta obligacion, pag.* 481. *cum ſeqq.* Perez *ad rubr. tit.* 2. *verſ. & quamvis in re debita, lib.* 8. *Ordin. pag.* 18. Petr. Nauar. *de reſtit. tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 2. *ex n.* 370. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 38. *num.* 29. Gemin. *de vſuris commento* 3. §. 6. *n.* 148. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 5. *n.* 53. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *n.* 316. Cur. Philip. *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 8. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 323.

Amplia primò ſupradictam textus concluſionem, vt procedat etiam in emphyteuſi, quam ſi colonus directo domino in pignus dederit, dominus fructus illius interim recipiet in ſortem non computandos, quandiu emphyteuta à ſolutione penſionis ceſſauerit, in cuius compenſationem fructus domino cedunt, vt poſt Abb. *n.* 4. Imol. *n.* 8. & alios *in præſenti*, reſoluunt Cou. *lib.* 3. *var. c.* 1. *n.* 4. Nau. *d. c.* 17. *num.* 218. Valaſc. *d. q.* 38. *n.* 29. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo vſura, differ.* 15. Quæ amplia ad hunc text. licèt communiter recepta ſit, & in iudicando ſequenda, in rigore tamen diſputationis dubia videtur, quia in feudo pro ſeruitio quaſi pro mercede laboris fructus dantur, at verò in emphyteuſi penſio in recognitionem vtilis dominij perſoluitur, vnde quamvis emphyteuta penſio

penſionem non ſoluat, non poterit dominus integros fructus retinere cùm penſioni non correſpondeant, & ita contraria opinio defendi poteſt, quàm tenent Bero. *in c, 1.in fine, de vſuris*, Conrad. *de contract. q 32. concl. 5.*

Amplia ſecundò, vt procedat etiam vbi vſusfructus alicuius rei proprietario in pignus datur, vt notant Abb. *in cap conqueſtus, n. 4. de vſuris*. Neguzant. *de pignorib. p. 5. memb. 5. n. 13.* quam tamen ampliationem meritò reprehendit Con. *vbi ſup.* cùm vſufructuarius neque ſeruitium, nec penſionem proprietario iure communi attento reddere teneatur.

Limita tamen vt procedat ſolum in fructibus feudi, non verò vbi vaſſallus meliorationes fecit, & expenſas, quia quamvis illa fructuum pars, quæ iuxta viri boni arbitrium proportionabiliter ſeruitiis reſpondet durante pignore, illis ceſſantibus ad dominum pertineat, illa tamen, quæ meliorationibus, aut expenſis correſpondet, in ſortem principalem neceſſariò computari debet, aliàs vſura committitur; quicquid contradicat Sot. *de iuſtit. lib. 6. q. 1. art. 2.* cui non fauent generalia verba huius text. agit enim de feudo proprio, & ordinario pro fidelitate, & ſeruitiis conceſſo, prout frequentiùs concedi ſolet, nam ſi pecunia interueniat, iam feudum erit extraordinarium, iuxta *c. 1. in fine, feudo dato in vic. leg. commiſ.* docet poſt alios Roland. *conſ. 41. n. 2. lib. 4.*

Limita tandem vt non procedat in feudo franco, cuius fructus dominus durante pignore in ſortem computare tenetur, vt poſt Butr. Zabarel. & alios dicit communem Sicul. *hic num. 2.* & Sylueſt. *verbo feudum, num. 30.*

3 *A te poteſt liberè detineri.*] Notatur ad hoc, quòd dominus, à quo decima in feudum data eſt, poteſt illam obligare, vt per Viuian. *deciſ. 4. n. 74. & deciſ. 50. n. 73.* quem refert Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 19. de decimis, n. 98.*

4 Notatur etiam ad hoc, quòd vaſſallus non poteſt feudum alienare conſenſu domini, tamen valet alienatio quando fit ipſi domino, vt per Surd. *de alimentis, tit. 9. q. 12. n. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus tribus caſibus de quibus hic poteſt, non obſtante iuramento de non infeudando antiquum feudum ad Eccleſiam reuerſum nouo vaſſallo concedere.*

2 *Iuramentum de non alienando ſine Papæ licentia non continet ſolita alienari, quæ inconſulto etiam Papa alienantur.*

3 *Emphyteuticari, vel infeudari res conſueta, poteſt iterum concedi in emphyteuſim ſine ſolemnitate.*

4 *Bona in emphyteuſim concedi ſolita, vt dicantur ſufficit vnica conceſſio, & eſſe elapſos 40. annos.*

5 *Bona ſufficit quòd ſint ſolita venire in diuiſionem, vt in futurum diuidi debeant.*

6 *Bona Eccleſiaſtica ſemel conceſſa in emphyteuſim poſſunt in poſterum concedi.*

7 *Verbum,* redue, *indicat ipſo iure.*

8 *Verbum,* liberè, *importat idem, quod ſine alicuius impedimento, & contradictione.*

Cap. Ex parte, II. & fin.

1 Epiſcopus, non obſtante iuramento de non infeudando inconſulto Papa poterit primò infeudare ſi mortuo vaſſallo feudum reuertitur ad Eccleſiam: ſecundo vaſſallo feudum alienante. Epiſcopus poteſt de feudo inueſtire eius filium, & conſanguineum, conſortem eiuſdem feudi: tertiò ſi Epiſcopus feudum alienatum facilè per ſe recuperare non poteſt, tunc poterit infeudare alicui laico, qui illud recuperet, & ab Eccleſia cognoſcat, & per quem Eccleſia valeat illud rehabere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Boich, Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Henric. Caniſ. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 194.* Alagona *in compend. iuris Canon pag. 437.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 16. c. 2.*

Ex hoc text. DD. præcipuum notabile colligunt, poſſe ſcilicet Prælatum non obſtante iuramento de non infeudando nouo vaſſallo antiquum feudum abſque periurij metu concedere in tribus caſibus hic expreſſis, de quo poſt Ordinarios *in præſenti, & in cap. vt ſuper, de rebus Eccleſiæ non alienand. & in cap. vlt. de Eccleſ. ædif. & in c. per tuas, de donat.* latè Feudiſtæ *in c. 1. de his, qui feudum dare poſſ. & in c. 1. in princip. per quos fiat inueſt.* docent Guid. Papæ *deciſ. 154* Iaſ. *in l. ea lege, n. 23. ff. de verbor. obligat.* Nauar. *de alienat. rerum Eccleſ. à n. 11. & conſ. 11. n. 2. ſub tit. de rebus Eccleſ. non alien.* Gregor. Lopez. *l. 3. gloſſ. 4. tit. 26. p. 1. & l. 10. gloſſ. 1. eod. tit.*

Non infeudare de nouo.] Vtrùm omnes ſolemnitates requirantur in renouatione contractus feudalis, aut emphyteutici, quæ in prima eorum conceſſione requirebantur? videndus eſt Gam. *deciſ. 24 n. 1. & deciſ. 161. n. 2.* Gutier. *lib. 3. pract. q. 75. n. 5.* Matienz. *l. 1. tit. 4. gloſſ. 10. n. 23. lib. 5. nouæ recop.* Cald. Pereira *de renou. emphyt. q. 14.* Flores ad Gam. *deciſ. 24.* de quo latè *in collect. ad c. potuit, de locato, n. 161.*

Ipſius filium, aut conſanguineum.] An finito feudo, aut emphyteuſi filiis & conſanguineis primi vaſſalli renouatio facienda ſit, tradunt DD. *hic, & in c. ad aures, de rebus Eccleſ.* reſoluunt poſt alios Cald. Pereira *de renouat. q. 8. n. 2. & q. 9. n. 5.* Clar. *§. emphyteuſi, q. 43.* Gam. *Luſit. deciſ. 41.* Valaſc. *d. q. 38. n. 17.*

In text. ibi, *Quod pro te facilè recuperare non potes.* Vtrùm Prælatus feudum à laicis iniuſtè detentum, quod facilè ab ipſis recuperare nequit, laicis in feudum dare poſſit, vltra ſcribentes *in præſenti, & in cap. prohibemus, de decim.* tradunt Curt. *de feudis, p. 2. q. 8.* Clar. *§. feudum, q. 13. n. 2.*

Quamvis iuramento tenearis aſtrictus, &c.] Notatur 2 ad hoc, quòd iuramentum de non alienando ſine Papæ licentia non continet ſolita alienari, quæ inconſulto etiam Papa alienantur, nec impoſſibilia quoquomodo reputantur, vt per Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c. 52. n. 4.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 11. n. 30.* Nauar. *in tract. de alienat. rerum Eccleſ. n. 11.*

Notatur etiam ad hoc, quòd res conſueta emphy- 3 teuticari, vel infeudari, poteſt iterum concedi in emphyteuſim ſine ſolemnitate, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 81. n. 5. cum ſeqq. & conſil. 66. n. 31. & conſil. 79. n. 1. cum ſeqq. & conſ. 90. n. 22.* nouiſſimè Camil. Borrel. *in ſumma deciſ. tit. 33. n. 129. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ. 125.* Rot. Bonon. *deciſ. 13. n. 7. & 8.* Gam. *deciſ. 24. & deciſ. 36. n. 6.* Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n. 39. & 40. pag. 29.* Prax. Epiſcop. *p. 1. verbo alienatio, §. 3. pag. 11.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 6. n. 194.* plures Doctores ex antiquioribus refert Cened. *ad Sextum collect. 32. n. 3.* Cenal. *tom. 4 q 897. à n. 899.* Phœbus *deciſ. 82 n. 34.* Vt bona in emphyteuſim concedi ſolita 4 dicãtur, ſufficit vnica conceſſio, & eſſe elapſos quadraginta annos, ex Iaſ. *cõſ. 155. col. 2. verſ. quartò facit, lib. 2.*

Deci. *conſ.* 142. *num.* 14. Balb. *de præſcript.* 1. *part.* 5. *princ. quæſt.* 20. Afflict. *deciſ.* 305. *num.* 10. Clar. §. *feudum*, *quæſt.* 53. *num.* 4. Ruin. *conſ.* 35. *num.* 30. *lib.* 1. Cephal. *conſ.* 156. *num.* 30. *lib.* 2. Rebuff. *de rebus Eccleſiæ non alienandis*, *num.* 33. Canalcan. *deciſ.* 30. *n.* 8. *& deciſ.* 31. *à n.* 56. *&* 93. Gam. *deciſ* 342. *num.* 4. Borrel. *d. cit.* 33. *num.* 125. Seraph. *deciſ.* 434. *& deciſ.* 1451. *n.* 3. *& deciſ.* 1460. Rot. *deciſ.* 160. *n.* 5. *p.* 2. *diuerſ.* & fuit dictum *in Romana domus* 13. *Ianuar.* 1586. coram Card. Blanchetto, & *in Vlixbonen. pradij* 24. *Ianuar.* 1603. coram Reuerendiſſ. Attrebaten. & *in Nucerina pradij* 24. *Maij* 1624. coram R.P.D. Merlino
5 ſtatim *in princ.* Et etiam ſufficit quòd bona ſint ſolita venire in diuiſionem, vt in futurum etiam diuidi debeant. Vide Palat. *in repet. c. per veſtras, de donat. inter virum*, §. 18. *n.* 37. Pelaëz *de maioratu*, *p.* 4. *q.* 20. *num. vlt.*
6 Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 6. *n.* 26. Et bona Eccleſiaſtica ſemel conceſſa in emphyteuſim poſſe in poſterum concedi reſoluunt Gam. *Luſitan. deciſ. vlt. n.* 4. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 16 *num.* 71. quia Prælatus licet non poſſit de nouo inueſtire, poteſt tamen renouare inueſtituram, Afflict. *in cap.* 1. *num.* 11. Barbat. *conſ.* 19. *col.* 2. Iaſ. *conſ.* 222. *volum.* 1. Socin. ſen. *conſ.* 52. *col.* 5. *vol.* 1. Nam quando res fuit ſemel alienata cum debitis ſolemnitatibus, videtur ex tunc ſtatutum, & ordinatum, quaſi in vim illius primæ alienationis, quòd de cætero res poſſit alienari, & propterea quando reuertitur ad dominum directum, & de nouo alienatur, in hoc dicitur executioni demandari antiqua alienatio, Curt. iun. *de feudis*, *in* 2. *part. q.* 1. *col.* 2. *verſ. quartò me mouet*, Rota *deciſ.* 360. *num.* 12. *p.* 1. *diuerſ. & deciſ.* 622. *n.* 20. *lib.* 3. *p.* 1. *etiam diuerſ.* Neque in renouatione infeudationis interuenire debent illæ ſolemnitates, quæ requiruntur in alienatione rei Eccleſiæ, Clar. §. *feudum*, *q.* 13. *n.* 5. Ruin. *conſ.* 141. *n.* 2. *& conſ.* 161. *n.* 35. *vol.* 2. Rimin. iun. *conſ.* 235. *n.* 80. *vol.* 3. Prout nec etiam neceſſariæ ſunt ſolemnitates *Extrauag. Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alien.* quando agitur de re ſolita locari, Iaſ. *conſ.* 227. *n.* 17. *& conſ.* 155. *num.* 30. *lib.* 2. Rot. *in Senen. pradij* 8. *Octobris* 1584. coram Card. Pamphilio ſen. & *in Romana relocationis caſalis* 16. *Martij* 1615. coram Card. Sacrato; attamen eſt neceſſaria vtilitas, vt ſi reperiatur maior oblatio, non tenetur Eccleſia reuocare pro eodem pretio, *c. tua nuper, de his quæ fiunt à Prel.* Ant. Gabr. *commun. tit. de iure emphyt. concl.* 1. *n.* 18. Cæſar de Graſſis *deciſ.* 4. *de rebus Eccleſiæ non alien. n.* 9. & faciunt tradita per Abb. *in c. ad aures*, *n.* 4. *de rebus Eccleſ. non alien.* & *ibi* Imol. *verſ. item nota demum*, & fuit reſolutum *in dict. Romana relocationis caſalis*, coram Card. Sacrato.

7 *Redire.*] Verbum hoc indicat ipſo iure, & eſt latæ ſententiæ, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam*, *verbo reuertatur*, *num.* 132.

8 *Liberè.*] Verbum hoc idem importat quod ſine alicuius impedimento, & contradictione, vt per Turzan. *tom.* 2. *commun. opinion. tract. de feudis*, *tit.* 8. *quibus ex cauſis feudum admittatur*, *n.* 85. Surd. *deciſ.* 265. *num.* 3. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt.* 8. *num.* 12. Valaſc. *conſult.* 123. *num.* 9. Modern. *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 20. *num.* 9. Nicol. Gare. *de benefic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 3–6. & alios pro me citatos *in tract. de dictionibus vſufrequentioribus dict.* 190. *n.* 3. *&* 8.

De Pignoribus, & aliis Cautionibus.

Tit. XXI.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchar. Panormitan. Henric. Caniſ. Guillelm. Durand. *in breuiario iuris Canonici*, *fol.* 100. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*. Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 113. *verſo*, Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 423. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque lib. Decret.* Barthol. Catthag. *in expoſit. tit. iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag.* 211. omnes *ſub hoc tit.*

De materia tituli ſpeciales tractatus in lucem edidêre Anton. Neguzant. Auditor Rotæ *tom.* 6. *tract. Doctor. p.* 1. *fol.* 194. Franc. Balduin. *eod. tom.* 6. *part.* 1. *fol.* 268. Hugo Donel. *eod. tom.* 6. *p.* 1. *fol.* 258. Andr. Gail. Gabr. Mudæus, Gabr. Vaſq. Ioan Bapt. Schuuartzenthaler, & agunt. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 7. *de pignoribus, atque hypothecis*, Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *ſub eod. tit.* Vaſq. *in opuſc. de pignorib.* Paul. Layman. *in Theolog. Moral. lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 30.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia res pignorari non debent niſi ex neceſſitate, & rationabili cauſa.*
2 *Sacræ res non poſſunt pignori obligari.*
3 *Sacræ res quibus ex cauſis alienari, ſeu pignorari poſſint oſtenditur.*

Cap. Nullus Preſbyter. I.

Ex Concil. Remen.

PReſbyter non poteſt laicis pignorare res Eccleſiæ, vt Calicem, librum, veſtes, niſi iuſtiſſima vrgente neceſſitate. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 195. Alagona *in compend. iuris Canonici*, *pag.* 438. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 17. *c.* 1. 1

Collige ex text. res ſacras, quæ ſcilicet per conſecrationem, vel benedictionem in cultum diuinum Deo dicantur, non poſſe pignori obligari, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 2. *tit.* 24. & apud Caſtellanos *l.* 7. *tit.* 2. *lib.* 1. *noua recopil.* Conar. *lib.* 2. *var. c.* 16. *n.* 8. Mozz. *de contract. tract. de pignorib. c. de rebus quæ pign. num.* 13. Rebell. *de obligat. iuſtitiæ*, *p.* 2. *lib.* 16. *quæſt. vnic. de obligat. contract. de pignor. n.* 4. Azor *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 7. *c.* 6. *q.* 4. Vaſq *in opuſc. de pignorib.* *c.* 1. §. 2. *num.* 6. Vtrùm autem poſſint locari pro pretio, vide Vgolin. *de ſimon. tab.* 5. *c.* 44. §. 1. *n.* 3. *verſ. quoad primum caſum*, Bonacin. *in ſimili tract. q.* 4. *n.* 12. Suar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 4. *de ſimon. c.* 14. *n.* 25. Fillinc. *tract.* 45. *c.* 3. *quæſt.* 12. *num.* 29. 2

Niſi iuſtiſſima neceſſitate vrgente.] Notatur ad hoc, quòd res ſacræ non aliter alienari poſſunt, nec 3

pigno

pignori, quam ex ſumma neceſſitate, vt per Couar. *d.c.*16.*n.*8. quem refert Gutier. *practic. lib.*3. *q.*8.*n.*2. vbi *n.*3. quòd cauſa præcipua ad alienationem rerum Eccleſiæ eſt redemptio captiuorum, imo ad captiuos redimendos, & carcere detentos liberandos, aut propter imminens belli periculum poſſe aurum, & argentum Eccleſiæ capi, reſoluunt Surd. *deciſ.*367. *n.*43. Morl. *in emporio iuris, p.*1.*tit.*1.*q.*16.*n.*26. Modern. *de iuriſdict. p.*3. *caſu* 10. *n.*3. Sic eodem modo Eccleſiæ bona poſſe pro alimentis pauperum non ſolum parochianorum, ſed etiam exterorum pignorari, & vendi, tenent Cou. *d. c.*19. *n.*8.*verſ. cæterum res Eccleſiarum,* Surd. *de aliment. tit.*8.*priuil.*46.*n.*5.

SVMMARIVM.

1 *Homo liber non poteſt pignorari,*& n.2.*item nec propter æs alienum detineri,vt* n.3.

4 *Debitorem fugientem poteſt creditor propria auctoritate ſubſequi, & detinere.*

5 *Pater poteſt filium vendere in maxima neceſſitate, & quid in matre,* n.6.

Cap. Lator. II.

Gregor. III.

1 HOmo liber non debet pro debitis detineri, ſi non habet vnde ſoluat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Panorm. Henric. Boich. Barbat. Guid. Papæ, Henric. Caniſ. Viuian. *in rationali lib.*4. *iuris Pontif. pag.*196. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*438. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. deſumitur ex D. Greg. *epiſt.*43.*lib.*3.*regiſtri, &* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decretal. lib.*3. *tit.*17.*c.*2.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.*3. *tit.*14.*p.*5. Nauar. *in man.c.*17.*num.*88. Cou. *lib.*2.*var. c.*1.*n.*1. Gom. *tom.*2. *var.c.*11. *n.*52. *ad fin.* Ccned. *ad Decretal. collect.*73. *num.*1. Guid. Pancirol. *var. lect. lib.*2.*c.*100. Vaſq. *in opuſculo de pignoribus,c.*1. §.1.*n.*7. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo pignus* 4. Azor. *inſtitut. moral. part.*2.*lib.*7.*c.*6.*verſ. item liber homo,* Felician. *de*
3 *cenſib. lib.*1.*c.*8. *n.*8. Hinc etiam ex hoc text. vt plurimum illa ſolet communiter concluſio deduci quòd liber homo propter æs alienum detineri non poteſt, in quo traductus videtur ex *l. qui filios,* 6. *C. quæ res pignori,* de qua Conan. *comment. iuris ciuilis, lib.*4.*c.*14. *num.*8. Neguz. *de pignor. p.*2.*memb.*3.*num.*4. *&* 5. Gom. *de poteſtate in ſe ipſum, lib.*2.*c.*14. *num.*32. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*25. *n.*576. quam quidem ex noſtro text. deſumptam concluſionem obtinere dicit Henric. Caniſ. *in præſenti,* in eo, qui bonis ſuis ce-
4 dere vult, aliàs ſecus. Non procedit tamen in debitore fugiente, quem creditor etiam propria auctoritate poteſt ſubſequi, & detinere, & detrahere, quod ſibi debet, Gutier. *pract. lib.*1. *quæſt.*82. *n.*1. Azeued. *l.*2.*n.*157.*tit.*13.*lib.*8. *noua recopil.* dummodo captum intrà viginti quatuor horas ſuo iudici competenti præſentet, Gutier. *d. q.*82. *n.*1. Azeued. *d.l.*2.*n.*159. *cum ſeqq.*

5 In gloſ. Lex ibi, *pater enim poteſt filium obligare quandoque, quoniam & vendere poteſt in maxima neceſſitate, C. de patribus, qui filios diſtraxerunt, l.*2. Vide Xuar. *tit. de los gouiernos, in princip. num.*20. Rebuff. *ad leges Galliæ, in proœm. gloſ.*5.*num.*62. Cou. *lib.*3.*var.c.*14.*n.*4. Menoch. *de ſucceſſ. progreſſus, lib.*1. *part.*2. §.1.*n.*17. Barat. *in addit. ad Palat. in rub. de donat. inter virum, & vxor.* §.6 5.*n.*45.*lit. M.* Pinel. *in rub. C. de bonis mat. p.*2. *n.*20. Donel. *comment. iuris ciuilis, lib.*2.*c.*25.*poſt med.* Molin. *de primog. lib.*4.*c.*5.*n.*14. Mozz. *de contract. lib. tit. empt. rub. de rebus, quæ emi, vel vendi poſſunt, n.*51. Aſcan. *de patria poteſt. cap. vlt. effectu* 1 *in princip.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. c.*6. *n.*18. Molin. *de iuſtit. tract.*2.*diſp.*13.*verſ. ſciendum eſt item,* D. Barboſ. *in l. ſi conſtante, in princip. n.*95.*ff. ſoluto matrim.* Surd. *de aliment. tit.*8.*priuil.*38.*n.*7. Azor. *inſtit. moral. p.*2. *lib.*2. *c.*19.*q.*6.*verſ.*2. Modern. *de iuriſdict. p.*4. *caſu* 90.*n.*1. Bobadil. *in ſua politica, lib.*3.*c.*3.*n.*11. Sayr. *in claui Regia, lib.*9.*c.*6.*n.*19 *cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo ſeruitus, n.*56. Don. Chriſtoph. de Pace *ad leges ſtyli, l.*80.*n.*18. Rebel. *de obligat. iuſtit. p.*1. *lib.*1.*q.*9. *n.*12. Vtrùm autem talis filius à patre venditus cogere poſſit ipſum patrem, vt eum redimat, & liberet, ſi ipſe poſtea venerit ad pinguiorem fortunam? vide Cou. *d.c.*14.*n.*4.*verſ. quinto.* Molin. *d. diſput.*33. Sayr. *d. c.*6. *n.*10. Et an locum habeat in filio clerico, vide 6
Mozz. *d. tit. de rebus, quæ emi, vel vendi poſſunt, n.*51. Surd. *de alim. tit.*8.*priuil.*38. *n.*16. Modern. *d. caſu* 90. Sayr. *d.c.*6.*n.*21. Et an procedat diſpoſitio *d.l.*2. in matre? vide Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuil.*177. *verſ. primo,* Pinel. *ad rub. C. de bonis mat. p.*2.*num.*23. Molin. *d. diſp.*33.*verſ. ſciendum,* Rebell. *q.*9.*n.*12.*verſ. quod ſi ſine, & n.*52. Azor. *d.c.*19.*q.*6. §. *ſecundus effectus, verſ. alterum eſt.*

SVMMARIVM.

1 *Rector Eccleſiæ ſi pro facto proprio rem Eccleſiæ obligauit, cogitur eius hæres rem redimere, & Eccleſiæ reſtituere.*

2 *Succeſſor in beneficio quando teneatur ad debita prædeceſſoris, oſtenditur.*

3 *Redditus beneficij à principio ſufficientes ſi ex poſt facto minuantur, tunc compelli poſſunt parochiani ad iuſtam alimoniam ſupplendam.*

4 *Creditori incumbit onus probandi filium eſſe hæredem.*

Cap. Ex præſentium. III.

Alex. III.

REctor Eccleſiæ ſi facto proprio pignorauit res Eccleſiæ, & moriatur, compelletur eius hæres redimere res, & reſtituere Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.*197. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*438. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur àb Anton. Aug. *collect.*1. *Decret. lib.*3.*tit.*18.*c.*3. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.*29.*c.*1. 1

Pro ſua neceſſitate.] Intellige reparandi ſuas proprias domos, vel pro alia ſimili, aut eo caſu quando clericus habet patrimonium, & tamen pro neceſſitate ſuæ perſonæ obligauit bona Eccleſiæ, prout de intellectu huius text. agens, firmat Marc. Anton. Genuenſ. *in practicab. Eccleſiaſt. q.*201. Et ita quando clericus contraxit debita voluntariè, non pro ſuſtentatione ſua, ſeu pro ſeruitio Eccleſiæ, ſed pro alia neceſſitate, propria vt *ſuprà*, tunc enim ſucceſſor in beneficio non tenetur pro facto, & ad debita per ſuum Prædeceſſorem contracta; ſecus ſi contraxit pro neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ, quia tunc ſucceſſor tenetur non perſonaliter ex proprio patrimonio, ſed ex bonis, & redditibus Eccleſiæ. 2

Colliguntur hæc ex *cap.quibuſdam*,& ibi,*gloſſ. penult. de fideiuſſ. & c.1. de depoſito, & c.1.de ſolut.* vbi Hoſt. *n.2.& 3.* & Abb.*n.1. & 2.* Roman. *conſ.*440. Gemin. *conſ.n.2.& 3.*Couar.*variar.lib.2.c.17.n.3.*Anton.Gom. *l.40.Tauri,n.72.* Alciat.*conſ.14.n.6.vol.1.* Menoch.*de arbitr.caſu 432.n.32.* Burſat.*conſ.226.n.95.vol.3.* Rot. *deciſ.805.n.4.p.1.diuerſ.*quos refert,& ſequitur Bellet. *diſquiſit.cleric.p.1.tit.de Clerico debitore,§.3.n.1.* Surd. *de aliment. tit.8.priuileg.54. à n.7.* vbi tenet, quod ſi debitum ſit contractum pro ſuſtentatione perſonæ, id eſt, pro alimentis illius beneficiati, ſucceſſor in beneficio tenetur, quando beneficiatus non habebat bona propria obligata,& contraxit ductus ſpe ſoluendi de fructibus Eccleſiæ, de quo etiam Nauar. *de ſpoliis Clericor.§.10.num.6.* Prædeceſſor enim contrahens debita pro ſua ſuſtentatione, vel ſua infirmitate, pro neceſſitate Eccleſiæ videtur contraxiſſe, cùm Eccleſia teneatur illum alimentare, vt per Abb. *hic num. 5.* Burſat. *d. conſil.226. num.95. vol. 3.* Surd. *deciſ. 255. num.25.* vbi *num. 26.* reſtringit quoad impenſam factam in infirmitate, qua Clericus deceſſit. Bellet. *d. §.3.n.2.*

3 Vbi tamen redditus Eccleſiæ à principio ſufficientes ex poſtfacto minuuntur, tunc compellentur parochiani ad iuſtam alimoniam ſupplendam, vt per Rebuff.*de decimis,q.6.n.22.*D.Barboſ.*in l.alia,§.eleganter, n.19.ff.ſoluto matrim.*adeoque poterit Sacerdos auctoritate ſuperioris, propter hoc Sacramenta denegare. Gregor.*l.9.tit.10.p.1.*Lara *in l.ſi quis à liberis, §. etſi impubes,n.31.ff.de liberis agnoſcendis,*Surd.*de alimentis, tit.1.q.60.n.2.cum ſeqq.*

4 *Ius dicitur obtinere.*] Notatur ad hoc quòd creditori incumbit onus probandi filium eſſe hæredem, & non filio quod abſtinuerit, vt per Tiraq. *in tract. le mort, p.7.declar.2.n.8.*

SVMMARIVM.

1 *Emens rem cum pacto quòd poſt certum tempus poſſit illam venditori reſtituere, recipiendo quid plus, quàm exburſauerit, iudicatur contractus vſurarius.*

2 *Actus talis præſumendus eſt qualem partes denominarunt.*

3 *Emptio exigua pretio cum pacto de retro quando eſt facta ab eo, qui ſolitus eſt fœnerari, tunc contractus magis præſumitur vſurarius.*

Cap. Illos vos. IV.

Innoc. III.

1 Emens rem cum pacto quòd poſt certum tempus poſſit illam venditori reſtituere, recipiendo quid plus quàm exburſauerit, iudicatur contractus vſurarius. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.Andr.Imol.Anan.Hoſt. Butr. Anch.Henric.Panorm.Barbat.Guid.Papæ, Viu. *in ration.lib.3.iur. Pontif.pag.*188. Alagona *in compend. iuris Canon.pag.* 439. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.*refertur ab Anton. Auguſt. *collect.3. Decret. lib.3.tit.17.c.1.*

2 *Ex forma contractus*, &c.] Notatur ad hoc quòd actus talis præſumendus eſt,qualem partes denominarunt, quamvis in contrarium aliquæ ſint coniecturæ, & præſumptiones,vt per Surd.*conſ.450.n.3.lib.3.* Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.c.96.n.30. & 31.*

3 *Præſertim cùm vſuras conſueuerat exercere.*] Notatur ad hoc, quòd quando emptio exiguo pretio cum pacto retrouendendi facta eſt ab eo,qui ſolitus eſt fœnerari, tunc contractus magis præſumitur vſurarius, quia conſuetudo fœnerandi vehemens eſt coniectura. Vide Ordin.Regiam Luſitan.*lib.4.tit.4.§.2.*ibi, *em coſtume de onzenar*, Menoch. *lib.3. de præſumpt. q.122. num.29.& 105.* Cardinal. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.8.tit.20.num.34.* Cald. Pereira *de extinct. emphyteut. cap. 13. num. 27.* Valaſc. *conſil. 56. num.2.* vbi tenet quòd ſufficit ſi vna vice tantùm fœnerauerit.

SVMMARIVM.

1 *Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.*

2 *Vxoris in bonis etiam dotalibus non fit executio pro delicto mariti.*

3 *Dotis in cauſa principaliter mota quis ſit competens iudex, oſtenditur.*

4 *Onus adiectum rei facit vt res tranſeat cum illo.*

5 *Libellus alternatiuus admittitur vbi vnum eſt in obligatione, & aliud in ſolutione.*

6 *Bona Clericorum etiam patrimonialia,tam acquiſita, quàm acquirenda, gaudent priuilegiis Clericorum.*

7 *Hypotheca tacita pro dote non præfertur alteri hypothecæ expreſſæ priori,etiam non priuilegiatæ.*

8 *Fiſcus præfertur aliis debitoribus etiam anterioribus, quibus non ſunt bona expreſsè prius hypothecata.*

9 *Bona paraphernalia non ſunt tacitè hypothecata.*

10 *Bona omnia Prælati ſunt pro mala adminiſtratione Eccleſiæ hypothecata.*

11 *Beneficiarius proprius æquiparatur.*

12 *Æquiparatio tutoris, & Prælati non recipitur niſi vbi expreſſa reperitur.*

Cap. Ex literis. V.

Vxor ſtante delicto mariti poteſt recuperare dotem in bonis ipſius vbicumque ſint,eo quia tacitè ſunt ei obligata pro dote, ita vt cum hoc onere tranſeant in quemlibet, ex quo iura prohibent vxorem remanere indotatam pro delicto viri. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr. Butr.Imol.Anan.Hoſt.Anch.Henric. Parbat.Guid.Pap. Viu.*in in ration.lib.3. iuris Pontif.pag.*198. Alagona *in compend.iuris Canon. pag.439.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.& 2.*refertur ab Anton. Auguſt. *collect.3. Decret.lib.3.tit.17.c.2.* 1

Quod propter maleficium viri,&c.]Notatur ad hoc, quòd pro delicto mariti non fit executio in bonis vxoris, vel dotalibus, vt per Afflict.*lib.2.conſtit.rub.*8.Palat.*in repet.rub.de donat. inter virum,§.66 à n.19.* Ant. Gom.*l.78.Tauri,*Caſſan.*in conſuetud. Burgund. fol.96. §.2.n.3.*Clar.*lib.5.§.fin.q.78.n.15.* 2

Tibi duximus committendam.]Notatur ad hoc,quòd in cauſa dotis principaliter mota inter laicos competens eſt Eccleſiaſticus iudex, vt per Nouell. *de dote, part.9.priuil.16.*& Gom. qui communem dicit,*l.50. Tauri,num.53.* Sed contrarium verius eſt,vt per Cur. Philipp.*p.1.§.1.n.9.*Cened.*Canon.quæſt.lib.1.quæſt.37.* Cenall.*in tract.de cognit.per viam violent.p.2. quæſt.13.* Chriſtoph. de Anguiano *in tract. de legib.tom.1.lib.2. contron.13.num.17.* Palat.*in repet.cap. notab.2.num.16. verſ. eodem modo*, vbi intelligit hunc text. in miſerabili perſona, videlicet muliere orbata marito; vel aptiùs dici poteſt aditum fuiſſe hic Eccleſiaſticum in defectum iuſtitiæ coram ſæculari, argument. *cap. licèt, de foro compet.* quod patet ex iniuriis illatis mulieri, 3

mulieri, quæ hic referuntur, cùm propter delictum mariti fuerit ſpoliata propria dote,& ideò Eccleſiaſticus ſe intromittit, quia viduis oppreſſis, & bonis ſuis ſpoliatis ſuccurrit Eccleſia, *cap. ex parte 6. de foro compet.* Ita D.Barboſa *in l.1.ff.ſoluto matrim. p.1.n.47.* vbi aſſerit,quòd ideo huiuſmodi mulier dicitur vidua, quia eius maritus fuerat bannitus, & aufugerat, cùm attenta iuris diſpoſitione idem ſit non habere maritum, vel habere inutilem, *cap.inter corporalia, iuncta gloſ.verbo inutilem, de tranſlat. Epiſcopi*, vbi diximus. Vnde colligo quòd quando dos in teſtamento relicta eſt puellæ pauperi,tunc non iudex ſæcularis,ſed iudex Eccleſiaſticus erit competens contra laicum etiam principaliter, & ad inſtantiam partis, ita Bobadil. *in ſua politica, lib.2.c.17.n.10.in fine*, iuncta gloſſ.*lit.C.* Gutier.*practic.lib.1. quæſt.44. num.10. & lib.3.q.29. num.30.* Cened. *d.quæſt.37.num.7.* Ceuall. *d.quæſt.13. num. 4.*

4 Notatur ad hoc, quòd onus adiectum rei facit, vt res tranſeat cum illo, *l.is,cui opus,ff.de nouis operis nunt. l.fin.§.fin.ff.de contrah. empt.* Bellacomb. *tom.1. comm. lib.3.tit.communia ſeruitutum,n.67.pag.426.* Menoch. *conſ.2.n.21.& conſ.63.n.11.& conſ.80.n.79.* D.Barboſa *in l.poſt dotem,num.5.ff.ſoluto matrim.* Cald. Percira *de reſolut.c.3.num.33.& de empt. cap.10.num.10.& c.27. num.vlt.*

5 *Vel in poſſeſſiones,*&c.] Notatur ad hoc,quòd libellus alternatiuus admittitur vbi vnum eſt in obligatione, & aliud in ſolutione, vt per Pincl .*in l.2.C.de reſcind.vendit.p.3.c.3.n.5.&* 8. Nicol. Moz.*de contract. tract.de empt.tit. quibus caſibus annulletur emptio,n.27.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.1. concl.63.n.11.* Camil.Borrel. *in ſumm.deciſ.tit.49.n.78. & n.83.*

6 In gloſſ.*Hoc priuilegio.* Notatur ad hoc,quòd bona Clericorum etiam patrimonialia, tam acquiſita,quàm acquirenda gaudent priuilegiis Clericorum, vt per Bobadil. *in ſua politica,lib.2.c.18.à n.259.* plures Doctores refert Gironda *de priuilegiorum,& exemptionum explicatione, n.373.*

7 In gloſſ. *Fauor.* Notatur ad hoc, quòd hypotheca tacita pro dote non præfertur alteri hypothecæ expreſſæ priori,etiam non priuilegiatæ.Vide Neguzant. *de pignoribus, p.2.memb.3.n.86.* Gutier. *practic. lib.3. quæſt.99.n.7.* Flores de Mena *var. lib.3.quæſt.6.art.3. num.* 28. D. Barboſa *in l.1.ff. ſoluto matrim. part. 6. n.4.& 5.*

8 In ead gloſſ.ibi, *Nam fiſcus ſimile habet priuilegium.* Notatur ad hoc, quòd præfertur fiſcus aliis debitoribus etiam anterioribus,quibus non ſunt bona expreſsè prius hypothecata. Vide Neguzant. *de pignor. p. 2. membr.4.num.97.in fine,& num.98.* Gom. *l.50. Tauri, num.39.à princip.* Petrum de Arag. *2.2.q.62. art.8.in fine,concl.3.*vbi Domin.Banes *concl.1. poſt documentum quintum.*Greg.de Valentia *tom.3. diſp.5.q.6.puncto 10. §.5.* optimè Sayr.*in claui Regia,lib.10.tract.5.cap.10. num.17.*

9 In gloſ. *Obligata.* Notatur ad hoc,quòd bona paraphernalia non ſunt tacitè hypothecata, vt per Petr. de Aragona *d.art.8.in fine, concl.3.*Fr.Emman.*in ſum. part.2.c.46. concl.5.* Contrarium tamen tenet Couarr. *lib.1.variar.cap.7.num.1.concl.1.* Diſtinctionis fœdere has contrarias opiniones conciliat Sayr. *d. cap.10. num.16.* ita vt ſi maritus illorum bonorum paraphernalium,hoc eſt, bonorum, quæ mulier præter dotem habet, adminiſtrationem habet, tunc bona mariti tacitè pro eis obligata ſunt, ſecus ſi vxor bona illa penes ſe retinet, & *in eod. num.16.* ex Petro Nauarr. & Couarru. reſoluit quòd licèt bona mariti tacitè obligata ſint pro bonis iſtis paraphernalibus eo modo,

quo dictum eſt, bona tamen hæc paraphernalia non habent hoc priuilegium prælationis, quod habet dos vxoris.

In eadem gloſſ. ibi, *Etſi omnia bona Prælati*, &c. 10
Notatur ad hoc, quòd omnia bona Prælati ſunt pro mala adminiſtratione Eccleſiæ hypothecata,ad exemplum pupilli in rebus tutoris, vt per Palat. *in rep. ea rubr.de donat.inter, §.66.c.21.* Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ.tit.de conſtit. reddit. tit.1. gloſſ.14.num.30.* optimè Menoch. *conſil. 114. num. 27.* Geminian, *conſil. 3. num.8.*Syluest.*in ſumma,verbo clericus 4.num.4.*Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 1. num.12.*

Notatur etiam hæc gloſſa ad hoc, quòd beneficiarius proprius tutori æquiparatur, vt per D.Barboſa *in l.diuortio,in princip.p.2.n.28.* & quòd æquiparatio tutoris,& Prælati non recipitur niſi vbi expreſſa reperitur,vide Couar.*in c.1.de teſtam.n.5.* Mench. *illuſtrium c.105.n.7.* 11 12

SVMMARIVM.

1 *Creditor.vel is, qui ab eo cauſam habet,ſi tot fructus percipit ex pignore, quot ſatisfactum eſt ſorti,debet pignus reſtituere debitori.*
2 *Declaratur text. in præſenti.*
3 *Fructus percepti ex pignore ſunt in ſortem computandi.*

Cap. Cùm contra. VI.

FRuctus percepti ex pignoratis poſſeſſionibus ſi æquant ſummam pignoris, ſunt reſtituendæ poſſeſſiones dominis, abſque alia refectione pecuniæ. 1
Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabar. Butr.Ioan. Andr.Imol. Anan.Hoſtienſ.Henric. Anchar. Panorm.Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib.3. iuris Pontif.pag.198.*Alagona *in compend. iuris Canon. pag.439.* remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1.& 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.3. Decretal. lib.3.tit.17. cap.3.*

Rebuff.*in tract.de except.n.930.* dicit, quòd in hoc 2
text. (vbi hæredes debitoris agunt contra ſecundum creditorem, cui hæredes primi creditoris pignus pignori dederant,vt fructus compenſentur in ſortem) pignoratitia non ſequitur rem,ſed poteſt debitor agere perſonali tam contra primum creditorem, cui dedit pignus, quàm contra ſecundum, cui creditor dedit pignus, vel contra hæredes.

Et in ſortem debeat computari.] Notatur ad hoc, 3
quòd fructus percepti ex pignore ſunt in ſortem computandi, ad quod plures Doctores refert Cened. *ad Decret.collect.6.n.1.* quibus adde Franc.Marc.*Delphin. deciſ.167.p.2.*Ozaſc. *Pedem. deciſ.115.*Mich.Salon.*in 2.2.D.Thomæ q.78.art.2.controu.12.& 13.*Fr.Banes *de iuſtit.q.78.de vſura, art.2.in comment.col.18.* Gemin.*de vſuris,commento 1.§.4.n.76.*Peregr.*conſ.100.n.9.& 33. lib.3.* Menoch. *conſ.7. num.12. & conſ.110.n.57.*Surd. *conſ.243.n.33.& 38.* Aldouin. *conſ.84.n.5.* Alexand. Trentacinq. *var. lib.3. de pignorib .& hypoth.reſolut.2.* Aloyſ.Ricc. *in collect.deciſ. p.4. collect.976. & collect. 1164.*Valaſc. *conſ.8.* Cabed. *part.1. deciſ.123.* Ceuall. *communium contra commun.q.904.num.51.* D. Barboſa *in l.diuortio, §. ob donationes, num. 26. ff. ſoluto matrim.* Cardinal.Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.11. titul.8.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſput.320.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo vſura, num.5.* Modern. *de Iuriſdict.part.4.caſu 191. à n. 6.* Caſtill. *libri tertij quotid.*

cap.23.num.5.cum ſeqq. Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.1.quaſt.26.* Rebello *de obligationib. iuſtitia. part.2. lib.8. de vſuris, quaſt.11.* Cur. Philip. *part.2.lib.2.cap.1. n.8.& 9.*

4 Et non valet pactum, quòd fructus non imputentur in ſortem, vt per Menoch. *conſil.110.num.8.* Alex. Trentacinq. *d.reſol.2.n.6.* Surd. *de alimentis, tit.9.q.18. n.5.* Caſtil. *d.c.23.n.65.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig.conuent.lib.9.tit.2.n.2.* vbi *num.25.* dicit, quòd valet pactum, vt fructus etiam caſtri obligati in ſortem non computentur, ſed pertineant ad creditorem pro ſumptibus coſtodiæ, ſi ſumptus redditibus veroſimiliter reſpondeant.

SVMMARIVM.

1 *Pignorans rem ſuam ſub pacto legis commiſſoria, & iurans non contrauenire ſi iuſtè impeditus infra diem ſtatutum non redemit, poſt diem redimere poterit.*

2 *Pactum legis commiſſoria in pignoribus reprobatur.*

3 *Pactum legis commiſſoria cur in venditione, & non in pignoribus permittatur, oſtenditur.*

4 *Commiſſoria legis pactum ex internallo in pignoribus admittitur, & quid fauore dotis dandæ marito.*

5 *Pactum quòd pignus debito non ſoluto maneat penes creditorem iuſto pretio, eſt validum.*

6 *Creditor tenetur mittere ad domum debitoris, quando debitor non expreſſo loco aliquid dare tenetur.*

7 *Captura inducit impedimentum.*

8 *Iuramentum, quo quis promittit ſe non reuocaturum pactum legis commiſſoriæ in pignoribus, validum, & obligatorium eſt.*

Cap. Significante. VII.

1 QVi dat rem in pignus cum pacto legis commiſſoriæ, id eſt, lucrandi illam tali die, aliàs amplius non moleſtabitur recipiens, etiam iuramento firmato; ſi debitor legitimè impeditus non ſoluit tali die, vt quia nuntius per quem miſit pecuniam, non fuit fidelis, vel fuit detentus, tunc non obſtante iuramento creditor reſtituit pignus accepta ſua ſorte, computatis tamen in illa fructibus, & ad hoc cenſuris compelli debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viu. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.199.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.440.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.4. Decretal. lib.3.tit.17. cap.vnic.*

2 *Cum igitur pactum legis commiſſoria ſit in pignoribus reprobatum.* Notatur ad hoc, quòd pactum legis commiſſoriæ in pignoribus reprobatur, concordat apud Luſitanos Ordin. Regia *lib.4.tit 56.in princip.* & apud Caſtellanos *lib.41.tit.5.p.5.* tenent Couar. *var. lib.3. c.2.à n.7.* Neguz. *de pignorib. p.4.à princip.* Pinel. *in l.2. C.de reſcind.vendit.p.2.c.1 à num.30.* Perez *l.1.gloſſ.1. verſ.& eſt notandum, tit.2.lib.8.Ordinam.* Odoard. Caldeira *de errorib. pragm. lib.2 cap.5.n.5.* Gutier *de iuram. confirm. p.1.c.33.* Morla *in emporio iuris, p.1.tit.9.q.10. n.7.* Molina *de inſtit tract.2 diſp.324. verſ.in pignorib.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig.conuent.lib.4.tit.29. n.4.& lib.11.tit.9.n.2.& 3.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n.95.& de empt. c.11.n.18.& c.28.à num.25.* Franciſc. Molin *de ritu nupt.lib.3.q.45. n.6.* Azor. *inſtit.moral.p.3.lib.7.c.10.à princip.* Leſſ. *de iuſtit.lib.2.c.10.dub.15.n.133.* Rebel. *de obligat.iuſtitiæ, p.2.lib.8.de vſuris q.10.& lib.16. quaſt.vnica, de pacto legis commiſſoria, n.2.* Surd. *deciſ.248.n.11.& 12.* vbi *n.9.* aſſerit quod legis commiſſuriæ pactum dicitur ſemper vbi ex verbis elicitur animus creditoris, quod lapſo die ſolutionis res accipientis remaneat, & in eum transferatur dominium, quod etiam dicunt Medic. *de acquirenda poſſeſſ. p.1. gloſſ.2. num.358.* Gabr. *conſ.74.n.26.lib.1.*

3 In venditionis autem contractu tale peccatum non improbatur, ratio enim, quæ in pignoris conuentione militat, in venditione ceſſat, & eſt in pignore, quoniam pignus minori pretio ſemper concedi ſolet, in emptione iuſtum ferè ſemper pretium intercedit, ita Hoſt. Panorm. & cæteri *in præſenti*, Bart. Bald. Salicet. & alij *in l.commiſſoria, C. de pactis inter empt.* Tiraq. *de retract.conuent.in fine, n.122.* Gabr. *conſ.74.n.23.vol.1.* Gemin. *commento 2.de vſur.n.16.* Seraph. *de priuil. iuram.priuileg.131.n.1.* Deci. *reſp.2.n.187.lib.1.* Menoch. *remed.5.adipiſc.num.29.* Vincent. de Franch. *deciſ.355. n.3.p.2.* Surd. *deciſ.248.à n.1.* Azor. *d.c.10.verſ.ſed cur.*

4 Vtrum verò ex interuallo admittatur huiuſmodi pactum legis commiſſoriæ in pignoribus? vide Pinel. *in rub.de reſcind.vendit.p.1.c.1.n.29.* Couar. *d.c.2.n.8. verſ.3.* Mench. *vſufreq.lib.3.cap.69.n.7.* Farin. *in praxi crimin. p.6.q.165.num.211.cum ſeqq.* Card. Mantic. *d. lib.11.tit.10.n.2.* Azor. *d.c.10. verſ. præterea*, Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num.9.& de empt.c.11.n.19.& c.28.n.29.* An autem fauore dotis dandæ marito ſuſtineatur, quando eſt dubia? negant Negozant. *de pignoribus, p.4.in princip. n.2.* Medic. *de acquir. poſſeſſ. p.1.gloſſ.2.num.288.* affirmat verò Bald. Caballin. Lup. quos refert, & ſequitur Surd. *deciſ.248. n.13.in fine.*

5 Limita principalem concluſionem, ſi conuentum ſit vt debito non ſoluto maneat res penes creditorem iuſto pretio, tunc enim arbitrio boni viri, quo inſpecto æſtimanda eſt, ceſſat captio, & odium creditoris, vt per Tiraquel. *de retract.tit.2.ad fin.n.138.* Couar. *d.c.2.n.8.verſ.12.* Pinel. *d.c.1.n.26.* Gutier. *d.c.33.n.14.* Surd. *deciſ.248.n.8.* D. Barboſ. *in l. alia, §. eleganter, n.48.verſ.illud vtique, ff.ſoluto matrim.* Molin. *de iuſtitia, tract.2.diſp.324. verſ.obſeruat.* Rebello *de obligat. iuſtit.lib.8.q.10.n.4.& lib.16.quaſt.vnic. de pacto legis commiſſoria, n.3.* Cald. Pereira *de empt.c.28.n.28.* Card. Mantic. *d.lib.11.tit.10.n.19.& 20.* vbi etiam reſoluit, quòd priuſquam pretium æſtimetur, & res emptori ſit adiudicata, poteſt debitor pecuniam debitam etiam poſt tempus ſolutioni præſtitum creditori offerre, & pignorum diſtractionem impedire, de quo etiam Rebello *d.q.10.n.4.*

6 *Remiſit.* Notatur ad hoc, quòd creditor tenetur mittere ad domum debitoris, quando debitor non expreſſo loco aliquid dare tenetur, vt per Duen. *reg.161.* Iaſ. *in l.2.C.de iure emphyt.n.92.*

7 *Sed in captione detentus.*] Ergo captura inducit impedimentum, itavt ex illa excuſetur quis à pœna, vel mora ſi non ſoluat, vt per Iaſ. *in l.2.n.65.C.de iure emphyt.* Tiraq. *de retract.tit.2.§.1.gloſſ.2.num.6.* Gig. *de penſion. q.75.*

8 *Iuramentum debitam adimpleuit.* Ergo iuramentum, quo quis promittit ſe non reuocaturum pactum legis commiſſoriæ in pignoribus, validum & obligatorium eſt, ex ea ratione quia poteſt quis abſque vllo peccato propriam rem in pignus datam venditam relinquere pro debito non ſoluto, ſicut, & vſuras ſoluere, aut aliud ſimile, nec ſi debitor prædictum pactum obſeruet aliquatenus peccat, licèt ſecundùm leges

ipſi

ipſi liberum ſit contraillud venire,provt aliàs in ſpecie *cap.quamvis pactum, de pactis, lib.6.* Vide *gloſſ.pen. in præſenti*, Bart.*in l. ſi quis pro eo, n.10. ff.de fideiuſſ.* Tiraq.*de retract.conuent.ad finem, n.122.* Cou.*in d.cap. quamvis pactum, p.2.§.3.n.3.* Gutier.*de iuram.confirm. p.1.c.33.n.4.* Soar.*de Relig. lib.2. de iuram. c.26.à n.8.* Neguzant.*de pign. p.4.n.3.ampl.3.* Seraph.*de priuileg. iuram. priuil.131.à n.1.* Surd. *deciſ.268.n.21.* Franc. Molin.*d.lib.3.q.45.in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Vſufructuarius rerum, quæ vſu non conſumuntur, tenetur præſtare cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, & in rebus, quæ vſu conſumuntur, fit æſtimatio, & cauetur de ea reddenda finito vſufructu*, & n.2.& 3.

4 *Cautio idonea dicitur pignoratitia, vel fideiuſſoria.*

5 *Cautio vſufructuaria à teſtatore non poteſt prohiberi niſi quis conſtituat vſumfructum inter viuos*, n.6.*vel donet vſufructu retento*, n.7.

8 *Teſtator poteſt remittere cautionem de præſtandis legatis, & fideicommiſſis heredi.*

9 *Vſufructuarius interim dum cautionem non præſtat, an acquirat fructus, oſtenditur.*

10 *Pecunia cenſetur de his, quæ vſu conſumuntur.*

11 *Vſufructuarius ſi adeò pauper ſit, at nequeat cautionem præſtare, an vſumfructum habeat, remiſſiuè.*

Cap. Cùm conſtet. VIII. & vlt.

Gregor. IX.

1 Vſufructuarius tenetur cauere quòd vtetur rebus ſalua eorum ſubſtantia, & quòd reſtituet pecuniam, & æſtimationem rerum mobilium conſumptorum ad arbitrium boni viri. Colligunt ex Ordio. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anchar. Anan. Hoſt. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Viu. *in ration.lib.3. iuris Pontiſ. pag.* 200. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 440. remiſſiuè Caſal.*in annot.* & Ximen.*in concord. p.1.& 2.*

2 Collige ex text. quòd vſufructuarius rerum, quæ vſu non conſumuntur, tenetur præſtare cautionem vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, ideſt, ſicut vir bonus rebus propriis vteretur, & de reſtituendo rem finito vſufructu, in idem ſunt text.*in l.1. ff. vſufruct. quemadm.cau.l.1.& l.vſufructu, C.de vſufructu*, Caſſan. *in conſuet. Burgund. rub.4.§.9. in gloſſ. è ſera, à princ.* Pinel. qui multiplicitet ampliat, *in l.1. C.de bono matern. p.2.n.75.* Syluan.*conſ.37.n.2.& 3.* Viu.*tom.1.commun.opin.lib.3. tit.20. n.31.pag.* 419. Cald. Pereira *de poteſtate elig. c.16. num.35.* vbi etiam quòd tenetur ad omne damnum, & intereſſe, & fideliter adminiſtrare, Surd.*deciſ.67.n.1.*

3 In rebus tamen, quæ vſu conſumuntur, fit æſtimatio, & cauetur de ea reddenda finito vſufructu, atque ita ſecundùm valorem, qui eſt tempore inchoati vſusfructus, *§.conſtituitur, & §.ſeq.Inſtit.de vſufr.l.ſi vini, cum l.ſeq.ff.de vſufructu earum rerum, quæ vſu conſum.* reſoluunt Viu.*vbi proximè*, Surd.*de aliment.tit.9.q.26. n.17.& deciſ.67.n.2.* Anton.Theſaur. *Pedem.deciſ.80. ſub n.1.* Fachinæ.*lib.8.controuerſ.c.41.* Bernard.Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.2. concl.46.conſid.1.& concl.145.n.6.& ſeq.*

4 *Cautionem idoneam.*] Intellige pignoratitiam, vel fideiuſſoriam, vt per Ioſeph.Lud.*Peruſ.deciſ.63.n.16. cum ſeqq.* Cald. Pereira *de poteſtate elig.c.16. num.34.* Sanch.*de matrim. lib.10.diſp.18. n.35.*& alios per me citatos *in tract.de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignific.appell.241.ex n.3.*

Cautio vſufructuaria à teſtatore non poteſt prohiberi, vt per Surd.*deciſ.209.n.3.& deciſ.194.n.3.* Molin.*de primog. lib.1. c.28.n.12.* Surd. *de aliment.tit.9. q.26.n.11.& 14.* Matieoſ. *tit.8. gloſſ.2.n.6.lib.5.nouæ recop.* Pechi. *de teſtam.coniug. lib.5.c.24.ſub n.4.verſ. quæ cautio ſimiliter*; Peregr.*de fideicom.art.12.ſub n.78.* Soar.*recept.ſent.lit.E.n.85.& lit.V.n.99.* Stephan.Gratian.*Marchiæ deciſ.147.n.9.* Cenal.*commun.contra communes,q.408.n.2.* Cabed. *p.1.deciſ.136.n.2.* Viu.*tom.1. commun.opin.lib.3.tit.20.n.31.in fine*, Bernard.Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper.lib.2.concl.145.* 5

Limita primò in illo, qui conſtituit vſumfructum inter viuos, vt per Viu.*d.n.31.verſ. quamvis*, Surd. *de alimentis, tit.9.q.16.n.23.* 6

Limita ſecundò in illo, qui donauit vſufructu retento, vt per Viu.*d.n.31.verſ.& quamvis*, Surd.*d.tit.9. num.7.* 7

Limita tertiò, vt poſſit teſtator remittere cautionem de præſtandis legatis, & fideicommiſſis hæredi, vt per Viu.*d.n.31.in fine*, Menoch.*conſ.177.n.31.* 8

Exhibeat.] Vſufructuarius interim dum cautionem non præſtat, an acquirat fructus? Reſolue cum diſtinctione, quòd ſcilicet non acquirat, quando hæres cautionem condixiſſet, ſecus quando vſufructuarius malitiosè cauere diſtuliſſet. Vide Viu. *d.tit.20.n.29. pag.* 419. Gabr. *lib.5.ſent.tit.de vſufructu, concl.1.num.10.* Fachin.*lib.8. contro. c.43.* Peregr. *conſ.20. ſub n.22. vol.1.* Anton. Fab.*in ſuo Cod.tit.de vſufructu definit.1.* Hieron.de Laurent. *Auenion.deciſ.144.ſub n.7.* Cenal. *commun.contra commun.q.408.* Surd. *deciſ.57.n.12.& dec.281.n.1.& de aliment.tit.7.q.19.n.17.& conſ.360. n.35.* Anton.Hering.*tract.de fideiuſſ.c.5.n.133.& 134.* Bernard.Græuæ.*d.lib.2.concl.46.* 9

Pecuniam.] Notatur ad hoc quòd pecunia cenſetur de his, quæ vſu conſumuntur, vt per Tiraq.*de retract. lign.§.2. gloſſ.7.n.104.* Cou.*lib.3.var.c.1.n.5.* Pinel.*in in l.1.de bonis matern. p.2.n.42.* Gabr.*commun.lib.1.tit. de præſumpt.concl.12.n.19.* Soar.*in theſauro recept.ſent. lit. P.n.86.* Reiner. Budel. *in ſuo tractatu de Monetis, lib.1.c.2.n.49.* Theſaur. *Pedem.deciſ.160.n.6.* Simoncel.*de decretis, lib.3.tit.8.reſp.15.num.23.* Menoch.*de præſumpt.lib.4.q.138.n.3.* latè Bernard.Græuæ.*d.lib.2. concl.10.conſid.3.* vbi agit de pecunia deſtinata ad emptionem prædiorum, de qua etiam vide Rebuff. *ad l.39.ff.de verb.ſigniſ. pag.403.& de priuil.ſchol. priuileg.55.n.2.* Menoch. *remed.3. adipiſc.n.137.* Cald.Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum, n.11.* Quarantam *in ſumma Bullarij, verbo Alienato, n.25.* 10

In gloſſ.*Compellatis*, vlt.ibi.*Compellatis quòd non habebit vſumfructum.* Vult gloſſa adeò neceſſariam eſſe cautionem, de qua *hic*, vt ſi vſufructuarius, quia pauper, nequeat illam præſtare vſumfructum non habeat, ſed quia de hoc variæ ſunt Doctorum opiniones, eas poteris videre apud Fichard. *tom.1.commun.opin.lib.3. tit.20.n.36. pag.* 421. Gregor. *l.19. verbo que la coſa, tit.31. p.3.* Surd.*deciſ.141.à n.3.cum ſeqq.* Fachin.*lib.8. controuerſ.c.40.verſic.& hanc ſententiam*, D.Barboſ.*in l.diuortio, §.interdum, poſt n.28.verſ.nec obſtant, ff.ſoluto matrim.* Bernard. Græuæ.*d.lib.2. concl.47.& concluſ.45.conſid.1.* 11

De Fideiuſſoribus.

Tit. XXII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Hippol. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol. 100. verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 174. Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 114. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 436. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 212. omnes *ſub hoc tit.*

De materia tituli agitur apud Caſtellanos *tit.* 12. *partit.* 5. vbi Gregor. *& tit.* 11. *lib.* 5. *Ordin.* vbi Perez, *& tit.* 16. *lib.* 5. *nouæ recop.* vbi Azeued. & apud noſtros Luſitanos in Ordin. Regia *lib.* 4. *tit.* 59. vbi parens meus, & ſpeciales tractatus edidere de fideiuſſoribus Antonius Heringius, Valentinus Francus, & Bernardinus Muſcatellus, de modo fideiubendi tractant Bellacomb. Viuian. Soar. & alij *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 25. *de fideiuſſ. pag.* 372. Anton. Gabr. *tom.* 3. *commun. eod. tit.* Gom. *tom.* 2. *var. c.* 13. Maſcard. *de probat. concluſ.* 781. *cum ſeqq.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus, lib.* 2. *q.* 12. Marta *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 105. *& ſeq.* Rebell. *de oblig. iuſtit. p.... lib.* 16. *quæſt. vnic. de fideiuſſ.* Paul. Layman. *in Theolog. morali, lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 29.

Graue eſt onus fideiuſſionis, vt per Surd. *de aliment. tit.* 3. *q.* 3. *num.* 30. *& tit.* 8. *priuil.* 26. *n.* 10. *& deciſ.* 279. *n.* 13. Gaſp. Roder. *d. lib.* 1. *q.* 12. *à n.* 3. Is ergo qui ſe immiſcet fideiuſſionibus dicitur ad inopiam peruenire ex Hippol. *ſing.* 574. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 128. *n.* 3. quia dici ſolet quòd fideiubere ſit perdere, remittere, donare, ac patrimonium periclitari, ex quo multoties ex huiuſmodi obligatione talia euenire contingat, Creſcent. *deciſ.* 3. *de conſtit. Gregorij XV. deciſ.* 333. *n.* 2. *&* 3. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 513. *n.* 29. Et ideo amicus reputatur, qui pro alio ſe obligat, Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuil.* 17. *n.* 1.

Cap. Clericus. I.

Ex Concil. Cantuarien.

1 CLericus fideiuſſionibus inſeruiens eſt abiiciendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Cened. *collect.* 164. Viuian. *in rationali libri* 3. *iuris Pontificij, pag.* 101. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 441. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 3.

2 Collige ex text. Clericum ſæcularibus fideiuſſionibus inſeruientem ab Eccleſia eſſe abiiciendum, fideiubere enim non debet, nec poteſt, vt tenent Greg. per text. *ibi in l.* 45. *in princ. tit.* 6. *p.* 1. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. c.* 13. *n.* 18. *verſ. ſecundò principaliter*, Hippol. *in rubr. de fideiuſſor. à num.* 309. Petr. à Nauar. *tom.* 1. *de reſtit. lib.* 2. *c.* 2. *ex n.* 173. Paul. Fuſch. *lit. C. ſing.* 27. Menoch. *de arbitr. caſu* 432. *à n.* 1. *& de præſumpt. lib.* 2. *præſ.* 46. *n.* 2. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 72. *n.* 2. Anton. Carſil. *de redditib. Eccleſ. p.* 3. *c.* 24. *n.* 24. Carol. de Graſſis *de effectib. Cleric. effectu* 44. *à princ.* Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 105. Beller. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de diſciplina Cleric.* § 2. *n.* 6. Cened. *ad Decret. collect.* 164. *n.* 1. vbi dicit hunc text. ſecundum aliquos, intelligi poſſe de conſilio, ne aſſidui ſint in fideiubendo, ne ære alieno frequenter grauentur Clerici, ne denique per Curias iudicum eos vagari contingat. Hinc ſi ex pietate aliis ſubuenire deſiderant Clerici, & fideiubeant id facere poſſunt, *cap. non ſatis* 86. *diſt. cap. conſtitutis, infr. hoc tit.* Abb. *hic, n.* 3. Beller. *d.* § 32. *n.* 6. *verſ. verum.* Poſſunt etiam pro Eccleſia, vel pro alio Clerico fideiubere, Abb. *hic, n.* 3. Marc. Anton. Genuenſ. *in practica b. Eccleſ. q.* 225. Beller. *d. n.* 6. *verſ. poteſt.* Si autem Clerici de facto fideiubeant non ex pietate, nec pro cauſa pia, obligantur, ſecundùm Menoch. *d. lib.* 2. *præſ.* 46. *n.* 15. latè Barth. Humad. *l.* 45. *gloſſ.* 3. *à princ. tit.* 6. *p.* 1. Roman. *ſing.* 409. *n.* 7. Fuſch. *d. ſing.* 27.

SVMMARIVM.

1 *Clericus compellitur ſeruare fideiuſſorem indemnem per aſſignationem redditnum ſuorum.*

2 *Fideiuſſor conueniri non poteſt antequam principalis debitor excutiatur.*

3 *Fideiuſſor renuntians beneficio excuſſionis, poteſt conueniri antequam principalis debitor excutiatur.*

4 *Fideiuſſor, qui ſpecialiter iurauit ſoluere, poteſt conueniri antequam principalis debitor excutiatur.*

5 *Fideiuſſor indemnitatis poteſt conueniri antequam principalis debitor excutiatur.*

6 *Fideiuſſor negans ſe eſſe fideiuſſorem excuſſionis priuilegium amittit.*

7 *Fideiuſſor poteſt conueniri antequam principalis debitor excutiatur, quando mandatur procedi ſummariè, de plano, & ſola facti veritate inſpecta.*

8 *Mercator, ſeu campſor fideiubens non habet priuilegium excuſſionis.*

9 *Excuſſionis exceptio denegatur in foro Eccleſiaſtico.*

10 *Fideiubens pacta mercede non habet priuilegium excuſſionis.*

11 *Patri pro filio fideiubendi præciditur excuſſionis exceptio.*

12 *Debitor principalis quando eſt abſens à loco ſui domicilij poteſt fideiuſſor illo non excuſſo conueniri.*

13 *Excuſſionis exceptio opponi nequit in cauſa appellationis.*

14 *Excuſſionis exceptio non datur agenti hypothecaria aduerſus tertium poſſeſſorem.*

15 *Poſſeſſor prædij ſuper quo vendita erant certa menſuræ frumenti, conuentus ad illas ſoluendas non poteſt excipere de excuſſione priùs facienda in venditore.*

16 *Fideiuſſor non habet excuſſionis priuilegium quando principalis ceſſit bonis, vel eſt pauper, & notoriè non ſoluendo.*

17 *Debitoris bona, quando ſita eſſent in remoto loco iudicij, vbi diſceptatur, poteſt fideiuſſor illo prius non excuſſo conueniri.*

18 *Fideiuſſor ſi ſit correus debendi poteſt conueniri ante debitorem.*

19 *Fideiuſſor non tantum agit ad debitum principale, quod ſoluit, ſed etiam ad intereſſe, & damna ſine culpa ſua ex ſolutione facta prouenientia.*

20 *Iuramentum contra proprium non poteſt quis venire.*

21 *Alterum ex copulatis non ſufficit cùm vtrumque eſt neceſſarium.*

12 *Ex*

22 *Executio in fructibus Præbendæ, ſeu beneficij Eccleſiaſtici quando fieri poſſit, oſtenditur.*

Cap. Peruenit. II.

Luc. III.

1 FIdeiubens,& ſoluens etiam pro Clerico, debet reintegrari à principali non ſolùm quoad ſortem, verùm etiam quoad damna ſecuta, vel ex redditibus debet ſatisfieri, aut illi aſſignari redditus debitoris, donec ſatisfactum ſit, & Clerici, qui in hoc violant fidem,& iuramentum, ſunt ſuſpendendi ab officio, & beneficio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in ration. lib. 3. iur. Pontif. pag.* 201. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 441. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 18. *c.* 4. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 23. *c.* 5.

2 Collige ex text. antequam principalis debitor excutiatur fideiuſſorem conueniri non poſſe, in idem eſt text. *in auth. præſenti, C. hoc tit.* & apud Luſitanos Ordinat. Regia *lib.* 4. *tit.* 59. *in princ.* vbi parens meus, & apud Caſtellanos *l.* 9. *tit.* 12. *p.* 5. vbi Gregor. docent Couar. *lib.* 2. *var. c.* 6. *n.* 8. *verſ. item ſatis*, Duen. *reg.* 335. *verſ. ſeptimò fallit.* Padil. *in l. cum quis, n.* 27. *C. de iuris, & facti ignor.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 51. *n.* 10. Viu. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 8. *tit.* 25. *n.* 11. *pag.* 173. vbi Donat. à Fina *n.* 111. *pag.* 380. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 166. *&* 215. Franc. Sarmien. *p.* 1. *defenſ. mon.* 46. Hippol. Marſil. de Columna *de Eccleſiaſt. reddit. orig. p.* 3. *c.* 14 *ex n.* 7. *&* 28. Cremen. *ſing.* 44. *incip. An fideiuſſor*, Roman. *ſing.* 641. *incip. Scis quod hodie*, Alphan. *collect.* 194. Anton. Gabr. *commun. lib.* 3. *tit. de fideiuſſor. concl.* 1. Boër. *deciſ.* 221. *ex n.* 6. *&* 16. Seraph. de Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 88. *ex n.* 1. Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 30. *per tot.* Ioſeph. Ludou. *Peruſina deciſ.* 57. *n.* 2. Menoch. *controuerſ. illuſtr. c.* 33. *à n.* 7. Mendoça *in diſput. ſuis, lib.* 1. *c.* 6. *n.* 11. Azeued. *l.* 8. *à num.* 1. *tit.* 10. *lib.* 9. *nouæ recop.* Odoard. Caldeira *de error. pragm. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 7. Marſil. *ſing.* 210. Muſcatel. *de fideiuſſorib. q.* 8. *& ſeqq.* Intrigl. *ſuper Bulla de cenſib q.* 60. *num.* 2. Brunor. à Sole, *in locis communib. verbo Fideiuſſor* 3. Matth. Coler. *de proceſſibus execut. p.* 1. *c.* 10. *à n.* 255. Gutier. *de iuram. confir. p.* 1. *c.* 32. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 1. *collect.* 237. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 545. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 16. *tit.* 10. *n.* 11. Flores de Mena *var. lib.* 1. *q.* 11. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 27. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Fideiuſſor, n.* 16. Cald. Pereira *de empt. c.* 33. *à n.* 1. *cum multis ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænitent. lib.* 25. *n.* 219. Rebell. *de obligat. iuſtit. p.* 2. *lib.* 18. *q. vnic. de fideiuſſ. n.* 20. Felician. *de cenſib. tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 3. *n.* 1. Ludou. Cenci. *eod. tract. p.* 2. *c.* 2. *q.* 2. *art.* 2. *n.* 14. Quòd birretum viride ferant etiam coram iudicibus Vrbis, & carcerum viſitatoribus petentes alternatiuas, vel beneficium huius text. ſtatuit Pius IV. *in ſua conſtit.* 39. ſiue *Motu proprio, incip. Cupientes, ſub Dat.* 27. *Octobris* 1561. & eſt *in Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 54. ſed non video in Vrbe practicari.

3 Limita primò, quando fideiuſſor renuntiauit beneficio excuſſionis, vt per Hippol. *in rubr. de fideiuſſ. n.* 10. Thoming. *Lipſienſi deciſ.* 1. Ant. Gom. *var. tom.* 2. *c.* 12. *n.* 2. Burſat. *conſ.* 400. *n.* 45. *lib.* 4. Ludou. Cenci. *d. art.* 2. *n.* 20. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 23. *n.* 21. Coler. *de proceſſibus execut. p.* 1. *c.* 10. *n.* 394. Carot. *de excuſſion. p.* 2. *q.* 17. *n.* 50. Card. Mantic. *d. lib.* 16. *tit.* 18. *à princ.* Molina *diſp.* 545. *verſ. fideiuſſoribus*, Bernard. Græuæ. *d. concl.* 27. *conſid.* 1. Cald. Pereira *d. c.* 33. *n.* 22. Cui beneficio renuntiatum videtur ſi non apponatur ante litem conteſtatam, ex Hippol. *in l. ſi quis ne quæſtio, n.* 57. *ff. de quæſt.* Capell. Tholoſ. *deciſ.* 166. quam refert Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 1. *collect.* 237. *verſ. Limita quartò*, Chærian. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 8. *tit.* 25. *n.* 131. *pag.* 381. Cald. Pereira *d. c.* 33. *n.* 34. Vel ſi obligaſſet ſe tanquam principalis in eodem inſtrumento, vbi principalis ſe obligauit, Iaſ. *conſ.* 58. *col.* 1. *verſ. non obſtat*, Grat. *conſ.* 87. *n.* 25. *verſic. ſed vltimo, lib.* 1. Boër. *deciſ.* 221. *n.* 13. *ad fin.* Gabr. *commun. ſub tit. de fideiuſſ. concl.* 1. *limit.* 28. Card. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib.* 17. *tit.* 17. *n.* 4. *&* 5. Rot. *in Romana Saluian. interdicti* 1. *Iunij* 1609. coram Illuſtriſſ. D. Patriarcha Manzanedo, relata *in fin. d. tract.* Cencij *deciſ.* 3. *num.* 5.

4 Limita ſecundò in fideiuſſore, qui ſpecialiter iurauit ſoluere, vt per Couarr. *in cap. quamvis pactum, de pactis, lib.* 6. *part.* 1. §. 4. *n.* 4. Mich. Graſſ. *lib.* 1. *commun. opin. cap.* 11. *q.* 9. Anton. Gabr. *commun. lib.* 3. *tit. de fideiuſſ. concl.* 1. *ex num.* 33. Cened. *ad Decretal. collect.* 73. *num.* 2. *propè fin.* Mohedan. *deciſ.* 2. *ſub hoc tit.* Coleri. *in proceſſibus execut. part.* 1. *c.* 10. *num.* 347. Mench. *illuſtr. q.* 59. *num.* 1. Vincent. Carot. *in tract. de excuſſ. bonorum, quæſt.* 15. *num.* 1. 2. *&* 6. Valentin. Franc. *in tract. de fideiuſſ. cap.* 5. *num.* 362. Hering. *eod. tract. cap.* 27. *part.* 1. *à num.* 45. Cald. Pereira *d. c.* 33. *n.* 28. & pluribus deciſionibus relatis idem reſoluit Ludou. Cenc. *d. art.* 2. *num.* 10.

5 Limita tertiò in fideiuſſore indemnitatis, vt per Carot. *d. q.* 15. *num.* 6. *verſ. & in hoc ſimplici fideiuſſore, & cap.* 16. *num.* 3. Bernard. Græuæ. *d. concl.* 27. *conſid.* 2. *num.* 8.

6 Limita quartò in fideiuſſore negante ſe eſſe fideiuſſorem, quia excuſſionis priuilegium amittit. Vide Anton. Gom. *tom.* 2. *var. c.* 13. *num.* 14. *verſ. ſeptimò limita*, Theſaur. *deciſ.* 50. quem refert Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 1. *collect.* 237. *propè finem*, Molin. *diſp.* 545. *verſ. item fideiuſſor*, Rebello *d. p.* 2. *lib.* 16. *q. vni fideiuſſor. n.* 20. *verſ. eodem quoque*, Cald. Pereira *de empt. cap.* 27. *num.* 1. *& c.* 33. *num.* 20. Ordin. Regia *Luſitan. lib.* 4. *tit.* 59. §. 1.

7 Limita quintò, quando procedi mandatur ſummariè, de plano, & ſola facti veritate inſpecta, vt per Ozaſc. *Pedem. deciſ.* 51. *num.* 1. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 51. *num.* 8. *& conſ.* 25. *num.* 13. Cald. Pereira *d. c.* 33. *num.* 30. Cum diſtinctione reſoluunt Cornaz. *Lucenſi deciſ.* 37. *ſub num.* 4. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 45. *ſub num.* 9. Bernard. Græuæ. *d. concluſ.* 27. *conſid.* 3. *per totam.*

8 Limita ſextò in mercatore, ſeu campſore fideiubente, vt per Mench. *illuſtr. q.* 33. *num.* 23. Menoch. *conſ.* 662. *num.* 14. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 166. *numero* 7. Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 887. *num.* 17. *p.* 1. Surd. *conſ.* 309. *n.* 5. Cald. Pereira *d. c.* 33. *n.* 26. Caroc. *de excuſſ. bonorum, q.* 48. *n.* 2. *p.* 2. Bernard. Græuæ *d. concl.* 27. *conſid.* 3. *per totam.*

9 Limita ſeptimò in foro Canonico, ſeu Eccleſiaſtico, vbi excuſſionis exceptio denegatur, vt per Menoch. *conſ.* 662. *n.* 15. Gabr. *commun. lib.* 3. *tit. de fideiuſſ. concl.* 1. *num.* 72. Caroc. *d. q.* 51. *n.* 1. *p.* 2. Valent. Franc. *de fideiuſſ. c.* 3. *num.* 401. Bernard. Græuæ. *d. concluſ.* 27. *conſid.* 6.

10 Limita octauò ſi pacta mercede fideiuſſiſſet, vt per Surd. *conſ.* 309. *num.* 11. *&* 12. Hieron. Magon. *Florentina deciſ.* 136. *n.* 8. An autem licitè quis recipiat pecuniam vt ſit fideiuſſor pro alio? Vide Sot. *de iuſtit. lib.* 6. *q.* 1. *art.* 2. *verſ. quapropter*, Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab.* 6. §. 9. *ex num.* 10.

n.10. Petr. à Nauar. *de reſtit. tom. 2. lib. 3. c. 2. ex n. 247.* Couar. *variar. lib. 3. c. 2. n. 6.* Alphonſ. Villag. *in tract. de vſuris, q. 23. per tot.* Perez *in rubr. tit. 2. verſ. quero ſucceſſiuè, lib. 8. ordinam. pag. 23.* Matienſ. *l. 1. gloſſ. 8. n. 66. tit. 11. lib. 5. noua recop.*

11 Limita nonò in parte, cui pro filio fideiubenti præciditur excuſſionis exceptio, vt per Boër. *deciſ. 221. à n. 13.* Theſaur. *Pedem. deciſ. 166. n. 5.* Franc. *de fideiuſſ. cap. 5. n. 419.* latiſſimè cum ampliationibus, & limitationibus Vincent. Caroc. *de excuſſ. bonorum, quæſt. 6. part. 2.* Anton. Hering. *de fideiuſſ. cap. 277. à num. 244. part. 1.*

12 Limita decimò, quando debitor principalis eſt abſens à loco ſui domicilij. Vide Bertaz. *de clauſ. inſtrum. clauſ. 40. gloſſ. 4. ſub n. 1.* Cæſ. Barz. *deciſ. 20.* quem refert Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 1. collect. 237. limit. 1.* Cald. Pereira *d. c. 33. n. 17.* Bernard. Græuæ. *d. concl. 27. limit. 9.* & extende quod adhuc excuſſionis exceptionem fideiuſſor obtendere non poſſit quando proceſſu pendente reuerteretur principalis, vt per Gabr. *lib. 3. commun. tit. de fideiuſſ. concl. 5. n. 334.* Vincent. Caroc. *de excuſſ. bonorum, q. 46. n. 2. verſ. ampliatur quintò*, licèt contrarium & rectiùs, & æquiùs dicat Ant. Hering. *d. tract. de fideiuſſ. c. 24. n. 24.*

13 Limita vndecimò in cauſa appellationis, qua excuſſionis exceptio opponi nequit, vt per Barth. Bertaz. *d. gloſſ. 4. ſub n. 2. verſ. quo fit, vt lite conteſtata*, Vincent. Caroc. *de excuſſ. bonorum, q. 9. n. 1. p. 3.* Valent. Franc. *in tract. de fideiuſſ. c. 5. n. 278.* Bernard. Græuæ. *d. concl. 27. conſid. 11.*

14 Limita duodecimò in agente hypothecaria aduerſùs tertium poſſeſſorem, cui non datur excuſſionis exceptio, vt per Cornaz. *Lucenſi deciſ. 37. num. 1.* Valent. Franc. *de fideiuſſ. cap. 5. n. 149. & 414.* Peregr. Iannin. *de citat. reali, lib. 1. c. 1. n. 393.* Theſaur. *Pedem. deciſ. 51. n. 4.*

15 Poſſeſſor tamen prædij ſuper quo venditæ erant certæ menſuræ frumenti, conuentus ad illas ſoluendas, non poteſt excipere de excuſſione priùs facienda in venditore, vt per Gam. *deciſ. 145. num. 2.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 32. ſub n. 14. verſ. ex quo promiſſio*, Petr. Salazar *de vſu, & conſuet. c. 11. n. 47.* Ceuall. *commun. contra communes q. 76. n. fin.* quamvis contrarium tueatur Peregr. *conſ. 97. n. 9. lib. 1.*

16 Limita decimotertiò, quando principalis ceſſit bonis, vt per Neguz. *de pignorib. 1. membro 8. partis, n. 15.* Cald. Pereira *d. cap. 33. n. 18.* vbi etiam idem reſoluit quando debitor principalis eſt pauper, & notoriè non ſoluendo, de quo etiam Viu. *Neapol deciſ. 269. num. 2.* Peregr. Iannin. *de citat. reali, c. 1. n. 399.* Bernard. Græuæ. *d. concl. 27. §. 3. conſid. 1. n. 15.*

17 Limita decimoquartò, quando debitoris bona non in propinquo, ſed in remoto iudicij, vbi diſceptatur, loco, eſſent ſita, ita quod difficilis & incommoda creditori eueniat principalis excuſſio, vt per Theſaur. *Pedem. deciſ. 40. ſub n. 3.* quem refert Bernard. Græuæ. *d. conſid. 1. n. 14.* Idem quando principalis debitor eſſet mortuus, nam eo caſu poterit recta via conueniri fideiuſſor abſque eo, quòd hæres debitoris excutiatur, *l. fideiuſſor obligari, §. fin. in fin. ff. hoc titul.* Caroc. *de excuſſion. p. 2. q. 71. n. 3.* Ludou. Cenci *d. art. 2. num. 21.* vbi *n. 22.* intelligit quando defunctus fuit in mora.

18 Limita decimoquintò in fideiuſſore, ſi ſit correus debendi, qui de iure Luſitano poteſt conueniri ante debitorem, vt per Cald. Pereira *d. c. 133. n. 3.* Molin. *diſp. 542. verſ. de iure Luſitano*, Rebello *de oblig. iuſtitiæ p. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſ. n. 20.*

Si ex confeſſione prædictorum clericorum, &c.] Vtrùm autem ſatis ſit fideiuſſori probare ſolutionem à ſe fuiſſe factam per ſolam confeſſionem creditoris ſine alia probatione numerationis, vt poſſit agere aduerſùs debitorem, qui illum promiſit ſeruare indemnem? vide Felin. *in cap. ſi cautio, n. 89. de fide inſtrum.* Afflict. *deciſ. 92. n. 3. & deciſ. 94. n. 3. & deciſ. 150. n. 35.* Hippol. de Marſil. *in tract. de fideiuſſ. n. 265. verſ. trigeſimoquinto*, Tiraq. *de retract. lign. §. 10. gloſ. 18. n. 84. & de retractu conuent. §. 4. gloſ. 6. n. 17.* Maſcard. *de probat. concl. 373. ex num. 1.*

19 *Ipſumque ſeruent indemnem.*] Notatur ad hoc quòd fideiuſſor non tantùm agit ad debitum principale, quod ſoluit, vt *in l. indebitam, ff. de condict. indebiti*, cum ſimilibus, ſed etiam ad intereſſe, & damna ſine culpa ſua ex ſolutione facta prouenientia, in quo hic text. eſt notabilis ſecundùm omnes *hîc*, Duen. *reg. 337. ampl. 2.* Cald. Pereira *d. c. 33. n. 129.* fideiuſſionis enim natura eſt, vt indemnis præſtetur fideiuſſor, vt per Steph. Gratian *Marchiæ deciſ. 147. n. fin.* Anton. Fab. *in ſuo Cod. tit. de fideiuſſor. definit.* Valent. Franc. *tract. de fideiuſſ. c. 5. n. 508. cum ſeqq.* Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 29. conſid. 6.*

Alioquin, de redditibus eorum, &c.] Dum decidit hic text. cogendos eſſe Clericos de redditibus ſuorum beneficiorum ſatisfacere pro debitis ſuis, vel alienis, quæ tanquam fideiuſſores ſe ſoluere obligarunt, videtur probare beneficiarios verè & propriè dominos eſſe fructuum ſuorum beneficiorum, & de illis diſponere poſſe, excepta diſpoſitione præuia vltimæ voluntatis: vide tamen quæ circa interpretationem huius text. tradunt Nau. *de reddit. Eccleſ. quæſt. 1. mon. 64.* Sarmien. *p. 4. c. 1. à princip. & in defenſor. c. 46.* Baëc. *de inope debitore, c. 12. n. 18.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c. 17. num. 4.*

20 *Præfatos verò Clericos*, &c.] Notatur ad hoc quòd non poteſt quis venire contra proprium iuramentum. Vide Felin. *c. 2. n. 3. de ſponſalib.* Bonacoſ. *tom. 1. commun. opin lib. 4. tit. 1. n. 169. pag. 450.*

21 *Si religionem fidei, & iuramenti*, &c.] Notatur ad hoc quòd alterum ex copulatis non ſufficit, cùm vtrumque eſt neceſſarium, vt per Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, limit. 22. n. 14.*

22 In gloſſ. *Redditibus.* Notatur ad hoc quòd in fructibus Præbendæ, ſeu beneficij Eccleſiaſtici, non fit executio pro condemnatione Clerici, dummodo habeat alia bona, ſed ſi alia bona non habeat, poteſt fieri executio in dictis bonis, vt per Duen. *reg. 275. verſ. limita vndecimò.* Et Clericus fideiuſſor ſi habeat vnde ſoluat ex patrimonio ſuo, vel ex redditibus ſui beneficij in quantum facere poteſt ne egeat tenetur, ſed eo non exiſtente ſoluendo, non poteſt carcerari, Anton. Gom. *tom. 2. var. c. 13. n. 18. in fin. verſ. vnum tamen eſt*, Farim *in praxi crimin. p. 1. q. 27. n. 66.*

SVMMARIVM.

1 *Debitor per diſtrictionem Canonicam compellitur à fideiuſſione fideiuſſorem abſoluere, qui à creditoribus moleſtatur.*

2 *Clericus ſi de facto fideiubeat, fideiuſſio eſt valida, & remanet obligatus.*

3 *Fideiuſſor ſimpliciter acceptus tenetur ad vſuras, intereſſe, vel augmentum debiti ex mora principali.*

4 *Obligatio facta pro principali debito trahitur etiam ad intereſſe, & vſuras.*

5 *Bona obligata pro dote cenſentur etiam obligata pro alimentis, & vſuris.*

CAP.

Cap. Conſtitutus. III.

1 SI conſtiterit quòd fideiuſſor pluries moleſtatur à creditoribus, eſt cogendus debitor per cenſuras Eccleſiaſticas vt liberet eum à fideiuſſione; quòd ſi debitor neget debitum, cogendus eſt ſubire iuramentum calumniæ. Item iudices loci diſtantis debent accipere teſtimonia,& tranſmittere, v.g. ad Epiſcopum, & ſignificare quæ fides ſit eis habenda miſſo procuratore ad locum,vbi teſtes deponunt. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Colle͡ct.Zabar.Ioan. Andr.Imol. Anan.Hoſt.Anch.Henric.Barbat.Panorm.Guid.Papæ, Viu.*in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.*101. Alagona *in compend.iuris Canon pag.*441. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2.refertur ab Anton. Auguſt *collect.*1.*Decret.lib.*5.*tit.*18.*c.*5.

2 Collige ex text. quòd ſi Clericus de facto fideiubeat,fideiuſſio eſt valida,& remanet obligatus, Carol. de Graſſ. *effectu* 44. *num.* 3. Gregor. *l.* 2. *verbo de los Obiſpos,tit.*12.*part.*5. Menoch. *de praeſumpt.lib.*2.*praeſumpt.*46. *n.*15. Cald. Pereira *de extinct. emphyt.c.*17. *n.*10. *verſ. infertur* 23.*colum.*2. Roman. *conſ.*409.*n.*7. Cened.*ad Decret.collect.*164.*n.*2. Bellet.*diſquiſit.clerical.p.*1.*tit.de diſcipl.cleric.*§.32.*num.*6. vbi etiam cum Surd.*conſ.*396.*num.*25.*vol.*3.dicit ſecus eſſe quando fideiuberet coram non ſuo iudice.

3 In gloſſ.*Acceſſiones*,2.ibi, *diſtingue vtrùm fideiuſſerit in omnem cauſam*,&c.Notatur ad hoc quòd fideiuſſor ſimpliciter acceptus non tenetur ad vſuras, intereſſe, vel augmentum debiti ex mora principali, vt per Abb.*hic n.*7.Corraſ.*lib.*2.*miſcel.c.*12.*n.*9. Sed verius eſt fideiuſſorem ſimpliciter ſe obligantem pro contractu,vel debito alieno teneri ad vſuras, ac intereſſe proueniens ex natura obligationis principalis. Vide D.Barboſa *in l.*1.*ff.ſoluto matrim. part.*3.*num.*28. Neguz.*de pignoribus* 5. *part. memb.* 1. *num.* 10. Surd. *deciſ.*212.*num.*8.*cum ſeqq.& de aliment.tit.*8.*priuil.*50.
4 *num.*2. *& tit.* 9. *quaeſt.*31. *num.* 14. vbi quòd obligatio facta pro principali debito trahitur etiam ad inte-
5 reſſe,& vſuras,& *num.*15.quòd bona obligata pro dote cenſentur etiam obligata pro alimentis,& vſuris dotalibus,& *num.*37. quòd hypotheca conſtituta pro ſorte includit intereſſe, & vſuras, & *num.* 73. reſoluit quòd tunc fideiuſſor non tenetur ad vſuras & alimenta quando fideiuſſit habito reſpectu ad certam quantitatem ſortis, putà pro centum, vbi tamen ſimpliciter, & ſine determinatione quantitatis interceſſit, tunc obligatur ad vſuras. Vide Stephan. Gratian. *diſcept. forenſium cap.*30. *num.*28.*& cap.*117.*n.*5. *cum ſeqq.*

6 In gloſſ.*Tranſmittentes*, ibi, *hoc fieri poteſt in cauſis ciuilibus*.Notatur ad hoc quòd in ciuilibus teſtium receptio committitur vt per Socin. *reg.* 310. *in princ.* Menoch. *remed.*15.*recup.num.*346. Virgil. Boccac. *in tract. de literis remiſſor. cap.* 4. Farinac.*in praxi crimin. q.*77.*num.*2.Buccaron.*de different. inter iudicia ciuil.& crimin. differ.* 83. *num.* 1. etiamſi teſtes præſentes exiſtant,& in loco iudicij morentur, adhuc enim iudex poterit eorum examinationem notario committere, ſecundùm Roman.*ſing.*397.*verſ.ſcis quòd licet in cauſa ciuili*,Menoch.*d.loco,num.*350.Farin.*d.q.*77. *num.*178. *& ſeqq.* Sigiſm. Scac. *in tract. de iudic. cauſ.ciuil.lib.*2. *c.*8.*n.*42.*&* 43. Buccaron.*d.differ.*83. *poſt.n.*9.*verſ. & haec de teſtibus.*

In ead.gloſſ.ibi,*ſecus in criminalibus,in quibus teſtes in praeſentia iudicis ſuum teſtimonium dicere debent.* Ita Roman.*ſing.*292. *incip. Perſona egregia.* Octau. Veſtr. *in ſua practic. lib.*6.*cap. vlt. rubr.de remiſſ.ad partes, ac illius proceſſu,ſub n.*1.*verſ.non tamen paſſim*, Buccaron. *d.differ.*83. *n.*2. & dixi latè *ad cap.*1. *in fine, de teſtib. cogend.*

SUMMARIUM.

1 *Religioſus ſi fideiubeat,vel mutuum accipiat ſine licentia Praelati, & maioris partis Capituli,non tenetur Eccleſia,& ipſe recipiens punitur,niſi mutuum ſit verſum in vtilitatem Eccleſiae.*
2 *Lex prohibitiua loquens de certis Religioſis,in aliis locum non habet etiam data ſimilitudine rationis.*
3 *Fideiubere pro aliquo non poteſt Clericus Eccleſiae Collegiatae.*
4 *Religioſus fideiuſſor exiſtere non poteſt, abſque Praelati & maioris partis Capituli licentia.*
5 *Praelatus monaſterij abſque conſenſu Conuentus nec fideiubere, nec fideiubendi facultatem concedere poteſt.*
6 *Religioſus ſi de facto fideiubeat abſque Conuentus licentia, irrita eſt fideiuſſio.*
7 *Religioſus non poteſt mutuum recipere vltra ſummam communi prouidentia conſtitutam,niſi Praelati,& maioris partis Conuentus licentia interueniat.*
8 *Eccleſia,vel Monaſterium non tenetur ex mutuo ſuſcepto à particulari,niſi in ipſius vtilitatem verſum probetur.*
9 *Probatio verſionis in vtilitatem eſt neceſſaria in mutuo ſuſcepto ab ipſo Praelato, & Capitulo in ſimul, vt ex illo Eccleſia obligetur.*
10 *Eccleſia,vel Monaſterium tenetur ex mutuo ſuſcepto à praelato,vbi eidem ſatisfieri poteſt ex redditibus abſque diſtractione bonorum immobilium Eccleſiae, vel mobilium pretioſiorum, vt* n.11.
12 *Probatio verſionis in vtilitatem Eccleſiae non eſt neceſſaria vbi mutuum fuerit acceptum intra ſummam ab Eccleſia communi ordinatione taxatam.*
13 *Mutuum recipiens ſi habeat ſpeciale mandatum, vel licentiam ab Eccleſia ad illud recipiendum, obligabitur abſque alia probatione verſionis.*
14 *Eccleſia, & minor aduerſus mutuum à ſe receptum reſtituuntur eo ſolùm quod in eorum vtilitatem verſum non probetur.*
15 *Succeſſor vt conueniri poſſit pro debito contracto per eius praedeceſſorem, requiritur quod pecunia probetur verſa in vtilitatem Eccleſiae.*
16 *Emptor rei Eccleſiae, quae fit pro ipſius debito perſoluendo, tenetur probare, & curare pretium ad ſolutionem debiti profeciſſe.*
17 *Mutuum ſi fiat Praelato,& Capitulo inſimul, non eſt neceſſarium quod probetur eſſe verſum in vtilitatem Eccleſiae.*
18 *Probatio verſionis in Eccleſiae vtilitatem qualiter probetur.*
19 *Fideiubere ex pietate tenetur Clericus quando adeſſet vrgens neceſſitas.*

Cap. Quod quibuſdam. IV.

Innoc. III.

REligioſus nullus abſque ſui Abbatis, & maioris partis Capituli licentia poteſt fideiubere pro aliquo, nec accipere mutuam pecuniam vltra ſummam à Capitulo conſtitutam,alioquin non tenetur Conuentus pro his reſpondere, niſi manifeſtè conſtet quòd pecunia fuit conuerſa in vtilitatem Eccleſiæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Colle͡ct. Zabarell.Ioan.Andr.Imola, Anania, Butr.Hoſt. Henric. Anch. 1

Anch. Panorm. Barbat. Guid. Pap. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 202.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 431.* remiſſiuè Ximen. *in concordant. p. 2.* deſumitur ex Concil. generali Lateran. *cap. 59.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 6. cap. vnic.*

2 *Mandamus ad vniuerſos extendi.*] Intellige hanc extenſionem omnino fuiſſe neceſſariam, quia lex prohibitiua loquens tantùm de certis religioſis, qualis erat illa, cuius meminit text. *hic*, in aliis locum non habet, etiam data ſimilitudine rationis, notant *hic* Abb. & Anan. *num. 2.* cum citatis à Soar. *de legibus, lib. 6. c. 3. n. 12. in fine.*

3 Notatur ad hoc quòd Clericus Collegiatæ Eccleſiæ, non poteſt fideiubere pro aliquo, vt etiam notatur *in l. 6. in 2. p. tit. 18. lib. 3. fori, & l. 2. tit. 12. p. 5.* vbi Gregor. *in gloſſ. verbo Clericos regulares*, obſeruat Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c. 72. n. 4.*

4 *Ne quis videlicet Religioſus*, &c.] Notatur ad hoc quòd religioſus fideiuſſor exiſtere non poteſt abſque Prælati, & maioris partis Capituli licentia, vt per *l. 1. tit. 12. p. 5.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 549. n. 19.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 11. q. 2.* Rebello *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſ. n. 13.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de diſciplina Clericali, §. 32. n. 7.* nouiſſimè Fr. Hieron. Roderic. *in compendio, quæſt. Regul. reſol. 35. n. 7.* latè Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2.*
5 *lib. 6. c. 14. num. 38.* vbi *in verſ. quare, n. 39.* reſoluit nec Prælatum monaſterij id poſſe abſque conſenſu maioris partis Capituli, nec ipſum abſque eo conſenſu facultatem fideiubendi concedere poſſe, & citat Syluest. *verbo fideiuſſor, quæſt. 4.* & Angel. *eod. verbo, n. 7.* Armil.
6 *n. 4.* ac Leſſium *de iuſtit. lib. 2. c. 28. dub. 2. n. 20.* Quod adeò verum eſt, vt ſi de facto fideiubeat religioſus abſque prædicta licentia irrita ſit fideiuſſio, vt per Gregor. *l. 2. verbo de los Obiſpos, tit. 12. p. 5.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 549. verſ. Religioſus verò*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 11. q. 2.* Sanch. *d. c. 14. num. 41. verſ. ſed dicendum*, vbi reddit rationem quare Clerici, quibus ſimiliter interdicitur fideiuſſio, ſi de facto fideiubeant, manent obligati, *cap. 1. de fideiuſſor.* non ita Regulares: vnde idem Sanch. *num. 42. dicto loco*, aduertit quòd licèt Religioſus de ſuperioris licentia exiſtens in ſtudio poſſit contractus inire, nequit tamen validè fideiubere, & citat. Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 97. num. 1.* refert Fr. Hieron. Roder. *d. reſol. 35. num. 7.*

7 *Nec de aliquo pecuniam mutuam accipiat.*] Notatur ad hoc quòd ſicut Religioſus fideiubere non poteſt, ita nec etiam mutuum recipere vltra ſummam communi prouidentia conſtitutam, niſi Prælati, & maioris partis Capituli licentia interueniat, & aduersùs mutuum minor reſtituitur, etſi non probet ſe ex illo læſum, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facultate, n. 30.*

8 *Alioquin non tenetur Conuentus*, &c.] Notatur ad hoc quòd ex mutuo ſuſcepto à particulari de Eccleſia, vel monaſterio vltra ſummam communi prouidentia conſtitutam non tenetur Eccleſia, vel monaſterium, niſi in ipſius vtilitatem verſum probetur, in idem ſunt text. *in c. 1. verſ. cùm enim, de depoſito, c. 1. in fine, infra de ſolution*, vbi gloſſ. *verbo neceſſitate*, Molin. *de iuſtit. tr. 2. diſp. 300. à n. 2.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 8. q. 2. ſect. 3.* latè Menoch. *de arbitr. caſu 432. à num. 2.* plures refert Doctores Cened. *ad Decret. collect. 24. n. 1.* Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Eccleſ. quæſt. 139.* vbi *n. 2.* dicit quòd creditor non debet probare verſionem in vtilitatem Eccleſiæ, quando pecunia à prælato cum Capitulo recepta eſt mutuo, refert nouiſſimè Hieron. Roder. *d. reſol. 35. n. 8.*

Amplia primò, vt procedant etiam in mutuo ſuſcepto ab ipſo Prælato, & Capitulo inſimul, adhuc enim vt ex illo Eccleſia obligetur probationem verſionis eſſe neceſſariam, ſaltem caſu, quo ad mutui ſatisfactionem neceſſarium ſit vendere bona immobilia, vel pretioſa Eccleſiæ, defendunt Menoch. *d. caſu 432. n. 7.* Molin. *diſp. 300. n. 2. verſ. ſi neceſſaria*, Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alien. q. 4. §. 1. à n. 5.* Rebello *quæſt. 1. n. 12.* Hieron. Roder. *d. reſol. 35. num. 8.* quamvis in mutuo ſic ſuſcepto à Prælato, & Capitulo inſimul, vel ab alio de ſpeciali licentia, & mandato illorum, non eſſe neceſſariam probationem verſionis teneant Couar. *lib. 2. var. c. 17. num. 3.* Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vend. part. 2. cap. 4. num. 68. in fine*, Maſcard. *concl. 1165. à num. 17.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de Clerico debitore, §. 3. num. 40.* 9

Limita primò non procedere, vbi mutuum ſuſceptum eſt ab ipſo Prælato, poteſtque idem ſatisfieri ex redditibus abſque diſtractione bonorum immobilium Eccleſiæ, vt per Redoan *d. quæſt. 4. §. 2. à num. 7.* Molin. *diſp. 300. num. 2. verſ. eodem modo*, Rebello *d. quæſt. 2. ſect. 3. n. 17.* quamvis contrarium tueatur Couar. *d. c. 17. num. 3.* 10

Limita ſecundò, vt non procedat indiſtinctè, ſiue mutui ſatisfactio debeat fieri ex bonis immobilibus Eccleſiæ, ſiue ex mobilibus tantum, cùm ſolùm habeat locum vbi ad mutui ſatisfactionem oportet diſtrahere bona immobilia Eccleſiæ, vel ſaltem bona pretioſa, vt per Abb. *hic à num. 4.* quem ſequuntur ferè omnes relati à Menoch. *d. caſu 432. n. 7.* 11

Limita tertiò non habere locum vbi mutuum fuerit acceptum intra ſummam ab Eccleſia communi ordinatione taxatam, tunc enim ad eam obligandam neceſſarium non erit verſionem probare, *gloſſ. penult. hic*, Abb. *n. 7.* Menoch. *d. caſu 432. n. 25.* Redoan. *d. q. 4. §. 2. n. 12.* Molin. *diſp. 300. n. 2 in fine.* 12

Limita quartò, non procedere caſu, quo mutuum recipiens habeat ſpeciale mandatum, vel licentiam ab Eccleſia ad mutuum recipiendum, tunc enim intra formam, & limites illius obligabitur abſque alia probatione verſionis. Vide Menoch. *d. caſu 432 num. 25. & ſeqq.* Maſcard. *concl. 1165. num. 29.* Pinel. *d. cap. 4. num. 69.* 13

In illis caſibus in quibus Eccleſia ex mutuo mero iure obligatur abſque probatione verſionis, poteſt nihilominus in integrum reſtitui, ex eo ſolùm quod mutuum in eius vtilitatem verſum non proponatur, vt per Cou. *lib. 2. var. cap. 17. n. 3. ad finem*, Redoan. *d. q. 4. §. 1. à n 9.* Maſcard. *concl. 1165. à n. 24.* ita etiam minor aduersùs mutuum à ſe receptum reſtituitur, eo ſolùm quòd in eius vtilitatem verſum non ſit, vt probant *l. 2. C. ſi aduersùs credit. lib. 12.* Maurit. *de in integr. reſtit. c. 221. n. 1.* Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vend. p. 3. c. 1. n. 31.* Molin. *diſp. 300. num. vlt.* licèt aliter Menoch. *d. caſu 432. n. 16.* 14

Niſi fortè, &c.] Ergo ad hoc vt ſucceſſor conueniri poſſit pro debito contracto per eius prædeceſſorem, requiritur, quòd pecunia probetur verſa in vtilitatem Eccleſiæ, vt per Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de Clerico debitore, §. 3. n. 38.* Amplia procedere in depoſito, vel ſimilibus contractibus, qui gratia tantùm contrahentis celebrantur, probat text. *in c. 1. ſuprà de depoſito*, vbi *gloſſ. 1.* Imola, *num. 5. & 6.* Redoan. *d. q. 4. in princ. n. 18.* Molin. *diſp. 525.* Cened. *ad Decretal. collect. 24. num. 2.* 15

Limita, vt non procedat in venditione rei Eccleſiæ quæ fit pro ipſius debito perſoluendo, tunc enim emptor probare, & curare tenetur pretium ad ſolutionem debiti profeciſſe. Vide Pinel *in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. c. 4. num. 69. & ſeqq.* Menoch. *conſ. 114. num. 8.* 16

*n.*8.*&* 9.Surd.*conſ.*181.*n.*43.& ſic intelligitur *auth.de alien.& emphyt.§.his verò omnibus, verſ. niſi pretium*; ſi verò Eccleſia actrix ſit, & vult rem venditam iam traditam ex eo reuocare, quòd pecunia in eius vtilitatem verſa non fuerit, tunc probatio eidem Eccleſiæ incumbet, Menoch.*lib.3.de præſumpt.q.*55.*n.*1.*&* 2. Maſcard.*concl.*1165.*n.*36. Surd. *d.conſ.*181.*n.*44. latè Aloyſ.Ricc.*in praxi fori Eccleſ.deciſ.*2.

17 *Manifeſtè conſtiterit redundaſſe*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi mutuum fiat Prælato, & Capitulo ſimul, non eſt neceſſarium quòd probetur eſſe verſum in vtilitatem Eccleſiæ, Conar.*lib.*2.*var.c.*17.*n.*3. Bellet.

18 *d.*§.3.*n.*40.quæ quidem probatio verſionis in Eccleſiæ vtilitatem, non ſolùm per veras probationes fieri poteſt, veluti per vſum euidentem, aut ſimilem, vt per Redoan.*d.q.*4.§.*pen.n.*3.*&* 4. Maſcard. *de probat. concluſ.*728.*n.*9.*&* *concl.*582.*n.*5. Sed etiam per coniecturas, & præſumptiones iure probatas, vt docuit *gloſſ.vlt.verbo probauit, in auth.hoc ius, C.de ſacroſ.Eccleſ.* Mènoch. *d. caſu* 432.*&* *lib.*4. *de præſumpt. q.*55. *n.*4.Maſcard.*concl.*166.*n.*1.Plures autem coniecturas, ſeu præſumptiones in propoſito referunt Menoch. *d. q.*55.*per totam*, & *d.caſu* 432.*n.*33.*cum ſeqq.*Maſcard. *concl.* 728.*&* *concl.* 1116. Redoan. *d. q.* 4. §. *verum*, nouiſſimè Aloyſ. Ricc. *in praxi fori rerum Eccleſ. deciſ.* 3. vbi *n.* 1. quòd conceſſio Prælati ſola vtilitatem non efficit, vt præſumatur interueniſſe decretum commiſſariorum.

19 In gloſſ. *Fideiubeat.* Notatur ad hoc quòd quando adeſſet vrgens neceſſitas, Clericus ex pietate tenetur fideiubere, Gerard. *ſing.*100.*n.*3. Carol. de Graſſis *d.effect.*44. *n.*4.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor in quibus caſibus contra debitorem agat antequam ſoluat, vt à fideiuſſione liberetur.*

2 *Fideiuſſor non poteſt agere aduerſùs debitorem principalem, nec ad hoc quidem vt liberetur, antequam pro eo ſoluat, vel alio modo ſatiſfaciant.*

3 *Fideiuſſor poteſt experiri aduerſùs debitorem principalem, vt eum à fideiuſſione liberet ſi diu in eâ ſtetit.*

4 *Diu perſiſtere in fideiuſſione quando dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.*

5 *Fideiuſſor poteſt debitorem cogere, vt eum liberet à fideiuſſione, quando bona ſua dilapidare cœpit, niſi poſt inchoatam diſſipationem debitor abſtinuerit, vt* n.6.

7 *Diſſipare bona quando quis dicatur, & quomodo probetur.*

8 *Fideiuſſor poteſt debitorem conuenire, vt eum liberet à fideiuſſione, ſi ipſe fideiuſſor iudicio conuentus ad ſoluendum condemnatus ſit, vel ſit in caſu condemnationis, vt* n.9. *& quid ſi ſit obligatus per inſtrumentum guarantigiatum, vt* num.10.

11 *Fideiuſſor condemnatus non poteſt conuenire debitorem, vt eum liberet à fideiuſſione, ſi appellauit debitor, vel ſi fideiuſſor culpa ſua condemnatus fuit, vt* n.12.

13 *Fideiuſſor poteſt antequam ſoluat debitorem principalem conuenire, vt eum liberet ſi ab initio eo pacto fideiuſſionem ſuſcepit.*

14 *Inimicitiæ ſi ſuperueniant inter debitorem, & fideiuſſorem, poteſt fideiuſſor conuenire debitorem, vt eum liberet à fideiuſſione.*

15 *Fideiuſſor ſi animo nouandi interceſſit, poteſt debitorem conuenire, vt eum liberet à fideiuſſione.*

16 *Fideiuſſor qui vult abeſſe ex cauſa neceſſaria, poteſt debitorem conuenire, vt eum liberet.*

17 *Debitor principalis quando eſſet rixoſus poteſt fideiuſſor conuenire illum, vt à fideiuſſione liberet.*

18 *Fideiuſſores in priori obligatione dati an liberentur per poſteriorem, oſtenditur.*

19 *Fideiuſſor ad certum tempus, an abſoluatur prorogato termino ſolutionis, oſtenditur.*

Cap. Eum pro quò. V. & vlt.

Gregor. IX.

Fideiuſſor poteſt in tribus caſibus agere contra debitorem antequam ſoluat, vt illum à fideiuſſione liberet: primò ſi diu ſtetit in obligatione; ſecundò ſi debitor incipit diſſipare ſua bona: tertiò ſi ipſe fideiuſſor fuit condemnatus ſuper hoc. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Butr.Ioan.Andr. Imol.Anan. Hoſt.Henric. Anch.Barbat.Panorm.Guid. Papæ, Cened.*collect.*152. Viuian.*in ration. lib.*3. *iuris Pontif.pag.*442. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2. 1

Collige ex text. quòd fideiuſſor non poteſt agere aduerſùs debitorem principalem, nec ad hoc quidem vt liberetur, antequam pro eo ſoluat, vel aliter ſatiſfaciat, *l. Lucius, ff.mandati, leg. ſi pro ea, Cod.hoc tit.*Gom.*tom.*2. *var.c.*13.*n.*10. Duen. *reg.*336. Conan. *lib.*7.*comment.c.*14.*n.*13.Hippol.*in rub.huius tit.n.*216. Guid.Papæ, *deciſ.* 117. Ioan. de Armon. *ſing.* 81.*n.*1. Donel.*comment. iuris ciuilis*, *lib.*13.13.*in princip.* Felician.*de cenſibus, lib.*3.*c.*3.*n.*9. Bened. Bon. *eod. tract. art.*68.*n.*101. Ludou.Cenc. *eod. tract.p.*2.*c.*2.*quæſt.*3. *art.*4.*à n.*1.Gaſp. Roderic. *de annuis reddit.lib.*2.*q.*13. *n.*18. Marcheſan.*de commiſſ. appellat.à Camerali oblig. p.*1.*c.*16.*n.*122. Menoch.*de arbitr.caſu* 41.*n.*1.Bertaz. *in tract. clauſul. clauſ.*43. *gloſſ.*4. Anton. Hering.*de fideiuſſ.cap.*25.*per tot.* poſt Mench.Bernard.Græuæ.*ad practicam Cameræ Imper.lib.*2.*concl.*29.Molin.*de iuſtit. tract.*2. *diſp.*546.*à n.*7. Cardin. Mantic. *de tacitis*, *& ambig. conuent. tom.*2. *lib.*16.*tit.*22. Valaſc. *conſ.*36. *à n.*2. Seraphin.*deciſ.*1024.*n.*2. Cenc. *de cenſibus*, *p.*2. *c.*2.*q.*3.*art.*3.*n.*14. Rot. apud Zach. *de obligat. Camer. deciſ.*20.*n.*11.& poſt *dict.tract.*Cencij *de cenſibus, deciſ.*194.*n.*3.*&* *in Senogallien.Saluiani interdicti* 20.*Iunij* 1625. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & *in Spoletan.liberationis à fideiuſſione* 30.*Mart.* 1626. coram Reuerend.P.D. Duran.& *in Bononia cenſus* 27. *Nouembris eiuſdem anni*, coram eodem & *in eadem cauſa* 22. *Maij* 1628. coram Reuerendiſſimo P. D. Vbaldo iun. 2

Si diu in debiti ſolutione ceſſauit. Hic eſt primus caſus in quo fideiuſſor ante ſolutionem poteſt experiri aduerſùs debitorem principalem, vt eum à fideiuſſione liberet, nempe ſi ipſe debitor diu ſteterit abſque eo quòd debitum perſoluat, in idem eſt text. *in d.l. Lucius ad fin. ff.mandati*, notant gloſſ.*verbo feceris, in d.l. ſi pro ea*, vbi Bald. & Salicet. *n.*5.Gom.*d.cap.*13. *num.*10. Guid. Papæ *deciſ.*217. Afflict. *deciſ.*241.*n.*3. Hering. *d. cap.*25. *num.*15. Caualc. *deciſion.*320. *n.*1. Menoch.*d. caſu* 41.*num.*1. Peregr. Iaunin. *de reali citat.cap.*9.*num.*4. *lib.*2. Valent. Franc. *tract. de fideiuſſ. cap.*5.*num.*559.*& ſeqq.* Molin. *d.diſp.*546.*num.*8.Bernard.Græuæ.*d.concl.*29. *conſid.* 2. *n.*4. Valaſc. *conſ.*36. *num.*1.Card.Mantic.*d.tit.*32. *num.*26. Rebello *de obligat.iuſtit. part.*1.*lib.*16.*quæſt.vnic.de fideiuſſ.n.*22.*verſ. primus.* 3

Et arbitrio iudicis relinquitur decernendum quando dicatur diu perſiſtere in fideiuſſione, vt per Guid. 4

deciſ. 117. Ludou. à Pegner. deciſ. 190. Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 8. tit. 25. num. 62. pag. 377. Menoch. d. caſu 41. num. 3. Soar. recept. ſentent. lit. F num. 143. Valent. Franc. d. c. 5. n. 561. Anton. Hering. de fideiuſſ. c. 25. num. 33. Coler. de proceſſibus execut. p. 1. c. 10. ſub num. 319. Cardin. Mantic. d. lib. 16. tit. 20. num. 2. & tit. 22. num. 26. Valaſc. conſ. 36. num. 2. Mareſcot. var. reſol. lib. 2. c. 65. n. 12. Caualer. d. deciſ. 320. num. 2. Rot. apud Cenc. deciſ. 195. num. 9. & deciſ. 199. n. 4. & fuit dictum *in Romana*, ſeu *Montiſfaliſci liberationis à fideiuſſione 3. Iuly* 1628. coram Card. Virili. Et illud, diu, non eſſe æſtimandum à diuturnitate obligationis, ſed ex mora principalis debitoris ſolutionem procraſtinantis, vide Afflict. Neapol. deciſ. 241. num. 4. Caualcan. Finiz. deciſ. 21. ſub n. 2. & 3. p. 4. Bernard. Græuæ. d. conſ. 2. n. 7.

Declara hoc non procedere in fideiuſſore ſub obligatione conditionali, qui ante conditionis euentum dici non poteſt in obligatione ſtetiſſe l. hoc iure, ff. de verbor. oblig. l. cedere diem, ff. de verbor. ſignif. & ideo fideiuſſor de euictione re nondum euicta dici non poteſt in obligatione ſtetiſſe vt poſſit cogere principalem ad ſui liberationem, Surd. conſ. 367. num. 29. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 16. tit. 21. num. 27. cum aliis per Rot d. deciſ. 199. num. 2. poſt tract. Cencij de cenſib Canaler. deciſ. 619. la 2. n. 1. & fuit dictum in allegatis Spoletan. liberationis à fideiuſſione, & Bononien. cenſus coram R. P. D. Duran. Sicut nec etiam fideiuſſor pro tutore, vel adminiſtratore ante finitam tutelam, vel adminiſtrationem, Anton. Gom. variar. lib. 2. cap. 13. num. 10. & Rot. *in proximè citatis deciſionibus*. Ita etiam fideiuſſor de reſtituenda dote antequam veniat caſus reſtitutionis liberationem ab obligatione petere non poteſt, Rot. apud Cenc. deciſ. 201. ſub n. 5. Contrarium tamen quod fideiuſſor de reſtituenda dote ante caſum reſtitutionis dicatur in obligatione ſtetiſſe, ac proinde liberationem à fideiuſſione petere valeat, fuit reſolutum *in Romana liberationis à fideiuſſione* 8. *Iuny* 1629. coram R. P. D. Duran ex ea ratione, quia reſtitutio dotis eſt certa per ſolutionem matrimonij, auth. de nuptiis, §. nuptas, ac per conſequens obligatio eſt certa ab initio, & tempus tantummodo quo fieri debeat reſtitutio, eſt incertum, & ideo fideiuſſor dicitur ſtare ab initio in obligatione, conditio enim, quæ eſt omnino extitura, non ſuſpendit natiuitatem actionis, l. ſi pupillus, §. ſpei ſub conditione, ff. de nouat. & ibi gloſſ. & Doctores ita eleganter Ferentil. in annot. ad deciſ. 401. Buratti, n. 21. cum ſeqq.

Quoad cenſum verò aduertere oportet quòd cum ille habeat cauſam ſucceſſiuam quandiu non fuerit redemptus, idque fideiuſſor præuidere potuerit, non ſufficit promiſſio de reuelando indemnem, niſi adſit expreſſa promiſſio liberandi reſpectu ſortis, cùm ex natura ipſius fideiuſſionis obligatio ſit perpetua, nec poſſit peti liberatio à fideiuſſione reſpectu ſortis, licèt ſecus ſit reſpectu fructuum, ita Bened. de Bonac. de cenſibus, art. 98. n. 101. Felician. de Solis eod. tract. lib. 3. cap. 3. num. 9. in fine, Roderic. de annuis reddit. lib. 2. quæſt. 13. num. 18. & 19. Ludou. de Valat. cenſib. quæſt. 97. n. 23. Rodriquez ſuper Bullam Pij V. de cenſib. dubit. 2. conſid. 6. Marcel. Conuerſ. in addit. ad Intrigl. quæſt. 60. lit. A. Ioan. de Salas de cenſib. dub. 38. & fuit dictum *in Romana liberationis à fideiuſſione* 20. *Decembris* 1604. coram bonæ mem. Cardin. Millino, & *in Romana cenſus* 9. *Decembris* 1619. coram Cardin. Sacrato, & *in Spoletana cenſus* 30. *Martij* 1626. coram R. P. D. Duran. & *in Romana*, ſeu *Montiſfaliſci liberationis à fideiuſſione* 3. *Iuly* 1628. coram Cardin. Virili.

5 *Aut diſſipare.*] Hic eſt ſecundus caſus, in quo ſimiliter fideiuſſor ante ſolutionem poſſit cogere debitorem, vt eum à fideiuſſione liberet, quando ſcilicet principalis bona ſua dilapidare cœpiſſet. Vide Anton. Gomez d. cap. 13. num. 11. verſ. tertius caſus, Soar. recept. ſentent. lit. F. num. 143. Marth. Coler. d. cap. 10. ſub num. 320. & 322. Peregr. Iauin. de reali cit. at lib. 2. cap. 9. num. 3. Valent. Franch. d. tract. de fideiuſſ. cap. 5. num. 567. Donel. comment. iuris Ciuilis, lib. 13. cap. 13. verſ. tertia cauſa, Cardoſo in praxi iudicum, verbo fideiuſſor, n. 21. Bernard. Muſcatel. de modo fideiubendi, part. 2. quæſt. 4. num. 2. Bernard. Græuæ. d. concluſ. 29. conſid. 1. Card. Mantic. d. tit. 22. à num. 18. Molin. diſp. 546. n. 10. Rebello d. quæſt. vnic. de fideiuſſ. n. 22. verſ. tertius.

6 Limita hunc caſum non procedere, quando poſt inchoatam diſſipationem debitor abſtinuit, & reuerſus fuit ad meliorem frugem, tunc enim ſi nondum fideiuſſor egere cœpit, & ita res ſit adhuc integra nullo modo ex hac cauſa agere poterit, cum ceſſet æquitas illa iuſti timoris, quæ eſt fundamentum actionis, reſoluunt Tiraq. ceſſante cauſa, p. 1. in princ. n. 22. Cardin. Mantic. d. tit. 22. n. 19. & 20. Marcel. Cala tract. de modo articulandi, & probandi, gloſſ. vnic. §. 2. n. 1025. Caualcan. Finiz. deciſ. 11. num. 4. p. 4. Valent. Franc. tract. de fideiuſſ. c. 5. n. 574.

7 Quando autem quis dicatur diſſipare, & quomodo probetur, vide Rebuff. tom. 2. ad leges Galliæ, tit. de ſentent. prouiſ. art. 3. gloſſ. 4. à n. 8. Maſcard. de probat. concl. 516. & concl. 1240. n. 3. Mantic. d. tit. 22. n. 19.

8 *Aut ſuper hoc condemnatus fuiſt.*] Hic eſt tertius caſus, in quo fideiuſſor ante ſolutionem poteſt conuenire debitorem principalem, vt eum liberet à fideiuſſione (nempe ſi ipſe fideiuſſor in iudicio conuentus ad ſoluendum condemnatus ſit,) in idem eſt text. in d. l. Lucius, verſ. vlt. & in l. ſi mandatum, verſ. ſed ſi mandatum vero, ff. mandati, & in l. fideiuſſ. pro venditore 45. ff. hoc tit. & apud Caſtel. l. 14. tit. 12. p. 5. Menoch. de arbitr. caſu 41. à n. 17. Donel. d. lib. 13. c. 13. verſ. ſecunda cauſa, Molin. diſp. 546. n. 6. Cardin. Mantic. d. tit. 22. à n. 9. Rebello d. quæſt. vnic. de fideiuſſ. n. 22 verſ. ſecundus, Azor. inſtit. moral. p. 3. lib. 11. c. 1. de contractu fideiuſſ. q. 13. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 25. n. 221. verſ. ſeptimus eſt.

9 Amplia primò etiam quando fideiuſſor non adhuc fuit condemnatus, ſed facta concluſione in cauſa euidenter apparet, quod eſt in caſu condemnationis, nam tunc habetur pro condemnato, reſoluunt Bernardin. Muſcatel. de modis fideiubendi, p. 2. q. 2. n. 10. Surd. conſ. 367. num. 19. Menoch. d. caſu 41. num. 19. Cardin. Mantic. d. tit. 22. num. 11. inde inferentes poſſe ſimiliter fideiuſſorem de ſiſtendo in iudicio, qui ſcilicet promiſit ſiſtere aliquem in iudicio, nec exhibuerit, agere antequam ſoluat aduerſùs reum, vt liberetur, vt per text. in l. ſi mandato meo 45. verſ. ſi iudicio, ff. mandati, ex ea ratione, quia talis habetur pro condemnato, Menoch. d. caſu 41. num. 28. Mantic d. tit. 22. num. 30. quod ex eadem ratione locum habebit in fideiuſſore de iudicato ſoluendo, cùm ſimiliter ex ſententia lata aduerſùs reum principalem abſque alio nouo proceſſu, parata quoque ſit aduerſùs eum exequutio, iuxta doctrinam Bart. in rubr. ff. iudicatum ſolui, quam ſequuntur multi, de quibus Surd. conſil. 396. n. 39.

10 Amplia ſecundò, vt etiam procedat quoties ex forma ſtatuti non fuerit neceſſaria condemnatio, veluti, quia fideiuſſor obligatus eſt in forma Cameræ, vel per inſtrumentum confeſſionatum, ſeu, vt vocant, guarantigiatum, (quæ inſtrumenta in vſu ſunt in vniuerſa ferè Italia) tunc enim fideiuſſor poteſt agere

contra

contra principalem debitorem antequam ſoluat, vt tenent Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, in declarat. leg. Regni, in princ. n.* 1. Valaſc. *conſ.* 170. *n.* 2. Hippol. *in rubr. ff. hoc tit. n.* 216. Vincent. de Franch. *Neapolit. deciſ.* 414. *n.* 2. Surd. *conſ.* 367. *n.* 20. *& deciſ.* 94. *n.* 5. Peregr. Iannin. *de reali citat. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 8. Card. Mantic. *d. tit.* 22. *num.* 10. Alexand. *conſ.* 72. *num.* 6. *lib.* 2. Afflict. *deciſ.* 241. *num.* 3. & *ibi* Vrſil. *num.* 4. Maur. *de fideiuſſor. part.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 3. *num.* 10. Mar. Antonin. *variar. reſol. lib.* 1. *reſol.* 60. *& vlt. caſu* 18. *verſ. tum quia*, Magon. *Lucenſ. deciſ.* 6. *ſub num.* 5. *&* 29. Fænut. *de momento tempor. cap.* 28. *ſub num.* 19. Rot. Bononien. *deciſ.* 40. *num.* 6. *in nouiſſ. diuerſ.* Boccac. *de ſociet. officior. num.* 72. *in fine.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 2. *collect.* 304. Ratio eſt, quia in his caſibus debitor habetur pro condemnato, Caſtrenſ. *conſ.* 319. *col.* 2. *poſt princip. verſ. & hoc ideo, lib.* 1. Rot. apud Zach. *de oblig. Camer. deciſ.* 1. *num.* 16. *& in recent. deciſ.* 446 *num.* 2. *part.* 2. & fuit dictum *in Spoletana liberationis à fideiuſſione* 21. *Aprilis* 1627. coram Reuerendiſſ. P.D. Duran. quæ eſt deciſ. vlt. apud Cencium *in addit. ad tract. de cenſibus, & in Lucana dotis* 19. *Ianuary* 1629. coram Card. Vitili. Contrarium tamen, imò fideiuſſorem obligatum per inſtrumentum guarantigiatum, aut aliud habens executionem paratam, non poſſe aduersùs debitorem agere quouſque ad ſoluendum obligetur, defendunt Menoch. *d. caſu* 41. *n.* 20. Socin. *reg.* 191. *incip. fideiuſſor. fallent.* 9. poſt Gomez. *d. cap.* 13. *num.* 10. *in fine.* Molin. *diſp.* 546. *num.* 9. Galleſ. *de obligat. Camerali, q.* 32. *ſub num.* 5. & *ibi* Zach. *in addition. ſub num.* 2. & Rot. poſt eundem *tract. de obligat. Camer. deciſ.* 20. *num.* 11. *& deciſ.* 101. *num. vltim.* Conciliantur huiuſmodi opiniones, vt prior quando diu obligationis nexu implicatus fuiſſet, fideiuſſor, vel debitor bona diſſipaſſet, aut aliàs facultatibus labi cœpiſſet, poſterior vbi fideiuſſorem interceſſionis quaſi pœnituiſſet ſtatim ſe liberari petendo, ita Matth. Coler. *de proceſſ. execut. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 327. Bernardin. Muſcatel. *de modis fideiubendi part.* 1. *modo* 20. *n.* 18. *&* 29. Valent. Franc. *tract. de fideiuſſ. c.* 5. *n.* 387. *&* 588. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 20. *conſid.* 4. *à num.* 11.

11 Limita quando fideiuſſor fuerit condemnatus, & pars appellauit, quia per appellationem pronuntiatum ſuſpenditur, & eſt expectandus litis euentus, niſi appellatio ſit fruſtratoria, vel iniuſta, vt per Bernardin. Muſcatel. *tractat. de modis fideiubendi, part.* 2. *quæſt.* 4. *num.* 12. Cardin. Mantic. *d. titul.* 22. *num.* 12.

12 Limitatur etiam, vt non procedat quoties fideiuſſor culpa ſua condemnatus fuerit, ſed quia hæc limitatio plures diſtinctiones patitur, vide de ea Menoch. *conſ.* 212. *n.* 60. Donell. *d. lib.* 13. *cap.* 13. *verſ. non eſt ſatis.* Molin. *diſput.* 546. *num.* 14. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 16. *titul.* 22. *num.* 17. *&* 34. *& titul.* 15. *num.* 2. *cum ſeqq.*

13 Quartum caſum vltra tres hic numeratos adde, in quo fideiuſſor etiā antequam ſoluat poteſt debitorem principalem conuenire, vt illum liberet, nempe ſi ab initio eo pacto fideiuſſionem ſuſcepit, vt per gloſſ. *hic verbo ſi diu*, ibi, *quartum eſt*, Menoch. *d. caſu* 41. *n.* 26. Donel. *d. lib.* 13. *cap.* 13. *in princip.* Coler. *de proceſſibus execut. part.* 1. *cap.* 10. *ad finem, ſub n.* 332. Cardin. Mantic *d. titul.* 22. *num.* 23. Bernard. Græuæ. *d. concluſ.* 29. *conſid.* 5. *à num.* 15. Bernardin. Muſcatel. *in tractat. de modis fideiubendi, part.* 2. *quæſt.* 4. *num.* 8. *verſ.* 11.

14 Quintum caſum adde, quando ſcilicet ſuperueniunt inimicitiæ inter debitorem, & fideiuſſorem, de quo Cardoſo *in praxi iudicum, verbo fideiuſſor, n.* 21. *in fine.* Cald. Pereira *de poteſtate elig. cap.* 3. *num.* 31. *& cap.* 33. *à num.* 123. Surd. *de alimentis, titul.* 1. *quæſt.* 45. *num.* 73. Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 133. *num.* 18. Bernardin. Muſcatel. *d. quæſt.* 4. *num.* 6. vbi etiam tenet quòd ſubdiſtinguendum eſt cuius culpa grauis, & capitalis inimicitia euenerit, vt ſi debitoris, agere poterit, ſi verò ipſius fideiuſſoris, non aget, nam aliàs eſſet in poteſtate fideiuſſoris ſe ad ſuum libitum liberare.

Sextum caſum adde ſi fideiuſſor animo nouandi interceſſit, quia ſimilis eſt ſoluenti. Vide Menoch. *d. caſu* 41. *num.* 29. Cardin. Mantic. *d. titul.* 21. *num.* 29. 15

Septimum caſum adde ſi fideiuſſor vult abeſſe ex cauſa neceſſaria, veluti ſtudiorum, aut ſimili. Vide Bolognin. *in auth. habita, C. ne filius pro patre, n.* 322. Rebuff. *de priuilegiis ſcholaſt. priuil.* 127. Card. Mantic. *d. lib.* 16. *tit.* 22. *num.* 31. Bernard. Muſcatel. *d. q... num.* 5. *verſ. octauum.* 16

Octauum caſum adde, quando principalis debitor eſſet rixoſus. Vide Tiraq. *de retract. lign. §.* 1. *gloſſ.* 18. *n.* 40. Gregor. *l.* 14. *verbo en alguna manera, tit.* 10. *p.* 5. Mench. *illuſtr. cap.* 33. *n.* 21. Rebello *d. q. vnic. de fideiuſſ. n.* 20. *poſt princ.* 17

Aduerte quòd fideiuſſores in priori obligatione dati non liberantur per poſteriorem obligationem, licèt & alij in hac intercedant fideiuſſores citra nouationem factam, reſoluunt Anton. Gabr. *lib.* 3. *commun. opinion. tit. de nouat. concl. vnic. n.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 1111. *num.* 15. Coler. *de proceſſibus execut. p.* 1. *cap.* 10. *num.* 307. Valent. Franch. *de fideiuſſ. cap.* 6. *num.* 21. *&* 22. Anton. Hering. *eod. tract. c.* 20. *§.* 36. *n.* 1. *&* 4. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *q.* 134. *n.* 12. Bernard. Muſcatel. *in tract. de modis fideiubendi, p.* 1. *modo* 8. *n.* 21. Si tamen datione nouorum fideiuſſorum renouata ſit prima principalis obligatio, liberantur primi, ex Menoch. *d. quæſt.* 134. *num.* 14. Hering. *d. cap.* 20. *§.* 36. *num.* 8. Caroc. *de excuſſ. bonorum, part.* 2. *quæſt.* 54. *ſub num.* 31. 18

Nota etiam fideiuſſorem ad certum tempus datum obligationis nexu liberatum non cenſeri prorogatione ſolutionis termini ſe inſcio per creditorem debitori conceſſa, vt per Viuian. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 8. *tit.* 24. *n.* 11. *pag.* 273. *& n.* 13. vbi Soar. *n.* 37. 104. *&* 189. Anton. Gabr. *lib.* 3. *commun. tit. de fideiuſſ. concl.* 3. Anton. Gom. *tom.* 2. *c.* 13. *de fideiuſſ. num.* 21. Maſcard. *de probat. concl.* 1107. *n.* 12. Anton. Fabr. *in ſuo Codice, tit. de fideiuſſ. & mandat. definit.* 25. *à num.* 1. Camil. Borrel. *conſult.* 11. *n.* 19. *cum ſeqq.* Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 9. *n.* 14. plures refert Doctores Cened. *ad Decretal. collect.* 152. *n.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 68. *n.* 38. *cum ſeqq.* Contrarium tamen, imò quòd fideiuſſor ad certum tempus datum liberatur inſcio ſe, quando ſolutionis terminus prorogaretur, tenent Schurff. *conſil.* 35. *à n.* 8. *cent.* 2. Valent. Franc. *de fideiuſſ. cap.* 6. *num.* 51. Decian. *conſ.* 102. *num.* 13. *& ſeq. lib.* 3. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignor. diſtinct.* 69. *ſub num.* 3. *cent.* 1. Vnde cùm conductio prima eſt finita, & denuò renouatur, is, qui fideiuſſit in ea prima conductione non tenetur pro ſecunda renouata, vt per Menoch. *conſ.* 120. *num.* 29. Diſſentientes opiniones ſic conciliari poſſunt, vt prima opinio intelligatur quando fideiuſſor ſimpliciter fideiuſſit pro eo, qui ad certum vſque tempus futurus eſt debitor; ſecunda verò opinio affirmatiua procedit quando ſcilicet fideiuſſor intercedit pro aliquo ad certum dumtaxat tempus, puta anni, biennij, &c. Vide Coler. *German. deciſ.* 30. *num.* 21. *& de proceſſib. execut. part.* 1. *cap.* 10. *n.* 303. *cum multis ſeqq.* Bartazz. *tract. clauſul. inſtrum. clauſ.* 41. *gloſſ.* 7. *num.* 5. Hering. *in tract. de fideiuſſ. cap.* 10. *§.* 12. 19

Menoch.*conſ.719. n.7.* Cald. Pereira *de empt. cap.23. num.71.*

20 Nota denique quòd ſicut ſolutio facta per principalem, iuuat fideiuſſorem quoad liberationem, ita etiam illi noceat in eo quòd per talem ſolutionem acquiritur creditori quaſi poſſeſſio contra eundem fideiuſſorem, vt reſoluit Rot.*in Romana cenſus*, coram Penia, quæ eſt *deciſ.299.n.6.& 7. p.1.recent.* & apud Cenc.*in addit.ad tract.de cenſib.deciſ.69.n.7.* ſequitur Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.c.210. n.32.& 34.* Sic etiam ſolutio facta per fideiuſſorem conſtituit creditorem in quaſi poſſeſſione contra principalem debitorem, Rot.*in Cremonen.penſionis 2.May* 1622. coram bonæ mem. Vbaldo ſen.in qua fuit reſolutum per ſolutionem factam à campſore vigore cedulæ banchariæ à titulari traditæ penſionarium eſſe conſtitutum in quaſi poſſeſſione exigendi contra ipſum titularem, licèt campſor tunc dicatur ſimplex fideiuſſor, quia fideiuſſori non tantùm cenſetur factum mandatum in fideiubendo, ſed etiam de ſoluendo, gloſſ.*in l.ſi quis in mandato,ff.de negot.geſtis,& in l.indebitum,in verbo videri*, per illum text.*ff de condict.indeb.* gloſſ.*in præſenti.* Card.Mantic *de tacitis & ambig. conuent.lib.16.tit.22. n.4.* Honded.*conſ.17.n.34. lib.2.* Rot.*in Spoletana liberationis à fideiuſſione 30. Martij 1626.& 21. Aprilis* 1627. coram R.P.D. Duran. quæ ſunt impreſſæ poſt dictam addit.Cenc.*ad tract. de cenſib.deciſ.124.n.3.& deciſ.142. n.10.* & optimè deducitur *in d. Cremonen. penſionis*, refert Ferentil. *in annot.ad deciſ.534.Buratti, lit. A.*

De Solutionibus.

Tit. XXIII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Barbat. Panorm. Guid.Papæ, Guillelm. Durand. *in breuiario aureo,fol.101.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum,fol.174.* Mattin. Meſnart.*in epitome Decret.fol.115.* Petr.de Rauenoa *in compend.iuris Canon.* Dan.Venator *in analyſi methodica iuris Pontif.à pag.449.* Goffred.& Hoſt.*in ſumm.huius tit.* Alex.Caſſan.& Anaſt.Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit.tit.iuris Canonici*, Zypæ.*in analytica poſtremi iuris Eccleſ.enarrat. pag.214.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia tit.vide apud Caſtellanos *tit.14.part.5.* Bellacomb.Kirchou.Soar. & alios *tom.2.commun.opin. lib.8.tit.27.à pag.590.* Hering.*de fideiuſſ. c.20.* Rendinam *in promptuario recept.ſentent.tom.1.tit.108.*

SVMMARIVM.

1 *Succeſſor in beneficio tenetur ex bonis, & redditibus Eccleſiæ ad debita ſui prædeceſſoris beneficiati, quæ facta fuerunt pro Eccleſiæ neceſſitate, vel vtilitate,* & n.2.

3 *Prælati ſucceſſor tenetur de bonis Eccleſiæ ad debita contracta per prædeceſſorem pro ſua ſuſtentatione.*

4 *Clericus ſi nihil habeat, ſucceſſor in beneficio tenetur ad funeris expenſas, quæ tendunt ad remedium ſalutis animæ defuncti.*

5 *Prælati ſucceſſor tenetur ſtare locationi factæ per ſuum prædeceſſorem, qui ad ipſiuſmet Eccleſiæ neceſſitatem & vtilitatem bona locauit, ſecus ſi nomine proprio.*

6 *Succeſſor in beneficio quando teneatur ad penſiones decurſas tempore prædeceſſoris non ſolutas, oſtenditur.*

7 *Maioratus ſucceſſor tenetur ſoluere debita prædeceſſoris ſi contracta ſint pro neceſſitate, vtilitate, vel conſeruatione ipſius maioratus.*

8 *Maioratus ſucceſſor tenetur ſoluere omnia debita contracta ab eo, qui maioratum inſtituit, niſi poſt maioratum irreuocabiliter conſtitutum ſint contracta.*

9 *Regni ſucceſſor tenetur ad debita prædeceſſoris.*

10 *Feudi ſucceſſor ex pacto, & prouidentia an teneatur ad debita prædeceſſoris, oſtenditur.*

11 *Prælati ſucceſſor tenetur ad expenſas litis, & impenſas neceſſarias factas per prædeceſſorem pro Eccleſiæ miniſtris, & famulis.*

Cap. Ad hoc. I. *Alex. III.*

SVcceſſor in beneficio tenetur ſoluere debita ſui 1
anteceſſoris contracta pro Eccleſiæ neceſſitate, vel vtilitate. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Cened. *collect.* 86. Viuian. *in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag.103.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag.442.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant.Auguſt. *collect.1.Decretal. lib.3. tit.19.c.1.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.29. c.9.* vbi ex integra clauſula intelliges hoc fragmentum.

Hanc eandem concluſ.ex hoc text.deſumunt Nauar. 2
de ſpoliis Cleric.§.10.n.6. Redoan. *de Eccleſ. quæſt.10.* Gutier.*practic. lib.2.q.53. à princip. & q.84.* Roman. *conſ.440.* Gemin.*conſ.1.n.2. & 3.* Alciat. *conſ.14. n.6. vol.1.* Burſat.*conſ.226.n.95.vol.3.* Couar.*var.lib.2.c.17. n.2.* Rot.*deciſ.805.n.4. p.1. diuerſ.* Menoch. *de arbitr. caſu 432.n.32.* Bellet.*diſquiſit.clerical. p.1.tit.de clerico debitore,§.3.n.1.* Vezin. *tom.1. commun. opin.lib.1.tit.9. n.23.cum ſeq.pag.183.* Nauar.*de ſpoliis cleric.§.10.n.6.* Reboſ.*ſuper concord.tit.de collat.verſ.item dicit*, Flamin. *de reſignat.lib.1.q.16.num.49.cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſponſ.moral.lib.1.q.87.n.2.cum ſeqq.* Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.c.94.à n.3.* Hieron. Portoles *de conſortibus,c.15.n.7.* Rot.*deciſ.705.n.2. p.1. & deciſ.778.n.2. p.2.recent.* Buratt. *deciſ.482.n.8.*

Amplia primò, procedere etiam quando Prælatus 3
contraxit debita pro ſua ſuſtentatione, quia pro neceſſitate Eccleſiæ videtur contraxiſſe, cùm Eccleſia teneatur illum alimentare; vt per Abb.*hîc num.2.* Burſat.*d. conſil.226.num.95.* Surd.*deciſ.255.n.25.* Flamin.*d.q.16. n.51.* Paul.Comitol *d.q.87.n.3.* Vnde ſi Clericus nihil 4
habeat, ſucceſſor in beneficio tenetur ad funeris expenſas, quæ tendunt ad remedium ſalutis animæ defuncti, ſecus ſi in bonis habeat, quia tunc tenetur eius hæres, vt per Rebuff.*tom.1.ad leges Galliæ tract.de ſentent. prouiſ. pag.141.n.57.* Stephan.Grat.*diſcept.forenſ. c.94.n.20.cum ſeqq.* Burſat.*d.conſ.336.n.59.& n.127.& conſ.28.n.10.vol.3.* Franc. Marc.*Delphin.deciſ.436.p.1. & deciſ.557.p.2.* Bellet.*d.§.3.à n.3.& n.5.* cum Gemin. *d.conſil.1.num.5.* dicit Clericum prædefunctum debere ſepeliri expenſis ſuæ Eccleſiæ, & ſucceſſoris, & *n.9.* adducit quæ veniant appellatione funeris.

Amplia ſecundò in locatione facta per Prælatum de 5
bonis ſuæ Eccleſiæ, cui tenetur ſtare ſucceſſor Prælati ſi ad ipſiuſmet Eccleſiæ neceſſitatem, & vtilitatem, eius Eccleſiæ bona locauerit, ſecus ſi nomine proprio locet redditus, vel bona ſuæ Eccleſiæ, vide Mich.Graſſ.

tom.1.

tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 43. n. 40. pag. 656. vbi Viuian. num. 123. Put. Rom. deciſ. 179. lib. 1. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. p. 4. collect. 1007. & collect. 1055. in fine, Spin. in ſpeculo teſtam. gloſſ. 19. princip. num. 41. Gutier. Canonic. lib. 1. cap. 36. plures Doctores refert Cened. ad Decretal. collect. 76. num. 5. quibus adde Flamin. de reſignat. lib. 1. quæſt. 16. num. 47. D. Barboſa in l. ſi filiofam. §. fin. num. 17. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim. Morl. in emporio iuris, part. 1. tit. 10. quæſt. 2 num. 20. Modern. de iuriſdict. part. 4. caſu 98. num. 8. & in votis nouiſſ. deciſ. voto 180. Cardoſo in praxi iudicum, verbo fructus, num. 23. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 37. à num. 18. Card. Tuſch. verbo locatio, concl. 419. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 392. verſ. quod denique, Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. tit. 13. n. 21. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 25. c. 43. num. 538. cum ſeqq. Azor. inſtit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, cap. 6. quæſt. 7. Rebello de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 14. quæſt. 11. n. 17. & ideo quando locatio eſt facta nomine proprio, ſucceſſor non tenetur ſtare colono, etiam quòd prædeceſſor locans deceſſiſſet in primo anno, & conductor anticipatè ſoluiſſet affictum, vt tenuit Rot. in Auximana locationis 24. Ianuar. 1590. coram Orano, quæ eſt deciſ. 211. num. 6. poſt tract. Pontif. de Salu. interd. in 2. impreſſ. Mareſc. variar. reſolut. lib. 1. cap. 18. num. 7. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 606. n. 11. Succeſſor in Eccleſia tenetur ſtare locationi factæ per prædeceſſorem etiam nomine proprio quando annus eſt inchoatus, & iam facta eſt impenſa neceſſaria, vel magna pars illius, vt quia terræ ſunt ſatæ. Bald. in l. emptorem, num. 7. verſ. ſed pone colonus, C. locati, Ozaſc. deciſ. 82. n. 10. Surd. deciſ. 52. n. 12. Mareſcot. d. cap. 18. n. 7. in fin. vide alia ad cap. fin. num. 2. ne Prælati vices ſuas.

6 Amplia tertio, in penſione tempore anteceſſoris decurſa, ad cuius ſolutionem tenetur ſucceſſor in beneficio, vt per Caſſad. deciſ. 3. num. 2. & deciſ. 4. à princ. de locato, Gig. de penſionib. q. 39. & 43. Gutier. canon. lib. 1. cap. 1. num. 111. Cened. d. collect. 86. ad Decretal. num. 2. Stephan. Gratian. d. c. 94. à num. 51. Notandum tamen eſt ſucceſſorem in beneficio ad penſiones decurſas tempore prædeceſſoris non teneri nunc, niſi facta priùs fuerit cum eodem prædeceſſore, vel eius hæredibus diligentia de illis conſequendis, vt deciſum fuiſſe in Rota in vna Hiſpalen. penſionis de menſe Decembris 1577. referunt Franc. Leon. in theſauro fori Eccleſ. part. 2. cap. 7. num. 91. Bellet. diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de clerico debitore, §. 8. num. 13. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. part. 5. collect. 1652. Creſcent. deciſ. 3. ad fin. de ſolut. Achil. deciſ. 5. de penſionib. Seraphin. deciſ. 1351. num. 1. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. cap. 5. num. 199. Mareſcot. var. lib. 2. cap. 18 num. 54. cum ſeqq. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 49. num. 52. & ſeqq. & n. 59. Gregor. XV. deciſ. 507. num. 3. vbi quòd Rot. in his terminis paſſim condemnat ſucceſſorem, & quòd ita reſoluit ſæpiſſimè in aliis, & admiſit eadem Rota in Larinen. penſionis 7. Februarij 1620. coram bonæ memoriæ Vbaldo ſen. in qua aliæ deciſiones cumulantur, refert Beltramin. in annot. ad d. deciſ. Gregor. num. 7. Poteſt tamen habere recurſum contra hæredes, vel alios, qui fructus perceperunt, vt in Cæſaraugustana penſionis 13. Aprilis 1592. coram Cardinali Pamphilio, ſed ita demum ſucceſſor tenetur ad penſiones decurſas tempore anteceſſoris, ſi ei remaneat congrua, quæ in primis, & ante omnia deducenda eſt, vt fuit deciſum in Campanien. penſionis 12. Ianuarij 1609. coram Iuſto, & ſequuta eſt Rot. coram Gregor. XV. d. deciſ. 507. num. 5. Probatio autem diligentiarum contra anteceſſorem debet eſſe plena, quia materia eſt rigoroſa, & contra bonam fidem, quòd ſucceſſor teneatur pro penſionibus decurſis tempore anteceſſoris, vt ex Put. deciſ. 185. in fin. lib. 2. Rot. in d. Larinen. penſionis, coram Vbaldo, in qua fuit dictum non ſuffragari diligentias factas contra procuratorem anteceſſoris, cùm ex illis non poſſit deueniri ad ſententiam excommunicationis, nec pro penſionibus decurſis, quæ poſtea fuerunt ſolutæ, refert & ſequitur Beltramin. vbi ſuprà.

Amplia quartò in maioratu, cuius ſucceſſor tenetur ſoluere debita prædeceſſoris, ſi contracta ſint pro neceſſitate, vtilitate, vel conſeruatione ipſius maioratus, ſecus ſi pro neceſſitate, vel vtilitate ipſius prædeceſſoris. Vide Molin. de primog. lib. 1. cap. 10. num. 15. & num 24. Ludouic. Aueodan. l. 40. Tauri, gloſſ. 1. ex num. 70. & l. 46. gloſſ. 9. ex num. 2. Spin. in ſpeculo teſtam. gloſſ. 18. princip. ex n. 39. & gloſſ. 19. princip. ex num. 36. Anton Padil. in l. vnum ex familia, §. ſi de falſidio, num. 9. ff. de legat. 2. Melch. Pelaëz de maior. part. 4. quæſt. 26. Matienſ. l. 6. gloſſ. 3. ex num. 16. tit. 7. lib. 5. noua recopilat. Donat. à Fin. tom. 2. commun. opinion. lib. 6. titul. 41. num. 30. Perez l. 1. gloſſ. 1. tit. 2. lib. 3. Ordin. pag. 119. Caſtil. l. 45. Tauri, gloſſ. fin. Peralta in l. 3. §. qui fideicommiſſum, num. 131. ff. de hæred. inſtitut. Garc. de expenſis, cap. 16. num. 33. Card. Tuſch. concluſ. 331. lit. R. tom. 7. & concluſ. 876. lit. S. Valaſc. de partit. cap. 19. num. 44. Cald. Pereira de poteſt. elig. cap. 16. num. 5. & de empt. cap. 27. num. 40. latiſſimè Molin. de iuſtit. tract. 2. diſput. 640. & 641. Rebello de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 7. quæſt. 9. ſect. 3. D. Barboſa in l. diuortio, §. fin. num. 114. ff. ſoluto matrim. plures refert Cened. ad Decretal. collect. 86. num. 1. Bellet. diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 5. num. 29. & quid iure Luſitano ſuper hoc ſit diſpoſitum inuenies apud Ordin. Regiam lib. 4. titul. 101. §. vnico. 7

Debita tamen omnia contracta ab eo, qui maioratum inſtituit, tenetur ſucceſſor ſoluere, dummodo priùs capiantur bona libera, redditusque primogenij, his verò non ſuppetentibus tunc ad bona maioratus deueniendum eſt, & in cauſam executionis poſſunt capi, vt poſt Palat. Anton. de Padil. Tiraq. & alios reſoluunt Gutier. pract. lib. 2. quæſt. 53. num. 2. Molin. d. cap. 10. num. 1. & 2. Matienz. l. 6. gloſſ. 3. n. 21. tit. 7. lib. 5. noua recopil. Parlad. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. p. 4. §. 3. num. 32. Si verò poſt maioratum irreuocabiliter conſtitutum, & in contractu conditum debita inſtituentis ſint contracta, non tenetur ſucceſſor ea ſoluere, vt per Cald. Pereira quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 23. num. 65. nouiſſimè Melch. Phœbum Luſitaniæ deciſ. 84. & ad hæc vide Ordin. Regiam Luſitan. lib. 3. tit. 93. 8

Amplia quintò in ſucceſſore Regni, qui ſemper tenetur ad debita prædeceſſoris. Vide Aguirre de ſucceſſ. Portugalliæ, part. 1. num. 70. Molin. d. lib. 1. cap. 19. num. 30. Garc. de expenſis, cap. 16. num. 15. Mart. de iuriſdict. part. 1. cap. 29. à num. 21. Molin. diſput. 641. num. 7. Rebello d. quæſt. 9. num. 13. Cardin. Tuſch. tom. 7. lit. R. concluſ. 330. & lit. S. concluſ. 876. Caſtil. lib. 3. quotid. cap. 19. num. 126. cum ſeqq. In ſucceſſore tamen feudi ex pacto, & prouidentia contrarium eſt reſoluendum, quia non ſoluit æs alienum à prædefuncto vaſſallo contractum, ſicut nec ſoluit filius patri ſuccedens in feudo repudiata hæreditate, vt per Roſenth. de feudis, cap. 2. concl. 33. & cap. 7. concl. 20. cum ſeqq. Surd. de aliment. tit. 4. q. 10. num. 17. cum ſeqq. Bernard. Græuæ ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 154. & idem in emphyteuſi de pacto, & prouidentia eſt tenendum, & decidit Ordin. Regia Luſitan. lib. 3. tit. 93. §. 3. 9 10

11 *Pro Eccleſiæ neceſſitate.*] Veluti pro expenſis litis, & impenſis neceſſariis factis pro Eccleſiæ miniſtris, & famulis, latè Redoan. *de ſpoliis Eccleſ. q.* 10. Franc. Marc. *deciſ.* 436. *n.* 2. *lib.* 1. Steph. Gratian. *d. c.* 94. *à n.* 30. idem Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienandis, p.* 5. *n.* 3. *p.* 1. qui etiam hoc intelligunt non ſolùm de debitis pro vtilitate Eccleſiæ, ſed etiam pro ſuſtentatione perſonæ, patrocinio per Aduocatum præſtito, dum eſſet carceratus, & de ſalario Aduocati, vt per Put. *lib.* 3. *deciſ.* 11. *& lib.* 2. *deciſ.* 43. *in antiq.* hoc intelligit in ſucceſſore immediato à quo petuntur iſtæ expenſæ, ſecus à mediato cùm de primo ſit intelligendum, ne res procedat in infinitum. Et procedere etiam in ſalariis famulorum, & Vicarij, quia pro vtilitate Eccleſiæ, & neceſſaria gubernatione ſint contracta, extendunt Flores *var. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 4. Steph. Gratian. *d. c.* 94. *n.* 36. *cum ſeqq.*

Cap. Si quorumdam. II.

Gregor. IX.

PRælatus ſi pro alienis debitis obligat Eccleſias, eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium, & obligatio non tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Barbat. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 264. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 442. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hunc text ſcribentes.*

2 *Clericus non habens vnde ſoluat debita in totum, vel pro parte, non eſt excommunicandus, nec moleſtandus, ſed debet dare cautionem de ſoluendo cum venerit ad pingniorem fortunam.*

3 *Clericus petens priuilegium huius text. qualiter paupertatem probare debeat, oſtenditur.*

4 *Clericus ſemel ad beneficium huius cap. admiſſus non prohibetur iterum admitti.*

5 *Moniales feruntur beneficio huius cap.*

6 *Penſionis Eccleſiaſticæ debitor non gaudet beneficio huius cap.*

7 *Clericus debitor alicuius, qui eſſet pauperior ipſo, non gaudet beneficio huius cap.*

8 *Clericus in minoribus non gaudet beneficio huius cap.*

9 *Clericus coniugatus non gaudet beneficio huius cap.*

10 *Periurus clericus, vel ſuſpectus de fuga non gaudet beneficio huius cap.*

11 *Debitum negans non gaudet beneficio huius cap.*

12 *Laicus fideiuſſor clerici nõ gaudet beneficio huius cap.*

13 *Debitor clericus ratione depoſiti penes ſe facti non gaudet priuilegio huius cap.*

14 *Clericus ſuſcipiens terminum poſtquam fuit condemnatus ad ſolutionem debiti, non poteſt ſe lætari de beneficio huius cap.*

15 *Clericus conuentus ex debito dependente ex delicto non gaudet beneficio huius cap.*

16 *Clericus tribus ſententiis condemnatus ſoluere creditori, an gaudeat beneficio huius cap.*

17 *Clericus dolo verſatus cum creditore non gaudet beneficio huius cap.*

18 *Bona conſumens, vel occultans, ſeu in extraneos alienans gratia fraudandi creditores, non gaudet priuilegio huius cap.*

19 *Clericus hæres non confecto inuentario minimè gaudet priuilegio huius cap.*

20 *Clericus conuentus actione reali non gaudet priuilegio huius cap.*

21 *Clericus, qui in ludo, vel luxurioſè viuendo bona ſua conſumpſit, non gaudet priuilegio huius cap.*

22 *Adminiſtrans bona aliena, ſi malam rationem reddiderit de adminiſtratis, non gaudet priuilegio huius cap.*

23 *Oblationis in forma Cameræ vigore renuntiatur beneficio huius cap.*

24 *Beneficio huius cap. an poſſit renuntiari etiam cum iuramento oſtenditur.*

25 *Clericus licet non poſſit carcerari pro cauſa ciuili, poteſt tamen compelli ad præſtandam iuratoriam cautionem de ſoluendo cum ad pinguiorem fortunam venerit.*

Cap. Odoardus. III.

1 CLericus non habens vnde ſoluat debita in totum, vel pro parte, non eſt excommunicandus, nec moleſtandus, ſed debet dare cautionem de ſoluendo cum venerit ad pingniorem fortunam. Colligunt ex Ordin. Abb. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Boich. Anch. Panorm. Barbat. Henric. Caniſ. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 204. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 44. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Celebris, & notus eſt text. iſte quatenus probat Clericum non habentem vnde ſoluat debita in totum, vel pro parte, non debere excommunicari, immò ſi eſt excommunicatus pro prædictis debitis abſolui debere, abſque vlla difficultate, præſtita ab eo idonea cautione, vt ſi ad pinguiorem fortunam deuenerit, debita prædicta perſoluet, de quo eiuſque materia vide *l.* 23. *tit.* 6. *p.* 1. Viuian. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 2. *tit.* 2. *n.* 53. *pag.* 157. Azeued. *l. fin. n.* 66. *tit.* 21. *lib.* 4. *recopilat.* nouiſſimè Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 7. *de Cler. & Sacerd. n.* 106. Marc. Ant. Genuenſ. *in praxi Archiepiſc. Curiæ Neapolitanæ, c.* 3. latiſſimè Marcheſan. *de commiſſionib. p.* 3. *c.* 1. *§.* 1. *pag.* 209. *cum ſeqq.* latiſſimè etiam Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. effectu* 7. *per totum*, & Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de clerico debitore, §.* 2. *per totum*, & Ioan. Baptiſta Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 29. *per tot.* Vincent. Caroc. *de exceptionib. except.* 24. Paul. Squillante *de priuilegiis cleric. c.* 10. *per tot.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol.* 244. *cum multis ſeqq. in* 2. *edit.* Couar. *var. lib.* 2. *c.* 1. *num.* 9. Oduard. Caldeira *de error. pragmat. lib.* 1. *c.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 183. *num.* 29. *&* 30. Perez *l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 63. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 2. *c.* 17. *n.* 155. Soar. de Pace *in pract. tom.* 2. *p.* 3. *cap. vnic. n.* 4. *cum ſeqq.* Henriq. *in ſumm. p.* 2. *lib.* 13. *c.* 18. *§.* 4. Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 27. *n.* 65. *cum ſeq.* Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 17. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 1. *collect.* 22. D. Barboſa *in l. maritum, n.* 2. *&* 47. *& in l. alia, §. eleganter, n.* 18. *&* 19. *ff. ſoluto matrim.* Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 88. *n.* 20. *&* 21. Sayr. *in claui Regia, lib.* 10. *tract.* 5. *c.* 7. *n.* 4. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 222. *n.* 38. *cum ſeqq.* Garc. Gironda *de priuilegiorum, & exemptionum explicat. à n.* 229. Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 144. Quòd birretum viride deferant etiam coram iudicibus vrbis, & carcerum viſitatoribus petentes alternatiuas, vel beneficium huius text. ſtatuit Pius IV. *in ſua conſtit.* 39. ſiue *Motu proprio, incip. Cupientes, ſub dat.* 27. *Octobris* 1561. & eſt *in Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 53. ſed hoc non video in vrbe practicari.

3 Inter cætera, quæ incumbunt Clericis petentibus beneficium huius cap. illud principale eſt, vt probent ſuam paupertatem, & miſerabilitatem; Ioan. Baptiſta Coſta *d. remed.* 29. *num.* 3. vel per communem æſtimationem

tionem, ſeu reputationem, aut quia viſi ſunt mendicare, Aloyſ. Ricc. *in d. praxi reſol.* 245. *n.* 2. Marc. Anton. Genuenſ *d.c.* 3. *n.* 18. Marcheſ. *d.c.* 1. §. 1. *n.* 104. Vel quia redditus, quos habent, non excedunt ſcuta 25. Seraphin. *deciſ.* 173. Aloyſ. Ricc. *d. reſolut.* 245. *n.* 3. Et ſufficit, vt ſommariè conſtet de paupertate, nec in ea eſt multum ſcrupoloſè agendum, ſed vrbanè, idem Aloyſ. Ricc. *in deciſionibus Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.* 81. *n.* 6. *p.* 1. vbi à principio illius deciſ. totus eſt in oſtendendo Clericum admitti ad beneficium huius cap. extra carceres parte non inſtante, ſeu non opponente, & *p.* 1. *deciſ.* 176. atteſtatur pluries reſolutum fuiſſe quòd pendente iudicio, & lite ſuper conceſſione priuilegij huius text. Clericus debitor eſt audiendus extra carceres, & non carcerandus. Et Clerico intentanti remedium huius text. denegari non poteſt penſio pro congrua ſuſtentatione, vt per Benincoſ. *in tract. de paupert. q.* 8. *in* 4. *ſpecul. in contract. n.* 15. Cou. *var. lib.* 2. *c.* 1. *num.* 9. *verſ. qua in re,* Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 79. *num.* 21. *verſ. tamen dimitti.* Menoch. *de arbitr. caſu* 183. *n.* 30. Farin. *d. q.* 27. *n.* 68. *in fine*, quos refert & ſequitur Rot. *in Bononien. ſeu Romana cenſus* 13. *Februarij* 1615. coram bonæ mem. Buratto inter eius impreſſas *deciſ.* 97. *n.* 3. vbi atteſtatur quotidie in Curia ſeruari quòd Clerici admittantur ad beneficium huius text. cum retentione pro
4 congrua eorum ſuſtentatione. Illud in præſentiarum aduertere oportet Clericum ſemel beneficium huius cap. admiſſum non prohiberi iterum admitti, Marc. Anton. Genuenſ. *d.c.* 3. *num. vlt.* etiam poſt rem iudicatam, & in executione ſententiæ Aloyſ. Ricc. *in praxi reſol.* 249. dummodo tamen beneficium huius cap. non ſe extendat extra diœceſim petentis, Marcheſ. *d. c.* 1. §. 1. *n.* 100.

5 Amplia priuilegium huius text. extendi ad moniales cùm in eis detur par ratio, quæ in Clericis, prout iudicatum fuit in Senatu Portugallenſi, & in ſupremo Supplicationis Regni Luſitaniæ in cauſa monialium Matris Dei de Monchique ciuitatis Portugallenſis.

6 Limita primò in Clerico debitore penſionis, in quo non habent locum diſpoſita in hoc text. cùm penſioni conſenſerit etiam cum iuramento, & obligatione camerali, & poſſideat beneficium, & potius debet illud dimittere, quàm penſionem denegare, cùm etiam in reſeruatione penſionis tales beneficiati illam promittant ſoluere ſub pœna excommunicationis, & priuationis beneficij, vt per Caſſad. *deciſ.* 21. *n.* 3. *de locato,* Gon. *in compendio ſignaturæ, col. fin. n.* 80. *verſ. eſt tamen vnum, & de annali, q.* 53. quos refert Stephan. Gratian. *d.c.* 221. *à n.* 50. Marcheſan. *de commiſſion. p.* 3. *c.* 1. §. 1. *n.* 64. *pag.* 317. Farin. *q.* 27. *n.* 70. Carol. de Graſſis *d. effectu* 7. *num.* 48. Aloyſ. Ricc *in d. praxi poſt reſol.* 255. *in notabilib. n.* 1. quamvis contrarium, quòd ſilicet beneficiarius non teneatur vltra quàm facere poteſt, teneat Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 4. *num.* 24. quicquid etiam propter præciſam obligationem ſoluendi penſionem non amittere priuilegium dicant Cou. *d. n.* 9. *verſ. quoties.* & D. Barboſ. *d.* §. *eleganter, n.* 23.

7 Limita ſecundò vbi Clericus eſſet debitor alicuius, qui eſſet pauperior ipſo Clerico. Barbat *hic n.* 2. Neuiz. *conſ.* 59. Carol. de Graſſis *d. effectu* 7. *n.* 56. Bellet. *d.* §. 2. *num.* 8.

8 Limita tertiò in Clerico in minoribus conſtituto, hic enim quantum ad hoc priuilegium par cenſetur laico, & ſæculari, ſecus tamen ſi alteri, aut Eccleſiæ proprio miniſterio ſeruiat in diuinis, reſoluunt Cou. *d.c.* 1. *num.* 9. *verſ. ſed ex quo ad deciſionem.* Menoch. *d. caſu* 183. *num.* 30. Mar. Anton. Genuenſ. *cap.* 3. *num.* 3. Marcheſan. *d. cap.* 1. §. 1. *n.* 57. *& num.* 98. Gutier. *d. c.* 27. *num.* 10. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 27. *num.* 69. Stephan. Gratian. *d.c.* 222. *n.* 39. *&* 40. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 571. *n.* 20. Ruiz. *deciſ.* 6. quem refert Aloyſ. Ricc. *d. collect.* 22. *in fine, & in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. part.* 2. *deciſ.* 20. Ioan. Bapt. Coſta *d. remed.* 19. *num.* 4.

Limita quartò in Clerico coniugato, qui poteſt capi, & carcerari etiam pro debitis ciuilibus per iudices ſæculares, ſi non habeat bona, vnde ſoluat, reſoluunt Natt. *conſ.* 356. Montalu. *l.* 25. *gloſſ.* 1. *col.* 2. *ad finem, tit.* 9. *p.* 5. Auiles *in proœm. Prætor. à n.* 20. Carol. de Graſſis *d. effectu* 7. *n.* 52. Couar. *d. cap.* 1. *n.* 9. *verſ. propter quorum,* Gutier. *d. cap.* 17. *n.* 11. Soar. *in tract. tom.* 2. *part.* 3. *cap. vnic. n.* 6. Molin. *d. diſp.* 571. *num.* 20. Aloyſ. Ricc. *in d. praxi reſol.* 253. Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 46. *n.* 23. quamvis contrarium, quòd ſcilicet non poſſit capi, teneat Humad. *l.* 23. *gloſſ.* 2. *num.* 2. *verſic. ſecundo fallit, tit.* 6. *part.* 1. & plures, quos refert, & ſequitur Ceuall. *communium contra commun. quæſt.* 593. 9

Limita quintò quando Clericus eſſet periurus, vel ſuſpectus de fuga, & debitum deſcenderet ex dolo, tunc enim poterit carcerari, Cou. *d. n.* 9. *verſ. vtrùm ſi Clericus.* Stephan. Gratian. *d. cap.* 122. *n.* 49. Farin. *d. quæſt.* 27. *n.* 71. *verſ. ſublimita tertiò,* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici, deciſ.* 287. Bellet. *d.* §. 2. *num.* 10. 10

Limita ſextò in Clerico, qui negauit debitum, vt per Gutier. *d.c.* 17. *n.* 2. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 571. *num.* 12. Mohedan. *deciſ.* 1. *de ſolut.* Put. *deciſ.* 321. *p.* 2. Aloyſ. Ricc. *in praxi deciſ.* 286. *aliàs reſol.* 246. *per totam,* vbi limitat ſi debitum poſtea agnouiſſet ante ſententiam, Marc. Anton. Genuenſ. *d.c.* 3. *n.* 5. Carol. de Graſſis *d. effectu* 7. *n.* 42. Bellet. *d.* §. 2. *n.* 2. *&* 3. 11

Limita, ſeptimò in laico fideiuſſore Clerici, cui non proficit beneficium huius cap. vt per Gutier. *pract. lib.* 1. *quæſt. vlt. n.* 70. *cum ſeqq.* Ceual. *commun. contra commun. q.* 701. *n.* 14. Ioan. Bapt. Coſta *d. remed.* 29. *n.* 8. Aloyſ. Ricc. *in d. praxi deciſ.* 289. *in* 1. *edit. aliàs reſol.* 248. *in* 2. *edit.* 12

Limita octauò in Clerico debitore ratione depoſiti penes ſe facti, quia aduersùs exactionem talis debiti non poterit opponere de priuilegio huius cap. Matheſil. *ſing.* 60. *n.* 1. Seg. Danilos *p.* 2. *c.* 13. *n.* 21. Carol. de Graſſis *d. effectu* 7. *n.* 58. 13

Limita nonò in Clerico, qui ſuſcepit terminum poſtquam fuit condemnatus ad ſolutionem debiti, namque ipſe non poterit ſe lætari de beneficio huius cap. Cou. *pract. c.* 31. *n.* 4. *concl.* 2. Put. *deciſ.* 364. *part.* 1. Gaſp. Baëz *de inope debitore, c.* 16. *n.* 22. Carol. de Graſſis *d. effectu* 7. *n.* 60. 14

Limita decimò, quando Clericus conuenitur pro debito dependente ex delicto, vel quaſi, nam tunc & capi, & carcerari poterit, vt per Ceual. *q.* 701. *n.* 8. Farin. *d. q.* 17. *n.* 72. Aloyſ. Ricc. *in d. praxi reſol.* 151. *in* 2. *editione,* Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 17. *n.* 23. *& ſeqq.* Carol. de Graſſis *d. effectu* 7. *n.* 38. Bellet. *d.* §. 2. *n.* 6. præcipuè ſi pœna pecuniaria in qua eſt condemnatus Clericus pro delicto, vel quaſi, eſt applicata fiſco, vel parti in vim pœnæ ad vindictam delicti, & non ad emendam, & reparationem damni, ex Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 17. *n.* 27. Marc. Anton. Genuenſ. *d.c.* 3. *num.* 7. Marcheſan. *d.c.* 1. §. 1. *num.* 60. *pag.* 317. ſed contrarium tuetur Aloyſius Riccius *in praxi deciſ.* 292. 15

Limita vndecimò non procedere beneficium huius cap. poſt tres ſententias conformes, ita Cardin. Put. *deciſ.* 56. aliàs 54. *num.* 3. *lib.* 1. *in correctis,* Franc. *d. quæſt.* 27. *num.* 69. Marcheſan. *d.* §. 1. *num.* 74. *pag.* 318. 16

Contrarium tamen, imo Clericum tribus ſententiis damnatum ſoluere creditori, gaudere priuilegio huius cap. tanquam benignius tenent Con. *d.c.1.num.9.* Gutier.*d.c.17.n.13.* Azeued. *l.4.n.19.ad fin.tit.2.lib.6. noua recop.*Molin.*diſp.571.n.23.*Aloyſ.Ricc.*deciſ.295. alias reſol.254.*Carol.de Graſſis *d. effectu 7.n.45.* Illud tamen verum eſt quòd Clericus litigans qui per tres ſententias conformes in expenſis condemnatus fuit, quoad ipſas non admittitur ad remedium huius text. Put.*d.deciſ.54.n.3.*quem ſequuta eſt Rot. *in Hipporegien. expenſarum 12. Decembris 1622.* coram bonæ mem.Remboldo.

17 Limita duodecimò in Clerico dolo verſato cum creditore, veluti ſi tempore contractus ſe finxit non eſſe Clericum, altero contrahente id ignorante, aut abſcondit de bonis, ne ſolueretur debitum creditori, vel pendente iudicio ſuper debito principali bona in extraneos alienet gratia fraudandi creditorem, vt per Gutier.*d.c.17.n.20.& 21.*Molin.*diſp.571.n.21.*Ferret. *conſ.144.* Rot. *deciſ.841. lib.3.diuerſ.*Bellet.*d.§.2.n.4.* Marcheſ.*d.c.1.§.1.n.76.cum ſeqq. pag.339.* Verall. *deciſ.278. p.1.*Farin.*d.q.27.n.70. cum ſeq.*Aloyſ.Ricc.*in d. praxi reſol.247.* Marc. Anton. Genuenſ. *d.c.3.n.6.*
18 vbi reſoluit quòd Clericus, qui in fraudem creditorum bona conſumpſit, non debet gaudere priuilegio huius text. ſicut nec occultans illa, aut debita contrahens ſub ſpe gaudendi huiuſmodi priuilegio, Marcheſan.*loco proximè citato, n.96.*& dictus Marc. Ant. Genuenſ.*d.c.3.n.11.*idem dicit de laico effecto Clerico poſt debita contracta in fraudem creditorum, & *n.12.* de Clerico exercente illicitam negotiationem, & Marcheſ.*d. c.1.§.1.n.94.*dicit attentanti non dari beneficium huius text. dari tamen excommunicato, reſoluit Aloyſ.Ricc.*in d.praxi, reſol.250.*

19 Limita decimotertiò in Clerico hærede non confecto inuentario, qui non poteſt vti beneficio huius cap.Thom.Triuiſ. *Venetiæ deciſ.8. part.1.*quem refert Aloyſ.Ricc.*in praxi poſt reſol.255.in notab.n.2.*

20 Limita decimoquartò in Clerico conuento actione reali, vt per Brun.*de ceſſ.bonorum, q.1.num.14.* Aloyſ. Ricc.*d.deciſ.296.n.2.*Marc.Anton.Genuenſ.*d.c.3.n.9.* Carol. de Graſſis *d. effectu 7. n.62.* Squillant. *d. c.10. num.25.*

21 Limita decimoquintò in Clerico, qui in laudo, vel luxurioſè viuendo bona ſua conſumpſit, vt per Bellet.*d.§.2.n.6.*Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep.Curiæ Neapol.c.3.n.8.* Ferret. *conſ.144. n.3.lib.1.* Carol. de Graſſis *d. effectu 7. n.51.* Squillante *d. c.20. num.16.*

22 Limita decimoſextò in Clerico adminiſtrante bona aliena, vt quia fuiſſet tutor, vel curator, & malam rationem reddidiſſet de adminiſtratis, Ferret.*conſ.144. n.1.lib.1.* Carol. de Graſſis *d. effectu 7. n.53.*quicquid dicat Caualc.*de tutore, n.322.*

23 Limita decimoſeptimò, vbi quis ſe obligauit in Romana Curia in forma Cameræ Apoſt. quia illius obligationis vigore renuntiatur beneficio huius text. Farin.*d.q.27.n.70.* Bellet.*d.§.2.n.8.* Aloyſ. Ricc. *in d. praxi reſol.252.in 2.edit.* Zach.ad Galeſ.*obligat. Camerali, q.16.n.6.& q.19.n.4.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ.p.1.tit.de priuileg. Cleric. c.11.n.16.* Ferentil.*in annot.ad deciſ.97.Buratti, n.9.lit.B.*Contra Ferret.*conſ. 254.n.14.lib.2.*Con.*d.lib.2.c.1.n.9.verſ.ex his*, Marc. Ant.Genuenſ.*in pract.Archiep.Neapol.c.3.n.13.*

Limita decimooctauò vbi cauſa fuerit terminata in Rota per relaxationem executorialium, Mohed.*deciſ. n.12.de ſolut.* Rot.*in Mediolan. fructuum 7.Iun.1596.* coram Card. Pamphilio, *& in Cluſina beneficij 29. Nouembr.1619.*coram Card.Caualerio, inter eius impreſſas *deciſ.514.n.2.*

Limita decimononò in excommunicato, cui beneficium huius cap.competere non poſſe, ad tradita per Marcheſ. *p.3. tit. de commiſſ. admiſſ. ad ceſſ. bonor.§.1. n.69.& 61.* cenſuit Rot.coram Card. Caualerio *d.deciſ.524.n.4.* quicquid dicant Aloyſ.Ricc.*in praxi aurea, reſol.250.*Squillante *d.c.10.n.6.*

Vtrùm autem beneficio huius text. renuntiari poſſit, quæſtio eſt dubia, in qua receptior opinio tenet non poſſe, cùm huiuſmodi beneficium pauperibus Clericis conceſſum ſit, ne cogantur mendicare in opprobrium totius ordinis Clericalis, ita Con *d.c.1.n.38.* Coſta *de remediis ſubſid. remed.29.n.8.* Ceual.*communium contra commun.q.17.n.11.*Parlad.*lib.2.rerum quotid. p.5.cap.fin. §.6.n.24.* Soar. de Pace *in pract.tom.2. p.3.cap.vnic.n.6.* Marta *de iuriſd. p.4.caſu 42.num.21.* D.Barboſ.*in l.alia, §.eleganter, n.20.ff. ſoluto matrim.* Bellet.*d.tit.de Clerico debitore, §.1.n.32.*Aloyſ.Ricc.*in d. praxi deciſ.288.*& in deciſionibus Curiæ Archiep. Neapol. *p.2.deciſ.160.* Marc. Anton. Genuenſ. *d.c.3. n.4.* Garc. Gironda *in tract. de priuileg. & exempt.explicat.n.203.*Melch. Phœbos *Luſit.deciſ.48.n.10.*vbi etiam quod nec cum iuramento. Quicquid aliud teneant Gutier. *d.c.17.n.34.* Molin. *d.tract.2.diſp.571. à num.25.* 24

Recepta prius ab eo, &c. Notatur ad hoc, quòd licèt Clericus non poſſit carcerari pro cauſa ciuili, neque conueniri vltra quàm facere poteſt, poterit tamen compelli ad præſtandam cautionem de ſoluendo cùm ad pinguiorem fortunam venerit, vt per Con. *d.c.1. n.9.*Farin.*d.q.27.n.66.* Aloyſ. Ricc.*in d.praxi poſt reſolut.255.in notab.n.54.* Carol. de Graſſis *de effectibus Cleric. effectu 7. n.65.* quæ cautio intelligitur per pignora, vel fideiuſſores, aut ſaltem ſi aliter non poſſit per iuratoriam, vt per gloſſ.*in præſenti*, reſoluit Rot. coram Card.Caualerio *d.deciſ.514.n.1.in fine.* 25

In gloſſ. *Recognoſcentem*, ibi, *qui enim cedit bonis*, &c.Notatur ad hoc, quòd beneficium huius cap.minimè competit non confitenti debitum, vt per Rot.coram Card.Caualerio *deciſ.514.n.2.*

Cap. Is qui. IV. & vlt.

QVando quis dicit ſe indebitè ſoluiſſe, debet probare, ſed ſi aduerſarius negat ſolutionem, & conuincitur accepiſſe, incumbit ei onus probandi quod debitè accepit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.Collect. Zabar.Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Guid. Papæ, Barbat. Panorm. Viuian.*in ration.lib.3.iuris Pontif.pag.205.*Alagona *in compend.iuris Canon. pag.443.*remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.& 2.* In dubio ſolutio applicatur in debitum antiquius *l.in his, & l.cùm pluribus, ff.de ſolution.* cum aliis per Corn.*conſ.295.n.1.verſ.item concurrit,lib.3.& conſ.128.n.1.lib.6.*Pariſ.*conſ.122. n.7.lib.4.* Menoch. *de præſumpt.lib.3.præſ.136.n.10. & ſeq.*Surd.*dec.186. n.5.& deciſ.169. n.9.* Rot. *deciſ.679. n.6. p.1. diuerſ.* Debitum autem antiquius non conſideratur reſpectu celebrati contractus, ſed ſolutionis faciendæ. Ruin. *conſ.126.n.5.lib.5.* Menoch. *conſ.121.n.56.* Quæ tamen procedunt quando res eſt omnino dubia, non autem quando adſunt aliquæ coniecturæ, ſeu circumſtantiæ in contrarium. Rom. *conſ.94.n.2.* Rot.*dec.92. n.2.& 3.d.deciſ.679.n.6.in fine p.1.diuerſ.* Steph.Gratian.*diſcept.forenſ.c.962.n.46.* refert Ferentil.*in annot. ad deciſ.541.Buratt.lit.A.* 1

De Donationibus.

Tit. XXIV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Donationis materiam qui tractent, citantur.*
3 *Donatio dicta eſt à dono quaſi doni datio.*
4 *Donatio quomodo definiatur, oſtenditur*, & n. 5.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Barbat. Imol. Anan. Guid. Papæ, Butr. Aneħar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, fol.* 501. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 174. Petr. de Ranen. *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 115. Dan. Venator *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.* 443. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret. ſub hoc tit. & vol.* 4. *repet. in iure Canon. ad lib.* 3. *Decret.* Ioan. Calderin. nouc Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canonici, ſub hac rubr.*

2 De materia huius tituli agunt Clar. §. *donatio*, Viu. Soar. & alij *tom.* 2. *communium opinion. lib.* 8. *titul.* 32. Anton. Gabr. *lib.* 3. *commun. tit. de donationib.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *ſub hoc tit.* Rendin. *recept. ſent. tom.* 1. *tit.* 22. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib.* 13. *tit.* 34. Molin. *de iuſtit. tr.* 2. *diſp.* 277. *cap. ſeqq.* Leſſ. *eod. tract. lib.* 2. *c.* 18. Rebell. *de obligat. iuſtitiæ, p.* 2. *lib.* 18.

3 *Donationibus.*] Donatio dicta eſt à dono quaſi doni datio, vt probat text. *in l. ſenatus* 35. §. 1. *ff. de donat. cauſa mort.* notant Clar. §. *donatio*, *q.* 1. *in princ.* Molin. *de iuſtit. tom.* 2. *diſp.* 273. & ita ſolum habet locum quando datio ex liberalitate procedit, tunc enim ſo-
4 lutum datum rationem habet boni. Definitur verò ſecundùm Hoſt. *in ſum. tit. de donat.* vt ſit rei licitæ nullo iure cogente ex mera liberalitate facta collatio, ſequuntur Alberic. *in rub. de donat.* poſt alios Abb. *in præſenti, n.* 1. Doctores communiter ex Hippol. *in rub. n.* 10. *Inſtit. hoc tit.* pro qua definitione faciunt text. *in l. donari* 29. *ff. de donat. l. donari* 82. *ff. de regul. iuris, l. munus* 21. §. *dona, ff. de verb. ſignif.* Verùm hæc definitio non eſt admittenda, comprehendit namque contractum mutui, commodati, & precarij, in quibus nullo iure cogente ex mera liberalitate fit collatio, vnde cum aliis à definito competat non eſt bona, iuxta *l.* 1. *ff. de dolo*, & colligitur ex his, quæ ſcribit Bart *in l.* 1. *ff. de teſtam.* Cagnol. *in l. omnis definitio, ff. de reg. iuris.* Alij definiunt vt ſit datio liberalis, ſeu vt alij dicunt, actio irredibilis, & per dationem intelligitur actio donantis ſufficiens natura ſua ad dominium transferendum, & verbum *liberalis*, excludit omnem donationem, quæ habet rationem ſolutionis debiti, vel permutationis, quæ liberalis non eſt, ſicut verbum, *irredibilis*, excludit omnem commutationem pro re alia, quæ retribuatur, ita deducitur ex D. Thom. *in* 1. *diſt.* 18. *q.* 1. & 2. & ex Ariſtot. *in* 4. *ethicor. c.* 2. Syluest. & Summiſtis *verbo donatio in princ.* Molin. *vbi ſupr.* Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 18. *dub.* 2. *n.* 11 *cum duobus ſeqq.* Sed neque hæc definitio placet, quia ad hoc vt illa exacta ſit, debet conſtare genere, & differentia, vt eſt receptum, & tradunt Doctores *in l.* 1. *ff. de dolo, & in d. l. omnis definitio*, Dec. *in rub. de probat.* Nau. *de ſpoliis Cleric.* §. 1. *n.* 2. Planè in prædicta definitione non datur genus, quia illud verbum, *datio*, magis ad differentiam, quàm ad genus referri poteſt, ſolum namque conuenit illis contractibus, in quibus neceſſarium eſt, vt dominium transferatur, qui enim tenetur dare ad dominium transferendum, regulariter compellitur, iuxta §. *ſic itaque, Inſtit. de actionib. l. vbi autem* 25. §. *fin. ff de verb. oblig.* Notant Doct. *in l. fin. C. de condict. cauſa data*, Conan. *lib.* 7. *c.* 15. *n.* 3. *ad fin.* citatis ab Alphan. *collect.* 23. quamvis aliquando verbum, *dare*, ſoleat accipi pro ſimplici traditione, vel poſſeſſionis tranſlatione, id enim, & partibus non ſatis peritis fieri ſolet, iuxta *l. non aliter* 69. §. 1. *ff. de leg.* 1. imo & à Doctoribus paſſim fit, vt aduertit Pinel. *in rubr. C. de reſcind. vendit. p.* 2. *c.* 2. *n.* 7. & *c.* 3. *n.* 14. quinimo & à Iureconſultis, vt *in l. indebiti* 15. §. 1. *ff. de condict. indeb. l.* 1. vbi gloſſ. *ff. depoſiti, l.* 4. *ff. de vſur.* eleganter Paul. & Iaſ. *in l. nemo rem ſuam, ff. de verb. oblig.* & ſic cùm verbum, *datio*, potius ſit differentia quàm genus, non eſt ad noſtram diffinitionem accommodata.

Definitur igitur meliùs donatio vt ſit conceſſio alicuius rei non prohibitæ, animo dominium irreuocabiliter transferendi ex mera liberalitate facta. Ponitur loco generis, *conceſſio*, omnibus contractibus communis, & prædicatur de pluribus, quæ donationes non ſunt, vt patet in commodato, precario, emphyteuſi, locatione, & ſimilibus, in quibus res etiam conceditur: item poteſt applicari donationibus cauſa mortis, quæ tamen propriè donationes non ſunt, & tandem quòd verbum *conceſſio*, donationibus rectè poteſt accommodari, probant text. *in l. donari* 29. & *d. l. donari* 83. aduertit Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 1. *caſu* 88. *n.* 31. Bald. *in l. cùm virum, C. de fideicom.* Felin. *conſ.* 27. *n.* 2. *cum duobus ſeqq.* & iuuat text. vbi *gloſſ. vlt.* & Bald. notarunt *in l. vxori* 33. §. *vxori, in princ.* & §. *cum Seius, ff. de legat.* 3. Reliquæ particulæ adiiciuntur loco differentiarũ, per quas donatio ab aliis diſpoſitionibus eſſentialiter diſtinguitur. Adieci, *alicuius rei non prohibitæ*, quia fruſtrà fiet donatio de rebus quas leges prohibent donari, iuxta reg. *l. non dubium, C. de legib. & l. nemo poteſt, ff. de reg. iuris.* Dixi, *animo dominium transferendĩ*, vt excludantur reliqui contractus gratuiti, vt commodatum, & ſimiles, in quibus dominium non transfertur, item & donatio cauſa mortis, quæ per reconualeſcentiam reuocatur, *l. ſi filium, ff. de donat cauſa mort. l.* 1. *ff. de donat.* Tandem adieci, *ex mera liberalitate facta*, vt excluderem contractus onéroſos, veluti locationem, venditionem, & ſimiles ex vtraque parte reſpectiuos, item alios, qui magis ad aliquod debitũ ſoluendum, quàm ad purã liberalitatẽ exercendam ordinãtur, quæ definitio aperte colligitur ex *l.* 1. *ff. de donat.*

SVMMARIVM.

1 *Liberalis in donando exiſtimare debet ſe debere quod donat.*
2 *Liberalitas conuenit nobilibus.*
3 *Princeps debet eſſe liberalis, & ſeruitia ſibi impenſa perſoluere.*
4 *Principi magis conuenit quàm aliis reddere pluſquam accepit.*

Cap. Prudentes. I. *Greg.*

NObilium eſt exiſtimare ſe debere quod ſponte 1
tribuunt, & niſi in beneficiis creſcant, nihil ſe præſtitiſſe putent. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Panorm. Barbat. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 206. Alagona *in compendio*

dio iuris Canon. pag.443.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.*deſumitur ex D.Greg.*lib.12.indict.7.epiſt.17.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.1. Decret.lib.3.tit.20. cap.1.*

2 *Nobilibus legem imponit*, &c.]Notatur ad hoc, quòd liberalitas conuenit nobilibus, & illorum ea eſt propria animi qualitas, & natura, vt per Tiraq.*de nobilit. c.37.n.34.*Caſſan.*in catalogo gloriæ mundi, p.5.conſid.8. & p.8.conſid.35.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor.9.§.n.1.cum ſeqq.* Otalor. *de nobilit. p.5. cap.fin.n.14* Surd *de aliment.tit.6.q.11.n.46.cum ſeqq.* Maſcard.*de probat. concl.554. num.58. & ſeqq. & concluſ.979.n.5.*Bobad.*in ſua politica, lib.1.c.4.n.5.*Sanch. *de matrim.lib.6.diſp.25.n.19.*Cald. Pereira *de renouat. emphyt.q.16.n.50.*Cardin.Mantic.*de tacitis, & ambig. conuent.lib.13.tit.17.à n.7.*

3 Notatur etiam ad hoc, quòd Princeps debet eſſe liberalis, & ſeruitia ſibi impenſa perſoluere, vt per Tiraq *de nobilit.c.37.à n.40.* Molin. *de primog. lib.1.c.3. n.10.*Burg.de Pace *conſ.25.n.9.*Bero.*conſ.65.n.11.vol.1.*
4 Crauet.*conſ.889.n.6.*Bec.*conſ.129. n.108.vol.2.*& illi magis conuenit quàm aliis reddere pluſquam accepit, vt poſt Tiraq.tradit Menoch.*conſ.307.n.11.* & nouiſſimè Carol.Bord.*conſid.22.n.35.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio, quam facit Prælatus inconſulto Capitulo, & in damnum Eccleſiæ, inualida eſt.*
2 *Donatio de re Eccleſiæ facta non valet.*
3 *Clerici an domini ſint, vel potius diſpenſatores fructuum Eccleſiaſticorum, remiſſiuè.*
4 *Prælatus ſolus abſque conſenſu Capituli, & ſolemnitate poteſt in acquirendis nocere Eccleſiæ, & conditionem eius facere deteriorem.*

Cap. Fraternitatem. II. *Alex. III.*

1 PRælatus de rebus Epiſcopatus non poteſt in detrimentum Eccleſiæ graues facere donationes, præſertim inconſultis Canonicis, & ſucceſſor poteſt reuocare tales donationes ſiue à Clericis, ſiue à laicis, quia non tenent, cum procurator ſit Eccleſiæ, non dominus, vnde debet meliorare conditionem Eccleſiæ, non deteriorare illam. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Guid. Papæ, Barbat. Panorm. Viuian.*in ration.lib.3.iuris Pontif. pag. 207.*Alagona *in compend. iuris Canon. pag.443.* remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decret.lib.3.tit.20. cap.2.*

2 Probat hic text. donationem de re Eccleſiæ factam non valere, vt per Duen.*reg.220.à n.1.* Put.*deciſ.304. p.1. in antiq.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione, n.174.* Niſi fiat cauſa remunerationis, vt dixi *ad cap. per tuas, n.2.hoc tit.*

3 *Sit procurator, non dominus.*] Ergo clerici domini non ſunt, ſed procuratores, & adminiſtratores, ac diſpenſatores fructuum Eccleſiaſticorum, de quo vide Bellet. *diſquiſit.cleric. p.1.de bonis clericorum, §.11. n.38.in fine.*Gutier. *pract.lib.1.q.114.n.13.*Paul.Comitol.*reſponſ.moral.lib.1.q.70.*

4 In gloſſ *Non debet*, ibi, *ſed omittendo tamen poteſt.* Notatur ad hoc, quòd ſolus Prælatus abſque conſenſu Capituli, & ſolemnitate poteſt in acquirendis nocere Eccleſiæ, & conditionem eius facere deteriorem, vt per Innoc.*hic num.vnic.* Butr.*num.10.*Palat.*in repet. rubr.de donat.inter virum, §.47.n.6.*Seraphin.*de priuileg.iuram. priuil.7.n.32.* Sanch.*de matrim. lib.6.diſp.4. n.12.in fine*, Bellet.*diſquiſit.cleric.p.1.tit.de Clerico debitore, §.5.n.10.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta per Prælatum an valeat, debet attendi quantitas rei donatæ, & loci conſuetudo.*
2 *Prælatus poteſt modicam donationem facere de rebus Eccleſiæ, ſi hoc habeat conſuetudo.*
3 *Conſuetudo in contractibus maximè attenditur.*

Cap. Cæterùm. III.

PRælatus iuxta loci conſuetudinem ſacris Canonibus non obuiantem poteſt dare in parua quantitate. Colligunt ex Ordin. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Guid. Papæ, Barbat. Anchar. Panorm. Viu.*in ration.lib.3.iuris Pontif. pag.207.* Alagona *in compendio iuris Canon.pag. 444.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decret. lib.3. tit. 20. c.3. & eandem collect.1. lib.1. ſub tit. de conſuetudine, c. 1.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p.20.c.3.* 1

Probat hic text. Prælatum poſſe modicam donationem facere de rebus Eccleſiæ, ſi hoc habeat conſuetudo, vt per Oldrad.*conſ.226 n.6.*Tiraq.*in tract.de indiciis in rebus exig.verſ.vigeſimoquarto*, Abb.*conſ.45.n.1. & 2.p.1.*Card.Tuſch.*tom.3.lit.E.concl.287.*Bellet.*diſquiſit.cleric.p.1.tit.de bonis clericorum, §.5.n.10.* 2

Et illius terræ conſuetudo.] Quæ quidem in contractibus maximè attenditur. Strach.*de mercat.tit.de nauibus, p.3. n.9.* veluti in locationibus, Surd. *deciſ. 131. n.2.*& in emphyteuſi Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, c.6.n.2.* 3

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non vacans in beneficium concedi non poteſt, de auctoritate tamen Epiſcopi, & ſine præiudicio Prælati poteſt improprietatem concedi.*
2 *Vnio de beneficio nondum vacante, & ſic viuentis fieri poteſt abſque tamen præiudicio poſſidentis.*
3 *Rectoris beneficij vocatio, non requiritur, nec eius conſenſus, cum illi ad ſuam vitam non præiudicatur in vnione.*
4 *Epiſcopus poteſt facere vniones etiam monaſteriis, & locis Religioſis.*
5 *Epiſcopus poteſt de bonis ſuæ menſæ Epiſcopalis loco Religioſo donare.*
6 *Vnire poteſt Epiſcopus alicui Religioni Eccleſiam, ſeu beneficium ſuæ diœceſis.*
7 *Prælatus conferendo vni beneficium, ſeu alteri, liberalitatem exercet.*

Cap. Conſultationibus. IV.

EPiſcopus non poteſt dare Eccleſiam non vacantem alicui Clerico, & ſi dat, donatio eſt nulla, ſed poteſt dare locis religioſis. Vnde qui Eccleſias poſſident, non debent illis in vita ſua ſpoliari ſine eorum conſenſu. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Barbat. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 208.* Alagona *in compendio iuris Canonici,* 1

*Canonici pag.*444. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. refertur ab Anton.Auguſt. *collect.*1. *Decret.lib.*3. *ſub tit. de iurepatron.c.*23.& eſt poſt Concil.Lateran.*part.*15. *cap.*20.

2 *Viuentibus illis,*&c.]Fieri ergo poteſt vnio de beneficio nondum vacante, & ſic viuentis, abſque poſſidentis tamen præiudicio, vt per Cald. Pereira *de re-*
3 *nouat.emphyt.q.*5.*n.*5. & ideo vocatio Rectoris beneficij non requiritur, nec eius conſenſus, cùm ei ad ſuam vitam non præiudicetur, ſed poſt mortem ipſius vnio ſortiatur effectum, vt per Rebuff.*in praxi benefic. reg.de vnion.gloſſ.*11.*n.*8.Hojed.*de incompatibil.benefic. c.*3.*n.*9.*verſ.ſed vtrùm.* Rot. *deciſ.*133.*n.*13.& 14.*p.*2. *diuerſ.*Nicol.Garc.*de benefic.p.*12.*cap.*2.*num.*214. vbi *n.* 215. quod procedit etiam in vnione facienda per legatum, & *n.*217. tenet etiam procedere in caſibus poſitis per Concil. Trid. vt vocatis his, quorum intereſt, vniones fiant, & *n.*218. idem dicit in vnione facienda ex commiſſione Papæ vocatis quorum intereſt.

4 *Si religioſis fiant locis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus poteſt facere vniones etiam Monaſteriis, & locis religioſis, vt per Nicol.Garc.*de benefic.p.*12.*c.*1. *n.*77. Monet.*de commutat.vltim.volunt.c.*11.*n.*331. ſic
5 etiam Epiſcopus poteſt de bonis ſuæ menſæ Epiſcopalis loco religioſo donare, vt per Beller.*diſquiſit.clerical.p.*1.*tit.de clerico debitore*,§.7.*n.*8.vnde infert poſſe Epiſcopum de bonis ſuæ menſæ Epiſcopalis abundantiùs donare, & alienare Capitulo, ſiue Canonicis ſuis egentibus ſine ſolemnitatibus non obſtante iuramento de non alienando ſine ſuperioris licentia, quia non poteſt dici alienatum ab Eccleſia, quod ſemper in dominio Eccleſiæ retinetur, gloſſ. *verbo Eccleſiam*, *in Clem.*12.*de rebus Eccleſiæ non alien.* Hoſt.*in c.nouit,n.*5. *cum ſeq.de his,quæ fiunt à Præl.*vbi Zabar.*n.*5.*q.*7.Imol. *n.*13.& 14.& Butr.*n.*8. Bertachin. *de Epiſc.p.*4.*q.*45.
6 Rot.*deciſ.*756.*n.*3.*p.*1.*diuerſ.*Notari etiam ſolet ad hoc quòd Epiſcopus poteſt vnire alicui Religioni Eccleſiam, ſeu beneficium ſuæ Diœceſis, vt per gloſſ. *verbo denotetur*, *in Clem.*2.*de rebus Eccleſ. non alien.* vbi Zabarel.*n.*4.*not.*4.& *n.*11.*quæſt.*...Anchar. *n.*4.*not.* Imol. *n.*2.& 3.Abb.*in præſenti,n.*4.Imol.*n.*1.& Henric.etiam *n.*1.Selu.*de benefic. p.*3.*q.*11.*n.*126. Azor.*inſtit. moral. p.*2.*lib.*6.*c.*28.*q.*19. Sanch.*in præcepta Decalogi,tom.*2. *lib.*7.*c.*19.*n.*148.

7 *Donationes verò*,&c. Ergo Prælatus conferendo vni beneficium, ſeu alteri, liberalitatem exercet, vt per Molin.*de primog.lib.*2.*c.*4.*n.*13.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus non obſtante iuramento de non infeudando de nouo, poteſt integrare feudum, ſi appareat vaſſallum in menſura fuiſſe deceptum.*

2 *Donatio rei Eccleſiaſticæ valet ob cauſam remunerationis.*

3 *Prælatus donare poteſt res Eccleſiæ ob cauſam remunerationis.*

4 *Tutor donare poteſt propter benemerita.*

5 *Regulares donare poſſunt ex cauſa meritorum.*

6 *Venditionis actum conſtituunt ad rationem menſuræ iugera ex certo fundo vendita.*

7 *Deceptus in quantitate rei poteſt agere ad ſupplementum.etiamſi deceptio fuerit citra dimidiam, quando cœpit actus à menſura.*

8 *Poſſeſſio non adipiſcitur ex inueſtitura.*

Cap. Per tuas. V.

Innoc. III.

Prælatus non obſtante iuramento de non infeudando de nouo poteſt integrare feudum conceſſum, ſi non fuit integrum, ſicut fuit promiſſum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Barbat. Anchar. Henric Panorm. Viuian.*in rationali lib.*3. *iuris Pontific. pag.*209. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 444. remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord.p.*1. refertur ab Ant.Auguſt. *collect.*3. *Decretal. lib.*3. *tit.*18.*c.*2. 1

In domo ſua,&c.]Et ideo ob cauſam remunerationis valuit donatio rei Eccleſiaſticæ, de qua in text. vt per Pinel.*in l.*2 *C.de reſcind.vendit. p.*3. *c.*2.*n.*17. Palat.*in repet.rub.de donat.inter virum*, §.50.*num.*3.Tiraq.*in l.ſi vnquam,verbo donatione largitus,num.*27.Menoch.*conſ.* 2
191.*n.*32.& *conſ.*39.*n.*3.& 56.Vnde Prælatum donare poſſe res Eccleſiæ ex cauſa remunerationis, tenent Iaſ. 3
*in l.ex hoc iure,n.*6.*ff.de iuſtit. & iure, & conſ.*10.*n.*18. *vol.*3.Bec.*conſ.*129.*n.*26.*vol.*1. ſicut & pariter tutorem donare poſſe propter benemerita, per text.*in l.cùm plu-* 4
*res,§.cum tutor,*vbi gloſſ.*ff.de adminiſt.tut.* docent Roman.*conſ.*50.*verſ.rurſus videtur*, Surd.*conſ.*140.*n.*34. *cum ſeqq.*qui ſubdit poſt Iaſ.& Tiraq. multa recenſeri à Doctoribus permiſſa ob benemerita, quæ aliàs non permitterentur, Pariſ.*conſ.*11.*n.*45.*vol.*1. Roland.*conſ.* 5.*n.*10.*vol.*1.Steph.Grat.*diſcept.forenſ. c.*202.*n.*5. loquens de Regularibus, qui donari poſſunt ex cauſa 5
meritorum, de quo etiam Ioan.Valer. *de different.inter vtrumque forum, verbo munera, differ.*1.*n.*102.

Quatuor modios terræ, &c.] Notatur ad hoc, quòd 6
tot iugera ex certo fundo vendita conſtituunt actum venditionis ad rationem menſuræ, vt per Couarru. *pract.c.*3.*n.*3.

In gloſſ. *Inuenerunt*,ibi,*nota quòd vbi quis decipitur* 7
*in quantitate rei agitur ad ſupplemētum, etiamſi deceptio fuerit circa dimidiam rei.*Intellige vbi à menſura cœpit actus, vt per Couar.*d.c.*3.*n.*3.& de læſione in pretio, & læſione in quantitate agit Pinel.*in d.l.*2.*p.*3.*c.*1.*n.*1.

In gloſſ. *In poſſeſſione*, ibi, *ergo non adipiſcitur quis* 8
poſſeſſionem ex inueſtitura. Vide Tiraq. *in tract.le mort, in præfat.declar.*1.*n.*5.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio pleniſſima fit in donationibus, & ob hoc clauſula oneroſa poſt multas donationes appoſita, proximam donationem tantum reſpicit.*

2 *Inſtrumentum euidenter probat, & non ſecus ac indicatum habet vim definitionis cauſæ, & dicitur probatio probata.*

3 *Clauſula, quæ alioquin deberet ad multa referri, quando inſeritur alicui capitulo tanquam illius acceſſorium, non debet ad alia referri.*

4 *Interpretatio facienda eſt ſecundùm mentem diſponentis.*

5 *Donationes latiſſimè ſunt interpretandæ.*

6 *Beneficia Principū latiſſimè ſunt interpretanda, quando tangunt iura concedentium, & neminem lædunt.*

7 *Interpretatio plenior in teſtamentis eſt adhibenda.*

Cap. Cùm dilecti. VI.

Clauſula oneroſa poſt multas donationes appoſita proximam donationem tantum reſpicit, quia in contractibus plena, in teſtamento verò plenior, 1
in

in beneficiis autem pleniſſima eſt interpretatio facienda. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Barbat. Hoſt. Anch. Henric. Boich. Panorm. Henric. Caniſ. Viuian *in ration.lib.3. iur. Pontiſ. pag.* 206. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 444. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1. *&* 2.refertur ab Anton. Auguſt.*collect.*3. *Decret. lib.*3. *tit.*18. *c.*3.

2 *Cùm ex tenore inſtrumenti euidenter appareat.*]Notatur ad hoc, quòd inſtrumentum euidenter probat, vt per Tiraq.*in l.ſi vnquam,verbo libertis, n.*11. *& de retractu lig.*§.2.*gloſ.*1.*n.*21. Abb. *in præſenti n.*3. Bart. *in l.*1.*in princ.n.*9.*ff.de noui oper.nunciat.* Alex. *conſil.*135. *n.*6.Dec.*conſ.*42.*à n.*9. Socin. iun. *conſ.*127.*n.*7. *lib.*3. & non ſecus ac iudicatum habet vim definitionis cauſæ, Bald.*conſ.*233.*n.*5. *vol.*1. Franc. Bec.*conſ.*389. *n.*3. & dicitur probatio probata. Rota apud Farin. *deciſ.*43.*n.*1.*in fine, & deciſ* 619.*n.*6. *& deciſ.*690. *in fine,p.*1.*recent.& deciſ.*706.*n.*1.*p.*2.*etiam recent.*

3 *Sed ad inferiorem,*&c.] Notatur ad hoc,quòd clauſula, quæ alioquin deberet ad multa referri, quando inſeritur alicui capitulo, tanquam illius acceſſorium, non debet ad alia referri,vt per Nau.*in c.ſi quando, de reſcript.except.*2.*n.*1.

4 *Quòd hæc fuit mens, & intentio,* &c.] Collige ex text.interpretationem faciendam eſſe ſecundum mentem diſponentis, vt per Calderin. *conſ.*327. *verſ. de teſtamento,*aliàs *conſ.*8. *de donat.* Angel.*conſ.*78. *Circa primum, in princ.lib.*2.& plures per me citatos *in tract. Axiom.iuris vſufreq.axiom.*130.*n.*5.

5 *Pleniſſima eſt interpretatio adhibenda.*] Notatur ad hoc, quòd donationes latiſſimè ſunt interpretandæ, vt per Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.*48.Boër.*deciſ.*172. *n.*27. Cabed. *Luſit.deciſ.*95.*n.*1. *p.*2.Soar.*de Relig. tract. de voto,lib.*4.*c.*7. *n.*12. Silman.

6 *conſ.*98. *n.*13. Et ad illud quod beneficia Principum latiſſimè ſunt interpretanda, vide Doctores citatos per me *Axiom.*36.*ex n.*1.Intellige dum tangunt iura concedentium, & minimè tradunt, ſecundùm Bald. *conſ.*456. *lib.*5. Hoſt. *in c. quia circa, de priuileg.* vbi Ioann.Andr.& Abb.*in* 3.*notab.n.*3. Hippol. de Marſil. *ſing.*483.Malu.*conſ.*18.*n.*26.Morot.*conſ.*10.*n.*13.Surd. *conſ.*140. *n.*73.*&* 74. *vol.*1. Cancer.*lib.*3.*var.reſol.c.*3. *n.*165. Farin.*conſ.*45.*n.*28. *vol.*1. à Ponte *conſ.*2.*n.*21. Carol. Bardel. *conſ.*137. *num.*4.*& conſ.*182.*n.*28.*vol.*2. Giurb.*deciſ.*23.*n.*7.*tom.*1.

7 *In teſtamentis plenior.*] Vide Ceuall. *communium contra communes,q.*126.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus quando de conſenſu patroni concedit Eccleſiam pio loco, intelligitur patronus donaſſe iuſpatronatus,& ſi percipiebat certos prouentus in Eccleſia quam de conſenſu Capituli pro loco conceſſit, illo donaſſe videtur.*

2 *Donatio attribuitur Epiſcopo,etiamſi Capitulum conſentiat.*

3 *Verbum* concedo,*inducit dominij tranſlationem.*

4 *Donatio non cenſetur facta niſi iuris,quod quis habet in re.*

5 *Epiſcopus donans ſi Eccleſia fructus prius recepiſſet, tunc illi,quibus donauit,eos capient.*

6 *Mulier conſentiens marito bona ſibi hypothecata alienanti, hypothecam remittere præſumitur.*

7 *Capituli conſenſus requiritur in vnione facienda per Epiſcopum.*

8 *Epiſcopus non poteſt eximere à cathedratico.*

Cap. Paſtoralis. VII.

Epiſcopus quando de conſenſu Patroni concedit Eccleſiam pro loco, intelligitur patronum dediſſe iuſpatronatus, & Epiſcopum dediſſe id quod temporale habebat in Eccleſia, v. g. aliquam portionem fructuum, & ſi nullum habebat, intelligitur conceſſiſſe omnes prouentus propter ius Cathedraticum, ad validitatem tamen donationis requiritur conſenſus Capituli. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabarel.Ioan. Andr.Imol.Barbat.Anan.Butr. Hoſt. Anchar.Henric.Panorm.Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontiſ. pag.* 210. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.*445. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton.Auguſt. *collect.* 3. *Decret.lib.*3.*tit.*18. *cap.*4. 1

Aliquam Eccleſiam concedendo]Ergo donatio attribuitur Epiſcopo etiamſi Capitulum conſentiat, quia venditio attribuitur vendenti,& non conſentienti,vt per Tiraq. *de retractu lign.*§.1.*gloſſ.*9.*n.*107. *& de iure mariti,gloſ.*5.*n.*142.*& in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.*348. 2

Vtrùm autem verbum, *concedo*, inducat dominij tranſlationem, vide Palat. *in repet. rub. de donat.inter virum,& vxor.*§.7.*n.*7. Lar.*in l. ſi quis à liberis*, §. *parens,num.*72.*ff.de liberis agnoſc.* Surd. *deciſ.*166. *n.*15. Brunor à Sole *in locis commun.lit.V.num.*38. Menoch. *conſ.*191.*n.*8.*& de præſumpt.lib.*3.*præſ.*34.*n.*31. Farin. *in praxi crimin.p.*4.*conſ.*95.*n.*6. Steph.Gratian.*diſcept. forenſ.c.*82.*n.*15. 3

Quod ſuum eſt conferre videtur.] Notatur ad hoc, quòd donatio non cenſetur facta niſi iuris, quod quis habet in re, vt per Xuar. *alleg.*7.*n.*3. Ant.Gom *tom.*1. *variar.c.*12.*n.*15.Azeued.*l.*1.*à n.*66.*tit.*25. *lib.*8. *nouæ recopil.* 4

Vt ſi fructum,&c.] Notatur ad hoc,quòd ſi Epiſcopus donans, Eccleſiæ prius fructus recepiſſet, tunc illi,quibus donauit,eos capient,vt per Rebuff. *de congrua portione,n.*33. Roch. *de Iurepatron.verbo de Diœceſani,q.*10.*n.*23.*& verbo honorificum, q.*43.*num.*75.*& verbo,vel is à quo, q.*21.*n.*38. 5

Notatur etiam ad hoc, quòd mulier conſentiens marito bona ſibi hypothecata alienanti hypothecam remittere præſumitur, vt per Boër. *deciſ.*23.*n.*9.Maſcard.*de probat.concl.*1173.*n.*20. 6

Conſenſus eſt ſui Capituli requirendus.]Ergo in vnione facienda per Epiſcopum requiritur conſenſus Capituli,vt per Boër. *deciſ.*345. *n.*3. Gambar. *de poteſtate Legati à latere,lib* 5.*rub.*1.*de poteſtate legati in vniendo, n.*58.*&* 108. Fuſc.*de viſitat.lib.*2.*c.*26.*n.*5. Azor.*inſtit. moral.p.*2.*lib.*6.*c.*28.*q.*12.Rot.*deciſ.*133.*num.*2.*p.* 2.*diuerſ.*Nicol.Garc.*de beneſic.p.*12.*c.*2.*n.*145.*& à n.*147. quòd poteſt hic conſenſus Capituli interuenire etiam poſt vnionem,& *num.*150.*&* 151.quòd in vnione facienda per Papam,ſeu ex eius commiſſione non requiritur conſenſus Capituli,& *à num.*157.tenet quòd nec hodie per Concil.Trid. *ſeſſ.*21.*de reformat. c.*5. poteſt Epiſcopus vnire beneficia ſine conſenſu Epiſcopi. 7

Præter Cathedraticum.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus non poteſt eximere à Cathedratico, vt per Eraſm.à Cochier. *de iuriſd. Ordinarij in exemptos,p.*1. *q.*3.*n.*4.*verſ.quartò,*quod adeò verum eſt,vt pro libertate Cathedratici non currat præſcriptio contra Epiſcopum, Balb. *de præſcript.in* 5.*p.q.*16. Henric.Bottæ. *de ſynodo p.*3.*n.*87. 8

SVMMA

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Hoſpitalarij poſſunt in ſuum præiudicium ſe & domum ſuam alteri Religioſæ domui ſubiicere, & donare.*
2 *Turpitudinem ſuam allegans non eſt audiendus.*
3 *Tranſlatio rei religioſæ in alium non valet.*
4 *Actiones cedi non poſſunt ſi detur litigium.*

CAP. Inter dilectos. VIII.

1 HOſpitalarij poſſunt ſe, & ſua alteri Eccleſiæ cum ſuis iuribus ſubiicere, nec valet ſi deinde allegent pro ſe propriam turpitudinem, vt quòd ſint periuri, excommunicati, & in fraudem expleuerint talem actum, quia non deceptoribus, ſed deceptis iura ſubueniunt ſaluis tamen rationibus aliorum, quia res inter alios acta non debet aliis præiudicium generare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Barbat. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 215. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 445. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *ſub tit.* 81. *cap.* 5.

2 *Contra ſe turpitudinem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd turpitudinem ſuam allegans, non eſt audiendus, vt per Bernard. *reg.* 24. *verſ. quinto*, Tiraq. *de retract. lign.* §. 1 *gloſſ.* 18. *num.* 20. 24. *& ſeq.* Surd. *deciſ.* 196. *num.* 6. *& deciſ.* 307. *num.* 15. Mar. Antonin. *variar. reſol. lib.* 2. *reſol.* 11. *n.* 75. Rota apud Farin. *deciſ.* 665. *n.* 12. *part.* 1. *recent.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 3. *n.* 12. Cardoſ. *in praxi iudicum, & aduocatorum, verbo allegatio, num.* 5. plures per Cened. *ad Decretal. collect.* 10. *n.* 4. intellige ſi turpitudinem allegans liberam habebat poteſtatem, Sarmient. *lib.* 4. *ſelect. c.* 13. *n.* 5. *&* 11. Thom. de Thomaſſetis *reg.* 42. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *c.* 13. *n.* 15. intellige etiam, vbi quis allegat turpitudinem ſuam ad ſuum commodum, & vtilitatem, & ſecus ſi ad ſuam domum. Roland. *conſ.* 24. *n.* 72. *vol.* 1. Bellet. *d. n.* 12. Limita quando turpitudinem allegans ſemel fuerit admiſſus, tunc enim ex detecto periurio, vel turpitudine poterit ſe iuuare, Coſt. *in l. ſi ex cautione, fallent.* 9. *n.* 2. Cardoſ. *d. verbo allegatio, n.* 5. latè ego ipſe *axiom.* 221.

Cùm res inter alios acta, &c.] Vide Doctores, quos plena manu citaui *in tract. axiomatum iuris vſufreq. axiom.* 199. *n.* 11.

3 In gloſſ. *Quæſtionem*, ibi, *& ita rem litigioſam tranſtulerunt in alium, vnde non valuit tranſlatio.* Vide Couar. *pract. c.* 15. *n.* 6. Lancel. *de attent. in præfat. n.* 484. Menoch. *conſil.* 79. *à n.* 16. Peregr. *de iure fiſci, lib.* 4. *tit.* 6. *n.* 3. Molina *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 340. *à n.* 16. Cardoſo *in praxi iudicum, verbo lis, n.* 37. Sic etiam actiones cedi
4 non poſſunt ſi detur litigium, Afflict. *deciſ.* 354. *n.* 22. Marant. *de ordin. iudic. p.* 4. *diſt.* 3. *à n.* 16. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, tit. de ceſſione iuris, art.* 1. *gloſſ.* 4. Franciſc. Marc. *deciſ.* 148. *n.* 4. Sebaſt. Medic. *de fortuitis caſibus, p.* 1. *q.* 7. *n.* 27. Alex. Trentacinq. *variar. reſol. tit. de iudic. reſol.* 17. *à princip.* Card. Tuſch. *lit. C. concl.* 206. Cabed. *Luſit. deciſ.* 15. *n.* 15. *p.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Donatio quinquageſima, vel centeſima, quam facit Epiſcopus cum graui Eccleſiæ ſuæ detrimento, poteſt legitimè reuocari, nec etiam poteſt vltra quinquageſimam, vel centeſimam conferre, etiam ceſſante læſione Eccleſiæ, ſine auctoritate ſuperioris.*
2 *Epiſcopus poteſt dotare aliam Eccleſiam, vel Capellam de bonis propriæ Eccleſiæ.*
3 *Succeſſor in regno poteſt reuocare donationes factas à prædeceſſore.*
4 *Clericus prædefunctus debet ſepeliri expenſis ſuæ Eccleſiæ.*
5 *Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide.*

CAP. Apoſtolicæ. IX.

ATtento *can. bonæ rei* 12. *q.* 2. ſi Epiſcopus vult conſtruere Monaſterium in ſua Parochia, vel ſi vult illud dotare de rebus Eccleſiæ, non poteſt conferre amplius, quàm quinquageſimam portionem cenſus ipſius Eccleſiæ, cui præſtat. Si verò Eccleſiam ſæcularem vult facere Monaſterium, vel eam ampliare pro ſepulturis, non amplius illi conferre poteſt quàm centeſimam parte redditMum, & hoc ſiue fiat ſemel, vel pluries ab eodem, vel diuerſo Epiſcopo dummodo graue damnum Eccleſia, à qua tollit, non patiatur, quia graue damnum Eccleſiæ nec tantum partem, nec minus poteſt dare, ſiue de poſſeſſionibus, ſiue de prouentibus ad Cathedralem, vel menſam Epiſcopalem pertinentibus. Quòd ſi cum graui damno dedit, donatio reuocatur, niſi præſcriptio, vel alia legitima exceptio talem reuocationem excludat. Si autem ſine graui damno Eccleſiæ poſſet dare 50. vel 100. aut plura, tamen requiritur auctoritas Papæ, vt det maiorem ſummam quàm centum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Barbat. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric Panorm. Guid. Papæ, Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 212. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 445. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 18. *c.* 6. 1

De materia, & intellectu huius text. multa tradit nouiſſimè Monet. *de commutationib. vlt. volunt. cap.* 11. *n.* 94. *cum ſeqq.*

Ipſum dotare, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus poteſt dotare aliam Eccleſiam, vel capellam de bonis propriæ Eccleſiæ, vt per Lambert. *de iurepatron. lib.* 1. *p.* 1. *q.* 5. *art.* 16. Iulian. Viuian. *in praxi iuriſpatron. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 33. 2

Vnde cùm graue detrimentum, &c. Notatur ad hoc, quòd ſucceſſor in Regno poteſt reuocare donationes factas à prædeceſſore, quæ grauiter, & enormiter coronam lædunt, ſecus ſi non lædant, vel modicè lædant, vt per Menoch. *conſ.* 307. *à n.* 17. Cabed. *Luſitaniæ deciſ.* 19. *n.* 2. *& deciſ.* 30. *n.* 1. *& deciſ.* 40. *à n.* 16. *p.* 2. Vtrùm autem, & quibus caſibus Princeps res ſuæ coronæ alienare valeat, vide Doctores, quos citaui *ad c. intellecto* 33. *de iureiurand.* 3

Vel pro ſuis magnificare voluerit ſepulturis. Notatur ad hoc, quòd Clericus prædefunctus debet ſepeliri expenſis ſuæ Eccleſiæ, & ſucceſſoris, vt per Gemin. *conſ.* 1. *n.* 5. *&* 6. Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 3. *num.* 5. vbi etiam reſoluunt nepotes, ſiue conſanguineos ipſius defuncti huiuſmodi expenſas à ſucceſſore repetere poſſe, dummodo proteſtati fuerint ſe illas facere, ſeu feciſſe animo rehabendi, habita tamen conſideratione dignitatis, perſonæ, ſepulturæ, & facultatum Eccleſiæ, quia ſi tranſcendunt facultatem beneficij, non tenetur ſucceſſor ad exceſſiuas, *l. at ſi quis*, §. *æquum, ff. de relig. & ſumpt. funer.* Gemin. *d. conſ.* 1. *n.* 7. 4

In gloſſ. *Præſcriptione*, ibi, *& nullius temporis*, &c. Notatur ad hoc, quod titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide, deſtruitque longiſſimi temporis præſcriptionem, vt per Bald. *in repet. l. Celſus, num. 2. verſ. quarto, ff. de vſucap.* Viu. *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 5. n. 55. pag. 239.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 6. n. 68. verſ. contrariam, & in verſ. cæterum*, dicit hoc procedere quando titulus eſt reprobatus à iure, & cui lex reſiſtit, ſeu manifeſtè vitioſus.

SVMMARIVM.

1 *Donatio poteſt per donatorem, non per hæredem eius, qui tacuit, ob ingratitudinem donatarij reuocari, in caſibus hic expreſſis*, & n. 2.

3 *Doctores referuntur multa de ingratitudine agentes.*

4 *Ingratitudo dicitur ventus vrens, ſiccans fontem miſericordiæ, rorem pietatis, & fluenta gratiæ.*

5 *Maioratus poſſeſſor, qui aduerſus inſtitutorem ingratitudinem commiſit amittit maioratum.*

6 *Beneficiarius ſcribens, vel iudicem inſtruens contra ſuam Eccleſiam poteſt tanquam ingratus beneficio priuari.*

7 *Patronus ingratus Eccleſiæ perdit iuſpatronatus.*

8 *Filius à patre emancipatus, ſi patrem verbo, vel facto iniuria affecerit, rurſus in patriam poteſtatem, à patre reuocante emancipationem, redigi poteſt.*

9 *Legitimatio filij poteſt à patre reuocari propter ingratitudinem in ipſum ab eo commiſſam.*

10 *Ingratitudine remiſſa per patrem adhuc filius remanet incapax iuris ſuccedendi.*

11 *Libertas ob ingratitudinem reuocari poteſt.*

12 *Vaſſallus ob ingratitudinem amittit feudum.*

13 *Nominatio emphyteuſis ob ingratitudinem reuocatur, dummodo talis ſit, quæ reuocationem patiatur.*

14 *Libertus Clericus ob ingratitudinem commiſſam in patronum in ſeruitutem reuocari non poteſt.*

15 *Donatio facta Eccleſiæ ob ingratitudinem Prælati reuocari non poteſt.*

16 *Donatio facta cauſa dotis ob ingratitudinem reuocari non poteſt.*

17 *Donatio remuneratoria ob ingratitudinem reuocari non poteſt.*

18 *Donatio reuocari poteſt ſi donatarius percuſſerit donatorem palo, lapide, aut ferro.*

19 *Donatio reuocatur ſi donatarius atroci iniuria donatorem affecerit.*

20 *Iniuria atrox quæ dicatur arbitrio iudicis relinquitur.*

21 *Donatio reuocari poteſt ſi donatarius notabile detrimentum donantis bonis inferat.*

22 *Donatio reuocari poteſt ſi donatarius vitæ periculum donatori fuerit machinatus.*

23 *Ius reuocandi donationem ob ingratitudinem non tranſit ad hæredes.*

24 *Pœnalis conſtitutio ſuos tantùm auctores obſtringit, nec contra hæredes tranſit.*

Cap. Propter. X. & fin.

Gregor. IX.

1 Donans, & non eius ſucceſſor, poteſt reuocare donationem propter ingratitudinem donatarij, ſi nimirum in ipſum impias manus iniecit, ſi præſumpſit inferre vitæ periculum, vel atroces iniurias, aut graue damnum ſuarum rerum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Boich. Anch. Panor. Barbat. Guid. Papæ, Henric. Caniſ. Cened. *collect.* 57. Viu. *in ration. lib. 3. iur. Pontif. pag.* 212. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 446. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* 2.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt apud Luſitanos Ordin. Regia *lib. 4. tit. 63.* vbi parens meus, & apud Caſtellanos *l. 2. tit. 26. p. 4. & l. 10. tit. 4. p. 5.* vbi Greg. Lop. Couar. *lib. 1. variar. c. 11. n. 8.* Clar. §. *donatio, q. 21. ex n. 1.* Ant. Gom. *tom. 2. c. 4. n. 14.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n. 193.* Azeued. *l. 2. à n. 2. tit. 1. lib. 5. nouæ recop.* Card. Tuſch. *tom. 2. lit. D. concl. 711.* Lar. *in l. ſi quis à liberis*, §. *item iudex, à n. 56. ff. de liber. agnoſcend.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum*, §. 38. *à n. 71.* Donell. à Fin. *tom. 2. commun opinion. lib. 8. tit. 32. n. 46. pag. 412.* & Viu. *tit. 34. n. 3. pag. 424.* Vincent. de Franch. *deciſ. 339.* Mozz. *de contract. tract. de donat. tit. quomodo reuocetur donatio, ex n. 10* Guttier. *de iurament. confirmat. p. 1. c. 10.* Matienſ. *l. 7. gloſſ. 5. n. 5. tit. 10. lib. 5. nouæ recop.* Gam. *deciſ. 163.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n. 68. verſ. moneor, & de poteſtate eligend. c. 17. n. 48. & à n. 45. cum ſeqq. & de renouat. quæſt. 10. num. 8. & quæſt. forenſ. conſ. 39. num. 19.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 1. collect. 197.* Molin. *de iuſt. tr. 2. diſp. 81. à princ.* Leſſ. *eodem tract. lib. 2. c. 18. dub. 14. n. 104. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 18. q. 9.* Et clauſulam notariorum, qua dicunt donatorem donationem non reuocare promittere etiam prætextu ingratitudinis, ſuperfluam dicit Franciſc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 20. n. 15.*

De ingratitudine multa ſcripſerunt Tiraq. *in l. 9. connub. n. 27.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. q. 5. n. 11. cum ſeqq.* Azeued. *l. 2. n. 1. tit. 1. lib. 1. nouæ recop.* Fr. Anton. de Gueuara *p. 2. Montis Caluarij, c. 8. pag. 189.* Flamin. *de reſignat. lib. 6. q. 5. num. 51.* Fr. Emman. *quæſt. regul. tom. 3. q. 54. art. 6.* Cald. Pereira *de poteſt. elig. c. 17. n. 45.* 3

Ingratitudo dicitur ventus vrens, & ſiccans fontem miſericordiæ, rorem pietatis, & fluenta gratiæ, ita Goillelm. *in cap. Raynutius, verbo in eodem teſtamento, in 2. n. 36.* Cened. *ad Decret. collect. 57. n. 3.* excæcat oculos benefacientis, vt ex D. Bernardo referunt, Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor.* §. 78. *n. 48.* Azeued. *l. 2. num. 1. tit. 1. nouæ recop.* Mozz. *loco citato, num. 21.* 4

Amplia primò in poſſeſſore maioratus, qui aduerſus inſtitutorem cauſam ingratitudinis commiſit, vt per Molinam *de primog. lib. 1. c. 9. à num. 8.* Azeued. *l. 2. num. 2. & 3. tit. 1. lib. 1. noua recopil.* Molina *de iuſtit. tract. 3. diſp. 654.* Cald. Pereira *de poteſt. elig. cap. 17. num. 40.* 5

Amplia ſecundò in Clerico ſcribente, vel iudicem inſtruente contra ſuam Eccleſiam poteſt tanquam ingratus beneficio Eccleſiaſtico priuari, ſecus tamen ſi ingratus exiſtat Prælato, qui illud ei contulit. Vide Surd. *de aliment. tit. 7. q. 38. n. 5.* Molin. *diſp. 281. n. 14.* Cald. Pereira *d. c. 17. n. 50.* Marta *de iuriſdict. p. 4. caſu 115. n. 14.* 6

Amplia tertiò in patrono ingrato Eccleſiæ, qui perdit iuſpatronatus, vt per Surd. *de aliment. tit. 7. q. 32. n. 9. & 10. & q. 38. n. 2.* 7

Amplia quartò in filio à patre emancipato, ſi patrem verbo, vel facto iniuria affecerit, quia rurſus in patriam poteſtatem à patre reuocante emancipationem redigi poteſt. Vide Cald. Pereira *d. capite 17. num. 48.* Rebello *d. p. 2. lib. 1. quæſt. 8. ſect. 6. n. 60. verſ. ſeptimo.* 8

Amplia quinto in filio legitimato, cuius legitimatio facta per reſcriptum Principis propter ipſius ingrati 9

ingratitudinem in partem commiſſam ab ipſo patre poteſt reuocari. Vide Tiraquel *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.* 278. *&* 289. Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo in eodem teſtamento in* 2. *num.* 5. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 17. *num.* 3. *& tit.* 8. *priuileg.* 65. *num.* 5.

10 Cald. Pereira *d. c.* 17. *num.* 47. Et ingratitudine remiſſa per patrem adhuc filius incapax remanet iuris ſuccedendi, Franc. Molina *de ritu nupt. lib.* 3. *quæſt.* 20. *num.* 13.

11 Amplia ſextò in libertate, quæ ob ingratitudinem reuocatur, vt probant *l.* 2. *C. de libertis, & eorum liberis,* & apud Luſitanos Ordin. Regia *lib.* 4. *tit.* 63. §. 7. & apud Caſtellanos *l.* 9. *gloſſ.* 4. *tit.* 22. *part.* 4. Surd. *de alimentis, tit.* 8. *priuileg.* 65. *à num.* 54. Modern. *de iuriſdict. part.* 5. *caſu* 90. *à num.* 11. Petr. Ceued. *canon. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 16. *num.* 19. Cardoſo *in praxi iudicum, verbo ſeruitus, num.* 54. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 24. *n.* 12. Azor. *inſtit. moral.* 3. *part. lib.* 11. *de donation. cap.* 8. *q.* 2. *verſ. item donatio*, Rebello *d. p.* 2. *lib.* 18. *q.* 9. *num.* 4. Et quòd non poſſit patronus liberto ingratitudinem remittere, reſoluit Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *q.* 20. *n.* 11.

12 Amplia ſeptimò in vaſſallo, vt per Schrad. *de feudis, p.* 9. *c.* 9. *n.* 9. Roſeth. *eod. tract. c.* 10.

13 Amplia octauò in nominatione emphyteuſis, dummodo talis ſit, quæ reuocationem patiatur. Vide Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 39. *num.* 12. *verſ.* 17. *in fin.* Cald. Pereira *de poteſt. eligend. cap.* 3. *num.* 29. *& cap.* 17. *num.* 45.

14 Limita primò in liberto Clerico, qui nullo modo reuocari poteſt in ſeruitutem propter ingratitudinem commiſſam in patronum, vt per Modern. *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 90. *n.* 13. *cum ſeqq.*

15 Limita ſecundò in donatione facta Eccleſiæ, quæ propter ingratitudinem Prælati, ſeu Capituli non poteſt reuocari, quia cenſetur facta Deo, cùm ſit omnium gratiarum liberaliſſimus largitor. Vide Clar. §. *donatio, q.* 21. *n.* 5. Menoch. *remed.* 9. *recup. num.* 102. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 11. *c.* 8. *q.* 5.

16 Limita tertiò in donatione facta cauſa dotis. Vide Gam. *deciſ.* 163. *num.* 2. *&* 3. Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis mat. p.* 3. *num.* 62. *verſ.* 32. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 1. *collect.* 197. *verſ. ſecundò limita.* Molin. *diſp.* 281. *verſ. ac etiam.*

17 Limita quartò in donatione remuneratoria. Vide Duen. *reg.* 224. *verſ. limita* 3. Pinel. *d. p.* 3. *n.* 61. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.* 13. *& ſeq.* Viu. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 8. *c.* 34. *n.* 3. *verſ. ſed vbicumque, pag.* 424. Ioan. Garc. *de donat. remunerat. num.* 8. *&* 9. Rebello *d. p.* 2. *lib.* 18. *q.* 9. *à n.* 8. D. Mart. *in votis nouiſſ. deciſ. voto* 215. *num.* 28. Caualc. *conſil.* 20. *num.* 25. Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 281. *n.* 7. Fillinc. *tract.* 34. *c.* 6. *n.* 131. me citato *in hoc loco*, D. Mari. Cutel. *de donat. inter patrem, & filium, tract.* 1. *diſc.* 2. *partic.* 13. *num.* 49. *in fin.* & benemerita ſunt probando, Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 8. *tit.* 32. *n.* 174. *cum ſeqq. pag.* 419. Valaſc. *conſ.* 55. *num.* 5. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 13. *tit.* 15. *n.* 41. *&* 43. reſoluit quòd remuneratio quatenus excedit meritum ex cauſa ingratitudinis reuocari poteſt, de quo etiam Molina *diſp.* 281. *n.* 12. Vnde exemptio ex cauſa remunerationis conceſſa non poteſt ob ingratitudinem reuocari, vt per Hippol. *ſing.* 33. Iaſ. *conſil.* 101. *col.* 3. *& conſil.* 121. *col.* 4. *vol.* 4. Tiraq *in d. verbo donatione largitus, n.* 13. Roland. *conſil.* 76. *num.* 20. *vol.* 2. *& conſil.* 13. *ſub num.* 27. *vol.* 3. Rimin. iun. *conſil.* 323. *num.* 5. *vol.* 3. Sic etiam nec priuilegium etiam ſubdito conceſſum, vt per Felin. *in cap. nouit.* 12. *de iudic.* Tiraquel. *vbi ſuprà, nũm.* 14. Menoch. *conſ.* 723. *n.* 9. *&* 10. *vol.* 8. *& in conſil.* 1003. *num.* 95. Nec denique feudum alicui conceſſum ex cauſa meritorum, fortè quia dominum à morte, vel ab hoſtibus liberauit, quod non poſſit ex cauſa ingratitudinis illius conceſſio reuocari tradunt Tiraq. *vbi ſuprà, num.* 15. Roland. *conſil.* 5. *num.* 14. *volum.* 1. *& conſil.* 76. *num.* 21. *vol.* 2. *& conſil.* 13. *num.* 27. *in fine, vol.* 3. Curt. iun. *in tract. de feudis in* 5. *part. num.* 8. Sonſbech. *eodem tract. part.* 13. *verſ. fallit quintò, n.* 6. Pinel. *in l.* 1. *part.* 3. *num.* 64. *verſ. infertur* 17. *C. de bonis matern.*

Si impias manus iniecerit. Vel ſi palo, lapide, aut ferro percuſſerit, in idem eſt Ordin. Regia Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 63. §. 2. reſoluunt Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 11. *de donation. cap.* 8. *q.* 2. *verſ. ſecunda,* Molin. *diſp.* 281. *verſ. ſecunda,* Rebell. *d. p.* 2. *lib.* 18. *q.* 9. *n.* 3. *verſ. ſecunda*, qui etiam reſoluit procedere dummodo mortalis culpa committatur, ſi namque in patriæ, aut etiam in ſuî ipſius, vel alterius proximi legitimam defenſionem id faceret, aut alia iuſta de cauſa, nequaquam donatio reuocabitur. 18

Aut ſibi atroces iniurias.] Notatur ad hoc, quòd donatio reuocatur ſi donatarius atroci iniuria donatorem affecerit, de quo Molina *diſp.* 281. *verſ. prima eſt.* Azorius *d. lib.* 11. *de donat. cap.* 8. *quæſt.* 2. *verſ. prima cauſa.* Rebello *d. quæſt.* 9. *num.* 3. *verſ. prima.* Vnde donatarius committens ſtuprum cum vidua vxore donatoris intra annum luctus, priuatur donatione, ex Ignat. del Villar. *in reſponſ. lib.* 1. *reſponſ.* 14. *num.* 14. 19

Arbitrio iudicis relinquitur iudicandum quæ dicatur atrox, grauis & inhoneſta iniuria. Vide Gomez. *tom.* 3. *var. c.* 6. *n.* 1. *&* 2. Perez *l.* 2. *gloſſ. palabra, tit.* 19. *lib.* 8. *Ordin.* Menoch. *de arbitr. caſu* 263. Molina, & Rebello *vbi proximè.* Gregor. *l.* 10. *verbo palabra, tit.* 4. *p.* 5. Clar. §. *iniuria, n.* 1. *cum ſeqq.* Plac. *de delictis, lib.* 1. *c.* 6. *n.* 3. 20

Seu graue rerum ſuarum damnum.] Notatur ad hoc, quòd donatio reuocari poteſt ſi donatarius notabile detrimentum donantis bonis inferat, in idem eſt Ordin. Regia Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 63. §. 3. reſoluunt Molin. *diſp.* 281. *verſ. tertia eſt.* Azor. *d. lib.* 11. *de donat. c.* 8. *quæſt.* 2. *verſ. tertia*, Rebello *d. part.* 2. *lib.* 18. *q.* 9. *num.* 2. *verſ. tertia.* 21

Vel vitæ periculum.] Notatur ad hoc, quòd donatio reuocari poteſt ſi donatarius vitæ periculum donatori fuerit machinatus, vt per Azor. *d. quæſt.* 2. *verſ. quarta*, Molina *diſput.* 281. *verſ. quarta*, Rebello *dict. quæſt.* 9. *num.* 3. *verſ. quarta*, Ordin. Regia Luſitan. *dict. tit.* 63. §. 4. 22

Non extenditur ad ſucceſſores.] Notatur ad hoc, quòd ius reuocandi donationem ob ingratitudinem non tranſit ad hæredes donantis, in idem eſt *l. vlt. C. de reuocandis donat.* Ordin. Regia Luſitan. *d. tit.* 63. §. 9. & apud Caſtellanos *leg.* 10. *tit.* 4. *p.* 5. Bellacomb. *tom.* 2. *communium opinion. lib.* 8. *tit.* 28. *n.* 16. *pag.* 425. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 93. *à num.* 4. Azeued. *ad l.* 2. *num.* 2. *titul.* 1. *lib.* 1. *noua recopil.* Peregrin. *de iure fiſci, lib.* 8. *titul.* 8. *num.* 12. Flamin. *de reſignat. lib.* 6. *quæſt.* 3. *n.* 2. D. Barboſ. *in l.* 2. *in princip. part.* 1. *à num.* 127. *& in l. ſi ab hoſtibus*, §. *fin. num.* 12. *ff. ſoluto matrim.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 18. *à num.* 13. *& quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 20. *n.* 50. Molina *diſp.* 261. *n.* 2. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 18. *dub.* 14. *num.* 107. Rebello *d. quæſt.* 9. *num.* 7. Azor. *d. lib.* 22. *de donat. cap.* 8. *quæſt.* 3. Intellige procedere quotieſcumque donator ipſe ſciuit ingratitudinem, & habuit tempus reuocandi donationem, & non reuocauit, nam tunc etiam hæredibus eius non competit ius reuocandi eam, ſecus verò ſi ignorauerit donator, vel non habuerit tempus reuocandi, quoniam tunc hæredes ipſius donatoris reuocare poterunt, ſecundum Abb. *conſ.* 3. *q.* 9. *ex n.* 6. *in fin. vol.* 3. 23

Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, num.* 215. Anton. Gom. *d. c.* 4. *n.* 14. *verſ. iam adde*, Azeued. *d. l.* 2. *n.* 2. Matienſ. *vbi ſupr. n.* 7.

24 In gloſſ. *Succeſſores*, ibi, *vel contra hæredes, ac ſucceſſores donatarij.* Notatur ad hoc, quòd quævis pœnalis conſtitutio ſuos tantum auctores obſtringit, nec contra hæredes tranſit, vt per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 18. *n.* 15.

De Peculio Clericorum.

Tit. XXV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Peculium quid ſit, & illius appellatione quæ veniant, remiſſiuè.*
3 *Peculium dicitur à pecunia quaſi puſilla pecunia.*
4 *Peculium definitur vt ſit patrimonij portio, quam paterfam. filio, aut ſeruo ſeorſum tanquam proprium ipſorum habere permiſit.*
5 *Peculium in quatuor ſpecies diuidi ſolet, in profectitium, aduentitium, caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe.*
6 *Peculium dupliciter accipitur, vel largè & impropriè, vel ſtrictè, & propriè.*

1 SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Barbat. Imol. Anan. Guid. Papæ, Butr. Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, fol.* 101. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 174. *verſo*, Petr. de Rauen. *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 116. *verſo*, Dan. Venat. *in analyſi method. iur. Pontif. à pag.* 447. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Lancel. *in inſtit. Canon.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canonici*, Caniſ. *in ſumma eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *in ſumma in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

2 Peculium quid ſit, & illius appellatione quæ veniant, vide Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 22. *n.* 2. Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 1. *q.* 28. *art.* 8. *in princ.*

3 *Peculio.*] Dicitur peculium à pecunia quaſi puſilla pecunia, vt colligitur ex *l.* 1. *§. peculium, ff. de peculio*, & ex *l. ſi chorus, §.* 1. *ff. de legat.* 3. & expreſſit *l.* 1. *tit.* 21. *p.* 1. Panorm. *in hac rubr. n.* 1. Vnde cauendum eſt ab Iſidor. *lib.* 5. *etymolog. c.* 25. & à Ferrando *lib.* 2. *declarat. c.* 10. *in fine*, dum exiſtimant peculium dictum fuiſſe à pecudibus, quaſi particula quædam gregis, quam patres filiis, vel ſeruis induſtriæ exercendæ cauſa concedebant, niſi velis eos defendere ex eo, quia cùm pecunia dicta ſit à pecudibus, vel pecoribus, quibus olim ab initio patrimonia præcipuè conſtabant, iuxta text. *in cap. totum* 1. *q.* 3. proſequitur poſt alios, quos *ibi* refert, Cald. Pereira *in leg. ſi curatorem, verbo læſis, n.* 90. *C. de in integ. reſtit. minor.* inde peculium ſi non immediatè, mediatè ſaltem dictum dici poteſt, & ita intelligenda ſunt quæ in hanc rem tradit Columel. qui *lib.* 1. inquit in ruſticatione, vel antiquiſſima eſt ratio paſcendi eadem quæ quæſtuoſiſſima, propter quod nomina quoque pecuniæ, & peculij tracta videntur à pecore, &c.

4 Peculium autem definitur vt ſit patrimonij portio, quam paterfam. filio, aut ſeruo ſeorſum tanquam proprium ipſorum habere permittit, quæ definitio colligitur ex *l.* 4. & ex *l. diſpoſiti*, *§. peculium*, *ff. de peculio*, explicat Baptiſta *in repet. l. frater à fratre, num.* 6. *ff. de condict. indebit.* Cott. *in memorab. verbo peculium*, vbi eam tuentur contra calumniam Laurentij Vallæ, qui *lib.* 6. *elegant. c.* 40. illam impugnat, & quidem temere, cùm prædicta definitio mittatur auctoritate Pomponij *in d. l.* 4. & Vlpiani *in d. §. peculium.*

In quatuor ſpecies diuidi ſolet, nempe in peculium 5
profectitium, aduentitium, caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe. Profectitium illud eſt quod patris contemplatione proficiſcitur; aduentitium eſt quod ex donatione, vel induſtria, vel alia extranea cauſa filius acquirit. Caſtrenſe verò eſt illud, quod in caſtris, vel contemplatione militiæ quæſitum eſt. Tandem quaſi caſtrenſe eſt illud quod filius ex ſcientia, vel ex officiis publicis comparauit. Ita huiuſmodi peculium diuidunt Doctores, Bart. & alij *in rubr. ff. de peculio*, Iaſ. *in l. vlt. num.* 2. *de inoffic. teſtam.* Crot. *in repet. l. frater in fratre, num.* 1. *ff. de condict. indebit.* Abb. *in præſenti rubr.* & Imol. *num.* 3. Nauar. *in man. cap.* 17. *num.* 147. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſio, num.* 90. *C. de in integ. reſtit. minor.*

Dupliciter tamen accipitur peculium, vel largè, 6
& propriè; primo modo ſumptum plura ſignificat, vt videre eſt per gloſſ. *in rub. ff. de peculio*, inter quæ potiſſimum ſignificat cuiuſlibet patrimonium, & eius qui è poteſtate patria, vel dominica liberatus eſt, vt *in l. cogi* 16. *ff. ad Trebell.* & in hac ſignificatione ſæpè capi teſtatur Abb. *num.* 1. Imol. *num.* 1. & alij *in hac rub.* vbi etiam in hoc ſenſu accipitur. Secundo verò modo propriè & ſtrictè ſolum ſignificat eam portionem patrimonij, quam pater filio, vel ſeruo vti proprium habere permittit, iuxta definitionem ipſius peculij, de qua *ſuprà*, & in hoc ſenſu accipitur *in tit. ff. de pecul.*

Clericorum.] Qui autem veniant eorum appellatione, latè dixi *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appel.* 51. *per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Quæſitum à rectore Eccleſiæ tempore promotionis nihil habente, præſumitur de bonis Eccleſiæ acquiſitum*, & n. 2.
3 *Bona acquiſita ex redditibus Eccleſiaſticis regulariter non ſunt beneficiatorum, ſed ad Eccleſiam pertinent.*
4 *Bona quæ beneficiarius emit etiam ſuo proprio nomine pecunia, ſiue ex beneficij fructibus, ipſo iure Eccleſiæ debentur.*

Cap. Inueſtigandum. I.

Ex Concil. Arelat.

BEneficiatus emens prædia ſi non habebat patri- 1
monium tempore aſſumpti beneficij, præſumitur emiſſe de bonis Eccleſiæ, ac proinde Eccleſiaſtici iuris ſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Barbat. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontific. pag.* 213. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 447. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. refertur à Burchard. *lib.* 3. *Decret. cap.* 118. & ab Iuon. *part.* 3. *cap.* 94. qui tribuunt Concil. Remenſi, & ab Anton. Auguſtin. *collect.* 3.

collect.1. Decret. lib.3. tit. 12. c.1. qui tribuit Concil.
Lateran.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Don. à Fina tom.1. commun. opin. lib.1. tit.2. n.33. verſ.
acquiſita, pag.154. Rom. conſ.159. n.3. Menoch. de arbi-
trar. caſu 195. n.9. de præſumpt. lib.5. præſ.53. à princip.
Bellet. diſquiſit. cleric. p.1. tit. de bonis clericorum, §.2.
n.3. in fine, Maſcard. de probat. concl. 202. n.2. vbi n.4.
dicit, quòd ſi dubitetur ex cuius bonis acquiſita per
Prælatum defunctum ſint, in dubio pro Eccleſia præ-
ſumuntur, & n.6. quòd Clericus poſt clericatum in
dubio præſumitur acquiſiuiſſe intuitu beneficiorum,
3 & Eccleſiæ. Bona autem acquiſita ex redditibus Ec-
cleſiaſticis regulariter non ſunt beneficiatorum, ſed
ad Eccleſiam pertinent, Seraphin. deciſ. 594. n.9. p.1.
4 & ideo quæ beneficiarius emit etiam ſuo proprio no-
mine ex pecunia, ſiue ex beneficij fructibus, omnia
ipſo iure Eccleſiæ debentur, Sarmient. de redditibus
Eccleſ. q.3. c.2. quem refert, & ſequitur Azor. inſtit.
moral. p.2. lib.7. c.10. q.1.

Cap. Presbyter. II.

1 PRælatus ea, quæ emit de bonis Eccleſiæ, debet emere nomine Eccleſiæ, aliter eſt remouendus ab adminiſtratione. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Hoſt. Barbat. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib.3. iuris Pontif. pag.214. Alagona in compend. iuris Canon. pag.447. remiſſiuè Ximen. in concord. p.1. deſumitur ex Concil. Agathen. c.54. & refertur à Burchard. lib.3. Decret. c.119. Iuo. p.3. c.95. & ab Ant. Aug. collect.1. Decret. lib.3. tit.21. c.2.

SVMMARIVM.

1 *Quæſita per Epiſcopum poſt conſecrationem ſuam, Eccleſiæ ſunt relinquenda.*
2 *Epiſcopus tempore ſuæ promotionis debet facere inuentarium eorum, quæ ipſe ex patrimonio, vel alio titulo acquiſiuit.*
3 *Prælatus præſumitur ex bonis propriis non Eccleſiæ acquiſiuiſſe, quando conſtat eum ante promotionem bona habuiſſe, & Eccleſiam pauperem eſſe.*
4 *Quæſita à Prælato in dubio præſumuntur intuitu Eccleſiæ acquiſita.*

Cap. Vt vnuſquiſque. III.

1 EPiſcopus omnia, quæ poſt conſecrationem acquſiuit, debet ſuæ Eccleſiæ relinquere. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Barbat. Anch. Henric. Panorm. Viuian in ration. lib.3. iur. Pontif. pag.215. Alagona in compend. iuris Canon. pag.447. remiſſiuè Ximen. in concord. p.2. videtur deſumptum ex Concil. Carthaginen. III. c.49. refertur à Burchard. lib.3. Decret. c.131. Iuo. p.3. c.96. & ab Anton. Auguſt. collect.3. Decret. lib.3. tit.21. c.3.

2 *Quas poſt dies conſecrationis*, &c.] Debet igitur Epiſcopus tempore ſuæ promotionis facere inuentarium eorum, quæ ipſe ex patrimonio, vel alio titulo
acquiſiuit, vt per Melch. Pelaëz de maiorit. p.1. q.1.
n.19. Maſcard. de probat. concl. 587. n.1. Menoch. de præ-
ſumpt. lib.3. præſumpt. 51. n.23. & præſumpt. 53. per tot.
Azeued. l.6. ex n.8. tit.2. lib.1. noua recop. Cened. ad De-
cret. collect. 145. n.1. Cabed. Luſitaniæ deciſ. 74. num. vlt.
p.1. vbi n.2. reſoluit quòd facere inuentarium bono-
rum Epiſcopi vita defuncti, & eius bona defendere à
latrociniis, quæ eorum more contingunt, ad officium
iudicis ſæcularis ſpectare poteſt, quod intelligo ſi Ec-
cleſiaſticus eius auxilium imploret, aut neceſſarium
ſit. Quando enim conſtat Prælatum ante promotio- 3
nem bona habuiſſe, præſumitur ex bonis propriis,
non Eccleſiæ acquiſiuiſſe, Maſcard. de probat. concl.
1171. num.31. & 32. præcipuè ſi conſtat de paupertate
Eccleſiæ, & de bonis, & diuitiis propriis Clerici præ-
defuncti, déque ipſius officio, tunc enim ſemper bo-
na, quæ repetta fuerint, præſumuntur potius quæſita
ex bonis Clerici, quem Eccleſiæ, vt per Abb. hic n.3.
& in cap. cùm eſſes, n.24. de teſtam. Roman. conſ.346.
Beroi. conſ.7. n.7. vol.2. Rot. deciſ. 582. n.7. & 10. p.3.
diuerſ. Bellet. diſquiſit. cleric. p.1. tit. de bonis cleric. §.6.
n.8. In dubio tamen quæ acquiſiuit præſumuntur ac- 4
quiſita intuitu Eccleſiæ, & ita de his minimè diſpo-
nere poteſt, Menoch. de arbitr. caſu 195. n.8. Bellet d.
tit. de bonis cleric. §.10. à princ. quæ omnes meliùs col-
liges ex meo tract. de offic. Epiſc. p.3. alleg. 144. à n.12.
Vnde Ioan. Andr. in præſenti, dicit quòd in dubio ab
Epiſcopo relicta ex præſumptione iuris Canonici cen-
ſentur poſt ipſam dignitatem acquiſita fuiſſe, ſequi-
tur Couar. in c.1. n.6. & 8. ſup. hoc tit. Rot. in Arboren.
ſpolij 17. Iunij 1624. coram bonæ memor. Patriarcha Manzanedo. Et ex quo bonorum cuſtodia Epiſcópi defuncti pertinet ad Regem, Palat. in introduct. rub. de donat. inter virum, n.28. Cabed. Luſit. deciſ. 84. p.1. & de patr. Regiæ Coronæ, c.37. n.7. Et Eccleſiæ Paſtore viduatæ ſub Regis proteſtatione ſunt, Afflict. in conſtit. rub. 28. n.1. lib.3. Cabed. d.c.37. n.8. tenent idem Cabed. deciſ. 84. p.1. & Ceual. de cognit. per viam volunt. p.2. q.76. n.13. inuentarium bonorum Epiſcopi faciendum eſſe à iudice laico; ſed id defendi non poteſt, quia Epiſcopi decedunt ab inteſtato, & eorum hæredes ſunt alij Epiſcopi ſucceſſores, Eccleſia, vel Camera Apoſtolica, quæ omnia ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ ac proinde huiuſmodi inuentarium coram iudice Eccleſiaſtico confici debet, vt per Franc. Marc. part.1. deciſ. 105. Marta de iuriſdict. p.4. centur. 3. caſu 122. num. 16.

SVMMARIVM.

1 *Empta per Prælatum ex emolumentis Eccleſiæ, efficiuntur Eccleſiæ, licèt Prælatus emerit nomine alieno.*
2 *Empta ex redditibus beneficij, eius Eccleſiæ acquiruntur, itavt beneficiarij ementis non efficiantur niſi quoad vſum.*
3 *Clericus ſi de bonis Eccleſiæ capellam, ſeu Eccleſiam ædificet, non acquirit ſibi iuſpatronatus, ſed Eccleſiæ.*

Cap. Inquirendum. IV.

Ex Concil. Remen.

EMpta per Prælatum ex prouentibus Eccleſiæ etiã 1
nomine alieno, ſunt Eccleſiæ, quia iſta fraus nemini prodeſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Panorm. Barbat. Viuian. in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.215. Alagona in compend. iuris Canon. pag.447. remiſſiuè Ximen. in concord. part.1. & 2. refertur à Burchard. lib.2. Decretor. cap.123. & Iuo. part.3.

c.96.& Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret.lib.*3. *tit.*21. *cap.* 6.

2 Collige ex text. empta ex redditibus beneficij eius Eccleſiæ acquiri, itavt beneficiatij ementis non efficiantur niſi reſpectu vſus, vt per Abb.*hic n.*1.*&* 6.*& in cap. fin. n.*5.*verſ. nam quemadmodum, infr.hoc tit.& in cap.relatum* 2.*n.*3.*de teſtam.& conſ.*94.*in princ.verſ. ſi verò dictum palatium, p.*2.Barbat. *conſ.*39.*n.*6.*vol.*4. Redoan.*de ſpoliis Eccleſ.q.*3.*§.veriùm, n.*28.*cum ſeq.& §. pen. n.* 13. *cum ſeqq.* quos refert & ſequitur Bellet. *diſquiſit. Cleric. p.*1.*tit. de bonis cleric.* §.2.*n.*3.adde D. Barboſ.*in l.diuortio, in princ. p.*2.*n.*62.*ff.ſoluto matrim.*

3 Hinc deducitur quòd ſi Clericus de bonis Eccleſiæ capellam, ſeu Eccleſiam ædificet, non acquirit ſibi iuſpatronatus, ſed Eccleſiæ, vt probat text.*in cap. Apoſtolicos, in fine,* & *ibi* gloſſ.*verbo contraxiſſe,* 12.*q.*2. vbi Archid *n.*4. Lamberrin.*de iurepatr.lib* 1. *p.*1.*q.*8. *art.*7. *& art.* 8.*n.*2.latè de Epiſcopo Rot. *in vna Vrſelen. ſpoliorum* 13. *Februarij* 1609.coram Illuſtriſſimo Ludouiſio poſtea S. D. Gregor. XV. relata per Farin. *deciſ.*241.*p.*2.*recent.* vbi *n.*6. aſſerit hoc fallere, vbi apparet Epiſcopum noluiſſe Eccleſiæ, ſed potius alteri acquirere, putà quando alteri ſtipulatur, & *n.*7. cenſet quòd res empta ex fructibus beneficij à Prælato etiam Regulari non dicitur acquiſita Eccleſiæ, vbi Prælatus fuit ſtipulatus pro ſe vti perſona priuata, & laica, & pro quibus dederit.

4 In gloſſ. *Comparauit,* ibi, *& eſt ſpeciale in Eccleſia.* Vide ſimilem *gloſſ.in l. ſi vt proponis* 8. *verſ.non negabit, C.de rei vendic.* Felin.*in cap. cùm ex officij, n.*2.*de praeſcript.* Anton.Gom.*l.*50. *Tauri, n.*36.*in princ.* Sarmient.*de redditib. p.*3.*c.*2.*n.*10.

SVMMARIVM.

1 *Meliorationes facta per Prælatum in rebus Eccleſiæ ſunt ſua in vita, etiamſi dimittat beneficium, ſed de his teſtari non poteſt.*

2 *Expenſas factas in meliorandis rebus Eccleſiæ de proprio patrimonio, tam ipſe Prælatus, ſiue beneficiarius, quàm eius hæres repetere poteſt.*

3 *Clericus, qui ex induſtria ſuæ perſonæ rem Eccleſiæ meliorem fecit, non poteſt repetere.*

4 *Benemeritis res Eccleſiæ donari poſſunt.*

5 *Prælatus ex cauſa remunerationis donare poteſt.*

6 *Emphyteuſis poteſt concedi alicui in remunerationem ſeruitij de aliqua re Eccleſiæ cum parua penſione.*

7 *Donatio remuneratoria facta à Prælato pro remuneratione accepti beneficij valet.*

Cap. Si quis. V. & vlt.

Ex Concil. Tolet.

1 MEliorationes factæ per Clericum in terris Eccleſiæ, veluti viniolæ, aut agelli, ſuæ ſunt vſque ad mortem, licèt dimittat beneficium, ſed moriens non poteſt illa relinquere alicui in teſtamento, vel hæreditario iure, niſi forſan Epiſcopus voluerit illa aſſignare alicui pro ſeruitiis factis Eccleſiis. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabarell.Barbat. Ioan.Andr. Imol. Anan. Butr. Anch. Hoſt. Henric. Panormit. Viuian.*in ration.lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 216. Alagona *in compendio iuris Canon.pag.* 447. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. Tolet. XI. *c.* 4. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. Decret.lib.*3.*tit.*21.*c.*7. Burſat. *conſ.*216.*n.*93. *& ſeqq. vol.*3.Bellet.*diſquiſit. cleric. p.*1.*tit.de bonis clericorum,* §.4.*n.*2.Marc.Anton.Genueuſ.*in practic.Eccleſ.q.*614. *per totam.* Expenſas tamen, quas in meliorandis rebus 2
Eccleſiæ de ſuo patrimonio fecit, tam ipſe, quàm eius hæres repetere poteſt, Surd. *conſ.*333.*n.*31. Paul.Comitol.*reſponſ.moral.p.*1.*q.*82.*in fine,* vbi intelligit niſi fecerit animo donandi, Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ.cap.*117.*num.*26. Cald. Pereira *de empt. c.*27.*n.*22. Bellet.*d.*§.4.*num.*3.vbi *num.*5. cum Abb.*hic n.*2. notat 3
quòd Clericus; qui ex induſtria ſuæ perſonæ rem Eccleſiæ meliorem fecit, non poteſt repetere, quod ſic ex induſtria ſua impendit, ſed illud cedit Eccleſiæ.

Pro ſeruitiis, &c.] Ergo benemeritis res Eccleſiæ 4
donari poſſunt, vt per Rebuff.*in compendio alien.n.*62. Bellet.*d.tit.de bonis clericorum,* §.5.*n.*7.& Prælatus ex 5
cauſa remunerationis donare poteſt, Rot.apud Farin. *deciſ.*241.*n.*2.*p.*2.*recent.* vbi citat Nauar. *conſ.*6. *n.*3. *ſub tit. de donat.* Et emphyteuſis poteſt concedi alicui 6
in remunerationem ſeruitij de aliqua re Eccleſiæ cum parua penſione, Rebuff.*vbi proximè,* Surd.*deciſ.*290. Flores de Mena *var.lib.*1.*q.*7.§.1.*n.*21.nam emphyteuſis ſic conceſſa videtur empta, Cald. Pereira *in reſp. pro Societate Ieſu, n.*16.

In gloſſ. *Praſtatione* Notatur ad hoc, quòd donatio 7
remuneratoria facta à Prælato pro remuneratione accepti beneficij valet, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 434.*n.*2. vbi *n.*3. quòd donatio remuneratoria facta à Prælato de bonis Eccleſiæ non debet excedere terminos remunerationis.

De Teſtamentis, & vltimis Voluntatibus.

Tit. XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*

2 *Teſtamentorum materiam qui Doctores tractent, citantur,* & n.3.

4 *Teſtamentum quomodo à Iuſtin. deriuari dicatur à mentis teſtatione, oſtenditur,* & n.5.

6 *Teſtamentum eſt voluntatis noſtræ iuſta ſententia de eo quod quis poſt mortem ſuam fieri vult,* & n.7. *reſpondetur obiectioni.*

8 *Teſtamentum quoddam in ſcriptis dicitur, quod vulgo clauſum nuncupatur, alterum nuncupatiuum dicitur ſine ſcriptura.*

9 *Teſtamenti nuncupatiui ſpecies declarantur, & numeris ſeqq.*

12 *Teſtamentum quoad inuentionem, & primæuum vſum iuriſgentium eſt, quoad formas tamen, ſolemnitates, & confirmationem iuris eſt ciuilis.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. 1
Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Panorm.Conar. Barbat. & iterum *in repet.*Henric. Caniſ. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, fol.* 103. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.*174.Martin.Meſnart.*in epitome Decret. fol.*117.Petr. de Ranen.*in compend.iuris Canon.*Dan.Venator *in analyſi method.iuris Pontif.à pag.*448. Goffred. & Hoſt.*in ſum.huius tit.* Alex. Caſſan.& Anaſt.Germ.*in paratitlis ad quinque libr.Decret.*Barth.Carthag.*in expoſit.tit.iur. Canon.*

Canon. Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag.*214.omnes *ſub hoc tit.& volum.4.repet.in iure Canon. ad lib. 3. Decret*. Matth. Nerut. & Franc. Niconit.

2 . De materia huius tit.agunt Ordin.Reg.Luſit.*lib.4. tit.80.cum ſeqq.*vbi parens meus, & apud Caſtellanos *tit. 1. p. 6.* Viu. Kirchou. Soar. & alij *tom.2. commun. opin.lib.6.tit.12.& 13.*Ioſeph.Ludou.*tom.3.ſub hoc tit.* Aluarad.*de coniecturata mente defuncti*, Card.Mantic. *de coniecturis vlt.volunt.* Simon. de Prætis *de interpret. vltimarum volunt.*Luſit.Emman.Figueira de Negreiros *in introductione ad vltimas voluntates*, Molin.*de inſtit. tract.2.diſp.124.cum ſeqq.* Bened. Ægid.*in repet.l.1.C. de ſacroſ.Eccleſ.p.1.*& nouè Petr.Ioan.Moneta *de commutatione vltimarum voluntatum*, Paul. Layman. *in Theolog.morali lib.3.tract.5.c.1.*

3 Ex profeſſo *de teſtamentis, & vltimis voluntatibus* tractatus edidère Angel. de Gamblionib. *tom.8.tract. Doct. p.1. fol.*31.Didac. Coo.*fol.*98. Iul.Clar. *fol.*90. Roland. Parſagit.*fol.*1. Ioan.Dauth.Mich.Graſſ.Gabr. Vaſquez.

Teſtandi iure promiſcuo, ſeu communi, Boëtius Eppo.

Teſtamentis, & ſucceſſionibus, Philip. de Caſſolis *tom.8.p.1.fol.*107.

Teſtamenta exequendi iure, Boëtius Eppo.

Teſtamentis, & codicillis, Ioan.Gail.

Teſtamentaria ſucceſſione, & quomodo ex pacto hereditas acquiratur, Hieron.Mayer.

Teſtamentis mariti, & vxoris coniunctim, vel ſeparatim factis, Petr.Pech. *tom.8.p.1.fol.*146.

Teſtamentis ordinandis, idem *fol.*112.

Teſtamenti mutatione, Ioan. Dilectos Durantes *fol.*140.

Teſtamenti tutore, & executore, idem *fol.*136.

Teſtamentorum famulis, Ludou.Lana *fol.*180.

Teſtamentorum ſpeculum, Didac.à Spino.

Teſtandi arte, Lud.Lana *fol.*109. & Ioan. Dilectus Durantes.

Teſtamentorum præceptis variis, idem *fol.* 137. Bartholomæ.Romulus.

4 *Teſtamentis.*] Iuſtin.*in princip. Inſtit.hoc tit* etymologiam nominis teſtamenti deriuat à mentis teſtatione, ſed irridetur à Valla poſt Gellium *lib.6. elegant. c.*36.Cott.*in memorab.verbo teſtamentum*, & conſulendum ea de re Iuſtin. cùm aliter ipſius ſenſus percipi nequeat, affirmat Mench. *de ſucceſſ. creat. in præfat. n.*28.refert Molin. *de inſtit. tract.2. diſp.124. col.1. in fine*, conſiderantes quod ſi teſtamentum à mentis teſtatione diceretur, ſimiliter veſtimentum, calceamentum, ornamentum, & ſimilia à mente deriuarentur, quod eſt abſurdum manifeſtum.

5 Ego tamen aduertendum duxi Iuſtiniani intentum non fuiſſe nudum verbi corticem exponere, id enim Grammaticis relinquendum fuerat, ſed potiùs voluiſſe effectum, ſeu rem per teſtamentum ſignificatam, & illius ſubſtantiam modis exponere, vt feciſſe videtur Iureconſ.*in l. qui teſtamento* 20.*§. vlt. ff.hoc tit.* ibi, *ſuprema conteſtatio*, iuncta gloſſ.*verbo conteſtatio, in ſimili l.ſenatus 35.in princ.in verſ.donatio*, ibi, *quaſi doni datio, ff.de donat. cauſa mort.l.1.verſ.nouatio enim*, ibi, *à noua obligatione, ff. de nouation.l.1.in princ. ff. de acquir. poſſeſſ.*& ſecundùm hanc ſignificationem teſtamentum dicitur mentis noſtræ conteſtatio de eo, quod poſt mortem fieri volumus, Craſſ. *recept. ſent.§.teſtamentum, q.*2. Vel, ſi magis placet, dici poteſt cum Molin.*vbi proximè*, teſtamentum dictum ex eo, quòd teſtator in eo alios ſuæ voluntatis teſtes ſoleat interpellare, & in hoc ſenſu teſtamentum dicitur conteſtatio, *d.§. vlt.* ibi, *conteſtatio, id eſt, teſtium inuocatio circa poſtremam voluntatis explicationem*, vnde qui teſtamenta fecerunt teſtantes dicuntur, *l. in teſtamentis* 12.ibi, *teſtantium, ff.de regul.iuris*, & paſſim alibi, aduertunt Couar. *in hac rubr. p.1. n.3.* Alciat. *lib.4 de verb. ſignif.c.*20.Conan.*lib.5.comment.c.1.* Aurel *lib.2. ſent.c.*19.Card. Mantic.*de coniect.vlt.volunt.lib.1.tit.5. num.*10.

Definitur teſtamentum ab Vlpian. *in l.1. ff. hoc tit.* vt ſit voluntatis noſtræ iuſta ſententia de eo quod quis poſt mortem ſuam fieri vult, ſequuntur Bart. & Doctores communiter *ibi gloſſ.* 1. vbi omnes, *in princ. Inſtit.eod.* Hoſt.*in ſumm. huius tit.* Roland.*ad flores teſtament p.1.memb.3.*Guillelm.*in cap. Raynutius, verbo teſtamentum, il.1.n.4.*Clar.*§.teſtamentum, q.*1. Alciat. *lib. 14. Paradox. c.7. poſt med.* Conan. *comment. iuris Ciuilis, lib.9.c.1.*Auiles *ad edicta Prætor. c.36.in gloſſ. verbo firmales, n.*2. Mench. Mantic. Graſſ. & Molin. *citatis locis*, loco generis apponitur ſententia pro mente, ſeu arbitrio diſpoſitiuo, quia ad ſubſtantiam teſtamenti non quælibet, ſed diſpoſitiua teſtatoris voluntas requiritur, *auth. de nuptiis, §. diſponat, collat.4. l. quidam cùm factum* 46. ibi, *quoniam ſi ipſum teſtatorem*, &c. vbi gloſſ. *ff.de hered.inſtit.c.1.*ibi, *licèt voluntatem habuerit, de eo, qui mittitur, cap. tua nobis* 17. vbi gloſſ. *verbo voluntatem, infr. eod.* cum his quæ Tiraq.*in l.ſi vnquam, verbo libertis, n.20.C.de reuocand.donat.*Clar.*§.teſtamentum, q.*61. Gutier.*in l.nemo poteſt, ff.de leg.1.n.1.*Aluarad.*de coniect.mente defuncti, lib.1.c.2. à n.6.* tum quia latiùs patet & plures comprehendit ſententias diſpoſitiuas tam in contractibus, quàm in cæteris vltimis voluntatibus, quæ teſtamenta non ſunt, nec eſt admiratione dignum quod ſententia idem importet quod mens, ſic enim paſſim accipitur in variis ſpeciebus, *l.contra, l.28.in fin.*ibi, *ſententiam eius circumuenit, ff.de leg.reg.vlt.lib.6.*ibi, *contra legis nititur voluntatem, l.1.§.incidit*, ibi, *non ex verbis, ſed ex ſententia, ff.ad Turpil.l.ſi quis id quod 7.ff.de iuriſd.c.ſi poſtquam* 33.ibi, *ſed etiam ex ſui mente, de elect. lib.6* Cætera loco differentiarum adiiciuntur. 6

Non obſtat quòd reliquæ omnes vltimæ voluntates illud commune habent quod ſint ſententiæ de eo quod quis poſt mortem ſuam fieri vult, quaſi hæc vltima particula potius loco generis, quàm differentiæ fuiſſet apponenda, reſpondetur enim quòd cùm hæc vltima particula copuletur ſimul cū verbo, *iuſta*, immediatè præcedenti, atque ita ſenſum faciat quòd teſtamentorum ſit ſententia iuſta ſecundùm ius de teſtamentorum factione de eo quod quis, &c. iam omni & ſoli conuenit teſtamento, prout à cæteris vltimis voluntatibus diſtinguitur, quippe quæ nullatenus dici valent ſententiæ iuſtæ ſecundùm ius de teſtamentorum factione, & ita particula illa, *iuſta*, ſecundùm illud ius latiſſimè accipienda, ſiue illa referatur ad ius gentium, ſiue ad ius Romanorum, ſiue ad illud quodcunque, de omnibus enim verum eſt dicere quòd ſint iuſtæ ſententiæ ſecundùm ius de teſtamentorum factione, &c. Et ita cum hac diffinitione tranſeunt, licèt varios exponendi ſenſus amplectantur plures ex Doctoribus *ſuprà* citatis. 7.

Sic igitur explicatum teſtamentum prout importat ſupremam conteſtationem, omiſſis illis teſtamentorum generibus, quæ in vſu eſſe deſierunt, de quibus *in princ.Inſtit.hoc tit.*in otio, & pace, in prædio, per æs, & libram, ſeu per imaginariam venditionem, explicat Craſſ. *§. teſtamentum, q.*3. in duplici potiſſimum diſcrimine reperitur, quoddam enim eſt teſtamentum in ſcriptis, quod vulgo clauſum nuncupatur, de quo *in l. hac conſultiſſima, in princ. C. hoc tit.§. ſed cùm paulatim, Inſtit.eod.*cum his quæ Gom.*in l.3.Taur. n.*23. Clar.*§. teſtamentum, q.*4. Gam. Luſit.*deciſ.*69. 8

109.& 252. Alterum nuncupatiuum dicitur ſine ſcriptura, d.l.hac conſultiſſima, §.per nuncupationem, §.vlt. Inſtit.hoc tit. Gom.d.l.3.à n.45. Clar. d.loco, q.3. cum ſeq. Molin.diſp.126. Gam.Luſit.decíſ.45.& 126. & his duobus modis in praxi apud Luſitanos fieri poſſe affirmat Valaſc.conſ.178.n.6.

9 Teſtamenti nuncupatiui impliciti vim habet modus quidam teſtandi per relationem, ſcilicet ad aliam ſchedulam, vel ſcripturam, & eſt validus perinde ac ſi teſtator ore proprio hæredem nominaſſet abſque eo quòd teſtes legerint, viderint, aut aliàs certiores redditi fuerint de diſpoſitis in dicta ſchedula, ſed ſufficiat quòd dixerit ſe velle diſponere iuxta contenta in ea, ita Bart.in l. ſi ita ſcripſero, n.1.ff.de condit.& demonſt. & in l.quem hæredi, ff.de rebus dub. Iaſ.in l.vbi autem, §.illud, n.2.ff.de verb.oblig. Socin.ſen.conſ.142.n.6.& ſeq.verſ.ſecundò principaliter, lib.1. Caſtrenſ.qui licèt dubitauerit in d. l. ſi ita ſcripſero, tamen firmant in l. hæredes palàm, in princ.ff.hoc tit.& in l.hac conſultiſſima, §. per nuncupationem, n.3.C.eod.tit.& conſ.93.n.4. lib.1. Couar in cap.ſi tibi, n.5.hoc tit. Alciat.conſ.126. n.1.& 2.lib.9. Nat.in auth. quod ſine, n.36. C.hoc tit. Clar.§.teſtamentum, q.36.n.2. Anton Gom.var.tom.1. c.2.n.7. Pariſ.conſ.19.n.11.& 13.vol.3. Card. Mantic. de coniect.vltim.volunt.tit.7.n.7. Mench de ſucceſſ.creat. lib. 2. §. 17.n. 53. Magdalen. de numero teſtium, p.1. cap.27.num.9. Gutier. pract. lib.2. quæſt.41.num.4.& ſeq. & fuit reſolutum ſæpiſſimè in Rota, & ſignanter in Romana teſtamenti 9.Decembris 1620.coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, & in Romana hæreditatis de Arigoniis 13. Nouembris 1624. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & in Romana legati, librariæ 10. May 1624. coram bonæ memor. Vbaldo ſen.

10 Quæ quidem reſolutio locum habet nedum in legatis, ſed etiam in inſtitutione hæredis, vt tradunt Bald. & Angel.in l. aſſe toto, ff. de hæred. inſtit. Alex. in l.vbi autem, §.illud, ff.de verb.oblig.& conſ.176.n.6. & 7.lib.1. Pariſ.d.conſ.19.num.13.& 14. lib.3. Cardin. Mantic.d tit.7.n.7. Alciat.d conſ.126.num.1.& 2.lib.9. Gutier. d. quæſt.41.n.4. latè Rimin. iun.in princ. Inſtit. de teſtam.num.4-8.cum ſeqq. Rot.in d. Romana hæreditatis de Arigoniis, coram bon. mem. Manzanedo, & in Romana teſtamenti de Arigoniis 23.Ianuarij 1627. & 28.Iunij eiuſdem anni, coram Card. Virili, & in Romana ſucceſſionis 19.Ianuarij 1629. coram R. P. D. Duran.& in Narnien. hæreditatis 24.eiuſdem menſis & anni, coram eodem; licèt contrarium pluribus adſtruere conetur Stephan Gratian.diſcept.forenſ.c.973. per tot.

11 Et hoc procedit quamvis huiuſmodi ſchedula non ſit ſcripta manu ipſius teſtatoris, prout requirere videntur Bart. in d. l.ſi ita ſcripſero, verſ. ego dico hoc eſſe verum. Corn.in d.§. per nuncupationem, num.3. ſufficit enim quòd ſit ſubſcripta ab ipſo teſtatore, licet ſit ſcripta manu aliena ex quo ſubſcribens confirmat omnia contenta in ſcriptura quam ſubſcripſit, vt firmauit Rot.in d.Romana teſtamenti, coram Reuerend. D. Coccino Decano, maximè quando teſtator erat perſona diligens, & de tempore teſtamenti non erat adeò infirmitate grauatus vt contenta in eo videre non valeret, præcipuè ſi teſtamentum erat nimis breue, itavt ictu oculi potuiſſet illius ſubſtantiam inſpicere, vt fuit conſideratum in eadem Romana teſtamenti, coram R. D. Coccino, & coram Vbaldo, & in d. Romana hæreditatis de Arigoniis, coram bon.memor. Manzanedo. Imò ſufficit quòd ſchedula, ad quam facta eſt relatio, ſit ſecreta, & indubitata, licèt non ſit ſcripta, vel ſubſcripta manu teſtatoris, Caſtr. in d.§. per nuncupationem, n.3. Clar.d.§.teſtamentum, q.36.n.3. Pariſ.conſ.19.n.27. Mench.d.§.17.n.53. Rimin.iun.in d.princ. Inſtit.de teſtam. n.490. Paul.in l.cum quidam, n.13. ff.de leg.2. Gutier.d.q.41.n.4. poſt med. Rot.in d. Romana teſtamenti, coram R.D. Coccino Decano, & Vbaldo, & in d. Narnien. hæreditatis 28. May 1629. coram R.P.D.Duran.

12 Teſtamentum ſic explicatum, ac diuiſum quoad inuentionem & primæuum vſum iuris gentium eſt, quoad formas tamen, ſolemnitates, & confirmationem iuris eſt Ciuilis. De iuregentium patet, ſi conſideremus apud omnes ferè, quamvis barbaras nationes, reperiri illius vſum, & inuentionem, ſemper enim, & vt plurimum ſupremas facere tranſlationes ſuorum bonorum, vt ſatis inſinuat Vlpian. in l. lege obuenire, ff.de verb. ſignif. dum inquit, lege duodecim Tabularum confirmauit hæreditarias ſucceſſiones, planè confirmatio ſupponit rem confirmatam iam à parte ante in eſſe productam & exiſtentem, quæ ex poſtfacto accedente confirmatione firmior redditur. Vnde ſatis adminiſtrat Vlpian. ante leges duodecim Tabularum teſtamenta extitiſſe de iuregentium, & poſtea per eaſdem confirmatum, ſeu corroboratum iuuat l.neque enim 14.verſ.deportati, ff.de milit.teſtam. l.milites 13.C.de teſtam.milit. dum ad militis hæreditatem admittunt deportatos, & cæteros, qui iure Ciuili incapaces ſunt ex eo, quia de iuregentium admittebantur, vt ita teſtamentaria ſucceſſio iuriſgentium ſit ſaltem quoad primæuum vſum, & inuentionem, expendunt ad propoſitum Couar.var.lib.3 c.6.n.7. Molin. de primog.lib.1.c.2. n.5. Conſonat illud Geneſ. 27. vbi Iſaac poſtquam nimium ſenuerat de bonis poſt mortem diſpoſuit, multo ante ius Ciuile Romanorum, quamvis ex poſtfacto formas, & ſolemnitates introduxerit, obſeruant in effectu gloſſ.verbo alium, in l quoties 9.ff.de hæred.inſtit. Bart.in l.interdum, n.7. ff. de condict.indeb. vbi Iaſ.n.4. communem affirmat Cou. d.c.6.n.4. Gom.l.3.Tauri, in princ. Roder.Soar.in l.quoniam ſuper declaratione leg. Regni limit.1. num.3.ad fin. Clar.§. teſtamentum, q.2. Pinel. in rubr.de reſcind.vendit. q.1.c.1.num.23. refert in hanc partem plura ſacræ Paginæ loca Guillelm. in cap. Raynutius, verbo teſtamentum, il.1.num.2. Peralt.in rubr. ff. de hæred.inſtitut. n.140. Molin.d.n.5.alt.Molin.de inſtit.tract.2.diſp.124. ad fin. fatetur communem & veriorem Graſſ. lib.1. recept. ſentent.§.1.n.4. Quamvis contrarium, imò tantùm hoc iuri Ciuili tribuendum, ſenſerit gloſſ. verbo dominia diſtincta, verſ. item per teſtamenta in l. ex hoc iure 5.ff. de inſtit. vbi Bart. num. 5. ſibi contrarius Mench.de ſucceſſ.creat.§.1 ad princ. & illuſtr. cap.100. num.3.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus de rebus patrimonialibus teſtari poteſt, non ita de rebus Eccleſiæ, vel intuitu Eccleſiæ acquiſitis.*

2 *Clericus poteſt inſtituere eius hæredem nurum nubentem filio ſpurio.*

3 *Prælatus poteſt reſeruato patrimonio ex redditibus Eccleſiæ congruam accipere ſuſtentationem.*

4 *Declaratur text.* in cap.Clericos, 1.q.2.

5 *Epiſcopatus eſt Ordo.*

6 *Epiſcopus poteſt de bonis patrimonialibus, non autem de rebus Eccleſiæ, aut eius intuitu quæſitis teſtari.*

7 *Epiſcopis Religioſis an integrum ſit teſtari de bonis patrimonialibus, aut propria induſtria acquiſitis, oſtenditur.*

8 *Bona Prælatorum, & Clericorum poſt adeptam dignitatem*

gnitatem, & beneficia acquiſita, præſumuntur eſſe de bonis Eccleſiæ, cui præſunt.

9 *Bona empta à Prælatis ex pecunia, & redditibus Eccleſiarum, ſiue proprio, ſiue alieno nomine, eidem Eccleſiæ ſtatim acquiruntur.*

10 *Hæres non poteſt venire contra factum defuncti.*

Cap. Quorumdam. I. *Greg.*

1 EPiſcopus ſolùm poteſt teſtari de illo patrimonio quod habuit ante conſecrationem, ſed quicquid antea erat Eccleſiæ, vel quæ acquiſiuit Epiſcopus dum fuit Epiſcopus, pertinet ad dominium Eccleſiæ, & non poteſt de eo teſtari; quod ſi alicui relinquit, eſt reuocandum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Barbat. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 145. Con. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 216. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 448. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. deſumitur ex D. Gregor. *lib.* 3. *indict.* 2. *epiſt.* 52. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 22. *cap.* 2.

2 *Nurum hæredem inſtituit.*] Ergo Clericus poteſt inſtituere eius hæredem nurum nubentem filio ſpurio, de quo an verum ſit, vide Duen. *reg.* 396. *verſ. porrò,* Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri, num.* 17. *col.* 2. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *t.* 20. *n.* 8. *verſ. ſecundò,* Paleoth. *de nothis & ſpur. c.* 53. Alexand. *conſ.* 74. *vol.* 3. & *conſ.* 158. *num.* 4. *vol.* 7. Hippol. *ſing.* 143. Corſet. *ſing.* 137. *verbo hæres, il.* 4. Con. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 8. §. 5. *n.* 13 Rojas *de ſucceſſ. c.* 20. *ex n.* 21. & *ex n.* 35. Plaza *de delict. c.* 41. *ex num.* 20. Perez *l.* 22. *tit.* 3. *lib.* 1. & *l.* 1. *verſ. ex ſpuriis filiis, tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 98. Clar. §. *teſtamentum, q.* 22. Lancel. Gallia *in conſuet. Alexand. gloſſ. maritus, q.* 8. *num.* 3. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis,* §. *idem reſcripſit, num.* 22. & *à n.* 39. *ff. de liber. agnoſc.* Ioſeph. Ludou. Peruſ. *deciſ.* 18. *ex n.* 33. Marienſ. *l.* 6. *gloſſ.* 8. *num.* 27 *tit.* 8. *lib.* 5. *noua recop.* Parlad. *lib.* 1. *rerum quotid. c.* 16. Surd. *de alimentis, tit.* 5. *q.* 7. *à n.* 49. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. p.* 3. *à n.* 79. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 19. *n.* 58. Cened. *ad Decretal. collect.* 145. *n.* 1.

3 *Hæredem inſtituit.*] Ex his verbis iunctis ſubſequentibus, ibi, *ante Epiſcopatum,* efficaciter colligitur poſſe Prælatum reſeruato patrimonio ex redditibus Eccleſiæ congruam accipere ſuſtentationem, nam ſi patrimonialia bona iubentur hæredibus dari, ſequitur licitum eſſe ſeruare patrimonium, ita Innoc. communiter receptus, & Abb. *in cap. Epiſcopus, n.* 2. *de præbend.* Couar. *in præſenti, n.* 2. qui teſtatur communem eſſe, Nauar. *de reddit. Eccleſiaſt. p.* 1. *q.* 1. *n.* 78. & *in apologia, q.* 1. *monitu* 30. Sarmien. *eod. tract. p.* 1. *c.* 1. *n.* 18. Hojed. *de incompatibil. benefic. c.* 19. *n.* 45. Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de bonis clericorum,* §. 1. *num.* 11. & plures alij, quos ego ipſe refero *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p.* 5. *alleg.* 114.
4 *n.* 36. Non obſtat auctoritas D. Hieron. *in c. clericos* 1. *q.* 2. agit enim de eo tempore, quo omnes redditus in communi deferebantur ad Epiſcopum diſtribuendi in quatuor partes, quo tempore cùm redditus illi deſtinati fuiſſent ad vſus pauperum Clericorum, & Laicorum, ſi quis Clericus propria habebat bona, volebatque ſibi retinere, non poterat de communibus redditibus aliquid accipere, quoniam iniquum erat eum, cui propria ſufficiebant, recipere fructus ad vſus pauperum deſtinatos, & Prælatorum, ac fabricæ, & propterea D. Hieron. dicit ſacrilegium committere, ſic etiam iuxta illa tempora intelligendus eſt text. *in cap. autem* 12. *q.* 1. & auctoritas D. Auguſt. *in c. res Eccleſiæ, & in c. ſi priuatum, ead. cauſa, & quæſt.*

Ante Epiſcopatus Ordinem, &c.] Ergo Epiſcopatus 5
eſt Ordo, vt dicunt in ſpecie gloſſ. *verbo Epiſcopus, in proœmio Sexti, & in cap. periculoſum, verb. de Epiſcopis, de ſent. excomm. in* 6. Felin. *in cap. eam te, n.* 4. *de reſcript.* Zabarel. *in Clem.* 2. *num.* 12. *de ætate, & qual.* Burſat. *conſil.* 125. *à num.* 1. *vol.* 1. Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 2. *num.* 7. Henriq. *in ſumm. lib.* 2. *c.* 2. §. 1. & *cap.* 7. §. 2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 2. *n.* 5. Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad c.* 1. *n.* 2. *diſt.* 32. & ad *cap. legimus* 24. *num.* 4. & *diſt.* 93.

Probat hic text. Epiſcopum poſſe de bonis patri- 6
monialibus, non autem de rebus Eccleſiæ, aut eius intuitu quæſitis teſtari, vt per Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 27. Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *cap.* 33. *num.* 3. *lit. L.* Gabr Pereira *deciſ.* 95. *num.* 7. & *deciſ.* 75. *num.* 1. & de Cardinalibus nuncupatim Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *quæſt.* 6. Et ita quòd Epiſcopus validè teſtari poteſt de bonis propriis, quæ ante, vel poſt Epiſcopatum, non tamen ratione Epiſcopatus acquiſiuit, vltra hunc text. probat *cap. Epiſcopi, cap. ſint manifeſtè* 12. *quæſt.* 1. *cap. ſixum* 12. *q.* 6. *cap.* 1. *in princ. de ſucceſſ. ab inteſt. auth. licentiam, C. de Epiſc. & Cleric.* Abb. *not.* 5. & omnes *hîc,* Couar. *num.* 3. vbi plures refert, Nauar. *de ſpoliis Cleric.* §. 1. *num.* 2. & *in apologia q.* 1. *mon.* 22. & *mon.* 50. *n.* 5. Sarmien. *de redditib. part.* 3. *cap.* 3. *n.* 41. Mench. *frequent. cap.* 4. *num.* 4. & *illuſtr. cap.* 11. *num.* 1. Clar. *in* §. *teſtamentum, q.* 27. *num.* 2. & communem eſſe omnium reſolutionem affirmat Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 10 *num.* 27. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 9 *titul.* 7. *num.* 19. Graſſ. §. *teſtamentum, q.* 34. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp* 147. *concluſ.* 1. Cened. *ad Decretal. collect.* 145. *num.* 1. Et ſimiliter quod valet teſtari de bonis, quæ ſuo labore, & induſtria quæſiuit, quamvis ratione Ordinis, non tamen prætextu Epiſcopatus, vel bonorum Eccleſiæ, qualia ſunt quæ Epiſcopus acquirit quatenus Vicerex, vel ab illis capit, qui ad Ordines promouentur, ſtipendium quod Cardinales accipiunt à Rom. Pont. ratione Cardinalitij galeri, vt vocant, quod ſoluitur eiſdem ratione Conſilij, & induſtriæ in iuuando Pont. in Eccleſiæ regimine, & alia id genus; in Clericis inferioribus erunt illa, quæ ratione Ordinis lucrantur ad ſui ſuſtentationem pro Miſſis celebrandis, ſtipendium datum ab illo, cui Sacerdos vti capellanus inſeruit: ita Couar. *in præſenti, num.* 11. Nauar. *de redditibus, q.* 1. *num.* 19. Clar. *d. quæſt.* 27. *num.* 5. Molin. *d. lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 27. Graſſ. *d.* §. *teſtamentum, q.* 34. *n.* 2. Cened. *d. collect.* 145. *num.* 2.

Vtrùm autem integrum ſit Epiſcopis religioſis te- 7
ſtari de bonis patrimonialibus, aut propria induſtria acquiſitis eo modo, quo id fas eſt Epiſcopis ſæcularibus, quæſtio eſt dubia, in qua affirmatiuam opinionem tuentur Hoſtienſ. *hîc n* 5. Mich. à Medina *lib.* 5. *de ſacrorum hominum continent. c.* 26. *col.* 2 Emman. Sà *in aphoriſmis, verbo Epiſcopus, num.* 11. Garc. Falcon. *reg.* 320. *num.* 4. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 2. *cap.* 70. *n.* 5. quæ quidem opinio licèt ſit probabilis, contraria eſt communior, eamque meritò ſequuntur *hîc* Ioan. Andr. *num.* 6. Butr. *num* 9. Zabarel. *num.* 3. *oppoſit.* 5. Guillelm. Bened. *in c. Raynutius, verbo mortuo itaque teſtatore, il.* 1. *n.* 301. Nauar *de reddit. q.* 1. *monitu* 9. *n.* 2. *q.* 3. *monitu* 11. *n.* 1. Redoan. *de ſpoliis Eccleſ. q.* 3. §. *fin. num.* 14. & 15. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 87. & 88. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *q.* 69. *art.* 3. Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *c.* 34. *num.* 3. *in fine,* & *num* 4. Tapia *in auth. ingreſſi, C. de Sacroſanct. Eccleſ. verbo ſua, c.* 7. *num.* 85. & *verbo, ideoque nec de his, cap. vnic. num.* 32. Fulu. Pacian. *conſ.* 132. *num.* 33. *volum.* 1. quos refert, & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi*

tom. 2.

Digitized by Google

tom. 2. lib. 6. c. 6. n. 10. vbi *n.* 11. aduertit Epiſcopum etiã ad opera pia, teneri explicare duplex teſtandi impedimentum, vt diſpenſatio legitima ſit, vnum ſe eſſe religioſum, alterum ſe eſſe Epiſcopum. An, & quando Religioſus teſtari poſſit Pontificis licentia, & an præcedere debeat, & quando reuocata cenſeatur, dicam *infrà in cap. ſeq. n.* 8. *cum ſeqq.*

8 *Quicquid verò*, &c. Notatur ad hoc quòd bona Prælatorum, & Clericorum poſt adeptam dignitatem, & beneficia acquiſita præſumuntur eſſe de bonis Eccleſiæ cui præſunt, vel eius intuitu acquiſita, vt per Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 4. *q.* 7. *n.* 48. vbi *n.* 49. quòd Eccleſia habet fundatam intentionem ſuper omnibus bonis à Prælato defuncto poſſeſſis, Menoch. *de præſumpt. lib* 3 *præſ.* 51. *n.* 23. Azeued. *l.* 6. *à n.* 8. *tit.* 2. *lib.* 1. *noua recop.* Cened. *d. collect.* 145. *n.* 2. Rot. *in Arboren. ſpolij* 17. *Iunij* 1624. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo.

9 *In eiuſdem Eccleſiæ dominio conſeruentur.*] Ex his verbis colligit Abb. *hîc notab.* 4. & Couar. *n.* 4. res emptas ex pecunia, & redditibus Eccleſiarum à Prælatis, ſine proprio, ſine alieno nomine eidem Eccleſiæ ſtatim acquiri, eandem ſententiam ex hoc text. probat gloſſ. etiam ab omnibus recepta *in l. ſi vt proponis, C. de rei vendic.* communem, & veram dicit Sarmien. *de redditib. Eccleſ. lib.* 3. *c.* 2. *n.* 4. & 5. Marſil. *eod. tract. p.* 3. *c.* 23. *à n.* 19.

10 *Nullatenus patiaris.*] Intellige niſi Eccleſia defuncti Prælati hæres fuerit, tunc enim aduersùs alienationem ab eo factam venire non poterit, & ita textum in præſenti declarat gloſſa ſecundùm principia iuris, quæ dictant hæredem non poſſe venire contra factum defuncti pro ea parte, qua hæres eſt, *l. cum matre, C. de rei vendicat. l.* 3. *C. de rebus alien. l. ab eo, C. de liberali cauſa*, ſimilis eſt gloſſ. *verbo ab hæredibus, in c. Epiſcopus qui filius* 12. *q.* 2. quas omnes *hic* ſequuntur Abb. *n.* 2. Imol. *n.* 9. Couar. qui alios refert *n.* 13. & aſſerit communiter approbari, probant etiam multi, quos refert Valaſc. *conſult.* 52. *n.* 47. cum quibus proſequere.

SVMMARIVM.

1 *Abbatiſſa teſtari non poteſt, etiamſi nunquam induiſſet habitum monachalem.*

2 *Abbatiſſa an poſſit ordinari mulier, quæ non ſit expreſsè profeſſa, oſtenditur, & declaratur text. in præſenti*, & n. 3.

4 *Religioſi taciè, vel expreſsè profeſſi teſtari non poſſunt.*

5 *Religioſi etiam ad pias cauſas teſtari non poſſunt, quamuis Prælati cuiuſcunque Summo Pontifice inferioris, ſeu Capituli generalis accedat licentia, vt* n. 6.

7 *Codicillos facere ex ſuperioris licentia non poteſt Religioſus profeſſus.*

8 *Donationem cauſa mortis facere non poteſt Religioſus niſi quid moderatum donet.*

9 *Religioſus profeſſus in quacunque Religione ex Summi Pontif. licentia teſtari poteſt.*

10 *Epiſcopi monachus de licentia Summi Pontif. teſtari poteſt.*

11 *Licentia conceſſa à Summo Pontif. Religioſis teſtandi intelligitur ad vſus pios.*

12 *Licentia Religioſis per Summum Pontif. conceſſa ad teſtandum, debet eſſe expreſſa, non expirat etiam re integra morte concedentis, vt* n. 13. *nec extinguitur primo actu*, n. 14. *ſufficit ſi poſt teſtamentum conditum ſuperueniat*, vt num. 15.

16 *Commodatarij, quibus eſt permiſſum contrahere matrimonium, poſſunt liberè teſtari.*

17 *Conſuetudo an valeat vt monachi teſtentur, remiſſiuè.*

CAP. Quia ingredientibus. II.

RES Abbatiſſæ de iure competunt eidem, ex quo 1
illic ingreſſa, & Abbatiſſa conſtituta eſt, licèt non portauerit habitum monachalem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Barbat. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Panorm. Couar. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 217. Alagona *in compend. iuris Canon. p.* 448 remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. deſumitur ex D. Gregor. *lib* 7. *regiſtri epiſt.* 7. *ad Ianuarium Calaritanum*, refertur ab Anſelm. Lucen. *lib.* 7. *c.* 182. & ab Auton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 22. *c.* 3.

Poſtquam Abbatiſſa ordinata eſt, &c.] Ex hoc text. 2
colligunt Doctores Abbatiſſam ordinatam fuiſſe mulierem quæ non erat expreſsè profeſſa, vt per Ioan. Andr. Anch. *num.* 1. Zabarell. *num.* 2. *in fine.* Abb. *n.* 4. & Cou. qui alios refert, *in princ.* Obſtat tamen quòd ſecundùm regulas iuris Canonici non poteſt eligi in Abbatem, Abbatiſſam, vel Prælatum Regularem, niſi qui eandem religionem expreſsè profeſſus fuerit, iuxta *cap. nullus* 28. & *ibi gloſſ.* 1. *cap. indemnitatibus* 43. *in princ. de elect. lib.* 6. idem ſtatuit Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de regular. cap.* 1. obſeruant vltra prædictos Syluest. *in ſum. verbo Abbas, in princ.* & *verbo electio* 3. *num.* 7. D. Antonin. *p.* 3. *tit.* 169. *cap.* 2. §. 8. Fr. Emman *quæſt. Regul. tom* 2. *q* 52. *art.* 8. Fr. Ludou. Miranda *de ſacris monialibus q.* 7. *art.* 2. *concl.* 2. Sed huic difficultati reſpondent Doctores communiter Abbatiſſam de qua *in hoc text.* non fuiſſe electam, ſed magis poſtulatam à Romano Pontifice, eligi enim non poterat, quia inhabilis defectu profeſſionis expreſſæ, ſecundùm prædicta iura, poterat tamen poſtulari, quia illi, qui inhabiles ſunt ex aliquo impedimento iuris humani, poſtulantur, *cap. bona, cum ſeq. de poſtulat. Prælat. cap.* 1. *eod. tit. in* 6. & ita priores textus procedere in prouiſione, quæ per electionem fit, quia de ea ſolum expreſsè loquuntur, ſecus quando prouiſio fit non per electionem, ſed per nominationem, vel poſtulationem, ita *in præſenti* Ioan. Andr. *n.* 3. Zabarel. *num.* 2. *oppoſ.* 1. Butr. *num.* 6. Anch. *num.* 1. Abb. *num.* 4. Imol. *num.* 18. Selu. *de benef. p.* 3. *q.* 55. quos refert & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 20. Verùm hic intellectus otioſam continet diuinationem, & antiquis Canonibus repugnat, etenim ſecundùm illos non ſolùm Religioſi tacitè profeſſi, ſed etiam non profeſſi poterant eligi in Abbates, & Prælatos Regulares, vt colligitur ex *cap. Presbyteros* 16. *q* 1. quem gloſſa *ibid.* malè intelligit, & hoc fuit diu obſeruatum: poſtea verò nouiores Pontifices ſtatuerunt ne eligerentur niſi profeſſi, vt colligitur ex *cap. cum cauſa* 27. & *cap. cùm in magiſtrum* 49. *de elect.* & hoc tempus, vſque ad Gregor. IX. permanſit, nec requirebatur tunc expreſſa profeſſio, ſed tacita ſufficiebat: deinde Boniſac. VIII. multò poſt *in d. cap. nullus*, & *in d. cap. indemnitatibus*, ſtatuit, vt de cætero non eligerentur Abbates, Abbatiſſæ, vel regulares, niſi expreſsè profiterentur, & in vtroque text. ponitur verbum, *de cætero*, quo apertè ſignificatur antea potuiſſe eligi tacitè profeſſos. Quapropter cum tempore huius text. expreſſa profeſſio non fuiſſet neceſſaria, argumentum à Doctoribus adductum, & eorum intellectus parum ad rem pertinet, & rectè text. intelligitur

Digitized by Google

telligitur de electione, ſeu quamvis alia prouiſione; hodie verò eligi non poterit, quæ expreſsè non fuerit profeſſa, ſed à Romano Pontif. poſtulabitur, vt bene aduertit gloſſ. recepta *verbo eligatur, in d. cap. indemnitatibus.*

3 *Quibus vtuntur loci illius Presbyteri permanſiſſe.* [Legendum eſſe *Presbytera*, ait Anton. de Fuertes *Canon. lection. lib. 2. c. 14.* cùm text. iſte loquatur de fœminis in Religione degentibus, de earúmque habitu, ſeu de habitu Abbatiſſarum, quem non induiſſe Abbatiſſam, de qua *ibi*, contendebatur, ſed tantùm habitum Presbyteralem, quem aliæ mulieres portabant, nempe Clericorum ſacerdotúmque vxores; nam ſi, *Presbyteri*, vt in vulgaribus codicibus, legeremus, neceſſariò dicendum foret Abbatiſſam prædefunctam ſemper virorum habitum induiſſe, quod non ſolùm indecorum eſt, ſed etiam prohibitum, vt diuerſificetur genus maſculinum, & fœmininum.

Per multos annos, &c.] Ergo videtur text. hic duas ſimul requirere coniecturas, vt tacita profeſſio inducatur; primam quòd mulier hæc in Abbatiſſam fuerit ordinata, ſecundam quòd per multos annos, & vſque ad mortem in monaſterio, & munere permanſerit; cui tamen obſtat, quod ad inducendam tacitam profeſſionem altera ex his ſufficiat, vel ingerere ſe ſcienter actibus profeſſorum, vt probat *cap. vidua, cap. ex parte, de Regular.* vel habitum profeſſorum diſtinctum vltra annum deferre, vt probant *cap. 1. & cap. conſtitutionem in 2. part. de Regular. lib. 6.* cum latè traditis per Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 5. cap. 3. à n. 13.* iuxta quæ ad declarationem huius text. dicendum ex eo ſolùm Abbatiſſam, de qua *hic*, profeſſum videri potuiſſe quod munus illud acceperat ſciens ſolis profeſſis conuenire; item & ex eo, quòd in monaſterio ſub obſeruantia Regulari vltra annum tacitam induxit profeſſionem, vt probat *d. cap. ex parte*, vbi *gloſſ. vltim.* docet gloſſ. *verbo deinceps, in Clem. 2. de Regular.* à qua omnis hæc controuerſia petenda eſt, quia tamen in caſu huius text. ſic euenerat, vt mulier de qua *hic*, in Abbatiſſam fuerat ordinata, & in monaſterio per plures annos vſque ad mortem permanſerat, ad veritatem magis confirmandam Summus Pontif. Gregor. omnia *hic* expendit.

4 *Res ipſius in eodem loco*, &c.] Ex his verbis iuncto principio text. colligitur Religioſos expreſsè, vel tacitè profeſſos, non poſſe teſtamentum condere, ſimilis text. *in cap. quia ingredientibus, cum ſeq. 19. q. vlt. auth. ingreſſi, & auth. ſi qua mulier, C. de ſacroſ. Eccleſ.* Ratio huius rei eſt, quia religionem profitentes tranſeunt in poteſtatem monaſterij, ſéque ipſos cum ſuis omnibus bonis eidem tradunt, vt probant prædicta iura; deinde qui ſui iuris non ſunt, teſtari prohibentur ſecundùm principia iuris, de quibus Imp. *in princ. Inſtit. quibus non eſt permiſſum facere teſtament.* & vltra Doctores *prædictis locis*, obſeruant Nau. *in man. c. 27. n. 270.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 9. num. 54.* parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſit. per text. ibi, lib. 4. tit. 81. §. 4.* Gam. *Luſitan. deciſ. 309. num. 2.* nouè Bartholom. à Sancto Fauſto *in theſauro, Religioſorum, lib. 8. q. 61.* Mench. *illuſtr. cap. 102. a num.* .. Graſſ. *§. teſtamentum, q. 34. num. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtament. in rubr. gloſ. 6.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. quæſt. 69. art. 2.* Peregr. *conſ. 53. num. 10. vol. 2.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 3. c. 19. num. 85.* Alexand. Peregrin. *in comment. ad conſtit. Clericor. Regular. p. 2. c. 1. lit. G. §. 34.* Molin. *de iuſtitia, tract. 3. diſp. 141.* Valaſc. *conſult. 108. num. 7.* Fr. Paulin. Berti. Lucenſ. *in praxi crimin. Regul. tit. 4. c. 25. §. 10. num. 4.* optimè Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 8. à princ.* Rota apud Farinac. *deciſ. 76. num. 1. part. 2. recent.* vbi etiam quòd Milites Hieroſolymitani cùm ſint veri Religioſi, non poſſunt diſponere ne dum de bonis, quæ ad eos peruenerunt intuitu ſuæ Religionis, ſed nec etiam de patrimonialibus.

Amplia primò quamvis ad pias cauſas teſtari velint, vt per Nauar. *commento 2. de Regul. n. 22. corol. 19.* Magdalen. *de numero teſtium, part. 2. c. 4. in fine*, Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ideoque nec de his, c. 1. num. 5.* Fr. Emman. *d. art. 2.* Peregr. *conſ. 53. n. 10. vol. 2.* Sanch. *d. c. 8. num. 3.* nouè Bartholom. à S. Fauſto *d. lib. 8. q. 65.* 5

Secundò amplia, etiamſi Prælati cuiuſcunque Summo Pontifice inferioris accedat licentia, nam prohibitio huius text. æquè afficit ipſoſmet Prælatos Regulares, ſicut & ſubditos, Fulu. Pacian. *conſ. 36. n. 103. tom. 1.* Nauar *commento 2. de Regular. num. 44. & n. 22. corol. 10.* Fr. Emman. *d. art. 2.* Iacob. de Graff *in deciſion. aureis, part. 5. lib. 3. cap. 5. num. 59.* Auendan. *in exequendis mand. part. 1. cap. 4. num. 34. verſ. tertiò requiritur*, Tapia *in d. auth. ingreſſi, verbo ideóque nec de his, cap. 1. num. 4. & 27.* Molin. *de iuſtit. tract. 1. diſp. 141. verſ. dubium eſt*, Leonard. Leſſ. *eod. tract. lib. 2. cap. 41. dub. 8. num. 73. & cap. 19. dub. 4. num. 40.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 12. c. 9. q. vlt.* Bartholom. à S. Fauſto *d. lib. 8. q. 62. & 65.* Alexand. Peregr. *d. §. 34. verſ. ſecundò*, Sanch. *d. c. 8. num. 5.* vbi cum Nauar. Tapia, & Fr. Emman. *dictis locis*, aſſerit nec Prælatum cum Conuentu eam licentiã dare poſſe, & cum Paci. *d. n. 103.* nec Capitulum generale ſubamplia, vt nec etiam profeſſus ex ſuperioris licentia poſſit codicillos facere, Nauar. *d. commento 1. num. 43. & 44.* & in Man. *cap. 17. n. 270.* Tapia *d. cap. 1. num. 64.* Sanch. *d. c. 8. num. 9.* Bartholom. à S. Fauſto *d. lib. 8. q. 71.* Alexand. Peregr. *d. §. 34. verſ. quartò.* Nec donationem cauſa mortis, Nauar. *locis proximè citatis, & conſ. 6. num. 3. ſub tit. de donation. in 1. edit. & conſ. 2. num. 3. de præſumpt. in 2. edit.* Iacob. de Graff. *d. cap. 5. num. 58.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. q. 47. art. 7. ad finem*, Bartholom. à S. Fauſto *d. lib. 8. n. 73.* Alexand. Peregr. *d. §. 34. verſ. quintò*, niſi quid moderatum donet, vt tenent Cyn. *in d. auth. ingreſſi, q. vlt. n. 14.* Bart. *in 2. lect. n. 66* Tapia *d. c. 1. num. 4.* Xuar. *allegat. 20. n. 17. in fine*, Garc. Falcon. *reg. 456. n. 4.* Sanch. *d. cap. 8. num. 11.* 6 7 8

Limita primò accedente Summi Pontificis licentia, ex ea enim poſſe profeſſum in quacunque Religione teſtari, reſoluunt Conar. *hic num. 10. & in cap. cum in officiis, num. 7. hoc tit.* Gregor. Lop. *verbo que los ganen, tit. 6. p. 1.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 9. num. 67.* Nau. *commento 2. de Regular. num. 57. & in apologia de reddit. q. 3. monitu 11. num. 3.* Mench. *illuſtr. cap. 102. n. 2.* Redoan. *de ſpoliis Eccleſ. q. 7. §. his præſuppoſitis, n. 10.* Sim. de Pratis *de interpretat. vltim. volunt. lib. 2. interpr. 1. dub. 1. ſolut. num. 73.* Burg de Pace *l. 2. Tauri, num. 689.* Garc. Falcon. *reg. 456. n. 1.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 2. c. 32. num. 1. & quæſt. Regul. tom. 3. q. 69. art. 2.* Peregr. *conſ. 53. num. 11. vol. 2.* Tapia *d. cap. 1. num. 24.* Azor. *p. 1. lib. 12. cap. 9. quæſt. vlt.* Molin. *d. diſp. 141. col. pen.* Leſſ. *d. lib. 2. cap. 41. dub. 8. num. 73.* Luſit. Benedict. Ægid. *in repet. l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. p. 1. §. 1. num. 6. in fine, & §. 7. n. 7.* Sanch. *d. c. 8. n. 45.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 8. q. 66.* Et de monacho Epiſcopo etſi ſentiant eum non abſolui à voto paupertatis, nec teſtari poſſe, dicunt tamen id poſſe ex Pontificis licentia, D. Thom. *2. 2. quæſt. 185. art. 8. ad 3.* Molin. *lib. 2. de primog. c. 10. n. 28.* Fr. Emman. *d. q. 69. art. 4.* Azor. *d. lib. 12. cap. 7. q. 2. in fine*, S. Anton. Tabien. Armil. Sot. & alij, quos refert Sanch. *d. c. 8. num. 45.* Illud in præſentiarum aduertere oportet licentiam à Pontif. abſolutè conceſſam teſtandi de his bonis intelligi ad vſus pios, vt alioquin cum iure communi conſentiat, ac proinde virtu- 9 10 11

tate eius non poſſe teſtari Religioſum ad vſus vanos & profanos, ſed ad pios duntaxat, tenent Nau. *in apologia de redditib. q. 3. monitu 6.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 9. num. 67. & c. 10. num. 30.* alt. Molin. *d. diſp.* 141. *verſ. facultas religioſo, & 604. num. 5.* Azor. *d. lib.* 12. *c. 9. q. vlt.* Leſſ. *d. lib. 2. c. 19. dub. 4. num. 40.* Tapia *d. c. 1. num. 24.* Sanch. *d. cap. 8. n. 51.* vbi *n. 54.* reſoluit cum vno, & altero Molina virtute licentiæ conceſſæ monachis ad teſtandum non poſſe eos maioratum inſtituere.

12 Aliqua maximè ſunt obſeruanda circa teſtandi licentias Epiſcopis, & Monachis conceſſas. Primò obſeruandum eſt exigi, vt ea licentia ad teſtandum expreſsè concedatur, vt per Nauar. *conſ. 71. in fin. de Regular. in 1. edit. & conſ. 7. in fin. de donation. in 2. edit.* Bartholom. à S. Fauſto *d. lib. 8. quæſt. 70.* bene explicat Sanch. *d. c. 8 num. 55.* vbi *num. 56.* cum Bald. & Sim. de Prætis aduertit licentiam hanc teſtandi monacho conceſſam intelligi, vt teſtetur de bonis, quæ Religioſus de facto poſſidet, non verò in præiudicium illius, cui dicta bona virtute prioris teſtamenti facti ante ingreſſum erant acquiſita, nec ſimiliter cum præiudicio monaſterij quoad bona huius monachi, quæ per ipſius poſſeſſionem acquiſierat, & citat Gam. *Luſit. deciſ. 308. incip. In cauſa monaſterij, num. 2. in fine, & num. 3.*

13 Secundò obſeruandum eſt licentiam huiuſmodi non expirare etiam re integra morte concedentis, ſed ſemel conceſſam eſſe perpetuam dum ab alio Pontifice non reuocatur, Socin. ſen. *conſ. 13. à num. 13. ad fin. lib. 1.* Con. *in præſenti ex num. 10. & in cap. cùm in officiis, n. 7. hoc tit.* Nau. *de reddit. Eccleſ. quæſt. 3. §. 11. num. 2.* Redoan. *de ſpol. q. 7. §. his ſuppoſitis, ex num. 1. vſque ad 18.* Rot. *in Camarinen. ſpolij 10. Decemb.* 1619. coram bonæ mem. Dunozetto. Sanch. *de matrim. lib. 8. diſput. 28. num. 82.* ad quem locum ſe remittit. *in d. c. 8. num. 57. in fin.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. quod in anno, num. 20. ff. ſoluto matrimon.* Fr. Emman. *d. quæſt. 69. artic. 6.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 12. in princip. num. 35.*

14 Tertiò obſeruandum eſt eam facultatem non extingui primo actu, ſed virtute illius licere toties quoties libuerit teſtamentum facere vſque ad mortem, ac prius reuocare, vt per Nau. *de redditib. q. 3. monitu 9.* Sarmien. *eod. tract. part. 4. cap. 4.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 48. num. 7.* Sanch. *d. lib. 8. diſput. 1. num. 17.* Tapia *d. cap. 1. num. 31.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 12. num. 97.* Fr. Emman. *tom. 3. q. 68. art. 5.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 8. quæſt. 79.*

15 Quartò obſeruandum eſt eam facultatem neceſſariò non debere præcedere, ſed poſtea ſuperuenientem validum efficere prius teſtamentum à monacho abſque illa confectum, quia cùm teſtamentum ſit actus ſucceſſiuus, ac deambulatorius vſque ad mortem, non cenſetur perfectè factum vſque tunc, & ideo ſufficiens eſt ad eius valorem, vt habilitas teſtandi adſit tempore mortis, à quo robur ſumit, ita Nau. *commento 2. de Regularib. à num. 256.* Anton. Gom. *l. 42. Tauri, num. 2.* Tapia *d. c. 1. n. 25.* Matien. *l. 3. gloſſ. 3. num. 4. tit. 4. lib. 5. noua recop.* Molin. *de diſput. 141. in fine*, Sanch. *d. c. 8. num. 60.* quamvis contrarium velint Mandoſ. *reg. 8. Cancel. q. 12. num. 18.* Flamin. *de reſignat. lib. 11. q. 7. num. 90. & 91.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 47. num. 28.*

16 Limita ſecundò in commendatariis, quibus eſt permiſſum contrahere matrimonium, quales ſunt in noſtra Luſitania commendatarij Chriſti, D. Iacobi, & de Auis, & in Hiſpania commendatarij D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ; nam poſſe liberè eos teſtari non minus quam alios ſæculares, tam de bonis patrimonialibus, quàm etiam de redditibus ſuarum commendarum, docent Molin. *de inſtit. tract. 2. diſput. 604. in fine*, Mota *de confirmat. Ordin. Milit. lib. 2. c. 2. §. 18. num. 8.* Alcozer. *de ludo, c. 39.* Sarmien. *de reddit. p. 4. c. 2. n. 4.* Fr. Emman. *tom. 3. q. 29. art. 7. & q. 69. art. 7.* nouè Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 8. q. 81.* Sanch. *d. c. 8. n. 29.* vbi *n. 37.* reſoluit clericos Ordinum Militarium in clauſtris viuentes, qui ex legitima licentia extra clauſtra vitam tranſigunt, inſeruientes alicui beneficio, poſſe teſtari, ea tamen conditione, vt quotannis inuentarium bonorum tempore præfixo ſuperiori præſentent: & dummodo quintam bonorum partem monaſterio relinquant ex indulto Clementis VII.

Vtrùm autem valeat conſuetudo, vt monachi teſtentur vide Boër. Eppo. *in c. relatum, il. 2. n. 40. inf. hoc tit.* Guillelm. Benedict. *in c. Raynutius, verbo, mortuo itaque teſtatore, il. 2. n. 301.* Iacob. de Graff. *in deciſ. aureis, p. 1. lib. 3. c. 5. num. 59. & p. 2. lib. 3. c. 19. n. 86.* Benedict, Ægid. *in repet. l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. p. 1. §. 7. num. 7.* Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ. 61. n. 8.* Tapia *d. cap. 1. num. 6.* Sanch. *d. cap. 8. num. 63.* Nauar. *comm. 2. de Regular. n. 44.* nouè Bartholom. à S. Fauſto *d. lib. 8. q. 76.* 17

SVMMARIVM.

1 *Teſtamenti executio ſi infra annum à die monitionis non fit per debentem exequi, deuoluitur executio ad Epiſcopum.*

2 *Monitio neceſſaria eſt, vt data negligentia hæredis ad Epiſcopum deuoluatur exequendi poteſtas.*

3 *Annus datus executoribus teſtamenti ad illud exequendum currit à die monitionis factæ per iudicem, & non ligat ignorantes, & legitimè impeditos.*

4 *Anno elapſo dato executori teſtamenti ad illud exequendum, executio deuoluitur ad Epiſcopum.*

5 *Officia diuina debent celebrari in illa Eccleſia, vel loco, in quo iuſſa ſunt celebrari aiſi iuſtum ſubeſſet impedimentum.*

6 *Legatum relictum ad alicuius Eccleſiæ conſtructionem, non efficitur caducum, etiamſi locus ædificij non fuerit deſignatus.*

7 *Epiſcopus conſtito legitimè de negligentia executorum non ſolum poteſt, ſed etiam tenetur teſtatoris mandata exequi.*

8 *Epiſcopus compellendo facere poteſt, vt pia defunctorum voluntates executioni mandentur, etiamſi hæres ſit laicus.*

Cap. Nos quidem. III.

Teſtamenti executio ſi infra annum à die monitionis non fit per debentem exequi, deuoluitur executio ad Epiſcopum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imol. Barbat. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Panorm. Cou. Cened. *Collect. 114.* Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 218.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 448.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* & Caſal. *in annot.* & deſumitur ex D. Gregor. *lib. 3. epiſt. 10. regiſtri*, & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 22. cap. 12.* 1

Vt eam commoneas.] Ergo neceſſaria eſt monitio, vt data negligentia hæredis ad Epiſcopum deuoluatur exequendi poteſtas, vt per Doctores *in auth. hoc amplius, D. de fideicom.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, verbo ſi abſque liberis, 2. à num. 198.* Menoch. *de arbitr. caſu 498. à n. 58.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 251. num. 3.* 2

*n.*5.quos refero ego ipſe *de offic.& poteſt.Epiſcopi,p.*3. *alleg.*82.*n.*24.vbi *n.*25. teneo plures monitiones non requiri, ſed vnicam ſat eſſe à iudice perſonaliter faciendam,& refero Cened.*ad Decret.collect.*114.*n.*3.& alios,qui ibi videri poſſunt.

3 *Quatenus infra annum*,&c.] Qui quidem annus currit à die monitionis factæ per iudicem, & ideo non currit contra ignorantes, & legitimè impeditos, vt per Tiraq.*de retractu lig.*§.35.*gloſſ.*4.*n.*24.*&* 5. Graff. *lib.*2.*in art.de execut. vltim. volunt.q.*5.*n.*5. Spin.*in ſpeculo teſtament.gloſſ.*28.*princip.à n.*9.Matienſ.*l.*7.*gloſ.*5. *& l.*10.*gloſſ.*6.*num.*2.*& l.*14.*gloſſ.*1. *à n.*50.*tit.*4.*lib.*5. *noua recop.*Cald.Pereira *de renouat.emphyt.q.*5.*num.*27. Ceuall.*communium contra commun.q.*374.Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.c.*73.*n.*11. *cum ſeqq.*Surd *de aliment. tit.*8.*priuil.*33.*n.*7. quamvis contrarium reſoluant Zabar.*in præſenti,n.*4. *verſ. ſextò quæro*, Bald.*in l.captatorias ad fin.C.de teſtament.multis*,Felin.*in cap.cum inter, n.*20. *limit.*3. *de except.* niſi eorum opinio intelligatur, vel quando impedimentum ſuperueniens executori ſua natura perpetuum eſt,ſaltémve diurnum,v.g.mors, abſentia in remotis,vel in legatis propriis, aut fauore alimentorum, Tiraq. *de priuileg. piæ cauſæ, priuil.*97. Surd.*d. priuil.*33.*n.*7. quia non debet impedimentum retardare pias cauſas, *l. ſi quando, C.de teſtam.* Martin. Carrillo *in la explicacion della Bulla de los defunctos, p.*2.*c.*14.*à n.*13.quæ omnia refero ego ipſe *d.alleg.*82. *n.*22.vbi *n.*23. reſoluo prædictum temporis ſpatium à iudice reſtringi poſſe.

4 *Quòd ſi infra prædictum tempus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd elapſo anno dato executori teſtamenti ad exequendum, executio deuoluitur ad Epiſcopum, vt per Mandoſ.*in tract. de annalibus caſib. n.*111. Fuſc.*de viſit.lib.*2.*c.*21.*n.*47.Pelaëz *de maior.p.*1.*q.*48.*n.*2.Matienſ.*c.*7.*gloſſ.*2.*& n.*2.*& l.*14.*golſſ.*1.*à n.*45.*tit.*4.*lib.*5. *noua recop.* Gutier. *pract.lib.*1.*q.*44.*n.*4. *& lib.*2.*q.*45. *n.*1.*poſt med.* Cened. *ad Decret. collect.*114.*n.*1. & ego ipſe *d.alleg.*82.*n.*15.Idem in electione pauperum commiſſa alicui per teſtatorem ad certam pecuniam inter eos diſtribuendam, profitetur Rendin. *in promptuario recept. ſentent.tom.*1.*tit.*42. *num. vlt.* quem refero ego ipſe *d.alleg.*62.*n.*24.*in fine*.

5 *Sine in loco*,&c.] Notatur ad hoc quòd diuina officia debent celebrari in illa Eccleſia, vel loco, in quo iuſſa ſunt celebrari, vt per Nauar. *ſub hoc tit. conſ.*14. *n.*10.*in antiq.*aliàs *conſ.*8.*n.*10. *eod.tit.in nouis*, Seraph. *deciſ.*1149.*num.*2.*&* 3. Rot.*in Toletana conſtitutionum ſynodalium* 9. *Iunij* 1624. coram R. D. meo Coccino Decano.Sacerdos enim celebrans non in determinata Eccleſia,vel Altari,minimè ſatisfacit, Syluest.*in ſumm. verbo Miſſa* 1.*q.*10.*in fine*,Nauar.*de orat.c.*5.*n.*2.*&* 12. Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.*2.*lib.*2.*c.*53.*n.*9. Azor. *inſtit.moral.p.*1.*lib.*10.*c.*24.*q.*8.Vgolin.*de offic.Epiſcopi,c.*14.*n.*4.quos refert, & ſequitur Paul. Fraxinel.*de Sacerdotum obligat.ſect.*4. *concl.*4.§.9. Niſi iuſtum ſubeſſet impedimentum, veluti ſi Eccleſia determinata eſſet violata,aut Capella impedita, Azor.*d.cap.*25.*q.*4. Iacob.de Graff.*d.c.*53.*num.*12. Fraxinel.*d.concl.*4.§.11. Marc. Anton. Genuenſ. *in manuali Prælatorum,cap.*72. *à n.*4.Vnde Epiſcopus ex iuſta cauſa poterit concedere vt Miſſa in alia Eccleſia,vel in alio Altari celebretur ſi nequeat celebrari in loco conſtituto, vt colligitur ex text.*in cap. non mediocriter, verſ.dum igitur, de conſecr.diſt.*5. Abb.*conſ.*99.*num.*5. *verſ. honeſtius enim, & in fin. verſ. ad tertium*, Innocent. *in cap. fraternitatis, de ſepult.* Henriq. *in ſumm.lib.*9.*cap.*22.§.6. Iacob. de Graff.*d.cap.*53.*num.*1. *&* 2.Rot.*in d.Toletana conſtitutionum.*

6 *Seu ſi ibi non poteſt*, &c.] Notatur ad hoc quòd legatum relictum ad alicuius Eccleſiæ conſtructionem non efficitur caducum, etiam ſi locus ædificio non fuerit deſignatus, vt per Con.*in præſenti, n.*12.Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel.gloſſ.*5.§.7.*n.*85.

Tunc per te ædificatur, &c.] Ergo conſtito legitimè de negligentia executorum non ſolùm poteſt, ſed etiam tenetur Epiſcopus teſtatoris mandata exequi, de quo vide per me dicta præfata, *alleg.*82.*n.*26. 7

Dilatas defunctorum, &c.] Poteſt enim Epiſcopus compellendo facere, vt piæ defunctorum voluntates executioni demandentur, etiamſi hæres ſit laicus, vt per Cuch.*inſtit.canon.tit.de Epiſcopis, n.*142.*cum ſeqq.* Sbroz.*de Vicario Epiſcopi, lib.*2.*q.*49.*n.*1. Aloyſ.Ricc. *in collect.deciſ.p.*3. *collect.*714. Modern. *de iuriſd. p.*2. *c.*18. Qui quidem etiam tanquam Sedis Apoſt. delegatus poteſt legatarios cogere ad exequendas pias diſpoſitiones iuxta formam Conc.Trid.*ſeſſ.*22.*de reform. c.*8.quamvis executores ſint officiales S.Inquiſitionis, & ob id exempti à iuriſdictione Ordinariorum, vel Profeſſores in aliqua Vniuerſitate ratione literarum conſeruatoriarum, quæ eximunt à iuriſdictione ordinaria, non tamen à delegata à Sede Apoſt. provt atteſtatur à ſacra Congr.deciſum fuiſſe Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ.p.*2.*c.*2. quem refero ego ipſe *d.alleg.*82.*n.*14. 8

SVMMARIVM.

1 *Legata nudis verbis relicta ſunt exequenda*, & n.2.
3 *Declaratur text. in præſenti*, & num.ſeq.
4 *Legatum factum Eccleſiæ ſi ſint plures in ciuitate, debetur pauperiori.*
5 *Legatum incertum fauore piæ cauſæ valet.*

Cap. Indicante. IV.

Legatum quamvis nudis verbis à teſtatore relictum, eſt exequendum. Colligunt ex Ordin.Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Barbat.Butr.Ioan.Andr. Imol.Auan.Hoſt.Henric.Anchar.Panorm. Cou.Viu.*in rationali lib.*3. *iuris Pontif.pag.*219. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 448. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2.deſumitur ex D.Gregor.*in regiſtro lib.*12. *ind.*6.*epiſt.*30.& refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decret.lib.*3.*tit.*22.*c.*13. 1

Nudis verbis, &c.] Probat hic text.legatum, aut fideicommiſſum nudis verbis relictum neceſſariò præſtandum eſſe; in contrarium tamen facit, quod legatum, ſeu fideicommiſſum non debetur niſi aut in ſolemni teſtamento,aut in codicillo relinquatur,*l.ex imperfecto, ff.de legatis* 3.*l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto, C.de teſtam.l.ſi veritas* 23.*C.de fideicom.*ergo legatum,ſeu fideicommiſſum, de quo *hic*,ſecundum iuris rigorem deberi non potuit. Propter quam difficultatē text.*in præſenti*,variis modis intelligitur,communis tamen interpretatio eſt, vt text. intelligatur de legato, aut fideicommiſſo ſine teſtamento,vel aliqua ſcriptura,interueniente tamen legitimo numero quinque teſtium, qui ad codicillum deſideratur, iuxta *l.vlt.C.de codicil.* & ita intelligunt *in præſenti*, Abb.*n.*2.Zabar. *q.*1. Anch.*n.*1.*in fin.* Imol.*n.*9.*&* 10.teſtatur communem Barbat.*n.*17.Cou.qui alios refert *in princ.*Padil.*in l.vlt.in princ.C.de fideicom.* Verùm huic communi interpretationi obſtat, quòd iuxta illam text. hic nullam poterat continere dubitandi cauſam, cùm tamen Pontifex *hic*, & apertius *in d.epiſt.*30.rem controuerſam videatur definire, de qua Subdiaconus Siciliæ, & gubernator Eccleſiæ illius dubitauit; vnde alij intelligunt nuda verba à ſolemnitate iuris Ciuilis, 2 3

non tamen iuris Canonici, hoc eſt, vt fideicommiſſum, de quo hic intelligatur relictum coram duobus, aut tribus teſtibus, iuxta *cap. relatum, & cap. cùm eſſes, infr. hoc tit.* quamvis defuerit ſolemnitas iuris Ciuilis, quem intellectum magis probat Couar. *in præſenti*, ſed non conuenit literæ text. quia nuda verba ſi propriè accipiantur, non magis dici poſſunt reſpectu iuris Ciuilis, quàm iuris Canonici, tum etiam quia tempore D. Gregorij nondum ſacri Canones iuris Ciuilis ſolemnitates in teſtamentis ad pia, nec etiam ad profana in ſuo foro repudiauerant, ſed multo poſt hoc legimus ſancitum ab Alex. III. *in d. cap. relatum, & in cap. cùm eſſes, infr. hoc tit.*

Quare dicendum puto text. *in præſenti*, procedere
4 in legato, vel fideicommiſſo relicto abſque ſcriptura teſtamenti, vel codicilli, ſic enim in materia de qua agitur, nuda verba videntur interpretanda, nam cùm vltima voluntas retenta natura ſua non patiatur veſtimentum ſtipulationis, vel aliud, quo virorum conuentiones veſtiri ſolent, ſequitur nuda verba illa eſſe in vltimis voluntatibus intelligenda, quæ ſine ſcriptura proferuntur, prout *in præſenti*, intelligit Innoc. quem ſequitur Imol. *hic n. 10. ad fin.* Barbat *n. 2.* Cou. *in princ.* & videtur conuenire cum communi interpretatione, quam poſt Abb. *hic n. 2.* probant multi relati *ſupr. in princ.* Quod ſi qui adhuc dubitet, quæ igitur fuerit in hoc text. dubitandi ratio, reſpondebitur defunctum, qui huiuſmodi legata reliquit, ſolemne feciſſe teſtamentum in ſcriptis, in quo de rebus ſuis omnibus diſpoſuit; poſtea ſine ſcriptura legauit hæc, de quibus *in hoc text.* dubitauitque legata præſtare, quia in ſcriptis teſtamentum fecerat, videbatur poſtea nihil poſſe abſque ſcriptura immutari, arg. *c. 1. de reg. iuris, & l. nihil tam naturale, ff. eod.* nihilominus tamen, qoia poſt factum in ſcriptis teſtamentum poteſt teſtator ſine ſcriptura aliquid per codicillum nudis verbis factum addere, vel detrahere, vel immutare, iuxta *l. vlt. C. de codicillis*, iubet Pontifex legata præſtari. Poteſt etiam aliter, & longè aptiùs text. iſte declarari ex ſententia *gloſſ. 1. in præſenti*, quam Cou. non videtur percepiſſe; vt procedat in legatis, quæ verbis tantùm abſque ſcriptura, vel teſtibus ipſi hæredi defunctus mandauit, vt præſtarentur, vt ſic nuda verba intelligamus, quæ omni ſolemnitate ſcripturæ, vel teſtium deſtituitur, ſolent enim vltimæ voluntates, aut ſolemnitate ſcripturæ, aut teſtium veſtiri, & ideò verba nuda erunt in vltimis voluntatibus, quæ nec teſtium, nec ſcripturæ ſolemnitatem habent, & ea legata Pontifex *hîc* præſtare iubet, quia ſecundùm nouam Iuſtiniani conſtit. in vtroque foro debebantur, prout habet *d. l. vlt. C. de fideicom.* & text. *in §. vlt. inſtit. de fideicom. hæred.* iuxta quem ſenſum intelligenda eſt *gloſſ. 1. hic*, & in hanc ſententiam citatur ab omnibus ſcribentibus, & in ſpecie probat Imol. *hic n. 7.* conſentit Zabar. *n. 2.* Anch. *in princ.* Butr. *n. 4.* qui licèt alias afferant interpretationes, hanc defendi poſſe omnes affirmant, atque ideò immeritò Cou. *hic n. 1.* gloſſam reprehendit dum ait ſimilem eſſe huic text. *d. l. vlt.* ſenſit enim gloſſa nuda verba hîc eſſe illa, quæ abſque vlla teſtium, vel ſcripturæ ſolemnitate proferuntur, & ideò ait ſimilem caſum *in d. l. vlt.*

In gloſſ. *Monaſterio*, ibi, *ſed non determinauit cui,*
5 *cum ſint plura Monaſteria*, &c. Notatur ad hoc quòd legatum factum Eccleſiæ, ſi ſint plures in ciuitate, debetur pauperiori, vt per Marc. Antòn. Gennenſ. *in addit. ad ſuam praxim Archiepiſcop. Neapolit. cap. 57. num. 14. & 15.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 11. num. 8. verſ. octaua concluſio*, Craſſ. *§. legatum, c. 64. n. 5.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 197. col. 3.* Probatur ratione, teſtator in dubio dum aliter ſuam mentem non aperuit, cenſetur illi Eccleſiæ legare voluiſſe, reſpectu cuius ſic legando maius opus charitatis exercet, & plus ſuæ animæ conſulit, vt patet, ſed legando Eccleſiæ pauperiori maius bonum charitatis exercet, pluſque ſuæ animæ conſulit. Igitur, &c. Non obſtat quòd legatum hoc propter omnimodam incertitudinem debuerat vitiari, iuxta reg. *l. duo ſunt Titij 30. ff. de teſtam. tut. l. 3. §. vlt. ff. de adim. leg.* quia reſpondetur in propoſito incertitudinem non dari, quia ſecundùm veriſimilem mentem diſponentis moralis certitudo eſt quod pauperiori reliquerit: vel aliter reſpondetur cum communi legata non vitiari propter incertitudinem, vt conſtat ex iuribus citatis à *gloſſ. 2. in d. l. duo ſunt Titij*, & à Gom. *l. 45. Tauri, n. 147. propè fin.* & à Molin. *d. tract. 2. diſp. 197. in princ.* tum quia lega- 6
tum incertum fauore piæ cauſæ valet, Tiraquell. *de priuileg. piæ cauſæ, priuil. 56.* Gom. *l. 40. Tauri, n. 49. & de vltimis volunt. cap. 50. num. 32. de contract. c. 11. num. 8.* Mench. *de ſucceſſion. §. 27. num. 42.* Craſſ. *§. legatum, q. 64. n. 3.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 97. col. 3.* quamvis contradicat Socin. *in l. quidam relegatus, n. 12. ff. de rebus dub.*

Quibus conſequens eſt reſolutio illius dubij vtrùm ſi teſtator duas habeat Eccleſias parochiales, in quibus promiſcuè, & æqualiter recipiat Eccleſiaſtica Sacramenta, itavt nullo argumento electæ ſepulturæ, vel aliàs diſcerni valeat de qua Eccleſia intellexerit, nihilominus legatum, aut inſtitutio ſuſtineatur? Quà in re locum fore gratificationi Epiſcopi, qui eliget ex illis, quem maluerit, cui totum legatum præſtabit, tuentur Abb. *hic num. 4.* communis, vt per Couar. *num. 2.* quos cum aliis refert, & ſequitur Coſta *in cap. ſi pater, verbo pauperes, num. 13.* Padil. *in l. cum quidem, n. 6.* cum quibus communem dicit Craſſ. *d. quæſt. 64. num. 5. in fine*, pro quibus expenditur in ſimili *cap. quoniam 13. verſ. alioquin, de decim.* quamvis oppoſitum, imo quòd vna, & altera Eccleſia æqualiter ſit admittenda, itavt Epiſcopus in præiudicium vnius, non poſſit alteram eligere, poſt Barbat. quem refert Couar. *d. num. 2.* ſequitur Molin. *d. tract. 2. diſp. 197. col. vlt.* Non obſtat *cap. 2. verſic. cum ab eo, de ſepultur. lib. 6.* cui ſimile *cap. relatum 12. in fine, infr. hoc tit.* quia reſpondetur agere de portione, quæ attento iure debetur Eccleſiæ parochiali, vnde cùm vtraque ſit parochialis, vt ſupponimus, inter vtramque Canonica portio vt diuidatur neceſſe eſt, nos verò agimus de legato, vel relicto, quod teſtator cùm ſciret duas eſſe Eccleſias parochiales, vni tantummodo dare iuſſit, vnde ne contra illius fiat voluntatem, diuiſio locum habere non poteſt. Si autem concurrat monaſterium mulierum cum monaſterio virorum, quod ex illis debeat præferri, non eſt abs re inueſtigandum? in quo dubio Socin. Iaſon. Dec. & alij, quos diligenter refert Coſta *ad §. cum in bello, verbo cum filio, num. 13.* tenent in dubio concurrente æquali paupertate pro monaſterio mulierum iudicandum eſſe, quibus adde Hippolit. *ſing. 248.*

Cap. Filius. V.

Teſtator quando legat non rem ſuam, ſed alie- 1
nam, hæres licèt ſecundùm legem ſæculi cogatur ſoluere æquiualens, non tamen ſecundùm leges Dei. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Barbat. Cou. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 219.* Alagon *in compend. iur. Canon. pag. 449.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

deſu

deſumitur ex D. Gregor. *lib.6. regiſtri, indict.1. epiſt.4. ad Meſſanen. Epiſcopum*, refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decret. lib.3. tit.22. c.14.*

2 De intellectu huius text. qui difficilis ſanè eſt, agunt Gregor. *l.10. verbo de la comprar. tit.9. part.6.* Girond. *de priuileg. & exempt. explicat. n.1437.* Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Eccleſ. q.187.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.8. princ. n.45.* vbi *n.46.* ex Fortun. & Menoch. aſſerit quòd in hoc text. nihil fuit dubitatum circa valorem legati quoad æſtimationem, ſed hic ſolùm agebatur quòd legatarius, qui virtute legati rem alienam legatam ſibi retinebat, teneatur illam vero domino reſtituere, & inquit text. debere reſtitui, cùm omni lege diuina, & humana teneatur quis alienam rem reſtituere; aduertens *eod. num.6.* legatum rei alienæ ſecundùm ius Canonicum tunc non valere, quando teſtator, qui ſciebat rem eſſe alienam, ſcienter illam detinebat, & non iuſſit in ſuo teſtamento vero domino reſtituere, ſed potiùs illam alteri legauit, tunc enim præſumitur contra illum quòd voluit eam omnino vſurpare, & eius proprietatem legare, ac proinde legatum non valet quoad ipſam rem, quia eſt aliena, neque quoad æſtimationem, quia repugnat voluntati teſtatoris, qui non æſtimationem, ſed rem ipſam legare voluit, & ſic legatarius retinendo, vel petendo legatum faceret contra legem Dei. Vide alios intellectus apud ſupracitatos: limitando tamen in legato rei alienæ ad pias cauſas vt per Tiraq. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuil.66.* Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſ.116. n.31.* vbi *à n.32.* differit an, & quando præſumatur teſtatorem ſciuiſſe, vel ignoraſſe rem illam à ſe legatam eſſe ſuam, vel alterius, Girond. *d. n.1437.* vbi *n.1439.* cum Perez de Lara *de anniuerſ. lib.1. c.21. n.90.* tenet legatum relictum pro virginibus maritandis poſſe retineri in vtroque foro à fœmina, quæ licèt opinione vulgari pro virgine habeatur, in rei tamen veritate non eſt virgo, niſi aliud ex voluntate teſtatoris conſtet.

3 *Quæ cuiuſdam Eccleſiæ, &c.*] Notatur ad hoc, quòd bona Eccleſiæ non poſſunt à teſtatore legari, vt per Menoch. *d. lib.4. q.119. à princ.* vbi *n.3.* tenet quòd legatum rei Eccleſiæ, cuius alienatio prohibita eſt, non valet etiam quoad æſtimationem, & *n.5.* tenet quòd præſtatur æſtimatio illius rei, quæ facilè alienari poteſt, & facilè impetratur conſenſus Principis, etſi ipſa redimi non poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Hæredi non adimplenti iuſſa teſtatoris ab Epiſcopo interdicitur res à teſtatore relicta cum fructibus.*
2 *Declaratur text. in præſenti.*
3 *Luſitaniæ in Regno eo ipſo quòd executores infra annum & menſem à morte teſtatoris voluntatem illius non adimplent, amittunt munus ex eo proueniens.*
4 *Minor aduersùs negligentiam in non adimplenda voluntate defuncti, an reſtituatur, ne lucrum ſibi relictum amittat, remiſſiuè.*
5 *Hæredes & legatarij priuantur ipſo iure emolumento teſtamenti, ſi defuncti voluntatem non adimpleuerunt ſtatuto tempore facta admonitione.*
6 *Priuationis pœna non comprehendit legitimam, quæ ex neceſſitate legis debetur neceſſariis hæredibus.*
7 *Teſtamenti Clerici, vel pietatis cauſa facti publicatio coram iudice Eccleſiaſtico eſt facienda, & n.8.*
9 *Teſtamenti Laici publicatio in quo Clericus eſt hæres inſtitutus, an ſit facienda coram iudice Eccleſiaſtico, remiſſiuè.*
10 *Feuda dignitatum ſunt indiuidua.*
11 *Hæres, qui iuſſa teſtatoris non adimplet circa pia, etiam legitima priuatur.*
12 *Epiſcopus non ſolum legata pia poteſt executioni mandare, ſed etiam illa, quæ non ſunt pia.*

Cap. Si hæredes. VI.

Ex Concil. Mogunt.

HÆredi qui non implet intra annum voluntatem teſtatoris, interdici debet ab Epiſcopo hæreditas cum fructibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Barbat. Con. Viuian. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.210.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.449.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. Decret. lib.3. tit.22. c.11.* & habetur poſt Concil. Later. ſub Alex. III. *p.43. c.5.* 1

Omnis res, quæ eis relicta eſt, canonicè interdicatur.] Text. *hic* à Gloſſ. & Doctoribus variis modis declaratur, ſed duo præcipui ſunt. Prior modus eſt quòd hic non agitur de priuando hærede commodo teſtamenti, ſed compellendo ipſo, vt adimpleat defuncti voluntatem, dum enim ei interdicuntur bona quouſque adimpleat, indirectè compellitur, & hunc modum compellendi inter alios commendat gloſſ. *hic verbo interdicatur, poſt med.* Zabarel. Butr. & Imol. *n.12.* Abb *n.5. & 7.* aſſerens hunc intellectum ſibi magis placere, & poſt alios proſequitur Conar. *n.2.* Poſterior modus intelligendi eſt, vt agat de pœna priuationis, quam hæres incurrit non adimplendo defuncti voluntatem, ſicut quilibet alius legatarius, aut executor, vt probat *l. ſi quis ſepulchrum, ff. de relig. & ſumpt. funer. authent. amplius, C. de fideicom. auth. de hæred. & falcid. §. ſi quis autem non implens, collat.1. auth. de Eccleſiaſticis titulis, §. qui hoc facere, collat.9.* & rationem reddit Iuriſconſ. *in l. ſi patroni 55. §. qui fideicommiſſariam, verſ. cur enim, ff. ad Trebell.* ibi, *cur enim non videatur indignum, vt qui diſtulerit ſupremas defuncti preces, conſequatur aliquid ex voluntate.* & hunc intellectum proſequuntur etiam gloſſ. & ſcribentes *dictis locis*, Conar. *hic à n.2.* & Padil. *in d. auth. hoc amplius, n.2.* & planè verior videtur, cui non obſtat verbum, *interdicatur*, quia referendum eſt ad executionem priuationis incurſæ, cùm enim hæres ipſo iure priuetur emolumento teſtamenti, vt probat text. *in d. auth. hoc amplius*, & gloſſ. *in d. §. ſi quis autem*, Bald. Salicet. & Iaſ. *num.7.* & Padil. *num.8. in ead. auth. hoc amplius.* Conar. *hic num.8.* nihil aliud ſupereſt niſi ſententia declaratoria iuxta text. & *ibi* tradita *in cap. cùm ſecundùm, de hæret. in 6.* & lata ſententia declaratoria auferuntur bona omnia cum fructibus, & emolumentis, iuxta text. *in d. §. ſi quis autem, & §. qui hoc facere*, vnde cap. hoc deſumptum fuit, & ideo meritò text. *hic* ait, vt interdicantur bona, id eſt, vt arceatur hæres à poſſeſſione, & adminiſtratione bonorum, quibus à lege priuatus eſt; vel etiam dici poteſt text. hunc agere de interdictione, ſeu ſequeſtratione bonorum pendente iudicio priuationis, ne fortè alienentur, aut conſumantur. Vnde refert Molin. *de iuſtit. tract.2. diſput.251. num.5.* per leges Luſitanas conſtitutum eſſe eo ipſo quòd executores infra annum, & 3 menſem à morte teſtatoris voluntatem illius non adimpleuerint, illos amittere munus executoris, & priuari legato, ac commodo, aut præmio ipſis à teſtatore relicto, & idem apud Gallos obſeruari teſtatur Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.1. tract. de ſentent. prouiſ. n.88. pag. mihi 145.* Vtrùm autem minor aduersùs negligentiam 4

in non adimplenda voluntate defuncti reſtituatur, ne lucrum ſibi relictum amittat, vide Sfort. *de in integ. reſtit. q. 2. art. 6. ſub num. 62.* Flamin. *de reſignat. lib. 11. q. 4. n. 58.*

5 Primò ex dictis infertur etiam iure Canonico, hæredes, & legatarios priuari ipſo iure emolumento teſtamenti, ſi defuncti voluntatem non adimpleuerint ſtatuto tempore facta admonitione, vt dictum eſt, quod & probat *cap. Sylueſter, 11. q. 1.* approbans hac in re pœnas iuris Ciuilis, vnde priuatio hæc in Clericis, & Religioſis, Eccleſiis & Monaſteriis habet locum, vt probat text. & *ibid.* Bart. *in d. auth. de hæred. & falcid. §. vlt. verſ. quia verò, collat. 1.* Abb. *in repet. cap. Eccleſia, de conſtit. n. 18. propè fin.* Gregor. Lop. *in l. vlt. gloſſ. pen. ad med. tit. 10. part. 6.* Padil. *vbi ſupra, num. 7.* Circa illud verò de hæredibus ſupremas teſtatorum voluntates non adimplentibus, an ſint ipſo iure, vel per ſententiam priuandi, vide Menoch. *de arb. caſu 498. num. 58.* Matien. *l. 14. gloſſ. 1. num. 64. tit. 4. lib. 5. nouæ recopil.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 28. princip. à num. 67.*

6 Secundò infertur pœnam priuationis non comprehendere legitimam, quæ ex neceſſitate legis debetur neceſſariis hæredibus aſcendentibus, vel deſcendentibus; cùm enim text. hic, & ſimiles iubeant priuare hæredem commodo teſtamenti, vel rebus à defuncto relictis, extendi non debet ad legitimam, quæ magis cenſetur debita, quàm voluntariè à defuncto relicta, vt probat *l. legat. §. fin.* & *ibi* gloſſ. *ff. de falſis.* Accedit quòd ſi priuatio hæc legitimam comprehenderet, potuiſſet onus legitimæ imponi, contra *l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. teſtam.* Probatur etiam hæc ſententia expreſsè *in d. auth hoc amplius,* & ſic text. iſtum declarat gloſſ. *in præſenti, in 3. intellectu,* ſequuntur *hîc* Zabar. *ante fin.* Imol. *n. 12.* Abb. *in fine,* Barbat. *n. 10.* Cou. qui plures refert *n. 9.* aſſerens ex illis eſſe communem, ſequitur etiam, & communem dicit Padil. *vbi ſupr. n. 17.* Molin. qui plures refert, *de primog. lib. 1. c. 9. num. 6.* Menoch. *de ſucceſſ. creat. §. 8. n. 17.* Mich. Graſſ. *in §. legitima, q. 46.* Minus etiam obſtat text. hic quatenus indiſtinctè iubet priuari hæredes rebus omnibus, quia reſpondetur, reiectis aliis Doctorum ſolutionibus, text. hunc agere de quibuſcumque hæredibus, ſiue ſuis, ſiue extraneis, ſed eos tantùm priuat illis bonis, quæ à defuncto voluntariè relicta ſunt, quæ verò ex neceſſitate iuris debentur, provt eſt legitima, cenſetur à lege magis habita, quàm à teſtatore relicta, & ita text. hic legitimam non comprehendit, ſic etiam declarandus eſt text. *in d. cap. Sylueſter.*

7 *Vt vota defuncti adimpleantur.*] Intellige cum Soar. *de Relig. tract. de voto, lib. 5. c. 11. n. 6.*

8 In gloſſ. *Ab Epiſcopo,* ibi, *publicatio teſtamenti ad Epiſcopum non pertinet.* Aduerte publicationem teſtamenti Clerici, vel pietatis cauſa facti coram iudice Eccleſiaſticò eſſe faciendam, vt per Gutier. *pract. lib. 2. q. 48. num. 1.*

9 An autem publicatio teſtamenti laici, in quo Clericus eſt hæres inſtitutus, fieri debeat coram iudice Eccleſiaſtico, an verò coram ſæculari, vide Cou. *pract. c. 8. num. 1.* Soar. de Pace *in pract. tom. 2. prælud. 2. num. 14.* Perez *tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 152. in fine,* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. q. 62. art. 12.* Gutier. *d. q. 48. num. 1.*

10 In gloſſ. *Interdicatur,* vlt. ibi, *quia regnum diuidi non poteſt.* Notatur ad hoc, quòd feuda dignitatum, vt Marchionatus, Comitatus, Ducatus, vel Regni ſint indiuidua, vt per Duen. *reg. 316*

11 In ead. gloſſ. ibi, *Hæres, qui relicta ad pias cauſas conferre diſtulerit totum amittere debet.* Notatur ad hoc quòd hæres, qui iuſſa teſtatoris non adimplet circa pia, etiam legitima priuatur, ſequitur Hoſt. *hîc,* Anchar. *n. 5.* Butr. *n. 6.* teſtatur communem Imol. *n. 13.* & Tiraq. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuil. 84.*

In ead. gloſſ. ibi, *Et hoc præcipuè,* &c. Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus non ſolùm legata pia poteſt executioni mandare, ſed etiam illa, quæ non ſunt pia, vt per Cou. *hîc n. 3. verſ. eodem verò,* Cened. *pract. & canon. lib. q. 14. n. 2. & q. 31. n. 5.* & plures alios, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 82. n. 15.* 12

SVMMARIVM.

1 *Clerici teſtari non poſſunt de bonis per Eccleſiam acquiſitis,* & n. 2.

3 *Limita ſi ea bona acquiſierint parcè viuendo, & ſuæ ſuſtentationi ſubtrahendo.*

4 *Clerici liberè teſtari poſſunt de quotidianis diſtributionibus iure quæſitis.*

5 *Diſtributionum quotidianarum dominium habent Clerici.*

6 *Teſtari poſſunt beneficiarij ex conſuetudine de acquiſitis ex beneficio.*

7 *Clerici Epiſcopis inferiores ex conſuetudine totius Hiſpaniæ poſſunt teſtari de acquiſitis ex beneficio, & illis ab inteſtato ſuccedi poteſt.*

8 *Obligatio ad antidora propriè non eſt obligatio inducens iuris vinculum.*

9 *Beneficiarius ea, quæ emit ex bonis Eccleſiæ, fiunt ipſius Eccleſiæ.*

Cap. Cùm in officiis. VII.

Ex Concil. Later.

Clerici ſiue moriantur inteſtati, ſiue cum teſtamento, bona eorum acquiſita per Eccleſiam ſunt Eccleſiæ. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Couar. Cened. *collect. 12.* Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 220.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 449.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Alex. III. *cap. 15.* & refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 22. cap. 4.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Cou. *hîc num. 6.* Nauarr. *de redditib. Eccleſ. q. 3. monitu 1. & monitu 4. num. 2. & de ſpoliis, §. 6. n. 5.* Sarmien. *de reddit. p. 2. cap. 4.* Craſſ. *de ſucceſſ. §. teſtamentum, q. 33. num. 7.* D. Barboſ. *in l. diuortio, ff. ſoluto matrim. part. 2. num. 59.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 148.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 9. q. 1. in princ.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. cap. 1. num. 8.* Monet. *de diſtribut. quotid. p. 3. q. 2. num. 5.* Franc. de Souſa *de largit. munerum, fundam. vlt. num 35.* 2

Licèt autem text. concluſionem procedere intelligat Nicol. Garc. *d. cap. 1. n. 9.* quoad bona acquiſita ex fructibus beneficij etiam parcè viuendo, & ſuæ ſuſtentationi ſubtrahendo, contrarium tamen ab omnibus communiter receptum eſt, vt per Nauar. *q. 1. monitu 26. & monitu 43. num. 1. & de ſpoliis, §. 1. n. 3. & §. 8. num. 7.* Victorel *in annot. ad Tolet. in ſumm. lib. 5. cap. 4. verſ. bonaque,* D. Barboſ. *d. p. 2. num. 68.* Auend. *reſp. 19. num. 6.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 10. num. 50.* Azor. *d. part. 2. lib. 8. cap. 3. q. 2.* Prax. nouam Epiſcop. *p. 2. q. 5. num. 39.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 3. cap. 3. n. 16.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 4. n. 39. & ſeq. & cap. 10. num. 41.* 3

Vtrùm autem Clerici de quotidianis diſtributionibus 4

bus iure quæſitis teſtari valeant? quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda, in qua pars negatiua ex hoc text. deduci videbatur, dum generaliter prohibet Clericis teſtari de bonis acquiſitis per Eccleſiam, & eius intuitu, & negari non poteſt diſtributiones quotidianas acquiri per Eccleſiam, & eius intuitu, rationeque Canonicatus, ſeu beneficij, licèt dentur ratione aſſiſtentiæ, ſeu laboris, adhuc enim dantur vt Canonico, ſeu beneficiario, & ideo hanc partem tuetur cum aliis, quos refert Nicol. Garc. *in addit. ad d. c. 1. n. 5.* Verùm communis ferè Doctorum aſſertio tenet Clericos liberè teſtari poſſe, ac per vltimam voluntatem de quotidianis diſtributionibus iure quæſitis diſponere poſſe, quia licèt quodammodo dici poſſit diſtributiones quotidianas acquiri intuitu Eccleſiæ, tamen principaliter dantur intuitu perſonæ propter diuturnam operam, aſſiduumque ſeruitium, atque obſequium Eccleſiæ præſtitum, vt docet Monet. *de diſtribut. quo-*
5 *tid. p. 1 q. 1. in fine, quæſt. 4. circa med.* tum etiam quia Clerici habent quotidianarum diſtributionum dominium, vt probat idem Monet. *p. 3. q. 1. concluſ. 2.* Ideo meritò hanc ſententiam ſuſtinent Couar. *hic n. 4.* Pariſ. *conſ. 33. vol. 4.* Gig *conſ. 144. n. 5.* Burſat. *conſ. 226. n. 49. vol. 3.* Clar. *§. teſtamentum, q. 27. n. 7.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 9. q. 10.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 74. art. 5. verſ. quinta*, Craſſ. *d. §. teſtamentum, q. 33. num. 8.* Redoan. *de ſpoliis, q. 3. §. & in hac materia, n. 27.* Monet. *d. p. 3. q. 2. concl. 2.* Franc. Leo *d. p. 3. c. 3. n. 27.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, c. 19. §. 2. ſub num. 6. verſ. verum,* Card. Tuſch. *lit. D. conſ. 512.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de bonis cleric. §. 6. num. 17.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. n. 164.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo munera, differ. ... n. 14.* Fillioc. *tract. 43. c. 3. q. 10.* Bonacin. *var. tractat. tract. de obligat. benefic. diſp. 3. punct. 2. n. 18.*

6 Quòd beneficiarius poſſit ex conſuetudine teſtari de acquiſitis ex beneficio, ſaltem ſi immemorabilis ſit, in dubium reuocari non debet, cùm iure tantùm humano prohibita ſit Clericis huiuſmodi diſpoſitio de redditibus Eccleſiaſticis per vltimam voluntatem, Couar. *hic num. 2. & 9.* Spin. *in ſpeculo teſtam. in rubr. gloſſ. 14. n. 14.* Azor *d. p. 2. lib. 7. c. 8. q. 2.* quia alias Papa concedere non poſſet facultatem, vt teſtari poſſent de hiſce redditibus contra reſoluta *ad c. 1. n. 10. ſupr. hoc tit.* vnde ſtante conſuetudine poſſe beneficiatum licitè teſtari, etiam ad vſus prophanos, & relinquere dicta bona conſanguineis diuitibus, tenent Nicol. Garc. *d.*
7 *c. 1. n. 16.* Monet *d. p. 3. q. 2. n. 5.* qui plures referunt, quæ conſuetudo eſt in Hiſpania quoad Clericos Epiſcopis inferiores, quòd poſſint de illis teſtari, & eis ab inteſtato ſuccedi: vt atteſtantur *l. fin. tit. 8. lib. 8. noua recop.* Couar. *hic n. 9.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 10. à num. 53.* Duen. *reg. 366. n. 11. verſ. contra quam,* Perez *l. 1. verſ. eſt & aliud, tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 67.* Sarmien. *p. 1. defenſ. in man. 50. & 51. & de reddit. p. 2. c. 6. & c. 8. n. 1.* Pelaëz *de maioratu, p. 1. q. 1. n. 15.* Franc. Penia *in 3. p. direct. Inquiſit. ſchol. 154. verſ. quemadmodum ergo,* Anton. Seap. *de iure non ſcripto, lib. 1. c. 20. ex n. 2.* Fuſc. *lit. A. ſing. 122. propè med.* Rojas *de ſucceſſionib. c. 34. ex num. 39.* Menchac. *de ſucceſſ. creat. §. 22. limit. 17. num. 40.* Bonacin. *d. diſp. 4. puncto 3. num. 4.* Gabr. Pereira *deciſ. 95 num. 22. & ſeqq.* Henriq. *in ſumm. lib. 10. cap. 33. n. 3. lit. K. & O.* Humad. *l. 40. gloſſ. 6. num. 2. tit. 5. p. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtam. p. 14. rubr. à n. 1.* Matien. *l. 13. gloſſ. 3. & gloſſ. 4. à num. 1. tit. 8. lib. 5. noua recop.* Gutier. *practic. lib. 2. q. 134.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 10. q. 1. & lib. 8. cap. 4. q. 1. & 2.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, n. 14. & de empt. c. 16. n. 2.* D. Barboſ. *in l. diuortio, in princ. p. 2. n. 53. cum ſeqq. & n. 60. ff. ſoluto matrim.* Valaſc. *de partit. c. 35. n. 7. cum ſeqq.* Cened. *ad Decret. collect. 12. n. 1.* Molin. *d. tr. 2. diſput. 147. num. 25.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. cap. 1. num. 11.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 5. collect. 1718.* ex quibus plures refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 110. num. 6.* adde Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo teſtamentum, differ. 11.*

In gloſſ. *Teneamur*, 1. ibi, *donatarius enim donatori naturaliter eſt obligatus ad antidora*, aduerte quòd obligatio ad antidora propriè non eſt obligatio inducens iuris vinculum, ſed tantùm eſt quidam inſtinctus, ſiue motus animi, quo mouentur ad benefaciendum benefacienti, vt per Cabed. *Luſit. deciſion. 26. num. 7. part. 2.* 8

In gloſſ. *Acquiſita.* Notatur ad hoc, quòd ea, quæ emit beneficiarius ex bonis Eccleſiæ, fiunt ipſius Eccleſiæ, quamvis Clericus non Eccleſiæ, ſed alieno aut ſuo nomine emat, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 10. quæſt. 1. verſ. duæ ſunt*, intellige ſecundùm Rot. apud Farinac. *deciſ. 241. num. 4. & 5. part. 2. recent.* 9

SVMMARIVM.

1 *Clerici quamvis de mobilibus per Eccleſiam acquiſitis teſtari non poſſint, tamen viuentes, ſed etiam in ægritudine conſtituti moderatas eleemoſynas facere valent.*

2 *Clerici veri ſunt domini redditium ſuorum beneficiorum.*

3 *Declaratur text. in præſenti,* & n. 4.

5 *Donatio an dicatur immoderata, debent attendi facultates donantis, & merita donatarij.*

6 *Clericus in infirmitate conſtitutus, etiamſi ex ea decedat, poteſt donare inter viuos acquiſita ex redditibus Eccleſiæ, in piam tamen cauſam, dummodo talis donatio moderatè fiat cum traditione.*

Cap. Ad hæc. VIII.

Alex. III.

Clerici licèt de mobilibus acquiſitis per Eccleſiam teſtari non poſſint, tamen viuentes, vel etiam in ægritudine conſtituti moderatas eleemoſynas facere poſſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Bald. Con. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 221.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 449.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 22. cap. 5.* & eſt poſt Concil. Later. ſub Alex. III. *p. 29 c. 8.* 1

Sed contra principalem concl. obſtat, quia Clerici ſecundum veriorem opinionem veri domini ſunt redditium ſuorum beneficiorum, vt dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 114. num. 4.* ac proinde de illis poſſunt diſponere in quoſcunque vſus, excepta vltima voluntate, vt *ibid.* probaui; quare dicendum videbatur non ſolùm facere poſſe moderatas donationes eleemoſynæ intuitu, ſed etiam non moderatas, & alio reſpectu præter eleemoſynam, quod text. apertè negat. 2

Quare Molin. *de primog. lib. 2. cap. 10. num. 40. & 42.* intelligit hunc text. non agere de bonis quæſitis beneficiario intuitu ſui beneficij, ſed de bonis ipſius Eccleſiæ quod non conuenit literæ text. neque id aſſerunt DD. quibus Molin. hoc imponit. Nauar. igitur 3

de redditib. Eccleſiaſt. q. 1. *monita* 81. & poſt eum alt. Molin. Theolog. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 148. *n.* 6. reſpondent argumentum à contrario ſenſu, quod ex hoc text. deducitur, ſcilicet permittitur moderata donatio in infirmitate intuitu eleemoſynæ; ergo non moderata alio reſpectu prohibetur, admittendum non eſſe contra rationes, & iuris fundamenta, quæ contrarium ſuadent. Sed mirandum eſt negare Nauar. hoc argumentum à contrario in hoc text. cùm ipſe eam ſequatur ſententiam, quòd beneficiarij non ſint domini redditnum ſuorum beneficiorum, ea enim poſita rectè ſequitur argumentum, text. permittit beneficiariis, qui domini non ſunt, moderatas donationes; ergo immoderatas videtur prohibere.

4 Quare à communi Doctorum interpretatione non videtur recedendum, qui reſoluunt beneficiariis in ægritudine conſtitutis non licere immoderatas facere donationes, neque alio reſpectu, quàm eleemoſynæ, propter præſumptam fraudis ſuſpicionem, ita Abb. *in præſenti, in fin.* Anchar. *n.* 6. Imol. & Cou. Sarmient. *de redditibus, p.* 4. *c.* 4. *n.* 6. Cùm enim beneficiarij de dictis bonis lege Canonica teſtari prohibeantur, qui in ægritudine conſtitutus maximas ſecerit donationes, meritò in fraudem legis prohibentis teſtamentum cenſendus eſt facere donationem, vt in ſimili probat text. *in l. filiæ meæ, ff. ſoluto matrim. & in cap. de his, de ſepult.* aliàs eluſoria maneret legis Canonicæ prohibitio, cùm facile Clericus de bonis per Eccleſiam quæſitis, & de quibus per vltimam voluntatem diſponere non potuit, moriens iam ſe donare pronuntiaret, & iuxta hæc intelliges doctrinam gloſſ. *verbo reſeruari, in cap. præſenti* 12. *q.* 1. dum beneficiarios in infirmitate conſtituros æquiparat vſuſructuariis ad effectum ne poſſit teſtari de quæſitis per Eccleſiam, quæ communiter recipitur ſecundùm Molin. *d. c.* 10. *n.* 83. atque
5 ita fit clariſſimum excepta diſpoſitione per viam vltimæ voluntatis, vel quando in fraudem legis prohibentis immoderatas donationes in ægritudine facit beneficiarios poſſe in quoſcumque vſus de redditibus ſuis diſponere. Donatio autem vtrùm dicatur immoderata, debent attendi facultates donantis, & merita donatarij, Rota *deciſ.* 241. *n.* 15. *p.* 2. *recent.* Quæ omnia deſumpſi ex meo *tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 114. *n.* 35. Et bene colligunt ex Rotæ diſ. *in Arboren. ſpolij* 17. *Iunij* 1624. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, quæ ita cantant: *Dubitatur modò, an iſta donatio ſuſtineatur, cùm verùm ſit quòd Clericus in infirmitate conſtitutus, etiamſi ex ea decedat, poteſt donare inter viuos exquiſita ex redditibus Eccleſiæ, in piam tamen cauſam, dummodo talis donatio moderatè fiat, & tunc requiritur traditio ad tollendas fraudes, & ſuſpiciones,* Cou. *in cap. cùm in officiis, n.* 5. *de teſtam. Attamen iſta donatio fuerit immoderata, cùm ſit facta omnium bonorum maximi valoris, etiam quòd fuerit in pios vſus, non ſuſtinetur,* Cou. *vbi ſup.* Redoan. *in tract. de ſpol. q.* 355. *Stantibus iſtis repugnantiis, n.* 40. *& in tract. de rebus Eccleſiæ non alien. q.* 53. *n.* 24.

SVMMARIVM.

1 *Clerici de bonis propriis, vel acquiſitis intuitu perſonæ teſtari poſſunt, de acquiſitis intuitu Eccleſiæ non.*

2 *Clericus de patrimonio ſuo poteſt condere teſtamentum.*

3 *Teſtamentum Clerici non ſubiacet querelæ inofficioſi, vel nullitati ex cauſa præteritionis.*

4 *Beneficiarij æquiparantur vſuariis.*

Cap. Quia nos. IX.

Clerici poſſunt teſtari de bonis hæreditariis, vel acquiſitis intuitu ſanguinis, vel perſonæ, vel adeptis artificio, ſeu dono amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, ſed de acquiſitis intuitu Eccleſiæ non poteſt teſtari, nec diſponere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Cou. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 221. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 449. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 22. *cap.* 6. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 24. *c.* 5. 1

Collige ex text. Clericum de patrimonio poſſe condere teſtamentum, videlicet de bonis paternæ ſucceſſionis, vel cognationis iure obtentis, vel arte, doctrina, induſtria, ingenio acquiſitis, aut conſanguineorum, amicorum, vel aliorum donatione, abſque vlla Eccleſiæ ratione comparatis, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, num.* 531. Azeued. per text. *ibi, in l.* 13. *tit.* 8. *lib.* 5. *nouæ recop.* D. Barboſ. *in l. diuortio, in princip. p.* 2. *n.* 66. *ff. ſoluto matrim.* Valaſc. *de partit. cap.* 35. *n.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 8. & *c.* 10. *q.* 1. *in princ.* Et quod Epiſcopus de acquiſitis ex ſua induſtria liberè diſponere poſſit, tradunt Iaſ. *conſ.* 75. *num.* 8. *lib.* 3. Bald. *conſ.* 80. *verſ. interdum, lib.* 5. Couar. *in c.* 1. *n.* 11. *ſup. hoc titul.* Doctores *in auth. licentia, C. de Epiſcop. & Cleric.* quos refert, & ſequitur Rot. *in Arboren. ſpolij* 17. *Iunij* 1614. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, vbi etiam fuit dictum quòd bona ab Epiſcopo relicta ex præſumptione iuris Canonici cenſentur poſt ipſam dignitatem acquiſita fuiſſe. 2

Liberè diſponere valeant.] Ergo, & præterire liberos, & parentes, vnde Clerici teſtamentum non ſubiacere querelæ inofficioſi, vel nullitati ex cauſa præteritionis reſoluunt Abb. *hîc*, & latè Mar. Anton. Genuenſ. *in practic. Eccleſ. q.* 361. 3

In gloſſ. *Teſtamentum*, ibi, *cùm ſolum vſum habeant.* 4
Et ideò beneficiarij comparantur vſuario, vide Menoch. *de arbitr. caſu* 433. *n.* 35. & *conſ.* 66. *n.* 32. Azeued. *l.* 13. *n.* 2. *tit.* 8. *lib.* 5. *nouæ recop.* & *conſ.* 31. *n.* 6. Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 10. *n.* 43. Fr. Emman. *quæſt. regul. tom.* 3. *q.* 74. *art.* 4. *verſ. quinta ratio*, Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 8. *q.* 1. Valaſc. *de partit. c.* 36. *n.* 4. Cald. Pereira *de reſol. emphyt. c.* 15. *n.* 43. & *de empt. c.* 16. *n.* 1. D. Barboſ. *in l. diuortio, in princ. p.* 2. *n.* 53. *ff. ſoluto matrim.* Cened. *ad Decretal. collect.* 12. *n.* 5.

SVMMARIVM.

5 *Teſtes duo, aut tres cum parocho teſtatoris ſufficiunt in teſtamento de iure Canonico*, n. 2.

3 *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum*, n. 4. & 5.

6 *Teſtamentum cum duobus, vel tribus teſtibus ſine proprio parocho eſt nullum.*

7 *Teſtium duorum numerus ſuperadditus ſupplet defectum perſonæ Presbyteri in teſtamento.*

8 *Text. loquitur in teſtamento ab ægrotis, & infirmis confecto.*

9 *Verba, ſub interminatione anathematis, vel ſub excommunicatione, non ſunt latæ ſententiæ, ſed ferendæ.*

Cap. Cum eſſes. X.

Teſtamenta quæ fiunt coram Presbytero Parochiali, & duobus; vel tribus teſtibus, valent, 1

etiamſi

etiamſi non addita ſit ſolemnitas iuris humani, id eſt, ſubſcriptio à quinque, vel ſeptem teſtibus, & qui reſcindit talia teſtamenta, eſt excommunicatus, non obſtante conſuetudine contraria. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anch. Hoſt. Henric. Boich. Panorm. Conar. Henric. Cauiſ. Cened. *collect.* 159. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 222. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 440. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 22. *c.* 9. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 50. *c.* 7.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Fuſch. *lit. C. ſing.* 28. Anton. de Burgos *in cap. quæ Eccleſiarum, ex n.* 209. *de conſtit.* Boër. *deciſ.* 93. *ex num.* 2. Guid. Papæ *deciſ.* 543. *ex num.* 2. *in fine*, Caualer. *deciſ.* 407. *n.* 3. Clar. *in* §. *teſtamentum*, *q.* 57. *à princip.* Dilect. *de arte teſtandi*, *tit.* 2. *caut.* 2. *n.* 2. Petr. Magdalen. *de numero teſtium in teſtament. req. p.* 2. *cap.* 8. *à princip.* Boër. *deciſ.* 93. *à num.* 2. Cened. *ad Decretal. collect.* 159. *n.* 1. Perez *l.* 1. *verſ. dubitari licèt*, *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 85. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.* 31. *princ. à num.* 34. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1352. *n.* 27. *cum ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 80. *num.* 21. *cum ſeqq.* Valaſc. *conſil.* 74. *num.* 2. *cum ſeqq.* nouè Ioan. Valer. *in tract. de differentiis inter vtrumque forum, verbo teſtam. different.* 1. aſſerentes in ditionibus Eccleſiæ, id eſt, Romano Pontif. quoad vtramque iuriſdictionem tam temporalem, quàm ſpiritualem ſubiectis, & quoad vtrumque forum tam Eccleſiaſticum, quàm ſæculare, locum habere huius text. deciſionem, non verò in terris Imperij, ſiue alterius Principis, in quibus ius ciuile de ſeptem teſtium numero obſeruandum eſt. Licèt defendi poſſit quod Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 7. *q.* 1. *n.* 8. dicit text. *in præſenti*, generalem eſſe, & vbique eandem vim obtinere. Communis tamen DD. ſententia tenet Pontificem hic voluiſſe recedere à ſolemnitate iuris Ciuilis, circa teſtium numerum, quamvis conſuetudine Epiſcopatus, de quo agit, fuiſſet recepta, & inſuper formam dediſſe ad teſtamentorum factionem in ſuo foro Canonico obſeruandam, vnde text. hic obſeruabitur non ſolùm in terris Eccleſiæ, vt communiter volunt DD. citandi, ſed etiam in aliis quibuſcumque, in ſuo tamen foro, & ideo leges ciuiles in hac materia in terris Imperij in viridi manent obſeruantia, & in foro ſæculari omnino ſeruandæ erunt, & hæc eſt mens communis Doctorum, qui text. hunc interpretantur, vt tantùm procedat in prouinciis Eccleſiæ temporaliter ſubiectis, non verò in illis, quæ in dominio, & iuriſdictione Imperatoris ſunt, itaque mens illorum eſt, vt vtrumque ius in ſuo foro ſeruetur, & neutrum abrogatum per alterum cenſeatur, atque ita intellexère *gloſſ. penult. hic*, & omnes communiter, refert plures cum quibus dicit moribus receptum Conarr. *hic n.* 12. Can. *de locis Theolog. lib.* 6. *c.* 8. *in ſolut.* 4. *arg. pag.* 231. Menoch. & Spin. quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 159. *num.* 6. *in fine*, Sot. *de iuſtit. lib.* 4. *q.* 5. *art.* 3 *col. pen.* Clar. §. *teſtamentum*, *q.* 6. *n.* 1. & 2. & *q.* 57. *n.* 3. Turzan. *commun. q.* 44. Mench. *de ſucceſſ.* §. 12. *n.* 19. & §. 22. *n.* 47. Viu. *tom.* 1. *commun. opin.* 343. Craſſ. *in* §. *teſtamentum*, *q.* 16. *n.* 3. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 133. *col.* 2.

3 *Quia verò à diuina lege*, &c.] Veteri ſcilicet iudiciali, quæ ait: In ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum, quam legem iudicialem morte Chriſti ſublatam, voluit Innocent. III. *hic* In locis temporali Eccleſiæ ſubiectis ſeruari in teſtamentis, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 4. *q.* 3. *verſ. quintò obiicitur.*

Verùm hic text. difficilis eſt dum reprobat conſuetudinem tanquam iniuſtam, & legi diuinæ contrariam, quæ in teſtamentis ſeptem teſtes requirit; difficultas ex eo prouenit, quia nulla reperitur lex diuina neceſſariò obligans, quæ vetet ex iuſta cauſa plures teſtes exigere, illa enim *Deut.* 17. In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, iudicialis erat, quæ per aduentum Chriſti Domini expirauit, ex reg. *cap. vnic. de purificat. poſt partum*, & *cap. tranſlato, de conſtit.* tum quia iuſtiſſima erat ratio, propter quam lex ciuilis ſeptem teſtes in teſtamentis exigit, vt ſcilicet falſitatis occaſiones euitaret, quibus morientium voluntates ſubiectæ ſunt, *l. vlt.* ibi, *ne quid falſitatis incurrat. C. de fideicom.* opt. text. *in* §. 1. *in fine*, *Inſtit. de teſtam.* Sed omiſſa interpretatione Conan. *comment. iuris ciuilis*, *lib.* 9. *c.* 2. *ad fin.* quem meritò reprehendit Luſitanus noſter Bartbol. Philip. *in tract. del conſejo de Principes diſcurſu* 7. *priuileg.* 24. omiſſiſque aliis de quibus per *gloſſ. penult. in præſenti*, & Beroi. *à n.* 43. Mench. *de ſucceſſ. creat.* §. 22. *à princ.* Mantu. *dialogo* 60. Cenal. *commun. contra commun. q.* 319. & 700. Fachin. *controu. iuris*, *lib.* 6. *c.* 47. Reſpondetur ex mente Fortunij *de vltimo fine*, *il.* 15. *à n.* 168. Conar. *in præſenti*, *n.* 3. Can. *de locis Theologicis*, *lib.* 6. *c.* 8. *verſ. ad quartum*, Pontificem *in præſenti*, non reprobare conſuetudinem tanquam iniuſtam, & legi diuinæ contrariam, ſed quia, vt habet litera, id quod conſuetudo introducebat, alienum erat, id eſt, diuerſum, & non conforme diuinæ legi veteri, & olim obliganti, ſed non inde ſequebatur illam eſſe iniuſtam, & alicui diuinæ legi contrariam, & ideo adiecit Pontifex illud idem alienum eſſe à Sanctorum Patrum inſtitutis, & Eccleſiæ conſuetudini, quæ omnia per ſe non ſat erant, niſi Pontifex illis motus nouè conſuetudinem improbaret, & contra illam in terris Eccleſiæ nouum ius conſtitueret, vt patet ex verbo, *decernimus.* Accedit quia ſi aduertas etiam text. ille decernit aliquid non conforme prædictæ diuinæ legi, quæ in ore duorum, vel trium omne verbum ſtare iubet, ſiquidem Papa vltra duos, vel tres neceſſariò parochum requirit, vt ex Fortun. notat Conar. *vbi ſuprà.*

Patet igitur ex ſupradictis Pontificem *in præſenti* tam in deciſione, quàm in ratione optimè proceſſiſſe, in deciſione, quia ſecundùm receptam, & veram ſententiam non generaliter abrogat leges ciuiles, quæ in teſtamentis in ſuo foro, & inter ſuos ſubditos teſtes requirunt, ſed ſolùm negat illas eſſe obſeruandas in terris temporali Eccleſiæ dominio ſubiectis, qualem conſtat eſſe Epiſcopatum Oſtien. de quo *in præſenti*, vt patet ex ſuperſcriptione, iuncto text. ibi, *in tuo Epiſcopatu*, indéque colligitur in terris Principis ſæcularis deciſionem huiuſmodi obſeruandam non eſſe, vt concludunt gloſſ. Ioan. Andr. Zabarel. Abb. & alij communiter, teſte Conar. *hic num.* 12. vltra proxime citatos Valaſc. *conſil.* 74. *num.* 4. Spin *in ſpeculo teſtament. gloſſ.* 31. *n.* 38. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 80. *à num.* 21. Rationes etiam optimè adaptantur, non enim inquit hic text. eſſe contra legem diuinam requirere plurium teſtium, quàm duorum, vel trium numerum, imo id in pluribus caſibus licitum eſſe probat idem Alex. III. *in cap. licet vniuerſis*, *in fine*, *de teſtib.* vbi notauit gloſſ. & latè Mench. *illuſtr. c.* 14. *num.* 3. & vnus exempli cauſa nobis ſufficit *in cap. præſul.* 2. *q.* 4. Solùm ergo, vt ex litera apparet, inquit Alexand. conſuetudinem illam Epiſcopatus Oſtienſis eſſe alienam, id eſt, diuerſam à lege diuina, vt *ſuprà* ponderauit, quàm tamen rationem ex ſe ſufficientem non eſſe ad annullandam conſuetudinem bene intellexit idem Pontifex, ideoque alias ſubiungit rationes, ſcilicet quòd eſſet aliena à Sanctorum Patrum

Digitized by Google

inſtitutis, & generali Eccleſiæ conſuetudine, quæ nunquam in terris Eccleſiæ illam admiſit ſolemnitatem iuris ciuilis de numero ſeptem teſtium in teſtamentis, ac ſubinde indecens videbatur conſuetudo Epiſcopatus Oſtienſis ſubiecti in temporalibus Eccleſiæ, dum non obſeruat generalem Eccleſiæ conſuetudinem, contra reg. text. *in cap. quæ contra mores* 8. *diſt.* cum ſimilibus.

Ad illam igitur auctoritatem, *in ore duorum*, &c. ex ſententia D. Thom. 1. 2. *q.* 105. *art.* 2. *in corpore*, *& ad* 8. *& q.* 70. *art.* 2. Soar. *tit. de las iuras*, *n.* 30. & aliorum, reſpondetur pertinere ad præcepta diuina, non moralia, quæ etiam hodie vim habent, ſed iudicialia, quæ ad ſtatum illius populi, cui data ſunt pro eo tempore, pertinebant, & iuſtitiam tunc illi conuenientem continebant, & per aduentum Meſſiæ, & Euangelij prædicationem non ſolùm mortua, imo & mortifera ſunt, *d. cap. tranſlato*. D. Thom. 1. 2. *q.* 104. *art.* 3. Tiraq. *de retract. tit.* 1. *in præfat. à n.* 8. Couar. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 10. explicans gloſſ. per text. *ibi in cap. vlt.* 6. *diſt.* Et licèt ea auctoritas *Matth.* 18. referatur à Chriſto Domino, non conſtituitur illic præceptum Euangelicum nouæ legi; tum quia non præcipit Dominus omne verbum ſtare in ore duorum, vel trium, prout in lege veteri præceptum erat, ſed explicans præceptum naturale de fraterna correctione iubet adhiberi vnum, vel duos teſtes, ita vt in ore duorum, vel trium ſtet, & exiſtat verbum, & fiat plena probatio, prout in lege veteri iudiciali ex duobus, vel tribus teſtibus fiebat; tum etiam, quia receptum eſt ex D. Thom. 1. 2. *q.* 108. *art.* 1. *&* 2. *quodlibet.* 4. *art.* 3. Sot. *lib.* 2. *de iuſtit. q.* 8. *art.* 2. Couar. *d. n.* 10. *& de ſponſalib. p* 2. *c.* 6. §. 10. *n.* 1. in lege Euangelica nullum contineri præceptum, quod non ſit naturale, exceptis iis, quæ pertinent ad articulos Fidei & Sacramenta, planè illud, *In ore duorum*, &c. nec eſt naturale ex ſupradictis, nec ad huiuſmodi articulos, vel Sacramenta ſpectat. Tandem, qui ex eod. D. Thom. *d. art.* 2. *in corpore*, *& ad* 4. *& art.* 3. *ad* 3. Chriſtus Dominus in Euangelio nulla conſtituit præcepta cæremonialia, vel iudicialia, ſed ea omnia humano arbitrio reliquit, licèt nonnulla ex iudicialibus legis veteris propter deprauatum Phariſæorum intellectum explicauerit, ſic ſanè *in cap. nouit. de iudic. & in cap. licet vniuerſis*, *de teſtibus*, cum aliis, auctoritas illa non refertur, nec Domino tribuitur quaſi ab illa renouata velut præceptum vim hodie habeat obligandi tanquam diuina antiqua, & antiquata, cuius Dominus in Euangelio mentionem fecit, & allegatur, & expenditur à Pontificibus vt exemplar, & ratio ad iuſtificandam legem humanam, quæ iuſtiſſimè ſe conformat cum iis, quæ olim Dominus ad iuſtitiam ſeruandam in iudicio præcepit, & Chriſtus Dominus in Euangelio retulit, ſic *in tit. de decimis*, & aliis in locis ad confirmationem eorum, quæ lex humana ſtatuit, adducitur auctoritas diuina, quæ olim obligabat, & hodie antiquata eſt quoad vim obligandi; ſic *in tit. de iniur.* nonnulla præcepta legis veteris iudicialis à lege Eccleſiaſtica innouantur, & velut humana, non verò tanquam diuina obligant.

4 *Eſſe alienum.*] Non quòd ei omnino aduerſetur, ſed remotum, hoc eſt, eſſe vltra ius diuinum, vt per Menoch. *d. præſumpt.* 80. *n.* 22.

5 *Cùm ſcriptum ſit*, In ore duorum, &c.] Vide Ant. Gom. *l.* 3. *Tauri*, *n.* 14. Perez *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 84. Sayr. *in claui Regia*, *lib.* 12. *c.* 21. *n.* 24. Cald. Pereira *de poteſtate eligendi*, *c.* 7. *n.* 4. Et nota quòd quamvis numerus duorum teſtium ſit approbatus non ſolùm iure humano, ſed etiam naturali, & diuino, non tamen inde ſequitur quòd amplior numerus ſit reprobatus, quia nec lex naturalis, nec diuina prohibet, quin ex cauſa plurium aliquando fides ſit neceſſaria, iuxta ea quæ tradunt Couar. *in præſenti*, *n.* 4. Sot. *d. art.* 3. *verſ. at verò, vt cum debita reuerentia*, Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *q.* 80. *ex n.* 23. Perez *l.* 1. *tit.* 2. *lib.* 6. *Ordin. pag.* 84. *à princip.*

Coram Presbytero ſuo.] Id eſt, proprio parocho, ita quod non ſufficiat alius Presbyter Cened. *d. collect.* 159. *n.* 2. vbi refert Renat. Choppin. *de ſacra politia*, *lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 1. Petr. Magdalen. *de numero teſtium in teſtam. req. p.* 2. *c.* 8. *n.* 5. nam ſine illo teſtamentum eſſe nullum reſoluit Marc. Ant. Genuenſ. *in practic. Eccleſ. q.* 660. Nec inconuenit quòd Presbyter parochialis ad teſtamentum accedat tanquam notarius, adhuc enim teſtamentum cum duobus teſtibus valere tenet Maſcard. *de probat concl.* 1352. *n.* 29. An autem præſentia Parochi poſſit ſuppleri per Confeſſorem, vide Burg. de Pace *l.* 3. *Tauri*, *ex n.* 799. *in fine.* 6

Vel duobus aliis perſonis.] Ergo quatuor teſtes ſufficiunt ſine Presbytero parochiali, numerum enim duorum teſtium ſuperadditum ſupplere defectum perſonæ Presbyteri reſoluunt Maſcard. *d. concl.* 1352. *n.* 28. Clar. *d. q.* 57. *n.* 3. eſt tamen in hoc videndus Cou. *hîc n.* 13. & Abb. *num.* 12. Boër. *d. deciſ.* 93. *n.* 4. *in fine*, Petr. Magdalen. *d. c.* 8. *ex n.* 9. Burg. de Pace *d. l.* 3. *Tauri*, *ex num.* 534. Caualer. *deciſ.* 497. *n.* 3. Ioſeph. Ludouic. *commun. concluſ. tit. de teſtam. concl.* 12. *verſ. fallit primò.* Cald. *conſ.* 8. *circa med. verſ. ſed poſito*, *de teſtam.* Rot. *in Hiſpalen. præeminentiarum* 4. *Iulij* 1625. coram R. P. D. meo Coccino Decano *in verſ. & in omnem*, *in fine.* Mench. *de ſucceſſ.* §. 21. *n.* 1. Viu. *d. opin.* 343. plures, vt per Cened. *d. collect.* 159. *n.* 2. *col.* 3. quod ex eo ſuadetur, quia duo teſtes in quacunque materia gerunt vicem vnius, quamvis maximæ ſit auctoritatis, arg. *cap. cùm à nobis* 28. iuncto *cap. licet vniuerſis* 13. *cap. licet ex quadam* 47. *verſ. cùm ſecundum*, *de teſtibus*, ergo quamvis parochi magna ſit auctoritas, illius vices duorum teſtimonio ſuppleri poterunt. Non obſtat *l. obligari* 9. §. *tutor*, *ff. de auctoritate tut.* & Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim. c.* 1. *verſ. qui aliter*, quia reſpondetur in terminis huius text. præſentiam parochi non requiri pro forma cum decreto irritanti, ſicut *in d.* §. *tutor*, præſentia tutoris, & *in d. verſ. qui aliter*, præſentia parochi, ſeu alterius Clerici de parochi, ſeu Ordinarij licentia, ſed per modum circunſtantiæ qualificantis teſtimonium duorum, vel trium, vnde eſt quòd in eius defectum non ſufficit præſentia alterius Presbyteri, ita Dilect. *de arte teſtandi*, *tit.* 2. *cautel.* 2. *num.* 3. qui quidem teſtes debent eſſe rogati, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 93. *à princip.* & citato Romano *conſ.* 306. tradit Fuſch. *lit. C. ſing.* 28. 7

Vtrùm fœmina poſſit eſſe teſtis iure Canonico in hoc teſtamento? quæſtio eſt dubia, in qua pro parte negatiua, quæ verior eſt, expendit Couar. *hic num.* 24. verba huius text. ibi, *perſonis idoneis*, quæ ſatis inſinuant Pontificem requirere duos, vel tres teſtes, non quoſcumque, ſed idoneos, planè idoneus teſtis attento iure Ciuili (quod in propoſito nullibi reperies emendatum) non eſt fœmina, *l. qui teſtamento* 20. §. *eum, qui, verſ. mulieri*, *ff. hoc tit. l. hac conſultiſſima*, *in princ. C. eod.* §. *teſtes*, *Inſt. eod.* cum aliis citatis per Graſſ. §. *teſtamentum*, *q.* 18. *n.* 4. & Cened. *d. collect.* 159. *n.* 3. quo potiſſimum fundamento ne ſine lege recedamus à iure Ciuili, quod Pontifices in dubio cenſentur amplecti, *c.* 1. *& ſeq. de noui operis nunt.* hanc partem ſequuntur rectiùs ſentientes Alex. Dec. Tiraq. & alij, quos refert, & ſequitur Cou. *hic num.* 14. affirmat veriorem, & magis communem Clar. *d. q.* 55. *num.* 3. *ad fin.* refert plures, quos ſequitur Graſſ. §. *teſtamentum*,

q. 57.

q.57.n.3. Valaſc.conſ.113.num.13. Perez Spio.& alij, quos diligenter refert Cened.d.collect.159.n.3. Quamuis oppoſitum, imo in teſtamentis fœminam, idoneum eſſe teſtem, defendat Abb. hic n.3. & in cap. relatum, il.1.n.3. hoc tit. cuius opinionem communem affirmat Iaſon. in d.l. hac conſultiſſima, in princ. n.9. C. hoc tit. ſequuntur Crot. Meneh. & alij, vt per Craſſ. vbi proximè.

8 *In extrema fecerint, &c.*] Ergo text. loquitur in teſtamentis tantùm confectis ab ægrotis, & perſonis infirmis, vt per Cened. d. collect. 159. n.7. addens hunc text. eo tantùm caſu reprobare, & corrigere conſuetudinem, & leges ciuiles ampliorem numerum requirentes, ex ea ratione, quia infirmus non ita facilè ſemper poteſt conuocare teſtes, ſed vt poteſt voluntatem ſuam explanat parocho, qui vt medicus, & iudex animæ ſuæ in eo vitæ periculo, & conflictu frequenter adeſt cum infirmo.

9 In gloſſ. *Sub interminatione*, ibi, *non credo quòd ſi Canon latæ ſententiæ, ſed ferendæ.* Notatur ad hoc, quòd verba illa, *ſub interminatione anathematis*, vel ſimpliciter, *ſub excommunicatione*, non ſunt latæ ſententiæ, ſed ferendæ, vt per Duen. reg. 782. Tiraq. in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num. 255. Sayr. in claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 19. Card. Tuſch. verbo priuatio, concl. 719. n. 14. & verbo pœna, concl. 238. n. 5. & verbo comminatio, concl. 477. n. 1. Ioan. Salas de legibus, q. 96. tract. 14. diſp. 15. ſect. 3. n. 41. verſ. vnde quando lex, ſect. 6. n. 77. in princ. Soar. in ſimili tractatu, lib. 5. c. 6. n. 4 Farin. fragment. crimin. p. 2. verbo lex, n. 69.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes duo, vel tres ſufficiunt pro relictis Eccleſiæ, vel legatis piis, quia in his non eſt iudicandum ſecundum leges, ſed Canones.*

2 *Text. in præſenti differt à deciſione textus præcedentis, quia ille agit de teſtamento ad cauſas prophanas, hic verò ad pias cauſas condito.*

3 *Vltima voluntas pietatis cauſa facta coram duobus, aut tribus teſtibus valet, non obſtante iuris ciuilis diſpoſitione de ſeptem, vel quinque teſtibus adhibendis.*

4 *Teſtamenti vim obtinet in piis cauſis ſola ſubſcriptio manu teſtatoris ſine teſtibus facta.*

5 *Solemnitas rogitus teſtium non eſt neceſſaria in teſtamentis ad pias cauſas.*

6 *Legata pia peti poſſunt coram iudice Eccleſiaſtico ab hærede laico.*

CAP. Relatum. j. XI.

1 DVo, vel tres teſtes ſufficiunt pro relictis Eccleſiæ, vel legatis piis, quia in his non eſt iudicandum ſecundùm leges, ſed ſecundùm Canones. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Barbat. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Caniſ. Cened. collect. 91. Viu. in rationali lib. 3. iuris Pontiſ. pag. 212. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 450. remiſſiuè Caſal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. collect. Decret. lib. 3. tit. 22. c. 10. & eſt poſt Concil. Lateran. p. 50. c. 8.

2 Textus *in præſenti*, in eo diſtat à ſuperiori quòd hîc de teſtamento ad pias cauſas agatur, in ſuperiori verò ad prophanas cauſas, idque apertè hinc colligitur, quòd in teſtamento ad pias cauſas duo teſtes ſufficiant per hunc text. in altero verò præter duos teſtes etiam parochi præſentia requiratur, ſicut conſtat ex
ſuperiori cap. cum eſſes; itaque concluſio ex hoc text.
communiter deſumitur quòd vltima voluntas pietatis 3
cauſa facta coram duobus, aut tribus teſtibus valet,
non obſtante iuris Ciuilis diſpoſitione de ſeptem, vel
quinque teſtibus adhibendis, ita Clar. in §. teſtamentum,
q. 6. n. 2. Coſt. in cap. ſi pater, p. 1. verbo in ſuo teſtamento,
n. 8. & ſeqq. Tiraq. de pia cauſa, priuileg. 2.
& 164. Cened. ad Decret. collect. 91. & collect. 159. n. 3.
Magdalen. de numero teſtium in teſtam. p. 2. c. 1. ex n. 2.
& c. 9. Gam. Luſit. deciſ. 46. n. 3. & deciſ. 81. n. 2. Card.
Mantic. de coniect. lib. 6. tit. 3. ex n. 4. Thoming. Lipſienſ.
deciſ. 4. quem refert Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. p. 1.
collect. 229. verſ. ſecundo, Craſſ. in §. teſtamentum, q. 18.
n. 2. Valer de differentiis inter vtrunque forum, verbo teſtament.
differ. 8. Petr. Gilchen. in comment. ad l. 1. n. 8.
C. de ſacroſ. Eccleſ. Maſcard. de probat concl. 763. n. 10. &
concl. 1171. n. 13. Surd. deciſ. 292. n. 2. cum ſeqq. Ceuall.
commun. contra commun. q. 318. Valaſc. conſ. 74. n. 4. 10.
& 13. & conſ. 117. n. 22. Cald. Pereira in l. ſi curatorem,
verbo hunc contractum, n. 32. Cardoſ. in praxi iudicum,
& aduocat. verbo teſtamentum, n. 43. Negreiros in introd.
vltim. volunt. lib. 3. c. 14. n. 23. Hortenſ. Caualcan. in
pract. de teſtib. lib. 2. num. 60. Molin. de inſtit. tract. 2.
diſp. 134. n. 4. Leſſ. eod. tract. lib. 2. c. 19. dub. 2. Sanctar.
var. in c. 70. Rot. vna Romana de Alteriis, 11. Decembr.
1582. coram Cantuccio. Multa namque priuilegia 4
piis cauſis conceduntur, in eis ſola ſubſcriptio manu
teſtatoris ſine teſtibus facta vim teſtamenti obtinet,
Tiraq. de priuileg. piæ cauſæ, priuil. 4. Azeued. l. 1. n. 31.
tit. 4. lib. 5. noua recop. Valaſc. conſ. 67. n. 8. Cabed. Luſit.
deciſ. 129. n. 12. p. 1. & in teſtamentis ad pias cauſas 5
non eſt neceſſaria ſolemnitas rogitus teſtium, vt per
Couar. hîc n. 4. Clar. d. q. 6. n. 3. ſecundò infertur. Steph.
Gratian. diſcept. forenſ. cap. 93. num. 8. Tiraq. d. tract.
priuil. 3.

In gloſſ. *Decretum*, fin. ibi, *ad Eccleſiaſticum iudicem* 6
pertinere, &c. Notatur ad hoc, quòd legata pia
peti poſſunt coram iudice Eccleſiaſtico ab hærede laico,
vt per Tiraq. d. tract. priuileg. 149. Gutier. pract.
lib. 1. q. 43. n. 2. & lib. 3. q. 29. n. 8. Surd. de aliment. tit. 8.
priuileg. 9. n. 4.

SVMMARIVM.

1 *Clericus teſtari poteſt de propriis, in acquiſitis verò per Eccleſiam, etiamſi ſint mobilia, ſuccedit Eccleſia, vel ſucceſſor, poteſt tamen aliqua ſeruitoribus, vel pauperibus elargiri; ſi autem defunctus habet plures Eccleſias, vel beneficia, fiet æquè diuiſio inter illa.*

2 *Clericus teſtari non poteſt de fructibus beneficij, vel de bonis occaſione dictorum fructuum acquiſitis.*

3 *Eccleſia dicitur ſingularis fidelium congregatio.*

4 *Capitulum habet intentionem fundatam ſuper adminiſtratione bonorum, & redditcuum Eccleſiæ.*

5 *Conſuetudo valet quæ permittitur beneficiariis teſtari de bonis ex beneficio acquiſitis in vſus pios, vel ad illos remunerandos, qui ipſis viuentibus inſeruierunt.*

6 *Prælatus poteſt conſanguineis emphyteuſim concedere.*

7 *Adminiſtratores bonorum Eccleſiæ, vel minorum poſſunt donare remunerationis cauſa.*

8 *Donatio remuneratoria meritis æquipollere debet.*

9 *Teſtari liberè poteſt Clericus de his, quæ acquirit ex induſtria, vel doctrina ſua.*

10 *Clericus ſi habeat beneficia in duabus Eccleſiis, fructus ab eo relicti inter eas per congruam, & proportionatam æſtimationem diuidi debent.*

CAP.

Cap. Relatum. ij. XII.

1 BOna Clerici defuncti acquiſita per Eccleſiam, ad illam pertinent; appellatione verò Eccleſiæ, venit collegium, vel communis congregatio, vbi adeſt, ſed vbi non eſt, intelligitur ſucceſſor, & per bona intelliguntur mobilia, & immobilia, quæ ſucceſſor in Dei timore diſpenſare debet. De mobilibus bonis, vbi fuerit conſuetudo, poſſunt dari aliqua pauperibus, vel Religioſis locis, vel iis, qui viuenti ſeruierunt, ſiue conſanguinei ſint, ſiue alij, iuxta ſeruitij meritum. Qui acquiſiuit ex hæreditate, vel artificio, vel doctrina moriens poteſt ad libitum diſtribuere. Item qui diuerſis locis diuerſa habent beneficia, bona relicta diuidi debent inter ipſa ſecundùm congruam æſtimationem pro rata. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Boich, Panorm. Couar. Henric. Caniſ. Boër. Eppo, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 222. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 450. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 14. *cap.* 2.

2 *Bona qualibet per Eccleſiam acquiſita*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Clericus teſtari non poteſt de fructibus beneficij, vel bonis occaſione dictorum fructuum acquiſitis, vt per Surd. *de aliment. tit.* 9. *quæſt.* 12. *n.* 2. Valaſc *de partit. c.* 35. *n.* 4. D. Barboſ. *in l. diuortio, in princip. part.* 1. *n.* 59. & *n.* 91. *ff. ſoluto matrim.* Bonacin. *var. tract. lib.* 1. *tract. de obligatione benef. diſp.* 4. *punct.* 3. *num.* 1.

3 *Nomine autem Eccleſiæ*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Eccleſia dicitur ſingularis fidelium congregatio, vt per Iſid. Moſcon. *de maieſt. militantis Eccleſiæ prælud. lit. B. fol.* 4. Nicol. Gimont. *de gratia expect. c.* 1. *verſ. Eccleſia, n.* 14. Sanch. *de de matrim. lib.* 2. *diſp.* 15. *n.* 20. Ioan. Anton. Maſſobr. *in ſua praxi habendi concurſum ad vacantes parochiales Eccleſias, prælud.* 2. *n.* 26. *cum ſeqq.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. in repet. cap. potuit, de locato in princip. text. à num.* 5. Cardin. Tuſch *tom.* 1. *lit. E. concl.* 2. Vide latè *ad rubr. de Eccleſ. ædific.*

4 *Quæ rerum illarum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Capitulum habet intentionem fundatam ſuper adminiſtratione bonorum, & redditaum Eccleſiæ, vt per Abb. *hic n.* 5. expreſſè dicentem quod Capitulum adminiſtrat bona communia intuitu Eccleſiæ acquiſita, refert, & ſequitur Rot. *in Valentina adminiſtrationis* 2. *Decembr.* 1587. coram D. Bubalo, apud Farin. *deciſ.* 19. *p.* 1. *recent.*

5 *Conſuetudinis tamen*, &c.] Ergo valet conſuetudo, qua permittitur beneficiariis teſtari de bonis ex beneficiis acquiſitis in vſus pios, vel ad eos remunerandos qui ipſis viuentibus inſeruierunt, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 8. *cap.* 4. *q.* 4. *verſ. & hæc omnia*, Valaſc. *d. c.* 35. *n.* 7. Vnde bene infertur Clericum de prædictis fructibus in opera non pia diſponere minimè poſſe tempore mortis ſub peccato mortali, nam dum text. hic admittit conſuetudinem diſponendi de prædictis bonis in opera pia, & in ſatisfactionem ſeruitiorum, tacitè reprobat ſupradictam conſuetudinem diſponendi ad alia non pia, vt per Nauar. *de redditib. q.* 3. *n.* 10. & *in apologia, q.* 1. *monitu* 50. & *q.* 3. *monitu* 2. & 3. Anton. Molin. *de inſtruct. Sacerd. tract.* 2. *c.* 15. §. 2. *cum ſeqq.* Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcientia, p.* 2. *caſu* 1. Greg. Lop. Sarmient. Rebuff. D. Barboſ. & alios, quos refert, & ſequitur Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo teſtamentum, different.* 21. *verſ. at in foro.*

Siue conſanguinei ſint, ſiue alij.] Ergo Prælatus poteſt conſanguineis emphyteuſim concedere, vt per Cald. Pereira *de poteſt. elig. c.* 13. *n.* 8. 6

Iuxta ſeruitij meritum.] Notatur ad hoc, quòd adminiſtratores bonorum Eccleſiæ, vel minorum poſſunt donare remunerationis cauſa, dummodo merita forent æquiualentia rebus donatis, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.* 25. Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 23. *n.* 21. *verſ. vnde. pag.* 761. 7

Donatio enim remuneratoria meritis æquipollere debet, nam ſi excedat, in exceſſus eſt donatio ſimplex. Moliñ *de primog. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 17. Ioan. Garc. *de donatione remun. n.* 51. Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 6. *n.* 6. Surd. *conſ.* 164. *num.* 33 & *ſeq.* Honded. *conſ.* 47. *n.* 34. *lib.* 1. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 113. Pereira *conſil.* 6. *n.* 27. & 28. me citato *in hoc loco*, D. Mar. Cutel. *de donat. inter patr. & fil. tract.* 1. *diſc.* 2. *partic.* 13. *n.* 41. *pag.* 402. Donat igitur Prælatus ex cauſa remunerationis, Iaſ. *conſ.* 10. *n.* 18. *vol.* 3. Bec. *conſ.* 129. *n.* 26. *vol.* 2. nouè Octau. Glorit. *reſp.* 1. *p.* 2. *n.* 33. pariter, & tutor donare poteſt propter benemerita, *l. cum plures, §. cum tutor*, vbi gloſſ. *ff. de adminiſt. tut.* Roman. *conſ.* 50. *verſ. rurſus videtur*, Surd. *conſ.* 140. *n.* 34. & faciunt quæ Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 202. *n.* 4. & 5. 8

Cæterùm quod ex hæreditate, &c.] Notatur ad hoc, quòd de his, quæ Clericus acquirit ex induſtria ſua, vel doctrina, liberè teſtari poteſt, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 10. *q.* 1. Valaſc. *de partit. c.* 35. *num.* 2. D. Barboſ. *in d. l. diuortio, in princ. p.* 2. *n.* 66. & alios citatos *ad cap. ad hæc, n.* 2. *ſup. hoc tit.* 9

Quia verò nonnulli in diuerſis Eccleſiis, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi quis Clericus beneficia habeat in duabus Eccleſiis fructus ab eo relicti inter eas per congruam, & proportionatam æſtimationem, diuidi debent, vt per Abb. *hic, n.* 10. Barbat. *conſ.* 39. *n.* 6. *verſ. ſed potuit, & verſ. ſunt ergo, vol.* 4. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 2. *q.* 7. *verſ. verum*, Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de bonis clericorum*, §. 2. *n.* 6. 10

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum tenet vbi quis extremam voluntatem ſuam alterius diſpoſitioni committit, & dicitur teſtatus ad pias cauſas*, & n. 2.

3 *Executores, quando nullo hærede inſtituto deputantur, cenſentur hæredes inſtituti cum onere diſtribuendi bona in pias cauſas.*

4 *Teſtamentum nutu, & ſignis conditum valet ad pias cauſas.*

5 *Teſtamentum ad pias cauſas ratione incertitudinis non vitiatur.*

Cap. Cùm tibi. XIII.

TEſtamentum ad pias cauſas in alienum arbitrium conferri poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Panorm. Anch. Henric. Boich. Henric. Caniſ. Cened. *collect.* 67. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 224. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 450. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 19. *c.* 1. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Clar. *in §. teſtamentum, q.* 6. *n.* 6. Tiraq. *de pia cauſa, priuil.* 64. & *in tract. le mort, part.* 3. *declarat.* 5. *n.* 14. Olan. *in antinom. lit. H. ex num.* 3. & *ex n.* 9. Sarmient. *lib.* 2. *ſelect. cap* 4. & *c.* 6. *ex num.* 33. Conan. *comment. iuris Ciuilis, lib.* 20. *cap.* 6. *num.* 5. Alciat. *lib.* 2. *parerg. cap.* 31. 2

c. 31. Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius, verbo condidit, il.* 1. *ex num.* 1. Anton. Gabr. *lib.* 6. *commun. opin. tit. de pia cauſa, concl.* 3. Petr. Magdal. *de numero teſtium in teſtament. requiſ. part.* 2. *cap.* 4. *ex n.* 18. Matienſ. *l.* 5. *gloſſ.* 1. *& ſeq. & l.* 6. *gloſſ.* 3. *tit.* 4. *noua recop.* Ant. Gom. *l.* 31. *Tauri, n.* 4. Valaſc. *conſult.* 68. *num.* 4. *& conſ.* 145. *num.* 5. Surd. *de alimentis, tit.* 8. *priuil.* 17. *n.* 5. vbi reſoluit per hunc text. incertitudinem perſonæ non vitiare legatum ad pias cauſas, vel alimentorum, Bart. & DD. communiter *in l. captatorias, ff. de hæred. inſtit.* Sarmient. *ſelect. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 8. Mench. *de ſucceſſ.* §. 17. *n.* 80. Peralt. *in l. ſi quis Titio, n.* 22. *ff. de legat.* 2. Craſſ. *verbo inſtitutio, q.* 18. *n.* 8. Sed hi DD. grauiter laborant in præſtando vero intelligendi modo ad hunc text. nam communis arbitratur ideo valuiſſe teſtamentum, quia teſtator committendo voluntatem ſuam alterius diſpoſitioni videtur eum hæredem facere eo adiecto onere, vt bona ſua in pauperes, aut alios pios vſus diſtribuat: ita Innoc. *hic verſ. alij dicunt*, communiter receptum ab vtriuſque iuris profeſſoribus, affirmat Abb. *hic n.* 4. explicat latè Peralt. *vbi proximè.* Alia communis arbitratur fauore piæ cauſæ teſtamentum conferri poſſe in alienam voluntatem, dummodo per alienam non abſoluta, & libera voluntas, ſed arbitrium boni viri intelligatur, in eóque conſiſtere putat fauorem piæ cauſæ, quòd per alienam voluntatem intelligatur arbitrium boni viri ita Bart. *in l.* 1. *n.* 4. *ff. de legat.* 2. Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo condidit, il.* 1. *n.* 8. plures vt per Couar. *hic n.* 12. Aliter atque aliter intelligunt Abb. antiq. Butr. *n.* 2. Sarmient. *lib.* 2. *ſelect. c.* 6. *à n.* 37. Sed reiectis his atque aliis intelligendi modis, in quibus confutandis non immemor, mihi videtur abſque vlla diuinatione, & ſine vllo piæ cauſæ fauore indiſtinctè intelligendum eſſe text. *in præſenti*, vt ſiue in pia, ſiue in prophana cauſa ſufficiat ad hoc, vt quis legitimè teſtetur quòd vel nominatim hæres inſtituatur, vel illius diſpoſitioni bona committantur, patet quia attento iure Ciuili ab Imperatoribus poſtea approbato teſtamentum valet ſub his verbis: *Lucius eſto*, vel *illius diſpoſitioni omnia mea committo, l.* 1. §. *ſin autem, & verſ. & ſi ita, ff. de hæred. inſtit. l. reg. l. his verbis* 48. *in princ. ff. illo tit.* §. *vlt. Inſtit. de hæred. qual.* ſi inſuper conſideres ſatis eſſe quòd quis efficiatur dominus iuxta receptâ dominij diffinitionem; igitur cùm *in præſenti*, teſtator dixerit ſe alterius diſpoſitioni committere, cenſetur illum dominum, & ita hæredem facere, vt liberè de omnibus bonis diſponat, neque enim videntur magis ampla verba illa, *Lucius eſto*, de quibus *in d. verſ. & ſi ita*, quàm *Lucij diſpoſitioni committo omnia mea bona.* Et in his terminis dici non poteſt teſtamentum committi in alienam voluntatem, ſed per illa verba cenſeri hæredem inſtitutum ſecundùm voluntatem propriam ipſius teſtatoris, ſicut per illa, *Lucius eſto*, vt *in d. verſ. & ſi ita*, & per illa, *dominus ſit mea hæreditatis*, vt *in l. his verbis*, & alia id genus.

Vtrùm autem inſtitutio ad pias cauſas poſſit liberè alterius voluntati committi? affirmatiuam tenet opinionem Cou. *hic n.* 12. Craſſ. *in* §. *inſtitutio, q.* 18. *n.* 8. Tiraq. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuileg.* 64. Clar. §. *teſtamentum. q.* 6. *verſ. quartò infertur*, Padil. *in l.* 1. *ff. de legatis* 2. *n.* 50. Oppoſitum tamen, imo neque etiam ad pias cauſas inſtitutionem committi poſſe liberæ alterius voluntati longè verius eſſe, & iuris principiis magis conſonum, poſt Bald. Iaſ. & alios, dicunt Gabr. *commun. tit. de pia cauſa, concl.* 3. *n.* 6. & Sarmient. *lib.* 2. *ſelect. c.* 4. *n.* 8.

3 *In alterius diſpoſitionem committit.*] Intellige quando nullo hærede inſtituto deputantur executores, quia ipſi cenſentur hæredes inſtituti cum onere diſtribuẽdi bona in pias cauſas, Tiraq. *tract. le mort, p.* 7. *declar.* 5. *n.* 14. Menoch. *conſ.* 369. *n.* 10. Valaſc. *conſ.* 68. *n.* 4. Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana, lib.* 1. *c.* 3. *n.* 22.

In gloſſ. *Diſpoſitionem*, ibi, *ſic nutu de æquitate Canonica ſit teſtamentum*, &c. Notatur ad hoc, quòd inſtitutio hæredis nutu facta attento iure Canonico valere poteſt, non ſic attento iure Ciuili, de quo an verum ſit vide gloſ. *verbo inſcripſerit, in auth. vt ſponſalitia largitas*, §. *quia verò, collat.* 9. gloſ. *verbo ex voce, in l. iubemus* 29. *C. hoc tit.* Iaſ. *in l. licet, prope fin. C. de pactis*, Cou. *hic n.* 4. Anton. Gom. *l.* 3. *Tauri, n.* 110. *ad fin.* Viu. *tom.* 1. *commun. opin.* 145. *prope fin.* Clar. §. *teſtamentum*, *q.* 37. Peralt. *in rub. ff. de legatis* 2. *n.* 11. *&* 15. 4

Notatur etiam ad hoc quòd teſtamentum nutu, & ſignis conditum valet ad pias cauſas, vt per Anton. Gom. *l.* 3. *Tauri, n.* 110. Clar. *d. quæſt.* 6. *num.* 7. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.* 426. *& de pia cauſa, priuil.* 8. Gam. *de Sacramentis præſtandis vltimo ſupplicio damnatis, q.* 4. *n.* 5. Viu. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 6. *tit.* 13. *n.* 97. *verſ. ſed vbicumque, pag.* 48. Cened. *ad Decretal. collect.* 91. *n.* 21. Mantic. *de coniect. lib.* 4. *tit.* 4. *num.* 8.

In ead. gloſſ. ibi, *& incertæ perſonæ bene poſſunt inſtitui hæredes.* Notatur ad hoc, quòd teſtamentum ad pias cauſas ratione incertitudinis non vitiatur, vtpote ſi inſtituti ſint pauperes, vel Eccleſia in genere, Tiraq. *de pia cauſa, priuileg.* 55. *&* 56. Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuil.* 133. Cened. *d. collect.* 91. *n.* 3. Menoch *conſ.* 292. *n.* 12. Perez de Lara *de anniuerſ. & capellan. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 97. *cum ſeqq.* nouiſſimè Buccaroni *de differentiis inter iudicia ciuilia & criminalia, diff.* 100. *n.* 18. Garc. Gironda *de priuil. ſeu exempt. explicat. n.* 1371. *& n.* 1503. reſoluit quòd pauperes conſanguinei ſemper ſunt præferendi in legato generaliter pauperibus relicto. Illud aduertere oportet teſtamentum ad pia non valere, ſi ſit imperfectum ratione voluntatis, vt per Guillelm. de Bened. *in cap Raynutius, verbo teſtamentum, il.* 1. *n.* 71. *inf. hoc tit.* Viu. *d. tit.* 13. *n.* 96. Surd. *deciſ.* 292. *n.* 11. *cum ſeqq.* 5

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus de relictis Eccleſiæ quartam Epiſcopalem petere poteſt, licèt aliquid fuerit ſibi à teſtatore relictum, niſi in fraudem,* & n. 2.

3 *Canonica portio debetur ex eo, quod relinquitur Eccleſiis, vel piis locis pro anima, & pietatis cauſa.*

4 *Teſtamentum quis acceptare videtur ex ſimplici acceptatione legati.*

5 *Legatum acceptãs tenetur onus iniunctum agnoſcere.*

6 *Debitum compenſandi animo an cenſeatur relictum quod datur, vel legatur creditori, oſtenditur.*

CAP. Officij. XIV.

EPiſcopo quando quis legauit aliquam portionem, & alia multa monaſteriis, vel Eccleſiis, Epiſcopus poteſt ſibi accipere portionem etiam de legatis factis monaſteriis, & aliis locis piis, niſi eſſent Regulares priuilegiati à Papa. Si verò illam legauit partem Epiſcopo vt eſſet illa ſola contentus, & Epiſcopus acceptauit, non poteſt de aliis accipere portionem, quia illis renuntiaſſe videtur. Si verò pars relicta Epiſcopo eſſet minor portione debita & ſolita, tunc poteſt exigere portionem inſtitutam à Canone, quia fraus, & dolus nulli debent prodeſſe. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Boich. 1

Panorm.

Panorm. Couar. Henric. Caniſ. Ceued. *collect.* 106. Viu. *in rationali*, *lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 224. Alagona *in compend. iuris Canonici*, *pag.* 451. remiſſiuè Ximen *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 19. *c.* 2. Prima pars huius text. eſt *in c. officij, de pœnit.* ſecunda *hic*, & tertia *in c. officij, de ſent. excommun.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Butr. *n.* 6. Abb. *n.* 4. & Couarr. *n.* 3. *in præſenti*, Valdeſ. *ad Xuar. l.* 1. *tit. de las arrhas*, *n.* 36. *verſ. ſed pone*, D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem*, §. *ſi pater*, *n.* 31. *ff. ſoluto matrim.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 86. *n.* 30. & 33.

3 *Monaſteriis, vel Eccleſiis.*] Notatur ad hoc, quòd ex eo, quod relinquitur Eccleſiis, vel piis locis pro anima, & pietatis cauſa, Canonica portio debetur, vt per Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 2. *c.* 14. *num.* 6. Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea*, *deciſ.* 209. *num.* 1. Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælatorum*, *tom.* 2. *quæſt.* 48. *art.* 3. Valaſc. *conſult.* 105. *num.* 13. vbi declarat niſi ſit relictum ad perpetuum cultum diuinum, Epiſcopi autem nomine in hac materia quis intelligatur, & de pluribus quæſtionibus, quæ circa eam occurri poſſunt, vide quæ dixi *d. alleg.* 87. *num.* 7. *cum ſeqq.*

4 *Vt Epiſcopus acceptauit*, &c. Notatur ad hoc, quòd ex ſimplici acceptatione legati quis videtur teſtamentum acceptare, vt per Burg. de Pace *conſil.* 14. *num.* 36.

5 Et acceptans legatum tenetur onus iniunctum agnoſcere, vt per Surd. *de aliment. tit.* 5. *quæſt.* 1. *numero* 24. etiam quod excedat legati valorem, idem Surd. *dicto tit.* 5. *q.* 3. *num.* 24. & *tit.* 9. *q.* 23. *num.* 12. *deciſ.* 264. *num.* 6.

6 *Videtur de cæteris non poſſe*, &c.] An & quando aliquid datur, vel legatur creditori, cenſeatur relictum animo compenſandi debitum, an verò creditor vltra legatum relictum poſſit etiam petere, & exigere debitum præcipuum; vide Sim. de Prætis *de interpret. vltim. voluntat. lib.* 4. *dub.* 6. *à n.* 18. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, §. 27. *ex n.* 2. & *l.* 16. *Tauri*, *ex n.* 2. Bernard. *reg.* 171. & 454. Corraſ. *lib.* 3. *miſcel. c.* 1. *ex n.* 7. Afflict. *deciſ.* 44. *ex n.* 9. Anton. Gom. *tom.* 1. *var. cap.* 12. *ex n.* 26. Hieron. de Monte *var. iuris q.* 3. *per tot.* Cifuentes *l.* 19. *Tauri*, *n.* 18. Cardin. Mantica *de coniect. vltim. voluntat. lib.* 9. *tit.* 4. *ex n.* 3. Ioan. Garc. *reg.* 285. Sebaſt. Medic. *de compenſat. q.* 31. & 32. Ioſeph. Gonzal. *var. quæſt. c.* 31. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſa* 8. *princ. ex n.* 71. Matienſ. *l.* 7. *gloſ.* 1. *tit.* 9. *lib.* 5. *nouæ recopil.* Menoch. *conſ.* 17. & 18. *n.* 27. *cum ſeqq.* & *conſ.* 151. *n.* 22. & *conſ.* 162. *à num.* 22. & *de præſumpt. lib.* 3. *præſump.* 10. *ex n.* 12. & *præſ.* 16. & *præſ.* 121. *n.* 12. & *lib.* 4. *præſ.* 109. & *ſeq.* Surd. *conſ.* 7. *à n.* 1. & *conſ.* 112. *n.* 11. & 12. Craſſ. §. *legatum*, *q.* 22. *à num.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 196. & 333. Molina *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 200. *num.* 16. *cum ſeqq.* Gutier. *de tutel. part.* 3. *c.* 5. *à num.* 2. & *pract. lib* 2. *quæſt.* 24. Caſtill. *quotid. lib.* 1. *de vſufructu, cap.* 46. *à n.* 6. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 16. D. Barboſa *in l. ſi cùm dotem*, §. *ſi pater*, *à num.* 7. *ff. ſoluto matrimonio*, vbi *num.* 31. cùm ageret de intellectu huius text. aſſerit quòd ſi tempore legati teſtator non erat debitor, ſed ſi aliàs, licèt occaſione diſpoſitionis teſtatoris, legando illi, cui non teſtator, ſed tertius prædictus aliquid debebat, non videtur legare animo compenſandi per hunc text. in eo enim ex quo teſtator aliquid reliquerat certæ Eccleſiæ, quarta debebatur Epiſcopo per Eccleſiam legatariam; ſi verò is idem teſtator Epiſcopo aliquid legauerit ſimpliciter, Epiſcopus & quartam ſuam Canonicam, & legatum obtinebit, quia cùm teſtator reſpectu prædictæ quartæ non eſſet debitor Epiſcopi, ſed potius Eccleſia legataria, in his terminis ceſſat ratio huius text. ac proinde legatum animo liberali videtur relictum.

SVMMARIVM.

1 *Relictum Epiſcopo contemplatione perſonæ non diuiditur cum Eccleſia Cathedrali, ſecus ſi contemplatione Eccleſiæ, &c.*

2 *Eccleſiæ nomine in præſenti includitur omnis pius locus.*

3 *Legatum factum Epiſcopo ab extraneo præſumitur factum contemplatione Eccleſiæ.*

4 *Legatum vbi factum eſt Prælato Eccleſiæ ſanguine coniuncto ipſi teſtatori factum præſumitur contemplatione ipſius Prælati, intellige vt ibi.*

5 *Legatum non videtur intuitu piæ cauſæ relictum, ſed conſanguinitatis, ſi legans eſt propinquus.*

6 *Donatum officiali, aut Prælato benemerito, id ſemper præſumitur donatum fauore perſonæ, non officij.*

7 *Legatum quando factum fuit vni, vel aliquibus ex ipſis Canonicis, præſumitur factum contemplatione ipſarum perſonarum, & non Eccleſiæ.*

8 *Eccleſiæ relictum factum dicitur in cauſam piam.*

9 *Eccleſiæ relictum cenſetur contemplatione amicitiæ legatum.*

CAP. Requiſitis. XV.

QVando aliquid relinquitur Epiſcopo, ſi relinquens eſt extraneus, præſumitur relictum intuitu Eccleſiæ, non perſonæ, vnde Cathedralis ſicut Epiſcopus, petere poteſt Canonicam portionem. Si verò Epiſcopo relinquatur à propinquo, præſumitur eſſe relictum non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ, & tunc nihil poteſt habere Eccleſia viuente Epiſcopo, niſi fortè contrarium probetur, id eſt, quod intuitu Eccleſiæ fuit relictum. Si autem relinquatur aliquid coniunctim Eccleſiæ, & Epiſcopo, tunc inter ipſos eſt facienda Canonica diuiſio: at ſi diſtinctè, v. g. iſtud Eccleſiæ, & iſtud Epiſcopo, tunc reducenda ſunt ad Canonicam diuiſionem inter Epiſcopum & Cathedralem, niſi ambo velint eſſe contenti diſpoſitione teſtatoris: quod æquitati conuenit, cùm nulla adeſt fraus, nec aliquis nimirum fraudatur Canonica portione; quando verò legans relinquit aliquid Epiſcopo, & aliqua locis piis, quod relinquitur Epiſcopo, eſt præcipuum ipſius cum Eccleſia Cathedrali, de legatis ad alias Eccleſias Epicopus obtinebit Canonicam portionem. Item ſi qui relinquunt Clericis, qui poſſunt habere proprium, & non habent Eccleſiæ Prælationem, vel adminiſtrationem, ſiue ſint relicta ab extraneo, ſiue à propinquo, intelliguntur relicta intuitu perſonæ, & de his nec Epiſcopus, nec Eccleſia aliquid habebit, niſi contrarium conſtet ceſſante omni fraude. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Barbat. Hoſt. Anch. Henric. Boich. Panorm. Couar. Henric. Caniſ. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 215. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 451. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 19. *c.* 6. 1

Et Eccleſiam.] Sub cuius nomine in præſenti includitur omnis pius locus, vt per Lap. de Caſtellion. *in tract. de hoſpital. n.* 13. Garc. Girond. *de priuil. & exempt. explicat. n.* 571. vide quæ dixi *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell.* 85. *n.* 16. 2

Si ab extraneo generaliter, &c.] Notatur ad hoc, quòd legatum factum Epiſcopo ab extraneo præſumitur factum 3

factum contemplatione Eccleſiæ, vt per Menoch. *de præſumpt.lib.4. præſumpt.*112. *n.*11.vbi *n.*12.idem reſoluit ſi ſit legatum Prælato extraneo eius proprio nomine expreſſo. Et ita in terminis huius text.rectè reſpondit Innoc.quòd ſi teſtator quantumcunque extraneus pro anima Epiſcopo legatum relinquat, intuitu Eccleſiæ, non perſonæ relictum præſumitur, tum quia relictum eſt Epiſcopo ſub nomine appellatiuo; tum vel maximè, quia in teſtatore, qui pro anima legatum reliquit, veriſimilius eſt quòd potius Eccleſiæ, quàm perſonæ legauerit, patet; quia reſpectu Eccleſiæ legatum manet pium, & multò magis ſuæ animæ profuturum; reſpectu verò perſonæ ſæculare, & non ita tendens in animæ ſalutem. Cùm ergo teſtator, vt Pontifex in principio exorditur, & eidem magis conſulat ſi legatum pium maneat, quàm ſeculare, fit conſequens intuitu Eccleſiæ relictum omnino præſumendum, ita gloſſ. *hic, verbo, nec eſt*. Butr. *num.* 15. Abb. *num.*8. Couar. *num.* 4. communem dicit Bart.*in l.*2.*n.*2.*ff.de reb.dub.*Lap. *de canonica portione*, *n.*22. Card.Mantic.*de coniect.vlt.volunt. lib.*8.*tit.*6.*à n.*19.

4 *Si verò relinquatur illud Epiſcopo à propinquo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi legatum factum eſt Prælato Eccleſiæ ſanguine coniuncto ipſi teſtatori, factum præſumitur contemplatione ipſius Prælati, vt per Maſcard.*de probat.concl.*1248.*num.*119. Menoch. *d.præſumpt.*112.*n.*3.Surd.*de aliment.tit.*5.*q.*6.*n.*8.*&* 9.etiam ſi in legato tantum eſſet expreſſum nomen dignitatis, ex Maſcard.*concl.*965.*n.*8. Menoch. *d. præſumpt.*112.*n.*6.niſi quando expreſſa cauſa; in ipſo legato ſalutem animæ, vel fauorem Eccleſiæ reſpiceret, Maſcard.*d.concl.*965.*n.*9. Menoch.*d. præſumpt.*112.*n.*7. vbi *n.*8. idem reſoluit, quando legata fuiſſet res conueniens ad Eccleſiam; veluti calix, vel patena; aut ſimilia, quia ex qualitate harum rerum legatarum præſumitur legatum relictum Eccleſiæ, non autem perſonæ, Maſcard.*concl.*1248.*n.*119. *&* *concl.*965.*n.*11. Intellige de propinquo intra quartum gradum, gloſſ.*hic verbo à propinquo*, Zabar.*n.*4. Imol.*n.*38. communis; vt per Couar.*n.*9. qui plures refert Mantic. *d.tit.*6.*n.*17. quamvis abſque fundamento iudicis arbitrio relinquendum exiſtiment, Couar.& Mantic.*dictis locis*.Deinde intellige de affine intra eundem gradum, vt tenet Petr. *de canonica port.* quem refert Couar. *d. n.* 9. Denique intellige probata conſanguinitate, eo ipſo præſumi legatum intuitu perſonæ relictum, vt probat hic text.& ideo ſi Eccleſia contendat non perſonæ, ſed ſui ipſius reſpectu relictum eſſe, probare tenebitur, quia habens pro ſe præſumptionem, dum aliud non oſtenditur, tutus eſt, iuxta reg.*l.licet Imperator, ff.de leg.*1.*gloſſ.vlt.*recepta *in l.ſi tutor* 4.*C.de periculo tutor.*Bart.*in l.vlt. ff.de publico iud.* Abb.*in c.p.*1. *notab.*1.*de Cleric.non reſid.* Dec. *in rub. de probat.n.*13. Couar.*lib.*2.*var.c.*6.*n.*1. Gom.*l.*9.*Tauri*, *n.*25. Afflict. *deciſ.*44. *n.*15.

5 Notatur etiam ad hoc, quòd vbi intercedit conſanguinitas, non videtur legatum intuitu piæ cauſæ relictum, ſed conſanguinitatis, ſi eſt propinquus, vt per Surd.*de alimentis*, *tit.*5.*q.*6.*n.*9.*&* *tit.*8. *priuil.*1.*n.*13. Menoch.*d.præſumpt.*112.*n.*5.

6 Notatur etiam ad hoc, quòd donatum officiali, aut Prælato benemerito, id ſemper præſumitur donatum fauore perſonæ non officij, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam*, *verbo donatione largitus*, *n.*54.Menoch.*d. præſumpt.*112.*n.*17.

7 Notatur etiam ad hoc, quòd quando legatum fuit factum vni, vel aliquibus ex ipſis Canonicis, non autem omnibus, hoc caſu præſumitur legatum factum contemplatione ipſarum perſonarum, & non Eccleſiæ, vt per Menoch. *d. præſumpt.* 112. *n.*3.Vint. *tom.*2.*commun.opin.lib.*6.*tit.*16.*n.*131.

Secus autem, &c.] Notatur ad hoc, quòd relictum Eccleſiæ factum dicitur in cauſam piam, vt per Surd. *deciſ.*292. *n.*1. 8

In gloſſ. *Nec eſt*, ibi, *præſumitur intuitu amicitiæ*. 9 Notatur ad hoc, quòd amico relictum cenſetur contemplatione amicitiæ legatum, vt per Tiraq. *in l.ſi vnquam*, *verbo libertis*, *n.*85. *&* *de pœnis temper.c.*22. *num.*23.*&* *ſeqq.* Maſcard.*concluſ.*965.*num.*7. Menoch. *d. præſumpt.*112.*num.*15. Surd. *d.q.*6.*num.*5.*cum ſeqq.* *&* *num.*11.

In ead. gloſſ. ibi, *Item aliud eſt dicere*, *relinquo hoc Eccleſiæ*, *&* *aliud*, *relinquo hoc Canonicis*: *in primo caſu relinquitur Eccleſia*, *in ſecundo non.* Communiter approbatam dicunt Mendez à Caſtro *de annonis ciuilibus*, *lib.*1.*notab.*1. *n.*7. & Cened. *pract. lib.*1. *q.*20. *in princ.* communis, vt per Couar. *hic num.*10. intendit Menoch.*de ſucceſſ.*§.27.*n.*6. Non obſtat quòd legatum relictum ciuibus cenſetur relictum ciuitati, *l.*2. *de rebus dub.l.Lucius* 30.§.*ciuibus*, *ff.de leg.*2.quia reſpondetur cum Cou. *hic n.*27.de illis ad hos non bene arguit, ratio differentiæ eſt, quia ciuitas repræſentatur per ciues, Eccleſia verò non per ſolos Canonicos, ſed per ipſos, & Epiſcopum ſimul. 10

SVMMARIVM.

1 *Debitum iure naturæ habet quis in bonis patris, matris, & auiæ, in quo grauari nequit, & filius rogatus de reſtituenda hæreditate ſub conditione detrahit debitum iure naturæ, & Trebellianicam.*

2 *Doctores referuntur qui de ſubſtitutionibus integros tractatus ediderunt.*

3 *Filius grauatus à patre reſtituere hæreditatem poteſt detrahere duas quartas.*

4 *Succeſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas quòd ex iure naturali proueniat, oſtenditur, &* num.ſeqq.

CAP. Raynutius. XVI.

IN bonis patris, matris, & auiæ quilibet habet tertiam partem ſibi debitam iure naturæ, nec poteſt pater eam grauare. Item filius rogatus de reſtituenda hæreditate detrahit quartam debitam iure naturæ, & Trebellianicam, in qua computantur fructus percepti poſt conteſtationem litis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan.Hoſt.Anch.Henric.Panorm.Beroi.Cou. Rebuff. Henric.Caniſ.Guillel. Bened.cuius in hanc Decretalē extant duo volumina, Viu.*in ration.lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 227. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 452. remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord. p.*1.& 2. refertur ab Ant. Auguſt.*collect.*3. *Decret.lib.*2. *ſub tit. de ſent.& re iud.c.*3. 1

Raynutius de Clera.] Cùm filij quoad nobilitatem, 2 honores, gentilitia, armorum inſignia, & alia id genus, non matris, ſed patris conditionem ſequantur, *l liberos* 10. *in fine*, *ff. de ſenator. l.* 1. *in princip. ff. ad municip. l. eos* 22. *l. nullus* 44. *C. de decurion. lib.* 10. cum ſimilibus, & pater filios habeat in poteſtate, mater verò minimè, §. *vlt. Inſtitut. de patria poteſtate*, mirum eſt cur filius à matre denominetur *in hoc text.* ideo Hoſt. Ioan. Andr. quem ſequitur Abb.*hic notab.*1.& alij communiter, vt Guillelm. *in præſenti*, *verbo Raynutius de Clera*, *à num.* 22.

Panorm. Couar. Henric. Caniſ. Cened. *collect.* 106. Viu. *in rationali*, *lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 224. Alagona *in compend. iuris Canonici*, *pag.* 451. remiſſiuè Ximen *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 19. *c.* 2. Prima pars huius text. eſt *in c. officij, de pœnit.* ſecunda *hic*, & tertia *in c. officij, de ſent. excommun.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Butr. *n.* 6. Abb. *n.* 4. & Couarr. *n.* 3. *in præſenti*, Valdeſ. *ad Xuar. l.* 1. *tit. de las arrhas*, *n.* 36. *verſ. ſed pone*, D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem*, §. *ſi pater*, *n.* 31. *ff. ſoluto matrim.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 86. *n.* 30. *&* 33.

3 *Monaſteriis, vel Eccleſiis.*] Notatur ad hoc, quòd ex eo, quod relinquitur Eccleſiis, vel piis locis pro anima, & pietatis cauſa, Canonica portio debetur, vt per Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 2. *c.* 14. *num.* 6. Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea*, *deciſ.* 209. *num.* 1. Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælatorum*, *tom.* 2. *quæſt.* 48. *art.* 3. Valaſc. *conſult.* 105. *num.* 13. vbi declarat niſi ſit relictum ad perpetuum cultum diuinum, Epiſcopi autem nomine in hac materia quis intelligatur, & de pluribus quæſtionibus, quæ circa eam occurri poſſunt, vide quæ dixi *d. alleg.* 87. *num.* 7. *cum ſeqq.*

4 *Vt Epiſcopus acceptauit*, &c. Notatur ad hoc, quòd ex ſimplici acceptatione legati quis videtur teſtamentum acceptare, vt per Burg. de Pace *conſil.* 14. *num.* 36.

5 Et acceptans legatum tenetur onus iniunctum agnoſcere, vt per Surd. *de aliment. tit.* 5. *quæſt.* 1. *numero* 24. etiam quod excedat legati valorem, idem Surd. *dicto tit.* 5. *q.* 3. *num.* 24. *& tit.* 9. *q.* 23. *num.* 12. *deciſ.* 264. *num.* 6.

6 *Videtur de cæteris non poſſe*, &c.] An & quando aliquid datur, vel legatur creditori, cenſeatur relictum animo compenſandi debitum, an verò creditor vltra legatum relictum poſſit etiam petere, & exigere debitum præcipuum; vide Sim. de Prætis *de interpret. vltim. voluntat. lib.* 4. *dub.* 6. *à n.* 18. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, §. 27. *ex n.* 2. & *l.* 16. *Tauri*, *ex n.* 2. Bernard. *reg.* 171. *&* 454. Corraſ. *lib.* 3. *miſcel. c.* 1. *ex n.* 7. Afflict. *deciſ.* 44. *ex n.* 9. Anton. Gom. *tom.* 1. *var. cap.* 12. *ex n.* 26. Hieron. de Monte *var. iuris q.* 3. *per tot.* Cifuentes *l.* 19. *Tauri*, *n.* 18. Cardin. Mantica *de coniect. vltim. voluntat. lib.* 9. *tit.* 4. *ex n.* 3. Ioan. Garc. *reg.* 285. Sebaſt. Medic. *de compenſat. q.* 31. *&* 32. Ioſeph. Gonzal. *var. quæſt. c.* 31. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſa* 8. *princ. ex n.* 71. Matienſ. *l.* 7. *gloſ.* 1. *tit.* 9. *lib.* 5. *nouæ recopil.* Menoch. *conſ.* 17. *&* 18. *n.* 27. *cum ſeqq. & conſ.* 151. *n.* 22. *& conſ.* 162. *à num.* 22. *& de præſumpt. lib.* 3. *præſump.* 10. *ex n.* 12. *& præſ.* 16. *& præſ.* 121. *n.* 12. *& lib.* 4. *præſ.* 109. *& ſeq.* Surd. *conſ.* 7. *à n.* 1. *& conſ.* 112. *n.* 11. *&* 12. Craſſ. §. *legatum*, *q.* 22. *à num.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 196. *&* 333. Molina *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 200. *num.* 16. *cum ſeqq.* Gutier. *de tutel. part.* 3. *c.* 5. *à num.* 2. *& pract. lib* 2. *quæſt.* 24. Caſtill. *quotid. lib.* 1. *de vſufructu*, *cap.* 46. *à n.* 6. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 16. D. Barboſa *in l. ſi cùm dotem*, §. *ſi pater*, *à num.* 7. *ff. ſoluto matrimonio*, vbi *num.* 31. cùm ageret de intellectu huius text. aſſerit quòd ſi tempore legati teſtator non erat debitor, ſed ſi aliàs, licèt occaſione diſpoſitionis teſtatoris, legando illi, cui non teſtator, ſed tertius prædictus aliquid debebat, non videtur legare animo compenſandi per hunc text. in eo enim ex quo teſtator aliquid reliquerat certæ Eccleſiæ, quarta debebatur Epiſcopo per Eccleſiam legatariam; ſi verò is idem teſtator Epiſcopo aliquid legauerit ſimpliciter, Epiſcopus & quartam ſuam Canonicam, & legatum obtinebit, quia cùm teſtator reſpectu prædictæ quartæ non eſſet debitor Epiſcopi, ſed potius Eccleſia legataria, in his terminis ceſſat ratio huius text. ac proinde legatum animo liberali videtur relictum.

SVMMARIVM.

1 *Relictum Epiſcopo contemplatione perſonæ non diuiditur cum Eccleſia Cathedrali, ſecus ſi contemplatione Eccleſiæ, &c.*
2 *Eccleſiæ nomine in præſenti includitur omnis pius locus.*
3 *Legatum factum Epiſcopo ab extraneo præſumitur factum contemplatione Eccleſiæ.*
4 *Legatum vbi factum eſt Prælato Eccleſiæ ſanguine coniuncto ipſi teſtatori factum præſumitur contemplatione ipſius Prælati, intellige vt ibi.*
5 *Legatum non videtur intuitu piæ cauſæ relictum, ſed conſanguinitatis, ſi legans eſt propinquus.*
6 *Donatum officiali, aut Prælato benemerito, id ſemper præſumitur donatum fauore perſonæ, non officij.*
7 *Legatum quando factum fuit vni, vel aliquibus ex ipſis Canonicis, præſumitur factum contemplatione ipſarum perſonarum, & non Eccleſiæ.*
8 *Eccleſiæ relictum factum dicitur in cauſam piam.*
9 *Eccleſiæ relictum cenſetur contemplatione amicitiæ legatum.*

CAP. Requiſitis. XV.

QVando aliquid relinquitur Epiſcopo, ſi relinquens eſt extraneus, præſumitur relictum intuitu Eccleſiæ, non perſonæ, vnde Cathedralis ſicut Epiſcopus, petere poteſt Canonicam portionem. Si verò Epiſcopo relinquatur à propinquo, præſumitur eſſe relictum non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ, & tunc nihil poteſt habere Eccleſia viuente Epiſcopo, niſi fortè contrarium probetur, id eſt, quod intuitu Eccleſiæ fuit relictum. Si autem relinquatur aliquid coniunctim Eccleſiæ, & Epiſcopo, tunc inter ipſos eſt facienda Canonica diuiſio: at ſi diſtinctè, v. g. iſtud Eccleſiæ, & iſtud Epiſcopo, tunc reducenda ſunt ad Canonicam diuiſionem inter Epiſcopum & Cathedralem, niſi ambo velint eſſe contenti diſpoſitione teſtatoris: quod æquitati conuenit, cùm nulla adeſt fraus, nec aliquis nimirum fraudatur Canonica portione; quando verò legans relinquit aliquid Epiſcopo, & aliqua locis piis, quod relinquitur Epiſcopo, eſt præcipuum ipſius cum Eccleſia Cathedrali, de legatis ad alias Eccleſias Epicopus obtinebit Canonicam portionem. Item ſi qui relinquunt Clericis, qui poſſunt habere proprium, & non habent Eccleſiæ Prælationem, vel adminiſtrationem, ſiue ſint relicta ab extraneo, ſiue à propinquo, intelliguntur relicta intuitu perſonæ, & de his nec Epiſcopus, nec Eccleſia aliquid habebit, niſi contrarium conſtet ceſſante omni fraude. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Barbat. Hoſt. Anch. Henric. Boich. Panorm. Couar. Henric. Caniſ. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 215. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 451. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 19. *c.* 6. 1

Et Eccleſiam.] Sub cuius nomine in præſenti includitur omnis pius locus, vt per Lap. de Caſtellion. *in tract. de hoſpital. n.* 13. Garc. Girond. *de priuil. & exempt. explicat. n.* 571. vide quæ dixi *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell.* 85. *n.* 16. 2

Si ab extraneo generaliter, &c.] Notatur ad hoc, quòd legatum factum Epiſcopo ab extraneo præſumitur 3

factum

factum contemplatione Eccleſiæ, vt per Menoch. *de præſumpt.lib.4. præſumpt.*112. *n.*11.vbi *n.*12.idem reſoluit ſi ſit legatum Prælato extraneo eius proprio nomine expreſſo. Et ita in terminis huius text.rectè reſpondit Innoc.quòd ſi teſtator quantumcunque extraneus pro anima Epiſcopo legatum relinquat, intuitu Eccleſiæ, non perſonæ relictum præſumitur, tum quia relictum eſt Epiſcopo ſub nomine appellatiuo; tum vel maximè, quia in teſtatore, qui pro anima legatum reliquit, veriſimilius eſt quòd potius Eccleſiæ, quàm perſonæ legauerit, patet, quia reſpectu Eccleſiæ legatum manet pium, & multò magis ſuæ animæ profuturum; reſpectu verò perſonæ ſæculare, & non ita tendens in animæ ſalutem. Cùm ergo teſtator, vt Pontifex in principio exorditur, & eidem magis conſulat ſi legatum pium maneat, quàm ſæculare, fit conſequens intuitu Eccleſiæ relictum omnino præſumendum, ita gloſſ. *hic, verbo, nec eſt*. Butr. *num.* 15. Abb. *num.*8. Couar. *num.* 4. communem dicit Bart.*in l.2.n.2.ff.de reb.dub.*Lap. *de canonica portione*, *n.*22. Card.Mantic.*de coniect.vlt.volunt. lib.*8.*tit.*6.*à n.*19.

4 *Si verò relinquatur illud Epiſcopo à propinquo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi legatum factum eſt Prælato Eccleſiæ ſanguine coniuncto ipſi teſtatori, factum præſumitur contemplatione ipſius Prælati, vt per Maſcard.*de probat.concl.*1248.*num.*119. Menoch. *d.præſumpt.*112.*n.*3.Surd.*de aliment.tit.*5.*q.*6.*n.*8.*&* 9.etiam ſi in legato tantum eſſet expreſſum nomen dignitatis, ex Maſcard.*concl.*965.*n.*8. Menoch. *d. præſumpt.*112. *n.*6.niſi quando expreſſa cauſa, in ipſo legato ſalutem animæ, vel fauorem Eccleſiæ reſpiceret, Maſcard.*d. concl.*965.*n.*9. Menoch.*d. præſumpt.*112.*n.*7. vbi *n.*8. idem reſoluit, quando legata fuiſſet res conueniens ad Eccleſiam, veluti calix, vel patena, aut ſimilia, quia ex qualitate harum rerum legatarum præſumitur legatum relictum Eccleſiæ, non autem perſonæ, Maſcard.*concl.*1248.*n.*119. *& concl.*965.*n.*11. Intellige de propinquo intra quartum gradum, gloſſ.*hic verbo à propinquo*, Zabar.*n.*4. Imol.*n.*38. communis, vt per Couar.*n.*9. qui plures refert Mantic. *d.tit.*6.*n.*17. quamvis abſque fundamento iudicis arbitrio relinquendum exiſtiment, Couar.& Mantic.*dictis locis*.Deinde intellige de affine intra eundem gradum, vt tenet Petr. *de canonica port.* quem refert Couar. *d. n.* 9. Denique intellige probata conſanguinitate, eo ipſo præſumi legatum intuitu perſonæ relictum, vt probat hic text.& ideo ſi Eccleſia contendat non perſonæ, ſed ſui ipſius reſpectu relictum eſſe, probare tenebitur, quia habens pro ſe præſumptionem, dum aliud non oſtenditur, tutus eſt, iuxta reg.*l.licet Imperator, ff.de leg.*1.*gloſſ.vlt.*recepta *in l.ſi tutor* 4.*C.de periculo tutor.*Bart.*in l.vlt.ff.de publico iud.* Abb.*in c.p.*1. *notab.*2.*de Cleric.non reſid.* Dec. *in rub. de probat.n.*13. Couar.*lib.*2.*var.c.*6.*n.*1. Gom.*l.*9.*Tauri*, *n.*25. Afflict. *deciſ.*44. *n.*15.

5 Notatur etiam ad hoc, quòd vbi intercedit conſanguinitas, non videtur legatum intuitu piæ cauſæ relictum, ſed conſanguinitatis, ſi eſt propinquus, vt per Surd.*de alimentis*, *tit.*5.*q.*6.*n.*9.*& tit.*8. *priuil.*1.*n.*13. Menoch.*d.præſumpt.*112.*n.*5.

6 Notatur etiam ad hoc, quòd donatum officiali, aut Prælato benemerito, id ſemper præſumitur donatum fauore perſonæ non officij, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus*, *n.*54.Menoch.*d. præſumpt.*112.*n.*17.

7 Notatur etiam ad hoc, quòd quando legatum fuit factum vni, vel aliquibus ex ipſis Canonicis, non autem omnibus, hoc caſu præſumitur legatum factum contemplatione ipſarum perſonarum, & non Eccleſiæ, vt per Menoch. *d. præſumpt.* 112. *n.*3.Viu. *tom.*2.*commun.opin.lib.*6.*tit.*26.*n.*131.

Secus autem, &c.] Notatur ad hoc, quòd relictum Eccleſiæ factum dicitur in cauſam piam, vt per Surd. *deciſ.*292. *n.*1. 8

In gloſſ. *Nec eſt*, ibi, *præſumitur intuitu amicitiæ.* Notatur ad hoc, quòd amico relictum cenſetur contemplatione amicitiæ legatum, vt per Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo libertis*, *n.*85. *& de pœnis temper.c.*22. *num.*23.*& ſeqq.* Maſcard.*concluſ.*965.*num.*7. Menoch. *d. præſumpt.*112.*num.*15. Surd. *d.q.*6. *num.*5.*cum ſeqq. & num.*11. 9

In ead. gloſſ. ibi, *Item aliud eſt dicere, relinquo hoc Eccleſiæ, & aliud, relinquo hoc Canonicis: in primo caſu relinquitur Eccleſiæ, in ſecundo non.* Communiter approbatam dicunt Mendez à Caſtro *de annonis ciuilibus, lib.*1.*notab.*1. *n.*7. & Cened. *pract. lib.*1. *q.*20. *in princ.* communis, vt per Couar. *hic num.*10. intendit Mench.*de ſucceſſ.*§.27.*n.*6. Non obſtat quòd legatum relictum ciuibus cenſetur relictum ciuitati, *l.*2. *de rebus dub.l.Lucius* 30.§.*ciuibus*, *ff.de leg.*2.quia reſpondetur cum Cou. *hic n.*27.de illis ad hos non bene arguit, ratio differentiæ eſt, quia ciuitas repræſentatur per ciues, Eccleſia verò non per ſolos Canonicos, ſed per ipſos, & Epiſcopum ſimul. 10

SVMMARIVM.

1 *Debitum iure naturæ habet quis in bonis patris, matris, & auiæ, in quo grauari nequit, & filius rogatus de reſtituenda hæreditate ſub conditione detrahit debitum iure naturæ, & Trebellianicam.*

2 *Doctores referuntur qui de ſubſtitutionibus integros tractatus ediderunt.*

3 *Filius grauatus à patre reſtituere hæreditatem poteſt detrahere duas quartas.*

4 *Succeſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas quòd ex iure naturali proueniat, oſtenditur, &* num.ſeqq.

Cap. Raynutius. XVI.

IN bonis patris, matris, & auiæ quilibet habet tertiam partem ſibi debitam iure naturæ, nec poteſt pater eam grauare. Item filius rogatus de reſtituenda hæreditate detrahit quartam debitam iure naturæ, & Trebellianicam, in qua computantur fructus percepti poſt conteſtationem litis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan.Hoſt.Anch.Henric.Panorm.Beroi.Cou. Rebuff. Henric.Caniſ.Guillel. Bened.cuius in hanc Decretalẽ extant duo volumina, Viu.*in ration.lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 227. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 452. remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord. p.*1.& 2. refertur ab Ant. Auguſt.*collect.*3. *Decret.lib.*2. *ſub tit. de ſent.& re iud.c.*3. 1

Raynutius de Clera.] Cùm filij quoad nobilitatem, honores, gentilitia, armorum inſignia, & alia id genus, non matris, ſed patris conditionem ſequantur, *l. liberos* 10. *in fine*, *ff. de ſenator. l.* 1. *in princip. ff. ad municip. l. eos* 22. *l. nullus* 44. *C. de decurion. lib.* 10. cum ſimilibus, & pater filios habeat in poteſtate, mater verò minimè, §. *vlt. Inſtitut. de patria poteſtate*, mirum eſt cur filius à matre denominetur *in hoc text.* ideo Hoſt. Ioan. Andr. quem ſequitur Abb.*hic notab.*1.& alij communiter, vt Guillelm. *in præſenti, verbo Raynutius de Clera, à num.* 22. 2

intelligunt Raynutium à matre nomen accepiſſe ex ſuperbia, quia illa patre longè nobilior erat; ſed iura non patiuntur in dubio præſumi delictum, maximè ſuperbiæ, quod grauiſſimum eſt contra reg. *l. merito, ff. pro ſocio.* Idcirco idem Abb. *vbi proxi. è*, & alij, vt per Guillelm. *d. n.* 12. credunt hoc de facto contigiſſe contra ius, quia Raynutius multo ante fuerat patre orbatus & à matre nutritus; cuius blanditiis diuinitus ab ea nomen accepit, vt illius genio indulgeret.

Sed mirum eſt quòd DD. grauiſſimi hac in re tantopere crucientur, vt cogantur in re facili tot ſupplere, ac diuinare; quamobrem facillimè hoc dubium ſoluitur ſi attendas ad manifeſtum tit. *C. de mutat. nominis*, vbi habetur vnicuique ceſſante fraude, & tertij præiudicio licitum eſſe quoties voluerit nomen, & cognomen, & alia id genus immutare, ſicut à principio ante mutationem libera erat nominis, vel cognominis impoſitio, arg. *l. ſi quis in fundi vocabulo. ff. de leg.* 1. *§. ſi quis in nomine, Inſtit. de legat.* quo ſuppoſito liberrimum fuit Raynutio, vel patris, vel matris nomine cognominari, quinimo poſt aſſumptum nomen, aut cognomen ad libitum immutare, *l. vnic. C. de mutat. nominis*, vnde conſtat quam ſuperfluum fuit in propoſito circa intellectum huius text. confugere ad Raynutij ſuperbiam, vel ad maternas blanditias, vel denique ad ſtatutum, vel conſuetudinem loci, & alia in quibus DD. tantopere immorantur.

Reliquit cætera bona ſua.] Ergo verbum, *relinquo*, nullo alio ſuperaddito ſupponit Adiectæ impuberem fuiſſe hæredem inſtitutum in cæteris bonis, iuxta doctrinam *gloſſ.* 1. *in l. his verbis* 48. *in princ. ff. de hæred. inſtit.* vbi Bart. *n.* 1. Abb. *hic n.* 3. communis ex Guillelm. *verbo reliquit*, *n.* 1. Coſt. *in cap. ſi pater, verbo bonis, n.* 14. Pinel. *ad rubr. C. de bonis mat. p.* 1. *n.* 11. Xuar. *ad l. quoniam in prioribus, q.* 7. *n.* 6. Mench. *de ſucceſſ. §.* 2. *num.* 13. Craſſ. *§. Inſtitutio, q.* 14. Valaſc. *conſil.* 165. *num.* 3.

Alterocha, & ſoboles.] Ergo quando plures diſparis gradus vocantur ad ſucceſſionem alicuius per copulam, &, omnes admittuntur ſimul ad æquas portiones; nam cùm Pontifex *in præſenti*, iubeat reſtitutionem ſimul fieri Alterochæ, & eius filios per copulam, &, ſatis ſignificat faciendam vtrique pro æquis portionibus, conſtat autem Alterocham, & eius filium, perſonas eſſe diſparis gradus reſpectu patris teſtatoris, & tanquam æqualiter ſubſtitutos admitti ex fideicommiſſo vniuerſali ad vtiles portiones. Ratio eſt, quia de proprietate copulæ eſt diſtribuere vim verbi æqualiter inter perſonas copulatas, *l. reos* 11. *§. cùm in tabulis, ff. de duobus reis, l.* 1. *C. ſi plures vna ſententia*, iuuat *l. codicillis* 91. *§. inſtituto, ff. de legat.* 2. ſequuntur, Abb. *hîc n.* 5. Couar. qui communem fatetur, *§.* 2. *n.* 2. Anton. Gom. *tom.* 1. *var. c.* 2. *n.* 4. Clar. *§. teſtamentum, q.* 80. Mench. *de ſucceſſ. §.* 17. *n.* 44. *&* *§.* 20. *n.* 120. Rojas *de ſucceſſ. c.* 8. *n.* 5. Molin. *de primog. lib.* 1. *c.* 6. *num.* 4. Menoch. *conſ.* 85. *n.* 78. Craſſ. *§. inſtitutio, q.* 20. *n.* 2. Aluarad. *de coniect. mente defuncti, lib.* 4. *c.* 3. *à num.* 21. Quamvis oppoſitum velint Bart. *num.* 3. *in l. Gallus, §. quidam rectè*, & *ibi* Fortun. *num.* 48. & Barbat. *hîc num.* 16.

2 *Eidem impuberi ſuccederent*, &c.] De ſubſtitutionibus integros ediderunt tractatus Nouel. Leon. Polit. Bald. de Vbaldis, Zazius, Fumeus, Bart. de Hurio, Alexand. Trenta. in q. Sfort. Odd. *in tract. compendioſa*, Duaren. *tit. de vulgari*, Craſſ. *in §. ſubſtitutio*, & de multiplici ſubſtitutionis definitione, & diuiſione agunt Conan. *lib.* 3. *comment. c.* 7. Anton. Gom. *tom.* 1. *var. c.* 3. Couar. *hic* §. 4. Mench. *de ſucceſſ. creat. §.* 20. *n.* 84. *& de ſucceſſ. progreſſu, lib.* 2. *§.* 11. Card. Mantic. *de coniecturis vltim. volunt. lib.* 5. *tit.* 1. Forcatul. *dialog.* 23. Vacon. *lib.* 4. *declar.* 61. Donel. *comment. iuris ciuilis, lib.* 6. *c.* 23. Cujac. *lib.* 6. *c.* 20. Gouean. *lib.* 1. *var. c.* 28. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 21. *in princ.* Anton. Fab. *lib.* 5 *coniect. c.* 10. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, p.* 3. *lib.* 42 *c.* 1. Caſtil. *lib.* 2. *quotid. c.* 10. *n.* 6. *cum ſeqq.* Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 182. *cum ſeqq.* apud quos videbis ad ſatietatem de hac materia.

3 *In eo verò*, &c.] Notatur ad hoc, quòd filius grauatus à patre reſtituere hæreditatem poteſt detrahere duas quartas, vt per Villalob. *commun. opin. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 16. *n.* 74. Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opin lib.* 6. *tit.* 44. *n.* 10. *pag.* 184. vbi Vin. *n.* 26. *pag.* 185. Æn Robert. *rerum iudic. Senat. Pariſ. lib.* 4. *c.* 17. Peregr. *de fideicom. art.* 3. *n.* 51. Cott. *in memorab. verbo filius, in* 4. Marc. Anton. de Amatis *Marchiæ deciſ.* 18. *poſt n.* 14. *& à n.* 16. *cum ſeqq.* Surd. *Mantua deciſ.* 151. *n.* 5. *& deciſ.* 316. *n.* 1. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 58. *n.* 12. *cum ſeqq.* Gregor. *l.* 1. *verbo ſui parte, tit.* 11. *p.* 6. Clar. *in §. teſtamentum, q.* 63. Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt lib.* 7. *tit.* 11. *n.* 7. Bernard. Greuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 121. *n.* 5. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. in comment ad §. ſed hæc, n.* 61. *Inſtit. de inoffic. teſtam.* Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 187. *verſ. prætermiſſis*, & hanc concluſionem ſaltem de iure Canonico per hunc text. defendi poſſe tenent Ioſeph. de Ruſticis *in tract. an, & quando liberi in condit. poſiti, lib.* 1. *c.* 2. *p.* 1. *n.* 12. Ceual. *communium contra commun. q.* 74. *n.* 2. Fachin. *controuerſ. iuris, lib.* 5. *c.* 2. Quamvis filium rogatum purè vt reſtituat, vnam quartam duntaxat detrahere poſſe reſoluant Anton. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 141. *ſub n.* 8. *verſ. cum ſimus in puro fideicommiſſo*, Bapt. Coſta *de facti ſcientia, & ignor. diſt.* 2. *n.* 14. *cent.* 2.

4 *Legitima portio iure naturæ debita.*] Notatur ad hoc, quòd ſucceſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas ex iure naturali prouenit, conſonat text. *in cap. Raynaldus*, ibi, *partem debitam iure naturæ, infrà hoc tit.* cui ſimilis *in c.* 1. *hoc tit. lib.* 6. *& in l. nam etſi parentibus*, ibi, *naturalem erga filios charitatem, ff. de inoffic. teſtam. & in l. cùm ratio, ff. de bonis damnat. & in auth. hoc amplius*, ibi, *præter debitum naturale, C. de fideicom. cum ſimilibus*, atque ita ex dictis iuribus legitimam portionem, ſiue ſucceſſionem in bonis parentum iure naturæ filiis debitam eſſe tenent Abb. *hîc n.* 12. Anton. Gom. *tom.* 1. *var. c.* 1. *à num.* 2 Corraſ. *lib.* 1. *miſcell. c.* 16. *à n.* 3. Rot. *ſucceſſ. c.* 7. *à princ.* Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 1. *à num.* 14. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 17. *à num.* 19. Mich. Craſſ. *de ſucceſſ. §.* 1. *à princ.* Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 17. hinc inferentes ad varias quæſtiones, & præcipuè non poſſe lege, vel ſtatuto auferri hanc legitimam, Abb. *d. n.*... Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 8. *§.* 6. *n.* 5. quem commendat Coſta *in cap. ſi pater,* 3. *part. verbo priuari non poſſit, n.* 42. diſputat ad vtramque partem Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 112.

5 Verùm contrariam ſententiam quòd huius ſucceſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas ex iure Ciuili proueniat, ſuadent plura, & non leuia fundamenta, & in primis quia ad legem duodecim tabularum id refert text. *in lege* 12. *tab. de legitimis hæred.* deinde quia inteſtati ſucceſſio iuris Ciuilis eſt, *l. lege hoc venire* 130. *ff. de verbor. ſignific. §. inteſtatorum, Inſtit. de hæred. quæ ab inteſtat.* conſtat autem hanc legitimam filiorum eſſe partem ſucceſſionis ab inteſtato, *l. Papinian. §. ſi quis mortis, ff. de inoffic. l. illud, C. de collat.* quibus & aliis fundamentis hanc partem tuentur Dyn. *in reg. indultum, à n.* 22. *de regulis iuris, lib.* 6. ſequitur Barth. *in l. Titio centum, §. Titio genero, n.* 9. *ff. de condit. & demonſtr.* & multi, quos in huius

ſententiæ

ſententiæ confirmationem adducit Mench. *ſucceſſ. lib.*2. §.20. *à num.*296. & communem dicit Cenall.*d. q.*122.*in princip.*& refert alios idem atteſtantes, Graſſ. *d.§.legitima, quæſt.*42.*num.*2. Spin. parum ſibi conſtans *gloſſ.*19. *à n.*29. & alij hinc reſoluentes valere legem, quæ permittit parentibus ne teneantur, nec poſſint nomine legitimæ filiis ſuis quicquam relinquere, vt multis latè contendit Sarmient. *lib.*2. *ſelect. c.*14.*n.*6. Hinc etiam alij reſoluentes legitimam minui, & tolli poſſe ex cauſa pro parte, vel in totum lege, vel conſuetudine, Bernard. *reg.*143. Villalob. *tom.*1. *commun. opin. lib.*6. *tit.*17.*n.*89. *pag.*116. Lara *in l.ſi quis à liberis, §.idem reſcripſit, num.*146.149.& 151.*cum ſeqq.& §.ſi mater, n.*55.*cum ſeqq.ff.de liberis agnoſcend.* Molin. *de primog. lib.*2.*c.*1.*n.*14. & 28. Theſaur. *Pedem.deciſ.*263.*n.*4. Anton. Gabr. *lib.*6.*communium, tit.de legitima, concl.*1.*n.*18. Soar. *recept.ſentent. lit. L.n.*55. Menoch. *conſ.*240.*num.*109. Tiber. Dec. *reſp.*35.*n.*60.*cum ſeqq.* Surd. *conſ.*357.*n.*36.& *conſ.*341.*n.*28. & *conſ.*30.*n.*26. Perez *ad tit.*2.*lib.*5.*Ordin.pag.*128. *cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ.deciſ.*21.*num.*51. Valdeſ. *ad Xuar.pag.*76. Gutier. *pract.lib.*3.*q.*82.*n.*7. Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper.lib.*2.*concl.*122.

6 Quare alij has pugnantes ſententias conciliare nituntur, aut enim, inquiunt, agimus de legitimæ origine, aut de quota, ſeu quantitate; ſi de legitima ipſa, & eius origine, ad legem naturalem pertinet; ſi de quota, ſeu quantitate, pertinet ad legem humanam, ita omnes tenere nemine diſcrepante *in l.in quartam, ff.ad Trebell.* poſt Picum, & Bereng. *ibi* teſtatur Craſſ. *d.§.legitima, q.*2. Rojas *d.c.*7.*n.*7. & conſequenter inferunt legitimam in totum tolli non poſſe, licèt poſſit in parte minui; ſed hæc reſolutio opiniones non componit, nam falſum præſupponit dum aſſerit legitimam in totum tolli non poſſe, cuius contrarium communiter Doctores reſoluunt, de quibus *ſuprà.* Reiecta igitur reſolutione Coſtani *ſelect.c.*15. per totum, dicendum puto veriſſimam eſſe concordiam inter has duas opiniones contrarias, vt ſcilicet prior, quæ legitimam, ſeu ſucceſſionem filiorum in bonis parentum affirmat iuris naturalis eſſe, procedat, & intelligatur quoad originem ipſius ſucceſſionis, intelligendo deinde de iure naturali poſterioris capitis, quod ſolis hominibus proprium eſt, & iuriſgentium à Iuriſconſ. dicitur, atque ita de iure gentium primi capitis. Secunda verò opinio, quæ hanc legitimam, & filiorum ſucceſſionem ait iuris ciuilis eſſe, intelligatur de legitima quoad quotam, ſeu quantitatem, quam iuris ciuilis eſſe libenter agnoſcimus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt compellere hæredem, vel legatariũ ad executionẽ legatorum ad pias cauſas, etiamſi teſtator prohibuiſſet ne Epiſcopus ſe intromitteret,* & n.2.

3 *Annus datus exequutoribus ad exequendam vltimam defunctorum voluntatem currit à die monitionis per iudicem, fauore tamen conſcientiæ defuncti currit ignorantibus, & impeditis,* vt n.4.

5 *Iudex inquirere poteſt ex officio etiam ad priuatam vtilitatem vbi agitur de executione teſtamenti.*

Cap. Tua nobis. XVII.

Gregor. IX.

1 EPiſcopus poteſt compellere executores teſtamentorum, vt bona fideliter expendant in pios vſus

ſecundùm voluntatem teſtatoris, quamvis ipſe prohibuiſſet hoc ipſum. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Io. Andr. Imol. Anan Henric. Boich. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Couarr. Bald. Caniſ. Vin. *in ration.lib.*3.*iuris Pontif.pag.*230. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*453. remiſſiuè Caſal. *in annot.*& Ximen. *in concord.p.*1.& 2.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Couarr. *in præſenti, num.*6. Card. Tuſch. *tom.*3.*concl.*293. Sarmient. *lib.*1.*ſelect.c.*11.*à n.*3. Tiraq. *in tract. le mort, p.*7.*declar.*4.*num.*8.*cum ſeqq.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.*28.*princ.n.*20. Marta *de iuriſd.p.*4.*caſu* 88.*à n.*14. & *caſu* 113.*n.*31. Cald. Pereira *de nominat.emphyt.q.*19. *n.*56. Valaſc. *conſ.*105.*n.*57. Franc. Leo *in Theſauro fori Eccleſiaſt.p.*4.*c.*2.*n.*46. quorum plures refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc.p.*3.*alleg.*82.*n.*27.& 28. pluribus ſimiliter citatis Doctoribus reſoluo non poſſe teſtatorem prohibere ne executores rationes reddere compellantur.

Monitione præmiſſa compellas.] Vnica tantùm, vt per *authent.hoc amplius, C.de fideicomm.* tenent *ibi* Bart. Salicet. & Doctores communiter, Iaſ. *num.*3. & Padil. 16. Gregor. *l.*10.*gloſſ.*1.*tit.*10.*p.*6. Menoch. *de arbitr.caſu* 498.*n.*53. Cened. *ad Decret.collect.*114.*n.*3. quos refero
ego ipſe *d. alleg.*82.*n.*25. Notatur ad hoc quòd annus 3
datus executoribus ad exequendum vltimam defunctorum voluntatem, currit à die monitionis per iudicem, vt per Spin. *d.gloſſ.*28.*n.*10. Cenall. *commun.contra commun.q.*374.*num.*1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.*
*c.*73.*n.*11. Fauore tamen conſcientiæ defuncti annus 4
currit ignorantibus, & impeditis, vt in legatis piis, & fauore alimentorum reſoluunt Tiraq. *de pia cauſa, priuileg.*97. Surd. *de alimentis, tit.* 8. *priuileg.*52.*n.*8. Stephan. Gratian. *d.c.*73.*n.*14. & tranſacto anno à iure teſtamentario, vel executoribus conceſſo, Epiſcopus fit executor vt voluntas defuncti impleatur non ſolum quoad legata pia, ſed etiam prophana, Gabr. Pereira *de manu Regia, p.*1.*c.*16.*n.*5. Diana *reſol.moral.p.*1.*tract.*2. *reſol.*98. Notari ſolet hic text. ad hoc, quòd iudex inquirere poteſt ex officio etiam ad priuatam vtilitatẽ, vbi agitur de executione teſtamenti, Socin. *reg.* 200. *fallent.*7. Auguſt. ad Angel. *de maleſic. in verbo hæc eſt quædam inquiſitio, n.*32. Farin. *fragment.crimin.p.*2.*verbo inquirere, n.*359.

SVMMARIVM.

1 *Filius rogatus reſtituere hæreditatem detrahit tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam, in quibus poteſt legata relinquere, hæredes inſtituere, & pœnam imponere.*

2 *Compromiſſi à forma recedendum non eſt.*

3 *Verbum* lego, *adiectum vniuerſitati bonorum importat hæredis inſtitutionem, quando verò adiectum eſt certæ quantitati, vel ſummæ, intelligitur legatum.*

5 *Appellare licet ab vno capitulo ſententiæ habentis plura capitula.*

6 *Minor reſtituitur aduerſus additionem factam cum beneficio inuentarij, quando in hæreditate ſunt vexationes.*

7 *Filius habet ius ſuæ legitimæ in bonis ſingulis paternis.*

8 *Falcidia non ſolùm non detrahitur cum infra annum à die monitionis per iudicem facta à ſolutione relictorum ceſſatur, ſed etiam omne emolumentum ex teſtamento amittitur.*

9 *Filius pro ſua legitima non poteſt pretioſiora bona eligere.*

Cap. Raynaldus. XVIII.

1 Filius rogatus reſtituere hæreditatem in morte, poteſt detrahere tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam, in quibus poteſt legata relinquere, hæredes inſtituere, & pœnam imponere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar Butr. Panorm. Henric. Boich. Cou. Henric. Caniſ. Viu. *in rationali lib.3. iuris Pontif. pag.*230. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*453. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2. nouiſſimè Luſitanus Doctor Ioannes de Caruallio amplam & omnibus numeris abſolutam repetitionem ſuper hunc text. edidit.

2 *Provt ex forma compromiſſi.*] Notatur ad hoc, quòd à forma compromiſſi non eſt recedendum, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis, n.*11. Et à compromiſſo non poſſunt partes recedere, *l. non diſtinguemus, §. de officio, ff. de receptis arbitr.* Maſcard. *de probat. concluſ.*963.*n.*8. *&* 9. Pendet enim laudum à tenore compromiſſi, Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ.*2.*n.*18.

3 *Legauit,* &c.] Probare videtur text. *in præſenti*, verbum *lego* adiectum vniuerſitati bonorum importare hæredis inſtitutionem, nam ex eo conſtat teſtatorem patruis reliquiſſe bona per verbum, *lego,* & *in verſ. verum*, dicit hos patruos eſſe inſtitutos hæredes, quare ita tenent Menoch. *conſil.*86.*num.*78. Azeued. *l.*3.*num.*16.*tit.*4.*lib.*5. *noua recopil.* Ceuall. *communium contra commun. quæſt.*214. quos refero *in meis Remiſſ. de diction. & clauſul. dict.*163. Quando verò adiectum eſt certæ quantitati, vel ſummæ, intelligitur legatum, & non inſtitutio, vt per Brunor. à Sole *in locis communib. lit. V. num.*46. Menoch. *de præſ. lib.*4. *præſumpt.*141. *num.*4.

4 *Prorata.*] De hac dictione latè Tiraq. *de retract. lign. §.*12. *gloſſ.*8.*num.*1. *cum ſeqq.* & metipſe *de dict. vſuf. dict.*341.

5 *Quatenus contra ſe fuerat promulgata.*] Notatur ad hoc quòd appellare licet ab vno capitulo ſententiæ habentis plura capitula, vt per Felin. *in cap. capitulum, num.*13.*verſ. limita* 8. *de reſcript.* Boër. *deciſ.*73.*in princ.* A ſententia enim continente diuerſa capitula ſeparata pars poteſt appellare limitate, quatenus contra, & quoad cætera tranſit in rem iudicatam, Scacc. *de appel. quæſt.* 17. *limit.* 21. *ſub num.* 19. Salgado *de protect. Regia part.*3. *cap.*15.*num.*2. Et quòd appellans à ſententia quatenus contra ſe facit, in cæteris articulis ſeparatis, à quibus altera pars non appellauit ſententia tranſeat in rem iudicatam, reſoluunt per hunc text. Ozaſc. *Pedemont. deciſ.*142.*num.*27. Parlad. *lib.*2. *rerum quotid. cap. fin. part.*5.*§.*12.*num.*6. Salgado *d.c.*15. *num.*1.

6 Notatur etiam ad hoc, quòd minimè reſtituitur aduersùs additionem factam cum beneficio inuentarij quando in hæreditate ſint vexationes, vt per Surd. *de alim. tit.*9.*q.*26.*num.*62. vbi *num.*93. reſoluit, quòd moleſtia facti etiam effectu non ſequuto ſufficit ad priuationem ordinatam à teſtatore.

7 *Propter quod in reb. prædict.* &c.] Notatur ad hoc, quòd filius habet ius ſuæ legitimæ in bonis ſingulis paternis, vt per Soar. *in repet. l. quoniam, ampliat.*11. *num.* 9. vbi intelligit, quòd filius habet legitimam, & ius legitimè in ſingulis rebus antequam bona diuidantur, ſed iudex poſtea tempore, quo filius vult deducere legitimam, poterit arbitrari qualiter facienda ſit deductio, ſcilicet in vna re, vel pluribus, prout iudici viſum fuerit, ita vt non ſit audiendus hæres ſi ex ſingulis rebus vellet ſoluere legitimam.

In gloſſ. *Legitimam*, ibi, *tunc non poteſt uti beneficio* 8
falcidiæ, &c. Notatur ad hoc, quòd falcidia non ſolùm non detrahitur cùm infra annum à die monitionis per iudicem factæ à ſolutione relictorum ceſſatur, ſed etiam omne emolumentum ex teſtamento amittitur, vt per Capr. *tom.*2. *commun. opin. lib.*6.*tit.*44. *num.*55. *pag.*188. *&* *tit.*44.*n.*2.*pag.*189.

In gloſſ. *Portiones.* Notatur ad hoc, quòd filius pro 9
ſua legitima non poteſt pretioſiora bona eligere, vt per Surd. *deciſ.*306.*n.*18.

SVMMARIVM.

1 *Executor teſtamentarius, qui ſuſcepit officium, exequi compellitur.*

2 *Executor vltimarum voluntatum poteſt Clericus conſtitui etiam à laico.*

3 *Executor ante mandatum ſuſceptum, non poteſt compelli ad illud munus ſoluendum, eſt enim à principio voluntarium, ſed poſt ſuſceptum mandatum neceſſarium.*

4 *Abbas quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habens, & Capitulum Sede vacante debent compellere, vt vltima teſtatoris voluntas expleatur.*

5 *Legatum ad ſatisfaciendum creditoribus eſt pium.*

Cap. Ioannes. XIX.

Executores teſtamentarij poſtquam acceptarunt, 1
debent cogi ab Epiſcopo, vt exequantur teſtamentum ſi ſint negligentes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Barbat. Hoſt. Anch. Butr. Henric. Boich. Panorm. Cou. Caniſ. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 231. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 453. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

Ioannes Clericus.] Ergo Clericus poteſt conſtitui 2
executor vltimarum voluntatum, licèt à negotiis ſæcularibus & prophanis iudiciis abſtinere debeat, iuxtà *cap.*1. *cum ſeqq. ne Clerici, vel monachi, cap. generaliter* 17. *quæſt.*1. proceditque hoc non ſolùm in executoribus deputatis ab aliis Clericis, ſed etiam ſi deputentur à laicis, vt probat text. *in cap. tua nobis, ſupr. hoc tit.* notat poſt alios Zabarel. *hîc notab.*5. *&* *num.*4. *oppoſ.*1. Abb. *n.*2. & Couarr. *in d. cap. tua nobis, in princ.* ſed eſt text. in id apertior *in c.*2. *de teſtament. lib.*6. dum inquit etiam religioſos executores poſſe conſtitui, de licentia ſuorum Prælatorum, &c. *ibi gloſſ. verbo religioſus, & gloſſ. ſequens* communiter excepta ita docet, & latè Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*2. *lib.*6. *cap.*11. *à princip.* etſi contrarium quaſi certum, & pro regula incautè tradat Iacob. de Canib. *in tract. de executoribus vltim. volunt. part.*1. *cap.*23. Religioſi autem Minores etiam de licentia Prælatorum executores eſſe non poſſunt, etiam ad pia, vt probat *Clem. exiuit, §. verum, de verbor. ſignific.* Sanch. *d.c.*11.*num.*24. quibus tamen committi poteſt electio executionis, pauperum, vel captiuorum, vel alia ſimilis, quibus legatum relictum eſt, vt Bart. rectè docet, quem refert, & ſequitur Roman. *conſil.* 409. *numer.*1. Couarr. *vbi ſupra.*

Poſt mandatum ſuſceptum, &c.] Notatur ad hoc, quòd 4
executor ante mandatum ſuſceptum non poteſt compelli ad illud munus ſubeundum, eſt enim officiũ hoc adinſtar procuratoris omnino voluntarium à principio, & poſt ſuſceptum mandatum neceſſarium, & ita docent Capr. *tom.*2. *comm. opin. lib.*6. *tit.*21.*n.*8. *pag.*139. Perez *tit.*2. *lib.*5. *Ordin. pag.*142. Menoch. *conſ.* 58. *num.* 18.

*n.*18.Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.*28.*princ.n.*18.Martin. Carril.*en la explicacion de la Bulla de los defunctos,p.*2. *c.*14.*n.*10,vbi *n.*11.reſoluit quòd executor teſtamenti etiam tacens, & præſens non videtur acceptare officium, dummodo non ſit coniunctus, de quo etiam Steph.Gratian.*diſcept.forenſ.c.*68.*n.*17.*& ſeq.*Cald.Pereira *de empt.c.*17.*n.*16. *&* 18.

4 *Per diœceſanum.*] Vel Abbatem quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentem, vt per Flores de Mena *var. lib.*2.*q.*24.*n.*21. Sanch. *de matrim.lib.*3.*diſp.*28.*n.*6.*& diſp.* 29. *n.* 16. & in Capitulo Sede vacante poſt Matienſ.& Molin.reſoluit Sanch.*de matrim.lib.*8.*diſp.*22. *num.*10. Ego ipſe *de officio Epiſcopi, part.*3. *alleg.* 82. *num.*30.

5 *Mandans inſuper ſatisfieri creditoribus.*] Notatur ad hoc, quòd legatum ad ſatisfaciendum creditoribus eſt pium, vt per Tiraq.*de pia cauſa, in præfat. prope fin.*

SVMMARIVM.

1 *Quarta Epiſcopis ex quibus relictis non ſoluatur, oſtenditur.*

2 *Concordatur text.* in præſenti, cum Clement.2. §. verum, de ſepult.

3 *Quarta Epiſcopalis an debeatur de relictis pro fabrica, ſeu reſtauratione Eccleſiæ, ſi illa ædificiis, aut refectione parietum non indigeat, remiſſiuè.*

Cap. De his. XX. & vlt.

1 Epiſcopus, ſeu Parochiales Eccleſiæ non debent habere portionem Canonicam de his, quæ leguntur Eccleſiæ, vel aliis locis piis pro ornamentis, fabrica, luminariis, anniuerſariis 7.20.vel 30.die, ſeu aliis ad perpetuum cultum diuinum, dummodo non fiat in fraudem, id eſt, vt Epiſcopus vel parochia his defraudetur. Colligunt ex Ordinar.Abb. antiq.Innoc. Collect.Zabar. Anch.Andr. Imol.Anan.Hoſt.Henric. Boich.Butr.Anchar. Barbat. Panormit. Conar. Caniſ. Viu. *in ration.lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 231. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*453.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1.Bernard.*reg.*237.*verſ. tertiò*, Petr. de Vbald. *de canon. Epiſcop.c.*6. Lap.*de canonica port. p.*2.*à n.*24. Valaſc.*conſ.*102.*n.*13. optimè Steph. Quarant.*in ſumma Bullarij, verbo priuilegia Regularium, verſ. quarta Epiſcopis, diffic.*2. vbi etiam ampliat quamvis Eccleſia de præſenti non indigeat reſtauratione, & *diffic.*3. etiam ampliat quamvis data ſit poteſtas executoribus diſtribuendi in pias cauſas, ſicut eis videbitur, adhuc enim ſi partem diſtribuant ad templum conſtruendum, de illa non habebit Epiſcopus quartam, de quo etiam Maſcard.*de probat.concl.*593.*n.*8.Et quod procedat huius text. deciſio quando relinquitur aliquid pro veſtibus, picturis, calice, aut aliis concernentibus diuinum cultum, aſſerunt Bern.*ad reg.*237. *verſ.primò*, Steph. Quarant. *vbi proximè diffic.*3.Læl. Zech.*de Republ.Eccleſ.c.*28.*de parocho,n.*18.*verſ.nonò*, latè Fr. Lud. Miranda *in manuali Prælat. tom.*2. *q.*47. *art.* 3. *concl.* 1. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.*2. *c.*14.*n.*6.Azor.*inſtit.moral. p.*2 *lib.*9.*c.*32.*q.*7.*caſu* 2.4. *&* 5.quorum plures refero ipſe *de offic.& poteſt. Epiſcop. p.*3.*alleg.*86.*n.*21.vbi etiam cum Cou.*in præſenti, num.*7. amplio, etiamſi relinquatur pro operibus piis in genere,& executores diſtribuerint ſic relictum in fabricam, luminaria, & ornamenta Eccleſiæ.

2 Non obſtat *Clement.*2.§.*verum, de ſepult.*vbi Canonica portio indiſtinctè ſolui præcipitur de omnibus, obuentionibus, non obſtante conſuetudine, vel iure in contrarium, quia ſunt qui reſpondeant dictam Clement. procedere ſpecialiter in Prædicatoribus, & Minoribus, de quibus loquitur, ita gloſſ. *ibi verbo de iure*, & alij, quos refert, & ſequitur Couar.*in cap.officij* 14. *ſup. hoc tit. n.*6. exiſtimantes correctoriam eſſe illius deciſionem, & ideo ad alios quàm Prædicatores, & Minores nullatenus extendendam, arg. *cap. quæ à iure, de regul. iur. lib.* 6. cum concord. Verùm quamvis hic reſpondendi modus ſit veriſſimus reſpectu portionis debitæ Eccleſiis Parochialibus, vt text.habet, iuxtà terminos controuerſiæ, quæ excitata fuit inter Rectores, & Parochos Eccleſiarum parochialium, & inter prædictos Fratres, vt ſatis deprehenditur ex principio d.Clement.reſpectu tamen portionis Epiſcopo debitæ, de qua agimus, defendi non poteſt, quia reſpectu illius non receſſit, *d.*§.*verùm*, à diſpoſitione huius text. in quo non ſolùm agitur de portione debita Epiſcopo, ſed etiam de illa, quæ ſpectat ad Eccleſias Parochiales, vnde quamvis exorbitet circa portionem Eccleſiarum Parochialium, quæ ſolui iubetur, vt conſtat ex eodem §.non tamen circa portionem Epiſcopalem, de qua non agit, arg.*l.præcipimus, C.de appell.*vnde iam reſpondetur, §.illum agere de illa portione diuerſa, & ideo nihil pugnat cum diſpoſitione huius text.

Vtrùm autem quarta Epiſcopalis debeatur de relictis pro fabrica, ſeu reſtauratione Eccleſiæ,ſi illa ædificiis, aut refectione parietum non indigeat, duplex eſt ſententia, vna tenet huiuſmodi quartam tunc eſſe detrahendam ne fiat fraus Epiſcopo, aut parochiali, quam ſequuntur Cou.*hic n.*4.*verſ.eſt tamen*, Miranda *d.q.*48 *art.*3.*concl.*1. Azor.*d.c.*12.*q.*7. *caſu* 3. Alteram contrariam expreſsè ſuſtinent *in præſenti*, Goffred.Zabarel. Barbat. & alij, ſequitur Franc. Leo *d.c.*14. *n.*8. ſed reſolutio petenda eſt ex his, quæ dixi *d. alleg.*86. *num.*24. 3

De Succeſſionibus ab inteſtato.

Tit. XXVII.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Panorm.Cou.Barbat. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 102. *verſo*, Ioan.de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.*174.*verſo*, Martin.Meſnart.*in epitome Decret.fol.*120.Petr.de Rauen.*in compend.iur.Canon.* Dan. Venat.*in analyſi method. iuris Pontif. à pag.*453. Goffred.& Hoſt.*in ſum.huius tit.*Alex.Caſſan.& Anaſtaſ.Germon.*in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol.Carthag.*in expoſit.tit.iuris Canon.*Zypæ.*in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.*228. omnes *ſub hoc tit.*

Cap. Sed hoc. I.

Clericus Presbyter, Epiſcopus bona hæreditaria, vel acquiſita intuitu perſonæ poteſt donare dum viuit,cui voluerit, ſed ſi moriatur inteſtatus, ſuccedit Eccleſia cui ſeruit. Colligunt ex Ordinar.Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr.Imola, Barbat. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 235. Alagona *in compendio iuris Canon, pag.* 455. remiſſiuè 1

Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2.deſumitur ex Concil. apud Alterium habito, *c.* 37. cui interfuit Rex Conradus, refertur à Burchard.*lib.*1.*Decretor.c.*227.& ab Anton. Auguſt.*collect.*1.*Decret.lib.*1.*tit.*23.*c.*1.

2 Ex hoc text.colligunt Doctores, quòd ſi Clericus decedat inteſtatus, bona ſua aduentitia, & patrimonialia ſpectant ad conſanguineos proximiores, vt per Abb.*hic n.*1.Socin.*conſ.*47.*n.*36.*vol.*4.Roland.*conſ.*12. *n.*19.*&* 61.*vol.*4. quos refert, & ſequitur Bellet. *diſquiſit.Cleric. p.*1.*tit.de bonis cleric.* §.14. *n.*1. Si autem decedat ſine hærede, & ab inteſtato nullis relictis conſanguineis, Eccleſia, in qua eſt beneficiatus, ſuccedit excluſo fiſco temporali, Abb.*hic n.*2.*&* 3. Purpurat *conſ.*758.*vol.*2. Peregrin.*de iure fiſci*, *lib.*4.*tit.*3. *num.*10. Azor.*inſtit.moral. p.*2.*lib.*8.*c.*3.*q.*11. Bellet.*d.* §.14.*n.*3. Sic etiam quando laicus moritur nullo relicto hærede, ex teſtamento, vel ab inteſtato, vltra decimum gradum ſuccedit fiſcus ſæcularis in eius bonis, *l.*1. *C.de bonis vacant.lib.*10. Ordin.Regia Luſit.*lib.*2. *tit.*26.§.17.& apud Caſtellanos *l.*3.*tit.*13.*p.*6.*&* *l.*12. *tit.*8.*lib.*5.*noua recop.* Molin.*de iuſtit.tract.*2.*diſp.*164. *concl.*11. Cabed. *Luſit.deciſ.*51. *&* 52.*deciſ.*61.*à n.*1. *p.*2.Surd.*de alim.tit.*1.*q.*11. *à n.*16.

Cap. Sancto. II.

Ex Concil.Tribur.

1 QVando ſerui iam facti liberi, & Preſbyteri moriuntur, ſuis bonis non ſuccedunt laici, ſed eorum peculium diuiditur in quatuor partes, quarum vna eſt Epiſcopi, ſecunda Eccleſiæ, tertia pauperum, quarta parentum, quos ſi non habet Epiſcopus, debet conferre quantum in vſum Eccleſiæ; patronis autem ſufficit habere diuinum officium à ſeruis, qui contrafecerit incurrit pœnam excommunicationis. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabar.Ioan. Andr.Imol. Anan.Butr.Hoſt. Anchar.Henric.Panorm. Barbat. Viuian. *in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 236. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*455. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.refertur à Burchard.*lib.*2.*Decret. c.*206.& Iuo. *p.*6.*c.*281.& ab Anton.Auguſt.*collect.*1. *Decret.lib.*3.*tit.*13.*c.*2.

2 *Partes ſibi vendicent ſicut de propriis ſeruis.*]Mirum eſt cur dominus partem ſolam bonorum ſibi vendicet, non autem tantam proprij ſerui ſubſtantiam, cùm tamen omne, & quidquid ſeruus acquirit, ſtatim ſibi domino acquiratur etiam inuito, & ignoranti, *l. acquiritur, ff.de acquir.rerum dominio,l.etiam inuitis* 32. *eod.tit.princ.&* §.*item vobis*, *Inſtit.per quas perſonas*; ſed facilis eſt ſolutio prædicta huius text. verba nullam Pontificis deciſionem continere, ſed ſolùm dominorum factum referre, qui inique ſolebant de morientium Presbyterorum ſubſtantia partes ſibi aſſumere, ſicut de propriis ſeruis; quamvis Abb.*hic notab.*1.poſt Hoſt.huius text. verba intelligat non de ſeruis conſtitutis in ſeruitute, ſed de libertis iam manumiſſis, in quibus illa verba verificantur, ibi, *partes*, &c.iuxta text.*in* §.*ſed noſtra*, *Inſtit.de ſucceſſ.libert.*vbi facto teſtamento patronus ſuccedit in tertia parte bonorum liberti, quia text. ille *in d.*§.*ſed noſtra*, non bene adducitur ad intentum, agit enim de ſucceſſione patroni in tertia parte quando libertus facto teſtamento decedit; hic verò text.agit de libertis inteſtatis, quo caſu patronus non in partes, ſed in totum ſuccedit liberto liberis non extantibus.

3 *Ita nihil ab eis*, &c.] Ex his verbis iuncta diſpoſitione text. *in c.* 3. *de ſeruis non ordin.* colligitur notabile diſcrimen inter libertos Eccleſiarum ad ſacros Ordines promotos, & inter libertos priuatorum eiſdem Ordinibus inſignitos, vt ſcilicet Eccleſia patrona in omnibus bonis liberti inteſtati ſuccedat, per *d. c.*3.priuatus verò patronus nihil ex illis bonis temporalibus vendicare poſſit, per text. *in præſenti*, notat communis vtrobique, Bapt.de S.Blaſio *in tract.de differentiis inter ius Canonicum & Ciuile differ.*135.cuius diſcriminis rationem illam eſſe putat, quia liberti laicorum non aliter poſſunt promoueri ad ſacros Ordines, quàm ſi ita ſimpliciter, & abſolutè ſint manumiſſi, vt nullum omnino obſequium patroni in illis retineant, ſi enim retento aliquo obſequio ſint manumiſſi, nullatenus poſſunt ordinari, *cap. quicunque, cap.qui ex famulis, verſ qui autem, cap.nullus* 54.*diſt.* ita prædicta iura intellexit Hoſt. *in ſumma*, *de ſeruis non ordin.*§.*qualiter ſeruus, n.*7.*ad med.*Zabar.*d.c.*3.*n.*2. communis vt per Abb.*hic ad finem*; ſed exploſis hoc, & aliis intellectibus, probabiliùs dicendum mihi videtur diſtinguendum eſſe inter manumiſſionem ſimpliciter & abſolutè factam, & inter eam, quæ ſub alia licita conditione fit, vt primo caſu ſiue liberti ad ſacros Ordines promoti ſint priuatarum perſonarum, ſiue Eccleſiæ non poſſint patroni à libertis inteſtatis exigere bona temporalia, ita procedit text.*in præſenti*, vbi agitur de libertis priuatorum ad ſacros Ordines promotis morientibus ab inteſtato, qui tamen à principio ſimpliciter, & abſolutè fuerunt manumiſſi, neque enim fit mentio alicuius conditionis, vel modi adiecti tempore manumiſſionis circa ſucceſſionem ab inteſtato, vel alia obſequia, vt patet ex illis verbis, *liberi facti ſunt*, &c. Poſteriori verò caſu, quando licita aliqua conditio, vel alius modus adiicitur, putà vt bona liberti ab inteſtato decedentis abſque ſuis hæredibus ad patronos pertineant, tunc ſiue liberti fuerint ab Eccleſia, ſiue à quavis priuata perſona manumiſſi in vtroque caſu locus erit ſucceſſioni ab inteſtato, vt ita datis paribus terminis nunquam diſcrimen conſtituatur inter vnum, vel alterum patronum, de libertis Eccleſiæ eſt text. *in d.c.*3.quem ſic intellexerunt Innoc.& Abb.

Præter diuinum officium.] Ergo ille, qui manumittitur, vt ad ſacros ordines promoueatur, ſolum tenetur, 4
& cogi poteſt à patrono præſtare illa, quæ ad diuinum Officium ſpectant, ſcilicet recitare Officium diuinum, & his ſimilia, *cap.nullus*, ibi, *gloſſ.*1.Zabar.Abb. & communis, *de ſeruis non ord.cap.frequens,in fine*, 54. *diſtinct.gloſſ.*1.*ad finem, in cap.quicunque, ead.diſt.gloſ. penult.in præſenti*, vbi Abb.*notab.*3.Hoſt.*d.*§. *qualiter ſeruus*, *n.* 6.*poſt princ.* Patroni enim poſſunt retinere obſequium compatibile cum officio Clericali, Soar. *de cenſur.diſp.*51.*ſect.*3.*n.*6. Henriq.*in ſumma*, *lib.*14. *c.*8.§.7.*in princ.* Imo poſſunt deduci in pactum ſeruitia non repugnantia ſtatui clericali, puta vt ſeruus factus Presbyter pro domino aliqua ſacra conficiat, Subdiaconus, vel Diaconus preces fundat, & ſimilia, ita Soar.*d. ſect.*3.*n.*4. Illuſtr. D.meus Roder. à Cunha *in comment.ad cap.qui ex familiis* 4.*n.*2.*diſt.*54.

SVMMARIVM.

1 *Rectores referuntur ſuper hunc text. ſcribentes.*
2 *Nouitio intra annum probationis decedente an eius bona ad monaſterium pertinere debeant, oſtenditur.*
3 *Verba enuntiatiua per modum cauſæ prolata, & non principaliter, & probant, & diſponunt.*
4 *Teſtis vnus, & confeſſio facta abſente parte faciunt plenam probationem.*
5 *Probatio vna fit ex duabus probationibus diuerſi generis.*

6 *Confeſſio*

6 *Confeſſio facta coram parte eam non accipiente minimè præiudicat.*
7 *Phreneticus non poteſt facere teſtamentum.*
8 *Notarius vbi teſtamento aſſerit teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, non per hoc probatur ſanitas mentis.*
9 *Teſtamentum à furioſo factum non valet, licet optimè, vt homo ſanæ mentis fuerit teſtatus.*
10 *Furioſus olim, etiam hodie furioſus præſumitur, &* num. 13.
11 *Præſumptiones plures ad plenam probationem faciendam coniunguntur.*
12 *Furioſus non poteſt facere teſtamentum.*
14 *Confeſſio criminalis facta extra iudicium parte abſente non probat.*
15 *Confeſſus de crimine extra iudicium non punitur.*

Cap. Cùm dilectus. III. & vlt.

Innoc. III.

1 Teſtamentum ad pias cauſas dicitur ſatis probatum, & valere, quando vnus teſtis dicit fuiſſe factum, & alij teſtes dicunt ſe non audiuiſſe ab infirmo incidenter loquente de hac re, qui dicit ſe bona huiuſmodi dediſſe illi piæ cauſæ, ſi tunc erat mentis compos, quia ſi probaretur dixiſſe hæc mente alienata, haberetur inteſtatus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Boich. Panorm. Barbat. Caniſ. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 240. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 455. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 20. cap. vnic.*

2 *Obtulit ſe, & ſua.*] Ex his verbis colligitur quòd nouitio intra annum probationis decedente eius bona ad Monaſterium pertinere debent, ſi in ipſo ingreſſu expreſsè cõtuliſſet bona ſua Monaſterio, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 8. n. 21.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib. 2. c. 15. n. 67.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 1. n. 101.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 3. q. 3.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 84. n. 3. & conſ. 396. n. 3. vol. 4.* Verùm probabilius eſt adhuc illa bona pertinere ad venientes ab inteſtato, niſi ea bonorum dedicatio facta fuiſſet independenter à religionis ingreſſu, vt præſumitur hic facta quando longè ante ingreſſum fieret: ratio eſt, quia dedicatio bonorum expreſsè facta in religionis ingreſſu habet tacitam conditionem ſi profeſſio ſequatur; cùm ergo in hoc euentu non ſequatur profeſſio, ceſſabit ea dedicatio, quaſi deficiente conditione in illa imbibita, vt docet Bero. *in c. in præſentia, n. 553. de probat.* Redoan. *de ſpoliis Eccleſ. q. 8. in princ. n. 71.* Honded. *conſil. 83. n. 18. volum. 2.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q. 80. art. 2. ſtatim in princ.* quos refert & ſequitur Sanch. *in præcepta Decal. tom. 2. lib. 7. c. 3. n. 94.* me citato *in hoc loco*, Marc. Cutel. *de donat. inter patr. & filium, tract. prima diſc. 2. partic. 12. n. 73. pag. 381.*

3 *Aſſeruit.*] Notatur ad hoc, quòd verba enuntiatiua per modum cauſæ probatæ, & non principaliter, tam in vltima voluntate, quàm in contractu inter viuos fauore piæ cauſæ probant, ac diſponunt, vt per Tiraq. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuil. 86. verſ. nec quidem*, Duen. *reg. 119. verſ. limita 1.* Alex. *conſ. 190. num. 27. lib. 6.* Rot. apud Farinac. *deciſ. 70. num. 7. part. 1. recent.* Confeſſio verò facta per verba enuntiatiua non probat, ſecus ſi per verba diſpoſitiua Maſcard. *de probat. concl. 346. num. 17.*

4 *Licèt vnus teſtis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vnus teſtis, & confeſſio facta abſente parte faciunt plenam probationem, vt per Viuian. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. num. 77. pag. 487.* Et ita ex duabus probationibus 5
diuerſi generis fit vna probatio, Afflict. *in c. 1. de feudo dato in vicem legis commiſſ. libro 1. fol. 105. num. 133.* Molin. *de primog. libro 1. c. 6. num. 34.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 63. num. 9.* Bonacoſ. *commun. crimin. part. 1. verbo poſitiones, fol. 137. & verbo ſemiplenè, fol. 149. verſo*, Maſc. *de probat. concl. 397. n. 4. concl. 459. n. 7.* Coſta *in l. ſi ex cautione, C. de non numer. pecun. n. 3. pag. 240.* Cott. *in memor. verbo indicia plura*, D. Barboſ. *in l. 2. in princ. p. 1. n. 93. ff. ſoluto matrim.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. c. 54. num. 2.* Rebuff. *in tract. nominat. q. 11. num. 7.* Balb. *tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 9. n. 136.* Et duæ ſemiplenæ probationes in idem tendentes coniunguntur in ciuilibus, Bart. *in l. admonendi, n. 48.* vbi Iaſ. *in repet. num. 257. de iureiur.* Aldrete *de religioſa diſcipl. tuenda, lib. 2. c. 9. n. 2.*

In Abbatis præſentia, &c. Notatur ad hoc quòd confeſſio facta coram parte etiam eam non acceptante 6
præiudicat, ſed contrarium defendit Palat. *in repet. c. per veſtras, de donat. inter virum, notab. 4. n. 39.* vbi reſpondet hunc text. loqui in confeſſione facta in extremis vitam ob cauſam mortis ſperatam, ideóque maioris eſſe efficaciæ, quia tunc non creditur ob aliam cauſam ſic fateri.

Tanquam phreneticus] Ergo phreneticus non poteſt facere teſtamentum, vt per Bonacoſ. *tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 12. n. 11. p. 34.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. conſ. 24. n. 3.* Negreiros *in introduct. vltim. volunt. lib. 1. c. 7. q. 10. n. 3.* 7

Sua mentis compotem non fuiſſe, &c.] Notatur ad hoc 8
quòd licèt notarius in teſtamento aſſerat teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, tamen per illa verba non eſt probata ſanitas mentis teſtatoris, niſi aliter probetur, vt per Hippol. *in l. 1. ſi quis dicatur, n. 4. ff. de quæſt.* facit tamen vehementem ſanitatis præſumptionem, Buratt. *deciſ. 256. n. 3.*

Notatur etiam ad hoc quòd non valet teſtamen- 9
tum à furioſo licèt optimè, & vt homo ſanæ mentis fuerit teſtatus, vt per Xuar. *alleg. 1. n. 2.* Boër. *deciſ. 23. n. 49. & ſeq.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 11. conſid. 9. verſ. refert*, Grammat. *deciſ. 73. num. 37. & 38.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 1. num. 13.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 46. num. 66.* Spin. *in ſpeculo teſtam. ad rubr. part. 1.* Valaſc. *conſ. 145. num. 15.* Ad effectum enim vt teſtamentum ſuſtineatur neceſſe eſt quòd illud conditum fuerit ab homine perfecto ſenſu prædito, ſed ſufficiet quòd tempore ſaltem teſtamenti vſum rationis haberet, neque à mente totaliter alienatus eſſet, cùm iura de furioſo loquentia, de iis tantummodo intelligantur, qui continua mentis alienatione laborant, omnique intellectu carent, ita Socin. *conſ. 422. lib. 1.* Corn. *conſ. 91. & conſ. 261. num. 21. lib. 4.* Ferret. *conſ. 207. num. 3. lib. 1.* Pariſ. *conſ. 88. num. 38. & ſeq. lib. 3.* Menoch. *conſ. 683. n. 12. & 15.* Boër. *deciſ. 23. ſub num. 83. verſ. quare, cum probatio*, Rot. *in Romana de Gracchis 1. Decembris* 1618. coram bonæ mem. Remboldo. Vnde teſtamentum furioſi ſuſtinetur quando in eo reperitur diſpoſitum prout quilibet prudens, ac ſanæ mẽtis feciſſet, Magdal. *de numero teſtium, p. 2. c. 4. n. 89. & ſeq.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 2. tit. 5. num. 7. & 8.* Honded. *conſ. 78. num. 61. lib. 1.* Rot. *deciſ. 129. num. 15. p. 2. diuerſ.* & *in Romana teſtamenti 8. Decembris* 1620. coram R.D. meo Coccino, & *in Perusina hæreditatis 12. Iunij* 1617. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impreſſas *deciſ. 256. n. 1161.* Ferentil. *in annotat. lit. E.* ſubdit hoc eſſe intelligendum procedere vbi non conſtat præciſè teſtatorem fuiſſe ſemper dementem, ſed dilucida interualla habuiſſe, nam prorſus demens, & in furore confirmatus

riatus, ſi de facto teſtetur, licet ordinatè, ſemper eius teſtamentum nullum eſt, Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 45. n. 68.* quia tunc ordinata diſpoſitio non à perſona, ſed caſu magis facta creditur, vt benè declarat Rot. *in Romana ſucceſſionis 19. Ianuarij* 1629. coram R.P.D. Duran.

10 Notatur etiam ad hoc, quòd olim furioſus, etiam hodie præſumitur, vt per Alciat. *de præſ. reg. 2. præſ.* 18. Flamin. *de reſign. benefic. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 12. vide plures alios Doctores *infr. n.* 13.

11 In gloſſ. *Vnus*, ibi, *tamen ſi aliæ præſumptiones adſint ſufficie.* Notatur ad hoc, quòd præſumptiones plures ad plenam probationem faciendam coniunguntur, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 1223.

12 In gloſſ. *Compotem*, ibi, *quia furioſus non poteſt facere teſtamentum.* Probat text. *in l. qui teſtamento*, §. *nec furioſus, ff. de teſtam.* Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 81. *in princ.* cum aliis citatis per Mich. Graſſ. *tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 12. n. 21. pag.* 35. Menoch. *de arbitr. caſu* 325. *& de præſumpt. lib. 1. præſ. 24. n. 15. & præſ. 18. n. 7. & lib. 2. præſ. 75. n. 57. & conſ. 374. n. 45.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 2. tit. 5. à princ.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 10. rubr.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 136. n. 3.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo teſtamentum, n.* 17. Negreiros *in introduct. vlt. volunt. lib. 1. c. 7. num. 10. cum ſeqq.* Bened. Ægid. *in repet. l. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ. p. 2. §. 3. n. 9.* Cald. Pereira *d. conſ. 24. n. 3.* Nec reconualeſcit adueniente ſanitate, ex Ceuall. *commun. contra commun. q. 11. n. 3.* Amplia, vt nec ad pias cauſas furioſus teſtari poſſit, Burg. de Pace *conſ. 11. n. 2.* Spin. *d. gloſſ. 10. n. 7.* Craſſ. §. *teſtamentum, quæſt. 17. num. 3.* Benedict. Ægid. *d. num.* 9.

13 In ead. gloſſ. ibi, *Quia conſtabat illum priùs fuiſſe furioſum.* Notatur ad hoc, quòd quando conſtat aliquem furore, dementia, vel inſania affectum fuiſſe, adhuc præſumitur furioſus, vel demens, ſecus tamen ſi antea furore agitatus non fuiſſet, quia poſtea non præſumitur furioſus, ſed ſanæ mentis, de quo vide Ant. Gom. *tom. 3. var. c. 1. n. 71.* Grammat. *deciſ. 73. n. 22. cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 1. num.* 10. Molin. *de primog. lib. 2. c. 9. n.* 30. Ioſeph. Ludou. *tom. 3. commun. opinion. tit. de probat. concl. vnic. verſ. infertur*, 193. *pag.* 477. Menoch. *conſ. 374. n. 45. & conſ. 311. n. 3. & de præſumpt. lib. 6. præſ. 45. n. 18. &* 19. Burg. de Pace *conſ. 11. n. 13.* Perez *ad tit. 2. lib. 5. Ordin pag.* 63. Maſcard. *de probat. concl. 39. & concl. 825. & concl. 1045. num. 32. & concl. 1219. n. 16.* Molin. *de iuſtit. tr. 2. diſp. 136. n. 3.* Flamin. *de reſign. lib. 3. q. 8. n. 11. cum ſeqq.* Valaſc. *conſ. 145. n. 13.*

14 *&* 16. Farin. *fragment. crimin. p. 1. lit. F, num.* 317. Nam mentis ſanitas naturaliter & de iure præſumitur, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi. Dec. *conſil. 127. n. 29. lib. 3. conſil. 51. num. 33. cum ſeqq. lib.* 4. Menoch. *conſ. 683. n. 1.* Farin. *d. lit F. n. 230. & in praxi crimin. q. 94. n.* 48. Rot. *in Romana de Gracchis 2. Decembris* 1618. coram Remboldo, *& in Romana hæreditatis de Arigoniis 13. Nouembr.* 2624. coram Manzanedo, *& in Peruſina hæreditatis 12. Iun.* 1617. coram Buratto, inter eius impreſſas *deciſ. 256. in princ.*

Notatur ad hoc, quòd confeſſio criminalis facta extra iudicium parte abſente non probat, vt per Maſcard. *de probat. concl. 350. n.* 2. Et confeſſus de crimine extra iudicium non punitur. Bernard. *reg.* 125. punitur tamen iudicis arbitrio, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo confeſſio, n.* 31.

De Sepulturis.

Tit. XXVIII.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anch. Panorm. Guilielm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol. 104. verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 175. Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol. 120. verſo*, Petr. Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 454. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon.* Lancel. *in inſtit. Canon.* Caniſ. *in ſumma iuris Canonici*, Caſarel. *in erotem. eiuſdem iuris*, Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. in Decret.* Zypæ. *in analyſe poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 232. omnes *ſub hoc tit.*

De materia tituli vide Sebaſt. Medices *in ſpeciali tract. de ſepulturis*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q.* 60. Hieron. Carat. *in opuſcul. de iurib. parochialib. tit. 7. de ſepulturis*, Læli. Zech. *de Republ. Eccleſ. c. 29. de parocho, n. 17. 18. &* 19. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 2. princ.* Card. Tuſch. *tom. 7. lit. S, concl.* 194. Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo ſepultura*, Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de clerico debitore*, §. 3. *à n.* 8. Intereſt enim Reip. mortuos ſepeliri, Surd. *deciſ. 255. num.* 9. vbi *n.* 26. dicit quòd non minus intereſt Reipub. viuentes homines conſeruari, quam mortuos ſepeliri, ita vt priuatio ſepulturæ magna pœna, & ignominioſa ſit, Azeued. *l. 6. num. 9. tit.* 18. *lib. 5. nouæ recop.* Cened. *ad Decret. collect.* 40. *n.* 2. De ſepultura plura ſcitu digna refert Marc. Ant. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. c. 61. in 2. edit.* Et de ſepulturis Eccleſiaſticis, & quibus Eccleſiaſtica ſepultura denegetur, agit Paul. Fuſc. *de viſitat. lib. 1. c.* 25. latè Lauor. *var. lucubr. tit. 2. c. 9. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Inteſtatus decedens ſepelitur in ſepulchro maiorum, vel vbi eligit ſepulturam. Parochialis tamen Eccleſia habebit Canonicam portionem eius, quod reliquerit Eccleſiæ ſepulturæ.*
2 *Sepeliri poteſt vnuſquiſque in ſepultura, qua maiores ſui ſepeliri conſueuerunt.*
3 *Maiores dicuntur pater, auus, & alij ſuperiores.*
4 *Sepulturam non habens, neque eam eligens, ibi eſt ſepeliendus, vbi Sacramenta ſuſcipit.*
5 *Sepulchrum commune eſſe familiæ probatur ex inſpectione literarum.*
6 *Sepulturam eligere poteſt pater filio impuberi, & dominus ſeruo pariter impuberi, vbi adeſt conſuetudo.*

Cap. Nos inſtituta. I.

Leo III.

IN ſepultura maiorum ſuorum licèt ex decentia quia 1
libet ſepeliri deberet, tamen in loco alieno poteſt vnuſquiſque ſepulturam eligere: ſed illi Eccleſiæ vbi aliàs erat ſepeliendus, & vbi pabulum ſpirituale accipiebat, dari debet tertia pars eorum, quæ reliquit Eccleſiæ vbi ſepelitur, & aliter non fiat ſub pœna excommunicationis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.

Innoc. Colle&. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 237. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 456. remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect. Decret. lib.* 3. *tit.* 24. *c.* 3. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 43. *cap.* 2.

2 *In Maiorum ſuorum ſepulturis iacere.*] Ergo vnuſquiſque in ſepultura, qua Maiores ſui ſepeliri conſueuerunt, ſepeliri poteſt, de quo vide Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 2. *princ. n.* 38. Ioan. Garc. *de expenſis*, *c.* 8. *n.* 4. Card. Tuſch. *tom.* 7. *lit. S. concl.* 194. Lauor. *var. lucubr.*
3 *tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 11. *n.* 44. Maiores dicuntur pater, auus, & alij ſuperiores, *l. maiorum, ff. de verb. ſignif.* latè ad propoſitum Læl. Zech. *de Republ. Eccleſ. c.* 28. *de parocho, n.* 17. *verſ. fallit*, vbi tenet quòd ſi pater, & auus ſint ſepulti in vno loco, & proauus, & tritauus in alio, ſepelietur filius cum patre, & auo; ſi verò in vno ſepulchro non ſunt plures maiores, ſed in vno pater, in alio auus, in alio proauus, ſepelietur in parochia, vbi audit diuina, & percipit Sacramenta, quilibet enim non habens ſepulturam, neque eam eligens ibi eſt ſepeliendus, vbi Sacramenta ſuſcipit, gloſſ. *in formatione caſus*, *verſ. nota*, *in c.* 1. *hoc tit. lib.* 6. Burſat. *conſ.* 226. *n.* 119. *vol.* 3. Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de*
4 *Clerico debitore*, §. 3. *n.* 19. vbi *n.* 20. dicit quòd eodem modo ſi Clericus ſepulturam non habeat, neque illam ſibi eligat, ſepeliri debet in Eccleſia, cuius adminiſtrationem, vel curam geſſit, vel vbi reſidere tenebatur, & citat Burſat. *d. conſ.* 226. *n.* 18. & 19. ius enim
5 tur, & citat Burſat. *d. conſ.* 226. *n.* 18. & 19. ius enim ſepulturæ pendet multum ab adminiſtratione Sacramentorum, Stephan Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 94. *n.* 74. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 23. *n.* 17. Illud aduertere oportet ex inſpectione literarum probari ſepulchrum commune eſſe familiæ, Sebaſt. Næu. *ad l.* 2. *ff. de operibus publ. n.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 1297. *n.* 4. faciunt tradita per Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.* 19. *n.* 2. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo Arma*, vbi de iurepatronatus.

Et etiam alienam.] Collige ex text. quemlibet alienam ſepulturam eligere poſſe: intellige alterius Eccleſiæ quàm eius parochiæ; vt bene interpretatur Lauor. *d. c.* 11. *n.* 35. vbi ſubdit verba relata intelligenda non eſſe reſpectu ſepulchri familiæ, ſeu hæreditarij, aut alterius proprij particularis, ſed reſpectu Rectoris Eccleſiæ, quæ inuito quilibet etiam non ſuus Parochianus in eius Eccleſia etiamſi eſſet diuerſæ diœceſis, dummodo commodè portari, & ſepeliri valeat, eligere poteſt.

In gloſſ. *Propriam eligere*, ibi, *quilibet adultus*, &
6 *diſcretus poſſit ſibi eligere ſepulturam.* Nam filio impuberi poteſt pater, vbi eſt conſuetudo, eligere ſepulturam, item & dominus ſeruo pariter impuberi, *cap. licèt*, *hoc tit. lib.* 6. Petr. de Vbald. *de canonica Epiſcop. in fine*, *c.* 11. Syluest. *verbo ſepultura*, §. 11. Sebaſt. Medic. *de ſepult. q.* 8. Bellet. *d.* §. 3. *n.* 17. vbi *n.* 18. cum Burſat. *d. conſ.* 226. *n.* 17. reſoluit fratrem non poſſe fratri eligere ſepulturam, nec patrem filio puberi, nec matrem filiis, nec tutorem pupillo, nec auum nepoti, quod intellige, vbi non adeſt conſuetudo quòd eligatur.

SVMMARIVM.

1. *Sepeliendus in monaſterio tenetur relinquere Eccleſiæ Parochiali medietatem bonorum, quæ pro anima ſua diſpoſuit.*
2. *Quarta debetur Eccleſiæ parochiali ab Eccleſia etiam exempta vbi quis ſepelitur extra parochialem, vel ex electione, vel ob ſepulchrum Maiorum.*
3. *Quarta funeralis de iure debetur Eccleſiæ parochiali.*
4. *Sepulturæ electio facta alicui monaſterio, ſiue Eccleſiæ, non legando parochiali quartam funeralem, valet.*
5. *Quarta nulla debetur de relictis pauperibus in genere.*
6. *Relictum pro anima conſanguineo, vel amico pauperi, dicitur relictum ad pias cauſas.*

CAP. Relatum. II. *Leo.*

PArochus quando quis eligit ſepulturam in monaſterio, Parochialis eius habere debet medietatem 1
eorum, quæ pro anima ſua reliquit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Colle&. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 238. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 456. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Iuo. *p.* 7. *Decretor c.* 150. & ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 1. *tit.* 24. *c.* 4.

Ex hoc text. paſſim colligitur quòd quando quis ſepelitur extra parochialem, vel ex electione, vel ob ſe- 2
pulchrum Maiorum, quarta debetur Eccleſiæ parochiali ab Eccleſia ſepulturæ, etiamſi ſit exempta, vt per Læli. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. c.* 28. *de parocho num.* 18. Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 17. *n.* 33. Quarta enim funeralis de iure debetur Eccleſiæ paro-
chiali, Rotam apud Farin. *deciſ.* 376. *n.* 1. *in fin. p.* 1. *recent.* vbi *n.* 2. hoc fallere aſſerit quando Eccleſia Cathedralis per 40. annos illius quaſi poſſeſſionem acquiſierit, & *n.* 3. quòd quartam funeralem Eccleſia Cathedralis ſibi reſeruare poterit in ſignum ſubiectionis, quando aliæ parochiales Eccleſiæ fuerunt poſtea erectæ. 3

Aduerte oportet quòd electio ſepulturæ facta ali-
cui monaſterio, ſiue Eccleſiæ, non legando parochiali 4
quartam funeralem, bene valet, neque parochialis Eccleſia ius habebit ad demandandum corpus defuncti, ſed ſolummodo ad ſuam quartam funeralem in caſu quo ſibi debeatur; nam licèt hîc iubeatur quartam relinqui Eccleſiæ parochiali, non tamen ex huiuſmodi omiſſione annullatur electio ſepulturæ, ſed ſtatuitur vt debeatur, etiamſi non relinquatur, quod multis probant Greg. Lop. *l.* 5. *verbo ſi no dexaſſe nada à la Igleſia parochiali*, *tit.* 1. *p.* 1. Lud. Miranda *in man. Prælat. tom.* 2. *q.* 48. *art.* 11. *concl.* 1. vbi *concl.* 2. an quando aliquid legatur Eccleſiæ parochiali à defuncto, illud debeat in quartam funeralem compenſari.

In gloſſ. *Decreuerit*, ibi, *ſi reliquerit pauperibus.* No-
tatur ad hoc, quòd de relictis pauperibus in genere 5
nulla debetur quarta, vt per Petr. de Vbaldis *de canonica Epiſcop. p.* 5. *n.* 10. & 11. & *c.* 7. *n.* 15. & 50. Tiraq. *de pia cauſa priuil.* 28. Stephan. Quarant. *in ſumma bullarij*, *verbo priuilegia Regularium*, *verſ. quarta Epiſcopalis diffic.* 1. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 2. *c.* 13. *n.* 9. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 12. *q.* 9. quorum plures refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 86. *n.* 21. Vtrùm autem de iis, quæ Confraternitatibus relinquuntur, quarta Canonica debeatur, quæſtio eſt dubia, de qua egi latè *d. p.* 3. *alleg.* 75. *à n.* 43.

In ead. gloſſ. ibi, *Vel conſanguineis pro remedio ani-
ma ſuæ.* Notatur ad hoc quòd relictum pro anima, 6
conſanguineo, vel amico pauperi, dicitur relictum ad pias cauſas, vt per Tiraquell. *in præfat. pia cauſa*, *verſ. quod adeò*, *fol.* 7. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1172. *num.* 5.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Electio ſepultura in loco minus religioſo relicta, dimiſſo maiorum ſepulchro, non tenet.*
2 *Electio ſepulturæ eſt facienda in illis Eccleſiis & monaſteriis, in quibus Religioſi ſunt inſtituti, & orationes pro defunctis frequenter celebrantur.*
3 *Sepeliri in maiorum ſuorum ſepulchro vnicuique optabile eſt.*

Cap. Fraternitatem. III.

Innoc. III.

1 ELectio ſepulturæ in loco minus religioſo, dimiſſo maiorum ſepulchro, non tenet. Colligunt ex Ordin.. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zaban. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Bald. Viu *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 238.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 457.* remiſſiuè Ximen *in concord. p. 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 24. cap. 5.*

2 Collige ex text. electionem ſepulturæ eſſe faciendam in illis Eccleſiis, & monaſteriis, in quibus Religioſi, ſiue Canonicorum, ſiue Clericorum, ſiue Regularium ſunt inſtituti, & orationes pro defunctis frequentiùs celebrantur, vt per Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. c. 11. n. 21.* eo quod accedentes ad huiuſmodi Eccleſias ſepulchra ſuorum aſpicientes eorum recordantur, & pro eis preces fundunt, *cap. cum gratia 13. q. 2.* Lauor. *d. tit. 2. c. 8. n. 18.*

3 *Parentum ſuorum ſepulchris*, &c.] Optabile enim vnicuique eſt in Maiorum ſuorum ſepulchro ſepeliri, vt per Læl. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. c. 28. de parocho, n. 17. verſ. finit ſi quis.* Paul. Fuſch. *de viſit. lib. 1. c. 25. n. 12. in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio debetur ſi quis in ægritudine de qua deceſſit, ſua alicui monaſterio obtulit.*
2 *Quarta Epiſcopalis non debetur quando quis in vita donat Eccleſiæ.*
3 *Canonica portio non debetur Eccleſiæ, cuius parochianus Religionem ingreditur, & pendente anno profeſſionis obiit, ſecus ſi ingreſſus eſt animo exeundi, & moriatur ante profeſſionem.*
4 *Nouitij decedentes abſque ſepulturæ electione quo loco ſint ſepeliendi, remiſſiuè.*
5 *Patrifamilias liberum eſt de rebus ſuis diſponere etiam in præiudicium filiorum, tamen cum in fraudem id agit.*

Cap. De his. IV. *Alex. III.*

1 CAnonica portio debetur Eccleſiæ Parochiali, ſi quis in ægritudine de qua deceſſit, ſe & ſua monaſterio alicui obtulit, ſecus autem ſi ſe obtulerit in ſanitate, habitúmque aſſumpſerit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 239.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 456.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab. Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 24. c. 6.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 49. c. 6.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumit Fr. Lud. 2
Miranda *in manuali Prælat. tom. 2. q. 48. art. 9. concl. 3.* Quando quis in vita donat Eccleſiæ, non debetur quarta Epiſcopalis, Miranda *d. art. 4. concl. 1. in fine.* Azor. *inſtit. moral p. 2. lib. 9. c. 12. q. 7. caſu 7.* Ego ipſe *de offic. Epiſcop. p. 3. alleg. 86. n. 86.* Canonica enim portio 3
non debetur Eccleſiæ, cuius parochianus religionem ingreditur, & pendente anno profeſſionis obiit, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloſſ. 8. n. 23.* ſecus ſi ingreſſus eſt animo exeundi, & moriatur ante profeſſionem, Læl. Zech. *de Republ. Eccleſ. c. 28. de Parocho, n. 18. fallent. 3.* Nouitij decedentes abſque ſepulturæ electio- 4
ne, vbi ſint ſepeliendi oſtendunt Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 60. art. 2. in fine*, Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 14. n. 11.*

Notatur ad hoc, quòd per ingreſſum religionis 5
in ea infirmitate, qua quis decedit, ſubſtituto non fit præiudicium, etiamſi aliter de fraude non conſtet, vt per Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 77. art. 5.*

In gloſſ. *Decedant.* Notatur ad hoc, quòd quamvis 6
liberum ſit patrifamilias de rebus ſuis diſponere etiam in præiudicium filiorum, attamen permiſſum non eſt cum in fraudem id agit, vt per Couar. *in cap. Raynutius §. 10. verſ. quartò, ſup. de teſtam.* Menoch. *conſ. 334. num. 30.*

SVMMARIVM.

1 *Sepelientes Parochianum alienum, quem ſepelire non debebant, coguntur reſtituere corpus, & quæ ratione ipſius obtinuerunt.*
2 *Appellatio omnis interdicta eſt, quæ cadaueris ſepulturam impedire poteſt.*
3 *Sepultura hominis non recipit dilationem.*
4 *Cadauer debitoris an poſſit inſepultum detineri donec ſoluatur debitum per hæredem, remiſſiuè.*
5 *Parochus ante omnia eſt reſtituendus ſi fuerit ſpoliatus corpore iam ſepulto.*

Cap. Ex parte. V.

SEpelientes Parochianum alienum, quem ſepelire 1
non debebant, coguntur reſtituere corpus, & quæ ratione ipſius obtinuerunt, vel amicabiliter conuenire. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Butr. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 239.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 456.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 15. c. 1.*

Poſt appellationem ad vos factam, &c.] Notatur ad 2
hoc, quòd omnis appellatio interdicta eſt quæ cadaueris ſepulturam impedire poſſit, vt per Couar. *in cap. Raynaldus, §. 3. n. 3. de teſtam.* Duen. *reg. 397. limit. 1.* Cened. *ad Decret. collect. 40. n. 2. ad med.* Iul. Lauor. *var. lucubr. tom. 1. tit. 2. c. 9. n. 215.* Sepultura enim hominis 3
non recipit dilationem, *l. ne corpora, ff. de relig. & ſumpt. fun.* Bellencin. *de charitatiuo ſubſidio, q. 55. n. 5. & ſeq.* Verum autem cadauer debitoris poſſit inſepul- 4
tum detineri donec ſoluatur debitum per hæredem, vide Cou. *lib. 2. var. c. 1. n. 10. & in cap. Raynaldus, §. 3. n. 3. de teſtam.* Gregor per text. *ibi in l. 12. verbo reſtat. tit. 9. p. 7.* Grammat. *deciſ. 82.* Boër. *deciſ. 287. ex n. 2.* Baëç. *de inope debitore, c. 1. ex n. 19.* Fuſch. *lit. C. ſing. 246.* Anton Gom. *tom. 2. var. c. 11. num. 56.* Sebaſt. Medic. *in tract. Mors omnia ſoluit, p. 2. concl. 1.* Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib. 3. c. 99. ex n. 5.* Petr. Pech. *de iure ſiſtendi,*

Digitized by Google

ſiſtendi,c.5.n.17.Perez l.7.in gloſſ.y que al finado, tit.1. lib.1.pag.31.& l.4.verſ. eſt tamen quæſtio, tit.8. lib.3. Ordin.pag.629.Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ.78. n.24. Menoch.de arbitr.c.387.n.16.& 20. Ioan. Garc.de expenſ.c.8.n.19. Gutier. de iuram. confirm.p.4. c.4.n.17. Spin. in ſpeculo teſtam. gloſſ.2. princ.n.10. cum multis ſeqq. Brunor.à Sole in quæſt.legal.q.29.per tot. Azeued. l.6.n.10.tit.18.lib.4.nouæ recop.Parlad.lib.2.rerum quotid.cap.fin.§.3. p.5.num.26. Farin. in praxi crimin.p.1. q.20.n.139.cum ſeqq. Mart. de iuriſdict.p.4. caſu 155. ex n.2.

5 *Corpus reſtituat*, &c.] Notatur ad hoc, quòd parochus ante omnia eſt reſtituendus ſi fuerit ſpoliatus corpore iam ſepulto, cùm illud poſſit extrahi auctoritate ſuperioris, tanquam non iuſtæ ſepulturæ traditum, & reſtitui ei, qui ius prælationis habet, vt per Caſſan. in catalogo gloriæ mundi, p.2. conſid. 5. verſ.de gloria autem,col.penult.quem refert,& ſequitur Steph. Gratian.diſcept.forenſ.c.298.n.6.remiſſiuè Lauor.d.c.9. n.122. Intellige quòd non per viam attentati reſtituitur cadauer ſepultum poſt appellationem, ſed per ſententiam diffinitiuam in iudicio ordinario, & principali latam, poſt Lancel. de attent. tradit Salgado de protect.Regia, tom.2.p.2.c.9.n.97.

SVMMARIVM.

1 *Cadauer illius, qui alibi elegit ſepulturam, violenter rapientes, & in Eccleſia ſua ſepelientes, tenentur reſtituere cum omnibus, quæ ipſius obtentu acceperunt*, & n.2.

3 *Sacerdos Parochialis ſi corpus eius, qui alibi elegit ſepulturam violenter rapuerit, & funus ſpoliauerit, tenetur reſtituere totum, quod accepit, & perdit quartam Canonicam.*

4 *Sepulturæ electio omnibus adultis eſt libera.*

5 *Religioſis interdictum eſt eligere ſepulturam.*

6 *Prælatus Religionis poteſt ſibi eligere ſepulturam.*

Cap. Cùm liberum. VI.

1 CAdauer illius, qui alibi elegit ſepulturam, violenter rapientes, & in Eccleſia ſua ſepelientes, reſtituere tenentur cum omnibus, quæ ipſius obtentu acceperunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel.Ioan.Andr.Imol.Anan.Butr.Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 239. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 456. remiſſiuè Ximen.in concord.p.1.& 2.refertur ab Ant. Auguſt. collect.2.Decret.lib.3.tit.15 c.2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Duen. reg.397.limit.9. Farin.in praxi crimin. p.1.q.20.n.123.
3 qui loquuntur de Sacerdote Parochiali corpus eius, qui alibi elegit ſepulturam, violenter rapiente, & funus ſpoliante, quòd teneatur totum reſtituere, quod accepit,& perdere debeat quartam Canonicam,Lauor. var.lucubrat.tom.1.tit.2. c.9.n.121. vbi declarat, niſi velint amicabiliter conuenire,iuxta terminos text. in cap.ex parte, ſup. hoc tit.

4 Notatur ad hoc, quòd electio ſepulturæ omnibus adultis eſt libera, vt per Bellet.diſquiſit.clerical.p.3.tit. de clerico debitore,§.1.n.13.Lauor.d.tit.2.c.11.n.1.Læli. Zech.de Republ.Eccleſ.c.18.de Parocho, n.17.fallent.2.
5 vbi excipit religioſos,morti adiudicatos, & furioſos: de religioſis quòd illis interdicatur eligere ſepulturam,eſt text.in cap.fin.de ſepult.n.6.quem latè explicat Sanch in præcepta Decalogi,lib.6.cap.14. à princip. vbi n.3.cum Nauar. comment.2.de Regularib.num.43.& Fr. Emman.quæſt.Regul. tom.3.q.60.art.2.verſ. aduertendum tamen eſt, reſoluit poſſe Religioſum eligere ſepulturam,quando moritur ita remotè à Monaſterio,vt ad illud commodè portari nequeat, & idem Sanch.d. loco,n.7.reſoluit ipſum Religionis Prælatum poſſe ſibi 6
eligere ſepulturam,vt citat Franc. d.cap.fin.n.2. Roſel. verbo ſepultura,n.2.Fr.Emman.d.q.60.art.1.

SVMMARIVM.

1 *Sepulturam liberè poteſt ſibi eligere mulier nupta*, & n.2.

3 *Vidua quæ habuit plures maritos, debet ſepeliri in ſepulchro vltimi.*

4 *Vxor mortua, ſepultura non electa, debet ſepeliri in ſepulchro mariti, ſi maritus ad domum duxerit, ſequutáque ſit inter eos carnalis copula.*

5 *Actus reputatur ſecundum tempus ad quod confertur.*

6 *Pater vbi eſt conſuetudo poteſt eligere ſepulturam filio impuberi.*

7 *Pater poteſt eligere ſepulturam filiis minoribus 14. annorum, dummodo dicta electio fiat in vita, non autem poſt mortem.*

8 *Pater ſi filio impuberi elegerit ſepulturam permittente conſuetudine, & decedat filius factus puber, non debet ſepeliri in dicta ſepultura electa, niſi factus pubes ratam habuerit talem electionem.*

Cap. De vxore. VII.

Luc. III.

VXor poteſt liberè eligere ſibi ſepulturam ſicut vir. Et ſtandum eſt conſuetudini an parentes 1
poſſint ſepelire filios impuberes vbi voluerint. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Zabarell. Butr. Ioan.Andr.Imol.Anan.Hoſt.Henric.Anchar. Panorm. Viu. in rationali lib.3. iuris Pontif.pag.240.Alagona in compend.iuris Canon.pag.457. remiſſiuè Ximen.in concord. part.1.& 2. refertur ab Anton.Auguſt. collect.1. Decret.lib.3.tit.24.c.7.

Hanc eandem concl.ex hoc text.deſumunt Spin.in 2
ſpeculo teſtam.gloſſ.2.princ. n.41. Læl. Zech.de Republ. Eccleſiaſt.c.28.de parocho,num.17.verſ.fallit, propè fin. Lauor.var.lucubr.tom.1.tit.2.c.11.num.130. Bellet.diſquiſit.clerical.p.1.tit.de clerico debitore,§.3.num.15.vbi
n.16.cùm Abb.hîc n.6.reſoluit quòd ſi vxor deceſſerit 3
non electa ſibi ſepultura, debet ſepeliri in ſepulchro mariti,& ſi habuerit plures maritos in ſepulchro vltimi, etiamſi fuerit vidua, & reuerſa ad domum patris,
adhuc eſt ſepelienda in ſepulchro mariti.Et quòd vxor 4
mortua ſepultura non electa ſepeliri debeat in ſepulchro mariti,ſi maritus ad domum duxerit, ſequutáque ſit inter eos carnalis copula, poſt Petr.Vbald.de canon. part.cap.11.n.20.& Aym.Crauet.conſ.11.n.6.vol.1 tradit Lauor.d.c.11.n.131.vbi n.135. ampliat procedere etiamſi mulier accuſata ſit de adulterio ſi pendente lite moriatur.

Ad eum potius ſtatum pertineat, &c.] Notatur ad 5
hoc, quòd actus reputatur ſecundùm tempus, ad quod confertur, vt per Palat.in repet. rubr. de donation. inter virum,& vxorem, §.20.n.2.

Et propterea terræ conſuetudini,&c.] Ergò pater vbi 6
eſt conſuetudo poteſt eligere ſepulturam filio impuberi, cap. licèt, hoc tit. lib.6. Sylueſt. in ſumm. verbo ſepultura, §.1. Sebaſt. Medic. de ſepultur. q.8. Bellet.

d.§.3.n.17. Nauar. *conſ.*1. aliàs 2. *de ſepult.* Lauor. *d.c.*11. *n.*118. vbi ſubdit ſacram Congregat. Epiſcoporum *ſub die* 27. *Octobris* 1587. reſcripſiſſe Vicario Pulginaten. poſſe patrem eligere ſepulturam filiis minoribus 14. annorum, dummodo dicta electio fiat in vita, non autem poſt mortem, & *in fin.* ſubdit quòd ſi pater filio impuberi elegerit ſepulturam permittente conſuetudine, & decedat filius factus pubes, non debet ſepeliri in dicta ſepultura electa, niſi filius factus pubes ratam habuerit talem electionem.

SVMMARIVM.

1 *Parochianus Eccleſiæ Cathedralis ſi alibi ſepelitur, de ipſius funeralibus, ſeu relictis Eccleſiæ ſepulturæ, debetur quarta Capitulo Eccleſiæ Cathedralis.*

2 *Sepulturæ electio teſtibus ſingularibus probari poteſt.*

3 *Teſtator ſi aliquid relinquit Epiſcopo, non præſumitur tale legatum relictum animo compenſandi cum ea quarta, quam Epiſcopus conſequi debet ex cæteris legatis ab hoc teſtatore factis Eccleſiæ.*

Cap. Cùm ſuper. VIII.

1 Parochianus Eccleſiæ Cathedralis ſi alibi ſepelitur, de ipſius funeralibus, ſeu relictis Eccleſiæ ſepulturæ, debetur quarta Capitulo Eccleſiæ Cathedralis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 240. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 457. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 24. *c.* 8.

2 *Alibi contigerit eligere ſepulturam.*] Quæ quidem ſepulturæ electio teſtibus ſingularibus probari poteſt, vt per Maſcard. *de probationib. concl.* 1297. Azeued. *l.* 6. *n.* 12. *tit.* 9. *lib.* 2. *noua recop.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſ.* 2. *princip. n.* 33. Roland. *conſ.* 81. *num.* 44. *lib.* 2. Gutier. *de iuram. confirmat. p.* 2. *c.* 4. *in fin.* Flores de Mena *variar. lib.* 2. *q.* 22. *n.* 49. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiepiſc. Neapol. c.* 61. *n.* 8. *in* 2. *edit.* Lauor. *variar. lucubr. tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 11. *n.* 19.

3 *Ipſius quarta vobis portio relinquatur.*] Notatur ad hoc, quòd ſi teſtator aliquid relinquit ipſi Epiſcopo, tale legatum non præſumitur relictum animo compenſandi cum ea quarta, quam Epiſcopus conſequi debet ex cæteris legatis ab hoc teſtatore factis Eccleſiæ, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 109. *num.* 56.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudini ſtandum eſt quanta debeat eſſe Canonica portio, quæ debetur Eccleſiæ Parochiali, & n.* 2.

3 *Conſuetudo, cui ſtandum eſt in quantitate Canonicæ portionis, an & quando debeat eſſe legitimè præſcripta ſpatio* 40. *annorum, oſtenditur.*

4 *Conſuetudo, quæ viget in Eccleſia cui legatur circa quantitatem Canonicæ portionis, ſeruanda eſt, quando nulla eſt certa in Eccleſia Parochiali, & quid ſi in neutra vigeret.*

5 *Canonica portio debetur Eccleſiæ Parochiali ſi defunctus eligat in alio loco, quàm in propria Parochia ſepulturam.*

6 *Eccleſia Parochialis quando fuerit ſpecialiter interdicta ex ſua culpa, non habebit Canonicam portionem ſi aliquis Parochianus in alia Eccleſia, ſeu Monaſterio ſepeliatur.*

Cap. Certificari. IX. *Clem. III.*

Canonica portio, quæ debetur Eccleſiæ Parochiali, quanta debeat eſſe, ſtatur loci conſuetudini. 1 Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Henric. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 241. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 457. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 15. *c.* 3.

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt, Lap. *de can. port. c.* 1. *n.* 4. Lauor. *var. lucubr. tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 17. *ex n.* 4. vbi tenet huiuſmodi conſuetudinem debere eſſe legitimè præſcriptam ſpatio 40. annorum, quando quantitas quartæ non eſt à iure expreſſa, aliàs ſi expreſſa reperiatur, ſufficere conſuetudinem etiamſi non ſit præſcripta ſpatio 40. annorum, cuius reſolutionis rationem aſſignat *ibid. n.* 6. quia quando limitatur à iure eſt duplex vinculum, ſcilicet Canonis, & conſuetudinis, ac proinde non requiritur præſcriptio quadragenaria. At verò in quotis non limitatis à iure nullum eſt vinculum Canonis, quia Canon illas non exprimit, ſed eſt ſolùm vinculum conſuetudinis, & ideò oportet vt ſit præſcripta ſpatio 40. annorum. 2 3

Sed illud aduertere oportet cum Medic. *de ſepultur. p.* 2. *q.* 7. *n.* 6. & 7. quem refert, & ſequitur Lauor. *d. c.* 17. *ex n.* 8. quòd quando in Eccleſia Parochiali nõ eſt certa conſuetudo quantum exigat, tunc ea ſeruari debebit, quæ viget in Eccleſia, cui legatur. Si verò in Eccleſia Parochiali eſt vna conſuetudo, & in Eccleſia cui legatur eſt altera, tunc inſpicietur conſuetudo Eccleſiæ Parochialis, quæ prætendit titulum oneroſum propter adminiſtrationem curæ, ſed Eccleſia, cui legatur, prætendit titulum lucratiuum, & duobus titulis concurrentibus potior eſt conditio tituli oneroſi quàm lucratiui. Si denique nulla eſt conſuetudo in Eccleſia Parochiali, & nulla in Eccleſia legataria, ſed in aliis Eccleſiis eiuſdem Diœceſis eſt aliqua conſuetudo, tunc ſi eſt vniformis, debet ſeruari, ſi difformis, ſeruabitur quæ eſt magis conformis iuri communi. 4

Notatur hic text. ad hoc quòd Canonica portio debetur Eccleſiæ Parochiali ſi defunctus elegit in alio loco, quàm in propria Parochia ſepulturam, vt per Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælatorum, tom.* 2. *q.* 48. *art.* 18. *concl.* 1. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 109. *n.* 56. 5

Illud aduertere oportet in præſenti quòd quando Parochialis Eccleſia ſpecialiter fuerit interdicta ex ſua culpa, non verò defuncti, probabile, quòd in tali caſu non habebit quartam, ſiue portionem Canonicam, etiamſi aliquis ſuus Parochianus in aliquo Monaſterio, ſiue alia Eccleſia ſepeliatur, vt probat Gemin. *in c.* 1. *hoc tit. lib.* 6. quem refert, & ſequitur Fr. Ludou. Miranda *d. art.* 10. *concl.* 2. 6

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiati ſuper iure funerandi ſepelire poſſunt illos qui apud eos eligunt ſepulturam, ſoluendo tamen Canonicam portionem Eccleſiæ Parochiali; ſi verò alios ſepeliunt, tenentur reſtituere quicquid occaſione funeris acceperunt.*

2 *Quarta Parochialis debetur de omnibus quæ obueniunt ratione funeris, ſeu in die funeris, & de omnibus legatis*

legatis factis Eccleſia ad quam quis eligit ſepulturam.

3 *Quarta debetur Eccleſia Parochiali ab Eccleſia ſepultura vbi quis ſepelitur extra Parochiam, vel ex electione, vel ad ſepulchrum maiorum.*

4 *Parochianus vnius Eccleſia ſi legauerit alteri exempta, in qua elegit ſepulturam, de huiuſmodi legato debetur Canonica portio.*

Cap. In noſtra. X.

Innoc. III.

1 PRiuilegiati ad ſepeliendum in propria Eccleſia ſi ſepeliunt eos, qui eligunt talem ſepulturam, tenentur de relictis à defuncto pro anima ſua in vltima diſpoſitione dare quartam Parochiæ, niſi dolo & fraude fuerit inductus ad eligendam talem ſepulturam, quia tunc debet totum reſtituere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Panorm. Henric. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 241. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 457. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 21. *c.* 1.

2 *Et tunc Parochialis Eccleſia de obligationibus*, &c. Notatur ad hoc, quòd quarta Parochialis debetur de omnibus, quæ obueniunt ratione funeris, ſeu in die funeris, & de omnibus legatis factis Eccleſiæ ad quam quis eligit ſepulturam, vt per Hieron. Carat. *in opuſculo de iuribus Parochialibus, tit.* 8. *de quarta Parochiali, c.* 2. Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 2. *q.* 48. *art.* 4. *concl.* 2. vbi cum Hoſt. ait hoc eſſe intelligendum de relictis occaſione loci, non intuitu perſonæ, quamvis Eccleſiæ dummodo id non in fraudem fiat.

3 Notatur etiam ad hoc, quòd quando quis ſepelitur extra Parochiam, vel ex electione, vel ob ſepulchrum Maiorum, quarta debetur Eccleſiæ Parochiali ab Eccleſia ſepulturæ, etiamſi ſit exempta, vt per Læl. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. c.* 28. *de Parocho, num.* 18. *in princ.* Lauor. *var. lucubr. tit.* 2. *c.* 17. *n.* 53. Parochianus enim vnius Eccleſiæ legans alteri exemptæ, in qua elegit ſepulturam, de huiuſmodi legato debetur Canonica portio, Hieron. Carat. *d. tit.* 8. *c.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura Eccleſiaſtica priuari non debet caſualiter mortuus.*

2 *Libido venerea peculiariter in nobilibus debacchatur.*

3 *Gartiones vocantur iuuenes.*

4 *Occidens ſe ipſum ſepultura Eccleſiaſtica tradendus non eſt.*

5 *Sepultura Eccleſiaſtica priuari debent illi, quos conſtat notorie in peccato deceſſiſſe, item & hi qui poſt mortem conuincuntur de hæreſi, n.* 6.

Cap. Ex parte, 9. XI.

1 SEpultura Eccleſiaſtica non eſt deneganda illi, qui caſu moritur, & non ſe ſponte interemit, quia cui communicamus viuo, debemus & mortuo communicare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 242. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 457. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 21. *c.* 2.

De materia huius text. & quòd in dubio repertus mortuus in puteo, vel laqueo ſuſpenſus, non præſumatur, quòd ſe ipſum præcipitauerit, vel interfecerit, dixi *in collect. ad cap. placuit* 23. *q.* 5.

Quod cum nobilis vir, &c.] Notatur ad hoc, quòd li- 2
bido venerea peculiariter in nobilibus debacchatur, vt Tiraq. *de nobilit. c.* 23. *n.* 10.

Gartionibus.] Ex hoc verbo videtur deſumptum 3
aliud quod Luſitano idiomate dicimus, *garcaon*, id eſt, iuuenis, vt aduertit Bernard. de Britto *in Monarchia Luſitan. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 9. *fol.* 296. *verſo*, & faciunt quæ Iuſt. Lipſ. *tom.* 1. *cent.* 3. *ad Belgas, epiſt.* 44. *pag.* 289.

In gloſſ. *Communicabatur*, ibi, *item in his, qui ſeipſos* 4
interficiunt.] Notatur ad hoc, quòd ſe ipſum occidens ſepulturæ Eccleſiaſticæ tradendus non eſt, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 387. *n.* 31. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 20. *n.* 133. Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 3. *n.* 33. Hieron. Carat. *de iuribus Parochial. tit.* 7. *c.* 8. Lauor. *var. lucubr. tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 12. *n.* 38.

In ead. gloſſ. ibi, *Item in quolibet, quem conſtat in* 5
mortali peccato deceſſiſſe. Notatur ad hoc, quòd ſepultura Eccleſiaſtica priuari debent illi, quos conſtat notoriè in mortali peccato deceſſiſſe, vt per Petr. Gregor. *ſyntag. iuris, lib.* 2. *c.* 13. *n.* 10. Couar. *in c. Alma mater, p.* 1. §. 6. *n.* 4. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 2. *cum ſeqq.* Lauor. *d. c.* 12. *n.* 26.

In ead. gloſſ. ibi, *Item in his, qui poſt mortem conuin-* 6
cuntur de hæreſi. Vide Nau. *in c.* 2. *de pœnit. diſt.* , vbi dicitur communiter recipi, Perea *ad l.* 3. *titul.* 4. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 94. Lauor. *d. c.* 12. *n.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus ſi ſit ſepultus in Eccleſia, vel cœmeterio, debet inde exhumari, ſi ab aliorum corporibus diſcerni poſſit, & o.* 2.

3 *Excommunicatus Eccleſiaſtica priuatur ſepultura.*

4 *Excommunicati corpus non poteſt ſepeliri in loco ſacro.*

6 *Excommunicatus, quando fuit abſolutus in mortis articulo, debet Eccleſiaſtica ſepultura mandari.*

Cap. Sacris. XII.

EXcommunicatorum corpora in cœmeterio Eccle- 1
ſiaſtico tumulata, ſi ab aliorum corporibus diſcerni poſſunt, debent inde exhumari, & procul abiici; quod ſi ita fieri non poteſt, non debent inde exhumari ne fortè contingat, vt cum excommunicatorum oſſibus oſſa fidelium extumulentur, quia defuncto nec vilis ſepultura nocet, nec ſpecioſa iuuat. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pont. pag.* 242. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 458. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 21. *c.* 4.

Hanc eandem concl. ex hoc text. deducunt Anan. *hic* 2
n. 9. Socin. *in c. ſacris, de ſentent. excomm. n.* 158. Soar. *de relig. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 13. *&* *de cenſur. diſp.* 12. *ſect.* 4. *n.* 4. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *num.* 36. Anton. Ricc. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſten. lib.* 4. *c.* 60. *n.* 29. *&* 36. Vgol. *de cenſur. tab.* 2. *cap.* 9. §. 5. *verſ. quinto.* Et quòd excommunicatus 3
Eccleſiaſtica priuetur ſepultura dixi ad *c. à nobis,* 2. *de ſentent. excomm. & ad c. ad hæc* 5. *de priuil.* vbi plura inuenies ad materiam huius text. conducentia.

De cœmeterio Eccleſiaſtico, &c. Notatur ad hoc, quòd 4
excommunicati corpus non poteſt ſepeliri in cœme-

tertio, vt per Socin. *d. cap. ſacris, num.* 157. Anton. Ricc. *d. c.* 60. *n.* 19. vbi *n.* 10. dicit cœmeterij appellatione intelligi omnem locum ſacrum deputatum ſepulturæ fidelium, ſiue quemcunque locum ab Epiſcopo benedictum, & ad hunc vſum deputatum, & *n.* 21. aſſerit procedere ſiue cœmeterium ſit coniunctum Eccleſiæ, ſiue non, & *n.* 22. tenet vt neque debeat ſepeliri propè cœmeterium. Vide quæ dixi *ad c. conſuluiſti* 7. *de conſecrat. Eccleſia.*

5 *Vt quibus non communicamus viuis,* &c.] De hoc dixi *ad d. c. à nobis* 28. *de ſent. excom. n.* 5. *pag.* 455.

6 *Nec in arbitrio mortis,* &c.] Ergo quando excommunicatus fuit abſolutus in mortis articulo, debet tradi Eccleſiaſticæ ſepulturæ, Anton. Ricc. *d. c.* 60. *n.* 38. piè enim admodum in Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſvis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſe cenſuit ſacra Trid. Synodus *ſeſſ.* 14. *de ſacram. Pœnit. c.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura vendi non poteſt.*

2 *Pretium licitè recipi poteſt pro ſepultura ratione ſitus, vel dignioris loci.*

3 *Sepulchri hereditarij vſus eſt pretio æſtimabilis, & vendi poteſt pro debitis defuncti.*

4 *Gabella non ſoluitur de venditione ſepulturæ ratione ſitus, vel dignioris loci.*

5 *Sententia non committitur dum emitur locus ſepulturæ honoratior ob rationem, & reſpectum aliquem temporalem.*

6 *Simoniam non committit qui emit in Eccleſia locum honoratiorem in quo ſedeat.*

7 *Sepulchrum habens proprium ſuis ſumptibus emptum, vel ædificatum pro ſe, aut ſuis, non committit ſimoniam ſi vendat quoad proprietatem habito reſpectu ad ſolas expenſas in eo ædificando factas.*

8 *Epiſcopo pertinet tollere prauas conſuetudines ſuæ Diœceſis.*

Cap. Abolendæ. XIII.

Honor. III.

1 PRetium accipi non poteſt pro terra Eccleſiæ in qua eſt ſepeliendus defunctus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 243. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 458. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Doctores citandi, pariter reſoluentes licitam eſſe receptionem pretij pro ſepultura ratione ſitus, vel dignioris loci, quaſi hoc non videatur concernere ſpiritualia, ſed tantùm honorem, & præeminentiam, quæ poteſt pretio æſtimari, & vendi, cùm hoc caſu non vendatur ſepultura, quæ gratis eſt præſtanda defunctis per eorum Parochos. Colliges hæc ex Sot. *de iuſtit. lib.* 9. *q.* 7. *art.* 1. Petr. de Arag. *in* 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. Vict. *relect.* 2. *de ſimon. n.* 60. Gregor. *l.* 1. *verbo vendere, tit.* 13. *p.* 1. Didac. à Roſario *in addit. ad ſummam Caietani, verbo ſimonia*; Nau. *conſ.* 2. *ſub hoc tit. in antiq.* Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 24. *n.* 40. Menoch. *de arbitr. caſu* 277. Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.* 5. *c.* 89. *in fine.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 2. *princ. n.* 44. Lxl. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. lib.* 1. *c.* 28. *de Parocho, n.* 19. *verſ. caueat etiam,* Fr. Emman. *in ſumm. p.* 2. *cap.* 50. *n.* 2. & *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 58. *art.* 2. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo ſepultura,* §. 2. Cabed. *de patronat. Regiæ Coronæ, c.* 22. Petr. de Ledeſma *in ſumm. p.* 2. *tract.* 2. *concl.* 34. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 9. *n.* 137. Humad. *ad Greg. l.* 55. *gloſſ.* 5. *tit.* *p.* 1. Salaz. *de vſu, & conſuet. c.* 10. *n.* 24. Perez de Lara *de anniuerſ. & capell. lib.* 1. *c.* 25. *n.* 17. Marc. Ant. Genuenſ. *in praxi Archiepiſc. Neapol. c.* 40. *n.* 19. *n.* 1. *edit.* aliàs *c.* 32. *n.* 19. *in vlt. impreſſ.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 6. *c.* 9. Emman. Sà *verbo Simonia, n.* 2. Soar. *de relig. tom.* 2. *tract.* 2. *lib.* 4. *de ſimonia, c.* 14. *num.* 19. & *ſeq.* Steph. Gratian. *Marchia, deciſ.* 26. *à princip.* & *diſcept. forenſ. c.* 110. *n.* 6. *cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 23. *n.* 208. & *n.* 226. Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de clerico debitore,* §. 3. *à n.* 17. latè Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 10. *ex n.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 12. *c.* 17. *q.* 2. Fillioc. *tract.* 45. *c.* 4. *q.* 11. Bonacin. *var. tractat.* vbi de ſimonia, *q.* 4. §. 6. Raguſ. *de Eccleſ. diſcipl. q.* 86. *n.* 3. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 9. *n.* 137. *in addit.* Nald. *in ſumm. verbo ſepultura, n.* 8. Ioan. de Cruz *in direct. conſcient. p.* 1. *prac.* *q.* 4. *dub.* 9. *concl.* 2. Diana *reſol. moral. p.* 2. *tract.* 1. *miſcel. reſol.* 5. Melch. Phœbus *Luſit.*
deciſ. & 9. vbi *num.* 1. reſoluit quòd vſus ſepulchri 3
hæreditarij eſt pretio æſtimabilis, & vendi poteſt pro
debitis defuncti, & *n.* 14. dicit quòd non ſoluitur ga- 4
bella de venditione ſepulturæ ratione ſitus, vel dignioris loci.

Verùm Soar. *d. cap* 14. *num.* 22. tenet emptionem 5
ſimplicis ſepulturæ, ſeu iuris ſepulturæ ſaluari poſſe ex illa ratione maximè obligationis, quòd nullus alius ibi ſepeliatur, non verò ex ſuprà relata de ſitu, & digniori loco, dicens quòd licet ſimonia ſit aliquid accipere pro honoratiori loco ſepulturæ, ſecus verò erit ſi quis velit onerare Eccleſiam, & ita poſſidere in illa ius ſepulturæ in aliquo certo loco illius, vt non poſſit alius ibi ſepeliri, tunc enim videtur illam obligationem ex parte Clericorum, ſeu Eccleſiæ poſſe vendi ſaltem auctoritate Prælatorum Eccleſiæ, cùm circa hoc non inueniatur facta prohibitio, quia aliud eſt vendere ſepulturam, quod prohibetur, aliud vendere obligationem non ſepeliendi alium, vt per ſe conſtat. Vnde neque tunc venditur aliquid ſpirituale, neque ſpirituali annexum; illa enim obligatio eſt onus accidentarium, quod æſtimabile pecunia eſt, ita etiam licet Soar. non citato, dicit Fr. Raph. de la Torre *de Relig. tom.* 2. *q.* 100. *art.* 4. *diſp.* 7. Sed illa ratio de honoratiori loco non videtur reiicienda ſi locus eſt honoratior ob rationem, & reſpectum aliquem temporalem, quia tunc non emitur res ſacra, ſed honor quidam humanus, qui in hominum æſtimatione, & ap-
pretiatione poſitus eſt, tum quia emens locum hono- 6
ratiorem in quo ſedeat, non committit ſimoniam, Gabr. *n.* 4. *diſt.* 25. *q.* 2. *dub.* 10. Soar. *d. lib.* 4. *c.* 28. *n.* 23. ergo nec ſimonia committitur dum honoratior ſepulturæ locus emitur, vt optimè conſiderat Bonac. *d.* §. 6. *num.* 4. Illud tamen aduertendum duxi cum eod.
Soar. *d. c.* 14. *num.* 18. quod ſi quis habeat ſepulchrum 7
proprium ſuis ſumptibus emptum, vel ædificatum pro ſe, aut ſuis, non eſt materia ſimoniæ, ſi vendatur quoad proprietatem iuxta valorem fundi, & reſpectu habito ad ſolas expenſas in eo ædificando factas, quia ibi non venditur benedictio, nec proprium ius ſepulturæ, ſed materiale illud, ad quod alia ſequuntur. Vnde ſimilia loca iure hæreditario transferri ſolent à parentibus ad filios ratione temporalitatis, quæ in eis eſt.

Notari ſolet text. hic ad hoc, quòd ad Diœceſanum 8
ſpectat tollere prauas conſuetudines ſuæ Diœceſis, vt per Abb. *in præſenti, num.* 3. & *in cap. ex frequentibus, num.* 4.

n.4.de inſtit. Angel.in ſumm.verbo Archiepiſcopus, n.1. Eraſm. à Cochier de iuriſdict. Ordinary in exemptos, p.4.q.15.vbi etiam probat Ordinarium non poſſe tollere prauas exemptorum conſuetudines.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus in mortis articulo abſolutus Eccleſiaſtica ſepultura mandari debet*, & n.2.
3 *Eccleſia forma ſeruanda eſt in abſolutione, qua fit in mortis articulo.*
4 *Harêdes tenentur ſatisfacere pro delicto defuncti.*
5 *Haredes conueniuntur ex maleficio defuncti, licèt nihil inde peruenerit ad eos.*

Cap. Parochiano. XIV. & vlt.

Gregor. IX.

1 EXcommunicati pro manifeſtis exceſſibus, vt incendio, homicidio, percuſſione Clerici, violatiooe Eccleſiarum, inceſtu, &c. ſi à ſuo Preſbytero ioxta formam Eccleſiæ ſunt abſoluti in morte, ſepeliri debent in loco ſacro, & ad ſatisfaciendom cogendi ſont hæredes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Hentic. Panorm. Viuian. *in rationali lib.3. iuris Pontif. pag.* 244. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 458. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

2 *Non debent cœmeterium,&c.*]Notatur ad hoc, quòd excommunicatus in mortis articulo abſolutus Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi debet, vt per Anton. Ricc. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib.4.c.60.n.38.& 59.*hoc procedere ait ſiue abſolutio ſit impenſa ab excommunicatione, ſiue à qoocumque alio ſimplici Sacerdote, & citat Butr.*num.*3. Anchar. *n.*4. Anan.*n.*2.& Abb. *num.*2. *in præſenti,* Soar. *tom.5. diſp.13.ſect.4. ſub n.3.verſ.addendum verò*; item idem Ricciul.*loc.cit.n.*40. hoc procedere ait etiamſi abſolutio excommunicationis eſſet Papæ reſeruata, vbi etiam aſſerit ſic in facti contingentia eo informante reſpondiſſe ſacram Congregat. Cardinalium ſuper *negotiis Epiſcoporum in vna ſancta Seuerina cenſuratum* 30. *Ianu.* 1620.

3 *Iuxta formam Eccleſia abſolutus.*] Ergo in abſolutione, quæ fit in mortis articulo, eſt ſeruanda forma Eccleſiæ, de qua Botr.*n.*3. Anchar.*n.*4. Anan.*n.*3. Abb. *ſub n.3.in præſenti*, Riec.*vbi ſupr.n.*43. vbi ait formam Eccleſiæ eſſe, vt præſtet iuramentum de parendo mandatis S.R.E. vt *in cap.ex tenore, & in cap.cum deſideres, de ſentent. excomm.* & ſi reconualeſcat, & non pareat, reincidit in excommunicationem ipſo iure, *cap. eos, eod. tit. lib.6.*

4 *Sed eius heredes,* &c.] Ergo hæredes tenentur ſatiſfacere pro delicto defuncti, de qoo vide Duen.*reg.*13. *limit.*12. Conar.*lib.3.var.c.3.n.7.* Strach.*de mercat.p.2. n.16.& 17.* Neguzant.*de pignorib. p.2. memb.4. n.124. & ſeq.* Xuar.*alleg.26.num.4.dub* 2. Paul. Comitol.*reſp. moral.lib.4.q.42.* Cald. Pereira *in comment. ad l.vnic. C. ex delictis defunct.p.4.n.9.* D. Barboſ.*in l.ſi filiusfam.ff. de iudic.n.139.cum ſeqq.* Guttier.*canon.lib.2.c.18.n.58.* Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.c.53.n.16.* vbi *num.*18. & 19. dicit per hunc text. hæredem teneri vltra vires non confecto inuentario, & allegat Mench.*de ſucceſſ. progreſſu, §.1. num.27.* Menoch. *conſ.89. à num.*156. quamvis oon teneri vltra vires non confecto inuentario aſſerat Coler. *de proceſſib. execut. part. 2. cap. 3. n.*400. & ſaltem quando realiter, & verè nihil occultaoit, Conarruu. *d. cap. 3. verſic. ſed nihilominus*, Ceuall. *commun.contra communes, q.464. verſ.ſed contrarium.*

In gloſſ. *Sed eius heredes*, vlt. ibi, *quòd heredes conueniuntur ex maleficio defuncti, licèt nihil inde peruenerit ad eos.* Vide Cooat. *d.cap.3.num.6.verſ.tertiò acquirendum*, Palat. *in repet. rubr. de donation. inter virum, & vxorem, §.65. num.19.* Mench. *illuſtr.cap.96. num.27.* 5

De Parochiis.

Tit. XXIX.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr Imol. Anan. Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Dorand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.105. verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.175.* Martio. Meſnart.*in epitome Decretal.fol.*122. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator.*in analyſi methodica iuris Pontiſ.à pag* 460. Goffred.& Hoſt.*in ſumm.huius tit* Alex. Caſſan.& Anaſtaſ. Germoo. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon.* Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. in Decret.* Zypæ. *in analyt. poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 235. omnes *ſub hoc titulo.*

De materia tit. vide Zerol.*in praxi Epiſcop.p.1.verbo Parochia*, Azor.*inſt.moral.p.2.lib.3.c.12.* Hieron. Carat. *in opuſculo de iuribus Parochialibus, tit.1.* Et de Parochis,& eorum officio, Franc. Ingolus,& Ant. Ragoc. *in Parochorum lucerna.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopatus quomodo diuidendus inter Epiſcopum ſubſtitutum Epiſcopo baretico, & ipſum Epiſcopum hareticum reuerſum, & ex diſpenſatione receptum oſtenditur.*
2 *Diuiſio vbi ſit antiquior diuidit, & partes conſtituit, minor autem eligit,* & n.3.
4 *Primogenitus quis ſit de duobus ſi ignoretur ille cenſendus quem populus elegerit.*
5 *Parochos inter duos quando contenditur de iuribus Parochialibus propterea quod quis habitat in finibus duarum Parochialium, ea iura inter eos diuidi debent alterius vicibus.*

Cap. Si Epiſcopus. I.

Ex Concil. Afric.

EPiſcopus quando cum parte plebis fit hæreticus, & eligitur alius Epiſcopus Catholicus in Epiſcopato, ſi hæreticus cum plebe reuertitur ad fidem, & diſpenſatiuè admittitur ad eundem Epiſcopatum, diuidi debent Diœceſis fructus, & plebes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration.lib.3.iuris Pontif. pag.* 252. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 463. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Afric. *cap.*85. in Concil. Latinis, & refertur ab Anton. Auguſt. 1

collect. Decretal. lib. 3. titul. 25. cap. 1.

2 *Ita vt ille diuidat*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in
facienda diuiſione antiquior diuidit, & partes conſti-
tuit, minor autem eligit, vt per Conar. *pract. c. 40. n. 3.*
Tiraq. *de iure primog. quaeſt. 60. num. 40. cum ſeqq.* Balb.
tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 23. n. 4. pag. 427. Pined. *in*
ſua Monarchia Eccleſ. lib. 2. cap. 2. §. 1. ad fin. Valaſc. *de*
partitionibus, cap. 22. num. 1. latè, & eleganter Ste-
phan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 160. num. 28. cum*
ſeqq. Maior quis dicatur, oſtendit Menoch. *de arbitr.*
caſu 124.

3 Verùm quia hæc eſt celebris diſceptatio, à ſacra
Rota Romana *in cauſa Bononien. de Armis 29. No-*
uembr. 1624. coram bonæ mem. Vbaldo mirificè ad
partes diſputata, operæpretium duxi huius Doctiſ-
ſimæ deciſionis particulam tranſcribere, quæ ſequi-
tur. Magna videtur difficultas, & quidem celebris eſt
Canoniſtarum opinio quòd facta diuiſione à maiori,
ille qui eſt minor, debeat eligere, iuxta text. *in cap. 1.*
de Paroch. intelligendo maiorem non ratione ætatis
vel temporis, ſed ratione adminiſtrationis, vt per
Hoſtienſ. Butr. Anchar. Abb. & alios *in d. cap. 1.* Felin.
in rubr. de maiorit. & obed. in fine, Iaſ. *in §. quadam,*
num. 68 Inſtit. de action. & in l. 1. num. 68. ff. ſi certum
pet. cum aliis per Tiraquel. *de iure primog. q. 60. n. 6.*
& 7. Menoch. *de arbitr. caſu 124. num. 4.* Mynſing.
obſeru. 37. num. 5. cent. 4. Simoncell. *de decretis, lib. 2.*
tit. 4. num. 37. Ioan. de Ceriel. *tract. de primog. lib. 2. q. 5.*
num. 26. & benè facit gloſſ. *in cap. vlt. in verbo anti-*
quiores, de conſuet. in 6. & illam Canoniſtarum opi-
nionem tenuerunt Doctores *in d. cap. 1. de Paroch.*
Anan. *in cap. qualiter & quando, il. 2. de accuſ.* Guid.
Papæ *deciſ. 289. & ſing. 92.* Corn. *conſ. 234. in fine, lib. 1.*
Iaſ. *in d. §. quadam, num. 67. Inſtit de action. & in d. l. 1.*
num. 39. in fin. ff. ſi certum pet. & alij plures relati per
Tiraq. *d. q. 60. n. 30.* Mynſing. *d. obſeru. 37.* Æmil. Ferret.
conſ. 1. per tot. & plures relati per Simoncel. *vbi ſupr.*
num. 34.

Cæterùm communis opinio Legiſtarum eſt in
contrarium, quòd ſcilicet nulla ſit prærogatiua ma-
ioris in diuidendo, vel minoris in eligendo, & hæc eſt
communis, vt per Tiraquell. *d. quaeſt. 60. num. 10.*
Roman. *conſ. 471. num. 4.* Petr. de Vbaldis *in tract. de*
duobus fratribus, part. 11. quaeſt. 12. num. 78. verſ. breui-
ter, Iaſ. *in d. l. 1. num. 39.* & *ibi* Rip. *num. 70. ff. ſi cer-*
tum pet. idem Iaſ. *in l. ſi duobus, num. 7. C. commun. de*
leg. Aretin. *in d. §. quadã, n. 19.* & *ibid.* Gom. *n. 30. Inſtit.*
de actionib. cum aliis vt per Simoncel. *vbi ſupr. n. 36.*
ſed quomodo ſit expedienda diuiſio, non conuenit
inter Doctores Legiſtas, nam quidam cenſuerunt
eum qui habet maiorem partem in re diuidenda, ha-
bere electionem, Bald. *in l. ſanè, in princip. num. 9. C. de*
donat. Luc. de Pena *in l. 2. col. 5. C. de exactor. lib. 12.*
Iaſ. *in d. §. quadam, n. 59.* Petr. de Vbaldis *vbi ſupr. ſub*
num. 80. verſ. item in electione, Vrſil. *ad Afflict. deciſ. 23.*
num. 6. Barz. *deciſ. Bononien. 100. num. 12.* Menoch. *de*
arbitr. caſu 123. num. 8. & 9. & in hoc inſtabant in-
formantes pro D. Iunipera, ſed tamen contraria opi-
nio placuit dominis, quam ſequitur Tiraquel. *loco*
citat. num. 16. nam prædicti Doctores plerique lo-
quuntur quando res non recipit commodam diuiſio-
nem, vt per Capyc. *deciſ. 36. n. 1.* Tiraquel. *d. n. 16. &*
num. 17. cum aliis, vt per Petr. Santz. *de bonorum diui-*
ſione, lib. 2. c. 10. num. 10. qui non eſt caſus noſter, vt
ſuprà dixi.

Nec obſtat text. *in dict. l. 2. C. de meta, & epidem.*
lib. 12. vbi dominus domus qui habet maiorem par-
tem, videlicet duas partes, & hoſpes vnam, habet
ius eligendi, quia, vt rectè explicat Ioan. de Platea
ibid. illa lex habet rationem ſpecialem, vt dominus,
qui in vno grauatur, vt ſibi auferat ab hoſpite, pars
domus releuet in altero, vt habeat electionem, *l.*
eum qui, ff. de iureiur. & ſequitur Tiraquel. *loco cita-*
to, & addo quòd nec ibi dominus indiſtinctè habet
electionem duarum partium; quæ ſibi obtingunt,
ſed vnius tantùm pro ſua habitatione, & poſtea
eligit alteram hoſpes tertia parte domino relicta,
& ſic non applicatur huic cenſui in quo D. Iu-
nipera vellet eligere omnes tres partes, quæ ad ſe
ſpectant.

Nec obſtat *l. ſancimus, §. ne autem, C. de donat.* vbi ſi
res ſit communis inter donantem & donatarium, is
qui habet maiorem partem, habet ius offerendi alteri
ſuæ partis æſtimationem, vt totam conſequatur, quia
ille etiam eſt caſus ſpecialis, quando diuiſio eſt fa-
cienda inter donantem & donatarium, aliàs regulari-
ter vbi fit diuiſio, non cogitur quis ſuæ partis æſtima-
tionem accipere, vt expreſsè *ibi* tradit Angel. & ſequi-
tur Tiraq. *loc. cit. num. 16.* & præter ipſum latè explicat
Corn. *conſ. 85. n. 7. cum ſeqq. lib. 1.* vbi aſſignat rationem
ſpecialitatis.

Alij verò Legiſtæ ſentiunt rem eſſe expediendam
per ſortes, quæ videtur communis Legiſtarum opi-
nio, vt per Iaſ. *in l. 1. num. 39. ff. ſi certum pet.* & *ibi*
Cagnol. *num. 165.* & adducunt text. *in d. l. 2. quando*
& qua pars deb. lib. 10. ibi: *Vt rebus totis in ſortium ca-*
ſum deductis vel curiæ quadrantis, vel hæredi, aut fidei-
commiſſario per vniuerſitatem dodrantis electio ex ſortis
felicitate contingat; qui tamen text. procedit iure ſpe-
ciali in diuiſione facienda inter hæredem, & Curia-
les, vt expreſsè *ibi* ſentit Bart. *num. 6.* Æmil. Ferret. *d.*
conſ. 1. num. 2. Simoncel. *loco ſuprà citato, n. 36.* Ideo in
contrarium eſt ius commune, *l. ius ſingulare, ff. de*
legib. & ita arguit Tiraquel. *d. quaeſt. 60. num. 12* poſt
Bald. *in l... num. 4. C. de his qui ſe defer. lib. 10.* & regula
eſt quòd nunquam res per ſortem expediri debet, vbi
aliàs fieri poteſt prouiſio, gloſſ. *in l. vnic. in verbo pro-*
hibebit, in fine, C. vti poſſidentis, & in l. vltim. C. commu-
nia de leg. & quando ſit locus ſorti plenè per Felin. *in*
cap. Capitulum, num. 49. de reſcript. Ferret. *loco allegato,*
num. 2.

Vltima fuit opinio diuiſionem eſſe faciendam per
aſſignationem arbitrio iudicis, hæc eſt autem verior,
& receptior opinio, vt teſtatur Tiraquel. *d. quaeſt. 60.*
num. 10. Menoch. *de arbitrar. caſu 123. num. 3.* poſt
Marſil. *in l. quæſtionis modum, num. 25. ff. de quaeſt.* Ruin.
conſ. 149. num. 1. lib. 4. & conſ. 29. num. 6. lib. 5. Boër.
deciſ. 46. num. 1. Couarru. *pract. quaeſt. cap. vltim. num. 3.*
Villalob *in commun. opinion. in verbo diuiſio,* Viuian.
lib. 1. commun. opinion. concl. 339. Simoncel. *vbi ſupr.*
num. 36. Caroc. *deciſ. 135. num. 7.* quæ opinio probatur
in §. pen. & vltim. Inſtit. de offic. iudic. & in d. §. quadam,
ibi: *Permittitur iudici, Inſtit. de actionib. l. & pato*
in princip. & §. 1. l. ſi familiæ, l. arbitrium, ff. famil.
erciſc. l. ad officium, C. communi diuid. l. communi diui-
dundo. in princip. & §. cùm de vſufructu, ff. eod. tit. l. po-
teſt, ff. de legat. 1. l. cùm pater, §. pater pluribus, ibi: *Ar-*
bitrium diuiſionis, vbi gloſſ. *ff. de legat. 2.* debet tamen
fieri æſtimatio vel à iudice, vel iudicio peritorum, vt
per Menoch. *d. caſu 123. num. 3.* & latiùs Petr. Sanz.
de diuiſione bonorum, lib. 1. cap. 4. num. 1. cum ſeqq &
lib. 2. cap. 10. num. 3. Quamobrem concluſerunt do-
mini diuiſionem in præſenti caſu eſſe faciendam per
aſſignationem arbitrio iudicis præuia æſtimatione
peritorum. Hactenus deciſio *in d. cauſa Bononien. de*
Armis.

Quem plebs elegerit.] Notatur ad hoc, quòd ſi igno- 4
retur de duobus ſimul natis quis ſit primogenitus, ille
cenſetur quem populus elegerit, vt per Tiraq. *de iure*
primog. q. 17. opin. 9. n. 1.

5 In gloſſ. *Deputetur*, fin. Notatur ad hoc, quòd ſi contenditur inter duos Parochos de iure ſepulturæ, confeſſionis,& adminiſtrationis aliorum Sacramentorum, & aliorum id genus iurium Parochialium, propterea quod quis habitat in finibus duarum Parochiarum, itavt non conſtet in qualibet earum habitet, ea iura debent inter eos diuidi alternis vicibus, vt per Tiraq.*d.q.*17.*opin.*5.*n.*7.

SVMMARIVM.

1 *Presbyteri Parochiales Dominicis diebus, & feſtiuis Parochianos alienos ad Miſſam admittere non debent, ſi ex contemptu ad eorum Eccleſiam accedunt.*

2 *Miſſam quis licitè audit extra propriam Parochiam in diebus Dominicis, & diebus feſtis ceſſante contemptu & ignorantia eorum quæ Parochiani per Parochos ſcire tenentur.*

3 *Refertur* Concil. Trid. ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis, & euitandis.

4 *Epiſcopus non poteſt cogere populum multis, & pœnis in caſu notabilis negligentiæ, aut contumaciæ ire ad audiendam Miſſam in Parochia ſua.*

5 *Miſſæ audiendæ præceptum adimpletur quocunque loco illa audiatur, peccabit tamen mortaliter qui eam ex contemptu in propria Parochia audire nolit.*

6 *Parochianus poteſt Miſſam audire in aliena Parochia contempto proprio Presbytero notorio fornicatore, vel excommunicato.*

7 *Domicilium non dicitur contractum ex ſola habitatione, ſeu conuerſatione.*

Cap. Vt Dominicis. II.

Ex Concil. Naneten.

1 PArochus in diebus feſtis antequam ſacrum faciat, interrogare debet nunquid alterius Parochiæ contempto proprio Parocho ibi velit Miſſam audire, & ſi quem inuenerit, ſtatim ab Eccleſia ſua eiiciat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Cened. *collect.* 104. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 253. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 463. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. Naneten. *cap.* 1. *non c.* 419. vt refert Burchard. *Decret. lib.* 2. *c.* 92. nec *c.* 19. vt dicit Iuo *p.* 2. *c.* 122. refertur ab Anton. Ang. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 25. *c.* 2.

2 *Qui proprio contempto Presbytero*, &c.] Ergo ceſſante huiuſmodi contemptu, & periculo ignorandi feſta, ieiunia indita à Parocho, & excommunicationes publicatas ab eo, licitè quis audit Miſſam extra Parochiam in diebus Dominicis, & in aliis feſtiuis, nulla interueniente proprij Parochi licentia, vt bene reſoluunt Sylueſt. *in ſumm. verbo Miſſa, il.* 2. *n.* 5. Nauar. *in man. c.* 21. *n.* 5. *verſ. non dixi tamen*, Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 30. *ex n.* 8. *& ex n.* 32. Ferdin. Paëz *in repet. cap. Miſſas, de conſecr. diſt.* 1. *ex n.* 134. Non obſtat Concil. Trident. 3 *ſeſſ.* 22. *in decreto de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ*, dum decidit quòd Epiſcopus debet monere populum vt frequenter ad ſuas Parochias ſaltem diebus Dominicis, & maioribus feſtis accedant, quia reſpondetur Concilium non ſtatuere quòd Epiſcopus iubeat id, ſed quòd moneat, quod verbum eſt conſilij, vt notant Fuſc. *de viſit. lib.* 2. *c.* 21. *n.* 42. Nauar. *vbi ſu-* 4 *prà*, Gutier. *d. c.* 30. *n.* 33. *ad fin.* vnde ſacra Congregat. cenſuit non poſſe Epiſcopum cogere populum multis, & pœnis in caſu notabilis negligentiæ, aut contumaciæ ire ad audiendum Miſſam in Parochia ſua, vt referunt Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo Miſſa*, §. 6. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 6. *q.* 6. Fagund. *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.... lib.* 2. *c.* 3. *num.* 13. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 24. *n.* 17. vbi *num.* 18. aduerto Miſſæ audiendæ præceptum adimpleri quocunque loco audiatur, ſiue in propria Parochia, ſiue in 5 qualibet alia Eccleſia, aut loco vbi celebretur, poſſe tamen fieri aliunde, vt aliquis peccet non audiendo Miſſam in propria Parochia, videlicet ſi nolit eam audire ex contemptu, aut quando Parochus declarat ea, quæ Parochiani ſcire tenentur. Ex peculiari tamen priuilegio præcepto audiendæ Miſſæ ſatisfacit qui in Mendicantium Fratrum ſacris ædibus illam audiuit, ſecundùm Fuſc. *d. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 30. Gutier. *d. c.* 30. *ex n.* 22. *& n.* 34. Azor. *d. c.* 6. *q.* 7.

Qui proprio contempto Presbytero, &c. Aduerte quod 6 contempto proprio Preſbytero notorio fornicatore, vel excommunicato poteſt parochianus Miſſam audire in aliena Parochia, vt per Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 158. *n.* 60.

In gloſſ. *Si alterius.* Notatur ad hoc, quòd domicilium non dicitur contractum ex ſola habitatione, ſeu 7 conuerſatione, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 80. *n.* 2. *&* 14. Maſcard. *de probat. concl.* 534. *n.* 22. *&* 23. Card. Tuſch. *verbo domicilium, concl.* 596. *n.* 18. Farin. *fragment. crimin. p.* 1. *lit. D, n.* 200.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus Parochianum alterius, ſine ipſius licentia ordinare non poteſt, ac proinde nec iudicare.*

2 *Ordinare qui non poteſt, non poteſt iudicare.*

3 *Argumentum de foro exteriori ad forum exterius valet.*

4 *Epiſcopus poteſt ordinare eos, qui in ſuam diœceſim domicilium transtulerint.*

Cap. Nullus. III. *Adrian. Papa.*

EPiſcopus Parochianum alterius ſine ipſius licentia 1 ordinare non poteſt, ac proinde nec iudicare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 245. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 463. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur à Buchard. *lib.* 2. *Decretal. c.* 39. Iuo. *p.* 6. *c.* 140. & ab Ant. Ang. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 25. *c.* 3.

Dicit hic text. quòd qui non poteſt aliquem ordi- 2 nare, non poteſt etiam illum iudicare, de quo D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. de iudic. art.* 3. *n.* 200. Vnde regula deduci 3 ſolet quòd valet argumentum de foro exteriori ad forum interius, vt per Sot. *in* 4. *diſt.* 20. *q.* 2. *art.* 2. *& lib.* 4. *de iuſtitia, q.* 5. *art.* 3. *verſ. quartò arguitur, & q.* 6. *art.* 3. *verſ. neque verò*, Petr. à Nauar. *de reſtitut. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 67. nouè Ioan. Valerum *de differentiis inter vtrumque forum, in prælud. propè fin.*

In gloſſ. *Præſumat*, ibi, *niſi eò domicilium tranſtulerit.* 4 Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus poteſt ordinare eos, qui in ſuam diœceſim domicilium tranſtulerint, de quo vide per me dicta *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 3. *n.* 22. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Fines Parochiarum, de quibus conſtat, vel finibus cohærentia præſcribi non poſſunt*, & n. 2.
3 *Amplia procedere etiam in finibus Regnorum, ſeu comitatuum, & etiam in iis, qui cohærent finibus, & quamvis præſcriptio immemorialis proponatur.*
4 *Intellige textum ſolummodo procedere ibi de finibus quatenus fines ſunt, & habent rationem finiendi.*
5 *Iudicium idem eſt de annexis, & connexis.*

Cap. Super eo. IV.

Vrban. III.

1 LImites prouinciarum ſicut ſecundùm intra præſcribi non poſſunt, ſic limites Epiſcopatuum, & Parochialium cum adhærentibus non poſſunt præſcribi ſi legitima probatione,& indubitata fide conſtet ordinatione Eccleſiaſtica eſſe ſtatutos. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Butr. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 254. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 463. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 25. *c.* 5. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *c.* 6.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Bald. *de preſcript. c.* 6. *n.* 7. *verſ. decimus.* Parlad. *lib.* 1. *rerum quotidian. c.* 1. §. 17. *n.* 3. Mich. Graſſ. *lib.* 3. *commun. verbo confines, q.* 8. Menoch. *conſ.* 147. *num.* 44. vbi hoc intelligit quando limites ſunt clarè, & manifeſtè diſtincti, ſecus ſi dubij ſint, de quo etiam Hieronym. de Monte *de finibus regundis, c.* 107. *n.* 2. *fol.* 268. cuius principalis reſolutionis ea potiſſima videtur ratio ne aliàs admiſſa in propoſito finium præſcriptione, cum publico incommodo oriatur confuſio tam inter Prælatos, quàm inter ſubditos, vt intendit text. *in cap. quicunque, cap. licèt,* 16. *q.* 3. quæ ratio ſatis defendi poteſt ſi aduertas fines prouinciarum, diœceſum, & parochiarum in vtilitatem publicam non priuata, ſed publica auctoritate cõſtitutos, & diſtinctos fuiſſe, *c.* 1. 80. *diſt. c.* 1. *n.* 13. *q.* 1. intendit text. *in præſenti*, ibi, *Eccleſiaſtica ordinatione inſtitutos*, Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *de reform. c.* 9. & *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 13. *in fine,* vnde fines huiuſmodi quatenus fines ſunt iuris publici auctoritate, & vtilitate conſtituti, vt in ſimili probat *l. id quod* 7. §. 1. ibi, *limites, ff. de periculo, & commodo,* ac proinde immutabiles eſſe debent, & meritò præſcribi prohibentur, ne aliàs priuata cuiuſque præſcribentis auctoritate ſublatis antiquis paſſim noui limites conſtituantur, & tam in iuriſdictione, quàm in reliquis ad publicam vtilitatem pertinentibus frequens detur occaſio incertitudinis, & confuſionis: id quod non ita contingit in finibus prædiorum, qui non publici, ſed priuati iuris ſunt, non publica, ſed priuata vniuſcuiuſque auctoritate, & voluntate inſtituuntur, & mutantur, *l.* 1. *C. de finibus regund.* & confuſio, quæ timeri poteſt, non ita principaliter publicum, ſed magis priuatum continet detrimentum: ſic ſanè licèt intra fines prouinciæ, diœceſis, vel parochiæ admittatur præſcriptio ad effectum vt præſcribens intra illos obtineat iuriſdictionem, vel iura Epiſcopalia, ſeu parochialia, vt colligitur ex reg. *cap. audistis, & cap. cùm olim,* & clarius ex *cap. ad aures, de præſcript. c.* 1. *illo tit. lib.* 6. *d. c. quicunque, d. c. licèt, cap. quia, in fine; de præſcript.* vbi Felin. *n.* 5. *in fin. cum ſeqq.* poſt Abb. *hic n.* 6. Nihilominùs tamen fines ipſi præſcribi non poſſunt ad effectum vt deſinant eſſe qui antea erant, vel reſtringantur, vt alij extendantur, & ſint vbi non erant, quia ratio prædicta, & huius text. prohibitio non offenditur, vbi manentibus finibus ſicut antea intra illos præſcribitur, nec obſtat *cap. cùm ſint* 18. *verſ. & attendendum, de decimis,* ſatisfit enim vt per *gloſſ. vlt.* communiter receptam ex Zabar. ibi.

Amplia deciſionem huius text. ſeruandam eſſe etiam in finibus Regnorum, Comitatuum, vel Statuum ſæcularium, vt obſeruant Abb. *hic in fine,* Pariſ. *d. cap. quia, n.* 17. Balb. Craſſ. & Alciat. *dictis locis.* Amplia rurſus id ipſum locum habere etiam in iis, quæ cohærent finibus, vt apertè probat hic text. ex quo ita colligunt omnes, gloſſ. & communis *in d. cap. quicunque, & d. cap. qui ſint,* vbi Abb. *n.* 9. Balb. *vbi ſuprà,* cum quibus declarabis poſt Ioan. Andr. & Abb. *hic n.* 4. Amplia deníque text. hunc procedere etiamſi præſcriptio immemorialis proponatur, ſiquidem & hæc excluditur per generalia verba huius text. cum ſimilibus & per rationem prædictam, Abb. *hic num.* 1. Felin. *in fin. in d. cap. quia,* & ſatis intendit *gloſſ. vlt. in cap. fœlix* 16. *queſt.* 1. 3

Intellige text. ſolummodo procedere vbi de finibus conſtat, nam ſi de illis non appareat, admittetur præſcriptio, quia non præſcribuntur fines, ac ſubinde ceſſant verba huius text. & ratio prædicta, vt ſatis expreſſit Pontifex *in præſenti, & in cap. inter, verſ. ob hoc, cum ſeq.* 16. *q.* 3. gloſſ. & omnes præcitati. Limita præterea regulam hic præſcriptam procedere tantùm in finibus quatenus fines ſunt, & habent rationem finiendi, itavt per præſcriptionem deſinant eſſe fines, vel vbi antea erant; ſi verò conſiderentur non in quantum fines ſunt, ſed reſpectu ſoli, quod occupant, quoad dominium, & proprietatem eiuſdem, itavt maneant apud fines, & retineant finiendi rationem ſicut antea, quamvis ſub dominio alterius, vtique admittenda eſt præſcriptio, quia propriè loquendo, non præſcribuntur fines, ac proinde ceſſant verba, confuſio, & ratio, de quibus *ſuprà,* ita intendunt gloſſ. *in d. cap. quicunque,* ibi, *ſed quantum ad proprietatem,* &c. Zabarell. *in d. cap. quia,* & *ibi,* Felin. *num.* 5. *in princ. & verſ. conſidera,* Pariſ. *num. vlt.* Balb. *vbi ſuprà,* qui tamen poſt gloſſ. *in d. cap. quicunque, in fine,* falsò exiſtimant fines iure proprietatis præſcribi vbi fines ipſi non manent amplius, ſed deſinunt eſſe tales, ſiquidem longè verius eſt præſcriptionem iure proprietatis in propoſito dici, vbi terra, vel ſolum ipſum præſcribitur quoad dominium, vt alicuius efficiatur proprium, interim tamen manent fines ſub ratione finium, quia adhuc poſt præſcriptionem habent rationem finiendi, & limitandi ſicut antea, iuxta addita ad *d. c. quia.* 4

Ex his, quæ finibus cohærent.] Quia de annexis, & connexis idem eſt iudicium, vt per Dec. *numero* 3. poſt Panorm. *not.* 3. *in cap. quanto, de iudic.* vbi gloſſ. *verbo annexa,* Hippol. *ſing.* 251. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 45. & *caſu* 95. Garc. Gironda *de priuileg. & exempt. explicat. num.* 751. Eſcob. *de ratiocin. cap.* 13. *num.* 11. 5

SVMMARIVM.

1 *Parochianus, ſeu diœceſanus ſi domicilium transfert, primus Prælatus in eo iura Epiſcopalia, ſeu diœceſana ſibi non vendicat, decimæ tamen Prædiales illius Parochiæ ſibi debentur, niſi alteri debeantur ex conſuetudine.*

2 Cleri

2 *Clericus, qui mutat omnino domicilium, non ſubeſt amplius Epiſcopo originis, ſed domicilij.*
3 *Decimæ prædiales regulariter illi ſunt Eccleſiæ tribuendæ in cuius territorio prædia ſita ſunt; perſonales verò debentur Eccleſiæ in qua audiuntur diuina, & Sacramenta percipiuntur.*
4 *Curatus in ſua parochia habet intentionem fundatam in decimis prædialibus contra Epiſcopum.*
5 *Domicilium contrahentis animus ex aſſidua habitatione, & conuerſatione dignoſcitur.*

Cap. Significauit. V. & vlt.

Cœleſt. III.

1 SI quis ex vna diœceſi transfert domicilium in aliam, primus Epiſcopus non habet iuriſdictionem in ipſum, nec ab eo temporalia exigere poteſt, cùm ei adminiſtret ſpiritualia, ſed ſecundus; tamen ſi ille habet prædia in primo Epiſcopatu, ſoluere debet decimas integras primo Epiſcopo, niſi alteri deberentur ex conſuetudine. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Vin. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 225. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 463. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib. 3. tit. 6. cap. vnic.*

2 *Nullam in prædictos, &c.*] Notatur ad hoc, quòd Clericus, qui mutat omnino domicilium, hoc eſt, qui aliò proficiſcitur non reuerſurus deinceps, non ſubeſt ampliùs Epiſcopo originis, ſed tantùm Epiſcopo domicilij, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 9. vbi enim quis hoſpitium conſtituit in aliena parochia cum animo ibi remanendi, fit parochus illius, Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 6. *q.* 45. *n.* 4. *in fine.* Et ideo vbi quis mutauerit domicilium, decimæ non debentur priori Curato, ſed ſecundo, vt per Rebuff. *de decimis, q.* 6. *n.* 24. Monet. *eodem tract. c.* 7. *n.* 24. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 1. *c.* 35. *q.* 14. quos refert Rot. *in Abulen. decimarum* 17. *Decembris* 1627. coram R. D. meo Coccino Decano *verſ. nec illas.*

3 *Ita quòd etſi de agris, &c.*] Notatur ad hoc, quòd decimæ prædiales regulariter illi ſunt Eccleſiæ tribuendæ, cuius territorio prædicta ſita ſunt, vt per Soar. *de relig. tract. de decimis, lib.* 1. *c.* 21. Gutier. *pract. lib.* 1. *q.* 17. *n.* 1. Rot. apud Farin. *deciſ.* 371. *n.* 4. *p.* 1. *recent.* & alios citatos ad *cap. cùm contingat* 29. *à n.* 4. *infr. de decimis.* Perſonales debentur illi Eccleſiæ in qua audiuntur Diuina, & recipiuntur Sacramenta, non verò baptiſmali, ſi illic diuina non audiuntur, Rebuff. *de decimis, q.* 6. *n.* 21.

4 *Deinde eis ipſas, &c.*] Notatur ad hoc, quòd Curatus in ſua parochia habet intentionem fundatam in his decimis contra Epiſcopum, itavt non teneatur probare eas ad ſe pertinere, Rebuff. *de decim. quæſt.* 7. *num.* 5.

Nec ab eis temporalia exigant, quibus Sacramenta non adminiſtrant.] Notatur ad hoc, quòd Prælatus, ſeu Rector Sacramenta non adminiſtrans, non poteſt decimas exigere, vt per Abb. *in cap. ad Apoſtolica, de decim.* quem refert Rot. *in Abulen. decimarum* 17. *Decembris* 1627. coram R. D. meo Coccino Decano, *verſ. quo verò ad ſecundum.*

5 In gloſſ. *Habitatores.* Notatur ad hoc, quòd contrahentis domicilium animus ex aſſidua habitatione, & conuerſatione dignoſcitur, vt per Farin. *fragment. crimin. p.* 1. *lit. D. n.* 202. & quid ſit domicilium, & quando contrahatur, dixi *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 3. *n.* 22. *cum ſeqq.*

De Decimis, & Primitiis, & Oblationibus.

Tit. XXX.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Decimarum materia vbi tractentur, oſtenditur.*
3 *Primitiarum materiam qui tractent, citantur.*
4 *Oblationum materiam tractantes referuntur.*
5 *Oblationes generaliter ſumptæ important omnes actiones per quas quæcumque res ad diuinum cultum exhibentur, ſtrictè tamen & propriè dicuntur res illæ, quæ intuitu religionis immediatè Deo ab hominibus, abſque immolatione exhibentur.*
6 *Primitiæ dicuntur ab eo quia dantur primæ, vel ab eo quia dantur optimæ.*
7 *Primitiæ definitio traditur.*
8 *Decimæ ſunt res quæ Eccleſiarum miniſtris, ratione miniſterij Sacramentorum perſoluuntur.*
9 *Decimæ, Primitiæ, & Oblationes in quo differant, oſtenditur.*
10 *Decima definitur vt ſit decima pars fructuum ad quam petendam ius competit Eccleſiis Parochialibus ratione miniſterij Sacramentorum.*
11 *Decimæ aliæ ſunt prædiales, aliæ perſonales.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Panormit. Guillelm. Durand. *in breuiario iuris Canon. fol.* 175. Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 123. Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontificij, à pag.* 461. Lancellot. *in inſtit. iuris Canonic. lib.* 2. *tit.* 26. Henric. Caniſ. *in ſumma iuris Canonici, lib.* 2. *tit.* 26. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 244. Lancellot. *in inſtit. Canon.* Caniſ. *in ſumma iuris Canonic.* Cafarel. *in erotem. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumma in Decretal.* omnes *ſub hoc titul.* 1

De decimis ſpeciales ediderunt tractatus Petr. Rebuffus, Tyndarus, Henric. Caniſ. & Ioan. Petr. Monet. Andr. Hiſpan. *in regulis decimarum*, Anton. Honcala *in opuſculo* 1. *de decimis*, Aurel. de Iſtria Sorba *in tract. de decimis, & agricultura*, Durand. *in* 4. *part. tit. de decim.* Ioan. Maior. *in* 3. *ſent. diſt.* 37. *q.* 26. S. Anton. *in ſumma, p.* 2. *tit.* 4. *c.* 3. S. Raymund. *in ſum. lib.* 1. *ſub hoc tit.* Alenſ. *p.* 3. *ſumma, q.* 51. Altiſiodor. *in ſum. lib.* 3. *tract.* 29. S. Th. 2. 2. *q.* 87. vbi Caiet. Ioan. de Arag. & alij, Thom. Valdenſ. *tom.* 1. *doctrinalis antiquitatum Fidei Catholicæ, lib.* 2. *art.* 3. *c.* 64. *cum duob. ſeqq.* Aſtenſ. *in ſumma, lib.* 6. *p.* 2. *tit.* 35. Beluacen. *in ſpeculo doctrinali, lib.* 9. *à c.* 131. *vſque ad c.* 152. Abulen. *in Matth. c.* 23. Alphonſ. à Vega *p.* 1. *ſumm. c.* 87. Læl. Zech. *in ſumma, p.* 2. *c.* 81. Petr. de Ledeſma *in ſumma, p.* 2. *tract.* 9. Fr. Emman. *in ſumma, tom.* 1. *c.* 87. Angel. Armil. Caiet. Tabien. & Syluestr. *verbo decimæ.* Sot. *de iuſtit. lib.* 9. *q.* 4. Rayner. *in panthologia, verbo decimæ*, Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 5. 2

Vaſquez *in opuſculo de benefic.c.*1. Cardin. Bellarmin. *in controuerſ. tom.*1. *p.*2. *controuerſ.* 5. *generali*, *lib.*1. *de Clericis*, *c.*35. Cardin. Tolet. *in instruct. Sacerd.lib.*6. *cap.*20. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*7. *cap.*25. *cum ſeqq.* Leonard. Leſſ. *de iuſtit.lib.*2. *cap.*39. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*19. *cap. vlt. ſect.*3. Ioan. Maldelrus *de inſtit. & relig. tract.*10. Soar. *de relig. tom.* 1. *tract.*2. *lib.*1. *c.*9. *cum ſeqq.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.*2. *q.*49. Vincent. Filliuc. *tom.*2. *tract.* 27. *cap.*7. *cum ſeqq.* Stephan. Fagundez *in ſeptem Eccleſiæ præcepta, præcept.*5. Tambur. *de iure Abbatum, tom.*1. *diſp.*15. *quæſt.*18. Paul. Layman. *in Theolog. moral. lib.*4. *tract.* 6. Ex noſtris Iuriſtis Couar. *var. lib.* 1. *cap.*17. Greg. Lop. *in* 1. *part. tit* 20. *de los diezimos que los Chriſtianos deuen dar à Dios*, Nauar. *in man. c.*21. *à n.*8. *& tom.*1. *conſil. ſub hoc tit.* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontific. c.* 66. Bellug. *in ſpeculo Principum, rubr.*13. §. *tractemus*, Vezin. Bonacoſ. & Soar. *tom.*1. *commun. opin. lib.*1. *tit.*10. *de decimis*, Gutier. *canon. lib.* 2. *c.*21. Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.*12. *c.*13. *n.*149. *cum ſeqq.* Anaſtaſ. Germon. *de Sacrorum immunit. lib.*3. *c.*17. Perez *ad tit.*5. *lib.*1. *Ordinam.* Andr. Molfeſ. *in promptuario triplicis iur. tit. de beneſ. c.*4. Camil. Borrel. *de præſtantia Regis Catholici, c.* 59. vbi præſertim de decimis conceſſis Regibus Hiſpaniarum, & meliùs *in ſumma omnium deciſ. tit.*19. *de decimis*. Rendina *in promptuario receptarum ſent. tom.*2. *tit.*26. *de decimis*, Ariſmin. Tepat. *var. reſol. lib.*1. Anton. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo decimæ*, Ioan. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 2. *c.* 12. *de decimis*, Iacob. Cancer. *var. reſol. part. c.* 23. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris, lib.*2. *tit.*20. Hieron. Carat. *in opuſculo de iuribus parochialibus, tit.*5. *de decimis*, nouiſſimè ego ipſe *de offic. & poteſt. Parochi, p.*3. *c.*28. *de decimis*. De decimis apud Gentiles, & alia vide apud Card. Cæſar. Baron. *tom.*1. *annalium Eccleſiæ anno Chriſti* 57. *pag.*33. Prudent. de Sandoual *en la chronica del Rey Don Alfonſo VII. c.*66. Fr. Hieron. Roman *de Republ. Chriſtiana, lib.*3. *c.*14. Et de numero decennario plura congerunt Tiraq. *de præſcript.* §.1. *gloſſ.*4. *in princ.* Petr. Burg. *de myſt. numer. tit. de numer. denario*, Monet. *de decimis, c.*2. *à n.*6.

3 De primitiis vide Boër. *deciſ.* 136. Perez *ad tit.* 5. *lib.*3. *Ordinam. pag.* 126. Put. *deciſ.* 169. *p.*3. *in antiq.* Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*7. *c.*38. Tiraq. *de iure primog. in præfat. à num.*69. Ioan. Franc. Leon. *in theſauro fori Eccleſ. p.*2. *c.*13. *de primitiis*, Soar. *d. lib.*1. *c.*8. Leſſ. *d. c.*39. *à n.*30. Hieron. Carat. *d. opuſculo, tit.*4. Henric. Caniſ. *de decimis, c.*19. nouiſſimè metipſum *de offic. & poteſt. Parochi, can.*27. *de primitiis*.

4 De oblationibus peculiares ediderunt tractatus Marian. Socin. & Troil. Maluit. incidenter egerunt Ozaſc. *deciſ.*99. *n.*17. Azeued. *l.*1. *n.*9. *tit.*5. *lib.*1. *noua recop.* Valaſc. *conſil.*14. *n.*2. *cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo parochia*, §.5. *& p.*2. *verbo oblationes*. Azor. *d. lib.*7. *c.*7. *& c.*38. Soar. *d. lib.*1. *c.*5. *cum ſeqq.* Leſſ. *d. c.*39. *n.*39. *cum ſeqq.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Curiæ Archiep. Neapol. c.*57. Hieron. Carat. *d. opuſculo, tit.*3. nouiſſimè ego ipſe *de offic. & poteſt. Parochi, p.*3. *c.*24. *de obligation.* Vide dicta *ad cap. paſtoralis* 9. *de his quæ fiunt à Prælatis.*

5 Pro plena huius rubr. notione ſciendum eſt aliud eſſe oblationes, aliud primitias, aliud denique decimas appellari, & inter ſe iſthæc maximè differunt, ſi quidem oblationes licèt generaliter ſumptæ importent omnes actiones per quas quæcunque res ad diuinum cultum exhibentur, vt explicat Sot. *lib.* 9. *de inſtit. q.*3. *art.*1. & ita in verbo *oblatio*, ſic accepto decima, & primitia continentur, ſecundùm Sylueſt. *in ſumma, verbo decima, n.*2. ſicut continentur omnia illa, quæ Deo Opt. Max. offeruntur, prout in decima, patet ex illo *Geneſ. cap.* 28. in finalibus verbis, ibi: *Decimas offeram tibi*, & *Num. cap.*18. ac ex *c.* 1. 16. *quæſt.*7. ſtrictè tamen, & propriè oblationes dicuntur res illæ, quæ intuitu Religionis immediatè Deo ab hominibus abſque immolatione exhibentur, vt ſcilicet vel in vſum Eccleſiæ, vel in vſum miniſtrorum cedant, iuxta illud *Matth. cap.*5. ibi: *Si offeres munus tuum ante Altare*, &c. & *Deuteronom. cap.*23. ibi: *Non offeres mercedem*, &c. explicat Sot. *d. quæſt.* 3. *art.* 1.

Primitiæ verò dictæ ab eo, quia dantur primæ, 6
vel ab eo, quia dantur optimæ, vt aduertit Sylueſt.
*verbo decimæ, n.*1. *in fine*, ſunt res per quas initia, ſeu 7
primitiua frugum in recognitionem diuini beneficij,
quo iucundiſſimos terræ fructus ſuſcipimus, Deo
tanquam Creatori, & datori illorum rependuntur,
quaſi damus Domino quod ab eo accipimus, & ideo
meritò primum, & optimum damus horum bonorum
primo & optimo auctori, de qua primitia loquitur
illud Exodi cap. 25. *Primitias ab omni homine*, &c. &
*c.*13. *in princ.* & *c.*20. ibi: *Decimas, & primitias non retardabis reddere*, & *Deuteron. c.*26. ibi: *Tolles de cunctis frugibus tuis primitias*, & *c.* 18. ibi: *Omnes primitias*, &c. & agit text. *in cap. decimas, verſ. oportet autem* 16. *quæſt.*7.

8 Decimæ denique ſunt res quæ Eccleſiarum miniſtris ratione miniſterij Sacramentorum perſoluuntur, de quibus agit illud *Leuit. c.* 27. & *Geneſ. c.*8. *in fine*, ibi: *Decimas offeram tibi*, & *Num. c.*18. ibi: *Decimarum*, &c. & *Deuter. c.*14. ibi: *Decimam partem ſeparabis*, &c.

9 Inter iſtas autem illud eſt diſcrimen quòd licèt decimæ, & primitiæ ſint in præcepto obligante, prout in decimis probat text. *in cap. decimæ*, ibi: *Sed tardiùs dare peccatum eſt*, & ibi: *Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas inuadit*, 16. *q.*1. D. Thom. 2.2. *quæſt.*87. *art.*1. Sot. *d. lib.*9. *quæſt.*4. *art.*1. In primitiis probat text. *in cap.*1. *verſ. oportet autem* 16. *quæſt.*7. tradit gloſſ. *in cap.* 1. *de decim.* optimè defendit D. Thom. 2.2. *q.*86. *art.*4. Sot. *d. q.*3. *art.*4. nihilominus tamen oblationes regulariter in præcepto obligante eſſe non dicuntur: de ratione enim oblationis eſt quòd ſponte fiat, iuxta illud *Exod. c.*25. ibi: *Ab omni homine qui offert vltroneus, accipietis eas*, qualis ſpontanea oblatio dici non poteſt illa, quæ ex vi præcepti facta eſt, arg. text. *in princ. Inſtit. de obligat.* In aliquibus tamen caſibus oblatio poterit eſſe in præcepto, puta præcedente promiſſione, conſuetudine, ſeu alio actu obligationem inducente, iuxta text. ſic intelligendum *in cap. qui oblationes il.* 1. *& ſeqq.* 10. *q.*1. Vel ſi Parochus non obſtantibus decimis egeat reſpectu congruæ ſuſtentationis, tradit gloſſ. *in cap. omnis Chriſtianus de conſecr. diſt.*1. recepta communiter ex Cou. *var. lib.*1. *cap.*17. *n.*5. vel aliis ſimilibus caſibus, iuxta quæ intelligendus eſt text *in d. cap. omnis Chriſtianus, & in cap ſtatuimus* 16. *q.*1. vt aduertit Sot. *d. q.*3. *art.*1. *q.* 4. Demum reſolutiuè decimæ, primitiæ, & oblationes in hoc differunt, quia decimæ ſunt quota pars frugum, & aliorum licitè acquiſitorum debita ex præcepto Eccleſiæ miniſtris: at verò primitiæ ſunt ſolùm primæ, quæ naſcuntur fruges, ſeu prima frugum pars: oblationes autem quicquid Deo, vel Eccleſiæ, eiúſve miniſtris voluntariè exhibetur, regulariter loquendo. Ita Sot. *d. quæſt.* 3. *art.* 1. *& q.*4. *art.*1. Rebuff. *de decim. q.*1. *num.*17. *cum ſeqq.* Tyndar. *eod. tract. num.*84. *cum ſeqq.* Monet. *eod. tract. cap.*2. *num.*10.

10 Decima autem explicata vt *ſuprà*, rectè definitur vt ſit decima pars fructuum, ad quam petendam ius

competit

competit Eccleſiis Parochialibus ratione miniſterij Sacramentorum? ſic ſanè decimæ, provt in iure conſiſtunt ſunt ius ſpiritnale, ſeu ſpiritualibus annexum dependenter, eo quòd illæ dependent ab officio ſpirituali, nempe miniſterio Sacramentorum, provt cenſet D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 3. idque procedit ſiue decimæ competant in titulum, ſiue in proprietatem, Cardinal. *in Clement. diſpendioſam, quæſt.* 14. *de indic.*

11 Decimæ ſecundùm aliquos in triplici ſunt differentia, putant enim quaſdam eſſe prædiales, ſeu reales, provt ſunt illæ, quæ, ex fructibus prædiorum colliguntur; nonnullas appellant perſonales, vt ſunt illæ, quæ nomine perſonæ, puta ex lucro humana induſtria quæſito computantur; alias denique mixtas eſſe arbitrantur provt dicunt eſſe illas, quæ ex fructibus pecorum percipiuntur, eo quòd partim ratione loci in quo paſcunt, partim ratione perſonæ cuius induſtria cuſtodiuntur, exiſtimant debitas eſſe, provt in ſpecie tradunt Hoſtienſ. *in ſumma huius, tit.* §. 1. Mai. *in* 3. *ſentent. diſt.* 37. *q.* 46. *in princip.* Sylueſt. & Angel. *in ſumma, verbo decima, in princip.* Quæ quidem triplex diuiſio nequaquam placet, tum propter text. *in l. in pecudum, ff. de vſur.* tum etiam, quia vix dari poſſunt reales, quorum perceptio etiam ex perſonæ induſtria non reſultet; vnde dicendum eſt decimas ad duas tantùm ſpecies attento iure reduci poſſe; iuxta text. & quæ *ibi* notant Doctores *in cap. ad Apoſtolicæ, de decim.* & ita aliæ ſunt prædiales, aliæ verò perſonales appellantur: priores ſunt, quæ debentur ex fructibus hominis induſtria & miniſterio quæſitis. Inter quas ſpecies illud eſt diſcrimen quòd priores ex lege veteri debebantur, & percipiebantur, ſicut modò ex lege humana Eccleſiaſtica debentur, & ſolui præcipiuntur: at raro poſteriores, licèt olim poſſent ſolui, non tamen erant in obligatione, vt aduertit D. Thom. *d. q.* 87. *art.* 2. *in corpore.* Nunc tamen à Romanis Pontif. conſtitutæ inueniuntur, iuxta text. *in d. cap. ad Apoſtolicæ, & in cap. paſtoralis, hoc tit.* tradunt D. Thom. *vbi proximè,* Couar. *var. lib.* 1. *c.* 17. *ex n.* 8. *verſ. tertio,* Nauar. *conſ.* 2. *ex n.* 7. *hoc tit.* Datur tamen in prædictis decimis quædam conuenientia, quòd ſtante congrua ſuſtentatione prædictæ decimæ, pro temporum, locorum, & perſonarum qualitate mutationem recipere poſſunt, & ſic ex conſuetudine priuilegio, vel conſtitutione Eccleſiæ poteſt maior, vel minor quantitas ſecundùm illius iudicium inſtitui; nam cùm pro prædictis qualitatibus leges humanæ mutationes recipiant, ex text. *in cap. non debet, in princip. de conſang. & affin.* & decima tam prædialis, quàm perſonalis reſpectu certæ, & determinatæ partis ſit à lege humana inſtituta, meritò effectum eſt vt ſtante congrua ſuſtentatione intra illius limites circa extenſionem vel diminutionem decimæ maior, vel minor pars deſignari poſſit ex Eccleſiæ priuilegio, ſeu conſtitutione, vel conſuetudine legitimè præſcripta; provt in ſpecie reſoluit Sot. *q.* 4. *art.* 1. *verſ. quarta concluſio,* & antea D. Thom. *d. art.* 1. *in corpore, in final. verbis,* Couar. *lib.* 3. *variar. c.* 17 *num.* 7. Guid. *deciſ.* 384. Sylueſt. *d. verbo decima n.* 10. quicquid contrarium teneat gloſſ. *in d. cap. quibuſdam, §. ille quippe, de decim.* quam explicat Sot. *in d. art.* 1. *col. pen.* dum in decimis prædialibus talem improbant conſuetudinem ex defectu rationabilitatis, quæ quidem rationabilitas neceſſariò ſupponenda eſt vt conſuetudo operetur.

SVMMARIVM.

1 *Decimarum quatuor genera exprimuntur, quæ veteri lege debebantur.*
2 *Decimarum diuiſio ponitur.*
3 *Decimæ, & primitiæ differunt inter ſe.*
4 *Primitiæ quo tempore inſtitutæ, & qua quantitate, remiſſiuè.*
5 *Index excuſari poteſt ſi omiſſa communi Doctorum opinione iudicet ſecundùm illam, quam aliquando eius præceptor veram eſſe affirmauit.*

CAP. Decimam, I. *Hieron.*

Decimæ & primitiæ legis antiquæ referuntur. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iur. Pont. p. g.* 256. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 454. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. deſumitur ex D. Hieron. *ſuper Ezechiel. c.* 45. & refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 17. *c.* 1. 1

Olim, vt habetur *in hoc text.* fuerunt in veteri lege quatuor genera decimarum; primum earum, quæ ſoluebantur à populo Leuitis, de quibus *Exodi* 22. & 2. *Eſdræ* 10. & hæc erat decima frugum pars, quam etiam nunc debet populus ſoluere Chriſtianus: ſecundum erat earum, quas Leuitæ ex decimis ſibi ſolutis dabant Sacerdotibus *Numer.* 18. & loco harum ſubrogata eſt quarta, quæ datur Epiſcopo à Preſbyteris parochialibus, vt aduertunt Abb. *hic*, & Tyndar. *de decimis num.* 1. vel potiùs illa decima, quæ aliquando imponitur per Summum Pontif. ſuper beneficiis, vt docent D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 87. *art.* 4. *ad* 3. Rebuff. *in tract. huius tit. quæſt.* 3. *num.* 3. Couar. *var. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 3. tertium genus erat decimarum, quas in horreis recondebat, & ſeparabat quiſque de populo, vt comederet eas, cùm iret in templum Hieruſalem, accerſitis in veſtibulo Templi Sacerdotibus, & Leuitis ad conuiuium *Deuteronom.* 12. & 14. harum autem loco ſubrogatæ ſunt illæ oblationes, quæ fiunt ad ſacrificium: quartum genus erat earum decimarum, quæ pauperibus erogabantur, vt habetur *Deuteronom.* 6. & hæ hodie quoque, licèt impropriè, remanent, debemus enim quod ſupereſt dare in eleemoſynam pauperibus *Luc.* 2. Ita Monet. *in d. tract. huius, tit. c.* 3. *n.* 1. 2. & 3. 2

At verò primitiæ, &c.] Ergo decimæ, & primitiæ differunt inter ſe, vt per Abb. *hic n.* 4. Rota apud Farin. *deciſ.* 469. *n.* 1. *p.* 1. *recent.* 3

Non erant ſpeciali nomine, &c.] Primitiæ quo tempore inſtitutæ, & quanam quantitate, explicant Rebuff. *de decimis, q.* 1. *n.* 17. *cum ſeqq.* Perez *ad tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 126. 4

In gloſſ. *Magiſtrorum,* ibi, *opiniones magiſtrorum ſunt fouendæ;* & ideo excuſari poteſt index ſi omiſſa recepta communi Doctorum opinione iudicet ſecundùm illam, quam aliquando eius præceptor veram eſſe affirmauit, de quo vide Ferret. *caut.* 31. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 71. *n.* 151. Rebuff. *in auth. habita, C. ne filius pro patre, verbo examinationem, verſ. nouum, & de priuileg. ſcholarium priuil.* 72. 5

SVMMARIVM.

1 *Clerici clericis dare decimas non debent,* & n. 2.
2 *Clerici, qui ab aliis Clericis ſpiritualia recipiunt, perſonales decimas ſoluere tenentur.*

4 Clerici

4 *Clerici de dote Eccleſiæ an debeant decimas, oſtenditur.*

5 *Decimas de propriis prædiis, ſiue patrimonialibus Clerici ſoluere debent.*

Cap. Nouum genus. II.

Paſchal. II.

1 Clerici à Clericis non debent decimas accipere, niſi ab illis, quibus ſpiritualia miniſtrant. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 259.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 464.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. c. 7.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 12. c. 36.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt plura in eius intellectum adducentes. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Parochi, p. 3. cap. 28. §. 3. à num. 8.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de decimis, lib. 1. c. 17. num. 23.* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 7. cap. 24. quaſt. 5.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 2. cap. 12. de decimis, à n. 52.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitore, §. 12. à num. 35.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 19. num. 88.* Vaſq. *in opuſc. de benefic. c. 1. §. vnic. dub. 8.* Marc. Anton. Genuenſ. *in practicab. Eccleſiaſt. quaſt. 628.* Paul.
4 Layman. *in Theolog. moral. lib. 4. tract. 6. cap. 3. num. 3.* Inter omnes non diſplicet dicere text. probare Clericum non debere decimam ſoluere Clericis ex illis decimis, quas ipſe percipit, vt intelligunt Rebuff. *de decimis, q. 6. n. 9.* & Azor. *d. c. 24. q. 5.* quibus libenter accedit Monet. *de decimis, c. 5. q. 1. n. 8.* Vel ſecundùm Perez *l. 1. propè finem, verſ. eſt & aliud, tit. 1. lib. 1. Ordin. pag. 67.* poteſt dici text. probare quòd Clerici in quantum de decimis pro ſuo ſpirituali munere recipiunt, ac de fundis Eccleſiæ eorumque fructibus iure Clericali viuunt, nullas tenentur ſoluere decimas. Vel denique de Clericis eiuſdem Eccleſiæ, & prædiis ad eandem Eccleſiam pertinentibus, vt intelligit Leſſ. *de iuſtitia, lib. 2. c. 39. dub. 5. n. 23.*

Quapropter in hac opinionum varietate, ex qua non bene deprehenditur verus huius text. intellectus, pro declaratione aduertendum eſt Clericos dupliciter conſiderari, vel enim conſiderantur in quantum tales, vel rurſus in quantum ſunt fideles, non habito reſpectu ad Clericatum, memini huius diuiſionis in ſpecie D. Thom. *2. 2. quaſt. 86. art. 4. in corpore*, intendit Sot. *de iuſtit. lib. 9. quaſt. 4. columm. 2.* Hoc ſuppoſito reſoluendum eſt Clericos priori modo conſideratos non eſſe debitores decimarum, ex illis bonis, in quibus tanquam tales conſiderantur, ſiquidem ſic conſiderati non ſunt Parochiani, de ratione enim Clerici eſt, vt aliis ſpiritualia miniſtret, ac proinde cum decimæ ratione adminiſtrationis ſpiritualium debeantur Parochianis, quibus illa facta eſt, vtique Clerici, quibus in quantum tales prædicta adminiſtratio non fit, & propterea non dicuntur Parochiani, ad decimarum ſolutionem non tenebuntur, non ſic dicas ſi dentur bona in quibus poſteriori modo conſiderentur. Conſtat ſiquidem omnes fideles ſubeſſe Parocho quoad forum conſcientiæ, *cap. omnis, de pœnit.* ac ſubinde ſicut ſoli Sacramentorum miniſtri ius habent percipiendi decimas, ita quoque omnes Parochiani, & conſequenter Clerici in quantum fideles, dicuntur debitores decimarum ex illis bonis in quibus tales conſiderantur.

Ex quibus colligitur Clericos non teneri ad ſolutionem decimarum ex fructibus ſuorum beneficiorum, patet ſi expendas reſpectu illorum fructuum non parochianos, ſed clericos miniſtrantes ſpiritualia conſiderari, vnde nil mirum ſi de illis ſoluere decimas non teneantur, ita in ſpecie probat text. *hic in princip.* qui neceſſariò ſic intelligendus eſt, eo quòd Pontifex hic adducit exemplum Leuitarum, quos conſtat nihil aliud poſſediſſe quàm decimas, quas loco beneficiorum obtinebant, vt habetur *Ioſuè c. 13. in fine, & Numer. c. 18.* Ac proinde vt ſimilitudo rectè procedat, text. in primo modo neceſſariò intelligendus eſt de beneficiis clericorum, prout in illis reſoluit Sanctus Thomas, & Sot. *vbi ſuprà* Sic ſanè decimæ non ſunt ſoluendæ parocho ex prædiis eiuſdem Eccleſiæ, quorum fructibus ipſi Clerici à clericali iure viuunt, prout in ſpecie reſoluunt *ſuprà* citati; ſi modo prædicto prædia etiã dotalia Eccleſiæ fuerint inter limites eiuſdem, ſecus aliàs, tradunt Abb. *n. 6. in præſenti, & in cap. nuper, notab. 1.* per text. *ibi infr. hoc tit.* Rebuff. *de decim. q. 5. n. 20.* & ante illos gloſſ. *verbo nullo, in c. 1. de cenſibus*, refert plures, quos ſequitur, dicens communem Gutier. *lib. 2. Canon. c. 21. n. 54.* licèt contrarium teneat expreſsè S. Thom. *d. art. 3. verſ. ad primum.* Vtrùm autem ex fructibus perſonalibus, quos ipſi Clerici ex officio clericali recipiunt, ſoluere teneantur decimas perſonales? dicendum eſt quòd ſimiliter non tenentur, ex ſupradicta ratione, & ita in ſpecie fatetur Couar. *lib. 1. vàr. c. 17. n. 8. verſ. primo.*

Per contrarium verò prædictos Clericos teneri 2
ſoluere decimas ex fructibus prædiorum ſæcularium, quæ ſæculari iure, putà hæreditario, emptionis, vel alio quouis titulo compararunt, patet ſi expendas reſpectu huiuſmodi prædiorum magis parochianos quàm clericos conſiderari, ac proinde nil mirum ſi decimas ſoluere teneantur, iuxta *ſuprà* reſoluta, & ita in ſpecie probat hic text. *in verſ. illi verò*, ſic neceſſariò intelligendus, tradunt Doctores citati ad *gloſſ. 1.* Quod ampliandum eſt primò ſiue prædicta prædia ſint in aliena, ſiue in propria parochia, vtroque enim caſu procedit ratio, de qua *ſuprà*; ſicut ſimiliter in fructibus perſonalibus, qui extra officium clericale ex aliquo artificio peculiari per clericos acquiruntur, de his enim ſimiliter decimas ſoluere tenentur, vt aduertit Sylueſt. *verbo decima, n. 13.* Secundò ampliandum ſiue Clerici ſint Rectores earum Eccleſiarum, vt in ſpecie docent S. Thom. *vbi ſuprà*, Couar. *d. verſ. primum*, ſiue Epiſcopali, ſeu quacumque alia dignitate perfulgeant, iuxta text. per locum ab ſpeciali *in c. q. 16. q. 1.* Gutier. *vbi ſuprà n. 2.* Non obſtat quòd Prælati exempti non ſubſunt parocho, arg. text. vbi gloſſ. & DD. *in c. vlt. de pœnitent.* quia reſpondetur non ſubeſſe parocho per accidens, quia ſcilicet alteri ſubiiciuntur, nempe Prælato ſuperiori, vel Romano Pont. ſed nihilominus attenta rei natura Parochianos eſſe ſicut ſunt alij fideles, arg. text. *in d. cap. omnis vtriuſque ſexus*, & inde eſt quòd illorum familia remanet ſubiecta ipſis parochis, vt aduertit Sot. *in 4. diſt. 18. q. 4. art. 2. col. 3.*

Illi profectò clerici, &c.] Notatur ad hoc, quòd cle- 3
rici, non Curati ex lucris ac redditibus ſuis temporali titulo acquiſitis, per ſe & perſonali debito obligantur ad decimas præſtandas Sacerdoti Parochiali, à quo Sacramenta percipere debent, vt per Conatru. *lib. 1. var. c. 17. num. 8. §. primum hinc conſtat*, Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 17. num. 21.* Rebuff. *d. q. 5. num. 9.* Monet. *de decim. c. 5. quaſt. 1. num. 4.* Paul. Layman. *d. tract. 6. cap. 2 num. 2.* vbi aduertit quòd licèt hæc reſolutio hodie nullum vſum habeat in decimis merè perſonalibus, quippe quas nec laici multo minus Clerici pendere ſolent, locum tamẽ habent in ter-

ris

ris noualibus, quas ſi excolat Clericus, cùm ante nullum, aut modicum fructum afferrent, ad decimas Parocho ſuo ex illis ſoluendas obligari incipit, non per accidens ratione rei, ſiue terræ, ſed per ſe, & ratione propriæ perſonæ.

4 In gloſſ. *A Clericis* 1. ibi, *hoc intellige de dote Eccleſie, de qua Clerici non debent dare decimas.* Hanc gloſſam licèt ſequantur D. Thom. *d. art.* 4. & *ibi* Caiet. ac Bald. *tract. de præſcript. p.* 5. *princ. q.* 7. Contrarium tamen verius aſſerunt, eam communiter in hoc reprobantes, Cou. *var. lib.* 1. *c.* 17. *n.* 9. *verſ. ſecundo*, Azor. *d. q.* 5. Monet. *d. c.* 5. *n.* 7. Bellet. *diſquiſit. Cleric. p.* 1. *tit. de Clerico debitore*, §. 12. *n.* 36. Rebuff. *d. q.* 5. *n.* 19. & 20. Valer. Reginald. *d. n.* 88.

5 In ead. gloſſ. ibi, *Sed de prædiis propriis, ſiue patrimonialibus Clerici debent ſoluere decimas.* Sequuntur Innoc. Abb. & communiter Doctores *in præſenti*, D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. Sot. *de iuſtit. lib.* 9. *q.* 4. *art.* 4. Couar. *lib.* 1. *var. c.* 17. *num.* 8. *verſ. primum hinc conſtat*, Azor. *d. q.* 5. Monet. *d. c.* 5. *n.* 3. latè Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.* 605. *in* 1. *edit.* aliàs *reſol.* 429. *in* 2. *edit.* vbi probat Clericum teneri ſoluere decimam de eo, quod percipit ex patrimonio, ad cuius titulum fuit ordinatus, & in fine aſſerit text. *in præſenti*, non procedere in patrimonialibus.

In gloſſ. *Debent*, vlt. ibi, *vel poſſes intelligere, quòd hîc dicit de Clericis coniugatis.* Vide Couar. *d. n.* 8. *verſ. vigeſimo.* Rebuff. *d. q.* 5. *n.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Compoſitio ſuper decimis non tollitur per priuilegium ſequens ſi de illa mentionem non facit.*
2 *Compoſitio inter Clericos valet, vt minus quàm ſit decima eis ſoluantur, vel de aliquibus non præſtentur.*
3 *Decima ex leguminibus in parua quantitate collectis ſoluenda non eſt.*
4 *Priuilegio in ſecundo, quando non fit mentio de alio alteri conceſſo, iam eſt manifeſta ſubreptio, quæ vitiat in priuilegiis.*
5 *Tranſactio de decimis futuris an, & quando valeat, remiſſiuè.*
6 *Priuilegium ſecundùm intentionem Papæ eſt intelligendum.*

Cap. Ex multiplici. III.

Adrian.

1 Conuentione de decimis per partes iam facta ſi altera pars obtineat priuilegium à Papa, non facta mentione de conuentione, ſtandum eſt conuentioni, non priuilegio, quia Papa per priuilegium non intendit derogare conuentioni quam non expreſſit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 259. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 464. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Aug. *collect. Decret. lib.* 3. *tit.* 26. *c.* 17. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 13. *c.* 11.

2 Probat hîc text. valere compoſitionem inter Clericos, vt minus quàm ſi decimæ eis ſoluantur, vel vt de aliquibus rebus non præſtentur, vt per Triuiſ. *Venetiæ deciſ.* 29. *n.* 12. Rebuff. *de decimis*, *q.* 13. *n.* 26. Monet. *eod. tract. c.* 5. *n.* 123. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta*, *præcept.* 5. *lib.* 3. *c.* 2. *num.* 9. metipſum *de officio, & poteſtate Parochi*, *part.* 3. *cap.* 28. §. 4. *num.* 23.

De blado, & vniuerſis leguminibus.] Notatur ad hoc, quòd ex blado, faba, aliiſque leguminibus ſoluenda eſt decima Rebuff. *d. tract. q.* 5. *n.* 4. Ego ipſe *d. c.* 28. §. 1. *n.* 5. Monet. *d. c.* 4. *n.* 4. vbi *n.* 11. reſoluit quòd ſi huiuſmodi legumina colliguntur in parua quantitate, itavt ſolum ſufficiant ad quotidianum vſum, tunc ad vſum Rectoris ex illis decima ita dari poſſet, vt hodie ex meo horto Curatus ſumat quantum ſibi opus eſt illo die; ſin autem in magna quantitate, itavt aliis vendantur, tunc de iis integra decima ſoluetur, vel in ſpecie, vel in pecunia ſecundùm loci conſuetudinem, Rot. *in Pampilonen. Vicariæ*, 15. *Iunij* 1593. *coram Gyptio.* 3

Per priuilegium, &c.] Notatur ad hoc, quando in ſecundo priuilegio non fit mentio de alio alteri conceſſo, iam eſt manifeſta ſubreptio, quæ vitiat in priuilegiis Principum, vt per Xuar. *alleg.* 8. *n.* 7. & *alleg.* 9. *n.* 10. & *alleg.* 28. *n.* 11. faciunt quæ dixi *ad c.* 1. *n.* 5. *cum ſeqq. ſup. de reſcript.* 4

In gloſſ. *Quietas*, ibi, *arg. quod rebus nondum habitis poſſit quis renuntiare.* An & quando valeat tranſactio decimis futuris, vide Rebuff. *de decimis*, *q.* 16. *à n.* 36. Monet. *eod. tract. c.* 3. *n.* 129. *cum ſeqq.* 5

In gloſſ. *Intentionis*, ibi, *ſecundum intentionem D. Papæ priuilegium fore intelligendum.* Ita Tiraq. *in l. ſi vnquam verbo libertis*, *n.* 50. *C. de reuocandis donat* Menoch. *de arbitr. caſu* 202. *n.* 55. 6

SVMMARIVM.

1 *Monachi tenentur ſoluere decimas prædiales de prædiis nouiter cultis, de quibus decimæ prius ſoluebantur.*
2 *Decima ſoluitur etiam ab habente priuilegium noualium de agro nuper ad culturam redacto ex quo aliquid non modicum antea percipiebatur.*
3 *Decima ſolui debet de pretio, quo paſcua, ſeu paſtura vendita eſt.*
4 *Poſſeſſionem habens percipiendi decimas de omni grege in ſylua depaſcente, in eadem tuendus eſt ad percipiendum decimas de omni frumento, ſeu fructu in eadem ſylua collecto poſtquam ad culturam redacta fuit.*

Cap. Commiſſum. IV.

Monachi debent ſoluere illas integras decimas de terris nouiter cultis, de quibus decimæ prius ſoluebantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 259. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 464. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 26. *c.* 3. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 1 *c.* 12. 1

Vt decimas de terris cultis, &c.] Notatur ad hoc, quòd decima ſoluitur etiam ab habente priuilegium noualium de agro nuper ad culturam redacto, ex quo aliquid non modicum antea percipiebatur, vt per Rebuff. *de decimis*, *q.* 6. *n.* 4. & 35. Monet *eod. tract. c.* 4. *num.* 51. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 6. *cap.* 24. *quæſt.* 10. vbi etiam docet mutari quidem poſſe faciem agri abſque conſenſu Eccleſiæ, dummodo ſine eius præiudicio. Vnde per hunc text. tenent Rebuff. *d. tract. q.* 8. *n.* 21. & Monet. *d. cap.* 4. *num.* 23. quod ſi in agro conſtituatur domus, nam vel eius penſionis decimam 2

mam ſoluere debet dominus, vel eam ſaltem, quam priùs de agro ſoluebat.

3 *Et ſicut etiam de paſcuis*,&c.]Notatur ad hoc, quòd de paſcuis, id eſt, de pretio, quo paſcua, ſeu paſtura vendita eſt, decima ſolui debet, vt per Andr.Hiſpan. *in regulis decimarum, verſ.decimo fui interrogatus, n.*1. Rebuff.*d.tract.q.*8.*n.*22.Azeued.*l.*2.*n.*2.*tit.*5.*lib.*1.*noua recop.*Gutier.*pract.lib.*1.*q.*18.*n.*12.Soar.*de Relig.tom.* 1. *tract.*2.*lib.*1.*c.*33.*n.*1. *&* *c.*34.*n.*3. Monet. *d.c.*4.*n.*14. metipſum *de offic.Parochi,p.*3.*c.* 28.§.1.*n.*14.

4 *Ita nunc de eiſdem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd decimas percipiendi, qui habet poſſeſſionem de omni armento, ſeu grege in aliquibus deheſis, ſiue ſylua depaſcentibus, tuendus eſt in quaſi poſſeſſione percipiendi decimas de omni frumento, ſeu fructu in eadem ſylua collecto, poſtquam ad culturam redacta fuit, vt per Burg.de Pace *conſ.*50.*n.*8.

SVMMARIVM.

1 *Decimas ſoluere quis compellitur per excommunicationem de molendinis, & aliis hic contentis.*
2 *Decimas non ſoluens cum teneatur, excommunicari debet monitione præmiſſa.*
3 *Molendinorum ex redditibus ſoluitur decima.*
4 *Piſcium ex piſcatione ſoluitur decima.*
5 *Fœnum in faſciculos alligatum ſoluit decimam.*
6 *Lana ſoluit decimam.*

CAP. Peruenit. V.

Alex. III.

1 PArochiani poſſunt compelli ad ſoluendas decimas de molendinis, & aliis hic contentis ſub pœna excommunicationis, integras ſcilicet ante aliquam deductionem. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabarel.Ioan.Andr.Imol.Anan.Butr.Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Ripa, Viu.*in ration.lib.*3.*iuris Pontif. pag.* 260. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 465. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2.refertur ab Ant.Anguſt. *collect.*1. *Decret.lib.*3.*tit.*26.*c.*2.& eſt poſt Concil.Lateran. *p.*4.*c.*2.

2 *Monere curetis.*, &c.] Ergo monitione præmiſſa non ſoluens decimas cùm teneatur, excommunicari debet,de quo vide Perez *ad tit.*5.*lib.*1 *Ordin.pag.*130. Rebuff. *de decimis, q.*12.*n.*8. *&* 15.Monet. *eod.tract. c.*8.*n.*69.Azor.*inſtit.moral. p.*1.*lib.*7.*c.*24.*q.*17.Soar.*de Relig.tom.*1.*tract.*2.*lib.*1.*c.*37. Aloyſ.Ricc.*in deciſ.Curiæ Archiep.Neapol.deciſ.*195.*n.*6. *p.*4.vide *ad cap.ad hoc* 15.*hoc tit.*

3 *De prouentibus molendinorum.*] Notatur ad hoc, quòd de molendinorum redditibus ſoluitur decima, Rebuff. *d. tract.q.*8.*n.*6. Gutier. *pract.lib.*1.*q.*18.*n.*19. Soar.*d.lib.*1.*c.*16. *&* *c.*31.*n.*2.*&* *n.*7.*&* *c.*34.*n.*1. Monet.*eod.c.*4.*n.*35.vbi idem dicit de molendino ad ventum, & de eo, quod catena tenetur ſuper fluuio, addens ex Rebuff. quòd ſi pecunia pro molendini penſione ſoluatur, ex illa pecunia decima ſoluitur illi Eccleſiæ, in qua ſitum eſt molendinum.

4 *Piſcariarum.*] De piſcariis decimæ præſtari debent, Cabed. *Luſit.deciſ.*54.*n.*7.*p.*2. Rebuff.*d.q.*8.*num.*10. Monet. *d. c.*4. *n.*20. reſoluentes decimam ſoluendam eſſe illi Eccleſiæ vbi ſtagnum eſt. Et quòd de piſcibus ſolui debeat decima cenſuit Rot. *in Vlixbonen.decimarum piſcium* 23.*Ianuar.*1586.coram Oradino, & Abulen.*in Matth. c.*23.*q.*160. vult de piſcatione, quæ fit in flumine publico, ſiue priuato, ſiue publico abſque ſolutione penſionis ſoluendas eſſe decimas de lucro piſcationis; de piſcatione verò, quæ fit in ſtagno, vel flumine, aut alio loco, propter quam ſoluitur penſio, ſoluendam eſſe decimam de prouentibus, per text. *in præſenti.*

Fœno.] Ex fœno, quod in faſciculos alligatum redigitur, ſoluenda eſt decima, Andr.Hiſpan.*in reg.decimarum, verſ.vndecimò fui interrogatus, n.*1.Rebuff.*d. q.*8.*n.*8.Monet.*d c.*4.*n.*6.Ego ipſe *de officio, & poteſt. Parochi, p.*3.*c.*28.§.1.*n.*16. 5

Et lana.] De lana ſoluitur decima, Monet.*d. c.*15. vbi *num. ſeqq.* reſoluit cui parochiæ debeatur ſi animalia in vna paſcant, & in alia dormiant, de quo *infr. ad cap. ad Apoſtolicæ* 20. *hoc tit. in fine.* Ego ipſe *d. c.*28.§.1.*n.*12. 6

SVMMARIVM.

1 *Parochiani compellendi ſunt de apibus, & de omni fructu decimas ſoluere.*
2 *Decima ſoluitur de apibus, apúmque examinibus, aluearibúſve ipſis, & de earum fructu, cera ſcilicet, & melle.*
3 *Decima de omni fructu ſoluenda eſt.*
4 *Decima de folijs mororum ſaltem ex conſuetudine ſolui debet.*
5 *Saccharum ſoluit decimam, & ad hunc effectum reputatur potius fructus naturalis, quàm induſtrialis.*
6 *Decima ſoluitur de palea, de lino, & cannabe, de croco, de lacte, de caſeis, de butyro.*

CAP. Nuntios. VI.

PArochiani compellendi ſunt Eccleſiaſtica diſtrictione de apibus, & de omni fructu decimas ſoluere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.Collect. Zabar.Ioan.Andr.Butr.Imol.Anan. Hoſt. Anch.Henric.Panorm.Ripa, Viu.*in ration.lib.*3.*iuris Pontif. pag.* 260. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*465.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1.*&* 2.refertur ab Ant. Aug. *collect.*1. *Decret.lib.*3.*tit.*26. *c.*18. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.*4.*c.*3. 1

De apibus.] Notatur ad hoc, quòd de apibus, ſeu fructu earum, hoc eſt,cera, & melle ſoluitur decima, vt per Rebuff.*de decimis, q.*8. *n.*15.*&* 25.Monet.*eod. tract.c.*4.*n.*18. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*7. *c.*24.*q.*9. *poſt princ.* reſoluentes etiam de apum examinibus, aluearibúſve ipſis ſoluendam eſſe decimam. 2

Et de omni fructu, &c.] Notatur ad hoc, quòd de omni fructu ſoluenda eſt decima,Andr.Hiſpan.*in reg. decimarum, verſ.decimò fui interrogatus*, Monet.*d.c.*4. *à n.*1.Soar.*de Relig.tom.*1. *tract.*2.*lib.*1.*c.*34. *n.*1.*&* 4. Aloyſ.Ricc.*in praxi aurea, reſol.*109. 3

De foliis mororum ſaltem ex conſuetudine decima ſolui debet.Seraph.*deciſ.*827.Rot.apud Farin.*dec.*528. *n.*3.*in* 1.*collect.nouiſſimarum.* 4

De ſaccharo decima ſolui debet, quia ad effectum decimarum reputatur potius fructus naturalis, quàm induſtrialis, Pute. *deciſ.* 80. *lib.* 1. *in correctis*, ego ipſe *de officio, & poteſtate Parochi, cap.* 28. §. 1. *num.* 9. 5

De palea, Rebuff.*d.quæſt.*8.*num.*3. Monet.*d.cap.*4. *num.* 2. Ego ipſe *d.* §.1. *num.* 3. De lino, & cannabe Rebuff.*d.quæſt.*8.*num.*8. Monet. *d. cap.*4. *num.*7. Ego ipſe *d.* §.1. *num.*17. De Croco Rebuff. *quæſt.*13.*n.*41. Monet. *d. c.*4. *num.*8. Mantic. *deciſ.*341.*n.*1. De lacte quòd debeatur illi Eccleſiæ vbi extrahitur, & de ca- 6

ſeis

ſeis illi in qua fiunt, Rebuff. *q.6.n.27.* Monet. *d.cap.4.n.17.* ego ipſe *d.c.28.§.1.n.12.* de Butyro, Soar. de Pace, *in pract. fol.24. verſo, n.16.* Rebuff. *q.7.n.33.*

SVMMARIVM.

1 *Decima integra ſolui debent ſine deductione expenſarum,* & n.2.

3 *Decimæ prædiales ſolui debent ſtatim, ac fructus collecti ſunt, itavt ſi pereant, teneatur is, qui ſoluere, vel monere debeat, vt n.9.*

4 *Decimas conſuetas ſi quis tardius daret mortaliter peccaret.*

5 *Agni, & vituli pro decima dari debent non ſtatim vbi nati ſunt, ſed cum lacte non indigent materno.*

6 *Decimæ perſonales regulariter debentur ſolum in fine anni.*

Cap. Cum homines. VII.

1 DEcimæ prædiales integrè ſoluendæ ſunt non deductis expenſis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Io. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Hentie. Panorm. Ripa, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 261.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 465.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib.5. tit. 26. c.4.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p.4. c.4.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, Tiraq. *de retract. lign. §.15. gloſſ.1. n.10.* Capyç. Neapol. *decis. 20. n.2.* Franc. Marc. *Delphin. decis. 199. n.1. p.2.* Rebuff. *de decimis, q.11. n.3.* Soar. *de Relig. tom.1. tr.2. lib.1. c.34. num.4.* Leſſ. *de iuſtitia, lib.2. c.39. de decimis, dub 3. n.16.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſionum, tit.19. de decimis, num.10.* Moneta *de decimis, c.6. q.4. n.28.* vbi *n.29.* extendit ad decimas mixtas, & *n.30.* reſoluit neque ſemina deducenda ex prædialibus decimis. Vide plures alios, quos citaui *ad cap. tua nobis 26. infr. hoc tit.*

3 *Statim frugibus collectis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd decimæ prædiales ſolui debent ſtatim ac fructus collecti ſunt, vt per Læli. Zanch. *de priuil. Eccleſ. priuil. 120. n.11.* Rebuff. *de decimis, q.12. n.1. & 2.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rub.12. cap.13. n.160.* Guid. Papæ *conſ.70.* vbi etiam intelligit *ſtatim,* id eſt, quando citiùs ſolui poſſunt, vt voluit *gloſſ. pen. hic in princip.* Aloyſ. Ric. *in praxi aurea, reſol. 252. n.1.* Paul. Layman. *in Theolog. Moral. lib.4. tract.6. c.5. n.1.* Monet. *de decimis, c.6. q.2. n.8.* vbi *num.9.* cum Rebuff. *d.q.12. n.2.* & Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.7. c.24. q.16.* tenet ſufficere quòd fructus ſint collecti, licèt granum ſit cum palea;
4 & idem Monet. *vbi proximè, n.15.* reſoluit valere conſuetudinē, vt decimæ prædiales non ſoluantur ſtatim, ſed certo tempore. Vnde ex verbis ſupradictis rectè infertur mortaliter peccare ſi quis cōſuetas decimas tardius daret, vt per Marcheſ. *de commiſſion. p.1. c.15. ſub n.17.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.12. c.13. n.155.*

5 De agnis, & vitulis debentur decimæ non ſtatim vbi nati ſunt, ſed cùm illi nutriti ſunt, nec indigent lacte materno, ita Andr. Hiſpan. *in reg. decimarum, q.14. n.5.* Rebuff. *d. tract. q.6. n.3. 30. & 31.* Vincent. de Franch. *deciſ.14.* Soar. de Pace *in pract. tom.2. fol.25. n.30.* Soar. *de Relig. tom.1. tract.1. lib.1. c.37. n.6,* Monet. *d.c.6. n.14.* Aloyſ. Ric. *d. reſol. 252.* vbi rationem aſſignat quia ſi animalia ipſis ſtatim natis conſignarentur, eſſet inutilis talis decimatio, & ſic meliùs eſſet illam non præſtare.

6 Decimæ autem perſonales regulariter debentur ſolum in fine anni, vt per Abb. *hic n.3. gloſſ. verbo annus, in cap. reuertimini 16. q.1.* Azor. *d.q.16.* Monet. *d.cap.6. num.11.*

7 *Cuius Parochiani ſunt.*] Ergo de fructibus decima debetur Eccleſiæ, cuius eſt Parochianus, quod intelligendum eſſe quando prædia ſita erant in illa Parochia, aſſerit Rebuff. *d. tract. q.7. n.6.*

8 In gloſſ. *Fructibus,* ibi, *qui non facit ſtatim, in mora intelligitur.* Notatur ad hoc, quòd decimæ prædiales ſtatim debentur abſque eo quòd à Parocho petantur, ſiue exigantur, quia dies ipſe ſiue tempus ſolutionis pro creditore interpellat, vt per Rebuff. *de decimis, q.12. n.6.* Gutier. *canon. lib.2. c.21. n.44.* Paul. Layman. *in Theolog. Moral. lib.4. tract.4. c.5. n.1. in fine,* Couarru. *lib.1. var. c.17. n.8. verſ.8.* Soar. *d. lib.1. c.36. num.2c. & c.37. n.2.*

9 In ead. gloſſ. ibi, *Vnde periculum decimarum ad ipſum ſpectat.* Notatur ad hoc, quòd ſi decimæ prædiales ſolutæ non fuerunt ſtatim, ac fructus collecti ſunt, vel ſaltem iuxta conſuetudinem monito Curato, vt decimam reciperet, & frumentum, vel vinum periit, tenebitur is, qui ſoluere, vel monere debebat, vt per Rebuff. *d.q.12. n.2.* Monet. *d.c.6. n.10.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiati ſuper decimis non ſoluendis de his prædiis, quæ ab aliis conducunt, decimas ſoluere tenentur,* & n.2.

3 *Priuilegia eximentia à ſolutione decimarum amittuntur ſi incipiant eſſe enormiter læſiua Eccleſiæ Parochiali.*

4 *Priuilegium quando dicatur enormiter lædere ſpectat ad declarationem Papæ.*

5 *Compoſitio ſuper decimis inter Clericos valet.*

Cap. Dilecti. VIII.

1 PRiuilegium habentes non ſoluendi decimas ſi conducunt, vel ſumunt ad firmam prædia ſolita ſoluere, tenentur etiam ipſi de illis prædiis ſoluere, quia priuilegia non intelliguntur de agris conductis. Colligunt ex Ordin Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.261.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.465.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decret. lib.3. tit.26. cap.6.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.13. c.2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Rebuff. *de decimis, q.14. n.52. & ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.7. c.26. q.6.* Boër. *de Relig. tom.1. tract.2. lib.1. c.19. num.8. cum ſeqq.* Monet. *de decimis, c.5. q.1. n.11.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.12. c.12. n.153.*

3 *Ex hoc grauantur enormiter.*] Ergo priuilegia eximentia à ſolutione decimarum amittuntur ſi incipiant eſſe enormiter læſiua Eccleſiæ Parochiali, quæ habet intentionem de iure fundatam in decimis, vt per Rebuff. *d.q.14. n.55.* Menoch. *conſ.156. n.9. vol.3.* Rot. *in Pampilonen. decimarum 6. Aprilis 1615.* coram Reuerendiſſimo D. Coccino Rotæ Decano, vel ſaltem moderantur, iuxta text. *in cap.2. §. vbi autem, hoc tit. lib.6.*
4 Rot. *in d. Pampilonen.* Quando autem dicatur priuilegium enormiter lædere ſpectat ad declarationem Papæ, Abb. *in cap. ſuggeſtum, n.4. hoc tit.* niſi alteri, veluti iudicio Rotæ Papa commiſerit, vt euenit *in d. cauſa Pampilonen.*

5 *Vel cum ipſis amicabiliter componatis.*] Ergo compoſitio ſuper decimis inter Clericos valet, de quo Rebuff.*d.tract.q.* 18.*n.*16.*cum ſeq.* Monet. *eod.tract.c.*5.*à n.*119.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium de decimis ſoluendis reuocatur ſi ex poſtfacto incipit Eccleſiis Parochialibus eſſe nociuum,* & n.2.

3 *Immunitas non ſuffragatur pro eis, qui poſt illius conceſſionem multa acquiſierunt bona, ita quod cæteri, quos oportet integre ferre onera, grauiter ac nimium grauentur. Intellige vbi procedit ex liberalitate concedentis,* ibid. n. 5.

4 *Immunitatis conceſſio quando ita ſe habet quod cæteri vaſſalli, quos oportet onera immunium ſubire, grauiter læduntur, tunc à Principe ſuccurrendum eſt.*

6 *Immunitate data an & quando onus immunis accreſcat non exemptis, vel teneatur eximens in eius computum accepto ferre, remiſſiuè.*

7 *Cauſa de nouo ſuperueniente recedere licèt à priuilegio.*

8 *Priuilegium conceſſum ex certa cauſa expreſſa vel tacita ceſſat ceſſante cauſa.*

Cap. Suggeſtum. IX.

1 PRiuilegium de decimis non ſoluendis reuocatur ſi ex poſtfacto incipit Eccleſiis Parochialibus eſſe nociuum propter exceſſum proprietatum, quæ nimium creuerunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.*262. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*465. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*1. *Decret. lib.*3. *tit.*26. *c.*9. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *part.* 13. *cap.*4.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Felin. *n.*8. & Dec. *n.*14. *in cap. nouit, de iudic.* Gabr. *communium, tit. de iure quæſito, concl.*6. *n.*25. Rebuff. *de decimis, q.*14. *n.*55. *& de pacificis poſſeſſ. n.*141. & generaliter de quocunque priuilegio loquentes tradunt Perez *ad l.*8. *verbo por do vinan, titul.*4. *lib.*4. *Ordin.* Duen. *reg.*32. *limit.*3. Henriq. *in ſumma lib.*7. *c.*27. *n.*7. Surd. *de aliment. tit.*1. *q.*44. *n.*22. *& deciſ.*236. *num.*22. Menoch. *conſil.*156. *n.*9. *&* 34. Valaſc. *conſult.*58. *num.*6. Bardel. *conſil.*22. *num.*10. Glorit. *reſp.*1. *p.*3. *n.*191. vnde Barz. *d.*
3 *deciſ.*118. & Lancel. Gall. *conſil.*25. per hunc text. tenent immunitatem non ſuffragari pro eis, qui poſt conceſſionem immunitatis multa acquiſierunt bona, ita quod notabiliorem, & fertiliorem partem territorij poſſident, & per conſequens cæteri, quos oportet integrè ferre onera, grauiter ac nimium grauanter, vt
4 intelligit Octau. Glorit. *d.c.*1. *p.*3. *n.*191. Quando enim conceſſio immunitatis ita ſe habet, quod cæteri vaſſalli, quos oportet onera immunium ſubire, grauiter læduntur, tunc à Principe ſuccurrendum eſt, ex iis, quæ tradit Abb. *in cap. peruenit, num.*17. *de immunit. Eccleſ. & in cap. accedens, num.*8. *de præſcript. verſic. ex his infertur,* vbi voluit quòd ſi per priuilegium immunitatis à Principe conceſſum grauiter contigit lædi vniuerſitatem; quia fortè multi ex priuilegio ſunt exempti, & alij non immunes nimium grauantur, quod tunc Principis remedium eſt implorandum pro reuocatione immunitatis, quod etiam voluerunt Imol. *in l. ab omnibus, ff. de legatis* 1. Boſſ. *in tit. de Principe, n.*164. Natt. *conſil.*63. *n.*19. *volum.*1. Intellige quando immunitatis priuilegium proceſſit ex 5
liberalitate concedentis, tunc enim non poteſt conqueri priuilegiatus ſi ex cauſa damni, aut grauis læſionis ſubditorum læditur eius priuilegium, cùm aliàs priuilegium gratioſum abſolutè, & in totum poſſit abſque cauſa reuocari. Gozadin. *conſil.*5. *n.*27. *& conſil.*14. *n.*8. Menoch. *conſil.*103. *n.*39. Roland. *conſil.*66. *n.*8. *vol.*2. Natt. *conſil.*511. *n.*3. Afflict. *deciſ.*128. Grammat. *deciſ.*46. *n.*5, quod tamen non procedit vbi immunitas conceditur ex contractu, & titulo oneroſo, nam tunc ex ſuperueniente aſſerta aliorum ſubditorum læſione, ac prætenſo enormi præiudicio reuocari non poteſt, vt docent Natt. *conſil.*397. *à n.*13. *vol.*2. Aym. Crauet. *conſil.*294. *col. penult. verſ. non obſtat, vol.*2. Socin. iun. *conſil.*60. *n.*58. *vol.*3. Menoch. *conſil.*156. *n.*34. Carol. Bardel. *conſil.*22. *n.*36. *verſ. reſpondetur ſecundò.* Et an, & quando data immunitate onus immunis accreſcat non 6
exemptis, vel teneatur eximens in eius computum accepto ferre; vide Feſtaſ. *de collect. in* 4. *part. c.*2. *n.*70. *& ſeq.* Stephan. Aufrer. *in addit. ad Capell. deciſ.*348. *ſub concluſ.*4. Paul. de Caſtr. *conſil.*187. Natt. *d. conſil.*63. *ſub n.*28. *in fine, & conſil.*160. *ſub n.*36. *verſ. ad ſeptimum, & conſil.*397. *n.*12. Roland. *conſil.*76. *volum.*2. Ruin. *conſil* 125. *n.*3. *&* 6. *vol.*5. Rimin. iun. *conſil.*59. *n.*66. Cephal. *conſil.*58. *n.*49. *&* 62. Surd. *conſil.*278. *per totum,* & in ſpecie *n.*13. *& n.*15. *verſ. his itaque,* Camill. Borrell. *de præſtantia Regis Catholici, c.*33. *ſub n.*26. *verſ. decima declaratio.*

Nam quando, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex cauſa 7
de nouo ſuperueniente recedere licet à priuilegio, vt per Cald. Pereira *in reſp. pro Duce Paſtranæ, n.*8. Priuilegium enim conceſſum ex certa cauſa expreſſa, vel 8
tacita, ceſſat ceſſante cauſa; Tiraquell. *in tract. Ceſſante cauſa, n.*203. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.*1. *q.*9. *art.*4. *verſ. ſecundò.*

SVMMARIVM.

1 *Ciſtercienſes, Templarij, & Hoſpitalarij non tenentur ſoluere decimas prædiorum ſuorum, quæ propriis manibus, aut ſumptibus excolunt,* & n. 2. *& quid ſi poſt Concil. Lateranen. Ciſtercienſes acquiſierint, vide* n. 3. *& an cæteris Religioſis hoc idem indultum ſit, vide* n. 4.

5 *Ieſuitæ & Fratres S. Ioannis de Deo exempti ſunt à ſolutione decimarum, ſeu vigeſima de noualibus, quæ ipſi propriis manibus, & ſumptibus excolunt.*

6 *Religioſi de noualibus, quæ propriis manibus, ſeu ſumptibus excolunt, decimas ſoluere tenentur, ſi pacto expreſſo ad hoc teneantur.*

Cap. Ex parte. j. X.

CIſtercienſes, Templarij, & Hoſpitalarij de prædiis, 1
quæ propriis manibus, vel ſumptibus colunt, non tenentur ſoluere decimas. Cæteri verò Religioſi illas non ſoluunt de noualibus tantùm, quæ colunt ſuis manibus, & de hortis, & nutrimentis animalium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 262. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.*3. *tit.*26. *c.*20. & eſt poſt Concil. Lateran. *part.*13. *c.*5.

Hanc

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Monet. *de decim. c.* 5. *q.* 1. *n.* 10. Quorum priuilegia ſunt perſonalia, & ideo non ſuffragantur reſpectu portionis colonorum, vt in puncto priuilegiorum Ciſtercienſium eſt deciſio Put. 52 2. *lib.* 2. & dicit Rot. *in Toletana decimarum* 17. *Iunij* 1611. coram R. D. Coccino Rotæ Decano, & *in Pampilonen. decimarum* 15. *Decembris* 1615. coram eodem Seraphin. *deciſ.* 827. Item nō ſuffragantur reſpectu arrendatariorum, etiamſi ipſi fratres aliquam culturam exiguam adhibeant, Seraphin. *d. deciſ.* 827. *n.* 3. *cum ſeqq.* prout nec etiam ſuffragantur ſi prædia locentur ad pecuniam, tunc enim in nihilo Ciſtercienſes exemptos eſſe tenuit ſæpè Rota, videlicet, *deciſ.* 2. *de priuileg. in antiq.* & apud Put. *deciſ.* 150. *lib.* 2. *in nouis, & deciſ.* 23. *n.* 4. *& ſeq. p.* 2. *diuerſ.* & *in Carthaginen. decimarum* 20. *Nouembris* 1600. coram bon. mem. Penia, gloſſ. *in Clem.* 1. *in verbo excolendas, hoc tit.* vbi Bellam. *n.* 240. An autem de prædiis,

3 quæ poſt Concil. Lateran. Ciſtercienſes acquiſierunt, teneantur ipſi ſoluere decimas ſi propriis ſumptibus excolant? de his etiam teneri omnino ſoluere decimas per *cap. nuper, hoc tit.* reſoluit Monet. *de decimis, cap.* 5. *n.* 11. At verò Rot. *in Pampilonen. decimarum* 18. *Decembris* 1615. coram D. Coccino negatiuè cenſuit, præſertim propter priuilegia Sixti IV. ibi: *Singulares perſonas dicti Ordinis præſtatione decimarum tam de poſſeſſionibus habitis ante, & poſt Concil. quàm de cætero habendis, quæ propriis ſumptibus excolunt, & excolent*, referunt Fr. Emman. *in collect. Bullarum Apoſtol. pro Regularibus Bulla* 5. *Martini V.* & Renat. Chopin. *de ſacra Politia, lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 8.

4 *Cæteris verò*, &c.] Notatur ad hoc, quòd cæteris religioſis vltra Ciſtercienſes, Templarios, & Hoſpitalarios, fuit indultum, vt de noualibus ſuis, quæ propriis manibus, vel ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, & de hortis ſuis decimas non perſoluant, vide Rebuff. *de decim. q.* 14. *n.* 41. & 56. Gutier. *conſ.* 5. *n.* 1. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 19. *n.* 2.

5 *Vt de noualibus ſuis, quæ propriis*, &c. Notatur ad hoc, quòd religioſi omnes priuilegio in iure ſcripto à ſolutione decimarum de noualibus, quæ propriis manibus ſeu ſumptibus excolunt, exempti ſunt, vt per Rebuff. *d. q.* 14. *n.* 45. Monet. *d. c.* 4. *num.* 56. Renat. Chopin. *monaſticon. lib.* 2. *tit.* 1. *n.* 5. vbi de monachis Cœleſtinis, & Cluniacenſibus; & de Monachis Congregationis Caſſinen. aliàs S. Iuſtinæ de Padua eſt priuilegium Eugenij IV. ſub dat. 7. *Kalend. Martij* 1434. relatum per Fr. Emman. *in d. collect. Bullarum dicti Pontif. Bulla* 7. Et de Monachis Congregationis S. Benedicti Valliſoleti eſt priuilegium Clement. VII. ſub dat. 8. *Decembris* 1530. relatum *in Bullario nouo, tom.* 2. *Bulla* 7. *eiuſdem Pontif.* Et de Monachis Eremi Camaldulenſis, & Congregationis S. Michaëlis de Murano adeſt priuilegium Leonis V. ſub dat. 4. *Nonas Iulij* 1513. §. 29. relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 2. *eiuſdem Pontif.* Et de Monachis B. Mariæ Montis Virginis adeſt priuilegium Cœleſtini III. ſub dat. 4. *Nouembris* 1097. relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 3. *eiuſdem Pontif.* Et de Sylueſtrinis adeſt priuilegium Innoc. IV. ſub dat. 5. *Kalend. Iunij* 1247. relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 6. *eiuſdem Pont.* Et de Fratribus S. Mariæ de Mercede adeſt priuilegium Gregorij XI. ſub dat. *ſexto Kalend. Iulij* 1373. relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 3. *eiuſdem Pont.* Et de ordine S. Antonij Vienneſis adeſt priuilegium Clementis VII. ſub dat. 6. *Kalend. Decembr.* 1523. relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 2. *eiuſdem Pont.* Et de Cruciferis adeſt priuilegium Vrbani III. ſub dat. 7. *Kalend. Aprilis n.* 1187. relatum *in Bullario nouo, tom.* 5. *Bulla* 1. *eiuſdem Pontif.* Et de Fratribus Prædicatoribus adeſt priuilegium Gregorij XI. ſub dat. 2. *Non. Martij Pontificatus ſui anno IV.* relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 7. *eiuſdem Pontif.* Et de Fratribus Conuentualibus Ordinis S. Franciſci adeſt priuilegium Sixti IV. ſub dat. *pridie Kalend. Decembris anno Incarnationis* 1474. Et de Canonicis Regularibus S. Saluatoris adeſt priuilegium Iulij ſub dat. 4. *Non. Aprilis* 1512. relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 30. *eiuſdem Pont.* Et de Monachis S. Baſilij adeſt priuilegium Gregorij XIII. ſub dat. 8. *Kalend. Iulij* 1567. Et de Ordine Minimorum S. Franciſci de Paula adeſt priuilegium Iulij II. ſub dat. 5. *Kalend. Auguſti* 1506. relatum à Laurentio de Peyrinis *tom.* 1. *priuilegiorum dicti Ordinis Bulla* 2. *eiuſdem Pont.* §. 19. Et de Carthuſianis adeſt priuilegium Martini V. ſub dat. 8. *Kalend. Octobr.* 1420. relatum *in Bullario nouo, tom.* 4. *Bulla* 1. *eiuſdem Pont.* Et in ſpecie quòd Patres Ieſuitæ ſunt exempti à ſolutione decimæ, ſeu vigeſimæ de noualibus, quas ipſi propriis manibus, & ſumptibus excolunt, dixit Rota *in Conchen. decimarum* 16. *Februarij* 1615. coram D. Dunozerto. Et de Fratribus S. Ioannis de Deo *in Corduben. decimarum* 13. *Maij* 1617. coram Patriarcha Manzanedo.

Moniales S. Claræ per priuilegia Sixti IV. Leonis V. Clementis VII. & Pauli III. confirmata à Gregorio XIII. de quibuſcunque terris, & poſſeſſionibus ſuis, quas per ſe, vel colonos, vel ſeruitores excoli, & cultiuari faciunt, aut in poſterum fecerint, nullas decimas, & primitias Parochialibus Eccleſiis, & aliis perſoluere tenentur, nec ipſæ, aut poſſeſſionum earundem coloni ad earum ſolutionem à quocunque cogi poſſunt, ita referunt Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *q.* 44. *art.* 5. *& tom.* 3. *q.* 34. *art.* 16. Rot. *in Conchen. exemptionis decimarum* 30. *Ianuar.* 1589. coram Orano, quæ eſt deciſio 240. *p.* 5. *diuerſ.* & Canonizatur ab eadem Rot. *in eadem cauſa* 12. *Maij* 1623. coram bonæ mem. Buratto.

Vtrùm autem Papa communicando priuilegia alicuius Religionis, in quibus adeſt expreſſa exemptio à ſolutione decimarum, alteri Religioni, cenſeatur etiam communicaſſe exemptionem à ſolutione decimarum, dixi *in collect. ad cap. nuper* 34. *num.* 4. *infrà hoc tit.*

In gloſſ. *Laborum ſuorum*, ibi, *niſi pacto ad hoc teneantur*, &c. Notatur ad hoc, quòd Religioſi de noualibus, quæ propriis manibus, ſeu ſumptibus excolunt, decimas ſoluere tenentur ſi pacto expreſſo ad hoc teneantur, Rebuff. *d. q.* 14. *n.* 53. Zanch. *de priuileg. Eccleſ. priuileg.* 120. *n.* 13. quos refert Monet. *d. c.* 4. *num.* 59. 6

In ead. gloſſ. ibi, *Vel niſi ſoluendo renuntiauerint priuilegio ſuo.* Vide Rebuff. *q.* 14. *n.* 54. Monet. *d. c.* 4. *num.* 60. 7

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium ſuper decimis laborum non extenditur ad terras, quæ aliis traduntur excolendæ.*

2 *Priuilegia exemptionis à ſolutione decimarum ſunt perſonalia, non autem realia.*

3 *Limitata cauſa limitatum producit effectum.*

CAP. Licet. XI.

PRiuilegium habentes non ſoluendi decimas de agris, quos propriis manibus, vel ſumptibus colunt, 1

lunr, debent ſoluere decimas, quas aliis colendas tradunt. Collignnt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 262. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*3. *Decretal. lib.*3. *tit.*26. *c.*11. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.*13. *c.*6.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumnnt Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*7. *c.*27. *q.*7. Soar. *de Relig. tom.*1. *tract.*2. *lib.*1. *c.*19. *n.*13. Tamburin. *de iure Abbatum, tom.*1. *diſp.*15. *q.*18. *ſub n.*5. Ratio eſt, quia priuilegia exemptionis à ſolutione decimarum ſunt perſonalia, non autem realia, & ideo non tranſeunt ad colonos, artendatarios, ſeu emptores prædiorum, aut fructuum, vt non ſemel cenſuit Rot. & ſignanter *in vna Placentina decimarum* 17. *Decembris* 1584. coram Blanchetto, & *in Pampilonen. decimarum* 15. *Decembris* 1615. coram R. D. meo Coccino Decano, & *deciſ.*23. *p.*2. *diuerſ.* & apud Seraphin. *deciſ.*827. *n.*2. & nouiſſimè *in Leodien. decimarum* 20. *Decembris* 1628. coram Card. Virili.

3 *Propter hoc non eſt licitum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd limitata cauſa limitatum producit effectum, vt per Tiraquell. *in tract. Ceſſante cauſa, part.*1. *n.*142. *& de retract. lignag.* §. 32. *gloſſ.*1. *n.*49 Gonzal. *ad reg.*8. *Cancell.* §. 5. *proœm. num.*6. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.*56. *n.*5. Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo cauſa* 9. Cardoſ. *eod. verbo, num.*3. Gutier. *pract. lib.*3. *queſt.*31. *num.*7. Mar. Anton. *lib.*1. *variar. reſolut.*108. *num.* 18. Rot. *deciſ.* 690. *num.* 9. apud Farin. *part.* 1. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium ſuper decimis laborum etiam ea, quæ non ſunt noualia, comprehendit*, & n. 2.
3 *Lex ſi aliud voluiſſet expreſſiſſet.*
4 *Verba debent intelligi quatenus propria eorum ſignificatio patitur.*

Cap. Adaudientiam. XII.

1 PRiuilegium conceſſum de non ſoluendo decimas de laboribus, intelligitur etiam de terris, quæ non ſunt noualia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 263. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decret. lib.*3. *tit.*26. *c.*1. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *part.* 13. *cap.* 8.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 19. *n.*4. *&* 17.

Quæ quidem lata interpretatio ex Abb. & aliis *in hoc text.* fit ſecundùm generalis verba priuilegij, quia non proponitur, nec apparet contraria concedentis intentio. Ex mente namque Doctorum *in hoc text.* agitur de priuilegio per quod Pontifex generaliter eximens Ciſtercienſes à ſolutione decimarum licet aliter non exprimeret iuxta materiam ſubiectam, & naturam exemptionis, ſatis intendebat ea in re de qua agebatur, & iuri communi, & Eccleſiis parochialibus præiudicare, iuxta doctrinam *gloſſ.*3. *cap. cùm olim* 12. *de priuilegiis*, receptam *ibi, & alibi*, vt per Dec. *conſ.*113. *n.*6. & inſuper non erat maior ratio, & ob quam generalis conceſſio, & intentio concedentis magis ad has, quam ad illas decimas eſſet referenda. Deinde (quod maximè notandum eſt) Pontifices per huiuſmodi priuilegia intendentes aliquem eximere ab omnibus tam veteribus, quàm noualium decimis, vtuntur quadam forma verborum, ſcilicet: *Ne de laboribus quos proprijs manibus, vel ſumptibus excolunt, decimas ſoluant.* At verò cùm intendunt non generaliter, nec ab omnibus, ſed à noualium, & aliis certis quibuſdam decimis eximere, non vtuntur illa forma, ſed ad eius differentiam alia ſtrictiori, & de noualibus, & aliis certis decimis mentionem faciunt, vt apertè conſtat ex *cap. ex part.*10. *verſ. ſanè, hoc tit.* ita vt ex diuerſa forma, & verbis conceſſionis colligatur in hac materia intentio concedentis.

Sanè text. *in præſenti*, agit de Ciſtercienſibus, quia ea in re erant maximè priuilegiati, vt conſtat ex *d. c. ex parte, & ex c.*2. §. 1. *in fine, hoc tit. lib.*6. & inſuper proponit priuilegium illis conceſſum ſub illa forma per illa verba pleniſſima, *ne de laboribus*, &c. vnde meritò ſecundùm illa Papa inquitſe in eo priuilegio omnes decimas comprehendere voluiſſe, & adiicit rationem, quia ſi non de omnibus, ſed de noualibus tantùm intelligeret, vbi poſuit de laboribus, de noualibus poſuiſſet, quaſi apertiùs dicat, quia ſi noſtræ intentionis foret de noualium tantùm decimis agere, non vteremur illa verborum forma, *ne de laboribus*, &c. ſed qua omnes decimas comprehendere intendimus, ſed illa ſtrictiori, *ne de noualibus*, &c. per quam ad differentiam illius non omnes, ſed aliquas concedere intendimus, & ita ex his in hoc text. non tantùm non apparet intentio Papæ repugnans verbis generalibus interpretationi latiori, vtrùm etiam per contrarium adeſt intentio pro his, quia verum eſt dicere Papam dum ſub ea forma priuilegium indulſit, proculdubio voluiſſe etiam cum maiori præiudicio Eccleſiarum parochialium latiſſimam ab omnium decimarum ſolutione concedere exemptionem. Et in hunc ſenſum text. hic appellat prauam interpretationem eorum qui contra verba, & intentionem priuilegium præuertentes ad ſolas noualium decimas referendum putabant.

Sic ſanè licèt text. *in præſentia*, vulgò citari ſoleat ad hoc, quòd in priuilegiis etiam cum tertij præiudicio, & iuris communis violatione attendi, & ſeruari debet tenor, & proprietas verborum, vt ea omnia conceſſa intelligantur, quæ ſub eiſdem continentur, vt per Abb. *hic*, & citatos per Pariſ. *conſ.*21. *num.* 6. *lib.* 4. Dec. *vbi ſuprà*, & relatos à Couar. *de ſponſalibus, p.*2. *cap.*8. §. 8. *num.*7. *cum ſeqq.* nihilominus text. iuxta prædictum intellectum, & animaduerſionem non ita generaliter probat vulgarem allegationem, quæ nec indiſtinctè admittenda videtur, quia oportet plerumque ex intentione concedentis reſtringere verba, & eam ſequi interpretationem per quam Reipubl. iuris communis, vel cuiuſvis alterius perſonæ præiudicium vel tollatur omnino, ſi fieri poteſt ſalua conceſſione, vel ſaltem minus efficiatur, vt per Couar. *d. cap.*37. *num.*13. & ſupra citatos, *cap. cum in illis, in princ. de præbend.* docet *gloſſ.*3. *in cap. paratus* 23. *quæſt.* 1. recepta ex Dec. *num.* 4. *in cap. ex parte, il. ſecundo, de offic. deleg.* Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 1. *num.*13. & pari ratione ad ipſum fieri debet ne abſurdum, aut ſcandalum ſequatur, iuxta ſupradicta: procedit ergo allegatio communis vbi non apparet de contraria mente concedentis, quæ in priuilegiis propriè acceptis ſemper apparere videtur, vt minus præiudicetur iuri communi ex ſupra reſolutis.

De noualibus poneremus.] Facit ad illud iuris princi- 3
pium

pſum ſi lex aliud voluiſſet, expreſſiſſet, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam verbo libertis*, *num.* 3. Menoch. *conſil.* 1. *n.* 178. *& conſil.* 140. *n.* 4. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 22. *n.* 7. Surd. *deciſ.* 77. *n.* 4. *& deciſ.* 176. *num.* 10. *& deciſ.* 322. *n.* 22. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 9. §. 1. *n.* 33. *& gloſſ.* 42. *n.* 11. cum aliis per me citatis *in tract. de appellatiua verbor. vtriuſque iuris ſignific. appell.* 136. *n.* 3.

4 Notatur ad hoc, quòd verba debent intelligi quatenus propria eorum ſignificatio patitur, *l. cum lege, ff. de teſtam. l.* 1. §. *quod autem*, *ff. de aleatoribus.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 18. *num.* 35. D. Barboſ. *in l. quia tale*, *n.* 37. *ff. ſoluto matrim.* Monet. *de diſtrib. quotid. p.* 1. *q.* 11. *n.* 100.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ noualium debentur Eccleſiæ in cuius Parochia ſurgunt, ſi verò non ſunt in certa Parochia, debentur Diœceſano, qui poteſt ſibi reſtituere, vel alteri Eccleſiæ concedere.*

2 *Decimæ prædiales regulariter illi ſunt Eccleſiæ tribuendæ, in cuius territorio prædia ſita ſunt.*

3 *Quarta decimarum debetur Epiſcopo.*

4 *Decimæ, quæ in aliqua Parochia certa non ſunt, Epiſcopus alteri poteſt Eccleſiæ ſine conſenſu Capituli concedere.*

5 *Decimæ Epiſcopo debentur, vbi prædium non eſt in alicuius Parochia ſitum.*

Cap. Quoniam. XIII.

1 Decimæ noualium ſi ſunt in aliqua Parochia, debentur illi Parochiæ, data ſua parte Epiſcopo, ſi non ſunt in aliqua Parochia, Epiſcopus poteſt eas vel ſibi retinere, vel alteri Eccleſiæ concedere prout iudicauerit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Vinian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 263. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 26. *c.* 25. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 40. *c.* 40.

2 *Infra certam alicuius Eccleſiæ Parochiam*, &c. Notatur ad hoc, quòd decimæ prædiales regulariter illi ſunt Eccleſiæ tribuendæ, in cuius territorio prædia ſunt ſita, vt per Xuar *alleg.* 28. *n.* 7. Gutier. *practic. lib.* 1. *q.* 17. *n.* 1. Hieron. Carat. *in opuſculo de iuribus Parochialibus, tit.* 4. *c.* 18. Rot. *in Bracharen. decimarum* 20. *Maij* 1591. *&* 3. *Iunij* 1594. coram bonæ mem. Card. Pamphilio, *& in Sabinen. decimarum* 19. *Martij* 1609. coram R. D. meo Coccino Decano. *& in Abulen. decimarum* 17. *Decembr.* 1627. coram eod. *& deciſ.* 321. *num.* 4. *p.* 1. *recent.* nouiſſimè Baſil. Pont. *de Sacram. Matrim. lib.* 5. *c.* 13. §. 3. *n.* 20. vide *ad cap. cùm contingat, infr. hoc tit.*

3 *Tua parte retenta.*] Ergo regulariter quarta decimarum debetur Epiſcopo, vt per Xuar. *allegat.* 28. *num.* 15. Soar. *de Religion. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 9.

4 *Alij Eccleſiæ deputare.*] Ergo decimæ, quæ in aliqua certa Parochia non ſunt, Epiſcopus alteri poteſt Eccleſiæ ſine conſenſu Capituli concedere, cùm enim decimæ huiuſmodi in certa Parochia non ſurgant liberaliter, in Epiſcopi poteſtatem conferuntur, eique datur optio an velit illas alteri Eccleſiæ, vel Cathedrali aſſignare, quia cùm vnitæ non ſint Cathedralis Eccleſiæ bonis, non dicitur Epiſcopus propriè alienare; ſed non acquirere, quo fit vt ſolemnitas in aliis rerum Eccleſiaſticarum alienationibus requiſita minimè in hoc caſu exigatur: ita *in præſenti*, Io. Andr. *n.* 2. Anchar. *n.* 3. *verſ. quærit*, Zabar. *num.* 3. *verſ. quarto*, Butr. *n.* 5. *verſ. ſecundo*, Panorm. *n.* 4. *verſ. vltimo*, Anan. *num.* 3. *verſ. quærit*, quos refert Rendina *in promptuario recept. ſentent. tit.* 26. *n.* 1.

Vel ad opus tuum, &c. Notatur ad hoc, quòd debentur decimæ Epiſcopo, vbi prædium non eſt in alicuius Parochia ſitum, vt per Abb. Pan. *hic num.* 2. *&* 4. Tyndar. *de decimis*, *n.* 69. Rebuff *eod. tract. quæſt. num.* 8. Monet. *eodem tract. cap.* 7. *num.* 9. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 25. *quæſt.* 9. *verſ. deinde*, Pute. *deciſ.* 371. *num.* 6. *lib.* 1. Veral. *deciſ.* 40. *n.* 1. *part...* Baſil. Pont. *d.* §. 3. *n.* 21. Rot. *in Pacen. decimarum dell Hobrero* 9. *Iunij* 1603. *&* 21. *Iunij* 1604. coram R. D. Coccino Rotæ Decano, *& in Sabinen. decimarum* 21. *Martij* 1564. coram de Rubeis, *& in Placentina decimarum perſonalium de Trugillo* 18. *Martij* 1618. coram bonæ mem. Buratto, *& in Conchen. decimarum dell Infantado* 18. *Decembris* 1617. coram D. Martino Andrea. Declara ſecus eſſe vbi locus eſſet intra duas Parochias, ſed ignoretur ſub qua ſit, tunc enim non debetur Epiſcopo, ſed inter eas diuiduntur, vt per Abb. *hic n.* 3. Monet. *dict. c.* 7. *n.* 11. 5

SVMMARIVM.

1 *Decimæ quaſi debitum exigi poſſunt.*

2 *Decimæ an & quando debeantur de iure diuino, & humano, oſtenditur, &* n. 3. & 4.

5 *Dictio, quaſi, nonnunquam eſt expreſſiua veritatis.*

Cap. Parochianos. XIV.

Decimæ quaſi debitum exigi poſſunt, quia non ab homine, ſed ab ipſo domino ſunt inſtitutæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Vinian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontificij*, *pag.* 264. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 466. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal.*, *lib.* 3. *tit.* 26. *cap.* 26. & eſt poſt Concil. Lateran. *part.* 26. *c.* 12. 1

Sed ab ipſo Domino ſunt inſtitutæ. Ex his verbis colligunt noſtri Canoniſtæ decimas à Deo inſtitutas eſſe, & iure diuino nunc quoque deberi, tenentque præter gloſſas *in cap. à nobis*, *& in cap. nuper, hoc titul.* Tyndar. *de decimis*, *à n.* 10. Rebuff. *eod. tract. q.* 1. *n.* 14. Bonacoſ. *tom.* 1. *communium opin. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 2. *cum ſeqq. pag.* 185. Nicol. Reuſner. *deciſ.* 2. *n.* 4. *lib.* 4. Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ.* 106. *num.* 33. Petr. Gregor. *ſyntag. iuris*, *lib.* 2. 6. 21. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib.* 3. *cap.* 19. Camil. Borrel. *conſil.* 20. *num.* 14. *cum ſeqq. centur.* 1. *& de compromiſ.* 2. §. 2. *gloſſ.* 1. *num.* 314. & nouiſſimè *in ſumma omnium deciſionum*, *tit.* 19. *de decimis*, *à n.* 2. & ex Theologis ſequuntur Andr. Hiſpan. *in reg. decimarum*, *verſ. decima eſt iure naturali*, *num.* 1. 5. 6. *&* 15. Albert. Pigh. *lib.* 5. *Hierarchiæ Eccleſiaſt. cap.* 7. 2

Verùm Theologi contrariam opinionem, imo de iure humano, & Pontificio decimas deberi, communiter ſequuntur, ex quorum numero ſunt Vgo de S. Victore *lib.* 2. *de Sacram. p.* 11. *c.* 4. *&* 11. Aſtenſ. *p.* 2. *ſumm. lib.* 6. *tit.* 35. *rubr. de decimis*, S. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. S. Antonin. 2. *part. ſumm. tit.* 4. *cap.* 3. §. 5. Abulenſ. *in Matth. cap.* 23. *q.* 90. Henriq. *in ſumm. lib.* 7. *c.* 27. §. 1. *& lib.* 14. *cap.* 1. §. *vlt. lit.* T, Azor. *inſtitut. moral.* 3

*p.1.lib.7 c.23 q.4.*Monet.*de decimis, c.1. à n.11.* Leſſ. *de iuſtitia,lib.2.c.39.dub.1.n.5.cum ſeqq.* Soar.*de Relig. tom.1.tract.2.lib.1. c.10. & c.36.* ſequuntur ex noſtris Canoniſtis Couar.*lib.1.var.c.17.num 2.& 3.* Nauar.*in man.c.21.n.28.& 31.& de redditib. Eccleſiaſt. q.1. monitu 59.n.1.& conſil.a n.3.ſub hoc tit.* Gutier.*canonicar. lib.2.c.21.n.2.& 7.*Mench.*illuſtr cap.89.num.1.in fine,* Ceual. *communium contra communes, q.437.*

4 Pro concordia autem ſupradictarum opinionum ſcire oportet, decimas duplici modo conſiderari, vel enim conſiderantur reſpectu congruæ ſuſtentationis, vel ruſſus habito reſpectu ad quotam, vel partem, quæ de rebus requiſitis ſoluenda eſt, meminit huius diuiſionis D.Thom. 2.2.*q.87.art.1.in corpore,*Sot.*lib.9. de iuſtit.q.4.art.1.verſ.prima concluſio,* Couar.*var.lib.1. c.17. n.2.* Inter vtrumque modum illa eſt differentia, quòd ſi decimæ priori modo conſiderentur, non ſolùm humanu, ſed etiam ex iure diuino poſitiuo, & naturali debita ſunt. De iure humano probat text.*in præſenti,*ſecundùm vnum intellectum, de iure diuino poſitiuo deducitur ex illo Chriſti Domini *Lucæ c.10.*ibi: *Dignus eſt operarius mercede ſua,*& ex illo D.Pauli 1.ad Cor.cap.9. *Nemo ſuis ſtipendiis militauit vnquam,*&c. de iure naturali ſimiliter conſtat, ſi quidem euidenti ratione naturali oportet ſtipendium, ſeu ſuſtentationem accipere ab illis, quibus ſeruitium aliquod neceſſarium miniſtratur; conſtat autem adminiſtrationem diuini cultus, & rerum ſpiritualium, maximè eſſe neceſſariam, vnde iure naturali conuincitur aliquod ſtipendium, ſeu ſuſtentationem eſſe ſoluendam, vt concludit illud D.Pauli *d. c.9.* ibi: *Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus.* Si verò decimæ poſteriori modo conſiderentur, ſolummodo iure humano debitæ ſunt, vt patet ex *hoc text.* & ex *cap.in quibuſdam, § ille quippe,* cum multis *ibid. hoc tit.* non tamen iure naturali, nec diuino poſitiuo obligante. De iure naturali patet, quia ius naturale licèt dicat ſoluendum eſſe ſtipendium, ſeu dandam ſuſtentationem, vt *ſuprà* dictum eſt, non tamen concludit decimam partem magis quàm tertiam, vel quartam eſſe perſoluendam: de iure poſitiuo obligante idem conſtat, ſi quidem non apparet aliquod ius diuinum obligans, quod determinet decimam partem eſſe perſoluendam, ſolum enim dicit operarium dignum eſſe mercede ſua, in loco illo *ſuprà* citato. Quòd autem decima iubetur dari in lege veteri, nihil refert, quia illa non obligat ſiue aliquo modo decima cenſeatur ad legem cæremonialem pertinere, ſiue, vt verum eſt, re vera iudicialem legem in decima conſideretur, prout conſiderat D.Thom.*d.q.87.art.1. in corpore,*Sot.*d.q.4. art.2.* Archid. *in cap.decimæ 16.q.1.n.3.* eò quòd leges illæ tam cæremoniales, quàm iudiciales Euangelica lege lata ceſſarunt, & vim legum amiſerunt, iuxta illud Pauli ad Galat.*c.3.& 4.*& ad Hebr.*c.7. & 8.* & ad Epheſ. *c.2.* reſoluunt Doctores per text.*in cap.vnic.de purificat. poſt partum.*

Quibus omnibus ſuppoſitis iam patet conciliatio ad ſupradictas contrarias Canoniſtarum; & Theologorum ſententias, vt ſcilicet prima, quæ decimas de iure diuino deberi aſſerit, procedat quoad ſuſtentationem Clericorum, ſecunda verò tenens deberi de iure Pontificio quoad quotam, ita & meritò ſub eadem diſtinctione docent Sot.*de iuſtitia,lib.9.q.4.art.1. verſ.decimarum ſolutio, col. 2. & verſ. tertia concluſio,* S.Antonin.*d.cap.3.tit.3.§.5.*Nauar.*d.c.21.n.28.* Perez *ad tit.5.verſ ſit igitur reſolutio, lib.1.Ordinam.* Anton. Fernandez *in examine Theologiæ Moralis, p.1.ad 7.præceptum Decalogi,c.13.§.3.* Prax. Epiſcop.*verſ.decimæ in princip.*Malder.*de iuſt.& Relig.tract.10.tit. de decimis, dub. 2. §.contraria nihilominus.*

In gloſſ.*Quaſi debitum,*ibi,*illud,quaſi non eſt ſimilitudinarium,ſeu expreſſiuum veritatis,*&c. Vide quæ dixi *in tract.de diction.vſufreq. dict...* 5

SVMMARIVM.

1 *Decima laico iure hæreditario concedi non poteſt*, & num.2.

3 *Decimandi ius tanquam ſpirituale non poteſt laicis competere.*

4 *Decimas non ſoluens cùm teneatur, excommunicari poteſt monitione præmiſſa.*

Cap. Adhoc. XV.

Decimæ non poſſunt concedi laico iure hæreditario, & laicus eſt cogendus per excommunicationem, vt reſignet. Colligunt ex Ord Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabarell.Ioan.Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchat.Henric.Panorm.Ripa,Viu. *in ration.lib.3.iuris Pontif. pag. 264.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 466.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.& 2.*refertur ab Ant.Auguſt.*collect.1.Decret.lib.3.tit.26.c.27.*& eſt poſt Concil. Lateran. *p.50.c.12.* 1

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, vt per Azor.*inſtit.moral.part.2.lib.7. c.25.q.11.* Soar.*de Relig.tom.1.tract.2.lib.1.c.25.* 3 Decimandi enim ius tanquam ſpirituale non poteſt laicis competere, vt reſoluunt plures, quos refert, & ſequitur Monet. *de decimis, c.5.q... n.57.*

4 *Vinculo excommunicationis adſtringas.*] Notatur ad hoc, quòd non ſoluens decimas cùm teneatur, excommunicari poteſt, vt per Monet.*d.tract.cap.8.n.64.* Molin.*de iuſtitia,tract.2.diſp.756.n.2.*Rot *in Dertuſen. decimarum 11.Maij 1609.* coram bonæ mem.Cardin. Marquemont, impreſſa per Marcheſ.*de commiſſion.p.1. pag.675. & in Motulen. decimarum 31.Ianuarij 1614.* coram bonæ mem.Card.Sacrato, Concil.Trid. *ſeſſ.25. de reform.c.12.*ibi: *Excommunicentur.* Intellige monitione præmiſſa ſecundùm Monet.*d.c.8.n.69.*Azor.*inſt. moral.p.1.lib.7.c.24.q.17.* Soar. *de Relig.tom.1.tract.2. lib.1.c.37.*Aloyſ.Ricc.*in Neapol.deciſ.195.n.6.p.4.* Subtrahentes ſic decimas, vel earum ſolutionem impedientes vltra prædictam excommunicationem quam præmiſſa monitione incurrunt, ſecundùm eandem Concil.Trid.diſpoſitionem *citato loco,* ab hoc crimine niſi plena reſtitutione ſequuta abſolui non poſſunt, vt per Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2.c.20.n.19.* Nauar.*in ſingular.iuris Canon.concl.6.*Molin.*d.n.4.verſ. his ita relatis,* niſi quando ad confeſſionem accedit, impotens ſit ad reſtituendum, quia tunc abſolui poſſe tenent Nauar.*in man.c.16. num.59.* Molin. *citato loco,* Ioan.Valer.*de different.inter vtrumque forum, verbo abſolutio,differ.5.n.5.* Nauar. *d.concl.6 n.3.* ex ea ratione, quia Concil.*loco citato,*non prohibet abſolui niſi eum, qui pro tunc tenetur reſtituere, quique peccat non reſtituendo. An autem Parochus poſſit denegare Sacramentariis, qui nolunt ſoluere decimas, vide Aloyſ. Ricc.*in deciſ.Curiæ Archiep.Neapol.deciſ.195. à princ. p. 4.* Vtrùm verò contra renuentes ſoluere decimas poſſit Vicarius imponere interdictum perſonale? vide eundem Ricc.*d.p.4.deciſ.380.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Iudæi de terris, quas colunt, tenentur decimas ſoluere*, & n. 2.
3 *Decimarum ſolutio fit vti de onere, non verò de decima vera, & formali.*
4 *Iudæi decimas perſonales non ſoluunt.*

Cap. De terris. XVI.

1 IVdæi, qui terras colunt, ſunt cogendi, vel ſoluere decimas prædiales, vel renuntiare poſſeſſiones. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 265. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib. 3. tit. 26. c.* 28.

2 Hanc eand. concl. ex hoc text. deſumunt Rebuff. *de decimis, q. 5. n. 11. cum ſeqq.* Perez *l. 1. verſ. qua decima, tit. 5. lib. 1. Ordin. pag.* 116. *& l. 1. gloſſ. de las cauſas de ſu morada, tit. 3. lib. 8. pag.* 57. Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 24. q. 1. &* 2. Xuar. *alleg. 28. n. 4. &* 5. vbi Valdeſ. Vaſq. *in opuſc. de benef. c. 1. §. vnic. dub.* 9. Monet. *de decimis, c. 5. à n.* 36. qui extendunt ad Paganos, Turcas, & Hæreticos, Ant. Ricc. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. c. 9. n.* 5.

Intellige de decimis prædialibus reſpectu poſſeſſionum, quas infideles in terris Chriſtianorum titulo emptionis, vel alio compararunt, prout colligitur ex *hoc text.* ibi, *vel poſſeſſiones penitus renuntiandas*, & ibi *compellas*, quæ verba non verificantur niſi reſpectu poſſeſſionum, quæ ſunt in prouinciis Chriſtianorum, & meliùs *in cap. quanto, penult. de vſuris*, ibi, *quas à Chriſtianis*, &c. Prædicti tamen infideles non tenentur ad decimas prædiales perſoluendas reſpectu poſſeſſionum, quas in ſuis prouinciis habent, conſtat namque in illis ceſſare ius Eccleſiæ quæſitum, & rationem propter quam debitæ ſunt, ita in effectu reſoluunt Lambert. *de iurepatr. lib. 1. p. 1. q. 7. art. 3. n.* 3. Rebuff. *de decim. q. 5. n.* 11. Licèt enim omnes mortales ad fidem ſuſcipiendam teneantur donec tamen illam profiteantur, nequaquam noſtris legibus obligantur, nec noſtris præceptis obedire tenentur, quando præceptum directè in illos dirigitur, iuxta illud Pauli 1. *ad Cor.* 5. *de his, qui foris ſunt, nihil ad nos*, Sor. *lib. 9. de inſtit. q. 4. art. 4. col. 4. in princ.* ac ſubinde cùm ceſſet obligatio legis, ceſſat quoque obligatio perſoluendi decimas quantumcunque ex parte Eccleſiæ non deficiat voluntas adminiſtrandi illis Eccleſiaſtica Sacramenta.

3 In gloſſ. *Perſoluendas*, ibi, *ad quem ſpectat fructuum perceptio, fructuum onera ſubire compellitur.* Ergo decimarum ſolutio fit vti de onere, non verò de decima vera, & formali; vt per Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 16. à n.* 6. Ant. Ricc. *d. c. 9. n.* 7. quicquid teneat Abb. *hîc num.* 5. & Oldrad. *conſ.* 91. ac Mant. *conſ.* 188. *col.* 2.

4 In ead. gloſſ. ibi, *Vnde perſonales decimas non perſoluunt.* Notatur ad hoc, quòd Iudæi decimas perſonales non ſoluunt, vt per Butr. *hîc n. 2. verſ. vel oppono*, Sot. *de iuſtit. lib. 6. q. 3. art.* 4. Soar. *d. lib. 1. c. 16. n. 4. verſ. in qua diſtinctio*, Azor. *d. c. 24. q.* 3. Monet. *d. c. 5. n.* 38. Anton. Ricc. *d. c. 9. à princ.* Quamvis contrarium velint gloſſ. *in cap. quanto, ſub figuratione caſus, in fine, de vſuris, & in cap. decimæ* 16. *q.* 1. quam ſequuntur Anch. *hîc ſub n.* 1. Abb. *ſub n.* 6. & Rebuff. *de decimis, q. 5. n.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ, vel oblationes Eccleſiæ laicis concedi non poſſunt, & Prælatus contra faciens eſt puniendus.*
2 *Decimandi ius concedi non poteſt laico, præſertim poſt Concil. Lateran.*
3 *Laicus decimas vſurpans dignus eſt vt puniatur diuino iudicio.*
4 *Epiſcopus alicui laico ex iuſta cauſa concedere poteſt ad vitam, aliùdve tempus ipſarum decimarum fructus, non verò ius percipiendi decimas.*

Cap. Quamvis. XVII.

LAici non debent ſibi vſurpare ea quæ ſunt Sacerdotum, nec eis eſt aliqua poteſtas tribuenda de rebus Eccleſiaſticis, ideo Prælatus, qui laico in ſæculo remanenti concedit Eccleſiaſticam decimam, vel oblationem, eſt deponendus à ſtatu ſuo donec ſatisfaciat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 265. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 17. c.* 2. 1

Collige ex text. laicis decimandi ius concedi non poſſe, vt per Couar. *lib. 1. var. c. 17. n. 5. &* 6. Rebuff. *de decimis, q. 10. n. 17. & q. 13. n. 38. &* 39. Triuiſ. *Venetia deciſ. 29. n.* 4. Anton. Gom. *var. tom. 2. c. 14. n. 15. prope finem*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 25. q.* 11. Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 25. & c. 29. n.* 10. Garc. Girond. *de priuil. & exempt. explic. n.* 251. Monet. *de decimis, c. 5. n.* 57. Rot. *in Patauina decimetta*, 10. *Martij* 1605. coram R. D. Coccino Rotæ Decano, & *Ferrarien. decimarum* 23. *Iunij* 1617. coram D. Pamphilio iuniore, & *in Illerden. decimarum* 16. *Martij* 1618. coram Card. Sacrato. Præſertim poſt Concil. Lateran. de quo *in cap. prohibemus, infr. hoc tit. & in cap. cùm & plantare, de priuil.* Rebuff. *d. q. 15. n. 78. cum ſeqq.* & dicit Rota *in d. Ferrarien. & in Taurinen. decimarum* 12. *Ianuar.* 1607. coram R. Marquemontio. 2

Diuini dignum animaduerſione iudicij.] Notatur ad hoc, quòd laicus decimas vſurpans dignus eſt animaduerſione iudicij, id eſt, vt puniatur diuino iudicio, hoc eſt, à Deo, vt per Rebuff. *d. tract.* 15. *num.* 29. 3

In gloſſ. *Conceſſerit*, ibi, *fructus verò decimarum*, &c. Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus alicui laico ex iuſta cauſa cócedere poteſt ad vitam, aliùdve tempus non quidem ius percipiendi decimas, ſed ipſarum decimarum fructus, vt per Cou. *d. c. 17. num.* 5. Rebuff. *d. tract. q. 10. n.* 14. Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 7. n.* 51. Azor. *d. lib. 7. c. 25. q.* 14. Maſcard. *de probat. concl.* 1322. *n. 12. cum ſeqq.* Monet. *d. c. 5. n.* 61. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c. 2. n.* 27. Soar. *d. lib. 1. c. 25. n. 3. & c. 26. n.* 1. 4

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudini ſtatur an colonus ſoluat decimam Eccleſiæ, in cuius Parochia ſita ſunt prædia, an Eccleſiæ vbi audit Diuina, & percipit Eccleſiaſtica Sacramenta.*
2 *Conſuetudine poſſunt decimæ vni Eccleſiæ aliàs debitæ alteri ſolui.*
3 *Conſuetudo in ſoluendis decimis conſideratur.*

 4 Conſue-

4 *Conſuetudo in ſolutione decimarum, quæ ſit attendenda, locine viciniorις, aut loci vbi prædia exiſtunt, oſtenditur:*

5 *Decima eſt onus reale, & ſequitur poſſeſſorem.*

Cap. Cùm ſint. XVIII.

1 CONſuetudini ſtandum eſt cui Parochiæ debeantur decimæ quando aliqui accipiunt Sacramenta, & diuina in vna Parochia, & habent prædia in alia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Vin. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 266. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 467. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1 *Decret. lib.* 3. *tit.* 17. *c.* 3.

2 *Ad conſuetudinem duximus recurrendum.*] Probat hic text. poſſe ex conſuetudine decimas vni Eccleſiæ aliàs debitas alteri adſcribi, & ſolui, vt per Conar. *lib.* 1. *var. c.* 7. *n.* 8. Perez *l.* 1. *poſt princ. verſ. huiuſmodi autem decima, tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 119. *& l.* 4. *in princ. tit.* 6. *eod. lib.* 1. *Ordin. pag.* 133. Gutier. *practic. lib.* 1. *q.* 17. *n.* 2. *&* 3. Rebuff. *de decimis, q.* 13. *n.* 47. vbi *n.* 48. limitat id non procedere in decimis, quæ limitibus adhærent, hoc eſt, in prædiis, quæ limitibus

3 proxima ſunt, refert Monet. *eod. tract. c.* 5. *à n.* 97. Et generaliter quòd in ſoluendis decimis conſideranda ſit conſuetudo, docent Vin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 10. *n.* 15. *pag.* 187. Gutier. *d. lib.* 1. *q.* 19. *n.* 3. Azeued. *l.* 1. *n.* 12. *tit* 5. *lib.* 1. *noua recop. & l.* 6. *eod. tit. & lib.* Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo decima*, *§.* 7. *&* 8. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 12. *& c.* 21. *n.* 5. *& c.* 30. *n.* 2. Cabed. *Luſit. decis.* 205. *n.* 2. *p.* 1.

4 Si quæratur quæ conſuetudo in ſolutione decimarum ſit attendenda, locine viciniorις, an loci, vbi prædia exiſtunt, vel vbi fit ſolutio decimarum; an diœceſis.; reſponderi poterit diſtinguendo, aut nulla adeſt conſuetudo in loco, vbi ſita ſunt prædia, aut fit ſolutio decimarum, vel ſi adeſt, eſt dubia, & tunc attendenda eſt conſuetudo loci viciniorις, vel loci prædominantis, Achil. *decis.* 3. *n.* 2. 6. *&* 8. *ſub hoc tit.* Item ſi in loco vbi fit ſolutio decimarum, vel ſita ſunt prædia, nulla adeſt conſuetudo, in loco verò viciniorις adeſt aliqua conſuetudo, & in loco dominanti adeſt diuerſa conſuetudo, & tunc attendenda eſt conſuetudo loci viciniorις, non verò loci dominantis, aut ius commune, Put. *decis.* 176. *lib.* 3. *in nou.* Aut in loco, vbi ſita ſunt prædia, adeſt particularis conſuetudo, & illa tunc eſt attendenda, item ſi in loco adeſt aliqua conſuetudo, & in diœceſi alia, & tunc etiam attendenda eſt conſuetudo loci particularis, & non diœceſis, Rota *in Tuden. decimarum* 29. *Nouembris* 1591. coram Card. Pamphilio, & *in Ciuit. decimarum* 18. *Martij*, *&* 28. *Iunij* 1596. coram Peña. Et quòd conſuetudo ſpecialis præferenda ſit generali, Rota *in Calaguritana decimarum*, 29. *Martij* 1610. coram Card. Caualerio, inter eius impreſſa, *decis.* 507. & *in Hiſpalen. decimarum*, 18. *Iunij* 1612. coram bon. mem. Vbaldo. Item & attendenda eſt potius ea conſuetudo, quæ fauet parochiali, quàm quæ fauet prædiali, cùm ſit rationabilior, & conformior iuri communi, Cur. iun. *conſ.* 2. *in fine*. Afflict. *dec.* 80. *n.* 9. Rot. *in Segouien. decimarum* 10. *Octobris* 1583. coram Aldobrandino, & *in Pacen. decimarum*, 20. *Iunij* 1598. coram Illuſtriſſimo D. meo Card. Millino.

5 *Quia difficile nimis videtur*, &c.] Decima enim eſt onus reale, & ſequitur poſſeſſionem, vt per Franc. Marc. *Delphin. decis.* 345. *n.* 5. *&* 6. *p.* 1. Baptiſta Coſta *de portione rata, q.* 149. *num.* 11. Cott. *in memorab. verbo decima*, Soar. *d. lib.* 1. *c.* 36. *n.* 9. Camil. Borrell. *in ſumma omnium decis. tit.* 19. *num.* 63. Quid autem dicendum vbi ageretur de ſolutione decimarum prædialium facienda ab eo, qui in vna Parochia degit, ibi percipiens Sacramenta, & in alia prædicta colit, eſt multum dubitabile, ex quo caſu iſte non reperitur in iure deciſus, vt videre eſt per Achil. *decis.* 6. *n.* 2. *de decim.* & Put. *decis.* 176. *n.* 4. *lib.* 3. videtur recurrendum eſſe ad conſuetudinem, quæ propter difficultatem, & concurrentiam opinionum debet maximè attendi, vt per Abb. *conſ.* 58. *n.* 2. *verſ. his argumentis*, Achil. *decis.* 3. *n.* 1. Put. *decis.* 150. *n.* 4. *verſ. tamen iſtis non obſtantibus, lib.* 1. Rot *decis.* 163. *num.* 3. *part.* 2. *diuerſ. & decis.* 274. *n.* 1. *& decis.* 289. *p.* 2. *recent.* Gom. *Canon. lib.* 2. *c.* 21. *num.* 58. Attamen vltra quòd videtur eſſe communior opinio decimarum ſolutionem ab eo, qui in vna Parochia degit, & in alia prædia colit, fieri debere in loco, in quo ſita ſunt prædia, iuxta terminos *cap. quoniam*, *cap. cùm contingat*, *cap. Apoſtolicæ*, *hoc tit. & cap. ad decimas, de reſtit. ſpol. lib.* 6. Achil. *decis.* 3. *n.* 1. *hoc tit.* Put. *decis.* 176. *n.* 3. *lib.* 3 Rot. *in Placentina decimarum* 10. *May* 1628. coram R. D. Coccino. Illud in præſentiarum aduertendum duxi non poſſe laicos decimas ſoluentes remota quacunque conſuetudine, fruges aſportare, donec Clerici, quibus ſoluendæ ſunt decimæ, certiores fiant de collectione, Conar. *d. n.* 8. *verſ. octauò*, Monet. *d. tract. c.* 6. *num.* 2. imò poterit Curatus, & alius exactor decimarum obtinere inhibitionem domino fundi, ne fructus exportet ante decimæ ſolutionem, vel quòd ipſe, vel eius nuntius ſit præſens, Rebuff. *d. tract. quæſt.* 5. *n.* 3. Vincent. de Franchis *decis.* 117. *num.* 7. Hieronym. de Laurent. *Auenionen. decis.* 54. *in fine*, Franc. Vin. *decis.* 4. *num.* 37. *cum ſeqq.* Monet. *d. c.* 6. *num.* 4. Cened. *ad Decretum collect.* 66 *num.* 3. Camil. Borrel. *d. tit.* 19. *n.* 88. Marc. Anton. Genueuſ. *in praxi Curiæ Archiep. Neapol. cap.* 79.

In gloſſ. *Difficile*, vlt. ibi, *quia ſi decime illa ſint infrà limites alterius Epiſcopatus, non adhærentes limiti, benè poſſunt tunc præſcribi.* Vide Rebuff. *d. tract. q.* 13. *n.* 48. Put. *decis.* 176. *p.* 3. *in vtraque edit.*

SVMMARIVM.

1 *Laicus non poteſt transferre decimam in alium laicum, etiamſi cum titulo illam poſſideat.*

3 *Declaratur text in præſenti.*

4 *Decimæ non poſſunt per laicum in alium laicum aliquo titulo transferri.*

5 *Decima conceſſa in feudum ante Concil. Lateran. reuerſa ad Eccleſiam, ſeu Prælatum, non poſſunt iterum infeudari laicis.*

6 *Sepultura Eccleſiaſtica priuari debet, qui decimas non ſoluit, aut reſtituit Eccleſiæ.*

7 *Decimas, quas laici iuſto titulo feudi perpetui habent à legitimo ſuperiore, an poſſint licitè ipſi laici in alios laicos transferre, oſtenditur*, & n. 8.

Cap. Prohibemus. XIX.

Ex Concil. Lateran.

LAici ſine periculo animæ non poſſunt decimas retinere, neque in alios laicos transferre aliquo modo, & qui eas recipiunt, ſi non reddiderit Eccleſiæ priuantur Eccleſiaſtica ſepultura. Colligunt ex Ordin. All c. Collect. Zabarel Butr. 1
Ioan. And oſt. Anchar. Henric Panorm.

norm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontiſ. pag. 266.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 467.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Alex. III. *c. 145. incip. prohibemus*, refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 26. c. 23.*

2 De tempore, quo Concil. Lateranen. ex quo deſumptus eſt text. *in præſenti*, celebratum fuit, dixi *ad cap. cùm Apoſtolica 7. num. 2. ſupr. de his, quæ fiunt à Prælatis.*

3 *Ne laici decimas cum animarum periculo*, &c.] Ergo inſinuare videtur laicos cum animarum periculo decimas poſſidere, quas etiam ante Concil. Lateran. de quo *in hoc text.* obtinuerunt; ſed illius verius quod dixi *ad d. cap. cùm Apoſtolica, n. 6.* Ad hunc verò text. reſponderi poteſt, vel loqui de obtentis ſine legitimo infeudationis iure, vel de laicis non exhibentibus Eccleſiæ debita obſequia, & ſeruitia, qua ratione feudi exhibere tenentur, prout optimè exponunt Couar. *lib. 1. var. c. 17. n. 5. verſ. & dubio procul, in fine*, Monet. *de decimis, c. 5. n. 66. in fine.*

4 *Alios laicos poſſint aliquo modo transferre.*] Notatur ad hoc, quòd decimæ non poſſunt per laicum in alium laicum aliquo titulo transferri, vt per Kirchou. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 10. n. 8. verſ. decimæ.* Rebuff. *de decimis, q. 10. n. 12. cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom. 1. tr. 2. lib. 1. c. 25. n. 3.*

5 Notatur etiam ad hoc, quòd decimæ conceſſæ in feudum ante Concil. Lateran. reuerſæ ad Eccleſiam, ſeu Prælatum, non poſſunt iterum infeudari laicis, vt per Mozz. *de contract. tit. de rebus, quæ in feudum dari poſſunt, n. 19.* Fachin. *controu. lib. 7. c. 82.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 86. n. 3.* Camil. Borrel. *in ſumm. omnium deciſ. tit. 19. de decimis, n. 88.* Nicol. Intrigl. *de feudis, q. 44. n. 20.* Monet. *c. 5. n. 73.*

6 *Chriſtiana ſepultura priuentur.*] Notatur ad hoc, quòd is, qui ſoluere tenetur decimas, neque eas, ſoluit, aut reſtituit Eccleſiæ, debet Eccleſiaſtica ſepultura priuari, vt per Andr. Hiſpan. *in reg. decimarum, q. 2. n. 8.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 2. princip. n. 20.* Rebuff. *de decimis, quæſt. vltim. n. 16.* Monet. *eod. tract. c. 8. n. 74.* Lauor. *var. lucubr. tom. 1. tit. 2. cap. 12. num. 48.*

7 In gloſſ. *Laicos*, ibi, *ſatis videtur quod illas poſſunt dare in alios laicos de conſenſu Epiſcopi*, &c. Probat hæc gloſſa decimas, quas laici iuſto titulo feudi perpetui habent à Summo Pontif. vel aliàs à legitimo ſuperiore, ſcilicet iuxta communem ſententiam à Prælatis inferioribus ante Concil. Lateran. ab illis poſſe licitè in alios laicos transferri, ſequuntur Mench. *illuſtrium c. 89 n. 2.* Gutier. *pract. lib. 1. c. 15. n. 1.* Gilchen. *de præſcript. p. 3. c. 8. à n. 6.* Ioan. Garc. *de expenſ. c. 6. à n. 97.* Ceual. *commun. contra commun. q. 367.* Cabed. *Luſit. deciſ. 63. n. 8. p. 2.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 26. n. 7.* pariter reſoluentes huiuſmodi laicos poſſe de illis diſponere, ſicut de quibuſcunque aliis bonis ſuis profanis per donationes, venditiones, emphyteuſim, & ſimiles contractus, quia poſtquam in laicos licitè fuerunt alienatæ, efficiuntur de ipſorum patrimonio, & vt profana bona cenſeri debent, iuxta reg. text. *in l. pater filium 36. §. quindecim, ff. de legatis 3.* & magis ad noſtrum propoſitum text. *in cap. 2. de feudis*, cum *ibi* notatis. Pro hac opinione expenditur text. *in præſenti*, ibi, *cum animarum ſuarum periculo detinentes*, quibus verbis ſatis oſtenditur non agere Concilium de his laicis, qui iuſto titulo & licitè decimas obtinent, vt etiam euincit verbum illud, *detinentes*, quod propriè refertur ad iniuſtos detentores, non verò ad iuſtos poſſeſſores, neque iſtos impedire videtur ex tali prohibitione quominus decimas, quas iuſtè detinent, in alios transferant; confirmant dequc hanc partem Mench. Gutier. Garc. & Cabed. quia atteſtantur eam eſſe generali Hiſpaniarum praxi receptam, quæ eſt optima legum interpres, ex reg. *l. ſi de interpretatione, ff. de legibus, & cap. cum dilectus, de conſuet.* cum ſimilibus, neque ab hac parte recedi poſſe abſque maximo animarum periculo, & plurimorum contractuum euerſione, bene aduertit Mench. *d. num. 2. in fine.* Paul. Chriſtinæ. *deciſ. 235. num. 7. & 8.* Gilchen *de præſcript. p. 3. §. 8. à n. 6.* Seſſe *deciſ. 162. num. 21. & 22.* latiſſimè me citato *in hoc loco* Caſtill. *tom. 7. de tertiis, c. 11. num. 3.* vbi plures refert Doctores.

Qua quidem opinione retenta audiendi non ſunt 8 Card. & Abb. *hîc num. 4.* Bero. *conſ. 21. à num. 9. vol. 1.* Cou *d. c. 17. verſ prater hac*, D. Barboſ. *in l. Titia, n. 45. verſ. non obſtat ſecundò, ff. ſoluto matrim.* Rebuff. *q. 10 à n. 11.* Matt. Carat. *in tract. de feudis, lib. 1. tit. 11. & fin.* Nicol. Intrigl. *eod. tract. q. 44 à n. 15.* Monet. *de decimis, c. 5. num. 72.* Azor *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 25. q. 13.* qui contrarium tenentes reſoluunt huiuſmodi decimas non poſſe in alios laicos feudi titulo etiam de conſenſu Epiſcopi tranſmitti, aſſerentes, & multipliciter pro ſua parte expendentes text. *in præſenti*, cuius litera non patitur intellectum, quem aliqui afferunt, referentes clauſulam illam, *cum animarum ſuarum periculo*, ad verbum, *transferre*, huiuſmodi enim tranſpoſitio offendit, & impropriat literam, ex qua apertiſſimè conſtat clauſulam illam iungi verbo, *detinentes*, vt bene aduertit Card. *hîc.*

SVMMARIVM.

1 *Decima perſonalis debetur Eccleſiæ vbi quis percipit Sacramenta, licèt alibi lucrum contigerit. In prædiali verò ſtatur conſuetudini ſi in aliena parochia colonus prædium coluit.*

2 *Decimæ perſonales debentur vbi quis recipit Eccleſiaſtica Sacramenta, & audit Diuina.*

4 *Decimæ perſonales ſunt, quæ ex acquiſitis ex induſtria, artificio, vel contemplatione perſonæ ſolui debent.*

5 *Animalium decimæ inter prædiales, computantur, & ideo debentur illi Eccleſiæ in cuius parochia animalia morantur, & paſcunt.*

Cap. Ad Apoſtolicæ. XX,

Luc. III.

QVando aliqui recipiunt Sacramenta in vna parochia, & habent, ſeu colunt prædia in alia, 1 ſoluere debent decimas perſonales vbi ſumunt Sacramenta, & prædiales vbi ex conſuetudine diu obtenta ſoluuntur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Butr. Henric. Panorm Ripa, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 266.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 467.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 26. cap. 29.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *cap. 39.*

Collige ex text. decimam perſonalem deberi, vbi 2 quis recipit Eccleſiaſtica Sacramenta, & audit Diuina, vt per Rebuff. *in tract. de decimis, q. 5. n. 3. & q. 6. à num. 2. & à num. 24. & q. 13. n. 63.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 17. num. 8.* Monet. *de decim. cap. 7. ex num. 21.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 1. lib. 1. cap. 21. & 22. num. 8.* optimè Baſil. Pont. *in ſuo nouiſſimo tract. de Sacramento Matrimonij*

trimonij lib. 5.c.13.§.3.*n.*19.vbi reſoluit huiuſmodi decimas perſonales, ſi alicubi ſint in vſu, prout ſunt in multis Hiſpaniarum Regionibus, vt atteſtantur Nauar. *in man.*c.21.*n.*31. Gutier.*canon.lib.*2.*c.*21.*n.*34.Rot.*in Placentina decimarum de Truxillo* 15. *Nouembr.* 1621. coram bonæ mem.Buratto (nam vtplurimum non eſſe in vſu docent Sà *verbo decime,n.*1. Soar.*tom.*2.*de relig. tract.*2. *lib.*2. *c.*21.) non ſpectare ad Eccleſiam habitationi connexam, ſed domicilio, quia decimæ iſtæ perſoluuntur ad ſuſtentationem eorum, qui ſpiritualia miniſtrant; tum quia tranſeunt hæc onera cum perſona, non enim inhærent rei, quare æquum videtur vt illa Eccleſiæ ſoluantur, quæ ſpiritualiter fidelem alit Sacramentis, atque doctrina. Vnde ſi quis mutet domicilium, licèt habeat in alia Parochia poſſeſſiones, illi debentur vbi domicilium habet, licèt non mutet domicilium, ſi tamen extra ſuam Parochiam laboret, etiam per magnam anni partem, ſemper decimas perſonales ſoluet illi Eccleſiæ vbi habet domicilium, quia ibi per ſe recipit diuina, licèt ex accidenti ratione abſentiæ contingat quandoque alibi recipi ſacra. Quòd ſi contingat habere duo domicilia, ſi vnum acceſſorium eſt, principali ſoluet; ſi verò in vtroque æqualiter ſe collocat, inter vtrumque diuidentur.

Quod per conſuetudinem,&c.] Notatur ad hoc, quòd ſi ageretur inter Eccleſiam prædialem, & ſacramentalem, vt videretur cui decimæ debetentur, tunc ſtandum eſt conſuetudini, vt per Acbil.*deciſ.* 3.*n.*7.*&* 8.*de decim.*Put.*deciſ.*176.*n.*66.*lib.*3. Rot.*in Abulen.decimarum* 17. *Decembr.* 1627. coram R. D. meo Coccino Decano, *verſ. tertiò, tollitur.*

3 *Diu obteneam.*] Per tempus ſcilicet decem annorum, vt per Rebuff.*de decimis,q.*13.*n.*53. Canaler. *dec.* 107. *n.* 2. Et quando dicatur quis diu perſiſtere in fideiuſſione ad hoc, vt poſſit experiri aduersùs debitorem principalem, vt eum à fideiuſſione liberet, dixi *ad c.vlt. de fideiuſſ.*

4 In gloſſ. *Perſonales,* ibi, *& dicuntur perſonales decime*, &c.] Notatur ad hoc, quòd perſonales decimæ ſunt, quæ de acqoiſitis ex induſtria, artificio, vel contemplatione perſonæ ſolui debent, vt per Monet. *de decimis,c.*1. *n.*6.

5 In ead.gloſſ.ibi, *Sed decime animalium an inter perſonales,*&c. Notatur ad hoc, quòd animalium decimæ inter prædiales computantur, & ideo debentur illi Eccleſiæ, in cuius Parochia animalia morantur, & paſcunt, ſi verò in vna Parochia paſcant in hyeme, & in æſtate in alia, vel in vna paſcant continuò, & in alia iaceant, & dormiant, tunc diuidentur decimæ inter has duas Parochias, vt per Gregor. *l.*9.*tit.*20.*p.*1. Rebuff.*d.tract.q.*6.*n.*15. *cum ſeqq.* Perez *ad tit.*5.*lib.*1. *Ordinam.p.*116. Menoch.*conſ.*398.*n.*36.*& n.*40. Soar. de Pace *in pract.tom.*2.*lib.*1.*cap.*5.*n.*13. Soar. *de Relig. tom.*1.*tract.*2.*lib.*1.*c.*5.*n.*8. *cum ſeq.* Monet. *de decimis, c.*4. *n.*16.vbi *n.*17. reſoluit decimam lactis deberi illi Eccleſiæ, vbi extrahitur, & caſeorum illi, in qua fiunt. Et horum animalium æſtimatio facienda eſt cum lacte non indigent, vt per Doctores citatos *ad c. cùm homines,*7.*n.*4. *ſup.hoc tit.* quæ omnia in hoc numero contenta approbat Baſil.Pontius *d.*§.3.*n.*23.*&* 24.vbi *n.*15. reſoluit quando huiuſmodi oues nec paſcuntur, nec aluntur per vllam anni partem in Eccleſia domini ſui, ſed in aliis, nullam partem decimarum deberi Eccleſiæ Parochiali domini, ſed illis vbi paſcuntur, & morantur, contra Nau.*conſ.*1 *num.*10. *hoc tit.* vide nouiſſimè Steph.Fagund.*de ſeptem Eccleſia preceptis,prec.*5.*lib.*1. *cap.*5.

SVMMARIVM.

1 *Decima de omnibus fructibus prædiorum etiam in anno ſæpiùs productis ſoluenda ſunt.*
2 *Decime toties ſoluendæ ſunt, quoties ager in anno fructus protulerit.*
3 *Iudex procedere poteſt in exactione decimarum per monitionem, & præceptum, & compellere recuſantem.*
4 *Decimarum debitor ſi in foro exteriori monitus non curat ſoluere, Eccleſiaſtica diſtrictione cogendus eſt, à qua non abſoluitur niſi plena reſtitutione ſequuta.*

Cap. Ex parte. ij. XXI.

Clem. III.

AGricultores ſoluere debent omnes decimas inte- 1
gras de omnibus fructibus prædiorum etiam in diuerſis temporibus anni ſeminatis ſub cenſura Eccleſiaſtica. Colligunt ex Ord.Abb.antiq. Innoc.Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric.Panorm.Ripa, Viuian.*in ration.lib.*3.*iur.Pontif. pag.*267. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 468. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1.*&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*3.*Decretal.lib.*3.*tit.*17.*c.*5.

Probat hic text. quòd ſi ſæpè idem ager in anno 2
fructus proferat, toties decimæ ſoluendæ ſunt, vt per Rebuff.*de decimis,q.*8.*n.*7. Monet. *eod. tract.c.*4.*q.*12. Azot.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*7.*c.*24.*q.*12. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*19.*n.*98.

Eccleſiaſtica cenſura compellas.] Ergo in exactione 3
decimarum iudex procedere poteſt per monitionem, & præceptum, & compellere recuſantem, de quo Re-
buff.*d.tract.q.*15.*n.*13. quia in foro exteriori ſi moni- 4
tus non curat ſoluere, Eccleſiaſtica diſtrictione cogendus eſt, à qua non abſoluitur, niſi plena reſtitutione ſequuta. Concil.Trid.*ſeſſ.*25.*de reform. c.*12. Campan. *in diuerſorio iuris Canon.rubr.*12.*c.*13.*n.*157. ad quam quidem excommunicationem ferendam ſeruandus eſt text.*in cap. ſacro,de ſent.excom.*vt per Marcheſ.*de commiſſion.p.*1.*c.*15.*ſub n.*12. Campan. *loco proximè citato.* Et quibus pœnis afficiantur non ſoluentes decimas, vide Monet.*d.tract.* c... *à n.*63.

SVMMARIVM.

1 *Decima prædiales ſoluenda ſunt expenſis non deductis.*
2 *Decima ex omni frumento, & grano ſolui debet.*
3 *Decima ex omni fructu ſoluenda eſt.*
4 *Decima ex pecoribus ſolui debet, cùm illa nutrita fuerint.*
5 *Hortorum ex fructibus, & olitoriis ſoluitur decima.*
6 *Decima ſoluitur de negotiatione.*
7 *Decima ſoluitur de militia, ſeu de captis iuſto bello, & de venatione*, n.8. *& ex omnibus bonis, quæ nobis proueniunt, & quodammodo frugifera ſunt, vt* n.9.
10 *Decima prædiales ſine diminutione ſeminis, & expenſarum ſolui debent.*

Cap. Non eſt. XXII.

Cæleſt. III.

DEcimæ ſunt ſoluendæ ſine diminutione, & an- 1
tequam deducantur expenſæ. Colligunt ex Ordinar.

din. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Ripa, Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 168. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 468. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 17. *cap.* 6.

2 *De grano.*] Notatur adhoc, quòd ex omni frumento, & grano ſolui debet decima, vt per Rebuff. *de decimis, q.* 7. *n.* 3. Monet. *eod. tract. c.* 4. *à n.* 2.

3 *Fructibus arborum.* Notatur ad hoc, quòd de omni fructu ſoluenda eſt decima, vt per Doctores citatos *ad cap. nuntios* 6. *n.* 4. *ſup. hoc tit.* vbi *num. ſeqq.* de foliis mororum, & de ſaccharo, & de nucibus, amygdalis, caſtaneis, & aliis arborum fructibus ſoluendam eſſe decimam tenent Rebuff. *d. tract. q.* 5. *n.* 5. Monet. *eod. tract. c.* 4. *n.* 5.

4 *Pecoribus.*] Nota, quòd de pecoribus debentur decimæ, Rebuff. *de decimis, q.* 8. *n.* 11. intellige cùm illa nutrita fuerint, nec indigent lacte materno, vt per Doctores citatos *ad cap. Apoſtolica* 26. *num. vlt. ſuprà hoc tit.*

5 *Hortis.*] Notatur ad hoc, quòd ex hortis ſoluitur decima, vt per Andr. Hiſpan. *in regulis decimarum, verſ. decimò fui interrogatus, n.* 1. Rebuff. *d. q.* 8. *n.* 7. *&* 8. Monet. *d. c.* 4. *n.* 11. vbi dicit quòd ſi horti ſint olitorij, in quibus tantum herbæ, vt caules, & alia olera creſcunt veſcendi gratia, tunc ex illis ad vſum Rectoris computatis diebus decima dari poteſt; ſi verò ſint in magna quantitate, itavt aliis vendantur, tunc de lis pecuniis integra decima ſolui debet, quod quidem intellige niſi conſuetudo adſit quod decimæ olerum, etiam in parua quantitate veſcendi gratia creſcentium in pecunia, & non in ſpecie ſoluantur, vt cenſuit Rot. *in Pampilonen. Vicariæ* 5. *Iuly* 1593. *coram Giptio*, vbi etiam quòd decimæ ſolui debent, provt magis expedit Eccleſiæ.

6 *Negotiatione.*] Notatur ad hoe, quòd de negotiatione ſoluitur decima, Andr. Hiſpan. *d. n.* 1. Rebuff. *d. q.* 8. *num.* 18. Menoch. *conſil.* 9. *num.* 10. Monet. *d. c.* 4. *num.* 25.

7 *De ipſa etiam militia.*] Notatur ad hoe, quòd de militia, ſeu captis in iuſto bello ſoluitur decima, Monet. *d. c.* 4. *n.* 26. quin & de ſtipendiis, quæ milites habent, Rebuff. *d. q.* 8. *n.* 20. Imò cum Doctores & Aduocati militare dicantur, tenentur & ipſi de collecta ſcholarum, & aduocatione ſoluere decimas, & procurator de procuratione, ac notarius de ſcriptura, Monet. *d. c.* 4. *n.* 28.

8 *De venatione.*] Notatur ad hoe, quòd de venatione ſoluenda eſt decima, vt per Rebuff. *d. q.* 8. *n.* 15. Monet. *d. c.* 4. *n.* 19. vbi *n.* 21. idem dicit de ancupio, quia venatio quædam eſt.

9 *Et de omnibus bonis.*] Notatur ad hoe, quòd decima ſoluenda eſt ex omnibus bonis, quæ nobis proueniunt, & quodammodo frugifera ſunt, de quibus latè Rebuff. *d. q.* 8. *in princ.* Leſſ. *de iuſtit. lib.* 3. *c.* 39. *dub.* 3. *n.* 12. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *cap.* 32. *n.* 2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 19. *c.* 83. Monet. *d. c.* 4. *à princip.*

10 *Antequam vllas deducatis*,] &c. Notatur ad hoc, quod prædiales decimæ ſine diminutione ſeminis, & expenſarum detractione, ſtatim fructibus collectis, non deductis aliquibus expenſis, ſolui debent, vt per Rebuff. *d. tract. q.* 11. *n.* 3. Soar. *d. lib.* 1. *c.* 35. Perez *l.* 1. *verſ. ex qua theorica, tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 125. *colum*....

SVMMARIVM.

1 *Decima de redditibus molendinorum ad ventum ſoluenda ſunt.*
2 *Fideles omnes ad decimæ ſolutionem tenentur.*
3 *Decima non ſoluitur de malè acquiſitis.*
4 *Decima ſoluitur de molendino ad ventum.*
5 *Decima de iure debentur ex his rebus, quæ non ſunt reſtitutionis obnoxiæ, quamvis cum peccato publico lucrentur.*
6 *Dominium rei quæſitæ per vſuram non tranſit in vſurarium.*
7 *Decima de illicitè acquiſitis ratione prædiorum ſoluenda eſt.*

CAP. Ex tranſmiſſa. XXIII.

DEcimæ ſine diminutione de molendinis ad ventum ſoluendæ ſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 230. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 468. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 17. *c.* 7. 1

Hanc eand. concl. ex hoc text. deſumunt Monet. *de decimis, c.* 4. *n.* 35.

Quia fidelis homo, &c.] Notatur ad hoc, quod omnes fideles ad decimæ ſolutionem tenentur, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 19. *n.* 8. Monet. *de decimis. c.* 5. *à princ.* 2

Quæ licitè poteſt acquirere.] Ergo de malè acquiſitis non ſoluitur decima, de quo vide Rebuff. *de decimis, q.* 5. *n.* 18. Perez *l.* 1. *verſ. ſubinfertur*, ibi, *quæro etiam tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 125. Leſſ. *de iuſtitia, lib.* 2. *c.* 39. *dub.* 3. *n.* 13. *cum ſeq.* latè Monet. *d. tract. c.* 4. *à num.* 39. Hieron. Carat. *in opuſculo de iuribus parochial. tit.* 3. *cap.* 6. 3

De molendino ad ventum.] Notatur ad boc, quod de molendino ad ventum ſoluitur decima, Monet. *d. c.* 4. *n.* 36. & ex quibuſcunque molendinis ſoluendam eſſe decimam reſoluunt citati *ad cap. peruenit, num.* 3. *ſup. hoc tit.* 4

In gloſſ. *Licitè*, ibi, *alij dicunt, quod verius eſt*, &c. Notatur ad hoc, quod ex his rebus, quæ non ſunt reſtitutioni obnoxiæ, ſed tamen cum peccato publico lucrantur, vt ex meretricatu, & hiſtrionatu, debentur etiam de iure decimæ in locis vbi perſonales ſoluuntur, de quo vide Tyndar. *de decimis, n.* 5. Rebuff. *eod. tract. q.* 5. *n.* 13. Monet. *d. c.* 4. *à n.* 42. Petr. Royz. *Lituan. deciſ.* 5. *n.* 270. Rendin. *in prompt. recept. ſentent. tom.* 1. *tit.* 26. *n.* 3. Perez *d. l.* 1. *verſ. ſubinfertur, pag* 126. Azeued. *l.* 2. *n.* 106. *tit.* 1. *lib.* 2. *nouæ recop.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 6. *princ. n.* 18. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tr.* 2. *lib.* 1. *c.* 32. *n.* 7. *cum ſeqq.* Vnde infertur de captis in bello iniuſto ſolui non poſſe decimam. Andr. Hiſpan. *in regulis decimarum, q.* 3. *n.* 3. Rebuff. *d. q.* 8. *n.* 2. Monet. *d. c.* 4. *n.* 46. vbi *n.* 49. pariter infert ex rebus acquiſitis à meretrice ſoluendam eſſe decimam vbi pœnitentiam egerit. 5

In ead. gloſſ. ibi, *Vt in vſuris.* Ergo dominium rei quæſitæ per vſuram non tranſit in vſurarium, de quo vide Perez, & Azor. quos citaui *ad cap. cum tu, n.* 5. *de vſuris*, Couar. *var. lib.* 4. *c.* 3. *n.* 6. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 326. *n.* 4. Rebel. *de obligat. iuſtitia, p.* 2. *lib.* 8. *q.* 14. Cald. Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunct. p.* 4. *n.* 6. 6

In ead. gloſſ. ibi, *Decimæ autem quæ dantur*, &c. Notatur 7

tatur ad hoc, quòd de illicitè acquiſitis ratione prædiorum ſoluenda eſt decima, S.Thom. 2.2.*q.*87.*art.*2. Tyndar. *d.tract. n.*49. Andr. Hiſpan.*in reg.decim.q.*3. *num.*2.*& quæſt.*10.*num.*4.*& q.*11.*num.*4.*&* 5. Monet. *d.cap.*4.*num.*39. vbi *num.*40. citat Turrecrem. dicentem decimam deberi, licèt terra ſeminata ſit furtiuo ſemine.

SVMMARIVM.

1 *Locator, vel conductor poſſeſſionum tenentur ad decimas, niſi ſe immunes oſtendant.*

2 *Decimam Deo de propriis offerre tenetur omnis in quantum Deo ſubditus eſt.*

3 *Papa eximere poteſt à præſtatione decimarum.*

4 *Papa quomodo contra ius diuinum diſponere poſſit, remiſſiuè.*

Cap. A nobis. XXIV.

Innoc. III.

1 DAntes, vel accipientes poſſeſſionem ad firmam, id eſt, locantes, vel conducentes, tenentur de fructibus ſoluere decimas, niſi oſtendant quare ſint immunes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar.Henric.Panorm.Ripa, Viu *in ration.lib.*3.*iuris Pontif. pag.* 268. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*468.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1. *&* 2.refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.*3. *tit.* 23. *cap.* 1.

2 *Cum igitur quilibet.*]Ergo omnis homo in quantum Deo ſubditus, ſiue ſit Papa ſiue Imperator, ſiue Epiſcopus, nobilis, vel ruſticus, diues, ſeu pauper, Eccleſiaſticus, aut ſæcularis, tenetur Deo de propriis decimam offerre, vt per Rebuff. *de decimis, q.*5. *n.*26. Monet. *eod. tract.c.*4. *à princ.* Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*7. *c.*24. *q.*1.

3 *Niſi à præſtatione ipſarum ſpecialiter ſit exemptus.*] Ergo Pontifex eximere poteſt à præſtatione decimarum, de quo vide Couar.*lib.*1.*var.c.*17.*n.*9. Rebuff.*d. q.*5.*n.*28. *& q.*13.*n.*103.*& ſeq.* Henriq.*in ſumm.lib.*7. *c.*27.§.3.Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.*2.*q.*44.*art.*4.Soar. *de Relig.tom.*1.*tract.*2.*lib.*1.*c.*18.*n.*1.*& c.*19.*n.*3.

4 In gloſſ. *Exemptus*, 2. Hæc gloſſ.& Canoniſtæ tenentes decimas eſſe de iure Diuino, & naturali, maximè laborant in aſſignanda ratione, ob quam contra illud diſponere videatur Summus Pontifex, cùm tamen alioquin non poſſit cùm ſit immutabile, pro cuius difficultatis ſolutione vide quæ Gom. *l.* 3. *Tauri, n.*24.*in fine*, Tiraq.*de pœnis temper. in præfat.num.*45. Mench.*illuſtr.c.*25.*n.*18.Gutier.*conſ.*5.*n.*8.latè Monet. *de decimis, c.*5.*num.*47. *cum ſeqq.* Menoch. *conſ.*276. *n.*1. Tamburin. *de iure Abbatum, tom.*1.*diſp.*15.*q.*18. *num.* 30.

SVMMARIVM.

1 *Imperialis conceſſio ſub quacunque forma à ſolutione decimarum eximere non poteſt.*

2 *Iudex Eccleſiaſticus an, & quando competens ſit in cauſa decimarum, oſtenditur.*

3 *Iudex Eccleſiaſticus an de poſſeſſorio decimandi cognoſcat, remiſſiuè.*

4 *Laicus nullus etiam Imper. poteſt concedere immunitatem à ſoluendis decimis.*

5 *Priuilegium conceſſum laicis decimas percipiendi non comprehendit noualia, etiamſi in feudum ſint data decima.*

Cap. Tua. j. XXV.

1 IMperialis quæcunque conceſſio non poteſt aliquem eximere à ſolutione decimarum, quia debentur diuina conſtitutione, & in laicis nulla eſt poteſtas concedendi, vel diſpenſandi in ſpiritualibus. Item in decimis licentia non eſt extendenda, ſed reſtringenda, & ſic qui ab antiquo habet in feudum decimas, non poteſt accipere decimas noualium. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Butr. Ioan.Andr.Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm.Ripa,Viu.*in ration.lib.*3.*iuris Pontif.pag.*269. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 468. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2. refertur ab Ant. Aug.*collect.*4.*Decret.lib.*3.*tit.*9.*c.*4.

2 *Cùm laicis nulla ſit de ſpiritualibus*, &c.] Facit hic text. ad quæſtionem illam, an, & quando Eccleſiaſticus, vel ſæcularis iudex competens ſit cauſa decimarum, in qua receptior ſententia eſt decimarum controuerſiam in petitorio, vbi quæſtio iuris eſt etiam incidens, ſpectare ad iudicem Eccleſiaſticum, ad ſæcularem verò quando quæſtio ſit meri facti, ita Couar. *practic. cap.* 35. *num.* 2. Rebuff. *de decimis, q.*10.*num.*35. *& de except. n.*213. *cum ſeqq. & n.*219. Perez *tit.*4.*lib.*1.*Ordin.pag.*130. *& ſeq.*Zerol.*in praxi Epiſcop. p.*2. *verbo decimæ*, §.6. Nauar.*conſ.*1. *ſub tit. de conſtit. n.* 80. *in antiq.* Marcheſ. *de commiſſionibus, p.*2.*c.*4.*n.*30. Reuſner. *deciſ.n.*41. *lib.*4. Gutier *pract. lib.*3.*q.*26. Henric. *in ſumm. lib.*7. *c.*27.*n.*2. *litera L.* D. Barboſ. *in l.*1. *Titia, n.*20.*&* 48. *ff. ſoluto matrim.* Seraphin. *deciſ.*1047.*n.*3. Cabed. *Luſit. deciſ.*43.*n.*4. *p.*2.Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.*238.*n.*16. Bernard. Græuæ.*ad practic. Cameræ Imper. lib.*2. *concl.*38. latè Monet. *de decimis, c.*8.*à princ.* nouiſſimè Sigiſm. Scacc.*de ſentent.& re iudic. gloſſ.*7. *q.*3. *limit.*5. *à n.*4. *cum ſeqq.* Ceuall. *in tract.de cognit. per viam violentiæ, p.* 2.*quæſt.* 25. Fagundez *in quinque præcepta Eccleſiæ, præc.*5.*lib.*3.*c.*5.*n.*1.*&* 2.Diana *reſol.moral. p.*1.*tract.*2. *reſol.* 89. quamvis Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*7. *c.*36. *q.* 5. & Homobon. de Bonis *in examine Eccleſiaſtico, p.* 2. *tract.* 8. *c.*8. *q* 24. exiſtimauerint etiam quando quæſtio eſt facti, ſolum Eccleſiaſticum eſſe iudicem competentem circa decimas. Ad effectum tamen Remiſſoriæ cauſa decimarum reputatur profana, Caputaquen.*deciſ.*54 *lib.*2.*& deciſ.*68.*p.*3.Rot.*in Legionen. decimarum* 4. *Decembr.* 1615. coram bon. mem. Dunozetto, & *in Valentin. Decimarum* 21. *Iunij* 1613. coram Card.Caualerio, inter eius deciſiones impreſſas *deciſ.*258.

3 Verùm autem de poſſeſſorio decimandi Eccleſiaſticus iudex cognoſcat? vide Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 38. *n.*3.*&* 4. Menoch. *remed.*15.*recup. ſub n.*234. Rebuff. *d.q.*10.*n.*3. Cacheran. *deciſ.*116. Afflict. *deciſ.*2.*n.*10. *& deciſ.* 24. *n.*9. Boër. *deciſ.* 69. *num.* 13. Grauat. *ad Veſtrium in praxi Romanæ Curiæ, lib.*5. *c.*1. *à num.*3. Camill. Borrell. *de præſtantia Regis Catholici, cap.* 71. *num.*349.*&* 350.*& in ſumma omnium deciſ. ſub tit.*19. *à num.*18.*& ſub tit.*43.*num.*125. Sayr.*in floribus deciſ. ſub tit.de conſtit.deciſ.*41. Azeued *l.*6.*n.*3. *tit.*5. *lib.* 1. *nouæ recop.* Soar. de Pace *in pract. tom.* 2. *prælud.* 2. *à n.*22.Gutier *pract.lib.*1.*q.*4.*n* 1. Cur. Philip. *p.*1. §.5. *n.*5.*cum ſeqq.*Bobadil.*in ſua politica, lib.*1.*c.*18.*n.*145. D.Barboſ *in d l.Titia, à num.*39.*& num.*47. Monet.*d. c.*8. *à num.* 14. Stephan. Gratian. *d. c.* 238. Bernard. Græuæ. *d. concl.* 38. *num.*7. *&* 8. Carol. de Graſſis *de*

effectibus

effectibus Cleric.*effectu* 1.*ex n.*975.Anguian.*de legibus, lib.*2.*controu.*19. me citato *in hoc loco*, Caſtil.*tom.*7.*de tertijs, c.*12.*n.*41.*verſ.addiderim*, & me quoque citato *in hoc loco*, Diana *d. tract.*2. *reſol.* 92. vbi etiam pòſt Bonacin.*de legibus, diſp.vlt. q.*5.*puncto* 8.*n.*1.reſoluit iudicem laicum non poſſe ſimul cum iudice Eccleſiaſtico cauſam decimarum cognoſcere ſaltem titulo compromiſſi.

4 *Imperialis conceſſio*, &c.] Notatur ad hoc, quòd nullus laicus etiam Imperator poteſt concedere immunitatem à ſoluendis decimis, vt per Rebuff.*de decimis, q.*8.*n.*15.*& ſeq.*Monet.*eod.tract.c.*5.*n.*39.

§. Nec occaſione.

5 Probat hic §. priuilegium conceſſum laicis decimas percipiendi, non comprehendere noualia, etiamſi in feudum ſint datæ decimæ, vt per Monet.*de decimis, c.* 4. *n.* 66. vbi dicit ſic intelligendum ſimilem text.*in c.*2.§.2.*hoc tit.lib.*6. Soar.*de Relig.tom.*1.*tract.*2. *lib.*1.*de decimis, c.*22.*n.*9.*&* c.34.*n.*4.

SVMMARIVM.

1 *Decimam ſoluere debent dominus, & colonus ſine deductione ſeminum, & ſumptuum, non cui voluerint Eccleſiæ, vel pauperibus, ſed Eccleſiæ cui debentur, nec ab hoc excuſantur propter malitiam Clericorum.*

2 *Decimæ prædiales ſoluendæ ſunt non deductis expenſis.*

3 *Semina ex prædialibus decimis non deducuntur.*

4 *Colonus partiarius pro portione ſua in ſoluendis decimis non deducit expenſas.*

5 *Decimæ ſolui debent Clericis, & non aliis pauperibus.*

6 *Decimæ integrè, & ſine diminutione ſoluendæ ſunt.*

7 *Curatus ad excludendas fraudes poteſt prohiberi facere ne fructus ex agris afferantur niſi ſoluta ſibi prius decima.*

8 *Decima propter ſterilitatem denegari non poteſt.*

9 *Appellatione remota ſubditi cogendi ſunt ad ſoluendas decimas, limitatur pluribus modis vt ibi, &* num.11.

10 *Appellatio non datur à ſententia lata ad fauorem fiſci ſuper tributis, &c.*

12 *Miniſtri nomine Eccleſiæ pro decimis non ſolutis rei vendicatione, vel perſonali actione, vel ex officio iudicis contra laicos agere poſſunt.*

13 *Decimas ſoluendi onus eſt reale, & ſequitur poſſeſſionem.*

14 *Tributum ex certo fundo debitum cùm ſit onus reale pro quo cenſetur tacitè hypothecatum, tranſit in quemlibet poſſeſſorem.*

15 *Cenſus poſſeſſor tenetur pro præteritis redditibus non excuſſo principali venditore.*

Cap. Tua. ij. XXVI.

1 DEcimam ſoluere debent dominus, & colonus ſine deductione ſeminum & ſumptuum, & non cui voluerint Eccleſiæ, vel pauperibus, ſed Eccleſiæ, cui debentur, nec ad hoc excuſantur propter malitiam Clericorum, ſed cogi debent reſtrictione Eccleſiaſtica, quia ſunt tributa egentium animarum, & ſignum vniuerſalis dominij Dei ſuper terram. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar.Butr. Ioan.Andr.Imol.Anan.Hoſt.Anchar. Henric.Panorm. Ripa, Viu.*in ration.lib.*3.*iuris Pontif. pag.*270. Alagona *in compend.iuris Canon. pag.*469. remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. referuntur ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decretal. lib.*3.*tit.*23. *cap.* 2.

Non quidem deductis ſumptibus.] Notatur ad hoc, quòd decimæ prædiales ſoluendæ ſunt non deductis expenſis, ad quod plures citaui Doctores *ad cap. cum homines* 7.*n.*2. *ſup. hoc tit.* quibus adde Menoch.*de arbitr.caſ.*215.*n.*2. Gam.*Luſit.deciſ.*150.*n.*1.*& dec.*232. *n.*1.Ranchin.*p.*3.*concl.*301.Valaſc.*de iure emphyt.q.*17. *n.*10.Perez *tit.*5 *lib.*1.*Ordinam. pag.*125.Ioan.Garc.*de expenſis, c.*1.*n.*17. Zerol.*in praxi Epiſc. p.*1.*verbo decima*, § 9 D.Barboſ.*in l.fructus, n.*15.*ff. ſoluto matrim.* Cald.Pereira *de empt.c.*27.*num.*74. Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*19.*n.*101. 2

Aut ſemine ſeparato.] Notatur ad hoc, quòd ex prædialibus decimis ſemina non deducuntur, vt per Armil.*in ſumm. verbo decima*, §.2.Franc. Marc. *Delphin. deciſ.*198.*n.*1. *p.*2.Viu.*deciſ.*4.*n.*14.Monet.*de decimis, c.*6.*n.*30. 3

Sicut colonus de parte fructuum.] Ergo colonus partiarius pro portione ſua in ſoluendis decimis non deducit expenſas, vt per Valaſc.*de iure emphyt.q.*32.*n.*9. Menoch.*d.caſu* 215.*n.*2. Ioan. Garc.*d.c.*1. *n.*22. Surd. *deciſ.*294.*n.*1. D. Barboſ. *in d.l. fructus*, *n.*18.Soar.*de Relig.tom.*1. *tract.*2.*lib.*1.*c.*19. *n.*13. latè Monet.*d.c.*6. *n.*40. *cum ſeqq.* vbi *n.*42.cum Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*7. *c.*24. *q.* 4. agens de colono, & quomodo & cui Eccleſiæ ſoluere debeat decimam, diſtinguit in hunc modum, aut colonus colit nummis, ſeu pro certis menſuris à domino dandis, & tunc ſoluet Eccleſiæ parochiali perſonalem decimam de lucro ſuæ perſonæ, quo caſu intelligendus eſt text.*in c.quæſti*, *in fine* 16.*q.*1. aut demum colonus conducit totum prædium ſine nummis, ſiue pro certis menſuris domino ſoluendis, & tunc debet colonus ſoluere integram decimam ex omnibus fructibus Eccleſiæ parochiali. 4

Prætextu verò iniquitiæ, &c.] Ergo decimæ ſolui debent Clericis, & non aliis pauperibus, vt per Rebuff.*de decimis, q.*13.*n.*7. 5

Decimam reddere ſine diminutione, &c.] Notatur ad hoc, quòd integrè, & ſine diminutione ſoluendæ ſunt decimæ priuſquam ex fructibus deducantur expenſæ, tributa, cenſus, aut vlla alia debita, vt per Couar. *var.lib.*1.*c.*17.*n.*13. *colum.*1. Leſſ.*de iuſtit. lib.*2.*c.*39.*dub.*3.*n.*16.Soar.*d.lib.*1.*c.*35.Cald.Pereira *de empt. c.*9. *n.*7. decima enim vbi debetur integra ſolui debet, Rota *deciſ.*541. *in fine*, apud Farin. *p.*1. *in recent. & deciſ.*469. *n.*1. *eadem p.*1. Vnde ad excludendas fraudes poteſt Curatus cuſtodes apponere, vel prohiberi facere ne fructus ex agris afferantur niſi ſoluta prius decima, vel quod ipſe, aut eius nuntius ſit præſens, Couar. *d.c.*17.*n.*8. Valaſc. *de iure emphyt. q.*30. *num.* 15. *colum.* 2. Perez *l.*2. *tit.*5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 132. Hieronym. de Laurent. *Auenionen.deciſ.* 54. *in fine*, Rebuff.*q.*5.*num.*23. Soar. *d.lib.*1. *c.*37. *num.*7. Cened.*ad Decret.collect.*66.*n.*3. Camil. Borrel.*in ſum. omnium deciſ. tit.*19.*n.*78. Monet.*de decimis, q.*6.*n.*4. Hinc etiam propter ſterilitatem decimarum denegari non poſſe reſoluunt Rebuff. *quæſt. vlt. num.* 22. Monet.*c.*8.*n.*62.nec prætextu quòd ſibi debetur, cùm in futuris decimis non admittatur compenſatio, Rebuff.*d.quæſt.vlt.n.*19.Cened. *d.collect.*66.*n.*2.Monet.*d. c.*8. *n.*61. 6 7 8

Appellatione remota.] &c. Notatur ad hoc, quòd ſubditi cogendi ſunt ad ſoluendas decimas appellatione remota, Rebuff.*d. quæſt.vlt.n.*21. Triuiſ. *Venet. deciſ.*39. *n.*16. Marcheſ. *de commiſſ. p.*2. *c.*4. *num.*15. *&* 25. Socin. *reg.*40.*verſ. fallit* 22. Viuian. *deciſ.* 75. *num.*1. 9

*n.1.lib.1.*Sebaſt.Næu.*ad l.3.n.91.ff.quis , & à quo appelletur,* latè Monet.*de decimis , c.8.à n.58.*Greg.Tholoſ.*de appel.lib.2 c.9.n.2.*Nicel.*de concord. gloſſ.concord. 6.fallent. 57.n.95.*latè Salgado *de protect. Regia , tom.1. p.3.c.2.n.63.cum ſeqq.* Marc. Anton. *var.reſol.lib.1.reſol.112. caſu 17.*vbi etiam reſoluit appellationem non dari à ſententia lata ſuper primitiis, & expenſis factis in lite, latè etiam Sigiſm.Scac.*de appell.q.17.limit.18.* vbi *n.5.* intelligit qoad effectum ſuſpenſiuum , non autem deuolutiuum. Quæ quidem concluſio limitatur primo non procedere qnando agitur cum perſona Eccleſiaſtica , quæ prætendit habere potiora iura in decimis , Hoſt.*hic ſub n.22.verſ.item ſecus,* Henric. *num.7.in fine , verſ.ſuper eo , & n.8.*Præpoſ.*in cap.fin. §. quoties , n.32. q.6.* & *ibi* Gemin. *ſub n.22. de appell.* Secondò limita quando agitur inter duas Eccleſias contendentes de iure decimandi, Hoſt.& Henric.*vbi proximè* , Scacc. *d. limit.18.n.5.* Rota *in Corduben.decimarum 2. Decembris* 1605. coram Card. Pamphilio, Salgado *d. c. 2. n. 77.* Tertiò limita quando collector decimarum modum excederet , quia ab exceſſu poteſt appellari , Scacc.*d.limit.18.n.4.*Salgado *vbi ſupra num. 77.*

10 In gloſſ. *Tributa* , ibi , *quia in tributis non admittitur appellatio.* Notatur ad hoc , qnod à ſententia lata ad fauorem fiſci ſuper tributis , ſeu debitis fiſcalibus, non datur appellatio , vt per Maranr. *de ordine iudic, p. 6. actu 2. princ. verbo , & quandoque appellatur , limit.11.n.30.*Rebuff.*tom.3.ad leges Galliæ , tract. de appell.art.7.gloſſ.2.num.14.verſ.4.* Farin. *in praxi crim.in. q.101. limit. 15. n.70.* Ruginel *de appell. 9.2. c. 3. ſub n.95.cum ſeqq. & n.132.* Salgado *d. c.2. n.70.* Sigiſm. Scacc.*d.q.17. limit.17.à princ.*vbi *n.2.*dicit procedere etiam in collectis , & publicis functionibus impoſitis ab vniuerſitate ratione onerum præſentium , & *n.4.*ait procedere contra debitorem fiſcalem , vel debitorem patrimonij Principis , & ſic ex cauſa publici , vel priuati ærarij , & quando agitur de damno euitando , ſecus quando agitur de lucro captando.

11 In ead.gloſſ. ibi , *Sed ſuper decimis benè admittitur,* &c. Quoniam hæc gloſſ.& Tiraq. *de pia cauſa priuil. 153.* ac alij dixerunt appellationem admitti in cauſa decimarum , ideo diſtinguendum eſt cum Abb. *hic n.9.* & aliis Doctoribus , quòd aut laicus ſolùm allegat præſcriptionem , vel conſuetudinem , & non admittitur appellatio , & ſic procedunt Doctores ſuprà relati , aut allegat priuilegium Papæ , vel compoſitionem legitimam , & admittitur , ſicque procedere poteſt dictum huius gloſſ.& ſequacium , amplectitur Rot.*in d.Corduben.*

12 In ead. gloſſ. ibi , *Sed verius eſt quòd in hoc conſtituit* , &c.] Notatur ad hoc , quòd miniſtri nomine Eccleſiæ pro decimis non ſolutis rei vendicatione, vel perſonali actione , vel ex officio iudicis contra laicos agere poſſunt , vt per Rebuff. *q. 9. n.6. & n.9. cum ſeqq.& q.3.à n.15.* Perez *l.1. verſ. eſt & alia queſtio, tit.5.lib.1. Ordin. pag.129.* Azor.*inſtit.moral.p.1. lib.7.c.23.q.9.*Leſſ.*de iuſtit.lib.2.c.39.n.15. in fin.*Soar. *d. lib.1.c.36.n.4.*

13 In gloſſ. *Sic & Dominus* , ibi, *decima enim tanquam onus ſequitur poſſeſſorem.* Nam onus ſoluendi decimas eſt reale, & ſequitur poſſeſſionem, vt per Bapt.Coſt. *de portione rata , q.140.n.11.*Franc.Marc. *Delphin.deciſ.345.n.5.& 6.vol.1.* Camil. Borrel.*in ſumm.omnium deciſ.tit.19.n.63.* & ideo poſſeſſor fundi pro decimis præteritis conueniri poteſt , Capye. *deciſ. 20. à n.26.* Caſſan.*in conſuet. Burgund.rub.4.§.6.verbo , & ſupporter , n.5.pag.155.in princ. & rub.11.§.6.n.3.pag.361.* Tiraq.*de retractu lign. §.6. gloſſ.1.n.7. & §.29. gloſſ.2.*
*n.7.*Valaſc.*de iure emphyt.q.17.n.18.*Vincent.de Franchis *deciſ. 107. n.11. cum ſeqq.* Cened. *ad Decret.collect.85.n.3.* Azor.*d.lib.7.c.24.q.2.verſ.quares , & præcipuè , q.18.* Soar. *d.lib.1.c.38.n.8.* Monet. *de decimis, c.6.à n.18.* vbi etiam ait cum Rebuff. *d. q. 9. n. 9.* & Gig. *de penſion. q.39.n.12. & q.43. n.4.* atque aliis in emptione Eccleſiæ eſſe quem velit conuenire, nouum in antiquum prædij poſſeſſorem , & quòd pro decimis fundus cenſeatur tacitè hypothecatus , dicit Re-
buff *tom.2.ad leges Galliæ, art.1.gloſſ.14.n.25.*quia tri- 14
butum ex certo fundo debitum cum ſit onus reale, pro
quo cenſetur tacitè hypothecatus , tranſit in quemlibet poſſeſſorem , vt per Guid.Pap.*q.432.n.15.*Cened. *d.collect.86.n.3.*Gam. *Luſit.deciſ.145.* Morl.*in emporio iuris, p.1.tit.de locato, n.37.*quod in fundo emphyteutico nominatim reſoluunt , Valaſc. *de iure emphyt.q.4. n.6.& q.17.n.17.*Cald.Pereira *de renouat.emphyt.q.13. n.17.& de extinct. emphyt.c.3.n.18.& 23.*Cabed.*Lu-
ſit.deciſ.149. p.1.*& cenſus poſſeſſorem pro præteritis 15
redditibus teneri non excuſſo principali venditore,
firmauerunt Valaſc. *de iure emphyt.q.32. n.13. & 14.* Gom.*Luſit.deciſ.14.*Surd.*conſ.162.n.1.* Stephan. Gratian *diſcept.forenſ.c.16.n.16.& c.141.n.5.*ſic etiam beneficij poſſeſſorem pro præteritis penſionibus conueniri poſſe reſoluunt Gig.*d.q.39.num.10.12. & 13. & q.51.n.15.& 29.*Valaſc.*d.q.4.n.5.& q.17.n.19.*Gutier. *canon.lib.1.c.1.n.111.cum ſeq.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt.c.4.n.4.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium ſuper decimis non ſoluendis Eccleſiaſtica perſonæ conceſſum , noualia comprehendit,* & n.2.& 3.
4 *Declaratur text. in præſenti,* & n.5.& 6.
7 *Declaratur text* in cap.tua 25.in fin.hoc tit.
8 *Argumentum de maiori ad minus, an , & quando in priuilegiis , & diſpenſationibus valeat , remiſſiuè.*

Cap. Ex parte. iij. XXVII.

PRiuilegium Eccleſiaſticæ perſonæ conceſſum , vt 1
ſibi accipiat decimas ſuorum prædiorum , noualia comprehendi, quia quando maius conceditur, etiam minus conceſſum eſſe videtur. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan.Hoſt.Butr. Anchar.Henric.Panorm.Ripa , Viu. *in ration.lib.3.iur.Pontif.pag.271.*Alagona *in compend. iuris Canon. pag.469.*remiſſiuè Ximen.*in concord. p.2.* refertur ab Ant.Auguſt.*collect.1.Decretal.lib.3.tit.23. cap. 1.*

In ſuperſcript. ibi , *Abbati S. Columba Senon.* De 2
S. Columba Senonenſi agit Ambroſ. de Morales *ad Elogium de ſanctis Cordubenſibus , fol.74.*

Probat hic text. priuilegium conceſſum Eccleſia- 3
ſticas decimas percipiendi , comprehendere etiam noualium ſuperuenientium decimas , de quo , & illius intellectu , vide Cou. *var.lib.1.c.17.n.13.*Rebuff. *de decimis , q.14. per totam,* Monet.*eod.tract.c.5.n.65. & 66.*Xuar.*alleg.28.num.8.*Menoch. *conſ.36.num.21.* Valaſc. *conſ. 58. num.9.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 21. num.116.cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom.1. tract.2. lib.1.
c. 23. num. 4.* qui varios ad hunc text. ſolent aſſigna- 4
re intellectus , inter quos ille iam receptus eſt à recentioribus , quòd procedat ex mente concedentis , quia ſcilicet verius eſt non agi hic de priuilegio percipiendi decimas in aliena parochia , hoc enim
reſtria

reſtringendum eſſe fatentur, idque colligunt ex illis verbis ibi, *parochiarum tuarum*, & in his terminis rectè conuenit ratio, quia cui maius conceditur, minus conceſſum eſſe videtur, quidam enim contendebant ad Abbatem in ipſius parochia decimas noualium non pertinere, vel quia eas non poſſidebat, vel quia præſcriptione, aut alia ratione eas amiſerat, vel denique vt melius ex integra, quam refert Rebuff. *de loco, num.*8. conſtat, quia Epiſcopus decimas noualium cuidam Canonico conceſſerat, vnde priuilegium hoc Pontificis hoc caſu fauorabile debet cenſeri, quia per illud fit regreſſus ad ius commune, iuxta reg. text. *in l. ſi vnus, §. pactus, ff. de pactis*, cum vulgaribus.

5 Qui quidem Rebuffi intellectus ex originali, & integra, quam refert, nequaquam defendi poteſt, quia ſi bene aduertas integra relata per Rebuff. non eſt originale huius text. nec vllo modo pertinet ad eius ſpeciem, immò ſuper alia longè diuerſa emanauit, idque conſtat non ſolùm ex verbis vtriuſque, in quibus longè differt litera vnius ab aliu, & in integra non habentur verba, ſicut nec ratio ſcripta in hoc text. verùm etiam, quia text. iſte agit de Abbate ſanctæ Columbæ Senonen. in Epiſcopatu Pariſien. vt patet ex Prouinciali omnium Eccleſiarum, & illi Abbati facta fuit conceſſio, de qua text. & ad eundem, vt ex ſuperſcriptione conſtat, dirigitur Decretalis, at verò integra per Rebuffum relata agit de ſpecie, quæ contigit in Epiſcopatu Nouarien. qui eſt ſub Archiepiſcopo Mediolanen. vt habetur in eodem Prouinciali, & integra alia iuxta ſuperſcriptionem Rebuffi dirigitur ad Rectorem Eccleſiæ Beatæ Mariæ, cui decimarum facta fuerat conceſſio; tum etiam, quia in prædicta integra non dicit Papa Rectorem de quo agit ſecundùm ius, & ex vi primæ conceſſionis poſſe percipere noualium decimas, ſed potiùs ex noua indulgentia concedit id, ita vt quandiu vixerit Canonicus, qui eas noualium decimas percipiebat, & ſententiam pro ſe obtineret, nullum eidem in perceptione præiudicium inferatur, ſed tamen eo mortuo indulget Papa prædictas decimas Rectori, & illi Eccleſiæ. At in hoc text. abſque noua indulgentia ex rigore iuris cōmunis tanquā indubitatum decidit Papa Abbatem poſſe decimas noualium percipere, vt conſtat ex litera ibi, *exigere ſatis potes*, iuncta ratione, quæ ſubſequitur. Quare retenta mente communi, quòd text. agat de priuilegio percipiendi decimas (licèt ſummarium contra verba Pontificis referat priuilegium non ſoluendi) tentari poſſet priuilegium illud ideo comprehendere & veteres, & noualium decimas, quia conceſſum fuit ſub ea forma pleniori, ſcilicet *de laboribus terræ Parochiarum tuarum integraliter decimas percipias*, quæ verba, & priuilegij forma ex intentione concedentis omnes decimas includunt. Sed quia ratio, quam text. in fine reddit, non ſat conuenit huic intellectui, nec apparet aut iure probatur Pontificem in priuilegio percipiendi decimas alienas, quod eſt magis nociuum, & odioſum, quàm ſit illud non ſoluendi, ex traditis, per Rebuff. *d. q.* 14. *n.* 28. *&* 30. admiſiſſe illas diuerſas formas, quas alibi expendimus.

6 Probabilius igitur videtur text. *in præſenti* non agere de priuilegio, aut conceſſione ſpeciali circa decimas recipiendas, ſed magis de conceſſione iuris communis per quam eodem attento potuiſſet Abbas ille, vel Parochus quicunque percipere decimas de laboribus terræ Parochiarum ſuarum, vt habet litera ibi, *Parochiarum tuarum*. Senſus ergo eſt, cùm tibi conceſſum ſit, ſcilicet à iure communi, quod maius, &c. & ita in effectu hic text. explicat idipſum, quod habetur *in cap. cùm contingat, verſic. vnde decimis*, & integra relata per Rebuff. ſcilicet noualium decimas pertinere ad Parochos, quibus abſolutè, & cum integritate decimæ intra Parochiam iure communi conceſſæ ſunt, cui intellectui ſatis conueniunt verba text. ſiquidem conceſſum, propriè loquendo, dicitur etiam illud, quod à lege, & iure communi tribuitur, *l.* 2. *in princ. ff. ne quid in loco publico*, & vulgò dicimus fruſtrà precibus impetratur, quod à iure communi conceditur. Inſuper congruit ratio, quam text. in fin. reddit, quippe quæ propriè, & abſolutè loquendo, vera eſt, & procedit in his, quæ à iure communi conceduntur, ſicut & in aliis fauorabilibus, non ita verò in cæteris, quæ iure ſingulari, & ex priuilegio contra ius commune conceduntur, ſicut nec in reliquis odioſis, iuxta *reg. cui licet, de reg. iuris in ſexto, & l. non debet, eod tit.* cum iis, quæ latè tradunt ſcribentes *ibid.* Euerard. *loc.* 15. *&* 79. Felin. *in cap. poſtulaſti, n.* 9. *de reſcript.* Iaſon. *in l.* 3. *n.* 45. *ff. de conſt. princ.* Rebuff. *in praxi tit. diſpenſat. ad plura, à n.* 64. Et iuxta hunc intellectum dubitandi ratio in eo eſſe potuit, quòd Epiſcopus, vel alius prætendens decimas noualium in quarum poſſeſſione Abbas non exiſtebat, arbitrabatur illas ad Abbatem non pertinere, quia de nouo inſurgebant, & fortaſſe etiam ex eo, quòd Abbas non vnam tantùm, ſed multas Parochias habebat, vt conſtat ex litera ibi: *Parochiarum tuarum*: quas tamen ex diſpenſatione, & in quibuſdam caſibus iure expreſſis iuſtè potuit obtinere, & conſequenter in eiſdem ex conceſſione iuris decimas noualium exigere.

7 Nec retento hoc intellectu obſtat *cap. tua* 25. *in fin. hoc tit.* quoniam vltra alios intellectus Abb. & aliorum vtrobique, & tradita per *gloſſ.* 1. & Doctores *in cap. peruenit* 1. *quæſt.* 7. & poſt Fortun. Couar. *lib.* 1. *variarum, c.* 17. *n.* 13. Rebuff. *d. q.* 14. *n.* 2. *&* 29. text. ille non agit de conceſſione decimarum ſimpliciter, & abſolutè facta, ſed de illa per quam decimæ antiquæ, quas Eccleſia poſſidebat, alicui concedebantur veluti in feudum, in qua ſpecie non includuntur decimæ noualium, & neceſſaria eſt ad hoc noua, & ſpecialis conceſſio, iuxta *cap.* 2. *in princ.* vbi notans gloſſ. in caſus poſitione, & alij, *& in §.* 1. *hoc tit. lib.* 6. idque ſat intendit *c. tua* 25. *hoc tit.* ibi: *Occaſione decimationis antiquæ*, & clariùs ibi: *Non ſit extendenda licentia, ſed reſtringenda*, quæ verba ſignificant conceſſionem de qua text. agit, quippe quæ referebatur ad decimas antiquas, non niſi per extenſionem noualium decimas includere potuiſſe.

8 *Quia vbi maius conceditur*, &c.] An, & quando in priuilegiis & diſpenſationibus valeat argumentum de maiori ad minus, & de intellectu huius text. quoad hunc articulum egi latè *de offic. & poteſt. Epiſc. part.* 2. *alleg.* 33. *n.* 12. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Negotiator de lucro decimam ſoluit deductis expenſis quas fecit de pecunia decimata, expenſæ verò quæ fiunt pro habendis fructibus, non deducuntur, & de fructibus ſoluitur decima, etiam non deductis expenſis pro re reſtauranda.*

2 *Piſcium, aut animalium ex captura tanquam ex decima perſonali expenſa deducitur.*

3 *Decimæ perſonales debentur expenſis priùs deductis.*

4 *Verbum* fructus, *quando profertur à lege, ſemper intelligitur deductis expenſis.*

5 *Decima duplex de vna, & eadem re, ſiue de eodem aceruo, ſolui non debet.*

6 *Redecima eſt contra ius.*

7 *Decima non ſoluitur de legato, vel hæreditate.*
8 *Decima non ſoluitur ex immobilibus.*
9 *Doctor de collecta ſcholarum, & Aduocatus de aduocatione decimam ſoluere tenetur.*

Cap. Paſtoralis. XXVIII.

1 NEgotiator de lucro acquiſito per mercimunium antequam ſoluat decimas, debet deducere expenſas, quia pecuniæ, quibus emuntur merces, vt ager, vinea, clibanus, &c. iam erant decimatæ, ſed expenſæ quæ fiunt pro fructibus colligendis ab illis de quibus fructus proueniunt, non ſunt deducendæ, etiamſi fuerint decimatæ, hoc eſt, emptæ de pecunia decimata. Item de prouentibus decimandis non ſunt deducendæ expenſæ factæ pro reſtaurando detrimento rerum, ex quibus fructus deducuntur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Anchar. Hoſt. Henric. Panorm Ripa, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 271. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 469. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 22. *c.* 4.

2 *Et piſcariis.*] Ergo de captura animalium vel piſcium tanquam ex decima perſonali, expenſa deducitur, vt per Capyc. *deciſ.* 20. *n.* 3. *cum ſeqq.* Cabed. *Luſit. deciſ.* 54. *ad fin. p.* 2.

3 *Credanius deducendas expenſas*, &c.] Notatur ad hoc, quòd decimæ perſonales deducuntur expenſis priùs deductis, vt quæ factæ ſunt in mercibus emendis, quærendis, & vehendis, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 15. *gloſſ.* 1. *n.* 14. Rebuff. *de decimis, q.* 11. *n.* 4. Perez *tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 125. Viuian. *deciſ.* 4. *n.* 21. *&* 22. Gutier. *pract. lib.* 1. *q.* 18. *n.* 9. *& de tutel. p.* 2. *c.* 17. *n.* 14. Ioan. Garc. *de expenſis, cap.* 1. *n.* 17. Suar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 33. *n.* 1. D. Barboſ. *in l. fructus, n.* 19. *ff. ſoluto matrim.* latè Monet. *de decimis, c.* 6. *n.* 32. *cum ſeqq.* vbi *n.* 34. rationem reddit cur de perſonalibus deducantur expenſæ, non ita de prædialibus, quia in negotiatione, & ſimilibus, de quibus perſonales decimæ ſoluuntur, præcipuè operatur manus hominum, in prædialibus præcipuè manus Dei, & *n.* 35. *&* 36. ampliat vt ſi res immobiles acquiſitæ vendantur, veluti domus, ager, vinea, clibanus, de pecunia deducuntur impenſæ reparationum, vt ſi centum aureis, qui iam decimati ſunt, domum emam, & poſtea ducentis vendam, deducam centum aureos iam decimatos, & expenſas ſi quas feci in reparationibus, & de reſiduo tanquam de lucro decimam ſoluam: ſi tamen res maneat penes me, putà clibanus, molendinum, & ſimilia, de quorum commodo & lucro decimas ſoluo, non deducam expenſas factas in eorum conſtructione, & refectione.

4 *Expenſas tamen*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vbi verbum, *fructus*, profertur à lege, ſemper intelligitur deductis expenſis, vt per Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 12. *n.* 15. Menoch. *remed.* 15. *recup. n.* 5. Cott. *in memorab. verbo ſtatuto, fol.* 721. Xuar. *tit. de las arrhas, n.* 6. Mex. *in tract. taſſæ panis, concl.* 2. *n.* 83. *cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 7. *proœm. n.* 163.

5 In gloſſ. *Deducendas*, ibi, *ne bis eadem res decimaretur.* Quia de vna, & eadem re, ſiue de eodem aceruo duplex decima ſolui non debet, vt per Gig. *de penſionib. q.* 59. *n.* 3. *&* 4. Azeued. *l.* 7. *in princip. tit.* 5. *lib.* 1. *noua*
6 *recop.* & ideo redecima, ſeu duplex decima eſt contra ius, vt per citatos ab Azeued. *loco proximè citato.* Seraphin. *deciſ.* 147. *num.* 9. Rota *in Corduben. redecimarum,* 16. *Nouembris* 1607. *&* 27. *Martij, &* 10. *May* 1613. coram R. D. Coccino Rotæ Decano.

In gloſſ. *Quaſi de lucro*, ibi, *ſic ergo hæres legatarius*, 7
&c. Notatur ad hoc, quòd de legato, vel hæreditate, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue in extraneum, ſiue in legitimum hæredem perueniat, decima non ſoluitur, vt per Rebuff. *d. q.* 8. *num.* 31. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 24. *q.* 8. Soar. *d. lib.* 1. *c.* 31. *n.* 5. Monet. *de decimis, c.* 4. *&* *n.* 36. Rendin. *in prompt. recept. ſentent. tom.* 1. *tit.* 26. *n.* 4.

In ead. gloſſ. ibi, *Quòd de immobilibus non tenetur* 8
quis ſoluere decimam. Notatur ad hoc, quòd ex immobilibus non ſoluitur decima, Guillelm. Bened. *in c. Raynutius, in verbo, & vxorem, num.* 256. *de teſtam.* Rebuff. *d. q.* 8. *num.* 21. *&* 32. Azor. *d. cap.* 24. *q.* 11. Monet. *d. c.* 4. *num.* 38.

In ead. gloſſ. ibi, *Sed nunquid Doctor de collecta, &* 9
Aduocatus de aduocatione, &c.] Notatur ad hoc, quòd Doctor de collecta ſcholarum, & Aduocatus de aduocatione decimam ſoluere tenentur, vt per Rebuff. *d. tract. de decimis, q.* 12. *num.* 5. Monet. *eod. tract. cap.* 4. *num.* 28.

SVMMARIVM.

1 *Decimas præſcribentes in aliena Parochia, ſi ſibi inſurgunt, non poſſunt ſimul accipere nouualium decimas, niſi oſtendant ad ſe pertinere.*
2 *Præſcribens decimas in aliena Parochia, ſi ſibi inſurgant nouualia, ipſorum decimas non habet.*
3 *Præſcribere poteſt Clericus decimas in alterius Diœceſi.*
4 *Decimæ nouualium regulariter debentur Parochiæ in cuius finibus colliguntur, extenditur ad quaſcunque decimas, vt n. 5. & 6.*
7 *Matrix Eccleſia de iure communi fundata eſt quoad decimas prædiales ſuæ Parochiæ.*
8 *Decimas fructuum, qui naſcuntur in Parochia Epiſcopi, ſeu Eccleſiæ Cathedralis, Epiſcopo debentur.*

Cap. Cùm contingat. XXIX.

PRæſcribens decimas in aliena Parochia non poteſt 1
ſimul accipere nouualium decimas eiuſdem Parochiæ, niſi cum rationabili cauſa oſtendat ad ſe pertinere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 272. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 470. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 3. *tit.* 9. *cap.* 1.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
multipliciter illum declarantes, Bald. *de præſcript.* 2. *part. princip. à num.* 9. Ioan Garc. *de expenſ. cap.* 9. *à num.* 38. Rebuff. *de decimis, quæſt.* 14. *num.* 3. Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 1. *de decimis, cap.* 21. *num.* 4. *& cap.* 24. *num.* 8. Menoch. *conſil.* 36. *num.* 34. vbi aſſerit text. *in præſenti* loqui in eo, qui præſcripſit decimas iure communi ſibi minimè debitas, quo caſu ſtrictiſſima interpretatio ſumitur, & ad varios caſus explicantem Gutier. *Canonic. lib.* 2. *c.* 21. *à n.* 78. *& à n.* 112. Gilchen. *de præſcript. part.* 1. *cap.* 6. *à n.* 180.

Ab antiquo pertineat, &c.] Ergo Clericus poteſt 3
in alterius Diœceſi decimas præſcribere, vt per Couar. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 7. Soar. *d. lib.* 1. *cap.* 30. Conſuetudine enim legitima induci poteſt, vt decima vni Eccleſiæ debita alteri ſoluatur, Hieron. Carat. *in opuſculo de iuribus Parochialibus, tit.* 5. *n.* 10.

Ad

4 *Ad ipſos proculdubio pertinere.* Notatur ad hoc, quòd decimæ nouálium regulariter debentur Parochiæ in cuius finibus ſurgunt, Monet. *de decimis,c.*4. *n.*53. vbi *n.* 54. quòd ſi noualia appareant inter duas Parochias,& neſciunt intra quam illarum, quia ignorantur limites,tunc inter illas fiet diuiſio, vel Epiſcopus cui voluerit iudicio ſuo aſſignat,vt voluit Rebuff.
5 *q.*14. *n.*5. & facit quia generaliter decimæ debentur Eccleſiæ Parochiali intra cuius fines ſunt , vt per Ioſeph.Ludouic.*deciſ.*72.*n.*3.9.*&* 10. Verall. *deciſ.*353. *num.*3.*&* *deciſ.*306.*n.*3.*p.*3.Xuar.*alleg.*28.*n.*15.Gonzal. *ad reg.*8.*Cancell.gloſſ.*6.*n.*75. Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ.tit.*19.*de decimis, num.*6. Rota *deciſ.*371. *num.* 4. apud Farinac. *p.*1.*recent.& in Bracharen. decimarum* 20. *Maij* 1591. *&* 3. *Iunij* 1594. coram bonæ memoriæ Card. Pamphilio , *& in Sabinen. decimarum* 19.*Martij* 1609. coram Reuerendiſſ.D.meo Coccino Decano , *in Abulen. decimarum* 17. *Decembris* 1627. coram eodem , *verſ. nam quoad primum.* Et territoria eſſe intra fines alicuius Parochiæ probatur ex viſitationibus Epiſcoporum , Rota *deciſ.*541.*num.*1. *part.*1. *recent.*

6 *Niſi rationabilis cauſa oſtendatur.*] Notatur ad hoc, quòd quando per præſcribentem fuerunt receptæ quædam decimæ in nemoribus , vel paſcuis , tunc ſi illa redigantur in culturam, is, qui decimas aliquas ex illis percepit , habebit & nouales , vt per Rebuff. *d. q.*14.*n.*22.

Ad Parochiales Eccleſias de iure communi pertineant.] Notatur ad hoc , quòd Parochus de iure communi habet fundatam intentionem reſpectu omnium decimarum intra ſuæ Parochiæ limites exiſtentium , vt per Rot. *deciſ.*178. *n.*5. *p.*1. *& deciſ.*135.*&* 192. *n.*5. *& deciſ.*247.*n.*1.*p.*2.*recent.* & fuit dictum *in Conchen. decimarum* 11.*Maij* 1615.coram R.P.D. meo Pirouano , *& in Ciuitaten. decimarum* 18. *Iunij* 1618. coram Card. Veroſpio. Et hæc iuris aſſiſtentiæ ſuffragatur ne dum ipſis Parochis , verùm etiam aliis , quos ijdem ad participandum de decimis , admittunt Seraphin. *deciſ.*899.*n.*3.*& deciſ.*908.*num.*3.& fuit reſolutum *in allegata Ciuitaten. decimarum* , coràm Card. Veroſpio.

Intellige procedere in illis Diœceſibus , in quibus Parochiæ ſunt diſtinctæ,vbi enim non ſunt diſtinctæ, ſolus Epiſcopus dicitur totius diœceſis vniuerſalis Parochus,ac proinde ei debentur decimæ, *cap.fin.* vbi gloſſ.*de Paroch.* Rebuff.*de decimis,quæſt.*7.*num.*9. Rot. *deciſ.*309. *num.* 5. *p.*2. *diuerſ.* & fuit dictum *in allegata Ciuitaten. decimarum* , coram Card. Veroſpio , Burat. *deciſ.*164.*n.* 2. Et in regnis Hiſpaniarum Eccleſiæ Cathedrales , dignitates , & nonnulla alia beneficia ſunt fundata ſuper decimis,& ideo Parochi in illis Regnis non poſſunt dici habere intentionem fundatam contra huiuſmodi beneficiatos ſuper decimis , ſed tenentur probare, vt dicit Rot.apud Gregor.XV.*deciſ.*429. *num.*6.

Eſt tamen aduertendum quòd hæc aſſiſtentia prodeſt Parochis in petitorio , vt non teneantur aliter probare decimas ſibi competere , ſed contrarium aſſerenti incumbat onus probandi cùm habeat contra ſe iuris aſſiſtentiam , Rebuff.*de congrua portione,n.*10. *cum ſeqq.*Mareſcot.*var.reſol.lib.*1.*cap.*12.*n.*14. Rot. *d. deciſ.*135.*in fine , & d. deciſ.*193.*num.* 5. *in fin. part.*2. *recent.* non ſuffragatur tamen ad effectum obtinendi manutentionem , quæ ex ſola iuris communis aſſiſtentia non datur , niſi in iuriſdictionalibus , iuxta opinionem quam hodie Rota ſeruat , quicquid aliàs tenuerit , vt notauit Ferent.*in annot.ad deciſ.*219. *Buratti,lit. A.*

7 In gloſſ. *De iure communi* , ibi , *decimæ de iure communi pertinent ad parochiales Eccleſias.* Notatur ad hoc quòd Matrix de iure communi fundata eſt quoad decimas prædiales ſuæ parochiæ,vt per Rebuff. *quæſt.*6. *num.*12.Soar.*d.lib.*2.*cap.*28. Rot.*in Nouarien. decimarum* 7. *Maij*1627. coram Reuerendiſſ. P. D. meo Pirouano. Si quæſtio ſit , inter Eccleſiam baptiſmalem, & parochialem ſuper decimis , quid ſit faciendum docet Monet.*de decimis, cap.*7.*num.*27.*cum ſeqq.* Illud tamen aduertendum eſt , quòd ſi Eccleſia Matrix conſentit aſſignationi limitum , & fundationi parochiæ, tunc cenſentur remiſiſſe ius decimandi , & alia iura parochialia quoad illam portionem limitum , qui nouæ Eccleſiæ aſſignati ſunt. Rebuff. *d. quæſt.*6.*n.*20. Monet. *d. c.*7. *num.*30. Ita vt Eccleſia parochialis de nouo erecta fundatam habeat intentionem ſuper decimis contra Eccleſiam Matricem , cui prius decimæ debebantur , Rota *in Mediolanen. decimarum de Carlatio*,18. *Martij* 1619.coram D. Matt. Andrea, & *in Comen.decimarum*,18. *Iunij* 1602.*&* 27. *Nouembris* 1606.coram Illuſtriſſ.Cardin. Sacrato , & *in Conchen.decimarum de Caſtecon.*11. *Maij* 1615. coram Pirouano , & *in Mediolanen , decimarum S. Iuliani* , 16. *Ianuarij* 1613. coram Card. Pamphilio iun. vbi vult hoc procedere,quando diſmembratio eſt facta ſimpliciter , non autem quando eſt facta cum clauſula , *ſine præiudicio alicuius* , Calder. *conſ.*2.*de decimis.* Abb. *hic num.*8.*in* 4.*caſu* , poſt Butr.*num.*8.*in fine* , *verſ quandoque intra limites,* idem Abb.*in cap.ad audientiam,n.*14. *de Eccleſ. ædific. & conſil.*58. *ad finem* , *verſ. hanc inſuper,lib.*1.Pariſ.*conſ.*73.*num.*1.*lib.*4. Menoch.*conſ.*39. *num.*20. Ruin. *conſ.*169. *num.*78. & non eſt neceſſe, quòd reales limites aſſignentur , ſed ſufficit quòd Matrici,cui debebantur decimæ , & primitiæ in erectione nouæ parochiæ , relinquantur ſolæ primitiæ ex gratia , Rota *in d. Mediolanen.decimarum de Carlatio*, per incluſionem enim primitiarum excluduntur decimæ , & cenſentur aſſignatæ parochiali nouiter erectæ , argum. text.*in l. cum prætor* , *ff. de iudic. & in l. maritus* , vbi gloſſ. *verbo præſcripſerit* , *C. de procur.* ſtante maximè conſenſu Præpoſiti Eccleſiæ Matricis in ipſa diſmembratione. Aduertendum quoque eſt Rotam *in eadem Mediolanen. decimarum de Carlatio*, de hac concluſione dubitaſſe , an ſcilicet decimæ abſque alia aſſignatione , & diſmembratione facta per Epiſcopum tranſirent ipſo iure in Eccleſiam parochialem nouiter erectam propter Concil. Trident. *ſeſſ.*21.*de reform.cap.*4. ibi , *aſſignatur competens portio arbitrio Epiſcopi*,&c. & ideo cauſam remiſiſſe ad Illuſtriſſimos S. Congregationis Concilij Trident. interpretes,qui partibus auditis de anno 1617. cenſuerunt decimas ad Eccleſiam Matricem pertinentes non tranſire ipſo iure in parochialem Eccleſiam nouiter erectam,ſed remanere apud Eccleſiam Matricem,niſi eas Epiſcopus nouo parocho ad præſcriptum Concilij aſſignauerit.

In ead.gloſſ. ibi , *Vbi Epiſcopus petit decimas* , &c. 8
Notatur ad hoc,quòd decimæ fructuum, qui naſcuntur in parochia Epiſcopi , ſeu Eccleſiæ Cathedralis (ſecluſa conſuetudine , præſcriptione , aliáve conceſſione) Epiſcopo debentur, Tyndar.*de decimis,n.*68. Rebuff. *q.*7. *num.*7. Rota *in Pacen.decimarum*, 5.*Decembris* 1605.coram Reuerendiſſimo D.Coccino Rotæ Decano , addit. ad Monet. *cap.*7. *num.*7. vbi cum Rebuff. & Azor. limitat niſi alius eſſet illius Eccleſiæ Curatus.

In ead. gloſſ. ibi : *Et de illis debent facere quatuor* 9
partes,&c.Vt ſcilicet vna pars detur clericis,altera fabricæ , tertia pauperibus , quarta retineatur per Epiſcopum ;ſed meliùs textus à gloſſa citati intelliguntur , vel abſolutè , & indiſtinctè , vbi etiam aliqua

ex cauſis infraſcriptis, videlicet vbi prædium non eſt in alicuius Parochia ſitum, vel vbi Parochiæ non ſunt diſtinctæ, Epiſcopo debeantur decimæ, quo modo etiam exponitur *c. ſtatuimus, cum duobus ſeqq. 16. q. 1.* in quibus diſtributio decimarum Epiſcopi arbitrio tribuitur; vel vbi aliàs fabrica Eccleſiæve miniſtri, & animarum Rectores proprios redditus non habeant, vnde commodè reparari, manuteneri, & ſuſtentari reſpectiuè poſſint.

10 In ead. gloſſ. ibi, *Secundùm conſuetudinem.* Et ideo non præiudicat ex iis, quæ tradit Palat. *in repet. rubr. de donation. inter virum, & vxorem, §. 31. n. 1.*

11 In ead. gloſſ. ibi, *De conſuetudine.* Notatur ad hoc, quòd conſuetudo veluti iuſtiſſima interpres obſeruanda eſt quoties de iure dubium eſt, cui Eccleſiæ decimæ ex certis rebus ſint ſoluendæ, vt per Cou. *lib. 1. var. c. 17. n. 8. verſ. quartò.*

12 In gloſſ. *Noualium.* An decimas ex conſuetudine percipiens in aliena Parochia, valeat etiam noualium decimam percipere, vide Rendin. *in prompt. recept. ſent. tom. 1. tit. 26. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Decimæ omnium fructuum prædij debentur ei qui decimas ibi præſcripſit, ſed ad aliud prædium præſcriptio non extenditur*

2 *Præſcribens decimas alicuius certi fructus in vno prædio poteſt habere decimas alterius rei ibi ſata.*

3 *Decima ex herbis debita debentur etiam ex terreno in quo herbæ naſcuntur ad culturam redacto ex fructibus inde prouenientibus.*

4 *Vna & eadem res non debet diuerſo iure cenſeri quando eadem militat ratio.*

5 *Decimæ ad Rectorem Parochialis ſpectant.*

6 *Decimæ minutæ ſunt, quæ ex hortis, pullis, & ouis ſoluuntur.*

Cap. Cùm in tua. XXX.

1 Decimæ de iure debentur Eccleſiæ Parochiali, ſed ſi Monaſteria, vel Conuentus de certa terra ſubiecta Parochiæ accipiebant aliquos fructus ratione decimarum, & deinde alij fructus de eadem terra colliguntur, eadem Monaſteria debent accipere decimas illorum nouorum fructuum, quia non debet vna eademque res diuerſo iure cenſeri. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Vin. *in ration. lib. 3. iur. Pontif. pag. 273.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 470.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 9. c. 2.*

2 Collige ex text. præſcribentem decimas alicuius certi fructus in vno prædio, poſſe habere decimas alterius rei ibi ſatæ, vt per Rebuff. *de decimis, q. 14. n. 18. & 25.* Azeued. *l. 2. num. 9. tit. 5. lib. 1. noua recop.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 21. num. 4.* Vnde decimæ ex herbis debitæ debentur etiam ex terreno in quo herbæ naſcuntur, ad culturam redacto ex fructibus inde procedentibus, Balb. *de præſcript. 2. p. princ. q. 11. n. 17. verſ. pariter qui præſcripſit,* Couar. *pract. c. 37. n. 5.* Rot. *deciſ. 677. n. 3.* apud Farin. *p. 1. recent.*

3 *Diuerſo iure cenſeri.*] Notatur ad hoc, quòd vna & eadem res non debet diuerſo iure cenſeri, quando eadem militat ratio, & idem conſideratur reſpectus, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 18. n. 23. & §. gloſſ. 5. n. 14. ante fin. & de nobilit. c. 28. n. 11. cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 6. proœm. n. 64. & 69. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit. 2. q. 15. n. 150. cum ſeqq. & conſ. 152. n. 19.* Mexi. *in tract. taſſæ panis, concl. 2. n. 65.* Cenal. *communium contra communes, q. 899. n. 36.*

Ad quas de iure communi, &c.] Notatur ad hoc, quòd decimæ ad Rectorem Parochialis ſpectant, vt per Rebuff. *q. 4. num. 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 6. n. 75.* Seraphin. *deciſ. 1449. n. 5.* Gregor. XV. *deciſ. 519. n. 2.* Rot. *in Nouarien. decimarum 7. May* 1627. coram R.P.D. meo Pirouano. 5

In gloſſ. *Minutas.* Notatur ad hoc, quòd minutæ decimæ ſunt, quæ ex hortis, pullis, & ouis ſoluuntur, vt per Rebuff. *q. 3. n. 26.* Soar. *d. lib. 1. c. 34. n. 4.* 6

SVMMARIVM.

1 *Laici Eccleſias, vel decimas donare non poſſunt, nec ex eorum titulo præſtatur cauſa præſcribendi.*

2 *Decimæ coram Eccleſiaſtico iudice ſunt petendæ.*

3 *Decima ſita in Parochia Eccleſiæ Cathedralis Epiſcopo debetur.*

4 *Rex non poteſt immunitatem à ſoluendis decimis concedere.*

5 *Eccleſia decimas à laico habens eas non præſcribit etiam per tempus immemoriale.*

6 *Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus putabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide.*

7 *Princeps per confirmationem non intendit iuri alterius tertij derogare.*

8 *Conſuetudo vbi adeſt quod decimæ ad Epiſcopum ſpectent, ea ſeruanda eſt.*

9 *Libelli qualitatem præſumere debemus ex verbis ſententiæ.*

10 *Præſcriptione longiſſima an iuſtus titulus requiratur.*

Cap. Dudum. XXXI.

Laici etiam Reges non poſſunt donare Eccleſias, vel decimas, nec eorum titulo præſtatur cauſa præſcribendi, & ſi Papa confirmaret talem donationem, tamen non intendit derogare iuri alterius niſi expreſsè hoc declaret. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 273.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 470.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 9. cap. 9.* 1

Coram quo decimas, &c.] Et ſic coram Eccleſiaſtico, vt per Rebuf. *de decimis, q. 10. à princ.* Perez *tit. 4. lib. 1. Ordin. pag. 129.* Vide Doctores citatos *ad c. tua 25. n. 2. ſupr. hoc tit.* 2

Intentione tua de iure communi, &c.] Notatur ad hoc, quòd decima ſita in Parochia Eccleſiæ Cathedralis Epiſcopo debetur, quia reſpectu illius dicitur propriè & immediatè Parochus, Rebuff. *q. 7. n. 7. & q. 9. n. 19.* Abb *in cap. cum contingat, num. 7. hoc tit.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 19. n. 3.* quatenus enim hic text. dicit Epiſcopum habere fundatam intentionem iure communi ſuper decimas, agit de decimis, quæ debentur Parochiæ ipſius Epiſcopi, qualis eſt Eccleſia Cathedralis, reſpectu cuius dicitur propriè, & immediatè Parochus, non verò aliarum Parochiarum, aduertit in ſpecie Abb. *in cap. cùm contingat, num. 7. hoc tit.* 3

Hinc etiam vulgò colligitur quòd Epiſcopus fundat intentionem ſuam ſuper quarta decimarum ei de iure debita, vt per Hoſtienſ. Abb. Cardin. Butr. Ioan.

Google

Ioan. Andr. & Anch. *in c. de quarta, de præſcript.* eundem Hoſt. Ioan. Andr. & Abb. *in c. cùm contingat, hoc tit.* quorum auctoritate Rota *deciſ. 31. n. 5. p. 2. diuerſ.* firmauit hanc opinionem eſſe communem. Rebuff. eandem tenuit *de decimis, q. 7. n. 11.* Rot. *deciſ. 402. n. 1. p. 2. recent.* & *in Nouarien. decimarum 7. Maij* 1627. coram R.P.D. meo Pirouano. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 6. n. 87. & 88.*

Neque obſtat quòd opinio prædicta bene procedat contra Rectorem, à quo Epiſcopus exigere debet ſuam Canonicam portionem, non autem contra Parochianos incolas, qui tenentur reſpondere de decimis ſuo Rectori, & non Epiſcopo, *d. cap. cùm contingat, hoc tit.* ibi: *Quòd cùm perceptio decimarum ad Parochiales Eccleſias de iure communi pertineat, cap. cùm in tua, eod. tit.* ibi: *Alioquin Parochialibus exſoluantur, ad quas de iure communi ſpectat perceptio decimarum,* Caſtr. *conſ. 38. per tot. p. 1.* Seraphin. *deciſ. 1449. n. 5.* Greg. *deciſ. 519. num. 1.*

Quia Hoſtienſ. ſentiens hanc contrarietatem illam conciliat *in d. cap. cùm contingat, n. 1. verſ. vnde,* nam verum eſt, quod text. *in præſenti, & cap. quoniam, hoc tit.* dicunt Epiſcopum fundare ſuam intentionem in portione Canonica, & *in cap. cum contingat, & in cap. cùm in tua,* de iure communi, decimas ſpectare ad Eccleſias Parochiales, ſed inquit ille Epiſcopus fundat quoad Canonicam, Parochialis verò Eccleſia quoad alia, & ita vna diſpoſitio aliam non deſtruit, ſed bene inter ſe conueniunt, & Ioan. Andr. *in d. cap. cùm contingat, num. 4.* ſequitur hanc diſtinctionem: propterea aut Rector non eſt in cauſa, aut negligit exigere decimas, & Epiſcopus pro ſua portione Canonica poteſt agere iure proprio, aut vult agere pro omnibus decimis, & etiam poteſt, ſed nomine Eccleſiæ Parochialis, cui tenetur illas conſeruare, *cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſt.* Hoſtienſ. *in d. cap. cùm contingat, num. 2.* Ioan. Andr. *in d. cap. quoniam, num. 3.* aſſerentes Ordinarios habere etiam fundatam intentionem quoad petitionem nomine ſuarum Eccleſiarum Parochialium, quod etiam admiſit Rot. *in Carinen. decimarum 13. May* 1587. coram Orano, & per hanc diſtinctionem conueniunt deciſiones coram bonæ mem. Card. Pamphilio & bonæ mem. Iuſto *in Conchen. decimarum del Infantado,* quæ referuntur *in deciſ. 442. 445. & 520. p. 1. recent.* & poſtmodum coram bonæ mem. Andrea 18. *Decembris* 1617. in quibus fuit firmatum Epiſcopum habere in prædiis decimatoriis ius tale, & coæquale cum Rectoribus, & eſſe inter ſe quaſi portionarios, & prout tales nuncupantur per Hoſtienſ. *in d. cap. quoniam, num. 2.* & Ioan. Andr. *num. 3.* quæ realitas, & coæqualitas tolli non poteſt per negligentiam, aut malitiam Rectorum non comparentium; cùm ſit fundata in proprio iure immediato, non autem mediato ex perſona Rectorum; ſimiliter ſi idem Rector eſt in cauſa, & Epiſcopus ſimul agentes contra laicos parochianos, minor eſſet difficultas, quia vterque agit ex iure ſuo, & amittitur iſta ſimultanea actio *in Ceruien. decimarum 22. Aprilis* 1602. coram bonæ mem. Penia, ac demum quando Rector neque eſt cauſa, aut negligit, ſed eſſe, aut agere, aut negligere non poteſt, quia decimæ ad illum non pertinent, qui eſt caſus noſter, tunc iure non prohibent quin Epiſcopus fundet intentionem ſuam contra laicos, & alios quoſcumque pro decimis prædialibus, *cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſt. d. cap. quoniam,* & text. *in præſenti,* & idem admittitur *in Poſſanien. decimarum 18. May* 1591. coram Giptio; ex quibus patet conſequentiam quam facit Caſtr. *in d. conſ. 38.* & Gregor. XV. *deciſ. 519.* non eſſe tutam quòd decimæ debent percipi à Rectoribus, & ab ipſis Epiſcopi exigunt quartam, & ſic mediatè, non autem immediatè à laicis, quia etſi *cap. cum contingat, & cap. cùm in tua,* expreſsè dicant perceptionem decimarum de iure communi pertinere ad Eccleſias Parochiales, non tamen excludunt Epiſcopos quin & ipſi fundent intentionem quoad eorum Canonicam portionem, iuxta *d. cap. quoniam,* & text. *in præſenti,* attenta compatibilitate quam ponit Hoſtienſ. vt dicebam, *in d. cap. cùm contingat, n. 1. verſ. non obſtat, de decimis.* Colliguntur hæc omnia ex Rot. *Nouarien. decimarum 7. Maij* 1627. coram R.P.D. meo Pirouano.

4 *Qui B. Regis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Rex non poteſt immunitatem à ſoluendis decimis concedere, vt per Rebuff. *quæſt. 13. num. 101.* Monet. *eod. tract. c. 5. n. 39.* Nam Imperator, & Reges non conſequuntur poteſtatem diſponendi de ſpiritualibus, Xuar. *alleg. 8. num. 12.*

5 *In decimis, & Eccleſiis à Rege,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Eccleſia decimas à laico, puta Rege vel Regina habens, eas non præſcribit etiam per tempus immemoriale, vt per Rebuff. *q. 13. n. 85. & 87.* Moneta *decimis, c. 5. n. 113.*

6 *Titulus nullus erat.*] Notatur ad hoc, quòd titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus putabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide, deſtruitque longiſſimi temporis præſcriptionem, vt per Molin. *de primog. lib. 2. c. 6. n. 68. verſ. contrarium.*

7 *Iuri Epiſcopali nullatenus derogatur.*] Notatur ad hoc, quòd per confirmationem non intendit Princeps iuri alterius tertij derogare, aut præiudicium afferre, vt per Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo confirmatio 2.* Cabed. *Luſit. deciſ. 1. n. 6. p. 2.* Ioſeph. Seſſe *Aragoniæ deciſ. 15. n. 7.* vbi ſecus dicit quando agebatur de præiudicio tertij, de quo cogitauit.

8 In gloſſ. *De iure communi,* ibi, *& de conſuetudine loci,* &c. Notatur ad hoc, quòd vbi adſit conſuetudo quòd decimæ ad Epiſcopum ſpectent, ea ſeruanda eſt, Rebuff. *q. 7. n. 10.* Monet. *d. tract. c. 7. n. 12.*

9 In gloſſ. *Prohibemus,* vlt. ibi, *ſed ſtandum eſt ſententiæ.* Notatur ad hoc, quòd ex verbis ſententiæ debemus ipſius libelli qualitatem præſumere, vt per Maſcard. *de probat. concluſ. 976. n. 6.*

10 In gloſſ. *Quæ allegauit,* ibi, *ſecundùm Canones longa, & longiſſima præſcriptio non differunt.* Vnde hæc gloſſ. ſecundùm Canones in præſcriptione longiſſima iuſtum titulum requiri, ſentiens aliud eſſe ſecundùm leges ciuiles, quæ fuit opinio Ioann. vt refert gloſſ. *in ſum. 16. quæſt. 3. ante fin. verſ. item ſecundùm Canones.* Sed hæc ſententia omnino corruit, nam quoad titulum non eſt differentia inter Canones, & leges, Abb. *n. 14. in cap. de quarta, de præſcript.* Couarr. *in reg. poſſeſſor, part. 4. §. 5. num. 2. & §. 3. num. 6. & lib. 1. variar. cap. 17. num. 7.* & fortaſſe ſic ſentit gloſſ. *hæc in fine,* dum ſe remittit ad ea, quæ dixit *in cap. ſi diligenti, de præſcript. in gloſſ. vlt.* vbi longè aliter loquitur. Non obſtant text. *in præſenti,* & *in d. c. ſi diligenti,* quia procedunt vbi ius commune, vel præſumptio eſt contra præſcribentem, in qua ſpecie requiritur titulus, *cap. 1. de præſcript. in 6.* Nec etiam obſtat *cap. peruenit, de empt.* vbi in præſcriptione triginta annorum allegatur, & attenditur titulus, nam licèt DD. paſſim exiſtiment tractari illic de præſcriptione, vt per Couarr. *in reg. poſſeſſor, part. 2. §. 7. n. 5. verſ. ſecunda,* Pinel. *in auth. niſi, num. 11. C. de bonis matern.* longè verius eſt cum Abb. illic *num. 9.* & aliis *in eo text.* non agi de præſcriptione, quæ etiam per longiſſimum tempus in ea ſpecie locum habere non poterat, iuxta reg. *in rebus, verſ. omnis, C. de iure dotium.* Deinde quia ſi illic ageretur de præſcriptione, & titulus ad illam eſſet neceſſarius, vtique is, quem mulier B. allegabat, iuſtus eſſe non potuit, vtpote contra ius prohibens alienationem rei donatæ

 propter

propter nuptias, *d.l.in rebus, auth.ſiue à me, C.ad Velleian.* Vnde ex mẽte *gloſ.1.verſ.& poſt biennium,* & aliorum *ibi,* Felin.*n.35.in c.de quarta,de præſcript.* expenditur, & allegatur illic ſpatium triginta annorum tanquam coniectura ad præſumendum ſecundùm conſenſum vxoris, quæ rei propter nuptias donatæ alienationi conſenſerat, licèt enim ad præſumendum conſenſum ſimplicem tempore, quo actus celebratur, ſufficiat ſpatium decem annorum, *l.ſi filius,C.de petit. hæred.* cum aliis de quibus per Gabr. *commun. tit. de præſumpt.concl.*1. nihilominus quia in ſpecie *d.c. peruenit,* ad confirmationem donationis propter nuptias non ſufficit conſenſus ſimplex tempore contractus, ſed requiritur etiam qualificatus alius cum internallo, & deliberatione biennij, vt *in d. auth. ſiue,* meritò *in d.cap.peruenit,* expenditur longiſſimum tempus, vt ex illo huiuſmodi tempus præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Domini debent tradere ſua prædia colenda illis, qui decimas ſine contradictione perſoluant,* & n.2.

3 *Excommunicari debet non ſoluens decimas cum teneatur.*

4 *Declaratur text.in præſenti.*

5 *Conſuetudo plurimum poteſt circa portionem, & quantitatem decimæ, eáque attendenda eſt.*

6 *Clerici conſuetudine poſſunt eximi à ſolutione omnium decimarum.*

7 *Conſuetudo vt introducatur in ſolutione decimarum decennium requiritur.*

Cap. Ex parte. XXXII.

1 Domini prædiorum poſſunt cogi per cenſuras vt dent prædia colenda talibus colonis, à quibus Eccleſia ſine contradictione integras decimas exigere poſſit, vel illi ſoluant. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr.Imol.Butr.Anan.Hoſt. Anch.Henric.Panorm.Ripa, Viu.*in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.* 274. Alagona *in compend.iuris Canon. pag.* 470.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1.& 2.* deſumitur ex Concil.generali Lateranen. ſub Innoc.III.*c.*53. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret.lib.3. tit.9.c.5.*

2 *Vt ipſi domini talibus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd domini debent tradere ſua prædia colenda illis, qui decimas ſine contradictione perſoluant, vt per Rebuff. *de decimis, q.5.n.13.*

3 *Per cenſuram Eccleſiaſticam compellatur.*] Notatur ad hoc, quòd non ſoluens decimas cùm teneatur, excommunicari debet, concordat Concil. Trident. *ſeſſ.25. de reformat. cap.*12. Rota *in Motunen. decimarum* 31. *Ianuarij* 1614. coram Illuſtriſſimo Sacrato, latè Monet.*de decimis,cap.*8.*à num.*64.vbi *num.*69. tenet huiuſmodi excommunicationem ferri debere monitione præmiſſa, Azor.*inſtit.moral.part.1.lib.7.c.26. quæſt.9.*

§. Illæ quippè.

Decimæ illæ neceſſariò ſunt ſoluendæ quæ debentur de iure diuino, vel de loci conſuetudine approbata. Colligunt Doctores *in princip.text.* citati.

4 *Ex lege diuina.*] Id eſt, quæ in veteri lege ſoluebantur, quaſi Pontifex in præſenti eam legem imitatus, & iudiciale illius præceptum innouans mandaſſet, vt nunc ſoluantur decimæ, quæ in illa antiquitus ſoluebantur, ita Monet.*de decimis, cap.1. quæſt.2.num.32.in med.* quòd etiam meliùs declarat Azor. *inſtit. moral. part.1.lib.7.cap.26.quæſt.5.verſ.cæterum,* aſſerens Pontifices ſæpè teſtari decimam iure diuino deberi, quia ſignificant decimam nunc Eccleſiæ ſolui, quæ lege diuina in veteri Hebræorum populo Leuitis, & Sacerdotibus debebatur, & Decreta Canonica ius diuinum interdum appellant quicquid in ſacris literis continetur, ſiue ad vetus id, ſiue ad nouum ſpectet Teſtamentum, ſiue id quod more veteris legis conſtitutum eſt: nec mihi diſplicet aliqua ratio, quam aſſignat idem Azor.*loco citato,* Pontifices ideo teſtari decimam iure diuino deberi, quia illam accipiunt prout eſt pars fructuum debita, & neceſſaria Clericis ad commodum eorum alimentum, & victum, ac ſtipendium debitum, non autem prout eſt certa & definita pars fructuum.

Vel loci conſuetudine approbata.] Notatur ad hoc, 5
quòd conſuetudo plurimum poteſt circa portionem & quantitatem decimæ, eáque attendenda eſt, vt per Couarr.*lib.1.var.c.17.n.2.verſ.præterea,* Rebuff.*de decimis,q.13.n.46.& 54.* Monet.*eod.tract.c.5.n.87.* Perez *l.2. tit.5.lib.1. Ordin. pag.*133. Cened. *ad Decretum collect. vlt. à n.4.* Azor.*d.lib.7.c.26.q.2.* Soar. *de Relig. tom.1. tract.2. lib.1.c.12.* Vnde valere conſuetudinem quod ex eodem prædio vna Eccleſia decimas maiores percipiat, & aliæ minores, cenſuit Rota *in Conchen. decimarum* 1. *Iulij* 1591. coram Card. Pamphilio; item valere conſuetudinem vt de minutis etiam decimæ, mixtæ, vel ex certis fructibus, puta fœno, oleo non ſoluantur, poſt D. Thom. Cou. Azor. & alios reſoluit Monet.*d.c.5.n.93.& 94.* vbi *n.95.* tenet valere conſuetudinem vt prædiis Eccleſiaſticis decima non ſoluatur à clericis.

In gloſſ. *Loci conſuetudine,* ibi, *quia Clerici, vel Eccle-* 6
ſia contra Clericos, &c. Notatur adhoc, quòd poſſunt Clerici conſuetudine eximi à ſolutione decimarum omnium tam prædialium, quàm perſonalium, etiam ratione bonorum patrimonialium, vt per Bald.*de præſcript.5. part. princip. quæſt.7.* Couarr. *d.c.17. num.8. verſ. primum hanc conſtat*, Azor.*d. lib.7.c.26. quæſt.2.* Monet. *d. c.6. num.96.* Ad introducendam conſuetudinem in ſolutione decimarum decennium ſufficere voluerunt Abb. Couar. & Rebuff. citati à Monet. *d.c.4.num.102.* Achil.*deciſ.3. num.5.de decimis*, Pute. *deciſ.15.incip. Fuit aliàs dubitatum, n.5.lib.1.* Intellige 7
quando agitur inter duas Eccleſias Parochiales, veluti inter Eccleſiam Sacramentalem, vel prædialem cum Rota *in Calaguritana decimarum infrà citanda,* ſecus ſi ageretur inter Eccleſiam Parochialem & alteram, cui reſiſtit, tunc enim requiretur immemorabilis, aut quadragenaria cum titulo, Doct.*in c. fin. de conſuet.* Rebuff.*de decim.q.13.à n.83.* Rota *in Ciuitaten. decimarum* 15. *Decembr.* 1594. & 18. *Martij*, & 28. *Iunij* 1596.coram Card.Pamphilio, & *in Calaguritana decimarum* 19.*Martij* 1610. coram D.Caualerio *deciſ.* 289.*n.2.*apud Farin.*p.2.recent.* paritérque requiruntur ſolutiones vniformes, vt ex illis inducatur conſuetudo, Rot.*dec.499.n.2.*apud Farin.*p.1.recent.* vbi etiam aduertit non ſufficere ſi factæ ſint à nonnullis ſingularibus perſonis pro bonis particularibus vigore tranſactionum & locationum ad certum tempus.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ prius ſunt ſoluendæ quàm cenſus, ſeu tributa, & ſi priùs illa ſoluuntur, poſtea decimari debent,* & n.2.

3 *Decima eſt onus reale, ac proinde ſequitur fructuum poſſeſſorem, ſeu detentorem.*

4 *Eccleſiæ*

4 *Eccleſia poteſt nouum emptorem, eundémque poſſeſſorem ad decimas præteritas non ſolutas conuenire.*

5 *Soluente vno alius liberatur.*

CAP. Cùm non ſit. XXXIII.

1 DEcimæ priùs ſunt ſoluendæ, deinde cenſus, & alia tributa, & ſi priùs illa ſoluantur, decimari & ipſa debent ſub pœna excommunicationis, quia res tranſeunt cum ſuo onere, id eſt, decimatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anch. Hoſt. Henric. Panorm. Ripa, Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 274. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 471. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Innoc. III. *c.* 54. & refertur ab Ant. Aug. *collect.* 4. *Decret. lib.* 3. *tit.* 9. *c.* 6

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, S. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 2. *ad* 4. Sot. *lib.* 9. *de iuſtit. q.* 4. *art.* 2. *ad* 4. Viu. *deciſ.* 4. *n.* 2. *&* 6. Monet. *de decimis, c.* 6. *q.* 4. *n.* 37.

3 *Quoniam res cum onere ſuo tranſit.*] Ergo decima eſt onus reale, ac proinde ſequitur fructuum poſſeſſorem, ſeu detentorem, vt per Rebuff. *de decimis*, *q.* 9. *num. vlt.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſionum, tit.* 19. *n.* 63. Et ita poteſt Eccleſia nouum emptorem, eundémque poſſeſſorem ad decimas præteritas non ſolutas conuenire. Hoſt. *in cap. paſtoralis*, *n.* 11. *hoc tit.* vbi Ioan. Andr. *num.* 6. Anchar. *n.* 8. Zabar. *n.* 20. Butr. *n.* 12. Panorm. *n.* 4. Feder. de Senis *conſil.* 81. *n.* 2. quos refert Rendin. *in prompt. recept. ſentent. tom.* 1. *tit.* 26. *num.* 6.

4 *Vel ſaltem hi*, &c.] Quia vno ſoluente alius liberatur, vt Gig. *de penſion. q.* 59. *n.* 63.

SVMMARIVM.

1 *Ciſtercienſes, & omnes Religioſi qui gaudent iiſdem priuilegiis de fructibus poſſeſſionum, quas acquiſierunt poſt Concil. generale, de quo hic decimas ſoluere tenentur ſi de illis poſſeſſionibus prius ſoluebantur decimæ.*

2 *Declaratur text. in præſenti.*

3 *Monaſteria, & pia loca ad decimas tenentur niſi aliquo priuilegio, præſcriptione, vel compoſitione ſint exempta.*

4 *Papa communicando priuilegia alicuius Religionis, in quibus adeſt exemptio à ſolutione decimarum, an cenſeatur alteri Religioni exemptionem à ſolutione decimarum communicaſſe, oſtenditur.*

CAP. Nuper. XXXIV.

1 CIſtercienſes, & omnes Regulares, qui gaudent iiſdem priuilegiis, de terris alienis, & in poſterum acquirendis, etiamſi eas propriis manibus, & ſumptibus excolant, debent ſoluere eaſdem decimas, quas antea domini terrarum ſoluebant, vel inter ipſos componere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 275. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 471. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Innoc. III. *c.* 55. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 4. *tit.* 9. *cap.* 7.

Multa circa materiam, & intellectum huius text. 2
congerunt Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub.* 12. *c.* 13. *n.* 154. *cum ſeqq.* Put. *deciſ.* 65. *lib.* 1. benè Marcheſ. *de commiſſ. p.* 2. *pag.* 596. *in noua impreſſ.* & R. Coccinus in ſuis deciſionibus *lib.* 2. *deciſ.* 192. cuius particulam placuit hic referre cùm de materia huius text. multa contineat vtilia, & non contemnenda. Ex alio capite dixerunt Domini breue non eſſe iuſtificatum, quia non fuit derogatum *cap. nuper, de decimis*, quod cùm ſit conciliare, cenſetur habere clauſulam derogatoriam ad futuras diſpoſitiones, adeò quòd ſit propriè neceſſaria illius derogatio expreſſa, Rot. *deciſ.* 122. *&* 123. *p.* 1. & fuit dictum *in cauſa Oriolen. decimarum* 21. *Maij* 1589. coram Orano. Hoc eſt verum quòd *cap. nuper*, loquatur ſolum de decimis debitis parochialibus, quia loquitur generaliter de Eccleſiis, & eius ratio eſt generalis, ſcilicet ne Eccleſiæ vlteriùs prægrauentur, quæ ratio generalis expreſſa eius eſt potentiæ quòd quamvis lex alium caſum decideret, nihilominus ex vi rationis expreſſæ omnem alium caſum ſub ratione comprehenſum determinaret, etiamſi ex tali determinatione ſequeretur correctio aliorum iurium, gloſſ. *verbo Italia, in c.* 1. *de tempor. ordin. lib.* 6. Bald. *in auth. quas actiones*, *n.* 4. vbi Iaſ. *n.* 22. *de ſacroſ. Eccleſ.* Pariſ. *conſ.* 69. *n.* 6. *lib.* 4. & hoc etiamſi repugnaret ius, & proprietas verborum, Crot. *conſ.* 1. *n.* 24. *lib.* 2. Angel. *conſ.* 221. *col.* 2. *verſ. nec obſtat*, Socin. iun. *conſ.* 21. *n.* 4. *lib.* 1. *& conſ.* 10. *n.* 12. cum aliis per Honded. *conſ.* 34. *n.* 26. *lib.* 1. Minus eſt verum quod Hoſt. *in verbo committantur, & in verbo perſoluantur*, *in d. cap. nuper*, dicit, quòd text. loquitur de decimis debitis Eccleſiæ parochiali, quia ibi hoc non dicit, ſed loquitur exemplificatiuè, & videtur dicere contrarium *in verbo ſoluebantur*, licèt loquatur in ſecunda parte *cap. nuper*, & hunc intellectum aliàs habuit Rota *in Vlixbonen. decimarum* coram Robuſterio, & in deciſionibus ſup. allegatis 122. 123. *p.* 1. & *in d. Oriolen.* coram Orano. Hæc R. D. Coccinus, quibus adde Marcheſan. *d. pag.* 596. *n.* 1. vbi *num.* 2. aſſerit hunc text. non derogari niſi dicatur non obſtare, &c. & illam deciſionem in d. Oriolen. refert Campanil. *d. c.* 13. *n.* 154. & etiam Rot. coram Caualerio *deciſ.* 229. *n.* 3. ait exemptionem à decimis non ſuffragari niſi ſpecie derogetur huic capiti.

Decernimus, vt de alienis terris, &c.] Ergo mona- 3
ſteria, & pia loca ad decimas tenentur, niſi aliquo priuilegio præſcriptione, vel compoſitione, aut tranſactione ſint exempta, vt per Gutier. *conſ.* 5. *n.* 17. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 39. *dub.* 5. *n.* 24. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 19. *n.* 88. *in fine.*

Quo gaudent ſimilibus priuilegiis, &c. Hic quæri po- 4
teſt an Papa communicando priuilegia alicuius Religionis, quibus adeſt expreſſa exemptio à ſolutione decimarum, alteri Religioni, cenſeatur etiam communicaſſe exemptionem à ſolutione decimarum? in quo quæſito Rot. *in cauſa Mediolan. decimarum* 10. *Aprilis* 1606. coram R. D. Coccino Rotæ Decano, in cuius caſu Papa proceſſerat per viam communicationis omnium, & ſingulorum priuilegiorum, & præcipuè illorum, per quæ eximuntur à decimarum, procurationum, viſitationum, præſtationum, & ſubſidiorum, ac aliorum onerum quorumque præſtatione, reſpondit non fuiſſe communicatam exemptionem à ſolutione decimarum, quia de hac exemptione fieri debet ſpecialis mentio. Butr. *conſ.* 19. *n.* 9. cùm talis exemptio difficulter concedatur, Bald. *in l. fiſtulas*, §. *frumenta*, *ff. de contrah. empt.* Cremen. *ſing.* 108. Felin. *in c. ſedes*, *n.* 3. *de reſcript.* Put. *deciſ.* 65. *lib.* 3. Rota *in Carthaginen. decimarum* 19. *Nouembr.* 1590. coram Iuſto, & *in Segnntina decimarum* 30. *Octobr.* 1600.

coram

coram Seraph.*deciſ.*591.*n.*2.& *in Toletana decimarum de Reyniel* 10.*Maij* 1613.coram bon.mem.Card.Caualerio inter eius impreſſas *dec.*247.*n.*10.& *in Valentina decimarum* 28.*Nouembr.*1603. coram Card.Lancel.& *in Cordub.decimarum* 13.*Maij* 1613.coram bon.mem. Patriarcha Manzanedo, & *in Conchen. decimarum* 12. *Maij* 1623.coram bon.mem. Buratto. Et hæc concluſio procedit etiamſi Papa in dicta communicatione priuilegiorum fecerit mentionem de decimis, quia ſi non apparet de expreſſa mente concedentis, verbum *decimæ*, referri poteſt ad decimas extraordinarias, quæ imponuntur ab homine, non autem ad ordinarias, & prædiales, quæ ſint debitæ de iure diuino,& hoc maximè prouenit in communicatione priuilegiorum in qua non derogatur huic cap.quod cum contineat cõſtitutionem Conciliarem cenſetur habere clauſulas derogatorias ad ſequentes diſpoſitiones, & ideò requirit ſpecificam derogationem, vt ſuprà dixi.

Cap. Interdicimus. XXXV. & vlt.

Gregor. IX.

1 PErſonæ Eccleſiaſticæ non præſumant accipere à laicis in pignus decimas ab eiſdem laicis detentas quæ ſpectant ad alienas Eccleſias.Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration.lib.3.iuris Pontif. pag.*275. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 471. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2.

2 Hanc eand. concl. ex hoc text. deſumunt, Soar. *de Relig.tom.*1.*tract.*2.*lib.*1.*de decimis, c.*19.*n.*2.*&* 7. Rebuff.*de decimis*, *q.*10.*n.*26. Monet *eod.tract.c.*5.*n.*70. vbi cum gloſſ. & aliis *in præſenti*, limitat niſi pignorentur illis Eccleſiis, quarum decimæ ſunt, aut niſi fructus ipſi, & commoditates decimarum pignorentur, & citat Nicol. Intrigl.*de feudis*, *q.*9.*n.*221.

De Regularibus, & Tranſeuntibus ad Religionem.

Tit. XXXI.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.*105. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.*175. Martin. Meſnart.*in epitome Decretal.fol.*122. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.* 468. Goffred.& Hoſt.*in ſumm.huius tit.* Alex. Caſſan.& Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon.* Zypæ.*in analyt.poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.*251. Caniſ.*in ſumma huius Canon.* Caſarel.*in erotem.eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan.Honor. *lib.* 3. *ſumm. in Decret.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia tit. vide Vezin. Suar Villalob. & alios *tom.*1.*commun.opin.lib.*1. *tit.*3. & Nauar.*in comment.de Regul.* Et quæſtiones Regulares in tres tomos diuiſit Conluſitanus noſter Fr. Emman. Roder.& *manuale prælatorum Regularium*, edidit Fr. Ludou. Miranda, & *de ſtatu Regularium*, libellum pariter edidit Fr. Ioannes à Cruce, & *de ſtatu Monachorum* alium edidit Fr. Thomas à IESV Maria, & *de Religioſo, ſtatu, ac profeſſione*, tomum compoſuit P.Thom.Sanch.qui eſt *ſecundus ſui operis moralis in præcepta Decalogi*, & nouiſſimè *de tribus votis ſolemnibus*, librum edidit P. D. Barthol. à S. Fauſto, quem inſcripſit *Theſaurum Religioſorum*.

SVMMARIVM.

1 *Religionem nullus intrare poteſt niſi in ætate legitima, & ſpontanea voluntate.*

2 *Religionem profiteri nullus poterat attento iure communi niſi quatuordecim annis exactis in maſculis, & in fœminis poſt duodecimum.*

3 *Profeſſio tam virorum quàm mulierum attento Concilio Trid. fieri prohibetur ante decimum ſextum annum expletum, & quæ antea fieret decernitur nulla.*

4 *Profeſſio emiſſa in ſuprema, & vltima die anni decimi ſexti an valeat, remiſſiuè.*

5 *Religionem quis ingredi debet ſponte.*

Cap. Nullus. I. *Ex Concil. Mogunt.*

NVllus admittitur ad Religionem niſi volens, & 1
in ætate legitima.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabarell.Ioan.Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt.Anchar.Henric.Panorm. Viu.*in ration.lib.*3.*iuris Pontif.pag.*288. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*466.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.deſumitur ex Concil.Mogunt.celebrato annò 813.ſub Carol.Imper. *c.*22.& refertur ab Ant. Auguſt.*collect.*1. *Decret.lib.*3. *tit.*27. *c.*3.

Niſi in legitima ætate.]Quæ attento iure communi 2
requirebatur in maſculis quatuordecim annorum exactorum, & in fœminis poſt duodecimum, per *cap. noſtram,c.ſignificatum,c.cùm virum,c.cùm ſimus,hoc tit. c.*1.*eod.tit.*6.*& Clem.eos,eod.tit.*Fr.Lud.Mirand *in man. Prælat.tom.*1.*q.*24.*art.*2. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 5. *c.*4.*n.* 2. Hodie ex nouiori diſpoſitione
Concil.Trid.*ſeſſ.*25.*de Regul.c.*15.profeſſio in quacun- 3
que Religione tam virorum, quàm mulierum fieri prohibetur ante decimum ſextum annum expletum, & quæ antea fieret decernitur nulla, & inualida,vt ex eo colligunt,pluraque adducunt Zerol.*in praxi Epiſc. p.*1.*verbo moniales*, §.2.Frauc.Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.*1.*c.*1.*n.*36.Azor.*inſtit.moral. p.*1.*lib.*12.*c.*2.*q.*4. *& lib.*13.*c.*9.*q.*2.Sanch.*de matrim.lib.*2. *diſp.*24.*n.*22. *& d.c.*4.*n.*4. Campan.*in diuerſorio iuris Canon. rub.* 7. *c.*6.*n.*129.*& rub.*12.*c.*11. Ioan.de la Cruz.*de ſtatu Relig.lib.*1.*c.*8.*dub.*2.*&* 4. Petr.de Ledeſm.*in ſumm. p.*2. *tract.de ſtado de los Religioſos, c.*7.Armend.*in addit.ad*
*recop.legum Nauarræ, fol.*85.*n.*4.*cum ſeq.*Vtrùm autem 4
profeſſio emiſſa in ſuprema, & vltima die anni decimi ſexti valeat; vide Sanch.*d.n.*22.Campan.*loco citato*, Galet.*in margarita caſuum conſcientiæ, verbo profiteri*, per Aloyſ.Ricc.*in praxi rerum fori Eccleſ.dec.*656. *in* 1.*edit.& reſol.*549.*in* 2.*edit.*

Et ſpontanea voluntate.] Quia ſponte religionem 5
quis ingredi debet, *cap. proclinis* 20. *q.* 3. adeò quod excommunicationis vinculo innodantur à Concil. Trident.*ſeſſ.*25. *de Regularibus*, *c.* 18. qui mulierem monaſterium ingredi coëgerit, quique conſilium, auxilium, vel fauorem dederit. Vnde Monachi profeſſio dicitur nulla ſi fuerit facta per vim, & metum etiam parentum, Rot.*deciſ.*175.*n.*5. apud Farin. *p.*1. *recent.* vbi etiam quòd ſemel metus illatus incidit in

omnes

omnes ſequentes actus durante cauſa metus. Quicunque tamen Regolaris prætendens per vim, & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicens ante ætatem debitam profeſſionem emiſiſſe, aut quid ſimile, velitque habitum dimittere quacumque ex cauſa, aut cum habitu diſcedere ſine licentia ſuperiorum, non erit audiendus niſi cauſas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore ſoo, & Ordinario per Concil. Trid. *ead. ſeſſ.* 25. *de Regularib. c.* 19. de cuius materia agunt Nauar. *comment.* 4. *de Regularib. n.* 73. *&* 77. Zerola *in praxi Epiſcop. p.* 2. *verbo profeſſio*, §. 2. Franciſc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 2. *c.* 1. *n.* 42. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 17. *art.* 17. Fr. Ioan. de la Cruz *de ſtatu Relig. lib.* 1. *c.* 8. *dub.* 4. *verſ. ſecunda concluſio*, Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 38. Campanil. *d. rubr.* 21. *c.* 13. *n.* 129. Leſſ. *de inſtit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 63. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 105. *num.* 48. & latiùs *alleg.* 103. *à num.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Impubes Monaſterium ingreſſus poſt annum à parentibus reuocari non poteſt. Pubes per vim ingreſſus poſt annum exire, vel à parentibus reuocari non poteſt.*

2 *Impubes ſi Religionem abſque parentum vel tutoris conſenſu ingrediatur, poſſunt parentes, vel tutor id factum irritum facere, & impuberem reuocare, niſi anno & die id diſſimulando conſenſerint.*

3 *Impubes à parentibus, vel tutoribus Religioni oblatus an poſſit reſilire ante pubertatem conſentientibus ipſis qui eum obtulerunt, vel ipſis inuitis conſentiente Monaſterio, oſtenditur.*

4 *Annus de quo in præſenti quomodo computandus, oſtenditur.*

5 *Parentes, vel tutores non poſſunt propria auctoritate, vimque inferendo extrahere impuberem à Religione.*

Cap. Si quis. II.

1 SI filius infra legitimam ætatem, ſed cum conſenſu parentum ingreditur Religionem, & parentes infra annum non reclamant, non poſſunt poſt annum illum reuocare. Si eſt ingreſſus poſt legitimã ætatem, ſed per vim, & nec ipſe nec parentes eius reclamant infra annum, remanere debet in clericatu. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 283. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 475. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur à Burchard. *lib.* 7. *Decret. c.* 3. Ivo. *p.* 7. *c.* 26. & ab Ant. Aug. *collect.* 4 *Decret. lib.* 3. *tit.* 27. *c.* 4.

2 *Si parentes ipſius*, &c] Notatur ad hoc, quòd ſi impubes religionem abſque parentum, vel tutoris conſenſu ingrediatur, poſſunt parentes, vel tutor id factum irritum facere, & impuberem reuocare, niſi anno, & die diſſimulando conſenſerint, quo tempore tranſacto reuocare nequibunt, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 12 *art.* 1. *verſ. & aduertendum*, Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 4. *c.* 18. *n.* 10. vbi aduertit quòd quamvis hîc dicatur ſi infra annum non reclamauerint, ſupplenda eſt dies, vt dicitur *in cap. puella* 20. *q.* 2. additque hunc annum incipere à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habitæ per parentes, vel tutorem, quòd ſi ita remotum ſit Monaſterium, vt intra id tempus reuocare nequeant, longius temporis interuallum eſſe concedendum, provt loci diſtantia exegerit, & *num.* 11. cum Innoc. *in præſenti, in initio*, Ioan. Andr. *n.* 1. Butr. *n.* 2. Zabar. *n.* 1. *notab.* 2. Anch. *n.* 4. *not.* 4. & Henric. *n.* 3. hinc deducit à fortiori non poſſe reuocare ſi expreſsè ingreſſui impuberis conniuerint, & *n.* 29. idem dicit ſi tacitè diſſimulando per annum, & diem.

Sine conſenſu parentum ſuorum.] An, & quando vtriuſque parentis conſenſus requiratur, & alia ad hanc materiam facienda, dixi ad *cap. ſignificatum*, 11. *infr. hoc tit.* quærit Sanch *d. c.* 18. *n.* 10. an impubes à parentibus, vel tutoribus Religioni oblatus poſſit reſilire ante pubertatem conſentientibus ipſis, qui eum obtulerunt, vel ipſis inuitis conſentiente monaſterio, & reſpondet non poſſe egredi conſentientibus iis, qui illum obtulerunt, repugnante tamen monaſterio eò quòd per eam oblationem ius acquiſitum eſt monaſterio ne impubes inde recedat, donec pubes ſit, & *n.* 31. reſoluit impuberem cum voto Religionis illam ingreſſum abſque parentum, vel tutorum facultate, & ab illis reuocatum manere liberum à voto, nec teneri iterum ingredi, ſi voti conſcij reuocarunt, quia ea reuocatio eſt quædam voti irritatio, & ideo amplius non obligabit; ſi verò voti ignari non eſt irritatio, quia voluntas non fertur in incognitum, & ideo ſi fecerat perſeuerandi votum, tenebitur iterum ingredi, quando poteſt, nempe factus pubes, niſi id votum poſtea irritetur à potente irritare. 3

Infra annum.] Hunc annum includi debere intra annos, quibus ille eſt impubes, dicit Sanch. *d. c.* 18. *n.* 12. aduertens quòd ſi impubes prope pubertatem ingrediatur parentibus inſciis, aut tutoribus, non conceditur illis integer annus ad reuocandum, ſed id ſolum, quod ſupereſt vſque ad pubertatem, qua adepta ceſſabit ius ad reuocandum. 4

Non reclamauerint.] Ergo tantum conceditur illis poteſtas reclamandi, & adeundi ſuperiorem, non enim poterunt propria auctoritate, vimque inferendo extrahere impuberem à Religione, vt per S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 16. *c.* 2. §. 4. *paulo poſt princip.* Sylueſt. *verbo Relig. d. q.* 11. Sanch. *d. c.* 18. *n.* 31. vbi *n.* 33. exiſtimat in ſupradictis nihil innouatum eſſe per Concil. Trident. 5

Notari ſolet hic text. ad hoc, quòd ex mora annuâ ſola præſumptio ratificationis inducitur, vt per Sanch. *de Matrim. lib.* 7 *diſp.* 3. *n.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Clericus ſæcularis vtens habitu, & nomine Monachali, cogitur vt fiat Monachus, vel ab hoc deſiſtat*, & n. 2.

3 *Homo qui mentito ſexu profitetur in Religione monialium, vel è conuerſo mulier, quæ ſimulans ſe eſſe virum profeſſionem emittit in Religione, & domo virorum, in foro externo reputantur, & habentur pro Religioſis.*

Cap. Vt Clerici. III.

Ex Concil. Tolet.

QVi habitu, & nomine ſe fingunt Monachos cùm non ſint, cogi debent vt verè fiant, vel veri Clerici. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Hoſt. Henric. Panor. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 284. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 475. deſumitur ex Concil. Tolet. IV. *c.* 52. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur à Burchard. *lib.* 8. *c.* 7. & Ivo. *p.* 7. *c.* 30. *&* 31. & ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 17. *c.* 8. 1

Da

2 De materia huius text. & circa tacitam profeſſionem, & quibus modis inducatur, vide quæ dixi *ad c. vidua 4. infr. hoc tit.*

3 In gloſſ. *Fingunt*, ibi, *argumentum eſt hic ad quæſtionem illius, qui finxit ſe mulierem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vir, qui mentito ſexu profitetur in Religione monialium; vel è contrario, fœmina, quæ ſimulans eſſe virum, profeſſionem emittit in Religione, & domo virorum, in foro externo reputantur, & habentur pro Religioſis, & compellentur remanere non quidem in eodem Monaſterio, nec in ſexu, ſed in ſpecie, vel in genere, vt per S. Antonin. *p. 3. tit. 16. c. 3.* dicens talem profeſſionem fuiſſe validam, Sylueſt. *verbo Religio, 3. q. 9.* Specul. *lib. 4. partic. 3. n. 4. ſub tit. de ſtatu Monachorum*, & alios quos refert, & ſequitur Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo votum, differ. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Nouitius ſe propriis profeſſorum actibus ſponte ingerens cenſetur profeſſus*, & n. 2.

3 *Profeſſiones tacitæ an poſt Concil. Trident. aliquam vim habeant, oſtenditur.*

4 *Confeſſioni matrimonij ſpiritualis aduersùs profeſſionem non ſtatur.*

5 *Profeſſio tacita vt inducatur ſufficit, vt ſola illius Religionis conſuetudine actus, quibus quis ſe ingerit, ſint profeſſorum proprij.*

6 *Iuramentum in ſupplementum probationis deferendum eſt potius mulieri, quàm viro ſi illi magis comperta eſſet rei controuerſæ veritas.*

Cap. Vidua. IV.

Ex Concil. Arelat.

1 Vidua ſi ſponte velum conuerſionis ſibi imponit, & inter velatas in Eccleſia oblationem Deo obtulit, debet retinere habitum Religionis velit, nolit, etiamſi iuret ſibi impoſuiſſe velamen vt deponere poſſet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 285.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 475.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur potius ex Concil. Triburien. *c. 25.* refertur à Burchard. *lib. 8. Decret. c. 26.* Iuo. *p. 7. c. 55.* & ab Ant. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 27. c. 6.*

2 Collige ex text. nouitium ſe propriis profeſſorum actibus ſponte ingerens cenſeri profeſſum, de quo vide Tiraq. *de iure mariti, gloſſ. 7. n. 52.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor. rub. 57. n. 4.* VValdeſ. ad Xuar. *p. 2. pag. 96.* Nauar. *conſil. 5. n. 9. ſub tit. de iis, quæ vi, & conſil. 41. ad fin. de Regularib.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 83. num. 5.* Maſcard. *de probat. concl. 1237. n. 19.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 2. q. 3. & c. 4. q. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 18. n. 386.* Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionum ſtatum nouitiis, diſp. 13. dub. 8. n. 11.* Sanch. *de Matrim. lib. 6. diſp. 14. num. 10.* & latè *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 3. à n. 14.* Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælator. tom. 1. q. 24. art. 8.* aduertentes præcipuè duo vltimo loco citati ad cuiuſcumque profeſſionis tacitæ valorem præmittendas eſſe quinque conditiones generaliter petitas; prima vt actus per quem tacita profeſſio induci debet, fiat auctoritate, & conſenſu eius, cuius eſt in eam Religionem admittere: ſecunda, vt ſpontanea voluntate fiant ea per quæ profeſſio tacita eſt inducenda; tertia, vt ea ſcienter fiant, nempe, vt iis actibus vtens norit eos ad ſolos profeſſos pertinere: quarta vt iis actibus vtens verum profitendi animum habeat: quinta, & vltima, vt iis profeſſorum actibus vtens ſit conſtitutus in legitima ætate iure petita ad profeſſionis expreſſæ valorem. An autem opus ſit exercentem eos actus profeſſorum eſſe nouitium, non ineptè dubitatur ab aliquibus, Abb. *hic n. 7.* & Roſel. *in ſumma, verbo nouitius, n. 16.* exigi affirmant. At verò Sanch. *d. cap. 3. n. 23.* cum Sylueſt. *verbo Religio, 3. q. 19. verſ. primò ergo,* & Nauar. *comm. 4. de Regul. n. 75.* ita diſtinguit, ſi quis actibus profeſſorum ſe ingerat ſine proprio profeſſorum habitu, exigitur vt ſit nouitius, ſecus ſi vtrumque concurrat, ex ea ratione, quia in hoc text. vbi vtrumque concurrit nulla nouitiatus mentio fit.

Vtrùm autem nunc poſt Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de* 3
Regular. c. 15. & 16. reperiantur tacitæ profeſſiones, & aliquam vim habeant? quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda, in qua dicendum mihi videtur per illud non tolli profeſſiones tacitas, ſed in ſuo priſtino valore manere, dummodo inducatur tranſacto nouitiatus anno, & expletis ſexdecim ætatis profitentis annis, vt docent Nauar. *ſub tit. de Regular. conſil. 35. n. 5. in 1. edit. & conſil. 28. n. 5.* Sorb. *in compendio priuileg. Mendicant. verbo nouitius, poſt 36. notab. §. primò aliquid operatur*, Menoch. *conſil. 396. num. 12.* Franc. Emman. *in ſumm. tom. 2. c. 8. n. 1. & quæſt. Regul. tom. 3. q. 17. art. 1. in fine, & art. 2. in fine*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 4. q. 6.* Humad. *l. 7. gloſſ. 3. n. 1. tit. 7. p. 1.* Galler. *verbo profiteri*, 4. Sanch. *d. c. 3. num. 36.* Franc. Ludouic. Miranda *d. quæſt. 24. art. 12.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. c. 640. n. 34.* Beltram. *in annot. ad deciſ. 385. n. 6. Gregor. XV.* Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp. 13. dub. 8. num. 1.* Rot. *deciſ. 579. num. 2. part. 1. recent.* & *in Vlixbonen. profeſſionis 10. Decembris 1621.* coram R. P. D. Merlino. Vnde iam infertur per Concil. Trident. ſublatam eſſe tacitam profeſſionem inductam per hunc text. *& cap. ad noſtram, infr. hoc tit.* eam nempe, quæ inducitur ſtatim delato habitu profeſſorum diſtincto parenter à nouitiorum habitu cum exercitio actuum profeſſorum, vel altero horum concurrente cum tridui perſeuerantia, quia Concil. Trident. *d. c. 15.* petit integrum nouitiatus annum, & ita docet Azor. *d. quæſt. 6.* Sed poſſunt habere locum ij text. quando tranſacto integro nouitiatus anno, expletiſque ſexdecim annis quis induceretur habitu profeſſorum diſtincto parenter à nouitiorum habitu, vel vnà cum aliis profeſſis exerceret actum iure, vel conſuetudine ſolis profeſſis competentem, vt aduertit Sanch. *d. c. 3. num. 37.*

Velit, nolit, &c.] Notatur ad hoc, quòd confeſſioni 4
matrimonij ſpiritualis aduersùs profeſſionem non ſtatur, vt per Maſcard. *de probat. concl. 1026. n. 8.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp. 15. n. 43.*

In gloſſ. *Oblationem*, ibi, *reſpicit loci conſuetudinem*, 5
&c. Notatur ad hoc, quòd ad inducendam tacitam profeſſionem ſufficit, vt ſola illius Religionis conſuetudine actus, quibus ſe ingerit, ſint profeſſorum proprij, vt per Abb. *hic n. 6.* Azor. *d. c. 4. q. 3.* Sanch. *d. c. 3. n. 20.*

In gloſſ. *Licet Sacramento.* Notatur ad hoc, quòd 6
mulieri potius quàm viro deferendum eſt iuramentum in ſupplementum probationis, ſi illi magis comperta eſſet rei controuerſæ veritas, vt per Tiraq. *l. 9. connub. gloſſ. 1. part. 9. n. 72.* Palat. *in repet. c. per veſtras, de donation. inter virum, §. 43. num. 7.* Sed contra hanc gloſſ. iuramentum non deferri in ſupplementum probationis.

bationis matrimonij ſpiritualis, reſoluit Maſcard. *de probat.concl.*103.*n.*9.

Cap. Ioannes. V. *Gregor.*

1 MOnacho non licet temerè tranſire de Monaſterio ad Monaſterium, nec habere aliquod peculiare, & ſi hoc præſumpſerit, cum competenti correctione reddi debet Monaſterio in quo ab initio eſt conuerſus ſub regula ſui Abbatis. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.*3.*iuris Pontif. pag.*285. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 475. deſumitur ex B.Gregor.*epiſt.*4. *lib.* 1. *regiſtri*, refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decret.lib.*3.*tit.*27.*c.*7.

2 *De Monaſterio in Monaſterium*, &c.] Vide dicta *ad c.licèt, infrà hoc tit.*

3 *Nec eorum aliquem peculiare quicquam habere.*] De hoc vide quæ dixi *ad c.cum ad Monaſterium,n.*11.*cum ſeqq.de ſtatu Monach.*

4 *Sub Abbatis ſui regula*,&c.] De fugitiuis, & qualiter etiam reluctantes, & inuiti ad regreſſum ſint compellendi, dixi *ad c.fin.n.*7.*cum ſeqq.infr.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Pueri ad Religionem non admittantur in Inſulis ante decimum octauum annum, quia ibi nimia eſt aſperitas*, & n.2.

3 *Text. iſte contrario vſu reuocatus eſt.*

4 *Profeſſio facta in Religione Minorum ante decimum octauum ætatis annum, ſed tamen poſt 16. an valeat, remiſſiuè.*

Cap. Quia in Inſulis. VI.

1 IN Religionibus Inſularum, eo quòd aſperior ſit ibi Religionis obſeruatio, prohibetur quis ante decimum octauum annum ſuſcipi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 288. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*476. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. & 2. deſumitur ex B. Greg. *lib.*1.*epiſt.*48.*ad Anthemium*, refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*2. *Decret. lib.*3. *tit.*55.*c.*1.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Azor. *inſtit.moral.p.*1.*lib.*12.*c.*2.*q.*7. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom* 2.*lib.*5.*c.*4.*n.*3. Quam quidem text. deciſionem extendunt aliqui ad Fratres Prædicatores, & Minores, eo quòd eorum Religio ſit quoque valde aſpera, & ita militet in eis eadem ratio, ita Abb. *in præſenti, n.*3. & Anchar. *n.*1. Angel. *in ſumma, verbo nouitius, n.*2. Verùm extenſionem iure optimo improbat Syluest.
3 *verbo Religio* 3. *q.*2. dicitque etiam in illis Inſularum monaſteriis reuocatum eſſe id decretum contrariò vſu, quam reuocationem teſtantur etiam Ioan. Andr. *num.*1. Butr. *num.*6. *in præſenti*, S. Antonin. *part.*3. *tit.*16.*c.*3.*in fine, principij*, Nauarr. *ſub hoc tit. conſil.*45. *num.*2.*in* 1.*edit.* & *conſ.*33.*num.*2.*in* 2.*edit.* Sanchez *d. num.*3. Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælat. tom.*2. *q.*24. *art.*2. *concl.*2. vbi affirmat hunc text. in Decreto Concilij Trid. *ſeſſ.*25.*de regular. cap.*15. virtualiter,
4 & implicitè reuocatum eſſe videri. Vtrùm autem ſtante ſtatuto in ordine Minimorum, ſeu potiùs S. Franciſci de Paula, quo cauetur ne quis ante decimum octauum ætatis ſuæ annum ad profeſſionem admittatur, valeat profeſſio in ea antea facta, dummodo poſt decimum ſextum fiat? Vide poſt Nauarr. Fr. Ludou. Mirandam *d.concl.*2. & Sanch. *d.c.*4.*n.*4.

SVMMARIVM.

1 *Ciſtercienſis ſi ſine licentia ſui Abbatis ad aliud monaſterium tranſit, ad proprium monaſterium regredi cogitur.*

2 *Religioſum alienum recipientes abſque literis dimiſſoriis ſui ſuperioris peccant mortaliter.*

4 *Religioſus exemptus à iuriſdictione Epiſcopi dicitur debitè tranſlatus ſi adfuerit expreſſa voluntas, & conſenſus Abbatis, & Conuentus, ac etiam iuſta cauſa.*

5 *Religioſus non exemptus à iuriſdictione Epiſcopi minimè dicitur debitè tranſlatus ad partem ni vltra licentiam Abbatis, & Conuentus, adſit etiam iuſta cauſa & licentia Epiſcopi.*

6 *Dictio*, celeriter, *refertur ad arbitrium iudicis.*

Cap. Non eſt. VII.

Alex. III.

MOnachi, & Conuerſi Ciſtercienſes poſt profeſſionem non poſſunt tranſire ad alios Ordinarios ſine licentia Abbatis, & ſi quis fuerit egreſſus, & monitus celeriter non redierit, compellendus eſt à Prælatis redire. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.*3.*iuris Pontif. pag.*286. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*476. remiſſiuè Caſal. *in in annot.* & Ximen. *in concord. p.*2. refertur ab Ant. Aug. *collect.*1. *Decret. lib.*3.*tit.*27.*c.*2. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.*27.*c.*6. 1

Recipi nullatenus permittatis,&c.] Notatur ad hoc, 2
recipientes alienum Religioſum abſque literis dimiſſoriis ſui ſuperioris, peccare mortaliter, vt per Nauarr. *conſil.*52. *num.*3. *de Regularib. in nouis*, Giouagn. *reſp.*39.*n.*11.*lib.*1. & alios, quos refert & ſequitur Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.*15.*dub.*2.*n.*12.

Ciſtercienſis Ordinis.] De Ciſtercienſibus agunt 3
S. Antonin. *p.*2.*tit.*15.*c.*12.*§.*18. Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p.*4.*conſiderat.*58. Polyd. Virgil. *de inuentor. rerum, lib.*7.*c.*2. Hieronym. Roman. *de Republ. Chriſt. lib.*6.*c.*12. Plato *de bono ſtatu Relig. lib.*2.*c.*12. Aubert. Miræ. *de ſtatu Relig. Chriſt. lib.*1.*c.*22. & *de origine Ciſtercien. per tot.* Syluest. Marul. *in Oceano, lib.*2.*pag.*153. Barnab. Montalu. *in chronica Ciſtercien.* Azor. *in inſtitut. moral. p.*1.*lib.*12.*c.*21. Fr. Emmanu. *quæſt. Regular. tom.*1. *q.*3.*art.*5. Miranda *in man. Prælat. tom.*1.*q.*4.*art.*2. Soar. *tom.*4.*de Relig. tract.*9.*lib.*2.*c.*3.*ex n.*3.

In gloſſ. *Permittatis.* Notatur ad hoc, quòd Religio- 4
ſus exemptus à iuriſdictione Epiſcopi dicetur tranſlatus debitè, ſi adfuerit expreſſa voluntas, & conſenſus Abbatis, & Conuentus, ac etiam iuſta cauſa, vt per Ioan. Monach. *in cap. cùm ſingula* 32.*num.*5.*de præbend. lib.*6. vbi Gemin. *ſub num.*2. *verſ. ſi tranſit. in eadem*, & Franch. *ſub num.*3. *verſ. aliquando tranſitus ſit ad patrem*, Rebuff. *in praxi, tit. de tranſlat. monach. n.*7. Decian. *reſponſ.*20 *num.*8.*lib.*1. quos refert, & ſequitur Anton. Ricc. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.*8. *cap.*4. *num.*15. vbi *num.*16. cum Francho, & Rebuff. *dictis locis*, tenet Religioſum non exemptum à iuriſdictione Epiſcopi minimè

minimè dicit debitè tranſlatum ad parem, niſi vltra licentiam Abbatis, & Conuentus, adſit etiam iuſta cauſa, & licentia Epiſcopi, cùm eius interſit Monachum ſibi ſubiectum ab eius ditione non eximi.

6 In gloſſ. *Celeriter*, ibi, *& celeritas iſta ad arbitrium iudicis refertur*. Vide Doctores citatos ad *c. potuit, de locato, num.* 133. & quæ dixi *in meis remiſſionibus, de dictionibus & clauſul. dict.* 44. aliàs *dict.* 55. ſecundum Lugdunen. impreſſ.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio facta ante decimumquartum annum non obligat, poſt decimumquartum verò ſi fit per ſuſceptionem habitus profeſſorum etiam obligat, niſi detur perſeuerantia tridui.*

2 *Pupilli ſe & ſua Deo dicantes Religionem ingredi non poſſunt.*

3 *Vota omnia impuberum, id eſt, marium vſque ad annum 14. expletum, & fœminarum vſque ad annum 12. expletum in irritum reuocari poſſunt à patre, vel tutore.*

4 *Profeſſio tacita in aliquâ Religione ex eo facta cenſetur, cùm quis ſciens, & prudens deferi ſponte triduo diſtinctiſſimum profeſſorum habitum, & ad illam an requiratur tridui perſeuerantia in actuum exercitio oſtenditur*, ibid. n. 5.

Cap. Adnoſtram. VIII.

1 PRofeſſus non eſt qui geſtat habitum profeſſorum ante 14. annum, & ſi poſt decimumquartum annum accepit, & ante triduum ſine præcedente probatione dimiſerit, non eſt profeſſus, & poteſt ducere vxorem, quia ſine deliberatione præſumitur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 287. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 476. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 27. *c.* 8. & eſt poſt Concil. Lateran. p. 21. *c.* 1.

2 *Quoſdam pueros*, &c.] Ergo pupilli Religionem, ſe, & ſua Deo dedicantes, ingredi non poſſunt, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum, n.* 28. 3 Nam vota omnia impuberum, id eſt, marium, vſque ad annum 14. expletum, fœminarum vſque ad 12. expletũ, in irritum reuocari poſſunt à patre, vel tutore, vt per Fr. Emman. *quæſt Regul. tom.* 3. *q.* 12. *art.* 1. *ad fin.* Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 14. *n.* 82. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 35. *n.* 60. *cum multis ſeqq.*

4 *Et infra triduum depoſuerit.*] Probat hic text. tacitam profeſſionem in aliqua Religione ex eo factam cenſeri cùm quis ſciens, & prudens defert ſponte triduo diſtinctiſſimum profeſſorum habitum, nempe qui eſt patenter diſtinctus in colore, ſciſſura, vel forma à veſtitu, & habitu nouitiorum, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 4. *q.* 3. *verſ. altero modo*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit lib.* 18. *n.* 386. *verſ. ſecundus*, Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 3. *n.* 24. Fr. Baſil. Pont. *de impedimentis matrim. cap.* 5. *in fine*, vbi etiam dicit poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regularib. c.* 15. hunc tacitæ profeſſionis modum ceſſaſſe. Quando verò habitus nouitiorum patenter à profeſſorũ habitu diſtinguitur, tunc per quamcunque annualem habitus nouitiorum delationem, etiam viginti annorũ, non inducitur tacita profeſſio, vt per Barbat. *conſil.* 59. *n.* 3. *ad fin. vol.* 2. Angel. *verbo nouitius, n.* 12. Sylueſt. *verbo Religio* 3. *q.* 18. *verſ. tertiò inducitur*. Nauar. *commento* 4. *de Regular. n.* 74. Steph. Grat. *diſcept. forenſ. c.* 640. *ex n.* 11. quos refert, & ſequitur Barth. de Vecchis *in praxi obſeruãda in admittendis ad Religionis ſtatũ nouitiis, diſp.* 13. *dub.* 8. *n.* 9. vbi intelligit ex ſola habitus delatione, quia ſi in eodem probationis habitu nouitius ſe ingereret alicui actui profeſſis tantummodo competenti, & perſeueraret triduo, eſſet tacitè profeſſus, & *n.* 11. *in fine*, aduertit, quòd cùm Concil. Trid. *dicto loco*, exigat ætatem ſexdecim annorum, & integrum probationis annum, ideo hodie non inducitur profeſſio tacita niſi expleto hoc tempore.

Vtrùm autem ad huiuſmodi tacitam profeſſionem 5
requiratur tridui perſeuerantia in eo actuum exercitio? affirmant quidam, eo quòd ea tridui perſeuerantia petatur in hoc text. ad tacitæ profeſſionis ex habitus profeſſorum delatione præſumptionem: alij autem negant, quia id non petitur *in c. vidua, ſup. hoc tit.* vt refert Azor *d. c.* 4. *q.* 3. Verùm Sanch. *d. c.* 3. *n.* 21. poſt Nauar. *comment.* 5. *de Regul. n.* 73. & alios per eum citatos, vtramque ſententiam ita eſſe conciliandam exiſtimat, ſi concurrant hæc duo, nempe aſſumptio habitus peculiaris profeſſis, & exercitium actus illis ſolis ſiue iure, ſiue conſuetudine competentis, non exigitur tridui perſeuerantia, & ſic procedit *d. c. vidua*, quod ad eam profeſſionem præſumendam ponderauit aſſumptionem habitus, & oblationem cum aliis monialibus, quæ ſolis profeſſis competebant, ac nulla tridui mentio fit. Quòd ſi alterutrum ſolum ex his concurrat, opus eſt ea tridui perſeuerantia, atque ita in his terminis procedat text. *in præſenti.*

SVMMARIVM.

1 *Habitum profeſſorum recipiens, vbi diſtincti ſunt habitus, compellitur ibi, vel alibi eſſe Religioſus, ſed ſi recipit habitum nouitiorum, poteſt ad ſæculum redire.*

2 *Obligatio ingrediendi Monaſterium videtur à principio pura, ſed ſub conditione reſoluenda.*

3 *Religionem ingredi vouens, vel ille, cui relictum fuit legatum ſub conditione ingrediendi Religionem, an ſatisfaciat ſi anno nouitiatus exeat, oſtenditur.*

4 *Clerici Religionis habitum ex voto ſuſcipientes, & ante profeſſionem ad priorem vitæ ſtatum reuertentes, an ſint cogendi ad mitiorem Religionem tranſire, ſi arctiorem profiteri noluerint, oſtenditur.*

5 *Nouitio nolenti profiteri, ſed à Religione egredi volenti an ſit reſtituendus habitus nouitiatus, oſtenditur.*

6 *Nouitio à Religione egredi volenti omnia bona reſtituenda ſunt vnà cum fructibus, etiamſi ſint feudalia.*

7 *Monachus non poteſt promoueri in Eccleſia Collegiata ad Canonicatum, vel aliud beneficium ſimplex ipſius Eccleſiæ Collegiatæ, & quid de ſuprema eius dignitate, oſtenditur.*

Cap. Super eo. IX.

HAbitum ſuſcipientes animo perſeuerandi ante 1
profeſſionem non poſſunt ad priorem ſtatum redire, & ſi illius Religionis auctoritates ferre non poſſunt, coguntur tranſire ad minorem Religionem, nec amplius aſſumi debent in Eccleſiis ſæcularium. In anno vero probationis poſſunt redire ad priorem ſtatum in eadem veſte, qua venerunt, vt habetur in reg. D. Benedicti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr.

Digitized by Google

Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 287. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 476. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 27. *c.* 8. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 12. *cap.* 2.

2 *Ad priorem ſtatum ſunt reuerſi.*] Notatur ad hoc, quòd obligatio ingrediendi monaſterium videtur à principio pura, ſed ſub conditione reſoluenda, videlicet ſi non placuerit intra annum, vel ante profeſſio-
3 nem, vt per Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *gloſſ.* 8. *n.* 27. An autem ille, cui relictum fuerit legatum ſub conditione ingrediendi religionem, vel illam ingredi vouerit ſatisfaciat ſi anno nouitiatus exeat? quæſtio eſt quotidiana, in qua communis obtinuit ſententia ſatisfacere dummodo ingreſſus in Religionem bona fide animo experiendi fieret, exitúſque ex cauſa iuſta eſſet, vt per Surd. *deciſ.* 303. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 21. *q.* 6. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 9. *n.* 15. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 34. *n.* 16. faciunt quæ Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *gloſſ.* 8. *n.* 35. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 127. *art.* 2.

4 *Ad mitiorem Religionem ſint cogendi tranſire.*] Difficilis videtur hic text. dum probat Clericos, nimirum, qui Religionis habitum ſuſceperunt, & ante profeſſionem ad priorem vitæ ſtatum ſunt reuerſi, cogendos eſſe ad mitiorem Religionem tranſire, ſi arctiorem profiteri noluerint, ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur, cui ſimilis eſt text. *in cap. conſulti, infr. hoc tit.* ex quibus deſumpta eſt apud Caſtellanos *l.* 7. *tit.* 7. *p.* 1. Quare Innoc. Hoſt. Ioan. Andr. Butr. & alij *in præſenti, & in d. cap. conſulti*, ſentiunt fieri tacitam eo animi propoſito Religioſæ vitæ, & inſtituti profeſſionē ex Eccleſiæ decreto, & proinde eos Clericos etiãſi à monaſterio, quod ſunt ingreſſi, receſſerint, cogendo religionem capeſſere, quoniam sũt tacitè Religioni generatim acceptæ obligati. Azor. verò *inſtit. moral. part.*... *lib.* 11. *c.* 20. *q.* 9. cum Abb. Zabar. Angel. Syluest. verius exiſtimat Pontifices *in præſenti, & in d. cap. conſulti*, intellexiſſe nomine propoſiti, & voluntatis ſimpliciter priorem vitam mutandi vnà cum habitu Religionis ſuſcepto votum profitendi monaſticam vitam, & in ea perſeuerandi, & proinde licèt Clerici, de quibus *in hoc text.* ab arctiori Religione ſemel ſuſcepta receſſerant, aliam mitiorem amplecti debebant. Meliùs tamen Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 2. *n.* 8. & Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 33. *n.* 19. aſſerunt nomine propoſiti mutandi vitam non intelligi nudum propoſitum, ſed propoſitum cum implicita ſaltem, & virtuali promiſſione firmatum, quod voti virtutem habet, & idem Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 4. *c.* 1. *n.* 20. aſſerit text. *in d. cap. conſulti*, intelligendum eſſe de propoſito non nudo, ſed promiſſione firmato.

5 *Vt in eadem veſte, in qua veniunt, reuertantur.*] Vidi dubitari in Sacra Illuſtriſſimorum Cardin. S. Concilij Trident. interpretum, an nouitio nolenti profiteri, ſed à Religione egredi volenti, eſſet reſtituendus habitus nouitiatus, qui ipſiuſmet nouitij expenſis factus fuerat; in quo dubio ead. S. Congregat. annuit, licèt adhuc non firmauerit, habitum nouitij egredientis penes Religionem remanſurum, eidem tamen nouitio pretio illius priùs reſtituto. Nouitiis enim nolentibus profiteri, ſed à Religione volentibus egredi, ſunt reſtituenda omnia bona, quæ tempore ingreſſus detulerunt in Monaſterium, nec quid minimum ex eis retinere valent Religioſi, quòd vt rectè fiat Epiſcopus etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellere poterit ſuperiores Regulares, prout ſtatuit Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*

cap. 16. in finalibus verbis, & eo citato refert Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verb. moniales,* §. 3. *p.* 2. *eodem verbo,* §. 11. & debere intelligi vnà cum fructibus inde perceptis, deductis tamen alimentis illius temporis, quo in Monaſterio fuit, reſoluit Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 13. *c.* 9. *q.* 2. *poſt med.* quem refert Gallet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo nouitius* 5. & nouitium 6
egreſſum recuperare omnia bona etiam feudalia, docent Tapp. *in auth. ingreſſi, in verbo ſua, cap.* 14. *n.* 16. *de Sacroſ. Eccleſ.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo implorare, à n.* 27. Thom. de Marino *de feudis, lib.* 1. *tit. de feud. ex pacto, & prouidentia, n.* 139. Carol. de Graſſis *de effect. ib. cleric. effectu* 4. *ſub n.* 25. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 101. *à n.* 37.

Nec amplius in Eccleſiis ſecularibus debent aſſumi.] 7
Notatur ad hoc, quòd Monachus non poteſt promoueri in Eccleſia Collegiata ad Canonicatum, vel aliud beneficium ſimplex ipſius Eccleſiæ Collegiatæ, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *q.* 34. *art.* 4. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 7. *c.* 10. *num.* 28. *&* 29. Difficultas eſt de ſuprema Collegiatæ Eccleſiæ dignitate, quidam poſſe negant, quòd fauore curæ animarum indultum ſit Regularibus, vt ad beneficia Parochialia promoueri valeant, vt dixi *ad cap. quod Dei timorem, de ſtatu Monach.* at hæc dignitas eſt vere beneficium ſimplex nullam animarum curam habens, quo fundamento hanc partem, quæ ſatis probabilis eſt, tenent *in d. cap. quod Dei timorem,* Ioan. Andr. *num.* 16. Anchar. *num.* 12. Henric. *num.* 9. Anan. *in fine.* Sed verius eſt poſſe Regularem abſque diſpenſatione aliqua ad eam dignitatem promoueri, vt illi Eccleſiæ Collegiali præſit tanquam Præpoſitus: quia eadem videtur ratio ac de Epiſcopo, cùm eligatur ad curam eorum, qui ad Collegium pertinent, ita Abb. *in d. cap. quod Dei timorem, n.* 5. vbi Zabar. *n.* 5. *q.* 7. Iacob. de Graſſ. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 20. *n.* 7. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 19. *q.* 13. Fr. Emman. *d. art.* 4. *& tom.* 3. *q.* 53. *art.* 2. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 12. *n.* 99. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 19. *n.* 37. aduertens cum Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 7. *n.* 53. hoc ſicut hodie eſt correctum in curatis, ita etiam in his.

SVMMARIVM.

1 *Canonicus Regularis poteſt effici Monachus, ſi Religio ad quam tranſit, eſt ſtrictior ſua, alias ſecus.*
2 *Doctores referuntur de inſtitutione & origine Canonicorum Regularium S. Auguſtini agentes.*
3 *Abbas ſolus an Monachum recipere poſſit.*
4 *Religio quæ dicatur minor, & ſtrictior.*
5 *Canonicus Regularis tranſiens ad Religionem laxiorem ibique habitum deferens, an ſit apoſtata, remiſſiuè.*

Cap. Sanè. X.

Canonicus Regularis ſi fiat Monachus, in Religione ſtrictiore eſt relinquendus, quia tuta conſcientia eſt, ſi non in ſtrictiori, redire debet ad ſuam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 156. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 288. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 477. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 27. *c.* 10. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 50. *c.* 29.

2 *De Canonico.*] Plura de inſtitutione, & origine Canonicorum Regularium S. Auguſtini congerunt citati à Cened. *ad Decret. collect.* 165. *n.* 1. quibus adde Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 1. *art.* 2. *&* *q.* 2. *art.* 1. Azor. *inſtit. moral. p.* 1 *lib.* 12. *c.* 22. & nouiſſimè Pennotum *in ſpeciali tract. de generali totius Ordinis Clericorum Canonicorum hiſtoria.*

3 *A quodam Abbate recepto.*] Ergo Abbas ſolos monachum recipit, vt per Boër. *deciſ.* 260. *n.* 28. *&* 29. vide tamen dicta *ad cap. porrectum, n.* 3. *infr. hoc tit.*

4 *Maioris Religionis.*] Quæ autem dicatur minor, aut maior, & ſtrictior Religio vt valeat tranſitus Canonici, de quo *in hoc text.* vide Lap. *alleg.* 61. *n.* 5. *&* *alleg.* 130. Card. *conſ.* 18. Felin. *in cap. ad noſtram, n.* 6. & *ibi* Abb. *ex n.* 5. *de appell.* Caſſan. *conſ.* 20. *ex n.* 26. *& in Catalogo gloriæ mundi, p.* 2. *conſider.* 52. *verſ. tertiò dicitur.*

5 *Alioquin eum,* &c.] Vtrùm Canonicus, de quo *in hoc text.* tranſiens ad Religionem laxiorem, ibique habitum deſerens, ſit apoſtata? Vide Syluest. *in ſum. verbo Religio, il.* 4. *n.* 4. Angel. *verbo Religioſus, n.* 37. Rebuff. *in praxi benef. tit. de tranſlat.* Monach. *num.* 11. Menoch. *de arbitr. caſu* 421. *n.* 33.

SVMMARIVM.

1 *Minor* 14. *annis profitendo non obligatur Religioni niſi factus maior ratum habuerit.*

2 *Impubes quando religionem ingreditur propria ſponte abſque parentum oblatione, poteſt quandocumque exire donec profiteatur.*

3 *Oblatio Religioni facta filiorum impuberum per parentes quid operetur, & quomodo fieri debeat, oſtenditur.*

4 *Impubes an poſſit inuitus religiom à parentibus, vel tutoribus offerri, oſtenditur.*

5 *Annus probationis nouitij incipere debet à tempore habitus monaſtici poſt annos pubertatis expletos.*

Cap. Significatum. XI.

1 OBlatus Religioni à parentibus, & ante XIV. annum profeſſus, poteſt exire, quia votum eſt nullum; ſi fuit à parentibus oblatus, non debet exire. Si verò poſt XIV. annum intrauit, vel ſi ratam habuit profeſſionem factam ante XIV. annum eſt cogendus vel in eadem manere, vel ad aliam Religionem tranſire. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 289. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 477. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 27. *cap.* 11. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 50. *c.* 10. vbi eſt integra clauſula.

2 *Quod G. non fuiſſet oblatus à parentibus,* &c. Notatur ad hoc, quod quando propria ſponte abſque parentum oblatione impubes Religionem ingreditur, poteſt quandocunque exire, donec profiteatur, vt docent *in præſenti,* Butr. *n.* 5. & Abb. *n.* 2. *& in c.* 2. *ſup. hoc tit.* idem Abb. *n.* 10. Innoc. *n.* 2. Anch. *n.* 8. *q.* 8. & Henric. *n.* 5. Greg. *l.* 4. *verbo no pueden, tit.* 7. *p.* 1. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1 *lib.* 4. *c.* 18. *n.* 9.

3 *Niſi autem à parentibus fuerit oblatus,* &c.] Notatur ad hoc, quòd oblatio religioni facta filiorum impuberum per parentes operatur, vt impubes ſic monaſterio oblatus nequeat reſilire, donec pubertatem completam adipiſcatur, nempè puer quatuordecim annos completos, puella verò duodecim completos; at ea ætate completa liberum eſt ei perſeuerare, aut ad ſæculum redire, donec profeſſionem tacitam, aut expreſſam faciat, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 18. *n.* 9. Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.* 1. *n.* 13. Barth. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 2. *dub.* 6. *ex n.* 5. Et ex his verbis colligitur oblationem huiuſmodi debere fieri ab vtroque parente, ita vt integrum ſit patri repugnante matre impuberem religioni offerre, vt docent Innoc. *in cap. hoc tit. in initio,* vbi Hoſt. *n.* 4. Ioan. Andr. *num.* 2. & Abb. *n.* 6. Greg. *l.* 4. *verbo del padre, tit.* 7. *p.* 1. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 13. §. 5. Sanch. *d. c.* 18. *n.* 16. vbi *n.* 16. idem dicit ſi puer plures tutores habeat, contradicentis enim pars præfertur, & *num.* 20. aſſerit parentes poſſe offerre Religioni, & reuocare filios ſpurios, ſicut poſſunt legitimos; & *n.* 21. tenet poſſe parentes hanc oblationem facere inuitis tutoribus, etſi ſub illorum poteſtate filius ſit, & *n.* 22. idem dicit de matre, quòd ſcilicet poſſit filium impuberem offerre, & reuocare inuita auia tutrice, & *n.* 23. pariter reſoluit, etſi auus habeat patrem, & nepotem in poteſtate, integrum eſſe patri inuito auo filium offerre Religioni, & reuocare, & *num.* 24. docet matrem ad ſecundas nuptias tranſeuntem non amittere hoc ius filij impuberis offerendi, & reuocandi. Vtrùm autem poſſit impubes inuitus Religioni à pa- 4
rentibus, vel tutoribus offerri? negatiuam partem tuentur gloſſ. *verbo quod intra, in ſum.* 20. *q.* 1. Ioan. Andr. *in c.* 2. *n.* 2. *ſupr. hoc tit.* & *ibi* Butr. *n.* 13. Zabar. *n.* 2. *q.* 6. Abb. *n.* 9. & Anchar. *n.* 8. *q.* 3. Greg. *d. l.* 4. *verbo no pueden,* Sanch. *d. c.* 18. *n.* 26. vbi *n.* 33. exiſtimat in ſupradictis omnibus nihil innouatum eſſe per Conc. Trident.

Seu XIV. annum compleuerit cùm Religionem in- 5
trauit.] Ergo probationis annus incipere debet à tempore habitus monaſtici poſt annos pubertatis expletos, vt per Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *c.* 2. *q.* 7. ætas enim legitima ad nouitiatum eſt pubertas, & quamvis ante ætatem hanc admitti quiſpiam ad religionem poſſit, vt docet Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1 *lib.* 4. *c.* 18. *n.* 8. verè tamen, & propriè nouitius non incipit eſſe donec illam expleat, vt poſt S. Anton. Angel. Tabien. Syluest. Azor. & alios probat Sanch. *vbi ſuprà, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 4. *n.* 22. Nec hoc eſt correctum per Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. c.* 15. quia ſolam profeſſionem ante decimum ſextum annum completum irritam reddit, nec interdicit nouitiatum incipi, aut completi ante eam ſexdecim annorum ætatem, vt benè tradunt Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *c.* 40. §. 2. *in fine,* Sorb. *in priuilegiis Mendicant. verbo nouitius, notab.* 4. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 2. *in fine.* Nauar. *ſub hoc tit. conſil.* 30. *num.* 1. *in antiq.* Aliàs *conſil.* 20. *in nouis,* Azor. *d. lib.* 12. *c.* 4. *q.* 9. *in fine,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 18. *n.* 285. *propè fin.* Galler. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo preſbyteri* 3. Sanchez *d. tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 22.

Compleuerit.] Ergo non ſatis eſt vt ſit pubes, quòd 6
attingat XIV. annum, ſed oportet quod compleuerit, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *q.* 12. *art.* 1. *ad finem.*

SVMMARIVM.

1 *Filia minor duodecim annis à parentibus monaſterio tradita ſi maior facta ſponte veletur, ad ſæculum redire non poteſt.*

2 *Metus ſuſpicio tollitur per ratificationem actus ſubſecuti.*

3 *Tacens*

3 *Tacens conſentire videtur quando vltra taciturnitatem interuenit aliquis actus poſitiuus ex parte tacentis.*

4 *Metus reuerentialis non annullat ſolus profeſſionem niſi etiam coactio, vel mina præcedant.*

Cap. Cùm virum. XII.

Clem. III.

1 PVella, quæ ante diſcretionis annum, duodecimum ſcilicet, & in vito 14. accepit habitum cum benedictione ſolita, ſi ætate debita ratam habet profeſſionem, non poteſt amplius relinquere habitum, ſed ſi nubilis ſumpſit habitum coactè, poteſt dimittere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 290. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 477. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 3.

2 *Præſertim ſi ratihabitione*, &c.] Notatur ad hoc, quòd metus ſuſpicio tollitur per ratificationem actus ſubſequuti, vt per Bonacoſ. *tom.* 1. *communium opinion. lib.* 12. *tit.* 11. *n.* 49. *&* 50. *pag.* 328. Intellige dummodo tempore ratificationis ſublata ſit cauſa metus, quia ea durante metus durare præſumitur, iuxta ea, quæ reſoluunt Gam. *Luſitaniæ deciſ.* 346. *n.* 4. Bonacoſ. *commun. crimin. p.* 1. *verbo metus, fol.* 113. *& p.* 2. *eodem verbo, fol.* 49. Ranchin. *p.* 4. *concl.* 474. Maſcard. *de probat. concl.* 1051. *n.* 34. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 4. *n.* 23. Gutier. *conſ.* 16. *n.* 15. Flamin. *de reſignat. benef. lib.* 13. *q.* 1. *n.* 201. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 18. *n.* 7. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 93. *n.* 11. Fr. Barthol. de Vecchis *loco infrà citando, n.* 9.

3 *Habitum Religionis induens, benedictionem accepit.*] Notatur ad hoc, quòd tacens conſentire videtur quando vltra taciturnitatem interuenit aliquis actus poſitiuus ex parte tacentis, nam tunc etiam in præiudicialibus præſumitur conſentire, vt per D. Barboſ. *in l. qua dotis, n.* 158. *ff. ſoluto matrim.*

4 *Coacta parentum imperio.*] Ergo ſolus metus reuerentialis non annullat profeſſionem, niſi etiam coactio, vel minæ præcedant, text. namque *in præſenti*, ad annullandam profeſſionem puellæ vltra imperium parentum, quod metum reuerentialem continet, ponderat coactionem, vt docent Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 3. §. 6. *n.* 7. *&* S. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. c.* 9. §. 5. Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 7. *n.* 18. *& in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 2. *n.* 26. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 4. *n.* 18. Bonacin. *de legibus, diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 3. §. 1. *n.* 8. Fr Barth. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 13. *dub.* 12. *n.* 19. Quicquid contrarium, imò quòd parentum imperium cauſet ſufficientem metum ad inualidandum actum à libera voluntate pendentem, teneant Xuar. *alleg.* 1. *n.* 34. *& alleg.* 24. *n.* 3. *&* 5. Hippol. *ſing.* 347. *incip. matrim. n.* 3. Menoch. *illuſtr. c.* 35. *n.* 17. *iunct. n.* 19. inde non bene inferentes profeſſionem annullari ſolo metu reuerentiali, quibus accedunt Nauar. & Fr. Emman. citati à Sanch. *d. diſp.* 6. *n.* 17. *in fine.* Caueant omnes cuiuſcunque conditionis, & qualitatis fuerint, ne quomodocumque cogant aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem inuitam, præterquam in caſibus à iure expreſſis, ad ingrediendum monaſterium, vel ſuſcipiendum habitum cuiuſcumque religionis, vel ad emittendam profeſſionem, incidunt enim in excommunicationem, tunc etiam omnes illi, qui conſilium, auxilium, vel fauorem dederint, quique ſcientes eam non ſponte ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut profeſſionem emittere quoquomodo eidem actui, vel præſentiã, vel conſenſum, vel auctoritatem interpoſuerint, vt habetur in Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. c.* 18. de cuius materia latè dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 104. *à princ.* vbi *n.* 3. cum pluribus à me citatis reſoluo virginem inducentes monaſterium ingredi non incidere in excommunicationem comminatam à Concil. Trid. *dicto loco*, *& n.* 5. quòd cogentes fœminam ad monaſterij ingreſſum non vt profiteatur, nec vt habitum ſumat, ſed vt ibi ſæculari ritu educetur, incidunt in eam excommunicationem, & *n.* 6. quòd parentes & fratres, qui filias, & ſorores habitum religionis ſuſcipere, vel votum aut profeſſionem emittere cogunt, prædictam excommunicationem incurrere, & *n.* 7. pariter reſoluo cogentem virginem ingredi monaſterium ingreſſu non ſequuto in nullam excommunicationem incidere.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio facta ſine ſuſceptione habitus Religionis valet.*

2 *Habitus ſolus ſuſceptus ſine profeſſione monaſtica expreſſa, vel tacita Monachum non facit.*

3 *Profitentis ſola traditio non ſufficit ad valorem profeſſionis, ſed oportet quoque adeſſe perſonam habentem poteſtatem acceptandi nomine ipſius religionis.*

4 *Declaratur text.* in cap. conſulit, qui Clerici vel vouentes.

5 *Epiſcopus an poſſit Monachum ad profeſſionem admittere, oſtenditur.*

6 *Abbatis ſolius non eſt ad religionis profeſſionem admittere, ſed exigitur quoque conſenſus maioris partis Conuentus.*

7 *Profeſſio quando eſt irrita defectu ſolius poteſtatis in admittente an ſatis ſit ad eius valorem, vt is ratam eam habeat non mutata priori profeſſi voluntate per actum contrarium, oſtenditur.*

8 *Profeſſio non eſt neceſſariò facienda in Monaſterio, ſed poteſt vbique fieri.*

9 *Religionis regula quamvis certam profitendi formam præſcribat, non ſunt eius verba ita neceſſaria, vt aliàs facta profeſſio ſit irrita.*

Cap. Porrectum, XIII.

PRofeſſionem ſi quis in infirmitate ſine habitu emittat in manu Abbatis, eſt verè Monachus, quia habitus non facit Monachum, ſed profeſſio Regularis, & ideo compellendus, vt ſeruet votum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 290. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 477. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 18. *c.* 4. 1

Cùm Monachum non faciat habitus.] Notatur ad hoc, quòd ſolus habitus ſuſceptus ſine profeſſione monaſtica expreſſa, vel tacita Monachum non facit, vt per Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr* 12. *c.* 4. *n.* 5. Bellet. *diſquiſit. Clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina Clericali*, §. 15. *n.* 10. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 2. *quæſt.* 3. vbi aduertit iura, quæ contrarium inſinuari 2

videtur, intelligi, ſi ad mutationem, & ſuſceptionem veſtitus tacita iuris profeſſio accedat.

3 *Et recipitur ab Abbate.* Ergo ad profeſſionis valorem non ſufficit ſola profitentis traditio, ſed oportet quoque adeſſe perſonam habentem poteſtatem acceptandi nomine ipſius Religionis, illamque obligandi ipſi profitenti, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 5. *quæſt.* 3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *n.* 385. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 4. *à n.* 62. Barth à Vecchis *in praxi obſeruanda in admitten-*
4 *dis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 11. *dub.* 2. *n.* 5. Non obſtat *cap. conſulit, qui Clerici vel vouentes*, dum ait profeſſionem emitti poſſe ſuper Altare, quia intelligitur acceptante eo, qui habet poteſtatem admittendi ad Religionem, vt bene docent *in præſenti*, Innoc. *n.* 5. Ioan. Andr. *n.* 4. Hoſt. *n.* 13. Abb. *n.* 10. Anchar. *à n.* 3. Henric. *in fine*, Syluest. *verbo Religio*, 3. *q.* 18. *dicto* 2. Nauar. *comment.* 4. *de Regularibus*, *n.* 74. quos refert, & ſequitur Sanch. *d. c.* 4. *n.* 62. *in fine.* Barthol. de Vecchis *d. dub.* 2. *num.* 4. vbi ex *n.* 3. tractat an & quando neceſſaria ſit ſcriptura ad emittendam profeſſionem.

5 Dubitari non abs re poteſt an poſſit Epiſcopus monachum ad profeſſionem admittere? in quo dubio Innocent. *in præſenti*, *n.* 5. per text. *in cap. ſi vir* 27. *q.* 1. tenet quòd poteſt quis fieri monachus faciendo profeſſionem alicuius regulæ approbatæ in manibus Epiſcopi, quem ſequuntur Hoſt. *n.* 14. Ioan. Andr. *n.* 4. & & Anchar. *n.* 7. etiam *in præſenti.* Verùm cùm hodie Epiſcopus ſuperior Religioſorum non ſit (omnes enim priuilegium exemptionis habent) nullum propria auctoritate ad profeſſionem monaſticam admittere poteſt, vt docent Abb. *n.* 12. *in præſenti*, Nauar. *ſub hoc tit. conſil.* 6. *à n.* 2. *in antiq. & conſ.* 4. *in nouis*, Azor. *d. lib.* 12. *c.* 5. *q.* 4. Sanch. *d. lib.* 5. *c.* 4. *n.* 74. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 17. *art.* 11. vbi aſſerit text. illum *in d. cap. ſi vir*, cui innituntur Innocent. & ſequaces, intelligi de Epiſcopo cui monaſterium, in quo talis nouitius profitetur, eſt ſubiectum iure enim communi antiquo omnia Epiſcopis ſubiiciebantur.

6 In gloſſ. *Non facit habitus*, ibi, *ab Abbate, & Fratribus.* Notatur ad hoc, quòd non ſolius Abbatis eſt ad Religionis profeſſionem admittere, ſed exigitur quoque conſenſus maioris partis Conuentus, vt per Anton. Cueh. *lib.* 3. *inſtit. maior. tit.* 1. *n.* 56. Emman. Sà *ſumma verbo Religio*, *n.* 65. Lap. *alleg.* 31. *n.* 2. Nauar. *ſub tit. de conſtit. conſ.* 9. *à n.* 19. *in nouis, & comment.* 3. *de Regul. n.* 5. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 12. *princ. num.* 2. & 3. Azor. *d. lib.* 12. *c.* 20. *quæſt. vlt.* Menoch *d. præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 83. *n.* 9. *cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *num.* 61. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 17. *art.* 7. quorum aliquos refert, & ſequitur Sanch. *d. c.* 4. *n.* 65. vbi *n.* 66. reprobat Fr. Emman. *loco proximè citato*, dicentem profeſſionem à ſolo Abbate receptam, nec petito Conuentus conſilio non eſſe ipſo iure irritam, ſed talem declarandam, reſoluens *ibi*, eam profeſſionem eſſe nullam, & *num.* 67. probat monaſterium dum vacat neminem poſſe ad profeſſionem admittere, & *n.* 68. docet nec totum Conuentum repugnante Prælato, nec Prælatum repugnante maiori parte Conuentus poſſe aliquem ad profeſſionem admittere, & *n.* 69. aſſerit non ſufficere conſenſum Prælati, & dimidiæ partis Conuentus, ſed debere maiorem partem Conuentus vltra Abbatem conſentire.

7 Vtrùm autem quando profeſſio eſt irrita defectu ſolius poteſtatis in admittente, ſatisfiat ad eius valorem, vt is ratam eam habeat non mutata priori profeſſi voluntate per actum contrarium? Reſpondent affirmatiuè *in præſenti*, Innocent. *num.* 5. Ioan. Andr. *n.* 4. Henric. *num.* 5. & Anchar. *num.* 6. Nauar. *ſub hoc tit. conſil.* 6. *num.* 7. *in antiq. & conſil.* 40. *num.* 7. *in nouis*, Azor. *d. lib.* 12. *cap.* 5. *quæſt.* 7. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *c.* 8. *n.* 13. *concl.* 12. *& quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 17. *art.* 12. plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. c.* 4. *n.* 80. vbi *n.* 81. quærit an quando profeſſio fuit ex parte emittentis irrita, ſufficiat nouus eius conſenſus abſque noua Prælati admiſſione, & qualis debeat eſſe hic conſenſus, & ſe remittit *ad lib.* 41 *de matrim. diſp.* 37. *à num.* 59.

In ead. gloſſ. ibi, *Et vbicunque.* Notatur ad hoc, 8
quòd profeſſio non eſt neceſſariò facienda in monaſterio, ſed poteſt vbique fieri, vt docent Abb. *n.* 7. *in præſenti*, Greg. *l.* 2. *in fine*, *tit.* 7. *p.* 1. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *c.* 8. *n.* 23. *& quæſt Regul. tom.* 2. *q.* 29. *art.* 8. *in fine*, Sanch. *d. tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 3. *n.* 12.

In gloſſ. *Profeſſio*, vlt. ibi, *licèt fortè non expreſſit* 9
formam profeſſionis. Notatur ad hoc, quòd quamvis Religionis regula certam profitendi formam præſcribat, non ſunt ea verba ita neceſſaria, vt aliàs facta profeſſio ſit irrita, ſed quibuſcunque aliis facta profeſſio valebit, vt per Abb. *hic n.* 13. Syluest. *verbo Religio* 3. *q.* 1. & 18. *in fine*, Azor. *d. p.* 1. *lib.* 15. *c.* 5. *q.* 7. *in fine*, Sanch. *d. lib.* 5. *c.* 3. *n.* 4. hoc limitantes niſi Regula à Sede Apoſtolica approbata exprimat profeſſionem alia forma factam fore irritam.

SVMMARIVM.

1 *Pater ſi cum bonis ſuis, & filio impubere ſe obtulit monaſterio, filius factus maior exire poteſt è Religione, & legitimam à monaſterio petere.*

2 *Patre profeſſo Religionem ſuccedendi capacem an debeatur ſtatim legitima pars filiis, quæ ad illos mortuo patre prouentura eſſet, oſtenditur,* & num. 3.

Cap. Cùm ſimus. XIV.

Cæleſt. III.

PAter ſi cum bonis ſuis, & filio impubere ſe offert 1
Religioni, & filius in anno diſcretionis non vult eſſe Monachus, poteſt exire, & petere bona paterna, quæ ex ſucceſſione ſibi proueniunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificy*, *pag.* 290. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 478. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. referuntur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 5.

Et bona paterna, &c.] Grauiſſima eſt inter Docto- 2
res controuerſia an patre profeſſo religionem ſuccedendi capacem debeatur ſtatim legitima pars filiis, quæ ad illos mortuo patre prouentura eſſet, itavt viuo ipſo Patre Monacho eam petere poſſint ab ipſo monaſterio? Duplex eſt ſententia. Prior tenet non deberi legitimam filiis à tempore, quo parentes profitentur, ſed naturalem eorum mortem expectandam eſſe, & interim monaſterium ea potiturum, per text. *in l.* 1. *§. impuberi, ff. de collatione bonorum*, vbi habetur legitimam non deberi ſuperſtite parente, ex argumento deſumpto à contrario ſenſu ex text. *in authent. ſi qua mulier, in fine, C. de ſacroſ. Eccleſiis*, quam quidem ſententiam ibi ſuſtinent gloſſ. *verbo moriatur*, & Bart. *num.* 22. Albert. *n.* 7. & 8. Cyn. *num.* 5. Butrig. *quæſt.* 8.

Salyc. *num. pen. q.* 11. Iaſ. *à n.* 51. eandem tenent Canoniſtæ noſtri *in cap. in præſentia, ſup. de probat.* & præcipuè Butr. *n.* 29. Felin. *n.* 56. Bero. *n.* 536. Pariſ. *n.* 166. & Dec. *in noua edit. n.* 262. Gregor. *l.* 17. *verbo ſus hijos, tit.* 1. *p.* 6. Guillelm. Benedict. *in c. Raynutius, verbo mortuo itaque teſtatore*, *il.* 1. *n.* 299. Roland. *conſ.* 97. *n.* 29. *vol.* 2. *& de lucro dotis, q.* 95. *n.* 17. Aſcan. Clem. *de patria poteſt. cap. vlt. n.* 77. *&* 78. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 29. *n.* 6. *verſ. eſt verum, & conſ.* 238. *n.* 10. Mench. *de ſucceſſ. creat. lib.* 3. §. 21. *n.* 175. *& illuſtr. cap.* 37. *n.* 10. *verſ. quid dicendum*, Bec. *conſ.* 34. *num.* 18. *&* 19. *vol.* 1. Tap. *in auth. ingreſſi C. de Sacroſ. Eccleſ. verbo ſua*, *c.* 3. *num.* 21. Spin. *in ſpeculo teſtamen. gloſſ.* 12. *princ. num.* 32. *verſ. contrariam*, Cenall *commun. contra communes, quæſt.* 342. Gutier. *canon. lib.* 2. *c.* 1. *à num.* 79. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *q.* 80. *art.* 2. *verſ. notandum inſuper*, Caſtil. *de vſufructu, lib.* 2. *c.* 64. *n.* 10. *&* 11. Matienſ. *l.* 3. *gloſſ.* 2. *num.* 3. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua recopil.* Gratian. *reg.* 456. *num.* 9. Benedict. Ægid. *in repet. l.* 1. *C. de Sacroſ. Eccleſ. p.* 4. §. 2. *num.* 8. Melch. Phœbos *Luſit. deciſ.* 13. *num.* 24. *tom.* 1. nouiſſimè Hieron. Roder. *in compendio quæſt. Regular. reſol.* 72. *num.* 26. quorum plures reſpondent text. *in præſenti*, contrarium non decidere cùm ex eo non conſtet patrem tunc viuere, imò Iaſ. *in d. auth. ſi qua mulier, num.* 51. quem nuncupatim referunt, & ſequuntur Mench. *d. cap.* 37. *num.* 11. *verſ. tenendo hanc partem*, & Spin. *loco citato*, aſſerit diſpoſitionem huius text. ex eo procedere, quia B. qui in Monaſterium cum bonis ſuis ſe contulerat, erat naturaliter mortuus, id colligendo ex verbis huius text. ibi, *Quæ ipſi ex ſucceſſione proueniunt*, quaſi verbum, *ſucceſſio*, adaptetur propriè ad defunctum, & nulla ſucceſſio, aut hæreditas viuentis ſit, *l. qui ſuperſtitis, ff. de acquir. hæredit.* & affirmat Felin. *in c. præſentia, n.* 56. *de probat.* ex integra huius Decretalis, quam ſe vidiſſe affirmat, apparere patrem fuiſſe mortuum.

3 Poſterior verò ſententia, quæ probabilior eſt, aſſerit ſtatim ac parens profitetur, deberi legitimam filiis, ex hoc text. ſatis probatur, nec conſtat patrem in eo caſu fuiſſe mortuum, quia id non dicitur *in hoc text.* nec eſt verum, quod affirmat Felin. *loco proximè citato*, quia Corſet. *ſing.* 162. *n.* 3. ait ſe integram hanc Decretalem vidiſſe, legiſſe, ac relegiſſe, & nihil in ea inueniſſe, ex quo appareat patrem fuiſſe mortuum. Nec obſtant illa verba, *quæ ipſi ex ſucceſſione proueniunt*, quia Monacho viuenti datur ſucceſſio, & ſatis tractatur de patris profeſſi ſucceſſione inſpecto profeſſionis tempore, cùm tunc moriatur ciuiliter, & deſinat eſſe in rerum natura iuris fictione. Ex quibus hanc poſteriorem ſententiam expreſsè tenent Zabarel. *hic num. vnic. q.* 1. Anchar. *in fine*, & Anan. *n.* 3. *& in d. cap. in præſentia*, Abb. *num.* 59. Barbat. *num.* 124. & Mant. *num.* 72. Sylueſt. *verbo hæreditas* 1. *q.* 7. *num.* 10. *dicto* 6. *& verbo Religio* 6. *q.* 1. *dicto* 2. Nauarr. *commento* 2. *de Regularibus, num.* 48. *&* 54. Cott. *in memorab. verbo legitima viuente patre*, Redoan. *de ſpoliis Eccleſ. q.* 8. *in princ. n.* 73. *&* 74. Villalob. *commun. lit. F. n.* 160. Emman. Soar. *in theſauro recept. ſentent. lit. L. num.* 71. Cou. *in cap.* 1. *num.* 7. *de teſtam.* Lar. *in l. ſi quis à liberis*, §. *item reſcripſit, n.* 14. *ff. de liberis agnoſc.* Duen. *reg.* 356 *num. vlt.* Mench. *de ſucceſſ. creat. lib.* 2. §. 10. *n.* 284. *& de ſucceſſ. progreſſu, lib.* 1. §. 1. *num.* 48. Viuian. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 3. *tit.* 16. *num.* 55. *verſ. limitatur ſecundò*, *pag.* 411. Craſſ. *de ſucceſſ. ab inteſt.* §. *legitima, q.* 12. *n.* 6. *verſ. contrariam verò*, Carpan. *ad ſtatuta Mediolanen. c.* 485. *num.* 85. Anchar. *in ſuis quæſt. famil. lib.* 2. *c.* 47. *num.* 11. Azeued. *l.* 1. *num.* 45. *tit.* 8. *lib.* 5. *noua recopil.* Angul. *de meliorat. l.* 1. *gloſſ.* 3. *num.* 27. *&* 28. Fachin. *controu. iuris, lib.* 6. *c.* 13. *verſ. ego priorem*, Honded. *conſ.* 60. *à num.* 18. *& conſ.* 61. *à n.* 9. *vol.* 2. Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 140. *verſ. an verò ſtatim*, Leſſ. *eod. tract. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 10. *num.* 73. Merlino *de legitima, lib.* 5. *tit.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 8. 11. *&* 12. Argel. *de acquir. poſſeſſ. quæſt.* 8. *art.* 25. *n.* 660. Rota *in Tridentina legitima*, 31. *Ianuarij* 1607. coram Ortembergo, Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *c.* 8. *q.* 7. vbi *q.* 8. meritò tenet pariter cum filius profitetur in Religione capaci ſuccedendi, ſtatim deberi legitimam parentibus, quam habent in bonis illius, quod etiam tenet Azeued. *d. n.* 45. quicquid non deberi ſtatim, ſed remanſuram apud Monaſterium vſque ad mortem naturalem filij, dicant Gutier. *d. c.* 1. *n.* 93. & Bened. Ægid. *d. l.* 1. *part.* 4. §. 2. *num.* 8. Et demum hanc poſteriorem opinionem ſequuta eſt Rot. *in Nouarien. legitima* 15. *Decembris* 1628. *&* 4. *Aprilis*, *&* 21. *Maij* 1629. coram Reuerendiſſ. P. D. Ghiſlerio, ſequendo deciſiones in hac eadem cauſa factas 3. *Decembris* 1617. 5. *Iunij*, *&* 3. *Iulij* 1618. coram R. P. D. meo Pirouano, in quibus articulo maturè diſcuſſo fuit reſolutum legitimam, quæ competit matri, ob mortem naturalem filiorum, competere etiam ob mortem eorundem ciuilem, nempe ſtatim emiſſa per eos profeſſione in aliqua Religione etiam bonorum in communi capaci. Et hoc procedit non obſtante tranſitu matris ad ſecunda vota, quia nihilominus quando filij emiſerunt profeſſionem in Religione capaci bonorum in communi parenti, ſecundo nubenti ex bonis eorumdem filiorum debetur legitima, vt fuit reſolutum *in d. Nouarien. legitima* 15. *Decembr.* 1628. coram R. P. D. Ghiſlerio, refert Ferentil. *in annot. ad deciſ.* 461. *Buratti, n.* 16. *&* 17.

SVMMARIVM.

1 *Furioſus profitendo non obligatur niſi factus ſanæ mentis ratum habuerit*, & n. 2.

3 *Profeſſio furioſi an ratificetur ſi ille ſic profeſſus poſtea ad ſanam mentem rediens, conſciuſque profeſſionis à ſe emiſſæ, non contradicat, aut habitum profeſſorum non deponat, oſtenditur.*

4 *Religionem ſi quis ingreditur ſui compos, & anno nouitiatus in furorem incidit, an tempus furoris computetur in nouitiatus anno, oſtenditur.*

Cap. Sicut. j. XV.

Innoc. III.

Fvrioſus ſi induatur habitu Religionis, & profiteatur, non valet profeſſio niſi factus compos mente ſpontaneè conſentiat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 291. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 473. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 24. *c.* 1. 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ.* 23. *num.* 69. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *c.* 2. *quæſt.* 23. Lorich. *in ſuo theſauro, tit. de Regularib. num.* 9. *verſ. ſecundò nullus furioſus*, Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 1. *q.* 17. *art.* 5. *concl.* 6. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſput.* 2. *dub.* 7. *à princ.* Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 1. *num.* 5. *& tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 4. *num.* 53. faciunt, quæ ipſe *de matrim. lib.* 1. *diſput.* 8. *num.* 15. 2

Dubium tamen eſt, an ratificetur ea profeſſio ſi ille ſic profeſſus poſtea ad ſanam mentem rediens, con- 3

ſcitúſque profeſſionis à ſe emiſſæ non contradicat, aut habitum profeſſorum non deponat? Nonnulli affirmant cenſeri ſtatim ratam haberi profeſſionem, vt per Hoſtienſ. *hîc in fine*, & Ioan. Andr. *n.2.* Zabarel. *num.2.* & Anchar. *in fine*, ſed meritò contrarium ſuſtinent Abb. *hîc n.4.* Sylueſt. *in ſum. verbo Religio 5. q.2.* & Azor. *d. q.5.* Poſt Decretum tamen Concilij Trident. *ſeſſ.25. de Regular. c.15.* nòn erit locus huic tacitæ profeſſioni, niſi quando ante furiam præmiſſus erat integer nouitiatus annus, vel poſt ſanam mentem præmittitur, vt aduertit Sanch. *lib.5. c.4. n.53. in fine*, vbi

4 *n.54.* quærit, & diſputat an quando quiſpiam ſui compos Religionem ingreditur, & anno nouitiatus in furorem incidit, tempus furoris computetur in nouitiatus anno? & reſpondet *n.55.* furorem citò tranſeuntem, vt contingit in phreneſi tempore morbi ſuperuenienti, durantique octo, aut quindecim dierum ſpatio non impedire curſum anni nouitiatus, nec id tempus tranſacto anno ſupplendum; ſed in eo computandum, & legitimam fore profeſſionem eo finito, ſecus dicens quando dementia eſſet extraordinaria, vt ſolet contingere in iis, qui nullo alio morbo laborant, & diu duraret, vt integro menſe, de quo vide etiam Soar. *tom.2. de Relig. lib.5. c.4. ex num.3.* Barthol. de Vecchis *vbi ſup. ex n.3.*

In gloſſ. *Extra mentem.* ibi, *licèt grauiſſimam pateretur infirmitatem*, &c. Notatur ad hoc, quòd profeſſio non irritatur morbo etiam grauiſſimo, vt per Rot. *deciſ.346. n.2.* inter collectas à Farinac. quæ deciſiones ſpectant ad cauſas criminales, quam refert Barthol. à Vecchis *in d. praxi diſp.13. dub.15. n.3.*

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio nec fieri, nec recipi debet infra probationis annum, facta tamen nullo nouitiatus tempore elapſo volentibus nouitio, & monaſterio tenet de iure communi*, & n.2. *ſecus attenta diſpoſitione Concilij Tridentini*, *vt* n.3.

4 *Nouitij in articulo mortis exiſtentes, an & quando ante expletum probationis annum profiteri poſſint, oſtenditur.*

5 *Annus nouitiatus debet eſſe continuus, vt valeat profeſſio, ita vt tridui interruptio ſatis ſit ne nouitiatus ſit continuus.*

6 *Nouitius ſi de licentia ſuperiorum exiit propter malam valetudinem, & poſtea reuertitur, poteſt coniungere primum tempus cum ſequenti.*

7 *Nouitiatus annus debet agi habitu Religionis ſuſcepto.*

8 *Nouitiatus annus non extra monaſterium, ſed intra de eſſentia peragendus eſt, niſi cum licentia Abbatis habita aliqua iuſta cauſa extra deferatur.*

10 *Indignum promouens tenetur Eccleſia ad intereſſe.*

Cap. Ad Apoſtolicam. XVI.

1 PRofeſſio facta in manu Abbatis ante annum probationis valet, & quia annus probationis eſt inductus ad fauorem vtriuſque partis, vt hic probet aſperitates monaſterij, & monaſterium mores illius, ideo Abbas non debet admittere ad profeſſionem ante tempus, & ſi indiſcretè paſſim hoc faciant, corrigantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol Anan. Butr Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.291.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.478.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1.*

Collige ex text. profeſſionem nec fieri, nec recipi 2
debere infra tempus probationis, factam tamen nullo nouitiatus tempore elapſo, volentibus nouitio, & monaſterio tenere, licèt admittentes animaduerſione debita eſſent corrigendi: excipiuntur Religiones Minorum, & Prædicatorum, ad quas non poterat quiſpiam admitti ante exactum probationis annum, vt habetur *in cap. non ſolùm, hoc tit. lib.6.* quod decretum extenſum fuit ad cæteros Mendicantium Ordines, *per cap. conſtitutionem, eod. tit. & lib.* quòd ſi in his admitteretur profeſſio ante eum nouitiatus annum, ea obligaret non ei Religioni ſpeciali, ſed Religioni in genere, vt clarè colligitur ex *d. c. non ſolùm, verſ. decernimus*, ita ex aliis Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.5. c.4. n.8.* & tangit aliqua Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælatorum, tom.1. q.22. art.7.*

Poſt Concil. verò Trident. *ſeſſ.25. de Regularib. c.15.* 3
nullus vnquam poteſt profiteri, niſi poſt expletum ſuæ probationis annum, nec huiuſmodi terminus, & probationis tempus etiam ex conſenſu nouitij, & monaſterij poteſt renuntiari, aut remitti, ex eo, quia in Concil. Trident. *d. c.15.* parificantur, atque æquiparantur profeſſio facta ante 16. annum expletum, & ante expletum probationis annum, ſed nemo audebit dicere quòd profeſſio facta de conſenſu nouitij, & Monaſterij ante 15. annum expletum ſit valida; ergo nec in propoſito caſu audebit dicere quòd ſit valida ante expletum probationis annum etiam de conſenſu partium: quare iure optimo Nauar. *ſub hoc tit. conſ.33. n.5. in antiq. & conſ.62. n.6. in nouis*, aſſerit hoc in indicando, & conſulendo tenendum eſſe, quod idem ſuſtinent Fr. Emman. *in ſum. tom.2. c.6. n.10. & quæſt. Regul. tom.3. q.15. art.7.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.12. c.4. q.9.* Petr. de Ledeſma *in ſum. p.2. tract. del ſtado de los Religioſos, c.7. concl.2.* Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, p.4. caſu fin. verſ. tertio*, Barthol à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.5. q.170.* Fr. Ludou. Miranda *d. art.7. concl. vnic.* Sanch. *d. c.4. n.19.* vbi aſſerit text. *in præſenti*, derogatum eſſe per illud Concil. Trid. decretum *in d. c.15.* quod & nuncupatim tradit Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.1. in 1. edit. & reſol. 617. in 2. edit.* nouiſſimè me citato *in hoc loco*, D. Mar. Cutel. *de donat. inter patrem, & filium tract. primæ diſc.2. partic.3. n.95. pag.123.*

Ex priuilegio tamen Pij V. incipit, *Pius V.* ſub dat. 4
Romæ apud S. Petrum *die 23. Auguſti* 1570. Nouitij in articulo mortis exiſtentes ante expletum probationis annum, vt lucrentur, atque conſequantur Indulgentias, poſſunt profiteri, quod ad literam refert Fr. Ludou. Miranda *d. q.22. art.10.* vbi dicit huiuſmodi conceſſionem non eſſe reuocatam per Gregor. XIII. in ſua conſtit. incip. *In tanta negotiorum mole*, qua reuocauit quicquid conceſſerat Pius V. ſuper ſtatu, & regimine Monachorum, & Sanctimonialium contra ius, & contra decreta S. Concilij Trident. ex eo quia Gregor. non loquitur de iis gratiis, & Indulgentiis, & maximè conceſſis in mortis articulo Monachis & Sanctimonialibus, ſed tantùm de aliis gratiis, & priuilegiis ſpectantibus ad ſtatum, & regimen eorundem Monachorum, aut ipſarum Monialium: idem etiam tenent Henriq. *in ſumm. lib.13. c.40. §.2.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.3. art.3.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.3. q.167.* vnde meritò Ludou. Beja *d. verſ. tertiò*, tenet profeſſionem nouitij factam in mortis articulo eſſe validam, teneri tamen ſi conualuerit, & ex ea infirmitate non deceſſerit, complere poſtea integrum probationis annum, & profeſſionem de nouo emittere. Illud in præſentiarum aduertendum duxi quòd virtute illis conceſſionis, & profeſſionis in articulo mortis factæ Monaſterium non

non poteſt ſuccedere in bonis nouitij ſic profeſſi in præiudicium ſuorum hæredum, & aliorum venientium ab inteſtato, niſi poſtea conualeſcens expleto probationis anno expreſſam profeſſionem emittat, ſeu potiùs de nouo profiteatur, primam ratificando, provt reſoluit Fr. Emman. *d. loco*, & Fr. Ludou. Miranda *d. art.* 10. *concluſ. vnic. verſ. ſecundo.* Quicquid contrarium velint Mich. Zanard. *in ſuo directorio Theolog. part.* 1. *cap.* 27. & Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *quæſt.* 267. *num.* 4.

5 Circa hunc nouitiatus annum petitum à Concil. Trident. *d. cap.* 15. obſeruandum eſt primò debere eſſe continuum, vt valeat profeſſio, Nauarr. *ſub hoc tit. conſ.* 2. *n.* 2. *& conſ.* 34. *n.* 2. *& n.* 36 *n.* 1. *& conſ.* 42. *n.* 2. *&* 4. *conſ.* 84. *n.* 3. *in antiq. aliàs conſ.* 9. *n.* 2. *& conſ.* 3. *n.* 4. *in nouis*, Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *cap.* 40. §. 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 2. *q.* 8. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *c.* 8. *n.* 4. *& quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 8. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 3. *q.* 13. *num.* 11. Fr. Ludou. Miranda *d q.* 22. *art.* 4. Sanch. *d. lib.* 5. *c.* 4. *n.* 31. vbi plures refert, Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.* 15. *n.* 3. Bonacin *de clauſura, q.* 2. *puncto* 10. *diffic.* 2. §. 2. *num.* 3. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 11. *dub.* 3. *num.* 1. Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad cap.* 1. *n.* 15. *diſt.* 54. Alex. Peregr. *in conſtit. Cleric. Regular. p.* 2. *c.* 1. *lit.* C. §. 8. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 101. *num.* 23. *cum ſeqq.* Et
6 tridui interruptionem ſatis eſſe vt nouitiatus ſit continuus, & iterum inchoari debeat, tenent Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſ. lib.* 4. *q.* 164. Nau. *ſub hoc tit. conſ.* 42. *n.* 4. *in antiq. aliàs conſ.* 32 *n.* 4. *in nouis*, Gallet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo nouitius* 2. Sanch. *d. c.* 4. *n.* 32. Anno verò biſſextili ſatis eſſe compleuiſſe 365. dies aſſerunt Syluest. *verbo Religio* 3. *q.* 19. §. 3. Henriq. *lib.* 10. *cap.* 19. *lit. K*, Barthol. à S. Fauſto *lib.* 5. *q.* 161. Alovſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſt. poſt reſol.* 376. *in notabilib. de materia Sacramenti Ordinis, verſ. quoad interſtitia, in* 2. *edit.* Contrarium verò, imo non ſufficere profeſſionem emittere niſi die 25. Februarij anni biſſextilis, qui die 24. Februarij præcedentis anni ſuſcepit habitum, tenent Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 4. *&* 5. Bonac. *de clauſura, q.* 2. *punct.* 10. *diffic.* 2. §. 3. *n.* 4. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 573. *verſ. atque vt à maiori ætate*, Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 11. *dub.* 4. *num.* 5. Alexand. Peregr. *in conſtit. Cleric. Regular. p.* 2. *cap.* 1. *lit. C.* §. 7. Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 1. *de Comit. c.* 6. *n.* 15. qui oretenus mihi retulit S. Congregat. Concilij *in vna Patauina de menſe Iunij* 1627. cenſuiſſe non valere profeſſionem reſpectu anni biſſextilis cuiuſdam, qui ingreſſus eſt Religionem 27. Martij, & die 26. eiuſdem menſis ſequentis anni currente anno biſſextili emiſit profeſſionem. Si tamen nouitius de licentia ſuperiorum exiuit propter malam valetudinem, & poſtea reuertitur, habetur pro præſente, ac ſi nunquam fuiſſet egreſſus, & poteſt coniungere primum tempus cum ſequenti, cùm non ſtet per eum, ad quem pertinet, quominus conditio adimpleatur, vt docent Gonc. Mendez *diuerſ. iuris argum. lib.* 1. *c.* 15. Sayr. *deciſ.* 15. *ſub hoc tit.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.* 510. *in* 1. *edit. & reſol.* 392. *n.* 3. *in* 2. *edit.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 166. *n.* 14. vbi *n.* 15. cum Gonc. Mendez *loco citato*, limitat in nouitia. Inueni Iulium II. conceſſiſſe Minoribus, vt integrum ſit continuare annum nouitiatus ſemel interrupti per nouitij egreſſum ſi iterum ad Religionem veniat, quod quidem priuilegium non eſſe reuocatum per Concil. Trident. *d. c.* 15. tuetur Fr. Emman. *d. q.* 15. *art.* 8. Sed reuera ego non auderem quicquam tale dicere, ſed exiſtimo id priuilegium eſſe reuocatum, nam licèt olim conceſſum fuiſſet dum annus nouitiatus non ita exactè petebatur, ſed ex communi conſenſu integrum erat illud cedere, vt probat text. *in præſenti*, hodie tamen rigidiſſimè petit Concil. Trid. peragi eum nouitiatus annum, & decernit ex profeſſione aliter facta nullam prorſus obligationem induci, & ſatis petit annum continuum dum petit integrum, quo fundamento contra Fr. Emman. expreſsè tenent Ludou. Miranda *d. art.* 4. & Sanch. *d. cap.* 4. *num.* 35. & ſentire videtur Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 166.

Secundò obſeruandum eſt huiuſmodi nouitiatus 7
annum de eſſentia peragendum eſſe habitu Religionis ſuſcepto, quod expreſsè decidere videtur Concil. Trident. *d. cap.* 15. dum decernit annum nouitiatus ad profeſſionis valorem numerandum à die ſuſceptionis habitus, ita Azor. *d. lib.* 12. *c.* 2. *q.* 9. Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 9. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 177. Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 22. *art.* 6. Sanch. *d. c.* 4. *n.* 29. me citato *in hoc loco*, D. Mar. Cutel. *vbi ſupr. num.* 102. reſpondentes text. *in cap. legem* 53. *diſt. & in cap. multos* 54. *diſt.* qui ſunt Gregor. Papæ, dicentes nouitios in laicali veſte probandos eſſe, iam non ſeruari, vel quòd non loquuntur de veſte laicali propriè, & in rigore ſumpta, ſed de veſte quadam nouitiorum, qui erant in probatione poſiti, quæ quidem veſtes differebant ab illis, quæ dabantur profitentibus.

Tertiò obſeruandum eſt prædictum nouitiatus an- 8
num non extra Monaſterium, ſed in Monaſterio de eſſentia peragendum, niſi de licentia Abbatis habita aliqua iuſta cauſa extra deferatur, ita Nau. *comment.* 2. *de Regular. n.* 74. *notab.* 3. *& ſub hoc tit. conſ.* 42. *num.* 2. *in antiq. & conſ.* 32. *à n.* 2. *in nouis, & conſ.* 41. *n.* 3. *in vtraque edit.* Azor. *d. lib.* 12. *c.* 2. *q.* 8. *in fine, & cap.* 1. *q.* 7. Fr. Emman *d. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 10. Sanch. *d. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 29. *& cap.* 4. *num.* 27. Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 22. *art.* 5. Ego ipſe *d. alleg.* 101. *num.* 28. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 176.

Abbate per ſe.] Vtrùm autem ſolius Abbatis ſit ad 9
Religionis profeſſionem admittere, an ipſius, & Conuentus, dixi *ad cap. porrectum*, 13. *in gloſſ. verbo, non faciat, ſup. hoc tit.*

Quia multa fieri prohibentur, quæ ſi facta fuerint obtinent.] Ita Ioan. de Amic. *conſil.* 33. *n.* 39. *& ſeq.* Rimin. d. iun. *conſ.* 768. *n.* 31. *vol.* 7. Maluaſ. *conſ.* 8. *num.* 24. Oſaſch. *conſ.* 63. *n.* 29. latè Ioan. Baptiſta Coſta *de facti ſcient. & ignor. inſpect.* 10. *per tot.* Surd. *conſil.* 174. *n.* 12. *& conſil.* 175. *n.* 41. *& conſ.* 360. *n.* 14. Card. Tuſch. *tom.* 3. *lit. F, concl.* 12. Steph. Gratian. *March. deciſ.* 64. *num.* 11. cum aliis citatis per me *in tract. Axiomatum iuris vſufreq. Axiom.* 93. *n.* 30.

In gloſſ. *Prohibendum*, ibi, *& tenetur quis de mala* 10
adminiſtratione. Notatur ad hoc, quòd promouens indignum tenetur Eccleſiæ ad intereſſe, quam læſit ad ſimilitudinem magiſtratus, vt per Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, & vxor.* §. 26. *num.* 11.

In gloſſ. *Corrigendi*, vlt. Notatur ad hoc, quòd ſi 11
quis ante pubertatem aliquem admittat ad profeſſionem propter peccatum mortale, quod incurrit, quia ſibi patriam poteſtatem vſurpat, arbitrio iudicis punitur, vt per Azor. *d.* 1. *lib.* 12. *c.* 5. *q.* 6. Menoch. *de arbitr. caſu* 333.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſionem faciens ad obſeruantiam Regularem compellitur, licèt in clauſtro nunquam permanſerit, ſed in ſæculo, & ſuis bonis vſus fuerit.*

2 Votum,

2 *Votum ex metu mortis intrinſecus, ſiue diuinitus illatum validum eſt.*

3 *Canonici Regulares Cathedralium Eccleſiarum eiuſdem ſunt Ordinis, & Religionis cum reliquis Canonicis Regularibus.*

4 *Monachus obedientiam ſuo Prælato promiſſam nullo temporis ſpatio præſcribere poteſt.*

5 *Monachus quando eiicitur iniuſtè à Conuentu, aut maiori eius parte in hoc derelinquente, tunc minimè acquirit Monaſterio.*

Cap. Sicut nobis. ij. XVII.

1 QVi facta profeſſione in clauſtro nunquam manſit, ſed in ſæculo, & cum vſu ſuorum bonorum, eſt cogendus per excommunicationem ad habitum Regularem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panor. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 292. Alagoua *in compend. iuris Canon. pag.* 478. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 24. *c.* 1.

2 *Cum ægritudine nimia laboraret*, &c. Notatur ad hoc, quòd votum ex metu mortis intrinſecus, ſiue diuinitus illatum, (cuiuſmodi ſunt vota facta Deo metu grauis infirmitatis) validum eſt, & in conſcientia obligat, vt per Nau. *in man. c.* 12. *n.* 51. *&* 52. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 4. *n.* 11. *&* 14. Azor *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 5. *q.* 9. Leſſ. *de iuſtit. lib* 2. *c.* 49. *dubit.* 3. *n.* 16. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 13. *dub.* 12. *n.* 14. Id apud omnes certiſſimum eſt quòd quoties metus non eſt incuſſus gratia extorquendi voti, ſiue proueniat à cauſa naturali, ſiue libera, quantumvis grauiſſimus ſit, non irritat votum, & ratio eſt, quia tunc à nemine impellitur vouens ad votum emittendum, ſed ſponte ſua id vouendi medium eligit, quo ex eo periculo incolumis euadat, ita docet Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 4. Valboa *in c. in præſentia, n.* 7. *de probat.* me citato *in hoc loco*, Cabreitos *lib.* 2. *c.* 25. *n.* 42.

3 *Habitum Canonicorum Regularium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Canonici Regulares Cathedralium Eccleſiarum eiuſdem ſunt Ordinis, & rationis cum reliquis Canonicis Regularibus, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 49. *ar.* 3. vbi *in verſ. præterea*, dicit Canonicos Bethleëmiticos, & Nazarethenſes, de quibus *in præſenti* emittere ſolitos profeſſionem ſecundùm regulam Diui Auguſtini, daréque conſueuiſſe habitum lineum, qui proprius eſt habitus Canonicorum Regularium, prædictáſque Eccleſias Cathedrales eſſe compertum aſſerit ex regiſtro Innoc. III. Qui dicantur Canonici Regulares, vide ad rubr. *de ſtatu Monach.*

4 *Cum quod tanto tempore*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Monachus obedientiam ſuo Prælato promiſſam nullo temporis ſpatio præſcribere poteſt, vt per Greg. *l.* 23. *tit.* 14. *part.* 7. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 64. *art.* 3. An, & quando, & in quibus votum obedientiæ

5 obliget Religioſos ad obtemperandum ſuis Prælatis, latè de more ſuo oſtendit Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 2.

6 In gloſſ. *Et ſcientibus*, ibi, *ſed ad bona ipſius ſi mortuus eſſet*, &c. Notatur ad hoc, quòd quando Monachus eiicitur iniuſtè à Conuentu, aut maiori eius parte in hoc derelinquente, tunc minimè acquirit Monaſterio, quia huiuſmodi Monachus habetur pro derelicto, ac proinde Monaſterio derelinquenti non acquirit, ſicut nec ſeruus à domino derelictus acquirit illi, *l. quod ſeruus*, 36. *ff. de ſtipul. ſeru.* ita docent gloſſ. *verbo quæ acquiſierit, in c. Abbates*, 18. *q.* 2. *& verbo languidus, in cap. vnic. de infan. expoſ.* Anan. *hic in fine*, Redoan. *de ſpoliis Eccleſ. q.* 8. *in princ. n.* 75. *&* 77. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 35. *n.* 9. Tap. *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua, c.* 6. *n.* 50. Humad *l.* 31. *gloſ.* 2. *in fin. tit.* 7. *p.* 1. pariter reſoluentes nullam deſiderari iudicis ſententiam, qua priuetur monaſterium his bonis: quamvis exigi ſententiam iudicis, quæ monaſterium his bonis priuet, aſſerant Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 140. *verſ. quoad votum*, Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 15. *n.* 112. Sanch. *d. tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 33. *n.* 24.

SVMMARIVM.

1 *Religioſo cuilibet licitum eſt Zelo ſanctioris vitæ ad ſtrictiorem Religionem tranſire, petita prius licentia ſui Prælati, quamvis non obtenta*, & n. 2.

3 *Moniales poſſunt Zelo ſanctioris vitæ ad ſtrictiorem Religionem tranſire, eo modo, quo poſſunt viri religioſi, & qualiter hoc procedat ex deciſionibus S. Congregationis oſtenditur.*

4 *Conuerſi, & oblati poſſunt tranſire ad ſtrictiorem religionem.*

5 *Prælati Regulares exempti poſſunt inſtar aliorum Religioſorum tranſire ad ſtrictiorem Religionem, petita, etſi negata licentia à Superiore.*

8 *Lex non eſt poſita iuſto.*

9 *Tranſitus de vna Religione ad aliam, vt licitus ſit, non temeritate, leuitate, odio, &c. ſed ſtudio perfectioris vitæ faciendus eſt.*

10 *Prælatus inferior, & Conuentualis monaſterij poteſt dare licentiam ſubdito ſuo tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem.*

11 *Prælatus Conuentualis de conſilio, & conſenſu ſui Conuentus poteſt præſtare licentiam tranſeundi de Religione æquali ad alteram æqualem cum iuſta, & legitima cauſa, ſine ea tamen requiritur licentia Papæ.*

12 *Papa ſolus poteſt licentiam concedere tranſeundi à laxiori Religione nulla legitima cauſa exiſtente.*

13 *Prælatus Pontifice inferior poteſt indulgere licentiam tranſeundi ad laxiorem Religionem exiſtente cauſa quamvis ad Pontificem facilis ſit aditus.*

14 *Tranſlatus ad laxiorem Religionem ſine iuſta cauſa dicitur indebitè tranſlatus.*

15 *Cauſa legitimæ, & iuſtæ tranſeundi ad laxiorem Religionem quæ ſint, oſtenditur.*

16 *Prælatus negans licentiam ſine cauſa legitima ſubdito tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem peccat mortaliter, & meritò debet puniri.*

17 *Licentia tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem neceſſario petenda eſt ante tranſitum expectando debito tempore reſponſum ſuperioris.*

18 *Religio ſtrictior quæ dicatur, oſtenditur.*

20 *Tranſitus ex ordine Mendicantium ad ordines Monachales Carthuſia excepta ſine expreſſa licentia Papæ non eſt licitus.*

21 *Religio Minorum S. Franciſci de Paula eſt arctior Religione Carthuſianorum.*

22 *Epiſcopus vouere, renuntiare Epiſcopatui, aut Religionem intrare ſine Papæ licentia non poteſt.*

24 *Licentiam quando dubitaretur quo animo, bonóne, an malo ſuperior denegauerit, cuius tunc iudicio ſit ſtandum, oſtenditur.*

25 *Religioſus tranſlatus ex vna Religione ad aliam debet eſſe de nouo nouitius, atque in eadem profiteri.*

26 *Tranſlatus de vno ordine ad alium, vt ſit Prælatus illius, debet neceſſariò ibidem de nouo profiteri.*

27 *Monachus tranſlatus de de vna Religione ad alium debet*

debet ſedere in capitulo iuxta tempus, quo emiſit profeſſionem in poſteriori.

28 *Tranſlatus legitimè ad aliam Religionem non tenetur ad vota ſpecialia in priori Religione emiſſa.*

29 *Bona Religioſi tranſeuntis ex vna Religione ad aliam ſtudio melioris vitæ manent penes primum Monaſterium, & quidquid poſt ſecundam profeſſionem in ſecundo factam ei obuenerit, ſecundo Monaſterio acquirit.*

30 *Bona tranſlati ad aliud Monaſterium pœnitentiæ cauſa, acquiruntur illi priori Monaſterio, niſi tranſlatio fuerit facta ad effectum, vt fiat filia ſecundi Monaſterij.*

31 *Religioſus tranſiens ad ſtrictiorem Religionem bono zelo, non tamen petita licentia, ad prius Monaſterium reuocari poteſt.*

Cap. Licèt. XVIII.

1 Religioſus zelo ſanctioris vitæ poteſt petita, & non obtenta licentia ad arctiorem Religionem tranſire, quamvis prima Religio habeat priuilegium, vt eius Regularis non poſſit tranſire ad alium locum etiam prætextu arctioris Religionis ipſis inuitis, quia priuilegium intelligitur ne quis temerè, vel leuitate in iacturam, vel iniuriam ſui Ordinis ad alium tranſeat, & non pro eo, qui cum humilitate, & veritate licentiam petit, quam Prælatus non debet proternè negare, quia priuilegium perdere meretur qui conceſſa abutitur poteſtate, & ſubditus dubitans de ſuo ſpiritu debet conſulere ſuperiorem. Item nullus Præſul præſumat relinquere Præſulatum abſque licentia Papæ, quia communis vtilitas præfertur ſpeciali vtilitati, doctrina ſilentio, ſollicitudo contemplationi, labor quieti in hoc caſu, & Chriſtus natus eſt de carne Liæ, & non Rachel, & ingreſſus eſt domum Marthæ & non Mariæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Anchar. Hoſt. Butr. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 293. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 469. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 23. *cap.* 4.

2 Collige ex text. licitum eſſe cuilibet Religioſo zelo ſanctioris vitæ ad ſtrictiorem Religionem tranſire, petita prius licentia ſui Prælati, quamvis non obtenta, vt per S.Thom. 2. 2. *q.* 89. *art.* 4. S.Anton. *p.* 3. *tit.* 16. *c.* 14. *in princ.* Lap. *alleg.* 130. *ſub n.* 2. Roman. *conſ.* 341. *n.* 4. Dec. *reſp.* 20. *n.* 12. *lib.* 1. Nauar. *comm.* 4. *de Regul. n.* 10. Menoch. *de arbitr. caſu* 421. *n.* 37. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 14. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 52. *art.* 3. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 5. *n.* 32. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *n.* 412. *cum ſeqq.* nouè Barth. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *q.* 323. *cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 7. *à princ.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 1. *q.* 31. *art.* 2. Ant. Ricc. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 8. *c.* 4. *à n.* 19. Eraſm. à Cochier. *in iuriſd. Ordinarij in exemptos, p.* 4. *q.* 12. *in princ.* vbi in fine aduertit quod hodie quiſquis ille ſit, qui ad ſtrictiorem monaſticæ vitæ normam tranſire ſatagit, laudabiliter faciet ſi auctorante Summo Pont. aut S. Congreg. Illuſtriſſimorum Card. negotiis Regularium præpoſitorum id faciat, tum quod tutius; tum quod gratius ſanctæ Sedi.

3 *Quibuſdam Monachis, & Canonicis*, &c.] Extende ad moniales, licet enim hic text. de ſolis viris Religioſis loquatur, rationes tamen in eo traditæ ad honeſtatem huius tranſitus ſuadendam procedunt æquè in monialibus, & ideo moniales ad aliam Religionem perfectiorem hodie tranſire poſſe (ſicut olim eis licebat ex *c.* 20. *q.* 4.) tenent qui poſt Concil. Trid. ſcripſêre, Mandoſ. *in ſignatura gratiæ, verbo licentia, col.* 9. *verſ. quæ dicta ſunt*, Tap. *in auth. ingreſſi, C. de Sacroſ. Eccleſ. verbo ingreſſu, c.* 9. *n.* 37. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo moniales, in fine*, Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 52. *art.* 6. quos refert, & ſequitur Sanch. *d. c.* 7. *n.* 6. & latè probat Anton. Ricc. *lib.* 8. *c.* 5. *à princ.* vbi *à n.* 4. aſſerit neque Concil. Trid. neque conſtit. Pij V. prohibuiſſe hanc tranſlationem, imò hoc approbaſſe Sacram Congreg. ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium, & ſignanter *in vna Nonnaten.* 16. *Ianuarij* 1615. *& in Redonen.* 31. *Ianuarij* 1617. & nouiſſimè Bonacin. *in tract. de clauſula, & pœnis eam violantibus impoſitis, diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 9. *n.* 11. Barth. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 327. quicquid contrarium ſcripſerit Azor. *d. p.* 1. *lib.* 13. *c.* 8. *q.* 1. Illud aduertere oportet quòd licèt tranſlatio monialis etiam in caſibus à iure permiſſis ſtricto iure fieri poſſit ex auctoritate Epiſcopi, & ſuperioris monaſterij, Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 52. *art.* 3. Sanch. *d. cap.* 7. *ſub num.* 6. Sacra tamen Congreg. non ſemel cenſuit ad eam in ſimilibus caſibus eſſe recurrendum, & ſignanter *in d. Nonnaten. & Redonen.* ex quibus colligitur illam ſimiles licentias concedere non conſueuiſſe, niſi quatuor conditionibus adiectis. Prima eſt vt antequam à primo monaſterio monialis egrediatur, aliud ſit paratum in quo beneuolas habeat receptrices, quódque in eo capitulariter per ſecreta ſuffragia recipiatur. Secunda, vt dotem à cæteris monialibus præſtari ſolitam perſoluat. Tertia vt ſpes illi auferatur ad primum Monaſterium redeundi. Quarta, vt tranſlatio fiat comitantibus matronis conſanguineis grauibus ab vno ad aliud monaſterium, recta via, abſque diuerticulo, ac nullibi pernoctetur niſi cauſa hoſpitij, idque non niſi apud honeſtas perſonas.

De conuerſis, & oblatis ſolet dubitari an eis liceat 4
ad ſtrictiorem religionem tranſire, & licèt Angel. Armil. Tabien. Barbat. quos refert Ricciul. *d. lib.* 8. *c.* 5. *n.* 31. *in princ.* id negent, quia per oblationem iam ſunt effecti ſerui Eccleſiæ, tamen verius eſt hos conuerſos, & oblatos poſſe tranſire ad ſtrictiorem Religionem, vt docent Tap. *in auth. ingreſſi, C. de Sacroſ. Eccleſ. verbo ingreſſi, c.* 9. *n.* 59. *& verbo ſua, c.* 6. *n.* 57. Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 21. *art.* 2. *& q.* 52. *art.* 7. Anton. Ricc. *d. lib.* 8. *cap.* 4. *n.* 31. *verſ. cæterùm*, Sanch. *d. c.* 7. *num.* 9.

De Prælatis Regularibus exemptis ſi non ſubſint 5
immediatè Pontifici, dicendum eſt poſſe inſtar aliorum Religioſorum tranſire ad ſtrictiorem Religionem, petita etſi denegata licentia à ſuperiore, quia text. *in præſenti*, ſolos Epiſcopos excipit, illis interdicens tranſitum ad Religionem non obtenta Pontificis licentia, ita *in præſenti*, docent Abb. *n.* 13. Anchar. *n.* 8. *notab.* 11. & Henric. *n.* 4. Angel. Sylueſt. Azor. *d. c.* 14. *q.* 7. Barth. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 328. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. c.* 7. *n.* 8. vbi etiam reſoluit Generales Religionum, & alios immediatè Pontifici ſubiectos poſſe ad Religionem ſtrictiorem tranſire petita licentia, & Pontifice non reſpondente, non tamen eo negante, quippe qui poſſet eos reuocare; quod etiam tenet Ricc. *d. lib.* 8. *c.* 4. *n.* 25.

Difficultas eſſe poteſt an tota Religio, aut domus 6
Religioſa poſſit ſe ad ſtrictiorem Religionem transferre? dicam commodiùs *ad cap. recolentes, verſ. cæterum, n.* 6. *de ſtatu Monach.*

A Sede Apoſt. ſit indultum, &c.] Priuilegium qui- 7
buſdam Religioſis conceſſum ne à ſua religione ad aliam

aliam liceat tranſitus, *in præſenti* dicitur, conceſſum credi ne tranſitus fiat temerè, leuiter, aut cum iactura prioris Religionis, prætextu arctioris Religionis amplectendæ, atque ita eum tranſitum minimè interdici quando non fictè, ſed verè adeſt animus ſe ad meliorem frugem recipiendi; quam quidem deciſionem intelligendam eſſe affirmat Sanch. *d.c.7.num.*10. quando priuilegium contineret ne liceret hic tranſitus abſque prædicta licentia Superioris, vel eo inuito, tunc enim, vt text. ait, tale priuilegium interpretandum eſt de tranſitu temerè facto, vel ex quadam leuitate. Verùm ſi priuilegium neget eum tranſitum abſque licentia obtenta Prælati, non haberet locum interpretatio huius text. ſed neceſſariò ea obtinenda eſſet, vt is tranſitus, quantumcunque bono zelo factus, firmitatem haberet, vt aduertunt *in præſenti*, Hoſt. *ſtatim in princ.* Ioan. Andr. *n.* 2. Butr. *n.* 2. & Zabar. *notab.* 1.

8 *Lex non eſt poſita iuſto.*] Intellige de lege Decalogi, quæ cùm lata ſit, vt pœnarum metu comprimeret manifeſta flagitia, quæ contra legem naturæ à ſceleratis hominibus admittebantur, Paul. dicit non iuſto, qui ſponte ea, quæ ſunt legis, facit, ſed impiis, & tranſgreſſoribus Decalogi legem eſſe impoſitam, quo ſenſu hic, & alibi hanc D. Pauli auctoritatem adductam fuiſſe à Pontifice colligitur ex traditis per D. Thom. 1.2.*q.*96.*art.*5. Driedon. *de libertate Christiana, lib.* 1. *pag.* 37. quicquid aliter intelligant Abb. *hic n.* 1. *& in cap. ſolita, n.* 4. *ſup. de maior. & obed.* Caſtr. *in ſumma hæreſum, verbo libertas, & lib.* 1. *de lege pœnali, c.* 6. Felin. *in procem. Decret. n.* 1. *&* 2.

9 *Ne quis ex temeritate, vel leuitate,* &c.] Ex his verbis expreſsè colligitur tranſitum de vna Religione ad aliam, vt licitus ſit, ac firmitatem obtineat, non temeritate, leuitate, odio, ira, contemptu, vel alia qualibet animi perturbatione, ſed ſtudio perfectioris vitæ faciendum, vt docent Fr. Ludou. Mirand. *d.q.*31.*art.*6. *concl.*1. Sanch. *d. c.*7. *n.*11. *&* 12. dicit quòd zelus in tranſire volente non bonus, nec ardor maioris perfectionis quærendæ, ſed potius leuitas quædam, & temeritas ex coniecturis deprehendenda ſunt, & *n.*17. quæris an fas ſit alicui Religionem laxiorem ingredi eo animo, vt in ea literas addiſcat, eo quòd ſit in ea addiſcenda opportunitas. Leuitas autem, vel temeritas præſumitur quando petens tranſitum eſt inconſtans, facilèque mutat monaſteria, aut ſi rixa præceſſit, quia ex his, & aliis huiuſmodi coniecturis facilè comprehenditur voluntas transeundi potius ex leuitate, quàm ex ardore maioris perfectionis, Sanch. *d. c.*17. *n.*12. Barth. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 15. *dub.* 2. *num.* 2.

In iacturam, vel iniuriam ſui Ordinis.] Ergo ſi Monaſterium ex tranſitu Religioſi notabile damnum, infamiamque pateretur, talis tranſitus erit vtique illicitus, quia præferri non debet communi vtilitati monaſterij, vt per Angel. *verbo Religioſus, num.* 36. *ad fin.* Syluest. *verbo Religio* 4.*q.*1.*ad fin.* Barth. de Vecchis *d. diſp.* 15.*dub.*2.*n.*5.

A Sede Apoſt. ſit indultum, &c.] Notatur ad hoc, quòd priuilegium quo profeſſis interdicitur tranſitus ad aliam etiam ſtrictiorem Religionem, ſine licentia, &c. non impedit, quia Religioſus tranſire poſſit zelo ſtrictioris vitæ ad ſtrictiorem Religionem, poſt tamen petitam licèt non obtentam à ſuo ſuperiore licentiam, vt per Nauar. *conſil.* 52. *num.*1. *de Regular. in nouis*, Cuch. *lib.* 2. *inſtit. maior. tit.* 1. *de Regular. n.*132. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 14. *q.* 4. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 28. *num.* 412. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 10. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum noui. diſp.* 15. *dub.* 3. *n.* 2. Rota *in Bononien. profeſſionis* 14. *Martij* 1622. coram R. P. D. Merlino. Limita tamen ſi priuilegium inhibeat tranſitum abſque licentia Prælati obtenta, quia tunc ad firmitatem tranſitus quantumcunque bono zelo facti neceſſariò obtineri debet licentia, ſecundùm Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *quæſt.* 53. *articul.* 20. Ludou. Miranda *in manual. Prælat. tom.* 1. *quæſt.* 31. *art.* 12. Sanch. *citato loco*, Barthol. de Vecchis *d. dub.* 3. *num.* 3.

Poſtquam à Prælato ſuo, &c.] Qui ſit Prælatus iſte, 10
à quo facultas hæc petenda ſit, non ſatis conſtat inter Doctores, & ideo per ſequentes concluſiones rem explanabo. Prima. Si tranſitus fiat ad ſtrictiorem Religionem, Prælatus inferior, & Conuentualis Monaſterij huiuſmodi licentiam poteſt præſtare, ita Monach. *in cap. cùm ſingula, n.* 4. *de præbendis in* 6. & *ibi* Franch. §. *prohibemus, n.* 3. reprobans ſententiam dicentem exigi quoque conſenſum Conuentus, Butr. *in cap. non eſt, num. vlt. hoc tit.* vbi etiam Abb. *n.* 6. Rebuff. *in praxi beneſic. tit. de tranſlat. monach. n.* 1. Nauar. *commento* 4. *de Regular.* 10. nouè Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 330. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *q.* 52. *art.* 3. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 31. *art.* 3. *concl.* 1. licèt hi Doctores vnanimiter, & rectè teneant quòd à ſolo Prælato in hoc caſu licentiam peti ſufficiat, non explicant tamen num immediatus Prælatus ipſius Conuentus, an ſolus Prouincialis, an Generalis debeat eſſe, præter Fr. Emman. qui dicit hunc Prælatum eſſe Prouincialem, aut Generalem, & Fr. Ludou. Miranda, qui rectius ſentit ſufficere Conuentualem Monaſterij, Barthol. de Vecchis *d. diſp.* 15. *dub.* 2. *n.* 13. vbi ſubdit quoad Fratres Minores neceſſariò petendam eſſe, vel à Generali, vel à Prouinciali, aut Cuſtode, & nouè Sanch. *d. lib.* 6. *n.* 7. *c.* 59. cum Azor. hoc ipſum reſoluit, ſcilicet Prælatum immediatum ipſius Conuentus poſſe licentiam tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem concedere, & ſi ille ſit tranſiturus, eam petiturus eſt à Prouinciali, & hic à Generali, & hic a Romano Pontif. vbi *n.* 60. id etiam verum credit quamvis Monaſterium ſtrictius ſit in alia diœceſi, nec Religio illa ſit exempta, & *n.* 62. credit non eſſe neceſſarium ad licentiam hanc concedendam conſuli Conuentum, nec dum eum conſentire, & *n.* 63. reſoluit Prælatum Religionis, qualiſcumque ſit ille, eum tranſitum concedere non poſſe, ſi ille ad ſtrictiorem Religionem non ex zelo melioris frugis, ſed ex leuitate quadam, aut alia animi perturbatione procederet. Limita tamen ſupradicta, vt locum non habeant quoad Religioſos militares in clauſtris vitam communem non degentes; hi enim abſque licentia ſuorum ſuperiorum tranſeunt ad Ordines clauſtrales, vt fuit reſolutum à Rot. *in Bononien. profeſſionis* 14. *Martij* 1622. coram R. P. D. Merlino, *verſ. verum eſto*, quam citat Barth. de Vecchis *d. dub.* 3. *num.* 14.

Secunda. Si fiat tranſitus de Religione æquali ad 11
alteram æqualem cum iuſta, & legitima cauſa, etiam poteſt præſtare huiuſmodi licentiam Prælatus Conuentualis de conſilio, & conſenſu ſui Conuentus, vt per Fr. Ludou. Miranda *d. artic.* 4. *concl.* 2. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 346. Barthol. de Vecchis *d. diſp.* 15. *dub.* 4. quamvis in hoc variè Doctores reſpondeant, prout eos refert Sanch. *d. c.* 7. *à n.* 44. Et quòd Prælatus, qui ſine ſufficiente & legitima cauſa concedit licentiam, atque facultatem alicui ſubdito, vt ad aliam Religionem æqualem tranſeat, peccet mortaliter, reſoluit Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 6. *concl.* 2. Si verò fiat ſermo de tranſitu ad æqualem ſine cauſa,

id

Id ſolummodo fieri poteſt de licentia Papæ, Abb. *in cap non eſt dubium. n.6.hoc tit.* Sylneſt. *verbo Religio* 4. *q.*2. Ant. Cuch.*lib.*3. *inſtit.maior.tit.*1.*n.*132. Azor.*d. lib.*12.*c.*14.*q.*9. Sanch.*d.c.*7.*n.*42.Fr. Ludou. Miranda *d.concl.*2.*in fine.*

12 Tertia. Ad tranſeundum ad laxiorem Religionem nulla legitima cauſa exiſtente ſolus Romanus Pontif. poteſt licentiam concedere, ita Sanch. *d. lib.*7.*cap.*7. *n.*67. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.*424. *n.*6.Fr. Ludon.Miranda *d.art.*5.*concl.*3. Ant. Ricc.*d.lib.*8.*c.*4. *n.*1.Menocb.*de arbitr.caſu* 421. *n.*6. Barthol. de Vecchis *d.diſp.*15.*dub.*5.*ex n.*1.quia ſi fiat ſine cauſa, non reddit Religioſum tutum in foro poli, gloſſ. *in cap. non eſt de voto*, vbi Abb. *n.*9. Nauar. *conſ.*88. *num.*2. *ſub hoc tit.* Stephan. Gratian.*d.c.*434.*n.*17. Fr. Ludon. Miranda *d.q.*31. *art.*6. Ant. Ricciul. *d.c.*4. *n.*3. Vnde Papa non ſolet concedere licentiam transferendi ad laxiorem, niſi ex iuſtis & legitimis cauſis, vt pluries in facti contingentia ſe expertum fuiſſe refert Ant. Riccinl.*loco citato*, *n.*4. & cum derogatione decreti Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regul. c.*19. *verſ.nemo*, quæ requiritur, vt per Nau. *conſ.* 62. *alias* 65.*in fin. ſub hoc tit.* Steph. Gratian. *d.c.*434.*n.*20 quicquid ſecus tenet Ant. Ricciul. *d. cap.*4. *num.*4. *verſ. dubitari ſolet.*

13 Quarta. Exiſtente iuſta cauſa exiſtimo Prælatum Pontifice inferiorem eam licentiam indulgere poſſe, quamvis ad Pontificem facilis ſit aditus, quam tenet expreſsè Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 6. *concl.* 3. Barthol. à S. Fauſto *d.lib.*5. *q.*345. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 6. *c.*7. *num.* 53. Barthol. de Vecchis *d. diſp.*12. *dub.*5. *ex num.* 2. Sanctarel.*de apoſtaſ.c.*8. *n.*7. Nec obſtat Concil. Trid. *in d cap.* 19. ibi: *Nemo Regularis cuiuſcunque facultatis vigore transferatur ad laxiorem Religionem*, intelligitur enim abſque iuſta cauſa, nec prætermiſſa cauſæ cognitione, vt olim interdum fiebat quibuſvis Prælatis id ſuo arbitratu concedentibus, & ita illud decretum explicant Nau. *ſub hoc tit.conſ.*56.*n.*3. Fr. Emman. *in ſumm.tom.*2.*c.*6. *n.*8. Azor.*d. lib.*12.*c.*15. *q.*1. Leſſ.*de inſtit. lib.*2.*c.*41. *dub.*13.*n.*103. Sanch.*d.c.*7.*n.*68. Barth. de Vecchis *d. dub.*5. *n.* 6. Nec etiam obſtat *Extrauag. Viam ambitioſa, hoc tit.* vbi decernitur ne Mendicantes poſſint ad aliam Religionem præter Carthuſianam tranſire abſque Pontificis licentia, & aliter fore excommunicatos tam recipientes, quàm receptos, quia, vt reſpondent Leſſ.*d. dub.*13. *n.*104. & Sanch. *loco proximè citato*, intelligitur etiam de tranſeuntibus abſque le-
14 gitima cauſa. Vnde tranſlatus ad laxiorem ſine iuſta cauſa dicitur indebitè tranſlatus, etiamſi fuerit tranſlatus auctoritate ſui Abbatis, & Conuentus, & cum diſpenſatione Epiſcopi, gloſſ.Gemin. Franc.& alij *in d.cap.cùm ſingula, de præbend.lib.*6. Stephan.Gratian.
15 *d.c.*434. *ſub n.*2.*&* 6. Ant. Ricciul. *d.c.*4.*n.*8. Legitimæ, & iuſtæ huius tranſitus cauſæ ſunt ſi Religioſus infirma, aut incommoda valetudine vtatur, aut ita fragili corporis natura, vt Religionis ſtrictioris auſteritates ferre nequeat, item ſi is Religioſus odio habeatur à cæteris Fratribus, aut indigne, & malè tractetur; item neceſſitas magna parentum, cui in ea Religione nequit commodè ſubueniri, at poterit in laxiori, ita Fr.Emman. *quæſt. Regul.tom.*3.*q.*52. *art.*9. Azor.*lib.*12.*c.*14.*q.*8.*verſ. quæres*, Sanch.*d.c.*7. *num.* 72.

16 *Sic profectò & Prælatus*, &c.]Notatur ad hoc, quòd Prælatus negans licentiam ſine cauſa legitima ſubdito tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem peccat mortaliter, & meritò debet puniri, vt per Fr. Ludon.Mirand.*d.quæſt.*31.*art.*6.*concl.*1. nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *quæſt.* 342. Prælatus enim cui conſtiterit tranſitum ad arctiorem non eſſe in grauem iacturam, ſeu infamiam ſui Ordinis, & ſubditum non petere illum ex temeritate, vel leuitate, ſed zelo perfectioris vitæ, tenetur de iure concedere facultatem tranſeundi, vt ex hoc text. colligit Barthol. de Vecchis *d. diſp.*15. *dub.* 2. *num.*15. vbi *num.*9. atteſtatur quòd per decretum S. Congregat. Concilij *ſub die* 24. *Septemb* 1624.ſtatuitur vt de cætero nullus permittatur ad arctiorem Religionem tranſire, niſi priùs ſuperiori legitimè conſtiterit eam Religionem paratam eſſe illum recipere, qui licentiam petit.

Tranſeundi licentiam poſtulauerit.] Ergo huiuſmodi 17
licentia neceſſariò petenda eſt, quòd & clarius colligitur ex aliis verbis huius text. ibi: *Subditus cum humilitate, & puritate debet tranſeundi licentiam poſtulare*, &c.vt inſinuat verbum illud, *debet*, quod neceſſitatem præcepti importat, iuxta Doctores per me citatos *in remiſſ.de dictionib. & clauſul. dict.*62. Quare ita docent Abb. *hic n.* 10. Nauar. dicens graue peccatum eſſe illam non petere, *ſub hoc tit. conſ.*59. *in fine, in antiq. & conſil.*52. *in nouis*, Sanch. *d. cap.* 7. *n.*31. Vnde transferens ſe ad arctiorem venia non petita à ſuo ſuperiore, dicitur indebitè tranſlatus, vt tenent gloſſ. *in cap. intelligimus, de ætate, & qualitate*, Innoc.*in præſenti*, & Butr.*n.*13. Anchar.12. & Abb. 2. Lap *alleg.*120. *ſub num.*2. *verſ. ſi verò tranſeat*, Rom. *conſ.* 341. *ſub num.* 4. Ant. Ricciul. *d. cap.*8. *num* 17. Ex quibus deducitur primò non ſatisfieri huic obligationi petendo licentiam poſt tranſitum ad arctiorem Religionem, quia quoties in aliquo actu requiritur peti licentiam, eſt neceſſariò ante actum illum poſtulanda, vt per Abb. *hic num.* 11. Abb. *d. lib.* 12. *cap.* 14 *quæſt.* 6. *in fine*, Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *quæſt.* 321. Secundo deducitur non ſtatim ac petitur licentia fas eſſe tranſire ad ſtrictiorem Religionem, ſed debito tempore expectandum eſſe ſuperioris reſponſum, vt per Butr. *in præſenti*, *num.* 12. Zabarell. *num.* 1. *oppoſit.* 2. Ioan.Andr. *num.*21. Abb *num.*8. Anchar.*num.*5 *notab.*7.*&* *num.*10. *oppoſit.*1. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.*5. *q.* 329. Azor. *d. cap.* 14. *quæſt.* 5. *verſ. quæres an poſtquam*, Sanch.*d. cap.*7.*num.*35. vbi *n.*36. cum Ioan. Andr. Hoſt. Innoc. Zabarell. *in præſenti*, dicit ſubditum tranſeundi licentiam petentem interrogandum eſſe à Superiore de cauſa ad tranſitum inducente, ſubindéque ſubditum teneri cauſam exprimere. Tertiò deducitur non ſtatim ac ſuperior denegat licentiam, fas eſſe ſubdito tranſire ad ſtrictiorem Religionem, quia poteſt ex iuſta cauſa denegare, quòd ſi nullam cauſam aſſignet, ſubditi eſt petere denegatæ ſibi licentiæ cauſam, & ſi ſuperior eam exprimere nolit, ſibi imputare debet, & licebit iam ſubdito tranſire, vt per Innoc. *hic num.* 4. Hoſt. *num.* 16. Ioan. Andr. *num.* 9. *&* 10. Zabarell. *num.*3. *quæſt.* 4. Similiter licebit ſubdito ſtatim tranſire quando ſuperior indicans cauſam eſſe iuſtam, denegat licentiam, vel nihil reſpondet, vel allegat cauſam denegationis euidenter iniuſtam, quia tunc iam conſtat de proteruia, & indiſcreta licentiæ denegatione, ita Innoc. *hic num.* 2. Hoſt. *n.* 15. Ioan. Andr. *num.*7. Butr. *num.*6. Abb. *n.*9. Zabarell. *num.* 3. *quæſt.* 8. Anchar. *num.*5.*not.*7. Azor. *d. c.*14. *quæſt.* 5. Sanch. *d. cap.* 7. *num.* 37. vbi *num.* 38. cum Rebuff. Fr. Emman. & aliis; quos ibi refert, aduertit etſi iuſta tranſitus ad ſtrictiorem Religionem cauſa ſit, non ſtatim concedendam eſſe tranſitus licentiam, ſed primò quidem Religio ſtrictior parata ad recipiendum volentem tranſire, quærenda eſt, quòd ſi antea ille recedat, eſt apoſtata, cùm ſub nullius obedientia ſit, poſſet tamen ſuperior dare

ſtatim ei licentiam exeundi è Monaſterio, vt ſub ſua obedientia adhuc manens quærat Religionem ſtrictiorem. Quartò deducitur ad huiuſmodi licentiam concedendam conſenſum Conuentus non requiri, Nauar. *comment.* 4. *de Regular. n.* 20. Fr. Emman. *quaſt. Regular. tom.* 3. *q.* 52. *art.* 3. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *quaſt.* 333.

18 *Sanctioris vitæ*, &c.] Ex his verbis tenent aliqui tranſitum huiuſmodi iure concedi ratione perfectioris, ac fructuoſioris Religionis, & non ratione aſperioris inſtituti, vt per D. Thom. 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. Syluest. *verbo Religio* 4. *q.* 1. *not.* 1. *q.* 2. *in fin.* Ant. Cuch. *inſtit. maior. lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 156. Nauar. *comment.* 4. *de Regular. n.* 2. & 3. Verùm probabilior ſententia ait non attendi in hoc tranſitu vtra Religio ſit in ordine ad ſuum finem perfectior, & fructuoſior, ſed an ſit aſperior, arctior, & durior, quia hic text. *in fin.* explicuit, quam Religionem appellauerit ſanctiorem, vt liceat hic tranſitus, ſic dicens, *vt apud eos vitam duceret arctiorem*; tum quia id ipſum probatur ex *cap. primo* 20. *q.* 4. Quare hanc vltimam ſententiam meritò tenentur *in præſenti*, Ioan. Andr. *n.* 8. *ad fin.* Butr. *n.* 7. Anchar. *n.* 5. Zabar. *quaſt. vlt.* Abb. *in fine*, & Henric. *n.* 16. Gregor. *l.* 9. *verbo mas furtes*, *tit.* 7. *p.* 1. Azor. *d. lib.* 12. *c.* 14. *q.* 2. Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 52. *art.* 4. Sanch. *d. c.* 7. *n.* 21. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. *n.* 100. Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 2. Ant. Ricc. *d. lib.* 8. *c.* 6. *à n.* 4. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *c.* 29. *n.* 414. Giouagn. *reſp.* 30. *lib.* 2. Barth. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 15. *dub.* 1. *n.* 5.

19 Ad cognoſcendum quæ ſit ſtrictior Religio, conſideranda eſt non ſolùm primæua, & originalis inſtitutio, ſed etiam conſtitutiones, & regulæ poſtea editæ, adeò vt ſi conſtitutiones editæ poſt primæuam inſtitutionem inducant maiorem aſperitatem, Religio dicetur arctior illa, quæ ex primæua ſua regula erat arctior, ita docent *in præſenti*, Innoc. *num. vnic.* Ioan. Andr. *n.* 2. & 3. Anch. *n.* 3. & 4. Butr. *num.* 4. & 7. Abb. *num.* 4. Lap. *alleg.* 61. *ſub num.* 5. & *alleg.* 130 *ſub n.* 1. *verſ. item notorium*, Caſſan. Mandoſ. Roſel. Angel. Syluest. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. c.* 7. *num.* 23. Cald. Roman. Præpoſ. Prob. & alij, quos etiam refert, & ſequitur Ant. Ricciul. *d. cap.* 6. *n.* 6. *verſ. tertiò*, Fr. Emman. *d. q.* 52. *art.* 5. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 324. Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 4. *concl.* 1. *in med.* vbi *in princ.* tenet quòd ſi aliqua Religio ſit deformata, & in ipſa ad vnguem non obſeruetur regula, licitus eſt tranſitus ex ipſa ad aliam, quæ aliàs erat minus ſtricta, & perfecta in foro exteriori, quod clarè conſtat in hoc text. ibi: *Si locus, vbi nunc permanet, maioris Religionis, quam Eccleſia Aromatenſis exiſtat*, quo loci textus non ponderat qualis fuerit prior regula, ſed qualis ſit præſens obſeruantia, quod etiam tenet Fr. Emman. *d. art.* 5. Nauar. *commento* 4. *de Regular. n.* 1. Leſſ. *d. dub.* 13. *n.* 101. Azor. *d. c.* 14. *q.* 3. & 8. Sanch. *d. cap.* 7. *num.* 24. Ant. Ricc. *d. cap.* 6. *n.* 8. aduertentes *numeris ſeqq.* præcipuè Fr. Emman. Sanch. & Ricciul. vt permittatur tranſitus à Religione ex primæua eius inſtitutione arctiori ad aliam in qua arctitudo conſideratur ex ſola præſenti obſeruantia, requiri vt in prouincia, in qua Religioſus eſt receptus, non adſit Monaſterium capax, & in quo vigeat primæua regularis obſeruantia, & quòd non ſubſit ſpes probabilis priſtinæ obſeruantiæ reſtituendæ.

20 Non eſt licitus tranſitus ex Ordine Mendicantium ad Ordines Monachales ſine expreſſa licentia Papæ, Carthuſia excepta; *Extrauag. Viam ambitioſæ, ſub hoc tit.* quæ eſt Martini V. vbi expreſsè interdictum eſt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ Pontifici reſeruatæ, quam incurrunt tam recipientes, quàm recepti, ne tranſitus fiat à quacunque religione Mendicati ad quamcunque aliam, præterquam ad Carthuſiam, docent Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 8. *concl.* 1. Sanch. *d. c.* 7. *n.* 28. vbi etiam dicit in Societate IESV per conceſſionem Pij IV. & Pij V. extenſam eſſe hanc cenſuram reſeruatam tam reſpectu tranſeuntium, quam recipientium, reſpectu quorumvis Ordinum dempta Carthuſienſi. Quid nomine Mendicantium hoc loco intelligatur, vide Fr. Emman. *d. q.* 52. *art.* 15. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 354. *cum quinque ſeqq.* Nunc ex ordine Canonicorum Regularium ad ordinem Monachorum licitè poteſt fieri tranſitus, petita ſuperioris licentia, quamvis non obtenta, vt bene docet Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 9. Et in facto vidi dubitari an liceret Canonico Regulari Congregationis S. Crucis Conimbricenſis ad aliquam Mendicantium religionem tranſire? dubium faciebat quartum ipſorum votum, quod clauſuræ emittunt, ſed eo non obſtante tranſitum licitum eſſe aliquibus viſum fuit, ex eo quod ſtrictior regula declaranda eſt alia ratione quàm reſpectu quarti voti, vt in ſimili declararunt Clemens VIII. in conſtit. edita anno 1596. & Paulus V. alia edita anno 1608. prohibentibus Fratribus B. Mariæ de mercede ne prætextu quarti voti, quod emittunt, recipiant Fratres Minores, nec alios ſtrictioris regulæ.

An autem religio Minimorum S. Franciſci de Paula ſit arctior Religione Carthuſianorum? quæſtio eſt dubia, in qua negatiuam partem pluribus argumentis, ſuffultus tuetur Nauar. *conſ.* 11. *alias* 51. *ſub hoc tit.* quem ſequitur Azor. *d. c.* 14. *q.* 14. Verùm religionem Minimorum eſſe arctiorem ex multis conſtit. & rationibus latè defendit Ant. Ricc. *d. lib.* 8. *cap.* 7. *per totum*, ac proinde licitum eſſe Carthuſianis, & cuicunque alteri Religioni tranſire ad hunc ordinem, & non à conuerſo, vt habetur in literis Iulij II. & Leonis X. Summorum Pontif. quas ibi refert, limitat tamen *n.* 12. ne procedat in Fratribus Minoribus de Obſeruantia, quibus ſpecialiter per eundem Iulium II. prohibitum eſt, ne poſſint ad hunc Ordinem tranſire per eius literas in forma Breuis *ſub dat.* 9. *Iulij* 1510. limitat etiam *n.* 13. ne procedat in Fratribus Capuccinis, quibus Pius V. ſpecialiter prohibuit tranſitum ad Ordinem Minimorum, & è contra, per aliàs eius ſimiles literas *ſub dat.* 6. *Octobris* 1567. Verùm autem ex quolibet ordine ad Carthuſiam licitè poſſit fieri tranſitus diſputant Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 10. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 350. & idem Miranda *art.* 11. quærit an ſpecialiter à Minorum Fratrum Ordine licitè poſſit fieri tranſitus ad Carthuſiam? & *art.* 12. vtrùm Monachus Caſſinenſis tranſire poſſit ad Carthuſianos non petita ſimul, & obtenta licentia à ſuis Superioribus? 21

Archiepiſcopis, & Epiſcopis, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus vouere, renuntiare Epiſcopatui, aut Religionem intrare non poteſt ſine Papæ licentia, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 16. *q.* 2. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 5. *n.* 24. *in fine*, Soar. *tom.* 2. *de Relig. tract. de voto, lib.* 3. *c.* 4. *num.* 8. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *n.* 3 7. *verſ. poſtremo*; Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 25. *n.* 36. latè Barth. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 2. *dub.* 2. *à princ.* 22

Ex lege priuata.] Ideſt, ex amore, & charitate Dei, & addit Hoſt. vel à lege, quæ inſtinctu Spiritus ſancti cordibus imprimitur, vt per Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *diſp.* 43. *n.* 10. 23

Si

24 *Si verò probabiliter dubitetur.*] Ex his verbis colligitur quòd ſi dubitetur quo animo, bonóne, an malo ſuperior denegaret licentiam, malum animum diiudicans, aut non bonum ſibi perſuadens, non ſtandum eſt iudicio ſubditi, vt ſtatim ei tranſire liceat, nec etiam Superioris denegantis, ſed eius Superioris iudicium ſpectandum eſt, ad quem, vt ad Superiorem prouocari debet, ſicut contingit quando Religioſus malè, & contra ius vexaretur; & idem dicendum eſt, quando dubitatur an religio ſit arctior necne; ita docent *in præſenti*, Henric. *n.* 11. Innoc. *n.* 2. *in fine*, Abb. *num.* 3. Azor. *d. c.* 15. *q.* 5. Fr. Ludou. Miranda *d. quæſt.* 31. *art.* 4. *concl.* 2. Cuch. *lib.* 3. *inſtit. maior. tit.* 1. *de Regular. n.* 132. Menoch. *de arbitrar. caſu* 5. *n.* 39. Barthol. de Vecchis *d. diſp.* 15. *dub.* 2. *n.* 16. poſt Hoſt. Roſel. Sylueſt. Angel. & alios Sanch. *d. c.* 7. *n.* 15. vbi *n.* 16. reſoluit in dubio hoc boni animi, an potiùs leuitatis, aut an Religio ad quam ſit tranſitus, ſit ſtrictior, non integrum eſſe Religioſo tranſire denegata licentia per ſuperiorem, ſed ad licitum tranſitum oportere, vt ab eo, vel ab alio Superiore, ad quem prouocatur, obtenta licentia ſit.

25 *Debet tranſeundi licentiam indulgere.*] De legitimè tranſlatis ad aliam Religionem multa dubia ſcitu digna occurrere poſſunt. Primum vtrùm Religioſus tranſlatus de vna Religione ad aliam debeat eſſe de nouo nouitius, atque in eadem profiteri? affirmatiuè eſt reſpondendum cum Rebuff. *in tract. nominat. q.* 114. *num.* 115. Fr. Emman. *d. tom.* 3. *quæſt.* 17. *art.* 8. Azor. *d. c.* 14. *quæſt.* 13. & 15. Leſſi. *d. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. Nauar. *conſil.* 61. *num.* 4. & *conſ.* 62. *num.* 5. & *conſ.* 77. *num.* 4. *ſub hoc tit.* Illuſtriſſimus D. meus Roder. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad cap.* 1. *num.* 21. *diſp.* 54. & idem contra Sorbum, & Cordub. tenent Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 371. Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 21. vbi etiam quòd tenetur in probatione exiſtere per ſpatium vnius anni continui, eo modo, quo cæteri ſæculares, & de nouo in eadem profiteri, de quo etiam Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 11. & Azor. *d. c.* 14. *q.* 15. Et ideo Rot. apud Farin. *deciſ.* 115. *n.* 7. *p.* 2. *recentiorum*, cenſuit quòd monialis vnius Monaſterij, vbi ad aliud transfertur, ſi non emittit profeſſionem in ſecundo Monaſterio, non ſit monialis illius, & *num.* 8. tenet ſufficere profeſſionem emiſſam in primo Monaſterio quando ſit tranſlatio de vno Monaſterio ad aliud eiuſdem regulæ; vel vbi tranſlatio ſit de auctoritate Papæ, & citat Rebuff. *de tranſlat. monach. in princ.*

26 Secundum, vtrùm tranſlatus de vno ad alium Ordinem, vt ſit Prælatus illius, debeat neceſſariò ibidem de nouo profiteri, in quo quidem dubio affirmatiuè reſpondendum eſt, itavt vacante præfectura remaneat Monachus, & filius poſterioris Monaſterij, ſiue Religionis: ita Nauar. *ſub hoc tit. conſil.* 3. & 61. Franc. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 52. *art.* 26. Sanchez *d. c.* 7. *num.* 85. Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 22. *concl.* 1. & 2. & contra Leſſium tenet Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 372.

27 Tertium, vtrùm Monachus tranſlatus de vna Religione ad aliam debeat ſedere in Capitulo iuxta tempus, in quo emiſit profeſſionem in illa, an verò iuxta tempus, quo profeſſus fuit in priori Monaſterio? Dic iuxta tempus poſterioris, quia ex eo tempore incipit eſſe Religioſus illius, quod eſt limitandum niſi tranſlatus eſſet, vt fuiſſet poſterioris Prælatus quia finito officio, ſedebit in primo loco poſt Prælatum in memoriam priſtinæ dignitatis, niſi eſſent alij, qui maiorem honorem geſſerint, ita Nau. *hoc tit. conſ.* 60. *in antiq. aliàs ſub tit. de maior. & obed. conſ.* 11. Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 52. *art.* 20. Sanchez *d. cap.* 7. *num.* 86. Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 21. *art.* 23. *concl.* 1. vbi *concl.* 2. reſoluit quòd qui tranſlatus eſt de vna in aliam eiuſdem Religionis prouinciam, poſtquam iam incorporatus eſt, habere debet locum in choro, Capitulo, & aliis non à tempore ſuæ incorporationis, ſed à tempore, quo aſſumpſit habitum, aut emiſit profeſſionem in prima prouincia.

Quartum, vtrùm legitimè tranſlatus ad aliam Reli- 28
gionem teneatur ad vota ſpecialia in priori Religione emiſſa? Reſpondetur non teneri, quia ea vota ſpecialia annexa ſunt profeſſioni prioris Religionis, quæ ceſſauit per tranſitum legitimum ad aliam Religionem, ita Soar. *tom.* 2. *de Relig. tract. de voto, lib.* 6. *c.* 3. *num.* 7. Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 7. *n.* 87.

Quintum, cui cedant bona Religioſi tranſeuntis 29
ex vna in aliam Religionem? Dicendum eſt per huiuſmodi tranſitum factum ſtudio vitæ melioris omnia bona penes primum Monaſterium manere, & quicquid poſt ſecundam profeſſionem in ſecundo factam ei obuenerit, ſecundo Monaſterio acquiri: ita Azor. *d. lib.* 12. *cap.* 15. *quæſt.* 3. Nauar. *in cap. non dicatis*, 12. *quæſt.* 2. *à num.* 31. Ranchin. *part.* 1. *deciſ.* 160. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 140. *verſ. quando Religioſus*, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum, num.* 31. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 365. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *q.* 79. *art.* 2. & *tom.* 3. *q.* 5. *art.* 5. Card. Tuſch. *tom.* 5. *lit. M. concl.* 222. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 24. Bened. Ægid. *in repet. l. Titiæ, part.* 1. *num.* 50. *ff. de condit. & demon-*
ſtrat. Tranſlata verò ad aliud Monaſterium pœniten- 30
tiæ cauſa, cùm non deſinat eſſe filia prioris Monaſterij, quicquid poſtea acquirit, illi priori Monaſterio acquirit, niſi tranſlatio fuerit facta ad effectum, vt fiat filia ſecundi Monaſterij, cenſuit Rota apud Farinac. *deciſ.* 109. *per totam, part.* 2. *recent. deciſ.* 115. *num.* 3. *d. part.* 2. *recent.* vbi etiam ex quibus dicatur tranſlationem fuiſſe factam ad vnum, vel ad alterum effectum, & ead. Rot. *deciſ.* 115. *num.* 3. *d. part.* 2. *recent.* dicit quòd monialis tranſlatio ad aliud Monaſterium duobus modis ſit, vel vt monialis, quæ transfertur, liberetur à conſortio, & filiatione primi, & efficiatur Monialis ſecundi, & tunc acquiſita per eam ſecundo Monaſterio debentur, vel vt non liberetur à conſortio, & poteſtate primi, ſed transferatur aliqua de cauſa, & tunc acquiſita per eam acquiruntur primo Monaſterio, cuius Monialis eſt. Profeſſus autem Religionem bonorum in communi incapacem, ſi deinde Auctoritate Apoſt. in Ordinem bonorum capacem transferatur, bona per profeſſionem in prima Religione emiſſa amplius non recuperat, maximè ſi non conſtat de voluntate Papæ id concedendi, ità Bart. *in tract. minor. lib.* 4. *diſt.* 3. *cap.* 2. Natt. *conſ.* 180. *num.* 4. Carol. de Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. cap.* 6. *n.* 24. Burat. *deciſ.* 510. *num.* 3.

In gloſſ. *Licentiam*, ibi, *Sed quid ſi aliquis non petita* 31
licentia receſſerit ad ſtrictiorem vitam, nunquid eſt reuocandus, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi aliquis re vera tranſierit ad ſtrictiorem Religionem, & bono zelo, nec contra prioris Religionis priuilegia, non tamen petita licentia, ad prius Monaſterium reuocari non poteſt, ſequuntur Innocent. & Abb. antiq. *in præſenti*, Turrecrem. Richard. Parlad. D. Anton. Sylueſt. Tabien. & alij, quos refert Sanch. *d. cap.* 7. *numero* 94. Sed probabilius eſt hunc reuocari poſſe, quia text. *in præſenti*, dicit illum reuocandum non eſſe, quando conſtat eum bono animo tranſiiſſe; qui bonus animus minimè præſumitur, ſed leuitas, & temeritas, quando non petita licentia tranſiit; tùm etiam, quia in præſenti ſolùm conceditur licentia boni illius

propoſiti adimplendi; quando ſuperior petitam licentiam proteruè denegat; ergo dum ea proteruè non denegatur, tranſitus non licèt: Sic docent gloſſ. *verbo Monachus, in c. 2. & 19. q. 13.* & altera *verbo curam in fine, cap. intelleximus, de etate, & qualit.* vbi Innoc. *n. 2.* Hoſt. *n. 5.* Abb. *n. 1 : oppoſit. 1.* & *in præſenti*, tenent Ioan. Andr. *num. 21.* Butr. *n. 13.* Anchar. *n. 12. q. 1.* Abb. *n. 10.* Zabar. *n. 3. q. 2.* Henric. *n. 8.* Nauar. *ſub hoc tit. conſ. 59. n. 2. in antiq. alias conſ. 52. n. 2. in nouis*, Azor. *d. lib. 12. c. 14. q. 6.* Leſſ. *d. lib. 2. c. 41. dub. 13. num. 101.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 341.* Sanch. *d. c. 7. n. 95.* iſte tamen peccat mortaliter, licentia minimè petitâ ad Religionẽ etiam arctiorem tranſeundo, quia tranſeundo ad aliam Religionem Eccleſiæ ſtatutum violat, Nau. *ſub hoc tit. conſ. 59. n....* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 335.* Non tamen eſt apoſtata verè, & propriè, quia non abſolutè Religionem deſerit, ſed commutat, Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 336.* quicquid dicat Soar. *de cenſib. diſput. 31. ſect. 6. n. 4.* Nec excommunicationem contrahit, quia non tam dimittit, quàm commutat habitum Religionis; Angel. *verbo Religioſus, num. 37.* Leſſ. *lib. 2. cap. 41. dub. 13. n. 102.* quicquid teneant hunc eſſe excommunicatum Nau. *in man. c. 27. n. 131.* & Soar. *d. ſect. 6. n. 4.*

Cap. Veniens. XIX.

1 QVando vir, & vxor iurant ſeparationem, quia vir priùs dicit cognouiſſe auitam vxoris, ac proinde ſeparati tranſeunt ad ſecundas nuptias, cogendi ſunt vt illis relictis reuertantur ad primas, quia impedimentum non erat probatum, & ſi quid habent contra proprium matrimonium, debent proponere, vel ambo ingredi Religionem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 294.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 479.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 24. cap. 6.*

2 *Quòd illud fuit illicitum iuramentum*, &c.] Ergo illicitum eſt votum ſimplex caſtitatis mutuo conſenſu emiſſum; ſed contrarium, immò id votum eſſe licitum, tenent gloſſ. *hîc verbo illicitum*, & altera ſimilis *verbo commutari in cap. tua, il. 2. de iureiur.* vbi Canoniſtæ omnes, Victor. *in ſum. de matrim. n. 280.* Sot. *in 4. diſt. 27. q. 1. art. 4. verſ. at verò citra mortem*, Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 64. art. 4. dub. 1. concl. 5.* quos refert, & ſequitur Sanch. etiam *de matrim. lib. 9. diſp. 37. n. 17.* vbi etiam text. *in præſenti*, & ad *d. cap. tua*, quatenus huiuſmodi reſolutioni aduerſari videbantur, reſpondet coniuges de quibus in his iuribus non amore continentiæ ſeruandæ id iuraſſe, ſed ex cauſa iniuſta, & paſſione.

SVMMARIVM.

1 *Monaſterium ingrediens ſumendo habitum nouitij, poteſt infra tempus probationis redire ad ſæculum, niſi appareat eum vitam voluiſſe mutare omnino.*
2 *Nouitius intra annum probationis licitè poteſt à Religione retrocedere.*
3 *Propoſitum ſolum non inducit voti obligationem niſi promiſſione firmetur.*
4 *Excommunicatus an, & quando in dubio quis cenſendus ſit remiſſiuè.*
5 *Idoneus quis non præſumitur, quando agitur de vtilitate animæ.*

Cap. Conſulti. XX.

MOnaſterium ingrediens ſumendo habitum nouitij poteſt infra tempus probationis redire ad ſæculum; ſi verò ingrediatur animo ſeruiendi Deo in habitu Regulari, non poteſt, ſed ſi non placet illa Religio, tranſire debet ad aliam licèt laxiorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Hoſt. Anan. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 295.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 499.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 24. c. 7.* 1

Si ante profeſſionem emiſſam, &c.] Notatur ad hoc, quòd nouitius intra annum probationis licitè poteſt à Religione retrocedere, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 3. q. 15. art. 12. verſ. circa eandem*, Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. q. 22. art. 8.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 10. n. 1.* 2

Propoſitum ſuum, &c.] Intellige non de propoſito nudo, ſed promiſſione firmato, vt intelligunt Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 1. n. 8.* Sanch. *de Matrim. lib. 9. diſp. 33. n. 18. & in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. c. 1. n. 20.* quicquid cenſeat aliter Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 20. q. 9* Nam ſolum propoſitum ſuſcepto habitu Monachali non inducit voti obligationem, niſi promiſſione firmetur, vt per Nauar. *in man. c. 12. n. 24. & 26.* Cou. *in cap. quamvis pactum, p. 1. §. 3. n. 12.* Valent. 2. 2. *diſp. 6. puncto 1. col. pen. in ſolut. ad 2.* Azor. *d. lib. 11. c. 13. q. 5.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 18. n. 387.* tum quia ad votum non ſufficit propoſitum etiam deliberatum, ſed requiritur vlteriùs promiſſio, S. Thom. 1. 2. *q. 78. art. 1.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 1. q. 4.* & *q. 6.* tenet promiſſionem quæ ad rationem voti requiritur, ſufficere vt ſit implicita. 3

In gloſſ. *Proteſtetur*, vlt. ibi, *ſicut cùm dubitatur an aliquis ſit excommunicatus*, &c. An, & quando in dubio quis cenſendus ſit excommunicatus? vide Cord. *in ſua quæſt. lib. 3. q. 6. col. 2. verſ. quartò probatur.* Vgolin. *de cenſur. tab. 1. c. 14. in princ. n. 11. & 14.* Veg. *in ſum. tom. 2. c. 15. caſu 28.* Salas 1. 2. *q. 21. tract. 8. diſp. vnic. ſect. 5. n. 60. in ſolut. ad 4.* Vaſq. etiam 1. 2. *q. 19. art. 6. diſp. 65. n. 9. & 13. & diſp. 66. c. 1.* Sayr. *in claui Regia, lib. 1. c. 13. n. 23. & 24.* Azor. *d. p. 1. lib. 2. c. 19. q. 10. in fine, & q. 11.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 55.* 4

In ead. gloſſ. ibi, *Niſi euidenter appareat*, &c. Notatur ad hoc, quòd quoties agitur de vtilitate animæ, quis non præſumitur idoneus, ſed debet hoc probare, vt per Flamin. *de reſign. lib. 10. q. 3. n. 58.* 5

SVMMARIVM.

1 *Nouitij ad ſæculum redeuntes licitè poſſunt ad Ordines, & beneficia promoueri*, & n. 2.
3 *Nouitij quibuſcumque ſacris Ordinibus ordinari poſſunt.*
4 Cap. Monaſteriis 19. q. 2. *non loquitur de Ordinibus accipiendis, ſed de Tonſura Monachali.*
5 *Nouitius à quo Epiſcopo ordinari poſſit, oſtenditur.*
6 *Malitia ad profeſſionem ſupplebat ætatem, ſed hodie hoc ſubtractum eſt per Concil. Trid.*

Cap. Poſtulaſti. XXI.

NOuitij ad ſæculum redeuntes poſſunt ordinari, & in Eccleſia miniſtrare. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, 1

Imol.Anan.Hoſt.Anch.Henric.Panorm. Viu.*in ration. lib.3.iuris Pontif. pag.* 296. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*479.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2. refertur ab Ant.Aug.*collect.*4. *Decret.lib.3.tit.*10. *cap. vnic.*

2 Hanc eandem concl.ex hoc text.deſumunt Ludou. Mirand.*in man. Prælator.tom.*1.*q.*22.*art.*8.*concl.vnica,* quem refero ego ipſe *de offic.& poteſt.Epiſc.p.*3.*alleg.*
3 101.*n.*35.*in fine.* Infrà tamen annum probationis nouitios exiſtentes non poſſe ordinari etiam prima Tonſura, tenent Syluest. *in ſumm.verbo Religio* 5.*q.*10.Fr. Ludou.Miranda *d.q.*22.*art.*9.*concl.*1.Lambert.*de iurepatron.lib.*2.*p.*1.*q.*7.*art.*14.*n.*4.& Azor. *inſtit. moral. p.*1.*lib.*12.*c.*2.*q.*13. ac plures alij ab illis citati per *c. monaſteriis,* 9.*q.*2.Sed verius eſt poſſe nouitios quibuſcunque ſacris Ordinibus initiari, vt tenent Henriq.*in ſum.lib.*7.*de Indulg. c.*22.§.*vlt.in comm. lit.I.& lib.*10. *de ſacram.Ordinis,c.*23.§.3.*in commento lit.G.& lib.*14. *de irregul. c.*9.§.2. Soar. *tom.*5. *diſp.*50.*ſect.*5. *n.*13. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.*1.*q.*3.*art.*4.*ad fin.* Sanch.*in præcepta Decalogi,tom.*2.*lib.*6.*c.*10.*n.*19.vbi reſpondet
4 text.*in d.cap. monaſteriis,* non loqui de Ordinibus accipiendis, ſed de tonſura Monachali, quod antea in
5 eo tenuerat Turrecrem.*n.*1. Difficultas verò eſt à quo Epiſcopo initiari debeat? Henriq. duobus locis vltimò citatis tenet nouitium à proprio Epiſcopo ordinandum eſſe, & licèt hanc ſententiam probabilem dicat Sanch.*d.c.*10.*n.*21. ipſe tamen probabilius affirmat poſſe nouitium Ordinibus initiari ab Epiſcopo, in cuius diœceſi eſt in probatione, & *n.* 22. aſſerit minimè requiri licentiam Prælati Religionis, vt nouitius quoſcunque Ordines ſuſcipiat.

6 *Quia in annis minoribus conſtituti*, &c.] Quia ad profeſſionem malitia ſupplebat ætatem, vt per Henriq.*in ſum.p.*2.*lib.*11.*de matrim.c.*13.§.9.*in comment. lit.B.*Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.*3.*q.*5.*art.*3.aduertentes hoc iam ſubtractum eſſe per Concil. Trid. *ſeſſ.*25. *de Regular.c.*15.

Cap. Ex parte. XXII.

Honor. III.

1 Habitum monachalem per annum geſtans licèt non faciat expreſſam profeſſionem, poſt annum habetur monachus, & cogendus cenſuris vt ſeruet regulam.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabar.Ioan.Andr.Butr.Imol.Anan. Hoſt. Anch. Henric.Panorm. Viu.*in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.*496. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 479. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.* 1.*&* 2.

2 Probat hic text. quòd deferens habitum nouitiorum,& profeſſorum communem, aut non diſtinctum manifeſtè in colore, ſciſſura, vel figura, per annum integrum in exitu anni profeſſus tacite cenſetur, vt per Azor.*inſtit.moral. p.*1.*lib.*12.*c.*4.*q.*3.*verſ.tertio modo*, Menoch.*de præſumpt.lib.*6. *præſ.*83.*n.*25. Nau. *in cap.ſtatuimus,*19.*q.*3.*n.*73.*verſ. tertiò inducitur*, Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*18.*n.*386. *verſ.textus.*

3 *Cum habitus non faciat Monachum.* Vide Doctores, quos citaui *ad cap. porrectum* 13.*n.*2.*ſupr.hoc tit.*

4 In gloſſ.*Per annum*, vlt.ibi, *ita quòd non admittitur probatio.* Notatur ad hoc, quòd fortior eſt, difficiliúſque retractatur profeſſio facta per verba expreſſa, quàm tacita per delationem, & aſſumptionem habitus, vt per Tiraq.*de iure mariti, gloſſ.*7.*n.*52.

SVMMARIVM.

1 *Nouitij infra annum probationis liberè ad ſæculum redire poſſunt, niſi profeſſionem fecerint tacitè, vel expreſsè, vel appareat illos vitam mutare voluiſſe,* & n.2.

3 *Nouitius cum redit ad ſæculum, nullatenus tenetur ſoluere expenſas in ſuis alimentis à monaſterio conſumptas.*

4 *Religionem ingrediens animo perſeuerandi, tenetur Religioni in genere etiam alio voto non facto.*

5 *Religionem ingreſſus ſub conditione eſt obligatus monaſterio.*

6 *Profeſſionis tacita coniectura & ſignum eſt quando defertur ſolus habitus profeſſorum.*

7 *Nouitiorum habitus ab habitu profeſſorum aliquando diſtinguitur manifeſtè, vel occultè.*

Cap. Statuimus. XXIII.

Gregor. IX.

Nouitij intra annum probationis, & ante pro- 1
feſſionem poſſunt redire ad ſæculum, niſi euidenter appareat quòd voluerint abſolutè vitam mutare, & perpetuò Deo ſeruire. Item vbi non eſt diſtinctus habitus profeſſorum à nouitiis, benedici debent veſtes in profeſſione ad differentiam nouitiorum.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan.Andr.Imol.Anan.Butr.Hoſt. Anchar.Henric.Panorm.Viu.*in ration.lib.*3.*iuris Pontificij*, *pag.*297.Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 480. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1. *&* 2.

Hanc eand.concl.quoad primã eius partẽ tenent Fr. 2
Emman.*quæſt.Regul.tom.*3.*q.*15. *art.*12. Soar.*de Relig. tom.*1.*tract.de voto, lib.*1.*c.*2.*n.*16.Fr. Ludou. Miranda *in man.Prælat.tom.*1.*q.*22.*art.*8.Vnde cùm nouitius li- 3
bere poſſit redire ad ſæculum, ex hoc ſequitur nullatenus teneri ſoluere expenſas in ſuis alimentis à Monaſterio conſumptas, quia non poſſet libere ſi ad illas teneretur, ita Emman. Sà *verbo Religio*, *n.* 8. Fr. Emman.*d.q.*15. *art. vlt. verſ.circa eandem* Azor.*inſtit. moral. p.*1.*lib.*12.*c.*3. *q.*6. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*2.*lib.*6 *c.*10.*n.*4.vbi *n.*5. temperat niſi pactum eſſet largiendi monaſterio expenſas nouitij, vt in monaſteriis Monialium contingit.

Niſi euidenter appareat, &c.] Ex his verbis colligi- 4
tur eum, qui Religionem intrauit animo perſeuerandi, teneri Religioni in genere, etiam alio voto non facto, vt per Fr.Emman.*d.art.*12. & Sayr. *in claui Regia*, *lib.*6.*c.*1.*n.*8. vbi tenet tale propoſitum voluntatis abſque promiſſione, etiamſi ſequatur habitus ſuſceptio, non eſſe votum ſimplex, aut ſolemne, faciunt dicta *ad cap.conſulti* 20.*n.*3.*ſup.hoc tit.*

In gloſſ.*Niſi*, ibi, *quod conditionaliter*, &c.]Notatur 5
ad hoc, quòd ingreſſus ſub conditione eſt obligatus Monaſterio, vt per Tiraq. *de retract.lig.*§.1.*gl.*8.*n.*35.

In ead.gloſſ.ibi,*Vel ſi ſtatim recipiat veſtes*,&c. No- 6
tatur ad hoc,quòd quando defertur ſolus habitus profeſſorũ,eſt coniectura, & ſignum tacitæ profeſſionis, vt per Nau.*in cap. ſtatuimus* 19.*q.*3.*n.*37.*verſ. ſecundo modo*, Menoch.*de præſumpt.lib.*6.*præſ.*83.*n.*19.*&* 20.

In gloſſ. *A profeſſorum*, vlt. Notatur ad hoc, quòd 7
habitus nouitiorum ab habitu profeſſorum aliquando diſtinguitur manifeſte, vel occulte, vt late proſequitur Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*12.*c.*2.*q.*2.

SVMMARIVM.

1. *Religioſi fugitiui annuatim ſunt requirendi, & cogendi vt ad monaſterium reuertantur.*
2. *Fugitiuos Religioſos tenentur quærere, & reuocare Præſidentes Capitulis, Abbates, ſeu Priores.*
3. *Eiecti quales perquirendi ſint iuxta diſpoſitionem huius textus, oſtenditur.*
4. *Monaſterium reuocans eiectos, aut fugitiuos, & apoſtatas, an & quando teneatur ſoluere ea, quæ Religioſus illo tempore, quo fuit extra Religionem, in propriis alimentis conſumpſit, oſtenditur.*
5. *Religioni licitum eſt eiicere Religioſum profeſſum tanquam incorrigibilem.*
6. *Crimina, atque delicta propter quæ Religioſi ab ordine poſſunt expelli, referuntur.*
7. *Eiecti à Religione, habitúque ex iuſta cauſa priuatus ſi à Religione repetatur, tenetur redire, itavt ſi non redeat, apoſtatarum ſit numero recenſendus.*
8. *Eiectus iuſtè Religionem poteſt cogere, vt eum iam plenè correptum admittat.*
9. *Eiecti ab Ordine non tenentur aliam ingredi Religionem, & ita poſſunt ad aliam, ſiue æqualem, ſiue laxiorem abſque vlla prorſus licentia tranſire.*
10. *Religioſi profeſſi iuſtè, & in perpetuum eiecti, an maneant à votis, & obſeruantiis Religioſis liberi, oſtenditur.*
11. *Eiecti ab Ordine, cui Epiſcopo, originiſue, an domicilij ſubiecti maneant, oſtenditur.*
12. *Eiecti à Religione non tenentur ad obſeruantias Regulares, & reliqua vota iuxta Religionis ſuæ inſtitutum in ea emiſſa præter tria ſubſtantialia, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ.*
13. *Eiecti in perpetuum non tenentur deferre habitum ſuæ Religionis ſi eo ſpolientur.*
14. *Eiecti à Religione non tenentur ad diuinum officium recitandum.*
15. *Eiecti à Religione an tanquam proprium ſibi poſſint acquirere, vel de eo teſtari, & cuinam acquirant, oſtenditur.*
16. *Monialis, quæ adeò incorrigibilis eſt, vt ipſius emendatio, vel correctio in nullo Monaſterio ſperetur, an eiici poſſit, oſtenditur.*
17. *Declaratur text. in præſenti*, & n. 18. & 19.
20. *Fugitiuis, & eiectis Religioſis apud alia Monaſteria eiuſdem Ordinis conſtitutis ſubminiſtranda ſunt vitæ neceſſaria, cuius verò expenſis ſubminiſtrari debeant*, ibid. n. 21.

CAP. Ne Religioſi XXIV. & fin.

1 SVperiores præſidentes Capitulis celebrandis, ſeu Abbates, aut Priores quærere debent ſuos fugitiuos, vel eiectos ſingulis annis, & ſi poſſunt recipi in ſuis monaſteriis, Abbates, ſeu Priores eorum compellendi ſunt per cenſuram Eccleſiaſticam monitione præuia ad receptionem ipſorum, ſalua Ordinis diſciplina, quòd ſi fieri non poteſt, prouidere debent eis in locis proximis dicto monaſterio ſi fieri poteſt abſque aliquo ſcandalo, vel in aliis Religionis domibus eiuſdem Ordinis ad Pœnitentiam ibi agendam dando eis neceſſaria ad vitam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Vinian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 297. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 480. remiſſiuè Ximen. *in concordant. p.* 1. & 2.

Statuimus, vt Præſidentes, &c.] In his verbis ſtatuit text. vt Præſidentes Capitulis, Abbates, ſeu Priores quærant annuatim ſuos Religioſos profeſſos fugitiuos, aut eiectos, & ita obligatio non ſolùm Abbatibus, aut aliis, qui Capitulis generalibus præſident, imponitur, ſed etiam immediatis Conuentuum Prælatis, atque ita tenebuntur hi iuxta hunc text. quærere, & reuocare profeſſos fugitiuos, & eiectos, quia text. de omnibus his loquitur, ita tenent *in præſenti,* Hoſt. *in princ.* Zabar. *n.* 2. *q.* 6. & Abb. *n.* 3. Syluest. *verbo apoſtaſia, q.* 6. *n.* 10. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 1. *q.* 2. *ad finem*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *q.* 30. *art.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 9. *n.* 11. Fr. Lud. Mirand. *in man. Prælator. tom.* 1. *q.* 52. *art.* 1. 2

Et eiectos de Ordine ſuo requirant, &c.] Magna eſt inter Doctores controuerſia de quibus eiectis hic text. intelligatur. Quidam, quos tacito nomine refert Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 17. *q.* 1. quibus videtur accedere Sanch. *d. c.* 9. *n.* 18. tenent totum hoc cap. cùm ſit iuris humani, conſuetudine abrogatum fuiſſe, neque enim Religionum Præfecti Religioſos eiectos quotannis perquirunt, neque reducunt, & ideo ex vi huius text. non tenentur Prælati quærere, nec reuocare eiectos, nec fugitiuos, ſed ſeruanda ſunt, quoad hoc ſtatuta Religionum, & ius naturale quod ſolos iniuſtè eiectos reſtitui dictat, & ſic quærendi ſunt, vt ad priſtinum ſtatum reſtituantur, & hæc expoſitio non diſplicet. Alij magis communiter ſentiunt text. in præſenti intelligi de eiectis iniuſtè, vel defectu poteſtatis dimittentis, vel defectu cauſæ, vel defectu ordinis iuridici ſeruati, ſecus autem de iuſtè eiectis per ſententiam diffinitiuam, rectè, & ritè latam: ita docent Nauar. *commento* 2. *de Regular. n.* 36. & *ſub hoc tit. conſil.* 51. *in fine in antiq.* & *conſ.* 78. *in fine., in nouis*, Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 30. *n.* 71. Azor. *d. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 16. *q.* 2. *in fine*, & *c.* 17. *q.* 2. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 41. *n.* 110. *reſpondet*, Ant. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 8. *c.* 11. *n.* 5. intelligendo tamen, quando reuocatio hæc eiectorum non afferret aliis ſcandalum, & periculum, poſſéntque commodè detineri, & corrigi, D. Anton. *p.* 3. *tit.* 16. *c.* 5. §. 1. *in fine*, Cordub. *in reg. D. Franciſci, c.* 2. *q.* 21. *punct.* 2. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 3. *c.* 5. *n.* 151. Fr. Emman. *d. q.* 30. *art.* 5. Ex his duobus ad hunc text. expoſitionibus priorem magis veram iudico, ſecundam enim periculoſam dicit addit. ad Nauar. *in conſ.* 77. *ſub hoc tit.* quia text. *in præſenti*, abſolutè loquitur de eiectis, qui potiùs tales dicuntur, quando iuſtè eiecti ſunt, tum quia loquitur de eiectis, qui ſecundum Ordinem Regularem non poſſunt amplius recipi, qui nequeunt eſſe iniuſtè eiecti, illos enim tenetur Religio admittere, vt infrà oſtendam: nunc verò ad reſolutionem quorundam dubiorum deueniendum eſt. Illud aduertere oportet quòd eiectus damnatus ad triremes minimè poteſt ad Ordinem recipi ſine diſpenſatione Papæ, vt obſeruant Fr. Emman. *in addit. tom.* 3. *c.* 99. *n.* 6. Fr. Ludou. Miranda *d. tom.* 2. *q.* 7. *art.* 7. Fr. Hieron. Roder. *in compend. quæſt. Regul. reſol.* 57. *n.* 14. vbi tradunt text. *in præſenti*, & *cap. cùm ad monaſterium, de ſtatu monach.* eſſe intelligenda de eiectis verbalitèr, & non ſolemniter (vt fieri eo tempore ſolebat) quos ibi præcipitur à Prælatis annuatim requiri, & ad Religionem reduci, non verò de eiectis ſolemniter per ſententiam diffinitiuam. 3

Primum eſt, an Monaſterium reuocans eiectos, aut fugitiuos, & apoſtatas teneatur ſoluere ea, quæ Religioſus in illo tempore, quo fuit extra Religionem, in propriis alimentis conſumpſit, vt ſi mutuo 4

accepit

aeeepit nummus ad alimenta vel caupo, aut quidam alij bona fide exiſtimantes eum non fugere ſubminiſtrauerunt? Quoad eiectos iniuſtè dic teneri Monaſterium ad alimenta miniſtranda, quia poteſt hic compellere Monaſterium, vt ipſum admittat, & ab eo alimenta percipiat, tanquam iniuſtè eo iure ſpoliatus, ita docent Surd *de aliment. tit. 9. q. 25. num. 6.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 140. verſ. quando Religioſus*, Sanch. *d. cap. 9 num.* 8. vbi etiam cum Nau. *comm. 2. de Regular. num. 65. verſ. addo ſeptimò*, intelligit, ita vt iniuſtè eiectus poſſit petere alimenta futura, non tamen præterita, niſi mutuò illa accepiſſet. Vnde fit, vt ſi Monachus quaſi iniuſtè expulſus conueniat Monaſterium, debeat ab illo accipere alimenta cum ſit in poſſeſſione Monachatus, & percipiendi alimenta à Monaſterio, vt per Laram *in l. ſi quis à liberis, §. ſi vel parens num. 59. ff. de liberis agnoſc.* Menoch. *de præſumpt. lib. 1. præſ. 35. num. 21.* Valaſc. *conſ. 7. num 2.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 128. à num. 10.* vbi *num. 11.* dicit quòd tenetur etiam Monaſterium ad alimenta interim dum diſputatur an ſit Monachus, *& q. 121. num 2.* tenet ſufficere aliquam Monachatus præſumptionem. De eiectis autem iuſtè clarum eſt non teneri Monaſterium, cùm eos à ſe præciderit, & eiecerit iuſtè, ac proinde obligatione eos alendi ſe liberauerit ob eorum culpam, in pœnamque delicti eorum, vt per Paul. *conſ. 76. num. 1. vol. 1.* Surd. *de alim. tit. 7. q. 25. num. 1.* Sanch. *d. c. 9. num. 20.* Quoad fugitiuos verò, & Apoſtatas exiſtimo ad nihil teneri Monaſterium, quia Monaſterium non tenetur eos alere quandiu in fuga ſunt, Henric. *hic n. 9.* Surd. *tit. 8. priuil. 97. n. 6. & tit. 9. q. 27. n. 12. in fine*, ad ſimilitudinem patris, qui non tenetur alere filium ſua culpa à conſortio ſuo recedentem, Pinel. *in l. 2. p. 1. n. 55. C. de bonis mat.* Emman. Soar. *in theſaur. recept. ſentent. verbo filius, n. 185.* Aſcan. *de patria poteſt. effectu 17. num. 22.* Surd. *tit. 7. q. 7. num. 1. & 2.* ad ſimilitudinem etiam viri, qui non tenetur expenſas ſubminiſtrare vxori ſuæ ab eo ſua culpa diuertenti, gloſſ. *verbo matrim. in cap. ſignificaſti, de diuort.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxorem, §. 64. num. 6. & 10.* Surd. *d. q. 7. num. 2.* Sanch. *d. cap. 9. num. 21.* vbi *num. 22.* reſoluit quòd ſi apoſtata, vel fugitiuus ab aliquo caperetur in Monaſterium reuocandus, ex tunc tenebitur Monaſterium ad alimenta, & expenſas, quia ex tunc vtiliter eius negotium geritur, idémque reſoluit ſi ipſe pœnitentia ductus redeat, quia tunc neceſſarias reditus expenſas tenetur Monaſterium ſoluere, ad quæ pro illo reuocando tenebatur.

5 Secundum: Vtrùm liceat Religioni eiicere Religioſum profeſſum tanquam incorrigibilem? in quo affirmatiua ſententia recepta eſt ex communi ſtylo cuiuſcumque Religionis, quam tuentur, multiſque latè comprobant S. Thom. *quolib. 12. art. vlt.* S. Bonau. *in reg. D. Franciſci, q. 14.* Antonin. *part. 3. tit. 16. cap. 4. in fine*, Humbert. *in reg. D. Auguſtini, cap. 99.* Capuc. *in priuil. Mendicant. verbo eiicere*, Nau. *tom. 2. de Regularib. num. 33. verſ. ſecundò, & ſub hoc tit conſ. 50 num. 1. in antiq. aliàs conſ. 77. num. 1. in nouis*, Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 140. verſ. de eiectis*, Azor. *d. lib. 12. cap. 16. q. 2.* Fr. Emman. *d. tom. 1. q. 30. art. 12. & 14.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 6. quæſt. 226.* vbi *q. 227.* an ſolus incorrigibilis poſſit è Monaſterio expelli, & *q. 228.* quiſnam Religioſus cenſeatur incorrigibilis, ita vt poſſit ob eius contumaciam ab Ordine expelli, Leſſ. *d. cap. 41. dub. 14. num. 106.* Sanch. *d. c. 9. n. 3.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. q. 52. art. 1.* latè Anton. Ricciul. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 8. cap. 10. per totum.*

6 Quænam ſint crimina, atque delicta propter quæ Religioſi ab Ordine poſſunt expelli, commemorat Fr. Ludou. Miranda *d. q. 52. art. 2.* vbi *concl. 1.* de incorrigibili, & *concl. 2.* de committente diuerſas apoſtaſias, & *concl. 3.* de committente crimen homicidij, & *concl. 4.* de ſodomita, & *concl. 5.* de ementiente ſe habere impedimentum, quo iure non poſſet profiteri, dum fuiſſet interrogatus ante aſſumptionem habitus, ſeu ante profeſſionem. Vltra corrigibilitatem requiritur quòd defectus non ſolùm innoteſcat Fratribus, ſed etiam ſæcularibus, & quòd ex iis alij de facili poſſint corrumpi, vt eſt originale dictum S. Bonauent. *quæſt 14. ſuper reg.* S. Franciſci, quod refert Rota *in vna Vlixbonen. Monaſterij 19. Nouembris huius anni* 1625. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano.

Tertium: Vtrùm ſi eiectus à Religione, habitúque 7
priuatus ex iuſta, & rationabili cauſa à Religione repetatur, ſéque paratum ad ipſum recipiendum offerat, ſed ipſe redire recuſet, ſit apoſtatarum numero recenſendus? negatiuam opinionem tuentur Nau. *ſub hoc tit. conſil. 18. n. 2. & conſ. 51. & ſub tit. de ſtatu monach. conſ. 3. & ad cap. non dicatis, 12. q. 1. n. 36.* Valer. Reginald. *lib. 18. num. 417.* Azor. *d. lib. 12. cap. 16. q. 6.* Fr. Emman. *d. tom. 1. q. 20. art. 21.* Anton. Ricciul. *d. lib. 8. cap. 11 per totum.* Verùm probabilius eſt eiectos, quantumcunque per ſententiam diffinitiuam expulſos à Religione, teneri quandocunque Superiores voluerint eos admittere, ad Religionem redire, poſſéque eos ad id cogi, vt probat text. *in præſenti*, & docent addit. ad Nauar. *ſub hoc tit. conſ. 77. in fine*, Soar *tom. 5. diſp. 27. ſect. 5. num. 20.* Vaſq. *1. 2. q. 96. art 4. diſp. 165. cap. 8. num. 87.* Leſſ. *d. dub. 15. num. 111.* quos refert, & ſequitur Sanch. *d. cap. 9. num. 20.* vbi contrariis reſpondet, quibus adde Savr. *in claui Regia, lib 10. cap. 9 num. 25. & 27.* Molin. Cord. Coſm Philiar. & Aragon. quos refert, & ſequitur Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 6. q. 253.*

Quartum: Vtrùm eiectus huiuſmodi poſſit cogere 8
Religionem, vt illum iam planè correctum admittat? In quo negatiuè reſpondendum videbatur iuxta priorem præcedentis dubij ſententiam, quia ſicut Religio non poteſt compellere eiectum ad redeundum, ita ſi eiectus pœnitens erroris petat iterum recipi, Religio non tenebitur, quia Religio, & Monachus debent pari iure cenſeri *cap. ad Apoſtolicam, hoc tit.* quo fundamento hanc partem tuentur Anton. Ricc. *d. c. 11. num. 9.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. ... quæſt. 254.* vbi citat pro ſe Fr. Emman. & Azor. variè reſpondens ad text. *in præſenti.* Iuuat etiam, quia cùm expulſi ab Ordine pro ſuis culpis ſint infames, non poſſunt compelli Prælati eos iterum admittere, tum quia ex iure, & conſtitutione Sixti V. tales infames ob eorum delicta Religionem ingredi prohibentur, Fr. Emman. *d. art. 21.* Azor. *d. lib. 12. cap. 17. quæſt. 2.* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 52 art. 7.* vbi concludit quòd caſu, quo hos eiectos iterum ad Ordinem recipere conueniat, id debet fieri præcedente Pontificis diſpenſatione, refert Hieron. Roderic. *d. reſol. 57. num. 7.* Verùm affirmatiua pars ex eo probari videtur quòd cùm Religio ius habeat hos reuocandi, iuxta text. *in præſenti*, & reſoluta *ſup. dub. 3.* in ſecunda ſententia videntur etiam ipſi iure cogendæ Religionis potiri poſt ſufficientem correctionem, ne diſpar vtriuſque contrahentis conditio exiſtat, vt per S. Antonin. *part. 3. tit. 16. cap. 5.* Nau. *ſub hoc tit. conſ. 51. in fine, in antiq & conſ. 18. in fine in nouis*, Molin. *d. diſp. 140. verſ. quod ad votum.* Menoch *de arbitr. caſu 149. num. 1.* Tap. *in auth ingreſſi, C. de Sacroſanct. Eccleſ. verbo ſua, cap. 6. num. 43.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 41. dub. 15. num. 11. verſ. verius tamen puto*, vbi limita, niſi Religio iuſtas non admittendi

 cauſas

cauſas haberet, Sanch. d.c.9.n.32. Fr. Ludou. Mirand.
d.q.52. art.6. Et hos eiectos ad ſuam Religionem ite-
rum redeuntes nullatenus noua profeſſione indigere
tenent Fr. Emman. d.q.30. art.28. Barthol. à S Fauſto
d.lib.6.quæſt.258. Hieron. Roder. d.reſol.57.num.13. &
Sanchez d. cap.9. n.33. vbi etiam reſoluit tunc reſti-
tuendos eſſe ad eum locum, & gradum, in quibus
ante repulſum erant, contra Fr. Emman. d. art. 18.
in fine.

9 Quartum: Vtrùm eiecti ab ordine teneantur aliam
ingredi Religionem? Affirmatiuam partem tenent
S. Bonauent. in reg. D. Franciſci, q.14. ad fin. Cordub.
in ead. reg. cap.2. quæſt.21. puncto 3. D. Antonin. part.3.
tit.1.c.4. in fine, & ſequi videtur Fr. Ludouic. Miranda
d. quæſt. 52. art.3. Verùm contrarium tenendum eſt,
quia profeſſus minimè vouet Religionem in genere,
ſed hanc; ergo vel ad hanc, vel ad nullam tenetur, &
ita docent Sot. de iuſtit. lib.7 quæſt.2. art.1. in ſolut. ad 3.
prope fin. Nauarr. comment.2. de Regul. num.36. Molin.
d. diſp.140. verſ. quod ad votum, Azor. d. lib.12. cap.16.
quæſt.7. & 13 & cap.17. quæſt.2. Leſſ. d. cap.41. dub.15.
num.111. Barthol. à S. Fauſto d. lib.6. quæſt.231. Fr.
Emman. d. tom.1. quæſt.30. art.10. Sanchez d. cap.9. n.34.
Anton. Ricciul. d. cap.11. num.7. Vnde deducitur poſſe
hunc ad aliam Religionem ſiue æqualem, ſiue laxio-
rem abſque vlla prorſus licentia tranſire, Nauarr.
conſil.51. num.2. ſub hoc tit. in antiq. & conſil.78. num.1.
ſub eod. in nouis, Fr. Emman. d. quæſt.30. art.21. Barthol.
à S. Fauſto d. lib.7. quæſt.255. Leſſ. d.c.41. dub.14. San-
chez d. cap.9. num.36. vbi intelligit quando profeſſus
ille in perpetuum eiectus eſt, itavt quantumvis corre-
ctus nulla ſubſit ſpes, vt admittatur. Vnde etiam de-
ducitur profeſſos eiectos non poſſe à Superiore eii-
ciente compelli vt ad aliam Religionem tranſeant,
ſicut docent Nauarr. commento 2. de Regular. num.71. &
ſub eodem tit. conſil.17. in fine, in antiq. aliàs conſil.16.
& conſil.80. n.1. in nouis, Leſſ. d. cap.41. dub.15. n.114.
in fine, Fr. Emman. d. quæſt.30. art.22. Sanch. d. cap.9.
num. 40.

10 Quintum dubium: Vtrùm Religioſi profeſſi iuſtè,
& in perpetuum eiecti maneant à tribus votis Reli-
gionis liberi? Negatiuè reſpondendum, manent enim
veri eiuſdem Ordinis Religioſi, votiſque ligati, vt
docent Nauar. commento 2. de Regular. n.34. 35. & 36.
& commento 3. num. 45. Cordub. in reg. S. Franciſci,
c.2. quæſt.21. ſect.3. Petr. de Ledeſma in ſumm. tom.2.
tract.10. cap. vlt. dub.2. in ſolut. ad 4. Soar. tom.5. diſp.21.
ſect.3. Fr. Emman. d.q.30. art.19. & 20. Vaſquez 1.2.
quæſt.96. art.4. diſp.165. num.87. Azor. d. lib.12. cap.16.
quæſt.4. & quæſt.7. in fine, & quæſt.11. & cap.17. q.2. Ri-
badeneira de inſtit. Soc. IESV, cap.14. verſ. Aſſi que
no, Molin. d. diſp.140. verſ. quando verò, & verſ. quoad
votum, & diſp.276. verſ. quoad cæteros, Campanil. in di-
uerſorio iuris Canon. rub.12. cap.15. num.6. Leſſ. d.c.41.
dub.15. n.112. Sanchez d. cap.9. num.27. Fr. Ludouic.
Miranda d.q.52. art.5. me citato in hoc loco, D. Mari.
Cutel. de donat. inter patrem & filium, tract. prima, diſc.
2. part.5. num.1. & nouiſſimè Fr. Hieron. Roder. in com-
pendio quæſt. Regul. reſol.57. n.6. Quoad obedientiam
tamen certiſſimum eſt quòd Religioſus per ſenten-
tiam diffinitiuam à Religione eiectus manet ſubditus,
atque ſubiectus Epiſcopo, ſiue Prælato Ordinario,
ſicut cæteri alij Clerici, Nauar. locis proximè citatis, &
ſub hoc tit. conſil.50. num.3. & conſil.51. num 2. in antiq.
aliàs conſil.77. num.3. & conſil 77. num.2. & conſil.79.
num.2. in nouis, Campan. d.c.15. num.7. Zerol. in praxi
Epiſcop. p.2. verbo Regulares, §.3. Fr. Ludouic. Miranda
d.q.52. art.4. concl.1. Fr. Emman. Vaſq. Azor. & Leſſ.
locis proximè citatis, Barthol. à S. Fauſto d. lib.6. q.235.
quicquid dicant Sot. lib.7. de iuſtit. quæſt.1. art.2. Ara-
gon. 2.2. q.88. art.3. Quòd ſi quæras cui Epiſcopo de- 11
beant eſſe ſubiecti, originis ſcilicet, an domicilij, in
quo ſitum erat Monaſterium, an loci, in quem habita-
turi ſe conferunt, reſpondebitur remanere ſubiectum
Epiſcopo originis, vnde eſt naturalis, ſiue oriundus,
vt per Nauar. d. comment.2 n.34. Modern. de iuriſdict.
part.4. caſu 182. num.4. Vgolin de officio Epiſcopi, c.20.
§.9. in fine, Campan. d. cap.15. n.7. Aloyſ. Ricc. in praxi
aurea reſol.185 per totam, Barthol. à S. Fauſto d. lib.6.
quæſt.242. Fr. Ludouic. Miranda d. art.4. concluſ.2.
quamvis hos minimè teneri Epiſcopo alicui certo
obedire, ſed tantùm inſtar aliorum Clericorum Epi-
ſcopo ſubiici in cuius Diœceſi habitauerint, teneant
Molin d. diſp.140. col. antepen. Fr. Emman. d.q.30. art.19.
Azor. d. lib.12. c.16. quæſt.11. Leſſ. d. lib.2. c.41. dub.15.
n.114. quos refert, & ſequitur Sanch. d.c.9. n.29. quæ
tamen opinio probabilis eſt. Et ita ſi ſint Subdiaconi,
aut aliquo ordine inſigniti, niſi aliud obſtet poſſunt
in alios ſacros Ordines promoueri, Fr. Emman. d.
quæſt. 30. art. 24. Fr. Ludouic. Miranda d. quæſt.52.
art.6.

Sextum: Vtrùm teneantur huiuſmodi eiecti ad ob- 12
ſeruantias Regulares, & reliqua vota iuxta Religionis
ſuæ inſtitutum in ea emiſſa præter tria ſubſtantialia,
caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; veluti ad ieiu-
nia, vigilias, delectum ciborum, & ſimilia? In quo vna
ſententia tenet hos obligari ſeruare regularem vitam
etiam iuxta regulam, quam promiſerunt, in quantum
ſe compatitur cum proprio ipſorum ſtatu, etiam ieiu-
nia, & ſimilia, vt per D. Antonin. part.3. tit.16. cap.5.
§.8. Sylueſt. verbo Religio 6. quæſt.17. Cordub. in reg.
D. Franciſci, cap.2. q.21. puncto 3. Fr. Ludouic. Miranda
d.q.52. art.5. concluſ.1. in med. Portel. in dubiis Regula-
rib. verbo eiicere ab Ordine, num.5. Villalob. part. 2.
ſumm. tract.35. diffic.19 n.3. cum ſeqq. Fr. Hieron. Ro-
der. in compendio quæſt. Regular. tit.52. num.6. & ſaltem
vbi regula obligat ſub mortali Fr. Emman. d. quæſt.30.
art.89. in fine. Sed contrarium verius eſt, meritóque
ſuſtinent Nauar. comment.3. num 46. & ſub hoc tit. con-
ſil.51. num.2. in antiq aliàs conſil. 78. num.2. in nouis,
Conrad. in ſuis reſponſ. p.1. q. 285. Bartol. à S. Fauſto
d. lib.3. quæſt.237. Leſſ. d. cap.41. dub.15. in fine. Aragon.
Philiarch. Sayr. & Emman. Sà, quos refert, & ſequitur
Sanchez d. cap.9. num.53. vbi n.56. cum Vega in ſum.
tom.2. cap.86. caſu 16. reſoluit quartum votum in Re-
ligione B. Mariæ de Mercede vacandi Redemptioni
captiuorum, & aliud in Ordine Minimorum S. Fran-
ciſci de Paula vitæ quadrageſimalis eiectos huiuſmo-
di non obligare, non quod illud omnino extinguatur,
ſed ſuſpenſum ſit quandiu illi extra Religionem ſunt,
de quo etiam Barthol. à S. Fauſto d. lib. 6. quæſt. 237.
num. 4. Vnde benè colligitur hos eiectos in perpe- 13
tuum non teneri deferre habitum ſuæ Religionis, ſi
eo ſpolientur, vt docent Nauar. d. comment.2. num.36.
& ſub hoc tit conſil.51 n.2. in antiq. aliàs conſil.78. n.2.
in nouis, Barthol. à S. Fauſto d. lib.7. quæſt.250. Azor. d.
lib.12. cap.18. q.13. Sayr. in claui Regia, lib.6. cap.9.
num.28. Fr. Emman. d. quæſt.30. art.26. Leſſ. d. cap.41.
dub. 5. num.112. Sanchez d. cap.9. num.55. Hinc etiam 14
infertur huiuſmodi eiectos (quando non ſunt in Sa-
cris) non teneri diuinum Officium recitare, tum quia
conſtituuntur in ſtatu, in quo non eſt conſuetudo re-
citandi diuinum Officium, vel ſaltem non ſunt in ſta-
tu, in quo ex conſuetudine obligentur ad Canonicas
preces, vt docent Sot. de iuſtit. lib.10. quæſt.5. art.3. Bo-
nacina de horis Canonic. diſput.1. quæſt.2. puncto 2. n.6.
Barthol. à S. Fauſto d. lib.6. quæſt.241. quicquid aliter
ſentiant Nauarr. de orat. cap.7. num.20. Leſſius de
iuſtitia, lib.2. cap.36. dub.9. num.50. Azor. inſtit. moral.
part.1. lib.10. c.6. à quæſt.5. Soar. de Relig. tom.2. tract.4.
lib.4.

*lib.*4.*cap.*17.*num.*9. Malder. *de virtut. tract.*10.*cap.*2. *dub.*3.

15 Septimum. Vtrùm ſupradicti eiecti tanquam proprium ſibi poſſint acquirere? in quo dicendum eos nihil tanquam proprium ſibi poſſe acquirere, aut capere, ſed ſolum ius habere acquirendi vſum eorum, quibus ad victum, veſtitum, & habitationem indigent, tenentur enim voto paupertatis, prout eorum ſtatus patitur, ita docent Nauarr. *commento* 2. *de Regul. num.*45. Azor. *d.lib.*12.*c.*16. *quæſt.*4. Sayr. *d.lib.*6.*c.*9. *n.*18. Molin. *d.diſp.*140.*verſ.quando verò*, Leſſ. *d.c.*41. *dub.*15.*n.*112. Sanchez *d. cap.*9. *num.*45. Fr. Ludouic. Miranda *d.quæſt.*52.*art.*5.*concluſ.*2. Vnde eos minimè poſſe teſtari reſoluunt Molin. *diſp.*277. *verſ. quod ad cæteros*, Leſſ. *d.dub.*15.*num.*113. Sayr. *d.cap.*9.*num.*28. Sanchez *d.cap.*9. *num.*46. Vtrùm autem ſi illicita, & ſuperflua expendant, teneantur accipientes ab eis reſtituere, ipſique peccent contra paupertatis votum ſic illicitè & ſuperfluè expendendò? vide eundem Sanchez *loco citato*, *num.*47. & 48. Leſſ. *d. lib.*2.*cap.*41. *dub.*15. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.*6.*quæſt.*248. Et cuinam acquirant ſi aliqua lucrentur bona, vide Nauarr. *d.commento* 2. *num.*33. Leſſ. *d cap.*41. *num.*12. Fr. Ludouic. Miranda *d.concluſ.*2. Humad. *l.*31 *gloſſ.*2.*in fine*, *tit.*7.*p.*1. Tap. *in auth.ingreſſi.C.de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua*, *cap.*6.*num.*50. Molin. *d.tract.*2.*diſp.*140.*verſ.quoad votum*, Barthol. à S. Fauſto *d.lib.*6.*quæſt.*244.*cum ſeqq.* Azor. *d.cap.*16.*quæſt.*9.latè Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.*2.*lib.*7.*c.*33.*à num.*22. Valer. Reginald. *lib.*18. *num.*420. Quicquid ſit de iure, attento tamen Motu proprio Gregor. XIII. incip. *Officij noſtri*, omnia per hos eiectos vndecumque acquiſita pertinent ad Cameram Apoſtolicam poſt eorum obitum, ſi extra Religionem decedant, vt refert Campanil. *d. rubr.* 12. *cap.*15. *num.*9. *in princip.* Et eiectus tunc dicitur, vt deſinat acquirere Monaſterio, quando exutus habitu Monachali à corpore Ordinis dimittitur. Rot. apud Farin. *deciſ.*149.*n.*2.*part.*2. *recent.* An autem Monachi fugitiui bona, qui ſub habitu clericali multa quæſiuerunt, ſint ſubiecta ſpoliis Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ, vide Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea*, *reſol.*389. *per totam.*

16 Octauum dubium. Vtrùm monialis, quæ adeò incorrigibilis eſt, vt ipſius emendatio, & correctio in nullo Monaſterio ſperetur, eiici poſſit? Affirmatiuè reſpondet Sanchez *d. lib.*6. *cap.*9.*n.*6. per ea quæ dixi ad *cap.licet*, 18.*n.*3.*ſupr.hoc tit.* cuius contrarium tenet Bonac. *in tract. de clauſura*, *& pœnis eam violantibus impoſitis*, *diſp.*1.*q.*1. *punct.*9.*n.*13. Verùm illud certius moniales propter incorrigibilitatem non eſſe eiiciendas ſimpliciter à Monaſterio, ſed niſi ibi puniantur, poſſe ad aliud transferri, vt eſt conſtitutio Vrbani IV. quam referunt Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.*1.*q.*40. *art.*9.*poſt princip.* Ludou. Miranda *de Monialibus*, *q.*3. *art.*2. quæ conſtitutio in hac parte, neque per conſtitutionem Pij V. neque per Concilium Trident. licèt ſtrictiora ſint, cenſetur reuocata, vt teſtantur Fr. Emman. *d.q.*49.*art.*5.*verſ.ſecundo*, & Miranda *d.q.*3. *verſ. quartus caſus*, refert & ſequitur nouiſſimè Rota *in vna Vlixbonen. Monaſterij* 19. *Nouembris huius anni* 1625. coram Reuerendiſſimo D. meo Coccino Decano, quam citat Tambur. *de iure Abbatum*, *tom.*1. *diſp.*15. *quæſt.*12.

17 *Qui ſi in Monaſterij*, &c.] Vult hic text. *in his*, & *ſequentibus verbis*, vt per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur Prælati admittere eos fugitiuos, & eiectos, quando ſalua Ordinis diſciplina admitti poſſunt, gloſſ. *hic verbo ſalua*, explicat impoſita eis pœnitentia, quam regula illius Ordinis illi delicto imponi iubet. Sed manifeſte text. aliud intendit, vt ex ipſomet contextu apparet, atque ita ſenſus eſt, vt ſi fugitiui, & eiecti admittantur ad Religionem, quando ea admiſſio non eſſet contraria regulæ illius Ordinis, ſi enim regula præſcriberet hos ad Religionem non admittendos eſſe (vt regula D. Benedicti *cap.*29. id præcipit de his, qui poſt fugam ter recepti fugiunt iterum) textus *in præſenti*, non iubet eos admitti, ſed in locis competentibus ad agendam pœnitentiam conſtitui; ita explicant *in præſenti* Hoſt. *n.*67. & 8. Butr. *n.*9. Zabar. *n.*1. *not.*2. Ioan. Andr. *n.*4. Anchar. *n.*5. Henric. *in fine*, Azor. *d.lib.*12.*c.*17.*q.*2. Sanchez *d c.*9.*n.*12. referunt Portel. *in dub. Regularib. verbo eiicere ab Ordine*, *n.*6. & Hieron. Roderic. *d. reſol.*57.*num.*8. quod in Capitulo Generali Romæ habito ſub Reuerendiſſimo D. Ioanne Ferro de anno 1612. ſtatutum fuit vt eiecti ab Ordine, & ad triremes damnati, non poſſint iterum recipi ad Ordinem, etiamſi rogent; vbi etiam declaratum fuit quòd cenſetur expulſus ab Ordine qui damnatur ad triremes, etiamſi in ſententia non declaretur expulſio.

Quòd ſi hoc Regularis Ordo, &c.] Vult text. *in his* & 18
ſeqq. verbis, vt ſi ſalua Ordinis diſciplina fugitiui, vel eiecti recipi nequeant, prouideant Prælati, vt apud eadem Monaſteria in locis competentibus, abſque graui ſcandalo id fieri poteſt, alioquin in aliis eiuſdem Ordinis Religioſis domibus, ad agendam ibi pœnitentiam, talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur; nomine autem competentium locorum, intelliguntur ergaſtula Monaſterij, in quibus religioſi ſeparati ab aliis vitam tranſigant, ſui delicti pœnam luentes, ita docent *in præſenti*, Hoſtienſ. *n* 9. Ioan. Andr. *n.*4. Butr. *num.*10. Anchar. *num.*6. Abb. *n.*1. *notab.*4. Zabar. *n.*2. *quæſt.*8. Henric *num.*7. Azor. *d.quæſt.*2. Sanchez *d.c.*9. *num.*13.

Si abſque graui ſcandalo fieri poterit.] Id eſt, quando 19
ex admiſſione cæteri Religioſi non ita offenderentur, vt potius ſe exituros, quàm cum talibus eiectis commoraturos dicerent, ita Hoſtienſ. Ioan. Andr. Butr. & Zabar. *locis proximè citatis*. Fr. Emman. *d.q.*50.*art.*5.*in fine*, Sanch. *d.c.*9.*n.*13.*in fine.*

Talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur.] Probat hic text. 20
ſubminiſtranda eſſe vitæ neceſſaria fugitiuis, & eiectis Religioſis apud alia Monaſteria eiuſdem Ordinis conſtitutis, vt per Fr. Emman. *tom.*1.*q.*23.*art.*2. Azor. *d.lib.*12.*c.*16.*q.*3. Sanchez *d.c.*9.*n.*14. Cuius verò expenſis ſubminiſtrari debeant, dicam infrà ad gloſſam. Illud verò certum eſt monialem non dici eiectam à Monaſterio, quando ſemper per illud fuit alita, vt cenſuit Rot. apud Farin. *deciſ.*115.*num.*1.*part.*2.*recentiorum.*

In gloſſ. *Vita neceſſaria*, ibi, *& qui miniſtrabit ei ne-* 21
ceſſaria, *Abbas prioris monaſterij*, *vel ſecundi*, *credo quòd Abbas prioris Monaſterij*. Meliùs tamen ſic diſtinguendum puto. Si Religioſus hic bona ſua contulerat Monaſterio, quidem alimentis ſufficientia; illis alì debet: ſi autem non contulit, aut ſufficientia non ſunt, alendus eſt impenſis prioris Monaſterij, quòd ſi id non habuerit vnde eum alat, miniſtrabit alimenta poſterius Monaſterium, ita docent *in præſenti*, Hoſtienſ. *num.vlt.* Ioan. Andr. etiam *num.vlt.* Butr. *num.*14. Zabarel. *num.*2. *quæſt.*10. Abb. *num.fin.* Anchar. *num.*9. Henric. *num.*7. Tap. *in auth. ingreſſi*, *C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua*, *c.*6. *num.*37. *cum duobus ſeqq.* Azor. *d.lib.*12. *c.*17.*quæſt.*3. Quòd ſi vtrumque Monaſterium habuit bona huius eiecti, quodlibet modicum contribuere tenetur, vt per Anan. *hîc n.*8. Fr. Emman *d.q.*23.*art.*2. vbi limitat. in Religione Fratrum Minorum Regularis obſeruantiæ, cùm in ea ſummam paupertatem profiteantur Fratres, & Monaſteria, ideo vſu receptum eſt, vt Monaſterium in quod Frater mitti-

titur

tur, ad pœnitentiam agendam ei neceſſaria miniſtret, de quo vide Rot. *deciſ.* 109. *&* 115. apud Farinac. *p.* 2. *recent.*

22 Notari ſolet gloſſa hæc ad id, quòd Eccleſia alit delinquentes, qui ad eam confugiunt, vt per Boër. *deciſ.* 303. *n.* 3. Lar. *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſolent*, *n.* 49. *ff. de liberis agnoſc.* Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 3. *à princip.*

23 Nouiſſime in ſacra Congreg. Concilij S.D.N. Vrbani Papæ VIII. iuſſu edita fuerunt decreta de Regularibus apoſtatis, & eiectis ſub die 21. Septembris 1624. quæ poſt primam huius libri impreſſionem impreſſa inueni apud Hieron. Roderic. *in compendio quæſt. Regul. reſol.* 57. *ſub n.* 3. inter quæ ita habetur: *Ad hac vt in poſterum è Religionibus nullus legitimè profeſſus eiici poſſit, niſi ſit verè incorrigibilis; verè autem incorrigibilis minimè cenſeatur niſi non ſolum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex iuris communis diſpoſitione requiruntur, ſublatis hac in parte ſtatutis, & conſtitutionibus cuiuſque Religionis, & Ordinis, etiam à Sede Apoſtolica approbatis, & confirmatis; verùm etiam vnius anni ſpatio in ieiunio, & pœnitentia probetur in carceribus, proindeque vnaquæque Religio priuatos habeat carceres in qualibet ſaltem prouincia. Elapſo autem anno ſi nihilominus non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pernicacia perſeuerauerit, ne contagione peſtifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putre eiici tandem poſſit, ſed ab ipſomet Generali tantum de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex grauioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congregationibus generalibus, tuncque nonniſi inſtructo ſecundum eorum ſtylum, & conſtitutiones proceſſu, & plenè probatis cauſis expulſionis ad ſacrorum Canonum præſcriptum. Interea tamen vſque ad primum generale Capitulum, ſeu Congregationem proximè celebrandam ſi quempiam ex iuſtis & neceſſariis cauſis expellere oportebit, eiectio fieri poſſit à Generali cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum, ſupra, quos idemmet Generalis eligere debeat infra quatuor menſes à præſentis decreti publicatione, ſeruata tamen in reliquis forma ſuperius præſcripta. Si verò eiecti, quandiu non redierint ad Religionem, in habitu clericali incedant, atque Ordinarij loci iuriſdictioni, & obedientiæ ſubſint, proindeque Generalis illicò expulſionis ſententiam eidem Ordinario notificare teneatur. Caterùm Sacra Congregat. Religionum Superiores ſeriò admonet, ac per IESV CHRISTI, viſcera obteſtatur, vt memores paternæ charitatis, & manſuetudinis, quam profitentur, nihil intentatum relinquant, vt lucrentur animas fratrum ſuorum ferè in profundum malorum delapſas, antequam grauiſſimum, atque extremum expulſionis remedium experiantur. Idque eò magis quod ſubditorum ſanguinem, qui ex malo negligentium, & ſui officij immemorum Prælatorum regimine peribunt, Dominus noſter IESVS Chriſtus ſupremo Dei iudicio de eorum Prælatorum manibus ſit requiſiturus.*

Præterea ſtatuit, vt iidem ſuperiores nemini ex Religioſis expulſis literas teſtimoniales concedant, illos ad Sedem Apoſtolicam reiicientes, vel iubentes aliam ingredi Religionem.

Item vt eiecti extra Religionem degentes ſint perpetuo ſuſpenſi ab exercitio Ordinum, ſublata Ordinariis locorum facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, aut moderandi.

Ac poſtremò cenſuit eſſe innouandam, & ſua Beatitudinis auctoritate innouat conſtitutionem felicis record. Gregor. IX. relatam in cap. fin. extra, de Regularibus, *ac propterea declarat eam conſtitutionem in iis quoque vindicare ſibi locum, ſeruandámque eſſe, qui iuſtè, diffinitiuéque ac iuris ordine ſeruato expulſi fuerint, dummodo tamen in expulſis huiuſmodi ſubſit ſpes euidens emẽdationis ex literis ſaltẽ teſtimonialibus Ordinarij, cuius cõſcientiam in his literis concedendis Sacra Congreg. ſeriò onerauit.* Hæc habentur inter illa ſacra Congregat. decreta, quæ ex Typographia Cameræ Apoſtolicæ impreſſa prodierunt, cum pleniſſima derogatione quarumcunque conſtitutionum, & ordinationum Apoſtol. exemptionum, & priuilegiorum, etiam Maris magni, ſeu Bullæ aureæ nuncupatorum, quorum tenores, &c. Quæ ſupradictis quomodolibet aduerſantur: poteſtate inſuper iiſdem ſuperioribus, etiam Generalibus, & Protectoribus ſublata ea, quæ ſuperiùs præſcripta ſunt, vel eorum aliquid moderandi, ſeu relaxandi.

De Conuerſatione Coniugatorum.

Tit. XXXII.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.* 107. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 175. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 129. *verſo*, Dan. Venator *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.* 472. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal. ſub hoc tit.* nouè Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon. ſub eod.*

De materia tituli vide Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *à diſp.* 32. *vſque ad* 40. Fr Baſil. *de impedimentis matrimon.* 19. nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum lib.* 5. *q.* 46. *vſque ad* 119.

SVMMARIVM.

1 *Vxor ſi viro ad Religionẽ tranſeunti conſentiat, & ipſa ſuſpectat, nec continentiam voueat, nec Religionem ingrediatur, poterit ipſum repetere,* & n. 2.

3 *Votum temporale caſtitatis coniugis ſexagenarij manentis in ſæculo non ſufficit.*

4 *Coniugis alterius ingreſſus in Religionem, vt licitus ſit poſt matrimonium conſummatum non eſt neceſſaria licentia Epiſcopi ad profeſſionis valorem.*

5 *Epiſcopi auctoritate Religionem intraſſe præſumitur qui vxore conſentiente, & perpetuam continentiam promittente Religionem intrauerit, profeſſionémque fecerit, in qua longo tempore perſtiterit.*

Cap. Præterea, I. *Alex. III.*

Maritus ſi de licentia vxoris ingreditur & profitetur Religionem coram Monachis & Sacerdotibus, vxor etiam tenetur Religionem intrare, vel promittere perpetuam caſtitatem ſeruare, & ſi hæc non vult facere, vir eſt reuocandus à Monaſterio ab Epiſcopo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iur. Pontif. pag.* 307. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 484. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 28. *c.* 1. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 5. *c.* 1. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *num.* 68. *verſ. tertia*, nouè Barthol. à S. Fauſto, *in theſauro Religioſorum*, 2

ſorum, lib. 5. q. 97. in princ. quam quidem huius text. deciſionem intelligendam eſſe eo caſu, quo is, qui facultatem tribuit alteri Religionem ingrediendi, ignarus erat obligationis ingrediendi, vel continentiam vouendi, aſſerunt Gig. *l. 11. verbo eſto, tit. 7. p. 1. & l. 2. verbo de guadar, tit 10. p. 4.* Henriq. *de ſumm. lib. 11. c. 8. §. 9.* Abb. Roſel. Tabien. Angel. Syluest. Sot. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 33. n. 14.* quibus adde Fr. Baſil. *de impedimentis matrim. c. 9. §. 1. verſ. ſed quid*, vbi tenet eum qui facultatem tribuit, ſi nolit ingredi Religionem, compellendum eſſe vt ingrediatur, ſi erat iuris petentis profeſſionem ipſius, vt alter legitimè profiteretur, conſcius, de quo etiam Sanch. *d. diſp. 33. num. 27.*

3 *Aut perpetuò caſtitatem ſeruare promiſerit*, &c. Ergo non ſufficit votum temporale caſtitatis coniugis ſexagenarij manentis in ſæculo, vt per Bartholom. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 5. quæſt. 59.*

4 *Ignorante Epiſcopo.*] Ergo vt ſit licitus ingreſſus alterius coniugis poſt matrimonium conſummatum in Religionem, eſt neceſſaria licentia Epiſcopi, quod etiam ſuaderi videtur ex *cap. ſi vir, & vxor. 27. q. 2.* ibi: *Si vir, & vxor diuertere pro ſola Religioſa inter ſe conſenſerint vita, annullatus ſine Epiſcopi conſcientia fiat:* ex quo eam exigi docent Hoſt. *in cap. cùm ſis, n. 3. ſuper verbo permittas, hoc tit. & in c. vxoratus, num. vnic. ſuper verbo publicè, hoc eod. tit.* vbi Ioan. Andr. *n. 1.* Anch. *n. 4. notab. 3.* Butr. *n. 4.* Zabar. *in fine*, & Maiol. *de irregul. lib. 1. c. 4. n. 5.* vbi ait ad coniugum conuerſiones validandas decretum Epiſcopi requiri. His tamen non obſtantibus verius cenſeo eam Epiſcopi licentiam non eſſe neceſſariam ad profeſſionis valorem requiritur enim vt licitè fiat, non tamen vt validè, quia *in d. cap. ſi vir*, ea licentia petitur: non verò irritatur profeſſio aliter facta, quod apertè colligitur ex *hoc text. in fine*, vbi dicit virum, qui ignorante Epiſcopo de licentia vxoris profeſſus eſt, reuocandum non eſſe, ſi vxor vouerit caſtitatem, ergo ſentit text. ex defectu licentiæ Epiſcopi nil officì profeſſioni; ità ſentiunt gloſ. *verbo conſcientia in d. c. ſi vir*, vbi Archid. *n. 1.* Bellam. *n. vnic.* & Turrec. *num. vnic. & in hoc text.* Ioan. Andr. *n. 1.* Butr. *n. 5.* & Abb. *n. 3.* Greg. *l. 2. verbo del Obiſpo, tit. 10. p. 4.* poſt Aretin. Scot. Sot. Gabr. & alios, ſentit Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 32. n. 3.* & Franc. Baſil. Ponc. *d. §. 1. verſ. at ſi, in fine.*

5 Aduertendum in hac materia eſt quòd ſi quiſquam vxore conſentiente, & perpetuam continentiam promittente Religionem intrauerit, profeſſionémque fecerit, in qua longo tempore perſtiterit, præſumitur auctoritate Epiſcopi intraſſe, vt per Maſcard. *de probat. concl. 1316. n. 10.*

6 *Vir poteſt, & debet de Monaſterio reuocari.*] Non iuris actione ad coniugis alterius petitionem, ſed ex ſolo iudicis officio, cuius eſt conſulere periculo incontinentiæ coniugis in ſæculo relicti, dum id imminere viderit, reuocando profeſſionem, & eum illi reſtituendo, vt intelligit Sanch. *d. lib. 7. diſp. 33. num. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij rati vinculum omnino dirimitur per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius ſponſi, & coniux manens in ſæculo eſt omnino à vinculo ſolutus,* & n. 2.

3 *Sancti plures de nuptiis ante matrimonium conſummatum vocati referuntur.*

4 *Sanctum Ioannem Euangeliſtam an Chriſtus Dominus à nuptijs ad caſtitatis profeſſionem vocauerit, oſtenditur.*

5 *Nuptiæ in Cana Galilææ non fuerunt S. Ioannis, ſed Simonis Cananæi.*

6 *Matrimonium non conſummatur per culpam præcedentem.*

7 *Coniuges vna caro fiunt per ſolum matrimonium conſummatum.*

8 *Matrimonium conſummatur per copulam vi extortam.*

9 *Sponſa vi cognita intra bimeſtre ſibi conceſſum vtrum ad Religionem tranſire poſſit, oſtenditur.*

Cap. Verùm. II.

Matrimonium quando eſt ratum de præſenti, & non conſummatum, poteſt vnus ad Religionem, & alter ad ſecundas nuptias tranſire, quia cùm non fuerint effecti vna caro, poteſt vnus tranſire ad Deum, & alter remanere in ſæculo. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 307.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 476.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 18. c. 2.* & eſt poſt Concil. Lateran..... 1

Collige ex text. vinculum matrimonij rati omnino dirimi ſolemni Religionis profeſſione alterius ſponſi, 2 & coniugem manentem in ſæculo eſſe omnino à vinculo ſolutum, poſſéque liberè ad alias nuptias tranſire; ita de fide definitum eſt per Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. can. 6.* ibi: *Si quis dixerit matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius coniugis non dirimi, anathema ſit*, & docent Burſat. *conſ. 207. n. 46. vol. 2.* Sebaſt. Medic. *in tract. Mors omnia ſoluit, p. 2. concl. 65. n. 208.* Lancel. Gallia *in conſuet. Alex. in gloſſ. vxori, q. 6. n. 33.* Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib. 51. c. 1. n. 3.* Menoch. *de arbitr. caſu 455. ex n. 10.* Petr. Magdalen. *de numero teſtium in teſtam. req. p. 3. c. 3. n. 262.* Henriq. *in ſumm. lib. 10. c. 34. §. 3. in commento lit. R.* D. Barboſ. *in rubr ff ſoluto matrim. p. 2. n. 72* Gutier. *canon. lib. 1. c. 17. n. 2. & de matrim. c. 54. à princ.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 1. art. 4.* Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 5. n. 12.* Ægid. de Coninck. *de Sacram. tom. 3. diſp. 26. à n. 30.* Rebel. *de oblig. iuſt. p. 2. lib. 3. q. 4. à n. 1. & ſect. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 26. à n. 30.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 18. n. 3.* Vide alia *ad cap. ex publico, n. 2. infr. hoc tit.* Matrimonium reputatur ratum, & non conſummatum ad effectum vt vnus ex contrahentibus alio contradicente poſſit ingredi Religionem ſi poſt illum contractum coram Parocho, & teſtibus copula non interceſſit, quamvis prius non ſemel etiam cum promiſſione de contrahendo fuiſſent fornicati, vt cenſuit S. Congregat. Concil. *ſub die 18. Nouembris 1618.*

Fallit concluſio ex text. deſumpta in Ieſuitis, qui ſi ingrediuntur Congregationem poſt dictum matrimonium; quia poſt longum tempus emittunt profeſſionem, non diſſoluitur, ne vxor diu expectare cogatur; eadem Sacra Congregat. *ſub die 26. Aprilis 1621.*

Sicut quidam Sancti de nuptiis vocati fuerunt.] S. Teclam 3 ante matrimonium conſummatum conuertit D. Paulus, & ad vitam perfectiorem vocauit, teſte D. Ambroſ. *2. de virginib.* & Epiph. *hæreſi 58.* Et D. Alexius, Diuaque Cæcilia ex nuptiis ad ſtatum perfectiorem tranſierunt, vt teſtantur Metaphraſtes, & Surius *in eorum vitis*, & alia exempla referunt D. Gre-

gor.

gor. *lib. 3. dialog. cap.* 14. & D. Auguſt. *lib.* 8. *confeſſ.*
cap. 6.
4 Nonnulli ſummæ auctoritatis Doctores noſtri tem-
poris tradunt Chriſtum Dominum à nuptiis ad caſti-
tatis profeſſionem vocaſſe S. Ioannem Euangeliſtam,
id attribuentes DD. Auguſtino, & Hieronymo *in
præfationibus ad Euangelium Ioannis*, vt atteſtantur
Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 7. *§.* 4. *n.* 16. Henriq. *in ſumma
lib.* 11. *c.* 8. *§.* 6. *lit. M.* & idem videtur probare Palud.
in 4. *diſt.* 27. *q.* 3. *verſ. quantum ad* 3. dicens quòd Chri-
ſtus vocarit Ioannem de nuptiis ad Apoſtolatum,
etiam inuita vxore, ſecundùm illos, qui dicunt quòd
ipſa erat Magdalena, quæ propter hoc indignata lu-
xuriata eſt. Sed hoc de nuptiis D. Ioannis non eſt vſ-
quequaque certum, vt optimè probat Tolet. *in c.* 2.
D. Ioannis, annot. 13. & Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 17. *à n.* 27.
5 ac Sanch. *d. diſp.* 18. *n.* 3. *verſ. ſecundò.* Nuptiæ enim
Cana Galilææ non fuerunt D. Ioannis, ſed Simonis
Cananæi, vt tradunt Nicephor. *lib.* 8. *hiſtoriæ Eccleſ.*
c. 30. Adricom. *in theatro terræ ſanctæ ſuper tribus Za-
bulon. p.* 138. Card. Cæſ. Baron. *tom.* 1. *annalium Eccleſiæ
anno Chriſti* 31. *pag. mihi* 107. aliàs 121. *in altera edit.*
Petr. Gom. Duran. *in libro de la peregrinacion del hyo de
Dios, c.* 9. *pag.* 239. Hic Simon, qui ex fidei, quam
habuit, zelo, Cananæus appellatus eſt, frater erat Ia-
cobi minoris Hieroſolymitanorum Epiſcopi, ex Henric.
in doctiſſima apologia contra Archiep. Toletanum, p. 1.
c. 4. *n.* 68.
6 *Dummodo carnalis commixtio*, &c.] Intellige poſt
matrimonium, quia per copulam præcedentem non
conſummatur matrimonium, vt per Conar. *de ſponſa-
lib. p.* 1. *c.* 4. *§.* 1. *n.* 14. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præ-
ſumpt.* 1. *n.* 44. *cum ſeqq.* Petr. de Ledeſma *de matrim.
q.* 61. *art.* 1. *in fine*, Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *de matrim.
c.* 8. *n.* 8. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. p.* 1. *n.* 167.
Sanch. *d. lib.* 2 *diſp.* 21. *n.* 12.
7 *Quia cùm non fuiſſent vna caro*, &c.]Ergo per ſolum
matrimonium conſummatum fiunt coniuges vna ca-
8 ro, vt docet Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 13. *n.* 1. etiamſi vi con-
ſummetur, per copulam enim vi extortam conſum-
mari matrimonium, & prorſus indiſſolubile effici re-
ſoluunt Henriq. *d. lib.* 11. *c.* 8. *§.* 10. Con. *d. c.* 7. *§.* 4. *n.* 10.
D. Barboſ. *d. p.* 2. *n.* 106. Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 22. *num.* 4.
9 Vtrùm ſaltem poſſit ſponſa vi cognita intra bimeſtre
ſibi conceſſum ad Religionem tranſire? vide Hippol.
in l. 1. *in princ. n.* 87. *ff. ad legem Cornel. de ſicar. & l.* 1. *§.
præterea, n.* 12. *ff. de quæſt.* Perez *l.* 1. *verſ. circa præmiſſa,
tit.* 1 *lib.* 5. *Ordin. pag.* 12. Valaſc. *conſ.* 29. *n.* 5. Sanch. *d.
diſp.* 21. *n.* 6. vbi docet poſſe ingredi, contra quem in-
ſurgit Fr. Baſil. Pont. *d. c.* 9. *§.* 1. *in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Profeſſionem qui facit inuita vxore, & ei poſtea re-
ſtituitur, non compellitur mortua vxore ad mo-
naſterium redire, matrimonium tamen contrahere
non debet.*
2 *Maritus inuita vxore, & vxor inuito marito poſt
matrimonium confirmatum non poteſt intrare Re-
ligionem.*
3 *Maritus ſi abſque licentia vxoris ad ſummum eue-
heretur Pontificatum, poterit ab ipſa reuocari, vt
ei teneatur debitum reddere.*
4 *Votum Religionis inuita vxore emiſſum omnino eſt
irritum.*
5 *Votum ſemel irritatum amplius non aſſumit vires.*
6 *Votum caſtitatis poſt matrimonium conſummatum
emiſſum ab altero coniuge abſque alterius licentia
obligat ad non petendum debitum.*
7 *Coniux abſque licentia alterius profeſſus tenetur ab
ipſo reuocatus redire poſt eius obitum ad Religio-
nem, & non redeundo peccat.*
8 *Matrimonium an fuerit verum inter beatiſſimam
Virginem, & Ioſephum.*
9 *Matrimonium contractum à coniuge inualidè pro-
feſſo, & reuocato poſt alterius coniugis obitum,
ratum eſt, peccat tamen lethaliter contrahens tan-
quam violator voti ſimplicis caſtitatis.*

Cap. Quidam intrauit. III.

PRofeſſionem qui facit inuita vxore, & deinde co- 1
gitur ad illam redire, mortua vxore non tenetur
ingredi Monaſterium, ſed non poterit accipere aliam
vxorem, quia votum non tenet quoad redditionem
debiti, ſed quoad petitionem. Colligunt ex Ordinar.
Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr.
Imol. Anan. Hoſt. Henric. Aneh. Panorm. Vin. *in ration.
lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 308. Alagona *in compend. iuris
Canon. pag.* 471. remiſſiuè Ximen. *in concord p.* 1. *&* 2.
refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 28.
c. 3. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 5. *c.* 2.
Quia ipſum repentè coactus eſt, &c.]Notatur ad hoc 2
quòd maritus inuita vxore, & vxor inuito marito poſt
matrimonium conſummatum non poteſt intrare Re-
ligionem, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.
lib.* 18. *n.* 377. *& lib.* 30. *n.* 68. nouè Barthol. à S. Fauſto
in theſauro Religioſorum, lib. 5 *q.* 74. vbi *q.* 85. reſoluit
ſi vterque coniux abſque mutua licentia profiteatur,
profeſſionem eſſe validam. Sic etiam ſi maritus, ſcien-
te & repugnante vxore, eſt ſacris Ordinibus initia-
tus, ipſa eum poteſt repetere, & vir vxori reſtitutus
debitum coniugale reddere iure ipſo compellitur,
nequit tamen petere, quia ſuo iure ceſſit voto caſti-
tatis ſeſe obligans, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 7.
diſp. 38. *n.* 10. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *cap. fin. q.* 12.
Quid ſi vxor abſque licentia vxoris ad Summum eue- 3
heretur Pontificatum, an poſſit ab ipſa reuocari vt
ei teneatur debitum reddere? Affirmant gloſſ. *verbo
non Apoſtolus, in cap. ſi quis pecunia* 79. *diſt.* vbi Ar-
chidiac. & Turrecrem. plures, quos refert, & ſequitur
Sanch *d. lib.* 7. *diſp.* 38. *n.* 12. quibus adde Azor. *d. p.* 1.
lib. 13. *c.* 14. *q.* 13. *prope finem*, & me citato *in hoc loco.*
Mar. Cutel. *de donat. inter patrem, & filium, tract. pri-
ma diſc. partic.* 3. *n.* 116. *pag.* 129.
Vnde ratione voti ad Monaſterium non tenetur redire. 4
Ergo id votum Religionis inuita vxore emiſſum om-
nino eſt irritum, & nullam obligandi vim ſortitur,
vt per Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 34. *n.* 10. Quia votum ſemel 5
irritatum amplius non aſſumit vires, vt per Nauar. *in
man. c.* 12. *n.* 66. Petr. de Ledeſma *in ſum. tom.* 2. *tract.* 10.
c. 7. *dub.* 2. *circa primam concl. dict.* 4. Azor. *d. p.* 1. *c.* 17.
q. 4. *& q.* 11. Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 8. *n.* 6. *illud au-
tem*, plures Doctores refert Sanch. *in præcepta Deca-
logi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 26. *num.* 4. Mar. Cutel. *vbi ſuprà,
num.* 122.
Promiſit enim ſe non exigere, &c.] Notatur ad hoc, 6
quòd votum caſtitatis poſt matrimonium conſumma-
tum emiſſum ab altero coniuge abſque alterius li-
centia, eſt validum, & obligat ad non petendum de-
bitum, vt per Angel. *verbo matrim. n.* 4. *§.* 6. Henriq.
d. lib. 11. *c.* 15. *n.* 8. *in fine*, Barthol. à S. Fauſto *in theſauro
Religioſorum, lib.* 1. *q.* 286. Sanch. *de matrim. lib.* 9.
diſp. 35. *num.* 25. vbi *num.* 26. tenet huiuſmodi votum
eſſe prorſus irritum quoad non reddendum debitum,
& *num.* 29. dicit quòd non ſolùm votum hoc obligat
ad non petendum, ſed etiam ad non ineundum aliud
matrimonium. Quamvis alterum coniugum non
poſſe

poſſe abſque alterius licentia ſe voto obligare ad non exigendum debitum, teneant Nauarr. *in man. cap.* 12. *n.*60. Arag. 2.2.*q.*88.*art.*8. Valent. 2.2. *diſp.*6. *quæſt.*6. *puncto* 6. Veg. *in ſumma tom.* 2.*c.*129. *caſu* 93. Sà *verbo votum*, *n.*27.

7 In gloſ. *Non tenetur.* ibi, *ipſe tamen peccat ſi non perficit, quod vouit.* Notatur ad hoc, quòd coniux abſque licentia alterius profeſſus tenetur ab ipſo reuocatus redire poſt eius obitum ad Religionem, & non redeundo peccat, gloſſam ſequuntur Hoſtienſ. *hic paulo poſt princip. ſuper verbo non tenetur.* Sylueſt. *verbo diuortium*, *q.*15. *caſu* 3. Albert. Aſtenſ. Monald. Palud. & alij, quos refert Sanchez *d. lib.*7. *diſp.*34. *n.*11. Verùm dicendum eſt hunc culpæ immunem eſſe, quamvis ad Religionem non redeat, vt deducitur ex hoc text. quatenus decidit hunc poſt coniugis obitum non teneri ad Religionem regredi, tum quia *c. ip. placet*, *hoc tit.* ſolùm dicit, conſultius, & congruentius ad huius ſalutem fore, vt ad Monaſterium redeat; quare ita docent *in præſenti*, Butr. *n.*6. Zabarell. *n.*2. *oppoſ.*4. & Abb. *n.*4. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. diſp.* 34. *n.*12. Barthol à S. Fauſto *lib.* 5. *q.*7. Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.*7. *c.*2. *n.*12. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis*, *diſp.*14 *dub.* 1. *ex n.*17. Vtrùm autem coniux ſine alterius licentia profeſſus, nec ab eo in vita reuocatus poſſit eo defuncto egredi? vide Sanchez *d. diſp.*34. *n.*18. Azor. *d. p.*1. *lib.*12. *c.*1. *q.*6. *verſ. ſi quæras*, Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.*81.

8 In gloſſ. *Non exigere.* ibi, *ſic enim Beata MARIA contrahere non debuit cùm propoſuerit ſe non exigere*, & ibi, *& quod dicitur ex Beata MARIA hoc fecit ex reuelatione diuina.* Vide Soar. *p.*3. *q.*29. *art.*2. *ſect.*2. *in fine*, Sanchez *de matrim. lib.* 2. *diſp.*28. *n.*4. Ribadeneira *in libro pro defenſione Societatis*, *c.*17. latè Fr. Baſil. Pont. *de impedimentis matrim. c.*16.

In ead. gloſſ. ibi, *quod tenet matrimonium, quia votum non fuit ſolemne.* Notatur ad hoc, quòd matrimonium contractum à coniuge inualidè profeſſo, & reuocato poſt alterius coniugis obitum, ratum eſt, peccat tamen lethaliter contrahens tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis, vt per Innocent. *hic ſtatim in princ.* Abb. *n.*4. Zabarell. *n.*2. *q.*1. *in fine*, Anchar. *num.*4. *q.*1. *& num.*5. *q.*2. *ad finem*, Greg. *l.*12. *verbo vale, tit.*7. *p.*1. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. p.*2. *n.*101. Azor. *d. quæſt.*6. *verſ. ſi quæras*, Nauarr. Lancell. Roſel. Vega, & plures alios, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. diſp.*32. *n.*5.

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus Religionem intrare non poteſt niſi etiam vxor ingrediatur, vel niſi ſuſpecta non ſit, & continentiam promittat*, & n.2.

3 *Ad Religionem non dicitur tranſire qui non profitetur.*

4 *Fœmina naturaliter ſteriles præ cæteris libidinoſæ ſunt.*

5 *Mulier quando dicatur ſenex, oſtenditur.*

6 *Votum vxoris manentis in ſæculo non ſufficit in quacumque ætate ſi ſit periculum ſuſpicionis.*

CAP. Cùm ſis. IV.

1 Coniux vnus non poteſt Religionem ingredi altero manente in ſæculo, ſed ſi vxor ita ſenex eſt, & ſterilis quòd ſine ſuſpicione poſſit eſſe in ſæculo, poteſt Epiſcopus diſſimulare vt ea remanente in ſæculo, & caſtitatem promittente vir eius tranſeat ad Religionem, vel ambo profiteantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib.*3. *iuris Pontificij*, *pag.*308. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*485. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 28. *cap.*4. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.*4. *c.*3.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Henriq. *in ſumma lib.*12. *de matrim. c.*8. §.7. *lit. F*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.*31. *n.*40. Fr. Baſil. Pont. *de impedimentis matrimonij*, *c.*19. §.1. Sanchez *de matrim. lib.*7. *diſp.*32. *n.*2. Gutierr. *eod. tr. c.*95. *à princip.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.*102. *n.*22. *&* 26. latè Bartholom. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.*3. *dub.*3. *per tot.* 2

Niſi vterque ad Religionem migrauerit.] Intellige profitendo, quia non tranſit ad Religionem, qui non profitetur, vt per Sanchez *d. diſp.*32. *n.*4. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum*, *lib.*5. *q.*57. 3

Verùm ſi ita vxor ſenex eſt, & ſterilis, &c.] Intellige de ſterilitate non ratione naturæ, ſed ratione ætatis, vt per gloſſ. *hic verbo ſterilis*, & Butr. *in fine*, ac Hoſtienſ. *n.*4. *ſuper verbo ſterilis*, Sanchez *d. diſp.*32. *n.*16. *in med.* Barthol. de Vecchis *d. dub.*3. *n.*5. *in fine*, Fœminæ enim naturaliter ſteriles præ cæteris libidinoſæ ſunt, teſte Tiraq. *ad l.*9. *connub. n.*121. Credit meritò Sanchez *eod. n.*16. fœminas quinquagenarias eſſe ſenes ad hunc effectum; quia attento breuiori curſu vitæ illarum, ac celeriori ſenectutis aduétu tam ſenex eſt mulier quinquagenaria, quàm vir ſexagenarius, quod communis æſtimatio teſtatur, & libidinis ardor ita tepeſcit in illa, ac in hoc, & iam in ea ætate eſt ſterilis, & communiter verè ſenex tunc appellatur, & ſuſpicione incontinentiæ libera creditur, refert Barthol. de Vecchis *d. dub.*3. *n.*5. mirabile enim eſt prolem ſuſcipere mulierem quæ ſit pluſquam quinquagenaria, Mantic. *deciſ.*40. *n.*4. 4 5

Quòd ſine ſuſpicione poſſit eſſe in ſæculo.] Ergo in quacunque ætate periculum ſit ſuſpicionis, non ſatis eſt votum manentis in ſæculo, vt per Couarru. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.*6. §.3. *n.*3. Sanchez *d. diſp.*32. *num.*9. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum*, *lib.*6. *quæſt.*61. 6

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus non eſt ordinandus ad ſacros Ordines niſi vxor continentiam promittat.*

2 *Ordinari vt liceat viro cum licentia vxoris vtrum deſideretur ingreſſus illius in Religionem ſiue ſenex, ſiue iunior ſit, an verò ſatis ſit in vtroque euentu vt caſtitatem in ſæculo voueat, oſtenditur*, & n.6.

3 *Ordinatus in ſacris ex legitima vxoris licentia manentis in ſæculo cum voto caſtitatis poteſt ſimul habitare cum ea, ſi ſuſpecti minimè ſint.*

4 *Matrimonium contrahere liberè poſſunt conſtituti in minoribus.*

5 *Beneficia eorum, qui in minoribus Ordinibus conſtituti matrimonium contraxerunt, vacant ipſo iure.*

CAP. Coniugatus.

Coniugatus non eſt promouendus ad ſacros Ordines niſi vxor voueat caſtitatem, & virum abſoluat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. 1

Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 308. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 485. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib. 3. tit.* 28. *cap.* 5. & eſt poſt Concil. Lateranen. *p.* 5. *cap.* 6.

2 *Niſi ab vxore continentiam profitente*, &c.] Ergo vt vir habita vxoris licentia licitè ad Ordines promoueatur non deſideratur ingreſſus vxoris in Religionem, ſiue ſenex, ſiue iunior ſit, ſed ſatis eſt in vtroque euentu vt caſtitatem in ſæculo voueat, vt per gloſſ. *verbo ſequeſtrato, in c. Epiſcopus* 77. *diſt.* & alteram *verbo Religioſum, in c. quia ſunt* 28. *diſt.* & *in præſenti* gloſ. *verbo continentiam*, *in vltim. opinione*, Henric. *n.* 5. & 8. Franciſc. Marc. *deciſ.* 734. *num.* 2. *part.* 2. Maiol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 34. *n.* 3. *verſ. in alijs autem*, Gaët. *in repet. cap. ad limina* 30. *q.* 195. *n.* 465. Verùm licèt hæc opinio ſit valde probabilis, probabilior tamen illa eſt, quæ ſic diſtinguit. Si vxor eſt ſenex non ſuſpecta de incontinentia, ſufficit votum continentiæ ipſius in ſæculo, ſecus ſi iuuenis, tunc enim deſideratur ingreſſus ipſius in Religionem, vt colligitur ex text. *in cap. vxoratus*, & *in c. ad Apoſtolicam, hoc tit.* & iuxta hanc diſtinctionem eſt accipiendus text. *in præſenti*, dum ſolius voti, caſtitatis vxoris meminit ad viri promotionem, intelligitur enim quando vxor eſt ſenex, nec de incontinentia ſuſpecta: & ideo huius ſententiæ ſunt *in præſenti*, Innoc. *in fine*, Hoſt. etiam *in fine*, Butr. etiam *in fine*, & Abb. *num.* 4. Nauarr. *in man. cap.* 22. *num.* 52. Greg. *l.* 38. *verbo mui veja*, *tit.* 6. *part.* 1. Couarr. *de ſponſalib. part.* 2. *c.* 6. §. 3. *num.* 3. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 13. *c.* 13. *q.* 7. Cald. Pereira *de empt. & vend. c.* 30. *n.* 16. Gutier. *de matrim. c.* 96. *à princip.* Sanchez *eod. tract. lib.* 7. *diſp.* 29. *n.* 6. ibi *n.* 8. reſoluit virum

3 ſacris initiatum ex legitima vxoris licentia manentis in ſæculo cum voto caſtitatis, poſſe ſimul habitare cum ea ſi ſuſpecti minimè ſint, ſecus ſi ſuſpecti ſint, tunc enim nullatenus ſunt permittendi ſimul habitare, & *n.* 18. tenet quòd ſi vxor conſenſum præſtitit non ignara iuris ſtatuentis quid ipſa efficere debeat, vt vir legitimè promoueatur ad Ordines, nullatenus reuocabitur vir eius ſolo conſenſu promotus ad Ordines, ſecus ſi id ius ignorauit.

4 In gloſſ. *Ad ſacros.* ibi, *datur intelligi quòd poſſit ad minores.* Notatur ad hoc, quòd conſtitui in minoribus Ordinibus liberè poſſunt omni tempore, attento iure matrimonium contrahere, vt per Couarr. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 6. §. 3. *num.* 3. *in fine.* Henriq. *in ſumma lib.* 10. *de ſacramento Ordinis, c.* 2. §. 2. *litera L*, Vaſquez *de Ordine*, *diſp.* 249. *c.* 4. *num.* 39. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 13. *cap. vlt. q.* 14. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 10. *p.* 2. *c.* 4. *num.* 129.

5 In ead. gloſſ. ibi, *Beneficijs debent priuari.* Ergo beneficia eorum, qui in minoribus Ordinibus conſtituti, matrimonium contraxerunt, non vacant ipſo iure, & hanc partem tenent Alexand. Carrer. *lib.* 3. *de ſponſalib. cap.* 3. Fr. Emman. *in ſumma, tom.* 1. *cap.* 221. *concluſ.* 1. & inſinuat Vaſquez *d. c.* 4. *n.* 40. Verùm contraria ſententia verior eſt & receptior, quam expreſsè tenet gloſſ. *verbo clericalis, in c. vnic. de cleric. coniug. lib.* 6. ſequuntur Nauarr. *in man. cap.* 25. *n.* 120. Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 6. §. 3. *num.* 4. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 23. *quæſt.* 6. *verſ. ſed quæſtio*, & *quæſt.* 8. Gutier. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 104. *num.* 3. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 42. *n.* 4. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 10. latè Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu* 5. *n.* 11. *cum ſeqq.*

6 In gloſſ. *Ab vxore* Notatur ad hoc, quòd non eſt habilis ad Religionis ingreſſum vir, cuius vxor, quæ manet in ſæculo, quamuis ſit ſenex, timetur tamen de eius incontinentia, etiamſi voto caſtitatis ſit obſtricta, vt per Panorm. *in cap. ad Apoſtolicam*, *n.* 1. *de conuerſ. coniug.* Couarr. *de ſponſ. part.* 2. *cap.* 6. §. 3. *n.* 3. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Relig. ſtatum nouit. diſp.* 3. *dub.* 3. *n.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus in Epiſcopum promoueri non poteſt niſi vxor Religionem profiteatur*, & n. 2.

3 *Maritus qui contraxit matrimonium de præſenti ſi efficiatur Epiſcopus, non ob id cenſebitur ſolutum matrimonium de præſenti antea contractum.*

4 *Cardinalis vt quis vxorem habens fieri poſſit, an deſideretur ingreſſus vxoris in Religionem, oſtenditur.*

Cap. Sanè. V.

Coniugatus non poteſt promoueri ad Epiſcopatum, niſi vxor prius fiat profeſſa in Religione 1
cum ſacro velamine. Colligunt ex Ordin Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 309. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 485. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 28. *c.* 6. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 5. *c.* 7.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Ioan. Andr. *n.* 3. Butr. *n.* 3. Abb. *num.* 2. Zabar. *num.* 2. *q.* 1. Anchar. *ad fin. in præſenti*, Syluest. *in ſumm. verbo Matrimonium*, 8. *q.* 12. *dicto* 4. & *verbo diuortium*, *quæſt.* 17. *dicto* 2. Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 6. §. 3. *n.* 3. Gregor. *l.* 2. *verbo en orden, tit.* 10. *p.* 4. Caiet. *in repet. c. ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *q.* 195. *n.* 468. Franc. Marc. *deciſ.* 734. *num.* 6. *p.* 2. Maiol. *de irregular. lib.* 1. *c.* 34. *n.* 2. Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.* 85. *art.* 4. *dub.* 5. *concluſ.* 6. Sanch. *eod. tract. lib.* 7. *diſp.* 41. *num.* 3. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 13. *c.* 13. *q.* 7. Vnde quamuis maritus, qui contraxit Matrimo- 3
nium de præſenti, efficiatur Epiſcopus, non ob id cenſebitur ſolutum Matrimonium de præſenti antea contractum, quia Epiſcopus non poteſt dici mortuus ſpiritualiter, cum neque obedientiam abſolutam, neque paupertatem voueat, ita D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. p.* 2. *num.* 88. Vtrùm autem deſideretur ingreſſus 4
vxoris in Religionem, vt poſſit maritus ad Cardinalitiam dignitatem promoueri, quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda, in qua Maiol. *d. cap.* 34. *num.* 2. aſſerit ſemper deſiderari ingreſſum vxoris in Religionem. Sanchez verò *d. diſput.* 41. *num.* 4. melius tenet non amplius deſiderari quàm ad Ordines à viro aſſumendos, cum non inueniatur textus aliquid ſpeciale in hoc caſu decidens, nec ratio, quæ ad aliud ſentiendum cogat.

SVMMARIVM.

1 *Sponſa de præſenti non cognita, quæ dicit ſe velle Religionem ingredi, compellitur infra certum tempus profiteri, vel adhærere marito.*

2 *Religionem ingredi poteſt vnus coniugum altero inuito ante conſummationem Matrimonij.*

3 *Matrimonium ratum dirimitur per profeſſionem Militaris Ordinis S. Ioannis Hieroſolymitani.*

4 *Matrimonium ratum non diſſoluitur per vota emiſſa à Mantellatis, & à quibuſcumque viris Tertij Ordinis S. Franciſci.*

§ Eremi

5 *Eremiticæ vitæ profeſſione non dirimitur Matrimonium ratum.*

6 *Matrimonium ratum non diſſoluitur per vota coadiutorum formatorum emiſſa in Soc. IESV.*

7 *Matrimonium ratum minimè diſſoluitur per aſcenſum ad Epiſcopatum.*

8 *Declaratur text. in præſenti*, & n.9.

10 *Profeſſio Religionis Chriſti priuilegio ex ſolo iure diuino poſitiui Matrimonium ratum dirimit.*

11 *Deſponſata vxor non dicitur*, & n.12.

13 *Bimeſtre conceſſum ſponſis in hoc text. ad deliberandum de Religionis ingreſſu, eſt arbitrarium.*

14 *Papa poteſt diſpenſare in Matrimonio rato, vt ſoluto eius vinculo poſſint liberè coniuges aliud Matrimonium inire.*

Cap. Ex publico. VII.

1 SPonſa ſi poſt Matrimonium de præſenti, ſed ante copulam carnalem vult ingredi Religionem, cautionem dare debet, vt intra duos menſes ingrediatur, vel redeat ad ſuum virum; & ſi tranſeat ad Religionem, vterque reſtituat alteri, quæ ab eo noſcitur recepiſſe, nam dictum Chriſti Matth. 4. & 19. *Non licet viro dimittere vxorem, niſi ob fornicationem*, intelligitur de Matrimonio conſummato eum copula, ſine qua conſummari non poteſt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. 99Cened. *collect.* 29. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 309. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 485. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib. 3. tit. 28. cap. 7.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 4. c. 8.*

2 Collige ex text. ante conſummationem Matrimonij poſſe ſponſum, vel alterum coniugum, etiam altero inuito ingredi Religionem; vinculum enim Matrimonij rati omnino dirimitur ſolemni Religionis profeſſione alterius ſponſi, vt per Doctores citatos *ad c.... num. 2. ſupr. hoc tit.* quibus adde Couarr. *de ſponſalibus, p. 2. c. 5. n. 11. verſ. ſextò*, & *p. 2. c. 7. §. 4. num. 6.* Matienſ. *ad rubr. tit. 1. gloſſ. 1. à num. 68. lib. 5. nouæ recop.* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 7. num. 6.* plures alios apud Cened. *collect. 19. num. 1. ad Decretales, & in collect. ad c. 2. ſupr. hoc tit.*

3 Vnde iam primò infertur dirimi Matrimonium ratum per profeſſionem militaris Ordinis S. Ioannis Hieroſolymitani, quia hæc eſt ſolemnis profeſſio, tum quia hi Equites verè, & propriè Religioſi ſunt, quare ita docent Nauar. *ſup. hoc tit. conſ. 1. in antiq.* aliàs *conſ. 2. in nouis*, Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 239. n. 2. & ſuper Bullam Cruciatæ, §. 9. n. 123. & quæſt. Regul. tom. 3. q. 1. art. 7.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. p. 2. q. 61. art. 2. ad 4.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto Matrim. p. 2. n. 82.* me citato *in hoc loco*, Mar. Cutel. *de donat. inter patrem & filium, tract. prima, diſc. 2. partic. 3. n. 117. pag. 129.* Veg. *in ſum. lib. 6. caſu* 17. Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 8. num. 6.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 13. c. 6. q. 4.* Cened. *d. collect. 29. n. 4.* Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſput. 18. n. 8.* Gutier. *eod. tract. c. 54. n. 7.* Fr. Baſil. Ponc. *de Sacramento Matrimonij, lib. 9. c. 7. n. 2. & 3.* & antea *in tract. de impedimentis Matrim. c. 19. §. 4. verſ. Ego tamen*, vbi *in verſ. præterea*, tenet ſine dubio aſſerendum votis Religioſorum Militum Calatrauæ, & Alcantaræ, quibus tantùm promittitur caſtitas coniugalis; non dirimi Matrimonium ratum. Quamvis Matrimonium ratum non dirimi profeſſione quorumcunque Ordinum Militarium, etiam S. Ioannis teneat Sarmient. *de redditibus Eccleſiaſt. p. 4. cap. 1. num.* 13. vbi refert pro ſe Sotum *in 4. diſt.* 27. *quæſt. 1. art. 4.* Illud verò certiſſimum eſt in hac materia, quòd per profeſſionem Monialium, & Clericorum Ordinum militarium ſub clauſura viuentium dirimitur Matrimonium ratum, quia ſolemnem emittunt profeſſionem, Sanchez *d. diſput. 18. n. 7.* Gutier. *d. cap. 54. num. 5.* Fr. Baſilius Pontius *d. cap. 19. §. 5. verſ. ſed in primis*, vbi loquitur de Tertiariis Sancti Franciſci, & Sancti Dominici in communi viuentibus.

Secundò infertur non diſſolui Matrimonium ratum non conſummatum per vota emiſſa à quibuſcumque fœminis Religioſis Diui Dominici, quæ apud noſtros *Beate* nuncupantur, Italicè Bizoche, & à quibuſcumque viris Tertij Ordinis D. Franciſci, non enim ſolemniter profitentur, ſed votis ſimplicibus ſe alligant, Sanch. *d. diſp. 18. n. 4.* Gutier. *d. c. 54. n. 2.* Baſilius Pontius *d. tract. de Sacramento Matrimonij, lib. 9. cap. 8. num. 1.* vbi *n. 2.* reſoluit profeſſionem ſolemnem eſſe Mantellatarum Ordinis Sancti Franciſci, & S. Dominici, quæ collegialiter viuunt, & emittunt tria vota ſubſtantialia, vt ex multis conſtat Summorum Pontificum conſtitutionibus, quas refert Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. quæſt. 72. art. 1. & 2.* quamvis ipſe Fr. Baſil. *d. cap. 19. §. 5.* probare nitatur per vota Mantellatarum (quæ Hiſpanè Beate dicuntur) Ordinis Eremitarum S. Auguſtini Matrimonium ratum dirimi, niſi illum intelligamus de Mantellatis collegialiter viuentibus. 4

Tertiò infertur profeſſione vitæ Eremiticæ non dirimi Matrimonium ratum, Sanchez *d. diſput. 18. n. 5.* Henriq. *d. lib. 11. cap. 8. §. 7.* Gutier. *dict. cap. 54. num. 3.* 5

Quartò infertur per vota coadiutorum formatorum emiſſa in Soc. IESV non diſſolui Matrimonium ratum præcedens, ſunt enim ſimplicia, quamvis publicè emittantur, ita docent Vaſquez 1. 2. *quæſt. 96. art. 4. diſput. 165. cap. 10.* Petr. Ribadeneira *in lib. de Societatis inſtituto, cap. 19. §. el primeres*, Henriq. *d. lib. 11. cap. 8. num. 7.* Sanchez *d. diſput. 18. num. 6. & in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 29.* At verò tribus votis ſimplicibus Soc. IESV dirimi Matrimonium ratum poſt Henriq. Gabr. Vaſq. & Sanch. reſoluit Baſil. Pont. *d. tract. de Sacramento Matrimonij, lib. 9. cap. 6.* 6

Quintò infertur Matrimonium ratum minimè diſſolui per aſcenſum ad Epiſcopatum, vt per Henriq. *lib. 10. c. 30. n. 3. lit. Q, & R, & lib. 12. c. 5. n. 9.* Sanch. *d. diſp. 18. n. 9.* 7

Infra duorum menſium ſpatium, &c.] Intellige ad deliberandum de Religionis ingreſſu, ad profeſſionem verò datus annus integer, qui à iudice coarctari non poteſt, ita docent *in præſenti*, Hoſtienſ. ſuper verb. *infra duorum*, & Butr. *num. 12.* D. Antonin. Sot. Barthol. à Ledeſma, & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 2. diſp. 24. n. 4.* adde Fr. Baſil. *d. c. 19. §. 2. in princip. & d. tract. de Sacram. Matrim. lib. 9. c. 9. n. 2.* Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 3. dub. 2. ex n. 3.* Gutier. *de Matr. c. 54. n. 15.* Quamvis huiuſmodi bimeſtre præſcriptum eſſe ad profitendum, itavt teneatur ſponſus Religionem ingrediens intra illud profiteri, vel Matrimonium cõſummare, minus bene teneãt *in præſenti*, Innoc. *n. vnic.* & Abb. *n. 11.* ac Nauar. *in man. c. 16. n. 27.* Vnde iuxta priorem ſententiam, quæ verior eſt, ſponſam duodennem per quatuor annos debet ſponſus expectare, donec profiteatur, cum profiteri nequeat ante 16. annum expletum attento Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de Regular c. 15.* & ita docet Henriq. *lib. 12. cap. 5. §. 8. lit. F*, poſt Menoch. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 3. §. 13. artic. 4.* Gutier. *d. cap. 54. num. 12.* Baſilius Pontius *d. cap. 9. n. 3.* 8

Digitized by Google

Sanch. *d. diſp.* 24. *n.* 9. vbi *n.* 10. reſoluit ſi alter ſponſus prætextu Religionis nimis differat matrimonium conſummare, vacando de vna Religione in aliam intra nouitiatus annum, poſſe iudicem compellere dato termino peremptorio, vt maneat in vna Religione, in qua completo nouitiatus anno profiteatur, vel ad ſponſum alterum redeat, & conſummare matrimonium, quia aliàs cederet in magnum alterius ſponſi damnum, qui diu, imo & toto vitæ ſpatio poſſet manere ligatus primo matrimonio, & ſic non poſſet ſibi mederi aliud contrahendo.

9 Illud aduertere oportet pro pleniori huius text. intellectu bimeſtre conceſſum in præſenti ad deliberandum de ingreſſu in Religionem currere à die celebrati coniogij, vt docent Fr Baſil. *d. c.* 19. §. 2. *in princ. & d. tract. de Sacram. Matrim lib.* 9. *c.* 9. *n.* 4. *cum ſeqq.* Sanchez *d. diſp.* 24. *n.* 21. vbi etiam reſoluit quòd ſi iudex præſcribat tempus, ab eo tempore menſes computabuntur eo modo, quo tunc occurrunt in Kalendario, & de momento ad momentum, & *n.* 25. tenet ſi ſponſi nolint ingredi Religionem, non teneri ſtatim inito matrimonio ſibi inuicem reddere debitum, donec bimeſtre tranſeat, quia id tempus conceditur *in hoc text.* ad liberandum de ingreſſu Religionis, quamvis autem hodie neuter coniux ingredi intendat, poteſt tamen propoſitum in melius commutare, & ita licebit id tempus expectare, & *n.* 27. aſſerit ſi bimeſtri tranſacto, vel tempore à iudice præſcripto ad conſummandum matrimonium, neuter ſponſus ad Religionem tranſiit, & matrimonium conſummatum non eſt, adhuc poſſe ingredi, quia licèt peccauerit negando debitum poſt id bimeſtre, etiamſi Religionem ingredi intenderet, minime tamen amiſit ius ſtatim ingrediendi.

10 *Secundùm interpretationem ſacri eloquij.*] Ergo profeſſio Religionis Chriſti priuilegio ex ſolo iure diuino poſitiuo matrimonium ratum dirimit, vt per Scot. Vict. Sot. Cordub. & alios, quos refert, & ſequitur Fr. Baſil Ponc. *d. c.* 19. §. 2. *verſ. ſed mihi, & d. lib.* 9. *c.* 5. *n.* 4. Gutier. *canon lib* 1. *c.* 17. *n.* 26. 35. & 43. *& de matrimonio, c.* 54. *n.* 8. Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 19. *n.* 3. Rebel. *de obligat. iuſtitiæ, p.* 2. *lib.* 3. *q.* 4. *ſect.* 2. *à n.* 12. Quamvis diſſolui ſolo iure Pontificio minus bene teneant *in præſenti*, Hoſt. ſuper verbo *conſummatum*, Ioan. Andr. *n.* 9. & Butr. *n.* 16. Mich. Medina *lib.* 5. *de continentia ſacrorum hominum, c.* 87. *& ſeq.* Vaſq. 1. 2. *diſp.* 165. *c.* 5. & Fr. Emman. Ribadeneira, Leſſius, & alij, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc. *de benefic. p.* 7. *c.* 10. *num.* 76.

11 *Viro deſponſata.*] Ergo deſponſata vxor non dicitur, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.* 2. *n* 19.

12 *Tranſire voluerit.*] Intellige cum effectu, ſequuta ſcilicet profeſſione, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 1. *art.* 5.

13 In gloſſ. *Infra duorum.* Notatur ad hoc, quòd bimeſtre conceſſum ſponſis *in hoc text.* ad liberandum de Religionis ingreſſu eſt arbitrarium, & ita poteſt iudicem cauſa cognita reſtringere, vel prorogare, qui datur miniſterio iudicis, ſequuntur *in præſenti*, Zabar. *q.* 6. & Abb. *n.* 11. Nau. *in man. c.* 16. *n.* 27. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 242. *n.* 1. Gutier. *de matrim. c.* 54. *n.* 15. Fr. Baſil. *d. c.* 19. §. 2. *in princ.* & latè *d. lib.* 9. *c.* 9. *n.* 8. & 9. Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 24. *n.* 12.

14 In gloſſ. *Conſummatum*, ibi, *Vincent. dixit quòd Papa per diſpenſationem poſſet diſſoluere tale matrimonium*, &c. Hanc gloſſæ ſententiam, quòd ſcilicet poſſit Pontifex diſpenſare in matrimonio rato, vt ſoluto eius vinculo poſſint liberè coniuges aliud matrimonium inire, ſequuntur *in præſenti*, Innoc. *in fine*, Hoſt. *verbo conſummatum*, Ioan. Andr. *n.* 9. Butr. *n.* 16. Zabar. *n.* 2. *q.* 1. Abb *in fine*, docent etiam Anch. Beroi. Dec. Socin. Curt. Crar. Loazes, Roſell. Sylueſt. Armil. Euerard. Hieron. de Monte, Villalob. Borgaſ. Bertach. Caiet. Medina, & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 14. *n.* 2. Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 21. *& ſub tit. de ſponſalib. conſ.* 49. *in antiq.* aliàs *conſ.* 3. *in nouis*, Card. Bellarm. *lib.* 2. *de Monachis, c.* 38. §. *altera ſolutio eſt, &* § *ad tertium dico.* Gregor. *l.* §. *verbo orden, tit.* 10. *p.* 4. Menoch. *arbitr. caſu* 455. *n.* 4. *& de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 10. *n* 37. *& conſ.* 15. *n.* 9. *& conſ.* 385. *n.* 4. *cum ſeqq.* Henriq *d. lib.* 11. *c.* 8. §. 11. *& lib.* 12. *c.* 5. §. 3. *& c.* 16. §. 7. Surd. *conſ.* 364. *n.* 57. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 1. *art.* 5. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 7. *& tom.* 4. *diſp.* 10 *q.* 1. *punct* 7. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. p.* 2. *n.* 84. 102. & 103. & Baſil. Ponc. *d. lib.* 9. *c.* 3. Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 14. *n.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 2. *q.* 3. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 143. *n.* 8. Rebell. *de obligat. iuſtitiæ, p.* 2. *lib.* 2. *q.* 15 *ſect.* 5. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *compar.* 19. *n.* 123. Ceuall. *commun. contra communes, q.* 343. Cabed. de Vaſconcellos *diuerſ. iuris argum. lib.* 3. *c.* 5. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 40. *n.* 116. *& c.* 41. *n.* 69. Nicol. Garc. *de benef. p.* 7. *c.* 10. *n* 73. Soar. *de legib. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 3. & 20. nouè Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo diſpenſatio, differ.* 6. *n.* 4. & me citato *in hoc loco*, Mar. Cutel. *de donat. inter patrem & filium, tract. primæ, diſc.* 2. *p.* 3. *n.* 129. *pag.* 131. & cenſuit S. Congreg. Concilij *in Marſicana* 13. *Nouembris* 1627. ex cauſa ſcilicet publicam vtilitatem reſpiciente, & Rota *in cauſa Burgen. diſſolutionis matrimonij* 17. *Iunij* 1594. coram D. Iuſto dixit quoad poteſtatem Papæ diſſoluendi matrimonij rati, non conſummati non eſſe dubitandum, quia hæc eſt communis opinio Canoniſtarum, præſertim de conſenſu coniugum, & ex iuſta cauſa. Quamvis contrarium, imo Summum Pontif. non poſſe diſpenſare in matrimonio rato, teneant Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 7. §. 4. *n.* 13. Matienſ. *in rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 77. *lib.* 5. *nouæ recop.* Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 17. *à n.* 12. *in fine*, Bartholom. de Ledeſma *de matrimon. dub.* 64. *in fine*, Petr. de Ledeſma *eodem tract. q.* 67. *art.* 2. *dub.* 1. Petr. de Soto, Corduba, Vega, Ludou. Lopez, Aragon. & alij quos refert Nicol. Garc. *d. cap.* 10. *n.* 34. & multo plures apud Cened. *d. collect.* 29. *num.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus non poteſt tranſire ad Religionem, niſi vxor prius vouerit caſtitatem.*

2 *Profeſſio coniugis altero iuuene, & ſuſpecto de incontinentia non profitente, ſed manente in ſæculo cum voto caſtitatis, an valida ſit, oſtenditur.*

3 *Profeſſio coniugis ſolemniter facta de licentia ſpontanea alterius, qui manens in ſæculo continentiam non promiſit, eſt valida.*

4 *Profeſſus ſolemniter de licentia ſpontanea vxoris, quæ manens in ſæculo continentiam non promiſit, ad eius petitionem non poteſt reuocari iure actionis, ſed ex ſolo iudicis officio.*

5 *Coniux ex his terminis quibus poteſt à coniuge reuocari an poſſit propria auctoritate exire, oſtenditur.*

Cap. Vxoratus. VIII.

VXoratus ad Religionem recipi non debet niſi 1
vxor ſit ita ſenex vt nulla ſuſpicio ſit tranſeundi

ſcendi ad ſecunda vota, & publicè in conſpectu Eccleſiæ profiteatur continentiam, & in domo propria cum ſuis filiis, & familia remaneat; ſi non eſt talis, ingrediatur Religionem, ſin minus, eius vir non recipiatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 310. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 486. remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 28. *cap.* 10. & eſt poſt Concil. Lateran. *part.* 5. *cap* 9.

2 Vide dicta *ad cap. cum ſis, ſupr. hoc tit.* Vtrùm autem valeat coniugis profeſſio altero iuuene, & ſuſpecto de incontinentia non profitente, ſed manente in ſæculo cum voto caſtitatis, dubitant Doctores: Angles *in floribus Theologic. p.* 1. *vbi de matrim. q.* 1. *de eſſentialib. illius, diſp.* 27. *art.* 3. affirmat non valere; ſed veriſſima ſententia eſt talem profeſſionem eſſe validam, quia non eſt de eſſentia profeſſionis coniugis profeſſio alterius, ſed ſolùm deſideratur, vt profeſſio ſit licita; tum quia text. *in præſenti*, & ſimiles non irritant contra factam, ita ſentiunt Palud. Sylueſt. Roſel. Tabien. & Sot. quos refert, & ſequitur Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *q.* 65. Nauar. *ſub hoc tit. conſ.* 14. *n.* 3. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 8. *n.* 9. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c* 1. *q.* 6.

3 In gloſſ. *Nullatenus*, ibi, *Ego credo, quòd Monachus ſit*, &c. Notatur ad hoc, quòd profeſſio coniugis ſolemniter facta de licentia ſpontanea alterius, qui manens in ſæculo continentiam non promiſit, eſt valida, ſequuntur *in præſenti*, Butr. *n.* 5. & Abb. etiam *num.* 5. Sylueſt. *verbo matrimonium*, 8. *q.* 13. *dicto* 4. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. c.* 15. *n.* 9. *lit. O.* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 1. *q.* 6. *verſ. ſi quæras*, Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 33. *n.* 4. Gutier. *eod. tract. c.* 95. *n.* 13.

4 In ead. gloſſ. ibi, *Epiſcopus tamen per officium ſuum*, &c. Notatur ad hoc, quòd profeſſus ſolemniter de licentia ſpontanea vxoris, quæ manens in ſæculo continentiam non promiſit, ad eius petitionem non poteſt reuocari iure actionis, ſed ex ſolo iudicis officio, cuius eſt conſidere periculo incontinentiæ coniugis in ſæculo relicti, dum id imminere viderit, reuocando profeſſionem, & eum illi reſtituendo, quia cùm profeſſioni conſenſum præſtiterit, ceſſit iuri ſuo, quod in eum habebat, ac proinde amplius actionem non habet; ſequuntur *in præſenti*, Ioan. Andr. *in fine*, Butr. *n.* 5. Abb. *n.* 6. & Anchar. *in fine*, & Zabar. *q.* 1. Gregor. *l.* 11. *verbo de ſuo officio, tit.* 7. *p.* 1. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 1. *q.* 6. *verſ. ſi quæras*, Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 33. *n.* 18.

5 Vtrùm coniux in his terminis, quo poteſt à coniuge reuocari, poſſit propria auctoritate exire? ſolet à nonnullis dubitari, at dicendum eſt minimè poſſe propria auctoritate egredi; quia verè profeſſus eſt, & tenetur ad obedientiam, & quamvis initio peccauerit ingrediens Religionem non ſeruatis iure præſcriptis in coniuge manente in ſæculo, perſiſtens verò in Religione non peccat, quia iam non eſt ſui iuris, & licèt poſſit reuocari, id non eſt iure actionis competentis alteri coniugi, ſed ex mero iudicis officio ex ſupradictis, ita citata hac gloſſ. poſt Anchar. & Zabar. *in præſenti*, docet Sanch. *d. diſp.* 33. *n.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Coniugatus faciens profeſſionem vxore conſentiente, licèt nunquam intrauerit Monaſterium, ſi mortua coniuge cum alia contrahat, non valet Matrimonium, & Monaſterium intrare compellitur.*

2 *Vxoratus profeſſus à Monaſterio reuocatus eo quod deſiderata ſint aliqua iure requiſita, ac coniugi reſtitutus, tenetur eo coniuge defuncto ad Monaſterium redire.*

3 *Profeſſio coniugis facta de licentia alterius non vouentis caſtitatem, valet.*

4 *Vxor manens in ſæculo ſi erat conſcientia iuris diſponentis virum non poſſe profiteri, niſi ipſa licentiam concedens voueat caſtitatem, ſi ſenex ſit, quamvis iuuenis, ingrediatur Religionem, non poteſt vir profeſſus reuocari, ſecus ſi ipſa huius iuris inſcia erat.*

CAP. Ex parte. j. IX.

Vrban. III.

VXoratus, qui de conſenſu vxoris habitum ſumpſit, & votum ſolemnizauit, deinde manſit cum vxore, quia non vouit, nec ingreſſa eſt Religionem, & erat iuuenis, illa mortua accepit alteram, cogitur per excommunicationem relinquere eum, & ingredi Monaſterium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 310. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 486. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 19. *c.* 1. 1

Collige ex text. vxoratum profeſſum à Monaſterio reuocatum, eo quod deſiderata ſint aliqua iure requiſita, ac coniugi reſtitutum, teneri eo coniuge defuncto ad Monaſterium redire, vt per Gregor. *l.* 12. *verbo vale el caſamiento, tit.* 7. *p.* 1. Sylueſt. *verbo diuortium*, *q.* 17. *dicto* 3. Angel. *in floribus Theolog. p.* 1. *vbi de matrim. q.* 1. *de eſſentialib. matrim. dub.* 27. *art.* 3. *diffic.* 5. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 1. *q.* 6. *verſ. ſi quæras*, Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 33. *n.* 5. Gutier. *eod. tract. c.* 95. *n.* 14. Quare ſi profeſſus ille aliud matrimonium tunc ineat, erit irritum ratione voti ſolemnis in illa profeſſione valida emiſſi, vt clarè deſumitur ex hoc text. vbi iubetur huiuſmodi profeſſum, vxore poſtea ducta dimiſſa, ad Monaſterium, à quo ad priorem vxorem reuocatus fuerat, redire; ita docent Abb. *hîc n.* 2. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 15. §. 9. Barth. à S. Fauſto *in theſauro Relig. lib.* 5. *q.* 67. Greg. Angel. Azor. & Sanch. *citatis locis.* Communis enim tam Theologorum, quàm Canoniſtarum ſententia habet profeſſionem coniugis factam de licentia alterius non vouentis caſtitatem valere, Azor. *d. q.* 6. Durand. Ricc. Maior, Adrian. Sylu. Palac. Roſel. Henriq. Vega, & alij, quos refert, & ſequitur Barth. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 66. 2 3

In gloſſ. *Conſentiente vxore*, ibi, *Laur. dixit quòd ſi ſcit ius, vel ei dicatur, intelligitur vouere, aliàs non.* Notatur hæc gloſſ. ad hoc quòd ſi vxor manens in ſæculo erat conſcia iuris diſponentis virum non poſſe profiteri, niſi ipſa licentiam concedens voueat caſtitatem, ſi ſenex ſit, etſi iuuenis ingrediatur Religionem, non poteſt vir profeſſus reuocari, ſecus ſi ipſa huius iuris inſcia erat, ſequũtur Abb. *hîc n.* 4. Greg. *l.* 11. *verbo eſto, tit.* 7. *p.* 1. & *l.* 2. *verbo de guardar, tit.* 10. *p.* 4 Henriq. *d.* §. 9. Barth. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 72. Sylueſt. Tabien. Sot. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 33. *n.* 14. vbi dicit Doctores citatos meritò loqui de vxore iuris ignara, quia ſi eſſet vir, ſiue eſſet iuris conſcius, ſiue eo ipſo quod vxori licentiam profitendi concederet, cenſeretur vouere, ac proinde ceſſaret reuocatio, quòd in ipſo habeat locum reg. *ignorantia de reg. iuris in* 6. 4

SVMMARIVM.

1 *Profeſſus Religionem vxore viuente, & diſſimulante, ea mortua ad ſæculum redire non poteſt*, & n. 2.

3 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Conſuluit. X.

Clem. III.

1 PRofeſſus Religionem vxore viuente & diſſimulante, ea mortua non poteſt aliam ducere, & ſi ducit, debet relinquere illam, & ingredi ſuum Monaſterium, quia non eſt vxor, & profeſſio tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Vin. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 3 1*. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 486. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 2. *Decret. lib. 3. tit. 19. c. 2.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, Brunel. *de ſponſalib. concl. 20. n. 9.* Sylueſt. *verbo matrim.* 8. *q. 12. dict. 4. & 5. & verbo diuortium, q. 14. & q. 16. in fine*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 1. q. 6. verſ. ſi quæras*, ſtatim *in princip.* Ea ſcilicet ratione, quia ex quo conſeſſus ille reuocatus non eſt altero ſuperſtite, eo vita functo efficitur incontinenti omnino valida prior profeſſio, cum ablatum ſit obſtaculum eius firmitati aduerſum: eo maximè, ſi toto vitæ ſuæ ſpatio coniux in ſæculo relicto diſſimulauit, cùm poſſet reclamare, quo caſu, de quo videtur loqui text. *in præſenti*, ratam effici profeſſionem, tanquam per illam diſſimulationem, & ſilentium vſque ad mortem videatur conſenſiſſe docent Abb. *hic num.* 2. Zabar. *in fine*, & But. etiam *in fine*, Ludouic. Lopez *part. 2. inſtruct. conſcient.* vbi de matrimon. *c. 54. col. antepen.* Henriq. *in ſumma lib. 11. c. 5. num.* 10. optimè Nauar. *ſub hoc tit. conſil. 4. num. 4. in*
3 *antiq. & conſil. 5. num. 4. in nouis*, vbi ſic ait. Nec obſtat *d. cap. conſuluit*, quia diſponit de coniugato, qui emiſit profeſſionem ſciente vxore, & diſſimulante, & ita non contradicente nec expreſsè conſentiente dum viueret; per illam enim diſſimulationem, & taciturnitatem vſque ad mortem, illa conſequuta, videtur conſenſiſſe. Et licèt hæc ad hunc text. explicatio ſit ab omnibus recepta, ei tamen acquieſcere non poteſt Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 34. n. 18. & diſp. 35. n. 15.* ait enim profeſſionem à principio nullam ratam non effici ſola morte coniugis, niſi noua ratificatio accedat, & ideò cum Angel. *in ſumma, verbo matrimonium* 4. *n.* 16. videtur approbare intellectum, quem præſtat gloſſ. *verbo tranſiens, & verbo dirimendum, in præſenti*, dum hunc textum explicat quando adfuit conſenſus, vel poſtea ratificata eſt profeſſio.

SVMMARIVM.

1 *Coniux, quæ continentiam vouit, tenetur reddere debitum coniugi, licèt ad tempus voto conſenſerit.*

2 *Votum caſtitatis ab vno coniugum de alterius licentia emiſſum, non officit iuri concedentis licentiam, quia ſic vouens quamvis petere nequeat, ac reddere tenetur.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Vouens omnimodam caſtitatem de alterius coniugis licentia, an debitum reddere teneatur, remiſſiuè.*

Cap. Chariſſimus. XI.

Cæleſt. III.

VXor ſi vouit continentiam perpetuam, & vir 1
non, ſed præbuit conſenſum ad tempus, debent ſe inuicem maritali affectione tractare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 311. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 487. remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 19. c. 3.*

Si inueneritis virum ad tempus præbuiſſe conſenſum. 2
&c.] Ergo ſecus eſſet ſi vxor de licentia viri continentiam vouiſſet perpetuam, & ideo coniugem, ex cuius licentia alter ſolus caſtitatem vouit, non poſſe debitum petere, tenent, *in præſenti*, gloſſ. *verbo præbuiſſe*, & Butr. *n.* 3. ac Abb. *n.* 5. Stunic. *de voto, q. 3. n.* 62. vbi etiam reſoluit ſi is, qui licentiam conceſſit, debitum petat, alterum peccare mortaliter ſi reddat, Abulenſ. *ad c. 30. Numer. q.* 81. Sed verius eſt huiuſmodi votum (niſi aliud ſpecificetur) minimè officere iuri concedentis licentiam, ſed eam intelligendam eſſe vt vouens coniux ſe ex parte ſua ad continentiam obliget abſque concedentis præiudicio, itavt petere nequeat, at reddere teneatur: ita tenent *in c. 1. ſupr. hoc tit.* Innocent. *in fine*, Ioan. Andr. *n.* 2. Butr. *n.* 6. Abb. etiam *n.* 6. Anchar. *n.* 7. Zabar. *q.* 3. Nauarr. *in man. c. 12. n. 59. & c. 16. n. 31.* Veg *in ſumma tom. 2. c. 129. caſu* 77. Anton. Gomez *ſuper Bullam Cruciatæ, clauſ. 10. n.* 68. Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. c. 243. n. 14. & tom. 2. c. 90. num.* 5. Roſel. Angel. Tabien. Sylueſt. Sot. Philiarch. Vgolin. & alij, quos refet, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 36. n.* 5. vbi *n. 9. verſ. ad quartum*, explicat cum Abb. *hic n.* 8. verbum, *maximè*, in hoc text. referri 3
ad votum temporale, vt ſit ſenſus virum poſſe debitum petere, maximè ſi non vouit continentiam perpetuam, ſed temporalem, id eſt, etiamſi maritus vouiſſet continentiam temporalé, cùm tempus ſit iam elapſum. Quid autem dicendum ſit vbi alter coniux expreſſim 4
conceſſit licentiam alteri vouendi omnimodam caſtitatem? vide eundem Sanch. *d. diſp. 36. n.* 7. An verò coniux, qui de licentia alterius vouit caſtitatem, teneatur reddere alteri? vide eundem Sanch. *loc. cit. n.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Coniux ſi altero inſcio profiteatur, non poteſt à Religione recedere, niſi viro repetente, reductus tamen non cogitur altero mortuo redire ad Monaſterium*, & n. 2.

3 *Votum caſtitatis poſt matrimonium conſummatum emiſſum ab altero coniuge abſque alterius licentia, eſt validum, & obligat ad non petendum.*

4 *Coniux ſine licentia profeſſus an poſſit propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente, oſtenditur.*

5 *Libellus vbi continet plura capitula, valet ſententia ſuper aliquibus, nec in reliquis cenſetur iudex condemnare, vel abſoluere.*

Cap. Placet. XII.

COniux ſi altero inſcio (quem fortè ad diuturnam abſentiam, & aliorum dicta putabat defunctum,) non poteſt à Religione recedere niſi viro 1
repetente, reductus tamen non cogitur redire ad Monaſterium. Colligunt ex Ordin. Viuian. *in rationali lib. 3.*

lib. 3. *iuris Pontificij*, *pag.* 312. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 487. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 19. *cap.* 4.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text deſumunt Greg. *l.* 7. *verbo para guardar, tit.* 2. *p.* 4. Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *c.* 5. §. 10. *lit. E, F, & G*, Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom.* 3. *q.* 13. *art.* 3. & plura circa materiam huius text. tradit Sanch. de *Matrim. lib.* 7. *diſput.* 44. & dicam latius *in gloſſ. n.* 4.

3 *Eatenus tamen fuit obligatorium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd votum caſtitatis poſt matrimonium conſummatum emiſſum ab altero coniuge abſque alterius licentia, eſt validum, & obligat ad non petendum debitum, vt per Butr. *hîc num.* 6. Caiet. 2. 2. *q.* 88. *art.* 8. Nauar. *in man. cap.* 12. *n.* 60. *in fine*, Stunic. *de voto, q.* 4. *num.* 18. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *cap.* 15. §. 8. *in fine*, Ant. Gom. *ſuper Bullam Cruciatæ*, *clauſ.* 10. *num.* 67. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 1. *q.* 288. Sot. Philiarch. Aragon. Angel. Sylueſt. & alios, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib.* 9. *diſput.* 35. *n.* 25. & *n.* 26. reſoluit huiuſmodi votum eſſe prorſus irritum quoad non reddendum debitum, & *num.* 29. aſſerit non ſolum votum hoc obligare ad non petendum, ſed etiam ad non ineundum aliud matrimonium, & *n.* 30. quod obligat etiam id votum ad abſtinendum à quovis actu venereo extra matrimonium. Quicquid alterum coniugum poſt matrimonium conſummatum poſſe ſine alterius licentia caſtitatem vouere, teneant S. Thom. *in* 4. *diſt.* 32. *quaſt. vnic. art.* 4. Palud. *in* 4. *diſt.* 38. *quaſt.* 2. *art.* 5. Petr. Sot. *lect.* 10. *de matrim.* §. *vltim.* Barthol. de Ledeſma *de matrim. diffic.* 71. Sà *verbo votum*, *n.* 27. Armil. *verbo debitum*, *num.* 19. & alij.

4 In gloſſ. *In eius poteſtate*, ibi, *& ſic auctoritate propria exire non poterat.* Notatur ad hoc, quòd coniux ſine licentia profeſſus non poteſt propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente, vt per Butr. *hîc n.* 11. Abb. *n.* 3. Nauar. *ſub hoc tit. conſ.* 3. *n.* 3. *& in antiq. & conſ.* 6. *n.* 3. *&* 4. *in nouis*, Veg. *in ſumm. tom.* 2. *cap.* 34. *caſu* 104. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 34. *n.* 14. vbi *num.* 15. contrarium ſibi perſuadere aſſerit, eo quòd nullius valoris fuerit votum illud Religionis, vide apud eum, & *num.* 16. contra Doctores proximè citatos reſoluit coniuge, ſine cuius licentia profeſſio facta eſt, conſenſum præſtante illi profeſſioni, licitum eſſe profeſſo in foro conſcientiæ exire, nòn obſtante conſenſu manentis in ſæculo, & poſſe hunc ab illo repeti.

5 In gloſſ. *Tenuit*, ibi, *dic quòd ſententia*, &c. Notatur hoc, quòd vbi plures res inſimul petuntur, vel libellus continet plura capitula, valet ſententia ſuper aliquibus, nec in reliquis cenſetur iudex condemnare, vel abſoluere, quia tot cenſentur petitiones, quot ſunt capitula petita, argum. *l. ſcire, ff. de verbor. obligat. l. etiam* 30. §. 1. vbi *gloſſ. vlt. ff. de minorib.* Ant. Gom. *tom.* 2. *var. c.* 11. *n.* 16. Vant. *de nullit. tit. ex defectu proceſſus, n.* 100. *verſ. ſecus.*

Cap. Ad Apoſtolicam. XIII.

Innoc. III.

1 Coniux non poteſt fieri Religioſus ſine altero, vel ſi ſit ſine ſuſpicione incontinentiæ, & voueat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 312. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 487. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *ſub tit. de Regular. c.* 2.

Vide quæ dixi *ad cap. cùm ſis*, 4. *ſuper hoc tit.* qui concordat cum hoc tit.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de præſenti diſſoluuntur per Religionis profeſſionem, non per propoſitum caſtitatis ſeruanda in ſæculo.*

2 *Cauſa ſolùm impulſiua, & inductiua voti ſi eſſet, eâ ceſſante ceſſat adhuc obligatio voti, quamvis in hoc caſu facilior ſit cauſa diſpenſandi.*

3 *Diſpenſationes, ac cæteras gratias vitiat omnis expreſſio falſi, etiamſi cauſa falsò expreſſa ſit impulſiua.*

4 *Profeſſio vitæ eremiticæ non dirimit matrimonium ratum.*

5 *Matrimonium ratum non diſſoluitur per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum.*

Cap. Ex parte, ij. XIV.

Sponſalia de præſenti diſſoluuntur ſolùm per profeſſionem in Religione, & non perpetuæ continentiæ votum in ſæculo, aliter non ſoluuntur, etiamſi alter coniugum fiat, vel ſit hæreticus, & nolit remanere cum altero ſine contumelia Creatoris, niſi fortè ſecus fiat ex reuelatione diuina, vt accidit in quibuſdam Sanctis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 312. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 487. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 15. *c.* 1. 1

Quamvis falſa ſit cauſa, &c] Notatur ad hoc, quòd ſi cauſa ſolum impulſiua & inductiua voti eſſet, ea ceſſante ceſſat adhuc obligatio voti, quamvis in hoc caſu facilior ſit cauſa diſpenſandi, vt per Tiraquel. *in tract. Ceſſante cauſa, part.* 1. *num.* 250. *& limit.* 1. *num.* 1. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 14. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 5. *quaſt.* 13. Et notatur ad hoc quòd regula *cap. cùm ceſſante, de appellat.* non procedit in ſpiritualibus, vt per Tiraquel. *d. tract. Ceſſante cauſa, limit.* 39. 2

In gloſſ. *Falſa.* Notatur ad hoc, quòd diſpenſatio ſolius cauſæ finalis falſæ expreſſione vitiatur, nimirum quando Princeps ex falſitate non expreſſa gratiam minimè conceſſiſſet, ſecus quando conceſſiſſet, etiam multò maiori difficultate, vt per Couarr. *lib.* 1. *var. c.* 50. *n.* 5. *verſ. falſitas*, Henriq. *lib.* 22. *c.* 3. §. 7. Dec. Pariſ. Sylueſt. Loazes, & alios, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſput.* 21. *num.* 32. Verùm magis recepta eſt ſententia, quæ tenet omnem expreſſionem falſi vitiare diſpenſationes, ac cæteras gratias, etiamſi cauſa falsò expreſſa ſit impulſiua, quia nimirum ea non leuiter mouetur Princeps ad gratiam concedendam, quamvis ea non narrata conceſſiſſet: vt docet Nauar. *in man. cap.* 22. *num.* 86. *verſ. quinto*, *& in Extrauag. de datis*, *& promiſſ. notab.* 32. *n.* 48. *corol.* 4. *verſ. nec obſtat reſolutio*, *& ſub tit. de conſtitut. conſ.* 1. *q.* 19. *n.* 50. *in vtraque edit. & ſub tit. de reſcript. conſ.* 1. *n.* 5. Gutier. *canon. lib.* 2. *c.* 15. *n.* 41. *cum ſeqq. & n.* 100. Fr. Emman *quaſt. Regul. tom.* 2. *quaſt.* 46. *art.* 6. Valaſc. *conſult.* 60. *n.* 5. 3

In gloſſ. *Propoſitum caſtitatis*, ibi, *de vita Eremitica dicunt quidam quòd ſoluit ſponſalia de præſenti*, &c. Notatur hæc gloſ. in vltima opinione ad hoc quòd pro- 4

ſeſſione vitæ Eremiticæ non dirimitur matrimonium ratum, vt per Henriq. *in ſum.lib.11.cap.7. §.7.* Sanch. *de matrim.lib.2.diſput.18.n.5.* Gutier.*eod.tract.cap.54. num.3.*

5 In ead. gloſſ. ibi, *Sicut nec diſſoluuntur ſi vir fieret Clericus.* Notatur ad hoc, quòd matrimonium ratum non diſſoluitur per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum, vt per gloſſ.*verbo ſacri,in cap.1.de voto,lib.6.* Couar.*de ſponſal.p.1.c.7.§.3.num.9.* Sot. *de iuſtit.lib.7.q.5.art.3. verſ. ex his ſequitur, & in 4.diſt.27.q.1.art.4.verſ.praeterea,* contra D.Barboſ.*in rub.ff.ſoluto matrim.p.2.n.87.* Gutier.*lib.1.canon.c.17.n.20.& cap.15.n.17.* Matienz. *ad rub.tit.1.gloſſ.1.n.72.lib.5.noua recop.* Mozz.*de contractib.tit.de matrim.§.fin n.5 in fine*, Petr. Magdalen. *de numero teſtium in teſtam.requiſ.p.3. cap.3. num.262. ad med.*

SVMMARIVM.

1 *Maritus factus Monachus à coniuge adultera reuocari non poteſt.*

2 *Coniugi innocenti licitum eſt inuito adultero ad Religionem tranſire, quando vel praeceſſit ſententia, vel adulterium eſt notorium.*

3 *Coniugi innocenti licitum eſt ad Ordines ſacros tranſire inuita vxore adultera in iis caſibus, quibus ei eſt integrum profiteri.*

Cap. Conſtitutus. XV.

1 MAritus ſi fiat profeſſus vxore adulterante, adultera non poteſt eum reuocare, & debet relinquere adulterum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian.*in ration. lib.3. iuris Pontif. pag. 313.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.488.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Ant.Auguſt. *collect.3. Decret. lib.3.tit.15. cap.2.*

2 Collige ex text. innocenti coniugi licitum eſſe inuito adultero ad Religionem tranſire, vt per Sanch. *de matrim.lib.10.diſp.11.à princip* Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.31.n.327.* Fr.Baſil.Pont.*de impedimentis matrimonij,c.30.§.2.verſ.tertio.* Vtrùm autem ad id deſideretur ſententia diuortij, an potiùs ſufficiat adulterium eſſe notorium, quæſtio eſt dubia, in qua triplicem ſententiam refert Sanch.*d.diſp.11.num.7. 8. & 9.* & tandem *n.10.* reſoluit tunc licere innocenti ad Religionem tranſire adultero inuito, quando vel præceſſit ſententia diuortij, vel ea non expectata adulterium ita notorium eſt, vt poſſit innocens propria auctoritate deſerere conſortium, & habitationem adulteri abſque metu reſtitutionis.

3 In gloſſ.*Ad gradum Sacerdotij*, ibi, *quod bene fieri poterit*, &c. Ex hac gloſſa communiter colligitur licere viro innocenti ad Ordines ſacros tranſire inuita adultera vxore, in iis caſibus in quibus ei eſt integrum profiteri, quia ius coniugale æquè obſtat ingreſſui Religionis, ac ſuſceptioni Ordinum; cum ergo adultera omni iure coniugali deſtituatur, æquè licebit viro ipſa inuita tranſire ad Ordines, vt ad Religionem, quare ita docent *in præſenti*, Innoc.*num.vnic.ſuper verb. gradum*, Butr.*n.4.*& Abb.*n.5.* Nauar. *ſub hoc tit.conſ.4. in fine, & ſub tit.de ſponſalib.conſ.23.n.6. in antiq.* aliàs *ſub hoc tit.conſ.10.n.1.& conſ.12.n.3.& conſ.14.n.3. in nouis*, Ant.Gom.*in Bullam Cruciatæ, clauſ.10. num.69.* Henriq.*in ſumm.lib.11.c.8.§.10.in initio, & c.17.ad fin. & lib.12.c.6.§.10.* Fr. Emman.*in ſum.tom.1.c.230.n.2. in fin.* D.Barboſ.*in rubr.ff.ſoluto matrim.p.1.n.25.* Azor. *inſtit.moral.p.1.lib.13.c.14.q.13.* D. Anton.Vict.Gabr. Petr.de Ledeſma, Philiarch. Emman. Sà, Vega, & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d.diſp.11.n.16.* vbi *n.10.* reſpondet in hoc text. quatenus habet conſcientiam remordiſſe virum vxoris adulteræ abſque eius licentia initiatum, fuiſſe vanum ſcrupulum, & ineptum, poterat enim abſque illo ſcrupulo ad Ordines promoueri ob vxoris adulterium. Quamvis id non licere teneant Brunel. *de ſponſalib. concluſ.30. declar.7.n.11.* Graſſ.*in aureis deciſ. p.2.lib.1.c.12.n.64.* & Gutier. *canon.lib.1.c.25.à n.13.*

SVMMARIVM.

1 *Coniux abſque licentia, vel cum minus legitima alterius, profeſſus non poteſt reuocari à coniuge poſtmodum fornicanti, ſi ipſe profeſſus innocens ſit, & num.2.*

3 *Profeſſio dolo graui extorta de licentia alterius coniugis, non habet vim voti ſimplicis, ſed ſolius caſtitatis quoad abſtinendum à debiti petitione.*

4 *Licentia coniugis vt alter profiteretur quando fuit graui dolo extorta, poteſt coniux manens in ſæculo reuocare profeſſum.*

5 *Coniugi profeſſo abſque legitima cauſa, & innocenti, an integrum ſit à Monaſterio exire, quando iam conſtat alterum in adulterium lapſum eſſe, oſtenditur.*

6 *Coniux innocens, qui ob adulterium alterius diuertit, & iam mutato ſtatu factus Religioſus profeſſus fornicatus eſt, minimè poteſt à Monaſterio extrahi propter fornicationem.*

Cap. Veniens. XVI.

VXor, quæ precibus, vel dolo decepta conſentit maritum profiteri; & ipſa deinde fornicatur, ſi poſt fornicationem petat virum, non eſt audienda, maximè quia non repetiit ante fornicationem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Vin.*in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 313.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 488.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.3. Decret.lib.3.tit.15.c.3.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Barth. à S.Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.5. q.89.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 39. num.1.* vbi etiam reſoluit coniugem relictum in ſæculo, cuius adulterium occultum eſt profeſſo, poſſe in foro conſcientiæ ea reuocatione vti. 2

In gloſſ. *Captioſè aſſeruit*, ibi, *quòd licèt dolus interueniat*, &c. Ex his verbis colligunt *in præſenti*, Abb. *n.1.notab.2.* Anchar.*num.2.notab.3.*& Zabar.*paulo poſt princ. oppoſ.3.* profeſſionem de licentia dolo graui extorta alterius coniugis validam fuiſſe, eo quòd dolus in his ſpiritualibus non noceat. Sed Sanch. *d. lib. 7. diſput.35.num.10.* credit nec vim voti ſimplicis Religionis eam profeſſionem habere, ſed ſolius caſtitatis, quoad abſtinendum à debiti petitione, & ab alio matrimonio, quamvis ſi iniretur, validum eſſet, vide apud eum. 3

In ead.gloſſ.ibi, *Aliàs ſi continuiſſet, non præiudicaſſet ſibi*, &c. Tenet hæc gloſſa ideo mulierem in caſu huius text. audiendam fore, niſi adulterium admiſiſſet, quòd non emiſerit votum continentiæ, nec promiſerit Religionem ingredi, quod etiam tenent *in præſenti,* 4

ſenti, Hoſt. n. 5. & Butr. n. 6. Sed eos bene reprobat Abb. n. 5. dicens ideo audientiam non fore ipſi deuegandam ſi continuiſſet, quòd ſponte non conſenſerit, ſed dolo. Vnde rectè colligitur; quando licentia fuit graui dolo extorta, poſſe coniugem manentem in ſæculo reuocare profeſſum, vt poſt Ioan. Andr. Cald. Archid. Azor Petr. de Ledeſma, & alios plures, reſoluit Sanch d. diſp. 35. n. 9.

4 In gloſſ. *Sponte*, ibi, *Dicas quod monaſterium eo inuito poteſt excipere, & eum defendere*, &c. Ergo coniugi profeſſo abſque legitima licentia, & innocenti integrum non eſt à Monaſterio exire, quando iam conſtat alterum in adulterium lapſum eſſe, ſequuntur Ioan. Andr. *hic n. 5.* Butr. *n. 7.* Innoc *num. vnic. ſuper verbo continuit*, Zabar. *num. vnic. q. 2.* Abb. *n. 5.* Hoſt. *n. 5.* & Anchar. *n. 5.* Brunel *de ſponſal. concl. 30. declar. 8. n. 12. verſ. quartus caſus*. Sed eademmet gloſſ. paulo poſt *in verſ. ſed quid ſi exiret*, ait virum è Monaſterio exeuntem, & nolentem excipere poſſe vxori condonate adulterij iniuriam, ac illam admittere, non obſtante Monaſterij contradictione; ac proinde eam contradictionis arguunt Butr. *hic n. 6.* Zabar. *q. 3.* & Abb. *n. 6.* Denique Sanch. *d. lib. 7. diſp. 36. n. 3.* exiſtimat meritò hanc gloſſam recantantem palinodiam cenſuiſſe licere exitum illi profeſſo, non obſtante ſui Monaſterij contradictione, ac poſſe condonata adulterij iniuria vxorem ſibi reconciliare, ex fundamentis per eum relatis, *ibi* videre licet.

5 In ead. gloſſ. ibi, *Sed quid ſi vir fornicetur in Monaſterio*, &c Notatur ad hoc, quòd ſi coniux innocens, qui ob adulterium alterius diuertit, & iam mutato ſtatu factus Religioſus profeſſus, vel ſacro Ordine initiatus, fornicatus eſt, minimè poteſt à Monaſterio extrahi propter fornicationem, quia ius acquiſitum Monaſterio non perditur ob Monachi delictum; ſequuntur *in præſenti*, Innoc. *num. vnic. ſuper verbo continuit*, Hoſt. *num. 6.* Butr. *num. 5.* Ioan. Andr. etiam *num. 5.* Zabarell. *q. 4.* Abb. *num. 7.* Anchar. *num. 5.* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib. 10. diſp. 9. n. 34.* vbi etiam reſoluit eum tunc ſolùm teneri redire ad vxorem ſi ſententia diuortij non præceſſerat, & dum fornicator eſt nouitius, vel in ſolis minoribus Ordinibus conſtitutus, vel ſolo ſimplici caſtitatis voto ligatus.

SVMMARIVM.

1 *Vxor maritum profeſſum repetere poteſt non obſtante licentia profitendi ab ea metu extorta*, & num. 2.

3 *Coniux profeſſus de alterius licentia metu graui extorta non cogitur redire ad Religionem poſt mortem coniugis reuocantis.*

4 *Coniux de licentia vxoris metu extorta profeſſus poteſt propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente.*

Cap. Accedens. XVII.

1 VXor poteſt maritum profeſſum repetere, quando profeſſus fuit de eius licentia metu graui extorta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iur. Pontif. pag. 314.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 488.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 4. Decret lib. 3. tit. 11. cap. vnic.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, Hoſt. *in fine*, Ioan. Andr. Butr. & Abb. etiam *in fine*, Zabar. *num. vnic. oppoſit. 2. in præſenti*, quorum aliqui, videlicet, Hoſt. Butr. & Ioan. Andr. licèt dicant præcipuè ponderari *in hoc text.* vxorem iuuenem nullum votum emiſiſſe, vt ſic profeſſio viri non valuerit, ac vxori concedatur repetitio? Abb. tamen, & Zabar. meliùs docent non ponderari vxorem non vouiſſe, ſed licentiam fuiſſe metu extortam, ideo dictam concl. ex text. deſumptam firmant Petr. de Ledeſm *de matrim. q. 64. art. 4. dub. 1. concl. vlt.* Azor *inſtit. mor. 1. p. 1. lib. 12. c. 1. q. 6.* nuuè Barth. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 5. q. 58.* Roſel. Angel. Syluest. Turrecr. Greg. Lopez, Durand. Ludou Lopez, & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 35. n. 1.* vbi *n. 4.* reſoluunt hunc coniugem non eſſe cogendum redire 5
ad Religionem poſt mortem coniugis reuocantis, *n. 5.* pariter decidit hunc exeuntem propria auctoritate à Religione non peccare.

Cum idem vir ad ſæculum rediens, &c.] Ergo coniux 4
de licentia vxoris metu extorta profeſſus poteſt propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente, de quo vide Sanch. *d. lib. 7. diſp. 34. n. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Vxor profeſſi, quæ dedit viro licentiam profitendi, non compellitur ingredi Religionem, ſi continens eſt, & non ſuſpecta.*

2 *Coniux manens in ſæculo cum continentia voto, ſi id non ſeruet poſt viri profeſſionem, ſed incontinenter viuat, cogenda erit ingredi monaſterium.*

3 *Vxor profeſſi, quæ dedit viro licentiam profitendi, compelli debet in monaſterium intrare, quando eſt iuuenis, aut ſuſpecta de incontinentia.*

Cap. Significauit. XVIII.

MVlier quæ dat licentiam marito profitendi, & 1
ipſa non eſt ſuſpecta in ſæculo, & vouit perpetuam continentiam, non eſt cogenda intrare monaſterium, quod illi non fuit expreſſum, & ſi fuiſſet expreſſum, non conſenſiſſet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 314.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 488.* remiſſiuè Ximen. *in concordant. p. 1.*

Et talis ætatis, de qua ſuſpicio, &c.] Ergo à contra- 2
rio ſenſu coniux manens in ſæculo, cum continentiæ voto, ſi id non ſeruet poſt viri profeſſionem, ſed incontinenter viuat, cogenda erit ingredi Monaſterium, ſic Hoſt. *in cap. placet, num. 2. ſupr. hoc tit.* vbi etiam Zabar. *2. q. 2.* Ioan. Andr. *num. 2.* & Butr. *num. 7.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 32. num. 12.* vbi etiam dicit, quòd cum text. *in præſenti*, loquatur de ingreſſu, & de profeſſione ſubtaceat, non cogenda eſt profiteri, ſed arcenda in monaſterio ab incontinentia; deinde idem Sanch. *loco citato*, dubitat cum Abb. *in c. ad Apoſtolicam, in fine, hoc tit.* quid ſi non incontinenter viuat, ſed aliis vitiis vacet, & in eam partem inclinat, vt compelli debeat ad abſtinentiam à vitiis, non autem ad Monaſterij ingreſſum, quia principaliter non delinquit in fidem matrimonij, quæ in his caſibus ſpecialiter ſpectatur.

Intrare Monaſterium compelli non permittas.] Ergo 3
in Monaſterium intrare debet compelli, quando eſt iuuenis, aut ſuſpecta de incontinentia, ne incontinentiæ periculum incurrat, ad profeſſionem verò, cùm de

hoc

hoc text. nihil dicat, cogendam non eſſe videtur, quia vltra proprium votum nemo profiteri eſt cogendus, *cap. integritas* 32. *q.* 2. & ideo ita docent *in præſenti* Innoc. *num. vnic. paulo poſt princ.* & Butr. *n.* 4. nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum*, *lib.* 5. *q.* 63. Nau. *ſub hoc tit. conſ.* 5. *n.* 4. *in antiq.* aliàs *conſ.* 14. *n.* 4. vbi limitat niſi votum emiſerit Religionis, tunc enim ait teneri ad Religionem, & cogendum eſſe profiteri. Verùm Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 33. *n.* 27. habito pro certo vxorem votum Religionis emittentem, cogendam eſſe Religionem profiteri; quoad illam, quæ vouit ſolam continentiam dando marito licentiam profitendi, ita diſtinguit. Si vxor erat iuris petentis profeſſionem ipſius, vt vir legitimè profiteretur, ignare, nõ cogetur profiteri, ſed includetur in Monaſterium, quo à vagationibus arceatur, & ceſſet incontinentiæ periculum, quia eſt res dura rem tam arduam iniungere ei, quæ nec expreſsè, nec tacitè eam promiſit, nec mirum ſi compellatur, vt ſi intra Monaſterium incluſa, quia venit acceſſoriè ad obſeruantiam caſtitatis, quam promiſit, nec compellitur ingredi, vt ſtet ibi quaſi in carcere, ſed, vt honeſtam vitam ducat. Si verò eius iuris conſcia erat, cogetur profiteri ex *cap. qui vxorem*, 33. *q.* 5. quia ſciens id deſiderari ad legitimum viri ingreſſum, aſſenſum illi præbere videtur ſe ad illud obligare, quam quidem diſtinctionem habere locum pro foro externo in his, quos iuris ignorantia excuſat, vt ſunt mulier, minor, & miles, refert idem Sanch. *loco proximè citato*, ſecus dicens quando non excuſat, quia tunc coniux iuris ignara cogetur etiam profiteri.

SVMMARIVM.

1 *Adultera quam maritus reconciliare non vult ad agendam pœnitentiam in aliquo clauſtro collocari debet.*

2 *Declaratur text. in præſenti,* & n. 3.

4 *Sententia diuortij lata ſi coniux innocens monitus velit adulterum ſibi reconciliare, prout adulter, ſtatum mutare profitendo, & ſemel iam profeſſus reuocari non poſſunt.*

5 *Fœmina pro adulterio in Monaſterium detruditur ad perpetuam pœnitentiam ibidem peragendam.*

6 *Sententia iudicis deſideratur, vt licita ſit habitationis ſeparatio.*

7 *Viro innocenti integrum eſt intra biennium à recluſione vxoris adulteræ in Monaſterium eam ſibi reconciliare, nec illam prout ante id tempus tranſactum, in viri præiudicium profeſſionem emittere.*

CAP. Gaudemus. XIX.

Gregor. IX.

1 VXores quæ damnatæ ſunt de adulterio, & conuerſæ, ſi mariti commoniti ab Epiſcopo nolunt eas recipere, ſunt collocandæ in clauſtris cũ Religioſis fœminis, vt ibi perpetuam pœnitentiam agant. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 314. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 489. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1.

2 *A te diligenter commoniti.*] Ergo non ſemel tantum debet coniux innocens admoneri, ſed ſæpè, verè enim tunc poterit dici eſſe innocentem in mora, & contra rationis limites denegare reconciliationem, & ingreſſum in Religionem, vt per Ioan. Andr. *n.* 3. *in præſenti*, Zabar. *num. vnic. q.* 1. & Anchar. *n.* 2. quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 10. *n.* 16. *poſt princ. verſ. item non ſemel*, vbi etiam *in verſ. quod ſi*, cenſet numerum monitionum arbitrio prudentis remittendum, vt iuxta delicti qualitatem, & conditionem perſonarum arbitretur, quando innocens commonitus dicatur eſſe in mora.

Eas conuerſas noluerint recipere.] Ergo procedit, quando coniux adulter eſſet emendatus, non enim poteſt tribui innocentis culpæ, aut moræ ſi adulterum coniugem in delicto perſiſtentem minimè admittat, vt docet Sanch. *d. n.* 16. *verſ. intellige tamen.* 3

In clauſtris cum Religioſis., &c.] Allegari ſolet text. hic ad hoc, quòd ſi lata diuortij ſententia innocens monitus nolit adulterum ſibi reconciliare, poteſt adulter ſtatum mutare profitendo, & ſemel iam profeſſus reuocari non poterit, vt docent *in præſenti*, Hoſt. *n.* 3. Ioan. Andr. *n.* 3. Butr. *in fine*, Anch. *n.* 2. Zabar. *num. vnic. q.* 1. Fr. Baſil. Ponc. *de impedim. matrim. c.* 30. §. 2. *verſ. ſi vero*, Sanch. *d. n.* 16. *ſtatim, in princ.* vbi *in fin.* reſoluit in hoc caſu integrum etiam eſſe coniugi adultero ad Ordines tranſire, votumve caſtitatis ſimplex emittere, nec Ordinibus aſſumptis, aut voto emiſſo poſſe illum ab innocente reuocari, aduertit tamen cum Abb. *hic* text. *in præſenti*, non probare ſupradictum notabile ad quod ſolet allegari, vt manifeſtè patet, quia non includitur mulier in eo euentu in Monaſterium, vt profiteatur, ſed ne incontinenter viuat. 4

Vt perpetuam pœnitentiam ibi agant.] Notatur ad hoc quòd fœmina pro adulterio in Monaſterium detruditur ad perpetuam pœnitentiam ibidem peragendam, vt per Tiraq. *ad l.* 13. *connub gloſſ.* 1. *n.* 122. Menoch. *de arbitr. c.* 419. *n.* 61. *verſ. præterea fœmina*, Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 140. *n.* 24. 5

In gloſſ. *Ceciderunt*, ibi, *& ſunt condemnatæ per ſententiam*, &c. Ergo deſideratur ſententia iudicis, vt licita ſit habitationis ſeparatio, vt per Card. Bellarm. *lib. de matrim. c.* 14. §. *ſecundum eſt*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 12. *n.* 66. *in fine*, *&* *n.* 73. *caſu* 2. Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 13. *n.* 11. vbi *num. ſeqq.* alias opiniones refert, & tribus concluſionibus quæſtionem dirimit. 6

In gloſſ. *In clauſtris*, ibi, *tamen intra biennium poteſt eam recipere ſi vult*, &c. Hæc gloſſ. *per auth. ſed hodie, C. ad legem Iuliam, de adulter.* tenet viro innocenti integrum eſſe intra biennium à recluſione vxoris adulteræ in Monaſterium eam ſibi reconciliare, nec illam poſſe ante id tempus tranſactum in viri præiudicium profeſſionem emittere, quòd ſi emittat, poſſe à viro reuocari, ita faciendum eſſe docent *in præſenti*, Hoſt. *n.* 3. Ioan. Andr. *etiam n.* 3. Butr. *in fine*, Anchar. *n.* 2. & Card. *num. vnic. q.* 1. Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 10. *n.* 8. Tiraq. *l.* 9. *connub. gloſſ.* 1. *p.* 9. *num.* 90. D. Barboſ. *in l.* 2. *ff. ſoluto matrim. p.* 1. *num.* 154. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 2. *art.* 7. & procedere etiam lata ſententia incluſionis à iudice ſæculari, dicit Nauar. *ſub tit. de Regular. conſ.* 38. *n.* 1. aliàs *ſub tit. de diuort. conſ.* 4. *n.* 1. *in nouis*, quem approbat Sanch *d. loco*, dicens *ibi in fine dicta auth.* deciſioni ſtandum eſſe, ac proinde non corrigi per ius Canonicum, auditque in caſu illius auth. tranſacto eo biennio, quo noluit etiam vir reconciliare poſſe vxorem profiteri, ac profeſſione facta non poſſe reuocari à viro, ſed ſibi imputare debet ſeram reconciliationem, quod intelligit ſi eo tempore biennij ſit iam vxor emendata, non enim debet viro imputari ſi eo ſpatio renuat fieri reconciliationem, nec in more eſſe dicetur, ſi vxor in adulteriis perſiſtat, cùm indignum ſit eam tunc admittere; aduertitque ſi vxor nondum profeſſa ſit, 7

tranſacto

tranſacto quocunque temporis ſpatio, poſſe à viro reconciliari, quoniam id biennium eſt ſolum præſcriptum, vt poſtea liceat vxori profiteri, nec à viro iam profeſſa repeti poſſit; quare dum profeſſa non eſt, ſed res integra, ius reconciliandi non denegatur viro.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges ſi ſe adinuicem abſoluerunt continentiam promittendo, & vterque, vel alter eorum, Religionem profitetur, alter alterum repetere non poteſt.*

2 *Votum calore iracundiæ emiſſum non obligat.*

3 *Iracundiæ calor, quo contractus infringuntur, talis eſſe debet vt ab ira conſenſus penitus alteretur.*

4 *Iracundiæ calore non dicitur facere qui id facit quod homines integri iudicij facere ſolent.*

5 *Teſtes quando ſunt varij, vel contrarij in aliquibus accidentalibus, & acceſſoriis, non ex eo arguitur dolus, vel falſitas.*

Cap. Dudum. XX.

1 Coniuges ſi ſe inuicem abſoluunt, & permittunt continentiam, & alter eorum Religionem profitetur, non poteſt alter repetere, imò compelli debet vitam mutare niſi ſit ſenex. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 315. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 489. remiſſiuè Ximen. *in concordant. part.* 1.

2 In gloſſ. *Calore iracundiæ.* Notatur ad hoc, quòd votum calore iracundiæ emiſſum non obligat, vt per Duen. *reg.* 292. *limit.* 2. Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 1. *n.* 27. *& de pia cauſa priuil.* 108. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 93. *n.* 9. Nau. *comm.* 2. *de Regul. n.* 67. *verſ. addo* 13. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 15. *q.* 5. *& lib.* 12. *c.* 5. *q.* 8. Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 91. *n.* 22. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comp.* 30. *n.* 4. vbi *num. ſeqq.* multa percurrit, quæ iracundiæ calore facta rata non ſunt: quia quod calore iracundiæ factum eſt, nullius roboris, & momenti reputatur, & pro infecto habetur, *l. quicquid calore, ff. de reg. iur. l.* 3. *ff. de diuort.* Tiraq. *d. cauſa* 1. *n.* 24. Duen. *reg.* 292. *in princ.* Bernard. *reg.* 65. *in princ.* Farin. *d. q.* 91. *n.* 18. *&* 19. & quandoque prodeſt in delictis, vt ait Clar. *in pract. verbo iniuria, verſ. quarto quia*, dummodo tamen iracundia proueniat ex iuſta cauſa, quia ſi ex iniuſta, tunc in nihilo reus excuſabitur, Clar. §. *fin. q.* 60. *verſ. eſt etiam ira*, Farin. *d. q.* 91.

3 *n.* 38. *&* 39. Calor autem iracundiæ dicitur prouenire ex iuſta cauſa, veluti quando maritus occidit vxorem in adulterio repertam, vel pater filiam, & adulterum ſimiliter in adulterio deprehenſos, vt per Carrer. *in pract. crimin. tit. de homicid.* §. *octauò excuſatur pater*, vel quando quis prouocatus fuerit ab aliquo verbis, vel factis, ex Farin. *d. q.* 91. *n.* 6. *&* 7. Sed ex iniuſtâ cauſa dicitur prouenire, veluti ſi iraſcatur quis dando operam rei illicitæ, puta ludendo, vel ex amiſſione in ludo, Carrer. *vbi ſuprà*, §. *ſeptimò excuſat calor iracundiæ.* Calor autem iracundiæ, quo contractus inſtinguntur, talis eſſe debet, vt ab ira conſenſus penitùs alteretur, ac ſi quis ſuus ſit, ſed iræ motu ſic concitatus, vt quid agat ferè non percipiat, vt docent Dec. Cagnol. & Mayn. *in l. quod calore, ff. de regul. iur.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib.* 1. §. 10. *n.* 616. Socin. iun. *conſil.* 36. *n.* 10. *lib.* 2. Alciat. *reſp.* 477. *num. fin.* Menoch. *conſ.* 544. *n.* 5. *&* 6. *& conſ.* 956. *n.* 41. *&* 42. Franc. Molin. *d. comp.* 30. *n.* 18. vbi *n.* 26. tenet iracundiæ calore 4
non dici facere, qui id facit quod homines integri iudicij facere ſolent, nam iracundia ſecundùm S. Th. 2. 2. *q.* 157. *art.* 1. eſt exceſſus iræ, & ſecundùm Ariſt. *lib.* 1. *de anima*, eſt accenſio ſanguinis circa cor, & ſecundùm Hug. *lib.* 2. *de Sacram.* eſt irrationabilis perturbatio mentis, & hoc erit quando prouenit ex iniuſta cauſa.

In gloſſ. *Subſtantia veritatis*, ibi, *& eſt argumentum pro teſtibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd quando teſtes 5
ſunt varij, vel contrarij in aliquibus accidentalibus, & acceſſoriis, non ex eo arguitur dolus, vel falſitas, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 23. *n.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Vxor poteſt liberè Religionem intrare ob fornicationem ſpiritualem mariti poſt ſententiam diuortij quoad thorum latam.*

2 *Catholicus recedens à coniuge hæretico, iudicio Eccleſiæ poteſt ab illo liberè diuertere, ſicut poſſet adulterio carnali ab altero perpetrato.*

3 *Matrimonium propter infidelitatem vnius diſſoluitur quoad thorum.*

4 *Hæretico coniuge iam Eccleſiæ ſententia damnato, an integrum ſit viro Catholico ad Ordines tranſire, oſtenditur.*

5 *Catholicus propria auctoritate recedens, tenetur redire ad hæreticum coniugem iam emendatum, diuertens verò præmiſſo Eccleſiæ iudicio ad id non obligatur ſi velit Religionem ingredi, ſecus ſi velit in ſæculo manere.*

6 *Coniux innocens non tenetur adulteram emendatam reconciliare.*

Cap. Mulier. XXI. & vlt.

Maritus fidelis ſi fiat infidelis, & per ſententiam 1
iudicis fuit factum diuortium propter fornicationem ſpiritualem quoad thorum, mulier, quæ remanſit, ſemper fidelis poteſt fieri profeſſa inuito viro, qui iam fuit reuerſus ad fidem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 315. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 489. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

Propter quam ab eo fuerat iudicio Eccleſiæ ſeparata.] 2
Notatur ad hoc quòd Catholicus recedens à coniuge hæretico iudicio Eccleſiæ, poteſt ab illo liberè diuertere, ſicut poſſet adulterio carnali ab altero perpetrato, vt per Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 5. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 80. *lib.* 1. *nouæ recop.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. p.* 2. *n.* 20. Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 15. *n.* 19. vbi *n.* 20. quærit quando dicatur Catholicus ſeparatus ab hæretico auctoritate, ac iudicio Eccleſiæ, itavt illum, etiamſi pœnitentia ductus ad Eccleſiæ gremium redeat, minimè teneatur admittere, & an ſcilicet ad id ſpecialis ſententia diuortij deſideretur.

Notatur etiam ad hoc quòd matrimonium propter 3
infidelitatem vnius diſſoluitur quoad thorum, vt per Couar. *d. num.* 5. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *cap.* 8. §. 12. *litera T, & c.* 17. §. 6. *litera T*, D. Barboſ. *d. p.* 2. *n.* 19. Surd. *de alimentis, tit.* 7. *q.* 21. *num.* 2. Fr. Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, p.* 4. *caſu* 30. Valaſc. *conſil.* 92. *n.* 1. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 76. *num.* 5. *& lib.* 10. *diſp.* 16. *num.* 3. & plures alios, quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 169. *num.* 1. Ant. Ricciul. *de*

iure

iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. *c.* 2.*n.* 30. & certum eſſe hæreſim vnius coniugis cauſam præbere diuortio ſufficientem, latè probat Baſil. Pont. *de Sacram. Matrim. lib.* 9.*c.* 22.

4 *Ad Religionem liberè conuolare.*] Vtrùm autem hæretico coniuge iam Eccleſiæ ſententia damnato integrum ſit viro Catholico ad Ordines tranſire? affirmatiuè reſpondent Veg. *in ſum. tom.* 1.*c.* 89.*caſu* 3. D. Barboſa *d. p.* 2.*n.* 10. Sanch. & plures ab eo citati *d. diſp.* 15. *n.* 21. vbi *n.* 22. aſſerit non oportere, vt hæreticus damnatus tranſeat ad Religionem, votoque caſtitatis ſe adſtringat in ſæculo; quo tranſitus ad illam liceat Catholico, quia facultas conceſſa Catholico non debet vim aliquam hæretico coniugi reconciliato inferre; tum quia *in hoc text.* dicitur poſſe liberè Catholicum ad Religionem migrare, quod ei liberum minimè eſſet, ſi exigeretur tranſitus hæretici coniugis: & idem ob eandem rationem dicendum tenet ſi velit Catholicus ad Ordines tranſire, nihil enim deſideratur ab hæretico damnato efficiendum. Vtrùm verò ipſe hæreticus damnatus poſſit ad Religionem, Ordinéſve tranſire inuito Catholico, aut ſaltem ius manentis in ſæculo licentia obtenta? vide Sanch. & ab eo plures citatos *d. diſp.* 15.*n.* 24. Baſil. Pont. *dict. c.* 22.*n.* 4. vbi *n.* 5. quærit quid ſi poſt hæreſim vnius coniugis alter Catholicus illi copuletur, cenſebiturne remittere, & *n.* 6. an in hoc adulterio ſpirituali ſit compenſationi locus, ſicut in carnali?

5 In gloſſ. *Iudicio*, ibi, *ergo à contrario ſenſu*, &c. Hæc gloſſ. in ea eſt opinione, Catholicum propria auctoritate recedétem teneri redire ad hæreticum iam emendatum; diuertentem verò præmiſſo Eccleſiæ iudicio ad id non obligari, ſi velit Religionem ingredi ſecus ſi velit in ſæculo manere; ſequuntur hanc gloſſ. ſententiam *in præſenti*, Hoſt. *n.* 1. *in fine*, Butr. *n.* 3. Clar. §. *hæreſis, n* 15. *verſ. item propter hæreſim*, Surd. *de aliment. tit.* 7.*q.* 11.*n.* 7. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 12.*n.* 72. Veg. *in ſum. tom.* 1.*c.* 89. *caſu* 2. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1.*c.* 220.*n.* 2. *concl.* 1. Alex. de Neuo, Henric. Card Sot. Abulenſ. Angles, Ludou. Lopez, Cenedo, Barth. à Ledeſma, & alij plures, quos refert Sanch. *d. diſp.* 15.*n.* 18. vbi hanc ſententiam communem, & valde probabilem dicit; qui hoc deducunt ex text. *in præſenti*, vbi diuertenti præuio eo Eccleſiæ iudicio non conceditur plena libertas, ſed limitata, vt ad Religionem tranſeat; quod ſi opponatur *cap. de illa, de diuort.* vbi plena exemptio conceditur; reſpondet gloſ. *ibi, in fine*, id corrigi quoad hoc per *cap. quanto, eod. tit.* & & text. *in præſenti*. Verùm probabiliorem dicit opinionem Sanch. *loco citato*, *n.* 19. quæ aſſerit id diſtare inter Catholicum recedentem à coniuge hæretico abſque iudicio Eccleſiæ, & recedentem eo præmiſſo, vt in priori caſu teneatur illum emendatum ad conſortium coniugale admittere; in poſteriori verò minimè, ſed poſſit liberè ab eo diuertere, ſicut poſſet adulterio carnali ab altero perpetrato; quæ quidem opinio apertiſſimè videtur *in hoc text.* deciſa, hic enim in pœnam hæretici iam damnati conceditur Catholico liber tranſitus ad Religionem, ac proinde ad eum cogendus non eſt, ſed dabitur optio num velit tranſire, an potius in ſæculo vitam à coniuge hæretico reconciliato ſeparatam traducere malit; vnde non expreſſit Pontifex licere tranſitum liberum ad Religionem, quaſi ad eum ſolum euentum coarctans diuertendi facultatem, ſed expectans caſum difficiliorem, ſupponit minus difficilem: ſi enim ſolum diceret eximi Catholicum à debito reddendo, non inde ſequeretur licentia tranſeundi ad Religionem, ſed dicens poſſe Catholicum ſe liberè Religioni dedicare, ſupponit neceſſariò eum omnino exemptum eſſe ab omni obligatione coniugali, ſiue reddendi debitum, ſiue cohabitandi; & ideò eam tuentur Doctores citati *n.* 2. & alij plures, quos refert, & ſequitur idem Sanch. *d. diſp.* 15.*n.* 19. *prope fin.*

In ead. gloſſ. ibi, *In fornicatione carnali non compellitur maritus recipere vxorem etiam emendatam.* Notatur ad hoc, quòd vir innocens non tenetur adulteram emendatam reconciliare, vt per D. Barboſ. *d. p.* 2.*n.* 20. *&* 23. Surd. *d. q.* 21.*n.* 7. *&* 8. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *de Matrim. cap.* 17.§. 2. *&* 3. Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 13. *num.* 1. 6

De Conuerſione Infidelium.

Tit. XXXIII.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.* 107. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 175. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 132. Dan. Venator *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.* 475. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal. ſub hoc tit.* nouè Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon. ſub eod.*

SVMMARIVM.

1 *Infidelis non poteſt illam habere in vxorem, cuius inſidiis, & machinationibus eius maritum occidit*, & n. 2.

3 *Eccleſia qualiter potuerit impedimentum indicere infideli accipiendi illam in vxorem, cuius inſidiis, & machinationibus eius maritum occidit, oſtenditur.*

4 *Mala non ſunt facienda vt inde eueniant bona.*

5 *Eleemoſyna an poſſint fieri de malè, & illicitè acquiſitis, oſtenditur.*

6 *Impedimentum dirimens matrimonium eſt ſi adſit homicidium alterius coniugis ab vtroque perpetratum, vel ab vno illorum, inſidiis tamen, & machinationibus alterius, animo contrahendi matrimonium etiam ſine adulterio.*

Cap. Laudabilem. j. I.

Cæleſt. III.

INfidelis non poteſt illam habere in vxorem, cuius inſidiis, & machinationibus eius maritum occidit, 1 etiamſi ipſa hoc efficeret cauſa allieiendi infidelem ſpe ineundi cum ipſo coniugium, vt ad Fidem reducatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anch. Henric. Panorm. Viu *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 316. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 490. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decret lib.* 3. *tit.* 20. *cap.* 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt D. Antonin. Syluest. Nauar. Anton. Cuch. Tolet. & alij, 2 quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 78.*n.* 3. quibus adde Fr. Baſil. Pont. *de impedim. matrimonij*

monij, *c.27. verſ. ſed quæret.* Pugnant tamen maximè Doctores *in præſenti* in explicando qnaliter potuerit Eccleſia infidelibus hoc impedimentum indicere in pœnam delicti tempore infidelitatis admiſſi, & qualiter ea pœna non extinguatur per Baptiſmum; qui omnino præterita delicta abolet? In primis Hoſtienſ. *in præſenti, num.2.*& Ioan. Andr. *num.1.* Butr. *num.* 2. Anchar.*num.7.*& Zabarel *in princ. num. vnic. oppoſ.1.* dupliciter huic difficultati ſatisfaciunt. Primò, quia hoc impedimentum commune eſt infideli, & fideli mortem coniugis machinantibus, quare etſi ceſſet per Baptiſmum ex parte infidelis, manet ex parte fidelis. Secundò, quia delentur per Baptiſmum peccata, ac ipſorum pœnæ, non tamen impedimenta. Meliùs Henriq. *in ſumma, lib.12. cap.14.§.2.* quem approbat Sanch. *loco proximè citato*, reſpondet infideli eam pœnam indictam non eſſe, nec indici potuiſſe ab Eccleſia, ſed ſoli fideli, vt perpetuò nequeat cum illo infideli quantumcunque ad Fidem conuerſo matrimonium contrahere. Vnde colligitur ſi vterque coniux infidelis ſit, non oriri impedimentum, cùm hoc non impediat ex natura rei, ſed tantum ex lege Eccleſiaſtica, qua non tenentur infideles, vt benè docet Fr. Baſil. Pont. *loco citato.*

4 *Cùm damnum, &c.*] Notatur ad hoc, quòd non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona, neque eſſe committendum aliquod delictum propter bonum alicuius etiam ſpirituale, quod inde ſequatur; ſic licèt Saraceni perſuaſionibus mulierum, quarum viros occiderunt, ad Fidem fuiſſent conuerſi, vt patet ex text. ibi, *per ipſas, &c.* nihilominus tamen tale lucrum cum homicidio ab ipſis patrato minimè compenſatur; ſic non eſt committendum furtum, vt inde fiat eleemoſyna, *cap. non eſt petenda 1. quæſt. 1. cap. fortè* 14.q.5. ſic etiam pro redimenda vita captiui non licet petere mutuum ſub vſuris, vel ad eaſdem inducere, text. opt. *in cap. ſuper eo, de vſuris*, nec tandem peccatum aliquod quantumuis veniale committere pro vita, ſeu ſalute alicuius, *cap. faciat homo 22.q.2. d cap. ſuper eo*, ibi, *mentiri*, reſoluunt gloſſ. *in præſenti, verbo tale*, vbi iura ſimilia citat, gloſſ. vbi opt. text. *in cap. quod ait* 14. *diſt.* Hoſtienſ. Abb. *num.5.* & omnes *in præſenti*, S. Thomas 2.2.q.53.*art.3. ad* 3. Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 52.

5 *n.8.* Non obſtat *c. qui habuis* 14. q. 5. vbi de malè, & illicitè acquiſitis poteſt fieri bonum, & ita eleemoſyna, quia intelligitur de illis, quæ mediante aliquo actu illicito, & contra legem aliquam acquiſita, interim tamen ipſa acquiſitio non eſt iniuſta contra iuſtitiam commutatiuam, cuiuſmodi ſunt lucrum, & merces meretricis; Clerici negotiatoris, aut cuiuſcumque in loco, vel tempore prohibito negotiantis, quæ quidem licèt acquiſita ſint cum peccato, ſunt tamen omnino propria ipſius acquirentis quoad plenum dominium: verùm propter modum, vel actum illicitum, quo mediante acquiſitio facta eſt, conſulitur recipienti tanquam opus perfectionis, & ſupererogationis vt ſic acquiſita non tanquam aliena, ſed tanquam propria in pauperes, vel in vſus pios eroget, iuxta *d. c. qui habetis, cap. vltim. verſ. iſti, ead. cauſa, & quæſt.* reſoluunt gloſ. *in ſumma*, & caſus poſitione, gloſſ. *magiſtra*, vbi omnes, *in c. ex tranſmiſſa, de decim.* gloſſ. *in reg. peccatum, lib. 6. gloſſ. vltim. in c. cùm ſit 16 de Iudæis*, S. Thom. *in 4. diſt. 15. q. 2. art. 5. & 2.2.q.37. art.* 7. Ledeſm. 2.4.q 15.*art.5.* Medin. *de eleemoſyna, cap. de eleemoſyna facienda ex bonis illicitè acquiſitis*, Sot. *de iuſtie. lib.4.q.7.art.1. in reſp. ad* 2. iuxta quem ſenſum intelligi poſſunt verba Chriſti Domini Luc. 15. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*, id eſt, facite eleemoſynam de bonis, quæ quamvis propria, modis tamen illicitis acquiſita, de quorum verborum multiplici intellectu agunt gloſſ. *verbo facere, in d. cap. non eſt putanda 1. quæſt. 1. gloſſ. 1. in cap. dilectiſſimus 12. q. 1.* gloſſ. *in d. c. ex tranſmiſſa*, Ianſen. *in concord. Euangel. cap.95.*

Eorum inſidiis, &c.] Cùm in hoc text. nulla de adulterio mentio fiat, ex eo bene colligitur impedimentum dirimens eſſe, ſi adſit homicidium alterius coniugis ab vtroque perpetratum, vel ab vno illorum, inſidiis tamen, & machinationibus alterius, animo contrahendi matrimonium, etiam ſine adulterio, ita docent Cardin. Bellarm. *lib.1. de matrimon. c.22. col* 2. *verſ. crimen autem homicidij*, Veg. *in ſum. tom.2. c.24. caſu* 4. *notab.1.* Henriq. *d. c.14.§.2.* Marienſ. *ad rubr. tit.1. gloſ.1. n.179. lib.5. noua recop.* plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.78. n.9.* quibus adde Fr. Baſil. Pont. *d. c.27. verſ. tertius caſus*, vbi bene aduertit quòd ad hoc tres requiruntur conditiones. Prima, vt vterque cooperetur ad necem, ſiue per ſe, ſiue per alterum, non ſatis eſt vt ſolùm conſilio, aut mandato ad coniugis mortem cooperetur, vt ex hoc text. colligunt Marienſ. *d. gloſſ. 1. n.178.* Sanch. *loco citato, n.5.* quare non ſatis eſt ſi alter tantùm ſit cauſa mortis, vel tantùm ratum habeat. Secunda conditio eſt intentio contrahendi, ſi enim in vltionem, vel aliqua alia de cauſa faciant, non oritur impedimentum; imò quantum ego iudico etiamſi intentio non ſignificetur exterius: itaque ſi omnino in animo non retineant, nec ſibi ſignificent, non oritur impedimentum, quia propter occultum omnino, & mentale delictum non ſubiacet Eccleſiæ iudicio, & punitioni; licèt verum ſit patrato homicidio ab vtroque difficilis eſſe probationis. Tertia, vt occiſio ſequatur ex illorum opere; etenim ſi culpa medici, aut ipſius percuſſi negligentia ſequatur mors, nullum conſurgit impedimentum. 6

SVMMARIVM.

1 *Infidelium coniugum alter ſi venit ad fidem altero remanente in infidelitatis errore, communis proles aſſignatur conuerſo.*

2 *Filij nati ex vno parente Christiano, altero verò Iudæo, vel pagano, iure poſſunt Baptiſmo donari id annuente, & volente parente Chriſtiano, altero renuente, & reclamante.*

3 *Matrimonium cur magis dicatur à matre, quàm à patre remiſſiuè.*

4 *Iudæi habent in filios ius patriæ poteſtatis.*

5 *Nobilitatem paternam filius ſequitur, non maternam.*

6 *Filiorum educatio ad matrem pertinet, ad patrem verò eruditio.*

7 *Pater poſt triennium tenetur filium alere.*

8 *Alimenta filiis legitimis præſtanda ſunt non ſolum quæ fuerint neceſſaria ad vitæ humanæ ſuſtentationem, ſed etiam ad ſtatum, ſeu dignitatem perſonæ.*

9 *Onus alendi liberos etiam ad matrem pertinet caſu quo illa diues, pater autem ſit pauper.*

10 *Morari nullus debet apud illas perſonas, quæ vitæ, aut ſaluti ſpirituali, vel temporali ipſius poſſunt inſidiari*

11 *Impia, & nefaria ſunt pacta illa, vt ſuſcepti liberi, ſi maſculi fuerint, patris ſectam hæreticam profiteantur, ſi fœminæ Catholicam matris Religionem teneant, & colant.*

13 *Mater tenetur filios triennio alere.*

14 *Filius etſi triennio maior apud patrem fidelem eſt educandus, quando mater eſt infidelis.*

Cap. Ex literis. II. & vlt.

Gregor. IX.

1 PAter quando conuertitur ad Fidem, & mater remanet infidelis, filius eſt dandus patri conuerſo, quia quamvis puer ſit infans, & magis egeat materno ſolatio, quàm paterno, & matri ante partum fuerit oneroſus, in partu doloroſus, poſt partum laborioſus, tamen quia filius in patris poteſtate conſiſtit, vnde patris familiam ſequitur, & in tali ætate non debet remanere cum perſona, de qua poſſit eſſe ſuſpicio, vt inſidietur ſaluti, vel vitæ illius, quia poſſet illum adducere in errorem infidelitatis, & puer poſt triennium apud patrem non ſuſpectum ali debeat, & morari, & tandem in fauorem Fidei Chriſtianæ puer eſt aſſignandus patri Chriſtiano. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Cened. *collect.* 72. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 317. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 490. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Ad fidem Catholicam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd filij nati ex vno parente Chriſtiano, altero verò Iudæo, vel Pagano, iure poſſunt Baptiſmate donari, id annuente, & volente parente Chriſtiano, altero renuente, & reclamante, vt per Barbat. *conſ.* 57. *lib.* 3. Vrſil. *ad Afflict. deciſ.* 151. *num.* 6. Bertazol. *conſ.* 150. *num.* 8. *lib.* 1. Philip. Paſchal. *de patria poteſtate, quæſt.* 1. *c.* 7. *num.* 8. Azor. *inſtit. moral part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 25. *q.* 3. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 24. quod procedit ſiue parens ſit immediatus, ſiue mediatus, vt reprobata opinione Nauar. *conſ.* 4. *ſub hoc tit.* in Curia reſolutum fuiſſe teſtatur *ibi* additio, vbi inuita matre Iudæa fuit baptizatus paruulus, propterea quòd defuncto eius patre aderat auus paternus, qui petebat illum baptizari. Item procedet etiamſi vterque parens, nempe fidelis, & infidelis, recuſarent, nam nihilominus poterit infans, cuius vnus parens eſt fidelis, baptizari, quia ex eo ſolo quòd infans habeat vnum ex parentibus fidelem, Eccleſiæ quæſitum eſt ius, quod Fidei fauore abſorbet ius infidelis, Azor. *dict. quæſt.* 3. *verſ. ſed quid ſi vterque parens*, Ricciul. *d. loco, numero* 27. vbi *numero* 28. aſſerit procedere etiamſi infans natus ſit ex vtroque parente infideli, & vnus ex parentibus poſt eius natiuitatem ad Fidem venerit.

3 *Magis matrimonium, quàm patrimonium*, &c. Matrimonium cur magis dicatur à matre, quàm à patre, & quid ſit, vide Couar. *de ſponſalib, part.* 2. *cap.* 1. *in princ.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de matrimon. n.* 1. & 4. Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius, verbo mortuo itaque teſtatore, il.* 2. *num.* 24. & *ex num.* 27. Perez *l.* 1. *verſ. his ſic præmiſſis, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 7. Stephan. Gaëta *in repet. cap. ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *ex num.* 1. Marienſ. *ad rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *ex num.* 1. *lib.* 5. *noua recopil.* Cened. *ad Decretal. collect.* 72. *n.* 1. Sanch. *de Matrim. in proœm. num.* 5.

4 *In patris poteſtate conſiſtat.*] Notatur ad hoc, quòd Iudæi habent in filios ius patriæ poteſtatis, vt per Roland. *conſil.* 35. *num.* 29. *lib.* 3. Lancel. Gallia *in conſ.* Alexand. *gloſſ. maritus q.* 7. *num.* 6. Alexand. *conſ.* 99. *num.* 6. *lib.* 5. & *conſ.* 13. *num.* 11. *lib.* 7. Tiraquel. *de iure primog. q.* 66. *num.* 2. Marquar. *de Iudæis, part.* 3. *cap.* 4. *num.* 10. Nauarr. *conſ.* 4. *ſub hoc tit.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 944. *num.* 24. Aſcan. Clem. *de patria poteſtate, effect.* 7. *n.* 6. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 18. *num.* 6. Cened. *d. collect.* 72. *num.* 2. Philip. Paſchal. *de patria poteſt. p.* 1. *cap.* 7. *num.* 4. latè Anton. Ricciul. *d. tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2. *cap.* 29. *per totum*, & ita ex text. etiam colligitur receptiſſimum iuris axioma, quòd pater habet filium in poteſtate, idem probat text. *in l. item in poteſtate, cum ſeqq. ff. de iis, qui ſunt ſui, l. ſi maritus, l. libertos, l. fin. C. de patria poteſt. princ.* & §. 1. *Inſtit. eodem*, reſoluunt gloſſ. & ſcribentes vtrobique, latè poſt multos Pinel. *in rubr. C. de bonis mat. p.* 2. *per totam*, Polit. *in repet. l. filium, n.* 138. vbi Corraſ. *n.* 80. *C. familiæ herciſ.* Conan. *lib.* 2. *comment. c.* 13. Aſcan. *de patria poteſtate, c.* 5. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num.* 38. *cum duobus ſeqq.* & *verbo læſis, n.* 121. quæ quidem patria poteſtas ætate filij non diſſoluitur, poteſt enim ſexagenarius eſſe ſub poteſtate patris, vt notauit gloſſ. *verbo pupillus, in l. fin.* §. 1. *ff. de verbor. oblig.* recepta ex Pegado *in repet. l. inter cætera, ff. de liberis, & poſth. p.* 1. §. 1 *num.* 4. item prædictam poteſtatem inæſtimabilem vocat Iureconſ. *in l. filius* 117. §. *ſecundum vulgarem, ff. de legat.* 1. Caſtro Luſit. *in l. cum oporteat, C. de bonis, quæ liber, p.* 2. *n.* 138.

Cuius ſequitur familiam.] Notatur ad hoc, quòd nobilitatem paternam filius ſequitur, non maternam, Tiraq. *de nobilit. c.* 15. *per totum*, & *c.* 18. *n.* 20. Ioan. Barajona *in addit. ad Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxorem*, §. 32. *ſub lit. B*, Pichard. *de nobilitat. communicatiua, n.* 84. *cum ſeqq.* 5

Notatur etiam hic text. ad hoc, quòd ad matrem pertinet educatio filiorum, ad patrem verò erudirio, vt per Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 4. *quæſt.* 55. *num.* 3. 6

Et pueri poſt triennium apud patrem, &c.] Pater poſt triennium tenetur filium ſuum alere, quæ quidem obligatio ipſi, & non matri incumbit, idem probat text. *in l. ſi quis à liberis, ff. de liberis agnoſc. l. penult. C. de patria poteſt.* quod quidem onus ideò ad patrem, non verò ad matrem ſpectat, quia fructus dotis percipit, qui ei dantur ad onera matrimonij ſupportanda, iuxta *l. fructus, ff. de iure dot. l. pro oneribus, C. eod.* Valaſc. *conſil.* 92. *num.* 7. vbi reſoluit poſſe matrem, quæ conſtante matrimonio communes filios educauit ex bonis, quæ habet extra dotem, quia forſan maritus eſt abſens, & vniuerſam dotem peregrè profectus ſecum adſportauit, repetere à marito huiuſmodi alimenta filiis præſtita, argum. *l. alimenta, Cod. de negot. geſtis.* Quæ quidem alimenta filiis legitimis non ſolùm præſtanda ſunt, quæ fuerint neceſſaria ad vitæ humanæ ſuſtentationem, ſed etiam quæ fuerint neceſſaria ad ſtatum, ſeu dignitatem perſonæ, iuxta reg. text. *in l. cum in plures* 13. §. *fin. ff. de adminiſt. tut. l. ſed etſi quid* 19. §. *ſufficienter, ff. de vſufructu*, comprobat Aretin. *conſ.* 117. Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8. §. 6. *num.* 8. & *variar. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 22. Ioan. Garc. *de expenſis, cap.* 3. *num.* 37. Aſcan. *de patria poteſt. effectu* 17. *num.* 35. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4. *num.* 60. *verſic. iis ita explicatis, ff. ſoluto matrimonio*, vbi idem dicit de filiis naturalibus. Spuriis verò nulla habita ratione diuitiarum, aut dignitatis paternæ, ſeu ſtatus ſolum alimenta dari debere, quæ præcisè fuerint neceſſaria ad vitam ſuſtentandam, tenet Palat. *in reper. cap. per veſtras, de donat. inter virum*, §. 24. *num.* 3. & alij plures, quos refert, & ſequitur D. Barboſ. *d. part.* 4. *num.* 66. contra plures alios, quos ſequutus fui *in collect. ad c.* 5. *n.* 12. *de eo qui duxit.* Aduertere tamen oportet hoc onus alendi liberos etiam ad matrem pertinere caſu, quo illa diues, pater autem ſit pauper, nec tunc impenſas à patre repetet, arg. *l. ſi quis à liberis*, §. *vtrum, ff. de liberis agnoſc.* Bart. *de aliment. n.* 9. Las. *in d. l. ſi quis à liberis*, §. *ſi mater, num.* 10. 7 8 9

*n.*10.Corraſ.*in l.qui liberos, n.*112.*ff.de ritu nupt.*Padil. *in auth.res quæ*, *n.*6. *C. communia de leg.* Couar.*d.*§.6. *n.*13.Molin.*de primog.lib.*1.*c.*15.*n.*3.Valaſc.*conſ.*9.*n.*9. quod quidem adeò verum eſt, vt etiamſi filij ſint ſpurij, eoſdem alere non teneatur mater, niſi in ſubſidium, vt docent Paleoth. *de nothis*, *& ſpur. c.*48.*n.*3: Gam.*Luſit.deciſ.*304. *n.*2. Valaſc. *d.conſ.*92. *num. vlt.* D.Barboſ.*d. p.*4.*n.*67.quamvis Lara *in d.l.ſi quis à liberis*, §.*idem reſcripſit.n.*35.*&* §. *ſi mater*, *n.*5. Abb. & multi alij relati à Valaſc. *vbi proximè*, cum communi ſententia conſtituant quòd licèt ad alendos filios legitimos ſolus pater principaliter teneatur, in alendis tamen ſpuriis,pater & mater ſimul concurrere debent, quorum fundamentis reſpondet Paleoth. *vbi ſupra*, quicquid indiſtinctè loquatur Sanctarel. *var. reſolut. quæſt.* 33.

10 *Et in ætate tali*, &c.Collige ex text.hoc quòd nullus debet morari apud illas perſonas, quæ vitæ, aut ſaluti ſpirituali, aut temporali ipſius poſſint inſidiari; argum.*c.*2. *de diuort. & cap. literas*, *ad fin. de reſtitut. ſpoliat.* & in filio, qui non cogitur, imò nec poteſt cohabitare cum patre ſuſpecto, & illum ad malos mores inducente probat *l. ſi lenones*, *C. de Epiſcopali aud.& l.lenones*, *C.de ſpectacul. lib.*11. notant Gutier. *canon.lib.*1.*c.*25.*n.*19. Cabed.*Luſit. deciſ.*99.*n.*3. *&* 6. *part.* 1.

11 *Reſpondemus patri eundem puerum aſſignandum.*] Refert Azor. *d. lib.* 8. *c.* 11. *quæſt.* 7. turpia, & nefaria eſſe pacta illa, vt ſuſcepti liberi, ſi maſculi fuerint, patris factam hæreticam profiteantur, ſi fœminæ Catholicam matris Religionem teneant, & colant.

12 In gloſſ. *Inſidientur*, ibi, *ſi verò viuo patre quæſtio eſt*, &c. Docet gloſſ.quòd facto diuortio inter coniuges licèt iure Codicis in arbitrio iudicis eſſet an apud patrem, vel matrem liberi morari, ac nutriri deberent, iuxta *l.*1.*C.de diuortio facto*, iure tamen nouiſſimo Authenticorum deciſum eſt vt ſi pater cauſam diuortio dedit apud matrem ad ſecundas nuptias non venientem liberi communes morari, & educari debent patris expenſis; ſi verò culpa mulieris diuortium fiat, aletur filius penes patrem impenſis matris, *auth. ſi pater*, vbi gloſſ. *verbo matris*, *C. illo tit.*gloſſ. *verbo alantur in auth.vt liceat matri*, §. *illud collat.* 8. *gloſſ. verbo de materna in l.alimenta*, *C.de negot. geſtis*, vbi Bart.*n.*1.Paul.*n.*3. Alex. *n.*4.qui dicit communem Boër. *deciſ.*17.*n.*11. Sylueſt. *verbo filij*, *n.*24. optimè Lara *in d.l. ſi quis à liberis*, §.*ſi mater*, *n.*11 *cum ſeqq.* Gutier.*canon.lib.*1.*c.*24.*n.*19.D.Barboſ *in rubr.ff. ſoluto matrim. p.*2.*n.*53. Cabed. *d.deciſ.*99.*n.*6. quamuis Valaſc.poſt Salic.quem refert *conſ.*91.*n.*10.nerfoſè contineat matrem nullo puncto eſſe obligatam ſuis ſumptibus alere filios, etiamſi cauſam diuortij præſtaret, dicens id nullo iure caueri; quia illa verba *d. auth. ſi ſi pater*,ibi,*matris locupletis expenſis*, non ſunt in corpore vnde fuerunt ſumpta, imò fuerunt addita ab Irnerio, quod quidem ante illum notauit *d. n.*11. *cum ſeq.* vbi optimè defendit communem ſententiam, & concludit verba illa, quæ fuerunt addita ab Irnerio fuiſſe ex intentione & mente iuris Ciuilis deprompta.

13 In gloſſ. *Poſt triennium*, ibi, *filius minor triennio apud matrem deber ali.*Notatur ad hoc, quòd mater tenetur filios triennio alere, vt per Cou. *de ſponſal. p.*2. *c.*8.§.6.*n.*13.Bernard.*reg.*292.Ioan.Garc.*reg.*308.Molin.*de primog.lib.*2.*c.*15.*n.*2. Ioſeph. Gonzal.*var. quæſt. c.*38.*n.*31.Lancel Gallia *in conſuet.Alex.in gloſſ.ſolidos*, *q.*6.*n.*142.*in fine*, Ioan.Garc.*de expenſ. c.*3. *ex num.*29. Lar.*in l.ſi quis à liberis*, §.*mater*, *n.*1.*cum ſeqq.ff. de liberis agnoſc.* Menoch. *de arbitr. caſu* 396. Don.à Fin. *tom.*1.*comm.opin.lib.*5.*tit.*14.*n.*5. *pag.*753.Bellacomb *tom.*2.*lib.*8.*tit.*29.*n.*22.*pag.*404. Surd.*de aliment.tit.*1. *q.*14.Molin.*de iuſtit.tract.* 2. *diſp.*168. *verſ. mater*, D. Barboſ.*in rubr.ff. ſoluto matrim. p.*1. *n.*18. Valaſc. *conſil.*92.*à princ.*Cardoſ.*in praxi iudicum*, *verbo alimenta* 12.*& verbo pater*, *n.*18. D. Marta *in votis nouiſſ.deciſ. voto* 236.plures apud Cened.*d.collect.*72.*n.*3.

In gloſſ. *Ad infidelitatis errorem*, vltim. Notatur ad hoc, quòd quando alter parens infidelis eſt, tunc infans, etſi triennio minor, eſt apud patrem fidelem educandus, & quamvis ſit maior apud matrem fidelem, vt per Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 73. *n.* 16. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 125. *à princ.* 14

De Voto, & Voti Redemptione.

TIT. XXXIV.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan.Butr.Anch.Panorm.Guillelm.Durand. *in breuiario aureo fol.*108. Ioan.deLondris *in breuiario ſanctorum Canonum*, *fol.*175.*verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin.Meſnart. *in epitome Decret.fol.*122.*verſo*, Dan. Venator *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.* 476. Goffred.& Hoſt. *in ſumm.huius tit.*Alex. Caſſan.& Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal. ſub hoc tit.* nouè Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon.ſub eod.*

De materia huius tit. tractatum edidit Stunica, & incidenter latè egerunt Sayr.*in claui Regia, lib.*6.Azor. *inſtit.moral. p.*1 *lib.*11. *c.*13. *cum ſeqq.* Soar *de Relig. tom.*2. *tract. de voto*, Ioan. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.*2.*c.*11. Gutier.*canon. lib.*2.*c.*22. Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit tom.*2.*lib.*18.*n.*205.*cum multis ſeqq.*Sanch.*in præcepta Decalogi*, *tom.*1.*lib.*4.nouiſſimè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum de tribus votis ſolemnibus*, *lib.* 1. *de voto ſimplici in communi*, Hieron. Roderic. *in compendio quæſt. Regul. reſol.* 11. *de voto*, Vincent.Filliuc.*tom.* 2.*tract.*26. Baſil. Pont.*de matrim.lib.*8.*ex c.*8.Paul.Laym.*in Theolog. moral.lib.*4. *tract.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Votis poſſunt eleemoſynis redimi, vel in aliud commutari intercedente ſuperioris auctoritate, & iuſta cauſa redimendi, vel mutandi.*

2 *Epiſcopi habent poteſtatem diſpenſandi in votis quamvis nondum conſecrati ſint.*

3 *Archiepiſcopus in ſuorum ſubditorum votis poteſt etiam ante receptum pallium diſpenſare, non autem in votis ſubditorum Epiſcoporum ſuffraganeorum.*

4 *Commutare votum in rem manifeſtè meliorem quicunque propria auctoritate poteſt.*

5 *Cauſa exigitur dum commutatio non fit in rem euidenter meliorem.*

7 *Voti in commutatione quoties incertum eſt an ea fiat in id, quod eſt Deo gratius, auctoritas Prælati eſt neceſſaria.*

Cap. De Peregrinationis. I.

Alex. III.

1 EPiſcopus poteſt commutare vota, v.g. peregrinationis, & in commutando debet conſiderare qualitatem perſonæ, & cauſam communicationis, & ſuo arbitrio iudicare an recompenſatio ſit melior, & Deo magis accepta, quàm peregrinatio poſita in infirmitate, vel diuitiis, vel alia cauſa probabili. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib.3. iuris Pontificij*, *pag.*317. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*491. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.*3. *tit.* 19. *c.*1.

2 *Ab eius, qui præſidet, pendet arbitrio,* &c.] Intellige de Epiſcopo in ſua diœceſi, quia ſi Pontifex de ſe ipſo loqueretur, potiùs diceret, à noſtro pendet arbitrio; tum etiam, quia in omni proprietate verborum Epiſcopus præeſſe dicitur in ſua diœceſi, *cap. ad honorem*, ibi, *in partem ſolitudinis, de auctorit. & vſu pallij*, præſertim quia quando in iure ſermo eſt de propria Pontificis iuriſdictione, vel ponuntur verba, quæ maiorem ſignificant poteſtatem, vt *in d.c. ad honorem*, ibi, *in plenitudinem*; vel additur, qui toti Eccleſiæ præeſt; & ſic dicendum eſt in hoc text. agi de Epiſcopis; quia vero generaliter erat intelligendus, & reſpectiuè, ſcilicet de vnoquoque Epiſcopo in ſua diœceſi, ideò text. vſus eſt illo modo loquendi: & ita probat Epiſcopos habere poteſtatem diſpenſandi in votis, vt docent Soar. *de Relig. tom.*2. *tract. de voto*, *lib.*6. *c.*10. *n.*3. Leſſ. *de iuſtit. lib.*2. *c.*4. *dub.*13. *à princ. & c.*42. *dubit.*12. *n.*62. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.*1. *lib.*4. *c.*38. *n.*6. latè ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.*2. *alleg.*36. *n.*4. Baſil. Pont. *de Sacram. Matrim. lib.*8. *c.*8. *n.*2. vbi *n.*3. ampliat ad omnes alios quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentes. Non obſtat, quod quidam dicunt hunc text. non agere de diſpenſatione, ſed de commutatione voti, vt exiſtimant nonnulli citati à Soar. *d.c.*20. *n.*5. quia reſpondetur verum quidem eſſe interrogationem factam fuiſſe Pontifici de commutatione, ſeu de redemptione voti, & ideò de commutatione etiam reſpondet; nihilominus tamen in fine ita concludit, & ſecundùm hoc debet exinde diſpenſare, ſignificans iuxta qualitatem negotij poſſe Epiſcopum diſpenſatione vti vel pura, vel miſcendo commutationem prout iudicauerit expedire. Poterúntque Epiſcopi hac facultate vti quamvis nondum conſecrati ſint, dummodo ſint à Pontifice confirmati, ſecus ſi ſolùm electi, Leſſ. *d.c.*40. *dub.*13. *n.*100. *verſ. ſecundo*,

3 Sanch. *d.c.*38. *n.*7. Ego *d. alleg.*36. *n.*6. Archiepiſcopus in ſuorum ſubditorum votis diſpenſare poteſt etiam ante receptum pallium; Sanch. *d.c.*38. *n.*8. non autem in votis ſubditorum Epiſcoporum ſuffraganeorum, Soar. *d.c.*10. *n.*8. Sayr. *in claui Regia*, *lib.*6. *c.*11. *n.*79. Anton. Gom. *in Bullam Cruciatæ clauſ.*10. *n.*58. Auil. *de cenſur. p.*2. *c.*7. *diſp.*1. *dub.* 10. *& p.*7. *diſp.*10. *dub.*6. *poſt* 1. *concluſ. notab.*2. Baſil. Pont. *d. lib.*8. *c.*5. *n.*9. Sanchez, *d.c.*32. *n.*11. vbi *n.*16. reſoluit Archiepiſcopum poſſe ipſoſmet ſuffraganeos Epiſcopos liberare à votis diſpenſando cum eis; & *num.*17. tenet Capitulum Sede vacante diſpenſare in omnibus votis, in quibus poteſt Epiſcopus, & *num.* 19. idem dicit de Abbatibus, & quibuſcunque aliis Prælatis habentibus diœceſim ſibi ſubditam cum iuriſdictione quaſi Epiſcopali, & citat Anton. Gom. *d. clauſ.*10. *n.*62. Soar. *d.c.*10. *n.*13. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*11. *c.*19. *q.*2. Sayr. *d. lib.*6. *c.*11. *n.*85. & plures alios, qui apud eum videri poſſunt.

Verùm ſupradictam Sanchez ſententiam, quæ concedit Archiepiſcopis facultatem diſpenſandi cum Epiſcopis ſuffraganeis, nonnulli dicunt veram eſſe ſolummodo tempore viſitationis, ſed illam iure optimo reiiciunt Soar. *tom.*5. *in* 3. *part. diſp.*41. *ſect.*2. *n.*12. *& tom.*2. *de Relig. lib.*6. *de voto*, *c.*10. *num.*9. & Baſil. Pont. *d. lib.*8. *c.*5. *num.*11. ex ea ratione, quia tempore viſitationis non poteſt ſuis ſuffraganeis dimiſſorias concedere, nec legitimare, vt Doctores docent: Facit quia *in cap. fin. de cenſib. lib.* 6. tantùm conceditur poteſtas abſoluendi, non verò diſpenſandi, ſunt enim iſtæ diuerſæ poteſtates; ſic pari modo Soar. *d. lib.*6. *cap.*11. *num.*3. & Baſil. Pont. *d. cap.*5. *num.*10. indiſtinctè tenent Archiepiſcopum non poſſe cum Epiſcopis ſuffraganeis diſpenſare, quia ex iure non conſtat hanc poteſtatem habere in Epiſcopos ſuffraganeos, niſi in certis caſibus, iuxta text. *in cap. paſtoralis, de offic. ordin.* tum etiam, quia ea poteſtas neceſſaria non eſt, ſi enim ſermo ſit de diſpenſationibus in legibus Pontificis, aut Concilij generalis, aut prouincialis, neuter regulariter diſpenſare poteſt, & in eo caſu in quo poteſt diſpenſare Archiepiſcopus, poteſt & Epiſcopus cum ſuis, & quod erga alios poteſt, & in ſeipſum poteſt. Vtrùm autem Archiepiſcopus, vel Epiſcopus poſſit beneficium diſpenſationis impendere religioſis exemptis, vide Molin. *de iuſtit. tom.*4. *tract.*3. *diſp.*61. *n.*15. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *lib.*4. *c.*39. *n.*36. Baſil. Pont. *d. lib.*8. *c.*5. *n.*22. *cum multis ſeqq.*

Vnde infertur ex prædictis verbis, & contextu huius textus, quòd nulla opus eſt ſuperioris auctoritate ad commutandum votum in rem manifeſtè meliorem, ſed quicunque poteſt propria auctoritate ſic commutare; vt per Couar. *in cap. quamvis pactum*, *p.*1. §.3. *n.*4. *verſ. ego verò*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.*1. *lib.*3. *c.*30. *n.*1. *&* 5. Tolet. *in ſumm. lib.*4. *c.*18. *num. penult.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. tom.*2. *tract.* 10. *c.*8. *in fine tertiæ partis*, *verſ. reſta tratar de la commutation*, Fr. Emman *in Bullam Cruciatæ*, §.7. *n.* 106. Anton. Gom. *in eandem Bullam clauſ.* 10. *n.*112. Valent. 2.2. *diſp.*6. *q.*6. *punct.*7. *col.* 9. *verſ. hac ipſa ratione*, Sayr *in claui Regia*, *lib.*5. *c.*12. *n.*5. Henriq. *in ſumm. lib.*5. *de pœnit. c.*20. §.5. *& lib.*7. *de Indulgent. c.*30. §.5. Soar. *de Relig. tom.*2. *tract. de voto*, *lib.*6. *c.*48. *à num.*4. Leſſ. *de iuſtit. lib.*6. *c.*40. *dub.*11. *n.*87. Azor. *inſtit. moral. part.*1. *lib.*11. *cap.*18. *q.*1. Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum*, *verbo ſolutio*, *differ.* 1. latè Sanch. *in præcepta Decalogi*, *lib.*4. *c.*49. *à princ.* vbi *n.*12. reſoluit non poſſe propria vouentis auctoritate commutationem voti fieri in rem æquè bonam, ſed neceſſariam eſſe auctoritatem Prælati commutare potentis contra plures, quos citaui *in collect. ad cap.* 4. *num.* 3. *infra hoc tit.* 4

Et cauſam commutationis.] Ergo cauſa exigitur dum commutatio non fit in rem euidenter meliorem, vt per Bejam *reſponſ. caſuum conſcient. p.* 1. *caſu* 49. *verſ. tum quia diſpenſatio*, *& p.* 2. *caſu* 9. Viuald. *in candelabro aureo*, *p.*3. *cap.*14. *num.*14. Soar. *d. cap.*18. *n.*9. Sayr. *d. cap.*12. *num.*25. Leſſ. *d. cap.*40. *dub.*11. *num.*96. Azor. *d.c.*18. *quæſt.*3. Sanch. *d. cap.*49. *num.*14. etiam reſoluentes ad commutationem in euidenter melius nullam exigi cauſam, quod præ omnibus bene explicat Sanchez *d. cap.*49. *num.*15. vbi dicit text. *in præſenti*, exigentem cauſam, intelligi dum commutatio non fit in rem euidenter meliorem, & *num.*16. reſoluit nullam quoque deſiderari cauſam quando Prælatus commutat votum in rem certò æqualem, iudicans probabiliter eſſe meliorem, aut dubitans

an

m melior ſit, & *num.*21. tenet non exigi cauſam obſtantem executioni voti ad illud commutandum, de qoibus omnibus vide Dianam *reſolut. moral. part.* 2. *tract.* 2. *miſcel. reſolut.* 10. Quid autem nomine maioris, vel æqualis boni intelligatur in quod votum de more commutatur? vide Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 18. *quaſt.* 21.

An recompenſatio melior fuerit. Notatur ad hoc, quòd quoties in commutatione voti incertum eſt an ea fiat in id, quod eſt Deo gratius, auctoritas Prælati eſt neceſſaria, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *n.* 348. Sanch. *d. lib.*... *c.* 49. *n.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Votum vltramarinum commutat Papa, in his maximè, qui in puerili ætate vouerunt.*

2 *Diſpenſari poteſt in votis puerorum ante pubertatem emiſſis alia cauſa non petita.*

3 *Vota à parentibus, & tutoribus irritari poſſunt, quæ iuri, poteſtati, & domeſtica gubernationi patris officiunt.*

4 *Cauſa obſtans ad voti diſpenſationem eſt quando votum leuiter, & ex animi facilitate emiſſum eſt, non præmiſſa prudentia, ac matura deliberatione.*

5 *Votorum in commutatione non eſt neceſſarium ſeruare vnitatem, aut ſimilitudinem, ſed ſufficit votum reale in perſonale, & in reale commutari.*

Cap. Venientis. II.

1 PApa diſpenſat in voto Hieroſolymitano, propter facilitatem vouentis, etiamſi vouens dediſſet alteri fidem eundi ſimul Hieroſolymam, & commutat in eleemoſynas, & conſulit vt vouens nutriat pauperem dum vouens viuit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 318. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 491. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 29. *c.* 2. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 50. *c.* 15.

2 *Quod in ætate tenera, &c.*] Notatur ad hoc, quòd in votis puerorum ante pubertatem emiſſis poteſt alia cauſa non petita diſpenſari; quia ſemper iure optimo præſumi poteſt imprudentia, & leuitas in vouendo, eo quòd impuberes maturo conſilio careant, ita docet
3 Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 20. *num.* 13. Vnde poſſe ea vota à parentibus, & tutoribus irritari, quæ iuri, poteſtati, & domeſticæ gubernationi patris officiunt, vt in voto peregrinationis, quam non poteſt filius exequi ſine magnis ſumptibus, tenent Nauar. *in man. c.* 12. *n.* 70. *verſ. octauò*, Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *c.* 17. *q.* 7. Sayr *in claui Regia, lib.* 1. *c.* 10. *num.* 25. Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto, lib.* 6. *c.* 5. *num.* 9. Non obſtat quòd Pontifex in præſenti non diſpenſatione fuerit vſus in eo voto pueri, ſed commutatione, quia reſpondet Sanch. *loc. cit. in fine*, potuiſſe Pontificem ex cauſa diſpenſare omnino, ſed miſcuiſſe commutationem aliquam, ne à ſuo ſtylo ordinario recederet, qui eſt partim diſpenſare, & partim commutare.

4 *Facilitate potius quàm ex arbitrio diſcretionis promiſit.*] Notatur ad hoc, quòd cauſa obſtans ad voti diſpenſationem eſt quando votum leuiter, & ex animi facilitate emiſſum eſt, non præmiſſa prudenti, ac matura deliberatione, vt per Abb. *hic n.* 3. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 2. *c.* 92. *num.* 3. *in fine*, Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 15. *q.* 5. *in fine.* Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *punct.* 7. *ad fin.* Sanch. *d. diſp.* 20. *n.* 12.

Quod idem votum eleemoſynis redimat.] Ergo in votorum commutatione non eſt neceſſarium ſeruare 5
vnitatem, aut ſimilitudinem, ſed ſufficit votum reale in perſonale, & perſonale in reale commutari, vt per Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto, lib.* 6. *c.* 19. *n.* 16. & 17. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 56. *n.* 24. qui reſpondent *c.* 1. *ſup. hoc tit.* dum ſignificat votum peregrinationis, quod ex reali, & perſonali eſt mixtum, debere commutari in quid reale quando neceſſitas non cogit, continere conſilium, & non præceptum.

In gloſſ. *Socij fideles*, ibi, *ſed nunquid Papa potuit* 6
illum abſoluere ab obligatione, qua ſocio tenebatur, &c. Reſpondet Tiraq. *in tract. res inter alios acta, in princ. verſ. his conuenti*, quòd licèt Papa non poſſit tollere ius alteri quæſitum ex iure naturali, tamen vbi illud ius venit non principaliter ex iure naturali, ſed acceſſoriè, & in conſequentiam iuris Eccleſiaſtici, in quo Papa habet pleniorem poteſtatem, poteſt ſublato principali etiam ſolo verbo ipſum acceſſorium, quod iuris eſt naturalis, tollere.

SVMMARIVM.

1 *Verba ſimplicia non faciunt quem ad votum obligari, niſi habeat animum illud adimplendi.*

2 *Propoſitum nullum quantumvis firmum aliquam voti obligationem inducit, niſi promiſſione firmetur.*

3 *Voti vinculo non adſtringitur ille qui Deo aliquid promittit, vel vouit, cùm in animo eius non ſit ſe voto obligare.*

4 *Propoſitum quale voto ſufficiat quando promiſſione firmatur, oſtenditur.*

Cap. Literaturam. III.

PRoponens in animo fieri Religioſus, & cum hoc 1
propoſito dicit, non morabor diu in ſæculo, non dicitur voluiſſe. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 319. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 491. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 21. *c.* 1.

Collige ex text. nullum propoſitum quantumvis 2
firmum aliquam voti obligationem inducere, niſi promiſſione firmetur, vt per Couar. *in cap. quamuis pactum, p.* 1. *§.* 3. *n.* 12. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 1. *col. pen. in ſolut. ad* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 15. *quod eſt* 1. *de voto, q.* 5. Sayr. *in claui Regia, lib.* 7. *c.* 1. *n.* 8. & *c.* 4. *n.* 6. & 12. Sanch. *de Matrim. lib.* 9. *diſp.* 33. *n.* 19. & *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 20. *cum ſeqq.* Votum enim inducitur ex verbis ſolemniter & deliberate emiſſis, Paul. Fuſch. *in ſingular. vtriuſque iuris lit. V. ſing.* 50.

In gloſſ. *Proponens*, ibi, & *nemo ſe obligat niſi qui ani-* 3
mum habet ſe obligandi. Notatur ad hoc, quod ille, qui Deo aliquid promittit, vel vouit, cùm in animo eius non ſit ſe voto obligare, voti vinculo non adſtringitur, vt per Syluest. *in ſum. verbo iuramentũ* 4. *q.* 19. Angel. *verbo votum* 1. *q.* 7. Nau. *in man. c.* 12. *n.* 27. Sayr. *d. lib.* 6. *c.* 4. *n.* 4 & agnoſcit ſi qui vouet, nolit ſe voto obligare, Azor. *d. c.* 13. *q.* 9. Quale autẽ propoſitũ voto ſufficiat, quando promiſſione firmatur, vide Sanch. *d. c.* 1. *à n.* 22. vbi *n.* 23. cum Azor. *d. c.* 13. *q. vlt.* reſoluit quando votum habet animum promittendi, & ſe obligandi, non

Verùm hæc reſolutio non videtur admittenda, & eam reprobant Azor. *d. p.* 1. *lib.* 6. *c.* 1. *q.* 4. Soar. *d. c.* 9. *n.* 14. Leſſ. *d. dub.* : 2. *n.* 98. & meritò, quia licèt obligatio voti, & iuramenti ex parte hominis ſit humana, ex parte tamen Dei eſt diuina, quatenus voluntas diuina ad illam acceptandam concurrit; igitur non poteſt homo in illa obligatione à Deo iam acceptata diſpenſare, auferendi illam quin diſpenſet in iure diuino. Vnde Baſil. Pont. *d. lib.* 8. *c.* 2. *n.* 4. cum Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 6. *n.* 4. Soar. *de legib. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 5. & Vaſq. *d. diſp.* 179. *c.* 2. & aliis pluribus per illos citatis, aſſerit nullam eſſe poteſtatem in Eccleſia, neque ordinariam, neque delegatam ad diſpenſandum in præceptis iuris naturalis, aut diuini naturalis, quorum obligatio eſt abſoluta independens ab hominum conſenſu, iuxta ſenſum explicandum per illum *eod. c.* 2. *n.* 2.

4 Quare meliùs dicendum puto, quòd quamvis non poſſit Summus Pontif. diſpenſare in legibus diuinis, poteſt tamen declarare, ſeu interpretari in aliquo caſu particulari deficere obligationem ipſarum, aut quia maius bonum ex earum obſeruantia impeditur, aut aliquod graue damnum ſequitur, quæ quidem interpretatio Pontifici neganda non eſt, alias enim non dediſſet Chriſtus dominus ſufficientem poteſtatem ad ſuæ Eccleſiæ gubernationem, contra illud: Deus & natura non deficiunt in neceſſariis, & licèt nonnulli Doctores, quos citat Soar. *d. c.* 9. *n.* 2. confundant hos terminos, nihilominus tamen inter ſe maximè differunt, etenim diſpenſatio tollit ſubditum, & eximit à legis obligatione; interpretatio verò per quandam æquitatem, ſeu epiikeiam declarat ceſſare in tali caſu obligationem legis, & ita Doctores Theologi hanc interpretandi, non verò diſpenſandi poteſtatem circa leges diuinas tribuunt Summo Pont. Cou. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 6. §. 9. *n.* 2. *& in reg. peccatum, p.* 2. §. 11. *n.* 3. Hoied. *de incomp. benef. p.* 2. *cap. vlt. n.* 5. *in fine*, & plures citati à Sayr. *d. lib.* 5. *c.* 11. *n.* 9. & à Sanctar. *var. q.* 1. *n.* 6. Quo fit vt cùm Pont. aliquid etiam ſub nomine diſpenſationis concedit, quòd prima facie diuinis præceptis videtur aduerſari, prout eſt in voto tam ſimplici, quàm ſolemni, in iuramento, in reſidentia Prælatorum, in pluralitate beneficiorum curatorum, in Matrimonio rato, & aliis ſimilibus, debemus intelligere dari ibi veram, & propriam ſolummodo declarationem, quam licèt non faciat expreſſis verbis, facto tamen conceſſionis declarat generale præceptum legis diuinæ in eo caſu non habere locum. Quia verò leges humanæ etiam prohibent illud, quod diuinæ, dicendum eſt Pontificem verè, & propriè diſpenſare in his legibus humanis, quia non deſinunt obligare, quamvis earum ratio ceſſat in caſu particulari, iuxta *l. proſpexit, ff. qui, & à quibus Clement. ad noſtrum, verſ. ſecundo, de hæret.* optimè Conar. *d.* §. 9. *n.* 8. vnde reſpectu iuris diuini declaratio, reſpectu verò iuris humani, propria diſpenſatio erit.

5 In ead. gloſſ. ibi, *Niſi ſubſit iuſta cauſa diſpenſandi.* Notatur ad hoc, quòd diſpenſatio cuiuſcunque, etiam Summi Pontificis in voto, vel iuramento conceſſa abſque cauſa eſt irrita, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 17. *n.* 3. Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 3. *q.* 46. *art.* 5. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *n.* 341. quod quidem generale eſt in omnibus diſpenſationibus factis ab inferiore circa leges ſuperiorum, v. g. à Pontifice circa leges diuinas, ſeu ab Epiſcopo, aut alio ſimili circa leges Pontificias, in neutro enim foro diſpenſatio valebit ſine iuſta cauſa conceſſa, nec diſpenſatus erit tutus in conſcientia, ſi intelligat cauſam eſſe iniuſtam; ita reſoluunt Innoc. *in cap. cùm ad Monaſterium, n.* 4. *de ſtatu monach. & in cap. dudum, il.* 2. *de elect.* receptus communiter, ſecundùm Felin. *in cap. poſtulaſti, n.* 13. *& in cap. ad audientiam, il.* 2. *n.* 4. *de reſcript.* poſt alios Cou. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 6. §. 9. *n.* 11. Nau. *in manual. prælud.* 9. *n.* 13. Sot. *de iuſtit. lib.* 1. *quæſt. vlt. art vlt. verſ. poſtremo*, Mench *illuſtr. c.* 28. *à n.* 10. Hoied. *de incompat. benef. p.* 1. *c.* 19. *n.* 17. Rip. *lib.* 2. *reſponſ. c.* 30. Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſ. n.* 52. Soar. *de Sacram. q.* 72. *art.* 3. *diſp.* 36. *ſect.* 2. *verſ. tertia pars, & de Relig. tom.* 1. *tr.* 2. *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 3. poſt multos, quos refert Sayr. *lib.* 5. *c.* 8. *n.* 12. Leſſ. *d. dub.* 13. *n.* 101. *& ſeq.* Salas *de legib. diſp.* 1. *ſect.* 4. *n.* 20. Soar. *eod. tract. lib.* 6. *c.* 18. *n.* 7. nouiſſimè Baſil Pont. *de Sacram. Matrim. lib.* 8. *c.* 14.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia compellit hæredem laicum per excommunicationem, & bonorum ſubtractionem ad executionem voti vltramarini ad quod ſe obligauit pro defuncto.*

2 *Doctores referuntur de materia, & intellectu huius text. agentes.*

4 *Declaratur text. in præſenti,* & n. 5. & 9.

6 *Voti realis obligatio poteſt tranſire in hæredem extraneum, & voluntarium ſub ratione obligationis iuſtitiæ.*

7 *Legitima filiorum onus etiam pium non poteſt pater imponere niſi præhabita filij acceptatione.*

8 *Hæres expreſſa defuncti iuſta ſibi legitimè incumbentia monitus non adimplens intra tempus à iure ſtatutum priuatur ipſo iure emolumento, etiam prælegatorum ſibi competente ex hæreditate, videlicet teſtamento eiuſdem defuncti.*

10 *Papa vniuerſalis Paſtor crediti ſibi à Deo ouilis curam gerens in ordine ad finem ſupernaturalem, & bonum Eccleſiæ poteſt Regem regno priuare.*

11 *Papa in caſibus, quibus Reges deponere, aut priuare poteſt, nouos conſtituere in præiudicium legitimi ſucceſſoris non valet*, & n. 14.

12 *Proximitas quoad Regni ſucceſſionem attendenda reſpectu vltimi poſſeſſoris*, & n. 16.

13 *Succeſſor in Regno illud non accipit ab vltimo poſſeſſore, aut alio quolibet anteriori, ſed tota eius ſucceſſio referenda eſt ad ipſam Rempublicam.*

15 *Papa poteſt Regem Regno priuare, & extraneo adiudicare vbi ex circunſtantiis occurrentibus apparuerit ſic expedire bono ſpirituali totius Regni, & conſeruationi Religionis.*

17 *Maioratus in ſucceſſione proximitas gradus attenditur reſpectu vltimi poſſeſſoris, quod etiam in quibuſcunque aliis fideicommiſſis familiæ, vel agnationi relictis locum habet.*

18 *Regni ſucceſſio de ſe non iure habitario, ſed ſanguinis defertur ex num. ſeqq.* & n. 19.

20 *Declaratur. text.* in cap. grandi, de ſuppl. negl. lib. 6.

Cap. Licèt. VI.

HÆres quando promittit explere votum vltramarinum defuncti, poteſt compelli excommunicatione, & priuatione hæreditatis etiam Regni ad explendum votum, prout in hoc text. Papa compellit Regem Vngariæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 320. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 492. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 26. *cap.* 2. 1

Difficilis

Difficilis eſt hic text. varioſque patitur intellectus, quos referunt pro ſuis viribus latè explicantes Couar. *in cap. ſi hæredes, ex n. 9. de teſtament.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 9. à n. 3. verſ. nec his obſtat*, Xuar. *in repet. l. quoniam in prioribus, in princip. n. 20. C. de inoffic. teſtam.* vbi *in addit.* Iacob. Valdeſ. integrum text. & eius materiam latè explicantem, Perez *l. 2. verſ. nec obſtat, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 120. & tit. 6. pag. 174.* Capyc. *deciſ. 121. ex n. 2.* Mich. Pelaëz *de maior. p. 2. q. 4. illat. 1. num. 8.* Ioan. Laceticl. *lib. 3. de primog. q. 6.* Didac. Lopez Stunica *de voto, q. 4. ex n. 50.* Peralta *in l. 3. §. qui fide commiſſam, ex num. 86. ff. de hæred. inſtit.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 39. princip. à n. 33. & à n. 68. & gloſſ. 28. princip. à n. 61. verſ. qualiter igitur*, Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 16. n. 32. & 33.* Queſad. *rerum quotid. c. 32. n. 4.* Auendan. *l. 40. Tauri, gloſſ. 1. n. 76. cum ſeqq.* vbi quinque intellectus ad hunc text. præſtat, Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 626. ſub n. 8.* Soar. *de Relig. tom. 2. tract. 6. de voto, lib. 4. cap. 10. n. 12.* Caſtill. *controuerſ. iuris lib. 3. c. 19. à num. 119.* Marc. Anton. Genuenſ. *in practicab. Eccleſiaſt. quæſt. 44.*

3 *Cum Rex Hungariæ pater tuus.*] Hic fuit Bela tertius Hungariæ Rex, ad cuius filium Andream cognomento Hieroſolymitanum Summus Pont. Innoc. III. conſcripſit hunc text. vt refert Tiraq. *de iure primog. in præfat. n. 6.*

4 *Commiſerit tuæ fidei exequendum*, &c.] Pro intellectu huius text. in prima eius parte aduertendum eſt Regem Hungariæ, de quo *hîc*, votum vouiſſe Domino Hieroſolymitanam prouinciam viſitare in forti militum manu, id eſt, cum militibus ſecum ferendis, non in proprium famulatum, ſed in auxilium, & ſubſidium belli illius, & ita votum mixtum emiſiſſe, partim ſcilicet perſonale dum refertur ad illam eundi, peregrinandi, & viſitandi actionem perſonalem; partim verò reale, dum ſcilicet refertur ad ſumptus reales, qui faciendi eſſent in illis militibus alendis, & in aliis eorum oneribus in itinere, & in bello ſupportandis, iuxta reſoluta per Molin. *d. diſp. 62. ſub n. 8.* Soar. *d. lib. 4. c. 10. n. 11.* Caſtill. *d. c. 19. ſub n. 24.* aduertentes præcipuè Soar. vt hoc votum, aut aliud ſimile mixtum, & ita partim reale formaliter dici poſſit non ſufficere quamlibet mixturam, ſed illam ſolùm, quæ per accidens contingit, nempe ex intentione vouentis volentis eam æquè principalem eſſe in voto, ac ipſum opus perſonale in eo permiſſum, vt contingit in huius Regis Hungariæ voto, cuius oblatio pro ea parte, quæ iuxta accidentalem, mixturam realis erat, potuit durare in hæredes tranſitura de ſe quamvis à vouente, vtpote mortuo non poſſet adimpleri pro ea parte, quæ erat perſonalis, nam cùm illa duo, videlicet opus perſonale, & reale in voto deducta fuerint æquè principaliter, & ita licèt fuerint in eo coniuncta, tamen neutrum eorum fuerit acceſſoriè connexum, conſequitur quòd eorum quodlibet tanquam per ſe ſtans conſtituit virtualiter votum diuerſum, & diſtinctum, ac proinde licèt aliud, nempe perſonale, nequeat impleri, tamen implendum eſt, quod poteſt, nempe reale.

5 Volens igitur prædictus Hungariæ Rex in extremis agens, vt obligatio ſui voti poſt mortem ſuam ab hæredibus ſuis adimpleretur in totum, id eſt, non ſolùm pro ea parte, quæ realis erat, & adhuc durabat; iuxta ſupradicta, ſed etiam pro ea, quæ erat perſonalis, & vt talis per eius mortem expirabat, & ita abſque vlla diminutione etiam ex legitima ipſius filij ſi opus eſſet eandem obligationem filio iniunxit, & ab eo voluntariam acceptionem, & celeris implementi promiſſionem aſſumpto per ipſum filium Crucis ſignaculo expoſtulauit, & eum in eundem finem fecit hæredem bonorum ſuorum patrimonialium, eique, vt par eſt credere, reliquit facultates ad eiuſdem voti implementum competentes, & ipſammet copiam pecuniæ, quam forte ad illud ipſe Rex in vita parauerat, vt aduertunt Molin. *d. diſp. 626. n. 8.* Caſtill *ſub d. n. 24. col. 3. in princ.*

Vnde licet huiuſmodi voti oblatio, qua parte 6
realis erat, poſſet tranſire ſub ratione obligationis iuſtitiæ ipſo iure ex vi hæreditatis receptæ in hæredem extraneum, & voluntarium, tum ex generali reg. text. *in l. hæres in omne, ff. de acquir. hæred. & in l. nihil 24. ff. de reg. iur.* tum ex aliis adductis per Soar. *d. lib. 4. cap. 11. à num. 5.* ac proinde pro ea parte, qua prædicta voti obligatio erat perſonalis ſi teſtator excitans, vt ita dicam, eiuſdem voti naturam eidem hæredi votum huiuſmodi iniunxerit in vim conditionis, vt omnes fatentur, & conſtat ex ordinariis conditionum regulis, de quibus *in l. cedere diem 213. ff. de verbor. ſignif. & in l. ſi hæredi 5. ff. de condit. inſtit.* in ſpecie Soar. *d. c. 11. num. 3.* Intelligens tamen prædictus Rex Hungariæ quòd licet hæc omnia ita ſeruanda ſint reſpectu hæredis extranei voluntarij, & etiam in bonis filio vltra legitimam à patre relictis, vt per Xuar. *in d. l. quoniam in prioribus, ampliat. 6.* & Molin. *d. lib. 2. c. 1. n. 29.* per text. *in l. ſcimus, §. cum autem, C. de inoff. teſtam.* non poterat tamen eius voti obligationem, nec 7
tanquam realem, nec tanquam perſonalem quantumvis piam imponere filio ſuo etiam hæredi quoad legitimam, iuxta reg. text. *in l. quoniam in prioribus, C. de inoff. teſtam.* iunctis iis quæ ad eandem regulam in oneribus etiam piis ampliandam reſoluunt Zabarel. Abb. Imol. & Barbat. *à n. 10. in cap. ſi hæredes, de teſtament.* vbi Couar. *ſub num. 9. col.* Lacer. *de primog. lib. 3. q. 6.* Tiraq. *de pia cauſa in præfat. n. 28.* Valaſc. *de partit. c. 19. num. 38.* Coſta *in c. ſi pater, verbo Trebellianica, num. 7. de teſtam. lib. 6.* Craſſ. *in §. legitima, quæſt. 39. num. 20. & quæſt. 46.* & in ſpecie huius text. obſeruant Molin. *de primog. lib. 1. c. 9. n. 6.* alt. Molin. *d. diſp. 626. num. 9. col. 2.* Caſtil. *ſub d. num. 24.* ideò idem Rex acceptationem voluntariam filij modo ſupra relato expoſtulauit, vt præhabita filij acceptatione eum poſſet etiam in legitima grauare, quod per illum hoc modo fieri poſſe tenent Molin. *de primog. lib. 2. cap. 1. in fine*, alt. Molin. *d. diſp. 626. num. 9. colum. 2.* Caſtil. *d. c. 19. ſub num. 14. col. 3.* & ſatis ſentit Craſſ. *§. legitima, q. 39. ſub num. 2.*

Et hæreditatis emolumento priuerit.] Notatur ad hoc, 8
quòd hæres expreſſa defuncti iuſſa ſibi legitimè incumbentia monitus non adimplens intra tempus à iure variè ſtatutum, & relatum à Couarru. *in cap. 2. à princip. de teſtament.* priuatur ipſo iure emolumento etiam prælegatorum ſibi competente ex hæreditate, vel teſtamento eiuſdem defuncti, iuxta reg. text. *in authent. hoc amplius, C. de fideicom. & in authent. de Eccleſiaſt. tit. §. ſi quis autem, collat. 9.* quæ quidem regula recipitur etiam de iure Canonico, iuxta text. *in d. c. ſi hæredes*, iuncto intellectu plurimorum, quos refert, & ſequitur Couar. *ibid. à n. 5.* Padil. *in d. authent. hoc amplius, n. 2.* Gregor. *l. vlt. gloſſ. penult. tit. 10. p. 6.* dummodo tamen ipſa priuatio ſi non accedat acceptatio filij, aut non percipit à defuncto patre bona vltra legitimam, locum non habeat in ipſa legitima, quantumvis onera expreſsè iuncta pia ſint & ex voto præcedenti, vel niſi filius prædicta onera acceptauerit iuxta ſupradicta, quo capite acceptationis filius in hoc text. priuatur omni emolumento ſibi proueniente ex paterno teſtamento, quia ſuppoſita ſua acceptatione abſoluta tenebatur etiam cum damno legitimæ adimplere onus, & oblationem voti, de quo *ibi.* Qua etiam ratione idem filius priuari *in hoc text.* potuit

autem exequendæ rei promiſſæ, obligare votum, & *n.* 24. hinc dicit minimè eſſe votum, quando vouens non habuit verum promittendi animum, nec ea vi voti aliquam obligationem conſurgere, ſed eſſe quandam voti fictionem, & *n.* 26. tenet votum non obligare, quando vouens habuit veram promittendi intentionem, nec expreſsè intentionem ſe obligandi excluſit, at nec expreſſam, nec implicitam ſe obligandi intentionem habuit.

SVMMARIVM.

1 *Votum omne mutabile eſt in votum Religionis.*
2 *Votum ſolemne Religionis extinguit omnia vota antea emiſſa, ſi vouens non exeat, ſed profiteatur, &* num. 4.
3 *Votum non infringit, qui commutat in melius.*
5 *Profeſſione Religionis obtinetur pleniſſima omnium criminum antea commiſſorum condonatio.*

Cap. Scripturæ. IV.

1 VOtum omne mutatur in votum Religionis, quia temporale obſequium mutatur in perpetuum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 319. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 491. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 21. *c.* 2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. *ad* 1. *& q.* 189. *art.* 3. *ad* 3. *& art.* 8. *ad* 2. Sot. *de inſtit. lib.* 7. *q.* 4. *art.* 3. *verſ.* 4. *& q.* 7. *verſ.* 3. Nauar. *conſ.* 4. *de Regular. in nouis, & in man. c.* 12. *n.* 65. *&* 78. *in fine*, Couar. *in cap. quamuis pactum, p.* 1. *§.* 3. *num.* 4 *verſ. ſextò*, Petr. de Ledeſma *in ſumm. tom.* 2. *tract.* 20. *cap. vlt.* vbi *de votorum commut. verſ. digo lo ſegundo*, Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 11. *c.* 10. *n.* 2. Azor. *inſtit. moral p.* 1. *lib.* 11. *c.* 18. *q.* 1. *verſ. cap. igitur*, Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *q.* 313. Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 8. *n.* 15. *& lib.* 6. *c.* 7. *n.* 2. *& c.* 12. *n.* 5. *&* 11. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum conit. diſp.* 13. *dub.* 4. *à princ.* Ludou. Miranda *in man. Prælator. tom.* 1. *q.* 25. *art.* 7. Peregrin. *in comment. ad conſtit. Cleric. Regular. p.* 1. *c.* 1. *lit. C. §.* 20. Hieron. Rodetic. *in compend. quæſt. Regul. reſol.* 140. *n.* 6. latè, & eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 5. *à n.* 36. vbi *n.* 38. tenet ipſo iure vota in ſæculo facta cenſeri commutata in Religionis profeſſionem, ac proinde abſque alia commutandi intentione manere profitentem ab eis liberum, vt probat hic text. cuius deciſio non innititur ſpeciali vouentis intentione commutandi, ſed ſolo priuilegio efficiente, vt priora vota ſimplicia maneant ipſo iure extincta emiſſo ſolemni; quia cùm omnia vota Deo promiſſa ſint opera particularia, continentur eminenter in ipſa Religionis profeſſione, per quam ſe, & omnia ſua dedicat profitens diuino obſequio moriens priori vitæ, & nihil, nec propriam voluntatem ſibi reſeruans, & *n.* 39. reſoluit idem dicendum eſſe de votis tempore nouitiatus emiſſis, & *n.* 40. idem pariter dicit de votis à profeſſo emiſſis, & tranſeunte ad aliam Religionem ſtrictiorem, in eaque profitente, vel expulſo in perpetuum, & propria ſponte ingrediente, ſiue ſtrictiorem, ſiue laxiorem, quamvis in fine conſulat tutum remedium eſſe petere irritationem illorum votorum, & *n.* 43. quòd omnia vota, ſiue perſonalia, ſiue realia, commutantur ipſo iure in Religionis profeſſionem, quod etiam tenent Conar. *vbi ſupr.* Ludou. Miranda *in man. Prælatorum, tom.* 1. *q.* 15. *art.* 7. Nald. *verbo votum, num.* 50. Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 6. *c.* 14. *num.* 5. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 4. *num.* 1. *in fine*, addit Sanch. *d. cap.* 5. *num.* 45. votum reale remiſſum non ſolum Deo, ſed intimatum parti, vt ab ipſa acceptetur, & ita coniunctum cum promiſſione illa parti facta non poſſe in Religionis profeſſionem commutari, quia tunc eſt ius ipſi acquiſitum, & ita ceſſat commutatio in melius, & *num.* 47. pariter ob eandem rationem reſoluit hæredem obligatum ad realia defuncti vota perſoluenda non eximi Religionis profeſſione, ſed obligationem illam ad eius hæredem tranſire, & *num.* 50. docet votum ſubſidij Terræ ſanctæ commutari in profeſſionem non ſolùm quoad illuc eundi laborem, ſed etiam quoad illius ſubſidij expenſas, quod etiam tenent Soar. & Ludou. Miranda *dictis locis*, ac Barthol. de Vecchis *d. dub.* 4. *n.* 6. quamvis Angel. *verbo votum* 4. *n.* 2. Syluest. *eodem verbo* 3. *q.* 7. *dicto* 3. Nald. *d. n.* 50. exiſtimauerunt votum profeſſionis Terræ ſanctæ commutari in profeſſionis votum quoad peregrinationem, ſecus verò quoad id, quod profitens vouit dare in ſubſidium directè Terræ ſanctæ.

Notari etiam ſolet hic text. ad hoc quòd votum non infringit, qui commutat in melius, vt per Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo ſolutio, differens.* 5. idem ſi commutatio voti fiat in bonum euidenter æquale, vt tenent Fernand. *in examine Theolog. moral. p.* 1. *c.* 6. *§.* 11. *num.* 2. Bonacin. *de legib. diſput.* 4. *quæſt.* 2. *puncto* 7. *§.* 3. *num.* 8. Diana *reſol. moral. part.* 2. *tract.* 2. *miſcel. reſol.* 9. licèt alij magis communiter exiſtiment commutationem voti in bonum æquale non poſſe fieri propria auctoritate vouentis, vt per Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 19. *num.* 3. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 49. *n.* 12. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 26. *cap.* 10. *n.* 283. Malder *in* 2. 2. *tract.* 10. *cap.* 5. *dub.* 11. Valer Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.* 1. *lib.* 18. *n.* 219. Molfeſ. *in ſumma Theolog. Moral. tom.* 1. *tract.* 12. *c.* 15. *n.* 197. Raph. de la Torre *in* 2. 2. *tom.* 2. *q.* 88 *art.* 12. *diſput.* 5. *n.* 12. quodque probabilius indicaui *ſupr. cap.* 1. *num.* 4. An poſt commutationem alicuius voti licitum ſit vouenti redire ad prius votum, etiamſi commutatio facta fuerit in melius? Vide Dianam *vbi ſupr. reſol.* 8. vbi affirmatiuè reſoluit, niſi vouens acceptaret commutationem in melius bonum, & id conſultè faceret ad maiorem Dei cultum augendum. 3

In perpetuam noſcitur Religionis obſeruantiam, &c. §. Secus ſi exeat, & non profiteatur, vt per Tiraq. *de retract. lign. §.* 1. *gloſſ.* 8. *n.* 33. *&* 34. Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 22. *q.* 6. *& ſeq.* Sayr. *d. lib.* 6. *c.* 9. *n.* 15. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 34. *n.* 16. *& in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 16. *n.* 74. *cum ſeqq.* 4

An autem per ſimplicia vota emiſſa in Societate IESV, aut coadiutorum formatorum poſt biennium nouitiatus vota antea facta extinguantur? vide Sanchez, *vbi ſupr. num.* 54. vbi affirmat non diſtingui, ſed ſuſpendi, ita vt non obligent dum hic in Societate perſeuerauerit; at expulſus ab ea ante profeſſionem ſolemnem, tenebitur ad illa: & idem docet de votis emiſſis poſt dicta biennij vota in eadem Societate facta, quia per ea non fit profeſſio ſolemnis, nec vouens traditur irreuocabiliter, ſed cum conditione dum à Societate expulſus non fuerit: quod ipſemet limitat *num.* 55. *cum ſeqq.* niſi quis vota omnia vellet commutare in dicta vota ſimplicia poſt biennium facta, ſi enim hunc animum habuit, manet omnino liber ab illis, itaut expulſus poſtea non reuiuiſcat.

In

5 In gloſſ. *Temporale obſequium*, ibi, *Et ita eſt argum. quòd intranti Monaſterium non eſt imponenda pœnitentia pro peccato ante commiſſo.* Notatur ad hoc, quòd per Religionis profeſſionem obtinetur pleniſſima omnium criminum antea commiſſorum condonatio, vt per D.Thom. *in 4. diſt. 4. q. 3. quæſtiunc. 3. ad 3 & 2.2. quæſt. vlt. art. 1. ad 3.* Syluest. *verbo Religio 2. n. 9.* Ant. Cuch. *lib. 3. inſtit. maior. tit. 1. n. 50.* Emman. Sà *verbo Religio, n. 17.* Nauar. *de Indulg. notab. 20. n. 17. & comm. 2. de Regul. n. 60.* Platum *de bono ſtatu Religioſi, lib. 1. c. 13. per totum*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. q. 87. art. 1.* Azor. *d. p. 1. lib. 12. c. 5. q. 11.* Barth. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 335. cum ſeqq.* latè, & eleganter Sanch. *d. c. 9. n. 2.* vbi *n. 3.* dicit non id profeſſioni tribuendum eſſe, quod tribuitur Baptiſmo, & *n. 5.* aſſerit hanc condonationem non obtineri quoties profeſſio illa renouatur, ſed ſola prima vice qua emiſſa eſt, & *n. 6.* docet hanc pleniſſimam condonationem obtentam per profeſſionem non eſſe veram Indulgentiam plenariam.

SVMMARIVM.

1 *Voti vltramarini executio poteſt auctoritate Papæ ex cauſa differri.*

2 *Papa habet poteſtatem diſpenſandi in votis propria, & vera diſpenſatione relaxante voti vinculum, quod ea ſublata verè obligabat.*

3 *Papa an poſſit in lege diuina, & naturali diſpenſare oſtenditur,* & n. 4.

5 *Diſpenſatio cuiuſcumque in voto, vel iuramento conceſſa, abſque cauſa eſt irrita, declarando vt ibi.*

Cap. Non eſt. V.

Innoc. III.

1 VOtum vltramarinum de licentia Papæ differri poteſt ex cauſa iuſta. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Botr. Henric. Ancbar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 5. iuris Pontif. pag. 320.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 492.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 26. cap. 1.*

2 *Auctoritate Sedis Apoſtolicæ diſtulit adimplere.*] Notatur ad hoc, quòd Papa habet poteſtatem diſpenſandi in votis propria, & vera diſpenſatione, relaxante voti vinculum, quod ea ſublata verè obligabat; id docent Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. c. 9. à n. 6.* Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 13. n. 9.* Vaſq. *1. 2. q. 97. art. 4. diſp. 178. n. 10. cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 46. dub. 12. n. 98.* & plures alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib. 8. diſp. 6. n. 1. & in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. c. 30. à n. 5.* Verùm nouiſſimè Baſil. Pont. *in ſuo tract. de Sacram. Matrim. lib. 8. c. 2. n. 8.* in hæc verba. Et quamuis Thom. Sanch. *lib. 4. ſum. c. 37. n. 14.* velit in vota & iuramenta propriè diſpenſationem cadere, & relaxari ius diuinum, & naturale, neque verum eſt, neque intelligi poteſt, quod ita demonſtro. Quia vel tollitur, & relaxatur obligatio naturalis manente in vno volontate vouendi, & in Deo acceptandi, & hoc, non quia eſt impoſſibile velle Deum acceptare promiſſionem, aut ratam manere acceptationem à Deo factam, & aliàs relaxari obligationem, & non manere, vt ſatis conſtat, nam poſitis illis extremis, non poteſt non conſurgere obligatio, neque vlla potentia impediri. Aut relaxatur ablata eius acceptatione à Deo facta, & remiſſa, & ſic incidet in noſtrum explicandi modum, ſcilicet ideo ceſſare obligationem, voti, ſeu iuramenti, quia fit remiſſio eius promiſſionis ex parte eius cui promiſſio facta eſt, quem etiam explicandi modum ſequuntur Soar. *de legib. lib. 2. c. 14. num. 5. & tom. 2. de Relig. lib. 6. de voto, c. 9. n. 15.* Gabr. Vaſq. *tom. 2. in c. 2. diſp. 179. c. 2.* Leſſ. *lib. 2. de iuſtit. c. 14. dub. 12. n. 94.* Hæc Baſil. Pont. *d. n. 8.* vbi *n. 9.* cum Soar. *d. c. 14. n. 11.* contra Vaſq. *d. diſp. 179. c. 3. in fine*, exiſtimat ſi propriè & in rigore loquamur hanc remiſſionem voti, & iuramenti obligationis non eſſe diſpenſationem iuris, ſed tantùm appellari diſpenſationem, quia fit per quandam remiſſionem, quare potiùs videri relaxationem, vel diſpenſationem facti, non iuris. Cur autem poſſit Papa obligationem voti, quæ alioquin iuris diuini eſt, relaxare, in dubium reuocari ſolet, ſed facili negotio reſpondetur Pontificem verè, & propriè prædictam obligationem tollere, & in ea diſpenſare nomine ipſius Dei creditoris, cui obligatio fuit quæſita, etenim cùm plures poſſint dari iuſtæ cauſæ ob quas ius illud competens Deo ex prædictis actibus remitti oporteat, rectè fit, vt ſicut quicunque creditor humanus ius ſibi debitum remittere poteſt, ex reg. *l. iniuſto, ff. de regulis iuris, & l. penult. C. de pactis*, ita Deus ius ſibi ex iuramento, & voto quæſitum remittere poteſt, vnde cùm lege ordinaria illius reuelationem non habeamus, oportuit vt in terris eſſet aliquis, qui tanquam Vicarius Dei eius nomine talem faceret remiſſionem, & iuxta hanc reſolutionem intelliges Papam verè, & propriè diſpenſare in votis, & iuramentis, prout reſoluunt Soar. *d. lib. 6. c. 9. n. 15. cum ſeqq.* Leſſ. *d. dub. 12. n. 99.* Aliter tamen, & non ineptè hoc explicat Baſil. Pont. *d. c. 2. n. 11.* vbi in hæc verba: Hinc etiam conſtat ſecundò qua ratione fiat diſpenſatio in voto, vel iuramento. Hæc enim ſunt ex iis, quæ ex hominum arbitrio pendent & conſenſu, & ita in illis non relaxatur obligatio legis naturalis directè quod propriè diſpenſatione fit: ſed remittitur debitum iſtud ex humano conſenſu nomine Dei, cui ea promiſſio facta eſt, & eſt pars illius obligationis. Conceſſit enim Deus Pontifici, vt ipſe debita remittat rationabili ex cauſa, quod explicabo poſtea, & ſicut me cedente alterius hominis promiſſioni, ceſſat etiam promiſſionis obligatio, ſic etiam Deus in quantum illi debitum eſt, quod voto fuit promiſſum. Vnde non diſpenſat Pontifex nomine Dei lege naturali, ſed remittens debitum, & ius ad remiſſam, tollit obligationem. Quam poteſtatem propter multa inconuenientia vitanda credimus à Deo conceſſam eſſe Pontifici, vt ſuo nomine remittere eam promiſſionem poſſit, quem explicandi modum ſequuntur Soar. Vaſq. Leſſ. *citatis locis*, quos reiicit Thom. Sanchez ſine vllo fundamento.

In gloſſ. *Auctoritate*, ibi, *& de iure naturali non videtur.* Vtrùm autem Summus Pontifex poſſit in lege diuina, & naturali diſpenſare, grauis eſt quæſtio, in qua aliqui Theologi diſtinguunt inter leges diuinas, quæ obligant mediante facto humano, prout ſunt illæ, quæ iubent, vota, iuramenta, matrimonia & ſimilia obſeruari, & inter illas, quæ obligant per ſe immediatè, prout ſunt leges, quæ de Baptiſmo, Confeſſione, & de præceptis Decalogi, & ſimilibus agunt, vt videlicet in prioribus liberè diſpenſet Pontifex irritando factum illud vnde obligatio peruenit, in poſterioribus verò minimè, quæ reſolutio colligitur ex traditis à Sot. *lib. 7. de iuſt. q. 4. art. 1.* Gon. *in c. 2. n. 12. de teſtam.* Mich. Medina *lib. 5. de continentia Sacerd. c. 50.* & aliis pluribus, quos refert, & ſequitur Sayr. *d. lib. 6. cap. 11. n. 10. cum duobus ſeqq.* noue Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo diſpenſatio, differ. 6 n. 1.* 3

Verùm hæc reſolutio non videtur admittenda, & eam reprobant Azor. *d. p. 1. lib. 6. c. 1. q. 4.* Soar. *d. c. 9. n. 14.* Leſſ. *d. dub.* 2. *n. 98.* & meritò, quia licèt obligatio voti, & iuramenti ex parte hominis ſit humana, ex parte tamen Dei eſt diuina, quatenus voluntas diuina ad illam acceptandam concurrit; igitur non poteſt homo in illa obligatione à Deo iam acceptata diſpenſare, auferendi illam quin diſpenſet in iure diuino. Vnde Baſil. Pont. *d. lib. 8. c. 2. n. 4.* cum Sanch. *de Matrim. lib. 8. diſp. 6. n. 4.* Soar. *de legib. lib. 2. c. 14. n. 5.* & Vaſq. *d. diſp. 179. c. 2.* & aliis pluribus per illos citatis, aſſerit nullam eſſe poteſtatem in Eccleſia, neque ordinariam, neque delegatam ad diſpenſandum in præceptis iuris naturalis, aut diuini naturalis, quorum obligatio eſt abſoluta independens ab hominum conſenſu, iuxta ſenſum explicandum per illum *eod. c. 2. n. 2.*

4 Quare meliùs dicendum puto, quòd quamvis non poſſit Summus Pontif. diſpenſare in legibus diuinis, poteſt tamen declarare, ſeu interpretari in aliquo caſu particulari deficere obligationem ipſarum, aut quia maius bonum ex earum obſeruantia impeditur, aut aliquod graue damnum ſequitur, quæ quidem interpretatio Pontifici neganda non eſt, alias enim non dediſſet Chriſtus dominus ſufficientem poteſtatem ad ſuæ Eccleſiæ gubernationem, contra illud: Deus & natura non deficiunt in neceſſariis, & licèt nonnulli Doctores, quos citat Soar. *d. c. 9. n. 2.* confundant hos terminos, nihilóminus tamen inter ſe maximè differunt, etenim diſpenſatio tollit ſubditum, & eximit à legis obligatione; interpretatio verò per quandam æquitatem, ſeu epiikeiam declarat ceſſare in tali caſu obligationem legis, & ita Doctores Theologi hanc interpretandi, non verò diſpenſandi poteſtatem circa leges diuinas tribuunt Summo Pont. Con. *de ſponſalib. p. 2. c. 6. §. 9. n. 2. & in reg. peccatum, p. 2. §. 11. n. 3.* Hoied. *de incomp. benef. p. 2. cap. vlt. n. 5. in fine*, & plures citati à Sayr. *d. lib. 5. c. 11. n. 9.* & à Sanctar. *var. q. 1. n. 6.* Quo fit vt cùm Pont. aliquid etiam ſub nomine diſpenſationis concedit, quòd prima facie diuinis præceptis videtur aduerſari, provt eſt in voto tam ſimplici, quàm ſolemni, in iuramento, in reſidentia Prælatorum, in pluralitate beneficiorum curatorum, in Matrimonio rato, & aliis ſimilibus, debemus intelligere dari ibi veram, & propriam ſolummodo declarationem, quam licèt non faciat expreſſis verbis, facto tamen conceſſionis declarat generale præceptum legis diuinæ in eo caſu non habere locum. Quia verò leges humanæ etiam prohibent illud, quod diuinæ, dicendum eſt Pontificem verè, & propriè diſpenſare in his legibus humanis, quia non deſinunt obligare, quamvis earum ratio ceſſat in caſu particulari, iuxta *l. proſpexit, ff. qui, & à quibus Clement. ad noſtrum, verſ. ſecundo, de haeret.* optimè Conar. *d. §. 9. n. 8.* vnde reſpectu iuris diuini declaratio, reſpectu verò iuris humani, propria diſpenſatio erit.

5 In ead. gloſſ. ibi, *Niſi ſubſit iuſta cauſa diſpenſandi.* Notatur ad hoc, quòd diſpenſatio cuiuſcunque, etiam Summi Pontificis in voto, vel iuramento conceſſa abſque cauſa eſt irrita, vt per Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 17. n. 3.* Fr. Emman. *q. Regul. tom. 3. q. 46. art. 5.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 18. n. 341.* quod quidem generale eſt in omnibus diſpenſationibus factis ab inferiore circa leges ſuperiorum, v. g. à Pontifice circa leges diuinas, ſeu ab Epiſcopo, aut alio ſimili circa leges Pontificias, in neutro enim foro diſpenſatio valebit ſine iuſta cauſa conceſſa, nec diſpenſatus erit tutus in conſcientia, ſi intelligat cauſam eſſe iniuſtam; ita reſoluunt Innoc. *in cap. cùm ad Monaſterium, n. 4. de ſtatu monach. & in cap. dudum, il. 2. de elect.* receptus communiter ſecundùm Felin. *in cap. poſtulaſti, n. 13. & in cap. ad audientiam, il. 2. n. 4. de reſcript.* poſt alios Con. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 9. n. 11.* Nau. *in manual. prælud. 9. n. 13.* Sot. *de iuſtit. lib. 1. quæſt. vlt. art vlt. verſ. poſtremo*, Mench *illuſtr. c. 28. à n. 10.* Hoied. *de incompat. benef. p. 1. c. 19. n. 17.* Rip. *lib. 2. reſponſ. c. 30.* Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſ. n. 52.* Soar. *de Sacram. q. 72. art. 31. diſp. 36. ſect. 2. verſ. tertia pars, & de Relig. tom. 1. tr. 2. lib. 2. c. 33. n. 3.* poſt multos, quos refert Sayr. *lib. 5. c. 8. n. 12.* Leſſ. *d. dub. 13. n. 101. & ſeq.* Salas *de legib. diſp. 1. ſect. 4. n. 30.* Soar. *eod. tract. lib. 6. c. 18. n. 7.* nouiſſimè Baſil Pont. *de Sacram. Matrim. lib. 8. c. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia compellit hæredem laicum per excommunicationem, & bonorum ſubtractionem ad executionem voti vltramarini ad quod ſe obligauit pro defuncto.*

2 *Doctores referuntur de materia, & intellectu huius text. agentes.*

4 *Declaratur text. in præſenti*, & n. 5. & 9.

6 *Voti realis obligatio poteſt tranſire in hæredem extraneum, & voluntarium ſub ratione obligationis iuſtitiæ.*

7 *Legitima filiorum onus etiam pium non poteſt pater imponere niſi præhabita filij acceptatione.*

8 *Heres expreſſa defuncti iuſſa ſibi legitimè incumbentia monitus non adimplens intra tempus à iure ſtatutum priuatur ipſo iure emolumento, etiam prælegatorum ſibi competente ex hæreditate, videlicet teſtamento eiuſdem defuncti.*

10 *Papa vniuerſalis Paſtor crediti ſibi à Deo ouilis curam gerens in ordine ad finem ſupernaturalem, & bonum Eccleſiæ poteſt Regem regno priuare.*

11 *Papa in caſibus, quibus Reges deponere, aut priuare poteſt, nouos conſtituere in præiudicium legitimi ſucceſſoris non valet*, & n. 14.

12 *Proximitas quoad Regni ſucceſſionem attendenda reſpectu vltimi poſſeſſoris*, & n. 16.

13 *Succeſſor in Regno illud non accipit ab vltimo poſſeſſore, aut alio quolibet anteriori, ſed tota eius ſucceſſio referenda eſt ad ipſam Rempublicam.*

15 *Papa poteſt Regem Regno priuare, & extraneo adiudicare vbi ex circunſtantiis occurrentibus apparuerit ſic expedire bono ſpirituali totius Regni, & conſeruationi Religionis.*

17 *Maioratus in ſucceſſione proximitas gradus attenditur reſpectu vltimi poſſeſſoris, quod etiam in quibuſcunque aliis fideicommiſſis familiæ, vel agnationi relictis locum habet.*

18 *Regni ſucceſſio de ſe non iure habitario, ſed ſanguinis defertur ex num. ſeqq.* & n. 19.

20 *Declaratur. text.* in cap. grandi, de ſuppl. negl. lib 6.

Cap. Licèt VI.

HÆres quando promittit explere votum vltramarinum defuncti, poteſt compelli excommunicatione, & priuatione hæreditatis etiam Regni ad explendum votum, provt in hoc text. Papa compellit Regem Vngariæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 320.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 492.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 26. cap. 2.* 1

Difficilis

Difficilis eſt hic text.varioſque patitur intellectus, quos referunt pro ſuis viribus latè explicantes Couar. *in cap.ſi hæredes,ex n.9.de teſtament.* Molin. *de primog. lib.1.c.9.à n.3.verſ.nec his obſtat*, Xuar.*in repet. l. quoniam in prioribus,in princip.n.20.C.de inoffic.teſtam.*vbi *in addit.*Iacob.Valdeſ.integrum text.& eius materiam latè explicantem, Perez *l.2.verſ.nec obſtat, tit.1.lib.5. Ordin.pag.120.& tit.6.pag.174.* Capyc.*deciſ.121. ex n.2.*Mich. Peláez *de maior.p.2.q.4.illat.1.num.8.*Ioan. Laceriel.*lib.3.de primog.q.6.* Didac. Lopez Stunica *de voto, q.4. ex n.50.* Peralta *in l.3.§.qui fide commiſſam, ex num.86.ff.de hæred.inſtit.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.39.princip.à n.33.& à n.68.& gloſſ.28. princip. à n.61.verſ.qualiter igitur*, Ioan.Garc. *de expenſ.cap.16. n.32. & 33.* Queſad.*rerum quotid.c.32.n.4.* Auendan. *l.40. Tauri, gloſſ.1.n.76.cum ſeqq.* vbi quinque intellectus ad hunc text. præſtat, Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.626.ſub n.8.* Soar. *de Relig.tom.2. tract.6. de voto, lib.4.cap.10.n.12.* Caſtill. *controuerſ. iuris lib.3. c.19. à num.119.*Marc.Anton.Genuenſ.*in practicab. Eccleſiaſt. quæſt.44.*

3 *Cum Rex Hungariæ pater tuus.*]Hic fuit Bela tertius Hungariæ Rex,ad cuius filium Andream cognomento Hieroſolymitanum Summus Pont. Innoc. III. conſcripſit hunc text. vt refert Tiraq. *de iure primog. in præfat. n.6.*

4 *Commiſerit tuæ fidei exequendum,*&c.]Pro intellectu huius text. in prima eius parte aduertendum eſt Regem Hungariæ, de quo *hic*, votum vouiſſe Domino Hieroſolymitanam prouinciam viſitare in forti militum manu,id eſt, cum militibus ſecum ferendis, non in proprium famulatum,ſed in auxilium,& ſubſidium belli illius,& ita votum mixtum emiſiſſe, partim ſcilicet perſonale dum refertur ad illam eundi, peregrinandi,& viſitandi actionem perſonalem; partim verò reale, dum ſcilicet refertur ad ſumptus reales, qui faciendi eſſent in illis militibus alendis,& in aliis eorum oneribus in itinere, & in bello ſupportandis, iuxta reſoluta per Molin. *d. diſp.626. ſub n.8.* Soar. *d. lib.4.c.10. n.11.* Caſtill. *d.c.19. ſub n.24.* aduertentes præcipuè Soar. vt hoc votum, aut aliud ſimile mixtum, & ita partim reale formaliter dici poſſit non ſufficere quamlibet mixturam, ſed illam ſolùm, quæ per accidens contingit, nempe ex intentione vouentis volentis eam æquè principalem eſſe in voto, ac ipſum opus perſonale in eo permiſſum, vt contingit in huius Regis Hungariæ voto, cuius oblatio pro ea parte, quæ iuxta accidentalem, mixturam realis erat, potuit durare in hæredes tranſitura de ſe quamvis à vouente, vtpote mortuo non poſſet adimpleri pro ea parte, quæ erat perſonalis, nam cùm illa duo, videlicet opus perſonale, & reale in voto deducta fuerint æquè principaliter, & ita licèt fuerint in eo coniuncta, tamen neutrum eorum fuerit acceſſoriè connexum, conſequitur quòd eorum quodlibet tanquam per ſe ſtans conſtituit virtualiter votum diuerſum, & diſtinctum, ac proinde licèt aliud, nempe perſonale, nequeat impleri, tamen implendum eſt, quod poteſt, nempe reale.

5 Volens igitur prædictus Hungariæ Rex in extremis agens, vt obligatio ſui voti poſt mortem ſuam ab hæredibus ſuis adimpleretur in totum, id eſt, non ſolùm pro ea parte,quæ realis erat,& adhuc durabat; iuxta ſupradicta, ſed etiam pro ea, quæ erat perſonalis, & vt talis per eius mortem expirabat, & ita abſque vlla diminutione etiam ex legitima ipſius filij ſi opus eſſet eandem obligationem filio iniunxit, & ab eo voluntariam acceptionem, & celeris implementi promiſſionem aſſumpto per ipſum filium Crucis ſignaculo expoſtulauit, & cum in eundem finem fecit hæredem bonorum ſuorum patrimonialium, eique, vt par eſt credere,reliquit facultates ad eiuſdem voti implementum competentes,& ipſammet copiam pecuniæ, quam forte ad illud ipſe Rex in vita parauerat,vt aduertunt Molin.*d.diſp.626.n.8.*Caſtill *ſub d. n.24.col.3.in princ.*

Vnde licet huiuſmodi voti oblatio, qua parte realis erat, poſſet tranſire ſub ratione obligationis iuſtitiæ ipſo iure ex vi hæreditatis receptæ in hæredem extraneum, & voluntarium,tum ex generali reg. text.*in l. hæres in omne, ff.de acquir. hæred. & in l. nihil 24.ff.de reg.iur.*tum ex aliis adductis per Soar. *d. lib.4. cap.11.à num.5.*ac proinde pro ea parte, qua prædicta voti obligatio erat perſonalis ſi teſtator excitans, vt ita dicam, eiuſdem voti naturam eidem hæredi votum huiuſmodi iniunxerit in vim conditionis,vt omnes fatentur, & conſtat ex ordinariis conditionum regulis, de quibus *in l. cedere diem 213. ff. de verbor. ſignif. & in l.ſi hæredi 5. ff. de condit. inſtit.* in ſpecie Soar.*d.c.11. num.3.* Intelligens tamen prædictus Rex Hungariæ quòd licet hæc omnia ita ſeruanda ſint reſpectu hæredis extranei voluntarij, & etiam in bonis filio vltra legitimam à patre relictis, vt per Xuar. *in d.l.quoniam in prioribus,ampliat.6.* & Molin.*d.lib.2. c.1.n.29.*per text.*in l.ſcimus, §.cum autem, C. de inoff. teſtam.* non poterat tamen eius voti obligationem,nec tanquam realem, nec tanquam perſonalem quantumvis piam imponere filio ſuo etiam hæredi quoad legitimam, iuxta reg.text. *in l.quoniam in prioribus, C. de inoff. teſtam.* iunctis iis quæ ad eandem regulam in oneribus etiam piis ampliandam reſoluunt Zabarel. Abb.Imol.& Barbat. *à n.10. in cap.ſi hæredes,de teſtament.*vbi Couar.*ſub num.9.col.* .Lacer.*de primog.lib.3. q.6.*Tiraq.*de pia cauſa in præfat.n.28.*Valaſc *de partit. c.19. num. 38.* Coſta *in c. ſi pater, verbo Trebellianicæ, num.7. de teſtam. lib.6.* Craſſ. *in §. legitima, quæſt. 39. num.20.& quæſt.46.*& in ſpecie huius text. obſeruant Molin. *de primog.lib.1.c.9.n.6.* alt. Molin. *d.diſp.626. num.9. col.2.* Caſtil. *ſub d.num.24.* ideò idem Rex acceptationem voluntariam filij modo ſupra relato expoſtulauit, vt præhabita filij acceptatione cum poſſet etiam in legitima grauare, quod per illum hoc modo fieri poſſe tenent Molin. *de primog. lib.2.cap.1.in fine,* alt.Molin.*d.diſp.626.num.9.colum.2.* Caſtil. *d.c.19.ſub num.14.col.3.* & ſatis ſentit Craſſ. *§.legitima, q.39.ſub num.2.* 7

Et hæreditatis emolumento priuerit.]Notatur ad hoc, quòd hæres expreſſa defuncti iuſſa ſibi legitimè incumbentia monitus non adimplens intra tempus à iure variè ſtatutum, & relatum à Couarru. *in cap.2. à princip. de teſtament.* priuatur ipſo iure emolumento etiam prælegatorum ſibi competente ex hæreditate, vel teſtamento eiuſdem defuncti, iuxta reg. text. *in authent.hoc amplius, C.de fideicom. & in authent. de Eccleſiaſt.tit.§.ſi quis autem, collat.9.*quæ quidem regula recipitur etiam de iure Canonico, iuxta text. *in d.c.ſi hæredes*, iuncto intellectu plurimorum, quos refert, & ſequitur Couar. *ibid. à n.5.* Padil. *in d. authent. hoc amplius, n.2.* Gregor. *l. vlt. gloſſ. penult. tit. 10. p.6.* dummodo tamen ipſa priuatio ſi non accedat acceptatio filij, aut non percipit à defuncto patre bona vltra legitimam, locum non habeat in ipſa legitima, quantumvis onera expreſsè iuncta pia ſint & ex voto præcedenti, vel niſi filius prædicta onera acceptauerit iuxta ſupradicta, quo capite acceptationis filius in hoc text. priuatur omni emolumento ſibi prouenienté ex paterno teſtamento, quia ſuppoſita ſua acceptatione abſoluta tenebatur etiam cum damno legitimæ adimplere onus, & oblationem voti, de quo *ibi.* Qua etiam ratione idem filius priuari *in hoc text.* 8

potuit

potuit ducatu ſi habitus fuit, & nouiter inſtitutus ex diſpoſitione, & iudicio paterno reuocabili vſque ad mortem, vt ad hunc text. intelligit benè Molin. Theolog. *d. n. 9. col. 2. in med.* & poſt Hoſt. Ioan. Andr. & alios Caſtil. *ſub d. n 24. col. vlt.*

9 *In Regno Hungariæ competebat*, &c.] Pro intellectu huius text. *in 2. part.* in qua agit de filio priuando Regni ſucceſſione, propterea quòd non impleuit votum paternum, aduertendum eſt prædictam voti iniunctionem filio factam à Rege Hungariæ, & acceptationem eiuſdem voti, de qua *hic*, contigiſſe ſolùm cum filio ipſius ſecundogenito, non verò cum primogenito qui eidem in Regno Hungariæ ſucceſſit, vt conſtat ex integra huius text. relata per Concium *ibid. & in tom. 2. operum Innocent. lib. 1. epiſtolarum, epiſt. 10.* & poſt Panorm. *in hoc text.* agnoſcit Molin. *d. diſp. 626. ſub num. 8. col. 2. & 3.* Caſtil. *ſub d. n. 24.* poſt Hoſtienſ. *hic col. 4.* & Ioan. Andr. *col. 2. & 3.* Butr. *num. 16. in fine*, ac Zabar. *num. 4. oppoſ. 2.* Secundùm quam huius text. integram Rex habebat tres filios, quorum primogenitus ſucceſſit in Regno abſque vlla prædicti voti iniunctione, & acceptatione, & ſecundogenitus ſucceſſit in bonis patrimonialibus eiuſdem patris, in quibus ab eo inſtitutus fuit, & rurſus ſucceſſit in prædicto voto quoad obligationem iuſtitiæ ſui reſpectu ex eo dimanantem. Cæterùm poſt mortem patris coacta militum copia cum Hieroſolymitanum iter arriperet, & contra inimicos Crucis bellum dirigere, ac tandem votum ſuum ne dum paternum implere ſimulaſſet, tamen eius oblitus in fratrem ſuum primogenitum, & Regnum Hungariæ conuertit iniuſtè aciem bellatorum, & multa contra Regiam fratris ſerenitatem commiſit cum magno hoſtium Fidei augmento, & Eccleſiæ detrimento, cui pro Catholica Religione, & communi bono expediebat, vt terra illa ſancta ab infidelibus vendicaretur propter periculum fidelium ibi degentium, & deuotionem illuc peregrinantium, ita ex dicta integra colligunt Molin. *d. num. 9. col. 2.* Iacob. Valdeſ. *in addit. ad Xuar. in d. l. quoniam prioribus, §. ad rem*, qui eſt, *n. 20. pag. 28.* Caſtil. *ſub d. n. 24. col. 4. in med.*

10 Summus igitur Pontifex Innocent. I I I. vniuerſalis Paſtor crediti ſibi à Deo ouilis curam gerens in ordine ad finem ſupernaturalem, & bonum Eccleſiæ, ac pacem Hungariæ Regni, vt habetur in integra relata à Valdeſ. *loco proximè citato*, iuncta reg. text. *in c. quemadmodum, de iureiur.* ibi, *turpius eiicitur*, &c. potuit *in præſenti*, filium ſecundogenitum prædicti Regis Hungariæ priuare ſucceſſione eiuſdem Regni ſibi competente iure geniture, ſi frater primogenitus Regni ſucceſſor ſine prole decederet, vt obſeruant Molin. *d. num. 9. col. 2. ante finem*, Caſtil. *d. num. 24. column. 4. in med.* prout etiam ſecundùm eandem reſolutionem procedunt plurimæ depoſitiones, quas Summi Pontifices fecerunt, tum Imperatorum, vt *in c. ad Apoſtolicam, de re iudic. lib. 6.* & in aliis exemplis adductis per Cardin. Bellarm. *controu. 3. generali de Romano Pontif. lib. 5. c. 8.* & per Modern. *de iuriſdict. part. 1. c. 23.* & per Soar. *de defenſione fidei lib. 3. c. 23. num. 14.* tum etiam Regnum, vt *in cap. alius 15. quæſt. 6.* & in aliis exemplis adductis per Cardin. Bellarm. Modern. & Soar. *dictis locis.*

11 *Et Regnum ipſum ad minorem fratrem tuum*, &c.] Ergo Summus Pontifex in caſibus, quibus Reges deponere poteſt, prout numero præcedenti demonſtraui, aut priuare poſſeſſorem delinquentem, non poteſt nouos reges conſtituere in præiudicium legitimi ſucceſſoris, vt docent Molin. *de primogen. lib. 4. cap. vltim. num. 57.* alt. Molin. *de iuſtitia, tract. 2. diſp. 29. verſic. ex dictis Sotus*, quicquid dicant Palat. *de obtentione Regis Nauarræ, part. 5. §. 7.* & Gregor. Lopez *l. 2. verbo no auiendo, tit. 15. part. 2.* aliter enim iam huiuſmodi ſucceſſor grauaretur ex delicto Regis poſſeſſoris, contra reg. *non debet, de regulis iuris in 6*, iuncta reg. text. *in l. 3. ff. de interd. & releg.* cum ſimilibus latè adductis per Anton. Gom. *l. 40. Tauri, n. 91.* ſecundùm quam delictum poſſeſſoris non præiudicat 12 ſucceſſori in iis, quæ huic non ab illo, ſed aliunde obueniunt, proſequuntur Sarmient. *ſelect. lib. 3. cap. 4. n. 3.* & Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 19. num. 45.* licèt enim proximitas quoad Regni ſucceſſionem attendenda ſit reſpectu vltimi poſſeſſoris, vt habetur apud Caſtellan. *l. 2. tit. 15. part. 2. & l. 9. verſ. la primera, tit. 1. ead. p. 1.* vbi Gregor. *verbo finamiento, & l. 2. tit. 18. p. 3. verſ. è ſy hermano*, Molin. *de primog. lib. 3. cap. 9. num. 15.* Caſtil. *d. cap. 19. num. 139 col. 2. in med.* cum aliis infrà 13 citandis, tamen non propterea ſucceſſor dicendus eſt accipere Regnum ex eius manu, vel ex iure aliquo, quod ab eodem vltimo, aut ab alio quolibet anteriori poſſeſſore tranſmiſſum ſit in eundem Regni ſucceſſorem, ſed tota eius ſucceſſio referenda eſt ad ipſam Rempublicam, vt adnotarunt Gregor. *l. 9. gloſ. 2. in princip. tit. 7. part. 2. & l. 4. gloſſ. 1. column.... in fine, tit. 15. ead. part.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 626. num. 18. & à num. 8. & diſp. 617. ſub n. 2.* Caſtil. *d. cap. 10. ſub n. 127. col. 4. poſt princip.* id quod etiam conſtat in maioratu, cuius ſucceſſor dicitur illum capere non ab vltimo poſſeſſore, ſed à primo eius inſtitutore, vt docent Gutier. *pract. lib. 3. quæſt. 66. num. 13.* Molin. *d. diſp. 626. num. 18. & diſp. 628. poſt princip. & diſp. 617. num. 2.* alt. Molin. *de primogen. lib. 1. c. 8. num. 2.* Pinel. *in l. 1. part. 3. num. 65. ad med. & num. 99. C. de bonis mat.* Gom. *l. 40. Tauri, ſub num. 72.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 10. n. 4.* & à maioratu ad Regnum licitum eſt arguere, vt per citatos in libello *de principiis vtriuſque iuris, litera A, num. 183.* & in fideicommiſſo familiæ relicto aduertit Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 2. n. 39.* pro quibus eſt text. *in l. vnum ex familia, §. 1. ff. de legatis 2. & in l. 3 in fine, ff. de interd. & releg. & in l. ſi arrogator, ff. de adopt.*

Amplia reſolutionem, quam proximè ex text. de- 14 ſumpſi, vt procedat non ſolùm quando Summus Pontifex vellet loco Regis à ſe depoſiti alium extraneum ab eius familia Regem conſtituere; quod enim regulariter fieri non poſſe extra omnem controuerſiam eſſe debet, ex eo quia Regnum durante familia poſſeſſoris non poteſt tranſire ad extraneos, ex latè traditis per Molin. *de primog. lib. 1. cap. 3. à n. 7.* & ex his, quæ in ſucceſſione maioratus, à qua fit argumentum, ab ſucceſſionem Regni, vt ſuprà tetigi, reſoluunt ad excluſionem extraneorum Couarr. *lib. 3. var. cap. 5. num. 4.* Molin. *d. lib. 1. cap. 1. n. 7.* Burg. de Pace *quæſt. 2. ciuili num. 71. & quæſt. 3. num. 3.* ſed etiam quando idem Summus Pontifex vellet Regni ſucceſſionem deferre alicui, ſed non proximi de familia, hæc etenim delatio fieri regulariter non poteſt in præiudicium proximioris etiam filij, vt ſatis probat text. *in præſenti* in proximè citatis verbis. Similiter etiam amplianda venit prædicta principalis reſolutio, vt nec ad vitam ipſius Regis depoſiti poſſit regulariter Summus Pontifex alium Regem ſubſtituere in præiudicium legitimi poſſeſſoris, vt ex ſuprà deductis benè concluditur. Nec obſtat quòd in ſucceſſione maioratus, (à quo ad Regnum argui poteſt, vt iam dixi) in præiudicium proximioris poteſt, & debet in vita poſſeſſoris delinquentis retardari maioratus delationem, & interim ad eius commoditates, & fructus Fiſcum vocari, iuxta text. *in l. Statius Florus, §. Cornelio Felici, ff. de iure fiſci, & in l. cum præter, §. hæreditate, ff. de legat. 2.* reſoluunt communiter Doctores, vt per Molin. *d. lib. 1. cap. 9. num. 25.*

Digitized by Google

num.24. & lib.4.cap.vlt.num.11. & Gom l.40. Tauri, num.91.col.5.Coſt.in §.& quid ſi tantum,p.2.à num.17. Menoch. remed.9. recup. n.244. Quia reſpondetur id quidem in Regno locum non habere, tum quia in illa nullatenus cadit confiſcatio, tum etiam quia cùm poteſtas Summi Pontificis Regem delinquentem ſic deponentis reſtringatur ad ſolos limites boni ſpiritualis ex ea depoſitione dimanantis,vt ſuprà oſtendi,bonum autem ſpirituale regulariter non poſtulet eam Regis ſubſtitutionem, ſequitur eam nullatenus fore admittendam.

15 Limita tamen ſupradictam reſolutionem ſic ampliatam,ne procedat, vbi ex circunſtantiis occurrentibus apparuerit expedire bono ſpirituali totius Regni, & conſeruationi Religionis, vt Regni ſucceſſio per Summum Pontif. auferatur proportionabiliter ab vno,vel à pluribus ſucceſſoribus, vel ab omnibus, ac tandem extraneo adiudicetur cum facultate Regnum debellandi, vt quia aliter cohiberi fortè non poteſt hæreſis poſſeſſoris, aut quia proximior hæreticus eſt, aut denique talis ex quo ſpiritualis boni notabile damnum reſultaret,vt in terminis tenet Molin.d.tr.2. diſp.29.verſ ex dictis Sotus, & ſatis deducitur ex hoc text.vbi Panorm.n.4.ſicque procedere poterit ſententia Palatij d.§.7. vt in effectu ſentit alt. Molin.d.c.vlt. num.37.

26 Vlteriùs ex verbis huius text.proximè adductis inferunt Doctores ad Regni ſucceſſionem proximitatis qualitatem expendi ex gradu reſpectu vltimi poſſeſſoris, itavt hic proximior gradu eſſe debeat, qui in regno ſuccedere intenderit, nec ſufficiat proximiorem eſſe primo acquirenti,& ab eo deſcendentem, vt per Aguirre de ſucceſſione Regni Portugallia,part.1.num.2. Molin.d.cap 9.num.15. alt. Molin.d. diſp.628. col.3.in princ.Flores ad Gam.deciſ.7.verſ.ſeptimus caſus, Caſtil. d.cap.19.num.139.col.2. in med. & licèt hæc ſententia non probetur apertè ex hoc text. vtpote quia non agit de ſucceſſione Regni, ſed de alia,nempe,de ſucceſſione bonorum patrimonialium eiuſdem patris Regis defuncti,meliùs tamen probatur ex cap. grandi, de ſupplend.neglig pral.lib.6.ibi, eidem Regi iure Regni ſuccederet,dum ſcilicet per hæc verba ad Regem vltimum poſſeſſorem refert fraternitatis, & ita proximitatis qualitatem reſpectu gradus requiſitam in Regni

17 ſucceſſore.Deinde hoc idem probatur ex eo, quia in hac materia valet argumentum de majoratu ad Regnum, vt ſuprà dixi, atqui in ſucceſſione maioratus proximitas gradus attenditur reſpectu vltimi poſſeſſoris,idem in Regno dicendum eſt; minor probatur ex text.in l.omnia,§.in fideicommiſſo.ff.de legatis 2. cum aliis fundamentis adductis per Molin. d. lib.3. cap.9. n.11.cum ſeqq. & per Angel. Matheat.de legatis, lib.2. c.15.n.9.cum ſeqq.& per Fachin.controuerſ.iuris, lib.5. cap.85.& per Peregr.de fideicomm.art.10 ſub n.2.verſ. contrarium, & per Con. practic.cap.38.num.1.& 2. & latiùs per Mench. de ſucceſſionum creat.lib.3. §.27.n.3. cum ſeqq. & per Gam. Luſit. deciſ.206.n.23.cum ſeqq. & per Molin.de iuſtit.tom.3 tract.2.diſp.628.col.3.per quæ fundamenta hanc ſententiam etiam in prædictis maioratibus, & in quibuſlibet aliis fideicommiſſis familiæ,vel agnationi relictis, vt poſt nominatos proximior agnatus, aut de familia vocetur, tenuit Barthol.Socin.in l.ſi cognatis,n.40.ff.de rebus dubiis, Marian. Socin. conſ.126.lib.1. & plures, quos refert, & ſequitur Peregr.vbi proximè, Gutier.pract.lib.3.q.66. in antiq à num.7. Valaſc.de iure emphyt.quæſt.50.n.34. Gam. Luſit. deciſ.7.num.1.& deciſ.206. num.23.cum ſeqq.Cald Pereira de nominat.emphyt.quæſt.24.num.90. Clar.§.teſtamentum,quæſt.76.num.14.Molin.de primog. lib.1.cap.6.num.47.& d.cap.9. à num.11. alt. Molin. d. diſp.628. in med. cum ſeqq. Mench. d. num.3.iuncto num. 8. & loquendo in maioratibus fatetur Flores ad Gam. d. deciſ.7. quintus caſus. Caſtil. d. lib.3. cap.15. num.51.& cap.19.à num.139. cum ſeqq. Aguirre d.p.1. num. 11. Quamvis oppoſitum, imò quòd proximitas gradus non ſit attendenda reſpectu vltimi poſſeſſoris, ſed reſpectu teſtatoris, aut inſtituentis maioratum, tenuerint, Iaſ.conſ.115.lib.1. & alij quos refert, & ſequitur Couarr.d.cap.38.ſub num.2.verſ.ſi ſanè,Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volun. lib.8.tit.12. à num.1. Menoch.conſ.124. num.1. cum ſeqq.& Cenall. communium contra communes, q. 398. à num.1.apud quos videbis plura ad intellectum d. §. in fideicomm. iſſo, qui ſolet pro vtraque parte ab vtriuſque ſequacibus expendi.

Denique ex ſupradictis huius text. verbis pariter 18 colligunt aliqui Doctores ſucceſſionem Regni de ſe, vbi lege lata,aut aliunde expreſſum non fuerit oppoſitum, deferri non in iure hæreditario,ſed ſanguinis, dum inquit Rege ſine liberis decedente Regnum de vno ad alium fratrem deferri ordine geniture, id eſt, propinquitatis in ſanguine,vt poſt Bald. in l.cum antiquioribus, n.18.C.de iure delib. & poſt Purp. conſ.419. num.1. explicat Caſtil. d.c.19. num.119. bene inſuper aſſertens idem in eodem text. aliunde etiam probari, videlicet ex eo, quòd Pontifex ibidem minatur Ducem,de quo ibi,amiſſurum ius ſucceſſionis in Regno, & ita oſtendit hoc ius in vita etiam Regis poſſeſſoris eſſe conſiderabile ad condemnationem, de qua text. loquitur,quod cùm ita ſit, neceſſariò demonſtrat huiuſmodi ius eſſe ſanguinis, ſiquidem hoc ſolum tunc dici poterat conſiderabile, non autem eſſe hæreditarium, nam hoc ante mortem teſtatoris conſiderabile non eſt, neque in condemnationem ſub ratione iuris de præſenti venire poteſt, iuxta reg.text.in l.4. ff. de adimendis leg.& in l.1.ſi impubere.ff.de collect.bonorum. Probatur etiàm hoc ipſum ex d.c.grandi, dum eundem ordinem geniture, & propinquitatis, de quo in hoc text. particulariter expendit ad ſucceſſionem huius Regni, ibi, qui eidem Regi,ſi abſque legitimo decederet filio,iure Regni ſuccederet; id eſt conſuetudine Regni deferendo eius ſucceſſionem fratri Regis ſine filiis decedentis tanquam eius proximiori de ſanguine, & ita iure ſanguinis,vt poſt Ioan. à Terra Rubea,& alios explicat Caſtil.d.c.19.ſub num.118.col.2.Quare his,& aliis fundamentis ita docent plures,quos refert, & ſequitur Lara in l.ſi quis à liberis,§.idem reſcripſit, n.136. ff.de liber.agnoſc.Pelaëz de maioratu part.4.n.47.& 48. quæſt.1.Molin.de primog.lib.1.cap.3.ſub num.10.& c.8. ſub n.9 & lib.3.c.6.n.9. alt. Molin.d.tract.2. diſp.626. n.5.6.& 8.& diſp.617. ſub n.2. Matienſ.in l.6. gloſſ.3. n.13. tit.7. lib.5. noua recopil. Pichard. ad tit. Inſtit. de hæred.quæ ab inteſtato defer.tract.de repræſent.§ 2.n.28. & alij,quos refert,& ſequitur Caſtill.d.c.19.num.117. cum ſeqq.

Verùm alij Doctores contrarium reſoluentes, vi- 19 delicet quòd ſucceſſio in Regno de ſe non deferatur iure ſanguinis,ſed potiùs Iure hæreditario, etiam pro hac parte expendere ſolent text.in præſenti, dum agens de filio priuando Regni ſucceſſione, propterea quòd non impleuit votum paternum, indicare videtur Regnum deferri tanquam defuncti hæreditatem, & ſucceſſionem ab eius manu acceptam à ſucceſſore, non tam vt primogenito, quàm vt hærede,in eo quod vtitur illis verbis,ibi paterna te reddas ſucceſſione indignũ, & emolumento hæreditatis priueris,& rurſus in eo quod approbat potuiſſe Regem prædeceſſorem ibi eundem filium grauare onere adimplendi prædictum votum, in illis verbis,ibi,ne ſi onus à patre tibi iniunctum, &c. cùm tamen conſtat illum ſolum ex hoc capite grauari

poſſe;

poſſe, ad quod aliquid non iure proprio, & ſanguinis, ſed iure hæreditario prouenit à manu grauantis, iuxta reg. text. *in l. ab eo, C. de fideicom. & in l. 1. §. ſciendum, ff. de legatis 3. & in l. 1. §. ſi hæres, ff. ad Trebell.* cum ſimilibus. Deinde pro hac parte expenditur *d. cap. grandi*, ibi, *eidem Regi ſuccederet*, quaſi per huiuſmodi verba innuat ſucceſſorem in Regno ſuccedere prædeceſſori, & ita ſuccedere iure hæreditario, cùm per hoc ſolùm ius dicatur ſuccedi prædeceſſori, non autem per ius ſanguinis, per quod non immediatè anteceſſori ſucceditur, nec inde, ſed aliunde ius accipitur, vt *ſuprà* oſtendi. Et ideò hâc contrariam opinionem, imo quod ſucceſſio in Regno de ſe non deferatur iure ſanguinis, ſed potiùs iure hæreditario, tenuerunt Oldrad. *conſ. 94. n. 8. cum ſeqq.* Abb. *hic n. 4.* & alij quos refert, & ſequitur Tiraq. *de iure primog. q. 35. n. 3. cum ſeqq.* Coſt. *de ſucceſſione Portugalliæ, pag. 136. in fine, cum ſeqq.* Couar. *tract. c. 1. n. 4. & 7.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 5. n. 2. & 12.* & quod attinet ad Regni ſucceſſionem in eadem ſententia reſident Gom. *l. 40. Tauri, num. 4. & 72.* vbi Auend. *gloſ. 1. n. 22. 23. 24. & 81.* Ioan. Garc. *de expenſis, c. 16. n. 15. 16. 31. & 32.* Humad. *l. 9. gloſſ. 2. tit. 7. p. 2.* & *ibi* Greg. *col. 2. ante fin.* poſt alios Aguirre *n. 3. d. p. 1. n. 22. 69. & 104.*

20 Ex quibus duabus contrariis opinionibus prior verior eſt, & in iure magis ſolidum habet fundamentum: nec pro ſecunda facit text. *in præſenti*, quatenus ex eo probare intendunt illius ſequaces Regnum deferri iure hæreditario, quia primò illa huius text verba, ibi, *paterna te reddas*, &c. intelligenda ſunt de priuatione, non quidem Regni, vtpote quia adhuc eo tempore illud à fratre primogenito poſſidebatur, vt benè aduertunt Molin. *d. diſp. 626. ſub num. 8. col. vlt.* Caſtil. *d. cap. 19. ſub n. 24. col. 2. in med.* ſed ſolùm hæreditatis, & legitimæ ſibi onus huiuſmodi acceptanti, vel patri relictæ, vt *ſuprà* oſtendi. Secundò alia huiuſmet text. verba, ibi, *ne ſi onus tibi à patre iniunctum*, &c. probantia onus prædicti voti potuiſſe iniungi eidem filio, non probant Regnum deferri iure hæreditario, nam huiuſmodi onus nec iniunctum fuit cum reſpectu ad Regnum, in quo huiuſmodi filius immediatè ſucceſſurus eſſet, vtpote quia non ipſe, ſed eius frater primogenitus in eo immediatè ſucceſſurus erat, ſed ſolùm cum reſpectu hæreditatis paternæ ſibi relictæ, neque etiam ſi cum reſpectu ad Regnum iniungeretur probaret intentum, vtpotè quia hæc iniunctio ſub eo reſpectu filium ſucceſſorem non arctaret vi ſua, ſed ſolùm ex vi acceptionis ab eodem filio factæ, provt etiam ex ſola hac vi obligaret reſpectu legitimæ, vt pote obuenientis non à patre, ſed à lege naturæ; quæ omnia colliguntur ex ſupradictis. Nec tandem in hoc text. Pontifex aduerſùs eundem filium priuationem iuris ad Regnum ipſi alioquin competentis poſt mortem fratris primogeniti minatur, ex eo quòd illius tanquam hæreditarium amitteret propter defectum prædicti oneris non adimpleti, ex vi *d. Auth. hoc amplius*, cum ſimilibus, ſed ſolùm ex eo, quia eandem priuationem poſtulabat finis ſupernaturalis in ordine ad quem potuit Summus Pontifex eam inducere *in hoc text.* quantumvis ius illud ad Regni ſucceſſionem ſit ſanguinis, & non hæreditarium, vt dixi *ſupr. n. 18.*

21 Nec etiam obſtat prædictæ priori ſententiæ text. *in d. c. grandi*, ibi, *eidem Regi ſuccederet*, quia reſpondetur ea non intendere quòd Regi prædeceſſori tribuendum ſit ius in Regno competens ſucceſſori, quaſi in hunc ab illo diminanet, non enim dimanat, nec accipitur niſi à Republica, vt *ſuprà* dixi *n. 13.* ſed ſolùm intendere quòd proximitas gradus ad huiuſmodi ſucceſſionem requiſita reguletur & expendatur reſpectu vltimi prædeceſſoris, vt dixi *ſuprà à n. 16.* & in hunc ſenſum dicatur ei ſuccedere, id eſt in locum eius ſuccedere; quæ explicatio apertior fit ex eo quòd Pontifex ſubiungit alia verba, ibi, *iure Regni*, &c. vt oſtenderet fratrem Regis, de quo *ibi*, ei non ſuccedere ſimpliciter, provt ſcilicet in hæreditatibus hæres defuncto ſuccedit iure hæreditario, ſed ei ſuccedere iure Regni, id eſt, ſucceſſione ſanguinis à iure Regni, id eſt, à iure, & conſuetudine Regni inducta.

Et in aſſumpto Crucis ſignaculo.] Vide Iacob. Gretſerum *de ſancta Cruce, tom. 3. lib. 2. c. 3.* Et nuncupatim 22
quòd ſignum Crucis valeat contra dæmonum nocumenta, & generaliter contra omnes infirmitates ex 23
pluribus Sacræ Scripturæ locis, & Sanctorum Patrum auctoritatibus oſtendit Emman. de Valle *de incantat. & enſalmis, ſect. 1. c. 4. à n. 4.* Et de miraculis S. Crucis, præſertim aduersùs dæmonum magias, & infeſtationes, vide Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib. 6. p. vlt. c. 2. q. 3. ſect. 3. §. ſeptimum*, Fr. Ioan. Bleda *de miraculis S. Crucis*, Couar. *lib. 4. var. c. 5.* Bozz. *de ſignis Eccleſiæ, tom. 2. lib. 15. c. 3. fol. 110.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 1. conſid. 38. concl. 98. cum ſeqq.* Card. Baron. *in addit. ad martyrolog. Rom. die 7. Aprilis pag. 136. & annalium Eccleſiæ, tom. 1. anno Chriſti 34. pag. mihi 21.* Steph. Gratiã. *diſcept. forenſ. c. 217. n. 60.* Spreng. *in mall. p. 2. q. 4. c. 1.* Petr. Thyræ. *de dæmoniac. p. 3. c. 44. & lib. de locis infeſtis, p. 3. c. 63.* Torreblanc. *de magia, lib. 2. c. vlt. ex n. 17.* & de multiplicatione ligni S. Crucis, vide eundem Card. Baron. *in addit. ad Martyrolog. die 3. Maij, pag. 195. & tom. 3. annal. anno Chriſti 326. pag. 265.* Hieron. Roman. *de Republ. Chriſt. lib. 4. c. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Papa commutat votum vltramarinum in vigilias, orationes, & ieiunia, tunc maximè cùm ceſſet cauſa, quæ inducit ad vouendum, ita etiam quòd expenſæ faciendæ in eundo, morando, & redeundo, integraliter mittantur in Terræ ſanctæ ſubſidium.*
2 *Priuilegia olim conceſſa Crucem recipientibus, remiſſiue.*
3 *Nobilium, & in dignitate conſtitutorum peccata in exemplum trahi ſolent ab inferioribus.*
4 *Verbum, licet, arbitrium boni viri aliqualiter videtur importare.*
5 *Seniores à longis itineribus ſunt excuſandi.*
6 *Senex præſumitur moriturus.*
7 *Vouere quis non poteſt, quod in graue ſuæ Eccleſiæ, cui præeſt, detrimentum cedat.*
8 *Clericus habens qualecunque beneficium reſidentiam exigens ſine ſui Epiſcopi facultate ad longam peregrinationem voto ſe obſtringere nequit.*
9 *Voto in commutando peregrinationis Hieroſolymitanæ habenda eſt ratio expenſarum in eundo, commorando & redeundo.*
10 *Cauſa finali voti ceſſante ceſſat legis obligatio.*
11 *Votum longæ peregrinationis emiſſum ab Epiſcopis inconſulto Romano Pontifice an, quando, & quomodo valeat, oſtenditur.*
12 *Voti peregrinationis Hieroſolymitanæ commutatio hodie facienda eſt ad inſtar aliorum.*
13 *Voti peregrinandi in commutatione an expenſæ in peregrinatione promiſſa conſumendæ commutari debeant in eleemoſynas, & labor itineris in opera perſonalia, oſtenditur.*
14 *Diſpenſare ſecum nemo poteſt.*
15 *Voto tenetur qui ſe vouiſſe certò ſcit, dubitat tamen an voto teneatur ratione materiæ, vel finis, aut alicuius circumſtantiæ tunc occurrentis.*

CAP.

Cap. Magnæ. VII.

1 Papa commutat votum vltramarinum pro laboribus in vigilias, orationes, & ieiunia, etiam quæ debet facere, ſed deuotiùs, tunc maximè cùm ceſſat cauſa, quæ inducit ad vouendum, ita etiam quòd expenſæ faciendæ in eundo, morando, & redeundo integraliter mittantur in Terræ ſanctæ ſubſidium. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt.Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.*320. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*492. remiſſiuè Caſal. *in annot.*& Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*3. *Decret. lib.*3.*tit.*26. *cap.*3.

2 *Ac in ſignum peregrinationis*, &c.] De priuilegiis olim conceſſis Crucem recipientibus, vide Henriq. *in ſum.lib.*13.*c.*48.§.4. Quo verò ordine recipiantur qui Crucis charactere deſiderant inſigniri, tradit Campeg.*in fin.*tractatus,Zanchin.*de hæreticis,in inſtructione de modo Cruce ſignandi.*

3 *Quod enim agitur à Prælatis*,&c.] Notatur ad hoc, quòd nobilium, & in dignitate conſtitutorum peccata in exemplum trahi ſolent ab inferioribus, vt per Tiraquel. *de pœnis temper. cap.*31. *num.*38.*& ſeq.& c.*51. *num.*97. benè Flamin. *de reſignat. benefic.lib.*5.*quæſt.*3. *n.*156.

4 *Quid liceat.*] Notatur ad hoc,quòd ex verbo,*liceat,* arbitrium boni viri videtur conceſſum, vt per Menoch.*de arbitr.lib.*1.*q.*8.*n.*56.metipſum *de diction.vſufreq.diſt.*191.*n.*5.

5 *Verùm ætatis vitæ ſeneſcentis*,&c.] Notatur ad hoc, quòd ſeniores à longis itineribus ſunt excuſandi, vt per Tiraquel.*de iure primog.in præfat. num.*211. Senex
6 enim præſumitur moriturus,Alciat. *de præſumpt.reg.*1. *præſumpt.*53. Menoch. *eodem tract.lib.*6. *præſumpt.*46. *num.vlt.*

7 *Sine cuius aſſenſu*,&c.] Notatur ad hoc,quòd quippiam vouere non poſſunt, quod in graue ſuarum Eccleſiarum,quibus præſunt,detrimentum cedat, vt per Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*11.*c.*16.*q.*2.

8 *Clericos abſque ſui Epiſcopi licentia*,&c.] Notatur ad hoc, quòd Clericus habens qualecumque beneficium reſidentiam exigens ſine ſui Epiſcopi facultate longæ peregrinationis, aut aliorum in ſuæ Eccleſiæ præiudicium vergentium voto ſe adſtringere nequit, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.*30. *tract.*3. *num.*9. Franc. Leo *in Theſauro fori Eccleſ. p.*2. *cap.*11. *num.*11.Gregor.Lop.*l.*2.*in fine,tit.*8.*p.*1 nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum*, *lib.*1. *quæſt.*342. Iacob. de Graffis *in aureis deciſ. part.*2. *lib.* 2. *cap.*12. *n.*24.Azor.*d.lib.*11.*cap.*26.*quæſt.*3.Sayr.*in claui Regia, lib.*6.*c.*5.*n.*25.Soar.*de Relig.tom.*2. *tract. de Voto, lib.*3. *cap.*4.*n.*10.Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.*1. *lib.*4. *c.*25. *n.*44. etiam reſoluentes abſque alicuius licentia emittere poſſe modicam peregrinationem, quæ ſcilicet petit ſolam abſentiam iure conceſſam. Quidam excipiunt votum eundi in ſubſidium Hieroſolymitanum, quaſi illud emittere integrum ſit huiuſmodi Clerico inconſulto Epiſcopo; ſed benè Sanchez *d. c.*4.*n.*45.cum Azor.*citato loco*, & Soar. *d. lib.*3.*cap.*4. *n.*12. dicit id ſolum licuiſſe olim quando omnibus generaliter illuc aditus patebat,& idem Sanch. *loc.cit. num.*46. reprobat ſententiam quorundam aſſerentium teneri huiuſmodi Clericos ſoluere expenſas itineris, & redditus peregrinationis illius magnæ promiſſæ.

9 *Vt expenſæ, quas vouens in eundo*, &c.] Notatur ad hoc,quòd in commutando voto peregrinationis Hieroſolymitanæ habenda eſt ratio expenſarum in eundo, commorando, & redeundo, vt per Sayr. *in claui Regia,lib.*6.*c.*12.*num.*20. *verſ. item conſideranda*, Paul. Comitol.*reſponſ.mor.lib.*2.*q.*13. *per tot.* Azor. *d.lib.*11. *c.*18.*q.*13.Soar.*d.tract.de voto*, *lib.*6.*c.*19.*n.*19.*in fine*, Sanch.*d.lib.*4.*c.*59.*n.*11. *cum ſeqq.*

10 *Quia ceſſauere cauſæ*,&c.] Quando à principio cauſa voti exiſtit, ac proinde id valuit, ac poſtea cauſa ceſſauit, quidam dicunt non ceſſare voti obligationem, per text. *in præſenti*, vbi Epiſcopus Trecenſis votum Hieroſolymitanæ peregrinationis Deo nuncuparat pro aſſequenda ſuæ Eccleſiæ libertate ope Comitis Campaniæ, quem ibi eſſe exiſtimabat, & tamen cùm poſt conſtaret illius Ducis morte intentionem Epiſcopi fruſtratam fuiſſe, conſultus Pontifex id votum commutat quaſi ſupponens illud obligare, ita docent *in præſenti*,gloſſ.*verbo vt venires*, Hoſt.*n.*21.Butr.*n.*25.& Anchar. *n.*5. Cæterùm verius eſt cauſa finali voti ceſſante ceſſare eius obligationem, vt per Sayr. *in claui Regia,lib.*6.*c.*8.*n.*14. Azor.*d.lib.*11.*c.*15.*q.*13. Soar. *de Relig.tom.*2.*tract.de voto,lib.*4.*c.*18.*n.*3. Sanch. *in præcepta Decalogi,tom.*1.*lib.*4.*c.*2. *n.*42. vbi *n.*43. dicit *in hoc text.* ſecundùm aliquos fuiſſe cauſam impulſiuam inuiſionem illius Comitis,quæ ceſſauit: at meliùs dici poſſe concludit eam voti commutationem non fuiſſe neceſſariam, ſed conceſſam ad maiorem cautelam, quod ait non obſcurè ſignificare Pontificem *in præſenti*,dum dicit ceſſante illius voti cauſa,potuiſſe quoque eius obligationem finiri, quaſi dicat ceſſaſſe ſi fuit cauſa finalis, ſecus ſi impulſiua, & ideò non dicit ceſſaſſe,ſed potuiſſe ceſſare; additque huic intellectui non obſtare hunc eundemmet text. quatenus appellat hanc commutationem indulgentiam,ſeu priuilegium, & ſubinde debere aliquid operari, at nulla eſſet operatio ſi votum non obligaret, nam reſpondet ſæpè concedi priuilegia ad pacandas conſcientias, eáſque ſcrupulorum ſtimulis liberandas, etſi in rigore ea non eſſent neceſſaria.

11 *Concedimus votum peregrinationis taliter computare*, &c.] Ergo votum longæ peregrinationis emiſſum ab Epiſcopis inconſulto Romano Pontifice validum eſt in ſolum ipſorum præiudicium, ac proinde etſi expleri nequeat abſque Pontificis licentia, tenentur tamen eas expenſas eundi, & redeundi ſoluere, & in eas id votum commutare; ita per hunc text. docent Alcozer *in ſumm.c.*16.vbi *de potentibus irritare,concl.*1. *fol.*55. Syluest.*verbo votum* 3.*q.*1. Azor. *d.lib.*11.*c.*16. *q.*2.Sayr *in claui Regia,lib.*6.*cap.*1.*num.*24.*verſ.ſecundò vouere.* Verùm Abb. *hic n.*15. exiſtimat votum huiuſmodi, quod *in hoc text.* commutauit Pontifex, fuiſſe irritum, & ſolius ſcandali vitandi gratia fuiſſe à Pontifice commutatum.Verior tamen opinio tenet votum longæ peregrinationis ab Epiſcopo emiſſum eſſe validum, quia *in hoc text.* nullibi dicitur id votum fuiſſe irritum, imo ſupponitur fuiſſe validum, & ideò eſt à Pontifice commutatum,quare ita tenent Tabien.*verbo votum* 5.*q.*2.*n.*1.Soar.*d.tract.de voto, lib.*3.*cap.*4.*à n.*4. Barthol.à S.Fauſto *in theſauro Religioſorum,lib.*1.*q.*337. Sanch.*in præcepta Decalogi*, *tom.*1.*lib.*4.*c.*25.*n.*39.vbi *n.*40. aduertit in hoc caſu eſſe irritum huiuſmodi votum quando attentis circumſtantiis iudicaretur maius Dei obſequium reſidere, nec petere eius abſentiæ facultatem, & *num.*41. pariter aduertit quando id votum eſſet validum, minimè teneri Epiſcopum ad expenſas eundi, & redeundi, vt exiſtimant Alcoz. Syluest. Azor. & Sayr. *locis proximè citatis*, quia ex vi voti tantùm tenetur implere conditionem petendo licentiam à Pontifice, quòd ſi ille deneget, ad nihil obligabit votum, dum Pontifex voluntatem non

reuocauerit; ſi autem licentiam concedat, obligabit votum ad peregrinationem, & ſi illam exequi velit, nulla opus eſt commutatione; ſi autem exequi nolit, opus eſt commutatione, aut diſpenſatione, nec eſt præciſè neceſſarium commutationem fieri in eas expenſas. Quando autem votum eſſet irritum, tanquam obſtans maiori bono nulla ſoluendi expenſas remanet obligatio, quòd illæ non ſint per ſe promiſſæ, ſed tanquam acceſſoriæ voto perſonali, & ideo ceſſante obligatione principali, ceſſat acceſſoria. Hinc aliqui excipiunt votum eundi in ſubſidium Hieroſolymitanum, quaſi illud emittere, & exequi inconſulto Romano Pontifice integrum ſit Epiſcopis, ex quorum numero ſunt Anchar. *hic n.*12. Butr. *in cap. ſcripturæ, n.4. verſ. ſecundo, hoc tit.* vbi Abb. *num. vlt.* Zabar. *num.* 3. *q.*8. & Anan. *n.*9. Sed dicendum id olim licuiſſe Epiſcopis cùm omnibus generaliter concedebatur aditus in Terram ſanctam, at cùm hodie is aditus non pateat, Pontificia licentia eſt neceſſaria, Azor. *d. lib.* 11. *c.*16. *q.*2. Sanch. *d. c.*25. *num.*42. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 1. *q.*339.

12 *In neceſſarios vſus Terræ illius*, &c.] Quamvis autem votum peregrinationis Hieroſolymitanæ, & maximè quando in eius loci ſubſidium eſt factum, ſoliti olim fuiſſent Pontifices commutare in eleemoſynam in eius loci ſubſidium mittendam propter vrgentem neceſſitatem ſuccurrendi illis temporibus expeditioni bellicæ in illius Terræ ſubſidium, hodie tamen cùm expeditio illa prorſus ceſſauerit, non eſt neceſſaria ea huius voti commutatio, ſed inſtar aliorum fieri poteſt, vt docent Soar. *d. tract. de voto, lib.*6. *c.*19. *n.*16. *&* 17. Sanch. *d. lib.*4. *c.*56. *n.*26.

13 *Laborem etiam laboribus recompenſes*, &c.] Ergo in voti peregrinandi commutatione expenſæ in peregrinatione promiſſa conſumendæ commutari debent in eleemoſynas, & labor itineris in opera perſonalia, ac proinde requiritur, vt votum perſonale commutetur in aliud perſonale, & reale in aliud reale, vt dicunt Angel. *verbo votum* 4. *n.*12. Angles *in floribus Theologicis, p.*2. *quæſt. vnic. de voto, art.*8. *difficult.*6. Verùm id accipiendum non eſt tanquam quid præcepti, ſed tanquam quid conſilij, & tanquam quid congruentius, quia inter ſimilia verſatur propria æqualitas, & inter ea facilè inuenitur, & acceditur magis priori voti materiæ, & fini, ita benè docent Soar. *d. n.*16. *&* 17. Sanch. *c.*56. *n.*26. Labor peregrinationis promiſſæ commutatur ſic à viris doctis. Si peregrinatio pedeſtris ſit, vt vltra expenſas labor vnius diei commutetur in vnius diei ieiunium, & duorum dierum in duo ieiunia, & ſic deinceps. Si non ſit pedeſtris, vt labor quatuor dierum in vnius diei ieiunium commutetur, ita Suar. *d. lib.*6. *c.*12. *n.*20. *verſ. item conſiderandæ.* Azor. *d. lib.* 11. *c.*18. *q.*13. Sanch. *d. lib.*4. *c.*56. *n.*40.

14 In gloſſ. *Noluiſti*, ibi, *quoniam nemo iuramentum ſuum, vel votum debet interpretari.* Notatur ad hoc, quòd nemo poteſt ſecum diſpenſare, vt per Sanch. *de Matrim. lib.*8. *diſp.*3. *n.*5. vbi *n.*6. reſoluit probabilius eſſe poſſe Romanum Pontif. erga ſe ipſum diſpenſare in iis omnibus, in quibus poteſt cum ſubditis, & *n.*8. idem reputat poſſe Epiſcopos, vt videre eſt apud illum. Et de Romano Pontif. & aliis Epiſcopis quòd poſſint ſecum diſpenſare in legibus à ſe poſitis, & in votis & iuramentis propriis, ſicut & cum aliis ſubditis diſpenſare poſſunt, tenent Soar. *de legib. lib.*6. *c.*12. *à num.*8. Salas *eod. tract. diſput.*20. *ſect.*3. *diffic.*3. *&* *ſect.*12. Baſil. Pont. *tract. de Matrim. l.*8. *c.*4. *n.*9. vbi *n.*11. aſſerit non obſtare text. *in præſenti*, vbi Innoc. III. loquens de Trecenſi Epiſcopo, qui peregrinationem vouerat ex certa cauſa, quæ iam ceſſauerat, quaſi Epiſcopum laudans ait noluiſſe illum abſque Sedis Apoſt. conſilio ſe voti obligatione exemptum iudicare, quia reſpondet id ſupererogationis, & conſilij opus fuiſſe, non neceſſitatis.

In ead. gloſſ. ibi, *Niſi certus eſſet quòd non eſſet obligatus.* Notatur ad hoc, quòd ſi quis ſe vouiſſe certò ſciat, dubitat tamen num voto teneatur ratione materiæ, vel finis, aut alicuius circumſtantiæ tunc occurrentis, tenetur voto, vt per Butr. *hic n.*14. Cott. *in memorab. verbo fideiuſſor indemnitatis,* Nauar. *in man. c.*12. *n.*37. *&* 54. Gutier. *de iuram. confirm. p.*1. *c.*72. *n.*7. Hoſt. Angel. Gratian. & quoſdam Theologos, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib.*2. *diſp.*41. *n.*35. 15

SVMMARIVM.

1 *Impedito ad tempus exequi votum vltramarinum dilatio conceditur, perpetuò verò impedito inducitur redemptio in eo, quod magis expedit Terræ ſanctæ*, & n.2.

3 *Inops dicitur qui ex operis, vel artificio debet victum quærere.*

4 *Maritus an teneatur ſecum deferre vxorem illum comitari volentem, oſtenditur.*

5 *Pœnitentia poteſt ex cauſa commutari ab eo Sacerdote, qui eam iniunxit.*

Cap. Quod ſuper his. VIII.

Votum Terræ ſanctæ vouens ſi eſt pauper, infirmus, vel alia iuſta cauſa temporanea impeditus, 1 obtinebit dilationem voti; ſi verò cauſa ſit perpetua, expenſæ quæ aliàs erunt faciendæ, mitti debent in ſubſidium Terræ ſanctæ, & pro labore iniungi aliæ pœnitentiæ. Si verò ſua præſentia eſſet ibi vtilis, ipſe ire tenetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontificij pag.*492. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*321. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*2. *Decret. lib.*3. *tit.*26. *c.*4.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2 Soar. *de Relig. tom.*2. *tract. de voto, lib.*4. *c.*11. *n.*16. *cum ſeqq.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*1. *lib.*4. *cap.*2. *à n.*25. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*11. *c.*15. *q.*12. inde inferentes ad alios caſus.

Qui de laboribus ſuis ſibi poſſint acquirere neceſſaria.] 3 Notatur ad hoc, quòd dicitur inops, qui ex operis, vel artificio debet victum quærere, vt per D. Barboſ. *in l.*1. *ff. ſoluto matrim. p.*4. *n.*62.

Viros ſuos ſequantur.] Ergo vir tenetur ſecum deferre vxorem illum comitari volentem, de quo an verum ſit, vide Doctores citatos *ad c.*1. *n.*5. *de coniug. leproſ. pag.*56. & præcipuè Sanch. *de Matrim. lib.*9. *diſput.*4. *n.*14. vbi intelligit ſi alicubi ſit diu habitaturus, ſuppetantque illi neceſſariæ expenſæ ad transferendam vxorem, ſi tamen vir proficiſcatur ſtatim rediturus, aut nullibi notabilem moram facturus, ſed ad varia negotia peragenda diuerſis in locis tendat, ſecum deferre non tenetur vxorem. 4

In gloſſ. *Potens.* Notatur ad hoc, quòd regulariter pœnitentia poteſt ex cauſa commutari ab eo Sacerdote, qui eam iniunxit, vt per Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. n.*28. 5

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Votum vltramarinum non poteſt redimi, & commutari per alium quàm per Papam,*& n.2.

3 *Votum eundi in ſubſidium Terræ ſanctæ emiſſum à filiofamilias an poſſit à patre irritari, oſtenditur.*

4 *Religioſi quamvis ſint parum literati poſſunt promoueri, quia in eis magis attenditur vita, quàm ſcientia.*

5 *Mens ex præfatione colligitur.*

6 *Proœmium declarat deciſionem.*

7 *Clerici poſſunt intereſſe bello iuſto, vt dent conſilium.*

8 *Votum eundi in ſubſidium Terræ ſanctæ emittere poteſt vir renitente vxore, quod exequi tenetur, & ab ea irritari non poteſt.*

9 *Vxor votum eundi in ſubſidium Terræ ſanctæ non poteſt emittere, nec exequi viro contradicente;* & n.10.

11 *Clerici non poſſunt eſſe in bello, & pugnare, & qualiter autem intereſſe poſſint abſque irregularitatis incurſu, remiſſiuè.*

Cap. Ex multa. IX.

1 Commutatio voti Terræ ſanctæ ſpectat ad ſolum Papam, vel ad illos, quibus ſpecialiter committit. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric.Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 2. iuris Pontif. pag.* 322. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 493. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*2.*Decret.lib.*3.*tit.*26.*cap.*5.

2 De materia huius text. vide Soar. *de Relig. tom.*2.
3 *tract.de voto,lib.*4.*c.*11.*n.*17.*& ſeqq.* Hinc probari ſolet votum eundi in ſubſidium Terræ ſanctæ emiſſum à filiofamilias non poſſe à patre irritari, quod deduci videtur *ex §.in tanta,infr. hoc eod.text.* vbi datur licentia viro exequendi huiuſmodi votum inuita vxore; at maius eſt præiudicium vxoris, quàm patris; ergo à fortiori poterit filiusfam. id votum inuito patre exequi, ita docent Syluest. *verbo votum,*3.*q.*6. Nauar. *in man. c.*12.*n.*70.Gregor.*l.*3.*verbo de edad.tit.*8.*p.*1. Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.*1.*lib.*2.*cap.*29.*n.*6. Fr.Emman.*in ſumm.tom.*2.*c.*91.*n.*9.*concl.*8.*in fine.* Sed quamvis hæc opinio ſit communis, nullo iure probatur, quia cùm text. *in præſenti, in d.§.in tanta*, id virn concedens in vxoris præiudicium, ſit à iure exorbitans, non eſt extendendus, ſicut nec extenditur ad ſeruum, nec ad Religioſum; eo vel maximè quòd diſpar ſit ratio, filius enim eſt propriè ſubiectus patri, non ſic autem vir vxori, imo eſt eius caput: item vir habet adminiſtrationem familiæ, & magis ei fidit ius in eo voto exequendo cum fructu. Quare iure optimo Soar. *d.tract. de voto, lib.*6.*c.*1.*n.*11. & Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*1.*lib.*4.*c.*35.*n.*26. dicunt prædictam Doctorum reſolutionem dubiam eſſe, & ideo merito tria aduertunt. Primum eſt, ſi id votum ſit peregrinationis cauſa ſolius deuotionis, poteſt irritari à patre: quia nec vir id votum exequi poteſt abſque vxoris conſenſu. Secundum eſt, ſi id votum ſit in Terræ ſanctæ ſubſidium; idque expenſis parentis ſit faciendum, nullatenus poteſt abſque patris licentia impleri, quia nullo iure conceditur filio diſponere de bonis paternis. Vltimum eſt ſi ſubſidium illud eſſet tantum perſonale, tunc forſan procederet ſupradicta reſolutio, non tam ex iure humano, quàm ex naturali, quia ratio boni communis præponderaret iuri paterno.

Quorum plures idiotæ ſunt.] Notatur ad hoc, quòd Religioſi, & Abbates, etiamſi ſint parum literati, poſſunt promoueri, quia in eis magis attenditur vita, quàm ſcientia, vt per Cott.*in memorab.verba Abbates, pag.*1. 4

§. Secundò quæſiuiſti.

Votum vltramarinum non debet commutari ſi 2
vouens eſt habilis ad eundum, inhabilis ad pugnandum ſi ſuo conſilio poteſt prodeſſe exercitui, vel ſecum ducere bellatores, aut ſi ſit diues. Colligunt Doctores in principio text. citati.

Verùm ſi ad ſuperiora,&c.]Notatur ad hoc, quòd ex 5
præfatione colligitur mens, vt per Tiraq.*ceſſante cauſa, limit.*1.*n.*65.Maſcard.*de probat.concl.*1284.*n.*6.Gutier. *practic.lib.*1.*q.*89.*à n.*3. Proœmium enim declarat de- 6
ciſionem *l.enim pater,§.dulciſſimi,ff.de legatis* 2.*l.vlt.ff. de hæred.inſtit.* Molin. *de primog.lib.*1.*c.*5.*n.*7.

Maturitate tamen conſilij, &c.] Notatur ad hoc, 7
quòd Clerici poſſunt intereſſe bello iuſto, vt dent conſilium, ſicut docent plures, quos citaui ad *cap.petitio* 24.*infr.de homicid.* quibus adde Rebuff. *in auth.habita,C.ne filius pro patre, verbo Epiſcoporum.*

§. In tanta.

Probat hic §. virum renitente vxore poſſe votum 8
in ſubſidium Terræ ſanctæ eundi emittere, & exequi teneri, nec ab vxore poſſe irritari, vt per Greg. *l.*9. *verbo ire Hieruſalem,tit.*8.*p.*1.Iacob.Gretſerum *de ſancta Cruce,tom.*3.*lib.*2.*cap.*1.*pag.*10. Sanch.*de Matrim. lib.*9.*diſp.*4.*n.*16.*& in præcepta Decalogi,lib.*4.*c.*34.Fr. Emman.*in ſumm.p.*2.*c.*90.*concl.*8.Barthol.à S.Fauſto *in theſauro Religioſorum,lib.*1.*q.*283. Sayr. *in claui Regia, lib.*6.*c.*5.*n.*9.Soar.*de Relig.tom.*2.*tract.de voto,lib.*6 *c.*4. *n.*14. vbi benè addit cum D.Thom. *quodlib.*4.*art.*11.
& D.Antonin.*p.*2.*tit.*1.*c.*22.*§.*1. virum non poſſe im- 9
plere perſonaliter tale votum, ſi vxor nolit eum comitari, & ſit iuuenis, relinquaturque in periculo incontinentiæ, nec vxorem teneri illum comitari, eo quòd ſit res valdè oneroſa, quia ex iure naturæ tenetur vir cauere id vxoris periculum, & ideo ſatisfaciet tunc redimendo votum. Vxor tamen non poteſt ſimile votum emittere, & exequi viro contradicente, Sanch.*d.diſp.*4. *n.*17.Soar.*d.lib.*6.*c.*4.*n.*15. Barthol.à S.Fauſto *d.lib.*1. *q.*284. Fr. Emman. *d.concl* 8.Sayr.*d.c.*5.*n.*10. vbi reſpondet ad text. *in cap.quod ſuper his,ſup.hoc tit.in fine,* vbi dicit quòd vadat per ſe, aut per alium, cùm ibi non exprimatur an de licentia iuris, vel ſine votum emiſſum fuerit, intelligendum eo modo, quo minus huic communi opinioni contradicat.

In gloſſ.*Viri,*ibi, *ſpecialiſſimus caſus,*&c.Fauore Ter- 10
ræ ſanctæ continet hic text. caſum ſpecialiſſimum, & ideò non habet locum quando peregrinatio eſſet non in ſubſidium, ſed cauſa deuotionis, vt per Sanchez *d. diſp.*4.*n.*15.Sayr.*in claui Regia,lib.*6.*c.*5.*n.*9. Barthol. à S.Fauſto *d.lib.*1.*q.*283.*verſ.alij vero.*

§. De Clericis.

Clerici tanquam inhabiles ad pugnandum redimunt votum vltramarinum niſi in certis caſibus. Colligunt Doctores in princip.text.citati.

Reddat inhabiles ad pugnandum.] Notatur ad hoc, 11
quòd Clerici non poſſunt eſſe in bello, & pugnare, vt per Menoch.*conſ.*54.*n.*19. Iacob.Gretſerum *de ſancta Cruce,tom.*3.*lib.*2.*cap.*3.Miles enim Chriſti non debet ſe prælijs immiſcere, etiam contra infideles, Perez *l.*1. *col.*11.*verſ.ad vnum,tit.*1.*lib.*4. *Ordin. pag.*766.

42 *Niſi vel conſilio ſtrenui*, &c.] Qualiter autem Clerici in bello iuſto abſque irregularitatis incurſu intereſſe poſſint, vide Bernard.& Salzed. *in pract. c.*104.*in noua impreſſ.* Rota apud Farin.*deciſ.* 3.*in fine, p.* 2.*recent.* Bellet.*diſquiſit.cleric.p.* 2. *tit. de diſciplina clericali*, §.5. *n.*140. *cum ſeqq.* Vgolin. *de irregul. c.*12. §.2. Sayr.*de cenſ.lib* 7.*c.*19.Bonac.*eod.tract diſp.*7.*q.*4.*punct.*4.latiſſimè Illuſtr.D.Roder.à Cunha *in comment. ad princip. diſt.*21.*ex n.*5.

SVMMARIVM.

1 *Religionem ingredi vouens non ſatisfacit Epiſcopatum ſuſcipiendo, ſed priùs debet Religionem intrare* & n.2.

3 *Declaratur text.in præſenti*, & n.4.

5 *Papæ licentia an deſideretur ad admittendum Epiſcopatum, iam ſemel acceptatum, tranſeundumque ad Religionem gratia prioris voti adimplendi, remiſſiuè.*

Cap. Pertuas. X.

1 Religionis ingreſſum vouens non ſatisfacit voto Epiſcopatum ſuſcipiendo, ſed prius debet Religionem intrare, quàm Epiſcopus fieri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu.*in ration.lib.*3.*iuris Pontif.pag.* 324. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 493. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.*2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Valer. Reginald. *in praxi fori pænitent.lib.*18. *n.*382. Barthol.à S Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.*1.*q.*191. & 314.& *lib.*5.*q.*41. Azot. *inſtit.moral.p.*1.*lib.*1.*c.*16. *q.*2.& *c.*22.*q.vlt.*latè Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatũ nouit. diſp.*2. *dub.*3.*ex n.*3.vbi ſubdit cũ Angel.*verbo votum* 2.*n.*12.& Syluest.*eodem verbo* 3. *q.*9.eſſe mortale acceptare Epiſcopatum nondum impleto eo Religionis voto, Soar. *tom.*3.*de Relig.lib.*1.*c.*19.*à n.*3. nouiſſimè poſt primam impreſſionem viſus Hieron. Roder. *in compend. quæſt. Regul.reſol.*111.*n.*14.

3 Sed obſtat maximè quòd ſtatus Epiſcopi eſt perfectior ſtatu Regulari, *cap.veniens, de iureiur.cap.licet, de Regular.*& votum non infringit, qui commutat in melius, *cap. peruenit, il.* 2. *illo tit.de iureiur.* In primis Abb.*in præſenti*, *n.*6.dicit deciſionem huius text. ex eo procedere, quia vouens ille ex ambitione conſenſerat electioni ſuæ in Epiſcopum, ſi enim zelo bono ductus conſenſiſſet, nullius culpæ reus foret; ſed hæc expoſitio placere non poteſt, quia de illa ambitione ex text. non conſtat, immò cùm poſt electionem conſulat Pontificem quid efficere debeat, potiùs præſumenda eſt bona intentio. Alij explicant procedere eo quòd electus ille Epiſcopus erat in lethali, vtpote, qui votum Religionis tempore præſtituto non impleuerat, at electio Epiſcopi in mortali exiſtentis eſt caſſanda, cum eligatur ad miniſtranda Sacramenta, quæ miniſtraturo gratiam exigunt, ita Hoſtienſ.*hîc num.*2. Ioan. Andr. *num.*6. Butr. *num.*7. & Henric. *num.*3. Sed nec hæc expoſitio placet, quia ſi huic rationi inniteretur deciſio Pontif. obligaret ſolùm ad agendam præteritæ culpæ pœnitentiam, qua redderetur ille Sacramentorum miniſterio aptus, nec verè dixiſſet text. opus, eſſe Epiſcopatus renuntiatione. Quare Henriq. *in ſumma lib.*10. *de Sacramento Ordinis*, *c.*32.*num.vlt.in commento lit.L.* Et Fr. Emman. *in ſumma, tom.*2. *cap.*6. *num.*6. dicunt Summum Pontificem *in præſenti*, loqui de conſilio, ibi, *conſulimus*, cùm nulla ſit culpa acceptare Epiſcopatum, & ob id non adimplere Religionis votum. Sed quamvis videatur Pontificem loqui de conſilio cùm vtatur verbo, *conſulimus*, tamen re vera præcipit, vt conſtat ex illis verbis, *Si tuam deſideras ſanare conſcientiam*, quia obſeruare conſilium non pertinet ad ſanitatem conſcientiæ tuendam, & ideò dixit Pontifex, *conſulimus*, non quia non ſit præceptum, ſed quia non procedat in forma iudicij, ſi enim ſic procederet, cogeret.

Verùm his non obſtantibus ſecurè dicendum eſt hunc teneri dimiſſo Epiſcopatu ad Religionem tranſire, quia acceptans Epiſcopatum, admittit impedimentum Religionis promiſſæ, & ſic erit voti reus, quamvis enim non repugnet, vt Religioſus fiat Epiſcopus, repugnat tamen vt Epiſcopus fiat Religioſus, quia oportet illum priùs fieri nouitium, & in operibus humilibus verſari, quæ dignitatem Epiſcopi dedecent; ita meritò poſt Syluest. Abulen. Angel. Tabien. Caiet. & alios docent Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.*1.*lib.*4. *cap.*17. *num.*5. nouiſſimè Bartholom. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum*; *lib.*1. *de voto ſimplici*, *in communi*, *q.*191: Azor. *inſtit.moral. p.*1.*lib.*11.*cap.*16. *quæſt.*2.& *cap.*22. *quæſt.vlt.*& *p.*2. *lib.*3. *c.*32. *quæſt. vlt.* vbi reſpondet ad obiectionem illam de ſtatu Epiſcopali quòd ſit perfectior ſtatu Religioſorum, nihil impedire, quia votum ſub præcepto cadit, Epiſcopatus verò conſilij, non præcepti opus eſt: & ad illud quòd licitus eſt tranſitus à Religione ad Epiſcopatum, reſpondet tranſitum huiuſmodi fieri auctoritate Summi Pontificis, non propria voluntate Religioſi. 4

Vtrùm autem deſideretur licentia Pontificis ad dimittendum Epiſcopatum illum ſemel acceptatum, tranſeundúmque ad Religionem gratia prioris voti implendi? vide Caiet.2.2.*q.vlt. art.*3. *circa ſolutionem ad* 1.*dub.*2. Sanchez *d. c.*17.*n.*6. Azot.*d. lib.*11.*c.*16. *q.*2. Soar.*d.tract.de voto*, *lib.*3.*c.*4.*n.*8. & *tom.*3.*de Relig.lib.*1.*cap.*20.*num.*1.Barthol.de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.*2.*dub.*3. *num.*5. vbi reſoluit licentiam in hoc caſu deſiderari, niſi Epiſcopus eſſet tantummodo electus, ſed non confirmatus. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.*1. *q.*335.vbi *q.*338. quærit an Epiſcopus, cui talis licentia à Pontifice denegatur, ad aliquid faciendum ex vi voti teneatur? 5

Si verò Epiſcopus poſt Epiſcopatum emittat votum adeundi Religionem, certum eſt hoc caſu votum includere conditionem affirmatiuam, ſi Pontifex licentiam conceſſerit, quia inconſulto Romano Pontif. non poteſt renuntiare Epiſcopatui, ac Religionem ingredi, & ideo cùm id votum non ſit omnino irritum, tenetur Epiſcopus conſenſum Papæ petere, eoque obtento votum adimplere, & è conuerſo eo denegato liber erit: ita Syluest.*verbo votum* 3.*quæſt.*1. Azor.*inſtit. moral p.*1.*lib.*11.*c.*16.*q.*2. Sayr.*in claui Regia lib.*6.*c.*5. *n.*24.*in fine*, Sanch.*d.lib.*4.*c.*25.*n.*36. Barthol.de Vecchis *vbi ſupr. ex num.*7. An & quando votum non acceptandi Epiſcopatum obliget, latè & eleganter agit Illoſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha *in comment. ad c.*1.*ex n.*8.*diſt.*85.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus etiam profeſſus poteſt votum vltramarinum emittere, & in ſuos vſus viceſimam prouentuum Eccleſiæ conuertere.*

2 *Prælati*

2 *Prælati & Clerici habentes qualiacunque beneficia exigentia reſidentiam, nequeunt longæ Peregrinationis in ſuarum Eccleſiarum præiudicium vergentis voto ſe adſtringere.*

3 *Prælatis licitum olim erat cùm omnibus generaliter concedebatur aditus in Terram ſanctam, emittere votum eundi in ſubſidium Terræ Sanctæ, illúdque exequi etiam inconſulto Pontifice tenebantur, hodie verò cùm is aditus non pateat, neceſſaria eſt Pontificis licentia.*

4 *Prælatis Regularibus officio prædicandi fungentibus, non autem ſimplicibus Religioſis, integrum fuit olim votum eundi in ſubſidium Hieroſolymitanum emittere, ac exequi ſine ſuperioris licentia.*

Cap. Poſtulaſtis. XI. & vlt.

Honor. III.

1 REgulares ſuperiores Cruce ſignati poterunt ex voto dimiſſis idoneis procuratoribus adire Terram ſanctam, & ſecum ferre vigeſimam debitam, ſi tamen erant vtiles verbo, exemplo, & conſilio, & eorum abſentia Eccleſiæ non enormiter læderentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 325. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 493. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Per abſentiam veſtram enormiter non lædantur.*] Ergo Prælati, & Clerici habentes qualiacunque beneficia exigentia reſidentiam nequeunt longæ peregrinationis in ſuarum Eccleſiarum præiudicium vergentis voto ſe adſtringere, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 26. *q.* 3. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 25. *n.* 44. *&* 49. Fr. Emman. *in ſumm. p.* 2. *c.* 90. *n.* 3. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 5. *n.* 25. Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto, lib.* 3. *c.* 4. *n.* 10. nouè Barth. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 1. *q.* 342.

3 *Poteſtis, & tenemini votum peregrinationis implere.*] Olim quando omnibus generaliter concedebatur aditus in Terram ſanctam, licitum erat Prælatis emittere votum eundi in ſubſidium Hieroſolymitanum, illúdque exequi inconſulto Romano Pontif. tenebantur, vt tenent Richard. *in* 4. *diſt.* 38. *art.* 4. *q.* 2. Roſel. *in Sum. verbo votum* 2. *n.* 16. At cùm hodie is aditus non pateat, neceſſaria eſt Pontificis licentia, Angel. *verbo votum* 2. *n.* 2. Syluest. *eod. verbo* 3. *q* 2. Azor. *d. q.* 3. Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto, lib.* 3. *c.* 4. *n.* 12. Sanch. *d. c.* 25. *n.* 45.

4 Et ita olim integrum fuiſſe ſolis Prælatis Regularibus officio prædicandi fungentibus votum eundi in ſubſidium Hieroſolymitanum emittere, ac exequi ſine ſuperioris licentia, ac ſubinde ab illo non poſſe irritari, reſoluunt Abb. *in præſenti, num.* 2. Roſell. *dicto verbo votum,* 2. *num. vlt.* Syluest. *eod. verbo* 3. *q.* 4. hinc inferentes id non eſſe licitum ſimplicibus Religioſis; quamvis illos id votum emittere, atque exequi abſque Abbatis licentia poſſe, nec Abbatem illud irritare valere teneant *in præſenti,* Ioan. Andr. *n.* 2. Hoſt. *n.* 1. Anchar. *n.* 5. & Anan. *n.* 2. *& in cap. ex multa, hoc. tit.* Hoſt. *num. vlt.* Butr. *n.* 11. Anchar. *in fine,* & Ioan. Andr. *n.* 6. *in fine.*

De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

TIT. XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *S. Baſilij,*
3 *S. Benedicti,*
4 *Cluniacenſium,*
5 *Camaldulenſium,*
6 *Fontis Coryli,*
7 *Vallis Vmbroſæ,*
8 *Grandimontenſium,*
9 *Carthuſianorum,*
10 *Ciſtercienſium,* } *Monachi.*
11 *Montis Virginis,*
12 *Syluestrinorum,*
13 *Cæleſtinorum,*
14 *S. Ambroſij ad nemus,*
15 *Oliuetanorum,*
16 *S. Hieronymi per Hiſpaniam,*
17 *S. Hieronymi in Piſis,*
18 *S. Hieronymi in Feſſulanis,*
19 *Doctores referuntur de Canonicis Regularibus.*
20 *Canonici Regulares inſtituti ab Apoſtolis.*
21 *Lateranenſes,*
22 *S. Fridiani,*
23 *S. Ruffi,*
24 *Aroaſie,*
25 *S. Victoris,*
26 *Pramonſtratenſes,*
27 *Mantuani,*
28 *Spiritus ſancti apud Venetos,* } *Canonici Regulares.*
29 *S. Sepulchri,*
30 *S. Crucis Conimbricenſis,*
31 *Vallis viridis,*
32 *VVindeſemenſes,*
33 *S. Saluatoris,*
34 *S. Georgij in Alga,*
35 *S. Petri de Monte Corbulo,*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.* 109. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 176. *verſo,* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 134. *verſo,* Dan. Venator *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.* 481. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal. ſub hoc tit.* nouè Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon. ſub eod.* 1

Monachorum.] Monachales congregationes hodie plures numerantur in Eccleſia Catholica, & inter omnes primum locum obtinet Religio Sancti Baſilij ab eodem Sancto Baſilio Magno inſtituta *anno* 369. Pontifice Felice II. Imperatore Iuliano apoſtata; creuit maximè hæc familia per Orientem, tranſlata eſt etiam ad Occidentem, vbi adhuc durat. Veſtiuntur Monachi nigro colore, habent Monaſterium prope Romam in loco, qui appellatur Grotta ferrata. De hac Religione agunt Sanctus Antoninus 2. *part. hiſtor. tit.* 15. *cap.* 12. Caſſaneus *in catalogo gloriæ mundi, part.* 4. *conſid.* 54. 2

Paul Morigia *de origine Relig. lib.* 1. *cap.* 16. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana*, *lib.* 6. *c.* 6. Plato *de bono ſtatu Religioſi*, *lib.* 2. *cap.* 22. Syluest. Marul. *in Oceano Religionum*, *lib.* 1. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 21. *quæſt.* 2. Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prel. tom.* 1. *quæſt.* 4. *art.* 1. Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 2. *cap.* 1.

3 Sancti Benedicti Religio ab eodem Sancto instituta fuit *anno* 500. Pontifice Symmacho, Imperatore Occidentis Theodorico, Orientis Anaſtaſio. Monachorum illius habitus notus eſt, tunica, ſcapulare, cuculla, ſiue chlamys, omnia ex nigro colore cum corrigia fibulata. De hac Religione agunt latè Barnabas de Montaluo, & Bernard. de Britto *in chronic. Ciſterc.* Anton. Yepes *in chronic. Sancti Benedicti*, S. Antonin. 2. *pars. hiſtor. tit.* 15. *c.* 12. Caſſan. *in catalog. p.* 4. *conſid.* 50. Virgil. Polyd. *de inuent. rerum lib.* 7. *c.* 2. Plato *de ſtatu Relig lib.* 2. *cap.* 22. Marquez *de vera origine Erem. Sancti Auguſtini*, *c.* 11. §. 1. *cum ſeq.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 21. *quæſt.* 2. Carol. Tapia *in auth. ingreſſi*, *C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo Monaſteria*, Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prelatorum*, *tom.* 1. *q.* 4. *art.* 2. Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *cap.* 2 *per totum.* Hodie Religio S. Benedicti diuiſa eſt in quinque celebriores Congregationes à ſe inuicem independentes. Prima eſt Itala, quæ nunc dicitur Montis Caſſini, antea dicebatur Sanctæ Iuſtinæ de Padua, incepit *anno* 1408. habet per Italiam pluſquam 66. Monaſteria. Secunda Germanica appellatur Burſfeldenſis à Monaſterio Sancti Thomæ Apoſtoli, & ſancti Nicolai Epiſcopi in Burſfeldia, diœceſis Moguntinæ, cœpit *anno* 1420. floret per vtramque Germaniam, habet pluſquam 150. Monaſteria. Tertia Gallica dicitur Caſalis Benedicti à Monaſterio in eo pago fundato, incepit *anno* 1516 habet ad decem Monaſteria Religioſorum, quinque totidem fœminarum. Quarta Hiſpana dicitur Valliſoletana à Monaſterio in ciuitate Valliſoleti erecto Congregationis capite, incepit *anno* 1520 habet pluſquam 40. Monaſteria. Quinta Luſitana, reformationis caput eſt Monaſterium S. Martini de Tibaës in Interamnenſi regione non longè à Brachara Occidentem verſùs, incepit *anno* 1549. continet plus minúſve viginti virorum Monaſteria, nam Monialium plura ſunt, ſed Ordinariis ſubiecta. Militant ſub regula S. Benedicti vltra Militares Religiones, frequentes familiæ omnes à Monachis ipſius inſtitutæ, Cluniacenſis, Camaldulenſis, Valliſumbroſæ, Ciſtercienſis, Fontis Ebraldi, S. Guillelmi Vercellenſis, S. Guillelmi Ducis Aquitaniæ, licèt à principio habuerit regulam S. Auguſtini, Gelbertina, Humiliatorum, Floriacenſis, Vallis Caeclium, Syluestrina, Cæleſtinorum, Oliuetana. Habet Religio S. Benedicti Romæ celebre Monaſterium S. Pauli extra muros, & feſtum eiuſdem S. Benedicti celebrat 21. Martij.

4 Cluniacenſium Religio ſic dicta à primo eius monaſterio Cluni in diœceſi Matiſconenſi in Gallia inſtituta fuit à Sancto Odone Monacho Benedictino *anno* 910. Pontifice Anaſtaſio, Imperatoribus Occidentis Conrado, Orientis Leone V. Veſtiuntur Monachi eodem habitu, quo Benedictini. Agunt de hoc ordine S. Antonin. *p.* 2. *tit.* 15. *cap.* 12. §. 2. Hieron. Roman. *lib.* 6. *cap.* 9. Syluest. Marul. *d. lib.* 1. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *quæſt.* 4. Miranda *d. quæſt.* 4. *art.* 2. Soar. *dicto tract.* 9. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 1. Feſtum Sancti Odonis 18. Nouembris.

5 Camaldulenſium Ordo, ſic dictus à Valle Camaldula in Tuſcia non longè à Florentia inter Apennini iuga, inſtitutus fuit à S. Romualdo, Monacho Benedictino ſub regula Sancti Benedicti *anno* 967. Pontifice Ioanne XIII. Imperatoribus Occidentis Othone, Orientis Nicephoro Phoca. Veſtiuntur Monachi albo colore, tunica, ſcapulario, & pallio, item galero albo. Habent Romæ Monaſterium ad Sanctum Gregorium in Monte Celio, ad Sanctum Antonium Abbatem. Eſt & alia familia Camaldulenſis reformata, quam appellant *Montis coronæ*, inſtituta à nobili quodam Veneto Monacho Camaldulenſi Paulo Iuſtiniano *anno* 1520. Pontifice Leone X. Imperatore Carolo V. Solymano tyranno Orientis, vtuntur eodem ferè habitu, ſed viliori, habent Romæ Monaſterium ad S. Leonardum. De familia Camaldulenſi agunt ex profeſſo Auguſtinus Florentinus Camaldulenſis per totum lib. hiſtoriæ Camaldulenſ. Syluan. Roizius de ſacra Eremo Camaldulenſ. Ioan. de Caſtañila in hiſtoria S. Romualdi, S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 1. *cap.* 15. Caſſan. *in catalog. p.* 4. *conſid.* 54. Syluest. Marul. *in Oceano*, *lib.* 2 *pag.* 101. Morigia *lib.* 1. *c.* 25. Illeſc. *lib.* 4. *hiſtoria Pontif. pag.* 75. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſt. lib.* 6. *c.* 9. Plato *de bono ſtatu Relig. lib.* 2. *c.* 22. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *q.* 3. *art.* 9. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *c.* 21. Fr. Lodou. Miranda *tom.* 1. *q.* 4. *art.* 2. Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 2. *c.* 3. *ex n.* 7. Feſtum S. Romualdi 7. Februarij.

Fontis Cotyli congregatio à loco nomen ſortita, 6
qui extat in monte Apennino in radicibus Montis Catriæ Orientem verſus, quatuordecim millibus paſſuum diſtans à Lugubio propter ciuitatem Calienſem Ducatus Vrbini, inſtituta à Landolfo monacho Benedictino, & ſub regula S. Benedicti *anno* 1008. Pontifice Ioan. XVIII. Imperatoribus Occidentis Henrico II. Orientis Baſilio & Conſtantino; incepit habitare hanc ſolitudinem venerabilis Monachus Petrus Damaſcenus, Benedicto IX. Pontifice, nec deſunt aliqui, qui illum huius Congregationis faciant auctorem. Hi Monachi, qui hodie ferè non extant, vtebantur eiſdem veſtibus, quibus Benedictini, mutato colore nigro in album. De hac familia meminerunt agentes de vita B. Petri Damiani, & præcipuè Conſtantinus Caietanus *in initio primi tomi operum eiuſdem*, Arnold. *de ligno vitæ*, *lib.* 2 *c.* 9. Petrach. *tr.* 3. *lib.* 2. *c.* 17. *de vita ſolitaria*, Morigia *lib.* 1. *c.* 58. Syluest. Marul. *in Oceano*, *lib.* 2.

Vallis Vmbroſæ Religio nomen ſortita eſt à Val- 7
le denſiſſimis arboribus conſita propè Florentiam inſtituta à Sancto Ioanne Gualberto monacho Benedictino, & ſub regula Sancti Benedicti *anni* 1080. Pontifice Gregorio VII. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Comneno. vtuntur monachi nigris veſtibus eiuſdem artificij atque Benedictini, Italiam non egrediuntur, & habent Romæ monaſterium ad S. Praxedem. De hac familia agunt Caſſan. *in catalogo*, *part.* 4. *conſid.* 57. Polyd. *de inuent. lib.* 7. *cap.* 2. Illeſc. *in hiſtoria Pont. lib.* 5. *cap.* 12. Hieronym. Roman. *de Republ. Chriſt. lib.* 6. *cap.* 12. Morig. *lib* 1. *cap.* 27. Syluest. Marul. *in Oceano*, *lib.* 2. *pag.* 120. Tamburin. *de iure Abbatum*, *tom.* 1. *diſp.* 2. *quæſt.* 15. *num.* 4 Plato *de bono ſtatu Relig. lib.* 2. *c.* 22. Fr. Emman. *tom.* 1. *q.* 3. *art.* 4. Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 21. *q.* 2. Fr. Ludou. Miranda *tom.* 1. *q.* 4. *art.* 2. Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 2. *cap.* 3. Feſtum S. Ioannis Gualberti 13. Februarij.

Grandimontenſium Ordo, ſic dictus à monte quo- 8
dam prægrandi in diœceſi Limonicenſi in Gallia, fuit inſtitutus à S. Stephano Albanenſi *anno* 1080. Pontifice Gregorio VII. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Nicephoro Botto; habitus vilis eſt, & totus ad pœnitentiam compoſitus, cùm aliquando ex loricis ferreis conſtaret. Galliam non egreditur, de eo agunt S. Antonin. 2. *part. hiſt. tit.* 15. *c.* 21. Caſſan. *in catal.*

*catal.p.4.conſid.*70.Polyd.*de inuent.lib.7.c.2.* Sylueſt. Marul. *in Oceano*, *lib. 2. pag.* 155. Marques *de origine Eremit.S. Auguſtini*, *c.*20.§.7. Tamburin.*d.q.*15.*n.*8. Renat.Chopin.*monaſticon lib.2.tit.1.n.*22. Azor.*inſtit. moral.p.1. lib.*12.*c.*11.*q.*2. *verſ. ordo Grandimontenſis*, Plato *de bono ſtatu Relig. lib. 2. c.* 22. Soar. *d. tract.* 9. *lib.2.cap.* 5. *num.*4. *&* 5. vbi ſubdit quòd militant ſub regula propria, licèt aliqui eos faciant regulæ ſancti Benedicti. Feſtum S. Stephani Albanenſis 13. Februarij.

9 Carthuſianorum Ordo dictus à Valle Carthuſia vulgò *Certoſa*, in diœceſi Gratianopolitana in Gallia inſtitutus fuit à S. Brunone ſub regula propria *anno* 1084.Pontifice Gregorio VII. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Comneno. Veſtiuntur Monachi vt Religioſi Dominicani, ferunt tum capuccium aſſutum tunicæ, & ſcapularis vtramque alam connexam intra ſe ligula eiuſdem panni, & coloris infra vtrumque latus, ferunt Conuerſi ſcapulare nigrum. Tota Religio ab vno Generali eodemque perpetuò adminiſtratur, Capitulum cuiuſque domus Priorem ſuum eligit, confirmat Generalis, durant ad arbitrium Religionis. Agunt de his S. Antonin. 2. *part. hiſtor.tit.*15.*c.* 22. §. 2.Caſſan.*in catalogo*, *p.4.conſid.*62. Polyd. *de inuent.lib.7.c.*3.Hieron.Rom. *de Republ.Chriſt.lib.6.c.*13. Illeſc.*in hiſt. Pontif. lib.* 5. *c.*9.Morig. *de ordine Relig.lib.*1.*c.*27. Sylueſt.Marul.*in Ocean.lib.*2. *pag.*124.Miræ.*de origine Relig.lib.*2.*c.*45. *& ſpeciali lib.orig. omnium per Orbem Carthuſiarum domorum*, Claud. Robert. *in Gallia Chriſtiana*, *tit. de Generalibus*, Azor. *p.*1. *lib.* 12. *c.*21. *q.*2. Fr. Emman. *tom.*1.*q.*3.*art.*8.Plato *d.lib.*2.*c.*22. Fr. Ludou. Miranda *tom.*1.*q.*4.*p.*3.Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.2.lib.6. c.7. n.*21. Tamburin. *d.tom.*1. *diſp.* 2. *q.*16. *n.*1. Soar. *tom.4.de Relig.tract.9.lib.2.c.*4.Feſtum S. Brunonis 6. Octobris.

10 Ciſtercienſium Ordo ſic dictus à Valle Ciſtercio in diœceſi Cabilonenſi in Burgundia apud Gallos inſtitutus à S. Roberto monacho Benedictino, & ſub regula S.Benedicti *anno* 1099.Pontifice Vrbano II.Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Comneno. Induuntur Monachi tunica alba, ſcapulari nigro, corrigia fibulata, percingunt ſcapulare funiculo holoſerico, vtuntur etiam cuculla, ſine chlamyde vndulata,pallio nigro cũ equites incedunt. Habent Romæ duo monaſteria, vnum ad S. Crucem in Hieruſalem, alterum ad SS. Vincentium & Anaſtaſium extra muros. Extat & ordo Ciſtercienſium diſcalceatorum, quem appellant Folienſem ab imagine ſanctiſſimæ Virginis inter folia depicta, quam in capite ſuæ familiæ colunt; vtuntur albis veſtibus, & capuccio nimis ad humeros demiſſo, omnia ex panno vili.Habent Romæ tria monaſteria,vnum ad S.Pudentianam Virg.& Mart. alterum ad S. Bernardum in Thermis Diocletiani, tertium ad S. Sebaſtianum in regione Ripæ. Agunt de Ciſtercienſibus Barnab. de Montaluo, & Bernardus de Britto *in chron. Ciſtercien.* S. Anton.*p.*2. *tit.*15. *c.*12. §.18. Caſſan. *in catal. p.*4. *conſid.*58.Polyd.*de inuent.lib.7.c.*2. Morig. *lib.* 1. *c.*28. Sylueſt. Marul. *in Oceano*, *lib.*2.*pag.*153. Hieronym. Roman. *de Republ. Chriſtiana*, *lib.6. c.*12.Plato *lib.* 2. *c.*22. Fr. Emman. *d.tom.*1. *q.*3.*art.*5. Tamburin.*de iure Abbatum*, *tom.*1.*diſp.*2.*q.*15.*n.*5. Fr. Ludou. Miranda *d.tom.*1.*q.*4.*art.*2. Soar. *tom.*4. *de Relig. tract.*9. *lib.* 2. *cap.* 3. *ex num.* 3. Feſtum S. Roberti celebratur 29. Aprilis.

11 Montis Virginis Ordo ſic dictus à monte Virgiliano Regni Neapol. vbi primum monaſterium ædificauit S. Guillelmus Vercellenſis monachus Benedictinus, à quo Guillelmitarum Ordo de aliquibus dicitur, fuit inſtitutus ab eodem S. Guillelmo ſub regula S.Benedicti *anno* 1124.Pontifice Calixto II.Imperatoribus Occidentis Henrico V. Orientis Emman. Comneno. Veſtiuntur monachi albo amictu ex vili panno, & habent Romæ monaſterium ad S.Agatham in Suburra. De illis Felix Renda in vita S. Gullelmi, Paul. Rheg. *de ſanctis Neapol. in vita eiuſdem ſancti*, Sylueſt.Marul.*in Oceano*, *lib.*2.*pag.*161. Bzou.*tom.*2. *hiſt.Eccleſ.anno* 1142.*n.*3.Caualer.*dec.*594.*n.*1.Feſtum S.Guillelmi 25.Iunij.

Syluestrinorum Ordo inſtitutus fuit à S. Sylueſtro Canonico Oſimano in agro Piceno ſub regula S. Benedicti *anno* 1232.Pontifice Gregorio IX. Imperatoribus Occidentis Federico II. Orientis Balduino II. Induuntur monachi eodem habitu quo Benedictini mutato colore nigro in canuſinum, Italiam non egrediuntur, vbi dicuntur habere per Marchiam Anconitanam, Vmbriam, & Tuſciam 25.monaſteria. Habent monaſterium ad ſanctum Stephanum in Cacco. De hac familia agunt S. Antonin.*p.*2.*tit.*15 *c.*25.§.2. Caſſan.*in catal.p.4.conſid.*57. Sylueſt. Marul.*in Oceano, lib.*3. *pag.*185.Tamburin.*d.tom.*1.*diſp.*2.*q.*15.*n.*11. Feſtum S. Sylueſtri celebratur 26. Nouembris, quo die Clemens VIII. illum in martyrologio Romano inſeruit, teſte Bzou. *tom.* 13. *annal. anno* 1267. *num.* 20. 12

Cœleſtinorum Ordo inſtitutus fuit à S. Petro Morono monacho Benedictino (dictus eſt Moronus à monte Morono in Regno Neapolitano, quem Religioſus incoluit) & ſub regula S.Benedicti *anno* 1274. Pontifice Gregorio X.Imperatoribus Occidentis Rodolfo I.Orientis Michaele Paleologo. Cœleſtinus dictus fuit eo quòd eius fundator dictus S. Petrus Summus Pontifex electus, Cœleſtinus V. vocari voluit, à Pontificio honore, ſeu potius onere abiecto ad nomen priſtinum rediit, licèt cum nomine honoris familia remanſerit. Induuntur monachi alba tunica, nigro capuccio, & ſcapulari, nigra etiam cuculla, ſine chlamyde, Benedictinis per omnia ſimile.Creuit hæc familia per Germaniam, per Vngariam, & Galliam, vbi nunc habet 22.monaſteria ſatis ampla, creuit per Italiam, vbi ad 96.domicilia numerantur, habet Romæ monaſterium ad S. Euſebium in regione Montium.De Cœleſtinis agunt S.Antonin 2.*p.tit.*16. *c.*1.§.18.Caſſan.*in catal.p.4.conſid.*61.Polyd.*de inuent. lib.7.c.*2.Morig.*lib.*1.*c.*36. Bzou.*tom.*13.*anno* 1294.*ex n.*2. Fr. Emman.*d.tom.*1.*q.*3. *art.*3.Fr.Ludou. Miranda *tom.*1.*q.*4.*art.*2.Feſtum S.Petri Moroni celebratur 19. Maij. 13

Sancti Ambroſij ad nemus Ordo ſic dictus quòd ſub inuocatione S. Ambroſij erectum ſit Mediolani primum eius domicilium in loco extra muros, vbi tempore S. Ambroſij nemus erat, in quo ipſe aliquando ſe recipere ſolebat, vt negotia fugeret, & contemplationi diuinæ vacaret, inſtitutus fuit à tribus nobilibus Mediolanenſibus ſub regula S. Auguſtini, Alexandro Criuello, Albergo Beſoſo, Antonio Peſſundante, aliter Antonio Petra ſancta, *anno* 1431. Pontifice Eugenio IV. Imperatoribus Occidentis Sigiſmundo, Orientis Ioanne Paleologo. Vtuntur monachi tunica, ſcapulari, & pallio canuſio cum corrigia cornu fibulata. Habent nonnulla domicilia per Italiam, extra illam non effunduntur, Romæ ſunt ad S. Clementem in regione Montium. De his vide Morig.*lib.*1. *cap.*45. Sylueſt. Marul. *in Oceano*, *lib.*1. *pag.*70. 14

Oliuetanorum Ordo ſic dictus à monte Oliuarum in comitatu Ileienſi non longè à Senis, vbi primum eius monaſterium erectum, inſtitutus fuit ſub reg. S. Benedicti à tribus nobilibus Senenſibus Bernardo 15

Ptolomeo Philoſophiæ profeſſore, Ambroſio Piccolominco, Patricio de Patriciis *anno* 1319. Pontifice Ioanne XXII. qui *anno* 1324. Ordinem confirmauit, Imperatoribus Occidentis Ludouico IV. Orientis Andronico I. Induuntur Monachi veſtibus albis, ſunt Romæ ad S. Mariam nouam in regione Montium. Agunt de illis S. Antonin. *p.* 2. *tit.* 16. *c.* 1. §. 2. Caſſan. *in catal. p.* 4. *conſid.* 58. Polyd. *de inuent. lib.* 7. *cap.* 1. Plato *lib.* 2. *c.* 22. Tamburin. *d. q.* 15. *n.* 13. Fr. Emman. *tom.* 1. *q.* 3. *art.* 3. Fr. Ludou. Miranda *d. tom.* 1. *q.* 4. *art.* 2. Caualer. *deciſ.* 594. *n.* 1.

16 S. Hieronymi per Hiſpaniam ordo inſtitutus fuit ſub regula S. Auguſtini, & patrocinio S. Hieronymi à D. Petro Fernandez Nobili Caſtellano, Petri Regis Caſtellæ, quem Crudelem appellant, intimo quondam, & maiori cubiculario *anno* 1370. Pontifice Vrbano V. Caput huius familiæ eſt Monaſterium S. Bartholomæi de Lupiana in Toletana Diœceſi. Vtuntur Monachi tunica alba, ſcapulari, & capuccio canuſino, pallium item canuſinum criſpatur, & vndulatur ad collum, eo vtuntur cùm foras exeunt. Habent plura & pulchra Monaſteria per Hiſpaniam, & Luſitaniam. De his agunt Hieron. Roman. *de Repubcl. Chriſt. lib.* 6. *c.* 29. Syluest. Marul. *lib.* 3. *pag.* 198. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 4. *art.* 1. Fr. Ludou. Mirand. *d. tom.* 1. *q.* 4. *art.* 1. Soar. *d. tract.* 9. *lib.* 2. *c.* 5.

17 S. Hieronymi in Piſis Ordo inſtitutus fuit à Nobili viro Piſano Petro Gambacurta ſub regula S. Auguſtini, & patrocinio S. Hieronymi *anno* 1380. Pontifice Vrbano VI. Imperatoribus Occidentis VVenceſlao, Orientis Andronico III. Primum huius Congregat. Monaſterium caputque familiæ eſt apud Ceſſanã in territorio Vrbini, quod appellãt Mõtẽ bellum ob loci amœnitatem, Monachi à Pio V. profeſſionem faciunt, vtuntur tunica, ſcapulari, capuccio, pallio canuſino, reiiciunt ab humeris vittam, ſiue ligulam eiuſdem coloris, quam ſubtus pallium gerunt cùm foras procedunt, ferè nullum habent Monaſterium extra Marchiam Anconitanam, & Triuiſanam. De his vide Syluest. Marul. *in Oceano, lib.* 5. *pag.* 345. Morig. *lib.* 1. *c.* 41. Azor. *p.* 1. *lib.* 13. *c.* 11. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 9.

18 Sancti Hieronymi in Feſſulanis Ordo, ſic dictus quòd Feſſulis nobili quondam Tuſciæ vrbe, cuius nunc veſtigia vix extant, non longè à Florentina, inceperit, inſtitutus fuit à Carolo Romano montis Garnelli (oppidum eſt ad radices Apennini quinque leucis diſtans à Ceſena) Comite, ſub reg. S. Auguſtini *anno* 1406. Pontifice Gregorio XII. Imperatoribus Occidentis Roberto, Orientis Andronico III. Vtuntur eius Monachi habitu canuſino pallio ad collum rugato. Sunt Romæ ad ſanctum Vincentium & Anaſtaſium in regione Triuij. De his vide Syluest. Marul. *in Oceano lib.* 4. *pag.* 327. Morig. *lib.* 1. *c.* 42. Polid. *de inuentorib. lib.* 7. *c.* 3. Azor. *p.* 1. *lib.* 13. *c.* 11.

19 *Canonicorum Regularium.*] Plura de Canonicis Regularibus Richard. Anglic. Theolog. Pariſienſis in Chron. Canonicorum Regularium, Ioannes Trullus *in lib. quem inſcripſit, Ordo Canonicorum Regularium,* Gabriel. Pennot. *de origine Canon. Regular.* S. Antonin. *p.* 2. *tit.* 15. *c.* 16. §. *fin.* Caſſan. *in catal. p.* 4. *conſid.* 56. Polydor. *de inuent. lib.* 7. *c.* 3. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſt. lib.* 6. *c.* 4. & 16. Plato *de bono ſtatu Relig. lib.* 2. *c.* 23. Nauar. *comment.* 1. *de Regular.* Conrad. *in templo omnium iudicum, lib.* 2. *c.* 9. Cened. *ad Decret. collect.* 165. Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 1. *q.* 3. *art.* 1. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 22. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 4. *art.* 13. Soar. *de Relig. tract.* 8. *cap.* 7. *ex num.* 2.

20 Religio Canonicorum Regularium in varias familias diuiſa eſt, de quarum præcipuis inferiùs aliquid dicemus, fuit inſtituta ab Apoſtolis ſtatim poſt Chriſti Domini Aſcenſionem, recepta à S. Iacobo minore Apoſtolo, & Hieroſolymæ Epiſcopo in Eccleſia ſua Hieroſolymitana, à S. Marco Euangeliſta in Alexandrina, & ab aliis alibi ſuſcitata, & quaſi denuò erecta à S. Auguſtino in ciuitate Hipponenſi *anno* 397. Pontifice Cyriaco, Imperatoribus Occidentis Honorio, Orientis Arcadio.

Canonici Regulares Lateranenſes dicuntur ab Eccleſia S. Ioannis Lateranenſis de Vrbe, quam per 800. annos inhabitarunt vſque ad Pontificatum Bonifacij VIII. qui ſublatis Canonicis Regularibus S. Auguſtini, ſæculares introduxit *anno* 1300. Reformata hæc Lateranenſis congregatio à congregatione Frigionaria, ſic dicta à Monaſterio S. Mariæ in ſylua Frigionaria, cui multitudo Frigonum illac ſe recipientium nomen indidit, inſtituta à P. D. Bartholomæo ex nobiliſſima Columnenſium familia, & à P. Iacobo de Auogrado Bononienſi Doctore emerito familiæ Prædicatorum quondam Religioſo laico *anno* 1406. ſed relicto nomine Frigionariæ iuſſa eſt dici Lateranenſis, cùm Lateranenſium Canonicorum fuerit reformatrix, eodémque habitu vtatur. Sunt Romæ ad S. Mariam de Pace in regione Pontis. De his agunt Morig. *lib.* 1. *c.* 8. Syluest. Marul. *in Ocean. lib.* 1. *pag.* 1. *cum ſeqq.* Habent multa & præclara per Italiam monaſteria, de quibus Pennot. *in hiſtor. tripart. lib.* 3. *cap.* 8. 21

Canonici Regulares S. Fridiani inſtituti fuerunt, ſeu potiùs reformati ab eodem S. Fridiano Epiſcopo Lucenſi intra *annum* 560. & 588. quo durauit eius Epiſcopatus, ferè eundem habitum gerunt atque Lateranenſes. De his Cæſ. Francottus *in hiſtoria ſacra Lucenſi*, vbi de vita S. Fridiani, Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 1. *pag.* 4. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 22. *quæſt.* 3. 22

Canonici Regulares S. Rufi ſecundùm aliquos inſtituti dicuntur à S. Rufo, S. Pauli Apoſt. diſcipulo, de quo ipſe ad Roman. *c.* 16. *n.* 13. ſed probabilius eſt hunc ordinem ſic appellatum non quòd S. Rufus eum inſtituerit, ſed quia præcipuum eius domicilium & familiæ caput erectum ſit ſub inuocatione S. Rufi in ciuitate Valentina in Gallia, cuius etiam nobilis Prioratus eſt Lugduni, à quo mirum in modum hæc familia nobilitata eſt, vt atteſtatur Chopin. *lib.* 2. *Monaſt. tit.* 1. *n.* 20. Claud. Robert. *in Gallia Chriſtiana, tit. de Abbatiis, lit. R, verbo S. Rufus.* De his Canonicis agunt Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 1. *pag.* 5. Aymar. Faleo *in hiſtoria Antoniana*, *p.* 2. *tit.* 22. *c.* 3. Petrus Griſſeus *in hiſtoria Canon. ſect.* 13. *n.* 16. & 17. Feſtum S. Rufi celebratur 21. Nouembr. eſt & alius S. Rufus primus Epiſcopus Auenionenſis 12. Nouembris Huius Congregationis leges & ſtatuta accepiſſe congregationem S. Crucis Conimbricenſis in Luſitania refert Marques *de vera origine Eremit. S. Auguſtini c.* 18. §. 4. & 5. 23

Canonici Regulares Aroaſiæ fuerunt inſtituti à duobus piis Sacerdotibus Connone, & Holdemaro ſecundo ferè lapide à Bapalma Arteſiæ oppido versùs fines Regni Galliæ in diœceſi Atrebatenſi *anno* 1097. Pontifice Vrbano II. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Comneno. Ab hoc Monaſterio Aroaſiæ familiæ Aroaſianæ capite exordium, & nomen ſumpſit hic Ordo, habuit frequentiſſima per Belgium & Galliam Monaſteria, ſed hodie non perſiſtit. De his Canonicis agunt Aubert. Miræ. *de orig. Canon. Regul. c.* 10. Cruſſen. *monaſt. Auguſt. p.* 2. *c.* 17. 24

Canonici Regulares S. Victoris nomen ſortiti ſunt 25

à

à Monaſterio S. Victoris propè muros Pariſienſes Abbatiali titulo illuſtri, quod ædificatum eſt à Ludouico Graſſo Galliæ Rege *anno* 1113. ſed iam deſierunt, vide Cruſen. *in Monaſtico Auguſtiniano, p.* 2. *c.* 19. Aubert. Miræ. *in origine Canonicorum Regul. c.* 12.

26 Canonici Regulares Præmonſtratenſes dicti à monte Præmonſtrato in Diœceſi Lugdunenſi ſuffraganea Rhemenſi in Gallia, instituti fuerũt à Nortberto Archiepiſcopo poſtea Magdeburgenſi Germaniæ Primate ſub regula S. Auguſtini, & inſtituto Canonicorum Regularium *anno* 1120. Pontifice Calixto II. Imperatoribus Occidentis Henrico V. Orientis Ioanne Comneno. Viuunt hi Canonici albis veſtibus, vigent maximè per Galliam, Germaniam, Flandriam, & Hiſpaniam, apud Italos ferè nulla eorum ſunt Monaſteria, Romæ verò hoc anno 1630. viuebant in locato domicilio in via Crucis. De his latè Aubert. Miræ. chronicon ſcripſit, S. Antonin. 2. *p. tit.* 15. *c.* 19. & *tit.* 17. *cap.* 2. §. 2. Morigia *lib.* 1. *cap.* 57. Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 12. *pag.* 172. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 3. *art.* 16. Azor. *d. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 21. *q.* 2. Claud. Robert. *in Gallia Chriſtiana, tit. de Abbatiis, lit. P, verbo Præmonſtratum*, Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 6. Feſtum S. Nortberti celebratur 6. Iunij.

27 Canonici Regulares Mantuani referunt inſtitutionem ſuam ad S. Marcum Euangeliſtam, ſed Monaſterium Mantuanum fundauit eius Vrbis Epiſcopus Henricus *anno* 1150. Pontifice Eugenio III. Imperatoribus Occidentis Conrado III. Orientis Emmanuele Comneno. Præter hoc Mantuanum, atque alterum in oppido Neſi propè Patauium Mantuano annexum nullum aliud eſt in tota Congregatione Monaſterium. Vide Morig. *lib.* 1. *cap.* 9. Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 1. *pag.* 36.

28 Canonici Regulares Spiritus ſancti apud Venetos, duo tantùm poſſident Monaſteria, Venetiis alterum, alterum Patauij, quod appellant S. Michaëlis, ſed vtrumque magnis redditibus abundans, nullus ad hunc Ordinem admittitur niſi Venetus ſit, & nobilis, ferunt eundem habitum atque Canonici Regulares Lateranenſes cum pileis quadratis, & panno albo, item pallia alba cùm exeunt domum. De his vide Morig. *lib.* 1. *c.* 61. Ioan. Andr. *in Clem.* 1. *de elect.*

29 Canonici Regulares S. Sepulchri fuerunt inſtituti Hieroſolymis, de quibus extat conſtitutio Cœleſtini II. *anno Chriſti* 1153. 10. *Ianuarij*, qua continetur honorifica Canonicorum S. Sepulchri in Hieroſolymis commendatio. Induebantur nigro colore, ferebant pallium ſuper Rochetum, in quo aſſutæ erant ad latus ſiniſtrum quinque Cruces ex purpura, grandis media, quatuor aliæ exiguæ, ita vt brachia grandis, & ſupra ſe, & infra ſe ad angulos ſuos paruulas ſuſtinerent. De his Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 1. *pag.* 30.

30 Canonici Regulares S. Crucis Conimbricenſis apud Luſitanos, ſic dicti à celebri Monaſterio S. Crucis Conimbricenſis, quod ampliſſimis redditibus ædificauit Alphonſus Henriquez primus Rex Luſitaniæ *anno* 1131. Innocentio II. Pontifice, Imperatoribus Occidentis Lothario II. Orientis Ioanne Comneno, ibique ſepultus iacet in Sacello maximo à læua parte Altaris, vnà cum filio Sanctio Regni ſucceſſore, qui in eadem Capella è regione patris ad dextrum latus æquali Mauſolæo quieſcit. Fuerunt primi huius Congregationis inſtitutores D. Tello Archidiaconus Conimbricenſis, D. Michael eiuſdem Eccleſiæ Conimbricenſis Prior, D. Ioannes Canonicus, & Magiſter ſcholæ, D. Theotonius primus Prior Monaſterij S. Crucis, D. Odorius S. Iacobi Preſbyter, & eiuſdem S. Crucis Prior clauſtralis, D. Siſnandus S. Mariæ montis maioris Præpoſitus, D. Petrus Presbyter, & alij quinque. Confirmauit Innocent. III. *anno* 1135. Habuit multa Monaſteria, quæ nunc poſſidet vnum de viginti, & non ſe extendit extra Luſitaniam. Induuntur Canonici alba tunica, ſuperciliceo lineo, almutia, ſine capuccio, & pallio nigro. De his Gabr. Pennot. *in hiſtor. tripart. lib.* 2. *c.* 59. Feſtum S. Theotonij primi Prioris celebratur 18. Februarij.

Canonici Regulares Groenodaël, ſiue Vallis viridis, quando, & vbi fuerint inſtituti agit Gabr. Pennot. *in hiſtor. tripart. lib.* 2. *c.* 66. *n.* 1. & Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 1. *pag.* 28. 31

Canonici Regulares VVindeſemenſes, ſic dicuntur 32
à prædio VVindesheim tertio à Dauentria Germaniæ inferioris Vrbe lapide, ad Iſulam fluuium ſita, collocato propè Zuuollam Traiectenſis diœceſis oppidum. Hic erectum apparet Monaſterium eiuſdem nominis ſub inuocatione B. Virginis Mariæ, à Gerardo Magno, & Ioanne Buſcbrone ædificatum *anno* 1387. Pontifice Vrbano VI. Imperatoribus Occidentis VVenceſlao, Orientis Andronico III. De his Gabr. Pennot. *in hiſtor. tripart. lib.* 2. *cap.* 62. *cum tribus ſeqq.* Aubert. Miræ. *de orig. Canon. Regul. cap.* 13. vbi refert hanc Congregationem in ſola Germania inferiori ac tractu Rhenano breui temporis ſpatio habuiſſe centum viginti virorum Monaſteria, fœminarum triginta; Croſen. *in monaſtico Auguſtiniano, p.* 2. *c.* 21. atteſtatur ſe de anno 1622. interfuiſſe Capitulo generali huius familiæ Tongris Congregato, ac ibi vix numeraſſe viginti Priores, & quibus nonnulli ſolum titulum gerebant, ſubdit tamen hos diſciplinæ Regularis valde eſſe obſeruantes.

Canonici Regulares S. Saluatoris, ſic dicti à primo 33
Monaſterio, quod habuerunt ſub oraculo Saluatoris in ſylua lacus non longè à Senis, inſtituti fuerunt à fratre Stephano Eremita S. Auguſtini *anno* 1408. Pontifice Gregorio XII. Imperatoribus Occidentis Roberto, Orientis Andronico III. Appellantur nonnunquam Scopetini à Monaſterio, quod initio ſuæ inſtitutionis habuerunt propè muros Florentiæ ſub nomine S. Donati Epiſcopi Feſſulani. Vtuntur eiſdem veſtibus atque Canonici Lateranenſes, præterquam quòd pallium nigrum deferunt cùm foras procedunt, poſſident ad quadraginta Monaſteria per Italiam, ſunt Romæ ad ſanctum Petrum ad vincula. De illis agunt Morig. *lib.* 1. *cap.* 40. Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 5. *pag.* 321. Cæſ. Franciott. *de ſanctis Vrbis Lucæ in Eccleſia S. Mariæ foris portæ*, *pag.* 565. & *pag.* 590. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 3. *art.* 3. Azor. *d. part.* 1. *lib.* 12. *c.* 22.

Canonici Regulares S. Georgij in Alga, ſic dicti 34
ab Alga parua Inſula diſtante duobus milliaribus à Venetiis, vbi ſitum eſt primum huius Congregationis Monaſterium ſub nomine S. Georgij, inſtituti fuerunt à D. Antonio Corario Bononienſi, & Epiſcopo Hoſtienſi *anno* 1403. Pontifice Gregorio XII. Imperatoribus Occidentis Roberto, Orientis Andronico III. Profeſſionem emittunt à Pontificatu Pij V. & habitum cæruleum gerunt, habent tredecim principalia per Italiam domicilia, aliqua per Siciliam: ſunt Romæ ad S. Saluatorem in Lauro. De illis agunt ſcribentes vitam S. Laurentij Iuſtiniani Patriarchæ Veneti huius Congregationis alumni, & ex primoribus fundationis, Morig. *lib.* 1. *cap.* 44. Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 5. *pag.* 337. Hieronym. Roman. *de Republ. Chriſt. lib.* 6. *cap.* 30. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 3. *art.* 1. Azor. *d. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 22. *quæſt.* 3. Eaſdem ferè cùm his profitentur leges Canonici noſtri cærulei (quos vulgus appellat S. Eligij Fratres) Congregatio-

nis

Digitized by Google

nis S. Ioan. Euangeliſtæ, ſed profeſſionem non emittunt, habent multa & ampliſſima Monaſteria per Luſitaniam, ſed quæ independentia ſunt ab Italis, vide Fr. Emman. *loco proximè citato*, Soar. *de Relig. tom.* 4. *tract.* 9. *lib.* 2. *c.* 9. *n.* 4.

35 Canonici Regulares S. Petri de monte Corbulo, ſic dicti à primo eius Monaſterio ſub patrocinio S. Petri in monte Corbulo in Archiepiſcopatu Florentino, duodecimo à Senis lapide ædificato, Pontificatu Iulij II. intra *annum* 1503. *&* 1512. quo ipſe durauit, inſtituti fuerunt à quodam Petro Reguriſi, vel Mediolanenſi Monacho Carthuſiano, habuerunt à principio habitum cannſini coloris, nimirum tunicam, Ruchetum, & capuccium, ſiue almutiam, ſed *anno* 1521. mutatus fuit in nigrum. Amant hi maximè ſolitudinem, ſectantur hoſpitalitatem, rigidè ſecum agunt, ac de labore manuum viuunt. De his agunt Azor. *d. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 22. *q.* 3. Gabr. Pennot. *in tripart. hiſtor. lib.* 2. *c.* 54. *n* 5.

S V M M A R I V M.

1 *Diœceſanus non debet moleſtare Monaſteria niſi pro cauſa correctionis, nec eis oblata ſibi vendicare.*

2 *Oblationes, quæ fiunt in aliquo loco Regularium, acquiruntur Religioſis illius loci.*

3 *Promittens aliquem non moleſtare non prohibetur eum moleſtare de iure.*

4 *Clauſula*, Contradictores, &c. *ſolum habet locum contra contradicentes de facto, non contradicentes de iure.*

Cap. Theodoſius. I. *Gregor.*

1 Epiſcopus non debet moleſtare Monaſteria niſi cauſa diſciplinæ, ſeu correctionis, nec debet ſibi, vel Clericis ſuis accipere ea, quæ oblata ſunt Monachis à fidelibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 329. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 495. deſumitur ex B. Gregor. *lib.* 7. *indict.* 2. *c.* 15. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 30. *c.* 1.

2 *Cum Monachis ibi ſeruientibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd oblationes, quæ fiunt in aliquo loco Regularium, acquiruntur Religioſis illius loci, vt per Abb. *hic not. ab. vlt. & in cap. dilectus, n.* 4. *verſ. ſed in Monaſteriis, de officio Ordin.* Dec *conſ.* 148. *n.* 2. *vol.* 2. Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de bonis clericorum*, §. 3. *num.* 2. vbi *n.* 50. explicat quæ veniant oblationis nomine.

3 In gloſſ. *Inferatis*. Notatur ad hoc, quòd promittens aliquem non moleſtare, non prohibetur eum moleſtare de iure, vt per Hippol. *conſ.* 85. *n.* 10. Vnde clau-

4 ſula, *Contradictores appellatione poſtpoſita compeſcendo*, ſolùm habet locum contra contradicentes de facto, non contra contradicentes de iure, ad quod plures citati Doctores *ad cap. pro illorum* 22. *num.* 3. *infr. de prebend. pag.* 749.

S V M M A R I V M.

1 *Monachi non debent recipi in Monaſterio pro pretio, aliàs receptus ad ſacros Ordines promoueri non poteſt, & recipiens ab officio ſuſpenditur, & Monachi habentes peculium abſque licentia Abbatis ab Altaris communione remouentur, & ſic decedens ſepultura, & fratrum communione priuatur.*

2 *Peculium an licitum fuerit Religionum Prælatis concedere Religioſis ad nutum reuocabile ad ſolos vſus honeſtos, & pios oſtenditur, & quid attento Concil. Trid.* n. 3.

4 *Monachus Eccleſiæ præfectus ſocium Monachum habere debet, quando Eccleſia eſt Monaſterio plenè ſubiecta.*

5 *Superior bona Monaſterij diſſipans ab adminiſtratione remouetur.*

6 *Regulares non poſſunt abſque legitima cauſa à beneficiis electiuis remoueri.*

7 *Profeſſio facta cum conditione, pacto, ſeu modo de retinendo, ſeu habendo proprio non valet.*

Cap. Monachi. II.

Ex Concil. Lateran.

Monachi non ponantur ſinguli per villas, vel oppida, vel quarumcunque Parochiales Eccleſias, ſed maneant cum aliquibus Fratribus. In Monaſterio non recipiantur pro pretio, aliàs receptus à ſacris Ordinibus arcetur, & recipiens ab officio ſuſpenditur; nec permittantur habere peculium niſi pro adminiſtratione eis iniuncta, & ſit ab Abbate permiſſum, & qui ſecus fecerit, ab Altaris communione remouetur, & ſic decedens ſepultura & Fratrum communione priuatur. Prior nullus fiat, vel cuſtos mediante pretio, ſi ſecus dans, & accipiens fiunt alieni ab Eccleſiaſtico miniſterio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 330. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 495. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Alex. III. *c.* 10. & refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 30. *tit.* 2. 1

Monachi nec peculium permittantur habere.] Ex his verbis colligunt aliqui Doctores attento iure harum Decretalium integrum non eſſe Religionum Prælatis concedere Religioſis peculium ad nutum ſuperiorum reuocabile ad ſolos vſus honeſtos, & pios, idque ex cauſa legitima, vt per Ioan. Mobanum *compendio Theologiæ practica, p.* 5. *c.* 20. *concl.* 3. & 4. Felin. *in cap. cum M, num.* 26. *verſ. eadem reaſſumit, ſup. de conſtit.* Tap. *in auth. ingreſſi, C. de Sacroſ. Eccleſ. verbo ipſo ingreſſu, c.* 3. *n.* 54. adducentes etiam pro hac parte *cap. cum ad Monaſterium, infr. hoc tit.* ibi: *Prohibemus ne quis Monachorum proprium aliquo modo poſſideat.* Verùm multò probabilius eſt peculium ſupradicto modo permiſſum eſſe ex licentia ſuperioris, vt docent Nauar. *comment.* 1. *de Regular. n.* 14. *& com.* 3. *n.* 27. *& conſ.* 20. *n.* 5. *ſub tit. de Regularib. aliàs conſ.* 14. *n.* 5. *ſub hoc tit.* Gregor. *l.* 14. *verbo proprio, tit.* 1. *p.* 1. Cordub. *in ſumm. q.* 54. *opinion.* 2. Ludou. Lopez *in inſtruct. conſcient. c.* 154. *col.* 3. *verſ. ideò licet*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *quæſt.* 29. *art.* 8. *& in ſumm. tom.* 2. *c.* 31. *n.* 3. *in initio*, Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcient. p.* 3. *q.* 36. *in fine, & p.* 4. *caſu* 17. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 12. *q.* 1. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælatorum, tom.* 1. *q.* 28. *art.* 8. poſt Abb. Syluest. Dec. Angel. Ioan. Turrecrem. & alios hanc partem tuetur Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 22. *n.* 5. vbi ponderat pro ſe text. *in præſenti, verſ. qui verò*, dum permittit Monachis pro adminiſtratione iniuncta peculium habere, hinc inferens licitum eſſe peculium ex cauſa legitima, & *num.* 6. dicit hunc text. *in princ.* & *d. cap. cum ad Monaſterium*, interdicere regulariter, & vniuer 2

vniuerſaliter concedi Religioſis peculium propter eorum importunitatem, & leues cauſas, ſecus quando ex cauſis grauibus, & iuſtis.

3 Hæc ſubſiſtunt de iure communi Decretalium, ſed dubium eſt an illud ſit correctum per Concil. Trident. *ſeſſ.25.de Regul.c.2.* duplex eſt ſententia, vna affirmat, atque ideo huiuſmodi peculium, quod attento iure antiquo diximus Religioſo poſſe concedi, iam non eſſe licitum, ita ſuſtinent Nauar. *de reſtit. lib.3. c.1. p.3.dub.1. n.163. in noua edit.* Paſſarel. *in priuileg. Fratrum Minorum poſt c.43. ſub tit. de proprietate abdicanda, paulò ante fin. in verſ. vbi eſt prius aduertendum*, Veg. *in ſumm.tom.2.c.32.caſu* 19. Azor. *d.lib.12. c.9.q.2.* Vaſq. *in opuſc. de redditib. Eccleſ. c.3. dub.11. n.14.* Soar. *de Relig.tom.3.lib.8.c.14.n.18.* Valent. 2.2. *diſp.1.q.4. punct.3.col.2.corol.4.* Fr. Emman. *in ſumm. tom.2.c.31.num.3.verſ. lo tercero digo, & quæſt. Regul. tom.2.q.47.art.15.in fine, & tom.3.q.29.art.12.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p.1. verbo moniales, §.2.* Tap. *in d. auth. ingreſſi, verbo ipſo ingreſſu, c.3.n.55.* Molin. *de iuſtit.tract.2.tom.3.diſp.276.col. pen.verſ. vtrum autem*, Leſſ. *de iuſtit. lib.2.c.4. dub. 5. n.30.* Verùm quicquid hi Doctores limitent, & temperent hanc ſuam opinionem, ſecunda, quæ ſuſtinet in eo Concilij Trid. decreto nihil noui iuris induci, ſed ſolùm confirmari ſtatuta iure antiquo huius text. & *d.c.cùm ad Monaſterium*, verior eſt, quia verba Concil. Trid. non habent maiorem vim contra peculium, quàm verba Concil. Later. relata *in hoc text.* niſi quòd expreſſiùs prohibeant hoc peculium, & ideò meritò hanc tuentur Nauar. *d.comm.2.n.15.& 18. & d. conſ. 14. num.6.* Iacob. de Graffis *in aureis deciſ.p.1. lib.3.c.5. num.53.* Fulu. Pacian. *conſ.36. à n.99. tom.1.* Ioan. à Cruce *de ſtatu Relig. lib. 1.c. 3. dub. 2.* Emman. Sà *verbo Relig. n.48.* Fabr. *de reſtit.in 4.ſent.lib.4. diſt.15.q.2. diſp.45. c.5.n.125.* Tanner. *in 2.2. diſp.6. q.3. dub.4.num.108.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Relig.lib.8.q.30.* Villalob. *in ſumm. p.2.tract.35.dub.30.n.2.* Ludou. Miranda *in man. Prælat.tom.1.q.28. art.8.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep.Neapol.p.4.deciſ.340.n.12.* Laurent. de Peyrinis *de Relig. ſubdito, tom.1.c.2.q.2.§.1. & 2.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, tract.2.lib.8.c.6. n.13.* Hieron. Cened. *de paupert. Relig.dub.9.n.4.& ſeq.* Sanch. *d.c.22. n.11.* vbi *n.13.* reſoluit hodie licere ex iuſta cauſa concedere cuicunque Religioſo, licèt non ſit officialis Ordinis, adminiſtrationem aliquorum bonorum ſtabilium nutu ſuperioris amouibilem, & *n.14.* ait licitam eſſe aliquarum Religionum conſuetudinem, in quibus ex Superiorum licentia certi annui redditus cuilibet Religioſo aſſignantur ad victum & veſtitum, itavt ſi deeſt aliquid, ipſi quærant, ſi autem ſupereſt, applicent piis, & religioſis vſibus, dummodo Religioſi non excedant limites licentiæ, & parati ſint reformationi legitimæ faciendæ obtemperare.

Niſi ab Abbate, &c.] Notatur ad hoc quòd Regulares de licentia ſuperioris poſſunt habere bona ſaltem ad vſumfructum, vt per Rot. *deciſ.772.n.12.p.2. diuerſ.& deciſ.216.n.12. p.2.etiam diuerſ.* Caualer. *deciſ.606.n.6.* & de illis poſſunt ad opera pia diſponere. Nauar. *conſ. 13. n.2. & 3.hoc tit.* Rot. *d. deciſ.772.n.4. p.1.diuerſ.& deciſ.241.n.4.& deciſ.306.n.1.& 2.p.2. recent.*

4 *Aut cum aliquibus Fratribus maneant.*] Notatur ad hoc quòd Monachus Eccleſiæ præfectus ſocium Monachum habere debet, quando Eccleſia eſt Monaſterio plenè ſubiecta, vt per Azor. *inſtit.moral.p.1.lib.12. c.19.q.14.* Sanch. *d.tom.2. lib.6.c.6.n.39.* vide latiùs *ad cap. quod Dei timorem, hoc tit. in gloſſ.n.7.*

5 *Alioquin dantes*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſuperior bona Monaſterij diſſipans ab adminiſtratione remouetur, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regul.tom.2.q.74. art.1.* Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib.2.c.16. §.3.n.30.*

Priores autem, &c.] Notatur ad hoc quòd Regula- 6
res non poſſunt abſque legitima cauſa à beneficiis electiuis remoueri, vt per Mil. *in repert.verbo Religioſus, n.4.verſ. Religioſus autem*, Caſſad. *deciſ.4.n.3.4. & 5.de præbend.* Anaſt. Germon. *de indultis Cardin. §. Regularia beneficia, n.51.& 52.* Azor. *d.lib.12.cap.22. q.10.& p.2.lib.3.c.26.q.15.* quos refert, & ſequitur Sanch. *d.lib.7.c.29.n.118.*

In gloſſ. *Adminiſtratione*, ibi, *conditio frangitur, &* 7
remanebit Monachus. Notatur ad hoc, quòd profeſſio facta cum conditione, pacto, ſeu modo de retinendo, ſeu habendo proprio non valet, ſed vitiatur ex tali adiectione, vtpote contra ſubſtantiam illius, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.3.q.17. art.6.in fine*, Fr. Ludou. Miranda *in man Prælatorum, tom.1.q.28.art.2.* & alios citatos *ad cap.vlt.n.2. & 3.qui Clerici, vel vouentes*, adde nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.8. q.21.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ.Curiæ Archiep. Neapol.deciſ.340. n.11. p.4.* Barthol. de Vecchis *in praxi noua diſp.13.dub.1.n.11.*

In gloſſ. *Non mutentur.* Hæc gloſſ. declarat quæ in- 8
telligantur officia manualia in Religione, & dicit quòd talia non dicuntur illa, quæ fiunt in Capitulis per Canonicam electionem, & ſuperioris confirmationem, quia nequeunt ad ſuperioris nutum amoueri; reliqua verò, quæ hoc modo, & forma non fiunt, manualia non eſſe reſoluit, ita Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2 lib.5.c.5.n.16.* Laurent. de Peyrinis *tom.2. priuileg. ſui Ordinis in annot.ad conſtit.2. Iulij II.§.29. n.91.* Tamburin. *de iure Abbatum, tom.1. diſp.5.q.15. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Ciſtercienſes, qui declinarunt ab inſtituto, debent redire ad priſtinum, & qui illis adhæſerunt, eorum modo viuere tenentur.*

2 *Ciſtercienſes Monachi ex priuilegiis Summorum Pontificum, poſſunt habere caſtra, poſſeſſiones, &c.*

3 *Monachi non ſuccedunt in bonis vnitis dignitati, ſine iuriſdictioni.*

4 *Eccleſia, vel Monaſterium quando vnitur alteri, aſſumit naturam, & priuilegia illius, cui vnitur.*

5 *Vitam ſimilem qui cum aliis ſuſcipit, ſimilem debet ſentire in legibus diſciplinam.*

6 *Domus tota poteſt ſe ad ſtrictiorem Religionem transferre.*

Cap. Recolentes. III.

Alex. III.

Ciſtercienſes qui declinarunt à primæua institu- 1
tione, debent ad illam redire, & domus Religioſa illis aggregata eorum mores ſeruare tenetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration.lib.3.iuris Pontiſ. pag. 332.* Alagona *in compend.iuris Canon. pag.496.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* refertur ab Ant. Aug. *collect.2. Decret.lib.3. tit.22.c.2.*

Contra Ordinis veſtri Regulam villas, &c.] Hodie ex 2
priuilegiis Summorum Pontificum Ciſtercienſes monachi

nachi poſſunt habere caſtra, villas, molendina, poſſeſſiones, cenſus, iuriſdictiones, & iura, vt refert Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 75. art. 1.*

3 *Si enim relictis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Monachi non ſuccedunt in bonis vnitis dignitati, ſiue iuriſdictioni, vt per Molin. *de primog. lib. 5. c. 13. n. 81.* Matienſ. *l. 1. gloſſ. 1. n. 16. tit. 7. lib. 5. noua recop.* D Barboſ. *in l. cum prætor*, §. *vlt. n. 22. ff. de indic.* Et ita probat text. monachos non poſſe ſuccedere in maioratu dignitatem, ſeu iuriſdictionem annexam habente, vt docent Molin. *de primog. lib. 1. c. 13. à n. 81.* Ioan. Lecerier *lib. 1. de primog. q. 4. n. 15.* Ant. Gom. *l. 40. Tauri, n. 66.* vbi Cornejo, Ludou. de Caſſanete *conſ. 26. n. 8. & 9. vol. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 12. princ. n. 3.* Matienſ. *l. 1. gloſſ. 1. n. 16. tit. 7. lib. 5. noua recop.* Carol. Tap. *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua, c. 16. n. 8.* Surd *conſ. 557. n. 13.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 3. c. 19. num. pen.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q. 6. n. 14.* Cabed. *Luſit. deciſ. 135. à n. 7. p. 1.* Molin. *de iuſtit. tom. 3. diſp. 623. n. 4.* Flores de Mena *in addit. ad Gam. deciſ. 6. n. 2. concl. 5. & var. lib. 1. q. 16. §. 2. n. 2.* Sicut nec in Regno, Comitatu, vel Ducatu, vt tradunt gloſſ. *verbo dignitate, in cap. ſcripſit nobis, 27. q. 2.* communiter recepta ab Archid. & cæteris ſcribentibus *ibi*, Molin. *d. c. 13. n. 81.* Greg. *l. 2. verbo ſiendo home tit. 13. p. 2.* Gam. *deciſ. 6. n. 3.* Cifuentes *l. 40. Tauri, q. 6.* vbi Ant. Gom. *n. 66.* Ita etiam nec in feudo quando ſeruitium in eo petitum eſt perſonale, & tale quale non poteſt decenter à Religione exhiberi, nec ſufficit per ſubſtitutum illud præſtari, tunc enim Religio non ſuccedit in feudum, ſed religioſi profeſſione ceſſat, ita poſt DD. ſcribentes *ad cap. in præſentia, de probat.* docent Molin. *in c. 13. n. 76.* alt. Molin. *tract. 2. de iuſtit. diſp. 140. col. 6. verſ. regulam.* Auend. iun. *l. 40. Tauri, gloſſ. 4. n. 16. & 48.* Menoch. *conſ. 519. n. 13.* Tap. *d. verbo ſua, c. 14. n. 8. & 9.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 8. q. 5.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q. 38. art. 3. & tom. 2. q. 62. art. 10. & q. 78. art. 12. verſ. tertiò probatur.*

4 *Communi iure cenſeri.*] Notatur ad hoc, quòd ſi vna Eccleſia, vel Monaſterium vnitur alteri, aſſumit naturam, priuilegia, & conſuetudines Eccleſiæ, cui vnitur, vt per Greg. Lopez *l. 7. verbo de termino, in princ. tit. 20. p. 3.*

5 *Vt qui ſimilem cum aliis vitam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd qui ſimilem vitam cum aliis ſuſcipiunt, ſimilem debent ſentire in legibus diſciplinam, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 8. n. 25.* Fr. Emman. *d. tom. 3. q. 52. art. 25.* Quilibet enim debet ſe conformare moribus Eccleſiæ in qua conuerſatur, Zabar. *in Clem. fin. de celebrat. Miſſar. n. 1. verſ. quartò*, vbi Vital. *n. 52.* Albert. de Ferrariis *de horis Canon. n. 36.* Rot. apud Farin. *deciſ. 79. n. 2. p. 2. recent.*

6 *Cæterùm domus illa*, &c.] Notatur ad hoc quòd tota domus poteſt ſe ad ſtrictiorem Religionem transferre, de quo vide Tap. *in auth. ingreſſi, C. de Sacroſ. Eccleſ. verbo ingreſſu, c. 9. n. 37.* Fr. Emman. *d. tom. 3. q. 52. art. 6.* latè Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 7. n. 7.* Ant. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 8. c. 4. à n. 25.* nouiſſimè Bonacin. *de clauſura Religioſorum, q. 2. punct. 9. §. 2. n. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Regularis Canonicus, qui non reſignauit proprium in morte, non debet in cœmeterio ſepeliri, & ſi de facto ſepultus fuit, inde debet exhumari, ſi ſine ſcandalo fieri poteſt.*

2 *Religioſus proprium habens tempore mortis inuentus, non debet in loco ſacro ſepeliri.*

3 *Religioſus ſi inuentus ſit in morte cum burſa denariorum, non propterea præcipitanter debet Eccleſiaſtica ſepultura priuari, niſi contra ipſum prius opponatur.*

Cap. Super. IV. *Clem. III.*

Canonicus Regularis, qui proprietarius moritur ſine pœnitētia, nō eſt ſepeliendus in cœmeterio, & ſi ſepeliatur, eſt exhumandus ſi fieri poteſt ſine maximo ſcandalo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 333.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 496.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 22. c. 6.* 1

Probat hic text. quòd Religioſus proprium habens tempore mortis inuentus, non debet in loco ſacro ſepeliri, & ſi de facto ſepultus fuerit, inde extrahendus eſt, ſi abſque magno ſcandalo fieri poteſt, vt per Nau. *commento 2. de Regularib. n. 2.* Iul. Lauor. *de Indulg. p. 2. c. 30. n. 129.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 79. n. 2.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 1. art. 1. verſ. 13.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 20. n. 11.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. q. 28. art. 18.* & rectè aduertit Fr. Emman. *d. loco*, quòd ſi Religioſus inuentus ſit in morte cum burſa denariorum, non propterea præcipitanter debet Eccleſiaſtica ſepultura priuari, niſi contra ipſum priùs opponatur, talis burſæ denariorum retentio, delictum propoſitum, & de ipſo conuincatur. 2 3

SVMMARIVM.

1 *Canonici Regulares poſſunt præfici in Eccleſiis Parochialibus, ſeu curatis ſæcularibus*, & n. 2.

3 *Monachi poſſunt de iure promoueri ad Eccleſias parochiales ſæculares, quod hodie non procedit.*

4 *Parochiæ prouidendum eſt, qui ſit gratus Eccleſiæ cui præficitur, & parochianis eius.*

5 *Monachus ineptus officio prædicandi an poſſit tuta conſcientia præfici Eccleſiæ ſæculari curatæ, oſtenditur.*

6 *Regulares de iure poſſunt promoueri ad Eccleſias parochiales ſæculares, dummodo illarum concurrat neceſſitas, aut vtilitas, quibus Regulares præficiendi ſunt.*

7 *Monachi non ſunt promouendi ad aliquas præfecturas parochialium ſine ſocio ſui Ordinis.*

Cap. Quod Dei. V.

Innoc. III.

Canonicus Regularis poteſt præfici in Eccleſiis parochialibus, ſeu Curatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 333.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 496.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 27. c. 1.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Caputaq. *deciſ. 85. part. 1.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ, tit. de prouiſionibus verſ. Regularem*, Nauar. *conſ. 11. & 12. ſub hoc tit.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. c. 10. n. 25.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 41. num. 98.* Layman. *in Theologia moral. lib. 4. tit. 2. c. 4. n. 1.* quamvis Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſat. cum Regularibus, n. 40.* dicat Canonicum 2

Regula

Regularem non poſſe Parochialem obtinere Regulariter, ſed ſolùm vbi præficiatur cauſa prædicationis, aut in ſubſidium aliis deficientibus ſæcularibus. Amplia, etiamſi Parochia, ſeu beneficium Curatum ſit ſæculare, vt per Card. Alexand. & alios *in cap. Parochialis 16.q.1.* Selu. *de benefic.p.3.q.70.* Roch. *de iurepatron.in verbo honorificum,n.8. & ſeq.* & ſentire videtur Concil. Trident. *ſeſſ.14.de reform.cap.11.* dum vult Canonicum Regularem tranſlatum ad alium Ordinem non eſſe capacem beneficij ſæcularis Curati, tacitè enim innuere videtur non tranſlatum eſſe capacem, vt cenſuit *ibi* ſacra Congreg. *de anno* 1602. Rot. *in Papien. iuriſpatronatus 6. Martij* 1598 coram Card. Seraphino, ſed quamvis hoc viderim in Curia ad inſtantiam Canonicorum Regularium Lateranenſium ita per aliquos Aduocatos reſolutum, tamen non minimum mihi ſcrupulum intulit alia Doctorum reſolutio aſſerentium diſpoſitioni huius text. fuiſſe derogatum per Concordata Concilij Lateranenſ. cum Leone Papa, & ſic etiam non licere Canonicis Regularibus ſæcularia beneficia Curata obtinere, prout ſignificarunt plures Summi Pont. apud Sanch. *inſtit. moral.tom.2.lib.7.cap.29.n.71.* Nicol.Garc. *d.c.10.n.31.* Paul.Layman. *d.c.4.num.1.in fine*, vbi *num.2.* poſt Fr. Ludouic.Miranda *in man. Prælat.tom.1.q.32.art.5.* ſubdit hodie abſque Papæ diſpenſatione non eſſe Canonicum Regularem ad Parochialem Eccleſiam promouendum.

In Lateranenſ. Concilio.] Sub Alexand. III. *cap.* 10.

3 *Etiam Monachi poſſunt ad Eccleſiarum parochial.* &c.] Notatur ad hoc, quòd Monachi poſſunt de iure promoueri ad Eccleſias parochiales ſæculares, vt per gloſſ. *hic verbo regimen*, Hoſtienſ. *num.*8. Ioan. Andr. *n.*14. Butr. *n.*11. Anchar. *n.6. & 11.* Abb *num.7. & 8.* Zabarel. *n.5.q.2.& n.7.q.5.* Anan. *n.6.8.& 9.* Henric. *n.15.* Roch. *de iurepatron. verbo honorificum, q.4.n.13.* Lambert. *eod.tract. lib.2. part.1.q.7.art.19.à num.13.* Quintanad. *lib.1. Eccleſiaſt. cap 4. n.16.* Gregor. *l.25. per text.* ibi. *verbo Igleſias, tit.7. p.1.* Selu. *de benefic. p.3 q.11.n.133.& q.70.n.6.& 7.* Couarru. *in cap.1.n.3. de teſtam.* Nauar *conſ.12. ſub hoc tit. in nouis,* Zerol. *in praxi Epiſcop.p.1.verbo Beneficium, §.5.in fine, & p.2. verbo Regulares,§.4.* Iacob.de Graff. *in aureis deciſ.p.2. lib.3.cap.20.n.6.* Gonzal. *ad regul.8.Cancel.gloſſ.7.n.49.* Monald. *conſ.69.n.4.vol.2.* Leſſ. *de iuſtis lib.2.c.34.n.6. & cap.41.dubit.12.n.98.* Card.Tuſch. *litera B.concl.67. num.4.* Syluest. *verbo Religio 7.quæſt.3.& 4.* Fr.Emman. *quæſt.Regular.tom.1.quæſt.34.art.4.& tom.3. quæſt.28. art.vltim.& quæſt.52.art.2.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.12.cap.19.quæſt.13. & part.2. lib.3. cap.2. quæſt.8.* latè, & eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.7.cap.29.num.35.* Nicol.Garc. *de benefic.p.7.cap.10. num.17.* Illuſtriſſimus D. Rodericus à Cunha *in commentar.ad cap.1. num.1. diſt.55.* Quamvis Regulares incapaces eſſe beneficiorum curatorum ſæcularium teneant Innoc. *in præſenti paulo poſt princip.* Rebuff. *in praxi benefic. titul. de diſpenſat. cum Regular. num.5. & de pacificis poſſeſſ. num. 259. verſ. 27.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ,verbo diſpenſatio Monachorum pro obtinendis beneficiis.* Ludou. Gomez *de expectatiuis, n.70.* Mench. *de ſucceſſ. creat. lib. 3. §.21. num.170. in fine,* Tap. *in auth.ingreſſi, C.de Sacroſanct.Eccleſ. verb. ſua, cap.6.n.58.* Flamin. *de reſignat. benefic.lib.4.q.5.num.4. & 5.* Ceuall. *communium contr.commun.quæſt.28.* Hæc autem dicta ſunt attento iure antiquo harum Decretalium, nam hodie nullus Regularis eſt capax beneficij curati abſque Pontificis diſpenſatione, quia ita obſeruari videmus, & inſuper emanauit quædam declaratio ſacræ Congregat. Concil. Trident. per quam etiam nulli Regulares poſſunt ſine diſpenſatione Apoſtolica beneficia curata nec in perpetuum, nec ad tempus habere, quam declarationem referunt Gonzal. *d.gloſſ.7.num.53.* Sanch. *d.cap.29. num.71.* Quaranta *in ſumma Bullarij, verbo Canonicus Regularis,* agnoſcit Mari. Antonin. *variar. reſolut.lib.1.reſol.20. num.13.*

Sed Parochiani plebis eiuſdem, &c.] Ergo in Parochia prouidendus eſt qui ſit gratus Eccleſiæ, cui præficitur, & parochianis eius, vt per Gonzal. *ad regul.8. Cancel. gloſſ.4.n.164.* 4

Ex quo debent prædicationis officio,&c.] Ergo Monachus ineptus officio prædicandi, non poteſt tuta conſcientia præfici Eccleſiæ ſæculari curatæ, vt tenent *in præſenti*, Butr. *num.12.* & Anan. *n.9.* & alij copulatiuè petentes, vt Regularis ille ſit aptus officio prædicandi, & curæ. Sed verius eſt ſi Regularis ille ad alia parochorum miniſteria aptus ſit, quamvis ad prædicandum ineptus, nil obſtare quominus licitè poſſit ei Eccleſiæ curatæ præfici, vt tenent expreſsè Lambertin. *d.art.9.num.22.* & Sanch. *d.c.29.num.40.* vbi dicit non obſtare text. *in præſenti*, quia intelligitur id eſſe priuilegium prædicationis, id eſt, animarum curæ, & doctrinæ, cui parochi incumbunt, etſi non concionentur. 5

In gloſſ. *Regimen*, ibi, *licitè poſſunt eligi ad regimen Eccleſiarum vtilitatis cauſa.* Notatur ad hoc, quòd Regulares de iure poſſunt promoueri ad Eccleſias parochiales ſæculares, dummodo illarum concurrat neceſſitas, aut vtilitas, quibus Regulares præficiendi ſunt, vt per Roch. *d. quæſt.4. num.13.* Fr. Emman. *d. tom.1.quæſt.34.art.5. in initio*, Leſſ. *d.cap.41.num.99.* & iuxta hoc temperandi ſunt Lambertin. *d. art. 19. num.23.* & Azor. *d. part.1. lib.12.cap.19.quæſt.10.ad finem.* 6

In ead.gloſſ.ibi, *Sed in hoc differunt*,&c. Hæc gloſſa dicit Monachos non eſſe promouendos ad aliquas præfecturas parochialium ſine ſocio ſui Ordinis, ſecus de Canonicis Regularibus, niſi hi quoque commodè illum habere potuerint, vt per Abb. *hic num.9.* Gregor. *per text. ibi in l.30. in fine, titul. 7. part. 1.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2.lib.6. cap.6. in fine,* refert alios Illuſtriſſimus D. meus *in comment. ad c. 1. num.14. diſt.55.* Quamvis *gloſſ. verbo ad clauſtrum in Clem.1.§.ad hæc, hoc tit.* & *ibi* Zabarel. *n.1. oppoſit.4.* & Anchar. *num.32.q.26.& in præſenti,n.9.* & *ibi* idem Zabarel. *num.6.q.4.* & Ioan. Andr. *num.17.* ac Anton. Cuch. *lib.1.inſtit.tit.6.n.150.* Azor. *p.1.lib.12.cap.19. q.14.* ſic diſtinguant. Aut Eccleſia eſt Monaſterio plenè ſubiecta, ita vt parochus illius poſſit ad nutum Abbatis reuocari ad Monaſterium, & tunc neceſſariò habere debet ſocium ſui Ordinis, & procedant text. *in præſenti, & in c.2.hoc tit.* aut non eſt ſubiecta, & tunc non eſt neceſſarius ſui Ordinis ſocius. Religioſus autem factus Epiſcopus non obligatur ad tenendum ſecum ſocium ſui Ordinis, niſi ex quadam decentia & honeſtate, ita Azor. *d.lib.12.cap.7.q.4.* Sanch. *d.cap.6 num.21.* 7

SVMMARIVM.

1 *Monachi quibus veſtibus & cibis vti debeant, & de abdicatione proprietatis, & de officiis in genere, & in ſpecie, oſtenditur.*

2 *Regulares lineis camiſiis non veſtiantur.*

5 *Religioſus proprium habens tempore mortis inuentus, in ſterquilinio cum illo proprio eſt ſepeliendus.*

6 *Monachus habens proprium à Monaſterio expellitur.*

7 *Beneficia Regularia ſuapte natura, & regulariter ſunt manualia.*

8 *Præſentati ad beneficia Regularia poſſunt ad libitum Prælati reuocari.*

9 *Monachus Abbati contradicere non poteſt ſi velit eum ab officiis remouere.*

10 *Prior clauſtralis poſt Abbatem præ cæteris debet eſſe potens opere, & ſermone.*

11 *Papa non poteſt diſpenſare cum Religioſis in particulari in hoc quod ſtante Monachatu ſimul etiam habeant proprium proprio, & ſtricto modo ſumptum.*

12 *Papa an poſſit diſpenſare in voto ſolemni caſtitatis profeſſi, oſtenditur.*

14 *Declaratur text. in præſenti.*

15 *Proprietatis vitium eſt peccatum mortale in monacho, niſi ex materia prauitate veniale reddatur.*

Cap. Cùm ad Monaſterium. VI.

1 Monachi non debent vti lineis camiſiis, nec poſſidere proprium aliquo modo, & ſi monitus non reſtituit, de monaſterio expellatur, nec recipiatur niſi pœniteat; & ſi cum proprietate moritur, proprietas cum ipſo ſepeliatur in ſterquilinio, & ſi aliquid alieui mittitur, non ſibi accipiat, ſed reſignet ſuperiori. In oratorio, refectorio, & dormitorio ſemper ſilentium ſeruetur, in clauſtro verò certis horis, & locis ſeruetur ſecundùm conſuetudinem. In refectorio nullus veſcatur carne, ſed nec extra, niſi in infirmaria. Abbas in ſolemnitatibus non egrediatur cum multis ad edendas carnes, & in camera ſua poteſt Abbas modò hos, modò illos vocare, & dare carnes. Debiles, & infirmi non in cubiculis, ſed in infirmaria edant. Poteſt etiam Abbas in refectorio prouidere alicui delicato, vel infirmo, de aliquo cibo particulari, Ad officia deputentur fideles, diſcreti, & amouibiles. Prior poſt Abbatem valeat verbo, & exemplis. Abbas quando frequentius poteſt, ſit cum Fratribus in Conuentu, & ſi non ſeruat, vel eſt negligens, puniatur. Abbas non poteſt ſuper proprietate, nec in caſtitate diſpenſare, immò nec Summus Pontif. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anehar. Henric. Panorm. Cened. *collect.* 124. Viuian. *in ration. lib. 2. iuris Pontif. pag.* 334. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 496. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 27. *cap.* 2.

2 *Ne quis de cætero Monachorum lineis camiſiis*, &c] Notatur ad hoc quòd Regulares lineis camiſiis non veſtiuntur, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *q.* 72. *art.* 1. *in princ.*

3 *Ne quis Monachorum proprium aliquo modo poſſideat.*] Vide dicta *ad c.* 2. *n.* 2. *ſup. hoc tit.*

4 *Beatus Gregorius.*] *Lib.* 4. *Dialog. c.* 55. ex Couarr. *var. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 11. *pag.* 2. *in fine.*

5 *Ipſa cum eo in ſignum perditionis*, &c.] Notatur ad hoc quòd Religioſus proprium habens tempore mortis inuentus in ſterquilinio cum illo proprio, ſine tota pecunia eſt ſepeliendus, vt per Zabarell. *hic num.* 1. *notab.* 2. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 5. Surd. *de alimentis, tit.* 8. *priuil.* 79. *num.* 2. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *q.* 61. *art.* 1. *verſ.* 13. Verùm æquitas ſolam proprij, ſeu pecuniæ partem ſepeliendam ſuadet, ne tota perdatur, vt citati aduertunt, vltra quos tradunt etiam *in præſenti* Hoſtienſ. *num.* 7. Ioan. Andr. *num.* 4. Anehar. *num.* 10. *notab.* 5. & Abb. *num.* 15. Gregor. *l.* 14. *gloſſ.* 3. *tit.* 7. *part.* 1. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 20. *n.* 11. vbi aduertit quòd licèt citati Doctores dicant hanc quantitatem debere eſſe triginta nummos, quòd totidem Chriſtus Saluator noſter, & Ioſeph venditi ſint, in eo tamen ſe non inueniſſe fundamentum profitetur, ac proinde ſatis eſſe aliquam illius pecuniæ partem cum eo ſepeliri in ſignum perditionis, & aliorum terrorem; additque hanc pœnam non incurri à dantibus ſine licentia ſuperioris, ſed à poſſidentibus proprium, quia de his clarè loquitur textus.

De Monaſterio expellitur.] Notatur ad hoc quòd Monachus habens proprium à Monaſterio expellitur, vt per Sanch. *d. cap.* 20. *num.* 12. vbi cum Abb. *in præſenti n.* 13. rectè aduertit eam expulſionem correctam eſſe per *cap. fin. ſupr. de Regular.* quod expulſionem interdicit, iubétque eum Religioſum aliàs expellendum deputandum in Monaſterij ergaſtulo, quo pœnitentiam agat. Sic etiam attento Concil. Trident. *ſeſſion.* 25. *de Regular. cap.* 2. *in fine*, ſi Religioſus proprium habens deprehenſus fuerit, aut conuictus priuatus eſt biennio voce actiua, & paſſiua, atque iuxta ſui Ordinis conſtitutiones puniendus. 6

Nec alicui committatur obedientia aliqua, &c.] Notatur ad hoc, quòd beneficia Regularia ſuaptè natura, & regulariter manualia ſunt, vt per Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. num.* 274. Campan. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr.* 12. *cap.* 7. *num.* 21. Nauar. *comm.* 4. *de Regular. num.* 25. *verſ.* 3. Flamin. *de reſignat. lib.* 11. *quæſt.* 3. *num.* 81. *&* 91. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 66. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *c.* 26. *quæſt.* 15. *&* 16. Gonzal. *ad reg.* 8. *gloſſ.* 5. §. 6. *num* 6. *& gloſſ.* 8. *num.* 7. Sanchez *d. lib.* 7. *cap.* 29. *num.* 104. nouiſſimè Monet *de commut. vltim. volunt. cap.* 11. *num.* 100. Caſtad. *deciſ.* 4. *num.* 2. *&* 3. *de præbend.* Rot. *in Sorana beneficij* 26. *Iunij* 1624. coram Reuerendiſſ. P. D. Merlino *in verſ. Alterum autem*, vbi *in verſ. ſequent.* ponit aliqua, quæ conueniunt manualitati, *& in Eugubina capellania* 4. *Iulij* 1618. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impreſſas *deciſ.* 346. vbi bona & lata annotatio D. Ferentilij. Vnde ad libitum Prælati poſſe reuocari tenent Nauar. *tom.* 3. *de Regular. n.* 22. *verſ. ex quibus, & num.* 23. *verſ.* 4. *& conſil.* 20. *num.* 12. *ſub tit. de Regularib. in antiq.* aliàs *conſil.* 14. *n.* 12. *ſub hoc titul. in nouis*, Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *quæſt.* 34. *art.* 2. Azor. *d. cap.* 26. *quæſt.* 2. 13. *&* 14. *& part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 9. *q.* 8. *& cap.* 22. *quæſt.* 10. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 12. *num.* 98. Sanch. *d. cap.* 29. *num.* 111. vbi *n.* 114. adducit Regularem non poſſe iuuari pacifica poſſeſſione triennali talis beneficij ne moleſtari poſſit, & *num.* 115. pariter deducit ſpoliatum Regularem huiuſmodi beneficiis ab Abbate abſque iuſta cauſa non poſſe agere de poſſeſſorio contra illum, petendo ſe ad priſtinam poſſeſſionem reſtitui, & *num.* 125. quærit quid ſi Abbas promiſit Regulari ſe non reuocaturum, an ſit integrum ei reuocare? 7 8

Ordinarij non poſſunt beneficium de manuali perpetuum conſtituere, Rot. *deciſ.* 163. *num.* 4. *& deciſ.* 308. *num.* 4. *in fine, p.* 1. *recent.* & *in Lucana Iuriſpatronatus de Podiis* 23. *Martij* 1620. coram Reuerendiſſ. Seleucien. *& in Nicien. Prioratus* 13. *Iunij* 1622. coram bonæ mem. Buratto, *& in Sorana beneficij* 28. *Februarij* 1625. coram Reuerendiſſ. P. D. Merlino.

Sine contradictione aliqua.] Notatur ad hoc, quòd Monachus Abbati contradicere non poteſt ſi velit eum ab officiis remouere, & priuare, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 18. *art.* 1. 9

Prior

10 *Prior autem præ cæteris,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Prior Clauſtralis, hoc eſt, ſecunda perſona in Monaſterio vbi Abbas præeſt, præ cæteris poſt Abbatem potens eſſe debet opere, & ſermone, vt per Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel.gloſſ.*8.*n.*118.

Nec æſtimet Abbas quòd ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo Monacho diſpenſare.] Aduerte quòd licèt Regulares poſſint de licentia Prælati habere adminiſtrationem temporalem, & vſum quorundam bonorum, non tamen poſſunt habere dominium, & proprietatem. Calder. *conſ.*2. *in princ.verſ.* & *ratio*, *de Regul.* Carol. Tapia *in auth.ingreſſi*, *C.de ſacroſ. Eccleſ. verbo ipſo ingreſſu*, *c.*3.*n.*35. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.*2. *lib.*5.*c.*18.*n.*23. & ideo *in c.*2.*hoc tit.* Butr. *n.*20. Abb. *n.*4. & communiter Doctores notant quòd Abbas non poteſt diſpenſare cum Monacho, vt teneat peculium tanquam proprium, ſed quoad adminiſtrationem, & idem in penſione tradunt Panorm. *in in cap.niſi eſſent*, *n.*12.*de prębend.* Carol. Tap. *vbi ſupr. n.*43. Iacob de Graff. *d.c.*18.*n.*47. Rot. *in nullius*, *ſeu Caputaq.penſionis* 18. *Aprilis* 1616. coram bonæ memor. Andrea, vbi poſt Fr. Emman. *quæſt.Regul.tom.*1. *q.* 1. *art.* 4. *poſt princ. verſ. differt tamen*, obſeruat in hoc differre Religioſos Societatis IESV ab aliis Regularibus, quòd iſti, qui emiſerunt tria vota, poſſunt ad tempus arbitrio ſuperioris retinere dominium bonorum, ſed ſine vſu & adminiſtratione, cæteri verò poſſunt tenere adminiſtrationem, & vſum, non tamen dominium.

Negari igitur non poteſt quin illa facultas retinendi ius, & dominium bonorum ſuorum in perſona Regulari attento iure communi quodammodo afficiat, & limitet votum paupertatis, etiamſi de illis non poſſit ad libitum diſponere, & ſit etiam parata arbitrio ſuperioris illud dominium à ſe abdicare, Leſſ. *de iuſtit.lib.*2.*cap.*41.*dub.*8. *num.*70. *ad med. verſ. nihilominus*, & *num.* 71. *verſ. ſecunda eſt*; vnde neceſſaria fuit auctoritas Romani Pontif. qui ex cauſa poteſt ſuper huiuſmodi voto paupertatis cum monacho etiam remanente monacho diſpenſare, vt poſt Innoc. *in præſenti*, *n.* 2. eſt communis opinio Canoniſtarum *hic*, & *in cap. non dicatis* 12. *quæſt.*1. vbi Præpoſ. *num.* 12. *in* 1. *concluſ.* & *num.* 13. dicit communem, prout etiam Nauar. *ibid. in commento* 2. *de Regular. num.* 17. fatetur communem, licèt ab ea diſcedat, Couar. *cap.* 2. *num.*10. & *ſeq. de teſtam.* Gregor. Lop. *l.*2.*verbo no puedo*, *tit.*6. *part.*1. Nicol. Garc. *de benef. part.*7. *cap.*10. *num.*60. & 91. Fr. Emman. *vbi ſuprà, in verſ. cui obiectioni*, qui omnes ita reſpondent text. *in præſenti*, *in fine*, vbi dicitur quòd abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeò eſt annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere, vt ſcilicet intelligatur ſine cauſa, non autem cum cauſa. Et ratio eſt, quia voto paupertatis, & illius ſubſtantiæ non tam repugnat dominium, quàm vſus, & ſola Eccleſiaſtica conſtitutione Monachus eſt incapax dominij, quo fit vt Papa qui eſt ſupra ius & Eccleſiaſticas conſtitutiones rectè poſſit illum facere habilem & capacem dominij, etiam manente monacho, modò quoad vſum religioſam paupertatem ſeruet, & ſit paratus arbitrio ſuperioris quandocunque dimittere, vt in puncto declarat Vaſq. 1. 2. *tom.* 2. *diſput.* 165. *cap.*6. *per tot.* Leſſ. *de iuſtit. lib.*3. *cap.*4. *dub.* 5. *num.*26. *verſ. vbi notandum*, Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.*1. *quæſt.* 10. *art.*3. *in concluſ.* lariſſimè Ribaden. *de rat. inſtitut. Societat. cap.*18. Couar. *d.c.*2. *num.*12. Nicol. Garc. *vbi ſuprà*, *num.*64. & 87. Vnde Gregor. XIII. *in ſua conſtit.incip. Quanto fructuoſius, in verſ.quod verò ad paupertatem*, *ſub dat. Romæ Kalend. February* 1582. & in alia incip. *Aſcendente Domino*; *in verſ.* & *licèt ſub dat.* 8. *Kalend. Iuny* 1584. expreſsè concedit, vt qui emiſerunt tria vota ſimplicia in Societate IESV (quæ verè & propriè faciunt Religioſum, vt diffinitum eſt in dictis conſtitutionibus) poſſint retinere ius, & dominium bonorum ſuorum ad effectum ea diſtribuendi in pios vſus; & ſecundùm ſtatuta dictæ Religionis auctoritate Apoſtol. confirmata ante ſolemnem profeſſionem poſſunt Religioſi Societatis IESV retinere beneficia quæ ante ingreſſum habebant; ex quo Rota *in d. nullius*, *ſeu Caputaq. penſionis*, extendit per plura fundamenta ad penſiones, ita vt ſicut non vacant beneficia per tria vota ſimplicia in Societate IESV emiſſa, ita etiam non extinguuntur penſiones.

Quia abdicatio proprietatis, &c.] Notatur ad hoc, quòd Summus Pontifex diſpenſare non poteſt cum Religioſis in particulari in hoc quòd ſtante Monachatu ſimul etiam habeant proprium proprio, & ſtricto modo ſumptum, quoad dominium, ad inſtar, quo illud habent cæteri ſæculares; ita docent, ac in his terminis hunc text. procedere aiunt Nauar. *in cap. non dicatis* 12. *quæſt.* 1. *num.*17. D. Thom. ſibi contrarius *in* 4. *diſt.*38. *quæſt.*1. *artic.* 4. *quæſtiunc.* 1. *ad* 3. Caiet. 2. 2. *quæſt.*88. *art.*11. Sot. *de iuſtit.lib.* 10. *q.*5. *art.*10. Cordub. *in ſuo quæſt. lib.* 1. *q.*24. Couar. *ad cap.* 1. *de teſtam. num.* 10. Azor. *d. part.* 1. *lib.* 12. *cap.*7. *quæſt.*4. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum*, *lib.*3. *quæſt.*25. Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum*, *tom.* 1. *quæſt.* 28. *art.* 3. Aduertendum eſt abdicatione proprietatis non intelligi abdicationem dominij, cum etiam retento dominio poſſit eſſe vera Religio, ſed abdicationem vſus ſine licentia Prælati, vt docent Fr. Baſil. Pont. *part.* 1. *var. diſput. q.*3. *ſcholaſtica*, & *de impedimentis Matrim. c.* 1. §. 3. *verſ. addendum.* 11

Sicut, & *cuſtodia caſtitatis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Papa diſpenſare non poteſt in voto ſolemni caſtitatis profeſſi, vt docent, & multis tuentur gloſſ. *hic*, *verbo abdicatio*, & *in cap. ſunt quidam*, *verbo Apoſtoli* 25. *q.*1. S. Thom. 2. 2. *quæſt.*88. *art.*11. Sylueſt. *verbo votum* 4. *quæſt.* 5. Abulenſ. *cap.* 30. *Numer. quæſt.*109. Aragon. 2. 2. *q.*88. *art.*11. *col.*9. *verſ. propter hæc argumenta*, Sot. *de iuſtit. lib.*7. *q.*4. *art.*2. & *in* 4. *diſt.*39. *quæſt.*2. *art.*2. Mandoſ. *de ſignatura gratiæ*, *verbo voti commutatio col. pen. verſ. verum opinio negatiua*, Barthol. de Ledeſma *de Matrim. dub.*33. *in fine*, Petr. de Ledeſma *in ſumm. part.*2. *tract.*10. *cap.*8. *pag.*549. *cum ſeqq.* 12

Contrariam verò opinionem, imò id poſſe Summum Pontif. iure optimo tuentur *in præſenti*, Innoc. *num.*1. & 4. Ioan. Andr. *num. vltim.* Hoſtienſ. *n.* 30. *cum ſeqq.* Butr. *num.* 28. Abb. *num.* 21. Zabarell. *num.vltim.* Anchar. *n.*24. & Henric. *num.*9. & 10. Cou. *in cap.*2. *num.* 10. & 11. *de teſtam.* Gregor. *l.* 4. *verbo caſtidad*, *tit.*8. Nauar. *in man. cap.*12. *num.*77. *in fine*, & *commento* 2. *de Regular. num.*57. & *de redditib. Eccleſiaſt. q.*1. *monitu* 55. *num.*9. & *ſub tit. de conuerſ. coniug. conſ.*1. *num.*2. *in antiq. aliàs conſ.* 2. *num.*3. *in nouis*, & *ſub tit. de ſponſalib. conſ.*3. *num.*8. *in antiq. aliàs conſ.* 12. *num.*8. *in nouis*, Anton. Gom. *l.*40. *Tauri*, *n.*66. Tiraq. *de pænis temper. in præfat. num.* 46. & *de nobilit. c.*20. *num.* 186. Menoch. *de arbitr. caſu* 421. *num* 10. & *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.*10. *n.*35. Mench. *de ſucceſſ. creat. lib.*2. §. 3. *num.*303. Mozz. *de contract. tit. de Matrim.* §. *fin. n.*12. Bonacoſ. *commun. crimin. p.*2. *verbo Papa*, *fol.*58. Corr. *in memor. verbo filius* 7. Matienſ. *l.*1. *gloſ.*1. *n.*20. *tit.*7. *lib.* 5. *noua recop.* Mich. Mench. *de ſacrorum hominum continent. lib.*5. *cap.*7. *cum ſeqq.* Henriq. *in ſum. lib.*11. *cap.*8. §. 11. & *lib.*12. *cap.* 5. §. 4. Gutier. *canon.* 13

lib.1.t.17.n.5.& de Matrim.c.23.à princ. Brunor. à Sole *in locis communibus verbo Papa diſpenſare cum Monacho*, Cabed. de Vaſconcellos *diuerſ. iuris arg. lib.3. c.5.* Ceual. *commun.contra commun.q.*345. Nicol. Garc. *de benef.p.7.c.10.n.*83. Ant. Gom.*in expoſit. Cruciata clauſ.10.à n.*105. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.2. princ. n.62.& gloſſ.12.n.7.* Iacob. de Graff.*in aureis deciſ. p.1. lib.2.c.31.n.22.&* 23. Gam. *Luſit.deciſ.*379.*n.*1. Ioan. Ramirez *de confirmat. Ordinis D. Iacobi, c.5.num.*25. Motta *eod. tract. lib.2.c.1.§.12.à n.7.& c.2.§.8.à n.7.* Valent.*tom.3.diſp.6.q.6.punct.*7. Cald. Pereira *de nominat.emphyt.q.20.n.29.&* 32. Sayr.*in claui Regia, lib.6. c.11.n.26. cum ſeqq.* Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom.1. q.25.art.1.& 2.& q.26.art.1.& tom.3.q.1.art.5.&* 8. *& q.29.art.6.* Vaſq.1.2. *tom.2.diſp.165.n.*104. Azor. *inſtit.moral. p.1. lib.12.c.7.q.1.& ſeq.* Sanch.*de Matrim. lib.8. diſp.8.n.6. & in pracepta Decalogi, tom.2. lib.5.c.2.num.*9. nouè Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo diſpenſatio, differ.6.n.*5. Barth. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.2.q.*26. Ribadeneira *in libro pro defenſione Societatis IESV, c.*15. 17.& 18. Leſſ. *de iuſtit.lib.2.c.40. dub.*14. Rebell. *de obligat.iuſtitia, p.2.lib.3.q.4.n.*8. Fr. Baſil. Pont.*d.§.*3. remiſſiuè Farin. *fragment. crimin. p.1.1. lit. C. n.*334. plures alios Doctores ex antiquioribus refert Cened. *d.collect.* 124.*n.*4. Et iuxta hanc communem, & veram ſententiam diſpenſatum fuiſſe cum Ramiro Rege Aragonum, vt relicta Religione, & Epiſcopatu Regnum ſuſciperet, & vxorem, vt atteſtantur Palud.*in 4. diſt.38.q.1. art.* 4. Lucius Marinæus Siculus *lib. 8. de memorab. Hiſpania, cap. vlt.* Ioan Vaſæ.*in chronic.c.*18. Barthol. à S. Fauſto *d. q.36. n.6.* & cum Conſtantia filia Rogerij Regis Siciliæ, & Neapolis profeſſa in Monaſterio Panormitano, vt Religione deſerta nuberet Henrico VI. Federici Imper. filio diſpenſaſſe Cœleſtinum III. referunt Cened. *d. collect.*125. *num.* 5. Pined. *in vita D. Ioannis Baptiſta, lib.1. art.1. cap.6. pag. mihi* 87. Barthol. à S. Fauſto *d. q.36. num.6. in fine*, Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp.19.num.*124. Et ſimiliter per Alex. III. diſpenſatum fuiſſe cum Nicolao Iuſtiniano Sacerdote monacho in Monaſterio S. Nicolai Ordinis S. Benedicti ad inſtantiam Vitalis Venetorum Ducis, dicunt Barthol. à S. Fauſto *d. q.36. n.5.* & Pineda *in Monarchia Eccleſ. p.4.lib.25.c.7.§.1.pag.mihi* 84. Et etiam Alexandrum VI. diſpenſaſſe cum Cæſare Diacono Cardinali, vt vxorem duceret filiam Ducis Valentiniani refert idem Cened. *d. n.* 5. & nouè diſpenſaſſe Gregor. XIII. cum fratre Illuſtriſſimi Card. Ioyoſæ Galli Sacerdote profeſſo, & prouinciali Ordinis Capuccinorum, refert Bartholom. à S. Fauſto *d.quaſt.36. à num.*8.

14 Huius tamen textus difficultatem variè ſoluunt Doctores. In primis, Ferdinand. de Mendoça *lib.2.de confirmando Concilio Illiberitano, c.*30. in hoc text. Summi Pontif. nomine cenſet intelligi Epiſcopum, atque ideo illi non licere in votis ſolemnibus Religioſorum diſpenſare, ex eo quia in Europa, & Aſia Epiſcopos olim Summos Sacerdotes, Summóſque Pontif. apud antiquos patres fuiſſe appellatos, tradit Iſid.*lib.7.etymolog.c.*12. & colligitur ex Anacleto Papa *epiſt.2. ad Epiſcopos Italia*, & Melchiade *in epiſt.ad Hiſpanos Epiſcopos.* Sed hanc nouam interpretationem meritò reſeruut recentiores. Quare legitima, & genuina huius cap. interpretatio eſt, quæ & communis, ſcilicet in ſenſu compoſito, id eſt, cum Monacho manente Monacho, quaſi diceret non poſſe Pontificem iſta duo componere, ſcilicet proprium retinere, caſtitatem non ſeruare cum ſtatu Religioſi, id eſt, indulgere licentiam, vt cum proprio, & ſine caſtitate viuens Monachus ſit, non tamen negat quin poſſit cum eo diſpenſare in ſenſu diuiſo, id eſt, faciendo de Monacho non Monachum, & extrahendo eum à Religione, ita interpretantur præ cæteris Palud. *in 4.diſt.38. q.4.art.3. concl.*11. Leſſ *d.lib.2.c.40.dub.*19. Fr. Baſil. Pont.*d.§.3. verſ. ſed quamvis*, Nicol. Garc.*d.c.10.n.92.&* 93. Valer. Reginald *in praxi fori pænit.lib.*18. *num.*398. *verſ. neque*, breuiter Sanch. *in pracepta Decalogi, tom.2. lib.5.c.1.n.*16. Barthol. à S. Fauſto *d.q.36.n.12.& lib.7. q.* 48. Nam Pontifex obligationem voti in Religioſo remittit nomine Dei, ſicut aliorum votorum obligationem, cùm eadem ſit in voto ſolemni & ſimplici, *cap.rurſus, qui Clerici, vel vouentes*, ſolemnitas autem cùm ſit introducta iure poſitiuo *cap.vnic.de voto, lib.6.* tollitur etiam poteſtate Eccleſiaſtica, & præterea cùm materia voti obedientiæ ſit promiſſio facta homini, hoc eſt, Prælato, & ipſi Pontifici, quæ promiſſio confirmatur voto, non acceptata, aut reiecta promiſſione ceſſat obligatio voti obedientiæ, ea autem ceſſante, ceſſat etiam obligatio paupertatis, & caſtitatis, quæ tantùm in eo ſtatu promiſſa ſunt, huius enim text. ſenſus eſt Religioſum ſtatum conſtare eſſentialiter tribus votis, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ ex inſtitutione Chriſti, & ita non poſſe Pontificem facere, vt permaneat ille ſtatus aliquo ablato voto paupertatis, caſtitatis, aut obedientiæ, ita nouiſſimè Baſil Pont.*in ſuo tract.de Sacram. Matrim. lib.8. cap.2. num.* 13.

In gloſſ. *In ſterquilinio*, ibi, *quia in mortali peccato deceſſit.* Vide Nauar.*in cap. ſi quis, il.1.n.3.de pænitent. diſt.*7. Anton. Gom *var. tom.3.cap.1.num.*78. Vitium enim proprietatis eſt peccatum mortale, niſi ex materiæ prauitate veniale reddatur, Nauar. *ſub tit.de Regular. conſ.75.n.18.in* 1. *edit.* aliàs *conſ.3. n.*18. *ſub hoc tit.in* 2. Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom.3. q.29. art.*10. *concl.*8. Azor.*d.lib.*12. *c.*16. Rebell. *de obligat.iuſtitia, p.2.lib.3.q.15.ſect.3.n.*22. 15

SVMMARIVM.

1 *Multa ſtatuuntur circa Concilia Regularium prouincialia celebranda ſingulis trienniis, & viſitatores eligendos, & ipſorum officium.*

2 *Condemnari ſi quis mandetur non obſtante excuſatione, non intelligitur excluſa legitima.*

3 *Verba,* penitus amouendum, *latam ſententiam continent.*

4 *Collegium totum recuſari poteſt propter caput ſuſpectum.*

5 *Superior alicuius tribunalis vbi eſt ſuſpectus, omnes eius officiales ſunt pariter ſuſpecti.*

Cap. In ſingulis. VIII.

Ex Concil. gen. Lateran.

Capitulum Prouinciale Regularium ſingulis trienniis fieri debet in vno monaſterio ad hoc apto Abbates, & Priores, qui Abbatem non habent, nec conſueuerunt celebrare, tale Capitulum conuenire debent, & ſinguli non ducant ſecum pluſquam ſex equitaturas, & octo perſonas, ſaluo iure diœceſanorum Pontificum, & qui non conſueuerunt facere Capitulum, vocét duos Abbates Ciſtercienſes pro conſilio, & auxilio. Capitulum duret aliquot certis diebus ſecundùm morem Ciſterciéſium, in quo agatur de reformatione, & obſeruantia Regulari, & quæ determinantur ſeruétur, & prouideát de loco pro ſequenti Capitulo. 1

pitulo. Item ennuenientes viuant commoniter cum omnibus expenſis proportionabiliter, & commorentur ſimul, vel plures ſimul in dinerſis domibus. Item eligant Religioſas perſonas, quæ viſitent ſingulas Abbatias Regni, etiam Monialia; & anctoritate Apoſtol. viſitent, corrigant, reforment, & ſi rector eſſet amouendus, moneant Epiſcopum, qui ſi non amouet, moneant Papam. Item idem ſeruent Canonici Regulares. Item diœceſani reforment Monaſteria ſibi ſobiecta, nec ſinant ea grauari à viſitatoribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Butr. Anan. Hoſtienſ. Henrie. Auehar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 337.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 497.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. ſub tit. 22. de ſtatu Religioſorum, c. 2.*

2 *Omni executione, &c.*] Notatur ad hoc, quòd ſi non obſtante exenſatione mandetur quis condemnari, non intelligitur exeluſa legitima, vt per Rebuf. *in compend. alienat. n. 48.*

3 *Penitus amouendum.*] Hæc verba latam ſententiam continent, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 172.* Sayr. *in claui Regia, lib. 8. cap. 8. num. 26. in med.*

4 In gloſſ. *Appellatione,* ibi, *niſi ex noua cauſa.* Notatur ad hoc, quòd propter caput ſuſpectum poteſt totum Collegium recuſari, vt per Felin. *in cap. cauſam, quæ, n. 1. verſ. bene fatetur, de offic. delegati,* Boër. *deciſ. 269.* Perez *l. 1. tit. 5. lib. 3. Ordin. pag. 570.* Menoch. *conſ. 94. num. 11.* Ioſeph. Ludou. *deciſ. 108.* Proſp. de Auguſtino *in addit. ad Quarant. in ſumma Bullarij, verbo Concilium prouinciale, num. 12.* Sigiſm. Scac. *de appellat. quæſt. 17,* aliàs *16. num. 16.* Caraſ. *in explicat. ad aliquas leges noua recop. c. 9. n. 22.* Roland *conſ. 19. n. 5. & à num. 12. lib. 3.* Carauita *ſuper ritu Magna Curia, ritu 265. num. 27.* Lancel. *de attent. c. 6. n. 37.* Card. Tuſch. *verbo ſuſpicio, concl. 907. n. 8.* Iacob. de Laurent. *de iudice ſuſpecto, c. 3. n. 17. & 19.* Farinae. *fragment. crimin. p. 2. verbo index, num. 711.* quod quidem procedere, quando verè Collegij caput propter ſuam præeminentiam iuſtam produceret ſuſpicionem, vtpote quia eſſet Epiſcopus Capituli, ſeu Prælatus Collegij, ſine quo Capitulum non eſſet, docent, Viuian. *opin. 867. n. 3.* Iacob. de Laurent.
5 *d. c. 3. n. 20.* Sic etiam vbi ſuperior alicuius Tribunalis eſt ſuſpectus, quòd omnes eius officiales ſint pariter ſuſpecti, tenent Menoch. *conſ. 94. num. 11.* Iacob. de Laurent. *d. cap. 3. num. 18. & 19.* Farinac. *d. verbo index, num. 714.*

SVMMARIVM.

1 *De correctione Monachorum, Abbatum, & Viſitatorum hic tractatur.*
3 *Abbates, & aliorum Regularium præfecti viſitandi ius habent Monaſteria, aliàque ſibi ſubiecta loca.*
5 *Iuriſdictio, ſiue correctio in grauioribus criminibus Regularium ad ſolum Abbatem, paucis quibuſdam exceptis, pertinet.*
6 *Religioſorum delinquentium multitudini non parcitur facientium contra votum, aut obſeruantiam Monachalem.*
7 *Prælati expurgare debent ſuam Congregationem à malis, eos determinando, ne alios inficiant.*
8 *Declaratur Concil. Trident.* ſeſſ. 25. de Regularibus, cap. 14.
9 *Diſpenſatio loquens de Monachis habet locum in Monialibus.*
10 *Clerici ſæculares tenentur intereſſe diuinis Officiis Cathedralium Regularium, & Monachis eiuſdem ſe conformare.*
11 *Epiſcopus de iure communi, exceptis iis, quæ concernunt Regularia inſtituta, habet omnimodam iuriſdictionem in Monachos Cathedralis Regularis.*

CAP. Ea, quæ. VIII. & vlt.

Honor. III.

VIſitatores inquirant, & Monachos delinquentes faciant per Abbatem corrigi, & contumaces ac rebelles iuxta modum culpæ puniant, & ouem morbidam eiiciant ouili. Si Abbates in corrigendo ſecundùm mandatum viſitatorum in ſe ipſis, ſeu Monachi inueniantur negligentes, in Capitulo generali publicè puniantur, ita vt pœna ſit exemplum aliis. Si Abbas non exemptus inueniatur negligens nimis, & remiſſus, deferatur diœceſano loci, qui dabit coadiutorem vſque ad Capitulum generale, & ſi erat lapidator, amoueat illum ſine ſtrepitu iudicij, & ponat adminiſtratorem idoneum vſque ad Capitulum generale. Si Epiſcopus in hoc eſt negligens, viſitatores, vel præſidentes Capituli generalis de hac negligentia Epiſcopi Sedem Apoſt. moneant. Item quod faciunt Epiſcopi in non exemptos, faciant viſitatores, & præſidentes Capituli generalis in exemptos, ſolùm diſpoſitio reſeruatur Papæ, ſed interim ſuſpenduntur oppoſitis adminiſtratoribus. Item ſubſequentes viſitatores, & Abbates inquirant de præcedentibus, & nuntient Capitulo generali. Item in Monaſteriis Monachi, vel Abbates non recipiant Clericos ſæculares ad Præbendas, & qui habent non ſe immiſceant in ſpiritualibus, & ſi ſint criminoſi puniantur à viſitatoribus, exempti ab Epiſcopis, non exempti priuentur beneficiis. Denique hæc omnia ſeruentur in Monaſteriis non habentibus Abbates, ſed Priores, & in Monialibus, quæ eis congruunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henrie. Anehar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 359.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 498.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Secundum ſtatutum generalis Concil.] Scilicet Lateranenſ. ſub Innoc. III. *cap. 12.* quod eſt relatum *ſuprà cap. proximo.* 2

Ad viſitationis officium, &c.] Notatur ad hoc, quòd Abbates, Priores, & alij Regularium præfecti viſitandi ius habent Monaſteria, aliaque ſibi ſubiecta loca, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. c. 40. q. 9.* vbi etiam refert quòd ſolent in Regularium annuis, vel triennalibus Conuentibus, quæ Capitula generalia vocant, aliqui ex Conuentu Religioſi, probique viri eligi, tanquam idonei ad viſitationem obeundam, qui non virorum ſolum, ſed etiam Monialium cœnobia viſitare queant. 3

Diligenter inquirant.] Etiam ſine infamia, vt per Duen. *reg. 298. verſ. limita 18.* 4

Et tam in ſpiritualibus, &c.] Notatur ad hoc, quòd iuriſdictio, ſiue correctio etiam in grauioribus criminibus ad ſolum Abbatem, paucis quibuſdam exceptis, pertinet, non ſolùm ſi agatur ad correctionem iuxta Regularia inſtituta, ſed etiam ſi agatur ad pœnam iuris, & via ordinaria, vt per Bened. Capr. *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 11. n. 26. pag. 194.* 5

Non parcendo, &c.] Notatur ad hoc, quòd multitudini Religioſorum delinquentium facientium contra 6

votum, aut obſeruantiam Monachalem non parcitur, vt per Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 45. *num. vlt.*

7 *Quin ouem morbidam eiiciant*, &c.] Notatur ad hoc, quòd debent Prælati expurgare ſuam Congregationem à malis, eos determinando, ne alios inficiant, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 34. *art.* 9. refert Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad c.* 1. *n.* 3. *diſt.* 86.

8 *Si verò Abbates in corrigendis*, &c.] Hodie attenta noua diſpoſitione Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. c.* 14. Regularis non ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra Monaſterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcandalo ſit, debet Epiſcopo inſtante à ſuo Superiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniri, qui ſuperior de punitione Epiſcopum certiorem faciat, ſi minus, à ſuo Superiore officio priuari, & delinquens ab Epiſcopo puniri poterit. Deinde emanauit Bulla S. D. Clement. VIII. contra Superiores non punientes ſuos ſubditos iuxta formam illius Decreti ſub pœna priuationis ipſo facto dignitatum, & officiorum, & inhabilitatis, incipient. *Suſcepti muneris*, Romæ publicata die 18. Martij 1595 cuius tenorem refert Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo exemptio*, & de ea teſtatur Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.* 950. *in* 1. *edit. & reſolut.* 546. *in princip. in* 2. *edit.* Prax. noua Epiſcop Piaſec. *p.* 2. *c.* 3 *n.* 44. vbi *n.* 43. ex Marc. Anton. Genuenſ. reſoluit poſſe Regularem in caſu illius Decreti comprehenſum in delicto deduci ad carcerem Epiſcopi, & ſumpta informatione ſuper delicto, dummodo ſine mora ſumatur, remitti cum copia proceſſus ad ſuum ſuperiorem puniendum cum præfinitione termini. Multa, quæ circa intellectum, & materiam illius Decreti deſiderari poſſunt, dixi *in meo tract. de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 105. *à num.* 18. & *ibi* dictis addendum duxi me vidiſſe propria, & originalia reſponſa ſacræ Congreg. Cardinal. Concil. Trid. interpretum edita *ſub die* 19. *Septembr. huius anni* 1625. ad quædam dubia propoſita per D. Ioan. Cebicos Theſaurarium Cathedralis Eccleſiæ Manilæ Metropolitanæ Philippinarum, inter quæ, quod attinet ad *d. cap.* 14. *Concil. Trid.* ita habetur. Cùm *c.* 14. *de Regular. ſeſſ.* 25. det normam Epiſcopo procedendi in caſtigando delicta Regularium, qui degunt intra clauſtra, & extra ea notoriè cum ſcandalo delinquunt; dubitatur an Epiſcopus ſtatim habita notitia delicti poſſit capere informationem, & illam ad Superiorem Regularis mittere, vt nequeat de eodem delicto ignorantiam præſumere? Congreg. reſpondit poſſe. Dubitatur etiam an ſufficiat, quod Epiſcopus vnica vice Superiorem Regularem moneat, eique terminum præfigat ad caſtigandum ſubditi delictum? nam Religioſi aliqui in libris ab eis editis explicando verbum, *inſtante*, aſſerunt neceſſe eſſe Epiſcopum monere, ac requirere dictum Superiorem duabus, vel tribus vicibus. Congregat. reſpondit ſatis eſſe, vt Epiſcopus ſemel inſtet Superiori Regulari, eique tempus præfigat ad eiuſdem Concilij præſcriptum. Deinde dubitatur eo quòd eodem *c.* 14. Superior Regulari præcipitur, quòd Epiſcopum certiorem faciat de punitione intra tempus ab eodem Epiſcopo præfixum, an ſufficiat, quòd Superior Regularis ad Epiſcopum mittat copiam tantum ſententiæ, vt Religioſi dicunt, vel debeat remittere acta omnia ſuper delicto actitata ad effectum, vt Epiſcopus videre poſſit ſi in hoc adimpleta fuerint verba Concilij *in d. c.* 14. ſeuerè puniatur, necne: Congreg. reſpondit non ſufficere, vt Superior Regularis ſententiam, aut etiam acta ad Epiſcopum tranſmittat, ſed opus eſſe, vt de punitione ipſa, & ſententiæ executione Epiſcopum certiorem faciat. Denique dubitatur, an quod conceditur Epiſcopo *in præfato cap. ſuper Regulari*, qui intra clauſtra Monaſterij degit, & extra ea notoriè cum ſcandalo deliquerit, intelligatur etiam cùm delictum commiſſum fuerit intra Eccleſiam, vel clauſtra? Congreg. reſpondit facultatem Epiſcopo attributam in Regulares notoriè, & cum ſcandalo extra clauſtra delinquentes vendicare ſibi locum etiam cùm Regulares notoriè, & cum ſcandalo intra Eccleſiam delinquunt, non ita ſi intra clauſtra. Hactenus declarationes ſacræ Congregat. quas quidem originales & authenticas vidi, nec in earum comprobatione amplius immorandum duxi, quia etiam Rota illis ſemper plurimum detulit, & nunquam eas in dubium reuocare ſolet, vt ipſamet atteſtatur *in Auerſana beneficiorum* 3. *Iulij* 1606. coram Card. Sacrato, quæ loquitur in declarationibus ſacri Concil. Trid. & *in Nicien. Parochialis* 20. *Maij* 1624. coram bonæ mem. Vbaldo ſen. & *in Tiburtina Parochialis* 27. *Iunij* 1629. coram R. P. D. meo Pirouano, & *in Meten. Abbatia* 19. *Iunij* 1628. coram R. P. D. Dunozetto, quæ ait idem procedere in declarationibus aliarum Congregationum.

Necnon in Monaſteriis Monialium, &c.] Notatur ad hoc, quòd diſpoſitio loquens de Monachis habet locum in Monialibus; vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 421. *n. vlt.* Zabar. *in Clem.* 1. *q.* 7. *de Regul.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ, tit. de licentiis, verſ. quæ verò*, Natt. *conſ.* 432 *n.* 9. Dec. *reſp.* 20. *n.* 13. *vol.* 1. Ant. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 8. *c.* 5. *n.* 2. 9

Opportuna obſequia in Monaſteriis, &c.] Notatur ad hoc, quòd Clerici ſæculares tenentur intereſſe diuinis Officiis Cathedralium, & Monachis eiuſdem Eccleſiæ ſe conformare, vt per Rot. apud Farin. *deciſ.* 79. *n.* 2. *p.* 1. *recent.* vbi *n.* 3. quòd Monachi Cathedralis Eccleſiæ debent celebrare officium ſecundùm ritum ſuæ Regulæ, & iuxta voluntatem Epiſcopi, ſed non poteſt Epiſcopus mutare formam, quam Canonici ſeruare debent. Illud tamen certum eſt Epiſcopum de iure communi, exceptis iis, quæ concernunt Regularia inſtituta, habere omnimodam iuriſdictionem in Monachos Cathedralis Regularis, *c.* 1. *ne ſede vacante, gloſſ. fin. in cap. nullus, verſ. vt Epiſcopus, de elect. in* 6. vbi Anchar. *n.* 3. Ioan. Andr. etiam *n.* 3. Franc. *n.* 3. & Gemin. *n.* 7. Rot. apud Farin. *deciſ.* 69. *n.* 2. *p.* 1 *recent.* 10 11

De Religioſis Domibus, vt Epiſcopo ſint ſubiecta.

TIT. XXXVI.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.* 109. *verſo*, Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 138. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.* 485. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon.* Lancel. *in inſtitut. Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 281. Caniſ. *in ſum. iur. Canon.* Caſarel. *in erotem. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Baſilica conſecranda,ſi dubitatur in cuius diœceſi ſit, ille Epiſcopus conſecrabit, qui prius in illo loco Epiſcopalia exercebat.*

2 *Territory, ſen iuriſdictionis ex limitibus non infertur ad limites decimatorios Parochialium.*

3 *Dominium & iuriſdictio temporalis nihil commune habet cum territorio, & iuriſdictione ſpirituali.*

4 *Res ad eos pertinere videtur quorum ſumptibus fuit ædificata.*

5 *Poſſeſſio vnius actus iuriſdictionis inducit idem in omnibus.*

6 *Prælatus vt dicatur in quaſi poſſeſſione iurium, in quibus habet intentionem de iure fundatam, requiritur actus poſſeſſionis poſitiuus in quocunque actu, poſſeſſio verò vnius actus trahitur ad omnes alios, in quibus alter non reperitur in poſſeſſione.*

7 *Conſignatio pro confirmatione Chriſmatis aliquando accipitur.*

8 *Epiſcopus non dicitur propriè electus ante conſecrationem.*

Cap. Nunc autem. I. *Greg.*

1 ECcleſia aliqua poſita inter duos Epiſcopatus
quando eſt conſecranda, & dubitatur quis Epi-
ſcopus debeat eam conſecrare, ille Epiſcopus conſe-
crabit ad quem antequam Eccleſia ædificaretur, incolæ
loci concurrebant pro Baptiſmo, & conſignatione an-
nuatim, quia diœceſes non definiuntur terminis, vt
proprietate locorum, ſed collatione horum duorum
Sacramentorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. In-
noc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Butr. Anan. Hoſt.
Anchar. Henric. Panorm. Viu *in ration. lib. 3. iuris Pon-
tif. pag. 350.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 500.*
remiſſiuè Caſal. *in annot.* Ximen. *in concord. p. 2.* refertur
ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 31. c. 1.*
2 *Non enim terminis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex
limitibus territorij ſeu iuriſdictionis non infertur ad
limites decimatorios parochialium. Rot. *in Conchen.
limitum 3. Nouembris* 1598. D. Litta, &. *in Bracharen.
Decimarum 19. Ianuarij* 1601. coram Illuſtriſſimo
3 Cardinal. Pamphilio, dominium enim, & iuriſdictio
temporalis nihil commune habet cum territorio, &
iuriſdictione ſpirituali, Rota apud Farinac. *deciſ. 324.
num. 10. part. 1. recent.* vbi citatur alia *in Burgen. iu-
riſdictionis S. Ioannis 4. Decembris* 1596. coram Orano,
& Hoſt. *in cap. ſuper eo, n. 3. de Paroch. & in cap. queri-
moniam, n. 2.* & *ibi* Butr. *in fin. de iurepatronat.* ac Felin.
in cap. cùm cauſam, n. 12. verſ. ſecundò ſuas, de probat.
4 *Debet diſquiri*, &c.] Notatur ad hoc, quòd res ad
eos pertinere videtur, quorum ſumptibus fuit ædifi-
cata, vt per Aym. *conſil. 74. n. 4.* quem refert Sebaſt.
Næui. *in remiſſ. ad l. pecuniam 7. num. 5. ff. de operibus
publicis.*
5 Notatur etiam ad hoc, quòd poſſeſſio vnius actus
iuriſdictionis inducit idem in omnibus, vt per Tiraq.
de retract. lign. §. 36. gloſ. 2. num. 13. Gutier. *conſil. 4. n. 33.*
& per adeptionem poſſeſſionis Eccleſiæ acquiritur
poſſeſſio omnium, & quorumcunque bonorum ad Ec-
cleſiam ſpectantium, & annexorum ad not. *in l. cùm
heres, ff. de acquir poſſeſſ.* Abb *in cap. cùm ſuper, n. 29. in
fine, de cauſa poſſeſſ.* Bertach. *in tract. de Epiſcopo, lib. 3.
p. 1. q. 56.* Rot *deciſ. 462. num. 1. p. 1. recent.* & *in Me-
diolanen. beneficij 27. Maij* 1611. coram bonæ memoriæ
Vbaldo, & *in Leodien. Parochialis 4. Iulij* 1625. coram
R. P. D. Merlino. Non enim vt Prælatus dicatur in 6
quaſi poſſeſſione iurium, in quibus habet intentionem
de iure fundatam, requiritur actus poſſeſſionis poſi-
tiuus in quocunque actu, ſed poſſeſſio vnius actus tra-
hitur ad omnes alios, in quibus alter non reperitur in
poſſeſſione, vt per innocent. *in cap. dilectus, n. 3. verſ.
poſſeſſionum, de capellis monach.* vbi Hoſtienſ. *n. 1. verſ. ex
prædictis*, Ioan. Andr. *n. 8.* Butr. *n. 15.* Henriq. *n. 11.* Abb.
conſ. 71. col. fin. verſ. tertio ad idem. Rebuff. *de decimis,
quæſt. 9. n. 4.* Menoch. *remed. 3. retin. num. 158.* Cephal.
conſil. 169. n. 15. & ſeq. Veral. *deciſ. 306. part. 1. & de-
ciſ. 17. n. 2. & ſeq. p. 2.* Rot. *in Aſſiſien. Canonicatus 14.
Iunij* 1606. coram illuſtriſſimo Card. Sacrato, & *in
Sipontina iuriſdictionis 24. Maij* 1613. coram eod. quæ
eſt 491. *n. 6.* apud Farin. *p. 1. recent.* & *in Tiraſonen. iuris
votandi 4. Febr.* 1615. coram Illuſtriſſimo Patriarcha
Manzanedo.
Conſignationem.] Pro confirmatione Chriſmatis hic 7
accipi tenet Tiraq. *de retract. lign. §. 7. gloſ. 3. n. 8.*
In gloſſ. *Dedicanda*, 1. ibi, *ſicut electus in conſecra-* 8
tione nomen aſſumit Epiſcopi. Notatur ad hoc, quòd
electus propriè non dicitur Epiſcopus ante conſecra-
tionem, vt per Perez *l. 2. tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 155.*
Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 137. n. 55.* Sayr. *de cenſur.
lib. 3. c. 15. n. 4.* Soar. *eod. tract. diſp. 21. ſect. 2. n. 69. ad fin.*
Filliuc. *tract. 16. c. 9. q. 5. n. 240.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo nihil iuris deperit quando Papa vnit Eccleſiam ſitam in ſua diœceſi Eccleſiæ alterius diœceſis.*

2 *Eccleſia ſi eſt vnita alteri, videntur vnita omnia iura ipſi Eccleſiæ competentia, etiamſi nihil exprimatur, niſi Eccleſia, cui vnio fit, ſit incapax iuris alicuius Eccleſiæ vnitæ.*

3 *Vnio intelligitur facta ſine præiudicio tertij.*

Cap. Quia. II.

PApa quando vnit vnam Eccleſiam, quæ eſt in vna 1
diœceſi, monaſterio, quod eſt in altera, iuriſdictio
illius Eccleſiæ remanet penes Epiſcopum primæ diœ-
ceſis, quia vult iura ſua ſingulis Epiſcopis inuiolata
ſeruari ſine præiudicio. Colligunt ex Ordin. Abb. an-
tiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Butr. Anan.
Anchar Hoſt. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris
Pontif. pag. 350.* Alagona *in compend. iuris Canon.
pag. 500.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* deſumitur
ex D. Greg. *in regeſto, lib. 9. epiſt. 67.* & refertur ab An-
ton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 31. c. 2.*
Cum omnibus rebus ſuis, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2
ſi Eccleſia eſt vnita alteri, videntur vnita omnia iura
ipſi Eccleſiæ competentia, etiamſi nihil exprimatur,
vt per Greg. *l. 7. verbo determino, tit. 20. p. 3.* Niſi Ec-
cleſia, cui vnio fit, ſit incapax iuris alicuius Eccleſiæ
vnitæ, Gregor. *l. 27. verbo viniesen, tit. 7. p. 1.* quem
refert Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 30.
num. 6.*
Vt tamen iura ſua, &c.] Notatur ad hoc quòd vnio 3
intelligitur facta ſine præiudicio tertij, vt per Card.
conſil. 96. num. 3. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de erect. in
Colleg. verſ. & in hac erectione, circa med.* ibi, *& hæ erectio-
nes*, Potc. *deciſ. 264. n. 3. lib. 2.* Rot. *in Montis Regalis
iuriſdictionis 8. Maij* 1604. coram Reuerendiſſimo
D. Coccino Decano, relata per Farinac. *deciſ. 69. num. 7.
part. 1. recent.* Garc. *de benefic. part. 2. cap. 2. n. 117.* & ex
num. 206. Rot. *in Sorana beneficij 28. Iunij* 1628. coram

R. P. D. Merlino, & ſic Capituli habentis intra ſuper præſtimoniis vnitis Federic. de Senis conſi. 95. n. 4. Et quòd in ſpecie vnio non tollat ius percipiendi partem fructuum ex beneficio, docent Ioan. Andr. *in cap. penult. n. 3. verſ. nec puta*, vbi Cardinal. *in 2. oppoſit. verſ. quaro an hac indulgentia*, Butr. *n. 15. verſ. quarunt Doctores, de verb. ſignificat.* Rot. *deciſ. vnic. verſ. in contrarium facit, de ſepult. in antiq.* Seraphin. *deciſ.* 1410. *n.* 9. *& ſeq.* Rot. *deciſ.* 659. *n.* 11. *p.* 2. *recent.* & *in Burgen. expenſarum* 31. *Ianuarij* 1625. coram Reuerendiſſimo P. D. Merlino.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo ſubſunt omnia loca pia, & ad eius ſollicitudinem debent ordinari ad vſum deſtinatum, &* num. 2.

3 *Eccleſiæ quælibet alicubi conſtitutæ ad Epiſcopum loci pertinent niſi probetur eas eſſe exemptas.*

4 *Hoſpitalia pertinent ad ſollicitudinem Epiſcoporum in quorum diœceſi exiſtunt etiam nolente fundatore, niſi hoſpitale ſit merè ſæculare, quia tunc teſtatore nolente Epiſcopo non ſubijcietur.*

Cap. De Xenodochiis. III.

Ex Decret. Eugen. Papæ.

1 Xenodochia, & alia pia loca ordinari debent ab Epiſcopo loci in quo ſunt ad finem in quem ſunt inſtituta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 351. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 500. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib. 3. tit. 31. c. 2.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Valaſc. *conſult.* 105. *n.* 25. vbi *n.* 28. intelligit de Xeno-
3 dochiis auctoritate Epiſcopi inſtitutis. Sic & quaſlibet Eccleſias alicubi conſtitutas ad Epiſcopum loci pertinere, niſi probetur eas eſſe exemptas, per hunc text. tenet Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 19. q. 19.* Caualer. *deciſ.* 306. Alia ad hunc text. conducentia tractat Carolus Epiſcopus Nanarienſis *in commentarijs ad illum*, quæ habentur inter allegationes varias pro Eccleſia S. Carolo dicata.

4 Amplia etiam nolente fundatore, vt per Calderin. *conſil. 1. & 4. ſub hoc tit.* Eraſm. à Cochier. *de iuriſdict. Ordinarij in exemptos, p. 4. q. 57.* faciunt quæ Mandoſ. *de ſignatura gratiæ, tit. exemptiones, col. 2. verſ. amplio etiam, & col. 5. verſ. exemptio ab Ordinario*, vbi dicit Epiſcopum hoc non poſſe concedere patrono in fundatione. Limita tamen ſi hoſpitale ſit merè ſæculare, tunc enim teſtatore nolente Epiſcopo non ſubiicietur. Lap. *alleg. 42. incip. quæritur de tribus*, Cardin. *conſil. 11. incip. Quædam ſocietas pro hoſpitali.*

SVMMARIVM.

1 *Locus auctoritate Epiſcopi ad vſum hoſpitalitatis deputatus, eſt religioſus, & ad mundanos vſus redire non debet.*

2 *Hoſpitalia erecta auctoritate Epiſcopi ſunt loca pia, & religioſa, gaudéntque omnibus piæ cauſæ priuilegiis.*

3 *Hoſpitale, etiamſi non ſit erectum, & approbatum auctoritate Epiſcopi, ac proinde locus religioſus, & ſacer non ſit, adhuc tamen eſt locus pius de iuriſdictione Eccleſiaſtica.*

4 *Religioſus non dicitur locus niſi Epiſcopi accedat auctoritas.*

5 *Mortui illatio facit locum religioſum quando ſit auctoritate Epiſcopi.*

6 *Auctoritas Epiſcopi in Eccleſiis ædificandis quando præſumatur, oſtenditur.*

Cap. Ad hæc. IV.

Vrban. III.

Locus deſtinatus auctoritate Epiſcopi ad vſum hoſpitalitatis, & pauperum non debet deputari mundanis vſibus, quia eſt Religioſus, ſicut nec veſtes, & alia vtenſilia ad cultum Religionis per Pontificem deputata. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Henrinc. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 351. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 501. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 31. c. 4.* 1

Auctoritate Pontificis deſtinatus.] Notatur ad hoc, 2 quòd hoſpitalia erecta auctoritate Epiſcopi, ſunt loca pia, & religioſa, gaudéntque omnibus piæ cauſæ priuilegiis, vt per Tiraquel. *in tract. de priuilegiis piæ cauſæ in præfat. verſ. item relictum hoſpitalibus.* Lambertin. *de iure patron. lib. 1. p. 1. q. 11. princ. art. 11. n. 2. cum ſeqq.* Pariſ. *conſil. 36. n. 15. & 17. & conſil. 44. n. 5. vol. 4.* Gabr. *commun. tit. de pia cauſa, concluſ. 2. n. 1. & 4.* Paul. Fuſch. *de viſitat. lib. 2. c. 13. n. 10.* Mari. Antonin. *variar. reſol. lib. 1. reſol. 14. n. 1.* Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ. 30. n. 6. & 7. & deciſ. 93. n. 36. & 45.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 35. n. 29.* Azeued. *l. 1. n. 26. tit. 1. lib. 4. noua recop. & l. 1. n. 1. tit. 18. lib. 9.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 869. Solis *de cenſibus, lib. 2. c. 3. n. 11.* Anton. Roch. *de viſitat. verbo hoſpitalia*, Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo hoſpitale, §. 3. dub. 2.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 25. tit. 6. n. 69.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 11. q. 3. n. 43.* Flores de Mena *variar. lib. 2. q. 21. n. 179. cum ſeqq.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. c. 17.* Bened. Ægid. *in repet. l. 1. C. de Sacroſanct. Eccleſ. part. 1. in initio, n. 54.* Herc. Mareſcot. *variar. reſol. lib. 2. cap. 3. à n. 12.* Anton. Fabric. *in praxi theorica benefic. tit. de Xenodochijs & alijs locis pijs, à princ.* & ex *n.* 36. Sebaſtian. Cæſ. *in relect. de Eccleſiaſt. hierarch. p. 4. diſput. 14. §. 4. à princ.* & præcipuè *n.* 3. Quinimo licèt hoſpitale, quod non eſt erectum, & approbatum auctoritate Epiſcopi, locus religioſus, & ſacer non ſit, Zabar. *conſ. 13. num. 6.* Abb. *conſil. 3. num. 2. part. 3.* Rot. apud Farinac. *deciſ. 30. num. 8. part. 2. recent.* adhuc tamen videtur eſſe locus pius de iuriſdictione Eccleſiaſtica, & gaudere priuilegiis Eccleſiæ, cùm cauſa pietatis ſit inſtitutum, ita ex text. *in cap. de Xenodochijs ſupr. hoc tit.* docent *ibi* Abb. *num.* 3. Paul. de Caſtro *conſil. 167. ad fin. lib. 2.* Roman. *conſil. 477. num. 2.* Gabr. *commun. tit. de pia cauſa, concl. 2. num. 2. verſ. contrarium*, Menoch. *remed. 15. recup. n. 22. 23. 36. & 37. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 115. n. 4.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 34. n. 1.* Soar. *tom. 1. de Religion. tract. 4. de ſimon. lib. 4. cap. 27. num. 11.* Sebaſt. Cæſ. *d. §. 4. num. 7.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 1. cap. 18. num. 228. iuncta lit. C.* Card. Tuſch. *tom. 4. litera H. concluſ. 158. & concluſ. 162. num 2. & 4. & tom. 6. litera O, concluſ. 378.* Caſtil. *de vſufructu, lib. 1. c. 54. n. 24.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. cap. 1. num. 602.* ex quibus planè colligitur quòd licèt plures, quos refert Gabr. *d. concluſ. 2. in fine, & concluſ. 1. num. 17.* reſoluant relicta piis cauſis

cauſis ſolui non poſſe hoſpitalibus, & confratriis inſtitutis ſine Epiſcopi auctoritate, longè verius eſt contrarium, vt præ aliis meliùs reſoluunt Tiraq. & Benedict. Ægid, *loc.cit.* Valaſc. *conſult.* 105. *n.* 38. Quomodo autem diuidatur hoſpitale, & quando veniat appellatione beneficij Eccleſiaſtici, vel datum cenſeatur in regimen, & in titulum, vide Aloyſ. Ricciul. *in collect. deciſ. p.* 4. *collect.* 5299. *& p.* 5. *collect.* 1886. latè Sebaſt. Cæſ. *d.* §. 4. *ex n.* 2. Et quòd appellatione beneficiorum veniant hoſpitalia, quæ non dantur in regimen, ſeu adminiſtrationem, reſoluunt Rebuff. *in reg. de deuolut. n.* 73. *& in tract. de nomin. q.* 15. *n.* 13. Sarnen. *in reg. de triennali poſſeſſ. q.* 7. *n.* 4. Ioan. Franc. Pauin. *de poteſt. Capituli Sede vacante, in* 1. *q. p.* 2. *n.* 5. Rot. *deciſ.* 739. *n.* 9. *p.* 5. *recent.* & fuit *dictum in Alexandrina beneficij* 18. *Aprilis* 1625. coram R.P.D. Merlino Et hoſpitalarij, an & quando dicantur habere beneficium, vel officium, vide eundem *collect.* 1655. Et an, & quando priuilegia conceſſa Eccleſiis extendantur etiam ad hoſpitalia, vide eundem *p.* 4. *collect.* 1097.

4 *Cùm ſit Religioſus.*] Ergo locus non dicitur religio-
ſus niſi Epiſcopi accedat auctoritas, vt per Ioan. Garc.
de expenſis, cap. 8. *n.* 51. *verſ. hodie.* Rot. apud Farinac.
5 *deciſ.* 30. *num.* 8. *part.* 2. *recent.* Vnde illationem mortui
facere locum religioſum, quando ſit auctoritate Epi-
ſcopi, reſoluit Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 110. *à
princip.*

6 *Auctoritate Pontificis.*] Quæ præſumitur ſi locus ab antiquo ſit in forma Eccleſiæ, & in eo fuerit erectum campanile, & ibi per Sacerdotem celebretur. Vide Rot. *deciſ.* 13. *n.* 4. Gutier. *canon. lib.* 5. *c.* 46. *n.* 18. Cott. *in memorab. verbo facta*, Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 1017. *n.* 2. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 132. *n.* 50. *& præſumpt* 76. *n.* 2. Tiraq *de præſcript. verſ.* 19. Maſcard. *de probat. concluſ.* 583. 623. *&* 869. Mari. Antonin. *d. reſol.* 14. *n.* 4. vbi *n.* 5. addit plures alias præſumptiones, ex quibus dignoſci poſſit quando hoſpitale fuerit erectum auctoritate Epiſcopi, & licentia Epiſcopi in inſtitutione beneficij ab initio præſumitur ſi Eccleſia ædificata reperiatur in forma debita, habeat dotem, & Rectorem, Cardinal. *conſil.* 11. *ſub n.* 6. *verſ. item caueat*, Barbat. *conſil.* 33. *n.* 1. *lib.* 1. Rot. *in Hipporigien. capella* 3. *Iunij* 1613. coram R. P. D. Pitonano. In dubio verò hoſpitale præſumitur erectum ſine auctoritate Epiſcopi, vt poſt Magon. dicit Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 5. *collect.* 1886. *in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Religioſus locus debet de Religioſis duntaxat reformari; non de ſæcularibus, niſi in defectum Religioſorum.*
2 *Beneficia Regularia in defectum Regularium, aut ſi vrgeat neceſſitas, ſæcularibus conferri poſſunt, & è contra*
3 *Epiſcopus poteſt aliquando mutare ſtatum Eccleſiæ ſæcularis in Regularem.*

Cap. Inter quatuor. V.

1 Monaſteria ſunt ordinanda per Regulares, nec poſſunt transferri ad Clericos ſæculares, niſi Regularibus deficientibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Vmian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 352. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 501. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 28. *cap.* 1. & reliquæ partes quærendæ ſub variis titulis *in cap. incip. Inter quatuor.*

Probat hic text. beneficia Regularia in defectum 2
Regularium, aut ſi vrgeat neceſſitas, puta quia idonei non reperiuntur, ſæcularibus conferri poſſe & è conuerſo, vt per Rebuff. *concord. tit. de collat.* §. *volumus, verſ. conformitatem, & in praxi tit. de diſpenſat. cum Regular. num.* 40. *& in tract. nominat. q.* 5. *n.* 13. *verſ. fallit, niſi idonei non reperiantur*, Corraſ. *de benefic. p.* 1. *c.* 5. *n.* 7. *& p.* 3. *c.* 5. *n.* 13. benè Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 8. *n.* 43. Nicol. Garc. *de benef. p.* 7. *c.* 10. *num.* 16. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 26. *q.* 5. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 158. Paul. Comitol. *in Theolog. Moral. lib.* 4. *tract.* 4. *c.* 4. *n.* 2. *verſ. excipe* 4.

Et quòd Sacerdos Regularis in ſubſidium, videli- 3
cet in defectum ſæcularia admittatur ad ſæculare beneficium Curatum, probat Abb. *in c.* 1. *de capell. Monach.* quem referunt, & ſequuntur Cephal. *conſil.* 358. *n.* 25. Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 71. *n.* 2. vbi intelligit ſiue ſit liberum, ſiue iuriſpatronatus laicorum.

In gloſſ. *Per Regulares.* Notatur ad hóc, quòd poteſt Epiſcopus aliquando mutare ſtatum Eccleſiæ ſæcularis in Regularem, vt per Petr. de Peruſ. *in tract. de mutatione ſtatus Eccleſiarum, in princ. n.* 2. nouiſſimè Monet. *in tract. de commutat. vltim. volunt. cap.* 11. *n.* 330.

SVMMÀRIVM.

1 *Eccleſia ſita in diœceſi Epiſcopi tenetur ſibi in Epiſcopalibus reſpondere, niſi appareant remiſſa legitimè, & poteſt Epiſcopus remittendo Epiſcopalia cenſum ſibi retinere.*
2 *Baſilica præſumitur illius Epiſcopi in cuius diœceſi ſita eſt.*
3 *Verba impropria aſſumunt ſignificationem ex ſubiectâ materia.*
5 *Iudex poteſt pronuntiare ſuper ſucceſſiuo eius, quod principaliter petitur*
6 *Epiſcopus eximere poteſt in totum ſi accedat confirmatio.*
7 *Epiſcopus an poſſit aliquam Eccleſiam eximere in totum à iure Epiſcopali, remiſſiuè.*
8 *Eccleſia cadit à iure ſuo non ſoluendo penſionem ſicut quilibet priuatus, poteſt tamen reſtitui aduerſus ſolutionem omiſſam.*
9 *Cenſuali in contractu transfertur in recipientem omne dominium, tam directum, quàm vtile.*
10 *Cenſus creatur quando quis tradit rem ſuam alicui, & in eum transfert omne dominium directum, vel vtile cum onere, quod accipiens rem teneatur ſoluere certam annuam penſionem.*
11 *Cenſuarius poteſt irrequiſito domino alienare, nec tenetur eum, cui cenſum ſoluit, requirere.*
12 *Contractus in dubio magis præſumitur cenſualis, quàm emphyteuticus.*
13 *Cenſum non ſoluens etiam per mille annos, non cadit à iure ſuo, vel à re cenſuali.*

Cap. Conſtitutus. VI.

Epiſcopus concedens alicui Monaſterio iura Epiſ- 1
copalia alicuius Eccleſiæ, & etiam omne temporale, retinens ſibi aliquam penſionem, id eſt, cenſum, non eſt ſimoniacus, & Eccleſia ſita in diœceſi Epiſcopi debet ſoluere cenſum Epiſcopo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol.

Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 352. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 501. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib. 3. tit.* 28. *c.* 2.

2 *Quoniam ſita erat*, &c.] Notatur ad hoc quòd Baſilica præſumitur illius Epiſcopi, in cuius diœceſi ſita eſt, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.* 167. *à princ.* Et ideo habet de iure communi fundatam intentionem exercendi iuriſdictionem in locis in ſua diœceſi exiſtentibus, & ex ſola iuris aſſiſtentia eſt in ſuo Epiſcopali iuriſdictione manutenendus, vt per hæc & alia iura firmat Rot. *in nullius, ſeu Sulmonen. vel Valuen. iuriſdictionis* 4. *Decembris* 1615. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impreſſas *deciſ.* 140. vbi Ferentil. *in annot.* plura eleganter cumulat, & limitat quando inferiores Prælati ſunt in poſſeſſione exercendi iuriſdictionem ſpiritualem in iiſdem locis, ſuper quibus Epiſcopus petit manutentionem ex ſola iuris communis aſſiſtentia, tunc enim Epiſcopus tenetur clarè, & concludenter probare illa loca ſita eſſe intra fines ſuæ diœceſis, nec ſufficiunt præſumptiones Surd. *conſ.* 429. *n.* 61. Seraph. *deciſ.* 1278. *n.* 4. cum aliis adductis *in Conſtantien. iuriſdictionis* 16. *Nouembr.* 1607. coram Ortembergo, & *in Adrien. iuriſdictionis* 28. *May* 1612. coram bonæ mem. Vbaldo, *in nullius, ſeu Aprutina iuriſdictionis* 20. *Marty* 1624. coram Dunozetto, & *in Lunen. SarZanen. oblatorum* 24. *Maij* 1621. coram eodem, nam hoc caſu interim manutenendo datur Prælatus inferioribus, non autem Epiſcopo, Rot. *in Aquilanæ iuriſdictionis* 30. *Martij* 1617. coram Cardin. Pamphilio iun. & *in Pennen. iuriſdictionis* 22. *Aprilis* 1624. coram Dunozetto.

3 *Nomine penſionis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd verba impropria aſſumunt ſignificationem ex ſubiecta materia, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num.* 37. Maſcard. *de probat. concl.* 1131. *n.* 20. Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt.* 104. *num.* 28. Surd. *deciſ.* 2. *n.* 13. *& deciſ.* 43. *n.* 16. *& de aliment. tit.* 1. *q.* 42. *n.* 24. *& tit.* 5. *quæſt.* 1. *n.* 26. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo verbum, n.* 19. Cardoſ. *in praxi iudicum, eod. verbo num.* 4. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.* 2. *num.* 35. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 48. *num.* 53. 54. *&* 58. Rot. *deciſ.* 62. apud Farinac. *in collect.* 1. *nouiſſ.* aliàs *p.* 4. *diuerſ.*

4 *Sub annua octo denariorum*, &c.] Intellige cum Soar. *de Relig. tract. de ſimonia, c.* 24. *n.* 36. *& ſeq.*

5 *In ſolutione penſionis*, &c.] Ergo iudex poteſt pronuntiare ſuper ſucceſſiuo eius, quod principaliter petitur vt per Boër. *deciſ.* 32. *n.* 3.

6 *Quod ab eo factum fuerat confirmauit.*] Ergo Epiſcopus eximere poteſt in totum ſi accedat confirmatio Papæ, vt per text. *cap. cùm venerabilis, n.* 4. *de cenſib.* Eraſm. à Cochier *de iuriſd. Ordinarij in exemptos, p.* 1. *q.* 3. *n.* 8. quæ præſumitur tranſacto curſu decennij, Tiraq. *de præſcript.* §. 1. *gloſſ.* 4. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 132. *n.* 53.

7 In gloſſ. *A quocunque*, ibi, *quòd Epiſcopus poſſit aliquam Eccleſiam eximere in totum à iure Epiſcopali.* De hoc vide Eraſm. à Cochier *de iuriſd. Ordinarij in exemptos, p.* 1. *q.* 3. *à n.* 3. & quæ dixi ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 89. *à princip.*

8 In gloſſ. *Iuxta ratam.* ibi, *vel dic, quòd verè priuari debuit*, &c. Notatur ad hoc, quòd Eccleſia cadit à iure ſuo non ſoluendo penſionem ſicut quilibet priuatus, vt per Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 61. *num.* 14. Poteſt tamen reſtitui aduerſùs ſolutionem omiſſam, Marta *de iuriſdictione, part.* 4. *caſu* 17. *numero* 29. *&* 30. Leſſius *de iuſtitia, lib.* 2. *cap.* 24. *dub.* 9. *num.* 48. Cardinalis Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 69. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 11. *num.* 13.

In ead. gloſſ. ibi, *ſed re vera hic non fuit contractus emphyteuticus*, &c. Nota differentiam inter emphyteuſim, & contractum cenſualem, quia in cenſuali transfertur in recipientem omne dominium, tam directum, quàm vtile; in emphyteuſi verò transfertur tantùm vtile, ex eo, quia, qui poſſidet ex cenſuali contractu ciuiliter & naturaliter poſſidet, emphyteuta verò ſolùm poſſidet naturaliter, & proprietarius ciuiliter; colliguntur hæc ex Antonio Gom. *l.* 68. *Tauri, n.* 2. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 32. *n.* 27. Perez *ad rub. tit.* 2. *lib.* 8. *Ordin. col. antepenult.* Molin. *de iuſt. tr.* 2. *diſp.* 381. *n.* 3. Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de iuſt. c.* 11. *n.* 62. Card. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 3. *à n.* 9. Cald. Pereira *de empt. & vendit. c.* 2. *n.* 2. Ouid. de Amicis *de iure emphyt. in prælud. num.* 25. plures alios refert Cened. *ad Decret. collect.* 144. *num.* 2. Cenſus enim creatur, quando quis 10 tradit rem ſuam alicui, & in eum transfert omne dominium directum, & vtile cum onere, quod accipiens rem teneatur ſoluere certam annuam penſionem, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 107. *num.* 4. Molin. *d. diſp.* 381. *num.* 2. Valaſc. *d. quæſt.* 32. *n.* 7. Cencium *de cenſibus, part.* 1. *c.* 11. *art.* 1. *num.* 5. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo cenſus* 1. Alia eſt differentia, quia emphyteuta non poteſt irrequiſito domino alienare, & ſi alienat cum conſenſu domini debetur laudemium, *cap. potuit, de locato, l.* 2. *C. de iure emphyt.* Cenſuarius verò poteſt irrequiſito domino alienare, nec 11 tenetur eum, cui cenſum ſoluit, requirere, vt per Greg. *l.* 29. *verbo reſcibio, tit.* 8. *p.* 5. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 32. *num.* 32. Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 25. *num.* 75. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 4. *num.* 37. Ouid. de Amicis *loco citato, verſ. tertiò.* Hinc etiam cenſum ſoluimus de re noſtra, penſionem verò emphyteuticam pro re aliena, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 106. *num.* 2.

At in dubio, quando ſcilicet ex clauſulis, & verbis 12 non colligitur, nec diſcernitur, nec ſit contractus cenſualis, ſiue emphyteuticus, ſi in regione in qua celebrantur dicti contractus, ſit ſolitus celebrari tam contractus emphyteuticus, quàm cenſualis, eo caſu magis præſumitur cenſualis, quàm emphyteuticus, & hoc tam in emphyteuſi priuata, quàm Eccleſiæ, vt per Couarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 7. *num.* 1. Natt. *conſ.* 3. *lib.* 1. Corbul. *de emphyteuſi, ſub tit. de cauſ. priuat. ob non ſolut. can. limit.* 34. Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, c.* 11. *num.* 63. *in fine*, Valaſc. *de iure emphyt. q.* 51. *à princ. & q.* 32. *num.* 95. *& conſult.* 82. *num.* 6. Menoch. *conſ.* 372. *num.* 10. Maſcard. *de probat. concluſ.* 281. *& concluſ.* 601. *num.* 5. *&* 8. Valaſc. de Auendano *de cenſib. cap.* 22. Molin. *de iuſtitia, tract.* 2. *diſp.* 381. *à num.* 6. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n.* 16. Rot. *deciſ.* 40. *&* 721. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouiſſimarum, & deciſ.* 400. *n.* 7. *& deciſ.* 307. *n.* 2. apud eund. Farin. *p.* 1. *recent.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 188. *num.* 28. Cardin. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 3. *num.* 11. Card. Tuſch. *tom.* 3. *concluſ.* 152. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 11. *num.* 8. Camill. Borrell. *in ſumm. omnium deciſ. tit.* 33. *n.* 113. Ouid. de Amicis *loco citato, num.* 25. *verſ. At in dubio*, plures per Cened. *collect.* 144. *num.* 3.

In ead. gloſſ. ibi, *Vnde quantocunque tempore ſteterit*, 13 &c. Notatur ad hoc, quòd non ſoluens cenſum etiam per centum annos, non cadit à iure ſuo, vel à re cenſuali, vt per Hippol. *ſing.* 95. Couarr. *d. lib.* 3. *c.* 7. *num.* 1. Valaſc. *d. quæſt.* 32. *num.* 30. Gutier. *de iurament. confirm. part.* 1. *cap.* 31. *num.* 9. Perez *ad rubr. tit.* 2. *prope finem, lib.* 8. *Ordin. pag.* 36. Menoch. *d. lib.* 3. *præſumpt.* 107. *n.* 11. Card. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 3. *n.* 10. Ouid. de Amicis

eis *d.n.*25. Gaſp. Roder. *de annuis redditibus, lib.*2.*q.*22.*n.*9. Bened. Boo. *de cenſibus, art.*46.*n.*76. Cenc. *eodem tract. p.*1.*q.*1.*art.*1.*n.*18.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus petens Eccleſiam quoad temperalia, & ſpiritualia, obtinet in ſpiritualibus eo ipſo probat eſſe in ſua diœceſi ſi non appareat exempta, ſed in temporalibus ſuccumbit niſi aliter doceat de iure ſuo.*

2 *Poſſeſſio per locationem probatur ſi locator percipiat penſionem, quæ eſt loco fructuum.*

3 *Abraſio quando inducat falſitatis præſumptionem, remiſſiuè.*

4 *Expreſſum dicitur quoad aliud quippiam aliàs expreſſum refertur.*

5 *Scripturas producens debet perdere cauſam.*

6 *Scriptura, in qua quid abraſum reperitur, nihil penitus probat.*

7 *Raſura, vel cancellatio ſi ſtat ſecundùm quod colligitur ex ſequentibus, vel præcedentibus, non vitiatur in aliquo inſtrumento.*

CAP. Cùm venerabilis. VII.

1 EPiſcopus petens aliquam Eccleſiam in ſpiritualibus, & temporalibus ad ſe pertinere, ſi probat illam eſſe in diœceſi, eo ipſo obtinet ſpiritualia, ſi non appareat exempta: ſi non probat pro temporalibus vel probat per inſtrumentum corroſum, & ſuſpectum, ſuccumbit pro temporalibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viu *in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 352. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 501. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 4. *Decret lib.*3.*tit.*13.*c.*1.

2 *Locauiſſe pro annua*, &c.] Notatur ad hoc, quòd poſſeſſio per locationem probatur ſi locator percipiat penſionem, ſeu mercedem, quæ eſt loco fructuum, vt per Xuar. *in l. poſt rem iudicatam ſuper leges Regni, limit.*2.*n.*3. & alios plures quos citaui *ad cap. cùm veniſſet*, 9.*n.*3. *de reſtit. ſpoliat.*

3 *Et raſuram loco ſuſpecto factam*, &c.] An, & quando abraſio inducat falſitatis præſumptionem, vide Socin. *reg.*2. Farin. *in praxi crimin. p.*6. *de falſitate, & ſimulat. q.*151. *à n.*46. & quæ dixi *ad cap. ex literis* 3. *ſupr. de fide inſtrum. pag.*535 vbi *n.*2. dicitur non inducere falſitatem, delendum eſt illud, *non*, quod typographi incuria additum fuit.

4 *In quo continebatur*, &c.] Notatur ad hoc quòd expreſſum dicitur, quod ad aliud quippiam aliàs expreſſum refertur, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.*7 *n.*182. Ioſeph. Seſſe *Aragoniæ deciſ.*202.*n.*11. Ant. Monach. *Lucenſ. deciſ.*33. *num.*10. relatos *in libello de principijs vtriuſque iuris, lit. E, n.*32. *in fine.*

5 *Vor ab impetitione illius*, &c.] Notatur ad hoc, quòd producens falſas ſcripturas, debet perdere cauſam, vt per Hippol. *conſ.*70. *n.*21. Auiles *ad c.* 1. *Prætor. verbo donat. n.*32. vbi ait, quòd qui conatus fuit aduerſario ſubtrahere probationes, non perdit cauſam, & reprobat *gloſſ. vlt. in præſenti, in fine.*

6 In gloſſ. *Propter prædicta*, vlt. ibi, *ad hoc enim vt credatur inſtrumento*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſcriptura in qua quid abraſum reperitur, nihil penitus probat, præſertim quando eſt abraſa ab eo, qui illa vti vult, vt per Maſcard. *de probat. concl.*1254.*n.*2.

7 In ead. gloſſ. ibi, *Item quid ſi raſura ſit in vno loco*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi raſura, vel cancellatio ſecundùm quod colligitur ex ſequentibus, vel præcedentibus, oon vitiatur in aliquo inſtrumentum, vt per Ant. Gom. *l.*45. *Tauri, n.*146. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Monaſterium ſubiectum eſt Epiſcopo in cuius diœceſi ſitum eſt, niſi probetur exemptum.*

2 *Appellatio præcedens excommunicationem annullat.*

4 *Eccleſia eo ipſo, quòd ſunt in diœceſi conſtituta, Epiſcopo illius ſunt ſubiecta, niſi probetur eas eſſe exemptas.*

5 *Iuriſdictio Ordinarij per totam diœceſim iuris præſumptione extenditur.*

CAP. Cùm dilectus. VIII.

1 MOnaſterium eſt ſubiectum Epiſcopo in cuius diœceſi eſt ſitum, niſi probetur exemptum ſaltem per legitimam præſcriptionem. Item excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum lata in exemptos, vel poſt appellationem non ligant. Item ſi Abbas citeronentus præſtat obedientiam Epiſcopo ſine conſenſu fratrum non tenet, ſi erant exempti, & poteſt appellare. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar Henric. Panorm. Viu *in ration. lib.*3. *iuris Pontif pag.*353. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 502. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 4. *Decret. lib.*3. *tit.*13. *cap.*2.

2 *Antequam Epiſcopus in eum ſuſpenſionis vel excommunicationis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd appellatio præcedens excommunicationem annullat, vt docent Rot. *deciſ.*20. *verſ. in quibus apparet, ſub tit. de appellat.* Franch. *in cap. bona memoria*, *n* 26. *illo tit.* Pariſ. *in cap. Apoſtolicæ, n.*30. *de exempt. & conſ.*28. *lib.*4. Ant. Ricc. *de inre perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib.*4. *c.*64. *n.*37. vbi *n.*38. ampliat ſiue appellatio ſit iudicialis, ſiue extraiudicialis.

3 *Nec legitima ſe poterit præſcriptione tueri.*] Non tamen in vnico, vt per Tiraq. *de iure primog. q.*39. *n.*3.

4 *In cuius eſt diœceſi fundatum.*] Notatur ad hoc, quòd quælibet Eccleſiæ, eo ipſo quòd ſunt in diœceſi conſtitutæ, Epiſcopo illius ſunt ſubiectæ, niſi probetur eas eſſe exemptas, vt per Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*12. *c.*19. *q.*19. cùm iuriſdictio Ordinarij per totam diœ-

5 ceſim iuris præſumptione extendatur, Gail. *lib.*2. *obſeru.* 62. *n.* 9. Eraſm. à Cochier *de iuriſd. Ordinarij in exemptos, p.*1. *q.*8. *n.*2.

SVMMARIVM.

1 *Religionem nouam non licet conſtituere ſine auctoritate Romani Pontif. nec in diuerſis monaſterijs poteſt quis eſſe Abbas, vel monachus*, & n.2.

3 *Status cum votis ſimplicibus inſtitutus non eſt Religio, ſed modus viuendi honeſtus.*

4 *Vota ſolẽnia an ſint de ſtatus religioſi eſſẽtia, remiſſiuè.*

5 *Abbas non poteſt præfici duobus monaſterijs niſi vnum monaſterium dependeat ab alio, vel inuicem ſint annexa.*

6 *Collegium nouũ nõ poteſt cõſtitui inconſulto Principe.*

CAP. Ne nimia. IX. & vlt.

Ex Concil. gener.

1 REligionem nouam nullus inueniat ne inducatur confuſio in Eccleſia Dei, ſed ſi vult eſſe Religioſus

ſus ingrediatur vnam de approbatis. Item vnus Abbas præſidere non debet duobus Monaſteriis, nec vnus monachus locum habeat in diuerſis Item qui vult fundare nouam domum Religionis regulam, & inſtitutionem de approbatis ſumere tenetur. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 353. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 502. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Innoc. III. *c.* 13. & refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 3. *tit.* 13. *c.* 5.

2 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text deſumunt Card. Bellarm. *lib.* 3. *de Monachis, c.* 4. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 41. *n.* 13. Soar. *de Relig. tom.* 3. *lib.* 2. *c.* 15. *ex n.* 1. Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom.* 3. *q.* 48. *art.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 421. *num.* 18. *cent.* 5. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 23. *q.* 5. *&* *c.* 24. *q.* 4. *in fine, & p.* 1. *lib.* 5. *c.* 7. *q.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *n.* 364. *verſ. accedit*, Vaſq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *diſp.* 165. *c.* 4. *n.* 38. *&* 39. Sanch *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 25. *n.* 10. & nouè *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 1. *n.* 15. *in fine*, Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 1. *q.* 3. *art.* 6. vbi aduertit olim approbare, & confirmare Regulas Monachorum, & Religioſorum omnium pertinuiſſe ad Epiſcopos, & alios Ordinarios Prælatos, poſtea verò à tempore Concilij Lateran. de quo *in hoc text.* ad ſolum Romanum Pontificem ſpectare.

Ne quis de cætero nouam Religionem inueniat.] Non
3 comprehendit eos, qui ſtatum cum votis ſimplicibus inſtituerint, tunc enim huiuſmodi ſtatus non eſt Religio, ſed modus viuendi honeſtus, vt per Fr. Emman. *d. q.* 48. *art.* 4. An autem vota ſolemnia ſint de ſtatus
4 Religioſi eſſentia, vide Petr. Ribadeneira *in lib. de inſtit. Societatis, c.* 25. *cum ſeqq.* Vaſq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *diſp.* 163. *c.* 2. 3. *&* 9. latè Sanch. *d. tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 1. *n.* 22. *cum ſeqq.*

Ne quis in diuerſis monaſteriys, &c.] Notatur ad
5 hoc, quòd Abbas non poteſt præfici duobus monaſteriis niſi vnum monaſterium dependeat ab alio, vel inuicem ſint annexa, vt per Flamin. *de reſignat. benef. lib.* 3. *q.* 18. *n.* 41.

6 In gloſſ. *Nouam Religionem*, ibi, *Nam nouum collegium non poteſt conſtitui inconſulto Principe.* Vnde Briſſon. *antiq. lib.* 1. *c.* 14. Cujac. *lib.* 7. *obſeru.* 5. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris, lib.* 15. *c.* 32. *n.* 10. Dec. *tract. crim. lib.* 7. *c.* 20. *à n.* 3. Mynſing. *cent.* 0. *obſeru.* 2. *n.* 2. Auth. *ad c.* 2. *prætorum, verbo confederation, princ. & n.* 10. Menoch *de arbitr. centur.* 6. *caſu* 697. *à princ.* Nauar. *ſub tit. de foro competenti, conſ.* 3 *à n.* 3.

De Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.

TIT. XXXVII.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Anch Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.* 110. *verſo*, Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 139. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.* 485. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Lancel. *in inſtitut. Canon.* Barthol. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canon.* Caniſ. *in ſumm. eiuſdem iuris*, Caſarel. *in erotem eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia tituli vide Paul. Fuſch. *de viſit. & regimine Eccleſ. lib.* 2. *c.* 16. Capella à caprarum pellibus dici putat gloſſ. *in cap. concedimus, de conſecrat. diſt.* 1. Vel potius dicendum quòd Capella eſt francicum nomen, quo ſignificatur tegumen, quod veluti tentorium ſibi Reges Francorum extruebant in caſtris militaribus, in quibus Sacrum audire ſoliti erant, Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 8. *q.* 1. *&* 2. Vel dicitur capella quaſi capiens laicos, vel populum, ſeu capiens laudem, vel à cappa B. Martini, quæ alios capit, & cooperit, de quibus Guillelm. Durand. *in ration. Diuinorum Offic. lib.* 2. *c.* 19. Cornel. Kiliarch. *in dictionario Teutonicolatino, verbo Kapelle*, Fr. Hieron. Roman. *lib.* 5. *de Republ. Chriſtiana, c.* 31. *pag. mihi* 218. Gonzal. *ad reg.* 8 *Cancel. gloſſ.* 5. *n.* 0. *& n.* 2. addit, quòd dicitur capella quælibet Eccleſia etiam parochialis de per ſe conſiſtens, dummodo non fuerit Collegiata, & Rebuff. *ſuper concordata in forma mandati Apoſtolici, verbo Capellà*, dicit quòd capella ſolet dici illa, quæ non eſt per ſe, ſed eſt intra Eccleſiam fundata, & conſtructa. 2

SVMMARIVM.

1 *Monaſterium quando habet in loco populum ſibi ſubiectum cura animarum per Monachos exerceri non poteſt, ſed illi debet præfici Clericus ſæcularis*, & n. 2.
3 *Rector Eccleſiæ dicitur populum regere.*
4 *Pendere à libero arbitrio dicitur illud in quo eſt petendum alterius conſilium.*
5 *Declaratur Concil. Trident.* Seſſ. 25. de Regularibus, cap. 11.
6 *Inſtituere qui poteſt, poteſt deſtituere.*
7 *Solemnitas minor requiritur in deſtruendo, quàm in conſtituendo.*

CAP. In Eccleſiis. I.

Vrban. III.

MOnachi qui habent populum, ſiue Eccleſiam cum populo, non habent curam animarum, ſed capellanus ſæcularis inſtitui debet ab Epiſcopo de conſenſu monachorum, qui populum regat, cuius tamen ordinatio, depoſitio, & totius vitæ conuerſatio pendeat à ſolo Epiſcopi arbitrio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 364. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 504. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 32. *c.* 1. 1

Collige ex text. quando monaſterium in loco habet populum ſibi ſubiectum curam per Monachos exerceri non poſſe, ſed illi debere præfici Clericum ſæcularem, vt per Angel. *verbo Monachus, n.* 5. Armil. *eod. verbo, n.* 6. Tabien. *mon.* 4. *quæſt.* 3. *in fine*, Syluest. *verbo Religio*, 7 *q.* 7. Fuſch. *de viſitat. lib.* 2. *c.* 16. *n.* 1. Gregor. Lopez *l.* 25. *verbo Igleſias, tit.* 7. *p.* 1. Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 1. *q.* 34. *art.* 4 Sed Abb. *in præſenti*, rem latè diſputat ad huius text. rationem reddendam; videtur enim rationi diſſonare, vt cùm monaſterium non habet populum, poſſit Regularis eſſe parochus, non autem cum illum habet, quia magis repugnat inſtituto Regulari in priori caſu, quàm in poſteriori; quippe in priori oportet egredi monaſterium, in poſteriori 2

autem

autem non, & concurrit fauor animarum, & maior monaſterij obligatio ad proſpiciendum illi: & ita concludit *hic n.* 5. dicens idem ſignificare *ibi* gloſſ. *verbo monachorum*, hunc text. loqui ſecundum iura antiqua, & conſiderato mero Regularium ſtatu, nam regulariter non debent præfici curæ Eccleſiæ ſæcularis, ſed ratione neceſſitatis inſtitutum fuit, vt illi præfici valeant, & ſic text. intelligitur, quando ea neceſſitas non concurrit; vel ſecundò dicitur poſſe intelligi ne monachus inſtituatur ab Abbate, quippe cùm cura animarum non ſit illi monaſterio collata, ſed Epiſcopo incumbat, Epiſcopi eſt Parochum illi præficere, conceſſa tamen licentia per Abbatem Regulari præficiendo.

3 *Sed Capellanus, qui populum regat.*] Ergo Rector Eccleſiæ dicitur populum regere, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 6. *n.* 38. vnde ex Abb. *c.* 1. *n.* 2. *de ſecund. nupt.* dicit Fuſch. *d. c.* 16. *n.* 13. quòd Capellanus in Capellis monachorum per Abbatem præſentatus, & ab Epiſcopo inſtitutus reſpectu curæ animarum poteſt non ſolum Capellanus denominari, ſed etiam Rector parochiæ, cum omnia adminiſtret ſicut & alius Parochus, & omnium ſuæ capellæ curam habere dicitur.

Per conſilium Monachorum.] Ergo in Eccleſia Regulari ius nominandi vicarium ad Regulares ſpectat, vt fuit tentum in Rota *in Iannen. Parochialis S. Andreæ* 19. *Aprilis* 1627. coram R. P. D. Duran. impreſſa per Vin. poſt praxim iuriſpatr. *deciſ.* 86. *n.* 2. vbi *n.* 17. quòd in Eccleſia Regulari deputatur Vicarius temporalis, & ſubdit hoc ipſum ſtatuere Bullam Pij V. ſuper vicariis editam, & reſoluit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. §. 6. *n.* 7.

4 *Ex ſolius Epiſcopi arbitrio.*] Dicitur ergo pendere à libero arbitrio illud in quo eſt petendum alterius conſilium, cùm illud ſequi non teneatur, vt per Gonzal. *ad d. reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 46. *n.* 23. *&* 24.

5 Hodie diſponente Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de Regul. c.* 11. in monaſteriis, & domibus virorum, ſeu mulierum, quibus imminet cura animarum, præter eas, quæ ſunt de illorum Monaſteriorum, ſeu locorum familia; perſonæ tam Regulares, quàm ſæculares huiuſmodi curam exercentes ſubſunt immediatè in his, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent iuriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcoporum, in quorum diœceſi ſita ſunt, nec ibi aliqui etiam ad nutum amouibiles poſſunt deputari, niſi de eorundem Ordinariorum conſenſu, & prænio examine per eum, & eius Vicarium, & examinatores ſynodales faciendo, exceptis aliquibus monaſteriis, & capitibus Ordinum, de quo decreto multa tradunt Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 36. *art.* 4. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 1. *c.* 8. *n.* 20. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.* 738. *in* 1. *edit. & reſol.* 513. *in* 2. atque etiam *deciſ.* 608. *in* 1. *edit. & reſol.* 533. *in* 2. *edit.* latè Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 12. *c.* 13. *à n.* 51. *& à n.* 115. Seraphin. *deciſ.* 1067. vbi deciſum profitetur Epiſcopum perſonas tam Regulares, quàm ſæculares & locum viſitare poſſe in iis, quæ curam reſpiciunt, niſi in iis locis, in quibus Abbates, & alij ſuperiores Regularium iuriſdictionem etiam temporalem in parochianos habent, tunc enim non poſſet Epiſcopus viſitare, cum iuriſdictio cenſeatur attributa Epiſcopo commutatiuè cum Abbate.

6 *Tam ordinatio eius, quàm depoſitio.*] Quia qui poteſt inſtituere, poteſt deſtituere, vt per Flamin. *de reſign. benef. lib.* 7. *q.* 10. *n.* 11. *& q.* 14. *n.* 5. imo in deſtruendo minor ſolemnitas requiritur, quàm in conſtruendo; Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 7. *n.* 12.

SVMMARIVM.

1. *Eccleſia non Cathedralis ſi vendicat ſibi ius in alia Eccleſia, obtinebit ſolum quoad ea, quæ probabit ſibi deberi præſcriptione, vel alio legitimo modo.*
2. *Eccleſia qualibet eo ipſo quod eſt in aliqua diœceſi Epiſcopo illius ſubiecta debet eſſe, niſi exempta probetur.*
3. *Præſcriptio velut odioſa, non extenditur, ſed eſt ſtricti iuris.*
4. *Confeſſio exempti coram competente præiudicat ei plenè confitenti, Eccleſiæque exemptæ, cuius eſt Rector, ſed non Papæ, ſeu Superiori ſubiectionem poſſidenti.*
5. *Teſtis non repellitur ob id, quia coram parte dixit id, quod in iudicio dicturus erat.*
6. *Exiſtens in poſſeſſione per vſum partis non conſeruat ius totius.*

Cap. Dilectus. II. *Innoc. III.*

Eccleſia vna non Cathedralis quando petit, & vendicat ſibi plura iura in alia Eccleſia, ſolùm obtinebit quoad ea, quæ probabit ſibi deberi, vel præſcriptione, vel alio legitimo modo, non quoad alia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Vin. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 365. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 505. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 29. *cap. vnic.* 1

Sit in Parochia veſtra ſita, &c. Notatur ad hoc, quòd quælibet Eccleſia eo ipſo, quòd eſt in aliqua diœceſi conſtituta, Epiſcopo illius ſubiecta debet eſſe, niſi exempta probetur, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 19. *q.* 19. 2

Nec præſcriptionem pro ſe, &c. Notatur ad hoc quòd præſcriptio veluti odioſa non extenditur vltra quam quis reperitur poſſediſſe, vt per Tiraq. *de iure primog. q.* 39. *in princ.* & eſt ſtricti iuris, Ioan. Garc. *de expenſis, c.* 9. *n.* 38. 3

Fuit ſponte confeſſus, &c.] Notatur ad hoc, quod confeſſio exempti coram competente præiudicat plenè exempto confitenti, Eccleſiæque exemptæ, cuius Rector eſt, ſed non Papæ, ſeu ſuperiori ſubiectionem poſſidenti, vt per Abb. *in præſenti, n.* 4. *&* 18. *verſ. nam vides*, Eraſm. à Cochier *de iuriſd. Ordin. in Exemptos, p.* 1. *q.* 41. *n.* 2. vbi *n.* 5. cum Felin. *in cap. auditis, n.* 25. *de præſcript.* tenet quòd ideo exemptus poteſt ſi non ex proprio capite, tamen ex perſona, & capite domini, ſeu Superioris huiuſmodi præiudicialem confeſſionem irritare. Illud certum eſt exemptum ſine licentia Summi Pontificis non poſſe renuntiare exemptioni, vt probat *cap. cum tempore de arbitr.* Armill. *in ſumma verbo exemptio, n.* 8. Galerat. *de renuntiat. tom.* 2. *cent.* 2. *renunt.* 150. *n.* 19. Caſtr. *conſ.* 432. *incip. Videtur dicendum, n.* 1. *lib.* 1. & nouiſſimè cenſuit Rota *in Vlixbon. Monaſterij* 19. *Nouembris* 1625. coram Reuerend. D. meo Coccino, vbi reprobata opinione gloſſ. *verbo libertatis, in d. c. cum tempore*, pariter cenſuit exemptioni non poſſe exemptum, nec quoad ſe renuntiare, quia ius libertatis eſt ita coniunctum inter exemptum, & ſuperiorem, vt commodè ſeparatio fieri non poſſit. 4

Cùmque pars veſtra teſtes, &c.] Notatur ad hoc, quòd non repellitur teſtis ob id quia coram parte, vt dixit, id quod in iudicio dicturus erat; vt per Felin. *in c. venerabilis, n.* 3. *de teſtib. cogendis*, ſecus ſi reuelauit poſt depoſitionem ſe ita depoſuiſſe; vel ſi dicat patri ante depoſ- 5

depoſitionem ſe ſcire multa, quæ ei prodeſſent, tunc enim poſſe reprobari reſoluit Rebuff. *de probat. teſtium num.* 475.

6 *Scrutinium, & Baptiſma debebat*, &c.] Notatur ad hoc, quòd exiſtens in poſſeſſione per vſum patris, non conſeruat ius totius, vt per Girond. *de priuilegiorum, ſeu exempt. explicat. num.* 1304. Non tamen vt Prælatus dicatur in quaſi poſſeſſione iurium, in quibus habet intentionem de iure fundatam, requiritur actus profeſſionis poſitiuus in quocunque actu, ſed poſſeſſio vnius actus trahitur ad omnes alios, in quibus alter non reperitur in poſſeſſione, vt per Innoc. *in præſenti, n. 2. verſ. poſſeſſorium*, vbi etiam Hoſt. *n.* 1. *verſ. ex prædictis.* Ioan. Andr. *n.* 8. Butr. *n.* 15. & Henric. *n.* 11. Felin. *in d. cap. auditis, n.* 19. *in* 3. *declarat.* Rebuff. *de decimis, q.* 9. *n.* 4. Menoch. *de retinenda, remed.* 3. *n.* 158. Cephal. *conſ.* 369. *n.* 15. *& ſeq.* Rot. *in Aſſiſien. Canonicatus*, 14. *Iunij* 1606. coram Illuſtr. Card. Sacrato, & *in Sipontina iuriſdictionis* 24. *Maij* 1613. coram eodem, quæ eſt *deciſ.* 491. *n.* 6. apud Farinac. *p.* 1. *recent.* & *in Tiraſonen. iuris vocandi* 4. *Februarij* 1615. coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo.

In gloſſ. *Generaliter.* Notatur ad hoc, quòd licèt reſpectu exempti poſſit exemptio præſcribi, tamen reſpectu Papæ eximentis nulla datur præſcriptio, hincque exemptum ſemper poſſe ſe tueri contra obiectam præſcriptionem dicendo non eſſe completam contra Papam, & ſic allegando ius tertij poſt longam diſputationem concludit Abb. *in cap. ad audientiam, ſub n.* 12. *verſic. in contrarium tamen, de præſcript.* & eum ſequitur Felin. *ſub n.* 12. & notat bene Cened. *pract. & canon. lib.* 1. *q.* 26. *n.* 9. *ad fin.* optimè Eraſm. à Cochier *de iuriſdict. Ordin. in exemptos, p.* 3. *q.* 12. *n.* 4. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Monachi ſinguli non poſſunt commorari in Prioratibus monachorum, etiamſi ſuper hoc habeant reſcriptum Apoſt. niſi in illo fiat mentio de Lateranenſi Concilio.*

2 *Priuilegium contra ius commune eidem non derogatur ſi de eo mentio non habeatur.*

3 *Diſpenſatio aduerſus Concilij decreta, & Canones ſufficiens non cenſetur niſi in ſpecie fiat eorum derogatio.*

4 *Literæ impetratæ præter ſtylum Curiæ ſunt de falſitate ſuſpectæ.*

5 *Clauſulas inſolitas apponens poteſt de falſo puniri.*

6 *Priuilegia valent non facta mentione de iure contrario cum ſemper contra illud emanent.*

Cap. Ex parte. III.

Honor. III.

1 MOnachi non poſſunt ſinguli commorati in Prioratibus etiam de priuilegio Sedis Apoſtol. niſi in eo fiat mentio de Concil. Lateran. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viu *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 365. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 505. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1.

2 *Volumus per hoc derogare Concilio.*] Collige ex text. ſpeciale priuilegium contra ius commune eidem non derogare ſi de eo mentio non habeatur, tradit gloſſ. Abb. *n.* 2. & reliqui DD. *in præſenti*, gloſſ. *verbo noſcatur*, vbi Domin. *n.* 26. & alij *in c.* 1. *de conſtit. lib.* 6. gloſ. *verbo mentione, in c.* 1. *de exceſſ. Prælat. eod. lib.* gloſſ. *verbo non permittitur, in l. quominus, ff. de fluminib.* Bart. *in l. vlt. n.* 4. *C. ſi contra ius*, Abb. *in c. nonnulli*, per text. *ibi n.* 10. *de reſcript.* Rip. *in c.* 1. *à n.* 36. *illo tit.* reſoluunt Xuar. *alleg.* 12. *n.* 44. *& alleg.* 28. *à n.* 15. Gom. *in reg. de impetrantib. q.* 1. Couar. *var. lib.* 4. *c.* 16. *n.* 6. Padil *in l. vlt. n.* 17. *C. de diuerſis reſcript.* Sarmient. *lib.* 3. *ſelect. c.* 14. *à n.* 3. Roland *conſ.* 5. *à n.* 54. *lib.* 1. Intellige tunc ſufficere clauſulam generalem ſi ius non habuerit clauſulam derogatoriam, contra verò ſi prædicta clauſula in eo reperiatur, tunc enim ſpecialis mentio deſideratur, patet ſi expendas Papam non intendere inaduertenter facere aliquid contra ius, quod facere videtur ſi in priuilegio mentio ſupradicta non reperiatur iuxta ſupradicta, idque inſinuare videtur Pontifex *in præſenti*, ibi, *non credimus emanaſſe*, quæ verba denotant defectum intentionis.

Non obſtat quòd in priuilegio maior ratio reperitur, quam in lege poſteriori; cùm lex poſterior in totum contrariam præcedentem ſoleat abrogare, licèt de illa mentio non habeatur, iuxta text. *in d. c.* 1. *de conſtit. lib.* 6. Reſpondetur enim magnam eſſe differentiam inter legem, & priuilegium, nam lex ſumma cum deliberatione, conſultatione, & euidenti vtilitate promulgari, ac proinde in illius conſtitutione Princeps facile circumueniri non poteſt, *l.* 2. *de conſtit. Princip.* non ſic dicendum in priuilegiis, quæ quidem cùm facillimo negotio concedantur propter ſupplicantium importunas preces, facilè Princeps poterit circumueniri, aduertit poſt alios Sarmient. *d. c.* 14. *n.* 11. qua de cauſa in priuilegio mentio iuris eſt facienda, aliàs enim per ignorantiam priuilegium præſumitur concedi.

Obuiet Lateran. Concil.] ſub Alex. III. *c.* 10. quod refertur *in cap. Monachi, ſupr. de ſtatu monachorum.*

De quo nulla mentio eſt.] Notatur ad hoc, quòd di- 3
ſpenſatio aduerſus Concilij decreta, & Canones ſufficiens non cenſetur, niſi in ſpecie fiat eorum derogatio, vt per Couar. *lib.* 4. *var. c.* 16. *n* 6. *col.* 3. & alios plures relatos per me *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 33. *n.* 14. quibus adde Ant Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 5. *c.* 14. *n.* 10. *lib.* 8. *c.* 4. *num.* 6. vbi citat Rot. apud Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 3. *n.* 12. *de reſcript.* & apud Veral. *deciſ.* 368. *n.* 3. *p.* 1. & apud Mohed. *deciſ.* 7. *de locato*, & plenè *in Valentina decimarum* 9. *Decembris* 1602. coram bon. mem. Penia. Vide ad intellectum, quæ tradunt Cened. *ad Decret. collect.* 123. *n.* 3. *verſ. ego tamen*, Iul. Lauor. *var. lucubr. tit.* 4. *c.* 19. *n.* 22.

Quod huiuſmodi literæ ab Apoſt. Sede non credimus 4
emanaſſe.] Notatur ad hoc, quòd literæ impetratæ præter ſtylum Curiæ ſunt de facultate ſuſpectæ, vt per
Xuar. *alleg.* 27. *n.* 6. & ideo clauſulas inſolitas appo- 5
nens poteſt de falſo puniri, vt per Gerard. *ſing.* 77.
Priuilegia tamen valent non facta mentione de iure 6
contrario, cùm ſemper contra illud emanent, Xuar. *alleg.* 12. *n.* 44. & 46. & *alleg.* 28. *n.* 18.

Cap. Ad audientiam. IV. & vlt.

ORdinarius debet compellere cenſuris Abbates, 1
vt Monachos à Prioratibus reuocent ad clauſtrum, ponendo in eis Clericos ſæculares, vel eis ſocios adiungant Monachos, cùm quibus poſſint regulariter viuere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſt. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 365. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 505. remiſſiuè Ximen. *in concordant. p.* 1. & 2.

De

De Iurepatronatus.

Tit. XXXVIII.

1 SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan., Butr. Ancb. Panurm. Henric. Canif. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol.* 1 10. Ioan. de Lundris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 176. Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 139. *verſo*, Petr. de Rauen. *in compend. iur. Canon.* Dan. Venator *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.* 486. Guffied. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarrat. pag.* 290. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr. & vol.* 4. *repetit. de iure Canonico, ad lib.* 3. *Decretalium*, Roch. Curte.

2 De materia tit. tractatus integros in lucem ediderunt Cæſ. Lambert. Paulus de Citadinis, Ioan. Nicol. Delphinatis, Ioan. Nicol. Himontecus, Claudius Tutius, ac Andr. Dalnerus, & praxim Iuriſpatronatus acquirendi, conſeruandique illud, ac amittendi modus breuiter continentem edidit Iulianus Viuianus qui in ſecunda impreſſione eam multis Sacræ Rotæ deciſionibus in calce operis inſertis locupletauit, plura per Villalob. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 4. *pag.* 167. *cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *tom.* 3. *ſub hoc tit. concl. vnic. pag.* 529. Perez *tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin. à pag.* 135. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *princip.* Ioan. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 2. *c.* 6. Valer. Regin. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 208. *cum multis ſequentibus*, Vaſq. *de benefic. c.* 2. *de iurepatr.* Zerol. *in praxi Epiſcop. verbo iuſpatronatus*, Zecch. *de benefic. & penſionibus Eccleſ. c.* 12. Nicol. Garc. *eod. tract. p.* 5. *c.* 9. Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 32. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *à c.* 19. *vſque ad c.* 24. & per me *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 70. 71. & 72. Ioan. Anton. Maſſobr. *in praxi habendi concurſum ad Parochiales Eccleſias, prælud.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt compellere Patronos Eccleſiarum diſcordantes per ſubtractionem diuinorum vt ad concordiam redeant.*

2 *Iuſpatronatus eſt indiuiduum.*

3 *Hæredes plures in iurepatronatus omnes ſunt patroni in ſolidum, itavt prædictum ius non diuidatur inter illos pro portionibus hæreditariis, ſed in ſolidum, & æqualiter ad eos pertineat.*

4 *Computatio diuerſarum vocum deſcendentium à patronis quomodo facienda, oſtenditur.*

5 *Iurepatronatus gentilitio, & familiari, ſuccedunt deſcēdentes, licet non hæredes in capita, & non in ſtirpes.*

6 *Iuſpatronatus gentilitium dicitur quando fundator in fundatione expreſſit ratione conſeruandæ agnationis, & quando dubitatur an ſit gentilitium leuiores ſufficiunt probationes.*

7 *Iuſpatronatus potius præſumitur hæreditarium, quàm gentilitium.*

8 *Iuſpatronatus quando in ſtirpes, & non in capita ſpectet ad ſucceſſores, oſtenditur.*

9 *Iuſpatronatus Eccleſiaſticum tranſit ad quoſcumque hæredes etiam extraneos.*

10 *Iuſpatronatus non venit in reſtitutione fideicommiſſi.*

11 *Iuſpatronatus non tranſit cum ea vniuerſali tranſlatione, quæ fit in fideicommiſſarium.*

12 *Mutatione perſonæ dicitur alia diſpoſitio, & alius contractus.*

13 *Iuſpatronatus diuiduum eſt quoad commoditatem, & exercitium, ſecus quoad ſubſtantiam ipſius iuris.*

14 *Hæredes ſua auctoritate abſque ſuperioris conſenſu poſſunt facere concordiam de alternis vicibus præſentando Rectorem.*

15 *Ius conferendi quando competit cuilibet in ſolidum ſi vnus non confert, cenſetur conſentire collationi per alterum factæ.*

Cap. Relatum. I.

Ex Concil. Mediomatricen.

QVando inter patronos fuerit talis diſcordia, vt 1
non poſſit Sacerdos fungi officio ſuo, ſi aliter prouideri non poteſt, Epiſcopus præcipiat vt in ea non celebrentur Miſſarum ſolemnia, donec patroni concordent, & Eccleſia habeat ſuum Sacerdotem liberum, quia illa diuidi non habet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Vin. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 366. Alaguna *in compend. iuris Canon. pag.* 506. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. referunt Burchard. *lib* 3. *Decret. c.* 42. Iuo *p.* 3. *c.* 46. & Ant. Aug. *collect.* . *Decret. lib.* 3. *tit.* 33. *c.* 1. qui tribuunt Concil. Mediomatricen. *c.* 10. extat tamen hoc decretum in Conciliis vulgatis in Synodo Cabilonen. II. habita ſub Imper. Carolo Magno *c.* 26.

Inter hæredes patroni diuidi non debeat.] Notatur ad 2
hoc, quòd iuſpatronatus indiuiduum eſt, vt per Couarr. *variar. lib.* 3. *c.* 19. *num.* 5. *in princip.* Maranta *in repet. l. is poteſt, n.* 33. & 34. *ff. de acquirend. hæred.* Roch. *in tract. huius tit. verbo, & dotauit, quæſt.* 22. *num.* 22. Gonzal. *ad reg. Cancel gloſſ.* 45. §. 1. *num.* 6. Et ideo ſi 3
plures ſint hæredes omnes ſunt patroni in ſolidum, Viuian. *in praxi iuriſpatron. part.* 1. *lib.* 4. *c.* 1. *num.* 29. itavt prædictum ius non diuidatur inter illos pro portionibus hæreditariis, ſed in ſolidum, & æqualiter ad eos pertineat, gloſſ. *hic verbo non debeat*, communiter recepta ex Panorm. *num.* 7. *gloſſ.* 1. *poſt princip. in Clem. ſi plures, hoc tit.* Vincent. de Franch. *deciſ.* 85. Peregr. *conſ.* 34. *n.* 2. *vol.* 1. vbi *n.* 19. ſubdit iſtud ius deuolui ad hæredes, non vti hæredes, ſed quia hæredes, refert Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 11. *c.* 13. *n.* 279. vbi etiam cum Peregrin. *conſ.* 87. *n.* 4. *volum.* 3. reſoluit non licere in diuiſionibus illud dare vni ex hæredibus, & remitti, & *num.* 480. hinc colligit quod vbicumque alter ex fratribus obierit, admittitur nepos ad præſentandum ſimul cum patruo, & citat Franc. Marc. *deciſ.* 1133. *num.* 6 *p.* 1. Stephan. Gratian. *cap.* 521. *num.* 16. De computatione verò diuerſarum 4
vocum deſcendentium à patronis latè Lambertin. *de iurepatronat. in* 2. *quæſt. princip. lib.* 1. *part.* 2. *art.* 25. & Campan. *d. cap.* 13. *à num.* 384. Et quòd in iurepatronatus, quod ad aliquos pertinet vti ſingulos, non vti vniuerſos, ſucceditur in ſtirpes, & non in capita, per *d. Clem. ſi plures*, docent Tiraq. *de iure primog. q.* 36. *num.* 3. Rot. *deciſ.* 251. *num.* 5. apud Farin. *part.* 1. *recent.* vbi intelligit de iurepatronatus hæreditario, Menoch. *conſil.* 316. *num.* 16. Perez *l.* 1. *verſ. monere iuuat. tit* 6. *lib.* 1. *Ordinam. pag.* 140. Roch. *verbo ipſe, vel is, à num.* 2. Spin. *in ſpecul. teſtament. gloſſ.* 4. *princip. num.* 61. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 45. *num.* 61. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 5. *collect.* 1733. & *in deciſ.*

Curia Archiep. Neapol.deciſ.120.n.1.p.2. Vio.in praxi
iuriſpatronat. p.1.lib.1.ca.n.160. & ita hæredes plures
vnius patroni vnam tantùm vocem habere reſoluunt
Azeued l.9.n.9.tit.6. lib.1. noua recop. Vio.d.c.t.n.60.
5 In iurepatronatus verò gentilitio, & familiari ſucce-
dunt deſcendentes, licèt non hæredes, in capita, &
6 non in ſtirpes, Rota d.deciſ.251.n.5. Et inſpatronatus
dicitur gentilitium, itavt in eo non veniant illegitimi,
quando fundator in fundatione expreſſit rationem
conſeruandæ agnationis, Rot. apud Farin. deciſ. 395.
n.2. p.1. recent. Et quando dubitatur an ſit gentilitium
leuiores ſufficiunt probationes, cum agitur non de
illius ſubſtantia, ſed de pertinentia, ead.Rot.d.p.1.de-
7 ciſ.675.n.3.in fine. In dubio tamen præſumitur potius
hæreditarium, quàm gentilitium, ead. Rot.d.p.1.deciſ.
675. n.1. & quòd iuſpatronatus in dubio præſumatur
hæreditarium, & tranſitorium ad quoſcumque hære-
des etiam extraneos vbi ex fundatione, vel aliunde de
contrario non docetur, Rot.deciſ.707.n.8.p.1.& deciſ.
756.n.1.p.2.recent.& in Vibonetana beneficij 28.Ianua-
rij 1623.coram bonæ mem. Vbaldo, & in Lucana iu-
riſpatronatus 16.Iunij 1623.coram eodem, & in Piſto-
rien. Parochialis 9.Februarij 1624. coram R.P.D. Mer-
lino. Præſumitur autem gentilitium, non hæreditarium
quando in eius prouiſionibus ſemper fuit habita men-
tio familiæ, & deſcendentiæ, nunquam verò hæredita-
riæ qualitatis, vel quando per ſpatium centum anno-
rum nullus extraneus, aut fœmina in eo præſentauit,
Rot. in Florentina Canonicatus 25.Maij 1616 corā bo-
næ memoriæ Buratto, inter eius deciſiones impreſſas
8 deciſ.183.n.22.& 23. Iuſpatronatus quando in ſtirpes,
& quando in capita ſpectet ad ſucceſſores, vide Rot.
d. p.1. deciſ. 308. Intellige ſupradictam reſolutionem,
quòd ſcilicet in iurepatronatus ſucceditur in ſtirpes, &
non in capita, vt non procedat quando competit alicui
Collegio, ſeu familiæ, vti ad vniuerſos, tunc enim præ-
ſentatio fit per capita, non autem per ſtirpes. Lamber-
tin.1. quæſt. ſecunda primi libri, art.25.n.17. & nullam
habet difficultatem, quando ad vnum tantùm Colle-
gium, ſeu familiam ſpectat, vel ad plures, qui tamen
ſimul conueniunt ad præſentandum, non vt diuerſa
corpora, ſed tantum vt vnum corpus, Abbas in cap.
ſcriptam, n.6.de elect. & in cap. Paſtoralis, in fin.princip.
& Felin.n.9.verſ.vbi duo corpora, de reſcript. benè Cac-
cialup.in l.omnes populi, n.141.cum ſeqq.ff de iuſtitia, &
iure, vbi etiam dicunt, hoc ſcilicet an vt diuerſa cor-
pora, vel tanquam vnum conueniant, dignoſci ex cir-
cumſtantiis facti, quæ in hoc caſu multum ſuadent
huiuſmodi iuſpatronatus competere certis familiis,
non tanquam diuerſis corporibus, ſed tanquam vnum
corpus ſub nomine familiæ, & albergui conſtituen.
quæ omnia habentur apud Rotalem deciſionem in
vna Taurinen.iuriſpatronatus 11.Ianuarij 1595. coram
Illuſtriſſimo Pamphilio. Patroni abſentes an, & quan-
do debeant citari vide Mantic.deciſ. 268.per totam, vbi
tres caſus diſtinguit; primus eſt quando plures patroni
præſentant vt ſinguli, & tunc ait non requiri quod
abſentes vocentur, quia non eſt neceſſarius ſimulta-
neus conſenſus; ſecundus, quando iuſpatronatus per-
tinet ad plures, vt vniuerſos, & tunc quidem cùm
non præſentant vt ſinguli, ſed tanquam vniuerſi, in
hoc caſu abſentes vocari debere tenet, quia ſimulta-
neus requiritur conſenſus: tertius quando iuſpatrona-
tus ad plures pertinet vt ſingulos, & conſequenter
patroni præſentant vt ſinguli; non autem vt vniuerſi,
ſed vigore ſtatuti, aut conſuetudinis ad præſentandum
ſoliti ſunt ſimul conuenire, & tunc quidem ait abſen-
tes vocari debere, qui vocandi ſunt, quando præſenta-
tio fit à pluribus tanquam vniuerſis, quia ſimultaneus
conſenſus requiritur, & citat. Lambert. lib.2. p.2.q.2.
princ.art.8.n.8.verſ.limitat tamen, Roch. verbo honoriſi-
cum, q.60.n.93.

Notatur etiam ad hoc quòd inſpatronatus Eccle- 9
ſiaſticum tranſit ad quoſcumque hæredes etiam extra-
neos, vt per Couar. lib.2.var.c.18.n.6. Bonacoſ. tom.1.
commun.opinion.lib.1.tit.5.n.36. pag.170. Aluyſ. Ricc.
in collect.deciſ.p.4. collect.1025. Cald. Pereira de empt.
c.12.n.16.& alios citatos per me de officio, & poteſtate
Epiſcopi, p.3.alleg.71.n.3. niſi in fundatione fuerit ex-
preſſum quod tranſiret tantum ad hæredes ſanguinis
de conſenſu Epiſcopi, Roch.verbo ipſo, vel is, num.19.
Viuian.d.lib.1.c.1.n.61. nam in dubio iuſpatronatus eſt
præſumendum hæreditarium, & tranſitorium ad quoſ-
cunque hæredes etiam extraneos vbi ex fundatione,
vel aliunde de contrario non doceatur, Cardinal. in
Clement.plures, hoc tit.q.6.& Anchar.n.7. & 11. Lam-
bertin.de iurepatronat. 2.p.1.lib.q.2.n.15. Hieron.Gabr.
conſ.196.n.5.lib.2.Rot.deciſ.707.n.8.p.1. & deciſ.756.
num...p.2.recent.& fuit etiam dictum in Florentina Ca-
nonicatus 25. Maij 1616. coram bonæ memoriæ Bu-
ratto, & in Piſtorien.Parochialis 9. Februarij 1614. co-
ram R.P. D. Merlino. Vnde cùm iuſpatronatus perti- 10
neat ad hæredes quia hæredes, rectè fit non venire in
reſtitutione fideicommiſſi; vt per Dec. in l.precibus,
n.12.C.de impuber.& aliis, Couar.in cap.Raynutius, de
teſtament.§.9.n.8.Padil.in rubr.C.de fideicomm. num.25.
Caſſan.in catalogo, p.1.conſiderat.38.q.43. Anton.Gom.
variar.tom.1.c.5.n.28.Coſt.in cap.ſi pater 2.part. verbo
Trebellianicæ, num.4.Perea l.1. col.10. verſ. eſt & alia
quæſtio, tit.6.lib.1. Ordinament. pag.139. Peregrin.de
fideicommiſſ.art.6.num.37. Molin. de primogen. lib.1.
c.24.à n.5.alt.Molin.de iuſtitia, tr.2.diſp.188. ad finem,
Cenall. communium contra communes, q.717. Cened ad
Decret. collect.5.n.4. Cald. Pereira de renouat. emphyt.
q.19.n.12. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib.5.
tit.12.n.6.& 15. Nicol. Garc. de benefic. p.5.c.9. n.17.
Viuian.d.lib.4.c.2 .n.26. Licèt enim iuſpatronatus an- 11
nexum alicui rei tranſeat cum vniuerſali alienatione,
iuxta cap.ex literis, infrà hoc tit. non tamen tranſit cum
ea vniuerſali tranſlatione, quæ fit in fideicommiſſa-
rium, prout iura ſepulchrorum veniunt in vniuerſali
alienatione, l.ſi modicis 24.ff.de contrahend.empt.l.quæ-
dam 62. ff. de acquirend. rerum dominio, & tamen
non veniunt in tranſlatione vniuerſali, quæ fit in fi-
deicommiſſarium, l. quia perinde, §. fin. ff. ad Tre-
bellian.

Notatur etiam hic text. ad hoc, quòd mutatione 12
perſonæ dicitur alia diſpoſitio, & alius contractus,
vt per Surd. deciſ. 201. num. 6. Menoch. conſ. 160.
num.15.

In gloſſ. Non debeat, 1.ibi, & nota quod iuſpatrona- 13
tus, &c.] Notatur ad hoc quòd iuſpatronatus diuiduum
eſt quoad commoditatem, & exercitium, ſecus
quoad ſubſtantiam ipſius iuris, quoad quam indiui-
duum ius eſt, vt per Roman. ſing. 559. Roch. verbo
ius, quæſt.6.num.11. Azeued.l.9.num.1.tit.6. lib.1.noua
recopil.

In ead gloſſ.ibi, qui ſi non conueniant, &c. Hanc con- 14
cordiam de alternis vicibus præſentando rectutem
poſſunt hæredes ſua auctoritate abſque ſuperioris
conſenſu, & interuentu facere, vt docent Tiraq.de iure
primog.q.27. opin.5.n.2. Azeued. d.l.9.n.2. Cened. ad
Sextum collect.7.n.2. Et quando ius conferendi compe- 15
tit cuilibet in ſolidum, ſi vnus non confert, cenſetur
conſentire collationi per alterum factæ, Gonzal. ad
reg.8.Cancel.gloſſ.45.n.70.

CAP.

Cap. Quæcumque. II.

Ex Concil. Tribur.

1 EPiſcopus quando fuerit diſcordia inter patrunos, vt non poſſit Sacerdos fungi officio ſuo, debet præcipere vt in Eecleſia non celebrentur Miſſarum ſolemnia,& inde tollere reliquias,& claudere oſtium, donec eligant vnum idoneum. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan.Hoſt.Anchar.Hentic. Panorm. Beroi. Viu. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.366.* Alagona *in compend.iuris Canon.pag.506. & vol.4.repet.in iure Canon. ad lib.3.Decret.*Ioan.Crot.remiſſiuè Ximen *in concord. p.1.* deſumitur ex Concil. Tribur.*c.32.* refertur à Burchard.*lib.5.Decret.c.224.* Iuo. *p.3.c.285.*& ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decretal. lib.3. tit.33.c.2.*

2 Dicit hic text. quod ſi inter patronos ſit diſcordia in præſentando ad beneficium vacans, poteſt Epiſcopus iubere,vt claudantur Eccleſiæ oſtia,de eâque reliquiæ extrahantur,vt per Lambert. *de iurepatron.lib.2. p.2.q.1.art.31.* Iulian.Vinian. *in praxi iurisſpatron. p.2. lib.7.c.9.*

SVMMARIVM.

1 *Patroni ſi præſentando diſcordant, præfertur præſentatus à maiori parte, ſi eſt idoneus, & ſi hoc ſine ſcandalo fieri non poteſt, vel patroni infra tempus debitum non præſentant, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam.*

2 *Iuſpatronatus tranſit ad hæredes quoſcumque.*

3 *Eligentium vota ſi in duas partes ſe diuiſerint in Metropolitani iudicio, præfertur qui in maioribus iuuatur ſtudijs,& meritis.*

4 *Præſentati quando fuerunt plures à diuerſis patronis, ille debet inſtitui,qui à maiori parte, quamvis ſanior non ſit, fuit præſentatus.*

6 *Lite pendente inter patronos ſuper iurepatronatus, vel inter ipſos patronos non concordantes in præſentato, ſi cauſa non finiatur inter quadrimeſtre elapſo termino poteſt Epiſcopus prouidere inuitis ipſis patronis.*

7 *Iuſpatronatus acquiritur ex readificatione, ſeu refectione Eccleſiæ penitus diruta.*

8 *Eccleſia penitus diruta,vt illius readificatione acquiratur Iuſpatronatus, quæ dicatur, oſtenditur.*

9 *Iuſpatronatus non acquiritur ex argumento dotis.*

10 *Dignus præſentatus à maiori parte patronorum eſt confirmandus omiſſo digniore.*

Cap. Quoniam. III.

Ex Concil. Lateran.

1 PAtroni quando diſſentiunt, & diuerſi diuerſos præſentant, qui habet maiora merita & vota plura,præfertur, ſi hoc non poteſt fieri ſine ſcandalo, Epiſcopus ordinet prout melius iudicauerit. Idem faciet vbi inter alios naſcitur quæſtio de iurepatronatus, quæ inter quatuor menſes non definitur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.Collect.Zabarel.Ioan.Andr. Butr.Imol.Anan.Hoſt.Anchar.Henric. Panorm. Beroi. Viuian.*in ration. lib.3.iuris Pontif.pag.367.*Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 506. & vol. 4. repet. de iur. Canon.ad lib.3.Decretal.* Ioan.Crot. remiſſiuè Caſal.*in* annot. & Ximen. *in concord. p.1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Alex. III. *c.17.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib.3. tit.33. cap.4.*

Aut hæredes eorum.] Ergo iuſpatronatus tranſit ad 2
hæredes quoſcumque, vt per Perez *l. 1. gloſſ. deuan ſoceder,tit.6. lib.1. Ordin. pag.149.* & alios citatos *ad c.1.n.9.ſupr.hoc tit.*

Qui maioribus iuuatur meritis.] Notatur ad hoc, 3
quòd ſi vota eligentium in duas ſe partes diuiſerint, is Metropolitani iudicio præfertur, qui maioribus iuuatur ſtudiis,& meritis,vt per Tiraq. *de iure primog. q.17.opin.3.n.2.& 3.*Conar. *in reg. peccatum, p.2.§.7. n.3.& 4.* quo nobiliorem tenetur præficere, Tiraq. *de nobilit. c.20.n.11.*

Et plurimorum eligatur,& approbatur aſſenſu.] No- 4
tatur ad hoc, quòd quando plures à diuerſis patronis fuerunt præſentati, ille debet inſtitui, qui à maiori parte fuit præſentatus, vt per Paul. de Cittadinis *in tract. huius tit.part.6.q.27.* Mantic. *deciſ.86.*Seraphin. *deciſ.875.* Rot. *deciſ.202.& deciſ.625. n.2.& 3.* apud Fatin.*p.1.recent.*Aloyſ.Ricc.*in praxi reſolut.173.* Mari. Antonin.*variar.reſolut.lib.1. reſolut.204. n.1.* quos refero *de offic. & poteſt.Epiſc.p.3. alleg.72.n.197.* & me citatu *in hoc loco*, Maſſobr. *in praxi habendi concurſum, prælud.7.dub.22.n.12.* ſecundùm Roman. impreſſ. nec eſt neceſſe inſtitutionem fieri à ſaniori,Roch.*in tract. huius tit.verbo honorificum,q.59.* Lambertin. *eod.tract. lib.2.c.3.q.4.art.9.*Si verò à maiori parte electus fuerit indignus, à maiori verò præſentatus dignus ſit,is vltimus admitti debet ad beneficium, Rot. *d.deciſ.625. num.3.* quia præſentatione indigni ſcienter facta à maiori parte patronorum totum ius deuoluitur ad præſentatum à minori parte, eadem Rot. *deciſ. 568. num.2.* vbi declarat procedere vbi præſentatio fit à pluribus patronis vti ſingulis, non autem à collegio, vel vniuerſitate,eſt apud Fatin. *p.1.recent.* Et facienda eſt comparatio numeri ad numerum, ad hoc vt præſentatus à maiori parte poſſit inſtitui, dummodo ſit idoneus, Roch.*d.verbo honorificum,q.58.* Lambert.*q.4. art.2.*cùm dicatur præſentatus à maiori parte patronorum,qui plures habet voces, Abb.*hic n.13.* Lambert. *lib.1.p.1.art.26.* Roch. *verbo ipſe,vel is,n.6.* Rot.apud Fatin. *deciſ.146. n.3. p.1.recent.* Non autem facienda eſt comparatio zeli ad zelum, ſeu meriti ad meritum. Roch.*d. verbo honorificum.quæſt.15.* Lambertin. *d.q.4. art.3.*

Notatur ad hoc,quòd in pluribus patronis præſenti- 5
bus ad beneficia omnes debent in tali præſentatione reſoluenda conuocari,& congregari, ad hoc vt plurimum voluntas pauciorum voluntati præferatur;vt per Farin.*in praxi crimin.p.1.q.14.n.8.*

Infra quatuor menſes non fuerit diffinitum.] Notatur 6
ad hoc, quòd pendente lite inter patronos ſuper iurepatronatus ſi cauſa non finiatur intra quadrimeſtre, elapſo termino poteſt Epiſcopus prouidere inuitis ipſis patronis,vt per Tiraq.*de retract.lign.§.11.gloſ.10. num.37.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt 7. n.13.* optimè Zerol. *in praxi Epiſcop.p.1. verbo iuſpatronatus, §.5.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.11.cap.13.num.486.* cum quo declaraui *ad c. cum propter 27. num.2.infr. hoc tit.* vbi ſedet hæc materia. Idem pariter dicendum videtur, quando lis eſt inter ipſos patronos non concordantes in præſentato, quia tunc ex deuolutione Epiſcopus confert.Iul. Viuian.*in praxi iuriſpatr.part.2. lib.7. c.3. num.7.* Zerol. *in praxi Epiſcop.d.§.5.* vbi etiam reſoluit quòd ſi controuertatur inter fiſcum Epiſcopi prætendentis Eccleſiam vacantem pertinere ad meram collationem Epiſcopi, & eſſe liberam, & ipſos patronos prætendentes

ius præſentandi, vel iuſpatronatus ad eos pertinere, tunc durante lite Epiſcopus nõ poteſt prouidere inuitis patronis, ſed ponet œconomum in d. Eccleſia quouſque ſit terminatum negotium, refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 72. à n. 548.* Et textum *in præſenti*, inducentem deuolutionem quando eſt lis inter patronos tanquam exorbitantem, & rigoroſum non extendi ad litem inter præſentatos cenſuit Rot. *deciſ.* 586. *n.* 7. apud Farin. *in collect. 1. nouiſſimarum.* Nec etiam extenditur ſtante lite inter patronos, & inter præſentatos, Ioan. Andr. *in c. cum vos, n. 2. verſ. vnde iura. de offic. ordinar.* vbi etiam Butr. *n. 7. verſ. iura ergo*, & Imol. *n. 7. veſ. nec obſtat*, Lap. *alleg.* 78. *n.* 15. Rot. apud Farin. *deciſ* 81. *in fine, p. 1. recent.*

7 In gloſſ. *Fundatores*, ibi, *quod intellige cum omnino non eſt deſtructum*, &c. Notatur ad hoc, quòd iuſpatronatus acquiritur ex reædificatione, ſeu refectione Eccleſiæ penitus deſtructæ, ſeu dirutæ, itavt noua conſecratione indigeat, minimè autem patronus efficitur reficiens Eccleſiam non penitus deſtructam, vt per Abb. *hic n. 1. & 11.* & Beroi. *n.* 56. Rocb. *de iurepatronatus, in verbo conſtruxit, n. 12.* Iaſ. *in l. 1. §. ſi quis adificium, n. 4. de noui oper. nuntiat.* Burſat. *conſil.* 310. *à n. 3. vol. 3.* Staphil. *de literis gratia, tit. de modo, & forma impetrandi, §. ſequitur videre, n. 6.* Lambertin. *in tract. huius tit. lib. 1. p. 1. q. 6. princip. art. 3.* Menoch. *conſ. 90. n. 27. & conſ. 326. n. 5. cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo iuſpatronatus, §. 2. ad finem*, Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſ. 4. princip. num.* 28. Rot. *deciſ. 306. à n. 3. vol. 3. diuerſ.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. c. 19. q. 10.* Seraphin. *deciſ. 518. & 907.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 5. collect.* 1559. Nicol. Garc. *d. c. 9. n. 51.* & plures per me citatos *ad alleg. 70. num. 6.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr. 11. cap. 13. n.* 337. me citato *in hoc loco*, Maſſobr *de prælud. 7. d. 22. n. 6.* Viuian. *in praxi iuriſpatron. lib. 2. c. 4. n. 6. in nouiſſ. impreſſ.* Rot. *in Mutinen. plebis, ſeu iuriſpatronatus* 21. *Februarij* 1625. coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, benè Steph. Grat. *diſcept. forenſ. c. 177. n. 26.* vbi dicit quòd ad acquirendum iuſpatronatus ex reparatione requiritur totalis reſtauratio ipſius Eccleſiæ funditus dirutæ, vnde Rot. *d. deciſ.* 306. & Burſat. *d.*
8 *conſ. 310. n. 6.* ac Campan. *d. c. 13. n.* 339. dicunt Eccleſiam adeo dirutam iudicari, vt reædificata dicatur, & iuxta prædicta acquiſitum iuſpatronatus, ſi noua indigeat conſecratione, per *c. de fabrica, de conſecrat. diſt.* 1. Vbi verò Sacra ædes penitus collapſa reædificata fuerit ab alio ex eadem materia, qua fuerat confecta, licèt nullum ſibi quærat patronum, nihilominus prior patronus amiſit ius ſuum ex hac gloſſ. & Azor. *citato loco*, quia pereunte re perit vſusfructus, & quodvis aliud ius ſuper ea re exiſtens, & obligatio ſemel extincta nõ
9 reuiuiſcit, *l. res, §. aream, ff. de ſolut.* Sic etiam ex argumento dotis non acquiritur iuſpatronatus, cùm neceſſe ſit Eccleſiam totam ſuam dotem amiſiſſe, & ſic fuiſſe reductam de eſſe ad non eſſe, vt ex conſtitutione alterius nouæ dotis illud acquiratur. Gonzal. *reg. 8. Cancel. gloſ. 18. n.* 53. Steph. Gratian. *d. c. 177. num. 24. & 25.* Campanil. *d. cap. 13. num.* 340. nouè Ioan. Anton. Maſſobr. *in praxi habendi concurſum ad parochiales, prælud. 7. dub. 13.*

10 In gloſſ. *Qui maioribus*, ibi, *ſed videtur ſufficere ſi ſit idoneus, dum tamen habeat maiorem partem.* Notatur ad hoc, quòd dignus præſentatus à maiori parte patronorum eſt confirmandus emiſſo digniore, vt per Perez *l. 2. verſ. hoc tamen, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag.* 151. Molin. *de primog. lib. 2. c. 5. n. 46.* Rot. *deciſ.* 202. apud Farin. *p. 2. recent.*

SVMMARIVM.

1 *Patroni laici, qui clericos inſtituunt, & deſtituunt in Eccleſiis etiam patronatis, vel bona ipſarum aliter adminiſtrant, excommunicantur, & clerici, qui inſtitutionem laicorum recipiunt, communione priuari debent.*
2 *Inſtituendi ius acquiri poteſt laico priuilegio Papæ, ſeu conſuetudine, aut præſcriptione temporis immemorialis ſi fuerit per Papam approbata.*
3 *Inſtituere habens ſi fiat patronus, vel ex iure deuoluto debeat beneficium conferre, nunquid hæc vnico actu expediri poſſint, remiſſiuè.*
4 *Verbum*, priuetur, *an importet latam ſententiam, vel ferendam remiſſiuè.*

Cap. Præterea. j. IV.

PAtroni laici, qui ſine auctoritate Epiſcopi inſti- 1
tuunt clericos, vel remouent, vel bona Eccleſiaſtica pro ſua voluntate diſtribuunt, ſunt excommunicandi. Item clericus, qui recipit Eccleſiam per laicos ſine auctoritate Epiſcopi eſt priuandus communione, & à miniſterio Eccleſiaſtico, & ab ordine deponi debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 368. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 507. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Alex. III. *c. 14. §. præterea*, refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 33. c. 5.*

Quia in tantum quorundam laicorum, &c.] Aduerte 2
ius inſtituendi acquiri poſſe laico priuilegio Papæ, ſeu conſuetudine, aut præſcriptione temporis immemorabilis, ſi fuerit per Papam approbata, Lambertin *in tract. huius tit. lib. 2. p. 3. q. 1. art. 11. & 12.* Iulian. Viuian. *in praxi iuriſpatron p. 2. lib. 12. c. 3. n. 7 & 8.* Vtrùm autem 3
habens inſtituere ſi fiat patronus, vel ex iure deuoluto habeat beneficium conferre, nunquid hæc vnico actu expedire poſſit? vide per me dicta *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 72. n.* 196.

In gloſſ. *Communione priuetur*, ibi, *& ita non eſt ipſo* 4
iure ſuſpenſus, &c. Vide tamen quæ circa verbum illud *priuetur*, tradunt Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n.* 176. Melch. Phœbos *Laſit. deciſ. 88. n.* 12. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo verbum, n.* 23. Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 8. n.* 22. & alij citati *ad c. clericis 5. ne clerici, vel monachi.*

SVMMARIVM.

1 *Patronus laicus ſi ſucceſſiuè præſentat duos, & ſecundus inſtituitur ab Epiſcopo, valet inſtitutio. Patronus non poteſt clerico, vel alteri Eccleſiæ conferre Eccleſiam patronatam, vel alteri donare.*
2 *Patronus laicus poteſt variare, & qualiter huiuſmodi variatio fieri poſſit, oſtenditur.*
3 *Ius in re per præſentationem non acquiritur, ſed ad rem.*
4 *Ius ad rem vt acquiratur præſentatio debet fieri coram habente inſtituere.*
5 *Præſentati quando ſunt plures per hanc præſentationem nullus acquirit ius ad rem.*
6 *Iuſpatronatus donari non poteſt ab eo ad quem illud non ſpectat.*
7 *Nemo dat, quod non habet.*

Cap.

Cap. Quod autem. V.

Adrian. III.

1 PAtronus ſi præſentat idoneum pro Eccleſia, &
Epiſcopus illud non admitiit, ſi deinde præſentat
alium idoneum, & Epiſcopus admittit, primus præ-
ſentatus, minimè tamen admiſſus, non poteſt agete,
nec eſt præferendus, quia ante apptobationem Epi-
ſcopi, nou eſt tata præſentatio, & melior eſt condi-
tio poſſidentis. Item laicus patronus ſine conſenſu
Epiſcopi non poteſt Eccleſiam donare alicui Clerico,
vel collegio, & ſi daret, donatio non teneret. Colli-
gunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.
Andt. Butr. Imol Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm.
Bero. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 507. Alago-
na *in compend. iuris Canon. pag.* 369. remiſſiuè Ximen.
in concord. p. 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1.
Decret. lib. 3. *tit.* 33. *c.* 7. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub
Alex. III. *p.* 15. *c.* 1. 6. *quia autem.*

2 *Et poſtmodum alius idoneus præſentatus,* &c.] Ergo
patronus laicus poteſt variare, vt per citatos *in meo
tract. de officio, & poteſtate Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 72. *n.* 151.
Quæ quidem variatio fieri poteſt duobus modis, pri-
mo vnico contextu plures præſentando vt is inſtitua-
tur quem Epiſcopus elegerit, *Clem. ſi plures,* vbi gloſ.
& Doctores, *hoc tit.* Secundo modo poteſt fieri plu-
res ordine ſucceſſiuo præſentando, & ſic diuerſis tem-
poribus, vt *in hoc text.* ita Lambertin. *in tract. huius
tit. lib.* 2. *p.* 2. *q.* 7. *art.* 21. & ſic variando patronus non
recedit, ſed accumulat, ac in dubio præſumitur cu-
mulatiuè præſentaſſe, ſi ſecundò præſentet, nam ſi
priuatiuè abſque cauſa permiſſa præſentaret, non au-
diretur, Roch. de Curte *in tract. huius tit. verbo honori-
ficatum, q.* 13. Lambertin. *vbi ſupra art.* 22. Ego ipſe
de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. *alleg.* 72. *à n.* 158. Vn-
de notari ſolet hic text. ad hoc quòd poſtquam res
non eſt integra, & ſic poſt acceptationem, & quando
iam eſt ius quæſitum nominato, non eſt licita varia-
tio, vt per Gitond. *de priuilegiorum, & exempt. explic.
n.* 712. *& ſeq.*

3 *Quoniam antequam præſentatio,* &c.] Notatur ad
hoc, quòd per præſentationem non acquiritur ius in
re, ſed ad rem, vt per Roch. *in rubr. huius tit. in princ.
n.* 8. *& in verbo ius, q.* 4. Flamin. *de reſignat. lib.* 2. *q.* 23.
n. 12. *& lib.* 7. *q.* 1. *n.* 79. *cum ſeqq.* Prax. Epiſcop. *verbo
ius ad rem,* §. 2. *p.* 1. Seraphin. *deciſ.* 1238. *n.* 4. Rot. *de-
ciſ.* 546. *num.* 2. apud Farin. *in collect.* 1. *nouiſſimarum,*
Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 15. §. 2. *n.* 1. Iulian. Viuian.
4 *in praxi iuriſpatron. p.* 2. *lib.* 8. *c.* 8. *in princ.* quod qui-
dem ius ad rem, vt acquiratur præſentato debet fieri
coram habenre inſtituere, gloſſ. *verbo præſentari, in
Clem. dudum, de ſepult.* & poſt Mil. Lap. Roch. Lam-
bert. & alios Rota *in vna Oſtorien. capella,* 17. *Nouem-
bris* 1600. coram D. Iuſto, vbi etiam dictum fuit non
requiri admiſſionem ſuperioris, Aloyſ. Ricc. *p.* 5. *col-*
5 *lect.* 1661. Quando autem plures ſunt præſentati, per
dictam præſentationem nullus acquirit ius ad rem,
Mohedan. *deciſ.* 1. *n.* 2. *de prabend.* quem refert Mar.
Antonin. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 104. *n.* 16. Aloyſ. Ricc. *d.
collect.* 1661. *verſ. intellige ſecundò, & in verſ. ſeq.* dicit
quòd quando qui eſt præſentatus à quibuſdam patro-
nis, alius ab aliis in æquali, & pari numero, vt vnus
iſtorum dicatur habere ius ad rem, requiritur maior
pars votorum.

6 *Quia non pro dato habetur,* &c.] Notatur ad hoc,
quòd iuſpatronatus donari non poteſt ab eo, ad quem
illud non ſpectat, Rota apud Farin. *deciſ.* 102. *n.* 2.
p. 1. *recent.* nemo enim dat, quod non habet, vt per
Surd. *conſ.* 194. *n.* 17. *& conſ.* 247. *n.* 10. *& conſ.* 265.
n. 6. Cæſar. Angel. *de contradictore legitimo, q.* 8. *n.* 28.
Anton. Monach. *Bonon. deciſ.* 19. *n.* 4. Franc Molin. *de
ritu nupt. lib.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 10. Cardin. Tuſch. *tom.* 2.
litera D. concluſ. 10. Ceuall. *commun. contra commun.
quæſt.* 390.

SVMMARIVM.

1 *Patronus de per ſe vendens iuſpatronatus in pœnam
excommunicationis incurrit, & illo cum emptore
priuari debet,* & n. 2.

3 *Spiritualium in reſtitutione ſi conſtet quem iniuſtè
poſſidere, poterit iudex ex officio eum ſpo-
liare.*

4 *Iudex in notoriis poteſt inauditam partem ſpoliare.*

Cap. Quia. Clerici. VI.

IVſpatronatus emens, vel alio modo acquirens vt 1
præſentet ſuos filios, vel nepotes, illo iure ſpoliari
debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect.
Zabar. Ioan. Andr. Butr Imol. Anan. Hoſt. Henric. An-
char. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontiſ. pag.* 270.
Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 508. remiſſiuè
Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt.
collect. 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 33. *c.* 8. & eſt poſt Concil. La-
teran. *p.* 16. *c.* 4.

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Spin. *in* 2
ſpeculo teſtam. gloſſ. 4. *princ. n.* 109. Viu. *in praxi iuriſpa-
tron. p.* 1. *lib.* 1. *c.* 5. *n.* 5. Rot. apud Farin. *deciſ.* 303. *n* 4.
& 5. *p.* 2. *recent.* faciunt quæ Soar. *de Relig. tom.* 1. *tr.* 3.
lib. 4. *de ſimonia, c.* 28. *n.* 5. & alia *ad cap. de iure* 16. *hoc
tit.* Hodie ex nouo iure Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de refor-
mat. c.* 9. *verſ. hoc edictum,* excommunicari debent ſi
perſonæ ſingulares vendiderint; ſi verò vniuerſitates
ſint, interdicto ſubiici, ac proinde dictu iurepatrona-
tus ipſo iure priuari, vt referunt Vgolin. *de offic. Epi-
ſcopi, c.* 15. §. 1. *n.* 3. & ego ipſe in ſimili *tract. part....
alleg.* 71. *n.* 35. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr.* 11.
c. 13. *n.* 510. Quæ quidem procedunt vbicunque vnus
eſſet patronus, & is ob dictam venditionem ſpoliatus
fuiſſet iurepatronatus, nam ſi plures fuiſſent patroni,
non remanet beneficium liberum, ſed locum ſpoliati
aſſumeret Epiſcopus, qui illius partes fungens, præ-
ſentaret coram ſe ipſo, vt tenet Lambertin. *in tract.
huius tit. lib.* 3. *q.* 8. *art. vlt.* Verùm Cantera *in ſuis
quæſt. crimin. c.* 1. *n.* 50. Socin. iun. *conſ.* 51. *n.* 6. *vol.* 2. Pe-
regrin. *de iure fiſci, lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 72. Bajard. *ad Clar.
lib.* 5. *q.* 78. *n.* 26. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 2.
c. 19. *n.* 17. ſimpliciter loquentes aiunt præſentandi
ius eo caſu compatronis ipſis competere, ſi patrona-
tus ſit ad hæredes tranſiturus; ſecus verò ſi virtute
inſtitutionis ad aliquem deuolueretur, ſiquidem tunc
viuente tantum condemnato ſi vacaret, Ordinarius
conferret; vel nominatus ab inſtituente, vel ipſius
hæredes.

Comparant, &c.] Notatur ad hoc, quòd iuſpatro- 3
natus per Clericos comparari, ſeu aliter acquiri non
poteſt, vt comparantium, ſeu acquirentium filij, vel
nepotes in Eccleſiis patronatus præſententur, vt per
gloſſ. *verbo comparant,* Innoc. *in princ.* Butr. & Abb.
n. 3. Anchar. *num.* 1. & alij *in præſenti.* Lambertin.
in tract. huius tit. lib. 1. *part.* 1. *q.* 5. *art.* 1. *&* 2. Hippol.
ſing. 195. Sylueſt. *verbo iuſpatron. num.* 6. Roland. *conſ.*
47. *n.* 61. *lib.* 1. Cùm enim in comparatione iuriſpa-
tronatus ad effectum vt acquirentes filios, vel nepo-

tes ſuos in Eccleſiis patronatis poſſit præſentare, vitium ambitionis notabiliter appareat, & prædictum vitium, maximè in perſonis Eccleſiaſticis reprobetur, iuxta reg. text. *in Clem.* 1. *in princ. de renuntiat.* propterea text. hic tali ratione fundatus in præſenti deciſione quamcunque prædicti iuris acquiſitionem etiam aliàs licitam ad prædictum effectum factam reprobauit, quod quidem apertè colligitur ex verbis huius text. ibi, *vt poſtmodum eorum filij*, &c. quæ verba apertè denotant illam acquiſitionem iuriſpatronatus *in hoc text.* reprobatam eſſe, quæ principaliter facta eſt ad prædictum effectum, aliàs enim non erat cur à Romano Pontif. referrentur, ac ſubinde ſiue licita, ſiue illicita aliàs propter vitium ambitionis reprobata eſt per text. *in præſenti.*

3 *Appellatione poſtpoſita ſpoliando.*] Notatur ad hoc, quòd in reſtitutione ſpiritualium, ſi conſtet quem iniuſtè poſſidere, poterit iudex ex officio eum ſpoliare, vt per D. Barboſ. quia ita hunc text. intelligit *in l. ſi de vi, n.* 538. *cum ſeq. ff. de iudic.*

4 Notatur etiam ad hoc, quòd iudex in notoriis partem inauditam poteſt ſpoliare, vt per Hippol. *ſingul.* 195. Rebuff. *in l. quod iuſſit, not.* 1. *n.* 62. *ff de re iudic.* D. Barboſ. *in d. l. ſi de vi, n.* 126. *&* 140.

Spoliando.] Collige ex text. Clericos ementes, vel etiam iuſto aliàs titulo acquirentes iuſpatronatus cum intentione, & ad effectum vt illorum filij, ſeu nepotes in Eccleſiis præſententur ab eodem, iurepatronatus eſſe ſpoliandos, vt per Abb. *hic n.* 1. Paul. de Citadin. *in tract. de iurepatr. p.* 1. *q.* 4. *ante fin.* Lambertin. *ſimili tract. lib.* 1. *p.* 2. *q.* 5. *art.* 2. vbi *n.* 3. poſt gloſſ. *hic verbo ſpoliando*, & Abb. *n.* 4. intelligit verbum, *ſpoliando*, in hac deciſione ſtare in ſua proprietate, eo quod acquirentes iuſpatronatus actum à iure interdictum feciſſe reputantur, & ita nulliter, vnde ſicut de pacto proceſſerunt, ita conueniens eſt vt etiam de facto per Epiſcopum ſpoliari poſſint, quaſi velint non eſſe opus iudicium intentare, provt etiam in actibus notoriè iniuſtis iudex extraiudicialiter procedere poteſt. Vtrùm prædictus intellectus nequaquam ſuſtineri poteſt, conuincitur enim manifeſtè quia ſupponit omnes taliter acquirentes iuſpatronatus in hoc text. nulliter, & de facto aliàs proceſſiſſe, quod planè falſum eſt. Quare videtur dicendum verbum hoc, *ſpoliando*, importare priuationem mediante actu iudiciali, itavt lata ſententia aliquando declaratoria provt in emptore, aliquando condemnatoria; provt in aliter acquirente per titulum aliàs iuſtum, iuſpatronatus cum effectu amittatur, aduertit eleganter Lambert. *d. q.* 5. *art.* 23. arg. text. *in cap. quod à te* 3. *de Clericis coniug.*

5 In gloſſ. *Filij*, ibi, *filios autem ſatis credo quod poſſit præſentare.* De hoc dixi *ad cap. conſuluit* 15. *infr. hoc tit.*

In gloſſ. *Spoliando*, vlt. ibi, *ſed cui applicabitur? poteſt dici quòd Eccleſiæ*, &c. Notatur ad hoc, quòd facta venditione iuriſpatronatus Eccleſia patronata libera remanet, vt per Roch. *verbo ipſe, vel is, q.* 25. *n.* 5. Lambertin. *lib.* 1. *p.* 2. *q.* 5. *art.* 1. *n.* 3. Nec refragatur quia donatio iuriſpatronatus ſimiliter ipſo iure nulla eſt, ſi ſine Epiſcopi conſenſu laico per patronum facta ſit, iuxta text. *in cap. illud, hoc tit.* ſicut & venditio, vt tenet *gloſſ. vltim in cap. de iure, infr. hoc tit.* vbi addidi; & tamen conſtat Eccleſiam ſtatim liberam non remanere, ſed potius patronum adhuc poſſe cum eiuſdem Epiſcopi requiſito conſenſu iterum iuſpatronatus donare; ſatisfit enim ſi dicas in prædicta donatione ſimoniam non dari, quemadmodum reperitur in venditione iuriſpatronatus, qua ſtante propter iniuriam factam Eccleſiæ patronatæ iuſpatronatus amittitur, quo amiſſo Eccleſia conſequitur libertatem.

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus conſiſtens in aliqua vniuerſitate bonorum etiam temporalium tranſit bonis venditis, permutatis, vel aliter alienatis in acquiſitorem abſque Epiſcopi approbatione*, & n. 2.

3 *Iuſpatronatus conſiſtens in aliqua villa, vel caſtro dato in dotem cum ea villa, ſeu caſtro tranſit in maritum.*

4 *Iuſpatronatus an tranſeat in conductorem caſtri, vel villa vbi illud eſt, oſtenditur.*

5 *Hæreditate vendita, in qua conſiſtit iuſpatronatus, in emptorem illud tranſit.*

6 *Curator hæreditatis iacentis poteſt præſentare ad beneficium iuſpatronatus dictæ hæreditatis.*

7 *Iuſpatronatus in vſufructuarium vniuerſitatis bonorum tranſit.*

8 *Sequeſtrata villa vel caſtro, in quibus conſiſtat iuſpatronatus, ſi durante ſequeſtro vacauerit beneficium, ſequeſter ad illud præſentari poteſt.*

9 *Publicato caſtro, ſeu villa ob delictum patroni delinquentis, cui conſiſtebat iuſpatronatus annexum, illud acceſſoriè publicatur.*

10 *Iuſpatronatus perſonale, & de per ſe principale, & diſtinctum non includitur in confiſcatione bonorum.*

11 *Præſentatio iuriſpatronatus ſi lite mota ſit facta, differri debet inſtitutio.*

12 *Fœmina poteſt habere iuſpatronatus.*

13 *Præſentatus eſt ab eo, qui erat in quaſi poſſeſſione præſentandi, cum bona fide amoueri non debet, etiam ſi deinde conſtet patronum illum non eſſe verum patronum.*

Cap. Ex literis. VII.

IVſpatronatus tranſit cum vniuerſitate niſi ſpecialiter excipiatur, etiamſi vniuerſitas detur conductori 1
ſolum ad formam, id eſt, quoad vtile dominium, vnde ſi conductor præſentat ante motā litem ſuper iurepatronatus præſentatio tenet, poſt motam litem nihil innouandum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Bero. Cened. *collect.* 5. Viu *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 370. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 508. remiſſiuè Caſal. *in ann.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 33 *c.* 9. & eſt poſt Concil. Later. *p.* 5. *c.* 4.

Hanc eand. concl. ex hoc text. deſumunt Lambertin. 2
de iurepatr. lib. 1. *p.* 2. *art.* 1. *in fine, & art.* 2. *in fin. q.* 5. *princ.* Couar. *var. lib.* 2. *c.* 18. *n.* 8. Caualcan. *deciſ.* 31. *à n.* 16. *p.* 5. Gregor. *l.* 86. *verbo tal villa, tit.* 18. *p.* 3. Menoch. *conſ.* 90. *n.* 118. *&* 125. Cened. *ad Decret. collect.* 5. Mantic. *deciſ.* 140. *n.* 2. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 620. *n.* 6. Card. Tuſch. *lit. I. concl.* 612. *in fin.* Iulian. Viuian. *in praxi iuriſpatron. p.* 1. *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 2. Nicol. Garc. *de beneſic. part.* 3. *cap.* 9. *num.* 11. Azot. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 20. *q.* 8. Mat. Antonin. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 40. *num.* 5. *reſol.* 60. *num.* 13. *& reſol.* 103. *num* 22. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 5. *collect.* 1679. Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 343. Lambertin *in tract. huius tit. lib.* 1. *p.* 2. *q.* 5. *art.* 11. *cum ſeqq. & art.* 5. *&* 6. *q.* 8. *art.* 1. Menoch. *de arbitr. q.* 54. *à n.* 49. D. Barboſ. *in l. diuortio* 6. *ſi vir, n.* 56. *ff. ſolut. matrim.* Intellige ſiue res principalis, cui annexum eſt iuſpatronatus, ſit vniuerſitas bonorum, ſiue ſit res particularis, dummodo tamen ita inſeparabiliter

Digitized by Google

liter adhæreat, vt rem illam quaſi ſuum principale ſequi dicatur, qui quidem intellectus apertè colligitur ex hoc text. ibi, *villa in qua Eccleſia ſita eſt*, quibus verbis apparet iuſpatronatus, de quo hic, annexum, & acceſſorium fuiſſe fundo, in quo Eccleſia fuerat ædificata: nam cùm in hoc text. partium intentio ſit villam transferre in totum per illam conceſſionem factam ad firmam, veluti tranſlato principali, dicit Pontifex iuſpatronatus veluti acceſſorium transferri, quod neceſſariò ſequi debebat naturam ſui principalis, cui inſeparabiliter adhærebat, ex *reg. acceſſorium, lib.6.* Vnde conuincitur ſententia communis Doctorum facientium diſtinctionem inter vniuerſitatem bonorum, in qua iuſpatronatus exiſtit, & inter rem aliquam particularem, cui adhæret, ita vt in priori caſu tranſlata prædicta bonorum vniuerſitate tranſeat iuſpatronatus, minimè verò in poſteriori, prout in ſpecie tenent D D. communiter *in præſenti*, & Roch. *verbo ipſe, vel is, q.23.à n.41.* plures, quos refert, & ſequitur Lambertin. *lib.1.p.2.q.5. art.11.n.5. & art.17.* Couar. dicens communem ſententiam *lib.1. var. c.13. n.3.* Intellige etiam vbi bona & iuſpatronatus habent quidem connexionem inter ſe, non tamen iuſpatronatus cohæret bonis, ſed potius bona cohærent ipſi iuripatronatus, vt dum quis inſtituit iuſpatronatus hoc pacto, vt ipſe poſſideat bona, cum hoc tamen onere vt conſulat neceſſitati, & egeſtati Eccleſiæ cum opus fuerit, quia tunc bona iuriſpatronatus vendi, & in alium transferri poſſunt, dum poſſidens illa bona poteſt aliquos fructus in ſui vtilitatem conuertere, ſeu dum ſuperſunt aliqui fructus præter illos, qui in vtilitatem Eccleſiæ conuertendi ſunt, ita Soar. *d.lib.4. cap.28. num.22.* Fillinc. *tract.45.c.6.q.6. num.15.*

Illud tamen obſeruari oportet, bona iuriſpatronatus catius vendi non poſſe ob iuſpatronatus illis annexum, quia ipſum ius eſt ſpirituale, ac proinde non eſt pretio æſtimabile, ſed ipſa bona ſunt pretio æſtimabilia, quæ exinde vendi poſſunt quantum ex ſe æſtimentur, non habita ratione iuriſpatronatus, alioquin ipſum ius vendi cenſeretur, ita Vgolin. *de ſimon. tab.1. cap.49. §.2. num.15.* Soar. *de Relig. tom.1. lib.4. de ſimon. cap.28. num.13.* Bonacin. *de ſimon. q.4. §.11. num.5.*

3 Vnde ex deſumpta concluſione huius text. iam primò infertur iuſpatronatus conſiſtens in aliqua villa, vel caſtro dato in dotem, cum ea villa, ſeu caſtro tranſire in maritum, vt per Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, §.43. à princ.* Baeç. *de decima tutorum, cap.23. num.19. & in tract. de non meliorandis filiabus, c.26. num.1.* Tiraquel. *poſt leges connub. gloſſ. 9. num. 7.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 24. num.3.* Menoch. *conſ.66. num.27.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ſi vir, num.55. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Mantic. *deciſ. 140. num. 2. & 13.* Viuian. *d.lib.4. c.7. num.6.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. part.3. alleg.71. n.38.* latè Nicol. Garc. *d.c.9. num.147. cum multis ſeqq.* præcipuè ad illam quæſt. nempe villa in dotem data, in qua eſt iuſpatronatus, quod cum ipſa tranſit, ad quem ſpectet ius præſentandi, maritúne, an verò vxori? & multis per eum citatis addo Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.12. tit.20. à n.10.* & Campanil. *d.c.13. num.362.* Huius quidem illationis principale fundamentum eſt, quia negari non poteſt iuſpatronatus annexum rei tranſire in illum, in quem eiuſdem rei dominium, vel ſaltem poſſeſſio transfertur, vt fatentur ſcribentes in hoc text. & DD. *ſuprà* citati, conſtat autem dominium rei dotalis ſicut illius poſſeſſionem per matrimonium in maritum tranſire, *l. doce ancillam, C. de rei vendicat.* & docent Lata *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, à num. 249. ff. de liberis agnoſc.* Gom. *l. 50. Tauri, num. 33.* D. Barboſ. *in l. dotalem, ff. ſoluto matrim. à num. 1. & 4.* Si ergo iuſpatronatus, & illius dominium, ſeu poſſeſſio tranſit in maritum, neceſſariò dicendum eſt, quod virtute illius poterit maritus præſentare, ne aliàs dicamus manente Eccleſia patronata deficere præſentationem ad illam, vt in terminis concludit D. Barboſ. *in d. §. ſi vir, num. 57.* Accedit quia dato matrimonio fructus dotis ad maritum ſpectant, iuxta reg. text. *in d. §. ſi vir*, à qua regula poteſtas præſentandi excepta non reperitur, cùm fructus iuriſpatronatus eſſe dicantur, *gloſſ. vlt. in cap. cum Bertoldus, de re iudic.* Et hæc eſt communis, & verior ſententia, quidquid dicant Abb. *in cap. vlt. num.8. de conceſſ. præb.* Iaſ. *in d. §. ſi vir, num.7.* Felin. *in cap. cùm olim, de maior. & obed. & in cap. cauſam, quæ, num.8. de præſcript.* Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo cætera bona, num. 37.* Vnde iam apparet quàm fruſtratoria ſit dubitatio, in qua torquentur DD. verùm concurrente viro & vxore ad præſentandum, quæ præſentatio ſit præferenda? de qua agit Abb. *in d. num.8.* Lambertin. *d. lib. 1. part. 2. quæſt. 10. art. 2. & 3.* Tiraquell. *poſt leges connub. gloſſ. 9. num. 6.* Siquidem ex prædictis ſoli marito ius præſentandi competere conſtat, vnde non ſolùm præſentatio illius præferenda eſt, ſed & alia per vxorem facta nequaquam admittenda.

Secundò infertur in conductorem caſtri, aut villæ, 4
vbi eſt iuſpatronatus, illud tranſire, quod & clarè annuere videtur hic text. dum ait iuſpatronatus tranſire in conductorem villæ datæ ad firmam; verùm in explicando an hoc ſolùm procedat in conductione ad longum tempus, an etiam in illa, quæ ad modicum fit, mirè variant Doctores. Nam Abb. *in præſenti, n.5.* ſub diſtinctione rem componit, dicens illationem procedere, vbi locatio ad longum tempus facta cernitur, ex aduerſo verò adducta per Doctores contrarium tenentes, ſi ad modicum, ſequuntur Caballin. *milleloq. 145. incip. Ius præſentandi, num. 3. part. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 2. num. 119.* Cened. *ad Decretal. collect. 5. num. 10.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, §. 43. col. 3.* Roch. *verbo ipſe vel is, q. 26. n. 54.* Lambert. *lib. 1. part. 2. quæſt. 8. art. 2. in princ.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 24. à num. 2.* latè Menoch. *conſ. 90.* fatetur D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ſi vir, num. 58. ff. ſoluto matr.* Pro quibus facit efficaciter, quia locatio ad modicum tempus nullum dominium, nullámve poſſeſſionem transferre ſolet, docet Iureconſ. *in l. non ſolet, ff. locati*, iuncta *l. genere 3. ff. de acquir. poſſeſſ.* ſicut transfert locatio ad longum tempus, vt probat text. *in l. 1. §. quod autem, ff. de ſuperficieb.* conſtat manifeſtè iſtum text. agere de locatione ad longum tempus, id enim importat conceſſio ad firmam, vt tradit Bart. *in l. 1. num. 8. C. de iure emphyt.* eo quòd inſpecta lingua Anglicana talis conuentio ſic appellata ſignificat annuum cenſum, & vel talis cenſetur facta ad decennium, & importat alienationem, quod quidem mihi videtur probare text. *in c. 2. de loco*, dum *in fine*, inquit ad firmam concedi poſſe decimas, de quibus *ibi* agebatur, ita vt ad alienationem non videatur extendi, ſic planè innuit contractum illum ad firmam ſe alienationem importare: Deinde faciunt huius text. verba, ibi, *vel antequam*, &c. quibus vult. text. quòd ſi præſentatus à milite præſentatur antequam eſſet ſuborta controuerſia inter militem & Abbatiſſam, ille præualeat in Eccleſia, etiamſi prædicta Abbatiſſa obtineat; quod quidem fieri non poterat caſu, quo per ſolam locationem, de qua *hic*, reſultet ſola detentio, qualia reſultat ex locatione ad modicum tempus, ſed quia poſſeſſio in eundem militem tranſlata fuit, iuxta text.

in

in c.conſultationibus, infr.hoc tit.& in cap. querelam, de elect. ideo neceſſariò text. *hic* ſupponit prædictum militem non conduxiſſe villam ad modicum tempus, ſed ad longum, aliàs non eſſet poſſeſſor, vt text. ſupponit, ſed ſolum detentator, vt probat text. *in l. malè agitur, C.de præſcript.* 30. cuius præſentatio præualere non poterat, iuxta text. *in d. cap. conſultationibus.* Non defuêre tamen qui abſolutè renuerint iuſpatronatus annexum villæ, vel caſtro in his terminis tranſire ſolummodo cùm datur in emphyteuſim, vel feudum, cuius opinionis Auctor eſt Paul. de Caſtro *conſ.* 262. *incip. Venerabilis vir, vol.* 1. vbi *num.* 2. aſſerit text. *in præſenti*, procedere, vbi tranſlatum eſt vtile dominium, ſcilicet cùm datur in emphyteuſim, vel in feudum, explicans illud verbum, *ad firmam*, de emphyteuſi, & hæc Pauli de Caſtro opinio iudicatur communis, teſte Roch. *in tract. huius tit. verbo ipſe, vel is à quo, in 26.quæſt.propè n.*58. & Lambert in *in ſimili tract.art.2.q.8.princ.part.1.lib.1.* Ioſeph. Ludou *tom.* 3. *commun. opinion. ſub hoc tit. concl. vnic. verſ. acquiritur etiam. pag.* 534. *col.* 2. Ego tamen nec vni, nec alteri aſſentior opinioni, ſed in eam fortaſſe ſententiam deflecti poſſe ſentio, vt contractus iſte ad firmam de quacunque locatione, & affictu conceſſo, quamvis breui intelligatur, cum diſpoſitio huius text. militet etiam vbi caſtrum, ſeu villa locata fuit ad modicum tempus, atque ideo illius conductor tanquam patronus beneficij exiſtentis in eodem caſtro, valeat præſentare ſi illius vacatio contingat in tempore conductionis, per ea, quæ in hoc propoſitum tradit Campanil. *d. cap.* 13. *num.* 358. & ante illum videtur ſentire *gloſſ.hic verbo, ad firmam,* ibi, *dicunt quidam.&c.* ſequitur Hoſtienſ.*col.vlt.*& apertiùs Zabarel. *quæſt.1.in fine.* Pro quibus viget, quia per locationem ad modicum tempus tranſit commoditas ipſius rei locatæ in ipſum conductorem, ita vt illi liceat vti ſiui re conducta probat text. *in l.ex conducto 16.in princ.ff. locati*, tradit Bart. *in l.1.§.1.ff illo tit. & in l.1.n.3.C.de iure emphyt.* vnde dicendum videtur tranſire ius præſentandi, ſeu præſentationem, quæ eſt commoditas, vel quidam fructus iuriſpatronatus iuxta doctrinam gloſ receptæ, *verbo Capitulo, ad finem, in c. cùm olim, de maior. & obedient. gloſ. vlt.in cap.cùm Bertoldus, de re iudic.* Facit etiam quòd quemadmodum iuſpatronatus eſt ſpiritualibus annexum, ita etiam ius decimandi, & ſpiritualibus coniungitur, vſque adeo vt laici reſpectu illius dicantur habere incapacitatem, probat text. vbi omnes *in cap.cauſam, quæ, de præſcript.* & conſtat per locationem beneficij etiam ad modicum tempus factam ius decimandi tranſire, & poſſe conductorem decimas percipere, vt probat text. vbi Abb. *n.3.in d.c.2.de locato, & in cap.vlt.ne Prælati vices ſuas*, Tiraq. *de retractu tit.1.§.1.gloſſ.7.n.51.* Duen. *reg.*249. Rebuff. *de decimis, q.10.n.34.* vnde ſimiliter non inconuenit quòd conductor, etiamſi laicus ſit, mediante locatione rei temporalis principalis iuſpatronatus eidem rei annexum retineat, & illius fructus, hoc eſt, præſentationes percipiat, ex quibus hæc ſententia defendi poteſt, prima tamen receptior eſt, & forſan melioribus nititur fundamentis.

5 Tertiò infertur hæreditate vendita, in qua conſiſtit iuſpatronatus, in emptorem illud tranſire, vt per Cou. *lib.2.var.c.18.num.8.* Roch. *in tract.huius tit.verbo ipſe, vel is, quæſt.22. num* 40. Lambert. *in ſimili tract. p.2. lib.1.q.5.art.15.* Molin. *de primog. lib.1.c.24. num.25.* Gregor. & Humad. *l.8.tit.15.part.1.* Bernard. *reg.*401. Ioan. Garc. *reg.*141. Emman. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtam lib.6.p.2. verbo Trebellianica, n.7.* Mozz. *de contractib.tit.de empt. & vendit.§. de natural. empt.vendit. n.41.verſ.ſed quæro,* Ioſeph. Ludou. *comm.tit.de iurepatr. concl.vnic.verſ.declaratur ſecundò, cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *d.collectan.1679.verſ.infero.* Salazar. *de vſu, & conſuet. c.12.n.7.* Mar. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep.Neapol.c.61.num.26.* Sic etiam fundo vendito, in quo exiſtit iuſpatronatus in capella intus illum ædificata, tranſlatum, & venditum quoque cenſetur ipſum iuſpatronatus, vt per Bero. *hic in vlt.concluſ.& in cap.1. n. 39. ſupr. hoc tit.* Roman. Bart. Lambert. & Ioſeph. Ludou. quos refert, & ſequitur Campan. *d. cap.* 13. *num.*355. Idem in palatio vendito, maximè ſi aditus ad capellam non pateat aliunde quàm per illud, vt per Zabarel. *hic, & in c.cùm ſecundùm, verſ.idem dico in palatio vendito, hoc tit.* Boër *deciſ.322.in fine*, Bertazol. *in tract. de clauſul. inſtr. clauſ.16. gloſſ.13.ſub num.3.* Lambertin. *in tract. huius tit.lib.1. part.2.q.5. princip. art.18.* Campanil. *d.cap.13.num.356.* quicquid contrarium teneant Innocent. Ioan. Andr. & Hoſtienſ. *in præſenti*, & Ioſeph. Ludou. *concl. 42. verſ. declaratur ſeptimò.*

Quartò infertur curatorem hæreditatis iacentis 6 poſſe præſentare ad beneficium iuriſpatronatus dictæ hæreditatis, vt per Aloyſ. Ricc. *in deciſionibus Curiæ Archiep.Neapol.p.1.deciſ.11.* Campanil. *d.c.13.n.360. in med.* Sic etiam tutor poteſt validè præſentare, Feder. de Senis *conſ.212. in 1.dub.* Lambertin. *de iurepatron. lib.2.part.2. q.2. art.10.* & fuit dictum *in cauſa Foroliuien.iuriſpatron.25.Octobris* 1599. & 15. *May* 1600. coram bonæ mem. Cardin. Lancellotto, & ſufficit quòd communiter reputaretur tutor, etiamſi eſſet minus legitimus, Socin. *conſ.153.num.3.lib.2.* Caputaq. *deciſ.323.in fin. part.3.* & fuit reſolutum *in dictis deciſionibus*, coram Cardin. Lancellotto, & *in Segouien. capellania 13.Ianuary* 1623. coram bonæ mem. Vbaldo.

Quintò infertur iuſpatronatus in fructuarium vni- 7 uerſitatis bonorum tranſire, vt per Roch. *d. verbo, ipſe vel is, à quo, in q.28.à num.62.* Molin. *de primogen.dict. cap.34.num.3.* Spin. *d gloſſ.4.num.13.* Menoch. *conſ.66. num.26.* Cened. *d.collect.5.num* 4. Aloyſ. Ricc. *d part.1. deciſ.25.* Campanil *d. c.23. num.*362. Non tranſit in fideicommiſſarium, ſed remanet penes hæredem, Bart. *in l.quia perinde, §.1.* & *ibi* Nicol. de Neapol. & Alex. *ff.ad Trebell.* Couar. *var.lib.2. cap.10. ſub num.8. verſ. quibus & alia*, Roch. *de iurepatr.in verbo ipſe, num.20. & ſeqq.* Emman. à Coſta *in cap.ſi pater, verbo Trebellianicæ, num.4.de teſtam lib.6.* communem fatetur Molin. *de primog. lib.1.cap.24.num.4. in fine*, licèt ipſe teneat contrariam ſententiam, & fuit dictum *in Vicen beneficij 11. Decembris* 1619. coram Reuerend. P. D. Vbaldo ſen.

Sextò infertur villa, caſtro, vel bonis ſequeſtratis, 8 in quibus conſiſtit iuſpatronatus, ſi durante ſequeſtro vacauerit beneficium, cuius electio, vel præſentatio ad ſequeſtratam villam, vel caſtrum pertinebat, ſequeſtrem ad illud beneficium vacans eligere, vel præſentare poſſe, vt per multos, quos *ſuprà* retuli *ad cap.1.num.5. de ſequeſtr. poſſeſſ. pag.*453. quibus adde Azor. *inſtit.moral.p.2.lib.6.c.25.q.17.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.30.tract.3. num.*245. Campanil. *d.cap.13.num.*360. quorum plures retuli *d.tract.de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.3. alleg.71. num.30.* ea ratione, quia poſſeſſionem regulariter habet ſequeſter cum declaratione, quam adduxi ad *cap. examinata, num.10. ſup de iudic. & ad cap. cum Bertoldus, de ſent. & re iudic.* maxime quando cauſa, & finis ſequeſtrationis ſuadet dari partium intentionē, vt illa tranſeat, probat text. ſic intelligendus *in l. licèt 17. verſ. rei depoſitæ, ff. depoſiti*, text. opt. *in l intereſſe 39.ff.de acquir.poſſeſſ.& in l ſequeſter 103. ff.de verbor. ſignif.* tradit gloſſ. *verbo beneficium in Clem.1. de ſequeſt. poſſeſſ.*

neceſſa

neceſſariò dicendum eſt iuſpatronatus annexum tranſire ex ſupradicta ratione. Secus dicendum in depoſitario, in quem nec dominium, nec poſſeſſio transfertur, probat text. *in d. l. licet*, tradit gloſſ. 2. *in fin. in cap. bona fides, de depoſito*, Gom. *l. 48. Tauri*, *n. 8. & tom. 2. var. c. 7. num. 2.* Coſta *in l. ſi ex cautione*, *fallent. 1. num. 7.*

9 Septimò infertur publicato caſtro, ſeu villa ob delictum patroni delinquentis, cui conſiſtebat iuſpatronatus annexum, indirectè, & acceſſoriè ipſum iuſpatronatus publicari, de quo vide Doctores per
10 me relatos *d. alleg. 71. n. 45.* Iuſpatronatus verò perſonale, & de per ſe principale, & diſtinctum non includi in confiſcatione bonorum, nec de per ſe iudicem laicum ex defectu iuriſdictionis poſſe illud confiſcare, ſed remanere penes delinquentem donec per iudicem Eccleſiaſticum priuetur tanquam indignus reſoluunt plures Doctores, quos citaui ad *cap. urgentis 10. n. 21. infr. de hæretic. pag. 108.* quo caſu Eccleſiam libertatem acquirere tenet Rota apud Farinac. *deciſ. 53. n. 5. p. 2. recent.*

Poſtmodum Abbatiſſa, &c.] Collige ex textu in iurepatronatus pertinente ad Conuentum poſſe Abbatem, vel Abbatiſſam ſolum abſque conſenſu Conuentus præſentationem facere, ita in effectu gloſſ. *verbo præſentauit*, Abb. *n. 4.* Zabarel. & alij *in præſenti.* Pro quibus facit, quia attento iure omnia illa fieri poſſunt per ſolum Abbatem, vel Abbatiſſam, quæ ſpectant ad cultum diuinum, ſeu ad vtilitatem Monaſterij, ita vt reſpectu illorum penes illum, ſeu illam tota Monaſterij poteſtas reſidere dicatur, probat text. *in cap. nullum, verſ. vt de cætero*, *18. q. 2.* facit text. *in cap. licet. de Regular. & in cap. ſtatuimus 19. q. 3.* conſtat autem iuſpatronatus ad cultum diuinum pertinere, illo enim exiſtente per præſentationem datur miniſter in Eccleſia Dei, qui Sacramenta exhibeat, reliquaque faciat diuina myſteria; ergo, &c. Contrariam tamen ſententiam tenuit apertè Abb. ſibi contrarius *in c. ea noſcitur, num. 4.* vbi Innocent. & DD. communiter, *de his, quæ fiunt à Prel.* Roch. *verbo competens*, *q. 11. n. 25.* Lambertin. *lib. 2. p. 1. q. 2. art. 12. num. 5.* quæ ſententia verior eſt, & neceſſariò tenenda, pro qua apertè facit text. *in d. cap. ea noſcitur, & in cap. illud 8. ad fin.* ibi: *Sine præſentatione fratrum, infr. hoc tit.* Non obſtat text. *in præſenti*, quia reſp. in illis verbis continere facti narrationem, quæ quidem narratio diſpoſitionem non facit. Vel meliùs intelligitur ſi aduertas text. in illis verbis ſupponere terminos habiles, de quibus ibidem non fuit dubitatum, imò præſumitur interueniſſe requiſitum conſenſum, eo quòd ex originali conſtat præſentationem factam per Abbatiſſam, de qua *hîc*, fuiſſe receptam ab Archiepiſcopo Cantuarien. cuius ſententia non ex illo defectu, ſed ex fundamentis, de quibus ibi Alexand. III. *in præſenti* reprobauit, vnde neceſſariò text. intelligendus eſt, quòd in præſentatione per Abbatiſſam facta conſenſus Monialium, prout de iure requirebatur, interuenit, iuxta text. *in d. c. ea noſcitur*, aduertit in ſpecie Roch. *d. num. 25.* Vel ſaltem quod eadem Abbatiſſa ſola potuit facere talem electionem mediante aliquo priuilegio, vel conſuetudine, quæ illud potuiſſent operari, prout fatetur text. *in d. cap. ea noſcitur*, ibi, *niſi ex antiqua, & approbata conſuetudine*, &c. reſoluit Felin. *in tract. quando litera Apoſt. col. pen.* Pariſ. *num. 4. in cap. cauſam, quæ, de præſcript.* Nec etiam obſtat text. *in d. cap. nullam*, ſatisfit enim ſi dicas text. illum procedere ſecundùm regulas illas antiquas originarias, ſecundùm quas Monachi nullum ſuffragium, nec vocem habent in Capitulo, non tamen procedit ſecundùm alias recentiores, iuxta quas Prælati tenentur regere cum conſenſu, vel conſilio ſui Conuentus, vel conſiliatorum, vel diſcretorum, aliorumve officialium, ſicut diuerſimodè diuerſis temporibus ſtatutum eſt, prout eleganter explicat Nau. *conſ. 76. n. 4. de Regular. in antiq.* aliàs *conſ. 26. de priuileg. in nouis.*

Intellige conſenſum Conuentus explicandum eſſe per maiorem partem Capituli, vt in ſpecie docent Roch. & Lambertin. *citatis locis.* Nec refragatur text. *in cap. licèt, verſ. præterea, de elect.* vbi maior pars non ſufficit, ſatisfit enim ſi dicas in eo text. particulariter à iure cautum eſſe, vt maior pars non ſufficiat propter negotij grauitatem, quo pacto etiam procedunt text. *in cap. vnic. verſ. ſi verò, de clerico ægrot. lib. 6. c. indemnitatibus, §. 1. de elect. illo lib. auth. de defenſoribus ciuitatum*, *§. vlt. collat. 3.* Intellige etiam prædictam maiorem partem debere eſſe ſaniorem, hoc eſt, digniorem, & excellentiorem in gradu, ſeſſione, ſede, vel aliis circunſtantiis, iuxta reg. text. *in cap. 1.* ibi, *à maiori, & ſaniori parte*, & *c. de his, quæ fiunt à maiori parte Capit. & in cap. quia propter 42.* ibi: *Maior, & ſanior, de elect,* & ita in ſpecie probat text. *in d. c. ea noſcitur*, ibi: *Vel maioris, & ſanioris partis*, aduertit Lambertin. *d. art. 12. num. 2.* nec oppoſitum probat text. *in cap. 3. ſupr. hoc tit.* ibi, *plurimorum*, &c. ſiquidem text. non agit de iurepatronatus pertinente collegialiter ad collegium, de quo nos agimus, ſed agit quando præſentatio ſpectat ad ſingulares perſonas, tradit Abb. *in cap. Eccleſia, num. 5. de elect.* in qua ſpecie qualitas illa ſanior non eſt neceſſaria. In dubio autem maior pars ſemper præſumitur ſanior, tradit gloſſ. *verbo rationabiliter, in cap. 1. de his quæ fiunt à maiori parte Capit.* Abb. *n. 6. in d. cap. Eccleſia*, Felin. *num. 29. in cap. omnes, de conſtitut.*

Vel antequam, &c.] Ergo ſi lite mota ſit præſentatio 11
facta iuriſpatronatus deferri debet inſtitutio, vt per Menoch. *conſ. 90. n. 131.*

In Abbatiſſam.] Ergo fœmina poteſt habere iuſpa- 12
tronatus, & ius præſentandi, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo competens, q. 1.* Lambertin. *in ſimili tract. p. 1. lib. 1. q. 7. art. 2. à n. 30.* Iul. Viuian. *in praxi iuriſpatron. part. 1. lib. 1. c. 1. num. 14.* Mar. Anton. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 60. à num. 1.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. c. 21.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 5. collect. 1682.* vbi etiam cum Viuian. *deciſ. 140.* tenet concubinam, ſiue meretricem eſſe capacem creandi patronatum, Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 9. à num. 142.* vbi *num. 144.* reſoluit contra Gutier quòd iuſpatronatus relictum conſanguineis, ſeu qui ſunt de genere, parentela, ſeu familia, competit fœminis etiam nuptis, & deſcendentibus ex illis, & *num. 145.* quòd fœmina ſuccedit in iurepatronatus etiam in modum maioratus inſtituto, niſi ſit excluſa, de quo etiam Auendan. *ad l. 40. Tauri, gloſſ. 2. num. 67.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 627. num. 13.*

De temporalibus debet reſpondere.] Notatur ad hoc; quòd patronus poteſt obligare beneficiarium, vt ſaltem in genere ſibi reddat rationem circa adminiſtrationem redditnum Eccleſiæ patronatæ, tradunt Innoc. *num. 1.* vbi Abb. & alij *in c. cum & plantare, de priuileg.* idem Abb. *in præſenti, n. 3.* Lambertin. *lib.... q. 2. art. 5.* Roch. *verbo honorificum*, *q. 66.* vbi videtur ſentire hanc exactionem competere non ratione oneris, ſed honoris, bene intelligentes hoc procedere in patrono Eccleſiaſtico, non verò in ſæculari. Sic ſanè patronus poteſt impedire ne redditus Eccleſiæ in alios vſus conuertantur quàm in illos ad quos fuerunt deputati tempore fundationis, aduertit Lambertin. *vbi ſupr. num. 3.*

In gloſſ. *Vel antequam.* Notatur ad hoc, quòd præ- 13
ſentatus ab eo, qui erat in quaſi poſſeſſione præſen-
tandi

tandi cum bona fide, amoueri non debet, etiamſi deinde conſtet patronum illum non eſſe verum patronum, vt per Menoch. *conſ.90.n.125.*

SVMMARIVM.

1 *Laicus ſi Clerico, vel religioſo loco concedit Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi, non obſtante tali conceſſione, quæ non valet ad ipſam Eccleſiam cùm vacauerit, poterit præſentare, & eam alteri Eccleſiæ de conſenſu Epiſcopi concedere.*

2 *Iuſpatronatus à laico in laicum ſine conſenſu Epiſcopi transferri, vel donari non poteſt.*

3 *Ordinarij conſenſum in donatione iuriſpatronatus præſumitur interueniſſe ſtante effectuatione donationis, vel tranſactis quadraginta annis.*

4 *Iuriſpatronatus tranſlatio ab vno patrono alteri compatrono poteſt fieri ſine Epiſcopi conſenſu.*

5 *Iuſpatronatus quando ex antiqua inſtitutione delatum eſt filiis, & nepotibus etiam non hæredibus, non poteſt per patrem aſſignari vni ex filiis in alterius præiudicium etiam cum conſenſu Epiſcopi.*

6 *Iuſpatronatus per laicum patronum religioſis locis ſine conſenſu Epiſcopi donari poteſt.*

7 *Vicarius generalis non poteſt ſine ſpeciali facultate auctoritatem præſtare donationi iuriſpatronatus.*

8 *Iuſpatronatus permutari, aut cedi non poteſt ſine conſenſu Epiſcopi.*

9 *Epiſcopus ſi intra tempus præſentandi conſcius iuris adhuc non deuoluti beneficium contulerit patronis adhuc non præſentantibus, an firma ſit collatio, oſtenditur.*

Cap. Illud. VIII.

1 Laicus non poteſt concedere Eccleſiam non vacantem inconſulto Epiſcopo alicui loco Religioſo, vnde ſi poſt talem conceſſionem Eccleſia vacet, & laicus nominet Clericum, quem Epiſcopus inſtituit, ſecunda electio & inſtitutio eſt valida, & firma, nam prima fuit nulla, tum quia fuit de Eccleſia non vacante, tum quia laicus ſine conſenſu Epiſcopi non poteſt Eccleſiam alicui dare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Beroi. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 371. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 508. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib. 3. tit.* 33. *cap.* 10. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 13. *c.* 6.

Inconſulto Epiſcopo, &c.] Notatur ad hoc, quòd laicus patronus poteſt cum Epiſcopi auctoritate Eccleſiã religioſæ domui concedere, hoc idem probat text. *in c. quod autem* 5. *verſ. de cætero, & in c. nullus* 47. *& in c. ſuggeſtum* 20. *hoc tit. & in cap. conſultationibus, verſ. ſi religioſis, de donation. gloſſ. verbo de re non vacant.* Innoc. Abb. *n.* 3. *in præſenti,* idem Abb. *in d. c. quod autem, & in c. paſtoralis, n.* 8. *de donation.* reſoluunt Lambert. *in tract. huius tit. lib.* 1. *p.* 2. *q.* 1. *art.* 9. *à princ.* Corraſ. *de Sacerdot. p.* 1. *c.* 7. *n.* 3. Rebuff. *in praxi tit. de reprobata beneficij vacantis impetr. n.* 50. Intellige procedere in patrono retinente redditus, & prouentus Eccleſiæ, qui & ſimpliciter fecit donationẽ Eccleſiæ, facta enim per illum huiuſmodi donatione, & deficiente Epiſcopi conſenſu, nec etiam iuſpatronatus in locum religioſum transferri dicendum eſt, interueniente verò omnia tranſire cenſentur, arg. text. *in d. c. paſtoralis*, idque manifeſtè colligitur ex hoc text. *in verſ. licet*, ibi, *liberam*, quod quidem verbum eſt intelligendum reſpectu proximi impedimenti, iuxta doctrinam gloſſ. receptæ *in Clem. dudum, de ſepultur.* & ſic reſpectu Epiſcopi conſenſus, de quo agebatur, ac ſubinde cùm Pontifex *in d. verſ. licet*, fateatur poſſe patronum laicum ſine Epiſcopi conſenſu iuſpatronatus expreſsè declaratum in locum religioſum transferre, neceſſariò fatendum eſt conceſſionem Eccleſiæ, de qua in principio, facta etiam ſimpliciter deficiente eiuſdem Epiſcopi conſenſu vſque adeò non valere, vt etiam virtute illius ſic ſimpliciter factæ iuſpatronatus non tranſeat. Ad eundem modum intelligendus eſt text. *in d. c. quod autem, verſ. de cætero, & in d. cap. nullus*, prout aduertit Abb. *ibid. notab.* 2. quicquid dicat *gloſſ.* 1. *ibi*. Quare autem requiratur huiuſmodi conſenſus Epiſcopi in donatione facta per laicum patronum detinentem ipſius Eccleſiæ fructus, & prouentus temporales, ſolet à DD. inquiri, & inter varias rationes, quas aſſignant, illa mihi vera videtur, quam tradit Lambertin *lib.* 1. *p.* 2. *q.* 1. *art.* 9. *n.* 38. nempe quia nec donans, nec donataria Eccleſia, ſeu locus religioſus aliquod ius habent in Eccleſia donata, in donante probat text. *in cap. nouerint* 10. *q.* 7. *& in cap. cauſam, quæ, de præſcript.* in donataria fatetur text. *in præſenti.* Vnde ius illud ad Epiſcopum dicitur ſpectare, iuxta reg. text. *in cap. omnes* 16. *q.* 57. ac ſubinde requiritur conſenſus illius, qui tanquam dominus Eccleſiæ donatæ facit donationem valere, arg. text. *in d. c. paſtoralis*, & ita colligitur ex text. *in d. verſ. de cætero*, in ratione quam reddit, explicat Lambert. *vbi ſuprà.*

Laicus ſine auctoritate Epiſc. &c.] Notatur ad hoc 2
quòd iuſpatronatus à laico in laicum ſine conſenſu Epiſcopi transferri, vel donari non poteſt, Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *à num.* 365. Card. Mantic. *deciſ.* 85. *n.* 5. Seraphin. *deciſ.* 884. *n.* 1. Rota apud Farin. *deciſ.* 337. *n.* 4. *p.* 1. *recent. & deciſ.* 257. *n.* 1. *ead. p.* 1. quòd donatio iuriſpatronatus ſeu iuris præſentãdi facta laico abſque conſenſu Ordinarij nulla eſt, eadem Rot.
deciſ. 576. *p.* 2. *recent.* Et in omnem euentum ſtante do- 3
nationis effectuatione præſumitur Ordinarij conſenſum interueniſſe, Lambertin. *p.* 2. *primi lib.* 19. *princip. artic.* 8. Than. *deciſ.* 20. Franc. Marc. *deciſ.* 373. *n.* 3. *p.* 1. Dec. *conſ.* 639. *n.* 1. *& ſeq.* quos refert Rot. apud Farin. *deciſ.* 707. *n.* 5. *p.* 1. *recent.* Et quòd conſenſus Epiſcopi, vel ratihabitio ex 40. annis præteritis præſumatur
Mantic. *d. deciſ.* 86. *num.* 10. Limita ſuprapoſitam reſo- 4
lutionem ſi tranſlatio fiat ab vno patrono, alteri patrono ſocio, quia tunc neceſſarius non eſt Epiſcopi conſenſus, Peregr. *conſil.* 87. *n.* 6. *volum.* 3. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 20. *q.* 6. Campan. *d. c.* 13. *n.* 369. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 72. *n.* 28. Caputaq.
deciſ. 284. *n.* 1. *& deciſ.* 131. *n.* 4. *p.* 2. Quando verò ex 5
antiqua inſtitutione iuſpatronatus delatum eſt filiis, & nepotibus etiam non hæredibus non poteſt per patrem aſſignari vni ex filiis in aliorum præiudicium, etiam cum conſenſu Epiſcopi, vt per Molin. *de primog. lib.* 1. *c.* 23. *n.* 30. *&* 31. Couar. *lib.* 2. *var. c.* 18. *n.* 9. *&* 10. quos refert, & ſequitur Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 178. *n.* 18 Vtrùm antem iuſpatronatus Eccleſiæ competens poſſit in alium transferri abſque beneplacito Papæ? negatiuè cenſuit Rota apud Farin. *deciſ.* 146. *n.* 6. *p.* 1. *recent.*

Licèt religioſo loco, &c.] Notatur ad hoc quòd iuſ- 6
patronatus per laicum patronum Religioſis locis ſine conſenſu Epiſcopi donari, & concedi poteſt, Viuian. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 1. *titul.* 4. *num.* 9. *pag.* 167. Azor. *d. c.* 20. *queſt.* 5. Stephan. Gratian. *d. cap.* 177. *num.* 3. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract. de ſimonia*, *lib.* 4. *cap.* 28. *num.* 15. Roch. *de iurepatron. verbo pro eo quod*

q. 2.

q.2.à n.2.& q.3.à n.6. Lambert. *eod. tract. lib. 2. p.2. q.6.art.4.n.5.& q.1.n.3.*

7 *Epiſcopi.*] Ergo non ſufficit auctoritas Vicarij generalis, niſi doceatur de ſpeciali facultate, vt per Calder. *conſ.1.de officio Vicarij*, Ferret. *conſ.347.n.7.lib.2.* Than. *deciſ.20.* bene Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.303.n.10. cum ſeqq.* Rot. apud Farin. *deciſ.357.n.5.* vbi ampliat etiamſi abſens ſit Epiſcopus, vbi *n.7.* an donatio iuriſpatronatus facta ſine conſenſu Epiſcopi poſt mortẽ donantis poſſit ab Epiſcopo confirmari; eadem Rot. *deciſ.257.n.1.ead.p.1.* ad hoc quòd non ſufficit confirmatio Vicarij niſi doceatur de ſpeciali facultate illi ad hoc conceſſa, & *deciſ. 576. p.2. recent.* quòd Vicarius non poteſt acquirere ius approbandi per conſuetudinem.

8 *Dare.*] Siue permutare, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo ipſe, vel is, à quo, q.16.n.28.* Azor. *d.c.20.q.7.* Viu. *in praxi iuriſpatr. p.1. lib.4. c.3.* Nec etiam cedi abſque conſenſu Epiſcopi poteſt, Put. *deciſ.16.lib.2.* Dec. *conſ.541.n.2.* Rot. apud Farin. *deciſ.736. num.6. p.1.recent.*

9 *Eſt inſtitutio irritanda*] Notatur ad hoc, quòd ſi Epiſcopus intra tempus præſentandi conſcius iuris adhuc non deuoluti, beneficium contulerit, patronis adhuc non præſentantibus, firma eſt collatio, quamvis poſſit irritari ex patronorum diſſenſu, illis tamen præſentantibus, ſeu expreſſim contradicentibus, cùm videatur ſperni ex tunc collatio à iure reputatur irrita, iuxta *cap. decernimus 26. q. 7.* quia ita accipienda eſt Doctorum opinio aſſerentium collationem ab Ordinario factam, ſpreto patrono infra tempus datum ad præſentandum eſſe ipſo iure nullam, vt per Greg. *l.5.gloſſ.2.tit.15.p.1.* Roch. *verbo honorificum, n.2.* Lambertin. *1. p.2. libri q.2. art.2.* Put. *p.3.deciſ.212.* Spin. *d.gloſſ.4. princ.n.69.* Flamin. *de reſign. benef. lib.2.q.4. n.15.& 19.* Kirchou. *tom.1. commun. opin. lib.1. tit.4. n.23. pag.170.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.56.n.78. cum ſeqq.* Nicol. Garc. *de benef. p.5.c.9.n.231.* Si verò non reclamante patrono, & contradicente fuerit elapſus terminus manet omnino firma collatio, vt per Rebuff. *in praxi, p. 3. ſignatura, verbo necnon iuriſpatronatus, n.52.& de nominat. q.17.n.11.* Spin. *d. gloſſ.4. n.99.* Flamin. *lib.8. q.10. n.10.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p.1. verbo iuſpatronatus, §.8. dub.8.* Cald. Pereira *de poteſtate elig. c.10.n.24.* Nicol. Garc. *c.9.n.232.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtituti in Eccleſiis patronatis per nouos patronos mutari non poſſunt, nec viciſſitudines Eccleſiarum per eos fieri.*

2 *Præſentatione à patrono ſemel facta, non poteſt illa poſt eius mortem à ſequenti ſucceſſore reuocari niſi facta præſentatione moriatur poſſeſſor ante factam inſtitutionem eo tempore, quo ipſe variare poſſet.*

3 *Viciſſitudines idem important in præſenti quod permutationes.*

4 *Hæredes poſſunt ſua auctoritate abſque ſuperioris conſenſu alternis vicibus Rectorem præſentare.*

CAP. Querimoniam. IX.

1 PAtroni qui ſuccedunt, vel variantur, non poſſunt mutare ordinem Eccleſiarum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viu. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag. 166.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.519.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect.1. Decret. lib.3. tit.33.c.1.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p.15.c.17.*

Abſurdum videtur omnino, &c.] Notatur ad hoc, quòd facta ſemel à patrono præſentatione non poteſt illa poſt eius mortem à ſequenti ſucceſſore reuocari, niſi facta præſentatione moriatur poſſeſſor ante factam inſtitutionem eo tempore, quo ipſe variare poſſet, vt per Molin. *de primog. lib.1.c.24. n.vlt.* Maſſobr. *in praxi habendi concurſum præl.7.dub.21.n.145.* 2

Et viciſſitudines Eccleſiarum, &c.] Verbum, *viciſſitudines*, in præſenti importat idem, quod permutationes, vt docet Azeued. *l.9.n.3.tit.6.lib.1. nouæ recop.* & ita non obſtat hic text. reſolutioni, quæ habet poſſe hæredes ſua auctoritate abſque ſuperioris conſenſu alternis vicibus Rectorem præſentare, vt per Gonzal *ad reg.8. Cancel. gloſſ.45. §.1. à n.57. cum multis ſeqq.* Azeued. *d.n.3.* 3 4

SVMMARIVM.

1 *Patronus Eccleſiam Clerico conferre non poteſt, & ſi contulerit, poteſt hoc non obſtante ad Eccleſiam præſentare Rectorem.*

2 *Præſentatio debet fieri Epiſcopo habenti inſtituere.*

3 *Patronus poteſt per literas nominare Clericum ad beneficium ſui iuriſpatronatus, ſed cautius aget ſi manus notarij conficiat inſtrumentum continens mandatum procuratorium, quo aliquis conſtituatur procurator ad præſentandum coram Epiſcopo, aut eius Vicario.*

4 *Præſentatus an debeat perſonaliter ſe exhibere Epiſcopo.*

CAP. Cùm Laici. X.

LAici non poſſunt propria auctoritate ordinare clericos in Eccleſiis iuriſpatronatus: vnde ſi concedunt Eccleſiam alicui ſine licentia Epiſcopi, deinde præſentant alium Epiſcopo, quem Epiſcopus inſtituit, valet eius inſtitutio, quia prima conceſſio eſt nulla. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viu. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.372.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.509.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* refertur ab Ant. Aug. *collect.1. Decret. lib.3. tit.33.c.12.* & eſt poſt Concil. Later. *p.55.c.2.* 1

Epiſcopis repræſentant] Ergo Epiſcopo habenti inſtituere debet fieri præſentatio, vt per Roch. *in tract. huius tit. princ. n.7.* Concil. Trid. *ſeſſ. 14. de reformat. c.13.* cuius verba aſſerit Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. c.13. n.395.* non vtique reſtringenda eſſe ad illum tantùm caſum, in quo præſentatio fuit facta coram ipſomet Epiſcopo, id eſt, vt patronus, & Clericus nominatus adeant conſpectum Epiſcopi, vel ſaltem, vt comparitio, ſeu inſtrumentum, & ſcriptura, qua explicatur intentio patroni, ſiue illius procuratoris exhibeatur, & producatur eidem Antiſtiti, alioquin ſit nulla præſentatio, iuxta verba Conc. Trid. *loco citato*, ſed tantùm, vt debeat fieri Epiſcopo, ſcilicet in eius Curia, aut illius Vicario, vno ex dictis modis, quos mox reſcribam: Hæc Campan. *d.n.395.* qui *n. 396. & 397.* doctè circa hanc materiam ita loquitur. Modus autem in primis eſt, quem ponit Lap. *alleg.75.* & *ibi* Mandoſ. *n.6.* alios cumulans, & communem eſſe opinionem adiungens, ſcilicet, vt patronus per literas nominet Clericum ad beneficium, neque alius deeſt modus præter recenſitum à Lapo, 2

quandoquidem ſi patronus adeat præſulem, eiúſve Vicarium, & illi inſtituendum præſentet, & comparitionem, ſeu libellum offerat quo iſta palàm fiant, nempe aſſeratur vacare beneficium tale, de menſe tali, per obitum talis illius vltimi, & immediati poſſeſſoris, & cùm dictum beneficium ſit de iurepatronatus ex dotatione, ſiue fundatione, aut conſtructione ipſius comparentis, ne Eccleſia eareat ſuo Rectore, & beneficiato, præſentat, & nominat talem inſtituendum, & confirmandum à Reuerendiſſimo talis loci Ordinario, quem propterea petit admitti, & inſtitui in dicto beneficio, & eius iuribus, actionibus, & emolumentis, in eiúſque realem, & actualem poſſeſſionem immitti, vbique valida eſt ſine vlla difficultate. Verùm quia contingere poſſet vt patronus longè abſit, & literas ſcribendo Epiſcopo datas, aut illius Vicario illi ſit incognitus ſcribentis character, ideo ſecurior erit modus, cautiuſque aget, ſi manu Notarij conficiatur inſtrumentum, continens mandatum procuratorium, quo aliquis conſtituatur procurator ad præſentandum coram Epiſcopo, aut eius Vicario, idque ſatis apertè liquet ex Doctoribus mox adducendis. Sed dubium non exiguum vertitur cùm patronus ignarus, & peritiores non conſulens, aduocauit notarium (cuius ex culpa multoties contingit talis error) & coram illo ac teſtibus præſentet aliquem ad tale beneficium, cuius præſentationis conficiatur inſtrumentum à Notario iſtam continens aſſertionem, ſitne valida poſt lapſum tempus? & Lap. proponit huiuſmodi quæſtionem, qui multa pro vtraque parte recenſet *in alleg.* 75. vbi concludit præmiſſa diſtinctione, & ait quod ſi tale inſtrumentum fuerit ſuperiori, vel apud ipſius Curiæ acta formiter productus infra quadrimeſtre conceſſum patronis laicis, ſit proculdubio valida, & omnino admittenda præſentatio; quod ſi poſtquam præterit conceſſum tempus, nullius momenti exiſtimetur, quam candem complexionem amplexatur Mandoſ. inibi *in annot. poſtrema*, vbi alios complures adducit ſcriptores ad illam corroborandam, & ipſe non ſemel vidi ſeruari, licet ab aduerſariis fuerit oppoſitum de illius nullitate, ac demum reperi Ant. de Amatis *Marchia deciſ.* 4. *ſub n.* 22. Et quòd præſentatio poſſit fieri coram Vicario, cenſuit Rot. coram Caualerio inter eius deciſiones impreſſas *deciſ.* 28. *num. vltim.*
4 Vtrùm autem præſentatus Epiſcopo perſonaliter ſe exhibere debeat, vide per me dicta *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 72. *n.* 110. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Religioſi vendicare, vel retinere non poſſunt Eccleſias ſibi conceſſas à laicis ſine diœceſani conſenſu, niſi legitimè præſcripſerint, vel poſteà diœceſanus conſenſerit.*

2 *Donatio iurispatronatus niſi ſit facta conſentiente Epiſcopo, non eſt valida.*

3 *Actus cùm non poteſt fieri ſine conſenſu talis perſonæ, nunc requiritur ille conſenſus per modum ſolemnitatis.*

4 *Iuſpatronatus poteſt aduersùs primum, & verum patronum Eccleſiæ non liberè præſcribi.*

5 *Iuſpatronatus inter patronos laicos præſcribitur ſpatio quadraginta annorum.*

6 *Conſenſus Epiſcopi in translatione, ac donatione iurispatronatus poteſt interuenire ex poſtfacto.*

7 *Conſenſus vbi requiritur in aliquo actu, ſufficit quod quandocunque præſtetur.*

8 *Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus putabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide.*

Cap. Cura. XI.

Religioſus nullus poteſt acquirere, vel retinere Eccleſias conceſſas laicis ſine conſenſu diœceſani, niſi propter legitimam præſcriptionem, vel ſobſequentem conſenſum Epiſcopi, quia laici non poſſunt transferre niſi ius quod habent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Bero. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 373. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 509. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 33. *c.* 13. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 15. *cap.* 9. 1

2 *Quatenus ex donatione laicorum*, &c.] Notatur ad hoc, quod donatio iurispatronatus niſi ſit facta conſentiente Epiſcopo, non eſt valida, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.* 353. nam cùm 3
actus non poteſt geri ſine conſenſu talis perſonæ, tunc requiritur conſenſus per modum ſolemnitatis, vt per Rebuff. *in compend. alienat. n.* 15.

Aliquas ſibi Eccleſias, &c.] Valde controuerſum eſt quomodo text. iſte intelligatur in hoc verbo, *Eccleſias*, quidam enim exiſtimant text. agere de iurepatronatus, & ſic verbum, *Eccleſias*, interpretandum, refert gloſſ. *hic verbo legitima*, ſequitur Bero. *in præſenti, n.* 8. Cou. *in reg. poſſeſſor. p.* 2. §. 10. *n.* 8. Sed ex mente Abbas *hic n.* 1. mihi videtur meliùs text. eſſe intelligendum de Eccleſiis in proprietatem conceſſis, pro quo intellectu facit, quia text. hic agit de donatione Eccleſiarum, patet ibi: *ex donatione laicorum*, iunctis verbis ſeqq. ibi, *Eccleſia vendicare*, &c. & conſtat quòd donatio Eccleſiarum facta loco Religioſo intelligitur de Eccleſiis in proprietatem conceſſis, probat apertè text. *in cap. conſultationibus*, 4. *de donat.* Deinde facit quia Eccleſiæ, de quibus *hic*, monaſteriis, & aliis Eccleſiis collegiatis concedebantur, vt patet ex ſuperſcriptione text. ſicut & in Clericis de quibus *ibi*, & licèt Clericis prædictæ Eccleſiæ concedi poſſent in titulum, monaſteriis tamen, & Eccleſiis collegiatis non aliter quàm in proprietatem, iuxta *ſuprà* reſoluta; vnde cùm text. *in præſenti*, non ſe fundet in monaſteriorum, ſeu Conuentuum incapacitate, ſed potiùs in defectu poteſtatis, qui in donatore inueniebatur, apertè demonſtrat quòd Eccleſiæ, de quibus *hic*, non in titulum, ſed in proprietatem donatariis concedebantur, aliàs enim ſi in titulum concederentur propter illorum incapacitatem tales donationes reprobarentur quantumcunque Epiſcopi conſenſus interueniſſet, ſiquidem efficere non poteſt vt monaſterium ſeu Eccleſiæ collegiatæ, vel ſimiles aliæ communitates habeant Eccleſias in titulum eo quòd à iure reprobatum eſt.

In text. ibi, *Niſi legitima præſcriptione*, &c. Collige ex text. Eccleſiam in proprietatem ſine Epiſcopi conſenſu donatam præſcribi poſſe, ita Abb. *notab.* 1. & alij *in præſenti*, idem Abb. *in cap. dudum*, *n.* 4. *de decimis, & in cap. dilectis, n.* 3. *de officio legat.* in effectu Felin. *in cap ad aures, n.* 1. *de præſcript.*

Niſi legitima fuerit præſcriptione munitus.] Notatur ad hoc, quòd iuſpatronatus poteſt aduersùs primum, verum patronum Eccleſiæ non liberæ præſcribi, vt per Lambert. *in tract. huius tit. p.* 2. *lib* 1. *q.* 11. *art.* 1. Perez *l.* 1. *verſ. vlterius etiam, tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 143. Cou. *in reg. poſſeſſor. p.* 2. §. 10. *n.* 1. *&* 8. Bonacoſ. & Turzan. *tom.* 1. *comm. opin. lib.* 1. *tit.* 4. *n.* 38. *&* 39. *pag.* 170. Azor. *inſtit moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 19. *q.* 11. *verſ. quoad ſecundam*, Rot. *dec* 520. apud Farin. *in collect.* 1. *nouiſſimarum*, & ideò iuſpatronatus inter patronos laicos præſcribi 4

ſpatio

ſpatio 40. annorum tenent Gemin. *conſ.* 123. Bald. *de præſcript.p.*5.*q.*5. Couar.*d.n.*8. Lambert. quem refert, & ſequitur Rot.*deciſ.*229.*&* 407.*part.*1.*diuerſ.* & iterum apud Farinac. *deciſ.*251.*num.*3. *recent* Quare autem conceſſio iuriſpatronatus ſine diœceſani Epiſcopi conſenſu, ac proinde ipſo iure nulla præſtet hic titulum præſcribendi, vide Tiraq *in l.ſi vnquam*, *C.de reuocandis donat.verbo reuertatur*, *n.*417. Balb. *de præſcript.*1.*p.*5.*princ.q.*10.*n.*8.*& in repet.l.Celſus,num.* 20. *verſ.*4.*ff.de vſucap.*

6 *Habuerit poſtea conſenſum.*] Notatur ad hoc, quòd conſenſus Epiſcopi in tranſlatione, vel donatione iuriſpatronatus poteſt interuenire ex poſtfacto, vt per Mandoſ.*ad reg.de impetr.beneſic.vacan.per obitum*,*q.*31. *n.*2. Flamin.*de reſignat.lib.*8.*q.*10.*n.*7.*&* 8.Menoch.*de præſumpt.lib.*6.*præſumpt.*34.*num.*14.*cum ſeqq.* Mantic. *deciſ.*84.*n.*7.ſubdentem id adeò verum,etiamſi medio tempore alia interceſſiſſet eiuſdem patronatus donatio, & *à n.*8. tunc validam eſſe poſteriorem donationem reſoluit,ſi eidem,& non primæ impartitus fuerit aſſenſus à Præſule, cùm ante petitionem aſſenſus ſecundæ donationis, & illius conceſſionem haud fuerit petitum concedi anteriori,refert Campanil *in diuerſorio iuris Canon.rubr.*11.*c.*13.*n.*371.vbi *num.ſeq.* curioſè quærit an etiam poſt mortem donantis concedi

7 valeat,& præiudicet hæredibus?Vbi enim conſenſus requiritur in aliquo actu, ſufficit quòd quandocumque præſtetur, ac proinde ſiue præcedat, ſiue ſequatur, actus eſt validus, vt per Ant. Gomez *l.*53. *Tauri,n.*6. Tiraq.*de iure mariti,gloſſ.*6.*n.*1.*cum ſeqq.*Flamin.*d.lib.*8. *q.*8.*n.*105. Cald.Pereira *de extinct.emphyt.c.*11.*num.*7. Sarnen. *in reg.de infirmis reſign.q.*26.*n.*3. Simili modo in reſeruatione, ſeu creatione iuriſpatronatus Ordinarij aſſenſus,& auctoritas requiritur, Roch. *de iurepatron. verbo pro eo,in princip. & q.*1. Calderin. *conſ.*20. *verſ.nam auctoritas,hoc tit.*Lambert.*lib.*1.*p.*1 *q.*2.*art.*3. Rot.*in Gerunden.beneficij* 5.*Maij* 1610. coram Ottembergo, & tamen poteſt interuenire ante creationem, & poſtea quandocumque,Calderin. *conſil.*6 *de iurepatron.*Roch.*d.verbo pro eo,q.*4.*n.*9. Lambert *d.lib.*1.*p.*2. *q.*1.*art.*16.*& q.*11.*art.*16.*n.*5.Rot.*in Placentina iuriſpatron.*13.*Martij* 1609.coram Reuerendiſſ.D.meo Coccino, *& in Tuden. Parochialis* 9. *Aprilis* 1612. *& in Brittonorien.iuriſpatronatus* 7.*Maij* 1612. coram bonæ mem. Vbaldo, Beltramin. *in addit. ad deciſ.* 420. *Gregor. XV.n.*7.& ſufficit etiam tacitus,qui colligitur ex inſtitutionibus ipſius factis ad præſentationes patronorum.Roch.*vbi ſupr.q.*8.*n.*20. Rot *in Aquen.iuriſpatronatus* 7. *Nouembris* 1601. coram Card. Lancellot. impreſſa per Marcheſan. *de commiſſion. p.*1.*pag.* 454. Beltram.*d.n.*7.

8 In gloſſ. *Legitima*, ibi; *ſed eorum ſucceſſores præſcribere poſſunt.*] Notatur ad hoc,quòd titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide, deſtruitque longiſſimi temporis præſcriptionem, vide Conar. *in reg. poſſeſſ. p.*2.§.9.*n.*5.*verſ.ſeptimò,*Balb.*de præſcript.*2.*p.*3.*princip. q.*12.*num.*60.Rebuff.*de decimis*, *n.*13.*num.*93. Molin. *de primogen.lib.*2.*cap.*6.*num.*63. Mench. *illuſtr.cap.*73. *num.*21.

SVMMARIVM.

1 *Patroni Eccleſiæ vacantis ſi infra tempus à iure conceſſum non præſentant, Epiſcopus ordinabit Eccleſias.*

2 *Ordinarius Eccleſiam conferre debet quando eſſet quæſtio inter patronos, & lis non ſit terminata intra ſex, vel quatuor menſes.*

3 *Patronus ſi intra terminum præfixum non præſentauerit, poteſt Epiſcopus eo tranſacto liberè de Rectore Eccleſiæ in Eccleſia prouidere.*

4 *Epiſcopus elapſo tempore poteſt facere rem gratam patrono, eumque ad præſentandum admittere, dummodo intra ſuum ſemeſtre hoc faciat.*

5 *Anni lapſus ad petendam renouationem non nocet quando controuerſia eſt inter duos, quorum vterque ſe dominum aſſerit,& ad ſe emphyteuſim pertinere contendit.*

6 *Vaſſallus vbi duo domini contendunt de Baronia, poteſt differre poſt annum petitionem inueſtituræ, dummodo intra annum offerat ſe velle illam recipere ab eo, qui eſt verus dominus, & proteſtetur quòd per eum non ſtat.*

7 *Incorporalium quaſi poſſeſſio acquiritur per vnicum actum.*

Cap. Si verò. XII.

PAtroni diſſentientes de iurepatronatu ſi intra quatuor menſes non præſentant, Epiſcopus inſtituere poteſt aliquem idoneum, vt poſt litem qui vicerit, præſentet iam inſtitutum. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabar. Ioan.Andr.Anania, Butr.Hoſt.Henric.Anchar.Panorm.Viuian. *in rationali lib.*3. *iuris Pontif. pag.*374. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.*509. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decretal. lib.*3. *titul.*33.*cap.*15. & eſt poſt Concil. Lateran. *part.* 14. *cap.*12. 1

Vnde quando eſſet quæſtio inter patronos, puta quia vnus negat alium eſſe patronum ex eo quòd iuſpatronatus amiſit, vel eo fuit priuatus, ac proinde ad ſe tantùm pertinere, tunc ſi lis non ſit terminata intra ſex, vel quatuor menſes, Ordinarium Eccleſiam conferre debere, tenent Lambert. *in tract. huius tit. lib.*2.*p.*2.*q.*1. *art.*9. Vinian. *in praxi iuriſpatronat. p.*2. *lib.*7.*c.*3. *n.*10. & hinc text.iſte ſolet allegari ad hoc, quòd ſi intra terminum præfixum patronus non præſentauerit, poteſt Epiſcopus eo tranſacto liberè de Rectore Eccleſiæ in Eccleſia prouidere,vt per Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.*4 *princip.n.*18.Poteſt tamen Epiſcopus elapſo tempore facere rem gratam patrono, eumque ad præſentandum admittere, Lambert. *d. q.* 1. *art.*27.*num.*3. Vinian. *d.lib.*7.*cap.*6.*num.*8.vbi *n.*9.declarat hoc non procedere ſi Epiſcopus, vel alius ſuperior infra ſuum ſemeſtre non contulerit, cùm tunc deuoluatur ad alium ſuperiorem, *cap.* 2. *de conceſſ. præb.* 2 3 4

Argumento huius text. tenet Cald. Pereira *de renouat.emphyt. q.*7. *n.*8. quòd anni lapſus ad petendam renouationem non nocet quando controuerſia eſt inter duos,quorum vterque ſe dominum aſſerit,& ad ſe emphyteuſim pertinere contendit,differtur enim tunc reuocationis petitio quouſque aliquis dominorum contendentium obtinuerit. Pariter etiam argumento huius text.reſoluunt Boer. *deciſ.*106. *poſt princ.*& Rebuff *ad leges Galliæ,tom.*1.*tit.de liter.obligat.gloſſ.*2.*n.*8. quòd ſi duo domini contendunt de Baronia, vaſſallus poteſt differre poſt annum petitionem inueſtituræ, dummodo intra annum offerat ſe velle illam recipere ab eo, qui eſt verus dominus, & proteſtetur, quòd per eum non ſtat. 5 6

In gloſſ. *Repræſentetur*, vlt. ibi; *per hoc ſit in quaſi poſſeſſione*, &c. Notatur ad hoc, quòd quaſi poſſeſſio incorporalium, veluti iuris eligendi, præſentandi 7

tandi, vel conferendi, acquiritur per vnicum actum, vt per Cooar *practic.c.14.num.2.verſ.tertium, in princ. & in reg.poſſeſſor. part.2.in initio, n.6.* & plures alios, quos latè refero *ad cap. querelam* 24. *num.* 10. *ſupr. de elect.*

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus Eccleſiæ ſi deueniat ad exemptos, non per hoc in nullo debet lædi ius Epiſcopale.*
2 *Iuſpatronatus tranſit cum bonorum poſſeſſione, quibus inſeparabiliter inhæret.*
3 *Iuſpatronatus poteſt vendi, ſeu alienari ſub bonorum generalitate.*
4 *Iuſpatronatus poteſt tranſire in feudatarium, ſeu emphyteutam, ſi villa, aut caſtrum, cui ineſt, infeudetur, vel in emphyteuſim detur.*
5 *Iuſpatronatus prohibetur infeudari.*
6 *Alienatio, ſeu venditio rei vniuerſalis habita mentione iuriſpatronatus illi adhærentis an, & quando ſit inualida, oſtenditur.*
7 *Iuſpatronatus transfertur ad hæredes, ſiue ſint ſui, ſiue extranei, ſiue ſuccedant ex teſtamento, ſiue ab inteſtato.*

CAP. Cùm ſæculum. XIII.

1 IVſpatronatus quando in exemptos, & Religioſos transfertur, non minuitur ius Epiſcopale in illa Eccleſia, v.g. Parochiali. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Henric.Anchar.Panorm.Viu. *in ration.lib.3.iur.Pontif. pag.*374.Alagona *in compend iuris Canon. pag.*509.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.1.Decret. lib.3.tit.33. c.16.* & eſt poſt Concil.Lateran. *p.55.c.13.*

Emptorum.] Collige ex text. iuſpatronatus acquiri poſſe quando venditur res, cui idem ius inſeparabiliter adhæret, ita gloſſ.*in præſenti, verbo emptorum,* Innoc. & alij Abb.*in c.de iure, num.* 2.*infr. hoc tit.* Lambert. *in tract.huius tit.lib.1.p.2.q.7.art.1.cum ſeqq.* Syluest.*verbo iuſpatron.n.7.verſ.quintum,* Coſt.*in c ſi pater, part.2. verbo Trebellianica,n.4.*Intellige text.procedere etiamſi in venditione rei temporalis iuſpatronatus exptimatur, dummodo nulla in expreſſione interueniat coniectura praui animi in contrahentibus, ſi verò talis appareat, ſecundùm illam contractus ſimoniacus indicabitur: quando autem dicetur prædicta coniectura apparere, non ſibi conſtant Doctores, inter quos quidem exiſtimant abſque vlla diſtinctione dari prædictam coniecturam eo ipſo ſolùm quòd iuſpatronatus in venditione exprimitur, cuius expreſſionem tantùm abſque alio adminiculo quocumque modo facta ſit exiſtimant ſimoniam efficere, prout Ioan.Andr. *in c. vnic. hoc tit. lib.*2. ſequitur Felin.ſibi contrarius *in c. querelam,n.3. de ſimonia,* multis confirmat Lambert.*lib.1.part.2.q.5. art.20.à n.18.*Sed meliùs ex mente Anan.*in d.c.querelam,* dicendum puto ſupradictam expreſſionem de ſe coniecturam non facere ad inducendam ſimoniam; ſed altera erit coniectura ſi pretium rei principalis, quæ venditur, fuerit exceſſiuum, tunc enim illius reſiduo iuſpatronatus quod exprimitur æſtimatum eſſe indicabitur. Si verò pretium, aut nihil, aut parum excedat valorem rei temporalis abſque vitio ſimoniæ procedet venditio non obſtante expreſſione quocumque modo facta, ſiquidem tunc temporis videtur inter partes actum eſſe, ſcilicet quòd venditor noluerit ſibi retinere iuſpatronatus, quod poterat excipere, & ſibi reſeruare, iuxta text.*in c. ex literis ſupr. hoc tit.* imò potiùs quod voluerit vt tanquam acceſſorium cum re vendita transferatur, qua data coniectura intentionis interpretatio illa facienda eſt, vt actus ſuſtineatur, iuxta reg. text.*quoties ff.de rebus dub.* & vt peccatum non præſumatur, iuxta reg.text.*in l.meritò, ff. pro ſocio, & in c.2. de regulis iuris;* ſic aliàs facta venditione abſque ſupradicta expreſſione ſi pretium fuerit exceſſiuum, magis læſio, & iniuſtitia circa ipſam venditionem commiſſa iudicabitur, quàm ſimonia, eo quòd in illa iudicanda & minus peccatum, & vnius tantùm reperitur, in iſta verò & grauius & vtriuſque cernitur, vnde neceſſario interpretabimur læſionem, & iniuſtitiam, quam ſimoniam dari in prædicta venditione.

Ne cum ratione feudorum, &c.] Notatur ad hoc, 2
quòd iuſpatronatus tranſit cum bonorum poſſeſſione,
quibus inſeparabiliter inhæret, vt per Spin.*in ſpeculo*
teſtam.gloſſ...*princ.n.*111. Soar. *de Relig. tom.1.tract.3.*
*de ſimonia,lib.4.c.28.n.12.cum ſeqq. & à n.18.*Surd *de*
aliment.tit.9.q.22.n.27. & 28. Ac proinde vendi, ſeu 3
alienari poteſt ſub bonorum generalitate, Cald.Pereira
de renouat.emphyt.q.21.n.53. Cenal. *communium contra*
commun.tom.4.q.897.à n.559. Soar.*d.c.28.n.12.& 17.*
Et in feudatarium, vel emphyteutam trāſit ſi villa, aut 4
caſtrum, cui ineſt, infeudetur, vel in emphyteuſim de-
tur, reſoluunt Azor.*inſtit.moral.p.1.lib.6.c.20.quæſt.12.*
Campan.*in diuerſorio iuris Canon. rubr.11. c.15.n.361.*
licèt ſpeciatim infeudari iuſpatronatus interdicatur, 5
Ludou.Roman.*conſ.*368. Lambert.*in tract.huius titul.*
*art.29.n.35.q.2.p.2.lib.*1.ita quòd ſi alienetur vniuer- 6
ſitas, in qua adeſt iuſpatronatus, & nominatim in illius
diſtractione mentio fiat patronatus, ſit prorſus inuali-
da venditio iuriſpatronatus, vt aduertit Roman.*d.conſ.*
368.*poſt n.*1.Verum Sanch. *in præcepta Decalogi,lib.2.*
*c.19.ſub n.*12. diſtinctione vtitur, quòd ſcilicet, vel fit
alienatio rei vniuerſalis, addita mentione iuriſpatro-
natus, dicendo, & iuſpatronatus, vel dicendo, & cum
iurepatronatus, & priori caſo non tranſire in empto-
rem, vtique verò in poſteriori dicit.

In gloſſ.*Emptorum,* ibi, *transfertur etiam,*&c. No- 7
tatur ad hoc, quòd iuſpatronatus transfertur ad hæ-
redes, ſiue ſint ſui, ſiue extranei, ſiue ſuccedant ex te-
ſtamento, ſiue ab inteſtato, vt per Spin. *in ſpeculo te-*
*ſtam.gloſſ.4.princ. num.*46. Marant. *in repet.l is poteſt.*
*num.*33 *ff.de acquir.hæred* vbi etiam reſoluit, quòd non
poteſt filius renuntiare hæreditati paternæ, & reti-
nere iuſpatronatus Eccleſiæ, immò renuntiando hæ-
reditati perdit illud, quia tranſit cum vniuerſitate bo-
norum.

SVMMARIVM.

1 *Patroni ſine conſenſu non poteſt quis Eccleſiam occupare.*
2 *Donatio iuris præſentandi facta à patrono valet.*
3 *Præſentatio à malæ fidei poſſeſſoribus eſt nulla.*
4 *Patronus poteſt alteri compatrono ſine Epiſcopi conſenſu iuſpatronatus renuntiare.*
5 *Compatroni poſſunt inter ſe conuentiones, permutationes, donationes, & ceſſiones, abſque Epiſcopi conſenſu facere.*
6 *Compatronus non reputatur filius in vita parentis, qui eſt patronus.*

CAP. Ex inſinuatione. XIV.

PAtroni ſine conſenſu nullus poteſt Eccleſiam oc- 1
cupare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.
Collect.

Digitized by Google

Collect.Zabar.Ioan. Andr.Butr. Anan. Anchar Hoſt. Henric.Panor.Viu.*in ration.lib.3.iuris Pontif.pag.375.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 510. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1.* refertur ab Ant.Aug. *collect.1. Decret.lib.3.tit.33.c.17.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p.15.c.14.*

2 *Liberaliter contuliſſet.*] Ergo donatio iuris præſentandi facta à patrono valet, de quo vide Kirchou. & Viu.*tom.1.commun. opin.lib.1. tit.4.n.8. & 9.pag.267.* & alios citatos *ad cap.illud 8.ſupr.hoc tit.*

3 In text. ibi, *Earum detentatores.* Quales ſunt etiam præſentati à malæ fidei poſſeſſoribus, quorum præſentatio nulla eſt, provt in ſpecie tenuit *gloſſ. penult.* vbi Innoc.& omnes *in cap.conſultationibus, infr.hoc tit. & in c.1.de in integ.reſtit. & in cap. cum Eccleſia*, vbi Abb.& Rip.*de cauſa poſſeſſ.* idem Abb.& communiter ſcribentes *in cap.cum olim,illo tit.& conſ.54.col.2.vol.1.* Anchar.*conſ.20.* Roch.*de iurepatron. verbo competens, q.14.& 22.*Lambertin.*lib.2.p.2.q.3.art.1.& 10.*Duen.*reg.*82.exiſtimantes cum primum conſtiterit de mala fide præſentantis præſentatum & inſtitutum repellendum eſſe, & admittendum de nouo præſentatum à vero patrono. Pro quibus efficaciter facit, quia ſi talis præſentatio admittatur, iam poſſeſſor malæ fidei gaudet fructu præſentationis, & eum effectu illum percipit ſine illius reſtitutione, quæ fieri non poteſt, quod quidem eſt maximum inconueniens, eo quòd conſtat fructus aliquos ex re poſſeſſa habere non poſſe, vt notant omnes *in l.bona fidei, ff. de acquir.rerum domin.& in cap.grauis, de reſtit ſpoliat* Nec obſtat text. *in d.cap. conſultationibus*, quia licèt ſimpliciter requirat poſſeſſionem, intelligendus eſt bona fide interueniente, ſiquidem ius Canonicum ab eodem Alex.III. ſtatutum in dubio non cenſetur malæ fidei poſſeſſoribus fauere, imò illos maximè abhorret, vt patet ex *cap. vigilanti, & cap. vlt. de præſcript.* Vnde colliges præſentatum à poſſeſſore iuriſpatronatus, quamvis nihil de eius bona fide, ſed de ſola poſſeſſione doceat, ſi modò abunde de eius mala fide non conſtet, Eccleſiam debere obtinere, provt in ſpecie reſoluunt Innoc.*in d.cap.conſultationibus*, Roch.*d.q.22.n.24.*

4 In gloſſ. *Contuliſſet*, ibi, *verius videtur*, &c.Notatur ad hoc, quòd patronus poteſt alteri compatrono ſine Epiſcopi conſenſu iuſpatronatus renuntiare, quia hoc non eſt propriè alienatio, vt per Iaſ.*in l. qui Roma, §. duo fratres, n.76.*vbi Rip.*n.87.verſ.quartò facit, ff. de verb.oblig.* Lambert.*in tract. huius tit.lib.1.p.2.prima quæſt.princ.art.12.*Achil.*deciſ.20.ſub hoc tit.*Flamin.*de confident.q.28.n.184.*quos refert & ſequitur Rot.apud Farin. *deciſ.707.n.4. p.2. recent.* Peregr. *conſ.37.n.6. vol.3.*Mat. Anton.*var.reſolut.lib.1. reſol.87.n 24.verſ. & licet*, Azor.*inſtit moral.p.2.lib.6.c.20.q.6.*Caputaq. *deciſ.282.p.1.& deciſ.131.verſ pro ea, quod diœceſani, p.2.*Cald.Pereira *de extinct. emphyt.c.8.n.3 & de poteſtate elig.c.1.n.24.* Campanil.*in diuerſorio iuris Canon. rubr.11.c.13.n.168.* Quinimo, & poſſe compatronos
5 inter ſe conuentiones, permutationes, nedum donationes, & ceſſiones facere abſque tali conſenſu; ſcripſit Gail.*in repet.cap. fin. col.37. de elect. in l.6.*& eum
6 ſequutus Peregr.*conſ.87.n.6.vol.3.* Filio verò compatroni ſi donetur, oporteret concurrere conſenſum, vt cenſuit Rot.apud Caputaq.*citatis deciſionibus*, & tenet praxis Epiſcop. *p.1.verbo iuſpatronatus, §.2.verſ.ſecundum dubium*, quia filius in vita parentis, qui eſt patronus, non reputatur compatronus, Roch.*verbo competens, q.7.prope n.19.*Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ. tom.3.c.377.n.38.& c.521.n.24.*

SVMMARIVM.

1 *Patronus non poteſt ſibi Eccleſiam retinere, vel etiam alteri concedere propria auctoritate.*

2 *Succeſſio hereditaria in Eccleſiaſticis beneficiis non datur.*

3 *Patronus licèt non poſſit ſe ipſum præſentare, poteſt tamen filium.*

4 *Patroni plures quando ſunt, videlicet Clerici, aut vnus laicus, & alter Clericus, poſſunt ex ſe ipſis vnum nominare, & præſentare.*

5 *Præſentare ſe ipſum ſimul cum compatronis nullus poteſt, ſed præſentationi à ſolis compatronis intra tempus debitum de ſe ipſo facta conſentire.*

Cap. Conſuluit. XV.

Patroni non poſſunt, vel ſibi retinere, vel aliis 1
concedere Eccleſias ſine conſenſu Epiſcopi. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan. Andr.Butr. Anan.Hoſt.Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.375.* Alagona *in compend.iuris Canon. pag.510.*remiſſiuè Ximen *in concord. p.1.& 2* refertur ab Ant.Auguſt. *collect.1. Decret.lib.3. tit.33.c.18.*& eſt poſt Concil.Lateran. *p.15.c.15.*

Iure hæreditario tueri non poſſit.] Notatur ad hoc, 2
quòd ſucceſſio hæreditaria in Eccleſiaſticis beneficiis non datur, vt per Flamin. *de reſign.benef. lib.6. quæſt. vlt.n.99. & confident. q.8. n.9.* & alios citatos per me *ad c.1.n.2.de præbend.*

In gloſſ. *Concedant*, ibi, *præſentare poteſt patronus* 3
filium. Notatur ad hoc, quòd licèt patronus non poſſit ſe ipſum præſentare, poteſt tamen filium, vt per Paul.de Citadin.*in tract.huius tit.p.6.n.3.*Lambert.*eod. tract.lib.2.p.1.q.8.art.12.* Tiraq. *de iureprimog.q.33. n.1.*Fichard.& Kirchou. *tom.1. comm. opin. lib.1.tit.4. n.5.& 6. pag.167.* Spin.*in ſpeculo teſtam. gloſſ.4. princ. n.80.*Azor.*inſtit.moral.p.2.lib.6.c.21 q.1.& 2.*Flamin. *de reſign.benef. lib.9.q.17.n.122.* Aloyſ. Ricc.*in deciſ. Curiæ Archiep.Neapol.deciſ.36.à n.1.*Valer. Reginald. *in praxi fori pœn.lib.30.tract.3. n.222.verſ. notandum*, Viu.*in praxi iuriſpatr. p.2.lib.6.c.8. n.11.& 12.* quorum plures refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.3. alleg.72.n.93.* Pro quibus facit, quia patronus tantummodo prohibetur præſentari ad Eccleſiam vacantem, in qua ipſe habet iuſpatronatus, & tamen conſtat illius filium non eſſe patronum, nec in eadem Eccleſia iuſpatronatus habere, vnde ſuccedit reg text.*in l.4.§. toties, ff. ſolut. matrim.* Facit inſuper quia rationes propter quas prohibetur patrono ſe ipſum præſentare ceſſant in filio eius, ſiquidem alia perſona eſt diuerſa, quia data apparet ratio diſcriminis inter dantem & accipientem, quod requirit text.*in cap. vltim.de inſtitut.* deinde ceſſat vitium ambitionis text. *in cap. per noſtras 26. infr. hoc tit.* eo quòd licet in patre dante exiſtere poſſit, nihilominus tamen in filio ex ipſius acceptatione non præſumitur, provt in aliis præſentatis non iudicatur. Facit deniqoe, quia filius patroni non debet eſſe deterioris conditionis, quàm reliqui omnes extranei, qui per patronum parentem præſentari poſſunt, aliàs enim fauor, quem ius Canonicum in remunerationem beneficij patronus facere intendit, in illorum odium retorqueretur, contra reg.text.*in l.quod fauore, ff.de leg.& reg.quod ob gratiam, lib.6.* Non obſtat text. *in præſenti*, quia reſpondetur tantummodo prohibere patronum filio ſuo Eccleſiam patronatam conferre,

ſicut ſimiliter vnicuique extraneo conferre non poteſt, vt addidi ad *cap. præterea 4. ſupr. hoc tit.* non verò prohibere in eadem Eccleſia patronata filium patroni per patrem præſentari prælato, qui eidem inſtitutionem exhibere tenetur, idque manifeſtè colligitur ex verbis huius text. ibi, *propria auctoritate detineatur*, & ibi, *concedant*, quæ quidem verba bene in collatione, minimè verò in præſentatione verificantur.

* In ead. gloſſ. ibi, *Sed ſi plures*, &c. Notatur ad hoc, quòd quando plures patroni ſunt, videlicet Clerici, aut vnus laicus, & alter Clericus, poſſunt ex ſe ipſis vnum nominare, & præſentare, vt docent Azor. *d. c. 21. q. 3.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. reſol. 179. n. 3. in 2. edit.* Vgolin. *de offic. Epiſc. c. 51. §. 2. n. 1.* Mar. Anton. *var. reſol. 51. n. 5.* Ego ipſe *d. alleg. 72. n. 91.* Roch. *in tract. huius tit. verbo honorificum, q. 4. princ. n. 20.* Lambert. *lib. 2. p. 1. q. 8 art. 5.* Viu. *d. c. 8. n. 7.* vbi *n. 8.* eum Abb. *conſ. 25. vol. 2.* dicit nullo modo poſſe Clericum ſimul cum compatronis ſe ipſum præſentare, ſeu præſentationi à ſolis compatronis intra tempus debitum de ſe ipſo factæ conſentire.

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus per ſe vendi non poteſt*, & n. 2.

3 *Iuſpatronatus annexum oppido an in venditione talis oppidi facta cum expreſſione illius eidem annexi tranſeat in venditorem, remiſſiuè.*

4 *Iuriſpatronatus controuerſia iudicis Eccleſiaſtici cognitionem requirit.*

5 *Pretium datum pro emendo iurepatronatus, nec emptor, nec venditor habere debet, ſed Eccleſiis tribuitur, cui ob ſimoniam illata fuit iniuria.*

Cap. De iure. XVI.

1 IVſpatronatus per ſe vendi non poteſt, cùm ſit ſpirituali annexum, & ſi vendatur, contractus non tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 175.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 510.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 33. c. 20.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 15. c. 17.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Roch. *in tract. huius tit. verbo vtile, q. 3. à n. 8.* Lambert. *eod. tract. lib. 1. p. 2. q. 1. art. 12. n. 17.* Redoan. *de ſimon. p. 3. c. 13. n. 22.* Rebuff. *in comment. ad l. coniunctionem 29. verſ. item ſi vendatur, ff. de verbor. ſignif. pag. 169. in princ.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. c. 20. q. 8.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de ſimonia, lib. 4. c. 28. n. 27. cum ſeqq.* Viu. *in praxi iuriſpatron. lib. 4. c. 5. n. 5.* Bonacin. *de ſimon. q. 4. §. 11. n. 3.* & alios per me *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 71.* Et hodie per Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de reform. c. 9.* contra patronos vendentes iuſpatronatus, ita ſtatuitur: *Nec dictum iuſpatronatus venditionis, aut alio quocunque titulo in alios contra Canonicas ſanctiones transferre præſumant, ſi ſecus fecerint, excommunicationis, & interdicti pœnis ſubiiciantur, & dicto iurepatronatus ipſo iure priuati exiſtant*, quem refert Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. c. 13. n. 510.* vbi *n. 511.* id intelligit vbicunque vnus eſſet patronus, vide tamen dicta *ad cap. quia Clerici, 6. ſupr. hoc tit.* Ratio autem quare iuſpatronatus nullo modo pretio vendi poſſit, ea eſt; quia cùm illud ſpiritualibus annexum ſit, pretij æſtimationem non recipit, prout in effectu reſoluunt D. Thom. *2. 2. q. 100. art. 4. & in 4. ſent. diſt. 25. q. 15.* Sylu. *verbo ſimonia, q. 12.* Nau. *in man. c. 23. n. 189.* Lambert. *d. n. 17.* Sot. *de inſtit. lib. 9. q. 7. art. 1.* Non obſtat, *cap. ex literis, ſub hoc tit.* iuncta *reg. cùm quid prohibetur, lib. 6.* quia hæc reg. procedit, quando illud, quod prohibetur, idem, licet alio modo, factum eſt, quod non contingit in ſpecie *cap. ex literis*, in quo licèt res temporalis principalis vendatur, ius tamen patronatus nequaquam venditur, neque ſuper illo fit aliqua conuentio, ſed ſolùm fit ſuper re merè temporali, licèt illa tranſlata tranſeat iuſpatronatus propter inſeparabilem coniunctionem ipſius rei, quæ venditur.

Verùm autem in venditione oppidi facta cum expreſſione iuriſpatronatus eidem annexi, tranſeat ipſum 3
iuſpatronatus cum vniuerſitate vendita? Vide Ioan. Andr. & Calderin. *in cap. vnic. hoc tit. lib. 6.* diſtinguentes inter expreſſionem factam declaratiuè, vt tunc tranſeat iuſpatronatus, & expreſſionem factam coniunctiuè, & tunc non tranſeat, Couar. *lib. 2. var. c. 18. n. 8. verſ. his verò rationibus*, Roch. *in tract. huius tit. verbo ipſe, vel is, q. 25. n. 46.* Lambert. *in ſimili tract. lib. 1. p. 2. q. 5. art. 20.* Viu. *d. c. 5. n. 6.* Rot. *deciſ. 399. n. 4. & 5.* apud Farin. *p. 2. recent.* vbi amplecti videtur ſupradictam Ioan. Andr. & Calderin. diſtinctionem. Illud aduertere oportet cum Rebuff. *loco proximè citato*, quod quando venditur oppidum, & iuſpatronatus, coniunctiuè ſcilicet, licèt non valeat venditio quoad iuſpatronatus, valebit tamen quoad oppidum, cum vtrumque æquè principaliter vendatur, & vno deficiente alterum non diſtinguitur.

Quod eſt ſpirituali annexum.] Ergo iuriſpatronatus 4
controuerſia iudicis Eccleſiaſtici cognitionē requirit, vt per Andr. Dalner. *in tract. de iurepatr. c. 147.* Bernard. Græuæ *ad practic. Camer. Imper. lib. 1. concl. 38. conſid. 1. n. 1.* Lambert. *in tract. huius tit. lib. 2. p. 2. art. 7. q. 3. princ. n. 4. & 5.* noue Sigiſm. Scacc. *de ſent. & re indic. gloſſ. 7. q. 2. limit. 5. n. 34. & 45.* Quid in determinatione iuriſpatronatus Regij, & ad Coronam Regiam pertinentis, vide Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo cauſa, à n. 8.* Cabed. *de patronat. Regia Corona, c. 5. n. 3. & c. 49. à n. 1. & p. 2. Luſit. deciſionum, deciſ. 120. n. 3. & Areſto 91.* Cald Pereira *quæſt. forenſ. conſ. 5. n. 6. & ſeqq.* Cur. Philip. *p. 1. §. 5. n. 4.* Ceual. *commun. contra commun. q. 897. n. 560.* Azeued. *l. 2. n. 4. tit. 1. lib. 4. nouæ recop.*

In gloſſ. *Irritum*, ibi, *ſed quis habebit*, &c. Notatur 5
ad hoc, quòd pretium datum pro emendo iurepatronatus, nec emptor, nec venditor habere debet, ſed Eccleſiæ tribuitur, cui ob ſimoniam illata fuit iniuria, vt per Zabar. & Panorm. *in præſenti*, Lambert. *lib. 1. p. 2. q. 5. art. 6.* Viu. *d. lib. 4. c. 5. n. 9.*

In ead. gloſſ. ibi, *Ipſo iure.* Apertè vult gloſſ. venditionem iuriſpatronatus ipſo iure non valere, ſequuntur Roch. *verbo ipſe, vel is, q. 25. n. 51.* Lambert. *lib. 1. p. 2. q. 7. art. 1. n. 4.* Non obſtant verba huius text. ibi, *irritum decernimus*, quæ verba hominis miniſterium ſignificare videntur, requirentia ſcilicet contractum eſſe potius annullandum, quàm ſit nullus ipſo iure, quia reſpondetur miniſterium hominis hic non requiri, vt contractus de nouo annulletur, ſed vt nullus, nullitérque geſtus, de facto proceſſiſſe declaretur, quod quidem eſt obſeruandum in reliquis contractibus, qui nullitatem ipſo iure incurſam in ſe continent, prout in ſpecie declarant Butr. *in l. eleganter, n. 7. ff. de dolo, & in l. ſi id quod, ff. de verbor. oblig.* Padil. *in l. 2. n. 4. C. de reſcind. vend.*

SVMMARIVM.

1 *Patronus non poteſt ſine Epiſcopi, vel Papæ conſenſu etiam loco religioſo conferre Eccleſiæ decimas, vel aliud ſpirituale.*

2 *Ordinarius vbi recuſat, vel differt inſtituere, adiri poteſt ſuperior proximus.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Iudex requiſitus ſi nolit exequi decretum iudicis, requirentis, nec eius precibus conſentire, eius ſuperior eſt omnino interpellandus.*

5 *Epiſcopus ſi ſuum conſenſum præſtare noluerit, poteſt ad eum præſtandum compelli auctoritate ſuperioris.*

6 *Diœceſanus ſi nolit conſentire reſeruationi iuriſpatronatus, poteſt compelli per ſuperiorem, imo ſuperior poterit conſentire ſi diœceſanus renuat ſine cauſa.*

7 *Maritus qui bona immobilia de iure Luſitaniæ, & Caſtellæ alienare non poteſt ſine vxoris conſenſu, ſi ipſa vxor conſentire renuat, quid faciendum, oſtenditur.*

Cap. Nullus. XVII.

1 PAtronus non poteſt dare Canonicis, vel Monaſteriis decimas, vel Eccleſias, vel aliud pertinens ad ius ſpirituale ſine conſenſu Epiſcopi, & ſi quis Epiſcopus conſentit cauſa auaritiæ, vel improbitatis, denuntiari debet Papæ, & quod offerendum eſt tunc eius licentia offeratur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Vin. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 376.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 510.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 33. c. 22.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 15. c. 18.*

2 *Romano Pontifici nuntietur.*] Notatur ad hoc, quòd vbi Præſul recuſat, vel differt inſtituere, adiri poteſt ſuperior proximus, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo pro eo, quod de diœceſani conſenſu, q. 5. n. 12.* Lambert. *lib. 1. p. 1. q. 2. art. 17. & p. 2. q. 1. art. 20. à princip.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor. §. 22. à n. 4.* Franc. Marc. *deciſ. 491. n. 4. p. 1.* Mandoſ. *conſ. 7. ſub n. 13.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr. 11. cap. 13. n. 475.*

3 Aduertere tamen oportet, quòd ideo Epiſcopi Adonen. de quo *in præſenti*, negligentia Papæ nuntiatur, quia non recognoſcebat alium ſuperiorem niſi Papam, ac proinde cùm fuerit exemptus, eius negligentiam Metropolitanus ſupplere non poterat, vt per Lambert. *in tract. huius tit. lib. 1. p. 20. n. 9.* Steph. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Archiepiſc. auctoritas, verſ. decima nona, n. 21. in fine.* Et propterea ab Epiſcopo exempto ad Papam fit deuolutio, Campanil. *d. cap. 13. n. 484.* Sed dubium facit quòd etiamſi Decretalis hæc miſſa eſſet illi Epiſcopo Adonen. qui non recognoſcebat Superiorem, nihilominus tamen cum Gregor. IX. in hoc volumine hanc deciſionem poſuiſſet non reſpectu Epiſcopi particularis, ſed reſpectu omnium Epiſcoporum, veluti legem vniuerſalem conſtituere cenſetur, & ideo forſan melius tentari poteſt text. *in præſenti* procedere caſu, quo ſolùm agitur de ſupplendo conſenſu Epiſcopi ſine cauſa legitima illum recuſantis in conceſſionibus, de quibus agit, per laicos faciendis, quæ prædictum conſenſum attento iure per modum auctoritatis requirunt, itavt per illum forma inducatur, ita in ſpecie intendit Palat. *in d. rubr. §. 22. n. 3.* Pro quo intellectu facit quòd conſenſus, qui ſupplendus eſt, dupliciter conſiderari poteſt, vel enim requiritur per modum auctoritatis ad ſolemnizãdum actum, itavt formam illius conſtituat, vel rurſus ſolum ad maiorem deliberationem, ſeu ad colligendam voluntatem ipſius Epiſcopi, meminit huius diuiſionis Dec. *in cap. auaritiæ, n. 13. de præbend.* inter vtrumque modum illud eſt diſcrimen, quòd in priori caſu non Archiepiſcopus, ſed ſolùm Romanus Pontifex requiſitum conſenſum ſupplere poteſt. Probatur ratione, etenim cùm talis conſenſus ſic conſideratus ad actus validitatem requiſitus cenſeatur, & vir talis præcisè in ſpecifica forma debeat exhiberi, ex text. *in l. obligari, §. tutor, ff. de auctorit. tutor. & in cap. pen. iuncta gloſſ. verbo mandantibus, de re iudic. lib. 6.* rectè fit vt talis conſenſus quantumcumque ſine cauſa ab Epiſcopo denegatus, per Archiepiſcopum minimè ſuppleri poſſit, ſed recurrendum eſt ad Summum Pont. qui omnes iuris defectus ſupplere poteſt, ex reg. text. *in c. propoſuit, de conceſſ. præbendæ*, in hoc priori caſu loquitur, & procedit *hic text.* non tamen ſic dicendum in poſteriori, in quo per Archiepiſcopum aliquando conſenſus ſuppletur, provt in multis caſibus, quos refert Lambert. *d. art. 20. n. 6.* aliquando item conſenſus habetur pro obreto, provt reſoluit Coſt. *in l. cùm tale, §. ſi arbitratu, ampliat. vlt. n. 6.* Qui quidem intellectus manifeſtè colligitur ex verbis huius text. *in fine*, ibi: *Et quod offerendum eſt, tunc eius licentia offeratur*, quæ verba apertè denotant text. agere ſolummodo reſpectu habendi licentiam, quæ ab Epiſcopo iniuſtè denegata à Romano Pontif. eſt obtinenda, non verò agit reſpectu compulſionis, de qua *in præſenti* nulla fit mentio, & ideo regulanda eſt ſecundùm alias deciſiones, quæ dicunt negligentias, vel culpas Epiſcoporum per ſuos immediatè ſuperiores regulariter poſſe coërceri reſoluunt DD. communiter per text. ibi, *in c. paſtoralis*, vbi Felin. *n. 6. de offic. ordin.*

Dicit Couarru. *pract. c. 10. num. 7. in med.* hunc text. 4
optimum ad hoc, quòd ſi iudex requiſitus nolit exequi decretum iudicis requirentis, nec eius precibus conſentire, eius ſuperior eſt omnino interpellandus; ab eoque petendum, quòd cogat iudicem requiſitum exequi ea decreta, quæ illi iudex requirens deſtinauerit.

Notatur ad hoc, quòd ſi Epiſcopus ſuum conſen- 5
ſum præſtare noluerit, poteſt ad eum præſtandum compelli auctoritate Superioris Antiſtitis, videlicet Archiepiſcopi, vel Primatis, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 9. c. 3. quæſt. 10.* vbi cum Panorm. reſoluit, quòd quando requiritur conſenſus vnius in fauorem, & gratiam alterius, ſi renuerit, conſentire abſque legitima cauſa, poteſt adiri ſuperior, vt cogat eum ad conſentiendum, de quo etiam nouiſſimè Ioan. Anton. Maſſobr. *in ſua praxi habendi concurſum, prælud. 7. dub. 7. ſecundùm Roman. impreſſ.* vbi cum Lambert. *lib. 7.*
part. 3. quæſt. 1. art. 16. reſoluit diœceſanum vbi nolit 6
conſentire reſeruationi iuriſpatronatus poſſe compelli per ſuperiorem, imò poſſe ipſummet Superiorem conſentire ſi diœceſanus renuat ſine cauſa, & *dub. 8.* pariter reſoluit diœceſanum poſſe compelli ad conſentiendum fundationi in qua opponitur conditio contra ius commune, qui quidem reducendi ſunt ad terminos ſupradictæ diſtinctionis. Hinc etiam ſi maritus qui bona immobilia ſine vxoris conſenſu alienare non poteſt, etiam de iure Regnorum Luſitaniæ, & Caſtellæ; ea bona alienare intendat; & vxor alienationi contradicat, poterit ipſe maritus iudicem adire, qui cauſam contradictionis diligenter examinet, quam ſi iniuſtam iudicauerit, ſuo arbitrio

contrahendi poteſtatem concedere poterit, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 211.*n*.6.*cum ſeqq.* Azened. *l*.4.*à n*.1 *tit*.3.*lib*.5.*noua recopilat.* Gonzal. *ad reg*.8. *Cancell. gloſſ*.47.*num*.37. Cald. Pereira *de extinct.emphyt.c*.12. *num*.11. Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ*.8. *num*. 127. *cum ſeqq.*

In gloſſ. *Conferat*, ibi, *ſi tamen contulerit, & ſubſequatur poſtea conſenſus Epiſcopi, bene valet talis donatio.* Notatur ad hoc, quòd conſenſus Ordinarij in tranſlatione, ſeu reſeruatione iuriſpatronatus poteſt interuenire ex poſtfacto, vt per Lambert. *de iurepatronat*. 2.*p*. *lib*.1.*q*.11.*art*.16.*n*.5. Roch. *eod. tract. in verbo pro eo, n*.9. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr*.11.*c*.13.*n*.361. & plures à me citatos *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part*.3. *alleg*.70. *num*.21. *& alleg*. 71. *num*. 18. & fuit dictum in *Tuden. Parochialis* 9. *Aprilis* 1612. *& in Segouien. Capellania* 13. *Januar*. 1623. coram bonæ mem. Vbaldo.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus ſi in Eccleſia alterius diœceſis eſt patronus, præſentatus ab eo debet admitti ſi eſt idoneus.*

2 *Iuriſpatronatus conceſſio facta Epiſcopo ſub nomine appellatiuo non ipſius perſonæ, ſed Eccleſiæ contemplatione facta cenſetur.*

3 *Declaratur text.* in l. quod principi 56. ff. de leg. 2.

4 *Patronus idoneam & dignam perſonam debet ſub peccato mortali nominare & præſentare.*

5 *Ordinarius tenetur idoneiorem admittere, vbi à patronis duo fuerint validè nominati.*

6 *Idoneior & propterea præferendus qui altero cum quo concurrit, fuerit ſenior, ſeu originarius, alter verò externus, ſeu Doctor, aut Sacerdos, vel habuerit maiorem dignitatem, aut diſpenſatione non indigeat.*

7 *Idoneus an quis ſit arbitrio Epiſcopi relinquitur.*

8 *Idoneitas tempore præſentationis requiritur, non alio ſubſequenti.*

9 *Laicus vti incapax non poteſt ad beneficia præſentari, niſi breui interiecto tempore Clericali Ordine inſigniretur.*

10 *Epiſcopus acquirens iuſpatronatus poteſt, & debet in Eccleſia vacante præſentare.*

CAP. Significaſti. XVIII.

1 EPiſcopus ſi habet ius præſentandi in aliena Eccleſia, & præſentat idoneum, eſt admittendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib*.3. *iuris Pontif. pag*. 376. Alagona *in compend. iuris Canon. pag*. 510. remiſſiuè Ximen. *in concord. p*.2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect*.1. *Decret. lib*.3. *tit*.33.*c*.22. & eſt poſt Concil. Lateran. *p*. 15. *c*.19.

2 *Pro Eccleſiis ſibi commiſſis.*] Collige ex text. conceſſionem iuriſpatronatus factam Epiſcopo non ipſius perſonæ, ſed Eccleſiæ contemplatione factam cenſeri, ita Innoc. *n*. 2. Abb. & alij *in præſenti*, idem Abb. *n*. 2. *&* 4. & alij præſertim Couar. *n*. 1. per text. *ibi in c. requiſiſti, de teſtament.* Lambert. *lib*.1.*p*.2.*q*.1.*art*.13.*n*.3. *&* 4. Menoch. *de arbitr. q*.68.*à n*.21. Intellige vt procedat quando donatio iuriſpatronatus facta eſt Epiſcopo ſub nomine appellatiuo, etenim cùm non data aliqua coniectura per quam indicatur conceſſio perſonalis, quæ fit Epiſcopo, nõ eidem perſonæ, ſed Eccleſiæ ſuæ facta cenſeatur, & donatio iuriſpatronatus facta ſub nomine appellatiuo niſi aliud appareat, realis ſit, vt probat *d.c. requiſiſti*, rectè fit vt talis donatio facta Epiſcopo ſub nomine appellatiuo non perſonæ, ſed Eccleſiæ ſuæ facta eſſe dicatur, vt text. habet; pro quo intellectu expendi poteſt verbum illud, *Epiſcopi*, de quo *in text.* quod quidem non proprium eſt, ſed appellatiuum ex ſua natura aptum ad comprehendendum quoſcunque in illa dignitate poſitos tam præſentes, quam futuros, gloſſ. magna, & Abb. *notab*. 3. *in c. quoniam Abbas, de officio deleg.* niſi ex materia ſubiecta aliud deprehendatur, prout *in text.* ſic intelligendo *in c. aduerſus, de immunit. Eccleſ.* propter excommunicationem, de qua agit, vel ex intentione concedentis, per text. pariter ſic intelligendum *in l. ſi quid earum* 45. §. *vlt. in fine, ff. de legat*. 3. Faciunt ſecundò pro eodem intellectu alia verba huius text. ibi, *poſt promotionem ſuam*, quæ quidem verba non erant neceſſaria ſi perſonalis eſſet cõceſſio, de qua *in hoc text.* eo quòd ante promotionem fieri poterat. Tertiò expendi poſſunt alia verba, ibi, *pro Eccleſiis ſibi commiſſis*, quæ quidem denotant conceſſionem
iuriſpatronatus de qua *ibi*, fuiſſe realem. Non obſtat 3
text. *in l. quod Principi*, 56. *ff. de legat*. 2. quem expendũt Couar. *vbi ſupr. à n*.4. *& pract. c*.11. *verſ. poſtremo*, Xuar. *alleg*. 50. *num*. 3. quia reſpondetur quòd licèt verum ſit textum illum ius ſingulare conſtituere, & ſpecialiter procedere in Principe, vt ſignificant eius verba, ex conſtitutione D. Antonini, nihilominus tamen ius illud ſingulare, quod conſtituit in eo verificatur quòd legatum indiſtinctè cenſeatur relictum contemplatione dignitatis, ſiue appellatiuo, ſiue proprio nomine relinquatur, & reſpectu iſtius nominis proprij fuit inducta prædicta conſtitutio, prout colligitur ex mente communi *ibid.* & ſi replicatur de verbo, *illi Principi*, in text. poſito, quod quidem dignitatis nomen importat, ſatisfit ſi dicas Iuriſconſult. *ibid.* non referre verba illa, quibus teſtator legans vſus eſt, ſed vim, & effectum legati, quòd licèt proprio nomine Principis relinquatur, ex ſingulari D. Antonini conſtitutione cenſetur relictum contemplatione dignitatis ad effectum vt ſucceſſori debeatur.

Perſona idonea] Idoneam ergo, & dignam perſonam 4
debet patronus ſub peccato mortali nominare & præſentare, vt per Azor. *inſtit. moral. p*.2. *lib*.6. *c*.21. *q*.4. vbi *q*. 5. reſoluit quod patronus digniorem debet nominare ex duobus, qui ex loco, Eccleſia, vel familia, aut gente occurrũt, de quo vide Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo electio, different*. 2. Sic eodem modo, vbi à patronis duo fuerint validè nomi- 5
nati, idoneiorem ſuperior admittere tenetur, cùm in hoc caſu nulla ei detur facultas eligendi, Abb. *in c. cùm autem, n*. 2. *infr. hoc tit.* Roch. *in tract. huius tit. verbo honorificum, poſt n*. 40. Idoneior & propterea præferendus 6
eſt, qui altero, cum quo concurrit, fuerit ſenior, Barbat. *conſil*. 23. *poſt n*.12. *vol*.1. Roland. *conſil*. 38. *n*. 70. *lib*.1. Mari. Antonin. *var. reſol. lib*.1. *reſol*. 104 *n*. 2 Lambert. *in tract. huius tit. p*.2. *lib*. 2. *quæſt. princip. art*. 26. *n*.4. Item ſi originarius, alter vero externus, Dec. *conſil*. 142. *n*. 13. Maſtril. *Sicilia deciſ*. 2. *n*. 147. Roch. *verbo honorificum, à n*.45. Couar. *pract. c*. 35. *verſ. ſecundò annotandum eſt, ſub n*.5. Lambert. *lib*. 2. *p*.3. *q*.7. *princip. art* 4. *n*.5. *& art*.5. Pot. *deciſ*. 254 *p*.1. Fuſc. *de viſitat. lib*. 2. *c*. 5. *n*. 13. *&* 14. *& c*.21. *n*. 25. Rot. *deciſ*. 299. *p*. 1. *diuerſ.* Mari. Antonin. *loc. cit.* Mandoſ. *conſil*. 55. *n*. 4. *cum ſeqq.* Item ſi Doctoratus laurea decoratus, cùm propterea magis idoneus ſaltem credendus ſit, Roland. à Valle *conſil* 47. *n*. 76. *vol*. 1. Caſſan. *in catalogo, part*. 10. *conſid*. 33. Maſtril. *d. deciſ*. 2. *num*. 15. Doctoratus enim qualitas magna eſt, & ideo Doctor in beneficio præfertur non Doctori,

Rot.

Rot.apud Farin. *deciſ. 36. n. 2. p.2. recent*. Præterea ſi Sacerdos, alter verò aliquo inferiori Ordine inſignitus, Roland.*d.conſ.47.n.75.* Dec.*conſ.542.n.13.* Item ſi prius aſſequutus fuit ſuos Ordines, & gradus, Ioan. de Platea *in l.2.n.1.C.de primic.lib.12.* Natt.*conſ.638. n.18.* Item ſi habebat maiorem nobilitatem, Lambertin.*in tract.huius tit.lib.2.p.3.q.2.art.9.* Item ſi diſpenſatione non indiguit, alter verò ſic, vt per Seraphin. *deciſ.76. n.2.p.1.* quas omnes qualitates ponderauit Rot.*in Tuden. parochialis 18. Aprilis* 1603. coram Illuſtr.Card.Sacrato, vbi firmauit concluſionem in beneficiis curatis ex idoneis magis idoneum eſſe eligendum per ſacrum Concil. Trid. *ſeſſ.24. de reform.c.18.* & conſtit. Pij V. 15. Kalend. Aprilis Pontificatus ſui anno 2. provt antea fuerat reſolutum *in cauſa Dertu-*
7 *ſen. parochialis 18.Decembris* 1581.coram Giptio. An quis ſit idoneus arbitrio Epiſcopi relinquitur, quatenus ille rectè iudicauerit, Abb. *in cap. cùm autem, n.6.hoc tit.* Alex *conſ.33.n.3.lib.1.* Mareſcot. *var.reſol. p.1.c.52.n.24.& 25.* D. Ioan. Anton. Maſſobr *in ſua praxi habendi concurſum ad parochiales Eccleſias requiſito 5.dub.2.n.10.*& ſatis denotat d.conſtit. Pij V. quæ aliàs facta admitteret appellationem ab electione Epiſcopi, multum autem præſumitur pro iudicio Ordinarij, ita vt irrationabilitas debeat eſſe manifeſta, vt fuit dictum *in cauſa Rauennaten. Parochialis* coram Illuſtriſſimo Arigonio, & *in Pampilonen. Parochialis 12. Decembris* 1597. coram Litta, ex familiaritate tamen multum tollitur de præſumptione, quæ aliàs eſſet pro Epiſcopo, iuxta notata *in cap. ſunt nonnulli 1.quæſt.1.*& fuit conſideratum *in d. Rauennaten. & in d.Tuden.*

8 Idoneitas tempore præſentationis requiritur, non alio ſubſequenti, vt per Rot.*deciſ.69. p.1.diuerſ.*Mar.
9 Antonin.*variar.reſol.lib.1.reſol.9.n.1.* dum aiunt capacitatem Clerici, & requiſitam in eo qualitatem tempore præſentationis extare debere; vnde euenit vt laicus vti incapax non poſſit ad beneficia præſentari, quia præſentatio huiuſmodi operatur ius ad rem quod in beneficialibus competere laicis non videtur poſſe, ita Ioan. Selua *de benef.lib.2.q.23.n.14.* Lambertin. *in tract.huius tit. lib.2. p.1.q.7.art.2.n.15.verſ. dicere, & art.7.n.7. & art.29. col.fin. verſ. aduerte ad aliud*, vbi quòd ſicut laicus non eſt capax collationis, ita nec præſentationis, licèt velit ſe promouere, & ſicut debet quis eſſe Clericus tempore datæ collationis, ita tempore datæ præſentationis, & ſequuta eſt Rot. *in Burgen. Abbatiæ 19.Decembris* 1588.coram D. Penia, vbi diſtingnit inter nominationem, & præſentationem coram Ordinario, vt tempore nominationis non requiratur, ſed omnino tempore præſentationis coram Ordinario, refert & ſequitur eadem Rot.apud Farin.*deciſ.530.n.13.p.2.recent.*& faciunt quæ Gonzal.*ad reg.8. Cancel. gloſſ.2.n.66.* Quamvis ipſa Rota *in vna Imolen iuris patronatus 19. Nouembris* 1594. coram Orano, hoc limitet ſi laicus præſentatus breui interiecto tempore Clericali Ordine inſigniretur, quaſi tunc minimè dicenda eſſet facta præſentatio de perſona penitus inhabili, cùm ſatis ſit ante inſtitutionem fuiſſe promotum, ſequitur Flamin. *de reſignat. lib.4.q.2.n.5.& 6.*

10 *Præſentauerint.*] Collige ex text.Epiſcopum acquirentem iuſpatronatus poſſe, & debere in Eccleſia vacante præſentare, idem probat text. *in cap.ſi quis Epiſcoporum 16. q. 5. & in cap. vlt. infrà hoc tit.* tradunt gloſſ.*verbo præſentauerint*, Abb.*n.3.*& alij *in præſenti*, Lambertin. *lib.2. p.1. q.1. art.7.* Intellige procedere quando conceſſio facta eſt de iurepatronatus exiſtente in alio territorio, provt in ſpecie tradunt Abb.Anan. *in princ.*& alij *in præſenti*, vel licèt in eodem ſit territorio, alius tamen proponitur inferior Prælatus ad quem pertinet inſtitutio, pro quo intellectu vrgenter faciunt finalia verba huius text. ibi: *Sunt admittendæ perſonæ*, quæ verba neceſſariò conuincunt in hoc text. non tractari de receptione facienda per ipſum Epiſcopum præſentantem, ſed de alia facienda per illum Epiſcopum, qui factam præſentationem recuſare poteſt, quod idem dicendum eſt, ſi alij compatroni in eodem iurepatronatus reperiantur cùm eo caſu ſupradicta ratio locum habeat.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutus ad præſentationem eius, qui tunc iuſpatronatus Eccleſiæ poſſidebat, remoueri non debet, licèt illud ius ab eo poſtmodum euincatur, ſecus ſi non poſſidebat, ſed tantùm credebatur eſſe patronus.*
2 *Patronus putatiuus debet præſentare, & non alius qui caret poſſeſſione, licèt bonum ius habeat in proprietate.*
3 *Præſentati cum duo ſunt alter ab exiſtente in poſſeſſione nominandi, alter verò ab habente proprietatem iuriſpatronatus, ille inſtituendus eſt, qui à poſſeſſore præſentatus fuit, niſi de tempore præſentationis conſtaret de defectu proprietatis poſſeſſoris.*
4 *Error communis cum poſſeſſione ſufficit abſque titulo collato à ſuperiore.*
5 *Iuriſpatronatus, ſeu præſentandi in quaſi poſſeſſione exiſtens validè præſentat, & eius præſentatio admittenda eſt, ac inſtitutio ſequi debet.*
6 *Iuriſpatronatus poſſeſſio acquiritur etiam ex vnica præſentatione ſequuta inſtitutione.*
7 *Status vltimus in beneficialibus ad effectum validitatis collationis conſideratur, declara vt ibi.*
8 *Præſentatus à malæ fidei poſſeſſore amoueri debet.*
9 *Prouiſus à poſſeſſore bonæ fidei præfertur prouiſo à proprietario, illóve, cui ius conferendi competit.*

Cap. Conſultationibus. XIX.

IVſpatronatus quando quis poſſidet, & præſentat 1
idoneum, quem Epiſcopus inſtituit, ſi deinde in lite patronus perdit iuſpatronatus, & alius vincit, præſentatus, & inſtitutus non eſt remouendus ab Eccleſia. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabar.Ioan.Andr. Butr.Imol. Anan. Hoſt. Henric. Anchar.Panorm.Viu. *in ration.lib.3.iuris Pontif.pag.376.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 511. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.1. Decret. lib.2. tit.33.c.23.* & eſt poſt Concil. Lateran.ſub Alex. III. *p.15.c.20.*

Credebatur eſſe patronus.] Notatùr ad hoc, quòd pa- 2
tronus putatiuus debet præſentare, & non alius, qui caret poſſeſſione, licèt bonum ius habeat in proprietate, vt per Gonzal.*ad reg.8.Cancel. gloſſ.45. §.2.n.6.* Roch. de Curte *de iurepatron. verbo competens, q.19. n.39.cum ſeqq.*Lambert.*eod.tract. lib.2. p.1. q.3.art.1. & p.6.*Greg.Lop.per text.*ibi in l.9.verbo tuuiſſe,tit.15. p.1.*Gutier.*conſ.4.n.34.*Salgado *de protect.Regia.tom.1. c.10.n.3.cum ſeqq.*Rot.*deciſ.167.n.7. p.2.diuerſ.* Intellige quando à lege pro tali habetur, provt contingit in ſententia, quæ in rem indicatam tranſiuit, conſtat à lege haberi pro veritate, vt docet Iuriſconſ. *in l.res indicata 207. ff. de regulis iuris*, non verò procedere quando non à lege, ſed ab hominibus pro tali reputatur, provt habet text.*in præſenti*, ex quo in hoc ſenſu iam apertè colligitur non valere præſentationem

factam

factam ab illo, qui tantùm credebatur patronus, ita in ſpecie *gloſſ. vlt.* Innoc. *in finalibus verbis*, Butr. *n. 4.* Abb. *n. 3.* & alij *in præſenti*, tradunt Roch. *in tract. huius tit. verbo competens, q. 21. n. 43.* Lambertin. *eod. tit. lib. 2. p. 1. q. 3. art. 9. n. 4.* Padil. *in l. 2. n. 56. C. de ſeruitutibus.* Ratio eſt, quia fundamentum præſentationis conſiſtit in poſſeſſione iuris præſentandi, quæ quidem poſſeſſio tanquam conditio requiritur ad validitatem ipſius, vt colligitur ex verbis huius text. ibi: *ſi tempore præſentationis poſſidebat*, iuncto text. *in l. ſi mihi & Titio, ff. quando dies legati cedat*, text. melior *in l. eas cauſas 79. ff. de condit.* ac ſubinde ſi præſentans non poſſidet, conditio deficere cenſetur, qua deficiente, veluti deficiente eſſentiali fundamento, deficit validitas præſentationis, arg. text. *in l. 3. verſ. aut enim, ff. de bonis libert.*

Non obſtat reg. text. *in l. Barbarius, ff. de officio Prætoris*, quia communis ſententia reſpondet conſtituendum eſſe diſcrimen inter geſta ratione publici officij, & inter illa, quæ geruntur priuata ratione, ſeu auctoritate, itavt in priori caſu propter communem errorem ſuſtineantur, minimè verò in poſteriori, in quo deficit publica vtilitas, propter quam ex quadam æquitate conſtitutum eſt vt valeant geſta per illum, qui aliàs non habet poteſtatem, ita in ſpecie tradit Innoc. *n. 4. in fine, cap. cum dilectus, de conſuet.* refert, & ſequitur alios Felin. *in cap. ad probandum, de re iudic.* communis ex Vant. *de nullit. tit. quomodo nullitas reparetur, n. 55.* Roland *conſ. 46. n. 34. lib. 1.* expendentes text. *in l. 2. C. de ſent. & interloc.* Vnde cùm præſentatio non ex publico officio, ſed priuata ratione, auctoritate patroni procedat, nil mirum ſi deciſio illius text. in eadem limitetur. Sed licèt hæc reſponſio defendi poſſit, nobis tamen non arridet, prout iam de illa dubitauit Iaſ. *in d. l. Barbarius, n. 67.* ſiquidem eadem vtilitas publicata datur in ſuſtinendis actibus priuatis communi errore celebratis, ac in illis, qui ratione publicæ poteſtatis fiunt, aliàs enim maximum humani commercij detrimentum daretur, cùm homines propter timorem nullitatis nollent contrahere, vel ſimiles actus priuatos facere, quod quidem inconueniens neceſſariò dicendum eſt leges auferre voluiſſe, eo quòd non ad præteritos actus, ſed ad futuros ſuſtinendos latæ ſunt, iuxta text. *in cap. vlt. de conſtit.* inſuper text. *in l. 1. C. de teſtam. & in l. 3. ff. ad Macedon.* apertè agunt de actibus priuatis, qui propter communem errorem, & exiſtimationem ſuſtinentur. Vnde verior videtur ſententia, regulam de qua ſupra, etiam in actibus priuatis procedere, dummodo ſcientia impedimenti ex parte aduerſa non detur, ſic procedit text. *in d. cap. dilectus, de conſuet.* ibi, *& de ſuſpenſo*, & *in cap. innotuit 20.* ibi, *qui ſponte ac humiliter, de elect.* nec aliquod teſtis præiudicium conſiderabile reſultet, quoniam communis exiſtimatio huiuſmodi actus non confirmat in præiudicium alicuius tertij conſiderabile, iuxta reg. text. *in l. id quod noſtrum, ff. de regulis iur.* iuxta quam reſolutionem difficultas, de qua ſupra facilè tollitur ſi dicas præſentationem licèt non ſit actus geſtus ratione officij publici, de quo loquitur text. *in d. l. Barbarius*, ex illius tamen ſuſtentatione reſultare graue veri patroni præiudicium, quod quidem licèt non detur in defectum præſentationis ab illo faciendæ, apparet tamen maximum in eo, quod ſuſtentata prædicta præſentatione, de qua agitur, præſentans, qui tamùm credebatur, iam per illum actum remanet verius poſſeſſor iuris præſentandi.

3 Vnde cùm duo ſint præſentati, alter ab exiſtente in poſſeſſione nominandi, alter verò ab habente proprietatem iuriſpatronatus, ille inſtituendus eſt, qui à poſſeſſore præſentatus fuit, vt per Mandoſ. *conſ. 45. incip. In cauſa Aſculana, n. 4.* per Dec. *conſ. 117. ſub n. 2. verſ. & tali præſentatione, & conſ. 134. in 1. dubio*, Federic. de Senis *conſ. 234.* Oldrad. *conſ. 112.* Abb. *conſil. 54. vol. 1.* Zabar. *conſ. 69. ſub n. 4.* niſi de tempore electionis, præſentationis vel collationis, conſtaret de defectu proprietatis poſſeſſoris, Gonzal. *d. 6. 2. n. 43.* tunc enim ſi liquidò conſtaret de proprietate patronus præferendus ſine dubio eſſet, qui ab ipſo proprietario eſſet præſentatus, ex reſolutis per Abb. *in præſenti, n. 9.* & Dec. *conſ. 126. poſt n. 2. & conſ. 149. ſub n. 2. verſ. & retenta*, Roch. *in tract. huius tit. verbo competens, n. 45. & 46.* Paul. de Citadin. *in ſimili tract. q. 7. art. 3. n. 16. p. 6.* Rot. *deciſ. 167. ſub n. 9. p. 2. diverſ.* Vnde etiam benè infertur inſtitutum vigore præſentationis factæ ab exiſtente in poſſeſſione præſentandi non eſſe remouendum quando poſtea conſtaret præſentantem non eſſe patronum, vt declarant multi citati à Menoch. *conſ. 90. n. 115.* & ſubſiſtit vbicumque præſentans erat in poſſeſſione ipſa præſentandi, alioquin ſi credens ſe eſſe patronum nominaret inſtituendum, ac ſubſequeretur inſtitutio, ſine dubio remoueretur talis inſtitutus, quoties ſuccumberet in patronatu, vel ex hoc text. colligitur, cuius prima pars vendicat ſibi locum, quamvis poſt inſtitutionem appareat non eſſe patronatum, ſed ad meram Epiſcopi collationem, quia inſtitutus continuaret, hoc non obſtante, ſuam poſſeſſionem vita durante, ex eodem Menoch. *d. conſ. 90. n. 128.* ſicuti & in caſu contrario ſi per collationem fuerit proviſus de beneficio, quod deinde de iurepatronatus eſſe appareat, Rot. *deciſ. 14. ſub hoc tit. in antiq.* de quibus omnibus, aliiſque multis, quæ circa intellectum, & materiam huius text. conſiderari poſſunt, vide latè Gutier. *pract. lib. 3. q. 42. n. 49. cum multis ſeqq.* & Cabed. *de patronatibus Regiæ Coronæ, c. 8. per totum*, vbi *n. 3.* limitat concluſionem huius text. ne procedat quando lis ſuper patronatu eſt cum Epiſcopo, qui Eccleſiam patronatam contulit abſque patroni conſenſu intra tempus ei à iure datum, nam euicto patronatu à vero patrono Rector, cui Epiſcopus Eccleſiam contulit, remoueri debet, & ab illo inſtitui præſentatus de nouo à vero patrono, & *n. 7.* pariter limitat quando ex parte præſentantis datur mala fides. Quando verò cùm præſentatus à patronis putatiuis, videlicet exiſtentibus in poſſeſſione præſentandi, concurrit alius præſentatus à vero patrono, de cuius iurepatronatus legitimè conſtat, vel per confeſſionem aduerſarij, vel per rem iudicatam, vel per publicum inſtrumentum, tunc in concurſu præferendus eſt præſentatus à vero patrono, vt per Panorm. *in præſenti, n. 9.* Butr. *in cap. ex literis, n. 8. hoc tit.* Dec *conſ. 127. incip. Plura dubia, n. 1. & conſ. 149. incip. In cauſa, n. 2.* Lambert. *lib. 2 part. 1. quæſt. 3. art. 6. num. 4. & ſeq. & art. 9. n. 2.* Roch. *verbo competens, quæſt. 19. num. 45.* Paul. de Citadin. *p. 6. art. 2. n. 16.* refert, & ſequitur Rot. apud Farin. *deciſ. 376. num. 9. part. 2. recent.* vbi plures alias deciſiones concordantes refert.

Notari etiam ſolet text. hic ad hoc, quòd communis error cum poſſeſſione ſufficit abſque titulo collato à ſuperiore, de quo vide Rebuff. *in l. Barbarius, n. 8. ff. de offic. Prætor.* Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 22. num. 48.* 4

Iuſpatronatus Eccleſiæ poſſidebat.] Notatur ad hoc, quòd exiſtens in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus, ſeu præſentandi validè præſentat, & eius præſentatio admittenda eſt, ac proinde inſtitutio ſequi debet, de quo vide *gloſſ. 1.* Innoc. & Butr. *num. 1.* Anchar. *n. 1. & 5.* & alios *in præſenti*, Roch. *verbo competens, q. 14. n. 28. & quæſt. 22. n. 44.* Rip. *in cap. cum Eccleſia, n. 12. de cauſa poſſeſſ.* Lambert. *lib. 1. p. 1. q. 3. art. 1. ex num. 5.* 5

Vetal.

Verall. *deciſ.* 69. *p.* 1. Seraphin. *deciſ.* 1381. *n.* 4. Viu. *in praxi iuriſpatron. lib.* 5. *c.* 4. *à princ.* in nouiſſ. impreſſ. Oldrad. *conſ.* 312. *incip. thema quæſtionis, num.* 2. Duen. *reg.* 282. Couar. *pract. c.* 14. *num.* 2. *verſ. tertium, & c.* 36. *num* 5. *verſ. quintò, col.* 2. Nauar. *conſ.* 19. *ſub tit. de præbend. in antiq.* Mantic. *deciſ.* 86. *n.* 1. Maſcard. *de probat. concl.* 173. *n.* 5. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 2. *num.* 25. Rot. apud Farin. *deciſ.* 224. *num. p.* 1. *recent.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo iuriſpatronatus*, §. 16. & in hoc Rot. *deciſ.* 376. *num.* 3. apud Farin. *part.* 2. *recent.* concluſionem firmat quòd quando iuſpatronatus non reuocatur in dubium ad validitatem præſentationis, & ad effectum vt præſentatus inſtituatur, attenditur quaſi poſſeſſio, itavt præſentatus ab exiſtente in quaſi poſſeſſione præſentandi debeat inſtitui, nec ſemel canonicè inſtitutus eſt amouendus; quando verò conſtat de proprietate, non attenditur quaſi poſſeſſio, quæ aliàs ſemper inſpicitur ad effectum validitatis præſentationis, ead. Rot. apud eundem *deciſ.* 187. *n.* 1. *prope finem, p.* 1. *recentior.*

Præſentatus ab exiſtente in poſſeſſione præſentandi etiam quòd nullum detegatur ius poſſeſſoris, non debet amoueri, Rot. *deciſ.* 374. *num.* 3. *p.* 1. *recent.* & *in Ferrarien. Archipreſbyteratus* 16. *Iuny* 1618. coram R. D. meo Coccino Decano. Ad acquirendam verò poſſeſſionem iuriſpatronatus plura requiruntur, & primò quòd ille qui vult præſentare, præſentauerit bona fide. Secundò quòd præſentatio fuerit admiſſa. Tertiò quòd inſtitutus fuerit habitus tanquam Rector in poſſeſſione Rectoriæ. Quartò quòd præſentans credat vti iure ſuo. Quintò quòd ille in cuius præiudicium poſſeſſio quæritur, hoc ſciat & patiatur, colliguntur hæc ex Calder. *conſ.* 12. *de iurepatr.* Roch. *in tract. de iurepatron. verbo competens, q.* 14. *à n.* 35. Lambert. *in ſimili tract. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 3. *art.* 10. *in verſ. aut verò,* Rot. *in d. Ferrarien. Archipreſbyteratus.* Illud aduertere oportet quòd hæc quaſi poſſeſſio præſentandi non tranſit in heredes præſentantium ſine noua apprehenſione, Achil. *deciſ.* 5. *de cauſa poſſeſſ.* Caputaq. *deciſ.* 135. & 420. *p.* 2. Rot. *deciſ.* 150. *n.* 2. & *deciſ.* 260. *n.* 4. & *deciſ.* 337. *n.* 3. *p.* 2. *recent* Mantic. *deciſ.* 88. *n.* 5. Rot. *in Lucana Parochialis February* 1620. coram bonæ mem. Vbaldo.

Intellige ſupradictam concluſionem, quæ habet præſentationem factam à poſſeſſore tantùm iuriſpatronatus validam eſſe, vt procedat in quaſi poſſeſſore bonæ fidei, nam cùm ſtante præſentatione valida, & ſequuta inſtitutione præſentatus non ſit remouendus, & præſentatio facta per quaſi poſſeſſorem bonæ fidei valeat, eſt enim fructus iuris præſentandi, qualem bonæ fidei poſſeſſor percipere poteſt, vt probat text. *in l. bonæ fidei, ff. de acquir. rerum domin.* quia interim dum contrarium non conſtat, talis poſſeſſor ipſius rei dominus à lege præſumitur *l. vlt. C de rei vendic.* non ſic dicendum in poſſeſſore malæ fidei, *l. ſi fundum, C. de rei vendic. l. ſi nauis, ff. illo tit. l. qui ſcit, ff. de vſur.* rectè fit vt text. procedat in quaſi poſſeſſore bonæ fidei iuris præſentandi. Sic ſanè ſi aliquis incontinenti probare velit ſe eſſe verum patronum, adhuc præſentatus à poſſeſſore bonæ fidei renouandus non eſt, vt tradit Felin. *in tract. quando litera Apoſtolica, limit.* 9. Sic ſimiliter præualet præſentatus ab illo, qui vltimo loco antea præſentauit, etiamſi alius probet ſe eſſe verum patronum, & excepta illa vltima præſentatione ſemper præſentaſſe, prout in ſpecie tradunt Abb. *in c.* 2. *de Relig. domibus,* Lambertin. *lib.* 2. *part.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 1. teſtatur communem, & receptam ſententiam Rip. *in d. cap. cùm Eccleſia, n.* 52. *de cauſ. poſſeſſ.* Cou. *in reg. poſſeſſor. p.* 2. *in princ. n.* 6.

Non obſtat *cap. cùm olim, de cauſa poſſeſſ.* quia reſpondetur cauſam Epiſcopi conferentis, de qua *ibi,* iuris præſumptione fuiſſe deſtitutam, ſiquidem attento iure communi collatio digni non ad ſolum Epiſcopum, prout ipſe inibi intendebat, ſed inſimul ad Canonicos ſpectat, iuxta text. *in cap. nouit. de ijs, quæ fiunt à Prælatis*, communis vt per Abb. per text. *ibi, in cap. cùm Eccleſia Vulterana, n.* 9 *de elect.* Selu. *de benefic. p.* 2. *q.* 22. *n.* 11. Ac ſubinde cùm Epiſcopus de quo *ibi,* haberet cauſam ſic odioſam, & à iure communi exorbitantem, oportuit in illo text. oſtendere non nudam poſſeſſionem, prout in noſtro text. ſufficit ſed corroboratam debitis circumſtantijs ad validitatem collationis per ipſum factæ, prout ille text. requirit, ne alias mala fides præſumeretur, iuxta *reg. qui contra* 82. *lib.* 6. Nec etiam obſtat text. *in cap. ea noſcitur* 6. *de his, quæ fiunt à Prælatis*, ſatisfit enim ſi dicas in illo text. requiri conſuetudinem antiquam, non quidem ad validitatem præſentationis factæ per Abbatem ius præſentandi poſſidentem, ſed vt ius præſentandi eidem legitimè competeret excluſo capitulo Monaſterij de quo *ibi*, ne ad iudicium proprietatis circa idem iuſpatronatus ampliùs admitteretur, prout etiam requiritur *in cap. querelam, de elect.* vt in ſpecie aduertit Rip. *in rubr. de iudic. n.* 64. vt autem ſemel facta præſentatio teneat in illis iuribus ſatis ſufficiebat poſſeſſio cum bona fide, iuxta *ſuprà* reſoluta. Vel rurſus dicendum eſt propterea ibi non valere præſentationem, quia attento iure non præſumebatur facta cum bona fide, propter reſiſtentiam iuris communis dicentis negotia Monaſterij cum conſilio, & aſſenſu monachorum eſſe tractanda, iuxta text. *in c.* 2. *de his, quæ fiunt à Prælatis,* reſoluunt Menoch. *de ſucceſſ. reſol.* §. 6. Sarmient. *de redditib. p.* 1. *c.* 3. ac proinde dum prædicta præſentatio alio adminiculo non iuuatur, valere non poterat niſi ex antiqua conſuetudine, vel priuilegio Abbas ſolus id haberet, ad quod alludunt verba text. ibi, *ſine quo non obtinet firmitatem.* Nec denique refragatur text. *in l. fructus* 55. *ff. de vſuris,* vbi videtur probari bonæ fidei poſſeſſorem cum effectu non poſſe percipere fructus naturales, ſiquidem reſpondetur præſentationem, de qua agimus non eſſe fructum naturalem iuris præſentandi, ſed reduci ad fructum induſtrialem, eo quòd cùm idoneus debeat præſentari, omnis induſtria in præſentando requiritur, aduertit in ſpecie Butr. *n.* 8. Innoc. *n.* 1. & alij *in præſenti*, Lambertin. *lib.* 2. *p.* 1. *q.* 3. *art.* 3. *n.* 5.

6 Notatur etiam ad hoc, quòd iuriſpatronatus poſſeſſio acquiritur etiam ex vnica præſentatione ſequuta inſtitutione, itavt ille patronus, qui vltimo loco præſentauit, dicatur eſſe in poſſeſſione præſentandi, vt per Gabr. *conſ.* 196. *n.* 7. *vol.* 2. Caputaq *deciſ.* 69. *p.* 1. & *deciſ.* 132. & *deciſ.* 337. *p.* 2. Fichard. *tom.* 1. *commun. opin. tit.* 4. *n.* 3. *pag.* 167. Pute. *deciſ.* 189. & 192. *p.* 1. *in antiq.* & *deciſ.* 120. *num.* 3. & *deciſ.* 251. *part.* 2. & *deciſ.* 136. *num.* 3. *lib.* 3. Verall. *deciſ.* 337. *num.* 3. & *deciſ.* 338. & *deciſ.* 339. *num.* 1. *p.* 2. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 577. *num.* 20. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 18. *num.* 86. & *gloſſ.* 45. §. 2. *num.* 29. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 5. *c.* 5. *num.* 56. Viuian. *in praxi iuriſpatron. lib.* 5. *c* 4. *num.* 29. *in nouiſſ. impreſſ.* Thom. Triuiſ. *Venetia, deciſ.* 54. *n.* 1. *cum ſeqq. lib.* 4. Lambertin. *in tract. huius tit. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 1. *princ. art.* 4. *num.* 10. Maſcard. *de probationibus, concl.* 173. *num.* 8. & 9. & *concl.* 956. *num* 1 *cum ſeqq.* Ioan. Andr. *de expenſis, c.* 9. *num.* 47. Mar. Antonin. *variar. reſol. lib.* 1. *reſol.* 55. *n.* 10. Gutier. *conſ.* 3. *num.* 1. & *conſ.* 4. *num.* 32. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 7. *q.* 29. *num.* 8. Zerol. *in praxi Epiſc. d. verbo iuſpatronatus, pag. mihi* 180. Menoch. *conſ.* 90. *num.* 117. Rot. *deciſ.* 174. *n.* 1. apud Farin. *p.* 2. *recent.*

vbi

vbi *n.* 2. quòd requiritur ſcientia, & patientia aduerſarij. Gonzal. *d. gloſſ.* 47. §. 1. *n.* 6. *&* *à n.* 30. refert ſeptem requiſita neceſſaria, vt hæc quaſi poſſeſſio vnico actu acquiratur, de quibus egi ſuprà *ad cap. querelam* 24. *n.* 14. *cum ſeqq. de electione.* Et quaſi poſſeſſio conferendi beneficium per vnicam collationem effectuatam acquiritur, Rota *deciſ.* 423. *num.* 1. *p.* 2. *recent.*

7 Notatur denique ad hoc, quòd vltimus ſtatus in beneficialibus conſideratur ad effectum validitatis collationis, Ferret. *conſ.* 137. *n.* 10. *& ſeq.* Bald. *conſ.* 437. *n.* 1 *lib.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloſſ.* 5. §. 2. *n.* 14. *&* §. 3. *n.* 8. *& gloſſ.* 45. §. 2. *n.* 14. Rot. apud Farin. *dec.* 315. *n.* 2. *p.* 2. *recent.* vbi quòd vltimus ſtatus beneficij non prodeſt ex prouiſione, quæ non habuit effectum, ead. Rot. apud Farin. *deciſ.* 474. *n.* 9. *p.* 1. *recent.* niſi conſtet de contrario ſtatu legitimo præcedente, tunc enim non attenditur vltimus ſtatus, niſi probetur legitimè præſcriptus. ead. Rot. apud eund. *deciſ.* 88. *n.* 1. *p.* 1. *recent.* ead Rot. *deciſ.* 220. *n.* 1. ſuprapoſitam reſolutionem intelligit cum igitur de pertinentia collationis; quando verò agitur de ſtatu beneficij, tunc vltimus ſtatus attenditur niſi conſtet de contrario, aut diuerſo ſtatu anteriori: & generaliter in quacunque materia vltimum rei ſtatum eſſe conſiderandum tenet Grammat. *deciſ.* 67. *n.* 6. Maſcard. *de probat. concl.* 172. *num.* 8. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 6. *n.* 39 Parlad. *lib.* 2. *rerum quotid. c.* 5. *n.* 19. Amplia quòd licèt text. *in præſenti* loquatur in præſentatione, tamen habet etiam locum in quaſi poſſeſſione conferendi, Bald. *conſ.* 437. *n.* 1. *lib.* 2. Rot. apud Farin. *deciſ.* 308. *n.* 6. *p.* 1. *recent.* Et beneficium an ſit de iurepatronatus, an verò eius collatio ſpectet ad Papam, vel ad Epiſcopum attenditur vltimus ſtatus, ead. Rot. *apud eund. dec.* 523. *p.* 2. *recent.* Et denique vltimus ſtatus beneficij quando attenditur in beneficialibus eleganter explicatur *in deciſ.* 737. *d. p.* 2. *recent.*

8 In gloſſ. *Poſſidebat*, ibi, *bona fide.* Notatur ad hoc, quòd præſentatus à malæ fidei poſſeſſore amoneri debet, vt per Greg. *l.* 9. *verbo tenuiſſe, tit.* 15. *p.* 1. Menoch. *conſ.* 80. *n.* 116. Et prouiſus à poſſeſſore bonæ fidei præfertur prouiſo à proprietario, illóve, cui ius conferendi competit, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 344.

Cap. Suggeſtum. XX.

1 Conceſſio ſecunda facta alteri Eccleſiæ per Epiſcopum & patronum, valet non obſtante priori facta per patronum ſolum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Panorm. Henric. Canil. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 377. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 511. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 33. *c.* 25. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 15. *c.* 23.

2 Collige ex text. conſenſum patroni exigi, vt Eccleſiam, quæ iuriſpatronatus eſt, valeat Epiſcopus vnire, vt per Anch. *in cap. ſicut vnire, de exceſſib. Prælat. n.* 5. vbi Marian. Socin. *art.* 9. *concl.* 8. *n.* 98. Dec. *conſ.* 173. *n.* 5. Stephan. Bertrand. *conſ.* 73. *col.* 4. Boer. *deciſ.* 345. *n.* 4. Lambert. *in tract. huius tit. lib.* 3. *q.* 6. *art.* 2. Roch. *in ſimili tract. verbo honorificum*, *n.* 8. Couar. *pract. c.* 36. *n.* 11. Rebuff *in praxi benef. reg.* 21. *Cancel. de vnion. gloſſ.* 11. *n.* 6. Nauar. *conſ.* 3. *n.* 2. *ſub hoc tit. in antiq.* Hoied. *de incompatib. benef. p.* 2. *c.* 3. *n.* 9. Flamin. *de reſignat. lib.* 2. *q.* 4. *n.* 11. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 28. *q.* 12. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 29. *n.* 168. Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 11. *c.* 13. *n.* 477.

Aut eius aſſenſus fuerit poſtea ſubſecutus.] Ergo conſenſus Epiſcopi in tranſlatione, vel donatione iuriſpatronatus poteſt interuenire ex poſtfacto, de quo plures citaui Doctores *ad cap. cura* 11. *num... ſupr. hoc tit.* 3

In gloſſ. *Quamvis poſterius.* Notatur ad hoc, quòd quando priores literæ ſunt irritæ, non eſt neceſſaria illorum mentio in poſterioribus. vt per Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, in præfat. n.* 95. Maſcard. *de probat. concluſ.* 846. *n.* 20. *cum ſeqq.* Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *diſput.* 22 *n.* 21. Cened. *ad Decret. collect.* 53. *n.* 4. *in fine.* 4

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſus eſt ab officio, & beneficio, qui monitus non dimittit Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi ſibi conceſſam.*

2 *Patrono non licet aliquem cuiuſvis priuilegij prætextu ad beneficia iuriſpatronatus præſentare, niſi coram Ordinario loci ad quem prouiſio, ſeu inſtitutio de iure pertineret, aliàs præſentatio, & inſtitutio forſan ſequutæ nullæ ſunt.*

3 *Excommunicationis pœna ipſo facto eſt impoſita contra quoſcunque indebitè vſurpantes bona Eccleſiarum.*

4 *Verba,* ſub anathematis interminatione prohibere curetis, *ſententiam ferendam continent.*

5 *Sacrilegium committentes ſunt per Eccleſiam iudicandi.*

6 *Delicti ratione in ſe, vel bona commiſſi ſi quis aliquem conueniat ciuiliter, non tamen poterit per eum reconueniri nec ciuiliter, nec criminaliter.*

Cap. Relatum. XXI.

Clericus, qui obtinuit beneficium, vel Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi, monitus illud non reſignat, ab officio, & beneficio per Ordinarium ſuſpendi poteſt. Item prohibetur ſub pœna excommunicationis ne laici ſpolient Eccleſias ſuis bonis, & ſi contemnunt, excommunicari debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Henric. Anchar Panorm. Viu. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 377. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 511. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 33. *c.* 27. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 50. *cap.* 33. 1

2 Deciſio huius text. innouatur per Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *de reformat. c.* 13. vbi ſic habetur: Non liceat propterea patrono cuiuſvis priuilegij prætextu aliquem ad beneficia ſui iuriſpatronatus, niſi Epiſcopo loci Ordinario, ad quem prouiſio, ſeu inſtitutio ipſius beneficij, ceſſante priuilegio, iure pertineret, quoquomodo præſentare, aliàs præſentatio, ac inſtitutio forſan ſequutæ nullæ ſint, & eſſe intelligantur, de quo vide Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, fol.* 178. *n.* 63.

Laici Eccleſias poſſeſſionibus ſpoliant, &c.] Contra quoſcunque indebitè vſurpantes Eccleſiarum bona, excommunicationis pœna ipſo facto eſt impoſita per Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *de reformat. c.* 11. de quo vide Villagut. *de rebus Eccleſiæ reſtit. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 5. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *c.* 27. *quæſt.* 7. *in med.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo bona*, Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 6. *n.* 22. Saur. *in ſimili tract. lib.* 3. *c.* 31. *n.* 16. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 6. *q.* 23. *n.* 2. & 3

& prædicta Conciliarem diſpoſitionem *in d. c.* 11. comprehendere etiam Rectores piorum locorum cædentes arbores frugiferas, ſi in proprios vſus illas conuertant, aſſerit per S. Cardinalium Congreg. deciſum Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo bona, pag.* 27.

4 *Sub anathematis interminatione prohibere curetis.*] Hæc verba ſententiam ferendam continere referunt Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, à num.* 254. Sayrus *in claui Regia, lib. 2. c. 8. num. 39. in princip.* vide alios Doctores citatos *ad c. cum eſſes* 10. *num. vlt. de teſtament.*

5 In gloſſ. *Coram ſæculari*, ibi, *ſed nonne committunt illi ſacrilegium, qui taliter ſpoliant Eccleſias, ergo ſunt per Eccleſiam iudicandi.* Vide quæ dixi *ad c. 2. n. 11. cum ſeqq. infrà de priuileg.*

6 In ead gloſſ. ibi. *eſt ergo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi quis ratione delicti in ſe, vel bona commiſſi aliquem conueniat ciuiliter, non tamen poterit per eum reconueniri, nec ciuiliter, nec criminaliter, vt per D. Barboſ. *in l. 2. § legatis, n.* 23. *ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Iuriſpatronatus quæſtio ſi inter patronos exiſtit, & vacante Eccleſia lis intra ſex menſes non terminatur, Epiſcopus de perſona idonea ordinare debet.*

2 *Tempus datum à iure patronis ad præſentandum currit à die ſcientiæ notæ vacationis.*

3 *Patronus non poteſt præſentare lite pendente ſuper iurepatronatus.*

4 *Patronus non poteſt durante lite inter duos præſentatos alium tertium præſentare ſine vitio attentati.*

5 *Patroni non poſſunt pendente lite inter alios præſentatos alium in locum vnius præſentati mortui præſentare.*

6 *Epiſcopus œconomum conſtituere debet in Eccleſia ſi lis fuerit inter patronum, & Epiſcopum, niſi Epiſcopus eſſet in quaſi poſſeſſione prouidendi, quia tunc poſſet ac deberet ſtatim prouidere.*

Cap. Eam te. XXII.

1 SI inter patronos eſt lis de patronatu, & intra ſex menſes à tempore vacationis non terminatur, liberè poteſt Epiſcopus ſine præſentatione ibidem inſtituere Rectorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Henric. Caniſ. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 378. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 511. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib. 1. ſub tit. de ætate, & qualit. c.* 5.

2 *Poſtquam vacauerit.*] Ergo à die vacationis etiam ignoratæ currit tempus datum à iure patronis ad præſentandum, vt tenaciter per hunc text. defendere nititur Flores de Mena *var. quæſt. lib. 1. q. 3. n.* 23. Sed in contrarium eſt communis Doctorum reſolutio, quos citaui *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 72. n.* .. & cenſuit Rota *deciſ.* 173. *n.* 1. apud Farin. *p. 2. recent.* vbi etiam quòd probatio ſcientiæ, debet eſſe vera, & concludens, ita vt præſumptiua non ſufficiat.

3 *Non fuerit controuerſia terminata.* &c.] Notatur ad hoc, quòd dum pendet lis ſuper iurepatronatus, patronus ipſa lite pendente non poteſt præſentare, vt per Gregor. *l. 9. verbo ſiendo, tit. 15. p.* 1. Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 2. q. 3. n.* 11. Zerol. *in prax. Epiſcop. p. 1. verbo iuſpatronatus*, §. 5. intellige cum Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr. 11. c. 13. n.* 486. & vide dicta *infrà ad c. cum propter* 27. *hoc tit.* Vnde non poſſe 4
patronos durante lite inter duos præſentatos alium tertium præſentare ſine vitio attentati, Garc. *de benefic. p. 5. c. 9. n.* 217. Couarr. *pract. quæſt. c. 37. n. 7. verſ. quam rationem*, Lancellot. *de attent. c. 4. in præfat. n.* 668. Seraphin. *deciſ.* 990. *n. 6. cum ſeqq.* & cenſuit Rot. apud Farin. *deciſ. 504. n. 2. p. 1. recent.* vbi citat Sarnen. *ſuper reg. de ſubrogandis. q.* 13. & Lap. *alleg.* 22. Sic eodem 5
modo patroni non poſſunt pendente lite inter alios præſentatos alium in locum vnius præſentati mortui præſentare, Calder. *conſ. 1. ſub hoc tit.* Lap. *d. alleg. 22. n.* 3. Caſſad. *deciſ. 3. n. 5. vt lite pendente*, Rot. apud Farin. *deciſ. 306. n. 2. p. 2. recent.*

In gloſſ. *Sex menſes*, vlt. ibi, *ſi verò contentio ſit inter* 6
Epiſcopum, & patronum, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi inter patronum, & Epiſcopum ſit lis; tunc Epiſcopus ipſe œconomum conſtituere debet, vt per Zabar. *in Clement. plures*, §. *fin. ſub n.* 1. *hoc tit.* Campan. *d. n.* 486. vbi cum Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 4. princ. ſub n.* 24. declarat niſi notoriè conſtaret non eſſe beneficium de iurepatronatus, & Epiſcopus reperiretur in quaſi poſſeſſione prouidendi, quia tunc poſſet, ac deberet ſtatim prouidere.

SVMMARIVM.

1 *Patronus iuſpatronatus propria auctoritate alienare non poteſt, nec ab Eccleſia aliquid temporale exigere, niſi tempore fundationis à Diœceſano illud fuerit ſibi reſeruatum.*

2 *Concilij Tridentini decreta referuntur.*

3 *Patronus capiens aliquid de bonis Eccleſiæ ſui iuriſpatronatus ſiue per ſe, ſiue per ſuppoſitas perſonas, iurepatronatus ipſo iure priuatus eſt, & incurrit excommunicationem cum reſeruatione.*

4 *Patrono non prohibetur de bonis Eccleſiæ ſui iuriſpatronatus ius aliquod in fundatione accedente Epiſcopi placito adiectum exigere.*

5 *Patronus non vetatur Eccleſiam illiúſque iura tueri.*

6 *Patroni an & quando poſſint bona beneficiorum ſui iuriſpatronatus locare oſtenditur.*

7 *Excommunicationis & interdicti pœna, ac priuationis ipſo iure comminata in Conc. Trid.* ſeſſ. 25. de reform. c. 9. *an comprehendat tam vendentes, & transferentes iuſpatronatus, quàm etiam ſe ingerentes in illius fructuum perceptione, oſtenditur.*

8 *Donatio eſt Contractus.*

Cap. Præterea. ij. XXIII.

PAtroni, vicedomini, cuſtodes, guardiani non poſſunt propria auctoritate alienare iuſpatronatus, nec 1
grauare Eccleſiam, aut aliquid exigere niſi antiquos redditus moderatos, quos Epiſcopi in fundatione inſtituerunt, & hoc ſub pœna excommunicationis, & contractus alienationis factus eſt nullus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Hoſt. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 378. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 512. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 33. c. 29.* & extat integra clauſula *collect. 1. lib. 3. ſub tit. de hæretic. c. 11. & eſt pars c. ad abolendam, illo tit.*

Agitur in præſenti de patronis, ſeu vicedominis 2

contractus ſuper rebus ſui iuriſpatronatus facientibus, ab Eccleſiiſque ipſis albelgarias, regiam, & ſimilia extorquentibus, ac aliqua exigentibus ab inſtitutis à locorum Ordinariis, ita vt ſic exigentes excommunicationi ſubdantur, & contractus ab eis facti, vel in futurum faciendi nullius ſint roboris, & momenti. Super qua re Concil. Trident. tribus in locis agit, & in primis *ſeſſ.22. de reform. c.11.* poſt quam generalem prohibitionem fecit, ne quis bona Eccleſiæ in proprios vſus conuertere, illaque vſurpare præſumeret ſub pœna excommunicationis, ſicut tandiu illum ſubiacere declarat, quandiu iuriſdictiones, bona, res, iura, fructus, & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione ſuppoſitæ perſonæ peruenerint, Eccleſiæ, eiúſque adminiſtratori, ſeu beneficiato integrè reſtituerit ac deinde à Romano Pontif. abſolutionem obtinuerit, ita ſubiungit. Quòd ſi eiuſdem Eccleſiæ patronus fuerit etiam iurepatronatus, vltra prædictas pœnas, eo ipſo priuatus exiſtat. Secundo vero loco *ſeſſ.24. de reformat. c.3.* ſic fatur: *Patroni vero in iis, quæ ad Sacramentorum adminiſtrationem ſpectant, nullatenus ſe præſumant ingerere, atque viſitationi ornamentorum Eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium, ſeu fabricarum prouentibus immiſceant, niſi quatenus id eis ex inſtitutione, ac fundatione competat.* Tertio denique loco *ſeſſ.25. de reformat. c.9.* ſequentibus vtitur verbis: *Patroni autem beneficiorum cuiuſcunque Ordinis, & dignitatis, etiamſi communitates, Vniuerſitates, Collegia quæcunque clericorum, vel aliorum exiſtant, in perceptione fructuum, prouentuum, obuentionum quorumcunque beneficiorum, etiamſi, verè de iurepatronatus ipſorum ex fundatione, & dotatione eſſet, nullatenus, nullàve cauſa vel occaſione ſe ingerant, ſed illos liberos Rectori, ſeu beneficiato, non obſtante etiam quacunque conſuetudine, diſtribuendos dimittant. Nec dictum iuſpatronatus vendere, aut alio quocunque titulo in alios contra Canonicas Sanctiones transferre præſumant, ſi ſecus fecerint, excommunicationis, & interdicti pœnis ſubiiciantur, & dicto iurepatronatus ipſo iure priuati exiſtant.*

3 Super primo Concil. Trid. decreto *in d. c.11.* refert Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo iuſpatron. pen.* patronum ipſo iure capientem aliquid de bonis Eccleſiæ ſui iuriſpatronatus, ſiue per ſe, ſiue per ſuppoſitas perſonas, iurepatronatus priuatum eſſe, & incurrere excommunicationem cum reſeruatione.

4 Super ſecundo Concil. Trid. decreto *d. c.3.* in illis verbis, ibi, *niſi quatenus id eis*, &c. aduertendum duxi per hanc conciliarem diſpenſationem non vetari ius aliquod in fundatione Epiſcopi accedente placito adiectum exigere, quod text. *in præſenti* probat, ibi, *præter antiquos, & moderatos redditus*, vbi gloſ. *verbo à locorum*, vſúque paſſim obtentum vidimus in cereo præſtando in die Purificationis, aut altero quovis ſubſidio iuxta deciſionem Rotalem 1245. *lib.3. p.2. diuerſ.* quamvis illius vigore minimè cenſeri verificatum patronum probat eadem deciſio; nobilioris item loci, & ſedis præeminentiarum tum in Eccleſia, tum in proceſſionibus, quin & anterioritatis in habenda pace, aliiſque conſimilibus actibus competere illi, aut alteri cuicunque poſſe, decidit Rot. apud Mantic. *deciſ.244. n.1.*

5 Circa tertium Conc. Trid decretum *in d. c.9.* pro declaratione relatorum verborum vide Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.2. c.21. n.31.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſ.4. princ. n.91.* Viuian. *in praxi iuriſpatron. p.3. lib.1. c.3.* cuius decreti intuitu non vetatur patronus ipſe Eccleſiam, illiuſque iura tueri, vt tenent Hoſtienſ. Abb. & alij *in c. cùm vos, de officio Ordin.* & perſcrutari ne à beneficiato dilapidentur, quia & ad id iure compellitur, Roch *in tract. huius tit. verbo oneroſum, n.3.* Lamber. *in ſimili tract. lib.3. q.2. princ. art.5.* immo, & ius habere illum accuſandi in hoc delinquentem iidem ſcribunt memorati Auctores, nec non reuocandi alienationem perperam, & indebitè factam opinatur idem Roch. *verbo honorificum, ſub n.10.*

Vtrùm autem prohibitio prædicti decreti Concilij extendatur ad locationem, ac proinde valeant iidem patroni bona beneficiorum ſui iuriſpatronatus locare? quæſtio dubia eſt, in qua hoc caſu procedere adductum Concilij locum *in d. c. 9.* defendit Caualcan. Finiz. *deciſ.27. n.60. p.2.* quin & locatio ſi præceſſerit acquiſitionem, illa finita confirmari nequeat, addit idem Caualcan. *deciſ.76 ſiue 32. n.31 p.2.* ita quod non procuratores, ac Syndici deputandi ſint ex illiuſmet ſententia *deciſ 87. vol.11. n.106. p.3.* vbi citat Hugon. Celſ. *conſ.27. n.10.* & Maiol. *de irregular lib.5. c.28. n.3.* Sed contrarium non eſt improbabile, quod & inſinuare videbatur quædam Congregationis eiuſdem Concil. declaratio, quam typis datam vidi, quia Concil. vtitur verbo, *ingerant*, quod illegitimum ſupponit modum, titulis vero locationis legitimum inſinuat. 6

Inquirendum in præſenti non abs re videbatur, an pœna excommunicationis, & interdicti, & priuationis ipſo iure comminata in Concil. *d. c.9.* comprehendat tam vendentes, & transferentes iuſpatronatus, quàm etiam ſe ingerentes in illius fructuum perceptione, &c. Ratio dubitandi eſt, quia cùm Concil. diſtinguat duos caſus, vnum de ingerentibus ſe in perceptione fructuum, &c. in quo iubet vt illos liberos Rectori dimittant, cuius ob cauſam ius commune non ſtatuerat priuationem iuriſpatronatus, alterum de vendentibus, & transferentibus ipſum iuſpatronatus, in quo pœnam excommunicationis, & interdicti, ac amiſſionis iuriſpatronatus imponit, ideo dubitatum fuit apud Illuſtriſſ. Patres Concil Trid. interpretes, an pœnæ appoſitæ *in d. c.9.* comprehendant tam ingerentes ſe in perceptione fructuum iuriſpatronatus, quàm illud vendentes, & transferentes, & Sacra Congregatio cenſuit *ſub die 4. Auguſti* 1588. pœnam hanc comprehendere nedum caſum immediatè præcedentem, verùm etiam ſuperiorem, videlicet ingerentes ſe in fructibus beneficiorum. 7

Contractus quoque huiuſmodi, &c.] Ergo donatio eſt contractus, de quo vide Tiraq. *de iure mariti, gl.5. n.48.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo donatio, n.2.* Card. Mant. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.1. tit.8. n.3.* 8

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo datur gratificatio in pluribus ſucceſſiuè præſentatis à patrono laico, ſed in præſentatis à perſona Eccleſiaſtica prior eſt primò inſtituendus.*

2 *Patronus laicus, qui ſemel præſentauit, poteſt variare ante inſtitutionem Epiſcopi, & alium ſucceſſiuè cumulando ſemel tantum præſentare, ſecus verò in Eccleſiaſtico.*

3 *Lite pendente inter præſentatos non poteſt patronus laicus variare.*

4 *Iurans patronus non variare, nec cumulare in præſentatione beneficij iuriſpatronatus, tunc non poteſt per viam cumulationis, vel variationis aliam præſentare.*

5 *Patrono laico variare non licet ſi à priori præſentatione prorſus recedendo alterum nominaret.*

7 *Prior qui eſt tempore, prior eſt iure.*

8 *Gratificationi locus eſt vbicumque inter plures cumulatiuè præſentatos ad idem beneficium omnia paria eſſe conſtat.*

CAP.

Cap. Cum autem. XXIV.

1 PAtronus laicus ſi præſentet plures ſucceſſiuè idoneos, non excludens primum, Epiſcopus poteſt eligere quem vult ex præſentatis, & ſic datur locus gratificationi. Si verò præſentatus ſucceſſiuè eſt perſona Eccleſiaſtica, & collegium, tunc primus eſt inſtituendus, quia in hoc caſu qui prior eſt tempore, potior eſt iure. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 379. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 512. *& vol.* 4. *repet. de iure Canon. ad lib. 3. Decret.* Ioan. Crot. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 33. c.* 30. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 15. *c.* 8.

2 Collige ex text. laicum patronum, qui ſemel præſentauit, poſſe variare ante inſtitutionem Epiſcopi, & alium ſucceſſiuè accumulando præſentare, non verò Eccleſiaſticum, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo honorificum, q. 9. cum ſeq.* Gregor. *l. 6 tit. 15. p.* 1. Lambertin. *p. 2. lib. 2. q. 7. art.* 22. Gutier. *de iuram. confirm. p. 3. c.* 13. Flamin. *de reſign. benef. lib. 1. q. 23. n.* 13. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 4. princ. à n.* 73. Cenal. *commun. contra commun. q.* 265. *& q.* 695. Nicol. Garc. *de benef. p. 5. c. 9. n. 111. cum ſeq.* Caualcan. *deciſ. 10. n.* 61. *p.* 3. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. reſol.* 156. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract* 3. *n.* 223. Viu. *in praxi iurisſpatron. p. 2. lib. 10. c.* 1. quorum plures refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg. 72. n.* 151. Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 11. *c.* 13. *n.* 440. Quæ quidem variatio patronis laicis ſemel tantùm, & cumulatiuè, non autem priuatiuè cenſetur permiſſa, Roch. *d. verbo honorificum, q.* 10. Franc. Marc. *deciſ. 478. poſt n. 6. p.* 1. Lambertin. *d. q. 7. art. 22. poſt n.* 6. Nauar. *in cap. placuit, de pœnis diſt. 6. n. 167. &* 17. Tiraq. *in l. boues, §. hoc ſermone, in reg. n. 25. ff. de verbor. ſignif.* Cald. Pereira *de poteſtate eligend. c. 3. n.* 10. Nicol. Garc. *d. c. 9. n.* 213. Campanil. *d. n.* 440. vbi *num. ſeqq.* reſoluit quòd nihil addatur de variatione, aut cumulatione, & alter ſimpliciter præſentetur, tunc præſumendum eſt cumulatiuè, præſertim cùm cenſeri debeat vti voluiſſe facultate à iure ſibi conceſſa variandi, & citat Lambertin. *d. art.* 22. *n.* 7. & Gutier. *d. c.* 13. *n.* 5.

3 Limita ſupradictam reſolutionem lite pendente inter præſentatos, tunc enim non poſſe patronum laicum variare, reſoluunt Roch. *d. verbo honorificum, q.* 23. Couar. *pract. c. 36. num. 7. verſic. tertiò quandoque,* Lancel. *de attent. c. 4. in præfat. à n. 560. ſeu* 659. Nicol. Garc. *d. c. 9. n.* 217. nam quicquid dicat Lambertin. *p. 1. lib. 2. q. 6. art. 32. c. 1. vt lite pendente, lib.* 6. habet locum in præſentatione, vt ponderant Garc. *loco proximè citato,* & Campanil. *d. c. 13. n.* 456. & cenſuit Rot. *in Bracharen. parochialis de Moreira 13. Iunij* 1605. coram Ortembergo, vbi citantur Calderin. *conſ. 1. vt lite pendente* Caſſad. *deciſ. 6. n. 2. ſub eod. tit.* Creſcent. *deciſ. 10. ſub hoc tit.* Aym. *conſ. 63. n. 3. verſ. ex quibus.*

4 Vnde non poſſe patronum lite pendente ſuper titulo beneficij etiam cumulando collitigantem præſentare, quando per illam præſentationem datur occaſio litigandi, & aperitur via ne lis finiatur, cenſuit Rot. apud Farin. *deciſ. 216. n. 7. p. 1. recent.* Limita etiam ſi dictus patronus prima vice præſentando iurauit non variare, nec cumulare, tunc enim non licet ei etiam per viam cumulationis, vel variationis alium nominare, vt multis probat Gutier. *dict. c. 13. ſub n. 13. verſic. his tamen,* ita quod nominandus reiiciendus eſſet à ſuperiore, qui ſecundò eſſet nominatus, & ſine difficultate inſtituendus eſſet primus, per ea quæ Lambertin. *lib. 2. c. 2. q. 7. art. 16. ſub n.* 4. quos refert Campan. *dict. c. 23. n.* 451. vbi *n.* 456. diſputat ſi præſentatus mori contingat, vtrúmve præſentans valeat alium nominare.

Vtrùm autem patronus, qui nominauit indignum, poſſit alium poſtea loco illius nominare, non abs re erit inquirendum, & in primis reſpectu patroni Eccleſiaſtici non eſt dubium minimè poſſe, priuatus eſt enim pro illa vice iure præſentandi, & ad proximum ſuperiorem deuoluitur prouiſio, vt tenent Doctores citati *ad cap. cùm vos 4. n. 5. de officio Ordin.* Quo verò ad patronum laicum diuerſæ ſunt Doctorum ſententiæ, nam aliqui tenent patronum laicum indignum nominantem pro illa vice iure præſentandi eſſe priuatum, ac proinde etiam hoc caſu prouiſionem ad proximum ſuperiorem deuolui, ex quorum numero ſunt Hoſt. *in d. cap. cùm vos, ſub num.* 2. Barbat. *conſil. 33. ſub num. 12. volum.* 1. Gutier. *d. c. 13. num.* 10. & alij relati à Cenall. *commun. contra communes, queſt. 659. verſ. ſed contrarium, ſub num.* 4. Alij verò rectiùs exiſtimant non priuari, ſed licere patrono infra quatuor menſes variare, taliquè elapſo tempore non amplius poſſe, cuius ſententiæ fuerunt *in d. cap. cùm vos,* Ioan. Andr. *ſub n.* 12. Butr. *n.* 4. Imol. *n.* 3. Abb. *n. 1. &* 5. ſequitur etiam Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 1157. p.* 1. & Perez, quem refero *in d. cap. cùm vos, n.* 2. 5

Eo non refutato.] Ergo patrono laico variare non licet ſi à priori præſentatione prorſus recedendo alterum nominaret, eſſet enim ſine dubio nullius validitatis hic ſecundus actus, vt per Rip. *in rubric. de iudic. num.* 69. Lap. *alleg. 78. poſt n.* 6. Lambertin. *p. 2. lib. 2. q. 7. princ. art. 22. poſt num.* 6. Gutier. *d. c.* 32. *num.* 4. 6

Qui prior eſt tempore iure potior eſſe videtur.] De hoc iuris principio, vide Doctores citatos *ad reg. qui prior 54. de regulis iuris, lib. 6. & in tract. Axiomatum iuris vſufreq. Axiom. 188. n. 1. cum ſeqq.* 7

In gloſſ. *Iudicio Epiſcopi,* 2. ibi, *& ſic eſt locus gratificationi,* &c. Notatur ad hoc, quòd vbicunque inter plures cumulatiuè præſentatos ad idem beneficium omnia paria eſſe conſtat, locus eſt gratificationi, vt per Roch. *verbo honorificum, q. 15. n.* 4. Lambertin. *art. 1. q. 15. princ. p. 3. lib. 2. n.* 8. Cæſar. de Graſſis *deciſ. 1. n. 9. ſub hoc tit.* Caualcan. *deciſ. 32. num. 6. p.* 5. Mar. Antonin. *variar. reſol. lib. 1. reſol. 104. n. 2. in fine.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 17. n. 33. cum ſeqq. & q. 18. num.* 27. Sayr. *in floribus deciſ. ſub hoc tit. deciſ.* 3. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſolut. 173. num.* 2. Campanil. *d. c. 13. num.* 445. quorum plures refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 72. num.* 199. vbi etiam quod quando duo æqualiter præſentati fuerint, vnus à duobus patronis, & alius ab aliis duobus, ſi æqualia ſint merita præſentatorum, habens inſtituere poterit optare, & quem voluerit inſtituere, & ſic eſt locus gratificationi etiam in hoc caſu, de quo etiam Mari. Antonin. *var. reſol. lib. 1. reg. 104. n.* 2. Si vero reliqua non eſſent paria, gratificatio ceſſaret non obſtante æqualitate vocum, quod ex Imola *in Clement. plures, n. 6. hoc tit.* Lambertin. *d. n.* 8. Roch. *d. verbo honorificum, ſub n. 40. verſ. ſed bonus,* tenet Campan. *d. c. 14. num.* 446. 8

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus ex conſtructione Eccleſia facta de conſenſu Epiſcopi acquiritur: patronus non eligit Pralatum in Conuentuali Eccleſia, ſed in capella ſic; patrono debetur proceſſionis honor, & alimentatur ab Eccleſia ſi vergat ad inopiam.*

2 *Iuſpatronatus acquiritur ex conſtructione Eccleſia facta de aſſenſu Epiſcopi abſque alia reſeruatione.*

3 *Iuſpatronatus in Eccleſia Conuentuali fundari non poteſt cum ſolo conſenſu Epiſcopi.*

4 *Iuſpatronatus non poteſt habere laicus in Eccleſia Collegiata.*

5 *Collegiata Eccleſia quibus ſignis cognoſcatur, remiſſiuè.*

6 *Patronus Eccleſia debet praferri in praeminentiis honorabilioris ſedis, & dignioris loci.*

7 *Eccleſia alit patronum ſuum ſi extrema laboret egeſtate, & an, quando, & quomodo hac alimenta praſtari debeant, oſtenditur.*

8 *Paoronus ingratus non alitur ab Eccleſia.*

9 *Conſenſus Papa non praſumitur interueniſſe etiam per longum tempus in facultate Eccleſia ſuper conditionibus appoſitis in ipſa fundatione.*

10 *Iuſpatronatus in Eccleſia Regulari, vel beneficio regulari ex ſola fundatione, & dotatione ſine particulari priuilegio Apoſtolico non acquiritur.*

11 *Alimenta patrono praſtantur ſecundùm illius qualitatem.*

12 *Eccleſias conſtruere dicitur opus pium, & religioſum.*

Cap. Nobis. XXV.

Clem. III.

1 PAtronus efficitur ſolus ille qui de conſenſu Epiſcopi extruxit Eccleſiam. Et non poteſt intereſſe electioni faciendæ de Prælatu Eccleſiæ, ſed poſt electionem poſtulatur eius aſſenſus, niſi habeat ſpecialem facultatem intereſſendi electioni, ſecus eſt in capella, quam tantum patronus eligit, & præſentat Epiſcopo. Item patrono datur honor poſſeſſionis, & ſi patronus vergat ad innpiam, Eccleſia ſuccurrere debet illi modeſtè ſecundùm iura. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Auan. Hoſt. Butr. Henric. Boich, Anchar. Henric. Caniſ. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 380. Alagona *in compendio iuris Canon. pag:* 512. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 24. c. 2.*

2 *Cum aſſenſu diœceſani conſtruxit*, &c.] Probat hic text. ex conſtructione Eccleſiæ facta de aſſenſo Epiſcopi acquiri iuſpatronatus abſque alia reſeruatione, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo*, & *Eccleſiam fundauit, q. 8. n.* 12. Lambertin *in ſimili tract. p. 1. lib. 1. q. 2. art. 3. & eod. lib. 1. p. 5. art. ſecunda queſt. princ. n* 12. Rot. *deciſ. 167. n. 4. p. 2. diuerſorum, & deciſ. 421. n. 2.* apud Farin. *p. 2. recentior.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo iuſpatronatus, §. 2.* Azor *inſtit. moral p. 2. lib. 6. c. 19. q. 7.* Viuian *in praxi iuriſpatron. p. 1. lib. 1. c. 1. n. 24.* Aloyſ Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici, reſol. 123. n. 2. & in collect. deciſ. p. 5. collect.* 1646. Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rub. 11. c. 14. n.* 355. Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 9. n. 62. à n.* 71. D. Ferentil *in annot. ad deciſ.* 1. Buratti *n. 14. lit. B.* quorum plures refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. allegar. 70. n.* 20. vbi *n.* 21. quod conſenſus ſufficit ſi interueniat ex poſtfacto, & *n.* 23. quòd præſtandus eſt Ordinario illius loci in quo fundatur Eccleſia, & *n* 30. quòd Ordinarij nomine in hac materia venit quilibet Prælatus etiam inferior, dummodo habeat Epiſcopalem iuriſdictionem, & *n.* 22. amplio ad Capitulum Sede vacante. Maſſobr. *in praxi habendi concurſum, pralud. 7. dub.* 6. ſecundùm Romanam impreſſ. vbi *dub.* 7. ſubdit quòd diœceſanus poteſt compelli per ſuperiorem ſi nolit conſentire reſeruationi iuriſpatronatus, immo quòd poteſt ipſe ſuperior conſentire ſi diœceſanus renuat ſine cauſa. Aduerte quòd iuſpatronatus non acquiritur ex conſtructione, ſeu dotatione neceſſariò, non voluntariè facta, Lambert. *in tract. huius tit. p. 3. lib. 1. q. 4. princ. art.* 7. Rot. *deciſ. 167. n. 5. & 6. p. 2. diuerſ. & deciſ. 758. n. 2. p. 2. recent.* & *in Camerinen. penſionis* 10. *Decembris* 1625. coram R. P. D. meo Pirouano. Vtrùm autem ex reædificatione acquiratur iuſpatronatus, vide quæ dixi *ad c. 3. in gloſſ. verbo fundatores, ſuprà hoc tit.* An in altari iam conſtructo poſſit in abſtracto fundari noua capellania, & in ea reſeruari iuſpatronatus? Affirmatiuè reſpondent Roch. *de iurepatron in verbo & dotauit, q.* 1. Lambertin. *eod. tract. lib. 1. p.... q. 5. art. 15. in princ. verſ. nota tamen, & q 6. art. 1. n. 30. verſ. eu circa,* & fuit dictum *in Gerunden. iuriſpatronat.* 22. *Aprilis* 1622. coram Reuerendiſſimo D. meo Decano.

Vtrùm autem conſenſus Ordinarij ex lapſu temporis præſumatur, ſolet ab aliquibus in dubium reuocari, in quo communis obtinuit ex diuturnitate temporis, ædificatione capellæ cum inſignibus, & armis, ac viſitatione ſuperioris, huiuſmodi conſenſum præſumi, vt ex multis S. Rotæ deciſionibus comprobaui *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3 alleg. 70. num.* 22. quibus addo Caualer. *deciſ. 265. num.* 5. & regolariter tempus triginta annorum neceſſarium eſſe ad præſentandum talem conſenſum firmanit Beltramin. *ad Gregor. XV. deciſ. 42. num.* 7. Verùm hac in re optimè conſiderauit Rot. *in Segobien. Capellania* 13. *Ianuary* 1613. coram bonæ mem. Vbaldo, quòd licèt ſupradicta procedant in donatione iuriſpatronatus, in qua nullus poteſt conſiderari fauor Eccleſiæ, ac proinde requiratur ſpatium tanti temporis ad præſumendum talem conſenſum, tamen vbi agitur de præſumendo conſenſu in electione alicuius beneficij cum reſeruatione iuriſpatronatus, cùm ſit in fauorem Eccleſiæ, qui in eo verſatur ne beneficium iam erectum ſupprimatur ob defectum talis conſenſus, non videtur requiri ſpatium tanti temporis, ac proinde videbatur ſufficere decennium ex quo agitur de modico præiudicio, ex Menoch. *de praſumpt. lib. 3. praſumpt. 132. num.* 54. eo maximè, quia conſenſus Ordinarij poteſt interuenire ex poſtfacto, vt dixi *ad cap. nullus, num. fin. hoc tit.* & quia Eccleſia reperitur ædificata interueniſſe præſumitur, Menoch. *lib. 6. praſumpt. 79. num.* 3. Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 9. num.* 73.

Caterùm in Conuentuali Eccleſia, &c. Notatur ad 3 hoc, quòd iuſpatronatus in Eccleſia Conuentuali, fundari non poteſt cum ſolo conſenſu Epiſcopi, ſed eſt neceſſarium priuilegium Apoſtolicum in limine fundationis, etiam ad effectum præſentationis, vt docent *in praſenti*, Hoſtienſ. *col.* 2. Roch. *num.* 16. & Abb. *num.* 9. Putc *deciſ. 366. & 379. part.* 2. Seraphin. *deciſ. 1205. num. 5. & deciſ. 1352. n. 5. & deciſ. 1295. n.* 2. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 5. collect.* 1486. Rot. *in Albanen. Prioratus*, coram Otano, & apud Farinac. *deciſ. 33. num. 1. part. 2. recentior.* vbi *num.* 3. pariter cenſuit iuſpatronatus præſumi fundatum ex priuilegio Apoſtolico, quando vltra temporis antiquitatem

concurrit

concurrit obſeruantia præſentationum, cùm declaratione, de qua *ibi* Vnde *infr.n.*10.

Intellige ſi iuſpatronatus eſſet reſeruatum in tota Eccleſia, ſecus verò ſi fuit reſeruatum in Altari conſtructo, vel conſtruendo de Ordine teſtatoris in dicta Eccleſia Regulari, quia tunc ſufficit ſolùm conſenſus Regularium, vt citato Pariſ.*conſil.*35.*n.*10.*lib.*4. cenſuit Rota *in Segobien. capellaniæ 26. Februarij* 1625. coram bonæ mem. Vbaldo *in verſ. non obſtat* 2. refert Ferentil. *vbi ſuprà num.*17. vbi *n.*16. poſt Seraph. *deciſ.*1295.*n.*3. ampliat deciſionem text. etiamſi Eccleſia eſſet conuentualis habitu, non actu. Priuilegium autem prædictum ex curſu temporis, & obſeruantia præſumitur interueniſſe in limine fundationis, licèt non ſit enuntiatum, Abb. *in c.cura paſtorali, n.*4. *hoc tit.* Rot.*deciſ.*363.*num.*1. *& deciſ.*573. *num.*2. *part.*4. *diuerſ.* Niſi ex facie inſtrumenti fundationis conſtaret adhibitum fuiſſe ſolùm conſenſum Epiſcopi, vel alterius Prælati Papa inferioris, Anton. Gabr.*commun. tit.de præſumpt. concluſ.*1. *n.*57. Rot. *deciſ.*55. *n.*2. *p.*1. *recent.*

4 Notatur etiam hic text. ad hoc, quòd in Eccleſia Collegiata non poteſt laicus habere iuſpatronatus, vt per Perez *l.*1. *col.*15. *verſ. in Eccleſia, tit.*6.*lib.*1. *Ordinamen pag.*142. vbi etiam refert, quòd poterit habere quoad honores, & ſimilia, & alia beneficia eiuſdem Eccleſiæ Collegialis, additque *pag.*146. *col.*1. hunc text. eſſe intelligendum in præſentatione Prælati, non autem in aliis de collegio, quorum præſentationem non poteſt habere laicus, quod etiam tenet Menochius *conſil.*90.*à num.*37. & inde infert idem Perez quod ſi Eccleſia patronata in Collegiatam erigatur, patronus amittit iuſpatronatus, & amplius præſentare non poteſt, ſed dumtaxat conſenſum electioni factæ præſtare. Et quòd iuſpatronatus in Eccleſia conuentuali ex conſtructione acquiratur ad effectum præeminentiarum, & ad omnes effectus excepto iure præſentandi, & nominandi, ex Lambertin.*lib.*1.*p.*1 *art.-.vndecima quæſt.princip.n.*5. tradit Rot.coram Cardinal. Caualer. *deciſ.*265 *num.*6. *&* 7.

5 Quibus autem ſignis cognoſcatur Eccleſia Collegiata, vide Maſcard.*de probat.concluſ.*584. *per totam*; Cardin. Mantic. *deciſ.*107. *num.*9. & *deciſ.*175. *num.*1. *& deciſ.*215. *à num.*1. Rot. *deciſ.*673. apud Farin. *part.*1. *recent. & deciſ.*315.*à num.*3.*&* 4.*& deciſ.*482. *num.*4. *part.*2. *recent.* vide latè *infrà ad c. poſtulaſti* 30. *hoc tit. num.*5.

Patroni poſtulatur aſſenſus.] Collige ex text. in electione Prælati Eccleſiæ Conuentualis, poſtulandum eſſe patroni conſenſum, ita gloſſ. *verbo honeſtius,* Abb.*num.*8. Zabarel.& alij *in præſenti*, idem Abb. *n.*2. *in c. cùm terra, de elect.* Roch. *in tract. huius tit. verbo in Eccleſia, quæſt.*2.*num.*2. *& quæſt.*2. *num.*8. Paul. de Citadinis *part.*3. *quæſt.*32. *num.*41. Lambertin. *lib.*2. *part.*1.*quæſt.*5.*art.*1.*à num.*19 *& art.*2.*à princip.* Intellige ſecundùm ſuprà citat. vt poſtulat in poſtulatione conſenſus ad effectum vt patronus electionem approbet, & laudet, manente ipſius validitate quantumcumque illam recuſauerit, nam cùm huiuſmodi conſenſus tantummodo in obſequium, & remunerationem beneficij accepti poſtuletur, & tale obſequium, ſeu remuneratio non dicat prædictum conſenſum præciſè eſſe obtinendum, rectè fit, vt talis conſenſus ita requiratur vt velit, nolitve, validitas electionis permaneat, prout explicant Abb. *in cap. Sacroſancta, num.* 6. *de elect.* Paul. de Citadinis *dict. num.*41. Roch. *d.quæſt.*2.*num.*2. Canaler. *d.deciſ.*321. *num.*5. *& deciſ.*445. pro quo intellectu facit verbum illud, *honeſtius*, de quo *in hoc text.* quod quidem ſupponit honeſte fieri ſi patroni conſenſus non requiratur, prout in ſimili probat text. *in cap. commiſſum* 16. *de ſponſalibus*, ibi, *tutius*, &c. iuncta communi interpretatione, de qua *ibi.* Nec huic intellectui refragatur text. *in c. Abbatem il.*2. 18. *quæſt.* 2. ſiquidem omiſſis multis declarationibus, de quibus DD. ſatisfit ſi dicas text. illum ſolum euincere habendam eſſe rationem ipſius patroni, & certiorem eſſe faciendum de electione Prælati in Monaſterio, cuius patronus exiſtit, non verò conſtituere conſenſum patroni præciſè eſſe requirendum, vt aliquid impediat, vel officiat electioni iam factæ, prout voluit *gloſſ.*1.*in cap. principali,* 63. *diſt.* Abb. *hic in finalibus verbis* Vnde iam colliges non videri veram ſententiam gloſſ. *verbo honeſtius, in præſenti*, dum videtur velle de neceſſitate præciſa fore poſtulandum aſſenſum patroni, itavt ſine illo non confirmetur electio, idem dicit apertius gloſſ. *verbo Princeps, in cap. de hoc, de ſimon.* ſequitur Hoſtienſ. relatus à Zabarel. *in præſenti, quæſt.*3. aduertere namque debuiſſent ſolùm poſtulari conſenſum in obſequium, & reuerentiam patroni ad illum tantum effectum, vt coram diœceſano, ſi aliqua ſciat, opponat, quæ de iure debeant impendere confirmationem, prout reſoluunt ſuprà citati, aliàs data confirmatione ſine requiſito conſenſu, vel illo non dato, permanet ipſa in ſua firmitate, vt aduertit Lambertin. *lib.*2. *part.*1.*q.*5.*art.*2. *num.*9.

Limita ſupradictam concluſionem quæ habet in electione Prælatum Eccleſiæ Conuentualis poſtulandum eſſe patroni conſenſum, explicatam vt *ſuprà*, non procedere data conditione in contrarium in eadem Eccleſia Conuentuali oppoſita de conſenſu Epiſcopi in fundatione, conſtructione, vel dotatione ipſius, ſiquidem illa prædicto modo opponi poteſt per quam patronus in eadem Eccleſia Conuentuali Prælatum præſentare poſſit, aduertit in ſpecie Paulus de Citadinis *d. loco*, Roch. *d. quæſt.* 2. *num.*3. Lambertin. *lib.*2. *part.*1. *quæſt.* 5. *art.* 1. *num.* 23. Deinde limita non procedere reſpectu Præbendarum, Capellarum, ſeu aliorum beneficiorum, quæ extiterint in eadem Eccleſia Conuentuali, in his enim non datur inconueniens quominus patronus præſentare poſſit, & ita probat text. *in verſic. ſecus tamen,* Concil. Trident. *ſeſſ.*25 *de reformat. cap.* 9. *verſ. reliqua*, notat Abb. *num.*6. *in fine*, & alij *in præſenti,* idem Abb. *in cap. ſuggeſtum, num.*3. *ſuprà eodem, & in cap. fin. de conceſſ. præbend.* Roch. *d. quæſt.*2.*num.*3. Paul. de Citadinis *vbi ſuprà*, communis ex Imol. *in d. cap. fin.* Lambertin. qui plures refert *d. quæſt.*5. *art.* 2.

Honor proceſſionis fundatori ſeruatur.] Collige ex 6
text. deberi patrono honorem proceſſionis, ita gloſſ. *verbo modeſtè*, Butr. *num.*2. Abb. *num.*5. Anan.*num.*9. & alij *in præſenti.* Innocent *num.* 3 vbi Abb. *num.*4. *in rubr. ſupr. hoc tit.* Roch.*verbo honorificum, quæſt.*63. *num* 98. latè Lambertin. *lib* 3. *quæſt.*1 *art.*1. *à princip.* Intellige in honore continuo proceſſionis reſpectu vltimi loci illius, in quo patronus retro præcedere debet iuxta Prælatum in ſolemni proceſſione, ſi in illa prouincia maior honor ſit ſequi, quàm præcedere, prout in ſpecie reſoluunt Angel. *in ſumma verbo iuſpatronatus*, Paul. de Citadinis *part.* 6. *quæſt.* 1. Intellige quòd proxima verba text. de honore, quo patronus excipitur cùm ad Eccleſiam venit, Abb. *in præſenti, num.* 5. Azor. *d. part.*2. *lib.*6. *cap.*20. *quæſt.*2. Nam patronus Eccleſiæ aliis debet præferri in præeminentiis honorabilioris ſedis, & dignioris loci, in proceſſionibus, ac anterioritate in ſuſcipienda pace, thurificatione & aliis conſimilibus actibus, Mantic. *deciſ.*244. *num.*1. Franc. Leo *in theſauro*

fori Eccleſ. part. 2. *c.* 16. *num.* 72. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 14. *n.* 10. *verſ. ratio*, Roch. *de iurepatronat. verbo honorificum, num.* 99. Lambertin. *in ſimili tract. lib.* 3. *quaſt.* 1. *princip. num.* 11. Cardinal. Caualer. *deciſ.* 321. *num.* 2. vbi *num.* 4. ſubdit pariter præeminentiam habere vt poſſit defendere Eccleſiam, & denuntiare perſonas lapidantes eius bona.

7 *Et ad inopiam vergat.*] Notatur ad hoc, quòd Eccleſia alit patronum ſuum ad inopiam vergentem. Idem, probat text. *in cap. quicumque il ſecundo* 16. *q.* 7. ibi: *Suffragium vita*, &c. tradunt gloſſ. *verbo modeſte*, Butr. *n.* 22. Abb. *n.* 6. Anan. *n.* 9. *in præſenti*, Roch. *verbo vtile, quaſt.* 1. *num.* 1 Lambertin dicens eſſe omnium Doctorum ſententiam *lib.* 3. *q.* 3. *art.* 1. Gig. *de penſionib. quaſt.* 23. *num.* 1. Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 21. Lar. *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſolent, num* 20. *cum ſeqq. ff. de liberis agnoſcend.* latè Surd. *de aliment. titul.* 1. *q.* 54. *per totam*, Viuian. *in praxi iuriſpatronat. lib.* 1. *cap.* 1. *à num.* 11. Campanil. *d. rub.* 11. *c.* 27. *ſub num.* 22. Declara tamen non eſſe neceſſarium quòd patronus in ſumma egeſtate poſitus ſit, ſed ſufficere quòd iam iam ad paupertatem deueniat, ita vt verum ſit dicere, quòd iam ſecundùm qualitatem ſuæ perſonæ ſuſtentari non poteſt ex ſuis bonis, vel aliunde, puta ex aliquo opere ſuo, quod licitè & honeſtè exercere poſſit attenta qualitate ſuæ perſonæ, propter text. *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſed ſi filius, ff. de liberis agnoſcend.* patet ſi expendas id importare venire ad inopiam, vt probat text. *in cap.* 1. §. *ſanè de ſtatu Monach. lib.* 6. iuncta deciſione text. *in l. Nepos Proculo* 125. *in fine, verſ. poteſt, ff. de verbor. ſignif.* & ita in ſpecie Lambertin. *lib.* 2. *q.* 3. *art.* 3. *num.* 6. quicquid gloſſ. *verbo ad inopiam, in cap. quicumque* 16. *q.* 7. contrarium velit, exiſtimans oportere in ſummam egeſtatem eſſe deductum patronum; contra quam vltra prædictam rationem vrget text. *in præſenti*, ibi, *ad inopiam vergat*, & *in d. cap. quicumque*, ibi. *redacti fuerint ad inopiam*, quæ quidem verba non requirunt, niſi tantùm illum caſum in quo iam ex his bonis commodè, vel aliunde ſuſtentari nequeat, vt eleganter probat Iuriſconſult. *in l. ſi conſtante* 24. *in princ. ff. ſoluto matrim.* vbi agens de illo, qui vergit ad inopiam ad effectum vt repetitio dotis contra illum intentetur, dicit talem eſſe qualem conſtat iam aliquid minus habere ex illis bonis, quibus antea dos poterat præſtari, patet ibi, *ex quo euidentiſſimè apparuerit mariti facultates ad dotis exactionem non ſufficere*, prout tradit in ſpecie Nouell. *de dote part.* 6. *q.* 70. Campeg. *eod. tract. p.* 3. *q.* 19. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum*, §. 17. & 18. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, num.* 33. imo tenetur Eccleſia ex gratitudine patronum inopem alere, Rot. *deciſ.* 594. *num.* 5. apud Farinac. *collect.* 1. *nouiſſimarum*, aliàs *part.* 4. *diuerſ.* vbi cenſuit ad hoc ipſum patronum ſummam egeſtatem probare teneri. An autem ab alimentis huiuſmodi excludatur ſi poteſt artem aliquam exercere proprio ſtatui non contradicentem? vide eandem Rot. *deciſ.* 594. §. 4. *diuerſ.* Eccleſia patronum pauperem in domo propria, & non ipſa Eccleſia tenetur alere, Rebuff. *in tract. congrua portionis, num.* 97. Lar. *in d.* §. *ſolent, num.* 28. Surd. *tit.* 4. *quaſt.* 14. *num.* 21. de integris ſcilicet alimentis, id eſt, de cibo, potu, veſte, lecto, & aliis omnibus, quæ ſub alimentorum vacabulo continentur, ſi ei ſuppetant facultates, idem Surd. *titul.* 4. *quaſt.* 23. *à num.* 12. ita vt ex fructibus ſint deducenda, non verò ad ea vendenda proprietas, Surd. *d. tit.* 4. *quaſt.* 9. *num.* 11. præſtando ampliora, & pinguiora alimenta patrono nobili, quàm ignobili, idem Surd. *d. tit.* 3. *quaſt.* 28. *num.* 15. & non ſolùm ipſummet patronum, ſed etiam vxorem, & filios, & familiam Eccleſia alere tenetur, Surd. *tit.* 4. *n.* 18. & *tit.* 7. *q.* 32. *num.* 30.

8 Limitatur tamen in patrono ingrato, qui non alitur ab Eccleſia, Surd. *eod. tit.* 7. *quaſt.* 32. *à num.* 6. vbi à principio illius quæſtionis probare intendit non eſſe alendum patronum quando deductis alimentis Curati nihil ſupereſt, nam Eccleſia tunc debet dare alimenta patrono pauperi ſi ſupereſt vltra id quod neceſſarium eſt ad Dei cultum, ac miniſtrorum alimenta. Abb. *in præſenti, n.* 6. & Butr. *n.* 22. Lambertin. *in tract. huius tit. lib.* 2. *art.* 2. *tertia quaſt. princ. num.* 2. Roch. *in ſimili tract. verbo vtile, num.* 1. & 2. Roland. *conſil.* 2. *num.* 33. *lib.* 3. Caſſad. *deciſ.* 3. *num.* 2. *ſub hoc tit.* quos refert, & ſequitur Rot. apud Farin. *deciſ.* 454 *p.* 1. *recent.*

Ex eo iuſpatronatus acquiri.] Ergo probata conſtructione cum aſſenſu Epiſcopi ſaltem præſumpto non eſt neceſſe probare alium aſſenſum quoad acquiſitionem iuriſpatronatus, vt latè deducitur apud Card. Caualer. *deciſ.* 336. *ex n.* 4.

9 In gloſſ. *Niſi aliter*, ibi, *ſpecialiter conceſſa in ſua fundatione.* Notatur ad hoc, quòd conſenſus Summi Pontificis non præſumitur interueniſſe etiam per longum tempus in fundatione Eccleſiæ ſuper conditionibus appoſitis in ipſa fundatione, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 416. *n.* 3. & 5. Rot. *deciſ.* 563. apud Farin. *in* 1. *collect. nouiſſimarum.*

10 In ead. gloſſ. ibi, *Vbi datum fuit tale priuilegium*, &c. Notatur ad hoc, quòd licèt ex eo quòd quis fundat, & dotat aliquam Eccleſiam, acquirat iuſpatronatus, & exinde titulus probetur, tamen ſecus eſt in Eccleſia Regulari, quia vltra dotationem, & conſtructionem requiritur expreſſa conceſſio, & priuilegium Apoſtolicum in limine fundationis, vt per Rot *deciſ.* 564. *n.* 3. & *deciſ.* 573. *n.* 1. apud Farin. *in collect.* 1. *nouiſſimarum.* vbi *n.* 2. cenſuit quòd confirmatio Apoſtolica ex lapſu diuturni temporis etiam non enuntiata præſumitur. Idem etiam quòd in beneficio Regulari non acquiritur iuſpatronatus ex ſola fundatione, & dotatione ſine particulari priuilegio Apoſtolico. Mohedan. *deciſ.* 340. aliàs 10. *n.* 5. *hoc tit.* Couar. *in reg. poſſeſſor. p.* 2. §. 10. *n.* 3. *verſ. alter caſus*, Lambertin. *de iurepatronat. lib.* 2. *q.* 5. *p.* 1. *art.* 1. *n.* 10. & 11. Paul. de Citadinis *eod. tract. p.* 3. *conſ.* 1. *n.* 71. & *conſ.* 2. *n.* 13. *verſ. ſed ex reſeruatione ſpeciali*, Rota *deciſ.* 563. *verſ. non obſtat*, & *deciſ.* 564. *n.* 2. & 3. & *deciſ.* 572. *n.* 1. & *deciſ.* 574. *n.* 1. *p.* 4. *diuerſ.* & *deciſ.* 53. *num.* 1. *part.* 1. *recent.* Seraphin. *deciſ.* 1305. *n.* 5. & *deciſ.* 1353. *num.* 5. & *deciſ.* 1395. *num.* 2. Rot. *deciſ.* 421. *num.* 2. apud Farinac. *part.* 2. *recent.* & vide *ſuprà, num.* 3.

11 In gloſſ. *Modeſtè*, ibi, & *ad qualitatem perſona.* Notatur ad hoc, quòd alimenta patrono præſtantur ſecundùm illius qualitatem, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.* 20. *num.* 143. D. Barboſ *in l. maritum, num.* 5. *ff. ſoluto matrim.* Azor. *d. c.* 20. *q.* 2. ſentit gloſſ. *verbo ad inopiam, in cap. quicumque* 16. *quaſt.* 7. dum dicit magis prouidendum eſſe illi, qui fuit diues, quàm illi, qui ſemper ſuſtinuit aliquam paupertatem, reſoluunt Roch. *verbo vtile, quaſt.* 1. *num.* 2. Lambertin. *d. q.* 3. & *art.* 6. *in princip.* & *num.* 13. & *à num.* 25. quærit an alimenta debeant eſſe in quantitate, quæ nutriant vxorem, filios, & ſeruos domeſticos, qui qualitati patroni conueniant. Quorum alimentorum nomine non tantùm eſus, & potus, ſed etiam veſtiarium, quinimò & habitatio veniunt, & patrono tribuenda ſunt, iuxta text. *in l. legatis, ff. de aliment. & cibar. legat.* & *in l. verbo victus* 43. *ff. de verbor. ſignificat.* tradunt Palat. *in rubric. de donatione inter virum & vxorem*, §. 11. *num.* 3. Couar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 3. §. 1. *n.* 9. D. Barboſ *in l. quæ dotis, à num.* 64. *ff. ſoluto matrim.*

&

Digitized by Google

& inſuper alia præſtanda ſunt, de quibus Lambertin. *d.q.3.art.9.à princ.*

In ead.gloſſ.ibi, *Onus.* Videtur gloſſ. ſentire ad patronum pertinere ſollicitudinem, & ſolertiam circa Eccleſiæ patronatæ, & ipſius rerum defenſionem, id enim importat onus, idem probant text. *in cap. filiis 16.q.7.& in cap.conſtitutum 16.q.1.*Roch.*verbo oneroſum, q.1. & ſeq.* Lambert. *lib.3.q.1.art.*1. Ex quibus colliges poſſe patronum obligare beneficiatum vt ſaltem in genere ſibi reddat rationem circa adminiſtrationem redditunm Eccleſiæ patronatæ, vt dixi *in addit. ad cap. ex literis ſuprà hoc tit. propè fin.* Colliges etiam cuſtodiam Eccleſiæ vacantis ad patronum pertinere, vt probat text. opt. *in cap. cùm vos, de officio Ordin.* vbi Abb. & communiter DD. poſt Lambertin.*d.loco, art.6.*

12 In gloſſ. *In capella.* Notatur ad hoc quòd conſtruere Eccleſias dicitur opus pium, & religioſum, vt per Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.3.princ.n.5.*

In ead.gloſſ.ibi, *Sed his non obſtantibus videtur quòd inuito patrono Capella in præiudicium patroni, & ita eo inuito collegiata fieri non poteſt.* Ita Maſſobr. *in praxi habendi concurſum præl.7.dub.5.n.5.*ſecundùm Roman. impteſſ. vbi ſubdit eo caſu iuſpatronatus amitti per erectionem in collegiatam, quando patronus patitur Eccleſiam erigi in collegiatam abſque aliqua reſeruatione ſui iuris.

SVMMARIVM.

1 *Patronus Eccleſiæ vacantis quamvis ſit Clericus ad eam præſentare non poteſt,* & n.2.

3 *Patronus non valet procuratorem deputare, qui eundem conſtituentem ad Eccleſiam vacantem nominet.*

4 *Procurator deputatus à multis patronis ad præſentandum poteſt vnum ex dictis conſtituentibus præſentare, modo comparuerit nomine omnium.*

5 *Patronus vt poſſit ſuum de iurepatronatus adipiſci beneficium, duo modi referuntur.*

6 *Procurator conſtitutus à patrono ad præſentandum non poteſt ſeipſum præſentare.*

7 *Patronus etiam ad beneficium ſimplex ſe præſentare non poteſt.*

Cap. Per noſtras. XXVI.

Innoc. III.

1 NVllus etiam Clericus idoneus, doctus, & benemeritus habens iuſpatronatus in aliqua Eccleſia poteſt ſe præſentare, quia nemo debet ſe ingerere officiis Eccleſiaſticæ prælationis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol.Anan.Hoſt Henric.Anch.Panorm.Vin *in ration. lib.3.iuris Pontif.pag.* 381. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*513.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Ant. Aug.*collect.3.Decret.lib.3.tit.30.c.1.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text.deſumunt Paul. de Citadin.*p.6 q.48.art.3.n.89.cum ſeqq.* Lambertin. *lib.2.p.1.q.8.art.1.n.6.*Mant.*dialog.4.*Rot. *in Spoletana capellaniæ 16. May* 1623.coram bon.mem.Buratto, & *in Regien.iuriſpatronatus 15.Ianuar.*1624.coram R.P. D. meo Pirouano, & *in eadem 5.Martij* 1625. coram bon.mem.Vbaldo, Flamin.*de reſign.lib.5. q.17.n.*112. Vin.*in praxi iuriſpatr.p.2.lib.6.c.*8.Campan.*in diuerſorio iuris Canon.rubr.11.c.13.n.*398. Mar.Antonin.*var. reſol.lib.1.reſol.51. n.1.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p.3. alleg.72.n.*85. quod adeò verum exiſtimat Campanil. *d. loco*, vt procedat etiam reſpectu beneficij ſimplicis, quicquid contrarium velit Lambertin.*in tract.huius tit. p.1.lib.2.q.8.art.*2. Ratio eſt, quia in præſentatione patroni de ſe ipſo facta vitium ambitionis reperiri cenſetur, nam cum non ſolùm prohibeantur illa, quæ per ſe mala ſunt, verùm etiam illa quæ ſpeciem mali repræſentant, & præſentatio de ſe facta propter prædictum vitium in illo præſumptum mali ſpeciem habere cenſeatur, argum. text. *in cap. quia in tantum, & in cap. cùm iam dudum, de præbend.* meritò text. dicit patronum ſeipſum ad Eccleſiam patronatam vacantem non poſſe præſentare, pro qua ratione, ſeu potiùs declaratione faciunt verba huius text. ibi, *cum igitur nullus ſe ingerere debeat,* &c. quæ quidem verba important affectare, & ambire, iuxta text. *in l. ſi quenquam, C. de Epiſcopis, & Clericis*, in qua ratione naturali ſuaſoriam tamen dat hic text.ad confirmendam talem prohibitionem, quemadmodum multoties Pontifices aliàs ſimilibus rationibus naturalibus ſolent ſuas deciſiones probabiliter confirmare, vt videre eſt *in cap. quoniam, de officio & in cap.cùm omnes, de conſtit.* Amplia procedere etiam in inſtitutione, itavt Epiſcopus ſimiliter ſe ipſum inſtituere non poſſit, prout dixi *in addit. ad c. vlt. de inſtit.* Limita quando patronus præſentat filium ſuum ad Eccleſiam vacantem, de quo dixi ad *c. quia Clerici, in gloſſ.ſupr.hoc tit. & c.conſuluit* 15.*n.3. ſupr.eod.*

An autem patronus valeat procuratorem deputare, 3
qui eundem conſtituentem ad Eccleſiam vacantem nominet? reſpondeo quòd non poteſt, quamvis valeat etiam nulla ſpecifica præhabita conditione illum eligere, ita Flamin.*d.q.17. n.* 13. Rota apud Caputaquen. *deciſ. 397 part.* 2. ead. Rot. *deciſ.* 185.*part.2.*
diuerſ. vbi etiam tentum fuit quòd ſi procurator de- 4
putatus fuerit à multis patronis ad præſentandum, & vnum ex dictis conſtituentibus præſentet, dummodo comparuerit nomine omnium, valet actus, refert
Campan. *d. c.* 13. *num.* 399. Si autem patronus, qui 5
vnicus eſt, vellet ſuum de iurepatronatus adipiſci beneficium, qua medela ad illud aſſequendum vti poſſit non abs re quæreret aliquis, & vno ex duobus modis ſibi ſuccurrere poſſe tradunt Doctores, quorum vnus eſt, vt emittat preces coram Epiſcopo, vt ſibi prouideatur de beneficio, refert Abb *in præſenti*, & videtur inſequi Caualcan. Fini *c.deciſ.*18.*num.*42.*p.*3. Ioſeph. Ludou.*concl.42. verſ.ampliatur* 6. Lambert. *d. q.8.art.3.* Ioan.de Selua *de benefic p.1. q 6.n.*19.Zerol. *in praxi Epiſc. p.1.verbo iuſpatronatus*, § 21. & quòd patronus huiuſmodi poteſt procedere per viam deprecationis, & ſupplicationis factæ Epiſcopo vt ſibi conferat beneficium, & illo caſu poſſit Ordinarius illum gratificando admittere, cenſuit Rot.*in d. Regien. iuriſpatronatus 15 Ianuarij* 1624.coram R. P. D.meo Pirouano, & *in eadem 5. Martij* 1624. coram bonæ mem.Vbaldo, & *in Barcinonen.beneficij 2. Maij* 1625. coram eodem D. meo Pirouano cum aliis citatis per Ferentil.*in annot ad deciſ.316. Buratti, n.*12. Alter verò eſt, quòd Epiſcopus poſſit dictum beneficium conferre eidem patrono, qui inhæreat, atque aſſentiat collationi prædictæ, quod longa ſerie poſt alios tutatur Lambert. *d.q.8.art.4.*

Intellige ſupradicta adeò vera eſſe, vt nec procu- 6
rator conſtitutus à patrono ad præſentandum poſſit ſe ipſum præſentare, vt per Vin.*d.c.8.num.*8. Gonzal.*ad reg.8. Cancel.gloſſ.2.n.57.& ſeq.* quos refero ego ipſe *d.alleg.72.n.*88.

Eccleſiaſticæ prælationis officiis.]Dum hic text.ſe re- 7
ſtringit ad Prælaturam, iam probare videtur ad bene-

ficium ſimplex ſe patronum præſentare poſſe, & ita hanc ſententiam probant Lambertin. *lib. 2. p. 1. q. 8. art. 2. à n. 6.* Peregr. *conſ. 18. n. 15. lib. 5.* Ioſeph. Ludou. *concl. 42. col. 16 verſ. ampliatur quintò*, Rot. *in d. Regien. iuriſpatronatus 16. Ianuarij* 1624. coram R. P. D. meo Pirouano. Sed contrariam ſententiam tenuit Ioan. Andr. & communis *in præſenti*, pro qua facit, quia text. *in præſenti*, agit de perſonatu ad quem dicit patronum ſe ipſum non poſſe præſentare, & tamen conſtat perſonatum eſſe beneficium ſimplex, probat text. *in cap. ſuper eo 6. de præbend. lib. 6.* facit rurſus, quia ratio in qua text. iſte fundatur, & in eadem deciſione exprimitur etiam in ſimplicibus beneficiis reperitur, fatetur Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c. 17.* ibi: *Improba cupiditatis affectu*, & ibi, *vnum tantum beneficium*, &c. proinde dicendum eſt in illis etiam prohibitionem huius text. locum habere, licet enim aliqua deciſio exorbitans etiam contra iuris regulas ſit, non eſt inconueniens quod accommodetur ad caſus, de quibus non loquitur, ſi in illis verificatur ratio ipſius diſpoſitionis, dummodo tamen in eadem diſpoſitione exprimatur, prout notatur *in reg. odia, lib. 6.* & ideo Rot. re maturiùs diſcuſſa adhærere noluit opinioni Lambertin. & ſequacium, vt videre eſt *in Regien. iuriſpatronatus 5. Martij* 1615. coram bonæ memor. Vbaldo, & *in Barcinonen. beneficij 2. Maij* 1625. coram R. P. D. Pirouano, Ferentil. *in annot. ad deciſ. 306. Buratti, lit. A.*

SVMMARIVM.

1 *Iuriſpatronatus quæſtio ſi inter patronos non diffinitur infra quatuor menſes, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam ſine præiudicio eorundem*, & n. 2.

3 *Præſentatio à patronis laicis, vel Clericis ratione patrimonij facienda eſt infra quadrimeſtre, à patronis verò Eccleſiaſticis intra ſemeſtre.*

4 *Epiſcopus tranſacto termino dato à iure patronis ad præſentandum, poteſt liberè de Rectore Eccleſiæ in Eccleſia prouidere.*

5 *Negligentia Prælati & Canonicorum non præiudicat Eccleſiæ, & ſucceſſoribus.*

Cap. Cùm propter XXVIII.

1 IVriſpatronatus quæſtio ſi inter patronos non diffinitur infra quatuor menſes, perſonam idoneam inſtituere poteſt Epiſcopus, & ex hoc nullum præiudicium in poſterum præſentationi generatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Henric. Caniſ. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 382.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 513. & vol. 4. repet. in iure Canon. ad lib. 3. Decret.* Ioan. Crot. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 30. c. 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 7. num. 13.* Prax. Epiſcop. *p. 1. verbo iuſpatronatus*, §. 5. Rot. *deciſ. 586. n. 2.* apud Farin. *in 1. collect. nouiſſimarum*, nouiſſimè D. Ioan. Ant. Maſſobr. *in ſua praxi habendi concurſum ad parochiales Eccleſias, requiſ. 1. dub. 10. à n. 14.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. c. 13. n. 486.* vbi cum Lap. *allegat. 78. n. 15. & 17.* ac Ioan. de Selua *de benef. p. 3. q. 59. in fine*, aſſerit text. *in præſenti*, vendicare ſibi locum vbi non apparet quis ſit patronus. Vide quæ dixi *ad c. 3. n. 9. ſupr. hoc tit.*

3 *Infra quatuor menſes.*] Notatur ad hoc, quòd præſentatio à patronis laicis, vel Clericis ratione patrimonij facienda eſt infra quadrimeſtre, vt probatur *in hoc text.* à patronis verò Eccleſiaſticis facienda eſt intra ſemeſtre, *cap. vnic. hoc tit. lib. 6.* Vgolin. *de offic. Epiſcopi, c. 51. in princ. n. 5.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. p. 2. deciſ. 228. n. 14. & 15.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p. 2. c. 6. n. 23.* Viu. *in praxi iuriſpatron. p. 2. lib. 7. c. 1.* Nicol. Garc. *de benef. p. 5. c. 9. n. 209.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 72. n. 126.* vbi *n. 127.* quòd huiuſmodi tempus currit diebus feriatis cùm ſit continuum, & à *n. 128.* quod dicatur iuſpatronatus Eccleſiaſticum, & *n. 133.* quod in dubio vbi fit mentio intelligitur de Eccleſiaſtico, adde nouiſſimè Ioan. Anton. Maſſobr. *d. praxi requiſ. 2. dub. 1. à n. 6.*

Vtrùm autem iuſpatronatus ex bonis Eccleſiaſticis fundatum, ſed cauſa permutationis, vel alio titulo oneroſo in laicum tranſlatum auctoritate Apoſt. remaneat Eccleſiaſticum, vel efficiatur laicale, quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda, in qua illa eſt verior opinio quæ dictat huiuſmodi iuſpatronatus eſſe laicale, quemadmodum enim quando à principio iuſpatronatus eſt laicale, & deinde tranſit in Eccleſiaſticas perſonas, efficitur Eccleſiaſticum, & illius naturam aſſumit, Abb. *in cap. de Monachis, n. 14. de probat. & in c. 1. hoc tit. lib. 6.* vbi Ioan. Monach. *num. 4.* Prob. *in addit. num. 17.* Rebuff. *de nomin. q. 8. num. 22.* Crot. *conſ. 291. num. 25. lib. 3.* Card. Seraphin. *deciſ.* 1420. ita etiam è conuerſo dicendum videtur vt iuſpatronatus exuat primordialem ſuam naturam, & dum tranſit in laicum, identidem efficiatur laicale, vt in puncto arguit Borgnin. *deciſ. 22. num. 6. part. 1.* attenditur enim perſona quæ præſentat, & quæ poſſidet ius præſentandi, & prout illa eſt, ita etiam determinatur natura ipſius iuriſpatronatus, Mohed. *deciſ. 9. in fin. de iurep.* Creſcent. *deciſ. 9. eod. tit.* Achil. *deciſ. 5. etiam eod. tit.* Put. *deciſ. 90. lib. 3.* & vulgatum eſt quòd ſi laicus ex iuſto titulo, & cum ſolemnitate efficiatur dominus, & acquirat bona Eccleſiaſtica, hæc bona non dicuntur amplius Eccleſiaſtica, ſed aſſumunt naturam, & qualitatem perſonarum, quibus ipſa bona cohærent, & ideo efficiuntur in totum laicalia, & patrimonialia. Mench. *de ſucceſ. creat. lib. 2. §. 20 n. 684.* Surd. *conſ. 358. ex num. 9.* Nec obſtat quòd qualitas iuriſpatron. ſit ex bonis Eccleſiaſticis fundatam, videtur inſeparabilis, etiamſi tranſeat ad laicos, ac proinde efficit vt tanquam Eccleſiaſticum ſit reputandum, quia reſpondetur quod licet illa qualitas vim aliquam habere videatur ad talem reputationem faciendam, & ſuam originalem naturam ſuſtentandam; quando iuſpatronatus titulo lucratiuo acquiritur, tamen cùm illud laicus adeptus eſt titulo oneroſo mediante permutatione, & cum auctoritate Apoſtol. videtur effici pene laicale, & illud, quod à laico in permutatione datum fuit monaſterio, videtur ſuccedere loco illius iuſpatronatus Eccleſiaſticum, alioquin in valde exorbitanti lucro verſaretur Eccleſia, ſi vtrumque, nempe & quod illa dat, & quod recipit, Eccleſiaſticum remaneret.

Non differas, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus tranſacto termino dato à iure patronis ad præſentandum liberè de Rectore Eccleſiæ in Eccleſia prouidere poteſt, vt per Spin *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 4. princ. n. 18.* dummodo priùs conſtet de lapſu temporis à die ſcientiæ patronorum. Caputaq. *deciſ. 248. n. 3. part. 3.* Seraphin. *deciſ. 380 num. 1.* Rot. *deciſ. 173. ſub num. 1. & deciſ. 186. ſub n. 1. p. 2. recent.* Beltramin. *ad dec. 177. Gregorij XV. num. 9.* & fuit dictum *in Praten. beneficij 14. Februarij* 1620. coram bon. mem. Buratto. Quæ quidem ſcientia patronorum vt deuolutioni ſit locus debet 4

debet eſſe certa, nec ſufficit interpretatiua, & veriſimilis, Seraph. *deciſ.* 1173. *n.* 3. Rot. *d. deciſ.* 173. *ſub n.* 1. *& deciſ.* 186. *ſub n.* 2. *p.* 2. *recent.* Gabr. *conſ.* 185. *num.* 6. *lib.* 2. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 10. *c.* 3. *n.* 34. Et ius præſentandi conſeruatur in vno ex patronis, qui ſcientiam huiuſmodi vacationis non habuit, aliis propter ſcientiam excluſis, Rot. *in Spoletana* 28. *Maij* 1590. coram Card. Blanchetto, relata per Nicol. Garc. *d. p.* 10. *c.* 2. *n.* 41.

5 *Ita quod illi*, &c.] Notatur ad hoc, quòd negligentia Prælati, & Canonicorum non præiudicat Eccleſiæ, & ſucceſſoribus, vt per Nat. *conſ.* 501. *n.* 44. Caputaq. *deciſ.* 128. *n.* 3. *p.* 2. Mar. Antonin. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 55. *num.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere Eccleſiam, cuius alia Eccleſia eſt patrona, collationi ſuæ reſeruare poteſt, licèt non vacet, & conferre cum vacat. Ex duobus præſentatis à patrono laico poteſt ſuperior ſecundum inſtituere.*

2 *Collatores præter Papam ſunt Legati de latere in ſua prouincia.*

3 *Legatus à latere poteſt derogare iuripatronatus Eccleſiaſtico, non autem ſæculari.*

4 *Derogatio beneficiorum iurispatronatus à Papa facta comprehendit tantum beneficia, quæ ſunt iurispatronatus Clericorum, non autem laicorum, quæ expreſſam requirunt derogationem.*

5 *Prouiſio, & collatio facta per Ordinarium de beneficio iurispatronatus durante quadrimeſtri an ſit nulla, oſtenditur.*

6 *Iuspatronatus Clerici illi obueniens ratione ſui patrimonij æquiparatur laicali.*

7 *Patronus Clericus ratione ſui patrimonij poteſt variare, & alterum præſentare ſicut patronus laicus.*

8 *Patrono laico inuito, aut inconſulto non poteſt Epiſcopus, aut alius Ordinarius, nec etiam Legatus Papæ Eccleſiam patronatam conferre.*

CAP. Cùm dilectus. XXVIII.

1 PAtronus quando præſentat vnum, & non inſtituitur ab Epiſcopo, ſi præſentat alium, & inſtituitur, tunc primus non habet ius ad Eccleſiam licèt præſentans fuerit Clericus, ſi tamen præſentauit vt laicus, id eſt ratione patrimonij. Item quando vna Eccleſia eſt patrona alterius, tunc Legatus à latere poteſt ſibi reſeruare illam Eccleſiam non vacantem, & cùm vacat eam conferre inconſulto patrono, ſecus ſi patronus eſt laicus, vel clericus, dummodo præſentet ratione patrimonij. Item qui non poſſidet Eccleſiam Canonicam, tenetur eam relinquere, & fructus reſtituere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 76. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris. Pontif. pag.* 382. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 513. *& vol.* 4. *repet. in iure Canon. ad lib.* 3. *Decret.* Ioan. Crot. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 30. *c.* 3.

2 *Vt Eccleſiam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Legatus Sedis Apoſt. (etiamſi de latere non ſit) poteſt beneficia antequam vacent ſuæ prouiſioni reſeruare, idem probat text. *in cap. dilectus, de officio Legati, & in c. præſenti* 63. *& in cap. deliberatione* 4. *de officio Legati, lib.* 6. Innoc. *in princ.* Butr. *n.* 1. Abb. *num.* 2. & alij *in præſenti*, plures quos refert, & ſequitur Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de collation. §. item circa, verbo legatorum ad fin.* Selu. *de benefic. p.* 3. *q.* 66. *n.* 4. Rebuff. *in praxi tit. de deuolut. n.* 37. Corraſ. *de Sacerdot. p.* 2. *c.* 3. *n.* 15. Gig. *de penſion. q.* 6. *n.* 18. Lambert. *lib.* 1. *p.* 1. *art.* 6. *n.* 4. Simonet. *de reſeruat. q.* 2. Non obſtat *cap. conſtitutus* 31. *de conceſſ. preb.* quia reſp. reſeruationem, de qua *ibi*, ſeu poteſtatem conferendi beneficium vacaturum non fuiſſe factam à Legato, de quo text. agit, ſed ab Epiſcopo Legato confirmante, quam text. ibi ex poſtfacto faciendam propter Concil. Lateran. reprobauit, licèt factam retineret propter eiuſdem Legati confirmationem, quaſi Legati confirmatio daret validitatem reſeruationi; vnde iam text. ille videtur probare poſſe Legatum facere reſeruationem, ſiquidem illam potuit confirmare, aliàs enim text. non ſuſtineret confirmationem per illum reſeruatam. Illud tamen aduertendum duxi hodie ex decreto Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 19. prohiberi huiuſmodi reſeruationes, etiamſi fiant per Legatos de latere.

Amplia primò text. procedere etiamſi in reſeruatione penſionis, quam Legatus in beneficio poteſt conſtituere, de quo vide addita *ad c. prohibemus, de cenſib.* Secundò amplia text. procedere etiam in reſeruatione facta in fauorem certæ perſonæ, adhuc enim Legatus illam facere poteſt (dummodo ſit ſine expectatiua ad beneficium vacaturum, per ea, quæ Lambert. *lib.* 2. *p.* 3. *q.* 81. *art.* 1. *n.* 3.) vt probat text. *in præſenti, & in cap. ſi Apoſtolica* 22. *de præbend. lib.* 6. vbi gloſſ. *verbo Legatus*, Domin. *n.* 3. Franch. *à n.* 1. & Anchar. *in princ.* Abb. *in præſenti, num.* 3. Gig. *de penſion. q.* 6. *n.* 18. Mandoſ. *in reg.* 13. *Cancel. p.* 5. *à n.* 2. Gom. *in reg. de non iudicando, n.* 3. Rebuff. *in praxi tit. de collat. n.* 3. Amplia tertiò text. procedere reſpectu plurium beneficiorum, quæ Legatus reſeruare ſimul poteſt, vt probat text. *in cap. præſenti, de offic. Legati, lib.* 6. vbi gloſſ. *verbo illa pendente*, Dominic. *n.* 1. & Franch. *n.* 3. Hoſtienſ. & Calderin. *in cap. mandatum, de reſcript.* declarando vt ſcilicet ſortita priori reſeruatione effectum facta de illa mentione poſſit Legatus aliam facere, minimè verò ſi pendeat, quam quidem, etiamſi de illa mentio fiat, efficere nequit.

Limita primò text. non procedere in beneficiis, quorum collatio Epiſcopis auctoritate Apoſtol. commiſſa eſt, iuxta addita *ad cap.* 2. *de officio Legati.* Limita ſecundò textum non procedere finita legatione, vt probat *cap. præſenti, de offic. Legati, lib.* 6. vbi gloſſ. *verbo finitur*, Anchar. *num.* 1. Domin. *n.* 4. & Franch. *n.* 3. Rot. antiq. *deciſ.* 206. Selu. *de benef. p.* 3. *q.* 66. Simon. *de reſeruat. q.* 2.

Apoſtolicæ Sedis Legatus, &c.] Ergo Collatores præter Papam ſunt Legati de latere in ſua prouincia, de quo Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 23. *n.* 2. 3

Nos igitur, &c.] Notatur ad hoc, quòd Legatus à latere poteſt derogare iuripatronatus Eccleſiaſtico, non autem ſæculari, ita vt in vnione facienda, ſi iuspatronatus ſit ſæculare, teneatur conſenſum patroni perquirere, non ita ſi ſit Eccleſiaſticum, Gamb. *de officio, & auctoritate Legati, lib.* 5. *tit. de poteſtate illius, qui ad vnionem benefic.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de vnionib. num.* 28. Lambertin. *in tract. huius tit. lib.* 3. *quæſt.* 6. *art.* 1. *num.* 4. *verſ. & idem dicerem, & art.* 2. *num. penult.* Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 28. *q.* 12. quos refert, & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *num.* 169. vbi etiam cum Gabr. & Azor. *citatis locis*, aſſerit derogari etiam non poſſe iuripatronatus cùm illud eſt mixtum, partim ſæculare, & partim Eccleſiaſticum, ob fauorem, & gratiam laici patroni, ne laici à fundandis, vel dotandis Eccleſiis facilè auocentur, additque cùm patronus eſt laicus 4

non

non iure fundationis, vel donationis Eccleſi æ, ſed ſola conſuetudine, vel præſcriptione, aut priuilegio, poſſe
4 huic patronatui derogari per Legatum de latere. Hinc euenit vt conceſſio, reſeruatio, vel derogatio beneficiorum iuriſpatronatus à Summo Pontif. facta comprehendat tantùm beneficia, quæ ſunt iuriſpatronatus clericorum, non autem laicorum, quæ expreſſam requirunt derogationem, vt per Ioſeph. Ludou. *tom. 3. commun. opinion. ſub hoc tit. concl. vnica, ampl. 19. verſ. declaratur 2. pag. 531.* Rebuff. *in tract. nominat. q. 8. n. 22. verſ. ſecundò probatur*, D. Sahagun. *in cap. fin. num. 71. de ſequeſt. poſſeſſ. & fructuum*, Perez *l. 2. col. 4. verſ. dubitatur tamen, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 149.* Cabed. *de patronat. Regiæ Coronæ, c. 35. num. 2. & 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 18. à num. 1.* plures quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 79. n. 1.* vbi *n. 3.* an & quando Legatus à latere poſſit ſibi reſeruare beneficia iuriſpatronatus laicorum, vel Eccleſiaſticorum, aut ea, quæ ſimul competunt laicis, & Eccleſiaſticis? Et de vi, & efficacia clauſulæ, pro medietate, qua vtitur Summus Pontif. in derogatione iuriſpatronatus, quòd ex fundatione, vel donatione exiſtit, vide Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. c. 13. n. 490.*

5 *Se dicebat ademptum.*] Notatur ad hoc, quòd prouiſio, & collatio facta per Ordinarium beneficio iuriſpatronatus durante quadrimeſtri eſt nulla, vt per Bald. *conſ. 17. in 2. dub. vol. 5.* Corn. *conſ. 47. n. 9. vol. 3.* Guid. Papæ *deciſ. 374 n. 1.* Roland. *conſ. 47. n. 22. vol....* quos refert Campanil. *d. c. 13. n. 478.* vbi quòd vel ſaltem irritari debet per *cap. illud, ſup. hoc tit.* vbi Abb. *num. 2. & 8.* Pariſ. *conſ. 144. n. 5. vol. 4.* ita vt huiuſmodi collatio validata cenſeri debeat poſtquam ſciuerit patronus, & non reclamauerit intra tempus quatuor menſium, & citat Franc. Marc. *deciſ. 49. n. 3. p. 4.* & Rot. *deciſ. 77. n. 4. p. 1. diuerſor.* ac Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. princ. n. 101. verſ. ſic etiam.* & reſolutum per Rotam fuiſſe aſſerit, valere ſcilicet ab initio prouiſionem ſuperioris, ſed irritandam ſuperueniente contradictione patroni, vt videre eſt apud Pui. *deciſ. 412. lib. 1. & deciſ. 181. n. 4. lib. 3.* necnon colligitur *ex deciſ. 369. n. 5. lib. 3. p. 3. diuerſ.*

6 *In eo quod tanquam clericus, &c.*] Ergo iuſpatronatus clerici ei obueniens ratione ſui patrimonij æquiparatur laicali, vt per Perez *d. l. 2. col. 5. verſ. quod procedit, in fine*, Cabed. *d. c. 35. n. 3.* Aloyſ. Riec. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol. 152. n. 2.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 72. n. 153.*

7 *Non primus, ſed ſecundus.*] Ergo patronus clericus ratione ſui patrimonij poteſt variare, & alterum præſentare ſicut patronus laicus, vt per Gutier. *de iuram. confirm. p. 3. c. 13. n. 12.*

Suberat iuriſdictioni Legati, &c.] Collige ex text. Legatum poſſe conferre, ſeu reſeruare beneficium cum derogatione iuriſpatronatus Eccleſiaſtici, vt probat text *in cap. dilectus 6. de offic. Legati*, tradunt gloſſ. *verbo præſentare*, Butr. *n. 1.* Anan. *n. 8.* Abb. *n. 3.* & alij *in præſenti. gloſſ. vlt. in cap. vnic. §. 1. hoc tit. lib. 6.* Abb. *n. 8 in cap. illud, & in cap. cum propter, n. 5. hoc eod. tit.* Felin. *in tract. quando literæ Apoſt. noceant patronis, verſ. limitatur 3.* Selu. *de benefic. p. 3. q. 11. n. 19.* Gom. *in reg. de impetrant. per obitum Cardinalium, q. 8.* Caſſador. *deciſ. 4. hoc tit. n. 1.* Roch. *de iurepatron. verbo honorificum, q. 3. à n. 4.* Lambertin. *lib. 2. p. 1. q. 8. art. 1. à num. 1.* refert alios, & ſequitur Couarru. *practic. cap. 36. num. 2.*

Cum fructibus medio tempore perceptis.] Collige ex text. poſſidentem beneficium patronatum ſine inſtitutione Epiſcopi teneri reſtituere fructus ex eodem beneficio perceptos: ita gloſſ. *verbo perceptis*, Abb. *n. 7.* & alij *hic*, Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 8.* Mench. *vſufreq. c. 16.* Hojed. *de incomp. benef. part. 1. cap. 13. à princ.*

In gloſſ. *Laicus.* Collige ex gloſſ. Legatum non poſſe beneficium conferre, ſeu reſeruare cum derogatione iuriſpatronatus laici, in idem eſt gloſſ. *verbo in conceſſione, in c. dilectus, de officio Legati*, tradunt Domin. *in c. 2. de elect. lib. 6.* Felin. *in tract. quando literæ Apoſt. noceant patronis, col. 3.* Pariſ. *conſ. 128. vol. 4.* Lambertin. *lib. 2. p. 3. q. 8. art. 1. n. 4. & 8. & art. 2. à n. 1.* Couar. *pract. c. 36 n. 2. in fine.* Facit apertè text. *in præſenti*, quatenus diſtinguit inter laicum, & clericum patronum, patet ibi, *tanquam laicus*, & ibi, *tanquam clericus*, quæ non erant neceſſaria, ſi Legatus poſſet conferre beneficium, ſeu reſeruare in præiudicium patroni laici. Accedit quòd Pontifex conſtituendo officium legationis non cenſetur illud creare cum præiudicio laicorum patronorum, ex reg. *in l. 2. §. ſi quis à Principe, ff. ne quid in loco publ.* ac ſubinde cùm per collationem, ſeu reſeruam maximum fiat præiudicium laicis patronis, neceſſariò dicendum eſt ea defectu poteſtatis Legatum talem collationem, ſeu reſeruam facere non poſſe.

In gloſſ. *Quenquam præſentare*, ibi, *ſed nunquid Le-* 8
gatus, &c. Notatur ad hoc, quòd patrono laico inuito, aut inconſulto non poteſt Epiſcopus, aut alius Ordinarius, nec etiam Legatus Papæ Eccleſiam patronatam conferre, vt per Cabed. *d. c. 35. n. 1. & 2.* aut ſuper illam penſiones imponere, Ant. de Olibano *in comment. ad vſaticum, alium namque de iure fiſci, c. 13. n. 35.*

SVMMARIVM.

1 *Patronus laicus ſi duos ſucceſſiuè præſentat, valet inſtitutio de ſecundo, non obſtante appellatione prius facta per primum. Epiſcopus tamen qui malitiosè primum repulit, eidem in competenti beneficio prouidere compellitur.*

3 *Præſentationem ſpernente ſuperiore, poterit ſic reiectus ab eo appellare.*

4 *Ordinario renuente inſtituere adeundus eſt Papa, qui ſupplet, ac prouidet, ſeu inſtituit.*

5 *Duobus à patrono laico præſentatis melior eſt conditio poſſidentis.*

6 *Appellare licet ab Epiſcopo qui primum præſentatum non admiſit, vſque ad præſentationem ſecundi.*

Cap. Paſtoralis. XXIX.

PRæſentatus à patrono laico ſi reiicitur ab Epiſco- 1
po, & appellat ad Papam, ſi interim patronus alium præſentat, & inſtituitur, iſte ſecundus obtinebit, quia inter præſentatos à laico eſt melior conditio poſſidentis. Item Epiſcopus, qui malitiosè præſentatum idoneum recuſauit, compellitur prouidere illi de beneficio competenti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 383.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 513.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 30. cap. 4.*

Ex huiuſmodi præſentatione aliquid iuris, &c.] Vide 2
dicta *ad c. quod autem 5. n. 3. ſup. hoc tit.*

Ad Sedem Apoſtolicam appellauerit.] Notatur ad hoc 3
quòd Superiore præſentationem ſpernente, poterit ſic reiectus ab eo appellare, vt per Lambertin. *in tract. huius tit. lib. 2. p. 2. q. 8. art. 18.* Roch. *in ſimili tract. verbo pro eo quod de diœceſani conſenſu, q. 5. num. 12.* Franc.

Marc.

Marc. *deciſ.* 491. *incip. Quæ iter quando Epiſcopus, n.* 4. *p.* 1. Perez *l.* 1. *col. antepen. verſ. quæro etiam vlterius, tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 146. Iulian. Viu. *in praxi iuriſpatron. lib.* 11. *c.* 3. Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub.* 11. *c.* 13. *n.* 475. vbi etiam cum Mandoſ. *ad reg. Cancel.* 31.
4 *q.* 6. *n.* 10. aduertit vt renuente Ordinario inſtituere adeatur Summus Pontif. qui ſupplet, ac prouidet, ſeu inſtituit, dictáque prouiſio vulgò appellatur noua prouiſio, quamvis regulariter noua prouiſio ſupponat aliam præcedentem prouiſionem, quæ in hoc caſu minimè adeſt, cùm ſola extet præſentatio.

5 *Conditionem poſſidentis cenſuit meliorem.*] Notatur ad hoc, quòd duobus à patrono laico præſentatis melior eſt conditio poſſidentis, vt per Tiraquel. *de iure primog. q.* 17. *opinion.* 11. *n.* 4. vbi *n.* 5. dicit quòd imò ille potior eſt in beneficio, qui primò titulum conſequutus eſt, nec contra facere text. *in præſenti*, quia præfert ſecundum habentem titulum, & poſſeſſionem, quia primus, de quo hîc, non habebat titulum efficacem ex ſola patroni præſentatione non admiſſa, & poſtea ab ipſo Patrono laico, cui variare licebat, tacitam reuocari; quòd ſi ille primus admiſſus fuiſſet, tunc præfe-retur ſecundo etiam admiſſo, & poſſeſſionem priùs adepto, vt ſatis declarat text. hic, & reſoluit idem Tiraquel. *d. q.* 17. *opinion.* 12. *n.* 3.

6 In gloſſ. *Appellauerit*, ibi, *ſed nunquid tali appellationi erit deferendum*, &c. Notatur ad hoc, quòd appellare licet ab Epiſcopo, qui primum præſentatum non admiſit, & valet hæc appellatio vſque ad præſentationem ſecundi; ſi tamen Epiſcopus ſecundo loco præſentatum inſtituit, expirat ius primi præſentati, & appellatio ab illo interpoſita euaneſcit, & extinguitur, vt per Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *princ. n.* 94. Perez *d. verſ. quæro etiam vlterius, pag.* 146. *col.* 2.

7 In ead. gloſſ. ibi, *Quia ex ſola præſentatione facta à vero patrono acquiritur ius præſentato.* Vide dicta *ad c. quod autem* 5. *n.* 3. *ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus quamvis aliquis fuerit ad titulum Eccleſiæ ad præſentationem Rectoris, patronus, qui non conſenſit, ad ipſam cùm vacabit poterit præſentare.*

2 *Rector Eccleſiæ patronatæ licèt poſſit abſque patroni conſenſu Vicarium temporalem, vel ad vitam ipſius Rectoris conſtituere, non poterit tamen abſque conſenſu patroni, etiam cum auctoritate Epiſcopi perpetuum Vicarium ad Eccleſiæ miniſterium eligere.*

3 *Clericus poteſt ordinari ad titulum alterius Eccleſiæ in qua aliquis patronus eſt.*

4 *Rector Eccleſiæ patronatæ poteſt ſibi eligere, quos voluerit, ad inſeruiendum Eccleſiæ, & illi miniſtrandum ſine patroni conſenſu.*

5 *Collegiata Eccleſia quibus ſignis cognoſcatur, oſtenditur, &* n. 6. & 7.

Cap. Poſtulaſti. XXX.

1 Rector Eccleſiæ Parochialis ſi præſentat aliquos ordinandos ad titulum ſuæ Eccleſiæ non requiſito patrono, & ordinentur, non præiudicat patrono, quia ipſe cùm vacat beneficium, poteſt alios præſentare, relictis iſtis ordinatis, & titulatis, ſi non conſenſerat eorum præſentationi, & inſtitutioni, ſecus ſi conſenſit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 184. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 514. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 30. *cap.* 5.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Couar. 2 *practic. c.* 36. *n.* 1. *in princ.* vbi etiam reſoluit quod licèt Rector Eccleſiæ poſſit abſque patroni conſenſu Vicarium temporalem, vel ad vitam ipſius Rectoris conſtituere, non poterit tamen abſque conſenſu patroni, etiam auctoritate Epiſcopi perpetuum Vicarium ad Eccleſiæ miniſterium eligere.

Per intitulationem huiuſmodi, &c.] Collige ex text. 3 Clericum poſſe ordinari ad titulum alterius Eccleſiæ, in qua aliquis patronus eſt, idem probat text. *in cap. per tuas* 37. *de ſimon.* tradunt *gloſſ.* 1. Innoc. & Abb. *num.* 3. & alij *in præſenti*, Zabarel. *in Clem. plures, in fin. hoc tit.* Paul. de Citadin. *in tract. huius tit. p.* 6. *quæſt.* 14. Lambert. *lib.* 2. *p.* 1. *q.* 5. *art.* 7. *& lib.* 3. *q.* 5. *art.* 6. Gig. *de penſionib. q.* 23. *n.* 10. Couar. *practic. c.* 36. *n.* 10. Intellige non ſolùm in patronis laicis, ſed etiam in Eccleſiaſticis, ſine quorum conſenſu ordinatio facta ad intitulationem beneficiarij in nihilo præiudicabit quocumque tempore niſi ſoli beneficiario intitulanti, vel Epiſcopo ordinanti; cui intellectui non refragantur verba huius text. *in fine*, ibi: *Niſi de patronorum proceſſiſſet aſſenſu*, quibus verbis text. videtur innuere quòd dato conſenſu patroni eidem præiudicabitur in præſentatione poſt mortem Rectoris Eccleſiæ, de quo præiudicio in litera præcedenti dubitatur, patet ibi: *Ne præiudicaretur patrono*, &c. ac proinde in illa exceptione, quam facit, videtur text. neceſſariò intelligendus de ipſa præſentatione, aliàs enim exceptio non erit de eo, de quo Pontifex dubitabat: ſiquidem quicquid aliter inuoluat Lambert. *d. art.* 6. *à num.* 12. reſpondendum eſt in præcedenti litera textum non ſolùm de præſentatione dubitaſſe, ſed etiam de aliis in quibus poterat patrono fieri præiudicium reſpectu eiuſdem beneficij patronati, vnde nil mirum ſi reſpectu illorum prædictam exceptionem text. conſtituiſſet, non verò reſpectu iuris præſentandi, ne aliàs abſurdum videatur ſequi, nempe dato prædicto conſenſu habere ordinatum ius quæſitum circa beneficium patronatum vacaturum, contra reg. text. *in c. fin.* iuncto *c.* 2. *de conceſſ. præb.* prout in ſpecie colligitur ex mente Innoc. *hic in finalibus verbis*, Abb. *n.* 6. *&* 7. *in præſenti.*

Notari ſolet ad hoc, quòd Rector Eccleſiæ patronatæ poteſt ſibi eligere, quos voluerit, ad ſeruiendum 4 Eccleſiæ, & illi miniſtrandum ſine patroni conſenſu, vt per Gig. *de penſionib. q.* 23. *n.* 10. Cabed. *de patronatibus Regiæ Coronæ.*

In gloſſ. *Vtrùm electio*, ibi, *cum Eccleſia non dicatur* 5 *collegiata*, &c. Collegiata, vbi non conſtat de fundationis initio, ex coniecturis, & indiciis probatur, Innocent. *in c. poſtulaſti, de iurepatron.* Ioan. Andr. & alij *in c. nobis, eod. tit.* Alexand. *d. conſ.* 75. *num.* 2. *lib.* 4. Roman. *conſ.* 436. *num.* 6. Decian. *conſ.* 6. *num.* 1. *&* 2. *lib.* 2. Rot. *deciſ.* 584. *num.* 2. *& deciſ.* 585. *num.* 2. *part.* 4. *diuerſ.* & apud Card. Mantic. *deciſ.* 215. *num.* 1. & inter recent. *deciſ.* 637 *ſub num.* 2. *part.* 1. *& in Aſculana Parochialis S. Laurentij* 20. *May* 1585. coram Orano, *& in Cremonen. Præpoſituræ* 24. *May* 1621. coram R. P. D. Remboldo, *& in Placentina Archipreſbyteratus* 17. *Martij* 1621. coram R. P. D. meo Pirouano, *& in Aſculana Plebaniæ* 12. *Ianuarij* 1624. coram R. P. D. Merlino.

Coniecturæ autem & indicia collegialitatis potiſ- 6 ſima ſunt, quòd Canonici conſueuerunt congregari ad libitum principalis dignitatis, illorum capitis, ſeu illius

illius ad quem de iure, vel conſuetudine ſpectat congregare Capitulum, & ad ſonum campanæ, & quòd haberent ſigillum commune, ac eſſet quoque communis arca, ita vt fructus communiter diuiderentur, vt colligitur ex text. *in c. tertio loco, de probat. & in cap. cùm Eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſſ. & propr.* & de communi ſigillo *in c. ſignificauit, de appellat. & in cap. dilecta de exceſſ. Prælat.* de arca, & maſſa communi *in l. 1. §. quibus autem, ff. quod cuiuſque vniu. nom.* & demum quod ex huiuſmodi indiciis, vniuerſali ſcilicet Congregatione, ſeu tractatu in forma Capituli, ac ſigillo, & arca communi plenè concludenter deſumatur probatio collegialitatis Eccleſiaſticæ, tradunt DD. *in cap. nobis, hoc tit. de iurepatron.* vbi Abb. *num.* 28. Felin. *in cap. accedentes, num. 2. de præſcript.* Roman. *conſ.* 436. *n.* 7. Dec. *conſ.* 6. *n.* 1. & 2. *lib.* 2. Aym. *conſ.* 134. *n.* 5. Barbat. *conſ.* 17. *n.* 3. & 4. *lib.* 1. Card. *in Clem. ſtatutum, q. 4. de elect. & in Clem. 2. num. 10. de ætat. & qualit.* Alex. *conſ.* 75. *num.* 2. *lib.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 584. *num.* 3. Rebuff. *in concord. tit. de collat in §. volumus, verſ. collegialitatis*, & paſſim ſequitur Rot. *deciſ.* 584. *n.* 2. & *deciſ.* 585. *n.* 2. *p.* 4. *diuerſ.* Verall *deciſ.* 142. *num.* 1. Card. Mantic. *deciſ.* 175. *n.* 1. & *deciſ.* 215. *n.* 1. & coram ſanctæ mem. Gregor. XV. *deciſ.* 482. *n.* 4. & fuit reſolutum *in Placentina Præpoſituræ* 4. *Decembris* 1628. coram R.P.D. Pirouano, & *in dictis Aſculana Parochialis, & Cremonen. Præpoſitura, & in d. Placentina Archipreſbyteratus*, in qua fuit dictum qualitatem collegialitatis probatam eſſe ſufficienter etiam ex collationibus Canonicatuum, & aſſignatione ſtalli in Choro, & loci in Capitulo factis per Canonicos capitulariter congregatos prouiſis de Canonicatibus, quippe quæ fieri non poſſunt abſque collegiali nomine.

7 Numerus autem trium Canonicorum congruus eſt ad collegiatam conſtituendam. Innoc. *in c. poſtulaſti, n. 1. in princ. hoc tit. de iurepatron.* Felin. *in c. accedentes, n. 1. verſ. & nota, de præſcript.* Roman. *conſ.* 436. *num.* 6. Lambert. *de iurepatron p. 1. lib. 2. q. 6. princ. n.* 3. Canaler. *deciſ.* 649. *n.* 6. Socin. *deciſ.* 296. *n.* 4. Rot. *in d. Aſculana Plebania* coram Merlino, qui ſi receſſerint, vel ſaltem de præſenti non exiſtat collegiata, adhuc tamen ſufficit illam habitu eſſe ad hoc vt cenſeri debeat Collegiata, Felin. *in cap. accedentes, n. 2. verſ. poſſit etiam, de præſcript.* Innoc. *in c. poſtulaſti, n. 1. de iurepatron.* Archid. *in c. licèt canon. ſub n. 2. de elect. lib.* 6. Maſcard. *de probat. concl.* 584. *n.* 5. cum aliis, quos refert & ſequitur Rot. *in Cremonen. Præpoſitura* 25. *February* 1622. coram bonæ mem. Remboldo. Item potiſſima Collegialitatis coniectura eſt ſi in Eccleſia adſit aliquis vti caput, & Clerici, vel Canonici vti membra. Alex. *conſ.* 74. *n.* 4. *lib.* 4. Mantic. *deciſ.* 215. *ſub n. 1. verſ. vnde*, Rot. *in d. Cremonen. Præpoſitura coram Remboldo, & in d. Aſculana Plebaniæ coram Merlino.* Item manifeſtum eſt ſignum Collegiatæ quando Canonici, ſeu Clerici, in Eccleſia faciunt propria ſtatuta, Mantic. *deciſ.* 175. *ſub n. 1. verſ. item, quia habent, & deciſ.* 215. *ſub num. etiam* 1. Aduertas tamen quòd non eſt neceſſarium vt omnes hæ coniecturæ ſimul concurrant, ſed ſufficit aliquas adeſſe, ex quibus id argui poſſit, & veroſimile credatur, Rot. *d. dec.* 584. *ſub n. 2. p. 4. diuerſarum.* Mantic. *d. deciſ.* 215. *ſub num.* 5. *verſ. nec etiam.* Non tamen ſufficienter collegialitatis indicium actus congregandi ſe ad ſonum campanæ, niſi alia ſigna concurrant ad faciendum Collegium neceſſaria. Caputaq. *deciſ.* 295. *n.* 2. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ.* 19. *n.* 14. & 15. Beltram. *in annot. ad Gregor. XV. deciſ.* 482. *lit. C.*

SVMMARIVM.

1 *Patronus etiam Clericus Eccleſiam vacantem conferre non poteſt, & ſi contulit, poteſt nihilominus ad illam præſentare.*

2 *Inſtituere habens ſi fiat patronus, vel ex iure deuoluto debeat beneficium conferre, an & quando vnico, vel duplici actu expedire teneatur, remiſſiuè.*

3 *Priuationis pœna non imponitur, niſi in caſibus à iure expreſſis.*

4 *Priuationis pœna à lege impoſita non intelligitur ipſo iure.*

Cap. Tranſmiſſæ. XXXI. & vlt.

Gregor. IX.

PAtronus non poteſt conferre, ſeu concedere, & inſtituere Eccleſiam, ſed ſolùm præſentare: quare ſi 1
vni iconfert Eccleſiam, & mox præſentat alium Epiſcopo, licèt primus appellauerit ad Papam, tamen Epiſcopus poteſt inſtituere hunc præſentatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butt. Hoſt. Anchar. Hentic. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 344. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 514. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Habens inſtituere ſi fiat patronus, vel ex iure deuo- 2
luto debeat beneficium conferre, an, & quando vnico, vel duplici actu expedire teneatur, vide Lambert. *in tract. huius tit. lib. 2. p. 3. art.* 19. Iul. Viu. *in praxi iuriſpatron. p. 2. lib. 12. c.* 10. quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 72. *n.* 196. Mar. Antonin. *var. reſol. lib. 1. reſol.* 55. *n.* 12.

In gloſſ. *Ex vi iuriſpatronatus*, ibi, *non debet imponi* 3
niſi exprimatur, quòd ſit imponenda. Notatur ad hoc, quòd priuationis pœna non imponitur niſi in caſibus à iure expreſſis, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur à n.* 249. Nauar. *conſil. 13. n. 3. ſub tit. de præbend. in antiq.* Laram *in l. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius, n. 91. ff. de liberis agnoſc.* Cor. *in memorab. verbo Pœna, pag.* 673. Dec. *conſ.* 264. *n.* 2. & *conſ.* 557. *n.* 5. Corbul. *de iure emphyt. tit. de priuat. ob alienat ampl.* 35. *num.* 5. Gloſſ. *reſp.* 6. *n.* 76. Aym. *conſ.* 205. *num.* 31. & *conſ.* 725. *num.* 3. & *conſ.* 734. *num.* 5. & *conſ.* 970. *n.* 6. Curt. iun. *conſ.* 288. *n.* 27. & *conſ.* 337. *n.* 27. *volum.* 3. Bero. *conſ.* 54. *n.* 20. *volum.* 3. Syluan. *conſ.* 25. *num.* 11. Roland. *conſ.* 86. *num.* 22. *volum.* 2. Burſat. *conſil.* 20. *n.* 52. *volum.* 2. Dec. *conſil.* 13. *n.* 15. & *conſ.* 14. *n.* 88. & *conſ.* 72. *n.* 8. *volum.* 3. Ozaſc. *deciſ.* 77. *n.* 3. Menoch. *conſ.* 107. *n.* 97. *vol.* 1. & 2. *arbitrar. caſu* 275. Mar. Antonin. *variar. reſolut. lib. 3. reſol.* 39. *n.* 11. & 32. Gutier. *de iurain. confirmat. p. 1. c. 1. n.* 63. Henriq. *in ſumm. lib. 13. c. 56. §. 4. lit. D*, Perez *ad tit. 1. lib. 5. Ordin. pag.* 32. Gutier. *pract. lib. 2. q.* 65. *n.* 11. Cald. Pereira *de reſol. emphyt. c. 1. n.* 25. & *c.* 6. *num.* 28. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ.* 15. *n.* 136. Valaſc. *de partitionib. c. 9. num. vlt.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuil.* 64. *n.* 9. Bobadil. *in ſua politica, lib. 3. c. 4. n.* 44. Mantic. *deciſ.* 108. *in fine*, Caputaq. *deciſ.* 98. *num.* 3. *p.* 3. Rota apud Farin. *deciſ.* 489. *n. 2. in fin. p. 2. recent.* Et ſi à lege imponatur, 4
non intelligitur ipſo iure, Anchar. *conſ.* 145. *n.* 3. Rot. apud Farin. *deciſ.* 8. *n. 2. p. 1. recent.*

De

De Cenſibus, & Exactionibus, & Procurationibus.

Tit. XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Cenſuum materiam qui tractent, citantur.*
3 *Cenſus nomen æquiuocum eſt, & varias habet ſignificationes*, & n. 4.
5 *Cenſus multipliciter diuiditur.*
6 *Cenſus publicus eſt onus ſecundum debitum ſubditorum, aut patrimonij commenſurationem a legitimo magiſtratu ex iuſta cauſa indictum.*
7 *Cenſus priuatus eſt certus annuus redditus in re immobili, quæ ad alterum abſolutè ſpectat reſeruatus, vel aliàs legitimè conſignatus annuatim, vel aliter ſoluendus ex priuata partium diſpoſitione ſecundum rectam commenſurationem.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo*, *fol.* 113. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, *fol.* 176. Martin. Meſnart *in epitome Decret. fol.* 143. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 490. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Lancel. *in inſtit. Canon.* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analyt. poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 294. Caniſ. *in ſumm. eiuſdem Canon.* Caſarel. *in erotem. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

2 De cenſibus peculiares edidêre tractatus Virgin. Boccec. Benedict. Bon. Thom. Boninſing. Frideric. Martin. Felicianus Solis, Ludouic. Velaſquez de Aueudaño, Gaſp. Anton. Theſaur. Ioannes Baptiſta Madius, Henric. Caniſ. Ioan. de Salas, Romualdus Colus, Petr. de Gregorio, Ludouic. Cencius, & incidenter egerunt Couar. *lib.* 3. *var. c.* 7. Gemin. *de vſuris commento* 2. 6. 2. *n.* 54. *cum ſeqq.* Valaſc. *de iure emphyt. q.* 32. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 2. *q.* 22. Foler. *in pract. cenſuali*, Brunor. à Sole *in ſuis quæſt. legalibus*, q. 5. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 5. *q.* 22. *de cenſibus*, Mich. Salon. *de contractibus, & commerc. ſub tit. de cenſibus*, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 2. *c.* 15. Molin. *de iuſtit. tract.* 1. *diſp.* 381. *cum ſeqq.* Gutier. *de gabellis*, *q.* 1. Rebell. *de obligatione iuſtitiæ*, *p.* 2. *lib.* 10. Guid. Pancirola *in theſauro variarum lectionum*, *lib.* 2. *c.* 151. Leon. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 22. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *à n.* 410. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 10. Nicol. Intrigl. *ſuper Bulla de cenſib.* Bonacin. *de contract. diſp.* 3. *q.* 4. *puncto vnico.* Vincent. Fillinc. *tom.* 2. *tract* 31. *p.* 2. Paul. Layman. *in Theologia morali lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 18.

3 *Cenſibus.*] Cenſus nomen æquiuocum eſt, & varias habet ſignificationes, vt poſt alios ad pleraſque quæſtiones tradunt Gallec. *de annuis redditib. lib.* 2. *quæſt.* 22. *num.* 66. Balb. *de præſcript.* 2. *part.* 5. *principalis*, *q.* 1. Bertachin *de gabell. in prælud. num.* 8. Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ*, *tit. de conſtit. reddit. art.* 1. *gloſſ.* 17. *à princ.* Sot. *de iuſtit. lib.* 3. *quæſt.* 6. *art.* 7. *colum.* 1. & *lib.* 6. *quæſt.* 5. *art.* 1. *col.* 2. *verſic. quæſtio præſens*, Medin. *in C. de reſtitut. cap. de cenſibus*, Couarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 7. *num.* 1. Valaſc. *de iure emphyteut. q.* 52. *à princ. & num.* 6. Anton. Gom. *l.* 68. *Tauri ex num.* 2. Auiles *ad edicta Prætorum*, *c.* 34. *in gloſſ. verbo pobres*, Felician. *de cenſib. in proœm. ex num.* 3. & plures ex *ſuprà* relatis. Dicitur à cenſendo, quia ad iuſtitiam cenſus, prout tributum importat, debent prius facultates æſtimari, ſeu cenſeri, vt ſecundùm rectam æſtimationem cenſus indicatur, *l. forma* 4. *in princip.* vbi gloſſ. *verbo æſtimat. ff. hoc tit.* & in hac ſignificatione deducta à verbi etymologia à Theologiæ Profeſſoribus intelligitur locus ille *Math.* 22. vbi rogatus Chriſtus an liceret cenſum dare Cæſari, reſpondit, *reddite ergo*, &c. & *Matth.* 17. Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum, & *Eccleſ.* 30. *non eſt cenſus*, &c. vt explicant Sot. Couar. Valaſc. & Felician. *citatis locis.*

Secundo modo cenſus accipitur prout importat perſonarum diſtinctionem, vt ita pro capite tributum imponatur, *l. vltim.* ibi, *tributum his remiſit capitis*, *ff. hoc tit.* Tertio modo accipitur, pro annua penſione, quæ ſoluitur alicui inferiori à Principe in recognitionem alicuius ſubiectionis, ad quod habemus exemplum in cenſu, qui auctoritate Epiſcopi inſtituitur, & ſoluitur patrono in ſignum ſubiectionis, de quo *in cap. præterea* 23. *vbi gloſſ. verbo inſtitutos*, *de iurepatronat. cap. prohibemus* 7. *cap. præterea* 8. *infr. hoc tit. cap. conſtitutus* 6. *verſic. cùm autem*, vbi gloſſ. *verbo penſionis*, *de Relig. domib. cap. de cætero* 5. *ad fin. de tranſact.* Quarto modo accipitur cenſus frequenter pro illa penſione, quæ ſoluitur ex contractu, quo res alicui conceditur pleno iure, ita vt in accipientem transferatur directum, & vtile dominium, reſeruata tamen veteri domino penſione aliqua annuatim ſoluenda in recognitionem priſtini dominij, in hac ſignificatione agitur de cenſu *in d. cap. conſtitutus*, *in princip.* vbi gloſſ. *verbo iuxta ratam*, ſi intelligas Epiſcopum ibidem ſub animo cenſu conceſſiſſe monaſterio omne ius, quod in Eccleſiis habebat, quæ requiruntur, & ſufficiunt ad contractum cenſualem, bonus text. *in cap.* 1. *de in integr. reſtitut.* ibi, *ſub modico cenſu*, & ibi, *ad ipſius ius & proprietatem redire*, gloſſam in hoc ſequuntur omnes *ibidem*, Bart. *in l.* 1. §. 1. *ff. de publican.* Iaſon. *in l.* 1. *num.* 28. *C. de iure emphyt.* Abb. *num.* 3. *in d. cap. prohibemus*, Felician. *in d. proœm. num.* 9. Valaſc. *d. quæſt.* 32. *num.* 7. Quinto modo accipitur cenſus pro annuis redditibus, qui ſuper re immobili conſtituuntur vel in perpetuum, vel ad tempus, cum pacto de retro certo pretio conſtituto, quos tamen impropriè, & contra nominis etymologiam cenſus appellari contendit Couarr. *d. cap.* 7. *num.* 1. *in fine*, quem ſequitur Valaſc. *d. quæſt.* 32. *num.* 8. Tandem cenſus accipitur pro reddita, quem colonus ſoluit, quando rem accepit cum onere ſoluendi annuatim certum cenſum, ſicut in contractu locationis penſio, aliquando cenſus nuncupatur, & coloni, ſeu inquilini cenſuarij appellantur, *l. forma* 4. *verſ. inquilinum*, *ff. hoc tit.* vbi gloſſ. *verbo colonum*, *cap. vlt. ne Prælati vices ſuas.* 4

Cenſus multipliciter diuiditur; vt per nouiores modò citatos, & præſertim per Felician. *lib.* 1. *cap.* 4. *num. vltim.* aliquando in reſeruatiuum & conſignatiuum, aliquando in realem, & perſonalem, tertium in pecuniarium & fructuarium, inſuper in temporalem, & perpetuum, tandem in redimibilem & irredimibilem, ſingula membra explicat Felician. *d. num. vltim.* Ego verò cenſus omnes in duas ſpe- 5

cies diuidendos eſſe probabilius duco, vel enim publica, vel priuata auctoritate conſtituuntur; priores ſunt illi, qui ratione perſonæ in capita ſubditorum, vel ratione patrimonij æſtimantur, ſeu cenſentur à publico magiſtratu; poſteriores verò qui ex promiſſione, vel conuentione auctoritate priuata conſtituuntur, ad priorem claſſem pertinent tres illi modi conſtituendi cenſus, quos *ſuprà* enumeraui, ad poſteriorem verò tres alij, quos vltimò retuli, prior pu-
6 blicus cenſus, poſterior priuatus nuncupatur. Prior definitur quòd ſit onus ſecundum debitum ſubditorum, aut patrimonij commenſurationem à legitimo magiſtratu ex iuſta cauſa indictum. Loco generis eſt onus, quod latiſſimè patet, & non publica ſolum, ſed priuata quoque & alia id genus onera comprehendit. Dixi, *ſubditorum, aut patrimonij*, vt non perſonale ſolùm, ſed reale comprehenderem. Dixi, *ſecundùm debitam commenſurationem*, tum propter nominis etymologiam, tum quia ad iuſtitiam cenſus omnino requiritur quod ſecundùm debitam æſtimationem indicantur, & quod ex iuſta cauſa illud fiat. Dixi tandem, *à legitimo magiſtratu*, tum vt publicam auctoritatem includerem, tum vt miniſtrum imponendorum cenſuum deſignarem, de quo *in d.l. forma*, conſtant ſingula ex *l.1.& per tot C.de indictionib. lib.10.l.indictiones, C.de annon. & tribut. eod.lib.* cum his quæ Couar. *lib.1.var.c.12.n.4.*

7 Poſterior verò deſcribitur, vt ſit certus annuus redditus in re immobili, quæ ad alterum abſolutè ſpectat reſeruatus, vel aliàs legitimè conſignatus annuatim, vel aliter ſoluendus ex priuata partium diſpoſitione ſecundùm rectam commenſurationem. Loco generis eſt *certus annuus redditus*, quia latius patet; & plures annuos redditus comprehendit, qui propriè cenſus non ſunt, vt videre eſt in annuis redditibus, qui ſoluuntur ratione emphyteuſis, feudi, locationis, Eccleſiaſticæ penſionis, & alia id genus. Dixi, *certus*, vt excluderem redditus incertos. Dixi, *in re quæ ad alterum abſolutè, &c.* vt reiicerem emphyteuſim, feudum, coloniam, & alia, quæ ad inquilinum abſolutè non ſpectant, quippe cùm dominium directum non transferatur, ſed vtile tantùm, vel aliquando neutrum, prout in colono. Dixi, *annuatim ſoluendos*, vt oſtenderem in vno anno duplicatum cenſum, neque poni neque exigi poſſe, tum etiam, quia ſatis eſt quòd ſaltem ſingulis annis antiquus dominus recognoſcatur. Denique adieci, *ex priuata partium diſpenſatione*, tum vt publicum reiicerem, tum etiam vt comprehenderem non ſolùm cenſus illos, qui ex priuata partium conuentione, ſed etiam ex alia diſpoſitione conſtituuntur. Vltimò adieci, *ſecundùm debitam commenſurationem*, vt includerem omnia, quæ ad iuſtitiam cenſus, fines deſignandos, & ad debitam proportionem deſiderantur: conſtat hæc ex iis, quæ ſupra à quarta ſignificatione adduxi.

SVMMARIVM.

1 *Manſus liber à quolibet ſeruitio temporali, non verò Eccleſiaſtico tribui debet pro dote Eccleſiæ fundandæ, de illo autem, quod confertur Eccleſiæ vltra manſum, tenetur illa onera conſueta ſoluere.*

2 *Cenſus non debetur excepto ſeruitio Eccleſiaſtico, ex manſo Eccleſiæ, & ex cæteris bonis iuxta Eccleſiam poſitis.*

3 *Declaratur text. in præſenti, &* n.4.

5 *Manſus dicitur quantum quis cum vno pari boum laborare poteſt.*

6 *Decima non ſoluitur de dote Eccleſiæ, id eſt, de paſſalibus, & manſis, niſi huiuſmodi paſſalia fuiſſent prius tributaria.*

7 *Manſus in fauorem Eccleſiæ à tributo liberatur.*

8 *Decimæ ex prædijs Eccleſiarum intra alterius Parochiæ limites ſitis eidem Parochiæ ſoluendæ ſunt.*

9 *Seniores nonnunquam pro dominis vſurpantur.*

CAP. Sancitum. I.

Ex Concil. apud Guarmaciam.

ECcleſiæ fundandæ debet pro dote tribui manſus 1
liber ab omni ſeruitio, & onere ſæculari, & Preſbyteri poſiti in ea non faciant aliquod ſeruitium pro decimis, oblationibus, domibus, aureis, hortis poſitis propè Eccleſiam, nec pro manſo integro poſito propè ſeruitium Eccleſiaſticum, ſed ſi quod amplius habuerint, impendant debitum ſeruitium ſenioribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.388.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.516.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* In Conciliis editis extat in Concil. VVormacien. *c.50.* refertur à Burchard. *lib.3. Decret. c.52.* Iuo. *p.3.c.55.* & ab Ant. Aug. *collect.1. Decret. lib.5. tit.34. cap.1.*

Probat hic text. ex manſo Eccleſiæ, & ex cæteris 2
bonis iuxta Eccleſiam poſitis cenſum non deberi, excepto ſeruitio Eccleſiaſtico; ſed obſtat quod à cenſu merè reali, neque Clericus, neque Eccleſia regulariter liberatur, quinimo res tranſit cum ſuo onere in quemcunque poſſeſſorem, quamvis maximè priuilegiatum, *cap. ſi tributum, cap. magnum 11.q.1. cap. tributum 23.q.8. cap. paſtoralis 28. verſ. fructus autem*, cum concordantiis citatis à gloſſ. ibi, *verbo niſi cum onere de decimis*, ſanè hic non agitur de cenſu perſonali, ſed de merè reali, rebus ipſis impoſito; igitur huiuſmodi bona Eccleſiæ ſicut & alia quæcunque libera iudicari non debent. Deinde vrget quod vel manſus, & cætera bona iuxta Eccleſiam poſita ſunt libera à ſeruitio temporali, vel ab Eccleſiaſtico, neutrum eſt dicendum, ergo nullo caſu verificari poteſt concluſio ſupradicta, maior euidens à ſufficienti partium enumeratione, minor quoad ſeruitium, ſeu tributum temporale oſtenditur ex *l. placet, 5. C. de Sacroſanctis Eccleſ.* iuncto ſummario, vbi habetur Eccleſiam teneri ad onera realia ordinaria, gloſſ. magna *propè fin. in cap. ſecundùm canonicam 23.q.8.* iuncta *reg. l. Imperatores 7. in princ. ff. de publican.* cum aliis citatis per Abb. *hic n.8.* quoad ſeruitium vero ſpirituale eſt text. *in præſenti*, ibi, *præter Eccleſiæ, cap. ſeruitium. in princ. 18.q.2.* cum citatis à gloſſ. *hic verbo præter Eccleſiaſticum*, igitur, &c.

Propter aliqua ex his Hoſt. Innoc. Zabar. Butr. Abb. 3
& omnes communiter hic diſtinguendum putant inter cenſum de nouo impoſitum, & inter antiquum, vt ad nouum, neque manſus, neque bona iuxta Eccleſiam poſita teneantur, & ita procedat text. hic, circa antiquum vero controuerſiam dirimendam credunt iuxta patroni, vel alterius domini temporalis conſenſum, vt illo, vel expreſsè, vel tacitè remittente nulla maneat obligatio ad cenſus ſolutionem, ſecus dicendum nulla interueniente remiſſione, & ita intelligunt *d. cap. ſi tributum, cap. Eccleſiæ 16. q.1.* cum *ſuprà* citatis. Ratio differentiæ eſt, quia Eccleſiaſticis bonis nouum tributum temporale imponi non poteſt, *cap. non minus, 4. de immun. Eccleſ. cap. quanquam, hoc tit. lib.6.* cum aliis, antiquum verò tranſit

in

ſn Eccleſiam, vel quemcunque poſſeſſorem, *d.l. Imperatores*, cum *ſupra* citatis, poſt alios Gutier. *canon. lib.2.c.1.n.111.* Sed communis, qoamvis in ſe vera, huic text. aptari non poteſt, quia illa ſtante nihil foret ſpeciale in manſo, & bonis iuxta Eccleſiam poſitis, & in alıis ab Eccleſia longe diſtantibus; nec eodem modo ſatisfacit Zabar. *hic poſt princ.* dum arbitratur text. *in præſenti*, in nihilo offendere regulam *d.cap. Eccleſia, & d.cap. ſi tributum*, ſed ſolummodo inſtruere Epiſcopum quid facere debeat, quando Eccleſia conſtruitur, vt manſus tribuatur Eccleſiæ pro dote, qui ſit liber ab omni ſeruitio, caueatque Epiſcopus ne aliter conſtituatur, néve aliter primus lapis mittatur, arg. text. *in cap. pia mentis, 16.q.7. cap. nemo, il.1. de conſecrat. diſt.1.*

4 Quare his, & aliis exploſis intellectibus probabilius mihi viſum eſt nouè hic ſanciri manſum Eccleſiæ, & bona iuxta Eccleſiam poſita libera eſſe ab omni cenſu temporali, quamvis à principio antequam ad Eccleſiam pertinerent tali oneri fuiſſent obnoxia; cuius rei vltra alia modo expreſſa, & verbum, *ſancitum*, de quo hic, non leuis coniectura eſt exceptio, quam text. adiecit, ibi *præter Eccleſiam*, per quam ſatis inſinuat quòd quamvis prædicta bona libera eſſe debeant à cenſu temporali, non tamen ab Eccleſiaſtico, in quo multò minus datur indecentia, & repugnantia. Retento huiuſmodi intellectu reſpondeo ad primam obiectionem, quam *ſuprà* adduxi, me libenter agnoſcere, neque Clericos, neque Eccleſiam à cenſu merè reali antea inhærenti immunes eſſe, imò regulariter tranſire cum ſuo onere, negare tamen in propoſito regulam locum habituram in manſo, & prædictis bonis propter ſpecialem Concilij ſanctionem iuxta modò dicta; neque mirum videri debet cùm lex data cauſa in ordine ad bonum commune poſſit ſubditum re propria priuare, & alteri tribuere, *l. item ſi verberatum 15. §. 1. verſ. item ſi fortè, ff. de rei vendic. l. 1. C qui bus ex cauſis ſerui pro præmio.* Ad alteram verò obiectionem in forma conceſſa maiori neganda eſt minor, ad illius verò probationem quoad primam partem ſimiliter reſpondetur regulam, ſecundum quam onera realia Imperatori debita, vel alteri perſonæ tranſeunt in Eccleſiam, & quemcunque poſſeſſorem, *d.l. Imperatores*, cum aliis, non habere locum in bonis de quibus hic propter modo dicta. Ad text. verò *in d.l. placet*, reſpondetur correctum eſſe per conſtit. Federic. *incip. Item nulla ſub l. 2. C. de Epiſcopis, & Cleric.*

5 *Vnus manſus.*] Manſos dicitur quantum quis cum vno pari boum laborare poteſt, vt docent S. Anton. *p.3. tit.12. c.2. §.2.* Otalor. *de nobilit. 2. p. tertia partis, n.3.* Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubr. 9. §. 4. in princ n. 1. pag. 304* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. c. 1. q. 2. propè finem*, vbi etiam aſſerit verius ſibi videri manſum eſſe agrum certi modij, ac menſuræ, qui propterea metatus dicebatur, eo quod quis illum demetiebatur, & limitibus ſuis diuidebat. Vide Perez de Lara *de anniverſ. & capell. lib. 1. c. 18. num... & 13.* Magis tamen propriè in hoc text. accipitur pro titulo, qui conſtituitur in præbendis, aut poſſeſſionibus, quibus dotata eſt Eccleſia, vt docent Lambertin. *de iurepatron. p. 1. lib. 1. q. 5. art. 21. n. 8.* Cujac. *in lib. 1. feudor. tit. 1. in princ.* Balſaran. *in c. 1. §. ſimiliter ſi quis, n. 2. ſi de inueſtit. feudi fuerit controuerſ.* Petr. Gregor. *de benef. c. 15. n. 4. ante fin.*

6 *Non de decimis.*] Notatur ad hoc, quòd de dote Eccleſiæ, id eſt, de paſſalibus, & manſis non ſoluitur decima, vt per Rebuff. *in tractatu de decimis, q. 5. n. 19.* niſi huiuſmodi paſſalia fuiſſent prius tributaria, vt docent gloſſ. *in præſenti verbo vlla*, quam eſſe communiter receptam teſtatur Abb. *n. 4.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 35. q. 5.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p. 2. c. 22. n. 55.* Beller. *diſquiſit. Cleric. p. 1. tit. de Clerico debitore, §. 12. n. 36.*

In gloſſ. *Vllo ſeruitio*, ibi, *quod manſus iſte in fauorem Eccleſiæ à tributo liberatur.* Vide Soar. *de Relig. lib. 1. c. 17. n. 28.* 7

In ead. gloſſ. ibi, *Non debet Eccleſia propter hoc iure ſuo priuari, &c.*] Notatur ad hoc, quòd ex prædiis Eccleſiarum intra alterius parochiæ limites ſitis decimæ eidem parochiæ ſoluendæ ſunt, vt per Cou. *lib. 1. var. c. 17. n. 8. verſ. ſecundo.* 8

In gloſſ. *Senioribus*, ibi, *id eſt, dominis.* Notatur ad hoc, quòd ſeniores nonnunquam pro dominis vſurpantur, vt per Tiraq. *in præfat. primog.* 9

SVMMARIVM.

1 *Tributi ſolutio arguit ſubiectionem.*
2 *Honor debetur conſtitutis in dignitatibus ratione excellentiæ, timor ratione poteſtatis, obedientia & tributum ratione gubernationis.*
3 *Verbum, tributa, cum ſit generale ad omnia tributa extenditur.*
4 *Cenſus ex ſolutione infertur ſubiectio.*
5 *Cenſus aliquando eſt ſignum perceptæ libertatis.*

Cap. Omnis anima. II. *Auguſt.*

TRibuti ſolutio eſt probatio ſubiectionis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Hoſt. Botr. Henric. Anchar. Panorm. Viu *in ration. lib. 3. iuris Pontiſ. pag. 398.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 516.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 34. c. 2.* 1

Subdita ſit.] *Omnis creatura*, inquit Apoſtolus ad Romanos 12. *poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, qui autem reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit*, & ad Timoth. 4. *Admone illius Principibus, & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire ad omne opus bonum paratos eſſe* refert Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 5. conſid. 34.* nam, vt ipſe bene inquit, *p. 1. conſid. 8.* honor debetur cõſtitutis in dignitatibus ratione excellentiæ, timor autem ratione poteſtatis, obedientia verò, & tributum ratione gubernationis; alia plura in hoc propoſitum adducunt Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 4. n. 1.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 4. c. 19. q. 1.* Quòd autem ſubditi teneantur obedire ſuis ſuperioribus tradunt S. Thom. 2. 2. *quæſt. 104. art. 1.* Dyn. *in reg. quod quis, num. 5. de regul. iur. lib. 6.* Abb. *in cap. cùm non liceat, n. 5. de præſcript.* Nauar. *in man. c. 14. n. 2. & 12. & c. 23. n. 36.* Sed hoc intelligitur duobus concurrentibus, primò quòd præceptum ſit de his, in quibus ſuperior habet ſuam ſuperioritatem, & ſubditus ei ſubeſt, v.g. iudex iuxta ſuam iuriſdictionem, pater, dominus, maritus, in iis, quæ ſpectant ad patriam, dominicam, ſeu vxoriam poteſtatem. S Thom. *d. q. 104. art. 5.* Nauar. *d. num. 36.* Secondò quod præcipitur ſit licitum, de quo vide Abb. *in cap. literas num. 25. de reſtitut. ſpoliat. & in cap. ad aures, n. 1. ad fin. de tempor. ordin.* 2

Tributa præſtatis.] Hoc nomen cum ſit generale, ad omnia tributa extenditur, vt per Gregor. *l. 25. verbo tributo in fin. tit. 13. p. 5.* 3

Quia hæc eſt probatio ſubiectionis.] Notatur ad hoc, quòd ex ſolutione cenſus infertur ſubiectio, vt per Paul. Fuſch. *lit. C. ſing. 30.* Menoch. *conſil. 21. num. 9.* 4

5 aliquando tamen eſt ſignum perceptæ libertatis, veluti quando Eccleſia aliqua dat Papæ piper, vel aliud pro cenſu, quo caſu videtur exempta à ſubiectione Epiſcopi, ita per *cap. ſi Papa, §. eſt & idem, de priuil. lib.6.* tenen: Ferret. *in forma libell ad præſtationem, & rei relaxationem in gloſſ. ſictum dicti temporis præteriti, n.* 10. Zabat. *in cap. conſtitutus, n.* 12. *de Relig. domibus,* Euerard. *in loco ab emphyteuſi ad cenſum,* de quo vide tamen quæ latè dixi *ad cap. recepimus* 8. *à n.* 4. *de priuil. pag.* 358. *& ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt nouum cenſum monaſterio imponere.*

2 *Fundator beneficij cum conſenſu Ordinarij non poteſt poſtea aliquid mutare, nec alterare ſine ipſius Ordinarij conſenſu in ipſo fundationis limine.*

3 *Dotis promiſſio non poteſt qualificari eius actu abſoluto.*

4 *Fundatoris heres poteſt declarare, & imponere conditionem, & immutare qualitatem beneficij cum conſenſu Epiſcopi in actu fundationis, & erectionis.*

Cap. Scientes. III. *Gregor.*

1 EPiſcopus non debet imponere nouas conſuetudines, vel cenſus monaſterio, niſi fuerit ab initio impoſitum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anan. Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 389. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 517. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 34. *c.* 4.

2 *Si ab initio,* &c.] Notatur ad hoc, quòd fundatur beneficij cum conſenſu Ordinarij non poteſt poſtea aliquid mutare, nec alterare ſine ipſius Ordinarij conſenſu, vt per gloſſ. *hic verbo ab initio,* Roch. *de iurepatron. verbo pro eo, quod de diœceſani, p.* 13. *n.* 31. *cum ſeqq.* Lambertin. *eod. tract. lib.* 1. *p.* 1. *q.* 9. *princ. in princ. n.* 49. *&* 50. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. *n.* 40. poſt Abb. & Zabar. ita concludit Vin. *in praxi iuriſpatron. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 8. *n.* 2. Seraphin. *deciſ.* 774. latè, & eleganter Monet. *de commut. vltim. volunt. c.* 11. *n.* 268. *cum multis ſeqq.* nouè D. Ioan. Ant. Maſſobr. *in praxi habendi concurſum ad parochiales pral.* 7. *dub.* 8. & vide quæ dixi *ad cap. grauis* 15. *infr. hoc tit.* Intellige ipſo fundationis limine, nam poſt fundationem nõ poſſunt leges iuri aduerſantes etiam de conſenſu ipſius Epiſcopi apponi, aut appoſitum alterari, vt aduertit Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1. *p.* 1. *q.* 5. *art.* 11. *num.* 37. gloſſ. *verbo conſtitutum, ad fin. in cap. cum dilectus,* & *ibi* Abb. *n.* 5. & Imol. *n.* 22. *de conſuet.* Rot. *deciſ.* 561. *n.* 2. *p.* 1. *in recent.* vt in ſimili dicitur de promiſſione
3 dotis, quæ non poteſt qualificari eius actu abſoluto, *l. ex morte, §. vlt. & ibi gloſſ. in verbo oblationis, C. de pactis conuentis,* quo ſimili vſus eſt pro hac ſententia adſtruenda, Ioan. Andr. *in cap. generali, n* 6. & *ibi* etiam
4 Gemin. *ſub n.* 2. *verſ. ad finem, de elect lib.* 6. Et poſſe fundatoris hæredem non ſolum declarare, ſed etiam imponere conditionem, & immutare qualitatem beneficij, cum conſenſu tamen Epiſcopi, tenet Lambertin. *d. tract. lib.* 1. *p.* 1. *q.* 2. *princ. art.* 12. *n.* 7. quem refert, & ſequitur Mar. Antonin. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 3. *n.* 14. in ipſo ſcilicet actu fundationis, & erectionis. Caputaq. *deciſ.* 299. *n.* 4. *in fine, p.* 2. & quando conditio eſt vtilis Eccleſiæ. Roch. de Curte *de iurepatron. verbo pro eo, quod de diœceſani conſenſu, n.* 30. declarando, vt per Maſſobr. *d. pral.* 7. *dub.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Cæcus, & pauper ad collectas non tenentur,* & n. 2.

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Priuilegium patri & poſteris conceſſum, ſimiliter competit filiabus niſi materia refragetur, aut lex reſiſtat.*

Cap. Licèt. IV.

CÆcus, & pauper non tenentur ad collectas, quia inhumanum eſt affligere grauatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Anan. Hoſt. Anch. Hentic. Panorm. Viu *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 389. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 517. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 2. *ſub tit. de reſtit. ſpoliat. c.* 7. & alia pars huius Decretalis extat *in c.* 1. *ſupr. de reſtit. ſpoliat.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Lazarte *de decima vendit. c.* 19. *n.* 95. Girond. *de priuilegiorum, & exemptionum explicat. num.* 462. *&* 465. Azeued. *l.* 3. *n.* 20. *tit.* 14. *lib.* 6. *noua recop.* vbi de infirmis pauperibus, & *l.* 4. *n.* 7. *eod. tit. & lib.* vbi de cæco, Bertachin. *de gabellis, p.* 7. *n.* 50. 2

Quo pacto autem potuit Gregor. *in præſenti*, cæcum aliàs laicum à tributis exonerare, & de temporali illius querimonia cognoſcere, controuerſum eſt apud Doctores, nam *gloſſ.* 1. *hic*, cum qua tranſeunt fere omnes, arbitratur propterea cauſam cæci aliàs laici ad Gregor. V. Pontif. fuiſſe delatam, quia cauſæ miſerabilium perſonarum ad Eccleſiaſticum ſpectant iudicium, *c.* 1. *n.* 2. 87. *diſt.* ſed probat Cou. *pract. c.* 6. *n.* 1. *ad finem princ.* Hoſt. verò quem refert Zabar. *hic,* & ſequitur Butr. *in fin* arbitratur cæcum fuiſſe de temporali iuriſdictione Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & ideo Summ. Pont. de cauſa temporali laici cognoſcere potuiſſe, ſicut aliis ſpeciebus factum probauit gloſſ. *verbo improbamus, in cap. cùm eſſes* 10. *de teſtam.* Sed quia ſolutio hæc, quamvis in ſe vera, diuinat, vt Zabar. *n.* 1. fatetur, periculoſa eſt, cum ſuppleat ad text. in illo ad quod principaliter venit, quod eſt abſurdum. Quare probabilius eſt intelligere cum eod. Zabar. quod cum text. hic continuatiuè procedat ad *c.* 1. *de reſtit. ſpoliat.* vbi homines Eccleſiæ, qui Philagium cæcum ſpoliarunt, poſtea collectis affligebant, vide cum cæcus aduerſus illos ageret, non mirum ſi tanquam actor litigare debuiſſet cum reis, qui fori Eccleſiaſtici priuilegio potiebantur, & ideo ad Summum Pontificem confugiſſet, qui in his terminis potuit, ac debuit cognoſcere, quamvis cæcus non eſſet de temporali Eccleſiæ iuriſdictione, iuxta reg. *cap. cùm ſit generale,* 8. *de foro compet.* 3

In gloſſ. *Miſeri,* ibi, *ſed priuilegium illud non extenditur ad filios.* Notatur ad hoc, quòd priuilegium patri, & poſteris conceſſum, ſimiliter competit filiabus (niſi materia refragetur, aut lex reſiſtat) vt per Tiraquell. *de retractu, tit.* 1. *§.* 1. *gloſſ.* 9. *num.* 239. Dec. *conſ.* 223. *in princ.* Cott. *in memorab. verbo immunitates,* Iaſon. qui etiam in priuilegiis affirmat maſculinum concipere fœmininum, *in l. Gallus, in princ. in* 2. *lect. n.* 33. refert, & ſequitur Pinel. *in l.* 3. *C. de bonis matern. num.* 30. in effectu plures per D. Barboſ. *in l. quia tale, n.* 37. *ff. ſolut. matrim.* quamvis oppoſitum, imò priuilegia huiuſmodi, & immunitates poſteris 4

conceſſas

conceſſas ſolis maſculis communicari defendat *gloſſ. vnic.in l.4.ff.de iure immun.*

SVMMARIVM.

1 *Cenſum petens debet rationem exprimere quare ſibi debeatur.*

2 *Cenſus, cuius cauſa ignoratur, omnino eſt indebitus.*

3 *Cenſus debetur illi, qui pro ſe emit, vel per ſemetipſum, vel mediante perſona ſui procuratoris.*

4 *Cenſus fructuarius ſoluendus eſt tempore recollectionis fructuum.*

5 *Conuentio inter partes circa tempus faciendæ ſolutionis annui cenſus, non eſt illicita.*

6 *Cenſus pecuniarius nulla ſtante conſuetudine, vel conuentione ſoluendus eſt in fine anni.*

7 *Cenſus in forma ſolemni, & legitimè præſumitur conſtitutus, ex eo quod dominus cenſus probat ſibi fuiſſe ſolutas annuas reſponſiones in præteritum.*

8 *Cenſus, vel ſimile ſeruitium quomodo poſſit tempore acquiri, oſtenditur, & quid in acquiſitione iurium perſonalium*, ibid.n.9.

10 *Libertas à cenſu, & à ſeruitio an propriè præſcribatur remiſſiuè.*

11 *Cenſus, vel alterius ſeruitij obligatio, an acquiratur ex diuturna præſtatione.*

Cap. Peruenit. V.

Paſchal. II.

1 Cenſus, cuius cauſa ignoratur, non eſt ſoluendus, ſed ſciendum eſt quorſum, & quando debet ſolui. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect. Zabar.Ioan. Andr.Butr. Anan.Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu.*in ration.lib.3.iuris Pontif. pag.*390. Alagona *in compend.iur.Canon.pag.*517. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1. & 2.refertur ab Ant.Aug.*collect.*1.*Decret.lib.*3.*tit.*34.*c.*5.

2 *Cenſus ignorantiæ.*] Notatur ad hoc quòd cenſus, cuius cauſa ignoratur, omnino eſt indebitus, cum enim cenſus, de quo *hìc*, per Abbatem Franxionoren.fuerit impoſitus, qui abſque iuſta, & rationabili cauſa, & ſine Capituli conſenſu illud facere non poteſt, *cap. vnic.in fine, vt Eccleſiaſt.benef.cap. conſtitutus* 6.*ad med. de relig. domib.* meritò indebitus iudicatur ex defectu cauſæ, quæ cum omnino neceſſaria eſſet prorſus ignoratur, vt text.habet, & ideo ſaltem indirectè cenſus in ſe dicatur ignoratus, & indebitus, ac ſubinde, qui exegerint leges diuinas, & humanas offendere dicuntur contra §. *iuris præcepta*, ibi, *neminem lædere, Inſtit.de iuſtit.*in quo ſenſu verbum, de quo *in hoc text.*ibi, *diuinis*, in ſua proprietate retinetur, quamvis gloſſ. *hìc verbo Diuinis*, & Zabar.*n.*1. per diuinas intelligant ſolas Canonicas conſtitutiones.

3 *Vt omnes cenſus ad quid.*] Notatur ad hoc quòd petens cenſum debet rationem exprimere quare ſibi debeatur; debetur autem illi, qui pro ſe emit, vel per ſemetipſum, vel mediante perſona ſui procuratoris legitimè conſtituti, Rot.*in vna Romana cenſuum de Luragris*, 12.*Iunij* 1601.coram D. Iuſto, impreſſ.poſt tract. *de cenſibus*, Lud.Cencij *deciſ.*160.*n.*2.& 3.item illi, cui dominus cenſus illum ceſſit, & vendidit, Gaſp.Roder. *de annuis reddit.lib.*2. *q.*17.*à n.*11. Cenc.*d.tr.p.*2.*q.*2. *art.*1. *n.* 3. vbi numeris ſeqq. alios modos acquirendi cenſum refert.

4 *Et quando perſolui debeat.*] Aduerte fructuarium cenſum ſoluendum eſſe tempore recollectionis fructuum, qui debentur, videlicet ſi cenſus ſit in frumento, illud erit ſoluendum in æſtate tempore triturationis in area, ſi verò fuerit conſtitutus in vino, ſoluendum eſt tempore vindemiarum in vaſe, ſeu canali; ſi autem in oleo tempore recollectionis olei in piſtrino, ſeu molendino, vt docent Boccat.*in tract. de cenſibus, p.*2.*num.*53. Cenc.*eod.tract.p.*1.*c.*1.*q.*1.*art.*3.*n.*10. vbi *n.*11.dicit quòd debitor non tenetur deferre ad domum ſui creditoris dictas quantitates fructuum debitas etiã quòd ſint eiuſdem fori, ſed creditor debet accedere, vel mittere, vt à debitore capiat, & tollat ſuo proprio ſumptu, & periculo. Quo verò ad cenſum pecuniarium aſſerit Nauar.*conſ.*18.*n.*4.*ſub tit.de empt. & vend.* nullo iure antiquo, nec in Extrauag.Pij V.ſuper cenſibus præſcribi tempus, quo cenſus ſolui debeat, & propterea ipſe exiſtimauit circa hanc ſolutionem eſſe diſtinguendum, prout diſtinguitur in penſionibus, inter quæ eſt ſymbolum. Ego verò nulla ſtante conſuetudine, vel conuentione inter partes circa tempus faciendæ 5
ſolutionis annui cenſus, (quam conuentionem illicitam non eſſe docuerunt Nauar. *d. conſ.* 18. Rebel. *de obligat.iuſtitia, p.*2.*lib.*10.*q.*1.*n.*10. Frideric Martin.*de iure cenſ.c.*6.*n.*385.& *cap.vlt.n.*156. quicquid contrarium dicant Intrigl. *ſuper Bullam de cenſib. q.*45.*n.*10. Ioan. Baptiſta Coſta *de ratione rata, q.*147.*n.*7.) credo 6
tunc ſolutionem debere fieri in fine anni cum Frider. Martin.*d.cap.vlt.à n.*152.& Bonac.*de contractib.diſp.*3. *q.*4.*puncto vnico, n.*32.

In gloſſ.*Cenſus*, ibi, *ſed nunquid talis cenſus, ſiue conſimile ſeruitium poteſt acquiri tempore*, &c. Notatur ad 7
hoc quòd cenſus in forma ſolemni, & legitimè præſumitur conſtitutus ex eo quòd dominus cenſus probet ſibi fuiſſe ſolutas annuas reſponſiones in præteritum, de quo vide Crauet.*conſ.*217.*n.*10.*lib.*2. Couar.*in reg. poſſeſſor.p.*2.§.4.*n.*3. Maſcard.*de probat. concl.*101. Felician.*de cenſib.lib.*3.*c.*1.*à n.*8.& *lib.*1.*c.*9. *à num.*10. Ludou. Cenc. *eod.tract.p.*1.*c.*4.*n.*33. Menoch. *de præſumpt.lib.*3.*præſ.*131.*à n.*59. Mar. Antonin. *variar.reſolut.lib.*1.*reſol.*44.*n.*6. Mench.*illuſtr.c.*64.*n.*6. Flores de Mena *variar.lib.*1.*q.*2.

Hæc gloſſ. quatenus aſſerit cenſum, vel ſimile ſeruitium poſſe tempore acquiri, ex text. *in l. ſi quis diuturno* 10.*in princ. ff. ſi ſeruitus vend.l.*1. *num.vlt. propè fin.ff.de aqua pluuia*, magnam patitur difficultatem ex teſtibus, qui contrarium clarè ſuadere videntur *in l. ſeruitutes* 14.*in princ.ff.de ſeruit.& in l.ſi aliena* 10.§.1. *& in l.ſequitur* 4.§.*vlt.ff.de vſucap.* Reiecta concordia huius gloſſæ diſtinguentis inter illas ſeruitutes, ſeu ſeruitia, quæ poſſideri poſſunt; & inter illas, quæ poſſideri nequeunt, vel quia ius commune reſiſtit, vel ex alio capite, vt ſecundo caſu nullo tempore præſcribantur, & ita intelligantur iura pro ſecunda ſententia adducta, in primo verò caſu ſolo tempore acquirantur; & ita procedant iura primo loco pro opinione gloſſæ adducta. Reiecta etiam alia concordia gloſſ. *verbo certum poſt med.in d.l.ſeruitutes, gloſſ.*4.*in l.apparet*, 5. *in fin.ff.de itinere, actúque priuato*, Paul.*in l.ſi ſic, n.*2.*ff. quemadmodum ſeruit.* communis, vt per Padil. *in l.*2. *n.*26.*C.de ſeruit.& aqua.* & plurium, vt per Cou.*lib.*1. *var.c.*17.*n.*11.Balb.*de præſcript.*2.*p.*3.*princ.n.*3.Gom.*de contract.cap. vlt.n.*26. diſtinguentium inter ſeruitutes continuas, quæ abſque facto hominis continuam, vel quaſi continuam vtilitatem afferunt; & inter diſcontinuas, quæ prædictum hominis factum requirunt, exemplum eſt *in l. foramen* 27.*ff. de ſeruitut. vrban.* vt continuæ tempore acquirantur, & ita procedant iura citata pro prima ſententia; diſcontinuæ verò non acquirantur niſi tempore immemoriali, vt *in l.* 3.§.*ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſt.* Exploſa etiam altera concordia Longaual.*in l. Imperium, n.*241.& 251. *ff.de*

8

ff. de iuriſd. omnium iud. & Mayni *lib. 1. actiorum, c. 14.* ac noſtri Goueani *lib. 1. variar. c. 14.* quia Iureconſoltos notant de improprietate, quod eſt ab illorum ſtylo, & conſuetudine prorſus alienum, probabilius dici poteſt abſque vlla diuinatione, vel improprietate, quinimo & literæ Iuriſconſultorum conſonantius ſeruitutum realium vſucapionem non dari propter iura modò expenſa pro ſecunda ſententia; dari tamen vtilem actionem illi, qui longo tempore cum cæteris requiſitis vſus fuerit. bonus text. *in l. 1. §. vlt. in fine*, ibi, *habemus, ff. de aqua pluuia arcenda*, text. à contrario ſenſu *in l. vlt. ff. quemadmodum ſeruitutes amit.* bonus text *in d. l. ſi quis diuturno*. ibi, *ſed vtilem habet actionem*, & in his terminis intelligenda ſunt iura citata pro prima gloſſæ opinione, quæ in hoc caſu accepta in nihilo pugnant cum aliis Iureconſultorum reſponſis, nec cum illo intelligendi modo, quem magis probabilem exiſtimamus.

9 Quid autem dicendum in acquiſitione iurium perſonalium, prout ius eligendi, præſentandi, vſusfructus, & ſimiles, de quibus *in cap. cùm Eccleſia, de cauſa poſſeſſionis*? vide poſt alios Con. *in reg. poſſeſſ. p. 2. §. 3. n. 3. & lib. 1. var. c. 17. n. 10.* Anton. Gom. *de contract. cap. vlt. à n. 25.* Padil. *in d. l. 2. à n. 30.*

10 Vtrùm libertas à cenſu, & à ſeruitute propriè præſcribatur? vide *l. ſequitur 4. §. vlt. ff. de vſucap.* Bart. *in l. ſi ædes 31. §. 1. in princ. ff. de ſeruit. vrb.* Abb. *in c. de quarta num. vlt. de præſcript.* Robert. *lib. 4. ſentent. c. 8.* Cooan. *lib. 4. comment. c. 12. n. 6. & 13.*

11 Vtrùm etiam ex diuturna præſtatione cenſus, vel alterius ſeruitij obligatio acquiratur, vide Abb. Zabar. & Butr. *à n. 19. in præſenti*, gloſſ. *verbo repellere, in fine, in l. 2. C. de iure emphyt.* gloſſ. *verbo longo*, per text. *ibi, in l. cùm de in rem verſo, ff. de vſur:* Bart. *in l. 1. in princ. ff. de verb. oblig.* Tiraq. *de præſcript. §. 1. gloſſ. vere dic cum ſeq.* Con. *in d. reg. poſſeſſor. p. 2. §. 4. à n. 1. lib. 1. var. c. 17. n. 2. in princ.* Gutier. *in l. nemo poteſt, n. 199. ff. de legatis 1. & conſ. 47. n. 3.* Padil. *in l. 2. à n. 33. ff. de ſeruit.* Gabr. *commun. ſub tit. de præſcript. concl. 1. à princ.* Gam. Luſit. *deciſ. 236. & 326.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 32. à n. 35.*

SVMMARIVM.

1 *Viſitantes Prælati quem equorum numerum ſecum ducere poſſint, oſtenditur, & prohibetur eis tunc vti venationibus, & ſumptuoſas epulas quærere*, & num. 2.

3 *Viſitatio quanto tempore durare debeat, boni viri arbitrio relinquitur iudicandum.*

4 *Epiſcopus nullus erat vſque ad tẽpus Bonifacij VIII. qui velit fieri Presbyter Cardinalis.*

5 *Epiſcopi clericis taleas, & exactiones imponere nequeunt.*

6 *Epiſcopi poſſunt pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties obueniunt, ſi manifeſta, & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate moderatum à Clericis auxilium poſtulare.*

7 *Cauſa rationabilis non ſufficit niſi ſit manifeſta ad petendum charitatiuum ſubſidium.*

8 *Cauſæ iuſta, & rationabiles ad petendum charitatiuum ſubſidium quæ ſint, oſtenditur.*

Cap. Cùm Apoſtolus. VI.

Ex Concil. Lateran.

1 Viſitantes Prælati certum numerum equorum, & euectionum excedere non debent pro diuerſitate prouinciarum, & facultatibus Eccleſiarum, nec ſint oneroſi ſubditis, & Archiepiſcopi non excedant numerum 40. vel 50. Epiſcopi 20. vel 30. Cardinales 25. Archidiaconi 5. vel 7. Decani 2. nec ducant canes venatorios, nec ſumptuoſas epulas quærant, ſed accipiant quæ honeſtè, & competenter miniſtrantur, & in omnibus quærant Chriſtum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Vinian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 390.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 517.* remiſſinè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* Caſal. *in annot.* deſumitur ex Concil. Lateranenſ. ſub Alex. III. *cap. 9.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 34. cap. 6.*

Determinat Concil. de quo *in hoc text.* numerum 2
equorum, quos ſecum ducere debent Prælati viſitantes, eóſque monet ne ſumptuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſtè, ac competenter illis fuerit miniſtratum. Quam quidem conſtitutionem innouat, & ampliat Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. c. 3.* his aureis verbis: Quæ vt faciliùs, feliciúſque ſuccedant, monentur prædicti omnes, & ſinguli, ad quos viſitatio ſpectat, vt paterna charitate, Chriſtianóque zelo omnes amplectantur, ideóque modeſto contenti equitatu famulatuque ſtudeant quàm celerrimè, debita tamen cum diligentia, viſitationem ipſam abſoluere. Interimque caueant ne inutilibus ſumptibus cuiquam graues, oneroſive ſint, &c. De quo Concil. Trid. decreto vide Nao. *conſ. 1. ſub hoc tit.* Prax. Epiſcop. *part. 1. verbo viſitatio, §. 5. verſ. præterea, & n. 6.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 57. n. 16. cum ſeqq.* & quæ ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 73.* Vnde videbis nullo iure præſcriptum eſſe tempus intra quod viſitatio perfici poſſit 3
cùm vna Eccleſia vno die viſitari queat, alia vero viſitari non poſſit tribus, quatuorve diebus, vel propter ipſius plebis latitudinem, vel propter negotiorum multitudinem, quare boni viri arbitrio relinquitur iudicandum quanto tempore durare debeat viſitatio, vt docent Surd. *de alimen. tit. 4. q. 22. n. 8.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 42. q. 6.*

Cardinales vigintiquinque.] Quærunt Doctores quare Cardinales debeant ducere pauciores equos, quàm 4
Epiſcopi, & Archiepiſcopi, & reſpondet Gambar. *de offic. & poteſt. Legati de latere, lib. 7. n. 126.* Cardinales antiquitus per humiliora charitatis opera ſe exercuiſſe, & vſque ad tempus Bonifacij VIII. nullus erat Epiſcopus, qui vellet fieri Preſbyter Cardinalis, quia putabant non licere deſcendere à maiori dignitate ad minorem, & vſque ad Clem. III. qui floruit *anno Domini* 1190. ea dignitas non niſi Monachis, & Abbatibus, Decanis, aut Prioribus conferebatur, vt tradunt citati per Cened. *ad Decretal. collect. 115. n. 1.* & præcipuè Marſil. Columna *de Eccleſiaſt. reddit. origine, p. 2. c. 13. à n. 33.* De illorum autem origine, poteſtate, & hodierna excellentia agunt Doctores per me relati *ad cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi, n. 47. pag. 112.* quibos adde Brunor. à Sole *in locis commun. verbo Cardinales*, Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 5. per totum*, vbi *n. 17.* refert quòd Cardinales purpureo birreto, & galero inſigniti fuère ab Innocent. IV. *anno Domini* 1244.

§. Prohibemus.

Prælati non præſumant grauare ſubditos taleis & 5
exactionibus, ſed cum cauſa manifeſta & rationabili poſſunt petere moderatum auxilium. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

Ne

5 *Ne ſubditos talliis,&c.*] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopi Clericis taleas, & exactiones imponere nequeunt, vt per Bellet.*diſquiſit.clerical.p.1.tit.de clerico debitore,§.12.n.1.*

6 *Cum charitate moderatum,* &c.] Probat hic §. poſſe Epiſcopos pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties obueniunt, ſi manifeſta, & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate moderatum à Clericis auxilium poſtulare, vt per Duen. *reg.89.& 253.* Grammat. *deciſ.38.*Purpur.*conſ.329.n.2.vol.1.*Bellet.*d.§.12.n.2.*De charitatiuo ſubſidio latè ex profeſſo egerunt Remig. de Goni,& Bellencin.& incidenter Menoch.*de arbitr. caſu 178.179.& 182.num.58. & conſ.75.n.87.* Nauar. *conſ.7.ſub hoc tit.*Stephan. Quarant.*in ſumma Bullarij, verbo Concilium Prouinciale, n.8.*Azor. *inſtit.p.2.lib.9. c.14.*Bellet.*d.§.12.per totum,*Paul.Layman.*in Theologia morali,lib.3.tract.1.p.1.c.5.§.vnico, de ſubſidio charitatiuo,n.10.*plures quos refert Cened.*ad Decretal.collect. 115.à n.6.* & ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.3.alleg.87.*

7 *Si manifeſta, ac rationabilis cauſa extiterit.*]Ergo debet ſubeſſe iuſta, & rationabilis, & manifeſta cauſa petendi charitatiuum ſubſidium, & non ſufficit quòd ſubſit cauſa rationabilis, niſi ſit manifeſta, Abb *in præſenti,n.2. & in cap. conquerente,n.1. & 2.in fine, de officio Ordin.*Alexand.de Neuo *conſ.57.n.1.& conſ.58. num.3.& 4.*Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.20. n.67.*Azor.*d.c.14.q.3.*Bellet.*d.§.12.n.3.* Paul.Layman. *vbi ſuprà n.9.*

8 Iuſtæ autem, & rationabiles cauſæ erunt ſolutio debitorum, quæ contraxit Epiſcopus pro ſolutione Bullarum, & annatæ, ac pro recuperatione ciuitatum, caſtrorum, & locorum, ac bonorum Eccleſiæ occupatorum, ac pro Eccleſiæ ſuæ iure tuendo, vel ſi Epiſcopus fecerit impenſas magnas in negotiis totius diœceſis communibus pertractandis. Vel ſi rem aliquam magni momenti emerit neceſſariam ad ſuam Eccleſiam conſeruandam, veluti ſi emerit aliquod caſtrum, vel oppidum ad expellendos, & procul arcendos hoſtes. Vel quando Eccleſias formaliter viſitat. Vel ſi iter facturus ſit ad Papam, vel Imperatorem, vel Regem ob ſuæ Eccleſiæ, vel diœceſis, vel etiam totius Eccleſiæ generalis commune bonum. Vel ſi viſitaturus ſit limina S. Petri, vt iuſiurandum impleat. Vel ſi impenſas neceſſarias, & alicuius momenti fecerit in aduentu Imperatoris, Regis, ſeu Principis, præſertim ſi ab eo habet regalia Vel denique ſi ad generale, vel prouinciale Concilium vocatus iter ſuſceperit, de quibus vide Bellencin. *de Charitatiuo ſubſidio, quæſt. 2.* Quarant. *d. num. 8.* Bellet. *dicto §. 22. à num. 4.* & plures quos refero *d. alleg.87.*

SVMMARIVM.

1 *Conſenſus nouus Eccleſiis imponi non debet,nec antiquus augeri, intellige in perpetuum,vt n.2.*

3 *Epiſcopi ex cauſa poſſunt cenſus perſonales imponere ad vitam poſſeſſorum,aliudve tempus breuius.*

4 *Cenſus nouus vt Eccleſiæ imponi poſſit, tria requiruntur.*

5 *Beneficiatus Clericus non poteſt ſuper rebus ſuæ Eccleſiæ abſque legitima cauſa vtilitatis, vel neceſſitatis, & ſine debitis ſolemnitatibus cenſum imponere, & conſtituere.*

6 *Cenſus quando fuerit impoſitus à Prælato, vel Capitulo alicuius Monaſterij abſque debitis ſolemnitatibus, ſi Capitulum, & Monaſterium per aliquod tempus huiuſmodi cenſum ſoluerit, non poterit poſtea de illius nullitate opponere.*

7 *Cenſum ſubditis ſuis non poteſt dominus augere.*

Cap. Prohibemus. VII.

Epiſcopi, Abbates, & alij Prælati Eccleſiaſtici 1
nouos cenſus imponere non debent, nec veteres augere, nec præſumant appropriare ſuis vſibus partem redituum, & ſi quid contra prædicta fit ait irritum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viu.*in ration.lib.3.iuris Pontif.pag.392.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 518.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateran ſub Alexand. III.*c.7.verſ.prohibemus*, refertur ab Ant. Auguſt.*collect.4.Decret.lib.3.tit.34.c.7.*

Probat hic text. Epiſcopum non poſſe nouum cen- 2
ſum Eccleſiis imponere, vel augere antiquum, conſonant text.*in cap. tuo nos 11.de iurepatronat.& in cap. paſtoralis penult. de iis, quæ fiunt à prælatis*, intellige de cenſu in perpetuum etiam poſt mortem poſſeſſoris, quod quidem ſolus Summus Pontifex imponere poteſt diſpenſando in ſua lege, *cap. ad quæſtiones 6.de rerum permutat.* quem text.in id refert Sot.*de iuſt. lib 9. quæſt.7.art.2.col.2.*vbi affirmat morem eſſe Romanum nullum Prælatum Papa inferiorem cenſum, aut permutationem perpetuam imponere poſſe, neque in beneficiorum permutationibus, neque in ſimplicibus renuntiationibus,Abb *n.22.* & DD. communiter *in præſenti, & in cap.præterea, num.3. infrà hoc tit.* Gig. *de penſionib.quæſt.6.num.1.& à n.6.* Rebuff.*de pacificis*
poſſeſſ. n.110. At verò ſolummodo ad vitam poſſeſſo- 3
rum, aliud verò tempus breuius licitè poſſunt Archiepiſcopi, & ſimiles Prælati ex cauſa cenſus perſonales imponere, *cap. cùm veniſſent 9.de reſt.ſpol.cap. niſi eſſent,de præbend. cap.de cætero 6.in fine,de tranſact. cap.vnic.prope fin.vt Eccleſ.beneficia,* poſt alios Gig.*vbi proximè,num.2.* Corraſ.*de Sacerdot.p.1.c.4.* Mandoſ.*de ſignatura gratiæ, tit.penſiones, verbo Papa.* Ratio differentiæ eſt, quia primo caſu Eccleſia perpetuò oneratur, & fit cenſualis,quod in Concil.Lateranen.de quo *in præſenti*, vetitum eſt; in ſecundo non Eccleſia, ſed perſona obligatur, in quibus terminis prohibitio illa non datur, obſeruant Abb.*n.2.*& DD.communiter *in d.cap. cùm veniſſent*, Zabar. *n.1.* & omnes *in præſenti*, vbi Butr.*n.4.* Felin.*in cap. ad audientiam il.2.num.2.de reſcript.* Gig.*de penſion.q.6.à princ.* Rebuff. *de pacificis poſſeſſ.à n.106.*Couar.*in cap.quamuis,p.1. §.6.num.vlt.* Corraſ.*d.c.4.*Hodie tamen apud Gallos ab alio quàm à Summo Pontifice vix conſtituitur cenſus,vt poſt Gig. affirmant Rebuff.*vbi proximè,n.105, ad fin.* & Corraſ. *d.c.4.à n.9.*

Noui cenſus imponantur Eccleſiis.] Tria requiri vt 4
nouus cenſus poſſit Eccleſiæ imponi, dicit Paul.Fuſc. *de viſitat. & regimine Eccleſiarum, lib.2.c.16. num.5.* primò,vt interueniat auctoritas Epiſcopi iuxta *cap. ſignificauit, hoc tit.*Secundò quòd ſubſit iuſta, & legitima cauſa, *cap. cùm clerici, hoc eodem tit.*Tertiò quòd Capitulum conſentiat, per notata *in cap.tua,& in cap. paſtoralis, de his, quæ fiunt à Prælat.* & citat Zabar.*in Clement.1. q.27.de reb. Eccleſ. non alienand.* ac Foleri.
*in pract. cenſ.in verbo huiuſmodi,num.17.& 18.*Aduerte 5
Clericum beneficiatum non poſſe ſuper rebus ſuæ Eccleſiæ abſque legitima cauſa vtilitatis, vel neceſſitatis, & ſine debitis ſolemnitatibus cenſum imponere & conſtituere, non ſolùm reſpectu eorum bonorum, quæ ſunt cultui, & miniſterio diuino dicatæ, Tiraq. *de retractu lig.§.1.gloſſ.1.num.5. verſ.nec qui non poteſt.*

Velaſquez de Auendano *de cenſibus*, *c.76. ſub n.1.* ſed etiam reſpectu temporalium, & immobilium, vt ſunt domus, vineæ, prædia, & alia huiuſmodi, ita docent Redoan. *de rebus Eccleſ. non alienand. tit. de conſtit. ann. reddit. n.30. & 31.* Virgin. Boccac. *de cenſib. p.2. n.75. & p.1. num.64.* Ludouic. Cene *eod tract. p.1. c.2. q.2. art.2. num.4.* Azor *inſtit. moral p.3. lib.10. c.7. q.5.* Bonacin. *de contractib. diſp.3. q.4. puncto vnic. n.11.* & fuit ſæpe in Rota reſolutum, vt in multis decisinnibus relatis per Cencium *poſt dictum tract. deciſ.27. num.2. & deciſ.26. n.2. & deciſ.28. n.3. & deciſ.40. n.5.* intellige reſpectu præiudicij Eccleſiæ, ſecus autem reſpectu præiudicij ipſiuſmet Clerici imponentis, licèt enim Clericus imponendo cenſum ſuper bonis Eccleſiæ non poſſit, nec Eccleſiæ, nec ſuis in dicto beneficio ſucceſſoribus præiudicare, poteſt tamen ſibimet præiudicium inferre, & propterea poterit ſuper bonis ſuæ Eccleſiæ imponere cenſum duraturum eius vita durante, vt per Redoan. *d. loco, à n.19.* Felician. *de cenſib. tom.1. lib.2. c.3. n.10.* Velazq. de Auendano *eod. tract. c.77. n.3. verſ. ideo aliquantulum, & n.4.* Cene *d. art.2. n.11.* Sed ego cum Azor. *d. q.5.* ſentio huiuſmodi cenſum repugnare diſpoſitioni *Extrauag. ambitioſa, de rebus Eccleſiæ non alienand.* ac proinde non ita securè imponi poſſe probabilius iudico, quicquid prædictæ Extrauag. reſpondere nitantur Velazq. de Auend. *d. c.77. n.6.* & Cene. *d. art.2. n.13. & 14.*

6 Quando autem cenſus fuerit impoſitus non à ſimplici beneficiato, ſed à Prælato, vel Capitulo alicuius Monaſterij abſque debitis ſolemnitatibus licèt poſſit Capitulum, & Monaſterium declarare nullam dictam impoſitionem, quia tamen habet in ſe implicitum ſtatum validitatis, cùm non ſit nulla niſi Eccleſia velit, Pete. *deciſ.365. n.5. lib.2.* Rota *deciſ.132. num.1. p.2. diuerſ.* Carol. de Graſſis *de exceptionibus, except.20. n.22.* ſi Capitulum, & Monaſterium per aliquod tempus huiuſmodi cenſum recognouerit, & illius fructus ſoluerit, non poterit poſtea de illius nullitate opponere, vt cenſuit Rota *in Romana cenſuum* 2. *Iunij* 1600. coram Illuſtriſſimo D. meo Cardinale Millino. Nam ſoluendo fructus dicti cenſus cenſetur nullitatem remiſiſſe, quia obſeruantia ſubſequuta videtur animum præcedentem declarare, vt in ſimili dixit Rota *in Romana cenſus* 13. *Maij* 1596. coram Cardinale Blanchetto. Vel ſaltem emptor talis cenſus liberatur ab onere reſtituendi fructus ex eo perceptos, antequam Eccleſia declarauerit velle illũ habere pro nullo, per ea quæ Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.3. c.559. n.64.*

7 *Nec veteres augeantur.*] Notatur ad hoc, quòd dominus non poteſt augere cenſum ſubditis ſuis, vt per Boër. *deciſ.132. n.2.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ non poteſt, præſertim poſt mortem, Eccleſiam ſuam propria auctoritate conſtituere cenſualem.*

2 *Cenſus conſtitutio ſuper rebus Eccleſiæ accedente ſuperioris conſenſu, ſucceſſores obligat.*

3 *Cenſus impoſitio ſi fiat ex decreto executoris Apoſtolici in vim literarum Apoſtolicarum, ſi in euidentem expeditarum, omnia cenſebuntur ſolemniter, & legitimè geſta.*

Cap. Præterea. VIII.

1 PEnſio ſine auctoritate Epiſcopi imponi non poteſt, & ſi moriatur ille qui eam ſoluebat, non eſt amplius ſoluenda, quia ſimplices Clerici non poſſunt Eccleſias, quibus præſunt, auctoritate ſua efficere cenſuales. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.3. iuris Pontificij, pag. 393.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.518.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decret. lib.3. tit.34. cap.8.* & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *p.28. cap.9.*

Epiſcopo ignorante, &c.] Ergo accedente ſuperioris conſenſu conſtitutio cenſus ſuper rebus Eccleſiæ ſucceſſores obligat, vt per Cald. Pereira *de empt. cap.27. n.6.* vbi intelligit quando decretum interponitur cum cauſæ cognitione, & Epiſcopus fuit motus ex cauſa rationabili. 2

Si Pontificis, aut alterius, &c.] Vnde ſi impoſitio cenſus fiat ex decreto executoris Apoſtolici in vim literarum Apoſtolicarum in forma, ſi in euidentem expeditarum, omnia cenſebuntur ſolemniter, & legitimè geſta, Abb. *conſ.41. n.3.* Gabr. *conſ.71. n.10. & 13. lib.2.* Nicol. Intrigl. *ſuper Bulla, de cenſibus, quæſt.27. n.3. & ſeq.* Rot. *deciſ.65. n.1. & deciſ.178. num.2. p.2. diuerſ.* & apud Ludouic. Cenc. poſt ſuum tract. *de cenſibus, deciſ.30.* 3

Cap. Eccleſiis. IX.

EPiſcopus maiorem exactionem imponere non debet præter Cathedraticum & alia iura, quæ habet in antiquis Eccleſiis quamvis eriperet, & liberaret Eccleſiam de manibus laicorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan Andr. Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.3. iuris Pontificij, pag.394.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag.518.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decret. lib.3. tit.34. c.10.* & eſt poſt Concil. Lateranen. *p.1. c.8.* 1

Præter cathedraticum.] De cathedratico iure vide Zerol. *in praxi Epiſc. p.1. verbo ius cathedraticum* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.281.* & plures alios quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. p.3. alleg.86. à num.40.* 2

SVMMARIVM.

1 *Pelagia noua ſine conſenſu Principis ſtatuens communione priuatur,* & n.2.

3 *Facultas imponendi vectigalia inhæret perſonæ & oſſibus ipſius Principis, vt abſque expreſſa & ſpecifica conceſſione non cenſeatur in alium translata.*

4 *Papa, Imperator, Reges, aliique ſupremi Principes ſuperiorem non cognoſcentes poſſunt in ſuis terris vectigalia imponere abſque incurſu in excommunicationem Bullæ Cœnæ.*

5 *Reſp. libera, & perfecta, quales ſunt Veneta, Ianuenſis, & aliæ ſimiles poſſunt vectigalia imponere.*

6 *Collecta imponi non debent niſi de licentia Principis.*

7 *Ciuitas per modum mutui an vectigalia, ſeu collectas imponere poſſit, remiſſiuè.*

Cap. Innouamus. X.

PEdagiorum nouas exactiones qui ſtatuere præſumit ſine conſenſu Epiſcopi, & monitus non deſiſtit, carere debet Chriſtiana communione donec ſatisfaciat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſtienſ. 1

Henric.

Henric.Aneh.Panorm. Viu.in ration.lib.3.iuris Pontif.
pag.394. Alagona in compend.iuris Canon.pag.518. re-
miſſiuè Ximen. in concord. p.1. deſumitur ex Concil.
Lateran. ſub Alexand. III. c.22. & refertur ab Ant.
Auguſt.collect.1. Decret.lib.1.ſub tit. de trenga,& pace,
cap.2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Ozaſc.deciſ.133.circa fin. Socin. conſil.7. num.1. vol.7.
Petr. Antiban.de muner.in 2.part.§. reſtat, n.1. Scrad.
de feudis, part.3. c.4. num.38. & ſeq. Camill. Borrell.
de præſtantia Regis Cathol. c.11. Boſſ. in practica, tit.
vectigalia qui poſſint imponere,& tit. de Principe, n.95.
Bellacomb.tom.1. communium opinion.lib.4. tit.40. n.1.
pag.651.Menoch.conſ.302 n.27.verſ quintò, Menoch.
illuſtr.lib.1.cap.8. num.1. Gregor.per text.ibi, in l.fin.
tit.7.part.5. Ioſeph. Ludouic.tom.3.commun.opin tit.de
gabellis,concl.vnic.pag.mihi 474.Solon.in 1.2.D. Thomæ
tom.2.tit. de vectigalib.art.3. controuerſ.1.Anendan. de
exequendis mand.part.2. cap.4. Molin.de iuſtit. tract.2.
diſp.666. Cardin. Tuſch. lit. G.concluſ.1.n.7.& lit. V,
concluſ.22. Cabed. Luſit.deciſ.44. num.10.& deciſ.49.
num.4.part.2. Cald. Pereira quæſt.forenſ.conſil.28.n.34.
nouiſſimè Bonacina de cenſuris in Bulla Cœnæ, quæſt.6.
Alexand. Trentacinq.variar.reſol.lib.1.tit. de iure fiſci,
reſol.5.num.1. Farinac.de furtis, quæſt.172.num.69. &
ſeq. Ordin.Reg.Luſit.lib.1.tit.66.§.40.& lib.2.tit.26.
3 §.13.vbi parens meus,& adeò hæc facultas imponendi
vectigalia inhæret perſonæ, & oſſibus ipſius Princi-
pis, vt abſque expreſſa, & ſpecifica conceſſione non
cenſeatur in alium tranſlata, Valaſc. in l. imperium,
num.50.ff.de iuriſd.omnium iudic. Couarr. pract. cap.1.
num.10.ſub verſ.nona concluſio, Socin. iun. conſil.126.
num.2.vol.2.Ozaſc.deciſ.201.num.12.Roland.conſil.42.
n.32.vol.2. Vincent.de Franch.deciſ.275.Petr.de Gre-
gor.de conceſſ.feud.part.7. quæſt.5. num.4. Menoch. de
præſumpt. lib.1.præſumpt.97.num.41. Surd. conſil.152.
num.34.& conſil.210.ſub num.58. Pereg. de iure fiſci,
lib.1.tit.2.num.74.& 79.& conſ.1.n.11. vol.1. Intrigl.
4 in [illegible]t.2.feud.art.80.num.13.cum ſeq. Vnde Summum
Pontificem, Imperatorem, Reges, alióſque ſupre-
mos Principes ſuperiorem non agnoſcentes, poſſe in
ſuis terris vectigalia imponere abſque incurſu in ex-
communicationem Bullæ Cœnæ, reſoluunt Tolet.
lib.5.c.73.num.1. Duard.in Bullam Cœnæ Domini,lib.2.
can.5.quæſt.5. Sayr.de cenſur.lib.3.c.9. à num.15. Soar.
tom.5.diſp.21.ſect.2.num.36.& plures, quos refert, &
ſequitur Bonacina d.quæſt.6.puncto 3.n.2. verſ.ſecundò,
5 vbi in verſ.tertiò,idem dicit de Rebuſpublicis liberis,
& perfectis, quales ſunt Veneta, Iannenſis, & aliæ
ſimiles,de quo etiam Camill. Borrell de præſtantia Re-
gis Cathol. c.11. num.39. vbi loquitur in qualibet
Republ. ſeu ciuitate non recognoſcente ſuperiorem
iura Regalia habente,& cum ratione,quia de ciuitate,
quæ ſuperiorem non recognoſcit, ſicut de Principe
iudicandum eſt, vt notat Bart. in l.1.§. de qua, ff. de
poſtul.& in l.infamem,ff.de publ.iudic.cum concordan-
tiis traditis per Dec.conſil.534.n.2. Et de inferioribus
habentibus iura Regalia quòd poſſint hæc vectigalia
indicere, voluit loquens de Duce Sabaudiæ Iaſ.
conſ.227.vol.2. Ozaſc.d.deciſ.155. & de dominis Ari-
minen.Raphal.conſil.162. quem citat Borrell. loco pro-
6 ximè citato. Et de collectis non imponendis niſi de li-
centia Principis, vide Rebuff.ad l.27. ff. de verborum
ſignif.pag.157. Menoch.conſ.28.n.34.& conſ.32.n.30.
Theſaur.deciſ.57.à princip. Azeued.l.1.tit.6.lib.7. nouæ
recop.Ioan.Garc.de expenſis, c.12.à n.63.Melch.Phœ-
bos Luſit.deciſ.34.n.12.Rota apud Farin.deciſ.72.p.1.
recent.

7 An ciuitas per modum mutui vectigalia imponere
poſſit, vide Boër. deciſ.60. n.4. cum ſeqq. Rebuff. in
l.eum,qui,ff.de verborum ſignificat.pag.108. Parlad. re-
rum quotid.lib.1.c.3. Ioan. Garc.de expenſis,c.52. n.67.
Gutier.practic. lib.2.q.180.n.29.& p.4.q.48.n.fin. Bo-
badil. in ſua politica, lib.3. c.3. à n.18. Flores de Mena
variar.lib.2.q.21. n.45. Et an poſſint facere collectas,
vide Caſſan.in conſuetud.Burgundiæ,rub.13.§.6.verbo de
poete,n.8.& 9.Capell.Tholoſ.deciſ.347.Syluan.conſ.9.
n.15.& conſ.32 n.15.vbi tenent vniuerſitates,& com-
munitates, quæ non habent iuriſdictionem, ſed ſunt
ſubditæ & ſubiectæ ſub alio domino, non poſſe fa-
cere collectas, nec tallias imponere, quod limitat
Melch. Phœbos d.deciſ.34.n.13. vbi adeſſet neceſſitas
ſaltem grauis.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, qui per colluſionem conſtituunt Eccleſiam cenſualem, illa priuari debent.*

2 *Cenſus conſtitutio ſuper rebus Eccleſiæ legitima & iuſta cenſetur ſi fiat pro illius vtilitate, veluti ſi imponatur pro extinguendo alio cenſu maioris reſponſionis.*

3 *Colluſio eſt inter reum, & actorem occulta, & illicita pactio.*

Cap. Cùm Clerici. XI.

Clerici qui per colluſionem conſtituunt Eccle- 1
ſias cenſuales Religioſis ſine licentia Epiſcopi,
vt poſt mortem Eccleſia ad præſentationem Religio-
ſorum tranſeat ad filios, vel nepotes ipſorum, remo-
ueantur ab iis Eccleſiis poſtpoſita appellatione. Colli-
gunt ex Ordin. Abb.antiq Innoc.Collect Zabar. Ioan.
Andr. Anan.Hoſt.Butr.Henric.Anchar. Panorm. Viu.
in rationali lib.3.iuris Pontif.pag.394. Alagona in com-
pendio iuris Canon. pag.518. remiſſiuè Ximen. in con-
cord.p.1.& 2.refertur ab Anton.Auguſt.collect.2. De-
cret.lib.3.tit.de ſimonia, c.17.& eſt poſt Concil. Late-
ran.p.28.c.8.

Conſtituunt cenſuales, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2
conſtitutio cenſus ſuper rebus Eccleſiæ legitima, &
iuſta cenſetur ſi fiat pro illius vtilitate, veluti ſi impo-
natur pro extinguendo alio cenſu maioris reſpõſionis,
vt cenſuit Rota apud Seraphin. deciſ.1109.n.1.p.2. &
in Romana cenſus de Romulis 8. Iunij 1598. coram D.
Penia, habetur apud Ludouicum Cencium in fine ſui
tractatus de cenſib.deciſ.28.n.3.verſ.ſupradictis, & ite-
rum in Romana cẽſuum 2. Iunij 1600.coram illuſtriſſi-
mo D.meo Cardin.Millino apud eundem deciſ.19.n.2.

In gloſ.*Colluſione* ibi,*colluſio eſt inter reum,& actorem* 3
occulta,& illicita pactio.Vide dicta ad cap.audiuimus 3.
n.4.de colluſione detegenda,pag.299.

SVMMARIVM.

1 *Collectores ſi grauant Eccleſias, priuari debent officio.*

2 *Collectarum impoſitio eſt actus iuriſdictionis.*

3 *Collecta per capita an per facultates ſit imponenda; remiſſiuè.*

4 *Immunitas vni conceſſa an aliis accreſcat, remiſſiuè.*

Cap. Ea, quæ. XII.

Archidiaconi non debent facere collectas per 1
ſuos Archidiaconatus grauando Eccleſias, vel
Parochias,alioquin auferatur ab eis id, quod habent.
Colligunt

Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 394. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 519. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 5. *ſub tit. de ſimonia, c.* 5. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 2. *c.* 4.

2 *Collectam.*] Circa materiam impoſitionum collectarum, vide Capellam Tholoſ. *deciſ.* 348. Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ.* 43. Bellet. *diſquiſit clerical p.* 1. *tit. de exemptionibus clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis*, §. 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 196. *n.* 31. *cum ſeqq.* Rot. apud Farinac. *deciſ.* 72. *p.* 1. *recent.* vbi *n.* 3. quòd impoſitio collectarum eſt actus iuriſdictionis, & citat Alexand. *conſil.* 78. *n.* 8. *& in fin.*
3 *lib.* 6. Socin. *conſ.* 129. *n.* 1. *circa med.* Collecta per capita, an per facultates ſit imponenda; vide Bellac. *in tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 39. *n.* 9. *pag.* 647. Azeued. *l.* 3. *n.* 1.
4 *&* 11. *tit.* 14. *lib.* 6. *noua recop.* Et an immunitas vni conceſſa aliis accreſcat? vide Aufret. *ad Capell. d. deciſ.* 348. Azeued. *l.* 2. *tit.* 14. *lib.* 6. *noua recop.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum recipiens de nouo cenſu impoſito Eccleſiæ perſoluendo, compellitur iurantem abſoluere.*
2 *Cenſus antiquus poteſt renouari.*
3 *Nouum non cenſetur quod reficitur.*
4 *Cenſus nouus ille dici poteſt de cuius impoſitionis initio non extat memoria, ſeu quòd nunquam fuit impoſitus.*
5 *Iuramentum poteſt relaxari à partibus in quorum vtilitatem fuit iuratum.*
6 *Suſpicio oritur ex eo quòd quis alium iurare faciat.*

Cap. Significauit. XIII.

Luc. III.

1 Cenſum de nouo poſitum ſoluere iurans etiam cum auctoritate Epiſcopi, huic creditores cogendi ſunt relaxare iuramentum; ſi verò cenſus non fuit de nouo impoſitus, & cum auctoritate Epiſcopi, tunc iurans non eſt moleſtandus ab Ordinario. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 395. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 519. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 25. *c.* 1.

2 *Et non de nouo.*] Notatur ad hoc, quòd cenſus antiquus poteſt renouari, vt per Iaſ. *in l. ius ciuile, n.* 13. *ff.*
3 *de iuſtit.* Nouum enim non cenſetur, quod reficitur:
4 Ioſeph. Seſſe *Aragoniæ deciſ.* 153. *n.* 23. Nouus autem cenſus ille dici poteſt de cuius impoſitionis initio non extat memoria, ſeu quod nunquam fuit impoſitus, per ea quæ Duar. *in Bull. Cœnæ Domini, lib.* 2. *can.* 5. *q.* 9. nouiſſimè Bonacina *de cenſuris in Bulla Cœnæ quæſt.* 6. *puncto* 2. *n.* 2.

5 *Eoſdem monachos vt clericum,* &c.] Ergo iuramentum poteſt relaxari à partibus, in quorum vtilitatem fuit iuratum, vt per Abb. *in c.* 2. *num.* 3. *infr. de ſponſal.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 3. *c.* 20. *n.* 4.

6 In gloſ. *Interdixit,* ibi, *& quia præſumptio eſt contra eos ex eo quod ipſum iurare fecerunt.* Notatur ad hoc, quòd ſuſpicio oritur ex eo, quòd quis alium iurare faciat, vt per Iaſ. *in l. nemo poteſt, lect.* 1. *n.* 44. *ff. de legatis* 1. Tiraq. *de retract. conuent. in præfat. n.* 16. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus viſitans prouinciam etiam à monaſteriis prouinciæ procurari debet.*
2 *Epiſcopus habet ius circa viſitationem Regularium cum iure exigendi procurationes ab ipſis viſitatis, niſi ſint exempti.*
3 *Monaſteria Regularium à ſolutione procurationis poſſunt ſe iuuare conſuetudine non ſoluendi tanti temporis cuius initij memoria non exiſtat.*

Cap. Sopitæ. XIV.

Monaſteria de iure communi debent ſoluere pro- 1
curationes Epiſcopo ſecundùm facultates, quas habent, & multo magis ſi ſoluiſſent prædeceſſoribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 395. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 519. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 35. *c.* 2.

Inde vtique vidimus intentionem tuam iure, &c.] 2
Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus habet ius circa viſitationem Regularium, cum iure exigendi procurationes ab ipſis viſitatis, niſi ſint exempti, vt per Menoch. *conſil.* 297. *n.* 12. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *q.* 63. *art.* 7. *verſ. quartò,* Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 42. *q.* 2.
Poſſunt tamen Monaſteria Regularium à ſolutione 3
procurationis, quæ datur Legatis, ſeu Nuntiis Papæ, & Epiſcopis diœceſanis ſe iuuare conſuetudine non ſoluendi tanti temporis, cuius initij memoria non exiſtit, vt per Abb. *conſil.* 26. *à n.* 5. quem refert, & ſequitur Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de bonis clericorum*, §. 11. *n.* 15. Procuratio autem quæ dicatur, vide Carol. Epiſcopum Nauarien. *in commentariis ad c.* [illegible] *ſup. de officio Archid. n.* 1. quæ habentur inter allegationes varias pro Eccleſia S. Carolo dicatas. Et de procuratione in viſitatione ab Eccleſiis præſtanda Epiſcopis multa dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 73. *à n.* 44.

SVMMARIVM.

1 *Patroni etiam clerici nouum cenſum Eccleſiæ imponere non poſſunt, nec veterem augere, & ſi ſuper hoc iuramenta, vel cautiones exegerunt, coguntur abſoluere.*
2 *Diſpoſitio, grauamen, vel conditio in Eccleſiarum fundatione, conſtitutione, vel donatione poſita de conſenſu diœceſani valet, quamvis iuri communi contradicat, non autem poſt beneficij erectionem,* vt n. 6.
3 *Conditiones, & diſpoſitiones quæ imponi poſſint à fundatore in limine fundationis iuriſpatronatus, ne Epiſcopus, aut alius ſuperior eas valeat reiicere, oſtenditur.*
4 *Conditio in limine fundationis appoſita, vt prædeceſſor eligat ſibi ſucceſſorem in beneficio etiam nulla ſequuta Ordinarij inſtitutione valida eſt.*
5 *Conditio in limine fundationis appoſita, vt ad beneficium ſimplex minor* 14. *annorum præſentari poſſit, valida eſt.*
7 *Diſpoſitio in limine fundationis appoſita vt beneficium non cauſet incompatibilitatem, valet.*

Cap.

Cap. Gratis. XV.

Clem. III.

1 PAtronos etiam Clericos nouum cenſum Eccleſiæ
imponere non poſſe, nec augere veterem, & ſi ſu-
per hoc iuramentum, vel cautiones exegerunt, cogi
abſoluere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.
Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Henric.
Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif.
pag.* 395. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 519. re-
miſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. refer-
tur ab Ant. Aug. *collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 25. c. 4.*

2 *Cùm Eccleſias vacare contingit.*] Ergo non in earum
fundatione, conſtructione, vel donatione, quia tunc
valet diſpoſitio, grauamen, vel conditio cum conſen-
ſu diœceſani, etiamſi iuri communi contradicant,
Zabar. *in Clem. quia contingit, n. 5. de Relig. domib.* Vin.
in praxi iuriſpatron. p. 1. lib. 2. c. 8. n. 1. Gonzal. *ad reg.* 8.
Cancel. gloſſ. 5. n. 47. Steph. Gratian. *diſcept. foreaſ. c.* 522.
ſub n. 47. Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 11.
c. 12. *a.* 350. Itavt diœceſanus compelli poſſit ad con-
ſentiendum fundationi in qua apponitur conditio
contra ius commune, Ioan. Ant. Maſſobr. *in ſua praxi
habendi concurſum, pral.* 7. *dub.* 8. *ſecundum Romanam
impreſſ.* Ratio autem ſtatuendi huiuſmodi conditio-
nes etiam iuri communi contradicentes tantùm con-
ſtituta eſt ſuper fauore Eccleſiæ, vt ij alliciantur, &
non retrotrahantur à fundationibus, ideóque procul-
dubio illis pro arbitrio de rebus ſuis licet diſponere,
l. in re mandata, C. mandati, vt conſiderat Anchar.
conſ. 129. ſub n. 1. verſ. praterea quilibet.

3 Difficultas autem poteſt eſſe quæ conditiones, &
diſpoſitiones poſſint à fundatore imponi in limine
fundationis iuriſpatronatus, ne Epiſcopus, aut alius
ſuperior eas valeat reiicere; & ſanè videtur ſatis tutò
firmari poſſe eas tantùm reiiciendas, quæ vel natura
impoſſibiles, ſeu quæ impoſſibilibus æquiparantur
propter nimiam difficultatem, vel denique contra
perpetuam legum prohibitionem illas improbantium,
provt cenſuit Rot. *in vna Romana iuriſpatronatus* 31.
Maij 1613. coram Illuſtr. Card. Sacrato, vbi etiam ten-
tum fuit cùm ius commune non repugnet quominus
Eccleſia habeat iuſpatronatus, quod exerceat tanquam
patronatum laicale, ferenda erit fundatoris lex id ip-
4 ſum ſtatuentis. Et pacta in limine fundationis appoſita
ſunt ſeruanda, nec mutari debent, quamvis tunc con-
ditio adiiciatur, vt prædeceſſor eligat ſibi ſucceſſo-
rem in beneficio, etiam nulla ſequuta Ordinarij in-
ſtitutione, optimè Rot. *deciſ.* 530. *n.* 3. apud Farin. *p.* 1.
recent. Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1. *p.* 1. *q.* 9. *art.* 1.
n. 70. *&* *art.* 3. Seraphin. *deciſ.* 774. Vnde licèt ſecun-
dùm diſpoſitionem Conc. Trid. *ſeſſ. 23. de reform. c. 6.*
nullus ante decimum quartum annum beneficium
poſſit obtinere, tamen vbi in fundatione beneficij
minor ætas deſideratur, illa ſufficiet non obſtante di-
cta Conciliali diſpoſitione, per quam non cenſetur
fundationi aliter diſponenti derogatum, vt docent
Emman. Sà *in aphoriſmis, verbo beneficium, n.* 30. Aloyſ.
Ricc. *in collect. deciſ. p. 4. collect.* 860. *verſ. tunc limita, &
primò*, Gonzal. *d. gloſſ. 5. n.* 9. Maſſobr. *in praxi habendi
concurſum, requiſ.* 10. *dub.* 11. *a.* 30. ſecundùm Roma-
nam impreſſ. & *requiſ.* 7. *dub.* 12. refert ſuper hoc no-
uiſſimam S. Congreg. Concil. Trid. declarationem, &
in his terminis cenſuit Rot. *in Granaten. Capellania* 12.
Ianuary 1607. coram illuſtr. Cardin. Marquemontio,
5 relata apud Farin. *deciſ.* 194. *a.* 1. *p.* 2. *recent.* Poſtea ve-
rò, ſcilicet extra limen fundationis fundator beneficij
non poteſt aliquid mutare, vel alterare, vt reſoluunt
Doctores citati *ad cap. ſcientes 3. ſup. hoc tit.* de quo an,
& quando verum ſit, vide latè tractantem Monet. *in
ſuo tract. de commut. vltim. volunt. c.* 11. *n.* 168. *cum ſeqq.*
Vnde Rot. *in vna Fauentina beneficij* 13. *Iunij* 1614. co-
ram D. Buratto relata apud Farin. *deciſ.* 561. *n.* 1. *&* 2.
p. 2. *recent.* tenuit patronum poſſe in limine erectionis 6
iuriſpatronatus apponere conditiones etiam contra
ius, ſecus quando beneficium eſt erectum, quia tunc
nec etiam de conſenſu Epiſcopi poteſt. Et eadem Rot.
apud eundem *deciſ.* 758. *d. p.* 2. *recent.* cenſui quòd fun-
dans iuſpatronatus cum conditione, quòd præſentari
debeat aliquis de familia ipſius, non cenſetur voluiſ-
ſe ſibi ligare manus quoad præſentationes ab ipſo fa-
ciendas, itavt non poſſit extraneum præſentare, quia
non eſt veriſimile, quòd voluerit ſibi ligare manus,
Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 44. tùm quia in
generali diſpoſitione ſemper intelligitur excepta per-
ſona loquentis, Gabr. *concl. 9. de verbor. ſignif.* Surd. *con-
ſil.* 47. *num.* 20. *&* 21. ſimiliter licèt Canones vbique 7
damnent pluralitatem beneficiorum, tamen quia id
non habet perpetuam prohibitionem à iure naturæ,
ſed dumtaxat à poſitiuo, & penitus in hac parte varia-
bili, *cap. præterea, & cap. de multa, de præbend.* toleran-
da erit lex contraria fundatione appoſita, vt firmatum
fuit *in Valliſoletana Archidiaconatus* 19. *Nouembris*
1616. coram R. D. Coccino Decano.

SVMMARIVM.

1 *Procurare fratres alicuius domus qui tenetur, obliga-
tur ad procurandum omnes, licèt illorum numerus
nunc creuerit, ſed ſi ex hoc grauaretur nimium,
per iudicis officium ſibi prouidebitur.*

2 *Debitum, ſeu onus rei, vel perſonæ promiſſum, vel
debitum auctis rebus, vel perſonis, quibus onus
debetur non augetur.*

3 *Augmentum per viam vnionis, & eandem rem con-
ſtituens, omnes qualitates rei, cui vnitur, ſuſcipit.*

4 *Augmentum eſt eiuſdem naturæ atque id, cui ad-
ditum eſt.*

5 *Princeps poteſt donationem, vel conceſſionem ab alio
factam modificare.*

6 *Iudex poteſt moderari conceſſionem, & inæqualita-
tem ex poſtfacto ſuperuenientem ad modum iuſtæ
exactionis reducere.*

7 *Piſtor, vel furnarius ſi conueniant pro parua penſio-
ne coquere panes pro tota familia, quæ poſtea ni-
mium creuit, an teneatur pro modo familiæ, quæ
extabat tempore conuentionis, an etiam pro illa,
quæ poſtea aucta fuit, oſtenditur.*

8 *Læſionis in probatione non debet conſiderari tempus
contractus in actibus ſucceſſiuis reſpicientibus
etiam futura tempora.*

Cap. Quanto. XVI.

Innoc. III.

CEnſus, ſeu procuratio indeterminata ſoluenda 1
aliis vbi de conſenſu patroni in fundatione im-
ponitur, non debet creſcere, ſed ſecundùm modum
ſolitum ſolui, niſi facultates Eccleſiæ ita notabiliter
creuerint, vt non eſſet grauamen ſoluere maiorem
procurationem ad fratrum numerum ampliandum.
Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar.
Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm.
Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 396. Ala-
gona *in compend. iuris Canon., pag.* 518. remiſſiuè
Caſal.

Caſal. *in annot.* & Ximen. *In concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 37. *cap.* 1.

2 *Indulgemus igitur*, &c.] Ergo debitum, ſeu onus rei vel perſonæ promiſſum, ſeu debitum auctis rebus vel perſonis, quibus onerosum debetur, non augetur
3 vt per Duen. *reg.* 164. Augmentum enim per viam vnionis, & eandem rem conſtituens, omnes qualitates rei, cui vnitur, ſuſcipit, Ioſeph. Seſſe *Aragoniæ de-*
4 *ciſ.* 25. *n.* 104. & *deciſ.* 64. *n.* 29. Et augmentum eſt eiuſdem naturæ ac id, cui additum eſt, Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloſſ.* 18. *n.* 51. idem Ioſeph. Seſſe *deciſ.* 124. *n.* 28. Ego ipſe *in tract. Axiom. iuris vſufreq. Axiom.* 34. *num.* 1.

5 *Sitis vlterius*, &c.] Ergo Princeps poteſt donationem, vel conceſſionem ab alio factam modificare, vt per Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxorem*, §. 69. *n.* 14. quia ad hoc, hunc text. dicit mirabilem, & hactenus non cognitum ab alio. Vnde per hunc
6 text. & *l. cùm quidam* 17. *in princ. ff. de vſuris*, poſſe iudicem conceſſionem moderari, & inæqualitatem ex poſtfacto ſuperuenientem ad modum iuſtæ exactionis reducere, tenent Maſcard. *de probat. concluſ.* 696. Theſaur. *deciſ.* 226. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 2. *q.* 15. *n.* 95. ex quo aiunt Doctores principium accepiſſe praxim receptiſſimam, vt penſiones exceſſiuæ ad iuſtum modum reducantur ſi fructus beneficij ita ex poſtfacto fuerint diminuti, vt congrua portio beneficiario non relinquatur, vt per Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. n.* 141. Gig. *de penſionib. q.* 5. *num.* 4. & *q.* 35. *num.* 5. Marcheſan. *de commiſſion. p.* 1. *cap.* 14. *num.* 2. & poſt Mandoſium, Nicol. Garc. *de benefic. p.* 1. *c.* 6. *à num.* 400.

7 *Sed expenſis, quæ conſueuerunt*, &c.] Auctoritate huius text. dicebat Palaus *q.* 48. quòd ſi piſtor, vel furnarius, aut ſimiles conueniant pro parua penſione coquere panes pro totâ familia, quæ poſtea nimium creuit, non tenetur niſi pro modo familiæ, quæ extabat tempore conuentionis, idémque in molendinario, vel barbitonſore, & ſimilibus, cum quibus ſimiles conuentiones fieri frequens eſt, eadem ratione reſoluunt omnes, qui Palaum ſequuntur, latè proſequitur Iaſon. *in l. quominus, ff. de fluminib. à n.* 155. Albert. Brun. *de augmento, concl.* 10. Tiraq. *de retractu lign.* §. 34. *gloſſ.* 1. *n.* 5. Padil. *in l. non modus, per text. ibi, C. de ſeruit.* Theſaur. *deciſ.* 226. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 2. *q.* 15. *num.* 95. Card. Tuſch. *tom.* 3. *lit. E, concluſ.* 696. Valaſc. *conſ.* 58. *à num.* 4. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 3. *c.* 4. *num.* 28. Morl. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 2. *q.* 9. *num.* 2. *in fine*, Hincque notare ſolent Doctores, argum. text. *in l. vxorem* 39. §. *teſtamento, il.* 1. *ff. de legatis* 3. quòd vbi ad ſucceſſionem maioratus vocatur filius maior primogenitus, vel proximior, de eo debet intelligi, qui tempore teſtamenti primogenitus maior, aut proximior erat, non verò de illo, qui tempore mortis, vel declaratæ ſucceſſionis maior, aut proximior reperitur, vt ſæpe repetit Menoch. *conſ.* 97. *n.* 70. & 72. & *conſ.* 106. *n.* 61. *cum multis ſeqq.* pleniùs multis adductis Valaſquez de Auendano *ad l.* 40. *Tauri, gloſſ.* 18. *n.* 29. Hinc denique ſi alicui concedatur, vt in nemore ligna cædat pro ſe, & familia ſua, & multis liberis relictis decedat, non poſſunt ſinguli pro familiis ſuis ligna cædere, ſed omnes illud tantum, quod pater poterat, vt reſoluunt Dun. Albert. & alij per text. *ibi in l. cui fundus, in fine, ff. de condit. & demonſtrationibus*, Iaſ. *in dicta l. quominus num.* 143.

8 Notatur etiam hic text. ad hoc, quòd in probatione læſionis non debet conſiderari tempus contractus in actibus ſucceſſiuis reſpicientibus etiam futura tempora, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 960. *n.* 8. qui hunc text. dixit notabilem.

SVMMARIVM.

1 *Legatis, ſeu Nuntijs Sedis Apoſtolicæ omnes Eccleſiæ procurare tenentur, niſi ab hoc per priuilegium Apoſt. ſint exemptæ, nec in hoc præſcriptione iuuantur.*

2 *Legatis, ſeu Nuntijs, vel Viſitatoribus Apoſtolicis qui mittuntur ad viſitandum alienas Eccleſias, prouidendum eſt de procuratione.*

3 *Eccleſiæ à procurandis Legatis Sedis Apoſtolicæ an & quando per priuilegium eiuſdem Sedis ſint exemptæ, remiſſiuè.*

4 *Procuratio non poteſt præſcribi.*

5 *Eccleſia Romana non ſolet aliquem priuilegiare contra ſe.*

6 *Epiſcopus, aut quiuis alius, qui Eccleſias, & Clericos viſitat, non debet à pauperibus Clericis procurationem exigere.*

7 *Epiſcopus viſitando tenetur impendere de proprio, quando Rector Eccleſiæ eſt pauper, & Eccleſia indiget.*

8 *Clericus pauper non debet grauari in exhibenda procuratione.*

Cap. Cùm inſtantia. XVII.

Eccleſiæ omnes tenentur ſoluere procurationes 1
Legatis, & Nuntiis Sedis Apoſtolicæ ſine exceptione, niſi ex ſpeciali priuilegio eiuſdem Sedis liberentur, nec valet præſcriptio contra procurationem. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anan. Anch. Hoſt. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 396. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 520. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 37. *c.* 2.

Legatis, & Nuntijs Sedis Apoſtolicæ, &c.] Notatur 2
ad hoc, quòd Legatis, vel Nuntiis, ſiue Viſitatoribus Apoſt. qui mittuntur ad viſitandum alienas Eccleſias prouidendum eſt de procuratione, vt per Hoſt. *in cap. procurationes, n.* 2. *hoc tit.* Bellet. *diſquiſit. Cleric. p.* 1. *tit. de bonis cleric.* §. 11. *n.* 12.

Niſi fortè per ſpeciale priuilegium, &c.] An, & 3
quando per priuilegium Sedis Apoſt. Eccleſiæ à procurandis Legatis eiuſdem Sedis ſint exemptæ, vide Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 12.

Cùm in talibus præſcriptio ſibi locum, &c.] Notatur 4
ad hoc, quòd procuratio non poteſt præſcribi, vt per citatos *ad cap. cùm ex officij, de præſcript.* Paul. Fuſch. *de viſit. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 16. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo Viſitatio*, §. 6. *dub.* 8. Azor. *d. c.* 42. *q.* 13. vbi *q.* 4. reſoluit quòd poteſt præſcribi per longiſſimam præſcriptionem, cuius initium memoriam hominum ſuperat, allegatam in vim priuilegij.

In gloſſ. *Non credimus*, ibi, *Romana Eccleſia non ſolet aliquem priuilegiare contra ſe.* Vide Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 2. *proœm. n.* 19. 5

In gloſſ. *Prægrauari*, ibi, *Imo à paupere non debet exigere.* Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus, aut quiſquis eſt, qui Eccleſias, & Clericos viſitat, non debet à pauperibus Clericis procurationem exigere, vt per 6
Tiraq. *de nobilit. c.* 29. *n.* 43. Et Epiſcopus viſitando tenetur impendere de proprio, quando Rector Eccle- 7
ſiæ eſt pauper, & Eccleſia indiget, Surd. *de aliment. tit.* 4. *q.* 22. *n.* 6. quia Clericus pauper non debet grauari in exhibenda procuratione, Abb. *hîc num.* 7. & *in* 8
cap.

*c.procurationes,etiam n.7.infrà hoc tit.*Bellet.*d.*§.11.*n.*8. vbi etiam quòd ſi Eccleſia ſit pauper, & Clericus Rector non habeat pro ſe ipſo, tenetur Epiſcopus viſitando ſibi de proprio prouidere, quia ad hunc effectum habet redditus Epiſcupales, & citat Hoſtienſ.*hic n.5.& 6.& in c.1.§.procurationes, n.44.hoc tit.lib.6.*& Archid.*ibi n.1.*

SVMMARIVM.

1 *Debitum ex voto ſi ad vnicam menſuram ſolui ſolet, ad illam impoſterum ſolui debebit, ſi verò ad diuerſos, liberabitur ſi ſoluerit ad minorem.*

2 *Vouens ſe daturum alicui Eccleſiæ, vel pauperibus annuatim vnam menſuram grani, non determinando de qua menſura, obligatur ad minimam.*

3 *Declaratur textus in præſenti.*

4 *Tributum de quo agit hic text. à Ramiro Rege communi Hiſpanorum voto promiſſum fuit D. Iacobo ob partam de Mauris diuinitus victoriam apud Clauigium.*

5 *Votum an, & quando obliget ſucceſſores, oſtenditur.*

6 *Dubius etiam adhibita ſufficienti diligentia de voto à ſe emiſſo non tenetur.*

Cap. Ex parte. XVIII.

1 VOta ſoluere ſoliti ad vnam, & eandem menſuram, non poſſunt illam variare; qui verò ad varias, & diuerſas menſuras, poſſunt ſoluere, ſi volunt, ad minorem illarum, & non ſunt cogendi ad maiorem, quia cùm vota fuerint gratioſa, ab initio ſunt benigniùs exigenda ab Eccleſiis, ne temporalibus lucris inhiare videantur. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 397. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 520. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord p.1. & 2.* refertur ab Antun. Augbſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 7.*

2 Collige ex text. quòd vouens ſe daturum alicui Eccleſiæ, vel pauperibus annuatim vnam menſuram grani, non determinando de qua menſura, obligatur ad minimam menſuram tradendam, agitur enim *in præſenti* de votu ſoluendæ, Dino Iacobo, & eius miniſtris vnius menſuræ tritici, & decernitur intelligi de minima, quando generalis conſuetudo aliud non explicaret, in quo contrariari videtur diſpoſitioni text. *in l. Titia teſtamento* 49. § *Seia, ff. de auro, & argento legatis*, vbi habetur in legato ſic incerto latiſſimam interpretationem eſſe faciendam, quando eſt ad cauſam piam, cenſerique relictam rem cæteris pretioſiorem: de qua concluſione, & cum *d. l. Titia*, conciliatione multa tradunt ad varia explicantes, vltro ſcribentes *in præſenti*, Conar. *in c. indicante, n.4. de teſtam.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſumpt.* 106. *num.* 5. & 33. Valent. 2.2. *diſp.6. q.6. puncto* 4. *q.* 3. Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp.* 198. *col.* 5. Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.* 11. *cap.* 20. *q.* 10. Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 5. c.7. n.8. cum ſeqq. & c.* 11. *num.* 7. Sayr. *in claui Regia lib.6. c* 8. *n.* 1. *cum ſeqq* Marc. Ant. Gennenſ. *in practic. Eccleſiaſt. q.* 153. late, & eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 4. c.* 13. *à n.6. cum ſeqq.* nouiſſimè Barthol. à S. Fauſtu *in theſauro Religioſorum, lib. 1. q.* 23. *n.* 7.

3 In primis ex ſupradictis Doctoribus Conar. & Menoch. intelligunt huius text. deciſionem procedere in voto ex benigna Pontificis interpretatione, ne clerici lucris temporalibus inhiare videantur, & *d. l. Titia*, agere de legatu incerto, cuius latiſſima interpretatio eſt facienda, & quandu eſt ad cauſam piam, cenſetur relicta res cæteris pretioſior; verùm Hoſt. *in præſenti, n.*4. Ioan. Andr. *n.* 3. *in fine*, Butr. *n.* 3. Zabar. *n.* 2. *notab.* 5. Abb. *n.*4. & Anchar. *n.* 3. & 5. Valent. Molin. Azor. & Sanch. *dictis locis*, optimè reſpondent inter vnam, & alteram deciſionem elegantem dari diſcriminis rationem, quia in legatis interpretatio fit contra hæredem, & non contra ipſummet teſtatorem, qui liberè reliquit, & ideo nil mirum ſi latè fiat; at vero in voto fit interpretatio contra ipſummet vouentem, qui liberaliter promiſit, & ideo mitior debet eſſe interpretatio, tum ne Eccleſia videatur eſſe ſollicita de temporalibus lucris, & commodis, tum etiam ne cæteri à munificentia in Eccleſiam auocentur, tum denique, quia votum eſt ſtrictè interpretandum, ita vt in quantum fieri poſſit minus obliget, vt docent Sanch. *d. lib.*4. *c.* 11. *n.* 3. & Azor *d.c.* 20. *q.* 1. Vnde ſi dubium eueniret quoad qualitatem rei, ſcilicet triticum, ſi vouens dare teneretur ſatis eſſe dare triticum bonum, nec teneretur dare melius, aut optimum, imo ſatis eſſet quæcumque qualitas, etiamſi infima ſit, vt benè docent Valent. *d. puncto* 4. *q.* 3. Sayr. *d. c.* 8. *n.* 1. *verſ. hinc*, Sanch. *d.c.* 13. *n.* 9. vbi *n.* 10. limitat principalem text. concluſionem *ſuprà* deſumptam, vt intelligatur de minimo ſoluendo, quod continetur in re promiſſa, & *n.* 11. pariter limitat niſi aliqua ſit ratio ſuadens veriſimilius eſſe mentem vouentis præſumi fuiſſe obligandi ſe ad menſuram maiorem, aut rem pretioſiorem tradendam; & *n.* 13. cum Azor. *d.c.* 20. *q.* 10. reſoluit promittentem Calicem Eccleſiæ non ſatisfacere dando ex minima materia, nempe ærea, vel lignea, ſed teneri dare argenteum, vel aureum, quia intelligitur promiſſus Calix, cultui diuino aptus, qualis eſt ſolus argenteus, vel aureus, & *n.* 14. tenet vouentem abſolutè caſtitatem non ſatisfacere ſola caſtitate coniugali, & *n.* 15. quærit quid dicendum de voto dandæ eleemoſynæ.

Qui vota B. Iacobi, &c.] Tributum hoc, de quo agit hic text. à Ramiro Rege communi Hiſpanorum voto (vnde forſan nomen aſſumpſit) promiſſum fuit D. Iacobo ob partam de Mauris diuinitus victoriam apud Clauigium, vbi Apoſtolus ipſe (ſicut pridie Regi illi nocte dormienti per viſum prædixerat) belligerans hoſtéſque cædens, conſpicuus viſus eſt eques in acie, refert Parlad. *rerum quotid. p.* 1. § 8. *n.* 2. Et de hoc voto apud Caſtellanus agit *l. 5. tit. 9. lib. 1. noua recopil.* & voti formam refert Ambroſius de Morales, *en la cronica general de España, tom. 1. lib. 9. c. 7. fol. 237. verſo*; ibi: *Por eſte ordenamos, y tor todos los lugares que dios fuere ſeruido librar del poder de los Moros con el nombra è appellido del Apoſtolo Sanctiago votamos, que ſe guarde ſiempre el dar en cada vn ano a manera de primicias de quada iunta de tierras vna medida de la mayor mies, que en ella ſe cogiere, è lo miſmo del vino, para el mantenimiento de los Canonigo, que reſiden y ſiernen la Igleſia de Sanctiago*, &c. 4

Illud aduertere oportet, votum ſcilicet S. Iacobi de quo agit hic text. tanquam reale tranſire in ſucceſſores, eóſque obligare, vt apertè colligitur ex hoc text. cuius auctor eſt Innoc. III. cùm à tempore voti emiſſi, quod fuit *anno* 834. vſque ad eius Pontificatum tranſacti ſint plus trecenti anni, & iam tunc omnes votum emittentes mortui erant, & ita neceſſariò agitur hic de ſucceſſoribus huiuſmodi vota emittentium, quos Pontifex vult obligari ad id, quod anteceſſores ratione votorum ſoluere conſueuerunt, ea eo fortè quia emittentes dum viuerant pro ſolutione prædictarum menſurarum omnia bona, tam acquiſita, quam 5

acquirenda liberè obligarunt, in ſuſtentationem Canonicorum Compoſtellæ ciuitatis, vt colligitur ex forma voti, quam *ſuprà* ex Ambroſ. de Morales retuli, & deinde prædia ab illis poſſeſſa cum prædicto onere ad ſucceſſores tranſmittuntur pro alimentis, iuxta gloſſ. *in l. fin. §. 1. de contrah. empt.* Cou. *in c. Raynutius, §. 10. n. 8. ad fin. de teſtam.* Gam. *Luſit. deciſ.* 13. *n.* 2. Lara *in l. ſi quis à liberis, §. vtrùm, n.* 33. *ff. de liberis agnoſc.* tum quia huiuſmodi votum factum fuit nomine totius populi, quo caſu ſucceſſores obligat, vt arg. *l. proponebatur, ff. de iudic.* agens de hoc voto, dicit Greg. *l. 5. verbo ſou biuos, tit.* 15. *p.* 2. tum denique quia huiuſmodi votum à maioribus emiſſum ſucceſſores obligat, Parlad. *d.* §. 8. *n.* 2. & alia vota an & quando ſucceſſores obligent, vide Henriq. *in ſumm. lib. 5. c. 16. §. 4. lit. H,* Soar. *d. lib. 4. c. 9. n. 6. cum ſeqq.* Fr. Emman. *queſt. Regul. tom. 2. q. 70. art.* 1. D. Barboſ. *ad l. proponebatur, n. 34. ff. de iudic.* Bernard. Græuæ *ad pract. Camer. Imper. lib.* 1. *concl.* 27. Sanch. *d. lib. 4. c. 15. à n.* 14. vbi *n.* 19. reſoluit obligationem vota ſeruandi tranſire in ſucceſſores, vel in ratione legis à populo prædeceſſore ſtatutæ, vel in ratione cuiuſdam pacti, cuius obligaṭin tranſit ad ſucceſſores.

6 In gloſſ. ſuper caſus poſitione, in fine, ibi, *in dubiis licere ſequi, quod libuerit.* Notatur ad hoc, quòd dubius etiam adhibita ſufficienti diligentia de voto à ſe emiſſo non tenetur, vt per Fr. Emman. *in ſumm. tom. 2. c. 99. n.* 5. Henriq. *in ſumm. lib. 11. de matrim. c. 11. n. 5. & de Eucharistia, c. 45. §. 3. lit. P.* Sot. Medin. Ludou. Lopez, & alios, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 9. n. 11. & lib. 2. diſp. 41. n. 32. & in præcepta Decalogi, lib. 1. c. 10. n. 36. & lib. 4. c. 1. num.* 36. & vltra per illum citatus addo Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom. 2. lib. 18. n.* 76. Moure *in medulla caſuum conſcient. p. 1. c. 6. §.* 2. Rebel. *de oblig. iuſtit. p. 2. lib. 1. q. 3. ſect. 2. n. 10. &* 11. Villalob. *tract. de conſcient. diffic.* 21. latè Ioan. Sanct. *in ſelectis & pract. diſput. diſp.* 43. *à princ.* Quamvis contraria opinio, imo, quod dubitans an votum vouerit, an non, ad aliud obſeruandum teneatur, improbabilis non ſit, quam quidem ſequuntur D. Thom. *in 4. diſt. 38. q. 1. art. 3. quæſtiunc.* 1. *ad* 6. Cordub. *in ſumma caſuum, q.* 147. Nau. *ſub tit. de voto, conſ. 26. n. 2. in nouis.* Gabr. Vaſq. 1. 2. *diſp. 65. c.* 3. Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 15. q.* 2. Sayr. *in claui Regia, lib. 1. c. 13. n.* 36. Salas 1. 2. *q.* 21. *tract. 8. diſp. vnic. ſect.* 17. *num.* 162. *& ſect. 25. n. 252 & ſeq.* Angel. Tabien. & Sylueſt. quos refert, & ſequitur Barth. à S. Fauſto *d. q. 23. in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ tenentur Epiſcopo in cuius diœceſi ſunt, reſpondere de procurationibus, de quarta decimarum, & aliis Epiſcopalibus.*

2 *Confinium probationes poſſunt fieri per famam, & aſpectum, lapides, ac literas in lapidibus terminorum ſcriptas.*

3 *Iuriſdictionis exercitium arguit finès eſſe illius territorij cuius iudex ius dicit.*

4 *Scripturam producens videtur approbare, & confiteri omnia in ea contenta.*

5 *Contractus eſt totus approbandus cum ſuis qualitatibus, & cauſis, aut totus reprobandus.*

6 *Inſtrumentum dicitur expreſsè probare non id ſolum, quod directè, ſed quod indirectè ex eo colligitur.*

7 *Expreſſum vbi aliquid requiritur ſimpliciter, ſufficit quod tantum intelligatur ex mente, & identitate rationis.*

8 *Verba enuntiatiua in pluribus inſtrumentis antiquiſſimis inter alios ſcripta, in quibus enuntiatur aliquem locum eſſe de iuriſdictione, vel diœceſi, aut diſtrictu, plenè probant non ſolùm confinia, ſed etiam dominium, & poſſeſſionem rerum particularium.*

9 *Verba enuntiatiua ſi proferantur in re minima benè probant.*

10 *Confinibus antiquis in probandis non ſunt omnino neceſſaria exacta probationes, ſed leues, & coniecturales ſufficiunt.*

Cap. Cùm olim. XIX.

Eccleſia eo ipſo quòd eſt in territorio diœceſis Epiſcopi, debet ei reſpondere de procurationibus, de quarta decimarum, & aliis Epiſcopalibus, & eo ipſo quòd quis impugnat, v. g. compenſionem, non debet ex ea aliquod commodum reportare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 398. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 521. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 37. c.* 4. 1

Non ſolùm per alia, verùm etiam, &c.] Circa probationes confinium, quòd poſſint fieri per famam, & aſpectum, lapides, ac literas in lapidibus terminorum ſcriptas, vide Syluan. *conſ. 57. n. 7. cum ſeqq.* Greg. *l. 2. tit. 18. p. 3. & l. 10. verbo moyones, tit. 15. p.* 6. Bonacoſ. & Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 26. n. 1. cum ſeqq. & tom. 2. lib. 7. tit. 2. n. 137. pag.* 232. Cott. *in memorab. verbo antiquitas,* Valaſc. *de iure emphyt. q. 9. n.* 21. Menoch. *conſ. 21. n. 16. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl. 393. cum ſeqq. & concl. 753. num.* 46. Azeued *l. 3. num. 35. cum ſeqq. tit. - noua recop.* Valdeſ. ad Xuar. 21. *pag.* 84. In confinium namque probatione, quæ ſunt difficilis probationis, attenduntur adminicula, Rota apud Farin. *deciſ. 334. n. 1. p. 2. recent.* cum aliis citatis *in c. cùm cauſam, de probat.* 2

In tua ſunt diœceſi.] Notatur ad hoc, quòd exercitium iuriſdictionis arguit finesɇiſe illius territorij, cuius iudex ius dicit, vt per Menoch. *conſ. 21. num.* 10. Brun. *conſ. 34. n.* 16 Ioan. Franc. de Ponte *conſ. 51. n. 4. &* 5. Nau. *quæſt. forenſ. 162. n. 7. lib.* 1. iuriſdictio enim ineſt toto territorio ſicut nebula in tota palude, Balb. *in l. Imperium, ff. de iuriſd. omnium iudic.* Abb *in c. ſi diligenti, not. 2. & ibid.* Felin. *de præſcript.* Pariſ. *conſ. 16. n. 21 vol.* 4. Curt. iun. *conſ. 41. n. 9. & conſ. 158. n. 24. & conſ. 184. n.* 8. Hinc locus illius eſſe præſumitur, qui iuriſdictionem in loco exercet, Abb. *conſ. 62. num. 18. vol.* 2. Maſcard. *de probat. concl. 395. n.* 33. vel in eo onera imponit, & exigit, Balb. *in l. data opera, n. 28. C. qui accuſare non poſſ.* qui ait quòd bona eſt ratio teſtis deponentis quòd locus ſit de aliquo territorio, ſeu iuriſdictione, ſi dicit quod vidit homines illius loci ſoluere collectas, ſequitur Marſil. *in rubr. C. de probat. n.* 256. tradit Brun. *d. conſ. 34. in fine,* Natt. *conſ. 672. n. 4. &* 5. Corn. *conſ. 185. n. 4. vol.* 3. loquens de præſcriptione decimæ quæ probat locum eſſe de territorio, Iaſ. *conſil. 166. n. 2. vol.* 4. Maſcard. *concl. 946. in princ.* 3

Abſonum erat præterea, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſcripturam producens videtur approbare, & confiteri omnia in ea contenta, vt per Surd. *deciſ. 267. à n. 1. & deciſ. 199. n. 6. & deciſ. 229. n.* 6. Burg. de Pace *conſ. 3. n.* 9. Azeued. *l. 2. n. 14. cum ſeqq. tit. 5. lib. 4. noua recop.* Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſ. 45. & conſ. 332. n.* 29. Maſcard. *de probat. concl. 368. n. 9. & concl.* 915. Glorit. *reſp. 12. n.* 43. 4

Notatur

6 Notatur etiam ad hoc, quòd contractus aut totus approbandus cum ſuis qualitatibus, & cauſis, aut totus reprobandus, vt per Tiraq. *de contractu conuent. ad finem tituli, n.5.*

7 *Probat expreſsè.*] Notatur ad hoc, quòd inſtrumentum dicitur expreſsè probare non id ſolùm, quòd directè, ſed & quod indirectè ex eo colligitur, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.7.n.177.cum ſeqq.* Xuar. *in l. poſt rem iudicatam ſuper leges Regni, ampl.2.n.5.col.2.* Et expreſſum vbi aliquid reperitur ſimpliciter, ſufficit quòd tantùm colligatur ex mente, & identitate rationis, vt per Bernard. *reg.275.* Surd. *deciſ.254.n.40.& deciſ.255.n.23.* Ioſeph. Seſſe *Aragoniæ deciſ.65.n.31.*

8 In gloſſ. *Inſtrumentis,* ibi, *licèt illa ſcriptura principaliter facta ſit ob aliud.* Notatur ad hoc, quòd verba enuntiatiua in pluribus inſtrumentis antiquiſſimis, inter alios ſcripta, in quibus enuntiatur aliquem locum eſſe in iuriſdictione, vel diœceſi, aut diſtrictu, plenè probant non ſolùm confinia, ſed etiam dominium, & poſſeſſionem rerum particularium, vt per Hieron. de Monte *de finib. reg c.60.n.3.* Burſat. *conſ.235.n.47.vol.3.* Valaſc. *de iure emphyt. q.9. num.21.& 22.* Nicol. Gen. *de verbis enuntiatiuis, lib.2.q.1.n.74.* Mich. Graſſ. *tom.1.commun.opin.lib.3. tit.26.n.3.* Syluan. *conſil.57.n.8.* Mar. Anton. *var.reſol.lib.1.reſol.80. num.3.* Monach. *conſ.21.n.17.& conſ.147.n.3.11.& 12.& de præſumpt. lib.2. præſ.45. ſub n.17.* Maſcard. *de probat. concl.106.107.& 393.n.4.* aliàs *394.n.2.& concl.621.n.15.* Rot. apud Farin. *deciſ.587.n.1.in 1.collect.nouiſſ.* & iterum *deciſ. 683. à n.3. p.1. recent.* poſt Crauet Dec. Barbat. Natt. Ruin. Pariſ. & plures alios nouiſſimè

9 Octau. Glorit. *reſponſ.10.n.33.* Et ſi verba enuntiatiua proferantur in re minima, bene probant, provt ex hac gloſſ. obſeruat Felin. *in cap. nonnulli, n.41. ſupr. de reſcript.* Tiraq. *de iudicio in rebus exigend. verſ.89. pag.78.* Maſcard. *concl.621.n.48.* Provt etiam probant vbi alia concurrunt adminicula, licèt de enuntiato ſit quæſtio, Mancin. *de iuram p.4.effectu 15.n.4.* Fab. de Anna *conſ. 88.n. 31.* Nicol. Genoa *in tract. de verbis enuntiat.lib.1.q.41. n.4.* Vel vbi enuntiatio eſt geminata in diuerſis actis, Anguil. *conſ.29. n.146.* Nicol. Genoa *d.q.4. n.30.* vbi plures refert, ſicut etiam probant contra enuntiantem, Menoch *conſ.812.n.3.* Surd. *conſ.546.n.7.* plures apud Genoa *d.q.4.n.103.* Regulariter tamen non probant enuntiatum, quando de eo principaliter diſputatur, Panor. *conſ.96.n.8.* Menoch. *conſ.81.n.23.& conſ.260. n.11.* à Ponte *conſ.30. n.14. & 15.& conſ.95.n.14.* Brunor. à Sole *q.22.n.63.* Cornaz. *Lucenſ.deciſ.212.n.8.* Ozaſc. *deciſ.76.n.12.* Sforn. Odd. *conſ.64.n.2.* Surd. *conſ.5.n.16.* Carol. Bardel. *conſ.49.n.10.& conſ.54.n.16.vol.1.*

10 Notatur etiam ad hoc, quòd in probandis finibus antiquis, hoc eſt, qui per multos, & multos annos fuerunt obſeruati, non ſunt omnino neceſſariæ exactæ probationes, ſed leues, & coniecturales ſufficiunt, vt per Menoch. *conſ.147.n.1.* & ideo confinium identitas ſufficienter probata cenſetur ex duabus demonſtrationibus, licèt aliæ non adaptentur Surd. *conſ.44. ex n.15.* Dec. *conſ.27. n.8. cum ſeqq.& n.21.* Greg. *deciſ.575.n.4.& ſeq.* Caualer. *deciſ.128.n.5.& deciſ.311. n.4.& deciſ.578.n.3.* Rot. *in Bononien. fideicommiſſi de Denſibrijs 5. Martij, & 14.Iunij* 1627. coram R.P.D. Merlino, *& in Aſſiſien. bonorum 2.Iunij* 1627. coram Card. Virili declarando, vt per Rot. *deciſ.295. num.9. p.1.recent.*

SVMMARIVM.

1 *Cenſus ſoluendi ſunt ad antiquam monetam in qua inſtituti fuerint, niſi ſit in alterius monetæ ſolutione præſcriptum.*

2 *Cenſus ſolutio, quando moneta eſt alterata intrinſecè debet fieri de moneta antiqua ſi extat, & creditoris interſit, niſi creditor receperit ſolutionem in vna ſpecie monetæ pro alia abſque contradictione.*

3 *Proteſtatio extraiudicialis non interrumpit præſcriptionem legalem, ſiue ſtatuariam.*

4 *Debitum debitor agnoſcere videtur, qui de nouo promiſit, vel partem debiti ſoluit, aut pignus, ſeu fideiuſſorem dedit.*

5 *Pecuniarum de aliquo certo genere quando inter contrahentes fuit conuentum quòd ſolutio fieret, ſi tempore ſolutionis dictum genus monetæ non reperitur, aut reperitur quidem, ſed cum magna difficultate, ſolutio fieri debet in alia moneta iuxta valorem antiquæ, & conuentæ.*

6 *Solutio vbi fieri debet in ſcutis auri ſtamparum, vel plaſtris Florentiæ, licèt de iure debitor teneatur ſoluere monetam ipſam conuentam, ex generali tamen conſuetudine ſolui poteſt tantundem de alia moneta.*

CAP. Olim cauſam. XX.

CEnſus ſolutio eſt facienda in illa moneta in qua fuit inſtitutum, vel ſi non eſſet in vſu, ſolui debet ſecundùm æſtimationem illius, niſi facta fuerit legitima præſcriptio, id eſt, quadraginta annorum, non obſtante proteſtatione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan Andr. Butr. Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in rationali lib.3. iuris Pontif. pag.298.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.522.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect.1. Decret.lib.3.tit.37.c.5.* 1

Probat hic text. cenſus ſolutionem, quando moneta eſt alterata intrinſecè, debere fieri de moneta aliqua ſi extat & creditoris interſit, niſi creditor receperit ſolutionem in vna ſpecie monetæ pro alia abſque contradictione, vt per Grat. *conſ.12. n.16.lib.2.* Surd. *conſil.335.n.26.* Menoch. *conſ.49.n.20.* Frideric. Martin. *de iure cenſ.c.5.n.111.& 113.* Ludou. Cenc. *de cenſib. p.2. c.2.q.4.art.4.n.31.* Ex ea ratione, quia non ſolùm volente creditore vna ſpecies monetæ in locum alterius ſubrogatur, Bart. *in l. Paulus, ff. de ſolut.* Verùm etiam quia talis præſumitur facta promiſſio, & obligatio, qualis oſtenditur facta ſolutio, *l. Iulianus, §. proinde, ff. ad Macedon.* Rot. *in Romana pretenſi cenſus 11. Decembris* 1598. coram D. Orano, relata poſt illum tract. Cenc. *deciſ.221.n.2.& 3.* quis vſus, & obſeruantia ita ſoluendi ſuffragatur etiam quod non fuerit legitimè præſcripta, vt voluit Rota in deciſione proximè citata, *n.4.* & tenet Aym. *conſ.202.n.2.& conſ.835.n.10. verſ. ne dicant, lib.5.* quicquid aliter ſenſerint, etiamſi præceſſerit præſcriptio 30. annorum, Mynſing. *cent.3. obſeruat.13.n.4.* & Gail. *lib.2. obſeruat.73. n.2.* contra quos ſtant multi alij, quos refert Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. Gallij d. obſeru.73. conſid. 2. num.2.* Benè tamen verum eſt, quòd ſi ageretur cum Eccleſia, neceſſe eſſet vt vna moneta pro alia eſſet ſoluta per ſpatium quadraginta annorum continuorum, aliàs non poſſet dici factum fuiſſe præiudicium Eccleſiæ, vt cogi poſſit recipere eam monetam, quæ fuit aliquando ſoluta loco monetæ, quæ erat in obligatione, vt declarauit Rota *in Romana pecuniaria*

23. *Ianuarij* 1589. coram D. Penia, relata poſt *d. tract.* Concilij *deciſ.* 216 *n.* 4. & ita in hoc text. agi de præſcriptione 40. annorum, tenet Menoch. *conſ.* 138 *n.* 28. nam modus ſoluendi, videlicet in pecunia, aut in alia materia, poteſt præſcribi per quadragenariam, Aretin. *conſ.* 112. *n.* 2. *&* 3. *incip. Conſideratis diligenter*, Balb. *de præſcript. in* 4. *part. princ. verſ. ſextò quæro*, *n.* 2. *& ſeq. fol.* 71. Corbul. *de iure emphyt. tit. de priuat. ob non ſolut. canon. ampliat.* 41. *per totam*, Roderic. *de annuis redditib. lib.* 1. *quæſt.* 17. *num.* 105. & fuit dictum *in Leodien. modiorum ſpeltæ* 22. *Maij* 1628. coram R.P.D. Vbaldo iun. vbi etiam fuit dictum quòd ex curſu tanti temporis, quo fuit facta vniformis ſolutio in vna moneta, ſeu ſpecie bona fides præſumitur, ad trad. per Rip. *in cap. cùm Eccleſia Sutrina, n.* 99. *de cauſa poſſeſſ.* Menoch. *remed.* 13. *recuper. n.* 70. *& de arbitrar. caſu* 43. *num.* 7. Ad hoc etiam vt ſolutio facta à debitore de vna ſpecie monetæ loco alterius creditori conſentienti poſſit ſuffragari debitori ſoluenti, ne in poſterum cogi poſſit ad ſoluendum niſi in illa ſpecie, in qua in præteritum ſoluit, neceſſe eſt quòd ſolutio illa facta fuerit bona fide, vt declarat Balb. *de præſcrit. in* 4. *parte, quarta partis princip. quæſt.* 7. *num.* 4. & pro toto, & integro debito, nam ſi id, quod fuit ſolutum, & reſpectiuè receptum, fuit ſolutum, & receptum ad bonum computum, talis ſolutio, & receptio nec debitori ſuffragatur, nec creditori præiudicat, plenè Surd. *dicto conſ.* 335. *num.* 59. *cum ſeqq.* & Frideric. Martin. *d. c.* 5. *à n.* 107. Hæc omnia ex Ludou. Cencio *loco citato.*

3 *Fueris proteſtatus.*] Notatur ad hoc, quòd renuntiatio, ſiue proteſtatio extraiudicialis non interrumpit præſcriptionem legalem, ſiue ſtatuariam, vt per Tiraq. *de retractu*, *tit.* 1. §. 4. *gloſſ.* 4. *n.* 38.

4 *Poſtmodum appareat euidenter*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando quis de nouo promiſit, vel partem debiti ſoluit, aut pignus dedit, vel fideiuſſorem de certa quantitate, aut ſumma, quam debebat, tunc debitum agnoſcere videtur, & ſic præſcriptionem inchoatam contra perſonalem, aut hypothecariam nondum perfectam interrumpit, vt per Boët. *deciſ.* 333. *num.* 3.

5 *Ad ſolutionem denariorum Papien. vel æſtimationem eorum.*] Notatur ad hoc, quòd quando inter contrahentes fuit conuentum, quòd ſolutio fieret de aliquo certo genere pecuniarum, ſi tempore ſolutionis dictum genus monetæ non reperitur, aut reperitur quidem, ſed cum magna difficultate, ſolutio fieri debet in alia moneta, iuxta tamen valorem antiquæ, & conuentæ, qui currit tempore ſolutionis faciendæ, vt in primo caſu, quando genus monetæ promiſſæ non extat, auctoritate Bart. & aliorum *in l. Paulus, ff. de ſolut.* dixit Rota *in Forolinien. cenſus* 12. *Iunij* 1609. coram D. Iuſto relata poſt d. tract. Cencij *deciſ.* 213. *num.* 2. reſoluunt Afflict. *in vſibus feudorum, in tit. quæ ſint regalia, c.* 1. *in verbo moneta, n.* 10. Gail. *d. obſeru.* 73. *n.* 6. *&* 7. Mynſing. *cent.* 4. *obſeru.* 1. *n.* 3. *&* 4. Frideric. Martin. *d. c.* 5. *n.* 119. *& c.* 8. *n.* 46. Martin. Granat. *de monet. num.* 13. Paul. Layman. *in Theolog. Moral. lib.* 3. *tract.* 3. *p.* 1. *cap.* 5. *num.* 14. In ſecundò verò caſu, quando genus monetæ conuentæ difficulter reperitur, reſoluunt Afflict. *dict. n.* 10. Myuſing. *d. obſeru.* 1. *n.* 3. *&* 4. Frideric. Martin. *d. c.* 5. *n.* 119. & ſæpe ſæpiùs cenſuit Rota, & ſignanter *in d. Forolinien. cenſus*, *& in vna Aprutina, ſeu Montis alti cenſus* 4. *Iulij* 1602. coram Illuſtriſſimo Cardinal. Sacrato, relata poſt d. tract. Cencij *deciſ.* 214. *num.* 2. *&* 4. & *in d. Romana pecuniaria.* Quod quidem duobus modis intelligi, & declarari debet. Primò ſi tempore ſolutionis faciendæ non appareat de valore monetæ conuentæ, nam eo caſu ſolutio eſſet facienda de moneta vſuali, & noua illius nominis, quæ videtur loco antiquæ ſubrogata, Menoch. *d. conſ.* 49. *num.* 22. Surd. *d. conſ.* 335. *n.* 15. Secundò niſi monetæ conuentæ, & promiſſæ valor ſit mutuatus, & alteratus reſpectu bonitatis intrinſecæ, tunc enim attendi debet bonitas intrinſeca temporis obligationis, & promiſſionis, & poteſt fieri ſolutio de moneta noua, habito reſpectu ad valorem intrinſecum antiquæ promiſſæ, qui currebat tempore factæ promiſſionis, *gloſſ. vlt. in præſenti*, Rot. *in d. Forolinien.* ex ratione, quia aliàs debitor ſolueret minus, quàm receperit, vt conſiderat Socin. ſen. *conſil.* 145. *n.* 95. *lib.* 1.

Cùm prædictis duobus declarationibus reſoluenda, & intelligenda eſt Doctorum reſolutio aſſerentium quod quando ex forma obligationis, & conuentionis debetur aliquod certum genus pecuniarum, puta ducati de Camera, ſcuta auri ſtamparum, plaſtræ Florentiæ, & ſimiles, ſi tale genus monetæ extat tempore, quo ſolutio facienda eſt, licèt de iure debitor teneatur ſoluere monetam ipſam conuentam, ex generali tamen conſuetudine ſolui poteſt tantundem de alia moneta, quòd aſcendat ad valorem monetæ conuentæ currentem tempore ſolutionis faciendæ, vt docent Cephal. *conſil.* 31. *n.* 5. *&* 13. *lib.* 1. Socin. iun. *conſ.* 145. *n.* 96. *lib.* 1. Grat. *conſ.* 12. *n.* 44. *lib.* 1. plures apud Theſaur. *deciſ.* 174. *n.* 5. & Maſtril. *Siciliæ deciſ.* 7. *n.* 1. & in hanc ſententiam iuit Frideric. Martin. *d. c.* 5. *à n.* 66. & expreſſiùs *n.* 122. & cenſuit Rota *in d. Forolinien. cenſus*, *& in d. Aprutina, ſeu Montis alti cenſus*, & apud Seraphin. *deciſ.* 511. *n.* 1. *&* 2. Si verò conuentum ſit vt ſolutio fiat in ſcutis auri in auro boni, & iuſti ponderis, tunc credo per hæc verba, vt illa aliquid operentur, ſublatam eſſe facultatem ſoluendi in moneta alterius materiæ, quaſi ad ipſam auream reſpexerint diſponentes, vt tenent Boër. *deciſ.* 327. *n.* 3. Cephal. *conſ.* 81. *n.* 5. *& ſeq.* Theſaur. *d. deciſ.* 174. *n.* 6. & cenſuit Rota *in vna Cremonen. penſionis* 15. *Iunij* 1598. coram D. Orano, relata poſt d. tract. Cencij *deciſ.* 219. *n.* 3. vbi etiam dixit, quòd nec eo caſu poterunt ſolui omnia ſcuta aurea, ſed erunt ſoluenda ſcuta aurea, quæ ſint boni & iuſti ponderis; non quòd obſtet materia cùm ſit eadem, ſed propter diuerſitatem ponderis. 6

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus remittens Eccleſiæ ſeruitia, quæ ſibi debebat, & ſtatuens quod aliud ſeruitium non imponatur, procurationem non intelligitur remiſiſſe.*

2 *Epiſcopus viſitans ſuam diœceſim, accipere poteſt illas, quas vocant procurationes tanquam ſtipendium ſibi pro ſuſtentatione debitum.*

3 *Viſitatio Monaſteriorum poteſt fieri bis in anno.*

4 *Epiſcopus totam propriam diœceſim per ſe, aut viſitatorem viſitare tenetur, quamvis vel biennio ſi lata ſit.*

5 *Viſitationem aut procurationem nullus remiſiſſe videtur, etiamſi teſtatus fuerit ſe condonare debita ſibi obſequia, ſiue ſeruitia.*

Cap. Cùm venerabilis. XXI.

Epiſcopus qui remiſit ſeruitia alicui Eccleſiæ, & 1 ſtatuit eidem alia ſeruitia non imponere, hoc non obſtante quando cauſa correctionis illam viſitat bis in anno poſſit ab ea moderatam accipere procurationem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioann. Andr.

Anania

Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 399. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 521. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. ſub tit.* 37. *c.* 6.

2 *Moderatam ab ea procurationem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus viſitans ſuam diœceſim accipere poteſt illas, quas vocant procurationes, tanquam ſtipendium ſibi pro ſuſtentatione debitum, vt per Valer. Reginal. *in praxi fori pœnitent. lib.* 23. *num.* 24.

3 *Bis in anno.*] Ergo viſitatio monaſteriorum poteſt fieri bis in anno, vt per Bernard. Diaz. *reg.* 787. *verſ. nonò limitat.* Propriam verò diœceſim Epiſcopus quot-
4 annis totam, vel biennio, ſi lata ſit, per ſe, aut viſitatorem ſuum viſitare non prætermittant, vt admonet Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. c.* 3. *in princ.* quem refero Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg.* 73. *num.* 2.

5 *Præter penſionem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd nemo viſitationem, aut procurationem remiſiſſe videtur, etiamſi teſtatus fuerit ſe condonare debita ſibi obſequia, ſiue ſeruitia, vt per Boër. *deciſ.* 133. *n.* 5. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. c. 42. quæſt.* 11. *verſ. poteſt quoque.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ de nouo conuerſæ in procurationibus, & aliis ſeruabunt conſuetudinem vicinarum.*
2 *Conſuetudo vicinorum locorum in dubio eſt ſeruanda, vbi non adeſt particularis.*
3 *Leges Regni vicinioris in dubio ſeruandæ ſunt, & ſecundum eas iudicandum.*

Cap. Super eo. XXII.

1 Eccleſia aliqua quando eſt de nouo conuerſa ad iuriſdictionem alicuius Epiſcopi, debet ſeruare quoad procurationem, & alia ea, quæ ſeruant vicinæ prouinciæ, & Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 399. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 522. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 37. cap.* 7.

2 *Illud obſeruare tenetur quod in vicinis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in dubiis vicinorum conſuetudo locorum eſt obſeruanda, vbi non adeſt particularis, & ſpecialis ipſius loci, vt per Boër. *deciſ.* 263. *n.* 6. Federic. de Senis *conſ.* 91. *verſ. tertiò probo*, Caualcr. *deciſ.* 107. *n.* 1. vbi *num.* 2. ſubdit quòd ſufficit vt talis conſuetudo
3 particularis ſit probata per decem annos. Sic etiam in dubio ſeruandæ ſunt leges Regni vicinioris, & ſecundùm eas iudicandum, vbi non eſt lex particularis, vt per Rebuff. *in comment. ad l. 114. in fine, ff. de verb. ſignif. pag.* 155. Gutier. *pract. lib. 3. q. 17. n.* 125. Peregrin. *variar. lib. 1. ad rubr. de officio iudicis ordin. n.* 7. Cabed. *Luſitan. deciſ.* 211. *in fine, p.* 1. Valaſc. *de partit. c.* 19. *num.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Prælati tunc ſunt procurandi cùm perſonaliter viſitant, & debent tunc ſeruare Concil. Lateran. & prædicationi, correctioni, & reformationi vacare. Legati & Nuntij Apoſtol. pro diebus tantùm pro quibus moram trahunt procurari debent, & contra hanc conſtitutionem exactum reſtituitur duplicatum.*
2 *Legatis Apoſt. aliquò proficiſcentibus ſumptus & viaticum debentur ab iis Eccleſiis, ad quas dum legationis officio funguntur, acceſſerint etiam ſine vlla viſitatione.*
3 *Clericus pauper non debet grauari in exhibenda procuratione.*
4 *Viſitator non poteſt exigere procurationem ab hoſpitalibus, quæ viſitat.*
5 *Epiſcopus, vel alius viſitator non poteſt accipere procurationem à locis leproſorum, domorum Dei pauperum & infirmorum, nec ab Eccleſia paupere.*

Cap. Procurationes. XXIII.

Ex Concil. generali.

Procurationes, quæ ratione viſitationis debentur 1
Prælatis, non debent exigi abſque cauſa neceſſaria, & manifeſta, niſi quando perſonaliter viſitant, & cum mediocritate. Legati, & Nuntij Apoſtolici, ſi neceſſariò diu morantur in vno loco ne ille vnus locus nimium grauetur, procurationes ab aliis locis moderatas accipere debent, & ſi vna Eccleſia non ſufficit per ſe ipſam, coniungantur plures Eccleſiæ ad procurationem, ita tamen vt numerus procurationum non excedat numerum dierum, quibus ibi morantur. Item qui contra hoc ſtatutum venire tentauerit, reddat duplum, id eſt quod accepit, & tantundem reddat Eccleſiæ, quam grauauit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan Andr. Butr. Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 400. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 522. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Conc. generali Lateran. *c.* 23. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 18. c.* 2.

Circa Legatos, & Nuntios Apoſtolicæ Sedis, &c.] 2
Notatur ad hoc, quòd Legatis Apoſtolicis aliquò proficiſcentibus ſumptus, & viaticum debentur ab iis Eccleſiis, ad quas, dum Legationis officio funguntur, acceſſerint, etiam ſine vlla viſitatione, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 42. quæſt. vlt. verſ. ſecundò*, Surd. *de alimentis, tit. 4. q. 22. num.* 10. Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de bonis clericorum*, §. 11. *n.* 12.

In gloſſ. *Impendat.* vlt. ibi, *qui grauat Eccleſiam in* 3
procuratione, &c.] Notatur ad hoc, quòd Clericus pauper non debet grauari in exhibenda procuratione, vt per Azor. *hic n.* 7. Bellet. *d.* §. 11. *n.* 8. & citatos per me *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 73. à n.* 51.

In eadem gloſſa, ibi, *Et qui grauat eam in xeniis,* 4
Notatur ad hoc, quòd viſitator non poteſt exigere procurationem ab hoſpitalibus, quæ viſitat, Syluestr. *in ſumm. verbo hoſpitale, n.* 16. Prax. noua Epiſcop. *p. 2. c. 3. n. 56. verſ. neque debetur dum*, Bonifac. *in Clement. quia contingit, n. 49. de relig. domib.* Lap. de Caſtellion. *in tract. de hoſpitalibus, n.* 98. Bellet. *d.* §. 11. *n.* 10. Zerolà *in praxi Epiſcop. p. 2. verbo viſitatio*, §. 6. *dubitat.* 7. vbi 5
refert deciſum Epiſcopum, vel alium viſitatorem non poſſe accipere procurationem ab hoſpitalibus, & aliis locis leproſorum, domorum Dei, pauperum, & infirmorum, nec ab Eccleſia paupere, refero ego ipſe *d. alleg.* 73. *n.* 50.

SVMMARIVM.

1 *Monaſterium ſiue Eccleſia, quæ eſt in territorio Epiſcopi, licet nunquam ſoluerit, tenetur tamen ſoluere procurationem ſuo Epiſcopo viſitanti, niſi aliud rationabiliter obſtet.*

2 *Epiſcopus viſitans in eadem ciuitate, vel loco reſidentiæ, non debet ali à Rectore Eccleſiæ, ſi facta viſitatione poſſet recipere ſe in domum ſuam.*

3 *Procuratio nulla debetur Epiſcopo viſitanti clerum ciuitatis, vbi ſita eſt Cathedra.*

Cap. Venerabili. XXIV.

Honor III.

1 MOnaſterium ſiue Eccleſia, quæ eſt in territorio Epiſcopi, licèt nunquam ſoluerit, tenetur tamen ſoluere procurationem ſuo Epiſcopo viſitanti, niſi aliud rationabiliter obſtet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Anan. Hoſt. Butr. Henric. Anch. Panorm. Viu *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 401. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 522. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1.

2 Collige ex text. Epiſcopum viſitatorem in eadem ciuitate, vel loco reſidentiæ debere ali à Rectore Eccleſiæ, etiamſi facta viſitatione poſſet recipere ſe in domum ſuam, vt per Hoſt. *in princ.* Abb. *n. 2. in præſenti*, Surd. *de alimentis, tit. 4. q. 22. n. 9.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de bonis clericorum*, §. 11. *n. 2.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 42. q. 4.* vbi aſſignat rationem, quia tales impenſæ ſoluuntur non ſolùm ob victus neceſſitatem, ſed etiam in ſubiectionis cuiuſdam ſignum. Verùm poſt Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c. 3.* per illa verba, *pro temporis tantùm neceſſitate*, contrarium mihi videbatur dicendum quando Epiſcopus poſſet redire domum, vt docet Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Epiſcop. Neapolit. c. 35. n. 9.* quem refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 73. n. 46.*
3 Procuratio tamen nulla debetur Epiſcopo viſitanti clerum ciuitatis, vbi ſita eſt cathedra, prout Sacram cenſuiſſe Congregat. docet Piaſec. *in praxi Epiſcop. p. 2. c. 3. num 65. verſ. dum autem viſitat*, quem refero *alleg. 73. n. 46. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus cùm viſitat ſuam prouinciam, poteſt exigere debitas procurationes, poteſt excommunicare illos, qui eas denegant.*

2 *Archiepiſcopus poteſt viſitare prouinciam, & procurationem à ſubditis ſuffraganeorum ſuorum exigere.*

3 *Archiepiſcopus in quibus caſibus diſpenſet cum ſubditis ſuorum ſuffraganeorum, oſtenditur.*

Cap. Cùm nuper. XXV.

Gregor. IX.

1 ARchiepiſcopus cùm iure Metropolitano, vel legationis viſitat prouinciam ſuam, poteſt debitas procurationes iuxta Eccleſiarum facultates exigere, & illos, qui eas denegant, excommunicare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 402. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 523. remiſſiuè Ximen. *concord. p.* 1.

Probat hic text. Archiepiſcopum poſſe viſitare prouinciam, & procurationem à ſubditis ſuffraganeorum ſuorum exigere, vt per Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Archiepiſcopi auctoritas, auct. 33. in princ.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de bonis clericorum*, §. 14. *n. 5. & 6.* 2

In gloſſ. *Auctoritate propria*, ibi, *in quibus caſibus Archiepiſcopus poſſit ſe intromittere auctoritate Metropolitana de ſubditis ſuorum ſuffraganeorum.* De hoc dixi *ad c. paſtoralis* 11. *de offic. Ordin.* & ibi dictis adde cum Borgas *de irreg. p. 3. tit. de diſpenſat. Archiep. fol.* 76. quem refert & ſequitur Proſper. de Auguſt. *in addit. ad Quarant. d. verbo Archiepiſcopi auctoritas, in fine*, duos caſus in quibus Archiepiſcopus diſpenſat cum ſubditis ſuorum ſuffraganeorum, vnus eſt quando ſuffraganeus culpa ſua ius diſpenſandi perdidiſſet, alter verò quando Epiſcopus eſt ſuſpenſus ad tempus, & diſpenſatio pro magno bono fiendo, vel magno ſcandalo vitando celeritatem requireret, quia tunc fit deuolutio ad Archiepiſcopum Metropolitanum. Alium caſum refert Pauin. *de officio, & poteſtate Capituli Sede vacante, p. 1. q. 10. ſub n. 5.* quando ſcilicet Eccleſia Cathedralis non habet Capitulum actu, ſed habitu, & quando nullus Canonicus eſt in Sacris in Eccleſia ſuffraganea, tunc Metropolitanus poterit exercere iuriſdictionem, & vacante Sede Metropolitana, Capitulum Metropolitanum. Item alium caſum tradit Bellencin. *de charitatiuo ſubſid. q. 52.* quando eſt diſcordia inter Epiſcopos ſuffraganeos ſuper perceptione iurium Epiſcopalium in Eccleſiâ, quæ eſt ſita in confinibus duarum diœceſum, tunc enim poteſt Metropolitanus eos cogere, vt concordent. 3

SVMMARIVM.

1 *Penſio antiqua eſt ſoluenda ſecundùm antiquam monetam, vel ſi non ſit in vſu, ſecundùm eius æſtimationem, & n. 2.*

3 *Moneta mutata in valore poſt tempus contractus debet ſolui illius valoris, cuius erat tempore, quo fuit celebratus contractus.*

4 *Solutio annua debet fieri ſecundùm valorem, qui erat tempore contractus.*

5 *Monetæ valor debet æſtimari iuxta illius curſum, qui eſt in loco celebrati contractus, non autem loci vbi fuit deſtinata ſolutio.*

6 *Moneta vnde ſit dicta, & à quo tempore inceperit, remiſſiuè.*

Cap. Cùm Canonicis. XXVI.

PEnſio antiqua eſt ſoluenda ſecundùm antiquam monetam, & ſi non eſt in vſu, ſolui debet ſecundùm valorem illius monetæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Ctned. *collect.* 80. Viu. *in ration. lib. 3. iur. Pontif. pag.* 402. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 523. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Collige ex text. quòd quando moneta, quæ erat in vſu tempore contractæ obligationis fuit alterata in bonitate intrinſeca, ſolutio debet fieri de moneta antiqua ſi extet, & creditoris interſit ſibi de ea ſolui, Menoch. *conſ. 49. n. 25. & ſeqq.* Ioan. Baptiſta Azin. *in ſuo tractatu de execut. inſtrument. §. 7. cap. 128. num. 2.* Ludouic. Cenci *de cenſibus, part. 2. cap. 2. quæſt. 4. art. 4. n. 26.* 2

n. 26. Si verò non extet, vel non ſit in vſu, ſolui debet moneta noua æſtimata iuxta valorem antiquæ, vt docent Mynſing. *cent. 4. obſeru.* 1. Gabr. *comment. tit. de ſolut. concl.* 1. *n.* 1. Boër. *deciſ.* 337. *n.* 13. Frideric. Martin. *de iure conſ. c.* 5. *n.* 121. *&* *à n.* 125. *& c.* 8. *à n.* 63. Surd. *conſ.* 368. *n.* 10. & cenſuit Rot. *in vna Forolivien. cenſus* 11. *Februarij* 1602. coram Gregor. XV. impreſſa poſt *d. tract. Cencij deciſ.* 222. *n.* 1. *&* 6.

3 Moneta enim mutata in valore poſt tempus contractus debet ſolui illius valoris, cuius erat tempore, quo fuit celebratus contractus, vt docent plures, quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 80. *n.* 1. quibus adde Budel. *in tract. de monetis, & re nummaria, lib.* 2. *c.* 23. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.* 335. *& conſ.* 368. 406. *&* 438. Sic
4 etiam ſolutio annua debet fieri ſecundùm valorem, qui erat tempore contractus, Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloſſ.* 18. *n.* 26. *&* 27. Ioſeph. Ludouic. *commun. concl. tit. de iure dotium, concl.* 1. *ex verſic. dubitare contingit, & tit. de conſuetud. concl. vnic. verſ. infertur decimoquintò,* Ant. Gabr. *commun. tit. de ſolut. concl.* 1. Lancel. Gallia *in conſuet. Alexand. in gloſſ. ſolidos, q.* 2. Viuian. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 2. *n.* 162. Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. p.* 4. *collect.* 1223. Surd. *conſ.* 454. *n.* 9. Put. *lib.* 2. *deciſ.* 149. *in antiq.* Rot. *deciſ.* 759. *n.* 1. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouiſſimarum,* aliàs *p.* 4. *diuerſ.* Gaſp Roderic. *de annuis reddit. ib. lib.* 2. *q.* 15. *n.* 92. Paul. Comitol. *reſponſor.*
5 *moral. lib.* 2. *q.* 44. *n.* 12. Qui quidem monetæ valor debet æſtimari iuxta illius curſum, qui eſt loco celebrati contractus, non autem loci, vbi fuit deſtinata ſolutio, Caguol. *in l. ſemper in ſtipulationibus, n.* 5. *ff. de regulis iuris,* Selu. *de benef. p.* 2. *q.* 11. *n.* 17. Seraphin. *deciſ.* 944. *n.* 2. Ludou. Cenc. *d. art.* 4 *n.* 39.

6 Moneta vnde ſit dicta, & à quo tempore incepetit, vide Conar. *de veterum numiſmat. collat. c.* 1. Alberic. *in Diction. verbo Moneta.* Polyd. Virgil. *de inuentoribus rerum, lib.* 2. *c.* 20. Gemin. *de vſuris commento* 1. §. 3. *n.* 29. *cum ſeqq.* Alex. ab Alexand. *genialium dierum lib.* 4. *c.* 15. Hieron. Roman. *de Republica gentilitica, c.* 4 Pined. *in Monarchia Eccleſiaſt. lib.* 4. *c.* 11. §. 2. *in fine,* Bobadil. *in ſua politica, lib.* 1. *c.* 1. *n.* 11. Pinel. *ad rubr. C. de reſcindend. vendit. p.* 1. *c.* 1. *à n.* 1. Felician. Solis *de cenſib. tom.* 1. *lib.* 4. *cap. vnic. n.* 16. Cur. Philip. *in* 2. *p. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 3. Cened. *d. collect.* 80. *n.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Procuratio ratione viſitationis non debetur propter priuatum oratorium.*

2 *Oratoria non debent procurationis onera ſuſtinere, illa ſcilicet, quæ de Epiſcopi auctoritate erecta, & inſtituta non fuerint.*

3 *Oratoria abſque Epiſcopi auctoritate inſtituta non ſunt loca Religioſa, nec Eccleſia nomine comprehenduntur.*

Cap. Auctoritate. XXVII. & vlt.

1 Religioſi licèt aliquando celebrent in oratoriis, quæ habent in grangiis ſuis, non tamen debent ſoluere procurationem viſitationis. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 402. Alagona *in compend. iuris Canon pag.* 523. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Quod in Oratoriis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Oratoria non debent procurationis onera ſuſtinere, illa ſcilicet, quæ de Epiſcopi auctoritate erecta, & inſtituta non fuerint, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 42. *quæſt.* 1. Vnde huiuſmodi oratoria ſic abſque Epiſcopi 3
auctoritate inſtituta loca religioſa non eſſe, nec Eccleſiæ nomine comprehendi per hunc textum tenent Dec. *conſ.* 148. *n.* 1. *vol.* 1. Sanch. *de Matrim. lib.* 6. *diſp.* 15. *n.* 39. Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *c.* 12.

De Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris.

Tit. XL.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. 1
Ioan. Andr. Anan. Anchar. Put. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol.* 115. Ioan. de Londris *in breuiarium ſanctorum Canon. fol.* 176. Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 147. *verſo,* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Pontif. à pag.* 494. Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barth. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici,* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia tituli, vide Azor. *inſtit. moral p.* 2. *lib.* 6. 2
c. 4. *cum ſeqq.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *c.* 25. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 2. *q.* 39. Ioan. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 1. *c.* 5. Eccleſia conſecrata non præſumitur niſi probetur. Maſcard. *de probat. concl.* 582. *à princip.* Cened. *ad Decretal. collect.* 135. *n.* 6 Et ad probandam conſecrationem ſufficeret vnus teſtis de viſu, cùm nullum aliis præiudicium inferatur, vt per citatos *ad c. in omni negotio* 4. *n.* 26. *ſup. de teſtibus,* in dubio verò quando dubitatur an fuerit conſecrata, quia non appareat in aliqua ſcriptura, vel libro Eccleſiæ, aut columna, vel tabula marmorea, eſt conſecranda, Ioan. Franciſc. Leo *d. c.* 5. *n.* 4. *verſ. ſecundò.*

SVMMARIVM.

1 *Altari amoto, vel lapide continente ſigillum, reconſecrabitur Altare, non autem Eccleſia.*

2 *Altare fixum, ſeu ſtabile quod dicatur, oſtenditur.*

3 *Altare fixum in quo differat ab Altari mobili, ſeu portatili, oſtenditur.*

4 *Altare non eſt in Eccleſia per modum acceſſorij, ſed per ſe exiſtit diſtinctum.*

5 *Eccleſia polluta, pollutum quoque cenſetur Altare, non tamen Altari execrato, execrata quoque cenſetur Eccleſia.*

Cap. Ad hoc. I.

Alex. III.

Altare ſi moueatur, vel lapis continens ſigillum 1
frangatur, aut diminuatur, debet de nouo conſecrari Altare, non tamen Eccleſia, quia hoc non eſt conſuetum, licèt id Canones innuere videantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 393. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 518. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 20. *cap. vnic.*

2 *Si Altare motum fuerit.*] Intellige de Altari fixo, ſeu ſtabili, quod tunc dicetur quando tota menſa, ſuper qua ſacrificium celebratur, inſimul, & ſtructura inferior lapidea ſunt, & ipſum componunt vniuerſum Altare, eaque ratione dicitur fixum, quia ſtructura ita coniungitur menſæ lapideæ, vt in ipſa coniunctura principaliter conſiſtat ſubſtantia Altaris fixi, ſiue foramen ad condendas reliquias fiat, & claudatur ſuo ſigillo in ſuperiori parte, ſiue ante, ſiue in latere dextero, ex traditis per Panorm. *in c. propoſuiſti, hoc tit.* & per Syluest. Roſel. Armil. & alios Summiſtas *verbo Altare,* Soar. *tom. 3. diſput.* 81. *art. 3. ſect. 5. lit. D,* vbi propterea ſubtiliter, & cum iudicio aduertit, quòd ſi dabilis ſit caſus, in quo poſſit moueri totum ipſum Altare fixum abſque eo quòd ſeparetur menſa ſuperior à ſua ſtructura inferiori, minimè execrabitur Altare, nec habebit locum diſpoſitio huius text. cum ſimilibus, quia ſubſtantia eiuſdem Altaris fixi non requirit locum, in quo poſitum eſt, & ideò non deficit, nec deſtruitur per ſolam amotionem localem, ſed potius reſpicit coniunctionem, qua ſtructura cum lapide ſuperiori coniungitur, & ideò per ſeparationem eiuſdem lapidis, & menſæ ab ipſa inferiori ſtructura remouetur, & deſtruitur totum ipſum Altare.

3 Differt autem Altare fixum, de quo ſuprà, ab Altari mobili, ſeu portatili, quia hoc dicitur paruus lapis cum foramine, ac ſigillo ſuperimpoſito ad claudendas res ſacras, cuius magnitudo capax ſit Hoſtiam, & Calicem recipiendi, vt definit Panorm. Abb. omnibus receptus *in præſenti*; eſt tamen inter Altare fixum, & mobile illa conuenientia, quod ſi tantùm habeatur reſpectus ad tabulam ſuperiorem lapideam, ſuper qua celebratur, neutrum conſtituit certam formam, ſeu figuram, & ideò licèt frangatur ipſe ſolus lapis ſuperior abſque eo quòd amoueatur, & ſeparetur à ſtructura inferiori, minimè execratum cenſebitur, excepto caſu quando neutra pars lapidis contracti capax eſt Calicem, & Hoſtiam recipiendi. Ratio eſt, quia conſecratio non adhæret formæ prædicti lapidis per ſe ſumpti, ſed potiùs materiæ. Si verò habeatur reſpectus ad vniuerſum Altare, nempè tabulam ſuperiorem, & inferiorem ſtructuram cui compaginatur, & coniungitur, magna eſt inter vtrumque differentia, nam Altare portatile quamvis amoueatur, & ſeparetur ab ipſa inferiori ſtructura, non propterea execratur, nec noua indiget conſecratione, cuius contrarium dicendum in Altari fixo; ratio differentiæ eſt, quia conſecratio Altaris portatilis ſolum reſpicit ipſum lapidem ſuperiorem, non verò ſtructuram, cui tantùm ad ornatum adiungitur, & eleuandum ipſum Altare, ac ſacrificium peragendum, quod in alto fieri debet, vt ipſa verbi etymologia demonſtrat; ſecus eſt in Altari fixo ſi habeatur reſpectus ad vniuerſum cum ſua ſtructura, quia ſicut per ſeparationem ab ipſa execratur, ſic videtur neceſſariò dicendum totum ipſum Altare coniunctum aliquam præ ſe ferre figuram, ſeu formam, cui ineſt conſecratio, aliàs enim ſi materiæ tantum adhæreret, non execraretur per amotionem, ſeu ſeparationem, quando ſi iterum coniungeretur eadem materia conſecratum remaneret, nec indigeret noua conſecratione, cuius contrarium habetur *in c. ſi motum, de conſecrat. diſtinct.* 1. in quo quidem text. *in princip. cum gloſ.* Card. Archid. & aliis *ibid.* intellige per Altare ipſam menſam lapideam, & lapidem ſigillum continentem, per Eccleſiam verò totum Altaris corpus, vnde ſenſus illius eſt, quòd ſi amoueatur, hoc eſt, ſeparetur Altare, id eſt prædicta menſa Altaris fixi, denuo Eccleſia, hoc eſt, totum Altare ſit conſecrandum, ſumitur enim Altare multoties pro Eccleſia; vt *in c. quæſitum* 2. *q.* 3. *& in c. ſi quis in atrio* 17. *q.* 4. *& in c. cum ſecundum, prabend.* in quo ſenſu dici ſolet quod non debet vnum Altare Deo aperiri, vt aliud operiatur, notant Doctores per text. *ibi, c. cùm cauſam, illo tit. de prebend.*

Propter hoc verò, &c.] Ad huius ſecundæ partis text. intellectum aduertere oportet quod licèt Altare videatur eſſe in Eccleſia per modum acceſſorij, hoc tamen verum non eſt, imo per ſe exiſtit diſtinctum, & tanquam quid principalius, quatenus ſolùm in ipſo Sacrificium celebratur, ad quod Eccleſia, & cætera omnia ornamenta ordinantur, optimè Sot. *in* 4. *diſt.* 13. *art.* 3. *verſ. ſi templum*, & ideo licèt polluta Eccleſia, pollutum quoque cenſeatur Altare, non tamen Altari execrato, execrata quoque cenſeri debet Eccleſia, nec è conuerſo. Ratio differentiæ eſt, quia pollutio indiuidualiter reſpicit, & concernit totum ipſum Eccleſiæ corpus intra quod eſt Altare, & ideo quolibet polluto vtrumque pollui cenſetur: execratio verò reſpicit ſolum ſubiectum deſtructum, ſiue ſit Altare, ſiue Eccleſia, & ideo cùm vnum ab altero non dependeat per alterius execrationem, minimè alterum execratum cenſebitur, ſecus in pollutione, quæ ad vtrumque reſpicit indiuiſibiliter ex modò dictis, ſcilicet Eccleſiam & Altare, ſiue mobile, ſiue fixum intelligas, cum in vtroque eadem detur ratio; quamvis Syluest. *verbo Altare*, *num.* 7. & Armil. *eod. verbo, num.* 12. in Altari fixo hoc tantum intelligant, quia portatile per pollutionem Eccleſiæ pollutum non ſit cenſendum, quorum opinio confunditur ex eo, quia ſi ipſum Altare in ſe pollutum ſit propter Eccleſiæ pollutionem parum refert, quod poſſit amoueri, & deferri in alium locum, ſi non ſit in ſe pollutum, ſed tantùm per ordinem ad Eccleſiam pollutam, quaſi per accidens, id eſt, quatenus eſt intra Eccleſiam pollutum cenſeatur, nulla quoque inter vtrumque differentia debet conſtitui, cùm vtriuſque ſubſtantia non reſpiciat ad locum, neque per amotionem localem deficiat, ex *ſuprà* reſolutis. 4

SVMMARIVM.

1. *Eccleſiæ conſecrari poſſunt diebus etiam non feſtis.*
2. *Eccleſia debet conſecrari à proprio Epiſcopo, aut ab alio de eius conſenſu.*
3. *Procuratio debita pro viſitatione an poſſit etiam recipi pro conſecratione, remiſſiuè.*
4. *Eccleſia quolibet die tam feriato, quàm feſtiuo conſecrari poteſt.*

Cap. Tua Fraternitas. II.

Innoc. III.

Eccleſiæ conſecrari poſſunt tam diebus Dominicis, quam priuatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 144. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 530. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *ſub tit.* 31. *de Dedicatione Eccleſiarum, vel Altarium, cap.* 1. 1

Quod in diœceſi tua, &c. Notatur ad hoc, quòd Eccleſia debet conſecrari à proprio Epiſcopo, aut ab alio de eius conſenſu, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 26. *q.* 10. Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 2. *quæſt.* 38. *art.* 1. *concluſ.* 2. & alios quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part.* 2. *alleg.* 27. *n.* 2. An autem procuratio debita pro viſitatione recipi etiam poſſit 2 3

poſſit pro conſecratione, vide Franciſc. Leo *in Theſauro fori Eccleſiaſt. p. 1. c. 5. n. 16.*

4 *Tam diebus Dominicis, quàm priuatis.*] Notatur ad hoc, quòd Eccleſia quolibet die tam feriato, quàm feſtiuo conſecrari poteſt, Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 4. q. 3.* Franc. Leo *d. c. 5. n. 4. verſic. conſecrantur.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, c. 28. n. 2.* Salzed. *ad Bernard. in pract. cap. 26. lit. A, verſic. Virginum conſecratio,* Miranda *dict. concl. 3. in fine,* Ego ipſe *d. alleg. 27. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Altare debet iterum conſecrari quando tabula conſecrata mouetur, vel enormiter frangitur. Oleum non conſecratum poteſt miſceri conſecrato.*

2 *Oleo conſecrato ſi miſceatur oleum profanum totum remanet conſecratum.*

3 *Dignum magis attrahit ad ſe minus dignum.*

4 *Declaratur text.* in cap. per tuas, de arbitr.

5 *Aqua benedicta ſi miſceatur non benedicta tota remanet benedicta.*

6 *Oleo conſecrato, ſeu aquæ benedictæ ſi miſceatur liquor eiuſdem ſpeciei in maiori, vel etiam æquali quantitate, non totum manet conſecratum.*

7 *Vno conſecrato, & tranſſubſtantiato ſi eadem vini ſpecies in minori quantitate miſceatur, nunquam tale vinum ſic permixtum conuertitur in ſanguinem Chriſti.*

CAP. Quod in dubij. III.

1 Altare debet iterum conſecrari quando tabula conſecrata mouetur, vel enormiter frangitur. Item oleum non conſecratum poteſt commiſceri oleo conſecrato, & totum fit conſecratum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 414.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 530.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. ſub tit. 31. de dedicat. Eccleſiæ, vel Altaris, cap. 2.*

Vide quæ dixi *ad c. 1. ſupr. hoc tit.*

2 *Nec negamus,* &c.] Probat id text. quòd ſi oleo conſecrato miſceatur oleum profanum, totum remanet conſecratum, Fuſc. *de viſitat. lib. 1. c. 6. n. 10.* ex quo po-

3 tiſſimum deduci ſolet vulgare axioma, quòd magis dignum attrahit ad ſe minus dignum, de quo Dec. *in cap. ex literis, n. 4. de conſtit.* Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloſſ. 7. n. 82.* Menoch. *conſ. 2. n. 227.* Hieronym. Giach. *in conſil. ſyndicatus, n. 329.* Ferret. *in conſtit. Cathaloniæ, gloſſ. 2. n. 56.* Anton. Gom. *variar. tom. 3. c. 10. n. 6.* Sanch. *de Matrim. lib. 3. diſp. 29. n. 8.* Pichard. *ad §. 7. n. 3. inſtit. de fideicommiſſ. hæred.* Monet. *de decim. c. 9. q. 5. n. 258.* Bened. Ægid. *in repetit. lib. 1. C. de Sacroſanct. Eccleſ. p. 3. §. 1. num. 14.* Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha *in comment. ad cap. de ieiunio 3. num. 3. diſt. 76.* Ego ipſe *in tract. Axiomatum iuris vſufreq. Axiom. 72. num. 1. & 2.* vbi intelligitur quando æquè principaliter datur concurſus.

4 Vnde nonnulli inferunt intellectum ad text. reputatum difficilem *in c. per tuas, de arbitr.* vbi conſtat valuiſſe arbitrium à duobus laicis, & vno clerico pronuntiatum in cauſa Eccleſiaſtica, de qua ibi agebatur cùm tamen laici in tali cauſa arbitrium ſuum ferre nequeant, & text. *in c. contingit, eod. tit.* rationem aſſignat, quòd perſona clericalis, quæ habuit ſe per modum dignioris, extraxit ad ſe minus dignum, nempe indecentiam laicorum, id quod in cauſa fuit vt arbitrium valuerit, ſequuntur Gloſſ. & Doctores *in d. cap. contingit.* Felin. *in c. 2. num. 8. de iudic.* vbi dicit communem Rip. *num. 12.* Dec. *in c. ex literis, num. 8. de conſtit.* Gomez. *in c. ſtatutum, num. 53. eod. tit. in 6.* & plures alij relati per Couar. *practic. c. 34. n. 1. col. 1.* Obſtat tamen maximè aduersùs prædictum intellectum quòd ſupradicta regula, videlicet magis dignum attrahit ad ſe minus dignum, tantum habet locum quando id, quod eſt dignius, habet ſe per modum principalis, vt *in l. qui religioſis, ff. de rei vendicat.* iuncta *reg. acceſſorium, ff. de regulis iuris in 6.* non verò quando vtrumque æquè principaliter concurrit, provt concurrunt iudices, vel arbitri in exercitio iuriſdictionis, & poteſtatis ſibi commiſſæ, tunc vtrumque vitiatur propter mixturam indignioris, ſi ſit incapax, optimè in ſpecie text. *in cap. Pedius, §. 1. de receptis arbitr.* Melius igitur text. ille *in d. cap. per tuas,* procedit ex auctoritate Epiſcopi, quæ interfuit in tali compromiſſo ad effectum, vt laici poſſint arbitrari, provt poſſunt eadem interueniente auctoritate ne dum in cauſa Eccleſiæ ciuili, de qua illic agebatur, ſed etiam in ſpirituali, quantumvis delegati iudices conſtituti nequeant, argum. text. *in c. 2. de iudiciis,* iunctis *ibi* traditis per Doctores, præcipuè Felin. *d. n. 8.*

Redeundo igitur ad id, quod principale eſt pertinens ad materiam de qua agimus, illud certum eſt 5 quòd ſicut oleum conſecratum non execratur per commixtionem alterius olei non conſecrati, imò ſolum conſecratum remanet, ſic etiam idem eſt dicendum ſi aquæ benedictæ non benedicta miſceatur, cum in vtroque caſu eadem ſit ratio ſecundùm omnes ex Syluest. *num. 3.* Angel. Armil. & cæteris Summiſtis verbo *aqua,* colligitur ex traditis per Sot. *in 4. diſt. 10. q. 2. art. 2.* Suar. *in 3. part. 1. D. Thomæ, q. 77. art. 8. diſp. 58. ſect. 4.*

Dubium autem controuerti ſolet, an hoc habeat 6 locum non ſolùm quando in minori quantitate oleum conſecratum, vel aqua benedicta conſecratis commiſcentur, ſed etiam quando in quantitate æquali, vel maiori? & quòd tunc idem dicendum ſit, tenent Angel. *d. verbo aqua,* & alij, provt referunt Syluest. & Armil *dictis locis.* Sed contraria ſententia verior videtur, nempe quòd ſi oleo conſecrato, ſeu aquæ benedictæ miſceatur liquor eiuſdem ſpeciei in maiori, vel etiam æquali quantitate, non totum maneat conſecratum, quam opinionem tenuit Supplem. & Sylu. *d. verbo aqua*; non obſtat text. huius reg. ea enim procedit ſolùm, quando virtus naturalis dignioris maior eſt, quam indignioris, idque non poteſt conſiderari, quoties minus dignum in maiori, vel etiam æquali quantitate commiſcetur, propterea conſecratio, & ſanctificatio olei, & cuiuſlibet rei inanimatæ conſideratur, non quidem intrinſecè, ſed potius per quandam extrinſecam denominationem ab Eccleſia ſtatutam, quæ voluit eandem conſecrationem extendi ad partes ex poſtfacto mixtas, iuxta text. *in præſenti,* planè hæc denominatio, & hic reſpectus deperditur quoties liquor profanus in maiori, vel etiam æquali quantitate commiſcetur, alioquin ſequeretur per guttam olei conſecrati, ſeu aquæ benedictæ totam amphoram olei non conſecrati, ſeu aquæ non benedictæ conſecrari, quod quam ſit abſurdum, nemo non videt, vt rectè arguit Syluest. *d. loco.*

Quæ autem ſit diuerſitatis ratio, quare ſi vino conſecrato, & tranſſubſtantiato eadem vini ſpecies in minori quantitate miſceatur, nunquam tale vinum ſic 7 permixtum conuertitur in ſanguinem Chriſti; oleo verò conſecrato, ſeu aquæ benedictæ ſi miſceatur liquor eiuſdem ſpeciei non conſecratus in minori quantitate

titate, totum maneat conſecratum, dictum eſt infrà *ad c. cùm Martha, §. quæſiuiſti, verſ. præterea, de celebrat. Miſſarum.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia, quæ propter homicidia, & vulnera hominum ibidem perpetrata, polluta eſt, reconciliari debet.*

2 *Eccleſia polluitur, & reconciliatione indiget quoties homicidium voluntarium, & iniurioſum intra ipſam ab aliquo patratur.*

3 *Homicidium caſu contingens, vel ab aliquo patratum, qui non ſit compos mentis, non polluit Eccleſiam.*

4 *Homicidium iuſtum, quod ſcilicet per iuſtam iudicis ſententiam infertur, an polluat Eccleſiam, oſtenditur.*

5 *Eccleſia per martyrium alicuius ſancti à Tyranno, vel Hæretico in ea perpetratum, polluitur.*

6 *Eccleſia conſecranda eſt quando neſcitur ambigiturve, an ſit conſecrata.*

Cap. Propoſuiſti. IV.

1 Eccleſia quando eſt polluta propter homicidia, vel vulnera hominum, debet reconciliari per aquam benedictam cum vino & cinere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 415. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 530. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. ſub tit. 31. de dedicat. Eccleſiæ, vel Altari, c. 2.*

2 *Homicidia contingunt fieri,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Eccleſia polluitur, & reconciliatione indiget, quoties homicidium voluntarium, & iniurioſum intra ipſam Eccleſiam ab aliquo patratur, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 5. q. 1.* Dec. *tract. crimin. lib. 6. c. 24. à n. 36.* & plures alios, quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 28. n. 30.* id quod omnes intelligunt etiamſi tale homicidium citra ſanguinis effuſionem, veluti per ſuffocationem, vel aliter, contingit, de quo eſt gloſſ. ab omnibus commendata, *in c. vnic. hoc tit. lib. 6.* cum qua *ibi* tranſeunt Archid. Dominic. Franch. Anch. & cæteri ſcribentes, nec non Hoſt. Butr. & Abb. *in præſenti,* & conſtat auctoritate huius text. vbi ſimpliciter de officio fit mentio, quod propriè intelligitur prædicto modo, ſcilicet quantumcumque nulla detur ſanguinis effuſio, iuxta text. vbi omnes notant, *in l. qua actione, ff. ad legem Aquil.* ibi: *Occiſum accipere debemus, ſiue gladio, ſiue fuſte, vel telo, vel manibus ſi fortè ſtrangulauerit.*

3 Dixi *voluntarium,* quia aliàs ſi inuoluntarium fuerit, nempe caſum contingens, veluti ſi cadente lapide, vel alio caſu fortuito alicui exiſtenti intra Eccleſiam mors contingat, vel ab aliquo, qui non ſit compos mentis, quis exiſtens intra Eccleſiam interficiatur, minimè per hoc Eccleſia polluta dicenda erit, ſicut etiam polluta cenſeri non debet ob homicidium ab ebrio, qui ebrietatis furore extra ſe totaliter poſitus eſt, vel ab aliquo dormiente inter ſomniandum, aut denique ab aliquo, qui ſe defendendo ſeruato, vt aiunt, moderamine inculpatæ tutelæ, alium occidit, quæ omnia colliges ex dictis per me *d. alleg. 28. n. 13. & 16.*

4 Dixi iniurioſum, nam ſi homicidium iniurioſum non ſit, Eccleſia minimè polluta cenſenda erit: vnde dubium videtur quod Doctores communiter tradunt, pollui ſcilicet Eccleſiam ex homicidio iuſto, quod per iuſtam iudicis ſententiam infertur, veluti ſi reus in Eccleſia ſuſpendatur, vt docuit D. Antonin. *p. 3. tit. 1. c. 20. §. 4.* & poſt Vinald. & alios Sayr. *de cenſur. lib. 5. cap. 16. n. 13.* Confirmatur difficultas ex reſolutis per Tiraq. *in ſumm. lib. 11. cap. 16. num. 4.* Auil. *de cenſur. p. 5. diſp. 7.* aſſerentes non pollui Eccleſiam ſi iudex mittat ſagittam, & percutiat perturbatorem Reip. in Eccleſia exiſtentem, quem aliter capere non poteſt. Sed rectè defenditur communis, nec obſtat caſus iſte de Reip. perturbatore, ſpecialis enim eſt, ex notatis à Doctoribus per text. *ibi in cap. perpendimus, de ſentent. excomm.* & ita vtrumque caſum bene diſtinguit Emman. Sà *in aphoriſm. verbo Eccleſia, n. 13.* Ad argumentum verò, quòd tale homicidium iniurioſum non ſit, reſpondet Soar. *tom. 3. diſput. 81. ſect. 4. in princip.* iniurioſum eſſe poſſe reo, quia licèt ſupplicio dignus ſit, ius tamen habet ne in tali loco talem vim patiatur, deinde eſſe iniurioſum loco ſacro, & ipſi Deo, in cuius honorem Eccleſia ſpecialiter dicata, & conſecrata eſt, iuxta text. *in c. 1. & per totum, hoc tit. lib. 6.* Confirmatur ex reſolutione eorum, qui tenent quòd licèt coitus coniugalis de ſe licitus ſit, in Eccleſia tamen extra caſum neceſſitatis cenſetur illicitus, & Eccleſiam polluit, vt verius, & receptius eſſe poſt Nauar. & Henric. comprobant infinitis adductis Sanch. *de Matrim. lib. 9. diſput. 15. à n. 7.* Sayr. *d. cap. 16. à num. 19.* Soar. *d. ſect. 4. verſ. tertiò violatur.*

His etiam caſibus annumerandum putat Abb. *in* 5
præſenti, n. 2. in fine, homicidium, ſeu martyrium alicuius Sancti, ſi à tyranno, vel hæreticis in Eccleſia committatur, cùm enim per Sancti mortem, ſeu martyrium Eccleſia conſecretur, *cap. quamvis 22. diſt. cap. fundamenta, verſ. iſti ſunt,* ibi, *ipſam glorioſo cruore martyrij Chriſto Domino conſecrarunt, de elect. lib. 6.* non poteſt dici Eccleſiam pollui, ſeu fœdari, ſed magis illuſtrari. Verùm contrariam ſententiam tenuit gloſſ. *verbo ſanguinis, ad fin. in c. 1. hoc tit. lib. 6.* quam ſequuntur conſtantiſſimè ſcribentes communiter, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 48. n. 24.* Sayr. *d. c. 16. n. 14. verſ. item citatis locis,* adducentes rationem efficacem, quia quò ſanctior eſt, qui occiditur in Eccleſia, eò grauior eidem Eccleſiæ infertur iniuria, & licèt ex effuſi ſanguinis paſſione Eccleſia conſecrata maneat, ex actione tamen effundentis ſanguinem, hoc eſt, accidentis, iniurioſum eſt, & ſacrilegum homicidium, iuxta illud: Actio diſplicuit, paſſio grata fuit.

In gloſſ. *Reconciliari,* ibi, *ſi dubitatur an ſit conſecrata.* 6
Notatur ad hoc, quòd Eccleſia conſecranda eſt, quando neſcitur, ambigiturve ſit conſecrata nécne, nec appareat vllum conſecrationis indicium, ſiue argumentum, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 18. c. 26. q. 12. & p. 2. lib. 9. c. 4. q. 5.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 1. c. 5. n. 4. verſ. ſecundò,* in dubio enim non præſumitur conſecrata Eccleſia etiam per diuturnitatem temporis *cap. Eccleſia, cap. ſolemnitates, de conſecr. diſtinct. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 415. & 582.* vbi *in fin.* diſtinguit inter Cathedrales Eccleſias, quæ præſumuntur conſecratæ, & inferiores, quæ tales non præſumuntur, refert Ioan. Bapt. Coſta *remed. ſubſid. remed. 116. num. 8.* Cæterùm dignoſcitur Eccleſia conſecrata, vel ex ſcriptura, ſeu inſtrumento donationis, vel ex antiquis libris Eccleſiæ, veluti columna, ex ſaxo, aut tabula marmorea, vel ex crucibus rubeis pictis ad parietes Eccleſiæ, vt animaduertit Coſta *remed. 116. n. 7.* vel ex dicto teſtis, etiamſi vnus ſit, vt reſoluunt Doctores per me citati in collect. *in cap. in omni negotio, n. 25. de teſtib.*

Cap.

Cap. Cùm ſis. V.

1 Altaria plura, complureſque Epiſcopi poſſunt in vna Eccleſia, & vna Miſſa conſecrari. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr. Anan.Butr.Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian *in ration.lib.3.iuris Pontif. pag.*415. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*531.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant.Aug. *collect.*4. *Decret. lib.*1. *ſub tit.de vſu, & actione pallij, cap.vnic.*

2 *Et plures Epiſcopos*, &c.] De conſecratione Epiſcoporum, latè dixi *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.*1. *tit.*1. *c.*5. & aliqua obſeruanda cùm plures ſimul Epiſcopi conſecrantur, ponit Caſtald. *in praxi caremon. lib.*1. *ſect.*10.*c.*5.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia minimè execrata cenſetur quando corruit tectum integris, & illæſis remanentibus parietibus*, & n.2.

3 *Eccleſia conſecratione non indiget, quando parietes non ſimul, & in totum, ſed paulatim, ſeu per partes deſtruuntur, & ſucceſſiuè reparantur.*

4 *Eccleſia totum ædificium quando, ſiue caſu fortuito, ſiue conſultò deſtruitur, & corruit in totum quoad tectum, & parietes, tunc minimè retinet antiquam conſecrationem, etſi eo animo deſtruatur, vt iterum ex eadem materia reædificetur.*

Cap. Lineis. VI.

1 Eccleſia & Altare non debent denuò conſecrari, ſi corruat totum tectum, & parietes ſint illæſi, & tabula, vel menſa Altaris non ſit mota, nec enormiter læſa, licèt in ſua extremitate ſit modicùm fracta. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar. Ioan.Andr.Butr.Anan.Hoſt.Anchar.Henric. Panorm. Viuian.*in ration.lib.3.iuris Pontif. pag.*393. Alagona *in compend.iuris Canon. pag.*513.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1. refertur ab Ant.Aug. *collect.* 2. *Decret.lib.*3. *tit.*14.*cap.vnic.*

2 Hanc eandem concl.ex hoc text.deſumunt Syl.2. *q.*4. & Tabien.2. §. 1. Durand. *in rationali Diuinorum lib.*2.*c.*6.*n.*31. Soar. *tom.*3. *q.*83. *diſp.*81. *art.*3. *diſt.*1. Azor.*inſtit.moral. p.*1.*lib.*10.*c.*26.*q.*12. Ratio eſt, quia Eccleſiæ conſecratio habet tantum reſpectum ad Eccleſiam ipſam, quatenus ex lapidibus compaginatur, & conſtruitur, & ita potius reſpicit parietum formam, quàm vniuerſi ædificij, per conſecrationem namque conſtituitur in ſtatu diuinæ domus quam non aliter repræſentat niſi iuxta lapidum diſpoſitionem, iuxta illud, quod in illius dedicatione decantat Eccleſia: *Quæ conſtruitur in Cœlis viuis ex lapidibus*, & iterum ibi, *expoſiti lapides ſuis coaptantur locis*, & inde eſt, quòd ſolemnitas conſecrationis tantùm parietibus, & lapidibus adhibetur. Fit etiam, vt ſi parietes ipſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, Eccleſia ex eo execrata cenſeatur, vt notat gloſſ. *verbo exuſta in cap. Eccleſiis*, per text.*ibi*, *de conſecrat. diſt.*1. præter alios Durand. *d. loco*, facit text.*in l.domum*, *ff.de contrah. empt.*

3 Illo verò caſu Eccleſia conſecratione non indiget, quando parietes non ſimul, & in totum, ſed paulatim, ſeu per partes deſtruuntur, & ſucceſſiuè reparantur, tunc enim pars habita per modum acceſſorij etiam conſecrata habebitur, vnde etiam ſi curſu temporis vniuerſa materia, quæ antea erat modò non extet, ſed noua in totum ſuperueniat, adhuc non erit Eccleſia iterum conſecranda, ſed ad ſummum aquæ tantum benedictæ aſperſione exorcizanda, de quo eſt text.*in c.de fabrica, verſ.& ideo, iuncta gl.verbo innouata, de conſecr. diſt.*1.*gloſ.verbo parietibus in præſenti, & in c.propoſuiſti, verbo reconciliari*, & hæc reſolutio eſt de mente Doctorum omnium in illis iuribus, vt notarunt ſcribentes *in c.*3.*& in c.ſicut, de Iudæis.* Ratio huius reſolutionis duplex aſſignari poteſt. Prima eſt, quia dum Eccleſia paulatim, & ſucceſſiuè reficitur, magis dignum attrahit ad ſe minus dignum, arg. text.*in l.qui Religioſi, ff. de rei vendic.& quod in dubijs, hoc tit. & c. vnic.eod.tit.lib.*6. Secunda ratio eſt quia licèt ex noua materia paulatim à primis fundamentis reficiatur, non ideo deſinit eſſe eadem Eccleſia, arg.text.*in l.quod in rerum natura.ff.de leg.*1.*& l.proponebatur, ff.de iud.& l.grege, ff.de leg.*4. quibus iuribus conſtat à ſimili quòd populus, ſeu communitas licèt curſu temporis amittat perſonas illas, quas habebat tempore, quo actus nomine eiuſdem communitatis fuit celebratus, & nouæ perſonæ ſuperueniant, non ideo minus deſinit eſſe eadem communitas, ac proinde actus, & obligatio ſemel contracta nomine populi, & communitatis dicitur perdurare: vnde fit, vt votum, ſeu iuramentum nomine communitatis emiſſum obliget ſucceſſores, quia communitas ex mutatione perſonarum non mutatur, imò eadem ſemper reputatur, iunctis in hoc traditis per Bald.*in d.l proponebatur*, Azeued.*ad Curiam Piſanam, lib.*4.*c.*5. Auil.*ad cap.Prætorum, c.*19.*in verbo priuilegiis, n.*3.

Quando verò totum Eccleſiæ ædificium, ſiue caſu fortuito, ſiue conſultò deſtruitur, & corruit in totum 4
quoad tectum, & parietes, tunc minimè retinet antiquam conſecrationem, quæ ideo de nouo illi eſt adhibenda, de quo eſt gloſſ.*verbo innouata, & in c de fabrica, de conſecr. diſt.* quatenus diſtinguit inter eum caſum, quando inſimul, & in totum deſtructa eſt Eccleſia, & quando per partes reficitur à primis fundamentis, ſimilis gloſſ.*in c.propoſuiſti, ſup hoc tit.* & in domo priuata quoties prædicto modo deſtruitur, ſcilicet inſimul, & in totum, quod non cenſeatur eadem domus, nec duret obligatio reſpectu illius, quamvis de nouo reficiatur, eſt text.*in l.inter ſtipulantem*, §.*ſacram, ff. de verb.oblig.& in l.qui res*, §*aliam, ff.de ſolut.* opt.text. *in c.Iudæi, & in c.ſicut Iudæi, de Iudæis*, iunctis vtrobique gloſſis, & Doctoribus, quatenus concedunt prædictis Iudæis veteres Synagogas reficere non verò nouas reædificare, & ædificium ſic reædificatum non dicitur vetus, quod antea erat, ſed de nouo conſtructum; facit etiam quia Eccleſia deſtructa minimè gaudet priuilegiis conceſſis Eccleſiis, vt per Tiraq. & Sanch. quos citaui *ad c. Abbate* 25.*n.*11.*infr.de verborum ſignif.pag.*489. quibus adde Curt.*conſ.*26. Albert. Brun.*in tract.de interitu, & perempt.concl.*5.*per tot.* Bellon.*conſ.*1.*n.*7. Eraſm.à Cochier.*de iuriſd.Ordin.in extrpos, p.*3.*q.*19. *per tot.* ad plura inferentes: per quæ iura relata ita poſt Archid. & Card.*in d.c.de fabrica*, & alios *in d.c.propoſuiſti*, tenent Syloeſt.*verbo cōſecratio* 2.*q.*4. Tabien.*eod.verbo*, 2.§.1. Armil.§.2. Durand *d.n.*11. Nau. *in man.c.*27.*n.*253. Henriq.*in ſum.lib.*9.*de Miſſa, c.* 27. §.5.*in fin.* Quæ quidem reſolutio ampliatur, vt procedat etiam quando Eccleſia inſimul, & in totum deſtruitur eo animo, vt iterum ex eadem materia reædificetur, adhuc enim ſi parietes corruant in totum, vel pro maiori parte; erit Eccleſia execrata cenſenda, & noniter conſecranda, prout ſentiunt præcitati Doctores, ad quod eſt text. opt. *in d.* §.*ſacram, in fine*, vbi quando domus funditus, & ſimul deſtruitur, licèt eo

animo

Digitized by Google

animo, vt iterum reficiatur, non cenſetur poſtea reædificata eadem, ſed diuerſa domus, & ideo expirat obligatio reſpectu eiuſdem, provt *ibi* notarunt ſcribentes omnes, & *in d.l.qui res, §.aliam, ff.de ſolut.* Sed obſtant quòd ſi nauis deſtruatur eo animo, vt ex eiſdem tabulis, & ex eadem materia iterum reficiatur, cenſetur eſſe eadem nauis,& durat obligatio reſpectu eiuſdem, provt habetur *in d.§.ſacram,& in d.§.aliam,* vnde videbatur ſimiliter dicendum in domo eodem animo deſtructa,& per conſequens in Eccleſia materiali, maximè naui æquiparatur, ex text. *in c.non turbatur,* 24.*q.*1.*& in c.ante omnia* 40.*diſt.* Verùm ſatiſfit ſi ex mente Bart.Paul. Alex.& Iaſ.*ibid.* reſpondeatur peculiariter,& vtilitatis cauſa introductum fuiſſe in naui, & cùm ſit res mobilis eius naturæ, vt hinc inde amoueri ſoleat, ita participet ex animo, vt minimè extinguatur obligatio reſpectu eiuſdem, ſi nouæ refectionis animo deſtruatur, & ex eadem materia reficiatur, quaſi potens ſit animus hoc operari, quæ ratio ceſſat reſpectu domus cùm ſit res immobilis, arg. text. *in l.ius ſingulare, ff.de legib.*

SVMMARIVM.

1 *Cœmeterium polluitur ſi excommunicatus in eo ſepeliatur,* & n.2.

3 *Cœmeterio polluto ob ſepulturam excommunicati, non ideo polluitur Eccleſia, bene tamen è conuerſo ſi cœmeterium Eccleſiæ ſit contiguum.*

4 *Cœmeterium, ſeu Eccleſia, an cenſeatur polluta quando per Epiſcopum excommunicatum conſecratur, remiſſiuè.*

5 *Excommunicati, qui cum ſignis pœnitentiæ deceſſerunt, & abſolutionem dum viuerent petierunt, ſed morte præuenti abſoluti non ſunt, an Eccleſiaſtica ſepultura priuentur, remiſſiuè.*

6 *Cœmeterium debet eſſe ab Epiſcopo benedictum.*

CAP. Conſuluiſti. VII.

1 EXcommunicatorùm corpora ſi ſepeliantur in cœmeterio, illud polluitur, & eſt reconciliandum aſperſione aquæ ſolemniter benedictæ, vt fit in dedicatione Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr.Anan.Hoſt.Butr.Henric. Anch.Panorm.Viu.*in ration.lib.*3.*iuris Pontif.pag.*416. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 531. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.refertur ab Ant. Aug.*collect.*4. *Decret.lib.*3.*ſub tit.de celebr.Diuin.offic.c.*1.

2 Hanc eandem concluſ.ex hoc text. deſumunt Hoſt. *in ſumm. ſub hoc tit.n.*7. Nauar. *in man.c.*27.*n.*257.*ad finem,* Henriq.*in ſum.lib.*9.*c.*27.*§.*5.*& lib.*13.*c.*51.*§.*3. & poſt Palud.Syluest.& alios Sayr.*de cenſur.lib.*2.*c.*4. *n.*11.*& lib.*5.*c.*16. *n.*22. & poſt eum Auil. *eod. tract. p.*5.*diſp.*7.*dub.*1.*verſ.tertius caſus,* Soar.*tom.*3.*diſp.*81. *ſect.*4.*verſ.quartò, & de Relig.tom.*1.*tract.*2. *lib.*3.*c.*2. *à n.*3.Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit. lib.*32.*n.*17. Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*10.*c.*26.*q.*13. *verſ. tertiò, & p.*2.*lib.*9.*c.*5.*q.*1.*verſ.quarto.*Ant.Ricc.*de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.*4.*c.*90.*à n.*19. Fr.Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.*2. *q.*39. *art.*5. *concl.*1.*verſ.tertius caſus,* Vgolin.*de poteſt. Epiſc.c.*29. §.4.& alios per me citatos *de offic.& poteſt.Epiſc. p.*2.
3 *alleg.*28.*n.*52.qui omnes rectè notant ſi in cœmeterio excommunicatus ſepeliatur, non ideo eo polluto pollui Eccleſiam, licèt è conuerſo polluta Eccleſia cœmeterium pollui, ſi eidem ſit contiguum, vt formaliter in vtroque membro decidit text. *in cap. vnic. hoc tit. lib.*6. & conſtat ex relatis per Henriq. *d.* §.5. Sayr.*d. c.*16.*n.*28. Cened.*ad Sextum collect.*11. *n.*7. rationem reddit idem text. quia acceſſorium naturam ſequitur principalis, non è contra principale ſuum ſequitur acceſſorium, nec minus dignum trahit ad ſe magis dignum, iuxta reg.*cap. quod in dubiis, ſupr. hoc tit. cum ſimilibus.*

4 Vtrùm autem ſimiliter cœmeterium, ſeu Eccleſia polluta cenſeatur quando per Epiſcopum excommunicatum conſecratur, vide Fr. Emman. *in ſumma, tom.*1.*c.*153.*n.*2. *concl.*2. Soar.*dict. ſect.*4. *verſ. quartò violatur Eccleſia,* vbi negatiuam ſequuntur opinionem.

5 Vtrùm verò excommunicati, qui cum ſignis pœnitentiæ deceſſerunt, & abſolutionem dum viuerent petierunt, ſed morte præuenti abſoluti non ſunt, Eccleſiaſtica priuentur ſepultura, dixi ad *cap. ad hæc* 5, *n.*12.*de priuileg. pag.*352.vbi *n.*6.plura de etymologia verbi *cœmeterium, & n.*8. vtrùm ſi cœmeterium auctum ſit ſine Epiſcopi auctoritate, in ea parte aucta poſſit excommunicatus ſepeliri.

6 In gloſſ.*Cœmeteria,*ibi,*& cœmeterium cum ſit conſecratum.* Ergo non ſufficit quòd in eo ſepeliantur corpora mortuorum ad hoc vt dicatur locus ſacer, & religioſus, ſed requiritur, vt ſit ab Epiſcopo benedictum, *Clem.*1.vbi gloſſ.*verbo cœmeteriis, de ſepult.* & *ibid.* Anchar.*num.* 4. Vitalin. *ſub num.* 14. Innoc. *in cap. abolendæ, n.*2. *in fine, de ſepult.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 26. *n.*4. At vero quando à multo tempore citra in aliquo loco cadauera ſepeliuntur cum permiſſione, ac etiam acquieſcentia Epiſcopi, & ab omnibus communiter pro cœmeterio diu fuerit reputatus, debet præſumi quod locus fuerit deſtinatus ad ſepulturam mortuorum, & inſimul ab Epiſcopo benedictus, licèt verè, & realiter benedictione careret, vt notant Card.Zabar *in d. Clem.*1. *n.*10. *in fine, & n.*11.*circa med.verſ.& hoc verius, de ſepultur.* quem ſequuta eſt Rota *in Cæſarauguſtana dedicationis* 28. *Februarij* 1625. coram bonæ memoriæ Patriarcha Manzanedo.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiam faciens conſecrari, tenetur eam dotare,* & n.2.

3 *Eccleſiam nullus debet dedicare, ſeu conſecrare niſi fuerit antea eidem Eccleſiæ aſſignata dos competens.*

4 *Eccleſiæ dos ante conſtructionem conſtitui debet.*

CAP. Cùm ſicut. VIII.

Honor. III.

1 ECcleſia non eſt conſecranda niſi priùs ei fuerit prouiſum de dote, & qui illam facit conſecrare, tenetur eam dotare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.Collect. Zabar. Ioan.Andr. Butr.Hoſt.Anchar. Henric.Panorm.Viuian. *in rationali lib.*3. *iuris Pontif. pag.*416. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 531. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Lambertin.*de iurepatron.lib.*1. *p.*2.*q.*5.*art.*10.Iulian.Viu.*in praxi iuriſpatron. part.*1. *lib.*2.*c.*4.*num.*25. quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part.*3. *alleg.*70. *n.* 29. Nullus enim debet dedicare, ſeu conſecrare Eccleſiam aliquam, niſi fuerit antea eidem Eccleſiæ aſſignata dos competens, *c.nemo, de conſecrat. diſt.*1. vbi

Vbi *gloſſ. penult.* & Archid. *n.* 4. ac Turrecrem. *q.* 6. Abb. *in c.* 1. *n.* 1. *de cenſib.* Rot. *deciſ.* 141. *n.* 5. *p.* 2. *diuerſ.* Bald. *conſ.* 132. *vol.* 3. Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de Clerico debitore*, §. 14. *n.* 2. Quæ autem dos debeatur Eccleſiæ, & quando tradi debeat, vide Lambertin. *d. q.* 5. Duen. *reg.* 225. Roch. *de iurepatr. verbo conſtruxi, q.* 2. *n.* 4. *cum ſeqq. & verbo dotauit, q.* 5. Iul. Vin. *d. c.* 4. *per totum*, & alios plures quos citaui *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 27. *n.* 3. latè Bellet. *d.* §. 5. *per totum.*

4 In gloſſ. *Conſecrandæ*, ibi, *nec etiam fundanda niſi prius competens dos fuerit ei aſſignata.* Notatur ad hoc, quòd ante conſtructionem Eccleſiæ dos conſtitui debet, Viuian. *d. c.* 4. *n.* 23. vbi cum Abb. *hîc n.* 3. & 4. reſoluit conſtructorem Eccleſiæ, quæ ſine dote fuit ædificata, poſſe ad eam dotandam directè compelli officio iudicis Eccleſiaſtici, additque patronū cogi poſſe pro dote, & eius ſupplemento ſi ſit fundata, & conſecrata, non tamen dotata, qui tamen ſi non ſoluendo ſit, ſed tempore conſecrationis fuit cautè prouiſum per inſtrumentum, tunc is tenetur, cuius culpa non fuit dos exacta; ſi autem non fuit cautè prouiſum, tunc tenetur conſecrator, dummodo id fiat ſine enormi læſione Eccleſiæ, & fiat de bonis patrimonialibus conſecratoris, vel de fructibus Eccleſiæ ipſius, de quo latè Lambertin. *d. quæſt.* 5. *art.* 18.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſia polluta per Sacerdotem ſimplicem reconciliari non poteſt, etiamſi aqua fuerit per Epiſcopum benedicta.*

2 *Eccleſiæ violatæ reconciliatio, ſi ſit conſecrata per Epiſcopum, facienda eſt per aquam cum vino, & cinere benedictam, per ſimplices autem ſacerdotes reconciliari non poteſt, etiamſi in contrarium ſit conſuetudo.*

3 *Aquæ benedictæ quot ſint genera, & de eius virtutibus, & antiquo vſu in Eccleſia contra dæmones, remiſſiuè.*

Cap. Aqua IX.

Gregor. I X.

1 Eccleſiam pollutam non poteſt ſimplex Sacerdos etiam de mandato Epiſcopi reconciliare cum aqua per Epiſcopum benedicta, ſed debet ipſemet Epiſcopus, quia licèt poſſit committere, quæ ſunt iuriſdictionis, non poteſt ea, quæ ſunt Ordinis, & conſuetudo contraria eſt corruptela. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panormit. Cened. *collect.* 135. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 417. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 532. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant. p.* 1. & 2.

2 Collige ex text. Eccleſiæ violatæ reconciliationem (ſi ſit conſecrata) per Epiſcopum faciendam eſſe per aquam cum vino, & cinere benedictam, per ſimplices autem Sacerdotes reconciliari non poſſe, etiamſi in contrarium ſit conſuetudo, vt per Fuſch. *de viſitat. lib.* 2. *c.* 25. *n.* 12. & 13. Sot. *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 3. *verſ. quod ſi fuerit conſecrata*, Læl. de Zanch. *de priuil. Eccleſ. priuil.* 4. *ex n.* 2. Cened. *d. collect.* 135. *n.* 1. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 2. *q.* 38. *art.* 8. *concl.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *c.* 5. *q.* 5. Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. c.* 29. §. 8. *n.* 1. & alios plures, quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 28. *n.* 55. & infrà *ad c. vlt. n.* 2. *hoc tit.*

Reconciliatio Eccleſiæ voluntariè, illicitè, iniurioſè, & publicè pollutæ per magnam effuſionem ſanguinis, aut ſeminis humani, debet fieri expenſis illius, qui eam violauit, ſi eſt ſoluendo, alioqui ſi Eccleſia eſſet curata, & violator eſſet pauperculus, reiiceretur onus in Parochum, quatenus eius redditus eſſent idonei ferendo, niſi oppoſitum iuberet conſuetudo, aut ſtatutum. At vbi Parochus, & ipſe pauper eſſet, tunc ſumptibus Parochianorum, & poſt eos in ſubſidium, ſcilicet in defectum omnium debet Epiſcopus ſuis expenſis Eccleſiam reconciliare, *c. Eccleſiis* 68. *diſt. cap. Eccleſiis, de conſecrat. diſt.* 1. Nauar. *man. c.* 27. *n.* 256. *cum ſeq.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 1. *c.* 5. *n.* 18. vbi eadem vtitur diſtinctione quando ignoraretur auctor pollutionis, refert & ſequitur Ioan. Bapt. Coſt. *de remed. ſubſid. remed.* 116. *n.* 1. vbi *n.* 3. reſoluit quòd ſi Eccleſia polluta eſſet Regularis ſine cura animarum, atque ignoraretur quis violauerit Eccleſiam, vel etiam ſciretur, ſed is non eſſet ſoluendo, tunc nec populus, nec Epiſcopus teneretur.

De aquæ benedictæ quatuor generibus, & eius 3
Effectibus, antiquóque vſu in Eccleſia contra dæmones, vide latè Marsil. Columna. Archiepiſcopum Salernitanum *in ſpeciali tract. de aqua benedicta.* VValfrid. Strabo *de rebus Eccleſ. c.* 29. & 30. Raban. Maur. *in inſtit. Cleric. lib.* 2. *c.* 55. Turrecrem. *in ſpeciali tract. de aqua benedicta*, Benzon. *de Iubilæo, c.* 7. *à fol.* 431. *vſque ad* 434. Theod. *lib.* 6. *hiſtor. tripart. c.* 33. Guillelm. Durand. *in rationali diuinorum, lib.* 4. *c.* 4. *n.* 10. Paul. Fuſch. *de viſit. lib.* 1. *c.* 7. *n.* 3. *cum ſeqq.* Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſiæ, lib.* 1. *c.* 21. *n.* 2. Fr. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana, lib.* 4. *c.* 22. Henriq. *in ſumm. lib.* 4. *c.* 15. §. 8. *lit. E*, Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 4. *c.* 10. *q.* 4. & *part.* 2. *lib.* 9. *c.* 15. *per totum*, Card. Cæſar. Baron. *annalium Eccleſiæ, tom.* 2. *anno Chriſti* 132. *pag. mihi* 62. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 2. *c.* 2. *ſect.* 3. *quæſt.* 3. *pag. mihi* 523. Galganet. *de iure publico, lib.* 2. *c.* 65. Emman. do Valle *de incantation. & enſalmis, ſect.* 2. *c.* 11. *num.* 6. & 27. & *c.* 13. *num.* 8. me citato *in hoc loco*, Lauor. *variar. lucubrat. tit.* 2. *c.* 3. *ex n.* 65. Et de multis miraculis per aquæ benedictæ virtutem, vide Henriq. *d. lit. E.* Cardin. Baron. *tom.* 3. *anno Chriſti* 307. *pag.* 284. & *tom.* 7. *anno Chriſti* 537. *pag.* 271. Et de vſu aquæ apud Hebræos, & Gentiles ad expiationem, & ablutionem, vide Ioan. Pined. *ſuper Iob. p.* 1. *c.* 9. *pag.* 369. Et quod aqua benedicta dæmones fugat, Theodor. *lib.* 5. *hiſtor. Eccleſ. c.* 21. Gretſer. *de Cruce, lib.* 4. *c.* 36. Torreblan. *lib.* 2. *de magia, cap. vltim. ex num.* 35. idque cacodæmones Indiis confeſſos narrat Franciſc. Gomera *in hiſtor. Mexicana cap.* 235.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſia etiam non conſecrata ſi polluitur reconcilianda eſt.*

2 *Eccleſia etiam non conſecrata, ſed tantummodò benedicta, reconciliari poteſt per quemcunque ſimplicem Sacerdotem, & hoc per aſperſionem aquæ luſtralis, etiam ab Epiſcopo non benedictæ.*

3 *Eccleſia polluitur per ſanguinis effuſionem.*

4 *Eccleſia polluitur propter voluntariam humani ſeminis effuſionem intra Eccleſiam contingentem.*

5 *Eccleſia vt polluta maneat non requiritur quòd ſit conſecrata, ſed ſufficit quòd ſit ſpecialiter benedicta.*

6 *Loci ſacri nomine intelligitur non ſolùm Eccleſia, aut cœmeterium conſecratum, ſed etiam locus ad eam, vel alia diuina Officia deſtinatus.*

Cap. Si Eccleſia. X. & vlt.

1 ECcleſia non conſecrata ſi polluatur effuſione ſanguinis, vel ſeminis, ſtatim eſt lauanda aqua exorcizata ne ſuſpendantur organa diuinæ laudis, & quàm citius fieri poteſt, eſt conſecranda. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Heuric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 417.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 532.* remiſſiuè Ximen. *in concordant. part. 1.*

2 Collige ex text. quòd ſi Eccleſia non fuerit conſecrata, ſed tantummodo benedicta, reconciliari poteſt per quemcunque ſimplicem Sacerdotem, & hoc per aſperſionem aquæ luſtralis, vt per Nauar. *in man. c. 27. n. 151.* Tolet. *in ſumm. lib. 5. c. 8. n. 15.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 48 n. 10.* Paul. Fuſch. *de viſit. lib. 1. c. 15. n. 16.* Cened. *ad Decret. collect. 155.* Henriq. *in ſumm. lib 9. de Miſſa, c. 27. §. 6. & lib. 13. c. 15. §. 5.* Sayr. *de cenſur. lib. 5. c. 16. n. 31.* Mar. Alter. *de cenſuris, tom. 2. diſp. 3. c. 4. verſic. quod ſi,* Vgolin *de officio Epiſcopi, c. 29. §. 8. n. 3.* Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælat. tom. 2. q. 39. art. 8. concl. 1.* Auil. *de cenſuris, p. 5. diſp. 7. dub. 4.* cum quo aduerte non eſſe neceſſarium quòd aqua ſit per Epiſcopum benedicta, vt Eccleſia non conſecrata reconcilietur, licèt hoc requirat Toletus, conuincitur enim ex verbis huius text. ibi, *aqua protinus exorcizata lauetur,* quod non liceret ſi Epiſcopi licentia, benedictio, aut auctoritas eſſet expectanda, vt exorciſmus aquæ per Epiſcopum eſſet faciendus, refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg. 28. n. 57.*

Quæ autem Eccleſiæ præſumantur conſecratæ, vt eas, ſi fuerint pollutæ, teneatur Epiſcopus reconciliare? vide Sylueſt. *in ſumm. verbo conſecratio, il. 2. n. 3.* Lambertin. *de iurepatron. lib. 1. p. 1. in 8. art. 2. quæſt. princ. n. 10. verſ. an autem qualibet,* Selu. *de benef. p. 1. q. 6. n. 28.* Maſcard. *de probat. concl. 582.*

Aut ſanguinis effuſione, &c.] Notatur ad hoc, quòd
3 per ſanguinis effuſionem Eccleſia polluitur, de quo plures citaui Doctores *ad cap. tuarum 11. n. 2. de priuil. pag. 363.* vbi *num. ſeqq.* adduxi multa requiſita quæ deſiderantur, vt hæc procedat reſolutio dixi etiam *alleg. 28. n. 30. cum ſeqq.*

Semine.] Notatur ad hoc, quòd propter voluntariam
4 humani ſeminis effuſionem intra Eccleſiam contingentem illa polluitur, vt Doctores, quos citaui *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 28. n. 42.* vbi multipliciter declaraui *num. ſeq.*

5 In gloſſ. *Non conſecrata,* ibi, *& ita Eccleſia non conſecrata gaudet eodem priuilegio,* &c. Notatur ad hoc quòd vt Eccleſia polluta maneat, non requiritur quòd ſit conſecrata, ſed ſufficit quod ſit ſpecialiter benedicta, vt diuina fiant Officia, ita docent citati ad *d. c.*
6 *tuarum, n. 10.* Nomine enim loci ſacri intelligitur non ſolùm Eccleſia, aut cœmeterium conſecratum, ſed etiam locus ad eam, vel alia Officia diuina deſtinatus. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. n. 16. verſ. ſecundo.* Vide quæ dixi *d. alleg. 28. n. 22.*

De Celebratione Miſſarum, Sacramento Euchariſtiæ, & aliis diuinis Officiis.

Tit. XLI.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panormit. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol. 115.* Ioan. de Londriis *in breuiario ſanctorum Canonum, fol. 175.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol. 147.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. pag. 498.* Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analyt. poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag. 297.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.* 1

De Miſſæ ſacrificio vide Mich. Timoth. Ioan. Baptiſtam Scortia, Anton. Honcala, & Martin. de Frias *in ſuis tract. de hac re editis,* Conc. Trid. *ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ,* Repert. Inquiſit. *verbo Miſſa.* Caiet. *in opuſculo de ſacrificio Miſſæ contra Lutherum,* Sebaſt. Medic. *in ſum. omnium hæreſum, verbo Miſſa,* Barth. Humad. *l. 58. gloſſ. 1. tit. 4. p. 1.* Alphonſ. de Caſtro *lib. 10. aduerſus hæreſes, verbo Miſſa,* citatos à Cened *ad Decret. collect. 44. n. 1.* Card. Bellarm. *in ſuis controuerſ. Cathol. vbi de Miſſa,* Conat. *lib. 4. var c. 22.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo Miſſa,* Iodoc. Cocc. *tom. 2. theſauri Cathol. lib. 6. art. 4.* Gabr. Vaſq. *in 3. p. D. Thom. tom. 3. q. 83. diſp. 220.* Henriq. *in ſumm. lib. 9. de vero Miſſæ ſacrificio.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 242. de Miſſa,* Barthol. ab Angelo *in examine Confeſſorum dialog. 5. de Miſſa,* Chamerot. *de Sacram. vbi de ſacrificio Miſſæ,* Balduin. iun. *ſuper opera controuerſ. Bellarm. p. 2. lib. 4.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 18. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 29. à n. 143.* Soar. *tom. 3. diſp. 72. ſect. 2.* Bonacin. *de Sacram. diſp. 4. quæſt. vltima.* Luc. Pinel. *in tract. de valore Miſſæ,* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 41. per totam,* Stephan. Fagnndez *in quinque Eccleſiæ præcepta præc. 1.* Ioan. Certan. Epiſcopum Acernen. *in expoſitione Miſſæ ſacroſanctæ, ac cæremoniarum, quæ in eius celebratione fiunt,* & plures alios quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 24.* vbi plura vtila infero, pluresque dubias quæſtiones in hac materia reſoluo, videlicet an Miſſa pro multis celebrata tantùm valeat ſingulis, ac ſi pro vno ſolo celebraretur: & an recipiens plura ſtipendia pro pluribus Miſſis celebrandis teneatur abſolutè tot Miſſas celebrare, ita vt ſecus faciens peccet mortaliter, ac teneatur ad reſtitutionem? & an denique Sacerdos, qui pingue ſtipendium pro Miſſa dicenda recepit, alteri Sacerdoti ſtipendium minoris valoris pro ea Miſſa celebranda tribuere, & reliquam partem ſibi retinere poſſit. Super quibus quæſt. cum hinc inde multa Doctores tradidiſſent Sacra Congreg. Conc. Sanctiſſ. D. N. Vrbani VIII. auctoritate ſub die 25. Iunij huius anni 1625. in hæc verba: *Sanctè & piè inter declarationes de celebratione Miſſarum cenſuit.* 2

Deinde vbi pro pluribus Miſſis etiam eiuſdem qualitatis celebrandis plura ſtipendia, quantumcunque incongrua, & exigua ſiue ab vna, ſiue à pluribus perſonis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Eccleſiis, Capitulis, Collegiis, Hoſpitalibus, 3

libus, Societatibus, Monaſteriis, Conuentibus, Domibus, ac locis piis quibuſcunque tam Sæcularibus, quàm Regularibus, Sacra Congregatio ſub obteſtatione diuini Iudicij mandat, ac præcipit, vt abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint, itavt alioquin ij, ad quos pertinet, ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quinimò grauiter peccent, & ad reſtitutionem teneantur.

4 Id verò, vt deinceps obſeruetur exactiùs, Sacra Congregatio eadem auctoritate reuocat priuilegia, & indulta omnia quibuſvis perſonis, Eccleſiis, ac locis piis tam Sæcularibus, quam Regularibus cuiuſcunque Ordinis, Congregationis & Inſtituti, quamcunque ob cauſam conceſſa, quibus indulgetur vt certarum Miſſarum, vel Anniuerſariorum celebratione, aut aliquibus Collectis, ſeu Orationibus, plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat.

5 Ac ſimiliter omne damnabile lucrum ab Eccleſia remouere volens, prohibet Sacerdoti, qui Miſſam ſuſcepit celebrandam cum certa eleemoſyna, ne eandem Miſſam alteri parte eiuſdem eleemoſynæ ſibi retenta, celebrandam committat, &c.

6 De Venerabili Euchariſtiæ Sacramento, vide Concil. Trid. *ſeſſ.* 13. Angl. *in floribus Theolog. vbi de Euchariſtia*, Card. Bellarm. *in ſuis controuerſ. lib. 2. de Euchariſtia*, Henriq. *in ſum. lib.* 8. *de Sanctiſſima Euchariſtia*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 1. c. 6.* Barthol. ab Angel. *in examine Confeſſorum dial.* 4. Gabr. Vaſq. *in 3. part. D. Thom. tom. 3. q. 73. diſp.* 177. *cum ſeqq.* Petr. de Ledeſma *in ſum. p. 1. tract. del excellentiſſimo Sacramento del Altar, que ſe llama Euchariſtia*, Ægid. de Coninch. *de Sacram. tom. 1. q. 73.* Bonacin. *d. diſp. 3. q. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Preſbyter tenetur horis debitis dicere horas Canonicas, permittitur tamen ſibi ex cauſa dicere eas vſque ad veſperas incluſiuè.*

2 *Doctores referuntur de horis Canonicis tractantes.*

3 *Tempus recitandi diuinum Officium incipit à media nocte antecedentis diei, & perſeuerat vſque ad mediam noctem ſequentis diei incluſiuè.*

4 *Matutinum ſimul cum Laudibus recitari poteſt in Veſperis antecedentis diei poſt tempus Completorij, etiam non expectato Solis occaſu.*

5 *Matutinum ſine Laudibus recitari poteſt.*

6 *Nocturna Matutini concurrente iuſta cauſa per ſpatium trium horarum ſeparatim recitari poſſunt.*

7 *Officium diuinum ad euitandum peccatum mortale in priuato ſufficit quòd recitetur eo interuallo, quod eſt inter medium noctis præcedentis, & ſequentis.*

8 *Horæ canonicæ recitandæ ſunt iuxta ordinem ab Eccleſia præſcriptum, quem ſi quis non ſeruauerit, minimè peccabit mortaliter, nec etiam venialiter ſi faciat ex iuſta cauſa.*

9 *Officium vnius diei commutans in officium alterius peccat mortaliter.*

10 *Clerici adſtricti ad horas Canonicas recitandas iuxta Breuiarium Romanum non poſſunt alio vti.*

11 *Clericus negotiis implicatus ſtatim manè omne penſum horarum vſque ad veſperam ſoluere poteſt.*

12 *Horæ canonicæ ſunt ſeptem.*

13 *Horas omnes Canonicas omittens vno die vnum tantum committit peccatum.*

14 *Agricultura Clericis, & Religioſis non prohibetur.*

15 *Clerici, quibus non ſuppetit ex Sacerdotio, poſſunt honeſto artificiolo victum quærere.*

16 *Horæ canonicæ cur humano, Eccleſiaſticóque iure in ſeptem diſtinctæ fuerint, remiſſiuè.*

17 *Septenarius numerus perfectiſſimus, & maxima habetur in conſideratione.*

Cap. Preſbyter. I.

Ex Concil. Agathen.

Preſbyter dicto Matutini officio debet dicere horas, & Veſperas horis competentibus, & manè dictis horis viſitare infirmos, mox ſi vult, exeat ad opus naturale ieiunus, vt deinde poſſit ſuccurrere hoſpitibus infirmis, defunctis, &c. vſque ad ſtatutam horam, pro qualitate temporis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iur. Pontif. pag.* 419. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 534. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* referunt Burchard. *lib. 2. Decretal. cap.* 104. & 105. Iuo *p. 6. cap.* 181. & 182. & Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 2. tit. de ſuffragiis, c. 2.* 1

De horis Canonicis, de quibus agitur *in præſenti*, vide Tabien. Roſel. Angel. Sylueſt. Armil. Caiet. & alios Summiſtas *verbo horæ*, Nauar. *de oratione, & horis Canon.* Alban. de Ferrariis, & Nicol. Ploue, Carol. Macignum, & nouiſſimè multos de more referentem Martin. Bonacin. de horis Canon. Marcel. Francolin. *in tract. de tempore horarum Canon.* Sot. *de iuſtit. lib. 10. q.* 5. Medin. *in C. de oratione*, Sandoual. *de officio Canon.* Card. Bellarm. *in ſuis controuerſ. tom. 3. vltim. controuerſ. tertia, lib. 1. c.* 10. Iacob. de Graff. *in deciſ. aureis, p. 1. lib. 2. c. 50. cum ſeqq.* Veg. *in ſumm. p. 1. c.* 28. Fr. Emman. etiam *in ſum. tom. 1. à c.* 140. Valent. *tom. 3. diſp. 6. q. 2. punct.* 10. Petr. de Ledeſma *in ſumm. p. 2. tract. 9. c.* 4. Prax. Epiſcop. *p. 1. verbo Horæ*, Soar. *de Relig. tom. 2. tract. 4. lib.* 4. Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 1. cum ſeqq.* Carol. de Graſſis *de effectibus Cleric. effectu* 17. Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 37. n. 41. cum ſeqq* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 18. c. 11. & lib. 30. tract. 3. à n.* 32. Vgolin. *de officio Epiſcopi, c. 3. §.* 1. Monet. *de diſtribut. quotid. p. 2. q.* 3. Carril. *in itinerario ordinandorum, ſect.* 6. Fr. Raphaël. de la Torre *de Relig. tom. 1. tit. de horis Can.* Alphonſ. de Torres *de iuſtit. Sacerd. p. 1. c.* 6. Cantar. *in decem præcepta Decalogi, lib. 1. c. 16. & 17.* Nicol. Garc. *de benef. p. 3. c.* 1. Vincent. Filliuc. *tom. 3. tract. 23. c.* 7. Ioan. Malder. *de virtutib. tract. 10. c.* 2. Vaſq. *in opuſculo de benef. c.* 4. Paul. Squid. *de obligat. Clericorum, p.* 1. nouiſſimè Illuſtr. D. meum Roder. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſum *in comment. ad c. 1. & 2. diſt.* 91. 2

Matutinali officio expleto. Quo autem tempore Matutinum, & Laudes recitari debeant, & poſſint, tractant Doctores ſupracitati, dum agunt quo tempore recitandæ ſint horæ Canonicæ, & licèt illam veram teneant concluſionem, quod tempus recitandi diuinum officium incipiat à media nocte antecedentis diei, & perſeueret vſque ad mediam noctem ſequentis incluſiuè, excipiunt tamen ab hac regula Matutinum, reſoluentes illud ſimul cum Laudibus recitari poſſe veſperis antecedentis diei, id eſt, poſt tempus veſpertinum, & Completorij, ſi iuſta ſubſit cauſa, vt ſcilicet deuotius oret, vel vt ſequenti manè ſtudiis operam dare debeat, vel quia non ita commodè poterit Matutinum recitare, ita S. Thom. *quodl. 5. art.* 28. Soar. *d. lib. 4. c. 27. n.* 11. Leſſ. *d. c. 37. num.* 79. Azor. *d. lib. 10. c. 9. q.* 5. Filliuc. *tom. 2. tract. 23. c.* 8. *quæſito* 10. Bonacin. *de horis Canon. diſp. 1. quæſt. 3. puncto 3. n.* 10. Nec eſt neceſſe expectari occaſum Solis; ſed 3 4

ſed poſt tempus Completorij (quod iuxta communem ferè conſuetudinem ſolet eſſe circa tertiam, vel quartam horam poſt meridiem) poteſt Matutinum perſolui, Soar. *d. c.* 27. *num.* 14. Filliuc. *d. c.* 8. *q.* 10. *num.* 275. Bonacin. *d. punct.* 3. *num.* 16. Gauant. *in comment. ad rubr. Miſſal. tom.* 2. *ſect.* 1. *c.* 5. *tit.* 6. *num.* 6. me citato *in hoc loco*, Diana *reſol. moral. p.* 2 *tract. de horis Canon. reſol.* 39. vbi tamen ſubdit nolle reticere, Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moral. tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 2. *num.* 59. & Fabr. *de ſacram. Ordinis diſt.* 24 *q.* 1. *diſp.* 1. *n.* 148. docere poſt horam vigeſimam poſſe aliquem recitare Matutinum vnà cum laudibus Officij diei craſtinæ. Aduertere tamen oportet quòd licèt Matutinum, & laudes vnam horam conſtituant, ac proinde ſimul in veſperis antecedentis diei perſolui poſſint, vt citati Doctores reſoluunt, non ideo dicendum eſt Laudes, Matutino perſoluto in veſperis diei antecedentis, non poſſe vſque in ſequentem diem differri, quia antiquitus, vt ex hoc text. colligitur, receptum erat, vt prope auroram recitarentur ſeparatim à nocturnis, quare ita docent Nauar. *de orat. c.* 3. *n.* 28. & 64. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 16. *n.* 36. Azor *d. lib.* 10. *c.* 8. *q.* 4. Valer. Reginald. *d. lib.* 18. *n.* 164. & 170. Nicol. Garc. *d. c.* 1. *num.* 224. Francolin. *in tract. de tempore horarum Canon. c.* 27. Soar. *d. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 9. *ad finem*, & *c.* 14. *n.* 9. Carol. Macign. *de horis Canon. c.* 48. *n.* 25. & 30. Bonac. *in ſimili tract. diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 3. *num.* 11.
6 An autem nocturna Matutini poſſint ſeparatim recitari, non bene conſtat inter Doctores, negant Francol. *d. c.* 27. *num.* 8. & *ſeq.* Macign. *d. c.* 48. *n.* 24. Azor. *d. c.* 8. *q.* 4. Verùm intra ſpatium trium horarum ſeparatim recitari poſſe, præſertim iuſta concurrente cauſa, meo iudicio melius tenet Vincent. Filliuc. *d. tract.* 23. *cap.* 6. *num.* 202. & 238.

7 *Vt horis competentibus.*] Nota in officio publico ſeruandam eſſe conſuetudinem receptam de tempore recitandi horas Canonicas, in priuato tamen, etſi laudabilius ſit, vt ſingula ſuis temporibus, & interuallis orentur, tamen ad vitandum peccatum mortale ſufficit, vt recitentur eo interuallo, quod eſt inter medium noctis præcedentis, & ſequentis, qui enim interea temporis horas recitauerit, ſiue in initio, ſiue in medio, ſiue in fine, ſatisfacit ſubſtantiæ præcepti, vt per Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 37. *n.* 78.

8 *Videlicet Primam, Tertiam, Sextam, &c.*] Horæ igitur Canonicæ recitandæ ſunt iuxta ordinem ab Eccleſia præſcriptum, videlicet Matutinum, & Laudes deinde Primam, Tertiam, Sextam, & ſic deinceps, vt ex hoc text. colligit Bonacin. *d. quaſt.* 3. *punct.* 4. *n.* 1. Qui tamen horarum ordinem non ſeruat, recitando ſcilicet Primam ante Laudes, vel Veſperum ante Primam, non peccat mortaliter, vt per Leſſ. *d. c.* 37. *num.* 80. Bonacin. *d. punct.* 4. *num.* 2. reſoluens nec peccare venialiter, dummodo faciat ex iuſta cauſa, Vnde infertur eum, qui ab amico vel à ſuperiore inuitatur ad recitandam Primam, cum ipſe nondum recitauerit Matutinum, poſſe cum eo primam recitare, recitando poſtea Matutinum, habet enim iuſtam ordinis variandi cauſam, vt per Azor. *d. lib.* 10. *c.* 10. *q.* 1. Soar. *d. lib.* 4. *c.* 24. *num.* 4. *verſ. altera mutatio*, Filliuc. *d. c.* 8. *q.* 8. *num.* 232. Vaſq. *in opuſculo de beneſic. c.* 4. §. 1. *art.* 2. *dub.* 4. Hinc etiam colligitur eum, qui dum Tertiam recitat, recordatur ſe non recitaſſe Primam, vel Matutinum, poſſe Tertiam proſequi cum intentione recitandi poſtea Matutinum, vel Primam, idem dicendum in eo, qui ad chorum accedit dum canitur Tertia, ſed ipſe nondum recitauit Matutinum, & Primam; ita docent Nauar. *d. c.* 21. *n.* 59. Fr. Emman. *in ſumm. p.* 1. *c.* 142. *num.* 4. Leſſ. *d. cap.* 37. *dub.* 12. *num.* 80. Azor. *d. lib.* 10. *cap.* 10. *q.* 1. Molfeſ. *tract.* 2. *c.* 2. *num.* 34. Paul. Squilas *p.* 1. *dub.* 24. *num.* 47. Carol. Macign. *de horis Canon. c.* 45. *num.* 1. & *num.* 24.

Vtrùm commutantes officium vnius diei in officium alterius peccent mortaliter? Duæ ſunt opiniones. Prior tenet peccare ſolum venialiter, ſiue mutent in totum, ſiue in partem, quia adimplent præceptum quoad ſubſtantiam, quamvis non adimpleant quoad modum, ita Syluest. *verbo hora, q.* 12. *num.* 15. Veg. *in ſumm. part.* 1. *cap.* 117. *caſu* 17. Prax. Epiſcop. *part.* 1. *verbo hora Canonica, n.* 6. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. §. *quid ſi recitandum*, Leſſ. *d. lib.* 2. *c.* 37. *num.* 77. Azor. *d. lib.* 10. *cap.* 10. *q.* 2. Vaſq. *in opuſculo de beneſic. cap.* 4. *dub.* 2. Poſterior verò, quæ probabilior eſt, tenet peccare mortaliter, quam tuentur Tabien. *verbo hora, q.* 10. Nald. *in ſumm. verbo diuinum officium, num.* 16. Iacob. de Graff. *d. lib.* 2. *c.* 51. *num.* 10. Nauar. *de orat. c.* 19. *num.* 201. Philiarch. *p.* 1. *lib.* 1. *c.* 6. *concl.* 6. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1. *c.* 141. *n.* 3. & *quæſt. Regular. tom.* 1. *q.* 42. *art.* 8. *ad finem*, Petr. de Ledeſma *in ſumm. p.* 2. *tract.* 9. *c.* 4. *concl.* 16. Card. Bellarm. *tom.* 3. *lib.* 1. *controu.* 3. *c.* 18. Filliuc. *d. tract.* 23. *cap.* 8. *q.* 2. *num.* 186. & *c.* 7. *q.* 3. Molfeſ. *tract.* 5. *c.* 2. *num.* 50. Nicol. Garc. *d. c.* 1. *num.* 150. Valer. Reginald. *d. lib.* 18. *num.* 177. Soar. *d lib.* 4. *c.* 11. *num.* 6. & *c.* 23. *num.* 12. & 24. Ad rationem verò primæ ſententiæ reſpondetur mutantem diuinum officium non ſolum peccare contra modum præcepti, verum etiam contra ſubſtantiam, quia mutans officium, quoad eam non adimplet præceptum, cum Eccleſia non ſolùm præceperit rationem diuini Officij in genere, verùm etiam in particulari. Vnde etiam infertur Clericis ad- 10
ſtrictis ad horas Canonicas recitandas iuxta Breuiarium Romanum, vel habentibus priuilegium vtendi Breuiario non Romano, licitum minimè eſſe relicto proprio ſuæ Eccleſiæ, vel Religionis, alio vti, vt docent Nauar. *d. c.* 19. *num.* 211. Valent. *d. diſp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. Vaſq. *d. c.* 4. *dub.* 2. *art.* 1. Bellarm. *tom.* 4. *controuerſ. lib.* 1. *de bonis operibus, c.* 18. *verſ.* & *quamvis*, Soar. *d. lib.* 4. *c.* 11 *num.* 4. & *c.* 23. *num.* 2. & 9. Filliuc. *d. tract.* 23. *c.* 7. *q.* 1. Azor *d. lib.* 10. *c.* 11. *q.* 2. Valer. Reginald. *d. lib.* 18 *num.* 168. Carol. Macign. *c.* 29. *n.* 13. Nicol. Garc. *d. c.* 1. *num.* 155. Bonacin. *d. diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 1. *num.* 3. vbi *n.* 5. aſſerit probabile eſſe præciſo præcepto in contrarium poſſe aliquem priuatim relicta conſuetudine propriæ Eccleſiæ recitare diuinum officium iuxta Breuiarium Romanum, quia illud recitans conformat ſe Eccleſiæ, quæ eſt mater omnium Eccleſiarum.

Veſperámque perſoluat.] Notatur ad hoc, quòd Clericus negotiis implicatus ſtatim manè omne penſum horarum ſoluere vſque ad veſperum poteſt, vt per Azor. in hunc text. intelligentem *d. lib.* 10. *c.* 9. *q.* 4. vbi etiam per verba illa, ibi: *Ita tamen, vt horis competentibus iuxta poſſibilitatem, aut à ſcholaribus publicè compleantur*, intelligit concedi Clerico, vt priuatim extra chorum manè horarias preces peroret, & curet inſuper, vt publicè in templo à cæteris Clericis minoribus, quos text. huiuſmodi ſcholares appellat, tempeſtiuè decantentur. 11

Qui ſeptenarius numerus.] Horæ igitur Canonicæ ſunt ſeptem, Matutinum ſcilicet, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ, Completorium, ita Sot. *de iuſtit. lib.* 10. *q.* 5. *art.* 4. Soar. *d. lib.* 4. *c.* 6. *num.* 6. Nicol. Garc. *d. c.* 1. *n.* 224. Vincent. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 23. *c.* 3. *punct.* 8. *num.* 107. Molfeſ. *tract.* 5. *c.* 1. *num.* 21. Bonac. *de horis Canon. diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 3. *num.* 3. Quicquid horas Canonicas eſſe octo à Laudibus Matutinum diſtinguentes teneant Nauar. *de horis Canonicis, cap.* 3. *num.* 27. 12

*n.*27.poſt D.Antonin.Francolin.*c.*12.*n.*4. Fr.Emman. *in ſumm.tom.*1.*c.*140.*n.*1. Carol. Macign. *c.*7.*num.*57. *cum ſeqq.*

13 Vtrùm autem omittens vno die omnes ſeptem horas, vnum tantùm, aut plura committat peccata? Reſpondetur vnum tantummodo committere peccatum externum omiſſiomis conſummatum, quia omnes ſeptem horæ ſunt vna oratio, ſeu vnum officium cadens ſub vno præcepto, licet peccatum tantò ſit grauius, quanto plores horæ omittuntur, dummodo tamen omiſſio diuini Officij per ſe conſideretur abſque repetitione, & moltiplicatione actuum voluntatis, & abſqua oppoſitione ad varias virtutes, ex quibus quis tenetur horas recitare; ita docent Nauar. *de orat.c.*7.*n.*60.Iacob.de Graff.*d.lib.*2.*c.*51.*n.*14.Henriq. *in ſumm.lib.*5.*c.*5.§.6.Fr.Emman.*d.c.*141.*n.*16.Valent. *tom.*3.*diſput.*6.*q.*2.*puncto* 10. *circa* 8. *verſ. dixi autem*, Prax. Epiſco. *d. verbo hora Canon.* §.10. Flamin. *de reſignat.lib.*1.*q.*9.*n.*8.Bellarmin.*d.lib.*1.*de bonis operibus*, c.18.Nald.*verbo diuinum Officium*,*n.*10. Azor.*d.lib.*10. *c.*7.*q.*4.Petr.de Ledeſma *d. p.*2.*tract.*9.*cap.*4.*concl.*14. *diffic.*1. Vaſq *in opuſc.de benefic.cap.*4.§.1.*art.*2.*dub.*5. *n.*71.Molſeſ.*d.tract.*5.*c.*5 *n.*9. Filliuc. *d tract.*13.*cap.*2. *q.*11.*n.*248.Nicol.Garc.*d.c.*1.*n.*132.Valer.Reginald.*d. lib.*18.*n.*145.*&* 156.Suar.*d.lib.*4.*c.*45.*n.*18.Paul.Squil. *de obligat.clericorum.p.*1.*dub.*33.*n.*68. Malder.*d tr.*10. *c.*2.*dub.*3.*verſ.at queres*,Carol Macign.*c.*25.*n.*7.Bonac. *diſp.*1.*q.*5 *punct.*1.*n.*8. Portel. *in dub. Regul.verbo hora Canonica*,*n.*5.Diana *reſol.moral.p.*2.*tract.de horis Canon. reſol.*quamvis Tabien.*verbo hora*, *q.*18. & Leſſ.*d.lib.*2. *c.*37.*dub.*9.*n.*53. & alij teneant tot peccata committi, quot ſunt horæ Canonicæ.

14 *Ad opus rurale.*] Ergo agricultura Clericis, & Religioſis non prohibetur, vt per Marant. *de ordine iudic,*
15 *p.*4.*diſt.*9.*n.*65.*pag.mihi* 147. Quibus enim non ſuppetit ex Sacerdotio, poſſunt honeſto artificiolo victum quærere, Viuian.*tom.*1.*communn. opinion. lib.*4.*titul.*11. *n.*43.*verſ.& Concilium*, *pag.* 565. Nauar *commento* 2.*de Regular.n.*37. ſic Apoſtoli laborabant manibus ſuis ne quenquam grauarent, Paul. 1. ad Theſſal. 2. *&* 1. ad Corinth.4. *&* Act.2. *cap.*18.*cap.nunquam*, *de conſecr. diſt.* 5. Et D Lucas manibus operabatur in pingendo, & D. Antonius in colendo terram, & texendo fiſcellas. Quamobrem permiſſum eſt Clericis, maximè quibus Eccleſia non ſufficit, vt victum, & veſtitum quærant, & exerceant opera ruſticalia, veluti fiſcellas iuncis texere, caniſtra viminibus plectere, farrere humum, areolas æquo limite diuidere, in quibus cum olerum iactata fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ aquæ ducantur irriguæ, inſerere fructuoſas arbores, vel gemmia, vel ſurculis apum aluearia fabricare, & lina texere pro capiendis piſcibus, proprias vineas putare, vel fodere, domos ſuas reficere, & alia huiuſmodi facere, *cap.Preſbyter*, *cap.Clericus victum*, 91.*diſtinct.* dummodo tamen non impediantur munera, quibus incumbere debent, Steph. Gratian.*diſcept. forenſ.c.*57. *n.*27. Non eſt igitur in Ordinum promotione excludendus, qui arte aliqua fabrili vſus fuit ſine iuris infamia, nam D. Paulus Apoſt. fuit ſutor tabernaculorum, B. Ioſeph. faber lignarius, Iacobus, & Iudas fuerunt agricolæ, & Alexander carbonarius electus eſt in Epiſcopum, vt refert Henriq. *in ſumm. lib.*14.*c.*5.§.3. *poſt princ.*

16 *Ergo his temporibus*, &c.] Ex his verbis colligi videtur orationes, & preces humano Eccleſiaſticóque iure diſtinctas fuiſſe in ſeptem horas Canonicas, & non plures, aut pauciores, atque hac ratione diſpoſitæ, vt contineant Hymnos, Pſalmos Antiphonas, & cætera huiuſmodi, ita Petr. Gregor. *partit.iuris, lib.*1. *tit.*20.*c.*2.Durant.*de ritibus Eccleſia, lib.*3.*c.*2.*num.*34. Card.Bellarmin.*tom.*3.*contron. vlt. generali,lib.*1.*de bonis oper.c.*19.*ad finem*, Azor.*d.lib.*10.*c.*1.*q.*7.*& cap.*1. *q.*13.Vincent.Filliuc.*d.tract.*23.*c.*3.*q.*5.*n.*90.*& cap.*5. *n.*146.Carol.Macign.*cap.*9.*à num.*1.Bonacin.*diſput.*1. *quæſt.*1.*puncto* 2.*num.*2 qui contrariis benè reſpondet, quamvis Abb.*in præſenti*, Angel. *verbo hora*, *q* 6. & Tabien.*eod. verbo. quæſt.*15. ac alij Summiſtæ teneant iure diuino determinatum eſſe numerum ſeptem horarum.

In gloſſ. *Septenarius.* Septenarius numerus per ſe 17
dicitur eſſe perfectiſſimus, & maxima habetur in conſideratione diuinis, naturalibus, & humanis literis, de quo multa referunt Anton. Mariæ *communn. opinion.lib* 1.*tit.*3.*n.*20. *pag.*7.*& ſeq.* & Viuian. *tom.*1. etiam *communn. opinion. lib.*1. *tit.*8.*num.*2.*verſic.ſeptem*, *pag.*179.latè Petr.Berchat. *in ſuo diction. p.*3. *verbo ſeptem*, Mexi.*in tract.taſſa panis*, *concl.*7.*in princip*,Mendoç.*in lib.*1. *Regum*, *c.*2. *n.*5.*in expoſitione litera*,*n.*14. nouiſſimè Illuſtriſſ. D.meus Roder.à Cunha poſt primam huius text.impreſſ.à me viſus, *in comment.ad cap. Diacons ſeptem* 12.*n.*2.*diſt.*93.Nam Deus poſt creationem mundi ſeptima die quieuit, quæ appellatur Sabbatum, hoc eſt, dies quietis & benedixit diei ſeptimo. In cœlo ſunt ſeptem ordines Spirituum beatorum ante Deum, ſont ſeptem intelligentiæ, & duæ ſunt illis ſeptem tubæ. Nomen Dei ab Hebræis ſcribitur ſeptem literis. Septem ſunt dona Spiritus ſancti, per quæ numerus iſte ſeptenarius Spiritui ſancto conſecratus dicitur, quæ ſeptem dona apud Zachariam dicuntur, ſeptem oculi ipſius Dei. Septem Lampades ardebant ante Thronum Dei, & ſeptem candelabra aurea, & in medio eorum ſimilis filio hominis, & habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem, vt legitur in Apocalypſi, vidit quoque agnum habentem ſeptem cornua, & ſeptem oculos, & vidit librum obſignatum ſeptem ſigillis, & cùm apertum fuiſſet ſeptimum, factum eſt ſilentium in cœlo. Septem ſunt Sacramenta Eccleſiæ, ſeptem Pſalmi pœnitentiales, ſepties ſalutem dicit Sacerdos aſtantibus Miſſæ. Septem mandata ſecundæ tabulæ. Septem horæ Canonicæ. Septem leguntur beatitudines. Septem virtutes, quibus ſeptem vitia opponuntur. Septem petitiones orationis Dominicæ. Septem hydriæ in Cana Galilææ. Septem verba Chriſti in cruce. Septem dæmonia eiecta de muliere peccatrice. Septem annis Chriſtus fuit profugus in Ægypto. Septima hora reliquit febris filium Reguli. Septem horis Adam, & Eua fuerunt in Paradiſo. In naturalibus, & humanis referuntur etiam ſeptem Planetæ, ſeptem Pleïades, ſeptem dies, ſeptem ætates, ſeptémque miracula mundi, ſeptem mutationes hominum, & ſeptem artes liberales, totidémque mechanicæ, & totidem prohibitæ, ſeptem colores, ſeptem metalla, ſeptem foramina in capite hominis, ſeptem paria neruorum, ſeptem montes in Vrbe Roma, ſeptem Reges Romani, ſeptem bella ciuilia, ſeptem ſapientes tempore Hieremiæ Prophetæ, & ſeptem ſapientes Græciæ. Item ſeptem diebus ardebat Roma ſub Nerone. Per ſeptem Reges neciſa ſunt decem millia Martyrum, ſeptem fuerunt fratres Machabæi, qui paſſi ſunt martyrium, ſeptem fuerunt dormientes, ſeptem conſtituti ſunt electores Imperij, & ſeptem teſtes requirunt leges in teſtamento in ſcriptis, & in teſtamento hominis cæci. Septem annorum puer poteſt ordinari ordine minori, &c.

SVMMARIVM.

1 *Miſſa de feria dimittenda non eſt propter Miſſam ſpecialem.*
2 *Miſſa celebrandæ ſunt de eo facto de quo ſit Officium.*
3 *Sacerdos ſi obligetur à fundatore ad Miſſam quotidie celebrandam peculiariter, votiuam ſcilicet de mortuis, poteſt ac debet celebrare de feſto.*
4 *Sacerdos illis diebus, quibus poteſt Miſſam ſancti eo die currentis celebrare relicta votiua de mortuis, non tenetur collectam pro mortuis, vel Miſſæ votiuæ, quam promiſit, adiungere.*
5 *Sacerdoti an fas ſit in diebus profeſtis ſacrum facere pro ſui animi voto, eo prætermiſſo, quod tempori conuenit, oſtenditur.*

Cap. Quidam. II.

Ex Concil. Tribur.

1 LAicis permitti non debet vt ex conſuetudine audiant Miſſam votiuam, v.g. de Trinitate, vel de S. Michaële, niſi ſuo tempore, vel aliquando, ſed audiant Miſſam currentem in illo die. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 420. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 534. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. Tribur. quod celebratum fuit tempore Bonif. VI. anno Domini 895. vt refert Monet. *de diſtribut. quotid. p. 1. q. 5. n. 2.* ſed in Conciliis editis habetur in Conc. Saguſtadien. *c.* 10. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decret. ſub tit. de ſuffragiis, c. 2.*

2 *Vt vlterius hoc non fiat.*] Dicit hic text. celebran-
das eſſe Miſſas de eo feſto, de quo ſit Officium, repre-
henditque Sacerdotes ad inſtantiam laicorum dimit-
tentes Miſſas proprias propter peculiares ex deuotio-
ne, prout illum refert Bonacin. *de Sacrament. diſput. 4.*
quæſt. vltim. puncto 7. §. 3. n. 4. verſ. dixi, & Fr. Ludou.
Miranda *in man. Prælatorum, tom. 1. q. 41. art.* 21. & quod
diebus feſtis non ſint dicendæ Miſſæ votiuæ, ſed pro-
priæ, niſi cauſa vrgeat, veluti pro benedictione nuptia-
rum, ſepultura alicuius, & ſimilibus ſecundùm Rubri-
3 cas, dicit Iul. Lauor. *de indulg. p. 2. c. 30. n.* 105. & ideò ſi
obligetur Sacerdos à fundatore ad Miſſam quotidie
celebrandam peculiariter, votiuam ſcilicet de mortuis,
poteſt ac debet celebrare de feſto, quando occurrit,
Armil. *verbo Miſſa, n.* 28. Tabien. *eodem verbo, n.* 48. &
Syluest. §. 4. Sà *in aphoriſm. n.* 48. Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, p. 1. caſu 23. verbo primum oſtendo*, Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib 10. c. 32. q. 5.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, c. 14. n. 4.* Et. Emman. *in ſumm. tom. 1. c.* 248. *n.* 9. Henriq. *lib. 9. de Miſſa, c. 23. n. 6.* Soar *tom. 4. diſp. 83. ſect. 3. verſ. in quo eſt magna*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 27. n.* 208. Poſſeuin. *de officio Curati, c. 2. num. 44. ad finem*, Fraxinel. *de obligat. Sacerdot. ſect. 4. concl.* 4. Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. q. 41. art. 21. concl.* 12. Bonacin. *de Sacram. diſp. 4. quæſt. vltim. puncto 7. §. 3. n.* 4. Ratio eſt, quia omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris ex opere operato, valor autem ex opere operantis in Miſſa votiua, vel pro defunctis interdum valet minus, quàm in Miſſa de Feſto, vel de Feria, cùm illa ſit breuior, & quia ob familiaritatem breuius & minus attentè vt plurimum dicitur à Sacerdote, & dato quod magis valeret, ſupplet maiori deuotio Sacerdotis, & interceſſio Sancti, cuius ſuffragium in Miſſa imploratur, D. Thom. *in 4. diſt. 45. q. 2. art. 3. quæſtiunc. 1. ad 2.* S. Antonin. *p. 1. tit. 10. cap. 2. §. 3.* Rutil. Benzon. *in ſpeculo Epiſcop. & curat. lib. 1. diſput. 2. q. 2. concl.* 4. Nam memoria Sancti, vel nouitas Officij Miſſæ eleuat, & adauget deuotionem celebrantis, ex qua pendet valor ex opere operantis, vt inquit Nau. *conſ. 37. n. 2. ſub tit. de pœnitent. & remiſſ. in nouis.*

Vnde bene ſequitur Sacerdotem illis diebus, quibus 4
poteſt Miſſam eo die currentem celebrare, non teneri collectam, ſeu Orationem, pro mortuis, vel Miſſæ votiuæ, quam promiſerat, adiungere, nullum enim defraudat, quamvis collectam pro mortuis, vel Orationem Miſſæ votiuæ non recitet, cùm poſſit eo die Miſſam currentem celebrare, & defectum Miſſæ petitæ ſupplere, & compenſare orationibus illius Miſſæ, quam celebrat, ita Nau. *in man. c. 25. n.* 100. Fraxin. *d. concl. 4. §. 7.* Ludou. Beja *d. caſu 23. verſ. demum*, quos refert, & ſequitur Bonac. *d. §. 3. n. 5.* vbi *n. 6.* cum eodem Beja *verſ. ſecundum nempe*, & Fraxi. *§. 5. dictis locis*, tenet eum, qui ſuſcepit munus celebrandi triginta Miſſas ſancti Gregorij pro defunctis, non teneri ſingulas de requie celebrare, iis præſertim diebus, quibus officium ſolemniter celebratur.

Vtrùm autem Sacerdoti fas ſit in diebus profeſtis 5
ſacrum facere pro ſui animi voto, & ſententia eo prætermiſſo, quod tempori conuenit? Affirmatiuam partem tuetur Azor. *d. lib. 10. c. 32. q. 7.* reſpondens in hoc text. illos ſolùm reprehendi, qui ſuperſtitioſa quadam religione voti ſingulis diebus peculiaria Sacra ſanctæ Trinitatis, & ſancti Michaëlis audiebant, & Sacra tempori congruentia negligebant. Vnde colligitur neminem ex præcepto obligari ad audiendam Miſſam diei, ſed ſatisfacere aſſiſtens cuilibet Miſſæ etiam defunctorum cum attritione, vt per Sot *in 5. diſt. 13. q. 2. art. 1. verſ. quod autē*, Syluest. *verbo Miſſa, il. 2. n.* 4. Henriq. *d. lib. 9. c. 23. §. 5. & c. 25. §. 4.* Petr. Ledeſma *in ſum. vbi de Sacram. Euchariſt. c. 27. verſ. ſeptima concl.* Campan. *ad finem ſui diuerſorij iur. Canon. in exhortat. n. 11. verſ. alterum eſt*, contra Aſten. Angel. & Alex. de Ales, quos refert, aduertens *c. ex hoc attendendum, de conſecr. diſt.* 1. vbique ferè derogari.

SVMMARIVM.

1 *Miſſam ſemel in die ſufficit Sacerdoti celebrare, niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat*, & n. 2.
3 *Miſſas tres in die Natiuitatis Domini licitum eſt cuilibet Sacerdoti celebrare.*
4 *Miſſam vnam ex tribus, quas quilibet Sacerdos dicere poteſt in die Natiuitatis Domini, ſatisfacit fideles audiendo.*
5 *Cauſæ ſufficientes ad celebrandum ſecundam Miſſam quæ ſint, oſtenditur.*

Cap. Conſuluiſti. III.

Innoc. III.

SAcerdoti ſufficit ſemel in die vnam Miſſam ſolum- 1
modo celebrare, niſi in caſu neceſſitatis, & in Chriſti natali. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Rebuff. Cened. *collect.* 175. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 421. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 524. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 33. c. 1.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt D. 2
Thom. *3. p. q. 83. art. 2.* Franc. à Victoria *de Euchariſtia*, §. 95.

§.95.Sylueſt.*verbo Miſſa* 1.*num.*7. Angel.*eodem verbo, num.*46.S.Antonin.*p.*3.*tit.*13.*c.*6.§.5. Brun. *de carem. Eccleſ.lib.*6.*cap.*1.*in princ.* Lxl. de Zanch. *de priuileg. Eccleſiaſt.priuileg.*128.*ex n.*1.Nauar.*in man.c.*25.*n.*87. *& conſ.*9.*ſub hoc tit.in antiq.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.*3.*princ.n.*54.Menoch.*de arbitr.caſu* 407.Bernard. & Salzed.*in pract.canon. cap.*35.*in nouiſſ.edit.*Vaſq.*p.*3. *diſp.*232.*c.*5.plures apud Cened.*ad Decret.collect.*175. *n.*1.Petr.de Ledeſma *in ſumm.p.*1.*tract.de Sacram.Euchariſt.c.*19.*concl.*6. Azor. *inſtit.moral.p.*1.*lib.*10.*c.*24. *q.*6. Farinac. *fragment.crimin.p.*1.*lit.C.n.*309.*cum ſeqq.* Aloyſ.Rice.*in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.*351. *in* 1.*edit.*aliàs *reſol.*301.*in* 2. *edit.* Ægid. Couinck. *de Sacrament.& cenſur.tom.*1.*q.*83.*dub.*4.*à n.*212.Fr.Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum, tom.*1.*quæſt.*40.*art.*8. *concl.*1. Bonac. *de Sacrament.diſp.*4.*quæſt.vlt.puncto* 7. §.5.*n.*9.Marc.Anton.Genuenſ.*in practic.Archiepiſcop. Neapol.cap.*64. Stephan.Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcept.præc.*1. *lib.*3. *c.*16. apud quorum plures videri etiam poteſt qua pœna puniatur Sacerdos eodem die duas Miſſas celebrans.

3 *Excepto die Natiuitatis Dominicæ.*]Notatur ad hoc, quòd in die Natiuitatis Domini licitum eſt plures Miſſas celebrare, quo die Teleſphori Papæ decreto ter Miſſæ ſacrificium fit, *cap.nocte ſancta, de conſecrat. diſt.*1.Azor.*d.q* 8.*verſ.excipiunt*, Fr.Ludou.Miranda *d. art.*8.*concl.*2.& alij *in d.cap.nocte*, & *ſuprà* citati, quare trium Miſſarum ſignificationem eleganter explicat Guillelm.Durand. *in rationali diuinorum, lib.*6.*cap.*13.
4 *n.*17.*cum ſeqq.*Vtrùm autem fideles teneantur illas tres Miſſas audire? in dubium reuocatur à Doctoribus, qui communiter tenent ſatisfacere audiendo vnam ex tribus, Nauar.*in man.c.*21.*n.*2.*in princip.*Ferdinand. Paëz *in repet.c.Miſſas, de conſecrat.diſt.*1. *num.*82.*cum ſeqq.* Nald.*in ſumm.verbo Miſſa,n.*10.Sylueſt.*verbo Miſſa* 2. *n.*1.*verſ* 7.Henriq.*lib.*9.*de Miſſa, c.*25.§.3. Barthol.ab Angelo *dial.*5.§.801.Bonac.*de Sacram.diſp.*4.*quæſt.vlt. puncto* 11.*n.*10.

5 *Niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat.*] Cauſas plures ſufficientes ad celebrandam ſecundam Miſſam enumerant, Nauar.*in man.c.*25.*n.*87.& 93.Nicol.Aurific.*de carem. Eccleſ.c.*14.§.*quæ ſit iſta cauſa,fol.*259.Sot.*in* 4.*diſt.*13. *q.*2.*art.*2.*verſ.ſed huius occaſione*, Rebuff.*in repet.huius text.verſic. ſecundò poſſunt dici plures Miſſæ*, Spin. *d. gloſſ.*3.*princ.num.*54. *verſ.tamen caſus*, Valent. *tom.*4. *diſp* 6 *q.*11.*puncto* 3. *ad* 7. Hieronym.Llamas *in* 3.*p. methodi,cap.*5.§.17.Soar.*tom.*3.*ad* 3.*p. D.Thomæ,q.*83. *art.*2.*diſp.*80.*ſect.*3. Azor.*d.q.*6. Nugn. *ad dict.*3.*part. D.Thomæ,quæſt.*83.*art.*2. Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*19.*n.*171. Card.Tolet.*in inſtruct.Sacerd.lib.*1. *c.*3.Henriq.*in ſumma,lib.*9.*c.*30.§.7.Duas autem neceſſitatis cauſas principaliores referunt Doctores, primam quando Sacerdos poſtquam ſe communicauit, admonetur de neceſſitate infirmi communicaturi, & non habet Hoſtiam conſecratam, tunc enim de nouo videtur poſſe Miſſam facere, niſi adſit alius Sacerdos celebraturus, vt docent Nauar. *d. c.*25.*n.*87. Tolet. *d. c.*3.*ad finem*, Iacob.de Graff *in deciſionibus aureis, p.*1. *lib.*2.*cap.*40.*n.*1.Azor.*d.q.*6. Bartholom.ab Angelo *de Sacram.dial.*5.§.214.& 219.Chamerot.*de Miſſa ſacrificio,dub.*13.Bonac *d.puncto* 7.*n.*10. Secundam quando vnus Sacerdos præficitur duabus, vel tribus Eccleſiis parochialibus ob illarum paupertatem, vt per Barthol. ab Angelo *d.dial.*5.§.222.& Bonac.*d.punct.*7.*num.*10. *verſ.ſecundò*, vbi *in verſ.ſeq.* aduertit ſtandum eſſe legitimæ locorum conſuetudini. Et aduertit Cened. *d.collect.*175.*num.*3. quòd Sacerdos non poterit ſecundam Miſſam celebrare in ſupradictis, & in aliis caſibus ſi vinum ablutionis ſumpſerit in prima Miſſa, & *collect.*149.*n.*1.*in fine*, ex Ioan. de Lapide *in reſolutorio dubiorum circa celebrationem Miſſarum occurrentium, cap.*1. *art.*4.*dub.*1.ait quòd etiam in caſu, quo permittitur bis in die celebrare, ſemper intelligitur, dummodo celebrans ſit ieiunus. Sed iam hodie ob multiplicitatem Sacerdotum hi caſus & alij, ſi qui ſunt, abierunt in deſuetudinem, vt referunt Llam.*d.*§.17.*in fine*, Scort. *de ſacrif.Miſſæ,lib.*2.*c.*16.*num.*2. Vaſq. *in* 3.*tom.*2.*diſp.*232.*c.*5.*n.*48. Soar.*tom.*3. *in* 3 *p. diſp.*8.*ſect.*3.Vgolin. *de offic.Epiſc.c.*16.*n.*4. Molfeſ. *in ſum. Theolog.Moral. tom.*1.*tract.*3.*c.*..*n.*46.Sylu.*in* 3.*part.q.*83. *art.*2. *ad* 5. Ioan.de la Cruz *in direct.conſcient.p.*2.*de ſacrif.Miſſæ, q.*2.*dub.*3.*concl.*3. *in fine.*

Cap. Conſilium. IV.

IN Miſſis in honorem alicuius Sancti diebus ferialis celebrandis licèt dicatur propera præfatio, non tamen dicitur hymnus Angelicus, nec Symbolum. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar. Ioan.Andr.Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.*422. Alagona *in compend.iuris Canon. pag.*534. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*2. refertur ab Ant.Aug. *collect.*4.*Decret.lib.*3.*tit.*33. *cap.*2. 1

Quando in diebus profeſtis celebratur in honorem B.Virginis, vel Spiritus ſancti, vel S.Crucis, tunc nec Hymnus Angelicus, nec Symbolum dicitur, nec etiam Te Deum laudamus, in Laudibus Matutinis, ita ex hoc text.deſumit Guillelm.Durand. *in rationali diuinorum Offic.lib.*4.*c.*13.*in fine.* 2

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos ſemper vinum profundere debet poſtquam totum acceperit Euchariſtiæ Sacramentum; niſi eodem die aliam Miſſam debuerit celebrare, &* num.2.

3 *Euchariſtiam ſuſcepturus debet à media nocte eſſe ieiunus, niſi aliud poſtulet reuerentia Sacramenti, vel neceſſitas.*

4 *Voto non bibendi vinum non contrauenit Sacerdos, qui illud ſuſcipit poſt ſanguinis ſumptionem.*

5 *Ieiunium naturale frangit qui medicinam ore ſumit.*

Cap. Ex parte, V.

SAcerdos poſtquam totum Sacramentum Euchariſtiæ accepit, debet ſemper infundere vinum, & accipere, niſi quando eodem die deberet aliam Miſſam celebrare, quia tunc ſi infuſum vinum acciperet, non poſſet amplius eodem die celebrare. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq Innoc.Collect. Zabar.Ioan. Andr.Hoſtienſ.Anchar. Henric. Butr.Panorm.Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontif.pag.*422. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*534. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.*1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*3.*Decret. lib.*3.*tit.*33.*cap.*4. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Guillelm.Durand.*in rationali diuin.lib.*4.*cap.*1.*num.*26. Sylueſt. *in ſumma,verbo Miſſa, il.*1. *num.*7.*verſ.tertium quando*, Sot.*in* 4.*diſt.*13.*q.*2.*art.*2. *verſ. vnde poſtquam in prima celebratione*, Nauar. *in man. cap.* 24. *n.*88. *in princip.* Rebuff.*in repet. c. conſuluiſti,hoc tit.verſ.& his caſibus.* Stephan.Gaëta *in repet. cap. ad limina* 10.*q.*1. §.6.*num.*119.*in princ.* Cened. *ad Decretal.collect.*149. *num.*2.& *collect.*175.*num.*3. quibus adde Fr. Ludouic. 2

Miranda *in manuali Prælatorum*, *tom.*1. *q.*40. *art.*13. *concl.*3. vbi meminit huius text. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*10. *c.*24. *q.*6. *verſ. excipiunt*, *& c.*30. *q.*1. *verſ. deinde*, & *in verſ. quærit*, reſoluit clericum oportere eſſe ieiunum, vt nihil ſcilicet cibi, potúſve, aut etiam medicamenti ſumatur, & *q.*4. aſſerit licere Presbytero vnà cum vino, quod ad ablutionem ſumi ſolet, ſuſcipere particulas panis conſecratas, quas in corporali, vel etiam patena, vel Calice inuenerit; quod etiam tenent citati à Cened. *d. collect.* 149. *n.*4. *verſ. ſecundus*.

3 Nam ſuſcepturus Euchariſtiam per ſe loquendo debet à media nocte eſſe ieiunus, ieiunio non ſolùm Eccleſiaſtico, verum etiam naturali. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.*1. *lib.*2. *c.*30. *n.*13. Pitigian. *diſt.*7. *q.*4. *art.*2. *&* 3. Azor. *d. c.*30. *q.*2. Barthol. ab Angelo *de Sacrament. dialog.*4. §.203. *& dialog.*5. *de Miſſa*, §.198. Fr. Ludouic. Miranda *d. loco*, Bonacina *de Sacrament. diſp.*4. *quæſt.*6. *puncto* 2. *n.*5. rationem reddit D. Thom. 3. *part. q.*80. *art.*8. Licèt tamen fracto ieiunio Euchariſtiam ſumere quando ita poſtulat reuerentia Sacramenti, vel fert neceſſitas, vt in vndecim caſibus relatis à Cened. *d. collect.* 149. *ex n.*4. veluti Euchariſtia peruentura eſſet ad manus infidelium, qui illam iniuriosè tractabunt, tunc Sacerdotem non ieiunum eam poſſe ſumere, docent Soar. *tom.*3. *diſp.*98. *ſect.*6. *ad fin.* Azor. *d. lib.*10. *c.*33. *q.*7. Valer. Reginal. *in praxi fori pœnitent. lib.*29. *n.*122. Ægid. Coninck. *de Sacram. & cenſuris*, *tom.*1. *quæſt.*80. *art.*8. *num.*21. Poſſeuin. *de officio Curati*, *cap.*8. *n.*11. Fr. Emman. *in ſumma*, *tom.*1. *cap.*66. *num.*1. Vnde etiam Sacerdos, qui loco vini conſecrauit aquam, non aduertens ad hunc errorem, niſi poſt aquæ ſumptionem, debet de nouo vinum conſecrare quamvis fregerit ieiunium per ſumptionem aquæ, nam conſecratio vini ſpectat ad integritatem ſacrificij, quam conſtat eſſe de iure diuino, quod præponderat præcepto Eccleſiaſtico de ſumenda Euchariſtia cum ieiunio; ob id etiam, qui poſt conſecrationem aduertit ſe non eſſe ieiunum, aut ſumpto iam cibo conſecrauit, tenetur ſacrificium perficere, quia arctius eſt vinculum, & maior obligatio perficiendi ſacrificij iam inchoati, quàm ſumendi Euchariſtiam cum ieiunio, vt per Fr. Emman. *d. c.*66. *num.*1. Azor. *d. cap.*33. *quæſt.*3. Valer. Reginald. *d. lib.*29. *num.*122. Henriq. *in ſumma*, *lib.*8. *cap.*50. Cened. *d. collect.* 149. *num.*4. *in princ. & verſ.*11. Ob eandem pariter rationem ſi Sacerdos peracta conſecratione moriatur, nec adſit alius præter Sacerdotem non ieiunum, tenetur Sacerdos non ieiunus perficere ſacrificium, vt tenet Nauarr. *in man. c.*15. *num.*86. Stephan. Gaëta *d.* §.6. *num.*118. *in fine*, Cened. *d. collect.* 149. *verſ. ſeptimus*, quicquid dicant Henriq. *d. lib.*8. *c.*3. & Azor. *d. lib.*10. *c.*31. *q.*2.

4 *Vino profundere debet.*] Cùm ergo obliget Eccleſiæ præceptum ad aſſumptionem vini in prima Miſſæ ablutione poſt ſanguinis ſumptionem, non ex hoc contrauenitur voto non bibendi vinum, vt docet Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.*1. *lib.*4. *cap.*11. *num.*43.

5 In gloſſ. *Ne ſi fortè*, ibi, *ſed poſt medicinam*, &c. Notatur ad hoc, quòd ille frangit ieiunium naturale, qui medicinam ore ſumit, ac proinde non poteſt eo die Euchariſtiam ſumere, vt per Coninck *d. q.*80. *art.*8. *n.*47. *&* 48. Soar. *d. diſp.*68. *ſect.*4. & alios apud Bonac. *d. puncto* 2. *n.*8.

SVMMARIVM.

1 *Verba ſi quæ ſunt in Canone Miſſæ, quæ ab Euangeliſtis dicta non fuerunt, credere debemus, quod à Chriſto Apoſtoli, & ab Apoſtolis eorum ſucceſſores acceperunt.*

2 *Tranſſubſtantiatio quid ſit, remiſſiuè.*

3 *Forma Sacramenti ſanguinis quæ, remiſſiuè.*

4 *Myſterium vnde dicatur, remiſſiuè.*

5 *Teſtamentum vſque ad mortem mutari, vel reuocari poteſt.*

6 *Aqua cum vino in ſanguinem conuertitur.*

7 *Vino conſecrato, & ſubſtantiato, ſi eadem vini ſpecies non ſolùm in maiori, ſed etiam minori quantitate miſceatur, nunquam tale vinum ſic permixtum conuertitur in ſanguinem Chriſti.*

8 *Oleo conſecrato, ſeu aquæ benedictæ quare miſceri poſſit liquor eiuſdem ſpeciei non conſecratus in minori quantitate, ita vt totum maneat conſecratum, non ita in vino conſecrato oſtenditur*, & n.9.

10 *Gutta ſanguinis Chriſti ſi commiſceatur vinum in ſumma quantitate, an maneat ſemper illa gutta ſanguinis ſub particula vini conſecrati, & quid faciendum de illo vino, oſtenditur.*

11 *Vino in ſacrificio Miſſæ quando aqua miſceatur, remiſſiuè.*

12 *Martyri facit iniuriam qui orat pro martyre.*

13 *Suffragiis non indigent viuorum, qui in cœlis ſunt.*

14 *Miſſa non prodeſt Beatis, niſi quatenus per ipſam coluntur, & honorantur.*

15 *Suffragia, & preces pro damnatis ad ignem æternum fieri non poſſunt.*

16 *Traianus an orationibus D. Gregorij ſaluus factus fuerit, oſtenditur.*

Cap. Cùm Marthæ. VI.

Verba ſi quæ ſunt in Canone Miſſæ, quæ ab Euangeliſtis dicta non fuerunt, ſcilicet, myſterium Fidei, eleuatis oculis in cœlum, æterni Teſtamenti, Apoſtoli acceperunt à Chriſto, & ſucceſſores ab Apoſtolis. In Sacramento Euchariſtiæ ſubtiliter tria diſtinguuntur, primò forma viſibilis, id eſt, panis, & eſt Sacramentum geminæ rei, ſed non eſt res. Secundò veritas corporis, & eſt Sacramentum & res, Sacramentum vnius, & res alterius; tertiò virtus ſpiritualis, id eſt, vnitatis, & charitatis, & eſt res gemini Sacramenti, ſed non Sacramentum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Vio *in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 423. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 535. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*3. *Decret. lib.*3. *tit.*33. *c.*5. 1

Tranſſubſtantiauit.] De tranſſubſtantiatione, vide Concil. Trid. *ſeſſ.*13. *de Sanctiſſ. Euchariſt. c.*4. *& can.*2. vbi dicit totam ſubſtantiam panis, & vini conuerti in Corpus, & Sanguinem Chriſti, Iodoc. Coch. *tom.*2. *theſauri Catholici, lib.*6. *art.*5. Soar. *tom.*3. *diſp.* 50. Vaſq. *in* 3. *p. D. Thomæ*, *tom.*3. *q.*75. *diſp.*80. *&* 81. Nugn. *d. q.*75. *art.*1. *diffic.*1. *& art.*4. *diffic.*1. Viuald. *in candelabro aureo*, *vbi de Euchariſtia. c.*7. Chamer. *de Sacram. vbi de Euchariſtia, cap.*6. Ægid. de Coninck *de Sacram. & cenſuris*, *tom.*1. *q.*75. *à n.*49. *& à n.*171. Bonac. *de Sacrament. diſp.*4. *q.*3. *puncto* 6. §.2. 2

Hic eſt enim ſanguis, &c.] De forma Sacramenti ſanguinis, vide Magiſt. *ſentent. in* 3. *diſt.*8. Angl. *in floribus Theolog. vbi de Euchariſt. quæſt.*1. *art.*8. *concluſ.*2. Viuald. *d. loco*, *cap.*5. *num.*1. Chamer. *d. loco*, *cap.*7. Soar. *tom.*3. *diſp.*69. *ſect.*2. D. Thom. *p.*3. *quæſt.*78. *art.*3. vbi Nugn. *concluſ.*... & Coninck *num.*33. Valent. *tom.*4. *diſp.*6. *q.*6. *puncto* 1. *circa fin. verſ. nunc reiectis*, Henriq. *in ſumm. lib.*8. *cap.*16. §.... *& c.*27. §.2. Valer. Reginald. 3

in

in praxi rerum fori pœnitent.lib.29.num.91. Barthol. ab Angelo *de Sacrament.dialog.4.§.370*. Bonac. *d.quæſt.3. puncto 2.*

4 *Myſterium.*] Vnde dicatur docet Sayr. *de Sacram.in genere , lib.1.c.1.pag 6.*

5 *Quia teſtatoris obitu* , &c.] Notatur ad hoc , quòd teſtamentum vſque ad mortem mutari , minui , corrigi , ac reuocari poteſt , quia vltima voluntas deambulatoria eſt vſque ad mortem , vt per Pinel. *in rubr. C.de reſcind.vendit.p.1.c.3.n.24.* Gutier. *de iurament. confirmat. part.2. cap.1. à princip.* Menoch. *conſ.329. num.6.*

§. Quæſiuiſti.

In Sacramento Altaris aqua cum vino tranſſubſtantiatur in ſanguinem. Colligunt Doctores in principio teat.eitati.

6 *Vtrùm aqua cum vino in ſanguinem conuertatur*, &c.] De quo vide S. Thom. *p.3. q.74. art.8.* vbi Peſant. Nug 1. & Ægid. de Coninck. *num.144.* Vaſquez *p.3. diſp.178.c.2.* Scot. *in 4.diſt.7.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.10.c.23.q.1.* Valent. *tom.4.diſp.6.q.5.punct.3.* Chamerot. *de Sacrament. vbi de Euchariſtia , c.6. dub.55.* Bonac. *in ſimili tract.diſp.4.q.2. puncto 4.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.29.n.36.* Soar. *tom.3.diſp.45. ſect...*

7 *Quia ſi poſt Calicis conſecrationem* , &c.] Notatur ad hoc , quòd ſi vino conſecrato, & tranſſubſtantiato eadem vini ſpecies non ſolùm in maiori , vel æquali, ſed etiam in minori quantitate miſceatur , nunquam tale vinum ſic permixtum conuertitur in ſanguinem Chriſti , vt per Victor. *in ſumma , de Sacrament. vbi de Sacrament. Euchariſtiæ , n.73.verſ. quæritur vtrum vino*, Durand. *in 4.diſt.12. q.3.* & *ibi* Palud. *q.6.* & Richard. *art.4.q.1.* Soar. *in 3.part. D. Thomæ q.77.art.8.diſp.58. ſect.4.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.1.c.6. n.10.* in quo caſu ceſſabit *reg. cap. quòd in dubiis, in fine , de conſecrat. Eccleſiæ*, iuxta quam in liquoribus magis dignum attrahit ad ſe minus dignum , ſaltem quando in minori quantitate commiſcetur.

8 Vniuerſus tamen Doctorum labor verſatur in reddenda vera differentiæ ratione , quare ſcilicet ſi oleo conſecrato, ſeu aquæ benedictæ miſceatur liquor eiuſdem ſpeciei non conſecratus in minori quantitate totum maneat conſecratum , vt *in d. cap. quod in dubiis*, non ſic vino conſecrato eadem vini ſpecies in minori quantitate miſceatur reſpectu talis vini ſic permixti, vt probat teat. *in præſenti*. Quare nulla aſſignata differentiæ ratione per gloſſ. Innocent Hoſtienſ. *in d cap. quod in dubiis* , inſurgit Butr. poſt antiquiores, Petrum ſcilicet, & Abbatem, eam reddens, quia oleum conſecratum , ſicut & aqua benedicta remanent poſt conſecrationem in ſua olei, & aquæ ſubſtantia, quam antea habebant , & ideo nil mirum ſi commixtio eiuſdem liquoris , vel etiam alterius in parua quantitate trahatur ad naturam liquoris conſecrati , quæ ratio videtur ceſſare in vino tranſſubſtantiato, quod iam vinum non eſt , ſicut erat antea , ſed potius verè ſanguis Chriſti, vltra quam rationem Abb. Panorm. aliam reddit, quia poſt conſecrationem non remanet plus ſanguinis, quia non eſt ſanguis ſine corpore , vt notatur in hoc text. Vnde quemadmodum in Hoſtia eſt verum corpus Chriſti cum ſanguine , ita in Calice eſt verum corpus Chriſti cum ſanguine per concomitantiam, ita vt non poſſit dari ſanguinis ſine corpore , ea quo datur intelligi quòd cùm ſanguis ſit in venis , non poteſt attrahere ad ſe naturam, & ſubſtantiam cuiuſcumque liquoris ſuperadditi, prout eundem Abb. interpretatur Syluest. *in ſum. verbo aqua.*

Sed prædictæ differentiæ rationes non ſatisfaciunt, 9
nam prior non ſoluit difficultatem, adhuc enim eadem extante ratione quæri poteſt quare facta tranſſubſtantiatione ſanguinis Chriſti poſt illam remanens non attrahit ad ſe liquorem alium ſuperadditum in minori quantitate permixtum , ſicut oleum conſecratum attrahit non conſecratum. Secunda verò ex eo confunditur , quia ſi aliquod vinum , ſcilicet commixtum Calici conſecrato non tranſiret in ſanguinem Chriſti ex ea ratione: quia ſanguis eſt inſimul cum corpore, & ita in venis, ſequeretur quod ſi in triduo poſt Paſſionem Chriſti, ante Reſurrectionem Calici conſecrato commiſceretur vinum , totum idem vinum commixtum conuerteretur in ſanguinem, ſi quidem tunc temporis non erat ſanguis inſimul cum corpore ; ſed in diſtantia locali , hoc tamen dicendum non eſt, vt colligitur ex hoc teat. igitur videtur inſufficiens , & minus adæquata prædicta Panorm. ratio. Vnde in hac materia tutius videtur ne diſcedamus à Theologorum ſententia, ex quorum mente vera eſt prior Petri, Abb. & Butrij , & colligitur ex D. Thoma , quem omnes in hoc ferè Theologi ſequuntur *dict. p.3. q.77. art.8. in reſp. ad 3. in fine.*

Quid autem dicendum ſit vbi vino conſecrato fit 10
commixtio vini in ſumma quantitate , veluti ſi guttæ ſanguinis Chriſti ſuperadditum ſit vini profani dolium, quæſtio eſt difficilis , an ſcilicet maneat ſemper, facta prædicta commixtione , illa gutta ſanguinis ſub particula vini conſecrati ? partem negatiuam clariſſimis verbis tuetur D. Thom *d.q.77. art.8.concluſ.3.* & iterum *in 4. diſt. 12. art.1. quæſtiunc.1.* & *quodlib.10. art.3.* cuius fundamentum illud eſt quòd licèt per commixtionem eiuſdem liquoris , ſcilicet vini , non corrumpatur ſpecies vini conſecrata , nec deſit adeſſe vinum per modum ſubſtantiæ , attamen deſinit eſſe idem in indiuiduo propter diuiſionem liquoris commixti in tam magna quantitate , & ideo deſinit ibi eſſe ſanguis Chriſti , qui eatenus ibi eſt , quatenus ſpecies conſecrata non corrumpitur , imò exiſtit ; & conſeruatur , quam opinionem conatur defendere Sot. *in 4.diſt.10. quæſt.2. art.3.* Contra eandem tamen videntur ſentire ferè omnes Theologi , nempe Durand Richard. & Palud. *dictis locis* , Sot. *in 4.diſt.12. quæſt.4.* Bonauent. *art.1. quæſt.2.* Alexand. de Ales, Ledeſma , Victor. & alij relati per Soar. *dict. quæſt.77. art.8. diſput.57. ſect.4.* vbi teſtatur hanc eſſe communem Scotiſtarum , & Thomiſtarum ſententiam, quam etiam tuetur Ioſeph. Angles *in floribus Theolog. vbi de eſſentialibus Euchariſtiæ art. .. tit.98. concluſ.1.* pro qua ſententia afferunt multas , & efficaciſſimas rationes , vltra auctoritatem huius text. qui indiſtinctè loquitur , ſiue liquor in magna quantitate , ſiue in parua miſceatur Calici conſecrato. Difficultas eſt quid faciendum ſit de dolio vini in quod gutta ſpecierum vini conſecratarum immiſſa eſt , reſpondet Sot. *d. art.9.* Henriq. *lib.8. c.28. §.4.* Emman. Sà *verbo Euchariſtia , num.31.* Viuald. *in candelabro aureo , vbi de Euchariſtia , c.7. num.29.* & alij , illud vinum adhiberi , & bibi poſſe à laicis ; nec opus eſſe, vt ſeruetur pro Miſſis celebrandis , quia illa gutta haberi poteſt pro amiſſa , cum ignoretur , quænam illa ſit. Verùm magis piè Soar. *d.diſp.57.ſect.4. ad finem*, Nugn. *ad 3.part. D.Thom.quæſt.77. art.8. ad finem* , & *ibi* Ægid. de Coninck *num.37.* ac Bonac. *de Sacrament. diſp.4.quæſt.3. puncto 6.§.3.* & alij per eos citati , ſentiunt huiuſmodi vinum ſeruandum eſſe ad pios vſus, alioquin fieri contra reuerentiam ſpeciebus conſecratis debitam.

Ideo vino aqua vnitur, &c.] Plures rationes ad oſten- 11
dendum quare vino aqua miſceatur , adducunt Soar.

tom.4.

*tom.*4.*diſp.*45.*ſect.*2.*concl.*2. Card. Bellarmin. *lib.*4. *de Euchariſt. cap.* 10. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 1. *q.*40.*art.*6.*concluſ.*2. & alij apud Bonac. *d. diſp.*4.*q.*2. *punct.* 4. latè Guillelm. Durand. *in ration. diuinorum, lib.*4.*c.*30.*à n.*19. nouiſſimè Reuerend. D. Ioan. Serran. Epiſcop. Acernen. *in expoſitione Miſſæ Sacroſanctæ, ac cæremoniarum, quæ in eius celebratione fiunt, p.*1.*n.*112. vbi in hæc verba. In hac oblatione poſtquam Sacerdos obtulit panem recitando orationem illam, quæ incipit: Suſcipe ſancte Pater, vt offerat vinum miſcet paululum de aqua, non quidem (vt omnes Catholici docent Doctores) de neceſſitate Sacramenti, ſed de neceſſitate præcepti, & Catholicæ Eccleſiæ ordinatione, ac lege, non inſtituta, vti Rupert. dicit *lib.* 5. *de diuinis offic. c.* 2. ſed ſcriptis mandata à S. Alexand. I. nam vt ſufficienter probat Seuerinus Binus *tom.* 1. *Concil. in not. ad epiſt.* 1. *Alexand. I.* ex Liturgia S. Iacobi, & auctoritate Clementis Romani, Irenæi, Cypriani, & aliorum cæremonia hæc à Chriſto Domino fuit vſurpata, ab Apoſtolis obſeruari præcepta, & ab Alexand. I. ſcripto, & præcepto corroborata. Et iure quidem ratione ſignificationis, quia, vt ipſemet Alexander docet *epiſt.* 1. *ad omnes orthodoxos,* & habetur *in cap. Sacramentum, de conſecrat. diſt.* 2. & poſt ipſum S. Thom. *p.* 3.*q.*74. *art.*6. *in corpore*, vinum aqua mixtum ſignificat ſanguinem & aquam, quæ exiêre de latere Chriſti Domini in Cruce, quemadmodum oculatis teſtis Ioannes *cap.* 19. ſcripſit. Significat inſuper ſecundùm Iulium Papam I. *epiſt. ad Epiſcopos per Ægyptum,* & habetur *cap. cùm omne crimen, de conſecrat. diſt.* 2. & ipſum S. Thom. *vbi ſuprà*, adunationem populi cum Chriſto Domino. Nam aquæ populos ſignificant, vt dicit S. Ioan. *Apocalypſ. c.* 17. Et ob id antequam in Calicem infundatur, aquam benedicit Sacerdos ad ſignificandum adunationem hanc manaſſe ex virtute Crucis, & ex meritis paſſionis Domini noſtri IESV CHRISTI, vt ſatis clarè dicitur in oratione, quam recitat Sacerdos dum dictam commixtionem facit, & incipit: *Deus, qui humanæ ſubſtantiæ.*

§. Tertio loco.

Oratio quæ dicitur in ſecreto in feſtô S. Leonis immutata eſt, quia vbi dicebatur: Annue nobis Domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc nobis proſit oblatio, hodie dicitur, vt interceſſione B. Leonis hæc nobis proſit oblatio, & hæc mutatio contingit, quia Sancti noſtris orationibus non indigent, ſed nos ſuis. Colligunt Doctores in principio text. citati.

12 *Iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre.*] Vide
Henriq. *in ſum. lib.*2.*c.*16.§.5.*lit. I.* Ægid. de Coninch.
13 *de Sacrament. & cenſur. tom.*1.*q.*66.*n.*131. Qui enim in
cœlis ſunt, ſuffragiis non indigent viuorum cùm ſint in loco beatitudinis omnium perfectione bonorum aggregato, Auguſt. *de cur. pro mort. agent, n.*1. *& tr.*84. *in Ioan. & ſerm.*34. *de verb. Apoſt.* Iul. Lauor *de Indul-*
14 *gent. p.*2.*c.*30.*n.*29. Vnde Beatis non prodeſt Miſſa, niſi
quatenus per ipſam coluntur, & honorantur, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*29.*n.*153. Barthol. ab Angelo *dial.*5. *de Miſſa,* §.475. Chamer. *de Sacrificio Miſſæ, dub.* 12. Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælat. tom.*2.*q.*41.*art.*5.*concl.*6. Bonac. *de Sacram. diſp.*4.*quaſt. vlt. puncto* 4.*n.*7.
15 *Quòd defunctorum alij ſunt valde boni,* &c.] Vide
Iul. Lauor *var. lucubr. tit.*2.*c.*15.*n.*112.

In gloſſ. *Inueſtiget,* vlt. ibi, *& ita damnatus ſaluabitur,* Arbitror errorem eſſe in fide dicere aliquem damnatum ad ignem æternum liberatum eſſe, vt multis probat Emman. do Valle *de incantat. & enſalmis ſect.*2. *c.*2.*n.*69.*in fine*, pro illo enim nunquam orat Eccleſia, *cap. quibus, c. gratia, c. non æſtimemus, cum ſimilibus* 13. *q.*2. S. Auguſt. *ſerm.*118. Gregor. *lib.*34. *moral. c.*13. nec pro illo ſuffragia offerri, & preces fundi poſſunt, *cap. tempus, illa cauſa & quæſtione.* Nauar. *de horis canon. c.*20. *n.*38. Sot. *in* 4. *diſt.*45.*q.*2.*art.*2. Card. Bellarm. *lib.* 2. *de Purgator. c.* 10. Philiarch. *tom.* 1. *lib.* 2. *c.*7. *verſ. ſecunda concluſio.*

De illo tamen quod ex Damaſc. *in orat. de mortuis* 16
narratur, Diuum ſcilicet Gregor. pro Traiani Ethnici Imperatoris anima oraſſe, & vocem ad ſe diuinitus delatam audiuiſſe ſic dicentem: Vocem tuam audiui, & veniam Traiano dono, an verum fuerit, maxima eſt inter Doctores controuerſia: quidam enim apocrypham hiſtoriam dicunt, aſſerentes hoc falsò imponi Damaſceno: alij verò illam veram fuiſſe tuentur, putantes ex Dei diſpenſatione animam Traiani poſt mortem detentam alicubi fuiſſe ad tempus vt poſtea lacrymis, & Orationibus B. Gregorij à Deo præuiſis, ſuſcitatus pœnitentiam veram ageret, & ſaluaretur, de quo tamen vide Melch. Cano *lib.*11. *de locis Theolog. cap.* 2. Fr. Alphon. Ciacon. *in ſpecial. tract. de ſaluatione Traiani precibus D. Gregorij,* Sot. *in* 4. *diſt.*45.*q.*2.*art.*5. Ægid. Roman. *quodl.*1. *q.* 3. Polon. *in chronice in vita Traiani in fine.* Nauar. *de orat. notab.*22.*n.*42. *&* 45. *& miſcel.*58. Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p.*5.*conſid.*5. *verſ. ex hac.* Ioan. Diacon. *in vita D. Greg. lib.*2. *cap.*44. Caſtro *aduerſus hæreſes, verbo infernus, hæreſi* 2. *& verbo ſuffragia.* Fr. Ioan. Baptiſt. Conrad. *reſponſorum caſuum conſcientiæ, p.*1. *caſu* 264. Philiarch. *tom.*1. *lib.*2. *cap.*8. *verſ. ſecunda pars*, Penzon. *de nobil. lib.*2.*c.*44. Fr. Hieronym. Roman. *de Republ. Chriſtiana, lib.*1.*c.*7.*fol.*91. Fr. Ant. de Yepes *in chronica Ordinis S. Benedicti, cent.*2. *c.*3.*fol.*431. Henriq. *in ſumm. lib.*9.*c.*16.§.3. Ioan. Ferdin. *in theſauro, verbo æternitas, n.*7. Eſcob. *de ratiocin. miniſt. c.*25.*n.*47. Lorin. *Actor.*2.*n.*24. *& ad* 1. *Ioan.*4. *verſ.*16. *& ad Pſal.*102.*verſ.*10. Soar. *tom.*2. *in* 3. *p. diſp.*42.*ſect.*3. §. *nihilominus, & tom.*4.*diſp.*48.*ſect.*4.*n.*12. *& tom.* 2. *de Relig. lib.*1. *de orat. in communi, c.*14. *à princip. & tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.*78.*ſect.*3 *verſ. primò igitur*, Azor. *inſtit. moral. p.*1.*lib.*3 *cap.*21.*q.*2. *verſ. ſed quæſtionis eſt.* Card. Bellarmin. *lib.*2. *de Purgat. cap.*8. Card. Cæſ. Baron. *ad Martyrologium Romanum, die* 27. *Ianuar. pag.*46. *& tom.*8. *annalium Eccleſiæ, anno Chriſti* 603. *pag. mihi* 216 *cum ſeqq.* Bernard. de Britto *in monarchia Luſitana, p.*1.*lib.*5.*c.*12.*pag.*60. Martin. Carrillo *en la explicacion de la Bulla de los defunctes, p.*2.*c.*13.*n.*20.*cum ſeqq.* Emman. do Valle *d.c.*2.*à n.*70. Iol. Lauor. *de indulg. p.*2. *c.*30.*à n.*16. Bonac. *de horis Canon. diſp.*1.*q.*2. *puncto* 2. *num.*8.

SVMMARIVM.

1 *Hoſtiam non conſecratam qui miniſtrat propter periculum idololatriæ grauius peccat, quàm ille, qui conficit in peccato mortali,* & n. 2.

3 *Euchariſtiæ ad Sacramentum accedens debet eſſe in gratia per Confeſſionem Sacramentalem, quando verò ea non præmiſſa licitum ſit accedere, oſtenditur,* n. 4.

5 *Sacerdos, qui inchoata Miſſa meminit alicuius peccati mortalis, non tenetur illam iam inchoatam relinquere vt confiteatur, nec tenetur ad ſe vocare Confeſſarium ad Altare ſi periculum ſit ſcandali.*

6 *Pœna mitior imponenda eſt illi, qui clam, quàm qui palam delinquit.*

7 *Euchariſtiæ ad Sacramentum accedens cum conſcientia peccati mortalis, peccat mortaliter.*

8 *Sacrificium oblatum à Sacerdote in peccato mortali exiſtente prodeſt, & habet ſuum effectum quatenus nomine Chriſti per Eccleſiam offertur.*

Cap. De homine. VII.

1 SAcerdos qui propter peccatum mortale in Miſſa fingit ſe conſecrare, & non conſecrat, grauius peccat quàm qui conſecrat in peccato mortali. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 98. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 425. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 535. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 2. *Decret. lib. 3. tit. 33. c. 6.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Henriq. *in ſumm. lib. 8. c. 56. §. 6.* plures apud Cened. *ad Decret. collect. 98. n. 2.*

3 *In mortali crimine*, &c.] Nam accedens ad Sacramentum Euchariſtiæ debet eſſe in gratia per confeſſionem Sacramentalem, niſi eam prætermittat ob neceſſitatem communicandi, nec habeat copiam Confeſſarij, ita docent S. Thom. *in 4. diſt.* 16. & 17. *q.* 3. *art.* 1. & *q* 4. S. Antonin. *p. 3. tit. 13. c. 6. n. 7.* Nauar. *in man. c. 22. n.* 10. Henriq. *d. lib. 8. c. 45. §. 2.* Valent. *tom. 6. diſp. 6. q. 8. punct. 3.* Soar. *tom. 3. diſp. 66. ſect. 3. ad finem*, Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 65. n.* 1. Petr. de Ledeſm. *in ſumm. p.* 1. vbi *de Euchariſtia*, *c.* 10. & 11. Vaſq. *in 3. part. tom. 3. diſp.* 180. Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 21. q.* 2. & 3. Barth. ab Angelo *de Sacram. dialog.* 4. §. 18. & 186.

4 *Propter neceſſitatem*, &c.] Ergo ſi adſit neceſſitas celebrandi, vel communicandi, nec adſit copia Confeſſarij, vel ſi adſit, non poteſt tamen Confeſſio præmitti abſque ſcandalo, licitum eſt celebrare, vel communicare, non præmiſſa Confeſſione peccati mortalis iam commiſſi, præmiſſo ſaltem contritionis actu ne indignè ſuſcipiatur Euchariſtia cum peccato mortali, Soar. *d. diſp. 66. ſect.* 5. Barth. ab Angelo *d. dialog. 4. §.* 195. Chamerot. *de Sacram. vbi de Euchar. c. 9. dub. 9. & c. 10. dub.* 13. Valent. *d. q. 8. punct.* 3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. c. 6. n. 99. & n.* 109. Durant. *de ritibus Eccleſiæ*, *lib. 2. c. 8. à n.* 2. Cened. *ad Decret. col-*
5 *lect. 98. n. 1. & pract. ac Canon. quæſt. lib. 1. q. 3. n.* 18. Vnde infertur Sacerdotem, qui inchoata Miſſa meminit alicuius peccati mortalis, non teneri inchoatam Miſſam relinquere vt confiteatur, nec teneri ad ſe vocare Confeſſarium ad Altare ſi periculum ſit ſcandali, Soar. *d. diſp. 66. ſect.* 4. Henriq. *d. lib. 8. c. 46. §.* 3. Poſſeuin. *de officio Curati*, *c. 2. n.* 15. Valer. Reginald. *loco citato*, *n.* 106. Ægid. de Coninck *de Sacram. & cenſur. tom. 1. q. 80. dub. 2. n.* 16.

Præcipit tamen Concil. Trid *ſeſſ. 3. de reform. c. 7.* quòd ſi neceſſitate vrgente Sacerdos abſque præuia confeſſione celebrauerit, quamprimum confiteatur, ſicut referunt Peſant. *in addit. ad 2. part. q. 10. diſp. 5. de præcepto confeſſ.* Nugn. *in 3. p. tom. 1. q. 80. art. 4. diffic.* 4. Coninck *de Sacram. q. 80. art. 4. dub. 2. n.* 24. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom. 2. lib. 29. c. 6. ſect. 3. n.* 110. Filliuc. *tom. 1. tract. 4. c. 8. q. 5. n.* 221. reſoluentes Concil. *dicto loco*, continere præceptum. Contra Petr. de Ledeſma *in ſumm p. 1. tract. de Euchariſt c. 11. ante concl.* 9. Villalob. etiam *ſumm. tom. 1. tract. 7. dub. 37. n.* 7. exiſtimantes in dicto Concil. non adeſſe præceptum, ſed concilium, & ſic ſacerdotes ita celebrantes non peccare mortaliter dubium verò eſt maximum, qualiter verba illa Concil. *quamprimum*, ſint intelligenda, nam Sanch. *in ſelect. diſt. 32. n.* 14. putat illico finita Miſſa Sacerdotem adſtrictum eſſe confiteri. Zanard. verò *in direct. Confeſſ. p. 1. tract. de Euchariſt. c.* 7. exiſtimat quòd ſub præcepto talis Sacerdos tenetur confiteri non immediatè, nec ea die, ſed non differendo per longum tempus confeſſionem. At ego cùm Petr. Binsfeld. *in enchirid. Theolog. Paſtor. c.* 5. Molfeſ. *in ſumm. tom. 1. tract. 3. c. 10. n.* 28. Fagund. *in præcepta Eccleſ. tract. 3. lib. 3. c. 8. n.* 9. probabilius teneo ſatis eſſe pro adimplendo ſupradicto præcepto Concilij, ſi Sacerdos, qui ſic celebrauit, confiteatur ſuo tempore, nempè ante aliam celebrationem.

Quæ veris ſunt periculis grauiora.] Notatur ad hoc, quòd mitior eſt illi imponenda pœna, qui clam, quàm qui palam deliquit, vt per Tiraq. *de pœnis temperandis, cauſa 57. à n.* 1. 6

Peccet grauiter, &c.] Notatur adhoc, quòd mortaliter peccat accedens ad Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum cum conſcientia peccati mortalis, vt de fide definiuit Concil. Trid. *ſeſſ. 13. c.* 7. Vaſq. *in 3. p. D. Thomæ*, *tom. 3. diſp. 208. à n.* 1. Valer. Reginald. *d. lib. 29. n.* 98. Ægid. de Coninck *d. q. 80. n. 5. cum ſeqq.* plures per Cened. *d. collect.* 98. *n.* 1. Sacrificium verò oblatum à Sacerdote in peccato mortali exiſtente prodeſt, & habet ſuum fructum, quatenus nomine Chriſti, & Eccleſiæ offertur, Nauar. *in manuali*, *cap* 25. *num.* 79. Bartholom. ab Angelo *dialog.* 5. §. 735. Fraxin. *de obligat. Sacerdot. ſect. 3. prænot.* 4. §. 3. *tom.* 3. Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. quæſt. 41. art.* 22. poſt Thom. Sot. Tolet. Angel. ac alios, Bonacina *de Sacram. diſp. 4. quæſt. vlt. punct. 6. num.* 3. 7.

In gloſſ. *Peccat grauiter*, vlt. ibi, *& illud poſtea quàm citò poteſt confiteatur.* Vide Nauar. *in princ. de pœnit. diſt. 5. n. 31. & in cap. fratres*, *n* 99. & 100. *ead. diſt. & in tract. de Orat. c. 6. n.* 41. 8

SVMMARIVM.

1 *Opinio improbatur, quæ habet quod in Sacramento Altaris aqua conuertatur in phlegma, & probatur Chriſtum fuiſſe verum Deum, & verum hominem, & quod de ipſius latere exiuit vera aqua.*

3 *Homo ante infuſionem animæ non dicitur.*

4 *Lanceæ ictum accepit Chriſtus Dominus in latere dextero.*

Cap. In quadam. VIII.

DEclaratur Chriſtum fuiſſe verum Deum contra Arrianos, & verum hominem non ex corpore phantaſtico contra Manichæos. Determinatur etiam quòd à latere Chriſti fluxit vera aqua, & non phlegma, vel mixtum, & ſicut in ſanguine relucet Sacramentum redemptionis, ſic in aqua Sacramentum regenerationis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 426. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 536. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 3. *Decretal. lib. 3. tit. 33. cap.* 7. 1

Aquam in plegma conuerti, &c.] Vide Soar. *tom. 3. diſp. 43. ſect.* 4. Bonacin *de Sacram. diſp. 4. q. 2. punct. 4. n. 7. verſ. reſpondeo hoc eſſe.* 2

Et verus ſanguinis, ita proculdubio vera aqua, &c.] Notatur ad hoc, quòd de Chriſti latere verus ſanguis & vera aqua manauit, vt per Bonacin. *de ſacroſ. Chriſti Incarnat. diſp. 3. q. 1. punct. 10. n.* 3. vbi *n.* 5. probat ſanguinem & aquam non permixtè, ſed diſtinctè;

&

Digitized by Google

& ſeparatè exiiſſe, itavt ſanguis ex lateris parte, & aqua ex alia efflueret, vel itavt priùs totu ſanguis exierit, & poſtea tota aqua. Quid autem ſignificent ſanguis & aqua quæ de Chriſti latere fluxerunt, non benè conſtat inter Sanctos Patres, nam Chryſoſtom. *homil.* 84 *in Ioan.* Aug. & alij putant ſignificare Baptiſmum & Euchariſtiam. Hieronym. autem *epiſt.* 83. *ad Decanum*, Tertullian. & alij exiſtimant indicare duo Baptiſmata, ſanguinis ſcilicet, & aquæ, Ambroſius verò, Beda, & alij arbitrantur oſtendere Baptiſmum aquæ, & pretium redemptionis noſtræ. Vide Soar. *in* 3.*p.tom.*1.*diſp.*51.*ſect.*1.*col.*3.*&* 4. Vaſq. *in* 3.*p.tom.*1. *diſp.*76.*c.*2.*n.*15.

3 *Nam adeſſe hominis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd non dicitur homo ante infuſionem animæ, cùm ex corpore, & anima componatur, & formetur, vt per Anton.Gom.*tom.*3.*var.c.*3.*n.*32. Vnde recedente anima non eſt os, aut caro, D.Thom. *p.*3. *q.*5. *art.*3.*verſ. ſed hac, in fine.*

4 *Nam de latere Chriſti.*] Dextero ſcilicet, in eo enim Chriſtum Dominum lanceæ ictum accepiſſe referunt Fr.Hieron.Durand.*in libro*, quem inſcripſit, *peregrinatio filij*, *lib.*1.*c.*3.§.14.*pag.*610. Rodulph. *de vita Chriſti*, *p.*2.*c.*64.Rupert.*lib.*2.*in Ezechiel*, *c.*33.Iacob.Gretſer. *de ſancta Cruce*, *tom.*3. *lib.*5. Ratio eſt ſecundùm eos, quia vſu receptum eſt vt imagines Chriſti crucifixi in dextero latere vulneratæ pingantur, vſus autem innixus videtur traditioni & conſenſui Eccleſiæ. Verùm Soar. quem refert & ſequitur Bonacin. *de Sacroſ. Chriſti Incarnat.diſp.*3.*q.*1. *puncto* 16. *n.*2. probabiliùs putat Chriſtum vulneratum fuiſſe in ſiniſtro latere, in quod vergit cor humanum, quia veroſimile eſt Chriſtum in eo latere vulnerari voluiſſe vt manifeſtiùs conſtaret de ſua morte, nullus enim tranſuerberato corde viuere poteſt, tum quia in ea parte vulneratus fuit Chriſtus, ex qua Eua formata fuit, Eccleſia enim formata fuit de Chriſti latere ſicut Eua de latere Adæ, ſed Eua formata fuit ex coſta ſiniſtri lateris in quod vergit cor humanum ad ſignificandum amorem qui inter virum & vxorem reperiri ſolet ex S. Thom. 1.2. *q.*92.*art.*2. Ergo etiam Chriſtus in eadem parte vulneratus fuit, alioquin figuratum non reſponderet figuræ: tum quia manifeſtare voluit amorem erga Eccleſiam ſuam ſponſam, iuxta illud Cant.4.*Vulneraſti cor meum*, tum vt conſtaret patere viam per quam ad cor Chriſti ingredi, & in eo quieſcere poſſimus.

SVMMARIVM.

1 *Prælatis, & clericis præcipitur in virtute obedientiæ vt nocturnum officium & diurnum ſtudioſè celebrent, & deuotè.*

2 *Clericus maioribus Ordinibus initiatus quamvis degradatus tenetur ad recitandas horas Canonicas, ſecus in clericis in minoribus.*

3 *Beneficiati licèt non ſint ſacris initiati Ordinibus, tenentur poſt captam pacificam beneficij poſſeſſionem recitare Officium diuinum.*

4 *Beneficij Eccleſiaſtici nomine, ratione cuius tenetur quis diuinum Officium recitare, venit quodcunque quantumvis tenue, item & habitum integrè in commendam, vt* n.5.*& capellania collatiua, ſeu Eccleſiaſtica, vt* n.6.

7 *Penſionarius tenetur recitare Officium paruum Beatæ Mariæ Virginis ſub eadem pœna ſub qua beneficiarij tenentur ad recitationem diuini Officij.*

8 *Coadiutor beneficiarij an teneatur perſoluere diuinum Officium, oſtenditur.*

9 *Beneficij fructus omnes qui loco penſionis impendit illi, qui ſibi beneficium renuntiauit, an teneatur ad diuinum Officium, oſtenditur.*

10 *Syncopa, & ſyncopare quid ſignificet, oſtenditur.*

11 *Horæ Canonicæ dici non debent ſyncopando, dimittendo ſcilicet vel verba, verſus, aut ſyllabas.*

12 *Sacerdotes, qui ſine legitimo impedimento non celebrant in anno ſaltem diebus feſtis præcipuis, an peccent, oſtenditur.*

13 *Horæ Canonicæ quare diuinum Officium appellantur, oſtenditur.*

14 *Canendi alternatim in Eccleſia forma vnde originem habuit, oſtenditur.*

15 *Cantus in Eccleſia audientes ad maiorem animi deuotionem excitat, nam ſolum interdicitur indecens in Eccleſia canendi modus.*

16 *Muſica inſtrumenta licita ſunt in Eccleſia ſi decenter adhibeantur.*

17 *Interrumpens aliquam de precibus horariis iam cœptatis animo, & voluntate continuandi reliquam illius precationis poſt finem eius, quod interponitur, an ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ, oſtenditur.*

18 *Officium diuinum inceptum qui interrumpit animo repetendi iam recitata, ſed poſtea non repetit, an ſatisfaciat præcepto, oſtenditur.*

19 *Officium diuinum vt deuotè recitetur requiritur attentio ſiue illa ſit ad verba, ſiue ad ſenſus verborum, ſiue ad Deum, vel ad Chriſti paſſionem, &c.*

20 *Beneficiarius tenetur ad reſtitutionem, qui diuinum Officium recitauit abſque attentione.*

21 *Miſſæ præcepto ſatisfacit qui inter Miſſarum ſolemnia Horas Canonicas recitat.*

CAP. Dolentes. IX.

SVſpenſionis ſub pœna prohibetur ne Clerici, vel 1
Prælati vacent vſque ad mediam noctem commeſſationibus ſuperfluis, vel fabulationibus illicitis ne matutinum continuata ſyncopa tranſcurrant, Miſſis aliquando interſint, vel celebrent, & ſimilia. Item præcipitur in virtute obedientiæ vt nocturnum officium, & diurnum, quantum eis Deus dederit, ſtudioſè celebrent pariter, & deuotè. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq.Innoc.Collect.Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian.*in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 427. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*534. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Innoc. III. *c.*17. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*5. *Decret. ſub tit.* 15. *de celebratione diuini Offic. c.*7.

Quidam minores Clerici.] Ideo minores vocantur 2
non quòd in minoribus Ordinibus conſtituti ſint, ſed quia ad Prælaturæ gradum nondum euecti fuerant, ac proinde probat Clericos maioribus Ordinibus initiatos teneri ad recitandas horas Canonicas, vt per Nauar *de orat.c.*7.*num.*2. Soar. *de Relig. tom.*2.*tract.*4. *lib.*4.*cap.*16.*num.*9. Malder. *de virtutib.tract.*10.*cap.*2. *dub.*3.Vaſq.*in opuſcul.de benef. cap.*4. §.1.*art.*1. *dub.*2. Vincent.Fillinc.*tom.*2.*tract.*23. *cap.*4. *num.*143. Valer. Reginald.*in praxi fori pœnitent. lib.*18 *n.*25. *cum ſeqq.* Azor.*inſtit.moral p.*1.*lib.*10.*c.*5.*quæſt.*1.Carol.Macign. *de horis Canon.cap.*9. Bonacin. *in ſimili tract. diſput.*1. *q.*2.*punct.*3.*n.*1.Leſſ.*de iuſtit.lib.*2.*cap.*34. *dub.*9. quod adeò verum eſt etiamſi inciderit in aliquam cenſuram, vel degradatus ſit, adhuc enim ad Officium diuinum priuatim recitandum teneri, reſoluunt Couar. *variar.lib.*3.*cap.*13.*num.*8. Nauar. *d.c.*7.*num.*17.Azor. *d.cap.*5.*quæſt.*6. Malder. *d.cap.*2.*dub.*5.*verſ.*4. Fillinc. *d.tract.*23.*c.*9.*quæſt.*1.*num.*280. Molfeſ. *in ſum.tract.*5.

cap.4.num.45.Sayr.de cenſur.lib.5.c.22. num.15. Soar. eod.tract.tom.5.diſp.12.ſect.2.num.16. Macign.d.tract. cap.24.n.9. & ſeq. Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha in comment.ad cap.1.num.7.diſt.91. Vnde Clericos minoribus Ordinibus initiatos non teneri horas Canonicas recitare contra Panorm. in cap.1. num.6.ſupr.hoc tit. docent Philiarch. part.1.lib.2.c.2.verſ.quoad alios, Flamin. de reſign.lib.1.quæſt.9.num.12.Azor.d.c.5.q.2. Valent. tom.3.diſp.6.q.2.puncto 10. verſ. quod vero ad ſecundum,& alij apud Bonac. d. n.1.verſ.dixi in propoſito,vbi etiam aduertit c.ſi quis Preſbyter 92.diſt. intelligendum eſſe de Clerico Eccleſiæ deputato, & beneficium habente.

3 Ad eaſdem horas Canonicas recitandas tenentur ex institutione Eccleſiæ habentes beneficium Eccleſiaſticum, ſiue illud ſit ſimplex, ſiue curatum, quamvis non ſint ſacris initiati, quæ quidem obligatio diuini Officij recitandi beneficiarium non adſtringit, niſi poſt captam pacificam beneficij poſſeſſionem, vt docent Flamin.d.quæſt.9.num.15. Filliuc. d.c.4.num.158. Fr.Emman.in ſumma, tom.1.c.141.num.4. Menoch. de arbitr.caſu 429.num.24. Nald.verbo diuinum Officium, num.4.Azor d.lib.10.cap.4.quæſt. .Leſſ.d.lib.2.cap.34. dub.30.n.167. Malder.d.c.2.dub.3.q.7. Molfeſ. d. tr.5. cap.3.num.3.Soar.d.lib.4.c.19.num.7. Valer. Reginald. lib.30.num.38. Bonacin. d.diſp.1.quæſt.2.puncto 4.n.1. Gauant in comment.ad rubr.Miſſalis, tom.2. ſect.1.c.4. num.5.Diana reſol.moral.p.2.tit.de horis Canon.reſol.... Quamvis Nauar.de orat.cap.7.n.27. & Carol.Macign. de horis Canonicis, cap.10. num.25. ac Nicol. Garc. de benefic. part.3. cap.1. num.92. cum pluribus aliis per eos citatis exiſtiment teneri ſtatim ac beneficiarius collationem acceptauit, qui ſi oneri recitandi diuinum Officium non ſatisfecerit ſtatim poſt adeptam beneficij pacificam poſſeſſionem, peccat mortaliter, quia facit contra prohibitionem Eccleſiæ in re graui, & contra finem propter quem datur beneficium. Non tamen tenetur ad reſtitutionem fructuum pro rata omiſſionis officij, niſi elapſis ſex menſibus poſt obtentam præfatam profeſſionem, ex Conſtit. Concil. Lateran.ſub Leone X. ſeſſ.9. §. ſtatuimus, & ex Bulla Pij X. quam referunt Nauar in man. c.25.n.122. Stephan.Quarant. in ſumma Bullary,verbo hora Canonica, Soar.d.lib.4.c.29.n.2.& Bonacin.d.diſp.1.q.5 puncto 2. in princip. Fagundez in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.1.lib.2.c.4. num.12. Quare ita docent, pluraque alia in materia vtilia reſoluentes Azeued. l.27. num.9. tit.3.lib.1.noua recop.Viuian. tom.1.commun.opinionum, lib.1.tit.8.num.2.pag.179. Fr Emman.in explicat.Bullæ Cruciatæ,pag.171.Zerol.in praxi Epiſcop. p.1. verbo beneficia,pag.mihi 43.& 44.Azor.d.lib 10. c.14. Leſſ. d. c.34.dub.32.Nicol.Garc.d.c.1.num.2. cum ſeqq. Carol. de Macign.c.28.num.11.cum ſeqq. Malder. d. tract.10. cap.2.dub.4. Sayr. in claui Regia, lib.3. cap.9. num.33. Farinac.fragment.crimin.p.1.lit.C.num.109. Fernandez in examine Theolog. moral.part. 3.cap. 12. §.7.num.1. Filliuc.tom.2.tract. 23.cap.10. num.308. Homobon. de Bonis in examine Eccleſiaſtico, p.1.tract....cap.4.q.42. Gauant. d.ſect.1.cap.5.tit.1.n.5. Diana d.tract. de horis Canon.reſol.25.

4 Nomine Eccleſiaſtici beneficij, ratione cuius tenetur quis diuinum Officium recitare, primò venit quodcumque, quantumvis tenue, vt non ſufficiat ad vitæ ſuſtentationem,vt per gloſſ. in c. Clericus 91.diſt. docent Couar.lib.3.variar.cap.13.n.8. verſ.21. Nauar. in man.cap.25.n.102.& de orat.cap.2.num.27.c.21. & c.11.Valent.tom.3.diſp.6.quæſt.2 puncto 10. verſ.excludit. Fr. Ludouic. Beja reſponſ. caſuum conſcient. part.3. caſu 54.Nald.verbo diuinum Officium, n.2. Peſant. 2.2. q.62.art.2.diſp.2.propè finem, Zerol. in praxi Epiſcop. p.1.verbo hora Canonica, §.2. & verbo beneficium, §.4. Soar.d.lib.4.c.21.n.3.& 9.Nicol.Garc.d.cap.1.num.39. Azor.d.lib.10.cap.3.quæſt.3. Valer. Reginald.d.lib.30. tract. 3. num.24. Paul. Comitol. reſponſ. moral. lib. 1. quæſt.68.Carol.Macign.cap.11.num.3. Vgolin. de offic. Epiſcopi,part.1.cap.13.§.1. num.2. Filliuc. d. tract.23. cap.5.n.181. Bonacin.d.diſp.1.quæſt.2. puncto 3.n.17. Gauant. in rubr.Miſſalis, tom.2. ſect.1. cap. 4. num.3. Diana reſol.moral.p.1.tract. de horis Canonicis, reſol.9. Fagundez d.lib.2.cap.4 num.15. & lib.3.cap.8.num.8. Quamvis non teneri beneficiarium ſaltem quotidie recitare diuinum Officium, cuius beneficij fructus non attingunt mediocrem ſuſtentationis partem, teneant Fr.Emman.in ſumm.tom.1.cap.140.num.3. Vega in ſumm. part. 1. cap. 128. num. 13. Petr. de Ledeſma etiam in ſumma, part.2.tract.9.cap.4.concluſ.6.diffic.4. Leſſ.d.lib.2.cap.34.dub.31.num.169. Malder. d. cap.2. dub.3.verſ.nihilominus, Vaſq.de benefic. c.4. §.1.dub.4. num.17.Molfeſ.d.tract.5.c.3.num.29. & tract.6.cap.2. num.36.

5 Secundò venit beneficium habitum integrè in commendam, quamvis enim huiuſmodi commendatarius non habeat titulum beneficij, nihilominus veram habet illius adminiſtrationem, & ſubſtituitur in locum habentis beneficium cum tota obligatione, ita docent Nauar.de orat.c.20.n.16. Medin. in ſimili tract. quæſt.2.Azor.d.lib.10.c.3 q.6. Vaſq. d.c.4.art.1.dub.3. Soar.d.lib.4.cap.22.num.14.& 16. vbi etiam loquitur de beneficio manuali, quod ad nutum conferentis poteſt reuocari, de quo etiam Filliuc. d. tract.23.cap.5. num.175.& ſeq.Malder.d.tract.10.cap.2.dub.3.quæſt.... Carol.Macign.cap.10.num.13.Molfeſ.d.cap.2.num.44. & d. tract.6. cap.2. num.25. Paul. Squillas de obligat. clericorum, part.1. num.9.& 12. Nicol. Garc.d.cap.1. n.105.

6 Tertiò venit capellania collatiua, ſeu Eccleſiaſtica, auctoritate ſcilicet Epiſcopi erecta,cuius ratione diuinum officium eſſe recitandum, docent Nauar. de orat. c.20.n.7. Medin. in ſimili tract.quæſt.7.Molfeſ.d.cap.3. n.45.& d.tract.6.c.2.n.25.Aragon. 2. 2. q.88. art.12. Azor.d.lib.10.c.3.q.5.Valer. Reginald.d.lib.30.num.4. Soar d.lib.4.c.22.n.12. Carol.Macign.cap.10.num.15. Filliuc.d.cap.5.num.124.Malder.d.cap.2.dub.3.quæſt.3. Vaſq.d.cap.4.art.1.dub.3.num.10. Nicol Garc.d.cap.1. num.81.

7 Quartò venit penſio clericalis, ratione cuius licèt penſionarius non teneatur diuinum Officium, quod magnum dicitur, recitare, tenetur tamen recitare Officium paruum B. Mariæ Virginis ſub eadem pœna, ſub qua beneficiarij tenentur ad recitationem diuini Officij,ita Valent. d.diſp.6.quæſt.2. puncto 10.verſ. eſt etiam,Azor.d.lib.10.c.4.q.3. Vaſq. d. cap.4.§ 1.dub.4. n.17.Malder.d.c.2.dub.3.q.5. Molfeſ. d.cap.3.num.46. Filliuc.d.tract.23.c.5.q.9.n.173. Paul.Squillas dict.p.1. dub.9.& de priuileg. clericor.cap.5.n.51. Leſſ. de iuſtit. lib.2.cap.34.dub.38.n.208.Barthol.à S. Fauſto de horis Canon.lib.2.q.299.Soar.d.lib.4.c.22.n.6. Bonac. d.q.2. punct.4. n.7. vbi etiam reſoluit quòd quando penſio reſeruata fuit in capite, ſeu perſona vnius in commodum,& vtilitatem alterius,ille dumtaxat ad Officij recitationem obligatur, in cuius commodum penſio conſtituta eſt, & n.8. reſoluit eum non teneri ad recitandum paruum B. Virginis Officium, cui confertur penſio abſque præuia conditione ſtatus clericalis, etiamſi fortè detur perſonæ Regulari, & n.9. aduertit penſionarium qui vt Clericus percipit penſionem non ita teneri ad recitandum Officium B.V. quin ſatiſfacere poſſit recitando horas Canonicas,& n.10. addit Clericum ſacris initiatum, vel habentem beneficium, ſimulque penſionem, ſatisfacere ſuæ obligationi vnica

magni Officij recitatione, etiamſi paruum Officium B. Virginis non recitet, & *n.* 11. pariter aduertit eum, qui ceſſit penſioni ſolùm in parte, non remanere immunem & exemptum ab obligatione diuini Officij, quia dicitur adhuc penſionem titulo clericali poſſidere, ſecus ſi liberaliter ceſſit penſionem in totum, & idem ſibi valdè probabiliter dicendum videri aſſerit de penſionario, qui conſenſit penſionem redimi accepta nonnullorum, vt quinque, aut ſex annorum, anticipata ſolutione.

8 Vtrùm autem coadiutor beneficiarij teneatur perſoluere diuinum Officium, curioſè quis interrogare poterit? in quo dubio Soar. *d. lib.* 4. *c.* 22. *n.* 19. Molfeſ. *d. c.* 2. *n.* 44. Azor. *d. lib.* 10. *c.* 4. *quæſt.* 2. Valer. Reginald. *d. lib.* 30. *num.* 41. Paul. Squillas *d. part.* 1. *dub.* 2. Bonac. *d. quæſt.* 2. *puncto* 3. *n.* 13. & alij apud ipſos reſpondent non teneri ratione coadiutoriæ præciſè, quia coadiutor non habet titulum, & poſſeſſionem beneficij, cùm coadiutoria, ordinariè loquendo, non ſit beneficium Eccleſiaſticum, ſed aliquid adiunctum beneficio, ſecus dicendum ſi coadiutoria habeat rationem beneficij Eccleſiaſtici, vel coadiutor aſſumatur in totum ad onera beneficij, aut ſaltem ad horas recitandas, tunc enim tenetur horas recitare, quia tenetur ad id quod aſſumitur, ideo ſi aſſumatur ad ſatisfaciendum in choro in locum beneficiarij, tenetur in choro canere, & horas publicè recitare, non verò priuatim, niſi aliud expreſſum ſit. Et coadiutorem etiam perpetuum, & cum congrua, ac futura ſucceſſione non teneri ratione coadiutoriæ recitare horas priuatim, tenent Molfeſ. *d. c.* 3. *num.* 15. Nicol. Garc. *d part.* 3. *c.* 1. *n.* 109. Malder. *d. c.* 2. *dub.* 3. *quæſt.* 2. Paul. Squillas *d. p.* 1. *dub.* 5. Bonacin. *d. puncto* 3. *n.* 15. Ludouic. à Sarauia *in tract. de iuriſdict. Adiunctorum*, *quæſt.* 29. *num.* 24. cum aliis per me citatis *in collect. ad cap.* 7. *num.* 8. *ſeſſ.* 25. *de reform.*

9 Vtrùm etiam ille, qui omnes beneficij fructus loco penſionis impendit illi, qui ſibi beneficium renuntiauit, teneatur ad diuinum Officium recitandum, pariter dubitatur ab aliquibus? in quo dubio affirmatiua verior eſt ſententia, quia ipſe habet titulum, poſſeſſionem, & adminiſtrationem beneficij; & licèt non fruatur fructibus illius, hoc eſt per accidens, quia ſic ipſe voluit & conſenſit; ita Nauar. *de orat. c.* 7. *n.* 30. Vaſq. *d. c.* 4. *art.* 1. *dub.* 6. *n.* 28. & 34. Valer. Reginald. *d. lib.* 30. *n.* 30. *verſ. quintum eſt.* Filliuc. *d. tract.* 23. *c.* 5. *q.* 5. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 50. *n.* 17. Soar. *d. lib.* 4. *c.* 20. *n.* 2. Carol. Macign. *c.* 10. *n.* 19. & 20. & *n.* 9. Molfeſ. *d. tract.* 5. *c.* 3. *n.* 32. Nicol. Garc. *d. c.* 1. *num.* 54. vbi non admittit ſi adminiſtratio beneficij incumbat beneficiario.

Quintò obtinentes Abbatias etiam non iure tituli, ſed ratione commendationis ad horas Canonicas perſoluendas adſtringuntur, iuxta gloſſ. ab omnibus receptam *in cap. nemo*, *de electione*, *lib.* 6. & Medina *de oratione*, *quæſt.* 7. aſſerentes beneficiarium ad diuinum Officium recitandum teneri in perpetuum, ſiue ad tempus beneficium, vel Abbatia ſit illi commendata, quia etſi Abbas Commendatarius non obtineat Abbatiam in titulum, nec per collationem, ſed tantùm in commendatam, tamen ſatis eſt vt vera Abbatiæ adminiſtratione ſpirituali, & temporali in omnibus ad tempus ſiue in perpetuum potiatur, quia huiuſmodi adminiſtratio quoad hoc, idem valet quod titulus, nam ratione legitimæ adminiſtrationis quam habet in omnibus, quæ ad beneficium attinent, legitimè quoque fructus Abbatiæ illius percipit, ſicut qui habet in titulum ratione tituli, ita Nauar. *de oratione*, *cap.* 20. *num.* 16. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 2. *quæſt.* 3. Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *num.* 205. Soar. *d. lib.* 4. *cap.* 22. *n.* 14. & 16. Bonac. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *puncto* 5. *num.* ..

Continua ſyncopa.] Syncopa, & ſyncopare, idem eſt quod conciſio, ſumiturque pro ea Grammaticorum figura, quæ ſyncope appellatur, quæ abſcindit ſyllabam alicuius dictionis, vt compoſtus pro compoſitus; à Medicis quoque vſurpatur pro quodam morbi genere, quem ſyncopam dicunt, de qua Galen. ad Glauconem, eſtque celeris, ac ſubita vniuerſarum virium ruina, ſeu prolapſio. Qui igitur aut propter oſcitantiam in orando, aut propter nimiam celeritatem in pronuntiando, Grammaticorum vtens ſyncopa, Eccleſiaſticarum horarum decurrat verba, infringitque ſententias, is in ſyncopam incidit animi, tanto peiorem, quàm corporis, quanto huic illa præſtat: nam morbo corripitur animi mortifero, quo cunctæ illius vires eliſæ, atque conciſæ continuò concidunt, ipſeque animus miſerabili, & ſempiterno, niſi expiet culpam, interitu contabeſcit. Exemplum adeſt de illo ſancto Patre, qui vidit diabolum in choro cuiuſdam Monaſterij manere, cùm Fratres dicerent Officium, & mittere ſæpè in ſacco, quem ſecum ferebat, & interrogatus à Patre quid intromitteret? reſpondit quòd verba, & ſyllabas, quas illi dimittebant de Officio, in futuro iudicio ea præſentaturus ad punitionem negligentiæ eorum, refert Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 67. *n.* 2. 10

Integrè igitur & completè perſoluendæ ſunt horæ Canonicæ, dici enim non debent ſyncopando, dimittendo ſcilicet vel verba, vel verſus, vel ſyllabas; nam ſi fiat magna ſyncopatio, vel omittantur in notabili quantitate, erit peccatum mortale: ſi autem non ſit magnus exceſſus, erit peccatum veniale, modò voluntariè fiat; ſi verò inuoluntariè, hoc eſt, ex linguæ præcipitantia, balbutie, inolita conſuetudine, quæ corrigi nequeat, vel ob iuſtam feſtinationem, non erit peccatum, vt per Azor. *p.* 1. *lib.* 10. *c.* 4. *q.* 11. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 23. *c.* 7. *num.* 242. Villalob. *in ſumm. tom.* 1. *tract.* 24. *dub.* 10. *num.* 7. Diana *d. tract. de horis Canon. reſol.* 32. Leſſium *de iuſtitia lib.* 2. *c.* 37. *n.* 56. vbi etiam tenet quòd abſorbere ſyllabas non eſt niſi peccatum veniale, manet enim integra precum ſubſtantia, ita vt intelligi poſſit, ſi inuoluntariè fiat; nullum peccatum eſt. 11

Vix celebrant quater in anno.] An, & quando mortaliter peccent Sacerdotes, qui ſine legitimo impedimento non celebrant in anno, ſaltem in diebus feſtis præcipuis? Vide Sylueſt. *verbo Miſſa*, 1. *q.* 5. Nauar. *in man. cap.* 25. *num.* 88. *verſ. vigeſimoprimò*, Petr. Soto *de Euchariſtia*, *lect.* 7. plures apud Campan. *in diuerſorio iuris Canonici*, *ad finem*, *in adhortatione*, *num.* 9. Iacob. de Graff. *in deciſ. aureis*, *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 3. Vaſq. *in* 3 *part diſp.* 232. *cap.* 1. *n.* 5. & 11. Soar. *tom.* 3. *diſp.* 80. *ſect.* 1. Nugn. *in* 3. *part. D. Thomæ*, *quæſt.* 82. *art.* 10. vbi Ægid. de Coninch. *art.* 2. *concluſ.* 3. *num.* 106. Henriq. *lib.* 9. *c.* 23. §. 2. Chamer. *de Sacram. vbi de ſacrificio Miſſa*, *dub.* 13. Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælatorum*, *tom.* 1. *quæſt.* 40. *art.* 7. *concluſ.* 2. Valer. Reginald. *lib.* 29. *num.* 46. & 167. reſoluentes ſimplicem Sacerdotem, ne in lethalem culpam incidat, debere aliquoties in anno celebrare ſaltem diebus feſtis præcipuis, non tamen iudicandum eſſe reum mortalis peccati, qui aliquibus diebus etiam præcipuis non celebrat præciſo alio præcepto, modo aliquoties, vt ſaltem ter, aut quater, celebret in anno. 12

Vt diuinum Officium.] Horæ Canonicæ appellantur diuinum Officium, non à cauſa inſtituente, ſunt enim de iure Eccleſiaſtico, ſed potiùs à materiali & finali, quia diuinas Laudes continent, & ad Deum laudandum diriguntur, & ordinantur, Bonacin. *de horis Canon.* 13

Canon. diſp. 1. *q.* 1. *punct.* 2. *n.* 4. *verſ. ad tertiam*, Bellarm. *tom.* 3. *controuerſ.* 3. *lib.* 1. *c.* 10. *verſ. dicuntur autem*, ſiue quia per eas penſum ſeruitutis, & tributum quoddam Deo ſoluimus, idem Bellarmin. *d. lib.* 1. *cap.* 18.

14 Formam canendi alternatim in Eccleſia, ex Angelica admonitione atque exemplo, S. Ignatium Apoſtolorum diſcipulum didiciſſe, & Antiochenæ Eccleſiæ tradidiſſe, qui tandem in omnes Orientales Eccleſias propagatus eſt ex Socr. *lib.* 6. *hiſtoria Eccleſ. c.* 8. ſeripſerunt Bellarm. *d. lib.* 1. *c.* 14. *ad finem*, Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſiæ*, *lib.* 3. *c.* 17. *in princ.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 3. *princ. n.* 66. Francolin. *in tract. de tempore horarum Canon. c.* 3. *à n.* 2. In Eccleſia verò Occidentali S. Ambroſius primus hanc alternatim canendi formam, Græcos imitatus, auctoritate S. Damaſi Summi Pontificis Mediolani inſtituit, vt ex auctoritate Iſidor. *lib.* 1. *de offic. Eccleſ. c.* 7. referunt Bellarm. *citato loco*, Durant. *d. c.* 17. *num.* 4. Francolin. *d. c.* 3. *num.* 8. & 9. Nauar. *de orat. c.* 10. *à num.* 22. Generaliter verò Flauianus, & Theodorus, edocti ab Ignatio alternatim pſallere conſtituerunt. Hoſt. *Tripart. lib.* 5. *c.* 32. Durand. *in rationali diuinorum*, *lib.* 1. *c.* 1. *num.* 18. Seln. *de benef. q.* 5. *num.* 44. & propterea locus in quo conueniunt, denominatur Chorus, à multitudine ſcilicet ſimul canentium, quaſi coruorum cantus, Strab. *in Exod. c.* 15. *ſuper illis verbis*, *cum tympanis*, & *choris*, refert Rot. apud Farin. *deciſ.* 84. *num.* 2. *p.* 1. *recent.* Et de cantu in diuinis Officiis adhiberi ſolito plura ex ſanctis Patribus, & Conciliis tradunt Henriq. *in ſumm. lib.* 9. *c.* 31. §. 8. Alphonſ. de Torres *in inſtit. Sacerd. tit. de horis Canon.* & *cant. Eccleſ.* Bellarmin. *d. lib.* 1. *c.* 16. Durant. *d. lib.* 3. *c.* 13. 14. & 21. Francolin. *d. c.* 3. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 37. *num.* 52. Carol. Macign. *de horis Canon. c.* 59. *n.* 12. *cum ſeqq.* Bonacin. *in ſimili tractatu*, *diſp.* 2. *q.* 1.

15 *punct.* 3. Cantos enim in Eccleſia audientes ad maiorem animi deuotionem excitat, canentium vires recreat, mentem ad Deum eleuat, triſtia corda conſolatur, vt inquit Iſidor. *lib.* 3. *ſentent. c.* 7. grauiores mentes facit, faſtidioſos oblectat, inertes excitat, & peccatores ad lamenta inuitat, & huiuſmodi purus & honeſtus cantus nullo iure prohibetur, nam *in Extrauag. vnic. de vita*, & *honeſtat. Clericor.* interdicitur ſolùm indecens canendi modus, nec alio ſenſu receptus eſt ille text. quoad ea, quæ per ſe mala non ſunt, idémque conſtat ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *in decreto*, *de obſeruand.* & *omitandis in celebratione Miſſa*, *verſ. ab Eccleſiis verò muſicas eas*, &c. obſeruant Soar. *d. lib.* 4. *c.* 13. *n.* 16. & 17. Sanch. *in præcepta Decalogi*,

16 *tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 37. *n.* 7. Vnde non ſolùm canendi vſum, verùm etiam praxim adhibendi muſica inſtrumenta licitam eſſe, ſi decenter adhibeantur, docent Caiet. *in ſumma verbo organorum vſus*, Caracciol. *ad Conſtit. Clericorum Regul. p.* 1. *c.* 1. §. 10. Soar. *d. lib.* 4. *c.* 8. *n.* 5. & *ſeqq.* Filliuc. *d. tract.* 23. *c.* 3. *ad finem*, *num.* 120. Molfeſ. *in ſumm. tract.* 5 *c.* 2. *à num.* 65. Carol. Macign. *c.* 61. *num.* 9. contra S. Thom. 2. 2. *q.* 91. *art.* 2. *ad* 4. & Nauar. *in man. c.* 16. *n.* 33. nec inconuenit quod in Sacello, ſeu Capella Pontificia non recipiantur huiuſmodi inſtrumenta, quia ibi illis non vtitur, non quod illorum vſus prauus ſit, ſed fortaſſe quia non videtur res grauis, vel neceſſaria, vt benè Soar. *d. c.* 8. *n.* 5. Carol. Macign. *d. c.* 61. *num.* 8. Filliuc. *loco proximè citato.*

17 *Studioſè.*] Vt Officium ſtudioſè recitetur non ſolùm perſoluendum eſt ſine diminutione verborum, & conciſione literarum, & ſyllabarum, vt *ſuprà* dixi *num.* 11. verùm etiam ſine interruptione, quæ dicitur cùm quis aliquando precibus horariis cœptam intermittit animo, & voluntate continuandi reliquum illius precationis poſt finem eius, quod interponit, Nauar. *de orat. c.* 16. *num.* 66. *cum ſeqq.* Azor. *d. lib.* 10. *c.* 8. *q.* 2. Vtrùm autem ſic interrumpens præcepto Eccleſiæ ſatisfaciat, vel lethalem culpam incurrat, quæſtio eſt difficilis, vna opinio tenet lethalem culpam incurrere, & præcepto Eccleſiæ non ſatisfacere ſi notabilis, & longa fiat interruptio ſine iuſta cauſa, quam tuentur Nauar. *d. c.* 16. *num.* 75. Emman. Sà *verbo hora Canon. ad finem*, Azor. *d. c.* 8. *q.* 5. Carol. Macign. *c.* 87. *num.* 12. Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.* 1. *q.* 66. Squillant. *de obligat. Cleric. p.* 1. *dub.* 15. *num.* 48. Molfeſ. *in ſumm. tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 2 *num.* 38. Raguſ. *de offic. Canon. in choro*, *quæſt.* 14. *num.* 4. Homobon. *de exam. Eccleſiaſtico*, *p.* 1. *tract.* 4. *c.* 4. *q.* 39. Ioan. de la Cruz *in direct. conſcient. præcept.* 3. *art.* 3. *dub.* 4. *concl.* 1. *in fine.* Altera verò rectiùs cenſet recitantem diuinum Officium cum interruptione non peccare mortaliter, ſed ſatisfacere præcepto Eccleſiæ quoad ſubſtantiam ſiue ad longum, ſiue ad breue tempus interrumpat, vt docent multiſque comprobant Soar. *d. lib.* 4. *c.* 24. *num.* 9. & 10. Nald. *verbo diuinum officium*, *num.* 4. Filliuc. *tom.* 2. *de horis Canonicis*, *tract.* 23. *c.* 6. *q.* 7. *num.* 202. & *cap.* 2. *q.* 7. Leſſ. *d. lib.* 37. *dub* 10. *num.* 57. Bonacin. *diſp.* 1. *quæſt.* 3. *puncto* 2. *n.* 28. Layman. *in Theolog. Moral. lib.* 4. *tract.* 1. *c.* 5. *n.* 6. Villalob. *in ſumma*, *tom.* 1. *tract.* 24. *dub.* 11. *n.* 4. me citato *in hoc loco*, Diana *d. tract. de horis Canon. reſol.* 4.

Vtrùm autem ſatisfaciat præcepto, qui inceptum 18 Officium interrumpit animo repetendi iam recitata, ſed poſtea non repetit? item vtrum ſatisfaciat præcepto, qui recitat diuinum Officium, nolens tunc præcepto ſatisfacere, ſed intendens iterum repetere ad ſatisfaciendum præcepto? Duæ ſunt in hoc dubio opiniones, vna tenet ſatisfacere, quia actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, *l. non omnis*, *ff. ſi certum petatur*, quam tuentur Nauar. *d. ca.* 16. *num.* 73. Azor. *d. c.* 8. *q.* 8. Carol. Macign. *cap.* 84. *num.* 8. *cum ſeqq.* Altera verò opinio rectiùs cenſet ſatisfacere, nec teneri ex vi præcepti Eccleſiaſtici repetere iam recitata, ſatisfacit enim Eccleſiæ præcepto, quæ ſimpliciter præcipit quotidie recitari diuinum Officium, nec obſtat reg. *d. l. non omnis*, quia non procedit in iis, quæ ab ipſius intentione pendent, adimpletio autem præcepti non pendet ab intentione illius adimplendi, cùm Eccleſia hanc intentionem non requirat, quare hanc ſequuntur Arag. 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. Nald. *verbo diuinum Officium*, *n.* 3. & 8. Henriq. *lib.* 9. *c.* 25. *num.* 6. Francolin. *d. tract. c.* 28. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 2. *puncto* 10. *ad finem.* Paul. Squillas *de obligat. Clericorum*, *p.* 1. *dub.* 22. Soar. *d. lib.* 4. *cap.* 24. *in fine*, & *c.* 26. *n.* 8. Filliuc. *d. tract.* 23. *c.* 8. *quæſt.* 1. *n.* 251. Leſſ. *d. c.* 37. *dub.* 10. *num.* 59. Nicol. Garc. *d. part.* 3. *c.* 1. *num.* 198. Vaſq. *in opuſculo de benef. c.* 4. §. 1. *dub.* 7. *n.* 114. *verſ. verùm tamen*, Molfeſ. *d. tract.* 5. *c.* 2. *num.* 40. & 52. Carol. Macign. *c.* 87. *n.* 26. Valer. Reginald. *d. lib.* 18. *n.* 150. quicquid dicat *n.* 162. Bonacin. *d. punct.* 2. §. 1. *num.* 31.

Vt deuotè.] Vt Officium deuotè recitetur requiri- 19 tur attentio, ſiue illa ſit ad verba, ſiue ad ſenſum verborum, ſiue ad Deum, vel ad Chriſti paſſionem, vel ad aliam rem piam, cum intentione laudandi Deum, vel ad rem, quam petimus, vel ad Sanctos, ad quos orationem dirigimus, & hæc conditio neceſſaria eſt, vt præceptum impleatur, ita docent Sot. *de iuſt. lib.* 10. *q.* 5. *art.* 5. *concl.* 7. Nauar. *de orat. c.* 13. *n.* 13. *cum ſeqq.* Fr. Emman. *in ſumma*, *p.* 1. *c.* 144. & *q. Regul. tom.* 1. *q.* 41. *art.* 2. Aragon. *d. art.* 13. Valent. *dicto puncto* 10. *verſ. quomodo ſit recitandum*, Emman. Sà *verbo hora*

Canonicæ, num. 19. Azor. d. lib. 10. c. 12. q. 1. cum ſeqq. & præcipuè q. 6. Peſant. 2. 2. q. 62. art. 2. dub. 1. Molin. Carthuſ. in lib. de inſtruct. Sacerd. in addit. ad tract. 3. c. 1. fol. 149. Zerol. in praxi Epiſcop. p. 1. verbo hora Canon. §. 4. Nicol. Garc. d. c. 1. num. 182. Leſſ. d. c. 37. dub. 11. à n. 63. vſq; n. 67. aduertit eum, qui recitauerit non animo orandi, ſed legendi tantum, aut ediſcendi, non ſatisfacere præcepto Eccleſiæ, ac proinde peccare mortiferè, Soar. d. lib. 3. c. 4. & lib. 4. c. 26. n. 13. Valer. Reginald. d. lib. 18. n. 148. & 151. cum ſeqq. Ludou. Beja reſponſ. caſuum conſcientiæ, p. 2. caſu 33. Paul. Comitol. reſponſ. moral. lib. 1. q. 63. Filliuc. d. tract. 23. c. 6. q. 3. & c. 8. q. 2. & c. 1. q. 2. num. 72. & ſeqq. Paul. Squil. d. p. 1. dub. 20. Vaſq. in opuſcule de benef. c. 4. §. 1. art. 3. n. 103. & 1. 2. diſp. 160. n. 30. & ſeq. Malder. d. tract. 10. c. 2. dub. 2. pag. 643. Monet. de diſtribut. quotid. p. 2. q. 2. n. 2. Carol. Macign. c. 86. n. 15. Molfeſ. c. 2. n. 8. Bonacin. d. diſp. 1. q. 3. punct. 2. n. 4. vbi n. 9. reſoluit recitantem horas Canonicas, vel partem notabilem cum diſtractione confabulãdo, vel dormiẽdo, peccare mortaliter, niſi forte habeat propoſitum formale, aut virtuale repetendi, & ſupplendi defectus, & n. 12. tenet eum ſatisfacere præcepto, qui dum recitat diuinum Officium, detinetur in aliqua re exteriori non incompoſſibili cum attentione interna, vt ſi recitet dum ſe veſtit, vel ſpoliat, vel ambulat, vel dum campum aſpicit, vel dum faciem abluit, vel etiam dum ſternit menſam, aut lectum; ſecus dicendum eſt ſi voluntariè, & aduertenter occupet ſe in aliqua re incompoſſibili cum attentione interna, vt ſi inter recitandum ſcribat, depingat, legat, &c. tunc enim non ſatisfacit præcepto, ſed iterum recitare tenetur ſub mortali, vt præcepto ſatisfaciat, de quo etiam Nauar. d. c. 13. n. 47. & ſeq. Iacob. de Graff d. p. 1. lib. 2. c. 52. n. 15. Azor. d. c. 12. q. 7. Vaſq. d. art. 3. n. 99. & 104. Macign. c. 87. n. 3. Paul. Squil. d. dub. 20. n. 39.

20 Vnde infertur beneficiarium teneri ad reſtitutionem, qui diuinum officium recitauit abſque attentione, quia de ſubſtantia orationis eſt attentio, igitur ſine ea recitans non ſatisfacit præcepto quoad ſubſtantiam, nam idem eſt aliquid non facere, & non facere rectè quoad ſubſtantialia, cap. veniens, de presbyt. non baptiZato, quare ita tenent Nauar. d. c. 13. n. 17. Petr. Nauar. de reſtit. lib. 2. c. 2. à n. 240. Aragon d. q. 83. art. 12. Peſant. d. q. 62. art. 2 diſp. 3. verſ. conſentiunt, & diſp. 4. prope finem, Azor. d. lib. 10. cap. 11. q. 5. Soar. d. lib. 4. c. 30. n. 14. Nicol. Garc. d. p. 3. c. 1. n. 186. & c. 2. n. 515. Vaſq. d. art. 3. dub. 4. Leſſ. d. c. 37. dub. 11. n. 67. Molfeſ. d. c. 5. n. 15. Valer. Reginald. d. lib. 30. n. 48. Monet. d. p. 2. q. 2. n. 20. & 21. Paul. Squil. d. p. 1. dub. 21. n. 42. Filliuc. d. tract. 23. c. 10. q. 8. n. 521. Homobon. de Bonis de examine Eccleſiaſtico, p. 1. tract. 4. c. 5. q. 40. Fernand. in examine Theolog. moral. p. 3. c. 13. §. 8. Syluin 2. 2. q. 83. art. 3. concl. 4. Raphaël de la Torre in p. 2. tom. 1. controuerſ. 9. de horis canon. Salas de legib. diſp. 9. ſect. 1. n. 24. Gauant. in comment. rub. Miſſal. tom. 1. ſect. 1. c. 6. n. 4. Diana reſol. moral. p. 1. tract. de horis Canon. reſolut. 1. quamvis ſecus teneant Cordub. in ſuo quæſt. lib. 4. q. 13. Tolet in inſtruct. Sacerd. lib. 2. c. 12. n. 6. verſ. quartum dictum, & Malder. d. c. 2. dub. 4. q. 4. & alij per ipſos citati.

21 Pariter etiam infertur eum ſatisfacere præcepto Miſſæ, qui inter Miſſarum ſolemnia recitat horas Canonicas, quas tenetur ex præcepto recitare. Ratio eſt, quia intereſt Miſſæ corporaliter, & mentaliter: quòd interſit corporaliter, patet, quòd verò mentaliter ex eo probatur, quia ad ſatisfaciendum præcepto Miſſæ ſufficit attentio ad res diuinas; ſupponimus autem hunc habere attentionem ad res diuinas, quæ attentio cum etiam ſufficiat pro diuino Officio, ſequitur vna, & eadem attentione ſatisfieri poſſe præcepto Miſſæ, & diuini Officij; quare ita tenent Nauar. de orat. c. 13. n. 35. Henriq. lib. 9. de Miſſa, c. 24. §. 5. Soar. tom. 3. q. 88. ſect. 3. in fine, Tolet. d. lib. 2. c. 13. num. 12. Valent. d. punct. 10. §. quomodo ſit recitandum, verſ. ſequitur hinc, & plures, quos plena manu refert Cened. ad Decret. collect. 51. n. 6. quibus adde Azor. d. p. 1. lib. 7. c. 5. q. 3. & d. lib. 10. c. 12. q. 10. Carol. Macign. c. 86. n. 16. Ægid. de Coninch. de Sacram. & cenſur. tom. 1. q. 83. n. 207. Valer. Reginald in praxi fori pœnit. lib. 19. q. 1. n. 14. Paol. Squil. d. p. 1. dub. 35. Bonac. de Sacrament. diſp 4. quæſt. vlt. punct. 11. n. 25. & de horis Canon. diſput. 1. q. 3. punct. 2. n. 14.

In gloſſ. Sub pœna, ibi, & ita non eſt Canon latæ ſententiæ. Vide Bernard. reg. 782. Tiraq in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 215. Sayr. in claui Regia, lib. 3. c. 8. num. 29.

S V M M A R I V M.

1 *Euchariſtia debet mundè ſeruari, & in eius eleuatione, & delatione populus debet ſe inclinare, & cum defertur ad infirmum, deferri debet in decenti habitu, & cum lumine, tranſgreſſores verò grauiter ſunt puniendi.*

2 *Euchariſtiæ Sacramentum honorificè, & in loco decenti cuſtodiri debet.*

3 *Euchariſtia in Sacrario ex antiqua Eccleſiæ conſuetudine aſſeruatur.*

4 *Euchariſtia ad infirmum honorificè deferenda eſt, non tamen per plateam vbi habitant Iudæi.*

5 *Onus deferendi ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ad infirmos, eſt de pertinentibus ad curam animarum.*

6 *Lampas ante ſanctam Euchariſtiam noctu diùque ardere debet.*

7 *Epiſcopus non poteſt concedere Eccleſiæ non parochiali, vt in ea retineatur ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſolum pro adoratione populi.*

Cap. Sanè. X.

Honor. III.

SAcerdotes conſeruare debẽt Euchariſtiam in loco ſingulari, mundo, & ſignato, honorificè, deuotè, & fideliter. Item quilibet Sacerdos frequenter doceat plebem ſuam vt cùm eleuatur Hoſtia in Miſſa, reuerenter ſe inclinent, idem faciat cùm defertur ad infirmum quam decenti habitu, ſuperpoſito mundo velamine, manifeſtè, & honorificè ante pectus cum omni reuerentia, & timore ſemper lumine præcedente. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Henric. Hoſt. Anchar. Panorm. Cened. collect. 51. Viu. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 428. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 536. remiſſiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. 1

Euchariſtia in loco ſingulari, &c.] De Euchariſtia ſub fidei cuſtodia in loco decenti conſeruanda pro communicandis infirmis agunt Pelag. de planctu Eccleſiæ, lib. 2. cap. 27. verſ. vigeſimo tertio, Petr. Bollo in œconom. Eccleſiaſt. claſſ. 2. cap. 4. §. 6. pag. 257. Læl. de Zanch. de priuileg. Eccleſiaſt. priuileg. 21. Mich. Timoth. de Eccleſiis viſitand. lib. 2. tractatu 1. cap. 22. & 23. & tractatu 4. cap. 18. & 19. Menoch. de arbitrar. caſu 410. eleganter Paul. Fuſch. de viſit. lib. 1. cap. 5. num. 3. vbi in hæc verba: 2

Vnde

Vnde primò eſt videndum quòd ipſa ſancta Euchariſtia honorificè cuſtodiatur, quòd locus ſit decens, & eminentior Eccleſia, bene recondita, tabernaculum ſit benè firmum, & clauſum ex omni ſui parte, vt nec foramen etiam minimum pateat, claue cuſtodiatur, & qui clauem detinet ſit Preſbyter, alioquin ſufficiens, & Dei timoratus, neque permittatur ſtare in loco humido, tabernaculum ſit honorificum iuxta facultates Eccleſiæ, cum veſte ſerica interiori, & exteriori, & cum vaſe argenteo, & corporali benedicto ad retinendum ipſum Sacramentum cum ſimili operculo; mutetur ſaltem quolibet octauo die, & antiqua ſumatur ne aliqua corruptio in ipſis ſpeciebus generetur; & ſi præpoſitus ipſi Sacramento incautè Euchariſtiam dimiſerit, puniatur iuxta ſacros Canones ſuſpenſione trium menſium ab officio, cap. 1. de cuſtodia Euchariſtiæ. Hactenus Paul. Fuſch. *d. loco.*

3 Sanctiſſimè ex antiqua conſuetudine ipſam Euchariſtiam in Sacrario aſſeruari ſancta Eccleſia morem retinuit iuxta conſtit. Innoc. III. in Concil. generali Lateran. de qua *in c. 1. infr. de cuſtodia Euchar.* quæ quidem conſuetudo adeò antiqua eſt, vt eam ſæculum etiam Niceni Concilij agnouerit, vt teſtatur Concil. Trid. *ſeſſ. 13. c. 6. de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, & can.* 7. anathematizantur dicentes non licere ſacram Euchariſtiam in Sacrario aſſeruari, ſed ſtatim poſt conſecrationem adſtantibus neceſſariò diſtribuendam. Vide Balduin. iun. *ſuper opera controuerſ. Bellarm. p. 2. lib. 3. c. 5.* Paul. Fuſch. *d. c. 5. n. 9.* Cened. *ad Decret. collect. 51. n. 1.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Euchariſtia*, Henriq. *in ſum. lib. 8. c. 1. §. 7. in commento lit. V*, Iacob. Gretſer. *de ſancta Cruce, tom. 1. lib. 2. c. 53.* & alios per me citatos *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 22.*

4 *Cùm eam defert Preſbyter ad infirmum*, &c.] Maxima pietate, ſimúlque ſanctitate inſtitutum eſt ipſam Euchariſtiam ad infirmos honorificè deferri per hunc text. & in Concil. Trid. *d. c. 6. & dict. can. 7.* anathematizantur, dicentes non licere, vt illa ad infirmos honorificè deferatur. Deferri igitur debet, vt text. admonet, habitu decenti, ſuppoſito mundo velamine, & cum ſuperpelliceo, lumine præcedente cum omni reuerentia, & honore, vultu dimiſſo ante pectus, ſimiliter cum vaſe argenteo, vel ſaltem in Calice, velo ſerico cooperto, non tamen in vaſe vitreo, deferri quoque debent duæ particulæ, vt in regreſſu adoretur ab omnibus, cùm pallio honeſto, præcedente tintinnabulo vt cuncti genuflectant, Pſalmos, ſeu orationes inter eundum recitando, vt bene aduertunt Paul. *d. c. 5. n. 10.* Piaſec. *in praxi noua Epiſcop. p. 2. c. 3. n. 24. verſ. vnde primò*, Cened. *d. collect. 51. n. 2. cum ſeqq.* non eſſe tamen deferendum per plateam in qua habitent Iudæi, reſpondit *Sacra Congreg. Rituum Epiſco-*
5 *po Anconitano 22. Febr.* 1593. illud in præſentiarum aduertendum duxi onus deferendi ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ad infirmos eſſe de pertinentibus ad curam animarum, vt cenſuit Rot. *in Recanaten. parochialis*, coram Cantuccio *inter impreſſas, deciſ. 52. num. 10. 21. & 22. p. 2. diuerſ.* & apud Farin. *deciſ. 340. n. 1. p. 2. recent.*

6 *Semper lumine præcedente.*] Dicit Nauar. *de orat. c. 18. n. 67.* in Conimbricenſi Epiſcopatu conſtitutionem eſſe, quæ præcipit habere lumen accenſum diu, noctúque ante Sanctiſſimum Sacramentum, & Fuſch. *d. c. 5. n. 6.* admonet, vt lampas ante ſanctam Euchariſtiam ſemper ardeat, & in nocte, diéque propter reuerentiam ſanctiſſimi Sacramenti, & vt ingredientes Eccleſiam ſciant vbi primum adorare debeant præſentiam Saluatoris noſtri, cum cautela etiam vt diligens inquiſitio adhibeatur, ne in lapidibus ipſis quid curioſum miſceatur: & Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Euchariſtia*, §. 2. aduertit S. Euchariſtiam cum luminibus deferendam, vbi extrahitur à Sacrario, ſiue à cuſtodia. Vnde debere obſeruari conſuetudinem, quòd populus faciat ſumptum pro lampade collucente ante ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum dicunt Rip. *conſ. 2. n. 3. & 5. de conſuet.* Bellet. *diſquiſit. Cleric. p. 2. tit. de Clerico debitore*, §. 13. *n.* 8. aliàs tenentur beneficiati ad manutenendum oleum lampadis, idem Bellet. *d. tit. de Clerico debitore*, §. 14. *num.* 5.

7 Duo circa materiam de qua agimus, à Sacra Concilij Trid. Congregatione petita fuerunt, primum an Epiſcopus poſſit concedere Eccleſiæ non parochiali, vt in ea retineatur ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſolùm pro adoratione populi? Secundùm præſuppoſito quod Epiſcopus conceſſerit licentiam aſſeruandi ſanctiſſimum Sacramentum in Eccleſia non parochiali pro adoratione, an poſſit Epiſcopus ſucceſſor dictam licentiam reuocare? Sacra Congregatio reſpondit ad primum id non poſſe concedi ab Ordinario, ſed requiri licentiam Sedis Apoſtolicæ; ad ſecundum reſpondit huiuſmodi licentiam fuiſſe nullam, & propterea ei non eſſe deferendum, nec eſſe neceſſariam reuocationem, referunt Marc. Ant. Genuenſ. *in ſua praxi Archiep. Neapol. c. 110. in edit. de anno* 1609. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. poſt reſol.* 495. *in notabilib. de materia Epiſcoporum, in fine.* Prax. Epiſcop. noua Piaſec. *p. 2. c. 3. verſ. duo.*

SVMMARIVM.

1 *Miſſæ duæ collegialiter in Eccleſiis Collegiatis debent celebrari, vna pro defunctis, alia ſecundùm exigentiam diei, vt pro feſto, ſi feſtum occurrit, vel pro feria ſi feria.*
2 *Anniuerſarium quod dicatur, oſtenditur.*
3 *Sacrificium etiam pro mortuis offertur.*
4 *Purgatorij à pœnis defuncti ſacrificijs ſoluuntur.*
5 *Obligatio quæ ſit in Eccleſiis collegiatis dicendi quotidie duas Miſſas, vnam pro viuis, alteram pro defunctis, remiſſiuè.*

Cap. Cùm creatura. XI.

1 Miſſæ duæ ſolemnes Conuentuales in Collegiatis Eccleſiis celebrari debent, vna pro anniuerſariis defunctorum, altera pro feria, vel feſto currenti, ſecundùm temporum congruentiam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Caſal. *in annot.* Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 426.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 536. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

2 *Et pro anniuerſariis defunctorum.*] Gloſſ. *hîc verbo pro anniuerſarijs*, declarat anniuerſarium dici, quod pro defuncto fit anno reuoluto à die mortis ſuæ, additque hîc dici anniuerſarium Officium, quod fit quotidie pro defunctis; Miſſæ enim ſacrificium illis prodeſt exiſtentibus in Purgatorio; conſtans enim eſt, & firma Catholicorum ſententia non ſolùm pro
3 mortuis preces offerri, ſed etiam ipſum ſacrificium, Concil. Trid. *ſeſſ. 22. ſub tit. doctrina, de ſacrificio Miſſæ, c. 2. & can. 3.* Card. Bellarm. *controuerſ. tom. 3. de Miſſa, lib. 2. c. 7.* Henriq. *in ſum. lib. 9. de Miſſa, c. 16. §. 1.* Ægid. de Coninck *de Sacram. & cenſur. tom. 1. q. 83. art. 1. dub. 9. concl. 4. n. 161.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 22. q. 58. & 60.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. n. 132.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat.*

tom.1.q.41.art.5.concl.7.Bonac.*de Sacram. diſp.*4.*quæſt. vlt.punct.*4.*n.*6. Iul. Lauor.*de indulgentia, c.*30.*à n.*101. Durant. *de ritibus Eccleſiæ*, *lib.*2. *c.*43. debent igitur Sacerdotes pro defunctis celebrare, vt gloſſ. admonet; à pœnis enim Purgatorij ſacrificiis ſoluuntur,
4 ad quod memorabile illud eſt quod refert D. Gregor. *lib.*4. *Dialog.c.*55. vbi legitur Felicem Epiſcopum accepiſſe à quodam Presbytero Centumcellenſi, quod cùm ſe lauare conſueuerat in quibuſdam aquis calidis, quoties illuc ibat, quidam incognitus vir ad ſui obſequium paratus erat, calceamenta abſtrahendo, veſtimenta ſuſcipiendo, & ſabana præbendo, & pro tanto obſequio duas coronas oblationum detulit, & obſequenti ſibi viro pro benedictione obtulit; at vir mœſtus reſpondit. Iſte panis ſanctus eſt, & ego manducare non poſſum. Ego enim, quem vides, huius loci dominus aliquandiu fui; ſed pro culpis meis hic poſt mortem deputatus ſum, ſi autem mihi præſtare vis, Omnipotenti Deo pro me offer hunc panem, vt pro peccatis meis interuenias, & tunc exauditum te eſſe cognoſces, cùm huc ad lauandum veneris, & me minimè repereris; & ſic euanuit, quia ſpiritus erat. Presbyter hebdomada continua ſalutarem Hoſtiam quotidie obtulit, & reuerſus poſtea balneum eum iam minimè inuenit. Legi etiam apud Iul. Lauor.*d.tract. de indulgentiis, c.*29.*n.*84. de quadam anima exiſtenti in glacie, quam piſcatores B. Theobaldi piſcati ſunt autumno tempore, & Epiſcopo præſentauerunt, qui cùm dictam glaciem cauſa refrigerij teneret ſub pedibus, audiuit expreſsè vocem dicentem, quòd in glacie erat anima, velut in loco purgatorij deputata; cumque dicta anima de nocte ſuffragia impetraret, merito triginta Miſſarum euolauit ad cœlum.

5 *Miſſarum ſolemnia*, &c.] Vtrùm autem in Eccleſiis Collegiatis obligatio ſit dicendi quotidie duas Miſſas, vnam pro viuis, & alteram pro defunctis, vide Petr. de Ledeſma *in ſum. p.*1. *tract.de ſacroſ. Eucharistiæ Sacramento*, *c.*19.*concl.*2. *dub.*2. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*10. *c.*24. *q.*2. & de ſolemnibus Miſſis, vide Card. Bellarm. *tom.*2. *controuerſ.*3. *generali*, *lib.*2. *c.*15. Steph. Durant. *de ritibus Eccleſiæ*, *lib.*2.*c.*4. Petr. Greg. *part. iuris Canon. lib.*1.*tit.*21.*c.*2.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus tantùm in ſua Eccleſia debet Miſſam celebrare, & Chriſma conficere in die Cœna Domini.*

2 *Sacerdoti cuilibet an fas ſit Miſſæ ſacrificium facere in die Cœnæ Domini, oſtenditur.*

3 *Oleum Chriſmatis quomodo conſecretur, & qua ſolemnitate, & ex quibus conficiatur, remiſſiuè.*

4 *Chriſmatis confectionem in die Cœnæ Domini, an impediat interdictum generale, remiſſiuè.*

Cap. Te referente. XII.

1 EPiſcopus ſolus in die Cœnæ Domini debet Miſſam celebrare in ſua Eccleſia, ibique Chriſma conficere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.*3. *iuris Pontiſ. pag.*429. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 537. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*2.

2 *Die Cœnæ Domini*, &c.] Quærunt Doctores an fas ſit cuilibet Sacerdoti Miſſæ ſacrificium facere Feria quinta, quæ dicitur in Cœna Domini? Sot. *in* 4. *diſt.*13.*q.*2.*art.*2. Nau. *in man.c.*35.*n.*88. Angl. *in floribus Theolog.* vbi *de Eucharistiæ Sacramento, q.*8.*de valore Miſſæ, diffic.*4. *concl.*3. Francolin. *in tract. de horis Canonicis, c.*30.*n.*2.*&* 9. quos refert & ſequitur Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*10.*c.*24.*q.*5. ingenuè teſtantur eodem die ſacro Cœnæ Domini negandum non eſſe quin liceat Sacerdotibus priuatim ſacrificare, nihil enim de hoc Canones, & iura conſtituerunt, niſi quod alicubi eſt vſu receptum ne Sacerdotes priuatim rem diuinam faciant, præſertim in Monachorum, ac Religioſorum Collegiis, atque Conuentibus, eo quòd ſoleant omnes à ſuperiore eo die ſacram Communionem accipere, exemplo Apoſtolorum, quibus corpus ſuum propriis manibus Dominus impertiuit, illud quidem iam hodie, vt aduertit Francolin. vſu & conſuetudine receptum eſt, vt in ſingulis Eccleſiis eo die vnum tantum publicum, & ſolemne ſacrificium fiat, in quo omnes tam Presbyteri, cæterique Clerici, quàm ſæculares Communionem ſacram accipiunt.

In qua teneris Chriſma conficere.] De conſecratione olei Chriſmatis, & ex quibus conficiatur, & qualiter, & qua ſolemnitate, vide Guillelm. Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib.*6.*c.*74. Paul. Fuſch. *de viſit. lib.*1.*c.*6. Sayr. *de Sacram. in genere*, *lib.*1.*c.*3.*quæſt. vnic. art.*3.*verſ. de Sacrament.* Soar. *tom.*3.*diſp.*33.*ſect.*1.*&* 2. Nugn. *in* 3.*p.q.*72.*art.*3. vbi Ægid. de Coninck. *à n.*29. & alios apud Bonac. *de Sacram. diſp.*3. *quæſt. vnic. puncto* 3. & apud me *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.*2.*alleg.*27. 3

An autem Chriſmatis confectionem in die Cœnæ Domini impediat generale interdictum, vide Paul. Fuſch. *d.c.*6.*n.*10. & alios citatos per me *d.alleg.*27. 4

SVMMARIVM.

1 *Altaris in ſacrificio plus de vino quàm de aqua ponendum eſt.*

2 *Aqua modicum eſt adhibendum vino in conſecratione Calicis.*

3 *Vinum generoſum in celebratione Miſſæ adhibendum eſt, vt facilius aqua in vinum conuertatur.*

4 *Aquæ mixtio in ſacrificio Miſſæ non requiritur ex neceſſitate Sacramenti, ſed ex præcepto ſolum Eccleſiaſtico.*

5 *Metropolitani auctoritas eſt vt puniat deuiantes à conſuetudine Metropolitanæ Eccleſiæ in diuinis officiis.*

Cap. Pernicioſus. XIII.

MIſſæ in ſacrificio plus vini, quàm aquæ eſt ponendum, & contrarium non eſt permittendum tanquam pernicioſum, quia eſt contra generalem conſuetudinem Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viu. *in ration. lib.*3. *iuris Pontiſ. pag.*429. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*537. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. 1

Docet hic text. in conſecratione Calicis modicum aquæ vino adhibendum eſſe, quod ex Concilio Florentino, & Triburienſi colligunt D. Thom. *in* 3. *part. q.*74.*art.*8. vbi Nugn. *verſ. ſit igitur concluſio.* Durand. *in rationali Diuinorum*, *lib* 4. *c.*30. *n.*21. *propè finem*, Henriq. *in ſum. lib.*9.*c.*12.*§.*4. Soar. *tom.*3.*diſp.*45.*ſect.*3. Iacob. de Graff. *in deciſ. aureis, p.*1. *lib.*2.*c.*6.*n.*17. Barthol. ab Angelo *in examine confeſſ. dialog.*4.*§.*355 Viuald. *in candelabro aureo, vbi de Euchar. c.*3.*n.*10. Ægid. Coninck *de Sacram. & cenſur. tom.*1.*q.*74. *art.*6.*n.*128. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*10.*c.*30.*q.*3. Bonac. *de Sacram. diſp.*4. 2

3 *diſp.4.q.2.puncto* 4. *n.*4. qui bene admonent in celebratione Miſſæ adhibendum eſſe vinum generoſum, vt faciliùs aqua in vnum conuertatur, & præterea aquam non eſſe miſcendam in amphora vini,ſed intra Calicem poſt inceptam Miſſam, & ante Calicis oblationem iuxta loci conſuetudinem.

4 Mixtio tamen aquæ in Sacrificio Miſſæ non requiritur ex neceſſitate Sacramenti, ſed præcepto ſolum Eccleſiaſtico tenetur celebrans aquam Calici miſcere, Concil.Trident. *ſeſſ.* 22. *de ſacrificio Miſſa, cap.*7. Vaſq.*in* 3.*p. D.Thom.diſp.*1-6.*n.*13.*& diſp.*179.*n.*11. Pelant *in d.*3.*p.q.*74.*art.*8.*diſp.*2.*lib.*4.*dub.*10. Petr.de Ledeſma *in ſumm. p.*1. *tract. de ſanctiſſimo Euchariſtia Sacramento,cap.*4 *concl.*26. & 27. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*29.*n.*16.*ad finem*, Azor.*inſtit.moral. p.*1.*lib.*10.*c.*30. *quaſt.*1.*verſ. altera quaſtio erat*, Ægid. de Coninck *d.q.*74.*art.*7.*à n.*130.Bonacin.*d puncto* 4. *num.*1.

5 In gloſſ. *Conſuetudinem*, ibi,*& in ipſa Miſſa conſuetudo Metropolitana Eccleſia*,&c. Notatur ad hoc,quòd Metropolitani auctoritas eſt, vt puniat deuiantes à conſuetudine Metropolitanæ Eccleſiæ in diuinis Officiis; vt per Quarant. *in ſumma Bullary, verbo Archiepiſcopi auctoritas, verſ. auctoritas.*

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos qui ſine aqua, & igne, vel in pane fermentato,aut vaſe ligneo ſacrificat, ab officio, & beneficio deponitur.*

2 *Sacerdos Latinus non poteſt in Eccleſia Latina, & in neceſſitate conficere in fermentato, niſi per Graciam tranſeat.*

3 *Calice ligneo vti non poteſt Sacerdos ſub pœna depoſitionis ab officio, & beneficio.*

4 *Miſſa ad ſacrificium lumen requiritur ſub lethali culpa.*

5 *Lumen ad Miſſa ſacrificium ex conſuetudine conficiendum ex cera, in neceſſitate verò ſufficit ſubaceum, vel olei.*

6 *Candela dua ad Miſſa ſacrificium adhiberi debent, vna tamen ſufficere poteſt.*

7 *Aqua admixtionem ſcienter pratermittens, & ex aperta malitia priuatur officio, & beneficio.*

Cap. Literas XIV. & vlt.

1 PResbyter qui ex mera malitia,vel nimia deſipientia celebrare præſumpſerit in pane fermentato, vel ſcypho ligneo,vel ſine igne, & aqua,eſt perpetuò deponendus ab officio, & beneficio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.Andr. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.*430. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 537. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.*1.

2 *In pane fermentato.*]Ergo Sacerdos Latinus non poteſt in Eccleſia Latina etiam in neceſſitate conficere in fermentato,ex Sot.*in* 4.*diſt.*9.*art.*4. Henriq.*in ſum. lib.*9.*cap.*9.§.2.*& c.*13.§.3. Soar. *tom.*3. *diſp.*73. *ſect.* 5. *dub.* 2.Bonacin.*de Sacram.diſp.*4.*q.*2.*puncto* 1. *n.*11.vbi etiam reſoluit Sacerdotem potius permittere debere infirmum abſque viatico decedere, quàm conficere in fermentato,*& n.*9.*verſ.ex quo*, tenet cum Azorio grauiter peccare Sacerdotem Latinum non conficiendo in pane azymo, cùm faciat contra conſuetudinem, & præceptum Eccleſiæ in re graui;vſus enim & conſuetudo Latinorum eſt,vt in azymis conficiant,& Chriſtum imitentur,qui in azymis confecit, & Apoſtolos in azymis communicauit, vt teſtantur Chryſoſtomus, Auguſtinus,Beda,& alij S. Patres, Barthol. ab Angelo *in examine confeſſ. dial.*4.§.328. Henriq. *d. lib.*8. *c.*11. *n.*6.Peſant.*in* 3.*p.q.*74.*art.*4.*diſp.*1.*pag.*887. Bonacin. *d.puncto* 1.*n.*9. ille tamen caſus excipiendus eſt,quando ſcilicet, Sacerdos Latinus per Græciam tranſit; quia tunc poterit in fermentato Græcorum more conſecrare, prout ſimiliter poterit Sacerdos Græcus tranſiens per Eccleſiam Latinam in azymo iuxta morem Eccleſiæ Latinæ celebrare, quia dum abſunt à patria,non tenentur illius legibus, ſed poteſt quilibet ſe legitimis conſuetudinibus locorum accommodare, ita Soar. *in* 3.*part.* *q.*78. *art.*4 *diſp.*44.*ſect.*4.*verſ.illud verò*, Sanch.*de Matrim.lib.*3.*diſp.*18.*num.*20. Nugn.*d. q.*74.*art.*4.*concluſ.*7. & *ibid.* Coninck *dub.* 3. *num.*95. Bonac.*d.puncto* 1. *n.*10.

Et ſcypho ligneo.] Olim Sacerdotes non aureis,ſed 3
ligneis vaſculis, & Calicibus vtebantur, *cap.vaſa. de conſecrat.diſt.*1. poſtea Zepherinus inſtituit, vt Calices non ex ligno vt antea, ſed ex vitro, vel ex auro, aut argento, vel ſtanno fierent, vt teſtatur Platina *in eius vita*; tandem huiuſmodi antiquata conſtitutione ſancitum eſt, vt nec ex vitro fierent propter fragilitatem, nec ex ligno ob raritatem, quæ Sacramentum imbibitur, nec ex ære ob tetrum ſaporem, nec ex aurichalco,quia æruginem facit, & vomitum excitat,vt habetur *in cap.vt calix, de conſecr.diſt.*1. refert Azor. *inſtitut.moral p.*1.*lib.*10.*c.*28. *q.*2. Imò iam hodie contra eum, qui vtitur Calice ligneo conſtituta eſt pœna depoſitionis ab officio, & beneficio in hoc text. prout refert Bonac *d.diſp.*4 *quaſt.vlt. puncto* 9. *n.*16. *in princ.* Ioan Serran. Epiſc.Aceruen. *in expoſit. Miſſa, prol.*2. *n.*2.*&* 13.

Sine igne ſacrificabat.] Notatur ad hoc, quòd ad 4
Miſſæ ſacrificium lumen requiritur, vt per Azor. *inſtit moral.part.*1.*lib.*10.*c.*28.*q.*15. Bonac. *d diſput.*3. *quaſt. vlt. puncto* 9. *n.* 30. ita vt ſine lumine abſque lethali culpa Sacerdos Miſſam celebrare non poſſit, vt docent Petr.de Ledeſma *in ſumm. p.*1. *tract.de ſanctiſſ. Euchariſtia Sacramento, cap.*20. *concl.*7.*pag.mihi* 131. Paul.Comitol.*reſponſ.moral.lib.*1.*quaſt.*49. vel aduertit Maioris hebdomadæ diebus, quibus Euangelium Dominicæ paſſionis legitur, à Sacerdote in templis relinquenda eſſe funalia in Altari accenſa, non verò extinguenda. Et quòd ſit arbitrio iudicis imponenda pœna Sacerdoti, qui omiſſo ordine, & ſolemnitate ab Eccleſia conſtituta, & ordinata celebrat, veluti cùm celebrat ſine aqua & igne, vel in pane fermentato, vel Calice ligneo, ſuper Altari non conſecrato,vel ſine veſtibus ſacris, dicit Menoch. *de arbitr. caſu* 408.

Aduertere oportet lumen ex conſuetudine confi- 5
ciendum ex cera, in neceſſitate verò ſufficere lumen ſubaceum, vel olei,vt docent Azor. *d.c.*28.*q.*15.*verſ. quares*,Vaſq.*in* 3.*p.diſp.*223.*c.*4.*n.*25.*&* 26.Barthol.ab Angelo *d.dial.*5.§.413.Soar.*diſp.*83.*ſect.*6. Zanard. *in direct.Theol.p.*1.*de ſacrific.Miſſa, c.*14.*in fine*,Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.*1.*lib.*2.*c.*43.*n.*1.Pitig.*in* 4.*tom.*1. *diſp.*23.*q.*2.*art.*3. Nugn. *in* 3.*p. quaſt.*83.*art.*3.*dub* 5. *pag.*509.*col.*1. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico,p.*1.*tract.*4.*c.*15.*q.*143.contra Soar.*in* 3 *p.tom.*3. *diſp.*81.*ſect.*6.Vaſq. *in* 3.*p.tom.*3.*diſp.*233.*c.*3.*num.*26. Molfeſ.*in ſumm.Theolog. Moral. tom.*1. *tract.*3.*cap.*12. *n.*57.Valer.Reginald *lib.*19.*num.*196. Ant. Fernandez *in examine Theolog.Moral. part.*3.*cap.*5.§.13.*num.*112. Villalob.*in ſumm. p.*1.*tract.*8.*diffic.* 26. *num.*4. Fagund. *in quinque Eccleſ.pracepta tract.*1.*lib.*3.*cap.*23.*num.*17. exiſtimantes Sacerdotem in neceſſitate celebrantem

6 cum vno lumine olei, vel adipis peccare mortaliter. Ex conſuetudine etiam, licet duæ ſaltem candelæ adhiberi debeant, vna tamen ſufficere poteſt, Iacob. de Graff. *in deciſionibus aureis, p.1. lib.2. c.43. n.1.* Barthol. ab Angelo *d. dialog.5. §.425. & ſeq.* Azor *d. c.28. q.11.* Chamerot. *de Sacram* vbi *de Euchariſtia, c.8. dub.22.* plures apud Bonac. *d. puncto 9. n.30.* Petr. de Ledeſma *citato loco*, latè Epiſcop. Acernen. *d. prælud.2. n.10.* vbi ex Micrologo *in benedictione cerei in officio Sabbati ſancti*, ait iuxta Romanum Ordinem nunquam abſque lumine Miſſam eſſe celebrandam, non vtique ad depellendas tenebras cum ſit clara dies, ſed potiùs in typum illius luminis, cuius ſacrificia ibi conficimus, ſine quo in meridie palpabimus, & in nocte, additque *num.11.* morem hunc ab ipſis Apoſtolis ſumpſiſſe initium, vt colligitur ex Clem. Romano *epiſt.2. ad Iacobum fratrem Domini, & ex canon. Apoſtolorum 3.* aliàs 4. 70. *&* 71. in quibus inſinuatur etiam dicta lumina, aut oleo, aut cera, & non abſque congruentia nutriri debere, quia oleum ſecundùm S. Hieron. *in c.21. Prouerb.* & S. Auguſt. *ſerm.23. de verb. Domini*, eſt charitatis typus, eo quòd, vt docet S. Bernard. *ſerm.15. in Cant.* lucet, paſcit, & vngit. Et cera, vel eſt caſtitatis ſymbolum, cùm ſit opus caſtiſſimum apum, quæ abſque concubitu concipiunt, & pariunt, & tali odio libidinem proſequuntur, ſi vera eſt illa Pierij *l.26. hierogl.* ex Plutarcho annotatio, citiùs pungunt tali vitio pollutos: vel obumbrat Chriſti Domini humanitatem, quæ in facto Chriſto iuncta fuit melli diuinitatis, quemadmodum gloſſa ordinaria *in c.25. Lucæ*, Beda, & Rupertus dixerunt.

7 *Et aqua.*] Notatur ad hoc, quòd ſcienter prætermittens aquæ admixtionem priuatur officio, & beneficio, ſi ex aperta malitia omittat, vt per Bonac. *d. diſp.4. q.2. punct.4. n.2.*

De Baptiſmo, & eius effectu.

TIT. XLII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panormit. Guillelm. Durand *in breuiario aureo, iuris Canon. fol.116.* Ioan de Londiis *in breuiarium ſanctorum Canonum. fol.1–9.* Martin. Meſnatt. *in epitome Decret. fol.149. verſo*, Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Pontiſ. à pag.503.* Goffred. & Holt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barth. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Lancel. *in inſtit. Canon.* Caniſ. *in ſumm. iuris Canon.* Caſarel. *in erotem. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.3. ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia tit. vltra Tabien. Armil. Angel. Sylueſt. & alios Summiſtas *verbo Baptiſmum*, vide S. Thom. *p.... q.66.* vbi Didac. Nugnez. Sot. *in 4. diſt.3.* Card. Bellarmin. *tom.2. controuerſ. lib. vnic. de Baptiſmo*, Henriq. *lib.2. de Baptiſmo*, Soar. *tom.3. de Sacrament. diſp.19. cum ſeqq.* Barthol. ab Angelo *de Sacram. dial.1. &* 2. Chamerot. *eod. tract. vbi de Baptiſmo*, Vinald. *in candelabro aureo, tit. de Baptiſmo*, Vaſq. *in 3. p. tom.2. diſp.140.* Valent. *tom.4.* Poſſeuin. *de officio Curati, vbi de Baptiſmo*, Fr. Emman. *in ſumm. tom.1. c.25.* Carril. *in tabula Sacramentorum, tit. de Sacramento Baptiſmi*, Balduin. inn. *ſuper opera controuerſ. Card. Bellarm. p.2. lib.2. c.1.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. p.1. de Sacramentis, vbi de Baptiſmo*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.27.* Ægid. Coninck *de Sacram. & cenſuris, tom.1. p.66.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.1. à q.1. vſque ad 14.* poſt omnes Martin. Bonacin. *de Sacram.* vbi de Baptiſmo.

SVMMARIVM.

1. *Baptizatus non eſt puer ſi non dicatur, Ego te baptizo in nomine Patris, &c. quamvis ſit ter merſus in aqua in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.*
2. *Baptiſmi forma eſt, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.*
3. *Baptiſmi in forma exprimenda eſt perſona quæ baptizatur.*
4. *Formalibus nihil dicitur actum ſi aliquid deſit.*
5. *Trina immerſio in Baptiſmo an ſit ex præcepto, oſtenditur.*
6. *Baptizari validè poſſunt plures vnica aſperſione.*
7. *Pronomen*, ego, *in Baptiſmo non eſt de ſubſtantia formæ.*
8. *Baptizat inualidè qui vtitur hac forma, Ego te baptizo in nomine Chriſti, aut in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis.*
9. *Declaratur text.* in c. à quodam Iudæo, de conſecrat. diſt.4.

CAP. Si quis puerum. I.

Alex. III.

BAptiſmus non eſt ſi omittantur verba, *Ego te ba-* 1
ptizo, &c. quamvis puer ter immergatur, & dicatur, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Viuian. *in rationali lib.3. iuris Pontiſ. pag.433.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.538.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.2. Decret. ſub tit.19. de Baptiſmo puerorum, c.1.*

Text. *in præſenti*, ponit formam Sacramenti Baptiſ- 2
mi, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, de qua Concil. Trid. *ſeſſ.7. de Baptiſmo, can.4.* S. Thom. *3. p. q.66. art.5.* vbi & Nugnno, & Ægid. de Coninck *art.6. à n.33.* S. Antonin. *p.3. tit.14. c.13. n.2.* Angel. *in floribus Theolog.* vbi *de Baptiſmo, q.1. art.1. diffic.2.* Henriq. *in ſumm. lib.2. c.8.* Soar. *tom.3. diſp.21. ſect.1.* Barthol. ab Angelo *de Sacram. vbi de Baptiſmo, §.103.* Nauar. *in manual. c.22. n.2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.27. à n.23.* Petr. de Ledeſma *in ſum. part.... de Sacram. vbi de Baptiſmo, c.4.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Baptiſmus, n.7.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.1. q.9. n.5.* plures apud Bonacin. *de Sacram. diſp.2. q.2. puncto 5.*

Vnde aduertere oportet in forma Baptiſmi expri- 3
mendam eſſe perſonam, quæ baptizatur, ſiue dicatur, baptizo te, ſiue baptizo hunc, ſiue baptizo Caium, ſiue tu baptizaris à me, ita ex hoc cap. & ex Concil. Florentino colligunt Soar. *d. tom.3. diſput.21. ſect.2. concl.3.* Fr. Emman. *in ſumm. tom.1. c.25. num.1.* Henriq. *d. c.8. §.1.* Chamerot. *de Sacram vbi de Baptiſmo, cap.3. dub.3.* Ægid. de Coninck *d. q.66. cap.6. num.48.* Petr. de Ledeſma *d. c.4. concl.1. dub.3.* Tolet. Iacob. de Graff. & alij apud Bonacin. *dict. puncto 4. num.1.* vbi *num.3.* cum multis contra Vaſq. reſoluit non eſſe neceſſe directè exprimere perſonam miniſtri, & *num.4.* pariter reſoluit exprimendam eſſe actionem, quæ exercetur

circa

circa eum, qui baptizatur, ſiue exprimatur per verbum *baptizo*, ſiue per verbum *abluo.mergo*, &c. & *n.6.* aſſerit exprimendas eſſe tres perſonas ſanctiſſimæ Trinitatis, vbi *num. ſeqq.* multiplieiter declarat, & me eitato *in hoc loco*, Cabreiro *de motu, lib.2. cap.17. num.25.*

4 Notari ſolet hic text. ad hoc quòd in formalibus nihil dicitur actum ſi aliqnid deſit, vt per Flamiu. *de reſign.beneſic.lib.1.q.4. n.55.* Anton. Monacb. *Lucenſi deciſ.25.n.7.*

5 *Ter in aqua immiſerit.* Olim trina immerſio fuit in vſu Eccleſiæ, & ex præcepto Apoſtolorum, itavt Pater nominaretur in prima merſione, Filius in ſecunda, Spiritus ſanctus in tertia, ſed non eſt de Sacramenti neceſſitate, & ideo ſequenda eſt in vnaquaque regione conſuetudo Eeeleſiæ Cathedralis, Henriq *d.lib.2. c.7.§.4.* Ægid.de Coninex *d.q.66.art.8.n.84.cum ſeqq.* Valer.Reginald.*d.lib.27.n.19.* Bonac.*d.diſp.2.quaſt.2. punct.3.n.17.* vbi *n.16.* dicit validum eſſe Baptiſmum, ſiue adminiſtretur immergendo corpus in aquam, vt apud Luſitanos fieri conſuevit, ſiue infundendo & applicando aquam corpori, vt alibi fit. Quæ autem aqua ſit materia remota Baptiſmi, vide per eitatos *ad cap.1. n.19. de ſumma Trinit.*

6 Illud aduertere oportet, plures poſſe vnica aſperſione validè baptizari, dicendo, *Ego vos baptizo in nomine Patris,* &c. modò ſinguli aſpergantur, ita S.Th. *d.q.66.art.5.ad 4.*Henriq.*d.lib.2.cap.12.§.1. & 3.* Fr. Emman.*d c.15.n.2.* Viuald. *vbi de Baptiſmo, c.2.n.12.* Chamer.etiam *de Baptiſmo, cap.3. dub.3.* plures apud Bonac.*d.diſp.2.q.2.puncto 4 num.21.* Paul. Comitol. *d. lib.1.q.4.*vbi *q.5.*quod non poſſunt plures ſimul baptizare vnum hac forma: *Nos te baptizamus in nomine Patris,* &c.

7 In gloſſ. *Ego te baptizo*, ibi, *nunquid pronomen, Ego, eſt de ſubſtantia formæ? non.* Sequntur Henriq.*d.lib.2. c.8.§.3.* Ægid.de Coninca *d.q.66.num.15.* Petr.de Ledeſma *d.c.4. concl.1. dub.1.* & plures relati à Bonac. *d. puncto 4.n.3.*

8 In gloſſ. *In nomine Patris*, ibi, *de conſecr. diſt.4. in ſynodo multi, arg. contra ead à quodam,*&c.] Notatur hæc gloſſ. ad hoc, quòd inualide baptizat, qui vtitur hac forma, Ego te baptizo in nomine Chriſti, aut in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis, quia non exprimit tres perſonas Trinitatis, quarum explicita expreſſio neceſſaria eſt ad valorem Baptiſmi, & non ſufficit implicita; ita Vict. *in ſumm. vbi de Baptiſmo, concluſ.16.* Henriq.*d.lib.2.c.8.§.1.& c.11.§.1.* Soar.*tom.2.diſquiſit. 21.ſect.3.concl.1.& ſect.4.verſ.in hac re.* Valent.*tom.4. diſp.4.quaſt.1.puncto 3.verſ.in hac re* Valer. Reginald. *lib.27.n.28.& 30.* Ægid.de Coninch *d.quaſt.66.n.52.*

9 Non obſtat *cap. à quodam Iudæo, de conſecrat. diſtinct.4.* quod citat hæc gloſſ. in quo dum peteretur à Nicolao I. quid agendum eſſet de iis, qui baptizantur à pagano? reſpondit Pontifex non eſſe rebaptizandos ſi baptizati ſunt in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis, vel tantum in nomine Chriſti, quia intelligitur, expreſſo ſcilicet, nomine Trinitatis, Patris, Filij, & Spiritus ſancti, aut tantum in nomine Chriſti, videlicet loco Filij expreſſo Chriſti nomine, ſic dicendo in nomine Patris, & Chriſti, & Spiritus ſancti, ſic communiter interpretatur ab Henriq.*d.lib.2.cap.10.§.3.* Soar.& Viuald.quos refert Bonac.*d.diſp.2.q.2. puncto 4. n.8.verſic.reſpondeo ex reſponſione*, vbi alias refert reſponſiones, *& in verſ. obiicies ſecundò*, inquirit an aliquando adminiſtratus fuerit Baptiſmus nomine Chriſti tantùm, vbi dicit, quòd licèt S. Thom. Syluest. Armil. Tabien. Angel. Victor. Nugn. Vaſq. & alij, quos ibi refert, tenuerint in initio naſcentis Eccleſiæ adminiſtratum fuiſſe Baptiſmum in nomine Chriſti, vt habetur in multis locis Actuum Apoſtolorum ea diſpenſatione Chriſti ad tempus conceſſa, ſed nobis nunquam permiſſa, tamen probabilius videri ſibi perſuadet nunquam adminiſtratum fuiſſe Baptiſmum in nomine Chriſti tantùm, additque dum in Actibus Apoſtolorum dicitur Baptiſmum adminiſtratum fuiſſe in nomine Chriſti indicari Baptiſmum adminiſtratum fuiſſe in merito, in fide & in virtute Chriſti, & in hanc ſuam ſententiam citat Soar.*diſput.21.ſect.2.verſ.ad decretum*, Henriq.*d. lib.2.c.10.* & Bellarm.*c.3.*

SVMMARIVM.

1 *Baptizatus an quis fuerit ſi probabiliter dubitatur, poteſt baptizari forma hic expreſſa,* & num. 2.

3 *Rebaptizans aliquem ſub conditione quem ſcit eſſe baptizatum, nobilem culpam contrahit.*

4 *Baptizandi non ſunt illi, quos domi conſtat fuiſſe baptizatos à parentibus, vel ab obſtetricibus, aut ab aliis, ſed ſolum in Eccleſia ſupplendas eſſe ſolemnitates.*

5 *Baptizandi non ſunt illi, qui nati, & educati fuerunt pluribus annis inter Chriſtianos, & à parentibus Chriſtianis, niſi clarè conſtet eos non fuiſſe baptizatos.*

6 *Irregularis non eſt qui baptizat filios infidelium, vel expoſitos ſine vllo ſigno perhibente de ipſorum Baptiſmo.*

7 *Expoſitus infans ſi inueniatur cum chirographo quod de eius Baptiſmo fidem faciat, non eſt baptizandus ſub conditione.*

8 *Baptiſmus ne iteretur ſufficit vt vnus teſtis de quo non ſit probabilis ſuſpicio mendacij, teſtetur ſe certò ſcire talem eſſe baptizatum.*

Cap. De quibus. II.

QVando dubitatur an quis ſit baptizatus, eſt baptizandus ſub hac conditione. *Si es baptizatus, non te baptizo: ſi non es baptizatus, Ego te baptizo,* &c. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Vin. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag. 434.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 539.* tenuiſſinè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 9. Decret. lib.3.tit.19.c.2.* 1

Hanc eandem concl ea hoc text. deſumunt Henriq. *ſumm.lib.2.c.31.§.2.* Petr.de Ledeſma *in ſum p.1. vbi de Baptiſmo, c.5.* Ægid. de Coninch. *de Sacram. & cenſur. tom.1.q.66.art.9.dub.1.n.91.cum ſeqq.* Maſcard *de probat.concl.162.n.6.& 7.* Aloyſ.Ricc.*in deciſionibus Curiæ Archiepiſc.Neapol.p.1.deciſ 127.n.10.* Vbi enim adhibita eſt forma dubia, ſeu quando ſunt opiniones vtrinque probabiles de validitate Sacramenti, vel quando adhibita ſufficienti diligentia remanet dubium an aliquis ſit baptizatus, ſeu quando mens manet dubia, & neutra pars poteſt determinari an Sacramentum ſit validum, iterum adminiſtrandum eſſe ſub conditione reſoluunt D.Thom. *p.3. q.66. art.9. ad 4.* vbi Nugnus *concl.1.& 2.* Viuald.*in candelabro aureo, vbi de Baptiſmo, c.5.n.25.* Emman.Sà *verbo Baptiſmus, n.3.* Valent. *tom.4.diſp.4.q.1.puncto 4. propè fin.* vbi *in verſ.quod ſi dubium*, aduertit ſecus dicendum, quando adeſt leue dubium, ſeu leuis ſcrupulus, nam iteratio Sacramenti facta ſine cauſa videtur quædam irriſio Sacramenti, & graue peccatum ex ſuo genere: 2

Ex dictis iam primò infertur rebaptizantem aliquem 3

Digitized by Google

quem ſub conditione, quem ſcit eſſe baptizatum, notabilem culpam cantrahere, eo quòd in re tam graui ſupinè nimis ſe geſſit, ac proinde cùm propter talem culpam à ſacris Canonibus irregularitatis pœna iuſtiſſimè fuerit ſtatuta, illam incurrere, nec aliquid dicta clauſula operatur, quia adhibenda non eſt, niſi quando magnum dubium adeſt, tum quia proteſtatio contraria facto non reuelat, ita Salzed. ad Bernard. *in pract. cap.* 15. *verſic. à qua*, vbi pro ſe citat Sot. & Fr. Anton. Corduba, idem tenet Maiol. *de irregul. p.* 3. *c.* 14. *n.* 5. Valent. *tom.* 4. *diſp.* 4. *quæſt*.... *puncto* 4. *verſ. quibus rebus*, Penia ad Emer. *in direct. Inquiſit. p.* 1. *tom.* 10. Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 1. *n.* 31. Vgolin. *de cenſur.* vbi *de irregul. c.* 35. §. 3. Sayr. *eod. tract. lib.* 7. *c.* 8. *n.* 23. propterea Sacerdos ſciens puerum neceſſitatis cauſa fuiſſe domi baptizatum, ſi ille poſtea deferatur ad Eccleſiam, vt ritus ſolemnes ſeruentur, non poteſt cum eadem clauſula eum baptizare, aliàs efficeretur irregularis, vt habetur expreſsè in Catechiſmo S. D. Pij V. *in tit. de Baptiſmo, c. de fructibus Baptiſmi, in fine*, Quicquid contrarium, imò illum non eſſe irregularem, qui rebaptizat alium ſub conditione, quem ſcit eſſe baptizatum, tenuerint minus bene Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 246. Henriq. *in ſumm. lib.* 14. *c.* 4. §. 3. Ægid. de Coninck *diſp.* 18. *dub.* 5. *n.* 38. Nugn. *in* 3. *p. q.* 66. *art.* 9. *concluſ.* 4. quos refert & ſequitur Bonac. *de cenſuris, diſp.* 7. *q.* 3. *punct.* 3. *n.* 4.

4 Secundò infertur eos non eſſe rebaptizandos, quos domi conſtat fuiſſe baptizatos à parentibus, vel ab obſtetricibus, vel ab aliis, ſed ſolum in Eccleſia ſupplendas eſſe ſolemnitates, Sot. *in* 4. *diſt.* 3. *quæſt. vnica, art.* 9. Soar. *tom.* 3. *diſp.* 31. *ſect.* 6. Barthol. ab Angelo *de Sacramento Baptiſmi, dialog.* 2. §. 128. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 27. *n.* 54.

5 Tertiò infertur non eſſe rebaptizandos eos, qui nati, & educati fuerunt pluribus annis inter Chriſtianos, & à parentibus Chriſtianis, niſi clarè conſtet eos non fuiſſe baptizatos, vt per Nauar. *d. c.* 27. *n.* 246. Barthol. ab Angelo *d. dialog.* 2. §. 127. Valer. Reginald. *lib.* 27. *n.* 52. Ægid. de Coninck *d. art.* 9. *dub.* 1. *n.* 94. ſecus dicendum de infantibus abreptis à barbaris, ſi dubitetur an abrepti, vel abducti fuerint ante Baptiſmum, vel pòſt & de infantibus expoſitis ſine vllo teſtimonio indicante illos eſſe baptizatos, iſti enim baptizandi ſunt ſub conditione, & forma in hoc text. expreſſa; vnde bene Sayr. *d. cap.* 8. *n.* 11. & Bonacin. *d.*
6 *diſp.* 7. *de cenſur. q.* 3. *puncto* 3. *n.* 6. reſoluunt illum non eſſe irregularem, qui baptizat filios infidelium, vel expoſitos ſine vllo ſigno perhibente de ipſorum Ba-
7 ptiſmo. Si tamen expoſitus infans inueniatur cum chirographo, quod de eius Baptiſmo fidem faciat, non eſt baptizandus ſub conditione, bene Paul. Co-
8 mitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 1. Baptiſmus enim ne iteretur ſufficit vt vnus teſtis, de quo non ſit probabilis ſuſpicio mendacij, teſtetur ſe certò ſcire talem eſſe baptizatum, nam illi fides adhiberi poteſt, vt per Caſſan. *in conſuetud. Burgundiæ, fol.* 69. *n.* 11. Soar. *tom.* 3. *diſp.* 22. *ſect.* 2. *ad finem*, Maſcard. *d. concluſ.* 163. *num.* 1. Iacob. de Graff. *in deciſionibus aureis, p.* 2. *lib.* 1. *c.* 4. *n.* 37. Barthol. ab Angelo *d. dial.* 2. §. 127. Ægid. de Coninch *dict. quæſt.* 66. *num.* 95. Paul. Comitol. *d. quæſt.* 1. *num.* 5. D. Contelor. vir ſanè doctus *in addit. ad Iacob. Caſtellan. de canonizatione Sanctorum, quæſt.* 4. *art.* 2. *num.* 13. *verſ. probatur.*

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmi Sacramentum vtiliter confertur paruulis, quamvis non credant, nec intelligant, & remittitur eis peccatum originale.*
2 *Maiores Eccleſiæ cauſæ quæ dicantur, remiſſiuè.*
3 *Infantes paruuli capaces ſunt Baptiſmi, ac gratiæ per eum recipiendæ.*
4 *Baptiſmus ſucceſſit Circumciſioni.*
5 *Originalis culpa remittebatur per Circumciſionis myſterium.*
6 *Peccatum eſt duplex, originale ſcilicet, & actuale.*
7 *Baptiſmus pueris æqualem gratiæ gradum confert, adultis verò inæqualem pro ratione maioris, vel minoris diſpoſitionis.*
8 *Gratia in Baptiſmo producta non ſolum remittit peccatum originale, ſed etiam actuale, omnémque pœnam peccatis debitam, non tamen pœnalitates.*
9 *Pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei.*
10 *Pœna debita peccato duplex eſt, ſcilicet damni, & ſenſus.*
11 *Viſione Dei in perpetuum carebit propter vnum damnatus, ſicut & propter multa.*
12 *Reatus criminis actualis qui ſit, oſtenditur.*
13 *Baptizatus per vim præciſam characterem non recipit.*
14 *Dormiens, & furioſus æquiparantur.*
15 *Ordinatus per metum an, & quando recipiat characterem, remiſſiuè.*
16 *Baptiſmus collatus dormienti, qui illum petierat ante ſomnum, validus eſt.*
17 *Voluntatem eſſe mutatam dicenti incumbit probatio.*
18 *Ordinatus metu non cogitur continentiam ſeruare, quando metus fuit cadens in conſtantem virum.*
19 *Voluntas ſemper durare præſumitur, niſi mutata probetur.*

Cap. Maiores. III.

Innoc. III.

Baptiſmus vtiliter confertur paruulis, licèt actu 1
non credant, nec intelligant, nec ament, quia remittit culpam originalem, & aperit cœlum, Baptiſmus ſucceſſit Circumciſioni, quæ non aperiebat cœlum. Dicere autem quòd ſit ſeruanda lex Moſaica; & Euangelica hæreticum eſt. Paruulis infunduntur virtutes, & de adultis loquuntur Iacob. Charitas operit multitudinem peccatorum, & Luc. 7. Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 434. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 539. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anr. Aug. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 34. *c.* 1.

Maiores Eccleſiæ cauſas, &c.] Maiores Eccleſiæ 2
cauſæ quæ dicantur, tradidi *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 112.

Aſſerunt enim paruulis inutiliter Baptiſma conferri.] 3
De fide definitum eſt in Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de Baptiſmo, can.* 13. infantes paruulos capaces eſſe Baptiſmi, ac gratiæ per eum recipiendæ, ac propterea cùm ad annos diſcretionis peruenerint, rebaptizandos non eſſe, quod multis comprobant Iodoc. Coccius *tom.* 2. *ſui theſauri, lib.* 5. *art.* 6. Henriq. *in ſumm. lib.* 1. *cap.* 17. §. 5. *lit. H, & I, & lib.* 2. *cap.* 15. §. 2. *lit. D*, Balduin. iun. *ſuper opera controuerſ. Bellarmin. part.* 2. *lib.* 2. *c.* 2. *verſic. de prima quæſtione*, Ægid. de Coninch. *de*

de Sacram.& cenſur.q.68.art.9.à num.52. Azor.*inſtit. moral. p.1.lib.4.c.25.q.2.verſ.illo præterea*, Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.27.n.34.* Bonacin.*de Sacrament.diſp.2.q.2.punct.6.à n.1.* Vtrùm autem infidelium, & Iudæorum infantes, qui adhuc ad vſum rationis non peruenerunt, poſſint inuitis parentibus baptizari, dixi *ad cap. ſicut Iudæi 9.n.3. infr. de Iudæis, pag.* 191.

4 *Quod cùm Baptiſma ſucceſſerit Circumciſioni.*] Vide Ægid. de Coninck. *in 3. part. q.70. art. 2.* vbi etiam Nugn. Henriq.*in ſumm.lib.1.c.6.* Campan.*in diuerſorio iuris Canon.rubr.1.n.26.* Bonac. *de Sacram. diſp.1.q.1. punct.3.§. vnic.* vbi multa de Circumciſione, & *n.* 4. dicit Circumciſionem inſtitutam fuiſſe ad delendum peccatum originale. Vtrùm autem Circumciſio contuliſſet gratiam per modum operis operati, refert pro vtraque parte plures Doctores idem Bonacin.*d.§.vnic. num.* 5.

5 *Originalis culpa remittebatur per Circumciſionis myſterium.*] Id eſt, culpa originalis tollebatur per Circumciſionem tanquam per myſticum rerum futurarum ſignum, vt interpretatur Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.4.c.34.verſ.quarta ſententia.*

§. Verùm.

Peccatum originale quia contrahitur ſine conſenſu, remittitur etiam ſine conſenſu vi Sacramenti, peccatum verò actuale, quia communiter cum conſenſu, nec ſine conſenſu regulariter relaxatur. Colligunt Doctores *in princ.text.* citati.

6 *Peccatum eſt duplex, originale ſcilicèt, & actuale.*] Vide Nau *in man. prælud.8. à princ.* bene explicat, & ad plura eleganter conducit D.Iul. Lauor.*in ſuo nouiſſimo tract.de Indulg.p.2.c.1.n.4.cum multis ſeqq.*& latè de peccato originali Azor.*inſtit.moral.p.1.lib.4.à c.25. vſque ad 33.*

7 *In Baptiſmate peccatum originale dimittit.*]Cùm Baptiſmus pueris æqualem gratiæ gradum conferat, adultis verò inæqualem pro ratione maioris, vel minoris diſpoſitionis, S. Thom. *3. part.q.69.art.8.*vbi Nugn. *concl. 1.* S. Antonin. *p.3. tit.14. c.13.* Sot.*in 4. diſt.6.q.1.art.6.*Valent.*tom.4.diſp.4.q.4 punct.1.*Soar. *tom.3.diſp.28.ſect.3.*Viuald.*in candelabro aureo, vbi de*

8 *Baptiſmo, c.5.n.7.*gratia in Baptiſmo producta non ſolum remittit peccatum originale, Concil. Trident. *ſeſſ. 6. c. 6. & can. 10.cum ſeqq.* Barthol. ab Angelo, *dial.2.de Baptiſmo, §.156.*ſed etiam peccata actualia, ea ſcilicet, quæ commiſſa ſunt ante Baptiſmum, S. Thom. *d.q.69.art.1.*vbi Ægid. de Coninck. Henriq. *lib.2.c.16.§.1.& 2.*Soar.*diſp.26.ſect.1.* Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo Baptiſmus, n.24.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. p.1.de Sacram.vbi de Baptiſmo, c. 19.* Barthol. ab Angelo *d. dialog. 2. §. 156.* Valer. Reginald. *d. lib. 27. num. 61.* ac proinde delet omnem pœnam peccatis debitam, prout de Fide definitum eſt in Concil.Florentino *in decreto Armenarum,* vbi habetur baptizatis non imponi ſatisfactionem pro peccatis præteritis, & docet S. Thom. *d. q. 69. art.2.*vbi Peſant.Nugn.& Ægid.Coninck.Barth.ab Angelo *d.dialog.2.§.158.*Petr.de Ledeſma *d.c.9.verſ. tertia concluſ.* Philiarch. *p.2.lib.3.c.9.* Iul. Lauor. *d. p.2.c.3.num.12.* pœnalitates tamen in hac vita de facto non aufert. S. Thom.*d.q.69.art.3.* Henriq. *d.c.16.§.7.* Valer. Reginald.*d.lib.27.n.63.*

§. Sed adhuc.

Peccatum originale quamvis in Baptiſmo dimittatur paruulis, qui tamen conſentire non poſſunt, in adultis verò, vel dormientibus, qui non conſentiunt Baptiſmo, non dimittitur actuale, cuius pœna eſt gehenna, nec remittitur originale, cuius pœna eſt carentia viſionis, alioquin videret Deum, qui cruciaretur in gehenna, ſed Dei perfecta ſunt opera. Colligunt Doctores in princ. text.citati.

Pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei.] 9
Vide Fr.Ioan.de Pined.*in vita D. Ioan.Baptiſtæ, lib.3. art.1.c.4.§.246. pag.mihi 64.in fine*, Iul.Lauor.*de Indulg. p.2.c.1. n.15.*vbi quòd pœnæ peccati originalis ſunt priuatio iuſtitiæ originalis, ignorantia, carentia diuinæ viſionis, non ſolùm in adultis, ſed etiam in paruulis non baptizatis, & latè Azor. *d. lib.4.c.33.de peccati originis pœna.*

Actualis verò pœna, &c.]Pœna debita peccato du- 10
plex eſt, damni ſcilicet,& ſenſus,pœna damni dicitur carentia gratiæ,gloriæ, & viſionis Dei, quæ carentia eſt effectus culpæ, quæ vocatur macula peccati, & defectus luminis rationis naturalis, vel diuinæ legis ex receſſu gratiæ prouueniens,& dicitur macula metaphoricè, quia ſicut corpus ex contractu rei ſordidæ maculatur, ita anima ex inhæſione rei temporalis per amorem inordinatum, qui eſt veluti quidam contractus, perdit lumen rationis, & diuinæ ſapientiæ, quibus fulgebat; pœna verò ſenſus eſt pœna inferni, & includit dolorem mentalem de amiſſione diuinæ viſionis, quæ vocatur vermis conſcientiæ. Pœna æterna, quæ datur damnatis, & morientibus in peccato, continet pœnam damni, & pœnam ſenſus, & pœnam vtriuſque; pœna damni correſpondet auerſioni ab incommutabili bono, quia anima ſeparatur à viſione Dei; pœna ſenſus correſpondet inordinatæ ad creaturas, ea enim anima, vel corpus ſenſibiliter puniuntur, æternitas vtriuſquæ pœnæ correſpondet inimicitiæ Dei, ita Iul.Lauor.*d.p.2.c.2.à n.14.*

In gehenna perpetuò, &c.] Notatur ad hoc, quòd 11
perpetuum viſione Dei carebit propter vnum damnatus, ſicut & propter multa, vt per Nauar. *in cap. fratres, n.111.de pœnit.diſt.5.*

Propter reatum criminis actualis.] Reatus nihil aliud 12
eſt niſi oblatio nata ex peccato ad pœnam ſubeundam, & differt à peccato, licèt aliquando pro ipſo peccato ſumatur, aliquando pro pœna, Nauar.*in man.prælud.8. n.21.* vbi *n.25.* dicit quòd reatus, ſiue oblatio ad pœnam eſt triplex, eo quòd triplicem ordinem oſtendat, ad triplicem pœnam obligat; quatenus enim offendit ordinem propriæ rationis, obligat ad pœnam remorſus conſcientiæ, iuxta illud Auguſt. *lib.1.confeſſ. c.12.* omnis inordinatus animus ſibi ipſi eſt pœna, quem conſcientiæ remorſum dicit D.Thom.*1.2.q.87.art.2.* quatenus verò offendit ordinem Dei, obligat ad pœnam æternam, ſeu temporalem ab ipſo Deo infligendam, quatenus verò offendit legem humanam, obligat ad pœnam illius legis per hominem ſtatutam, refert Iul.Lauor.*d.c.2.n.31.& ſeq.*

§. Item quæritur.

Baptizatus verè eſt habens characterem qui terroribus, & ſuppliciis violatur, trahitur, & ne aliud detrimentum incurrat, ſuſcipit Sacramentum Baptiſmi, ac proinde cogendus ad obſeruantiam Fidei Chriſtianæ, quia conditionaliter vult, licèt abſolutè nolit, ſicut de eo qui fuſè accedit. Qui verò nunquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem,nec characterem ſuſcipit, non erit baptizatus, ſi baptizetur, ſicut qui contradicit & reclamans cogitur violenter proſterni idolis,non eſt reus alicuius culpæ,nec eſt cōpellendus ad obſeruantiam legis Chriſtianæ taliter baptizatus. Item ſi dormientes, & amentes baptizentur

antequam

antequam dormirent, vel inſanirent, contradicebant, non recipiunt characterem, quia intelligitur propoſitum contradictionis durare in eos; ſi verò non contradicebant, ſed erant catechumeni cum propoſito Baptiſmi, tales baptizentur, vt conſueuit Eccleſia baptizare, recipiunt characterem, quia non poſuerunt obicem. Colligunt Doctores *in princ.text.*citati.

13 *Propter quod inter inuitum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd baptizatus per vim præciſam characterem non recipit; & conſequenter ad Fidei obſeruantiam cogendum minimè eſt; ſi verò ſit baptizatus vi conditionali characterem ſuſcipit, & ad obſeruantiam eſt cogendus, ita Pariſ. *conſ.2.num.21.lib.*4. Ant. Ricc.*in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.2.c.*38.*per totum*, qui etiam ille, *n.*17.hic verò *n.* 4. tenent vim præciſam, & abſolutam dici quando quis nunquam conſentit, ſed penitus contradicit, veluti ſi ligatus manibus, & pedibus, inuitus baptizetur. D. Roder. à Cunha *in comment. ad c. de Iudæis* 5. *n.*3.*diſt.*45. Baſil.*de matrim.lib.*4.*c.*14.*n.*3. Cabreiros *de metu lib.*2.*c.*17.*n.*55.

14 *Amentibus, & dormientibus.*] Ergo dormiens, & furioſus æquiparantur, vt per Tiraq.*de pœnis temper. c.*5.*à princ.*

15 *Et Ordo.*] An, & quando ordinatus per metum recipiat characterem, ac proinde teneatur ad caſtitatem, & ad preces canonicas, poſſitque vxorem ducere? vide Gam.*de Sacram. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis*, *q.*5.*n.* 4. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.*29. *per totam.* Bonac.*eod.tract.q.*3.*punct.*9.*n.*11.*verſic.dixi in propoſitione*, *&* *de Sacrament. diſp.* 8. *quæſt. vnica, punct.*5. *num.*40. Azor. *inſtit. moral.p.*1. *lib.* 13. *c.*14. *quæſt.* 8.

16 *Dormientes autem, & amentes*, &c.]Notatur ad hoc quòd validus eſt Baptiſmus collatus dormienti, qui illum petierat ante ſomnum, & idem dicendum probat de amente, qui ante dementiam, & de furioſo, qui dum haberet dilucida interualla, petierunt Baptiſmum, etiamſi poſtea dum baptizantur reſiſtere videantur, nam illa reſiſtentia non repugnat intentioni antea elicitæ, cùm ipſa reſiſtentia, quæ tunc temporis contingit, non ſit actus humanus: ita Henriq.*in ſumm. lib.*2.*c.*24.§.3.*&* 4. Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.*2.*lib.*1.*c.*4.*n.*45.Petr.de Ledeſma *in ſumm. p.*1.*de Sacram.*vbi *de Baptiſmo*, *c.*8.*concl.*19.*cum ſeqq.* Chamerot. *de Sacram.* vbi *de Baptiſmo*, *c.*5. *dub.* 10. Ægid. de Coninck *de Sacram. & cenſur. tom.*1. *q.*96. *art.*12.*n.*93.vbi *n.*94. de muto & ſurdo, Bonacin. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 6. *num.* 18. vbi *num.* 19. obſeruat quando quis incidit in amentiam expectandum eſſe, vt amens ad ſe redeat, ſi ſpes adſit reſipiſcentiæ, ſublata verò ſpe reſipiſcentiæ baptizandum eſſe, cum Baptiſmus ſit Sacramentum maximæ neceſſitatis, & *num.* 20. diſputat vtrùm baptizandus ſit amens, de quo dubitatur an petierit Baptiſmum ante amentiam.

17 *Intelligitur contradictionis propoſitum perdurare.*]Igitur dicenti voluntatem eſſe mutatam incumbit probatio, vt per Maſcard.*de probat.concl.*642.*n.*16.

18 In gloſſ. *Conditionaliter*, ibi, *ſed nunquid ille, qui conditionali coactione recipit Ordinem tenetur continere*, &c.Notatur ad hoc, quòd initiatus metu non cogitur continentiam ſeruare, quando metus fuit cadens in virum conſtantem, ſequuntur *in præſenti*, Hoſt.*n.*38. *in verbo conditionaliter*, & Henriq. *n.*7.*in fin.* Gregor. Lop.*l.*32.*verbo que le tomara*, *tit.*6.*p.*1.Nauar.*in man. c.*22.*n.*51.*ad fin.& n.*52.*& ſub tit.de his, quæ vi, conſil.*1.*n.*4.*& ſeq.& conſ.*3.*n.*2.*& conſ.*4.*n.*1.*in antiq.*aliàs *conſ.*4. *à n.*4.*& conſ.*2. *n.*1. *&* 3. *& conſ.*5. *à n.*2.*in* 2. *edit.*Balthaſ. Mogollon.*in tract. de horis, quæ vi*, *c.* 8. §.2.*n.*13. Henriq.*in ſumm. lib.*10. *de Sacram. Ordinis, c.*14.§.3.*& lib.*12.*de matrim.c.*5.*n.*9.*in comment.lit.Q*, Veg.*in ſumm.tom.*2.*c.*57.*caſu* 6.Fr.Emman.*tom.*1. *ſum. c.*224.*n.*9.*& tom.*2.*c.*96.*n.*4.*concl.*4. Petr. de Ledeſma *in ſumm. p.*1.*de Sacram.vbi de Sacramento Ordinis, c.*6. *diffic.*3.*dict.*2.Sayr.*in claui Regia*, *lib.*6.*c.*5.*n.*20. Paul. Comit.*reſponſ.moral.lib.*1.*q.*55.*n.*2. Azor.*d.q.*8.Sanch. *d.diſp.*29.*n.*5. Ægid.de Coninch. *de Sacram. & cenſuris, tom.*1.*diſp.*20.*dub.*14.*n.*143.*cum ſeqq.*

In gloſſ. *Perdurare*, ibi, *nam ſemper durare præſumitur voluntas*, *niſi probetur mutata.* Vide Menoch. *conſil.*317.*n.*29. Surd *deciſ.*111.*n.*9. *& deciſ.*288. *n.*36. Flamin.*de reſign.benef.lib.*9.*q.*25.*n.*16. Cald.Pereira *de poteſt. eligend. c.*3. *n.*41. *& c.*10.*n.*54. *& de emptione, c.*23.*n.*65. Steph. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 19. *n.*27.*& deciſ.*43.*n.*33.Card.Tuſch.*tom.*8.*lit.V, concl.*286.Brunor.à Sole *in locis commun. verbo voluntas* 9. Franc.Molin.*de ritu nupt.lib.*3.*q.*7.*n.*2. Aloyſ. Ricc.*in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.*92. *n.*3.*in edit.*aliàs *reſol.*77. *n.*1. *in ſecunda edit.* 19

SVMMARIVM.

1 *Nemo poteſt ſeipſum baptizare, etiam inſtante neceſſitatis articulo*, & n.2.

Cap. Debitum. IV.

Neminem poſſe ſeipſum baptizare, etiam inſtante neceſſitatis articulo, colligunt ex Ordin. Abb. antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr. Butr.Hoſt.Anchar.Henric.Panorm. Viu.*in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 437. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 540. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 34. *cap.*2. 1

Hanc eandem concl.ex hoc text. colligit S. Th. 3. *part.q.*66.*art.*5.*ad* 4. Victor. *in ſum. vbi de Baptiſmo, concl.*18. Viuald.*in candelabro aureo*, *vbi de Sacramentis in genere*, *c.*2. *n.* 33. Barthol. ab Angelo *de Sacramentis*, *vbi de Baptiſmo*, §. 147.Iacob. de Graff.*in aureis deciſ.p.*2. *lib* 2. *c.*4.*num.*23. Bonac. *de Sacrament. diſp.* 2. *q.* 1. *punct.* 4. *num.*20. Henriq. *in ſumm. lib.*2. *c.*18.§.4.*lit. B*, vbi *lib.*1.*cap.*26.§.7.*lit. T*, aſſerit Iudæum in præſenti ſaluari non propter Sacramentum fidei, ſed propter fidem Sacramenti, id eſt, per contritionem, & fidem viuam cum voto Baptiſmi. Vnde iam colligitur illum, qui ſe ipſum in articulo mortis baptizauit, non eſſe ſaluandum ratione Baptiſmi actualis, quia nullus poteſt ſe ipſum baptizare, fieri tamen poteſt, vt ſaluetur ratione Baptiſmi in voto, quia creditur habere contritionem cum propoſito Baptiſmi, ita Lazar.*in compendio Nauarri, verbo Baptiſmus*, *n.*16.quem refert Bonac. *d.n.*20.*verſ.ex dictis*.Bene igitur docent Henriq. *d. lib.* 2. *c.*3. §.4. *in princ.*& Ægid.de Coninch.*de Sacram.& cenſur.tom.*1. *q.*68.*art.*2.*n.*31. voluiſſe Chriſtum, vt quando à Baptiſmo in re (propter impotentiam in neceſſitate, aut aliàs ob aliam cauſam) excuſatur adultus, ſalutem haberet per Baptiſmum in voto, id eſt, per poſitiuum actum contritionis, aut dilectionis Dei, vel martyrij. 1

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmi Sacramentum non eſt vbi deeſt verbum, vel elementum aqua.*

2 *Baptiſmi*

2 *Baptiſmi materia remota eſt aqua naturalis, quamuis ſit putei, maris, pluuiæ, balnei, & ſiue ſit calida, ſiue frigida, ſiue tincta colore.*

3 *Infans in vtero matris exiſtens minimè poteſt baptizari, cum ad illum aqua immitti non poſſit.*

4 *Baptiſmo ſanguinis baptizata proles in vtero exiſtens, ſaluatur, & martyr efficitur, ſi mulier prægnans pro Chriſto, vel eius fide occidatur.*

Cap. Non vt apponeres. V.

1 Materia, vel forma, id eſt, verbum, vel elementum vbi deeſt in Baptiſmo, non eſt Baptiſmus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 416. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 540. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 37. cap.* 5.

2 *Et Elementum.*] Materia igitur remota Baptiſmi eſt aqua naturalis, Concil. Trident. *ſeſſ. 7. de Baptiſmo, canon.* 2. quamuis ſit putei, maris, pluuiæ, balnei, etiamſi ex ſulphure, aut cinere defluat, & ſiue ſit calida, ſiue frigida, ſiue tincta colore: vnde per contrarium non eſſet materia remota Baptiſmi ceruiſia, ſputum, ſeu ſaliua, ſudor, lac, vrina, lachrymæ, aqua roſacea, aqua à vite profluens, aut alius liquor artificialis, ſpecie differens ab aqua naturali, itavt ſi quis ex his adhibuerit, grauiter peccaret, nec validè baptizaret. Colliges hæc ex D. Thom. *3. p. 69. art.* 4. Sot. *in 4. diſt. 3. quæſt. vnic. art.* 4. Nauar. *in man. c. 22. n.* 5. Card. Bellarm. *lib. 1. de Baptiſmo, c. 4. & lib. 12. c. 1. verſic. de materia Baptiſmi*, Henriq. *in ſumm. lib. 2. c. 6. §. 1. & 2.* Soar. *tom. 3. diſp. 20. ſect.* 1. Valent. *tom. 4. diſp. 4. q. 1. puncto* 2. Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. c. 25. n.* 1. Viuald. *in candelabro aureo, vbi de Baptiſmo, c. 2. n.* 4. Iacob. de Graff. *in aureis deciſion. p. 2. lib. 1. c. 3. n.* 16. Poſſeuin. *de officio Curati, vbi de Baptiſmo, n. 2. &* 3. Chamer. *tract. 2. de Baptiſmo, c. 2. dub.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 27. n. 10. &* 11. Petr. de Ledeſm. *in ſum. p. 1. de Sacram. vbi de Baptiſmo, c.* 3. Ægid. de Coninch. *de Sacram. & cenſuris, tom. 3. q. 66. art. 4. n. 20. cum ſeqq.* latè Bonac. *de Sacram. diſp. 2. q. 2. puncto* 3.

3 Vnde infertur infantem in vtero matris exiſtentem minimè poſſe baptizari, cum ad illum aqua immitti non poſſit, ita S. Thom. *d. p. 3. q. 68. art.* 11. vbi Vaſquez, & Peſant. Couar. *in c. alma mater, p. 2. §. 2. n. 8. poſt princ.* Valent. *d. puncto 2. verſ. tertiò ſequitur,* Valer. Reginald. *d. lib. 27. n.* 16. Ægid. de Coninch. *d. tom. 1. q. 68. art. 11.*

4 *à n.* 89. Bonac. *d. punct. 3. n.* 24. Baptiſmo tamen ſanguinis proles in vtero exiſtens baptizata ſaluabitur, & martyr efficitur ſi mulier prægnans pro Chriſto, vel eius Fide occidatur, Sot. *d. q. vnic. art. 11. verſ. ſecunda propoſitio,* Caiet. *2. 2. q. 124. art. 1. ad* 1. Sà *in aphoriſmis, verbo Martyrium, n.* 3. Henriq. *in ſum. lib. 2. c. 22. §. 4. & c. 38. §. 2.*

Cap. Licèt. VI. & vlt.

1 Græcis præcipitur ne baptizent eos, qui fuerunt baptizati à Latinis ſub pœna excommunicationis, & depoſitionis ab officio, & beneficio, nec debent reputare coinquinata Altaria, & ſuper quibus Latini celebrarunt, & conſequenter, nec leuare antequam ſacrificent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 434. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 539. remiſſiuè

Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Innoc. III. *c.* 4. & refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 16. c. 1.*

Baptizatos etiam à Latinis ipſi Græci, &c.] Sic & eodem modo Latini, qui vtuntur forma Græcorum validè baptizant, quamvis grauiter peccarent non ſeruando ritum Eccleſiæ ſuæ in re graui, & vtendo alio modo, quam conſuetudo, ita Soar. *tom. 3. diſp. 21. ſect. 2. concl. 1. verſ. rurſus inquiri poteſt*, Viuald. *in candelabro aureo, vbi de Baptiſmo, cap. 2. num.* 9. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 1. c. 3. n.* 27. Henriq. Tolet. & plures alij, quos refert Bonac. *de Sacram. diſp. 2. q. 2. puncto 4. num.* 4. 2

De Presbytero non baptizato.

Tit. XLIII.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anch. Panor. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 116. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 176. Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 150. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 508. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinis characterem non recipit qui non baptizatus ordinatur*, & n. 2.

3 *Ordines illi, qui non eſt Confirmatus, validè quamvis non licitè conferri poſſunt.*

Cap. Si quis Presbyter. I.

Ex Concil. apud Compendium.

Presbyter ſi cognoſcatur quòd non fuerit Baptizatus denuo debet ordinari, & iterum baptizari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 98. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 439. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 541. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Conc. apud Compendium *c.* 15. refertur à Burchard. *lib. 4. Decretor, c.* 74. & Iuo. *p. 1. c.* 288. & ab Ant. Aug. *collect. 2. Decret. lib. 5. tit. 33. cap.* 1. 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Petr. de Ledeſma *in ſum. p. 1. de Sacramentis, vbi de Sacramento Ordinis, c. 6. concl.* 2. Ægid. de Coninch. *de Sacram. & cenſuris, tom. 2. diſp. 20. dub. 10. n. 96. concl.* 2. Bonac. *de Sacram. diſp. 8. quæſt. vnic. punct. 5. n.* 6. Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 1. n.* 23. 2

Vtrùm autem idem dicendum ſit de illo, qui confirmatione caret? Reſpondeo negatiuè, nam Ordines ei, qui non eſt Confirmatus, validè quamvis non licitè conferri poſſunt, validè quia Ordo non neceſſariè ſupponit characterem Confirmationis; non licitè tamen, quia in Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reform. c.* 4. prohibentur initiari Tonſura, qui Sacramentum 3

Conſirmationis non ſuſceperunt, quare ita tenent D.Thom.*in ſuppl.ad 3.p.q.35.art.4.* Sot.*in 4. diſt.22. art.4. circa finem*, Vict.*in ſumm. de Sacram. concl.*234. Nauarr.*in man.c.22.n.9.* Henriq. *in ſumm. lib.10.c.14. in comment. lit. P*, Valent.*in 3.p.D. Thoma diſp.5.q.2. punct. 2. verſ. characterem*, ſubiungens neque tranſgreſſionem iſtam habere aliquam cenſuram annexam, Soar. *tom.3. diſp. 38. ſect.*31. Valer. Reginald. *in praxi rerum fori pœnit.lib.28.num.*34. Ægid. de Coninch. *de Sacram. & cenſuris, tom.1. q.72. art.8. n.90. & tom.2. diſp.20.dub.10.n.*102. Bonacin.*de Sacram.diſp.8.quæſt. vnic. puncto 5. n. 9.* Campan. *de diuerſorio iuris Canon. rubr.*26.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmi omiſſio non nocet credenti probabiliter ſe eſſe baptizatum.*
2 *Ordines aſſumens illo qui non eſt baptizatus, ſe tamen baptizatum credens, aut illos receperit, Chriſtive corpus celebrando conficiat, oſtenditur.*
3 *Baptiſmus præſumitur in mortuo.*

Cap. Apoſtolicam. II.

Innoc. III.

1 PReſbyter non baptizatus ſi mori contingat, ſaluatur, quia perſeuerantia in fide, & confeſſione Chriſti, hoc eſt, Baptiſmus in voto quando non poteſt in re, ſoluit peccatum originale, ex Auguſtino, & Ambroſio, & ſic poſſumus offerre ſacrificia, & preces in Eccleſia pro eo. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.Andr.Butr.Hoſt. Anchar.Henric. Panorm.Viu.*in ration.lib.3. iuris Pontif. pag.*440. Alagona *in compend.iuris Canon.pag.*541. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 2. Decret.lib.5.tit.35.c.1.*

2 Quæſtio eſt dubia *in præſenti text.* diſputari ſolita, vtrum ille, qui non baptizatus, ſe tamen baptizatum credens (vtpote ſi natus è Chriſtianis parentibus, atque adeò inter Chriſtianos fideliter conuerſatus fuerit,) Ordines procurauit aſſumere, illos receperit, Chriſtive corpus celebrando conficiat quod ſibi, aliiſque proſit tanquam Sacramentum? in qua *gloſſ. fin.in præſenti* arbitratur iſtum non eſſe Sacerdotem, neque conficere, ſed bene quoad ſe, qui credebat conficere, & quoad alios idem credentes tanquam verum Sacramentum conficere, ſibique & recipientibus prodeſſe, Aug.verò *in ſum.verb.Baptiſmus 7.num.*12. putat hunc Sacerdotio inſignitum conficere non in virtute ſua, ſed Eccleſiæ, falsò tamen id S. Thomæ tribuens. Verùm S. Thom. *in 4. ſentent. diſt.* 24. Affirmat Ordinem non recipere, nec conficere, nec abſoluere, piè tamen credendum cenſet ſummum Sacerdotem quoad effectus Sacramentorum ſupplere, neque fore permiſſurum hoc ita latere, cùm inde maximum Eccleſiæ poſſet imminere periculum, ſequuntur Sylu. *verbo Baptiſmus 6. n.3.* & Sot.*in 4.diſt.24. q.1. art.4. circa finem, verſ.ad tertium*, Campanil.*in diuerſorio iuris Canon.rubr.2.n.23.* vbi *n.24.* differit an, qui caret Baptiſmo ſi fuerit in Epiſcopum aſſumptus, aliis conferat Ordines.

3 Notatur hic text. ad hoc, quòd Baptiſmus præſumitur in mortuo, vt per Afflict. *in conſtit. Neapolit.* incip. *ſi damna clandeſtina, rubr.17.num.8.lib.1.* Iacob. Caſtellan. *de canonizatione Sanctorum, q.4. art.2. n.5.* vbi D. Contelor. *in addit.num.12.& 13.* reſoluit quod Baptiſmus in viuente non præſumitur, & citat Aleiat. *de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 4. num. 1.* Menoch. *in ſimili tract.lib.6.præſumpt.14.n.7.* Afflict. *d.rubr.26. num.68.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinari non poteſt qui non fuerit baptizatus, & ſi de facto ordinetur, non recipit Ordinis characterem, licèt credatur baptizatus.*
2 *Baptiſmus eſt fundamentum omnium Sacramentorum.*
3 *Ordinis characterem minimè recipit non baptizatus.*
4 *Animæ in fauorem tutius eſt ſequendum.*
5 *Ordinatus, vel abſolutus ab Epiſcopo non baptizato ſaluus ſit propter fidem Sacramenti.*
6 *Baptizatus præſumitur natus inter Chriſtianos.*

Cap. Veniens. III. & vlt.

QVamuis aliqui exiſtimauerint non baptizatum ſi ordinetur accipere characterem, quia etſi non per Sacramentum Baptiſmi, ſaltem per Fidem factum eſt membrum Chriſti habens in ſe fundamentum, id eſt, Chriſtum, præſertim quia ſine hoc Sacramento poteſt ſumi Sacramentum coniugij, ergo & Ordinis, tamen quia Concil.*in c.1 ſuprà hoc tit.* determinat oppoſitum tanquam tutius, ideo Presbyter non baptizatus eſt iterum baptizandus, & ordinandus, nec dicetur reiteratum quod ambigitur eſſe factum, nec male de Sacramento ſentitur cum ex neceſſitate, non ex contemptu relinquitur. Item, qui eſt natus ex parentibus Chriſtianis, & inter Chriſtianos eſt fideliter conuerſatus, ita præſumitur eſſe baptizatus, vt hæc ſumptio ſit habenda pro certitudine donec euidentiſſimis argumentis forſan contrarium probaret. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.Andr. Anan.Hoſt.Butr.Henric.Anch. Panorm. Viu.*in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.* 440. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*541. remiſſiuè Ximen.*in concord p.1.* refertur ab Ant. Aug. *collect.5. Decretal. lib.3. tit.21. cap. vnic.* 1

Vt cùm Baptiſmus ſit fundamentum omnium Sacramentorum.] Vide Campan.*in diuerſorio iuris Canon. rubr.1.n.15.* Si enim reſpiciamus Ordinem eſſentialem Sacramentorum, Baptiſmus ſibi vendicat primum locum, eſt enim ianua omnium Sacramentorum, ita vt alia Sacramenta inualidè ſuſcipiantur nondum ſuſcepto Baptiſmo: prætereà ſi ſuſcipiamus ordinem neceſſitatis, primum locum tenet Baptiſmus, deinde Pœnitentia, quia nullus ſaluari poteſt ſine Baptiſmo, vel etiam ſine Pœnitentia poſt lapſum in peccatum. Si verò recipiamus ordinem perſectionis, primus locus debetur Euchariſtiæ, quia continet Chriſtum veræ ſanctitatis Auctorem, S.Thom.*3.q.65.art.3.in corpore*, vbi Nugnus *concl.1.* & Coninch.*art.1.& 3.* Valent.*tom.4. diſp.3.q.6. puncto 3.* Henriq. *in ſum.lib.5.c.6.§.5.* Chamet.*de Sacram.c.6.* Sayr.*de Sacramentis in genere, lib.6. c.3.quæſt.vnic.* 2

Notatur etiam ad hoc quòd non baptizatus minimè recipit characterem Ordinis, vt per Fr.Emman.*in ſum. tom.2.c.17.num.*10. Bonac. *de Sacram. diſp.1.q.5. punct.3.n.3.& diſp.8.q.vnic punct.5.n.7.* & alios relatos *ad c.1.n.2.ſup.hoc tit.* 3

Quod tutius eſt ſequentes.] Notatur ad hoc, quòd in fauorem animæ tutius eſt ſequendum, vt per Tiraq. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuil.165.& de retract.lig.§.9.gl.3. n.9.* Nau.*in man.præl.1.n.3. & 4.& c.25.n.6.* Riminal. *conſ.358 à n.*260. 4

Digitized by Google

5 *Sed per fidem Sacramenti.*] Notatot al hoc quòd ordinatus, vel abſolutos ab Epiſeopo non baptizato ſaluus ſit propter fidem Sacramenti, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 48. q. 1.*

6 *Et certè de illo, qui natus eſt de Chriſtianis*, &c.] Vide dicta *ad cap. de quibus 2. verſ. tertiò infertur, de Baptiſmo.* Natos enim inter Chriſtianos præſomitur baptizatus, Iacob. Caſtellan. *in tract. de canonizat. Sanctorum q. 4. art. 2. n. 6.*

De Cuſtodia Euchariſtia, &c.

TIT. XLIV.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol. 116. verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol. 176.* Martin. Meſnart. *in epitom. Decret. fol. 150. verſo*, Petr. de Raueo. *in compend. iuris Canon.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. pag. 508.* Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canon.* Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. in Decretal.* omoes *ſub hac rubr.*

2 De materia tit. vide Bernard. & Salzed. *in pract. Canon. c. 45. in nouiſſ. edit.* Fuſc. *de viſitat. & regimine Eccleſiarum, lib. 1. c. 5. & 6.* Et de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento in Sacrario conſeruaodæ, vide Henriq. *in ſumm. lib. 8. c. 1. §. 7. in commento lit. V.* Cened. *ad Decretal. collect. 51. n. 1.* Zerol. *in prax. Epiſc. p. 1. verbo Euchariſtia*, Cardin. Baron. *tom 1. annalium Eccleſia anno Chriſti 57. pag. mihi 566.* Iacob. Gretſer. *de ſancta Cruce, tom. 1. lib. 2. c. 33.*

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtia, & Chriſma debent fideliter ſub clauibus cuſtodiri, & contrà facientes ſunt puniendi.*
2 *Chriſma, conſecratúmque oleum catechumenorum, & infirmorum quomodo aſſernandum ſit, oſtenditur.*
3 *Euchariſtia Sacramentum furans quibus pœnis ſit puniendus, oſtenditur*, & n. 4.
5 *Clericus, qui non diligenter cuſtodierit Euchariſtia Sacramentum, ab officio tribus menſibus ſuſpenditur, ſi verò inde aliquid nefarium aduenerit, iudicis pœna arbitraria punitur.*

CAP. Statuimus. V.

Innoc. III.

1 EVchariſtia, & Chriſma debent fideliter ſub clauibus cuſtodiri, & ſi is ad quem ſpectat coſtodia, iocantè illa relinqoit, ſoſpendi debet ab officio tribus menſibus, & ſi pro eios incuria neſandum quid acciderit, grauiori pœna puniri debet. Colligunt ex Ordio. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Vio. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 440.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 542.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* deſumitor ex Conc. generali Lateranenſ. ſub Innoc. III. *c. 20.* & refertur ab Ant. Aogoſt. *collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 34. de Baptiſmo c. 2.*

Chriſma, & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia, &c.] Circa Chriſmatis, conſecratiqoe olei catechumenorum, & infirmorum aſſernatiooem eleganter Fuſc. *de viſitat. lib. 1. c. 6. n. 14.* hæc animaduertit. Atque adnotetur in quibus vaſibus aſſeruentur, quòd ſint argentea, vbi facultates Eccleſiæ ſoppetunt, vel ſaltem ſtannea, bene cooperta, & cum inſcriptione ſoa de oleó, quod in vnoqooque vaſculo continetur, ne in adminiſtratione confuſio eueniat, errorqoe ſuccedat vnum pro alio adminiſtrando, loco honeſto, & decenti recondantur, non tamen in tabernaculo ſanctiſſimæ Euchariſtiæ, vbi nihil præter ipſam ſtare debet, nec patiatur eadem tria verba ſtare vnita, ſed vas olei infirmorum omnino ſeparatum ab aliis, poteſt tamen ferri, quod in multis ſeruatur Eccleſiis, vaſa Chriſmatis, & olei Cathecumenorum eſſe ioncta com bombyci mixtim oleo, qoæ tamen retineantur debita ſolemnitate omni macula purgata, & ſub clauibus fideliter cuſtodiantur. Circa verò cuſtodiam ſob qoa habenda eſt ſanctiſſima Euchariſtia, dixi *ad cap. ſanè 10. de celebrat. Miſſar.* 2

Ne poſſit ad illum temeraria manus, &c.] Sceleſtiſſimom hominem, qui furatus fuit Calicem in qoo aderat ſanctiſſimom Sacramentum Euchariſtiæ & illud mandocauit, fuiſſe io loco Eccleſiæ ſuſpenſum, & poſtea in fruſta ſciſſum, teſtantur Boër. *deciſ. a 54. n. 15. in fine*, & plures qoos refert Farin. *in praxi crimin. q. 72. n. 6 a.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib. 37. c. 15. ſub tit. de pœnis veri ſacrilegij, n. 2 in fine, verſ. ego ſemper*, vbi dicit ſemper in ea fuiſſe opinione qoòd ſacrilegi, qoi impia & deteſtanda mano ſacram Euchariſtiam contrectauerint, ſeu arculam, qoa reponitur, tollerent, igne viui comburendi ſint ob ſacrilegium, & impietatem, Decian. *in tract. crimin. lib. 6. c. 30. n. 38. & c. 32. n. 6.* aſſerit ſacrilegiom commiſſum in Euchariſtiam grauius eſſe, quàm occidere Papam. 3

O indignom facinos, eò ergo proceſſit hominum furor, vt qood dæmones ipſi verentur, credunt, & contremiſcunt, quod ipſi dæmones aſpicere oon audent, homo dæmone ipſo (quantum ad hoc) peior fiat, vt Sacroſancta eſca, & potu vitali, cæleſti alimonia, pane vitæ, eſca vitæ, vita ipſa, poculo æternæ ſalutis, conuioio dominico, viatico tuto peregrinationis noſtræ, paſchate Chriſtianorum, manna abſcondito, pane Cœli, pane Angelorom, Sacramento Sacramentorum, ſpe ſalutis noſtræ, ſalute noſtra ipſa in ſacrilegis abutantur ſoperſtitionibos. O bone IESV, iterum Iudam? adhuc ſatellites, & carnifices Crucifigentes? etiamnum membra Diaboli in ſanctiſſimam Carnem, & pretioſiſſimum Sanguinem tuum ſæoientes ſoſtioes? quàm verè ſcriptom eſt: Miſerationes tuæ ſuper omnia opera tua. 4

Si verò is, &c.] Notatur ad hoc quòd clericus, qui non diligenter cuſtodierit Eochariſtiæ Sacramentum ab officio tribus menſibus ſoſpenditur, ſi verò inde aliquid nefariom euenerit, iudicis pœna arbitraria punitur, vt per Bernard. *in pract. c. 45. in nouiſſ. edit.* Menoch. *de arbitr. caſu 410.* 5

SVMMARIVM.

1 *Supellectilia in Eccleſiis poni non debent niſi neceſſitas vrgeat. Eccleſia debent ſua vaſa, & veſtimenta mundè tenere.*
2 *Laicorum, & clericorum ornamenta propria, & ſupellectilia in Eccleſiis poni non debent niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina.*
3 *Promiſſionis cauſa ceſſante, ceſſat & ipſa promiſſio.*

4 *Neceſſitatis cauſa ceſſante ceſſat quod ob cauſam ſtatutum eſt.*
5 *Corporis ornatum infucatum ſicut laudamus, ita diſſolutos & fractos veſtibus non recipimus.*
6 *Clerici debent incedere ornati veſtibus, non tamen ad iactantiam.*

Cap. Reliqui. II. & vlt.

1 SVpellectilia Clericorum, vel Laicorum in Eccleſiis admitti non debent, niſi propter hoſtiles incurſus, aut repentina incendia, aut alias vrgentes neceſſitates, & neceſſitate ceſſante res ad priſtina loca reportanda ſunt. Oratoria, vaſa, corporalia, veſtimenta, pallæ Altaris munda, & nitida conſeruari debent, quia nimis videtur abſurdum in Sacris ſordes negligere, quæ dedecerent etiam in prophanis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in ratión. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 441. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 542. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Innoc. III. *c.* 19. & refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 4. Decret. lib. 3. ſub tit. de Immun. Eccleſ. c. 1.*

2 Probat hic text. ornamenta Laicorum, & Clericorum propria, & ſupellectilia in Eccleſiis poni non debere, niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu ob alias neceſſitates vrgentes, quibus ceſſantibus res in loca priſtina reportari debent, vt per Rebuff. *in comment. ad l. ſignatorius 74. in fin. ff. de verb. ſignific. pag.* 354.

3 *Ceſſante cauſa conceſſionis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ceſſante cauſa permiſſionis, ceſſat & ipſa permiſſio, vt per Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, p. 1. num. 52. & n.* 224. Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ. 43. n.* 10. Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 2. num. vlt. & deciſ. 260. n.* 1. Farinac. *in praxi crimin. p. 1. q. 19. n. 75.*

4 *Neceſſitate ceſſante.*] Notatur ad hoc quòd neceſſitatis cauſa ceſſante, ceſſat quod ob cauſam ſtatutum eſt, vt per Tiraq. *d. p. 1. n.* 148.

5 *Nimis enim videretur abſurdum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſicut ornatum corporis infucatum laudamus, ita & diſſolutos, & fractos veſtibus non recipimus, vt per Tiraq. *ad l. 3. connub. gloſ. 1. part. 3. num. 53. & ſeq.*

6 In gloſſ. *In prophanis*, ibi, *Et ita eſt argum. quod Clerici debent incedere ornati veſtibus, non tamen ad iactantiam.* Hoc ipſum deſcribit D. Hieron. *epiſt. 2. ad Nepot. c.* 11. Veſtes pullas æquè deuita vt candidas; ornatus & ſordes pari modo fugiendæ ſunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Quod monet & Euſtoch. *Epiſt. 22. c.* 12. Veſtis, ait, nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diuerſitate notabilis, ne ad te obuiam prætereuntium turba conſiſtat, & digito monſtreris. In S. Auguſtino prædicat Concil. Aquiſgran. *c.* 124. quod de hoc præſtantiſſimo Epiſcopo, & Doctore Poſſidios Calamenſis Antiſtes ſcribit in eius vita *cap.* 22. Veſtis eius, & calceamenta, & lectualia ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum; quia his plerumque vel iactare ſe inſolenter homines ſolent, vel abiicere ex vtroque, non quæ Iesv Christi, ſed quæ ſua ſunt iidem quærentes. At iſte beatus, vt dixi medium tenebat, neque in dexteram, neque in ſiniſtram declinans. Plures alias auctoritates in hanc rem adducit Giſbert. Schenichanius *de Eccleſiaſticorum vita, moribus, & officiis, lib. 2. c. 68 cum ſeqq.* & præcipuè *c.* 60. & ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 1. tit. 2. gloſſ....*

De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.

Tit. XLV.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Anchar. Panormit. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, iuris Canon. fol.* 116. Ioan. de Londris *in breuiarium ſanctorum Canonum, fol. 176. verſo*, Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 151. Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Pontif. à pag.* 509. Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barth. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analyt. poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag.* 305. nouiſſimè Ioan. Honot. *lib. 3. ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.* 1

De materia tit. agunt Concil. Trid. *ſeſſ. 25. ſub tit. de inuocatione, veneratione, & reliquiis Sanctorum, & ſacris Imaginibus*, S. Thom. *3. p. q. 25. art. 6.* Caſſan. *in Catalogo gloria mundi, part. 3. conſid. 22. cum ſeqq. & conſid.* 43. Melch. Can. *de locis Theolog. lib. 5. c. 5.* Iacob. Caſtellan. *de canonizatione Sanctorum*, manuſcriptus cum addition. eruditiſſimi viri D. Felicis Contelorij, Ioan. Baptiſta Signius *in tract. huius tit.* Andr. Molfeſ. *conſil.* 46. Dominic. Anfoſſ. *de ſacrarum Reliquiarum cultu*, Maluet. *in tract. de canonizatione Sanctorum*, Fr. Angel. Roch. *in ſimili tract.* Galganet. *de iure publico, lib. 3. tit. 66.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib. 1. c. 8.* Azeued. *ad l. 3. tit. 1. lib. 1. noua recop.* Card. Bellarmin. *in ſuis controuerſ. lib. 1. de Sanctis, c. 1. cum ſeqq.* Soar. *in 3. part. D. Thom. tom. 1. q. 25. art. 6. diſp.* 55. Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 11. puncto 6.* Vaſq. *de adoratione Imaginum, lib. 3. diſp. 3. à n.* 78. Azor. *inſtic. moral. p. 1. lib. 9. c. 8. cum ſeqq. & p. 2. lib. 5. c. 6.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. quæſt. 55. art.* 1. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap.* 44. plures apud Cened. *ad Decretal. collect.* 52. Franc. Carraſc. *in explicat. ad aliquas leges noua recop. cap.* 5. Fagund. *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc. 1. lib. 1. c. 4.* & aliqua dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. part. 3. allegat.* 97. Quo autem tempore Romanos Pontifices cœperint Confeſſores referre inter Sanctos ſolemni quodam ritu, & cæremonia, vide Fr. Hieron. Romanom *lib. 4. de Republica Chriſtiana, c.* 7. Ambroſ. de Morales *p. 1. chronica Hiſpaniæ, lib. 14. c. 29. fol. 136. verſo*, Azor. *d. p. 2. lib. 5. c. 6. q. 2.* 2

SVMMARIVM.

1 *Papa ſine licentia non debet aliquis venerari pro Sancto.*
2 *Ebrietas quando ſit peccatum mortale, oſtenditur.*
3 *Papa ſolus poteſt Sanctos canonizare.*
4 *Sancta Elizabetha canonizatur die 25. May 1625.*
5 *Papa non poteſt errare in Sanctorum canonizatione.*
6 *Epiſcopi non poſſunt Sanctos canonizare.*
7 *Canonizare Sanctos non poteſt Legatus à Latere etiam ex commiſſione Papæ.*
8 *Concilium vniuerſale non poteſt per ſe ſolùm Sanctos canonizare, niſi interueniente Papa auctoritate.*

Cap.

Cap. Audiuimus. I.

Alex. III.

1 NVlli licet venerari aliquem pro Sancto, etiamſi fierent miracula per eum ſine auctoritate Papæ, & multo minus ſi in ebrietate fuerit occiſus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 52. Vitian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 432. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 543. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 27. *cap. vnic.*

2 *Cum vix pro talibus in ebrietate*, &c.] Ergo ebrietas eſt peccatum mortale, de quo vide Nau. *in man. c.* 23. *num.* 121. Perez *ad rubr. tit.* 8. *col.* 3. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 204. vbi intelligit eo caſu, quo quis ſcit poteſtatem, quam in ſe vinum habere ſolet, & nihilominus bibit inordinatè ad finem ſe inebriandi. Et de ebrietatis deſtinandæ vitio, vide Bernard. Granæ. *ad practic. Camer. Imper. lib.* 2. *concl.* 110. *in coronide*, *n.* 5. & alios plures citatos *ad cap. à crapula*, 14. *n.* 3. *de vita, & honeſt. Cleric.*

3 *Non liceret vobis ipſum pro Sancto abſque auctoritate Romanæ Eccleſiæ*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſolus Romanus Pontifex poteſt Sanctos canonizare, vt per Innoc. *n.* 2. Butr. *n.* 7. Hoſt. *n.* 7. & Ioan. Andr. *n.* 5. *in præſenti*, S. Anton. *in ſum. p.* 3. *tit.* 22. *c.* 5. §. 5. Tabien. *verbo Canonizatio*, *n.* 1. *in fine*, Greg. *l.* 66. *gloſſ.* 2. *tit.* 14. *p.* 1. Auguſt. Triumph *de poteſtate Eccleſiæ*, *q.* 14. *art.* 1. Maluet. *de canonizatione Sanctorum*, *dub.* 2. *n.* 5. *& ſeq.* Angel. Roch. *in ſimili tract. c.* 4. Ludou. Carbo *in ſum. ſummarum*, *tom.* 3. *lib.* 1. *c.* 17. *verſ. tertium dictum*, Domin. Anfoſ. *de ſacrarum Reliquiarum cultu* §. 23. *num.* 25. Luyſ. Turian. 2. 2 *diſp.* 17. *dub.* 2. Card. Bellarm. *de Sanctorum beatitudine*, *tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 1. *c.* 8. Maſcard. *de probat. concl.* 262. *n.* 50. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 6. *q.* 1. Cened. *ad Decret. collect.* 52. *n.* 4. Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiep. Neapol. c.* 51. *in fine*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 19. *n.* 6. *in fine*. Hæc calamo exarabam cum abhinc tribus diebus, die ſcilicet Dominica 25. Maij hoc eodem anno 1625. quo Eccleſia feſtum ſanctiſſimæ Trinitatis, ſanctique Vr-
4 bani coluit, S. D. N. Vrbanus VIII. Pontifex Opt. Max. noſtram ſanctam Eliſabetham Portugaliæ Reginam albo aliorum Eccleſiæ Sanctorum adſcripſit, & in eorum numerum retulit, cuius canonizationi Regio apparatu factæ, omnibuſque eius cæremoniis præſens fui ego, qui olim eius corpus in Monaſterio ſanctæ Claræ ciuitatis Conimbricenſis, dum ibi Pontificio, & Cæſareo iuri operam darem, poſt 276. annos à die obitus integrum, & incorruptum vidi, die ſcilicet 25. Aprilis 1612. aderant præſentes Illuſtriſſ. & R. D. D. Alphonſus de Caſtelobranco Epiſcopus Conimbricenſis, D. Martinus Alphonſus Mexia tunc Leirienſis, poſtea Lamacenſis, & Conimbricenſis Epiſcopus, D. Franciſcus Vaz Pinto, Regij Senator Palatij, iudices commiſſarij ad inquirendum de vita & miraculis ſanctæ Eliſabethæ, aderat Rector Academiæ D. Ioannes Coutinius, poſtea Epiſcopus Algarbienſis, nunc Lamacenſis vnà cum ſapientiſſimis Theologiæ, Iuris Canonici, & Ciuilis, ac Medicinæ profeſſoribus; adfuêre etiam alij cùm Religioſi, tum ſæculares, quos vel auctoritas ſua, vel iudicum beneuolentia admiſit. Faxit Deus, vt illius meritis, & interceſſione ab omni periculo, malo, & aduerſitate liberemur. Innumera enim ab ea geſta ſunt miracula, quorũ fama multi variis infirmitatibus, & morbis oppreſſi ex tota Luſitania ad Sacrum illius tumulum, perducti ſanitatem recuperarunt, & à morbis in conſpectu totius Conimbricenſis populi, & illius nobiliſſimæ Academiæ liberati fuerunt, inſigne Eliſabethæ ſanctitatis teſtimonium & perfidorum confuſio hæreticorum, nequit enim Romanus Pontifex errare
in Sanctorum canonizatione, vt docent S. Antonin. *in* 5
ſumm. p. 3. *tit.* 12. *c.* 8. §. 2. Auguſt. de Ancona *d. q.* 14. *art.* 3. Caiet. *de Indulg. c.* 8. *verſ. ad id verò*, Cou. *lib.* 1. *var. c.* 10. *n.* 13. *in princ.* Iacob. Caſtellan. *de canonizatione Sanctorum*, *q.* 9. *art.* 3. vbi D. Contelor. Driedon. *de dogmatib. c.* 1. *fol. mihi* 207. Arag. 2. 2. *q.* 1 *art.* 10. *tit. de Summo Pontif. col. pen. in* 1. *concl.* Turrecrem. *in defenſorio reuelationum S. Brigidæ, cap. vlt.* Viguer. *inſtit. Theolog. de virtute Fidei, c.* 10. §. 3. Card. Bellarm. *de Sanctorum beatitudine*, *tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. Maluet. *d. tract. de canonizat. Sanctorum*, *dub.* 3. *n.* 47. Angel. Roch. *in ſimili tract. c.* 39. *&* 40. Ioan. Baptiſta Signius *in tract. huius tit. c.* 5. Domin. Anfoſſius *de ſacrarum Reliquiarum cultu*, §. 24. *n.* 5. Valent. *in* 2. 2. *q.* 1. *art.* 10. Azor. *d. p.* 2. *lib.* 5 *c.* 6. *q.* 5. Cened. *d. collect.* 52. *n.* 6. Card. Cæſ. Baron. *tom.* 1. *annalium Eccleſiæ anno Chriſti* 55. *c.* 15. *pag. mihi* 488. Carbo *in ſumm. ſummarum*, *tom.* 3. *lib.* 1. *c.* 17. Luyſ. Turrian. *in* 2. 2. *diſp.* 16. *de poteſtate Pontificis in ordine ad Fidei doctrinam*, *dub.* 4. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.* 1. *lib.* 1 *c.* 6. *n.* 31.

Cùm igitur, vt ad rem redeamus, vnde digreſſi 6
fuimus, ſolus Papa poſſit Sanctos canonizare, ſequitur Epiſcopos hoc efficere non poſſe, vt bene docent Iacob. Caſtellanus *de canonizat. Sanctorum*, *q.* 2. *art.* 1. vbi D. Contelor. *n.* 17. Maluet. *in ſimili tract. dub.* 2. *n.* 1. *& ſeq.* Auguſt. Triumph. *d. q.* 14. *n.* 2. Maſcard. *de probat. concl.* 262. *n.* 56. Luyſ. Turrian. *in* 2. 2. *diſp.* 17. *dub.* 2.
verſ. item dicendum. Nec Legatum de Latere, Iacob. 7
Caſtellan. *d. q.* 2. *art.* 2. *n.* 3. & quod maius eſt, nec etiam ex commiſſione Pontificis, vt tenent Alphonſ. de Caſtro *de iuſta hæreticorum punit. lib.* 1. *c.* 6 *col.* 4. *verſ. rurſus*, optimè D. Contelor. *in addit. ad Iacob. Caſtellan. d. q.* 3. *art.* 2. *n.* 4. ex eo probat, quia Papa non poteſt delegare poteſtatem definiendi res Fidei alteri, Aragon. *in* 2. 2. *q.* 1. *art.* 10. *in tract. de Concil. verſ. tertia concluſio*, *in fine*, *& verſ. ad primum arg.* Bannes etiam *in* 2. 2.
q. 2 *art.* 10. *dub.* 4. *verſ. quapropter.* Et quòd etiam Con- 8
cilium vniuerſale non poſſit per ſe ſolum Sanctos canonizare, niſi interueniente Romani Pontif. auctoritate, reſoluunt Iacob. Caſtellan. *d. q.* 3. *art.* 5. *à princ.* vbi D. Contelor. *à n.* 10. Angel. Roch. *d. tract. c.* 4. *verſ. quod ad ſolum.*

S V M M A R I V M.

1 *Sanctorum reliquiæ vendi non poſſunt, ſeu paſſim oſtendi non debent, ne circa illas populus decipi poſſit.*
2 *Reliquiæ antiquæ non poſſunt extra capſam oſtendi.*
3 *Reliquiæ Sanctorum venales exponi non debent.*
4 *Epiſcopos non poſſe examinare, publicare, & approbare noua miracula hominis defuncti non canonizati, oſtenditur.*
5 *Solemnes preces, & publicas fundere non licet defuncto non canonizato.*
6 *Tabella votiua, & alia huiuſmodi in ſignum gratiæ recepta an poſſint in loco vbi corpus defuncti ſepultum eſt, affigi, oſtenditur.*

Cap. Cùm ex eo. II & vlt.

Innoc. III.

1 Reliquiæ antiquæ extra capſam nullatenus debent oſtendi, nec venales exponi. Item reliquias de nouo inuentas nemo venerari præſumat, niſi prius auctoritate Romani Pontif. fuerint approbatæ. Item Prælati non permittant eos, qui ad eorum Eccleſias cauſa venerationis accedunt, variis figmentis, vel falſis documentis decipi, vt fieri ſolet pluribus locis occaſione quæſtus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Henric. Butr. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 442. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 543. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Alex. III. c. 62. & refertur ab Ant. Aug. *collect.* 4. *Decret. lib. 3. ſub tit.* 11. *de immunit. Eccleſ. c.* 2.

2 *Extra capſam nullatenus oſtendantur.*] Notatur ad hoc, quòd reliquiæ antiquæ non debent extra capſam oſtendi, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 42. *num.* 21. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 55. *art.* 1. *in med.* vbi ex Abb. reddit rationem, quia cùm oſtenduntur extra capſam oſſa nuda, & vetera, & antiqua multorum deuotio tepeſcit, & datur detrectatoribus cauſa obloquendi.

3 *Nec exponantur venales.*] Notatur ad hoc, quòd Sanctorum reliquiæ venales exponi non debent, quia illarum venditio apertiſſima eſſet ſimonia, vt per Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *de ſimonia, lib.* 4. *c.* 14. *n.* 24. Vgolin. *de ſimon. tab.* 1. *c.* 38. *n.* 5. Sanch. *d. c.* 45. *n.* 22. Fagundez *præc.* 1. *lib.* 1. *c.* 4. *n.* 27. ampliantes huius text. deciſionem procedere etiam quando nullo pacto inito reliquiæ exponuntur paſſim cauſa quæſtus, vt largiores eleemoſynæ offerantur, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 7. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *c.* 8. *q.* 7. quod non probat Fagundez *vbi ſup. num.* 29.

4 *Inuentas autem de nouo*, &c.] Dicit hic text. quòd reliquias de nouo inuentas nemo publicè venerari præſumat ſine auctoritate Sedis Apoſtol. Concil. verò Trid. *ſeſſ.* 25. *in Decreto de inuocatione, veneratione, & reliquiis Sanctorum, in verſ. nulla etiamſi*, ſtatuit nulla admittenda eſſe noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas niſi eodem recognoſcente, & approbante Epiſcopo, vnde poſt Franc. Carraſc. *in explicat. ad aliquas leges nouæ recop.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 97. *n.* 1. per illud Concil. Trid. Decretum, antiquata diſpoſitione huius text. docui poſſe Epiſcopum examinare miracula hominis defuncti non canonizati, nec beatificati, & publicare, atque approbare abſque Summ. Pontif. auctoritate, nouiſſimè tamen D. meus vtriuſque iuris prudentiſſimus D. Felix Contelor. *in addit. ad Iacob. Caſtellanum de canonizat. Sanctorum, q.* 3. *art.* 1. aſſerit Concil. Trid. *citato loco*, non derogari, nec aduerſari Concil. Lateran. de quo *in hoc text.* ac proinde de quo in præſenti, loqui de miraculis Sanctorum non canonizatorum, ſeu beatificatorum cum Bertrand. *conſ.* 285. *n.* 6. *vol.* 3. *p.* 2. *ſeu vol.* 6. illud verò Concil. Trid. decretum *in d. verſ. nulla etiam.* agere de miraculis, & reliquiis, & imaginibus Sanctorum canonizatorum, & beatificatorum, & citat Philiarch. *de officio Sacerdotum, tom.* 1. *p.* 1. *lib.* 2. *c.* 9. *verſic. quinto*, Azor. *d. c.* 8. *q.* 8. Sanch. *d. c.* 43. *n.* 10. Ioan. Baptiſtam Signinum *in tract. huius tit. c.* 3. *in princ.* Domin. Anſolf. *de Sacrarum reliquiarum cult.* §. 22. *n.* 42. Iacob. de Graff. *ſub tit. de ſenten. excommun. conſ.* 17. *à num.* 15. In hac contrarietate operæ pretium duxi Sacram conſulere Congregationem Illuſtriſſimorum DD. Cardinalium Concilij Tridentini interpretum, dubium ſic propoſui menſe Ianuarij huius præſentis anni 1626. Decreto Concil. *ſeſſ.* 25. *de inuocatione, veneratione, ac reliquiis Sanctorum*, cauetur in hæc verba: *Nulla etiam admittenda eſſe noua miracula niſi eodem recognoſcente, vel approbante Epiſcopo, qui ſimul atque de iis aliquid compertum habuerit adhibitis in concilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati conſentanea iudicauerit.* Quæritur an hæc Concilij diſpoſitio, quæ videtur admodum vniuerſalis, intelligenda ſit de miraculis perſonæ etiam non canonizatæ, an verò de miraculis Sanctorum canonizatorum duntaxat. Sacra Congregatio Cardinalium Concil. Trid. interpretum reſpondit de omnibus eſſe intelligendam. *Coſm. Cardin. de Torres*, locus ſigilli. *Proſper Fagnanus.* Prout habetur in originali reſponſione apud me aſſeruata.

Nemo publicè venerari præſumat.] Ergo loquitur de publico, aut ſolemni cultu, non autem de priuatis precibus, vt per gloſſ. *verbo Sedis Apoſt. in cap. vnic. hoc tit. lib.* 6. Innoc. *in c.* 1. *in fin.* Hoſt. *num.* 11. *ſupr. hoc tit.* Zabarel. *in præſenti, num.* 2. *verſ. quarto*, Anchar. *num.* 2. Iacob. Caſtel. *d. tract. q.* 9. *art.* 1. vbi D. Contelor. *num.* 23. Card. Tuſch. *verbo Canonizatio, n.* 10. Nec obſtat Abb. *in d. c.* 1. *num.* 3. dum dicit non licere aliquem colere pro Sancto etiamſi in vita feciſſet miracula, ſine auctoritate Romani Pontif. quia eum intelligit D. Contelor. quando publicè quis vellet aliquem venerari, ſecus autem ſi in occulto quis emittit preces apud eum, quem credit Sanctum. Vnde ex hoc text. directè iam colliges non licere ſolemnes preces, aut publicas fundere defuncto non canonizato, ſeu non beatificato, vt tenent *in d. c.* 1. *ſupr. hoc tit.* Innoc. *n.* 3. *in fin.* Hoſt. *n.* 11. Abb. *num.* 3. *notab.* 2. *verſ. & hoc intelligo*, S. Antonin. *in ſumm. p.* 3. *tit.* 12. *c.* 8. §. 1. Carbo *in ſumma ſummarum, tom.* 3. *lib.* 1. *c.* 17. *verſ. tertium dictum*, Bertrand. *d. conſ.* 285. *volum.* 3. *p.* 2. *ſeu vol.* 6. ac proinde non licere cultum ſolemnem, aut publicum exhibere, nec feſtum celebrare, nec nomen eius in litaniis nominare, nec in Martyrologiis deſcribere, nec in die obitus campanas pulſare, nec pingere imaginem cum Diademate, nec Templa, aut Altaria erigere, nec eius imaginem in Templo, Oratorio, Sacriſtia, vel alio loco affigere, aut venerari? Card. Bellarm. *de Sanctorum beatit. controuerſ.* 7. *generali lib.* 1. *c.* 10. *n.* 1. Luyſ. Turrian. *in* 2. 2. *D. Thom. diſp.* 17. *dub.* 11. Philiarch. *d. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 9. *verſ. tertiò.* 5

Vtrùm autem poſſint in loco, vbi corpus defuncti, ſepultum eſt, affigi votiuæ tabellæ, & alia huiuſmodi in ſignum gratiæ receptæ? affirmant Viguiet. *in inſtit. Theolog. tit. de virtute Fidei, c.* 10. §. 1. Andr. Molfeſ. *conſ.* 45. *n.* 21. Sed D. Contelor. *in addit. ad Iacob. Caſtellan. d. tract. q.* 9. *art.* 1. *n.* 16. contrarium meritò tenet, quia non licet aliquem pro Sancto abſque auctoritate Sedis Apoſt. publicè venerari, vt habet hic text. hæ autem tabellæ, & huiuſmodi ſimili affiguntur in teſtimonium Sanctitatis, & eſt quædam publica veneratio: quod & nouiſſimè cenſuit Sacra Congreg. Generalis, & vniuerſalis Inquiſitionis in decreto ſuper hac materia edito, quod cùm faciat ad materiam huius tituli, illud in præſentiarum tranſcribere operæ pretium duxi, quod tale eſt. 6

Feria quinta die 2. Octobris, anno à Natiuitate D.N. Iesv Christi M.DC.XXV. in generali Congregatione S. Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis

coram

coram S. D. N. D. Vrbano diuina prouidentia Papa VIII. ac Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. DD. S.R.E. Cardinalibus, aduerſus hæreticam prauitatem Inquiſitoribus generalibus à ſancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Cùm Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & D.N.D. Vrbanus diuina prouidentia Papa VIII. die 13. Martij 1625. decretum ediderit infraſcripti tenoris, videlicet.

Sanctiſſ. D. N. ſollicitè animaduertens abuſus, qui irrepſerunt, & quotidie irrepere non ceſſant in colendis quibuſdam cum ſanctitatis, aut Martyrij fama, vel opinione defunctis, qui, etſi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore inſigniti ſint ab Apoſtolica Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque Eccleſiis, aliiſque locis publicis, ac etiam priuatis, cum laureolis, ac radiis, ſeu ſplendoribus proponuntur, miracula, & reuelationes, aliáque beneficia à Deo per eorum interceſſiones accepta, in libris rerum ab ipſis geſtarum enarrantur, & ad illorum ſepulchra, Tabellæ, Imagines, & res aliæ ad beneficia accepta teſtificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur. Volenſque proinde huiuſmodi abuſibus pro debito Officij paſtoralis occurrere, re etiam cum Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem in vniuerſa Republica Chriſtiana generalibus Inquiſitoribus, communicata, & maturè conſiderata, ac diſcuſſa, declarauit, ſtatuit, & decreuit, ne quorumvis hominum, cum ſanctitatis, ſeu Martyrij fama, (quantacumque illa ſit) defunctorum Imagines, aliáque prædicta, & quodcumque aliud, venerationem, & cultum præ ſe ferens, & indicans, in Oratoriis, aut locis publicis, ſeu priuatis, vel Eccleſiis tam ſæcularibus, quàm regularibus, cuiuſcumque Religionis, Ordinis, inſtituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apoſtolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur, & (ſi quæ Appoſitæ ſunt) amoueantur, prout eas ſtatim amoueri mandauit.

Ac pariter imprimi de cætero inhibuit libros eorundem hominum, qui ſanctitatis, ſiue Martyrij fama, vel opinione (vt præfertur) celebres è vita migrauerint, geſta, miracula, vel reuelationes, ſeu quæcumque beneficia tanquam eorum interceſſionibus à Deo accepta continentes, ſine recognitione, atque approbatione Ordinarij, qui in iis recognuſcendis Theologos, alioſque pios, ac doctos viros in conſilium adhibeat; & ne deinde fraus, aut error, aut aliquid nouum, ac inordinatum in re tam graui committatur, negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittat, eiuſque reſponſum expectet. Reuelationes verò, & miracula aliáque beneficia ſupradicta, quæ in libris horum hominum vitam, & geſta continentibus, hactenus ſine recognitione, atque approbatione huiuſmodi impreſſa ſunt, nullo modo approbata cenſeri vult, mandátque ſua Sanctitas.

Ad horum hominum ſepulchra vetuit etiam, ac inhibuit, tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento, ſeu ex alia quacumque materia, tam pictas, quàm fictas atque exſculptas, appendi, ſeu affigi, & lampades, ſiue alia quæcumque lumina accendi ſine recognitione ab Ordinario omnino, prout ſuprà facienda, Sedique Apoſtolicæ referenda, ac probanda.

Declarans, quòd per ſupraſcripta præiudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum, virorúmque Sanctorum ſcripta, vel longiſſimi temporis ſcientia, ac tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel ordinarij, coluntur.

Vt autem præmiſſa diligentiùs obſeruentur; vniuerſis & ſingulis, tam ordinariis, quàm hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus diſtrictè præcipit, vt in ſua quiſque diœceſi, vel Prouincia ſedulò peruigilet, ne ſine approbationibus prædictis, imagines cum memoratis ſignis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliáve contra ſuperiùs diſpoſita fiant, tranſgreſſores verò, ſi Regolares fuerint, priuationis ſuorum officiorum ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, necnon & ſuſpenſionis à diuinis, ſi verò Clerici ſæculares, priuationis pariter ſuorum officiorum, ſuſpenſionis à diuinis, & ab adminiſtratione Sacramentorum, exequutionéque ſuorum Ordinum reſpectiuè, aliiſque arbitrio prædictorum Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo. Qui autem libros impreſſerint, aut Imagines pinxerint, ſculpſerint, ſeu quoquomodo affixerint, vel formauerint, cæterique artifices circa præmiſſa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia omittant, & inſuper pecuniariis, aliiſque etiam corporalibus pœnis, iuxta criminis grauitatem eorundem Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum arbitrio afficiantur. Contrariis quibuſcumque non obſtantibus.

Et ne præmiſſorum ignorantia poſſit ab aliquo prætendi, voluit vt decretum huiuſmodi, ſeu illius exemplum ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum Vrbis, ac in Acie Campi Floræ affixum omnes proinde arctet, atque afficiat, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatum fuiſſet, quodque præſentium tranſumptis, etiam impreſſis manu Notarij publici ſubſcriptis, ac ſigillo alicuius perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides habeatur, quæ præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Poſtmodum verò idem Sanctiſſ. D.N. à quibuſdam reuocati in dubium accepit, an Tabellas & Imagines, quas in poſterum offerri contigerit, recipere, & antea oblatas conſeruare liceret, Sanctitas ſua, quæ tantummodo voluit, occurrendo abuſibus, qui irrepere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam quorum ſanctimoniam diuinæ Clementiæ placuerit admirandis operibus illuſtrare; re prius cum Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus communicata, præſenti Decreto declarauit. Quòd ſicut nunquam prohibuit, nec ſuæ intentionis fuit prohibere oblationem, receptionémque tabellarum, & Imaginum huiuſmodi, ita vt nulli deinceps hæſitationi locus relinquatur, ſtatuit in præſentiarum, & decernit, vt quoties ad aliquam Eccleſiam, aut Oratorium, locúmve alium publicum ſæcularem, ſeu regularem tabellas, & Imagines, aliúdve ſimile quiſpiam detulerit, ac interceſſione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adſcriptorum quamvis cum Martyrij, vel ſanctitatis fama demortuorum, optata ſe impetraniſſe dixerit, liceat Eccleſiaſticis perſonis, Eccleſiarum, locorúmve prædictorum curæ Præpoſitis, tabellas, & Imagines, ſiue pictas ſiue ex quavis materia fictas, atque alia quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia ſimul cum deferentis, aliorúmque, qui conſcij fuerint, atteſtationibus recipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre ſtatim omnia teneatur, in ſecreto aliquo, ſeorſum ab Eccleſia loco, cuſtodire, ibidemque iam amota collocare, & aſſeruare, vt ſi quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, ſeu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, eatenè huiuſmodi ſanctitatis qualeſcumque probationes, Apoſtolicæ Sedis iudicio tunc examinandæ. Contrariis quibuſcumque non obſtantibus.

Ioan. Anton. Thomaſius S. Rom. & vniuerſ. Inquiſit.

Nn 4 Not.

Not. Anno 1625. Indict. 8. Pontificatus S.D.N.D. Vrbani diuina prouidentia Papæ VIII. die verò 30. menſis Octobris ſupradictæ Literæ, ſiue Decretum affixum, & publicatum fuit ad valuas Principis Apoſtolorum Vrbis, ac in Acie Campi Floræ, vt moris eſt, per me Brandimartem Latinam Prælibati Sanctiſ. D.N.PP. Curſorem.

De Obſeruatione Ieiuniorum.

Tit. XLVI.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Henric. Panor. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, iuris Canon. fol.* 156. Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 151. Petrus de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Pontif. à pag.* 510. Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barth. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

2 De materia tit. vide Caiet. Sylu. Tabien. & alios Summiſtas *verbo ieiunium*, D. Thom. 2.2. *q.* 147. Couar. *lib. 4. var. cap.* 20. Hieron. Roman. *lib. 5. de Republ. Chriſtiana, c.* 10. Medin. *in C. de ieiunio*, Card. Cæſar. Baron. *tom. 1. annalium Eccleſiæ anno Chriſti* 57. *c.* 152. *cum ſeq. pag.* 583. Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 8. cum ſeqq.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 12. c. 16. num. 55. cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtit lib. 4. cap.* 2. Iul. Lauor. *in ſuo tract. de Iubilæo, cap. 20. de Ieiunio*, Cened. *pract. & canon. quæſt. lib. 1. q. 40. &* 41. Vincent. Filliuc. *tom. 2. tract. 27. p.* 3. Diana *reſol. moral. p. 1. tract. de ieiunio.* Vtrùm pluries comedens in die ieiunij vnum peccatum committat, quæſtio eſt dubia, in quo Couar. Medina, & alij tenent hunc toties peccare mortiferè, quoties pluſquam ſemel comedit; ſed contrarium, imo peccare ſola prima vice, qua ieiunium frangit, meritò tenent Henriq. *in ſumma, lib. 7. de indulgent. cap.* 13. §. 13. *commento lit. S, in fine*, Azor. *d. lib. 7. c. 8. q. 2. & lib. 11. c. 20. q. 6.* Filliuc. *d. tract. 27. p. 2. c.* 5. Leſſ. *d. cap. 2. dub. 3. à n.* 15. Ludou. Beja *reſponſorum caſuum conſcientiæ, part. 1. caſu* 45. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 11. n.* 42. Iul. Lauor. *d. c. 20. num.* 14. vbi declarat dummodo non comedat carnes, quia tunc toties peccabit quoties comedet, quia præceptum ieiunandi eſt affirmatiuum, ſecundum verò negatiuum, quòd obligat ſemper & ad ſemper, & *n.* 37. contra Nauar. *in man. c. 11. n. 4. verſ. quinto*, tenet non ieiunantem in vigilia S. Matthiæ, qui ſolet venire in Quadrageſima, & quatuor temporibus, vnum tantùm peccatum committere, & non tria. Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 33. n.* 3. Ægid. de Coninch. *de Sacrament. & cenſur. diſp. 7. dub. 6. n.* 47. Sed contrariam probabiliorem eſſe exiſtimo, quia peccata non multiplicantur numero ex diuerſitate præceptorum quando illa præcepta pertinent ad vnam virtutem, vt eſt in caſu noſtro, ſecus ſi pertinerent ad diuerſas virtutes, ita Henriq. *lib. 5. c. 5. §. 6.* Azor. *p. 1. lib. 7. c. 31. n.* 7. Filliuc. *tract. 27. p. 2. c. 5. n.* 82. Vaſq. *in 3. p. tom. 4. diſp. 22. ſect. 4. num.* 32. Sanch. *de Matrim. lib. 9. diſp. 15. n.* 6. Fagund. *in quinque Eccleſ. præcepta, præc. 4. lib. 1. c. 10. n.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Ieiunari debet in Sabbato vigilia occurrenti in Dominica, & ieiunanda eſt vigilia S. Matthiæ.*

2 *Ieiunium iure communi inductum eſt in vigilia Domini Natalis, & aſſumptæ Virginis in cœlum.*

3 *Vigilia Dominici Natalis poteſt quicunque ſerotinam collationem ſumere cum variis fructibus in quantitate exceſſiua.*

Cap. Ex parte. I.

Innoc. III.

FEſtum aliquod quando venerit in die Lunæ, eius 1
vigilia ieiunabitur in Sabbato: item vigilia S. Matthiæ Apoſt. debet ieiunari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 440. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 541. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 5. Decret. lib. 3. tit. 25. c.* 1.

Natiuitatem Domini, vel Aſſumptionem B. Mariæ, 2
&c.] Notatur ad hoc, quòd iure communi inductum eſt ieiunium in vigilia Dominici Natalis, & aſſumptæ in cœlum Virginis, vt per Azor. *inſt. moral. p. 1. lib. 7. c. 13 q.* 1. Illud tamen aduertere oportet in vigilia Do- 3
minici Natalis poſſe quemcumque ſerotinam collationem ſumere cum variis fructibus in quantitate exceſſiua, vbi conſuetudo hæc adeò inoleuit, vt ipſi etiam Prælati & videant ſic fieri, & conſentiant, atque id ipſum ipſi facientes operam illam acceptant, & approbant, vt docent Barthol. à Medin. *in inſtruct. Confeſſorum, p. 1. c. 14. §. 10. verſ. donde ſe ſigue.* Ludou. Lopez *in inſtruct. conſcientiæ, p. 2. c. 112. de ieiunio, verſ. ſed de collatione*, Llam. *in 3. p. method. c. 5. §. 25. pag.* 525. Card. Tolet. *in ſum. lib. 6. c. 2. pag.* 760. Azor. *d. lib. 7. c. 8. in fin.* nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 1. q.* 157. Villalob. *in ſumm. tom. 1. tract. 23. diffic. 7. num.* 5. Cened. *Canon. quæſt lib. 1. q. 41. n.* 5. Sed in tali die poſſe ſumi pro refectiuncula, vncias ſexdecim plus minúſve ex pane, vel ex dulcioribus, exiſtimant Fagundez *in quinque Eccleſ. præcepta, præc. 4. lib. 1. c. 24. n.* 19. Diana *reſol. moral. p. 1. tract. de ieiunio, reſol.* 35. quamvis contrarium, imo collationem ſerotinam in vigilia Natiuitatis non poſſe ſumi in magna quantitate ratione conſuetudinis exiſtiment Angles *in floribus Theolog. tract. de ieiunio, q. 9. art. 2. diffic. 4. dub.* 1. Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 23. concl. 7. n.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Ieiunium ſeruandum eſt in ſingulis vigiliis Apoſtolorum, præterquam in vigilia S. Philippi, & Iacobi, & Ioannis Euangeliſtæ.*

3 *Ieiunium Aduentus an fuerit in vſu quoad ſæculares, oſtenditur.*

4 *Delictum in dubio præſumitur in foro conſcientiæ, & ad vtilitatem animæ, & ex quo illud eſt vtile.*

5 *Eligere debemus eam partem per quam tutius eſt conſultum quando agitur de ſalute animæ.*

6 *Peregrini viatores an teneantur ſeruare leges, vel conſuetudinem locorum, etiam quoad ieiunia, & feſta in quibus per modum tranſitus reperiuntur, oſtenditur.*

7 *Ieiunia*

7 *Ieiunia aliqua an in totum conſuetudine abrogari poſſint, remiſſiuè.*

Cap. Conſilium, II.

1 Vigiliæ omnium Apoſtolorum ſunt ieiunandæ præter vigilias SS. Philippi, & Iacobi, & S. Ioannis Euangeliſtæ, quia celebrantur in ſolemnitate Paſchali, & Natalis Domini. Ieiunium Aduentus agebatur Romæ, Feſtum S. Bartholomæi celebrari debet ſecundùm conſuetudinem loci. Qui propter neceſſitatem, id eſt, ne pereant, in Quadrageſima carnes comedunt, non peccant, nec ſunt puniendi, bene quidem eſt orandum pro ipſis, ne Deus imputet hoc, quia bonarum mentium eſt ibi timere culpam, vbi nulla reperitur. Circa comeſtionem carnium ſeruanda eſt loci conſuetudo, dummodo non emergat periculum infirmis, & debilibus. Quando infirmi tempore ieiunij petunt veſci carnibus, cùm vrgens neceſſitas exigit, debet concedi vt euitetur in eis maius periculum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 447. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 545. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 35. c. 2.*

2 *Omnium Apoſtolorum vigilia*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ieiunium ſeruandum eſt in ſingulis vigiliis Apoſtolorum præterquam in vigilia Sanctorum Philippi, & Iacobi, ac Ioannis Euangeliſtæ, quia illud incidit inter Paſcha, & Penteceoſten, quòd tempus generali Eccleſiæ traditione immune, & liberum eſt à ieiunio, & hoc quia cadit intra dies Natalis Domini, refert Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 12. q. 1.*

3 *Ieiunium etiam apud nos in Aduentu Domini agitur.*] Olìm apud Romanos in diebus, in quibus Eccleſia Dominici Aduentus memoriam recolit, ieiunium ſeruabatur, & Chriſtiani non ſolùm corpus ieiuniis caſtigabant, ſed etiam ſeſe multis piis operibus, & religioſis Officiis in Aduentu Domini præparabant, hodie apud Monachos, & Religioſos ſolùm huiuſmodi ieiunium manſit, qui partim propriis inſtitutis, partim vſu, & more id retinuerunt, refert Azor. *d. lib. 7. c. 27.* aliàs 16. *q. 3.*

4 *Quia bonarum mentium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in foro conſcientiæ, & ad vtilitatem animæ delictum in dubio præſumitur, vt per Cott. *in memorab. verbo delictum in dubio non præſumitur*, Maſcard. *de probat. concluſ. 495. n. 6. cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. p. 3. q. 85. n. 45.* Et in dubio delictum præſumitur ex quo illud eſt tutius, Menoch. *de præſumpt. lib. 1. præſ. 2. n. 40.*

5 Notatur etiam ad hoc, quòd eligere debemus eam partem per quam tutius eſt conſultum, quando agitur de ſalute animæ, vt per Surd. *de aliment. tit.* 8 *priuil.* 88. *n. 4. & tit. 9. q. 17. n. 9.*

6 *Conſuetudinem regionis facias obſeruari.*] Notatur ad hoc, quòd peregrini viatores tenentur ſeruare leges, vel conſuetudines locorum, in quibus per modum tranſitus reperiuntur, quòd ex hoc text. deduci videtur dum hic habetur in feſtiuitatibus, & abſtinentiis ſeruandam eſſe regionis conſuetudinem, ergo cenſet eam conſuetudinem reſpicere potius locum, quàm perſonam, quare ita docent Abb. *in præſenti, num.* 6. Soar. *de legib. lib. 3. c. 33. n. 3.* Malder. *in p. 1. q. 96. art. 5. circa fin. pag. mihi* 409. Molfeſ. *in ſumm. Theolog. moral. tom. 1. tract.* 10. *c. 4. n.* 17. Ioan. de la Cruz *in direct. conſcient. p. 1. præc. 3. art. 4. diſp. 9. concl.* 1. Gabr. Vaſq. *tom. 3. in 3. p. diſp.* 184. *c. 3. n.* 28. Salas *de legib. diſp. 16. sect. 4. concl.* 4. Baſil. Pont. *de matrim. lib. 5. c. 7. §. 1. à princ.* vbi fundamenta huius ſententiæ refert, & contrariis reſpondet, & *n.* 14. ſic ait. Tenentur peregrini ad ea præcepta ſeruanda ſi tempore, quo moram faciunt, in eo loco occurrat tempus obligationis adimplendi præceptum, aliàs verò non; vnde ſi occaſio fuerit comedendi, tenentur à carnibus abſtinere ſi in eo oppido abſtinetur à carnibus; idem eſt ſi cum commorantur inſtat occaſio audiendi Miſſam, quia videlicet dies feſtus eſt. Nauar. *in man. c. 13. n. 5.* vbi dicit, quòd qui degit in aliquo loco, tenetur obſeruare feſta illius, vbi tunc degit, non autem illa feſta, quæ in propria eius patria obſeruantur, & *c. 23. num.* 120. *verſ. tertiò*, tenet peccare, qui veſcitur carnibus, vel alio cibo vetito in aliqua regione eo tempore quo liceret ei veſci in ſua, ſicut è contrario non peccare veſcendo eis in regione per quam tranſit, vel in qua moratur, licèt in ſua id ei non liceret. Sed Philiarch. *de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 23. §. eſt tertiò notandum*, ait peregrinum ſiſtentem in oppido, in quo eſt dies feſtus, vel ieiunij, teneri audire ſacrum, & ibi prandentem teneri à carnibus abſtinere, iuxta illius loci conſuetudinem, Couar. *lib. 4. var. c. 20. n. 8. in fine*, Henriq. *in ſumm. lib. 9. c. 24. n. 5. in fine*, licèt latiùs loquatur dum dicit non teneri peregrinum ad ieiunium, abſtinentiámque carnium priuati ſtatuti, priuatæque conſuetudinis oppidi, per quod tranſit obiter, additque *in commento lit. R*, nec teneri audire ſacrum, licèt pridie illic dormierit vt ſequenti die proficiſcatur; aſſentit in primo caſu relato ab ipſo Henriq. non verò in altero de dormiente in loco vnde ſequenti die proficiſci intendit. Campan. *ad finem diuerſor. iuris Canon. in exhortat. n. 12. verſ. quia in re*, aduertitque Fr. Emman. *ſuper Bullam Cruciatæ*, §. 1. *n. 8. ad finem*, falſum eſſe aſſerere licere Caſtellano tranſeunti per Luſitaniam, vbi non eduntur inteſtina die Sabbati, illis veſci iuxta Caſtellæ morem, & reſoluit Baſil. Pont. *d. lib. 5. c. 8. n. 2.* eos qui per Hiſpaniam iter faciunt, quamvis ex eo loco oriundi ſint, in quibus non veſcuntur inteſtina die Sabbati, poſſe illis veſci iuxta Hiſpaniæ conſuetudinem, item eos, qui ex iis locis ſunt in quibus lacticinia non comeduntur diebus ieiuniorum ſecundùm ius commune, poſſe veſci illis in eis locis, in quibus etiam ſine priuilegio ex conſuetudine adhibentur in cibum. Sed quoad principalius quæſitum verior eſt ſententia, quæ ait peregrinos, & forenſes non adſtringi legibus, & conſuetudinibus loci per quem tranſeunt, vel in quo per modum hoſpitij reperiuntur ceſſante ſcandalo, &, quando eæ non obligant in ſuo domicilio, vt tenent Palud. Ledeſm. Angl. Medin. Veg. Soar. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 18. n. 6.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 4. c. 2. dub. 8. à n.* 53. Fagund. *in præcepta Decalogi, præcept. 4. lib. 1. c. 7. n.* 10. Villalob. *in ſumm. tom. 1. tract. 2. diffic. 33. n.* 8. Bonac. *de legib. diſp. 1. q. 1. punct. 6 n. 49. & diſp. vlt. q. 1. punct. 6. n. 6.* vbi loquitur de ieiunio, Diana *reſol. moral. p. 1. tract. de ieiunio, reſol. 2.* Azor. *d. lib. 7. c. 19. q. 4.* vbi declarat ad vitandam offenſionem aliorum veſci debere cibis, quibus vtuntur incolæ, ſi ibi prandeant, vel cœnent, additque licèt huiuſmodi viatores in iis, quæ ad pœnas, odia, & onera pertinent, non obligentur conſuetudine gentis per cuius loca tranſeunt, in iis tamen, quæ gratiam, fauorem, & honorem continent, poſſe gaudere, & vti conſuetudine gentis, vel populi per cuius loca tranſeunt.

An autem conſuetudine in totum aliqua ieiunia 7
abrogari poſſint? vide Azor. *d. c. 19.* aliàs 30. *q. 1.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 4. q. 50.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Natiuitatis feſtum ſi occurrit ſexta feria, licitum eſt omnibus carnes comedere, exceptis profeſſis.*

2 *Vouens abſolutè non comedere carnes die Veneris, ſi poſtea in ea eueniat feſtum Natiuitatis Domini, tenetur ea die carnibus abſtinere.*

3 *Regularis, qui ad ieiunium Feriæ Sextæ ex obſeruantia Regulari adſtrictus eſt, non poteſt comedere carnes ſi in ea eueniat feſtum Natiuitatis Domini.*

4 *Religioſus factus Epiſcopus poteſt licitè carnibus veſci Feria Sexta in qua Natale Domini incidit.*

CAP. Explicari. III. & vlt.

Honor. III.

1 NAtiuitas Chriſti ſi venerit Feria Sexta, licitum eſt omnibus veſci carnibus ſecundùm conſuetudinem Eccleſiæ generalis, exceptis profeſſis, & vouentibus. Si verò aliqui ob deuotionem velint illa die abſtinere à carnibus, non ſunt reprehendendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Henric. Hoſt. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 51. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 448. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 546. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Qui nec voto.*] Ergo abſolutè vouens non comedere carnes die Veneris, & poſtea in ea eueniat feſtum Natiuitatis Domini, tenetur ea die à carnibus abſtinere, & ita per hunc text. docent Palud. *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 4. Syluest. *verbo ieiunium* 9. *n.* 10. Cordub. *in ſuo quæſtionario, q.* 169. Vaſq. 1. 2. *q.* 7. *art.* 4. *diſp.* 20. *cap.* 4. *n.* 28. Beja *reſponſorum caſuum conſcientiæ, p.* 2. *caſu* 6. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *cap.* 8. *n.* 11. Hieron. Llam. *in ſumm. p.* 3. *c.* 5. §. 28. Ortiez *in ſumm. c.* 19. *num.* 21. Philiarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 25. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *c.* 20. *n.* 290. Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *c.* 20. *n.* 7. Portel. *in addit. ad dubia Regul. verbo ieiunium, n.* 9. Villalob. *in ſumm. tom.* 1. *tract.* 13. *diffic.* 2. *n.* 6. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. p.* 1. *tract.* 5. *c.* 9. *q.* 60. Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moralis, tom.* 1. *tract.* 11. *c.* 14. Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract. de ieiunio, reſol.* 22. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 11. *n.* 61. Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 3. *q.* 45. *art.* 3. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 1. *q.* 15. *n.* 2. quicquid contrarium velint Azor *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 20. *q.* 3. Molin. *de iuſtitia, tr.* 2. *diſp.* 272. *n.* 3. Fagund. *præc.* 4. *lib.* 1. *c.* 6. *n.* 6.

3 *Nec Regulari obſeruantia*, &c.] Notatur ad hoc quòd ille, qui Regulari obſeruantia adſtrictus eſt ad ieiunium Feriæ Sextæ, non poteſt carnes comedere ſi in ea eueniat feſtum Natiuitatis Domini, vt per Molin. *in ſumma confeſſorum in* 3. *præcepto Decalogi*, §. 10. *fol.* 58. *verſo*, Fr. Emman. *d. q.* 45. *art.* 2. *&* 3. vbi *art.* 4. reſoluit quòd Religionibus in quibus ex voto, aut ex præcepto, aut ex obſeruantia Regulari eſt illicitum veſci animalium extremitatibus, & inteſtinis in die Sabbati, non poſſunt Regulares ea comedere, quando Natiuitas Domini in Sabbato occurrit. Ludou. Beja *d. caſu* 6. Sanch. *d. c.* 11. *num.* 59. *& ſeq. & tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 6. *n.* 20. *in princip.* An autem voto, vel ſtatuto Regulari adſtricti ad carnes non edendas in die Veneris, poſſint eas edere euenienre in ea feſto Natalis Domini, ſi votum, vel ſtatutum tollatur per priuilegium Apoſtolicum? Affirmatiuè reſpondent Syluest. *verbo Dominica, n.* 2. *& verbo Ieiunium, q.* 10. & *ibi* Armil. *n.* 13. Beja *d. part.* 2. *caſu* 3. Ludou. Lopez *in inſtructorio conſcientiæ, p.* 2. *c.* 112. Sà *verbo Ieiunium, n.* 6. quos refert, & ſequitur Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* ... *q.* 155. vbi *q.* 156. contra Medinam *lib.* 1. *ſum. c.* 14. §. 10. tenet eum, qui ſtantibus voto, & Regulari ſtatuto in tali die carnes edit, peccare ſolùm contra votum, vel Regulare ſtatutum, non autem contra ius commune, quia Pontifex *in præſenti*, cum omnibus fidelibus in ea prohibitione diſpenſat, relicta ſola voti, vel ſtatuti Regularis oblatione, ac proinde, qui illa die carnes ederet, non peccaret niſi contra votum, vel Regulare ſtatutum. Vnde ſublata iuris prohibitione per hunc text. in ea, quæ remanet ratione Regularis obſeruantiæ, poterit Prælatus Religionis diſpenſare cum ſuo ſubdito in eſu carnium in Sexta Feria ſi ſit Natale Domini, vt reſoluunt Sà *d. verbo Ieiunium, n.* 6. Fr. Emman. *d. q.* 45. *art.* 3. *verſ. tertiò*, Sanch. *d. lib.* 4. *c.* 14. *n.* 63.

Vtrùm autem Religioſus factus Epiſcopus poſſit 4 licitè carnibus veſci Feria Sexta in qua Natale Domini incidit, poterit non immeritò dubitari, cùm adhuc Religioſus ſit, & votis, quæ in religione emiſit, adſtrictus maneat. Verùm dicendum eſt Religioſum creatum Epiſcopum, cui iuxta ſuæ Regulæ conſtitutiones carnium eſus Feria Sexta interdictus erat, poſſe licitè eis veſci Sexta Feria in qua feſtum Natalis Domini occurrit; vt Turrecremat. *in cap. vnic. n.* 1. *cauſa* 18. *q.* 1. *& in cap. carnem, de conſecrat. diſt.* 5. Zabar. *in Clement.* 2. *in princip. n.* 7. *q.* 2. *de cenſib.* Caiet. *in opuſc. tom.* 1. *tract.* 15. *de obligat. & obſeruat. præcep. q.* 2. Couar. *in c.* 1. *de teſtam. n.* 18. Sot. *lib. vlt. de iuſt. quæſt. vlt. art. vlt. col.* 6. *&* 7. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 2. *c.* 10. *n.* 4. Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 6. *num.* 20. vbi etiam aduertit quòd ſi Religioſus ille Epiſcopus eſſet ex Fratribus Minimis, qui ſolemne à carnibus abſtinentiæ votum emittunt, iuxta aliquorum opinionem, peccaret mortaliter edendo, quia text. *in præſenti*, excipit eos quoque, qui ex voto tenentur à carnibus abſtinere; ſed ibi reſoluit eum poſſe carnibus veſci. Ratio huius, & ſupradictæ reſolutionis ea eſt, quia Religioſus Epiſcopus immunis manet à votis, quæ præter ſubſtantialia ex Religionis præſcriptio emittuntur, vt probant Caiet. & Sot. *locis proximè citatis.* Nec obſtat text. *in præſenti*, dum priuilegium in eo contentum denegat adſtrictis Regulari obſeruantia ac carnium Feria Sexta Natalis Domini abſtinentia, quia intelligitur de adſtrictis debito legali, non autem de aſtrictis ſolo morali debito; eo vel maximè quòd tunc hoc morale debitum ceſſat, cùm conſentaneum ſit Epiſcopum in tanta ſolemnitate cum cæteris populis conformari.

De Purificatione poſt partum.

TIT. XLVII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Anch. Panor. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, iuris Canon. fol.* 117. Martin. Meſnatt. *in epitome Decret. fol.* 152. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 511. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret. ſub hoc tit.* nouè Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canon. ſub eodem.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Mulier poſt partum ſtatim poteſt ingredi Eccleſiam, nec tenetur abſtinere per aliquot dies ſecundùm legem Moſaïcam,* & n. 2.
3 *Coniugij vſus an licitus ſit eo tempore, quo durat immunditia illa corporalis poſt partum, oſtenditur.*
4 *Menſtrui tempore an ſit peccatum accedere ad vxorem remiſſiuè.*
5 *Præcepta cæremonialia, vel iudicialia legis veteris in lege Euangelica vim amplius legis non obtinent.*
6 *Præcepta cæremonialia, & iudicialia legis veteris in quo differant, oſtenditur.*

CAP. Volens, Vnic.

Innoc. III.

1 MVlier poſt partum poteſt ſtatim ingredi Eccleſiam, quia euanuit vmbra legis, & illuxit veritas Euangelij. Si tamen ex veneratione aliquandiu velit abſtinere, non eſt improbanda eius deuotio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 445. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 546. remiſſiuè Ximen. *in concord p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 36. cap. vnic.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. colligit Sanchez *de Matrim. lib. 9. diſp. 22. n.* 8. vbi aduertit lege antiqua *Leuitici* 12. præſcriptum fuiſſe, vt mulier maſculum pariens abſtineret quadraginta diebus ab ingreſſu Eccleſiæ, fœminam verò octoginta, quia durabat adhuc corporalis immunditia, donec eo tranſacto purificaretur, quod quidem præceptum cum ad cæremonialia pertineret iam extinctum eſt, quod quidem purificationis præceptum non potuit afficere Beatiſſimam Virginem; ratio eſt primò, quia lege purificationis afficiebatur ſolùm mulier, quæ ſuſcepto ſemine pariebat, ſic enim habetur in vulgata editione, ſicque legunt Septuaginta; ſecundò, quia purificatio inſtituta erat ob immunditiam legalem, quæ inducta videbatur ob immunditiam puerperij, & ob peccatum: in Beatiſſima autem Virgine non aderat immunditia legalis, ſeu puerperij, ita Origen. *homil. 8. in Leuit.* S. Bernard. *ſerm. 3. de purificat.* Soar. *in 3. part. tom. 2. diſp. 16. ſect.* 2. Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 1. c. 18. q.* 3. Bonac. *de ſacroſ. Chriſti incarnat. diſp. 3. q. 2. punct. 3. n.* 2.

3 Solet autem dubitari an licitus ſit vſus coniugij eo tempore, quo durat immunditia illa corporalis poſt partum? Butr. *in rubr. de ſponſalib. num.* 14. & Alexand. Næuo *ibid. num.* 21. *caſu* 1. ſentiunt tunc eſſe peccatum mortale petere debitum, nec eſſe reddendum ceſſante fornicationis periculo, per *cap. vlt. diſt.* 5. ibi, *& niſi purgationis tempus priùs tranſierit,* viris ſuis non debent admiſceri. Paul. verò, Tabien. Monald. Ludouic. Lopez, Iacob. de Graff. & alij apud Sanchez *d. diſp. 22. n.* 19. aſſeuerant eſſe veniale; ſed ipſe Sanchez cum D. Antonin. Angel. Turrecremat. Palac. Henriquez, & aliis probabilius exiſtimat nullam eſſe culpam niſi ex eo concubitu grauis morbus fœminæ emineret, & reſponderet textum *in dicto cap. vlt.* loqui de conſilio.

4 Vtrùm autem tempore menſtrui ſit peccatum accedere ad vxorem, ipſaque teneatur debitum viro petenti reddere? vide Henriq. *in ſumma, lib. 11. c. 15. n.* 7. Sanch. *d. diſp. 21. num. 5. &* 15. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n.* 342. Rebell. *de oblig. inſt. p. 2. lib. 3. q.* 19. Ægid. de Coninch. *de Sacrament. & cenſur. tom. 2. diſp. 34. dub. 9. num.* 76. Bonac. *de matrim. q. 4. punct. 6. n. 9. &* 10.

Quod poſtquam vmbra legis euanuit.] Notatur ad hoc, quòd præcepta veteris legis cæremonialia, vel iudicialia in lege Euangelica vim amplius legis non obtinent, vt docent D. Thom. 1. 2. *quaſt.* 104. *art.* 3. vbi Caiet. *&* 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. *in ſolutione quaſt.* Scholaſtici *in 4. ſentent. diſt.* 3. vbi S. Bonauent. *art. 3. q.* 2. & Scot. *quaſt. vlt.* Alphonſ. à Caſtro *de lege pœnali, lib. 1. c.* 15. Tiraq. *de retractu lign. in præfat. n. 8. cum ſeqq.* Sot. *de iuſtitia, lib. 2. quaſt. 5. art.* 5. Couar. *variar. lib. 1. c. 17. n.* 1. Nauarr. *in man. cap. 11. num.* 2. Cald. Pereira *de poteſtate eligend. cap. 7. num.* 3. Moneta *de decimis, cap. 1. quaſt. 2. num.* 13. 5

In hoc tamen differunt cæremonialia, & iudicialia hæc veteris legis præcepta, quia cæremonialia ſeruari non poſſunt tempore legis nouæ cùm mortifera effecta ſint, demptis tamen illis, quæ magis pertinebant ad deuotionem quandam, ac ritum ſacrificiorum, eorumque ornatum, quàm ad futuræ legis, Chriſtique naſcituri præfigurationem, huiuſmodi ſunt veſtes Sacerdotum, Altare, Thurificatio, & alia his ſimilia, quæ etiam poſt legem Euangelicam ſtatuta fuerunt, & ab Eccleſia ſeruantur: iudicia verò cùm ſolùm mortua ſint, licèt non obligent tempore gratiæ, tamen obſeruari poterunt ſine peccato, quatenus per habentem poteſtatem legis condendæ fuerint approbatæ, vt docent Couarr. *d. cap. 1. num. 1. verſ. hinc,* Menoch. *de arbitr. caſu* 290. *num.* 10. Moneta *d. cap. 1. quaſt. 2. num.* 14. 6

De Eccleſiis ædificandis, vel reparandis.

TIT. XLVIII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol. 115. verſo,* Ioan. de Londtis *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 175. Martin. Meſnatt. *in epitome Decret. fol.* 152. Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dan. Venat. *in analyſi methodica Pontif. pag.* 511. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canon. ſub eod.* Zypæ. *in analyt. poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag.* 308.

De materia tituli vide Concil. Trident. *ſeſſ. 7. de reform. c. 8. & ſeſſ. 21. de reform. c.* 7. Hieron. Roman. *lib. 4. de Republ. Chriſtiana cap. 1. &* 2. Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c.* 3. Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitore, §.* 13. 14. *&* 15. Salgado *de protect. Regia, tom. 1. p. 3. c.* 5. Et de Eccleſiis reparandis ſpecialem tractatum edidit Petr. Pechius.

Eccleſiis.] Dicitur à verbo Græco, ἐκκαλεῖν, quod ſignificat *euocare*, vnde pro ſignificatu habet euocationem, ſeu cœtum vocatorem, ad hanc enim quotquot veniunt, Dei vocatione vocati veniunt, & nullus proprio inſtinctu adiungitur congregationi Saluatoris, & ideo Eccleſia idem eſt quod congregatio fidelium, *Actor. cap.* 15. ibi, *erat enim Eccleſia confuſa, cap. Eccleſia de conſecrat. diſt. 2. in cap. cùm clericis* 16. *de verbor. ſignificat. gloſſ. vlt. in cap. fin. ne Prælati vices ſuas,* faciunt multa, quæ circa auctoritatem Concil. Trid. *ſeſſ.* 5.

ſeſſ. 5. *in decreto* ; *de edit.* & *vſu librorum,verſ. pratcrea,* ibi , *Eccleſia*, *cuius eſt iudicare de vero ſenſu ſcripturarum* , conſtátque ex multis aliis,de quibus Gip. *de Eccleſ.hierarch.lib.*1.*c.*1. Can. *de locis Theolog.lib.*4.*cap.*2. Victor. *in relect.de poteſt.Eccleſia, in princip.* Card.Bellarmin. *tom.*1. *controuerſ.*4.*lib.*3.*c.*2. Iſidor. Moſcon. *de maieſt.milit.Eccleſ.in pralud.lit B,fol.*4.Nicol.Gimont. *de gratia expect.c.*1.*verſ.Eccleſia,n.*24. Solu. *de benefic. p.*1.*q.*4.*n.*1. Sanchez *de matrim.lib.*3. *diſp.*15. *num.*20. Card.Tuſch.*tom.* 3.*lit.E,concl.*2. Ouid.de Amic. *de iure emphyt.in repet. c. potuit,de locato,in princ.text.n.*5.*cum ſeqq.* Maſſobr. *in ſua praxi habendi concurſum,pralud.*1. *n.*26. *cum ſeqq.* Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent.lib.*1.*c.*1.*ex n.*1. eleganter Illuſtriſ.D.meus Roderic. à Cunha *in comment.ad cap. vidua vlt. n.*3. *diſp.*81. vbi dicit Eccleſiam eſſe corpus quoddam morale , cuius membra ſunt homines , & Angeli , caput autem eſt Chriſtus , qui ſanguine ſuo fecit vtramque vnam , triumphantem ſcilicet, & militantem , illam inuiſibilem, hanc viſibilem , Soar. *de fide diſp.*9.*ſect.*4. apud quos videbis varias huius nominis Eccleſiæ acceptiones.

Paſſim in iure noſtro accipitur Eccleſia pro prælatura , ſeu beneficio Eccleſiaſtico , præcipuè Curato, vt *in rubr.* & *in c.*3. *ne Pralati vices ſuas* , & *in cap. non ignores,de prabend.* & *in cap conſului* , *de iurepatron.* notauit *gloſ.vlt.in c. vlt. ne Pralati vices ſuas* , Rebuff. *in praxi benefic.tit.quare inſtituta ſint benefic. num.*9. Petr. Gregor. *in inſtit. rei benefic. c.*6. *n.*3. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancell. gloſſ.*4. *n.*178. Illuſtriſ. D. meus Roderic. à Cunha *in comment.ad cap quorum* 6.*n.*2.*diſt.*68.

Frequentiſſimè etiam accipitur Eccleſia pro templo , ſeu æde ſacra , vt in toto hoc tit.& *in c.non oportet*,42.*diſt.*& apud Paul 1. *ad Corinth.*2. *Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Eccleſiam Dei contemnitis*,cum aliis multis quæ plenè adducit Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſia Cathol.lib.*1. *c.*1.*à princip.*

Eccleſiæ appellatione quæ comprehendantur , dixi latè *in tract de appellatiua verborũ vtriuſque iuris ſignificat. appellat.*85. *n.*1. *cum ſeqq.* Et quòd ſub eius lata appellatione continetur omnis pius locus . deſumitur ex *cap. requiſiſti* 15. *de teſtament.* vbi citati Doctores *n.*2. & ex *c.*1. *de in integr. reſtit. lib.*6. vbi latè dixi ex *n.*3.& hoc ſemper verum eſſe in fauorabilibus , tenui *d.appell.*85.*n.*16.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium habens in Eccleſia tenetur contribuere ad ipſius reparationem* , & n.2.

3 *Populus tenetur Eccleſiam adificare , & reparare ſi ad illum ex conſuetudine hoc pertineat.*

4 *Eccleſia habens portionem deputatam, certoſque redditus pro fabrica , de illis adificari , ſeu reparari debet.*

5 *Cathedralem Eccleſiam qui reparare teneantur, oſtenditur.*

Cap. Quicunque. I.

Ex Concil. Mogunt.

1 BEneficium Eccleſiaſticum habens , contribuere omnino tenetur, vel adiuuare ad reparationem, vt ad tecta reſtauranda , vel Eccleſias emendandas. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration.lib.*3. *iuris Pontif. pag.*450. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*546. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.*1. & 2. deſumitur ex Concilio Moguntiaco ſub Carolo Magno *cap.*42. referunt Burchard. *lib.*3. *Decretorum* , *cap.*30. & Iuo *part.*3.*c.*35. & Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decret. lib.*3. *tit.* 35. *cap.*4.

Probat hic text. habentes beneficium in Eccleſia teneri contribuere ad ipſius reparationem , qui renouatus,& ampliatus eſt, per Concil. Trident.*ſeſſ.*21. *de reform.cap.*7.de quo latiùs *ad c. de his* 4.*infra hoc tit.* & ad illam concluſionem quòd beneficiatus tenetur ad reparationem Eccleſiæ ſui beneficij , vide *l.*11. *tit.*10.*p.*1. Cæpol. *de ſeruitut.vrban.pradior. c.*59. *n.*22. Auiles *ad c.*23. *Pretor.in gloſ.den orden* , *num.*11. Salgado *de protect.Regia* , *tom.*1.*part.*3. *cap.*5. *num.*5. Qui quidem beneficiati non ſolùm tenentur ad fabricam, ſed etiam ad ornamenta,calices, pluuialia,& alia quæcunque paramenta. Suid. *deciſ.*62. *num.*6. Caualcan. Fiuiz. *deciſ.*24.*part.*2. Campan. *in diuerſ. iuris Canonic. rub.*11.*c.*13.*num.*19. Barbat. *conſil.*26. *incip.difficile eſt, num.*3.*vol.*3. Beroi. *conſil.*3 .*num.*12.13.14.& 20. *vol.*1. Lambertin. *de iurepatron.lib.*3.*quaſt.*2. *art.*2. *n.*7. *verſ. aut ſummus* , Rip. *conſil* 1.*num.*7.*ſub tit.de conſuet.* Beller. *diſquiſit. clerical. part.*1. *tit. de clerico debitore* , §.14. *num.*1. 2

Amplia procedere in quibuſcunque beneficiatis beneficiorum ſimplicium , vt per Abb. *hic num.*3.*l.*11. *tit.*10.*p.*1.Gutier. *alleg.*17.*ſub n.*1.Nauarr. *de ſpoliis cleric.* §.8.*n* 11 .*verſ.ſecundo* , Valaſc. *conſil.*179.*n.*13.Zerol. *in praxi Epiſcop.p.*1. *verbo viſitatio* , §.6. *dub.*9. Salgado *d.c.*5.*n.*19. vbi *n.*13.ſubdit quòd ideo beneficiatus ſimplicis Eccleſiæ condemnatus ad impenſas pro reædificatione , & reparatione Eccleſiæ dirutæ compellendus eſt , etiam non obſtante ab eo interpoſita appellatione.

Intellige huiuſmodi reſolutionem procedere ſi non ſit conſuetudo quòd populus illam reparare debeat ſiue ædificare,quia tunc ad populum pertinebit ædificatio, & reparatio , vt per Hoſtienſ. *in praſenti,num.*1. Abb. *n.*3.Henric.Barbat. Zabar.& Butr. *ibid.* Abb. *in quaſt.*3. *incip.Sempronius, n.*17.Beroi. *d.conſ.*3.*n.*1. & 2. Barbat. *d.conſ.*26.*n.*4. Lambertin. *d.art.n.*2.4.& 7. *verſ. omnis pradicta* , Beller. *d.tit.de clerico debitore* , §.13. *num.*2.& *num.*3.citat Rot. *in vna Ægitanien.fabrica*, 15. *Decembris* 1589. coram Orano , vbi fuit dictum quòd conſuetudo parochianorum reparandi , & ornandi capellam liberat Rectorem à paramentis, & eſt compellendus populus ad talem conſuetudinem obſeruandam. Nam in hac materia primitus inſpicitur , & attenditur obſeruantia , & quid hactenus conſueuerit Paul. de Citadin. *de iurepatron.art.*5.*princ. verſ. ſecundò intelligo ſub n.*17.Ioſeph. Ludouic. *conſ.*38.*illat.*135. Campan. *in diuerſ.iuris Canon.rubr.*14.*c.*13.*ſub n.*19. Salgado *d. c.*5.*n.*13. 3

Intellige etiam procedere ſi Eccleſia non habeat portionem deputatam , certóſque redditus pro fabrica. tunc enim ſine dubio erit reparanda de illa portione , eiſdémque redditibus . *gloſſ.*1. *hic in fine,* Hoſtienſ. *num.*1.& Abb. *num.*3.*ibid.* idem Abb. *d.q.*3. *num.*17. Barbat. *d. conſil.*26. *num.*4. Beroi. *d. conſil.*3. *num.*5.& 15. Lambertinus *d. art.*2. *num* 2.*verſ. & primus* , *num.*4. *verſic. tertiò intelligit* , Belletus *d.* §.14. *num.*11. 4

Circa tamen Eccleſiæ Cathedralis reparationem ſecluſa conſuetudine (quæ de iure communi circa eam attenditur , Beroi. *d conſil.*2 *tom.*1. & 1. quem refert Rot. *deciſ.*62 *num* 1.apud Farinac. *part.*1. *recent.*) eſt aduertendum Epiſcopum ſolum ad illam teneri de quarta redditunm ſuorum , *c.decernimus* 10. *quaſt.*1. *cap.* 5

cap. quatuor, & *ibi* Archid. *n.* 3. 12. *q.* 2. Beto. *d. conſ.* 3. *n.* 6. & 7. *cum ſeqq.* Barbat. *d. conſ.* 26. *n.* 4. Beller. *d.* §. 13. *n.* 12. non ſolùm futurorum, ſed etiam præteritorum, vt per Beto. & Barbat. *citatis locis*, bene docent Surd. *conſ.* 62. *n.* 23. & Rot. *d. deciſ.* 627. *n.* 2. & ſi fuerit diues, etiam vltra quartam partem compelli poteſt, Abb. *d. q.* 3. *in fine*, *verſ. aduerte*. Sed ſi nec Epiſcopus diues fuerit, & illa quarta pars non fuiſſet ſufficiens, tunc tenentur, & compelli poſſunt Canonici ſupplere de ſuperabundantibus redditibus ſuarum præbendarum, vel aliarum rerum Capituli, *cap. fin. de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli*, vbi Hoſt. *n.* 1. & Abb. *num.* 7. idem Abb. *in præſenti*, *n.* 3. & *in d. q.* 3. *in fin. verſ. & aduerte*, Barbat. *conſ.* 26. *n.* 4. & 5. Beto *d. conſ.* 3. *n.* 8. 21. 26. & 37. *verſ. ſed gloſſa*, Lambert. *d. art.* 2. *n.* 3. & 4. *verſ. tertius eſt caſus*, Bellet. *d.* §. 13. *n.* 16. Si denique Epiſcopus, & Canonici ſimul non ſufficerent, tunc Epiſcopus vnà cum Capitulo poſſet ſtatuere quòd alij inferiores Clerici de ſuperabundantibus fructibus adductis ſibi neceſſariis ad contribuendum dictæ fabricæ tenerentur, Barbat. *d. conſ.* 26. *n.* 4. Beto *d. conſ.* 3. *n.* 23. & 24. Lambert. *d. art.* 2. *n.* 4. *verſ. ſi autem dato*, Bellet. *d.* §. 13. *n.* 17. vbi cum Abb. *hic n.* 6. & *d. q.* 3. *in fine*, tenet poſſe etiam Epiſcopum cum Capitulo deputare fructus beneficiorum vacantium pro fabrica Eccleſiæ Cathedralis ſi ipſe, & Canonici non ſufficiunt. Et Rota *d. deciſ.* 627. *n.* 5. aduertit quòd licèt Epiſcopus poſſit aſſignare fabricæ diſtributiones quotidianas deficientium, vt ex Illuſtriſſimorum interpretum ipſa cenſuit *deciſ.* 325. *p.* 2. *diuerſ.* vbi domini intelligebant iſtam ſententiam procedere iuris ordine ſeruato, ſcilicet in euentum quòd quarta Epiſcopi non ſufficeret, tunc poſſet applicare diſtributiones Canonicorum, & ita cenſuit ad applicationem diſtributionum beneficiatorum non eſſe deueniendum priuſquam videretur an applicanda per Canonicos ſufficerent.

Cap. Cùm dicat. II.

Ex Concil. Lateran.

1 LEproſi quando congregantur ſub communi vita, permittitur eis conſtruere ſibi Eccleſiam in cœmeterio, & habere proprium Presbyterium, ſine iniuria tamen veterum Eccleſiarum; quod enim eis ex pietate conceditur, non debet redundare in aliorum iniuriam. Item de hortis & nutrimentis animalium ſuorum decimas ſoluere cogi non debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. And. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 450. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 546. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. Later. ſub Alex. III. *c.* 23. & refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 35. *c.* 1.

2 *Statuimus etiam, vt de hortis*, &c.] Notatur ad hoc; quòd leproſi ſi viuant in communi, & ſtent ſimul in vno loco, non tenentur dare decimas de hortis ſuis, qui ſunt in circuitu domus, neque de animalibus ſuis ibidem naſcentibus, ſeu eorum nutrimentis, vt per Hiſpan. *in regulis decimarum*, *q.* 12. *n.* 2. Rebuff. *de decimis*, *q.* 5. *n.* 21. Monet. *eod. tract. c.* 5. *q.* 1. *num.* 35. Hinc Rot. *in Cordubea. decimarum* 22. *May* 1617. coram Illuſtriſſ. D. Patriarcha Manzanedo, cenſuit, vt ſit locus huic cap. leproſos debere communiter viuere, & ſimul congregatos extare, itavt ſi adeſſet hoſpitale, in quo curarentur etiam leproſi, quando ad illud accederent, & adeſſent ibidem alij infirmi aliis morbis laborantes, & leproſi retinerentur ſeparatim ab aliis infirmis, adhuc non habere locum text. *in præſenti*, quia leproſi non videntur conſtituere corpus ſeparatum, cùm talis ſeparatio fiat ad euitandum contagium, & cùm priuilegium huius text. ſit ſpeciale, non videtur extendendum ad hoſpitale commune leproſis, & aliis infirmis, vt dixit Rot. *ſuprà* allegata.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia Parochialis ob nimiam diſtantiam poteſt noua Eccleſia in ipſius Parochia ædificari, & certa portio de antiqua ſibi deputari.*

2 *Parochialis Eccleſiæ propter nimiam diſtantiam, vbi Parochiani ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta accedere non poſſunt, noua poteſt Eccleſia in ipſius Parochia ædificari.*

3 *Concil. Trid.* ſeſſ. 21. de reform. c. 4. refertur.

4 *Iudicis arbitrio relinquitur quantum vna Eccleſia parochialis ab altera diſtare poſſit vt commodè Sacramenta ſumere inde poſſint parochiani.*

5 *Capellanus Eccleſiæ nouiter erectæ quibus concurrentibus recipere debeat obuentione, oſtenditur.*

6 *Beneficium conſiſtens intra limites, & confines Eccleſiæ patronatæ laicorum non ſortitur illius naturam, nec efficitur de iure patronatus laicorum.*

7 *Matrix Eccleſia illa dicitur, quæ habet alias Eccleſias ſibi ſubiectas.*

8 *Obuentionis appellatione quæ veniant oſtenditur.*

Cap. Ad audientiam. j. III.

Alex. III.

QVando aliqua villa in Eccleſia Parochiali nimium diſtat, vt incommoda ſit, poteſt alia Eccleſia in villa ædificari, & dotari, ad prouentus illius, & dos ſufficiens dari debet Sacerdoti eligendo à perſona maioris Eccleſiæ, dummodo maior Eccleſia ſufficientes redditus præter illos villæ habeat. Et ſi Rector illius Parochiæ, vel maioris Eccleſiæ ſit negligens in eligendo, Epiſcopus eligat, & ſeruetur debitus honor villæ erga matricem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 451. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 547. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 35. *cap.* 2. 1

Probat hic text. quòd vbi propter nimiam diſtantiam Eccleſiæ parochialis parochiani ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda accedere non poſſunt, noua poteſt Eccleſia in ipſius parochia ædificari, & in ea Sacerdos ſublato appellationis obſtaculo ad præſentationem Rectoris Eccleſiæ maioris certa portione de antiqua illi deputata poni, de cuius materia latè agit Salgado *de protect. Regia*, *tom.* 1. *p.* 3. *c.* 5. *num.* 1. *cum multis ſeqq.* & apud Hiſpanos *l.* 9. *tit.* 10. *part.* 1. Menoch. *conſ.* 477. Bimi. *conſ.* 184. *vol.* 2. Henriq. *conſ.* 60. Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 75. *per tot.* Lap. *allegat.* 67. *num.* 2. Card. Tuſch. *tom.* 6. *lit. P. concluſ.* 98. *n. princ.* qui quidem textus innouatus, & ampliatus eſt per Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *de reformatione*, *c.* 4. his verbis: *Epiſcopi etiam tanquam Apoſtol. Sedis delegati in omnibus Eccleſiis parochialibus, vel baptiſmalibus, in quibus populus ita numeroſus ſit, vt vnus Rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & cultui diuino peragendo, cogant Rectores,* 2

vel alios, ad quos pertinet ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adiungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda & cultum diuinum celebrandum. In iis verò, in quibus ad locorum diſtantiam, ſiue difficultatem parochiani ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda accedere non poſſunt, nouas parochias etiam inuitis. Rectoribus iuxta formam Conſtitutionis Alexand. III. quæ incip. Ad audientiam, *conſtituere poſſint. Illis autem Sacerdotibus, qui de nouo erunt Eccleſiis præficiendi, competens aſſignatur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocunque pertinentibus; & ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum eam ſubminiſtrare, quæ ſufficiat ad vitam dictorum Sacerdotum ſuſtentandam: quacunque reſeruatione*,&c.de qua materia,& huius text.& illius decreti intellectu agunt Roch.*de iurepatron.verbo honorificum, q.3.n.*10.Lambertin.*in ſimili tract.p.*1.*q.*3.*art.*1.Mandoſ.*in praxi ſignaturæ*, Gregor. *l.*13.*gloſſ.*6. *tit.*5.*p.*1. Gambar. *de officio legati, lib.*5. *tit.*18. Piaſec. *in praxi noua Epiſcop.p.*1.*c.*5.*n.*1. vbi refert Sacram Congreg. declaraſſe Epiſcopo Andrien.de anno 1594.ſine præiudicio nimirum poſſidentis, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ.p.*2.*c.*2. *num.*68.vbi *n.*69. ex eadem Sacra Congregat. refert illud Concil. Trid. decretum habere locum etiamſi eſſent ſubiectæ Regularibus, Azor. *inſtit. moral. p.*2. *lib.*3. *c.*12.*q.*7. Zerol.*in praxi Epiſcop. p.*1.*verbo parochia*, §.6. Henriq.*conſ.*80. Menoch. *conſ.* 477. Coſta *de remediis ſubſid. remed.* 75. Aloyſ.Ricc *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.*554.*in* 1. *edit.& reſol.*479. *in* 2. *edit.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc.p.*3.*alleg.*18.Rot.*deciſ.*484.*n.*2.apud Farin. *p.*1. *recent.* vbi quòd parochias nouas erigendi iuſta cauſa videtur incommoditas populi ad recipienda Sacramenta, & audienda diuina Officia, & *n.*3. quod non ſufficit quælibet diſtantia, ſed ea duntaxat, quæ præbet difficultatem parochianis accedendi, cum magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda, ead.Rot. apud eund. *deciſ.* 204.*n.*2. *p.*2.*recent.& deciſ.*745.*n.*2.*d.p.*2.*recent.* Limitant tamen huius text. diſpoſitionem Menoch. *d. conſ.*477. *n.*9.Coſta *d.remed.*76. Aloyſ.Ricc.*d.reſol.*479.*n.*6. niſi in loco minimè difficili, nec incommodo oratorium adeſſet, vel Eccleſia cum fonte baptiſmali, & cæteris ad parochiam neceſſariis, ibique poneret Rector ſacerdotem in ſui adiutorium.

3 *Ad ſuſtentationem ſuam eiuſdem villæ obuentiones*, &c.] Notatur ad hoc, quòd parochi ſuper iure parochiali percipiendo intra fines ſuarum Parochiarum habent aſſiſtentiam iuris, Abbas *in cap. dilecti*, *n.*4. *verſ.ſed dubitatur, de offic. Ordin.* Rot. *deciſ.*256. *n.*1. *p.* 1. *recent.* & proinde ex ſola iuris aſſiſtentia nulla etiam concurrente probatione poſſeſſionis manutentio illis eſſet concedenda, vt fuit dictum *in Taurinen. decimar.vlt.Aprilis* 1604. coram Seraphin. inter eius impreſſ. *deciſ.* 1497. quoniam hæc iuris aſſiſtentia in iudicio retinendæ ſummariiſſimo ſola ſufficeret ſi verſaremur in iuriſdictionalibus, in quibus terminis loquuntur *deciſ* 273. *n.*3.& 382. *n.*1.& 501. *ex n.*1. *p.* 2. *recent.* ſed in aliis cauſis non iuriſdictionalibus nunquam Rota conſueuit ex ſola iuris aſſiſtentia manutentionem impartiri, & pluries propoſita illa cauſa Taurinen. Rota nunquam reſolutioni prædictæ coram bon.mem Card. Seraph. inhærere voluit, & ſignanter *in Reatina decimarum* 4.*Decembr.*1609.coram Iuſto, & *in Mediolanen. decimarum* 9. *Iunij* 1610.coram R.P.D Pirouano, & *in Mediolan. quarta funeralium* 14.*Maij* 1622 coram R.P.D.Merlino.

4 *Tantum perhibetur ab Eccleſia parochiali diſtare*,&c. Notatur ad hoc, quòd iudicis arbitrio relinquitur quantũ vna Eccleſia parochialis ab altera diſtare poſſit, vt commodè Sacramenta ſumere inde poſſint parochiani, vt per Menoch.*de arbitr.caſu* 495.

5 *Ita dicitur redditibus abundare*, &c. Vide Rebuff. *de decimis*, *q.* 6. *n.*22. vbi aſſerit capellanum Eccleſiæ nouiter erectæ tribus concurrentibus recipere debere obuentiones illius villæ, videlicet quòd antiqua baptiſmalis redditibus abundet, & quòd ædicula ſit neceſſaria, & quod non habeat ſufficientes redditus ad ſuſtentationem Presbyteri, alioquin ſi fundator vel Parochiani concederent redditus ſufficientes, tunc teneretur Eccleſia Baptiſmalis quicquam concedere.

6 *Ad præſentationem Rectoris.*] Ergo beneficium conſiſtens intra limites, & confines Eccleſiæ patronatæ laicorum, non propterea ſortitur illius naturam, nec efficitur de iurepatronatus laicali, vt per Abb. *hîc num.*9.& 10. Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.*10.*num.*6. *cum ſeqq.*

7 *Matrici.*] Ergo matrix Eccleſia dicitur ea, quæ habet alias Eccleſias ſibi ſubiectas, vt per Azor.*inſtit. moral. p.*2.*lib.*9.*c.*3.*in fine*, Soar.*de Relig.tract.*de decimis, *lib.*1.*c.*24.*n.*1.Rebuff.*de decimis*, *q.*7.*n.*7. Monet. *eod.tract.q.*7.*n.*3.Rot.*deciſ.*272.*num.*3.apud Farin. *p.*1. *recent.*

8 In gloſſ.*Obuentiones.*Notatur ad hoc, quòd obuentionis appellatione veniunt oblationes, & perſonales decimæ, quæ dantur diebus quibus acceditur ad Eccleſiam, & ex mortuariis, & ſimilibus, vt per Gutier. *conſ.*8.*n.*4. Valaſc.*conſ.*14.*n.*2.Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.* §.7.*proœm.n.*199.*cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Rectores Eccleſiarum parochialium poſſunt compelli, vt de redditibus, qui ſuperſunt, teneantur conferre ad conſtructionem, ſeu reparationem Eccleſiæ*, & n.2.

3 *Rector Eccleſiæ ſi ab illa non habeat tot redditus, quibus præſtare poſſit talem reparationem, tunc tenebuntur parochiani etiam nobiles, & exempti.*

4 *Parochiales Eccleſiæ iuriſpatronatus à quo ſint reſtaurandæ, oſtenditur.*

Cap. De his. IV.

1 Rectores Eccleſiarum parochialium poſſunt compelli vt de bonis Eccleſiæ, quæ eis ſuperſunt, cõferant ad reparationem, & inſtitutionem Eccleſiarum, vt alij eorum exemplo inuitentur. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar.Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.*3. *iuris Pontiſ.pag.* 451. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 547. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.*35.*c.*5. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.*29.*c.*2.

2 Hic text eſt innouatus per Concil.Trident. *ſeſſ.*21. *de reformat.c.*7.ibi: *Parochiales verò Eccleſias, etiamſi iuriſpatronatus ſint, & ita collapſas refici, & inſtaurari procurent ex fructibus, & prouentibus quibuſcunque ad eaſdem Eccleſias quomodocunque pertinentibus, qui ſi non fuerint ſufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis prouenientes percipiunt, aut illorum defectum, parochianos omnibus remedijs opportunis ad prædicta cogant, quacunque appellatione, exemptione, & contradictione remota. Quod ſi nimia egeſtate omnes laborent ad matrices, ſeu viciniores Eccleſias transferantur, cum facultate tam dictas parochiales, quàm alias Eccleſias dirutas in profanos*

vſus

viſu non ſordidos, *erecta tamen ibi Cruce*, *conuertendi*, de qua materia, & huius text. ac illius Concil. Trident. decreti intellectu, vide Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 15. *&* 16. Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1 *tit. de bonis clericorum*, §. 14. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. curia Archiepiſcop. Neapolit. p.* 2. *deciſ.* 255. Zerol *in praxi Epiſcop. part.* 2. *verbo parochia*, §. 6. Franciſc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 2. *c.* 16. *n.* 51. *cum ſeqq.* Cened. *ad Decretal. collect.* 153. Valaſc. *conſult.* 179. *n.* 7. *&* 13. Latè Salgado *de protect. Regia*, *tom.* 1. *p.* 3. *c.* 5. *per tot.* Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 106. *illat.* 2.

3 *Si eis ſuperſint.*] Aduertit Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 82. *concl.* 3. quòd ſi beneficij bona ſuſtentandæ vitæ ſuperſint, ſed non tuendæ conditioni, ſeu ſtatui, tenetur Rector ad reparationem, quia beneficium fructus non ad creandos, aut augendos, ſeu fouendos mundanos titulos, ſeu ſtatus collecti ſunt, ſed ad pauperes alendos, & diuinum cultum inſtituendum, atque augendum, & *concl.* 5. tenet quòd vbi eſt conſuetudine impetratum, vt plebs & populus, quem curat Sacerdos, ſuis opibus Eccleſiæ prouideat, ea conſuetudo retinenda eſt, refert Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſu; *in commentar. ad cap. pulchra* 18. *n.* 5. *diſt.* 86. Tenebuntur itidem beneficiati ad ornamenta neceſſaria, ſine quibus diuina celebrari nequeunt, Barbat. *conſil.* 26. *n.* 1. *&* 4. *vol.* 3. Surd. *conſil.* 62. Bellet. *d.* §. 14. *n.* 4. Campan. *in diuerſorio iuris Canonici*, *rubr.* 12. *c.* 13. *ſub n.* 19 Salgado *de protect. Regia*, *tom.* 1. *p.* 3. *c.* 5. *n.* 7. Si autem Rector non habeat ab Eccleſia tot redditus, quibus præſtare poſſit talem reparationem, tunc tenebuntur parochiani in tali Eccleſia Sacramenta, & alia quæcumque diuina percipientes, Abb. *conſil.* 70. *n.* 2. *p.* 1. Beroi. *conſil.* 3. *n.* 43. *verſic. quicquid tamen*, *vol.* 2. Lambertin. *de iurepatronat. lib.* 3. *q.* 2. *art.* 2. *num.* 4. *verſic. tertius eſt caſus*, *& n.* 5. *& ſi iſti beneficiati*, Bobadil. *in ſua politica*, *lib.* 2. *c.* 18. *n.* 135. *& lib.* 3. *cap.* 3. Salgado *in c.* 5. *n.* 7. *&* 9. Gutier. *allegat. n.* 2. Campan. *d. cap.* 13. *n.* 8. non per capita hominum, nec per capita domorum, ſed quod ad ſolidum & libram, ædificationes, & reſtaurationes parochialium Eccleſiarum, vbi ex redditibus Eccleſiaſticis fieri non poſſunt, ſunt faciendæ, vt docent Bellet. *d.* §. 14. *n.* 10. *verſ. vbi verò*, Franciſc. Leo *d. c.* 16. *n.* 73. Et cum hoc ſit opus publicum, & commune concernens omnium vtilitatem, & neceſſitatem, tenentur ſemper contribuere nobiles, & alij exempti. Auendan. *de exequendis mandat. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 9. Cened. *d. collect.* 513. *n.* 2. Gutier. *d. allegat.* 10. *n.* 5. *&* 7. Bobadil. *d. c.* 18. *n.* 135. *ad fin.* Salgado *d. c.* 5. *n.* 11. vbi etiam dicunt quòd quando non ſuperſunt redditus Clericorum ad reædificationem Eccleſiæ, poteſt expendi pecunia publica vniuerſitatis, & ea deficiente debet deueniri ad collectam inter vicinos.

4 Quid dicendum de Eccleſiis parochialibus iuriſpatronatus, quæ indigent reſtauratione, & refectione, non immeritò ſolet ab aliquibus dubitari; nam Lambertin. *lib.* 3. *art.* 2. *q.* 7. *princip. n.* 5. tenet patronum ex aliqua familia non teneri, quia ex prima fundatione, conſtructione, & dotatione acquiſitum eſt iuſpatronatus, *cap. à nobis*, *de iurepatron.* fecit enim quod debuit & habuit, quòd à iure inductum eſt, ſcilicet iuſpatronatus, nec ad aliud tenetur. Sacrum tamen Concilium Trident. *d. cap.* 7. in citatis verbis, decreuit parochiales Eccleſias, etiamſi iuriſpatronatus ſint, refici, & reſtaurari ex fructibus & prouentibus quibuſcumque ad eaſdem Eccleſias quomodocumque pertinentibus, qui ſi ſufficientes non fuerint, patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis prouenientes percipiunt, aut in illorum defectus parochianos omnibus remediis opportunis cogi mandauit, &c. per

quod ita docent Bellet. *d.* §. 14. *num.* 10. Franc. Leo *d. c.* 16. *n.* 71.

Quæ dicta ſunt de reſtauratione Eccleſiæ, eadem dicenda veniunt de refectione domus Rectoris, vt qui tenentur ad refectionem Eccleſiæ, iidem teneantur pariter ad refectionem domus Sacerdotalis, Lambert. *d. q.* 7. *art.* 3. & declaraſſe Sacram Congregat. refert Bellet. *d.* §. 14. *n.* 9. 5

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſæcularis ſine præiudicio Clericorum ad ſtatum regularem poteſt reparari, & Collegio, quod nondum eſt, priuilegium non confertur.*

2 *Eccleſia Collegiata ſæcularis in illam Collegiatam, vel Conuentualem Regularem mutari poteſt.*

3 *Beneplacitum Papæ vbi adeſt ſupplet quoſcumque defectus, & ſolemnitates aliàs requiſitas.*

4 *Priuilegium non poteſt concedi Collegio quando ſcholares non abſunt.*

5 *Priuilegium futuro Collegio, vel hoſpitali concedi poteſt vt incipiat habere vires quando erectum fuerit.*

Cap. Ad audientiam. ij. V. *Vrban. III.*

Canonici Regulares poſſunt in Eccleſia Cathedrali Papa concedente cum conſenſu Ordinarij inſtitui, dummodo Clericis ſæcularibus qui ſuperſunt in illa Eccleſia, nullum fiat præiudicium. Priuilegium verò non conceditur Canonicis minimè exiſtentibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 452. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 547. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 26. *c.* 4. 1

Quod tu in Eccleſia, &c.] Notatur ad hoc, quòd Eccleſia Collegiata ſæcularis in aliam Collegiatam, vel Conuentualem Regularem mutari poteſt, vt per Monet. *de commutat. vltimar. voluntat. cap.* 11. *num.* 96. vbi citat Ioan. Sandæ. *in tract. de diſpenſat. Epiſcop. caſu* 16. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *cap.* 473. *num.* 2. 2

Confirmationis priuilegium, &c.] Notatur ad hoc, quòd beneplacitum Papæ, vbi adeſt, ſupplet quoſcumque defectus, & ſolemnitates aliàs requiſitas, vt per Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienand. cap.* 25. *rub.* 1. *de his, qui conſentiunt*, *num.* 12. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 12. *in princ. n.* 75. 3

Cum nulli Canonici adhuc ibidem exiſtant.] Notatur ad hoc, quòd priuilegium non poteſt concedi Collegio, quando ſcholares non abſunt, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. §. 7. *n.* 71. *&* 83. 4

In gloſſ. *Non poſſumus*, fin. ibi, *& dic quòd de futuro ædificio non poteſt ſeruitus conſtitui*, &c. Notatur ad hoc, quòd priuilegium futuro Collegio, vel hoſpitali concedi poteſt, vt incipiat habere vires, quando erectum fuerit, vt per Gonzal. *d. gloſſ.* 5. §. 7. *num.* 96. *&* 97. 5

Oo a Cap.

Cap. Tua nos. VI. & vlt.

Cæleſt. III.

1 ECcleſiam nouam ædificare poteſt Epiſcopus propter indigentiam, non obſtante iuramento de rebus Eccleſiæ non alienandis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Vio. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 452.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 548.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 26. cap. 5.*

Ex hoc text. vulgò colligitur Principes ſtatuentes ne in eorum ſtatu poſſint ædificari de nouo Eccleſiæ, & Monaſteria ſine eorum ſcientia derogare immunitatem Eccleſiaſticam, vt per Colleg. Bononien. *pro libertate Eccleſ. contra Venetos, n. 42.* Patres Theologos Religionis ſeruorum, *in defenſ. cenſ. Pauli V.* Vgolin. *in reſponſ. ad Iureconſult. gymnaſij Patauini contra Venetos, c. 6. §. 1. cum quatuor ſeqq.* Philip. Maynar. *de priuileg. Eccleſ. contra Venetos, p. 2. art. 24.* Ioan. Franc. Fagnan. *in tract. de iuſtitia cenſur. Pauli V. p. 2. pag. 26.* Ferdin. de Baſtidia *in antidoto contra Paulum Venetum, p. 2. argum. 10. & ſeq.* Anton. Boui. *in reſp. pro cenſuris Pauli V. contra Venetos*, Paul. Comitol. *in tract. Apologet. contra Venetos, c. 1. n. 17.* Valenzuela *in defenſ. monit. Pauli V. p. 2. n. 28. & ſeq.* Et licet à Valente, Theodoſio & Arcadio Imperatoribus fuerit prohibitum Eccleſias ædificari ſine Principis licentia, vt patet ex *l. nemo. C. de relig. & ſumpt. funer.* hoc tamen Imperatores illi effecerunt de facto, & propterea totum in hoc fuit poſtea reuocatum à Iuſtiniano *in l. ſancimus, §. ſiquidem, C. de Epiſc. & Cleric. & in auth. vt null. fabric. orat. dom.* &c.

2 *Oratoriis.*] Notatur ad hoc, quòd Oratorium dicitur Eccleſia, ſeu altare orandi cauſa conſtructum, vt per Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. n. 286.* Et de oratoriis Hieronym. Catat. *in opuſculo de iuribus parochialibus, tit. 2. vbi c. 14.* quòd oratorium publicum auctoritate Epiſcopi conſtructum venit appellatione beneficij, & ſi habeat dotem cum aliis requiſitis & campanulam, cenſetur Eccleſia, & eius appellatione venit. Et auctoritate Epiſcopi præſumi oratorium à principio erectum, quando haberet Altare lapideum, ſtabile, & non portatile, dicit Decian. *in tract. crimin. lib. 6. c. 25. n. 19.* quem refert Farin. *de immun. Eccleſ. n. 267.* Et oratoria quando dicantur publica, & quando priuata, vide Mar. Ital. *de immun. Eccleſiarum, c. 4. §. 4.*

De Immunitate Eccleſiarum, &c.

Tit. XLIX.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Henric. Panor. Henric. Caniſ. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, iuris Canon. fol. 117.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol. 176.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol. 152.* Petrus de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. pag. 512.* Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Lancellot. *in inſtit. Canon.* nouè Barthol. Carthagena *in expoſit. titul. iuris Canon.* Zypæ. *in analyſi. poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag. 319.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. in Decret.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia huius tit. integros edidêre tractatus Remig. de Gonni, Marius Italia, Laurent. Ortiz de Ibarrola, Alexander Ambroſinus, Alexander Peregrinus, & Proſper Farinacius, Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunitatib.* de illa agunt Ordin. Regia Luſitan. *lib. 2. tit. 5.* vbi parens meus, Angel. Tabien. Armil. Sylueſt. & alij Summiſtæ *verbo immunitas.* Couar. *lib. 1. variar. c. 20.* Nauar. *in man. cap. 27. à n. 17.* Caſſan. *in conſuetud. Burgundiæ, rubric. 1. §. 5. à num. 111. pag. 211.* Clar. *§. fin. q. 30.* Lancellot. *in inſtit. Canon. lib. 2. ſub hoc tit.* Ioan. Barber. *in viatorio iuris rubric. 31. de violatoribus immunitatum*, Bernard. & Salzed. *in practic. cap. 126. in nouiſſ. edit.* Azeued. *l. 2. à n. 21. & l. 3. tit. 2. lib. 1. & tit. 6. lib. 4. noua recopil.* Gam. *Luſit. deciſ. 141. 179. & 362. num. 2.* Decian. *in tract. criminal. lib. 6. c. 24.* Pegner. *in criminali deciſ. c. 40.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 1. collect. 119. & p. 5. collect. 1793.* Cur Philip. *p. 3. § 12.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 1.* Gutier. *practic. lib. 1. q. 1. & lib. 3. q. 4.* Ceuall. *communium contra communes, q. 689.* Queſad. *in practic. queſt. c. 1.* Soar. de Pace *in practica, p. 5. tom. 1. cap. 3. §. 3.* Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 28.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 2. c. 14.* Valaſc. *conſil. 81.* Franciſc. Carraſco *in explicat. ad aliquas leges noua recop. c. 3.* Card. Tuſch. *lit. E, concl. 11. tom.* . Iodoc. Coccin. *in ſuo theſauro Chriſtiano, tom. 2. lib. 8. art.* . Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Eccleſia, à n. 71.* Cabed. *p. 1. arreſto 77. & p. 2. arreſto 59. & 60.* Ludou. Miranda *de ordine iudiciario, q. 16. art. 7.* Pradill. *in ſumma legum pœnalium, p. 2. caſu 4*. Marc. Anton. Genuenſ. *in practica Archiepiſc. Neapolit. c. 22.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 5. tract. 2. c. 8. cum ſeqq.* Fr. Raph. de la Torre *in 2. 2. D. Thomæ, q. 99. art. 2. gradu 8. cum ſeqq.* Ioan. Franciſc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 1. c. 13.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 8. cum ſeqq.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſion. tit. 32. de his, qui ad Eccleſias confugiunt.* Diana *moral. reſol. p. 1. tract. 1. de immunit. Eccleſ.* Franc. Molin. *poſt tract. de brachio ſæculari, ſub tit. de ſacra homicidio amittenda immunitate.* Rebuf. *tom. 2. ad leges Galliæ, ſub hoc tit.* Gabr. Pereira *de manu Regia, p. 2. c. 50.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus non debet iudicare, nec hoſpitium quærere in domibus Eccleſiaſticis.*

2 *Iudex ſæcularis in domo Eccleſiæ ius dicere non debet.*

3 *Iudices ſæculares prætextu alicuius conſuetudinis hoſpitium in Eccleſiarum domibus vendicare non debent.*

4 *Clerici, & ipſorum domus non tenentur ad hoſpitandum Legatos Principis, ſiue alicuius Domini, aut Comitis vel Duces militum, aut ipſos milites.*

Cap. Vt in domibus. I.

Ex Synod. Ioan. Papa.

OFficialis, Iudex, Comes, vel miniſter quaſi pro conſuetudine non debent facere, vel vindicare placitum, aut hoſpitium in domibus Eccleſiarum, ſed conſtituere domos in locis publicis, in quibus placitum teneant, & hoſpitentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 453.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 548.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* 1

refertur

refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 5. *Decret. lib.* 3. *tit.* 36. *cap.* 1.

2 *Placitum.*] Notatur ad hoc quòd iudex ſæcularis in domo Eccleſiæ ius dicere non debet, vt per Nauar. *de horis canon. c.* 5. *num.* 31. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 8. *c.* 9. *q.* 7. Placiti autem nomine quæ veniant, vide dicta *ad c.* 1. *n.* 6. *de Feriis*, *pag.* 401.

3 *Vel hoſpitium vendicent.*] Notatur ad hoc quòd iudices ſæculares prætextu alicuius conſuetudinis hoſpitium in Eccleſiarum domibus vendicare non debent, vt per Azor *d. c.* 9. *q.* 8. Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 3.
4 *c.* 53. *n.* 4. Clerici enim, & ipſorum domus non tenentur ad hoſpitandum Legatos Principis, ſiue alicuius Domini, ſiue Comitis, ſiue Duces militum, aut milites, tum propter immunitatem Eccleſiaſticarum perſonarum, tum verò propter diſſolutiones, & laſciuias, quæ plerumque fiunt ab huiuſmodi militibus, vt per Abb. *in præſenti, n.* 1. *&* 3. Gregor. *l.* 51. *tit.* 6. *p.* 1. Perez *l.* 11. *tit.* 2. *lib.* 1. *Ordinament. pag.* 52. *& l.* 1. *tit.* 3. *eod. lib.* 1. *pag.* 60. *& l.* 27. *tit.* 3. *eodem lib.* 1. *pag.* 109. Flores de Mena *var lib.* 1. *q.* 21. *num.* 207. Modern. *de iuriſdict. p.* 4. *cent.* 1. *caſu* 86. *num.* 9. Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de exemptionib. clericorum, & eorundem bonorum a muneribus publicis*, §. 4. *num.* 4. *&* 5. Fr. Franciſc. Coriolan. *in explicat. Bullæ in Cœna Domini, excomm.* 18. *verſ. quintò*, Filliuc. *tract.* 16. *c.* 11. *quæſt.* 2. *num.* 351. nouiſſimè Bonacina *in Bullam Cœnæ Domini, quæſt.* 16. *puncto* 3. §. 1. *num.* 5.

S V M M A R I V M.

1 *Neceſſitatis tempore non debet aliquis excuſari à murorum, ſeu ciuitatis cuſtodia*, & n. 2.

3 *Clerici ratione imminentis belli tenentur contribuere quando ſcilicet immineat neceſſitas, & burſa Principis ſit exhauſta, & laicorum facultates non ſuppetant, & agatur de defenſione neceſſaria patria.*

4 *Clerici tenentur contribuere pro communi damno, ſeu periculo euitando, declarando vt* n. 7.

5 *Clerici ex cauſa publica vtilitatis, neceſſitatiſve ineuitabilis, & incogitata poſſunt compelli ad contribuendum cum laicis ad onera pro tali neceſſitate, vtilitate ac pietate impoſita.*

6 *Priuilegia conceſſa per verba vniuerſalia, & prægnantia ceſſant in caſu publicæ vtilitatis, neceſſitatiſve ineuitabilis, & incognita.*

8 *Equites, & milites Hieroſolymitani non tenentur ſoluere collectas impoſitas à clero pro neceſſitatibus, & debitis vrgentibus.*

9 *Declaratur* text. in præſenti, & n. 10.

Cap. Prouenit. II.

Gregor. IX.

1 TEmpore neceſſitatis nullus de Eccleſia excuſatur à murorum vigiliis, & cuſtodia ciuitatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Vluian *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 446. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 548. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. deſumitur ex D. Gregorio *lib.* 7. *epiſt.* 20. *in dict.* 1. *regiſtri*, & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 36. *c.* 2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gutier. *pract. lib.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 4. Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 2. *tit.* 1. §. 12. & ad hoc per Epiſcopum cogi poſſunt. Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubr.* 2. §. 3. *num.* 16. *cum ſeqq.*

fol. 29. *verſo*, Gutier. *d. q.* 3. *num.* 5. Azeued. *l.* 11. *num.* 7. *tit.* 3. *lib.* 1. *nouæ recopil.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 3. *cap.* 7. *num.* 124. Vnde infertur Clericos ratione imminentis belli teneri contribuere, quando ſcilicet immineat neceſſitas, & burſa Principis ſit exhauſta, & laicorum facultates non ſuppetant, & agatur de defenſione neceſſaria patriæ, Bellam. *conſ.* 46. *n.* 1. 2. 4. *&* 8. *verſ. ad ſextam, & conſ.* 40. *n.* 1. *verſ. ſuper ſecundo*, Beroi. *conſ.* 41. *num.* 13. Nat. *conſ.* 65. *num.* 15. *volum.* 1. *conſ.* 280. *num.* 6. Burſat. *conſ.* 16. *num.* 76. *vol.* 1. Ioan. Lup. *de libertate Eccleſiaſt. quæſt.* 4. *num.* 4. Decian. *conſil.* 51. *n.* 13. *vol.* 2. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 79. *pag.* 153. & eodem modo teneri contribuere pro iuuando Rege contra hæreticos, Henriq. *in ſumma, lib.* 10. *cap.* 5. §. 1. & pro liberanda ciuitate à peſte, Rip. *de peſte, tit. de remediis ad curandam peſtem*, *n.* 211. Bertrand. *conſ.* 53. *in fine*, Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Eccleſiaſt. q.* 647. *in fine*, & propter famem, Rip. *reſp.* 21. *n.* 8. *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 800. *num.* 22. Ioan. Garc. *de nobilitat. gloſſ.* 9. *n.* 51. Flores de Mena *var. lib.* 1. *q.* 21. *num.* 113. Modern. *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 10. Thom.
Valaſc. *alleg. iuris, tom.* 1. *alleg.* 47. *n.* 20. & ita pro quoli- 4
bet communi damno, ſeu periculo euitando iuxta caſum poſitum per Panorm. *in cap. non minus*, *ſub n.* 20. *infrà hoc tit.* Fr. Emman. *in ſumma p.* 2. *cap.* 95. *concluſ.* 13. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunitat. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 28. Campanil. *in repet. Extrauag. Clement. VII ſub num.* 113.

Ex cauſa namque publicæ vtilitatis, neceſſitatiſve 5
ineuitabilis, & incognitæ poſſunt Clerici compelli ad contribuendum cum laicis ad onera pro tali neceſſitate, vtilitate, ac pietate impoſita. Barbat. *conſ.* 1. *vol.* 3. *& conſ.* 29. *vol.* 4. Anchat. *conſ.* 96. Purpur. *conſ.* 50. *vol.* 1. Rip *de peſte, part.* 1. *num.* 456. *& ſeqq.* Burſat. *conſ.* 16. *à n.* 22. *vol.* 1. Ozaſc. *deciſ.* 181. *num.* 24. Decian. *conſ.* 14.
num. 12. *&* 20. *vol.* 1. Ratio eſt, quia priuilegia con- 6
ceſſa per verba vniuerſalia, & prægnantia ceſſant in caſu huiuſmodi neceſſitatis, vt per Innoc. & Collect. *in præſenti*, Tomat. de Sat. *de priuil. c.* 3. *in princ. & n.* 22.
& ſeq. quando ſcilicet propter moræ periculum & 7
damnum ineuitabile conſenſus Papæ haberi non poteſt, tunc enim tacitè in hoc caſu præſtitus cenſetur, dummodo non ad ſolas deliberationes laicorum contribuant, ſed ſponte vel Superioris Eccleſiaſtici auctoritate, cuius officium implorare poterit populus, vt compellat clerum ad conſentiendum, & contribuendum, Panorm. *in cap. non minus, n.* 2. *verſ. aut neceſſitatis*, *infr. hoc tit.* Tomat. *d. tract.* §. 2. *n.* 25. *paulo ante fin.* quos refert & ſequitur Rot. apud Farin *deciſ.* 72. *n.* 4. *part.* 1.
recent. vbi *n.* 5. cenſuit Equites, & Milites Hieroſolymi- 8
tanos non teneri ſoluere collectas impoſitas à Clero pro neceſſitatibus, & debitis vrgentibus, quia habent ampliſſima priuilegia à quibuſcunque impoſitionibus, &c. apta comprehendere iſtum caſum, tum quia, cauſæ, & merita, propter quæ illa priuilegia dictis Militibus conceſſa fuerunt, videlicet quia non modo facultates, & fortunas, verùm etiam ſanguinem, & vitam pro defenſione Reip. Chriſtianæ prodigent, hoc ipſum inſinuare videbantur, & *n.* 7. reſpondet huic reſolu-
tioni non obſtare text. *in præſenti*, quia non habet lo- 9
cum, quando extenditur etiam priuilegium, vt inſinuat gloſſ. *verbo omnes, in fine*, vel ſaltem quando priuilegium habet verba apta comprehendere omnes caſus, & quæ ſine violatione recti ſermonis reſtringi nequeunt.

Quæ quidem procedunt illis adiectis reſtrictioni- 10
bus, quas Rot. *d. deciſ.* 72. conſiderat, quicquid dicat Modern. *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 1. *n.* 15. *cum ſeqq.* licèt ingenioſe defẽdere nitatur text. *in præſenti*, nõ loqui de clericis, ſed de hominibus Eccleſiæ, qui gaudent immu-

nitate Eccleſiarum, per *cap. Eccleſiarum ſeruos* 12.q.2. quia in caſu huius text. ciuitas Terracinæ opprimebatur ab infidelibus, & imminebat timor ſubitaneus, & improuiſus, & non eſt credibile Summum Pontif. de Clericis intellexiſſe cùm Clericatus reddat eos inhabiles ad pugnandum etiam contra Sarracenos, vt probat textus *in cap. ex multa*, §. *fin. ſuprà, de voto*. Verùm licèt hæc moderni reſponſio probabilitate non careat, tamen magis conforme eſt literæ textus, quod *ſuprà* dixi.

SVMMARIVM.

1 *Ruſtici Eccleſiæ non poſſunt deſerere rura Eccleſiæ, & colere agros priuatorum.*

2 *Coloni Eccleſiæ & Eccleſiaſticorum an & quando gaudeant immunitate a ſolutione collectarum, atque aliorum munerum.*

3 *Emphyteuta Eccleſiæ an & quando gaudeat immunitate à ſolutione collectarum, atque aliorum munerum remiſſiuè.*

Cap. Indicatum. III.

1 Rvſtici Eccleſiæ rura eius deſerere non poſſunt, & colere agros priuatorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 454. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 548. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 2. deſumitur ex D. Gregor. *in veteri regeſto, lib. 7. epiſt.* 65. *indict.* 2. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 36. cap. 3.*

2 *Ruſtici Eccleſiæ.*] De immunitate à ſolutione gabellarum, collectarum, atque aliorum munerum colonis Eccleſiæ, & Clericorum an, & quando præſtanda ſit, vide Abb. *conſ. 9. part.* 1. Capyc. *deciſ.* 12. Natt. *conſ.* 419. *à num.* 7. *vol.* 2. Surd. *conſ.* 301. *num.* 34. *cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu* 180. *n.* 8. *& caſu* 562. *num.* 35. Filliuc. *tract.* 16. *c.* 11. *quæſt.* 4. *num.* 302. Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu* 3. *num.* 66. Alter. *de cenſur. diſp.* 19. *c.* 9. *dub.* 5. plures alios relatos per Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de exemptionibus clericorum & eorundem bonorum*, §. 7. Cott. *in memorab. verbo colonus Eccleſiæ*, Valaſc. *conſult.* 131. *num.* 14. *cum ſeqq.* Gutier. *practic. lib.* 4. *quæſt.* 39. *num.* 14. Ozaſc. *deciſ.* 83. & 116. Modern. *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 13. *& caſu* 112. *num.* 7. Et nouiſſimè ſacra immunitatis Eccleſiaſticæ Congregatio ſub die 6. Decembris 1627. ita reſpondit Epiſcopo ciuitatis plebis: *Sacra Congregatio Cardinalium controuerſiis iuriſdictionalibus præpoſitorum inhærendo declarationibus aliàs factis cenſuit colonos partiarios Epiſcoporum durante colonia gaudere debere priuilegio fori*, &c. Octauius Cardinalis Blandinus, refert Tamburinus *de iure Abbatum*, *tom.* 1. *diſput.* 20. *ſub num.* 4.

3 De emphyteuta Eccleſiæ, vide Duen. *reg.* 100. *ampliat.* 3. Communiſtas *tom.* 1. *communium opinionum, lib.* 4. *tit.* 39. *de vectigalibus, n.* 9. *pag.* 647. Surd. *conſ.* 338. *à num.* 13. *& n.* 18. Menochium *de arbitrariis, caſu* 180. *num.* 8. *& caſu* 562. *num.* 21. *& conſ.* 75. *num.* 62. *cum ſeqq.* Aucndan. *de exequend. mandat. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 33. Valaſcum *de iure emphyteut. quæſt.* 17. *à n.* 11. Ioan. Garc. *de expenſis, cap.* 12. *à num.* 69. Felicianum *de cenſibus, part.* 2. *in præfat. num.* 1. Modern. *d. part.* 5. *caſu* 13. *num.* 2. Garc. Girond. *de priuileg. ſeu exempt. explicat. num.* 972. Cald. Pereira *de nominatione emphyt. quæſt.* 7. *num.* 13. *& quæſt.* 12. *num.* 65. *&* 207. de Mena *var. lib.* 2. *quæſt.* 21. *num.* 65. *&* 207. Filliuc. *d. q.* 4. *n.* 301. Carol. de Graſſis *d. effectu* 3. *n.* 77. *&* 151. Alter. *d. c.* 6. *dub.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Laici collectas imponentes Clericis, vel Eccleſiis, ſeu iuriſdictionem eorum vſurpantes, ſi moniti non deſiſtunt ſunt excommunicati cum ſuis fautoribus, poteſt tamen Epiſcopus cum clero eis neceſſaria præbere ſubſidia*, & n. 2.

3 *Bona patrimonialia Eccleſiaſticorum, ſeu ab Eccleſiaſticis acquiſita, exempta ſunt à tributis.*

4 *Bona patrimonialia etiam ab extraneo donata vt ad illorum titulum Clericus ſacris Ordinibus initiaretur, gaudet priuilegio immunitatis à tributis, & collectis.*

5 *Bona ab Eccleſiaſticis empta, vel alio titulo acquiſita, tributis, & oneribus Principum ſæcularium non ſunt obnoxia, niſi huiuſmodi onera his bonis impoſita eſſent antequam in Eccleſias, ſeu Eccleſiaſticas perſonas transferrentur, ſi ſint certa, inuariabilia, ac perpetua, vt n.* 6.

7 *Epiſcopus cum toto clero, & non cum ſuo Capitulo tantum debet laicis neceſſaria præbere ſubſidia.*

8 *Clerici ſi in caſu vrgentis neceſſitatis conſenſum præſtare nolint ad collectam, & tributum laicis ſoluendum, ſufficit vt Epiſcopus compellat.*

9 *Clerici an & quando teneantur ad gabellam, ſeu vectigal, quod imponitur ob ædificationem, ſeu refectionem viarum, & pontium.*

Cap. Non minus. IV.

Ex Concil. Lateran.

Collectas, vel alia onera Clericis, vel Eccleſiaſticis imponentes, ſi moniti non deſiſtant, ſunt excommunicati ipſi, & eorum fautores. Item ſi Epiſcopus, & clerus videant tantam neceſſitatem, vel vtilitatem vbi laicorum non ſuppetunt facultates, poſſunt abſque vlla exactione dare ſubſidia per Eccleſias. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 454. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 548. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Alex. III. c. 19. refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 36. c. 4.* 1

Per *cap. Clericus*, §. *nos igitur, hoc tit. lib.* 6. imponentes huiuſmodi onera Clericis ſunt ipſo facto excommunicati, vide Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 12. §. *ego ſanè.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 3. *c.* 7. *n.* 113. *cum ſeq.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de exemptionibus clericorum, & eorundem bonorum, à n.* 4. intellige prout habes *ad cap. aduerſus, ſupr. hoc tit.* 2

Hodie in Bulla Cœnæ Domini *can.* 18. excommunicantur, & anathematizantur non ſolùm imponentes decimas, talleas, & alia onera Clericis, Prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis, ſed etiam eorum, & Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, aliorúmque fructibus, &c. Vndè ſecundùm communem, & probabiliorem ſententiam mihi dicendum videtur bona patrimonialia Eccleſiaſticorum, ſeu ab Eccleſiaſticis acquiſita exempta eſſe à tributis, ita vt imponens illis tributa, & exigens, vel impoſita recipiens excommunicationem illius Canonis incurrat, etiamſi huiuſmodi bona ſint Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis ſuperflua, 3

vt

vt docent Couar. pract.c.31.num.9. Tolet. lib.1. c.29. Vgolin. ſuper d.cap.18. §.3. num.1. Marta de iuriſdict. p.4.caſu 49. num.9. Azor inſtit. moral.p.1. lib.5.c.26. in initio,& p.3.lib.3.c.19.q.7. Molin. de iuſtit. tract.2. diſp.670.verſ.aduerte, Leſſ.eodem tract.lib.2.c.33.dub.3. Carol.de Graſſ. de effectibus cleric. effectu 3. n.19. cum ſeqq. Ioan. Salas de legibus diſpat.14.ſect.11. num.114. Mar. Alter.de cenſuris, vbi de Bulla Cœnæ,diſp.19.c.1; col.6.& ſeqq. Duar. in Bullam Cœnæ,can.18.q.5.num.4. & q.6. num.3. Medin. in C.de reſtit. q. 15. Valer. Reginald.in praxi fori pœnit. lib.4.n.377.& 379. Fillinc. tract.16.c.11. queſtio 3.n.298. Soar. de immunit. lib.4. c.24.num.4.& c.25. Bellet. diſquiſit. clerical. p.1.tit.de exemptione clericorum à muneribus, §.5. Megala in p.2. lib.2.c.17.q.6.n.114. Molfeſ. in ſumm. tom.2.tract.12. cap.22.num.166. Barthol. à S. Fauſto in ſpecul.Confeſſ. diſput. 33. q.3. num.2. Homobon. de Bonis de examine Eccleſ.p.2.tract.11.c.6.q.9. Aloyſ. Riec.in deciſ. Curia Archiep. Neapol. part. 2. deciſ.199. num.3. Layman.in Theolog. morali, lib.4.tract.9.c.6.num.9. Diana reſolut.
4 moral p.1. tract.1. reſol.39. Hinc à fortiori bona patrimonialia etiam ab extraneo donata, vt ad illorum titulum Clericus ſacris Ordinibus initiaretur, gaudere priuilegio immunitatis à tributis, & collectis aſſerunt Card. Tuſch. tom.1. lit. B, concluſ. 114. Coriolan. d. can.18. limit.2. Mar. Anton. var. reſol. lib.1. reſol.88. Carol.de Graſſis d.loco. Ego ipſe de offic. & poteſt. Epi-
5 ſcopi, & p.2.allegat.19. num.91. in fine, Hinc denique infertur bona ab Eccleſiaſticis empta, vel alio titulo acquiſita tributis & oneribus Principum ſæcularium non eſſe obnoxia, ex eo quia per mutationem perſonæ mutatur qualitas inhærens rei ratione perſonæ, l.locato §.fiſcum, de publican. & vectigal. & l.per procuratorem 89. ff. de acquir. hæredit. tum quia in cap.1.hoc tit. lib. 6. habetur bona Eccleſiaſticarum perſonarum acquiſita, ac acquirenda immunia eſſe à tributis: ita Soar. de immunit.lib.4.c.25. num.3. Gutier. pract.lib.1. q.3. Valer. Reginald. in praxi rerum fori Eccleſ. lib.9. c.25.n.377. Leſſ.de iuſtit.lib.2.c.3. dub.3.n.19. Fillinc. tom.1.tract.16.c.11.n.298 Duar. in Bullam Cœnæ,lib.2. can.18.q.6.n.1.& ſeq. Diana reſolut. moral.p.1. tract.2. reſol.42.

6 Quod quidem limitandum eſſe cenſeo, niſi huiuſmodi opera præfatis bonis impoſita eſſent antequam in Eccleſias, ſeu Eccleſiaſticas perſonas transferrentur, ſi ſint certa, inuariabilia, ac perpetua, non verò ſi extraordinaria, quæ iuxta negotiorum varietatem, & rerum neceſſitatem in maiori aliquando ſumma, & aliquando in minori imponi ſolent; de quo vide Felin. in cap. Eccleſia S.Mariæ,n.75. verſ. quintò quæritur, de conſtitut.& conſ.46.num.17. & 18. Valer. Reginald.in praxi fori pœnit.lib.9.num.380. Mar. Alter.d.diſput.19. cap. 6. col. 3. diſpat.16. cap. 5. col.10. dub.6. Filliuc. tract.16.cap.11.quæſito 2.num.294.cum ſeqq. Carol. de Graſſis d.effectu 3. num.255. Doard.d. can.17.q.6.n.4. Marta de Iuriſdict.p.4. caſu 11. à num.38. Communiſtas tom.1.lib.2.tit.1.num.9.pag.147. Henriq. à Roſenthal.in ſynop.feudali,tit.de regalib. c.5. concl.90.num.3. Gail. lib.2. obſeru.52. num.12 Gemin. conſ.19.num.2. & 3.Barbat.conſ.1.à num.9.& à num.85.vol.3.Anchar. conſ.303.& conſ.177.num.1. Euerard. conſ.42. Syluan. conſ.32.num.7.cum ſeqq. & conſ.66.n.8.Bero.conſ.150. vol.3. Nat. conſ 280.vol.2. Lancel. Gal.conſ.59. Ferret. conſ.167. num.11. Burſat. conſ.16. num.11. & conſ.42. num. 7.vol.1. Auendan. de exequendis mand. p.2.c.14. num.19. Sord. deciſ.20. num.11.& de alimentis, tit.1. quæſt.19. num.8. Theſaur. deciſ. 334. num.2. cum ſeqq. Mench. de ſucceſſ. creat. lib.1. §.10. num.652. Gutier. pract. lib.1.q.3. à num.15. Perez l.1. tit.3. lib.1. Ordin. pag.55.& ſeq. Azeued. ad l.11. num.8.tit.3.lib.1.nouæ recop. Ruin. conſ.117. n.3. & 4. vol.4. Flores de Mena variar.quæſt.lib.2.q.21.num.96.& 234.Molin.de iuſtit. tract.2 diſp.458.& diſp.662.num.3. Azor.inſtit.moral. p.1.lib.6.c.14.quæſt.1. & p.3. lib.5.c.19.q.7. Proſp. de Auguſt. in addit. ad Quarant. verbo vectigal, Fillinc. tom.1.tract.16.c.11.n.104. Megala p.2.lib. 2. c.17.q.6. n.98. & 103. Molfeſ. in ſum. Theolog. moralis, tom.2. tract.12.c.22.n.167.& ſeq.Malder.in 2.2.tract.5.cap.6. dub.9.Paul.Layman.in Theolog.morali,lib.4.tract.9.c.6. n.5. Paul. Comitol. reſponſorum moral.lib.1.q.94.Soar. de defenſione Fidei Catholicæ contra Anglicanæ ſectæ errores,lib.4.c.20.à n.6.& n.12. Cald.Pereira de reſolut. emphyt.c.1.n.23.Card. Tuſch.tom.3.lit. E,concl.12.cum ſeqq. Cardoſ. in praxi iudicum verbo clericus, num.75. Marta de Iuriſdict. p.4. caſu 11: & 12. Cabed. Luſit. deciſ.64.p.2.

Niſi Epiſcopus, & Clerus, &c.] Vocandus eſt igi- 7
tur totus Clerus, vt conſentiat, nec ſufficit Epiſcopus cum Capitulo ſuo. Ratio eſt, quia quod omnes tangit particulariter, ab omnibus approbari debet, vt per Abb. in præſenti, num.20. Bero.conſ.31.n.13.verſ. quartò requiritur,volum.1. Bellet. diſquiſit.cleric.p.1.tit. de exemptionibus Clericorum, & eorundem bonorum,§.2. num.6.vbi n.8. cum Pariſ.conſ.68.in fin.vol.1. Roland. conſ.13.n.68.vol.3. Barbat. conſ.1. num.57.volum.1. & Purpur.conſ.335.num.2.cum ſeqq.volum.1.reſoluit tunc adeſſe debere neceſſitatem præciſam, cui aliter nec prouideri, nec occurri valeat, niſi per collectam, & onus Clericis impoſitum. Ex quo patet conſenſum 8
ſolius Epiſcopi non ſufficere: verùm ſi Clerici in caſu vrgentis neceſſitatis conſenſum præſtare nolint, ſufficiat conſenſus Epiſcopi, & Princeps, ſeu populus in tali euentu poterit officium ſuperioris Eccleſiaſtici implorare, vt Clericos ad collectam, & tributum ſoluendum compellat, vt per Menoch. conſil. 800. num. 15. Bellet. d. §.2. num. 9. Surd. conſ. 301. num.67.Carol.de Graſſis de effectibus clerical. effectu 3. num.24.

In gloſſ. Releuandas ibi, vel pontem ædificandum, vel 9
reficiendum. Vult hæc gloſſ. Clericos teneri ad gabellam, ſiue vectigal, quod imponitur ob ædificationem, ſeu refectionem viarum, & pontium, quoties communis Eccleſiaſticorum, & laicorum vrget neceſſitas, & concurrit vtilitas; de quo an verum ſit, vide Abb hic num.20 Purpur.conſ.335.& 485. Bertachin.de gabellis, p.7.princip.q.7. num.13.in fin. Syluan. conſ.30 & conſ.32.n.18. Cephal. conſ.154. n.22.vol.2. Burſat. conſ.26.num.66.vol.1. Bero.conſ.32. vol.1.Nat. conſ.2.n.1.& conſ.280.n.6.Vaſq.de ſucceſſ lib.3.limit.7. n.180. Ozaſc.deciſ.68.n.4.& deciſ.181.n.4. cum ſeqq. Vezin.comm.opin.tom.1.lib.1.tit.1.n.10.pag.148.Soar. eod.lib.1.tit.2.n.54.pag.158. Guillelm. in cap. Raynutius, verbo, & vxorem, concl.5.n.468.cum ſeqq.Pechi. de reparat.Eccleſ.c.22. Tiraquel. de nobilit.c.20.n.167. Auiles d.c.23. Prætorum, in gloſſ.deu orden, Girond.de gabellis, p.7.in princ.n.32. Baëc.de inope debitore,c.17. n.15.Viuald.in candelabro aureo,p.2.in explicat.Bullæ in Cœna Domini caſu 5.num.45.& caſu 18.n.3. Auend.de exequendis mandatis, p.2.c.3.num.8. & cap.14.num.19. Perez l.1.tit.2.lib.1. Ordin.pag 68. Mar. Alter. de cenſuris,vbi de iis,quæ in Bulla Cœnæ diſpat.19.c.1. Duardum can.16. q.3. & 12. Carol. de Graſſis de effectibus clerical.effectu 3.à n.230.Rebuff.in l.munus, ff. de verborum ſignif.pag.mihi 117.Surd.conſ.301.n.1.Valaſc.de iure emphyt.q.17.n.18.Mexi.in tract.taſſæ panis,concl.5. num.69.Gutier.pract.lib.1.q.3.& allegat.10.n.2. Tolet. in ſumm. lib.1.cap.9. Sahagun. ad c.2.de iudic. num.25. cum ſeqq. Henriq. in ſumm. lib.10.c.15. §.5. vbi gloſſ. lit. L, Vulpell. de libertate Eccleſiaſt. p.2. num. 28. Anton. de Olibano in comment. ad vſaticum, aliam

nomiſae de iure ſiſci,c.54.num.33. Ceual.*commun.contra communes q.415.& q.896.n.617.cum ſeqq.* uid.Pancirol.*in theſauro variar. lection. lib.2. c.3 . verſ. vltima erant indictionis ſpecies,*Peregr.*concil. deciſino 12.ſub n.7. lib.1.*Fr.Emman.*in addit.ad Bullam Cruciata,6.9.n.72.* Aldonin.*conſ.59.n.15.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. p.1. tr.7.c.2.concl.27.* Azor *inſtit. moral.p.2.lib.5.c.12.q.8. & p.2.lib.10.c.7.q.9.verſ.hinc ſoluitur,*Molin.*de iuſtit. tom.3.diſp.672.n.4.& 5.* Stephan. Quarant.*in ſumma Bullarij verbo priuilegia Regularium*, Flores de Mena *var.quæſt.lib.2.q.21.n.223.cum ſeqq.*Marta *de iuriſdict. q.4.caſu 1.n.24.& caſu 9.* Padil.*in ſumma legum pœnalium,p.1.caſu 48.n.12.* Bernard. Græuæ.*ad pract. Camera Imper.lib.2.concl.52.*Salgado *de protect.Regia,p.3. c.5.num.9.* Homobon. de Bonis *in examine Eccleſ. p.2. tract.11.c.6.q.9.ſuppoſ.2.*Paul.Layman.*in Theolog.morali,lib.4. tract.9.c.6.n.6.* Ioan. de la Cruz *in director. conſcient.p.1. prac 7.q.7.art.3. dub.1.concl.1.* Portel.*in dub.Regularib. verbo tributum, n.5.& 8.* Diana *in reſol. moral.p.1.tract.2.reſol.28.n.15.*Thom Valaſc.*alleg.iuris tom.2.alleg.4 n.20.* Nicol.Garc.*de benef.p 2.c.5 n.11. cum ſeqq.*Cardoſ.*in praxi iudicum verbo clericus, n.75.* Fr. Anton.de Souſa *in relect. de cenſuris Bulla in Cœna Domini,c. 9.diſp.92.*plures ex antiquioribus,quos refert Cened.*ad Decret collect.153.n.4.* Franciſc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.3.c.7. num.126. & p.1.c.14. num.24.*

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ ſanguinis in Eccleſiis vel cœmeteriis agitari non debent*, & n.2.

3 *Verba*, ſub interminatione anathematis,*an ſententiam latam, vel ferendam importent, remiſſiuè.*

Cap. Cùm Eccleſia. V.

Luc. III.

1 IVdices ſæculares ſub pœna excommunicationis in Eccleſia, vel cœmeterio agitare non debent cauſas, vbi de effuſione ſanguinis, vel pœna corporali agitur, quia vbi eſt conſtituta tutela refugij, abſurdum, & crudele eſt ibi iudicium ſanguinis exerceri. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc Collect.Zabar. Ioan. Andr.Butr.Hoſt.Henric. Anch.Panorm.Viu.*in ration. lib.3. iuris Pontif.pag.* 455. Alagona *in compend. iuris Canon.pag.*549. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Anton. Aug.*collect.1. Decret.lib.3.tit.27. cap.2.*

2 Hanc eandem concl.ex hoc text. deſumunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici, p.1.c.13.n.9.* Soar.*de Relig.tom.1.lib.3.c.4.n.5.*

3 *Sub interminatione anathematis.*] Hæc verba an ſententiam latam, vel ferendam importent, vide Doctores quos citaui ad *cap. cum eſſes 10.num. vltim. de teſtam.*

SVMMARIVM.

1 *Reus criminis ad Eccleſiam confugiens non eſt violenter ab ea extrahendus,nec debet amplius prætextu criminis commiſſi damnari ad mortem,vel ad aliã pœnam corporalem; eſt tamen aliter legitimè puniendus, niſi in duobus caſibus hîc enumeratis.*

2 *Confugiens ad Eccleſiam inde inuitus extrahi non debet.*

3 *Fur ſimplex ab Eccleſia extrahi non poteſt.*

4 *Peculatus criminis reus inuitus ab Eccleſia extrahi non poteſt.*

5 *Fabricatores falſæ monetæ gaudent Eccleſiaſtica immunitate.*

6 *Sodomita an gaudeat Eccleſiaſtica immunitate, remiſſiuè.*

7 *Sacrilegij criminis reus gaudet Eccleſiaſtica immunitate.*

8 *Blaſphemus gaudet Eccleſiaſtica immunitate.*

9 *Simoniacus gaudet Eccleſiaſtica immunitate.*

10 *Offendens perſonam alicuius Principis inferioris ſuperiorem recognoſcentis ab Eccleſia inuitus non eſt extrahendus.*

11 *Carceres frangens, & inde ad Eccleſiam confugiens Eccleſiaſtica gaudet immunitate.*

12 *Bannitus Eccleſiaſtica gaudet immunitate.*

13 *Excommunicatus Eccleſiaſtica gaudet immunitate.*

14 *Clericus an poſſit à miniſtris Eccleſiæ extrahi à loco ſacro in illis caſibus in quibus laicus extrahi non poteſt, pro affirmatiua*, & n.15.

16 *Pro negatiua referuntur plures Doctores,*& num.17. cum ſeqq.*illius fundamenta in medium proferuntur.*

25 *Reſpondetur in contrarium pro prima affirmatiua adductis,* & n.26.27.28.29 30.& 31.

32 *Confugiens ad Eccleſiam ab ea extrahi non poteſt tam à ſæculari, quàm ab Eccleſiaſtico iudice.*

33 *Immunitate Eccleſiaſtica gaudens pro delictis inde extrahi non poteſt.*

34 *Doloſis verbis inductus à iudice præſtita ſecuritate, & impunitate extractus ab Eccleſia illi reſtituendus eſt.*

35 *Confugiens ad Eccleſiam à iudice Eccleſiaſtico prorſus impunitus dimittendus non eſt.*

36 *Confugiens ad Eccleſiam inde extrahi non debet puniendus pœna corporali, ſeu effuſione ſanguinis.*

37 *Latro publicus ſi ad Eccleſiam confugerit, illius immunitate non gaudet.*

38 *Latro publicus quis propriè dicatur, remiſſiuè.*

39 *Debitor ad Eccleſiam confugiens pro debito,in ea capi non poteſt.*

40 *Tributorum exactor ſi ad Eccleſiam confugiat eius gaudere debet immunitate.*

41 *Debitores falliti, ſeu decocti an Eccleſiaſtica gaudeant immunitate, remiſſiuè.*

42 *Depopulator nocturnus agrorum ad Eccleſiam confugiens illius immunitate non gaudet.*

43 *Depopulator nocturnus agrorum quis dicatur, oſtenditur.*

44 *Graſſator ad Eccleſiam confugiens illius immunitate non gaudet.*

45 *Homicida proditorius Eccleſiaſtica non gaudet immunitate.*

46 *Proditorius homicida quis dicatur, oſtenditur.*

47 *Homicidium proditorium dicitur commiſſum ab eo, qui aliquem veneno necat.*

48 *Aſſaſſinus non gaudet Eccleſiaſtica immunitate.*

49 *Seruum ad Eccleſiam confugientem poteſt dominus petere ſibi reſtitui recepto ab eo iuramento de illum non offendendo.*

50 *Iudæi, & infideles gaudent Eccleſiaſtica immunitate.*

51 *Heretici ſi ad Eccleſiam confugiant, Eccleſiaſtica non gaudent immunitate.*

52 *Apoſtata non gaudet Eccleſiaſtica immunitate.*

53 *Raptores virginum, & adulteri gaudent Eccleſiaſtica immunitate.*

Cap.

Cap. Inter alia. VI.

Innoc. III.

1 REus cuiuſcunque maleficij ſi confugerit ad Eccleſiam, non eſt inde violenter extrahendus, nec inde damnandus ad mortem, vel pœnam corporalem, ſed Rectores Eccleſiæ obtineant vitam & membra; poteſt tamen aliter legitimè puniri, v. g. in pecuniis duobus caſibus exceptis. Primò ſi fuerit publicus latro, ſecundò nocturnus depopulator agrorum, qui obſidet itinera frequentata & publicas vias inſidiis aggreſſionis. Si verò ſeruus fugiat ad Eccleſiam, tunc dominus iuret Clericis de impunitate ſerui, & reddi debet domino etiam inuitus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 455. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 549. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. Super hunc text. latam repet. fecit Ludou. Correa, refertur ab Ant. Aug. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 32. *cap. vnic.*

2 *Si liber quantumcunque grauia maleficia*, &c.] Ex hoc text. illa communiter regula deduci ſolet quòd confugiens ad Eccleſiam inde inuitus extrahi non poteſt, vt per Villag. *de expenſione legum, cap. fin. n.* 4. & 5. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.* 33. *c.* 21. *n.* 3. & 4. Azeued. *ad rubr. tit.* 2. *lib.* 1. *noua recop.* Dec. *in tract. crimin. lib* 6. *c.* 25. *n.* 1. *verſ. & eſt regula certa*, Card. Tuſch. *verbo Eccleſia, concl.* 10. *n.* 1. Alex. Ambroſ. *in tract. huius tit. c.* 1. *n.* 2. Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 8. *n.* 9. & *c.* 11. *n.* 4. & plures alios, quos refert Farin. *in praxi crimin. q.* 28. *n.* 1. & *in tract. huius tit. n.* 6.

3 Primò amplia in ſimplici fure, qui confugiendo ad Eccleſiam tutus eſt, quod etiam attenta conſtitut. Gregorij XIV. nullam continet dubitationem, cùm ibi ſtatutum ſit non niſi publicos latrones viarum graſſatores, & agrorum depopulatores gaudere non debere Eccleſiarum immunitate, vt aduertunt Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.* 10. *num.* 23. Mat. Ital. *in tract. huius tit. lib.* 1. §. 1. *n.* 2. Farin. etiam *in tract. huius tit. n.* 93. & 94.

4 Secundò amplia in reo criminis peculatus, vt per Dec. *d. lib.* 6. *cap.* 28. *num.* 25. Farin. *in d. tract. num.* 97.

5 Tertiò amplia in fabricatoribus falſæ monetæ, vt per Gutier. *d. lib.* 3. *pract. q.* 4. Farin. *d. tract. n.* 92. vel illius tonſoribus, Mat. Ital. *de immun. lib.* 1. *c.* 6. §. 1. *n.* 14. Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract.* 1. *de immun. Eccleſ. reſol.* 31. *propè fin.*

6 Quartò amplia in ſodomita, intelligendo tamen cum Auend. *de exequend. mand. p.* 1. *c.* 2. 29. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 50. *art.* 4. Farin. *d. q.* 28. *n.* 8. *ad fin.* & *d. tract. n.* 98. Cur. Philip. *p.* 3. §. 12. *n.* 29. Mat. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 5. §. 3. Melch. Phœbos *Luſit. deciſ.* 81. *n.* 7. *tom.* 1. Ludou. Correa *in repet. cap. inter alia de immun. Eccleſ. p.* 3. *n.* 40.

7 Quintò amplia in crimine Sacrilegij, Nauar. *in man. cap.* 25. *num.* 19. *verſ. gaudet etiam*, Villagut. *d. cap. fin. num.* 59. & 43. Alexand. Ambroſin. *in tract. huius tit. c.* 5. *num.* 6. Mat. Ital. *d. lib.* 1. *cap.* 5. §. 3. *n.* 75. *cum ſeqq.* Farin. *d. tract. num.* 99. cum quo intellige numeris ſeqq. & cum Ludou. Correa *d. part.* 3. *n.* 35. vbi intelligit ſi ſacrilegium committatur extra Eccleſiam.

8 Sextò amplia in blaſphemo, vt per Nauar. *d. c.* 25. *num.* 20. *verſ. quod noſtra iudicio*, Alex. Ambroſin. *in tract. huius tit. c.* 8. *à n.* 10. quicquid dicant Remig. *fallent.* 14. Couar. *d. num.* 11. *verſ.* 14. Soar. de Pace *d.* §. 3. *num.* 110. Boër. *deciſ.* 100. *à n.* 1. Dec. *d. lib.* 6 *c.* 26. *num.* 6. Bajard. *ad Clar. q.* 30. *num.* 15. Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.* 11. *num.* 51. Marta *de iuriſd. p.* 2. *c.* 51. *num.* 30. Farin. *d. q.* 28. *num.* 67. & *in d. tract. num.* 173. vbi *num.* 175. aduertit non ſolùm blaſphemum hæreticalem, ſed etiam quemcunque alium de hæreſi quovis modo ſuſpectum ſi ad Eccleſiam confugiat ab ea à miniſtris S. Officij indifferenter extrahi poſſe.

Septimò amplia in ſimoniaco, præcipuè ſtante 9
Bulla Gregorij XIV. vbi non reperitur exceptus, ita Farinac. *d. tract. num.* 177. contra Decian. *d. lib.* 6. *c.* 26. *num.* 5.

Octauò amplia in offendentibus perſonam alicuius 10
Principis inferioris, Superiorem recognoſcentis, vt per Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 6. §. 7. *à num.* 29. Farin. *d. tract. n.* 186. Alexand. Ambroſ. *c.* 9. *n.* 5. Peregrin. *d. tract.* 9. *n.* 8. me citato *in hoc loco* Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract.* 1. *immunit. Eccleſ. reſolut.* 6. Contra Gambacurt. *d. lib.* 5. *c.* 44. & Megal. *in* 3. *part. lib.* 4. *cap.* 2. *quæſt.* 1. *num.* 22.

Nonò amplia in frangente carceres, & inde ad 11
Eccleſias confugiente, vt per Boer. *deciſ.* 110. *n.* 8. & 9. Nau. *d. c.* 25. *num.* 19. *verſ. & etiam*, Dec. *d. c.* 23. *n.* 28. Anaſtaſ. Germon. *d. lib.* 3. *c.* 16. *n.* 177. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 12. *n.* 18. & 19. Villag. *d. cap. fin. n.* 41. Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.* 10. *n.* 30. Alex. Ambroſin. *c.* 10. *n.* 11. Farin *d. tract. n.* 192. quicquid dicat Petr. Gregor. *ſyntagm iuris, lib.* 33. *c.* 22. *n.* 2 *verſ. non effractores carcerum*, Ludou. Correa *in repet. d. cap. inter alia, p* 3. *n.* 13. vbi intelligit quando crimen propter quod iſte incarceratus erat, non eſſet tale vt propter illud defineret frui immunitate.

Decimò amplia in bannitis, vt per Nauar. *d. c.* 25. 12
n. 19. *ad fin. verſ. exules item, ſiue banniti*, Clar. §. *fin. q.* 30. *verſ. ſcias autem*, Farin. *d. q.* 28. *n.* 47. & *d. tract. n.* 37. vbi *n.* 42. tenet bannitos, & condemnatos gaudere Eccleſiaſtica immunitate ſi banniti, & condemnati fuerint pro crimine non excepto, ſecus pro crimine excepto à Bulla Gregor. XIV.

Vndecimò amplia in excommunicato, Boër. *deciſ.* 13
110. *n.* 5. & 7. Nauar. *d. c.* 25. *n.* 19. *verſ. tertium quod ex hoc infertur*, Azor. *d. c.* 8. *verſ. quid de pagano*, Card. Tuſch. *d. concl.* 10. *n.* 16. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 10 *num.* 3. & 4. Alex. Ambroſin. *c.* 8. *n.* 12. *verſ. & propterea*, Anaſtaſ. Germon. *d. lib.* 3. *c.* 16. *num.* 72. *cum ſeqq.* Franc. Leó *d. c.* 13. *n.* 29. Villag. *d cap. fin. num.* 44. Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 2. §. *vnico à n.* 1. Farin. *d. q.* 28. *n.* 39. & *d. tract.* ... *n.* 44. Peregr. *in tract. huius tit. c.* 12. *n.* 1. Ludou. Correa *d. p.* 3. *num.* 5.

Quæſtio eſt ſatis dubia, & nouiſſimè in hac Ro- 14
mana Curia in caſu occurrente admodum ventilata. Vtrùm Clericus poſſit à miniſtris Eccleſiæ extrahi à loco ſacro in illis caſibus in quibus laicus extrahi non poteſt; duplicem inuenio ſententiam. Prima affirmat extrahi poſſe, eamque tuentur Panorm. *in præſenti, num.* 13. vbi adducit ſex rationes, aſſeritque ſe non reperire aliquem text. qui expreſsè prouideat. Guillelm. Mayn. *in l. nemo, ff. de regulis iuris, fol.* 251. *col.* 1. *n.* 31. Sylueſt. *in ſumm. verbo immunitas* 3. *num.* 2. *verſ. tertium Clerici*, vbi ſequitur Abbatem, Panorm. Gutier. *de ſucceſſionum progreſſu, lib.* 3. §. 21. *num.* 54. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 3. *num.* 3. vbi dicit ita tenendum intrepidè in practica, Boër. *deciſ.* 109. *n.* 3. Barbet. *in viatico iuris, tit. de violator. immunit.* dicens quod Clericus, qui diſciplinæ fugiendæ cauſa confugit, poteſt extrahi. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 51. *art.* 4. dicit tenendam opinionem Clari dicentis de conſuetudine, & quod credit Religioſos non gaudere,

quia

quia rarò exeunt è clauſtris, Soar. *de Relig. tom. 2. lib. 3. tit. de perſonis, quæ gaudeant Templ. immun. c. 10. n. 5.* vbi dicit hanc ſententiam, ſcilicet Abbatis, probandam, & reſpondet contrariis Baptiſt. de Salis *in ſumm. verbo Immunitas, 2. fol. 77. p. 2.* vbi de Religioſis loquitur, quia rarò exeunt è clauſtris, Bellet. *diſquiſit. Cleric. p. 1. tit. de fauore Clericorum perſonali, §. 15.* vbi hanc probat ſententiam ſi iudex ipſius cauſa diſciplinæ, & non odij vult eum arcere ab Eccleſia & extrahere, incarcerare, & punire, Soar. de Pace *in pract. tom. 1. c. 3. n. 141.* Humad. *in l. 4. gloſſ. 8. n. 2. tit. 11. p. 1.* Montal. *in lib. 3. tit. 20. l. 15. gloſſ. 1.* Villadieg. *ad forum iuzgo, lib. 9. tit. 3. l. 1. n. 10.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 2. c. 14. n. 57.* Aloyſ. Ricc. *tom. 2. deciſ. 19.* Cur. Philip. *p. 3. §. 12. n. 17.* Tanner. *in 2. 2. diſp. 6. q. 8. dub. 1. num. 16.* Magala *in 4. part. lib. 4. c. 2. num. 34.* Peregr. *de immun. c. 12. num. 3.* Bonacin. *de legibus diſp. 3. q. 7. §. 3. num. 7.* Portel. *in dub. Regul. verbo Eccleſia immunit. n. 13.* Fagundez *in quinque Eccleſ. præcepta tract. 2. lib. 4. c. 4. num. 52.* Homobon. *de examine Eccleſ. tract. 11. c. 12. q. 26. ſupp. 3.*

15 Quæ affirmatiua opinio multis ex rationibus comprobatur. Primò, quia hoc videtur ſentire gloſſ. *in cap. nullus Clericorum 11. q. 4.* vt tenet Panorm. *d. n. 13.* Secundò, quia leges ciuiles loquuntur tantum de laicis ne extrahantur ab Eccleſia, nam de Clericis ſtatuere non poſſunt; Canonica verò iura licèt non diſtinguant inter Clericos, & laicos, tamen & ipſa videntur reſpexiſſe tantùm laicos non clericos, nam omnia iura Canonica videntur loqui quod Eccleſiaſtici iudices debent impetrare à ſæcularibus ne ipſos condemnent ad mortem, quod non poteſt conſiderari in Eccleſiaſticis, Panorm. *d. loco verſ. ſecundò conſidero.* Tertiò mouetur idem Panorm. quia Epiſcopi Clericos, & Abbates Religioſos caſtigant, verberant, & puniunt in Eccleſiis & Monaſteriis, vt notatur *in cap. vniuerſitatis, de ſentent. excomm. & in cap. fin. de Regul.* & de Epiſcopo condemnante in Eccleſiis, & tenente carceres in Palatio ſuo, traditur *in cap. præceptum, 2. q. 2. cap. qua fronte, de appellat.* Quartò conſiderat idem Panorm. quòd ſi verum eſſet quòd Clericus gauderet hac immunitate, hoc tenderet non ad decorem, ſed ad maximum dedecus Eccleſiæ, cùm videretur velle defendere facinora Clericorum, qui tamen ſancti eſſe debent, & in ſuis actibus relucere, *oportet Sacerdotes 81. diſt.* & cùm non poſſunt in corpore puniri, non poſſent etiam puniri in fortunis, ſi nullas fortè haberent, & ſic remaneret impunitum facinus. Quintò adducit Panorm. *Clem. 1. de priuileg. in verſ. ſi qui contra præmiſſa, & in cap. non ſolùm, de Regul. in 6.* vbi Religioſi delinquentes in Religione mandantur ſubiici grauibus pœnis. Sextò mouetur, quia cùm Clerici frequenter delinquant in Eccleſia, & ſic Religioſi, vel ſaltem intra triginta, vel quadraginta paſſus, ſequeretur quòd de his delictis non poſſent puniri, ſi non poſſent ab Eccleſia extrahi contra *c. 2. & cap. cum illorum, de ſentent. excomm.* Septimò, quia iſta immunitas fuit adinuenta contra ſæculares poteſtates non Eccleſiaſticas, arg. *cap. frater, & cap. definiuit 17. q. 4.* Ioan. Andr. *in præſenti, n. 4. verſ. per hanc gloſſam,* refert Mench. *de ſucceſſ. progreſſu, d. §. 22. n. 54. verſ. quaſi Eccleſiaſtica illa immunitas,* vbi dicit quòd & generaliter conſtat, non iure diuino; aut naturali, ſed tantum poſitiuo Eccleſiarum immunitatem inuentam fuiſſe, vt affatim probat Cou. *var. lib. 2. c. 20. in princ.* ſicque videtur non procedere contra ipſos iudices Eccleſiaſticos cum Clericum delinquentem proſequuntur, idem tenuit Guil. de Monte Laud. *in clem. 1. de pœnit.* quem refert Mayn. *citato loco.* Octauò, quia Eccleſia non præſumitur priuilegiaſſe contra ſe *cap. cum inſtantia, de cenſib.* Ioan. Andr. *in præſenti, n. 4. verſ. ad ſecundum.* Nonò, quia maior eſt immunitas perſonalis Clerici, quæ illi conceditur ratione ſuæ conſecrationis, quàm, quæ prouenire poteſt ex circunſtantia loci; ſed prior non impedit quominus à ſuo Prælato poſſit Clericus incarcerari, & corporaliter puniri intra Eccleſiaſticos limites, *cap. vniuerſitatis, de ſentent. excomm.* ergo nec locus ſacer impediet, Soar. *d. c. 10. n. 6. verſ. item maior eſt.* Decimò, quia Eccleſiaſticum iudicium cenſetur magis medicinale, quàm vindicatiuum, & ſpirituale potius, quàm temporale, & ideo tale iudicium intra Eccleſiam fieri non prohibetur, ergo nec prohibetur fieri circa perſonam Clerici extrahendo illam ab Eccleſia. Vndecimò, quia indecorum eſt iudicem Eccleſiaſticum violare Eccleſias, cuius eſt proprium eas tueri, Mench. *d. §. 22. n. 54. ad fin.*

Secunda ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, 16 negat etiam attenta ſola iuris communis diſpoſitione ipſos Clericos ab Eccleſiaſtico Prælato extrahi poſſe ab Eccleſia, ac proinde ſi ad eam confugiant, Eccleſiaſtica gaudere immunitate, eámque ſequuntur Card. Zabar. *in præſenti, n. 7. q. 6.* iunctis iis, quæ dicit *in Clem. 1. n. 9. de pœnit.* qui tenet Clericum homicidam confugientem ad Eccleſiam gaudere immunitate, & hoc eſſe de iure verius, vt confugiens ſit tutus etiam ab Eccleſiaſtico iudice.

Roman. *conſ. 227. per tot.* vbi concludit Presbyterum non potuiſſe capi in clauſtro Eccleſiæ, ac proinde fuiſſe relaxandum, *& conſ. 234. per tot.*

Remig. de Gonni *de immunit. Eccleſ. fallent. 21.* vbi poſt relatos hinc inde Doctores, *n. 2.* per hæc verba concludit: *Poſſumus conſiteri dicta Panorm. procedere in Clericis, & Religioſis delinquentibus in Eccleſia per c. fin. eod. tit. in aliis verò videant ſapientiores quid ſit in iſtis iudicandum, poſſet dici quod alij gaudeant, prout expreſsè dicit Rom. an. vbi ſupra. Nam Clerici, vt plurimum maximè hodie, alibi quàm in Eccleſia viuunt, & reſident ſecundùm Ludou. & Ioan. de Viſchis, vbi ſupr. Hodie tamen opinio Panorm. indiſtinctè ſeruatur, & ita vidi practicari.*

Ioan. de Viſchis *de immunit. n. 3.* vbi ita dicit: *Stat ergo regula, & vera concluſio, quòd iudex etiam Eccleſiaſticus non poteſt fugientem ad Eccleſiam inuitum etiam ſubditum ſuum, ſiue Clericum, ſiue laicum extrahere, nec pœnam corporis afflictiuam imponere,* & n. 9. & ſeq. *diluit argumenta,* Abb. & n. 72. verſ. prima concluſio, & ſecunda concluſio, *vbi quòd nec iudex ſæcularis laicum, neque iudex Eccleſiaſticus laicum, vel Clericum diſciplinæ cauſa poteſt extrahere.*

Ioan. Bernard. Diaz *in pract. crimin. c. 125.* vbi quod opinio Ioannis de Viſchis eſt verior, & communis, ſubdit tamen ex conſuetudine poſſe Clericos à ſuis iudicibus extrahi ab Eccleſiis, quam limitat non procedere in caſibus, vbi Clericus poſt degradationem tradendus eſſet Curiæ ſæculari, tunc enim ait, aut non eſt extrahendus, aut ſi extrahatur poſt degradationem verbalem ad Eccleſiam reducendum eſſe indicat æquiſſimum.

Couarrunias *var. reſolut. lib. 2. c. 20.* quod eſt vltimum, *tit. de immunitate Templorum, & aſylis, n. 16.* ſequitur etiam Bernard. Diaz, quem in ſecunda parte reprobat dicendo, quod Clericus commiſit delictum dignum degradatione, & traditione Curiæ ſæculari, non obtinet locum Eccleſiarum; & Templorum immunitas, quod ideo poteſt extrahi, & trahi Curiæ ſæculari.

Iulius Clar. *in pract. crimin. lib. 5. §. fin. quæſt. 30. verſ. vlterius quæro,* vbi quod Clericus gaudet immunitate Eccleſiarum, itavt ab illis inuiti extrahi non poſſint

ab

ab eorum iudicibus Eccleſiaſticis, & eſt communis opinio.

Bernard. de Landriano *in addit. ad Angel. Aretin. de maleficiis, verſ. quod fama publica præcedente, n.* 59. *lit. A,* vbi ſequitur Romanum.

Tiberius Decian. *in tract. crimin. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 26. *tit. de caſibus, qui reſpiciunt perſonas confugientium ad Eccleſiam, num.* 1. *verſ. puto ego*, vbi quòd opinio Romani contra Abb. de iure eſt verior, exceptis tamen grauioribus criminibus, & vlteriùs ſubdit quòd ſi Clericus venit ad Eccleſiam, vel Palatium Epiſcopi, ſeu locum ſacrum ex alia cauſa quàm vt gaudeat immunitate, & dicit non gaudere, & poſſe incarcerari, & puniri, & extrahi, aut verò præciſa intentione confugit ad Eccleſiam, vt gaudeat immunitate, & eo caſu eſt tutus, & concludit cum Abb. conſuetudinem eſſe ſeruandam.

Bonifac. de Vitalinis *in Clem.* 1. *n.* 70. *verſ. nec obſtat, de pœnit. & remiſſ.* vbi quòd gaudet immunitate nobilis, ignobilis, pauper, diues, iuuenis, ſenex, Clericus, Laicus, criminoſus, vel ære alieno ſuppoſitus, nulla facta diſtinctione.

Nan. *in man. cap.* 25. *num.* 22 ſic ait: *Neque perſonæ Eccleſiaſticæ* (gaudent immunitate) *iuxta* Panorm. in d. cap. fin. *vſu receptum, quod videtur limitandum quoad iudicem Eccleſiaſticum, non autem quoad iudicem ſæcularem, quem arbitror non poſſe extrahere ab Eccleſia Clericum in minoribus conſtitutum etiam ob delictum, licèt quoad illud poſt Concil. Trid.* ſeſſ. 23. cap. 6. *habeat in eum iuriſdictionem.*

Ioan. Maria Monticel. *in praxi crimin. reg.* 12. *de captura rei, n.* 18. *fol.* 114. ibi, *Amplia, vt tanto magis verum ſit, quando delinquens, qui moraretur in Eccleſia, eſſet Clericus.*

Proſp. Farinac. *de carceribus, & carceratis, quæſt.* 28. *num.* 7. vbi quòd hæc opinio eſt verior, & communior, licèt non neget in hoc multum eſſe addendam conſuetudinem, ſed vbi talis conſuetudo non adeſt, ſeruandum eſſe ius commune, & iterum *de immunit. Eccleſ. cap.* 2. *n.* 34. vbi latè, & *num.* 36. *in fin.* hanc dicit veram, & magis communem, refert ita declaraſſe ſacram Congreg. Illuſtriſſimorum Interpretum Concil. Trident.

Card. Tuſch. *pract. concl. verbo Eccleſia, concl.* 9. *n.* 17. *& concl.* 11. *n.* 17.

Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. cap.* 21. *num.* 11. vbi quòd ſecundùm magis communem opinionem Doctorum Clerici gaudent immunitate Eccleſiaſtica, & ſubdit vſu ſeruari opinionem Abb. in Curia Archiepiſcopali Neapolitana, quæ opinio eſt intelligenda, vt à iudice Eccleſiaſtico poſſit extrahi Clericus ad finem ipſum puniendi, non à iudice ſæculari, qui nec Clericum in minoribus poſſet extrahere, & dicit opinionem Abb. approbari in Bulla Gregor. XIV. in qua fit mentiò ſolum de laicis, &c. quæ Bulla reducit omnes Canones antiquos ad vnam formam, & idem tenet in impreſſione parua, *cap.* 17. *num.* 11.

Baptiſta à Villalobos *in communibus opinionibus, verbo immunitas, num.* 8. *verſ. amplia iſtam communem*, vbi quòd Clericus homicida per inſidias gaudet immunitate Eccleſiaſtica.

Petr. Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Galliæ, tit. immunitates Eccleſiaſticæ quando, & quibus concedantur, art.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 13. *fol.* 539. *per c. rerum* 17. *q.* 4. *& n.* 24. dicit apoſtatam ab Eccleſia extractum, qui ſubtraxerat Bullas, & ſigilla, fuiſſe reſtitutum.

Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 92. vbi ſequitur opinionem, & diſtinctionem Ioan. Bernardi Diaz.

Ferdinandus Vaſquez Menchac. *de ſucceſſionum progreſſu, lib.* 3. *§.* 22. *limit.* 17. *n.* 54. vbi primò refert opinionem dicentium Clericum non gaudere, & deinde refert opinionem eorum, qui dicunt Clericum gaudere, & ideo cenſetur in hac opinione reſidere, vt per Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 3. *num.* 1 *in fin.* Fr. Emman. *d. q.* 51. *art.* 4. *verſ. quod eſt tenendum.*

Ioan. Guttierrez *pract. quæſt. lib.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 1. *in fine*, vbi quòd in puncto iuris hæc opinio eſt verior, & tenenda, & quod rationes Abb. non concludunt, licèt (vt ait *num.* 3.) in ſuo Regno nunquam viderit Clericorum aliquem hoc refragari, nec contendere gaudere ſe debere immunitate Eccleſiæ, fortè quia ſciant praxim communem, & conſuetudinem notoriam, & *num.* 4. ſubdit Clericum in minoribus conſtitutum non poſſe extrahi ab Eccleſia à iudice laico, etiamſi in illum propter delictum habeat iuriſdictionem.

Hieronymus Ceuallos *communium contra communes q.* 689. qui in fine relatis hinc inde Doctoribus, concludit hanc opinionem in puncto iuris eſſe magis veram, licèt à contraria dutum, & fortaſſis ridiculum eſſet recedere, ſaltem in his locis, vbi hæc practica viget.

Thomas Zerola *in praxi Epiſcopali, p.* 1. *verbo immunitas, num.* 8. *verſ. amplia iſtam communem*, vbi quòd Clericus homicida per inſidias gaudet immunitate Eccleſiaſtica.

Alexander Ambroſin. *de immunit. Eccleſiaſtica, c.* 12. *n.* 3. vbi quòd opinio Romani eſt verior, & ſequenda, & in confugiente ad Palatium ſequitur diſtinctionem Deciani.

Franciſcus Molinus *de ſacra homicidio amittenda immunitate, ſub tit. immunitas Eccleſiæ quali homicidio amittatur*, vbi poſtquam à *n.* 122. retulit Doctores, & rationes, *num.* 137. concludit Clericos, & Religioſos admiſſo extra Eccleſiam homicidio, ſi ad eam confugiant, gaudere immunitate, & ſubdit tutius eſſe eam ſequi opinionem, quam amplexata fuerit conſuetudo.

Marius Italia *de immunitate Eccleſiarum, lib.* 1. *c.* 3. *§.* 1. *n.* 2. relatis hinc inde Doctoribus, in fine concludit opinionem eſſe magis communem, vt Clericus gaudeat, & inuehitur *num.* 3. *& ſeq.* contra contrariam conſuetudinem.

Petr. Cenedus *pract. & Canonicarum quæſt. lib.* 1. *q.* 42. *per totam, & n.* 9. *verſ. ex quibus, & n.* 10. vbi concludit Clericum gaudere Eccleſiarum immunitate, & quod opinio Romani eſt verior, & inuehitur contrà contrariam conſuetudinem, & eam dicit eſſe contra ius diuinum, vel ſaltem contra Dei ordinationem, & quod hodie eſt ſublata omnis conſuetudo per Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 20. & conſtitutionem Gregor. XIV. & quòd ſolus Pontifex, non autem Epiſcopi, vel inferiores poſſunt dictum ius Diuinum interpretari.

Salgado *de protect. Regia, tom.* 2. *p.* 2. *cap.* 4. *num.* 115. vbi probat non ſolùm Clericos de iure Canonico habere immunitatem, ſed tenet maiorem eſſe rationem cur Clericus in Eccleſia capi nequeat, quàm Laicus.

Diana *reſolut. moral. p.* 1. *tract. de immun. Eccleſ. reſol.* 24. vbi probat, quia iura Canonica, & ciuilia indiſtinctè loquuntur, & indefinitè, ac generaliter, proindéque tam Laicos, quàm Clericos complectuntur, arg. *l. de pretio, ff. de public. in rem act.*

Huius ſecundæ opinionis plura, & validiora ſunt fundamenta. Primum eſt, quia Canones generaliter loquuntur non diſtinguendo Clericum à Laico, vt *in cap. reum* 9. *cap. nullus* 9. *cap. diffiniuit* 35. *cap. conſti-* 17

nuimus 36. 17. *queſt*. 4. & *in hoc text*. & *cap. fin. infr. hoc tit*. vnde generaliter indiſtinctè debent intelligi, vt ſcilicet comprehendant Clericos, & laicos, provt arguit Roman. *conſ*. 234. *in princ*. Remig. *in tract. huius tit. fallen*. 21. *verſ. primò, quia text*. Decian. *in tract criminom*. 2. *lib*. 6. *c*. 26. *num*. 1. Gutier. *pract. lib*. 1. *q*. 3. *n*. 1. *verſ. contrariam tamen ſententiam*, Soar. *de Relig. tom*. 1. *lib*. 3. *cap*. 10. *num*. 5. Farin. *in praxi crimin. q*. 28. *num*. 7. Ambroſin. *de immunit. Eccleſ. cap*. 12. *n*. 2. *verſ. primò, per omnes leges*, Vitalin. *in Clem*. 1. *n*. 70. *verſ. nec obſtat, de pœnit. & remiſſ*. Ioan. Viſenis *in d. c. diffiniuit, de immunitate Eccleſia, n*. 17 *verſ. nota ſecundò*, Franciſc. Mulin. *d. loco, n*. 129. Cened. *d. q*. 42. *n*. 1. & 9.

18 Secundum, quia *in d. cap. nullus* 17. *queſt*. 4. ſic dicitur: *Nullus Clericorum ſeruum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad Eccleſiam extrahere audeat, vel flagellare præſumat*. Si ergo non licet Clerico ſeruum proprium in quo habet ius necis, & vitæ, *l*. 2. *C. de emendat. ſeruorum*, ab Eccleſia extrahere, neque etiam diſciplinæ gratia licet diſcipulum flagellationes timentem extrahere, qui poterat eſſe, tam Clericus, quàm laicus, multò minus licebit Iudici Eccleſiaſtico delinquentem extrahere, Decian. *d. c*. 26. *n*. 1. *verſ. quartò, pro hac opinione*, Soar. *d. n*. 5. *verſic. maximè*, Ambroſin. *d. c*. 12. *verſ. quartò pro hac opinione*, Cened. *d. q*. 42. *n*. 1. *verſ. ſecundò pro hac*.

19 Tertium, quia hoc priuilegium eſt conceſſum loco Eccleſiæ, ſeu perſonis propter honorem, & reuerentiam, quæ locis ſacris Diuino cultui dicatis debetur, Imol. *in d. Clem*. 1. *n*. 8. *de pœnit. & remiſſ*. Soar. *d. cap*. 10. *n*. 3. ergo ſuffragatur cuilibet in Eccleſia reperto, ſiue ſit Clericus, ſiue laicus, cùm laicus, & multò magis Clericus debeat exhibere reuerentiam, & honorem locis ſacris. Roman. *d. conſ*. 234. *in princ. verſ. tertiò quia*, Remig de Gonni *d. fallent*. 21. *verſ. tertiò hoc priuilegium*, Deci. *d. cap*. 26 *n*. 1. *verſ. tertiò quia*, Gutier. *d. q*. 3. *num*. 1. *verſ. tertiò quoniam*, Farin. *d. q*. 28 *n*. 7. *verſ. tertiò quia*, Ambroſin. *d. c*. 12. *n*. 2. *verſ. tertiò quia*, Molin. *d. loco, num*. 119. *verſic. tertiò immunitatis iura*, Cened. *d. q*. 42. *num*. 1. *verſic. tertiò facit*, Mat. Ital. *d*. §. 1. *num*. 2. *verſ. quam opinionem*, & *n*. 15. *verſ*. & *quoniam hoc priuilegium*.

20 Quartum, quia maior eſt ratio in Clerico, vt in Eccleſia capi non poſſit, quàm in laico, cùm Clericis Eccleſia ſit veluti domus, in domo autem propria quis capi non poteſt, *l nemo de domo, ff. de regulis iuris*, ita arguit Roman. *d. conſ*. 234. *in princ. verſ. ſecundò quia*, quem ſequuntur Decian. *d. lib*. 6. *cap*. 26. *n*. 1. *in princip. verſ. ſecundò quia*, Ambroſin. *d. c*. 12. *n*. 1. *verſic ſecundò quia maior*, Molin. *d. num*. 129. *verſ. ſecundò cum Eccleſia*, Monticel. *in praxi crimin. reg*. 12. *de captura rei, num*. 18.

21 Quintum, quia Eccleſia multò magis tueri debet Clericos, & ſubditos ſuos ſibi ſeruientes, quorum habet curam magis ſpecialem, quàm laicos, igitur priuilegium, & immunitas indiſtinctè conceſſa confugientibus ad Eccleſiam, competit etiam Clericis, Decian. *d. c*. 26. *n*. 1. *verſ. præterea durum eſt*, Cened. *d. q*. 42. *n*. 1. *propè finem*.

22 Sextum, quia ſi Eccleſia priuilegium conceſſit laicis, vt omnes fatentur, & hoc in aliis ſtatuit, debet etiam in ſuis idem pati, iuxta illud, patere legem, quam tu ipſe tuleris, vt arguit Decian. *d. cap*. 26. *verſic. item ſi in aliis*, & Ambroſin. *d. c*. 12. *n*. 2. *verſic. quintò facit*.

23 Septimum, quia Clericis ante aſſumptum Clericatum competebat immunitas, ergo etiam poſt aſſumptum Clericatum competit dicta immunitas, nullibi enim reperitur cautum quod Clericus ea, quæ ſibi vt laico competebat, per Clericatum amittat.

Octauum, quia ſi aliter diceremus, Clerici eſſent deterioris conditionis, quàm laici, quod videtur inconueniens, Iul. Clar. §. *fin. quæſt*. 30. *verſ. vlterius quæro*. 24

Qua retenta opinione abſque conſuetudinis diſtinctione, de qua *infrà*, non obſtant quæ pro prima adduxi, nam ad primum d. gloſſ. *in d. c. nullus Clericorum* 17. *q*. 4. reſpondetur illam id non dicere, ſed tantummodo quòd Iudex Eccleſiaſticus poteſt verberare in Eccleſia Clericum, Decian. *d. cap*. 26. *n*. 1. *verſ. Panormitanus tamen*. Secundò reſpondetur, quòd auctoritas gloſſæ probabilis eſt, non neceſſaria, Franc. Molin. *d. loco, n*. 123. 25

Ad ſecundum reſpondetur, argumentum illud leue eſſe, quia præſupponit iura Canonica, & de laicis tantum loqui, quæ cùm generaliter, & indefinitè loquantur per verba, *nullus, nemo*, & ſimilia, &c. debent generaliter intelligi, Decian. *d. num*. 1. *verſ. ſed certè hoc argumentum*. Secundò reſpondetur, quòd quamvis text. *in præſenti*, de laicis meminit, non de Clericis, ideo factum exiſtimandum eſt, quia rarò Clerici, quorum eximia ſanctitas eſſe debet, in tam graue homicidij ſcelus prorumpunt, lex autem ad ea, quæ frequentius accidunt, conſtitui ſolet, *l. nam ad ea, ff. de legibus*, Franc. Molin. *d. loco, verſ. ſecunda ratio*. Tertiò optimè reſpondet Mat. Ital. *d*. §. 1 *num*. 18. quod ideo conſtitutum fuit hîc ſolùm de laicis, quia iſta conſtitutio eſt lata in fauorem ipſorum laicorum, quia temporales iudices aduersùs illos plura priuilegia impetrauerant, vt potuiſſent ab Eccleſiis eos extrahere; imò etiam hoc non contenti in Eccleſiaſticas perſonas prædictam facultatem extendebant, ſed quia iudex ſæcularis nullam habet poteſtatem aduersùs has perſonas Eccleſiaſticas, ideo de laicorum perſonis tantum tractare videtur. 26

Ad tertium eſt facilis reſponſio, quia iſti non confugiunt ad Eccleſias ea mente, vt ſint tuti in Eccleſia, & gaudeant eius immunitate, ſed vel ducuntur ad Eccleſiam inuiti, & ad carceres, vel ſponte, vt ſe in iudicio tueantur, deueniunt in Eccleſiam non vt in ea ſint tuti, ſed nos quærimus an ſi Clericus attentaretur, vt caperetur extra Eccleſiam, & ipſe ad Eccleſiam confugeret, tutus eſſet, ſicut ſæcularis; non negatur ergo quòd in Eccleſia poſſit capi ſi illuc non confugit, ſed iudicij cauſa venit, provt præſupponit in hoc argumento Panorm. neque etiam negatur quin in *Eccleſia* poſſit etiam verberari, ſed tantùm *hoc* contenditur quòd cum ea fide confugerit ad Eccleſiam, vt tutus ſit, non poſſit inde extrahi, quod apertè probat text. *in d. c. nullus Clericorum*, 17. *q*. 4. Secundò reſpondetur ſiue Laici, ſiue Clerici, ſiue Religioſi delinquentes in Eccleſia immunitatem non conſequentur, quia Eccleſiam ſpernere, & eidem iniuriam irrogare cenſentur, Franc. Molin. *d. loco, n*. 124. 27

Ad quartum negatur, quod remaneret impunitum facinus, nam illud facile tollitur cum cenſuris Eccleſiaſticis, excommunicatione ſcilicet, & depoſitione, & ſic poſſet puniri. Deci. *d. n*. 1. *verſ. quartò conſiderat*. Secundò reſpondetur, quòd hæc argumenta Panorm. procedunt in illis qui ſe ſæuis, & illicitis immiſcentes ab eorum Prælatis extra Eccleſiam capiuntur, non ſic in illis, qui ſeſe receptui dederunt Eccleſias ingreſſi, alioquin (abſurdum foret) deterioris conditionis Clerici, quàm laici eſſent; Sanctos autem eſſe Clericos oportet, neque Eccleſia eorum defendit ſcelera, id enim de his criminibus regulariter intelligendum eſt, quibus immunitate non gaudent, quia eam amiſeriut, Franc. Molin. *d. loco, n*. 125. & 126. 28

Ad quintum reſpondetur, quòd hoc non negatur, ſed tantùm quæritur an confugiens ad Eccleſiam ſit tutus, 29

tutus, Decian. *d. num.* 1. *verſ. adducit, & quinto.* Secundò reſpondetur quòd illa *Clem.* 1. *de priuileg.* intelligitur de iis criminibus, quorum grauitas non immunitatem tollit Eccleſiarum, Franc. Moliu. *d. loco, num.* 127.

30 Ad ſextum reſpondetur, quòd ſicut ſæcularis ſi delinquat in Eccleſia, tutus non eſt, ita & pariter Clericus, vel Religioſus delinquens in Eccleſia, vel intra ſepta Monaſterij, aut intra illos triginta, vel quadraginta paſſus, quia in hoc tutus non erit, nam Clericus in hoc ſæculari æquiparatur. Secundò reſpondetur, quod hoc argumentum fragile eſt, quid enim vbi extra Eccleſiam delinquunt, nam ſæpiùs homicidia, quæ ab his admittuntur, extra Eccleſiam patrantur, quibus immunitatis iura ſubtrahere impium videretur. Ad cætera verò fundamenta facilè ex dictis reſponderi poteſt ne vltra ſolidum modum in hac materia ſpatiari videar.

31 Ad diſtinctionem conſuetudinis, quam Doctores afferunt, reſpondetur quòd iſta conſuetudo eſt potiùs abuſus, & corruptela dicenda, quæ pro lege minimè ſeruanda eſt, *cap. cum cauſa, de ſentent. & re iudic.* Vnde legitur *in c.* 1. *&* 2. *diſt.* 11. quòd vſus auctoritati cedere debet, nam prauum vſum lex, & ratio vincit, quapropter quicquid ab Apoſtolicæ Sedis Rectoribus plena auctoritate ſancitur, nullius conſuetudinis præpediente occaſione proprias tranſigendo voluntates remoueatur, ſed firmiter atque inconcuſsè teneatur; hinc igitur prædicta conſuetudo, qua fulcitur Clarus, & alij, nullius roboris, vel momenti eſſe debet, præſertim cum ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, quod enim contra diſciplinam & libertatem Eccleſiaſticam fit, irritum eſſe debet, *cap. illa autem verſ. quod enim diſt.* 12. *cap. cum inter, de conſuet.* Nam conſuetudo debet eſſe rationabilis, *cap. conſuetudo eadem diſt.* 12. cum aliis pluribus, quæ in hanc reſponſionem congerit Mar. Ital. *de immunit. lib.* 1. *c.* 3. *§.* 1. *n.* 3. *cum ſeqq. vſque ad fin.* vbi *n.* 17. *verſ. ex his*, dicit ſe à quodam Religioſo fide digniſſimo accepiſſe, Sacram Congregationem ita reſpondiſſe.

32 *Non eſt violenter ab Eccleſia extrahendus.*] Notatur ad hoc, quòd confugiens ad Eccleſiam, ab ea extrahi non poteſt, quod intelligunt non ſolùm à iudice ſæculari, ſed nec etiam à iudice Eccleſiaſtico, Ioan. Andr. *in præſenti*, *n.* 4. Butr. *n.* 11. Zabar. *n.* 4. *verſ. ſextò quæro*, Anan. *n.* 9. & Panorm. *n.* 11. *&* 12. Villag. *de extenſione leg. cap. fin. poſt n.* 4. *verſ. necnon iudices omnes*, Bajard. *ad Clar. q.* 30. *n.* 3. Dec. *reſp.* 80. *n.* 7. *verſ. imò neque Epiſcopus, lib.* 3. Farin. *in tract. huius tit. n.* 32. vbi *n.* 33. extendit vt nemo, cuiuſcunque conditionis ſit, qui ad Eccleſiam confugerit, inuitus extrahi poſſit: ſi enim inuitus quis extrahatur à iudice ſæculari in caſu non excepto per regulam, licitum erit tali iudici reſiſtere, vt latè per Soar. *d. lib.* 3. *c.* 13. *n.* 4. Mar. Ital. *in tract. huius tit. lib.* 1. *c.* 6. *§.* 2. *num.* 45. *cum ſeqq.* Farin. *d. tract. n.* 6. vbi *n.* 47. quando hæc reſiſtentia fieri poſſit, & licita ſit, nam extractus per vim ab Eccleſia eidem Eccleſiæ reſtituendus eſt, Bajard. *ad Clar. q.* 30. *n.* 26. Card. Tuſch. *d. concl.* 10. *n.* 20. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 9. *in fin. q.* 15. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 13. *n.* 6. *& n.* 12. *in fine*, Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 6. *§.* 2. *n.* 23. *& ſeq.* cum omnibus eius bonis inde ſubtractis, Farin. *d. tract. n.* 55.
33 *&* 300. ita vt interim pro aliis delictis à iudice ſæculari detineri non poſſit, Mar. Ital. *d. §.* 2. *num.* 41. *cum ſeqq.*

34 Qui verbis doloſis inductus à iudice præſtita ſecuritate, & impunitate Principis exiit ab Eccleſia in caſu in quo delinquens iure non poterat ab Eccleſia extrahi, iſte erit Eccleſiæ reſtituendus, & iudex tenebitur ſeruare illi fidem præſtitam de non puniendo illum pœna mortis. Vide Anton. Gom. *tom.* 3. *var. c.* 12. *n.* 7. Bajard. *ad Clar. §. fin. q.* 30. *num.* 27. Couar. *var. lib.* 1. *c.* 2. *num.* 6. *in fin.* Soar. de Pace *in pract. tom.* 1. *p.* 2. *c.* 3. *§.* 3. *n.* 166. Petr. Martinez *in cap. afferte, p.* 1. *num.* 19. *de præſumpt.* Bobadil. *in ſua politica, lib.* 2. *c.* 14. *n.* 79. Cened. *canon. lib.* 1. *q.* 9. *n.* 9. Maſtrill. *Siciliæ deciſ.* 169. *n.* 12. *lib.* 2. Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 6. *§.* 2. *n.* 82. Azor. *d. c.* 9. *q.* 11. Farin. *in tract. huius tit. n.* 301. Megal. *in* 3. *part. lib.* 4. *c.* 2. *q.* 1. *n.* 31. Villadieg. *in polit. c.* 3. *n.* 222. Bonacin. *de legib. diſp.* 3. *q.* 7. *§.* 2. *num.* 10. Filliuc. *tract.* 15. *c.* 6. *n.* 154. Duard. *in Bull. Cœna lib.* 2. *canon.* 15. *q.* 16. *n.* 34. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta tract.* 2. *lib.* 4. *c.* 4. *n.* 56. Diana *reſol. moral. tract. de immun. Eccleſ. reſol.* 26.

Super hoc tamen, quod iniquè fecit, &c.] Notatur ad 35
hoc, quòd confugiens ad Eccleſiam à iudice Eccleſiaſtico prorſus impunitus dimittendus non eſt, vt per Hoſt. *in præſenti, n.* 1. *poſt med. verſ. Prælati verò*, Ioan. Andr. *n.* 5. Anchar. *n.* 2. *verſ. & dicit*, Abb. *n.* 13. *ad fin. verſ. & ex his omnibus*, Zabar. *n.* 3. *ante fin.* Sylueſt. *in ſumm. verbo immunitas* 3. *n.* 4. *verſ. igitur ſicut dicit*, & alios citatos apud Farin. *in tract. huius tit. n.* 329. vbi *num. ſeq.* cum pluribus reſoluit, confugientem ad Eccleſiam, licèt inde extrahi non poſſit, poſſe tamen pecuniaria pœna puniri, & *n.* 331. tenet etiam, hoc caſu puniri poſſe ad damna & intereſſe paſſa per eum, & *n.* 334. aſſerit, poſſe in monaſterium detrudi ad peragendam pœnitentiam, dummodo Monaſterij locus, ſeu carcer, in quem detruditur, non eſſet ita arctus & durus vt in eo homines paucis diebus poſſent viuere.

Nec inde damnari debet ad mortem, &c.] Notatur 36
ad hoc, quòd confugiens ad Eccleſiam inde extrahi non debet puniendus pœna corporali, ſeu effuſione ſanguinis, vt docent *in præſenti gloſſ. verbo puniendus*, Hoſt. *n.* 1. *in verbo ad pœnam*, Ioan. Andr. *n.* 3. *in verbo pœnam corporalem*, Anchar. *n.* 2. Butr. *n.* 5. *in fine, & num.* 6. Zabar. *n.* 4. *verſ. quintò quæro*, & Anan. *n.* 3. Card. Tuſch. *d. concl.* 10. *num.* 5. Villag. *de extenſione leg. cap. fin. num.* 5. *& à num.* 8. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 1. *c.* 13. *num.* 13. *verſ. reos criminis*, Soar. *d. lib.* 3. *c.* 12. *num.* 5. *&* 6. Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 1. *§.* 1. *à num.* 1. *& c.* 6. *§.* 3. *à num.* 1. Farin. *in praxi crimin. q.* 28. *num.* 77. *& in tract. huius tit. num.* 335. Vnde pœna exilij, vel ad perpetuos carceres non eſſe puniendum reſoluit Diana *reſolut. moral. p.* 1. *tract. de immunit. Eccleſ. reſolut.* 12. contra Gambacurt. *lib.* 4. *c.* 33 *&* 35.

Niſi publicus latro fuerit.] Notatur ad hoc, quod 37
latro publicus, ſi ad Eccleſiam confugerit, illius immunitate non gaudet, vt docent gloſſ. *verbo niſi publicus latro.* Mant. *conſ.* 60. *num.* 7. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.* 5. *c.* 16. *num.* 56. Villag. *d. cap. fin. n.* 41. Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.* 11. *num.* 1. Couar. *pract. c.* 20. *n.* 13. Clar. *§. fin. q.* 30. *num.* 8. *&* 9. Perez *l.* 2. *in fin. tit.* 18. *lib.* 8. *Ordin.* Gam. *Luſit. deciſ.* 17. Decian. *in tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 28. *num.* 2. *&* 3. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 4. Cardoſ. *in praxi iudicum verbo Eccleſia, n.* 87. Marta *de iuriſdict. part.* 2. *c.* 51. *num.* 21. *cum ſeqq.* Camill. Botrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 3. *num.* 69. *cum ſeq.* Farin. *d. q.* 28. *num.* 50. *& d. tract. num.* 147. vbi *num.* 150. *cum ſeqq* ampliat, vt locum habeat in eo, qui publicè, & palàm furatur, vel in eo, qui in via publica, & frequentata homines aggreditur, & per inſidias furatur, vel latrocinia
committit cum armis, & violenter. Quis autem di- 38
catur publicus latro, vide Decian. *d. c.* 28. *n.* 2. Villag. *d. cap. fin. n.* 45. *verſ. quapropter*, Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 5. *§.* 1. Ludou. Correa *in repetit. d. cap. inter alia, p.* 3. *n.* 27. vbi ait quod publicus latro aliquando dicitur

propter iuris, aliquando propter facti notorietatem; priori modo dicitur quando ſemel in iudicio furtum confeſſus fuit, vel iudicis ſententia fuit condemnatus, iuxta text. *in cap. veſtra, & in cap. vlt. de cohab. Clericor.* is enim ſi poſtea in furto deprehendatur, publicus latro appellatur: poſteriori modo dicitur publicus latro ille, qui publicè latrocinium committit, vt ſunt piratæ, & ij, qui publicas ſtratas graſſantur.

39 Vnde debitorem ad Eccleſiam confugientem pro debito in ea capi non poſſe reſoluunt multipliciter declarantes, Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ ſub hoc tit. art. 1. gloſſ.* 2. Remig. *in tract. huius tit. fallent.* 27. Anaſt. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. c.* 16. *à n.* 109. Pardador. *lib. 2. rerum quotid. cap. fin. p.* 5. §. 6. *n.* 2. Decian. *d. c.* 28. *n.* 34. Soar. de Pace *in tract. tom.* 1. *p.* 5. *c.* 3. §. 3. *à n.* 150. Gutier. *in l. nemo poteſt, n.* 183. *verſ. ſed contrariam, ff. de legat.* 1. *& pract. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 13. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 2. *c.* 14. *n.* 62. *lit. C.* Cardoſ. *dict. verbo Eccleſia, n.* 86. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 11. *n.* 3. Azor. *d. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 9. *q.* 9. *poſt verſ. item dubiæ quæſtionis eſt.* Alex. Ambroſin. *in tract. huius tit. c.* 13. *n.* 1. Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 5. latè Farin. *in tract. huius tit. n.* 57. vbi *n.* 58. ampliat vt procedat etiam ſtante ſtatuto quòd debitor carcerari poſſit, & *n.* 60. pariter ampliat in debitore ſuſpecto de fuga.

40 Vtrùm autem exactor tributorum, ſi ad Eccleſiam confugiat, eius gaudere debeat immunitate? Affirmant *gloſſ. verbo præſenti in l.* 1. *C. de his, qui ad Eccleſias confug.* vbi loquitur generaliter de debitore Reip. Angel. Syluest. Tabien. Armil. Roſel. Caualcan. & alij, quos refert, & ſequitur Felin. *in tract. huius tit. num.* 61. Capell. Tholoſ. Couar. & Boſſ. apud eund. *d. q.* 28. *num.* 31. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib.* 3. *c.* 16. *num.* 110. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 9. *q.* 9. *verſ. item dubia quæſtionis eſt*, Soar. *d. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 3. *verſ. aliqui verò* Alexand. Ambroſin. *in tract. huius tit. c.* 13. *n.* 2. *in fine.* Quamvis contrarium præſertim de iure Ciuili per text. *in auth. de mandatis Principum*, & ibi, *gloſſ. verbo publicos exactores,* teneant *in præſenti*, Anchar. *n.* 6. *ad fin. & num.* 7. *verſ. item in caſibus*, & Butr. *n.* 18. Oldrad. *conſ.* 54. *n.* 2. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.* 33. *c.* 22. *n.* 2. Et de oblatis ad reddendam rationem ſi ante illam redditam ad Eccleſiam confugiant an ab ea extrahi poſſint? vide Nauar. *in man. c.* 25. *n.* 19. *in fine*, Decian. *d. c.* 26. *n.* 26. Farin. *d. tract. n.* 63. Eſcob. *de ratiociniis, cap.* 4. *num.* 6.

41 An verò debitores falliti, ſeu decocti gaudeant Eccleſiaſtica immunitate? vide Marant. *de ordine iudic. p.* 4. *diſt.* 9. *n.* 131. Duen. *reg.* 389. *verſ. & iſti mercatores*, Remig. Goni *limit.* 38. Perez *l.* 2. *tit.* 16. *lib.* 8. *Ordin.* Nauar. *d. c.* 25. *n.* 19. *in fine, verſ. & mercator, qui decoxit*, Soar. de Pace *d.* §. 3. *n.* 156. Azeued. *l.* 13. *n.* 6. *tit.* 2. *lib.* 1. *noua recop.* Strach. *de mercatura, p.* 3. *à n.* 41. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, tit. de mercator. art. vltim. gloſſ. vnic. n.* 7. *&* 8. Couar. *var. lib.* 2. *c.* 20. *n.* 15. *verſ. nec Iaſonis*, Gutier. *d. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 16. Anaſtaſ. Germon. *d. c.* 16. *n.* 113. Tanner. *in* 2. 2. *S. Thom. diſp.* 5. *q.* 8. *dub.* 1. *n.* 17. Peregr. *de immunit. c.* 2. *num.* 4. Flaui. Cherubin. *in compend. Bullar. ad conſtitut.* 117. *Pij V. ſchol.* 2. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 2. *c.* 14. *n.* 67. *&* 70. Ambroſin. *d. c.* 13. *in fin. n.* 4. Decian. *d. lib.* 6. *c.* 27. *num.* 34. *ante fin.* Cur. Philip. *p.* 3. §. 12. *num.* 42. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 380. *n.* 29. *cum ſeqq.* Camil. Borrel. *d. tit.* 3. *num.* 97. Mar. Ital. *dict. lib.* 1. *c.* 5. *in initio, num.* 16. Farin. *d. q.* 28. *n.* 34 *& in tract. huius tit. n.* 64. *&* 65. Fernandez *in exam. Theolog. moral. p.* 4. *c.* 10. §. 1. *n.* 10. Ioan. de la Cruz *in direct. conſcient. p.* 1. *præc.* 8. *q.* 3. *art.* 1. *dub.* 1. *concl.* 1. Gambacurt. *de immun. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 7. Bonac. *de legibus diſput.* 3. *quæſt.* 7. §. 4. *num.* 2. Fagundez *in quinque Eccleſ. præcepta tract.* 2. *lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 53. Diana *d. tract.* 1. *de immun. Eccleſ. reſol.* 32. Duard. *in Bullam Cœnæ, lib.* 2. *can.* 5. *q.* 16. *num.* 16.

Vel nocturnus depopulator agrorum.] Notatur ad hoc quòd nocturnus agrorum depopulator ad Eccleſiam confugiens illius immunitate non gaudet, vt præter Summiſtas *verbo Immunitas*, docent Boër. *deciſ.* 109. *n.* 3. *verſ. ſecundò fallit.* Mant. *conſ.* 60. *n.* 7. Nauar. *d. c.* 25. *n.* 20. *verſ. non item gaudet*, Anaſt. Germon. *d. c.* 16. *n.* 56. Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia concluſ.* 11. *n.* 1. Villag. *de extenſione legum, cap. fin. n.* 43. Alex. Ambroſin. *in tract. huius tit. c.* 4. *n.* 5. Farin. *d. q.* 28. *n.* 50. *& d. tract. n.* 158. 42

Nocturnus autem agrorum depopulator dicitur, qui ſegetes in agris deprædatur, comburit, & deſtruit, vel ad agros alienos diripiendos deſtructor nocturnus accedit, provt *in præſenti*, aduertunt Hoſt. *num.* 3. Innoc. *col.* 2. *in verbo nocturnus*, Ioan. Andr. *num.* 6. Butr. *n.* 7. Panorm. *n.* 6. Zabar. *n.*... Greg. Lopez *l.* 4. *verbo las mieſſes, tit.* 11. *p.* 1. Anton Gom. *tom.* 3. *var. c.* 10. *n.* 2. Decian. *d. c.* 28. *n.* 3. *verſ. depopulatores autem*, Villag. *d. cap. fin. n.* 45. *verſ. nam ſecundum*, Card. Tuſch. *d. concl.* 11. *ſub n.* 1. Alex. Ambroſin. *d. c.* 4. *n.* 4. Farin. *d. tract. n.* 159. vbi *n.* 160. dicit in eo differre nocturnum agrorum depopulatorem à publico latrone, quia depopulator clandeſtinè furatur, & clandeſtinè moratur in loco in quo furatur; latro verò publicus palàm, & publicè furatur, & *n.* 161. reſoluit quòd licet attento iure communi reſolutio *ſuprà* poſita non procedat in diurno agrorum depopulatore, cùm expreſsè loquatur text. hic de nocturno, vigore tamen conſtit. Gregor. XIV. in qua illud verbum, *nocturnus*, ademptum eſt, procedat etiam in diurno agrorum depopulatore. 43

Qui dum itinera frequentata, &c.] Notatur ad hoc, quòd viarum graſſator ad Eccleſiam confugiens illius immunitate non gaudet, vt docent *in præſenti*, Innoc. *colum.* 2. Hoſt. *poſt num.* 3. *verbo impunitate*, Ioan. Andr. *num.* 6. Butr. *num.* 8. & Zabar. *n.* 4. *ante fin. verſ. octauo quæro*, Nauar. *d. c.* 25. *n.* 20. *verſ. non item gaudet viarum graſſator.* Dec. *d. c.* 28. *n.* 2. *verſ. aduertendum tamen*, Anaſtaſ. Germon. *d. c.* 16. *num.* 56. Farin. *d. q.* 28. *n.* 50. *& d. tract. n.* 162. concordant expreſſa verba conſtit. Gregor. XIV. Graſſator nuncupatur ille, qui vias obſideat, viatores deprædetur, ſeu ſpoliet, & renitentes occidat, Decian. *d. c.* 28. *num.* 2. Alexand. Ambroſin. *in tract. huius tit. c.* 3. Mar. Ital. *d. lib.* 1. *cap.* 5. §. 1. 44

Vtrùm autem proditorius homicida immunitate Eccleſiæ gaudeat, ſolet à Doctoribus inquiri, qui magis communiter negatiuam ſunt amplexi opinionem, vt poſt Anchar. Felin. Aretin. Guid. Pap. Alciat. Caſſ. in Monticel. Gig. Anton. Gom. & Clar. docet Farin. *d. q.* 28. *num.* 24. ſequuntur. Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Galliæ ſub hoc tit. art.* 1. *q.* 5. Azeued. *l.* 3. *num.* 6. *tit.* 2. *lib.* 1. *noua recop.* Soar. de Pace *d.* §. 3. *num.* 113. Gutier. *pract. lib.* 1. *q.* 2. *& lib.* 3. *q.* 7. *num.* 52. Anaſtaſ. Germon. *d. c.* 16. *à num.* 58. Marta *de iuriſdict. p.* 2. *c.* 52. *n.* 4. Petr. Caball. *de omni genere homicidij, num.* 388. *cum ſeqq.* Villag. *d. cap. fin. num.* 52. *&* 54. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 11. *num.* 10. 11. *&* 12. Camill. Borrell. *d. tract.* 3. *à num.* 76. Cur. Philip *p.* 3. §. 12. *n.* 30. Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.* 11. *n.* 5. Ludou. Correa *d. p.* 3. *num.* 17. Fr. Raphaël de la Torre *in* 2. 2. *D. Thom. tom.* 2. *q.* 99. *art.* 3. *diſp.* 7. *gradu* 8. *except.* 3. *verſ. nunquid*, Melch. Phœbos *Luſit. deciſ.* 81. *num* 5. & expreſsè approbatur, & recipitur in conſtit. Gregor. XIV. & quamvis Gambacurt. *lib.* 5. *cap.* 30. *num.* 6. exiſtimauerit quòd qui proditoriè voluit aliquem occidere, & deuenit 45

ad

ad actum proximum, ſed caſu non occidit, non gaudet immunitate; contrarium tamen poſt d. Gregorianam conſtitutionem meliùs tenent Peregrin. *de immunit. Eccleſ. c. 7. n. 13.* Bonac. *de legib diſput. 3. quæſt. 7. §. 5. num. 17.* Farin. *de immunit. cap. 9. n. 145.* vbi *n. 146.* ſubdit hanc opinionem hodie ſecundùm Bullam Gregor. omni difficultate carere, ſe retractans à contraria
46 ſententia, quam docuerat *d. q. 28. num. 45.* Proditorius homicida dicitur ille, qui occidit à tergo, vel quocumque alio modo nihil tale præcauentem, & proditorium homicidium eſt cædes hominis nihil tale ſuſpicantis, vnde Burg. de Pace *conſ. 22. num. 26.* Gutier. *d. lib. 1. q. 2. n. 3.* Boar. *d. cap. 11. num. 12.* Villag. *d. cap. fin. num. 53.* Alexand. Ambroſin. *cap. 6.* Farin. *d. quæſt. 18. à num. 74.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ c. 380. num. 40.* Petr. Caball. *d. tract. de omni genere homicidy à n. 398.* Mar. Anton. Genuenſ. *in praxi Curiæ Archiepiſcop. Neapol. cap. 76. num. 2.* vbi dicit cum Vincent. de Franchis *deciſ. 713.* in Regno Neapolitano non intelligi homicidium proditorium, niſi fiat ſub colore amicitiæ. Vnde dicit Ambroſ. *de immunit. cap. 6. num. 1.* & Peregrin. *eod. tract. cap. 7. num. 1.* quos refert, & ſequitur Diana *d. tract. 1. de immunit. Eccleſ. reſolut. 35.* quòd tunc dicitur proditoriè quis occidere aliquem quando inter illum, & occiſum nullus præcedebat rancor, ſed potiùs ſimulabatur amicitia, vt puta quia inſimul comedebant, vel ſimul erant in itinere, & idem Diana contra Gambacurt. *lib. 5. cap. 28. num. 3.* hinc ait quòd occidens inimicum retro non dicitur committere homicidium proditorium, quia debebat præcauere ab inimico ſuo, & poſt Aloyſ. Ricc. *part. 1. deciſ. 168. num. 2.* reſoluit occidentem amicum reconciliatum gaudere immunitate, quia talis non dicitur proditor.

47 Vnde proditorium dici homicidium commiſſum ab eo, qui aliquem veneno necat, ac proinde non gaudere immunitate dicunt Decian. *d. c. 28. n. 19.* Anaſtaſ. Germon. *d. cap. 16. n. 63.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 2. c. 14. n. 74. & 75.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. q. 33. art. 4.* Cur. Philip. *d. §. 12. n. 35.* Soar. *d. c. 11. n. 12. in fin.* Mar. Ital *d. lib. 1. c. 5. §. 4. num. 3. verſ. & quemadmodum, & à n. 36.* Petr. Caball. *d. tract. de omni genere homicidy, n. 583.* Farinac. *d. q. 28. num. 24. in fine, & in tract. huius tit. num. 142.* Megal. *in 3. part. lib. 4. cap. 1. quæſt. 1. n. 18.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. tom. 2 tract. 11. cap. 5. quæſt. 5. reſol. 4.* Iacob. de Graff. *tom. 1. lib. 3. conſil. vnic. num. 16.* Ioan. de la Cruz *in direct. conſcient. p. 4. præc. 8. quæſt. 3. art. 2. dub. 1. concluſ. 1* Diana *d tract. de immunit. Eccleſ. reſolut. 36.* Lodou. Correa *dict. part. 3. num. 19.*

48 De aſſaſſino quòd non gaudeat Eccleſiaſtica immunitate, & quando talis dicatur, vide Couar. *lib. 2. var. c. 20. n. 10.* Soar. de Pace *d. §. 3. n. 31.* Gutiér. *pract. lib. 3. q. 7.* Remig. Mant. Plac. Clar. & alij, quos refert, & ſequitur Farin. *d. c. 28. n. 26.* Decian. *d. c. 28. n. 18. ad med.* Soar. *d. c. 11. n. 13.* Modern. *d. c. 51. n. 7.* Bobadil. *d. c. 14. num. 76.* Alexand. Ambroſin. *in tract. huius titul. cap. 7.* Anaſtaſ. Germon *dict. cap. 16. num. 67.* Petr. Caball. *in d. tract. de omni genere homicidy, num. 526. cum ſeqq.* Cur. Philip. *d. §. 12. num. 34.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo aſſaſſinus, num. 4.* Camil. Borrel. *d. tit. 3. num. 78.* Aloyſ. Ricc. *in deciſionibus Curiæ Archiepiſc. Neapolit. part. 1. deciſ. 112.*

49 *Si verò ſeruus fuerit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſeruum ad Eccleſiam confugientem poteſt dominus petere ſibi reſtitui, recepto ab eo iuramento de illum non offendendo, ita docent *in præſenti*, Hoſtienſ. *n. 5.* Ioan. Andr. *n. 7.* Anchar. & Butr. *in ſummario*, Panormit. *n. 1. verſ. ſeruus fugiens ad Eccleſiam*, Zabar. *ante num. 1. & 5.* & Anan. *n. 1.* Nauar. *d. c. 25. n. 19.* Couar. *d. cap. 20. num. 14. verſic. his ſuffragatur*, Maſcard. *de probat. concluſ. 533.* Soar. de Pace *d. part. 5. cap. 3. n. 153.* Gutier. *d. lib. 1. q. 1. n. 3. & 16.* Anaſtaſ. Germon. *d. c. 16. num. 55.* Cardoſ. *in praxi iudicum, d. verbo ſeruitus, num. 69.* Cur. Philip. *d. §. 12. n. 45.* Fr. Raphaël de la Torre *d. diſput. 7. propè fin.* Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib. 2. cap. 182.* Azor. *inſtit moral. part. 1. lib. 8. cap. 9. quæſt. 9. in fine, verſ. quid dicendum de ſeruo*, Soar. *d. lib. 3. c. 10. num. 2.* Ludou. Correa *d. part. 5. num. 6.* Ludou. Rodolph. *quæſt. variar. lib. 2. quæſt. 36. num. 11.* Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad cap. eos qui 6. num. 7. diſt. 87.*

In gloſſ. *Extrahendus*, ibi, *etiam Iudæus.* Notatur 50
ad hoc quod Iudæi, & infideles gaudent Eccleſiaſtica immunitate, ſequuntur Innocent. *in præſenti, col. 1. verſ. idem in Iudæo*, Ioan. Andr. *num 8.* & Hoſt. *num. 1. in verbo ab Eccleſia*, Syluest. *verbo immunitas 3 num. 2. verſ. priuaum Iudam*, Boër. *deciſ. 110. num. 4.* receptiorem appellat Couarr. *dict. cap. 20. num. 11.* Tiraquell. *de iure prim. quæſt. 65. n. 8.* Marſil. *in l. vnic. num. 114. C. de raptu virg.* Soar. *d. lib. 1 cap. 10 num. 9. & 11. verſ. ideoque probabiliorem*, Ceuall. *commun. contra commun. q. 269.* Azor. *d. cap. 6. poſt 9. quæſt. verſ. ſi quæras an Iudæus*, latè Mar. Ital. *d. lib. 1. cap. 3. num. 3.* Anton. Ricc. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 2. c. 12.* Marta *de iuriſdict. p. 4. caſu 176. num. 6.* Fr. Raph. de la Torre *d. diſp. 9. gradu 8. verſic. ſecundum.* Quamvis contrariam opinionem, videlicet Iudæum Eccleſiaſtica non gaudere immunitate, teneant Abb. *hic n. 7.* Con. *d. 11.* Clar. *§ n. fin. q. 30. n. 16.* Portel. *in dub. Regular. verbo Eccleſ. immunit. num. 10.* Diana *reſol. 22.* Marquar. *de Iudæis, p. 1. c. 8.* Decian *d. lib. 6. cap. 26. tom. 2.* Gutier. *lib. 1 pract. quæſt. 7. n. 51.* Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concluſ. 10. num. 27.* Villag. *d. cap. fin. num. 65.* Rebuff. *d. tom. 2. ſub hoc tit. gloſſ. 2. n. 22.* Franc Leo *d. cap. 13. n. 30.* Soar. de Pace *d. cap. 3. §. 3. num. 106.* Alex. Ambróſin. *in tract. huius tit. cap. 8. num. 8.* Farinac. *d. q. 28. num. 68.* Et quamvis nouiſſimè Gabriel Pereira *de manu Regia, part. 2. cap. 50.* aſſerat Maurum, Iudæum, aut quemlibet alium infidelem non gaudere hac immunitate, niſi in caſu in quo ſtatim fiat Chriſtianus; nam pro prima opinione in S. Congreg. Cardinalium controuerſiis iuriſdictionalium præpoſitorum fuit deciſum *de anno 1631.*

De hæreticis certum eſt ſi ad Eccleſiam confugiant 51
illius immunitate non gaudere, tum quia in ipſam Eccleſiam delinquere dicuntur, tum quia dici poſſunt proditores Dei, quare ita docent Remig. *fallent. 18.* Gondiſ. *de hæreticis, quæſt. 11.* Boër. *deciſ. 110. num. 6.* Rojas *ſingul. 93.* Bonacin. *de legib. diſput. 3. quæſt. 7. §. 3. n. 3.* Portel. *in dub. Regular. verbo Eccleſ. immunit. n. 10.* Nauar. *d. cap. 25. num. 20.* Soar. de Pace *d. §. 3. num. 108.* Petr. Greg. *ſyntag. iuris lib. 33. cap. 12. num. 1.* Decian. *lib. 5. c. 40. n. 7.* Soar. *d. c. 10. n. 9. & 13.* Cardoſo *d verbo Eccleſia, n. 82.* Sayr. *in claui Regia, lib. 9. cap. 15. num. 26.* Azor. *d. q. 9. verſ. ſi quæras*, Alexand. Ambroſin. *cap. 8.* Marta *de iuriſdict. part. 2. caſu 51. n. 29.* Diana *d. tract. 1. de immunit. Eccleſ. reſol. 19.* Ludou. Correa *d. part. 3. n. 3.* Farinac. *d. q. 18. num. 68. & in tract. huius tit. num. 167.* vbi quod in Conſtitut. Gregor. XIV. hæreſis crimen expreſsè inter exceptos caſus numeratur, quod quidem etiam locum habere videtur in vehementi ſuſpecto de hæreſi, vt voluerunt Peregr. *d. c. 8. num. 8.* Farin. *d. tract. de immunit. n. 175.* Diana *d. tract. 1. de immunit. Eccleſ. reſol. 38.* Et multò magis procedit in apoſtata, Simanch. *de Catholicis inſt. tit. 6. n. 4. & 5.* Peña *in direct. Inquiſit. part. 2. quæſt. 49. comment. 74.* Decian. *lib. 6. c. 26. num. fin.* Soar. de Pace *d. §. 3. n. 109.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 2. cap. 14. n. 56.* Marta *d. c. 51. num. 29.*

Mar. Ital. *d. lib.* 1. *cap.* 3. §. 1. *num.* 17. *verſ. ex his ergo apparet*, Farin. *dict. tract. n.* 169. & idem eſſe in apoſtata à Religione, exiſtimauit Peregrin. *de immun. cap.* 12. *n.* 16. quod verum eſſe in Eccleſiis & Monaſteriis eiuſdem Religionis, à qua apoſtatauit, non autem in aliis, reſoluunt Bobad. *in ſua polit. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 57. Mar. Ital. *d. c.* 3. §. 1. *n.* 17. *verſ. ex his ergo apparet*. Duard. *in Bull. Cœna, lib.* 2. *Can.* 15. *q.* 16. *n.* 15. Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract. de immun. Eccleſ. reſol.* 23.

33 In gloſſ. *Publicus latro*, ibi, *& raptores virginum*. Notatur ad hoc quòd raptores virginum, & adulteri gaudent Eccleſiaſtica immunitate, vt per Hoſtienſ. *hic n.* 1. & Abb. *à n.* 14. Deeian. *d. lib.* 6. *c.* 28. *n.* 22. Soar. de Pace *d. c.* 3. §. 3. *à n.* 141. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 5. Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.* 11. *n.* 35. *&* 36. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 11. *n.* 27. Azor. *p.* 2. *lib.* 8. *c.* 9. *q.* 9. *verſ. quod verò de raptoribus*, Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 7. §. 2. *n.* 8. Farinac. *dict. tract. n.* 87. Ludouic. Correa *d. p.* 32. *n.* 14.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non debent neceſſitatibus, ſeu vtilitatibus ciuitatum, aut aliorum locorum, etiam vbi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubuenire, niſi priùs Romanus Pont. conſulatur. Sententiæ, & conſtitutiones editæ à laicis collectantibus Eccleſiam ſunt ipſo iure irritæ, nec vllo tempore conualeſcunt: Rectores excommunicati ob grauamina præmiſſa remanent excommunicati etiam poſt depoſitum officium.*

2 *Collectanea, & onera de conſenſu Epiſcopi, & clerici imponi non poſſunt niſi quando laicorum facultates non ſupppeterent.*

3 *Collectæ, & onera Eccleſiaſticis perſonis imponere non niſi de conſenſu Papæ laicis licet.*

4 *Conſuetudo non tribuit ius laicis imponendi collectas, & onera Eccleſiaſticis.*

5 *Succeſſoris in officio imponentium collectas, vel onera Eccleſiaſticis, excommunicationi ſubiiciuntur niſi intra menſem ſatisfecerint.*

6 *Bulla in Cœna Domini can.* 18. *innouat decreta Conciliorum generalium.*

7 *Clerici etiam in minoribus dummodo incedant in habitu, & tonſura, & inſeruiant in Diuinis, immunes ſunt à tributis & collectis.*

8 *Oblati in perpetuum alicui Religioni, vel Eccleſiæ, quia ſunt Eccleſiaſticæ perſonæ, eximuntur à tributis, & gabellis.*

9 *Conuerſi, quia ſunt veri Religioſi, eximuntur à tributis.*

10 *Fratres, & Sorores tertij Ordinis S. Franciſci in communitate religioſè viuentes ſunt Eccleſiaſticæ perſonæ, & gaudent immunitate à tributis.*

11 *Nouitius immunis eſt à gabellarum ſolutione.*

12 *Commendatarij Ordinum Militarium immunes ſunt à gabellis & tributis.*

13 *Geſta per excommunicatum denuntiatum, ſiue notorium Clerici percuſſorem pertinentia ad iuriſdictionem, ſunt prorſus nulla.*

Cap. Aduersùs. VII.

1 CLerici collectari non poſſunt in neceſſitatibus, & vtilitatibus ciuitatum, vel aliorum locorum, etiam quando non ſuppetunt facultates laicorum, niſi priùs conſulatur Papa. Item conſtitutiones, & ſententiæ, quibus laici imponunt collectas, vel onera Clericis ſunt nullæ, & nullo vnquam tempore valituræ. Item excommunicatus ob prædicta niſi ſatisfecerit, etiamſi relinquat officium, remanet excommunicatus, & qui ſuccedit officio, ſi intra menſem non ſatisfaciat, remanet excommunicatus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 457. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 549. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. generali Lateranenſ. ſub Innocent. III *cap.* 46. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 3. *ſub tit. de cenſib. cap.* 3.

Verùm ſi quando fortè, &c.] In Conc. Lateranenſ. ſub Innoc. III. de quo in hoc text. innouata eſt diſpoſitio *c. non minus, ſup. hoc tit.* ſub Alex. III. & ſublata facultas imponendi collectas, & onera de conſenſu Epiſcopi, & Cleri, niſi quando laicorum facultates non ſuppeterent, vt per Borrel. *conſ.* 74. *n.* 32. Marta *de iuriſdict. p.* 4. *cent.* 1. *caſu.* 1. *n.* 52. Decian *conſ.* 51. *n.* 31. *lib.* 2. Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de exempt. cleric. & eorundem bonorum*, §. 2. *n.* 3. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 672. Carol. de Graſſis *de effect. cleric. effectu* 3. *n.* 244. Soar. *lib.* 4. *de immun. c.* 26. *n.* 15. 2

Romanus Pontifex priùs conſulatur.] Ergo collectas, & onera Eccleſiaſticis perſonis imponere non niſi de conſenſu, & expreſſa Summi Pont. licentia, laicis licèt, vt per Nauarr. *in man. c.* 17. *n.* 207. Duard. *in Bullam Cœnæ Domini can.* 18. *q.* 3. Mar. Alter. *de cenſuris lib.* 5. *diſp.* 19. *c.* 2. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 3. *num.* 287. 3
ita vt nec conſuetudo tribuere poſſit ius laicis imponendi collectas, & onera Eccleſiaſticis, vt per text. *in c. quanquam, de cenſib. lib.* 6. docent Ruin. *conſ.* 117. *in fin. tom.* 4. Surd. *conſ.* 41. *tom.* 1. Filliuc. *tract.* 16. *c.* 11. *quæſito* 2. *num.* 293. Soar. *lib.* 4. *de immunit. c.* 32. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 9. *num.* 281. Duard. *can.* 18. *q.* 20. *n.* 6. Carol. de Graſſis *de effectu* 3. *n.* 110. Bellet *d. tit. de exempt. cleric.* §. 6. *n.* 1. Intellige ſupradicta de conſenſu Romani Pontif. procedere in caſu vbi agitur de vtilitate tantum publica, non verò vbi contributio non fit ſolùm propter vtilitatem publicam, ſed etiam ob priuatam ipſorum clericorum, veluti pro expenſis factis tempore peſtis, ita Syluest. *in ſumm. verbo immunitas, quæſt.* 5. *n.* 20. Megal. *in part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 17. *q.* 6. *num.* 121. *& conſ.* 72. *num.* 18. Molin. *de iuſtit. tom.* 2. *diſput.* 672. *n.* 5. *concluſ.* 3. Paul. Layman. *in Theolog. mor. lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 6. *num.* 7. Quando enim neceſſitas publica concernit de directo, & principaliter æquè vtilitatem Eccleſiaſticorum, & laicorum, tunc debent Eccleſiaſtici contribuere, non tamen ad deliberationem ſolius populi, ſed oportet quod Clerus, & populus ſimul conueniant, & deliberent, quia quod omnes tangit debet ab omnibus approbari; & ſi in tali caſu Clerus ſine legitima cauſa nollet conſentire, poſſent laici implorare auxilium ſuperioris Eccleſiaſtici, vt compellat Clericos, vide Salon. *in* 2. 2. *tom.* 2. *q.* 78. *art.* 5. *controu.* 1. Azor. *p.* 3. *lib.* 5. *c.* 19. *q.* 14. Petr. de Ledeſma *in ſum. tom.* 2. *tract.* 7. *cap.* 2. *concl.* 7. Ioan. de la Crua *in direct. conſcient. p.* 1. *prac.* 7. *q.* 7. *art.* 3. *dub.* 1. *concl.* 1. 4

Et ſucceſſores ipſius, &c.] Notatur ad hoc quòd ſucceſſores in officio imponentium collectas, vel onera Eccleſiaſticis excommunicationi ſubiiciuntur, niſi intra menſem ſatisfecerint, vt per Soar. *de cenſur. diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 10. Filliuc. *d. quæſito* 2. *n.* 302. Alter. *d. diſp.* 10. *c.* 1. *col.* 3. Duard. *q.* 59. addentes huiuſmodi ſucceſſores ne excommunicatione obſtringantur, teneri præſtare ſatisfactionem inducendo Communitatem ad ſatisfactionem, in cuius vtilitatem conceſſum eſt tributum, ſeu collecta, in defectu verò Communitatis teneri ipſos ſucceſſores ad reſtitutionem damni, 5

quod

quod Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ perſonæ ex impoſitione illius collectæ paſſæ ſunt, modò ſucceſſores ſint hæredes prædeceſſorum, qui collectam impoſuerunt; ſi verò non ſint hæredes, ſed ſimpliciter ſucceſſores in officio, ſeu magiſtratu, vel conſulatu, non tenentur ex propriis, ſed ex bonis communibus, curando ſatisfactionem præſtari ab iis, quibus collectæ applicatæ ſunt.

6 Dubium eſt an textus de hac re loquentes, videlicet hic de quo *in præſenti*, *& in cap. non minus*, *ſupr. hoc tit. & in cap. Clericis*, *hoc eod. tit. lib. 6. & in cap. quanquam*, *de cenſib. eod. lib. & in Clem. præſenti*, *illo tit. de cenſib.* cum ſimilibus, innouentur in Bulla in Cœna Domini *canon.* 18. in quo communis tenet ſententia innouari ſolùm decreta Conciliorum generalium quoad illas actiones, quæ in Bulla exprimuntur, vt per Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.* 1. *c.* 30. *n.* 10. *n.* 8. *verſ. poſtremo*, Valer. Reginald. *lib.* 9. *n.* 375. *ad fin.* Sayr. *de cenſur. lib.* 8. *c.* 22. *num.* 11. Duard. *q.* 19. Soar. *d. diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 100. Anton. de Souſa *in bullam Cœnæ*, *c.* 19. *diſp.* 94. *n.* 4.

Deinde dubitari poteſt an cenſuræ, & pœnæ ſacrorum Canonum, quæ in Bulla Cœnæ Domini *can.* 18. innouantur, cenſeantur ob innouationem reſeruatæ, ſicut excommunicationes Bullæ? Communis opinio affirmat, quia idem eſt innouare ſacros Canones, ac illos de nouo edere, & ferre, Tolet. *d. c.* 30. *n.* 5. Alter. *d. diſp.* 19. *c.* 5. *col.* 5. *verſ. his omnibus*, Duard. *lib.* 1. *can.* 3. *q.* 3. Fillinc. *tract.* 16. *c.* 11. *quæſito* 5. *n.* 303.

7 *Et Eccleſiaſticos viros.*] Non ſolum ſi in ſacris conſtituti ſint Ordinibus, verum etiam ſi in minoribus, dummodo incedant in habitu, & Tonſura Clericali, & inſeruiant in Diuinis, iuxta requiſita Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 6. quos quidem immunes eſſe ab omnibus oneribus, & gabellis docent Couar. *pract. c.* 31. *ſub num.* 9. Flores de Mena *var. quæſt. lib.* 2. *q.* 21. *n.* 199. Nicol. Garc. *de benef. p.* 2. *c.* 3. *n.* 5. *cum ſeqq.* Fr. Franc. Coriolan. *in explicat. Bullæ in Cœna Domini excomm.* 18. *verſ. quam amplia.* Azor. *p.* 2. *lib.* 5. *c.* 19. *q.* 6. Soar. *contra Regem Angliæ*, *lib.* 4. *c.* 27. *n.* 14. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. p.* 1. *tract.* 7. *c.* 29. *q.* 120. Fillinc. *tom.* 1. *tract.* 16. *c.* 11. *n.* 298. Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. lib.* 9. *c.* 25. *n.* 376. Mar. Alter *de cenſur. tom.* 1. *diſp.* 19. *lib.* 5. *c.* 6. *dub.* 10. Cenal. *in tract. de cognit. per viam violentiæ in proœm. c.* 7. *n.* 22. Molfeſ. *in ſumm. tom.* 1. *tract.* 6. *c.* 10. *n.* 65. *& tom.* 2. *tract.* 12. *c.* 22. *n.* 162. Layman. *in Theolog. moral. lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 6. *n.* 3. Verum non improbabiliter tenent alij Clericos in minoribus etiam non habentes requiſita Concilij *d. c.* 6. eſſe de iure communi exemptos à ſolutione gabellarum, quia Concil. loquitur de priuilegio fori, & tantùm reſtringit illis hoc priuilegium, immunitas verò à tributis non dependet à priuilegio fori; quare ita docent Leſſ. *de inſtit. lib.* 2. *c.* 33. *dub.* 5. *n.* 38. Molin. *de inſtit. tom.* 3. *tract.* 2. *diſp.* 270. *n.* 5. Malder. *in* 2. 2. *tract.* 5. *c.* 6. *dub.* 8. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 6. *q.* 20. Torreblanc. *in defenſ. lib.* 2. *de magia*, *c.* 6. *n.* 69.

8 Primò amplia in oblatis alicui Religioni, vel Eccleſiæ, quando oblatio eſt perpetua, & cum obligatione ſeruiendi in perpetuum, vt per Flores de Mena *d. q.* 21. *n.* 194. tales enim dicuntur Eccleſiaſticæ perſonæ, Modern. *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 113. *num.* 37. Card. Tuſch. *tom.* 5. *lit. O*, *concl.* 16. Peregrin. *var. lib.* 6. *n.* 71. Fr. Paulin. Berti. Lucenſ. *in praxi crimin. Regul. tit.* 1. *c.* 3. *num.* 3.

9 Secundò amplia in controuerſis, vt per Flores *d. q.* 21. *n.* 194. tales enim ſunt veri Religioſi; Prax. Epiſcop. *p.* 2. *verbo oblati*, Peregr. *d. lib.* 6. *n.* 7. Nicol. Garc. *de benef. p.* 1. *c.* 4. *n.* 11.

10 Tertiò amplia in Fratribus, & ſororibus tertij Ordinis B. Franciſci in communitate religioſè viuentibus, quia tunc veri ſunt Religioſi, vide Vulpel. *de libertate Eccleſ. p.* 3. *n.* 29. *&* 30. Flores de Mena *d. q.* 21. *n.* 197. Soar. *de cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 1. *n.* 20. Molin. *de inſtit. tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 50. *n.* 4. *in princ.* Fr. Paulin. Berti. Lucenſ. *d. tit.* 1. *c.* 3. *n.* 6. Caſtil. *Siciliæ deciſ.* 88. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 4. *collect.* 1051. Carol. de Graſſis *de effectib. Cleric. effectu* 1. *n.* 92. Quamvis indiſtinctè verè eſſe Religioſos teneant Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 65. *art.* 4. Marta *de iuriſd. p.* 1. *caſu* 113. *n.* 36. Card. Tuſch. *tom.* 4. *lit. F*, *concl.* 470. Decretum ſuper ſtatu mulierum, tertij Ordinis in priuatis domibus degentium, illarumque ad habitum admiſſione, emanatum à ſacra Congreg. Illuſtr. Card. negotiis Epiſcoporum & Regularium præpoſitorum die 20. Decembris 1616. refert Eraſm. à Cockier *de iuriſd. Ordinarij in exemptos*, *p.* 1. *q.* 17.

Quartò amplia in nouitio, illum enim immunem eſſe à gabellarum ſolutione, tenent Bertachin. *de gabellis*, *p.* 7. *princ. n.* 56. Gutier. *eod. tract. q.* 95. *à n.* 22. Batth. à S. Fauſto *in theſauro Relig. lib.* 5. *q.* 175. Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 671. *n.* 2. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 47. *art.* 8. *ad fin. & tom.* 3. *q.* 74. *art.* 9. Marta *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 121. *num.* 24. Flores de Mena *d. q.* 21. *n.* 198. Cur. Philip. *p.* 3. §. 1. *n.* 12. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 10. *n.* 16. Quicquid tem hanc pendere ex futura profeſſione teneant Girond. *de gabell. p.* 7. *in princ. n.* 46. Parlad. *rerum quotid. lib.* 2. *c.* 13. §. 1. *n.* 21. *in* 2. *edit.* 11

Quintò amplia in Commendatariis Ordinum Militarium, vt ſunt in Luſitania Ordinis D. N. IESV Chriſti, S. Iacobi, ac S. Benedicti de Auis, & in Caſtella S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, hos enim collectari non poſſe reſoluit Flores de Mena *d. q.* 21. *n.* 204. præcipuè ſi ſint profeſſi, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 62. *art.* 14. Bobadil. *in ſua politica*, *lib.* 2. *c.* 18. *n.* 86. *& c.* 18. *n.* 17. *in fine*, Diana *in reſol. moral. p.* 1. *tract.* 2. *reſol.* 49. 12

Adiicimus vt conſtitutiones, *&c.*] Notatur ad hoc, quòd geſta per excommunicatum denuntiatum, ſiue notorium Clerici percuſſorem, ſiue iudex Ordinarius, ſiue delegatus ſit, pertinentia ad iuriſdictionem, ſunt prorſus nulla, vt per Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 75. Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 22. *n.* 36. 13

CAP. Quia plerique. VIII.

PRælati qui pro procuratione, vel ſeruitio impendendo Legato, vel alteri plus extorquent à ſubditis quàm impendant, extorta reſtituere debent, & tantundem tenentur dare pauperibus. Item ſuperior apud quem fit querela ſi eſt negligens pro executione huius ſtatuti, canonicè puniri debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 2. *iuris Pontif. pag.* 458. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 550. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. generali Lateran. *c.* 35. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 3. *ſub tit.* 18. *de cenſibus*, *c.* 4. 1

De procuratione Epiſcopis debita dixi *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 72. *à n.* 45. & de charitatiuo ſubſidio latè *ead. p.* 3. *alleg.* 87. *per totam.* 2

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non conſecrata,* & n. 2.
3 *Interdicta,*
4 *Polluta,*
5 *Diruta ſine auctoritate ſuperioris ſi adſit ſpes refectionis,*
6 *Cœmeterium Eccleſiæ,*
7 *Atrium, ſeu porticus Eccleſiæ adhærens,*
8 *Fores, & ianuæ Eccleſiæ,*
9 *Hoſpitale fundatum auctoritate Epiſcopi,*
10 *Oraterium conſtructum auctoritate Epiſcopi,*
11 *Sacerdos portans in manibus ſanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ,*
12 *Palatium Epiſcopi,*
13 *Domus Cardinalium,*
14 *Monaſteria Religioſorum.*

(1–14:) *Eccleſiaſtica gaudent immunitate.*

Cap. Eccleſiæ, IX.

Gregor. IX.

1 ECcleſia licèt non conſecrata, ſi in ea diuina Officia celebrantur, gaudet immunitate, quia dedicata obſequiis diuinis non eſt profananda vſibus temerariis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Hentic. Anchar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 459. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 550. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt *gloſſ. verbo adimitur,* Hoſt. *ante n.* 1. Anchar. *in ſumm. & in* 1. *notab.* Butr. *in ſumm.* Abb. *à n.* 1. Zabar. *in princ.* & Anan. *n.* 1. Ordin Reg. Luſit. *lib.* 2. *tit.* 5. *in princ.* Couar. *var. lib.* 2. *c.* 20. *n.* 4. Remig. Clar. Bonacoſ. & alij relati per Farin. *in praxi crimin. q.* 28. *n.* 34. Angel. Sylueſt. Tabien. Armil. Roſel. S. Anton. & plures alij apud eund. Farin. *in tract. huius tit. n.* 255. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.* 3. *c.* 16. *n.* 22. *in fine, verſ. hic opportunè, & à n.* 23. Azor. *inſtit. moral p.* 2. *lib.* 8. *c* 8 *q.* 1. Card. Tuſch. *verbo Eccleſia, concl.* 9. *n.* 12. Soar. *de Relig. tom.* 3. *lib.* 3. *c.* 3. *n.* 1. *verſ. imo etiam,* Alex. Ambroſin. *in tract. huius tit. c.* 10. *n.* 2. Ludou. Miranda *de ordine iudic. q.* 16. *art.* 7. *concl.* 2. Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 3. *n.* 3; Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 1. *c.* 13. *n.* 7. Mar. Ital. *in tract. huius tit. lib.* 1. *c.* 4. §. 3. *n.* 12. Fr. Raphaël de la Torre *in* 2. 2. *q.* 99. *art.* 3. *diſp.* 7. *gradu* 8. Peregrin. *in tract. huius tit. c.* 4. *n.* 3. & *c.* 16. Filliuc. *tract.* 15. *c.* 6. *q.* 8. *n.* 150. quicquid dicat Dec. *in tract. crimin. lib.* 6. *c.* 24. *n.* 24. *verſ. quod tamen ego,* Ludou. Correa *in repet. cap. inter alia, infr. hoc tit. p.* 2. *n.* 8. Intellige procedere etiam quod non adhuc in Eccleſia non conſecrata diuina Officia celebrata fuerint, dummodo Pontificali auctoritate canonicè interueniente, & primarium lapidem ponente conſtructa fuerit, interpretando verba text. ibi: *In qua diuina myſteria celebrantur,* id eſt, celebrari poſſunt, cùm ad id Eccleſia apta ſit, ita tenent *in præſenti,* Hoſt. *ante n.* 1. *in verbo celebrantur, & in verbo dicata,* Ioan. Andr. *n.* 4. *verſ. in gloſſ.* 1. Anchar. *n.* 4. Butr. *n.* 6. Abb. *n.* 5. & 6. Anan. *n.* 3. *in fine,* Farin. *d. q.* 28. *n* 34. & *in tract. huius tit. n.* 258. Anaſtaſ. Germon. *d. c.* 16. *à n.* 23. Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.* 9. *n.* 12. Villag. *de extenſione legum, cap. fin. à n.* 18. Mar. Ital. *d.* §. 3. *n.* 14. Quamvis ſumpto argumento à contrario ſenſu ex hoc text. ſupradictam reſolutionem procedere, dummodo in Eccleſia non conſecrata diuina Officia celebrentur, aliàs ſecus, dicant gloſſ. *hic verbo celebrantur,* Butr. *n.* 2. & 3. Zabar. *verſ. quæro ſi in Eccleſia,* Dec. *d. c.* 24. *n.* 24. *verſ. conciliando tamen,* Alex. Ambroſin. *d. c.* 10. *n.* 2. *verſ. quod præcipuè.*

Primò amplia ſupradictam principalem text. concluſionem procedere in Eccleſia interdicta, ad quam ſi quis confugiat, illius immunitate gaudet, vt docent *in præſenti,* Hoſt. *num.* 2. *verſ. ſed nunquid,* Ioan. Andr. *n.* 2. Anchar. *n.* 3. Abb. *n.* 8. *verſ. tertiò quæro,* & Anan. *n.* 3. Dec. *d. c.* 24. *n.* 26. & *c.* 25. *n.* 40. *in fine,* Card. Tuſch. *d. concl.* 9. *n.* 9. Cur. Philip. *p.* 5. §. 12. *n.* 15. Azor. *d. c.* 8. *q.* 4. Farin. *d. q.* 28. *n.* 35. & *in tract. huius tit. n.* 259. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 6. Villag. *d. cap. fin. num.* 29. Camil. Borrel. *d. tit.* 2. *n.* 38. Mar. Ital. *d.* §. 2. *à n.* 7. Fr. Raph de la Torre *d. gradu* 8. *verſ. ſingula,* Peregrin. *in tract. huius tit. c.* 4. *n.* 13. Ludou. Correa *in repet. d. cap. inter alia, p.* 2. *n.* 9. 3

Secundò amplia in confugiente ad Eccleſiam pollutam, vt per Remig. *in tract. huius tit. ampl.* 4. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 6. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 2. *c.* 14. *n.* 80. Ludou. Correa *loco proximè citato.* 4

Tertiò amplia in confugiente ad Eccleſiam dirutam, & deſtructam ſine auctoritate ſuperioris, ſi adſit refectionis ſpes, vt per Remig. Clar. Bonacoſ. & alios apud Farin. *d. q.* 28. *num.* 71. & *in tract. huius tit. n.* 269. Soar. de Pace *in pract. tom.* 1. *p.* 5. *c.* 3. §. 3. *n.* 38. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 15. *n.* 37. Card. Tuſch. *d. concl.* 9. *n.* 10. Villag. *d. cap. fin. n.* 38. Camil. Borrel. *d. tit.* 3. *n.* 39. Alex. Ambroſin. *d. cap. fin. n.* 3. Mar. Ital. *d.* §. 3. *num.* 13. Gambacurt. *de immunit. lib.* 4. *c.* 2. *num.* 11. Ludou. Correa *in repet. d. cap. inter alia, part.* 2. *n.* 18. vbi ait hanc reſolutionem ſibi non placere, præſertim ſi totaliter Eccleſia deſtruatur, vel etiam in partem corruat. 5

Quartò amplia in confugiente ad cœmeterium Eccleſiæ, vt per Dec. *d. cap.* 22. *num.* 28. & *cap.* 25. *num.* 10. Anaſtaſ. Germon. *d. c.* 16. *num.* 30. *verſ. de cœmeterio, cum ſeqq.* Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concluſ.* 10. *n.* 3. Azor. *d. c.* 8. *q.* 6. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 7. *n.* 8. Franc. Leo *d. c.* 13. *n.* 2. Alex. Ambroſin. *d. c.* 10. *n.* 5. Mar. Ital. *d. c.* 4. §. 7. Farin. *in tract. huius tit. n.* 262. vbi *n.* 264. intelligit etiamſi cœmeterium ſeparatũ ſit ab Eccleſia. 6

Quintò amplia in confugiente ad Eccleſiæ atrium, ſeu porticum eidem adhærentem, vt per Dec. *d. c.* 24. *n.* 31. *verbo atrium verò,* & *c.* 25. *n.* 12. & 13. Card. Tuſch. *d. concl.* 9. *n.* 3. & 7. & *concl.* 10. Villag. *d. cap. fin. n.* 36. Alex. Ambroſ. *d. c.* 10. *n.* 6. Azor. *d. c.* 8. *q.* 7. Cur. Philip. *d.* §. 12. *n.* 14. Bobadil. *d. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 82. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 7. & *ſub n.* 9. Ludou. Correa *in repet. d. c. inter alia, p.* 2. *à n.* 5. 7
Siue ad fores, & ianuam ipſius Eccleſiæ, eam ad minus manibus tangendo, præcipuè ſi clauſa fuerit, Barbat. *conſ.* 33. *n.* 9. & 10. Dec. *d. lib.* 6. *c.* 25. *n.* 17. Nau. *in man. c.* 25. *n.* 17. *ad fin.* Franc. Leo *d. c.* 13. *n.* 11. *in fin.* Farin. *d. q.* 28. *n.* 25. & *d. tract. n.* 279. Ludou. Correa *d. p.* 2. *n.* 16. & etiam ad ſcalas Eccleſiæ, Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.* 10. *n.* 3. & cenſuiſſe ſacram Card. Congreg. refert Farin. *d. tract. n.* 180. Et etiam ſupra tectum, Soar. *d. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 8. *verſ. ſed quid,* Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 4. §. 9. *num.* 24. & 25. Ludou. Correa *d. p.* 2. *n.* 12. 8

Sextò amplia in confugiente ad hoſpitale, ſi fuerit fundatum auctoritate Epiſcopi, vt per Decian. *d. cap.* 24. *n.* 32. Bald. Marſil. Alexand. Iaſ. Conrad. Couar. & alios apud Farin *d. q.* 28. *num.* 36. & 37. Maſcard. *de probat. concl.* 869. *num.* 18. Franc. Leo *d. c.* 13. *n.* 8. Soar. *d. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 9. Villag. *d. cap. fin. n.* 34. & 35. Mar. 9

Ital.

Ital.*d.lib.*1.*cap.*4.§.8. Azor. *d.c.*8.*q.*2. Flores de Mena *var.lib.*2.*q.*32.*num.*175.*cum ſeq.* Valaſc.*conſ.*105.*n.*43. Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo Eccleſia, n.*75.Nicol. Garc.*de benef.p.*5.*c.*1.*n.*601.*&* 602.Fr.Ludou.Mirand. *d.art.*7. *concl.*2.*in fin.* Cur. Philip.*d.*§.12. *n.*2. Camil. Borrel.*d.tit.*3. *n.*64.

10 Septimò amplia in confugiente ad Oratorium, ſi auctoritate Epiſcopi conſtructum fuerit, vt docent *in præſenti*, Holt.*ante n.*1.*verſ. vnde oratoria.*Ioan. Andr. *n.*1.*in verbo Eccleſia*, Anchar.*n.*2. Butr.*n.*3.Abb.*n.*7. *verſ. ſecundò*, Zabar.*verſ. ſecundò quæro*, & Anan.*n.*4. *verſ.vtrum autem*, Anaſtaſ.Germon.*d.c.*16.*n.*29.*&* 30. Card.Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.*9. *n.*15. *& verbo immunit.concl.*59.*num.*24.Azor.*d.c.*8.*q.*3. Soar.*d.lib.*3. *c.*9.*num.*10.Mar.Ital.*d.c.*4.§.4. Filliuc.*tract.*15.*c.*6.*q.*8. *n.*150.Peregrin.*d.c.*4.*à num.*62. Ludou.Correa *d. p.*2. *num.* 215.

11 Octauò amplia in confugiente ad Sacerdotem portantem in manibus Sacroſanctum Eucharistiæ Sacramentum, Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum*, §. 38. *n.*15. Roman. *ſing.* 339. *incip. Dicamus*, Paul. Fuſch.*lit.L*, *ſing.*156. Bonacoſ. *commun.crimin. verbo condemnatos ad mortem.*Perez *l.*1.*in gloſſ. Igleſia, verſ. vnde notanter, tit.*1. *lib.*1. *Ordinam. pag.*17.*& in l.*3. *gloſſ. del cuerpo de noſtro ſeñor, eod.tit.& lib.*5. *pag.*24. Cur. Philip. *p.*3. §.12.*n.*8. Tanner.*in* 2.2. *diſp.*5. *q.*8. *dub.*1.*n.*14. Megal.*in* 3. *part.lib.*4.*c.*2.*q.*1.*n.*38. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.*2 *lib.*1.*c.*1.*n.*32. Gambac.*de immun. Eccleſ.lib.*4.*c.*6.*n.*4.Ludou. Correa *d. p.*2.*n.*24. Nauar.*in man.c.*25.*n.*18. *verſ. & Preſbyter*, Couar. *d. c.*20.*n.*6. Clar.§. *vlt.q.*30.*n.*24. Remig. *amplint.* 18.*à n.*1. Anaſtaſ. Germon.*d.c.*16.*à n.*52. Archidiac. Abb. Roman. Alber. Imol. Iaſon. Socin. Corſer. Cotta, Reſtaur.Caſtald. Anton.Gom. Plac.& alij apud Farin. *d.q.*28. *n.*11. Soar. de Pace *in pract. tom.*1. *p.*5. *cap.*3. §.3.*n.*36. Ceuall. *communium contra communes*, *q.*169. *& in tract. per viam violent. p.*2.*q.*42. Fr. Ludou. Miranda *de ordine iudic.q.*15.*art.*5.*concl.*... *& q.*16.*art.*7. *concl.*2.*in fine*, Cardoſ. *d.verbo Eccleſia*, *n.*78. Marta *de iuriſdict. p.*2.*c.*50.*n.*27. Card.Tuſch.*d.verbo Eccleſia*, *concl.*10.*n.*33.Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris*, *lib.*33. *c.*21.*n.*14. Soar. *d.lib.*3.*c.*9.*n.*10.*verſ.tandem non omittam*, Alezand. Ambroſin. *d.c.*10. *n.*2. Cened. *ad Decretal.collect.*54.*n.*2. *& pract.ac canon.quæſt lib.*1.*q.*42. *n.*13. Mar. Ital.*d.lib.*1.*c.*4.§.10. Peregrin. *d.c.*4.*n.*78. Diana *reſol.moral. p.*1.*tract.de immunit.Eccleſ.reſol.*28. vbi ſubdit eadem immunitate gaudere reum quando fugiens à ſatellitibus ſe immiſceret inter illas perſonas, quæ aſſociant venerabile Sacramentum Eucharistiæ, etiamſi non tangeret Sacerdotem, vel haſtam baldachini, & *in fine*, poſt Aloyſ.Ricc. *p.*3.*deciſ.*88. *n.*5.reſoluit quòd confugiens ad Sacerdotem portantem oleum ſanctum infirmis, non gaudet immunitate Eccleſiæ.

12 Nonò amplia in confugiente ad domum, ſeu palatium Epiſcopi *cap. id conſtituimus* 17. *q.* 4. Anaſtaſ. Germon. *d.c.*16. *à n.*45. Villag. *d. cap. fin.n* 37. Soar. *dict.c.*9.*n.*9.*in fine*, Azor. *d. c.*8. *q.*5. Bobadil. *d. lib.*2. *c.*14.*n.*84. Peregrin.*d.c.*4.*n.*69. Camil. Borrel.*d.tit.*3. *n.*50. Ambroſin. *d.c.*10.*n.*7. Mar. Ital. *d.lib.*1.*c.*4.§.9. *n.*1.Farin.*d.q.*28.*n.*38.*in tract.huius tit.n.*269. Ludou. Correa *d. p.*2.*n.*19. ampliantes quamvis non ſit intra confines ad quadraginta paſſus, ſed ab Eccleſia diſtet de quo etiam Megal.*in* 3. *part.lib.*4.*c.*2. *q.*1.*n.*36. Giurb.*conſ.*10. *n.*12. Gambacurt. *de immunit. Eccleſ. lib.*4.*c.*3.*num.*7. quamvis contrarium, imo quòd reus confugiens ad Palatium Epiſcopi, qui non ſit intra confines, & 40. paſſus, ſed longè ab Eccleſia diſtet, gaudeat immunitate, teneant Bobadil. *in ſua politica*, *lib.*2.*c.*14.*n.*85. Ambroſin. *de immun. c.*10.*n.*7. Bonac. *de legib.diſp.*3.*q.*8.§.2.*n.*7.Piaſec.*in praxi Epiſcop. p.*2. *c.*4.*art.*7.*n.*2. Hinc Cardinalium domos, in quibus 13 extat Oratorium vbi diuina Officia celebrantur, gaudere immunitatis Eccleſiaſticæ priuilegio, tenent Clar.§. *fin.q.*30.*verſ.item adde*, Card. Tuſch. *concl.* 9. *n.*12. Mar. Ital.*d.*§.9. *num.*29. Farin.*in tract. huius tit. n.*274. Peregrin.*d.c.*4.*n.*75.aſſerentes huiuſmodi priuilegium hoc tempore non ſeruari in Vrbe Roma, vt conſulatur bono publico, & delinquentes puniantur, qui vix puniri poſſent ſi huiuſmodi priuilegium in Vrbe ſeruaretur, Diana *d. tract. de immunit. Eccleſ. reſol.* 37.

Decimò amplia in confugiente ad Monaſteria, 14 ſeu domos Religioſorum tam Regularium, quàm ſæcularium, aliaque loca ſacra, aut Religioſa, vt patet ex Bulla Gregor. XIV. vbi, *Monaſteriis, domibus, lociſque ſacris, aut Religioſis*, vt per Couar. *d. lib.* 2. *c.*20.*n.*4.Sayr.*de cenſur.lib.*3.*c.*29.*n.*16. Soar.*d.c.*9.*n.*9. Mar.Ital.*d.lib.*1.*c.*4.§.8. Farin.*in tract huius tit.n.*265. Peregrin.*d.c.*4. *à num.* 49. Card. Tuſch. *tom.* 4. *lit. I*, *concluſ.*59.*num.*34. Ludou. Correa *d. p.*2. *num.*2. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Delinquens in Eccleſia non gaudet eius immunitate*, & n. 2. *intellige quando ex propoſito, & ſub ſpe immunitatis*, vt n.3.

4 *Adulteria, & virginis raptum perpetrans, Eccleſiaſtica immunitate non gaudet.*

5 *Delinquens prope Eccleſiam, ſi poſt delictum ad eam confugit, an eius immunitate gaudere debeat, oſtenditur.*

6 *Delinquens in vna Eccleſia poteſt etiam capi in alia, etiamſi in ea non deliquerit.*

7 *Delinquens ſemel in Eccleſia, illius immunitate non gaudet, etiam pro alius delictis ante, vel poſt eam extra Eccleſiam commiſſis.*

8 *Eccleſia exiſtens ſi vulnerauerit aliquem exiſtentem extra Eccleſiam eius, non gaudet immunitate.*

9 *Mandans in Eccleſia occidere aliquem exiſtentem extra Eccleſiam, eius non gaudet immunitate.*

10 *Vulnerans in Eccleſia extra membrorum mutilationem illius gaudet immunitate.*

11 *Delinquens in Eccleſia ſi delictum fuerit leue, gaudet eius immunitate.*

12 *Furantes in Eccleſia an illius gaudeant immunitate, oſtenditur.*

Cap. Immunitatem. X. & vlt.

Immunitate Eccleſiaſtica non gaudent, qui ſub ſpe 1 impunitatis in Eccleſiis, vel cœmeteriis delinquunt, quia reddiderunt ſe ea indignos. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr. Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. nouiſſimè D. Ludouic. Correa, inſignem edidit repetitionem, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij*, *pag.* 459. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*550.remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord. p.*1. *&* 2.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Couar. *lib.* 2. *variar.cap.* 20. *num.* 15. Anton. 2 Gom. *variar. tom.* 3.*cap.* 19.*num.*2. Boër. *deciſ.*109. *n.*3. *verſ. fallit quartò*, Clar. §.*fin. q.* 30. *num.* 15. *& q.*59. *num.*12. Vulpell. *de libertate Eccleſ. p.* 1. *n.* 17.

Perez *l.6. tit.2. lib.1. Ordin. pag.43.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſumpt.* 10. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib.1. c.16. n.79.* Azeued. *l.3. n.23. cum ſeqq. tit.2. lib.2. noue recop.* Gutier. *pract. lib.3. q.1.* Cor. Philip. *p.3. §.12. n.20.* Soar. *de Relig. tom.1. lib.3. c.11. n.6. cum ſeqq.* Card. Toſch. *verbo Eccleſia, concl.11. n.10. & 21. cum ſeq.* Alex. Ambroſ. *in tract. huius tit. c.5. n.1. & 2.* Franc. Molin. *de ſacra homicidio amittenda immunitate, verſ. tandem quæſtio, num. 59.* Farin. *in praxi crimin. q.28. num. 52. cum ſeqq. & in tract. huius tit. num.205.* Bobadil. *in ſua politica, lib.2. c.14. num.24.* Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ. 141. per totam,* Fr. Raph. de la Torre *in 2.2. q.99. art.4. diſp. gradu 7. verſ. nunquid,* Ludou. Rodolph. *var. quæſt. lib.2. q.36. num. 5.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana, lib. 5. c.1. n.34. & 35.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.3. n.82.*

3 Intellige quando ex propoſito, & ſub ſpe impunitatis quis in Eccleſia deliquit, ſecus ſi non deliberatè, & ex propoſito, vt puta calo, vel in rixa, vt per Hoſt. *in præſenti, n.2. in verbo, quæ niſi,* Ioan. Andr. *n.1.2. & 5.* Anchar. *n.3. & 4.* Butr. *n.1. & 2.* Zabar. *col.1. & 2.* Abb. *n.1. & 8.* Anan. *n.1.7. & 8.* Gutier. *d.c.1. num.3. verſ. at quamvis, à n.5.* Azeued *d.l.3. à n.23.* Card. Toſch. *d. concl.11. n.13. & 12.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.9. c.9. q.9.* Villag. *de extenſione legum, cap. fin. n.47.* Mar. Ital. *in tract. huius tit. lib.1. c.5. §.4. à n.1.* Ioſeph. Seſſe *d. deciſ.141. à n.8.* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.157.* vbi tenet ſpem de qua *in hoc text.* eſſe finalem. Sub ſpe autem immunitatis dicitur quis delinquere in Eccleſia, quando ex electione, & propoſito delinquit, vt cum aliis reſoluit Aloyſ. Ricc. *d. reſol.157. n.2.* & delictum commiſſum in Eccleſia ſine ſpe gaudendi probatur quod non ex propoſito & conſulto, ſed ex repentino animi affectu ſit commiſſum, vel caſo fortuito, vt tenet Ioſeph. Seſſe *d. deciſ. 141. n.9.* Quamvis contrarium, imò quod immunitate Eccleſiæ non gaudet delinquens in ea, etiam quòd deliquerit non ex propoſito, aut ſub ſpe impunitatis, ſed caſu, teneant Couar. Capel. Tholoſ. & Clar. quos refert Farin. *in praxi crimin. q.28. n.54. & ſeq.* Nauar. *in man. c.25. n.20. verſ. nec refert,* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib.3. c.16. num.79. verſ. imo Panorm.* Soar. *de Relig. tom.1. lib.3. c.11. num.6. in fine,* Bobadil. *d.c.14. n.25. in fine,* Gambacurt. *de immun. lib.5. c.17.* D. Ludou. Correa *in repet. huius text. p.3. n.31.*

4 Primò amplia, vt delinquens in Eccleſia illius immunitate non gaudeat, non ſolùm ſi in ea homicidium, aut membri mutilationem commiſerit, ſed etiam ſi alia delicta, vt puta adulteria, & virginum raptus patrauerit, ita docent *in præſenti,* Hoſt. *in verbo homicida, num. 3. verſ. dicas ergo,* Ioan. Andr. *n.1. in verbo membrorum,* Anchar. *num.1. notab.1.* Abb. *n.9.* Anan. *poſt num.1.* Gutier. *d.q.1. num.17.* Dec. *d. c.24. num.17.* Card. Tuſch. *verbo immunitas, concl.59. n.4. & 5.* Villag. *d. cap. fin. num.59.* Soar. *dict. lib.3. c.11. num.6.* Gambacurt. *de immun. lib.1. c.18.* Raph. de la Torre *2.2. tom. 2. q.99. art.1. diſp.7.* Iacob. de Graff. *tom.1. lib.3. cap. vnic. num.10. & 18. de immun. Eccleſ.* Tanner. *in 2.2. diſp.8. q.8. dub.1. n.16.* Portel. *in dub. Regul. verbo Eccleſ. immun. n.15.* Ludou. Correa *d. p.3. num. 34.*

5 Secondò amplia, vt delinquens prope Eccleſiam ſi poſt delictum in Eccleſiam confugerit, illius immunitate non gaudeat, Nauar. *d.c.25. num.22.* Couar. *d. c.20. num.15. verſ.26.* Dec. *d. lib.6. c.28. n.5. verſ. ex quo infero,* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ. 10. num.12.* Gutier. *d.q.1. num.15. & 16.* Farin. *d. q.28. num.56.* Bobadil. *d.c.13. num.47.* Villadieg. *in politica, c.5.* Gambacurt. *d. lib.5. c.19.* Tanner. *d. dub.1. num.17.* Contrarium tamen, quòd imo delinquens prope Eccleſiam, etſi ad eam confugiat, gaudere debeat illius immunitate, quia verè in Eccleſia deliquiſſe non dicitur, tenent Alex. Ambroſin. *in tract. huius tit. c.5. num.4.* Mar. Ital. *d. lib.1. c.4. §.7. à num.17. & c.5. §.3. à num.3.* Soar. *d. cap. 11. num. 4.* Ioan. de la Cruz *in director. Conſcient. p.1. præcept. 8. q.3. art.2. dub. 1. concl. 1.* Peregrin *de immun. cap. 6. num. 30.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, tract. 2. lib.4. c.8. n.45.* Diana *reſol. moral. p.1. tract. de immun. Eccleſ. reſol. 3.* Sed diſtinctionis fœdere vna, & altera opinio componitur, vt ſcilicet prima procedat, quando quis prope Eccleſiam ſtudiosè deliquit animo faciliùs ſe tuendi poſt delictum in Eccleſia, & ſic quando ex propoſito, & non caſu deliquit; ſecunda verò, quando quis deliquit prope Eccleſiam non ſic ſtudiosè, ex propoſito, & animo ad Eccleſiam confugiendi, ſed pura caſu, vt per Vitalin. Alexand. Vulpel. Decian. Gutier. Card. Tuſch. & alios, quos refert, & ſequitur Farin. *in tract. huius tit. num. 212. & num. 214.* quòd in dubio delinquens prope Eccleſiam præſumitur deliquiſſe ex propoſito, & faciliùs ſe in Eccleſia tueretur, de quo etiam Franc. Molin. *d. loco, num. 89.*

6 Tertiò ampliat, vt delinquens in vna Eccleſia poſſit etiam capi in alia, etiamſi in ea non deliquerit, *d. c.28. num.8.* Anaſtaſ. Germon. *d.c.16. num.80.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.9. c.9. quæſt. 9. verſ. quid ſi quis,* Villagot. *d. cap. fin. n.60.* Alex. Ambroſin. *d. cap. 5. num.3.* Mar. Ital. *d. lib.1. c.5. §.3. num. 20. in fine, & num.21.* Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.11. n.11.* Farin. *d. quæſt.18. n. 59. & d. tract. num.219.* Gambacurt. *d. lib.5. c.26. à num. 2.* Ludou. Correa *d. part.3. num. 26.*

7 Quartò amplia, vt qui ſemel deliquit in Eccleſia illius immunitate non gaudeat, etiam pro aliis delictis ante, vel poſt per eum extra Eccleſiam commiſſis, ſecundum Couar. Paſſan. & Clar. quos refert Farin. *d.q.28. num.60.* Card. Tuſch *d. verbo Eccleſia, concl.11. n. 12.* quod vel maximè procedit, quando pro delicto commiſſo non fuit punitus, Boër. *deciſ.110. n.10.* Dec. *d.c.28. n.9.* Gutier. *d. quæſt... n.18.* Alex. Ambroſ. *d. c.5. n.10.*

8 Quintò amplia in eo, qui in Eccleſia exiſtens vulnerauit aliquem exiſtentem extra Eccleſiam, vt per Abb. *in præſenti, n.11.* & Anan. *num.5.* Azeued. *d.l.3. num.28. ad fin.* Nauar. *d. c.25. num.21. verſ. nemo item,* Gutier. *d. q.1. à num.19.* Dec. *d. lib. 6. c.24. num.7. verſ. an autem, & c.28. num.6.* Gambacurt. *lib.5. c.24. num. 21.* Iacob. de Graſſis *tom. 1. lib. 3. conſil. vnic. n.10. de immun. Eccleſ.* Megala *in 3. part. lib.4. c.2. q.1. n.12.* Portel. *in dub. Regular. verbo Eccleſiæ immunitas, n.15.* Duard. *in Bull. Cœnæ, lib.2. can.15. quæſt.61. n.23.* Ludou. Correa *d. part. 4. n.33.* Alexand. Ambroſin. *d.c.5. num.7.* Azor. *d.c.9. q.14. verſ. tertiò,* Villag. *d. cap. fin. num.61. & ſeq.* Soar. *d. lib.3. cap. 11. n.7.* Mar. Ital. *d. lib.1. c.5. §.3.* Sic & exiſtens extra Eccleſiam ſi vulnerat exiſtentem in Eccleſia, illius non gaudet immunitate, Couar. *d.c.20. num.15. verſ.27.* Remig. *fallent. 4.* Dec. *d. lib.6. c.26. num.6. in fine,* Alexand. Ambroſin. *d. c. 5. num.8.* Gutier. *d. q. 1. num. 23. cum ſeqq.* Soar. *d.c.11. poſt num.7. & 8.* Soar. de Pace *dict. §.3. num.99.* Bobadil *d.c.14. num.29.* Mar. Ital. *d. lib.1. c.5. §.3. num.47.* Farin. *d. quæſt.28. num.61. & d. tract. num. 224.*

9 Sextò amplia in mandante in Eccleſia occidi aliquem exiſtentem extra Eccleſiam, vt per Abb. *in præſenti, n.12.* & Anan. *num.5. verſ. quid autem ſi exiſtens,* Nauar. *d. c.25. num.21. verſ. neque qui exiſtens.*

Gutier.

Digitized by Google

Gutier. *d. lib.* 3. *q.* 2. Azor. *d. cap.* 9. *q.* 13. *verſ. quarto qui in Eccleſia*, Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 5. §. 3. *n.* 48. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 11. *n.* 7. *verſ. & ex eodem fundamento*, Gambac. *d. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 25. Duar. & Pottel. locis proxime citatis, quamvis poſt Bullam Gregorij XIV. contrarium ſentiant Megala *in* 3. *p. lib.* 4. *c.* 1. *q.* 1 *n.* 13. Bonacina *de legib. diſp.* 3. *quaeſt.* 7. §. 4. *num.* 11. Farin. *de immunit. num.* 231.

10 *Homicidia, & mutilationes membrorum.*] Ergo vulnerans in Eccleſia extra membrorum mutilationem illius gaudet immunitate, vt Boët. *deciſ.* 109. *n.* 3. & hoc verum eſſe vigore conſtitut. Gregor. XIV. in qua excipitur ſolùm vulnus cum mutilatione membri, dicit Farin. *in tract. huius tit. num.* 227. Quamvis contrarium, immo vulnerantem aliquem in Eccleſia cum effuſione ſanguinis illius gaudere immunitate teneant Decian. *d. lib.* 6. *c.* 24. *num.* 7. Franciſc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 1. *c.* 13. *ſub num.* 23. Mar.

11 Ital. *dicto lib.* 1 *c.* 5. §. 3. *num.* 18. 19. 20. & 24. Vnde delinquentem in Eccleſia, ſi delictum fuerit leue, gaudere illius immunitate, & propterea ab ea inuitum extrahi non poſſe docent Decian. *d. c.* 28. *num.* 9. *in fine*, *verſ. illud tamen*, Anaſtaſ. Germon. *d. cap.* 16. *n.* 81. Azeued. *d. l.* 3. *num.* 24. Azor. *d. c.* 9. *verſ. ſecus*, Card. Tuſch. *verbo Eccleſia, concl.* 11. *num.* 23. Farinac *d. tract. num.* 250.

12 Vtrùm autem furantes in Eccleſia illius immunitate gaudere debeant; non immeritò dubitatur ab aliquibus, ſed illa praeualet ſententia faciens differentiam inter furantes in Eccleſia res Eccleſiae ſacras, in quo furto ſacrilegium committitur; & inter furantes in Eccleſia non res Eccleſiae, ſed alienas, in primo caſu huiuſmodi furantes Eccleſiaſtica minimè gaudere immunitate, in ſecundo verò maximè, docent Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 5. §. 3. *à num.* 75. & Farin. *d. tract. num.* 217. Vtrùm autem fur cum furto prae manibus confugiens ad Eccleſiam illius gaudeat immunitate? vide Ludouic. Correa *d. part.* 3. *num.* 29. *in fine*, vbi negatiuè reſpondet.

Ne Clerici, vel Monachi ſaecularibus negotiis ſe immiſceant.

Tit. L.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anan. Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 117. Ioan. de Londiis *in breuiario ſanctorum Canonum*, *fol.* 177. Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 154. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. pag.* 517. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypae. *in analyt. poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag.* 330. nouiſſimè Ioan. Honus. *lib.* 3. *ſumm. Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici & Monachi à quibus negotiis ſaecularibus abſtinere teneantur, oſtenditur.*

2 *Clerici negotia non debent exercere.*

3 *Largitionis munerum vtriuſque ſexus Regularibus interdictae materiam qui tractent, referuntur.*

4 *Clericus non poteſt conducere poſſeſſiones niſi inſtante neceſſitate.*

5 *Clericus ſuccedens conductori poteſt perſeuerare in conductione vſque ad tempus, quo conductio durare debet.*

Cap. Multa ſunt. I.

Ex Concil. Mogunt.

CLerici, vel Monachi ne ſe immiſceant negotiis ſaecularibus hic prohibetur, & enumerantur quaedam, v. g plus iuſto accipere, munera iniuſta percipere, vel dare, conducere aliquem pretio pro aliquo ſaeculari quaeſtu clericis prohibito, amare lites, rixas, contentiones, in placitis ſaecularium diſputare (niſi in defenſionem orphanorum, aut viduarum) & eſſe procuratores, aut conductores rerum ſaecularium, ioculatorem, id eſt, non ſit ioculator turpis, verbi vel facti, iocum ſaecularem diligere, aleas amare, ornamentum inconueniens quaerere, in deliciis velle viuere, gulam, vel ebrietatem ſequi, pondera iniuſta, vel menſuras habere, negotium etiam iuſtum exercere (niſi faciat huiuſmodi negotium iuſtum propter neceſſitatem) habere canes, vel aues ad venandum, intereſſe cauſis ſuperfluis, & ſimilia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Buts. Henric. Hoſt. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib* 3. *iuris Pontif. pag.* 465. Alaguna *in compend. iuris Canonici, pag.* 553. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. extat in Conciliis editis in Concil. Moguntiaco ſub Carolo Magno *c.* 14. & in Synodo Moguntina ſub Rabano Archiepiſcopo *c.* 13. referunt Burchard. *lib.* 8. *Decretor. c.* 9. Iuo *p.* 7. *c.* 108. & Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 37. *c.* 1. 1

Multa ſaecularia negotia enumerantur in hoc text. à quibus iubetur Clericos & Monachos abſtinere, de quorum plurimis ſuis in locis aptè dixi, nam de illis, qui procuratoris, ſeu Aduocati Officium in foro ſaeculari aſſumunt, dixi *ad cap.* 1. & 2. *de poſtulando*, de dantibus, vel accipientibus munera pro iuſtitia adminiſtranda *ad c. cùm ab omni* 10. *de vita, & honeſtate Clericorum*, de ioculatoribus ad *cap. Clerici* 15. *n.* 2 *eod. tit.* de aleatoribus ad idem *cap. Clerici*, *à n.* 5. de ebriis ad *c. à crapula, eod. tit.* de rixoſis ad *c.* 2. *eod. tit.* de habentibus iniuſta pondera, & menſuras ad *c.* 1. *de empt. & vendit.* 2

Munera iniuſta accipere.] De largitione munerum vtriuſque ſexus Regularibus interdicta extat Conſtitutio 28. S. D. Clement. VIII. *incip. Religioſè*, ſub dat. Romae 13. *Kalend. Iuly* 1594. quam quidem conſtitutionem referunt, & latè explicant Fr. Franciſc. à Souſſa *in ſpeciali tract. de largitione munerum*. Diana *reſol. moral. tract.* 6. *de pauper. Religioſa*, Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo munera, differ.* 1. Barthol. à S. Fauſto *in theſaurum Religioſorum, lib.* 8. *poſt q.* 198. illam refert, & *q.* 199. *cum multis ſeqq.* de eius intellectu, & materia agit nouiſſimè Bonacina *var. tract. diſp.* 3. *de largit. munerum.* 3

Conductores ſaecularium rerum.] Notatur ad hoc, quòd Clericus non poteſt conducere poſſeſſiones propter cupiditatem, vt per Abb. *hic num.* 8. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 21. *num.* 31. Marc. Anton. Genuenſ. *in practica Archiepiſc. Neapol. c.* 62. *num.* 12. Martam *de iuriſdict. part.* 4. *cent.* 1. *caſu* 3. Ioan. de Salas *de contractibus*, *tract.* 1. *dub.* 2. Illuſtriſſ. D. meum Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſum *in comment. ad c.* 1. *n.* 2. *diſt.* 87. 4

Poterit

Poterit tamen inſtante neceſſitate, vt declarat Genuenſ.*d.loco*, videlicet ad ſui, & ſuorum ſuſtentationem, vt per Syluest. *verbo clericus* 3. *n*.2. Hoſtienſ.*in c*.1.*n*.2.*de obligat.ad ratioc*. Molina *de iuſtitia, tract*.2. *diſp*.342.Leſſ.*eodem tract.lib*.2.*c*.15.*dub*.1.*num*.6.Pott. Imol. *conſil*.16. Ioan. Baptiſta Coſta *de remed. ſubſid. remed*.73. Bellet. *d*.§.21. *num*.33. vbi *num*.35. aſſerit quòd poteſt Clericus conducere omnes obuentiones Eccleſiæ, vt ipſe habeat curam regiminis Eccleſiæ eam officiando, & prouentibus reſpondendo in certa quantitate. Neceſſitas enim, quæ clericum, vel monachum negotiari cogit, illos excuſat, dummodo negotiatio non ſit infamis,& turpis,vt per hunc text.dicit Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib*.25. *n*.325. *verſ.ſecunda*,alia huc pertinentia vide ad *c.ſecundum* 6. *infr.hoc tit*.

5 In gloſſ. *Conductores*, ibi, *ſi tamen conductori ſuccedunt bene poſſunt in conductione remanere*. Notatur ad hoc,quòd ſi clericus ſuccedat conductori,poterit perſeuerare in conductione ad tempus, quo durare debet conductio, vt per Abb. *hic num*.8. Felin. *in c. quia G. num*.3. *verſ.ideo ipſe,de iudic*. Barbat. *conſil*.1. *num*.59. *vol*.3.Sylueſt.*in ſumma,verbo Clericus* 3.*num*.2.Gregor. Lopez *l*.45.*verbo arrendadores,tit*.6.*p*.1. Bonacoſ.*communium crimin.part*.2.*verbo curiales,fol*.20. Redoan.*de ſpoliis Eccleſ.in præfat.q*.2.*n*.12. Bellet.*d*.§.21.*num*.32. Molin. *de iuſtitia, tract*.2. *diſp*.342.*num*.7. Leſſ. *eodem tract.lib*.2.*c*.21.*num*.6. nouiſſimè Bonacina *in tract. de cenſuris Bullæ Cœnæ, quæſt*.19.*puncto* 3.§.3.*num*.5.*verſ. ſecus*.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non debent eſſe miniſtri,vel procuratores laicorum, quòd ſi contra fecerint, & deprehendantur in fraude, non ſubuenitur eis ab Eccleſia.*

2 *Clericus beneficiatus, aut in ſacris conſtitutus, non poteſt deſeruire alicui laico in domo, vel extra pro ſuis negotiis peragendis.*

3 *Clericus non eſt ab Eccleſia ſubueniendus ſi in adminiſtrationibus malè verſatum fuiſſe reperiatur.*

4 *Clericus ſi fuerit per Principem ſæcularem admiſſus in aliquo officio, & in eodem deliquerit, non poterit à iudice ſæculari puniri.*

5 *Clericus habens bona profana, vel quidquid aliud à Rege, ſuper eiſdem bonis an poſſit coram iudice ſæculari conueniri, oſtenditur.*

CAP. Sacerdotibus. II.

Eugen.

1 CLerici non debent eſſe miniſtri negotiorum,nec procuratores laicorum: quòd ſi moniti præſumpſerint deinde facere oppoſitum,& deprehendantur in fraude in re pecuniaria occaſione negotiorum,illis Eccleſia ſubuenire non debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr.Butr. Hoſt.Anchar. Henric. Panorm. Viu.*in ration.lib*.3.*iuris Pontif. pag*.466. Alagona *in compend.iuris Canon.pag*.553.remiſſiuè Ximen.*in concord.p*.1.& 2. refertur ab Anton. Auguſt.*collect*.1.*Decret.lib*.3.*tit*.37.*c*.8.& eſt poſt Concil.Lateran.ſub Alexand. III. *p*.16.*c*.1.

2 Collige ex text.clericum beneficiatum,aut in ſacris conſtitutum non poſſe deſeruire alicui laico in domo, vel extra pro ſuis negotiis peragendis, vt per Bernard. *in pract.c*.57. aliàs 60.*in nouiſſ.edit*. Farinac. *fragment. crimin.p*.1.*lit.C.verbo Clericus*, *n*.184. Marta *de iuriſd. p*.4. *caſu* 116. *n*.8. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib*.30.*tract*.3.*n*.23.Marc.Anton.Genuenſ.*in pract. Archiepiſcop.Neapol.c*.61.*n*.20.*in addit*.vbi quòd non poteſt officium maioris domus alicuius Principis exercere.

Deprehendantur.] Id eſt,capiantur,prout emendauit Anton.Auguſt.relatus à Bobadil. *in ſua politica, lib*.2. *c*.18.*n*.99.Et notatur ad hoc,quòd nullatenus ab Eccleſia eſt ſubueniendus Clericus ſi in adminiſtrationibus malè verſatum fuiſſe reperiatur,vide Eſcobar.*de ratioc. c*.7.*n*.26. 3

In gloſ.*Ab Eccleſia*,ibi, *quòd laicus auctoritate huius Canonis poſſit Clericum occaſione adminiſtrationis capere ceſſante priuilegio Clericali*.Notatur ad hoc, quòd ſi clericus fuerit per Principem ſæcularem admiſſus in aliquo officio,& in eodem deliquerit, non poterit à iudice ſæculari puniri, vt per Abb.*in cap.cùm contingat, n*.1.*de foro compet*. Aufrer.*in Clement*.1. *n*.25. *de officio Ordin*. Clar.§.*vlt.q*.36.*verſ.quæro pone, n*.21. aliàs *n*.43. Couarr *pract.c*.33.*n*.6.vbi dicit de communi, Decian. *in tract.crimin.lib*.4. *c*.9.*n*.143. Mart. *de iuriſdict. p*.4. *cent*.2.*caſu* 127.*n*.5.Megal.*in* 3.*p.lib*.3.*c*.11.*n*.26.& 32. Ambroſ. *de immun. Eccleſ.c*.20. *n*.54. Bonac. *de legib. diſp*.10. *q*.2. *puncto* 1. §.1. *n*.24. Duard. *in Bull. Cœnæ lib*.2.*can*.15. *q*.11. *n*.273. me citato *in hoc loco*, Diana *reſol.moral p*.1.*tract*.2. *reſol*.18. Ac proinde nec incarcerari. Bald.*in c.dilectus*, *n*.9. & 15. *de appellat*. quòd idem dicendum eſt de equitibus Hieroſolymitanis, Franc.Marc.*deciſ*.479.*n*.4.& 5.*p*.3.Caball.*reſol.crimin. caſu* 64. non obſtante quòd Epiſcopus ſiue eius vicarius punire valeant exceſſus familiarium laicorum, etiamſi deliquerint in officio, vt optimè reſoluunt Boër.*deciſ*.9.*n*.7.*verſ.& idem in Epiſcopo*,Sbroz.*de Vicario Epiſcopi,lib*.2.*q*.146.*n*.2.*lib*.... Villadieg.*in politica,c*.5.§.23.*n*.19.Bobadil.*eod.tract.lib*.2.*c*.17.*n*.48. Caualcan.*de brachio Regio*, *p*.4.*n*.259. *verſ. quinimo licèt, Epiſcopo*,Gratian.*deciſ*.253.*n*.19. Bellet.*diſquiſit.cleric. p*.1.*tit.de fauore cleric.reali*.§.1.*n*.18.Mat.Antonin.*var. reſol.lib*.1.*reſol*.75.*n*.3.*verſ.quod omnino verum,& lib*.3. *reſol*.14.*verſ.fuit reſolutum*, Guazzin.*de defenſ. reorum, defenſ*.20.*cap*.9. *n*.24. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr*.9.*c*.9.*verſ.notarium verò*,quamvis huiuſmodi Clericum in officio ſæculari delinquentem à iudice ſæculari puniri poſſe teneant Guillelm.*in c.Raynutius,verbo & vxorem nomine Adelaſiam*, *deciſ*.2.*n*.115. Eſcop. *d. c*.7.*à n*.7.Bobadil.*in ſua politica,lib*.2.*c*.18.*n*.99. Farin. *in praxi crimin.p*.1.*q*.8. *num*.98. Cened. *ad Decret.collect*.61.*n*.6.Camill.Borrel.*de præſtant.Regis Cathol.c*.71. *n*.34. Soar.*contra Regem Angliæ*, *lib*.4.*c*.34.*n*.26. Anguiano *de legibus, lib*.2.*controu*.21.*n*.58.& 59. Paulus Layman. *in Theologia morali.lib*.4. *tract*.9. *c*.4. *num*.3. 4

Vtrùm autem Clericus habens bona profana, vel quicquid aliud à Rege, ſuper eiſdem bonis coram iudice ſæculari conueniri poſſit? Vide Palat. *in repet. c. per veſtras*, *de donat.inter virum, not*.2.§.1.*n*.49. Guillelm.*d.verbo,& vxorem*, *n* 447. Perez *l*.10.*tit*.1.*lib*.3. *Ordin.pag*.301.*in med*. Anton. Gom.*tom*.2.*var.cap*.10. *n*.7. Azeued.*l*.4.*tit*.4.*lib*.1.& *l*.14.*tit*.16.*lib*.6. *noua recop*.Bernard. Græuæ.*ad practicam Cameræ Imper.lib* 1. *concl*.30.& *concl*.37.*conſid*.11. Soar. *de defenſione Fidei contra Anglicanæ ſectæ errores*, *lib*.4. *de immunit. c*.14. *n*. 13. Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verbo Clericus*, *n*.46. Cald. Pereira *quæſt.forenſ.conſ*.5.*n*.3.*cum ſeqq*. Bobadil. *d.lib*.2.*c*.17.*n*.196.*cum ſeqq*.& *c*.18.*n*.64. 5

SVMMARIVM.

1 *Religioſi profeſſi exeuntes ad audiendas leges,vel Phyſicam,niſi infra duos menſes ad clauſtrum redeant,*

excom

excommunicati ſunt, & in nulla cauſa patrocinari poſſunt, & in Choro, & in Capitulo, & cæteris erunt vltimi, & ſine diſpenſatione Papæ non promouentur, & n. 2.

3 *Patres Soc. IESV cùm ſint veri Religioſi, ſi contra conſtitutionem, de qua in hoc text. delinquant, in excommunicationem incidunt.*

4 *Nouitij, & alij habentes votum ingrediendi Religionem non includuntur ſub diſpoſitione huius text.*

5 *Excommunicatio de qua in hoc text. eſt lata in audientes, non autem in docentes leges, vel Phyſicam.*

6 *Excommunicatio comminata in hoc text. vt incurratur an ſatis ſit è Monaſterio egredi, & in eodem oppido leges, vel Phyſicam audire, vel opus ſit aliò ſe transferre ad habitandum, aut degere extra Monaſterium.*

7 *Excommunicatio hæc vt incurratur opus eſt vt Religioſus exeat intentione audiendi leges, vel Phyſicam.*

8 *Religioſus, qui non exiuit animo audiendi leges, vel Phyſicam, ſed poſtea mutata voluntate permanet extra clauſtrum principaliter animo eas audiendi, & ſic poſt huiuſmodi voluntatis mutationem duos menſes extra clauſtrum moratur, incurrit in excommunicationem comminatam in hoc text.*

9 *Religioſus clauſtro egrediens animo audiendi leges, vel Phyſicam, ſed re ipſa, non audiuit, incurrit hanc excommunicationem.*

10 *Menſium duorum ſpatium intra quod ſi Religioſi ad audiendas leges, ſeu Phyſicam exeuntes ad clauſtrum non redierint, excommunicatione ligantur, eſt computandum à die quo Religioſus egreditur ad præfatas ſcientias audiendas.*

Cap. Non magnopere. III.

Alex. III.

1 Religioſi profeſſi non permittuntur exire ad legendam Phyſicam, vel mundanas leges audiendum, & ſi exierint, & intra duos menſes non reuertantur ad clauſtrum, ſunt euitandi tanquam excommunicati, & ſi velint patrocinari, in nulla cauſa audiri debent, & reuerſi habeant vltimum locum in Choro, Capitulo, menſa, & cæteris, & amittant ſpem promotionis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 447. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 545. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 37. *c.* 2. & eſt poſt Concil. Lateran. *part.* 27. *cap.* 2.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Nauar. *commento* 2. *de Regular. n.* 17. Rebuff. *in tract. nominat. q.* 5. *n.* 15. *cum ſeqq.* Bellet. *diſquiſit clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 30. *n.* 1. & 2. Soar. *de cenſur. diſp.* 23. *ſect.* 3. *à n.* 10. Filliuc. *tract.* 14. *c.* 8. *q.* 2. *à n.* 127. Sanctar. *de apoſtaſia, c.* 2. *n.* 15. *cum ſeqq.*

3 *Vt nulli omnino*, &c.] Ergo Patres Societatis Iesv, cùm ſint veri Religioſi; ſi contra conſtitutionem de qua *in hoc text.* delinquant, in excommunicationem incidunt, Soar. *d. ſect.* 2. *num.* 9. Filliuc. *d. quæſt.* 2. *num.* 127. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 74.

4 ob quam rationem minimè includuntur nouitij, maximè cum hic text. loquatur de Religioſis poſt factam profeſſionem, & ſimiliter non includuntur habentes votum ingrediendi Religionem, quia nundum eſt Religioſus, ac proinde oneribus Religioſorum non afficitur: contra quod non obſtant verba huius text. quæ ſequuntur ibi, *poſt factum votum Religionis, & poſt factam in aliquo loco profeſſionem*, &c. ex quibus videtur colligi excommunicationem, de qua in hoc texto, non ſolùm ferri contra Religioſos profeſſos, verum etiam contra habentes votum Religionis: reſpondetur enim illa verba eſſe ſynonyma, & ſequentia opponi ad declaranda magis præcedentia, ex Soar. *dict. num.* 9.

Legendas.] Ergo cùm verbum *legere* potius ſignifi- 5
cet docere, quàm audire, videbatur dicendum Religioſum exeuntem à clauſtro ad docendas leges, vel Phyſicam, & intra bimeſtre non redeuntem, excommunicationem, de qua *in præſenti*, incurrere, ita S. Antonin. Hoſtienſ. Anchid. Sylueſt. apud Soar. *d. diſp.* 23. *ſect.* 3. *n.* 17. Sed hunc non ligari excommunicatione tenent Nauar. *in man. cap.* 27. *n.* 116. *verſ. ſexta.* Tolet. *in ſumma, lib.* 1. *c.* 38. *n.* 16. Soar. *d. ſect.* 3. *num.* 17. Filliuc. *d. quæſito* 2. *num.* 119. Sanctarel. *d. cap.* 2. *num.* 18. quia Honor. III. *in cap. vlt. infr. hoc tit.* loquitur ſolùm de exeuntibus ad audiendam legem, vel Phyſicam, imo refert excommunicationem de qua in hoc text. tanquam latam in audientes, non verò in docentes.

Permittantur exire.] Quæſtio eſt dubia, an ſatis ſit 6
ad incurrendam excommunicationem comminatam *in hoc text.* egredi Monaſterio, & in eodem oppido leges, vel Phyſicam audire, & ad Monaſterium finita lectione redire, vel opus ſit aliò ſe transferre ad habitandum, aut degere extra Monaſterium, ibique præfatis ſcientiis ſtudere; in qua Soar. *d. ſect.* 3. *num.* 11. & Filliuc. *d. quæſt.* 2. *num.* 128. aſſerunt ſatis eſſe exire, & in eodem oppido præfatas ſcientias audire, & redire, quia text. *in præſenti*, nullius fere momenti eſſet; cùm Religioſi non conſueuerint alia ratione de clauſtris ad audiendas doctrinas etiam ſacras exire. Sed verior eſt opinio Nauarr. *d. cap.* 27. *num.* 107. Tolet. *d. cap.* 38. *num.* 6. Sayr. *de cenſur. lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 2. & Sanctarel. *d. cap.* 2. *num.* 19. aſſerentium Religioſum non incurrere pœnam excommunicationis audiendo leges, vel Phyſicam in eadem ciuitate, ſi domum ſerò redeat, quia excommunicatio *in hoc text.* lata eſt contra Religioſos exeuntes ad præfatas ſcientias audiendas, niſi ad clauſtrum ſuum intra duorum menſium ſpatium redeant.

Illud in præſentiarum notandum eſt ad incurren- 7
dam huiuſmodi excommunicationem opus eſſe vt Religioſus exeat intentione audiendi præfatas ſcientias, quia in hoc text. dicitur, vt non permittatur ad has ſcientias audiendas exire, vt per Tolet. *d. c.* 38. *n.* 8. Sayr. *d. lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 3. *ad finem.* Sanctarel. *d. cap.* 2. *num.* 16.

Vtrùm autem Religioſus, qui non exiuit animo 8
audiendi præfatas ſcientias, ſed poſtea mutata voluntate permanet extra clauſtrum principaliter animo eas audiendi, ſicque poſt huiuſmodi voluntatis mutationem duos menſes extra clauſtrum moratur, in hanc excommunicationem incidat? Affirmatiuè cenſent Panorm. *in præſenti*, Soar. *d. ſect.* 3. *num.* 15. Filliuc. *dict. quæſt.* 2. *num.* 127. Sayr. *d. cap.* 33. *num.* 3. quia licèt prior exitus ad hoc ordinatus non fuerit, tamen exiſtentia extra Monaſterium ad hoc ordinata fuit.

Quid autem ſi Religioſus clauſtro egrediatur ani- 9
mo audiẽdi præfatas ſcientias, ſed re ipſa non audiuit? hunc etiam hanc excommunicationem incurrere ſi intra duos menſes ad Monaſterium non reuertatur, contra Caiet. tenent *d. ſect.* 3. *n.* 14. & Sanctarel. *d. c.* 2. *num.* 17.

Infra duorum menſium ſpatium.] A quo autem die 10
computandum ſit ſpatium duorum menſium, intra

quod

quòd ſi Religioſi ad clauſtrum non redierint, excommunicatione ligantur, ſolet inter Doctores controuerti; nam gloſſ. *verbo duorum, in cap. vlt. hoc tit.* cenſet computandum eſſe à tempore ſcientiæ huius conſtitutionis, ſiue publicationis. At S. Antonin. *p. 3. tract.* 24. *c.* 52. & alij putant numerandum eſſe à die, qua Religioſi leges, vel Phyſicam audire incipiunt. Communis tamen ſententia tenet computandum eſſe à die, qua Religioſus egreditur ad præfatas ſcientias audiendas, quia hic text. clarè indicat initium ab exitu è clauſtro deſumendum eſſe, dum dicit, *ſi verò exierint, & infra duorum menſium ſpatium non redierint.* & ita merito tenent Panorm. *in d. c. vlt. n.* 8. Soar. *d. ſect.* 3. *n.* 16. Sayr. *d. c.* 33. *n.* 4. Filliuc. *d. q.* 2. *n.* 129. Sanctarel. *d. c.* 2. *n.* 20.

Cap. Sed nec. IV.

1 CLericus ſi præſumit accipere procurationes, aut iuriſdictiones ſæcularium, vt iuſtitiarius fiat illorum, eſt deponendus ab Eccleſiaſtico miniſterio. & ſi fuerit Religioſus, debet ſtrictiùs puniri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 467. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 554. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. Later. ſub Alex. III. *c.* 12. *verſ. ſed nec procurationes,* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 2. *tit.* 17. *c.* 3.

2 *Diſtrictiùs autem,* &c. Notatur ad hoc, quòd in Monachis eſt prohibitio magis ſtricta, quàm in Clericis, vt per Couar. *in c. tua, n.* 2. *de teſtamentis.*

Ab Eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus.] De verbo, *fiat,* an latam, vel ferendam ſententiam importet, vide Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n.* 208. *&* 209. *cum ſeq.* Soar. *de legib. lib.* 5. *c.* 6. *ſub n.* 25. Fariu. *fragment. crimin. p.* 2. *verbo lex, n.* 148.

SVMMARIVM.

1 *Clericus iudicium ſanguinis exercens ab officio, & beneficio deponitur, & excommunicatus eſt habens officium præpoſiti ſæcularis, ſi monitus non deſiſtat.*

3 *Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti iudicium ſanguinis agitantes efficiuntur irregulares, & deponuntur ab officio, & beneficio.*

4 *Irregularis non eſt Aduocatus, vel iudex iudicans, aut conſulens in cauſa criminali, niſi mors ſequatur.*

5 *Lex, vel ſtatutum ſi vtatur verbo,* priuetur, *in tempore futuro, nunquid importet latam, vel ferendam ſententiam, remiſſiuè.*

6 *Clericis interdictum eſt ne poſſint eſſe vicegerentes, ſeu locumtenentes Principum ſæcularium in iuriſdictione ſæculari exercenda.*

7 *Verba* excommunicationi ſubiaceat, *an importent ſententiam latam, vel ferendam, remiſſiuè.*

8 *Prælatus, ſeu Epiſcopus habens temporalem iuriſdictionem non incidit in irregularitatem quamvis alteri communicet cauſam in qua poſtea ingeratur pœna ſanguinis.*

Cap. Clericis. V.

1 CLericis in ſacris Conſtitutis non licet in cauſa ſanguinis agitare, nec per ſe, nec per alios mutilare: contra facientes autem ab officio, & beneficio ſunt priuandi. Item Sacerdos non debet habere officium Vicecomitis, aut Præpoſiti ſæcularis, & qui præſumpſerit contra facere, & admonitus non emendatur, eſt excommunicatus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 61. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 467. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 554. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 37. *c.* 6. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 27. *c.* 4.

Ex Concilio Toletano.] I. cap 6. quod referunt Burchard. *lib.* 1. *Decret. c.* 201. & Iuo *p.* 5. *c.* 315. & Gratian. *in cap. his à quibus* 23. *q.* 8. 2

Iudicium ſanguinis agitare non licet.] Notatur ad hoc, quòd Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti iudicium ſanguinis agitare non poſſunt, vt per Syluеſt. *verbo excommunicatio* 9. *n.* 28. *verſ. ibi etiam,* Fuſc. *lit. C, ſing.* 108. Maiol. *de irregul. lib.* 2. *c.* 6. *à princip.* qui quidem taliter agitantes, & ſententiam ferentes, condemnando aliquem ad mortem, vel ad truncationem membrorum, efficiuntur irregulares, & deponuntur ab officio & beneficio, vt latè docet Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *lit. C, verbo Clericus à n.* 369. vbi *num.* 376. reſoluit quòd non ſolum incurrit irregularitatem pronuntiando vt iudex in cauſa ſanguinis, ſed etiam dando votum, vt aſſeſſor, & *num.* 381. tenet quòd Clericus immiſcens ſe in iudicio ſanguinis, efficitur irregularis, etiam quòd non ſit in ſacris conſtitutus, & *num.* 382. aſſerit quòd Clericus Iudex efficitur irregularis etiam tradendo delinquentem Curiæ ſæculari, ſi ſæcularis iudex ſanguinis pœnam impoſuerit, mortis ſcilicet, aut truncationis membrorum. Bene tamen poſſunt Clerici ſuffragia adhibere legis criminalis condendæ, quamvis poſtea ex lege ipſa aliquis pœna mortis puniatur, quia hoc caſu non erunt irregulares, ſecundùm Villadieg. *de irreg. cap.* 6. *ex n.* 82. Petr. Plaza *de delict. cap.* 19. *ex num.* 22. Maiol. *d. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 9. Vinald. *in candelabro aureo, tit. de irregular. num.* 260. Ludouic. Beja *reſponſor. caſuum conſcientiæ, q.* 1. *caſu* 50. *poſt princip.* 3

Aut iudicent inferendas.] Ergo irregularis eſt Aduocatus, vel iudex, qui iudicat, aut conſulit in cauſa criminali ſanguinis, mortis, aut mutationis membri, vt per Folet. *in ſua praxi crimin. can. p.* 2. *c.* 24. Mandoſ. *de ſignatura, tit. abſolutiones, aut rehabilitationes, verſ. an autem Aduocatus,* Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.* 102. *lit. B, in nouiſſ. edit.* Verùm contrariam ſententiam, imo quòd nunquam quis efficitur irregularis iudicans, aut conſulens in cauſa criminali, niſi mors ſequatur, aut membri mutilatio, poſt Abb. Bernard. Sot. Nauar. tenet Flores de Mena *var. lib.* 1. *quæſt.* 9. *per totam,* vbi *num.* 6. reſpondet ad hunc text. idem docet Farinac. *d. verbo Clericus, num.* 391. vbi *n.* 390. reſoluit quòd Clericus poteſt ſine incurſu irregularitatis conſulere & dare votum ſuum; vt reus carceratus in iudicio ſanguinis abſoluatur, licèt non poſſet ſic conſulere vt condemnaretur, quia tunc eſſet irregularis ſic conſulendo; ſed ſi caſus de facto non immineret, nec iudicium criminale penderet contra aliquem, non prohiberetur Clericus dicere votum ſuum, quod in caſu ſibi propoſito lex imponit pœnam ſanguinis. 4

Honore priuetur, & loco.] Si lex, vel ſtatutum vtatur verbo *priuetur*, in tempore futuro nunquid importet latam, vel ferendam ſententiam? Vide Card. Tuſch. *verbo priuatio, concluſ.* 719. *n.* 8. Ioan. de Salas *de legib. q.* 98. *ar.* 14. *diſp.* 15. *ſect.* 3. *ſub n.* 41. *& ſect.* 6. *ſub n.* 78. Farinac. *fragment. crimin. part.* 2. *verbo lex, à num.* 130. Franc. Soar. *de legibus, lib.* 5. *cap.* 6. *n.* 25. *ad med.* Ludou. Carbo *in ſimili tract. de legib. lib.* 8. *diſput.* 6. Monet. *de diſtrib.* 5

diſtribut. quotid. p. 3. q. 7. n. 21. Coriolan. *de caſibus reſeruatis, p. 2. caſu 3. à n. 52. pag. 502.*

6 *Ne quis Sacerdos officium habeat*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Sacerdotes præſumentes habere officium Vicecomitis, aut Præpoſiti ſæcularis, illudque poſt admonitionem non dimittentes, excommunicationi ſubijciuntur, vt per Bonac. *de cenſur. extra Bullam Cœna, diſp. 2. q. 4. puncto 5.* & ſic illic interdictum eſt ne poſſint eſſe Vice Reges, vel Vicecomites, vel Locumtenentes Principum ſæcularium in iuriſdictione ſæculari exercenda, nec gubernatores Regni, vel adminiſtratores prouinciæ tanquam officiales Principum ſæcularium, vt per Nauar. *in manuali, c. 27. n. 157. verſ. ſeptima*, Ma ol. *de irregularitate, lib. 2. cap. 2. n. 3. & c. 5. n. 15.* Azened. *ad Curiam Piſanam, lib 2. cap. 21. n. 1. cum ſeqq. lit. A, & l. 1. à princip. tit. 4. lib. 2. noua recopil.* Bernard. & Salzed *in pract. c. 60. in nouiſſ. edit.* Burg. de Pace *in l. 2 Tauri, n. 77. in fine*, Albert. Trot. *de vero, & perfecto cleric. lib. 2. cap. 54 n. 1.* Boët. *deciſ. 17 ex n. 1.* & plures alios, quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 61. num. 4.* & Sayr. *de cenſuris, lib. 3. c. 22. num. 7.* vbi tenet hoc intelligi quando huiuſmodi officium, ſeu iuriſdictio ſit aduentitia perſonæ, nam ſi iuriſdictio temporalis annexa ſit, vel de nouo annecteretur Eccleſiaſticæ dignitati (vt contingit in Epiſcopis, vel alijs Prælatis habentibus vtramque iuriſdictionem) tunc eam per ſe exercere poterunt, dummodo non infligant pœnam mortis, aut truncationis membrorum; & licèt in Hiſpania paſſim Epiſcopos fieri Proreges, aut Præſides Senatus Regij dicat Henriq. *in ſum. lib. 14. de irregul. cap. 5. §. 5. in commento lit. Q.* hoc tamen fieri ex conſenſu Summi Pontif. atteſtantur Sayr. & Bonac. *locis proximè citatis.* Illud aduertere oportet quod cùm hic text. de Sacerdote mentionem faciat, dicendum neceſſariò videtur Diaconos, vel Subdiaconos non incurrere pœnam excommunicationis ſuſcipiendo munus Vicecomitis, aut Præpoſiti ſæcularis, vt per Sayr. *d. c. 32. num 6.* Soar. *tom. 5. diſp. 23. ſect. 3. n. 21.* Filliuc. *tract. 14. c. 7. quæſito 4. n. 106.* contra Panorm. *in præſenti*, Syluest. Tabien. & alios apud præcitatos Doctores.

7 *Excommunicationi ſubiaceat.*] Notatur ad hoc, quòd Sacerdotes præſumentes habere officium Vicecomitis, aut Præpoſiti ſæcularis, illudque poſt admonitionem non dimittentes; ipſo iure excommunicationem incurrunt, vt per Caiet. *verbo excommunicatio 76.* Nauar. *in manuali, c. 27. num. 117. verſ ſeptima.* Soar. *d. ſect. 3. num. 22.* Filliuc. *d. num. 106.* & alij, qui hanc cenſuram exponunt tanquam ipſo iure inflictam contra Syluest. *verbo excommunicatio 9. num. 28.* & alios apud Soar. *d. loco, num.* 28. An autem, & quando verba illa, *excommunicationi ſubiaceat*, importent ſententiam latam, an verò ferendam? vide Sayr. *in claui Regia, lib. 3. cap. 8. num. 19. verſ. deinde*, Ioan. de Salas *in tractat. de legibus, quæſt. 96. tractat. 14. diſput. 15. ſect. 6. ſub num. 78.* Soar. *in ſimili tractat. lib. 5. cap. 6. ſub num. 25.* Farinac. *part. 1. fragment. crimin. verbo lex, num. 146.* Monet. *de diſtribut. quotid. part. 3. quæſt. 7. num. 22.*

8 In gloſſ. *Aut iudicent*, ibi, *debet ergo Prælatus*, &c. Notatur ad hoc, quòd Prælatus, ſeu Epiſcopus habens temporalem iuriſdictionem, non incidit in irregularitatem, quamvis alteri committat cauſam, in qua poſtea ingeratur pœna ſanguinis, vt per Salzed. *ad Bernard. in pract. cap. 102. lit. A, in nouiſſ. edit.* Abb. *hic num. 11. & in cap. ſententiam, num. 10. infrà hoc tit.* Cephal. *conſil. 1. num. 64. volum. 1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 30. num. 125.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. de diſciplina clericali, §. 5. num. 135.* Farinac. *fragment. criminal. p. 1. verbo clericus, num. 385.* vbi *num. 386.* aduertit quòd quando à ſententia laici delegati appellatur ad ipſum Prælatum delegantem, ipſe Prælatus committere debet cauſam appellationis alteri iudici, & nòn cognoſcet eam, & *num. 388.* reſoluit quòd poteſt Clericus eſſe delegatus alicuius ſæcularis in cauſis criminalibus, dummodo à pœna ſanguinis ſe abſtineat. Intellige gloſſæ notabile dummodo ſanguinis vindictæ non ſit præſens, quia ex eo videretur præſtare opem, & auctoritatem, ac proinde irregularitatem incurrerit, Sylueſtr. *verbo Epiſcopus, num. 10. verſ. quintum, & verbo homicidium 3. quæſt. 5. verſic. tertium*, Bellet. *d. §. 5. num. 136. & num. 139.* reſoluit cum Cardinal. *conſil. 19.* & Ferret. *conſil. 257. & num. 9. & 10.* poſſe Clericum habentem iuriſdictionem temporalem abſque periculo irregularitatis mandare ſubditis vt arma capiant, & defendant caſtrum, quod habet, licet homicidia inde ſequantur.

SVMMARIVM.

1 *Clericis, vel Monachis lucri cauſa negotiari non licet. Monachi nequeunt nomine proprio conductas poſſeſſiones habere. Laicis non debet Eccleſia titulo conductionis concedi.*

2 *Clerici lucri cauſa negotiari, & mercaturam facere non poſſunt.*

3 *Negotiari illi dicuntur qui aliquid emunt, vel contractu oneroſo acquirunt, vt ex illius venditione lucrum referant, non autem ementes vt eam reducant ad aliquam formam, vel ea vendant, quæ de rebus ſuis recollecta ſunt.*

4 *Clericus in quibus caſibus negotiari poſſit, oſtenditur.*

5 *Negotiator an cenſeatur ille qui in ſuo fundo venam ferri, vel metalli habet, indéque ferrum confici, & vendi curat, remiſſiuè.*

6 *Clericus an teneatur oſtendere gabellario res, quas ad ſuum vſum ducit.*

7 *Clericus negotiator an teneatur ex rebus, quas negotiationis cauſa aduehit, vel tranſmittit, vectigalia, & onus ſoluere antequam ter moneatur, vt à negotiatione deſiſtat.*

Cap. Secundùm. VI.

Clericus ac Monachi ſub excommunicatione negotiari prohibentur cauſa lucri. Item non poſſunt Monachi nomine proprio conducere poſſeſſiones à Clericis, vel laicis, nec laici tenere Eccleſias ſub titulo conductionis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Ancbar. Panorm. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontiſ. pag. 447.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 545.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 37. cap. 2.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 27. c.* ... a

Prohibemus ne Monachi, vel Clerici cauſa lucri negotientur.] Notatur ad hoc, quòd Clerici lucri cauſa negotiari, & mercaturam facere non poſſunt, vt per Bernard & Salzed. *in pract. c. 55.* aliàs 58. *in nouiſſ. edit.* Redoan. *de ſpol quæſt. 2. in princ. num. 1. cum ſeqq.* Motl. *in emporio iuris part. 2. tit. 9. quæſt. 10.* Mari. *de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſu 2.* Rebell. *de obligat. iuſtitia, part. 2. lib. 9. quæſt. fin. ſect. 2. à num. 4.* Farin. *fragment. crimin. part. 1. lit. C. verbo Clericus, à num. 147.* Salas *de contract.* vbi *de empt. dub. 2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 25. num. 325.* nouè Cur. Philip. *p. 2. lib. 1. cap. 1. num. 10.* b

 Bellet.

Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali*, §. 21. Salon. *in 2. 2. quæſt.* 77. *art.* 4. Paul. Squilanto *de obligat. clerical. p.* 2. *dub.* 3. *num.* 39. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 6. *quæſt.* 52. Medin. *in Cod. de reſtitut. quæſt.* 30. *art.* 2. Sigiſm. Scace. *de commerc.* §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 2. Dian. *reſol. moral. tract. de contractib. reſol.* 72. vbi limitat niſi ſemel, aut iterum Clericus negotietur, quia in hoc caſu non peccaret mortaliter, limitat etiam eum Arag. Salas, Squillante, Rebello *locis proximè citatis*, & Maldet. 2. 2. *tract.* 5. *cap.* 2. *dub.* 4. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 21. *dub.* 1. *num.* 9. niſi negotietur per alium, quia hoc ei licitum eſt, & idem Diana *ibidem reſol.* 73. poſt Salas *d. dub.* 2. *num.* 5. Bellet. *d.* §. 21. *num.* 7. Molfeſ. *in ſumma, tom.* 2. *tract.* 12. *c.* 4. *num.* 129. reſoluit quòd habens beneficium Eccleſiaſticum, ſed non eſt ordinatus in ſacris, non poteſt negotiari per ſe ipſum.

3 Negotiari autem dicuntur illi, qui aliquid emunt, vel contractu oneroſo acquirunt, vt ex illius venditione lucrum referant, non autem ementes rem eo animo, vt domi conſumant, vel vt eam reducant ad aliquam formam, aut ea vendant, quæ de rebus ſuis recollecta ſunt, vide Tiraq. *in præfat. retractus lignag. num.* 78. Mex. *in tract. taſſæ panis, concl.* 1. *num.* 170. Marta *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 3. *num.* 10. Cenall. *commun. contra communes, quæſt* 810. *num.* 16. *&* 17. Quarant. *in ſumm. Bullarij, verbo vectigal, verſ. tertiò quatenus*, Soar. *tom.* 5. *diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 11. Bellet. *d. p.* 1. *tit. de exempt. cleric. à n.* ... §. 4. Molin. *de iuſt. tract.* 2. *diſp.* 339. *&* 342. *concl.* 4. Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib. effectu* 3. Bonac. *de contractib. diſp.* 2. *q.* 9. *punct.* 2 *n* 2. Valer. Reginald. *d. lib.* 25. *num.* 325. *verſ. quarta, & n.* 379. Salas *d. dub.* 2. *n.* 1.

4 Vnde poterit Clericos mercaturam, negotiationémque exercere, quando ſic eam exercet non lucri, ſed neceſſitatis cauſa, vt ſe, ſuóſque alat, cùm aliunde, vnde viuat, non habeat, bona Eccleſiæ ad eius victum non ſufficiant, Farinac. *d. verbo Clericus, n.* 169. vbi *num.* 170. quòd in dubio negotiatio præſumitur facta ex cauſa cupiditatis, & lucri, niſi probetur neceſſitas, & *num.* 172. tenet quod Clericus pariter poteſt negotiari, & mercaturam exercere cum ſuis animalibus, & prædiis; poteſt enim locare animalia, vt boues, & oues, ſi habet ex decimis, vel ſucceſſione, aut ſi habens paſcua multa emit eadem animalia, vt illa depaſceret ad ſuſtentationem ſui, & ſuorum, Redoan. *de ſpol. quæſt.* 2. Molin. *diſp.* 342. *num.* 14. quos refert, & ſequitur Bellet. *d. tit. de fauore cleric.* §. 21. *n.* 34. Carol. de Graſſis, & Bonacina *locis citatis*, dummodo per hoc non arceatur à diuino miniſterio, Valer. Reginald. *d. praxi fori pœnit. lib.* 10. *tract.* 4. *num.* 20 *verſ. dicuntur*. Ex quibus colligo poſſe Clericos agros proprios colere, vt fructus vendant, lapides, vel metalla ex ſuis fundis cædere, vel eruere, ſiue ea mutent in aliam ſpeciem, ſiue non, greges in ſuis prædiis alere, vt ex fœtu, lacte, lana pecuniam conficiant, aut vt ipſa animalia adulta, & ſaginata, vendant, ita poſt Medin. & Molin. tradunt Leſſ. *de iuſtitia, lib.* 2. *cap.* 15. *dub.* 1. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 53. *num.* 2.

5 Verùm autem negotiator cenſeatur ille, qui in ſuo fundo venam ferri, vel metalli habet; indéque ferrum cõficit, & vendi curat? vide Frederic. de Senis *conſ.* 107. Nauar. *man. c.* 27. *n.* 128. Molin. *d. diſp.* 342. *n.* 7. Carol. de Graſſis *d. effectu* 3. *n.* 108. vbi plures alios refert, qui arbitrantur excepto Frederico de Senis, iſtum cenſeri negotiatorem.

6 Dubitari etiam ſolet an Clericus teneatur oſtendere gabellario res, quas ad ſui vſum ducit, licet ad gabellæ ſolutionem non teneatur, de quo vide Bald. *conſ.* 79. *lib.* 2. Roland. *conſ.* 71. *num.* 22. *lib.* 4. Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu* 1. *num.* 257. vtrùm autem Clerici teneantur iurare an rebus extra Regnum deductis opus habeat ad proprium vſum, vide Gabr. Pereira *de manu Regia, p.* 2. *cap.* 38. *num.* 35. Nam Clerici negotiatores tanquam laici tenentur ad gabellas & exactiones, quia dignum eſt eos, qui cum aliis ſimilem vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentire in legibus diſciplinam, vt ait text. *in cap. recolentes, de ſtatu Monachor.* & ideo ita tenent Azeued. *l.* 7. *verbo como ſi fuera lego, tit.* 18. *lib.* 9. *noua recopil.* Girond. *de gabell. p.* 7. *ex num.* 9. Parlador. *rerum quotidianarum, lib.* 1. *cap.* 2. §. 1. Mex. *in tract. taſſæ panis, concluſ.* 5. *ex num.* 21. Marta *de iuriſd. part.* 2. *cent.* 1. *caſu* 56. *num.* 20. *cum ſeqq.*

7 Quæſtio controuerſa inter Doctores eſt, an Clericus negotiator teneatur ex rebus, quas negotiationis cauſa aduehit, vel tranſmittit, vectigal, & onus ſoluere antequam ter moneatur, vt à negotiatione deſiſtat? in qua duplex reperitur ſententia; vna aſſerit teneri, quamvis trina monitio non præceſſerit, ex cuius numero ſunt Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 242. *num.* 10. Mar. Alter. *de cenſuris, tom.* 1. vbi *de Bulla in Cœna Domini, diſp.* 19. *cap.* 6. *col.* 10. *quæſito* 3. Proſper. de Auguſtino *in addit. ad Quarant. in ſumm. Bullarij, verbo vectigal*, Turrian. *tom.* 2. *in* 2. 2. *diſp.* 44. *dub.* 4. *num.* 12. Malder. 2. 2 *tract.* 5. *cap.* 6. *dub.* 9. Portel. *in dub. Regular. verbo tributum, num.* 5. Butr. Panormit. Ferrer. & alij apud Carol. de Graſſis *d. effectu* 3. *num.* 184. Altera, cui tanquam probabiliori adhæreo, eſt reſoluentium Eccleſiaſticos non teneri tributa ſoluere antequam ter admoneantur, vt mercaturam non exerceant, vt per text. *in c. ex literis, ſup. de vita, & honeſtat. cleric.* docent Ludouic. Lopez *in inſtruct. conſcientiæ, part.* 2. *c.* 41. Fr. Emman. *in ſumma, c.* 73. *num.* 11. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 9. *num.* 379. *ad finem*, Anton. de Souſa *de cenſuris Bullæ Cœnæ, c.* 19. *diſp.* 92. *n.* 3. *ad finem*, Petr. de Ledeſma *in ſumma, tom.* 2. *tract.* 17. *cap.* 2. *concl.* 17. Molfeſ. *in ſumma Theolog. moral. tom.* 2. *tract.* 12. *c.* 22. *num.* 177. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 33. *dub.* 3. *n.* 13. Ioan. de la Cruz *in direct. conſcient. p.* 1. *præcept.* 7. *q.* 7. *art.* 3. *dub.* 1. *concl.* 1. Cætera quæ hic deſiderari poſſent, vide per citatos *ad c. vlt. de vita, & honeſtat. cleric.* vbi *n.* 4. quòd trina monitio debet præcedere, vt Clericus negotiator amittat priuilegia, quæ etiam neceſſaria eſt, vt Clericus tanquam negotiator puniri poſſit, vt per Salzed. *d. c.* 58. *verſ. ſed ad hoc*, Solis *de cenſibus, lib.* 2. *c. fin. n.* 8. *in fine*, Marta *d. caſu* 3. *n.* 7. Salas *d. dub.* 2. Cenal. *d. q.* 810. *n.* 20. vbi *n.* 17. reſoluit quòd tunc Clericus dicitur negotiator quando plures facit negotiationes, ſecus ſi vnam tantùm.

8 *Sub interminatione anathematis.*] Hæc verba an importent latam, ſeu potiùs ferendam ſententiam? vide Doctores citatos *ad cap. cùm eſſe* 10. *n. vlt. de teſtam.*

Cap. Relatum. VII.

1 Monachi qui ſæculariter viuunt, & ſunt incorrigibiles, expelli debent, & in Monaſterium intrudendi ſunt Fratres alterius ordinis, ſi de Monachis eiuſdem ordinis reformari non poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 469. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 554. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 2. *tit.* 37. *c.* 7. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 27. *c.* 7.

De eiectis à Religione latè dixi *in collect. ad cap. vltimo*,

vltimò, de Regularibus, à princ. vbi *num.* 23. refero decreta quædam Sacræ Congregationis cauſis Epiſcoporum & Regularium præpoſitæ de regularibus Apoſtatis & eiectis, S. D. N. Vrbani VIII. iuſſu edita.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in ſacris compellendi ſunt per beneficiorum ſubtractionem, vt deſiſtant à tabellionatus exercitio.*
2 *Tabellionatus officium exercere non poteſt Clericus in Sacris Ordinibus conſtitutus, intellige vt* n. 3. & 4.
5 *Hæreſis in cauſa poteſt Clericus eſſe notarius, ſeu tabellio.*
6 *Clericus in minoribus poteſt eſſe tabellio.*
7 *Papæ notarius poteſt eſſe Clericus.*
8 *Tabellionatus officium exercere poſſunt Clerici in Curia Romana.*
9 *Clericus ſi extet conſuetudo, poteſt exercere officium tabellionis.*
10 *Clericus non prohibetur notariatus officium exercere coram iudice Eccleſiaſtico in cauſis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis.*

CAP. Sicut. VIII.

Innoc. III.

1 CLericus in ſacris per beneficiorum ſubtractionem compellendus eſt, vt ab officio tabellionis deſiſtat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panormit. Cened. *collect.* 147. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 469. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 554. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. & Caſal. *in annot.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 1.

2 Collige ex text. Clericum in ſacris Ordinibus conſtitutum tabellionatus officium exercere non poſſe, vt tradunt Hoſt. *n.* 1. & Abb. etiam *num.* 1. *cum ſeqq. in præſenti*, Roman. *conſ.* 215. *poſt med. & conſ.* 409. *n.* 8. Federic. *conſ.* 270. *&* 293. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.* 1. §. 6. *in princ. à n.* 24. Perez *l.* 15. *in gloſſ. ſi fueren clerigos, tit.* 18. *lib.* 2. *Ordinam.* Bonacoſ. *commun. crimin. p.* 2. *verbo Clericus, fol.* 11. Couar. *pract. c.* 19. *num.* 8. Bernard. *reg.* 657. *& in pract. canon. c.* 61. & ibi Salzed. *in nouiſſ. edit.* Franc. Marc. *deciſ.* 194. *p.* 2. Viu. *tom.* 1. *communium opinionum, lib.* 4. *tit.* 11. *num.* 43. *verſic. & ideo Clerici, pag.* 565. Azeued. *l.* 10. *num.* 3. *tit.* 3. *lib.* 1. *noua recopil.* Cenall. *communium contra communes, q.* 404. *num.* 3. Aldouin *conſ.* 51. *num.* 29. Pradil. *in ſumma legum pœnal. p.* 2. *caſu* 54. *num.* 9. Maſtril. *Sicilia deciſ.* 159. *à num.* 1. Marta *de iuriſdict. p.* 5. *caſu* 116. *num.* 15. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 5. *collect.* 1613. Farin. *fragment. crimin. p.* 1. *verbo Clericus, num.* 212. *cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia, lib.* 12. *cap.* 25. *num.* 6. Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 11. *num.* 37. Carol. de Graſſis *de effectibus Clericalib. effectu* 8. *ex num.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 23. Bellet. *diſquiſit. Clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina Clericali*, §. 29. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 48. & plures alios, quos ex antiquioribus refert Cened. *ad Decretal. collect.* 148. nouiſſimè Illuſtriſſimus Dominus meus Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad cap. multorum* 2. *num.* 4. *diſt.* 32.

Verumtamen ſi Clericus, qui eſt notarius, fecerit inſtrumentum, valebit, ſi nondum fuerit illi interdictum huiuſmodi officium per ſuum ſuperiorem, nam interim quod non interdicitur, prohibitióque tranſeat in notitiam populi, valebunt inſtrumenta per illum facta, Bart. *in l. vniuerſos, C. de decurion. lib.* 10. *& conſ.* 54. *circa princ.* Abb. *hîc n.* 9. 10. *&* 11. Ferret. *conſ.* 213. *num.* 7. Caſſan. *d.* §. 6. *verbo meſſiers, & ſergens, num.* 42. Franc. Marc. *d. deciſ.* 194. Perez *l.* 15. *tit.* 18. *lib.* 2. *Ordin. pag.* 398. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 4. *q.* 9. *num.* 22. Bellet. *d.* §. 29. *n.* 5. Maſtrill. *d. deciſ.* 159. *n.* 9. Carol. de Graſſis *d. effectu* 8. *num.* 4. 3

Amplia text. concluſionem in Monachis, nam illis interdici officium tabellionis reſoluit Sanch. *d. c.* 13. *n.* 46. vbi *n.* 48. contra Dec. *conſ.* 494. *n.* 14. *& conſil.* 499. *n.* 19. *vol.* 4. & contra Couar. *d. c.* 19. *n.* 8. *verſ. Monachus*, tenet valere inſtrumenta aduersùs hanc prohibitionem confecta à Monacho, qui in ſæculo erat tabellio, quia nullibi inuenitur verbum ea inſtrumenta irritans. Poteſt tamen huiuſmodi Monachus, qui in ſæculo erat tabellio, complere poſt profeſſionem, & ſignare inſtrumenta, quæ in ſæculo confecerat, vel in ſuo protocollo breuiter, & ſuccinctè conſcripſerat, vt poſtea per otium, quoties opus ſit, latiùs extenderet, quia complere vetera inſtrumenta non eſt inſtrumenta de nouo conficere, ſed executio, atque conſummatio inſtrumenti tempore habili confecti, gloſſ. *verbo præmiſſa, in cap vt officium*, §. *verùm quia, de hæret. in* 6. Henric. *hîc in fine*, Bernard. *d. c.* 61. *n.* 3. Nau. *comment.* 2. *de Regular. n.* 42. Com. *d. c.* 19. *n.* 8. *verſ. Monachus*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 8. *art. vlt.* quos refert, & ſequitur Sanch. *d. c.* 13. *n.* 49. vbi *n.* 50. tenet ad hoc exigi ſuperioris licentiam, & *n.* 51. quòd poteſt Monaſterium conuenire, vt Monachus antè notarius hæc inſtrumenta perficiat. 4

Limita primò ſupradictam concluſionem in cauſa hæreſis, in qua poteſt Clericus eſſe notarius ſeu tabellio, vt per text. *in cap. vt officium*, §. *ad conſcribendas, de hæretic. lib.* 6. tradunt Franc. Marc. *deciſ.* 194. *n.* 3. *p.* 2. Dec. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 20. *n.* 47. *& c.* 24. *num.* 15. Farin. *d. verbo Clericus, n.* 228. Bellet. *d.* §. 29. *num.* 9. Carol. de Graſſis *d. effectu* 8. *num.* 12. Maſtril. *d. deciſ.* 159. *n.* 7. 5

Limita ſecundò in Clericis in minoribus Ordinibus conſtitutis, ſumpto ex hoc text. argumento à contrario ſenſu, vt per Franc. Marc. *d. deciſ.* 194. *n.* 4. Farin. *d. verbo Clericus, n.* 233. *&* 234. vbi hoc intelligit procedere in Clerico nullum habente beneficium, aut aliunde vnde viuere poſſit, de quo etiam Perez *l.* 12. *verbo Ni abogado, tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin.* Azeued. *l.* 10. *n.* 3. *tit.* 3. *lib.* 1. *& l.* 20. *tit.* 25. *lib.* 4. *noua recop.* Redoan. *de ſpoliis Cleric. q.* 8. *n.* 53. 6

Limita tertiò in notario Papæ, qui poteſt eſſe Clericus, vt per Franc. Marc. *d. deciſ.* 194. *n.* 2. Farin. *d. verbo Clericus, n.* 237. Bellet. *d.* §. 29. *n.* 9. *verſ. item ſi eſſet.* 7

Limita quartò in Curia Romana, vbi poſſunt Clerici in ſacris etiam beneficia habentes officium tabellionatus exercere propter Summi Pontif. conſenſum, & tantæ Curiæ dignitatem, vt per Albert. Trotium *de vero, & perfecto Clerico, lib.* 2. *c.* 54. *n.* 9. Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 58. *lit. B*, Sayr. *in claui Regia, lib.* 12. *c.* 25. *n.* 6. Farin. *d. verbo Clericus, n.* 237. *verſ. & idem.* 8

Limita quintò, vbi adeſt conſuetudo quod Clericus notariatus officium exercere valeat, vt per Franc. 9

Marc. *d. deciſ.* 194. *num.* 7. Farin. *verbo Clericus*, *n.* 229. *cum ſeqq.*

10 In gloſſ. *Clericis in Sacris*. Notatur ad hoc, quòd Clericus non prohibetur notariatus officium exercere coram iudice Eccleſiaſtico in cauſis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, vt per Maſtril. *d. deciſ.* 159. *n.* 8. Carol. de Graſſis *d. effectu* 8. *n.* 14. Franc. Marc. *d. deciſ.* 194. *n.* 2. & 5. Cou. *d. c.* 19. *n.* 8. *verſ. nam Clericus tabellio*, Bonacoſ. *commun. crimin. p.* 2. *verbo Clericus impune*, *in princip.* Farin. *d. verbo Clericus*, *n.* 224. vbi *num.* 227. dicit, quod ſibi videtur receptior ſententia, quod Clerici ſiue in ſacris, ſiue in minoribus conſtituti beneficium Eccleſiaſticum habentes non poſſunt eſſe notarij etiam in foro Eccleſiaſtico, beneficium vero non habentes, poſſunt etiamſi ſint Sacerdotes.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non debet dictare, aut proferre ſententiam ſanguinis, nec quicquam aliud exercere per quod ad vindictam ſanguinis tendatur, vel purgationi vulgari opem præſtare non debet.*

2 *Sententiam ſanguinis nullus Clericus dictare, aut proferre poteſt, nec ſanguinis iudicium agitare.*

3 *Clericus ſacris initiatus prohibetur vti officio chirurgi cum aduſtione, vel inciſione etiam cauſa pietatis.*

4 *Clerici, vel Monachi chirurgiam, vel medicinam exercentes an & quando irregularitatem incurrant, remiſſiuè.*

Cap. Sententiam ſanguinis. IX.

1 Clericus non debet dictare, aut proferre ſententiam ſanguinis, nec vindictam ſanguinis exercere, nec vbi exercetur, intereſſe, nec literas dictare, vel vlli ſcribere pro vindicta ſanguinis, aut viris ſanguinis præponi. Item Clericus in ſacris non debet exercere artem chirurgiæ, quæ aduſtionem, vel inciſionem inducit, nec impendere ritum conſecrationis, vel benedictionis purgationi aquæ feruentis, vel frigidæ, vel ferri candentis, ſaluis prohibitionibus de duellis, & monomachiis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 469. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 555. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. generali Lateran. *c.* 18. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 2.

2 *Sententiam ſanguinis nullus Clericus dictet.*] Notatur ad hoc, quòd ſententiam ſanguinis nullus Clericus dictare, aut proferre poteſt, nec ſanguinis iudicium agitare. vt per Salzed. *in pract. Bernardi*, *c.* 101. *n.* 1. *in nouiſſ. edit.* Maiol. *de irregul. lib.* 2. *c.* 6. *à princ.* plures alios, quos refert Cened. *ad Decret. collect.* 61. *n.* 1. quibus adde Farin. *fragm. crimin. p.* 1. *verbo Clericus*, *n.* 369. *cum ſeqq.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 11. *n.* 29. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 21. *n.* 13. Bellet. *diſquiſit. Cleric. p.* 1. *tit. de diſciplina Clericali*, §. 26. *n.* 3.

3 *Nec vllam chirurgia artem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Clericus ſacris initiatus, prohibetur vti officio chirurgi cum aduſtione, vel inciſione, vt per Pariſ. *conſ.* 136. *n.* 34. & *ſeq. vol.* 4. Henriq. *in ſumm. lib.* 14. *de irregul. c.* 11. §. 1. *lit. F*, Farin. *d. verbo Clericis*, *n.* 211. Camil. Borrel. *d. tit.* 11. *n.* 41. Bellet. *d. tit. de diſciplina clericali*, §. 31. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 14. *n.* 15. vbi aduertit nullum eſſe text. qui hoc ipſum extendat ad conſtitutos in minoribus habentes ſufficiens beneficium, cum tamen Doctores communiter prohibitionem, de qua *in hoc text.* extendant ad Clericos in minoribus ſi habeant ſufficiens beneficium ad victum, quam quidem reſolutionem ex eo procedere ait, quia omnia interdicta habentibus in ſacris conſtitutis cenſentur quoque interdicta habentibus beneficium ſufficiens ad victum, & citat Nau. *in man. c.* 25. *n.* 112. *verſ.* 33. & *comment.* 4. *de Regular. n.* 28. quod adeo verum eſt, vt nec cauſa pietatis id liceat, Armil. *verbo irregularitas*, *n.* 47. Nauar. *dict. c.* 25. *num.* 110. Sanch. *d. c.* 14. *num.* 16. vbi *num.* 17. quærit an interdictum quoque his omnibus ſit artem medicinæ, ſeu chirurgiæ abſque inciſione, & aduſtione exercere.

Quando autem Clerici, vel Monachi chirurgiam, vel medicinam exercentes irregularitatem incurrant? vide per Doctores citatos *ad cap. tua nos* 19. *de homicid. pag.* 246. & ibi citatis ad Farin. *fragment. crimin. p.* 2. *verbo irregularitas*, *n.* 428. 4

Nec quiſquam purgationi aquæ feruentis, &c.] De purgatione vulgari per ignem, aquam calidam, vel frigidam, vide latè Torreblanc. *de Magia*, *lib.* 1. *c.* 23. *ex num.* 29.

SVMMARIVM.

1 Cap. non magnopere, ſuprà hoc tit. *puniens Religioſos audientes leges, vel phyſicam, importat canonem latæ ſententiæ, & incidentes in illam debent per Ordinarios puniri, & extenditur ad habentes dignitates, & perſonatus, & Preſbyteros.*

2 *Studium Medicinæ, & legum ciuilium prohibitum quibus ſit, oſtenditur, & declaratur* n. 3.

4 *Iuri Ciuili operam dantes ante Clericatum poſt illum aſſumptum non prohibentur ad Doctoratus gradum in eodem iure promoueri, etiamſi ſint Monachi.*

5 *Plebanus dignitatem habet.*

6 *Verba*, ſententiam excommunicationis incurrant, *denotant ipſo iure.*

7 *Clericis, & Monachis ius Canonicum, aut Theologiam profitentibus, licet ad maiorem perfectionem ius ciuile publicè audire.*

Cap. Super ſpecula. X. & vlt. Honor. III.

Cap. non magnopere, *ſuprà hoc tit.* puniens Religioſos extra clauſtrum exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicam, niſi intra duos menſes reuertantur, importat canonem latæ ſententiæ, itavt Epiſcopi tum proprij, tum locorum, vbi ſtudent, publicare debeant tales incurriſſe pœnas *d. cap. non magnopere*. Inſuper vt ſtudium Theologiæ amplietur, idem cap. cum ſuis pœnis extenditur ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpoſitos, Cantores, & alios Clericos perſonatus habentes, & ad Preſbyteros. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 470. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 555. remiſſiuè Ximen. *in concordant. part.* 1. 1

Vt

2 Vt ſacræ Theologiæ ſtudium, quod in Eccleſia Catholica ad impugnandas hæreſes, & ad fidem ſeruandam maximè neceſſarium eſt, non intermittatur, Honor. III. *in præſenti* decreuit, vt excommunicatio, quam tulerat Alexand. III. contra Religioſos exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicam, & intra duorum menſium ſpatium non redeuntes, vt habetur *in c. non magnopere, ſuprà hoc tit.* extendatur ad Sacerdotes, Archidiaconos, & alios perſonatum habentes, niſi huiuſmodi ſtudium intra duos menſes dimiſerint, vt per Alber. Trotium *de vero & perfecto Clerico, lib. 2. c. 35.* Menoch. *de arbitr. caſu* 425. *n.* 28. Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 62. in nouiſſ. edit.* Soar *tom. 5. diſp. 23. ſect. 3. n. 19.* Bellet. *diſquiſit. cleric p. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 30.* nouiſſimè Bonac. *de cenſur. extra Bullam Cœnæ, diſp. 2. q. 4. punct. 6.* vbi etiam docet prædictum duorum menſium ſpatium computandum eſſe à tempore auditionis. Aduerte ſolum Papam diſpenſationem indulgere poſſe, vt Sacerdotes, & alij perſonatum habentes, leges, & Phyſicam audire poſſint, Rebuff. *in tract. nomin. q. 5. n. 33.* Salzed. *ad Bernard. d. c. 62. verſ. ſolus,* Farin. *fragment. crimin. p. 1. lit. B, verbo Clericus, n. 206.*

Prædictis verò pœnis, quæ *in hoc cap.* infliguntur
3 non afficiuntur priuatim, & in Camera iuri Cæſareo, vel Phyſicæ operam dantes, vt melius Canonica decreta intelligant, vt per Albert. Trot. *d. c. 35. n. 5.* Salzed. *d. c. 62. verſ. nec ea,* Farinac. *d. verbo Clericus, n. 207.* Sunt equidem Canones magna ex parte iuri Ciuili coniuncti, vnde emanauit illud vulgare, *leges ſine Canone valent parum, Canones ſine leges nihil,* Roman. *ſing. 654.* vbi inquit: *Legiſta ſenza Capitoli val poco; ma Canoniſta ſenza lege, val niente,* & poſt Rebuff. *de nominat. q. 5. à n. 14.* Menoch. *de arbitr. caſu* 425. *n. 29.* facit notabile Baldi dictum *in proœmio Decretalium,* dum aït iuris Canonici ſanctiones iuris Ciuilis ſubtilitate decorari, ſequitur poſt Palat. Henric. Caniſ. *in tract. differentiarum vtriuſque iuris, à princip.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 1. c. 17. n. 186.* Vnde Calderin. *conſil. vlt. n. 7. de magiſtris,* Anchar. & alij, quos refert, & ſequitur Tolet. *lib. 2. c. 38. n. 6.* & Bonac. *citato loco, n. 5.* tenent non videri ſub excommunicatione interdictum leges, vel Phyſicam domi ſuæ audire, quamvis contrariam ſententiam non ſine probabilitate tueantur Soar. *d. ſect. 3. n. 19.* Filliuc. *tract. 14. c. 7. q. 3. n. 103.* Nauar. *c. 26. n. 116.* Vtrùm etiam prædictis Sacerdotibus, aliiſque perſonatum habentibus vetitum ſit præfatas facultates Sacerdotes, & alios Clericos docere? ab aliquibus ſolet dubitari, apud quos verior, & receptior eſt ſententia negatiua, quia text. *in præſenti,* loquitur de audentibus, non autem de docentibus, & in pœnis non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem; ita Nauar. *d. n. 116. & conſ. 5. num. 2. ſub hoc tit.* Soar. *d. ſect. 3. n. 20.* Sayr. *d. cenſur. lib. 3. n. 32. n. 10.* Filliuc. *tr. 14. c. -. q. 2. n.* 104. & alij contra S. Antonin. & Syluest. apud præcitatos Doctores.

Quando quis ante clericatum iure Ciuili operam 4
dedit, poſt clericatum aſſumptum non prohibetur ad Doctoratus gradum in eodem iure promoueri, etiamſi ſit Monachus, vt per Salzedo *d. c. 59. verſ. illud verò,* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. q. 74. art. 1.* Farinac. *d. verbo Clericus, n. 208.* vbi *n. 209.* reſoluit quòd non prohibe:ur ad Clericatum, ſeu Sacerdotium promoueri, qui Doctoratum iuris Ciuilis, ſeu Medicinæ aſſumpſit.

Plebanos.] Ergo Plebanus dignitatem habet, vt per 5
Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. c. 21. q. 4.* vbi *q. 1.* aſſerit propriè dici Plebanos, qui in minoribus, celebrioribuſque oppidis conſtituuntur, quibus præter Eccleſiæ propriæ curationem, certarum quoque Eccleſiarum, & certorum Preſbyterorum, qui minoribus Eccleſiis præſunt, inſpectio, & obſeruatio committitur.

Sententiam excommunicationis incurrant. Ergo ipſo 6
iure, ſine alia ſententia, per ea, quæ Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 145. & ſeq.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 21. verſ. fallit.*

Aduerte tandem quòd Clericis, & Monachis ius
Canonicum, aut Theologiam profitentibus, licet ad 7
maiorem perfectionem, & intellig ntiam Canonum ſcholas ingredi, & ius Ciuile publicè audire, vt ex Abb. *in c. non magnopere, n. 8. ſuprà hoc tit.* colligit Gom. *in reg. de non tollendo iure quæſito, q. 3. in fine.* Nec ſtatuto noſtræ celebris Conimbricenſis Academiæ *lib. 3. tit. 43. §. 1. & tit. 44. §. 9.* contrarium diſpoſitum eſt, dum Clericos, & beneficiarios quoſcumque prohibet admitti ad curſum Imperialium, quia ſolùm procedit, ne huiuſmodi curſu probari poſſint, & ne valeant ad ſuffragia, vel ad actus admitti: non tamen vt contra facientes, & frequentantes ſcholas ad leges audiendas pro maiori Canonum perfectione culpam, aut pœnas incurrant præſcriptas iure Canonico.

FINIS LIBRI TERTII DECRETALIVM.

COLLECTANEA DOCTORVM,

IN LIBRVM QVARTVM DECRETALIVM.

De Sponſalibus, & Matrimoniis.

TIT. I.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Matrimonij Sacramenti materia vbi tractetur, oſtenditur.*
3 *Sponſalia à verbo* ſpondeo *dicta ſunt, & idem quod ſponſionem ſignificant.*
4 *Sponſalia per promiſſionem futurarum nuptiarum rectè definiuntur.*
5 *Matrimonium plerumque ſic appellatur, interdum coniugium, ſæpiſſimè nuptiæ.*
6 *Matrimonium à matris officio circa prolem denominatur.*
7 *Coniugium ab ipſo vinculo in quo ſubſiſtit Matrimonium rectè dicitur.*
8 *Nuptiæ dicuntur propriè à traditione, quæ fit ſponſæ viro.*
9 *Matrimonium in quo differat à nuptiis, oſtenditur.*
10 *Matrimonium à Deo fuit inſtitutum in lege naturæ ante peccatum ad conſeruationem naturæ humanæ.*
11 *Matrimonium non fuit ſimul inſtitutum ac præceptum à Deo.*
12 *Matrimonium in lege Euangelica de fide eleuatum eſt à Chriſto vt ſit Sacramentum.*
13 *Matrimonium definitur vt ſit viri & mulieris coniunctio indiuiduam vitæ retinens conſuetudinem.*
14 *Matrimonium duplex, aliud verum, aliud putatiuum & quæ ſit differentia inter vtrumque, oſtenditur.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Felin. Panorm. Præpoſit. Marian. Socin. Aretin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Cujac. Stephan. Ranchin. *in continuatione titulorum Decretalium*, Durand. *in ſpeculo iuris, lib. 4. ſub hoc tit.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif.* Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag. 321.* Lancel. *in inſtit. iuris Canon.* Caniſ. *in ſumma iuris Canon.* Cafarel. *in erotem. eiuſdem iuris*, Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. vide Veracr. *in ſpeculo coniug.* 2
Viuald. *in candelabro aureo, tit. de Matrim.* Matienzo *tit. 1. lib. 5. noua recop.* Card. Bellarm. *in ſuis controuerſ. tit. de Matrim.* Iul. Sanazar. *de Matrim. diſſolut.* Franc. Anton. Oliuier. *de nullitate Matrim.* Petr. de Ledeſma *in ſpeciali tract. de Matrim. & ſua ſumm. p. 1. de Sacram. Matrim.* Henr. *in ſumm. lib. 11. de Matrim.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Matrim.* Steph. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Matrimonij impedimenta, & verbo Matrimoniales diſpenſationes*, Gabr. Vaſq. *in diſt. de Matrim.* Filliuc. *in ſumm. tom. 4. tract. 10. de Matrim.* Ægid. de Coninch. *de Sacram. tom. 2. diſp. 21. cum ſeqq.* Ioan. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p. 2. cap. 19. de Sponſal. & Matrim.* Rebell. *de obligat. iuſtitiæ, p. 2. lib. 1. de contractu Matrimonij.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. de Matrimonij Sacramento*, Ioan. Petr. Fontanella *in tract. de pactis nuptialibus, ſiue capitulis Matrimonialibus*, Franc. Molina *de ritu nupt. & pactis in Matrim. conuentis*, Fr. Baſil. Pont. *in tract. de Sacram. Matrim. & in tract. de impedim. Matrim.* Ioan. Gutier. *in ſpeciali tract. de Matrim.* Bonacin. *in tract. de magno Matrimonij Sacramento*, nouiſſimè Gaſp. Hurtad. *in tract. de Matrim.* omnium latiſſimè tribus tomis totam hanc materiam eleganter tractauit Doctiſſim. Thom. Sanch. illius quidem ſacri Ordinis, qui nominis, quòd omne nomen eſt, titulo præſignitur.

Sponſalibus.] Sponſalia à verbo *ſpondeo* dicta ſunt 3
& idem quod ſponſionem ſignificant, ex Alciat. *lib. 1. Parerg. c. 2.* Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 1. n. 1.* Spondere autem apud Iureconſultos promiſſionem per ſtipulationem factam ſignificat, *l. ſciendum 29. §. dictum, ff. de ædilit. edicto, l. ſponſio 7.* vbi Alciat. *ff. de verb. ſignific.* eo quòd antiquis mos fuit eas, quas ſibi vxores petebant, ab eis in quorum poteſtate erant, ſtipulari, *l. 2. ff. de ſponſalib.* Vnde ſponſi quaſi adinuicem per ſtipulationem promiſſi dicti ſunt. Poſtea verò moribus, & legibus factum eſt vt ſponſalia nudis promiſſionibus per nuntium, & epiſtolam contrahantur, vt res omnium frequentiſſima, & ad Reipubl. conſeruationem in primis neceſſaria facile expediri poſſet, *l. 5. & vlt. ff. de ſponſal.* atque ideo parentes pro filiis ſponſalia faciunt, *l. ſponſalia, ff. de ſponſalib.*

Sponſalia per promiſſionem futurarum nuptiarum 4
rectè definiuntur, *l. 5. ff. de ſponſalib. cap. noſtrates 30. q. 5.* Palud. & Sot. *in 4. diſt. 27. q. 1.* Martin. Ledeſm. *p. 4. q. 45. art. 1.* Duaren. *in tract. ſoluto Matrim. de Sponſalib. cap. 1.* Tiraq. *ad leges connub. gloſſ. 1. num. 19.* Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 1. n. 7.* citati per me *in collect. ad audientiam 4. n. 8. de ſponſalib.*

Matrimoniis. Matrimonium aliquando, & plerum- 5
que ſic appellatur, interdum vero coniugium, ſæpiſſimè nuptiæ. Matrimonium *in l. 1. §. ius naturale, ff. de iuſtit. & iure, & in tit. ff. ſoluto matrim. & tit. de ſponſal.* Coniugium *in tit. de coniugio ſeruorum cum ſeq.* Nuptiæ

in

in tit.ff.de ritu nupt.& C.de nupt.cum multis ſeqq. & de
6 *ſecundis nupt.* Prima Matrimonij appellatio à matris
officio circa prolem denominatur,nec immeritò, cùm
7 primus Matrimonij finis proles ſit. Coniugium verò
ab ipſo vinculo in quo ſubſiſtit Matrimonium rectè
dicitur & formaliter, eſtque nomen hoc cæteris præ-
ſtantius,quia ſubſtantiam actus petit, & colligitur ex
cap.cùm initiatur,& ex *cap.coniuges*, & ex *c.coniux* 30.
8 *q.5.* Nuptiæ autem dictæ ſunt ab iis,qui operto capite
in ſignum pudoris mulieres viris tradebant, iuxta
doctrinam D. Pauli 1. *ad Corinth. cap.* 11. notant Do-
ctores *in c.* 24. *Geneſeos.* Vnde nuptiæ dicuntur pro-
priè à traditione, quæ fit ſponſæ viro, & primam con-
tractus executionem continent, & citra copulam. Vn-
de Iureconſ.ait, *in l.mulierem 5. ff.de ritu nupt.* mulie-
rem abſente viro per procuratorem poſſe nubere, ſi
ad eum ducatur, abſentem verò mulierem,quæ virum
expectat, non poſſe per procuratorem illi nubere. In-
tellige autem ad nuptias eſſe Matrimonium,vt mulier
ducatur ad virum, & in eius poteſtatem tradatur,
nunquam tamen ad earum perfectionem copula
requiritur, & hoc eſt, quod ſignificat Vlpian.*in l.cùm
fuerit 15.ff.de condit. & demonſtr.l.nuptias, ff.de regul.
iuris.*

9 Conſtat autem apud Iureconſultos Matrimonium à nuptiis in eo differre quòd Matrimonium ſignificat ſolum contractum, qui conſenſu perficitur, nuptiæ verò ſolemnitatem,qua mulier in domũ viri ducitur,vt planè colligitur ex *d.l.mulierem*,iuncta *l.Seia 5.ff.de donat.inter virum,& vxor.* quæ ſic ad concordiam reduci debent,idem probat *l.ſi donationem 22.l.ſancimus 24.C. de nupt.* quamvis Duaren.*in tract. ſolute matrim. tit.de nupt.* exiſtimet à Matrimonio nuptias non differre,nec ductionem ad domum requirere, cuius interpretationem præcitata iura non patiuntur.ſed hoc ſeruat antiquitas,hodie verò & nuptiæ,& coniugium, & Matrimonium idem ſignificant, vt colligitur ex *cap. priuſquam 27.q.2.* ideo fortaſſe, quia olim contractus Matrimonij priuatim,& domi fiebat.poſtea verò cum ſolemnitate ad domum viri mulier ducebatur,& nuptiæ celebrabantur, hodie verò cùm nuptiarum domus Eccleſia ſit,ex Gregor.*homil.38.in Euang.col.4.*& illa nuptiarum ſolemnitas aboleuerit, rectè his nominibus promiſcuè vtimur.

10 Matrimonium à Deo fuit inſtitutum in lege naturæ ante peccatum ad conſeruationem naturæ humanæ per productionem indiuiduorum ſub ſpe. Cùm enim Deus maſculum, & fœminam tantùm per ſe ipſum creauerit immediatè, & non aliter quàm per Matrimonium genus humanum conſeruari, & propagari potuiſſet,planè vbi primum maſculus,& fœmina creati ſunt, Matrimonium fateri oportet, & ſic aſſerendum Matrimonium inſtitutum fuiſſe facto potius quàm verbis dum Dominus maſculum & fœminam tantùm fecit, & Euam Adamo tradidit, & promulgatur ab ipſo Adamo lumine naturæ per illa verba: *Hoc nunc os ex oſſibus meis*, quæ habentur *Geneſ. cap. 2. ad fin.* & hoc apertè docuit Chriſtus Dominus *Matth.* 19. *poſt princ.* qui vt oſtenderet vxorem dimitti non poſſe, & Matrimonij vinculum indiſſolubile eſſe, illa tantùm verba adduxit: *Propter hanc relinquet homo*, &c. aperte ſignificans inſtitutionem Matrimonij indiſſolubilem facto creationis,& Adami promulgatione fuiſſe conſtitutam; quare hanc partem tuentur Magiſt. *in 4. diſt. 26. in princ.* Scot. *ibid quaeſt. 1. §. per hoc patet*, Bonauent.*art.1.quaeſt.2.* Riccard.*art.1. quaeſt.4.* Hugo *lib. 2. de Sacram. quaeſt.* 11. Alexand. de Neuo *in hac rubr.num.17.* Couar. *de ſponſalib. part.2. cap.1. §.vnic. num. 6.* Fuit autem Matrimonium prædicto modo inſtitutum de ſe in officium naturæ, quia nullus alius finis,aut neceſſitas ante peccatum eſſe poſſit,poſtquam verò primi parentes peccauerunt, cœpit eſſe remedium concupiſcentiæ, quod docet Auguſtin. *lib.9. ſuper Geneſ. cap. 7.* Hugo *d. loco*, ad hoc reducendus eſt Durandus, dum, ait Matrimonium duplicem habere finem, & duplicem inſtitutionem, alteram quæ fuit facta in paradiſo ante peccatum in officium naturæ, alteram extra paradiſum poſt peccatum in remedium concupiſcentiæ, eſt enim hoc ineptum, niſi prædicto modo intelligatur, vt ſcilicet vna tantùm fuerit Matrimonij inſtitutio in officium naturæ ante culpam, poſt ea verò manſit in remedium concupiſcentiæ.

Quamvis Matrimonium inſtitutum ſimul ac præ- 11
ceptum eſſe à Deo, illis verbis, quæ dixit Gen. c. 1. *Creſcite & multiplicamini*,&c.teneant Sot.*in 4.diſt.26. q.2.art.2.verſ.nihilominus*, Sylueſt.*in ſumm. verbo Matrimonium 1.q.2.* Viuald.*in candel. aureo, part.1.* vbi de Matrim. *num.7.* Perez *l.1. verſ. que es el pararſo, tit.1. lib.5.Ordin.pag.20.* Petr. de Ledeſma *de matrim.q.42. art.2.* Henriq. *in ſumm. lib.11.de matrim.cap.1.* §.3. & plures,quos refert,& ſequitur Sanch *de matrim.lib.2. diſp. 4. num.3.* horum enim opinio confunditur primò,quia illa verba, *Creſcite*, &c. benedictionem Domini, & præceptum de generatione, & executione Matrimonij continent, quoniam illo tempore tenebantur homines liberis operam dare, nec potuiſſet aliquis in matrimonio ſine copula permanere propter neceſſitatem conſeruandæ naturæ humanæ, ac propagandæ ſpeciei, ſicut etiam brutis Dominus præcepit per eadem verba;præceptum de executione Matrimonij licèt virtualiter mandatum de eo contrahendo contineat,aptum non erat ad inſtitutionem ſignificandam, priùs enim res inſtitui debet, & exiſtere quàm de ipſa præceptum detur. Accedit quòd illa verba dicta ſunt poſtquam Deus Euam formauit, eamque Adamo adduxit, qui illico vxorem recepit, & Matrimonium ſignificauit illis verbis, *Hoc nunc os*, &c. & *Propter hanc relinquet homo*,&c. Poſtea verò Dominus dixit,*Creſcite, & multiplicamini*, &c. & quamvis hæc verba referantur *Geneſ.c.1.* verba autem Adami, *c.2.ad fin.* oportet intelligere illa verba Domini prolata fuiſſe poſtquam Adamus Matrimonium agnouit,& pronunciauit,quia vbi primùm Eua creata eſt,adducta fuit ad Adamum, qui ea viſa ſtatim prædicta verba protulit. Vnde fit,vt per illa verba, *Creſcite*, &c. Matrimonium inſtitutum non fuerit, quod prius Adamus pronunciauerat. Accedit quòd eadem verba habentur *Gen.c.9.* & dicta ſunt Noë, & vxori ipſius, filiis & vxoribus eorum; igitur cùm ibi præceptum prolis ſuſcipiendæ, & benedictio tantum continebatur,ſic dicendum eſt *in cap.1.*

In lege etiam Euangelica conſtat de fide Matrimo- 12
nium eleuatum eſſe à Chriſto vt ſit Sacramentum,approbatum videlicet *Ioan. 2.* inſtitutum autem *Matth.* 19.dum Chriſtus illud commendauit, eiúſque inſeparabilitatem præcepit,dicens:*Quos Deus coniunxit,homo non ſeparet.* ita Domin.Sot.*in 4 diſt.26.q.2.art.2. verſ. ex quo fit.* Petr. Sot. *lect.2. de Matrim. verſ.de inſtitutione*,Henriq.*d.lib.11.c.2.§.1.*Sanch.*d.lib.2.diſp.4.n.5.* Vtrùm autem Matrimonium ſit homini naturale, dixi *ad cap.ius naturale,diſt.1.n.21.*

Definitur Matrimonium vt ſit viri & mulieris con- 13
iunctio,indiuiduam vitæ retinens conſuetudinem, *in l.1.ff.de ritu nupt. §.1. Inſtit.de patria poteſt. ſumm.27. q.2.cap.illud, in fine,de praeſ.* loco generis ponitur *coniunctio*, quæ vinculum vtriuſque ſignificat, in quo eſt ſubſtantia.Prima differentia eſt viri, & mulieris, per quam ſignatur de ratione Matrimonij eſſe vt ſit inter duos diuerſi ſexus;iuxta illud Matth.19.*Maſculum,&*

fœminam fecit eos. Secunda differentia eſt indiuiduam vitæ conſuetudinem, per quam eſſentialiter ab aliis conuentionibus, & ſocietatibus diſtinguitur, quæ non habent vinculum indiſſolubile, & perpetuum, & per eam contubernia excluduntur, quæ non ſunt de ſe indiuidua, licèt enim ea turpitudine toto vitæ tempore duo perſeuerauerint, Matrimonium tamen non erit, nec indiuidua vitæ cóſuetudo dici poterit, illã enim indiuiduam dicimus, quæ de ſe talis eſt, & diuidi à contrahentibus non poteſt. Qua ratione non differt hæc definitio ab alia tradita à Theologis *in 4. diſt. 25. q. 1.* & ſequitur Sanch. *d. lib. 2. diſp. 1. num. 1.* dum aiunt, Matrimonium eſt coniunctio maritalis viri, & mulieris inter legitimas perſonas indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens, ſiquidem dict. *maritalis* includitur in conſuetudine indiuidua, quoniam nulla alia indiuidua eſſe poteſt. Ruſus illa verba, *inter legitimas perſonas*, eiſdem etiam verbis includuntur, quoniam indiuidua eſſe non poteſt coniunctio inter inhabiles propter defectum naturæ.

14 Multiplices in varias ſpecies à Doctoribus adducuntur Matrimonij diuiſiones, quas explicat Henriq. *in ſumm. lib. 11. de Matrim. c. 5. in princip.* ſed inter alias ſciendum eſt Matrimonium duplex eſſe, aliud verum, aliud putatiuum: verum eſt illud quod verè interuenit inter perſonas habiles ad contrahendum cum omnibus ſolemnitatibus, & requiſitis ad ipſius validitatem neceſſariis. Putatiuum tripliciter diſtinguitur à D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem 23. §. vltim. n. 22. ff. ſoluto Matrim.* ſed in genere illud dicitur quod de facto contractum eſt, ſed tamen propter aliquod iuris impedimentum valere non potuit, dicitúrque putatiuum ad veri differentiam, quia figuram habet Matrimonij, & Matrimonium putatur, cùm tamen verè non ſit validum, explicat poſt alios Bapt. Coſt. *de facti ſcientia, & ignor. cent. 2. diſt. 32. ex n. 2.* Inter vtrumque illa eſt differentia quòd Matrimonium verum filios legitimos reddit, ſiue antecedat, ſiue ſubſequatur, ex dicendis *ad c. 1. & ad cap. tanta infr. hoc tit.* & conſequenter inde profluunt effectus omnes, quos lex communicat legitimis filiis tam reſpectu ſucceſſionis, quàm alimentorum. In Matrimonio putatiuo contraria regula eſt ſtatuenda, quòd veri Matrimonij effectus non operatur, præterquam in caſibus ſpecialiter iure expreſſis, vt concludit vulgaris reg. *in quod de iure nullum eſt, nullum producit iuris effectum, l. non dubium, C. de legib.* ex quibus ita regulam conſtituit, & multis ſimilibus confirmat Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 59.* patétque exemplũ *in l. ... ff. vnde vir, & vx.* ibi, *ſi iniuſtum ſit Matrimonium, bonorum poſſeſſio nequaquam peti poterit,* & in terminis controuerſæ quæſtionis vtrùm maritus accuſare poſſit iure mariti vxorem putatiuam, quam de facto duxit ſtante impedimento, propter quod Matrimonium de iure non valuit, quod non poſſe probare videtur text. *in l. ſi vxor, §. 1. verſ. ſed ſi ea, ff. ad leg. Iuliam de adult.* vnde eam non poſſe occidere in adulterio deprehenſam, ex reg. *l. marito, in fin. ff. eod. tit.* vt notat ex communi Anton. Gom. *l. 80 Tauri n. 48.* latè D. Barboſ. *in l. 2. in princ. p. 1. n. 98. ff. ſoluto Matrim.* ſed non reſpondet ad text. *in d. l. ſi vxor, in fin. eiuſdem, §. 1.* ibi, *ſiue iuſta vxor fuerit, ſiue iniuſta,* ſed poterit reſponderi cum Briſſon. *lib. ſingulari, de adulter. c. 6.* Cuiac. *lib. 6. obſeru. 16.* Iacob. Rænard. *var. lib. 4. c. 16.* iniuſtam vxorem intelligi ibi non de vxore contra leges Matrimonium contrahente, ſed de vera, quæ tamen ſine antiqua ſolemnitate contraxit, de qua meminit Briſſ. & alij nouiores poſt illum citati, atque etiam Henriq. *d. lib. 11. c. 13. §. 8.*

SVMMARIVM.

1. *Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur, nec inualidatur ſi conſuetudo patria non ſeruetur.*
2. *Matrimonium valet quamvis non ſeruetur conſuetudo regionis.*
3. *Conſuetudinis nulla ſunt vires circa ſubſtantiam Matrimonij.*
4. *Præſtatur intellectus ad hunc text.*
5. *Statutum laicorum diſponens circa ſubſtantiam Matrimonij inhibendo, vel impediendo illud, vbi Eccleſia non improbat, non valet.*
6. *Princeps ſæcularis inter Chriſtianos addere poſſet impedimenta irritantia niſi Eccleſia eam facultatem ſuo iudicio reſeruaſſet.*
7. *Statuta prohibentia mulieribus ne extra territorium nubant, nulla ſunt.*
8. *Conditio poſita per teſtatorem hæredibus ſuis ne cum alicuius ſectæ hominibus Matrimonium contrahant, an iure ſuſtineatur? remiſſiuè.*
9. *Mulier nubendo viro alterius fori mutat ſuæ originis forum.*
10. *Coniuges tenentur ſimul habitare ad adiuuandum ſe mutuo, atque familiam promouendam.*

CAP. De Francia. I.

Ex Concil. Tribur.

MAtrimonium tenet ſi contrahatur non ſecundùm leges, & conſuetudines illius loci, & ſi quis prima dimiſſa aliam ducit, debet ſecundam dimittere, & ad primam reuertere, & pœnitentiæ ſubiici, quia primam dimiſit, & ſecundam accepit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Aretin Anchar. Butr. Felin. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Canis. Cuiac. Vin. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 1.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 557.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur *ex Concilio Triburienſi c. 39.* refertur à Burchard. *lib. 9. Decret. c. 6?.* & Iuo. *p. 8. c. 213.* & ab Ant. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 1.* 1

Concilium Triburienſe celebratum fuit ſub Pontifice Formoſo, & Imperatore Arnulpho à viginti duobus Epiſcopis Germanorum anno Domini 595. Miſeratus ſanctus Præſul cladem, & deformitatem Eccleſiæ, quos voluit, collegit Epiſcopos tempore illo tumultuoſo. Triburienſis loci non meminerunt antiqui, eſt autem hodie villa, quæ Germanica lingua dicitur *Triburſità* vltra Rhenum propè Moguntiacum. Vide Card. Baron. *tom. 10. annal. Eccleſ. anno Chriſti* 895.

Collige ex text. valere Matrimonium etiamſi non 2 ſeruetur conſuetudo regionis, vt per Perez *l. 1. gloſſ. 4. pag. 24. tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Cened. *pract. & Canonic. quæſt. lib. 1. quæſt. 21. à princ.* nullæ enim ſunt conſuetudinis vires circa ſubſtantiam Matrimonij Abb. *hic, num. 3.* Zabarel. *num. 5.* & alij, quos refert Sanch. *de Matrimon. lib. 7. diſput. 4. num. 9.* vbi *num. 11.* exiſtimat conſuetudinem legitimè præſcriptam, & rationi conſonam (qualis petitur *in cap. fin. ſup. de conſuet.* ad legem ſtatuendam, & ad ſtatuta derogandum) vires habere inducendi nouum impedimentum dirimens, ac ſubinde Matrimonium aduerſùs eam conſuetudinem initum eſſe nullum; & addit ibi conſuetudinis Galli- 4 cæ violationem in præſenti non obſtare valori Matrimonij, eò quòd deficeret poteſtas in inducentibus

eam;

eam; quia ſtatutum laicorum diſponens circa ſub-
ſtantiam Matrimonij inhibendo, vel impediendo il-
lud vbi Eccleſia non improbat, nec impedit, non va-
let, vti diſponens de materia ſpectante ad Eccleſiam,
ita Bernard. *reg.* 698. Conar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 6. §. 10.
n. 16. Brunel. *de ſponſal. concl.* 29. *n.* 1. Gaet. *in repet. cap.*
6 *ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *n.* 299. *cum ſeqq.* Poſſet tamen
Princeps ſæcularis inter Chriſtianos addere impedi-
menta irritantia, niſi Eccleſia eam facultatem ſuo iu-
dicio reſeruaſſet, vt per Angl. *in florib. Theolog. p.* 1. *de
Matrim. q.* 13. *de impedimentis conſanguin. art.* 3. *diffic.* 4.
Barth. de Ledeſma *de Matrim. dub.* 29. *concl.* 1. *in fine*,
Petr. de Ledeſma *eod. tract. q.* 50. *art.* 1 *dub.* 1. Henriq. *in
ſumm. lib.* 12, *de Matrim. c.* 1. §. 4. Sanch. *de Matrim.
lib.* 7. *diſp.* 3. *n.* 1.

Sed tranſit de gente ad gentem, &c.] Ergo Matrimo-
nium contrahendum eſt ſecundùm leges, ac loci con-
ſuetudinem, vbi illud celebratur, & poſtquam ita
contrahitur, non eſt diſſoluendum, nam cùm Matri-
monium contractus ſit quanquam à Chriſto Domino
ad rationem Sacramenti eleuatum, *cap. fin. de condit.
appoſ.* ſequitur quòd quemadmodum in contractibus
attenditur locus vbi illi met celebrantur, & eodem
modo in matrimonio obſeruandum eſt *l. ſi fundus* 6.
ff. de euict. l. vnicum ff. ſi certum pet. ac quemadmodum
contractus alibi celebrati non diſſoluuntur quanquam
diuerſæ ſolemnitatis ſint, quæ obſeruantur in loco
alterius ex contrahentibus, ita neque Matrimonium
diſſoluendum erit, quia tranſitus de gente ad gentem
non poteſt cauſare mutationem re non integra atque
perfecta, *l. ſicut*, *C. de act. & obligat.* ita Ant. de Fuer-
tes *Canon. lect. lib.* 1. *c.* 4.

7 *Cauſatus eſt quod eam, non ſua*, &c.] Notatur ad hoc,
quòd ſtatuta prohibentia mulieribus ne extra territo-
rium nubant, nulla ſunt, vt per Hieron. Gabr. *conſ.* 12,
n. 9. *lib.* 2. me citato *in hoc loco*, Diana *reſol. moral. p.* 1.
tract. 3. *reſol.* 56. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *differ.* 7.
8 *n.* 26. *cum ſeqq.* & à *n.* 34. diſputat an conditio poſita
per teſtatorem hæredibus ſuis ne cum alicuius ſectæ
hominibus Matrimonium contrahant iure ſuſti-
neatur.

9 Notatur etiam ad hoc, quòd forum ſuæ originis
mutat mulier nubendo viro alterius fori, vt per
10 Duenh. *reg.* 377. Nam coniuges tenentur ſimul habi-
tare, & conuiuere ad iuuandum ſe mutuò, atque fa-
miliam promouendam, Valer. Reginald. *in praxi fori
pœnit. lib.* 32. *n.* 302.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro etiam iurata, diſſoluuntur ſi ſponſi ſe diſſoluunt.*
2 *Sponſalia etiam legitimè contracta per mutuum ſponſorum diſſenſum dirimuntur.*
3 *Procedit text. in præſenti, cum ſponſi ſimul liberè mutuo conſenſu non coactè ſponſalia præcedentia diſſoluunt.*
4 *Sponſaliorum diſſolutionem quomodo facere debeat Ordinarius, oſtenditur.*
5 *Impedimentum publicæ honeſtatis nullum naſcitur ex ſponſalibus mutuo conſenſu diſſolutis.*
6 *Sponſalia iurata certæ alicui perſonæ etiam intuitu Dei mutuo diſſenſu diſſoluuntur.*
7 *Remiſſio, qua diſſoluuntur ſponſalia, debet eſſe libera, non metu, aut dolo inducta.*
8 *Sponſalia obligant ſub culpa mortali.*
9 *Iuramentum à parte, parti remitti poteſt.*

CAP. Propterea. II.

Innoc. III.

SPonſalia, ſeu Matrimonium de futuro contrahens 1
purè ſine conditione, fide hinc inde data, ſi deinde
ad inuicem nolint contrahere, ſunt admonendi vt
datam fidem ſeruent: ſed deinde non ſunt cogendi,
ſed tolerandi, ne quid deterius contingat, cùm eam
ducit quam odio habet, ſicut qui contrahunt ſocieta-
tem data fide, & poſtea eam adinuicem ſibi remit-
tunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect.
Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Felin. Panorm.
Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo,
Caniſ. Cujac. Cened. *collect.* 97. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris
Pontif. pag.* 557. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 2.
remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.
refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 1.
c. 11. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 6.
cap. 33.

Collige ex text. ſponſalia etiam legitimè contracta 2
per mutuum ſponſorum diſſenſum dirimi, vt per
Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 5. *n.* 3. Mozz. *de contract. tit. de
ſponſal.* §. *quomodo ſeruentur, ſeu annullentur ſponſalia,
ex n.* 3. Hurtado *in tract. de Matrim. diſp.* 2. *difficult.* 1.
Brunel. *de ſponſal. concl.* 9. *n.* 2. & plures apud Cened *ad
Decret. collect.* 97. *n.* 4. quibus adde Sanch. *de Matrim.
lib.* 1. *diſp.* 52. *n.* 2. Rebel. *de obligat iuſtitiæ*, *p.* 2. *lib.* 4.
q. 8. *sect.* 1. *n.* 1. Fr. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *corp.* 15.
n. 23. Bonacin. *de Matrim. q.* 1. *p.* 10. *n.* 1. Ægid de Co-
ninck *de Sacram. & cenſur. tom.* 2. *diſp.* 23. *dub.* 1. *n.* 1.
Gutier *de Matrim. c.* 24. *à princ.* vbi *n.* 3. obſeruat text. 3
in præſenti, verè & propriè tunc procedere cùm ſponſi
ſimul liberè mutuo conſenſu non coactè ſponſalia
præcedentia diſſoluunt, & *n.* 4. aduertit oportere pro 4
maiori negotij ſecuritate quòd prædicta vera remiſſio
vtriuſque partis fiat coram Ordinario Eccleſiaſtico
contrahentium; & prius moneantur, & modis omni-
bus inducantur ad obſeruantiam fidei interpoſitæ, &
inter ſe præſtitæ de contrahendo Matrimonium, vt
in hoc text. quo facto per iudicem, ſi adhuc partes
conſentiant in diſſolutione ſponſalium, iudex eam diſ-
ſolutionem approbabit, licentiámque vtrique conce-
det liberè cum alio contrahendi. Et ex his ſponſali- 5
bus, quæ mutuo conſenſu diſſoluuntur nullum naſci
publicæ honeſtatis impedimentum, tenent Baſil. Pont.
de impedimentis Matrimonij, *c.* 18. §. 2. *verſ. ſequitur
quinto*, Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 68. *n.* 21. quod quidem verum
eſt, nam Sacra Congreg. Concilij cenſuit ſponſalia
per verba de futuro contracta, poſſe quandoque ante
contractum Matrimonium per verba de præſenti mu-
tuo contrahentium conſenſu diſſolui, ac vbi ſic diſſo-
luta fuerint, nullum hodie inducere impedimentum;
provt teſtantur Rebell. *de obligat. iuſtit. p.* 2. *lib.* 3. *q.* 14.
n. 2. & *in declarat. ſect.* 5. *n.* 99. Armendar. *in addit. ad
recop. legum Nauarræ*, *lib.* 4. *tit.* 5. *l.* 1. *in declar. n.* 86.
& 72. quos refero *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 51.
num. 188.

Principalis huius text. concluſio, quæ habet ſpon-
ſalia etiam iuramento firmata mutuo conſenſu diſ-
ſolui, intelligitur, ſi cauſa eueniat in cuius euentum
contrahentes aut non poſſunt, aut non intendunt ſe
obligare; nam actus, qui ad effectus futuros diriguntur,
tur, principaliter diſſoluuntur, ex prædictis cauſis;
ſed nulla eſt ex qua id manifeſtiùs appareat, quàm
mutuus diſſenſus, per quem contractus ciuiles ex na-
tura rei diſſoluuntur, *reg.* 1. *de regulis iuris*, *in* 6. Ergo,
&c. Deinde probatur, quia iuramentum de ſe non
pertinet

pertinet ad faciendam obligationem, nec eius ſubſtantiam immutat, ſed eam confirmat iuxta ſuam naturam, quam habet à lege, *cap. quemadmodum, de iureiur.* cum traditis per Aym. *conſ.* 12. *n.* 1. Sed omnis obligatio, quæ partium conſenſu perficitur, ex natura rei diſſoluitur earundem diſſenſu, ergo licèt iuramentum accedat, diſſolui poteſt. Propterea iuramentum promiſſorium in gratiam partis principaliter factum, ab eo remitti poteſt, *c.1.de iureiur.*& *ibi*, omnes ſcribentes, S. Thom. 2. 2. *q.* 189. *art.* 4. Bart. receptus *in l. Labeo, n.* 4. *ff. de iureiur.* Couar. qui alios refert, *in cap. quamvis pactum, p.* 1. §. 2. *n.* 1. Roland. *conſ.* 99. *n.* 5. *lib.* 3. ſed ſponſalia iuramento firmata principaliter fiunt in fauorem partium; ergo ab illis remitti poterunt, nam cùm materia iuramenti, in quam cadit; ſit promiſſio facta homini altero remittente promiſſionem, ceſſat obligatio iuramenti, quæ in illa fundabatur, *cap. debitores, de iureiur.* Tandem colligitur ab exemplo ſocietatis, quæ de iure communi partium conſenſu dirimitur, §. *manet Inſtit. de ſocietate.* Quibus rationibus in hoc text. ſponſalia ſecundùm iuris regulas diſſolui tenent Innoc. Butr. Zabarell. Abb. *num.* 5. & Præpoſ. *n.* 6. *in præſenti*, aſſerentes eſſe communem ſententiam S. Thom. & alij Theologi *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 3. Sot. *q.* 2 *art.* 5. Ledeſm. 2. *q.* 45. *art* 3. Sylueſt. *in ſumm. verbo ſponſalia, quæſt.* 10. Angel. *eod. verbo, num.* 20. Cou. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 3. *in princ. num.* 1. Nauar. *in man. cap.* 22. *num.* 25. poſt Tolet. & Rebell. nouiſſimè Baſil. Pont. *in ſuo tract. de Sacramento Matrimonij, lib.* 13. *c.* 9. *n.* 1.

Verùm contra omnes contendit gloſſ. *in præſenti, verbo tolerari*, in hoc text. contineri promiſſionem minoris mali ad euitandum maius, eandem ſententiam repetit illa ſimilis *verbo compellas, in c. ex literis, infra hoc tit.* & alia *verbo indicio, in fine, in cap. de illis, de deſponſat. impuberum.* Pro qua ſententia prædictarum gloſſarum verba huius text. multis modis expendi ſolent, primò ibi, *monendi ſunt, & modis omnibus inducendi.* Etenim ſi ſine peccato poterant recedere, quorſum induci & moneri debeant, vt id faciant, quod non tenentur, & Eccleſia non ſolet tam ſtrictè admonere ad illa, quæ iuſtè omitti poſſunt. Rurſus contra communem faciunt illa verba: *Ne fortè deterius inde contingat*, quibus manifeſtè fit comparatio inter duo mala; faciunt etiam illa, ibi: *hoc poſſit in patientia tolerari*, etenim in patientia toleratur quod iniuſtè, & non merenti fit, patientia enim voluntaria percuſſio eſt mali, non meriti, atque ideo illis verbis oſtendit Pontifex malum aliquod hic tolerari. Quæ quidem gloſſarum ſententia vltra verba text. confirmatur ex eo, quia eiſdem ferè verbis vtitur text. *in cap. requiſiuit, infrà hoc tit.* quinimo & plura habet text. *in præſenti*, ad permiſſionem ſignificandam, ſed nemo negat *in d. cap. requiſiuit*, permitti peccatum ad euitandum maius; ergo idem dicendum eſt *in hoc text.* Accedit etiam *cap. cum iam dudum, ad fin. de præbend.* vbi gloſſ. vlt. & DD. notant tolerari in patientia, quod non iure fit.

Nec difficultatem tollunt DD. *prædictis locis*, dum aiunt propter vulgi opinionem falsò exiſtimantis periurium committere eos, qui recedunt à ſponſalibus iuratis ſummum Pont. *in hoc text.* adhibuiſſe verbum, *tolerantiæ*, etenim contra eos aduerto quòd vel illa vulgi opinio tanquam vana contemni poterat, & potiùs oportebat errorem explicare, & tunc ineptè Pontifex adhibet verba promiſſionis; aut illa vulgi opinio non poterat iure contemni, & iam datur hic vera promiſſio alicuius mali. Rurſus confunditur DD. reſponſio eo argumento, quòd text. ille quatenus lex eſt non præſentem nunc temporis opinionem vulgi, & cauſam particularem definiuit, ſed futuris ſponſalibus legem præſcribit; ergo quamvis vulgi opinio deficiat, oſtendit Pontifex non eſſe licitum in poſterum à ſponſalibus mutuo iuramento confirmatis ſine cauſa recedere. Præterea ſic arguitur; ſi lex ad euitandum ſcandalum puſillorum credentium non licere ab eo iuramento recedere, iubet illud ſeruari, vt DD. volunt, iam & ratione præcepti Eccleſiæ id iuſtè mandantis, & ratione ſcandali vitandi peccatum committit, ſiquidem & ſcandalum paſſiuum puſillorum in iis, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis, ex præcepto vitari debet, *c.* 2. *de noui oper. nuntiat.* D. Thom. 2. 2. *q.* 43. *art.* 7. D. Anton. *p.* 2. *tit.* 7. *c.* 4. Couar. *in cap. quamvis pactum, p.* 1. *in princ. n.* 4. Nauar. *in man. c.* 14. *n.* 30. Accedit quòd hic text. nihil aliud conſiderat quam fidem, & iuramentum; ergo non agit de vitando ſcandalo, & vulgi opinione tunc exigente, ſed de vitanda occaſione in poſterum: quamobrem ſi verba legum propriè accipienda ſunt, concedendum eſt *in hoc text.* conſtitutum eſſe eos, qui mutuo iuramento ſponſalia contraxerunt, non poſſe ſine culpa recedere mutata voluntate propter iuramenti religionem, & reuerentiam.

Quare dicendum puto *in hoc text.* permiſſionem contineri non quatenus iuramentum ibi ex ſua vi obliget, ſed quatenus violatur lex humana iubens ſeruari iuramentum, quod ſine diſpendio ſpirituali ſeruari poteſt, licèt de ſe non obliget ad conſeruandam Religionem ipſius, in hoc enim text. præceptum ad futura continetur de ſeruando tali iuramento, & permiſſio conceditur facienda ſi contrahentes nolint ſe admittere ne deterius contingat, quo pacto rectè ſenſit gloſſ. *in præſenti.* Summi namque Pontifices tantum detulerunt iuriſiurandi religioni, ne aut veniret in contemptum, aut periuriis daretur occaſio, vt ſtatuerint ſeruandum eſſe omne iuramentum, quod ſine diſpendio ſalutis ſpiritualis ſeruari poteſt; quamvis de ſe aliàs non obliget, conſtat hoc ex *cap. commiſſum hoc tit.* & manifeſtè ex *c. cum contingat, de iureiur.* dum iuramentum mulieris, quod ex vi ſua non obligabat ſeruari iubet, idque euidentius apparet ex illis verbis, *non vi, aut dolo*, nam ſi iuramentum illud obligaret de ſe, planè ius non tolleret obligationem, iuxta *cap. ſi verò, illo tit. de iureiur.* cùm ergo iubeat ſeruari iuramentum non vi nec dolo præſtitum, *ne periuriis* detur occaſio, ſequitur quòd non ex vi *ipſius iuramenti*, ſed ex præcepto Eccleſiæ ad conſeruandam eius religionem eſſe adimplendum, idem colligitur ex *cap. quamvis pactum, de pactis lib.* 6. *& ex cap. verum*, §. *ceterum, & ex cap. debitores, de iureiur.* Nec refert quod iuramentum factum parti ab ea remitti poteſt, etenim in aliis iuramentis, quæ ab vno tantum fiunt, & alteri acquiruntur, id planum eſt, cæterum in iuramentis mutuis viciſſim factis, præſertim de Matrimonio contrahendo non adeo manifeſtum apparet ex vtriuſque remiſſione obligationem diſſolui, cùm ad id ſe partes videantur obligare ne ſine cauſa recedant, poteràtque vulgus, & non omnino imperiti exiſtimare contra iuramentum facere eos, qui ſic receſſerint & ideo non obſtante mutuo diſſenſu iubentur hoc iuramentum ſeruare. Accedit quod in eo materia ipſa publicam vtilitatem continet, iuxta *l.* 1. *ff. ſoluto matrim.* & interim dum ſponſi de religione non cogitant, merito iubentur iuramentum ſeruare. Nec me mouet exemplum ſocietatis *in hoc text.* adductum, ſiquidem non agit Pontifex de Societate ſimplici, ſed de illa, quæ interpoſita fide, id eſt, iuramento contracta fuit, quemadmodum enim in principio fides iuramentum ſignificat, ſic etiam in fine, & in hac iurata ſocietate eadem ratione affirmandum eſt, quod niſi cauſa

aliqua vrgens ſuperueniat, non poterunt ſocij recedere.

6 Amplia principalem textus conclusionem procedere in ſponſalibus iuratis certæ alicui perſonæ, etiam intuitu Dei, hoc eſt, propter eius amorem & eleemoſynam pauperi faciendam, nam tunc per huiuſmodi perſonæ, cuius intererat, remiſſionem, etiamſi vtrinque iurata ſunt, mutuo quoque diſſenſu diſſoluuntur. Vide Couar. *in cap. quamvis pactum, de pactis, lib. 6. p. 1. §. 3. n. 1. & 4. & de ſponſalib. p. 1. c. 5. in initio, n. 1.* Nauar. *in man. cap. 22. num. 25.* Brunel. *d. concl. 9. n. 1. & 2. & concl. 16. n. 11.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 245. n. 10.* Lancel. *Inſtit. iuris Canon. lib. 2. tit. de ſponſalib. verbo liberent.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 2. lib. 8. c. 2. n. 8.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 45. lib. 5. noua recop.* Menoch. *de arbitr. caſu 103. n. 2.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. de Matrim. c. 14. §. 6.* Vinald. *in candelabro aureo, p. 1. de ſponſalib. c. 5. n. 11.* Sanch. *d. diſput. 52. n. 6. & 7.* Gutier. *d. cap. 24. num. 1. verſ. quod.* Rebellu *d. quæſt. 8. ſect. 1. num. 3.* Ægid. de Coninck. *d. diſput. 23. dub. 1. num. 2.*

7 vbi cum Leon. Leſſio intelligit modò libera vtrinque ſit remiſſio; ſi enim vna pars alteram metu, vel dolo ad remittendum induceret, maneret nihilominus in conſcientia obligata, ſecus ſi rationibus, vel precibus non nimium importunis alteram ad remittendum induceret.

8 *Vt præſtitam fidem obſeruent.*] Quia ſponſalia obligant ſub culpa lethali. Petr. Sot. *lect. 18. de matrim. §. quoad primum*, Couar. *de ſponſalib. p. 1. c. 4. in initio num. 2.* Sarm. *ſelect. lib. 1. c. 5. num. 3.* Fr. Emman. *d. tom. 1. c. 244. num. 1.* Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, part. 1. caſu 18.* Vega *in ſum. lib. 6. caſu 105.* Brunel. *d. concl. 16. num. 9.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 48. art. 1. dub. 1.* Vinald *d. part. 1. de ſponſal. c. 4. n. 23.* Perez *l. 1. verſ. contrarium tamen, tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 21. n. 86. & 87.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c. 51. num. 5.* Henriq. *d. lib. 11. cap. 13. n. 2.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 43. lib. 5. noua recopil.* vbi Azeued. *l. 1. n. 1.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 27.*

9 *Et poſtea eandem ſibi remittunt.*] Ergo iuramentum à parte parti remitti poteſt, ad quod iam citaui Doctores *ad c. 1. in princ. ſupr. de iureiur.*

10 *Commonendi ſunt, & omnibus modis*, &c. Intellige prout dixi *ad cap. ex literis in 2. infr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Iuuenis qui duxit in vxorem minorem ſeptennio, & eam traduxit ad domum, oritur ex tali contractu publicæ honeſtatis iuſtitia.*

2 *Affinitas non oritur abſque ſeminis emiſſione.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Impedimentum publicæ honeſtatis ex ſponſalibus ante ſeptennium initis ideo in præſenti oritur, quia apparet contrahentes eſſe proximos ſeptennio, & conſenſiſſe mutua cohabitatione cum nixu ad copulam.*

5 *Pars tutior in dubio eſt ſequenda.*

6 *Amplia non ſolùm in dubio facti, ſed etiam in dubio iuris, quando ſcilicet dubitatur vtrùm lex ſit ſtatuta rectè, intellige prout infrà.*

7 *Impedimentum publicæ honeſtatis per Concil. Trid. reſtrictum eſt ad primum gradum.*

8 *Delictum in dubio præſumitur in foro conſcientiæ cum agitur de ſalute animæ.*

9 *Sponſalia ante ſeptennium validè contrahuntur malitia ſupplente ætatem.*

10 *Intellige in matrimonio quando adeſt potentia generandi cum diſcretione.*

11 *Sponſa de futuro aliquando vocatur.*

CAP. Iuuenis, III.

Eugen. III.

IVuenis, qui duxit puellam, quæ non erat ſeptem 1
annorum, ſi dubium eſt quòd tentauerit id, quod explere non potuit, contraxit impedimentum publicæ honeſtatis, & non poteſt contrahere cum conſobrina, & ſi contrahat eſt ſeparandus, quia in dubiis debemus tenere quod certius exiſtimamus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Cened. *collect. 19.* Vin. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 3.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 557.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 1. c. 18.* & eſt poſt Conc. Lateran. *p. 12. c. 18.*

Quod complere non potuit.] Ergo copula imperfecta, 2
id eſt, ſine ſeminis effuſione ſufficit ad contrahendam affinitatem, nam conſtat ex hoc text. iuuenem, qui puellam nondum ſeptennem duxit, & forſan tentauit conſummare, nec potuit, non poſſe permanere in matrimonio poſtmodum cum conſobrina eius contracto, & ideo hanc ſententiam ſolus ſequitur Mich. Medina *lib. 5. de ſacrorum hominum continent. c. 76.* At citra dubium eſt tenendum ex ſola vaſis fœminei penetratione abſque ſeminis emiſſione minimè oriri affinitatem, prout tenent Nauarr. *in man. c. 22. n. 42.* Alphonſ. à Verac. *in ſpeculo coniug. p. 1. artic. 47.* Stephan. de Gaëta *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. num. 515.* & plures citati à Cened. *ad Decretal. collect. 19. num. 1.* quibus adde Azeued. *l. 7. num. 17. tit. 20. lib. 8. noua recop.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 64. num. 8.* vbi plures refert, & *num. 19.* reſpondet cum Sot. *in 4. diſt. 41. quæſt. vnic. art. 2. col. 3. verſ. ex quo fit, & verſ. quod ſi obiicias*,
Impedimentum dirimens non eſſe inductum in hoc 3
text. propter nixum ad copulam, quaſi ex illo oriatur affinitas, ſeu propter publicam honeſtatem ex ſponſalibus de futuro, quæ ibi præceſſerant, ortam, & ideo dicitur in hoc text. propter honeſtatem Eccleſiæ
id impedimentum eſſe. Nec obſtat quòd ex ſponſali- 4
bus contractis ante ſeptennium non oritur publica honeſtas ex eo quòd ſponſalia ante ſeptennium nulla ſint, reſpondetur enim ideo ex ſponſalibus ante ſeptennium initis oriri in præſenti publicæ honeſtatis impedimentum, quia apparet contrahentes eſſe proximos ſeptennio, & conſenſiſſe mutua habitatione cum nixu ad copulam, quo caſu oriri publicam honeſtatem reſoluit Baſil. Pont. *de impedim. matrim. c. 18. §. 2. verſ. ſequitur 4.*

Quod certius exiſtimamus, &c.] Notatur ad hoc 5
quòd in dubiis tutior pars eſt ſequenda, vt per Couar. *in cap. alma mater. part. 1. §. 2. n. 5. caſu 1. & de ſponſalib. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 9.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 2. cap. 51. num. 6. concluſ. 4.* Vgolin. *de cenſuris, tab. 1. c. 14. in princ. num. 14.* Sayr. *eod. tract. lib. 1. cap. 16. num. 30. & lib. 6. cap. 2. num. 16. & in claui Regia, lib. 1. cap. 13. num. 9. & 36.* Flores de Mena *var. quæſt. lib. 1. q. 9. n. 18.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 2. c. 18. quæſt. 4. & cap. 19. quæſt. 10. & lib. 11. c. 15. quæſt. 2.* Baſil. Pont. *de impedimentis matrimonij, c. 26. §. 2.* Sanch. *de matrim. lib. 2. diſp. 41. num. 9. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. c. 10. num. 10. & num. 50.* Vaſquez *1. 2. q. 19. art. 6. diſp. 65. cap. 3. & diſp. 66. c. 1.* vbi expreſsè reſoluit non

tantum

Digitized by Google

6 tantùm in dubio facti, nempe quando dubitatur an res aliqua ſit in ſe licita, aut illicita, ſed etiam in dubio iuris, vt quando dubitatur an lex ſit ſtatuta néene, eſſe ſemper tutiorem partem ſequendám. P. Salas 1.2. *quæſt.*21.*ſect.*8.*diſput.vnic.ſect.*17.*num.*52. dicit etiam in dubio iuris loquendo per ſe, & regulariter tutiorem partem eſſe neceſſariò eligendam, & *n.*154. limitat, niſi per accidens cauſa vitandi magnum incommodum, tunc enim ait licere partem minus tutam eligi. Vide *in tract.de Axiom. iuris vſufreq.Axiom.*77. *num.*2.

7 *Tum propter honeſtatem Eccleſiæ.*]Hodie per Concil. Trid.*ſeſſ.*24.*de reform.Matrim.cap.*3. hoc impedimentum publicæ honeſtatis reſtrictum eſt ad primum gradum, & ita declarauit Pius V. *Motu proprio, incip. Ad Romanum ſpectat, de anno* 1568. provt referunt Nau.*in man.cap.*22.*n.*56. Sanch.*d. lib.*7. *diſp.*7.*num.*5. Rebell.*de obligat.iuſtit.part.*2.*lib.*4.*in appendice, n.*98. Reginald.*in praxi fori pœnitent.lib.*31.*n.*128. Ægid.de Coninck *de Sacram. & cenſur. tom.*2. *diſput.*32.*dub.*5. *num.*70.*concluſ.* 3. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p.*3. *alleg.*51. *num.*12. vbi *numeris ſeqq.* quando impedimentum hoc publicæ honeſtatis ex ſponſalibus oriatur.

8 *Tum propter prædictam dubitationem.*]Ergo delictum in dubio præſumitur in foro conſcientiæ cùm de ſalute animæ agitur, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.*5. *præſ.*2.*n.*50. Franc.Molin.*de ritu nupt. lib.*1. *compar.*5. *num.*12.

9 In gloſſ. *Dubia*, ibi, *ſiue quia malitia ſupplebat ætatem quoad ſponſalia.* Notatur ad hoc, quòd malitia ſupplente ætatem, validè contrahuntur ſponſalia ante ſeptennium, vt per Anton. Cuchum *lib.*5. *inſtit. maior. tit.*10.*n.*11. Vinald.*d.tit.de ſponſalib. num.*14. Vegam *lib.*6.*ſum.m.caſu* 101. Conar. *de ſponſalib. part.*1.*cap.*2. *num.*1. Petr.de Ledeſma *de Matrim. q.*43. *art.*2.*dub.*2. Fr.Ludouic.Lopez *p.*1.*inſtruct.conſcient.tit.de Matrim. cap.*37.Perez *l.*1.*gloſſ.*1. *verſ. ſecunda opinio,tit.*1.*lib.*5. *Ordinam.pag.*6.Henriq.*in ſumm. lib.*11. *cap.*13.*num.*9. Hurtado *de Matrim.diſput.*1.*diffic.*14. Gutier. *in auth. Sacramenta puberum, C.ſi aduerſus vendit. num.*5. *& in tract.de Matrim.cap.*2.*num.*10. Sanch. *lib.*1.*diſput.*16. *num.* 9. Ex antiquioribus eandem ſententiam, quòd ſcilicet infans ante ſeptennium, quia ita præcox natura ſit, vt plus ſapere videatur, quam alij ſeptennes, ſponſalia valida contrahat, tenet S.Thom.*in* 4.*diſt.*27. *q.*2.*art.*2.*ad* 7. *& ibid.* Sotus, Ledeſma 2.4.*q.*45.*art.*2. qui aſſerunt ab omnibus receptum, S. Antonin. *p.*3. *tit.*1.*c.*18. Armil.*verbo ſponſalia*, §.8. Pro qua ſententia hoc potiſſimum adducitur argumentum, quòd quemadmodum ad ſponſalia ætas ſeptem annorum conſtituta eſt, ſic ad Matrimonium quatuordecim in maſculis, & duodecim in fœminis requiritur, vt probat *l.quæſitum, ff. de ſponſal. l.minorem* 4. *ff. de ritu nupt.c.continebatur,de deſponſ. impub.* ſed in Matrimonio malitia ætatem ſupplet, text.*in præſenti, & in cap. de illis* 9.*de deſponſat impub.& in cap. vnic.* §.5. *eod tit. lib.*6. ergo idem in ſponſalibus recipiendum eſt. Accedit quòd ideo ætas ſeptem annorum diffinita eſt, quia in ea iam ſapere incipiunt infantes, ſed hoc non contingit in omnibus eodem modo, & tempore, vt docet ex Ariſtot.& multis aliis Tiraquel. *l.*6. *connub.à num.* 36. ergo ſi appareat in aliquo ante illud tempus rationis vſus ſponſalia valerent. Rurſus quod parum diſtat, diſtare nihil videtur, vt ex Philoſopho dicit S. Thom. *vbi ſuprà.* Poſtremò pro eadem ſententia expenditur Iureconſult.*in l.in ſponſalib.* 14. *ff. hoc tit.* dum habet non eſſe in eis certam ætatem conſtitutam, quaſi velit magis ex vi naturæ, quàm ex lege id definiendum eſſe, ſed ſecundùm naturam ſponſalia non ex annis, ſed ex prudentia, & aptitudine iudicantur, vt patet; ergo non oportet ſeptennium exſpectare.

Contrariam tamen ſententiam, quòd nullo pacto valeant ſponſalia ante completum ſeptennium, etiamſi malitia ætatem ſuppleat, probauit Panorm. *hic n.*2. & in eam magis inclinat Anchar. *in præſenti*, Richard. *in* 4.*diſt.*27.*quæſt.*2.*art.*1. Argent. *ibid.art.*4. Durand. *quæſt.*3.*art.*2. Pro qua facit, quia vbi lex certum tempus requirit etiam ad iudicandum prudentiam alicuius, non poteſt, vel per diem præueniri, vt probat *l.qua ætate, ff.de teſtam.l.anniculus* 134.*ff.de verb.ſignific.* notat Abb.*in cap.atteſtationes,de deſponſat.imp.* multa Tiraquel.*de retract.tit.*1.§.1.*gloſſ.*11.*n.*17. Sed in ſponſalibus ſeptem anni requiruntur; ergo non licet eos præuenire. Secundò ratio, & finis à lege prætenſus non eſt in præcepto legis, ſed ſolum medium, atque ideo quamvis ipſa deficiat in caſu particulari, lex non ceſſabit, *proſpexit, ff. qui, & à quibus, Clem. ad noſtram,de hæret.* S.Thom.1.2.*q.*100.*art.*9. Sot. *de iuſtit. lib.*2.*q.*4.*art.*4.Couar.*in cap.cùm eſſes, n.*9.*de teſtam.& lib.*4.*var.c.*20. *n.*11. ergo licèt in aliquo caſu contingat vt aliquis infans vſum rationis habere videatur ante ſeptennium, non ideo minus lex ſeruanda eſt. Tertiò obligatio in ſponſalibus ſimilis eſt aliis contractibus, ſed in aliis leges nolunt vt infantes ante ſeptennium, nec poſt niſi proximi pubertati ſint, obligentur, *l.pupillus,& ibi* gloſ.*ff.de regulis iuris*, gloſ. *in l.*1.*de donation.* gloſſ. *in* §.*pupillus, Inſtit. de inutilib.* ergo nec in ſponſalibus dabitur obligatio ante ſeptennium. Poſtremò colligitur hæc ſententia manifeſtè ex *cap.literas,cum ſeq.de deſponſat. impub.* quo loco Pontifex in ardua & periculoſa quæſtione rogatus ait, quòd ſi is, qui cum infante contraxerat ante ſeptennium, matrem duxerit, valebit Matrimonium, quia ſponſalia non valuerunt, nec præſtiterunt impedimentum publicæ honeſtatis, & non curat ibi Pontifex an malitia puellæ infantis ætatem ſuppleret, quod omittere non poterit ſi id ad rem aliquid faceret, aliàs circumueniret partes, ſicut non omiſit in hoc text. Pontifex etiam expendi leges Pontificias, quæ ſimpliciter & abſolutè aiunt non valere ſponſalia ante completum ſeptennium, vt *in toto tit.de deſponſat.impub.& in cap.vnic.eod.tit. in* 6.

Nec obſtant communis ſententiæ argumenta, ad primum enim neganda eſt ſimilitudo inter Matrimonium, & ſponſalia; in Matrimonio enim expreſſum eſt à lege, vt malitia ætatem ſuppleat, in ſponſalibus contra. Rurſus in iis, qui pubertati ſunt proximi euidentiùs apparet, an ad Matrimonium apti ſint, in infantibus non ita. Præterea Matrimonium grauis eſt res, & non oportebat aliàs naturali iure validum à ſcientibus, & potentibus factum limitatione temporis infirmari, & ideo aptitudinem ad Matrimonium ſecundùm naturam iudicari leges voluerunt, in ſponſalibus verò contrarium reperitur. Ad ſecundum reſpondetur dari in aliquo infante vſum rationis, nihil aliud eſſe quàm ceſſare rationem legis in caſu particulari, quæ non ideo ceſſat, vt dictum eſt. Ad tertium quòd in his, quæ certum tempus à lege habent, non dicitur parum diſtare, quod vel per diem diſtat, vt probat text *in d.l.qua ætate*, quia oportet legi ſatisfacere. Ad vltimum reſpondetur *d. l. in ſponſalib.* potius contra communem facere, ſiquidem licèt tempore, quo Iureconſultus ibi reſpondit non eſſe lege aliqua taxatum tempus ad ſponſalia, id verum eſſet, poſtquam tamen eius reſponſum auctoritate Imperatoris vim legis accepit, ideo lege Ciuili cautum rectè dicimus ſponſalia ante ſeptennium contrahi non poſſe, quod leges Canonicæ paſſim habent. Deinde reſp.

Iure

Iureconſultum ibi agere de lege ſponſali, quæ nondum erat, attamen ex legibus generalibus, quæ decreuerunt pupillum obligari non poſſe, etiam hæc quæſtio de ſponſalibus dirimebatur, & ſecundùm has leges reſpondet ante ſeptennium ſponſalia non valere. Circa hunc text. plures intellectus refert ingenioſè Baſil. Ponr. *in ſuo nouiſſimo tract. de Sacram. Matrim. lib. 2. c. 12. n. 7. cum multis ſeqq.*

Malitia quando dicatur ſupplere ætatem, & alia circa hanc materiam vtiliſſima, latè dixi *in collect. ad cap. de illis, il. 2. in fine, & ad cap. vltim. ſub num. 3. de desponſat. impuber.*

10 In ead. gloſſ. ibi, *Sicut ſupplet malitia quoad Matrimonium*, intellige quando adeſt potentia generandi cum diſcretione, vt per Aloyſ. Ricc. *in deciſionibus Curiæ Archiep. Neapol. deciſ. 20. p. 1.*

11 In gloſſ. *Coniux*, ibi, *id eſt*, *ſponſa*. In iure enim ſponſa de futuro aliquando vocatur vxor, Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 1. n. 1.* Gutier. *eod. tract. c. 1. num. 6.* Quandoque verò vxoris appellatione etiam in ſtatutis venit ſponſa de præſenti, vt per Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 6. n. 44.* vbi *n. 47.* reſolnit quòd vxoris appellatione in fauorabilibus ſponſa de præſenti continetur, vide quæ dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. verbo vxor. appell.*

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum publicæ honeſtatis oritur ex ſponſalibus contractis cum conſanguinea.*
2 *Impedimentum publicæ honeſtatis etiam ex nullis ſponſalibus oritur.*
3 *Impedimentum ex ſponſalibus irritis deſcendens extendebatur vſque ad quartum gradum.*
4 *Hodie attento iure nouiſſimo Concil. Trident. id impedimentum non excedit primum gradum conſanguinitatis, ſiue in linea tranſuerſa, ſiue in recta.*
5 *Impedimentum publicæ honeſtatis attento iure nouiſſimo Concil. Trid. oritur ex ſponſalibus validis, non verò ex illis, quæ fuerunt inualida.*
6 *Matrimonium putatiuum publicam honeſtatem producit.*
7 *Impoſſibile eſt quod contra bonos mores ſit.*
8 *Sponſalia ſunt promiſſio futurarum nuptiarum.*

Cap. Ad audientiam. IV.

Alex. III.

1 Impedimentum publicæ honeſtatis oritur ex ſponſalibus contractis inter conſanguineos, quamvis nulla ſint, itavt mortuo ſponſo non poſſit mulier accipere fratrem ſponſi mortui, etiamſi interceſſerit iuramentum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Petr. Greg. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 4.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 557.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 1.*

2 Collige ex text. publicæ honeſtatis impedimentum etiam ex nullis ſponſalibus oriri, vt per Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 2. princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 126.* & alios, quos refert Sanch. *de*
3 *Matrim. lib. 7. diſp. 68. n. 9.* vbi etiam cum aliis reſoluit, impedimentum ex ſponſalibus irritis deſcendens extendi quoque ad quartum vſque gradum, neque in hoc text. ſummum Pontif. aliquid diſponere de gradu in quo ſponſalia irrita procedunt hoc impedimentum, ſed ad caſum ſpecialem in quo conſultus fuit, reſpondet, latè de hoc impedimento publicæ honeſtatis Baſil. Pont. *de impedimentis Matrim. c. 18. §. 2.* vbi *in verſ. Igitur primus*, aſſerit olim attento iure communi ex ſponſalibus certis & abſolutis, etiamſi nulla eſſent, dummodo non eſſent inualida ex defectu conſenſus oriri impedimenta ad dirimenda ſequentia tam ſponſalia, quàm Matrimonia, non tamen ad præcedentia. At verò iure nouiſſimo Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. Matrim. c. 3.* limitatur ſolummodo ad primum gradum, & cùm indiſtinctè loquatur, intelligi debet vt 4
id impedimentum non excedat primum gradum conſanguinitatis, ſiue in linea tranſuerſa, ſiue in recta. Quare iniens ſponſalia non poteſt validum Matrimonium contrahere cum patre, matre, fratribus, ſororibus, vel filiis ſponſi alterius, vel ſponſæ; at poteſt cum conſanguineis, ſiue aſcendentibus, ſiue deſcendentibus, ſiue collateralibus. Vide Sanch. *lib. 7. diſp. 68. n. 10.* Gutier. *de Matrim. c. 103.* Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. lib. 31. c. 18. à n. 126.* Ægid. Coninch. *de Sacram. tom. 2. diſp. 32. à n. 58.* Rebel. *de obligat. inſtit. p. 2. lib. 3. q. 14.* & præterea ſtatuit idem Conc. *d. c. 3.* vt tantùm 5
oriatur ex ſponſalibus validis, non verò ex his, quæ fuerint inualida, quamvis ratione id acciderit; vnde non oriri ex ſponſalibus contractis inter illos, inter quos non poteſt valere Matrimonium ratione alicuius impedimenti, nec ex ſponſalibus celebratis poſt priora ſponſalia, nec ex conditionatis ante aduentum conditionis, tenet idem Baſil. Pont. *loco proximè citato*, & ego ipſe pluribus ad id relatis Doctoribus *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 51. n. 283. cũ ſeqq. vſque ad n. 188.*

Eam habere caſu aliquo, &c.] Notatur ad hoc, quòd 6
Matrimonium putatiuum publicam honeſtatem producit, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ. 8. n. 269.*

In gloſſ. *Habere non poteſt*, ibi, *ſed impoſſibile id* 7
quod contra bonos mores eſt. Vide Perez *l. 1. gloſſ. 3. pag. 144. col. 1. tit. 2. lib. 5. Ordinam.*

In ead. gloſſ. ibi, *Quæ ſunt promiſſio futurarum nu-* 8
ptiarum. Vide Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 1. num. 7.* Franc. Molin. *de ritu nupt. 1. lib. 1. c. 14. n. 13. & 14.* Rota *deciſ. .. n. 8.* apud Farin. *p. 1. recent.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. 2. part. c. 9. n. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſus de futuro ſi ante copulam ad remota ſe transfert, ſponſa liberè cum alio contrahere poteſt, ſi tamen per eam ſtetit quominus Matrimonium perficeretur ſibi pœnitentia imponitur.*
2 *Sponſa per verba de futuro non tenetur ſequi ſponſum ſuum quocunque vadat.*
3 *Sponſalia diſſoluuntur ob ſponſi abſentiam in terram lõginquã, quãdo de proximo nulla eſt ſpes reditus.*
4 *Vxor non tenetur ſequi per Orbem virum vagabundum ſi tempore contracti Matrimonij ignorabat illum eſſe vagabundum.*
5 *Sponſo in longinquã ſe regionem transferente abſque ſponſæ licentia poterit ſponſa derelicta alij nubere, & in hoc eſt correctum ius Ciuile per Canonicum.*

Cap. De illis. V.

Promittens præſtito iuramento mulieri eam ducere de futuro, ſi poſtea diſcedẽs ab ea terra ſe transfert ad aliã partem, poteſt mulier, ſi non præceſſit conſummatio, alteri nubere, ſi per eam ſtetit quominus Matrimoniũ cõſummaretur, pœnitentiam de periurio 1
agere

agere debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Greg... Alex. de Neuo, Cened. *ad Decretal. collect.* 74. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 4. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 558. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib* 2. *tit.* 1. *c.* 4. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 6. *c.* 12.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Cou. *de ſponſalib. p.* 1. *c.* 5. *n.* 7. Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 6. 26. *verſ. quarto*, Verac. *in ſpeculo coniug. p.* 1. *art.* 21. *verſ. tertius quando*, Viuald. *in candelabro aureo, tit. de ſponſalib. ex n.* 38. Petr. Mozz. *de contract. tit. de ſponſalib. §. quomodo ſoluantur, ſeu annullentur ſponſalia*, *n.* 12. Menoch. *de arbitr. caſu* 455. *n.* 7. Hurtad. *in tract. de Matrim. diſp.* 2. *diffic.* 10.

Collige ex text. ſponſam per verba de futuro non teneri ſequi ſponſum ſuum quocunque vadat, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.* 2. *n.* 24. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 142. *n.* 167. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 54. *num. vlt.*

3 *Dimittit terram ſe ad alias partes transferens.*] Ergo ſponſalia non diſſoluuntur ob quamcunque ſponſi abſentiam, ſed dum in terram longinquam ſe transfert, ita poſt multos à ſe citatos reſoluit Sanch. *d. diſp.* 54. *n.* 10. *&* *n.* 12. ſimiliter intelligit vbi de proximo ſponſi reditu minimè eſt ſpes, cùm transferre ſe aliquò diuturnitatem quandam importet, & *n.* 12. reſoluit quòd quando ſponſus de licentia ſponſæ ſe in longinquum tranſtulit cum conuentione de abſentiæ tempore, tantùm tenetur ſponſa eo tempore expectare, itavt alij nubere poſſit ſi ſtatuto tempore ſponſus non venerit.

4 In gloſſ. *Transferentes*, ibi, *vnde non tenetur ſequi ipſum vagabundum*, iuncto ibi, *imò de vxore iam cognita.* Notatur ad hoc, quòd vxor non tenetur ſequi per Orbem virum vagabundum, vt per Bernard. *reg.* 800. *limit.* 2. Farin. *d. q.* 141. *n.* 269. Intellige ſi tempore contracti Matrimonij ignorabat maritum eſſe vagabundum, ſecus ſi ſciebat, quia tunc tenetur eum ſequi, vt per Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, in princ.* §. 9. *n.* 13. Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 7. *in initio*, *n.* 5. Nauar. *in man. c* 14. *n.* 20. Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius, verbo cuidam Petro, n.* 89. *ſup. de teſtam.* Tiraq. *l.* 2. *connub. gloſſ.* 1. *p.* 1. *n.* 39. Fr. Emman. *in ſumm. p.* 1. *c.* 2. *n.* 15. Perez *l.* 29. *tit.* 3. *lib.* 4. *Ordin.* Menoch. *de arbitr. caſu* 469. *n.* 4. 5. *&* 7. Azeued. *l.* 29. *in fin. tit.* 3. *lib.* 3. *noua recop.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 311. Gutier. *de Matrim c.* 23. Bonacin. *eod. tract. q.* 4. *punct.* 6. *n.* 24. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 41. *n.* 5. Farin. *d. q.* 142. *n.* 272. vbi *n.* 274. reſoluit quòd in hoc caſu potius præſumitur ſcientia, quàm ignorantia.

5 In gloſſ. *Liberum*, ibi, *poſt tres annos ſecundùm l.* 2. *C. de repud.* Vnde hæc gloſſa in ea eſt ſententia vt tempus, quo tenetur ſponſa abſentem ſponſum expectare iure Ciuili præſcriptum (ſcilicet trium annorum ſi in alia Prouincia ſit ſponſus, *l.* 2. *C. de repud.* & duorum ſi in eadem, quando abeſt ex cauſa probabili & iuſta, non tamen neceſſaria, *l.* 2. *C. de ſponſal.* denique expectandus donec ceſſet impedimẽtum ſi abfuerit ex cauſa neceſſaria, vt ob parentum obitum, morbum, &c. *l. ſæpè, ff. hoc tit.* quæ iura ita conciliat Sanchez *d. diſp.* 54. *n.* 4.) ſeruandum ſit, itavt in hoc ius Canonicum minimè Ciuile correxerit. Ita tenent *in præſenti*, Hoſt. *verbo liberum.* Ioan. Andr. *n.* 6. Butr. *n.* 4. Anchar. *n.* 2 Gregor. Lop. *l.* 8. *verbo faſta, tit.* 1 *p.* 4. Menoch. *de arbitr. caſu* 454. *n.* 7. Matienſ. *rubr. tit.* 1. *gloſſ* 1. *n.* 48. *lib.* 5. *noua recop.* nouiſſimè Baſil. Pont. *in tract. de Matrim. lib.* 12. *c.* 15. *n.* 4. Sylueſt. Roſel. Ant. Cuch. D. Ant. & alij, quos refert, licèt non ſequatur, Sanch. *d. diſp.* 54. *n.* 5. Verùm probabilior ſententia ait correctum eſſe ius Ciuile per Canonicum, & ita ſponſo in longinquam ſe regionem transferenti non obtenta ſponſæ licentia liberum eſſe huic relictæ alij nubere; ita tenent *in præſenti*, Card. Zabar. *verſ. quæro*, Alex. de Neuo *n.* 15. Præpoſ. *n.* 5. Cou. *de ſponſal. p.* 1. *c* 5. *in initio*, *n.* 7. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1. *c.* 245. *n.* 4. plures quos refert, & ſequitur Sanch *d. diſp.* 54. *n.* 6. Gutier. *de Matrim. c.* 31. *n.* 3. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 261. *verſ. octauò.* Bonac. *de Matrim. q.* 1. *punct.* 6. *n.* 8.

In ead. gloſſ ibi, *Pro iſtis, & ſimilibus dantur tales verſus.* Illos referunt Rebuff. *in praxi, tit. de diſpenſ. in gradu prohibito, gloſſ.* 5. *n.* 33. Petr. Mozz. *in d. §. quomodo ſoluantur, ſeu annullentur ſponſalia, in princ.* Perez *l.* 1. *verſ. quæro inſuper, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij contractum non omnis violentia impedit.*
2 *Vis duplex eſt, alia abſoluta, alia conditionalis, remiſſiuè.*
3 *Vis etiam duplex, alia præciſa, alia cauſatiua.*
4 *Metus duplex eſt, alius cadens in virum conſtantem, alius in virum non conſtantem.*
5 *Metus alius dicitur grauis, alius leuis, remiſſiuè.*

Cap. De muliere. VI.

MAtrimonij contractum non omnis vis annullat, 1
poſt quam ſi ſequitur conſenſus, valet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Greg. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu *in ration. lib.* 2. *iuris Pontif. pag.* 5. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 557. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 5. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 6. *c.* 19.

Cum inter vim, & vim ſit differentia.] De duplici vi, 2
abſoluta ſcilicet, & conditionali, agit Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 1. *n.* 1. Et de vi præciſa, & vi cauſatiua 3
bene Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 98. *à n.* 3. Et de 4
duplici metu, vno cadente in virum conſtantem, altero in virum inconſtantem, agit idem Franc. Molin. *lib.* . *c.* 3. *n.* 38. *cum ſeq.* Sanch. *d. diſp.* 1. *à n.* 8. vbi *n.* 10. *cum ſeqq.* refert, & explicat quinque conditiones requiſitas ad hoc vt metus cadat in conſtantem virum.
Et quis cenſeri debeat grauis & leuis metus, optimè 5
diſſerit Baſil. Pont. *de impedimentis Matrim. c.* 29. §. 6. Et vide quæ dixi *ad cap. veniens* 15. *infr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium, ſeu ſponſalia contrahentes per verba obſcura communem verborum intellectum ſequi tenentur.*
2 *Vſus communis loquendi attendendus, & obſeruandus eſt in Matrimoniis contrahendis in dubio ad explicandum quem valorem habeant verba prolata.*
3 *Vſus communis vtendi, & loquendi inſpicitur.*
4 *Appellatio vulgaris pro lege habetur.*
5 *Verborum communis ſenſus qualitas, & conditio perſonarum attendenda eſt.*
6 *Verba ſecundum communem vſum loquendi ſunt intelligenda.*
7 *Dictiones interpretandæ ſunt iuxta eum ſenſum, qui vulgari*

vulgari & communi vſu, ac legum prouinciæ ſignificatione eſt receptus.

8 *Conſenſus contrahentium ſufficit quòd explicetur ab altero alteri per interpretem.*

9 *Verba interpretanda ſunt ſecundùm propriam ſignificationem.*

10 *Verborum tenor ſemper eſt attendendus.*

11 *Verba ſecundùm ſimilitudinem ſunt intelligenda, quando de mente non conſtat.*

12 *Confeſſio partis ambigua vt iuuet alteri parti debet peti per eam declarari.*

Cap. Ex literis j. VII.

1 SPonſalia, ſeu matrimonium quando duo contrahunt, itavt alter non intelligat, quod alter proponit, tunc iudex prius videat ſi contrahentes Matrimonium ſint idonei ſcientia, & ætate, deinde recurrat ad communem intelligentiam illorum verborum, & cogat vtrumque ſeruare verba ſecundùm ſenſum communem rectè intelligentium. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar.Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr.Gregor.Alexand.de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu.*in ration. lib.4.iuris Pontif.pag.6.*Alagona *in compend.iuris Canon.pag.*558.remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen. *in concord.p.*1.*&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.*1. *Decret. lib.*4. *tit.*1. *c.6.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p.*4.*c.*3.

2 *Ad communem verbi intelligentiam recurratur.*] Notatur ad hoc, quòd in matrimoniis contrahendis in dubio ad explicandum quem valorem habeant verba prolata, communis vſus loquendi attendendus, & obſeruandus eſt, vt per Couar.*de ſponſalib.p.*2.*c.*4.§.1.*n.*2. Gutier.*canonic.quæſt.lib.*1.*c.*21. *à n.*33. *& de Matrim. c.*3.*n.*14. Sanch.*eod.tract.de Matrim.lib.*1.*diſp.*18.*n.*4. Camer. *de Matrim.c.*2.*dub.*5. Bonacin. *eod. tract. q.*1.

3 *puncto* 1. *n.*17. Nam communis vſus vtendi & loquendi inſpiciendus eſt, vt per Caſſan.*in conſuet.Burgund.rub.*1.§.*in princ.n.*10.*& rubr.*9.§.17.*n.*8.*fol. mihi* 335.*verſo*, Tiraq *de retract.lig.*§.1.*gloſſ.*2. *n.*3.*&* §.2.

4 *gloſſ.*1. *n.*5. *cum ſeqq.* & vulgatis appellatio pro lege habetur. Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel.gloſſ.*11.*n.*68.*&* 69.

5 *& gloſſ.*13.*n.*62.Et verborum communis ſenſus, qualitas, & conditio perſonarum attendenda eſt, vt per Cou.*de ſponſal.p.*2 *c.*4.§.1.*n.*2. Socin.*reg.*539. *limit.*9.

6 Ac verba ſecundùm communem loquendi vſum ſunt intelligenda, Surd.*conſ.*313.*n.*87.*& conſ.*454.*num.*18. Card.Mantic.*de coniect. vlt. volunt. lib.*2. *tit.*8. *n.*1. & ſecundùm communem hominum intellectum Perez *l.*2.*gloſſ.cornudo,in princ. gl.*3. *tit.*9. *lib.*8. *Ordin.* Sunt

7 denique dictiones interpretandæ iuxta eum ſenſum, qui vulgari & communi vſu, ac legum prouinciæ ſignificatione receptus eſt. Cou.*lib.*3.*var.c.*5.*n.*1.

8 In gloſ.*Intellexerit.* Notatur ad hoc, quòd ſufficit, vt ipſi contrahentes alter alteri explicent conſenſum per interpretem, vt per Ioan.Andr.*hic n.*4. Abb.*n.*3.& Præpoſ.*n.*4.*verſ.ſecundò*, Cou.*de ſponſal.p.*2.*c.*4.§.1.*n.*3. Sanch.*de matrim.lib.*3.*diſp.*39.*n.*3. vbi etiam ſimiliter reſoluit ſufficere hodie, vt conſtet Parocho & teſtibus de mutuo conſenſu per interpretem.

9 In gloſ.*Propoſuit*, ibi, *non eſt recedendum à ſignificatione verborum.* Nam verba interpretanda ſunt ſecundùm propriam ſignificationem, Brunor.à Sole *in locis communib. verbo Verba* 1. Cardoſ. *in praxi iudicum eod. verbo, n.*6. Mantic.*de coniecturis vltimarum volunt.lib.*8. *tit.*18.*n.*35. D. Barboſ.*in l.quia tale, n.*37.*ff.ſoluto Matrim.* Melch. Phœbos *Luſit.deciſ.*77.*n.*1. *tom.*1. Card. Tuſch.*tom.*8.*lit.V.concl.*91.Rota apud Farin.*deciſ.*552. *n.*1.*p.*1.*recent.*quia verborum tenor ſemper eſt attendendus, Franc.Molin.*de ritu nuptiarum, lib.*1.*c.*20.*n.*7. 10

In gloſſ.*Intelligentiam*, fin.ibi, *tunc id quod veriſimilius, accipiendum eſt.* Notatur ad hoc, quòd licet contra proferentem inſtrumenta fiat interpretatio, primo loco ſuſcipiendum eſt, quod veriſimilius eſt, etiamſi ſit pro proferente, vt per Tiraq.*in l.ſi vnquam, C.de reuocandis donat.in præfat.*54. vnde verba ſecundum ſimilitudinem ſunt intelligenda, quando de mente non conſtat. Card.Tuſch.*tom.*8 *lit.V.concl.*94. 11

In ead gloſſ.ibi, *Poſtea in confeſſionibus*, &c. Ex hac gloſſa colligit D. Barboſ.*in l.ſi quis intentione ambigua, n.*9.*ff.de iudic.*cantelam circa illum, qui ſe vult iuuare ex confeſſione aduerſarij; vt ſi ambigua ſit, petat per partem declarari, ne aliàs in dubio fiat interpretatio. 12

SVMMARIVM.

1 *Conſanguineus nullus poteſt accipere ſponſam alterius conſanguinei.*

3 *De vi, & effectibus dictionis, maximè, remiſſiuè.*

4 *Declaratur text.in c. iuuenis, ſuprà hoc tit.*

Cap. Sponſam. VIII.

SPonſam alterius nullus conſanguineus accipere poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar.Bellam.Ioan.Andr.Hoſt. Butr. Anchar. Panorm.Præpoſ.Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Caniſ.Cuiac.Viuian.*in rationali lib.*4. *iuris Pontif. pag.*6. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*559. refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1. *Decret.lib.*4.*tit.*1. *c.*7. & eſt poſt Concil.Lateran.*p.*6.*c.*4. 1

Circa impedimentum publicæ honeſtatis oriens ex ſponſalibus dixi *ſuprà* commodiùs *ad c. ad audientiam* 4.*hoc tit.* 2

In gloſ.*Nubili*, ibi, *illud, maximè, ponitur propriè comparatiuè.* De vi, & effectibus dictionis, *maximè*, dixi *in meis remiſſ. de dictionibus & clauſulis dict.*168. aliàs *dict.*197.ſecundùm Lugdun.Impr. 3

In ead.gloſſ.ibi, *Idem videtur ſi eſt proxima ſeptennio & doli capax, ſupr.eod.c.iuuenis.* Aduertit Baſil. Pont.*de impedimentis Matrimonij c.*18.§.1.ideo *in d.c.iuuenis* 3. *ſup. hoc tit.* ex Matrimonio ante ſeptennium oriri publicæ honeſtatis impedimentum, quia iam erant proximè ſeptennio, & ita parum diſtabat. idque colligit, quia tentauit vir eam cognoſcere, licèt implere non potuerit, ex quo præſumit malitiam ſufficientem ad conſenſum. 4

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium de præſenti eſt contractum ſi vir & mulier inuicem promittunt quòd ab eo tempore ſe pro coniugibus habebunt.*

2 *Verba futuri temporis nulla addita particula facienta ſignificari de præſenti, important ſponſalia, non matrimonium, vt tenet probabilior opinio.*

3 *Intelligitur text.in præſenti.*

4 *Terminus quando ſtatuitur ab actu, non à die actus computatur tempus de momento ad momentum.*

5 *Marito non licet propter adulterium vxoris aliam ipſa viuente ducere.*

6 *Coniugi innocenti vtrùm liceat, vbi fornicatio eſt notoria, propria auctoritate diuertere ab adultero?*

Cap. Ex parte. IX.

1 Matrimonium verum eſt quando duo inuicem ſibi promittunt, quòd ex eo tempore ſe habebunt pro coniugibus, & fidem inuicem ſeruabunt. Item ex cauſa fornicationis manifeſta licitum eſt dimittere vxorem, ſed ipſa viuente debet vir continere, & non aliam ducere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 8. Alagona *in compend. iuris Canon pag.* 559. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 8. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 6. *c.* 25.

2 *Quòd eam ab eo tempore pro coniuge teneret.*] Notatur ad hoc, quòd quando verbis futuri temporis importantibus executionem nulla additur particula faciens ſignificare de præſenti, veluti habebo, tenebo, tractabo te, &c. eſt Matrimonium, vt per Zabar. *hic n.* 1. *q.* 1. *&* 4. Abb. *n.* 3. 6. *&* 7. & Præpoſ. *n.* 6. Greg. Lopez *l.* 2. *verbo è prometo, tit.* 1. *p.* 4. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 3. *n.* 3. *&* *conſ.* 168. *n.* 4. *&* 5. Niſi præcedant verba clarè ſignificantia contractum ſponſalium. Menoch. *d. præſ.* 3. *n.* 4. Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 4. §. 1. *n.* 4. Gutier. *Canon. quæſt. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 56. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 216. *n.* 6. Sed contrarium probabilius eſt, & ita per huiuſmodi verba, habebo, tenebo te in vxorem; vel iuro, aut promitto quòd te habebo pro legitima vxore, aut quòd non aliam ducam vxorem niſi te, induci tantùm ſponſalia, tenent & pluribus tuentur Ioan. Andr. *hic n.* 3. Anchar. *n.* 4. Henric. Boich *in fine*, Alex. de Neuo *n.* 27. Couar. *d.* §. 1. *n.* 5. Gutier. *d. c.* 21. *à n.* 29. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 11. *n.* 6. Ant. Cuch. Veracr. Barthol. à Ledeſm. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 18. *n.* 18. vbi *n.* 21. reſpon-
3 det ad hunc text. quòd ſcilicet conſenſus de futuro ex particula adiuncta, ab eo tempore, importat conſenſum de præſenti, & licèt mulier reſpondens non repetat eam particulam, ſubintelligitur tamen cùm reſpondeat iuxta verba præcedentia viri: & nuncupatim quòd verba, promitto quòd te habebo pro legitima vxore, adiuncta particula, ab hoc tempore, Matrimonium important, tenet Menoch. *d. conſ.* 368. *n.* 13.

4 *Ab eo tempore.*] Notatur ad hoc, quòd quando ſtatuitur terminus ab actu, non à die actus computatur tempus de momento ad momentum, vt per Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *gl.* 11. *n.* 24. Garc. Gironda *de priuilegior. & exemption. explicat. n.* 493.

5 *Quia igitur nemini licet.*] Notatur ad hoc, quòd non licet marito propter adulterium vxoris aliam, ipſa viuente, ducere, vt per Perez l. 2. gloſſ. *porque no puede, tit.* 15. *lib.* 7. *Ordin. &* *l.* 1. *gloſſ.* 1. *pag.* 1. *verſ. in contrarium, tit.* 1. *lib.* 5. *eiuſd. Ordinam.* Sanchez *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 2. *n.* 2.

6 *Sine manifeſta cauſa fornicationis dimittere.*] Ergo à contrario ſenſu, vbi fornicatio eſt notoria, licebit coniugi innocenti propria auctoritate diuertere ab adultero quoad habitationem, de quo vide Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 11. Gregor. Lop. *l.* 2. *verbo fiendo, tit.* 2. *p.* 4. Cott. *in memorab. verbo vxor ſuſcepta*, Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 17. *n.* 2. *ad fin.* Fr. Emman. *tom.* 1. *ſumm. c.* 240. *n.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 16. *num.* 18. Iacob. de Graff. *in deciſ. aureis, lib.* . *c.* 84. *n.* 9. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. p.* 2. *num.* 26. Sanch. *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 12. *n.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Iurans cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum per cenſuram Eccleſiaſticam, contrahere compellitur.*
2 *Impubes doli capax an cum iuramento obligetur.*
3 *Concordatur text. in præſenti cum text.* in c. requiſiuit, infrà hoc tit.
4 *Sponſalia etiam iurata per verba de futuro contrahens non poteſt compelli ad Matrimonium rationabili cauſa ſubſiſtere.*
5 *Sponſi ad Matrimonium contrahendum iuſta cauſa ceſſante cogi poſſunt per cenſuras Eccleſiaſticas.*
6 *Cauſa iuſta & rationabilis quæ ſit in hac materia arbitrio iudicis relinquitur.*
7 *Iurans ſe vnam ex pluribus ducturum, & poſtmodum aliquam ex illis carnaliter cognoſcat, an illa ſponſalia tranſeant in Matrimonium, & quid attento decreto Concil. Trid.*

Cap. Ex Literis. X.

Qvando quis iurat accipere aliquam in vxorem, 1
& poſtea vult cum alia contrahere, priùs ab Epiſcopo eſt monendus, vt ſeruet iuramentum, & ſi monitus non acquieſcat, compellendus cenſuris, vt primam accipiat, & maritali affectione tractet, ſi tamen rationabilis cauſa non obſtet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 7. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 559. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 9. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 6. *c.* 26.

Impubeſcentes, & ibi, *contra ſuum iuramentum*, &c.] 2
Ergo impubes doli capax cum iuramento obligatur, vt tenent Abb. *hic n.* 6. Alex. de Neuo *n.* 15. Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuileg.* 83. *n.* 22. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 27. *n.* 16. *pag.* 767. Gregor. Lopez *l.* 6. *verbo maior, tit.* 16. *p.* 6. Gutier. *in auth. Sacramenta puberum, n.* 117. *C. ſi aduerſus vendit.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo minoribus, num.* 9. *C. de in integr. reſtit.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 31. *num.* 261. *verſ. ſextò*, Gabr. *commun. tit. de minorib. concl.* 5. *num.* 39. Verùm deſiderari pubertatem in minore iurante vt ius iuramentum contractum firmet, tenent alij numero & fama non inferiores, videlicet Couar. *in cap. quamvis, p.* 3. §. 1. *n.* 2. *& de ſponſal. p.* 1. *c.* 5. §. 1. *n.* 4. Ant. Gomez. *varian. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 18. Menoch. *conſ.* 29. *n.* 37. plures per Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *c.* 12. *à n.* 27. *& de Matrim. lib.* 6. *diſp.* 38. *n.* 16. vbi aduertit quòd licèt in cauſa Matrimoniali, quippe quæ integrum intellectum potius, quàm certam ætatem exigit, iuramentum impuberis pubertati proximi obliget, ad confirmandos tamen cæteros contractus alias inualidos non ſatis eſt niſi pubertas adſit.

Et ſi monitus non acquieuerit, cenſura compellas.] Ad- 3
uerte quòd fidem non ſeruans priùs monendus eſt per iudicem ſponſalium, & ſi renuat, cogendus eſt per cenſuram, & per carcerem, niſi attentis circũſtantiis prudenter arbitretur iudex ex inuitis nuptiis grauia mala & ſcandala timeri, veluti perpetuas diſſenſiones, iurgia inter coniuges, virum relicta vxore diſceſſurum, tunc enim potius eſt monendus, quàm cogendus, qui fidem ſeruare non vult, quo caſu loquitur,

&

& ſic neceſſariò intelligi debet text. *in cap. requiſiuit, infr. hoc tit.* ſi illius verba, *monenda eſt potius* (id eſt, priùs) *quàm cogenda*, legere nolis, prout alij legunt. Vide Cou. *de ſponſal. p. 1. c. 4. in initio, n. 3.* Greg. Lop. *l. 2. verbo quando, & l. 7. verbo apremiar el. 2. tit. 1. p. 4.* Mench. *de ſucceſſionum creat. §. 28. n. 15.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c. 51. n. 4. & canon. quaeſt. lib. 1. c. 18. n. 10.* Petr. de Ledeſm. *de Matrim. q. 42. art. 3. dub. 3* Menoch. *conſ. 386. n. 1.* Farin. *Rot. deciſ. 107. n. 2. p. 4. ſuorum operum de delictis,* Azeued. *l. 1. n. 15. & 16. tit. 1. lib. 6. nouae recop.* Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 29. à princ.* Perez *l. 1. gloſſ. 1. col. 4. verſ. in oppoſitum, tit. 1. lib. 5. Ordin.* Ceuall. *communium contra commun. quaeſt. 604. num. 12. & 14.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſt. reſol. 207. num. 1.*

4 *Niſi rationabilis cauſa obſtiterit.*] Collige ex text. quòd ille, qui contraxit per verba de futuro ſponſalia etiam iurata, non poteſt compelli ad Matrimonium rationabili cauſa ſubſiſtente, vt per Butr. *n. 6.* & Abb. *n. 8. in praeſenti,* Ruin. *conſ. 205. n. 5. verſ. & plus dico, vol. 1.* Menoch. *conſ. 69. num. 43. & de arbitr. caſu 455. in princ.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 2. tit. 17. n. 5. & 18.* Hieron. Gabr. *conſ. 159. & 186 in princ. vol. 1.* Rot. *deciſ. 397. p. 1. diuerſ.* & apud Card. Seraph. *deciſ. 1115. n. 4. & deciſ. 1258. in princ.* quos refert, & ſequitur *in Colimbrien. Matrimonij 5. Martij* 1618. coram bon. mem. Buratto inter eius impreſſas *deciſ. 311. n. 1.*

5 Iuſta autem cauſa ceſſante cogi poſſunt ſponſi ad Matrimonium contrahendum per cenſuras Eccleſiaſticas, vt fuit reſolutum *in Mediolan. Matrimonij 27. Octobris* 1616. coram bon. mem. Manzanedo, & *in Hiſpalen. Sponſalium 1. Iulij* 1619. coram eodem, tamen ſi quis poſt declaratoriam nihilominus pertinaciter Matrimonium contrahere recuſet, abſolui debet, etiam ſi non petat, quia aliàs deficeret conſenſus in Matrimonio requiſitus, Henriq. Boich. *in c. 2. n. 7. verſ. compelli autem, hoc tit.* Hieron. Gabr. *conſ. 186. n. 2. & ſeq. lib. 2.* Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 29. n. 8.* Card. Mantic. *d. tit. 17. n. 10. & ſeq.* & fuit dictum *in Abulen. Matrimonij 28. Martij* 1593. coram Card. Blanchetto, & *in Mediolan. Matrimonij 1. Iulij* 1619. coram bonae mem. Patriarcha Manzanedo, refert Fereotil. *in annot. ad deciſ. 311. Buratti, n. 5.*

6 Quae autem ſit iuſta & rationabilis cauſa in hac materia eſt arbitrarium iudici, vt notant Butr. *in cap. requiſiuit, n. 3. in fine,* & Abb. *n. 4. hoc tit.* Hieron. Gabr. *d. conſ. 159. n. 3.* Seraphin. *d. deciſ. 1258.* Menoch. *de arbitr. caſu 455.* Rot. *d. deciſ. 397.* Greg. *deciſ. 379. n. 5.* vbi Adden. *n. 9.* Caualer. *deciſ. 526. n. 2.* Buratt. *d. deciſ. 311. n. 1. in fine,* & fuit dictum *in Vlixbonen. Matrimonij 7. Iunij* 1599. coram Litta, & *in Tullen. ſponſalium 8. Iunij* 1628. coram Card. Veroſpio.

7 In gloſſ. *Sub iuramento*, ibi, *hic poſuit Laur. talem quaeſtionem*, &c. Diſputat haec gloſſa quaeſtionem illam, vtrùm iurans ſe vnam ex pluribus ductorum, & poſtmodum aliquam ex illis carnaliter cognoſcat, ſponſalia illa tranſeant in Matrimonium: & poſtquam hinc inde plura adduxit, in negatiuam partem inclinat, addens tamen cogendum eſſe illam ducere. Pro hac gloſſae ſententia praeter illius fundamenta facit, quia ſponſalia cùm in Matrimonium ordinentur, quod eſt vnius ad vnam *Matth. c. 19.* tunc perfecta erunt quando promiſſionem vni tantùm factam continebunt; ergo haec pluribus facta non valet. Secundò ſi eſſent ſponſalia, neutri earum, qui promiſit, poſſet nubere, etenim non poteſt dici quòd magis contracta ſunt cum vna quàm cum alia, ſed vbicunque dantur ſponſalia, dummodo conſenſus non deficiat, datur impedimentum publicae honeſtatis, quod impedit & dirimit Matrimonium contractum cum conſanguinea ſponſae *cap. vnic. hoc tit lib. 6.* ergo ſequitur quòd ſi in hoc caſu ſponſalia contracta iudicantur, neutri nubere poterit; hoc autem eſt abſurdum, & implicat, ergo ſponſalia non ſunt, & per conſequens nulla ex ipſis naſcitur obligatio. Praeterea quoties qui promittit pluribus capacibus, quibus obligatio acquiri poteſt diſiunctiuè, nulli eorum quaeritur, & ſtipulatio non valet, *l. item ſi ſeruus, §. ſed ſi, cum ſeqq. ff. de ſtipulat. ſeruor.* ſic ſe res habet in propoſito ergo haec promiſſio non valet. Tandem pro hac parte eſt *d. cap. vnic. §. 1.* vbi ex promiſſionibus incertis non naſcitur impedimentum honeſtatis, quaſi conſenſu careant, & obligatione, hae autem ſunt incertae: ergo, &c.

Verum probabilius eſt tranſire in Matrimonium, quia erant ſponſalia conditionata ante electionem, qua ſequuta manent abſoluta, haec autem electio facta eſſe per copulam cenſetur, nam per copulam purificatur conditio, & ſponſalia conditionata tranſeunt in Matrimonium, *cap. de illis, infr. de condit. appoſ.* Ita contra hanc gloſſ. tenent *in praeſenti*, Ioan. Andr. *num. 10.* Butr. *num. 16.* Anchar. *num. 7.* Panorm. *num. 7.* Alex. de Neuo *num. 25.* & Praepoſ. *num. 6.* Couar. *de ſponſalib. part. 1. cap. 3. §. 1. num. 17.* Menoch. *de praeſumpt. lib. 2. praeſumpt. 1. n. 13. & 17.* Nauar. *ſub hoc tit. conſil. 38. num. 7. in antiq.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 15. princ. n. 65.* Bonacoſ. *commun. crimin. p. 1. verbo promittens, fol. 140. verſo,* Sayr. *in clauis Regia, lib. 1. c. 6. num. 21.* bene Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſput. 26. num. 8.* vbi *num. 9.* intellige quando illae Matrimonium promittenti repromiſerant, & *num. 10.* quando promiſſio fuit facta cum vna ex certis, non verò incertis foeminis, & *num. 11.* quando promiſſio contrahendi fuit cum vna ex pluribus, non verò ſi fuiſſet facta pluribus inſimul, qui vnicum tantùm pro ſe afferunt fundamentum, ſcilicet ſponſalia ſub conditione contracta valere, & ſequuta copula Matrimonium fieri, *cap. per tuas, de condit. appoſ.* Sed in hac promiſſione facta duabus ſororibus dantur ſponſalia ſub conditione, ſcilicet ſi hanc, vel illam elegerit, ergo valent, & ſequuta copula Matrimonium efficient iure communi. Sed vltra hoc fundamentum ex dictis colligitur promiſſionem illam obligari, & probatur efficaciter, quia promiſſio nuptiarum non differt ab aliis promiſſionibus quoad vim obligandi, ſed promiſſio facta duobus alternatiuè valet, & vnuſquiſque ex illa agere poteſt, niſi vni tantum facta fuiſſet, *l. ſi Titius 9. ff. de verbor. oblig. l. ex duobus 19. l. fin. ff. de duobus reis*, ergo ſic erit de ſponſalibus iudicandum. Quorum ſententiam vt apertiùs declarem fateor ex ea promiſſione non contrahi ſponſalia pura & perfecta, ſed ſub conditione eligendi, & interim dum pendet conditio, & electio non ſit, non producunt obligationem, vt contingit in omnibus actibus ſub conditione factis, *l. cedere diem 213. ff. de verbor. ſignific. §. ex conditionali, Inſtit. de verb. obligat. cap. de illis, cum ſeqq. de condit. appoſit.* nec interim actus dici poteſt ſimpliciter, *l. 1. ff. de donat.* vnde hoc idem dicendum eſſe arbitror de hac promiſſione facta duabus ſororibus, quod de caeteris conditionalibus, & alternatiuis, vt non producant ſtatim obligationem, nec impedimentum honeſtatis ex defectu conſenſus, ſed cum aut purificata fuerit conditio, aut ad certitudinem redacta promiſſio legitimis modis, ſcilicet per electionem promiſſoris, vel per litis conteſtationem, quoniam vbi quis promiſit duobus diſiunctiuè, qui vocantur in iure duo rei ſtipulandi, elapſo tempore ad implementum conſtituto vnuſquiſque agere poteſt,

vt dictum eſt, & cùm lis conteſtata fuerit alium excludit, itavt non poſſit amplius promiſſor alterum eligere, ſed huic præcisè ſoluere teneatur, vt probat text. *in d. l. ſi Titius*, & *ibid.* notant Alex. *n.* 5. Iaſ. *n.* 2. Bart. *in d. l. ex duobus*, *n.* 3. Paul. & Imol. *ad l. ſi Titio* 19. per text. *ibi*, *ff. de legat.* 1. poteſt enim vſque ad conteſtationem promiſſor variare, & alteram eligere, poſtea verò non poteſt, ex reg. *l.* 6. *inſulam* 84. *ff. de verb. obligat.* & licèt à principio neutri ex duabus ſororibus actio competat, quia tamen litis conteſtatione ſtatim naſcitur, auditur in iudicio, ex *d. l. ſi Titius*, quam in hoc commendant DD. *vbi ſupr.* & communis hæc vltima ſententia hoc pacto explicata veriſſima eſt, & in iudicio ſeruanda. Argumenta verò pro prima, quam ſequuta eſt hæc gloſſ. *in præſenti*, facile diſſoluuntur ſi reſpondeatur procedere pendente facultate eligendi, ſed electione facta à promiſſore, vel à lege per litis conteſtationem, argumenta ceſſant, & impedimentum publicæ honeſtatis naſcitur, quod ſi conditione, vel eligendi facultate pendente promiſſor alij nubat peccabit, iuxta reg. text. *in l. qui balneum* 9. *ff. qui potiores in pignore*, Abb. & Præpoſ. *in cap. ſuper eo, de condit. appoſit.* Hodie attento decreto Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrim. c.* 1. huiuſmodi ſponſalia conditionata iam non tranſeunt in Matrimonium per copulam cum quadam ex illis fœminis ſubſequutam, ac proinde per illam non efficiuntur ſponſalia pura, & abſoluta, vt obligent ad contrahendum, ex Sanch. *d. diſput.* 26. *n.* 12. quicquid dicat Spin. *d. gloſſ.* 15. *n.* 65.

SVMMARIVM.

1 *Pater per cenſuram Eccleſiaſticam compellitur reſtituere filio eius vxorem, quam iniuſtè detinuit, vel detinet.*

2 *Filiofam. licet experiri aduersùs patrem pro repetenda vxore.*

3 *Factum proprium quando eſt graue, & notabile, etiam data longinquitate temporis, præſumitur quis ſcire.*

4 *Tota ciuitas, vel Prouincia plerunque ſubmittitur interdicto ob culpam vnius, qui illius dominus eſt.*

5 *Diuinorum nomine, quæ contineantur, oſtenditur.*

6 *Interdicti tempore prohibetur recitari horas canonicas ex officio publico.*

7 *Baptiſmus tam paruulis, quàm additis tempore interdicti miniſtrari poteſt cum ſolemnitate Vnctionis, benedictione fontis, & ſuſceptione patrinorum.*

8 *Interdicti tempore ſanis, & morientibus conceditur Pœnitentiæ Sacramentum, cum duplici tamen limitatione.*

9 *Sacramentum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ tempore interdicti, vt viaticum miniſtrari poteſt.*

10 *Matrimonij Sacramentum quoad ſui ſubſtantiam licitè, & indiſtinctè tempore interdicti contrahi poteſt.*

11 *Ordinis Sacramentum in loco interdicto, & perſonis interdictis conferri non poteſt.*

12 *Pœnitentiæ Sacramentum Catholicus recipere poteſt ab hæretico in extremo vitæ periculo.*

Cap. Non eſt vobis. XI.

1 PAter iniuſtè detinens vxores filiorum eſt compellendus intra certum tempus reſtituere illas, alioquin poſſunt interdici terra vbi vxores ſunt. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Greg. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 7. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 560. remiſſiuè Ximen *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 13.

Iuſtum, & honeſtum eſſe, &c.] Notatur ad hoc, quòd filiofam. licet experiri aduersùs patrem pro repetenda vxore, cùm ſit res, quam filius non acquirit patri, vt per Lar. *in l. ſi quis à liberis, in princ. n.* 61. *cum ſeqq.* & præcipuè *n.* 65. *ff. de liberis agnoſc.* 2

In quacunque prouinciarum, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando factum proprium eſt graue, & notabile, etiam data longinquitate temporis, præſumitur quis ſcire, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 735. *n.* 2. 3

Notatur etiam ad hoc, quòd ob culpam vnius, qui ciuitatis, aut Prouinciæ dominus eſt, vel in ea habet ſæcularem, Eccleſiaſticamve iuriſdictionem, tota ciuitas, vel Prouincia ſubmittitur interdicto, vt per Couar. *var. lib.* 2. *c.* 8. *n.* 10. Nobilibus tamen plerumque deferri ſolitum eſt, vt in literis contra illos obtentis ſoleat poni hæc clauſula, Prouiſo ne in terram dicti nobilis excommunicationis, vel interdicti ſententiam proferas, niſi à nobis ſuper hoc mandatum receperis ſpeciale, vt refert Tiraquell. *de nobilit. c.* 20. *num* 162. 4

Nulla diuina officia.] Aduerte eo nomine diuinorum contineri omnia exercitia ſacris Ordinibus maioribus, vel minoribus deputata, vt ſi Acolythus offerat vrceolos, Subdiaconus Epiſtolam ſolemniter cantet cum manipulo, & Diaconus Euangelium, Sacerdos Miſſam dicat, Epiſcopus Ordines conferat, aut Virgines, Abbates, Altaria, & Calices conſecret, vel ſi Presbyter hebdomadarij officium agat in Choro dum Matutinum, aut aliæ Horæ Canonicæ peraguntur, hæc omnia diuina eſſe Officia aſſerens nouam eſſe rationem ab aliis perpenſam reſoluit Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 171. & poſt Couar. alios, Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *c.* 44. *in princ. iuncta lit. A*, Vgolin *de cenſuris, tab.* 5. *c.* 5. § 2. *n.* 2. & alij plenè relati à Sayr. *eod. tract. lib.* 5. *c.* 15. *à n.* 4. & *c.* 14. *à n.* 20. quorum ſententiam partim ſequitur, partim improbat Soar. *eod. tract. de cenſur. diſp.* 34. *ſect.* 3. *n.* 6. & 7. vbi à principio late diſputans communem doctrinam ſequitur, quatenus officia deputata alicui Ordini interdicto prohiberi cenſet ea eſſe explicans, quæ fiunt à miniſtris ab Eccleſia deputatis ex eorum officio, & ipſius Eccleſiæ nomine, ideóque non immeritò etiam Eccleſiaſtica officia dici poſſe 5
notat *d. n.* 5. Vnde bene infertur ſolùm prohiberi tem- 6
pore interdicti recitari Horas Canonicas ex officio publico, modò communi Eccleſiæ nomine, non ita ſi priuatim dicantur reſponſoria, Horæ diuinæ, vel nocturnæ, vt poſt Nauar. explicant Sayt. *d. c.* 14. *n.* 15. Soar. *d. ſect.* 3. *n.* 9.

Præter Baptiſmum paruulorum.] De iure Decretalium per text. *in præſenti*, & *in cap. reſponſo, infr. de ſent. excomm.* licitum tantùm erat tempore interdicti adminiſtrare Sacramentum Baptiſmi paruulis, quo nomine videbatur denegari adultis in quibus tanta non cernitur neceſſitas. Deinde nouiori iure ſexti etiam adultis adminiſtrari poſſe expreſsè decidit text. *in cap. quoniam, de ſent. excomm. lib.* 6. ex ratione, quam inſinuat *ibi* propter mortæ periculum, addit etiam poſſe Baptiſmum adminiſtrari cum ſolemnitate Vnctionis, & conſequenter catechiſmi, & exorciſmi, vide Vgolin. *d. tab.* 5. *c.* 7. § 4. *n.* 1. & 2. Soar. *d. diſp.* 33. *ſect.* 1. *num.* 2. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 109. *art.* 3. *in princip.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 23. Bonacin. *de cenſuris, diſput.* 5. *punct.* 2. § 1. *à num.* 1. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 3. qui etiam reſoluunt 7

Digitized by Google

ſoluunt fontem benedici, & ſuſceptores, ſeu patrinos poſſe adhiberi, ex reg. *Conceſſo vno conceduntur omnia neceſſaria ad illud vnum*, de qua *in l. ad rem mobilem, ff. de procurat. & in cap. præterea, de officio delegat.*

8 *Et pœnitentias morientium.*] Aduerte per hunc text. tempore interdicti morientibus tantùm, & infirmis concedi Pœnitentiæ Sacramentum, de nouo verò iure *in cap. alma mater, poſt princ. verſ. quia verò, de ſententia excommunicat. lib. 6.* ſanis etiam conceditur, vbi rationem reddit, ibi, *Propter promtatem & facilitatem hominis ad peccandum ſummè neceſſaria eſt*, cum doplici tamen limitatione; prima eſt vt recipiens non ſit excommunicatus excepto mortis periculo; ſecunda dummodo non fuerit aliquo modo in cauſa culpabili, ob quam latum eſt interdictum, aut non ſit ſpecialiter interdictus. Vide Couar. *in cap. alma, p. 2. §. 3. n. 1.* Vinald. *in candelabro aureo, tit. de interdicto, num. 201.* Vgolin. *d. tab. 5. c. 7. §. 6.* Henriq. *in ſumm. lib. 13. c. 45. §. 1.* Fr. Emman. *d. q. 109. art. 3. verſ. quantum ad Sacram. Pœnitent.* Sayr. *d. c. 7. n. 8.* Soar. *d. ſect. 1. à num. 12.* Bonacin. *dict.*
9 *puncto 2. §. 3. n. 1.* De Sacramento verò ſanctiſſimæ Euchariſtiæ quod tempore interdicti, vt viaticum miniſtrari poſſit, dicam commodiùs ad *cap. quod in te, de pœnit. & remiſſ.*

10 Et de Sacramento Matrimonij quòd licitè, & indiſtinctè quoad ſui ſubſtantiam contrahi poſſit tempore interdicti, atque ita tam in Eccleſia, quam à perſonis ſpecialiter interdictis, latè defendi multis pro hac parte citatis Doctoribus *in tract. de offic. & poteſt. Epiſcop.*
11 *p. 2. allegat. 32. à n. 198.* Et quòd in loco interdicto, & perſonis interdictis Ordinis Sacramentum conferri non poſſit, dixi *ead. p. 2. alleg. 11. à n. 18.*

12 In gloſſ. *Baptiſmum*, ibi, *vnde etiam in neceſſitate poſſunt recipi ab hæretico.* Notatur ad hoc, quòd Catholicus Sacramentum Pœnitentiæ recipere poteſt ab hæretico in extremo vitæ periculo, vt poſt D. Th. Angel. Roſel. & alios tenent Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 8. c. 11. q. 12.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 1. n. 60.* Ægid. Coninck *de Sacram. & cenſuris, tom. 12. diſp. 14. à n. 234.* Quicquid contrarium teneant Couar. *in c. alma mater, p. 1. §. 6. n. 8.* Nauar. *in man. c. 26. num. 26. & in c. 2. de pœnit. diſt. 6. n. 87. & in §. laboret, n. 2.* niſi intelligas quando hæreticus & ſchiſmaticus fuerit omnino ab Eccleſia repulſus & condemnatus, cum Gutier. *canon. lib. 2. c. 1. n. 67.*

cognouiſſe carnaliter illam mulierem, etiamſi hoc nolit publicè confiteri propter metum, & potentiam mulieris. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Colſect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 7.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 560.* remiſſiuè Ximenes *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 16.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 50. c. 50.*

Probat hic text. vnicum teſtem ſufficere ad impediendum Matrimonium contrahendum, vt per Nauar. *in man. c. 22. num. 83.* Zerol *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Matrimonium, §. 10. verſ. ſecundum*, Gregor. Lopez per text. *ibi in l. 18. tit. 9. p. 4.* Perez *l. 8. gloſſ. 1. pag. 361. col. 1. tit. 15. lib. 2. Ordinam.* Nauar. *in cap. Sacerdos, de pœnitent. diſt. 6. n. 27.* Maſcard. *de probat. concl. 63. & concl. 1035. num. 3.* Gutier. *canon. quæſt. lib. 1. c. 11. n. 28.* Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 71. n. 1.* idem Gutier. *eod. tract. c. 36. n. 2. cum ſeqq.* qui duo vltimo loco citati id ampliant, etiamſi teſtis non fuerit citatus, ſed per partem oblatus, & quamvis eſſet denuntiator, ſeu accuſator, allegarétque turpitudinem ſuam. 2
3

Sed hoc publicè confiteri recuſat.] Notatur ad hoc, quòd vnicus teſtis ſufficit ad impediendum Matrimonium contrahendum, quamvis nolit parte citata & publicè, ſed clam, & abſque nominis publicatione teſtari, ita tenent *in præſenti*, Innoc. *num. vnic.* Butr. *n. 6.* Abb. *n. 7.* Alex. de Neuo *n. 4.* Præpoſ. etiam *n. 4.* Maſcard. *d. concl. 1035. n. 4.* 4

Niſi iuramentum interueniſſet.] Ergo requiritur vt teſtis aſſerat cum iuramento ſe certò ſcire impedimentum, vt tenet Couar. *de ſponſalib. p. 2. c. 6. §. 10. num. 21.* Gutier. *d. c. 11. n. 32.* & ita de certa ſcientia deponere, Nauar. *conſ. 2. n. 1. ſub tit. de conſang. & affin.* Sanch. *dict. diſp. 71. num. 10. & 11.* vbi etiam tenet teſtem de ſolo auditu teſtificantem non impedire, quamvis alter teſtis ſimul cum eo abſque iuramento de certa ſcientia deponeret. 5

In gloſſ. *Publicè.* Notatur hæc gloſſa ad hoc, quòd teſti publicè confitenti in caſu huius text. non eſt fides adhibenda, quæ recipitur à Ioan. Andr. *hic n. 5.* Sed meritò eam reprobant Hoſt. *hic paulo poſt princ.* Butr. *n. 7.* Abb. *n. 7.* Alex. de Neuo *n. 7.* Præpoſ. *n. 7.* quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp. 71. n. 3. verſ. imo.* 6

SVMMARIVM.

1 *Dictum vnius aſſerentis impedimentum, impedit Matrimonium contrahendum non iuratum.*
2 *Teſtis vnicus ſufficit ad impediendum Matrimonium contrahendum.*
3 *Amplia quamvis eſſet denuntiator, ſeu accuſator, allegarétque ſuam turpitudinem.*
4 *Amplia etiam quamvis nolit teſtari niſi clam, & abſque nominis publicatione.*
5 *Teſtis ad impediendum Matrimonium requiritur quod aſſerat cum iuramento ſe certò ſcire impedimentum.*
6 *Teſti publicè confitenti turpitudinem ſuam ad impediendum Matrimonium, an ſit fides adhibenda, oſtenditur.*

Cap. Præterea. ij. XII.

1 IMpedimentum quando vnus adeſſe dicit, tunc ille impedit Matrimonium contrahendum non iuratum, v. g. ſi conſanguineus volentis contrahere dicat ſe

SVMMARIVM.

1 *Mulier ſi inuita cum aliquo contrahat, nec in eum poſtea conſenſit, tenet Matrimonium ſi alteri poſtea nubat.*
2 *Amoris ardore nihil eſt vehementius.*
3 *Amor ebrietati æquiparatur, quia rectum iudicium ſubuertit.*
4 *Amanti qui furore libidinis, & amoris aliquid prohibitum fecit, aliquatenus parcendum eſt.*
5 *Matrimonia contracta inter amore excæcatos, vt plurimum exitum habent infelicem.*
6 *Matrimonium à filiofam. contractum ſine parentum conſenſu validum eſt.*
7 *Leges, ſeu ſtatuta prohibentia filiis Matrimonia contrahere abſque parentum conſenſu, ſunt inualida.*

Cap. Veniens. j. XIII.

MVlier, quæ Matrimonium contrahere cum aliquo iurauit, deinde inuita, & reclamans à pa- 1

rentibus alteri traditur, & nunquam conſentit, nec deſinit ſe ab eo cognoſci ſi iudicio Eccleſiæ conſtet non potuiſſe contrahere cum primo ob impedimentum conſanguinitatis (etiamſi mulier diceret ſe fuiſſe ab illo primo cognitam) poteſt cum aliquo tertio validè contrahere, & Matrimonium ſic contractum impedientes ſunt excommunicati. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 8. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 560. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 5. *c.* 17. & eſt poſt Conc. Lateran. *p.* 50. *c.* 31.

2 *Adamauit in tantum.*] Nihil enim ardore amoris vehementius eſt, quem intra debitos limites coercere potius eſt philoſophicum, quàm muliebre, vt per Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 4. *n.* 2. *in fin. & de præſcript.* §. 1. *gloſſ.* 4. *propè fin. verſ: ſed & amorem*, Farin. *in praxi*
3 *crimin. q.* 98. *num.* 89. Amor ebrietati æquiparatur, ex gloſſ. *verbo bacchata, in §. fin. Inſtit. de ſucceſſ. ſubl.* Mench. *illuſtrium quæſt. c.* 48. *n.* 43. Direct. Inquiſit. *p.* 2. *q.* 56. *pag.* 182. *in fine*. Farinac. *d. q.* 98. *n.* 77. Et rectum iudicium ſubuertit, Maſcard. *de probat. concl.* 86. *n.* 20.
4 Vnde aliquatenus parcendum eſſe amanti, qui furore libidinis, & amoris aliquid prohibitum fecit, cùm id videatur feciſſe quaſi furioſus, & demens, tenent Clar. §. *fin. q.* 66. *num.* 7. *verſ. eſt & amore*, Menoch. *de arbitr. caſu* 328. *n.* 1. *cum ſeqq.* Emman. Soar. *in theſauro communium opinion. verbo pœna, n.* 159. Tiraq. *d. cauſa* 5. *n.* 1. *cum ſeqq.* Farin. *d. q.* 98. *n.* 80. Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 17. *ex n.* 43. Ant. Gom. *tom.* 3. *var. c.* 14. *n.* 28. Petr. Gregor. *ſyntagm. p.* 3. *lib.* 30. *c.* 2. *n.* 9. Torreblanc. *lib.* 2. *de magia, c.* 47. *n.* 54. quia potentiſſimus eſt effectus amoris, qui non conſilio, ſed furore ducitur, Sanctius & Minoïs *de Alciat. embl.* 105. *cum duobus ſeqq.* Torrebl. *d. c.* 87. *n.* 55. vide poſita *ad cap. cum in iuuentute* 15. *n.* 5.
5 *de præſumpt.* Matrimonium tamen inter amore excæcatos contractum, validum eſſe reſoluit Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.* 135. licèt vt plurimum habeat infelicem exitum, vt aduertunt Menoch. *conſil.* 59. *à n.* 45. Gutier. *canonic. quæſt. lib.* 1. *c.* 20. *n.* 18. *cum ſeqq.* Cened. *ad Decretal. collect.* 20. *n.* 5.

6 *Quod parentes mulieris ipſius ignorantes*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Matrimonium à filiofam. contractum ſine parentum conſenſu validum eſt, vt per Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 3. §. 8. & plures, quos refert Valdeſ. ad Xuar. *l.* 2. *tit. de los caſamientos, pag.* 47. Perez *l.* 1. *gloſſ.* 5. *pag.* 17. *col.* 1. *& pag.* 39. *col.* 2. *verſ. conſtat etiam, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordinam.* Gutier. *canon. quæſt. lib.* 1. *c.* 20. *n.* 1. *&* 2. *& in tract. de Matrim. cap.* 79. *à princ.* Melch. Phœbos Luſit. *deciſ.* 45. *n.* 10. *cum ſeqq.* Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib.* 2. *differ.* 7. *n.* 7. poſt Sayr. Bellarm. & Sanch. reſoluit Bonac. *de magno Matrim. Sacram. q.* 4. *puncto* 17. *n.* 23. & hodie hoc parum habet difficultatis ob expreſſam diſpoſitionem Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrim. c.* 1. *in princ.* ibi, *quinque falsò affirmarunt Matrimonia à filiisfam. ſine conſenſu parentum irri-*
7 *ta eſſe.* Vnde cùm poſſint filij & filiæ inſciis, & contradicentibus parentibus nubere, ſi id faciant iure permittente, pœnam non merentur, arg. *l. Gracchus, C. ad legem Iuliam, de adulter.* & ideo leges municipales, ſeu ſtatuta prohibentia filiis Matrimonia contrahere ſine parentum voluntate ſub pœna exhæredationis, aut priuationis legitimæ, ſeu dotis omnino inualidas, & de iure abrogatas eſſe tenent multi inſignioris eruditionis & pietatis viri, qui rectiùs de Matrimonij Sacramento ſentiunt, quoniam cùm Principes nequeant ſuper illo aliquid ſtatuere, quòd liberum ſit Sacramentum, conſequenter pœna adiecta non poteſt nullum, & iniquum ſtatutum validare, vide Couar. de *ſponſalib. p.* 2. *c.* 3. §. 8. *num.* 5. Roderic. Soar. *tit. de los caſamientos, verſ. quæro* 1. *lib.* 3. vbi Valdeſ. *pag. mihi* 50. Greg. Lopez *l.* 4. *verbo desheredar, tit.* 7. *p.* 6. Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 16. *num.* 6. Azeued. *l.* 2. *n.* 5. *tit.* 1. *lib.* 5. *nouæ recop.* vbi Matienſ. *gloſſ.* 4. *n.* 2. *& num.* 49. Menoch. *de arbitr. caſu* 453. *n.* 8. *& de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 189. *n.* 55. *& conſ.* 69. *à n.* 22. Burg. de Pace *conſ.* 20. *n.* 8. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 6. *n.* 2. Tiber. Decian. *reſp.* 13. *n.* 10. *vol.* 1. *& reſp.* 24. *n.* 13. *vol.* 4. Viuian. *Neapol. deciſ.* 523. *n.* 3. plures quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 58. *n.* 7. quibus adde Baptiſt. Coſta *de ſcientia, & ignor. cent.* 2. *diſt.* 40. *n.* 71. *& reg.* 11. D. Barboſ. *in l.* 1. *p.* 4. *n.* 27. 32. *&* 35. *ff. ſoluto matrim.* Ceuall. *commun. contra communes, q.* 5. *num.* 2. *& q.* 314. *n.* 3. Petr. de Ledeſma *in ſumm. part.* 1. *de Sacram. Matrim. c.* 7. *concl.* 5. *dub. vnic.* Pichard. *in princ. Inſtit. de nuptiis, n.* 6. *&* 11. *& in princ. Inſtit. de inoffic. teſtament. num.* 9. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, fol.* 158. *à n.* 124. Gutier. *de Matrim. c.* 80. vbi refert alia loca ſuorum operum optimè Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib.* 2. *different.* 7. *n.* 9. *cum ſeqq.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 95. Don. Garc. Maſtrillo *Siciliæ deciſ.* 563. Benedict. Ægid. *in repet. l. Titia, p.* 3. *à n.* 30. *cum ſeqq. ff. de condit. & demonſtrat.* Ex Theologis Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 2. Molin. *de iuſtitia, tract.* 2. *diſput.* 176. *verſ. dubium*, Sanch. *de Matrim. lib.* 4. *diſp.* 25. Rebell. *de obligat. iuſtitiæ, part.* 2. *lib.* 3. *quæſt.* 14. *ſect. fin.* Ægid. Coninck *de Sacramentis, & cenſuris, tom.* 2. *diſp.* 28. *n.* 48. *cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 29. *n.* 19. *verſ. quod verò attinet.*

SVMMARIVM.

1 *Violentia ſi timetur inferri puellæ de cuius Matrimonio agitur, debet iudex illi prouidere locum tutum, & honeſtum donec cauſa terminetur.*
2 *Matrimonium contractum metu cadenti in conſtantem virum ad eum finem iniuſtè incuſſo eſt nullum.*
3 *Exterior expreſſio interni conſenſus eſt pars eſſentialis ipſius contractus Matrimonij.*
4 *Nuptiæ coactæ malos exitus habere ſolent.*
5 *Metus minor magis excuſat fœminam, quàm virum.*

Cap. Cùm locum. XIV.

Alex. III.

QVando agitur de aliquo Matrimonio, & timetur ne metus, vel coactio inferatur puellæ ad conſenſum, iudex debet puellam conſtituere in loco tuto & honeſto, vbi nihil timeat donec cauſa finiatur, & indagandus eſt liber conſenſus ab ea, quia Matrimonium fit ſolo conſenſu. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 4. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 561. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 5. *cap.* 19. 1

Locum non habeat conſenſus, vbi metus, &c.] Qui ſcilicet poſſit cadere in conſtantem virū. vt interpretatur gloſſ. *in præſenti, verbo metus*, nam Matrimonium contractum metu cadenti in conſtantem virum ad 2

eum

eum finem iniuſtè incuſſo eſt nullum, vide Mozz. *de contract. tit. de Matrim. in initio*, *n.*5. *verſ. item debet eſſe talis*, Matienſ. *in rubr. tit.* 1 *gloſſ.* 1. *d. num.* 27. *lib.* 5. *noue recop.* Gutier. *de iuramene. confirmat. p.* 1. *cap.* 57. *num.* 22. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 4. *à n.* 3. plures Doctores relatos à Cencd. *ad Decretal. collect.* 93. *num.* 1. quibus adde ex nouioribus Viuian. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 2. *n.* 5. *p.* 703. Bonacoſ. *commun. crimin. p.* 2. *verbo Matrimonium, fol.* 111. *verſo*, *& p.* 2. *eodem verbo*, *fol.* 48. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. Matrim. p.* 4. *num.* 29. *&* 30. Flamin. *de reſignat. benefic lib.* 13. *q.* 2. *n.* 6. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 3. *collect.* 535. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 1. *c.* 11. *q.* 5. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Curiæ Archiep. Neapol. c.* 87. Sayr. *in claui Regia*, *lib.* 2. *c.* 2. *num.* 11. Sanch. *de Matrim. lib.* 4. *diſp.* 12. *num.* 18. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 111. *& quæſt.* 122. *num.* 3. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 9. latè Farin. *fragment. crimin. p.* 2. *lit. M*, *ex num.* 46. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 2. *quæſt.* 11. *à num.* 7. vbi *num.* 9. quòd metus leuis non impedit Matrimonium, & *num.* 10. idem reſoluit de metu reuerentiali, de quo etiam Mench. *illuſtr. quæſt. cap.* 35. *num.* 17. & Farin. *d. lit. M*, *num.* 56. Nec etiam ex ſolo metu cadente in conſtantem virum annullatur Matrimonium, vt *ſuprà* diximus, ſed ex importunis perſuaſionibus, quæ iuſtum metum, & compulſionem inducunt *l.* 1. *§. fin. de ſeruo corrupto*, vbi communiter notant Doctores, cùm paria ſint obtinere per importunitatem, & obtinere per metum, Petr. Pech. *de teſtament. coniug. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 4. *& ſeqq.* & cum pluribus aliis tenet Valenzuela *conſ.* 29. *n.* 31. & ita importunæ perſuaſiones eundem operantur effectum quem metus operantur ad annullandum Matrimonium, vt eleganter conſuluit Angel. de Vbaldis *conſ.* 46. *n.* 4. *p.* 1. inter Matrimonialia Ziletti illis verbis: *Accedit etiam ad hoc quòd nimia importunitas infert ad actus inualiditatem ſicut metus*, & paulò inferiùs. *Ergo ſequitur quòd importunitas mulierum de domo facta dicta Helenæ reddit dictum Matrimonium inutile.* Idem probat Martin. de Garratis inter eadem conſilia Matrimonialia *conſ.* 13. *n.* 16. & his non relatis comprobat eleganter plures referens, & rationem reddens Baſil. Pont. *de Matrim. lib.* 4. *c.* 5. *n.* 17. Gregor. X V. *deciſ.* 326. *n.* 12. ibi: *Concurrunt importunæ, & continuæ perſuaſiones, quibus nomine patris ſollicitabatur tam à nouerca, quàm à quodam Sacerdote quæ ſufficiunt ſine minis, & verberibus.* Afflict. *deciſ.* 69. *n.* 4. Aym. *conſ.* 29. *n.* 34. Maximè quando perſuaſiones veniunt ex perſona cui debetur aliqua reuerentia, & reſpectus, vt per eundem Gregor X V. *deciſ.* 326. *n.* 13. *&* 14. & patet ex his, quæ latè conceſſit Sanch. *d. lib.* 4. *diſp.* 7. *per tot.* In idem eſt text. optimus *in l. quiſquis, C. de petit. bonor. ſubl. lib.* 10. vbi Imperator importunis precibus ſe dicit compulſum, & ob eas multa contra ſuam voluntatem concedere ait, quæ aliàs minimè conceſſiſſet, & huiuſmodi ſollicitudinem vocat, *inuerecundam petentium inhiationem*; non erit ergo legitimus conſenſus, qui ſollicitis precibus ſeu perſuaſionibus extorquetur, Baſil. Pont. *d. c.* 5. *n.* 17. ibi: *Quòd ſi apud Principes, quorum ſuprema in Republica auctoritas eſt, importunæ preces adeò grauem moleſtiam afferunt, vt ſæpè annuant votis poſtulantium, quis dubitet etiam ſecundùm rectæ rationis iudicium adeò moleſtas eſſe inſtantes preces, vt meritò metui cadenti in conſtantem virum æquiparari poſſint.* Aym. Crauet. *conſ.* 461. *n.* 11. *vol.* 5. ibi: *Perſuaſio enim vim coactionis habet*, *l.* 4. *§. ſi quis volentem*, *verſ. ſed & ſi volentem*, *ff. de libero hom. exhib.* &c. & ſubdit quòd hoc procedit in viro ſollicitè perſuaſo, quamvis reſpectu mulierum ſit facilius, & reſpectu illius qui habet ætatem iuuenilem, & debilem, Ioan. Bapt. Ferret. *conſ.* 296. *num.* 17. *&* 18. Franc. Monald. *conſ.* 1. *n.* 47. *&* 48.

Quando tractatur de nullitate Matrimonij celebrati per metum, non requiritur probatio actualis compulſionis, ſed ſufficit quòd iuſtè timeret ne compelleretur, vt eſt text. *in l. nouiſſimè*, *ff. quòd falſo tutore auctore*, vbi Barth. Hippol. Riminald. *conſ.* 177. *n.* 29. inter Matrimonialia Ziletti, Viuian. plures referens *deciſ.* 34. *num.* 7. *lib.* 1. Burg. de Pace *conſil.* 25. *num.* 73. Ioan. Gutier. *conſ.* 16. *num.* 5. *& conſ.* 40. *num.* 1. *&* 3. & cum aliis Valenzuela *d. conſil.* 29. *num.* 52. Seraph. *deciſ.* 863. *num.* 3. vbi quod ita fuit ſæpiſſimè reſolutum, quod maximè procedit quando ſuſpicio eſt probabilis, Bald. *in l. interpoſitas*, *n.* 6. *in princ. verſ. item adde*, *C. de tranſact.* vbi dicit probabilem ſuſpicionem metus æquiparari ipſi illato metui, & ibi etiam Curt. iun. *num.* 29. Ioan. Sichard. *num.* 9. *in fine*, Thom. Grammat. *deciſ.* 103. *num.* 57. Hercul. *de cautelis de non offendendo*, *c.* 2. *num.* 13. vbi quòd metus præſumitur probata illius cauſa, licèt metus in effectu non probetur, Farin. *in fragment. crimin. p.* 2. *verbo metus*, *num.* 26. vbi ampliat non ſolùm ſi matrimonium fiat ex metu, ſed etiam ex præſumptione metus, Alex. *conſ.* 99. *lib.* 3. vbi vult quòd ſolus timor violentiæ inferendæ dicatur iuſtus metus ad infirmandum Matrimonium tanquam metu factum, ex gloſſ. *in cap. bona el.* 1. *verbo metuebant*, *circa med. in verſ. timebant*, *de elect.* & ita etiam tenent in noſtris terminis dicendo præfatam gloſſ. communiter approbari Ferret. *conſ.* 296. *n.* 15. eleganter Franc. Monald. *conſil.* 5. *n.* 32. 33. *&* 34. *vol.* 2. Euerard. *conſil.* 4. *num.* 23. *tom.* 1. inter Matrimonialia Ziletti.

Metus ex coniecturis probatur, & primò vbi Matrimonium fuerit celebratum ſine conſanguineis, famulis, vel aliqua perſona illius, qui celebrare intendit, quia ex hoc vis, aut metus præſumptio colligitur, Alciat. *conſil.* 5. *num.* 22. Ferret. *conſil.* 296. *n.* 11. Seraph. *deciſ.* 859. *num.* 7. Gregor. X V. *deciſ.* 326. *n.* 29. ſicut è contrario ceſſare præſumptionem metus in actu in quo interuenit præſentia coniunctorum ipſius contrahentis, dixerunt Bart. & Doctores *in l. tranſactionem la* 2. *ff. de tranſact.* Paul. Pariſ. *conſ.* 26. *n.* 68. *lib.* 3. Farin. *in fragment. crimin. p.* 2. *verbo metus*, *n.* 149. Sanch. *d. lib.* 4. *diſp.* 12.

Secundò præſumptio eſt quòd metus interuenit in Matrimonio, quando illud celebratum fuit clauſis oſtiis, Alex. *conſ.* 99. *ſub n.* 4. *lib.* 3. Hippol. Riminald. *conſil.* 77. *n.* 18. *&* 19. & inter Matrimonialia Ziletti, Gregor. X V. *deciſ.* 326. *num.* 37. maximè ſi per oſtium introire nullus permittatur, dum Matrimonium celebratur, Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 5. *n.* 8. Farin. *in fragment. crimin. p.* 2. *verbo metu*, *num.* 88. Gregor. X V. *deciſ.* 326. *num.* 38. quia vt dicatur Matrimonium non metu contractum, non ſufficit ſimplex conſenſus, ſed requiritur plena ſecuritas, & libertas, Nauar. *conſil.* 3. *ſub num.* 3. *de ſponſalib.* Fachin. *lib.* 3. *controuerſ. c.* 28. *verſ. ad ſecundum reſpondeo*, Paul. Pariſ. *conſil.* 61. *num.* 31. *lib.* 4. Hippol. Riminald. *conſil.* 77. *n.* 14. inter Matrimonialia Ziletti, Fortun. Garc. *in tract. de vltimo fine*, *n.* 188. 189. & 429. Gregor. X V. *deciſ.* 326. *n.* 31. Rot. *deciſ.* 643. *num.* 9. *p.* 1. *recent.* Circa metum, & non plenam ſecuritatem in Matrimonio contrahendo, perpendere debet iudex ſeriem facti & circumſtantias, & modum inſolidum ex quo arguitur non bona fides, Alex. *conſil.* 99. *num.* 7. *lib.* 3. Pariſ. *dict. conſil.* 51. *num.* 55. *lib.* 4. Seraph. *deciſ.* 771. *num.* 6. Gregor. X V. *d. deciſ.* 326. *num.* 35. Ad probandum metum admittuntur præſumptiuæ probationes etiam imperfectæ, & quæ per ſe non ſufficiunt, ſimul iunctæ faciunt plenam probationem cùm tendant ad eundem finem,

ſinem, Franciſc. Perſonalis *conſil.53.ex num.14.lib.1.* Hippol. Riminald. *conſil. 52. num.112. lib.1.* Cephal. *conſil.608.n.58.& 59.vol.4.l.11.tit.4.p.3.* vbi Gregor. Lopez *verbo por grandes ſoſpechas*, D. Barboſ. *l.2.p.1.ex n.79. ff. ſoluto Matrim.* in terminis Petr. de Barbobus *conſil.24.n.30.& 31.* inter Matrimonialia Zileni *p. 1.* Franc. Monald. *d. conſil.5.n.13.14.21.& 94.* maximè quando coniecturæ ſunt propinquæ, & immediatæ ad actum. Rot. *deciſ.260.n.2.4.& 5.in collectis per Farinac. tom.2. crimin.* vbi ita eleganter: *Ex circumſtantiis inſuper in actu Matrimonij multa ſe offerebant, metus videlicet, nimia feſtinitas, clauſura oſtij, præſentia virorum armatorum, exteris introitum prohibentium, abſentia propinquorum, & alia in deciſione deducta, quæ ſaltem ſimul iuncta metum ſufficientem probant, præſertim ſtantibus proteſtationibus toties iteratis, quæ multum conferunt ad probationem metus.*

3 *Matrimonium autem ſolo conſenſu contrahitur.*] Notatur ad hoc, quòd exterior expreſſio interim conſenſus eſt pars eſſentialis ipſius contractus Matrimonij, atque adeò Sacramenti, vt per Sanch. *de Matrim. lib.2.diſp.30.n.3.* Ægid. de Coninck *de Sacram. & cenſuris, tom.2.diſp.24.dub.3. num.63.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.31.n.16.*

4 *Et ſequatur exitus, qui de inuitis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd nuptiæ coactæ malos exitus habere ſolent, vt Farin. *p.4.deciſ.69.num.16.* Cened. *ad Decretal.collect.161.n.1.*

Quocirca mandamus, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi iudex timet libertatem conſenſus in aliqua fœmina impediendam fore, id agere debet vt mulier illa in loco honeſto, ac tuto deponatur, vbi liberè poſſit conſenſum ſuum exprimere, vt per Couar *de ſponſal.p.2. c.3.§.6.ex n.1.* Petr. Mozz. *de contractib.tit.de Matrim. tit.de ſubſtant form alib.& eſſentialib. Matrimonij, n.10.* Cened. *ad Decretal.collect.93.n.4.*

5 In gloſſ. *Metus*, ibi, *minor tamen metus magis excuſat fœminam, quàm virum.* Vide Couar. *de ſponſalib. p.2. cap.3.§.4.num.9.* Molin. *lib.2.de primog.cap.3.num.10.* Sarmient. *lib.... ſelect.cap.11.num.11.* Fr. Emman. *tom.1. ſumm.cap.121.concluſ.3.num.3.* Boër. *deciſ.100.num.2.* Mandel. *conſil.77.num.4.lib.1.* Card. Tuſch. *pract.concl. lit.M, concluſ.215.num.26.* Farin. *fragment crimin.p.2. lit.M, concluſ.73.* Seraphin. *de priuilegiis iuram.priuil. 110.n.14.* Menoch. *de arbitr.caſu 135.num.4.& 5* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.17.n.2.3.& 20.* Henriq. *in ſumm. lib.11.cap.9.num.3.in comment. lit.D, & num.4.* Tiraq. *l.9.connub.gloſſ.1.part.9.num.260.* Flamin. *de reſignat. beneſic.lib.13.quæſt.1.num.61.* Sanch. *de Matrim.lib.4. diſp.1.num.1.* Gutier. *conſil.16.num.3.& 4. & eod.tract. de Matrim. cap.77. num.2.* vbi *num. 3.* dicit quòd eodem modo minor metus cadit in puerum quàm in virum, ex text. *in l.3.ff.ex quibus cauſis maiores,* ibi, *& hoc ex affectu eius intelligitur*, Barbat. *conſil.60.num.4.* Socin. *conſil.97. lib.3.* qui loquitur in minore quindecim annorum, Sanch. *d.lib.4.diſp.3.num.4.* ibi: *Attendenda eſt ætas, vt ſi ſenex, vel puer ſit, cui metus incutitur, ſimiliter eius fortitudo, innataque animi magnitudo aut paruitas, & fragilitas*, Farinac. *in fragment. crimin. part.2.verbo metus, num.74.* Franc. Soar. *de Relig.tom.3. lib.6.cap.4.num.11.* ibi: *Aliam enim conſtantiam requirit recta ratio in viro, quàm in fœmina, & aliam in matura ætate, quàm in puerili*, &c. Idem Sanchez *de Matrim. lib.4. diſp.17.n.2. propè fin.* vbi ait reſpectu fœminæ, aut meticuloſi adoleſcentis ex ſubiecti qualitate metum ex genere leuem dici interdum in foro conſcientiæ, grauem reſpectiuè, & eſſe cadentem in virum conſtantem redderéque Matrimonium irritum, & ideò metus efficitur magis veriſimilis, conſiderata perſona quæ illum patitur, vt tenuit Rot. coram Ludouic. *deciſ.326.num.24.& 26.* Menoch. *de præſumpt. lib.6.præſ.50.n.31.* rationem reddit illis verbis: *Nam pueri, in quibus nullus eſt vſus, & qui omnia maiora quàm ſunt iudicant propter imperitiam ætatis, rebus quibuſcumque etiam leuiſſimis terrentur.* Et hoc non ſolùm in metu, quem coactiuum appellamus, habere dicitur, ſed etiam in reuerentiali, vt in ſpecie affirmauit Marc. Ant. Cuch. *lib.5.inſtit.de maior.tit.12.n.133.* à quo non diſſentit Sanch. *d.lib.4. diſp.6.n.8.* & tenet Menoch. *conſil.1252.n.24.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro, ſi ſequuta eſt copula, non diſſoluuntur per ſponſalia de præſenti, niſi per metum, qui potuiſſet cadere in conſtantem virum, contracta ſint.*

2 *Coitus antecedens ſponſalia non præſumit Matrimonium contractum.*

3 *Metus cadens in conſtantem virum ad eum finem iniuſtè incuſſus annullat Matrimonium in vtroque foro.*

4 *Metus quando iuſtè incutitur, non reddit irritum Matrimonium.*

5 *Metus excuſat etiam eum, qui in illum incidit culpa ſua.*

CAP. Veniens. ij. XV.

Alex. III.

SPonſalia de futuro cum vna contrahens, & deinde 1
cum alia de præſenti, debet remanere cum ſecunda, niſi cum prima rem habuerit, vel cum ſecunda ex metu cadente in conſtantem virum contraxerit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Greg. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration.lib.4.iuris Pontif.pag.9.* Alagona *in compend.iuris Canon. pag.161.* remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.p.1.& 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. Decretal. lib. 4. tit.1.cap.1.*

Collige ex text. Matrimonium metu factum dici ab eo, qui duxit in vxorem puellam, cum qua fuit repertus iacens in lecto à patre, vel aliis eius conſanguineis, vt per Marſil. *ſing.286. verſ. capias vnam*, Sebaſt. Medic. *de caſib.fort.p.1.q.7.n.57.verſ.quadrageſimo ſecundo*, Maſcard. *de probat.concluſ.1051.n.48.* Menoch. *de præſumpt.lib.3.præſumpt.4. n.7.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. lit.M, concluſ. 215. num. 9. 15. 19. & 22. & concluſ.216.n.2.& 3.* Sanch. *de Matrim. lib.4. diſp.11. n.14.*

Poſt fidem præſtitam cognouerit, &c.] Ergo coitus an- 2
tecedens ſponſalia non præſumit Matrimonium contractum, vt per Couar. *de ſponſalib.p.1.cap.4.§.1.n.13.* Menoch. *de præſumpt.lib.5.præſ.1.num.42.* D. Barboſ. *in rub.ff.ſoluto matrim.p.1.n.107.*

Alioquin ſecunda, &c.] Aduerte quòd licet Ma- 3
trimonium nullum ſit in vtroque foro per metum cadentem in conſtantem virum ad eum finem iniuſtè incuſſum, Henriq. *in ſumm.lib.11.cap.9. num.1.* Sanch. *de Matrim, lib.4.diſp.12.n.18.* Valer. Reginald. *in praxi pœnit. lib.31. à n. 75.* tamen illud irritum non reddit metus quando iuſtè incutitur, vt docent *in præſenti*, Zabar. *num.2.* Hoſtienſ. *ad finem, in 1. ſolut.* Ioan. Andr. *num.8.* Anchar. *num.6.* Henric. *num. 3.* Præpoſ. *num. 5.* & Abb. *num.8.* quos refert, & ſequitur Sanch. *dict lib.4. diſp.13.num.3. verſ.quarto*, vbi *n.9.* dicit ideo in præſenti

ſenti irritum fuiſſe Matrimonium ad quod pater coëgit iuuenem repertum cum filia in eodem lecto, quia, iniuſtè coëgit volens eum interficere, quòd iniuſtum erat, nec etiam pater poterat auctoritate propria iuſtè talem cogere ad Matrimonium, quia id iudicis officium eſt, vt aduertit Valer. Reginald. *d. lib. 31. n. 79.* vbi etiam reſoluit valere potuiſſe Matrimonium ſi pater non veniſſet animo cogendi illum ad Matrimonium, ſed animo interficiendi ob eam culpam, ille autem precibus impetraſſet ab eodem patre, vt vitam ſibi condonaſſet ſub conditione quòd filiam ſuam acciperet in vxorem, tunc enim metus non eſſet incuſſus, vt Matrimonium fieret, nec conuentio illa coniungeret vt Matrimonium obtineretur per metum; ſed vt metus per Matrimonium toleraretur, de quo etiam Fr. Baſil. Pont. *de impediment. Matrimonij, cap. 29. §. 12. verſ. neque obſtat*, vbi etiam dicit metum mortis in præſenti illatum fuiſſe.

3 In gloſſ. *Vt vxori*, fin. ibi *& eſt hic argumentum quòd licèt culpa mea inciderim in metum, nihilominus excuſor propter metum.* Hæc gloſſa recipitur *in præſenti*, Hoſt. *ad fin. ſuper verbo niſi metu coactus*, Ioan. Andr. *num. 8.* Anton. *n. 3.* Anchar. *n. 7.* Card. *n. 1.* Henric. Boich. *n. 1.* Præpoſ. *n. 2.* Nauar. *in man. c. 17. n. 15.* quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 4. diſput. 8. num. 9.* Montet. *Aragonin deciſ. 45. n. 21. verſ. nec obſtat*, Rot. *in Colimbrien. Matrimonij 2. Decembr.* 1616. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impreſſas *deciſ. 213. n. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Iurans cum aliqua contrahere ſi vult Religionem ingredi, debet primo contrahere vt iuramentum ſeruetur, & poſtea ante copulam Religionem ingredi.*

2 *Sponſalia iurans poteſt Religionem ingredi non contracto Matrimonio.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Sponſalia iurans, & poſtea adſtringens ſe Religionis voto, non poteſt ſine peccato mortali Matrimonium inire animo firmo ingrediendi Religionem ante conſummationem.*

Cap. Commiſſum. XVI.

1 QVi dedit fidem contrahendi cum aliqua, & iurauit, ſi vult ingredi Religionem, tutius eſt priùs contrahete cum illa, vt ſeruet iuramentum, & poſtea ante copulam ad Religionem migrare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Ales. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 10.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 561.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. c. 4.*

2 *Quod tutius eſt ei, &c.*] Verba hæc important conſilium, ac proinde illum qui ſponſalia iurauit poſſe Religionem ingredi non contracto Matrimonio, tenent D. Thom. *in 4. diſt. 27. quæſt. 1. art. 3. & in addit. ad 3. p. quæſt. 43. art. 3. in concl....* Sot. *d. diſt. 27. q. 2. art. 5. dub. 1.* Sylueſt. *in ſumm. verbo Matrimonium 7. quæſt. 5.* Nauar. *in man. cap. 22. num. 26.* Menoch. *de arbitr. caſu 455. num. 10.* Soar. *de relig. tom. 1. tract. de iurament. lib. 2. c. 13. num. 2. cum ſeqq.* Couar. *de ſponſal. part. 1. cap. 5. in initio, num. 11.* Veg. *in ſumma, lib. 6. cap. 21.* Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. c. 244. num. 5.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. quæſt. 43. art. 3. dub. 1. diffic. 1.* Lancel. *inſtit. iuris Canonici, lib. 1. de ſponſal. c. 15. verbo conſultius*, Henriq. *in ſumm. lib. 11. cap. 13. num. 3. cap. 14. num. 2.* Hurtad. *de Matrim. diſput. 2. diffic. 5.* Sanchez *de Matrim. lib. 1. diſput. 43. n. 3.* ex quibus communis eſt ſententia, quæ primò ſic probatur. Maius præiudicium reperitur, & fortius vinculum in Matrimonio de præſenti, quàm in ſponſalibus iuratis, at Matrimonium de Religione diſſoluitur, ergo & ſponſalia. Maior probatur, quia per Matrimonium acquiritur ius indiſſolubile ad vſus Matrimoniales, ex ſponſalibus verò tantùm obligatio ad contrahendum. Minor probatur ex *c. verum, & ex c. ex publico, de conuerſ. coniug.* conſequentia bona eſt. Deinde ſi is, qui iurauit contrahere, teneretur ſeruare iuramentum propter partis præiudicium, teneretur etiam manere in Matrimonio: hoc autem falſum eſt, & abſurdum; ergo, &c. Maior probatur, quia is, qui iurauit nubere, cenſetur iuraſſe cum effectu, & in Matrimonio permanere, vt ex natura rei conſtat, & ex D. Thom. colligit Sot. *loco citando*: ergo contrahendo eo animo vt ſtatim relinquat, & Religionem ingrediatur, iam non ſeruat iuramentum iuxta intentionem iurantis, & acceptantis, contra *cap. quicunque 22. quæſt. 5.* conſequentia bene colligit. Præterea ſi teneretur ſeruare iuramentum, aut eſſet ex vi ipſius, vt reddatur Deo, aut propter partis præiudicium, ſed neutrum dici poteſt, quod ſic probatur. Iuramentum non poteſt impedire melius bonum, nec opera conſilij, etiamſi in eo iam exprimantur, vnde ſi quis iuraſſet non ingredi Religionem vſque ad certum tempus, non commendare, non fideiubere, licèt iuramentum ſeruare potuiſſet, quia nullo præcepto ad illa opera tenetur, attamen iuramentum non obligaret quaſi boni impeditiuum, *cap. vlt. 22. quæſt. 5.* quòd ſic declarant Palud. *in 4. diſt. 38. quæſt. 1. art. 1. col. 4.* Abb *in cap. ſi verò, num. 6 de iureiurand.* Turrecr. *in c. ſi aliquid 22. quæſt. 4.* Sot. *de tollendo iuramentorum abuſu, c. 9. ad fin.* Couarru. *in c. quamvis pactum, p. 1. §. 6. num. 7.* ergo iuramentum quatenus Deo reddendum eſt, ex vi ſua non impedit quominus ſponſus ſtatim poſſit Religionem ingredi: quod verò nec partis præiudicium, ex eo patet, quia nullum mulieri fit præiudicium ſi non adimpleatur illud, quod ſtatim reuocari debet, & quod ipſa non poſſet impedire, nec ſine peccato ſponſum à meliori bono, vel per momentum retardare, ergo nihil eſt, quod impediat. Denique fornicatio, lepra, inimicitia & aliæ cauſæ superuenientes diſſoluunt ſponſalia propter defectum intentionis, ex *cap. quemadmodum de iureiurand.* ergo à fortiori religio. Ex quibus fundamentis ſponſalia iuramento confirmata per Religionem diſſolui, tenent gloſſ. Innocent. Abb. *num. 4.* Præpoſ. *num. 5. in præſenti*, Palud. *diſt. 28. quæſt. 1. ad fin.* Richard. *diſt. 29. art. 2. quæſt. 4.* Menoch. *de arbitr. caſu 455. num. 10.* nouiſſimè Baſil. Pont. *de Sacramento Matrimonij, lib. 12. cap. 5. in princip.* vbi *num. 2.* quærit an per ſolum ingreſſum, an verò profeſſio expectanda ſit. Quamvis eum, qui iuramento promiſit contrahere Matrimonium, teneri prius contrahere, & non poſſe ante contractum Matrimonium ad Religionem tranſire, teneant Sot. Ledeſm. Nauar. & alij, quos refert, & ſequitur Rebel. *de obligat. lib. 4. de Matrimon. quæſt. 8. ſect. 6. concluſ. 2.* intelligentes per illa verba text. tutius eſſe, non explicari conſilium; ſed neceſſitatem, quos tamen eum iudicio reprobant Sanch. *citato loco*, Baſil. Pont. *d. lib. 2. cap. 10. num. 11.* Vnde retenta hac ſententia, & intellectu ad text. *in præſenti*, excuſati poſſunt circuitus, Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 11. c. 5. q. 4. verſ. videtur itaque*, Baſil. Pont. *d. lib. 12. c. 10. num. 12.* videlicet quòd iuuenis de quo *in præſenti*, ſub biennij finem ſuſpenſo & incerto animo fuit, contraheret ne Matrimonium, an Religioſorum inſtitutum ſuſciperet, & ita tem totam in tempus

differè

differebat, nec enim promiſſum præſtabat, nec ad Religioſorum ordinem tranſibat, & proinde Pontifex decernit vt puellam ducat vxorem, & deinde ad religionis ſtatum ſe conferat ſi velit, cùm in dubio tutius & certius ſit eligendum, & cùm is iuuenis dubius ſit vtrùm ex his duobus agat, & propterea rem totam in dies differat, ſatius ducit Pontifex vt Matrimonium contrahat, & iuſiurandum ſeruet, ſiquidem poſt Matrimonium ratum, & non conſummatum intra duorum menſium ſpatium, quod ius concedit, liberare poterit ſi velit de toto ad religioſæ vitæ inſtitutum tranſire; nam facilius eſt confugere ad communem intellectum, vt *ſuprà.* Vel potius tentari poteſt Summos Pont. tantum detuliſſe iuriſiurandi religioni, vt ſæpè iubeant illud ſeruari in caſibus in quibus non obligat, ne alij occaſionem peierandi accipiant, néve ſcandalizentur, exiſtimantes iuramentum violari. Vnde cùm votum Religionis conſilij ſit, & non præcepti, rectè conſtitutum fuit ad euitandum ſcandalum puſillorum, & propter reuerentiam iuramenti, vt licèt in hac ſpecie non impediret religionem de ſe, ſeruaretur tamen quatenus fieri poterat. Qua ratione tutius dicitur in eo text. ſcilicet ne fortè alij occaſionem accipiant peierandi, aut ſcandalizentur, ſicque verbum, *tutius*, præſupponit de ſe tutum eſſe ſtatim religionem ingredi, niſi & prædictis cauſis perfecta charitas contrarium ſuaderet, quæ maximè in eo conſiſtit, vt opera conſilij differantur propter ſcandalum paſſiuum ignorantium, iuxta *cap. 2. de noui operis nuntiat.* reſoluit S. Thomas 2.2. *quæſt.* 43. *art.* 3. Albertin. *in libro de ſecreto, à n.* 236. Caſtro *lib. 1. de iuſta hæreticorum punit. cap.* 20 tradunt noſtri *in c. Deus, quis, de vita, & honeſtat. Cleric.* & ita hunc text. in effectu intelligunt gloſſ. *hic*, cuius opinionem recipiunt Panorm. & Cuiac. etiam *in præſenti*, Richard. *in* 4. *diſt.* 29. *art.* 2. *q.* 4. Sot. & Henriq. quos refert Baſil. Pont. *d. lib.* 11. *c.* 10. *n.* 9. Nec oberit ſi quis dicat Summum Pont. potiùs debuiſſe declarare iuramentum in ea ſpecie non obligare, provt fecit *in cap. ex parte, de Clericis non reſid.* Reſpondetur enim ex ea declaratione non ceſſare occaſionem periurij, aut ſcandali in ignorantibus, atque ideo negligitur periculum credenti iuramentum in ea ſpecie obligare ad euitandam aliam maioris mali occaſionem, & bonum conſequendum conſeruandæ religionis iuramenti, vt cum videant homines Eccleſiam velle ſeruare iuramenta, quæ de ſe non obligant, intelligant quanta in veneratione haberi debeant; quod ſi quis dicat non debuiſſe illud fieri in hac ſpecie cum diſpendio boni ſpiritualis, dum Religio differtur, reſpondetur maiorem eſſe charitatem propria bona, & opera perfectionis differre propter ſcandalum puſillorum, & in eo plus mereri eum, qui proximi vtilitatem ſuis commodis antepoſuit, vt reſoluunt D. Thom. & alij vbi *ſuprà.*

3 In gloſſ. *Tutius*, ibi, *vel dic tutius ſaltem quoad opinionem.* Secundùm hanc gloſſam tenent Sot. Angel. Sylueſt. & Lancellot. *ſuprà* citati, quos ſequitur Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 7. *num.* 4. *verſ. ſecunda propoſitio.* Pontificem in præſenti intelligere tutius eſſe prius contrahere non ſecundùm rei veritatem, ſed iuxta vulgi opinionem, exiſtimantis illum eſſe periurij reum, niſi prius Matrimonium ineat. Verum hunc intellectum improbat Sanchez *d. diſp.* 43. *n.* 5. meliorem reputans quem *ſuprà* ex illo & aliis præſtitimus, quòd ſcilicet Summus Pontifex tutius conſulit iuramentum adimplere, non quidem de præcepto, ſed de conſilio ob euitandum ſcandalum puſillorum, & propter reuerentiam iuramenti.

4 In ead. gloſſ. ibi, *videtur facere contra conſcientiam, & ſic peccat.* Notatur ad hoc, quòd iurans ſponſalia, & poſtea adſtringens ſe religionis voto, non poteſt ſine peccato mortali matrimonium inire animo firmo ingrediendi religionem ante conſummationem, vt per Hoſtienſ. *paulo poſt princ. in præſenti*, & Ioan. Andr. *n.* 3. But. *n.* 9. Præpoſ. *n.* 5. Fr. Emman. *in ſumma tom.* 1. *c.* 244. *n.* 5. & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 43. *n.* 7.

In gloſſ. *Lege.* Hæc gloſſa, & Hoſtienſ. *in præſenti*, 5
ſuper hoc verbo remittunt lectorem ad *c. licèt, de Regular.* vbi ponitur ſimile verbum, & conſtat non accipi pro voto; ſed gloſſ. *eod. cap. licèt, verbo priuata*, Hoſtienſ. *ſuper eod. verbo*, explicant ex amore & charitate Dei, addit Hoſt. vel ex lege, quæ inſtinctu Spiritus ſancti cordibus imprimitur.

SVMMARIVM.

1 *Iurans cum aliqua contrahere, moneri potius debet quàm compelli vt contrahat.*

2 *Cogi qualiter quis debeat ad Matrimonium poſt ſponſalia à ſe iurata, & numeris ſeqq.*

3 *Nuptiæ coactæ malos exitus habere ſolent.*

Cap. Requiſiuit. XVII.

Luc. III.

MVlier, quæ iurauit nubere alicui, ſi poſtea non 1
vult, monenda eſt potius quàm cogenda, quia Matrimonia debent eſſe libera, & coacta ſæpè habent exitus difficiles. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 11. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 562. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 12. & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alexand. III. *p.* 45. *c.* 6.

Collige ex text. ſponſalia voluntaria præcedentia 2
nihil operari quin Matrimonium remaneat nullum, ſi conſtet metum in illo interueniſſe, vt per Fortun. Garc. *repet. c.* 1. *n.* 121. *verſ. vnum à ratione, de pactis*, Ferret. *conſil.* 171. *n.* 6. Couarr. *de ſponſalib. p.* 1. *in princ. c.* 4. *num.* 5. Hieron. Gabr. *conſil.* 186. *num.* 12. *lib.* 2. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 3. *tit.* 17. *num.* 9. quos refert & ſequitur Rot. *in Colimbrien. Matrimonij* 2. *Decembris* 1616. coram bonæ mem. Buratto inter eius impreſſas *deciſ.* 213. *n.* 8.

Quòd cum libera debeant eſſe Matrimonia, &c.] Intel- 3
lige ab omni extrinſeca neceſſitate, non tamen à neceſſitate intrinſeca, hoc eſt vt ex conſenſu obligentur partes ad obſeruandum, quod promiſerunt, & tunc Matrimonia ad hoc non debent eſſe libera, quia eſſet euacuare omnem neruum Matrimonij, ſi diceremus quòd conſenſus non adſtringeret inuitos, ita Gutier. *de iurament. confirmat. part.* 1. *cap.* 51. *num.* 4. *& canon. quæſt. lib.* 1. *c.* 18. *num.* 10. *verſ. vltimo non poſſum*, & alij relati per Cened. *ad Decretal. collect.* 161. *num.* 2. non eſt enim contra Matrimonij libertatem quod Eccleſia homines iure compellat poſt ſponſalia præſertim iurata, Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *cap.* 13. §. 4. monendos eos priùs, & poſtea cogendos per cenſuram, ſi exponatur verbum, *potius*, de quo *in præſenti*, id eſt, priùs, iudex tamen debet ſemper procedere cum prudentia abſque ſtrictiſſima coactione, ne conſenſus requiſitus ad Matrimonium deficiat, & ſi ſponſum ita obſtinatum eſſe videat, vt liberè Matrimonio conſentire repugnet, monitione potius quàm exactiſſima coactione

co actione vtatur, & hoc etiam poteſt eſſe quod ſenſit text. *in præſenti*, illis verbis, *monenda eſt potius, quàm cogenda.* Vide Conar. *de ſponſal. p. 1. c. 4. in initio, num. 5.* Didac. Lopez de Stunica *de voto, q. 1. ex n. 57.* Sarmient. *lib. 1. ſelect. c. 5. n. 5.* Ioan. Segura Daualos *in direct. iudic. Eccleſ. for. p. 2. c. 15. ex n. 6* Ægid. de Coninck *de Sacram. tom. 2. diſp. 13. dub. 2.* Hurtad. *in tract. de Matrim. diſp. 1. difficult. 17.* Perez *l. 1. gloſſ. 1. pag. 4. verſ. non obſtat, tit. 1. lib. 5. Ordin.* Azeued. *l. 1. num. 15. & 16. tit. 1. lib. 5. nouæ recop.* Menoch. *conſ. 386. n. 2.* benè Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 29. n. 7.* vbi *n. 8.* dicit iudicem ſi cenſura lata viderit ſponſum eſſe pertinacem, nihilque cenſuram prodeſſe, abſoluturum eſſe à cenſura, quamvis ſponſus abſolutionem minimè petat, & vide dicta *ad cap. ex literis, il ſecundo, ſupr. hoc tit.*

Sed adhuc ratio illa quam in præcitatis verbis reddit Pontifex, videbatur incpta cùm coactio, quæ fit auctoritate legis, & iudicis, iuſta præſumatur, & libertatem non tollat ex multis, quæ congerunt Sanch. *de Matrim. lib. 4. diſp. 13. à num. 3.* & nouiſſimè Baſil. Pont. *eod. tract. lib. 4. cap. 19. à num. 7.* Nec ſatisfacit recepta doctrina Butr. *in præſenti*, dicentis eam coactionem libertatem tollere, quæ fit à cauſa extrinſeca, quæ verò ab intrinſeca, ſcilicet ab ipſo conſenſu contrahentium, libertatem non tollere, ſicut etiam quando quis in periculo mortis conſtitutus votum emiſit, *cap. literaturam, de voto*, ac proinde cum coactio in hoc text. proueniat ab obligatione mulieris, & à iudice, non tollit libertatem.

4 Ego tamen verum credo in hoc propoſito curandum non eſſe vtrùm coactio proueniat ab extrinſeca, vel intrinſeca cauſa, ſed tantùm vtrùm fiat ex cauſa iuſta cum debita moderatione, nam ſi ſic fiat, auget potius libertatem, quam minuit, dummodo id impellat, quod ſub peccato mortali quis facere tenetur, quando enim iuſtè metus infertur, non extorquetur conſenſus iniuſtè, nec per iniuriam, & is, qui cogitur, non eſt rationabiliter inuitus, quandoquidem iure cogitur, & ille in non parendo recedit à iure, & æquitate, vt optimè conſiderat Baſil. Pont. *loco citato*, vbi ad plura infert. Sin autem cogendi cauſa iuſta non ſit, vel ſi in eo metu inferendo, etiamſi iuſtam originem habuerit, aliquid fit contra bonos mores, aut non adhibeatur cum debita moderatione, coactio libertatem tollit, vt optimè probat Baſil. Pont. *loco citato*, vbi infert ad plura notabilia. Et ideo cum ſuppoſita mulieris contumacia nimia coactio inuitas faceret nuptias, & eſſet occaſio maioris mali, planè erat iniuſta, ſicut quodlibet præceptum legis, aut iudicis, quod cum probabili periculo maioris mali minus cogit euitare, & hac de cauſa rectè Pontifex ait, quia libera debeant eſſe Matrimonia.

5 Vnde ex dictis infertur ſponſos teneri præciſè nubere, vbi ad id cauſa iuſta cogi poſſunt, nec ſatisfacere ſoluendo intereſſe, nam cùm promiſſio per leges approbata obliget ad præſtandum id, quod promiſſum eſt, & in ſponſalibus nuptiæ ſint promiſſæ, non verò id, quod intereſt, ſequitur quòd nuptiæ ſunt præciſè in obligatione; accedit quod ex *cap. ex literis, & ex cap. ſicut, hoc tit.* apertè colligitur hanc obligationem eſſe præciſam ad contrahendum: ita Præpoſ. *n. 9. in d. cap. ex literis*, Abb. *in c. 1. n. 7.* & Felin. *n. 8. hoc tit.* Corraſ. *lib. 2. miſcellan. c. 3. in fine*, Angel. *verbo ſponſalia, n. 21.* Porrò ſi ſponſalia iuramento confirmentur, inter omnes conuenit præciſè obligare, eſt enim recepta concluſio, quòd omnis promiſſio faciendi ſi iuramento vallata ſit, obligat præciſè, vt probat gloſ. *verbo neceſſe habeas, in l. ſi pecuniam, ff. de condict. ob cauſam*, quam *ibid.* receptam aſſerit Iaſ. *n. 33.* Alexand. *n. 27.* Duaren. *in fine, ad l. ſtipulationes non diuidantur, ff. de verb. obligat.* Abb. *in cap. veniens, n. 7. de iureiur.* Rip. *in cap. 1. n. 59. de iudic.* Præpoſ. *vbi ſuprà*, Conar. *in cap. quamvis pactum, part. 1. §. 4. n. 6.* Aym. *conſil. 12. num. 2.* Menoch. *de arbitr. caſu 336. num. 31.* & hoc probant auctoritate *cap. vlt. ne Prælati vices ſuas*, & quia iuramentum in forma ſpecifica ſeruandum eſt, *cap. ad noſtram, de iureiur.* & *ibid.* Abb. *n. 2.* idem Abb. *in cap. per tuas, n. 13. de arbitr.* non ſeruatur autem in forma ſpecifica ſi loco facti promiſſi æquiualens pecunia ſoluatur; quamvis huiuſmodi Doctorum fundamentum iuris principiis conſentaneum non ſit, vt alibi oſtendam, ſponſalia tamen præciſam habere obligationem cum eiſdem libenter fateor.

Cùm coactiones difficiles, &c.] Notatur ad hoc, quòd nuptiæ coactæ malos exitus habere ſolent, Gig. *conſil. 36. n. 10.* Neuizan. *in ſylua nupt. lib. 1. n. 153. verſ. & quod nuptiæ, & lib. 2. n. 14.* Conar. *de ſponſal. p. 1. c. 4. in init. num. 5.* Farin. *part. 4. deciſ. 69. num. 16.* Cened. *ad Decretal. collect. 161. num. 1.* Id enim plerumque etiam contingere ſolet quando inter impares contrahuntur, Menoch. *conſil. 385. n. 6.* Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 6. num. 2.* 6

SVMMARIVM.

1 *Litis pendentia ſuper Matrimonio non impedit ſecundum Matrimonium contrahi, ſi primum erat nullum.*

2 *Matrimonium pendente lite contractum valet.*

3 *Error qualitatis, ſeu dolus antecedens, Matrimonium non irritat.*

Cap. Cùm in Apoſtolica. XVIII.

Vrban. III.

Matrimoniali lite pendente ſi litigans ante ſententiam iudicis accipit aliam vxorem ignorantem facti, poſtea ſi feratur ſententia de nullitate Matrimonij, tenet ſecundum Matrimonium, licèt fuerit contractum pendente lite, ſed viro debet iniungi pœnitentia, & vt abſtineat à coniuge per tempus pœnitentiæ, &c. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 12.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 562.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 20.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 6. c. 21.* 1

Pendente lite.] Ergo Matrimonium pendente lite contractum valet, vt per Conar. *de ſponſalib. p. 1. c. 8. §. 1. n. 8.* Maſcard. *de probat. concl. 1023. n. 8.* 2

In maritali copula, &c.] Notatur ad hoc, quòd error qualitatis, ſeu dolus antecedens Matrimonium non irritat, vt per Conar. *de ſponſ. p. 2 cap. 3. §. 7. n. 3. & lib. 1. var. c. 5. n. 1.* Perez *l. 1. verſ. dubitatur vtrùm Matrimonium dolo contractum, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 15.* Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 259. verſ. illud poſtremo, & diſp. 352. n. 5.* Valent. *2. 2. diſput. 5. q. 20. puncto 4. §. probatur concluſio*, Flamin. *de reſign. benef. lib. 13. q. 3. n. 11.* Petr. de Ledeſm. *de Matrim. q. 51. art. 2. dub. 3. paulo ante ſecundam concluſionem*, Gutier. *de Matrim. c. 89. n. 5.* Sanch. *eod. tract. lib. 7. diſp. 18. n. 18.* vbi *n. 19.* non capit limitationem niſi tantus eſſet dolus, vt conſenſum auferret. 3

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſecundum contrahere non poteſt mulier, niſi per certum nuntium certificata fuerit de morte primi viri,* & n. 2.

3 *Teſtis vnus de viſu an probet mortem, oſtenditur.*

4 *Fama ſola non ſufficit ad probandam mortem viri, vt vxor ſecundò nubat.*

5 *Iudicis prudentis arbitrio relinquitur qualis debeat eſſe certitudo mortis prioris viri, vt vxor ſecundò nubat.*

6 *Mulier ſecundò nubens adhuc viuo primo viro, ab omni pœna excuſatur ſi veriſimiliter credit primum fuiſſe mortuum.*

7 *Certitudo ad probandam viri mortem ſufficit per teſtes, ſeu probabilitatem moralem.*

Cap. In præſentia. XIX.

Clem. III.

1 MVlier licèt iuuenis,& incontinens, cuius vir eſt abſens ſeptennio, vel quocumque numero annorum, nec poteſt certificari de morte, vel vita ſiue ſit captiuus, ſiue peregrinus, non poteſt ſecundò nubere,nec canonicè poteſt hoc concedi donec recipiat certum nuntium de morte viri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq.Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr.Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alex.de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 12. Alagona *in compend.iuris Canon.pag.* 562. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 3.

2 Hinc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 7. §. 3. *n.* 3. Gregor. *l.* 6. *tit.* 9. *p.* 4. Steph. de Gaëta *in repet. c. ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *n.* 490. Petr. Moz. *de contract. lib. tit. de Matrim.* §. *fin. n.* 37. Matienz. *l.* 5. *gl.* 1. *ex n.* 2. & *gloſſ.* 3. *ex n.* 7. *tit.* 1. *lib.* 5. *nona recop.* Gom. de Leon *reſp.* 62. Menoch. *de arbitr. caſu* 420. *ex n.* 118. Ant. Gomez *l.* 80. *Tauri, n.* 31. Nauar. *conſil.* 15. *ſub hoc tit. in* 1. *edit.* Perez per text. *ibi in l.* 7. *gloſſ.* 1. *tit.* 15. *lib.* 8. *Ordinam.* Maſcard. *de probat. concl.* 1069. *n.* 4. *cum ſeq.* & *concl.* 1074. *n.* 4. Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ.* 12. *n.* 7. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1. *c.* 233. *num.* 2. & 4. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto Matrim. p.* 2. *n.* 71. & 72. remiſſiuè Cened. *ad Decretal. collect.* 171. *n.* 3. Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *c.* 6. *n.* 4. Gutier. *practicar. lib.* 2. *q.* 8. *n.* 3. *cum ſeqq.* & *de Matrim c.* 51. *n.* 1. *cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia, lib.* 1. *c.* 13. *n.* 28. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 70. *cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſt. reſol.* 231. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 127. *cum ſeqq.* & *præcipuè q.* 132. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 140. *n.* 50. *cum ſeqq.* latè Sanch. *de Matrim. lib.* 2. *diſp.* 46. Pont. *de Matrim. lib.* 7. *c.* 53. Et in hoc iura Ciuilia Digeſtorum, Codicis, & Authenticorum per text. *in præſenti*, eſſe correcta aſſerunt *hic* omnes, & Gutier. *d. q.* 8. *n.* 4. Farin. *d. q.* 140. *n.* 52. plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 46. *n.* 6.

3 *Donec certum nuntium*, &c.] Ergo per vnum teſtem de viſu deponentem, aliàs idoneum, mors viri probata cenſeretur, ſic Hoſt. Abb. Angel. & Veracr. quos refert, licèt non ſequatur, Sanch. *d. diſp.* 46. *n.* 10. admittit Farin. *d. q.* 240. *n.* 73. caſu, quo coniux obierit in loco ita diſtanti vt facilè nequeant aliæ probationes haberi. Verùm Sanch. licèt cum hac limitatione Farin. ſententiam recipiat, aſſerit multò magis ſibi placere nūquam ſufficere vnum teſtem, intelligens verbum *nuntium*, de quo in text. in genere neutro, ita vt ſignificet, *la noua*; ſed non poteſt dici nuntium certum, quod voce vnius habetur, cùm iura clament vocem vnius eſſe vocem nullius, *l. iuſiurandū, verſ. ſimili modo. C. de teſt. c. veniens, in fin. ſupr. eod. tit.* Vnde ſolam famam non ſufficere, niſi 4
aliis adminiculis adiuuetur, reſoluunt Menoch. *remedio* 4. *adipiſcendæ, n.* 672. Maſcard. *de probat. concl.* 1075. *n.* 4. *cum ſeqq.* Abb. Syluest. Ant. Gabr. S. Antonin. Sot. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 46. *n.* 15. quibus adde Farin. *d. q.* 140. *n.* 61. *cum ſeqq.* Paul. Comit. *d. lib.* 1. *q.* 127. *n.* 2. Rebel. *de oblig. iuſt. p.* 2. *lib.* 3. *q.* 3. Baſil. Pont. *de imped. Matrim. c.* 13. §. 5. vbi etiam *in verſ. ex dictis*, ampliat etiamſi verè obiiſſet coniux, reſoluens tunc Matrimonium re vera nullum fore ſi fœmina ſola fama de obitu viri mota cōtraheret. Idem repetit ipſemet Baſil. Pont. *d. tract. de Sacram. Matrim. lib.* 7. *c.* 53. *n.* 5. & 6. colligit ſecundum Matrimoniū non poſſe validè cōtrahi cum dubio de morte prioris viri, nam donec certus ſit nuntius inhabilis eſt: vnde etiā exiſtimat text. *in c. dominus, de ſecundis nupt.* correctum eſſe per text. *in præſenti*, quatenus in illo text. colligitur valere Matrimonium initum cum dubio de morte viri.

De morte.] Cùm hæc certitudo mortis prioris viri 5
non omnino qualis eſſe debeat præſcribi poſſit, hoc iudicis prudentis arbitrio, attentis circumſtantiis occurrentibus relinquitur. Vide Couar. *d.* §. 3. *n.* 4. Marant. *in repet. l. is poteſt, ff. de acquir. hered.* Perez *l.* 2. *propè fin. tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin pag.* 50. & *lib.* 7. *tit.* 15. *lib.* 8. *pag.* 318. Fr. Emman. *d. c.* 233. *n.* 2. Menoch. *de arbitr. caſu* 420. *n.* 123. & *de præſ. lib.* 6 *præſ.* 49. *n.* 28. Gutier. *d. q.* 8. *n.* 9. Farin. *d. q.* 140. *n.* 75. Sanch. *d. diſp.* 46. *n.* 7. vbi *n.* 8. aduertit illud eſſe ſpeciale in morte probāda, vt teſtes nō citata parte, ſed ex mero iudicis officio examinari poſſint.

In gloſſ. *Viris.* Notatur ad hoc, quòd mulier ſecundò 6
nubēs adhuc viuo primo viro ab omni pœna excuſatur, ſi veriſimiliter credidit primum mortuum fuiſſe, vt per Ant. Gomez *l.* 80. *Tauri, n.* 41. *In princ.* Farinac. *d. q.* 140. *n.* 42. vbi *n.* 43. ſecus reſoluit ſi mulieris credulitas ſuper morte viri non fuerit iuſta, & veriſimilis, & multò minus ſi fuerit ficta, falſa, & ab ea procurata. Vnde Baſil Pont. *d. lib.* 7. *c.* 53. *n.* 7. reſoluit quòd ſi forte ſe credens allato nuntio ſecundum inierit Matrimonium, ac poſtea maritum viuere reſciuerit, planum eſt nec poſſe petere, nec reddere debitum ſecundo, ſed ſeparari debere, ad prioremque reuerti. At ſi dubitet probabiliter, ac pendeat animo an vir eius viuat, exigere quidem non poteſt, nam in exigendo animum à dubitatione probabili non auertit, & dubitatio, quæ viro non debet obeſſe, ipſi nocet: reddere autem poteſt, quia in reddendo valet dubitationem excludere ex eo dictamine ne noceat, aut lædat ius ſecundi viri.

In gloſſ. *Donec*, fin. Notatur ad hoc, quòd certitudo 7
ad probandam viri mortem non tantùm requiritur per certum nuntium, ſed etiam per teſtes, ſeu probabilitatem moralem, ita vt iudicio prudentis probabilis, & certa iudicetur mors, vt per Abb. *hic in fin.* & Alex. de Neuo *n.* 22. Cou. *d.* §. 3. *n.* 3. Ioſeph. Lud. *d. deciſ.* 12. *n.* 7. Gutier. *d. q.* 8. *n.* 4. Maſcard. *concl.* 1074. *num.* 4. & plures alios, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 46. *n.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij contractus cum peccatrice volente ſe corrigere, proficit ad remiſſionem peccatorum.*

2 *Matrimonium quod quis contraxit cum meretrice, validum eſt.*

3 *Meretricem trahere de lupanari, & accipere in vxorem, proficit in remiſſionem peccatorum.*

4 *Condemnatus ad mortem an effugiat mortis pœnam ſi velit ducere in vxorem meretricem in publico lupanari exiſtentem,* & n. 5.

6 *Mere*

6 *Meretrix dicitur, quæ multorum libidini paret.*

7 *Meretrix non eſt, quæ peccatum aliquod occultè commiſit, vel alicuius amore capta ei ſui copiam fecit.*

8 *Meretrix dicitur à merendo, quaſi mereatur ſtipendia.*

9 *Meretricium genus infame.*

10 *Meretrices tanquam perſonæ turpes non poſſunt capere ex teſtamento fratris ad excluſionem fratrum.*

11 *Meretrices cur permittantur in Chriſtiana Republ. oſtenditur.*

Cap. Inter opera. XX.

Clem. III.

1 MEretricem publicam extrahere ex lupanari, & accipere in vxorem, eſt opus miſericordiæ, & proficit in remiſſionem peccatorum. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar Ioan. Andr. Hoſt.Butr.Anchar.Panorm.Præpoſ. Cened.*collect.* 140. Petr. Gregor. Alex.de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian.*in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 13. Alagona *in compend. iuris Canon pag.* 563. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. *&* 2. refertur ab Ant.Aug.*collect.*2. *Decret.lib.*4.*tit.*1. *cap.*5.

2 *Et duxerint in vxores.*] Ergo Matrimonium, quod quis contraxit cum meretrice, validum reputatur, vt per Duen.*reg.*250. *limit.*8.*verſ.contrariam.* Palat.*in repet.cap.per veſtras,infrà de donat.inter virum,& vxorem, notab.*2.§.16.*num.*2. Clar.*in* §.*fin.q.*98.*num.*6.Menoch. *conſ.*18.*n.*12.

3 *In remiſſionem proficiat peccatorum.*]Notatur ad hoc, quòd meretricem trahere de lupanari, & accipere in vxorem, proficit in remiſſionem peccatorum, vt per Caſſan.*in conſuet.Burgund.rub.*1.§.5.*verbo s'il n'a grace, n.*98. *pag.*207. Plaza *de delict.c.*34.*n.*6. *ad finem*, Menoch.*conſ.*18.*n.*11.Anton.Scap.*de iure non ſcripto,lib.*1. *c.*54.*n.*19.Couar.*de ſponſal.p.*2.*c.*8.§.11.*n.*3.Viu.*tom.*2. *commun.opin.lib.*9.*tit.*33.*num.*1.*verſ.meretricem*, Gutier. *can.q.lib.*2.*c.*3.*n.*25.Farin.*fragm. crim.lit.C.n.*642. plures, quos refert Cened.*ad Decret. collect.*140.*n.*10.

4 Quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda, vtrùm ſcilicet condemnatus ad mortem eius pœnã effugiat, ſi velit ducere in vxorem meretricem in publico lupanari exiſtentem? In qua partem affirmatiuam ſequuntur Suar.à Ribeira *in addit.ad* Ant.Gom.*variar. tom.*3.*c.*13.*n.*37.*lit.M*, Plac.*de delict.lib.*1.*c.*34.*num.*6. Viu.*lib.*1.*commun. verbo condemnatus ad mortem, verſ. tertiò etiam*, Rebuff. *in comment. ad l.* 245. *ff. de verb. ſignif.* Sebaſt.Medices *in tract. Mors omnia ſoluit, p.*1. *n.*158.Lancell.Gallia *in conſuet. Alexand.in gloſſ.vxori, q.*4.*n.*79.Farin.*d.lit.C.verbo condemnatus,n.*641.Benedict.Ægid.*in repet.l.*1.*C.de ſacroſ.Eccleſ.p.*3.§.5.*n.*8.Cui opinioni non obſtat quòd huiuſmodi condemnatus ad mortem non voluntariè,ſed metu ipſius mortis, vt illã effugere poſſit,meretricem in vxorem ducere videtur, quia facillimè reſpondetur(ſi hæc pars vera in ſe fuiſſet)validum eſſe huiuſmodi Matrimonium,quia is metus non eò tendit,vt Matrimonium fiat,ſed propriè & ſpontè id euadendi medium eligit, ſic poſt Sot.Couar. Cordub. & alios, reſoluit Cened.*d.collect.*140.*n.*11.& Sanch.*de Matrim. lib.*4.*diſp.*12.*n.*8. vbi *n.*9. idem dicendum eſſe putat,etiamſi ipſe damnatus minimè offerat Matrimonium,ſed alius ei promittat immunitatem ab ea pœna ſi certam fœminam ducat.

Verùm his non obſtantibus veritas eſt in contrarium, tum quia text.in præſenti ſolum agit, an actus ille ducendi meretricem in vxorem proficiat ad remiſſionem peccatorũ, & licèt dicat quòd ſic,non ideo tamen quiddam in foro exteriori diſponit, ſed in foro animæ; tum quia contrariæ partis affirmatiuæ nullam afferre poſſumus concludentem rationem, niſi quod per Matrimonium cum meretrice maior reo videtur pœna imponi quàm per mortem, quæ quidem ratio nec eſt ſufficiens, nec pia;tum denique quia ipſa affirmatiua opinio vltra quã nec ex iure probetur, nec pro ſe habeat ſufficientem rationem, tenderet in graue Reipubl.præiudicium,ſi in praxi obſeruaretur. Quare hanc contrariam negatiuam opinionem meritò tuentur Gam. *de Sacram. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis,q.*4.*n.*10. Tiraquel.*de pœnis temperandis,cauſa* 56.*in fine*, Bobadil.*in ſua politica,lib.*3.*c.*15.*num.*142.Cened. *pract.ac Canon.quæſt. lib.*1.*q.*9.*n.*9.

5 An habens rem cum meretrice teneatur in conſcientia ſoluere ei mercedem ſolitam,ſiue eam promiſerit, ſiue non? quæſtio eſt dubia, in qua probabilior ſententia affirmat, eámque tenent Caiet.2.2.*quæſt.*32. *art.*7. Sot. *de iuſt.lib.*4.*q.*7. *art.*1. Aragon.2.2.*q.*37. *& q.*62. *art.*5. *concl.*8. Salon. etiam 2.2. *q.*62.*art.*5. *contr족.*4.*concl.*1. *&* 2.Sylui. etiam 2.2.*q.*32 *art.*7.*concl.*3. Turrian.2.2.*tom.*2. *diſp.*14. *dub.*1. Cordub. *lib.*1.*q.*32. *art.*2.Sayr.*in claui Regia,lib.*10.*tr.*5.*c.*3.*n.*34.Leſſ.*de iuſtitia,lib.*2.*c.*14.*dub.*8. Homobon.de Bonis *de examine Eccleſiaſtico,p.*2.*tr.*9.*c.*9.*q.*24.Tannerus *in* 2.2.*diſp.*49. *dub.*10.*num.*300.Malder.2.2.*tr.*1.*c.*9.*dub.*7. Rebell. *de oblig.iuſtit.p.*2.*lib.*18.*q.*1.*num.*9. Azor.*inſtit.moral.p.*3. *lib.*4.*c.*21.*q.*2.Regius *in reſolut.caſu* 8. Villalob.*in ſumma,tom.*2.*tr.*11.*diffic.*16.*n.*8. Ratio eſt, quia pro omni actu pretio æſtimabili poteſt accipi merces; ſed actus meretricius ſi conſideretur non vt turpis, & illicitus, ſed vt naturalis, & delectationi hominum accommodatus,poteſt pretio æſtimari;ergo, &c. Contra Nauar. *in man.c.*17.*n.*40. *in fine*, Medina *in C.de reſtit. q.*20. Paul.Comitol.*reſponſ.moral. lib.*3.*quæſt.*5. Ioan.Valer.*de differ.vtriuſque fori,verbo promiſſio, differ.*8. exiſtimantes habentem rem cum meretrice non teneri in conſcientia ſoluere ei mercedem ſolitam.

In gloſſ.*Publicas*, ibi, *& dicitur meretrix,quæ multo- 6 rum libidini paret*, &c. ita Couar.*de ſponſ.p.*2.*c.*8.§.11. *n.*4.Bermon.*de publicis concubinariis, verbo concubinam dimiſit,n.*10.*cum ſeqq.*Gom. *l.*62.*Tauri,n.*3. Menoch. *de arbitr.caſu* 201.*n.*7.*& caſu* 328.*n.*4.Maſcard.*de probat.concl.* 1066. *n.*4.*cum ſeqq.*Matienſ.*l.*10.*gloſſ.*2.*n.*2. *tit.*3.*lib.*5.*noua recop.*Farin.*conſ.*33.*n.*30. vbi *additio litera R*, *& in praxi crim.q.*136.*n.*76. *cum ſeqq.* Ioſeph. Seſſe *Aragoniæ deciſ.*95.*n.*8.*&* 9.vbi *n.*10.dicit mere- 7 tricem non eſſe, quæ peccatum aliquod occultè cum aliquo cõmiſit, vel alicuius amore capta ei ſui copiam fecit,Farin.*d.q.*98.*n.*86. Rota apud eundem *deciſ.*445. *n.*2.*p.*1.*recent.* Dicitur autem meretrix à merendo;me- 8 reri enim eſt ſtipendia facere,Petr.Greg. *ſyntagmatum iuris,lib.*2.*c.*1.*n.*1. Menoch.*d.caſu* 535. Farin.*d.q.*136. *n.*80.Bened.Ægid.*tract.de iure, & priuilegio honeſtatis, art.*9.*de meretrice.* Huiuſmo[illegible] tam turpe mulierum ge- 9 nus (quæ turpes,&[illegible] ames reputantur in iure,Aloyſ. Ricc.*in praxi rerum fori Eccleſiaſtici,deciſ.*166.*n.*87.& nuncupatim, vt tanquam turpes perſonæ non poſſunt 10 capere ex teſtamento fratris ad excluſionem fratrum, Gom.*tom.*1.*var.c.*11.*n.*38.*verſ.ex quibus*, Craſſ.§. *teſtamentum,q.*46.*n.*8.Cald.Pereira *quæſt.forenſ.in comment. ad* §.*ſoror,n.*44.*in medio, Inſtit. de inoffic.teſtam.*Bened. Ægid.*d.art.*9.*de meretrice, n.*13. & Steph. Grat. *Marchiæ deciſ.*216.*n.*3.) eſſe permittitur in Chriſtiana Re- 11 publ.ad maiora mala euitanda,adeo vt lupanaria meretricibus ſint deputata,Cou. *de ſponſ.p.*1.*c.*4.*n.*7.*& n.*9. *verſ.Eccleſia igitur*, Rojas *de ſucceſſ.cap.*10.*ex num.*17. Menoch.*lib.*1.*illuſtr.cap.*48. *num.*1. Spin. *in ſpeculo teſtament.*

*ſtament.gloſſ.*15.*princ.n.*113. *in princ.* Petr. Magdalen. *de num.teſt.in teſtam.p.*1.*c.*3.*n.*54.*in fine*, Anton.Scap. *d.lib.*1.*cap.*54. *ex num.* 22. Menoch. *caſu* 535. *num.*6. *cum ſeqq.*Matienſ.*l.*6.*gloſſ.*1.*n.*13.*tit.*8.*lib.*5.*noua recop.* Caid.Pereira *in l.ſi curatorem*, *verbo cum non abſimilis*, *num.*12.Maſcard.*de probat. concluſ.*1063. Hieron. Fernan.de Otero *in interpretatione cap.vlt. de conſuetudine*, *num.*68.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium metu graui extortum ratificatur per diutinam habitationem mutuam, & ſpontaneam*, & num.2.

3 *Conſenſus præſumptus ex mutua cohabitatione hodie non ſufficit, niſi denuo ratificetur coram parocho, & teſtibus, obſeruata Concilij Tridentini forma.*

Cap. Ad id. XXI.

1 MVlier etiam vndecim annorum, ſi inuita traditur viro cum quo ſpontaneè poſtea cohabitat per aliquod tempus, vt per annum cum dimidio, cenſetur tacitè conſenſiſſe, & ſic coactio tranſit in conſenſum, & ſi mulier velit inducere teſtes ad probandam coactionem, non ſunt admittendi, ſed compelli debent coniuges affectu maritali ſe tractare niſi velint pariter ad Religionem conuolare; quod ſi interim vterque ad alienos, & illicitos concubitus tranſiuit, pro hoc agere debent pœnitentiam, antequam ingrediantur Religionem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Caniſ. Petr. Gregor. Cuiac. Alexand. de Neuo, Cened.*collect.*93. Viuian.*in ration. lib.*4.*iuris Pontif.pag.*13. Alagona *in compend.iur. Canon.pag.*563. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.*1.*Decret. lib.*3.*tit.*1.*c.*7.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. quoad primam eius partem deſumunt Sebaſt. Medic.*de caſib. fort.p.*1.*q.*7.*num.*43.& 57.*verſ.ſi metu contraxit.*Farin. *fragm.crimin.p.*2.*lit.M,n.*58. Alphonſ.à Veracr.*in ſpeculo coniug.p.*1.*art.*8.*pag.*67. *verſ. contra iſtam determinationem*, Stephan. à Gaëta *in repet. cap.ad limina* 30. *q.*1.§.4.*ex n.*454. Couar.*de ſponſalib.p.*2.*c.*3.§.6.*num.*1. *cum ſeqq* Greg.*l.*15. *verbo le pluguieſſe*, *tit.*2. *partit.*4. Menoch.*de præſumpt.lib.*3.*q.*4.*n.*24.*cum ſeqq.*Maſcard. *de probat.concl.*1051.*à n.*35.Cened.*ad Decret.collect.*93. *n.*2.Henriq.*in ſumma,lib.*11.*c.*9.*n.*7. Sanch.*de Matrim. lib.*4.*diſp.*18. *n.*3. vbi *n.*5. cum *ſuprà* citatis Doctoribus, quos refert, concludit non eſſe neceſſariam habitationem anni, & dimidij, quam hic text. exigere videtur; narrat enim facti contingentiam dum eius temporis habitationem ponderat: vnde rectè dicit prudentis arbitrio diffiniendum eſſe hoc tempus, qui in dubio conſiderabit fugiendi opportunitatem, habitationiſque moram: nam quando conſtat de ſpontanea cohabitatione, tunc data opportunitate ſi illico, & incontinenti non fugit, ſatis eſſe momentaneam cohabitationem, reſoluit idem Sanch.*d.diſp.*18.*n.*6.

3 Hodie tamen attento iure nouiſſimo Concil. Trid. *ſeſſ.*24. *de reform. Matrim. c.*1. præſumptus conſenſus ex mutua cohabitatione non ſufficit niſi de nouo ratificetur coram parocho, & teſtibus obſeruata einſdem Concilij forma, ita Gutier. *Canon. quæſt.lib.*1.*c.*18.*n.*7. Perez *l.*1.*gloſſ.*5.*pag.*41.*verſ.quintò*, *tit.*1.*lib.*5. *Ordin.* Cenal.*commun.contra commun.q.*604.*n.*19. Matienzo *in rub.tit.*1.*gloſſ.*5.*n.*33. *cum ſeqq lib.*5.*nouæ recop.* Spin.*in ſpec.teſtam.gloſ.*25.*principali,n.*61. Cened.*d. collect.*93. *num.*5.Franc.Molin.*de ritu nuptiarum, lib.*1.*compar.*12. *num.* 26. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, allegat.*32.*num.*149. Cened. *practic. & Canonic.lib.*2.*q.*30. *num.*15.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia irritantur per ſubſequens Matrimonium validè celebratum cum alia perſona*, & n.2.

3 *Sponſalia priora de futuro non diſſoluuntur per poſteriora iuramento firmata.*

4 *Sponſalia præfixo termino non adimpleta reddunt liberum ab eorum fide illum per quem non ſtetit.*

5 *In Matrimonij promiſſione an poſſet alter alteri abſenti ſtipulari, oſtenditur.*

Cap. Sicut ex literis. XXII.

Innoc. III.

SPonſalia de futuro contrahentem cum vna & iu- 1
rantem, ſi deinde cum alia contrahit de præſenti, poteſt iudex hoc cognito compellere ſeruare ſecundum Matrimonium, & iniungere pœnitentiam viro pro fractione fidei, niſi forſan in iuramento præſcripſit certum tempus contrahendi, & per eum non ſtetit in illo tempore; ſi verò cum vtraque contraxit de futuro, compelli debet ſeruare primum, & agere pœnitentiam vt periurus de ſecundo; quod ſi de his non conſtat, tandiu cognoſcatur de cauſa donec ſufficienter iudex ſuper his inſtruatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu.*in ration.lib.*4.*iuris Pontif.pag.*14. Alagona *in compend.iuris Canon.pag.*563. remiſſiuè Caſal.*in annot.* & Ximen.*in concord.p.*1.& 2. refertur ab Anton. Auguſt.*collect* 3.*Decret.lib.*4.*tit.*1.*c.*1.

Collige ex text. ſponſalia irritari per ſubſequens 2
Matrimonium validè celebratum cum alia perſona, vt per Surd.*conſ* 364.*n.*11. Henriq.*in ſumma, lib.*11.*c.*14. §.2. Gutier.*de Matrim.c.*27.*n.*1. *cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr caſu* 455.*n.*9. Leſſ.*de iuſt.lib.*2.*c.*40.*num.*74 Coninch.*diſp.*23.*dub.*4. *n.*28. Bonacin. *de Matrim. q.*1. *punct.*7.*n.*2. Baſil.Pont.*in tr.de Sacram. Matrim.lib.*12. *c.*12. Hurtad.*in tract.de Matrim. diſp.*2.*diffic.*7. Sanch. *eod.tract.lib.*1. *diſp.*48.*à princ.* vbi *n.*3. reſoluit priora ſponſalia hoc caſu omnino extincta eſſe, ac proinde ſoluto Matrimonio nullam perficiendi obligationem ſupereſſe, & *n.*3. aduertit quòd ſi ſponſus ea ſpe virginem violaſſet, teneretur ſoluto Matrimonio eam ducere, non vi ſponſalium, quæ extincta ſunt, ſed ratione damni illati, niſi iam aliunde eſſet ſatisfactum.

Priora verò ſponſalia de futuro non diſſoluuntur 3
per poſteriora iuramento firmata, quia hoc caſu non datur fortius vinculum ſicut in priori, nec iuramentum obligare poteſt cùm fuerit de re iniqua, & in præiudicium tertij, iuxta *reg.non eſt obligatorium, & reg.iur. lib.*7. quare ita tenent Gutier.*de iura.n.confirm.p.*1.*c.*51. *n.*6. Couar.*de ſponſ p.*1.*c.*4.*in princ.n.*3. Triuiſan.*dec.*9. *n.*11.*lib.*1. Cened. *pract.& Canon.quæſt. lib.*1.*q.*30.*n.*3. *& ſeq.* Burat.*deciſ.*412.*n.*5. Hurtado *d. diſp.*2. *diffic.*8. Matienſ.*ad rub.tit.*1 *gloſſ.*1.*n* 44.*lib.*5. *noua recop.* plures, quos refert, & ſequitur Sanch.*d.lib.*1. *diſp.*50.*n.*2. vbi *n.* 6. reſoluit quòd quando ſecunda ſponſalia non fuerunt valida, quia contrahens primis ligatus erat, nec erat iuſta recedendi cauſa, ſi ante celebratum Matrimonium cum priori diſſoluantur ſponſalia, non tenetur hic ad poſteriora.

Niſi

4 *Niſi forſan*, &c.] Notatur ad huc, quòd liber ſit ille à ſponſalium fide ſi abſque eius culpa ſponſalia præfixo terminu impleta non ſint, ita Cuuar. *de ſponſal.p.1.c.5.in initio,n.*8.Greg.*l.7.verbo excuſacion. tit.1. p.4.* Ægid.*de Sacram. & cenſur.tom.2.diſp.23. num.46.* Valer. Regin.*in praxi fori pœnit. lib.31.n.261. verſ.7.* Baſil.Pont.*d.lib.12.c.16.à princ.* Ioan. Brunel.*de ſponſal.concl.8.n.4.* Alex. Carrer. *in ſimili tract. c.15.verſ. ſoluuntur quartò*, Bonac.*de Matrim.q.1. punct.6.in 2. propoſ.* Buratt.*deciſ.412.n.2.* Hurtad.*in tract. de Matrim. diſp.2.diffic.9.* Sanch.*d.lib.1.diſp.53.num.1.*vbi *n.5.*reſoluit quod ſi tempore ipſo,quo ſponſalia contrahuntur, apponuntur termini, tunc lapſus termini eximit ab obligatione illum per quem non ſtetit: cùm enim nullus ſit contractus perfectè initus, ſed in ipſomet ſponſalium contractu terminus inhibitus ſit, cenſetur adiectus ad extinguendam obligationem, & in hoc caſu loquitur text. *in præſenti*, clarè demonſtrans in præcitatis verbis terminum, de quo agit in ipſomet contractu interpoſitum fuiſſe. Vnde neceſſarium eſt vt dicamus ſi ſponſalibus iam contractis tractetur ex internallo de die celebrandi Matrimonium lapſum termini neutrum liberare à ſponſione, quia cùm accedat contractui ſponſalium perfectè inito, cenſetur adiectus potius ad ſollicitandam, quàm ad extinguendam obligationem, & in hoc poſteriori caſu procedere poteſt, reg.text.*in l.Celſus* 27. §.1. *ff.de recept.arbitr.* quicquid dicat gloſſ. *hic verbo ad ſtatutum*, contra quam ſic conciliant vltra ſupracitatus DD. Gutier. *de Matrim. c.24.n.6.* Bonacin.*eod.tract.q.1. punct.6. num.6.* Rebell. *de obligat. iuſtitiæ, lib. 4. q.8. ſect.4. num.* 20.

5 *Cùm L. Parochianus*, &c.] Ex huiuſmodi verbis colligitur ſpeciale eſſe in Matrimonij promiſſione, vt poſſit alter alteri abſenti ſtipulari, id eſt, acquirere illi obligationem, & proinde non poterit promittens reſilire etiam ante abſentis acceptationem, vt per gloſſ.*verbo nihil, in cap.vbi non eſt*, 30.*q.*2.& Alex.de Neuo *hic n.*15. Verùm Sanch. *d.lib.1, diſp.7. n.32.* id intelligit ſi alter ſtipulans contraheret promittendu pro abſente Matrimonium, quia eſt mutuus cõtractus vtrinque celebratus, & ſicut ſtipulans poteſt cogi, vt curet, & facit quod in ſe eſt, ad quod ſe obligauit, ita & promittens tenetur fidem ſeruare, & ideo *in præſenti*, promiſſio, quam pater fecit, de tradendo filiam, firma eſt non ratione ſponſalium, quia parentes ipſi ea contrahere non poſſunt pro filiis abſque eorum conſenſu, *cap.vnic.§. fin.de deſponſ. impub. lib. 6.* ſed ratione promiſſionis. Poteſt ideo ſtipulans antequam parti abſenti intimet remittere hanc ſponſionem, quia obligatiu non eſt acquiſita abſenti, ſed huic ſtipulanti: ſed ſi intimaret abſenti, & ille acceptaret, iam non poſſet remittere: quia ius vt alter fidem ſibi ſeruaret ceſſit in abſentem, in cuius fauorem ſtipulatus fuerat.

SVMMARIVM.

1 *Mutus, & ſurdus, & omnes qui non prohibentur, Matrimonium contrahere poſſunt.*
2 *Mutus, & ſurdus poſſunt contrahere Matrimonium.*
3 *Verba non ſunt neceſſaria in Matrimonio carnali.*
4 *Edictum de Matrimonio eſt prohibitorium.*

Cap. Cùm apud. XXIII.

1 MAtrimonium contrahere poteſt omnis ille qui non prohibetur, & ſic mutus, ac ſurdus poſſunt contrahere, quia ſufficit conſentire ſignis, & nutu, licèt non verbis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Greg. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac.Viu.*in ration.lib.4. iuris Pontif. pag.*15. Alaguna *in compend.iuris Canon. pag.*567. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.3. Decretal.lib.4.tit.1.cap.3.*

An mutus, & ſurdus poſſint, &c.] Ex his verbis colligunt aliqui mutum ſimul, & ſurdum non poſſe contrahere Matrimonium, ex eo quia cùm in plurali numero loquatur, videtur loqui de diuerſis, quorum alter mutus, alter verò ſurdus ſit, vt per Flamin. *de reſign.benef.lib.5.q.3.n.26.* Bollum *in OEconomia canonica, claſſe 2.c.4.§.7.lit.G.* Cæterum in contrarium eſt communis, & recepta Doctorum opinio, aſſerentium poſſe mutum ſimul, ac ſurdum, ſi intellectum perſpicacem habeat, ita vt ſignis edoceri poſſit quid ſit Matrimonium, & ſignis indicare conſenſum, validè contrahere ſponſalia, & Matrimonium, quæ quidem reſolutio ex hoc text.probatur vbi in reſponſione ſic dicitur, videtur ſi talis (nempe ſurdus, & mutus de quo erat quæſtio) velit contrahere, non debet ſibi denegari, &c.vbi collocatur in ſingulari videtur intelligere de eodem vtroque morbo laborante: quare hanc ſententiam defendunt Couar. *de ſponſal. p.2. c.2.in fin.* Greg.*in l.5.verbo que fueſſe, tit.2.partit.4.* Donat.à Fin. *tom.1.commun.opin.lib.5.tit.2.n.30. pag.*705. Cald.Pereira *in l. ſi curatorem, verbo cum non abſimilis, n.58. cum ſeqq.& de nomin.emphyt.q.1.n.30.* Matienz.*in rub. tit.1.gloſſ.1.n.67.lib.5.noua recop.* Spin.*in ſpeculo teſtam. gloſſ.9.rub.n.3.*D. Barboſ.*in l.cum Prætor,§.fin n.*29. *ff. de iudic.*Sanch.*de Matrim.lib.1.diſp.8.n.12.*Gutier.*eod. tract.c.3.n.1.cum ſeqq.*Franc. Molin. *de ritu nupt.lib.1. compar.*31.ampliantes præcipuè tres vltimo loco citati, etiamſi aliquis ſit ſimul mutus, ſurdus, & cæcus, &c.

3 *Et ſufficiat ad Matrimonium*, &c.] Ergo in Matrimonio carnali verba non ſunt neceſſaria, etiam in iis, qui loqui poſſunt, ſed ſufficit vt conſenſus contrahentium Matrimonium aliquo ſigno exprimatur. Vide Viu.*tom.1.commun.opin.lib.5.tit 2.n.59.pag.*307.Ægid. *de Sacram.& cenſur.tom.2.diſp.24.n.65.*

4 *Quòd cum prohibitorium*, &c.] Notatur ad huc, quòd edictum de Matrimonio eſt prohibitorium, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ.16.n.11.* Perez *l.1. gloſſ.1. p.5.verſ.quæritur præterea, tit.1.lib.5.Ordinam.*

SVMMARIVM.

1 *Furioſus non poteſt Matrimonium contrahere*, & num.2.
3 *Mente captus rationis vſu omnino deſtitutus Matrimonium contrahere non poteſt.*
4 *Ebrius ebrietatis tempore Matrimonium non poteſt contrahere.*

Cap. Dilectus. XXIV.

1 FVrioſus ſi aliquis perpetuò fuerit, non poteſt contrahere Matrimonium, quia non poteſt eſſe conſenſus. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabar.Ioan.Andr.Hoſt.Butr.Anchar.Panorm.Præpoſ. Petr.Gregor. Alex.de Neuo, Caniſ.Cujac. Viuian.*in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.*15. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*564.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1. &* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.1. Decret. lib.4. tit.1.c.4.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Cou. *de ſponſal.p.2.c.2.n.*8. Gregor.*l.6. verbo el que fueſſe loco, tit.2.p.*4.Henriq.*in ſumm.lib.*11.*c.*13.*n.*10. Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.*10.*rubr.n.*5. Cened. *ad Decret. collect.*148.*n.*1.Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*31. *n.66.cum ſeqq.*Sanch.*de Matrim. lib.*1.*diſp.*8.*n.*15.*cum ſeqq.*Gutier.*eod.tract.c.*8.*n.*5.intelligentes ſupradictam concluſionem quando furioſus, vel mente captus rationis vſu omnino deſtitutus perpetuo furore laboraret.

3 Vnde ex ratione huius text.bene deprehenditur mente captum rationis vſu omnino deſtitutum, ſicut & furioſum Matrimonium contrahere non poſſe, vt tenent Couar.*d.c.*2.*n.*8. Henriq.*lib.*11.*c.*4.*n.*5. Sanch. *d.diſp.*8.*n.*15.Gutier.*d.c.*8.*n.*12.

4 Sic etiam colligitur ebrium ſi ebrietatis tempore contrahat ſponſalia, aut Matrimonium dum rationis vſu orbatus eſt, nihil facere, quia libero conſenſu & debita deliberatione caret, tenent Couar. *d. c.*2. *n.*9. Cened.*d.collect.*148.*n.*2.Sanch.*d. diſp.*8.*n.*19.vbi *n.*20. non immeritò dubitat quid dicendum ſit ſi ebrius & demens tempore ſanæ mentis voluntatem habuerant contrahendi ſponſalia, aut Matrimonium, illámque tempore ebrietatis, aut dementiæ exequantur.

5 In gloſſ. *Furore*, ibi, *quandoque tamen furioſus per dilucida interualla redit ad ſanam mentem.* Aduerte quòd ſi furioſus habeat dilucida interualla, & dubitetur an actus ab ipſo geſtus, ſit geſtus tempore furoris, vel interualli, in dubio præſumitur geſtus tempore furoris, vt tenent Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt.*45.*n.*63. Maſcard.*de probat. concl.*39.*num.*4. Sanch.*d.diſp.*8.*n.*17.Cald.Pereira *quæſt.forenſ.conſ.*24. *num.*4.*cum ſeqq.* Gutier.*d.c.*8.*n.*14. Valer.Reginald.*d. lib.*31.*n.*68.Furor enim præſumitur durare omni tempore, & illa dilucida interualla, quia ſunt per accidens, minimè præſumuntur, Molin. *de primog. lib.*2. *c.*9.*n.*30.Ioſeph.Ludou.*tom.*2.*commun. opin.tit. de probat.concl.vnic.verſ.infertur* 193.*pag.mihi* 477.Menoch. *d.præſumpt.*45.*n.*18. *& conſ.*374. *n.*45. Maſcard. *concluſ.*824.*n.*4.Molin.*de iuſtit. tract.*1. *diſp.*136. *num.*3. Sanch.*d.n.*17. *verſ. & ratio eſt*, Valaſc.*conſ.*145.*n.*13. *&* 14.Farin.*fragm.crim.p.*1.*lit.F, verbo furioſus,n.*317. *cum ſeq.* Limita tamen niſi ex actus qualitate, qui ita bene geſtus eſt vt oſtendat non factum eſſe eo demente præſumatur geſtum tempore ſanæ mentis, ex Menoch.*d. præſ.*45.*num.*66.& Matienz. *in rubr. tit.*1. *gloſſ.*1.*n.*67.*lib.*5.*noua recop.* Sanch.*d.n.*17. *verſ. limita tamen.*Farin.*d.verbo furioſus, n.*326.*cum ſeqq.*

6 In ead.gloſſ.ibi, *Et tunc ſi contrahat tenet.* Notatur ad hoc, quòd furioſus habens dilucida interualla poteſt eo tempore ſponſalia & Matrimonium contrahere; tunc enim rationis vſus particeps eſt, ſequuntur *hîc* Ioan.Andr.*n.*5.Henric.*num.*1.Alex.de Neuo *n.*16. Præpoſ.*n.*1.& alij citati à Sanch.*d.diſp.*8.*n.*16.

7 In ead.gloſſ.ibi, *Sed pone quod mulier*, &c. Notatur ad hoc, quòd neceſſarius non eſt conſenſus vtriuſque coniugis ſimul tempore præſtari, ſed ſatis eſt temporis mora intercedente conſenſum ab vtroque præſtari, modò ille prioris coniugis reuocatus non ſit: ita Cou. *de ſponſal. p.*2.*c.*5.*in initio*, *n.*7.Brunel.*de ſponſal.concluſ.*13.*n.*2. Greg.*l.*10. *verbo ni conſientēn*, *tit.* 1. *p.*4. Petr.de Ledeſm.*de Matrim.q.*45.*art.*3.*dub.*2.Viuald.*in candelabro aureo*, *p.*1.*tit.de Matrim.n.*42.Fr. Emman. *in ſum.tom.*1.*c.*216.*n.*8. Azeued.*l.*2.*n.*20.*ad fin.tit.*16. *lib* 6.*noua recop.*Henriq.*in ſum.lib.*11.*c.*3.*n.*6.Sanch.*de Matrim.lib.*2.*diſp.*32.*n.*3.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſolo legitimo conſenſu contrahitur, verba autem requiruntur quoad probationem.*

2 *Verba neceſſaria non ſunt in Matrimonio contrahendo, ſed ſatis ſunt in quibuſcunque ſigna conſenſum exprimentia.*

3 *Annuli immiſſio, & recipio, ſi præceſſerint verba vnius, operantur verbum expreſſum alterius.*

4 *Sponſalia ſunt ſi ſponſus habito tractatu inter amicos de Matrimonio contrahēdo miſit arrhas, vel iocalia, nihil aliud exprimens, & ſponſa acceptauit.*

CAP. Tuæ fraternitati. XXV.

MAtrimonium contrahitur per ſolum conſenſum legitimum, verba autem exprimentia conſenſum de præſenti, requiruntur reſpectu Eccleſiæ, vnde ſurdi, & muti per conſenſum mutuum ſine verbis poſſunt contrahere, & pueri ante ætatem per verba ſolùm non contrahunt, quia non intelliguntur conſentire. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar.Ioan.Andr.Hoſt.Anchar.Butr. Panorm. Præpoſ. Marian.Socin.Petr.Greg.Alex.de Neuo, Caniſ.Cujac. Cened.*collect.*21.Viu.*in ration. lib.*4. *iuris Pontif. pag.* 15 Alagona *in compend.iuris Canon. pag.*564.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1.*&* 2.refertur ab Anton.Auguſt. *collect.*1. *Decretal.lib.*4.*tit.*1.*cap.*5. 1

Nam & mutus ſine verbis poteſt contrahere.] Ergo verba neceſſaria non ſunt in Matrimonio contrahendo, ſed ſatis ſunt in quibuſcunque ſigna conſenſum exprimentia, ita Couar.*de ſponſal. p.*2.*c.*1.*in init.n.*1. Victor.*in ſum.de Matrim.n.*250. Brunel.*de ſponſ concluſ.*14.*n.*2.Bellarm.*lib.*1.*de Matrim.c.*8.*ad* 2.*obiectionem*, Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.*2.*lib.*1.*c.*12.*n.*10. *ad finem*,Caroc.*in tract.de iuram.dec.*9.11.*&* 13.*princ. n.*2.*&* 3.Viu.*opin.*488.*n.*1.Fr.Emm *in ſum.tom.*1.*c.*216. *n.*5.Nauar.*in man.c.*22.*n.*20. Greg *l.*5. *verbo palabras, tit.*2.*p.*4.Petr.de Ledeſm.*de Matrim.q.*45.*art.*2.*dub.*2. Humad.*l.*2.*gloſſ.*2.*n.*2.*tit.*1.*p.*1.Gam.*de Sacram. præſt. vlt. ſupplicio damnatis*, *q.*4.*n.*6. Spin. *in ſpecul.teſtam. gloſſ.*15.*princ.n.*3.*&* 13.Mozz.*de contract.tract.de ſponſal.tit.de ſubſtantialibus ſponſ.n.*4. *& tract. de Matrim. tit.de ſponſ. Matrim.n.*2.Maſcard.*concl.*1024.*n.*2. Bart. à Ledeſm. *de Matrim. dub.*17. *fol.*1271. D.Gutier.*de Matrim.c.*46.*à n.*10.Fr.Baſil.Pont.*de impediment. Matrim c.*29.§.1.*à princ.* Matienſ.*in rubr. tit.*1. *gl.*1.*n.*22. *lib.* 5.*noua recop.*Soar.*de Sacram.q.*60.*art.*8.*diſp.*2.*ſect.*1. *&* 2.Henriq.*in ſum.lib.*11. *c.*2.*n.*6. plures per Cened. *ad Decret.collect.*21. & alios per Sanch. qui hanc opinionem ſequitur *d. diſp.* 31. *n.* 5. vbi *n.*6. reſpondet ad hunc text. quatenus dicit verba eſſe neceſſaria quoad Eccleſiam, id eſt, quoad clariorem probationem, vel vtilia ad meliorem probationem; vel poteſt intelligi de verbis non propriè, ſed latè, itavt amplectantur & omnia ſigna, quibus perinde ac verbis exteriùs exprimitur conſenſus interior ad Matrimonium requiſitus, ſecundùm Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 17. Et etiam multipliciter reſpondet Franc. Molin.*de ritu nupt.lib.*1.*comp.*3.*n.*67.*cum ſeqq.* 2

Et itavt ea, quæ breuiter dicta ſunt, diſtinctè, & copioſiùs explicentur, dicendum puto quòd vel agitur de Matrimonio contrahendo, vel de eo iudicando per Eccleſiam: priori caſu Matrimonium fit mutuo conſenſu contrahentium inter eos quovis modo expreſſo, ſiue verbis, ſiue ſignis, quæ ipſi etiam ſoli intelligant, etenim ęatenus contractus connentionem requirit, quatenus Sacramentum ſignum ſenſibile; in hoc

hoc autem caſu vt Matrimonium re vera ſit, non requiritur vt conſenſus exprimatur per verba, aut ſigna, quæ alij intelligant, aut per quæ Eccleſia iudicet conſenſum inter eos, ſed ſatis eſt vt ipſis contrahentibus de conſenſu conſtet in terminis iuris communis ante Concil. Trident. & hoc eſt quod vult text. *in præſenti* dum ait Matrimonium in veritate contrahi per mutuum conſenſum hoc inter ipſos contrahentes. quouis modo declaratu, licèt inde Eccleſia iudicare non poſſit, vt ſi inter ſe ſtatuerent tunc contrahere, cùm alter alteri manum oſtenderit, certè eſſet inter eos verum Matrimonium, non tamen altero negante poſſet Eccleſia ex illo ſigno Matrimonium iudicare, & hoc caſu procedunt argumenta omnia tam à Theologis, quàm à noſtris adducta, quibus nituntur probare verba non eſſe neceſſaria ad Matrimonium ſcilicet faciendum. Poſteriori verò caſu quando agitur de iudicando Matrimonio per Eccleſiam, diſtinguendum eſt inter mutos, & eos, qui loqui poſſunt, muti enim Matrimonium ſignis contrahunt, & ſufficienter declarant, ita vt ab Eccleſia iudicetur, *ad cap. cùm apud, hoc tit.* inter illos autem, qui loqui poſſunt, non aliter Eccleſia verum Matrimonium iudicauit, quàm ſi mutuum conſenſum verbis conſuetis expreſſerint, vel aliis id communiter ſignificantibus, & hoc eſt quod inquit text. *in præſenti*, dum ait verba eſſe ad Eccleſiam neceſſaria, ſcilicet vt Eccleſia iudicet Matrimonium eſſe contractum, quod etiam colligitur ex *cap. pen. hoc tit. & ex cap licet, de ſponſa duarum.* Quorſum enim toties iura repeterent verba eſſe neceſſaria ſi alia ſigna ſufficerent ad iudicandum, dubitare aliquis poſſet, ſed communiter tradunt DD. hoc fieri propter vehementem ſuſpicionem quòd non conſentiunt illi, qui cum poſſint verbis pauciſſimis ſuam voluntatem explicare, ea adhibere noluerunt, vt conſiderant Specul. coniug. *p. 1. art. 3.* Sot. *in 4. diſt. 27. p. 1. art. 3. verſ. ex huiuſmodi.*

Intellige verba hæc accipienda eſſe non ſolùm illa, quæ actuali voce proferuntur, ſed etiam, quæ per literas, vel nuntios explicantur, quoniam in materia fauorabili, prout eſt Matrimonium ex *cap. vltim. de re iudic.* verba accipiuntur etiam per ſcripta, vel per nuntius dicta quaſi per inſtrumenta, vt reſoluunt communiter DD. *in l. 1. in princ. ff. de verb. obligat.* vbi Alciat. *num. 20.* & Pariſ. *num. 21.* In aliquibus tamen caſibus Eccleſia Matrimonium ſine verbis non iudicat directè quaſi ex certis probationibus, ſed ex cauſa præſumit ex coniecturis, vt *in cap. is, qui fidem, inf. hoc tit.* ex hoc caſu audiendi ſunt DD diſtinguentes inter Matrimonium verum, & præſumptum, quos refert Præpoſ. *in præſenti, num. 3. in princ.* ſic etiam videtur docuiſſe Catech. *tit. de Matrimon. verſ. ex his.* Oportet autem vt verba talia ſint, quæ ſecundùm communem loquendi vſum ſignificent conſenſum de præſenti. Eccleſia enim ex communi vſu verba accipit, vt probat text. *in d. cap. pen. & in d. cap. licet,* facit doctrina Bart. *in l. Labeo, n. 5. ff. de ſepell. leg.* quam exornat Socin. iun. *conſ. 19. lib. 2.* Couar. *lib. 3. var. cap. 5. num. 2.* Menoch. *de arbitr. caſu* 489. Vnde nec verba de futuro iuramento confirmato ſufficiunt, vt otioſè videntur diſputare Theologi *in 4. diſt. 28. quæſt. 1.* Neque verba, Volo te habere, vel habebo in vxorem, vel non habebo aliam niſi te, Matrimonium per ſe probant, vt latè poſt multos ſcribit Menoch. *de arbitr. caſu 496. num. 19.* Procedunt autem prædicta omnia iure communi, quo inſpecto Matrimonium contrahebatur mutuo conſenſu inter coniuges tantum ſignificato. Hodie verò tam ad faciendum Matrimonium, quam ad iudicandum per Eccleſiam oportebit vt conſenſus coram Parocho, & duobus, aut tribus teſtibus exprimatur, ita vt intelligatur ab omnibus, iuxta decretum Concil. Trid *ſeſſ. 24. de reform. Matrim. c. 1.* ibi: *Qui intellecto ipſorum conſenſu,* & rurſus dum Parochum, ac teſtes ad validitatem Matrimonij requirit, neceſſariò præſupponit ita eſſe exprimendum conſenſum, vt ipſi intelligant, & iudicent. Vnde verba ab his, qui loqui poſſunt in communi vſu, & ſigna in multis, ſecundùm communem eorum ſignificationem accipientur.

In gloſſ. *Verba* 3. ibi, *& idem crede ſi per alios contrahatur ſubſequente annuli ſubarrhatione.* Notatur ad hoc, quòd ſi verba vnius præceſſerint, immiſſio annuli, & recipio, operantur verbum expreſſum alterius, & conſenſum, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 2. n. 4.* Maſcard. *de probat. concl.* 1024. *n. 2. & 3.* Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 22. n. 3.* 3

Sic etiam quando habito tractatu inter amicos de Matrimonio contrahendo ſponſus miſit arrhas, vel iocalia, nihil aliud exprimens, & ſponſa acceptauit, ſunt ſponſalia, quia hoc eſt ſufficiens mutuæ promiſſionis ſignum, quando ſponſæ de tractatu conſtitit, ita Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 13. n. 6.* addens idem eſſe ſi pecunias nomine ſponſalitiorum mittat, Sanch. *d. diſp. 22. n. 5.* Gutier. *de Matrim. c. 12. n. 5.* 4

In gloſſ. ead. ibi: *Verba & ſigna.* Imò potiùs dicere debebat per disiunctiuam ſigna, vel verba, vt aduertit Perez *l. 2. gloſſ. 2. pag. 208. tit. 7. lib. 5. Ordinam.* & tunc conformaretur reſolutioni Doctorum, quos ſup. retuli *n. 2. hoc eod. cap.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium re vera non eſt ſi alter contrahentium vtitur verbis dubiis, aut falſis animo decipiendi mulierem, & eam poſtmodum cognoſcit carnaliter, ſed hoc in foro exteriori vix poteſt probari.*

2 *Sponſalia non iudicantur Matrimonium in foro conſcientiæ ſi ſponſus diceret ſe ad ſponſam acceſſiſſe animo fornicario.*

3 *Intentioni ſecundùm quam verba proferuntur ſtandum eſt in foro conſcientiæ.*

4 *Verbo quod quis non expreſſit, mente non videtur cogitaſſe.*

5 *Proteſtatio, qua alter coniux proteſtatus eſt ante Matrimonium ſe nolle per quæcumque verba poſtea à ſe dicta Matrimonium contrahere, non prodeſt Matrimonio poſtea inito.*

6 *Dictio,* fortè, *regulariter eſt nota dubitationis.*

7 *Confeſſionis arcanum reuelare non licet, vt Matrimonium aliquod probetur.*

8 *Matrimonij quæ ſit materia, & forma oſtenditur.*

Cap. Tua nos. XXVI.

MAtrimonium re vera non eſt ſi quis verbis æquiuocis, aut falſis decipit mulierem, & ſine animo eam ducendi, contrahit, & carnaliter cognoſcit, quia deeſt conſenſus, ſed hoc in foro exteriori vix poteſt probari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Greg. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 16. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 564. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 4. Decret. lib. 4. tit. 1. c. 1.* 1

Collige ex text. quòd in foro interiori animæ, (quem conſcientiæ appellamus) ſi ſponſus diceret ſe ad ſponſam acceſſiſſe affectione fornicaria, non con- 2

ingali non iudicantur illa ſponſalia Matrimonium, ſecus tamen in foro exteriori, vt per Couar. *de ſponſal. p.2.c.4.§.1.n.9.* Menoch. *de præſumpt. lib.3.præſum pt.1. n.23.& 129.* nam ſi quis non habuit contrahendi animum, Matrimonium non eſt contractum, idem Me-
3 noch. *conſ.355.n.13.* Quia in foro conſcientiæ ſtandum eſt intentioni ſecundùm quam verba proferuntur, Bonac. *de Matrim.q.1.puncto 1.à n.14.*

4 *Quod qualiter tibi conſtiterit non videmus.*] Notatur ad hoc, quòd verbo quod quis non expreſſit mente non videtur cogitaſſe, vt per Card. Tuſch. *tom.8.lit.V. concl.89.n.2.*

5 In gloſſ. *Mulierem*, ibi, *ſed pone quòd aliquis proteſtetur*, &c. Notatur ad hoc quòd proteſtatio, qua alter coniux proteſtatus eſt ante Matrimonium ſe nolle per quæcumque verba poſtea à ſe dicta Matrimonium contrahere, non prodeſt, ſed adhuc præſumitur ab ea diſceſſum eſſe Matrimonio poſtea inito, vt per Nau. *in man.cap.22.n.78.* & alios citatos à Sanch. *de Matrim. lib.2.diſp.45.num.18.* vbi *n.19.* intelligit ſi fiat altero ignorante, aut ſi ſciuit, vel diſſenſit proteſtationi, ſecus tamen ſi ea proteſtatio fiat altero coniuge ſciente, & conſentiente, de quo etiam Couarru. *de ſponſal.p.2. c.2.n.3.* Maſcard. *de probat.concl.1248.n.12.* Matienz. *in rubr.tit.gloſſ.1.n.66.lib.5. noua recop.*

6 In gloſſ. *Videtur fortè.* Hæc dictio regulariter eſt nota dubitationis, Rebuff. *in comment.ad l.38. verſic. fortè, ff.de verb.ſignif & in compendio alienat.num.71.* Cened. *practicar.& Canon.quæſt.ſingul.26.num.1.* Card. Tuſch. *tom 2.lit.D.concl.281.n.1.* Egn ipſe *de dictionib. & clauſ.diction.109.n.2.* aliàs *in tract.de diction.vſufreq. dict.127.n.1.* vbi *num. ſeqq.* alia videre poteris d. hac dictione.

7 In gloſſ. *Qualiter*, ibi, *in pœnitentiali iudicio, in quo cuilibet eſt credendum*, &c. Notatur ad hoc, quòd arcanum Confeſſionis reuelare licet, vt Matrimonium aliquod probetur, vt per Roman. *in l.ſi non ſpecials col. penult.C de teſtam.* Iaſ. *in l.1. §.huius ſtudy, num.6.ff.de iuſtit.& in l patre furioſo, n 7.ff.de his qui ſunt ſui, vel alien.iuris*, Caſſan. *conſ.1.verſ.ad ſecundum præſuppoſitum,n.17.* Contrarium tamen verius eſt, & ſequuntur Couar. *de ſponſal.p.2.c.8.§.12. à n.9.* Salz. *ad Bernard. in pract.cap.109. lit.A, verſ.ſunt ex noſtris*, Maſcard. *concl.377.à n.4.* Menoch. *de præſumpt. lib.6.q.95.n.1.* Gutier. *Canonic. quæſt. lib.1. c.11.n.50.* Nec huic veriori ſententiæ repugnat gloſſ. *in præſenti*, nam ſi ea diligenter introſpiciatur, non dicit nec intelligit Confeſſionem factam in foro pœnitentiali poſſe adduci in foro iudiciali, ſed tantum in eodem foro pœnitentiali, vt non obſcurè demonſtrant verba illa, *hoc ei confeſſus fuit in pœnitentiali iudicio, in quo cuilibet eſt credendum*, expone verbum *in quo*, id eſt, in quo iudicio pœnitentiali, & non iudiciali, dum de hoc foro iudiciali nulla fuerit facta mentio, & ideo ad illud relatio fieri non poteſt.

8 In gloſſ. *Nec forma*, ibi, *pro ſubſtantia eſt ibi conſenſus, & pro forma verba*, &c. Notatur ad hoc, quòd conſenſus contrahentium eſt materia, verba autem, quibus illi exprimuntur, forma, quia conſenſus informatur per verba, ita Nauar. *in man.c.22.n.20.* Alex. de Neuo *hîc n.25.* Humada *l.2.n.19 in fin. tit.1.p 1.* Vel meliùs dicere poteris contrahentes eſſe materiam, verba autem formam, prout tenet Couar. *de ſponſ.p 2. c.1.§.vnic.n.8.* Zambran. *in deciſ. caſuum conſcientiæ,c.7. de Matrim.in princ.n.2.* & hanc partem eſſe veram ac tenendam dicit Gutier. *de Matrim.c.41.n.1 verſ.tertia.* Denique ſi magis placet cum receptiori DD. opinione dicere poteris verba, & ſigna, quibus conſenſus exprimitur, eſſe ſibi inuicem materiam, & formam, & huius partis Auctores ſunt Bellarmin. Soar. Ledeſm. Spin. Fr. Emman. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim.lib.2.diſp.4.n.6.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahendum impeditur ad denuntiationem vnius honeſti viri, qui defert conſanguinitatem, & de fama, vel ſcandalo docet.*
2 *Fama non ſufficit ad impediendum Matrimonium adhibitis de contraria fama clarioribus probationibus.*
3 *Conſanguineorum iuramentum admittitur contra famam, quæ impedit Matrimonium.*
4 *Teſti ſe offerenti ad teſtificandum creditur in materia in qua agitur de peccato euitando.*
5 *Fama ad impediendum Matrimonium non debet eſſe priuata.*
6 *Scandalum quando timetur ex Matrimonio inter contrahentium conſanguineos poteſt iudex illud contradicere.*

Cap. Cùm in tua. XXVII.

QVando eſt fama quod interſit impedimentum conſanguinitatis inter contrahere volentes, & illi volunt producere iuramenta maiorum quòd nulla ſit propinquitas, tunc iudex (ſi per ipſum poſſit certificari de plano, vel ei perſona grauis & digna fide denuntiet eos eſſe conſanguineos, & de fama, vel ſcandalo doceat) non debet recipere iuramenta parentum, & compellere tenetur contrahentes vt ii deſiſtant à tali contractu, vel exhibeant iuramenta propinquorum contra dictam famam pro arbitrio iudicis. Sed ſi denuntians non eſt talis, & grauis, vel non poteſt docere de fama, vel ſcandalo, iudex poteſt monere vt deſiſtant, ſed non compellere contrahentes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in cation.lib.4 iuris Pontif.pag.17.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.565.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.4. Decretal.lib.4. tit.1.c.2.* 1

Vel contra famam.] Notatur ad hoc, quòd non ſatis eſt fama ad impediendum Matrimonium adhibitis de contraria fama clarioribus probationibus, vt per Nauar. *in cap. Sacerdos de pœnitent. diſtinct.6. num.17.* Maſcard. *de probat.concl.1031.n.14.* Sanch. *de Matrim. lib.1.diſp.71.n.16.* 2

Huiuſmodi iuramentum adhibeas propinquorum.] Ergo ad deponendum contra hanc famam admittitur conſanguineorum iuramentum, vt per Maſcard. *dict. concl.1031.num.16.* Ant. Gabr. *commun.tit.de criminal. concl.8.n.44.* Menoch. *de arbitr. caſu 243. n.4. & caſu 454.n.1.& 2.* Sanch. *d.diſp.71.n.17.* Gutier. *de Matrim. c.36.n.15.* 3

Sponte oblata.] Notatur ad hoc, quòd in materia in qua agitur de peccato euitando teſti ſe offerenti ad teſtificandum creditur, vt per Hyppolyt. *ſing.140.ad finem.* 4

In gloſſ. *Licèt fama.* Intellige quòd fama ad impediendum Matrimonium non debet eſſe priuata, id eſt, ſi conſtet iudici vt priuato, quamvis ei facultatem det ad inquirendum & recipiendum probationem de illa; ita Abb & Alexand. de Neuo, quos refert Sanch. *d. diſput. 71. num. 15.* ſecus dicentes quando aliquid conſtat iudici vt notorium, quamvis enim id non probetur, poteſt iudex iuxta illud iudicare; qui etiam 5

aduertunt

Digitized by Google

aduertunt poſſe iudicem ea fama priuata ductum per ſe ipſum de plano,& ſine aliquo ordine iudiciario diligenter de impedimento inquirere.

6 In gloſſ. *Scandalo.* Notatur ad hoc, quòd quando ſcandalum timetur ex Matrimonij contractu inter contrahentium conſanguineos, poteſt & debet iudex contradicere Matrimonium, vt per Menoch. *conſ.* 1. *num.* 44. *&* 66. Gutier. *Canonic. quaſt. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 20. *&* 23. Sanch. *de Matrimon. lib.* 1. *diſput.* 14. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri, qua negat ſe in Matrimonium conſenſiſſe, non creditur marito probanti contrarium, ſecus ſi probat ſe conſenſiſſe per metum qui poteſt cadere in conſtantem virum.*

2 *Metus an irritet ipſo iure Matrimonium.*

3 *Metus cadens in conſtantem virum quo iure irritet Matrimonium, oſtenditur.*

4 *Matrimonium coactum non ratificatur per copulam ſubſecutam metu graui extortam.*

5 *Metus cadens in conſtantem virum quis dicatur.*

CAP. Conſultationi. XXVIII.

Honor. III.

1 MVlieres quando veniunt cum ſponſis ad benedictionem, & dicunt ſe nunquam conſenſiſſe Matrimonio, & ſponſi legitimè probant contrarium cum idoneis teſtibus, non ſunt audiendæ. Sed ſi poſt benedictionem, & ante copulam fugientes dicunt ſe metu conſenſiſſe,& non veraciter, debet inquiri diligenter de metu illarum, & ſi eſt cadens in conſtantem virum,ſunt audiendæ. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar.Ioan. Andr.Hoſt. Anchar.Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin.Petr. Gregor. Alex.de Neuo,Caniſ. Cujac. Viuian.*in ration.lib.*4.*iuris Pontif. pag.*17. Alagona *in compend. iuris Canon pag.* 565. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2.

2 *Erunt non immeritò audienda.*] Ergo metus non irritat ipſo iure Matrimonium, ſed fœmina metum paſſa audienda eſt vt Matrimonium irritetur. Sed contrarium, imò metum illatum in contractu Matrimonij, facere illud ipſo iure nullum,tenent Villalob.*commun. opin.lit.M*, *ex n.*43. vbi *n.*45. ampliat etiamſi metum paſſus dederit cauſam metui, Conar. *de ſponſal.p.*2.*c.*3. §.5.*n.*1. Sebaſt. Medic. *de caſib. fort.p.*1.*q.*7.*n.*43. Menoch.*de praſ.lib.*3.*praſ.*4.*n.*1. *&* 2.Sanch. *de Matrim. lib.*4.*diſp.*12. *n.*16. *cum ſeqq.* vbi ex *n.*21. ſubdit quòd ſicut Matrimonium metu contractum eſt ipſo iure nullum,ita etiam & promiſſio dotis. Qua retenta opinione nō bene adducūtur in contrarium verba ſupradicta, quæ alium ſenſum habent diuerſum ab illo, ad quem ab aliquibus adduci ſolet, decidit enim text. audiendam eſſe fœminam non vt iudex reſcindat Matrimonium metu contractum,ſed vt declaret eſſe irritum, vt aduertit Sanch. *de Matrim.lib.*4. *diſp.*12.*num.*26.*in princ.* ac proinde illa eſt vera concluſio Matrimonium contractum metu cadente in conſtantem virum ad illum finem iniuſtè incuſſo eſſe nullum in vtroque foro, ad quod citaui plures Doctores ad *cap. cùm locum*, *num.* 2.*ſuprà hoc tit.*Triuiſ. *Venet.deciſ.*63.Philip. Paſcald.*de viribus patria poteſt.p.*3.*cap.*2. Monald.*conſ.* 142.*vol.*2.Laderch.*conſ.*18. Chriſtinæ.*deciſ.*235.*vol.*1. Euerard.*conſ.*32.*vol.*2.me citato *in hoc loco*, Cabreiros *de metu lib.* 2.*c.*19.*n.*60.

Notatur etiam ad hoc quòd Matrimonium metu cadente in conſtantem virum contractum iure poſitiuo irritatur,vt per Nauar.*in man.c.*22.*n.*50. Henriq. *in ſum.lib.*11.*c.*9.*n.*1.*&* 3.plures quos refert,& ſequitur Sanch.*d.lib.*4.*diſp.*14.*n.*1.*verſ.tandem*,quibus adde Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*1.*c.*11.*q.*6. Sayr.*in claui regia, lib.*2.*c.*2.*n.*11.Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*31. *n.*75.Et licèt hæc opinio vera ſit,contraria tamen,quæ ait metum cadentem in conſtantem virum irritare Matrimonium iure Diuino, & naturali, probabilitate non caret, eámque ſequuntur Conar.*de ſponſ. p.*1.*c.*3. §.5.*n.*6.Matienſ.*ad rubr.tit.*1.*gloſſ.*1.*num.*189.*lib.*5.*noua recop.*Molina *de iuſtitia tract.*2.*diſp.*316. *in ſolutione ad ſecundum*, Barboſ.*in rubr.ff.ſoluto Matrim. p.*4.*num.*30. Paul. Comitol. *reſponſor. moralium*, *lib.*1.*q.*122. Baſil. Pont.*de impediment.Matrim.q.*29.§.13. Sanch.*de Matrim.lib.*3.*diſp.*4.*num.*1.*cum ſeq.*Farin. *fragm.crimin.p.*2. *lit. M,n.*53. 3

Nec ad eandem carnaliter acceſſum habuit.]Ergo Matrimonium coactum ratificatur per copulam ſubſecutam metu graui extortam,vt tenent Paludan.Gabr.Sot. Angl.Vega,& alij citati à Sanch. *d.lib.*4. *diſp.*18.*n.*13. Verum multò probabilior eſt ſententia contraria, quæ ait nullo modo eſſe Matrimonium,quando aliquis metu graui cogitur contrahere & conſummare, ita Abb.*hic in fin.*Præpoſ.*n.*2.& Alex.de Neuo *n.*10.Nauar.*in man. c.*22.*n.*51.*ad fin.*Petr.de Ledeſm.*de Matrim.q.*47.*art.*3. *dub.penult.*Menoch.*de praſumpt.lib.*3.*praſumpt.*4.*n.*31. *cum ſequentibus*, Henriq.*d.c.*9.*num.*7.Sanch.*d diſp.*18. *n.* 15. vbi ait text. *in praſenti*, & ſimiles tantummodo probare Matrimonium coactum per copulam voluntariam ratificari. 4

Qui potuit cadere in conſtantem virum.] Aduerte hæc verba magis prouerbij loco pro eo metu, qui non leuis,& vanus eſt,accipienda eſſe, quàm vt verbis inhærendum ſit, vnde ſufficiet metus, qui cadat in fœmina conſtante,quare penſandum eſt ad annullandum Matrimonium, aut alios contractus à fœmina metu celebratos, quia fœmina conſtans tunc metueret penſata naturali fœminarum inconſtantia,quibus à natura ineſt minor animi vigor, corporíſque fortitudo, ita Sanch.*lib.*4.*diſp.*3.*n.*3. 5

SVMMARIVM.

1 *Libertas debet eſſe in Matrimoniis, & ſponſalibus, vnde in èis promiſſio pœna non obligat.*

2 *Pœna adiecta contractui ſponſalium eſt prorſus irrita, & fidem violans non tenetur in vtroque foro eam ſoluere.*

3 *Pœna promiſſa in ſponſalibus vel Matrimoniis quarè ſolui non teneatur, arrha autem ſic; oſtenditur.*

4 *Pœna etiam promiſſa à parentibus, vel conſanguineis adiecta contractui ſponſalium eſt irrita.*

5 *Amplia quamvis pœna ſit modica attenta contrahentium dignitate.*

6 *Pœna adiecta contractui Matrimonij, quamvis non poſſit exigi, poteſt tamen exigi intereſſe conſiſtens in damno emergenti.*

7 *Pœnas apponere in ſponſalibus an ſit peccatum mortale, remiſſiuè.*

8 *Sponſus qui fidem datam non ſeruat, vel ob nimiam contumaciam, vel quia alij nupſit, ad quid teneatur, oſtenditur,* & n.9.

CAP.

Cap. Gemma. XXIX.

Gregor. IX.

1 MAtrimonia debent eſſe libera, ideo parentes non poſſunt imponere pœnam in ſponſalibus filiorum, & ſi ponatur, altera pars non poteſt exigere, & eſt ſub excommunicatione prohibendum ne exigat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vit. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 18. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 566. remiſſiuè Ximen. *in concord p.* 1. *&* 2.

2 Collige ex text. pœnam adiectam contractui ſponſalium eſſe prorſus irritam, ac proinde fidem violantem non teneri in vtroque foro eam ſoluere, ita Cou. *de ſponſalib p.* 2. *c.* 3. *§.* 7. *n* 5. Gregor *l.* 19. *verbo la pena, tit.* 11. *p.* 5. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 30. *n.* 1. Chamer. *c.* 2. *de Matrim. dub.* 9. Nald. *verbo ſponſalia, n.* 10. Card. Tuſch. *tom.* 7. *concl.* 4. *n.* 3. Gutier. *de Matrim. cap.* 17. *à princ.* Hurtado *eodem tract. diſp.* 1. *diffic.* 18. Bonacina *eod tract. q.* 1. *punct. vltimo*, quamvis Molin. *de iuſtitia, diſp.* 151. *verſ. dub.* Ægid. *de Sacram. & cenſur. tom.* 2. *diſp.* 23 *dub.* 5. *n* 29. & alij ſentiant poſſe pœnam apponi ſoluendam ab eo, qui iniuſtè diſſoluit ſponſalia.

3 Dubium facit cur pœna promiſſa in ſponſalibus, vel Matrimoniis non valeat, nec exigi poſſit, vt *ſuprà* citati DD. reſoluunt, arrhæ autem ſic, vt habetur *in l. vlt. C. de ſponſal.* in quacunque quantitate abſque limite, vt bene reſoluunt Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 2. *n.* 7. Ægid. de Coninck *d. diſp.* 22. *n.* 15. Hurtado *in tract. de Matrim. diſp.* 1. *diffic.* 19. imprimis Coſtan. *tract. de ſponſal. c.* 1. *n.* 8. *cum ſequenti*, Couar *d. §.* 7. *num.* 7. Ant. Gom. *l.* 50. *Tauri, n.* 22. Ægid. *d. diſp.* 12 *dub.* 2. *n.* 14. Sanch *d. lib.* 1. *diſp.* 35. *n.* 9. & alij ab eo citati aſſerunt eam eſſe rationem, quia pœna facilius promittitur, cum verbo tantùm promittatur ſoluenda in futurum. arrhæ verò maturiori conſilio traduntur, cùm ſtatim, & ipſo facto tradantur, ob idque ius aliter diſpoſuit in arrhis, quàm in pœnis, eo quòd quilibet procliuior ſit (vt ait Bart.) ad verba de ore, quàm ad pecuniam ex erumena depromendam. Verùm licèt hæc differentiæ ratio ſit communiter recepta, tamen magis placet illa, quàm adducit Conluſitanus noſter Valaſcus *conſultat.* 2. *n.* 1. vbi ait veram eſſe rationem differentiæ, quia arrha datur in ſignum, & ad ſecuritatem rei geſtæ; pœna verò non pro ſecuritate, ſed vt ad nuptias adſtringantur contrahentes.

4 Amplia principalem text. concluſionem procedere
etiamſi pœna ſit promiſſa à parentibus, vel conſanguineis, vt per Iaſ. *in l.* 1. *num.* 9. *ff. de in ius vocan.* Gregor.
l. 19. *verbo querer, tit.* 11. *p.* 5. Azeued. *l.* 2. *num.* 3. *tit.* 2.
lib. 5. *noua recop.* Matienzo *in rub. tit.* 1. *gloſſ.* 2. *num.* 2.
eod. lib. 5. Sanch. *d. diſp.* 30. *num.* 3. *& lib.* 4. *diſp.* 4. *num.* 8.
5 Gutier. *de Matrim. cap.* 17. *num.* 2. Amplia etiam quamvis pœna ſit modica attenta contrahentium dignitate, vt per Couar *d. §.* 7. *num.* 5. Matienſo, & Azeued.
dictis locis, Gutier. *cap.* 17. *num.* 5. Sanch. *dicta diſp.* 30.
6 *num.* 11. vbi *num.* 14. reſoluit quod licèt hæc pœna exigi non poſſit, poteſt tamen exigi intereſſe conſiſtens in damno emergenti, de quo etiam Rebell. *de obligat. iuſtitiæ, part.* 2. *lib.* 4. *q.* 7. *num.* 5. Gutier. *d. cap.* 17. *num.* 14. Bonac. *d. q.* 1. *puncto vltimo*, *num.* 6. Amplia etiam quamvis huiuſmodi pœna poſita ſit in ſponſalibus cum iuramento, nam eo non obſtante quaſi minimè obligans ad rem illicitam, & prohibitam pœna ſoluenda non eſt, vt reſoluunt plures, quos referunt, & ſequuntur Sanch. *d. lib.* 1. *diſp.* 32. *num.* 21. Gutier. *d. cap.* 17. *num.* 19. *&* 21. Bonac. *d. puncto vltimo, num.* 2. quicquid oppoſitum ſentiant Leſſ. *de iuſtitia, lib.* 2. *c.* 17. *dub.* 7. *n.* 56. Ægid. *d. diſp.* 33. *dubio* 5. *n.* 24. Amplia denique vt etiam non valeat pœna, qua coniuges ſe obligant abſtinendum ab alio coniugio poſt illud diſſolutum, vt per Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 88 *n.* 37.
Vtrùm verò ſit peccatum mortale apponere in ſpon- 7
ſalibus huiuſmodi pœnas, vide Sanch. *d. lib.* 1. *diſp.* 30. *n.* 2. Gutier. *d. c.* 17. *n.* 1. Ægid. *d. dubio* 5. *num.* 23. Bonac. *d. puncto vlt. n.* 3.

Quæſtio difficilis eſt, vtrùm ſponſus, qui fidem da- 8
tam non ſeruat, vel ob nimiam contumaciam, iuxta *cap. requiſiuit, hoc tit.* aut quia alij nupſit, ad pecuniam, vel intereſſe conueniri poſſit? & quid etiam in foro Conſcientiæ debeatur? Hanc quæſt. tetigi *in collect. ad cap tuam, num.* 4. *de ordine cognit.* vbi etiam ſequutus fui ſententiam, quæ dictat hoc caſu nulla damna, & intereſſe peti poſſe cum Abb. & Fr. Baſilio Pontio, quos *ibi* citaui, nunc verò vt illius ſolutio clarior appareat, à primordiis rem petendo, inueni gloſſ. *verbo Matrimonia, ad fin. in l. Titia* 134. *ff. de verb. oblig.* quæ affirmat ſponſum ad intereſſe poſſe agere, quam incautè teſtatur communiter receptam Coſta *in l. cum tale, §. ſi arbitratu, limit.* 5. *ad finem*, & idem videtur velle alia gloſſ. *in l.* 2. *ff. hoc tit.* Dyn. & Salic. *num.* 5. *in l.* 1. *C. eodem*, ſi actione de dolo, vel in factum actum ſit, quorum fundamenta ſunt ſequentia. Primum eſt quod in ſtipulationibus facti poſt moram agitur ad intereſſe, Corraſ. *lib.* 2. *miſcel. cap.* 3. Dyn. *in reg. mora, de regulis iuris, lib.* 6. Xuar. *ad l. poſt rem iudicatam, limit.* 4. *ad l. Regni, num.* 9. ſponſalia verò ſtipulationem facti continent ex *d. l.* 2. ergo ex ipſis agi poterit ad intereſſe. Secundum, arrhæ peti poſſunt, *l. vlt. C. hoc tit.* ergo & intereſſe. Tertium pœnæ legales ad Matrimonium non prohibentur, *l. ſi ita ſtipulatio facta* 19. *ff. de verb. oblig.* intereſſe autem eſt pœna legalis, vt docet Bart. *ad l. cum ſtipulatus, num.* 4. *ff. eod.* ergo debebitur. Sed hæc ſententia defendi non poteſt, & melius contrarium probat gloſſ. *verbo ſororem, in l. ſtipuler, ff. de verbor. ſignific.* vbi Alexand *n.* 7. teſtatur communem ſententiam, eandem probat Bart. *n.* 3. Iaſ. 17. *in d. l. Titia*, Abb. *hic in fin.* & Præpoſ. *n.* 11. ſentit Palat. *in repet. cap. per veſtras. de donat. inter virum*, §. 68. *à num.* 4. Coſta *vbi ſuprà*, qui omnes eo tantùm nituntur fundamento, quòd pœnalis ſtipulatio in ſponſalibus, & Matrimonio prohibetur, quia libertatem infringit, *d. l. Titia* & text. *in præſenti.* Intereſſe autem eandem habet rationem, quia non minus quàm pœna conuentionalis libertatem minuit metus ipſius præſtandi, & aliquando plus eſſe poterit in eo, quàm in pœna; ergo peti non poterit.

Ego verò communem ſententiam in eo ſequendam 9
iudico, quod exiſtimem ex ſponſalibus non poſſe agi ad pecuniam, hoc eſt, ad æſtimationem facti promiſſi, aut circa rem, fundamentum verò Doctorum ex *d. l. Titia*, & text. *in præſenti*, penitus improbo, etenim illa iura ad noſtram ſpeciem trahi non poſſunt, tum quia intereſſe non habet rationem pœnæ, tum etiam quia licèt habeat, prædicta iura non improbant omnem pœnam, ſed illam tantùm, quæ abſolutè ponitur ne quis à ſponſalibus, ſeu Matrimonio recedat etiam ex cauſa iuſta, quando per leges permittitur. Vnde non habent locum quando pœna apponitur ne quis recedat ſine cauſa, idque manifeſta ratio demonſtrat in prædictis legibus expreſſa de libertate Matrimonij, quæ ſanè tunc infringitur cùm quis metu pœnæ inuitus cogitur aut Matrimonium contrahere, aut in eo permanere caſu, quo per leges non tenebatur, ſed iuſtè, & liberè poterat recedere. Inſuper

eundem

eundem intellectum probat *d.l.ſi ita ſtipulatio*, vbi ſtipulatio ne quis diuertat à Matrimonio ſine cauſa improbatur, non quia libertatem minuit, ſed quia, inquit text. contenti eſſe debemus pœnis legibus comprehenſis, quinimo addit in fine, quòd ſi ſtipulatio non excedat pœnam legalem, valebit, atque ita probat ille text. de quo prius, quòd cum *d.l.Titia*, & text.*in præſenti*, prohibeant ſtipulationem, quæ minuit libertatem, illam certè prohibent, quæ vetat etiam ex cauſa recedere; poſterius quod ſtipulatio pœnalis, per quam quis adſtringitur ne recedat à Matrimonio ſine cauſa, valet quando non excedit pœnas legis, & ſic prædicta iura tantum habent locum in ſtipulatione indiſtincta, & abſoluta, quod etiam apertè probat, *d.l.vlt.in fin.C. hoc tit.* vbi valet ſtipulatio ne quis à ſponſalibus ſine cauſa recedat. Atque ideo vera ratio, ob quam intereſſe intrinſecum, vel circa rem peti non poteſt, eſt quia in hac promiſſione non reperitur in ipſo facto promiſſo aliquid, quod æſtimationem recipiat, quia id, quod principaliter promittitur, eſt Matrimonialis coniunctio, quæ æſtimationem non patitur. Dos verò, nec eius æſtimatio peti poteſt, primò quia non eſt principaliter in promiſſione nubendi, ſecundò quia non habet cauſam lucratiuam, ſed onerosam, *l. vlt.§. ſi à ſocero, ff. quæ in fraudem cred.* & datur pro oneribus Matrimonij, *l. pro oneribus, C. de iure dotium*, & frequenter non ſufficit *cap. ſalubriter, de vſuris.*

10 Rurſus etiam à communi ſententia recedendum puto in eo quòd aliquando intereſſe intrinſecum ſaltem damni emergentis ex ſponſalibus peti poſſe cenſeo, vt ſi magnis ſumptibus nuptiæ præparatæ ſint, vel veſtes, aut aliam ſupellectilem ſponſus emat, aliàs non facturus, vel ſi in obtinenda diſpenſatione alicuius impedimenti expenſas fecerit, quo caſu, qui ſine cauſa receſſerit, ad intereſſe conueniri poterit, nec actione de dolo, aut in factum, vt poſt alios contendit Salic.*in l.1. C.de ſponſal.* Abb. & Præpoſ. *vbi ſupr.* ſed etiam ex ipſa promiſſione, & contractu. tenetur enim vnuſquiſque reſarcire damnum, quod culpa ſua datum eſt, *l.1.ff.ad legem Rhodiam, cap.vlt.de iniur. Exodi* 21. dedit autem culpa ſua damnum ſponſa, quæ ſine iuſta cauſa fidem fregit in prædictis caſibus, ergo tenebitur. Præterea quoties intereſſe intrinſecum non reperitur in promiſſione, extrinſecum peti poteſt, *l.nummis, ff.ſi certum petatur, l.3.§.ſi per venditorem, ff.de action. empti*; hic autem non reperitur intereſſe intrinſecum, vt dictum eſt; ergo intrinſecum damni emergentis rectè petitur. Item ſi peti non poſſet, aut repugnaret rationi, aut legi, ſed conuenit rationi ex dictis, legi non repugnat, quia leges à DD. adductæ agunt de pœnis diuerſo caſu appoſitis; ergo nihil impedit quominus ex ſponſalibus ad prædictum intereſſe agatur, & per conſequens non erit locus actioni de dolo, vel in factum, quæ cùm in ſubſidium dentur, vbi omnes aliæ deficiunt, iuxta *l.1.in princ.& in §. ſi quis in dolo*, & hic repetiatur actio ordinaria ex ſponſalibus prædictæ non competent. Doctores enim ex eo decepti ſunt, quòd crediderint omnem actionem ex ſtipulatione ad pœnam, vel ad intereſſe in hac materia prohiberi, quod ſuperius approbauimus. Denique illud etiam contra DD. aſſero pœnam conuentionalem hodie in ſponſalibus apponi poſſe, ne quis ſine iuſta cauſa recedat, quod vltra ſupradicta ex eo conuincitur, quia illa tantùm ſtipulatio prohibetur, quæ à Matrimonio ſine cauſa prohibet recedere, ſi excedit pœnas legis, *d.l.ſi ita ſtipulatio*, ſed vbi quis à ſponſalibus iniuſtè recedit arrhis non datis, à lege pœnam non habet; ergo in ea ſpecie conuentionalis rectè ſuſtinebitur, quod manifeſtè probat *d.l.vlt.in fin. C. hoc tit.* & faciunt quæ Abb. Præpoſ. & Palat. *dictis locis*. Quæ omnia locum habent etiam in foro conſcientiæ, in quo intereſſe damni emergentis ſemper debetur, lucri vero ceſſantis ſi certum ſit, iuxta communem ſententiam *in c.1.& in cap.conqueſtus, de vſur.* Sylueſt.*verbo vſura* 1.q.19. Sot.*de iuſtit.lib.6. q.1.art.3.* Nauar. *in man.c.17.q.211.*

SVMMARIVM.

1. *Sponſalia de futuro per copulam ſubſequutam tranſeunt in Matrimonium*, & n.2.
3. *Dubia in meliorem partem ſunt interpretanda, & delicti ſuſpicio vitanda quoad fieri poteſt.*
4. *Obiicitur contra concluſionem text. & reſpondetur* n.5.*&* 6.
7. *Matrimonium contrahens poſt ſponſalia copula conſummata, cum alia, an & quando teneatur in foro Conſcientia cum ſecunda permanere, oſtenditur*, & n.8.
9. *Sponſalia de futuro per copulam ſubſequutam ita tranſeunt in Matrimonium, vt nulla in contrarium admittatur probatio, etiam per confeſſionem partis.*
10. *Amplia etiamſi ambo ſponſi tempore copula proteſtentur ſe non intendere Matrimonium contrahere, quia nihilominus obligantur ad Matrimonium.*
11. *Matrimonia præſumpta ceſſarunt per Concilium Trident.*
12. *Probatio in contrarium non admittitur contra præſumptionem iuris, & de iure, niſi ſit confeſſio partis, vt* n.14.
13. *Fictio admittit probationem in contrarium.*
15. *Probatio contra præſumptionem iuris, & de iure parte non opponente eſt valida.*
16. *Lex vel præſumit aliquid ſtatuendo tanquam pro certo & ſibi comperto, vel tantum præſumit tanquam veroſimile, & probabile, prior modus præſumendi dicitur præſumptio iuris & de iure, poſterior præſumptio iuris tantum.*

Cap. Commiſſum. XXX.

SPonſalia de futuro per eandem copulam tranſeunt in Matrimonium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Petr. Greg. Alex. de Nevo, Caniſ. Cujac. Cened. *collect.*131. Vin. *in ration.lib.4. iuris Pontif. pag.*19. Alagona *in compend.iuris Canon. pag.* 566. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. & Caſal. *in annot.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Cou. *de ſponſ.p.1.c.4.§.1.n.2. cum ſeqq.* Tiraq. *de retractu conuent. ad finem tit. n.* 77. Victor. *de Sacram. n.*241. *cum ſeqq.* Gregor. *l.3. verbo con ella, & l.8. verbo mas en todas, tit.1. p.4* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & uxor.§.4.n.1.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.2. c.9.n.18.* Maſcard. *de probat. concl.*1027. Franc. Molin. *de ritu nupt.lib.1.c.10.n.10. & compan.* 12.*n.*15. Menoch. *lib.3.præſumpt.1.n.6. cum ſeqq.* Petr. Mozz. *de contract. tit. de ſponſal.§.de naturalibus ſponſ.n.*4. Ledeſm. 2. 4.*q.*48.*art.*2. Syluеſt. *verbo Matrimonium* 2.*q.*15 Hurtado *in tract. de Matrim. diſp.3. diffic.* 14. Baſil. Pont. etiam *de Matrim. lib.2.c.12.* Gutier. *de iuram. confirm. p.1.c.51.n.12 & de Matrim.c.27.n.4.* Valer. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.31.n.10.verſ.3.* plures per Cened. *ad Decret. collect.*131.*n.*1. Quod adeo verum eſt, vt etiamſi 2

ſponſus

ſponſus præſente ſponſa, & conſentiente proteſtatus eſſet nolle per huiuſmodi copulam Matrimonio conſentire, adhuc illud probabatur ex eadem copula ſubſecuta poſt ſponſalia, vt reſoluunt Menoch. *d. præſ.* 1. *n.* 15. Maſcard. *concl.* 1027. *n.* 11. Gutier. *d. c.* 51. *n.* 14. ſic etiam quando quis vnam ex pluribus ducturum promittebat cognita poſtmodum carnaliter vna ex illis, ſponſalia illa tranſibant in Matrimonium cum ea, Menoch. *d. præſumpt.* 1. *num* 13. *&* 14. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 15. *princ. num.* 65. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 26. *n.* 8.

3 Quæ quidem principalis concluſio ex hoc text. deſumpta probatur Matrimonium vel ex verbis, vel ex facto, aut aliis ſignis indicari poteſt in foro exteriori, cùm Eccleſia de occultis non iudicet, ſed externas probationes, & coniecturas ſequatur, D. Thom. *in* 4. *diſt.* 28. *quæſt. vnic. art.* 2. atqui nullum videtur factum, aut melior coniectura conſenſus, quam ſi poſt ſponſalia ſponte ſe immiſceant, quia niſi ſponſos in eo facto maritalem animum habuiſſe exiſtimemus, oportet delictum graue contra diuinum præceptum præſumere, & iniuriam ſponſæ illatam; iubent enim diuinæ, & humanæ leges dubia in meliorem partem interpretari, & delicti ſuſpicionem euitari quoad fieri poteſt, Matth. cap. 7. *Nolite iudicare*, gloſſ. *in Paul. ad Roman.* 14. circa illa verba: *Qui non manducat, manducantem non iudicet*, D. Thom. 2. 2. *q.* 60. *art.* 4. & *ibi* Caiet. in hac re legendus, *l. meritò, ff. pro ſocio*, docet Bart. receptus *in l. non ſolum, §. ſed vt probari, ff. de noui oper. nuntiat.* Alciat. *de præſumpt. reg.* 3. *præſumpt.* 1. Hippol. *ad l.* 1. *n.* 68. *C. de ſicar.* Socin iun. *conſ.* 76. *n.* 66. *lib.* 1. Aym. *conſ.* 151. *n.* 18. Roland. *conſ.* 11. *num.* 30. *lib.* 2. Ergo, &c. Confirmatur hæc iuris præſumptio ex eo, quia cùm nubendi promiſſio præceſſit, non ineptè videtur Eccleſia iudicare animo adimplendi promiſſionem copulam fuiſſe ſubſequutam, confirmatur etiam optimo ſimili à ſpiritnali Matrimonio in quo votum ſolemne, & legitima profeſſio indicatur, ſi aliquis ſe actibus profeſſorum immiſceat, iuxta *cap. vidua, & cap. vltim. de Regul.* ergo cum ſponſi immiſcent ſe actibus Matrimonialibus, rectè videntur Matrimonium contraxiſſe.

4 Sed tamen aduersùs hanc interpretationem, & præſumendi cauſam inſurgunt nonnulli, inter quos eſt Maior, & alij, quos refert Sot. *citato loco*, negantes Matrimonium potuiſſe ab Eccleſia iudicari ad euitandam delicti præſumptionem, mouentúrque primò ex eo quòd actus mali, ſeu prohibiti licèt aliquo caſu defendi poſſint, in malam partem interpretandi ſunt, vt probat text. *in l.* 1. *C. de ſicar. & in cap.* 1. *de præſumpt.* Felin. *in cap. cum dilecti, num.* 2. *de accuſat.* Abb. *in c.* 1. *num.* 7. *de cleric. non reſid.* Dec. *in cap. in præſenti à n.* 14. *de probat.* atqui accedere ad ſponſam malum eſt, & prohibitum, quoniam etſi animo maritali fiat, contrahitur Matrimonium clandeſtinum, quod peccatum mortale eſt contra Eccleſiæ prohibitionem, de qua *in tit. de clandeſt. deſponſat.* & ſynodalibus conſtitutionibus incurritur excommunicatio, item peccatum ſcandali dum accedit ad eam, quæ ſua eſſe non creditur; ergo fruſtra Eccleſia ad excludendam delicti ſuſpicionem Matrimonium indicat. Deinde contra hanc interpretationem, & præſumendi cauſam à DD. excogitatam eſt *cap. vlt. hoc tit.* vbi conatus ad copulam non facit vt ex ſponſalibus Matrimonium iudicetur, cum tamen eadem excludendi delicti ratio in eo caſu detur.

5 His tamen non obſtantibus retinenda eſt communis ſententia, & aſſerendum Eccleſiam dum Matrimonium contractum indicat delicti præſumptionem euitare, tum quia S. Thom. & omnes Theologi in propoſito aſſerunt non peccare ſponſos, qui animo maritali ſe immiſcuerunt, tum quia actus ille dubius in iudicio Eccleſiæ poſitus in meliorem partem debuit aſſumi. Fatemur tamen illam præſumendi cauſam fortaſſe non fuiſſe ſolam, ſed etiam eam quòd cum præceſſerit promiſſio, non per iniuriam, ſed animo adimplendi id feciſſe exiſtimantur. Argumenta verò in contrarium adducta facilè refutantur, ſi ad prioris ſolutionem dicatur copulam inter ſponſos animo maritali poſſe conſiderari, aut per ſe, aut ſecundùm leges, aut per accidens ex aliqua circunſtantia, & humana prohibitione. Priori modo nullius culpa eſt accedere ad ſponſam, & ſic accipienda eſt præſumptio illorum autorum, & doctrina D. Thomæ; actus enim per ſe conſiderantur, & iudicantur à lege, non verò ex circunſtantiis, & accidentibus, niſi lex id declaret. Vnde licèt fateantur dari in ea copula peccatum aliquod, aut rationem ſcandali, aut humanæ prohibitionis, non inde aliquid ſequitur contra principalem huius text. concluſionem. Rurſus in confeſſo eſt quòd quemadmodum in dubio non licet peccatum præſumere, ſic etiam ſi neceſſariò præſumendum ſit, minus credere oportet, hoc enim & proximi dilectio poſtulat, & fatentur DD. præcitati, & colligitur ex *l. ſi præſes* 32. *ff. de pœnis*, & probat ex aliis Socin. *in l. cum quæritur, in fine, ff. de rebus dub.* Aym. *conſ.* 6. *num.* 69. Roland. *d. conſ.* 11. *n.* 37. at qui dum lex præſumit copulam, animo maritali maius delictum effugit contra legem diuinam, & minus ſuſpicatur contra legem humanam; ergo licèt admittamus aliquam in eo caſu culpam eſſe præſumendam, non propterea argumentum conuincit. Tandem vt omnem culpæ ſuſpicionem ab eo actu remoueamus, & defendamus ſententiam D. Thomæ aſſerentis ſimpliciter non peccare ſponſos, qui animo maritali ſe immiſcent, dicendum eſt prohibitionem Eccleſiæ, de qua *in cap. cum inhibitio, de clandeſt. deſponſ.* tantùm habere locum in his, qui ita contrahunt clam, vt non ſtatuant ſolemnitates Eccleſiæ obſeruare, cùm verè conſenſum adhibent de præſenti, vt ſtatim conſtituant in Eccleſia Matrimonium obſeruare, non offendunt prohibitionem illam, quod & ipſa ratio ſuadet, vt probat *c.* 2. *eod. tit. de clandeſt. deſponſ.* ibi: *Si perſona contrahentium hoc voluit publicare*, accipienda ſunt, & comprobanda tanquam ſi à principio in conſpectu Eccleſiæ contracta eſſent. Vnde fit vt ſponſi, qui animo maritali ſe immiſcuerunt, vt poſtea ſeruatis ſolemnitatibus Matrimonium celebrarent nullam penitus culpam committant, iuxta ſententiam D. Thom. *vbi ſupr.*

Poſterius verò argumentum ex *cap. vlt. infr. hoc tit.* 6
maiorem videtur habere difficultatem, ſed reſponderi poteſt conſequentiam parum valere, in his enim, quæ extenſionem non patiuntur, prout ſunt præſumptiones legum, licèt eadem ratio diuerſo caſu vigeat, non licet extenſionem facere, prout in terminis reſoluunt Abb. *in d. cap. vltim. num.* 3. Ruin. *conſil.* 112. *col. pen. lib.* 2. Roland. *conſil.* 32. *num* 22. *lib.* 1. Si autem quærat aliquis quare lex ad euitandam delicti ſuſpicionem non indicauit Matrimonium ex conatu *in d. cap. vltim.* facilè reſpondetur multò maiorem dari cauſam indicandi Matrimonium ex copula, quàm ex conatu, tum propter grauiorem culpam, & iniuriam ſponſæ, tum etiam quia fortaſſe ex diſſenſu alterius conatus effectum non habuit. Item dicendum eſt Eccleſiam ex conatu nec iudicare Matrimonium, nec delictum præſumere, non prius, quia non putauit eſſe illam ſufficientem coniecturam, non poſterius, quia de eo non agit, atque ideo ineptè DD. aiunt in conatu præſumi delictum, poteſt enim fieri vt nec detur delictum, quia maritali animo conatus factus fuit, nec indi-

cetur Matrimonium, quia id Eccleſia non ſtatuit, cùm tamen re vera potuerit eſſe Matrimonium. Etenim illa propoſitio quod dubia in meliorem partem accipienda ſunt, negatiuè ſumpta vera eſt, & in præcepto, vt ſcilicet non liceat priuato iudicio malum de proximo iudicare ex quocumque actu ipſius, quia non pertinet ad priuatus de actibus aliorum iudicare. Affirmatiuè verò ſumpta, quod ſcilicet debemus bonum poſitiuè iudicare, nec ſemper vera eſt, nec in præcepto, ſed tunc cùm neceſſariò alterum iudicandum eſt, prout contingit in iudicio publico, ſi fieri poteſt bonum iudicetur, ſi id vel coniecturæ, vel probationes patiantur, quod ſi magis delictum ſuadeant, id iudicare oportet, etenim publicum iudicium neceſſitatem habet iudicandi, & externas probationes ſequitur, priuatum verò nec iudicare poteſt, nec probationibus adſtringitur. Iuxta quæ reſoluendum eſt quòd Eccleſia ex copula Matrimonium iudicat, quia apta viſa fuit probatio conſenſus, & non ſolùm delicti ſuſpicionem euitat, ſed bonum poſitiuè credit in prædictis iuribus, ex conatu verò non iudicat Matrimonium, nec bonum credit poſitiuè, nec etiam malum iudicat, nec debuit iudicare, quia fortaſſe in conatu peccatum non fuit, & iuxta hanc reſolutionem reſutatur argumentum, & explicanda eſt *reg. 2. de reg. iuris, d. l. meritò*, & omnia quæ Doctores circa illam ſcribunt.

7 Ex quibus omnibus primò infertur non videri veram Doctorum ſententiam, dum aiunt eum, qui poſt ſponſalia copula conſummata Matrimonium cum alia contraxit, in foro Conſcientiæ teneri cum ſecunda permanere, ſi animo fornicario ad priorem ſponſam acceſſit, quam ſententiam ante omnes probauit Vincent. *hic* Butr. & Abb. *num.* 4. Præpoſ. *num.* 3. qui falsò contrarium imponit Butrio, Conar. *de ſponſal. part.* 1. *cap.* 4. §. 1. *num.* 9. Socin *conſ* 28. *num.* 7. *lib.* 1. Et ex Theologis D. Thom. *quodlibet.* 7. *art.* 5. Dur. *in* 4. *diſt.* 28. *q.* 1. & *ibid.* Palud. *art.* 2. Sot. *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 4. *dub.* 2. aſſerens tam à noſtris, quàm à Theologis probari, Syluest. *verbo Matrimonium* 2. *q.* 15. Ledeſm. 2. 4. *q.* 48. *art.* 2. *in fine*, nec contrarium voluit Hoſt. quamvis à nonnullis perperam intelligatur. Mouentur Doctores primum eo fundamento. Eccleſia in hoc text. non irritat directè, & diſpoſitiuè Matrimonium contractum poſt ſponſalia copula conſummata, ſed per conſequentiam irritum iudicat, ex eo enim quod prius ab Eccleſia præſumitur, & contrarium non admittitur, infert Summus Pontifex non cenſeri verum poſterius Matrimonium: atque ideo quemadmodum prius ex præſumptione validum iudicatur, ſic poſterius ex præſumptione irritum cenſetur, vt colligitur ex verbis huius text. Sed in foro conſcientiæ veritas, & non præſumptio locum habet. Ergo ſi verè prius in Conſcientia non fuit Matrimonium, poſterius in ea valebit. Præterea non eſt fortius Matrimonium illud quod ab Eccleſia ex copula præſumitur, quàm quòd verbis de præſenti palàm contrahitur; ſed ſi Matrimonium de præſenti verbis tantum ſine conſenſu contractum ſit, poſterius in Conſcientia contractum valebit, vt omnes fatentur. Ergo ſic erit in noſtro corollario iudicandum. Inſuper ſi aliquid impediret ſecundum Matrimonium in Conſcientia valere, aut eſſet prius, aut Eccleſiæ conſtitutio, vt patet, ſed prius non impedit, quia in Conſcientia Matrimonium non fuit, Conſtitutio Eccleſiæ id non facit, quæ in foro exteriori tantum iudicat ex præſumptione, ergo nihil eſt quod impedit. Tandem hoc videtur probare, *cap. tua nos, hoc tit.*

8 Verùm ex dictis planè colligitur contrariam ſententiam veriorem eſſe, diximus enim Eccleſiam in hoc text. ex optimis coniecturis Matrimonium iudicare, & contrariam probationem prohibere, ſed ex hoc ſequitur poſterius Matrimonium etiam in foro Conſcientiæ non valere, ergo conſcientia bona eſt: maior patet ex dictis: minor verò ſic probatur, leges difficultatem, & graue peccati periculum hominibus iniicere non ſolent, à quo ſe liberare non poſſint, vt in ſimili probat *cap. literas, verſic. porro, de reſtitut. ſpoliat.* Iniiceret autem quaſi perplexam difficultatem Eccleſia ſi dum Matrimonium iudicat ex copula, & contrarium probari vetat, poſterius aliquo pacto valere pateretur etiam in foro interiori, quia ad priorem coniugem redire cogeret, quæ coniux non eſſet in Conſcientia, & à poſteriori recedere, quæ verè eſſet coniux, nec vllum relinquebatur medium, quo hæc difficultas euitari potuiſſet, quòd planè abſurdum eſt, & de lege Eccleſiaſtica minimè credendum. Inſuper ſi Matrimonium poſtea contractum non fuiſſet irritum, vel eſſet quia in ea lege deficit poteſtas, aut voluntas legiſlatoris, prius non eſt dicendum, poſterius ex ratione proximè adducta conuincitur, ergo, &c. Tertiò ante hunc text. iam ab Eccleſia conſtitutum erat vt ex ſponſalibus ſubſequuta copula Matrimonium præſumeretur, *cap. veniens, il.* 2. *hoc tit. cap.* 2. *cap. per tuas, de condit. appoſ.* & contraria probatio interdicta: Gregor. autem IX. *in hoc text.* antiquam Eccleſiæ conſtitutionem declarauit, inferens ex ea non valere Matrimonium, quod poſt illud præſumptum fuiſſet contractum, & hoc ſolùm fecit, vt conſtat ex text. in quo ſequitur quòd ſic conſequentiam, & declarationem ad forum exterius tantum fecit, rem iam explicatam, & perſpicuam iterum tractauit, quod abſurdum eſt; ergo fateri oportet nouiſſimum Pontificem, qui nunquam res ante conſtitutas, perſpicuas ſuis legibus refricauit, dubium aliquod decreuiſſe, & per conſequens ad vtrumque forum conſequentiam illam deduxiſſe. Tandem colligitur noſtra ſententia manifeſtè ex hoc text. ibi, *nec verum, nec aliquid*, & ibi, *de facto*, &c. & hoc videtur ſentire Anchar. *hic n.* 5. dum ait conſtitutionem, quam Hoſtienſ. optabat, hic contineri. Argumenta verò contraria parum vrgent, ad primum enim reſpondetur, quod ſcilicet dum text. diſponit non valere poſterius Matrimonium, conſequentia illa ad forum interius ex antecedentibus rectè deducitur, ob prædictas rationes. Ad ſecundum, & tertium negamus minorem. Ad *d. cap. tua nos, hoc tit.* dicendum ſponſalia ibi ante contracta non valuiſſe, & hoc conſtabat tam ex nominis mutatione, quàm ex aliis, atque ideo ex copula non iudicatur Matrimonium; noſtrum vero corollarium procedit quando ſponſalia valuerunt. Vnde conſequitur ineptè Conar. *d. num.* 9. & alios contra Hoſtienſ. aſſerere Eccleſiam non potuiſſe ſtatuere, vt Matrimonium poſtea contractum in foro interiori irritum eſſet, quaſi tunc ſine conſenſu Matrimonium faceret. Etenim Eccleſia & potuit citra dubium, & fecit, nec tunc prius Matrimonium præſumptum ſine conſenſu facit; ſed præſumit per conſenſum fuiſſe factum: ſecundum vero indiſtinctè irritat, quia in re de poteſtate non licet dubitare, poteſt enim Eccleſia ex iuſta cauſa, materia, aut cauſa efficiente, aliquos ad Matrimonium inhabiles reddere.

9 Secundò infertur adeò vehementem eſſe hanc Eccleſiæ præſumptionem, vt nulla in contrarium admittatur probatio etiam per confeſſionem partis; diximus Matrimoniū ex prædictis coniecturis præſumi,

Digitized by Google

& probationes in contrarium prohiberi, ſed confeſſio probatio rectè dicitur, vt probat *cap. in præſentia, de renuntiat. Clem. conſtitutionem, de elect.* ibi probationem tamen factam ſuper iis per confeſſionem, *l. 1. in fin. ff. de interloqu. action.* Bart. *in l. triticum, ff. de verb. oblig.* Iaſ. *in l. cum te, num. 11. C. de tranſactionibus*, & contra communem defendit Aretin. & Dec. *ad rubr. de probat. num. 9.* Marant. *de ordine indic. p. 6. actu 5.* Ergo probatio per confeſſionem contra Matrimonium admitti non poteſt. Secundò quotieſcumque negotium eius naturæ eſt, vt à partium conſenſu nihil pendeat, tunc confeſſio non admittitur, quia fieret fraus legi dum id quod per conſenſum efficere non poſſunt, ſimulata confeſſione faterentur, & obtinerent contra *l. non dubium, C. de legibus*, obſeruant poſt alios Felin. *in cap. quanto, num. 3. de præſ.* Aleiat. *de præſumpt. p. 2. num. 8.* omnes *in præſenti*. Sed Matrimonium ſemel contractum à partibus diſſolui non poteſt, ergo contra illud confeſſio non admittetur. Præterea ſi confeſſio valeret, fieri poſſe, vt ſi rè vera in eo Matrimonio ab Eccleſia præſumpto conſenſus adfuit, quo caſu verum eſt in vtroque foro poſtea partes in Matrimonium conſpirantes per confeſſionem damnabiliter recederent. Si verò non admittitur confeſſio hoc ſolum mali ſequitur, vt ſi re vera non conſenſerunt, cogantur tamen permanere, quod malum adhibito conſenſu quocumque tempore poſſunt effugere, ſed prius grauiſſimum continet periculum, poſterius verò nullum; ergo meritò confeſſio admitti non debet. Tandem hanc ſententiam apertè probat *cap. ſuper eo, de eo, qui cognouit conſanguineam vxoris*, quibus argumentis hoc corollarium probant Butr. & Abb. *num. 5. hic*, Zabar. *num. 2.* Præpoſ. *num. 7.* Felin. 8. Alciat. *vbi ſuprà*, communis ex Cou. *dicto loco, n. 3.* Menoch. *de arbitr. caſu 103. num. 8.* qua in re immeritò Couar. communem rationem condemnat, quæ aperte colligitur ex *d. cap. ſuper eo*, & nulla alia excogitari poteſt. Nec obſtat recepta doctrina gloſſ. *in l. in contractibus, verbo nullo modo, C. de non num. pecun.* gloſſ. *in Auth. de æqualitate dotis, §. aliud, verbo priuilegium*, quæ habet contra præſumptionem iuris, & de iure admitti confeſſionem, reſoluunt Iaſ. & Dec. *n. 5. in d. l. cum te*, 7. Socin iun. *conſ. 17. n. 12.* Pariſ. *conſ. 112. num. 42. lib. 1.* Menoch. qui plures refert, *remed. 1. recuper. num. 219.* eſt enim hoc argumentum, & communis traditio intelligenda, quando negotium, de quo agitur, tale eſt, vt partium conſenſu diſſolui, aut mutari poſſit, prout Doctores *prædictis locis*, intelligunt. Nec etiam obſtat ſententia gloſſæ receptæ *in c. atteſtationes, de deſponſat. impub.* dum ait contra Matrimonium admitti confeſſionem, ex cuius auctoritate, Butr. Abb. & Præpoſ. *num. 8. in d. c. ſuper eo*, reſoluunt in eo text. admittendam eſſe confeſſionem ſi vtraque pars Matrimonio velit ſtare, aut alterius ſi pro Matrimonio agat, & ceſſat colluſio, idem affirmat Couar. *vbi ſupr. num. 4.* Menoch. *d. caſu 103. num. 9.* etenim hæc ſententia periculoſa eſt, cùm euenire poſſit vt partes inter ſe de diſſoluendo Matrimonio agant, & vt eorum confeſſio probet impedimentum, ſimulant ſe velle Matrimonio ſtare, atque ideo ſola confeſſio in hac ſpecie non admitteretur, niſi aliis coniecturis iuuaretur, ex quibus omnis fraudis ſuſpicio ceſſaret. Deinde contra Couar. aduertendum eſt quod doctrina illius gloſſ. & communis *in dict. cap. ſuper eo*, tantum procedit, quando agitur de diſſoluendo Matrimonio propter impedimentum per partes irremiſſibile, prout eſt conſanguinitas, vel affinitas, atque ideo nunquam admitti debent, quando contra Matrimonium allegatur tantùm defectus conſenſus, prout eſt in hoc corollario, quia tunc cum partes adhibito conſenſu poſſint verum facere Matrimonium, melius eſt vt nullo pacto audiantur, quàm cum periculo ab eo Matrimonio recedant. Ex quibus cauendum eſt à Sot. *in 4. diſtinct. 27. art. 4. q. 2. & q. 3.* dum ait admittendam eſſe probationem in hoc text. cius, qui oſtendit ſigna diſſenſus tempore copulæ, loquitur enim contra manifeſta verba huius text. Illud autem citra controuerſiam eſt quod omnis indirecta probatio, per quam concluditur ſponſalia non valuiſſe, vel fuiſſe ante copulam diſſoluta admitti debet, iuxta text. *in cap. tuæ nos, hoc tit.* & communem *vbi ſuprà*, quæ omnia admittenda ſunt, & intelligenda in Matrimonio de præſenti in facie Eccleſiæ contracto, & iuxta formam Concilij Tridentini, itavt ſi quis velit probare tempore contracti Matrimonij non conſenſiſſe, nunquam admittatur directè, ſi autem velit probare propter aliud impedimentum Matrimonium non valuiſſe, admitti poterit.

10 Tertiò infertur quòd etiamſi ambo ſponſi tempore copulæ proteſtentur ſe non intendere Matrimonium contrahere, nihilominus obligatur ad Matrimonium. Ratio eſt, quia proteſtatio, ſeu factum partis contra legem non valet, *cap. ſollicitudinem, de appellat. cap. cum inferior, de maiorit.* Sed hæc proteſtatio eſt contra legem volentem concurrentibus ſponſaliis, & copula cenſeri Matrimonium, ergo proteſtatio ad rem non facit, ita gloſſ. *verbo præſumendum, in cap. per tuas, de condit. appoſ.* nimis ad hoc celebrata per Aretin. *l. Titia, §. 1 num. 11. ff. ſoluto Matrim.* & communiter recepta ſecundum Præpoſ. *in cap. veniens, il. 2. num. 4. de ſponſalib.* Abb. Felin. & Rip. *num. 95. in cap. cum M. de conſtitut.* vbi latè Baptiſta *in repetit. num. 23.* refert plures alios Doctores, Couar. *de ſponſalib. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 18.* quicquid nouiſſimè dicat Baſil. Pont. *de Sacramento Matrimonij, lib. 2. cap. 12. num. 4.* Nec obſtat huic communi ſententiæ difficile argumentum, cui prædicti Doctores ſatisfacere debuiſſent, nempe præſumptio eſt coniectura ſumpta ex ſignis veriſimilibus, vt per Alciat. *in initio tractatus de præſumptionib.* poſt Doctores *in rubric. eod. tit.* ſed in præſenti ſpecie non eſt vlla coniectura probabilis conſenſus in Matrimonium, quoniam conſtat ex ſponſorum apertiſſima proteſtatione de diſſenſu; ergo non eſt locus præſumptioni legis cenſentis eſſe Matrimonium, in claris enim, & perſpicuis non habent locum coniecturæ. Sed reſponderi oportet text. *in præſenti*, non præſumpſiſſe, ſed motum illis coniecturis tanquam cauſa impulſiua ſtatuiſſe cenſeri Matrimonium, atque ideo etiamſi de diſſenſu conſtet in caſu particulari, & ita cauſa impulſiua ceſſet, non ceſſat diſpoſitio iuxta deciſionem text. & gloſſ. *in cap. etſi Chriſtus, ad fin. de iureiur.* & DD. *in cap. cum ceſſante, de appellat.* quocirca multo rectiùs loquuntur Doctores qui affirmant dicta ſponſalia fieri Matrimonium non per præſumptionem, ſed per ſtatutum iuris, vt aduertit Luſit. Philip. *de fiction. p. 2.* & ſatis hoc indicat hic text. ibi: *I. sèt præſumptum Matrimonium videatur*, quaſi dicat, aliud amplius eſt.

11 Hodie per Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. Matrimonij, cap. 1.* ceſſarunt Matrimonia præſumpta, itavt eo attento ſponſalia per copulam ſubſecutam, vel alios actus occultè habitos iam in Matrimonium non tranſeant, niſi conſenſus verus, & expreſſus præſtetur coram Parocho, vel teſtibus: vnde Doctores noſtri Hiſpanici vnico ore cenſuerunt text. in præſenti ſublatum fuiſſe Trident. Concil. decreto *in d. cap. 1.* eorum omnium prior huius ſententiæ auctor fuit Nauar. vir memorandus, & omnium, quos anteriora ſæcula pepererunt, in Diuino,

Cano

Digitized by Google

Canonico, & Cæſareo iure doctiſſimus ſimul & piiſſimus, *in man.c.25.n.144.* & ante *c.22.num.28.* quem ſequuntur Perez *l.1.gloſſ.5.verſ.ſecundò corrigitur tit.1.lib.5.Ordin. & l.2. gloſſ.2. ante fin. verſ. inſertur etiam tit.15. lib.8. eiuſdem Ordinum. pag.289.* Azeued. *l.1.n.29.& 37.tit.1.lib.5.nouæ recop.& l.4.n.25.tit.2.eiuſd.lib.5.* Matienſ. *in rubr.tit.1.gloſſ.1.n.53.54.& 62 eiuſd.lib.5.* Gutier. *canonic.lib.1.c.18.n.4.& de iuramento confirmat.p.1.c.51.n.12.cum ſeqq.* Lancel. Gallia *in conſuet. Alex.gloſſ.maritus,q.2.n.1.* Spino *d.gloſſ.15.n.65. cum ſeqq.* Henriq. *in ſum.lib.11.c.3.num.7.* Cenall. *commun. contra commun.q.130.num.7.& q.604.num.20.& 750.n.34.* Cened. *d.collect.131. num.2.* Sanch. *de Matrim. lib.3. diſp.40. n.3.* optimè Franc. Molin. *compar.10. à n.15.* & poſt virum illum inſignem mox eum ſequnti fuerunt Itali, præcipuè Menoch. *præſ.1.n.99.* latè Ioan. Bapt. Coſt. *cent.2.diſt.40.* Maſcard. *concl.129. n.7.* & alij ab ipſis relati, apud quos hæc eſt receptiſſima opinio, quicquid audacius quàm par ſit contrarium tenuerit Ioan. Petr. Bimi. *conſ.62.n.33.* & Triuiſan. *deciſ.20.n.4.lib.1.*

12 *Contra præſumptionem tamen,&c.*] Notatur ad hoc, quòd contra præſumptionem iuris, & de iure non admittitur probatio in contrarium, vt per Hippol. *ſing.116.* Alciat. *de præſ.in princ. p.2.ex n.4.* Couar. *de ſponſ.p.1.c.4. §.1. n.3.* Rojas *ſing.166.* Bald. *conſ.250. n.16.lib.1.* Card. Tuſch. *tom.6.lit.P.concl.614.per tot.* Donat à Fina *tom.1.commun.opin.lib.4. tit.9.num.369. pag.512.* Axeued. *l.1.n.13. tit.9.lib.4.nouæ recop.* Menoch. *de præſ. lib.1. præſ.31. & 60.* Maſcard. *de prob. concl.1222.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium ſed.erect.c.16.n.12.* Farin. *in praxi crim.p.1.q.36.n.100.c.cum ſeqq.* Cened. *d.collect.131.n.3.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.2. tit. de præſ. reſol 2.* Valaſc. *conſult.52. num.13.* Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda,*
13 *lib.2. c.7.n.5.* Fictio tamen admittit probationem in contrarium. Gonzal. *ad reg.9.Cancell gl.51.n.29.*

14 Per confeſſionem autem partis præſumptionem iuris, & de iure admittere probationem in contrarium, reſoluunt Turzan. *tom.1.commun.opin.lib.3.tit.9.n.284. pag.507.* Donat. à Fina *d. num.369.* Menoch. *remed. recuper.n.221.* Hippol. *conſ.17. n.7. & 8. & conſ.127.n.20.* Bald. *conſ.2.n.2. lib.3.* Butr. *conſ.28.n.2.in fin.& conſ.28.col.1.verſ.item ex quo,* Caſtr. *conſ.160.circa primum, num.4.lib.2.* Roman. *conſ.102.Super eo, num.4. verſ.aut procedit.* Abb. *conſ.89.n.3.lib.1.* Ozaſch. *Pedem. deciſ.101.n.33.* Card. Tuſch. *d.lit. P,concl.614.num.31* Maſcard *d.concl.1222.num.11.* idem Menoch. *d.lib.1. præſ.61.* Item & per teſtes legaliſſimos, Hippol *conſ.1. n.77.* Menoch. *d.lib.1.præſ.64.* & per indirectum Ægid. Bellam. *conſ.30.n.6.verſ.ſecundò,* Crauet. *de antiq.temp. verbo materia iſta,n.14.verſ.quartò reſpondeo,* Ozaſch. *d. deciſ.101.n.34.& ſeq.* Card. Tuſch. *d.lit. P,concl.614.*
15 *n.12.* Illud tamen aduertendum duxi omni caſu admiſſam probationem contra præſumptionem iuris, & de iure, parte non opponente eſſe validam, vt reſoluunt Roman. *conſ.315.n.1.* Cald. Pereira *de extinct. emphyteuſis, c.17.n.10.* & Maſcard. *d.concl.1222. n.18.* vbi *n.19.* limitat quando ageretur de iure publico, vel fauore animæ.

16 Sed vt huius materiæ termini meliùs percipi valeant, ſciendum eſt quòd lex vel præſumit aliquid ſtatuendo tanquam pro certo, & ſibi comperto, vel tantum præſumit tanquam veroſimile, & probabile, dum de contrario non apparet. Prior modus præſumendi dici poteſt, præſumptio iuris, & de iure; poſterior præſumptio iuris tantùm, quam diſtinctionem tradunt Bald. *in rubr.n 4.C.de probat.* Bart. *in l.filium,ff. de his,qui ſunt ſui.* Alciat. *de præſ.p.2.à n.4.& part.3.à princ.* bene Menoch. *in ſimili tract. lib.1. præſ.3. & 4.* Maſcard *de probat.q.10.n.31.& 38.* Sanch. *de Matrim. lib.7.diſp.37. ex n.8.* varia vtriuſque membri afferentes exempla; prioris ſcilicet iuris, & de iure præcipuum eſt, ex hoc text. vbi ſi quis ſponſam de futuro carnaliter cognouerit, adeò lex præſumit Matrimonium de præſenti ſponſos facere voluiſſe, vt nullatenus probationem in contrarium admittat: aliud deducitur ex *l.5.§.vlt.ff.de fideiuſſor.tut.* aliud ex *l.re iudicata, ff. de regul.iuris.* Poſterioris membri exemplum, ſcilicet præſumptionis iuris tantum adducit Menoch. ex *d.l. filium,* vbi lex præſumit filium viri & vxoris illum, qui ex ipſis cohabitantibus naſcitur, aliud melius ſumitur ex *l.ſi chirographum, ff. de probat.* vbi ſi probo chirographum cancellatum, præſumit lex debitorem ſatisfeciſſe, & in multis aliis, veluti vbi lex præſumit pro iudice, *c. ſuper eo,de renuntiat. c.quoniam contra,de probat.* pro Matrimonio, *cap.vlt de re iudic.* pro innocentia, *l.merito.ff.pro ſocio, cap.eſtote, de regulis iuris in Decretal.* & in multis aliis, quæ vtroque iure paſſim occurrunt, & breuiter congerit Duaren. *diſp.... lib.1. c.27.* quæ receptiſſima reſolutio eſt neceſſaria retinenda, licet ab aliquibus impugnetur; quia hæc nomina nullibi in iure repeti untur, & ex his, & aliis impugnare nititur Philip. *de fictionib. p.2. c.2.* ſed hæc ratio nihil euincit, quia videmus plura nomina magiſtralia à Doctoribus fuiſſe non abs re excogitata, quibus facilius poſſent ſuos ſenſus explicare, & longiores diſtinctiones, quæ in varios caſus diffunduntur, breui methodo complecti, & hæc de quibus agimus accommodatiſſima ſunt, vt lucem aliquam afferre poſſint huic materiæ præſumptionum, quæ latiſſimè patet; & innumerabiles propè continet caſuum figuras.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſequens Matrimonium, etiam carnali copula conſummatum; ſed ſponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſequentia de præſenti.*

2 *Sponſalia & Matrimonium quibus verbis contrahi cenſeantur, oſtenditur.*

3 *Verba in Matrimonio an ſint neceſſaria, remiſſiuè.*

4 *Matrimonium de præſenti prius contractum præfertur ſecundo etiam copula carnali conſummato.*

5 *Sponſalia priora diſſoluuntur per Matrimonium cum alia contractum.*

6 *Annulum tradens vir fœminæ conſenſum coniugalem exprimenti Matrimonium cenſetur contrahere.*

Cap. Si inter. XXXI.

Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſecundum 1
Matrimonium etiam carnali copula conſummatum, ſed primum in ſuo robore permanet: at verò ſponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſequentia de præſenti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vill. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag. 20.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 566.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1.& 2.*

Collige ex text. quòd quando verba in contractu 2
Matrimonij proferuntur de præſenti, vt ſi vir dicat, accipio te in vxorem, hoc caſu contrahitur Matrimonium; quando vero ſonant in futurum, & denotant principium actus tantummodo; vt ſi vir dicat; promitto quòd te ducam in vxorem; tunc ſolùm contrahuntur ſponſalia, ita Menoch. *conſ.36.num.11.& 12;*

& probationes in contrarium prohiberi, ſed confeſſio probatio rectè dicitur, vt probat *cap. in præſentia, de renuntiat. Clem. conſtitutionem, de elect.* ibi probationem tamen factam ſuper iis per confeſſionem, *l. 1. in fin. ff. de interloquut. action.* Bart. *in l. triticum, ff. de verb. oblig.* Iaſ. *in l. cum te, num. 11. C. de tranſactionibus*, & contra communem defendit Aretin. & Dec. *ad rubr. de probat. num. 9.* Marant. *de ordine iudic. p. 6. actu 5.* Ergo probatio per confeſſionem contra Matrimonium admitti non poteſt. Secundò quotieſcumque negotium eius naturæ eſt, vt à partium conſenſu nihil pendeat, tunc confeſſio non admittitur, quia fieret fraus legi dum id quod per conſenſum efficere non poſſunt, ſimulata confeſſione fateretur, & obtinerent contra *l. non dubium, C. de legibus*, obſeruaut poſt alios Felin. *in cap. quanto, num. 3. de præſ.* Alciat. *de præſumpt. p. 2. num. 8.* omnes *in præſenti.* Sed Matrimonium ſemel contractum à partibus diſſolui non poteſt, ergo contra illud confeſſio non admittetur. Præterea ſi confeſſio valeret, fieri poſſe, vt ſi re vera in eo Matrimonio ab Eccleſia præſumpto conſenſus adfuit, quo caſu verum eſt in vtroque foro poſtea partes in Matrimonium conſpirantes per confeſſionem damnabiliter recederent. Si verò non admittitur confeſſio hoc ſolum mali ſequitur, vt ſi re vera non conſenſerunt, cogantur tamen permanere, quod malum adhibito conſenſu quocumque tempore poſſunt effugere, ſed prius grauiſſimum continet periculum, poſterius verò nullum; ergo meritò confeſſio admitti non debet. Tandem hanc ſententiam apertè probat *cap. ſuper eo, de eo, qui cognouit conſanguineam vxoris*, quibus argumentis hoc corollarium probant Butr. & Abb. *num. 5. hic*, Zabar. *num. 2.* Præpoſ. *num. 7.* Felin. 8. Alciat. *vbi ſuprà*, communis ex Cou. *dicto loco, n. 3.* Menoch. *de arbitr. caſu 103. num. 8.* qua in re immeritò Couar. communem rationem condemnat, quæ aperte colligitur ex *d. cap. ſuper eo*, & nulla alia excogitari poteſt. Nec obſtat recepta doctrina gloſſ. *in l. in contractibus, verbo nullo modo, C. de non num. pecun.* gloſſ. *in Auth. de æqualitate dotis, §. aliud, verbo priuilegium*, quæ habet contra præſumptionem iuris, & de iure admitti confeſſionem, reſoluunt Iaſ. & Dec. *n. 5. in d. l. cùm te*, 7. Socin iun. *conſ. 17. n. 12.* Pariſ. *conſ. 112. num. 42. lib. 1.* Menoch. qui plures refert, *remed. 1. recuper. num. 219.* eſt enim hoc argumentum, & communis traditio intelligenda, quando negotium, de quo agitur, tale eſt, vt partium conſenſu diſſolui, aut mutari poſſit, provt Doctores *prædictis locis*, intelligunt. Nec etiam obſtat ſententia gloſſæ receptæ *in c. atteſtationes, de deſponſat. impub.* dum ait contra Matrimonium admitti confeſſionem, ex cuius auctoritate, Butr. Abb. & Præpoſ. *num. 8. in d. c. ſuper eo*, reſoluunt in eo text. admittendam eſſe confeſſionem ſi vtraque pars Matrimonio velit ſtare, aut alterius ſi pro Matrimonio agat, & ceſſat colluſio, idem affirmat Conar. *vbi ſupr. num. 4.* Menoch. *d. caſu 103. num. 9.* etenim hæc ſententia periculoſa eſt, cùm euenire poſſit vt partes inter ſe de diſſoluendo Matrimonio agant, & vt eorum confeſſio probet impedimentum, ſimulant ſe velle Matrimonio ſtare, atque ideo ſola confeſſio in hac ſpecie non admitteretur, niſi aliis coniecturis iuuaretur, ex quibus omnis fraudis ſuſpicio ceſſaret. Deinde contra Conar. aduertendum eſt quod doctrina illius gloſſ. & communis *in dict. cap. ſuper eo*, tantum procedit, quando agitur de diſſoluendo Matrimonio propter impedimentum per partes irremiſſibile, provt eſt conſanguinitas, vel affinitas, atque ideo nunquam admitti debent, quando contra Matrimonium allegatur tantùm defectus conſenſus, provt eſt in hoc corollario, quia tunc cum partes adhibito conſenſu poſſint verum facere Matrimonium, melius eſt vt nullo pacto audiantur, quàm cum periculo ab eo Matrimonio recedant. Ex quibus cauendum eſt à Sot. *in 4. diſtinct. 27. art. 4. q. 2. & q. 3.* dum ait admittendam eſſe probationem in hoc text. eius, qui oſtendit ſigna diſſenſus tempore copulæ, loquitur enim contra manifeſta verba huius text. Illud autem citra controuerſiam eſt quod omnis indirecta probatio, per quam concluditur ſponſalia non valuiſſe, vel fuiſſe ante copulam diſſoluta admitti debet, iuxta text. *in cap. tua nos, hoc tit.* & communem *vbi ſuprà*, quæ omnia admittenda ſunt, & intelligenda in Matrimonio de præſenti in facie Eccleſiæ contracto, & iuxta formam Concilij Tridentini, itavt ſi quis velit probare tempore contracti Matrimonij non conſenſiſſe, nunquam admittatur directè, ſi autem velit probare propter aliud impedimentum Matrimonium non valuiſſe, admitti poterit.

10 Tertiò infertur quòd etiamſi ambo ſponſi tempore copulæ proteſtentur ſe non intendere Matrimonium contrahere, nihilominus obligatur ad Matrimonium. Ratio eſt, quia proteſtatio, ſeu factum patris contra legem non valet, *cap. ſollicitudinem, de appellat. cap. cum inferior, de maiorit.* Sed hæc proteſtatio eſt contra legem volentem concurrentibus ſponſaliis, & copula cenſeri Matrimonium, ergo proteſtatio ad rem non facit, ita gloſſ. *verbo præſumendum, in cap. per tuas, de condit. appoſ.* nimis ad hoc celebrata per Aretin. *l. Titia, §. 1 num. 11. ff. ſoluto Matrim.* & communiter recepta ſecundum Præpoſ. *in cap. veniens, il. 2. num. 4. de ſponſalib.* Abb. Felin. & Rip. *num. 95. in cap. cum M. de conſtitut.* vbi latè Baptiſta *in repetit. num. 23.* refert plures alios Doctores, Conar. *de ſponſalib. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 18.* quicquid nouiſſimè dicat Baſil. Pont. *de Sacramento Matrimonij, lib. 2. cap. 12. num. 4.* Nec obſtat huic communi ſententiæ difficile argumentum, cui prædicti Doctores ſatisfacere debuiſſent, nempe præſumptio eſt coniectura ſumpta ex ſignis veriſimilibus, vt per Alciat. *in initio tractatus de præſumptionib.* poſt Doctores *in rubric. eod. tit.* ſed in præſenti ſpecie non eſt vlla coniectura probabilis conſenſus in Matrimonium, quoniam conſtat ex ſponſorum apertiſſima proteſtatione de diſſenſu; ergo non eſt locus præſumptioni legis cenſentis eſſe Matrimonium, in claris enim, & perſpicuis non habent locum coniecturæ. Sed reſponderi oportet text. *in præſenti*, non præſumpſiſſe, ſed motum illis coniecturis tanquam cauſa impulſiua ſtatuiſſe cenſeri Matrimonium, atque ideo etiamſi de diſſenſu conſtet in caſu particulari, & ita cauſa impulſiua ceſſet, non ceſſat diſpoſitio iuxta deciſionem text. & gloſſ. *in cap. etſi Chriſtus, ad fin. de iureiur.* & DD. *in cap. cum ceſſante, de appellat.* quocirca multo rectiùs loquuntur Doctores qui affirmant dicta ſponſalia fieri Matrimonium non per præſumptionem, ſed per ſtatutum iuris, vt aduertit Luſit. Philip. *de fiction. p. 2.* & ſatis hoc indicat hic text. ibi: *Licèt præſumptum Matrimonium videatur*, quaſi dicat, aliud amplius eſt.

11 Hodie per Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. Matrimonij, cap. 1.* ceſſarunt Matrimonia præſumpta, itavt eo attento ſponſalia per copulam ſubſecutam, vel alios actus occultè habitos iam in Matrimonium non tranſeant, niſi conſenſus verus, & expreſſus præſtetur coram Parocho, vel teſtibus: vnde Doctores noſtri Hiſpanici vnico ore cenſuerunt text. in præſenti ſublatum fuiſſe Trident. Concil. decreto *in d. cap. 1.* eorum omnium prior huius ſententiæ auctor fuit Nauar. vir memorandus, & omnium, quos anteriora ſæcula pepererunt, in Diuino,

Cano

Canonico, & Cæſareo iure doctiſſimus ſimul & piiſſimus, *in man.c.2 5.n.144.* & ante *c.2 2.num.28.* quem ſequuntur Perez *l.1.gloſſ.5.verſ.ſecundò corrigitur tit.1. lib.5.Ordin. & l.2. gloſſ.2. ante fin. verſ. infertur etiam tit.15. lib.8. eiuſdem Ordinam. pag.289.* Azeued. *l.1. n.29.& 37.tit.1.lib.5.nouæ recop.& l.4.n.25.tit.2.eiuſd. lib.5.* Matienſ.*in rubr.tit.1.gloſſ.1.n.53.54.& 62 eiuſd. lib.5.* Gutier.*canonic.lib.1.c.18.n.4.& de iuramento confirmat.p.1.c.51.n.12.cum ſeqq.* Lancel.Gallia *in conſuet. Alex.gloſſ.maritus,q.2.n.1.* Spino *d.gloſſ.15.n.65. cum ſeqq.* Henriq. *in ſum.lib.11.c.3.num.7.* Ceuall.*commun. contra commun.q.130.num.7.& q.604.num.20.& 750. n.34.* Cened.*d.collect.131. num.2.* Sanch. *de Matrim. lib.3. diſp.40. n.3.* optimè Franc. Molin. *compar.10. à n.13.* & poſt virum illum inſignem mox eum ſequuti fuerunt Itali, præcipuè Menoch.*præſ.1.n.99.* latè Ioan. Bapt. Coſt.*cent.2.diſt.40.* Maſcard. *concl.1229. n.7.* & alij ab ipſis relati, apud quos hæc eſt receptiſſima opinio, quicquid audacius quàm par ſit contrarium tenuerit Ioan. Petr. Bimi.*conſ.62.n.33.* & Triuiſan. *deciſ.20.n.4.lib.1.*

12 *Contra præſumptionem tamen*, &c.] Notatur ad hoc, quòd contra præſumptionem iuris, & de iure non admittitur probatio in contrarium, vt per Hippol. *ſing.116.* Alciat.*de præſ.in princ. p.2.ex n.4.* Conar. *de ſponſ.p.1.c.4. §.1. n.3.* Rojas *ſing.166.* Bald. *conſ.250. n.16.lib.1.* Card. Tuſch. *tom.6.lit.P.concl.614.per tot.* Donat à Fina *tom.1.commun.opin.lib.4. tit.9.num.369. pag.512.* Azeued. *l.1.n.13. tit.9.lib.4.nouæ recop.* Menoch. *de præſ. lib.1. præſ.31. & 60.* Maſcard. *de prob. concl.1222.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium ſed.erect.c.16.n.12.* Farin. *in praxi crim.p.1.q.36. n.1000.cum ſeqq.* Cened.*d.collect.131.n.3.* Alex. Trentacinq.*var. reſol. lib.2. tit. de præſ. reſol.2.* Valaſc.*conſult.52. num.13.* Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib.2. c.7. n.5.*

13 Fictio tamen admittit probationem in contrarium. Gonzal.*ad reg.9.Cancell.gl.51.n.29.*

14 Per confeſſionem autem partis præſumptionem iuris, & de iure admittere probationem in contrarium, reſoluunt Turzan.*tom.1.commun.opin.lib.3.tit.9.n.284. pag.507.* Donat. à Fina *d. num.369.* Menoch. *remed. recuper.n.221.* Hippol.*conſ.17. n.7. & 8. & conſ.127. n.20.* Bald.*conſ.2.n.2. lib.3.* Butr. *conſ.28.n.2. in fin.& conſ.28.col.1.verſ.item ex quo,* Caſtr.*conſ.360.circa primum, num.4.lib.2.* Roman.*conſ.102.Super eo, num.4. verſ.aut procedit.* Abb.*conſ.89.n.3.lib.1.* Ozaſch.*Pedem. deciſ.101.n.35.* Card. Tuſch.*d.lit. P,concl.614.num.31* Maſcard.*d.concl.1222.num.11.* idem Menoch. *d.lib.1. præſ.61.* Item & per teſtes legaliſſimos, Hippol.*conſ.1. n.77.* Menoch.*d.lib.1.præſ.64.* & per indirectum Ægid. Bellam.*conſ.30.n.6.verſ.ſecundò,* Crauet.*de antiq.temp. verbo materia iſta,n.14.verſ.quartò reſpondeo,* Ozaſch.*d. deciſ.101.n.34.& ſeq.* Card.Tuſch. *d.lit. P,concl.614. n.12.*

15 Illud tamen aduertendum duxi omni caſu admiſſam probationem contra præſumptionem iuris, & de iure, parte non opponente eſſe validam, vt reſoluunt Roman.*conſ.315.n.1.* Cald. Pereira *de extinct. emphyteuſis, c.17.n.10.* & Maſcard. *d. concl.1222. n.18.* vbi *n.19.* limitat quando ageretur de iure publico, vel fauore animæ.

16 Sed vt huius materiæ termini meliùs percipi valeant, ſciendum eſt quòd lex vel præſumit aliquid ſtatuendo tanquam pro certo, & ſibi comperto, vel tantum præſumit tanquam veroſimile, & probabile, dum de contrario non apparet. Prior modus præſumendi dici poteſt, præſumptio iuris, & de iure; poſterior præſumptio iuris tantùm, quam diſtinctionem tradunt Bald.*in rubr.n.4.C.de probat.* Bart.*in l.filium,ff. de his,qui ſunt ſui.* Alciat.*de præſ.p.2.à n.4.& part.3.à princ.* bene Menoch.*in ſimili tract. lib.1. præſ.3. & 4.* Maſcard.*de probat.q.10.n.31.& 38.* Sanch.*de Matrim. lib.7.diſp.37. ex n.8.* varia vtrinſque membri afferentes exempla; prioris ſcilicet iuris, & de iure præcipuum eſt, ex hoc text. vbi ſi quis ſponſam de futuro carnaliter cognouerit, adeò lex præſumit Matrimonium de præſenti ſponſos facere voluiſſe, vt nullatenus probationem in contrarium admittat: aliud deducitur ex *l.5.§.vlt.ff.de fideiuſſor.tut.* aliud ex *l.re iudicata, ff. de regul.iuris.* Poſterioris membri exemplum, ſcilicet præſumptionis iuris tantum adducit Menoch. ex *d.l. filium*, vbi lex præſumit filium viri & vxoris illum, qui ex ipſis cohabitantibus naſcitur, aliud melius ſumitur ex *l.ſi chirographum, ff. de probat.* vbi ſi probo chirographum cancellatum, præſumit lex debitorem ſatisfeciſſe, & in multis aliis, veluti vbi lex præſumit pro iudice, *c. ſuper eo, dè renuntiat. c.quoniam contra, de probat.* pro Matrimonio, *cap.vlt.de re iudic.* pro innocentia, *l.merito.ff.pro ſocio, cap.eſtote, de regulis iuris in Decretal.* & in multis aliis, quæ vtroque iure paſſim occurrunt, & breuiter congerit Duaren. *diſp.... lib.1. c.27.* quæ receptiſſima reſolutio eſt neceſſaria retinenda, licet ab aliquibus impugnetur, quia hæc nomina nullibi in iure reperiuntur, & ex his, & aliis impugnare nititur Philip.*de fictionib. p.2. c.2.* ſed hæc ratio nihil euincit, quia videmus plura nomina magiſtralia à Doctoribus fuiſſe non abs re excogitata, quibus facilius poſſent ſuos ſenſus explicare, & longiores diſtinctiones, quæ in varios caſus diffunduntur, breui methodo complecti, & hæc de quibus agimus accommodatiſſima ſunt, vt lucem aliquam afferre poſſint huic materiæ præſumptionum, quæ latiſſimè patet; & innumerabiles propè continet caſuum figuras.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſequens Matrimonium, etiam carnali copula conſummatum; ſed ſponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſequentia de præſenti.*

2 *Sponſalia & Matrimonium quibus verbis contrahi cenſeantur, oſtenditur.*

3 *Verba in Matrimonio an ſint neceſſaria, remiſſiuè.*

4 *Matrimonium de præſenti prius contractum præfertur ſecundo etiam copula carnali conſummato.*

5 *Sponſalia priora diſſoluuntur per Matrimonium cum alia contractum.*

6 *Annulum tradens vir fœminæ conſenſum coniugalem exprimenti Matrimonium cenſetur contrahere.*

Cap. Si inter. XXXI.

Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſecundum Matrimonium etiam carnali copula conſummatum, ſed primum in ſuo robore permanet: at verò ſponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſequentia de præſenti. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr.Gregor. Alex.de Neuo, Caniſ. Cujac. Vill. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.20.* Alagonâ *in compend. iuris Canon. pag.566.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1.& 2.* 1

Collige ex text. quòd quando verba in contractu Matrimonij proferuntur de præſenti, vt ſi vir dicat, accipio te in vxorem, hoc caſu contrahitur Matrimonium; quando verò ſonant in futurum, & denotant principium actus tantummodo; vt ſi vir dicat; promitto quòd te ducam in vxorem; tunc ſolùm contrahuntur ſponſalia, ita Menoch. *conſ.36.num.11.& 12.* 2

Maſcard. *de probat. concl.* 1331. Gutier. *de matrim. num.* 1. *cum ſeqq.*

3 *Verbis conſuetis expreſſo.*] Ergo in Matrimonio verba ſunt neceſſaria: ſed pro veritate conſule Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 216. *n.* 5. Henriq. *in ſum lib.* 11. *c.* 2. *n.* 6. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 17. *&* 19. latè Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 31. & citatos *ad cap. tuæ* 25 *ſup. hoc tit.*

4 *Etiamſi ſit carnalis copula ſubſequuta*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Matrimonium de præſenti priùs contractum præfertur ſecundo etiam carnali copula conſummato, vt per D. Barboſ. *ad rubr. ff. ſolut. Matrim. p.* 2. *n.* 81. vbi etiam agit de difficultate illa ex *reg. l. quoties, C. de rei vend.* quæ huic reſolutioni obſtat, & *n.* 85. poſt alia dicit quòd ideo primum Matrimonium de præſenti præfertur ſecundo Matrimonio copula conſummato, quia cùm ex primo Matrimonio dominium corporis ad potentiam copulæ ſit tranſlatum in vxorem, non poteſt ille, qui iam dominus non eſt ſui corporis, illud in aliam vxorem transferre ad eandem potentiam copulæ, arg. *c. quod autem, ſupr. de iure iuran.*

5 *Verùm ſi inter ipſos*, &c.] Notatur ad hoc, quòd priora ſponſalia diſſoluuntur per Matrimonium cum alia contractum, vt per Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 58. Gutier. *eod. tract. c.* 27. *à princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 260. Vnde ſi ſponſalia ſint contracta cum duabus, & ſecunda fuerit carnaliter cognita, præſumitur cum ea Matrimonium in præiudicium primæ ſponſæ, ita Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt. p.* 1. *n.* 17.

6 In gloſ. *Dicente*, ibi, *per immiſſionem annuli.* Notatur ad hoc quòd ſi vir fœminæ conſenſum coniugalem exprimenti annulum tradiderit, Matrimonium cenſetur contrahere, vt per Cou. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 4. *n.* 3. *in princ. & in verſ. ad tamen*, Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 3. *n.* 4. Maſcard *de prob. concl.* 1024. *n.* 2. & 3. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 22. *n.* 3. Gutier. *eod. tract. c.* 12. *n.* 2.

SVMMARIVM.

1. *Niſus ad copulam non facit ſponſalia de futuro tranſire in Matrimonium.*
2. *Præſumptio proueniens ex copula non prouenit ex niſu, & conatu ad illam.*
3. *Niſus ad copulam facit præſumi adulterium.*
4. *Conatus non reputatur pro actu perfecto.*
5. *Affectus non præſumitur niſi ſequatur effectus.*

Cap. Adoleſcens. XXXII. & vlt.

1 Sponſus per verba de futuro ſi ſæpè nititur habere copulam, & non habet, ſi contrahat cum ſecunda de præſenti, valet ſecundum Matrimonium, quia in primo non fuit conſenſus de præſenti, nec præſumptus, & conatus non habuit effectum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Petr. Greg. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 20. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 556. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 Collige ex text. quòd etſi præſumatur contractum Matrimonium inter ſponſos ob ſubſecutam copulam carnalem, attamen præſumptio hæc non inſurgit quando copula verè ſecuta non fuit, ſed ſolum interuenit niſus, & conatus ad eam, vt per Menoch. *de præſ. lib.* 1. *præſ.* 21. *n.* 2 *& præſ.* 57. *n.* 1.

3 *Licet ſæpè niſus fuerit.*] Faciens ſcilicet, quidquid potuit, ita quod per eū non ſtetit proueniendo ad actum proximum, & immediatum, vt per Boër. *deciſ.* 316. *n.* 1. nihilominus tamen ex hoc præſumitur adulterium, Perez *l.* 2. *gl.* 3. *pag.* 291. *col.* 2. *tit.* 13. *lib.* 8. *Ordinam.*

Cùm conatus non habuiſſet effectum.] Notatur ad hoc, 4 quòd conatus non reputatur pro actu perfecto, Boër. *d. deciſ.* 316. *n.* 1. Nam affectus non punitur niſi ſequa- 5 tur effectus, Duen. *reg.* 35. Thomas de Thomaſ. *in floribus legum, reg.* 18. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſionum, p.* 5. *collect.* 1895. Bened. Ægid. *in comment. ad l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure p.* 1. *c.* 7. *n.* 32. Franc. Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo affectus*, Brun. à Sole *in locis commun. eod. verbo*, Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 17. *n.* 49. Card. Tuſch *tom.* 2. *lit. C, concl.* 544. quorum aliqui limitant in delictis atrociſſimis; videlicet in crimine læſæ maieſtatis, ſimoniæ, aſſaſſinij, veneficij, & in volente aliquem veneno perimere, latè & eleganter Illuſtriſ. D. meus Rodericus à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad c.* 2. *n.* 2. *cum ſeqq. diſt.* 47.

De Deſponſatione Impuberum.

Tit. II.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſit. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Durand *in breuiario aureo iur. Canon. & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Rachin. *in continuatione titul. Decretal.* Ioan. de Londinis *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif.* Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Caniſ. *in ſum. eiuſdem iuris* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumm. Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1. *Pater pro filio impubere ſponſalia contrahit, pro pubere verò non niſi conſentiat.*
2. *Verbum*, debet, *importat de ſui natura neceſſitatem.*
3. *Filius de honeſtatis debito tenetur adimplere ſponſalia, quæ pater ipſius nomine contraxit.*
4. *Filius, vel filia licèt patris conſenſum honeſtè exigant ad Matrimonium, tamen eo non petito tenet contractus coniugalis.*
5. *Filius quoad contrahendum Matrimonium non tenetur parenti illud præcipienti obedire.*
6. *Refertur nouus intellectus ad text. in præſenti.*

Cap. Tua nos. I. *Hormiſda.*

Pater pro filio non adulto poteſt contrahere ſpon- 1 ſalia, quæ cùm filius adoleuerit, tenetur omnino adimplere, ſed pro filio adulto non poteſt, niſi ille conſentiat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 22. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 568. remiſſiuè Ximen. *in concord p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 2.

Hormiſda

Hormiſda auctor huius text. natione Campanus ex Patre Iuſto patria Fruſinate, fuit ſumma concordia creatus Pontifex 7. Kalend. Auguſti anno Chriſti 514. tempore Anaſtaſij Imper. Prouincialem Synodum in Vrbe habuit, omniumque conſenſu Eurychianos iam antea improbatos damnauit, & Manichæos iterum in Vrbe Roma pullulantes, eorumque Codices ante fores Baſilicæ Conſtantinianæ incendio conſumpſit. Obiit 8. Idus Auguſti 522. cùm ſediſſet annos nouem, & dies decem, perfunctus honeſtiſſimè Pontificio munere, vide Card. Baron. *tom. 6. anno Chriſti* 514, *cum ſeqq.*

2 *Omnino debet hoc adimplere.*] Ergo debet filius de præcepto implere ſponſalia, quæ pater ipſius nomine contraxit, tum ex illo verbo, *debet*, quod importat de ſui natura neceſſitatem, vel præceptum, vt referunt citati per me *de diction. & clauſul. dict.* 62. aliàs *in tract. de dictionib. vſu freq. dict.* 77. *n.* 1. tum quia adeſt etiam dictio, *omnino*, quæ præciſam neceſſitatem importat, vt etiam reſoluunt citati per me *dict. tract. diſtinct.* 206. *n.* 3. Quare ita hanc partem per hunc text. tuentur Sot. *in 4. diſt.* 29. *q.* 1. *art.* 4. *concluſ.* 3. Nauar. *in man. c.* 14. *n.* 15. Fr. Emman. *in ſumm tom.* 1. *cap.* 231. *n.* 6. tenentes per hunc text. poſſe patrem deſponſare infantem, qui cùm ad legitimam ætatem peruenerit, teneatur obſeruare, quod pater promiſit. Obſtat tamen primò, quia ſponſalia ſine promiſſione & conſenſo eorum, qui obligantur, contrahi non poſſunt, *l. ſponſalia* 11. *hoc tit.* text. *in præſenti*; ſed in infante non datur conſenſus, qui neſcit conſentire; ergo à patre obligari non poteſt. Secundò obſtat, quia non habet pater maiorem poteſtatem ad obligandum filium, quàm ipſe filius habeat, filius autem in ea ætate non contrahit; ergo nec pater pro eo. Tertiò obſtat *hic text.* dum in principio ait, non poſſe patrem obligare filium maiorem ſeptennio, niſi is conſentiat, ſed eandem poteſtatem habet in eo, quam in infante; ergo infantem, qui non conſentit, non obligabit. Quartò obſtat maximè text. apertus *in cap. vnic. hoc tit. lib.* 6. vbi ſponſalia contracta per parentes pro filiis infantibus non valent, niſi poſtquam perueniant ad ætatem legitimam approbauerint. Quintò obſtat contra illa verba text. *omnino debet hoc adimplere*, quòd etiam is, qui poſt ſeptennium contraxit, non tenetur omnino, ſed poteſt ſi voluerit, pœnitere, *cap. de illis, il.* 2. *infr. hoc text.* ergo & infans, quem pater obligauit, poterit recedere.

3 Vnde alij meliùs verba prædicta huius text. intelligunt non de præcepti, ſed de honeſtatis debito: ſic gloſſ. *hic, verbo debet*, quam ſequuntur *in præſenti*, Ioan. Andr. *n.* 8. Zabar. *n.* 1. Butr. *n.* 4 Anchar. etiam *n.* 4. Abb. *n.* 7. Henric. Boich. *n.* 4. Præpoſ. *num.* 4. & Alex. de Neuo *n.* 13. Sarm. *ſelectarum lib.* 1. *c.* 13. *n.* 8. Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.* 43. *art.* 2. *ad fin.* Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 13. *n.* 13. Sanch. *de Matrim. lib* 4. *diſp.* 23. *n.* 3. Rebel. *de obligat. iuſtitia, p.* 2. *lib.* 4. *de ſponſal. q.* 6. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 13. Bonac. *de Matrim. q.* 1.
4 *puncto* 4. *num.* 9. *verſ. nec obſtat*, *cap.* 1. Nam verum eſt quòd licèt filius, vel filia patris conſenſum honeſtè exigat ad Matrimonium, tamen eo non petito tenet contractus coniugalis, vt per Couar. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 3. §. 8. *num.* 1. Perez *l.* 1. *colum.* 8. *gloſſ. è ſe qualquiere, tit.* 15. *lib.* 5. *Ordinam. pag.* 285. Bonacin. *commun. crimin. part.* 1. *verbo Matrimonium, fol.* 111. Menoch. *conſil.* 69. *n.* 19. *cum ſeqq. & conſ.* 198. *n.* 38 *& de arbitr. caſu* 453. *n.* 8. *& de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 189. *num.* 55. Franc. Viuian. *Neapol. deciſ.* 523. *n.* 13. Gama *Luſitaniæ deciſ.* 314. *num.* 3. Ceual. *commun. contra commun. q.* 503. *n.* 30. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignorantia regul.* 11. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 95. *conſiderat.* 1. Et filius quoad contrahendum Matrimonium eſt ita liber, & ſui iuris, vt non teneatur parenti 5 illud præcipienti obedire ſub aliqua lethali culpa, niſi quando multò intereſſet parentum, vt filius tale Matrimonium ineat, veluti ſi eſſet medium ad graues inimicitias componendas, quæ eſſent inter parentes, & conſanguineos eorum, cum quibus eſt contrahendum Matrimonium, vt per Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.* 47. *art.* 6. *dub.* 2. *concl.* 2. Menoch. *conſ.* 69. *n.* 28. *&* 31. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1. *c.* 201. *n.* 6. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 9. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto Matrim. p.* 4. *n.* 37. Sanch. *d. diſp.* 23. *n.* 4. Sayr. *in claui regia, lib.* 7. *c.* 5. *n.* 12. Ceual. *d. q.* 503. *ſub n.* 33. Bernard. Græuæ. *d. concluſ.* 95. *conſid.* 1. *n.* 8.

Verùm licèt ſupradictus intellectus ad noſtrum text. communis ſit, & receptus, tamen ei acquieſcere 6 nunquam potui, offendit enim eius literam; & ideo defendi non poteſt, quia de honeſtate tam adultus, quam infans tenentur, niſi iuſtam habeant contradicendi cauſam, quod text. *in præſenti*, negat *in princ.* Deinde ex verbis ſubſequentibus colligitur in hoc text. neceſſitatem filio imponi, quia illa dictio, *omnino*, præciſa eſt, & ideo meritò reprobat nouiſſimè Baſil. Pont. *in tract. de Sacram. Matrim. lib.* 12. *c.* 9. *n.* 10. vbi etiam reiicit intellectum Caniſij *in præſenti*, interpretantis filio impubere hanc neceſſitatem imponi, vt pubes factus teneatur patris factum approbare, niſi iuſtam habeat reclamandi cauſam, & tandem videtur remanere quòd ex hoc text. ſolùm conuincitur neceſſitas olim impoſita filiis non contrahendi Matrimonium ſine parentum conſenſu.

Quare aduertendum duxi præcipuam filiorum curam ad patrem ea ætate, qua ſe gubernare non poſſunt, pertinere, id eſt, vſque ad 14. annum. Ariſt. *lib.* 5. *Ethicorum c* 6. D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 12. *& quodlibet.* 2. *art.* 27. Sot. *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 2. Ledeſm. *in* 2. 4. *q.* 9. *art.* 10. Couar. *lib.* 3. *var. c.* 14. *n.* 2. & ideo ſi pater filium Religioni offert, vel eum collocat Matrimonio, non poterit vſque ad 14. annum contradicere, ſed dicitur in patris voluntate vſque ad eam ætatem perſeuerare, cùm infirma illa ætas non habeat voluntatem ſanam, *l. furioſi, ff. de reg. iuris*, perfecto autem 14. anno bene poteſt repugnare & reſilire, ſic ſunt intelligenda iura, quæ dicunt, Monachum facit paterna deuotio, vel profeſſio, ſcilicet vſque ad decimumquartum ætatis annum facit Monachum paterna deuotio, poſtea verò perfecto 14. anno profeſſio voluntaria profitentis; *cap. ſi virum, cap. cùm ſimus, ſup. de regularibus, c. Monachum* 20. *q.* 1. vnde iam colligitur ad noſtrum text. vera interpretandi ratio, quia hic minor ſeptennio contraxit ſponſalia, & pater pro eo, & vſque ad 14. annum non poteſt diſſentire, quo impleto vel ratificare, vel diſſentire poteſt, *c.* 1. *n.* 20. *q.* 2.

Re vera nunc maturè diſcuſſa hic intellectus refellitur primò, quia ſupponit filium abſque conſenſu ſuo dictis, aut factis expreſſo obligari ex patris promiſſione, & ſponſalia illa ſtatim valere, quod eſt falſum, & contra text. *in cap. vnic.* 30. *quæſt.* 2. *& in d. cap. vnic. hoc tit. lib.* 6. Secundò, quia ex eo ſequeretur quòd etiam pro adulto non conſentiente pater poſſet promittere, qui pariter eſt in poteſtate patris, quod apertè negat text. *in præſenti*. Vnde pro vero intellectu dicendum puto quòd ad ſponſalia neceſſariò requiritur conſenſus eorum, qui obligantur, vt dictum eſt, qui tamen vel expreſſus, vel facto aliquo ſignificatus ſufficiet; atque ideo contracta ab infante, vel à patre pro eo, nullius eſſe momenti, quia conſentire neſcit, ex *d. cap. vnic.* & ex *cap. literas, cum ſeqq. hoc tit.* & ſponſalia contracta à patre pro filio adulto non conſentiente, & pro infante in eo

conueniunt quòd vtraque non valent, & in eo differunt, quòd illa nunquam valent, eiuſque voluntas expectatur, quia diſſentire poteſt, & conſentire; hæc verò vſque ad ſeptennium non valent, poſtea verò approbatione conualeſcunt, & negligitur ante ſeptennium infantis conſenſus, quia præſtare non poteſt, vt ex hoc text. colligitur, iuxta quæ pater poteſt tradere infantem, non vt ex ea promiſſione, & facto patris obligetur, ſed vt cùm peruenerit ad annos diſcretionis approbando factum patris ex ſuo conſenſu maneat obligatus, habetque paterna promiſſio illam intrinſecam conditionem, ſi infans maior factus traditionem patris approbauerit. Videbitur autem approbaſſe non ex eo ſolùm quòd ſciens taceat, vt in adultis probat *l. ſed ea 12. ff. hoc tit.* ſed cohabitando cum ſponſa, aut accipiendo, & dando munera, vt expreſſit *d. cap. vnic. in princip.* gloſſ. Abb. & Præpoſ. *in d. cap. literas*, Inſtit. Canonica *ſub hoc tit. de deſponſat. impuberum ad finem.*

His ſuppoſitis intellige in hoc text. infantem traditum à patre non obligari ante ſeptennium, quia ſponſalia non valuerunt, ſed poſt completum ſeptennium cohabitando cum ſponſa, contractus à principio nullus approbatione eius conualeſcit, & tunc magis ex conſenſu ſuo, quàm ex pacto patris obligatur, quod autem text. *in fin.* ait teneri filium omnino adimplere cùm ad perfectam ætatem peruenerit, intellige eo modo, quo cæteri impuberes, vt ſi cùm primùm ſeptimum annum impleuerit reclamet, obligatio euaneſcat, ſin autem taceat, præcisè teneatur, & hoc pacto ceſſant omnes difficultates, & ita text. in prædictis verbis dupliciter intelligi poteſt, aut poſt perfectam ætatem ad ſponſalia ante 14. annum, quo caſu reclamare non poteſt, aut poſt perfectam ætatem ad Matrimonium, quo tempore ſi ſtatim non reclamet, ampliùs pœnitere non poteſt, & præcisè tenebitur, vt probat text. *in d. cap. de illis.* Nec adhuc obſtat text. *in d. cap. vnic.* quia agit de ſponſalibus ante ſeptennium, & in eo ſtatu iudicat non valere, text. autem *in præſenti*, conſiderat ſponſalia filij à patre traditi poſt ſeptennium, quo caſu confirmantur facto filij, licèt aut ea non valuerit.

S V M M A R I V M.

1 *Impuberes ambo, vel alter, niſi pro bono pacis, coniungi non debent.*

2 *Præceptum de quo in hoc text. obligat ad mortale.*

3 *Sponſalia contrahentes ante ſeptennium an peccent mortaliter, oſtenditur,* & n. 4.

5 *Epiſcopus poteſt diſpenſare vt impuberes Matrimonio copulentur.*

Cap. Vbi non eſt. II. *Nicol.*

1 SPonſalia contrahi non poſſunt quando vnus, vel ambo contrahentes non ſunt in ætate, niſi adſit aliqua vrgentiſſima cauſa, vt pro bono pacis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Vio. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 23.* Alagona *in compend. iuris Canon pag. 56.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 4.*

2 *Diſtrictius inhibemus ne aliqui*, &c.] Ergo huiuſmodi præceptum de quo in text. obligat ad mortale, vt docent Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 43. art. 2. dub. 3.* Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 13. n. 13.* Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 17. à princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 31. n. 171. verſic. notandum eſt ſecundò.*

Sed maximum dubium eſt an text. *in præſenti*, intelligatur de ſponſalibus? in quo dubio duæ ſunt Doctorum ſententiæ ſibi inuicem contrariæ. Prima ait text. *in præſenti*, etiam loqui de ſponſalibus, ac per conſequens contrahentes ſponſalia ante ſeptennium peccare mortaliter, niſi vrgentiſſima neceſſitas, vel ignorantia legis illos excuſet, ita gloſſ. *verbo coniungantur, in præſenti*, quàm hic ſequuntur Hoſt. *ſupr. eod. verbo*, Ioan. Andr. *n. 5.* Anchar. *n. 3.* Butr. *n. 7.* & Alex. de Neuo *n. 10.* Henriq. *d. cap. 13. num. 13.* Bonac. *de Matrim. q. 1. puncto 4. num. 6.* reſoluentes etiam pueros ante ſeptennium ſponſalia contrahentes peccare mortaliter ſi tunc habeant rationis vſum, & ob ignorantiam legis non excuſentur. 3

Verùm altera ſententia probabilior, & receptior tenet, text. *in præſenti*, non intelligi de ſponſalibus, & ſic nullo modo eſſe culpam lethalem contrahere ſponſalia ante ſeptennium, quia hic text. dicit *non coniungantur*: at ſponſalia non ſunt propriè coniunctio, ſed coniunctionis promiſſio, & cùm res pœnalis, & prohibitoria ſit, non eſt extendenda vltra proprium ſignificatum; tum quia ſi pueri ante ſeptennium rationis vſu deſtituti ſunt, non habent culpam, & nil prorſus agunt, ſed more pſitaci verbum proferunt, ſi autem vſu rationis ſeptennium proueniat, ea eſſet ætas Canonibus præſcripta ad ſponſalia, vt reſoluunt citati DD. *ad cap. iuuenis, n. 9. ſup. de ſponſal.* Quare hanc partem meritò tuentur Sanch. *d. diſput. 17. num. 4.* Ægid. *de Sacram. & cenſuris, tom. 2. diſp. 21. dub. 5. n. 54.* Gutier. *de Matrim. c. 2. n. 14.* 4

Niſi fortè, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus poteſt diſpenſare vt impuberes Matrimonio copulentur, ad illumque pertinere cognitionem an cauſa ſit iuſta vt Matrimonium ineant, videlicet quando ſunt propè ætatem, & dubium eſt an malitia eam ſuppleat, ita Henriq. *d. c. 13. n. 12.* vbi dicit diſpenſationem valere pro vtroque foro, refert Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 104. n. 12.* ſequitur Bonac. *de Matrim. q. 1. punct. 4. num. 13.* & ſentire videtur Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 171. verſ. notandum eſt ſecundò*, quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. allegat. 35. n. 20.* vbi addo Summum Pontificem voluiſſe diſpenſationem, de qua hic, tacitè Epiſcopis concedere, cùm illam ſibi non reſeruaſſet, iuxta reſoluta per me *d. tr. ... allegat. 33. n. 17.* 5

S V M M A R I V M.

1 *Puberes ſunt quoad Matrimonium, qui ex habitu corporis concipere & generare poſſunt.*

2 *Fœmina cur citius pubeſcant, quàm maſculi, oſtenditur.*

3 *Matrimonium ante pubertatem initum validum eſt, ſi adſit potentia generandi, & ſufficiens diſcretio ad ſe obligandum.*

4 *Maſculus, & fœmina ante pubertatem non præſumuntur apti ad generationem.*

5 *Potentia generandi ante pubertatem an aliquando extitiſſet, oſtenditur.*

Cap. Puberes. III.

PVberes, ſeu apti ad Matrimonium dicuntur, & ſunt qui ex habitu corporis oſtendunt pubertatem, & generare poſſunt, & puerperæ ſunt, quæ in annis puerilibus pariunt, & ſic pubertas pro Matrimonio non conſideratur ex numero annorum. Colligunt 1

Digitized by Google

gunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 23.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 568.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex D. Iſid. *lib. 11. etymolog. c. 2.* & refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 2. c. 7.*

2 *Quamvis tardiſſimè pubeſcat.*] Hic curioſè interrogari poteſt cur fœminæ citiùs pubeſcant quàm maſculi; & reſpondebitur hoc totum naturæ tribuendum, quæ mulierem citiùs admouet generationi, ſicut enim eſt breuioris vitæ, ita citiùs perficitur, vide Tiraq. *l. 6. connub. gloſſ. 1. p. 6. n. 38.* Gutier. *in auth. de Sacram. puberum, n. 1. & 2. C. ſi aduerſus vendit.* & remiſſiue *de Matrim. c. 2. n. 17. in fin.* Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. different. 79. n. 8.*

3 *Et generare non poteſt.*] Notatur ad hoc, quòd validum eſt Matrimonium ante pubertatem initum ſi tunc adſit potentia generandi, & ſufficiens diſcretio ad ſe obligandum, vt per Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 5.* Cened. *ad Decret. collect. 18. n. 5. & 6.* latè Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 104. n. 1. cum ſeq.* vbi *n. 4.* reſoluit quòd in du-
4 bio nec maſculus, nec fœmina præſumuntur apti generationi ante dictam pubertatis ætatem completam, de quo etiam Surd. *conſ. 364. n. 33.*

5 Nec mirum eſt, quòd ante pubertatem adſit potentia generandi, Salomon enim in decimo, vel vndecimo anno genuit Roboam; Achaz eiuſdem ætatis Ezechiam genuit; puer nouem annorum nutricem grauidauit, vt refert D. Gregor. *lib. 4. dial.* relatus à gloſſ. *in ſumma 20. q. 1.* & D. Hieron. *epiſt. 32. ad Vitalem presbyt.* narrat ſe audiuiſſe idem de puero decem annorum, de quibus omnibus vide ſi lubet Tiraq. *d. gloſſ. 1. p. 6. n. 37.* Couar. *d. c. 5. n. 5.* Henriq. *lib. 11. c. 13. n. 11. in comment. lit. P.* Ferrer. *in conſtit. Catalauniæ, gloſſ. 1. n. 12.* Pined. *in Monarchia Eccleſ. lib. 3. c. 22. §. 4. ante fin.* Nau. *conſ. 39. n. 13. ſub tit. de ſponſal. in antiq.* vbi etiam refert puellam decem annorum peperiſſe in regno Neapolitano, & Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 104. n. 29.*

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum publicæ honeſtatis non oritur ex ſponſalibus contractis cum minore ſeptennio, ſecus ſi cum maiore, vel cum minore conſentiente poſt ſeptennium, & affinitas ſequens diſſoluit ſponſalia præcedentia de futuro.*
2 *Sponſalia requirunt ætatem ſeptem annorum completorum.*
3 *Ætatem eandem ad ſponſalia, & diuerſam ad Matrimonium cur ius præſcripſerit in viris, & fœminis, oſtenditur.*
4 *Impedimentum publicæ honeſtatis non oritur ex ſponſalibus contractis cum minore ſeptennio.*

Cap. Literas. IV.

Alex. III.

1 Sponſalia quando adultus contrahit cum minore ſeptennio, non naſcitur impedimentum publicæ honeſtatis, imo poteſt accipere matrem puellæ in vxorem; ſed ſi poſtquam puella compleuit ſeptennium, illam duxit in Matrimonium, non tenet Matrimonium, & ſunt ſeparandi, quia cùm ex tunc ſponſalia conſenſerunt placere, iam ſunt valida, & ſi cognouit matrem non poteſt cognoſcere filiam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Greg. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 28.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 568.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 2. Decret. lib. 4. tit. 2. c. 12.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 12. c. 2.*

Antequam ſeptimum annum compleuiſſet. Ergo ſeptennium completum deſideratur in ſponſalibus, vt 2
per Couar. *de ſponſ. p. 1. c. 2. n. 2.* Perez *l. 2. gloſſ. 5. verſ. quæ autem, tit. 1. lib. 5. nouæ recop.* Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 13. n. 9.* Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 16. n. 2.* Gutier. *eod. tract. c. 2. n. 1. cum ſeqq.* Bonac. *eod. tract. q. 1. punct. 4. n. 1. cum ſeqq.* qui etiam reſoluunt ſponſalia contracta ante ſeptennium malitia ætatem non ſupplente eſſe nulla, niſi paulò ante ſeptennium contracta ſint, vel poſt legitimam ætatem expreſsè vel tacitè ratificentur. Hic curioſè quæri poteſt cur eandem ætatem ad ſpon- 3
ſalia in viris, & fœminis ius præſcripſerit, cùm tamen diuerſam ad Matrimonium p.tat? Reſp. Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 16. n. 6.* ex eo procedere, quia ad ſponſalia ſufficit rationis vſus, qui eodem tempore viris, & fœminis aduenit, ad Matrimonium verò potentia generandi deſideratur, quæ tardiùs in viris reperitur.

Matrimonium non diſſoluat. Ergo ex ſponſalibus 4
contractis cum puella minore ſeptennio, non oritur impedimentum publicæ honeſtatis, vt per Sot. *in 4. diſt. 41. quæſt. vnic. art. 2. verſ. vnde ſiue habens defectum ætatis,* Veracr. *in ſpeculo coniugatorum, p. 1. art. 5. verſ. ſecunda concluſio,* & Steph. de Gaeta *in repet. c. ad limina 30. q. 1. in §. 4. n. 485.* quos refert Cened. *ad Decret. collect. 19. n. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia nulla ex defectu conſenſus non creant publicæ honeſtatis iuſtitiam, alia verò ſic, licèt legitimo modo fuerint diſſoluta.*
2 *Sponſalia nulla ob defectum ætatis poſtquam illa aduenerit expreſsè, vel tacitè teſtificari poſſunt.*

Cap. Acceſſit. V.

Sponſalia quando contrahuntur cum aliqua puella, 1
quæ non compleuit ſeptem annos, ſi poſtea adueniente ſeptennio puella non vult conſentire, ſponſus poteſt accipere matrem puellæ in vxorem, præcipuè ſi fuerit à tali deſponſatione ab Epiſcopo abſolutus; ſecus eſt ſi ſponſalia contrahat cum puella, quæ ſeptem annos iam compleuit, tunc enim licet puella nolit conſentire, & ſit ſponſus pro ipſo iure abſolutus, tamen ob honeſtatem non poteſt accipere matrem in vxorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 24.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 568.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 6.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 6. cap. 7.*

De materia vide dicta ad cap. præced. quod concordat cum text. *in præſenti.*

Si conſenſus poſtea non accedit.] Ergo ſponſalia nulla 2
ob defectum ætatis poſtquam illa aduenerit expreſsè vel tacite ratificari poſſunt; vt per Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 16. n. 5.* Gutier. *eod. tract. c. 2. n. 8. & 9.*

SVMMARIVM.

1 *Puella inter nubiles annos deſponſata & traducta, ſi pubes facta petit licentiam alteri nubendi, non auditur ſi vir iurat ſe eam cognouiſſe, nec auditur ſi nondum pubes, ſed proxima pubertati probetur cognita.*

2 *Iuramentum deferendum eſt viro ſuper copula habita cum vxore ad eius domum traducta, & quomodo id intelligi debeat declaratur.*

3 *Iuramento viri dicentis ſe copulam habuiſſe cum impubere non eſt ſtandum.*

5 *Verba*, circa duodecimum, *quomodo intelligenda.*

6 *Pubertati proximus quando quis dicatur relinquitur iudicis arbitrio.*

Cap. Continebatur. VI.

Alex. III.

1 PVella inter annos nubiles ſi ſit tradita in vxorem alieni, & traducta ab ipſo, poſtea verò in ætate dicat ſe nunquam conſenſiſſe, & velle alterum, ſi vir iuret eam cognouiſſe, creditur viro, & non puellæ. Si verò ſit proxima ætati vt in vndecimum vel circa duodecimum annum, & cum ſuo conſenſu deſponſata & cognita à viro, non debet ſeparari, præſertim ſi parentes eius dicant illam fuiſſe in ætate legitima. Item ſi infra nubiles annos puella eſt deſponſata, non licet ſponſo accipere conſanguineam ſponſæ, nec ſponſæ conſanguineum ſponſi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Bott. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration. lib. 4. iuris Pontif pag.* 26. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 569. remiſſiuè Chſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib. 4. tit. 2. c.* 8 & eſt poſt Concil Lateran. *p. 6. c.* 10.

2 *Si id firmauerit iuramento.* Notatur ad hoc, quòd viro ſuper copula habita cùm vxore ad eius domum traducta, & cum eo cohabitante, deferendum eſt iuramentum, vt per Vio. *tom. 1. commun. opin. lib* 5. *tit.* 2. *n.* 3. *verſ. ideirco.* Maſcard. *de probat. concl.* 312. *n.* 23. & *concl.* 452. *n.* 14. & *concl.* 1410. *n.* 12 *cum ſeqq.* Farin. *de delict. p. 4. deciſ.* 32. *n.* 1. & *Rota deciſ.* 281. *n.* 4. *in collect. nouiſſ* aliàs *p. 4. diuerſ.* Intellige procedere extante ſola aſſertione viri & mulieris, nam ſtabitur tunc viro iuranti, non autem mulieri, vt text. habet; ſi verò per alias probationes mulier intentionem ſuam, & aſſertionem probaret, tunc magis ſtabitur mulieri, quàm viro, quamvis iurato, cùm text. hic, & ſimiles locum habeant cùm mulier non probat contrariam, ita Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 4. *gloſſ.* 1. *n.* 1. Maſcard. *d. concl. n.* 25. & *concl.* 1410. *n.* 15.

3 Vtrùm autem ſtandum ſit iuramento viri dicentis ſe copulam habuiſſe cum impubere, quæſtio eſt non contemnenda, in qua verior tenet opinio non ſat eſſe id iuramentum, quia text. *in præſenti, in verſ. ſi autem,* diuerſificari debet à præcedentibus in facto, & in iure, ob particulam illam aduerſatiuam, *autem*, iuxta text. & DD. per me citatos *de diction. & clauſ. dict.* 37. & ideo debet intelligi dum ibi dicitur puellam pubertati proximam à viro cognitam non eſſe ab eo ſeparandam, quando ea copula ſufficienter probatur, quando autem paulo ante ibi dicitur ſtandum iuramento viri in hac copula, intelligitur quando fœmina pubes eſt, ita Alex. de Neuo *in præſenti, num.* 32. Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp.* 104. *n.* 33. quicquid Abb. *hic n.* 7. Butr. *n.* 10. & Præpoſ. *n.* 3. reſoluant ſtandum tali iuramento, ac iudicari Matrimonium ſi puella proxima fuerit pubertati, vt in vndecimo anno, vel circa duodecimum.

4 *In decretis.*] In Concil. apud Compend. *c.* 20. vt eſt apud Burchard. *lib. 9. Decret. c.* 42. & Iuon. *p. 8. c.* 280.

5 *Ætati proxima, &c.*] Intellige de vndecimo cœpto, & non de plenè perfecto, & verba alia, vbi, *vel circa duodecimum*, intellige de ſemeſtri ante finem duodecimi, Menoch. *de arbitr. caſu* 57. *n.* 34.

6 In gloſſ. *Proxima*, ibi, *poteſt dici, quod cùm diſtat à pubertate per ſex menſes.* Hæc gloſſ. dicit pubertati proximum dici eum, qui ab ea per ſex menſes diſtat, ſequuntur *hic* Innoc. *n.* 2. Anchar. *n.* 4. Zabar. *n.* 3. & 6. Alex. de Neuo *n.* 13. *in fine,* & Abb. *n.* 9. vbi refert valde notandum ad ſtatuta loquentia de proximo alicui ætati, vt talis dicatur quando ab illa ſex menſibus, aut minori ſpatio diſtat, & procedere ſaltem in criminalibus agnoſcunt Ant. Gom. *var. tom. 3. tit. de delict. n.* 57. Farin. *in praxi crimin. q.* 92. *ex n.* 9. *vſque ad n.* 18. vbi *ſub d. n.* 9. concludit quòd in criminalibus, & quando agitur de incurrendo pœnam, non dicitur quis proximus pubertati, niſi qui parum diſtet ab ea, & ſic per ſex menſes, à decimo tertio anno cum dimidio maſculus, & fœmina ab vndecimo cum dimidio erunt proximi pubertati, & non antea. Verior tamen eſt illorum opinio, qui totum reliquerunt iudicis arbitrio, ex quorum numero ſunt Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 5. num.* 5. & *in Clem. ſi furioſus, p. 3. in initio, n.* 5. Duen. *reg.* 259. *limit.* 3. Mich. Graſſ. *tom. 1. commun opin. lib. 2. tit. 4. n.* 24. *pag.* 339. Scacc. *de iudic. cauſ. ciuil. lib. 2. c. 7. q.* 24. *n.* 721. & *ſeq.* Gutier *in auth. Sacram. puberum, n. 4. C. ſi aduerſus vendit.* Menoch. *de arbitr. caſu* 57. *n.* 21. & 44. Surd. *conſ.* 364. *n.* 32. Farin. *in praxi crimin. p. 1. q.* 92. *n.* 12. & *p. 4. deciſ.* 72. *n.* 3. & *in collect.* 1. *deciſ. Rota nouiſſ. deciſ.* 246. *n.* 4. aliàs *p. 4. diuerſ.* Ceual. *commun. q.* 291. Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp.* 104. *n.* 40. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 172. & *ſeqq.* vbi etiam tenet pubertati proximum poſſe dici illum, qui habet diſcretionem ad coniugalem conſenſum intelligendum, & potentiam ad carnalem copulam, quæ quidem potentia, ac proximitas ad pubertatem cognoſci poteſt tribus modis. Primus eſt quando inter perſonas Matrimonio coniunctas intercedit copula carnalis. Secundus quando quis ante pubertatem habet copulam cum quacumque perſona. Tertius ex ſignis corporis, de quibus omnibus plenè Sanch. *d. diſp.* 104. *num.* 24. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Impuberes duo ſi ſponſalia contrahant, neuter poteſt ante pubertatem reſilire, pubes tamen factus poteſt quilibet,* & n. 2.

3 *Impubes ſponſalia contrahens ſi factus pubes non reclamauerit, ea ratificare cenſetur.*

4 *Sponſalia inualida diſſolui poſſunt abſque iudicis auctoritate vbi adeſt certitudo cauſa, & facti.*

5 *Pubes cum impubere contrahens nunquam reſilire poteſt, niſi impubes cum pubes factus fuerit reclamauerit.*

6 *Pubes prius factus poteſt ſtatim reſilire, nec tenetur pubertatem alterius expectare quando ſponſalia à principio ambobus impuberibus contracta fuerint.*

7 *Sponſalia impuberum ita firmantur iuramento, vt neutri liceat pubertatem adepto reſilire.*

8 *Iuramentum quando in ſponſalibus non interuenit, an ſint inuiti compellendi, remiſſiuè.*

9 *Approbatum ſemel non poteſt reprobari.*

Cap.

Cap. De illis. VII.

1 Sponſalia ſi contrahant maiores ſeptennio,& poſtulent ſeparari ante annos aptos ad Matrimonium, non ſunt audiendi,& ille qui primò ſit pubes alterum expectabit, qui ſi deinde perueniens ad ætatem petat ſeparari,tunc erunt ſeparandi; ſi verò quando contraxerunt ſponſalia vnus erat in ætate Matrimonij, alter non,& qui erat in ætate petat ſeparari,non eſt audiendus, niſi minor cùm peruenerit ad ætatem petierit ſeparari.Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabar.Ioan.Andr.Hoſt.Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Marian.Socin. Alex.de Neuo,Caniſ. Cuiac. Viuian.*in rationali lib.4.iuris Pontif.pag.17*.Alagona *in compend. iuris Canon.pag.569*. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1. & 2.*refertur ab Ant. Aug.*collect.1. Decret.lib.4.tit.2. c.9.*& eſt poſt Concil.Lateran.*p.26.c.26.*

2 Collige ex text. quòd ſi duo impuberes ſponſalia contrahant,neuter poteſt ante pubertatem reſilire,pubes tamen factus poteſt quilibet, ita Couarr. *de ſponſal.p.1.c.5.§.1.n.1.* Gregor.*l.7.verbo excuſacion ,tit.1. p.4.* Veg.*lib.6.ſumma,c.105.* Viuald. *in candelabro aureo, p.2.de ſponſal.c.5.n.44.*Barthol.à Ledeſma *dub.11. de Matrim.poſt concl.4.* Nauarr.*conſ.2.n.2.ſub hoc tit.in antiq. & conſil.1. in nouis*, Gutier. *canonic. lib.1.c.18. n.19.*Petr.de Ledeſma *de Matrim.q.43.art.3. caſu 10.* Matienſ.*in rub.tit.1.gloſſ.1.n.51.lib.5.noua recop.* Henriq.*in ſumma lib.11.c.13.n.5.* Sanch.*de Matrim. lib.1. diſp.51.n.6.* Gutier. *eod. tract. c.29. à princ.* etiam reſoluentes text. *in præſenti*, eſſe intelligendum de impuberum ſponſalibus.

3 *Dum ad omnes illos peruenerit,reclamauerit.*] Si verò non reclamauerit, quamuis expreſsè ſponſalia non ratificet, indiſſolubilia manebunt, quia eo ipſo quòd non reclamat,videtur in ea priori voluntate perſiſtere, ita poſt Hoſtienſ.tenet Sanch.*d.diſp.51.n.15.* vbi *n.6.* reſoluit diſſoluta manere ſponſalia ſi impubes ante pubertatem reſiliat ab eis, & poſtea non mutuet eum diſſenſum,nec ampliùs recordetur poſt pubertatem,& *n.14.* tenet illo caſu poſſe impuberem factum puberem à ſponſalibus reſilire, ſi ſtatim pubertate adepta reſiliat, & intelligit illud ſtatim triduo ante, vel poſt pubertatem.

4 *Iudicio Eccleſiæ poterunt inuicem ſeparari.*] Ergo ſponſalia inualida non proprio,ſed iudicis auctoritate ſunt diſſoluenda, vt per Innocent. *hîc num. vnic.* Sed verius eſt vbi adeſt certitudo cauſæ, & facti, nullam deſiderari iudicis auctoritatem, vt tenent Nauarr. *in man.c.22.n.28.*Gregor.*l.8.verbo mas en todas.tit.1.p.4.* Fr.Emman.*in ſumma,c.245.n.11.tom.1.*Chamerot.*c.2. de Matrim.ad fin.*Emman. Sà *verbo ſponſalia 12.*Ægid. *de Sacrament.& cenſur.tom.2.diſp.23.dub.8.*Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.31.n.268.* Gutier. *de Matrim.c.35.n.4.* Bonac.*eod. tract. q 1. puncto 10.n.5. cum ſeqq.* Sanch.*d.lib.1.diſp.69. à princ.* vbi *n.11.* reſpondet text.*in præſenti*,nolle eſſe neceſſarium Eccleſiæ iudicium, ſed tantùm iubere vt Eccleſiaſticus iudex, ſi coram ipſo impubes adepta pubertate reclamauerit, eum ſeparet.

5 *Mulier autem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd pubes cum impubere contrahens nunquam reſilire poteſt, niſi impubes cùm pubes factus fuerit,modo *ſuprà* relato reclamauerit, vt per omnes *in præſenti*, Henriq. *d.c.13.n.5.& c.14.n.7.* Nauarr.*conſil.2.* aliàs *1.in nouis ſub hoc tit.*vbi etiam reſoluit non poſſe puberem etiam de conſenſu impuberis reſilire,quia ob fragilem ætatem impubes conſenſu ſufficienti ad ſponſalium diſſolutionem caret, ſequitur, Sanchez *d. diſp.51. n.10.* Gutier.*de matrim.c.29. n.8.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.31.n.261.verſ.6.in fine.*

In gloſſ. *Minoris.* Quicquid hæc gloſſa innoluat, dic priùs puberem factum poſſe ſtatim reſilire, nec teneri pubertatem alterius expectare, nam text. *hic in verſ. ſi verò*, loquitur quando is, qui tempore ſponſalium erat impubes, factus pubes reclamat; at verò *in verſ.mulier*,quando ſponſalium tempore pubes erat, & reclamat altero impubere exiſtente; ita *in præſenti*,Hoſtienſ.*ſuper verb.negauerit.* Ioan. Andr.*n.4.* Anch.*n.2.*Abb.*n.5.*Alex.de Neuo *n.15.& 16.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanch.*d.diſp.51.n.9.* 6

In gloſſ.*Iudicio.*Notatur ad hoc,quòd ſponſalia impuberum ita firmantur iuramento,vt neutri liceat pubertatem adepto reſilire,ſequuntur *hic* Ioan.Andr.*n.4.* Anchar.*n.4.*Abb.*n.6.*Præpoſ.*n.1.*Alex. de Neuo *n.13.* Couar. *de ſponſalib. p.1.c.5. §.1.n.3.& in cap. quamuis pactum.p.3.§.1.n.3.*Henriq.*lib.11.c.14.num.7.* & alij, quos refert & ſequitur Sanch. *d. diſp.51. num.22.* vbi *n. 23.* aſſerit iuramentum hoc vt firmet ſponſalia præſtandum eſſe ab impuberibus doli capacibus.Gutier.*d. c.29.n.12.* 7

In ead. gloſſ.ibi, *Si verò iuramentum non interuenerit in ſponſalibus, non ſunt inuiti compellendi.* Contra hanc gloſſ. inſurgit Perez *l.1.gloſſ. col.6. verſ. ex his infertur,tit.1.lib.5. Ordin. pag.3.* Et de materia illius agunt Couar *de ſponſal.p.1.c.4.in initio ex n.4.* Didac. Lopez de Stunica *de voto, q.1. ex n.57.* Ioan. Segura Daualos *in direct.iud.Eccleſ.p.2.c.15.ex n.6.*Gutier.*de iurament. confirm. part.1.cap.51.ex num.4.& canon.lib.1.cap.18. num.10.* 8

In gloſſ. *Semel*,ibi, *argumentum quod ſemel probatum eſt,ampliùs non poſſum reprobare.* Vide Thom. de Thomaſſeris *in floribus legum,reg.37.*Surd.*conſ.18.num.2.& conſ.351.n.41.& deciſ.152.n.4.*Sanch.*de Matrim.lib.9. diſp.6.n.9.*Mari. Antonin.*variar.lib.2.reſol.30.num.25.* metipſum *in tract.Axiom. iuris vſufreq. axiom.31.n.1. cum ſeqq.& de diction.vſufreq.dict.39.n.2.* 9

In ead. gloſſ. ibi, *Item argumentum quòd contractus claudicat.* Vide Perez *l.2.gloſſ.1.pag.184. in fin. tit.7. lib. 5. Ordin.* Contractus enim claudicare non poteſt, quia debet eſſe obligatorius hinc inde, de quo citaui plures Doctores *in tract. de Axiom. vſufreq.axiom.57. num.2.* 10

SVMMARIVM.

1 *Impuberes ſponſalia contrahentes ante pubertatem ſeparari non debent,ſed poſt pubertatem poſſent,ſi contradicunt ſponſalibus, niſi copula carnalis interueniret.*

2 *Ante pubertatem non licet reſilire à ſponſalibus præſumptis.*

3 *Sponſalia de futuro per copulam ſubſecutam tranſeunt in matrimonium.*

4 *Niſus ad copulam facit præſumere potentiam ad illam.*

5 *Impuberem poſſe procreare, & generare poſſibile, & contingibile eſt.*

Cap. A nobis. VIII.

Sponſalia infra annos nubiles contrahentes non debent ſeparari antequam perueniant ad pubertatem, & tunc ſi ſimul eſſe nolunt, ſeparari debent, niſi interceſſerit copula, cùm malitia ſupplet ætatem. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar.Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin.Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ratio-* 1

nali

mali lib.4. iuris Pontif. pag. 28. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 570. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*2. refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1. *Decret.lib.*4.*tit.*2. *cap.*10.

2 Collige ex text.quòd ſicut à ſponſalibus veris non licet reſilire ante pubertatem,ita neque à præſumptis, quæ reſultant ex Matrimonio per verba de præſenti ab impuberibus contracto,vt per Couarr. *de ſponſalib. p.*1.*c.*5.§.1.*n.*1. Anton. Cuch *lib.*5. *inſtit.maior.tit.*10. *n.*80. Sanch.*de matrim.lib.*1.*diſp.*51. *n.*7. Gutierr. *eod. tract.c.*29.*n.*12.

3 *Niſi carnalis commixtio*,&c.] Notatur ad hoc,quod ſponſalia de futuro per copulam ſubſequutam tranſeunt in Matrimonium,de quo plures citaui Doctores ad *cap.is,qui fidem* 30 *ſupr.de ſponſal.*Et Matrimonium ſuſtineri ſi proximus pubertati attentauerit copulam, tenet Surd. *conſ.*364. *n.*3. nam niſus ad copulam facit præſumere potentiam ad illam , Couarr.*de ſponſal.p.*1. *c.*4.§.1 *n.*20.Menoch.*de præſ.lib.*3.*præſ.*2.*n.*53.Sanch.
4 *lib.*7. *diſp.*104. *n.*26. Verba tamen textus non verificantur in omni defloratione,ſed in ea , quæ interuenit cum his,qui à natura habiles ſunt ad generandum,vel ad concipiendum , Farin. *Rotæ deciſ.*246. *à n.*11.*in* 1. *collect.noniſſ.*

5 *Cùm interdum illa*,&c.] Eſt enim poſſibile, & contingibile impuberem poſſe procreare,& generare , vt per Ferr. *in conſtit.Catalauniæ,gloſſ.*1.*n.*12. & de pluribus generantibus in nono,decimo,& vndecimo anno mentionem feci ad *cap.pubere* 3.*n.*4.*ſupr.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Minores,qui poſſunt copula carnali coniungi,ex contractu Matrimonij obligantur,niſi violentia intercedat.*

2 *Matrimonium contractum ante legitimam ætatem validum eſt ſi malitia ſuppleat ætatem.*

3 *Sponſalia ante ſeptennium valide contrahuntur malitia ſupplente ætatem.*

4 *Potentia generandi ante pubertatem quomodo probetur,& ex quibus dignoſcatur, oſtenditur.*

5 *Malitia quando dicatur ſupplere ætatem , oſtenditur.*

Cap. De illis. ij. IX.

1 Minores ita ætati proximi quòd potuerint copula carnali cõiungi,ſi deſponſantur, & traducuntur non ſunt ſeparandi , ſecus ſi interceſſit violentia , niſi poſt violentiam accedat conſenſus. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan. Andr. Hoſt. Butr.Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alex.de Neuo , Caniſ. Cujac. Viu. *in ration.lib.*4. *iuris Pontif. pag.* 28. Alagona *in compend. iuris Canon.pag.*570. remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen. *in concord. p.*1. & 2. refertur ab Anton.Aug. *collect.*2. *Decretal.lib.*4.*tit.*2. *c.*12. & eſt poſt Concil. Lateran.*p.*50. *cap.*41.*verſ.de illis verò.*

2 Collige ex text.validum eſſe Matrimonium contractum ante ætatem legitimam ſi malitia ſuppleat ætatem,vt per Couar.*de ſponſalib.p.*2.*c.*5.*n.*3.Tiraq.*in l.*6. *connub gloſſ.*1.*p.*6.*n.*38. & *in præfat. primog. num.*181. Coſta *in cap.ſi pater,p.*1.*verbo impuberes,n.*8. & *ſeq. de teſtam.lib.*6. Gregor. *l.*6. *verbo la ſabedoria , tit.*1.*p.*4. Henriq.*in ſumma,lib.*12. *c.*7. *n.*1. Cened. *ad Decretal. collect.*18.*n.*2.Cald. Pereira *in l ſi curatorem , verbo vel aduerſarij dolo,n.*55.Surd.*conſil.*364.*num.*1. Valer. Re-
3 ginald. *in praxi fori pœnitent. lib.*31. *n.*172. Sic etiam malitia ſupplente ætatem validè contrahuntur ſponſalia ante ſeptennium , Viuald. *in candelabro aureo , p.*1. *de ſponſalib. n.*14. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.*43. *art.*2.*dub.*2. Perez *l.*1. *verſ.ſecunda opinio , tit.*1. *lib.*5. *Ordin.* Henriq.*lib.*1.*c.*19.*n.*9. Sanch *de Matrim.lib.*1. *diſp.*19.*n.*9.& alios citaui ad *c.*2.*n.*9.*ſupr.de ſponſal.*

Quòd potuerunt copula carnali coniungi,] Id eſt,ſi de 4
facto ſe coniunxerint , vt interpretatur Hoſtienſ. *hic*, vnde potentiam generandi ante pubertatem nullatenus probari poſſe niſi per actualem copulam, & dum de hac non conſtiterit , minimè poſſe dici malitiam ſupplere ætatem ad Matrimonium petitam , reſoluunt Tancred. & Hoſtienſ. *in cap. puberes, ſupr. hoc tit.* vbi etiam Henric.*n.*3.D. Antonin.*p.* .*tit.*1. *c.*19. *in princ. col.*3.*immediatè ante verſ.* & *quia ſecundum.* Sed verius eſt poſſe potentiam ad copulam ex ſignis probari, quamvis copula nondum habita ſit , quia text.*in præſenti* ponderat propinquitatem pubertati, ac coëundi potentiam vt impuberis Matrimonium valeat ; ſentit ergo potentiam non ex ſola copula probari,ſed ex aliis quibuſcunque ſignis , nam aliàs non potentiam , ſed potiùs copulam ipſam ponderaret; ita *hic* Innocent. & Ioan. Andr.*n.*3. Abb.*n.*4. Præpoſ.*n.*1. & Alex. de Neuo *n.*8. Couarr.*d cap.*5.*n.*3. Petr. *l.*1.*verbo de quatorze , tit.*15.*lib.*8. *Ordin.* Menoch.*de arbitr. caſu* 58. *n.*8. Surd.*conſil.*364.*n.*1.*in fine*,Sanch.*d.diſp.*104.*n.*28. Baſil. Pont.*de impedimentis Matrim.c.*32. §.5. *verſ.ſed quæret*,vbi etiam dicit ſigna arbitrio iudicis cum medicorum conſilio relinquenda, qui loquentur inſpecta ætate , qualitate corporis , educatione , ſoli & cœli natura , ſeminis etiam effuſione , ſi aliquando id continget, alias etiam coniecturas adducit Sanch. *vbi proximè n.*29. vbi dicit quòd iudex arbitrabitur inſpecta perſonæ qualitate, membrorum diſpoſitione , ac valetudine bona.

Cùm in eis ætatem ſuppleuiſſe malitia videatur.] 5
Quando ſcilicet poſſunt copula carnali coniungi,vnde nomine malitiæ intelligi ſolam generandi potentiam, atque ita in quacunque ætate hæc adſit , poſſe validè iniri Matrimonium , reſoluunt Canoniſtæ noſtri *in d. cap.puberes* 3.*hoc tit.* Brunel.*de ſponſal. concl.*28.*decl.*3. *n.*9. Perez *l.*1.*verſ.rurſus non obſtat, tit.*1. *lib.*5. *Ordin. pag.*3.Sed multò probabilius eſt nomine malitiæ ſupplentis ætatem ad Matrimonium petitam comprehendi potentiam ad copulam , ac prudentiam, & diſcretionem ad intelligendam conſenſus coniugalis vim, vt per Abb. *hic n.*4. & Alexand. de Neuo *n.*7. *Couar. d.c.*5.*n.*3. Syluest. Tabien. Sot. Henriq.& alios , quos refert , & ſequitur Sanch.*d.diſp.*104.*n.*21. & ita requiritur copulatiuè potentia ad carnalem copulam, necnon prudentia rationis ad ſufficienter diſcernendum vim coniugalis conſenſus , nec ſatis eſt alterum tantùm adeſſe. Couarr.*d.n.*3. Rot.*deciſ.*246.*n.*16.*p.*4. *diuerſ.* Quòd malitia ſuppleat ætatem circa potentiam generandi ante pubertatem , probatur concludenter ſi fœmina impubes ab alio cognita fuerit , vel puer impubes aliam fœminam cognouerit , Sanch. *d. diſp.*104. *num.*25. Rota *in Viterbien. Matrimonij* 19. *Ianuarij* 1629.coram R. P. D. meo Pirouano. Copula verò ſubſequuta in muliere probatur ex relatione obſtetricum deputatarum per iudicem ad id dignoſcendum , quæ probatio paſſim admittitur vrgente neceſſitate ne Matrimonium iam contractum diſſoluatur, Alexand.de Neuo *in cap.continebatur , num.*31. *hoc tit.* Sanch.*d.diſp.*104.*num.*23.*in fine* , Rot.*in d. Viterbien. Matrimonij* , quicquid ſit quando Matrimonium nondum eſt initum , Sanchez *d.n.*23. vide *infr.in cap.vlt. hoc tit.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non facit contractus ante pubertatem etiam cum niſu carnalis copulæ.*
2 *Niſus ad copulam facit præſumere potentiam ad illam.*
3 *Confeſſioni coniugis aduerſus ſeipſam quare in hoc text. ſtetur.*
4 *Confeſſioni coniugis contendentis Matrimonium eſſe contractum in præiudicium ſui ipſius ſtatur.*

Cap. Atteſtationes. X.

Vrban. III.

1 IVuenis nondum duodecimum annum attingens ſi contrahat, & nitatur mulierem corrumpere, ſed corrumpere non potuit, & mulier non probat iuuenem conſenſiſſe circa decimumquartum annum ſuæ ætatis accepto iuramento ab ipſo quod in ætate legitima non conſenſerit, ſi modò non vult, eſt liberandus ab impetitione mulieris, & poteſt vterque ad ſecunda vota tranſire. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 29. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 570. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 2. *c.* 13.

2 *Et licèt niſus fuiſſet.*] Quia niſus ad copulam facit præſumere potentiam ad illam, vt per Couar. *de ſponſal. p.* 1. *c.* 4. §. 1. *n.* 20. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 2. *num.* 52. Corraſ. *lib.* 3. *miſcell. c.* 4. *n.* 6. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 13. *n.* 11. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 104. *n.* 26. Baſil. Pont. *de impedimentis Matrim. c.* 22. §. 5. *verſ. ſed quæret.*

3 *Mulier tamen credit ſe virginem euaſiſſe.*] Ideo hîc confeſſioni coniugis aduersùs ſeipſam ſtatur, quia confitetur ea, quæ ius ipſum niſi contrariũ probatio oſtenderit, præſumit: confeſſa mulier fuit virum nondum puberem virginitatis tentaſſe clauſtrum perfringere: præſumit ius hunc adhuc impuberem impotentem, nec copulæ aptum, aut coniunctioni muliebri, etſi ſecus ſi malitia (vt gloſſ. ait) ætatem ſuppleret, item cum confeſſa hic mulier fuiſſet ſe virginem euaſiſſe facilè præſumitur, cùm qualitas hæc ſit à natura indita, Abb. Zabar. & alij *in c.* 1. *de adult.* Aym. *conſ.* 156. *n.* 5. Maſcard. *concl.* 1310. *à n.* 1. Menoch. *lib.* 6. *præſ.* 89. *à princ.*

4 In gloſſ. *Euaſiſſe.* Nota ſtari confeſſioni coniugis tendentis Matrimonium eſſe contractum, & valuiſſe in præiudicium ſui ipſius, ac proinde ſufficere etiam confeſſionem alterius coniugis pro Matrimonio ſtantis abſque fama, ſequitur Couar. *de ſponſ. p.* 1. *c.* 4. §. 1. *n.* 4. niſi inquit, ſit aliqua colluſionis præſumptio propter, quod colluſionis periculum relinquitur iudicis arbitrio, an talis confeſſio vtriuſque coniugis pro Matrimonio ſtantis ſufficiens ſit, ita Menoch. *de arbitr. caſu* 103. *n.* 9. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1035. *num.* 51. Sanch. *de Matrim. lib.* 2. *diſp.* 45. *n.* 35. Quicquid in re tam ardua huiuſmodi confeſſionem non ſufficere aſſerant multi, quos refert, & ſequitur Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 1. *n.* 9. *cum ſeq. & conſ.* 15. *num.* 3. & diſtinguat Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. comp.* 15. *n.* 39.

5 In gloſſ. *Circa ibi, fortè per ſex menſes.* Notatur ad hoc, quòd pubertati proximus dicitur is, qui per ſex menſes à pubertate diſtat, vide tamen pro veritate quæ dixi ad *c.* 5. *num. vlt. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia ſi maior inuita contraxit cum minore, non tenetur ipſum expectare donec veniat ad ætatem adultam.*
2 *Metus reuerentialis niſi minæ, aut verbera illi adiungantur, non cadit in virum conſtantem.*
3 *Metus reuerentialis datur in omni illo, qui iure aliquo ſubiectionis alicui ſubeſt.*
4 *Sponſalia metu graui contracta non firmantur iuramento.*
5 *Metus illatus poſt ſponſalia inita eſt iuſta cauſa illa diſſoluendi.*

Cap. Ex literis. XI.

PVella in ætate à parentibus iurata, & deſponſata 1
cum viro non habente ætatem, & deinde inuita traducta in domum ſponſi à quo poſt annum recedit ad domum propriam non cognita, ſi non vult expectare donec vir habeat ætatem, poteſt alteri nubere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 29. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 570. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 2. *c.* 14.

Vbi nolens & inuita minis parentum impulſa, &c. 2
Ergo ſolus metus reuerentialis, niſi minæ, aut verbera, aut alius metus grauis illi adiungantur, non cadit in virum conſtantem, ac proinde nec annullat Matrimonium, nec alios contractus reſcindit, ita Cou. *de ſponſal. p.* 1. *c.* 3. §. 6. *n.* 7. & Hippol. *ſing.* 347. *incip. Matrim. & conſ.* 124. *n.* 16. Gomez. *tom.* 2. *var. c.* 14. *n.* 27. Soar. *alleg.* 24. *n.* 5. Gutier. *in auth. Sacramenta puberum, n.* 94. *C. ſi aduerſus vendit. & conſil.* 16. *n.* 16. *& de iuram. confirmat. p.* 1. *c.* 2. *n.* 15. Gregor. *l.* 10. *verbo todo, tit.* 1. *p.* 4. Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 9. Gama *Luſitaniæ, deciſ.* 250. *n.* 4. *& deciſ.* 262. *n.* 1. Azeued. *l.* 9. *n.* 28. *tit.* 1. *lib.* 5. *nouæ recopil.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 13. *q.* 2. *n.* 172. *& ſeq.* Matienz. *l.* 11. *gloſſ.* 1. *n.* 2. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua recop.* Ioan. Garzia *de nobilit. gloſſ.* 17. *n.* 11. *&* 19. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 8. *n.* 5. D. Barboſ. *in l.* 2. §. *fin. n.* 7. *ff. ſoluto Matrim.* plures DD. refert Sanch. *de Matrim. lib.* 4. *diſp.* 6. *n.* 7. quibus adde Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, n.* 40. *& de renouat. emphyteuſis, q.* 16. *n.* 59. Cenal. *commun. contra communes, q.* 727. *n.* 21. *cum ſeqq.* Caſtill. *quotidianarum quæſt. lib.* 3. *c.* 1. *n.* 147. Mendez à Caſtro *in praxi Luſit. lib.* 3. *c.* 22. *n.* 25. *prope finem*, Rebel. *de oblig. iuſtitiæ, p.* 2. *lib.* 1. *q.* 5. *à num.* 10. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 38. *cum ſeqq.* vbi *n.* 85. dicit metum reuerentia- 3
lem dari in omni illo qui iure aliquo ſubiectionis ſubeſt alicui, vt in Clerico reſpectu Epiſcopi, in laico reſpectu Magiſtratus, in filio, vel filia reſpectu patris, aut matris, (quando hæc perinde ac ille auſtera fuerit, & ſolita minas exequi) aut aliorum aſcendentium; item in fratre, vel ſorore reſpectu fratris maioris, ſi cum hoc habitet, ab eóque gubernetur: itémque in minore annis reſpectu ſui curatoris: ac demum in nepote, aut nepte reſpectu patrui, vel auunculi cum quo habitat, & à quo gubernatur.

Iurata fuit.] Notatur ad hoc, quòd ſponſalia metu 4
graui contracta non firmantur iuramento, nec ratione illius obligant, aut relaxatione indigent, vt per Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1. *cap.* 231. *concl.* 4. *num.* 4. *& c.* 244. *concl.* 4. *num.* 4. Sanch. *d. lib.* 4. *diſp.* 21. *n.* 3. quamvis *n.* 21

aſſerat

aſſerat eſſe probabilem contrariam ſententiam tenentem id, iuramentum obligare, indigereque relaxatione, & pro ea citet S.Bonauent.Syluest.Henriq.Petr.à L...eſma, & alios.

5 *Tempore procedente*, &c.] Ex his verbis colligit Alex.de Neuo *in præſenti,n.5.& 6.*metum illatum poſt ſponſalia inita eſſe iuſtam illa diſſoluendi cauſam,ſiue ab impuberibus,ſiue à pauperibus contracta ſint; ſed illum reprobat Sanch. *d.lib.4.diſp.19.n.3.* ex ea ratione, quia ſi ſponſalia ſemel valida fuerunt coactio ſubſequens circa Matrimonium, cùm minimè ipſa inficiat, ſolum Matrimonium ipſum irritabit manentibus illæſis ſponſalibus; eo vel maximè,quia puer ille, cui ſponſalium obligatio acquiſita erat, in nulla metus culpa fuit, parentes quippe puellæ illi metum intulerunt.

6 *Nec ad eandem carnaliter acceſſum habuit.*] Ergo Matrimonium coactum ratificatur per copulam ſubſequutam,de quo vide quæ dixi ad *cap.conſultationi,n.4. de ſponſal.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia contracta cum minore ſeptennio per mutuam cohabitationem poſt ſeptennium conualeſcunt, & inducunt publicæ honeſtatis iuſtitiam, ſoluuntur tamen per Matrimonium de præſenti.*
2 *Copulam aſſerenti fauore Matrimonij creditur.*
3 *Reſilienti abſque cauſa manifeſta à ſponſalibus non requiſito Eccleſiæ iudicio imponitur pœnitentia.*

Cap. Duo pueri. XII.

Clem. III.

1 MAtrimonium contrahendum impedit, & contractum dirimit publica honeſtas. Item ſponſalia ſoluuntur quando quis contrahit cum alia de præſenti,ſed propter ſcandalum eſt iniungenda pœnitentia. Item inceſtus impedit Matrimonium contrahendum,& qui ſine iudicio Eccleſiæ vxorem dimittit,eſt puniendus.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ.Mar.Socin.Petr.Gregor.Alex.de Neuo, Caniſ. Cujac.Vin.*in ration.lib.4.iuris Pontif. pag.12.*Alagona *in compend.iuris Canon. pag. 570.* remiſſiuè Ximen. *in concord.p 1.& 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal.lib.4.tit.2.cap.vnic.*

2 *Dicat ſe non cognouiſſe prius*,&c.] Colligunt omnes *in præſenti*, ex hoc text. credi viro aſſerenti copulam Matrimonij fauore,quòd copula firmabatur; ſecus fore ſi non ad Matrimonij valorem, ſed ad probandum delictum ageretur,hi ſunt Ioan.Andr.*in præſenti, prope finem,*Hoſt.*ſuper verbo non cognouiſſe,* Butr. *n.14.*Abb. *n.6.*Alex.de Neuo *n.12.*quos refert Sanch.*de Matrim. lib.1.diſp.71.n.7.*

3 *Iudicio Eccleſiæ non requiſito.*] Obſtant quæ *ſuprà* dixi *ad c.de illis 7.n.7.hoc tit.*Sed reſponde ideo in hoc text.Summum Pontif.imponendam iubere competentem pœnitentiam cuidam, qui pro ſua opinione iudicio Eccleſiæ non requiſito à ſponſalibus reſiluit, quia agebatur de reſiliente abſque cauſa manifeſta, & clara, tum quoad veritatem, tum quoad iuſtitiam, ita Ludouic.Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, p.1.caſu 13. verſ.nec obſtat,pag. mihi 194.* Vel ſi magis placet, dic cum Sanch.*d.lib.1.diſp.69.num.11.*text.hunc loqui de Matrimonio de præſenti, à quo alter coniux abſque iuſta cauſa receſſerat.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium vel ſponſalia, quæ non ſunt, vt ſi cum minore ſeptennio contrahantur, accuſari non poſſunt, denuntiari tamen poteſt impedimentum ne contrahantur impoſterum.*
2 *Sponſalia inita contra Pontificis interdictum cum decreto irritante ſunt inualida.*
3 *Multa fieri prohibentur, quæ facta tenent.*
4 *Dictio, omnino, iuncta verbo carere, importat ipſo iure.*
5 *Matrimonium aduerſùs Pontificiam prohibitionem initum quando ſit inualidum, oſtenditur.*

Cap. Ad diſſoluendum. XIII.

Innoc. III.

MAtrimonium, vel ſponſalia,quæ non ſunt, vt ſi infra ſeptennium cõtrahantur, non poſſunt accuſari, poteſt tamen denuntiari conſanguinitas, vt interdicatur Matrimonium contrahendum, & tunc aſſignabitur terminus ad probandas denuntiationes,ſaluis exceptionibus, & ſi interim aliquid attentatur in præiudicium puellæ, eſt irritum. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Io. Andr. Hoſt.Butr. Anchar.Panorm.Præpoſ. Petr.Gregor.Alex. de Neuo, Caniſ.Cujac. Vin *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.10.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 570.* remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen. *in concord. p. 1.& 2.* refertur ab Anton.Aug.*collect.2. Decret.lib.4. tit.2. c.1.* 1

Quòd ſi contra interdictum noſtrum,&c.] Notatur ad hoc, quòd ſponſalia inita contra Pontificis interdictum cum decreto irritanti quamvis generali, nec ſponſalium mentionem facienti, ſunt inualida, vt per Sanch. *de Matrim. lib.7.diſp.2.n.9.* vbi *n.10.* reſoluit per *cap.2. de Matrim.contracto contra interd. Eccleſ.* 2
Matrimoniũ aduerſùs ſimplicem prohibitionem Pontificiam initum, nimirum abſque decreto irritanti eſſe validum, ex ea ratione quia multa prohibentur fieri, quæ facta tenent, de quo principio, vide Scobar *de ratioc. cap. 6. num. 38.* Anton. Monachum *Bononienſ. deciſ.19.n.22.* 3

Omnino carere.] Id eſt, ipſo iure, ex traditis per Tiraq.*in l.ſi vnquam, C.de reuoc.donat.n.164.verbo reuertatur.*Vnde ſi conſtitutio dicat hæreticum,vel emphyteutam cadere omnino à beneficiis, vel ab emphyteuſi, intelligitur ipſo iure, ſine miniſterio, ſeu facto hominis, & ſine ſententia priuationis, vt per Rebuff. *in comment.ad l.pecuniæ 178.verſ.2. ff. de verb. ſignific.* Rebel.*de oblig.inſtit. p.1.lib.1.q.6.num.44.* Bernardin. Muſcatel.*de modo fideiubendi,p.1.modo 14.n.12.*Cened. *pract. quæſt. ſing.24.n.6.* 4

In gloſſ. *Irritum*,ibi,*ſed quid ſi contraherent Matrimonium contra interdictum*,&c. Notatur ad hoc, quòd Matrimonium aduerſùs Pontificiam prohibitionem initum non eſt inualidum, niſi aliud ſubſit impedimentum dirimens, & manifeſtè loquitur quando eſt interdictum cum decreto irritanti; nam præmiſerat cæteros contractus initos aduerſùs Pontificis decretum irritans eſſe inualidos, ſecus eo decreto irritante minimè adiecto prohibitioni: & immediatè quærit quid in Matrimonio aduerſùs Papæ interdictum celebrato? & reſpondet tanquam quid ſpeciale eſſe validum, & ita hanc gloſſ. intelligunt Abb. *hic num.9.*& Zabar. etiam *num.9.* quos refert Sanch. *d. diſp.2.n.3.* vbi *n.9.* cum Alexand. de Neuo *hic n.21.* conſtituit diſcrimen inter ſponſalia, & Matrimonium, aduerſùs 5
huiuſmodi

huiuſmodi prohibitionem contracta vt illa irrita ſint, hoc autem minimè, niſi addatur clauſula ſpecificam mentionem Matrimonij irritationis faciens, quia Matrimonium cùm ſit res adeò ardua, & grauiſſimum negotium, illud irritare ſpecificam clauſulam poſcit, ad ſponſalia verò irritanda non deſideratur ea clauſula ſpecifica, ſed ſatis eſt generalis, cùm ea irritare non ſit res tanti momenti.

SVMMARIVM

1 *Matrimonium de præſenti ſi contrahatur, & puella non eſt in ætate, nec malitia ætatem ſupplet, licèt vir dederit in arrham, non eſt Matrimonium, ſed ſponſalia.*

2 *Dictio*, circiter, *modicum tempus ſignificat.*

3 *Matrimonium fœminæ cui modicum tempus ad duodecimum annum completum deficit, eſt inualidum, niſi malitia ſuppleat ætatem.*

4 *Sponſalia annuli ſubarrhatione in Matrimonium tranſeunt.*

5 *Matrimonium inter impuberes contractum vt validum ſit non ſatis eſt vt malitia ſuppleat ætatem, ſed vltra requiritur diſcretio, & prudentia requiſita ad coniugalem conſenſum.*

6 *Matrimonium per ſubarrhationem contrahitur.*

7 *Annuli traditio ſignum ſponſionis eſt, & ſæculi Matrimonij.*

8 *Matrimonium contractum inter impuberes obligat vt ſponſalia.*

Cap. Tuæ nobis. XIV. & fin.

1 Matrimonium de præſenti ſi contrahatur, & puella non eſt in ætate, nec malitia ſupplet ætatem, licèt vir dederit ei arrham, non eſt Matrimonium, ſed ſponſalia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 31. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 571. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 2. *c.* 2.

2 *Circiter duodecim annos.*] Hæc dictio modicum tempus ſignificat, vide Rebuff. *in comment. ad l. cæterorum* 160. *verſ. communiter, ff. de verb. ſignif.* Menoch. *de arbitrar. caſu* 49. *à n.* 3. *& caſu* 57. *n.* 30. Maſcard. *de probat. concl.* 1215. *n.* 13. Cened. *pract. quæſt. ſing.* 8. *n.* 4. & ideo non valet.

3 Matrimonium fœminæ, cui modicum tempus ad duodecimum annum completum deficit, tam ex defectu præſumpto naturalis vigoris ad coëundum & generandum, quàm ex defectu coniugalis conſenſus, tenet Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 104. *n.* 1. vbi *n.* 2. ſubdit ſatis eſſe ſi vltima dies anni duodecimi in fœmina, & 14. in viro ſit incepta, & *n.* 4. reſoluit in dubio nec marem nec fœminam præſumi generationi aptos ante dictam pubertatis ætatem completam, de quo etiam Surd. *conſ.* 364. *n.* 33. Quod tamen non procedit quando malitia ſupplet ætatem, vt per Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 5. *n.* 3. Sanch. *d. diſp.* 104. *n.* 7. & fuit dictum *in Viterbien. Matrimonij* 19. *Ianuarij* 1629. coram R. P. D. meo Pirouano. Vt autem malitia dicatur ſupplere ætatem, requiritur copulatiuè potentia ad carnalem copulam, necnon prudentia rationis ad ſufficienter diſcernendum vim coniugalis conſenſus, nec ſatis eſt alterum tantùm adeſſe, Couar. *n.* 3. cum aliis per Sanch. *d. diſp.* 104. *n.* 21. Rot. *deciſ.* 246. *n.* 16. *p.* 4. *diuerſ.* Verùm quia præſumptio eſt in contrarium contrahenti Matrimonium ante legitimam ætatem, incumbit onus probandi habilitatem, quæ ſuppleat vtrumque defectum prædictum, Abb. per text. *ibi in cap. de illis, il.* 2. *hoc tit. n.* 4. Butr. *n.* 5. & Anch. *n.* 3. Sanch. *diſp.* 104. *n.* 25. Rot. *in d. Viterbien. Matrimonij*, coram R. P. D. meo Pirouano. Exceptio autem ſupradicta quòd malitia ſuppleat ætatem, admittitur etiam in iis, qui pubertati adeò proximi non ſunt, vt ab ea pluſquam ſex menſium ſpatio diſtent, vt per Card. *in cap. continebatur, n.* 5. & Alex. de Neuo *n.* 30. 31. *hoc tit.* Sanch. *in d. diſp.* 104. *ſub n.* 31. Rot. *in d. Viterb. Matrim.* quæ ſuſtinuit Matrimonium contractum cum puella annorum decem, & menſium nouem, licèt contrarium tenuerit antea *deciſ.* 246. *n.* 3. *cum ſeqq. p.* 4. *diuerſ.* in qua deciſ. Viterb. fuit etiam dictum concludenter probari malitiam ſupplere ætatem circa potentiam generandi ante pubertatem, ſi fœmina impubes ab alio cognita fuerit, vel puer impubes aliam fœminam cognouerit.

Deſponſauit, qui ſubarrhauit, &c.] Per hunc text. docuerunt *hic* Butr. & Præpoſ. ſponſalia re & verbis de futuro annuli ſubarrhatione in Matrimonium tranſire, & verbum, *deſponſauit*, intelligunt de præſenti, Cou. *d.* §. 2. *loco citando, n.* 2. & Menoch. *lib.* 3. *præſ.* 1. *n.* 26. qui quidem intellectus vim literæ infert, quia deſponſare tempus futurum reſpicit, & ſponſalia eo propria dicuntur, quæ nuptias futuras reſpiciunt, & à verborum proprietate in dubio recedendum non eſt, *l. non aliter, ff. de leg.* 3. tum quia ſi ea verba de præſenti intelligenda forent, nullam text. dubitationem continerent, quare hoc cogitandum relinquo. 4

Vtrum ne prudentia, &c.] Notatur ad hoc, quòd ad Matrimonium impuberum nõ ſatis eſt vt malitia ſuppleat ætatem, id eſt, vt potentia generatiua reperiatur, ſed vltra requiritur diſcretio, & prudentia requiſita ad coniugalem conſenſum, ita Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 16. *n.* 13. & alij citati ad *c. de illis* 9. *n. vlt. ſup. hoc tit.* 5

In gloſſ. *Subarrhata*, ibi, *& ita collige quòd per ſubarrhationem contrahitur Matrimonium*, &c. Vide Cou. *de ſponſ. p.* 1. *c.* 4. §. 2. *n.* 2. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 1. *n.* 62. Annuli enim traditio ſignum ſponſionis eſt, & ſecuti Matrimonij, Menoch. *d. lib.* 3. *præſ.* 2. *n.* 1. *cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl.* 1020. *à n.* 1. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *compar.* 11. *n.* 15. 6 7

In ead. gloſſ. ibi, *Quod ſi minor in contrahendo vtatur verbis pertinentibus ad Matrimonium contrahendum, contrahit ſponſalia.* Notatur ad hoc, quòd Matrimonium contractum inter impuberes obligat vt ſponſalia, vide Vinald. *in candelabro aureo, tit. de ſponſ. p.* 1. *c.* 3. *n.* 20. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 220. *n.* 2. Perez *l.* 1. *verſ. dubitatur, tit.* 1 *lib.* 5. *Ordin. pag.* 7. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 16. *princ. n.* 78. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 13. *n.* 2. *& c.* 5. *n.* 4. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 21. *num.* 2. Vtrum autem Matrimonium contractum abſque præſentia Parochi, ſeu alterius Sacerdotis de ipſius Parochi, ſeu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus teſtibus iuxta formam Concil. Trid. in vim ſponſaliorum reſoluatur, vide quæ diximus *in tract. de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 33. *n.* 143. *cum ſeqq.* 8

De Clandeſtina Deſponſatione,

Tit. III.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Durand. Cujac. *in breuiario aureo iur. Canon. & in ſpeculo iuris Pontif. ſub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Ranchin.

Ranchin. *in continuatione titul. Decretal.* Ioan. de Londi is *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif.* Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. eiuſdem iuris Canon.* Lancel. *in inſtit. eiuſdem iuris* Caniſ. *in ſum. eiuſdem.* Cafarel. *in erot. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 4. ſumm in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia tituli vide Alphonſ. à Vera Cruce *in append. ad ſpeculum coniug. dub.* 11. Maſcard. *de probat. concl.* 1032. Ceuall. *commun. contra communes*, *q.* 604. *n.* 35. *&* 36. Sanch. *de Matrim. lib.* 3. vbi per 54. quæſtiones agit de clandeſtino Matrimonio, Gutier. *eod. tract. c.* 55. Cened. *pract. & canon quæſt. lib.* 1. *q.* 30. Sanctarel. *var. reſol. q.* 20. Baſil Pont. *de Sacram. Matrim. lib.* 5. de conſenſu clandeſtino, Hurtad. *in tract. de Matrim. diſp.* 5. *de Matrim. clandeſt.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium quando negatur clandeſtinè contractum, ei, qui ſtat pro illo, incumbit probatio,* & n. 2.

3 *Mulier vnde dicatur.*

Cap. Si quis. I. *Ex Concil. Arelat.*

1 QVando quis clam deſponſauit mulierem, & vir, vel mulier negat deſponſationem, probatio incumbit viro. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Mat. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 34. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 572. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

De Concilio Arelatenſi II. & III agit Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad c.* 6. *&* 7. *diſt.* 38.

2 Collige ex text. quòd quando negatur Matrimonium clandeſtinè contractum ei, qui ſtat pro illo, incumbit probatio, vide Azeued. *l.* 1. *num.* 45. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua recop.* Perez *l.* 1. *gloſſ.* 4. *pag.* 28. *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin.* Ceuall. *commun. contra commun. q.* 604. *n.* 39.

3 In gloſſ. *Viro*, ibi, *mulier à mollitie mentis.* Imò corporis ſecundùm Tiraq. *l.* 1. *connub. n.* 55. & ad ſatietatem vide Alciat. *in l. mulieris appellatione*, *p.* 2. *ff. de verb. ſignif. pag.* 32. Blaſ. Aluares Mirabal. *in libro quem inſcripſit*, *Conſeruacion de la ſalud*, *cap.* 88. *pag.* 369. Orozco *en el theſauro de la lengua Spañola*, *verbo muger*, *pag.* 558.

Vnde ex hac gloſſ. colligit Torreblanc. *lib.* 2. *de magia*, *c.* 38. *n.* 15. *&* 16. quòd fœminæ ideo potius maleficæ quàm viri reperiuntur, quia proniores ſunt ad credendum, & facilius decipiuntur quàm viri, quamobrem frequentiùs eas dæmones aggrediuntur, & fallunt, tum quia tota illa diabolica tragœdia quam maleficæ cum diabolo peragunt, ad id tendunt vt fœdiſſimis amplexibus coniungantur, in quo mulieres trahuntur magis propter inſatiabilem libidinem, quia trahuntur magis voluptate, appetitu & ſenſualitate.

SVMMARIVM

1 *Eccleſia non indicat de clandeſtinis Matrimonijs, ſed ſi contrahentes volunt in Eccleſia publicari, ſunt recipienda, & comprobanda.*

2 *Matrimonij omnis probatio vbicumque deficit, non eſt exigendum iuramentum à reo, ſed potiùs purè abſoluendus.*

3 *Matrimonia clandeſtina ante Trid. Concil. fuerunt valida.*

4 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Quod nobis. II. *Alex. III.*

ECcleſia non iudicat de clandeſtinis Matrimoniis, 1
ſed ſi contrahentes volunt in Eccleſia publicari, ſunt recipienda, & comprobanda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib* 4. *iuris Pontif. pag.* 35. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 572. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 3. *c.* 3. & eſt poſt Conc. Later. ſub Alex. III. *p.* 50. *cap.* 17.

Ab Eccleſia non ſunt aliquatenus compellendi.] Nota- 2
tur ad hoc, quòd vbicumque deficit omnis probatio Matrimonij, non eſt exigendum iuramentum à reo, ſed potiùs purè abſoluendus, vt per Soar. ad *l.* 4. *lib.* 2. *fori, tit. de las iuras, n.* 10. *in princ.*

Si perſona contrahentium hoc voluerint publicare.] Er- 3
go Matrimonia clandeſtina ante Concil. Trid. fuerunt valida, id enim definit ipſum Concil. *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrim. c.* 1. *in initio*, anathemate damnans oppoſitum aſſerentes, vide Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *diſt.* 3. *n.* 2.

Niſi rationabilis cauſa præpediat.] Hæc verba iun- 4
genda ſunt illi verbo *approbanda*, & ita eſt ſenſus approbanda eſſe Matrimonia niſi impedimentum tempore approbationis detectum impediat: at vbi tunc non apparuit impedimentum approbatur abſolutè, ac ſi à principio in conſpectu Eccleſiæ initum eſſet, ita Sanch. *d. lib.* 3. *diſp.* 43. *n.* 4. *verſ. ad ſecundum.*

Ab Eccleſia recipienda ſunt.] Intellige niſi adſit 5
præiudicium tertij, nam tunc confeſſio non recipitur, vt per Couar. *de ſponſ. p.* 1. *c.* 4. *§.* 1. *n.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonia quando ſunt contrahenda, debent per Preſbyteros in Eccleſia edicta proponi, aſſignato termino infra quem, qui voluerit impedire, impedimentum opponat, & ſi probabilis coniectura fuerit de impedimento, interdicatur Matrimonium donec de hoc cognoſcatur.*

2 *Clandeſtina Matrimonia contrahentes quas pœnas incurrant, remiſſiuè.*

3 *Epiſcopus attento iure huius text. non poterat diſpenſare vt denuntiationes prætermitterentur.*

4 *Ordinarius hodie poteſt diſpenſare in denũtiationibus.*

5 *Parochus non tenetur denuntiare impedimentum Matrimonij, quod ſciuit in Sacramenti Confeſſione.*

6 *Ordinarius, vel Parochus quamvis ſciat impedimentum, & nemo denuntiet, poteſt illud diſſimulare ſi ſibi conſtet de diſpenſatione pro foro conſcientiæ.*

7 *Matrimonium quod fit omiſſis denuntiationibus dicitur clandeſtinum.*

8 *Filij geniti ex Matrimonio nullo ſimul, vel nullo ſimul, & clandeſtino, quando ſint legitimi, oſtenditur.*

9 *Matrimonia interdicta dicuntur quoties à iudice emanauerit præceptum contra aliquos ne Matrimonium ineant, vel contra ipſum Parochum ne auctoritatem interponat.*

10 *Dolus præſumitur in his, quæ clam facta ſunt, etſi prætendatur ignorantia, vel ſimplicitas.*

11 *Ignoran*

12 *Ignorantia adſcita, ſiue affectata unnquam prodeſt cùm æquiparetur ſcientia, & nullo pacto ignorantem excuſat.*

13 *Matrimonium vbi nullum fuerit propter impedimentum conſanguinitatis, & an ſolutum procedat text. in præſenti, oſtenditur,* & n. 12.

14 *Matrimonium denuntiationibus omiſſis celebratum dicitur clandeſtinum quoad pœnas incurrendas.*

15 *Filij ex Matrimonio nullo concepti quoad omnia cenſentur legitimi propter bonam fidem vnius ex parentibus.*

16 *Parochus concedens licentiam alij Sacerdoti aſſiſtendi Matrimonio clandeſtino, non comprehenditur ſub hoc text. ſicut nec comprehenditur Parochus abſens dans licentiam aſſiſtendi alij Sacerdoti.*

17 *Suſpenſionis triennalis pœna impoſita Parocho aſſiſtendi Matrimonio clandeſtino ceſſat hodie per pœnam arbitrariam poſitam à Concil. Trid.*

18 *Parochus ſuſpenſus triennio eo quod interfuit clandeſtino Matrimonio, ſi eodem currente triennio iterum aſſiſtat, ſuſpendatúrque iterum triennio, hoc poſterius triennium incipit ſtatim à die ſcientiæ iudicis illud inferentis.*

19 *Suſpenſus ab officio eo quòd interfuit Matrimonio clandeſtino non eſt ſuſpenſus à beneficio.*

20 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare in triennali ſuſpenſione comminata Parocho aſſiſtenti Matrimonio clandeſtino, oſtenditur.*

21 *Verbum,* ſuſpendatur, *importat ſententiam ferendam.*

22 *Contrahentes omiſſis denuntiationibus, quas pœnas incurrant, oſtenditur.*

23 *Pœna triennalis ſuſpenſionis comminata in hoc text. an incurrat parochialis Sacerdos, qui interſit Matrimonio valido, clandeſtino tamen ob omiſſas denuntiationes.*

24 *Impedimenta falſa denuntians vt Matrimonium impediat arbitraria pœna punitur.*

25 *Malitioſè fieri dicitur, quòd fit iniuria dolo adhibito.*

Cap. Cùm inhibitio. III. & fin.

Innoc. III.

1 MAtrimonia quando ſunt contrahenda, debent per Presbyteros in Eccleſia edicta proponi, præfixo termino ad impedimenta reuelanda, quæ etiam ipſi Presbyteri inueſtigare debent. Si autem reueletur probabilis coniectura contra copulam, interdicendus eſt contractus donec manifeſtiùs appareat quid agendum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 36.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 572.* remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 4. tit. 2. de clandeſtino Matrim. cap. vnic.*

2 *Clandeſtina coniugia penitus inhibemus.*] De pœna contrahentium Matrimonia clandeſtina, vide Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. Matrim. c. 1.* & plures, quos refert Cened. *ad Decret. collect. 81. n. 1.* quibus adde Baſil. Pont. *de impedim. Matrim. c. 26. §. 7.* Sanch *de Matrim. lib. 3. diſp. 1. & diſp. 45. cum ſeqq.* & Matrimonio clandeſtino interuenientes interceſſores, mediatores, teſtes, & tabellio qua pœna puniantur, vide per Matienſ. *l. 1. gloſſ. 3. & 4. tit. 1. lib. 5. noua recop.*

3 *Publicè proponantur.*] Hodie nouiori iure Concil. Trid. *in d. c. 1.* habetur, vt antequam Matrimonium contrahatur ter à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus feſtiuis in Eccleſia, inter Miſſarum ſolemnia publicè denuntietur, inter quos ſit contrahendum, vt omnes reuelent impedimenta ſi quæ ſint, de quibus denuntiationibus egi late ſingula verba Concilij declarando in meo tractatu *de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg. 32. à princ. vſque ad n. 55.* Illud verò ex ibi dictis animaduertendum duxi quòd licèt attento iure antiquo, de quo in hoc text. non poſſet Epiſcopus diſpenſare, ne denuntiationes præmitterentur Matrimonio, quia erant præceptæ in Concilio generali Lateran. in cuius lege nequit Epiſcopus regulariter diſpenſare, vt reſoluunt Salzed. ad Bernard. *in pract. c. 75. verbo diſpenſ. lit. D,* Soar. de Pace *tom. 2. ſuæ praxis, præl. 3. n. 11.* Saneh. *d. lib. 3. diſp. 7. n. 1.* Hodie poteſt Ordinarius ex cauſa ſibi bene viſa diſpenſare vt omittantur omnes denuntiationes, vel aliqua illarum, ante, vel poſt Matrimonij conſummationem, vt expreſsè definitur in Concil Trid. *d. c. 1.* per quod ita reſoluunt plures citati per me *d. alleg. 32. n. 16.*

4 *Legitimum impedimentum opponat.*] Qualiter noſcens impedimentum inter volentes contrahere, ſiue illud ſit occultum, ſiue audiuerit ſub ſecreto, teneatur ſub peccato mortali denuntiare, dixi *d. alleg. 32. n. 25. & 26.* & de Parocho cognoſcente impedimentum ex Sacramentali Confeſſione, vide citatos à Cened. *d. collect. 82. n. 6.* quibus adde Sanch. *d. lib. 3. diſp. 15. & 16.* Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 242. verſ. vltimò,* Ægid. *de Sacram. & cenſur. tom. 2. diſp. 27. n. 60. cum ſeqq.* Gutier. *de Matrim. c. 50. à princ.*

5 *Et ipſi Presbyteri inueſtigent vtrum aliquod impedimentum,* &c.] Aduerte quòd ſi nullus denuntiet impedimentum coram Parocho, vel Ordinario, quamvis ipſis conſtet de impedimento, ſi tamen eiſdem conſtet de diſpenſatione pro foro conſcientiæ, poſſunt diſſimulare, & ſic impeditos Matrimonio coniungere, vt per Henriq. *in ſumm. lib. 14. cap. vlt. n. 11. in commento lit. E,* Sanch. *d. lib. 3. diſp. 15. n. 14.*

6 In gloſſ. *Clandeſtina,* ibi, *dicitur clandeſtinum Matrimonium tribus modis,* &c. Refert hæc gloſſ. tres clandeſtini Mattimunij acceptationes, prima eſt quando ſine teſtibus celebratur; ſecunda quando ſine ſolemnitate: tertia quando ſine denuntiationibus; ita Martin. de Ledeſm. *2. p. 4. q. 47. art. 4. fol. 451. art. 3.* Petr. de Ledeſm. *de Matrim. q. 45. art. 5. paulo poſt princ.* Lancel. *in inſtit. iuris Canon. lib. 2. tit. de clandeſt. deſponſ. in initio.* Verùm rationi multo conformius eſt vt duæ tantum ſint Matrimonij clandeſtini ſpecies, primò quando teſtes deficiunt, ac proinde clam omnino celebratur; ſecundo quando denuntiationes ad perfectam eius publicationem ab Eccleſia petitæ deſiderantur; cùm verò abſque ſolemnitate celebratum fuerit, non clandeſtinum, ſed minus ſolemne appellabitur. & ideo ita meritò tenent Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 85. n. 1.* Barth. à Ledeſm. *dub. 21. de Matrim. in initio,* Perez *l. 1. verſ. plura tamen, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 38.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 15. princ. n. 22.* Gutier. *lib. 2. pract. q. 4. n. 13.* & alij quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib. 3. diſp. 1. n. 3.*

7 In ead. gloſſ. ibi, *Tertiò dicitur clandeſtinum, quod fit contra tenorem huius conſtitutionis, videlicet non præmiſſa denuntiatione.* Notatur ad hoc, quòd Matrimonium miſſis denuntiationibus, vbi fieri conſueuerunt, dicitur clandeſtinum, intellige quoad omnes effectus clandeſtinitatis, præterquam nullitatis Matrimonij, Menoch. *conſ. 69. n. 70.* Perez *l. 2. verſ. ita ſolent, pag. 30. & verſ. plura tamen, pag. 38. tit. 1. lib. 5. Ordin.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 3. n. 9. in fine, cum ſeqq.* Spin. *in ſpecul. teſtam. gloſſ. 15. princ. n. 23. 24. 26. & 4.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 6. n. 2. & in commento lit. M. & c. 20. n. 2. & in commento lit. C,* Sanch. *de Matrim. lib. 3. diſp. 1.* refert

plures Doctores Campan. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr.*11.*c.*13.*n.*143.

§. Si quis verò.

8 Probat hic §. filios genitos ex Matrimonio nullo quando ſimul fuit clandeſtinum, eſſe illegitimos, non obſtante bona fide parentum, quamvis filij ex Matrimonio verè nullo, non tamen clandeſtino geniti, quando adfuit bona fides in vtroque, vel in altero ignorante impedimentum ſint legitimi, ex ea ratione quia ſaltem alter parens laborabat ignorantia probabili, vt docent omnes ſcribentes *in cap. ex tenore, infrà qui filij ſint legitimi*, quæ ratio ceſſat quando clandeſtine contrahitur omiſſis denuntiationibus, & ideo filij non ſunt legitimi: non eſt enim probabilis ignorantia, cùm omittantur requiſita ad aſſequendam veritatem. Vnde vt illa pœna illegitimitatis prolis ſequatur, duo requiruntur in hoc §. itavt vnum ſine alio non ſufficiat. Primùm vt omittantur denuntiationes. Secundum vt ob id in gradu prohibito contrahatur. Vnde ſi omiſſis denuntiationibus contrahat in gradu prohibito, quamvis cum ignorantia impedimenti, vel iuris, in hanc pœnam incurrit, quia ex omiſſis denuntiationibus præſumitur affectata ignorantia, cùm illi taliter contrahendo non expertes ſcientiæ, vel affectatores ignorantiæ videantur, inquit Pontifex: ſi verò non omiſſis denuntiationibus contrahat in gradu prohibito bona fide, legitima proles eſt: imò etiamſi adſit mala fides ex parte vnius tantùm coniugis, ex vi huius §. ille enim in poſtrema parte exigit malam amborum fidem quando in facie Eccleſiæ, & præmiſſis denuntiationibus contrahitur, ſimiliter ſi omittant denuntiationes, non tamen contrahant in gradu prohibito. Colliguntur hæc ex Gabr. *commun. tit. de legitim. concl.* 3. *à n.* 5. Peregr. *de fideicom. art.* 24. *n.* 74 Menoch. *conſ.* 199. *à n.* 39. Paleoth. *de nothis, & ſpurijs, c* 9. *n.* 1. Fulu. Pacian. *de probat. lib.* 2. *c.* 16. *num.* 68. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 12. *n.* 13. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *q.* 67 *n.* 3. Perez *l.* 1. *col.* 2. *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordinam. pag.* 29. Rebuff. *de priuil. ſcholaſt. priuil.* 106. *verſ.* 55. Caſtil. *rerum quotid. lib.* 2. *c.* 11. *num.* 8. Sanch. *d. lib.* 3. *diſp.* 42. & 43. Baſil. Pont. *d. c.* 26. §. 7.

9 *Vel interdicta.*] Dicuntur autem Matrimonia interdicta, quoties à iudice emanauerit præceptum contra aliquos, ne Matrimonium ineant, vel contra ipſum Parochum ne auctoritatem interponat, vt per Maiol. *de irregul. lib.* 3. *c.* 25. *num.* 17. Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 48. *n.* 5. *verſ.* & *n.* 17.

10 *Cùm illi taliter contrahendo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in his, quæ clam facta ſunt etſi prætendatur ignorantia, vel ſimplicitas, præſumitur dolus, nec excuſatur aliàs excuſandus, vt per Tiraq. *de pœnis temper.*
11 *caſu* 11. *n.* 11. Et ignorantia adſcita, ſiue affectata nunquam prodeſt, cùm æquiparetur ſcientiæ, idem Tiraq. *eod. tract. cauſa* 13. *à n.* 22. & *de retract. lign.* §. 35. *gloſſ.* 4. *à n.* 28. & nullo pacto ignorantem excuſat, *Clem.* 1. §. *non rigorem, de iudic.* Honded. *conſ.* 87. *n.* 41. *lib.* 1. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.* 4. *à num.* 102. Maſcard. *de probat. concluſ.* 869. *n.* 31. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignor. inſpect.* 81 *n.* 9. *cum ſeqq.* Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *lit. I, n.* 167.

12 *In gradu prohibito.*] Ex his verbis colligunt Ioan. Lup. *in tract. de Matrim. p.* 2. *num.* 9. & 19. Cephal. *conſ.* 503. *à n.* 18. & alij de quibus ſtatim referendi, text. in præſenti procedere ſolùm quando Matrimonium nullum fuit propter impedimentum conſanguinitatis, itavt ſi ob aliud nullum fuerit, licèt clandeſtinè fiat, reſoluunt filios eſſe legitimos ſi parentes fuerint in bona fide; mouentur quia text. in præcitatis verbis reſtrictè loquitur de contrahẽtibus, in gradu prohibito, quæ verba conueniunt ſolũmodo impedimẽto conſanguinitatis, vel affinitatis, & conſequenter ad alios caſus trahi non poteſt deciſio illa, quæ nouam inducit præſumptionẽ odij pleniſſimã contra filios innocentes propter copulam parentum clandeſtinè contrahentiũ, ideóque non amplianda, ſed reſtringenda eſt ad caſum expreſſum, ex *reg. odia, de regul. iur. lib.* 6. *cap. pœna de pœnit. diſt.* 1. cum ſimilibus, ſequitur nouè Baſil. Pont. *de impedim. Matrim. c.* 26. §. 7. *verſ. ſecundò.*

Quo tamen fundamento non obſtante contrariam 13
ſententiam ſequuntur Doctores communiter, reſoluentes huius text. deciſionem procedere tam in impedimento conſanguinitatis, quam in alio quocunque dirimente, Hoſt. Innoc. Butr. Anchar. Panorm. Alex. de Neuo, & alij communiter *hic*, vt teſtatur Cou. *ſponſ. p.* 2. *c.* 6. *in initio*, Ant. Gabr. *commun. lib.* 6 *tit. de legit. concl.* 4. *n.* 17. Maſcard. *concl.* 798. *n.* 6. Peregr. *de fideicom. art.* 24. *n.* 65. Sanch. *d. diſp.* 42. *n.* 4. Azor. *inſtit. mor. p.* 2. *lib.* 2. *c.* 13. *q.* 9. Sayr. *de cenſ. lib.* 6. *c.* 10. *n.* 31. Probatur, quia deciſio huius text. pœnalis videatur, in fauorem tamen animæ condita eſt ad coërcendum peccatum eorum, qui contra Canonica inſtituta Matrimonium audent contrahere, & inſuper clam contrahendo ignorantiam affectant, ſubindéque non reſtringenda, ſed magis amplianda eſt, iuxta doctrinam gloſ. *verbo alios, in cap. ſciant cuncti, de elect. lib.* 6. recepta ex multis, de quibus Tiraq. *pia cauſa, priuil.* 161. & pluribus, de quibus Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 39. *n.* 2. & *lib.* 3. *diſp.* 1. *n.* 8. Sed meliùs confirmabis ſi aduertas non eſſe neceſſarium hoc caſu recurrere ad interpretationem extenſiuã, cùm cõſtet ex verbis expreſsè huius text. non limitatiuè agere de Matrimonio nullo ob impedimẽtum conſanguinitatis, ſed generaliter de quocunque alio, quod dirimat Matrimonium: oſtenditur quia hic §. refert ſe ad principium text. ibi: *Huiuſmodi clandeſtina, vel interdicta*, id eſt, hæc de quibus *ſupr. in princ.* dixerat: conſtat autem in principio de omnibus aliis impedimentis egiſſe, quamvis enim in exordio locutus ſit de contrahentibus, in gradu prohibito, deinde deciſionem concipit per verba generalia, ibi: *Qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat.* & clarius ibi: *Inueſtigent vtrùm aliquod impedimentum obſtat*, quare prædicta verba §. ſequẽtia, ibi, *huiuſmodi*, &c. in toto rigore, abſque alia extenſione referri debent ad Matrimonia clandeſtina, & *interdicta*, & inualida propter conſanguinitatem, vel aliud quodcunque impedimentum dirimens, vt manifeſtè deducitur ex *cap. ex tenore, qui filij ſunt legit.* vbi non de conſanguinitatis impedimento agebat text. ſed de coniugato, qui mulierem ignaram duxit, & tamen requiri ad hoc vt filij ſint legitimi, quod publicè, & in facie Eccleſiæ cum ea contraxerit, apertè oſtendens illegitimam eſſe prolem, ſi etiam in eo caſu clandeſtine Matrimonium eſſet contractum, vt ibi notarunt omnes.

In gloſſ. *Clandeſtina la* 2. ibi, *ſcilicet non præmiſſa* 14
denuntiatione. Notatur ad hoc, quòd Matrimonium denuntiationibus omiſſis celebratum dicitur clandeſtinũ quoad pœnas incurrendas, vt per Maiol. *de irreg. lib.* 3. *c.* 25. *n.* 12. *verſ. clandeſtinum*, Menoch. *conſ.* 69. *n.* 70. Gatier. *pract. lib.* 2. *q.* 4. *n.* 9. *in fin.* Segura Deualos *in direct. iudicũ, p.* 2. *c.* 15. *n.* 30. & *ſeqq.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 16. *à n.* 23. Sanch. *de Matrim. lib.* 5. *diſp.* 1. *n.* 7. vbi probat ex hoc text. & *n.* 10. idem tenet quamvis Matrimonium ſciente maiore viciniæ parte celebretur.

In gloſſ. *Si ambo*, ibi, *ſed quid ſi vnus ſcit*, &c. Nota- 15
tur ad hoc, quòd filij ex Matrimonio nullo concepti quoad omnia cenſentur legitimi propter bonam fidem vnius ex parentibus, vt per Couar. *de ſponſ. p.* 2. *cap.* 8.

c.8.§.1.*n.*2. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtam. lib.6. p.1. verbo vxorem, num.4.* Gregor. *l.3.tit.3.p.4.* Auendan. *l.6. Tauri, gloſſ.1.* Gutier. *lib.3 practic. q.79. num.4.* Doen.*reg.150. limit.2. verſ.contraria.* Gom.*tom.1.var. c.6.num.36.* Xuar. *in l. quoniam, ſuper declarat. legum regni, limit.12.n.4.* Cott.*in memoral. verbo Epiſcopalis dignitas.*

§. Sanè.

Parochialis Sacerdos qui Matrimonia interdicta, vel clandeſtina prohibere contempſerit, & quilibet Clericus etiam Regularis qui interfuit, per triennium à beneficio ſuſpenduntur, & ſi culpa exegerit etiam grauiùs punientur. Contrahentibus autem contra hanc formam pœnitentia eſt imponenda, & qui obtulit impedimentum malitioſè, canonicè puniri debet. Colligunt Doctores in principio text. citati, & plenè declarat Sanch. *de Matrim. lib.3. diſput. 48. à princ.*

16 *Qui eis præſumpſerit intereſſe.*] Ergo non comprehendit Parochum ob licentiam conceſſam alij Sacerdoti aſſiſtendi, ſi aſſiſtat Matrimonio clandeſtino, latè Sanch.*d.lib.3. diſput.49.* Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſp.11. de ſuſpenſione, c.5. verſ. ſecunda principalis quæſtio.* Ego ipſe *d.alleg.32.n.163.* Nec comprehendit parochum alienum, vel Sacerdotem, qui non eſt Parochus, dantem licentiam aſſiſtendi alij Sacerdoti; quia pœna ſuſpenſionis triennalis hic comminata comprehendit proprium Parochum non impedientem clandeſtina Matrimonia; hic autem qui prædictam licentiam dedit, non erat proprius Parochus horum qui contraxerunt, ita Sanch. *d.lib.3.diſp.49.n.1.* vbi ſubdit, nec talem ſuſpenſum eſſe per Concil.Trid.*ſeſſ.24. de reform. Matrim. c.1.* quia ſolum ſuſpendit Parochum, vel alium Sacerdotem coniungentem vel benedicentem alienos Parochianos, & non exprimit dantem licentiam, vel mandantem, aut conſulentem, & *n.3.* reſoluit quod ſi proprius Parochus det licentiam non Sacerdoti aſſiſtendi Matrimonio, ſimiliter neutram ſuſpenſionem incurret, non huius text. cùm illud clandeſtinum Matrimonium ſit nullum, quia inualida eſt licentia conceſſa non Sacerdoti, vt dixi *d.alleg.32.n...* ac proinde per illud Matrimonium ſic inualide contractum non incurritur pœna clandeſtinatis iuxta opinionem eiuſdem Sanch *d.lib...diſp.2. ex n.2.* Non Tridentini, quia tantum ſuſpendit Parochum, vel alium Sacerdotem, qui ſine licentia proprij Parochi alienos Parochianos coniungit, ac illic nec Parochus coniungit alienos Parochianos, & ille coniungens non eſt Sacerdos, nec coniungit ſine licentia Parochi, item idem Sanch.*d.lib.3.diſp.49.n.3.* ſubiicit idem dicendum, ſi non Sacerdos abſque licentia proprij Parochi coniungeret aliquos Matrimonio, quia vtraque ſuſpenſio fertur in Parochum, vel alium Sacerdotem abſque licentia proprij aſſiſtentem, nomine autem Sacerdotis in materia pœnali, qualis eſt hæc, non comprehenduntur illi, qui Sacerdotes non ſunt.

17 *Per triennium*, &c.] Pœna hæc triennalis ſuſpenſionis impoſita Parocho aſſiſtenti Matrimonio clandeſtino non eſt ſublata per Concil. Trident. *in d.c.1.* in illis verbis, *inſuper Parochum*, &c. vt tenent plures citati per me *d. alleg. 32. n. 162.* Cuius tamen contrarium, imo ceſſare hodie hanc triennalem ſuſpenſionem per pœnam arbitrariam poſitam in Concil. Trid. tenent Matienz.*l.1.gloſſ.7.n.2.in fin.tit.1.lib.5.noua recop.* Sanch.*d.lib.3. diſp.48.num.3. cum ſeqq.* Gutier.*de*

18 *Matrim. c.75.n.14.* Si autem Parochus qui interfuit clandeſtino triennio ſuſpenſus, & eodem currente triennio iterum aſſiſtat, ſuſpenditur iterum triennio, hoc poſterius triennium incipit ſtatim à die ſententiæ iudicis illud inferentis, aut quando incurritur ipſo iure ſtatim à die commiſſi delicti, & ita confunditur cum priori tempore, niſi iudex in ſententia declararet, vt incipiat finito priori tempore. Ita Sanch. *d. lib. 3. diſp. 50.n.3.*

Ab officio.] Non tamen à beneficio, quia ſuſpenſum 19
ab officio, qui interfuit Matrimonio clandeſtino, non
eſſe ſuſpenſum à beneficio, quia in hoc text. ſolum
exprimitur ſuſpendendum eſſe ab officio, reſoluunt
Perez *l.1.verſ.in oppoſitum, tit.1.lib.5.Ordinam.pag.31.*
Gutier.*canon.lib.1.c.5.num..* Sanch.*d.lib 3.diſp.51.per
tot.* Mar. Alter. *d. c. 5. verſ. quartò dubitatur*, aduertit
tamen Sanch. *d. diſp. 51. num. 14. in fine*, poſſe iudicem
ſuſpendere ſimul à beneficio, quando culpæ grauitas
hoc poſtularet, per text. *in præſenti*, ibi: *Grauius
puniendus ſi culpa qualitas poſtulauerit.* Vtrùm au- 20
tem Epiſcopus in hac triennali ſuſpenſione diſpenſare
valeat? negatiuè reſpondent Sanch. *d. lib.3. diſp.52.*
Mar. Alter.*d.c.5. verſ.5.* & alij, quos refero ego ipſe
d.alleg.32.num.166. vbi *num.167.* hanc reſolutionem
amplio, vt nec etiam virtute decreti Concil. *ſeſſ.25.
de reform.c.6.* id ſibi permiſſum ſit, Baſil. Pont.*d.c.37.
num.11.*

Suſpendatur.] Intellige non ipſo iure, nam cùm hoc 21
verbum ſit futuri optatiui modi, reſpiciens actum ac
iudicis miniſterium, ideo importat ſententiam ferendam,
ex reſolutis per Tiraq.*in l. ſi vnquam, C.de reuoc.
donat. verbo reuertatur, num 39.* & per Monet. *de diſtribut.
quotid. p. 3. q. 7. num. 21.* quo fundamento in
his terminis, reſoluunt Sanch. *d. lib. 3. diſput. 48.
num.2.* Gutier. *d. c. 75. num.13.* Ego ipſe *d. alleg.32.
num. 161.*

Sed his qui taliter, &c. Collige ex text. contra- 22
hentibus omiſſis denuntiationibus condignam pœnitentiam
imponendam eſſe, ſed attento Concil. Trid.
ſeſſ.24. de reform. Matrim.c.1. ibi: *Sancta Synodus eos
arbitrio Ordinarij puniri præcipit*, illi ſolum arbitrio
Epiſcopi puniendi ſunt, qui contrahunt clam abſque
Parocho, vel alio Sacerdote, de eius licentia, aut
minori teſtium numero quàm duorum, ita Sanch. *d.
lib.3.diſp.46.n.6.* vbi ſubdit quòd ſi id Matrimonium
conſummauerint, cùm grauius delictum ſit, rigidior
debet eſſe pœna, & *n.8.* addit quòd licèt contra teſtes
nec hic nec alibi pœna imponatur, tamen cùm peccent
auctoritatem præſtando Matrimonio ab Eccleſia
interdicto condigna pœnitentia puniendi ſunt. Du- 23
bitari poteſt an pœnam triennalis ſuſpenſionis comminatam
in hoc text. incurrat Parochialis Sacerdos,
qui interſit Matrimonio valido, clandeſtino tamen ob
denuntiationum omiſſionem? in quo dubio videtur
reſpondendum affirmatiuè, quia hoc §. ſic dicitur: *Sanè
ſi Parochialis Sacerdos tales coniunctiones prohibere
neglexerit*, vbi verbum illud, *tales*, refertur ad nuptias,
de quibus §. præcedenti actum fuerat text. autem
egerat de clandeſtinis, vel interdictis coniugiis,
ibi: *Si quis verò huiuſmodi clandeſtina, vel interdicta
coniugia*, ponderando verbum illud, *huiuſmodi clandeſtina*,
quod referri debet ad principium text. qui præmiſerat
denuntiationes ante Matrimonium faciendas
eſſe, eo quòd Eccleſia deteſtetur Matrimonia clandeſtina;
ac proinde manifeſtè Matrimonium non præmiſſis
denuntiationibus celebratum appellat clandeſtinum,
quod etiam agnoſcunt Doctores citati *ſuprà*
ad gloſſ.*verbo clandeſtina, la 2.n.14.* Quare hanc partem
affirmatiuam tuentur Maiol. *de irregularit. lib. 3.
c. 25. num. 17.* & Sanch. *dict. lib.3. diſput.48. num.5.*
qui aduertit cùm Concilium Tridentinum in
hoc caſu nullam ſtatuat pœnam, ſtandum eſſe

pœnæ huius text. ac proinde talem parochum ſuſpendendum eſſe termino.

24 *Si quis autem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd falſa impedimenta denuntians, vt Matrimonium impediat, arbitraria pœna punitur, vt per Anch. *hic n.* 13. Menoch. *de arbitr. caſu* 453. *n.* 2. Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. c.* 15. §. 11. *n.* 6. quos refero ego ipſe *d. alleg.* 32. *n.* 24.

25 In gloſſ. *Malitiosè*, fin. Notatur ad hoc, quòd malitiosè fieri dicitur, quod iniuria fit dolo adhibito, cùm malitia ſit calumnia, vt per Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 20. *num.* 12.

De Sponſa duorum.

Tit. IV.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuat. titul. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi method. iuris Pontif.* Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barth. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Caniſ. *in ſum. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumm. Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium de præſenti contrahens ſucceſſiuè cum duabus, tenetur adhærere primæ, ſi autem primò contraxit per verba de futuro, deinde ſecundò per verba de præſenti, adhærere debet ſecundæ.*

2 *Matrimonium validum diſſoluit priora ſponſalia eo modo vt illo ſoluto nulla ea perficiendi obligatio ſuperſit.*

Cap. Duobus. I. *Auguſt.*

1 MVlier dans fidem pactionis, id eſt, promittens ſponſalia de futuro cum pacto, vt tunc eam cognoſcat, non debet aliam ducere, ſed ſi ducit, tenet Matrimonium, debet tamen de fide mentita pœnitentiam agere. Si verò dat fidem conſenſus, id eſt, ducit de præſenti, tenet Matrimonium, & ſi aliam ducit, non tenet cum ſecunda. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 38. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 573. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 4. *c.* 1.

2 Cùm Matrimonium fortius vinculum ſit, ſi illud validum fuit, nemini dubium eſt priora ſponſalia diſſoluere eo modo, ita vt ſoluto Matrimonio nulla illa perficiendi obligatio ſuperſit, vt per Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 245. *n.* 5. Azeued. *l.* 1. *n.* 13. *in fin. tit.* 1. *lib.* 5. *noua recop.* Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 23. *n.* 3. *& c.* 14. *n.* 2. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 48. *per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia illius, qui alterius ſponſam de præſenti ſibi accepit in vxorem, oſtenditur.*

2 *Pœna, quas incurrat ſciens vxorem adhuc viuere, & ducit ſecundam, remiſſiuè.*

4 *Carena quid dicatur, oſtenditur.*

Cap. Accepiſti. II.

COniugem alterius in vxorem ducens nunquam poterit eſſe eius legitima vxor, & debet quadraginta diebus ieiunare in pane, & aqua, & pœnitere per ſeptem annos. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 39. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 573. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. deſumitur ex Burchard. *lib.* 19. *c.* 5. *tit. de fornicat.* §. *recepiſti illam*, & refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 2. *c.* 2. 1

Quam alter ſibi deſponſatam habuerat.] Aduerte quòd ille, qui ſciens vxorem adhuc viuere, ducit ſecundam, præter peccatum mortale quinque pœnas incurrit, de quibus Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 74. 2

Et quadraginta dies in pane, &c.] Hæc pœnitentia in foro exteriori locum habet, nam in foro animæ Presbyter, qui audit confeſſionem ſecundùm ſuum arbitrium poterit eam modificare, ita Perez *l.* 3. *col.* 4. *verſ. punitur, pag.* 45. *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin.* 3

Cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas.] Non intelligas continuis, & per ſingulos dies, quaſi per omnes pœnitentia agi debeat, ſed per quoſdam in vnaquaque hebdomada, qui vulgò legitimè feriæ dicebantur, ſcilicet ſecunda, quarta, & ſexta, iuxta *cap. de illis, & ibi gloſſ.* 1. *q.* 3. Sot. *in* 4. *diſt.* 19. *q.* 2. *art.* 5. Couar. *lib.* 4. *var. c.* 20. *n.* 8.

In gloſſ. *Carenam.* Dicitur tempus quadraginta dierum in pane, & aqua cum ſeptem ſequentibus annis, & in literis Papalibus, vbi conceditur carena indulgentiæ, intelligitur tempus quadraginta dierum, & ſeptem annorum pœnitentiæ. Ita Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 85. *art.* 3. *verſ. pro explicatione.* Vide quæ dixi *ad cap. accuſaſti* 8. *n.* 3. *de accuſat.* 4

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de præſenti non diſſoluuntur per ſequens Matrimonium etiam carnali copula conſummatum.*

2 *Coniuges non poſſunt ſecundum Matrimonium contrahere exiſtente primo, etiam carnali copula non conſummato.*

3 *Verba*, ego accipio te in meam, *an ſint de eſſentia Sacramenti Matrimonij.*

4 *Verba in Matrimonio sũt ſaltẽ de neceſſitate præcepti.*

5 *Papa an poſſit ſtatuere vt Matrimonium ratum dirimatur per ſubſequens copula conſummatum, oſtenditur.*

Cap. Licèt. III. *Alex. III.*

MAtrimonium de præſenti non ſoluitur per alterum ſequutum, etiam cum copula, & cogi debet vir redire ad primam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex. 1

Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuiān. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.* 40. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 573. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.1. Decret. lib. 4. tit.4. c.3.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p.7. c.8.*

2 Collige ex text. coniuges non poſſe ſecundum Matrimonium contrahere exiſtente primo, etiam carnali copula minimè conſummato, vt per Couar. *de ſponſal. p.2. c.7. §.3. n.5.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.1. n.17.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib.31. n.72. in fin.*

3 *Ego accipio te in meam*, &c.] Hæc verba non eſſe de eſſentia Sacramenti reſoluunt Perez *in l.1. verſ. præterea neceſſarium eſt, tit.1. lib.5. ordinam. pag.39.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.43. art.1. dub.4. concl. fin. & q.45. art.5. puncto 3. ante primum dubium, concl.1. & in ſumm. p.1. de Sacram. Matrim. cap.1. concl.15. in fin.* Henriq. *in ſumm. lib.11. c.2. n.7.* Cenal. *commun. contra communes, q.604. n.53.* Cened. *pract. & canon. quæſt. lib.1. q.30. n.38.* Gutier. *de Matrim. c.69. n.3.* Et ad text. *in præſenti, & ad cap. ſi inter ſupr. de ſponſalib.* benè reſpondet Franciſc. Molin. *de ritu nupt. lib.1. comp.3. à num.74.* illa iura non aſſerere, certa, & diffinita ab Eccleſia verba fuiſſe præſcripta, quibus contrahentes ſe inuicem in Matrimonium copularent, ſed conſenſum debere volunt tantùm eos oſtendere, vel verbis illis: *Ego te in meam accipio*, &c. addit text. *in d.c. ſi inter*, vel alia verba conſenſum exprimentia de præſenti, & id ipſum dicit text. *in præſenti*, cùm antea dixiſſet conſuetis verbis cōſenſum contrahentes producere poſſe, & nouè Concil. Trid. *ſeſſ.24. de reform. Matrim. c.1.* ibi, vel aliis verbis iuxta receptum vniuſcuiuſque prouinciæ ritum, &c.

4 *Verbis conſuetis.*] Notatur ad hoc, quòd verba in Matrimonio ſunt ſaltem de neceſſitate præcepti, vide Petr. de Ledeſm. *d.q.45. art.2. concl.1.* Fr. Emman *in ſūma. tom.1. c.216. n.5.* Henriq. *d.c.2. n.6.* Sanch. *de Matrim. lib.1. diſp.31. n.9.* vbi *n.10.* tenet nullum de hoc eſſe Eccleſiæ præceptum, ſed tantùm eſſe venialem culpam, non exprimere verbis, ſed ſolum ſignis conſenſum.

5 *Quamvis aliter*, &c.] Notatur ad hoc, quòd poteſt Papa ſtatuere vt Matrimonium ratum dirimatur per ſubſequentē copulam conſummatum, vt per Hoſt. *in c. fin. verb. volumus, infra hoc tit.* vbi Card. *in fin.* Abb. *n.5.* & Henric. *n.4. cum ſeqq.* Metina *lib.5. de ſacrorum hominum continentia, c.87.* Sed verius eſt non poſſe, ſic Cou. *d.c.7. §.4. n.15.* Gutier. *canonic. lib.1. c.17. n.22.* Matienſ. *in rubr. tit.1. gloſſ.1. n.76. lib.5. nouæ recop.* Sanch. *d. lib.2. diſp.14. n.4.* vbi cum Couar. *d.n.15.* reſpondet ad hunc text. ea ſcilicet iudicia Summorum Pontificum non pertinere ad Canonum vniuerſalium inſtitutionem, ſed ad quarundam litium deciſionem, & eodem quaſi modo reſpōdet Azor. *inſtit. moral p.2. lib.5. c.4. q.3. verſ. tertio obiicitur*, vbi refert text. *in præſenti*, non dicere ſuos quoſdam Prædeceſſores definiſſe, ſed indicaſſe, & indicare idem eſt quod ſentire, & non diffinire.

SVMMARIVM

1 *Appellanti in cauſa Matrimoniali interdici debet ne aliud Matrimonium contrahat lite pendente, & ſi contraxerit, debet ſeparari.*

2 *Matrimonium initum contra interdictum Eccleſiæ an ſit nullum?*

Cap. Tua fraternitas. IV.

1 APpellans ad Sedem Apoſtolicam in cauſa Matrimoniali de præſenti ante ſententiam, & cognitionem illius, eſt publicè interdicendus, nec ante deciſionem cauſæ, aliam ducere poteſt, & ſi ducere præſumpſerit, tale Matrimonium eſt irritandum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cojac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.140.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.573.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.1. Decretal. lib.4. tit.4. c.5.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p.50. c.41.*

Et ſi contra interdictum Eccleſiæ, &c.] Notatur ad hoc, quòd Matrimonium initum contra interdictum Eccleſiæ eſt nullum, vt per citatos à Sanch. *de Matrim. lib.3. diſp.2. à princ.* Sed pro veritate, vide quæ *ſuprà* dixi *ad c. penult. de deſponſatione impuberum.* 2

SVMMARIVM.

1 *Contrahens de præſenti cum duabus primam deſponſatam debet habere in vxorem.*

2 *Matrimonium à filiis contractum abſque conſenſu parentum validum eſt.*

3 *Conſuetudo etiam improba inducit probabile dubium & excuſat à pœna.*

4 *Sponſus, & ſponſa per concubitum ſe ſibi inuicem tradunt.*

Cap. Tuas dudum. V. & fin.

COntrahens de præſenti cum vna, & ante copulam contrahens cum alia, primam deſponſatam debet habere in vxorem, quia ſolus conſenſus ſine copula ſufficit, nec valet conſuetudo in contrarium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.41.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.574.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.1. Decretal. lib.4. tit.3. cap. vnic.* 1

Ad materiam huius text. faciunt quæ dixi *ad cap. licet 3. ſuprà hoc tit.* & pro concordia huius text. & regulæ *l. quoties, C. de rei vendicat.* dixi *ad cap. ſi inter, de ſponſalibus*, & quòd validum ſit Matrimonium à filiis contractum abſque parentum conſenſu, nec ab ipſis parentibus irritari poſſit, dixi *ad c.1. ſup. de deſponſat. impuber.* 2

Collige ex text. nullam conſuetudinem etiamſi ſcandalum oriatur; vires habere ad diſſoluendum Matrimonium ſemel legitimè initum, cùm ſit vinculum iuris naturalis, & diuini, vt per Syluest. *verbo Matrimonium 2. q.3.* Bruocl. *de ſponſ. concl.20. n.8.* Sanch. *de Matrim. lib.7. diſp.4 n.2.* 3

Ne verò turpis ſit, &c.] Notatur ad hoc, quòd conſuetudo etiam improba inducit probabile dubium, & excuſat à pœna, vt per Roch. *in c. fin. ſupr. de conſuetudine ſect.1. n.2. & 3.* Baptiſta *in repetl. ſi quando à n.15. C. vnde vi*, Couar. *de ſponſ. p.2. c.7. §.3. n.5.* Tiraq. *de pœnis temperand. cauſa 42. à princ.* 4

In gloſſ. *Cognouiſſet* 1. ibi, *poſſeſſio*, &c. Notatur ad hoc, quòd per concubitum ſponſus, & ſponſa ſe ſibi inuicem tradunt, vt per Tiraq. *de retract. conuent. ad fin. tit. n.77.* 5

De Conditionibus appoſitis in Deſponſatione, & aliis Contractibus.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Conditio definitur vt ſit euentus futurus, in quem diſpoſitio ſuſpenditur, vel melius vt ſit qualitas diſpoſitioni adiecta, aut inhærens, quæ in dubium euentum futurum ſuſpendit, ſeu diſſoluit.*
3 *Conditiones in quinque ſpecies diuiduntur, aliæ enim ſunt poſſibiles, & honeſtæ, aliæ impoſſibiles, aliæ difficiles, aliæ contra ſubſtantiam, aliæ turpes, & ſingulæ declarantur.*
4 *Impoſſibilium conditionum tres ſunt ſpecies, aliæ impoſſibiles, aliæ difficiles, aliæ turpes, & declarantur ſingulæ ſpecies.*
5 *Impoſſibiles conditiones, quas poſſibiles partes credebant, quam vim habeant, oſtenditur.*
6 *Conditiones natura impoſſibiles, & difficiles, quam vim habeant, oſtenditur.*

1 SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Ceued. *collect.* 85. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris Pontif. ſub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Ranchin. *in continuatione tit. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Lancel. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. pag.* 352. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

2 *Conditionibus.*] Conditio definitur vt ſit euentus futurus in quem diſpoſitio ſuſpenditur, ſecundùm Bart. communiter receptum *in l.* 1. *n.* 1. *ff. de condit. & demonſtr.* ſequitur Socin. *in rubr. ff. eod. tit.* Doct. *in l. cùm ad præſens, ff. ſi certum petatur.* Aliter verò definit Alciat. *in l. debitori, n.* 2. *ff. de pactis,* ſecundùm verbi etymologiam, vt ſit qualitas, qua res condi, id eſt, fieri actum eſt; atque ideo pactum, modum, tenorem, & conditiones de præſenti, ſeu præterito eſſe veras conditiones contendit ipſe *in d. l. cùm ad præſens.* Sed nec Alciat. audiendus eſt, quia grammaticè agit: in iure enim conditio non eſt quævis qualitas, ſed illa quæ in euentum futurum rem confert: nec etiam exacta eſt Bart. definitio, primò quia comprehendit diem certum, in quem ſaltem quoad effectum ſuſpenditur diſpoſitio *l. cedere diem, ff. de verb. ſignif.* Inſuper conditiones neceſſarias, quas Iuriſconſulti negant eſſe proprias conditiones *in l. illa,* §. *vlt. ff. de verb. oblig. l. ſi pupillus,* §. *qui ſub conditione, ff. de nouat.* fatetur idem Bart. *vbi ſupr.* Rip. *in l. hac verba, n.* 1 *ff. de legat.* 1. Coſt. *in cap. ſi pater, p.* 3. *verb. verbis, num.* 2. Et poſtremò Bart. definitio non comprehendit conditiones reſolutiuas, quæ propriè conditiones ſunt, iuxta text. *in l.* 2. *ff. de in diem adiect.* licèt Bald. *in rubr. C. de inſtitut.* exiſtimet illam tantùm eſſe propriè conditionem, quæ à principio impedit originem actus. Quamobrem ex ſententia Card. *in cap. verum, n.* 7. *inf. hoc tit.* quem ſequitur Abb. *in rubr. huius tit.* Socin. *vbi ſupr. ad fin.* definienda eſt conditio, vt ſit qualitas diſpoſitioni adiecta, vel inhærens, quæ in dubium euentum futurum ſuſpendit, aut diſſoluit: continet enim omnia neceſſaria requiſita, ſcilicet conditiones reſolutiuas, & ſuſpenſiuas, expreſſas, & tacitas, & quæ inſunt à iure: inſuper, & declarat conditionis ſubſtantiam in eo eſſe vt contineat euentum dubium, & futurum, certum vel præteritum, aut præſens excludat, iuxta *l. itaque* 39. *ff. ſi certum pet.* recipit autem vtplurimum tripartitam diuiſionem, ex *l. in facto* 59. *ff. de condit. & demonſtrat.*

Omnes autem conditiones in quinque ſpecies diuiduntur, aliæ enim ſunt poſſibiles, & honeſtæ, aliæ impoſſibiles, aliæ difficiles, quæ fermè impoſſibilibus comparantur, aliæ contra ſubſtantiam, aliæ turpes. 3
Poſſibiles, & honeſtæ ſunt illæ, quæ vel per caſum, vel per poteſtatem impleri debent, vel per vtrumque poſſunt, & ſolent exiſtere, vt ſi nauis ex Aſia venerit, ſi nupſeris Titio, ſi centum dederis, ſi pater voluerit, & de his agit totus ferè *tit. ff. de condit. appoſ. & cap. ſuper eo, cap. per tuas, hoc tit.* Impoſſibiles verò ſunt illæ, quæ per rerum naturam non poſſunt exiſtere, quamvis per diuinam potentiam poſſint, vt ſi cœlum tetigeris, ſi montem tranſtuleris. Conditiones verò contra ſubſtantiam ſunt illæ, quæ ſubſtantiam ipſius actus, aut expreſsè offendunt, aut opponuntur alicui rei, quæ in ipſa ſubſtantia eſſentialiter includitur, vt, contraho tecum ſi obligatus non maneo, inſtituo te hæredem, vt ſuccedere non poſſis, quarum exempla habentur *in l. ſi is, qui hæres, ff. de hæred. inſtit. in l. ſub hac, ff. de actionib.* Conditiones difficiles ſunt illæ, quæ cùm per rerum naturam poſſint exiſtere, ſunt tamen partim impoſſibiles, vt ſi montem aureum dederis, vel ſi pauper homo ad ingentem pecuniæ quantitatem obligetur. Conditiones verò turpes ſunt, quæ cùm per rerum naturam de facto poſſint exiſtere, & non opponantur ſubſtantiæ actus, per leges tamen diuinas, aut humanas ſine culpa impleri non poſſunt, vt ſi hominem occideris, ſi furtum feceris, quæ aliquando ſolent impoſſibiles de iure appellari, vt *in cap. vlt. infr. hoc tit.* Conditiones poſſibiles, & honeſtæ non improbantur, ſed ſuſpendunt quouſque adimpleantur, vel aliter remittantur, iuxta text. *in d. c. ſuper eo, cum ſeq.* quod in aliis etiam diſpoſitionibus procedit. Conditiones impoſſibiles, vel turpes licèt alios contractus vitient, ex *l. non ſolum, ff. de actionib.* ab vltimis tamen voluntatibus, & à Matrimonio reiiciuntur, *l.* 3. *l. non dubitamus ff. de condit. & demonſtr. cap. ſolet, cum ſeq.* 32. *q.* 2. *d. cap. vlt.* Conditiones contra ſubſtantiam omnes actus vitiant, *l. per ſeruum* 14. §. 1. *ff. de vſu, & habit. l. pacta conuenta* 73. *ff. de contrahenda, l.* 1. *ff. de adim. leg. ſtipulatio* 17. *ff. de verb. oblig. d. cap. vlt. in princ.*

Quamvis Bart. & communiter Doct. *in l.* 1. *ff. de condit. inſtit.* ſoleant impoſſibilium conditionum quatuor ſpecies conſtituere, ſcilicet natura, iure, perplexitate, & facto; verius tamen aliter diſtinguendum eſt, vt ſcilicet dicamus alias eſſe impoſſibiles, alias difficiles, alias turpes. Impoſſibiles ſunt in duplici differentia, aliæ enim ſunt natura, & per ſe, ſeu abſolutè tales, de quibus *in* §. *ſi impoſſibilis, Inſtit. de inutil. ſtipul.* quas Doctores noſtri generaliter impoſſibiles appellant. Aliæ verò ſunt impoſſibiles per ſuppoſitionem, quas Doctores vocant in ſpe, cùm ſcilicet aliquo ſuppoſito ſequitur aliquid impoſſibile, vt ſi nauis ex Aſia venerit hoc anno, quæ vel ab Indis profecta non eſt, vel medio facta itinere, ſi Titius viuit, qui mortuus iam erat, de quibus *in l. media* 6. §. *ſi ſeruos, in fin. de condit. & demonſtr. l. ſi Mæuia* 45. *ff. de hæred. inſtit.* 4

inſtit. Conditiones verò difficiles ſunt illæ, quæ cùm impleri poſſunt per rerum naturam, nec aliquo ſuppoſito ſunt impoſſibiles, non poſſunt ab eo præſtari, cui iniunguntur per ſe, vel per alios, ita vt penè impoſſibiles videantur illis, quas Doctores impoſſibiles de facto dicunt, & de his agit text. *in l. cùm hæres* 4. §. 1. *ff. de ſtatuliber. l. Arethuſa* 15. *ad fin. ff. de ſtatu homin.* Turpes tandem conditiones illæ ſunt, quæ cùm facto præſtari poſſint, & ſubſtantiæ non repugnent, diuinis tamen, aut humanis legibus, aut bonis moribus improbantur, vt ſi furtum feceris, ſi occideris, &c. de quibus *in l. conditiones* 9. *&* 12. *& in l. filius* 15. *ff. de condit. inſtit. & in l. non dubitamus* 9. *ff. de condit. & demonſtr.* Item has autem conditiones illud obſeruandum eſt diſcrimen quòd impoſſibilis conditio, quæ vel à natura, vel abſolutè talis eſt tam ab vltimis voluntatibus, quàm à Matrimonio reiicitur ſine controuerſia ex coniecturata voluntate diſponentium, *l. 3 ff. de condit. & demonſtr. §. impoſſibilis, Inſtit. de hæred. inſtit. d. cap. vlt.* quæ autem per ſuppoſitionem fuerit impoſſibilis, pariter vitiabit ſi diſponens impoſſibilitatis conſcius eam adiecerit, vt *in d. l. multa, & in d. l. ſi Mænia*, apertè probatur, quòd ſi poſſibilem credebat ob manifeſtum defectum voluntatis, diſpoſitio non vitiabitur, vt probat *l. ſeruo manumiſſo. ff. de condict. indeb.* iuxta communem interpretationem Doctorum *ibid.* quod ipſum docet Bart. *in d. l. 1. n. 5. ff. de cond. inſtit.* Imol. *ibid. n.* 11. quam tamen communem ſententiam poſt alios impugnat Coſt. *lib. 2. ſelect. c. 1.* cuius noua interpretatio manifeſtam vim infert verbis illius text. atque ideo cùm ratio oſtendat immeritò reiici conditionem quam diſponens probabiliter credebat poſſibilem, cùm eo animo appoſita videatur vt impleri debeat, nec aliter videatur iudicandum de voluntate partium, ſi in conditione verè poſſibili ac de impoſſibili quam poſſibilem credebat, text. verò *in d. l. ab omnibus* 107. §. *in teſtamento, ff. de legat.* 1. qui in contrarium adduci ſolet, cùm agat de patrimonio, & facto teſtatoris; rectè cum Bart. & communi *vbi ſuprà* intelligi poteſt vbi ignorantia nulla fuerit, vel aliter cum Iaſ. *in d. l. ſeruo*, & Aretin. *in l. impoſſibilis, ff. de verb. oblig.*

5 Ego verò circa has impoſſibiles conditiones, quas poſſibiles partes credebant, diſtinguendum puto, vt ſi talis ſit conditio, quam teſtator, vel qui Matrimonium contraxit, intelligeret non poſſe adimpleri, aliter diſpoſuiſſet, tunc vltima voluntas, & Matrimonium non valeant propter manifeſtum voluntatis defectum, vt ſi quis nauem ſuam mercibus onuſtam expectans mille alicui reliquiſſet ſub conditione, ſi nauis ſua ex Aſia veniret, vel Titium hæredem inſtitueret ſi nuberet ſorori, aut conſobrinæ quam maximè diligebat, vel Matrimonium contraxiſſet cum aliqua ſub conditione, ſi pater aut patruus, à quo honorem expectabat & dotem, viueret, vel ſi bona, quæ mulier alibi poſſidebat, extarent: in his caſibus ſi tempore perſonæ non viuebant, vel res non extabant, itavt impoſſibilis reddita fuiſſet conditio, idque diſponens ignorabat, proculdubio vitiatur diſpoſitio, quia coniectura voluntatis apertè ceſſat, & ſic Bart. ſententia & communis procedit, & interpretandus eſt text. *in d. l. ſeruo*, quoniam conditio libertatis ex eo teſtamento conſequendæ vtilitatem maximam teſtatoris continebat, ſin autem inanis eſſet conditionis euentus, nihilque vtilitatis, aut voluntatis diſponenti afferre poſſet, ignorantia impoſſibilitatis non vitiabit actum Matrimonij, aut vltimæ voluntatis, quia tunc nihilominus is, qui talem conditionem adiecit, etiamſi ſciret impleri non poſſe, ſic diſpoſuiſſet quia non creditur inani conditionis euentu commotus id feciſſe, & ſic procedit contraria ſententia, quæ res boni iudicis arbitrio relinquitur, qui conſiderata perſonarum qualitate, materia ſubiecta & aliis circumſtantiis rectè perpenſis vel ignorantiam impoſſibilitatis vitiare actum vel eſſe negligendam pronuntiabit.

Circa conditiones verò natura impoſſibiles inter ignorantes, & ſcientes non eſt diſtinguendum, tum quia in ipſis iuſta ignorantia non datur, tum etiam, quia iſtarum euentus inanis eſt. Porrò difficilis conditio, neque ab vltimis voluntatibus, nec à Matrimonio reiicitur, quia & ceſſat voluntatis coniectura, & illa dubia ac difficilis iuris interpretatio in vltimis voluntatibus & Matrimonio facta, cùm de impoſſibilibus conditionibus tantùm agat, non eſt ad difficiles trahenda, in quibus & ratio, & verba deficiunt, quod bene docet recepta *in d. §. impoſſibilis*, communis *in d. l. 1. ff. de condit. inſtit.* Coſta *ſelect. lib. 1. cap. 8. n.* 14. Menoch. *de arbitr. lib. 2. caſu* 89. *n.* 8. Molin. *de primog. lib. 2. c. 13. n.* 8. Vnde in his difficilibus conſtituendum eſt, quòd ſi ita ſint difficiles vt conſiderata qualitate perſonæ, cui iniunguntur, æquè pateat manifeſtè non poſſe per eum aliquo modo præſtari etiam ex amicorum auxilio, diſpoſitio ab initio non valeat, iuxta text. ſic intelligendum *in l. cum hæres*, §. 1. *ff. de ſtatulib.* Sin autem difficultas talis eſt, quam perſona, cui iniungitur per amicos, per fidem, atque æſtimationem ſuam poſſit adimplere, tunc non valebit à principio diſpoſitio, & expectabitur futurus euentus, vt ſi adimpleatur actus, valeat, ſi verò deficiat conditio, non valeat, iuxta text. *in l. Arethuſa, ff. de ſtatu hom. & in l. Stichum* 39. §. *ſi Stichus, ff. de ſtatulib.* Conditio verò impoſſibilis de iure, quæ propriè turpis appellari debet, indiſtinctè reiicitur in vltimis voluntatibus in pœnam adiicientis, in Matrimonio verò ex præſumpta voluntate, quæ omnia ſi non ex verbis, ex mente Doctorum colligi poſſunt, & Iuriſconſultorum auctoritate manifeſta ſunt. 6

SVMMARIVM.

1 *Conditionis turpis defectus in contractu Matrimonij appoſitæ non vitiat Matrimonium, ſed vitiatur.*
2 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Quicumque. I.

Ex Concil. Afric.

Conditionis nomine non debet frangi Matrimonium, ſed reiecta conditione deſponſatio irrefragabiliter teneatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 62. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 574. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 5. *c.* 1. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 6. *c.* 5. 1

Hunc text. intelligit ſi à principio reſolutiuè, vel poſt contractum ſuſpenſiuè conditiones ponantur. Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 62. *verſ. tertium.* Deinde intelligendus eſt quando coïtus interceſſit ante conditionis defectum ex quo à conditione receſſum eſt per ipſam copulam, & Matrimonium valet exploſa conditione, quia verba huius text. ibi, *eam relinquere voluerit*, præmittunt cohabitationem, & carnalem copulam, ita Conar. *de ſponſal. p. 2. c. 3. §. 1 n.* 13. 2

SVMMA

S V M M A R I V M.

1 *Seruus manumiſſus ea conditione vt fiat Monachus, & Monaſterio ſeruiat, aliàs in ſeruitutem redeat, manumittentis voluntatem cogitur obſeruare, ſi hoc acceptato Monachus factus ſit.*

2 *Declaratur text. in præſenti,* & n.3.

Cap. Cùm ſit, II. *Gregor.*

1 MAnumittens ſeruum ea conditione vt fiat Monachus in tali Monaſterio, aliàs redeat in ſeruitutem, debet ſeruari conditio, & voluntas manumittentis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Viu *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 43. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 574. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex D. Greg. *lib. 7. epiſt. 36. indict. 2. regiſtri,* & refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 5. c. 2.*

2 Difficilis eſt hic text. dum dicit duo mancipia fuiſſe manumiſſa ſub conditione vt Monachi fierent, cui quidem conditioni cùm alterum parere noluiſſet, reſpondet Pontifex cogendum eſſe, vt ſic manumittentis voluntas impleatur; & ex eo conſurgit difficultas, quia illa conditio circa ſpiritualia verſabatur, nempe circa Religionis ingreſſum, vnde videbatur non eſſe admittendam. Reiecto intellectu gloſſæ, Antonij, Abb. & aliorum probabilior eſt ille, quòd ſcilicet in ſpecie huius text. conditio, ſeu modus de ingrediendo Religionem adiectus libertati ideo non improbetur, quia pro ſubſtantia non requirebat partis acceptationem, quòd autem is modus non requirat partis acceptationem ex eo patet, nam adiectus fuit manumiſſioni proprij ſerui, ac proinde ſicut libertas data proprio ſeruo ſtatim ſuum habet effectum antequam à parte acceptetur, *l. 2. C. de manumiſſ. vindicta*, ita idem de modo adiecto omnino dicendum erit, *reg. acceſſorium, de reg. iuris in 6.* Cùm igitur modus ille de ingrediendo Religionem abſque partis acceptatione ſuam habeat vim, rectè, vt quantumcunque circa ſpiritualia verſetur, improbari non debeat, quia quando modus, ſeu conditio pro ſui ſubſtantia partis acceptationem non deſiderat quantumcunque ad inſtar conuentionis circa ſpiritualia adiiciatur, regulariter admittitur, quia hi modi, ſeu conditiones nullo iure in ſpiritualibus improbantur, iura enim de hoc agentia ſolùm prohibent pactiones, ſeu conuentiones text. *in cap. vlt. ſup. de pactis,* & de ratione conuentionis eſt vt actus abſque partis acceptatione non ſubſiſtat, *l. quamcunque gerimus 10. ff. de action. & oblig.* iuncta *l. 1. §. conuentiones, ff. de pactis,* vide Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimonia, c. 16. n. 13.*

3 Vel forſan melius verus huius text. ſenſus duobus propoſitis principiis conſtabit. Prius ſit nullam ſimoniam, vel eius ſpeciem dari poſſe, niſi vbi oneroſus contractus celebratur, vel non gratuita ſpiritualium datio, aut receptio fit, ſaltem ſecundùm figuram conuentionis, gratioſa autem, & liberalis donatio nullo iure poteſt improbari: patet hoc ex diffinitione ſimoniæ à noſtris & Theologis tradita, dum aiunt eſſe ſtudioſam voluntatem emendi, &c. & nomine emptionis omnem contractum oneroſum intelligunt, vt colligitur ex omnibus auctoritatibus à Gratiano congeſtis *1. q. 1. per totam,* & apertiùs ex *c. ſuper eo, ad fin. de tranſact.* quo loco gratis, & amicabiliter componere in ſpiritualibus culpa non eſt. Poſterius eſt donationem libertatis, vel alterius rei ſub modo, ſeu conditione facta, vel ob cauſam in duplici eſſe differentia; aliquando enim modus, cauſa, & conditio in fauorem donatoris, aut tertij adiiciuntur, aliquando ipſius donatarij recipientis in vtilitatem continent, provt contingit cùm alicui pecunia datur, vt domum ſibi ædificet, & prædium ſuum melius facit. Priori caſu conditio, aut modus, vel cauſa efficiunt, vt donatio illa iam non ſit propria & liberalis, ſed magis oneroſi contractus naturam accipiat, vt docet Paul. *in l. 1. n. 2. ff. de donation.* Roger. *in l. Modeſtinus, n. 32. ff. eod.* Tiraq. qui alios refert, *in l. ſi vnquam, verbo donatione, n. 145.* Poſteriori caſu conditio, modus, & cauſa non efficiunt quominus omnino gratuita, & liberalis donatio fiat, vt colligitur ex *d. l. 1.* & præcitati DD. verum affirmant. His ſuppoſitis dicendum eſt text. *in præſenti, & in cap. eo libentius, de ſeruis non ordin.* donationem libertatis ſub modo ſpirituali ſine vitio carere, quia ex omni parte erat liberalis, nam & libertas data, & Religionis, ordiniſve conditio ſolius recipientis fauorem continebat principaliter, atque ideo meritò Romani Pontifices rem *quaſi* perſpicuam ſtatuerunt, quinimò dicendum non ſolùm libertatem, ſed pecuniam ſub eo modo rectè dari, idque quotidie fit dum virginibus legata, aut donationes fiunt ſub conditione Religionis, & aliquibus bona relinquuntur ſi Clerici fiant, quod in terminis probat Bald. *in auth. cui relictum, C. de indicta viduit. tol.* & ibi Paul. & Iaſ. *n. 4.* Coſta *in l. cùm tale, §. ſi arbitratu, limit. 3. ff. de condit. & demonſtr.* quo pacto etiam intelliges hæretico, & infideli rectè dari, vt conuertatur. Nec his obſtat argumentum ex *cap. quam pio 1. q. 2.* reſpondetur enim *in eo text.* conditionem, vel pactum non gratuitum fuiſſe, qua is, qui temporalia dabat, ſponſalia recipiebat, ſic etiam factum eſt *in c. tua nos, de ſimonia.*

S V M M A R I V M.

1 *Iurans aliquam in vxorem accipere ſi centum ſibi donauerit, illis non datis recipere non tenetur, niſi poſtea purè conſenſerit, vel eam cognouerit.*

2 *Conditio poſſibilis, & honeſta de futuro ſuſpendit contractum Matrimonij vt nullo modo valeat dum conditio non adimpletur.*

3 *Intellige ſi conditio adiiciatur in ipſo actu contrahendi Matrimonium, ſecus ſi ex interuallo.*

4 *Sponſa ſi promittat ſponſo aliquid in dotem, non tenetur ſponſus cum ea contrahere, niſi id ſibi daretur, quid verò ſi vir promittat vxori, vide ibi.*

5 *Sponſalia de futuro contracta cum conditione per copulam carnalem tranſeunt in Matrimonium recedente conditione; quid verò attento iure Concil. Trident. oſtenditur.*

Cap. De illis. III.

Alex. III.

1 IVrans dicendo, Ego te in vxorem accipiam ſi centum dederis, ſi non dederit centum non tenetur eam accipere niſi conſenſus de præſenti, ſeu carnalis commixtio interceſſiſſet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 43. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 574. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 5. c. 4.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 6. c. 12.*

Reus

2 *Reus periurij non habebitur.*] Notatur ad hoc, quòd conditio poſſibilis, & honeſta de futuro ſuſpendit contractum Matrimonij, vt nullo modo valeat dum conditio non impletur, vide *l. 3. tit. 4. partita 4.* vbi Gregor. *verbo caſar*, Couar. *de ſponſal.p.2.c.3. in initio, n.2.* Nauar. *in man.c.22.n.61.* Syluest. *verbo Matrimonium à n.1.* Candelab. aureum *tit. de Matrim.p.1.n.53.* Spino *in ſpec.teſtam.gloſſ.15.princ.n.63.* Franc. Molin. *de ritu nupt.lib.1.comparat.16.n.5.* Sanch. *de Matrim.*
3 *lib.5.diſp.6. in princ.* Intellige ſi conditio adiiciatur in
ipſo actu contrahendi Matrimonium, ſecus ſi ex interuallo, vt per Couar. *d.cap.3.§.1.n.8.* Sanch. *d.diſp.6. n.3.* Gutier. *de Matrim.c.81.n.3.*

4 *Si tantum mihi donaueris.*] Notatur ad hoc, quòd ſi ſponſa promittat aliquid in dotem ſponſo, non tenetur ſponſus cum ea contrahere, niſi id ſibi daretur, vt per Couar. *de ſponſal p.1.c.4.n.4.& p.2.c.3.§.3.n.2.* Et ideo text. hic dum decidit initam promiſſionem mulieri factam de accipiendo eam in vxorem ſub conditione ſi centum daret, valere, ex eo procedit, quia in hac promiſſione ceſſat turpitudinis præſumptio, tum quia vir promittit fœminæ Matrimonium ſi centum ſibi dederit, intelligitur cauſa dotis, & in dubio non præſumitur libidinis cauſa, ſed honeſta, ac proinde cauſam iuſtam ſubeſſe promittendi. Si verò vir promittat vxori, tunc præſumitur libidinis cauſa, niſi vir ſit ignobilior, aut ſenior, & ita vxori promittat in iuuentutis, aut nobilitatis compenſationem, & hoc caſu procedit text. *in l. ſi ita ſtipulatus fuero 97.§. ſi tibi nupſero, ff. de verb. oblig.* neceſſariò intelligendus quoties promiſſio quantitatis lucri gratia principaliter fit, ita Couar. *d.c.3.§.3.n.1.& 2.* Palat. *in repetit.c.per veſtras, de donationibus inter virum & vxorem, notabili tertio, §.21.n.1.& 2.* Franc. Molin. *d.compar.16.n.101.& 102.* Sanch. *de Matrim.lib.1.diſp.33.n.4.* vbi dicit non obſtare huic diſpoſitioni prædicta text. verba, cùm dotis gratia largitum non cenſeatur donatum, ſed ad onera Matrimonij ſuſtinenda detur, ex *l. pro oneribus, C. de iure dotium*; quia reſpondet, verbum, *donaueris*, non vſurpari hîc in rigoroſa ſignificatione, ſed pro eo quod eſt dare ex aliqua cauſa, vt conſtat, quia ea donatio deducta eſt in pactum, & conditionem Matrimonij contrahendi, ergo non fuit gratuita.

5 *Aut carnalis ſit inter eos, &c.*] Notatur ad hoc, quòd ſponſalia de futuro contracta cum conditione per copulam carnalem tranſeunt in Matrimonium recedente conditione, vt per Palat. *in repet.rubr.§.4.n.1.* Sanch. *de Matrim.lib.1.diſp.26.num.8.* Menoch. *de præſumpt. lib.3.q.1.n.80.& 81.* vbi etiam quòd hæc præſumptio eſt iuris, & de iure, & ſolùm inducitur per copulam carnalem ſubſecutam, non autem per alios actus, putà per amplexus, oſcula, & alia ſimilia. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. p.2. n.108.* vbi etiam dicit quòd non erit idem ſi copula præceſſerit Matrimonium. Hodie verò cùm Matrimonia præſumpta ceſſauerint per Concil. Trid. *ſeſſ.24 de reform. Matrim. c.1.* vt aſſerunt citati DD. per me *in c.30.n.3. ſuprà de ſponſalib.* huius text. diſpoſitio iam non procedit, vt tenet Perez *l.1. gloſſ.5.pag.41.verſ.2.tit.1.lib.5.Ordinam.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio modalis facta Eccleſiæ, vel pio loco, non poteſt reuocari, niſi expreſsè fuerit conuentum,* & n.2.

3 *Modus fauore Eccleſiæ præſumitur cauſa impulſiua, vel finalis, prout ipſi Eccleſiæ magis vtile fuerit.*

4 *Dominium rerum donatarum retrò confertur in donantem ſi in donatione appoſitum ſit pactum quod donatarius teneatur alere donatorem, & ille deficiat in eo.*

5 *Legis duplex prohibitio magis operatur, quàm ſimplex.*

7 *Delictum ſolius Prælati Eccleſiæ non nocet.*

8 *Iuramentum quando factum eſt in fauorem tertij cum aliqua conditione, niſi ea adimpleatur, iurans ad iuramentum ſeruandum non obligatur.*

9 *Donans in donatione facta Eccleſiæ poteſt eam legem apponere vt non liceat Eccleſiæ alienare, & ſi contra factum fuerit, poſſit eadem res ab eo reuocari.*

10 *Alienandi prohibitio hominis vbi concurrit cum prohibitione legis impedit dominij tranſlationem.*

11 *Donata Eccleſiæ cum conditione ne alienentur, an poſſint in caſu aliàs promiſſo abalienari, oſtenditur.*

Cap. Verùm. IV.

DOnans Eccleſiæ aliquid, v.g. prædium cum con- 1
ditione vt quid faciat, vel donet ſimpliciter, ſi
Eccleſia non facit, vel donat, non poteſt donator reuocare domum, niſi adiectum ſit in donatione, quod ſi pactum, vel modus non ſeruetur, poſſit reuocari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration.lib.4. iuris Pontif. pag.41.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.574.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.1. Decret.lib.4. tit.5.c.3.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p.29.c.3.*

Probat hic text. donationem modalem factam Ec- 2
cleſiæ, vel loco pio, non poſſe reuocari, niſi expreſsè
fuerit conuentum, vt per Socin. *reg.82. priuileg.60.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.93.n.43.* Nam fauore Eccleſiæ 3
ſemper modus præſumitur cauſa impulſiua, vt per Rip. *in l.fin.C. de reuoc.donat.q.52.n.173.* Couar. *lib.1.variar. c.14.n.6.* Surd. *de aliment.tit.1.q.48.num.70.* Et etiam fauore piæ cauſæ præſumitur cauſa finalis ſi ſit fauor, & commodum ipſius piæ cauſæ vt talis præſumatur, ſi verò è contra id tenderet ad odium, & incommodum ipſius piæ cauſæ, tunc contra præſumeretur non eſſe finalem, vt per Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, limit.1. 58.* vnde ex contractu innominato facto cum Eccleſia non poteſt agi contra eam conditionem ob cauſam, ſed ſolum præſcriptis verbis ad implementum contractus, Duen. *reg.110.limit.3.*

Notatur text. hic ad hoc quòd ſi in donatione ap- 4
poſitum ſit pactum, quòd donatarius teneatur alere
donatorem, & ille deficit in obſeruatione pacti, retro transfertur dominium rerum donatarum in donatorem, & ei datur vtilis rei vendicatio ſpeciali alimentorum fauore, vt per Rip. *in l. fin. q.38.num.129.C. de reuoc.donat.* Couar. *lib.1.var.c.14.n.4.* Laram *in l. ſi quis à liberis, §. verum, n.20.ff. de liber.agnoſc.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil.61.n.8.*

Notatur etiam ad hoc quòd duplex prohibitio, le- 5
gis ſcilicet, & hominis plus operatur, quàm ſimplex,
vt per Farinac. *in praxi crimin.p.1.q.25.n.37.* Menoch. *conſ.95.n.124.* Surd. *deciſ.254.n.35.*

Notatur etiam ad hoc, quòd poteſt quis facere donationem bonorum Monaſterio iam dotato atque fundato ſub conditione reſolutiua, quod obſeruarentur conditiones, vel res donatæ reſtituerentur, vt per Præpoſ. *hic num.6.col.4.in med. verſ. quintus eſt intellectus.* Abb. *in cap. cùm dilecti*, per illum text *num. 3. verſ. nota tertiò*, & *ibid.* Imol. *num.4. verſ. item poteſt notare.*
de

de donat. qui text. loquitur in puncto de conditionibus appoſitis in ſecunda donatione facta Eccleſiæ, quas ſupponit ſuſtineri tanquam à poſteriori donatione inſertas, Felin. *in cap. cùm venerabilis*, *n.39. verſ. nota tertiò*, *de except.* Lambertin. *de iurepatron. part.1. lib.1. quæſt.9. art.4. num.2. verſ. tertiò verò caſu*, Rip. *in l. fin. quæſt.38. n.132. C. de reuocand. don.* & fuit dictum *in Lucana bonorum 5. Decembris* 1603. coram bonæ mem. Cardin. Pamphilio, & *in Toletana iuriſpatronatus* 17. *Nouembris* 1628. coram R. D. meo Coccino Decano.

6 *Interpoſita conditione.*] Id eſt, interpoſito modo ex gloſſ. & Doct. *hic*, nam text. præſupponit donatum Eccleſiæ acquiri, & poſtea onus eſſe implendum, quo caſu cenſetur modus, & non conditio, quamvis conditio appelletur, *l. cùm tale* 71. §. 1. *ff. de cond. & demonſtr.* Nec nouum eſt modum conditionem appellari, vt patet ex *l. liberto* 21. §. *Lucius, ff. de annuis legatis*, *& l. Titio centum* 70. §. 1. & *ibi* notat Paul. *n.2. ff. de condit. & demonſtr. l. liberis* 106. *eod. tit. l. licet* 12. *ff. vt legatorum nomine caueatur.*

7 *Quod ea ceſſante*, &c.] Scilicet ſi id expreſſum fuerit ex mente omnium *hic*, facit *l. liberto* 21. §. *Lucius, ff. de annuis legatis*; vnde habet hic text. expreſſum de eo quod dubitat Socin. *in l. quibus diebus*, §. *fin. n.17. ff. de condit. & demonſtrat.* & inferas etiam in Eccleſia modum reſoluentem donationem eſſe obſeruandum, vt etiam inſinuat *cap. cum dilecti*, *de donat.* adeò quòd ſi ponatur pactum, vt modo non obſeruato, donator propria auctoritate rem recuperet, id pactum obſeruandum ſit, argum. *l.3. de pignoribus*, quod ita contra Innoc. *in cap. verum*, *in foro compet.* reſoluunt eſſe receptum Tiraquel. *de retractu conuent. ad fin. tit. n.14.* Hincl. *in l.1. C. de bonis matern. p.3. n.54. verſic. infertur* 21. Intellige autem hunc text. quando Prælatus cum capitulo modum non impleuerunt, aliàs enim delictum ſolius Prælati Eccleſiæ nocere non debet, iuxta *reg. delictum*, *de reg. iur. in 6.* cùm enim ex donatione facta ſub modo ſtatim ius quæratur, iuxta tradita per Bart *in l. quibus diebus*, §. *fin. n.1. ff. de condit. & demonſtrat.* in hoc iure iam quæſito Prælatus Eccleſiæ non potuit præiudicare, vt eleganter conſiderat Panorm. *in cap. breui*, *n.7. ſupr. de iureiur.* & in ſpecie ita explicant Cardin. *hic n.6.* & Socin. *in d. l. quibus diebus*, §. *fin. n.17.* quibus tamen addere debes id procedere quando Eccleſia conuentum habet, aliàs enim ſolus Prælatus poteſt Eccleſiæ præiudicare, iuxta traditionem gloſſ. *cap. potuit*, *ſuprà de locato*, & ita Felin. *in cap. verum, n.9. de foro compet.*

8 *Debeat reuocari.*] Notatur ad hoc, quòd quando iuramentum factum eſt in fauorem tertij cum aliqua conditione, niſi illa adimpleatur iurans ad iuramentum ſeruandum non obligatur, vt per Sayr. *in claui Regia*, *lib.5. c.8. n.5.*

9 In gloſſ. *Debeat reuocari.* Notatur ad hoc, quòd in donatione facta Eccleſiæ ea lex apponi poteſt à donante, vt non liceat Eccleſiæ alienare, & ſi contra factum fuerit, poſſit eadem res à donante reuocari, & ita etiam vt ne ob redemptionem quidem captiuorum, aut aliam neceſſariam cauſam ea res poſſit alienari, vt per Tiraquel. *de retract. conuent. ad fin. tit. num.15.*

10 Notatur ad hoc, quòd prohibitio alienandi hominis, vbi concurrit cum prohibitione legis, impedit dominij tranſlationem, nec poteſt fieri alienatio in caſibus aliàs iure communi permiſſis, vt per Surd. *deciſ.254. n.35.*

11 In ead. gloſſ. ibi, *Alij dicunt*, &c. Vult gloſſa veriorem eſſe eorum ſententiam, qui conſtituunt rem Eccleſiæ donatam cum conditione ne alienetur, non poſſe etiam in caſu aliàs permiſſo alienari, quantumcunque neceſſitas vrgens, ac ſubinde euidens vtilitas occurrat, & frequentiùs recepitur ex Alex. *in l. filiusfam.* §. *diui*, *n.1. ff. de legatis* 1. pro qua maximè vrget text. *in auth. de alienat. & emphyt.* §. *ſanctiſſimas*, & *ibi* gloſſ. notabilis *collat.9.* vrget etiam text. per locum à ſpeciali *in l. legatum*, *ff. de adminiſtr. rerum ad ciu.* Facit etiam, quia verba teſtatoris in relicto facto Eccleſiæ cum prohibitione de non alienando aliquid debent operari, iuxta *l. ſi quando* 109. *ff. de legatis* 1.

Verùm contrariam ſententiam, ſcilicet quòd ſaltem in ſubſidium, hoc eſt, ſi non ſint aliæ res, quas alienando poſſit ſatisfieri neceſſitati Eccleſiæ, tunc poterit res relicta Eccleſiæ cum prohibitione de non alienando, alienari, obſeruat poſt alios Ruin. *d.* §. *diui*, *col.4.* dicit receptam Cæpol. *in l.2. n.28. & ſeq. C. de vſucap. transf.* quam ſequuti ſunt antiquiores, vt refert gloſſ. *in Clem. 1. de rebus Eccleſ.* & recentiores, quos congerit Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alien. q.19. à n.1. cum ſeqq.* Ex quibus ſaltem illud colligitur, magis ſcilicet adſtringere alienationis prohibitionem inductam ab homine, quàm inductam à lege. 12

Ego tamen in hac controuerſia dicendum puto, quòd ſiue prohibitio alienationis fiat à lege, ſiue ab homine, in dubio legitimus adminiſtrator ſubſiſtente euidenti vtilitate rem poteſt alienare, obſeruat in ſpecie Aretin. *conſil.25. n.5.* Claud. *d.* §. *diui*, *col.3.* Bald. *in auth. res quæ, n.23. C. communia de leg.* Redoan. *vbi ſupr.* etenim cum alienatio in hac ſpecie prohibita non cenſeatur, ſed potiùs ex mente prohibentis permiſſa, neque defectus intentionis poſſit conſiderari, ratione cuius ſpeciale mandatum requiritur, iuxta text. *in l. procurator. ff. de procurat. l. tranſactionis*, *C. de tranſact.* gloſſ. recepta *verbo mandato, in cap. qui ad agendam, de procurat. lib.6.* rectè fit, vt ſi aliàs ritè celebretur, hoc eſt, obſeruatis ſolemnitatibus iure requiſitis, valida ſit, iuuat reg. *c. peruenit in 2. de iureiur. & in c ſcriptura, de voto.* Inſuper reg. gloſſ. receptæ *in l. tale pactum*, §. *fin. ff. de pactis*, ſcilicet, id quod diſponens veriſimiliter diſponeret, de eo cogitaſſet, debet pro diſpoſito haberi, quam in id expendit Molin. *de primog. lib.4. cap.4. n.6.* Nec obſtat reg. text. *in d.* §. *ſanctiſſimas*, reſpondetur enim in primis text. illum agere de alienatione neceſſaria ex cauſa pietatis, redemptionis ſcilicet captiuorum, quæ neceſſitas non dicitur prouenire ex pacto, ſeu debito prohibentis, qualis requiritur vt *alienatio* permittatur, iuxta text. *in d.* §. *diui*, *& in l. cum fidei*, *ff. de fideicom. libert.* obſeruat poſt alios Alexand. *vbi ſupr.* proſequitur longo diſcurſu Molin. *d. lib.4. c.6. n.1.* Vel aliter dici poſſet prohibitionem alienationis inductam à teſtatore concurrente cum prohibitione legis illud operari ne extantibus aliis bonis ex quibus Eccleſiæ indigentiæ ſuccurri poſſit, alienatio fiat, iuxta receptam ſententiam, de qua per Ruin. *vbi ſupr.* Nec etiam obſtabit reg. text. *in l.1. iuncta l. legata, ff. de admin. rerum ad ciu. & Clem. quia contingit de relig. domib.* fatemur namque bona deſtinata in aliquos vſus, in alios conuerti non poſſe, niſi ex Summi Pont. aut ſæcularis Principis licentia iuxta illa iura, non tamen inde ſequitur, vt alienari non poſſint, vt alia vtiliora ſubrogentur in eoſdem vſus, ſiquidem alienatio eo caſu non fit contra voluntatem diſponentis, ſed potiùs ex tacita eiuſdem mente, iuxta prædicta. 13

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens ſub conditione non improbata, non compellitur illud conſummare ante conditionis euentum.*

2 *Conditiones appoſita Matrimonio, faciles ſcilicet, & contingentes, illud ſuſpendunt.*

3 *Matrimonium nec diem, nec conditionem recipit.*

4 *Matrimonium ſub conditione contractum ea pendente dirimitur per ſecundum purè contractum.*

5 *Conditio illa, ſi parentibus placuerit, vt honeſta poteſt adiici in contractu Matrimonij.*

6 *Matrimonium contractum ſub ea conditione ſi pater conſenſerit, regulatur ex primo illius conſenſu, aut diſſenſu.*

7 *Matrimonium contractum ſub conditione honeſta non efficitur Matrimonium adueniente conditione, ſed tantum ſponſalia, niſi nouus conſenſus accedat.*

8 *Matrimonium contractum inter inhabiles ſub illa conditione, ſi Papa diſpenſauerit, non efficitur validum adueniente conditione abſque nouo conſenſu, niſi diſpenſatum fuerit in radice.*

9 *Papa poteſt diſpenſare in radice Matrimonij etiam poſt mortem alterius ex coniugibus ſi diſpenſatio per parentes in vita petita fuerat.*

10 *Matrimonium inter conſanguineos nulliter contractum cenſetur à Papa diſpenſatum in radice, quando ipſe Papa declarat legitimos filios natos ante diſpenſationem, & poſtea naſcituros, & tunc operatur etiam in præiudicium tertij ad ſucceſſionem vocati.*

11 *Promittens contrahere Matrimonium ſub illa conditione, ſi Papa diſpenſauerit, poteſt pœnitere etiam poſt obtentam diſpenſationem, non tamen in radice.*

12 *Copula an ſit mentio facienda in diſpenſatione obtinenda pro conſanguineis, vel affinibus?*

13 *Conditio honeſta quamvis ſuſpendat tam ſponſalia quàm Matrimonium vſque ad conditionis euentum, non poteſt alter antequam conditio deficiat recedere.*

Cap. Super eo. V. *Vrban. III.*

1 MAtrimonium contrahens ſub conditione non improbata ab Eccleſia, vt contraho tecum ſi meus pater voluerit, non eſt cogendus ad contrahendum Matrimonium, niſi accedat voluntas patris, quia conſenſus poſitus in alieno arbitrio non dicitur liber, nec poteſt dici conſenſus de præſenti. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 45.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 575.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 5. c. 4.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 6. c. 21.*

2 Collige ex text. conditiones appoſitas Matrimonio, faciles ſcilicet, & contingentes, veluti, ſi mihi centum dederis in dotem, aut ſi pater meus voluerit, illud ſuſpendere, vt nihil actum cenſeatur dum conditio pendet: ita Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 3. num. 2. in fin.* Sylueſt. *in ſumm. verbo Matrimonium 2. n. 1. ad finem,* Mozz. *de contract. lib. tit. de Matrim. §. diuiſio Matrimonij, n. 10. verſ. quadam verò,* Nauar. *in man. c. 22. n. 72.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp. 26. n. 91.* Sanch. *de Matr.*
3 *lib. 5. diſp. 6. à princ.* Nec obſtat quòd Matrimonium, nec diem nec conditionem recipit, Cou. *de ſponſal. p. 3. c. 3. in princ. n. 3.* Sot. *in 4. diſt. 29. q. 2. art. 1. col. 4.* Cotta *in memorab. verbo Matrimonium, pag. 568.* quia reſpondetur conditiones illas non adiici Matrimonio, nec illud ſuſpendere, ſed magis adiici conſenſui futuro, cùm non ſit Matrimonium, ſed cauſa illius, ex D. Th. *ad 3. p. q. 45. c. 1. ad ſecundùm,* & probat *l. nuptias, ff. hoc tit.* non eſt actus legitimus, & conſequenter ſuſpendi poteſt, non obſtante *reg. actus legitimi, 77. ff. de reg. iur.* de qua latè Molin. *d. comp. 26. à n. 11.* vnde Matrimonium ipſum conditionem non recipere, bene tamen eius conſenſum, reſoluit Sanch. *de Matrim. lib. 6. diſp. 1. n. 5.*

Quæ quidem principalis text. concluſio adeò vera 4
eſt, vt ſi interim hac conditione pendente, ſcilicet, ſi mihi centum dederis in dotem, vel patri meo placuerit, qui ſub dicta conditione contraxit, cum alia contrahat, valet Matrimonium ſecundò contractum, quamvis poſtea conditio ſequatur, dum Matrimonium hoc fuerit purè contractum; cenſetur enim à priori nondum perfecto receſſum, ita Nauar. *d. cap. 22. n. 64.* Franc. Molin. *d. compar. 26. n. 92.* vbi *n. 93.* reſoluit Matrimonium cum alia contractum ſub conditione valere, non obſtante conditione in priori contractu appoſita dum hæc poſterior priùs purificetur, & *n. 92.* tenet quòd Matrimonium ſecundo loco contractum, & ſub conditione ſicut primum, ſtante dubio quæ conditio priùs fuerat purificata, neutrum valet Matrimonium.

Ad conditionem ipſam, &c.] Notatur ad hoc, quòd 5
conditio illa, ſi parentibus placuerit, vt honeſta poteſt in contractu Matrimonij adiici; ita Menoch. *conſ. 69. n. 42.*

Niſi voluntas patris, &c.] Aduerte quòd ſi contra- 6
ctum eſt Matrimonium ea conditione, ſi pater conſenſerit, & primùm pater diſſenſerit, poſtea verò mutata voluntate conſenſerit, non propterea erit contractum Matrimonium, quia intelligitur de primo conſenſu, aut diſſenſu, vt per Tiraq. *in l. boues, §. hoc ſermone, in reg. n. 132.* & reſoluit Sanch. *d. lib. 5. diſp. 7. n. 9.*

Cùm huiuſmodi conſenſus non ſit de præſenti, &c.] 7
Notatur ad hoc, quòd quando vterque contrahens eſt habilis, & contrahit per verba de præſenti, ſub conditione honeſta, vt ſi pater voluerit, vel dotem dederis, non efficitur Matrimonium adueniente conditione, ſed tantùm ſponſalia, niſi nouus conſenſus accedat, cùm text. in præſenti dicat apertè conſenſum interpoſita conditione, ſi pater conſenſum præſtiterit, non eſſe de præſenti habendum, quamvis de præſenti exprimatur, ita Angl. *in florib. p. 5. de Matrim. q. 2. de conſenſu conditionato, art. vnic. c. 1. diffic. 2.* Vinald. *in candel. aureo, p. 1. de Matrim. n. 54.* Nau. ſibi contrarius *conſ. 14. n. 7. ſub tit. de ſponſ. in nouis, & conſ. 2. ſub hoc tit. in vtraque edit.* Cou. *de ſponſal. p. 2. c. 3. in initio, n. 5.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. p. 47. art. 5. dub. 7. princ. concl. 12.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 63. lib. 5. noua recop.* Gut. *lib. 1. canon. c. 22. n. 21.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 12. n. 3.* Paul. Comitol. *reſponſ. caſuum conſc. lib. 1. q. 113. num. 6.* Quamvis contrarium imò adueniente conditione ſtatim abſque nouo conſenſu effici Matrimonium teneant ſcribentes omnes *in præſenti, & in cap. de illis 3. ſupr. hoc tit.* Nauar. *in man. c. 22. n. 63. in princ. & n. 64. in fin. & conſ. 2. ſub hoc tit.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 219. concl. 18. n. 19.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 5. diſp. 8. n. 5. verſ. tandem*; hoc colligentes ex hoc text. arg. à contrario.

Vnde quando Matrimonium contrahitur inter per- 8
ſonas inhabiles, ſub illa conditione, ſi Papa diſpenſauerit, non efficitur validum abſque nouo conſenſu adueniente diſpenſatione, quia Summus Pontifex diſpenſando dat ſolùm facultatem contrahendi, non appro-

bandi quòd illicitè factum eſt, ita Innoc. & Hoſt. *hic*, & Ioan. Andr. *n.*3. Abb. *n.*8. & Alex. de Neuo, *n.*16. Sylueſt. *verbo Matrimonium tertio*, *q.*9. Tello *l.*22. *Tauri*, *n.*17. Nau. *conſ.*15. *n.*7. *ſub tit. de ſponſ. in nouis*, Gutier. *de iuram. confir. p.*1. *c.*51. *n.*32. & 33. & *canon. lib.*1. *c.*22. Peregr. *de iure fiſci*, *lib.*3. *tit.*18. *n.*85. Clar. *lib.*5. §. *inceſtus*, *n.*6. Nald. *verbo ſponſalia*, *n.*4. Mant. *deciſ.*201. *n.*4. Seraphin. *deciſ.*858. *n.*12. Rota etiam *in vna S. Seuerini ſponſalium* 11. *May* 1609. *coram Illuſtriſſ. Ludouiſio, poſtea S. D. N. Gregorio XV.* Aloyſ. Ric. *in praxi aurea reſol.*129. Farin. *deciſ.*107. *n.*4. *in* 1. *collect. nouiſſ.* Couar. *de ſponſ. part.*2. *c.*14. *in initio*, *n.*10. Surd. *conſ.*364. *n.*44. Ceuall. *communium contra communes*, *q.*391. *n.*2. *verſ. ſed contrariam.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.*138. *n.*45. Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.*1. *q.*155. *in fine.* Quamvis contrariam ſententiam cum Angelo & Gregor. Lop. teneat Sanch. *d. lib.*5. *diſp.*8.

9 *n.*10. Verùm quando à Papa eſt diſpenſatum in radice, non requiritur nouus conſenſus adueniente diſpenſatione, ſed ſufficit primus cùm effectu maritali præſtitus, Rot. *deciſ.*637. *n.*12. apud Farin. *p.*2. *recent.* vbi *n.*13. cenſuit Papam poſſe diſpenſare in radice Matrimonij etiam poſt mortem alterius ex coniugibus, ſi tamen diſpenſatio per parentes in vita petita fuerit, &

10 *n.*14. & 15. quòd Matrimonium inter conſanguineos nulliter contractum cenſetur à Papa diſpenſatum in radice, quando ipſe Papa declarat legitimos filios natos ante diſpenſationem, & poſtea naſcituros & *à n.*16. quòd tunc operatur etiam in præiudicium tertij ad ſucceſſionem vocati.

11 Hinc aueniit vt promittens contrahere Matrimonium ſub illa conditione, ſi Papa diſpenſauerit, poſſit pœnitere, quamvis ſit obtenta iam diſpenſatio (non tamen in radice) tenebitur tamen pœnitens alteri parti conuentioni ſtare volenti refundere expenſas pro impetranda diſpenſatione factas, vt per Gutier. *canon. lib.*1. *c.*12. *n.*19. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.*12. *in princ. n.*81. 82. 84. & 85. quòd autem in hoc caſu locos ſit pœnitentiæ, tenuit Rota penes Mantic. *deciſ.*201. *n.*3. & penes Seraphin. *deciſ.*638. *n.*12. *in fin.* & *n.*13. & fuit dictum *in vna Vlixbonen. Matrimonij* 25. *Iuny* 1613. coram Illuſtriſſ. Sacrat. quamvis non poſſe recedere altero inuito, dicat Bonac. *de Matrim. q.*1. *puncto* 7. *n.*10.

12 Quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda, vtrùm in diſpenſatione Matrimonij inter conſanguineos, vel affines, & generaliter inter eos inter quos eſt impedimentum dirimens, ſit copulæ inter eos habitæ mentio facienda? ad quam plures refert DD. Cened. *ad Decretal. collect.*85. *n.*2. Pro parte affirmatiua, quòd ſcilicet ſit facienda mentio, aliàs diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur, vide Ludou. Lopez *in inſtructorio conſcientiæ*, *tom.*1. *c.*296. Callet. *de cognatione ſpirituali*, *c.*24. *à n.*1. Sarm. *lib.*1. *ſelect. c.*9. *n.*3. Fr. Emman. *del orden del Iuizio*, *c.*10. *n.*5. Gutier. *canon. lib.*1. *c.*15. & nouiſſimè *in tract. de Matrim. c.*124. *n.*12. *cum ſeqq.* Steph. Quaranta *in ſumm. Bullar. verbo Matrimoniales diſpenſationes*, *n.*13. Prax. Epiſcop. *p.*1. *verbo diſpenſatio*, §. 4. Nicol. Garc. *de benef. p.*8. *c.*3. *num.*31. *cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*1. *q.*104. Sanch. *de Matrim. lib.*4. *diſp.*14. *n.*7. & *lib.*8. *diſp.*25. *à princ.* Rebel. *de oblig. iuſtitiæ. p.*1. *lib.*3. *q.*5. *n.*24. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.*31. *num.*200. *verſ. ſimulque.* Pro parte verò negatiua, vide Nauar. *verſ.*1. *q.*19. *ſub tit. de conſtit.* & *conſ.*5. *ſub tit. de conſanguinit. in antiquis*, & *conſil.*8. 9. 10. & 11. *ſub eod. tit. in nouis*, Læli Zech. *de repet. Eccleſiaſt. c.*28 *de Parocho pag.*267. Emman. Sà *verbo diſpenſatio*, *num.*10. Salzed. *ad Bernard. in tract. c.*116. *verſ. vnde meritò* Vegam *tom.*2. *ſum. c.*34. *caſu* 97. Fr. Emman. ſibi contrarium *in ſum. tom.*1. *c.*236. *n.*5. Petr. de Ledeſma *de Matrim. queſt.*56. *art.*5. & *in ſumm. de Sacram. Matrim. c.*27. *diffic.*3. *concl.*1. Henriq. *in ſumm. lib.*2. *c.*2. §. 4. & §. 7. Ceual. *communium contra commun. q.*737.

In gloſſ. *Alieno.* Notatur ad hoc, quòd quamvis 13 conditio honeſta ſuſpendat tam ſponſalia, quàm Matrimonium vſque ad conditionis euentum, nec ſit vſque tunc perfectè obligatio, non tamen poteſt alter antequam conditio deficiat recedere à ſponſione, ita Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.*47. *art.*5. *dub.*7. *princ.* §. *colligitur tertiò.* Matienſ. *in rubr. tit.*1. *gloſſ.*1. *num.*63. *lib.*5. *noua recop.* Sanch. *de Matrim. lib.*5. *diſp.*6. *n.*8. & *diſp.*8. *n.*1. Gutier. *eod. tract. c.*81. *à n.*5.

SVMMARIVM

1 *Sponſalia contrahens ſub honeſta conditione, & ante conditionis euentum deſponſatam cognoſcens, à conditione recedit.*

2 *Sponſalia ſub conditione contracta per copulam tranſeunt in Matrimonium.*

3 *Confeſſio dubia in Matrimonialibus eſt intelligenda contra confitentem.*

4 *Proteſtatio facta à ſponſo quòd non intendit ſponſalia debere tranſire in Matrimonium per copulam ſubſequentem, nihil valet.*

5 *Matrimonium initum ſub neceſſaria conditione eſt abſolutum, & validum.*

6 *Conditio, ſi te virginem inuenero, quando ſit turpis, & quando honeſta, oſtenditur.*

Cap. Per tuas. VI. *Innoc. III.*

SPonſalia contrahens ſub conditione honeſta, vt ſi 1 meus pater velit, & ante expletam conditionem habet copulam, recedit à conditione, & tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexandr. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.*4. *iuris Pontif. pag.*45. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*571. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1 & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*3. *Decret. lib.*4. *tit.*4. *cap. vnico.*

Collige ex text. ſponſalia ſub conditione contracta 2 per copulam tranſire in Matrimonium, de quo vide Syluest. *verbo Matrimonium* 3. Tiraq *de retract. conuent. ad fin. tit. n.*77. & adde citatos *ad cap.*3. *num. vlt. ſub hoc tit.*

Pro Matrimonio, eſt præſumendum.] Notatur ad hoc, 3 quòd in Matrimonialibus dubia confeſſio eſt intelligenda contra confitentem, licèt ſecus ſit in aliis contractibus, quando nulla datur contumacia ex parte confitentis, vt per Couar. *de ſponſal. p.*2. *c.*3. §. 1. *n.*23. & ita quòd extra Matrimoniales cauſas confeſſio dubia interpretari debeat ad fauorem confitentis, firmat Rot. *deciſ.*806. *num.*1. *p.*1. & *deciſ.*90. *num.*21. *part.*2. *diuerſ.* & *deciſ.*366. *ſub num.*5. & *deciſ.*633. *num.*7. *p.*2. *recent.* etiam verba impropriando, Rot. *deciſ.*121. *n.*18. *p.*1. *diuerſ.* & *deciſ.*56. *num.*11. *in fin.* poſt *lib.*1. *conſil.* Farin. Hoc tamen procedit, quando agitur aduersùs confitentem, ſecus autem vbi ipſe eſt actor, tunc enim habet locum alia concluſio, quòd verba interpretanda ſunt contra confitentem. Alex. *conſ.*47. *n.*16. *in fine*, & *num. ſeq. lib.*1. vbi quòd verba ſcripturæ per aliquem productæ vt probent, clara, & neceſſariò concludentia eſſe debent, alias interpretantur contra producentem. Caſtrenſ. *conſil.*461. *in fin. lib.*1. Rot. *in Ariminen. dotis* 15. *May* 1623. coram Reuerendiſſ. meo Coccino Decano.

In gloſſ. *Præſumendum*, *ſed ibi, quid ſi ante coitum proteſtetur ſe nolle*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi ſponſi futuri proteſtentur, quòd quamvis ſequatur copula, non intendunt ſponſalia debere tranſire in Matrimonium, nec illud velle contrahere, attamen huiuſmodi proteſtatio nihil valet, nec eam præſumptionem iuris, & de iure tollit, vt per Cou. *de ſponſal. p. 1. c. 4. §. 1. n. 18. & 19.* Menoch. *lib. 1. de præſumpt. q. 75. n. 5.* Sic etiam proteſtatio vnius coniugis, qui ante Matrimonium coram pluribus profeſſus eſt altero conſentiente ſe nolle per quæcunque verba à ſe dicta, vel dicenda Matrimonium contrahere, non eſſe ſufficiens indicium diſſenſus, niſi poſtea copula ſubſecuta ſit, tunc etiam videtur omnino à proteſtatione receſſum, & præſumitur Matrimonium, ita Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 1. n. 15.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 66. lib. 5. nouæ recop.* Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 45. n. 21.* Gutier. *eod. tract. c. 52. à princ.*

5 In ead. gloſſ. ibi, *item quid ſi contrahatur Matrimonium ſub conditione, quæ omnino extitura eſt*, &c. Notatur ad hoc quòd Matrimonium initum ſub neceſſaria conditione eſt abſolutum, & validum, nec conditio illa ſuſpendit, ſed perinde eſt ac ſi appoſita non eſſet, vt per Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 3. §. 2. num. 10.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 12. n. 4.* Sanch. *d. lib. 5. diſp. 2. n. 2.* Anton. Gom. *var. tom. 1. c. 12. n. 63.* Ægid. *de Sacram. & cenſur. tom. 2. diſp. 29. dub. 1. n. 8. verſ. idem*, Rebello *de obligat. iuſtitiæ, p. 2. lib. 2. q. 10. n. 11.* Bonac. *de Matrim. puncto 10. n. 5.* vbi *n. 6.* dicit validum eſſe Matrimonium de præſenti ſub his conditionibus celebratum, Duco te in vxorem ſi cras ſol orietur, aut ſi ſtellæ erunt in cœlo, &c. aduertit tamen cum Henriq. *d. c. 12. num. 4.* Sanch. *d. diſp. 2. num. 3.* & Ægid. *d. dub. 1. num. 8.* conditiones neceſſarias ſæpiùs apponi non tanquam conditiones, ſed tanquam præfinitiones, & determinationes temporis, quo contrahentes intendunt Matrimonium celebrare, in quo caſu contractus non cenſetur ſtatim factus, ſed faciendus, cùm illa conditio ſit poſita tanquam terminus ad illum contractum celebrandum.

6 In ead. gloſſ. ibi, *ſi te virginem inuenero*. Aduerte quòd ſi hæc conditio, ſi te virginem inuenero, non referatur ad coitum, ſed ad aſpectum matronarum, vel huiuſmodi, non eſt turpis conditio, ſed honeſta, & ſuſpendit actum; ſi verò referatur ad coitum, eſt conditio turpis, quia præſupponeret rem veneream cum futura vxore priuſquam eſſet vxor, & tunc tanquam turpis reiiceretur, & teneret Matrimonium ſaltem in foro exteriori, licèt non eſſet virgo, vt per Greg. *l. 10. verbo que le dineſe, tit. 2. p. 4.* Cou. *de ſponſ. p. 2. c. 3. §. 2. n. 12.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 47. art. 4. dub. 3.* Fr. Emman. *in ſumm. c. 244. concl. 8. n. 8.* Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 12. n. 6.* Sanch. *de Matrim. lib. 5. diſp. 16. n. 7.* Gutier. *de Matrim. c. 82. n. 28.* Bonac. *d. puncto 10. n. 28.*

SVMMARIVM.

1 *Conditio turpis, vel impoſſibilis ſi in contractu Matrimonij apponitur, habetur pro non adiecta, niſi ſit contra ſubſtantiam matrimonij, quia tunc vitiat contractum.*

2 *Conditio turpis, & inhoneſta aduerſus Matrimonij ſubſtantiam illud irritat.*

3 *Conditiones honeſtæ, & licitæ, quæ tamen bonis Matrimonij aduerſantur, illud irritant.*

4 *Matrimonium an verum fuit inter Beatiſſimam Virginem, & Ioſeph, oſtenditur.*

5 *Modus aduerſus ſubſtantiam Matrimonij omnino illud irritat.*

6 *Sponſalia redduntur nulla per conditionem contrariam ſubſtantiæ Matrimonij.*

7 *Copula carnalis non efficit validum Matrimonium contractum ſub conditione turpi, & inhoneſta aduerſus Matrimonij ſubſtantiam.*

8 *Conditiones veræ non ſunt, quæ ponuntur de præterito, vel de præſenti tempore.*

9 *Conditiones turpes contra ſubſtantiam Matrimonij appoſitæ de conſenſu vtriuſque partis illud non irritant.*

10 *Conditiones turpes, quæ Matrimonij ſubſtantiæ, & illius bonis non aduerſantur, illud non irritant.*

11 *Matrimonium contractum ſub conditione impoſſibili, eſt ſtatim validum illa reiecta.*

12 *Aſſignatur ratio quare contractus ſub impoſſibili conditione geſti non valeant, Matrimonium verò ſic.*

13 *Votum ac profeſſio valida eſt ea adiecta conditione vt proprium quid ad vſum poſſideat.*

14 *Matrimonium inter Chriſtianum & Iudæum non ſubſiſtit.*

15 *Matrimonium inter Chriſtianum, & hæreticum an ſit validum, remiſſiuè.*

CAP. Si conditiones. VII. & fin.

Gregor. IX.

MAtrimonium contractum cum conditione contraria coniugio, vt ſi euites generationem prolis, vel donec inueniam aliam ditiorem, vel ſi adulterabilis, Matrimonium non tenet; & ſi cum conditione turpi, vel impoſſibili, Matrimonium tenet, & conditio habetur pro non adiecta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 34.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 575.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Collige ex text. in prima eius parte conditionem turpem, & inhoneſtam aduersùs Matrimonij ſubſtantiam appoſitam Matrimonij contractum irritare omnino. Exemplum perhibent omnes Doctores *in præſenti*, vbi aduersùs tria Matrimonij bona, aut vnum ex his conditio apponeretur. Veluti ſi quis cum diceret, Contraho tecum donec aliam inueniam ditiorem aut meliorem, repugnat enim indiuiduo vitæ coniugalis vinculo, & illius humanæ ſocietati, quæ ex tribus Matrimonij bonum eſt. Aliud exemplum vbi quis contraheret ſub conditione, ſi prolem vitaret vxor, eſt enim prolis ſuſceptio ſecundum Matrimonij bonum. Tertium exemplum vbi quis contraheret ſub conditione ſi ſe adulterandam præberet, eſt enim conditio contra bonum fidei: itaque has omnes conditiones vitiare Matrimonium per hunc text. docent Cou. *de ſponſ. p. 2. c. 3. §. 1. n. 1.* Syluest. *verbo Matrimonium tertio, num. 1.* Nauar. *in man. c. 23. n. 61. & 62.* Sanch. *de Matrim. lib. 5. diſp. 9.* Leſſ. *de iuſtitia, lib. 2. c. 18. dub. 15. n. 122. ad fin.* Ægid. *de Sacram. & cenſur. tom. 2. diſp. 29. dub. 3.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 47. art. 5. dub. 4.* Gutier. *de Matrim. c. 82.* Bonac. *eod. tract. q. 2. puncto 19. n. 8.* Franc. Molin. *de ritu nuptiarum lib. 1. comp. 26. n. 63. cum ſeqq.* latè Baſil. Pont. *de Matrim. lib. 3. c. 5. cum ſeqq.* & *c. 7.* agit de conditione ſi nupſerit, an turpis ſit, *c. 8. n. 3. & 4.* tractat de conditione, ſi virginem te inuenero, & *n. 8.* de conditione, ſi decem dederis. 2

Amplia primò ad conditiones honeſtas, & licitas quæ tamen bonis Matrimonij aduerſatur, veluti ſi quiſpiam aliquam ducat ſub conditione, ſi in eo 3

Matrimonio ſecum in perpetua viuat caſtitate & continentia, quia Pontifex *in præſenti*, expreſsè aſſerit conditionem contra bonum prolis illud annullare, nec diſtinguit an conditio honeſta ſit, an turpis, ita Couar. *d.c.3.§.1.n.3.* Nauar. *conſ.18.n.2. & 3. ſub tit. de ſponſalibus in antiq. & conſ.11.n.1. & 3. ſub tit. de veto in nouis*, Petr. Ledeſm. *d.q.47.art.5.dub.4.ad ſecundum*, Viuald. *in candelabro aureo, p.1.tit.de Matrim.q.5.n.56.* Henriq. *in ſumm.lib.11.c.4.num.1. & lib.12.c.2.in fin.* Sanch. *d.lib.5.diſp.10.* Gutier. *d.cap.82.num.11.* Franc. Molin. *d. comp.26. à num.113.* Quamvis contrarium, imò validum eſſe Matrimonium cum illa conditione contractum, aſſerant Ægidius *d. com.2.diſp.24.dub.4. num.43.* Rebell. *de oblig. iuſtitiæ, part. 2. lib.2. q.19.*
4 *num.19.* Bonac. *d. puncto 10. num.13.* ea moti ratione quòd inter Beatiſſimam Virginem, & Ioſeph verum fuit Matrimonium, *cap. coniux 27. quæſt.2.* Soar. *p.3. quæſt.29. art.2. diſp.7. ſect.1.* Cæterùm huic rationi reſpondet Cou. *vbi ſuprà* contracto Matrimonio verè continentiam poſſe voueri, & caſtitatem ab ipſis coniugibus, *cap. quod Deo Patri 33.quæſt.5.* additque Beatiſſimam Virginem in coniugio cum Ioſeph in pactum caſtitatem non deduxiſſe, quamvis certa eſſet diuinitus, Ioſeph cum ea in eodem propoſito caſtitatis fuiſſe, quod clarè videtur ſignificare D. Thom. *in 3. diſtinct.30.q.2.art.1.quæſtiuncula 2.ad tertiam*, his verbis: Virgo implicitè conſenſit in copulam, ac copula nunquam fuit in propoſito, erat enim adeò certificata nunquam ſubſequi debere, quem optimè explicant Soar. *loco citato*, & Baſil. Pont. *de impediment. Matrim. c.16.pag.193.* & latè *in ſuo nouiſſimo tract. de Matrim. lib.1.c.19.*

5 Secundò amplia vt nedum conditio expreſſa aduersùs ſubſtantiam Matrimonij, ſed & motus illud omnino irritet, & annullet, ita Nauar. *d.c.22. n.62. in fin.* Couar. *d.§.1.n.8.* Moz. *d.§.diuiſio Matrimonij, num.14.* Franc. Molin. *d.comp.26.n.127.*

6 Tertiò amplia in ſponſalibus, redduntur enim nulla per conditionem contrariam ſubſtantiæ Matrimonij & bonis eius, ſicut vitiatur Matrimonium, præcipuè ſi conditio contraria ponatur tanquam implenda poſt Matrimonium, ita S. Thom. S. Bonauent. Durand. Palud. Syluest. Turrecrem. & alij, quos refert Sanch. *d. lib.5.diſp.14. n.1.* vbi *num.3.* ſub diſtinctione reſoluit.

7 Quartò amplia etiamſi poſt Matrimonium ſub conditione, vel modo illu contractum ſequeretur carnalis copula, nam non efficeret vt Matrimonium hoc omnino nullum propter prolem ſuperuenientem reuiuiſceret, ita poſt Panorm. Præpoſ. & alios tenet Cou. *d. §. 1. num. 12.* quæ quidem opinio hodie ſine dubio procedit, cùm per Concil. Trident. ſubſequens copula nihil efficiat, vt dixi *ad cap. is, qui fidem, n.3. de ſponſal.*

8 Limita primò, vt procedat in propriis, & veris conditionibus, id eſt, in iis, quæ à futuro pendent euentu, ſecus in conditionibus de præterito, vel præſenti tempore, quæ verè conditiones non ſunt, *l. inſtitutio talis, ff. de condit. inſtit. l. cùm ad præſens, ff. ſi certum pet.* cum ſimilibus: quare ita tenent Cou. *d.§.1.n.9.* Henriq. *lib.11.c.2.n.7. & c.4.n.1. in comment. lit. F.* Franc. Molin. *d.compar.36.n.137.* Sanch. *d.lib.5.diſp.9.n.6.*

9 Secundò limita vbi conditiones huiuſmodi turpes contra ſubſtantiam Matrimonij opponuntur de conſenſu vtriuſque partis, ita Cou. *d.§.1.n.11.* Franc. Molin. *d.comp.26.n.138.*

10 *Si turpes.*] Notatur ad hoc quòd conditiones turpes, quæ Matrimonij ſubſtantiæ, & illius bonis non aduerſantur, non irritant Matrimonium, modò adſit conſenſus contrahentium abſolutus, ita Valent. *tom.4. diſp.10.q.3.puncto 2.* Molin. *de iuſtitia, tract.1.diſp.208. verſic. modus impoſſibilis*, Leſſ. *d.lib.2. cap.18. dub.15. num.121.* Franc. Molin. *d. comparat.26.num.142. cum ſeqq.* Gutier. *d.c.82. à num.25.* Bonac. *dict.q.2.puncto 10. num.16.* Sanch. *d.lib.5.diſp.15.* vbi *diſp.16.* quærit quid dicendum ſit de his conditionibus, ſi mecum concubueris, contraham tecum, vel ſi primo concubitu mihi placueris, an ſcilicet tanquam turpes reiiciantur.

Aut impoſſibilis.] Notatur ad hoc quòd Matrimonium ſub conditione impoſſibili eſt ſtatim validum, reiecta ea conditione, ita Sanch. *lib.5. diſp.3.* Gutier. *cap.82.n.37.cum ſeqq.* Franc. Molin. *d.comp.26.n.156.* Baſil. Pont. *de Matrim.lib.3.cap.3.num.3.* & præcipuè *cap.4. in princ.* Rebell. *de obligat. iuſtit.* vbi *de Matrim. lib.2.q.10. ſect.4. à num.25.* qui varias huius text. interpretationes aſſignant, intellige de conditione natura impoſſibili, ſecus ſi ex accidenti, veluti ex lapſu alicuius rei, quæ denuò redire nequit, ita Couar. *d. cap.3.§.2.num.3.* Nauar. *d.c.22.num.62.* Moz. *d.§.diuiſio Matrim. num.10.* Sanch. *d.lib.3. diſp.4. num.15. & 16.* Franc. Molin. *vbi proximè, num.157.* vbi *n.158.* reſoluit huiuſmodi conditionem impoſſibilem non irritare Matrimonium quando reſpicit tempus præteritum, vel præſens, quæ nec contingit, aut contingere potuit, ſed ſubduci rato manente Matrimonio, & *num.159.* reſoluit valere Matrimonij contractum quoties quis contrahit ſub conditione natura poſſibili, ſed iure impoſſibili, ſiue ius illud ſit commune, ſiue municipale. 11

Nec obſtat quòd omnes contractus ſub impoſſibili conditione geſti minimè valeant, *l. non ſolùm 30. ff. de action. & oblig. l. cùm hæres 4.§.1. ff. de ſtatulib.* Nam multipliciter reſpondent DD. quidam enim dicunt noſtrum text. eſſe intelligendum quando contrahentes non ſciunt conditionem eſſe impoſſibilem. Alij quòd cùm Matrimonium ſit res appetibilis, propenſionique naturæ conforme, quamvis adiiciatur conditio impoſſibilis, præſumit Eccleſia ioco appoſitam eſſe, & ſic validum eſſe Matrimonium: alij autem meliùs tenent non fuiſſe Pontificis mentem, dum dicit impoſſibilem conditionem habendam pro non adiecta; quòd eo ipſo iudicetur Matrimonium ſub tali conditione contractum validum eſſe, ſed eius ſenſum eſſe, impoſſibilis conditio habetur pro non adiecta, id eſt, non magis nocet contractui *Matrimonij*, quàm ſi non fuiſſet appoſita. Sed huiuſmodi *intellectos* reprobantur à Sanch. *d.diſp.3.n.2.cum ſequentibus*, vbi ſex præſtat, & omnes reiicit. Verus ergo intellectus ad noſtrum text. erit ſi dicas deciſionem illius procedere quando ſciebant contrahentes conditionem eſſe impoſſibilem, quia tunc reiicitur à contractu Matrimonij, vel ſponſalium, nam cùm non apponantur vt adimplendæ ſint, pro non adiectis habentur: ſic è contra conditio impoſſibilis reputata poſſibilis non reiicitur à contractu Matrimonij, vel ſponſalium, ſed ſuum ſortitur effectum in vtroque foro, argum. *l. ſeruo manumiſſo, ff. de condict. indebiti*, vbi gloſſ. *verbo, ex teſtamento*: ſic docent Couar. *de ſponſalibus, part.2.cap.3.§.2. num.5.* Barthol. à Ledeſma *dub.25.de Matrim. concl.8.* Petr. Soto *lect.3. de matrim. verſ. quartò denique infertur*, Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt.47. art.5. dub.2. concl.3.* ſubobſcurè Henriq. *in ſumm.lib.11.cap.12.n.5. in commente lit. C.* Sanch. *d. diſput.3. num.8.* D. Gutier. *d. cap.82. numero 41.* Gabr. Vaſquez *de reſtitut. cap.7. dub.10.* Leſſ. *de iuſtit. lib.2. cap 18. dub. 15.* Vel forſan tentari poteſt cum Rebello *d.loco, num.27.* & Baſil. Pont. *d. lib. 3. cap.4. num.9. in hoc text.* nomine conditionis impoſſibilis, vel turpis intelligi à Pontifice eas conditiones adhibitas in rationem pacti, vel modi, 12

modi, & præſumere non appoſitas eſſe, vt conditiones, ſed modos; & pacta quæ in futurum oriantur. Cùm enim ſi duo contrahant Matrimonium ſub conditione impoſſibili, vel turpi, per verbum de præſenti, nullo alio addito, ex quo de eorum mente indicari poſſit, meritò dubitari queat, an voluerint contrahere ſub conditione propriè dicta, & ſuſpendente conſenſum vſque ad euentum conditionis, an verò ſub modo, itavt velint contractum Matrimonij ſtatim validum eſſe per conſenſum abſolutum de præſenti, cum obligatione tamen præſtandi in poſterum rem ipſam, quæ ſub conditione continetur: meritò Pontifex præſumit, cùm videat conſenſum exprimi per verba de præſenti, adhibitas conditiones illas, vt modos & pacta, & non vt propriè conditiones. Eſt autem optima ratio præſumptionis ex eo deſumpta, vt optimè aſſignant Gregor. de Valent. *diſp.* 10. *generali, q.* 3. *punct.* 3. *verſ. ſed vera*, quia cum aliqua perſona contrahit, non ſolet id ipſum in vanum & otioſè facere, ſed vt expectationi, & deſiderio perſonæ ſatisfaciat; non autem ſatiſfacere niſi ſaltem vellet conſenſum illum eſſe de præſenti; quamvis cum obligatione exinde orta adimplendi, quod in conditione expreſſum eſt. Atque ita admiſſo per Pont. conſenſu de præſenti, quem præſumit, repellit obligationem inde ortam adimplendi aliquid impoſſibile, vel turpe, & vult haberi pro non adiectis.

13 In gloſſ. *Contrà*, ibi; *item quid ſi dicet: Profiteor talem Religionem*] *ita quòd poſſint proprium habere*, &c. Nota ut ad hoc, quòd votum & profeſſio valida eſt adiecta ea conditione, vt proprium quid poſſideat is, qui ſolemni ſe voto deuincit, non quidem quòd dominium & proprietatem retineat, ſed vſum duntaxat, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 15. *q.* 9. *verſ. porrò ſciendum, cum ſeqq.* vide tradita *ad cap. inſinuante* 7. *qui clerici, vel vouentes.*

14 In ead. gloſſ. ibi, *Vt cum Chriſtianus dicat Iudææ*, &c. Aduerte Matrimonium inter Chriſtianum & Iudæam conſiſtere non poſſe, *c. fin.* 29. *q.* 1. *l. nemo, C. de iud* D. Th. *in* 3. *diſt.* 30. *q. vnic. art.* 1. Bero. *in cap.* 1. *n.* 187. *de conſtit.* Bellarm. *in controu. tit. de Matrim. lib.* 1. *c.* 23. latè Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib.* 2. *c.* 2.

15 An autem Matrimonium inter Chriſtianum, & hæreticum ſit validum, vide Conar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 6. §. 11. *n.* 4. Vinald. *in candelabro aureo tit. de cultus diſparit. n.* 219. Petr. Rebuff. *in praxi benef. in reg. de diſpenſat. in gradibus prohib. gl.* 5. *n.* 34. Mozz. *de contract. tract. de Matrim. tit. qui poſſit contrahere Matrimonium, n.* 27. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gl.* 1. *n.* 16. *lib.* 5. *noua recop.* Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib* 5. *c.* 2. *q.* 2. vbi etiam an poſſit Romanus Pontifex diſpenſare in huiuſmodi Matrimonio, plures refert Doctores Cened. *ad ſextum collect.* 13. *n.* 3. & Ant. Ricc. *d. c.* 2. *n.* 24. Sanch. *lib.* 5. *diſp.* 72. *n.* 2. Gutier. *eod. tract. c.* 104. latè & eleganter Baſil. Pont. poſt ſimilem *tract. in appendice de Matrimonio Catholici cum hæretico*, Cornel. à Lapide 2. *Corinth.* 6. *in fine*, Ægid. de Coninch. *tom.* 1. *de Sacram. diſput.* 31. *dub.* 3. *concluſ.* 3. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.* 2. *lib.* 31. *n.* 169. Fillinc. *tom.* 1. *tract.* 10. *de Sacram. Matrim. p.* 2. *c.* 6. *q.* 2. *n.* 229. ex quibus verior eſt ſententia illa quæ habet Matrimonium Catholici cum hæretico non eſſe irritum, ſed iam ex multis temporibus valere in Eccleſia ſemel contractum: quamvis contrarium cenſeat gloſſ. *in præſenti*, Hoſt. *in c. de coniugio ſeruorum*, *n.* 11. vbi Anchar. etiam *n.* 1. Carrer *de hæret. n.* 157. Simanc. *de Cathol. c.* 40. & 46. Rojas *ſing.* 228. *num. vnic.*

Qui Clerici, vel Vouentes Matrimonium contrahere poſſunt.

Tit. VI.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Cujac. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuat. tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi method. iuris Pontif.* Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barth. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Diaconus, vel Subdiaconus Matrimonium contrahere non poſſunt, & ſi contraxerint, etiamſi ſint facti irregulares, debent ſeparari.*

2 *Matrimonium poſt ſacrum Ordinem contractum eſt irritum.*

3 *Matrimonium contractum poſt ſacrum Ordinem vi præciſa, vel metu in conſtantem virum cadente ſuſceptum, non eſt irritum.*

4 *Promotus ad ſacros Ordines inualidè, vel ante pubertatem contrahit validè Matrimonium.*

5 *Irregularitas per ſolam pœnitentiã nunquam tollitur.*

6 *Clericus in ſacris conſtitutus ſi vxorem duxerit fit irregularis.*

Cap. Dei Diacono. I. *Alex. III.*

1 Diaconus ſi vulnerauit alium Diaconum, & vxorem duxit, illam dimittere tenetur, ſi autem contritus accedat, debet abſolui, & pœnitentia pro vtroque exceſſu iniungi; qua peracta ſi fuerit perfectæ vitæ, & conuerſationis Epiſcopus poteſt diſpenſare cum eo vt exerceat officium Diaconatus, & aſcendat ad Sacerdotium. Subdiaconus non poteſt contrahere Matrimonium ſiue fuerit homicida, ſiue non. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4 *iuris Pontif. pag.* 47. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 576. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 6. *c.* 1. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 26. *c.* 21.

2 Collige ex text. Matrimonium poſt ſacrum Ordinem contractum eſſe irritum, vt per Valent. *tom.* 4. *diſp.* 10. *q.* 5. *punct.* 3. §. *Ordo.* Henriq. *in ſum. lib.* 12. *c.* 5. *n.* 9. Ægid. *de Sacram. Ordin. diſp.* 20. *dub.* 11. *num.* 116. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 13. *c.* 13. *q.* 13. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 120. Baſil. Pont. *de impedim. Matrim. c.* 3. §. 1. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 28. Gutier. *eod tract. c.* 94. Bonac. *eod. tract. q.* 3. *punct.* 9. *n.* 8. & hodiè de Fide definit Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrim. can.* 9.

3 Limita principalem text. concluſionem in promoto, ſiue aſſumpto ad Ordinem ſacrum vi præciſa, vel metu cadente in conſtantem virum. Sanch. *d. lib.* 7.

diſp.29.*n*.5.Ægid.*d.dub*.11.*n*.145.Gutier.*d.c*.94.*n*.14. Bonac.*d.puncto* 9.*n*.11.Limita etiam in promoto inualidè ad ſacros Ordines,qui tamen verè promoueri voluit, at Ordo fuit irritus deficiente aliquo ſubſtantiali requiſito, ita Gutier. *d.c*.94.*n*.13. Limita denique in promoto ad Ordinem ſacrum ante pubertatem, vt per Henriq.*in ſumm.lib*.1.*c*.22.§.3. Sanch. *d.lib*.7.*diſp*.30. *num*.8. & alios plures, quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt.Epiſcopi,p*.2.*allegat*.15.*num*.4. vbi aſſero improbabilem non eſſe contrariam opinionem, quam ſequuntur Caietan. Sayr. Ægid. & Bonacin. quos *ibi* refero.

5 *Iniuncta ſibi pœnitentia.*] Notatur ad hoc,quòd per ſolam pœnitentiam nunquam tollitur irregularitas, vt per Henriq. *in ſumm.lib*.14.*c*.17.§.1.*lit.E*.

6 *Poteris ei Diaconatus officium reddere*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Clericus in ſacris conſtitutus ſi vxorem duxerit, efficitur irregularis, adeò vt nec in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, nec ad maiores Ordines ſuſcipiendos admitti poſſit, ita Decian. *tract.crim. lib*.6.*cap*.22.*n*.9.*verſ.item Clericus*, Petr. de Ledeſm.*de Matrim.q*.66.*art*.3.*col.antepen*. Cou. *de ſponſal.p*.2.*c*.6. §.3.*n*.1.Viuald. *in candelabro aureo, p*.1. *tit.de Matrim. num*.230.Azor.*d.lib*.13.*c*.13.*q*.6.Matienſ. *in rubr.tit*.1. *n*.157.*lib*.5.*noua recop*. Ceual. *commun. contra commun. q*.558.*num.vnic*.Sanch.*d.lib*.7.*diſp*.85.*n*.5.*in fin*.Valer. Reginald.*d.n*.120. Bonacin. *d.punct*.9.*n*.17.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconus Matrimonium contrahere non poteſt.*
2 *Matrimonium contrahere poſſunt in minoribus Ordinibus conſtituti.*
3 *Ordinibus minoribus credens annexum votum caſtitatis non tenetur ad illius obſeruantiam.*
4 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum Clerico in ſacris conſtituto contrahente Matrimonium cum vnica & virgine, ſecus ſi cum vidua, vel corrupta,&c.*

Cap. Ex literarum. II.

1 SVbdiaconus,qui de facto contrahit Matrimonium, debet prius ad Religionem tranſire, & poſt laudabilem conuerſationem, ſi Epiſcopus iudicauerit, poteſt ei concedere vt ad altiores Ordines promoueatur. Si verò non vult tranſire ad Religionem, non eſt permittendum vt aſcendat ad maiores, nec vt miniſtret in Subdiaconatu, poterit tamen miniſtrare in minoribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib*. 4. *iuris Pontif. pag*. 48. Alagona *in compend. iuris Canon. pag*.579.remiſſiuè Ximen. *in concord.p*.1. & 2. refertur ab Ant.Auguſt. *collect*.1. *Decretal.lib*.4.*tit*.6. *c*.2. & eſt poſt Concil. Lateran. *p*.50. *cap*.58.

2 *In Subdiaconatus officio conſtitutus.*] Qui enim in minoribus Ordinibus ſunt conſtituti, Matrimonium contrahere poſſunt, quia illud non dirimunt Ordines minores,ita Fr.Emman.*in ſumm.cap*.225.*n*.1.Sanch.*de Matrim.lib*.7.*diſput*.31. Gutier.*eod.tract.c*.94.*num*.19.
3 Bonacin.*eod.tract.q*.3. *puncto* 9.*n*.1. reſoluentes etiam accedentem ad Ordines minores credentem illis annexum eſſe votum caſtitatis nullo modo teneri ad illius obſeruantiam, nec prohiberi Matrimonium contrahere.

4 *Ad maiores Ordines promoueri concedas*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Clerico in ſacris conſtituto contrahente Matrimonium cum vnica, & virgine, ſecus ſi cum vidua, vel corrupta, vel quando Clericus duplex iniit Matrimonium,& quamvis text.*hic,& c*.1.*ſub hoc tit*. non explicent quando cum virgine, & vnicum initum eſt Matrimonium, ita neceſſariò intelligendi, ne aduerſentur duplici textui neganti in his caſibus diſpenſationem, quippe *c.nuper,& cap.vlt.de bigam*.ita Couar.*in Clem. ſi furioſus,p*.1.§.2.*n*.2.*verſ*.2. Petr.de Ledeſma *de Matrim.q*.66.*art*.5.*in fin*.Tolet.*lib*.1.*ſumm.cap*.26.*num*.8. Aloyſ.Ricc.*in praxi aurea,reſolut*. 220. Valent. *part*.4. *diſp*.7.*q*.18.*punct*.2.*in prima ſpecie irregularitatis,in fin*. Ludou. Miranda *in man. Prælator.tom*.2.*quæſt*.8.*art*.2. *concl*.3. Sanch. *de Matrim.lib*.7. *diſp*.86.*num*.20. vbi etiam aſſerit text. hunc, quatenus concedit Epiſcopis facultatem diſpenſandi cum his Clericis quando verè pœnitentes ſunt ac Religionem ingrediuntur, intelligi de conſilio.

SVMMARIVM.

1 *Votum ſolemne impedit, & dirimit Matrimonium poſt contractum: votum ſimplex tantum impedit contrahendum, ſed non dirimit poſt contractum.*
2 *Matrimonium ſubſequens poſt factam ſolemnem Religionis profeſſionem eſt irritum.*
3 *Religioſi Soc. IESV poſt emiſſa tria ſimplicia vota ſunt incapaces Matrimonij.*

Cap. Meminimus. III.

VOtum ſolemne Religionis impedit, & dirimit 1
Matrimonium poſtea contractum, ſimplex verò impedit, ſed non dirimit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq.Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt.Butr. Anchar.Panorm. Præpoſ.Alex.de Neuo,Caniſ.Cujac. Viu.*in rationali lib*. 4. *iuris Pontif. pag*.48. Alagona *in compend. iuris Canon. pag*. 576. remiſſiuè Ximen. *in concord. p*.1. refertur ab Ant.Auguſt. *collect*.1. *Decret. lib*.4.*tit*.6.*c*.6.& eſt poſt Concil.Lateran. *p*.69.*c*.6.

Collige ex text. Matrimonium ſubſequens poſt fa- 2
ctam ſolemnem Religionis profeſſionem eſſe irritum, ita Sanch. *de Matrim. lib*.7.*diſp*.26.*n*.1.*& in præcepta Decalogi,tom*.2.*lib*.5.*c*.5.*n*.35. Gutier.*de Matrim.c*.94. & latè aduersùs hæreticos noſtræ tempeſtatis eorum rationibus confutatis defendit Card. *Bellarm. in ſuis controuerſiis Fidei, lib*.2.*de Monach.c*.22.*cum ſeqq*. Peculiare eſt in Soc. IESV, vt qui tria ſimplicia pauper- 3
tatis, caſtitatis, & obedientiæ vota expleto nouitiatus biennio in illa emiſerit,ſit capax Matrimonij,ab ipſoque contractum ſit inualidum, vide Henriq.*in ſumm. lib*.12.*c*.5.§.5.*& 6*. Valent. *tom*.4 *diſp*.10.*q*.5.*puncto* 3. Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit. lib*.31.*n*.225.*verſ. porrò*. Qualiter autem dimiſſus à Soc. IESV poſt hæc ſimplicia biennij vota maneat ab illis liber, vide Vaſq. 1. 2. *q*.96.*art*.4.*diſp*.165.*c*.8.*n*.83. Ribadeneira *de inſtit. Soc. IESV, c*.17.*in ſolutione ad quintum,& c*.19.*ad fin*. Azor. *inſtit.moral.p*.1.*lib*.12.*c*.6.*q*.2.*in fin*. Sanch. *d. tom*.2.*lib*.6.*c*.1.*n*.11. citantes conſtitutiones Greg.XIII. incip. *Aſcendente Domino, de ann*. 1584. 8.*Kal. Iunij*.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahendum impedit,ſed non dirimit contractum ſuſceptio habitus profeſſorum extra Religionem à non habente poteſtatem incorporandi Religioni.*

2 *Votum*

2 *Votum ſimplex caſtitatis impedit Matrimonium licitè iniri, non verò dirimit contractum.*

3 *Profeſſio an & quando potuit fieri in manibus Epiſcopi, remiſſiuè.*

Cap. Conſulit. IV.

1 HAbitum profeſſorum, vel velamen Virginum ſuſcipiens à non habente poteſtatem incorporandi Religioni, nec propriis renuntians, nec profeſſus obedientiam ſi deinde dimittat habitum, non poteſt contrahere, ſed ſi contrahit, Matrimonium tenet, quia ſicut votum ſimplex impedit contrahendum, ſed non dirimit contractum, ita habitus Religionis ſuſceptus ſine profeſſione. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar.Ioan.Andr. Hoſt.Anchar. Butr. Panorm.Præpoſ.Alex.de Neuo, Caniſ.Cujac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.* 49. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 577. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt.*collect.* 3. *Decret.lib.*4.*tit.*6. *c.*7.& eſt poſt Concil.Lateran. *p.*4 5.*c.*4.

2 Collige ex text. votum ſimplex caſtitatis impedire Matrimonium licitè iniri, non tamen dirimere contractum: ita D. Barboſ. *in rubr ff. ſolut. Matrim. p.*1. *n.*93.Gutier.*de Matrim.c.*85.*à princ.* Sanch. *eod.tract. lib.*7.*diſp.*11.*n.*4. vbi *n.*9. reſoluit iis votis adſtrictum non poſſe Matrimonium abſque diſpenſatione inire, quamvis vehementiſſimis carnis ſtimulis vrgeatur, expertuſque ſit paſſim ſe ſuccumbere, nec vires ad reſiſtendum ſentiat, ſiue votum anteceſſerit difficultatem hanc ſe continendi, ſiue ſubſecutum ſit, & *n.*11. reſoluit quòd ſcienter contrahens cum habente votum caſtitatis peccat mortaliter, & *n.*12.docet qualiter reſponderi liceat adſtricto caſtitatis voto roganti vtrum valeat Matrimonium contra illud initum? Et ad illud quòd qui poſt votum ſimplex caſtitatis ante obtentam diſpenſationem ſummi Pontif. Matrimonium contrahit animo illud conſummandi, peccet mortaliter, docet nouiſſimè Barth.à S.Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.*1.*q.*317.*&* *q.*318.contra Scot. Caietan. Angel. & Tabien. reſoluit eum, qui poſt ſimplex votum caſtitatis etiam animo non conſummandi contrahit Matrimonium, peccare mortaliter.

Vtrùm autem qui poſt ſimplex caſtitatis votum Matrimonium peccando contraxit illud prima vice conſummando, peccatum denuo committat? quæſtio eſt difficilis, in qua talem mortaliter delinquere dum prima vice Matrimonium conſummat ſiue petendo, ſiue reddendo, docent S.Thom.*in* 4.*diſt.*38.*q.*1.*art.*2. *q.*2.*ad* 3.*&* 2.2.*q.*189. *art.*8. *ad* 3.Scot. *in* 4. *diſt.*38. *quæſt. vnic. ad fin.* Caiet. *verbo Matrimonium, concl.*1. Azor. *inſtit.moral. p.*1.*lib.*11. *c.*12.*q.*2. Couar. *in cap. quamvis pactum, p.*1.§.6.*n.*8.Nauar.*in man.c.*12.*n.*80. *& c.*22.*n.*73.& quos, & alios refert Barth.à S. Fauſto *lib.*1.*q.*319.quicquid diſtinguant Sot.*in* 4.*diſt.*38.*q.*2. *art.*1.Henriq.*in ſumm. lib.*12.*de Matrim.c.*2.*n.*8. Philiarch. *de officio Sacerd. tom.*1. *p.*2. *lib.*3.*c.*10. Veg. *in ſumm.tom.*2.*c.*129.*caſu* 118.

3 *Nec in manu alicuius Epiſcopi*, &c.] An & quando profeſſio potuit fieri in manibus Epiſcopi, dixi *in collect.ad cap. porrectum* 13.*n.*5.*de Regul.*

4 *Aut ſuper Altare.*]Profeſſio ſuper altare emitti poteſt acceptante eo, qui habet poteſtatem admittendi ad Religionem, vt reſoluunt Doctores citati ad *d.cap. porrectum*, *n.*4.

SVMMARIVM.

1 *Votum caſtitatis de præſenti impedit Matrimonium contrahendum, Eccleſia tamen ex cauſa Matrimonium contrahi quandoque permittit.*

2 *Sponſalia non dirimuntur per ſimplex caſtitatis votum.*

3 *Matrimonij promiſſio facta abſenti nullo pro eo acceptante, eſt renocabilis in vtroque foro ante acceptationem.*

4 *Sponſalia diſſoluuntur quoties denuo agnoſcitur notabilis morum aſperitas, & ſænitia.*

5 *Diſpenſare an poſſit Epiſcopus in votis caſtitatis perpetuæ, oſtenditur.*

Cap. Veniens. j. V.

MVlier, quæ dedit fidem ſponſo, & poſtea vouit caſtitatem, ob idque ſponſus aliam duxit, ſi non 1
valet continere, ſeu timet peccatum fornicationis, petere poteſt ab Eccleſia diſpenſationem, & nubere alteri impoſita pœnitentia pro fide mentita, & voto violato. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabar.Ioan.Andr. Hoſt.Anchar.Butr.Panorm. Præpoſ. Alex.de Neuo, Caniſ.Cujac. Viu.*in ration. lib.*4. *iuris Pontif. pag.* 50. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*577.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1.*&* 2.refertur ab Ant.Aug.*collect.*1.*Decret.lib.*4.*tit.*6.*c.*8.& eſt poſt Concil.Lateran. *p.*5.*c.*10.

Collige ex text. per votum ſimplex caſtitatis ſpon- 2
ſalia non dirimi, conſtat enim in hoc text. fœminæ, quæ Matrimonium promiſit, Imponi pœnitentiam de fide mentita, ſponſo ſcilicet, vt explicant *hic* Hoſt. *verbo de fide*, Ioan.Andr.*n.*3. Anchar.*n.*2. & Alex. de Neuo *n.*4.cùm per ipſam ſteterit ne Matrimonium ſequatur, & tamen emiſit poſtea votum caſtitatis; ergo votum caſtitatis non dirimit ſponſalia, vt reſoluunt Nauar.*in man.c.*22.*n.*27. Henriq.*in ſumm.lib.*11.*c.*14. *num.*4. Gutier. *de Matrim.c.*26. Sanch.*eod.tract.lib.*1. *diſp.*46.*n.*9.*&* 11.reſpondet fœminam de qua *hic*, non petiiſſe licentiam nubendi illi, cui fidem dederat, hic enim iam cum altera contraxerat, vt text.aſſerit, ſed ad nubendum alij quòd diſpenſatione indigebat, valet enim votum reſpectu aliorum, vt videtur tenere gloſſ. *hic verbo voto violato*, & reſoluunt Innoc. *num. vnico*, Hoſt.*ad finem*, Ioan.Andr.*n.*9. Anchar. *n.*3.Zabar.*ad finem*, & Alex.de Neuo *n.*5.*&* 6.

Cuidam viro abſenti, &c.] Aduerte quòd promiſſio 3
Matrimonij facta abſenti nullo pro eo acceptante eſt renocabilis in vtroque foro ante acceptationem abſentis, vt per Veracruc.*p.*1.*ſpeculi, art.*16.§.*ſed dubitatur vtrum*, Azeued.*l.*2.*n.*2.*tit.*16.*lib.*5.*nouæ recop.* Sanchez *d.lib.*1. *diſp.*6. *n.*24. Hurtad. *de Matrim. diſp.*1. *diffic.*3.

Audiens plura de ſeueritate, &c.] Nota ſponſalia 4
diſſolui quoties denuo agnoſcitur notabilis morum aſperitas, & ſæuitia alterius; ſic docent *in præſenti* Abb.*n.*2.& Alex.de Neuo *n.*2. Sylueſt.*verbo ſponſalia*, *q.*10.*caſu* 15. Henriq. *lib.*11. *c.*14.*n.*6. Sanch. *d.lib.*2. *diſp.*58. vbi *n.*4. aſſerit in hoc text. ſponſam hoc non certò nouiſſe, ſed ex auditu, & ideo ex hac cauſa non fuiſſe diſſoluta ſponſalia.

Licentiam tribuere non poſtponas.]Ex his verbis col- 5
ligunt aliqui poſſe Epiſcopum diſpenſare in votis caſtitatis perpetuæ, ac religionis; ſed hoc non ita indiſtinctè text. proponit, nam Hoſt. *hic in fine.* Ioan. Andr. *num.*5. Butr. *num.*9. Anchar. *n.*2. Gutier.*canon. lib.*2.*c.*22.*num.*49. dicunt *in præſenti*, Epiſcopum non

Digitized by Google

diſpenſare propria auctoritate, ſed ex Papæ commiſſione, in idem coincidit reſponſio Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 19. q. 11.* dum ait hic diſpenſare Epiſcopum in voto continentiæ ex commiſſione Pontificis, vel quia fœmina iuuenis erat, aut incontinentiæ periculum patiebatur. Verùm multò probabilius eſt poſſe Epiſcopum diſpenſare in voto conſcientiæ ſi detur vrgens cauſa, ſeu grauis neceſſitas, quæ ſuadeat neceſſariam eſſe diſpenſationem in tali voto, prout eſt probabile periculum incontinentiæ, vel ſimile, & interueniet ſimul impotentia moralis, vel graue impedimentum adeundi Pontificem, & ita detur probabile periculum in mora, in quo caſu poteſt Epiſcopus diſpenſare: ita Nauar. *in man. c. 12. n. 76.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q. 63. art. 6.* Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. c. 26. n. 8. cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 40. dub. 13. n. 106. verſ. 4.* plures refert DD. Sanch. *de Matrim. lib. 8. diſp. 9. n. 22.* quos omnes cito ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 37. n. 8.* Et ideo nihil mirum ſi Papa in hoc text. reſcribat quòd Epiſcopus licentiam nubendi tribuere non poſtponat mulieri habenti ſimplex caſtitatis votum emiſſum, quia erat in magno periculo incontinentiæ, vt text. inſinuat, ibi: *Matrimonium potius contrahat, quàm fornicationis reatum incurrat.*

SVMMARIVM.

1 *Votum ſimplex impedit ſponſalia de futuro, non autem dirimit Matrimonium ſequens, ſecus in voto ſolemni.*

2 *Votum ſimplex, & ſolemne non differunt per ſe ex ipſius voti ratione & natura, ſed ſola Eccleſiæ conſtitutione.*

Cap. Rurſus. VI. *Cœleſt. III.*

1 CAſtitatem vouens ſi deinde iurat aliquam ductorum, ſeruare debet votum, quia votum ſimplex non minus obligat apud Deum, quàm ſolemne, & agere pœnitentiam de iuramento temerario. Si verò de præſenti contraxit, tenet Matrimonium, quia votum ſimplex impedit, ſed non dirimit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 50.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 577.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 2. Decret. lib. 4. tit. 4. c. 2.*

2 *Quòd cum ſimplex votum apud Deum,* &c.] Aduerte quòd votum ſimplex, & ſolemne non differunt per ſe ex ipſius voti ratione, & natura, vel iure diuino, ſed ſola Eccleſiæ conſtitutione, vt per Medin. *lib. 4. de continentia ſacrorum hominum, c. 23.* & alios, quos refert Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 6. q. 1.* Caiet. *2. 2. q. 88. art. 7.* Vaſq. *1. 2. q. 96. art. 4. diſp. 165. c. 7. n. 73.* Barth. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 1. q. 11.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 123. verſ. verùm.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 25. à princ. & in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 4. c. 1. n. 7.* Vnde cùm votum ſolemne à ſimplici non differat ſpecie, neque alterius rationis vinculum eſt, ſed ſolùm accidentaliter, ſufficit in confeſſione Regularem ſeu Monialem profeſſam dicere ſe fregiſſe toties votum caſtitatis, & tacere circumſtantiam profeſſionis, vt bene reſoluunt Llamas *in ſumm. p. 3. c. 8. §. 14.* Megal. *in 1. part. lib. 5. c. 11. n. 8.* Filliuc. *tom. 2. tract. 30. c. 9. à n. 124.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 27. n. 27.* Villalob. *in ſumm. tom. 1. tract. 9. dub. 37. n. 13.* Diana *reſol. moral. tract. de circunſtant. aggrauant. reſol. 4.* vbi ſubdit idem dicendum eſſe de Sacerdote ſeculari, non enim in confeſſione tenetur dicere ſe habere ſacros Ordines, ſed ſatis eſt dicere ſe habere votum caſtitatis, & contra illud toties peccaſſe, & deinde addit contra Fagund. *in quinque Eccleſiæ præcepta, tract. 2. lib. 4. c. 3. n. 10.* qui votum caſtitatis ſimplex in ſæculo, vel in nouitiatu emiſit; & poſtea in Religione profeſſus eſt, vel ſi poſt votum caſtitatis ſimplex ſacris Ordinibus initiatur, ſufficere ſi dicat ſe habere votum caſtitatis, & non tenetur explicare circumſtantiam ſacrorum Ordinum, vel profeſſionis in Religione. Contra Henriq. *lib. 5. de pœnit. c. 5. §. 6. lit. G.* Arag. *2. 2. q. 88. art. 7.* Azor. *p. 3. lib. 3. c. 27. q. 10.* Paul. Layman. *in Theolog. moral. lib. 4. tract. 10. c. 7. n. 4.* Fagundez *d. c. 3. n. 6.* Couinck *de Sacram. diſp. 7. dub. 4. n. 20.* Petr. de Ledeſm. *in ſumm. p. 1.* vbi *de pœnit. c. 19. in circunſt. perſonæ, dub. 2.* In eo verò votum ſolemne & ſimplex differunt, quia ſolemne religionis votum conſiſtit eſſentialiter in traditione actuali dominij ſui ipſius non immediatè in manus Dei, ſed ex Dei commiſſione per miniſtros ab Eccleſia ad id deputatos; votum autem ſimplex mediatè ſoli Deo fit abſque illa apparenti traditione, vide Couar. *de ſponſ. p. 2. c. 7. §. 4. n. 7.* Viuald. *in candelab. p. 1. tit. de Sacram. Matrim. n. 129.* Matienz. *in rubr. tit. 3. gloſſ. 1. n. 7. lib. 5. nouæ recop.* D. Barboſ. *in rubr. ff ſolut. Matrim. p. 2. n. 93. cum ſeqq.* plures refert Sanch. *d. lib. 7. de Matrim. diſp. 25. cum ſeqq.* Quo iure autem votum ſolemne in profeſſione religionis emiſſum Matrimonij contractum poſtea initum dirimat, vide eundem Sanch. latè diſputantem *d. lib. 7. diſp. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Votum ſolemne impedit, & dirimit Matrimonium poſt contractum.*

2 *Profeſſio ea conditione facta vt profitens domi maneat, & certam ſuorum bonorum portionem habeat ad neceſſaria vitæ ſubſidia ex Abbatis voluntate pendente valida eſt.*

3 *Declaratur* Concil. *Trid.* ſeſſ. 25. de regularibus, cap. 2.

4 *Nouitiatus annus extra Monaſterii de licentia ſuperioris iuſta de cauſa peragi, & adimpleri poteſt.*

5 *Metus ſolùm reuerentialis non annullat profeſſionem.*

7 *Nullum, & modicum æquiparantur.*

Cap. Inſinuante. VII. & fin. *Innoc. III.*

SOlemniter vouens licèt cum modica coactione, 1 quam patientia ac perſeuerantia temporis per ſe tollit, ſi deinde contrahat Matrimonium de præſenti non tenet, & cogendus eſt per cenſuram vt reuertatur ad Religionem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 51.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 578.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 5. cap. vnic.*

Vt in domo propria, &c.] Notatur ad hoc, quòd fœmina poteſt religionem profiteri ea conditione, vt 2 domi ſuæ maneat, & certam ſuorum bonorum portionem habeat ad neceſſaria vitæ ſubſidia, & alimenta ex ſuperioris voluntate pendentem; vt per Nauar. *comment.* 2.

comment.2.de regularibus, *num.*14. Azor. *inſtit. moral. part.*1.*lib.*12.*cap.*9.*quæſt.*4. latè Ioan. à Cruce *de ſtatu*
3 *relig. lib.*1.*c.*3. *dub.*2. vbi aſſerit prohibitionem Concil. Trident.*ſeſſ.*25. *de regularibus*, *c.*2. habere tantùm locum in redditibus vt propriis & irreuocabilibus per Prælatos, & ſine eorum licentia diſtrahendis. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Relig lib.*5. *quæſt.*246. vbi hoc limitat, niſi Religionem profiteretur cum pacto vt in propria domo maneat independenter à ſuperioris voluntate, quia tunc nulla erit profeſſio, cùm huiuſmodi pactum ſit contra obedientiæ votum, ac ſubinde contra Religionis ſubſtantiam pugnet. Vnde text. *in præſenti*, intelligi de retentione, ſeu reſeruatione bonorum ad vſum profitentis in domo propria pro ſuis neceſſitatibus tanquam obedientiarij, & ex voluntate Prælati, tenent Nauar. *conſ.* 20. *num.*3. *ſub tit.de regular.in antiq.* & *d.com.*2.*n.*16. Azor.*d.lib.*12. *c.*5.*quæſt.*2.*in fine*, Beja *reſponſorum caſuum conſcientiæ, part.*1.*caſu* 17. Fr. Emman.*quæſt. regul.tom.*3.*quæſt.*17. *art.*6. Sanch *de Matrim. lib.*7.*diſp.*25.*n.*21. & *in præcepta Decalogi*,*lib.*5.*c.*4.*num.*99. Nicol. Garc. *de beneficiis, part.*7.*c.*10. *num.*100. & ita non quoad proprietatem, ſed quoad vſum, vt intelligit Sanchez *lib.* 5. *diſp.*9. *n.*14. *verſ. ad* 4. Alij tamen clariùs, vt ipſi dicunt, in hac quæſtione ſub diſtinctione procedunt, dicentes quod ſi quis Religioſus ſub ea conditione, vt ſibi liceat proprium & bona immobilia poſſidere, & liberè acquirere profiteatur retinendo ea, vt propria etiam inuito Prælato, talis profeſſio erit nulla, & irrita vtpote contra eſſentiam atque ſubſtantiam religionis, & omnino contraria voto paupertatis, ſecus autem eſſet quando vſum ſolum ſibi reſeruaret profitens pro ſuis neceſſitatibus ex ſuperioris licentia, ciuſque nutu reuocabilem, tunc enim valet profeſſio, nec conditio reiicitur, ita gloſſ. *hic verbo vt in domo*, Bart.*in auth.ingreſſi*,*de ſacroſ. Eccleſ.num.* 29. vbi Paul. *num.*18.Bernard.*reg.*521.Gare.*reg.*420.*num.*2. Spin.*in ſpeculo teſtament.gloſſ.*12.*num.*12. Leſſ.*de iuſtitia*,*lib.*2. *c.*41.*num.*63.Cenal.*commun.contra communes*,*quæſt.*85. *n.*2. Ludouic. Miranda *in manual. Prælatorum*, *tom.*1. *q.*28.*art.* 2.Humad.*l.*7.*gloſſ.*1.*n.*2.*tit.*7. *part.*1. Syluest. *verbo religio* 3.*q.*8. Fr. Emman.*d.q.*1.*art.*6. Barthol. de Vecchis *in praxi nouit. diſp.*13.*dub.*1.*n.*51. Baſil. Pont. *de Matrim.lib.*5.*cap.*10.*n.*10.Soar.*tom.*3.*de Relig lib.*6. *c.*12.*n.*14.& 15.nouiſſimè poſt primam impreſſionem viſus Hieron.Roder.*in comp.qq.Reg.reſol.*136.*num.*13. bene Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.*2.*lib.* 5.*cap.*4. *n.*97.vbi *n.*98.reſoluit in dubio reſeruationem aliquorum bonorum tempore profeſſionis à Religioſo factam eſſe hoc modo intelligendam, nempe quoad vſum ex licentia Abbatis, ab ipſóque reuocabilem,& in his terminis credo intelligendum Marc. Anton. Genuenſ.nimis largè loquentem *in practi.tab. Eccleſiaſt. quæſt.*265.

Sed mirum eſt quòd Pontifex hic profeſſionem Religionis validam iudicauerit cum bonorum retentione etiam ad effectum dirimendi Matrimonium poſtea contractum, contra text. *in cap. vnic. de voto, lib.*6. & contra reſoluta *ad cap.*2.*de teſtament.* & quæ nouiſſimè tradit Bonacina *de clauſura*, & *pœnis eam violantibus impoſitis*, *q.*2.*puncto* 10. *diffic.*2.§.1.*num.*4. circa omnimodam repugnantiam monachatus cum proprij retentione. Quare Zabarell. *num.* 5. *propoſ.*2. & 3. cum communi *hic* poſt Innocent. *in cap. porrectum*,*n.*1.*de Regular.*arbitrantur propterea hic voluiſſe Religionis profeſſionem, quia immediatè ſubſequuta eſt habitus ſuſceptio cum lapſu biennij, per quæ inducitur religionis profeſſio, ſaltem tacita, ſeu virtualis, arg.*cap.vidua* 4.*cap.ad Apoſtolicam* 16.ibi,*habitum recepit*, *de Regularib. Clement. vlt. eod.tit.* Conſtat autem nobilem mulierem, de qua *hic*,in Ordinis habitu per biennium perſeueraſſe, vt patet in litera, & ideò tacite fuiſſe profeſſam,ac ſubinde ſaltem tacitè voluiſſe abdicare bonorum proprietatem, quod erat antecedens omnino neceſſarium ad validitatem profeſſionis ex reg.*c.præterea* 3. *ad fin. de officio deleg.*cum aliis. Ergo, &c. Verùm communis placere non poteſt, quia multò fortior probatio voluntatis eſt illa, quæ fit per expreſſum viuentis conſenſum, quàm quæ per tacitum, qui reſultat ex habitus ſuſceptione; etiam cum temporis perſeuerantia *gloſſ. vlt. in d. cap. vidua gloſſ. verbo ſignatos*, *in cap. tuarum*, 11.*de priuileg.gloſſ.verbo fallens*,*in l.qui in aliena*,§.*vlt.ff.de acquirend.hæred* cum his quæ Couar. *de ſponſal.p.*1.*c.*4.§.1.*num.*5. *verſ.hinc.* igitur cùm mulier hæc tempore, quo habitum ſuſcepit, votum emiſit, expreſsè fuerit proteſtata ſe non aliter velle profiteri quàm adiecto tenore, vt in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret.ſit conſequens ſuſceptionem habitus,& perſeuerantiam in illo, ex quibus tacita inducitur voluntas, non poſſe plus operari, quàm expreſſam eiuſdem vouentis, & proteſtantis, fatemur quidem ſuſceptionem habitus cum perſeuerantia tanti temporis metum illatum penitus profugaſſe, vt text. habet, negamus tamen tacitum illum conſenſum præualere potuiſſe contra expreſſum de manendo in domo cum omni ſubſtantia. Eodem modo reiecta diſtinctione Innocent. *hic num.* 5. *ad fin. verſ.vel d.cap.*& *in d.cap.porrectum*, *num.*3. reiectoque intellectu, quem præſtitit gloſſ. *hic verbo vt in domo*, conſonantiùs dici poteſt profeſſionem hic valuiſſe ex eo, quia manſio extra clauſtrum cum omni ſubſtantia fuit de licentia ſuperioris remouibili ad ipſius nutum, quo caſu nihil proprium retineri dicitur, & profeſſionem ſub huiuſmodi conditione factam validam eſſe vltra citatos in Collectaneis ad hunc text. nouiſſimè, tenent.Barth.à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum*,*lib.*8. *quæſt.* 33. Bonacina *d. num.* 4. *verſ. ſecundo infertur*, aduertens iſtam conditionem non repugnare ſubſtantiæ voti paupertatis, cùm paupertatis votum actuali retentione vſus alicuius rei dependenter à voluntate ſuperioris non violetur;additque hoc pacto explicandum eſſe in dubio, dum quis in profeſſione reſeruat ſibi aliqua bona; cùm in dubio nullus præſumatur delinquere, credendus eſt voluiſſe modo licito promittere,& profeſſionem validam emittere.

Ex prædictis huius text. verbis colligi videtur nouitiatus annum extra Monaſterium de licentia ſuperioris iuſta de cauſa peragi, & adimpleri poſſe, quia 4
ſatis dicitur manere in Monaſterio, imò verò intra Monaſterium, qui manet extra ipſum ſub obedientia Prælati,& de eius licentia iuſta de cauſa data, & cum habitu probationis, qui ferri conſueuit in tali religione:vide Fr. Emman.*quæſt. Regul.tom.*3.*q.*15.*art.*10. *verſ.tum quia*, Ludou. Mirand.*d. tom.*1.*q.*22.*art.*5. & plures citatos per me *de officio*, & *poteſtate Epiſcopi*, *p.*3.*alleg.*101.*n.*28. quibus adde Sanch.*in præcepta Decalogi*, *tom.*2.*lib.*5.*c.*4.*n.*27.*cum ſeqq.*Bonac.*de clauſura* & *pœnis eam violantibus impoſitis*, *q.*2.*puncto* 9.*diffic.*2. §.3.*n.*6. vbi citat metipſum *in collect.ad c.*16.*n.*5.& 8. *de Regular.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Relig.lib.*5. *quæſt.*176.

Non igitur,&c.] Notatur ad hoc, quòd metus leuis 5
non eſt ſufficiens ad irritandam profeſſionem nedum in foro externo, ſed nec in foro conſcientiæ, quia non immutat multum voluntatem, ac proinde non diminuit notabiliter libertatem profitentis, vt per Sot. *de iuſtit.lib.*7.*q.*2.*art.*1. *verſ. ad ſecundum*, *col.*12. Valent.2.2.*diſp.*6.*q.*6.*puncto* 4.*col.vlt. verſ. neque verò eadem.* Philiarch. *de officio Sacerd. tom.*1.*part.* 2. *lib.*3. *c.*18.*verſ.decimo*, Azor.*inſtit. moralium*, *part.*1.*lib.*11. *cap.*13.

c.15.q.6. Sayr. *in claui Regia, lib.6.c.4.num.19.* Leſſ. *de iuſtit.lib.2.c.40.dub.3.num.18.verſ.hinc ſequitur*, Soar. *tom.3.de Relig.lib.6.c.4.n.12.* Bonac. *de legib.diſp.4.q.2. punct.3.n.7.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum uisitanda. diſp.13.dub.12. n.16.* vbi ampliat etiamſi hic metus lenis ſit cauſa, ſine qua profeſſio non emitteretur, dummodo non tollat rationis vſum, nec libertatem ad lethaliter peccandum ſufficientem.

5 *Non tam metu regio*, &c.] Notatur ad hoc, quòd metus ſolùm reuerentialis nõ annullat profeſſionem, Con. *de ſponſal.p.2.c.3.§.6.n.7.* & 8. Salzed. ad Bernard. *reg. 532.ampliat.1.* Henriq. *in ſumma, lib.11.c.9.n.5.* Sanch. *de Matrim.lib.4.diſp.6.n.18.* Sayr. *in claui Regia, lib.6. c.4.n.18.* Beltramin. *in annot.ad deciſ.385 Gregor. XIV.* Rot. *deciſ.579.n.1.p.1.recent.* Barthol. de Vecchis *d.loco, n.11.* Secus autem ſi præceſſerunt minæ, aut verbera, quia tunc ſui valore careret profeſſio expreſſa metu reuerentiali emiſſa, ſecundùm Henriq. & Sayr. *d. locis*, Rot. *d.c.4.n.17.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.4.c.3. n.26.* Fr. Barthol. de Vecchis *vbi ſuprà n.19.*

6 *De parentum conſilio.*] Id eſt, de conſanguineorum conſilio, vt per Tiraq. *de retract.tit.1.§.1.gloſſ.8.n.2.*

7 *Vel modica.*] Ergo nullum, & modicum æquiparantur, vide tamen Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.107.C.de reuocandis donat.*

De Eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.

Tit. VII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Cened. *collect.85.* Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris Pontif. ſub hoc tit. lib.4.* Steph. Ranchin. *in continuat.titul. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.543.* Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barth. Carrhag. *in expoſit. titul. iuris Canon.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. & quæ crimina ad mortem coniugis relata Matrimonium contractum dirimant, vide apud Sot. *in 4.diſt.37.quæſt.vnica, art.4.* Alphonſ. Veracruz *in ſpecul.coniug.p.1.art.33.34. & 36.* Rebuff. *in praxi tit.de diſpenſat.in grad. prohib. gloſſ.3.ex n.27.* Viuald. *in candel.aureo, tit.de impediment.crim. Matrim. n.212.cum ſeqq.* Mozz. *de contract.lib.tit.de Matrim.§.fin. ex n.25.* Stephan. Gaëta *in repet. cap.ad limina 30.q.1. §.4.ex n.410.* Henriq. *in ſumma, lib.12.c.12.* Valent. *tom.4.diſp.10.q.5.punct.3.* Baſil. Pont. *de impedimentis Matrimonij, cap.27.* Ægid. *de Sacram. & cenſ. diſp.31. dub.5.* Rebell. *de oblig.iuſtitiæ, p.2.lib.3.q.8.n.10.* Sanch. *de Matrim. lib.3.diſp.78. & 79.* Gutier. *eod.tract.c.105.* Bonac. *eod.tract.q.3.puncto 6.*

SVMMARIVM.

1. *Matrimonium contrahens viuente prima vxore cum ſecunda hoc ignorante, prima mortua à ſui petitione non ſeparabitur à ſecunda.*
2. *Ignoranter rem habens cum vxorata poteſt poſt obitum coniugis cum ea Matrimonium contrahere.*
3. *Amplia etiamſi habita ſcientia adſit copula, ſi ante eam ineatur Matrimonium.*
4. *Adulterium committens data fide de Matrimonio contrahendo priore coniuge ſuperſtite non poteſt cum adultera Matrimonium contrahere.*
6. *Machinatio in mortem viri debet effectum ſortiri, vt ex ea impedimentum hoc oriatur.*
7. *Metu contrahens fit vxor illius cum quo contrahit ſine aliquo nouo conſenſu ſi cohabitauerit illi.*
8. *Matrimonium prius inualidè contractum non ratificatur ſi ſublato impedimento ignorans coniugem carnaliter cognoſcat.*

Cap. Propoſitum I.

Alex. III.

VIuente prima vxore quando quis contrahit cum 1
ſecunda hoc ignorante, ſi moriatur prima, & vir petat diuortium à ſecunda, non ſunt ſeparandi, niſi mulier petat diuortium, non obſtante quòd ſecundùm iura vir non poteſt ducere illam, quam polluit per adulterium, præſertim illam, cui fidem dedit viuente prima, vel quæ machinata eſt in mortem vxoris. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Caniſ. Cujac. Cened. *collect.95.* Alex. de Neuo, Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.52.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.578.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decret.lib.4.tit.7. c.1.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p.6.c.1.*

Probat hic text. quòd is, qui viuente prima vxore cum alia contraxit huius rei inſcia, & cum ea permanſit mortua prima cogendus eſt cum ſecunda vitam agere, mulieri verò datur ad diſcedendum facultas. Verùm hic text. difficilis apud DD. reputatur, & difficultas ex duobus potiſſimum perpenditur, primò dum iudicat Matrimonium inter eos, inter quos legitimus conſenſus non fuit. Secundò dum cogit virum in hoc coniugio permanere quaſi Matrimonio alligatum, mulieri verò quaſi liberè diuertendi licentiam facit, atque ideo videtur in eo text. Pontifex Matrimonium ſine conſenſu iudicare. Accedit quòd paria ſunt in iure noſtro aliquid non fieri, vel fieri minus legitimè, *l.quoties 6.ff.qui ſatiſdare cog. l.eleganter 24.§.qui reprobes, ff.de pignor.act.* Mantu. *lib.1.dial. claſſ.18.c.17.* Tiraq. *de retractu lign.§.8. gloſſ.7. à n.3.* Si autem nullus præceſſiſſet conſenſus, ex ſola cohabitatione Matrimonium iudicari non potuiſſet, *cap.illud, de præſumpt.* Ergo ex antecedenti conſenſu inutili, per cohabitationem non bene iudicatur Matrimonium in hoc text. Tandem in contrarium videtur text. *in cap.pen.* ibi, *de nouo, hoc tit.*

Doctores igitur circa explicationem huius text. mirum in modum ſe inuoluunt, nam gloſſ. *in præſenti, & in d.cap.penult.verbo nouo*, requirit nouum conſenſum, atque ideo inquit quòd ſi antequam de nouo conſentirent, vir alteri nuberet, Matrimonium valere, ſequuntur communiter DD. vt teſtatur Abb. *hic num.4.* Bald. Nouel. *de dote, p.11.§. hactenus, num.18.* Pariſ. *conſ.52. in princ. lib.4.* & pro hac ſententia facit *reg. non firmatur, de reg. iur.lib.6.* & quæ *ibi* gloſſ. & DD. tradunt Dec. & Cagnol. *in l.quod ab initio, ff.de reg. iur.* eandem ſententiam confirmat gloſſ. recepta *in l.etſi contra, verbo depoſitum, C.de nuptiis*, & *ibi* Bald. *n.2.* Sed hæc communis ſententia apertè confunditur ex hoc text. vbi tantùm requiritur vt ſublato impedi-

mento

mento in eadem cohabitatione maneant. Rurſus in contrarium eſt auctoritas gloſſ. communiter receptæ *in cap. debet, verbo de cætero, de conſang.* dum ait quòd ſi duo in gradu prohibito contrahant, & ſublato impedimento per legem, vel diſpenſationem in Matrimonio maneant abſque alio nouo conſenſu Matrimonium iudicatur, ſequuntur multi, quos refert Couar. *de ſponſ. p.2.c.2.in princ.n.5.*

Quare reiecta concordia Pariſ. & Couar. *dictis locis*, quæ manifeſtè repugnat menti, & verbis DD. *vbi ſuprà*, qui nouum conſenſum requirunt, prætermittenda ſunt duo. Prius eſt conſenſum ſemel expreſſum, quamvis propter aliquod impedimentum non poſſit effectum ſortiri, naturaliter tamen & verè conſenſum expreſſum eſſe, cùm ſit aſſenſus voluntatis circa rem intellectam, conſenſus autem hic ſemel expreſſus quamvis effectu ſuo careat per accidens, manere tamen creditur donec vel expreſsè, vel virtualiter actu contrario reuocetur, iuxta reg. text *in l.3.& l.eum qui, ff.de probat.cap.maiores, §.2.de Baptiſm.* tradit Alciat. *de præſ. reg. 2. præſ. 16.* Et verum eſt quamvis longum temporis ſpatium elapſum ſit, vt ſcribit Iaſ. *in l.ſancimus, n.6.C.de teſtam.* & in Matrimonio reſoluit Ruin. *conſ.151.lib.5.* Tiraq. *l.9.connub.n.33.* quod abſque dubio procedit quando facto aliquo voluntatis perſeuerantia oſtenditur.

Hoc ſuppoſito dicendum eſt quòd ſiue agatur de Matrimonio, ſiue de quocunque alio contractu celebrando, qui certam verborum formam non requirat, ſed naturali conſenſu perficiatur, ſi ſemel conſenſus ſit expreſſus, & propter impedimentum iuris non poſſit effectum ſortiri, vt actus ſtatim valeat ſublato impedimento ex vi prædicti conſenſus, qui perſeuerat, actus perficitur, patet hoc ex dictis manifeſtè, & ex eo probatur, quoniam verum eſt dicere in eo actu reperiri conſenſum, qui per actum nullum rectè ſignificatur, vt probat text. & *ibi* Bart. notat *in l. vlt. ff.de rebus eorum*, Menoch. *de arbitr.caſu 161.num.70.* Item ſublato impedimento nihil obſtat quominus conſenſus olim expreſſus, eo modo manens effectum ſortiatur, ergo, &c. Probatur etiam hoc auctoritate Iuriſconſ. *in l.obſeruare 4. ff.de offic. Proconſ.in fin.& in l.ſi quis 37.ff.de ritu nupt.l.quæſitum, ff.de ſponſal.* iuxta quæ dicendum eſt in hoc text. cum ſimilibus perfici Matrimonium ex conſenſu olim expreſſo innalidè, cohabitatione tamen continuato, non vt à principio conſenſus præſtiti, ſed vt ex nunc quaſi tempore remoti impedimenti exprimeretur. Neque audiendi ſunt DD. exiſtimantes cohabitationem nouum facere conſenſum per ſe ſufficientem ad Matrimonium faciendum, quoniam ſi nullus præceſſiſſet conſenſus expreſſus tempore inhabili, cohabitatio non ſufficeret; ergo ex vi prioris conſenſus, qui manere præſumitur, hoc fit, & ita in ſpecie probat text. *in cap. ad id quod, de ſponſal.& in cap.duo, de deſponſ.impub.& in cap.vlt. de coniug.ſeru.* oportet autem vt ſciant coniuges impedimentum eſſe ſublatum, quia ignorantia effectum conſenſus impedit, & ita in effectu reſoluit Innoc. receptus *in præſenti*, gloſſ. *in d. cap. non debet*, & alij DD. proximè citati. Ad text. verò *in d.cap.vlt.* quatenus videtur requirere nouum conſenſum, reſp. in eo text. non fuiſſe dubitationem vtrùm ex antecedenti conſenſu cohabitatione cōtinuato perficeretur Matrimonium, ſed vtrùm inter illos potuerit eſſe coniugium non obſtante impedimento adulterij? & huic quæſt. reſpondet Pontif. impedimentum non obſtare, quia poſſunt de nouo Matrimonialiter conſentire. Vel dici poteſt nouum conſenſum appellari ibi ſcientiam impedimenti ſublati cum perſeuerantia prioris, quia nouum ex tunc Matrimonium facit; ideo antea fit facultas mulieri ad recedendū in hoc text. quia antequā ſciret impedimentum ſublatum conſenſus non ſufficiebat, vt cum primum ſciuit, potuit recedere, & conſenſum reuocare, maritus autem in pœnam non poteſt, vterque tamen ſi per diem cohabitauerit impedimento ſublato ſcienter Matrimonio alligatus manet.

Erat inſcia quòd ille aliam haberet, &c.] Ergo coniuge altero ignorante reliquum habere coniugem, cùm non fuerit adulterium formaliter ex parte vtriuſque, poterit inter eos conſiſtere Matrimonium poſt coniugis obitum, ita Sylu. *verbo Matrimonium 8.q.9.dict.4.* Sanch. *de Matrim.lib.7.diſp.79.n.31.* vnde hoc crimen vxoricidij non irritare Matrimonium, ſiue ex altera parte propter ignorantiam circunſtantiæ non fuit formaliter adulterium, ſed ſimplex fornicatio, tenet Nau. *conſ.12.n.2.ſub tit.de ſponſal.in antiq.* Henriq. *in ſumm. lib.12.c.14.n.3.* 2

Vtrùm verò deſideretur poſt ſcientiam coniugij alterius Matrimonium de facto iniri, & copulam haberi, an potiùs ſufficiat ſi ante ſcientiam ineatur Matrimonium, & habita ſcientia adſit copula? id ſufficere ad hoc impedimentum incurrendum, reſoluit Sanch. *d.diſp.79.n.32.& n.34.* dicit ſufficere fidem dari ante coniugij notitiam, dummodo ea habita ſequatur adulterium nondum priori fide diſſoluta, & *n.37.* dicit haberi tunc ſcientiam quando adeſt certitudo, aut probabilis opinio, & *n.38.* contra communem tenet excuſare ignorantiam craſſam, & ſupinam. 3

Cui fidem dederat.] Notatur ad hoc, quòd quando quiſpiam fide data de Matrimonio contrahendo adulterium committit, vel de facto cum eadem Matrimonium init priori coniuge ſuperſtite, Matrimonium ſubſequens inter eos dirimitur, vt per Valer. Regin. *in praxi fori pœnit.lib.31.n.130.cum ſeqq.* Sanch. *d.lib.7. diſp.78.à princ.* vbi *n.28.* aliquos citat, qui ex prædictis noſtri text. verbis perſuaderi videntur ad hoc impedimentum contrahendum neceſſarium eſſe vt promiſſio illa non ſit nuda, & ſimplex, ſed fide vallata, at *n.29.* contrarium meritò ſequitur. 4

Et illam maximè, cui fidem dederat.] Id eſt, quamvis fides minimè data ſit, prout colligi videbatur ex contextura verborum text. ſed id verum non eſt, nam dictio *maximè*, accipi debet pro tantum, vt explicant *hîc* Abb. *n.3.* Alex. de Neuo *n.6.* Præpoſ. *n.2.* quos refert Sanch. *d.lib.7. diſp.78.n.1.* 5

Vel quia machinata eſt in mortem vxoris.] Aduerte huiuſmodi machinationem debere effectum ſortiri, ſi enim coniux mortem coniugis machinetur, nec ea ſubſequatur, locus non erit huic impedimento, ſed poterunt adulter, & coniux ſuperſtes altero defuncto Matrimonium inire, ita Sanch. *d.lib.7.diſp.78.n.7.* 6

In gloſſ. *Inſciam*, 1. Notatur ad hoc, quòd illa, quæ metu contraxit, fit vxor illius cum quo contraxit ſine alio nouo conſenſu, ſi cohabitauerit illi, vt per Nau. *conſ.12.n.2.ſub tit.de ſponſ.in antiq.* 7

Notatur etiam ad hoc, quòd non ratificatur prius Matrimonium innalidum ſi ſublato impedimento ignorans coniugem carnaliter cognoſcat, ita Sanch. *de Matrim.lib.2.diſp.36.n.3.in medio.* 8

SVMMARIVM.

1 *Vxore prima viuente, & non cognita, ſi quis contraxit cum ſecunda ſciente, & eam cognouit, etiam mortua prima ſecundam habere non poteſt, ſecus ſi prima erat non legitima vxor.*

2 *Adulterium exiſtimatū interueniente promiſſione futuri Matrimonij nō dirimit ſequētes cū adultera nuptias, ſi Matrimoniū prius contractū fuit inualidū.*

3 Matrim

3 *Matrimonium contractum metu cadenti in conſtantem virum ad eum finem iniuſtè incuſſo eſt inualidum.*

4 *Matrimonium metu initum non ratificatur copula metu graui extorta.*

5 *Iuramento non efficitur validum Matrimonium metu contractum.*

6 *Iuramentum adiectum Matrimonio metu graui extorto non obligat.*

Cap. Significauit. II.

1 QVi contrahit cum vna, & deinde contrahit cum alia ſcienter, cum qua habet copulam, ſi primum Matrimonium non fuit validum, vtpote quia coactè contraxit, nec eam cognouit, habebit ſecundam, ſi verò fuit validum, licèt prima ſit mortua, non poteſt habere ſecundam ſi ſcienter contraxit, ſecus ſi ignoranter, ſed aliam habere poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 52. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 579. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 7. *cap.* 2. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 6. *cap.* 13.

2 *Quòd non ſponte in primam conſenſerit.*] Notatur ad hoc, quòd adulterium exiſtimatum interueniente promiſſione futuri Matrimonij non dirimit ſequentes cum adultera nuptias ſi Matrimonium prius contractum fuit inualidum; ita Vinald. *in candel. aureo, p.* 1. *tit. de Matrim. n.* 213. Iacob. de Graff. *in deciſ. aureis, p.* 1. *lib.* 2. *c.* 85. *n.* 7. Marienz. *in rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 183. *lib.* 5. *noua recop.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 135. *verſ.* 4. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 70. *num.* 30.

3 *Tanta vis*, &c.] Ergo Matrimonium contractum metu cadenti in conſtantem virum ad eum finem iniuſtè incuſſo eſt validum, de quo vide Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 231. *n.* 1. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 9. *num.* 1. Sanch. *de Matrim. lib.* 4. *diſp.* 12. *n.* 18.

4 *Ipſam carnaliter cognouerit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Matrimonium metu initum non ratificatur copula metu graui extorta, ita Palud. Gabriel. & alij, quos refert Sanch. *d. lib.* 4. *diſp.* 18. *n.* 13. vbi *n.* 15. cum multis, quos citat, reſoluit nullo modo eſſe Matrimonium quando aliquis metu graui cogitur contrahere, & conſummare, & *n.* 18 *in princ.* reſpondet text. *in præſenti*, cum ſimilibus intelligi quando copula eſt ſpontanea.

5 In gloſſ. *Tanta.* Notatur ad hoc, quòd iuramento non efficitur validum Matrimonium metu contra-
6 ctum, vt per Sanch. *d. lib.* 4. *diſp.* 20. *n.* 12. Nam iuramentum adiectum Matrimonio metu graui extorto non obligat, nec indiget relaxatione, Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 3. *§.* 5. *n.* 3. Greg. *l. fin. verbo en orden, tit.* 11. *p.* 3. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *cap.* 57. *n.* 22. Scraphin. *de priuil. iuram. priuil.* 110. *n.* 11. Matienſ. *d. gloſſ.* 1. *n.* 120. Henriq. *lib.* 11. *c.* 9. *n.* 6. Sanch. *d. diſp.* 20. *n.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium quis cum illa contrahere non poteſt quam vxore viuente cognouit ſi machinata fuit in mortem vxoris.*

2 *Adulterium, vbi interuenit machinatio mortis alterius coniugis, impedit, ac dirimit Matrimonium ſubſequens.*

3 *Crimen machinationis mortis alterius coniugis quando Matrimonium dirimit, oſtenditur.*

Cap. Super hoc. III.

COntrahens de facto cum alia viuente prima vxore, ſi iſta adultera aliquid eſt machinata in mortem vxoris, ſiue fidem dederit, quod prima defuncta eam duceret, ſecundùm iura non poteſt in perpetuum illam habere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 59. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 579. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 7. *c.* 3. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 6. *c.* 16. 1

Collige ex text. adulterium vbi interuenit machinatio mortis alterius coniugi impedire, ac dirimere Matrimonium ſubſequens, etiamſi de eo non adſit promiſſio, ita Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 78. *n.* 2. Bonacin. *eod. tract. q.* 3. *punct.* 6. *n.* 5. At verò machinatio in mortem coniugis ſi ab vno tantùm fiat, & ſine adulterio, nec impedit, nec dirimit Matrimonium, vt reſoluunt Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 130. *verſ.* 2. Baſil. Pont. *de impedim. Matrim. c.* 27. *in princ. verſ. ſimiliter neque.* 2

Aduertit tamen Sanch. cum pluribus, quos citat *d. diſp.* 78. *à n.* 7. aliquot conditiones requiri vt crimen machinationis mortis alterius coniugis Matrimonium dirimat. Prima eſt vt machinatio illa effectum ſortiatur, nam ſi coniux mortem coniugis machinetur, nec ea ſubſequatur, locum non eſſe huic impedimento reſoluunt multi, quos refert, & ſequitur idem Sanch. *d. n.* 7. quibus adde Rebell. *de obligat. iuſtit. p.* 2. *lib.* 2. *q.* 8. *n.* 10. Bonac. *d. punct.* 6. *n.* 5. *in fine.* Secunda eſt vt occiſio ſit vxoris non ſolùm quando vir occidit vxorem per ſe, vel per alium, ſed etiam quando vxor ipſa occidit virum intentione contrahendi Matrimonium, ita Sanch. *d. diſp.* 78. *n.* 8. & *ibi* per eum citatis adde Ægid. *de Sacram. & cenſur. diſp.* 31. *dub.* 5. *n.* 55. Gutier. *de matrim. c.* 105. *n.* 10. Baſil. Pont. *d. c.* 27. *verſ. tertius.* Bonac. *d. punct.* 6. *n.* 7. Tertia conditio eſt, vt cum mortis machinatione interueniat adulterium. Quarta ad adulterium illud requirit, quod altero ſolo coniugis mortem machinanti, ſit vtrobique Matrimonium contracturo notum. Quinta vt illa coniugis interfectio veſtiatur fine ineundi alterius Matrimonij, quas omnes conditiones percurrit, & declarat Sanch. *d. diſp.* 78. vbi in vnaquaque explicanda plures refert Doctores. 3

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens cum ſecunda conſcia primæ viuentis etiam ob adulterium ſeparatæ, prima mortua ſeparabitur ſecunda, & cum alia contrahere poterit.*

2 *Matrimonium cum aliqua contractum viuente primo coniuge & ſuperſtite impedimentum dirimens eſt.*

3 *Concubina publica quæ dicatur, oſtenditur.*

Cap. Ex literarum. IV.

Clem. III.

VIuente prima vxore etiam ob adulterium ſeparata & facta Monacha, qui contrahit cum ſecunda conſcia primæ, mortua prima eſt ſeparandus à ſecunda, 1

cunda, & facta pœnitentia de adulterio, poteſt accipere non ſecundam, ſed aliam Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel.Ioao.Andr.Hoſt. Butr.Anchar. Panorm.Præpoſ.Alex. de Neuo, Caniſ. Viu.*in ration.lib.4.iuris Pontif.pag.54.* Alagona *in compend.iuris Canon.pag.579.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.2.* refertur ab Ant. Augoſt. *collect.2. Decretal. lib.4. tit.5.c.1.*

2 Collige ex text. Matrimoniom cum aliqua contractum viuente primo conioge, & ſuperſtite eſſe impedimentom dirimens, vt habetur *in epiſt.53.Nicol. I. in cauſa Lotharij Regis*, qui Theuperga prima vxore legitima vioente ſibi Valdradam conionxit, & copulauit, & poſtea retinere volebat, vt refert, & declarat alias auctoritates Baſil.Pont. *de imped.matrim. c.27. verſ. ſecundus, & de Sacram.Matrim.lib.7.c.45.n.5.*

3 In gloſſ. *Deprehenſam.* Ex hac gloſſ.iuncto text colligit Auiles *ad cap.47. pretorum, verbo manceba, num.1.* concubinam publicam noo dici, quæ inuenitur in lecto, vel in menſa cum Clerico, Religioſo, vel vxorato, vel quæ fuerit in delicto, vel acceſſu deprehenſa, quia talis deprehenſio non dicitur, nec reddit delictum, & concubinatum poblicum, vel notorium, niſi aliter conuincator.

S V M M A R I V M.

1 *Viuente legitima vxore contrahens cum ſecunda adultera etiam prima mortua à ſecunda eſt ſeparandus.*

4 *Alimenta à patre ſpuriis debentur,* & n.2.

5 *Alimenta filiis ſpuriis non ſolum pater tenetur præſtare dum viuit, ſed etiam eo mortuo eius hæredes.*

6 *Clericus ex redditibus beneficij tenetur alere filios ſpurios.*

7 *Mater in ſubſidium patris tenetur filios alere.*

8 *Auus tenetur alere nepotem, & decedentes ab illo.*

9 *Filij etiam ſpurij tenentur parentes alere.*

10 *Dotare tenetur pater filiam ſpuriam.*

11 *Pater non tenetur alere filium ſpurium ſi ipſe ex ſua arte, vel aliunde commodè viuere poſſit.*

12 *Alimenta præſtanda ſunt filiis ſpuriis, attentis, & conſideratis diuitiis paternis, & eius qualitate.*

13 *Pontificium ius quando naturali innititur, & ab illo procedit, eſt vbique obſeruandum.*

Cap. Cùm haberet. V.

1 Vxore viuente ſi quis cum aliqua adulterauit, & in ius vocatus abiurauit adulteram, mox ſpreto iuramento cum ea contraxit viuente legitima vxore, & diu, id eſt, per decem annos vixit cum ea habens ab ea plures filios, iſti ſunt omnino ſeparandi, etiam mortua legitima vxore, & iniuncta pœnitentia eſt eis indicenda perpetua continentia, quia Eccleſiam ſcandalizarunt graui ſcandalo, præſertim ſi iam ſunt ſenes, & Epiſcopus prouideat vt ipſi pro ſuis viribus filiis prouideant. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabar.Ioan.Andr.Hoſt.Butr.Anchar.Panorm. Præpoſ. Mar.Soc.Alex. de Neoo, Caniſ.Cujac. Cened. *collect.* 168.Viu.*in ration.lib.4.iuris Pontif.pag.54.* Alagona *in compend.iuris Canon.pag.579.* remiſſiuè Caſal.*in annot.* & Ximen.*in concord. p.1.& 2.* refertur ab Ant.Augoſt. *collect.2. Decret.lib.4.tit.5.c.2.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.12.* vbi *gloſſ.1.tit.1.lib.3.fori leg.* Perez *l.3. gloſſ.1.pag.47.* *col.2.ad med.tit.1.lib.5.Ordin.* Steph.de Gaëta *in repet. c.ad limina 30.q.1.§.4.n.416.*

Et diuturnitas temporis peccatum non minuat.] Vide dicta *ad cap.vlt.n.2.ſup.de conſuet.* 3

Neceſſaria ſubminiſtret, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſpuriis debentur alimenta à patre ſaltem de iuris Canonici æquitate, vide Couar.*de ſponſ.p.2.cap.8.§.16.à princ.* Cott.*in memorabil. verbo ſpuriis,* Perez *l.22.gloſ.1. pag.101.colum.1.tit.3.lib.5. Ordinam. & in l.1. gloſſ.1. pag.69.& gloſſ.2. pag.98.verſic. ſpuriis, tit.2.lib.5.& l.2.gloſſ.3.pag.307.colum.2.verſic. vtrum autem, tit.15. lib.8.* Mader. *in animaduerſ. iuris Ciuilis,c.22.n.7.* Gom. *l.9.Tauri,à n.37.* Sim. de Prætis *de interpret.vltim.volunt.lib.3.ſolut.2.n.7.* Naoar. *de ſpoliis Cler.§.18.num.9.* Menoch.*de ſucceſſ.creat.lib.1.§.20.num.513.* Menoch. *conſ.60.n.6.* Corſet.*ſing.330.verbo ſpurius in 2.* Matheſ. *ſing.147.* Paul.Foſc.*ſing.131.lit.F, in fine, & ſing.115. lit.A,* Hippol.*ſing.358.* Duen.*reg.266.verſ.quarto limita,& in reg.363.* Gabr.*lib.5.commun.tit.de alim.concl.1. n.2.* Paleoth.*de nothis, & ſpuriis, c.45.n.8. & c.46.cum ſeqq.* Olan.*in antinom.iur.lit.F, n.47.* Molin.*de primog. lib.2.c.15.num.41.& 49.* Mozz.*de contract.Matrim.tit. de natural.matr.n.15.* Laram *in l.ſi quis à liberis, §.idem reſcripſit,à n.9.ff.de lib.agnoſc.* Cornel.Benenc.*de priuil. paup.in 2.ſpecie,in ind.à n.9.* Garc.*de expenſ.c.1.num.8.* Brunor.à Sole *in q.leg. q.25.n.16.& 17.cum ſeqq.* Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.26.princ.à num.96.* Matienſ.*l.8. gloſſ.1.n.1.tit.8.lib.5.noua recop.* Lancel.Gallia *in conſuet.* Alexand.*in gloſſ. ſolidos, q.6.n.9. & n.30.verſ.& proprius,* Menoch.*de præſumpt.lib.1.præſ.36.n.13.* Puntan. *de aliment.c.1.à n.9.* Molin. *de iuſtit. tract.2.diſp.168. verſ.iure tamen,* Leſſ. *eod. tract.lib.2.c.19.dub.6.n.67.* Sanctarel.*var.reſol.lib.1.q.30. à princ.* & præcipuè *n.8.* Cened.*collect.168.n.5.* Surd.*de alim.tit.1.q.10.n.6. cum ſeqq.* Gam.*deciſ.201.204. & 225.* Peregr. *de iure fiſci, lib.3.tit.10.n.55.* Morl. *in emporio iuris, p.1.tit.1.q.11. n.32.* Gutier.*pract.lib.2.q.109.& ſeq.* Valaſc. *conſil.92. num.fin.* Ceuall.*commun.contra commun. q.757.à n.39.* Card.Mantic.*de tacitis, & ambig.convent.tom.2.lib.13. tit.12.num.5.* Cabed *p.1.deciſ.148.* Farin. *nouiſſ. Rotæ deciſ.747.* Azor. *inſtit.moral. p.1.lib.5.c.20.col.457.& p.2.lib.2.c.12.q.1.* D.Garc. Maſt. *Sicilia dec.85.n.2.& dec.144.n.8.* Mart.*de iuriſd.p.4.caſu 162. n.12.* Aloyſ. Ricc.*in collect. dec. p.1.collect.110.& p.4. collect.1099. & collect.1212.* D.Barboſ. *in l.1.p.4.n.65.ff.ſolut.matr.* Card.*in praxi iudicum, verbo filius, n.37.* Cened.*pract. & canon.quæſt.lib.1.q.13.n.11.* Valer.Regin.*in praxi fori pœnit.lib.20.n.29.& 32.* Rebell. *de oblig.iuſt.p.2.lib.5. q.8.ſect.2.n.8.& ſeq.* nouiſſimè Luſit. Benedict. Ægid. *ad l.ex hoc iure, ff.de iuſt.& iure,in initio, n.21.* 4

Amplia primò huiuſmodi obligationem alendi filios illegitimos, & ſpurios non ſolùm ſubſiſtere in patre viuente, ſed etiam eo mortuo tranſire ad hæredes, vt per Duen.*reg.367.n.4.* Cou.*d.§.6.n.14.* Laram *d.§.idem reſcripſit,n.79.& §.item reſcriptum, n.9.* Molin.*d.c.15. n.43.* Cened.*d.collect.168.n.12.* Bened.Ægid.*d.l.ex hoc iure,in initio.num.32.* D.Barboſ.*d.l.1.p.4.n.172.& 127.* Surd.*de alim.tit.1.q.50.per tot.* Rebell.*d.q.8.n.7.* Gam. *deciſ.11.num.6.* Molin.*diſp.168.verſ.non ſolum,* Aloyſ. Ric.*d.collect.1099.verſ.infertur ſecundò,& collect.1212. verſ.amplia ſecundò*, vbi refert de Franchis *deciſ.178.* quicquid dicat Capyc.*deciſ.144.* non enim poteſt pater diſponere vt filius non alatur. Surd.*tit.8.priuil.85.n.10.* Couar.*d.§.6.n.5.verſ.5.* Paleoth.*d.c.47.n.6.* Lara *n.82. dictis locis*, quia obligationem legis immutare poteſt, præcipuè quando ex naturali vinculo procedit, *l.nemo poteſt,ff.de legat.1.* Et ad omnes alios tranſit ſucceſſores, vt eſt donatarius omnium bonorom, ex Rip.*in l. ſi vnquam,q.13.C.de reuoc.donat.* Paleoth. *c.34.n.10.* Surd.*tit.1.q.39.à n.8.* 5

6 Secundò amplia, hanc obligationem alendi filios ſpurios comprehendere Clericum etiam ex redditibus beneficij, vt per Nauar. *de ſpoliis cleric. §. fin. n.* 11. Surd. *conſil.* 177. *n.* 13. *& conſil.* 310. *n.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 2. *c.* 4. *q.* 20. *verſic ſi roges, & c.* 40. *q.* 7. Paul. Comit. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 45. D. Garc. Maſtrillo *Siciliæ deciſ.* 144. *n.* 21. D. Barboſ. *d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 133. Cald. Pereira *de poteſtate elig. c.* 3. *n.* 11. *& de empt. c.* 16. *n.* 45. Maſtrill. *de iuriſdict. p.* 2. *c.* 29. *n.* 18.

7 Tertiò amplia in matre per text. *in præſenti*, vbi commune vtrique parentum onus reiicit liberis ſic natis alimenta miniſtrare, intellige non ordine coniunctiuo, ſed ordine ſucceſſiuo, vt ſcilicet pater per prius teneatur, mater verò in ſubſidium, vt per Peregr. *de iure fiſci, lib.* 3. *tit.* 18. *n.* 59. Surd. *tit.* 1. *q.* 15. *n.* 11. Gam. *deciſ.* 304. Couar. *d.* §. 6. *n.* 13. Palat. *in repet. cap. per veſtras de donat. inter virum, & vxor. notab.* 3. §. 23. *n.* 12. Laram *d.* §. *idem reſcripſit, num.* 35. Sanctarel. *dict. lib.* 1. *q.* 33.

8 Quartò amplia quòd nedum pater filium ſpurium, ſed & nepotes, & deſcendentes ab illis alere tenetur, & præterea auus nepotem ſpurium, & reliquos, vt per Gamam *dec.* 11. *n.* 7. *& ſeqq.* Laram *in* §. *idem reſcripſit, n.* 39. Vincent. de Franch. *deciſ.* 283. *num.* 15. Peregr. *d. tit.* 18. *n.* 64. Surd. *tit.* 1. *q.* 13. *num.* 6. D. Barboſ. *d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 70. Perez *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordinam. pag.* 98. Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri, n.* 38. Molin. *d. diſp.* 168. *verſ. non ſolum,* Azor. *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 12. *q.* 6. Sanctarel. *d. lib.* 1. *q.* 31. *n.* 11. Nepos quanquam legitimè natus ex filio ſpurio, non poteſt auo ab inteſtato ſuccedere. Bernard. Græuæ *ad practic. Camer. Imper. lib.* 2. *concl.* 115. Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ.* 18. *n.* 37. Gama *deciſ.* 11. *n.* 5. *& deciſ.* 136. *n.* 4. at verò ex teſtamento poſſe hunc nepotem auo ſuccedere reſoluunt Ioſeph. Ludouic. *d. deciſ.* 18. *n.* 53. *cum ſeq.* Duen. *reg.* 366. *limit.* 2. Peregr. *d. tit.* 18. *n.* 45. *cum ſeqq.* Gama *d. deciſ.* 11. *n.* 5. *& deciſ.* 236. *ad fin.* D. Barboſ. *d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 76.

9 Quintò amplia per reg. correlatiuorum è contrario filios non ſolùm legitimos, ſed etiam naturales & ſpurios vtriuſque ſexus obligari ipſo iure naturali, & humano ad alendos parentes, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *q.* 29. *n.* 16. Laram *in* §. *parens, à n.* 14. Surd. *tit.* 1. *q.* 17. *&* 20. *& tit.* 4. *q.* 18. *n.* 52. *cum ſeqq.* Molin. *de iuſtitia, tract.* 2. *diſput.* 228. *verſ. quintus effectus*, Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 2. *c.* 3. Aſcan. Clem. *de patria poteſt. cap.* 4. *n.* 44. Lancel. Gall. *in conſuetud. Alexand. verbo vxori, q.* 4. *n.* 32. Padil. *in ſumma legum pœnalium, p.* 2. *c.* 49. *n.* 2. Sayr. *in claui Regia, lib.* 7. *c.* 5. *n.* 15. Cardoſ. *in prax. iudicum, verbo alimenta, n.* 14. *& verbo filius, n.* 40. Rebel. *d. q.* 8. *n.* 8. Bened. Ægid. *d. l. ex hoc iure, in initio, n.* 36. Sanctarel. *d. q.* 31. *n.* 32.

10 Sextò amplia, vt etiam pater teneatur dotare filiam ſpuriam, vt per Couar. *d.* §. 6. *num.* 11. Hieron. Gabr. *conſil.* 25. *n.* 4. *&* 5. Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 15. *num.* 45. Sanctarel. *d. q.* 31. *n.* 14. Perez *ad lib.* 8. *Ordin. pag.* 307. *in fine*, Peregr. *d. tit.* 18. *n.* 56. D. Barboſ. *d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 64. *&* 65. Duen. *reg.* 366. *ampl.* 3. Craſſ. §. *inſtitutio, q.* 7. *n.* 17. *&* 18. Ceuall. *commun. contra commun. q.* 565. Aldouin. *conſil.* 103. *à n.* 14. Surd. *conſil.* 210. *n.* 2. *& de aliment. tit.* 1. *q.* 10. *n.* 15. D. Barboſ. *d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 56. Card. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib.* 12. *tit.* 16. *n.* 19. Cald. Pereira *d. q.* 18. *n.* 10.

11 Limita tamen principalem text. concluſionẽ, ſi ſpurij de ſua arte vel operibus, aut aliunde commodè viuere poſſint, vt per Palat. *in repet. c. notab.* 3. §. 23. *n.* 7. Couar. *d.* §. 6. *num.* 9. Spino *d. gloſſ.* 16. *à num.* 15. *&* 216. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 109. *n.* 3. Cened. *d. collect.* 168. *n.* 5. *in medio*, Rebel. *d. lib.* 5. *q.* 8. *n.* 7. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 19. *n.* 2. *lit. N*, Surd *tit.* 7. *q.* 8. Aloyſ. Ric. *d. collect.* 1099. *in fin. & collect.* 1212. *verſ. nunc limita*, vbi refert Theſaur. *deciſ.* 211. Aym. *conſ.* 219. *n.* 8. *vol.* 2. Rot. *Bononien. deciſ.* 22. *n.* 6.

Secundùm quòd eis ſuppetunt facultates.] Ergo alimenta præſtanda ſunt filiis ſpuriis attentis, & conſideratis diuitiis paternis, & eius qualitate, ac dignitate, vt tenent Cou. *d.* §. 6. *n.* 8. Gom. *l.* 10. *Tauri, n.* 40. Mol. *lib.* 2. *de primog. c.* 15. *num.* 54. *verſ. ſed verius eſt*, Vincent. de Franch. *deciſ.* 284. *n.* 17. *&* 19. Matienſ. *l.* 8. *gloſſ.* 1. *n.* 10. *tit.* 8. *lib.* 5. *noua recop.* Surd. *de alim. tit.* 4. *q.* 18. *num.* 51. Mol. *de iuſt. tract.* 2. *diſput.* 168. *in princ.* Leſſ. *eod. tract. lib.* 2. *c.* 19. *num.* 67. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 2. *c.* 39. *q.* 2. Megal. *in p.* 2. *lib.* 2. *c.* 2. *q.* 2. *n.* 4. Sanctarel. *var. reſol. lib.* 1. *q.* 31. *n.* 29. me citato *in hoc loco*, Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract.* 2. *reſol.* 85. quamvis in alimentorum præſtatione conſiderandam eſſe filij ſpurij indigentiam inſpecto iure naturali, & non ipſius nec patris nobilitate, ac patrimonij viribus, minus bene tueantur Palat. *in repet. d. c. per veſtras,* §. 24. *n.* 3. Lara *d.* §. *idem reſcripſit, n.* 48. Gam. *Luſit. deciſ.* 201. *n.* 4. *& deciſ.* 225. *&* 342. Barboſ. *d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 65. *verſ. ſed prima opinio*, Rebel. *d. quæſt.* 8. *n.* 4. *&* 7. 12

In gloſſ. *Secundùm facultates*, fin. ibi, *hoc intelligitur de benignitate Canonica*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Pontificium ius quando naturali innititur, & ab illo procedit, eſt vbique obſeruandum non ſolùm in terris Eccleſiæ, ſed etiam Imperij, & in vtroque foro, ciuili lege exploſa, vt per Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 168. *verſ. iure tamen Canonico.* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 21. *poſt princ. & p.* 2. *lib.* 2. *c.* 12. *q.* 3. Card. Tuſch. *tom.* 2. *lit. A, concl.* 287. *n.* 48. Soar. *de legib. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 8. Ægid. *d. l. ex hoc iure, in init. n.* 31. *verſ. hoc autem,* vbi referunt Gabr. *n.* 2. Couar. *n.* 6. Rot. *num.* 19. Duen. *ampl.* 1. Lara *n.* 17. Paleoth. *c.* 47. D. Barboſ. *n.* 56. Surd. *q.* 10. *n.* 7. *citatis locis.* Verùm non defuerunt, qui contrariam ſententiam ſecurè tueantur, contendentes æquitatem Canonicam in ſuo foro, legem Ciuilem in ſuo eſſe obſeruandam, ita Ioan. de Imola, quem refert & ſequitur Alexand. *conſil.* 74. *n.* 3. *vol.* 3. Felin. *in cap. Eccleſia, n.* 45. *de conſtit.* ita alij, quos refert Gabr. *d. num.* 2. *in princ.* & pertinaciter multis defendere nititur Menoch. *d.* §. 20. *n.* 313. adducentes generalem regulam de diſtinctione vtriuſque poteſtatis Eccleſiaſticæ & Ciuilis, de qua *in cap. ad verum* 96. *diſt.* Deinde ait Menoch. quòd lex Ciuilis non habet ſe in hac materia tanquam prohibens, ſed tanquam permittens, non concedendo ſcilicet actionem, qua patres cogantur alere ſpurios, *in quibus terminis* vtraque lex in ſuo foro ſeruatur, vt in materia pacti nudi, & *l.* 2. *C. de reſcind. vend.* notant omnes *in c.* 1. *de pactis.* Verùm ex iuris principiis prior ſententia verior eſt ex fundamento pro ea deducto, indéque ſoluitur præcipuum contrariæ de diſtinctione duplicis poteſtatis, non enim procedit vbi lex Ciuilis peccatum approbat, tunc enim cedit Canonicæ, *cap. vlt. de praſcript.* 13

SVMMARIVM.

1 *Vxore viuente habens copulam cum altera, mortua vxore ſi non præceſſit fides, vel machinatio, poteſt illam ducere.*

2 *Adulterium ſimplex non efficit Matrimonium inualidum ne quidem contractum, &c.*

3 *Excommunicatus poteſt contrahere Matrimonium.*

4 *Excommunicatus poteſt inuitus abſolui.*

Cap. Significaſti. VI.

Innoc. III.

1 Vxore viuente habens copulam cum altera, mortua vxore ſi non præceſſit fides, vel machinatio, poteſt illam ducere. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabarel.Ioan.Andr.Hoſt. Butr.Anch. Panorm. Præpoſ. Alex.de Neuo, Caniſ. Cujac.Viu.*in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.55.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.580.* remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1. & 2.*refertur ab Anton. Auguſt.*collect.3. Decret.lib.4. tit.6.c.1.*

2 Collige ex text. ſimplex adulterium non efficere Matrimonium inualidum, ne quidem contractum inter perſonas à quibus illud commiſſum eſt, vt per Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit. lib.31.n.132.* Sanch. *de Matrim.lib.7.diſp.78.n.1.* vbi dixit *c.1. & cap.illud verò 31.q.1.* in quibus ſtatuitur nulli licere ducere in vxorem eam, quam priùs per adulterium polluit, intelligi quando cum adulterio concurrit duplex crimen, videlicet adulterium cum machinatione mortis alterius coniugis, ac proinde adulterium cum fide data de contrahendo poſt coniugis mortem, vel cum contractu Matrimonij de præſenti cum adultera: vnde obſeruandum eſt per adulterium tantùm ſi non adſit promiſſio, vel fides data de Matrimonio futuro, vel machinatio in mortem coniugis, nullum gigni impedimentum, ex hoc textu docuerunt Bonacin. *de Matrim.quæſt.3.puncto 6.num.8.* Baſil.Pont. *de imped. matrim. c. 27. in princ.* vbi etiam reſoluit ſolam fidem de contrahendo matrimonio, imò nec matrimonium re ipſa contractum non conſummatum, ſi coniugem, cui fidem adſtrinxit, non cognoſcat, nec impedire, nec dirimere.

3 *Si petierit.*] Collige ex text. excommunicatum, vel ſimili cenſura ligatum abſoluendum non eſſe, niſi abſolutionem humiliter petierit, vt per *gloſſ.vlt.* & Abb. *n.20.* ac alios communiter *in cap. ab excomm.de reſcr.* latè Vgol. *de cenſ. tab.1.c.19.§.3.* Soar.*eod.tract.diſp.7. ſect. 10.* licèt enim ad abſolutionis iuſtitiam hoc pertineat, ſi tamen, qui abſolutionem non petit, vel etiam inuitus abſoluatur, abſolutionem mero iure validam eſſe reſoluunt ipſe Abb. & alij communiter, vt per Vgolin.*d.c.19.§.2.*Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.part.1. lib.4.c.19.n.5.* Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.1.c.14.n.4.* Ratio autem facilis eſt, quemadmodum enim quis excommunicatur inuitus, ita abſolutio ipſius excommunicationis non pendet ex voluntate illius, qui abſoluitur, ſed ex poteſtate abſoluentis, ſicut etiam cernitur in omnibus aliis actibus iuriſdictionis contentioſæ, quæ in inuitum redditur, *l.inter ſtipul. §.1.ff.de verbor. oblig.* Vnde pendet ratio quare abſolutio pœnitentialis non valet niſi reddatur volenti & petenti, quia ſcilicet ad iuriſdictionem pertinet voluntariam vltra alias rationes, quod contritionem, & pœnitentis diſpoſitionem exigat, notat Nauar.*de indulgent.notab.20.num.7.* Quamvis autem præcitati latè controuertant an caſu aliquo licitè excommunicato inuito præſtari poſſit abſolutio, vt per prædictos præcipuè Vgolin. *§.2.n.3.* videri poteſt, placet diſtinguere, vel enim excommunicatus adhuc in ſua perdurat contumacia; & regulariter vera videtur Chalderini ſententia negatiua, ſi adiungas limitationem D.Thomæ, quem Abb.refert, & ſequuntur alij *citatis locis*, ſcilicet ſi iudex viderit magis expedire ſaluti illius ſpirituali, in cuius medicinam protulit excommunicationem, vt ea, quamvis excommunicatus petat, relaxetur, licèt enim per viam regulæ cenſurarum naturæ, & inſtitutioni repugnet, vt cenſura ad correctionem ſubdi prolata durante contumacia relaxetur, cùm tamen finis ipſius ſit medicinalis, maximè eidem fini videtur contrauenire vt tali caſu, quamvis effectus ſequutus non ſit, præſtetur abſolutio non petenti.

Excommunicato.] Notatur ad hoc, quòd matrimonium contrahi poteſt ab excommunicato, vt per Cou. *de ſponſal.p.2.c.6.in initio, n.3.* Tolet.*lib.7.ſumm.cap....* 4
num.1. Viuald. *in candelabro aureo, part.1.de matrim. num.80.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt.59.num.1. §.penult.* Graffiis *in aureis deciſ.p.2.lib.1.c.1.n.25.* Vgol. *de cenſur.tab.2.de excomm.c.7.§.2.n.4.* Matienſ.*in rubr. tit.1.gloſſ.1.num.36.lib.5.noue recop.* Henriq. *in ſumm. lib.13.de excomm.cap.10.n.1.* Sanch. *de Matrim.lib.7. diſp.9.n.2.* D.Couar.*eod.tract.c.83.n.4.* Anton. Ricc. *in tract.de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.4.c.48.n.13.*

In gloſſ.*Si petierit*, ibi, *imo videtur quòd compelli debeat*, &c. Notatur ad hoc, quòd excommunicatus 5
poteſt inuitus abſolui non à copula, ſed à cenſura, vt per D.Antonin.*part.3.tit.24.c.77.* Felin. *in cap. Apoſtolicæ, num.3.de except.* Sylueſt.*verbo abſolutio 3.dub.6.* Henriq.*lib.13.de excommun.cap.29.§.1.* Vgolin. *de cenſuris, tab.1.cap.10.§.2.* Sayr. *eodem tract.lib.2.cap.26. num.2.* Soar.*in ſimili tract.diſp.7.ſect.7.num.5.* Palat. *in repet.c.per veſtras, de donat.inter virum, & vxor. §.18. num.17.*

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus ſi contrahit cum ſecunda neſciente mortua prima licitè remanet, & cum ſecunda nouo conſenſu interueniente.*

2 *Capitulum Sede vacante cognoſcere poteſt de cauſis matrimonialibus.*

Cap. Veniens. VII.

Vxoratus ſi contrahit cum ſecunda huius rei 1
ignara, mortua prima poteſt ſecundam habere ſi de nouo conſentiat, dummodo non præceſſerit machinatio, vel fides. Colligunt ex Ordinar. Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm.Præpoſ.Alex.de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration.lib.4. iuris Pontif. pag. 56.* Alagona *in compend. iuris Canon.pag.480.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton.Auguſt.*collect.3.Decret. lib.4. tit.6. c.2.*

In ſuperſcript. text. ibi, *Meſſanen. Capitulo.* Ergo 2
Capitulum Sede vacante cognoſcere poteſt de cauſis matrimonialibus, de quo vide Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Capitulum Sede vacante, quæſt.5.* Couar. *de ſponſalib. part.2. cap.8. §.12.num.1.in princ. verſic.atque etiam*, Pauin.*de officio, & poteſtate Capituli Sede vacante, part.1. quæſt.10.ſub num.8.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſtici, deciſ.245. in 1. edit. & reſol.215.in 2.edit.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.3. alleg.84.n.4.* vbi ex Quarantà aduerto quòd licèt per Concil. Trident. *ſeſſ.24. de reformat. cap. 20. verſ. ad hæc*, cauſæ matrimoniales relinquantur examini, & iuriſdictioni Epiſcopi tantùm, vt excluderentur alij prælati inferiores non tamen excludit Capitulum in hoc caſu, cùm non dicatur inferior, ſed par.

De nouo potuit matrimonialiter conſentire.] Ergò 3
iterum debet conſentire, vt per Perez *l. 1. gloſſ. 1. pag.16.verſ. ex quo clarè, tit.1.lib.5. Ordinam.* Nam ſi

Matrimonium fuerit ſimpliciter inter inhabiles contractum, licèt inhabilitas, ſeu impedimentum poſtea ceſſet, non ex hoc ratificatur Matrimonium ex priori conſenſu, ſed ex nouo, cùm nouum contrahatur Matrimonium, vt per Boër. *deciſ.* 264. *n.* 27. *col.* 2. In ratificatione enim actus nullius conſideratur tempus ratificationis, ſecundùm Surd. *deciſ.* 241. *num.* 7. Gregor. *deciſ.* 395. *n.* 9. & ideo profeſſio irrita non incipit eſſe valida, niſi à tempore ratificationis, & non antea. Nauarr. *conſil.* 17. *n.* 3. *de Regular. in nouis*, Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouic. diſp.* 15. *dub.* 8. *n.* 2. Vnde Rota coram Seraphin. *deciſ.* 900. ait Sacram Congregationem reſpondiſſe quòd ſi Matrimonium eſſet nullum propter impedimentum occultum, & partes poſtea in Matrimonio ita contracto permanere conſentiant, ex ſtylo Pœnitentiariæ Papa ſolet diſpenſare, vt de nouo poſſit contrahi, non repetitis ſolemnitatibus à Concilio requiſitis, ſecus ſi impedimentum ſit manifeſtum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens cum ſecunda viuente prima, quam tamen non cognouit, nec ante contractum, nec poſt, mortua prima poteſt contrahere cum ſecunda.*

2 *Promiſſio alterutrius de contrahendo cum ea, quam polluit per adulterium, non inducit impedimentum niſi ab altera expreſsè acceptata ſit.*

3 *Adulterium, & promiſſio matrimonij ad impedimentum contrahendum fieri debent viuente coniuge illius, qui eſt complex adulterij.*

4 *Conatus ad copulam non ſufficit ad hoc impedimentum inducendum.*

Cap. Si quis, VIII. & fin.

Gregor. IX.

1 VXore prima viuente dans fidem ſecundæ, immo de facto cum illa contrahens, dummodo nec ante, nec poſt viuente prima ipſam cognouerit, prima mortua, ſi contrahit cum ſecunda Matrimonium tenet, vtrique tamen pro iſto delicto debet pœnitentia iniungi, ſecus ſi viuente vxore illam cognouit ante, vel poſt fidem, ſeu Matrimonium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vinian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 56. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 580. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Fide data*] Intellige cum effectu, id eſt, acceptata, nam ante acceptationem non eſt propriè promiſſio, ſed pollicitatio, vnde non ſufficere ad hoc impedimentum inducendum promiſſionem alterius niſi ab altero acceptata ſit expreſsè, non verò per taciturnitatem, tenent Sanchez *de Matrimonio, lib.* 7. *diſp.* 79. *num.* 22. *cum ſeqq.* Gutierr. *eod. tract. cap.* 105. *n.* 20. Bonacina *eodemmet tract. quæſt.* 3. *puncto* 6. *num.* 9. *verſ. ſecundò*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 137.

3 *Cognouit eandem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd adulterium, & promiſſio Matrimonij fieri debent viuente coniuge illius, qui eſt complex adulterij ad hoc impedimentum contrahendum, requiritur enim, vt vtrumque interceſſerit durante eodem Matrimonio, & non ſufficit vt interceſſerit in diuerſis coniugiis, ſeu Matrimoniis, ita Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 79. *n.* 5. Sot. *in* 4. *diſtinct.* 37. *quæſt. vnic. artic.* 4. Ægid. *de Sacramentis, & cenſuris, diſp.* 31. *num.* 54. Bonacina *d. puncto* 6. *num.* 12.

In gloſſ. *Cognouit*, ibi, *quia non obfuit conatus, vbi vo-* 4
luntas, vbi iniuria non habuit effectum. Ergo conatus ad copulam non ſufficit, ſed debet interuenire adulterina copula, quæ delictum conſummatum importet, ita Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 79. *n.* 2. Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *num.* 134.

In ead. gloſſ. ibi, *Idem intellige de eo, vel ea*, &c. No- 5
tatur hæc gloſſ. ad hoc, quòd nihil refert ad hoc impedimentum dirimens incurrendum, ſiue vir vxorem, ſiue vxor virum perimat gratia migrandi ad alterum Matrimonium, vt per Viuald. *in candel. aureo, p.* 1. *de Sacram. Matrim. n.* 212. *concl.* 3. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 229. *n.* 5. Graffiis *in deciſ. aureis, p.* 1. *lib.* 2. *c.* 85. *num.* 6. Vgolin. *de Sacram. tit. de Matrim. c.* 19. *n.* 9. Card. Bellar. *lib.* 1. *de Matrim. cap.* 22. *caſu* 1. Matienz. *in rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 177. *lib.* 5. *nouæ recop.* Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *c.* 14. *n.* 2. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 78.

De Coniugio Leproſorum.

Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*

2 *Leproſi extra ciuitatem ponendi.*

3 *Leproſi expelli poſſunt à ciuitate.*

4 *Eccleſiaſticus iudex ſolùm eſt competens, quando agitur de coniugum ſeparatione ob lepram.*

5 *Vicarius Epiſcopi poteſt viſitare laicos ſuſpectos de lepra.*

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. 1
Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuatione titul. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontificij*, Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. eiuſdem iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 354. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

De leproſis, & quòd ſint extra ciuitatem ponendi, 2
vide apud Hiſpanos *l.* 1. §. 10. *tit.* 16. *lib.* 3. *nouæ recop.* Gregor. *l.* 7. *verbo por que no ſean, tit.* 12. *p.* 4. *& tit.* 1. *p.* 7. *princip. verbo apartado*, Franciſc. Mar. *deciſ.* 1017. *n.* 6. *cum ſeqq.* Auendan. *de exequendis mandat. p.* 1. *cap.* 6. *n.* 6.
Azeued. *ad l.* 2. *n.* 28. *tit.* 10. *lib.* 8. *nouæ recop.* & poſſunt 3
expelli à ciuitate, vt per Auiles *ad c.* 26. *Pratorum, n.* 4.
Et quando agitur de ſola coniugum ſeparatione ad 4
tempus ob lepram, ſolus Eccleſiaſticus eſt competens, vt per Cooar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 7. §. 6. *n.* 8. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 8. *n.* 15. & poteſt Vicarius Epiſcopi 5
viſitare laicos ſuſpectos de lepra, vt per Rebuff. *in tract. quando ſæcularis, n.* 82.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Lepra ſuperueniens non diſſoluit Matrimonium, nec Matrimonij effectum, ideo ad inuicem maritali affectione coniuncti ſe tractare debent, aut ad perpetuam continentiam vouendam induci.*

2 *Coniux ſanus, an teneatur reddere debitum coniugi leproſo, remiſſiuè.*

3 *Coniuges non poſſunt eſſe diutius ſeparati.*

4 *Iudicis arbitrio relinquitur quando maritus diu abeſſe dicatur ab vxore.*

5 *Vxor an, & quando teneatur ſequi virum ſuum, remiſſiuè.*

CAP. Peruenit. I.

Alex. III.

1 VIr, & vxor cùm ſint vna caro, non debet alter ſine altero eſſe diutius, quare ſi alter incidit in lepram, debet coniux illum ſequi, & affectu maritali ei miniſtrare; & ſi ad hoc ab Epiſcopo induci non poteſt, Epiſcopus imponat vt vterque altero viuente ſeruet continentiam, quod ſi contemnat, excommunicet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 57. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 586. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 8. c. 1.* & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p. 37. c. 2.*

2 An, & quando coniux ſanus teneatur reddere debitum alteri coniugi leproſo, dicam commodiùs *cap. ſeq.* vbi propriè ſedet hæc materia.

3 *Non debet alter ſine altero diutius eſſe.*] Notatur ad hoc, quòd coniuges non poſſunt eſſe diutiùs ſeparati, nec valet ſtatutum, aut conſuetudo, vt viri diutius, ſine vxore ſint, ita Sanch. *de Matrim. lib. 9. diſp. 4. num.* 12. vbi *n.* 2. aſſerit quòd coniuges iure naturali, ac diuino ſimul habitare tenentur.

4 In gloſſ. *Diutius.* Notatur ad hoc, quòd iudicis arbitrio relinquitur quando maritus diù abeſſe dicatur ab vxore, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 456. *n.* 2.

5 In gloſſ. *Sequantur.* An, & quando vxor teneatur ſequi virum ſuum, vide Cou. *de ſponſ. p. 2. c. 7. n.* 5. Tiraq. *l. 1. connubiali, gl. 1. p. 1. n. 39. &* 40. Bernard. *reg.* 800. Perez *l. 29. verbo ſi alguna muger, tit. 11. lib. 4. Ordin.* Marienſ. *in rubr. tit. 1. gl. 1. n. 94. cum ſeqq. lib. 5. noua recopil.* D. Barboſ. *in l. maritum, n. 55. ad fin. ff. ſolut. matrim.* Farin *Rota deciſ. 278. n. 15. in collect. 1. nouiſſ.* Cened. *ad Decretal. collect. 74. in fine*, Sanch. *de Matrim. lib. 9. diſp. 4. n. 14.* Gutier. *eod. tract. c.* 23.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges propter lepram ſeparandi non ſunt à coniugio, & contrahere poſſunt Matrimonium, & inuicem ſibi reddere debitum tenentur.*

2 *Leproſo coniugi tenetur ſanus debitum reddere, quando redditio non cedit in reddentis notabile damnum.*

3 *Gallico morbo laboranti coniugi non tenetur ſanus coniux cum periculo notabilis infectionis debitum reddere.*

4 *Leproſo tenetur ſanus coniux debitum reddere etiam cum notabili damno, quando lepra Matrimonium præceſſit.*

5 *Horror naturalis conſurgens ex acceſſu ad coniugem lepra infectum excuſat à debito reddendo, vbi virgam erigi, aptamque copula reddi minimè poſſe.*

6 *Auctoritas Chriſti Domini Matth. 5. & 19. aſſerens ob ſolam fornicationis cauſam licitum eſſe diuortium, declaratur.*

7 *Diuortium perpetuum cur ob fornicationem concedatur, ob alias verò cauſas ad tempus quo durant, oſtenditur.*

CAP. Quoniam. II.

VXor ſiue fuerit leproſa, ſiue alia infirmitate de- 1
tenta, non eſt ſeparanda, vel dimittenda. Item leproſi ſi nolunt continere, poſſunt contrahere Matrimonium ſi inueniant mulierem, quæ illos velit, & vxor tenetur reddere debitum leproſo, & è contra, non enim fit ſeparatio niſi cauſa fornicationis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 58. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 581. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 6. c.* 2. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 37. c. 3.*

Probare videtur text. hic coniugem ſanum teneri 2
ad reddendum debitum coniugi leproſo, vt ex illo docent D. Thom. *in 3. diſt. 32. quæſt. vnic. art. 1. ad* 5. vbi S. Bonauent. *art. 2. q. 4. n.* 19. & alij Theologi. Verùm huius text. deciſio intelligitur vbi illa redditio non cedit in reddentis notabile damnum, vnde DD. communiter reſoluunt propter morbum lepræ poſſe vxorem à coniuge recedere, ac ei debitum denegare, vbi iudicio medicorum notabilis infectionis periculum immineret ſano ex debiti redditione. Ita tenent Petr. de Soto *lect. 16. de Matrim. §. ſunt etiam præter hæc*, Greg. *l. 7. verbo ſu dendo, tit. 2. p.* 4. Angles *in florib. Theologicis, p. 1. de Matrim. q. 6. de obligat. ſoluendi debitum, art. 1. difficult.* 1. Vict. *de Sacram. n.* 256. Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 243. n.* 2. Iacobus de Graſſis *in deciſ. aureis, p. 1. lib. 2. c. 83. n.* 16. Nauar. *in man. c. 16. n.* 25. Viuian. *tom. 1. commun. opinion. lib. 5. tit. 16. num. 1. verſ. imò ſi maritus, pag.* 754. Petr. de Ledeſma *de Matrim. quæſt. 64. art. 1. dub. 2. concl.* 1. Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 15. n.* 7. Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſp. 34. num.* 211. D. Barboſ. *in rub. ff. ſolut. matrim. p. 2. n.* 28. Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 143. n.* 7. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n.* 234. Sanch. *de Matrim. lib. 9. diſp. 24. n.* 17. Bonacin. *eod. tract. q. 4. punct. 1. n.* 8.

Amplia, non ſolùm in leproſo, ſed etiam in labo- 3
rante morbo Gallico, non enim tenetur ei ſanus coniux cum periculo notabilis infectionis debitum reddere, ita Petr. de Ledeſma *d. art. 1. dub.* 2. Flamin. *de reſignat. beneficiorum, lib. 5. quæſt. 6. num.* 29. Henriq. *d. n.* 7. D. Barboſ. *d. n.* 29. Sanch. *d. diſp. 24. n.* 18. vbi extendit ad quemcumque morbum contagioſum, Bonacin. *d. num.* 8.

Limita, quando lepra Matrimonium præceſſit, nec 4
ab altero coniuge ignorata fuit, tunc enim tenetur reddere, quia per contractum Matrimonium ſcienter ſe ad hoc obligauit, ita Petr. de Ledeſma *d. dub. 2. concluſ.* 2. Fr. Emman. *d. c. 243. n. 2. in fine*, Sanch. *d. diſp. 24. num.* 22. Bonacin. *d. num.* 8. validum enim eſt Matrimonium contractum cum leproſo, quia periculum ſit ægritudinis contrahendæ in congrediendo, nihilominus adeſt potentia congrediendi, ita poſt Sanch. & Gutier. tenet Bonacin. *quæſt. 3. punct. 13. num.* 15. Limita etiam vbi ſublatum periculum fuerit infectionis

lepræ, vel morbi gallici, quamuis ſit periculum infe-ctionis in prole naſcitura, ita Sanch. *d. diſp.* 24. *n.* 25. Rebell. *de oblig. iuſtitia, p.* 2. *lib.* 2. *q.* 19. *n.* 4. Bonacin. *d.*
5 *punct.* 1. *n.* 9. An autem vbi infectionis periculum ceſſat, excuſet à debito reddendo horror naturalis conſurgens ex acceſſu ad coniugem lepra, vel alio morbo horrorem inferente infectam? Affirmatiuè vbi vxor eo morbo laboraret, tantuſque horror eſſet in viro, vt virgam erigi, aptamque copulæ reddi minimè poſſet, reſpondet Sanch. *d. diſp.* 24. *n.* 21.

6 *Excepta cauſa fornicationis.*] Dicit hic text. ob ſolam fornicationis cauſam licitum eſſe diuortium ex teſtimonio Chriſti Domini *Matth.* 5. *&* 19. Veritas tamen Catholica in Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim. canon.* 8. definiuit ob aliquas alias cauſas permiſſum eſſe diuortium quoad thorum, ſeu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus; vnde multipliciter ſolent declarare DD. prædicta huius text. verba, vt videre eſt apud Sanch. *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 15. *n.* 2. Quidam dicunt dictionem illam exceptiuam non firmare regulam in contrarium circa caſus alibi exceptos in iure, vt latè Euerard. *in ſuis topicis iuris, loco ab exceptione ad reg. n.* 5. Alij verò reſpondent ſolam fornicationem carnalem eſſe cauſam perpetuæ dimiſſionis, & diuortij abſoluti, de quibus Chriſtus loquebatur (diuortium enim non eſt verum, niſi quod animo conſtituendæ perpetuæ ſeparationis fit, *l. diuortio* 3. *ff. de diuortiis,*) at propter alia crimina non eſt licita ſeparatio niſi dum ea durant, ſi enim coniux ſæuus ſit, aut ad peccandum alliciat coniugem, quam ob cauſam hic diuertat, ceſſante ſæuitia, & inductione inſtauratur Matrimonium. Sed Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. c.* 14. *verſ. dicendum eſt,* Maldonat. *d. cap.* 5. *Matth. n.* 32. Valent. *in ſuis controuerſiis, lib. vnico, de indiſſolubilitate matrimonij, c.* 6. aſſerunt bifariè intelligi poſſe vt coniux à coniuge dimitti valeat. Priori modo quatenus coniux eſt, id eſt, itavt cauſa dimiſſionis petita ex ipſamet coniugij natura, ſitque propria, & peculiaris ratio ſolius Matrimonij, & hoc modo ſola fornicatio carnalis eſt cauſa diuortij, & ſic locutus eſt Chriſtus de cauſa diuortij, ſola enim fornicatio carnalis fidei coniugali, & ſubſtantiæ ipſius Matrimonij opponitur. Poſteriori modo, vt perſona quædam eſt, cuius conſortium contingit alteri eſſe perniciosum, ſicut etiam poſſet accidere inter alias perſonas ſimul habitantes, & hoc modo multæ aliæ cauſæ poſſent accidere propter quas ius diuinum naturale cauſa incolumitatis corporis, vel animæ à coniuge diſcedere concedit.

7 Hinc infertur ratio cur ob fornicationem concedatur diuortium perpetuum, ob alias verò cauſas ſolummodo ad tempus, quo durant, quia cauſa in fornicatione eſt ex ipſa coniugij natura, eo quòd fides promiſſa violata eſt, cùm hæc ſit perpetua, ita & dimiſſio, cæteræ autem cauſæ ex natura ipſius coniugij non ſunt perpetuæ, ac proinde tantum dum ipſæ permanent, permittitur diuortium. Dico ergo in hoc text. agi de ratione peculiari, & propria contractus Matrimonij, & quæ eſt cauſa perpetui diuortij, atque ita ſolùm concludi huiuſmodi cauſam non eſſe lepram, non autem non licere ad tempus durationis morbi diuertere, debitumque negare.

S V M M A R I V M.

1 *Sponſus non tenetur contrahere Matrimonium cum ſponſa, quæ poſt ſponſalia incidit in lepram, & num.* 2.

3 *Idem ſi ſuperueniat morbus contagioſus, vel infirmitas incurabilis.*

CAP. Literas, III. & fin.

Vrban. III.

SPonſus non tenetur contrahere Matrimonium de præſenti cum ſponſa, quæ poſt ſponſalia incidit in lepram. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 59. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 581. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 8. *c.* 3. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 50. *c.* 63. 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Nauar. *in man. c.* 21. *n.* 27. *verſ.* 8. Sanch. *de Matr. lib.* 1. *diſp.* 57. Gutier. *eod. tract. c.* 32. *n.* 3. Bonac. *eod. tract. q.* 1. *punct.* 8. *n.* 9. Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom.* 2. *diſp.* 23. *dub.* 8. *n.* 66. *&* 67. Card. Tuſch. *tom.* 5. *concl.* 126. *n.* 6. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 272. *num.* 4. *&* 5. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 263. Seraph. *deciſ.* 112. *n.* 8. Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſ. reſol.* 207. *in fin.* extendentes ad quemlibet morbum contagioſum ſuperuenientem alteri ſponſo, vt ſi habeat morbum gallicum, vel ad grauem infirmitatem incurabilem, vt epilepſiæ, ſuperuenientem. 2 3

De Coniugio Seruorum.

TIT. IX.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Durand *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris Pontif. ſub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Ranchin. *in continuatione titul. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 544. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. eiuſdem iuris Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius titul. vide Sot. *in* 4. *diſt.* 35. *q. vnic. ex art.* 1. Anton. Butr. *conſ.* 64. Nauar. *in man. cap.* 22. *ex n.* 33. Paleoth. *de nothis & ſpur. c.* 15. Alphonſ. à Veracruce *in ſpeculo coniug. p.* 1. *art.* 29. *& ſeq.* Mozz. *de contractib. tit. de Matrim. §. qui poſſunt contrahere Matrim. vel non, n.* 14. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 10. Conar. *de ſponſal. p.* 2. *cap.* 3. §. 7. Baſil. Pont. *de imped. Matrim. c.* 23. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 19. *&* 29. Gutier. *eod. tract. c.* 80. *cum ſeqq.* Bonac. *eod. tract. q.* 3. *punct.* 3. Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom.* 2. *diſp.* 31. *dub.* 2. Baſil. Pont. *de Sacram. Matrim. lib.* 6. *ex c.* 42.

S V M M A R I V M.

1 *Seruus contradicente domino Matrimonium contrahere poteſt, ſed propter hoc non liberatur à ſeruitiis domino debitis.*

2 *Serui inuitis dominis poſſunt licitè Matrimonio copulari.*

3 *Seruum Matrimonio coniunctum an liceat domino vendere in longinquam prouinciam ab emptore transferendum.*

4 Seruum

4 *Seruus poſt contractum Matrimonium minimè eximitur ab obſequiis conſuetis domino præſtari.*

5 *Obſequium domini, ac reddere vxori debitum, quando ſimul non ſtant, an potius fauendum ſit coniugali obligationi, quàm domini obſequio, remiſſiuè.*

Cap. Dignum eſt. I. *Adrian.*

1 SEruus ſi inuito, & contradicente domino Matrimonium contrahit, illud tenet, ſed debet exhibere domino debita, & conſueta ſeruitia. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ.Cujac. Viu.*in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.*59. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 581. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*1.*Decret.lib.*4. *tit.*9.*c.*1.& eſt poſt Concil. Lateran.ſub Alex.III.*p.*45.*c.*3.

2 Collige ex text. poſſe ſeruos inuitis dominis licitè Matrimonio copulari, ita *l.*1.*tit.*5.*p.*4. Valaſc. *de iure emphyt.q.*37.*n.*4.*&* 5.Henriq.*in ſumm.lib.*11.*c.*10.*n.*4. *in med.*Azor.*inſtit.moral.p.*2.*lib.*4.*c.*38.*q.*4. Cened.*ad Decret.collect.*88.*n.*1. Flores *ad Gam. Luſit. deciſ.*142. vbi etiam quòd poteſt maritus accuſare vxorem ſeruam, Sanch.*de Matrim.lib.*7.*diſp.*22. Gutier. *eod. tract.c.*92.Bonacin.*eod.tract.q.*3.*punct.*3.*n.*7.vbi reddit rationem, quia Matrimonium conceſſum fuit à iure naturali, & Diuino in remedium concupiſcentiæ, & ad propagationem naturæ humanæ, hoc autem ius non poteſt ſeruis à dominis auferri, imò grauiter peccant domini contra iuſtitiam poſitiuè impediendò ſeruos ne Matrimonium ineant, aut impediendo eorum maritale commercium poſt contractum Matrimonium; faciunt enim contra ius tributum illis à natura; ita Gutier.*d.c.*91.*n.*3.Sanch.*d.lib.*7.*diſp.*21. Baſil.Pont. *de imped. Matrim.c.*23.*§.*2. *verſ.ex dictis colligitur*, *&* *de Matrim.lib.*7.*c.*42.*n.* 5.

3 Vtrùm autem domino liceat vendere ſeruum Matrimonio coniunctum in longinquam prouinciam ab emptore transferendum? quæſtio eſt dubia, de qua vide Sot.*in* 4.*diſt.*35. *art.*4. Rebell.*de oblig iuſtit. p.*3. *lib.*3.*q.*2.*n.*10. Sanch.*d.lib.*7.*diſp.*22. Azor.*d.c.*38.*q.*6. remiſſiuè Gutier.*d.c.*92.*n.*8.Bonac.*d.punct.*5.*n.*9.Baſil. Pont.*d.§.*1.*verſ.ſecundò colligitur*, quos notat ad gloſſ. *infrà verbo ſeruitia.*

4 *Debita tamen*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſeruus poſt contractum Matrimonium minimè eximitur ab obſequiis conſuetis domino præſtandis, id eſt, maximè conſuetis,vt explicant *hic*,Hoſt.*n.*9.*ſuper verbo conſueta*,Ioan.Andr.*n.*4.Ant.*num.*7. Anch.*n.*5.& Alex.de Neuo *n.*12.quos refert Sanch.*d.lib.*7.*diſp.*21.*n.*11.

5 In gloſſ.*Seruitia*,in princ.Diſputat hæc gloſſ.quando non ſimul ſtant obſequium domini, ac reddere vxori debitum, an potius fauendum ſit coniugali obligationi, quàm domini obſequio, de quo vide Gregor. *l.*2. *verbo de ſu ſeñor*, *& verbo enemiga*, *tit.*5. *p.*4.Petr.de Ledeſm.*de matrim.q.*52. *art.*2 *ad fin.*Azor. *d.c.*38.*q.*5.Sanch.*d.diſp.*21.*n.*12. *cum ſeqq.*Baſil. Pont. *d.§.*1.*verſ.ex dictis colligitur.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparatur quando liber ignoranter cum ancilla contraxerit, niſi poſtea hoc ſciens illam cognouerit.*

2 *Error conditionis ſeruilis reddit irritum Matrimonium, ampliatur multipliciter.*

3 *Error in ſeruitute adſcriptitia, vel originaria non dirimit Matrimonium.*

4 *Seruitutis ignarus coniux an poſſit propria auctoritate quoad thorum recedere quando ſeruitutem alterius detegeret, oſtenditur.*

5 *Matrimonium, quod liber contraxit cum ſerua ignorans ſeruam eſſe, ſit validum, ſi poſt cognitam ſeruitutem habeat copulam cum ea, quid attento Concil. Trid.oſtenditur.*

6 *Serua non poteſt transferre dominium dotis in maritum ſine conſenſu domini.*

7 *Matrimonium eſt nullum ex errore perſona, aut conditionis durante ipſo errore.*

8 *Coniux dubius de ſeruitute alterius tenetur reddere debitum.*

Cap. Propoſuit. II.

Alex. III.

MAtrimonium contrahens ignoranter cum ancilla, vbi hoc ſciuerit, poterit eam dimittere reſtituta dote, ſi verò poſtquam ſciuerit illam carnaliter cognouit, non poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Cened. *collect.* 88. Alex. de Neuo, Caniſ.Cujac. Viuian. *in ration. lib.*4. *iuris Pontif. pag.* 60. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 572. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt.*collect.*1.*Decret.lib.*4.*tit.*9. *cap.* 2. 1

Collige ex text.errorem conditionis ſeruilis, quando ſcilicet liber contrahit cum ancilla, vel libera cum ſeruo reddere irritum Matrimonium, vide Vict.*de Sacram.n.*251.*& relect.*1.*de matrim.n.*10. Henriq.*in ſum. lib.*11.*c.*10.*n.*3.Gutier.*de matrim.c.*90.*n.*16. Rebell. *de oblig.iuſtit. p.*2 *lib.* 3.*q.*3.*ſect.*2.Bonacin.*de matrim.q.*3. *punct.*1.*n.*3.*&* 4.Baſil.Pont.*de imped. matrim.c.*23.*§.*2. Sanch. *de matrim. lib.*7.*diſp.*19.*n.*2. vbi *n.*3. ampliat, etiamſi ſeruitus ignorata non ſit perpetua,ſed pro certo tempore concedatur, vt eo ſcilicet tranſacto in priſtinam redigatur ſeruitutem, & *n.* 4. ampliat etiam minimè valere Matrimonium liberi cum ancilla ſtatulibera, cui ex tempore aliquo, vt abhinc biennio,conceſſa eſt libertas ignorante libero eam conditionem ſeruilem, niſi modicum tempus deficiat, vt ſtatulibera plenam acquirat libertatem, tunc enim Matrimonium valebit. 2

Quo autem iure ſeruitus ignorata dirimat Matrimonium diſſenſio eſt. Nonnulli cenſent iure naturali id fieri, alij verò cum D. Thoma cenſent iure tantùm Eccleſiaſtico, quod valdè tamen conſonum ſit iuri naturali, in fauorem ſcilicet libertatis, & etiam quia ſtatus ſeruitutis impediat multum coniugalis debiti obligationem.Ego tamen cum Baſil. Pont.*de Sacram. Matrim.lib.*7.*c.*43.*n.*2. exiſtimo diſtinctione vtendum. Si enim error ſeruitutis ſit antecedens, & in eum feratur conſenſus, nubàtque quia liberum exiſtimauit, certum eſt iure naturali etiam dirimi Matrimonium. At verò cùm error ſeruitutis non dat cauſam contractui, neque animus expreſsè quidquam de ea conditione cogitat, in quo caſu iure naturali valeret Matrimonium, cùm ſit error circa qualitatem, nullum eſt iure tantùm Eccleſiaſtico, vt poſterioris ſententiæ Doctores affirmant. Hæc Baſil. Pont.*loco citato*, vbi *n.*3. dicit Matrimonium tenere ſi adſit vel ſcientia ſeruitutis, vel ſaltem opinio, aut probabile dubium, vel affectata ignorantia, quæ in hoc caſu ſcientiæ æquiparatur.

3 Limita in ſeruitute non vera, ſed adſcriptitia, vel originaria, cuius errorem non dirimere Matrimonium, tenet poſt multos, quos refert Sanch. *d. diſp.* 19. *n.* 9. vbi *n.* 10. reſoluit etiam valere Matrimonium cum libera, id eſt, cum ea, quæ ancilla fuit, iam tamen li-
4 bertate donata eſt. Vtrùm autem coniux ſeruitutis ignarus poſſit propria auctoritate quoad thorum recedere quando ſeruitutem alterius detegeret, vide Sanch. *d. diſp.* 19. *num.* 5. Baſil. Pont. *d.* §. 5. vbi reſpondet recedere poſſe quoad thorum, & etiam quoad habitationem, ſi ſcandalum abſit, aliàs neceſſarium eſſe Eccleſiæ iudicium; quod ſi defectus fuerit probationis, tuta conſcientia poterit in partes longinquas recedere, vbi ſine vllo ſcandalo inire cum alio coniugia poſſit. Vtrùm verò validum ſit Matrimonium contractum à libero cum ſerua, quæ contrahendo fit libera, vt accidit quando dominus ducit ſeruam ſuam in eum locum, in quo fit libera per huiuſmodi contractum, vide Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 3. §. 7. *num.* 1. Sylueſt. *verbo Matrimonium* 8. *q.* 2. Henriq. *d. cap.* 10. *num.* 4. Emman. Sà *verbo Matrimonium, tit. de impediment. Matrim. num.* 1. & alios citatos à Bonacin. *d. punct.* 2. *num.* 1.

5 *Carnaliter cognouit.*] Notatur ad hoc, quòd Matrimonium, quod liber contraxit cum ſerua neſciens ſeruam eſſe, fit validum ſi poſt cognitam ſeruitutem habeat copulam cum ea: hodie verò poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrim. c.* 1. cùm præſumptus conſenſus non ſufficiat ad Matrimonium inducendum, niſi poſt ſublatum impedimentum nouus conſenſus contrahentium interueniat coram Parocho & teſtibus, ceſſat huius text. diſpoſitio quoad hanc partem, itavt vir liberè contrahens Matrimonium ignoranter cum ancilla, etiamſi poſtquam ſibi conſtiterit eam eſſe ancillam, & carnaliter ipſam cognoſcat, non eſt compellendus vt eam ſicut vxorem maritali affectione pertractet: vide Cened. *ad Decret. collect.* 88. *n.* 2. & *pract. quæſt. lib.* 1. *q.* 30. *n.* 14. Ægid. *d. diſp.* 31. *num.* 25. Gutier. *de Matrim. c.* 90. *n.* 9. Bonacin. *d. punct.* 2. *n.* 9. Baſil. Pont. *d.* §. 2. *verſ. ſed quæret aliquis, & de Matrim. lib.* 7. *c.* 43. *n.* 5.

6 *Pro dote conceſſit.*] Aduertit D. Barboſ. *in l. cùm dotem,* §. *fin. n.* 10. *ff. ſolut. matrim.* quòd ſerua non poteſt transferre dominium dotis in maritum ſine conſenſu domini, & *n.* 11. quod ſeruæ non competunt priuilegia dotis repetitioni conceſſa, quia in ſerua ceſſat ratio, *l.* 3. *ff. de priuil. cred.* cùm ipſa non liberos, ſed ſeruos procreet Reip.

7 In gloſſ. *Audiuit*, ibi, *non enim cuilibet referenti credere tenetur.* Notatur ad hoc, quòd quando Matrimonium eſt nullum ex errore perſonæ, aut conditionis, durante eodem errore nunquam cenſetur ratificatum, niſi audita ſeruitute cum probabili credulitate, ita Hoſt. & Innoc. *ſuper illo verbo audiuit*, Henric. *n.* 10. & Anton. *num.* 5. Sylueſt. *verbo Matrimonium* 8. *quæſt.* 3. *dict.* 2. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 36. *num.* 1. vbi etiam tenet cum Alex. de Neuo *hîc n.* 9. minimè ratificari in foro conſcientiæ, licèt veriſimiliter credere debuerit ſi non credit.

8 In ead. gloſſ. ibi, *Nunquid Eccleſia debet ei præcipere vt debitum reddat*, &c. Notatur ad hoc, quòd coniux dubius de ſeruitute alterius tenetur reddere debitum, ſequuntur *hîc* Ioan. Andr. *in fine*, Butr. *n.* 6. Anchar. *n.* 6. Henric. *n.* 11. & 12. Alex. de Neuo *n.* 11. Syluest *verbo matrimonium* 8. *q.* 3. *dict.* 24. & 25. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 45. *art.* 1. *dub.* 2. *ad vltimum primæ ſententiæ.* Sanch. *lib.* 2. *diſp.* 43. *n.* 5. *cum ſeqq.* vbi *n.* 8. tenet iſtam ſententiam eſſe probabiliorem, nempe coniugem in hoc dubio teneri reddere debitum etiam iudice non præcipiente nec ſibi præiudicium inferre; quamvis contrarium, imò non teneri hunc reddere etiam Eccleſia præcipiat, teneant *hîc* Abb. *n.* 6. Præpoſ. *num.* 10. *verſ. venio ad ſecundam*, Gregor. *l.* 4. *verbo de partit. tit.* 5. *p.* 4. Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 7. §. 2. *in fin.* Nauar. *in cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt.* 7. *n.* 84. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 10. *num.* 6. & *c.* 15. *n.* 7. Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 13. *n.* 40. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo ſi eſt in loco quòd partus conditionem patris ſequatur, natus ex libero, & ancilla liber eſt, & vti liber matrimonium contrahit.*

2 *Conſuetudo legitimè præſcripta valet, vt filius non matris, ſed patris, aut vtriuſque conditionem ſequatur.*

3 *Matrimonium liberi cum ancilla ignorato errore conditionis ſeruilis valet ſi tranſierit decennium ex quo illa ancilla eſt in libertatis poſſeſſione.*

4 *Matris conditionem de iure Ciuili quoad ſeruitutem ſequuntur filij.*

CAP. Licèt. III. *Vrban. III.*

MVlier, quæ ignorans contraxit cum ſeruo, ſi 1
ſeruus probet ſuum patrem fuiſſe liberum, & ſecundùm morem prouinciæ illius, partus ſequitur patrem, & à decennio non fuit moleſtatus in libertate, Matrimonium tenet, quia fauore libertatis liber cenſetur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 61. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 582. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 4. *tit.* 9. *cap.* 3.

Collige ex text. valere conſuetudinem, ſi alicubi 2
legitimè præſcripta ſit, vt filius non matris, ſed patris, aut vtriuſque parentis ſeruitutem ſequatur, ita in præſenti docent Butr. *n.* 3. Abb. *num.* 2. Anchar. *n.* 2. & Alex. de Neuo *etiam num.* 2. Syluest. *verbo Matrimonium* 8. *q.* 2. *dict.* 8. Lancel. *Inſtit. iuris canon. lib.* 2. *tit. de nuptiis*, §. *ſi quis tamen, verbo leges*, Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 33. *ad fin.* Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 24. *n.* 9.

Elapſo decennio.] Ergo valet Matrimonium liberi 3
cum ancilla ignorato errore conditionis ſeruilis, ſi tranſierit decennium, ex quo illa ancilla eſt in libertatis poſſeſſione, vt per Tiraq. *de præſcript.* §. 1. *gloſſ.* 4. *verſ.* 12. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 11. *n.* 6. vbi id veriſſimum dicit ſi ante matrimonium initum ancilla illam iam legitimè præſcripſiſſet libertatem, concurrentibus ad eam præſcriptionem requiſitis; vnde valere Matrimonium cum liberta, id eſt, cum ea, quæ ancilla fuit, iam tamen libertate donata eſt, tenent Couar. *de ſponſalibus, p.* 2. *c.* 3. §. 7. *num.* 1. *verſ. primum*, Viuald. *in candel. aureo, p.* 1. *de matrim. n.* 123. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 10. *n.* 3. *in comment. lit. N*, Sanch. *d. diſp.* 19. *num.* 10.

In gloſſ. *Secundum.* Notatur ad hoc, quòd de iure 4
communi filij quoad ſeruitutem ſequuntur matris conditionem, atque ita ſi mater ancilla ſit, filij ſunt ſerui eius, cuius eſt mater: & ſi mater ſit libera, filij quoque liberi ſunt cuiuſcunque conditionis ſit pater, ita pluribus citatis iuribus reſoluunt Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 24. *n.* 5. Pich. *de nobilitate communicatiua, n.* 12. vbi *num.* 93. dicit quòd partus matrem potius, quàm

patrem

patrem ſequitur, quia mater, quod attinet ad ſtatum ingenuitatis, vel ſeruitutis, cauſam partui pluribus temporibus accommodari poteſt in nanciſcenda partui libertate, quàm pater ipſe, in quo vnicum tantùm tempus, nempe generationis conſiderari poterat, quia illo ſolo tempore pater eſt cauſa potentior, & effectiua.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ignoranter contrahens cum ſerua ſi deinde cognita ipſius conditione, nec facto, nec verbo conſenſit, poteſt aliam ducere.*
2 *Legatus Papæ poteſt iudicare de cauſa Matrimoniali.*
3 *Seruitutis ignorantiam alleganti an incumbat onus probandi.*
4 *Ingenuus ſi ducat ſeruam ignarus ſeruitutis poteſt cognita ſeruitute reſilire, non autem ſerua.*

Cap. Ad noſtram. IV. & fin.

Innoc. III.

1 MAtrimonium ignoranter contrahens cum ſerua, ſi deinde cognita ipſius conditione nec facto, nec verbo conſenſit cum illa, poteſt aliam ducere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Viu. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 61.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 583.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 4. tit. 7. c. vnic.*

2 *Apoſtolicæ Sedis Legatus,* &c.] Ergo Legatus Papæ poteſt cognoſcere de cauſa Matrimoniali, vt per Corſet. *in ſing. Matrim. incip. de iure.*

3 *Si conſtiterit quòd miles ignoranter,* &c.] Notatur ad hoc, quòd alleganti ignorantiam ſeruitutis incumbit onus probandi, vt tenet Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 10. n. 5.* Verùm dicendum eſt coniugi ſeruilis conditionis incumbere onus probandi ſcientiam ſuæ conditionis in altero, & ignorantiam liberi præſumi dum contrarium minimè probatur, ita Hoſt. *hic n. 3.* Ioan. Andr. etiam *n. 3.* Butr. *n. 6.* Abb. *n. 6.* Zabar. *in princ. oppoſ. 1.* Alex. de Neuo *n. 5.* Præpoſ. *n. 4.* quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 7. diſp. 19. n. 8.*

4 In gloſſ. *Nec facto,* vlt. ibi, *ſed pone libera contraxit,* &c. Notatur ad hoc quòd ſi ingenuus ducat ſeruam ignarus ſeruitutis; poteſt cognita ſeruitute reſilire, ſed ſi ſerua velit inuito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare Matrimonio, quia ipſa fuit in deceptionis culpa, ſequuntur Butr. *hic in fin.* Anch. *n. 4. verſ. quærit gloſſa,* Panorm. & Alex. de Neuo pariter *in fine,* Nauar. *in man. c. 22. n. 33.* Henriq. *lib. 11. c. 10. num. 5.* Sanch. *de Matrim. lib. 4. diſp. 15. n. 4. verſ. 4.* vbi etiam reſoluit decipientem teneri ante compulſionem Eccleſiæ ſtare Matrimonio.

De Natis ex libero ventre.

Tit. X.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib. 4.* Steph. Ranchin. *in continuatione tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif.* Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 4. ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Liber eſt qui naſcitur ex libera, vel liberta.*
2 *Ancillæ etiam coniugatæ filius, quamvis patrem habeat liberum, naſcitur ſeruus.*
3 *Filij quare ſequantur ſeruitutem matris, oſtenditur.*
4 *Partus ex ancilla, vt liber ſit, ſufficit matrem liberam eſſe tempore conceptionis, natiuitatis, aut medio.*
5 *Indi, & Æthyopes quomodo poſſunt in ſeruitutem redigi, oſtenditur.*

Cap. Indecens. I. *Greg.*

FIlij nati ex libera, vel liberta ſunt liberi, & Eccleſia debet libertatem defendere potius quàm impugnare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 62.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 583.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 10. cap. vnic.* & ab Iuo. *c. 16. p. 73.* deſumitur ex D. Greg. I. *lib. 1. epiſt. 53. regiſtri.* 1

Collige ex text. quòd filius ancillæ etiam coniugatæ quamvis patrem habeat liberum, & ingenuum, naſcitur ſeruus, vt per Henriq. *in ſumma lib. 11. c. 20. n. 4. lit. E,* nam alij ſequuntur ſeruitutem matris, *l. partum 7. C. de rei vendic.* ratio eſt ſecundùm aliquos, quia mater grauida non eſt ſatis apta obſequiis domini ſui, & parcendo ſubit periculum mortis, ergo æquitas poſtulat vt domini, qui priuantur obſequiis, & ſubeunt periculum damni, & incommodi, ſentiant commodum ex partu illius, iuxta illud axioma, *Qui ſentit incommodum, par eſt vt ſentiat commodum,* ita Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 24. n. 5.* Gutier. *eod. tract. c. 93. n. 5.* ſufficit tamen vt partus libertate gaudeat tempore conceptionis, aut natiuitatis, aut medio tempore matrem liberam eſſe, ita probat text. *in §. ſed, & ſi quis, Inſtit. de ingen. l. & ſeruorum 5. verſ. ingenui ſunt, ff. de ſtatu homin.* gloſſ. *verbo deteriorem in c. fin. 32. q. 4.* Bonac. *de Matrim. q. 3. punct. 3. n. 11.* Sanch. *d. diſp. 24. num. 10.* vbi *num. 11.* intelligit quando ex vi natalium, & ſtatus matris eſt futura ſoboles libera, aut ſeruituti ſubdita, & *n. 16.* reſoluit quæſtionem illam ſi tempore, quo mater ſe vendidit, vel à patre venundata prægnans eſſet, an fœtus ſit liber? 2 3 4

Indecens eſſe credimus, &c.] Indi, & Æthyopes, vt conſtat ex iis, qui à Luſitanis noſtris, & Hiſpanis illuc nauigantibus capiuntur, & emuntur, ſi exiſtant maiores viginti annorum, poſſunt ſe ipſos ſua ſponte vendere, vel eorum parentes egeſtate oppreſſi valent etiam eos vendere, qui tunc ita ſerui facti poſſunt licitè poſſideri, aliiſque vendi ſi tamen fraude, vel dolo homines illi nigri capiantur, aut vi adducantur, aut allecti, & ſeducti quibuſdam iocalibus, & muſculis ad naues ducantur, tunc nec illi, qui capiunt, nec alij, qui ab eis illos emunt, nec etiam illi, qui modò eos poſſident tuti ſunt in conſcientia; ſed tenentur eos manumittere, & ſuæ libertati reſtituere, 5

etiamſi

etiamſi non poſſint pretium recuperare, vide Sot. *lib. de iuſtitia. q. 2. art. 2. concl. 2.* Petr. de Aragona *tract. de dominio*, Mich. Salon. *eod. tract. q. 5. art. 1. poſt concluſ. 4.* Sayt. *in claui Regia, lib. 9. c. 6. n. 24. cum ſeqq.* Molin. *de inſtit. tract. 2. diſp. 35. & ſeq.* Rebel. *de oblig. inſtit. p. 2. lib. 18. q. 23. ſect. 5. n. 30. cum ſeqq.*

De Cognatione Spirituali.

Tit. XI.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Cuiac. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib. 4.* Steph. Ranchin. *in continuat. tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiar. ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Mart. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi method. iuris Pontif.* Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barth. Carthag. *in expoſit. titul. iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. fol. 355.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 4. ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. vide Sot. *in 4. diſt. 42. q. 1.* Alphonſ. à Veracruce *in ſpeculo coniug. p. 1. art. 55. cum ſeqq.* Nauar. *in man. c. 22. ex n. 36.* Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſ. in gradibus prohib. ex n. 28.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de cognat. ſpirit. ex n. 148.* Mozz. *de contract. tit. de Matrim. §. pro declaratione, ex n. 19.* refert plures Cenc. *ad Decretum collect. 38. n. 3.* quibus adde Ludou. Bejam *reſponſ. caſuum conſcient. p. 1. caſu 16.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 226.* Iodoc. Cocc. *in theſauro Catholico, tom. 2. lib. 5. art. 13.* Petr. de Ledeſm. *in ſum. tract. de Baptiſm. c. 13. & tract. de Matrim. c. 16.* Gallec. *in ſpeciali tract. de cognatione ſpirituali*, Henriq. *in ſumm. lib. 12. c. 11.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 4. collect. 1224* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 54. cum ſeq.* Gutier. *eod. tract. c. 100.* Bonac. *eod. tract. q. 3. punct. 5. §. 2.* Baſil. Pont. *de imped. Matrim. c. 14.* Rebel. *de oblig. inſt. p. 2. lib. 3. q. 6.* Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſp. 32. n. 22. cum ſeqq.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 148. cum ſeq.* Ferdin. *in examine Theologiæ moralis, p. 3. c. 2. §. 9. & 10.* Vgolin. *de offic. Epiſc. c. 15. §. 6. à n. 8. & c. 8. & c. 25. §. 1.* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moral. tract. 4. c. 10. ex n. 120.* Filliuc. *tom. 1. tract. 10. n. 187. cum ſeqq.* plura tetigi *in meo tract. de offic.* & *poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 30. n. 32. cum multis ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas impedit ſolum filios, quorum ratione fuit contracta, matrimonium inire, niſi conſuetudo alicuius Eccleſiæ obuiet, cui ſtandum eſt.*

2 *Confraternitas, paternitas, & compaternitas indirecta ſublata eſt per Conc. Trid.*

3 *Cognatio ſpiritualis inter ipſoſmet patrinos non contrahitur.*

4 *Vir, & Vxor ſuſcipientes alienum puerum in Baptiſmo, vel Confirmatione non peccant.*

5 *Conſuetudo circa validitatem Matrimonij an valeat oſtenditur.*

Cap. Vtrum. I. *Alex. III.*

FIlij duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum eſt ad compaternitatem, licitè contrahunt, niſi conſuetudo repugnet, ſeparantur autem ſi per eorum alterum vel vtrumque compaternitas eſt cõtracta. 1
Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 62.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 581.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 9. c. 3.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 32. c. 1.*

Extitit olim grauis dubitatio vtrùm omnes fratres baptizati confratres eſſent omnium filiorum eorum, qui ſuſceperant, compatrum, commatrumque? nonnulli omnium, alij eorum, qui prius ſuſcepti eſſent, alij eorũ, qui poſtea, ac iuxta hanc opinionum diuerſitatem intelligendi ſunt text. *in cap. ſuper quibus, & in c. poſt ſuſceptum 30. q. 3.* quos legitimè ad concordiam reducit text. *in præſenti*, quatenus dicit primum canonem text. ſcilicet *in d. c. poſt ſuſceptam*, eſſe contractum per illud poſterius *in d. c. ſuper quibus*, per quod ſtatut vt ſiue ante, ſiue poſt compaternitatẽ geniti ſint, ſimul poſſint coniungi, excepta illa perſona dumtaxat, per quam peruentum eſſet ad compaternitatem. Sed tandem Conc. Trid. magno Eccleſiæ bono celebratum *ſeſſ. 24. de reform. Matrim. c. 7.* ſuſtulit confraternitatem omnẽ, item & paternitatem, ac compaternitatem indirectam, ſequentibus verbis: *Vnus tantùm ſiue vir, ſiue mulier iuxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum vnus, & vna baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant, inter quos, ac baptizatum ipſum, & illius patrem, ac matrem, necnon inter baptizatum, ac baptizantem, baptizatique patrem, & matrem tantùm ſpiritualis cognatio contrahatur.* Vnde ex prædicto Conc. Trid. decreto iam colligitur cognationem ſpiritualem à viro contractam non transfundi ad vxorem, nec è cõtra, vt reſoluunt Tolet. *in ſumma lib. 7. c. 4. n. 5.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 226. n. 1.* Macienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 168. lib. 5. noua recop.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 56. art. 3. verſ. concluſio ſit, & in ſumma p. 1. tract. de ſacram. Matrim. c. 17. concl. 6. dub. 3.* Henriq. *in ſumm. lib. 12. c. 11. §. 2.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 54. n. 11.* Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſput. 32. n. 14. verſ. inter fœminã*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 159.* Armendar. *in addit ad recop. legũ Nauarræ, lib. 14. tit. 15. l. 1. de Matrim. in declar. n. 64.*

Secundò colligitur huiuſmodi cognationem inter ipſoſmet patrinos non contrahi, vt ſtatuit Pius V. *in ſua Bulla*, quæ incip. *Cum illius vicem*, tenent Fr. Emman. & Soar. *citatis locis*, Sanch. *d. lib. 7. diſp. 54. n. 12.* Bonac. *de Matrim. q. 3. puncto 5. §. 2. n. 6.* Reginald. *d. lib. 31. n. 130.* Armendar. *n. 84.* Et ita virum, & vxorem maximè peccare ſuſcipientes alienum puerũ in Baptiſmo, vel Confirmatione, reſoluunt Nau. *in man. c. 12. n. 39.* Armend. *d. n. 84.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 57. n. 5.* Bonac. *d. §. 2. n. 5.* 3 4

Niſi conſuetudo Eccleſiæ, &c.] Notatur ad hoc, quòd valet conſuetudo circa validitatem Matrimonij, vt per Palat. *in repet. c. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab. 3. §. 3. num. 15. verſ. nec videtur.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſput. 4. num. 11.* vbi reſoluit conſuetudinem legitimè præſcriptam, ac rationi conſonam, qualis petitur *in c. fin. de conſuet.* ad legem ſtatuendam, & ſtatutam derogandam, vires habere inducendi nouum impedimentum dirimens, ac ſubinde Matrimonium aduersùs eam conſuetudinem initum eſſe nullum, idque ſola conſuetudine poſſe abſque ſcandalo, & adminiculo alterius iuris; additque idem Sanch. text. *in præſenti* quatenus exprimit, vt talis 5

fit

ſit conſuetudo, quæ ſcandalum generet, non cenſeri reſtrictionem conſuetudinis contra reg. generaliter traditam *in cap. fin.* ſed potiùs eſſe declarationem conditionum conſuetudinis, quæ petuntur *d.cap.fin.* nempe vt ſit rationi conſentanea, & legitimè præſcripta; ſi enim eas conditiones habeat, eius violatio ſuaptè natura ſcandalũ generabit; atque ita ſenſus eſt, quòd non ſit conſuetudo contra rationem, nec denuo introducta, ſed talis ac tam diuturna, vt eius violatio iure optimo ſcandali orituri anſam præbeat, quicquid aliter intelligat Baſil. Pont. *de impediment. Matrimon. cap.* 1. §. 2.

In gloſſ. *Niſi conſuetudo.* Notatur ad hoc, quòd nulla conſuetudo, etiamſi ſcandalum oriatur, vires habet ad diſſoluendum Matrimonium ſemel legitimè initum cùm ſit vinculum iuris naturalis, & diuini, vt per Syluest. *verbo Matrimonium* 2. *q.* 5. Brunel. *de ſponſal. concl.* 20. *n.* 8. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 4. *n.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas ſcienter, vel ignoranter ſuperueniens inter coniuges coniugium non diſſoluit.*

2 *Doctores quando in aliquo articulo ſunt varij, ſequenda eſt opinio æquior, & rationabilior.*

3 *Baptizans ſcienter coniux extra neceſſitatem, aut tenens in Baptiſmo, vel Confirmatione communem filium, aut alterius coniugis, tenetur debitum reddere, priuatur tamen poteſtate illud exigendi.*

4 *Cognationem ſpiritualem non contrahit leuans per errorem filium Petri, exiſtimans ſe filium Pauli leuare.*

5 *Ignorantia facti quando in hoc excuſet, oſtenditur.*

6 *Delictum eorum, qui caſu, aut imprudentia, ſiue etiam facti ignorantia quicquam admiſerunt, lenius punitur.*

7 *Ignorantia vincibilis, & culpabilis non excuſat.*

Cap. Si vir. II.

1 Coniuges contrahentes compaternitatem in proprio filio, ſiue ex ignorantia, ſiue ex malitia, non ſunt ſeparandi, nec debitum negare debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 62. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 584. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 11. *c.* 1. & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 32. *c.* 21.

2 *Humanius*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vbi Doctores in aliquo articulo ſunt varij, ſequenda eſt opinio humaniorum, id eſt, rationabilior, & æquior, vt per Corſet. *in ſing. opinio.*

3 *Quia ex ignorantia*, &c.] Notatur ad hoc, quòd coniux extra neceſſitatem ſcienter baptizans, aut tenens tanquam patrinus in Baptiſmo, vel Confirmatione communem filium, aut alterius coniugis, tenetur debitum reddere, priuatur tamen poteſtate illud exigendi: ita gloſſ. *verbo non fraudentur, in cap. noſſe* 30. *q.* 1. & in præſenti Hoſt. *n.* 3. Henric. etiam *n.* 3. Butr. *n.* 6. Ioan. Andr. *n.* 5. Alex. de Neuo *n.* 8. Panorm. *n.* 5. Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 40. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 243. *n.* 10. Iacob. de Graſſ. *in deciſ. aureis, p.* 2. *lib.* 1. *c.* 5. *n.* 31. Viuald. *in candel. aureo, p.* 1. *tit. de Matrim. n.* 149. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 143. *lib.* 5. *noua recop.* Henriq. *lib.* 3. *de Confirm. c.* 3. *in fin. & lib.* 11. *de Matrim. c.* 15. *n.* 11. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 137. latè Sanch. *de Matrim. lib.* 9. *diſp.* 26. *num.* 7. vbi *n.* 8. reſoluit coniugem non ſolùm ex certa ſcientia, ſed etiam ex malitia, atque in Matrimonij fraudem baptizantem, aut tenentem communem filium, aut alterius coniugis, teneri reddere, non tamen poſſe petere inſtar illius, qui ſcienter fecit, & *n.* 10. dicit quòd quamvis huiuſmodi coniux debitum petere nequeat, non poteſt tamen excludi domo, & è cura alterius coniugis.

Notatur etiam ad hoc, quòd per errorem leuans filium Petri exiſtimans ſe filium Pauli leuare, non contrahit cognationem ſpiritualem, vt per Abb. *hic n.* 4. & Alex. de Neuo *num.* 6. qui ex hoc text. colligunt requiri ſcientiam, & animum ad contrahendam cognationem, ſequitur Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 58. *n.* 7. vbi *n.* 8. rogat an ſit credendum iuramento patrini teſtantis ſe non habuiſſe animum tenendi inſtar veri patrini. 4

Ex ignorantia.] Notatur ad hoc, quòd ignorantia facti, qualiſcumque ſit, & quantumcunque craſſa, modò non ſit adeò craſſa vt ſit ingens temeritas ignorare, vel non ſit affectata, excuſat coniugem, qui affinitatem, aut cognationem ſpiritualem cum ſuo coniuge contraxit ne debiti petitione priuetur, ita Sanch. *d. lib.* 9. *diſp.* 32. *n.* 47. 5

Excuſare videtur.] Notatur ad hoc, quòd delictum eorum, qui caſu, aut imprudentia, ſiue etiam facti ignorantia, non de induſtria, aut doloſè quicquam admiſerunt, aut non puniuntur, aut leuius puniri debent, vt per Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 13. *num.* 1. *cum ſeq.* 6

In gloſſ. *Si ex ignorantia*, ibi, *probabili, aliàs non excuſaretur à peccato.* Ergo vincibilis & culpabilis ignorantia non excuſat, vt docent Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.* 56. *art.* 1. *dub.* 4. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 43. *n.* 10. Henriq. *lib.* 3. *de Confirm. c.* 3. *in fin.* Sanch. *d. lib.* 9. *diſp.* 32. *n.* 44. 7

SVMMARIVM.

1 *Filij compatrum, ratione quorum non fuit contracta compaternitas, poſſunt coniungi, niſi conſuetudo Metropolitanæ Eccleſiæ, vel vicinorum eſſet contraria vt faceret Matrimonium nullum.*

2 *Conſuetudo an efficax ſit ad reddendos quoſpiam habiles ad Matrimonium, qui iure Canonico inhabiles erant.*

3 *Papa poteſt inhabilitare perſonas Matrimonium contrahentes.*

4 *Vicini loci attenditur conſuetudo.*

5 *Contractus ſimpliciter factus cenſetur celebratus ſecundùm conſuetudinem loci.*

Cap. Super eo. III.

Filij duorum compatrum per quorum neutrum deuentum eſt ad compaternitatem, licitè inuicem contrahunt Matrimonium, niſi conſuetudo Metropolitanæ Eccleſiæ, vel vicinorum impediat, & dirimat talia Matrimonia, quia ſeruanda eſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 64. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 584. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 11. *c.* 3. 1

Probate

2 Probare videtur text. *in præſenti*, conſuetudinem efficacem eſſe ad reddendos quoſpiam habiles ad Matrimonium, qui iure Canonico inhabiles erant, quæ quidem deciſio aduerſari videtur alteri *in cap. quod ſuper, in fin. verſ. ne autem, infrà de conſang. & affin.* pro quorum iurium conciliatione maximè laborat Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 4. à princ.* & contra eum nouè conciliat Baſil. Pont. *de imped. Matrim. c. 1. §. 2.* qui in illis iuribus conciliandis aliquatenus immorantur, & ideo vide apud eos.

3 Notatur communiter hic text. ad hoc, quòd Papa poteſt inhabilitare perſonas ipſas Matrimonium contrahentes, quia illud nimium accedit humano contractui, vt per Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 10. n. 17. ad fin.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 38. lib. 5. noua recop.* D. Barboſ. *p. 2. rubr. ff. ſolut. Matrim. n. 84.*

4 In gloſſ. *Circumadiacentium*, ibi, *& ita vicinorum locorum non eſt contemnenda conſuetudo.* Notatur ad hoc, quòd loci vicini attenditur conſuetudo, vt per Sylu. *conſ. 60. n. 40.* Boër. *deciſ. 263. n. 9.* Menoch. *conſil. 312. n. 13. & conſ. 390. n. 22. & conſ. 395. n. 9. & 10.* Maſcard. *de probat. concl. 1415. n. 12.* Gam. *Luſit. dec. 16. n. 6. & deciſ. 144. n. 10.* Valaſc. *conſ. 51. n. 48. & conſ. 70. num. 5.* Cald. Pereira *de poteſt. elig. c. 13. ad fin.* Bernard. Græuæ *ad pract. Cam. Imper. lib. 1. concl. 36. n. 15.* Camil. 5 Borrel. *in ſum. omnium deciſ. tit. 14. n. 11.* Et contractus ſimpliciter celebratus cenſetur factus ſecundùm conſuetudinem loci, Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo conſuetudo 7.* & quòd conſuetudo patriæ ſit ſequenda, vide Molin. *de primog. lib. 2. c. 11. n. 1.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 15. n. 47.*

SVMMARIVM.

1 *Pater Baptizati non poteſt accipere vxorem leuantis ab eodem leuante cognitam.*

2 *Cognatio ſpiritualis contracta à viro non transfunditur ad vxorem, nec è contra, ſecundùm Motum proprium Pij V.*

3 *Matrimonium conſummatum ſolum ſignificat eam coniunctionem per quam Chriſtus factus eſt vna caro cum Eccleſia per incarnationis myſterium.*

Cap. Martinus. IV. *Clem. II.*

1 Compaternitas efficax ad Matrimonium dirimendum contrahitur inter patrem baptizati, & vxorem leuantis priùs ab eo cognitam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Innoc. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 65.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 584.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 4. tit. 6. cap. 1.*

2 Verùm non obſtante huius text. diſpoſitione ſanctæ mem. Pius V. in quodam ſuo motu proprio, incip. *Cum illius vicem*, edito de anno 1566. declarauit cognationem ſpiritualem ab illo contractum eo quòd aliquem baptizauerit, aut tenuerit in Baptiſmo, vel Confirmatione ad vxorem, & è contra non transfundi cum Trident. Concil. *ſeſſ. 24. de reformat. Matrimon. cap. 2.* decidat cognationem non contrahi ab aliis perſonis præter *ibi* numeratas, inter quas non continetur vxor patrini, vel baptizantis; ita Nauar. *in man. cap. 22. num. 39.* Tolet. *inſtruct. Sacerd. lib. 7. cap. 4. num. 5.* Petr. de Ledeſm. *de Matrim. quæſt. 56. art. 3. verſ. concluſio fit.* Henriq. *in ſumm. lib. 12. c. 11. n. 2.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Baptiſmus, §. 6.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 54. num. 11.* & alij citati per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 2. alleg. 30. num. 56.*

Efficiantur per connubium vna caro.] Id eſt, per carnalem copulam, vt gloſſ. exponit, quare ſolum Matrimonium conſummatum ſignificare eam coniunctionem per quam Chriſtus factus eſt caro cum Eccleſia per Incarnationis myſterium, docet Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 13. n. 1.* 3

In gloſſ. *Cum quo*, ibi, *ſi verò compaternitas*, &c. Vide Ceual. *commun. contra commun. q. 271.* 4

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas per catechiſmum contracta impedit Matrimonium contrahendum, ſed contractum non dirimit.*

2 *Catechizans cum catechizato contrahit cognationem ſpiritualem impedientem quidem, ſed non dirimentem Matrimonim*, & n. 4.

3 *Catechiſmi impedimentum eſt omnino ſublatum cum Concil. Trident.*

Cap. Contracto. V.

Compaternitas contracta per catechiſmum, ſeu per pabulum ſacrati ſalis, vix impedit contrahendum, non dirimit contractum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 66.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 584.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 6. cap. 2.* 1

Collige ex text. tenentem puerum in Catechiſmo contrahere cognationem ſpiritualem, impedientem quidem, ſed non dirimentem Matrimonium, ita Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 10. cum ſeqq.* Gutier. *eod. tract. c. 84. n. 2. cum ſeqq.* Bonac. *eod. tract. q. 3. punct. 14. num. 6.* 2

Difficultas eſt, vtrùm hoc Catechiſmi impedimentum ſit omnino ſublatum per Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. Matrim. c. 2. in fin. verſ. omnibus inter alias perſonas*, in quâ vna ſententia tenet adhuc manere, quam tuentur Nauar. *in man. c. 22. num. 72.* Vgolin. *de Matrim. c. 20.* & alij plures, quos refert Sanch. *d. diſp. 10. n. 11.* quibus adde Ludou. Bejam *reſponſ. caſ. conſcient. p. 2. caſu 16. verſ. dubitatur.* Verior tamen ſententia eſt, huiuſmodi impedimentum catechiſmi eſſe per dictum Tridentini decretum omnino ſublatum, cámque meritò ſuſtinent Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 56. art. 3. verſ. in huius expoſitionem, & in ſumm. p. 1. c. 13. de Baptiſmo, dub. 2. poſt 5. concluſ.* Henriq. *in ſumm. lib. 2. de Baptiſmo, c. 15. n. 4. & c. 18. n. 2. in fin. & lib. 12. de Matrim. c. 2. n. 1.* plures, quos refert & ſequitur Sanch. *d. diſp. 10. n. 12.* quibus adde Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 190.* Rebel. *de oblig. iuſtit. p. 2. lib. 3. q. 18. n. 20. cum ſeqq.* Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſp. 30. dub. 3. n. 24.* Gutier. *de Matrim. c. 84. n. 6.* 3

In gloſſ. *Vix contrahendo*, ibi, *& ideo dico quod catechiſmus impedit, & dirimit.* Hanc gloſſ. reprobat Beja *d. caſ. 16. verſ. falſa eſt*, dum habet illum, qui per totum catechiſmum tenet puellam inualidùm contrahere Matrimonium, ſi eam poſtea ducat, eo quòd ex huiuſmodi catechiſmo oriri videatur cognatio ſpiritualis impediens, & dirimens, ſicut ex Baptiſmo, & Confirmatione, 4

matione argumento *c. ſi qui ex vna 39. q. 4. & c. in catechiſmo, de conſecrat. diſtinction. 5.* quibus iuribus illa tria æquiparantur. Dicit igitur Beja hanc gloſſæ opinionem falſam, quia ſicut conſanguinitas non niſi ex generatione carnali oritur, ita nec ſpiritualis filiatio, ſeu ſpiritualis cognatio cauſatur, niſi per generationem ſpiritualem, & hæc cùm non fiat alio modo, quàm per Sacramentum Baptiſmi ſcilicet, per quem homo in vtero Eccleſiæ concipitur, quaſi ab ipſa fouendus, vel Confirmationis, per quam homo quaſi extra vterum exponitur fide roboratus, vt publicè Chriſti fidem tueatur; Catechiſmus autem nequaquam eſt Sacramentum, ideo per hunc cognatio ſpiritualis ſtrictè, & propriè non contrahitur, quæ Matrimonium dirimat; nec obſtat quod *in d. c. catechiſmo, & in d. cap. ſi quis,* æquiparantur illa tria Catechiſmus, Baptiſmus, & Confirmatio: nam, vt ex verbis ſatis apparet, non fit ibi æquiparatio vniuoca, quaſi quod eiuſdem rationis, & efficaciæ ſit impedimentum ortum ex catechiſmo, vt eſt illud, quod oritur ex Baptiſmo, & Confirmatione, vt per ſe patet.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio ſpiritualis valida ad dirimendum Matrimonium iam contractum contrahitur inter patrem baptizati, & leuantem, ſeu tenentem baptizatum,* & n. 2.

Cap. Veniens. VI.

Innoc. III.

1 IMpedimentum impediens, & dirimens contractum Matrimonium naſcitur inter patrem baptizati & leuantem, ſeu tenentem baptizatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 67.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 584.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 1. c. 1.*

2 Innouatur per Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. Matrimon. cap. 2.* vide Farinac. *in praxi crimin. pars. 5. quæſt. 149. num. 51.* & alios relatos per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. allegat. 30. num. 53. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Filij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum eſt ad compaternitatem, ſi Matrimonium contrahant, illud non tenet, & qui hoc ſciunt, tempore contractus reuelare tenentur.*

2 *Denuntiationes hodie quomodo fieri debeant, & qui teneantur denuntiare, oſtenditur.*

Cap. Tua nos. VII.

1 FIlij duorum compatrum per quorum neutrum deuentum eſt ad compaternitatem, ſi Matrimonium contrahant, ſeparari debent, quia non tenet, & ſcientes impedimentum, tempore contractus illud denuntiare tenentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Viu. *in ration. lib. 4. iuris*

Pontif. pag. 67. Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 584.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 8. c. 2.*

Debent Eccleſiæ illud nuntiare.] Hodie per nouum 2
Decretum Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. Matrim. c. 1.* denuntiationes fieri debent eorum, qui Matrimonio iungi volunt, vt ſi quis ſciat inter eos aliquod impedimentum eſſe, illud in medium proferat: ita, qui nouit aliquod impedimentum inter volentes contrahere, etiamſi occultum ſit, & illud probare minimè poſſit, ſub peccato mort. illud tenetur nuntiare, Sanch. *de Matrim. lib. 3. diſp. 13. num. 2.* Ægid. *de ſacram. tom. 2. diſp. 27. dub. 7. num. 61.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 228.* Gutier. *de Matrim. c. 59.* Bonac. *eod. tract. q. 2. punct. 6. num. 10.* niſi cognouerit ſub ſecreto, vel ſit adeò occultum vt ipſe ſolus nouerit, præcipuè ſi naſcitur ex infamia, aut peccato, Bonac. *d. puncto 6. n. 2.* Baſil. Pont. *de imped. Matrim. c. 26. §. 4. verſ. denique.*

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum impediens, & dirimens naſcitur inter baptizatam, & filium baptizantis.*

2 *Baptizans in neceſſitate, an contrahat cognationem ſpiritualem, oſtenditur.*

3 *Cognationem ſpiritualem an contrahat tenens puerum in Baptiſmo non ſolemniter celebrato, oſtenditur.*

4 *Vicarius Epiſcopi de cauſa Matrimoniali cognoſcere poteſt.*

Cap. Ex literis. VIII. & fin.

Gregor. IX.

COgnatio ſpiritualis impediens, & dirimens Ma- 1
trimonium oritur inter baptizatam, & filium baptizantis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 70.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 585.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. &* 2.

Qui Sacerdos extitit, &c.] Ex his verbis colligunt 2
aliqui laicum in neceſſitate baptizantem non contrahere cognationem ſpiritualem, quaſi illa non contrahatur niſi ex Baptiſmo ſolemniter à Sacerdote miniſtrato; ſed dicendum prorſus eſt baptizantem etiam laicum in extremo neceſſitatis periculo contrahere cognationem ſpiritualem perfectam ſubſequens Matrimonium dirimentem cum baptizato, eiuſque parentibus: ita Couarr. *de ſponſalib. p. 2. c. 6. §. 4. n. 4.* Gregor. *l. 1. verbo Clerigo, tit. 7. p. 4.* Galet. *in tract. huius tit. c. 11. num. 5.* Viuald. *in candel. aur. p. 1. tit. de Baptiſmo. num. 42. & tit. de Matrim. num. 155. & 157.* Petrus de Ledeſma *de Matrim. q. 59. art. 1. dub. 2.* Henriq. *in ſumma lib. 12. c. 11. n. 1.* Marienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 170. lib. 5. noua recop.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 226. num. 2. concl. 2. & num. 11. concl. 5.* Baſil. Pont. *de impedim. Matrim. c. 24. §. 4. verſ. ſecundo,* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 62. num. 10.* vbi *n. 12.* reſpondet in hoc text. narrari factum, nec vim efficit ad contrahendam cognationem ſpiritualem in ſacerdotio miniſtri baptizantis.

Quæſtio eſt dubia, vtrùm tenens puerum in Baptiſ- 3
mo non ſolemniter miniſtrato cõtrahat cognationem ſpiritualem; Vna ſententia, quæ probabilis eſt, tenet

hoc caſu illam contrahi, quia in eo caſu verum confert Baptiſmum, ex quo conſurgit cognatio ſpiritnalis, quæ contractum dirimit Matrimonium. ita Viuald. *d. tit. de Matrim. num.* 154. Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſp. 32. num. 39. concl. 5.* vbi declarat ſi id faciat vt munus ſuſceptoris obeat, ſecus ſi faceret vt puer commodiùs poſſet baptizari, Gutier. *de Matrim. c. 100. n. 7.* Nauar. *in man. c. 22. n. 40.* ſed probabilius eſt illam in hoc caſu non contrahi à ſuſceptore, prout docent Soar. *3. part. q. 67. art. 8. dub. vlt.* Fr. Emman *d. c. 226. n. 2. concl. 2.* Sanch. *d. diſp. 62. n. 13.* & alij quos refert, & ſequitur Bonac. *de Matrim. q. 3. punct. 5. §. 2. num. 11.*

4 *Sed cùm idem officialis.*] Ergo Epiſcopi Vicarius de cauſa Matrimoniali cognoſcere poteſt, vt per Cou. *d. ſponſ. p. 2. c. 8. §. 12. n. 1.* Gumez *ſuper Bullam Cruciatæ, c. 4. q. 4. n. 28.* Iacob. de Sbroz. *de Vicario Epiſc. lib. 1. q. 44. in fin.* Sanch. *de Matrim. lib. 3. diſp. 29. num. 28.* & alios plures, quos refero *de officio, & poteſtate Epiſcopi*, & ante *ad ſeſſ. 24. de reform. Matrim. c. 2. num. 6.*

De Cognatione Legali.

TIT. XII.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Cognationis legalis materiam qui Doctores tractent referuntur.*
3 *Cognatio legalis eſt neceſſitudo perſonarum per adoptionem contracta.*
4 *Cognatio legalis lege humana dirimit.*
5 *Cognatio legalis ad quem gradum extendatur, & quæ ſint eius ſpecies, oſtenditur.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. lib. 4.* Steph. Ranchin. *in continuat. tit. Decretal.* Ioan. de Londiis *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Mart. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontificij, à pag. 547.* Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* omnes *ſub hoc tit.*

2 De materia huius tit. vide Couar. *de ſponſalib. p. 2. c. 6. §. 5.* Viuald. *in candelabro tit. de cognat. legali, n. 175. cum ſeqq.* Emman. Sà *in ſumm. verbo Matrimonium, vbi de imped. dirim. n. 9.* Gregor. *l. 7. per text. ibi tit. 7. part. 4.* Henriq. *in ſumm. lib. 12. c. 12.* Sot. *in 4. diſtinct. 32. q. 2.* Alphonſ. à Veracruce *in ſpeculo coniug. part. 1. art. 59. & 60.* Nauar. *in man. c. 22. ex n. 44.* Mozz. *de contractib. tit. de Matrim. 6. pro declaratione huius, ex n. 23.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 57. art...* Cened. *ad Decretum collect. 28. n. 5.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 63.* Gutier. *eod. tract. c. 102.* Bonac. *eod. tract. q. 3. puncto 5. §. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 158. cum ſeqq.* Baſil. Pont. *de imped. m. Matrim. c. 25.* Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſp. 31. dub. 3. à n. 42.*

3 Cognatio legalis, quæ nihil aliud eſt, quàm neceſſitudo perſonarum per adoptionem contracta, lege
4 humana dirimit, quia inter eos qui per adoptionem cognati efficiuntur, lex non patitur nuptias conſiſtere, *c. intelligere, c. per adoptionem 30. q. 3. l. ſi qua 12. l. adoptiuus 14. ff. de ritu nupt. l. ſi ſtipuler 55. in fin. princ. ff. de verb. obligat.* explicant ordinarij *in cap. vnic. hoc tit.* S. Thom. *in 4. diſt. 42. q. 4. art. 1.* Bonauent. *ibid. art. 1. q. 2.* Scot. *quæſt. vnic. verſic. iuxta quod,* Durand. *quæſt. 2.* Richard. *art. 2. q. 2.* Sot. *q. 2. art. 1.* idem S. Thom. *in addit. ad 3. p. q. 57. art. 2.* Nau. *in man. c. 22. num. 54.* Syluest. *in ſumm. verbo Matrimonium 8. q. 15.* Viguer. *inſtit. c. 16. §. 7. verſ. 9. imped. 9.* Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 5.* & alij *ſuprà* citati *n. 2.*

Continet autem huiuſmodi legalis cognatio tres 5
partes. Prima eſt linea recta aſcendentium, & deſcendentium, quæ inter parentes, & adoptiuos filios, auos, & nepotes vſque ad quartum gradum Matrimonium prohibet, *d. l. adoptiuus, l. quando, ff. de ritu nupt. §. 1. verſ. hac adeò, §. inter eos, verſ. ſed ſi qua, Inſtit. de nupt.* Secunda ſpecies lineæ tranſuerſæ inter naturales, & adoptiuos filios eiuſdem parentis vetat, ex *d. cap. vnic.* & hæc primum gradum non excedit collateralem. Tertia ſpecies per Matrimonium affinitatis ad vxores adoptiuorum, parentum, & filiorum extenditur, vt præcitata iura probant, neque refert vtrùm per abrogationem per quam aliquis ſui iuris reſcripto principis in filium, aut nepotem accipitur, & in poteſtatem adoptantis tranſit, *l. 2. ff. de adopt. §. adoptio. Inſtit. eod.* an verò ex adoptione propria cognatio hæc proueniat per quam is, qui in alterius eſt poteſtate ab extraneo in locum filij, vel nepotis ſubrogatur, & hodie ex lege Iuſtiniani non tranſit in poteſtatem adoptantis, niſi proauus, vel auus ſit qui adoptat, *l. qui adoptiuis, C. de adoption. §. ſed noſtra, Inſtitut. eod.* omnes enim liberorum, fratrumve locum obtinent, & de omnibus indiſtinctè præcitata iura agunt, atque ideo ab omnibus impedimentum dirimens contrahetur, vt bene docet gloſſ. *in d. cap. vnic. infr. hoc tit.* quam communiter receptam teſtatur Abb. Præpoſ. *ibid. num. 6. & 7.* S. Thom. & frequentiùs Theologi *vbi ſuprà*, Couar. Nau. & nouiores præcitati; quamvis ergo Innocent. *ibi*, & eum ſequutus Syluest. *vbi ſupr.* contendant ex adoptione per quam quis non tranſit in poteſtatem adoptantis non contrahi hoc impedimentum, ita vt dirimat, quaſi in his propriè adoptiuis eſſet, & prohibitionis ratio, per quam indiſtinctè leges diſtinguantur. Sed audiendi non ſunt, tum quia generales leges ſine manifeſta ratione diſtinguere non oportet, tum etiam quia in adoptiuis ratio legis non ceſſat, illa enim, quam affert D. Thom. & Theologi *vbi ſupr.* quia ſcilicet in eadem domo habitant adoptiui, & ideo oportuit prohibitione nuptiarum eos à turpitudine deterrere, non eſt ſola huius impedimenti ratio, ſed honeſtas, quæ non patitur eo Matrimonio iungi, qui parentum filiorumve loco cenſentur, aut fratrum, & nihilominus conſiderant patriam poteſtatem, cùm ea finita adhuc inter aſcendentes, & deſcendentes impedimentum maneat, vt præcitata iura probant, & ſolùm inter fratres ceſſat finita adoptione, & hæc honeſtatis ratio in omnibus adoptiuis viget. Nec etiam refert quòd non reperiatur expreſſa lex Canonica, quæ inter aſcendentes, & deſcendentes nuptias prohibeat, ſed tantùm inter fratres, vt conſtat ex *d. cap. ita diligere,* & ex *d. cap. vnic.* ſufficit enim virtualis approbatio, & vſus Eccleſiæ, quæ dum inter fratres adoptiuos Matrimonium irritat iuxta leges Ciuiles. Cenſetur proculdubio eandem prohibitionem in aliis caſibus recipere, in quibus longè maior ratio reperitur, quinimo cùm leges Ciuiles ante legem Euangelicam huiuſmodi nuptias prohibuerit, quo tempore leges ſæculares poterant impedimenta Matrimoniis obiicere,

quæ

Digitized by Google

quæ nondum erant Sacramentum, vt etiam hodie poſſunt illi, qui ſunt extra Eccleſiam infideles, vt ſentit D.Thom.Bonau.& Palud.*in 4.diſt.39.q.1.art.1.* & *ibid.*Sot.*art.2.in fine*,Syluest.*verbo Matrimonium* 8. *q.*10.Spec.coniug.*p.*1.*art.*32.*concl.*9. Victor. *in relect. de Matrim.p.*1.*n.*12. ſequitur prædictas leges Ciuiles hoc impedimentum ſtatuentes iuſtas,& validas fuiſſe, ac ſi de reliquis contractibus diſponerent, vnde cum per Eccleſiam poſtea nec expreſſe, nec virtualiter fuerint abrogatæ, ſed potiùs tacitè receptæ, adhuc requirendæ ſunt, argum. *c.*1.*&* 2.*de noui oper.nunt.*

SVMMARIVM.

1 *Cognatio legalis impedit, & dirimit Matrimonium inter adoptatum, & filios carnales adoptantis, qua tandiu permanet, quandiu durat adoptio,* & num.2.

3 *Cognationis legalis quot ſpecies ſint oſtenditur*, & num.4.

5 *Adoptiua filia poteſt copulari filius illegitimus.*

Cap. Si qua, vnic. *Nicol.*

1 Cognatio legalis impedit, & dirimit Matrimonium inter adoptatum, & filios carnales adoptantis durante adoptione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar.Ioan.Andr.Hoſt.Anchar. Butr.Panorm.Præpoſ.Alex.de Neuo, Cujac.Viuian.*in ration. lib.*4. *iuris Pontif. pag.*70.Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*585. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1. *&* 2 .refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1.*Decret. lib.*4. *tit.*12.*cap.vnic.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt *in præſenti*,Innoc.*num.vnic.* Butr. *n.6.* Abb.*n.6.*Anchar.*n.*7. Alex.de Neuo *n.*12. Henriq.*n.6.* & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim.lib.*7.*diſput.*63. *n.*15.quibus adde Bonac. *de Matrim. q.*3. *punct.*5.§.3. *n.*15.Baſil.Pont. *de imped. matrim.c.*25. *tertia*, quæ cognatio legalis tandiu permanet, quandiu durat adoptio; vnde ſi moriatur pater, vel emancipetur carnalis, aut adoptiuus filius, ceſſat hoc impedimentum, Sanch.*d.diſp.*63.*num.*24. Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*31.*n.*163.Bonac.*d.*§.3.*n.*5.*in fin.*Baſil.Pont.*d. verſ. tertia*, ibi: *Extinguitur autem adoptio, vel morte ciuili, vel naturali, vel emancipatione, vel ſi adoptiuus contrahat inceſtuoſas nuptias,vel ſi adoptatus fiat Patritius, vel Epiſcopus*, &c.

3 Vltra huiuſmodi adoptionis tranſuerſalis ſpeciem inter adoptatum, & filios carnales adoptantis, de qua agit text. *in præſenti*, ſunt & aliæ duæ ſpecies cognationis legalis. Prima eſt recta inter adoptantem & adoptatum, & deſcendentes adoptati, quæ perſeuerat vſque ad quartum gradum, Nauar. *in man. c.*22.*n.*45. Tolet. *in inſtruct.Sacerd.lib.*7.*c.*4.Bonac.*d.*§.3.*n.*5.*verſ. primo*, vbi etiam dicit hanc cognationem inter has perſonas ſemper impedire, etiamſi adoptio diſſoluta fuerit, Baſil. Pont. *d. c.*25.*verſ.ſunt autem*, *& verſ.ex dictis ſequitur.*

4 Altera ſpecies cognationis legalis eſt per modum cuiuſdam affinitatis legalis inter adoptantem, & vxorem adoptati, & inter adoptatum & vxorem adoptantis, & menſuratur gradibus affinitatis, ob reuerentiam, quæ parentibus naturalibus debetur, quæ quidem cognatio perpetuò dirimit, ac ſubinde non poterit etiam adoptione ſoluta adoptatus cum vxore adoptantis, nec adoptans cum vxore adoptati Matrimonium inire, ita Bonac. *d.*§.3.*num.* 5. *verſ. ſecundo*, Sanch.*d.diſp.*63.*n.*24.vbi *n.*26. reſoluit inter adoptantem,& filij adoptiui parentes nullam contrahi cognationem, ac proinde poſſe inter illos conſiſtere Matrimonium, quia nullo iure cauetur eam contrahi, & *n.*27.ſimiliter tenet integrum eſſe filiis legitimis contrahere cum adoptiuis Matrimonium, poſt parentis adoptantis obitum,& *n.*29.tenet cum aliis,quos citat, poſſe inire Matrimonium filios duorum fratrum adoptiuorum, & *n.*35. pariter dicit nullam cognationem contrahi, & ſic poſſe conſiſtere Matrimonium inter patrem adoptantem,& filiam filiæ adoptiuæ.

In gloſſ. *Quandiu*,ibi, *ſic etiam poteſt dici quòd filius illegitimus poteſt copulari filiæ adoptiuæ, quia illegitimus non eſt in poteſtate patris.* Vide Couar. *de ſponſ.p.*2.*c.*6. §.5.*ad fin.* Tolet.*d.c.*10.*n.*7.Henriq.*in ſum.lib.*12.*c.*12. *n.*3.*in fin.*Petr.de Ledeſm.*de Matrim.q.*57.*art.*3.*dub.*1. Matienſ.*in rubr.tit.*1.*gloſſ.*1.*num.*172.*lib.*5. *noua recop.* Sauch.*d.diſp.*63.*n.*30.*cum ſeq.* Bonac. *d.*§.3.*n.*8. Baſil. Pont.*d.c.*25.*in fin.* 5

De Eo, qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ.

Tit. XIII.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan.Andr.Anchar.Butr. Panorm. Caſal. *in annot.*Præpoſ.Alex.de Neuo, Cujac. Durand.*in breuiario aureo iuris Canon.&* *in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuat. tit. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin.Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan.Venat. *in analyſi methodica iuris Pontificij*, *à pag.*544. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan.& Anaſt.Germon.*in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analyt. poſtremi iuris Eccleſ.enarrat.pag.*356. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.*4. *ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

De pœna inceſtus agit apud Luſitanos Ordinatio Regia,*lib.*4. *tit.*17. & apud Caſtellanos *tit.*18.*p.*7.*&* *l.*7.*tit.*20.*lib.*8.*noua recop.* Vela *de delictis*, *c.*17. Clari *dub.*5.§.*inceſtus.* Perez *l.*4.*tit.*15.*lib.*8.*Ordinam.* Pradil. *in ſumma legum pœnal.p.*1.*c.*8. Azor. *inſtit. moral. p.*3. *lib.*3.*c.*9.*&* 10.Sayr.*in claui reg.lib.*8.*c.*4.*à princ.*Farin. *in praxi crim. q.*149.

SVMMARIVM.

1 *Filiaſtram ſuam qui ſcienter cognouit, non poteſt petere debitum à matre, nec vnquam habere filiam in vxorem, nec ipſe nec filiaſtra vnquam poterit Matrimonio alicui copulari.*

2 *Inceſtus commiſſus à viro cum conſanguineis ſuæ vxoris impedit,non tamen dirimit Matrimonium.*

3 *Coniugatus non poteſt à ſuo coniuge,cuius conſanguineam vel affinem cognouit,amplius debitum petere.*

4 *Inceſtus cum conſanguineis vxoris impedit Matrimonium quando ſcienter admiſſus fuit.*

Cap. Si quis. I.

Filiaſtram ſuam,qui ſcienter cognouit, non poteſt petere debitum à matre, nec vnquam habere filiam in vxorem, nec ipſe, nec filiaſtra vnquam po- 1
teruñt

*erunt Matrimonio alicui copulari. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 71.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 585.* remiſſinè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 13. c. 1.* & à Burchard *lib. 19. Decret. cap. 5. tit. de fornicat. 2. verſ. feciſti fornicationem cum filiaſtra tua, &c.*

2 Collige ex text. inceſtum commiſſum à viro cum conſanguineis ſuæ vxoris impedire, non tamen dirimere Matrimonium, vide Gutier. *de Matrim. c. 87. à princ.* Sanch. *eod. tract. lib. 7. diſp. 15. n. 1.* vbi *n. 3.* notat ex hoc text. non ſolùm ipſis coniugibus huiuſmodi inceſtus reis interdici aliud Matrimonium, ſed etiam illis conſanguineis coniugis cum quibus alter coniux inceſtum admiſit, & *n. 6.* reſoluit quòd copula habita cum conſanguineis ſponſæ de præſenti ante Matrimonium conſummatum præſtat impedimentum perpetuum Matrimonio alij contrahendo, ſicut ſi fuiſſet copula habita cum conſanguineis coniugis cognitæ, & ita accedenti ad conſanguineam ſponſæ de præſenti ante Matrimonij conſummationem interdici petitionem debiti tenent. Couarru. *de ſponſ. p. 2. c. 7. §. 2. n. 6.* Vinald. *in candelabr. aur. p. 1. tit. de Matrim. n. 207.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 55. art. 6. dub. 4. quod mouet circa tertium ſtatum affinitatis,* Gutier. *canon. lib. 1. c. 23. num. 55.*

3 *Nec à matre debitum petere.*] Notatur ad hoc, quòd coniugatus non poteſt à ſuo coniuge, cuius conſanguineam, vel affinem cognouit, ampliùs debitum petere: vide Menoch. *de arbitr. caſu 502. n. 89.* Fatin *in praxi crim. p. 5. q. 149. num. 29.* Sanch. *de Matrim. lib. 9. diſp. 27. n. 1.* Bonac. *eod. tract. q. 4. puncto 16. n. 10.*

4 *Scienter.*] Notatur ad hoc, quòd inceſtus cum conſanguineis vxoris impedit Matrimonium quando ſcienter admiſſus eſt, vide Gutier. *d. c. 87. n. 11.* Sanch. *d. diſp. 15. num. 9.* vbi *n. 11.* etiam petit quòd ſit copula conſummatus, & vide eundem Sanch. *d. lib. 9. diſp. 32. n. 43. & n. 47.*

5 In gloſſ. *Copulare*, ibi, *propter inceſtum.* Notatur ad hoc, quòd interdictum petendi debitum, de quo in præſenti, conſurgit ex peccato inceſtus, vide Petr. de Ledeſma *d. art. 6. dub. 5. verſ. in huius rei expoſitionem,* Iacob. de Graff. *in deciſ. aureis, p. 1. lib. 2. cap. 81. num. 4.* Sanch. *d. lib. 9. diſp. 27. n. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniens etiam per illicitum coitum diſſoluit ſponſalia de futuro, ſed non Matrimonium, & inceſtuoſus contrahere non poteſt.*

2 *Epiſcopus poteſt diſpenſare in impedimentis impedientibus, non tamen dirimentibus Matrimonium.*

3 *Inceſtum committenti, etiamſi ſit iuuenis, non licet debitum coniugale exigere.*

CAP. Veniens. j. II.

Alex. III.

1 SPonſalia de futuro contrahens cum filia, ſi cognoſcit matrem, ſoluuntur ſponſalia, ſecus ſi eſſet Matrimonium de præſenti. Item inceſtuoſus, veluti qui cognouit vxorem patris, vel matrem vxoris, non poterit ampliùs aliquam ducere niſi ex diſpenſatione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Henric. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pont. pag. 72.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 585.* remiſſinè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 13. c. 3.* & eſt poſt Conc. Lateran. *p. 12. c. 4.*

Poterit ex diſpenſatione.] Ergo Epiſcopus poteſt diſpenſare in impedimentis impedientibus, non tamen dirimentibus Matrimonium, vide Vgol. *de poteſt. Epiſc. c. 60. §. 3.* Henriq. *in ſumm. lib. 12. c. 2. n. 2. verſ. ſecundo.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 23. à n. 50.* Bonac. *de Matrim. q. 3. punct. 15. n. 3.* Sanch. *eod. tract. lib. 7. diſp. 17. n. 15.* quos refero *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 35. num. 2.* vbi *num. ſeqq.* quando Epiſcopus poſſit diſpenſare in impedimento dirimente Matrimonium, de quo etiam Aloyſ. Ricc. *in praxi reſol. 228. in 2. edit.* 2

In gloſſ. *Ex diſpenſatione.* Notatur ad hoc, quòd committens inceſtum, ſi ſit iuuenis, non ex hoc ei licebit debitum coniugale exigere, vel vxore mortua cum alia de nouo contrahere abſque diſpenſatione, quamvis iuuentus iuſta cauſa ſit ad illam faciliùs impetrandam, vt per Gutier. *canon. lib. 1. c. 23. n. 7.* 3

In gloſſ. *Matrem ſponſa*, ibi, *de futuro.* Vnde hunc text. intelligunt de ſponſalibus de futuro citati à Sanch. *d. lib. 7. c. 15. n. 5.* & Gutier. *de Matrim. c. 87. n. 7.* 4

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non ſeparatur ex dicto vnius aſſerentis affinitatem inter coniuges præceſſiſſe.*

2 *Confeſſio vtriuſque vel alterius ſponſi, an ſufficienter probet impedimentum, remiſſinè.*

3 *Impedimentum ne Matrimonium contrahatur plenè probatur vnico teſte.*

CAP. De illo. III.

MAtrimonium non ſeparabitur ad dictum vnius aſſerentis ſe priùs cognouiſſe coniugem ſui fratris, niſi hoc ſit publicum, & notorium, aut probetur idoneis teſtibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Ancbar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 73.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 586.* remiſſinè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 4. tit. 7. cap. 2.* 1

Se propoſuit cognouiſſe.] Vtrùm confeſſio vtriuſque, vel alterius ſponſi quod impedimentum ſubdit ſufficienter illud probet, vide Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 72.* vbi *diſp. 71.* diſputat qualis probatio plena ac ſufficiens ſit impedimenti Matrimonij. 2

Aut idoneis teſtibus comprobatum.] Impedimentum tamen ne Matrimonium contrahatur, plenè probatur vnico teſte, vt per Sanch. *d. diſp. 71. à princ.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo teſtis, n. 43.* Fatin. *in praxi crim. p. 2. q. 63. n. 48.* 3

SVMMARIVM.

1 *Inceſtuoſus Matrimonium contrahere non debet, ſed ſi contrahit, tenet, & tunc tenetur reddere, ſed non poteſt debitum exigere.*

2 *Inceſtus commiſſus cum conſanguineis vxoris defuncta, an præſtet impedimentum. oſtenditur.*

4 *Dictio, videlicet, eſt ſui natura precedentium declaratiua, & ſimul reſtrictiua.*

5 *Coniux qui affinitatem, aut cognationem cõtraxit, non*

poteſt

poteſt reddere debitum alteri quoties ex lege iuſtitia reddere non adſtringitur.

6 *Impedimentum hoc an incurratur ſi vxor inceſtum committat cum conſanguineis viri, oſtenditur.*

7 *Inceſtuoſus Matrimonium contrahere non debet, ſi tamen contrahat tenet, & tunc tenetur vxori debitum reddere, non tamen poteſt exigere.*

Cap. Tranſmiſſæ. IV.

Cœleſt. III.

1 VXore mortua, ſi quis cognouerit eius filiam, id eſt, priuignam, & poſtea ducit aliam, tenetur reddere, ſed non poteſt debitum exigere, & agere debet pœnitentiam; ſi verò ſuperuixerit, quia inceſtuoſus, ſine ſpe coniugij manere oportet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 75.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 586. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 2. Decret. lib. 4. tit. 7. c. 3.*

2 *Vxore ſua defuncta.*] Ergo coniuge etiam mortuo inceſtus commiſſus cum conſanguineis coniugis defunctæ præſtabit hoc impedimentum, ita Gaëta *in repet. c. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 295.* Sarm. *ſelectarum lib. 7. c. 10. ſtatim in princ.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 16. n. 12.* Quamvis inceſtum mortuo iam coniuge perpetratum impedimentum non præſtare reſoluant Vega *in ſum. tom. 2. cap. 5. caſ. 2.* Viuald. *in candel aur. de Sacram. p. 1. tit. de matrim. n. 96.* Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 2. n. 1.*

3 *Filiam eius,* &c.] Vtrùm idem ſit ſi cum propria conſanguinea fiat inceſtus? vide Ceual. *comm. contra comm. q. 737.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 10.* vbi negatiuè reſpondet.

4 *Videlicet propriam.*] Dictio illa, *videlicet*, eſt ſui natura præcedentium declaratiua, & ſimul reſtrictiua, vt docent Maran. *de ord. iudic. p. 3. tit. iudicij telam aggreditur, n. 115.* Menoch. *conſ. 21. num. 27.* Surd. *conſ. 315. num. 65. & deciſ. 161. num. 7.* & de alim. *tit. 1. q. 42. n. 100.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 11. num. 15.* Steph. Grat. *Marchia deciſ. 44. n. 7.* Cened. *pract. & can. quaeſt. ſing. 66. n. 1.* Farin. *p. 4. conſ. 95. n. 6.* & alij citati *in tract. de dictionib. vſufreq. dict...*

5 *Non cognoſcat eam.* Notatur ad hoc, quòd ipſe coniux, qui affinitatem, aut cognationem contraxit, non poteſt reddere debitum alteri quoties ex lege iuſtitiæ reddere non adſtringitur, ita Syluest. *verbo Matrimonium 8. q. 15. dict...* Sanch. *lib. 9. diſp. 6. n. 14.* vbi ponderat ſolùm inceſtuoſo, de quo agit hic text. concedi facultatem accedendi ad vxorem, quando legitimè fuerit exactus: additqoe hoc importare ea verba huius text. (non ſine graui cordis dolore accedat) id eſt, cunctus lege iuſtitiæ, ne innocentem ſuo iure priuet.

6 Vtrùm verò id impedimentum incurratur, ſi è contra vxor inceſtum committat cum conſangoineis viri; in quo dubio, licèt nullus loquatur text. *in hoc text.* cum de ſolo viro cognoſcente vxoris conſanguineam ſermo ſit, idem prorſus dicendum puto de vxore inceſtuoſa, quod nequeat ſcilicet petere debitum à viro, ſunt enim correlatiua, & militat eadem ratio in vtroque: ita Sarm. *d. c. 10. ſtatim in princ.* Victor. *in ſum. vbi de Matrim. n.* 188. Gutier. *canon. lib. 1. c. 23. n. 5. &* 21. Matienſ. *in rub. tit. 1. gl. 1. n. 103. lib. 5. noua recop.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 7. diſp. 15. n. 2.*

7 *Poſtea aliam accipiens.*] Notatur ad hoc, quòd inceſtuoſus Matrimonium contrahere non debet, ſed ſi contrahat tenet, & tunc debet vxori debitum reddere, non tamen poteſt exigere, ita Syln. *verbo luxuria. q. 4. dict. 1.* Cou. *de ſponſ. p. 2. c. 7. §. 2. n. 6.* Sanch. *lib. 9. diſp. 27. n. 5.* vbi aduertit quòd cum hoc ſit pœna Matrimonij iniquè contracti, ſi conſuetudo obtinuerit, vt inceſtuoſus abſque diſpenſatione ineat Matrimonium, cùm iam culpa ceſſauerit, ceſſabit quoque pœna. Quamobrem hodie nulla erit culpa petere debitum, eo quòd propter conſuetudinem iam præſcriptam culpa vacat Matrimonium cum eo impedimento inire, vt multis citatis DD. probat idem Sanch. *d. lib. 7. diſp. 17. n. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparandum non eſt ad confeſſionem coniugum, qui dicunt affinitatem præceſſiſſe, quamvis rumor viciniæ conſentiat.*

2 *Confeſſio ſola coniugum non ſufficit ad diſſoluendum Matrimonium contractum.*

3 *Ratio aſſignatur cur ſtetur confeſſioni coniugum aſſerentium Matrimonium eſſe contractum, & non contendentium Matrimonium eſſe diſſoluendum.*

4 *Confeſſioni coniugum ad diſſoluendum Matrimonium non ſtatur, etiamſi concurreret rumor viciniæ.*

5 *Confeſſioni coniugum ſtatur quando ſolùm agitur de ſeparatione thori.*

6 *Aſſertioni contrahentium in præiudicium conſanguinei non ſtatur.*

7 *Confeſſione coniugum contractus Matrimonij probatur.*

Cap. Super eo. V.

MAtrimonium ſeparari non debet etiamſi vterque coniugatus fateatur maritum ante Matrimonium cognouiſſe conſanguineam vxoris, & ſit rumor viciniæ, quæ hoc reclamet, niſi accedant rationabiles, & fide dignæ probationes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo., Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 75.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 586. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 7. c. 4.* 1

Collige ex text. ad dirimendum Matrimonium iam contractum ſolam coniugum confeſſionem non ſufficere, etſi ambo conformes id confiterentur, vt per Dec. *conſ.* 133. Cou. *de ſponſ. p. 1. c. 4. §. 1. n. 3. & 4.* Malnet. *inter conſ. matrim. conſ. 87. n. 2.* Brunel. *tract. de ſponſ. concl. 29. n. 1.* Nau. *conſ. 8. n. 3. ſub tit. de ſponſ.* Maſcard. *de prob. concl. 1026. n. 7. & concl. 1031. n. 29.* Franc. Marc. *deciſ.* 754. Menoch. *de præſ. lib. 3. præſ. 1. n. 10. & de arbitr. caſ. 103. n. 8. verſ. tertius caſus,* Franc. Molin. *de rit. nupt. lib. 1. comp. 15. n. 37.* vbi *n. 40. &* 41. quærit cur ſtetur confeſſioni coniugum contendentium Matrimonium eſſe contractum iuxta *c. atteſtationem, de deſponſat. impub.* & minimè ſtetur eorum confeſſioni aduersùs Matrimonij contractum quoad diſſoluendum, vel ſeparandum; & reſpondet quia aſſertio coniugum pro Matrimonio diſponentium eſt tota fauorabilis; & confitentibus, & Reip. cuius intereſt Matrimonium augeri; & liberis hominibus ciuitates repleri; ad ea quæ omnes *in l. 1. ff. ſoluto Matrim.* At confeſſio aduersùs vinculum Matrimonij eſt omnino odioſa: primò quia præſumitur colluſio, vt habet text. *in præſenti,* ſecundò quia confitentur de ea re, quæ in ipſorum poteſtate non ſit ratione Sacramenti indiſſolobilis, de quo ipſi diſponere nequeunt; vt per text. *in præſenti,* aduertit Pacian. *de probat. lib. 1. c. 38. num.* 17. tertiò quia ea confeſſione 2 3

bona Matrimonij, proles ſcilicet, & alia omnia auferuntur.

4 Amplia primò principalem text. concluſionem procedere etſi cum aſſertione coniugum concurrat rumor viciniæ, vt per Panorm. *hic notab. 2.* Brunel. *de ſponſal. concl. 29. n. 1. ad med.* Franc. Molin. *d. comp. 14. n. 42.* & probat text. *in præſenti, verſ. rumor.* Amplia ſecundò vt multò magis procedat in confeſſione coniugum aſſerentium valere Matrimonium præſens in præiudicium alterius, nam nec huiuſmodi aſſertioni in damnum primi Matrimonij ſtatur, vt per Panorm. *hic num. 6.* quoniam crederetur eorum teſtimonio in cauſa propria, Cou. *d. §. 1. n. 5.* Menoch. *d. caſu 103. n. 6.* Brunel. *d. concl. 29. n. 3.*

5 Limita primò quando ſolùm agitur de ſeparatione thori, nam eo caſu ſtatur confeſſioni coniugis aſſerentis impedimentum contra ſe ipſum, quemadmodum ſi mulier, vel vir ſe commiſiſſe adulterium fateretur vt ad inuicem fieret ſeparatio, Panorm. *hic n. 5.* Rom. *ſing. 620.* Menoch. *d. præſ. 1. n. 11. & d. caſu 103. n. 7.* Brunel *d. concl. 29. n. 2.* Maſcard. *d. concl. 1031. n. 32.* Secundò limitatur quoties ageretur de diſſolutione Matrimonij propter impedimentum conſanguinitatis, nam eo caſu confeſſioni coniugum illud aſſerentium, ſi cum ea concurreret fama, ſtaretur & poſſet diſſolui, dum ipſi cuperent impedimentum huiuſmodi non reperiri, vt in matrimonio contracto perſiſterent, ita Panorm. *hic n. 6.* vbi communem teſtatur Doctorum ſententiam, refert & ſequitur Menoch. *d. caſu 103. n. 9.* etſi adiiciat in hac ſpecie plurimum iudicis arbitrio tribui debere propter periculum colluſionis, & ante Panorm. hic etiam eiuſdem fuêre ſententiæ Hoſt. Innoc. Anchar. Henric. & Ioan. Andr. quos refert, & ſequitur Brunel. *d. concl. 29. n. 3. verſ. quarto,* & in eadem conſcendit Couar. *de ſponſ. p. 1. c. 4. §. 1. n. 4.* qui etiam plurimum iudicis arbitrio tribuit, ſequitur Maſcard. *d. concl. 1031. n. 31.*

6 *Cùm & quandoque*, &c.] Notatur ad hoc, quòd de ſimulatione non ſtatur aſſertioni contrahentium in præiudicium conſanguinei, vt per Tiraq. *de retract. tit. 2. §. 1. gloſſ. 7. n. 47.*

7 In gloſſ. *Confeſſionem*: ibi, *ſed ſi confiteatur pro Matrimonio contrahendo, bene ſtatur confeſſioni.* Notatur ad hoc quòd contractus Matrimonij coniugum confeſſione probatur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 103. n. 4. & de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 1. n. 10. & 11.* Maſcard. *de probat. concl. 1026. num. 1.* Cenal. *commun. contra commun. q. 449.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comparat. 13. num. 17.*

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniens non diſſoluit ſponſalia de præſenti.*

2 *Fœmina violenter cognita à conſanguineo mariti nullius culpæ rea eſt.*

3 *Diuortium non poteſt vir petere propter coniugis adulterium quando ab illo inuita, & renitens proſtituta eſt.*

4 *Debitum petere an poſſit vxorata per vim cognita ab affine.*

5 *Copula cum fœmina inuita, &c. ſufficit ad contrahendam affinitatem.*

6 *Affinitatis impedimentum ſuperueniens poſt contractum Matrimonium non impedit, nec dirimit illud quoad vinculum.*

7 *Sponſa ſponſi concubitum pati non debet.*

8 *Adulterium minimè committitur cum ſponſa de futuro.*

CAP. Diſcretionem. VI.

Innoc. III.

1 AFfinitas ſuperueniens non dirimit contractum Matrimonium de præſenti. Item maritus, qui tradit vxorem adulterandam, præſertim inuitam, non poteſt ei obiicere de adulterio, nec ſeparari, & nemo debet ſine ſua culpa priuari iure ſuo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 76.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 586.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 9. c. 1.*

2 *Cum adulterium ei non poſſit obiicere*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi fœmina à conſanguineo mariti violenter cognita ſit, nullius culpæ rea eſt, omnémque euadit pœnam, vt per Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 15. n. 10.* vbi etiam reſoluit mariti conſanguineum, qui violenter cognouit eius vxorem tanquam veri inceſtus reum incurrere impedimentum contrahendi Matrimonium.

3 *Qui eam adulterandam tradidit*, &c.] Notatur ad hoc quòd diuortium non poteſt petere vir propter coniugis adulterium, quando ab illo inuita, & renitens proſtituta eſt, intelligendo verba text. ibi, *præſertim inuitam,* vt tenet gloſſ. *hic verbo præſertim,* verùm in hoc caſu tuendum eſt ſufficere vt de viri beneplacito vxor etiam volens committat adulterium, ne ob id à viro dimitti poſſit, ita contra gloſſ. tenent *in præſenti,* Abb. *n. 8.* Præpoſ. *n. 5.* & Alex. de Neuo *n. 9.* Iacob. de Graff. *in deciſ. aur. p. 2. lib. 1. c. 12. n. 72. caſu 3.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 17. n. 4.* Nauar. *ſub tit. de ſponſ. conſ. 19. num. 3. in antiq. & ſub tit. de conuerſ. coniugat. conſ. 4.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 240. n. 3. in fin.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 143. n. 25. & 26.* Sanch. *de Matrim. lib. 19 diſp. 5. n. 4.*

4 *Vir prior cogatur redire ad ipſam.*] Ergo vxorata per vim cognita ab affine non impeditur poteſtate debitum petendi, quia affinitas iniquè contracta ei non officit coniugi, qui iniquitatis particeps minimè fuit, vide tamen Petr. de Ledeſm. *de Matrimonio, q. 55. art. 6. difficult. 5. concl. 1.* Henriq. *d. lib. 12. c. 2. n. 2. lit. I.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 295.* Gutier. *de Matrim. c. 87. n. 12.* Sanch. *eod. tract. lib. 9. diſp. 31. n. 1.* vbi etiam aduertit quòd licèt text. hic loquatur quando viri conſenſu vis ea vxori illata eſt, idem prorſus ſuadet vbi abfuit mariti conſenſus.

5 *Eam licèt inuitam cognouit.*] Notatur ad hoc quòd copula cum fœmina inuita & coacta, ignorante, dormiente, ebria, & inſana, cùm ſatis ſit ad generationem, ſufficit ad contrahendam affinitatem, ita Sanch. *lib. 7. diſp. 64. n. 17.* Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 147.* Baſil. Pont. *de imped. Matrim. c. 38. §. 1.* & alij citati per me *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 51. n. 169.*

6 *Affinitas, quæ poſt contractum*, &c.] Notatur ad hoc quòd impedimentum affinitatis ſuperueniens poſt contractum Matrimonium non impedit nec dirimit illud quoad vinculum, vt per Nauar. *conſ. 43. n. 1. ſub tit. de ſponſ. in antiq.*

7 *Vel vxor virum*, &c.] Ergo ſponſa, ſponſi concubitum pati non debet, vt per Tiraq. *de iure mariti gloſſ. 2. num. 23.*

8 In gloſſ. *Reatum adulterij,* ibi, *& eſt hoc notabile quòd adulterium committitur cum ſponſa nondum cognita à viro,* &c. Hanc gloſſam & aliam ſimilem verbo *non admittere in cap. quemadmodum, de iureiur.* approbat, latéque

latéque defendit Sarmient. *ſelect. lib.* 1 *c.* 5. *à princ.* Contrarium tamen, imò cum ſponſa de futuro adulterium minimè committi, tenent plures, quos retuli ad *d. gloſſ. non admittere*, quibus adde Zerol. *in praxi Episc. p.* 1. *verbo adulterium*, Don. Chriſtoph. de Pace *in ſcholiis ad leges ſtyli, l.* 72. *n.* 2. Pradil. *in ſum. legum pœnal. p.* 1. *c.* 9. *n.* 1. *in fine*, Molin. *de iuſt. tom.* 4. *tract.* 2 *diſp.* 96. *à n.* 6. Rebel. *de oblig. iuſtit. p.* 2. *lib.* 4. *q.* 8. *ſect.* 2. Gutier. *de Matrim. c.* 2. *à n.* 16. Vnde videbatur colligi ſponſum, vel ſponſam de futuro, & cum eis carnaliter ſe commiſcentes minimè teneri hanc circumſtantiam in confeſſione aperire, quia cùm non detur adulterium in hoc caſu, illa minimè ſpeciem mutat, ita Conar. *de ſponſal. p.* 1. *c.* 1. *n.* 12. Viuald. *in candelabro aureo, p.* 1. *tit. de ſponſal. n.* 10. Megal. *p.* 1. *lib.* 5. *c.* 11. *q.* 5. *n.* 9. & probabile dicit Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.* 43. *art.* 1. *dub. vlt.* Contrarium tamen tenent magis communiter Doctores ex ea ratione, quia datur hic duplex malitia, altera fornicationis, altera fractorum ſponſalium, quæ ob id dirimi poſſunt, *cap. quemadmodum, de iureiur.* & ita reſoluunt Sarmient. *ſelect. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 3. Ludou. Lop. *inſtruct. conſcient. p.* 1. *c.* 29. Sylu. *in* 3. *part. q.* 43. *art.* 1. *quæritur* 2. Petr. Fay *in addit. ad* 3. *part. q.* 9. *art.* 2. *diſp.* 7. *ad* 4. Homobon. de Bonis *de exam. Eccleſiaſtico, tom.* 1. *tract.* 7. *c.* 36. *q.* 140. Nald. *in ſumm. verbo ſponſalia, n.* 12. Ego verò has contrarias opiniones facilè ad concordiam reduci poſſe exiſtimo, vt ſcilicet prima procedat quando circunſtantia ſe tenet ex parte viri, quia ſponſus de futuro fornicatur, tunc enim huiuſmodi circunſtantia non eſt de neceſſitate detegenda in confeſſione: vt verò ſecunda habeat locum quando circunſtantia hæc ſe tenet ex parte fœminæ, id eſt, dum aliquis fornicatur cum ſponſa alterius de futuro, tunc enim tenetur fornicans & ipſa ſponſa fateri hanc ſponſalium circunſtantiam, ita magis communiter Fr. Emman. *in ſum tom.* 1. *c.* 109. *n.* 13. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 2. *n.* 6. Filliuc. *tom.* 2. *tr.* 50. *c.* 2. *n.* 53. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, tr.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 21. Villalob. *in ſumm. tom.* 1. *tract.* 9. *dub.* 36. *num.* 56.

S V M M A R I V M.

1 *Sponſalia contrahens cum puella ſeptem annorum, & eam polluens, non poteſt habere eius ſororem in vxorem.*

2 *Affinitas an oriatur ex penetratione vaſis fœminei, abſque ſeminis emiſſione, oſtenditur.*

Cap. Fraternitati. VII.

1 SPonſalia contrahens cum puella ſeptem annorum, & eam polluens, non poteſt habere eius ſororem in vxorem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 76. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 586. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 4. *tit.* 9. *c.* 2.

2 *Extraordinaria libidine, &c.*] Notatur ad hoc, quòd ad contrahendam affinitatem ſufficit imperfecta copula. penetratio ſcilicet vaſis fœminei abſque ſeminis emiſſione, conſtat enim copulam carnalem extraordinaria libidine habitam cum puella ſeptem annorum dirimere Matrimonium poſtea contractum cum conſanguinea, ita Michaël Medina *lib.* 5. *de ſacrorum hominum continentia, cap.* 76. Verùm ſine dubio tenendum eſt ex ſola vaſis fœminei penetratione non emiſſo intrà virili ſemine minimè oriri affinitatem, vt tenent Sot. *in* 4. *ſentent. diſt.* 41. *quæſt. vnic. art.* 2. *verſ. quod ſi obiicies*, Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *c.* 16. *n.* 1. plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 64. *n.* 7. vbi *n.* 19. cum Sot. *loco proximè citato*, reſpondet *in hoc text.* impedimentum dirimens non eſſe inductum propter nixum ad copulam, quaſi ex illo oriatur affinitas; ſed propter publicam honeſtatem ex ſponſalibus de futuro, quæ *hîc* præceſſerant, ortam.

S V M M A R I V M.

1 *Affinitas cauſata ex copula illicita rumpit ſponſalia præcedentia, & priuat facultate contrahendi Matrimonium.*

2 *Affinitas contracta ob crimen inceſtus commiſſum cum affine an priuet inceſtuoſum poteſtate contrahendi Matrimonium, oſtenditur.*

3 *Diſpenſandum facilius eſt cum iuuene ob incontinentiæ periculum.*

Cap. Ex literis. VIII.

SPonſalia rumpit qui carnaliter cognoſcit matrem ſponſæ de futuro, & neque mater, nec filia, nec ipſe poterunt amplius contrahere Matrimonium cum aliqua, niſi de lapſu carnis timeatur Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontiſ. pag.* 76. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 587. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 4. *tit.* 9. *c.* 3. 1

Collige ex text. affinitatem contractam ob crimen inceſtus commiſſum cum affine priuare inceſtuoſum facultate contrahendi Matrimonium, vt per Conar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 6. *n.* 4. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 15. *n.* 3. qui *diſp.* 17. *n.* 8. refert iam hodie nullius culpæ reos eſſe, qui affecti hoc impedimento Matrimonium abſque diſpenſatione ineunt. 2

Præſertim ſi circa, &c.] Notatur ad hoc, quòd cum iuuene facilius eſt diſpenſandum ob incontinentiæ periculum, vt per Sanch. *diſp.* 17. *n.* 12. 3

S V M M A R I V M.

1 *Cognoſcens vnam, & mox contrahens cum altera ſorore, debet ab vtraque abſtinere.*

2 *Conſuetudo cupidinis mater ac veneris miniſtra eſt.*

3 *Fœminarum conſortium fugiendum eſt.*

4 *Malorum conſortia bonos corrumpunt.*

5 *Confitenti delictum in foro pœnitentiali anima in ſui ipſius datur præiudicium.*

Cap. Veniens. ij. IX.

COgnoſcens vnam, & mox contrahens cum altera ſorore, debet ab vtraque abſtinere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.* 4 *iuris Pontif. pag.* 77. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 586. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 9. *c.* 4. 1

Deinde ex conuerſatione diuturna, &c.] Notatur ad 2

hoc;

hoc, quòd conſuetudo cupidinis mater ac veneris miniſtra eſt, vt per Tiraq. *l.6.connubiali,gloſſ.1.p.6.n.24.*
3 Et fœminarum conſortium quatenus à viris ſpiritualibus fugiendum exemplis confirmat Conluſitanus noſter Emman. do Valle *de enſalmis, & incantat. ſect. 3. c. 3. n. 19.* inuenti namque fuerunt, quia diabolica ſuggeſtione inceſta, & ſtupra ex nimia mulierum conuerſatione commiſerunt, Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 17. num 9.* Valer. Reginald. *in praxi fori*
4 *pœnit.lib. 30.tract. 4.n. 18.* Vnde malorum conſortia bonos corrumpere, probat text. *in cap. ſæpè* 28.q.1. Camil. Borrel. *ad Bellug. in ſpeculo Principum, rub. 11. §. viſo, lit. C, verſ. item hæreticus,* Tiraq. *l. 5. connub. gloſſ. 1. p. 5. n. 29.* quia conſuetudine mali facilius corrumpitur bonus quàm boni familiaritate emendatur malus, S. Chryſoſt. *in Matth.* & B. Iſidor. *lib. 2. ſoliloq.* ante ignem, inquit, conſiſtens etiamſi ferreus ſis, aliquando diſſolueris, proximus periculo diu tutus non eris, per aſſiduitatem citò peccat homo; ſæpè familiaritas implicauit, ſæpè occaſionem peccandi dedit; ſæpè quod voluntas non potuit aſſiduitas ſeparauit; meliùs igitur eſt malorum habere odium. quàm conſortium: ſicut bona multa habet communis vita ſanctorum, ſic plurima mala ſocietas affert malorum.

5 *Verùm licèt in præſentia tua,* &c.] Notatur ad hoc, quòd confitenti delictum in foro pœnitentiali animæ in ſui ipſius ſtatur præiudicium quoad pœnitentiam, vt per Hoſt. Panorm. & cæteros Ordinarios *in præſenti,* Iacob. à Can. *inter conſilia matrim. conſil. 19. n. 6.* Brunel. *de ſponſalib. concl. 20. n. 2.* Maſcard. *de probat. concl.* 1026. *n. 9.* Ratio eſt, quia agitur in hac ſpecie de interiori animæ foro, in quo ſoli confitentis aſſertioni ſtatur, quia ſuæ ſaluis nemo immemor præſumitur, & veritatem exponere creditor, vt peccati iuſtam conſequatur pœnitentiam & remiſſionem, Gloſſ. & Panorm. *in cap. tua nos, ſupr. de ſponſ.* Couar. *de ſponſ. p. 1. c. 4. §. 1. n. 9.* Maſcard. *d. concl.* 1026. *n. 10. ad finem,* quos aliò, & longè plures congerit Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 1. n. 29. & 30.* Et generaliter affirmant Theologi credendum pœnitenti pro ſe, & contra ſe in foro conſcientiæ, quemadmodum docet Nauar. *in man. c. 17. n. 250.* & latiùs *in c. placuit, à n. 171. vſque ad n. 174. de pœnit. diſt. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniens non diſſoluit Matrimonium.*
2 *Inceſtuoſus coniux propter inceſtum cum alterius coniugis conſanguineo, vel conſanguinea actum intra vas conſummatum non poteſt debitum petere, tenetur tamen reddere.*
3 *Quoto conſanguinitatis gradu debeat perſona carnaliter cognita à coniuge coniuncta eſſe alteri coniugi, vt coniux ille inceſtuoſus arceatur à debiti petitione, oſtenditur.*
4 *Affinitas oritur ex copula illicita.*

Cap. Tuæ fraternitatis. X.

1 Affinitas ſuperueniens non diſſoluit Matrimonium, ſed impedit petitionem debiti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 77.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 587. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 4. Decret. ſub tit. 10. de conſanguin. & affinit. c. 3.*
2 Collige ex text. coniugem inceſtuoſum propter inceſtum commiſſum cum alterius coniugis conſanguineo, aut conſanguinea actu intra vas conſummato non poſſe debitum petere, teneri tamen reddere; ita poſt multos à ſe relatos colligit Sanchez *de Matrim. lib. 6. diſp. 27. n. 1.* vbi *n. 9.* reſoluit peccare mortaliter huiuſmodi inceſtuoſum ſi abſque diſpenſatione debitum petat, quia contrauenit præcepto Eccleſiæ in re graui.

Quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda quoto conſanguinitatis gradu debeat perſona carnaliter cognita à coniuge coniuncta eſſe alteri coniugi, vt coniux ille inceſtuoſus arceatur à debiti petitione? & quidem attento iure antiquo inuenire omnes, quotquot de hac re diſputant, vnanimiter aſſerentes extendi eam conſanguinitatem vſque ad quartum gradum aſſerit Sanch. *d. diſput. 28. n. 12.* vbi *n. 13.* cõtrouertit quid dicendum ſit attento decreto Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. c. 4.* & tandem *n. 14.* probabilius aſſerit correctum eſſe ius commune per dictum Concilij decretum, atque ita copulam habitam cum conſanguineis alterius coniugis vltra ſecundum gradum minimè impedire debiti exactionem, addit ad Nauar. *conſil. 6. n. 4. de conſanguinit. & affinit.* ait ſacram Pœnitentiariam in hanc ſententiam magis inclinaſſe, eamque ſuſtinent Viuald. *in candelabro aureo de Sacrament. p. 1.* vbi *de de Matrim. n.* 200. Gutier. *canon. lib. 1. c. 23. in fine,* Henriq. *lib. 11. c. 15. n. 11. & lib. 12. c. 10. n. 1.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 243. n. 12. & ſuper Bullam Cruciatæ, §. 13. n. 8.* & hoc iam caret difficultate cùm habeamus expreſſam declarationem à ſacra Concil. Trid. Congregatione emanatam, quæ ita habet: *Congregatio Concilij cenſuit decretum Trident.* ſeſſ. 24. de Matrim. c. 4. *Ad primum, & ſecundum gradum reſtringens impedimentum inductum propter affinitatem ex fornicatione contractum, cenſeri etiam ad eoſdem gradus reſtrinxiſſe impedimentum exigendi debitum ab vxore, quod inducitur ex affinitate proueniente ex illicita copula à viro cum conſanguinea ſuæ vxoris poſt Matrimonium habita,* refert Sanch. *d. diſp. 27. n. 14.*

Honeſtatem.] Anſam præbuit text. hic appellans publicam honeſtatem impedimentum, quod ex copula illicita conſurgit, Corraſio, & aliis antiquioribus ad aſſerendum ex copula illicita naturali non oriri affinitatem, ſed ſolùm ex copula coniugali. Veritas tamen eſt ex copula illicita oriri affinitatem, vt notè conſtat ex Concil. Trid. *d. c. 4.* & aliis iuribus, quæ adducit Sanch. *d. lib. 7. diſp. 64. n. 16.* vbi cum hac gloſſ. declarat hunc text. dum hoc impedimentum appellat publicam honeſtatem, vt nomine illius intelligat affinitatem, prout ſtatim ſe explicat. 4

De Conſanguinitate, & Affinitate.

Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes,* & n. 2.
3 *Conſanguinitatis materiam qui Doctores tractent, oſtenditur.*
4 *Affinitatis materia vbi tractetur, oſtenditur.*
5 *Conſanguinitas dicitur quaſi ſanguinis vnitas, & conſanguinei quaſi ſanguine iuncti.*
6 *Conſanguinitas definitur vt ſit vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum. Vel meliùs vt ſit relatio ſanguinis per naturalem generationem communitati.*

7 Conſan

7 *Conſanguinitatis nomen dupliciter in iure reperitur, vel ſtrictè, & ciuiliter, vel naturaliter, ſecundùm propriam ac totam ſignificandi vim.*

8 *Conſanguineorum appellatione qui veniant, remiſſiuè.*

9 *Affinitas dicitur quaſi finium propinquitas.*

10 *Affinitas definitur vt ſit propinquitas ex carnali copula prouenieus omni carens parentela.*

11 *Affinitatis genera quæ ? oſtenditur.*

12 *Affinium appellatione qui veniant, remiſſiuè.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panormit. Præpoſit. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Cujac. Cened. *collect.* 85. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris Pontif. ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuat. tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi method. iuris Pontiſ. à pag.* 551. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 361. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

2 De materia tituli ex profeſſo tractarunt Gregor. Rhamuſ. *tom.* 6. *tract. Doct. fol.* 178. Hieron. Mangiaria *tom.* 9. *fol.* 158. Ioan. Andr. *eod. tom.* 9. *fol.* 136. & ſigillatim.

3 De Conſanguinitate vide Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 6. §. 6. Henriq. *in ſum. lib.* 12. *c.* 9. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 110. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 50. *cum ſeqq.* Gutier. *eod. tract. c.* 98. Bonac. *eod. tract. q.* 3. *punct.* 5.

4 De affinitate vide Henriq. *d. lib.* 12. *c.* 10. Couar. *d. c.* 5. §. 7. Gutier *c.* 99. Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *n.* 145. *cum ſeqq.* Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 64. *cum ſeqq.* Bonac. *d. q.* 3. *punct.* 12.

5 *Conſanguinitate.*] Dicitur conſanguinitas quaſi ſanguinis vnitas, & conſanguinei quaſi ſanguine iuncti, vt inquit Iureconſ. *in l.* 1. §. *ſciendum, verſ. con-*
6 *ſanguineos autem, ff. de ſuis & leg. hæred.* Diffinitur autem conſanguinitas vt ſit vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum: quæ diffinitio communis eſt tam Iureperitis, quàm Theologis, vt videre licet per ſcribentes *in hac rubr.* & notatur *in c.* 1. *& per tot.* 34. *q.* 1. Cou. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 6. *ex n.* 1. Nau. *in man. c.* 22. *n.* 42. Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo in eodem teſtam. il.* 1. *n.* 220. Syluest. *in ſumm. verbo Matrimonium* 3. §. 6. Henriq. etiam *in ſumm. lib.* 12. *c.* 9. *in princ.* Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 50. *à princ.* vbi ſingulas prædictæ definitionis particulas explicat. Verùm licèt hæc definitio communis ſit, nec nobis diſpliceat, breuior tamen & forſan melior illa eſt quæ dictat vt ſit relatio ratione ſanguinis per naturalem generationem communicati. Dixit, *relatio*, loco generis, & vt ſignificarem conſanguinitatem non eſſe ipſum vinculum, prout Doctores communiter arbitrantur, ſed potiùs eſſe cauſam ipſius vinculi, ita vt vinculum effectus ſit ipſius conſanguinitatis, vt etiam aduertit Richard. *in* 4. *diſt.* 40. *art.* 1. *q.* 1. cui conſonat illud Ciceron. *lib.* 1. *de offic.* dicentis ſanguinis coniunctione ac beneuolentia deuinciri charitate homines, meminit Couar. *d. n.* 1. *ad fin.* Dixi, *ratione ſanguinis*, ad excludendas cæteras relationes, quæ aliunde, & ex aliis cauſis reſultant, de quibus Ariſtot. 8. *ethicor. c.* 12. Dixi, *per naturalem generationem*, ad excludendos collectaneos; etenim licet hi eodem ſint nutriti ſanguine, & eo reſpectu dici poſſint coniuncti ratione ſanguinis, nunquam tamen conſanguinei ſunt nuncupandi, quia talis coniunctio non inducitur per naturalem generationem, quod tamen requiritur ad eſſe conſanguinitatis, iuxta prædicta. Dixi, *etiam per naturalem generationem*, tum vt ſignificarem Euam non fuiſſe Adamo conſanguineam, ex cuius coſta non naturaliter, ſed miraculosè fuit formata, iuxta illud Geneſ. *c.* 2. tum vel maximè vt oſtenderem inter Chriſtum Saluatorem, & eius matrem, ac Virginem Beatiſſimam Mariam verè, & propriè reperiri conſanguinitatis relatione, quia, vt etiam aduertit D. Thom. *p.* 3. *q.* 33. *art.* 4. *in corpore*, generatio diuini Verbi ex parte materiæ per Virginem & matrem exhibitæ fuit omnino naturalis, ac proinde ipſa verè dicitur mater Dei, iuxta illud Pauli ad Roman. 1. *Chriſtus factus eſt de ſemine Dauid*, & ad Galat. 4. *factum ex muliere.*

Conſanguinitatis nomen dupliciter in iure accipi- 7
tur, vel enim ſtrictè & ciuiliter, vel naturaliter, & ſecundùm propriam ac totam ſignificandi vim. Primo modo tantum comprehendit fratres ex eodem patre, vel ad plurimum eos, qui per maſculinam lineam coniunguntur. Secundo modo refertur non tantùm ad eos, qui ex parte patris ſunt coniuncti, ſed etiam ad illos, qui per lineam maternam copulantur, & ita non ſolùm agnatos, ſed cognatos complectitur, ita Couar. *d.* §. 6. *num.* 2. *verſ. ex eadem.* Apud Iureconſultos, & Imperatores conſanguinitatis nomen frequentiſſimè in ſtricta ac ciuili ſignificatione vſurpatur, licèt aliquando, ſed rarò, eo etiam vtantur in propria ac naturali, & ita per illud tam agnatos, quàm cognatos comprehendat, conſtat hoc ex text. vbi gloſſ. *verbo conſanguineus, in l. cùm quidem*, §. *quod dicitur, ff. de acquir. hæred. & in l. hac parte, ff. unde cognati, l. vacantia, C. de bonis vacant. lib.* 10. Pontifices verò prædicto nomine in propria & tota ſua ſignificandi vi vtuntur, vt vix aliquando in ſtricta & ciuili illud exceperint, vt videre licet ex *cap. tua nos*, & ex *cap. non debet*, cum multis *ibid. hoc tit. cap. poſtremo* 66. *de appell.* iuncto *cap. conuinctiones, in fin.* 35. *q.* 2. quem ita intelligit Peregrin. *de fideicom. art.* 22. *n.* 35. Hodie tamen ex conſuetudine, & communi loquendi vſu conſanguinitatis nomen ſecundùm propriam ac totam ſignificandi vim accipitur, atque ita vtriuſque lineæ deſcendentes ſub eodem comprehendit, vt fatentur Bald. *in l. vltim. n.* 3. *C. de verbor. ſignif.* Corn. *conſ.* 167. *col.* 1. *lib.* 2. Conſanguineorum appellatione qui ve- 8
niant dixi latè *in tract. appellat. verborum vtriuſque iuris ſignif. appell.* 257.

Affinitate.] Affinitas iuxta nominis etymologiam 9
ac geminam ſignificationem dicitur quaſi finium propinquitas, vnde affines dicuntur ex eo quòd duas cognationes inter ſe diuerſas copulent, ac coniungant, vt teſtatur Modeſtin. *in l. non facilè, verſ. affines, ff. de gradib.* proſequuntur Stephan. Coſta *in tract. de affinit. n.* 1. *verſ. ad ſecundum.* Peregr. *de fideicomm. art.* 22. *n.* 4.
Couar. *d. c.* 6. §. 7. *à n.* 1. Definitur autem affinitas vt ſit 10
propinquitas ex carnali copula proueniens, omni carens parentela, ita eſt communis & noſtris, & Theologis, vt per Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *de Matrim. c.* 10. *à princ.* Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 64. *à n.* 1. loco generis ponitur, *propinquitas*, etenim plures aliæ ſunt propinquitates, quæ minimè ad affinitatem ſpectant, vt eſt in euidenti. Adiicitur, *ex carnali copula*, tum ad oſtendendum in quo differat affinitas à cognatione carnali, & cæteris impedimentis, tum etiam vt ſignificetur carnalem copulam eſſe eſſentiale affinitatis fundamentum. Dicitur etiam ſimpliciter, *ex carnali copula*, vt conſtet huiuſmodi impedimentum æque reſultare ex licita & illicita copula, *cap. deſcriptionem, de eo qui cognouit conſang. cap. in literis* 24. *de teſtib. cap.* 2. *hoc tit.*

Couar.

Conar. *d.c.*6.§.7.*n.*3. Ant. Cuch. *lib.*5. *inſtit. maior. tit.*12. *n.*24. Viuald. *in candelabro aureo*, *p.*1. *n.*20. & 21. Tandem additur, *omni carens parentela*, vt notum ſit ad eſſentiam affinitatis non requiri vt aliqua conſanguinitatis ratio interueniat, licèt aliquando per accidens vtrumque impedimentum in eadem perſona concurrere poſſit, vt aduertit D. Thom. *in* 4. *diſt.*41. *quaeſt. vnic. art.*1. *ad* 2.

11 Tria olim fuerunt affinitatis genera, de quibus nuncupatim Pontif. *in cap. de propinquis*, & *in cap.* & *hoc quoque*, & *in cap vlt.*35. *q.*3. explicant P.lud. *in* 4. *diſt.*41. *q.*1. Conar. *d.*§.7. *n.*6. & alij citati à Sanch. *d. lib.*7. *diſp.*67. *à princ.* Ex quorum dictis reſolue primum affinitatis genus contrahi inter conſanguineos viri, & mulierem ab eo licitè, vel illicitè cognitam, & è conuerſo inter conſanguineos eiuſdem mulieris, & ipſum virum, de quo genere agitur per totum *tit. de eo, qui cognouit conſang.* Secundum verò affinitatis genus reperitur inter affines, & maritum, ſeu vxorem ſui affinis. Tertium autem genus conſideratur inter ipſos affines, & coniugem illius qui erat in ſecundo affinitatis genere. Colliguntur hæc omnia ex iuribus *ſuprà* citatis, quæ in hunc modum communiter explicant Doctores, inde deducentes antiquitus ex affinitate affinitatem poſtulare, quod iam hodie non procedit, quia tam ſecundum, quàm tertium affinitatis genus omnino ſunt abrogata; primum verò licet attento iure Decreti vſque ad ſeptimum gradum duraret, tamen poſtea per Concil. Lateran. generale, de quo *in cap. non debet*, *infr. hoc tit.* reſtrictum fuit ad quartum gradum, itavt amplius illud non excederet, vt præter *ſuprà* citatos latè probat Mant. *lib.*1. *dial.*14. Sed nouiſſimo iure Concil. Trident. *ſeſſ.*24. *de reform. Matrim. c.*4. impedimentum affinitatis ad ſecundum gradum eſt reſtrictum, & coarctatum, circa cuius decreti explicationem aliqua adduxi *in collect. ad eundem.*

12 Affinium appellatione qui veniant, dixi latè *in tract. de appellat. verbor. vtriuſque iuris ſignif. appell.*224.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparatur inter affines & conſanguineos vſque ad quartum gradum.*
2 *Teſtes duo omni exceptione maiores ad diſſoluendum Matrimonium non deſiderantur.*
3 *Fama cum vnico teſte non ſufficit ad Matrimonium diſſoluendum.*
4 *Matrimoniales cauſæ ſunt iudicandæ ab iis, qui ſtatuta Canonum non ignorant.*
5 *Sententia in cauſa Matrimoniali lata à Canonum imperito valet.*
6 *Teſtes debent eſſe omni exceptione maiores, vbi agitur de diſſoluendo Matrimonium.*
7 *Teſtes omni exceptione maiores an ſicut requiruntur in diſſolutione Matrimonij, ita & in eius celebratione requirantur, remiſſiuè.*
8 *Duo teſtes, qui præſentes eſſe debent Matrimonio contrahendo iuxta formam Concil. Trident. an debeant eſſe omni exceptione maiores, remiſſiuè.*
9 *Teſtes omni exceptione maiores dicuntur illi, qui repelli non poſſunt aliqua exceptione, etiam debili.*
10 *Mulieres licèt non ſint teſtes omni exceptione maiores, in cauſis Matrimonij teſtes eſſe poſſunt.*
11 *Teſtes quòd ſint omni exceptione maiores per producentem articulandum, & probandum eſt.*
12 *Qualitas vbi in teſte requiritur in ſuperlatiuo gradu per producentem eſt omnino articulanda, & probanda.*

CAP. Ex literis. I.

Alex. III.

MAtrimonium ſeparatur ſi poſt illud contractum 1
de præſenti inquiſita diligenter veritate per teſtes circumſpectos omni exceptione maiores inueniuntur contrahentes in aliquo ex primo vſque ad quartum conſanguinitatis, vel affinitatis gradum coniunctos. Item cauſæ Matrimoniales non ſunt tractandæ à quolibet, ſed per iudices diſcretos, qui habeant poteſtatem, & ſciant Canones. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.*4. *iuris Pontif. pag.*78. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*587. remiſſiue Ximen. *in concord. p.*1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*1. *Decret. lib.*4. *tit.*14. *c.*2. & eſt poſt Concil. Later. ſub Alex. III. *p.*6. *c.*32.

Si per teſtes circumſpectos, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2
ad diſſoluendum Matrimonium duo teſtes omni exceptione maiores deſiderantur, vt per Conar. *de ſponſal. p.*2. *c.*8. §.12. *n.*7. & 8. Maſcard. *de probat. concl.*1035. *n.*19. Perez *l.*3. *in fine*, *tit.*1. *lib.*5. *Ordin.* Sanch. *de Matrim. lib.*2. *diſp.*45. *n.*30. *cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin.*
*p.*2. *q.*61. *n.*106. vnde in Matrimonio diſſoluendo, quia 3
grauis cauſa reputatur, non ſufficit fama cum vno teſte, Duen *reg.*300. *verſ. amplia ſecundò.*

Si ſtatuta Canonum non ignorent.] Notatur ad hoc, 4
quòd cauſæ Matrimoniales ob ſui grauitatem ſunt iudicandæ ab iis, qui ſtatuta Canonum non ignorent,
vt per Menoch. *conſ.*100. *n.*240. & 258. reſoluit quòd 5
ſententia in cauſa Matrimoniali lata à Canonum imperito valet, licèt ipſe iudex peccet, non enim imperitia reddit ſententiam nullam, ſed ſolùm defectus poteſtatis, vnde text. *in præſenti*, intelligitur cum cauſa Matrimonialis mandatur iudicanda Canonum imperito, vt ipſemet iudicaret, ſecus verò cum ſimpliciter ei mandatur, quia ſi delegatus ignorat Canones à peritis conſilium habere poteſt.

Omni exceptione maiores.] Notatur ad hoc, quòd vbi 6
agitur de reſcindendo Matrimonium, teſtes debent eſſe omni exceptione maiores. Rota apud Farin. *deciſ.*147. *n.*2. *p.*2. *recent.* vbi *n.*3. cenſuit teſtes non omni exceptione maiores ſuppleri ex numero ſi ſit vltra tres, & declara vt *ibi* Optime aduertit Gutier. *de Matrim. c.*44. *n.*3 *cum ſeqq.* text. *in præſenti*, requirentem teſtes omni exceptione maiores ad diſſoluendum Matrimonium propter conſanguinitatem, vel affinitatem non excludere parentes, vel conſanguineos ad probandam conſanguinitatem, vel affinitatem inter coniugatos, nec *cap. videtur*, *qui Matrimonium accuſare poſſunt*, & *cap. in literis*, *de teſtibus*, corrigi per hunc
text. Vtrùm autem teſtes omni exceptione maiores ſi- 7
cut in ſeparatione Matrimonij, ita etiam in eius celebratione, & probatione requirantur, vide Turzan. *tom.*1. *commun. opin. lib.*5. *tit.*2. *n.*62. *pag.*707. Viuian. *tom.*2. *lib.*6. *tit.*13. *n.*95. *verſ. imò*, Maſcard. *concl.*1019. *n.*4. & *concl.*1356. *n.*56. & *concl.*1360. *n.*1. Burg. de Pace *conſ.*6. *n.*2. Menoch. *conſ.*342. *n.*14. Bernard. Græue. *ad practic. Camer. Imper lib.*2. *concl.*94. *in corومde*, *n.*1.
Vtrùm verò duo teſtes, qui præſentes eſſe debent 8
Matrimonio contrahendo, iuxta formam Concil. Trid. *ſeſſ.*24. *de reform. Matrim. c.*1. debeant eſſe omni exceptione maiores, iam dixi *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.*2. *alleg.*22. *n.*138.

In gloſſ. *Maiores*, ibi *illi dicuntur omni exceptione ma-* 9
iores, qui repelli non poſſunt aliqua exceptione. Vide Farin. *d. p.*2.

*d. p.2.q.62.à princ.*Rota apud ipſum *d.deciſ.147.n.16. p.1.recent.*Gutier.*de Matrim.c.44.n.84.*Aldret *de religioſa diſciplina tuenda, lib.2.c.3.n.9.*Maſcard.*de probat. in præfatione, q.6.num.69.& ſeq.*vbi ampliat etiam ad minimam exceptionem debilem, & penè nullius momenti, & *concl.585.n.10.& concl.1019.n.5.& concluſ.1306.n.6.* Menoch. *conſ.149.n.2.cum ſeqq.* Franc.
10 Molin.*de ritu nupt.lib.1.compar.8.n.5.* Mulieres autem licèt non ſint omni exceptione maiores, Menoch. *conſ.380.n.15.* in cauſis tamen Matrimonij teſtes eſſe poſſunt, Viu.*d.n.95.verſ.claudicat, pag.*48. Maſcard. *d.concl.1019.n.6.*

11 Qualitas hæc quòd teſtis ſit omni exceptione maior per producentem articulanda, & probanda eſt, Maſcard.*conſ.222.num.15.& concl.1360.n.7.& concl.1019.n.16.*Menoch.*conſ.380.n.11.* Auend.*de exequend. mand.p.1.c.2.n.19.& c.6.n.7.* Azeued.*l.6.n.15.tit.9. lib.3.noua recop.pag.339.*Viu.*d.n.95.in fine*, Farin. *d.*
12 *q.62.n.12.* Vbi enim requiritur in teſte qualitas in ſuperlatiuo gradu, videlicet vt ſit optimæ opinionis, tunc iſta qualitas non præſumitur, & per conſequens per producentem teſtem eſt omnino articulanda, & probanda, vt per Maſcard. *concl.222.num.14.& concl.1248.n.13.& concl.1019.n.17.*Molin.*de primog.lib.2. c.6.n.30.*Ioan.Garz.*de expenſis, c.9.n.15.* Menoch. *de præſumpt.lib.5.præſumpt.1.n.34.& ſeq.* Farin. *d.q.62. num.6.& 10.*

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniens de qua ſaltem conſtat per famam, ſoluit ſponſalia de futuro.*

2 *Fama impedimenti ſufficit ad impediendum Matrimonium contrahendum.*

3 *Declaratur* cap.cùm in tua, ſupr. de ſponſalibus.

CAP. Super eo. II.

Vrban. III.

1 PVellam ſi quis deſponſauit, & poſtea excipit illius propinquam ſe carnaliter cognouiſſe, ſi fama loci hoc habet, liberatur à ſponſalibus. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 78. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 588. remiſſiuè Ximen. *in concordant. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib.4. tit.8. cap. 1.*

2 *Fama tamen, &c.*] Notatur ad hoc, quòd ante contractum Matrimonium vt illud impediatur ſufficit fama impedimenti ſine alia eius probatione, *l.18.tit.9. p.4.*Couar.*de ſponſal.p.2.c.6.§.10.n.20.*Doen.*reg.299. limit.6.*Maſcard.*de probat. concl.410.n.9.& concl.733. n.17.& concl.1031.n.11.cum ſeqq.* Sanch. *de Matrim. lib.1 diſp.71.n.13.*Gutier.*eod.tract.c.56.num.13.* quod quidem notabile verum eſt, quamvis ſponſalia iuramento confirmata ſint, quia in hoc text. dicitur famam impedire Matrimonium contrahendum fide data, & gloſſ.*hìc verbo fide*, explicat, id eſt, iuramento; ita docent Butr. *hìc n.6.*& Abb. *n.5.*Cou.*d.§.10.n.22.* Maſcard.*concl.1035.n.12.*Sanch.*d.diſp.71. n.14.* Gutier.*d. n.23.* vbi aſſerit non obſtare text.*in cap.cùm in tua, ſuprà de ſponſ.* vbi vltra perſonam fide dignam requiritur fama, eo quòd ſponſalia iurata erant, quia ibi teſtis non deponebat, ſed tantùm denuntiauit.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio quando alicui conceditur vt poſſit contrahere in certo gradu aliàs prohibito, requiritur quòd vterque contrahentium toto gradu diſtet à ſtipite, præſertim ſi hoc habet conſuetudo.*

2 *Diſpenſandi poteſtas conſuetudine reſtringi poteſt vt caueatur ſcandalum.*

3 *Filiorum vnuſquiſque facit ſuam lineam.*

4 *Legatus an poſſit diſpenſare in gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis lege tantum Canonica prohibitis, quando eſſet in prouincia remota, oſtenditur.*

CAP. Quòd dilectio. III.

Cæleſt. III.

1 DIſpenſatio quando alicui conceditur vt poſſit contrahere, v.g. in quarto gradu, vterque debet diſtare in quarto, alioquin ſi alter diſtaret in tertio ſtipite, non valeret diſpenſatio, præſertim ſi hoc habet conſuetudo loci, cui ſtandum eſt ad vitandum ſcandalum. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr.Hoſt.Butr.Anch.Panorm.Præpoſ.Alex.de Neuo,Caniſ.Cujac. Viu.*in ration.lib.4.iur. Pont.pag.79.*Alagona *in compend.iuris Canon.pag.588.* remiſſiue Ximen.*in concord.p.1.& 2.*refertur ab Ant. Auguſt.*collect.2.Decret.lib.4.tit.8.c.2.*

2 *Quæ permiſſum eſt hominibus, &c.*] Notatur ad hoc, quòd ratione conſuetudinis reſtringenda eſt poteſtas diſpenſandi vt caueatur ſcandalum, Gambac.*de auctoritate legati, lib.10.num.194.* Sanch.*de Matrim.lib.8. diſp.1.n.8.*

3 *Per deſcendentem lineam, &c.*] Notatur ad hoc, quòd vnuſquiſque filiorum facit ſuam lineam, vt per Valaſc. *tom.2.conſult.171.n.8.*

4 *Apoſtolicæ Sedis Legati.*] Notatur ad hoc, quòd Legatus poteſt diſpenſare in gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis lege tantùm Canonica prohibitis, quando eſſet in prouincia ita remota, vt facile Papam conſolere nequiret, vt per Gambac. *de offic. legati, lib.7. n.375.& ſeq.* Sed contrarium verius eſt, imò Legato Pontificis integrum non eſſe in his impedimentis diſpenſare, reſoluunt Gaët. *in repet. cap. ad limina 30. q.1.q.4.q.134.n.363.& q.115.n.313.& ſeq.* Couar. *de ſponſ.p.2.c.6.§.10.n.11.* Henriq. *in ſumm. lib.12.cap.3. n.1.* Azor. *inſtit.moral.p.2.lib.5.c.30. quæſt.15.* Sanch. *d. lib.8.diſp.6.n.15.* nam gloſſ. *hìc verbo indulgentiam*, dicit Legatum de auctoritate ſpeciali Papæ diſpenſaſſe, alias non tenuiſſet indulgentia ab eo conceſſa.

5 *Multitudini, & obſeruatæ conſuetudini deferendum, &c.*] Ergo Pontifex *in præſenti*, non innititur interpretationi ſtrictæ faciendæ diſpenſationis, ſed ratione conſuetudinis, quæ in eo loco vigebat, ex cuius violatione ſcandalum oriebatur, ita gloſſ. *hìc verbo vterque*, Couar.*d.§.10.n.12.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.54.art.2.ad fin.* Sanch. *de Matrim. lib.8.diſp.1.n.33. propè fin.*

SVMMARIVM.

1 *Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege Canonica poſt Baptiſmum non ſeparantur.*

2 *Matrimonium apud infideles legitimè, & validè contrahi poteſt.*

3 *Repudij libellum dant inter ſe Iudæi.*

4 *Matrim*

4 *Matrimonium inter Iudæos initum pacto expreſſo vt liceat dare libellum repudij ſecundùm ritum eorum eſt inualidum.*

Cap. De Infidelibus. IV.

Innoc. III.

1 INfideles coniuncti Matrimonio in gradu prohibito ab Eccleſia, ſi conuertantur non ſunt ſeparandi, quia quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 80. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 588. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 10. *c.* 1.

2 Collige ex text. Matrimonium apud infideles legitimè, & validè contrahi poſſe, vide Sanch. *de Matrim. lib.* 2. *diſp.* 8. *&* 9. *& lib.* 7. *diſp.* 73. *n.* 2. Bonac. *eod. tract. q.* 2. *punct.* 2. *n.* 2. Addunt nonnulli quòd Matrimonium Iudæorum (quia non habet ſuum ſignificatum ex quo non poteſt denotare vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam) etiamſi ad fidem conuertantur, non prius effici Sacramentum, quàm iterum inter ſe contrahant in facie Eccleſiæ, vt viſum eſt Palud. & Capr. *in* 4. *ſent. diſt.* 26. *quæſt. vnic. art.* 6. *ad* 2. Verùm contrarium in hac parte, ſcilicet quòd ad hoc vt efficiatur Sacramentum, ſufficiat quòd permaneant in antiquo contractu, & mutuum conſenſum quocunque ſigno viſibili etiam nuda copula declarent, magis communiter recipitur à nonioribus, vt docent Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 59. *art.* 2. *dub.* 33. Bellarm. *lib.* 1. *tit. de matrim. c.* 5. Nauar. *conſ.* 4. *ſub tit. de pactis in antiq. & conſ.* 2. *ad fin. de conuerſ. infid. in nouis*, Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 8. *n.* 1. *ad fin. & c.* 15. *num.* 3. Veg. *in ſumm. lib.* 4. *caſu* 119. Rebell. *de oblig. iuſtit. p.* 2. *lib.* 2. *q.* 6. *n.* 2. Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 9. *n.* 5. Bonac. *d. q.* 2. *punct.* 2. *n.* 5. Gutier. *de matrim. c.* 42. Ant. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſt. lib.* 2. *c.* 13. *n.* 12. Vnde probabiliter defendi poteſt hanc expreſſionem, vel ratificationem conſenſus non opus eſſe fieri coram Parocho, & teſtibus iuxta formam Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim. c.* 1. quia dictum Concilij Decretum requirit præſentiam Parochi, & teſtium, vt contractus validè celebretur, nos verò ſupponimus contractum infidelium validè celebratum fuiſſe ante Baptiſmum conſequenter non videtur neceſſaria præſentia Parochi, & teſtium vt Matrimonium infidelium poſt ſuſceptum Baptiſmum fiat Sacramentum, ſed videtur ſufficere expreſſio noui conſenſus, vel ratificatio præcedentis, qua poſita fit Sacramentum Matrimonij, & recipitur Sacramentalis gratia ad rite obeunda munia coniugalia, ita Sanch. *diſp.* 9. *n.* 1. Gutier. *d. c.* 42. *n.* 6. Rebel. *d. q.* 6. *n.* 5. Fr. Emman. *in ſumm. p.* 1. *c.* 230. *n.* 1. Bonacin. *d. q.* 2. *punct.* 2. *n.* 9. de qua re commodiùs agam *ad cap. gaudemus infr. de diuortiis.*

3 In gloſſ. *Eſſe Matrimonium*, fin. ibi, *ſed ipſi ſeparantur dato repudij libello*, quia repudij libellum dant inter ſe Iudæi, Cou. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 7. *§.* 4. *n.* 3. omnes *hîc in præſenti*, videlicet Ioan. Andr. *n.* 5. Zabar. *n.* 4. Anchar. *n.* 4. Butr. *n.* 9. Abb. *n.* 6. Alex. de Neuo, *n.* 10. Præpoſ. *n.* 5. *verſ. item nota*, Tiraq. *de primog. q.* 66. *ſub num.* 25. Sanch. *de matrim. lib.* 5. *diſp.* 12. *n.* 1. Ant. Ricc. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib.* 2. *c.* 18. *n.* 11. vbi *n.* 12. cum Bald. Tiraq. & aliis ſubdit poſſe Iudæum impune facto repudio tranſire ad ſecunda vota, & *n.* 13. aduerti ex eodem Bald. *conſ.* 428. *n.* 4. *lib.* 5. cum iſta repudiatio ſit de concernentibus ritus, meritò fieri debere coram Sacerdote Iudæorum, non autem coram Epiſcopo.

In gloſſ. ibi, *Sed hoc eſt contra ſubſtantiam Matrimonij*. Notatur ad hoc, quòd Matrimonium inter Iudæos initum pacto expreſſo, vt liceat dare libellum repudij ſecundùm ritum eorum, eſt inualidum: ita Hoſt. *hîc in fine*, Cou. *d. p.* 3. *c.* 3. *§.* 1. *n.* 5. Sanch. *d. diſp.* 12. *n.* 3. quicquid contrarium defendant Abb. *hîc n.* 6. Anch. *n.* 4. Butr. *n.* 9. Alex. de Neuo, *num.* 10. Præpoſ. *n.* 5. *verſ. item nota*, & Ant. Ricc. *d. c.* 18. *n.* 11. *in fine.* 4

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinei mariti cum conſanguineis vxoris licitè contrahere poſſunt.*

2 *Conſuetudo contrahendi Matrimonium in gradibus conſanguinitatis, ſeu affinitatis iure prohibitis an & quando valeat, oſtenditur.*

Cap. Quod Super. V.

COnſanguinei mariti poſſunt accipere conſanguineos vxoris, quia nulla eſt affinitas. Item conſuetudo contrahendi inter gradus prohibitos eſt corruptela, & non valet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 80. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 588. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 4. *tit.* 10. *c.* 2. 1

Non obſtante conſuetudine, &c.] Ergo non valet conſuetudo contrahendi Matrimonium in gradibus conſanguinitatis, ſeu affinitatis iure prohibitis, quod quidem videtur ex diametro obſtare deciſioni text. *in cap. ſuper eo, de cognat. ſpirituali*, quatenus probat quòd ſi conſuetudine inductum ſit, vt alioqui vtantur Matrimonio in gradu prohibito contracto tolerandi ſunt: quapropter in his iuribus concordandis non eodem modo iuris Canonici DD. loquuti ſunt, variis enim diſtinctionibus rem iſtam obſcurarunt, dum explicare conantur, vt videre licet apud Ordinarios *in præſenti*, & Cou. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 6. *§.* 10. *n.* 18. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 1. *n.* 5. 2

Præceptores igitur noſtri difficultati ſuccumbentes reſponderunt text. *in præſenti*, cui ſimilis eſt *cap. non debet, ad fin. infr. hoc tit.* eſſe Innoc. III. vt patet ex orig. Concil. Lateran. ſub eod. Pontifice. At verò *d. cap. ſuper eo*, eſſe Alex. III. qui multis annis præceſſit Innoc. atque adeò nil mirum ſi conſuetudo illa valuiſſet tempore *d. cap. ſuper eo*, quamvis poſtea fuerit reprobata per text. *in præſenti*: ſecundò iidem præceptores reſpondent quòd per text. *in præſenti*, tantùm reprobatur conſuetudo in conſanguinitate, & affinitate carnali, quod non debet extendi ad cognationem ſpiritualem, in qua eſt minor ratio; & ideo mihi videtur quemlibet ex his Præceptorum intellectibus poſſe ſuſtineri, ſi euitare velis difficultates quas in his iuribus conciliandis eleuant dum plures intellectus referunt, Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 4. & Baſil. Pont. *de imped. matr. c.* 1. *§.* 2. 3

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio facta à Papa contrahendi in gradu prohibito ſi eſt ex falſa cauſa non valet, niſi de nouo à Papa confirmetur.*

2 Diſpen-

2 *Diſpenſatio erit ſubreptitia ſi tempore conceſſionis Pontificis, vel pœnitentiariæ cauſæ allegatæ veræ non ſint, quãvis tempore ſubſequenti veræ exiſtant.*

3 *Diſpenſationem & actus validitatem inducit Papæ & ſuperioris tolerantia.*

4 *Conſenſus ſuperiorum inducitur per eorum patientiam, vel tolerantiam.*

5 *Declaratur text.* in c. cùm iam dudum, ſupr. de præbend.

6 *Diſpenſare in Concilio generali etiam ex magna cauſa Epiſcopi non cõceditur, niſi deſit recurſus ad Papã.*

7 *Diſpenſare in impedimentis iure Pontificio dirimentibus Matrimonium ſolius eſt Pontificis.*

8 *Legatus etiam à latere non poteſt diſpenſare in impedimentis iure Pontificio dirimentibus Matrimoniũ.*

9 *Priuilegium vitiat falſa cauſa.*

10 *Diſpenſationis cauſa ceſſante ceſſat diſpenſatio.*

11 *Liberorum fauore mitius eſt agendum quando is, qui reliquit, plures filios habet.*

Cap. Quia circa. VI.

1 Diſpenſatio obtenta à Papa ſuper Matrimonio inter conſanguineos contracto in gradu prohibito non valet ſi ibi cauſa falſa ſit expreſſa, niſi poſtea eam Papa confirmaret. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 82. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 558. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Falſa nobis cauſa,* &c.] Notatur ad hoc quòd ſubreptitia erit diſpenſatio ſi tempore conceſſionis Pontificis, vel pœnitentiarij cauſæ allegatæ veræ non ſint, quamvis tempore ſubſequenti veræ exiſtant; ita docent *in præſenti.* Hoſt. *verbo ingreſſa,* Ioan. Andr *num.* 3. Anton. *n.* 3. *notab.* 3. Abb. *n.* 5. Alex. de Neuo *n.* 4. Præpoſ. *n.* 1. *notab.* 3. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, tit. de reſcript. in præf. n.* 56. *verſ.* 14. Petr. de Ledeſma *in ſum. p.* 1 *tract. de Sacram. Matrim. c.* 27. *poſt.* 7. *concl. diffic.* 4. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 238. *n. vlt.* Maſcard. *de prob. concl.* 1128. *n.* 22. Gut. *can. lib.* 15. *n.* 131. *&* 132. quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 30. *n.* 4.

3 *Diſſimulare poteris,* &c.] Notatur ad hoc, quòd tolerantia Papæ, & ſuperioris inducit diſpenſationem, & actus validitatem, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 9. §. 2. *n.* 87. Alexand. Rauden. *de analogis, c.* 39. *n.* 147. *cum ſeqq.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *compar.*
4 19. *n.* 64. & per patientiam, vel tolerantiam ſuperiorum inducitur eorum conſenſus, Hippol. *conſ.* 46. *n.* 31. *& conſ.* 107. *n.* 3. *&* 4.

5 Nec obſtat text. *in cap. cùm iam dudum, ſupr. de præb.* ex quo conſtare videtur Principis diſſimulationẽ non inducere diſpenſationem. Quidam enim reſpondent aliud eſſe impunitate ac facto Principem tolerare, tunc enim non inducitur diſpenſatio, iuxta *d. c. cùm iam dudum*; aliud verò reſpondendo dicere *toleramus,* vel *toleratur,* tunc enim diſpenſat iuxta text. *in præſenti,* ita gloſſ. & Ordinarij omnes *hîc,* Sylueſt. *verbo lex, q.* 6. *ad fin.* Brunor. à Sole *in locis commun. lit. M, verbo Matrimonium toleratur.* Alij verò melius tenent quòd in hoc text. coniuges bona fide exiſtimabant ſe legitimè coniugatos eſſe, & ex veritatis detectione timebatur graue ſcandalum; quapropter Pontifex tacendum, & diſſimulandum eſſe dicit, illoſque Matrimonio illo putatiuo, & inuincibili ignorantia excuſato permittendos eſſe: ita Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 6. §. 10. *num.* 15. Medina *in codice de conf. tract.* 2. *de conf. dimidiata iteranda, verſ. corollariè ſequitur ex dicto,* Cordub. *in ſumma, q.* 189. *punct.* 1. Nauar. *in cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt.* 7. *n.* 67. *vſque ad n.* 73. *& conſ.* 9. *n.* 1. *de tempor. ordinat. & conſ.* 42. *de ſponſ. in antiq.* Ferrer. *in conſtit. Cataluniæ, gloſſ.* 6. *num.* 129. *cum ſeqq.* Sanch. *de Matr. lib.* 2. *diſp.* 38. *n.* 12. Gutier. *eod. tract. c.* 48. *n.* 1.

Poteris.] Notatur ad hoc, quòd non conceditur 6
Epiſcopo diſpenſare in Concilio generali ex magna cauſa, niſi deſit recurſus ad Pontificem, vt per Henriq. *in ſumma, lib.* 12. *c.* 3. *n.* 1. *comment. lit. G,* vide tamen Doctores citatos *in meo tract. de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 35. *n.* 26.

In gloſſ. *A Sede Apoſt.* ibi, *ſolus Papa,* &c. Notatur 7
ad hoc, quòd ſolius Pontificis eſt diſpenſare in impedimentis ſolo iure Pontificio dirimentibus Matrimonium, ad quod plures refert DD. Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 6. *n.* 13. quibus adde Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 344. Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *n.* 28. *& lib.* 5. *tit.* 15. *l.* 1. *n.* 98. *& ſeqq.* & plures quos refero ego ipſe *d. p.* 2. *alleg.* 35. *n.* 1. vbi *num.* 3. *cum ſeqq.* cumulo aliquos caſus, quibus poteſt Epiſcopus diſpenſare in impedimentis dirimentibus.

In ead. gloſſ. ibi, *& non Legatus.* Intellige quamvis à 8
Latere ſit, vt per Couarr. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 6. §. 10. *n.* 11. Henriq. *in ſum. lib.* 12. *c.* 3. *n.* 1. Sanch. *d. diſp.* 6. *n.* 5.

In gloſſ. *Falſa,* fin. Notatur ad hoc, quòd falſa cauſa 9
vitiat priuilegium, & nullius valoris ſunt ea, quæ ex falſa cauſa facta fuerint, Menoch. *conſ.* 91. *n.* 40. *cum ſeq.*
& diſpenſationis cauſa ceſſante ceſſat diſpenſatio, vt 10
per Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, p.* 1. *lit. D. n.* 91.

Notatur etiam ad hoc, quòd mitiùs eſt agendum 11
fauore liberorum quando is, qui deliquit, plures filios habet, ita Tiraq. *de pœn. temp. cauſa* 26. *n.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes, qui de conſanguinitate deponunt, à ſtipite vel germine computationem incipere debent.*

2 *Teſtes ſuper conſanguinitate deponentes debent gradus clara computatione diſtinguere.*

3 *Teſtes ſuper conſanguinitate deponentes tenentur efficacem cauſam & probabilem rationem dicti ſui reddere.*

4 *Teſtes de auditu alieno an & quando probent conſanguinitatem remiſſiuè.*

Cap. Tua nos. VII.

Teſtes, qui producuntur ad faciendum diuortium 1
cùm computantur gradus conſanguinitatis, debent incipere à parentibus, id eſt, à ſtipite, vel germine, diſtinguendo gradus per ordinem, deſignando perſonas propriis nominibus, vel æquipollentibus iudiciis, præſertim quia ſæpè teſtantur de auditu, quòd minus eſt validum, ideo in hac materia non eſt nimium laxanda facultas. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 83. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 588. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 4. *tit.* 3. *c.* 2.

Diſtinguere gradus, &c.] Notatur ad hoc, quòd te- 2
ſtes ſuper conſanguinitate deponentes debent gradus clara computatione diſtinguere, vt per Tiraq. *de retract. tit.* 1. *gloſ.* 16. *n.* 1. 6. *&* 7. Farin. *in praxi crim p.* 2. *q.* 69. *n.* 17. tenentur enim efficacem cauſam, & probabilem rationem dicti ſui reddere in conſanguinitatis probatione. Belac. *tom.* 1. *com. opin. lib.* 6. *tit.* 47. *n.* 100. Ioſeph. Ludou. *tom.* 3. *tit. de probat. concl. vnic. verſ. infertur* 123. Maſcard. *concluſ.* 69. *& concluſ.* 410. *num.* 22.

& concl. 1396. *n.* 25. Menoch. *conſ.* 321. *num.* 6. *cum ſeq.* Farin *d.p.* 2. *q.* 70. *num.* 88.

4 *Teſtimonium perhibeant de auditu.*] An & quando teſtes de audito alieno probent conſanguinitatem, & affinitatem, vide Fulu. Pac. *de probat. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 43. Rotæ *deciſ.* 145. Maſcard. *concluſ.* 104. *n.* 19. Farinac. *d. q.* 69. *n.* 103. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio contrahendi in ſecundo & tertio genere affinitatis, tollitur, & etiam illa, quæ erat inter filios ſecundarum nuptiarum cum conſanguineis primi mariti mortui, & ſtatuitur vt deinceps prohibitio coniugij vltra quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum non extendatur, conſtitutionibus, & longinqua conſuetudine in contrarium non obſtantibus.*

2 *Leges humanæ mutari poſſunt.*

3 *Matrimonium inter conſanguineos olim fuit interdictum vſque ad ſeptimum gradum, hodie vero vſque ad quartum.*

4 *Affinitas orta ex copula licita dirimit Matrimonium vſque ad quartum gradum etiam attento Conc. Trid.*

5 *Affinitas orta ex copula illicita non extenditur vltra ſecundum gradum.*

6 *Matrimonij prohibitio & irritatio inter aſcendentes & deſcendentes iure naturæ inducta ad quem gradum protrahatur, remiſſiuè.*

7 *Matrimonium inualidum ob impedimentum dirimens impetrata illius diſpenſatione non reconualeſcet niſi accedat nouus vtriuſque conſenſus.*

8 *Filij legitimantur, qui nati ſunt ex Matrimonio nulliter contracto inter conſanguineos ſi obtineatur diſpenſatio ad validandum Matrimonium, & legitimandam prolem, quamvis non potuerit effectum ſortiri propter ſuperuenientem mortem alterius ex coniugibus.*

9 *Præſcriptio nulla currit contra Matrimonium.*

CAP. Non debet. VIII.

1 PRohibitionem contrahendi in ſecundo & tertio genere affinitatis tollit hæc conſtit. & etiam illam, quæ erat inter filios ſecundarum nuptiarum cum conſanguineis primi mariti mortui, & ſtatuit vt deinceps prohibitio coniugij vltra quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum non extendatur, conſtitutionibus, & longinqua conſuetudine in contrarium non obſtantibus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 83. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 589. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 4. *tit.* 3. *c.* 3. & eſt in Concil. generali Lateran. ſub Alex. III. *c.* 50.

2 *Statuta quandoque varientur humana.*] Notatur ad hoc, quòd leges humanæ mutari poſſunt, vt per Mantuam *lib.* 1. *dialog. c.* 4. Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 9. *gloſ.* 2. *n.* 13. Conarr. *in c. alma mater, p.* 2. *in princ. n.* 2. Caſſan. *in conſuetudinibus Burg. rub.* 3. §. 1. *in fin. n.* 1. *pag.* 97. Perez *ad tit.* 3. *lib.* 2. *Ordin. pag.* 199. Lancellot. Conrad. *in templo omnium iud. lib.* 1. *c.* 1. §. 2. *verſ.* 3. Gregor. *l.* 1. 1. *verbo mudar, tit.* 3. *p.* 2. Sayr. *in clau. regin. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 7. *& c.* 10. *n.* 2. Bobadil. *in ſua politic. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 8.

3 *Quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum, &c.*] Olim Eccleſia coniugium interdixerat vſque ad ſeptimum conſanguinitatis gradum, vt conſtat ex *c.* 1. *& cap. nulli* 35. *q.* 3. *& c. ad ſedem* 35. *q.* 5. *cum ſimilibus.* Poſtmodum autem ſub Innocent. III. in Concil. Lateranen. de quo *in hoc text.* reſtricti ſunt gradus conſanguinitatis vſque ad quartum, & docent Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 53. *n.* 1. Baſil. Pont. *de impediment. Matrim. c.* 38. §. 2. *verſ. præterea*, Bonac. *de Matrim. q.* 3. *punct.* 5. §. 1. *n.* 7. *cum ſeqq.* quæ reſtrictio intelligenda eſt non ſolùm in collateralium linea, ſed etiam in recta aſcendentium, & deſcendentium, itavt quicumque conſanguinei vltra quartum gradum poſſint Matrimonio iungi, ita Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 51. *n.* 22.

Quæſtio eſt, vtrùm hodie affinitas orta ex copula 4
licita dirimat Matrimonium vſque ad quartum gradum, prout diſponit text. *in præſenti* in quo dubio illa eſt communis Doctorum reſolutio Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrim. c.* 4. reſtringere tantùm affinitatem ex fornicatione contractam, aliam verò, quæ procedit ex copula licita, cùm ſit omiſſa à noua diſpoſitione Concilij *in d. c.* 4. intelligi ſecundùm ius antiquum, de quo *in hoc text.* Quare affinitatem ex copula licita ortam etiam hodie poſt Conc. Trid. dirimere vſque ad quartum gradum, ac per conſequens in ea vigere diſpoſitionem huius text. tenent Nauarr. *in man. cap.* 22. *n.* 43. Viuald. *in candel. aur. tit. de Sacram. p.* 1. vbi *de Matrim. n.* 295. Philiarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 12. *verſ. conſanguinitatis*, Lar. *in l. ſi quis à liberis*, *in princip. n.* 90. *ff. de lib. agnoſc.* Emman. Sà *in ſumma, verbo Matrimonium, tit. de imped. Matrim. n.* 13. Perez *l.* 5. *col.* 5. *tit.* 15. *lib.* 8. *Ordin.* Llam. *p.* 3. *methodi curatorum, c.* 8. §. 19. Tolet. *in ſum. lib.* 7. *c.* 15. *n.* 4. Azeued. *l.* 7. *n.* 9. *tit.* 20. *lib.* 8. *nouæ recop.* Valent. *p.* 4. *diſp.* 10. *q.* 5. *punct.* 3. vbi *de imped. affinitatis.* Fr. Emman. *in ſumm. c.* 228. *n.* 4. Henriq. *lib.* 12. *c.* 10. *n.* 1. *lit. H*, Rebell. *de oblig. inſt. p.* 2. *lib.* 3. *q.* 15. *n.* 6. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 67. *num.* 5. Gutier. *eod. tract. c.* 99. *num.* 14. Bonac. *eod. tract. q.* 3. *punct.* 12. *n.* 6.

Hæc de affinitate orta ex copula licita, quoad illam 5
verò, quæ ex fornicaria & illicita oritur iam hodie per dictum Concilij decretum *in d. c.* 4. dicendum eſt vltra ſecundum gradum non extendi, vt aduertunt Sanch. *d. diſp.* 67. *n.* 4. Baſil. Pont. *de impediment. Matrim. c.* 38. §. 1. *verſic. deinde.* Gutier. *d. c.* 99. *num.* 12. Bonacina *d. puncto* 12. *num.* 16. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib.* 4. *tit.* 15. *l.* 1. *de Matrim. in declarat. n.* 92. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *quæſt.* 149. *n.* 116. & declarauit Pius V. in ſuo motu proprio incip. *Ad Romanum.* Itavt iam hodie ſi quis rem habeat cum affine ex fornicatione, in tertio, vel quarto gradu, non tenebitur in foro Conſcientiæ huiuſmodi circumſtantiæ meminiſſe, quia cùm illa iuxta ſupradicta hodie ad inceſtum non ſpectet, nec aliam ſpecialem deformitatem habere poſſit, vt conſtat, non eſt cur de ipſa mentio fiat, vt tenent Ledeſma *de Matrim. q.* 55. *art.* 3. *dub.* 5. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 206. *num.* 2. *conc.* 2. Sanch *d. diſp.* 67. *n.* 8. Vnde inferri poteſt reſolutio ad illud dubium admodum vtile, & neceſſarium, à nullo autem ex his, quos videre licuit, tractum, ſeu agitatum, vtrùm ſcilicet impedimentum affinitatis proueniens ex Matrimonio conſummato, quod tamen ex aliquo capite nullum exiſtit, ad ſecundum gradum hodie ſit reſtrictum? in quo pars affirmatina ex eo videtur comprobari quod ſuppoſita Matrimonij nullitate verum eſt copulam inter contrahentes habitam fornicariam extitiſſe, ſed affinitas ex fornicatione ſecundum gradum non egreditur, iuxta Trid. Concil. ac Pij V. declarationem; ergo idem dicendum eſt de ea, quæ ratione Matrimonij ita inualidi habita eſt. Iuuat quia affinitas reſultans ex quacumque

copula

copula, quæ coniugalis non ſit, ſecundo gradu terminatur, Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib. 7. c. 11. à num. 4.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 23. n. 3.* ſed copula habita inter tales coniugalis non eſt; vt reſoluit Molin. *de iuſt. tr. 2. diſp. 411. col. 3. verſ. & quidem*, Gam. *Luſit. deciſ.* 89. inde inferentes ratione prædictæ copulæ inter nulliter contrahentes habitæ etiam bona fide minimè bona propria communicari, ergo ſimiliter affinitas ex huiuſmodi copula orta ſecundum gradum excedere non debet. Verùm licèt hæc ſententia improbabilis non ſit, contrariam tamen amplecti non dubitarem ex eo quòd mihi perſuaſum habeam per Sacrum Concil. minimè eſſe reſtrictam affinitatem remanentem ex copula habita ſub vmbra, ſeu figura Matrimonij etiam inualidi, & vt ita ſentiam illud mouet, quia ſcilicet Concil. Trid. reſtrinxit affinitatem ex fornicatione ex ea ratione, quia cùm illa clam perpetretur, iuxta illud, *Qui malè agit, odit lucem*, conſequenter impedimentum ex eadem proueniens occultum erat ex quo multoties eueniebat, vt plures eo irretiti Matrimonium inter ſe contraherent, nec ab Eccleſia ſeparari poſſint, quia eorum impedimentum probari non poterat, & ita in perpetuo inceſtu cum maximo animarum periculo perſiſtebant, vt cognoſcunt ſupracitati: vnde cum reſpectu copulæ habitæ intuitu Matrimonij etiam inualidè contracti ceſſet prædictum periculum, eo quòd impedimentum ex ipſa permanens notorium eſt, ſicut quodcumque aliud ex maritali copula, fit conſequens dicendum tale impedimentum per Concil. minimè reſtrictum extitiſſe, iuxta reg. text. *in l. pen. verſ. de vno dubitari, ff. de ritu nupt.* quam latè exornat Cald. Pereira *de poteſt. elig. c. 1. n. 17.* Cui etiam ſententiæ illud maximè ſuffragatur quòd non debent eſſe melioris conditionis hi, qui inualidè contraxerunt lege repugnante, quàm illi, qui validè & ipſa lege approbante, iuxta reg. text. *in cap. cum qui 18. de præbend. in 6. l. nam etſi ſeruus, ff. quod vi aut clam*, ſed illi, qui licitè & validè Matrimonium inierunt, non poſſunt etiam hodie obſtante ſibi affinitatis impedimento coniungi cum conſanguineis alterius coniugis in tertio, vel in quarto gradu, iuxta text. *in præſenti*; ergo ſimiliter & hi, qui inualidè, & de facto matrimonialiter ſunt coniuncti, non poterunt intra eoſdem gradus nuptias inire, ne aliàs melioris conditionis exiſtant ſtulti, quàm prudentes, delinquentes quàm innocentes contra prædicta iura, & ſimilia citata à gloſ. *verbo exiſtat, in d. cap. cum qui*, ex quibus huic ſententiæ magis adhæreo, cuius tamen cenſuram iudicio cuiuſlibet meliùs ſentientis remitto.

6 Vtrùm autem prohibitio & irritatio Matrimonij inter aſcendentes; & deſcendentes iure naturæ inducta protrahatur ad quemcunque gradum in infinitum, an verò ad ſolum primum, & vtrùm iure Eccleſiaſtico non excedat quartum, iuxta text. *in præſenti?* diſſerunt Doctores in præſenti, vt per Couar. *de ſponſalib. p. 2. c. 6. §. 20. n. 4.* Greg. *l. 4. verbo nunca, tit. 6. p. 4.* Humad. *l. 1. gloſſ. 2. n. 24. tit. 1. p. 1.* Tolet. *lib. 7. ſumm. c. 5. in fine*, Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 54. art. 3. diffic. 2. concl. vnic.* Gaët. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. q. 132. n. 358.* Brunel. *de ſponſ. concl. 22. n. 4.* Vaſq. *t. 2. q. 74. art. 8. diſp. 112. n. 7.* Menoch. *caſu 502. num. 4. & ſeqq.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 2. n. 176. lib. 5. nona recop.* Henriq. *in ſumm. d. c. 9. n. 3.* Reginald. *in praxi lib. 31. n. 119.* Rebell. *d. lib. 3. q. 5. n. 12.* Ægid. *de Sacram. tom. 2. diſp. 32. dub. 1. num. 16.* Bonacin. *d. q. 3. punct. 5. §. 1. num. 8.*

7 In gloſſ. *De cætero.* Notatur ad hoc, quòd ad ratificandum Matrimonium inualidum ob impedimentum dirimens impetrata impedimenti diſpenſatione hoc Matrimonium non reconualeſcit, niſi nouus vtriuſque

conſenſus accedat, quia cùm prior conſenſus fuerat omnino ex parte vtriuſque inualidus, eo quòd ſuper illegitimam, & inhabilem materiam cecidere, denuo vterque renouandus eſt, vt per Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 45. art. 3. dub. vlt.* Aragon. *2. 2. q. 3. art. 6. concl. 3.* Couar. *de ſponſ. p. 2. c. 4. in initio, n. 5.* Greg. *l. 5. verbo le plugueſe, in fin. tit. 2. p. 4.* Nauar. *in man. c. 22. n. 47. & 80. & in cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt. 7. n. 70. & conſ. 12. ſub tit. de ſponſ.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 220. n. 2.* Perez *l. 1. verſ. ex quibus reſpondendum, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 18.* Sarmient. *ſelect. lib. 6. c. 17. in fin.* Henriq. *lib. 12. c. 1. n. 7.* Matienſ. *in rubr. d. tit. 1. gl. 1. n. 66.* Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 35. n. 2.* Gutier. *eod. tract. c. 47. n. 3.* Legitimantur tamen filij, qui ſunt nati ex Matrimonio nulliter contracto inter coniunctos quarto gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, & poſtea obtenta fuit diſpenſatio ad validandum huiuſmodi Matrimonium, & ad legitimandam prolem, quæ diſpenſatio licèt quoad Matrimonium non potuerit habere effectum propter ſuperuenientiam mortis alicuius ex parentibus, valuit tamen & potuit executioni mandari gratia quoad legitimationem prolis etiam in præiudicium venientium ab inteſtato: ita Anchar. *conſ. 409.* Put. *deciſ. 483. n. 3. lib. 1.* Rot *deciſ. 206. n. 1. p. 1. diuerſ.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. 8. 9. n. 57.* refert, & ſequitur Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſciplina cleric. 4. 3. n. 22.* Seraphin. *deciſ. 1121.*

In gloſſ. *Nulla longinquitate*, ibi, *& ita nulla præſcriptio currit contra Matrimonium.* Vide Bald. *de præſcript. p. 1. ſexta princ. n. 3. verſ. quintus caſus*, Boer. *deciſ. 262. n. 17. col. 1.* 8

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere poteſt diſtans à ſtipite quarto gradu, vel citeriori cum diſtante quinto, vel vlteriori.*

2 *Conſanguinei duo inæqualiter diſtantes à ſtipite, ſi alter diſtet vltra quartum gradum, poſſunt Matrimonio copulari.*

3 *Arborem conſanguinitatis, & affinitatis qui Doctores declarent, referuntur.*

4 *Computatio graduum in materia Matrimoniali tam in foro Eccleſiaſtico, quàm ſæculari, ſecundum ius Canonicum eſt facienda, quoad temporalia ſecundùm ius ciuile.*

CAP. Vir qui. IX. & fin.

Gregor. IX.

VIr ſi diſtat à ſtipite in quartu gradu, & mulier in quinto, poſſunt ſine diſpenſatione contrahere, quia quanto gradu remotior diſtat à ſtipite, in tanto diſtat à quolibet deſcendentium per aliam lineam ex eodem ſtipite. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 85.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 589.* remiſſiuè Ximen. *in concordant. part. 2.* 1

Collige ex text. quod duo conſanguinei inæqualiter diſtantes à ſtipite, ſi alter diſtet vltra quartum gradum, alter vero intra illum, poſſunt Matrimonio copulari, ita Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 53. n. 4.* vbi *n. 5.* reprobat limitationem eorum, qui temperabant hanc principalem reſolutionem, niſi alter eorum diſtet à ſtipite in primo gradu, itavt minimè validum 2

Digitized by Google

ſit Matrimonium inter ipſum, & alium diſtantem ab eodem ſtipite in quinto, vel alio vlteriori gradu, contra quam limitationem inſurgit idem Sanch. pluribus pro ſua parte citatis Doctoribus, vt apud eundem videri poteſt.

3 Hic erat locus arboris conſanguinitatis, & affinitatis, quia tamen de eius declaratione DD. diffuſè tractarunt, in computatione graduum regulas conſtituendo, qui eas videre cupit conſulat Sylueſt. *verbo Matrimonium* 8. *quæſt.* 7. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 141. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 9. Sanch. *d. lib.* 5. *diſp.* 50. Ægid. *de Sacram. tom.* 2. *diſp.* 32. *dub.* 1. Gutier. *de Matrim. c.* 98. Bonacin. *eod. tract. quæſt.* 3. *puncto* 5. *n.* 6. Baſil. Pont. *de impedim. Matrim. c.* 37. §. 1. & tetigi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 51. *n.* 158. *cum ſeqq.*

4 Illud verò aduertendum duxi, gradus computationem eſſe faciendam ſecundùm ius canonicum in materia Matrimoniali, tam in foro Eccleſiaſtico, quàm ſæculari, quia circa hanc ius ciuile diſponere nequit, at verò quoad alios contractus, & reliqua ciuilia iuris Cæſarei computatio eſt retinenda, cùm illa nec de iure quoad temporalia, nec de facto reprobata ſit ab Alex. III. *in cap. ad ſedem* 35. *q.* 5. vide tamen Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 6. §. 6. *num.* 8. Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 6. *tit.* 8. *num.* 75. Cott. *in memorab. verbo Graduum*, Gregor. *l.* 3. *verbo heredar, tit.* 6. *p.* 4. Surd. *conſ.* 5. *n.* 20. Rebuff. *in praxi ſuper reg. Cancellariæ Innoc. VIII. circa diſpenſationes in gradibus prohibitis, gloſſ.* 2. Eſcob. *de ratiocin. comput.* 23. *n.* 2. & 3. Valaſc. *conſult.* 159. *n.* 3. Sanch. *d. diſp.* 50. *n.* 8. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 77. *n.* 1. *cum ſeqq.*

De Frigidis, & Maleficiatis, & Impotentia coëundi.

TIT. XV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Frigidorum materia vbi tractetur, oſtenditur.*
3 *Maleficiatorum materiam qui tractent, citantur.*
4 *Impotentia coëundi materiam qui tractent, referuntur.*
5 *Impotentia coëundi duas habet cauſas, ſeu partes, prior naturalis, poſterior accidentalis.*
6 *Impedimentum frigiditatis, vel coëundi aut perpetuum, aut temporale eſſe poteſt, & declaratur vtrumque membrum.*
7 *Impotentia perpetua ad copulam iure naturali impedit Matrimonium.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuat. tit. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Mart. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontificij, à pag.* 551. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 366. Caniſ. *in ſumm. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

De Frigidis vide Henriq. *in ſum. lib.* 12. *c.* 7. *n.* 5. & 6. Matienſ. *ad rubr. tit.* 2. *gloſſ.* 1. *n.* 201. *lib.* 5. *nouæ recop.* Baſil. Pont. *de imped. Matrim. c.* 32. §. 4. *verſ.* 1. plures refert Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 94. *n.* 5. 2

De Maleficiatis vide Martin. Delrio *diſquiſitionum magicarum lib.* 3. *p.* 1. *q.* 4. *ſect.* 8. Henriq. *d. c.* 7. *num.* 2. Baſil. Pont *d. c.* 32. §. 5. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 94. *cum ſeqq.* Gutier. *de Matrim. c.* 113. Bonac. *eod. tract. q.* 3. *punct.* 13. *n.* 9. *cum ſeqq.* Inter frigidum & maleficiatum diſcrimen vide apud Ioan. Bapt. Coſt. *de facti ſcient. & ignor. cent.* 1. *diſt.* 82. 3

De Impotentia coëundi vide Henriq. *d. c.* 7. *num.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 519. Maſcard. *de probat. concl.* 2. 11. 816. & 888. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 92. *cum ſeqq.* Gutier. *d. tract. c.* 112. Ægid. *de Sacram. & cenſur. tom.* 2. *diſp.* 31. *dub.* 7. Baſil. Pont. *d. tract. c.* 31. & 32. Bonac. *d. punct.* 13. *à princ. & de Matrim. lib.* 6. *c.* 58. 4

Ad perfectam huius rubr. & omnium iurium ſub ea contentorum intelligentiam ſcire oportet impotentiæ impedimentum duas habere cauſas, ſeu partes, prior naturalis, quæ prouenit ex defectu ipſius naturæ, ſiue ob nimiam frigiditatem, ſiue caliditatem, & hæc naturalis impotentia ſignificatur per verbum *frigidis*, quoniam frequentiùs prouenit ex frigiditate; ad illam tamen reducenda ſunt omnia impedimenta prouenientia ex impotentia naturali, de quibus agit *c.* 1. 2. & 3. 33. *q.* 1. & *totus hic tit. de frigidis.* Poſterior verò pars huius impedimenti accidentalis eſt, quæ prouenit ex maleficio *cap. vlt.* 33. *q.* 1. vel ex morbo, aut ex aliqua ſimiliter accidentali cauſa, & hoc impedimentum ſignificatur per verbum *maleficiatis*, quemadmodum enim ad inſtar frigiditatis omnis impotentia naturalis iudicatur, quamvis ex caliditate proueniat, & ideo ſub illo nomine, frigidis, declaratur: ſic etiam adinſtar maleficij omnis impotentia accidentalis metienda eſt, & ad illam reducitur, vnde totus tit. tantùm de frigidis, & maleficiatis inſcribitur. 5

Hoc autem impedimentum aut perpetuum, aut temporale eſſe poteſt. Perpetuum eſt quod prouenit à natura ex complexione, vel ex aliquo accidenti, vt putà, morbo, aut maleficio, ita tamen vt abſque diuino miraculo aut euidentis vitæ periculo non poſſit remedio aliquo humano reparari. Temporale eſt quod arte humana ſine vitæ periculo poteſt remoueri, & ſic impedimenta hæc diſtinguit Pontifex *in cap. fraternitatis, verſ. quamvis, infr. hoc tit.* quem ad id ſatis notandum eſſe dicunt Abb. & Præpoſ. *ibi n.* 7. Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 59. Sot. *in* 4. *diſt.* 34. *quæſt. vnic. art.* 2. *verſ. nihilominus.* Rurſus impedimentum perpetuum impotentiæ, aut eſſe poteſt reſpectu omnium prout eſt frigiditas, ſimiliſve cauſa ad omnes æqualis aut poteſt eſſe reſpectu vnius tantùm, prout contingit plerumque in maleficiis, & aliis multis ſimilibus cauſis, quas Doctores prædictis locis afferunt, & idem per contrarium dicendum eſt de impotentia temporali. In hoc impedimento, aut poteſt conſiderari potentia ad copulam, aut ad actum ſeu executionem ipſius potentiæ quatenus impedit. Potentia pertinet ad eſſentiam Matrimonij, & per Pontifices, Iureconſultos, Doctores omnes inter impedimenta ex rei natura dirimentia refertur, quatenus verò impedit actum ad validitatem Matrimonij nihil facit eo quòd actus copulæ non eſt de eſſentia Matrimonij. Ratio eſt, quia obligatio, & poteſtas ad copulam eſſentialiter pertinet ad Matrimoniũ, & conſenſus vel mutua illa obligatio, quæ efficitur ad indiuiduam vitæ conſuetudinem virtualiter, & implicite continet obligationẽ, & poteſtatẽ 6

ad

ad copulam S. Thom. 3. *q.* 48. *art.* 1. actus verò copulæ ad primam & eſſentialem perfectionem Matrimonij, ſeu ad ſecundam accidentalem.

7 Et quibus etiam colligitur perpetuam impotentiam ad copulam ſiue ex natura, ſiue ex accidenti proueniat, ſiue ſit reſpectu omnium, ſiue vnius, tantùm iure naturali impedire Matrimonium, itavt contractum non valeat, de quo latè dixi *ad cap.* 1. 33. *quaſt.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Conciliatio huius text.* & c. laudabilem, infr. hoc tit. *vbi tractetur, oſtenditur.*
3 *Mulier, quæ tempore Matrimonij virgo erat, & ſtatim proclamat viri impotentiam, audienda eſt, quamvis ipſe vir impotentiam neget.*
4 *Matrimonium iam contractum diſſoluitur propter impotentiam coëundi.*
5 *Vxor viro parere debet.*
6 *Accuſatio illius redditur ſuſpecta quando multum ſtetit ad accuſandum.*
7 *Dolus præſumitur ex tarditate.*
8 *Mulier quando fatetur impedimentum, & vir negat, & Matrimonij initio nihil illa proclamauit, non eſt audienda aduerſus Matrimonium.*
9 *Maleficij ratione ſeparato Matrimonio conceditur vtrique coniugij licentia ad aliud transeundum, & eo inito non eſt prius reſtaurandum.*
10 *Vicarius Epiſcopi de cauſis Matrimonialibus cognoſcere poteſt.*

Cap. Accepiſti I.

1 MAritus ſi tranſacto aliquo tempore dicat ſe eſſe frigidum ad copulam, itavt non poſſit, cum vxore, nec cum alia coire, & ſi vxor idem affirmat, & probari poteſt per verum iudicium, ſeparari debent; ſed ſi deinde vir aliam ducit, eſt periurus, & cogendus redire ad primam ſacta pœnitentia. Item ſi vxor poſt annum, aut ad ſex menſes dicat, maritum non poſſe coire, & maritus negat, creditur marito, quia vxor ſerò reclamauit, ſi verò poſt menſem, vel duos reclamauit, ſi hoc poteſt probari per verum iudicium ſeparabitur, & mulier nubat cui vult. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq, Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 88. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 590. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. deſumitur ex Burchard. *lib.* 19. *Decret. c.* 5. *tit. de diſſidio coniugij, verſ. accepiſti*, & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 4. *tit.* 16. *c.* 1.

2 Circa intellectum huius text. quatenus probat viro poſt menſem, aut trimeſtre, aut annum ab inito Matrimonio fatenti propriam frigiditatem, vxoreque eandem affirmante, ſi ea per verùm iudicium probari valeat, ſtatim diſſolui poſſe Matrimonium, & conciliationem alterius *in cap. laudabilem, infra hoc tit.* requirentis eſſe expectandum triennium vbi clarè non conſtat de frigiditate, agam commodiùs ad *dictum cap. laudabilem.*

3 *Si autem ſtatim in ipſa nouitate*, &c.] Notatur ad hoc, quòd mulier, quæ tempore Matrimonij virgo erat, & ſtatim proclamat viri impotentiam, nempe poſt menſem, aut bimeſtre, audienda eſt, quamvis vir impotentiam neget, & ſi ea probatur per rectum iudicium, diſſoluetur Matrimonium. Ita Sanchez *de Matrimonio, lib.* 7. *diſp.* 109. *num.* 16. *cum ſeqq.* vbi *n.* 18. refert hoc non procedere quando mulier initio Matrimonij proclamans erat tempore contractus corrupta, quia tunc audienda non eſt, licèt intra octo dies proclamet, niſi vir conuincatur impotens per aſpectum.

Separari poteſtis.] Notatur ad hoc, quòd propter impotentiam coëundi Matrimonium iam contractum diſſoluitur, vt per Farinac. *in praxi criminali, part.* 5. *quaſt.* 143. *num.* 6. Bonac. *de Matrim. quaſt.* 3. *punct.* 15. *num.* 12. 4

Eo quòd caput es mulieris.] Notatur ad hoc, quòd vxor viro parere debet, vt per Tiraquel. *l.* 1. *connubiali, gloſſ.* 1. *part.* 1. *num.* 21. vbi etiam refert ideo prohibitum eſſe ne mulieres comam amputarent vt Mariti quicquam in eis inuenirent vnde poſſent vxores trahere, & ligare, Couarr. *de ſponſalibus, part.* 2. *c.* 7. *num.* 4. D. Barboſa *in l. maritum, num.* 53. *ff. ſolut. Matrim.* 5

Quia ſi proclamare valuit, cur tandiu tacuit?] Hinc nota quòd ſi accuſator multum ſtetit ad accuſandum, tunc eius accuſatio redditur ſuſpecta, vt per Hippol. *conſ.* 82. *n.* 47. & *conſ.* 111. *n.* 8. & 9. & *conſ.* 117. *num.* 45. Flores *ad Gamam deciſ.* 143. Nam ex tarditate dolus præſumitur, vt per hunc text. dicit Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 46. *n.* 103. 6 7

Illa autem ſi prior, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando mulier fatetur impedimentum, & vir negat, nec illa Matrimonij initio proclamauit, minimè audienda eſt proclamans aduersùs Matrimonium, ſed eius petitio reiicienda eſt, ac fides habenda viro fatenti ſe conſummaſſe Matrimonium, vt per Sanch. *d. diſp.* 109. *n.* 2. *cum ſeqq.* Baſil. Pont. *de impedimentis Matrimonij, c.* 22. §. 6. *verſ. verum.* Sed hæc reſolutio difficultatem patitur, in eóque verſatur quod in hoc impedimento ſæpè conſtitutum eſt poſt annum & poſt tres, aut octo Matrimonium dirimi poſſe, iuxta *c. vlt. hoc tit.* quinimo coguntur coniuges per triennium cohabitare, & facultatem reclamandi vſque ad triennium concedit Imp. *in Auth. ſed hodie, C. de repud.* Quare gloſſ. *in præſenti verbo tacuit*, inquit hunc text. non habere iuris auctoritatem, quia non eſt alicuius Pontificis, aut approbati Auctoris, vt conſtat ex ſuperſcriptione, ſed communiter reprobatur gloſ. quia cùm iam redactum ſit in volumine Decretal. ex approbatione Gregor. XI. auctoritatem legis accepit, *l.* 1. §. *cumque, C. de veteri iure enucl.* Vnde aliter difficultatem ſoluit Innoc. aliter Hoſt. & DD. antiqui, Butr. vero Card. & Anchar. vix aperiunt quid ſentiant, octo interpretationes refert Præpoſ. *in præſenti.* Sed videntur mihi DD. in eo frequentiùs conueniri, vt mulier etiam poſt duos menſes quocumque tempore, textus verò *in præſenti*, procedat quando mulier poterat ſtatim impedimentum probare, quia tunc reclamare debet intra duos menſes. Verùm interpretatio hæc, & omnes aliæ, quæ à Doctoribus afferuntur, & recenſentur nouiſſimè à Baſilio Pontio *in tractat. de Sacramento Matrimonij, lib.* 7. *c.* 66. *n.* 10. verbis text. parum conueniunt, & ratione minimè nituntur. 8

Quare dicendum eſt difficultatem huiuſmodi ex forma text. eſſe apertiſſimam, colligitur enim ex toto hoc titulo quale debeat eſſe huius impedimenti iudicium, & ait hic text. quòd ſi vterque impotentiam iureiurando affirmant, etiamſi antea nullus reclamauerit, ſemper audientur, vt colligitur ex *hoc text. in princ.* ibi, *per annum*, iunctis illis verbis, ibi, *ſi illa, quæ vxor tua eſſe dicitur eadem affirmet*, quaſi velit vtriuſque coniugis affirmationem eſſe neceſſariam vt poſt annum audiatur. Sin autem alter accuſet impedimentum, alter verò neget, ſi is, qui diuortium petit propter impotentiam

alterius,non reclamauerit intra duos menſes, non erit poſtea audiendus altero negante, quoniam lex vehementer præſumit contra eum, qui tacuit, aut nolit amplius audiri, éſtque hæc præſumptio iuris & de iure, vt DD. appellant. Sapienter enim lex conſtituit, vt potius in hoc conſortio impediti maneant, quàm contra vehementem præſumptionem incertas probationes admittere, quales in hac materia eſſe ſolent cum grauiſſimo periculo, & hoc eſt quod probat hic text. & confirmatur ex eodem text. *in princip.* ibi, *& nunc primùm dixiſti*, &c. vbi innuit quòd ſi mulier eo caſu negaret mariti impotentiam, non eſſet ille audiendus, qui tanto tempore tacuit. Facta autem proteſtatione ab eo, qui petit diuortium intra breue tempus, tunc ſi ſtatim poteſt legitimè impedimentum probari, expectabitur triennium, de quo *in cap. laudabilem, cum ſeqq. infra hoc tit.* itaque cùm vterque impedimentum affirmant, etſi non reclament, quocunque tempore audiuntur, ſi verò alter negat, niſi is, qui affirmat intra duos menſes reclamet, non auditur propter præſumptionem iuris, quæ ex illis duobus colligitur, ſcilicet ex taciturnitate affirmantis, & negatione alterius, confirmatur hic intellectus, ex *d. c. laudabilem*, ibi, *ambo fatentur*, & ex *d. c. vlt. in fin.* ibi, *ipſis cum ſeptima manu*, &c. quibus probatur eſſe neceſſarium vt vterque impedimentum iuret vt poſt triennium audiantur. Nec ad hæc iura diſplicet concordia, quam nunc tradit Baſil. Pont. *d. tract. de Sacram. Matrim. lib. 7. c. 66. n. 11.* vbi in hæc verba. Verùm ego exiſtimo in primis text. iſtum non loqui de cauſis euidenter probantibus impotentiam, Idque manifeſtè deducitur. Nam cùm adſunt ea ſigna ſiue ab initio proclamet, ſiue non, auditur, neque enim tunc licet vllo pacto cohabitatio, vt diximus. Loquitur ergo text. in eo caſu quando ſigna ſunt veriſimilia tantùm, vúltque vt ſi proclamauerit mulier ſiue virgo, ſiue corrupta, intra duos menſes à die intentatæ copulæ computandos, etiamſi vir renuat, & aliàs ſint ſufficientes probationes ad rectum iudicium ſeparentur, non expectato triennio. Nam etiam *in dicto c. laudabilem, hoc tit.* decernitur vt ſi aut ea probari, aut deprehendi impotentia poſſit, non expectatur triennium, quod in defectum aliarum probationum decernitur à iure. Quare ex hac parte non pugnant hi textus. At ſi fœmina non proclamat, niſi poſt annum, aut dimidium, & vir affirmet ſe eſſe potentem, & illam cognouiſſe, ſiue ea corrupta, ſiue virgo ad eius poteſtatem deuenerit, ſiue etiam ſe virginem oſtentare velit, non audiendam. Quid ergo tunc fieri debet? id ſanè non explicatur *in hoc text.* At explicatum eſt *in d. cap. laudabilem*, vt decernatur ſcilicet experientiæ triennium muliere negante, & viro aſſerente, vt inde ſufficiens deſumatur probatio. Præſumit enim ius in hoc text. malitiam vxoris, quæ eo tempore tacuit, atque ideo meritò ab eo tempore decernendũ à iudice experimentato triennij tempus. Niſi fortè poſtea vtrobique conſentientes, & ſufficientibus aliis adhibitis probationibus iuxta dicta, ſeparationem poſtulent, tunc enim non erit neceſſarium triennium expectare, ſed ſtandum deciſioni *d. c. laudabilem*, quæ de eo caſu agit. In pœnam itaque taciturnitatis potior habetur ratio iuramenti viri, & ab eo tempore decernitur triennium, ſicut conſtitutum poſtea per *d. c. laudabilem* Hæc Baſil. Pont.

9 In gloſſ. *Separare.* Notatur ad hoc, quòd ſeparato Matrimonio ratione maleficij conceditur vtrique coniugi licentia ad aliud tranſeundi, *l. 5. & vlt. in fin. tit. 8. p. 4.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 58. art. 2. paulo ante primum dubium*, Vega *tom. 2. ſumm. cap. 34. caſu 109.* Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 9. n. 2.* Sanch. *d. lib. 7. diſput. 99. num. 23.*

In gloſſ. *Miſſum.* Notatur ad hoc, quòd Vicarius Epiſcopi de cauſis Matrimonialibus cognoſcere poteſt: ita Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. q. 44. in fin.* Sanchez *de Matrim. lib. 2. diſp. 29. n. 17.* & alij citati per me *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg...* 10

SVMMARIVM.

1 *Impotens ad copulam eſt impotens ad contrahendum Matrimonium, ſiue ſit impedimentum ætatis, ſiue naturæ.*

2 *Impotentia coëundi dirimit Matrimonium.*

3 *Potentia generandi in dubio præſumitur, & qui allegat contrarium debet probare.*

4 *Eunuchi, qui ſana & integra habent virilia, ſi altero carent teſticulo, apti ſunt ad Matrimonium.*

5 *Hermaphroditus quando & quo ſexu Matrimonium contrahere poſſit, oſtenditur.*

6 *Senes decrepiti an ſint apti ad contrahendum Matrimonium, oſtenditur.*

7 *Generandi potentia ſecundum iuris præſumptionem terminatur in homine in anno 60.*

8 *Generandi terminus vltimus in fœminis eſt annus 50.*

Cap. Quod ſedem. II.

Alexand. III.

Sicut puer, qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus coniugio, ſic qui ſunt impotentes non ſunt reputandi apti ad Matrimonium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Cened. *collect. 83.* Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iur. Pont. pag. 91.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 590.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 16. c. 3.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 50. c. 28.* 1

Probat hic text. impotentiam coëundi dirimere Matrimonium, quod DD. *infrà* citandi extendunt, vt etiam iure naturæ impotentia dirimat Matrimonium, ex ea ſcilicet ratione, quia ad valorem matrimonij requiritur vt coniuges vna caro fieri poſſint (duo enim dicuntur in carne vna) ſed cum impotentia perpetua non poſſunt fieri vna caro; ergo non eſt validum Matrimonium cum impotentia perpetua, ita Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 58. art. 1. dub. 7. circa ſolutionem ad ſeptimum principale, concl. 1.* Valent. *p. 4. diſp. 10. q. 5. punct. 3. tit. de impot. verſ. conſtat autem*, Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 15. princ. n. 96.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 2. collect. 284.* Viu. *Neapol. deciſ. 272.* Gutier. *can. lib. 1. c. 16. n. 12.* Nauar. *conſ. 37. n. 1. ſub tit. de ſponſ. & conſ. 3. n. 5. & 10. ſub hoc tit. in antiq.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſolut. Matrim. p. 1. n. 90. & ſeqq.* Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 7. n. 5.* Baſil. Pont. *de impedim. Matrim. c. 12. §. 2.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 98.* Gutier. *eod. tract. c. 112. à princ.* Bonac. *eod. tract. q. 3. punct. 13. n. 12.* Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſp. 31. dub. 7. n. 77.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 99.* Et in dubio potentia generandi præſumitur, & qui allegat contrarium debet probare, ex Surd. *dec. 83. n. 5.* Triuiſ. *Venetiæ deciſ. 29.* quem refert Aloyſ. Ricc. *d. collect. 284. in fine.* 2 3

Sic qui impotentes ſunt.] Eunuchi qui ſana & integra habent virilia, ſi altero carent teſticulo apti ſunt ad Matrimonium, quia verum ſemen, idoneúmque generationi emittunt, teſticulus enim ille poteſt miniſterium generationi neceſſarium exercere: ita Petr. Greg. *Syntagm. iuris, lib. 7. c. 2. n. 18.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 92. n. 4.* 4

Si

Si tamen vtroque teſticulo orbati ſint, Matrimonij ſunt incapaces, quia verum ſemen emittere non poſſunt, vt declarauit Sixtus V. in quodam Motu proprio incip. *Venerabilis frater*, de anno 1587. quem referunt Petr. de Ledeſma *d.quæſt.* 58. *art.* 1. *dub.* 2. *circa ſolutionem ad 3. principale*, Gregor. *l.* 6. *verbo caſtrado, tit.* 2. *part.* 4. Gutier. *d.cap.* 16. *ſub num.* 17. Stephan. Quarant. *in ſumm. Bullarij, verbo Matrimonij impedimenta, in fin.* & reſoluunt Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 677. *num.* 6. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1. *cap.* 235. *concl.* 2. *num.* 2. Viuald. *in candel.aur.p.* 1. *tit. de Matrim. num.* 237. Henriq. *d.lib.* 11. *c.* 10. *num.vlt.* & *lib.* 12. *c.* 8. *num.* 1. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *verbo Matrimonium*, Azor. *inſtit.moral part.* 1. *lib.* 2. *c.* 9. *in fine*, Sanch. *d. diſput.* 92. *num.* 17. *cum ſeqq.* Gutier. *d. cap.* 112. *num.* 11.

5 Hermaphroditus, in quo præualet vnus ſexus, inualidè contrahit Matrimonium iuxta ſexum inferiorem, in illo verò caſu in quo ſexus eſt æqualis, & neuter præualet, poteſt hermaphroditus eligere quem ſexum ipſe voluerit, & ſecundùm illum contrahere Matrimonium; vide Henriq. *in ſumm. lib.* 14. *cap.* 8. *num.* 6. Vgolin. *de irregular.cap.* 48. §. 1. *num.* 3. Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.* 106. Ægid. *d.diſput.* 11. *dub.* 7. *num.* 89. Gutier. *de Matrim. c.* 119. Bonac. *d punct.* 13. *num.* 16. & 17. quo poſtea non poteſt abuti, & vtroque incumbi, & proſterni, ſed vno electo in eo permanere debet, vt monet Torreblanc. *lib.* 2. *de Magia, c.* 17. *n.* 8. ſexus enim mutari ita vt ex fœminis mares fiant adeò literarum monumentis eſt proditum, vt illud negare prorſus ſit inſanire, vide Plin. *lib.* 7. *cap.* 4. Puntan. *lib.* 10. *de rebus Cœleſt.* vide de vxore piſcatoris poſt quartum decimum annum de muliere in virum tranſacta, Marcel. Donat. *lib.* 6. *hiſtor.mirab.cap.* 2. Alan. Cop. *dial.* 1. *c.* 3. Marul. *lib.* 1. *num....* *c.* 5. qui atteſtatur mulierem, quæ priùs filium peperit, poſtea virilem ſexum adeptam fuiſſe, Amat. Luſit *cent.* 7. *curſ.* 19. vbi de Maria Pacheca apud Luſitanos verſa in marem, Petr. Peramato *tract.* 2. *de regin.pregn.c.* 8. *fol.* 117. vbi de alia Cordubæ, & alia Matriti Monacha S. Dominici, Mich. Montan. *lib.* 1. *experim. c.* 21. vbi de alia, quæ dum violentius ſaltaſſet, virilia eruperunt; & quamvis aliquando ex maribus fœminas conuerti nonnulli affirment, frequentiùs tamen eſt ex fœminis fieri mares, tum quia natura ad perfectiora ſemper aſpirat, tum quia facilius eſt virilia erumpi, quàm retrocedi, & abſcondi. Gell. *lib.* 6. *noct. Attic.c.* 4. Hippocr. *lib.* 6. *epidemiar.c.* 8. Neuizan. *in ſylua nupt. verbo eſt nubendum*, *num.* 34. Ioan Schenckio *in obſeru. medic. tom.* 2. *lib.* 4. *tit. de genital. obſeru.* 5.

6 Senes adeò decrepiti, & exhauſti, vt omnino impotentes ſint ad copulam habendam, nec iudicio medicorum iuuari arte poſſunt, incapaces ſunt Matrimonij, vide tamen Gaët. *in repet.cap.ad limina* 30. *quæſt.* 1. §. 4. *q.* 220. *n.* 521. Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 8. §. 2. *n.* 10. *verſ.* 9. Gregor. *l.* 1. *in fine, tit.* 8. *p.* 4. Viuald. *d. tit. de Matrim. n.* 238. Petr de Ledeſma *d. q.* 58 *art.* 1. *dub.* 4. *circa ſolutionem ad quartum in fin.* Matienz. *in rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 193 *lib.* 5. *noua recop.* Pined. *in vita D. Ioan. Baptiſtæ, lib.* 1. *art.* 1. *c.* 6. *pag.* 85. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſolut.matrim. p.* 1. *n.* 94. Nauar. *conſ.* 39. *num.* 15 & 18. *ſub tit. de ſponſ. in antiq.* & *conſ* 4. *num.* 15. & 18. *ſub tit. de deſponſat. impub.in nouis*, Henriq. *lib.* 12. *c* 7. *num.* 3. *in commento lit. X.* Sanch. *d.diſp* 92. *n.* 20. *cum ſeqq.* Gutier. *d.c.* 112. *n.* 12. *cum ſeqq.* Bonacin. *d. punct.* 13. *num.* 18. plures ex antiquioribus refert Cened. *ad Decretal. collect.* 38. *num.* 1.

7 Curiosè Sord *deciſ.* 82. *num.* 9. dicit quod generandi potentia ſecundùm iuris præſumptionem terminatur in homine in anno ſexageſimo, & *num.* 19. quòd filius præſumitur adulteri quando maritus eſt adeò ſenex vel infirmus: attento enim naturali generandi ſtatu ſexageſimus annus eſt iam communiter viris terminus generandi, etſi contrarium contingat, accidenti potius, quàm naturæ tribuendum eſt, gloſſ. *verbo ſexagenaria, in l. ſi paterfamilias*, §. *vlt ff. de adoptione*, Menoc. *de arbitr.caſu* 89. *n.* 58. & *de præſumpt.lib.* 6. *præſumpt.* 49. *n.* 29. Maſcard. *de probat. concl.* 1152. *n.* 6. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 32. *n.* 16. *propè finem.* Senes tamen octogenarios & nonagenarios eo quòd luxuriæ minus dediti eſſent, genuiſſe tradit Matth. de Gradi *in comment. Raſis ad Almanc.lib.* 9 *c.* 29 & in centeſimo anno Sabonarol. *tract.* 6. *c.* 21. *rubr.* 23. Ioan. Schenckius *tom.* 2. *obſeru. Medic. lib.* 4. *obſeru.* 124. quia ex anticipato & aſſiduo coïtu homines citiùs ſeneſcunt ac moriuntur, coïtus enim eſt morbus comitialis, quo breui totius corporis compago diſſoluitur ac extinguitur, vt docet Hippocrat. ex quo autem Phœnicem quingentorum annorum vita perduraſſe, quia nunquam coïuit, ſcribunt Herodot. *lib.* 2. *c.* 5. Mela *lib.* 3. *c.* 9.

In fœminis vltimus gignendi terminus eſt annus quinquageſimus, ita vt mirabile, & rarum in hac ætate gignere appellarit text. *in l. ſi maior*, 12. *C. de legitimis hæred.* vide Tiraq. *l.* 8. *connubiali, gloſſ.* 1. *p.* 6. *n.* 22. Vezin. *tom.* 2. *commun.opin.lib.* 8. *tit.* 30. *de adopt. num.* 6. Menoch. *de præſumpt.lib* 5. *præſ.* 24. *num.* 4. *cum ſeqq.* & *lib.* 6. *præſ.* 42. *n.* 29. & *præſ.* 53. *n.* 17. Cald Pereira *de poteſtate eligendi, c.* 4. *n.* 6. Sanch. *d.diſp.* 32. *n.* 16. *in fin.* Pineda *d.c.* 6. 8

An ſeparato Matrimonio ob impotentiam copulæ ſint reſtituenda iocalia? affirm. Caualcan. *deciſ.* 18. quem refert Aluyſ. Ricc. *d.collect.* 284.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium impedit naturale impedimentum ad coitum irreparabile arte medicorum.*

2 *Impotentia perpetua ſuperueniens Matrimonio non conſummato illud non dirimit.*

3 *Fœmina maleficio ita poteſt arctari vt à viro cognoſci nequeat.*

Cap. Literis. III.

SI vir contrahit cum muliere, & mulier eſt impedita, v. g. arctata, & omnino inhabilis ex infirmitate, ita vt arte medicorum adiuuari non poſſit viro datur licentia ducendi aliam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 92. Alaghna *in compend. iuris Canon. pag.* 591. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 4. *tit.* 9. *c.* 1. 1

Tam grauem infirmitatem contraxit, &c.] Ergo impotentia perpetua ſuperueniens Matrimonio nondum conſummato illud dirimit, vt per Gratian. *in ſumm. ad fin.* 33. *quæſt.* 1. Alberic. *in ſuo dictionar. lit. I, verbo impedimentum* 15. Iacob. Sprenger. *in malleo malefic. p.* 1 *q.* 8. *ad fin.* Alex. Carret. *de ſponſal.lib.* 5. *c.* 18. Cæterùm veriſſima ſententia eſt Matrimonium ratum non dirimi per quamcunque impotentiam ſuperuenientem, vt docent Gregor. *l.* 4. *verbo non ſe deſfaze, tit.* 8. *p.* 4. Viuald. *in candel.p.* 1. *de Sacram.tit.de Matrim. num* 206. Gaëta *in repet. cap.ad limina* 30. *quæſt.* 1. §. 4. *quæſt.* 18. *num.* 329. & *quæſt.* 234. *num.* 537. Petr de Ledeſma *de Matrim. quæſt.* 58. *art.* 1. *in dubio circa ſolutionem ad ſextum*, Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.* 7. *c.* 5. 21 2

n.4.

*n.*4. Matienſ.*in rubr.tit.*1.*gloſ.*1.*num.*192.*lib.*5.*noue recop.*Henriq.*in ſum.lib.*11.*c.*16.*n.*7.*& lib.*12.*c.*8.*num.*3. Sanch.*de matrim.lib.*7.*diſp.*102.*num.*3. vbi *n.*4. *in fin.* reſpondet cum gloſſ.*hic verbo contraxit*,text.*in præſenti* loqui quando impotentia præceſſit Matrimonium, vt conſtat ex illis verbis, *ſi vitium illud mulier à natura contraxit.*

3 *Nec ope medicorum poterit adiuuari.*] Notatur ad hoc quòd fœmina maleficio ita poteſt arctari, vt à viro cognoſci nequeat, poteſt enim à dæmone ex multis cauſis tam in oſſibus, quàm in carnoſitate comprimi, vt per Torreblanc.*lib.*2.*de Magia*, *c.*42.*n.*20.*cum ſeqq.* & tunc maleficium huiuſmodi ope medicorum adiuuari nequit, Griland. *de ſortileg q.*2.*n.*2.*&* 3.Codronch.*lib.*3.*de morbis venef.c.*11.12.*&* 13.Cæſalpin. *de inueſtig.dæmon.c.*22.*cum ſeqq.* vnde altero maleficio eſſe tollendum, quaſi licitum ſit maleficium ad bonum finem, exiſtimauerunt Codron. *lib.*4. *de morbis venef. c.*9.Griland.*q.*2.*n.*1.*&* 4.Petr. Ærod *lib.*8.*rerum iudic. tit.*7.*c.*6. Binsfeld.*in confeſſ.malefic p.*1.*dub.*3. & id licere tantùm vi, & verberibus extorquere à maleficis, non autem precariò, putauit Remig.*lib.*3. *dæmonolat. c.*3.& demum Petr. Aureol.*in* 2.*ſentent.diſt.*34 *q.*2.& Nider.*in fornicar.c.*3. *ad fin.* voluerunt licere à maleficio parato petere vt maleficium maleficio tollat. Verùm omnes prædicti Doctores à veritate aberrant, quia maleficia nec ad bonum finem poſſunt eſſe licita, cùm in eis omnibus pactum interueniat Maiol.*tom.*1.*canicul. colloq.*3.Codronch.*d.lib.*4.*c.*2.Sanch.*in præcepta Decalogi,tom.*1.*lib.*2. *c.*42. maleficus enim nullo modo poteſt induci, vt per aliquem modum licitum tollat maleficium, Caſtr.*de hæret.lib.*4.*cap.*1.Spreng.*in mall.p.*3. *q.*16.Sanch.*de Matrim.lib.*7.*diſp.*96.*n.*7.*&* 19. & manifeſtum eſt non minos peccare qui orat quàm qui cogit inuitum, Caſtro *d.lib.*1. *c.*15. Abulenſ. *ad c.*19. *Matth.q.*90.

*q.*1.§.4.*q.*228.*n.*531.Valent.4.*p.diſp.*10.*q.*5.*vbi de impotentia, verſ. ex quo fundamento.* Nauar. *in man.c.*22. *n.*60.*& conſ.*3.*n.*3.*ſub hoc tit in nouis*, Tolet.*lib.*7.*ſum. c.*12.*n.vlt.*Fr. Emman.*in ſum.tom.*1.*c.*235.*n.*1. Henriq. *in ſum.lib.*11.*c.*10.*in commento propè fin. & lib.*12.*c.*8. *n.*1. Matienſ.*in rubr.tit.*1.*gl.*1.*n.*196. *lib.* 5. *noue recop.* D.Barboſ.*in l.*1.*ff.ſolut. Matrim.p.*1.*num.*92. Sanch *de Matrim.lib.*7.*diſp.*97.*n.*2.Baſil.Pont.*de imped Matrim. c.*32.§.5.*in princ.*plures ex antiquioribus refert Cened. *ad Decret.collect.*38.*n.*2.

Vt quas tanquam vxores habere non poſſunt, habeant vt ſorores.] Phraſis hæc Pontificum multos refellit 3
cùm exiſtimauerint ſignificare Matrimonia reſcindi tantumque relinqui coniunctionem aliquam, & cohabitationem ciuilem. Cæterùm ignorantia antiquitatis lapſi ſunt; hac enim formula tantùm ſignificatur coniuges illos non daturos operam iis actibus, quos licitos efficit maritale cõſortium inter eos, qui obeundo muneri potentes ſunt, ſed caſtè victuros, ac ſi cum ſorore verſarentur, manente tamen vinculo coniugij. Id in primis ſatis liquidò conſtat ex text. *in c. requiſiſti* 33. *q.*1.quod ex Epiſtola Gregorij ad Epiſcop.Rauennaten. ſcripta deſumptum eſt cùm dicat: ſi nolit eam habere quaſi ſororem, retinaculum coniugij reſcindendum eſſe. Ergo vt ſororem habere non eſt ſublato Matrimonij vinculo in eadem domo ſimul habitare, & caſtè viuere, aliàs non eſſet reſcindendum vllum retinaculum coniugij. Sed & huius phraſis ſenſum eſſe quem diximus, confirmatur amplius ex Hieronymi *Epiſtola ad Ruſticum*, qua dicit, narrauit mihi vxor quondam tua tunc ſoror atque conſerua, quòd iuxta præceptum Apoſtoli abſtinueritis vos ex conſenſu ab opere nuptiarum, vt vacaretis orationi, &c. pluréſque alias auctoritates ad hoc comprobandum adducit Baſil. Pont. *d.*§.5.*verſ.ſed feſellit.* Vide quæ latè dixi ad *c.*33.*q.*1.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens ſcienter cum impotenti ad copulam, ab ea non ſeparatur.*
2 *Impotentia perpetua vtrique coniugi nota dirimit Matrimonium.*
3 *Declarantur verba text.ibi,* vt quas tanquam,*&c.*

Cap. Conſultationi. IV.

Luc. III.

1 CVm ſcienter contrahente cum arctata, Eccleſia ita ſolet iudicare, vt ſi non poſſit eam habere vt vxorem, habeat vt ſororem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 92. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 591. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*2.refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.*4 *tit.*9.*c.*2.

2 *Quod licet incredibile videatur*, &c.] Notatur ad hoc, quòd impotentia perpetua vtrique coniugi nota dirimit Matrimonium: nam text. *in præſenti*, loquitur manifeſtè de contrahente ſcienter cum arctata, vt ait *hic* Innocent.*num.vnic.* & conſtat ex contextu, quare per hunc text. ita tenent *hic* Butr.*n.* 2. Panorm.*num.*2. Alexand. de Neuo *num.*2. *&* 3. Præpoſit.*n.*1.*oppoſit.*2. Gregor. *l* 1. *verbo marido*, *tit.*9.*part.*4. Petrus de Ledeſma *de Matrim.quæſt.*59. *art.*1. *in diffic. princ.* Vega *tom.*1.*ſum.c.*34.*caſu* 113.Gaeta *in repet.c.ad limina* 30.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coëundi vbi ſtatim probari non poteſt, datur triennium ad experiendum, & ſi coniuges cum ſeptima manu propinquorum iurant, quòd dederunt operam carnali copulæ, & non potuerunt coniungi, ſtatum ſeparari debent.*
2 *Conciliantur text.in præſenti,*& c.1.ſup.hoc tit.
3 *Impotentia illa cenſetur perpetua, quæ nulla arte humana abſque corporali periculo remoueri poteſt.*
4 *Matrimonium initum cum ita impotenti, aut arcta vt tali defectui abſque miraculo ſubueniri non poſſit, eſt tanquam irritum diſſoluendum.*
5 *Miraculosè fieri dicitur id quod fit modo extraordinario, & conſueto.*
6 *Matrimonium ratione frigiditatis viri diſſolutum inſtaurandum eſt ſi poſtea contingat frigidum illum aliud Matrimonium contraxiſſe, & conſummaſſe.*
7 *Impotentes ſi inueniantur ad copulam qui pueri Matrimonium contraxerunt, expectandum eſt vſque ad plenam pubertatem.*
8 *Triennium de quo in hoc text. quando incipiat, & an debeat eſſe continuum oſtenditur.*
10 *Quare deſideretur in præſenti vt iuret ſeptima manu propinquorum, &c. oſtenditur.*
11 *Copula coniugalis, cuius impotentia impedit Matrimonij validitatem, debet eſſe cum emiſſione ſeminis intra vas.*
12 *Iuramenti ad eſſentiam non requiritur contractus alicuius rei ſacra.*

Cap.

Cap. Laudabilem. V.

Cæleſt. III.

1 FRigiditas naturalis, ſi ſtatim prnbari non poteſt, datur triennium ad experiendum, & poſtea ſi nolint ſimul cohabitare, & mulier per illud iudicinm probat virum non poſſe coïre cum ea, alinm accipere poterit: ſi autem vir aliam acceperit, ſeparentur. Si verò ambo fatentur quòd ſe nunquam inuicem cognouerunt, & eum legitima manu propinquorum, vel ſi deeſſent, vicinorum bonæ famæ tactis Euangeliis id iurent, tunc mulier poterit ſecundum maritum accipere, vir autem ſi aliam duxerit, facta pœnitentia reuertatur ad primam, & ſunt periuri. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabar.Ioan.And.Hoſt.Butr. Ancbar.Panotm.Præpoſ.Alex. de Neuo,Caniſ.Cujac. Viu.*in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 93. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 591. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.*4. *tit.*9.*c.*3.

2 Probat hic text. vbi clarè non conſtat de frigiditate, expectandum eſſe triennium experientiæ, in quo contradicere videtur deciſioni text. *in cap. ſub hoc tit. ſtatim in princ.* decidenti viro poſt menſem, aut trimeſtre, aut annum ab inito Matrimonin fatenti propriam frigiditatem, vxoréque eandem affirmante, ſi ea per verum indicium probari, valeat, diſſolui poſſe Matrimonium, illa eſt communis ad hoc text. conciliatio, & in hac materia vera reſolutio, quòd ſcilicet text. in præſenti cohabitationem triennalem requirens, ſit intelligendus vbi frigiditas, & impotentia per alia ſigna vrgentia videri, aut probari non poteſt. At verò *d.c.*1. procedit quando impedimentum frigiditatis eſt naturale, & viſibile vt ſenſu oculorum percipi poſſit à medicis, vt ſi membrum virile ſit ſectum, vel aridum, aut quid ſimile, & tunc ſtatim fit ſeparatio Matrimonij, non expectata habitatione per triennium, & pro clariori prædictorum declaratione Domini de Rota *deciſ.*695.*n.*1. apud Farin. *p.*1. *recent.* conſtituerunt impedimenta naturalia poſſe conſiderari in triplici differentia, vt ſcilicet quædam neceſſariò, & euidenter concludant impotentiam, alia veroſimiliter, alia dubiè & præſumptiuè: & ita quando impotentia coëundi eſt euidens & neceſſaria, deueniendum eſt ad ſeparationem abſque alia cohabitatione triennali, & abſque alio iuramento: ſi verò eſt veroſimilis, ſufficit iuramentum coniugum ſuper impoſſibilitate coëundi, & ſeptima propinquorum manus, &c. ſi verò eſt dubia, & præſumptiua, tunc requiritur cohabitatio triennalis; qui verò ad ſatietatem ſcire voluerit quid de hac materia cenſeant Doctores, conſulat Maſcard *de probat. concl.* 311.*num.*3.*&* 4. *& concl.*816.*num.*5.*cum ſeqq. & concl.*888. Nauar.*conſ.*1.*ſub hoc tit.in antiq.* Seraphin. *deciſ.*688.*n.*2.*&* 4.Marc. Anton.Genuenſ.*in praxi Archiepiſc.Neapol.c.*85. Sanch.*de Matrim.lib.*7.*diſp.*108. Gutier.*eod.tract.cap.*121. Farin. *p.*4.*deciſ.*75.& nouiſſ. Rota*p.*4.*diuerſ.deciſ.*284.*&* 286.vbi *n.*5.*&* 6. habetur quòd quando vitium frigiditatis, & impotentiæ non eſt viſibile, ita vt ſenſu oculorum percipi poſſit; & negatur per alterum ex coniugibus impotentia, tunc diſpoſitio huius text. eſt de ſolemnitate probatoria, eámque obſeruari eſt neceſſe, cùm fieri poſſit vt tale impedimentum non ſit naturale, ſed temporale proueniens ex aliquo maleficio, & ſperari poſſit quòd acta pœnitentia Deus miſertus coniugum tale impedimentum ſit ſublaturus. Et breuiter ex prædictorum mente dicendum eſt, quòd ſi ſtatim impedimentum per probationes concludentes, prout eſt aſpectus, poſſit probari, non oportebit expectare triennium, & ita procedit text. *in d.cap.*1. *in princ.* & colligitur ex illis verbis, ibi, *per verum indicium*; ſi autem impotentia non poſſit ſtatim probari, quia talis eſt, quæ non poteſt per aſpectum oſtendi, tunc expectanda eſt triennalis cohabitatio, & alia adhibenda ſunt, de quibus *in hoc text.* Pro quo intellectu facit, quia impotentia perpetua ex ſententia Abb. *hic n.* 5. tribus modis probari poteſt, qui ad duos reducuntur, ſcilicet iuris, & concludentibus probationibus, & coniecturis, ſeu præſumptionibus. Concludens probatio eſt, quæ per aſpectum deprehenditur, coniecturalis verò, ſeu præſumptiua eſt, quæ ex vſu, ſeu cohabitatione adiunctis aliis indiciis colligitur, priori caſu Matrimonium ſtatim ſeparari debet, iuxta *d.c.*1.*in princ.* poſteriori verò expectabitur triennium, quia illa expectatio triennalis potiſſima pars eſt illius probationis præſumptiuæ, & ita procedit text. *in præſenti*, quòd planè colligitur ex illius verbis ibi, *ſi frigiditas prius probari non poteſt*, ſcilicet per verum indicium, de quo agit text. *in d. cap.* 1. tunc cohabitabunt per triennium, & vtriuſque iuramento cum ſeptima propinquorum manu impotentia perpetua iudicabitur, & hoc caſu procedit *cap. vlt. infr. hoc tit.* ibi, *per continuum triennium*, ſcilicet quando talis eſt impotentia, quæ prius probari non poteſt, vt communiter DD. declarant.

Quòd impedimentum illud non erat perpetuum, &c.] 3
Notatur ad hoc, quòd ea impotentia cenſetur perpe-
tua, quæ nulla arte humana abſque corporali periculo
remoueri poteſt, ducent Paul. Comitol. *reſponſ.moral.*
*lib.*1.*q.*118.*verſ.ſecunda*, Henriq. *lib.*12. *c.*7. *n.*5.*&* 8.
Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom.*2.*diſp.*31.*dub.*7.*num.*85.
Bonacin. *de Matrim. queſt.* 2. *punct.* 13. *num.* 1. vbi
*num.*2. reſoluit illam etiam dici impotentiam perpe-
tuam, quæ non poteſt auferri abſque arte magica, vel
ſine peccato, & *num.*3. illam eſſe aſſerit impotentiam
perpetuam, quæ ſolo miraculo poteſt auferri, latè
Sanch. *d.lib.*7.*diſp.*93.*n.*7. vbi *n.*8. reſoluit Matrimo- 4
nium initum cum ita impotenti viro, aut cum mu-
liere ſic arcta, vt illi defectui abſque miraculo ſubue-
niri non poſſit, eſſe tanquam irritum diſſoluendum,
quamvis ante diſſolutionem iam per miraculum ceſ-
ſauerit impotentia illa. Dicitur autem per miraculum 5
fieri id quod fit modo extraordinario, & inſueto, &
hoc diligenter aduertendum eſt propter maleficium,
quod licèt auferri non poſſit niſi per orationes, non
tamen dicitur auferri per miraculum, cùm auferatur
modo conſueto: ſicut etiam remiſſio peccatorum,
quæ obtinetur per Sacramenta, non dicitur effici mi-
raculoſa, cùm efficiatur modo conſueto, quamvis
fiat virtute ſupernaturali, ita Ægid.*d.n.*85.Bonacin.*d.*
*punct.*13.*num.*4. Gutier. *d.c.*112.*n.*22. & alij per eos
citati.

Verùm ſi ille aliam duxerit, &c.] Notatur ad hoc, 6
quòd diſſolutum Matrimonium ratione frigiditatis viri inſtaurandum eſt ſi poſtea contingat frigidum illud ad alias nuptias tranſire, quod intelligendum eſt ſi conſtet poſterius Matrimonium conſummatum eſſe, vt per Sanch. *d. lib.*7. *diſp.*99.*n.*3. *cum ſeqq.* vbi *n.*7. reſoluit quòd vt reſtauretur prius frigidi Matrimonium tanquam validum, non ſufficit, nec deſideratur frigidum ad alias nuptias tranſiiſſe, ſed legitimè probandum eſt eum poſteriores nuptias conſummaſſe, aut fornicatum fuiſſe, & *n.*13. quærit qualis probatio plena poſſit haberi conſummationis poſterioris Matrimonij, ſeu copulæ fornicariæ frigidi, vt ſic inſtauretur prius Matrimonium.

Frigidis, &c.] Aduerte quòd quando puer 14.anno 7
completo

completo, vel fœmina 12. adhuc inueniuntur impotentes ad copulam, expectandum eſt vſque ad plenam pubertatem, quæ fœminis 14. ætatis anno, & viris 18. contingit; quod quidem nihil obſtat text. in *in præſenti*, ille enim procedit quando conjecturari poteſt ex frigiditate, aut alio impedimento impotentia n conſurgere, non quando ex ætatis imbecillitate pronenit, quia tunc æquitas ſuadet eam ætatem expectandam eſſe, in qua perfectum robur comparat natura, ita Sanch. *d.lib.* . *diſp.* 104. *n.* 16. *cum ſeqq.*

8 *Habitent per triennium.*] Illud in præſenti aduertendum eſt, triennium huiuſmodi incipere die copulæ attentæ, quando impotentia prouenit ex frigiditate, vel maleficio; quando verò prouenit ex arctatione, incipit quando incipiunt remedia adhiberi, vide Henriq. *lib.* 12. *c.* 8. *n.* 1. Marc. Anton. Genuenſ. *d.c.* 85. *n.* 2. Valer. Reginald *in praxi fori pœnitent. lib.* 31. *num.* 107. Baſil. Pont. *d.c.* 22. *in fin.* Bonacin. *d. punct.* 13. *n.* 21. Gutier. *de Matrim. c.* 121. *n.* 4. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 110. *n.* 4. *&* *n.* 12. reſoluit hoc triennium incipere à plena pubertate, de quo etiam Valer. Reginald. *d. n.* 107. *verſic. tertiò*, quod quidem triennium non requiritur ita continuum, vt ſponſi die ac nocte cohabitauerint, ſed ſufficit ſi maiore anni parte cohabitauerint; vide Henriq. *lib.* 12. *c.* 7. *n.* 2. Valer. Reginald. *d. n.* 107. *verſ. tertiò*, Ægid. *d. diſp.* 31. *dub.* 7. *n.* 85. Bonac. *d. punct.* 11. *num.* 21. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 111. *à princ.* vbi *n.* 6. declarat ſupplendum eſſe tempus interpellatum quando arbitrio prudentis fuerit notabile.

9 *Et iuxta decretum Gregorij.*] Ad Ioan. Rauennaten. Epiſcopum, vt referunt Burchard. *lib.* 9. *Decret c.* 40. Iuo *p.* 8 *c.* 178.

10 *Cum ſeptima manu propinquorum.*] Ideo vltra triennium illud & iuramentum vtriuſque coniugis fatentis impedimentum, deſideratur vt ſeptima manus propinquorum iuret, vel vicinorum bonæ famæ ſi propinqui defuerint, quia huiuſmodi iuramentum petitur eo quòd poſſet eſſe colluſio inter coniuges, & vt cautiori diligentia adhibita diſſolutio Matrimonij fiat, ita docent Gregor. *l.* 6 *in fin. tit.* 8. *p.* 4. Nauar. *conſ.* 1. *n.* 3. *ſub hoc tit.* Maſcard. *de probat. concl.* 816. *n.* 8. Fuln. Pac. *eod. tract. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 24. Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *num.* 107. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 108. *n.* 7. *&* *n.* 12. tenet quòd ſi tot teſtes haberi nequeant, ſufficient pauciores arbitrio iudicis, Baſil. Pont. *d.c.* 22. §. 6. *verſic. ſed addendum*, vbi aduertit quòd ſi poſtea vir inueniatur, non eſſe frigidæ naturæ, nequaquam ſunt periurij rei teſtes illi, qui ſolùm de credulitate depoſuerunt, ſunt tamen rei periurij ipſi coniuges, & de illis tantùm accipiendum, quod habetur in præſenti.

11 *Quod nunquam per carnis copulam vna caro*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ad copulam coniugalem, cuius impotentia impedit Matrimonij validitatem, requiritur vt ſponſus intra vas ſponſæ ſeminet, ſed in illud ſemen virile effundat, vt per Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *num.* 101.

12 *Tactis Sacroſanctis Euangeliis.*] Aduerte quòd quando pro iuramenti forma requiritur Euangeliorum tactus, nec iuri ſatisfit, nec valet actus quoad iuris effectus præſtito iuramento abſque eo tactu, Sanch. *d. diſp.* 108. *n.* 14. vbi in fine aſſerit conſuetudine præſcriptum eſſe id iuramentum ſuper Cruce præſtari, quamvis Euangelij tactus iure petatur: nam in iuramenti forma cuiuſque prouinciæ morem ſeruari debere rectè notat Panorm. *in cap. tuis, n.* 7. *ſupr. de teſtib.* & ita iam in Italia ex antiqua conſuetudine ſufficit ipſius notarij ſcripta manu tangere, vt ex Panorm. *d. loco*, ad Farinac. *in praxi crim. p* 2. *q.* 74. *n.* 22. & vbique ſeruari vt Sacerdotes manu pectori admota iurent ſe vt Sacerdotes veritatem dicturos, ex Grauat. ad Veſtr. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 41. tradit Farin. *d. q.* 74. *n.* 82. Nam ad eſſentiam iuramenti non deſideratur contractus alicuius rei ſacræ vt Crucis, Euangeliorum, &c. ſi expreſsè id pro forma iuramenti non requiratur; vide Couar. *in cap. quamvis pactum, p.* 1. §. 1. *n.* 1. Ceual. *commun. contra commun. q.* 407. Chriſtoph. de Pace *in ſcholiis ad leges ſtyli, l.* 240. *à princ.* Nicol. Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 4. *n.* 171. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *c.* 1. *n.* 10. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 3. *c.* 1. *n.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparari poteſt propter arctationem mulieris ſi apparet quod præter diuinum miraculum abſque periculo corporali habilis reddi non poteſt, redintegratur tamen ſi poſtea appareat Eccleſiam fuiſſe deceptam.*

2 *Matronæ, quæ adhiberi debent in terminis huius text. debent eſſe de Parochia, & peritiores quantum fieri poteſt.*

3 *Impotentia temporalis ad copulam non reddit irritum ſubſequens Matrimonium.*

4 *Impotentia quantumvis ignorata minimè obſtat valori Matrimonij.*

5 *Impedimentum perpetuum cenſetur ad dirimendum Matrimonium quod per opus humanum abſque peccato anferri nequit.*

6 *Mulier ob impotentiam prioris viri cum ſecundo contrahens præſumitur cognita à priori ſi à ſecundo cognoſcatur, & vterque vir ſimilis eſſet ætate, robore, ac membro virili.*

7 *Matrimonium prius non reſtauratur ratione arctitudinis fœminæ diſſolutum, quando per concubitum proprij prioris viri nequit reddi apta copulæ cum illo, quamvis per concubitum cum altero apta ſit.*

8 *Sententia quæ per euidentiam facti nulla eſt; nunquam tranſit in rem iudicatam.*

9 *Sententia vitiatur & eſt nulla, ſi iudex in ea referat ſe expreſsè ad acta, & ex illis appareat de errore ipſius iudicis.*

10 *Finis ipſe declarat qualis ſit res cenſenda.*

11 *Diuortium quoad thorum & cohabitationem celebrare licet ratione fornicationis admiſſa à coniuge præſumpto impotente, & ob id ſeparato, quamvis errore priori ſententiæ detecto reſtaurandum ſit Matrimonium quoad vinculum.*

12 *Dictio*, ammodo, *quid ſignificet, oſtenditur.*

13 *Periculi corporalis nomine intelligitur periculum probabile vitæ, aut grauis morbi ſecundùm vnam opinionem, ſed ſolius mortis ſecundùm alteram veriorem.*

14 *Impotentiam quæ ſigna neceſſariò, & euidenter oſtendant.*

15 *Maleficij ratione diſſoluto Matrimonio ſi maleficiatus aliud ineat, & eandem vxorem cum qua maleficiatus fuerat, & diſiunctus fornicariè cognoſcat, tunc inſtaurandum eſt Matrimonium cum illa.*

16 *Matrimonij prioris, quando inuenitur error diſſolutionis altero coniuge profeſſo, aut profiteri volenti, nulla eſt facienda reſtitutio, ſi conſummatum non ſit Matrimonium. intellige & declara provt ibi.*

17 *Matrimonium diſſolutum ob viri impotentiam quando poſſit inſtaurari, oſtenditur.*

18 *Sententia Matrimonij non tranſit in rem iudicatam à qua decennio appellatum non eſt, vel dupliei ſententia confirmata.*

CAP.

Cap. Fraternitatis. VI.

Innoc. III.

1 IMpedimentum mulieris arctatæ, quod præter diuinum miraculum per opus humanum ſine periculo vitæ potuit remoueri, non eſt perpetuum: quare ſi per ſententiam Eccleſiæ ex errore informationis diuiſa à marito, & ipſa alteri ſe coniunxit, reiecto ſecundo debet redire ad primum, quia erat verum Matrimonium. Sed ſi mulier hæc ſeparata eſt profeſſa Religionem, & vir aliam duxit, tenet ſecundum, quia primum non erat confirmatum, ſi ſecus redeat ad primam, niſi ex eo quòd illa fuerit cum alio fornicata, à viro repellatur. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect. Zabar. Ioan. Andr.Hoſt.Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ.Alex. de Neuo, Caniſ. Viu.*in ration.lib.4.iuris Pontif.pag.94.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 591. remiſſiuè Caſal.*in annot.* & Ximen.*in concord. p.*1.*&* 2. refertur ab Ant.Auguſt. *collect.*3. *Decret.lib.*4. *cap.vnic.ſub tit. de impotentia coeundi.*

2 *Quaſdam matronas ſuæ parochia*, &c.] Notatur ad hoc quòd matronæ in hoc caſu debent eſſe de Parochia, quia præſumitur eas habituras pleniorem notitiam, vt per Sanch.*d.lib.*7.*diſp.*113.*n.*2. vbi cum Hoſt. & Præpoſit. addit quærendas eſſe matronas peritiores in quantum fieri poteſt, quamvis non ſint ex Parochia.

3 *Quamvis igitur*, &c.] Notatur ad hoc quòd impotentia temporalis ad copulam non reddit irritum ſubſequens Matrimonium, vt per Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*31.*n.*100. Gutier. *de Matrim.c.*112.*n.*4. Bonac.*eod.tract.q.*3.*punct.*13.*n.*12.*verſ.dixi impotentia*,

4 Sanch.*d.lib.*7.*diſp.*92.*n.*2. vbi *n.*4.tenet impotentiam quantumvis ignoratam minimè obſtare valori Matrimonij. Sed obſtat quòd in contractibus, & quibuſvis obligationibus inſpicitur tempus, in quo obligatio contrahitur, itavt ſi tunc impedimentum exiſtat, quamvis præcipuum non ſit, & poſſit remoueri, actus, non valet, *l.ſi ſtipuler* 35.*in fine princ.ff.de verbor.ſignif. l.continuus* 137.§.*cum quis, ad fin.ff.eod.tit.*ergo ſi tempore contracti Matrimonij impedimentum extat, non ſubſiſtet obligatio, quia eo tempore erat impoſſibilis. Accedit quòd idem iudicandum eſt de eo impedimento impotentiæ, quod de cæteris iudicabitur, ſed cætera impedimenta quamvis perpetua non ſint, & poſſint remoueri, ſi tamen extant tempore contracti Matrimonij, ipſum vitiant, vt patet in impedimento furoris, qui dilucida habet interualla, in impedimento metus, erroris, & conſanguinitatis, ſeu cognatione legali. Igitur pari ratione non valebit Matrimonium ſi detur impedimentum impotentiæ tempore contractus. Sed pro hac difficultate ſoluenda reſoluendum eſt quòd ſi temporale impedimentum proueniat ex aliquo accidenti, provt eſt morbus, aut maleficium, non vitiabit Matrimonium, & ita procedit text. *in præſenti*, & ea, quæ DD. ſcribunt circa impedimentum temporale. Sin autem temporale impedimentum proueniat ex defectu naturæ, ſeu defectu naturalis potentiæ, provt contingit in impuberibus, tunc Matrimonium non valebit. Ratio diſcriminis eſt, quia priori caſu verum eſt dicere dari in contrahentibus potentiam naturalem, licèt actum pro aliquo tempore non poſſint præſtare, & impedimentum hoc non vitiat, quia impedit actus, ſed quia tollit potentiam, vt colligitur ex hoc text.ibi, *cognoſcibilis erat*, id eſt, potentia, non actu. Poſteriori verò caſu non datur naturalis potentia, quia natura in ea ætate non præſtat ſufficientiam, atque ideo vitiatur Matrimonium propter impedimentum naturæ, & hoc caſu procedunt argumenta in contrarium adducta.

Quamvis igitur, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi is, qui propter impotentiam ſeparatus fuit, alteri nubat, cogendus eſt ad primum Matrimonium redire, idem probat text.*in cap. requiſiſti, in fin.*33.*q.*1.*cap. laudabilem, in fin. ſup hoc tit.* Ratio eſt, quia impedimentum huiuſmodi tunc vitiat cùm perpetuum eſt, iuxta *ſuprà* reſoluta, quando autem is, qui impotens iudicatus fuit ad ſecundas nuptias, habilis requiritur, iam conſtat impedimentum perpetuum non fuiſſe, ac per conſequens Matrimonium valuiſſe; ergo non obſtante ſententia diuortij cogendus erit ad primum Matrimonium redire, vt habetur in hoc text. quod *ibidem* DD. omnes obſeruant, docent S. Thom.*in* 4. *diſt.*34. *quæſt.vnic.art.*2. Palat. & Sot. *eod. art.* Richard. *art.*2. *quæſt.*2.Scot.*ead.diſt.col.*5. Bonauent. *ibid. in princ.n.*6. *& quæſt.*1. *ad fin.* S. Antonin. *part.*3.*tit.*1. *cap.*12. §.1. Angel. *in ſumm. verbo Matrimonium* 3. *impedim* 16. nouiſſimè Baſil. Pont.*in tract. de Sacramento Matrimonij, lib.*7. *c* 61. *à n.*4. & meliùs *cap.* 64. *num.*2. Sed in contrarium obſtat text. *in cap. ſi per ſortiarias* 33. *q.*1. cui reſpondent *gloſſ. vltim. ibi*, Innocent. *in præſenti*, illud non habere auctoritatem, affirmantes indiſtinctè eſſe reſoluendum retinendum eſſe prius Matrimonium, ſi is, qui propter impotentiam fuit ſeparatus, reperitur habilis ad ſecundum, & eſſe ſine diſtinctione ſeruandum, quod ait text. *in præſenti*. Sed non placet. Quare communis concordia eſt, quod ſi impedimentum erat generale reſpectu omnium, provt eſt frigiditas, ſeu arctatio, is, qui reperitur habilis ad ſecundum Matrimonium, reſtituitur primo, quia eo ipſo apparet impedimentum quoad ſecundum perpetuum non fuiſſe, & hoc modo procedit text.*in præſenti*, vt colligitur ex illis verbis, *cognoſcibilis erat*; ſin autem impedimentum non fuerit generale, reſpectu omnium, ſed vnius, provt regulariter eſt maleficium, vel aliud, de quo per Abb. *hic num.* 20. tunc etiamſi is, qui iudicatus eſt impotens ad primum Matrimonium, reperiatur habilis ad ſecundum, non reſtituitur primo, quia ex eo non conſtat non fuiſſe impedimentum perpetuum reſpectu primi, & in hoc caſu procedit text.*in d.cap. ſi per ſortiarias*, quam concordiam in effectu probant Abb.& communis *vbi ſuprà*, pro qua optimè expendit idem Abb. hunc text. *in præcitatis verbis*. Vnde fit, vt ſi quis, vel propter maleficium, vel propter diſparitatem, aut aliquid ſimile reperiatur perpetuò impotens reſpectu vnius, itavt ſi cum illa maneret, nunquam Matrimonium conſummaret, non valebit Matrimonium, quamvis poſtea illa per ſecundum Matrimonium fiat habilis ad primum, quo pacto intelligenda ſunt verba text. *in d. c. ſi per ſortiarias, in fine*, quæ gloſſ. & *ibid.* DD. non perceperunt, vel etiam poſſunt rectè explicari ſi illud verbum, *eis*, non referatur ad priores coniuges, ſed ad ipſoſmet, qui propter maleficium fuerunt ſeparati, quod verò ſimilius videtur, & omnem difficultatem tollit.

5 *Per opus humanum.*] Intellige de opere humano licito, quia cenſetur impedimentum perpetuum, ac proinde ob illud dirimitur coniugium, quando per opus humanum abſque peccato auferri nequit. Ita Gregor. *l.*2. *verbo del ſegundo, tit.* 8. *part.* 4. Petr. de Ledeſma *de Matrim. q* 58.*art.*1. *paulò poſt principium*, Fr.Emman. *in ſumma, tom.*1.*cap.*133.*concluſ.*3.*num.*3. Henriq *lib.*12. *cap.*7.*num.*4. *& num.*9.*c.*8. *num.*2. Sanchez *d.lib.*7. *diſp.*93.*num.*9. Valer. Reginald.*d.lib.*31. *num.*100.

Seu alio quolibet modo.] Neque maleficij diſſolutione,

ne, vel terminatione, vt per Spreng. *in mall p.2.q.1. c.12.* Torreblanc. *lib.2. de magia, c.42.n.20.* quod an, & quando licitè fieri poſſit, dixi *ſuprà à cap.3.num.3. hoc tit.*

6 *Cuius ſimili commiſcetur.*] Notatur ad hoc, quòd inſpiciendum eſt an vterque vir ſimilis ſit ætate, robore, ac membro virili, & ſi ſimiles ſint, præſumitur potuiſſe quoque cognoſci à priori viro, ſecus ſi diſſimiles ſint, quia prior vir erat ſenex, vel debilis, vel alium defectum in virili membro patiebatur, poſterior autem iuuenis, vel robuſtior, vel eo defectu membri virilis carebat, vt per Brunel. *de ſponſal. concl.28.limit.6.n.25.* Angles *in florib. Theolog.p.1.tit. de matrim.q.8.art.1.dub.6.* Gregor. *l.17. verb. en membros,tit.2.p.4.* Vega *tom.2. ſumm. c.34.caſu* 107. Gaeta *in repet.c.ad limina 30.quaſt.1.§.4.quaſt.222.num.525.* Henriq. *in ſumm. lib.12.c.7.n.9.* Matienſ. *in rubr.tit.1. gloſſ.1.num.197.lib.5. nouæ recop.* Sanch. *d.lib.7.diſp.39.*
7 *num.11.* Vnde non reſtauratur prius Matrimonium ratione arctitudinis fœminæ diſſolutum quando per concubitum proprij prioris viri nequit reddi apta copulæ cum illo, quamvis per concubitum cum altero apta ſit, vt per D.Barboſa ad *l.1.ff.ſol.matrim.p.1. num.95.*

8 *Sententiam diuortij per errorem,&c*] Notatur ad hoc, quòd ſententia, quæ per euidentiam facti nulla eſt, nunquam tranſit in rem iudicatam, vt per Tiraq. *de re-*
9 *tractu lig.§.4.gloſſ.1.n.38. in fin.* Nam ſi iudex in ſententia referat ſe expreſsè ad acta, & ex illis appareat de errore ipſius iudicis, vitiatur ſententia, & eſt nulla. Turzan. *tom.2.commun.opinion.lib.7.tit.8 n.11 pag.142.* Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.7.num.184.* Duen. *reg.246.* Gam. *Luſit.deciſ.110.n.42.* Menoch. *conſ.110.n.57.& conſ.345.n.35.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.c.103.à num.18.*

10 *Nouimus eſſe prolatam.*] Quia finis ipſe declarat qualis ſit res cenſenda, vt per Tiraq. *de retract. lig. §.1. gloſſ.7.n.45.* Et à fine res denominatur Barthol. Peret. *ad Extrauag. ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alien. pag.93.n.23.& 24.* qui refertur *in libello de principiis vtriuſque iuris, lit.F, n.48.*

11 *Niſi ſe fornicario,&c.*] Notatur ad hoc, quòd ratione fornicationis admiſſæ à coniuge illo præſumpto impotente, & ob id ſeparato, licet alteri, ſi innocens ſit, celebrare diuortium quoad thorum, & cohabitationem, quamvis errore prioris ſententiæ detecto reſtaurandum ſit Matrimonium quoad vinculum, ita Sanch. *d.lib.7.diſp.101.n.3.*

12 *Ammodo.*] Id eſt, poſt primum coïtum, vt per Panormit. *hîc n.20.* Brunel. *de ſponſ.concl.28 limit.6.n.27.* Sanch. *d.diſp.101.n.11.* vbi *n.12. in fine,* dicit quòd id importat *ammodo,* id eſt, *des de luego,* abſque alia indagine, vel mora, eſt ſeparanda à poſteriori Matrimonio, quia ſtatim conſtat id eſſe irritum, nam ſi non eſt arcta, valet prius Matrimonium, & ſic non poſterius; ſi verò ſit arcta, neutrum.

13 *Corporali periculo.*] Gloſſ. *hîc verbo corporali*, tenet nomine huius corporalis periculi intelligi periculum probabile vitæ, aut grauis morbi, quam ſequuntur Gregor. *l.2.verbo grande,tit.8.part.4.* Matienſ. *ad rubr. tit.1.gloſſ.1.n.97.lib.5.nouæ recop.* Sed verius & probabilius eſt ſolius mortis periculum intelligi, vt docent Sanch. *d.lib.7.diſp.93.n.18.* Gutier. *de matrim. c.112. n.28.* vbi *n.31.* reſoluit quòd mulier arcta tenetur pati inciſionem cum moleſtia, & graui dolore, & cauterio faciendam, non tamen grauiſſimum morbi incommodum.

14 In gloſſ. *Matronas.* Aduerte quòd quando ſigna neceſſariò, & euidenter impotentiam concludunt, ſiue viri, ſiue fœminæ, nulla temporis mora expectata, eſt diſſoluendum Matrimonium nullo interueniente iuramento, aut ſeptima manu propinquorum, vt tenet Sanch. *d lib.7. diſput.107. num.3.* vbi *num.7.* reſoluit quòd ſignum omnino euidens eſt impotentiæ, ita vt nec triennium ſit expectandum, nec prædicta iuramenta deſiderentur, quando mulier eſt arcta, de quo etiam Maſcard. *concluſ.888. num. 4.* Henriq. *lib.12. cap.7.num.9.* Gutier. *de Matrim. cap.120. num.5.verſ. ſignum.*

In gloſſ. *Diuinum.* Notatur ad hoc, quòd diſſoluto Matrimonio ratione maleficij, aut vtriuſque, aut alte- 15
rius coniugis ſi maleficiatus aliud Matrimonium ineat, & eandem vxorem cum qua maleficiatus erat, & à qua ratione maleficij diſiunctus fuerat, fornicariè cognoſcat, tunc inſtaurandum eſt Matrimonium cum illa: vt docent Gregor. *l.fin.verbo tornar,tit.8.p.4.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.58. art.2.paulò ante primum dubium,* Fr Emman. *in ſumm. tom.1.c.234.n.3.concl.3.* Sanch. *d.lib.8.diſp.99.n.23.*

In gloſſ. *Remaneat.* Notatur ad hoc, quòd quando 16
inuento errore diſſolutionis prioris Matrimonij alter coniux eſt iam profeſſus, aut vult profiteri, nulla eſt facienda reſtitutio, cùm iam prius Matrimonium, quod conſummatum non erat, diſſolutum ſit per profeſſionem, iuxta text. *in c. ex publico, ſupr.de conuerſ.coniugat.* ita Bonac. *d.q.3.puncto 13.num.23.* Sanch. *d.lib.7. diſp.99.num.37.* vbi aduertit maximè attendendum an virgo illa, quam Eccleſia arctam iudicauit, & nunc experientia inuenitur apta priori viro, ſalua integritate recepit ſemen illius intra vas, quacumque arte, aut matrice attrahente, tunc enim cum conſummatum iam fuerit, minimè diſſoluetur profeſſione, de quo etiam Henriq. *in ſumm. lib.12. cap.7. in commento pen.* Quando autem vxore manente in ſæculo vir iam Sacris eſt initiatus detecto errore ſententiæ, quæ prius Matrimonium diſſoluit, vir reſtituendus eſt vxori repetenti, quia Matrimonium non eſt diſſolutum: vt per Petr. de Ledeſma *de Matrim.q.58.art.2.dub.1.* Sanch. *d.diſp.99.n.39.* Bonac. *d.punct.13.n.24.* Henriq. *d.lib.12. c.8.n.3.* vbi limitat niſi vxor fornicata eſſet, quia tunc ratione fornicationis ſi vir eſſet innocens, poſſet illam repellere; deinde idem Henriq. *d.n.3.in commento lit. L*, limitat niſi impedimentum eſſet ex maleficio, & tranſacto triennio atque aliis diligentiis præmiſſis facta eſſet Matrimonij diſſolutio, quod non approbat Sanch. *d.loco.*

In gloſſ. *Fornicatio,* ibi, *dicit quòd vſque tertiam vi-* 17
cem tantùm. Notatur ad hoc, quòd quoties fœmina à viro ſeparata, quòd ab eo cognoſci nequiuit, ſemel tantùm reſtituenda priori viro propter deceptionem circa impotentiam deprehenſam, & cum eo remanſura triennio, & ſi eo tempore cognoſcatur firmum manere debet prius Matrimonium, ſi autem eo triennio cognoſci nequeat ab illo, præſumitur ſaltem vir maleficiatus reſpectu illius, ac impotens ad illam, ac proinde in perpetuum declarandum eſt irritum illud prius Matrimonium, ac reddenda eſt poſteriori viro, cui nupſerat fœmina illa: vt per Brunel. *de ſponſ.concl.28. limit.6.n.25.* Gaëta *in repet.c.ad limina 30.quaſt.1.§.4. q.231.n.534.* Sanch. *q.... lib.7.diſp.99.n.34.* vbi *n.35.* idem reſoluit quando ratione frigiditatis viri, aut maleficij exiſtimati alterutrius coniugis generalis reſpectu omnium, ſeparatum eſt Matrimonium, & poſtea experientia compertum eſt eum virum aliud iniiſſe ac conſummaſſe Matrimonium, aut fornicatum eſſe, in quibus caſibus prius Matrimonium inſtaurandum eſt, ſi enim eo inſtaurato, & reddita priori vxore huic frigido, vel maleficiato, non potuerit triennio illam cognoſcere, ſeparabitur iterum Matrimonium abſque reſtitutionis ſpe.

In

18 In eadem gloſſ. ibi, *Quoniam duæ tantùm ſententiæ,* &c. Notatur ad hoc, quòd ſententia Matrimonij non tranſit in rem iudicatam à qua decennio appellatum non eſt, vel duplici ſententia confirmata ad hunc ſenſum quin per viam querelæ poſſit contra eam allegari, vt per Couar. *de ſponſal.lib.p.2.c.8.§.12.verſic.ſententia verò,* Sanch.*d.lib.7.diſp.*100.*n.*4.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparari poteſt vbi vxor dicit virum, cui cohabitauit per triennium, non habere potentiam coëundi, illis hoc iurantibus cum ſeptima manu propinquorum.*
2 *Impotentiam alterius coniugis integrum eſt coniugi quocumque tempore tranſacto allegare.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Virgo an ſit mulier, vel potius corrupta, probatur per inſpectionem obſtetricum & matronarum.*
5 *Matronæ, quæ inſpicere debent an mulier ſit virgo, vel corrupta, debent eſſe honeſtæ, & bonæ famæ.*
6 *Deponentes de re aliqua iuxta artis peritiam accuſari poſſunt ſi veritatem non dicant.*
7 *Triennium in impedimento maleficij à quo tempore computetur, oſtenditur.*
8 *Maleficium quando conſtare non poteſt an ſit perpetuum, vel temporale, præſumitur perpetuum.*
9 *Triennium continuum quod dicatur, oſtenditur.*
10 *Maleficium dicitur quando vir non poteſt vxorem cognoſcere cum poſſit ad alias accedere, frigiditas verò quoad omnes vniuerſalis eſt.*
11 *Maleficij ſignum quod ſit, oſtenditur.*

CAP. Literæ. VII. & fin.

Honor. III.

1 SI mulier dicit per triennium ſe cohabitaſſe cum viro, & illum eſſe impotentem, vir autem fatetur ſe eſſe impotentem cum illa, ſed non cum aliis, & ſi per inſpectionem matronarum mulier reperitur virgo, & facta inquiſitione non reperitur aliqua carnaliter cognita à viro illo, ſi conſtet per triennium continuum ſimul habitaſſe, & ipſi cum ſeptima manu propinquorum iurent ſe nequiuiſſe carnaliter commiſceri, inter eos ſententia diuortij proferenda eſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.* 94. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 582. remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p.*1. & 2.

2 *Quod cum octo annis elapſis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd integrum eſt coniugi quocumque tempore tranſacto allegare alterius coniugis impotentiam, vt per Sanch. *de Matrim.lib.7.diſp.*109.*n.*14. vbi etiam dicit quod text. *in c.*1 *ſuper hoc tit.* negans mulierem audiendam quando non ſtatim proclamat, intelligitur donec triennium tranſactum ſit: text. verò *in præſenti, & in c. fraternitatis, hoc eodem tit.* concedentes audiendam eſſe clamantem poſt nullos annos, intelliguntur modò iam triennium tranſierit.

3 *Tamen ſe habere potentiam cognoſcendi alias.*] Hoc appellatur maleficium reſpectiuum, quo Theodoricum Regem affectum docet Paul. Æmil. *in vita Cleotar.* poterat nempe cum concubinis coire, cum vxore tamen non poterat; de quo Capel. Tholoſ. *deciſ.*381. *dub.*1.*n.*1. Henriq. *lib.*12.*c.*7.§.2. & Galeatius Sfortia ſimiliter fraude tactus fuit ne Matrimonio Iſabellæ Aragoniæ potiretur, vt narrat Franc. Guicciard. *in hiſtoria Italiæ*, refert Torreblanc. *lib.*2. *de magia, c.*42. *n.*28. & 29.

Vos verò ne id confiterentur in fraude, &c.] Aduerte Pontificem in præſenti ponderare mulierem fatentem vnà cum viro impotentiam, ac lapſis octo cohabitationis annis fuiſſe inſpectam, quia id ad abundantiorem cautelam affectum eſt, vt ſentiunt Panorm. *hic. n.*10. Zabarell. *n.*3. Præpoſit. *n.*3. Alex. de Neuo *n.*15. quos refert Sanch. *d. lib.*5. *diſp.*108. *n.*6. Vnde Rota apud Seraphin. *deciſ.*688. *à princ.* cenſuit diſpoſitionem huius text. non habere locum quando per euidens genus probationis conſtare poteſt de frigiditate viri, veluti quando vitium eſt tale, quod per viſionem detegi poſſit, & quoties coniuges fatentur impotentiam, alias ſecus. 4

A matronis, &c.] Notatur ad hoc, quòd probatur per inſpectionem obſtetricum, & matronarum, an mulier ſit virgo, an verò potiùs corrupta, & deflorata, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.*1313. *num.*3. Farin. *in praxi crimin. part.*4. *deciſ.*27. *num.*2. *vbi addit. lit. A.*

Bonæ opinionis, & fide dignis. Notatur ad hoc, quòd matronæ debent eſſe honeſtæ, ac bonæ famæ, non leues, aut viles, ne modico pretio ſubornatæ falsò deponant, vt per Sanchez *d. lib.*7. *diſput.*113. *num.*1. vbi *num.*7. reſoluit quòd matronæ, ac omnes alij, qui iuxta artis peritiam de re aliqua deponere debent, recuſari poſſunt, de quo etiam Fulu. Pac. *de probat. lib.*1.*c.*47.*num.*120. Ioan. Garc. *de expenſ.c.*24. *num.*23. 5 6

Si conſtiterit vobis, &c.] Notatur ad hoc, quòd in maleficij impedimento triennium computatur à die copulæ intentatæ, nec oportet huiuſmodi triennium aſſignari à iudice, nec priùs pœnitentiam peragi; hæc text. *in præſenti,* narrans pœnitentiam peccatorum fuiſſe iniunctam, contrarium decidit, quia factum narrat, nec ius ſtatuit; imò quando decidit ſolùm petit toto illo octo annorum tempore, ex quo initum erat Matrimonium, triennio continuo, coniuges habitaſſe, vt docent Gregor. *l.*5. *verbo dar, tit.*8. *part.*4. Matienſ. *in rubr. tit.*1. *gloſſ.*1. *n.*203. *lib.*5. *noua recopil.* Henriq. *in ſumm. lib.*12. *cap.*7. *num.*2. Sanch. *d. lib.*7. *diſp.*110. *num.*5. Quamvis huiuſmodi triennium incipere currere à die cohabitationis, teneat Menoch. *de arbitr. caſu* 519. *num.*14. & 15. vel à tempore aſſignationis per iudicem factæ aſſerat Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.*56. *num.*74. 7

Infra prædictos octo annos, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando conſtare non poteſt perpetuumne ſit, an temporale maleficium, præſumitur perpetuum, ac diſſoluetur coniugium quando triennio coniuges dedêre operam carnali copulæ, nec perficere potuerunt, vt per Sanch. *d.lib.*7.*diſp.*93.*n.*12. 8

Per continuum triennium.] Intellige ciuili modo, nempe vt toto triennio vacauerint coniuges copulæ debitis horis, & locis; non verò Mathematicè, continuò, quia id eſſet moraliter impoſſibile, ſæpè namque morbus intermittit tempus illud, & ſi aliud diceremus, impedirentur peregrinationes, aliáque negotia, quibus virum vacare ſocietas, atque gubernatio domeſtica cogit, ita Sanch. *d.lib.*7.*diſp.*111. *n.*2. & 3. Gutier. *eod. tract. c.*122.*n.*7. 9

In gloſſ. *Cognoſcendi*, ibi, *maleficium quantum ad iſtam, & non quantum ad alias.* Notatur ad hoc, quòd maleficium dicitur quando vir non poteſt vxorem cognoſcere 10

cognoſcere, cùm poſſit ad alias accedere, frigiditas verò quoad omnes vniuerſalis eſt, vt per Victor. *in ſumm.* vbi *de Matrim. n.*286. Henriq. *in ſumm. lib.*12.
11 c.8.*n.*2. Sanch. *de Matrim. lib.*7. *diſp.*94.*n.*6. vbi etiam aſſerit maleficij ſignum eſſe quando coïtum quis appetit, & virgam erigit, itavt ad copulam aptus ſit, & cùm ad vas fœmineum penetrandum appropinquat relaxantur, ac concidunt ſubitò organa, nec poteſt complere, atque iterum rigent, & ſi iterum copulari nitatur, denuo laxantur.

12 In gloſſ. *Septima*, fin. ibi, *tamen ſi alterum committeretur*, &c. Hæc gloſſ. cùm dicit non ſufficere aſpectum matronarum, niſi etiam concurrat iuramentum ſeptimæ manus propinquorum, ſubdit valere ſententiam altero eorum omiſſo: ſi enim intelligatur de matronarum aſpectu, verum dicit, ſed omiſſio iuramenti ſeptimæ manus propinquorum ſententiam reddit nullam: nam in hoc text. prope finem tradens Pontifex formam diſſoluendi Matrimonium ratione impotentiæ, ponit tanquam prærequiſitum hoc iuramentum, & cùm ſit forma probationis iure præſcripta, eius omiſſio vitiat ſententiam, ita Sanch. *d. lib.*7. *diſp.*108. *n.*9.

De Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ.

Tit. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*

2 *Interdictum Eccleſia tribus modis fit, per legem, per iudicem, per Parochum, & vnaquæque ſpecies declaratur*, num. ſeqq.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſit. Alex. de Neuo, Cojac. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, & in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. lib.*4. Steph. Ranchin. *in continuat. tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.*564. Goffied. & Hoſtienſ. *in ſumma huius titul.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titul. iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.*368. Caniſ. *in ſumm. iur. Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſumm. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

2 Interdictum Eccleſiæ tribus modis fit, per legem ſcilicet, per iudicem, per Parochum; per legem quæ certis temporibus nuptias prohibet, de quibus *in cap. non oportet, il.* 2. 33. *q.*4. *& in cap. capellanus, de fer.* quæ tempora reſtricta ſunt per Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim. cap.*10. his tamen temporibus non ipſum Matrimonium, ſed ſolemnitates nuptiarum & traductio ad domum prohibentur, vt expreſsè colligitur ex *d. cap. capellanus*, vbi gloſſ. *verbo quocumque tempore*, communiter recepta. Inſuper per litis pendentiam Eccleſia interdicit Matrimonium, ex reg. generali, quæ prohibet pendente lite innouari; & rem de qua controuerſia eſt diſtrahi *cap. Eccleſia, vt lite pendente.*

Secundo modo fit interdictum per iudicem, ſolent enim, & debetur pendente de Matrimonio lite vel eas, vel alias nuptias contrahi ſpecialiter interdicere, *cap. tua nos, de ſponſa duorum, cap.*1. *& vlt. hoc tit.* 3

Tertio modo fit à Parocho cùm aut impedimentum denunciatur illi, aut probabilis eſt eiuſdem ſuſpicio, *c. cum inhibitio, in princ. & in §. ſanè, de clandeſt. deſponſat.* In omnibus tamen his caſibus Matrimonium contractum valet, *cap.*1. *&* 2. *hoc tit.* vbi Doctores citant, non tamen quia hoc impedimentum temporalem habet prohibitionis cauſam, eſt enim hæc falſa ratio, licet communis ſit cum gloſſ. *in d. c. tua nos*, & confunditur per text. *in l. ſtipules, ff de verb. oblig.* & quia ſic probatur, impedimenta legis humanæ minimè dirimunt, cum prohibitio non dirigitur in ipſam Matrimonij ſubſtantiam, ſed accidentia, quod tunc fit cùm non ſimpliciter & abſolutè Matrimonium prohibetur inter aliquos, ſed circumſtantia modi, temporis, aut loci, tunc enim niſi lex habeat decretum irritans actus valet; ſed lex quæ prohibet Matrimonium contrahi contra Eccleſiæ interdictum, ſolum tempus videtur prohibere, & non habet decretum irritans, *d. c. non oportet, c. capellanus*; igitur actus valet. 4

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contra interdictum Eccleſia, vel iudicis factum, ſeu contractum, propter hoc ſolùm non dirimitur, imponitur tamen pœnitentia ſic contrahentibus, & ſeparantur donec cognoſcatur de cauſa interdicti.*

2 *Sponſalia per oſcula, amplexus, & ſimilia ſigna nequaquam tranſeunt in Matrimonium.*

3 *Præſentia, & taciturnitas contrahendorum an ſufficiat dum quicumque extranei contrahunt, oſtenditur.*

4 *Coniuges ad tempus ſeparandi ſunt quando Matrimonium contra prohibitionem inierunt.*

Cap. Literæ. I. *Alex. III.*

IVdex quando interdicit mulieri ne alicui nubat, & ipſa ſpreto mandato contrahit, *Matrimonium* tenet, ſed pro mandato ſpreto imponenda *eſt illi pœnitentia*; & ſi præceperit iudex vt prius redeat ad domum matris, debet hoc facere, & poſtea ire ad maritum, ne mandatum iudicis contemnatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabar Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 95. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*592. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.*4. *Decret. lib.*4. *tit.*17. *c.*2. 1

Sæpè amplexata fuiſſet, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſponſalia, quæ re, & verbis de futuro appellamus, per oſcula, amplexus, & ſimilia ſigna nequaquam tranſeunt in Matrimonium; vt per Conar. *de ſponſ. p.*1. *c.*4. §.1. *num.*2. Maſcard. *de probat. concl.*1029. Menoch. *de præſumpt lib.*1. *præſumpt.*1. *n.*62. Matienſ. *in rubr. tit.* 2. *gloſſ.*1. *n.*57. *lib.*5. *noua recop.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.*1. *comparat.*14. *n.*18. 2

A proprio viri ſui fratre ſe deſponſari, &c.] Notatur ad hoc, quòd non eſt ſpeciale dum parentes pro filiis contrahunt, vt ſufficiat præſentia, & taciturnitas, ſed idem dicendum eſt de quocumque extraneo, vt per Fr. Emman. *in ſumma cap.* 234. *num.* 4. *tom.* 1. & ſaltem quoad internum forum, in illo enim 3

quicum

Digitized by Google

quicunque reſpondeat ſatis eſſe ad valorem Matrimonij, vel ſponſalium, quoad verò forum externum minimè ſufficere, niſi parentes, aut tutores ſint, tenent Viuald. *in candel. p.1. de Sacram tit. de Matrim. n.39.* Angl. *in flor. Theolog. p.1. quæſt. de eſſent. Matrim. art.2. dub.3.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.45. art 2. dub.5.* Vega *lib.3. ſumm. c.152.* Henriq. *in ſum lib.11. c.2. n.6. innct. comment. lit. P.* Cæterùm probabilius eſt ſpeciale eſſe in parentibus, vnde ſi alij reſpondeant, deſiderabitur aliud ſignum conſenſum internum exprimens vt valeant ſponſalia, vel Matrimonium, ita Gregor. *l.10. verbo no las puede, tit.1. p.4.* Couar. *de ſponſ. p.2. c.4. in initio, n.4.* Matienſ. *in rubr. tit.1. gloſſ.5. n.26. lib.5. noua recop.* Gutier. *de Matrim. c.13. n.2.* Sanch. *eod. tract. lib.1. diſp.23. n.7.* vbi *n.15.* reſpondet *in hoc text.* adſuiſſe expreſſum conſenſum, vel vltra taciturnitatem interfuiſſe alia ſigna tacita conſenſum exprimentia.

4 *Mandamus quatenus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quamvis cauſa interdicendi Matrimonium ſit temporalis, & Matrimonium contra prohibitionem initum ſit validum, quando iudicis prohibitio fuit legitima, ſeparandi ſunt coniuges ad tempus in pœnam delicti, ne pœnæ immunitate præceptum iudicis iuſtum contemnere audeant: non obſtat text. *in c. 2. infr. hoc tit.* vbi huiuſmodi Matrimonium minimè ſeparandum eſſe decernitur, quia intelligitur de perpetua ſeparatione: ita docent Couar. *de ſponſal. p.2. c.6. in initio, n.6.* Ludou. Lopez *in inſtruct. conſc. p.2. de Matrim. c.46. verſ. porrò aduertendum.* Perez *gloſſ. 1. pag. 493. tit.2. lib.8. Ordinam.* Sanch. *de Matrim. lib.7. diſp.2. n.14.* vbi etiam aduertit, quamvis in hoc text. aſſignetur vnicus menſis, tempus hoc eſſe arbitrarium, & menſem illum poni hic gratia exempli, & non ad arctandam iudicis facultatem.

S V M M A R I V M.

1 *Sponſalia de futuro cùm vna etiam contra interdictum Eccleſia contracta, non dirimunt Matrimonium poſtea contractum cum alia.*
2 *Matrimonium non eſt irritum ſi contra prohibitionem temporalem Pontificiam ineatur.*
3 *Index à quo generaliter poteſt intentare illa, quæ tendunt in faciliorem exitum cauſæ appellationis, non tamen cognoſcendo de eius viribus.*
4 *Contrahens cum aliqua contra prohibitionem à ſuperiore Eccleſiaſtico iuſta de cauſa ſibi facta peccat mortaliter.*
5 *Index à quo eſt appellatum in cauſa matrimoniali inhibendo partibus ne interim lite pendente alteri nubant, non dicitur attentare.*

Cap. Ex literis. II.

1 Sponſalia de futuro contrahendi cum vno ſi interdicatur ne ad alium tranſeat, & ſpreto interdicto contrahit de præſenti cum alio, tenet ſecundum Matrimonium, ſed pœnitentiam de exceſſu agere debet, Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butt. Ancbar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.96.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.592.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect.1. Decret. lib.4. tit.17. c.3.* & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.6. c.28.*

2 Collige ex text. non eſſe irritum Matrimonium ſi contra prohibitionem temporalem Pontificiam illud ineatur, vt per Sanch. *de Matrim. lib.7. diſp.2.*

num. 4. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 189.*

Eidem ſub excommunicationis interminatione, &c.] 3
Notatur ad hoc, quòd index à quo generaliter poteſt intentare illa, quæ tendunt in faciliorem exitum cauſæ appellationis, non tamen cognoſcendo de viribus appellationis; vt per Duen. *reg.42. limit. 27.* Corſet. *ſing. appellatio, licet index*, Couar. *pract. c.23. n.1. verſ. prima.*

Alia tamen pœnitentia eis, &c.] Aduerte mortaliter 4
peccare contrahentem cum aliqua quando interuenit prohibitio à ſuperiore Eccleſiaſtico ei facta, iuſta de cauſa, ne cum illa contrahat, ſecus ſi certò ſciat nullum ſubeſſe impedimentum, ita Valer. Reginald. *d. lib.31. n.189. verſ. tertiò.*

In gloſſ. *Interminatione*, ibi, *comminatio tantum ſit non ſententia.* Vide Tiraq. *in l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat. verbo reuertatur, n.255.* Sayr. *in claui Regia, lib.3. c.8. n.19.*

In gloſſ. *Diſtrictiùs.* Notatur ad hoc, quòd index à 5
quo eſt appellatum in cauſa matrimoniali inhibendo partibus ne interim lite pendente nubant, non dicitur attentare, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.148. num. 22.*

S V M M A R I V M.

1 *Conſanguinei vulgò dicti ſi contraxerunt contra præceptum iudicis, debent ſeparari donec de cauſa cognoſcatur.*
2 *Contrahentes contra prohibitionem à ſuperiore factam ſunt ſeparandi.*

Cap. De muliere. III. & fin.

Contrahere volentes; quibus Eccleſia eo quod 1
conſanguinei vulgò dicebantur, præcipit, ſeu interdicit ne contrahant, donec cognoſcatur de conſanguinitate, & ipſi hoc non obſtante contrahunt, ſunt ſeparandi ſub pœna excommunicationis donec plenè conſtet de cauſa. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag. 97.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.593.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* hic text. eſt pars *cap. de muliere, ſup. de ſponſalibus*, quæ refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. ſub illo tit. de ſponſalib. c.5. §. illos*, & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.6. c.19. § illos.*

Probat hic text. contrahentes contra prohibitionem 2
à ſuperiore factam eſſe ſeparandos, & ſub pœna excommunicationis ne cohabitent quovſque cognoſcatur legitimè an eorum Matrimonium poſſit, & debeat iure ſtare, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.31. n.189. verſ. tertiò.*

Qui Filij ſint legitimi.

Tit. XVII.

S V M M A R I V M.

1 *Doctores ſcribentes ſuper hanc rubr. referuntur.*
2 *Filius vnde dicatur, oſtenditur.*
3 *Filij definitio traditur.*

4 *Declaratur text.* in l. *filium definimus*, ff. de his, qui ſunt ſui.
5 *Filij, liberi, nati inter ſe maximè differunt.*
6 *Filij hi propriè quos ipſi genuimus.*
7 *Liberorum nomen licèt ad filios referatur, latiorem tamen habet ſignificationem, quia ad nepotes vterinos porrigitur.*
8 *Nati an de filiis primi gradus propriè dicantur, oſtenditur.*
9 *Liberorum nominis illud proprium eſt vt de ſolis liberis perſonis propriè dicatur, natorum verò nomen etiam de ſeruis, & brutis.*
10 *Filij appellatione in numero ſingulari fœmininum non continetur ex vi verbi, nec ex communi loquendi vſu, ſed per interpretationem extenſiuam.*
11 *Filiorum nomine in plurali ex communi loquendi vſu filiæ comprehenduntur.*
12 *Legitimi tantùm filij ſunt adoptiui, quia à ſola lege, non à natura probati ſunt.*
13 *Legitimi & naturales ſimul dicuntur, qui à natura & lege ſimul approbantur.*
14 *Illegitimi ſunt, qui non ex iuſtis nuptiis verè, vel putatiuè nati ſunt.*
15 *Nothi qui dicantur, & quæ inter eos & ſpurios ſit differentia, oſtenditur.*
16 *Illegitimorum variæ differentiæ traduntur.*
17 *Spurij qui, & quotuplex dicantur, oſtenditur.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuat. tit. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Mart. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontificij, à pag.* 565. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Bathol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat. pag.* 370. Caniſ. *in ſumm. iuris Canonici,* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

2 *Filij.*] De huius nominis etymologia non ſatis apud Doctores conſtat, vt videre eſt apud Alciat. *in l. filij, ff. de verborum ſignificat.* Tiraq. *in l. ſi vnquam in præfat.* 1. *ad fin. C. de reuocand. donat.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.* 10. *c.* 3. *n.* 4. Sed frequentius nomen filius à φίλος, id eſt, amor, deriuari tradunt gloſſ. *verbo appellantur, in* §. *vlt. Inſtit. qui tut. dari poſſ.* Conan. *lib.* 10. *comment. iuris Ciuilis, c.* 1. *c.* 2. Rojas *in epit. ſucceſſ. c.* 2. *n.* 5. cuius etymologiæ ratio poſita eſt naturali parentum amore in filios, quo nullus maior reperitur, *l. vlt. in princ. C. de furtis, l. liberorum, ad fin. ff. de verb. ſignific.*

3 Propriam filij diffinitionem vulgò Doctores exiſtimant tradi à Iureconſ. Vlpiano *in l. filiorum, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur.* dum inquit, *filium eum definimus qui ex viro & vxore naſcitur,* & *ibi* Petr. Caſtald. & Æguinar. Baro adnotarunt, atque etiam Bald. & Angel. & alij communiter, vt refert Iaſ. *in l. hac conſultiſſima,* §. *ex imperfecto, n.* 4. *C. de teſtam.* notant etiam nouiores omnes, vt conſtat ex Corraſ. *miſcel. lib.* 1. *c.* 7. Petr. Gregor. *d. lib.* 10. *c.* 3. *num.* 6. Paleoth. *de nothis & ſpur. c.* 27. *à princ.* Rojas *ſucceſ. c.* 2. *num.* 4. Verùm hæc Vlpiani deciſio non videtur continere abſolutam filij definitionem; cùm filiorum nomen attenta ſua origine, & proprietate tam de legitimis, quàm de illegitimis propriè dicatur; nam in legis diſpoſitionibus appellatione filiorum contineri naturales probat text. *in l. parentes, ff. de in ius vocando,* & in pœnis, *l. hos accuſare,* §. *omnis, ff. de accuſat.* & facere deficere conditionem notant Doctores communiter per text. *ibi, in l. ex facto,* §. *ſi quis rogatus, il.* 1. *ff. ad Trebel. l. Lucius* 99. §. *fin. in fine, ff. de legat.* 2. & ex his confunditur dictum quorundam dicentium & exiſtimantium, filiorum nomen ſolum legitimis, liberorum omnibus conuenire, vt voluit Dec. *in cap. in præſentia, n.* 4. *ad fin. de probat.* Sed meritò reprobat Coſta *in l. Gallus,* §. *& quid ſi tantum, p.* 5. *à num.* 74. tum quia filiorum appellatio naturalior eſt, *l. tutelas, in fine princ. ff. de capitis dimin.* ſubindéque magis naturalibus competit, quàm nomen liberorum, tum quia *in l.* 1. *ff. ſolut. Matrim.* Doctores communiter notant nomen *liberis*, magis ad legitimos referri, vt docet *ibi* Ripa, *num.* 18. tum deníque ex *l. huius, ff. de vulgari,* vbi Alciat. *num.* 10. vnde etiam magis ad verum accedere videbatur reſolutio Panorm. *in dict. cap. in præſentia,* ex *n.* 22. dum ait filiorum nomine naturales, liberorum verò appellatione ſolos legitimos contineri; ſed meritò etiam hanc differentiam improbat Paleoth. *de nothis & ſpuriis, c.* 10. *num.* 9. promiſcuè enim filiorum & liberorum nomine vtuntur Iureconſulti, vt oſtendit Cujac. *lib.* 3. *obſeruat.* 37. Ego verò in hac materia, quæ latiſſima eſt, non immemor, quia latè de ea egi *in meo tract. de appellatiua verborum vtriuſque ſignificat. appellat.* 99. vbi oſtendo appellatione filiorum qui veniant, & præcipuè ex *n.* 13. an & quando filiorum nomine comprehendantur legitimi, naturales, & ſpurij.

Non obſtat text. *in d. l. filium definimus,* ibi, *ex viro, & vxore;* nam reſpondent multi eam definitionem referendam eſſe ad ſolos filios naturales, & legitimos ſimul, vt ſentit Bart. & explicat Bero. *ibi,* ſed vt apparet ex litera, verius eſt in tota illa deciſione voluiſſe Iureconſult. tradere veram filij diſtinctionem, ſeu quandam regulam, aut generalem determinationem, quòd ſcilicet filius illius qui eſſe præſumitur, ex cuius vxore inſimul cum eo cohabitante naſcitur, nec nouum eſt vtroque iure verbum *definimus* accipi pro *decernimus,* aut *præſumimus,* & *definitionem* pro *regula,* vt *in l. ſuo quoque,* §. *puto,* ibi, *ad generalem definitionem, ff. de hered. inſtit. & in l. mora, ff. de vſur.* iuncta explicatione Corraſ. *lib.* 2. *miſcel. cap.* 6. 4

Tria ſunt nomina filij, liberi, nati, quæ licèt inter ſe maximam habere ſimilitudinem, & ferè ſynonyma eſſe videantur, nihilominus tum origine ſua, tum etiam ſecundùm communem loquendi vſum inter ſe maximè differunt. Filij enim hi propriè dicuntur, quos ipſi genuimus, & ſolent vſurpari, prout à nepotibus, & aliis vlterioribus gradibus diſtinguuntur, vt deducitur ex *l. quod ſi nepotes, ff. de teſtam.* & ex §. *vltim. Inſtit. qui teſtam. tutor. dari poſſ.* Liberorum verò nomen licet etiam ad filios referatur, vt *in toto tit. ff. de liberis, & poſthum.* latiorem tamen habet ſignificationem, nam ad nepotes vterinos porrigitur *d. l. liberorum* 220. *ff. de verbor. ſignif. d. l. quod ſi nepotes.* 5 6 7

De natorum verò nomine magna eſt inter recentiores pugna; nam ad nepotes etiam extendi poteſt, vt docet Modeſtin. *in l. natorum* 104. *ff. de verbor. ſignificat.* ſed malè ex Græco verſum eſſe potius quàm verti debuiſſe, *d. l. liberorum,* ſcribit *ibi,* Alciat. atque etiam Curt. Burg. *coniect. lib.* 1. *c.* 50. concedentes natos de ſolis filiis primi gradus propriè dici. Sed contrarium, imò natorum, & liberorum appellatione quoad hoc nó differre, benéque verſum eſſe Modeſtinum 8

num contendit Conan. *comment. iuris Ciuilis*, *lib.* 10. *c.* 1. *num.* 1. Nota nihilominus huius nominis liberorum illud eſſe proprium, vt propriè de ſolis liberis perſonis dicatur; natorum verò nomina etiam de ſeruis, atque etiam de brutis, ex Colum. dum inquit, *equas amore natorum, niſi fiat partus, noxam trahere.*

10 Opportunè in præſenti occurrit inueſtigare quare de ſolis filiis in maſculino genere hæc rubr. concipiatur, cùm tamen per totum titulum promiſcuè Pontifices non ſolùm de legitimitate filiorum, ſed etiam filiarum agant, vt *in c.* 1. *& in cap. cauſam quæ* 4. *& in cap. peruenit* 11. *infr. hoc tit.* Aliqui reſpondent hoc factum fuiſſe, quia filiorum appellatione filiæ continentur, quarum memini *d. tract. de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignific. appellat.* 99. *ex num.* 48. confirmantes quia generaliter receptum eſt maſculinum concipere fœmininum. Sed magis arridet reſolutio quæ placuit Coſtæ *in cap. ſi pater, verbo vtrumque, num.* 1. *de teſtam. in* 6. & ſentit Valaſc. *de iure emphyt. q.* 41. *num.* 3. *verſic. idem*, dum aiunt appellatione filij in numero ſingulari fœmininum non contineri ex vi verbi, nec etiam ex communi loquendi vſu, ſed aliquando per interpretationem extenſiuam, vt bene probat text. *in l. iuſta* 201. *ff. de verborum ſignificat. & in l. Herennius* 122. *ff. eod. tit.* ſic procedunt text. *in l.* 1. *§. ſed etſi incertum, ff. de ventre in poſſeſſ. mitt.* vbi exhæredato vno filio non videtur filia exhæredata, *& in l. libertum, §. fin ff. de ritu nupt.* vnde ad text. *in l. ſed etſi, §. ob Senatuſconſult. ff. ad Macedon.* dum probat Macedonianum loquens de filio continere filiam, reſpondetur ex ratione procedere, quia ratio Senatuſconſulti fortiùs in filiabus vigebat, vt bene explicat Conan. *comment. lib.* 7. *c.* 2.
11 *num.* 5. Per contrarium autem filiorum nomen in plurali licet non ex verbi proprietate, vt contendit Coſt. *d. num.* 1. ſaltem ex communi vſu loquendi filias etiam comprehendit, vt ſatis probatur ex *l. ſi ita ſcriptum* 46. *ff. de legat.* 2. *& l. ſi quis ita* 16. *ff. de teſtam. tutel.* & hic colligitur intellectus ad text. difficilem *in l. quiquis* 116. *ff. de verbor. ſignific.* vbi Modeſtinus reprobat Labeonis ſententiam negantis in ea loquutione, *quiſque mihi filius, filiæve*, filiam contineri, & Proculum affirmantem ſequitur, & meritò, non ex proprietate verborum, vt ipſe Modeſtinus ſignificat, ibi, *Labeo videtur verborum figuram ſequi*, ſed ex communi vſu, iuxta quem mens teſtantis ſub ea forma videtur quoque filias comprehendere, ex modò dictis. Retenta igitur hac diſtinctione facilè reſoluitur propoſita difficultas, cùm enim in plurali numero concipiatur hæc rubr. *qui filij ſint legit.* neceſſarium non fuit addere, quæve filiæ, licèt per diſcurſum tituli de vtriſque Pontifices agant promiſcuè.

12 *Legitimi.*] Filij in duplici ſunt differentia, alij legitimi, alij illegitimi dicuntur. Legitimi vel ſunt legitimi tantùm, vel legitimi ac naturales ſimul: legitimi tantùm ſunt adoptiui, quia à ſola lege, non à natura probati ſunt, qui tamen an & quando veniant appellatione filiorum, dixi *in d. tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appellat.* 99. *n.* 75. *cum ſeqq.* & *ibi* citatis addo optimam deciſionem *in Burgi S. Domini iuriſpatronatus* 6. *Martij* 1625. coram bonæ
13 mem. Vbaldo. Legitimi & naturales ſimul dicuntur qui natura & lege ſimul approbantur, id eſt, qui ex iuſtis nuptiis ſecundùm patriæ morem veris, vel potatiuis ſunt procreati, *princip. Inſtit. de patria poteſt. l. filium definimus, ff. de his, qui ſunt ſui*, text. optimus *in auth. quibus modis naturales efficiantur ſui, §. natura, verſic. legitimi, collat.* 7. notat Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.* 10. *c.* 3. *num.* 6. Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap.* 3. *ex num.* 3. Rojas *in epit. ſucceſſ. cap.* 1. *à num.* 8.

Illegitimi per contrarium tantùm ſunt, qui non ex 14
iuſtis nuptiis verè, vel putatiuè nati ſunt, vt probat
text. *in d. auth. §. quod verò*, notat Paleoth. *d. c.* 3. hi nam- 15
que Græco nomine nothi dicebantur, quamvis enim Quintil. dicat nullum nomen Latinum poſſe pro illo Græco poni, & alij aliis modis explicent, quos refert Paleoth. *c.* 173. vbi nothos naturales eſſe magis probat, quod etiam tenet Couar. *de ſponſalibus, p.* 2. *c.* 8. *§.* 5. *à princ.* meliùs tamen alij reſoluunt nothos Græcè appellari omnes eos, qui non ex iuſtis nuptiis naſcuntur, & ideo tam ad ſpurios, quam ad naturales refertur in diſcurſu illius Auth. neque ita explicant Cort. Burgenſ. *coniectur. lib.* 3. *c.* 8. Ferraod. *in iuris partes, lib.* 2. *c.* 98. Conan. *commentar. iuris, lib.* 2. *c.* 16. *num.* 2. Petr. Gregor. *d. c.* 3. *num.* 19. ſic intelligentes differentiam Pontificis *in cap. niſi, de renuntiat.* inter nothos & ſpurios, hi enim ad naturales nunquam pertinent, illi verò etiam ad hos propriè referuntur, quicquid gloſſ. *ibi verbo Manzares*, (quam inaduertenter ſequuntur alij, vt per Rojas *d. cap.* 1. *num.* 15. *&* 18.) in ipſis verſibus explicare nitatur, Manzares etiam de omnibus illegitimis dici.

Illegitimorum varias differentias adnotarunt Do- 16
ctores, ex eo quia, vt *ſuprà* diximus, illegitimi ſunt qui non ex iuſtis nuptiis, ſeu extra Matrimonium naſcuntur, conſtat namque varios eſſe modos, quibus extra Matrimonium naſci potuerunt, ſcilicet, vel quia de facto Matrimonium contractum non eſt inter eos, qui contrahere potuerunt: vel quia nec contraxerunt, nec potuerunt contrahere: vel quia cùm de iure non poſſent, de facto contraxerunt; igitur meritò variæ ſpecies illegitimorum diſtinguuntur; ſed ad duas præcipuè rediguntur, ad naturales ſcilicet, & ſpurios; ij verò ad diuerſos gradus, naturales aliter ſecundùm ius Ciuile, aliter ſecundum Pontificium iudicandos reſoluit communis, nam iure Ciuili attento, inquit, eos ſolos eſſe, qui ex ſoluto & vnica concubina æquè vxoris loco habita domi ſemper eo affectu retenta, cum qua neque ſtuprum, neque inceſtus cadere potuerint, procreati fuerint, vt colligitur ex *l.* 1. *& per tot. ff. de concubin. l. Maſurius*, vbi recentiores, *ff. de verbor. ſignific.* Attento verò iure Canonico, ait eadem communis naturales eſſe omnes illos, qui naſcuntur ex his, inter quos potuit eſſe Matrimonium, ita gloſſ. *verbo coniugata*, vbi poſt Ioan. Andr. notat Abb. *à num.* 17. *in cap. innotuit, de elect.* & eſt recepta ſententia, & diſtinctio ſecundùm Paleoth. *de nothis & ſpur. c.* 12. Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 8. *§.* 4. *num.* 3. Lara *in l. ſi quis à liberis, in princ. num.* 89. Rojas *c.* 10. *à princ.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 21. *ex n.* 4. Valaſc. *conſ.* 24. *à num.* 5. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 165. Cuius autem differentiæ inter vtrumque ius fundamentum ex eo deducitur, quia licèt vtroque iure naturales per ſubſequens Matrimonium legitimi efficiantur, iure tamen ciuili ſoli ad hunc effectum dicuntur naturales, qui ea concubina prædicto modo domi retenta ſuſcipiuntur, *§. vlt. Inſtit. de nupt.* at verò attento iure Canonico ſufficit quòd ſuſcepti ſint ex ſoluta & ſoluto, inter quos potuit eſſe Matrimonium, *cap. tanta, infr. hoc tit.* vbi dicam. Verùm multi & meliùs negant hanc inter vtrumque ius differentiam, referentes eam ad communem vſum, ita Ioan. Andr. & Abb. *dictis locis*, & latè proſequitur argumentis communis ſatisfaciens Lara *in d. princ. à n.* 82. Sarm. *lib.* 1. *ſelect. c.* 7. *à princ.* Ceruantes *l.* 11. *Tauri, à n.* 128. &

& iuxta hanc ſententiam notarunt Auctores grauiſſimi hodie raros eſſe, vel nullos filios naturales; cùm enim concubinatus, ex quo iuxta prædicta naſcuntur naturales, lege Canonica ſit improbatus *cap. nemo 32. q. 4.* Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c. 8.* inferunt iam hodie naturales proprie non reperiri, quod docuit Oldrad. *conſ.* 196. & Cujac. *lib. 5. obſeru. 6. in fine.*

17 Spurij verò per contrarium cenſendi ſunt omnes, qui ex illis naſcuntur, qui Matrimonium non potuerunt contrahere, vt eleganter docet text. *in l. vulgò concepti, ff. de his qui ſunt ſui*, ibi, *vulgo concepti dicuntur qui patrem demonſtrare non poſſunt quidem, ſed cùm habent quem habere non licet, qui & ſpurij appellantur.* Quibus verbis aperte Iureconſultus duos diſtinguit ſpuriorum modos, alios ſcilicet, qui patrem certum non habent, vt ſunt nati è meretricibus, vel aliis cum quibus multi habent conſuetudinem, qui propterea omiſſis variis etymologiis, de quibus Rojas *c. 1. n. 11. & c. 19. n. 1.* à duabus literis S.P. quibus à Romanis ſignificabantur, quaſi ſine patre filij dicebantur, vt docet Iuſtin. *in §. ſi aduerſus, Inſtit. de nupt.* & ex multis explicatur Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 8. §. 5. à princ.* Paleoth. *c. 16. n. 4.* Rojas *d. c. 19. n. 6.* Ceruantes *l. 9. Tauri, n. 19.* Solorzan *de parricid. lib. 2. c. 3.* Alij verò ſunt ſpurij, qui patrem certum habent, ſed quem legibus habere non licet, vt ſunt nati ex his quos Matrimonium contrahere lex vetat, veluti ex conſanguineis, aut vxoratis, vel voto ſolemni adſtrictis. Sed hi in duplici ſunt differentia, vel enim ſunt ſpurij ſimpliciter, vel ex damnato coitu procreati; illi dicuntur omnes, qui naſcuntur ex coniunctione quam leges humanæ nulla exteriori pœna coërcent, hi verò quando lex humana aliquam pœnam præſcribit, & in prædictis exemplis de natis ex conſanguinea, vxorata, vel Moniali, de quibus agit text. *in auth. quibus modis naturales efficiuntur ſui, §. vlt.* Exemplum verò ſpuriorum ſimpliciter Doctores adducunt de filio nato ex vxorato, & ſoluta, nulla enim pœna hic coitus punitur, *l. 1. C. ad leg. Iul. de adulter.* & ideo Doctores magis communiter inferunt filios ſic natos ex damnato coitu procreatos non eſſe, vt ex Caſtr. Alex. & aliis oſtendit Cou. *d. §. 5. n. 16.* & poſt Ant. Gom. *l. 9. Tauri, n. 14.* receptum teſtatur Valaſc. *conſ. 29. n. 6. & 13.* quicquid dubitet Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 167. concl. 4.* Ex hac autem differentia inter alios notabilis ille effectus reſultat, quia filij ſimpliciter ſpurij matri non illuſtri ſunt ſucceſſibiles, & è contra *l. ſi ſpurius, l. hac parte, ff. vnde cognati, l. ſi qua illuſtris, C. de Orfician.* non ita ſi ex damnato coitu ſint procreati, vt notant Doctores per text. *ibi in Auth. ex complexu, C. de inceſtis nupt.* Couar. *vbi proximè*, Valaſc. *d. conſ. 29. num. 9.* Duen. *reg. 366. limit. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Naturalis ex ſoluto genitus & ſoluta, legitimatur per ſubſequens parentum coniugium etiam quoad hæreditatem.*

2 *Maritus de vxoris legitimitate in iudicio agere poteſt ſine mandato.*

3 *Coniuncta perſona excepto patre ſine mandato ea agere non poſſunt, quæ ſpeciale mandatum requirunt.*

4 *Vxor pro marito agere non poteſt.*

5 *Diffamatus ab aliquo de illegitimitate poteſt petere in iudicio vt legitimus declaretur, &c.*

CAP. Conqueſtus. I.

Alex. III.

ILlegitimus naturalis natus ex ſoluto, & ſoluta per ſubſequens Matrimonium legitimatur etiam quoad hæreditatem, & ſi pater vult eum ob hanc cauſam hæreditate priuare, eſt excommunicandus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 97. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 593. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 18. c. 1.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 33. c. 2.* 1

Conqueſtus eſt nobis H, &c.] Notatur ad hoc, quòd maritus de vxoris legitimitate in iudicio agere poteſt ſine mandato, conſonant text. *in cap. conſtitutis, ſupr. de procur. & in cap. vlt. de confeſſis*, docent Hoſt. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Zabar. Præpoſ. *in præſenti*, & alij de quibus Alphan. *collect.* 648. quibus adde Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 10. gloſſ. 1. à princ.* qui omnes adducunt ſimilem text. *in l. maritus, C. de procurat. & in l. vltima, §. ſancimus C. de pactis conuent.* ac proinde rationem illam, quia negari non poteſt vxorem eſſe perſonam coniunctam viro ſuo, tum ex reg. *l. 1. ff. de ritu nupt.* tum etiam ex reg. text. *in cap. debitum, de bigam.* Vnde tanquam perſona coniuncta debet maritus admitti, quamvis vxoris mandatum non habeat, ex reg. *l. ſed, & hac, ff. de procur. & l. exhibend. C. eod.* etiamſi inuita, & renitens ſit vxor ex noua conſtitutione *d. l. maritus.* 2

Licèt autem coniunctæ perſonæ excepto patre ſine mandato ea agere non poſſint, quæ ſpeciale mandatum requirunt, Cou *lib. 1. var. c. 6. n. 5.* Tiraq. *d. tit. 1. §. 1. gloſſ. 13. n. 34.* Garc. *reg. 21. limit. 7.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo implorandum, n. 8. cum ſeqq.* Maritus tamen hæc omnia agere poteſt ſine aliquo vxoris mandato, tum quia liberam habet facultatem, *l. procurator, cui generaliter 57. ff. de procur. & cap. qui ad agendum, in fine, eod. tit. 6.* tum etiam ex ratione text. quæ in omnibus pariter concludit. Sic etiam ſimiliter licèt receptum ſit coniunctam perſonam pro coniuncta in cauſis ſpiritualibus ſine mandato admittendam non eſſe, *gloſſ. 1. verſ. ſed credo, in cap. coram 34. ſupr. de offic. deleg.* recepta per citatos *ibi*; in marito tamen hoc locum non habet, hic enim etiam in ſpiritualibus debet admitti ſine vxoris mandato ex libera poteſtate ei à lege conceſſa, quæ etiam extenditur ad ea, quæ ſpeciale mandatum requirunt, tum quia de aliis coniunctis ad maritum non infertur conſequentia, tum denique ex text. *in præſenti*, vbi niſi diuinando ſuppleatur mandatum vxoris, ſine eo admiſſus eſt maritus de eius legitimitate agens. 3

Quare autem maritus liberam habeat poteſtatem agendi cauſas vxoris abſentis, & inuitæ, ex *ſuprà* dictis, vxor tamen non ita pro marito agere poterit vt probat *l. qui abſente, C. de procurat.* curioſè interroget aliquis. Ratio facilis eſt, quamvis enim vxor marito ſuo æquè ſit coniuncta, vt ipſe maritus vxori, in vxore tamen non ſolùm deficit, verùm etiam in contrarium militat ratio propter quam marito libera illa poteſtas conceditur, ne ſcilicet fœminæ in contumelia matronalis pudoris irreuerenter irruant contentionum iudicia, quæ ſi exigit vt maritus admittatur in cauſis vxoris contradicentis, fortius concludit vxorem ipſam pro marito admittendam non eſſe ſine mandato, vt latè proſequitur Tiraquell. *de legibus connub. l. 10. à num.* 31. 4

5 *R. patruus mulieris ipſam exhæredare,* &c.] Notatur ad hoc, quòd is, qui ab altero diffamatur, quòd ſit illegitimus, poteſt petere in iudicio, vt legitimus declaretur, & aduerſario non agenti, ex excipienti perpetuum ſilentium ſuper illegitimitate, & hæreditate imponatur, niſi illegitimitatẽ probauerit, vt per Menoch. *conſil.366.n.5.* nam diffamatio & iactatio, ſeu verbalis moleſtia non ſufficit vt quia in iudicio audiatur cogens aduerſarium agere de iure, quod extra iudicium dicit, ſeu iactat ad ſe pertinere, excepto ſpeciali caſu *l.diffamari, C. de ingen. & manumiſſ.* quando ſcilicet quis diffamatur de ſtatu perſonæ ingenuitatem, ſeruitutem, aut ſimilem qualitatem reſpiciente. Ita Ordin. Regia Luſitanorum *lib. 3. tit. 11. §. 4.* Anton. Gomez. *tom. 3. variar. c. 1. n.* 18. Sarmient. *ſelect. lib. 1. c. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium in facie Eccleſiæ contractum ſi ſeparetur, filij geniti, vel concepti ante ſententiam ſunt legitimi.*

2 *Legitimi ſunt filij concepti ante ſententiam diuortij à parentibus, qui bona fide contraxerunt, licèt inter eos exiſtat impedimentum propter quod poſtea Matrimonium iudicio Eccleſiæ fuit ſeparatum.*

3 *Legitimi ſunt cenſendi filij ſuſcepti ex Matrimonio, quod iuſto facti, vel iuris errore parentes nulliter contraxerunt,* & n. 17.

4 *Filij ſuſcepti à parentibus qui publicè & bona fide contraxerunt verè, & propriè ſunt legitimi.*

5 *Filij ex bona fide parentum legitimi ad Ordines ſacros, & ad Epiſcopatus ſunt admittendi.*

6 *Eccleſiaſticam emphyteuſim obtinere poſſunt filij ex bona fide parentum legitimi.*

7 *Legitimi per bonam fidem parentum admittuntur ad feudi, & maioratus ſucceſſionem.*

8 *Legitimi per bonam fidem parentum, an ſuccedant in maioratus feudo, emphyteuſi, aut fideicommiſſo, ſi adſit clauſula, vt ſuccedant ij ſoli, qui ex legitimo Matrimonio procreati fuerint, oſtenditur.*

9 *Filij ex Matrimonio putatiuo quoad vtrunque parentem legitimi ſunt, ſi vnus ex parentibus fuerit in bona fide, quamvis alter habeat malam fidem.*

10 *Parens qui habeat malam fidem impedimenti, non gaudet iure legitimi parentis.*

11 *Matrimonium clandeſtinum dicitur quoad pœnas, cui deſunt denuntiationes.*

12 *Filij ſuſcepti à parentibus Matrimonium clandeſtinè contrahentibus, indiſtinctè ſunt illegitimi.*

13 *Legitimi ſunt filij nati poſt litem conteſtatam ſuper Matrimonio publicè contracto, quod per ſententiam poſtea nullum fuit declaratum.*

14 *Succeſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas eis ex iure ciuili prouenit, imò iure natura debitam eſſe defenditur.*

15 *Legitima non poteſt lege, vel ſtatuto auferri.*

16 *Mater ſola non alit filium, qui fuit conceptus in Matrimonio putatiuo, quod exinde fuit diſſolutum.*

18 *Legitimi an ſint filij ſuſcepti à parentibus, qui de validitate Matrimonij dubij erunt, oſtenditur.*

19 *Coniuges quando de Matrimonij validitate dubitant, huiuſmodi dubium ſpeculatiuum eſt, ac per conſequens non inducit malam fidem.*

20 *Matrimonium etiam publicè contractum coram Parocho, & teſtibus, omiſſis tamen denuntiationibus, cenſetur clandeſtinum quoad iuſtitiam, & alios effectus.*

21 *Matrimonium publicum non dicitur, quod coram magna hominum frequentia conuocatis etiam amicis, vicinis contractum fuit.*

22 *Illegitimi ſunt filij, etiam in conſcientiæ foro, qui ex Matrimonio clandeſtino, & ſtante impedimento dirimente ſuſcepti ſunt, quamvis parentes in rei veritate illud ignorauerint.*

23 *Reſpondetur fundamentis contrariæ opinionis.*

24 *Filij legitimi non ſunt, ſi Matrimonium clandeſtinè ſine denuntiationibus celebretur in mortis articulo cum muliere, ex qua ægrotans prolem ſuſceperat.*

25 *Datur differentiæ ratio quare* in l.vlt. C.de liberali cauſa *filij nati pendente lite ſuper ſtatu matris ſequuntur conditionem, quæ de matre iudicabitur, filij verò nati lite pendente ſuper validitate Matrimonij legitimi iudicentur, quamvis contra Matrimonium feratur ſententia illud inualidum pronuntians.*

26 *Alimenta vt filio lite pendente, quem pater filium eſſe negat, aſſignet iudex, debet ſummariam præmittere informationem, & ſi præſumptio aliqua ſit pro filio, debet interim per iudicem pronuntiari vt alatur.*

27 *Cautio de reddendis alimentis, ſi in cauſa filius ſuccumbat, an ab eo ſit exigenda, remiſſiuè.*

CAP. Cùm inter. II.

QVando duo publicè, & ſine contradictione Eccleſiæ contrahunt, & poſtea canonicè per ſententiam fit diuortium, filij qui nati, vel concepti ſunt ante ſententiam, habentur legitimi, & ſuccedunt hæreditario iure in bona paterna, & ſunt nutriendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Caniſ. Cujac. Alex. de Neuo, Viu. *in ration. lib 4. iuris Pontiſ. pag.* 98. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 593. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 18. cap. 1.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 33. c. 5.* 1

Collige ex text legitimos eſſe filios conceptos ante ſententiam diuortij à parentibus, qui publicè bona fide contraxerunt, licèt inter eos exiſtat impedimentum propter quod poſtea Matrimonium iudicio Eccleſiæ fuit ſeparatum, vt per Couar. *de ſponſal. part. 2. c. 8. §. 1.* Gail. *lib. 1. obſeru. 48. n. 6.* Paleot. *de nothis, & ſpur. cap. 9.* Gabr. *lib. 6. commun. tit. de legitimat. concluſ. 4.* Seruan. *ad l. 6. Tauri, num. 11. cum ſeqq.* Peregr. *de fideicom. art. 24. n. 67.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 77.* Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignor. centur. 2. inſpect. 38. n. 3. cum ſeqq.* Caſtil. *quotid. quæſtionum, lib. 2. c. 11. n. 3. & 7.* Baſil. Pont. *de Sacram. Matrim. lib. 11. c. 8. ex n. 1.* Nam legitimi ſunt cenſendi filij ſuſcepti ex Matrimonio, 3 quod iuſto facti vel iuris errore parentes nulliter contraxerunt, vt per Couar. *d. c. 8. §. 1. n. 9.* Paleot. *d. c. 9. n. 9. ad fin.* Peregr *d. art. 64. n. 69.* vbi *n. 68.* aduertit ad hunc effectum ſufficere Matrimonium putatiuum ex errore iniuſto, quia titulus putatiuus quamvis ex errore iniuſto proueniens bonam fidem cauſat.

Filij eorum non debent exinde ſuſtinere iacturam.] Ergo 4 filij ſuſcepti à parentibus, qui publicè bona fide contraxerunt, verè, & propriè legitimi ſunt, vt docet Cou. *§. 1. n. 1.* Paleot. *d. c. 9. n. 14.* Gabriel. *d. concl. 4. n. 14.* Azor. *inſtit. moral p. 2. lib. 2. c. 16. q. 5.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 77. à n. 3.* & alij, quos copioſiſſimè refert Caſtil. *quotidian. lib. 2. c. 11. n. 5. & 6.* Arellan. *de rat. iur. & iur. imper. c. 5. n. 84.* Bammacar. *in c. naturales ſi de feudo defunct. contron. in vſibus feudor. q. 9. n. 96.* Faiard. *in tract. de legitimat. per ſubſequens matrim. n. 167.* vbi *n. 168.* ſubdit quòd in dubio requiſita bona fides præſu-

nitur, itavt ſi illi inſtituantur hæredes à teſtatore, qui credebat eos eſſe natos ex iuſto Matrimonio, adhuc inſtitutio non corruit, quandoquidem ij filij quoad ſuum commodum cenſentur verè & propriè legitimi, & dicuntur ſui hæredes, & in poteſtate patris, Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 24. *n.* 9.

5 Vide ad ſacros Ordines huiuſmodi filios ex bona fide parentum legitimos admittendos eſſe vltra *ſuprà* citatos, reſoluunt Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 5. *ſect.* 1. *n.* 6. *cum ſeqq.* Sayr. *eod. tract. lib.* 6. *c.* 10. *à n.* 31. Auil. *eod. tract. p.* 7. *diſp.* 3. *dub.* 6. Bellet. *diſquiſ. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 3. *n.* 23. Et ad Epiſcopatum, vt per multos, quos refert & ſequitur Caſtil. *d. c.* 11. *n.* 19. atque

6 etiam ad Eccleſiaſticam emphyteuſim, vt poſt Dec. reſoluit Cald. Pereira *de nominatione emphyt. quæſt.* 15.

7 *n.* 38. Sic etiam licèt legitimati à feudi ſucceſſione repellantur *c.* 1. §. *naturales, ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominum, & agnatos*, admittuntur tamen legitimi per bonam fidem parentum, communis ex Sonſbech. *de feudis p.* 9. *n.* 37. Gabr. *d. concl.* 4. *n.* 41. Sic denique licèt baſtardi non admittantur ad maioratus ſucceſſionem, mittuntur tamen illegitimi ex bona fide, vt probat Molin. *de primog. lib.* 13. *c.* 1. *n.* 12. & reliqui omnes veram eſſe ſententiam ſine difficultate admittentes quando maioratus ſimpliciter eſt inſtitutus, vel emphyteuſis ſimpliciter conceſſa.

8 Ardua tamen eſt inter ſcribentes controuerſia, an idem ſit reſoluendum quando in maioratu, feudo, emphyteuſi, aut fideicommiſſo adiecta eſt clauſula, vt ſuccedant ij ſoli, qui ex legitimo Matrimonio procreati fuerint? Partem enim affirmatiuam, quò adhuc ſtante ea clauſula, legitimi ex bona fide parentum ſint admittendi, reſoluit Dec. *conſ.* 153. quem multis latè tuetur Soc. iun. *conſ.* 39. *vol.* 3. & ſine dubio eſt magis recepta, ex Couar. *d. p.* 2. *c.* 8. §. 1. *n.* 3. Molin. *d. c.* 1. *n.* 15. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 77. *n.* 6. Mantica *de coniect. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 8. *n.* 24. Caſtil. *d. cap.* 11. *n.* 12. & 17. Peregr. *d. art.* 25. *à n.* 72. Contrariam verò negatiuam partem quò in his terminis ſtante clauſula prædicta nequeant ſuccedere legitimi ex bona fide parentum, tuetur Curt. iun. *conſ.* 64. *n.* 8. *vol.* 1. ſequitur Fulu. Pac. *de probat. lib.* 2. *c.* 16. *n.* 69. *verſ. ex quo infertur*, & in puncto iuris veriorem eſſe concludit Cald. Pereira *d. q.* 21. *n.* 44. & de ea dubitans cogitandum relinquit Carol. Ruin. *in l. Gallus*, §. *ſi eius, num.* 99. *ff. de liber. & poſth.*

9 *Cùm parentes eorum.*] Quamvis text. *in præſenti*, parentum in numero plurali faciat mentionem, quaſi videatur exigere ad legitimitatem bonam fidem vtriuſque parentis, cùm tamen referatur verbum illud ad publicitatem, iuxta reſolutionē communem DD. quòd filij ex Matrimonio putatiuo quoad vtrumque parentem legitimi fiunt, ſi vnus ex parentibus fuerit in bona fide, quamvis alter habeat malam fidem, vt docent gloſſ. *verbo ambo, in c. cum inhibitio, de clandeſt. deſponſ.* Duen. *reg.* 150. *limit.* 2. *verſ. circa*, Gabr. *d. concl.* 4. *num.* 4. Peregr. *d. art.* 24. *n.* 66. Coſta *in c. ſi pater, de teſtam. lib.* 9. *verbo vxorem, num.* 4. Seruan. *d. l.* 6. *Tauri, num.* 13. Azor. *d. cap.* 16. *q.* 3. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 116. *lib.* 5. *noua recop.* Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 34. *n.* 46. Gutier. *eod. tract. c.* 71. Rota *deciſ.* 454. *n.* 3. *inter impreſſ. Farin. poſt lib.* 2. Seraph. *deciſ.* 1099. *num.* 1. Sanctarel. *variar. quæſt.* 20. *num.* 4. me citato *in hoc loco*, Faiard.

10 *vbi ſuprà, num.* 169. quæ quidem reſolutio vera eſt reſpectu filij, & in eius fauorem, & reſpectu parentis, qui in bona fide fuit, non verò reſpectu parentis, qui malam fidem habuit, hunc enim non gaudere iure legitimi parentis, reſoluunt Coſta *d. verbo vxorem, n.* 21. *cum ſeqq.* Seruan. *d. l.* 6. *n.* 16. D. Barboſa *in l. ſi cum dotem*, §. *fin. n.* 12. *ff. ſol. matrim.* Sanch. *d. diſp.* 44. *num.* 46. vide plures alios, quos citaui ad *c. ex tenore, verbo ignaram, infr. hoc tit.*

Publicè contraxiſſe.] Id eſt, præmiſſis denuntiationibus; Sanch *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 1. *n.* 12. Matrimonium enim clandeſtinum dicitur quoad pœnas, cui deſunt denuntiationes, Perez *l.* 1. *verſ. plura tamen, pag.* 38. *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin.* Menoch. *conſ.* 69. *n.* 70. Fulu. Pac. *de probat. lib.* 2. *c.* 16. *n.* 69. *verſ. ego neſcio.* Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 4. *n.* 13. *& de Matrim. c.* 55. *num.* 5. Sanch. *d. diſput.* 1. *num.* 10. & plures alij, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 32. *num.* 8. 11

Vide filios ſuſceptos à parentibus Matrimonium clandeſtinè contrahentibus indiſtinctè illegitimos eſſe, quia in iis, qui clam contraxerunt, ſemper ſcientia, & mala fides vtroque iure præſumitur, docent Seruan. *d. l.* 6. *num.* 21. Fr. Emman. *ſumm. tom.* 1. *cap.* 221. *num.* 3. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *cap.* 10. §. 1. Peregrin. *d. art.* 24. *num.* 8. Caſtil. *d. cap.* 11. *num.* 8. Sanch. *d. lib.* 3. *diſput.* 42. *num.* 6. 12

Ante latam ſententiam.] Notatur ad hoc, quòd filij nati poſt litem conteſtatam ſuper Matrimonio publicè contracto, quod per ſententiam poſtea nullum fuit declaratum, legitimi ſunt, vt per Couarru. *d. cap.* 8. §. 1. *num.* 5. *cum ſeqq.* Gabr. *d. concl.* 4. *n.* 12. Peregr. *d. art.* 24. *num.* 70. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 2. *c.* 13. *q.* 6. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *c.* 10. *n.* 32. Nam litis conteſtatio non inducit malam fidem quoad vſus matrimoniales inter parentes, qui à principio bona fide contraxerunt, nec coniuges pendente lite priuari poſſunt ſuæ poſſeſſionis commodo, aut ſuſpenditur inter eos carnale commercium, iuxta text. *in cap.* 2. *ſupr. vt lite pendente*, & iuxta regulam generalem continuanda poſſeſſione lite pendente, quæ probatur *in cap.* 1. *illo tit.* & quæ latiſſimè proſequitur Lancellot. *de attentatis, p.* 2. *c.* 4. *limit.* 1. *cap.* 2. iuncta reg. & recepta interpretatione illius *c.* 2. ibi, *ante probatam accuſationem*, ex quo deſumitur quòd ante prolatam diffinitiuam ſententiam non dicuntur factæ probationes, neque liquere de cauſa, vt per Abb. *hic n.* 5. *& 6.* Amplia & extende idem eſſe lata ſententia pendente appellatione, vt per Vincent. de Franch. *deciſ.* 130. *num.* 3. nam conceptos appellatione pendente à ſententia lata contra Matrimonium legitimos fieri reſoluit Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 3. *n.* 23. *in fine*, Faiard. *d. tract. num.* 175. 13

In bona paterna hereditario iure ſuccedant.] Notatur ad hoc, quòd ſucceſſioni filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas ex iure Ciuili prouenit, vt per Dyn. *in reg. inductam, n.* 22. *cum ſeqq. de reg. iuris, lib.* 6. ſequitur Bart. *in l. Titio centum*, §. *Titio genero, n.* 6. *ff. de condit. & demonſtrat.* & receptam ſententiam profitetur Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *idem reſcripſit, n.* 149. *cum ſeqq. ff. de liber. agnoſc.* communem dicit Ceuall. *commun. contra commun. q.* 110. *à princip.* Cæterùm contrarium, imò filiis legitimam portionem, ſeu ſucceſſionem in bonis parentum iure naturæ debitam eſſe, tenent Gomez. *tom.* 1. *variar. cap.* 1. *à num.* 2. Corraſ. *lib.* 3. *Miſcellan. cap.* 16. *à num.* 3. Rojas *de ſucceſſ. c.* 7. *à princ.* Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 1. *à num.* 14. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.* 17. *à num.* 19. Azor. *d. part.* 1. *lib.* 2. *c.* 17. hinc inferentes ad varias quæſtiones, & præcipuè non poſſe lege, vel ſtatuto hanc legitimam auferri, de quo Couar. *part.* 2. *de ſponſal. cap.* 8. §. 6. *num.* 5. Coſta *in c. ſi pater* 3. *part.* 2. *verbo priuare non poſſit, n.* 42. ad vtramque partem latè Ceual. *d. quæſt.* 112. Has tamen contrarias opiniones ſub diſtinctionis fœdere conciliandas duxit, vt ſcilicet prima, quæ hanc legitimam, & filiorum ſucceſſionem ait iuris ciuilis eſſe, intelligatur de legitima quoad quotam, ſeu quantitatem; ſecunda verò opinio intelligatur quoad originem ipſius ſucceſſio- 14 15

ſucceſſionis, intelligendo deinde de iure naturali poſterioris capitis, quod ſolis hominibus proprium eſt, & ius gentium à Iureconſultis dicitur; quam diſtinctionem in effectu agnoſcunt poſt multos ex *ſuprà* citatis Merlin. *de legitima, lib. 5. tit. 1. q. 6. num. 7.* & me citato *in hoc loco*, nouiſſimè Mar. Cutel. *de donat. inter patrem, & filium, tract. prima, diſc. 2. partic. 6. num.* 108.

16 *Parentum facultatibus nutriantur.*] Notatur ad hoc, quòd mater ſola non alit filium, qui fuit conceptus in Matrimonio putatiuo, quod exinde fuit diſſolutum, vt per Surd. *de aliment. tit. 7. q. 14. n.* 18.

17 Duæ ſuperſunt in hac materia reſoluendæ quæſtiones, quarum prima eſt vtrùm legitimi cenſendi ſint filij ſuſcepti ex Matrimonio, quod iuſto facti, vel iuris errore parentes nulliter contraxerunt? Pars affirmatiua, quæ vera eſt, ex eo neceſſariò colligitur, quia vt text. probat, & *ſuprà* in principali concluſione diximus, legitimi ſunt filij habiti ex Matrimonio inualido bona fide vtriuſque vel alterius ex parentibus contracto, ſed quando parentes iuſto iuris, vel facti errore contraxerunt, nec malam, nec bonam fidem habere cenſentur; ergo ſi conſtet de tali errore filij legitimi erunt, vide Abb. *in cap. prælatum, n. 5. & in cap. per venerabilem, n. 36. in fine, infr. hoc tit.* Couar. *d. c. 8. §. 1. n. 9.* Paleoth. *n. 9. ad fin.* Peregr. *d. art. 24. n. 69.* Vtrùm autem iniuſtus error ſufficiat ad hanc legitimationem inducendam? ardua eſt quæſtio, quæ pendet ex alia, vtrùm ex iniuſto errore bona fides cauſari poſſit, ſed relictis iis, quæ pro vtraque parte adducunt DD. partem affirmatiuam de noſtra legitimatione agens tuetur Peregr. *d. art. 24. num. 68.* ſcribens ad hunc effectum ſufficere Matrimonium putatiuum ex errore iniuſto, quia titulus putatiuus quamvis ex errore iniuſto proueniens bonam fidem cauſat, & conſequenter ſufficit in omni præſcriptione, quæ ſolam bonam fidem exigit, vide Bart. *in l. ſenſus, n. 17. ff. de vſucap.* & *ibi* Paul. de Caſtro *n. 2.* & Bald. *n. 20.* Alciat. *reg. 3. præſumpt. 5.* Couar. *in reg. poſſeſſor, §. 7. num. 5.* Mench. *illuſtr. c. 77. num. 9.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 130. num. 3. cum ſeqq.* Fachin. *controuerſ. lib. 8. cap. 28.* Gilchen. *de præſcript. p. 2. membr. 1. c. 3. à num. 8. & 13.* Sanch. *de Matrim. lib. 5. diſp. 3. n. 13.* vbi reſoluit generaliter ignorantiam iuris non ſolùm obſcuri, ſed etiam clari ſi de ea conſtet vtroque foro excuſare.

18 Altera quæſtio eſt vtrùm legitimi ſint filij ſuſcepti à parentibus, qui de validitate Matrimonij dubij erant? in qua pars affirmatiua verior eſt, quia qui dubij ſunt de impedimento Matrimonij, eiuſque validitate non habent impedimenti ſcientiam, ſed potius bonam fidem, ex reg. text. *in cap. ſi virgo 34. q. 2.* vbi Auguſtinus ait, bonæ fidei poſſeſſorem dici qui ſe poſſidere ignorat alienum, malæ verò fidei cùm ſciuerit alienam eſſe rem, quam poſſidet; quibus verbis probat ad malam fidem inducendam neceſſarium eſſe quòd poſitiuè ſciat vitium poſſeſſionis, ſeu impedimentum exiſtens, ſufficere verò ad bonam fidem ignorantiam vitij, ſeu impedimenti per negationem ſcientiæ, quod planè in dubitante reperitur, non enim poſitiuè ſcit impedimentum, & conſequenter ignorat, quo argumento dubitantem eſſe bonæ fidei poſſeſſorem notauit *gloſſ. fin. in cap. vlt. de præſcript.* quam ſequuntur DD. communiter ex Abb. *ibi n. 40.* & Pariſ. *n. 48.* Balb. *de præſcript. 2. p. 3. q. 2.* Mench. *d. c. 77.*
19 *à n. 3.* Sarmient. *lib. 2. ſelect. c. 10. num. 5.* Accedit quia quando coniuges de Matrimonij validitate dubitant, huiuſmodi dubium ſpeculatiuum eſt, quia non dubitant in praxi an licitè vtantur Matrimonio, ſed an illud validum ſit, quod dubium apud omnes receptum eſt non inducere malam fidem, ſed potiùs bona conſcientia dubitantes poſſe eo ſtante operari, vt docent Nauar. *in cap. ſi quis autem, n. 61. de pœnit. diſt. 7.* Couar. *de ſponſ. p. 2. c. 7. §. 2. num. 10. & in reg. poſſeſſor, p. 2. §. 7. num. 4.* & plures, quos refert Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 41. num. 4. & 8* quibus adde Valent. *tom. 2. diſp. 2. q. 14. punct. 4. dub. 4. & tom. 3. diſp. 7. q. 3. punct. 2. verſ. tertia*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 2. c. 19.* Sayr. *de cenſur. lib. 1. c. 13.* Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib. 3. c. 3. num. 80. & 81.* Faiard. *vbi ſupr. num. 173.*

In gloſſ. *Publicè*, ibi, *ſcilicet denuntiatione præmiſſa in Eccleſia publicè, alias dicitur clandeſtinum.* Iam *ſupr.* in text. oſtendi Matrimonium dici clandeſtinum quando non eſt contractum præmiſſis denuntiationibus, quod hæc gloſſ. etiam probat. Vnde primò colliges ſuſtineri non poſſe eorum ſententiam, qui cenſent publicè contractum dici Matrimonium, quod coram Parocho & teſtibus fuit celebratum, quamvis omiſſæ ſint denuntiationes, quod voluerunt omnes, qui docent poſt Concil. Trid. ſolum cenſeri clandeſtinum, quod fit ſine Parocho, & teſtibus, vt tenent Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 176. verſ. obſerua*, & Dominus meus D. Barboſ. *in l. 3. p. 4. n. 39. ff. ſolut. Matrim.* Sed ſalua pace tanti viri, non aduerterunt clandeſtinitatem diuerſimodè conſiderari reſpectu diuerſorum, vel quoad validitatem, vel quoad iuſtitiam, & alios effectus: ſi quoad validitatem conſideretur, certum eſt ſolùm cenſeri clandeſtinum quod ſine teſtibus & Parocho contrahitur; ſi quoad iuſtitiam vt licitè fiat tam iure Decretalium, quàm nouiſſimo Concil. Trid. attento, ſine dubio clandeſtinum cenſeri debet, quamvis coram Parocho & teſtibus fiat, ſi denuntiationes omittantur *in d. cap. cum inhibitio, in princ.* vbi ſolemnitatem denuntiationum obſeruandam præſcribit, iuncto §. 2. ibi, *huiuſmodi clandeſtina*, &c. §. *vlt.* ibi, *tales coniunctiones*, &c. Deinde quia Concil. Trident. quoad denuntiationes faciendas expreſsè innouat deciſionem Lateran. Concilij *in d. cap. cum inhibitio*, ſolùmque addit quod nullum ſit Matrimonium ſine Parocho, & teſtibus; cùm ergo à Trident. ius antiquum pœnam imponens contrahentibus ſine denuntiationibus non ſit immutatum, ſequitur quoad hoc obſeruandum eſſe, & manere ius antiquum, iuxta *l. præcipimus, in fine, C. de appellat.* & ita merito contra prædictos hanc partem tuentur citati *in text. hoc eod. verbo.* 20

Secundò colliges ſuſtineri non poſſe ſententiam, quam plerique communiter receptam profitentur, quæ reſoluit publicum cenſendum illud eſſe Matrimonium, quod coram magna hominum frequentia conuocatis amicis, viciuis, & conſanguineis nomine ſeriosè excluſo fuerit contractum, quod docuit Abb. *in d. cap. cum inhibitio*, & ex Oldrad. Ioan. Lup. Roland, & aliis, quos refert & communem dicit Maſcard. *de probat. concl. 297. num. 9.* Gom. *49. Tauri, n. 1. verſ. ex quo*, Couar. *d. c. 6. in princ. num. 20.* Seruant. *l. 6. Tauri, num. 25.* Sed falſum docent, peiúſque pro hac ſententia adducunt Nauar. *in man. c. 22. num. 7.* licèt enim ille id admittat vbi inualuit conſuetudo vt ſine denuntiationibus fiat Matrimonium ad valuas Eccleſiæ, vel aliarum in præſentia cognatorum & vicinorum, poſt Trid. tamen apertè docet contrarium eſſe reſoluendum, quo etiam caſu loquuntur Paleoth. *d. c. 9. num. 4. & ſeqq.* Peregrin. *d. art. 24. num. 65.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 4. num. 13.* Henriq. *lib. 11. c. 5. §. 1.* & poſt gloſ. *hic verbo publicè*, & alios, quos refert Sanch. *lib. 3. diſp. 1. n. 10.* Nec obſtat Abb. Panorm. fundamentum quod ſcilicet iura in hac ſpecie ſolùm exigunt, vt Matrimonium in facie Eccleſiæ contrahatur iuncta no- 21

diſſimâ

Google

tiſſima ſignificatione nominis Eccleſiæ pro fidelium collectione, *cap. Eccleſia, de conſecrat. diſt.* 1. quamvis enim hæc ſignificatio recepta ſit, receptior tamen, & frequentior eſt alia, pro templo materiali, vt *in tit. de Eccleſiis ædific.* & ſæpe alibi, & in hoc ſenſu ponitur *in d.c. cùm inhibitio*, ibi, *in Eccleſiis per presbyteros*, iunctis, ſequentibus, vbi etiam præcipit quòd in Eccleſia fiant denuntiationes, vnde cùm expreſsè requirat hanc ſolemnitatem, qui ſine ea contrahunt, clandeſtinè contrahere meritò dicuntur.

22 Tertiò colliges tutum non eſſe, quod de foro conſcientiæ ſcribit Soar. *de cenſur. tom.* 5. *diſp.* 50. *ſect.* 1. *num.* 10. reſoluens in eo foro cenſendam legitimam prolem ſuſceptam ex Matrimonio nullo clandeſtino hoc modo ſine denuntiationibus contracto, ſi in conſcientia, & rei veritate conſtet parentes habuiſſe bonam fidem; quæ ſententia iuuari videtur ex eorum doctrina, qui reſoluunt præſumptionem iuris & de iure non habere locum in foro conſcientiæ data veritate in contrarium, vt in terminis *cap. is qui fidem, ſupr. de ſponſalib.* in quibus communiter conſtituunt primum Matrimonium præſumptum non habere locum in conſcientia ſi ſponſus conſenſum coniugalem non habuit in actu copulæ, ſed in conſcientia debere remanere cum ſecunda in quam verè conſenſit, vt poſt antiquiores receptum teſtatur, & ſequitur Couarr. *de ſponſal. part.* 1. *cap.* 4. §. 1. *num.* 9. & tanquam indubitatum ſupponit Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 37. *num.* 9. *ad med.* Sed contrarium in noſtro propoſito neceſſariò reſoluendum exiſtimo, quòd ſcilicet etiam in conſcientia illegitimi ſunt filij, qui ex Matrimonio clandeſtino ſtante impedimento dirimente ſuſcepti ſunt, quamvis parentes in rei veritate illud ignorauerint, & in conſcientia de ipſorum bona fide conſtet; ratio eſt quia effectus hic legitimitatis, vtroque foro tam conſcientiæ, quàm exteriori non aliunde pendet quàm ex legis auctoritate, quæ illos tantùm legitimos facit, quos vt tales approbat; at verò ex *ſuprà* reſolutis conſtat legem Canonicam expreſsè non approbare vt legitimos, ſed potiùs vt illegitimos damnare filios ſuſceptos ex Matrimonio nullo propter iuris impedimentum, quamvis parentes illud ignorarent, ſi ſine denuntiationibus contractum eſt, ergo non oportet inter vnum & alterum forum diſtinguere, quamvis impugnare contendat Faiard. *d. tract. n.* 181.

23 Nec obſtat arg. in ſimili de terminis *d.c. is qui fidem,* nam adhuc in illis in foro conſcientiæ procedere deciſionem illius text. tenent grauiſſimi DD. ſed ſi communis ſententia contraria eſſet indubitata, longè diuerſa eſt ratio de illis ad noſtros terminos, ſi aduertas Matrimonium non ex legis pendere auctoritate, ſed ex conſenſu contrahentium, ſine quo non poteſt ſubſiſtere, *c. ſufficiat* 27. *q.* 1. *l. nuptias, ff. de reg. iuris,* & ideo licèt lex ex copula poſt ſponſalia præſumat conſenſum coniugalem, ſi tamen conſtet in conſcientia, & rei veritate coniugalem non adfuiſſe conſenſum, non poteſt inde Matrimonium reſultare, quod conſcientiam obliget, quemadmodum in fortioribus terminis ſi quis verba exprimat conſenſum de præſenti importantia, & tamen interiorem conſenſum non habuerit, non poteſt in conſcientia Matrimonium iudicari, vt decidit text. *in c. tua nos* 26. *ſuprà de ſponſ.* vbi notant omnes, & latè diſputat Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 7. *cum ſeqq.* In noſtro verò propoſito cùm totum pendeat ex legis auctoritate, quæ hoc caſu non vult prolem vt legitimam approbare, reſoluendum eſt illegitimam eſſe tam in exteriori, quàm in interiori conſcientiæ foro.

24 Quartò colliges falſam videri limitationem, quam tradunt Couar. *d. cap.* 6. *in initio, num.* 12. *in fine*, & Gabriel. *d. concluſ.* 4. *num.* 19. & Sarmient. *lib.* 1. *ſelect. c.* 6. *n.* 7. reſoluentes quòd ſi Matrimonium contrahatur in mortis articulo cum muliere ex qua ægrotans prolem ſuſceperat, eam fieri legitimam, quantumcunque clandeſtinè ſine denuntiationibus ſit celebratum. Fateor enim non exiſtente impedimento dirimente inter contrahentes in mortis articulo Matrimonium eſſe licitum, & prolem antea ſuſceptam legitimari, vt reſoluunt Gomez *l.* 9. *Tauri, num.* 59. Molin. *de primog. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 25. Spin. *in ſpec. teſtam. gloſſ.* 15 *à princ. à n.* 104. At verò minimè placere poteſt quod ſtante impedimento dirimente (qui ſunt termini, de quibus loquimur, legitimetur proles antea ſuſcepta per tale Matrimonium nullum in rei veritate, & clandeſtinè contractum contra generalem deciſionem text. *in cap. cùm inhibitio*, §. 1. *de clandeſt. deſponſat.* qui abſolutè illegitimos facit filios ex tali coniunctione clandeſtinè ſuſceptos, non ſolùm præſumendo præſumptione iuris & de iure parentes habuiſſe malam fidem, ſed inſuper ſtatuendo, vt illegitimi ſint, quamvis de bona fide ipſorum parentum appareat: quare, præſumptio bonæ fidei reſultans ex neceſſitate contrahendi, in eo articulo nullum poteſt quoad hoc filiis præſtare ſubſidium.

In gloſſ. *Sententiam*, ibi, *argument contra C. de liberali* 25
cauſa, l. vlt. Licet gloſſ. non ſoluat argument. in eius tamen ſolutione maximè laborant DD. *in præſenti*, quare ſcilicet in illa *l. vlt.* filij nati pendente lite ſuper ſtatum matris ſequantur conditionem, quæ de matre iudicabitur, ita vt ſerui fiant ſi contra matris libertatem fuerit iudicatum; at verò in noſtro text. filij nati lite pendente ſuper validitate Matrimonij legitimi iudicentur, quamvis contra Matrimonium feratur ſententia illud inualidum pronuntians. Quare Abb. Panorm. *hic num.* 6. reſpondet reſpectu legitimationis inſpici tempus conceptionis, & non ſententiæ, at verò reſpectu libertatis inſpici tempus poſt litis conteſtationem. Card. verò Zabar. *oppoſit.* 2. reſp. fauorem eſſe filiorum quòd expectetur exitus ſententiæ, quia poteſt mater ingenua pronuntiari; Butr. *num.* 7. quem ſequitur Præpoſ. *num.* 5. ait differentiæ rationem in eo ſtare, quia ſtatus libertatis non imprimit concepto libertatem, ſed bene ſtatus Matrimonij concepto legitimitatem.

In gloſ. *Nutriantur*, fin. ibi, *iudex ſummatim cognoſcat*, 26
&c. Singulariter gloſſ. iudicem inſtruit circa modum aſſignandi alimenta filio lite pendente, quem pater filium eſſe negat, debet enim ſummariam præmittere informationem, & ſi præſumptio aliqua ſit pro filio, debet interim per iudicem pronuntiari vt alatur, ſequuntur omnes *hìc*, Couarr. *pract. cap.* 6. *n.* 8. Duen. *reg.* 365. Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 16. *n.* 30. Soar. de Pace *in pract. tom.* 3. *c.* 4. §. 3. *num.* 10. Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi vel parens*, *à n.* 42. *ff. de liber. agnoſc.* D. Barboſa *in l.* 1. *p.* 1. *n.* 58. *ff. ſol. matrim.* Valaſc. *conſult.* 1. *n.* 10. & 12. plenè Suid. *de aliment. tit.* 1. *q.* 110. *n.* 10. qui omnes prædictæ præſumptionis exempla proponunt, quando filius eſt in poſſeſſione filiationis, vel communi exiſtimatione filius reputatur, vel primam ſententiam pro ſe reportauit, à qua eſt appellatum, nam pendente appellatione alendum eſſe decidit text. *in l. ſi in-*
ſtituta, §. *de inofficioſo, ff. de inofficioſo teſt.* Vtrùm verò 27
cautio de reddendis alimentis ſi in cauſa filius ſuccumbat ab eo ſit exigenda, vide Couar. *n.* 7. Molin. *num.* 41. Valaſc. *n.* 7. *proximè citatis locis.*

SVMMARIVM.

1 *Verbo viri & mulieris ſtandum eſt an aliquis ſit eorum filius, niſi expreſsè oſtendatur.*

2 *Vicinia*

2 *Vicinia fama multum valet in probanda filiatione.*
3 *Filiatio minimè probatur ex ſola alimentorum præſtatione, niſi vti filio præſtentur.*
4 *Filiatio plenè probatur ex confeſſione & nominatione parentum vere & principaliter propter ſe factam accedentibus alijs indicijs.*
5 *Nominatio patris in libro ſuo probat filiationem.*
6 *Legitima an ſtatim in vita patris peti poſſit ſi religionem ingrediatur, oſtenditur.*

CAP. Tranſmiſſæ. III.

1 MAritus & vxor quando negant aliquem eſſe ſuum filium, ſed v.g. pietatis cauſa illum nutriuiſſe aſſerunt, quãvis à vicinia ſpurius credatur, tamen ſtandũ eſt verbo viri & mulieris niſi certis indiciis & teſtibus conſtet eſſe eorum filium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 98. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 593. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 18. *c.* 3. & eſt poſt Concil Lateran. *p.* 8. *c.* 11.

2 *Quamvis à vicinia, quæ ipſum filium,* &c.] Notatur ad hoc, quòd in probandæ filiatione multum valet famæ viciniæ, vt per Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 8. §. 3. *n.* 10. Paleoth. *de nothis & ſpurys, c.* 22. *n.* 2. Menoch. *de arbitr. caſu* 79. *n.* 86. *& de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 53. *n.* 43. Anton. Monach. *Lucenſ. decis.* 56. *n.* 7. & 15. Maſcard. *de probat. concl.* 791. Fulu. Pacian. *eod. tract. lib.* 2. *c.* 6. *n.* 29. & 31 Sim. de Prætis *conſ.* 134. *n.* 5. Rot. *deciſ.* 273. *n.* 11. *p.* 4. *diuerſ.* & in terminis probationis primi Matrimonij poſt contractum ſecundum Nicol. Superan. *conſil.* 65. *n.* 4. Petr. Albingan. *conſ.* 67. *n.* 9. *tom.* 1. *conſ. Matrim.* Buratt. *deciſ.* 530. *n.* 5. *cum ſeqq.* hinc inſtruentes Aduocatos ad probandam filiationem quòd tres faciant articulos. Primum quòd ex viro, & vxore, ſeu concubinæ domi retenta natus eſt, ſecundum quòd pater eum filium nominauit, & agnouit; tertium quòd communi voce viciniæ filius exiſtimatus eſt: confirmatúrque ex his omnibus, quæ Doctores tradere ſolent de vi, & auctoritate communis famæ, iuxta text. *in l.* 3. §. *eiuſdem*, ibi, *conſentiens fama confirmat, ff. de teſtibus*, & quæ plenè proſequuntur Duen. *reg.* 299. Garc. *reg.* 187. Maſcard. *concl.* 753. Fulu. Pacian. *lib.* 1. *c.* 49. *à princ. & à n.* 33. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.* 89. *n.* 28. *cum ſeqq.*

3 *Quòd eum pietatis intuitu nutriuiſſent.*] Vnde, ex ſola alimentorum præſtatione, vel collatione in Matrimonium cum poſſint fieri pietatis cauſa filiationem minimè probari, reſoluunt Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 7. *n.* 9. *cum ſeqq.* Valaſc. *conſ.* 176. *n.* 13. Si vero educationem, & alimenta præſtet aliquis cuiquam vti filio, tunc filiationem ex hoc commodè probari, arg. *l.* 1. §. *ad quæſtionem, ff. de quæſt. & l. quidam* 132. *de verbor. oblig.* reſoluunt Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 8. §. 3. *n.* 3. Maſcard. *concl.* 795. *& ſeq.* Menoch. *d. lib.* 6. *præſumpt.* 53. *n.* 32. Valaſc. *conſ.* 134. *n.* 4.

4 *Standum eſt verbo viri, & mulieris.*] Notatur ad hoc, quòd ex confeſſione, & nominatione parentum verè & principaliter propter ſe facta accedentibus aliis indiciis plenè probatur filiatio, vide Couar. *d. c.* 8. §. 3. *n.* 7. Duen. *reg.* 34. *cum ſeq.* Paleoth. *c.* 23. *n.* 2. Menoch. *caſu* 89. *n.* 37. Maſcard. *concl.* 790. *à princ.* Surd. *conſ.* 1. *n.* 97. Seraph. *deciſ.* 1282. *n.* 2. eóque maximè cùm nominationes ſunt plures, Roland. *conſ.* 22. *n.* 27. *lib.* 3. Pariſ. *conſ.* 10. *n.* 56. *lib.* 2. Menoch. *d. caſu* 89. *num.* 81.

5 Buratt. *deciſ.* 520. *n.* 20. vnde nominationem patris in libro ſuo probare filiationem dicunt Menoch. *d. præſumpt.* 53. *n.* 57. & *conſ.* 714. *n.* 18. Anton. Monach. *Florent. deciſ.* 61. *n.* 8. & 9. quæ quidem nominatio filiationem probat etiamſi emanauerit ab vno parente, de cuius bonis, & hæreditate agitur: Maſcard. *concl.* 790. *n.* 12. & non ſolùm probat contra patrem nominantem; ſed etiam contra eius hæredes, & contra alium tertium, vt per Paleoth. *d. c.* 22. *n.* 4. & 5. Menoch. *d. caſu* 89. *n.* 7.

In gloſſ. *Mota*, ibi, *dicunt quidam quòd erant facti* 6
Monachi, &c. Vult gloſſ. filios viuæ patris ſi religionem profiteantur ſtatim poſſe petere legitimam, quod communiter DD. colligunt ex text. *in cap. cum ſimus, in fine, ſupr. de Regul.* de cuius intellectu, & duabus contrariis communibus ſententiis in hac quæſtione vide vltra ordinarios *ibi*, & *hic*, Abb. *in cap. in præſentia, n.* 59. & Dec. *n.* 67. *ſupr. de probat.* plures de quibus Cou. *in c.* 2. *n.* 7. *de teſtam.* Duen. *reg.* 256. *lim.* 6. Menoch. *illuſtr. c.* 37. *n.* 10. Nau. *comment.* 2. *de regul. n.* 48. Perez *l.* 1. *gloſſ.* 1. *pag.* 75. *verſ. dubitatur, tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin.* Gutier *canon. lib.* 2. *c.* 3. *à n.* 71. Craſſ. *recept.* §. *legitima, q.* 12. *num.* 5. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *q.* 80. *art.* 2. Cenal. *commun. contra commun. q.* 342.

SVMMARIVM.

1 *Illegitima proles eſt quam viro viuente vxor ex adulterio concipit ſiue cum adultero, ſiue cum viro moretur.*
2 *Spurij cenſendi ſunt omnes, qui ex illis naſcuntur, qui Matrimonium contrahere non potuerunt, remiſſiuè.*
3 *Pater vbi non ſuccedit, nec filius ſuccedere poteſt.*

CAP. Cauſam, quæ, j. IV.

PRoles, quæ naſcitur ex muliere, & alio viro quem habet vt maritum, dum viuit verus maritus, eſt illegitima. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 99. Alagona *in compend. iuris Canon, pag.* 594. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 4. *tit.* 18. *c.* 4. & reliquæ partes vbi ſint docet *gloſſ.* 1. *hic verbo muliere.* 1

Collige ex text. ſpurios cenſendos eſſe omnes, qui ex illis naſcuntur, qui Matrimonium contrahere non potuerunt, ſed vide quæ dixi ad *cap. tanta, verbo ſi autem vir, infr. hoc tit.* 2

Notatur ad hoc, quòd vbi pater non ſuccedit, nec filius ſuccedere poteſt, vt per Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 8. §. 5. *n.* 1. 3

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio natiuitatis reſidens in cauſa ciuili hæreditatis quæ vertitur coram iudice ſæculari ad Eccleſiaſticum eſt remittenda,* & n. 2.
3 *Natalium cauſa Eccleſiaſtica pendente coram Eccleſiaſtico non poteſt ſæcularis iudex in cauſa principali hæreditatis procedere.*
4 *Iudex Eccleſiaſticus, ad quem cauſa natalium, vel alia ſpiritualis remittitur, poteſt opponenti exceptionem illam præfigere terminum peremptorium intra quem probare teneatur, non verò iudex Eccleſiaſticus, n.* 5.

6 Declara

6 *Declaratur text. in præſenti.*
8 *Filius ex illicito coitu natus præſumitur potius ſpurius quàm naturalis.*
9 *Matrimonium præſumitur quoad liberorum legitimationem cohabitantibus vita functis.*
10 *Matrimonium præſumitur quoad filios præceſſiſſe inter viuos concurrentibus alijs præter cohabitationem coniecturis.*
11 *Cohabitatio hodie efficere nequit Matrimonium.*

Cap. Lator. V.

1 Cauſa natiuitatis oppoſitæ petenti hæreditatem coram iudice ſæculari, ſpectat ad Eccleſiaſticum, & ſi intra duos menſes pars non probat quod obiicit, iudex laicus de hæreditate iudicare poteſt, ac ſi non ageretur de cauſa natiuitatis, ſed hoc debet intimari à iudice Eccleſiaſtico. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr.Hoſt.Butr. Anchar.Panorm Præpoſ.Alex.de Neuo, Caniſ.Cujac. Viuian.*in ration.lib.4.iuris Pontif. pag.*100. Alagona *in compend iuris Canon.pag.*594.remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen.*in concord p.*1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1.Decret.lib.4.tit.18.c.5.*

2 *Coram ſæculari iudice ſuper hæreditate*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quæſtio natiuitatis reſidens in cauſa ciuili hæreditatis, quæ vertitur coram iudice ſæculari, ad Eccleſiaſticum eſt remittenda, concordat text. *in cap.tuam, ſup.de ordine cognit.* vide Mant. *dialog.*42. Cou *de ſponſal p.2.c.8.§.3.n.4* Garc.*reg.*353.D.Barboſ. *in l. Titia, n.22.ff. ſolut.Matrim.* quod procedit quando cauſa legitimitatis, ſeu natalium pendet ex aliqua quæſtione iuris, veluti vtrùm Matrimonium ſit legitimè contractum, & validum, non ita ſi verſetur circa factum ſolummodo, veluti quia dubitatur an Matrimonium fuerit contractum de facto inter perſonas habiles ad contrahendum, Couar. *d. c.8.§.12.num.5.* Garc.*reg.*253.*n.*12.Menoch. *conſ.*366.*n.*11. D.Barboſ. *d.l. Titia, n.22.54.& 53.verſ. ſecunda principalis concluſio*, Ceual. *commun. contra commun. q.* 403. Cabed. *p.1.deciſ.Luſit.areſto* 102.vbi refert quæſtionem facti in propoſito dici quando ſolùm dubitatur an Matrimonium contractum ſit, & quæſtionem iuris quando patres fatentur Matrimonium de facto contractum eſſe, ſed negant valuiſſe.

3 *Et tunc ſæculari dominio*, &c.] Notatur ad hoc, quòd pendente cauſa natalium coram Eccleſiaſtico non poteſt ſæcularis iudex in cauſa principali hæreditatis procedere, vide Marant.*de ordin.iudic. p.4. diſt. vlt.à princ.*Corraſ.*miſcellan. lib.2.c.5.* Gutier.*de iuram. confirm.p. 1.c. 2. num.* 14. D. Barboſ. *in d. l. Titia, num.* 7.

4 *Intra duos menſes.*]Notatur ad hoc, quòd iudex Eccleſiaſticus, ad quem cauſa incidens natalium, vel alia ſpiritualis remittitur, poteſt opponenti exceptionem illam præfigere terminum peremptorium, intra quem ea probare teneatur, & vt eo elapſo ampliùs non audiatur, & iudex ſæcularis in cauſa principali poſſit procedere, vt docent *in præſenti*, Butr. *n.*5.Abb.*n.*4. Zabar. *oppoſ.*2. & Præpoſ.*num.*4.quod confirmant ex multis, quæ circa præfinitionem termini ad probandam exceptionem, collitatem, vel appellationem proſequendam, notant DD.per text.*ibi in cap. perſonas, de appellat.* & Marant. *de ordin. iudic. p.6. de appellat.n.*194. Duen.*reg.*42. *limit.*22. Lancel. *de attent. p.2.c.12.ampl.13.& ſeq.& c.17. à n.129. & p.3.c.23. n.98.& c.24.q.16.*& alij, de quibus Cened.*ad Decret. collect.17.à princ.*

5 Non poteſt è conuerſo iudex ſæcularis, qui de cauſa principali hæreditatis cognoſcit, præfigere partibus terminum, intra quem cauſa incidens ſpiritualis terminetur coram Eccleſiaſtico ad quem remittit, quia iudici Eccleſiaſtico, qui in ſpiritualibus ſuperior eſt, ex reg *cap.ſoluta, de maior.& obed.* legem imponere non poteſt, vt in ſimili ait text.*in cap.ex inſinuatione* 50.*de appellat.* vbi notauit Dec.*n.*3.poſt Bart.*in l.2. ff.de re iudic.* vbi ſequitur Iaſ. *n.*12.& Rip.*n.*7.

Illud tamen in præſentiarum aduertendum duxi 6
text. *in præſenti*, loquentem de præfinitione termini duorum menſium ad expediendam cauſam illegitimitatis, intelligi non ita diſtinctè, ſed quando conſtat de malitia, vt erat in caſu huius text. in quo cauſa pependerat coram Epiſcopo Noruicen. qui cauſam expediebat: itaque Papa mandauit Epiſcopo, vt cauſam intra duos menſes expediret, aliàs quod remitteret cauſam bonorum determinandam iudicibus ſæcularibus, ita Put.*lib.1.deciſ.*123.*in antiq.*

Sublato appellationis obſtaculo.] De vi & effectibus 7
huius clauſulæ vide in meis remiſſionibus *de dictionibus, & clauſulis, clauſul.7. & in tract.de clauſul. vſufruct.clauſ.9.*& dixi *ad cap. paſtoralis, ſupr.de appell.*

Probare legitimè, &c.]Notatur ad hoc, quòd illegi- 8
timitatem allegans debet illam concludenter probare, vt per Caputaq. *deciſ.* 150.*p.*2. vbi *n.*9. dicit requiri probationes luce meridiana clariores, Caualer.*dec.*10. *num.* 1.

In gloſſ. *Probare*, pen. Notatur ad hoc, quòd filius ex illicito coitu natus præſumitur potius ſpurius, quàm naturalis, & ſic incapax, vt per Menoch. *de præſumpt.lib.6.q.54.n.3.& conſ.*318.*n.*14.Surd.*de aliment.tit.1.q.10.n.*35.

In ead. gloſſ.ibi, *Eo mortuo*, &c. Notatur ad hoc, 9
quod cohabitantibus vita functis, etiam iure Pontificio quoad liberorum legitimationem Matrimonium præſumitur, vt per Couar.*de ſponſal. p.2.c.1.n.*5. Menoch.*de præſumpt.lib.3.q.1.n.*77. Concurrentibus au- 10
tem aliis præter ſolam cohabitationem coniecturis quoad filios præſumitur Matrimonium præceſſiſſe inter viuos, Maſcard.*concl.*1021.*n.*7.Menoch.*conſ.*199. *à n.*48.Franc.Molin. *de ritu nupt.lib.1. comp.*12.*n.*17. vbi *n.*26. quod hodierno iure cohabitatio efficere nequit Matrimonium, nouus enim conſenſus requiritur, & forma Concilij, Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.*14. *princ.n.*61. *poſt princ.* Matienſ. *gloſſ.1. rubr.tit.1.n.*53. *lib. 5. noua recop.* Sola tamen cohabitatio ſufficit ad probandum Matrimonium ad effectum legitimitatis prolis, Felin.*in cap.illud, n.13.de præſumpt.* Curt.iun. *conſ.52.n.3.* Put.*deciſ.*103.*in fine lib.2. in correctis*, ſicut etiam ad effectum ſucceſſionis, in quo ſufficiunt leuiores probationes; iuxta conſ. Gemin.27. *num.*8. quod perpetuò Rot. ſequitur, & ſignanter apud Cæſ. de Graſſ. *deciſ. 6. qui filij ſint legitimi*, Seraph. *deciſ.* 1282. *num.6.& deciſ.*1099.*n.*1. Rot.*deciſ.*317.*num.*1. *& 10. p.1. & deciſ.34.n.19. p.2.diuerſ. & deciſ.*406. *num.8. p.1.recent.* Caualer.*deciſ.*444.*num.2. & in Veneta legitimitatis* 30. *Ianuary* 1606.coram Penia. Verùm quando conſtat de malo initio, nempe de concubinatu præcedente, cohabitatio eſt leuis coniectura, per deciſ. Caputaq. 210. *p.* 2. Rot. *deciſ.* 244. *n.*2.inter impreſſas poſt *vol.2.conſil.Farin.* videndus in hac materia Menoch. *de præſumpt. lib 3. præſumpt.*1. *ex num.*67. Greg.*deciſ.*247.*num.*4. Beltramin.*num.*22. Caualer. *deciſ.*142. *n.*1. quod procedit etiam vbi conſtat de initio infecto, nempe de concubinatu, licèt tunc requirantur coniecturæ, & præſumptiones plures, & fortiores Seraph. *deciſ.* 938. *n.*7. Caualer. *deciſ.*79.*n.*1.

In ead.gloſſ.ibi, *Quia habebatur pro filio*, &c. Ad probandam filiationē regulariter loquendo non requiruntur

runtur

runtur copulatiuè tria illa, de quibus hæc gloſſ. videlicet quòd quis ſit in poſſeſſione filiationis, & quòd poſſideat bona paterna, & quòd ſit natus de ea, quæ vxor credebatur, ſed alternatiuè vnumquodque ſuffici, vt dicit Dec. *in conſ.* 54. *in fine*, Alexand. *conſ.* 51. *n.* 2. *&* 5. *lib.* 1. Gozadin. *conſ.* 12. *n.* 31. 32. *&* 3-. Paril. *conſil.* 10. *n.* 72. *&* 73. *lib.* 2. Paleot. *de nothis, & ſpuriis, c.* 2. *n.* 2. *verſ. dicemus, vſque ad fin.* Mench *illuſtr. q.* 85. *n.* 20. Rot. *in Parmen. ſtatus, verſic. & quamvis* 27 *Aprilis* 1622. coram Reuerendiſſ. D. meo Coceino Decano.

SVMMARIVM.

1 *Filij naturales legitimantur per ſubſequens parentum coniugium, ſpurij verò non.*

2 *Filius naturalis natus ante Matrimonium legitimus efficitur, ſi illud poſtea inter parentes ſubſequatur.*

3 *Conditionis inæqualitas inter contrahentes non impedit quin filij naturales per Matrimonium poſtea ſubſequutum efficiantur legitimi.*

4 *Inſtrumenta dotalia de iure Canonico in Matrimoniis neceſſaria non ſunt.*

5 *Filij ſuſcepti extra concubinatum per ſubſequens Matrimonium de iure Canonico legitimi efficiuntur.*

6 *Filij naturales ancillæ per ſubſequens Matrimonium cum ea contractum ſcienter legitimi efficiuntur.*

7 *Filij per ſubſequens Matrimonium legitimi efficiuntur, non obſtantibus intermedijs parentum nuptiis.*

8 *Filij naturales legitimantur per ſubſequens Matrimonium contractum in mortis articulo, vel à ſene decrepito.*

9 *Matrimonio in mortis articulo contracto legitimantur filij antea ſuſcepti, etſi afferent ſubſtituti conditione,* ſi ſine liberis.

10 *Per Matrimonium aliàs validum, clandeſtinè tamen celebratum legitimatur proles ante ſuſcepta.*

11 *Denuntiationum omiſſio nec reddit Matrimonium nullum, nec prolem illegitimam.*

12 *Naturalis filius, vt per ſubſequens parentũ Matrimonium fiat legitimus, ſufficit Matrimonium inter eos eſſe ratum, quamvis non ſit copula conſummatum.*

13 *Legitimatio, quæ fit per ſubſequens Matrimonium, iuris fictione retrotrahitur ad tempus natiuitatis.*

14 *Filij per ſubſequens Matrimonium fiunt verè & propriè legitimi, non Principis priuilegio, ſed auctoritate iuris.*

15 *Legitimans per ſubſequens Matrimonium non perdit legitimationem, licèt patri ſit ingratus.*

16 *Matrimonium non poteſt ita contrahi quòd filij antea ſuſcepti non legitimentur.*

17 *Feudi ad ſucceſſionem admittuntur legitimati per ſubſequens Matrimonium.*

18 *Legitimati per reſcriptum Principis ad feudi ſucceſſionem non admittuntur.*

19 *Emphyteuſim Eccleſiaſticam obtinere, in eáque ſuccedere poſſunt filij legitimati per ſubſequens Matrimonium.*

20 *Legitimati per reſcriptum Principis ad emphyteuſis Eccleſiaſticæ ſucceſſionem non admittuntur.*

21 *Legitimationem à Papa impetrare debent volentes in Eccleſiaſtica emphyteuſi ſuccedere cum clauſula; vt bona Eccleſiaſtica poſſint obtinere.*

22 *Maioratuum ad ſucceſſiones admittendi ſunt legitimati per ſubſequens Matrimonium, & præferendi filiis ſecundis, qui nati ſunt ex eiſdem parentibus legitimo Matrimonio iam coniunctis.*

23 *Filius naturalis primò natus ex concubina an ſit præferendus filio ſecundò genito ex legitimo Matrimonio, quod eſt poſtea contractum cum alia, qua defuncta ſequutum fuit poſtea Matrimonium cum concubina, remiſſiuè.*

24 *Legitimati per ſubſequens Matrimonium poſſunt ad ſacros Ordines promoueri, & in Epiſcopos eligi.*

25 *Cardinalatus ad celſitudinem aſcendere, non poſſunt legitimati per ſubſequens Matrimonium.*

26 *Subſtitutiones excludunt legitimati per ſubſequens Matrimonium, ſi teſtator dixerit, ſi ſine liberis de legitimo, vel ex legitimo Matrimonio, &c.*

27 *Legitimati per ſubſequens Matrimonium ad retractum ſunt admittendi.*

28 *Nobilitate parentum gaudent legitimati per ſubſequens Matrimonium.*

29 *Donatio iuxta terminos* l. ſi vnquam, C. de reuocandis donat. *reuocatur per natiuitatem filiorum naturalium ſubſequuto poſtea inter parentes Matrimonio.*

30 *Naturales filij ſolummodo per ſubſequens Matrimonium legitimantur.*

31 *Naturalis filius quis dicatur ad effectum legitimationis per ſubſequens Matrimonium oſtenditur.*

32 *Tyrannus ſi rem habeat cum aliqua muliere per vim, filius inde natus non erit ſpurius quoad matrem.*

33 *Clerici in minoribus beneficia obtinentis filius legitimatur per ſubſequens Matrimonium cum ipſius matre contractum.*

34 *Filij ſuſcepti a Monacho, vel Moniali intra annum profeſſionis per ſubſequens Matrimonium legitimè efficiuntur.*

35 *Filij nati ex parentibus ſimplici caſtitatis voto adſtrictis legitimi fiunt ſubſequuto Matrimonio.*

36 *Votum ſimplex, quod poſt duos nouitiatus annos fit in Soc. IESV, reddit emittentes inhabiles ad Matrimonium validè contrahendum.*

37 *Filij ſuſcepti ab eo, qui mortua vxore cum alia, ex qua filios prima viuente ſuſceperat, Matrimonium contrahit, non legitimantur per illud.*

38 *Inceſtuoſus filius ex diſpenſatione Papæ legitimatur per ſubſequens Matrimonium.*

39 *Filij ex Matrimonio prohibito nati legitimantur, ſi fuit obtenta diſpenſatio ad validandum Matrimonium, & ad legitimandam prolem, quamvis quoad Matrimonium non potuerit habere effectum propter ſuperuenientiam mortis alicuius ex parentibus.*

40 *Diſpenſare poteſt Summus Pontifex in radice Matrimonij quoad legitimationem etiam poſt mortem alterius ex coniugibus, ſi diſpenſatio per parentes in vita petita fuerat.*

41 *Filius natus ex coniugato & ſoluta ignorante impedimentum, an per ſubſequens Matrimonium fiat legitimus oſtenditur,* & n. 42.

CAP. Tanta. VI.

Filij naturales, id eſt, ex ſoluta & ſoluto geniti per 1
ſubſequens Matrimonium legitimi efficiuntur; ſpurij verò, qui ex coniugato, & ſoluta nati ſunt, non legitimantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Cened *collect.* 68. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 100. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 594. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 18. *c.* 6. & eſt poſt Concil. Lateran: ſub Alex. III. *p.* 33. *c.* 1.

Collige ex text in prima eius parte filium natura- 2
lem natum ante Matrimonium legitimum effici, ſi illud poſtea inter parentes ſubſequatur, docent *in præſenti*, Butr. *n.* 2. *&* 4. Zabar. *n.* 2. Anchar. *num.* 10. & Abb. *n.* 4. *&* 10. Villadieg. *de irreg. c.* 16. *verſ. iam aduertendum*, Morquech. *de bono diuiſ. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 17. Cuch *lib.* 2. *inſt. maior. tit.* 21. *n.* 129. *&* 140. Sanctarel. *var. reſol. q.* 22.

& 42. Couar. de ſponſ. p. 2. c. 8. §. 2. Duen. reg. 350. Ant. Gom. l. 50. Tauri, à n. 55. Gabr. lib. 6. commun. tit. de legitimat. concluſ. 1. Cardinal. Mantica de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 12. Viuian. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 16. n. 1. verſ. & hinc eſt, pag. 754. Vezin. tom. 2. lib. 6. tit. 47. num. 76. cum ſeqq. pag. 195. Peregrin. de fideicom. art. 24. Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concluſ. 24. Menochius de præſumpt. lib. 4. q. 81. & remedio 1. adipiſcend. num. 42. & conſil. 15. num. 19. & conſil. 16. & conſil. 174. num. 6. Mench. vſufrequent. lib. 3. cap. 42. Azorius inſtitut. moral. p. 2. lib. 2. cap. 13. col. 162. cum ſeqq. Perez tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 97. Surd. de aliment. tit. 1. quæſt. 3. num. 102. & tit. 2. quæſt. 15. num. 52. & tit. 8. priuileg. 67. D. Barboſa in rubr. ff. ſolut. matrim. part. 2. num. 109. Cald. Pereira de nominat. quæſt. 21. num. 40. cum ſeqq. plures ex antiquioribus refert Cened. ad Decretal. collect. 68. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 30. num. 69. & lib. 41. n. 357. Campan. in diuerſorio iuris Canonici, rub. 11. cap. 13. num. 124. cum ſeqq. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. part. 1. collect. 107. Bellet. diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 3. Alexand. Trentacinq. variar. reſol. lib. 1. tit. de legitimat. reſol. 1. Paſchal. de viribus patriæ poteſt. part. 2. cap. 4. ex num. 54. ad 100. Petr. Gregor. ſyntagm. iuris part. 3. lib. 45. c. 6. Ioan. Bapt. Laderch. Imolen. conſ. 24. Fachin. controuerſ. lib. 3. cap. 50. cum ſeqq. & lib. 4. c. 54. & 55. & lib. 10. cap. 71. Anton. Merenda lib. 4. controuerſ. cap. 17. Octau. Bammacar. in cap. naturales, ſi de feudo defunct. cont. in vſibus feudo. Mieres de maioratu, part. 2. quæſt. 1. Montealeg. de exercit. pract. action. lib. 2. cap. 1. §. 3. nouiſſimè Faiard. in tract. de legitimat. per ſubſequens Matrimonium, ferè per totum, & ex Beroi. conſil. 32. num. 36. & 37. in 2. aduertit Ioan. Bapt. Coſta de facti ſcient. & ignorant. cent. 2. diſt. 12. num. 44. quòd diſpoſitio huius text. procedit in fauorem filiorum, qui non peccauerunt, ſecus quoad ipſos parentes.

3 Amplia primo procedere concluſionem etiam data conditionis inæqualitate inter contrahentes, vt quia fœmina ſit vilis conditionis, aut meretrix, vir autem nobilis, & honeſtus, nec iure Cæſareo, nec Pontificio impediatur nobilis ducere vilem, vt per Menoch. conſil. 18. per totum, & præcipuè à num. 6. & conſ. 342. num. 28. Burg. conſil. 6. num. 12. Gregor. l. 1. verbo ſe caſa, tit. 13. part. 4. Peregrinus de iure fiſci, lib. 3. tit. 17. num. 2. Put. part. 3. deciſ. 8. Cald. Pereira de nominat. q. 21. à num. 77. Fachinæum controuerſ. lib. 3. c. 53. Aloyſ. Ricc. d. collect. 107. Octau. Cacheran. Pedem. deciſ. 154. Peregr. de fideicom. art. 24. num. 51. Ioſeph. Ludouic. concl. 26. num. 11. latè Mench. controuerſ. vſufreq. lib. 3. cap. 41. vbi aſſerit hanc opinionem procedere quoad validitatem matrimonij, non bene tamen negat obtinere quoad alios iuris Ciuilis effectus Mieres de maior. part. 2. quæſt. 1. n. 59. Paſchal. d. cap. 4. n. 68. Alexand. Trentacinq. de ſubſtit. part. 4. cap. 7. num. 45. & variar. reſolut. lib. 1. tit. de legitimat. reſol. 1. num. 4. Fuſar. de ſubſtit. quæſt. 409. à num. 94. vſque ad n. 104. Æmill. Gall. de except. tit. 1. part. 1. except. 2. n. 85. ad 92. & tit. 4. p. 2. except. 27. n. 216. Faiard. d. tract. de legitimat. per ſubſequens matrim. membr. 3. n. 108. Sanctarel. d. q. 22. n. 7.

4 Secundò amplia etiamſi Matrimonium ſubſequens contrahatur dotalibus inſtrumentis non adhibitis, cùm de iure Canonico (quod in cauſis matrimonialibus ſemper præualet Ciuili cap. penult. & vlt. de ſecund. nupt.) neceſſaria non ſint. Vide Duen. d. reg. 350. limit. 11. Mantic. n. 7. Peregr. n. 54. dictis locis, Sanchez de matrim. lib. 3. diſp. 44. n. 2. verſ. nec textus, Theſaur. Pedem. deciſ. 83. ſub num. 1. Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 6. tit. 47. num. 79. Franciſc. Viu. Neapol. deciſ. 619. num. 21. Fachin. lib. 3. controuerſ. c. 51. Bernard. Græuæ. ad pract. Cam. imper. lib. 2. concl. 141. conſid. 1. n. 19. cum ſeqq. Azor. inſtit. moral. p. 2. lib. 2. c. 13. quæſt. 4. Mench. vſufreq. lib. 3. c. 41. num. 3. Ceuall. commun. contra commun. quæſt. 91. Bammar. in d. cap. naturales, quæſt. 3. num. 29. & quæſt. 14. à num. 115. vſque ad 138. Æmil. Gall. d. tit. 4. part. 2. except. 27. n. 214. Arelan. de ratione iuris, & iur. Imper. lib. 4. cap. 5. n. 7. Faiard. d. memb. 3. n. 203. Baſil. Pont. de Sacrament. matrim. lib. 11. c. 1. §. 8. ex n. 18.

5 Tertiò amplia quamvis extra concubinatum ſuſcepti ſint, vt per Peregrin. d. art. 24. n. 53. Bernard. Græuæ. d. concl. 141. conſid. 1. n. 12. licèt Gabr. d. concl. 1. n. 56. reſoluat hanc opinionem procedere iuxta ius Pontificium, ſecus dicens de iure ciuili, ac proinde legitimatos ſucceſſionum incapaces videri, cùm in materia ſucceſſionum illud attendatur.

6 Quartò amplia etiam in filiis ancillæ, nam per ſubſequens Matrimonium cum ea ſcienter contractum filij naturales legitimi fiunt, cùm de iure Canonico validum contrahatur Matrimonium cum ancilla eius nota conditione, c. 1. & 2. de coniug. ſeru. Ita docent Greg. per text. ibi in l. 1. in fine, tit. 13. p. 4. Syluest. Aldobrandin. §. fin. n. 10. Inſtit. de nupt. Ludou. de Sardis in tract. de naturalibus liberis, cap. de legit. n. 10. Menoch. conſ. 225. n. 71. Campan. d. rub. 11. c. 33. n. 133. Sanch. de Matrim. lib. 7. diſp. 20. n. 12.

7 Quintò amplia procedere huius text. deciſionem non obſtantibus nuptiis intermediis, nam ſi alter parentum contrahat Matrimonium cum alio, vel cum alia poſt ſuſceptos filios, ſi tamen defuncto altero coniuge inter ſe concubinus & concubina Matrimonium contrahant, legitimantur filij antea habiti, non obſtante Matrimonio intermedio, ita docent Abb. hîc n. 3. & Præpoſ. n. 7. Couarr. d. §. 2. n. 14. Petr. Greg. ſyntagm. iuris, p. 2. lib. 10. c. 4. n. 2. Sayr. de cenſuris, lib. 6. cap. 10. n. 19. Viuald. in candelabro aureo, tit. de irregul. ex illegitimitate, n. 121. Tiraq. in l. bones, §. hoc ſermone, limit. 3. n. 8. Petr. Mozz. de contractib. tit. de Matrim. §. de naturalibus matrim. n. 16. verſ. decimò ampliatur. Cened. d. collect. 68. n. 4. in princ. Sanctarel. d. q. 22. n. 7. Baſil. Pont. d. c. 1. §. 2. n. 15. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 15. n. 54. Henriq. d. cap. 20. num. 1. lit. O, Campan. d. rub. 11. cap. 12. n. 131. Azor. d. cap. 13. quæſt. 5. Bellet. diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 3. num. 20. verſ. legitimantur.

8 Sextò amplia etiamſi Matrimonium contrahatur in articulo mortis, vel à ſene decrepito, quia ex eo filij antea geniti legitimi redduntur, & tale Matrimonium inter tales illo tempore contrahi poteſt, habétque vim legitimandæ eiuſdem prolis, ita docent omnes in præſenti, præcipuè Zabar. n. 6. Butr. n. 14. Anchar. n. 4. notab. 2. Henric. n. 5. Alex. de Neuo n. 24. & Præpoſ. n. 8. Ozaſc. deciſ. 154. Theſaur. deciſ. 96. à n. 3. Franc. Viu. comm. opin. 304. num. 10. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 13. Paul. Fuſc. lit. C. ſing. 215. Lazar. Fœnut. de momento temporis, cap. 8. num. 39. Sebaſt. Medic. in tract. Mors omnia ſoluit, p. 1. n. 170. Tiraq. in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit, n. 73. Burſat. conſ. 40. num. 7. lib. 1. Peregr. d. art. 24. n. 58. Guillelm. Bened. in cap. Raynutius, de teſtam. verbo in extremis, n. 13. Gail. lib. 2. obſeruat. 141. n. 8. Menoch. conſil. 108. num. 21. & conſ. 226. n. 18. & conſ. 350. n. 32. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 83. n. 78. & lib. 5. præſ. 5. n. 16. Siluan. conſ. 7. n. 29. ex Hiſpanicis ſcriptoribus Couarr. d. c. 8. §. 2. num. 10. Soar. in tit. de los pleitos, num. 10. Greg. l. 1. verbò ſe caſa, tit. 13. p. 2. Rojas de ſucceſſ. cap. 2. num. 23. Ciſuen. l. 13. Tauri, dub. 9. num. 13. & ibi Caſtil. num. 21. Molina de primog. lib. 2. cap. 5. num. 25. Mench. de ſucceſſion. creat. p. 1. §. 10. num. 506. & vſufreq. lib. 2. cap. 41. num. 4.

Spin.

Spin.d.gloſſ.15. à n.102. Gutier. pract.lib.2.quæſt.105. n.9. Sarmient. lib.1.ſelect.c.6.Henriq.d.lib.11.cap.20. num. 1. verſic. tertiò, Burg. de Pace conſil. 6. num.11. Gama de Sacram. præſt. vltimo ſupplicio damnatis, q.4. num.2. Fr.Emman. quæſt.regul.tom.1.quæſt.13.art.1.& tom.2.q.77.art.5. Cened.d.collect.68. num.2. Campan. d.rub.11.c.13.n.173.Molina d.tract.2.diſp.72.num.13. Sanch. de Matrim. lib.7.diſp.105.à num.4.Gutier.eod. tract.cap.118.num.2. Franc. Molin. de ritu nupt. lib.1. comp.18.n.14. cum multis ſeqq. Paſchal. d. cap.3. n.89. & 90. Bammac. in d.c.naturales, q.7. & 8. à num.52. Valençuela conſil.66.n.3.lib.1. Gall.de except.tit.1.p.1. except.2.num.81. & 82. Faiard. d. membro 3.num.215. Hieronym. Roderic. in compendio quæſt.Regul.reſol.76. num.4. Sanctarel. variar. reſolut. quæſt.25. num.3. vbi etiam reſpondet ad text. in l. nuper, C. de naturalibus liber. dum habet per Matrimonium ſubſequens prolem naturalem effici legitimam quando Matrimonium celebratur ſpe ſobolis, nam Matrimonium contractum in articulo mortis, eſt etiam celebratum ſpe ſobolis, cùm fuerit celebratum ad ſuſcipiendam prolem legitimam ratione Matrimonij, quæ ex coitu fornicario erat ſuſcepta, vide Baſil. Pont. d. lib.11. c.1.§.1.

9 Declara vt per Matrimonium in mortis articulo contractum legitimentur filij antea ſuſcepti etſi affore nt ſubſtituti ſub conditione, ſi ſine liberis, itavt ſuccedant excluſo ſubſtituto, vide Gom. l.9. Tauri, num.59. Couarr.d.§.2.num.19. Molin.d.cap.5.num.26. Alexand. Raudenſ. de analogis, cap.36.à num.1. Spin. d.gloſ.15.num.105. Garc.d.gloſ.21.n.59. Azor. d.c.13. quæſ.vlt.verſ.quæras, Cancer.lib.3.variar.c.12. n.231. Henriq.d.lib.12.c.7. num.3. Sanchez. d.diſp.105. n.8. Gutierr.d.c.118. à num.3. Franc. Molin. d.compar.18. num.26.cum ſeqq. Gregor. Lop.l.1.gloſſ. magna, tit.13. p.4.Anton. Gabr.tom.3.lib.6.de legitimat.concl.1.n.30. & 54.Boër.deciſ.159.num.20. Ozaſc. Pedem.deciſ.96. n.3.& 5. Menoch. de præſumpt.lib.3.præſ.81.n.29. & lib.5.præſ.5.n.16. Burſat.conſil.40.n.70.vol.1. Molin.de inſtit. tract.2. diſp.172. verſ. poſita validitate, Ruin. conſ.78.vol.3.Coſta in c.ſi pater, verbo ſi abſque liberis, n.35.de teſtament.lib.6. Sanctarel.vbi ſuprà, q.26. n.1. Quid autem ſi huiuſmodi Matrimonium in fraude ſubſtituti contrahatur in articulo mortis, vide per ſuprà citatos.

10 Sextò amplia etiamſi Matrimonium aliàs validum clandeſtinè fuerit celebratum, per illud enim legitimatur proles antea ſuſcepta, vt per Azor. d.c.13.q.9.
11 verſ. quæres, Sanchez lib.3. diſp.44. & omiſſio denuntiationum nec reddit Matrimonium nullum, nec prolem illegitimam, Rota apud Farinac.deciſ.71.n.11.p.1. recent.

12 Septimò amplia etiamſi Matrimonium minimè fuerit conſummatum, nam vt illegitimus per ſubſequens parentum Matrimonium fiat legitimus, ſatis eſt Matrimonium ratum, Maiol.de irregular. lib.1. cap.5. num.9.Sayr.de cenſuris, lib.6.cap.10. num.28. quos refert Bellet. d. §.3. num.20. Baſil. Pont. d. cap.1. §.2. num.16.

13 *Legitimi habeantur.*] Legitimatio hæc, quæ fit per ſubſequens Matrimonium iuris fictione retrotrahitur ad tempus natiuitatis, ita vt qui antea illegitimi nati ſunt, per matrimonium poſtea ſubſequutum non ſolùm ex tunc legitimi fiant, ſed ante, & tempore natiuitatis habeantur legitimi: ita docent in præſenti, Butr.num.2.& 4. Zabarel.num.2.Abb.num.7. Anchar. num.10. Tiraq.de iure primogen. quæſt.34. n.34. & poſt Fortun.in §.& quid ſi tantùm, num.174. Couar. de ſponſ. p.2.cap.8.§.2 num.26. Mantica de coniect. vltim.volunt. lib.11.tit.12.num.18. Roland.conſil.100.num.14.vol.2. Duen.reg.350. ampliat.3. Surdus conſil.309. num.24. Quamvis contrarium, imò hanc legitimationem non retrotrahi, ſed filios modò legitimos cenſeri à tempore contracti matrimonij tanquam nouè tradat Alciat. paradox.cap.12.& ſequantur Philip. de fiction. part.4. cap.11.Peregr.d.art.24.num.34. & Fachin. controuerſ. lib.4.c.54.

Vnde filios per ſubſequens Matrimonium fieri ve- 14
rè, & propriè legitimos, reſoluunt Surd. d. tit.8. priuil.67.n.5.8.& 10. Montealeg.d.lib.2.c.2.§.3.n.17. Æmil. Gall. de except.tit.1.except.2.p.1.n.1. cum ſeqq. Mieres d.p.2.q.1.n.12.ad med. Baſil. Pont. de Matrim. lib.11.cap.11.num.2.& 3. nouiſſimè Faiard. d.tract.de legitim.per ſubſequens Matrim. membr. 1.n.6. Molin. de inſtit.tract.2.diſp.372.num.6. Baſil.Pont.dict.lib.11. cap.11.ex n.1. Azor. d. p.2. lib.2.c.13.q.6.Ludouic.de Sardis de legitimat.verſ.4. videndum eſt, n.4. Anton.de Roſel.de legitimat.p.1.§.vlt.videndum, n.4. Ant.Gabr. commun. tit. de legitimat. concl.1. in princip.ex num.18. Hieron.Gabr. conſil.21.n.36.vol.1. Roland.conſil.100. n.37.vol.2.Cephal.conſil.82.n.13.& 67. Card.Mantic. de coniect.vltim.volunt.lib.11.tit.12.num.19. Cephald. conſil.541.n.34. Andr. Gail. lib.2.obſeruat.141.num.1. Theſaur.deciſ.196.n.4. in fine, Peregr. d.art.24.num.1. Menoch.conſil.225.n.6.& conſil.227.n.9. & ex legitimo Matrimonio vt ſcribit Lader. conſil.24.n.1.& 10. non enim in hoc conſideratur fictio, vel improprietas, ſed in eo tantùm vt cenſeantur nati, vel procreati ex legitimo Matrimonio, quia hoc dici non poteſt niſi fictè, & impropriè, Hieron. Gabr.d.conſ.21.n.36. vol.1.Roland.conſ.10.n.37.vol.2. Cephal.conſ.82.n.13. & 20.& conſ.364.n.36. Theſaur.d.deciſ.196.n.4.verſ. ad allegata. Vnde Azor. d. quæſt.6. verſ. obiiciet, dicit verbum, habeantur, de quo in præſenti, rei veritatem continere, cùm proferatur ab eo, qui habet poteſtatem, non principis priuilegio, ſed auctoritate iuris, itavt filius etiam inuitus ſubſequuto Matrimonio legitimus fiat, vt tenent idem Azor. d.c.14. q.12. verſ. quæres, Couar. d. c.8.§.2.num.13. Menoch. quæſt.freq. cap.42.num.3. Molin.diſp.172.num.5.Gonzal.ad reg.8.
Cancell.gloſſ.58.num.8. licèt ibi contrarium tenere vi- 15
deatur, & ideo filius ſic legitimatus non perdit legitimationem, licèt patri ſit ingratus, vel neget alimenta, d.tit.8.q.67.n.4.Azor.d.c.14.quæſt.11.verſ.poſtremo.
Nec Matrimonium poteſt ita contrahi quòd filij 16
antea ſuſcepti non legitimentur. Surd. d. priuil.67. num. vlt. Azor. d.c.14.q.12. poſt Couarr. Sayr. Molin. & alios Baſil. Pont. d. lib.11. cap.1. num.21. & etiam ipſos inuitos filios fieri legitimos cenſent Sarmient. & Azor. quos refert, & ſequitur Baſil. Pont. d. §.3. num.22.

Ex quibus primò infertur huiuſmodi legitimatos 17
per Matrimonium ſubſequens ad ſucceſſionem feudi admittendos eſſe, quia ab agnatis ex legitimo Matrimonio non differunt. Ita Feudiſtæ in cap.1. §. naturales, ſi de feudo contron. inter dominum & agnat. vbi Andr. & Aluarot. num.8. Afflict.notab.5. num.3. & num.25.in fine, Curt.tract.feudorum, part.3. col.31. verſic. ſecundum principalis regula, Clar. in §. feudum, quæſt.82.num.5.Couar.d.c.7.§.2. num.27. Tiraquel. de iure primog. quæſt.35. num.35. Boër. deciſ.123.num.4. Mandoſ.in reg.18. Cancel. quæſt.6. n.5. Duen. reg.350. ampliat.6.Gabriel.d.concl.1. num.22. Mantic. d. tit.12. num.22. Peregr. d.art.24.num.9.Vezin.tom.2.commun. opin.lib.6.tit.47.num.83.pag.195. Sonſbech.de feudis, part.9.num.70. Surd. d. priuil.67.num.7. Petr.Anton. de Petra in tract.de poteſtate Principis, c.32.quæſt.2.incipit, Capio nunc ſecundum, Henric. à Roſenth.de feud. cap.7.concl.11. Sylnan. conſil.3. num.49. Sebaſt. Næu. ad lib.1.feud.tit.1.§. vel quia, n.11. pag.243. Menoch.

quæſt. freq. cap. 42. *num.* 9. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 81. *num.* 9. *& conſ.* 16. *num.* 27. *& conſ.* 174. *num.* 13. Spin. *in ſpec. teſtam. gloſſ.* 15. *princip. à n.* 107. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt.* 13. *num.* 56. *& quæſt.* 21. *num.* 36. Campan. *d. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 129. Bernard. Græuæ. *d. lib.* 2. *concl.* 14. *in conſid. num.* 3. plures ex antiquioribus refert Cened. *collect.* 68. *num.* 3. Bammac. *in d. c. naturales, quæſt.* 1. *num.* 8. *&* 9. *& q.* 15. *per tot.* Montealeg. *d. cap.* 1. §. 3. *num.* 7. *&* 24. Mart. *de ſucceſſ. legali, p.* 1. *q.* 18. *art.* 4. Faiard. *d. tract. de legitimat. per ſubſequens matrim. membr.* 4. *num.* 223. Sanctarel. *variar. reſol. q.* 42. *num.* 20. Baſil. Pont. *d. lib.* 11. *c.* 11. *n.* 7. cùm tamen legitimatos per reſcriptum Principis ad illius ſucceſſionem non eſſe admittendos, per text. *in cap.* 1. §. *naturale, ſi de feudo contentio inter dominum, & agnatum,* reſoluant Mynſing. *cent.* 5. *obſeruat.* 42. Petr. Anton. de Petra *d. cap.* 32. *num.* 16. Henriq. à Roſenth. *dict. cap.* 7. *concl.* 19. *lit. F,* Sonſbech. *d. part.* 9. *num.* 7. Cald. Pereira *d. q.* 21. *num.* 45. Azor. *d. c.* 13. *q.* 14. *verſ. nec obſtat,* Menoch. *conſ.* 202. *n.* 168. Schrader. *de feudis, part.* 7. *cap.* 5. *n.* 27. me citato *in hoc loco,* D. Mari. Cutel. *de donat. inter patrem & fil. tract. prima diſc.* 2. *part.* 6. *num.* 15.

21 Secundò infertur huiuſmodi legitimatos per ſubſequens Matrimonium poſſe ſuccedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, vt bene tenent Duen. *d. reg.* 350. *ampliat.* 7. Gab. *d. concl.* 1. *num.* 29. Cald. Pereira *d. q.* 21. *n.* 36. Peregr. *d. art.* 27. *n.* 10. Tiraq. *de iure primogen. quæſt.* 34. *num.* 55. Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap.* 31. *num.* 3. Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 21. *num.* 49. Azor. *d. lib.* 2. *cap.* 13. *quæſt.* 14. Montealeg. *d.* §. 3. *n.* 25. Gratian. *tom.* 4. *diſcept. forenſ. cap.* 653. *num.* 26. *&* 27. Ioan. Bapt. Lup. *de illegit. & natural. commento* 4. §. 3. *num.* 11. Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q.* 92. Trentacinq. *d. reſol.* 1. *num.* 19. Faiard. *d. tract. membr.* 4. *num.* 225. cùm tamen legitimati per reſcriptum Principis ad illius ſucceſſionem non admittant, provt reſoluit Cald. Pereira *d. quæſt.* 21. *n.* 3. & rectè poſt Afflict. *deciſ.* 386. conſuluit Valaſc. *conſult.* 118. *num.* 8. quòd volentes in Eccleſiaſtica emphyteuſi ſuccedere, debent impetrare à Papa legitimationem cum clauſula, vt bona Eccleſiaſtica poſſint obtinere.

22 Tertiò infertur ſic legitimatos admittendos eſſe ad ſucceſſiones maioratuum, & præferendos filiis ſecundis, qui nati ſunt ex eiſdem parentibus legitimo Matrimonio iam coniunctis: ita docent Tiraquel. *q.* 34. *à princ.* Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 23. Gregor. *l.* 2. *verbo ſi no hijo, tit.* 15. *p.* 2. Peregrin. *d. art.* 24. *num.* 6. Auendan. *l.* 40. *Tauri, gloſſ.* 11. *à n.* 41. Menoch. *conſil.* 16. *n.* 14. Burg. de Pace *conſil.* 6. *num.* 13. Menoch. *quæſt. vſufreq. c.* 42. Cald. Pereira *d. q.* 13. *n.* 52. *cum ſeqq.* Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *cap.* 20. *num.* 2. *in princ.* Mieres *de maioratu, part.* 2. *quæſt.* 1. *num.* 5. Ioan. Bapt. Lup. *d.* §. 3. *n.* 12. Paſchal. *d. cap.* 4. *ex num.* 59. Mart. *de ſucceſſ. legali, p.* 1. *quæſt.* 18. *art.* 9. *num.* 4. Franc. Ferrer. *ad conſtit. de los impubers, ſub rubric. de ſubſtitut. gloſſ.* 6. *num.* 96. Faiard. *vbi ſuprà, num.* 130. Niſi pluries fuerit repetitum quòd admittantur filij legitimi de legitimo Matrimonio nati, quia tunc non admittuntur legitimati per ſubſequens Matrimonium, vt per Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 12. *à num.* 20. Peregrin. *d. art.* 24. *num.* 25. Theſaur. *deciſ.* 196. *num.* 4. Alexand. Trentacinq. *variar. reſol. lib.* 1. *tit. de legitimit. reſol.* 1. *num.* 24. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 409. *num.* 43. quamvis contrarium non ſine fundamento ſuſtineant, Molin. *de primogenit. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 10. Sfort. *in tract. de compend. ſubſtit. part.* 6. *quæſt. fin. num.* 17. *verſ. quartus caſus,* Laderch. de Imol. *conſ.* 24. Burſat *conſ.* 18. *num.* 15. *&* 17. Petr. Anton. Anguiſ. *conſil.* 74. *num.* 4. *lib.* 6. Vel niſi fundator excluderet legitimatos per ſubſequens Matrimonium, quia in hoc minimè de eius poteſtate, ſed ſolèm de illius voluntate dubitari poteſt, ſecundùm Peregrin. *d. art.* 24. *num.* 26. Laderch. Imol. *d. conſil.* 24. *num.* 57. Fuſar. *d. quæſt.* 409. *num.* 71. Vtrùm 23 autem præferendus ſit filius naturalis primò natus ex concubina filio ſecundò genito ex legitimo Matrimonio, quod eſt poſtea contractum cum alia, quia defuncta vxore ſecutum eſt poſtea Matrimonium cum concubina; v. g. poſt natum filium naturalem ex concubina contraxit pater nuptias cum alia ex qua filium legitimum ſuſcepit, & poſtea mortua hac vxore contraxit Matrimonium cum concubina, ex qua filium naturalem longè antè genuerat, quæritur modò an primogenia debeantur filio legitimo ſecundò nato; an filio naturali primò nato, facto tamen legitimo ex Matrimonio poſtea ſubſecuto cum concubina eius matre? in qua quæſtione magis communiter ſentiunt DD. filium ſecundò natum eſſe præferendum ei, qui primò natus eſt, pro cuius tamen vera reſolutione conſule Couar. *d. cap.* 8. §. 2. *num.* 28. Gregor. *l.* 12. *verbo ſe caſa, tit.* 13. *part.* 4. Ant. Gomez. *l.* 12. *Tauri, num.* 63. Tiraquel. *d. quæſt.* 34. *num.* 3. *&* 43. Molin. *d. cap.* 11. *num.* 7. Peregrin. *d. art.* 24. *n.* 35. Auend. *d. l.* 40. *Tauri, num.* 41. Spino *d. gloſſ.* 15. *num.* 126. Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 21. *num.* 63. Henriq. *d. num.* 2. *in commento lit. S,* Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 172. *num.* 8. Cenal. *commun. contra commun. q.* 606. *n.* 25. Azor. *d. p.* 2. *c.* 13. *q.* 15. plures alios citat Cened. *d. collect.* 68. *num.* 4. *ante medium,* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comp.* 18. *n.* 48. Bammac. *d. cap. naturales, quæſt.* 4. *num.* 30. Montealeg. *d. cap.* 1. §. 3. *ex num.* 7. *ad* 14. Alexand. Trentacinq. *d. reſol.* 1. *ex num.* 23. Ioan Bapt. Lup. *d. commento* 4. §. 3. *num.* 22. *verſ. declaratur ſecundò,* Æmil. Gall. *de except. tit.* 1. *p.* 1. *except.* 2. *ex num.* 48. Bapt. Coſta *de retrotract. caſu* 32. *in* 8. *cap. num.* 6. *&* 7. Paſchal. *d. cap.* 4. *num.* 66. Faiard. *vbi ſuprà, num.* 234. *cum ſeqq.* Eandem quæſtionem examinant Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.* 409. *num.* 33. *&* 34. Coſta *de retract. cap.* 8. *caſu* 32. *ex num.* 6. Marta *de ſucceſſ. legali, part.* 1. *quæſt.* 11. *art.* 2. *num.* 25. Baſil. Pont. *de Matrim. lib.* 11. *cap.* 21. *n.* 8. *&* 9.

Quartò infertur huiuſmodi legitimatos per ſubſequens Matrimonium poſſe ad ſacros Ordines promoueri, & in Epiſcopos eligi, Menoch. *d. conſil.* 16. *n.* 5. *& conſil.* 799. *num.* 12. *vol.* 8. Surd *d. priuileg.* 67. *num.* 6. Azor. *d. cap.* 13. *q.* 14. *verſ. præterea,* Ludouic de Sardis *tract. de natural. liberis, cap. de legit. effectu, n.* 5. Couar. *d. cap.* 8. §. 2. *num.* 24. *&* 30. Henriq. *d. lib.* 11. *cap.* 20. *num.* 2. *in princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *n.* 70. Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. clericali,* §. 3. *num.* 18. Tiraq. *in tract. primogen. quæſt.* 34. *num.* 55. Syluan. *conſil.* 3. *num.* 23. Ruin. *conſil.* 211. *poſt num.* 3. *vol.* 1. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.* 8. §. 3. *n.* 6. Viuald. *in candelabro aureo, part.* 2. *rub. de irregul. ſpeciebus, num.* 113. Boër. *deciſ.* 199. *num.* 4. Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub.* 11. *cap.* 13. *n.* 117. vbi plures refert Paſchal. *d. cap.* 4. *num.* 58. Trentacinq. *d. reſol. num.* 18. Æmil. Gall. *tit.* 1. *p.* 1. *except.* 2. *num.* 22. *&* 23. Montealeg. *d. c.* 1. §. 3. *n.* 6. Faiard. *vbi ſupr. n.* 221. Baſil. Pont. *d. lib.* 11. *cap.* 11. *n.* 5. dixi *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 1. *n.* 33. & me citato Sanctarel. *variar. q.* 42. *n.* 18. Ad celſitudinem tamen Cardinalatus aſcendere 25 non poſſunt, provt ſtatuit Xiſtus V. ſua conſtit. 50. incip. *Poſtquam,* de anno 1590. publicata circa electionem Cardinalium, vt referunt Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *c.* 10. *n.* 24. *&* 14. Henriq. *d. num.* 2. Bellet. *d.* §. 3. *num.* 32. Campan. *d. cap.* 128. *num.* 128. *in fine,* & me citato *dict. allegat.* 1. *num.* 35. *in fine,* tradit Sanctarel. *d. quæſt.* 42. *num.* 19.

Quintò infertur huiuſmodi legitimatos excludere 26
ſubſtitu

ſubſtitutum etiam teſtator dixerit, ſi grauatus deceſſerit ſine liberis de legitimo, vel ex legitimo Matrimonio procreatis, vel legitimè natis, &c. Vide Rip. in rub. ſi certum petatur, n. 3. & in l. ſi vnquam, n. 96. C. de reuoc. donat. Couarr. d. c. 8. §. 2. n. 30. Roland. conſil. vlt. n. 18. vol. 2. Menoch. conſil. 16. num. 6. & conſil. 225. n. 9. cum ſeqq. & conſil. 799. n. 43. verſ. idem eſt, & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 81. n. 4. Craſſ. in §. fideicommiſſum, q. 58. n. 5. verſ. contrarium verò, Cephal. conſil. 111. num. 4. & conſil. 545. n. 9. Lader. conſil. 24. n. 4. verſ. ſupponamus, & n. 36. Surd. conſil. 213. n. 18. Ioan. Garcia d. gl. 21. n. 21. Azor. d. c. 13. quæſt. vlt. Ceuall. commun. contra commun. q. 2. num. 64. Fulu. Pacian. conſil. 8. num. 43. Franc. Ferret. ad conſtit. de los impubers, ſub rub. de ſubſtit. gl. 6. n. 100. Ladereh. Imolen. conſil. 24. per tot. Bammacar. in d. c. naturales, q. 2. num. 10. & 25. Caſtill. controuerſ. lib. 4. c. 31. num. 17. & num. 95. & lib. 5. c. 76. Ioſeph. de Ruſticis in comment. ad l. cùm auus, ff de condit. & demonſtr. lib. 2. cap. 16. ex num. 18. Monteal. d. §. 3. num. 15. & 44. Anton. Merenda lib. 4. controuerſ. c. 17. Paul. Leon. conſil. 100. Caſſanate conſil. 34. num. 17. Æmill. Gall. de except. tit. 1. part. 1. cap. 2. ex num. 24. Angel. Mateac. de legat. & fideicomm. lib. 3. c. 21. Alexand. Raudenſ. de analog. lib. 1. c. 36. num. 130. & 131. Anton. Fab. de errorib. pragmat. part. 2. deciſ. 35. ad fin. Faiard. vbi ſuprà num. 266.

27 Sextò infertur ſic legitimatos ad retractum eſſe admittendos, vt per Tiraq. de retract. tit. 2. §. 1. gloſ. 8. n. 20. & ſeq. Duen. reg. 350. ampliat. 11. Ioan. Garc. d. gloſ. 21. n. 50. Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. §. 3. num. 6. Montealeg. d. §. 3. n. 6. Ferret. d. gloſ. 6. n. 98. Faiard. vbi ſupr. n. 218.

28 Septimò infertur huiuſmodi legitimatos gaudere parentum nobilitate, vt notant Tiraq. de nobil. c. 15. n. 21. Mantica tit. 12. n. 4. Surd. d. priuil. 67. num. 9. Ioan. Garc. d. gl. 21. in princ. Ioan. Bapt. Lup. d. comment. 3. §. 2. n. 9. Faiard. vbi ſupr. n. 239.

29 Octauò infertur per natiuitatem filiorum naturalium ſubſequuto poſtea inter parentes Matrimonio reuocari donationem, iuxta terminos l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat. vt docent Azor. d. cap. 13. q. 13. verſ. præterea, Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 13. n. 56. Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. §. 4. ex num. 38. Mieres de maior. p. 2. q. 1. n. 12. Æmil. Gall. de except. tit. 1. vbi ſupr. Faiard. vbi ſuprà, n. 210.

Nonò infertur huiuſmodi legitimos habere querelam inofficioſæ donationis, eámque etiamſi ante ipſius celebrationem eſſent illegitimi, reuocare valere, vt per Tiraquel. in d. l. ſi vnquam, verbo, ſuſceperit, num. 71. & de iure primog. quæſt. 34. num. 56. Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. §. 2. ex num. 14. Faiard. vbi ſuprà num. 220.

Decimò infertur huiuſmodi legitimatos ſuitatis iura conſequi, hæredes fieri legitimos, ſuccedere contra paternum teſtamentum, & illud rumpere, ita Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. §. 2. num. 8. & 10. Montealeg. d. §. 3. num. 6. Trentacinq. d. reſol. 1. num. 16. & 26. Franc. Ferret. d. gloſſ. 6. num. 88. 94. & 95. Æmil. Gal. de except. part. 1. except. 2. n. 8. 9. 11. 12. & 13. Faiard. vbi ſupr. n. 227.

30 Qui antea ſunt geniti.] Aduertendum duxi in hac materia non omnes filios ex eiſdem parentibus ante tale Matrimonium natos per ſubſequens Matrimo-
31 nium legitimari, ſed ſolùm naturales; ille autem naturalis reputandus eſt, qui licèt conceptus ex iis parentibus ſit inter quos tempore conceptionis erat impedimentum dirimens Matrimonium, quod tempore natiuitatis iam ceſſauerat; veluti ſi ſoluta concepit ex coniugato; at verò tempore natiuitatis filij mortua erat vxor illius coniugati, vel ſi ſoluta concepit ex conſanguineo, aut affine, & tempore natiuitatis filij obtenta erat diſpenſatio, vt contrahere poſſent; tunc tali caſu filius natus eſt naturalis, & non ſpurius, eo quòd ſtatus filij ex tempore conceptionis, aut natiuitatis, prout magis tali filio erit expediens, eſt iudicandus, vt per Couar. d. cap. 8. §. 2. num. 2. Azor. d. 13. quæſt. 3. Molin. d. diſp. 172. num. 4. & plures quos refert Ceued. d. collect. 68. num. 6. Peregr. de fideicom. art. 24. n. 50. Fachin. lib. 3. controuerſ. cap. 50. Sanch. de Matrim. lib. 3. diſp. 7. n. 19. Baſil. Pont. in ſimili tract. lib. 11. cap. 3. Octau. Bammar. in d. cap. naturales, quæſt. 19. num. 172. & 173. Faiard. d. tract. de legitimat. per ſubſequens Matrim. membr. 2. n. 32. Vnde colligitur parentes habiles ad contrahendum, vt eorum filij per ſubſequens Matrimonium legitimentur, eſſe debere temporè conceptionis, vel partus, prout ſit vtilius, & tempore, quo coniugium celebratur, nulla cura habenda de tempore intermedio, & intermediis parentum nuptiis, vt per Paſchal de viribus patriæ poteſtatis, part. 2. c. 4. n. 94. Trentacinq d. lib. 1. reſol. 1. n. 22. Æmil. Gall. de except. tit. 4. part. 2. except. 27. num. 208. Bammar. in d. cap. naturales, quæſt. 17. num. 148. & 149. Fuſar. d. quæſt. 409. num. 112. Baſil. Pont. d. lib. 11. cap. 1. §. 2. num. 15. refert plures Doctores Baiard. vbi proximè, num. 46. vbi addendi ſunt citatis ſuprà num. 7. Gregor. Lop. l. 2. verbo ſi no el hyo, tit. 15. part. 2. Spin. in ſpeculo teſtam. gloſſ. 15. num. 118. Sanch. de Matrim. lib. 7. diſp. 7. num. 19. Ratio eſt, quia fauor filiorum poſtulat vt tempus illud attendatur quod ipſis fauorabilius eſt, §. 2. verſ. ſufficit, Inſtit. de ingen. l. nuper in fine, C. de natur. liber. gloſſ. verbo concepti, in c. 2. qui filij ſint leg. quicquid contrarium neruosè ſcripſerit Sarmient. lib. 1. ſelect. c. 6. n. 10. motus præcipuè auctoritate text. in l. Paulus 11. ff. de ſtatu homin. qui procedit attentis regulis iuris antiqui Digeſtorum, cuius tamen contrarium noua deciſione Iuſtiniani in d. l. nuper, fuit conſtitutum, vt ſcilicet quoad filiorum ſtatum, & legitimationem attendatur tempus conceptionis, vel natiuitatis, ſecundùm quod
filiis vtilius fuerit. Illud tamen notabile memoriæ 32
mandandum eſt quòd licèt tyrannus rem habeat cum aliqua muliere per vim, filius inde natus non erit ſpurius quoad matrem, vt ex Bald. refert Hippol. conſ. 25. n. 30. & conſil. 99. n. 11. Nec eſt minori notâ dignum naturales filios per ſubſequens legitimandos nuptias in rebus humanis exiſtere non debere eo tempore, quo Matrimonia celebrantur, vt nepotes ex illis legitimi efficiantur, vt benè reſoluunt Couar. d. §. 2. n. 19. Anton. Gomez. l. 9. Tauri, num. 62. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 1. n. 9. Fachin. lib. 3. controuerſ. cap. 56. Philip. Paſch. d. cap. 4. n. 91. ad fin. Blaſ. Robles de Salzedo de repræſent. lib. 2. c. 5. n. 24. Bammacar. d. cap. naturale, q. 6. per tot. Montealeg. de exercit. pract. act. lib. 2. cap. 1. §. 3. n. 54. & 55. Baſil. de Matrim. lib. 11. c. 1. §. 3. ex num. 23. Æmil. Gall. de except. tit. 1. p. 1. except. 2. à n. 75. vſque ad 80.

Vnde ex dictis primò colliges filios Clerici in mi- 33
noribus beneficia obtinentis, quia poſtea cum ipſius matre contraxit Matrimonium, per illud legitimari; licet enim huiuſmodi Clerici in minoribus contrahendo Matrimonium amittant beneficia, ipſum tamen Matrimonium validum eſt, cùm illud non prohibeantur contrahere, cap. 1. & per totum, de Clericis coniugatis, ita docent Cardin. hic quæſt. 14. & Præpoſit. num. 12. Couarru. dict. cap. 8. §. 2. num. 5. Duen. d. reg. 350. limitat. 7. Mozz. de contractibus, tract. de Matrimonio, tit. de natural. Matrim. num. 16. verſic. tertiò ampliatur, Rojas de ſucceſſ. cap. 27. num. 20. Campan. d. rubr. 11. cap. 13. num. 136. Menoch. conſ. 74. num. 4. cum ſeqq. & conſ. 225. num. 27. Vincent. de Franch. deciſ. 47. num. 4. Auendan. l. 9. Tauri, gloſſ. 10. à num. 11.

Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 16. princ. à num. 93.* Sayr. *d. lib. 6. c. 10. n. 17.* Lara *in l. ſi quis à liberis, in princ. n. 89. cum ſeqq. ff. de lib. agnoſc.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 114. n. 2.* Fachin. *controu. lib. 3. c. 52.* Azor. *d. c. 13. q. 9. verſ. quæres,* plures per Cened. *d. collect. 68. n. 5.* Sanctarel. *variar. reſol. q. 21. num. 4.* Baſil. Pont. *d. lib. 11. c. 2. num. 5* quicquid contrarium tueantur Ozalc. *Pedem. deciſ. 154.* Sarmient. *ſelect. lib. 1. cap. 5. num. 7. & 8.* Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 10. §. 2.* Ex eadem ratione dicendum mihi videtur filios Commendatorum Militarium Ordinum illegitimos per ſubſequens Matrimonium, legitimari, de quo tamen vide Couarr. *d. cap. 8. §. 2. num. 30.* Sarmient. *lib. 1. ſelect. cap. 6.* Fr. Emman. *quæſtionum Regularium, tom. 1. quæſt. 13. art. 2.* Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 2. num. 6.* Villalob. *in ſumma, part. 2. tract. 35. difficult. 10. num. 7.* Hieronym. Roderic. *in compendio quæſtionum Regularium, reſol. 76. num. 3.* quia illi non ſunt ſpurij, Gutier. *pract. lib. 2. q. 111. n. 1. ad fin.* Azeued. *l. 7. n. 14. tit. 9. lib. 3. nouæ recop.* Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 141.*

34 Secundò collige ex eadem ratione filios ſuſceptos à monacho, vel moniali intra annum profeſſionis per ſubſequens Matrimonium legitimos effici, vt per Menoch. *conſ. 174. n. 8. & conſ. 225. n. 18.* Peregr. *d. art. 24. n. 49.* Fuſar. *d. q. 409. n. 104.* Faiard. *d. tract. de legitimat. per ſubſequens Matrim. membr. 2. n. 55.* Maiol. *de irregul. lib. 1. c. 4. n. 15.* Sayr. *de cenſuris, lib. 6. c. 10. n. 18.* Sanctarel. *var. q. 22. n. 5.*

35 Tertiò collige filios natos ex parentibus voto ſimplici caſtitatis adſtrictis legitimos fieri ſubſequuto Matrimonio, vt notat Lara *in d. l. ſi quis à liberis, in princ. n. 92.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 19. dub. 5. num. 57.* Baſil. Pont. *d. lib. 11. c. 2. num. 6.* & poſt Alexand. ac Maiol. idem tenet Sanctarel. *variar. quæſt. 21. num. 1.* vbi reprobat Anchar. Abb. Fr. Emman. & Veg. contrarium tenentes probabile dicit, licèt contrarium verius exiſtimet, Azor. *d. cap. 13. q. 10.* & exemplificari poteſt in illis mulieribus, quas Luſitani Beatas vocant, Italicè *Bizzoche*, non enim profitentur ſolemniter, ſed voto ſimplici ſolent alligari, ex Sanch. *de Matr. lib. 2.*
36 *diſp. 18. n. 4.* Contrarium verò reſolue in votis ſimplicibus, quæ poſt duos nouitiatus annos fiunt in Societate IESV, faciunt enim veros Religioſos, & ex Conſtit. Gregor. XIII. reddunt emittentes inhabiles ad Matrimonium validè contrahendum, explicant Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 5. n. 5.* Sanch. *lib. 7. diſp. 25. n. 15. cum ſeqq.* Anton. Ricc. *de iure perſonarum, &c. lib. 8. c. 8. num. 1.*

37 *Si autem vir viuente vxore*, &c.] Principalis huius text. concluſio, quæ habet: filios autem genitos per ſubſequens Matrimonium legitimos effici, limitatur in hac ſecunda text. parte non procedere quando filij ſuſcepti ſunt ab eo, qui mortua vxore cum alia ex qua filios prima viuente ſuſceperat, Matrimonium contrahit, huiuſmodi enim filios antea genitos legitimos non fieri, ſed adhuc eſſe ſpurios, reſoluunt Duen. *d. reg. 350. limit. 3. cum ſeqq.* Lara *in l. ſi quis à liberis, in princ. n. 92. ff. de liber. agnoſc.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 105. n. 9.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 81. n. 22.* Peregrin. *d. art. 24. n. 49.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. n. 69. verſ. aduerte*, & plures citati per Cened. *d. collect. 68. n. 7.* Rota *deciſ. 191. n. 2.* apud Farin. *p. 1. recent.*

38 Filius inceſtuoſus ex diſpenſatione Papæ legitimatur per ſubſequens Matrimonium, vt cenſuit Rota
39 *deciſ. 164. num. 5.* apud Farin. *p. 1. recent.* Illud tamen in præſentiarum aduertendum duxi filios ex Matrimonio prohibito natos legitimari, vbi fuit obtenta diſpenſatio ad validandum huiuſmodi Matrimonium, & ad legitimandam prolem, quamvis quoad Matrimonium non potuerit habere effectum propter ſuperuenientiam mortis alicuius ex parentibus, nam hoc caſu gratiam quoad legitimationem prolis poſſe executioni mandari, etiam in præiudicium venientium ab inteſtato, tenent Steph. Grat. *diſcept. forenſ. c. 138. n. 48.* Iacob. de Graffiis *tom. 1. conſ. ſub tit. de conſang. & affin. conſ. 1. num. vlt.* Pute. *deciſ. 483. n. 1. lib. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. §. 9. n. 57.* nouiſſimè me citato *in hoc loco*, D. Mari. Cutel. *de donat. inter patrem & fil. tract. prima, deciſ. 2. partic. n. 162.* & quoad hanc legitima- 40
tionem poſſe Summum Pontificem diſpenſare in radice Matrimonij etiam poſt mortem alterius ex coniugibus, ſi tamen diſpenſatio per parentes in vita petita fuerat, cenſuit eadem Rota *deciſ. 687. n. 13.* apud Farin. *p. 2. recentiorum*, vide *infra ad cap. per venerabilem, ex num. 4.*

Quæſtio eſt difficilis, vtrùm filius natus ex coniugato, & ſoluta ignorante impedimentum per ſubſequens Matrimonium fiat legitimus? vel vt DD. loquuntur, vtrùm filius putatiuè naturalis per verum Matrimonium poſtea ſubſequutum efficiatur legitimus? Affirmatiuam partem tuetur *gloſ. 2. in præſenti*, quam ſequitur, & ſecundùm eam iudicaſſe Rotam Romanam refert Caſſad. *deciſ. 1. de ſponſ.* ſequuntur etiam Ludou. de Sardis *de legitimat. per verum Matrim. n. 16. & de legitimat. per Matrim. putatiuum, q.* . Roſel. *lib. 1. de Matrim. putat. n. 2.* Rota *deciſ. 605. n. 5. p. 1. diuerſ.* & plures alij, quos refert, & magis ſequi videtur Gabriel. *d. tit. de legitim. concl. 2. à n. 2.* iuncto *n. 9.* Surd. *conſ. 303. num. 10. vol. 3.* Campan. *d. rub. 11. c. 13. num. 109.* qui duo vltimo loco citati referunt hanc partem eſſe communiter approbatam, & allegandam in Doctorum varietate tanquam benignam, piam & fauorabilem, eique adhæſiſſe Rotam: qui omnes mouentur argum. text. *in cap. ex tenore, infrà hoc tit.* nam ſi Matrimonium putatiuum bona fide contractum reddit legitimos filios poſtea ſuſceptos, ita etiam concubinatus putatiuus debet facere naturales, atque ita per ſubſequens Matrimonium legitimabiles, adducitur etiam *cap. quod nobis, hoc tit.* vbi Matrimonium clandeſtinum ab Eccleſia poſtea approbatum facit filios legitimos, quamvis propter aliquod impedimentum nullum eſſe detegatur; ergo ſi filius ex bona fide alterius parentis adulterinus non ſit, & poſtea licitum Matrimonium ſequatur, hoc debet ſufficere vt legitimus cenſeatur. 41

Vtrùm contraria ſententia verior eſt, & omnino tenenda, quam magis videtur tenuiſſe *d. gloſſ. 2. hîc*, ſi vltima verba, *ſed primum verius*, adiectitia ſint, vt credit Domin. *conſ. 66.* Sed hanc ſententiam expreſsè probarunt, Ioan. Andr. Butr. Abb. & Henric. quos refert, & ſequitur Couar. *d. §. 2. n. 16. & 17.* Duen. *d. reg. 350. limit. 3. verſ. quæ limitatio,* Molin. *de primog. lib. 3. c. 1. n. 11.* alt. Molin. Theolog. *de iuſtit. tr. 2. diſp. 172. verſ. dubium deinde,* Sarmient. *ſelect. lib. 1. c. 6. à princ. & omnino n. 4.* Peregr. *d. art. 24. n. 52.* & eſſe communem reprobata gloſſ. prædicta teſtatur, Gutier. *d. q. 105. num. 9.* & latè diſputat Fachin. *controuerſ. lib. 3. c. 55.* approbat Azor. *d. c. 13. q. 9.* & plures citat Cened. *d. collect. 68. n. 6. verſ. egregia.* Pro qua facit generalitas huius text. negantis legitimari poſſe per Matrimonium ſubſequens filios natos ex iis, qui propter aliquod dirimens impedimentum validè Matrimonium contrahere non poſſunt, quod dari in coniugatis certum eſt; arg. verò, quod ſumitur ex *d. cap. ex tenore*, infirmum, & fragile eſt, nam ibi præceſſit Matrimonium, quod actus eſt per ſe licitus, vnde mater ignorans impedimentum putabat licitè à viro cognoſci, & conſequenter mirum non eſt ſi hæc bona fides filiis proſit ad legitimitatem, at verò in quæſtione propoſita quando filius naſcitur ex coniugato & ſoluta extra figuram Matrimonij, 42

quamvis

Digitized by Google

quamvis ipſa viſum coniugatum ignoret, ſcit nihilominus dare ſe operam rei illicitæ, quæ nunquam ab Eccleſia etiam Matrimonio ſecuto approbatur, ac ſubinde non rectè procedit argum. de vno caſu ad alterum, cùm bona fides in qua totaliter fundatur *d. cap. ex tenore*, hoc caſu nequeat conſiderari; ad *d. cap quod nobis*, reſpondebis verius eſſe non dari ibi impedimentum dirimens, ſed ſolum vitium clandeſtinitatis quod minimè ſufficit ad annullandum Matrimonium, ac prolem legitimam faciendam.

43 *Præſertim ſi in mortem*, &c.] Vt facilè percipias huius dicti rationem, aduerte quod poſtquam dixerat filios coniugati legitimos non fieri per Matrimonium ſubſequens ſi mortua vxore contrahat cum adultera, quod ea ratione procedit, quia ſtante impedimento ligaminis ex primo Matrimonio procedentis, non poterant parentes validè contrahere, & conſequenter deficit habilitas in extremo, ad quod trahitur legitimatio, ſic & à fortiori, nec quando alteruter ex adulteris contrahere volentibus machinatus eſt in mortem prioris coniugis ea ſecuta, ex quo apparet aliud impedimentum, quod dirimit Matrimonium ſubſequens, & conſequẽter eo extante deficit habilitas in extremo à quo, quod in actu habili eſſet neceſſarium, hoc eſt, quòd Matrimonium validum ſit, & legitimum. Quæ omnia ad materiam huius text. colligendo obſeruabis filium ex coniugato ſuſceptum nunquam per ſubſequens Matrimonium cum ipſius matre contractum legitimari; verùm ſi mortua iam vxore ex adultera filios ſuſcipiat, diſtinguendum eſt vtrùm alteruter machinatus ſit in mortem vxoris & certum eſt tunc per ſubſequens Matrimonium non legitimari, qui naſcuntur ex iis, qui impedimentum habent dirimens; ſi autem nec fides de contrahendo Matrimonium data eſt, nec alteruter in mortem coniugis fuit machinatus, filij ſic ſuſcepti poſt mortem vxoris per conſequens legitimantur, vt bene explicat Lara *in l. ſi quis à liberis, in princ. n. 92*.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non cognoſcit de cauſa Ciuili inter laicos, cognoſcit tamen an quis ſit de legitimo Matrimonio natus.*

2 *Cauſa natalium cognitio ſiue principaliter, ſiue incidenter ad ſolum pertinet iudicium Eccleſiaſticum.*

3 *Cauſam temporalem dependentem à cauſa principali natalium non poteſt Eccleſiaſticus incidenter definire.*

4 *Declaratur text.* in cap. per veſtras, de donat. inter virum.

5 *Declaratur text.* in c. ex literis, de pignoribus.

6 *Declaratur text.* in cap. de prudentia, de donat. inter virum.

7 *Opponens alteri parentes ipſius defunctos legitimos non fuiſſe, præſumitur fouere malam cauſam.*

8 *Crimina morte extinguuntur.*

CAP. Cauſam, quæ, *ij*. VII.

1 ECcleſia non cognoſcit de cauſa Ciuili inter laicos, bene tamen cognoſcit de cauſa natiuitatis, an ſcilicet quis natus ſit de legitimo Matrimonio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 101.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 598.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 18. c. 7.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 43. c. 4.*

Collige ex text. cauſæ natalium cognitionem ſiue 2 principaliter, ſiue incidenter ad ſolum pertinere iudicium Eccleſiaſticum, vt dixi *ad cap. lator. ſuprà hoc tit.* cauſam verò temporalem dependentem à cauſa 3 principali natalium non poſſe Eccleſiaſticum incidenter diffinire, ſed ſæculari iudicio debere reſeruare), tenere videntur Vant. *de nullit. tit. ex defectu iuriſdict. ordinariæ, n. 5.* Suar. de Pace *in pract. tom. 2. prælud. 2. n. 21*, Fachin. *controuerſ. lib. 11. c. 78.* D. Barboſa *in l. 1. ff. ſolut. Matrim. p. 1. n. 40.* & in confirmationem huius ſen- 4 tentiæ adducunt fundamenta aliqua, iuribúſque contrariis reſpondere conantur; in primis *ad cap. per veſtras, de donat. inter virum, & vxorem*, reſpondet *ibi* Palat. *notab. 2. num. 5.* loqui de paupere, atque ita miſerabili perſona, de cuius cauſa Pontificem, & Eccleſiaſticos iudices competentes eſſe notant DD. communiter per text. *ibi in cap. ex parte, de foro compet.* vt vel inuitus fatetur Cou. *pract. cap. 6. n. 1.* D. Barboſ. *d. p. 5. n. 46. ad fin.* vbi *num. 47.* ſimiliter reſpondet *ad* 5 *cap. ex literis, de pignor.* quòd mulier, de qua *ibi*, erat oppreſſa per iudicem ſæcularem à quo propter delictum mariti fuerat dote propria ſpoliata; deinde *ad cap. de prudentia, de donat. inter virum*, multipliciter 6 reſpondetur, primò iudicem Eccleſiaſticum poſſe ibi cognoſcere de dote, non ratione incidentiæ; ſed principaliter, quia eſt mixti fori; ſecundò quia mulier apud iudicem, qui de matrimoniali cauſa cognoſcebat, petiit dotem ſibi reſtitui, & ita iudex debuit pronuntiare: tertiò magis communiter reſpondetur in illo text. actum fuiſſe coram Eccleſiaſtico de dote per viam reconuentionis, quia maritus diuortium petebat, & mulier agnoſcens impedimentum conſanguinitatis coram iiſdem iudicibus dotem repetebat. Quid autem in hoc verius credendum ſit, & cætera, quæ in hac materia deſiderari poſſunt tam circa principalis dubij reſolutionem, quàm prædictorum textuum intellectum, vide latè *in meo tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 84. num. 25. cum ſeqq.*

Licèt incongruum videatur, &c.] Præſumitur enim 7 fouere malam cauſam opponens alteri parentes ipſius defunctos legitimos non fuiſſe, quia vt aduertit D. Barboſa *in l. Titia, n. 20. ff. ſolut. Matrim.* videtur malitioſè diſtuliſſe eam obiectionem vt illam eius hæredibus rei non plenè informatis obiiciat, quæ malitiæ & fraudis præſumptio (cùm fouere malam cauſam præſumatur qui litem mouit poſt mortem debitoris, quia hæredes non ſunt inſtructi, Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſ. 35. num. 19. & lib. 5. præſumpt. 3. num. 103.* Maſcard. *concl. 1318. num. 27.* Cald. Pereira *de emphyt. cap. 31. num. 64.*) efficiet, vt latiùs ſit procedendum, non tamen tollit quod etiam poſt mortem patris de eius legitimitate, vel illegitimitate, atque ita de ſtatu perſonæ agi poſſit, ſi oportuerit ad decidendam quæſtionem hæreditatis, vt bene probat text. *in l. quamvis*, ibi, *propter emolumentum ſucceſſionis, C. ne de ſtatu defunctorum*, Butr. *n. 6.* Anch. *notab. 8.* Præpoſ. *notab. 6.*

In gloſſ. *Incongruum*, ibi, *quia crimina morte extin-* 8 *guuntur.* Vide Plac. *de delictis, lib. 1. cap. 28.* Clar. *in §. fin. q. 51. n. 9. & 12.* Tiraq. *de pœnis temp. cauſ. 49. n. 42.* Sebaſt. Medices *in tract. mors omnia ſoluit, p. 2. concl. 27.* aliàs *n. 5. cum ſeqq.* Bonacoſ. *commun. crim. verbo falſitatem committens, p. 1. n. 76.* Anton. Gomez *tom. 3. var. c. 1. n. 78.* Mench. *quæſt. freq. c. 7. num. 15.* Peregrin. *de iure fiſci, lib. 4. tit. 5. à princ.* Cardoſ. *in praxi iudic. & Aduocatorum, verbo, delictum, n. 34.* Cald Pereira *in comment. ad l. vnicam, C. de delict. defunct. p. 3. in princ. & §. 5. num. 1*

num. 1. latè & elegantes Illuſtriſſ. D. Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem viſus, *in comment. ad c.* 15. *ex n.* 3. *diſt.* 23.

SVMMARIVM.

1 *Mulier per iudicium Eccleſiæ ſeparata à viro, ſi viuente illo contrahit cum ſecundo, legitima erit proles, quam ex illo ſuſcepit.*

2 *Declaratur text. in præſenti, & difficultates, quas patitur, diſſoluuntur.*

3 *Iudicis auctoritas, ſeu iuſſus in illicitis excuſat à dolo.*

Cap. Perlatum. VIII.

1 MVlier ſi per iudicium Eccleſiæ eſt ſeparata à viro, & viuente illo de licentia Eccleſiæ alium duxit, proles ſuſcepta ex ſecundo eſt legitima, & capax hæreditatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vipian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 96. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 595. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 28. *c.* 8. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 50. *c.* 223.

2 Hic text. adeò multiplicem habet ſenſum, vt quis ſit verus illius intellectus, omnino ignoretur, ſicuti recenſet *hic* Abb. *n.* 5. *&* 6. & dicit Menoch. *conſil.* 69. *n.* 75. Difficultas enim ex eo prouenit, quia ex ſerie huius text. conſtat ſententiam diuortij nullam fuiſſe propter ordinem iudiciarium non ſeruatum, proceſſit enim iudex contra primum maritum abſentem perſonaliter non citatum, & lite non conteſtata, quemadmodum oportebat expectando quòd de ipſius obitu veroſimilis haberetur præſumptio, iuxta reg. text. *in c. quoniam frequenter, §. porrò, verſ. ſi autem, vt lite non conteſt.* Vnde ſententia nulla fuit, ſubindéque minimè prodeſſe debet ad excuſandam malam fidem mulieris, quæ non certa de morte prioris coniugis, cum ſecundo contraxit, contra reg. text. *in cap. in præſentia, de ſponſalib.* Sunt qui dicunt *in hoc text.* maritum de vxore per longum tempus ſe abſentaſſe, & diligenter perquiſitum inueniri non potuiſſe conſtat ex text. ibi, *Epiſcopus verò ſicut vir prouidus & diſcretus*, &c. quo caſu præſumitur maritum ſe abſentaſſe per malitiam, & contumaciam, ne citatio ad eum perueniret, & tunc citatio ad domum valet, etiam in iis, quæ ſunt magni præiudicij, vt per Tiraq. qui hunc text. citat. *de retract. lig. §.* 9. *gloſſ.* 2. *n.* 7. & procedi poteſt contra abſentem, vt probat text. *in c.* 2. *qui Matrimonium accuſare poſſunt*, ſecundùm vnum intellectum, ita Abb. & Cardin. *hic n.* 4. notantes diuerſam eſſe rationem *in c. per venerabilem, infrà hoc tit.* quia ex eo, *in verſ. Præterea*, conſtat ſententiam nullam fuiſſe. Tu dic quòd Pontifex hic non curauit de validitate ſententiæ, aut proceſſus ad effectum legitimitatis filiorum, de qua interrogabatur, quia ſiue eſſet valida, ſiue nulla, ſemper ſufficiens erat ad legitimandam prolem ſuſceptam ex ſecundo Matrimonio, quod eius auctoritate publicè in conſpectu Eccleſiæ parentes contraxerunt, nec iuris errore, ſi eum haberet mulier contrahens, confiſa in iudicis ſententiam bonam fidem potuit impedire, ita multi quos refert, & ſequitur Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 8. *§.* 1. *n.* 10. & ita etiam auctoritate *gloſſ. vlt. in præſenti*, refert

3 Menoch. *conſ.* 15. *n.* 7. *& conſ.* 17. *num.* 5. & facit quod etiam in illicitis iuſſus, ſeu iudicis auctoritas excuſat à dolo, gloſſa *in c. dixit Dominus*, 14. *q.* 5. Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 34. *n.* 4. *cum ſeq.* Decian. *tract. crimin. lib.* 9. *c.* 37. *n.* 4. Iuuat deinde, quia miſſus iudicis decreto in poſſeſſionem illius rei, quam ſcit eſſe alienam, dicitur habere bonam fidem, ideóque poteſt præſcribere, vt per Couar. *in reg. poſſeſſor, p.* 2. *§.* 8. *n.* 9. Mench. *illuſtr. c.* 72. *n.* 1. plenè Gilchen. *de vſucap. p.* 2. *memb.* 2. *cap.* 5. *à princ.* Accedit quòd huiuſmodi Matrimonium publicè contractum fuit, & bona fides probatur ex eo quòd quid publicè factum eſt, ex Tiraquel. *in proœm. retract. conuent. n.* 13. Menoch. *conſ.* 15. *n.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Filij nati ex Matrimonio clandeſtino per Eccleſiam approbato ſunt legitimi.*

2 *Filij ſuſcepti ex Matrimonio valido, ſed tamen illicito propter aliquod iuris impedimentum impediens tantum, non verò dirimens, ſunt ſpurij, referuntur fundamenta pro parte affirmante, & n. 3. pro negante.*

4 *Declaratur text. in præſenti.*

5 *Filij naturales per Matrimonium clandeſtinum nullum propter defectum Parochi, & teſtium an legitimentur oſtenditur.*

Cap. Quòd nobis. IX.

FIlij qui naſcuntur ex clandeſtino Matrimonio, ſed deinde ab Eccleſia approbato, ſunt legitimi, & hæredes. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 102. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 595. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit. de clandeſt. cap.* 3. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 50. *cap.* 17. 1

Hic ſedet diſputanda quæſtio apud Doctores controuerſa, vtrùm filij ſuſcepti ex Matrimonio valido, ſed tamen illicito propter aliquod iuris impedimentum impediens tantùm, non verò dirimens, ſint ſpurij, an legitimi? In qua vt certa ab incertis ſeparemus dicendum videbatur in caſu Matrimonij clandeſtini ſine denuntiationibus contracti (quod validum eſſe notant *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 1. *alleg.* 32. *n.*...) ſpurios eſſe filios ex eo generatos grauiſſimi tenuerunt Doctores, nam hanc ſententiam Hoſtienſi tribuit, eámque ſequitur Ber. *q.* 107. eandem tribuit, Gloſſæ, & Abbati *in cap. vlt. ſup. de clandeſt. deſponſ.* Sot. 4. *diſt.* 28. *q.* 1. *art.* 2. *verſ. alia ſunt.* Adducitur pro hac parte text. *in præſenti*, quatenus probat filios ex Matrimonio clandeſtino antequam illud ab Eccleſia fuerit approbatum, illegitimus eſſe; deinde ſecundò adducuntur text. *in c. cùm inhibitio, §. ſi quis verò, de clandeſtina deſponſatione, & in c. ex tenore, infrà hoc tit.* quibus iuribus requiritur ad legitimandam prolem propter bonam fidem parentum quòd Matrimonium contractum ſit in facie Eccleſiæ, tum etiam, quia in iiſdem iuribus probatur illegitimam eſſe prolem ſuſceptam ex Matrimonio clandeſtino, ſi inter parentes aliquod exiſtebat impedimentum, quod ipſi ignorabant, quæ tamen legitima eſſe debuit, ſi ſtante eo impedimento, & parentum ignorantia, non clandeſtinè, ſed publicè fuiſſet contractum. 2

Verùm huiuſmodi filios ſuſceptos ex Matrimonio clandeſtino valido legitimos eſſe verius eſt, & receptius; conſtat enim legitimationem prolis ex validitate Matrimonij pendere, quia ex iuſtis nuptiis iuſti naſcuntur filij, *princ. Inſtit. de patria poteſtate*, in 3

autem

autem nuptiæ dicuntur, quæ ſecundùm leges validæ ſunt, licèt in contrahendo parentes culpam commiſerint; ſi ergo Matrimonium valet ſecundùm leges, & contracto licitè vtuntur, non eſt cur ex tali coniunctione ſuſcepti filij legitimi cenſeri debeant; atque ita expreſsè docuit *gloſſ. vlt. in præſenti*, recepta per Butr. *hîc n.6.* & Abb. *n.5.* ſequuntur & Palcoth. *de nothis, & ſpur. c.10. num.1.* Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.11. tit.12. n.13.* Menoch. *conſ.199. n.57.* Fulu. Pacian. *de probat. lib.2. c.16. n.68.* & alij plures per Sanch. *de Matrim. lib.3. diſp.42. n.8.*

4 Nec huic ſententiæ obſtat text. *in præſenti*, facilis eſt enim eius interpretatio, quamvis à DD. difficilis ſoleat reputari, vt conſtat ex ſtatim referendis; nam DD. communiter exiſtimant text. procedere in Matrimonio clandeſtino nullo propter aliquod latens iuris impedimentum, filióſque legitimos eſſe, quamvis concepti & nati ſint in clandeſtinitate ante Eccleſiæ approbationem, ſi ea poſtea ſequatur; quamvis deinde iam Matrimonio approbato impedimentum detegatur, ita reſoluit communem dicens modernorum Anton. de Roſel *in tract. de legitimat. lib.2. cap. penult. de Matrim. putat. n.3.* & poſt Ioan. Andr. Butr. Abb. Præpoſ. Alex. de Neuo, & alios quos refert, & latè tuetur argum. in contrarium ſatisfaciens Sanch. *d. diſp.43. num.4. cum ſeqq.* eodem modo reſpondetur ad text. *in d. §. ſi quis verò*, agere de Matrimonio nullo propter aliquod iuris impedimentum, quod parentes ignorabant, fuiſſeque dubitandi rationem ex *d. text. in cap. ex tenore*, videbatur enim propter bonam fidem parentum prolem legitimandam, quod tamen text. negat, ea ratione, quia vltra impedimentum fuit Matrimonium clandeſtinè contractum, quo caſu text. inquit, non expertæ ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videri ſic contrahentes, &c.

5 De Matrimonio verò clandeſtino nullo propter defectum Parochi, & teſtium iuxta nouam diſpoſitionem Concil. Trident. *ſeſſ.24. de reform. Matrim. c.1.* de duobus poteſt dubitari. Primò an per illud naturales antea ſuſcepti fiant legitimi? & certum eſſe debet non legitimari; patet quia, vt Matrimonium ſequens antea ſuſceptos reddat legitimos, validum eſſe oportet; conſtat autem nullum eſſe Matrimonium contractum ſine Parocho, vel teſtibus, ex Concil. Trid. *d. c.1.* Ergo, &c. quia caſu loquitur Menoch. *d. præſ.11. n.100.* Aut rurſus poſſumus dubitare an filij ſuſcepti ex hoc Matrimonio clandeſtinè contracto ſpurij ſint, itavt per aliud ſubſequens validum cùm Parocho & teſtibus nequeant legitimari; & certum eſt illegitimos eſſe, & conſequenter per ſubſequens Matrimonium poſſe legitimari, vt tenent Peregrin. *de fideicom. art.24. n.74.* & euidenti ratione oſtenditur, quia licèt Matrimonium ſine Parocho contractum nullum ſit, contrahentes tamen, ſi nullo alio impedimento ſint impediti, habiles manent ad contrahendum de nouo; quia Concil. Trid. *in d. c.1.* non ſimpliciter eos reddit inhabiles, ſed ſolùm ad contrahendum ſic, id eſt, ſine Parocho, & teſtibus, quia his adhibitis minimè prohibet, imò permittit de nouo contrahere, vt tenent multi, quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p.2. alleg.32. num.151.* Vnde licèt iſti illegitimi ſint, quia nati ex Matrimonio inualido, cùm tamen naſcantur ex parentibus, qui matrimonium validè poſſunt contrahere, nullúmque habeant iuris impedimentum, quod eos ad contrahendum de nouo faciat inhabiles, apertiſſimum ſequitur per Matrimonium validum poſtea ſequutum legitimos fieri.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimi ſunt filij nati ex Matrimonio contracto contra publicæ honeſtatis iuſtitiam,* & n.2.

Cap. Referente. X.

MAtrimonium contractum contra publicæ honeſtatis inſtitiam, non tenet, & filij ex eo nati illegitimi ſunt, & ab hæreditate parentum excludendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.102.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.595.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.3. Decret. lib.4. tit.11. cap.1.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Nau. *in man. c.22. à n.57.* Couar. *de ſponſ. p.2. c.6. §.2. à princ.* Henriq. *in ſumm. lib.12. c.16. §.2.* Sanch. *de Matrim. lib.7. diſp.68.* Gutier. *eod. tract. c.103.* Bonac. *eod. tract. q.3. punct.11. à princ.* 2

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſi fuit in facie Eccleſiæ celebratum, non ſufficit probare illius impedimentum ad probandam prolem illegitimam.*

2 *Contendens alicuius parentes Matrimonium contrahere non tenuiſſe, debet probare Matrimonium illud non potuiſſe, eiúſque parentes illud contraxiſſe mala fide.*

3 *Intellectus diuinatorius reiiciendus eſt.*

Cap. Peruenit. XI.

MAtrimonium quando fuit legitimè celebratum ad docendum prolem eſſe illegitimam, non ſufficit probare impedimentum Matrimonij, præſertim quia quandiu vixerunt quietè ſimul permanſerunt ſine reclamatione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.102.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.593.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect.2. Decret. lib.4. tit.11. c.2.* 1

Notatur ad hoc, quòd filius natus ex parentibus, qui in facie Eccleſiæ Matrimonium contraxerunt, poſtea verò declaratur Matrimonium fuiſſe nullum, cùm tamen ignoretur an bona, vel mala fide parentes contraxerint Matrimonium, eſt reputandus legitimus, & habilis ad recipiendos Ordines, & ad officia Eccleſiaſtica, & ſæcularia, vt per Soar. *tom.5. de cenſur. diſp.50. ſect.4. n.10.* Sanctarel. *var. reſol. q.20. n.6.*

Matrimonium fuiſſe illegitimè celebratum, &c.] Notatur ad hoc, quòd contendens alicuius parentes Matrimonium contrahere non potuiſſe, debet dicere, & probare Matrimonium illud non tenuiſſe; atque eius parentes illud contraxiſſe mala fide, ita Couar. *de ſponſ. p.2. c.8. §.2. n.1. in fine.* 2

In gloſſ. *Si eſt ita*, vnica ibi, *ſed hoc eſt diuinare.* Notatur ad hoc, quòd intellectus diuinatorius eſt reiiciendus, vt per D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. Matrim. p.1. num.12.* 3

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Teſtium dicto ſtatur qui probant aliquam legitimam; licèt ſama vicina, & tractatus parentum habeat contrarium.*

2 *Sententia quæ nititur duabus cauſis, quarum vna vera eſt, & altera falſa, tenet.*

Cap. Per tuas. XII.

1 Teſtes quando probant illam, quam vicinia putabat concubinam, fuiſſe deſponſatam de præſenti, filius habebitur legitimus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 103. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 595. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 12. c. 1.*

2 *Non tamen Decretali*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſententia, quæ nititur duabus cauſis, quarum vna vera eſt, & altera falſa, valet, & tenet, vt per Syluan. *conſ. 2. n. 75.* Gail. *lib. . obſeruat. 66. art. 9.* Hippol. *ſing.* 617. *& conſ.* 113. *n.* 12. Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, limit.* 22. *n.* 6. 13. *&* 20. Vant. *de nullit. tit. ex defectu proceſſus, n.* 123.

SVMMARIVM.

1 *Papa in terris Eccleſiæ poteſt liberè illegitimos legitimare, in terris verò alienis, minimè, niſi ex cauſis multum arduis, vel niſi in ſpiritualibus, & tunc indirectè, & per quandam conſequentiam intelligitur legitimare etiam quoad temporalia.*

2 *Archiepiſcopus pro laico procuratoris officium apud Rom. Pontificem ſuſcipere poteſt.*

3 *Papa non ſolum ad ſpiritualia, ſed etiam ad actus ſæculares laicos poteſt legitimare in terris Imperij.*

4 *Papa, qui poteſt tollere impedimentum à iure poſitiuo procedens, poteſt etiam illo ſublato diſpenſare in illius radice.*

5 *Papa cenſetur in radice diſpenſare quando ipſe declarat legitimos filios natos ante diſpenſationem, & poſtea naſcituros.*

6 *Diſpenſatio in radice Matrimonij eſt tanta potentia vt non ſolum viuentibus contrahendis, ſed etiam poſt eorum mortem operetur ad filiorum legitimationem in præiudicium tertij.*

7 *Diſpenſatio in radice Matrimonij comprehendit tantum prolem ſuſceptam in figura Matrimonij, non autem natam, & conceptum.*

8 *Legitimandi poteſtas inter ea, quæ Principi reſeruantur, numeranda eſt.*

9 *Legitimationes in Regno Portugalliæ prout, & alibi non ſunt veræ legitimationes, ſed potius diſpenſationes.*

10 *Legitimatus à Principe non poteſt obtinere terras, quæ non ſunt ſubditæ Principi legitimanti.*

11 *Cauſa requiritur in Principe legitimante.*

12 *Argumentum à maiori ad minus validum eſt.*

13 *Argumentum de maiori ad minus non valet in materia diſpenſationis, quod declara vt ibi.*

14 *Epiſcopalis dignitas eximit filium à patria poteſtate.*

15 *Electio ſola in Epiſcopum ſatis eſt vt quis patriam poteſtatem egrediatur.*

16 *Religionis profeſſio à filio facta eum liberat à patria poteſtate.*

17 *Seruus liber fit, quando ad Ordines promouetur ſcienter per Epiſcopum abſente, & ignorante domino.*

18 *Legitimus vt quiſpiam ſit pro parte, & pro parte illegitimus monſtruoſum eſt.*

19 *Diſpenſatus ad vnum, diſpenſatus quoque videtur ad conſequutiua.*

20 *Conſtantinus Imperator in pluribus terris, & Prouinciis omnem temporalem poteſtatem, dominium, & vniuerſa Imperij iura in Eccleſiam tranſtulit.*

21 *Matrimonium propter adulterium coniugis poteſt diſſolui quoad thorum, & mutuam cohabitationem, non tamen quoad vinculum.*

22 *Franciæ Rex Imperatori non ſubeſt.*

23 *Portugalliæ regnum eſt exemptum à Romano Imperio.*

24 *Hiſpaniæ Reges non ſubſunt Imperatori, nec ſuperiorem recognoſcunt in temporalibus.*

25 *Aragoniæ Rex non recognoſcit ſuperiorem.*

26 *Angliæ Rex Romani Imperij iuriſdictione eſt liber.*

27 *Venetorum ſereniſſima Reſp. ab imperio exempta eſt.*

28 *Mediolani Dux habet iura regalia, & fiſcalia, & omnia poteſt in ſuo ſtatu, quæ poteſt Imperator in toto Imperio.*

29 *Regna Neapolis, Siciliæ, Sardiniæ, Poloniæ, & Vngariæ Imperatori ſubiecta non ſunt.*

30 *Sabaudiæ Dux ſereniſſimus in ſuo ducatu Imperij, & omnimodæ poteſtatis ius habet.*

31 *Flandriæ Comes, Archidux Auſtriæ, & alij Potentatus in Germania ſuperiorem non recognoſcunt.*

32 *Delphinus habet iura Principis ſupremi.*

33 *Ferrariæ Dux non recognoſcit ſuperiorem.*

34 *Montis Ferrati Dux habet iura Imperij.*

35 *Duces, Marchiones, Comites perpetuò inueſtiti, cenſentur Imperatores in ſuo Ducatu, Marchionatu, ac Comitatu.*

36 *Princeps ſupremus an poſſit filios proprios legitimare, oſtenditur.*

37 *Papa in terris Regum directè non habet iuriſdictionem quoad temporalia.*

38 *Cauſæ dubiæ difficiles, & ambiguæ ad iudicium Sedis Apoſtol. cui Roman. Pontifex præeſt, deferendæ ſunt.*

39 *Apoſtol. Sedes, & vniuerſalis Eccleſiæ primatus iure Diuino eſt in Roman. Eccleſia.*

40 *Apoſtol. Sedes an poſſit auctoritate Pontificia aliò transferri, oſtenditur.*

41 *Petrum Romæ fuiſſe contra hæreticos qui defenderint oſtenditur.*

42 *Apparitio Chriſti facta Petro interroganti, Domine quò vadis, veriſſima.*

43 *Cardinalium dignitas tempore Innocentij I. cognita non erat.*

44 *Cardinales poſt tempora Innocentij IV. ſeu Bonifacij VIII. gerere cœperunt officium, quod antea gerebant Epiſcopi in ſummi Pontificis conſiliis.*

45 *Papa poteſt ſine Cardinalibus omnia expedire etiam ardua, ex ciuilitate tamen in arduis debet communicare cum Cardinalibus.*

46 *Cardinales ſunt inſtituti de iure diuino.*

47 *Cardinalium origo, poteſtas & hodierna excellentia inter omnes Eccleſiæ Prælatos, quæ ſit, remiſſiuè.*

48 *Excommunicatio æquiparatur morti.*

49 *Papa an poſſit mortis pœnam corporalem infligere remiſſiuè.*

50 *Presbyterorum filij ordinari non poſſunt.*

51 *Alimenta filijs ſpurijs de æquitate Canonica vbique ſeruanda debentur.*

52 *Naturalis filius propriè, & ſtrictè dicitur, qui à concubina natus eſt in ſchemate vxoris.*

53 *Adulterini dicuntur filij Presbyterorum.*

Cap.

Digitized by Google

Cap. Per venerabilem. VIII.

1 SEdes Apoſt. poteſt illegitimos totius Orbis legitimare ad actus ſpirituales, vt ad Epiſcopatum, necnon illegitimos terrarum Eccleſiæ etiam ad actus ſæculares, & putatur probabile illegitimos totius Orbis eſſe legitimatos ad actus ſæculares, maximè ſi in terris non cognoſcant ſuperiorem, qui poſſit legitimare præter Papam, vel ſaltem cùm in ſpiritualibus diſpenſatur, conſequenter intelligitur diſpenſatum eſſe in temporalibus, ſicut quando creat quem Epiſcopum, eximit eum à patria poteſtate, & Epiſcopus ſcienter ordinans ſeruum, ordinatus eſt liber, licèt ordinans teneatur ſatisfacere domino. Item Papa non ſolùm in ſua ditione, ſed etiam in aliis Regionibus, certis cauſis inſpectis, exercet cauſaliter temporalem iuriſdictionem, non tamen vult præiudicare alieno iuri; ſed quia in dubiis recurrendum eſt ad Sacerdotem, *Deuteron.* 17. cuius locus eſt Sedes Apoſtolica Romæ ad quam reuocatur Petrus à Chriſto dum interrogatus; *Domine quo vadis?* reſpondit, *Romam iterum crucifigi*, & D. Paul. ad Corinth. 6. *Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis ſæcularia.* Et ſic qui non obedit, eſt excommunicandus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 204. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 595. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 1. 2. c. 2.*

2 *Arelaten. Archiepiſcopum.*] Ergò Archiepiſcopus pro laico procuratoris officium apud Romanum Pont. ſuſcipere poteſt, contra reg. text. *in c. 2. ne Clerici vel Monachi*, ſed multi intelligunt ea ratione procedere, quia prohibitio illa ſolum obtinet locum in procuratore generali, qui huiuſmodi officium frequenter exercet, non ita ſi vnum ſuſcipiat, vel ſemel hoc faciat, per ea quæ diximus ad *c. 1. de poſtul. num. vlt.* vbi multos citauimus DD. vel poteſt dici Epiſcopos, Sacerdotes & à fortiori alios inferiores Clericos non prohiberi officium procuratoris etiam pro laicis in Romana Curia ſuſcipere, quod alij ampliant ad quamcunque curiam Eccleſiaſticam, etiam in partibus, vt tenent citati per me *in d. c. 1. num. vlt.*

3 *Quòd autem ſuper hoc*, &c.] Ex his verbis, & aliis, quæ ſequuntur, probari videtur concluſio illa in qua præcipuè huius text. vertitur difficultas, quòd ſcilicet Summus Pontifex non ſolùm ad ſpiritualia, ſed etiam ad actus ſæculares laicos poteſt legitimare in terris Imperij; quod etiam deducitur ex *verſ. præterea, & verſ. rationibus*, ex quibus plene hanc concluſionem affirmatiuam firmant *hìc* Hoſt. & Goffred. de Trano *in ſumma huius tit.* Rot. *deciſ.* 200. *alias* 1. *in nouis ſub hoc tit.* & ſecurè tradit Anaſtaſ. Germon. *in paratitla ad hoc tit.* & in effectu poſt longas diſtinctionum ambages ſequitur Præpoſ. *à n.* 71. & vltra huius text. auctoritatem pluribus rationibus confirmat; quidquid in contrarium ſit, communis DD. reſolutio, de quibus Sanch. *lib. 8. de Matrim. diſp. 7. à princ.* Baſil. Pont. etiam *de Matrim. lib. 11. c. 5. §. 1. à n.* 1. Franc. Ferrat. *ad conſtit. de los impubers, gloſſ. 6. n* 103. *& ſeqq.* Mich. Gom. de Arellan. *in tract. de ration. iur. & iur. Imper. lib. 1. c. 5. n. 63.* Faiard. *in tract. de legitim. per ſubſequens Matrim. membr. 2. n. 82. cum ſeqq.* & alij quos reprobat Rota Rom. *deciſ.* 291. *num.* 13. apud Farin. *p. 2. recent.*

4 Vnde Summus Pontifex, qui poteſt tollere impedimentum à iure poſitiuo procedens, poteſt etiam illo ſublato diſpenſare in radice illius, & relinquere Matrimonium in terminis priorum conſenſuum, & ſic verum, & validum, prout ex tunc, ac ſi diſpenſatio illud præceſſiſſet, vt cenſuit Rota *in vna Hiſpalen. legitimitatis* 11. *Maij* 1615. coram Patriarcha Manzanedo, quæ eſt *deciſ. 687. n. 8.* apud Farin. *p. 2. recent.* & ita abſque dubio poſſe Summum Pontificem laicos etiam in terris Imperij ad temporalia legitimare in radice Matrimonij profitentur *hìc* Abb. *n.* 22. Zabar. *q. 9.* & Præpoſ. *n.* 74. Couar. *de ſponſ. p. 2. c. 8. §. 8. n.* 13. Molin. *de primog. lib. 3. c. 2. n.* 12. Peregr. *de fideicomm. art. 24. n. 77. & ſeqq.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q. 21. n.* 51. Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 20. §. 2.* Sayr. *de cenſ. lib. 6. c. 11. n. 6.* Carpan. *ad ſtat. Mediolan. p. 1. c. 456. tit. de legitimat. num.* 126. Lancel. Gall. *conſ.* 122. *per tot.* Gutier. *de Matrim. c. 74. n.* 33. Laderch. *conſ.* 24. Intrigl. *deciſ. 35. n.* 52. Theſaur *deciſ. 84. &* 196. Caliſt. *de lege Regia, §. 29. n. 10. lit. B.* nouiſſimè me citato *in hoc loco*, Mar. Cutel *de donat. inter patrem & fil. tract. primæ diſcurſ. 2. p. 6. n.* 161. & plene relati à Sanch. *d. lib. 3. diſp. 7. n. 4.*

Ratio eſt, quia cùm impedimenta Matrimonium dirimentia à ſolo iure, ſeu lege Canonica proueniant, & Pontifex radix ſit, & origo legis Canonicæ, quæ conſanguinei intra certos gradus deſignatos, *in cap. non debet, de conſang. & affin.* contrahere prohibentur & ab eo tanquam à viuo fonte, ſeu lege animata auctoritas ſuper iſtis proueniat, *c. 1. de conſtitut. cap. ſi Romanorum* 19. *diſt. cap. ipſi ſunt 9. q.* 3. & *ibi gloſſ.* nulli dubium eſſe poteſt quin impedimentis per eum ſublatis rem ad terminos iuris naturæ primæuos reducere poſſit. Vnde fit vt Pontifex diſpenſans, ſeu declarans in radice filios legitimos denuo tales non faciat, quin ſolam velationem habitus naturalis, vt ait Bald. *in l. emancipati, num 2. ff. de adopt.* remoueat. Detegit ergo filios iure naturæ legitimos; vt ait idem Bald. *in l. manumiſſiones, num. 8. ff. de iuſtit. & iure.* Ex quo ſuperuenit (vt ait idem Bald. *in cap. 1. §. inſuper, de prohib. feudi alien. per Federic. n. 8.*) noua virtus in præiacenti materia, & potentia materiæ ei iungitur, & ab illa denominatur. Et venit quippe illo in caſu idem ipſum quod in expulſione nubium, quæ non facit ſerenum, ſed retegit, & in excuſſione ſpicarum, quæ non facit frumentum; ſed illud demonſtrat, vt argum. *l. adeò. ff. de acquir. rerum domin.* notat Bart. *in d. l. manumiſſiones, num.* 2. Vnde errant valde; qui putarunt exemplo poſtliminij, aut legis Corneliæ, de quo *in l. retro, ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. & in l. lege Cornelia, ff. de teſtam* in diſpenſatione in radice fictionem ciuilem retrotractionis interuenire. Lex namque in his, quæ ſibi ſubſunt, verè quidem diſponit, vt egregiè docuit Bart. *in l. ſi maritus, §. legis Iuliæ, n. 1. ff. ad legem Iul. de adult.* & latiùs *in l. ſi is qui pro emptore, num. 29. ff. de vſucap* & proſequitur latiſſimè Iaſ. *ibid. num.* 117. vbi dicit pulchram & vtilem eſſe doctrinam Barthol. Crot. qui iſtam ipſam ait notandam & menti tenendam *ibi n.* 91. Anton. de Butr. *conſ.* 20. *num.* 1. optimè Tiraq. *de iure conſtit. p. 3. limit. 7. ex num.* 44. latè Peregr. *conſ. 7. ex n. 26. vol.* 2. Caſtill. *quotid. tom. 5. c. 105. n.* 28. Ergo ex prædictis omnibus clarè conſequimur diſpenſationis in radice proprium & potiſſimum effectum conſiſtere in legitimatione prolis ex tunc, hoc eſt, à conceptionis initio; idque verè, non fictè, quia deſtructo ex tunc per diſpenſationem in radice conſanguinitatis ex iure Canonico prouenientis impedimento, poteſt Pontifex Matrimonium à principio concubitus affectu maritali patrati validum declarare, & conſequenter prolem legitimam quoad omnes iuris effectus, & in vniuerſo mundo; vt expreſsè tenent citati *ſuprà*, quibus

SVMMARIVM.

1 *Teſtium dicto ſtatur qui probant aliquam legitimam, licèt fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium.*

2 *Sententia quæ nititur duabus cauſis, quarum vna vera eſt, & altera falſa, tenet.*

Cap. Per tuas. XII.

1 Teſtes quando probant illam, quam vicinia putabat concubinam, fuiſſe deſponſatam de præſenti, filius habebitur legitimus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 103. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 595. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 12. c. 1.*

2 *Non tamen Decretali*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſententia, quæ nititur duabus cauſis, quarum vna vera eſt, & altera falſa, valet, & tenet, vt per Syluan. *conſ. 2. n. 75.* Gail. *lib. 1. obſeruat. 66. art. 9.* Hippol. *ſing.* 617. *& conſ.* 113. *n.* 12. Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, limit. 22. n. 6. 13. &* 20. Vant. *de nullit. tit. ex defectu proceſſus, n.* 123.

SVMMARIVM.

1 *Papa in terris Eccleſiæ poteſt liberè illegitimos legitimare, in terris vero alienis, minimè, niſi ex cauſis multum arduis, vel niſi in ſpiritualibus, & tunc indirectè, & per quandam conſequentiam intelligitur legitimare etiam quoad temporalia.*

2 *Archiepiſcopus pro laico procuratoris officium apud Rom. Pontificem ſuſcipere poteſt.*

3 *Papa non ſolum ad ſpiritualia, ſed etiam ad actus ſæculares laicos poteſt legitimare in terris Imperij.*

4 *Papa, qui poteſt tollere impedimentum à iure poſitiuo procedens, poteſt etiam illo ſublato diſpenſare in illius radice.*

5 *Papa cenſetur in radice diſpenſare quando ipſe declarat legitimos filios natos ante diſpenſationem, & poſteà naſcituros.*

6 *Diſpenſatio in radice Matrimonij eſt tantæ potentiæ vt non ſolum viuentibus contrahendis, ſed etiam poſt eorum mortem operetur ad filiorum legitimationem in præiudicium tertij.*

7 *Diſpenſatio in radice Matrimonij comprehendit tantum prolem ſuſceptam in figura Matrimonij, non autem natum, & conceptum.*

8 *Legitimandi poteſtas inter ea, quæ Principi reſeruantur, numeranda eſt.*

9 *Legitimationes in Regno Portugalliæ prout, & alibi non ſunt veræ legitimationes, ſed potius diſpenſationes.*

10 *Legitimatus à Principe non poteſt obtinere terras, quæ non ſunt ſubditæ Principi legitimanti.*

11 *Cauſa requiritur in Principe legitimante.*

12 *Argumentum à maiori ad minus validum eſt.*

13 *Argumentum de maiori ad minus non valet in materia diſpenſationis, quod declara vt ibi.*

14 *Epiſcopalis dignitas eximit filium à patria poteſtate.*

15 *Electio ſola in Epiſcopum ſatis eſt vt quis patriam poteſtatem egrediatur.*

16 *Religionis profeſſio à filio facta eum liberat à patria poteſtate.*

17 *Seruus liber fit, quando ad Ordines promouetur ſcienter per Epiſcopum abſente, & ignorante domino.*

18 *Legitimus vt quiſpiam ſit pro parte, & pro parte illegitimus monſtruoſum eſt.*

19 *Diſpenſatus ad vnum, diſpenſatus quoque videtur ad conſequutiua.*

20 *Conſtantinus Imperator in pluribus terris, & Prouinciis omnem temporalem poteſtatem, dominium, & vniuerſa Imperij iura in Eccleſiam tranſtulit.*

21 *Matrimonium propter adulterium coniugis poteſt diſſolui quoad thorum, & mutuam cohabitationem, non tamen quoad vinculum.*

22 *Franciæ Rex Imperatori non ſubeſt.*

23 *Portugalliæ regnum eſt exemptum à Romano Imperio.*

24 *Hiſpaniæ Reges non ſubſunt Imperatori, nec ſuperiorem recognoſcunt in temporalibus.*

25 *Aragoniæ Rex non recognoſcit ſuperiorem.*

26 *Angliæ Rex Romani Imperij iuriſdictione eſt liber.*

27 *Venetorum ſereniſſima Reſp. ab imperio exempta eſt.*

28 *Mediolani Dux habet iura regalia, & fiſcalia, & omnia poteſt in ſuo ſtatu, quæ poteſt Imperator in toto Imperio.*

29 *Regna Neapolis, Siciliæ, Sardiniæ, Poloniæ, & Vngaria Imperatori ſubiecta non ſunt.*

30 *Sabaudiæ Dux ſereniſſimus in ſuo ducatu Imperij, & omnimoda poteſtatis ius habet.*

31 *Flandriæ Comes, Archidux Auſtriæ, & alij Potentatus in Germania ſuperiorem non recognoſcunt.*

32 *Delphinus habet iura Principis ſupremi.*

33 *Ferrariæ Dux non recognoſcit ſuperiorem.*

34 *Montis Ferrati Dux habet iura Imperij.*

35 *Duces, Marchiones, Comites perpetuò inueſtiti, cenſentur Imperatores in ſuo Ducatu, Marchionatu, ac Comitatu.*

36 *Princeps ſupremus an poſſit filios proprios legitimare, oſtenditur.*

37 *Papa in terris Regum directè non habet iuriſdictionem quoad temporalia.*

38 *Cauſæ dubiæ difficiles, & ambiguæ ad iudicium Sedis Apoſtol. cui Roman. Pontifex præeſt, deferendæ ſunt.*

39 *Apoſtol. Sedes, & vniuerſalis Eccleſiæ primatus iure Diuino eſt in Roman. Eccleſia.*

40 *Apoſtol. Sedes an poſſit auctoritate Pontificia aliò transferri, oſtenditur.*

41 *Petrum Romæ fuiſſe contra hæreticos qui defenderint oſtenditur.*

42 *Apparitio Chriſti facta Petro interroganti*, Domine *quò vadis, veriſſima.*

43 *Cardinalium dignitas tempore Innocentij I. cognita non erat.*

44 *Cardinales poſt tempora Innocentij IV. ſeu Bonifacij VIII. gerere cœperunt officium, quod antea gerebant Epiſcopi in ſummi Pontificis conſiliis.*

45 *Papa poteſt ſine Cardinalibus omnia expedire etiam ardua, ex ciuilitate tamen in arduis debet communicare cum Cardinalibus.*

46 *Cardinales ſunt inſtituti de iure diuino.*

47 *Cardinalium origo, poteſtas & hodierna excellentia inter omnes Eccleſiæ Prælatos, quæ ſit, remiſſiuè.*

48 *Excommunicatio æquiparatur morti.*

49 *Papa an poſſit mortis pœnam corporalem infligere remiſſiuè.*

50 *Preſbyterorum filij ordinari non poſſunt.*

51 *Alimenta filijs ſpurijs de æquitate Canonica vbique ſeruanda debentur.*

52 *Naturalis filius propriè, & ſtrictè dicitur, qui ex concubina natus eſt in ſchemate vxoris.*

53 *Adulterini dicuntur filij Preſbyterorum.*

Cap. Per venerabilem. VIII.

1 Sedes Apoſt. poteſt illegitimos totius Orbis legitimare ad actus ſpirituales, vt ad Epiſcopatum, necnon illegitimos terrarum Eccleſiæ etiam ad actus ſæculares, & putatur probabile illegitimos totius Orbis eſſe legitimatos ad actus ſæculares, maximè ſi in terria non cognoſcant ſuperiorem, qui poſſit legitimare præter Papam, vel ſaltem cùm in ſpiritualibus diſpenſatur, conſequenter intelligitur diſpenſatum eſſe in temporalibus, ſicut quando creat quem Epiſcopum, eximit eum à patria poteſtate, & Epiſcopus ſcienter ordinans ſeruum, ordinatus eſt liber, licèt ordinans teneatur ſatisfacere domino. Item Papa non ſolùm in ſua ditione, ſed etiam in aliis Regionibus, certis cauſis inſpectis, exercet cauſaliter temporalem iuriſdictionem, non tamen vult præiudicare alieno iuri; ſed quia in dubiis recurrendum eſt ad Sacerdotem, *Deuteron.* 17. cuius locus eſt Sedes Apoſtolica Romæ ad quam reuocatur Petrus à Chriſto dum interrogatus; *Domine quo vadis?* reſpondit, *Romam iterum crucifigi*, & D. Paul ad Corinth. 6. *Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis ſecularia.* Et ſic qui non obedit, eſt excommunicandus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 204. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 595. remiſſiuè Caſal. *in annor.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib.* 4. *tit.* 12. *c.* 2.

2 *Arelaten. Archiepiſcopum.*] Ergò Archiepiſcopus pro laico procuratoris officium apud Romanum Pont. ſuſcipere poteſt, contra reg. text. *in c. 2. ne Clerici vel Monachi*, ſed multi intelligunt ea ratione procedere, quia prohibitio illa ſolum obtinet locum in procuratore generali, qui huiuſmodi officium frequenter exercet, non ita ſi vnum ſuſcipiat, vel ſemel hoc faciat, per ea quæ diximus ad c. 1. *de poſtul. num. vlt.* vbi multos citauimus DD. vel poteſt dici Epiſcopos, Sacerdotes & à fortiori alios inferiores Clericos non prohiberi officium procuratoris etiam pro laicis in Romana Curia ſuſcipere, quod alij ampliant ad quamcunque curiam Eccleſiaſticam, etiam in partibus, vt tenent citati per me *in d. c. 1. num. vlt.*

3 *Quod autem ſuper hoc*, &c.] Ex his verbis, & aliis, quæ ſequuntur, probari videtur concluſio illa in qua præcipuè huius text. vertitur difficultas, quòd ſcilicet Summus Pontifex non ſolùm ad ſpiritualia, ſed etiam ad actus ſæculares laicos poteſt legitimare in terris Imperij; quod etiam deducitur ex *verſ. præterea, & verſ. rationibus*, ex quibus plene hanc concluſionem affirmatiuam firmant *hic* Hoſt. & Goffred. de Trano *in ſumma huius tit.* Rot. *deciſ.* 200. *aliàs* 1. *in nouis ſub hoc tit.* & ſecurè tradit Anaſtaſ. Germon. *in paratitla ad hoc tit.* & in effectu poſt longas diſtinctionum ambages ſequitur Præpoſ. *à n.* 71. & vltra huius text. auctoritatem pluribus rationibus confirmat; quidquid in contrarium ſit, communis DD. reſolutio, de quibus Sanch. *lib. 8. de Matrim. diſp. 7. à princ.* Baſil. Pont. etiam *de Matrim. lib.* 11. *c.* 5. §. 1. *à n.* 1. Franc. Ferrat. *ad conſtit. de los impubers, gloſſ. 6. n* 103. *& ſeqq.* Mich. Gom. de Arellan. *in tract. de ration. iur. & iur. Imper. lib. 4. c. 5. n.* 63. Faiard. *in tract. de legitim. per ſubſequens Matrim. membr. 2. n.* 82. *cum ſeqq.* & alij quos reprobat Rota Rom. *deciſ.* 291. *num.* 13. apud Farin. *p. 2. recent.*

4 Vnde Summus Pontifex, qui poteſt tollere impedimentum à iure poſitiuo procedens, poteſt etiam illo ſublato diſpenſare in radice illius, & relinquere Matrimonium in terminis priorum conſenſuum, & ſic verum, & validum, prout ex tunc, ac ſi diſpenſatio illud præceſſiſſet, vt cenſuit Rota *in vna Hiſpalen. legitimitatis* 11. *Maij* 1615. coram Patriarcha Manzanedo, quæ eſt *deciſ. 687. n. 8.* apud Farin. *p. 2. recent.* & ita abſque dubio poſſe Summum Pontificem laicos etiam in terris Imperij ad temporalia legitimare in radice Matrimonij profitentur *hic* Abb. *n.* 22. Zabar. *q.* 9. & Præpoſ. *n.* 74. Couar. *de ſponſ. p. 2. c. 8. §. 8. n.* 13. Molin. *de primog. lib. 3. c. 2. n.* 12. Peregr. *de fideicomm. art. 24. n. 77. & ſeqq.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q. 21. n.* 51. Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 20. §.* 2. Sayr. *de cenſ. lib. 6. c. 11. n. 6.* Carpan. *ad ſtat. Mediolan. p. 1. c. 456. tit. de legitimat. num.* 126. Lancel. Gall. *conſ.* 12. *per tot.* Gutier. *de Matrim. c. 74. n.* 33. Ladetch. *conſ.* 24. Intrigl. *deciſ. 35. n.* 52. Theſaur *deciſ.* 84. *&* 196. Caliſt. *de lege Regia*, §. 29. *n. 10. lit. B.* nouiſſimè me citato *in hoc loco*, Mar. Curel *de donat. inter parrem & fil. tract. prima diſcurſ. 2. p. 6. n.* 161. & plene relati à Sanch. *d. lib. 3. diſp. 7. n.* 4.

Ratio eſt, quia cùm impedimenta Matrimonium dirimentia à ſolo iure, ſeu lege Canonica proueniant, & Pontifex radix ſit, & origo legis Canonicæ; quæ conſanguinei intra certos gradus deſignatos, *in cap. non debet, de conſang. & affin.* contrahere prohibentur & ab eo tanquam à viuo fonte, ſeu lege animata auctoritas ſuper iſtis proueniat, *c. 1. de conſtitut. cap. ſi Romanorum 19. diſt. cap. ipſi ſunt 9. q. 3. & ibi gloſſ.* nulli dubium eſſe poteſt quin impedimentis per eum ſublatis rem ad terminos iuris naturæ primæuos reducere poſſit. Vnde fit vt Pontifex diſpenſans, ſeu declarans in radice filios legitimos denuo tales non faciat, quin ſolam velationem habitus naturalis, vt ait Bald. *in l. emancipati, num 2. ff. de adopt.* remoueat. Detegit ergo filios iure naturæ legitimos; vt ait idem Bald. *in l. manumiſſiones, num. 8. ff. de iuſtit. & iure.* Ex quo ſuperuenit (vt ait idem Bald. *in cap. 1. §. inſuper, de probib. feudi alien. per Federic. n. 8.*) noua virtus in præiacenti materia, & potentia materiæ ei iungitur, & ab illa denominatur. Et venit quippe illo in caſu idem ipſum quod in expulſione nubium, quæ non facit ſerenum, ſed retegit, & in excuſſione ſpicarum, quæ non facit frumentum; ſed illud demonſtrat, vt argum *l. adeò, ff. de acquir. rerum domin.* notat Bart. *in d. l. manumiſſiones, num.* 2. Vnde errant valde; qui putarunt exemplo poſtliminij, aut legis Corneliæ, de quo *in l. retro, ff de capt. & poſtlim. reuerſ. & in l. lege Cornelia, ff. de teſtam* in diſpenſatione in radice fictionem eiuſdem retrotractionis interuenire. Lex namque in his, quæ ſibi ſubſunt, verè quidem diſponit, vt egregiè docuit Bart. *in l. ſi maritus, §. legis Iuliæ, n.* 1. *ff. ad legem Iul. de adult.* & latiùs *in l. ſi is qui pro emptore, num. 29. ff. de vſucap.* & proſequitur latiſſimè Iaſ. *ibid. num.* 117. vbi dicit pulchram & vtilem eſſe doctrinam Barthol. Crot. qui illam ipſam ait notandam & menti tenendam *ibi n.* 91. Anton. de Butr. *conſ.* 206. *num.* 1. optimè Tiraq. *de iure conſtit. p. 3. limit.* 7. ex *num.* 44. latè Peregr. *conſ. 7. ex n. 26. vol.* 2. Caſtill. *quotid. tom. 5. c. 105. n.* 28. Ergo ex prædictis omnibus clarè conſequimur diſpenſationis in radice proprium & potiſſimum effectum conſiſtere in legitimatione prolis ex tunc, hoc eſt, à conceptionis initio, idque verè, non fictè, quia deſtructo ex tunc per diſpenſationem in radice conſanguinitatis ex iure Canonico prouenientis impedimento, poteſt Pontifex Matrimonium à principio concubitus affectu maritali patrati validum declarare, & conſequenter prolem legitimam quoad omnes iuris effectus, & in vniuerſo mundo; vt expreſsè tenent citati *ſuprà*, qui-

bus

bus addendi ſunt Nicol. Garc. de benef. p.7.c.2.n.41. Caſtil. d.c.105.num.21. Auguſt. Bero.conſ.23.num.13. vol.2.Gonzal.ad reg.8.Cancel. gloſſ.5.§.9.n.57.Seraph. deciſ.1121.num.1. & 5. Alex. Trentacinq. var. reſol. lib.1.tit.de legitimat.reſol.4.n.15.Ioſeph.Seſſe deciſ.23. ex num.55. Maria de ſucceſſ. legal. p.1.q.18.art.1. Beltramin.ad Ludouiſ.deciſ.19.num.4. Baſil.Pont.de Matrim.lib.11.c.5.§.1.num.8.& 9. Quicquid dicant Ant. de Butr.in præſenti, num.10. quem ſequuntur Molina Theologus, Ceruantes addit.ad Nauar.citati à Sanch. d.diſp.8.num.3.in fin. Soar. de cenſur. tom.5.diſp.50. ſect.5.n.9.Hurtado de Matrim diſp.26. diffic.1. num.5. Franc. Ferret. de impub. ſub rubro de ſubſtit. gloſſ.6. ex n.109. ad 135. minus bene exiſtimantes Papam diſpenſando in radice nullum poſſe tertio præiudicium
5 inferre in terris Imperij. Ex quibus autem verbis cenſeatur Romanum Pontificem diſpenſare in radice in Matrimonio inter conſanguineos nulliter contracto, oſtendit Sanch. d.diſp.3.à num.14.& n.22. Sed meliùs Rota d. deciſ.687. num.13.p.2. recent. dicit à Papa diſpenſatum cenſeri in radice quando ipſe declarat legitimos filios natos ante diſpenſationem, & poſtea naſcituros.

6 Quæ diſpenſatio in radice eſt tantæ potentiæ, vt non ſolùm viuentibus contrahendis, ſed etiam poſt eorum mortem operetur ad filiorum legitimationem in præiudicium tertij, aliàs vocari ad ſucceſſionem, quia hæc legitimatio fundamentum non habet in conſenſu, quem parentes mortui iam præſtare non poſſunt, ſed potiùs in Matrimonio, quod nulliter contraxerunt, reuocando impedimentum à principio, ac ſi non exiſteret tempore illius: cui rei nihil obſtat quod vterque, vel alter ex parentibus mortuus ſit, ſiquidem hoc non inducit defectum poteſtatis in Pontifice ad reuocandum impedimentum ſuæ legis Canonicæ, & effectus ab ea productos, vt probant in propriis terminis DD. per me citati ad cap. tanta, propè finem verſ. filius inceſtuoſus, ſupr. n.58. hoc tit. Seraph. deciſ.1121.num.2. Put.deciſ.483. num.2.lib.2.Gonzal. ad reg.8. Cancell. gloſſ.5.§.9.num.57. Caſtill. d.c.105. num.26. Beltramin ad Gregor. deciſ.19. num.5.& com-
7 probat Rota d.deciſ.687.num.13. vbi id procedere aſſerit vbi diſpenſatio per parentes in vita petita fuerit: eadem Rota deciſ.174. poſt lib.2.conſil. Farin. tenuit diſpenſationem in radice Matrimonij comprehendere tantùm prolem ſuſceptam in figura Matrimonij, non autem natam & conceptam ante Matrimonium, idem iterum cenſuit in vna Leodien. canonicatus 23. Februarij 1601. coram illuſtriſſimo Ludouiſio, poſtea S. D. Gregorio XV. & eſt opinio Ioan. Andr. in præſenti, num.30. Anton. de Butr. col.6. verſ. videamus, num.10. ad fin. Card. Zabar. col.2. num.9. q.1. Abb. ſub num.21. & 22. Card. Alex. num.61. 68. & 74. Petr. Anchar. conſ.409. num.4. & 5. & in cap. vnic. num.5. de ſponſal. in 6. Peregr. conſ.1. à num.6. lib.3. & de fideicommiſſ. art.24. num.36 & 76. Celſ. can.31. num.8. Anton. Gabr. tom.3.commun. lib.6. tit. de legit. concl.3. num.1. & 2. Garc. d.p.7.c.2.num.42. Seſſe tom.3. deciſ.231. num.54. & aliorum, quos refert & ſequitur Sanch. d. diſp.7. num.4. & 7. Sed altera ſententia, quæ admodum probabilis eſt, defendit effectum maritalem ſufficientem eſſe ad diſpenſandum in radice, etiamſi Matrimonium in figura, ſeu de facto inter coniuges non præceſſerit, cum conſenſus ad Matrimonium neceſſarius hoc in caſu ſubſit, & ſolummodo neceſſarius in terminis iuris naturalis reputatur, ita Caſtill. in d.c.105.n.28. Baſil. Pont. d.lib.11. c.5.§.1.num.12. & alij per eos citati; & ſi hæc opinio magis placuerit, neceſſum non erit de affectu maritali plenè Summo Pontifici conſtare, ſed potiùs dubius & præſumptus ſufficiens erit ad diſpenſandum in radice, vt per Seſſe deciſ.231.n.22. Cacheran. Pedem. deciſ.154. n.4. qui ex nuptiis poſtea ſubſequutis plenè deprehenditur, vt expreſsè firmat Abb. in cap. tanta, n.1. & 7. ſuprà hoc tit. Alciat. lib.3. de verbor. ſignif. n.12. verſ. quod ſi per ſubſequens, Menoch. conſ.225. ex n.11. & conſ.227. à n.12. Cætera quæ in hac materia occurrere poſſunt, vide in tract. de offic. & poteſt. Epiſcopi, p.1.tit.3.c.2. num.101. cum multis ſeqq. vbi plura circa intellectum huius text. plenè Sanctarel. var. quæſt. 43.

Illud tamen aduertendum duxi in materia diſpen- 8
ſationum legitimandi poteſtatem inter ea, quæ Principi reſeruantur, annumerandam eſſe, vt docet Caſſan. conſuetud. Burgundiæ, rubr.8.§.3. verbo abinteſt. n.28. pag.287. & §.5.num.40. pag.291. Menoch. conſ.17.n.9. Maſcard. de probat. concl.124. num.2. Surd. conſ.1. n.25. Cald. Pereira quæſt. foreņſ. conſ.4. num.33. Azor. inſtit. moral. p.2.lib.2.c.14.q.5. & iam hodie, prout etiam 9
in noſtro Luſitaniæ Regno legitimationes non ſunt veræ legitimationes, ſed potiùs diſpenſationes, de quo vide Menoch. conſ.181. num.17. & conſ.206. num.24. cum ſeq. & conſ.390. num.53. Flores ad Gam. deciſ.11. Ioan. Garc. de nobilit. gloſſ.2. n.77. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c.138. num.41. cum ſeqq. & ex noſtris Luſitanis Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.51. verſ. aduerto tamen, & n.52. & de nominat. emphyt. q.21. num.64. & in reſponſo pro Sebaſtiano Limpo, n.46. & 47. & quæſt. forenſ. lib.1. q.28. num.23. Valaſc. conſult.163.n.7. & de partit. c.12. num.42. Cabed. p.2. deciſ.69. num.3. vbi n.10. reſoluit quòd legitimatus à Principe non poterit ob- 10
tinere terras, quæ non ſunt ſubditæ Principi legitimanti.

Diuerſis cauſis inſpectis.] Ergo in Principe legiti- 11
mante requiritur cauſa, de quo vide Dec. in cap. at ſi Clerici, §. de adulteriis, n.10. verſ. ſed aduertendum ſupr. de iudic. Menoch. conſ.19.n.3.& 20.& conſ.20. num.9. & 41. Sanch. de Matrim. lib.8. diſp.17. à n.23.

Quod in maiori conceditur, &c.] Vulgariter allega- 12
tur ad hoc, quòd validum eſt argumentum de maiori ad minus, de quo Euerard. loco 66. Gonzal. ad reg.8. Cancell. gloſſ.9.§.2.num.24. Sanch. d.lib.8. diſp.1.n.31. Card. Tuſch. tom.1. lit. A, concl.501. Thom. de Thomaſſ. in floribus legum reg.53. & alij plures citati in libello de princ. vtriuſque iuris, lit. A, num.185. Sed du- 13
bium facit, quia text. in præſenti, huiuſmodi arg. de maiori ad minus validum pronuntiat in materia diſpenſationis, in qua illud non procedere reſoluunt Molina de primog. lib.2.c.4. num.48.& 49. Couar. d. c.8.§.8.num.11. Menoch. conſ.72. num.11. Gutier. canon. lib.2.c.15. num.124. & 126. Brunot. à Sole in locis communibus, lit. D, verbo diſpenſationes ſunt odioſa, Molin. de iuſtit. tract.2.tom.1.diſp.91.n.2. Sanch. d. diſp.1.n.32. Vnde quidam diſtinguunt inter diſpenſationes odioſas, & fauorabiles, vt in his poſterioribus procedat regula huius text. qui de legitimatione agit; quam inquiunt ea ratione fauorabilem, quia per eam fit ingreſſus ad ius naturale, ſecundùm quod omnes homines legitimi naſcebantur, auth. quibus modis naturales effic. ſui, §. illud: at verò in prioribus, ſcilicet odioſis procedat communis ſententia negatiua. Alij verò diſtinguunt inter legitimationem, quam fatentur odioſam, & reſtringendam, ſicut diſpenſationem, & inter poteſtatem legitimandi, ſeu diſpenſandi, de qua intelligunt text. in præſenti, quam inquiunt eſſe fauorabilem, & extendendam, Couar. d. §.8. num.6. verſ.8.& num.11. Fr. Emman. à ſumm. tom.1.c.166. num.2. Perez l.6. gloſſ. pag.697. verſ. hinc eſt, tit.12.lib.3.Ordin. Menoch. conſ.18. n.16.

Gutier.*d.c.*15.*n.*115.Henriq.*in ſumm.lib.7.c.3. in fine*, Molin.*d.tract.2.diſput.*173.*verſic.obſeruandum*, Sayr.*de cenſur.lib.6.c.*11.*n.*8. & alij, de quibus Sanch.*d.lib.*8.*diſp.*2.*n.*1. Sed his, & aliis reiectis intellectibus facilis, & verior ſenſus eſt argumentum hoc de ſpiritualibus ad temporalia, & ita de maiori ad minus non eſſe Pontificis, ſed partis parentis ad temporalia legitimationem.

14 *Eximitur à patria poteſtate.*] Notatur ad hoc, quòd per Epiſcopalem dignitatem filiusfamilias eximitur à patria poteſtate, conſonat Auth *ſed Epiſcopalis dignitas*, *C.de Epiſc.& Cler.*Bernard.Diaz *reg.*235.Alphan.*collect.*446.Gregor.*l.*14.*gloſſ.fin.tit.*18.*p.*4. Ioan.Garc.*reg.*198.Vin.*tom.2.commun.opin.lib.*8.*tit.*29. *n.*4.*pag.*403. Pinel. *in l.*1.*p.*1.*n.*42. *C.de bonis mater.* Matienz. *l.*9.*gloſſ.*3.*n.*3.*tit.*11.*lib.*5. *noua recop.* Vald *ad Xuar.ad l.9.tit.de los pleytos*, *§.conſidera vltra*, *pag.*62. Cott. *in memorab. verbo Epiſcopalis dignitas, & verbo Sacerdotium*,*pag.*742. Surd. *de alim.tit.*9.*q.*10.*n.*34. Menoch. *remed.*15.*recuper.n.*321.Marta *de iuriſdict.p.*4.*caſu* 17.*n.*4. Illuſtriſſ.D.meus Roderic. à Cunha *in comment.ac c.ſi ſeruus ſciente*,*n* 9.& 10.*diſt.*53. vbi intelligit quoad iuris effectus, qui Epiſcopo ſunt nociui, non verò quoad eos, qui illi ſunt vtiles. Molin. *de inſtit. tract.*2.
15 *diſp.*229. *verſ. ſextus*, *n.*8. vbi etiam reſoluit ſatis eſſe ſolam electionem in Epiſcopum, vt quis patriam poteſtatem egrediatur, eſto nondum Epiſcopatum adminiſtret.

16 Religionis profeſſio à filio facta eum liberat à patria poteſtate, vt per Viu *d.n* 4.*verſ.& hoc idem*, Cald. Pereira *in l.ſi curatorem,verbo ſine curatore*,*n.*24.& 25. & *verbo laſis*, *n.*143. Nauar.*commento §. de regul.n.*47. Surd.*de alim.tit.*8.*priuil.*98.*n.*6.Fr.Emman *quaſt.regul. tom.*2.*q.*77.*art.*6.Valaſc.*conſ.*108.*n.*3.& 23.D.Roder.à Cunha *vbi ſupr.n.*12.

17 *Scienter ſeruum alterius*, &c.]Notatur ad hoc,quòd ſeruus liber fit quando ad Ordines promouetur ſcienter per Epiſcopum abſente, & ignorante domino, tenetur tamen Epiſcopus illius æſtimationem in duplum recompenſare,per text.*in cap ſi ſeruus abſente*,54.*diſt.* reſoluunt materiam late proſequentes,Trot.*de vero,& perfecto Clerico,lib.*2.*c.*4. Maiol.*de irregul.lib.*1.*cap.*35. Vgol.*eod.tract.c.*57.Henriq.*in ſumm.lib.*14.*c.*8.*num.*7. Auil.*de cenſur.p.*3.*diſp.*3.*dub.vlt.* Nauar.*in man.cap.*27.*n.*204. plures per Cened. *ad Decret. collect.*61. Bellet. *diſquiſit.clerical.p.*1.*tit.de diſciplina clericali*, §.14.*n.*2. Bernard.*in pract.cap.*19.*num.*3.*in nouiſſ.edit.* Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha *in comment. ad dict. cap. ſi ſeruus.*

18 *Videretur ſiquidem mõſtruoſum*,&c.]Notatur ad hoc, quòd monſtro ſimile eſt quòd quiſpiam ſit legitimus pro parte, & pro parte illegitimus, conſonat *cap. ex tenore, ſuprà hoc tit.* vbi gloſſ. *verbo ambo parentes*, & facit reg.*cap.*3.*ſup.de clandeſtina deſponſat.*Tiraq *in l.ſi vnquam,verbo donatione largitus*,*n.*284.Garc.*de nobilit.*
19 *gloſſ.*21.*à n.*78. Diſpenſatus enim ad vnum, diſpenſatus quoque videtur ad omnia conſecutiua, gloſſ.*verbo ſolemnibus*, *in cap.ſi quis in clero* 7.*quaſt.*1. gloſſ. *verbo plures, in c. qua in tantum de prabendis*, quas receptas teſtantur Felin.*in cap. poſtulaſti*, *num.*10. *de reſcriptis*, Gom.*in cap.vlt.num.*37.*de iudic.in* 6. multi, de quibus Sayr. *de cenſur. lib.*7.*c.*14.*n.*21.Sanch.*d.lib.*8.*diſput.*1.*num.*19.

20 *In patrimonio D. Petri*, &c.] Quòd ſcilicet habuit Apoſtolica Sedes in perſona Sylueſtri Pontificis ex donatione Conſtantini Imperatoris, qui in pluribus terris, & prouinciis omnem temporalem poteſtatem, dominium, & vniuerſa Imperij iura in Eccleſiam Romanam tranſtulit,de qua *in c.Conſtantinus* 96.*diſt.* laudat, & approbat Pontifex *in c.fundamenta*, *verſ.ne autem,de elect.lib.*6.& *in Clem.* 1.*de iureiur.* facit text.*in cap.ego Ludouicus* 63. *diſt.* quorum argumento veram eſſe hanc de Conſtantini donatione hiſtoriam Doctores communiter profitentur *dictis locis*, & Turrecr.*de poteſtate Eccleſia.lib.*2. *c.*42. Caſtald. *de Imperat.q.*51. Pelag.*de planctu Eccleſia,lib.*1.*c.*43.& *lib.*2.*c.*29.Couar. *lib.*4.*variar.c.*16.*n.*8. *verſ. ſecundo loco*, Alphonſus de Mendoz.*in quodlib.q.*4.*ſcholaſt.*§.4.*verſ.*5.Card.Baron. *tom.*4. *annalium Eccleſia anno Chriſti* 324. *Conſtantini* 19.Molin.*de Iuſtit diſput.*25.plures refert Ceuall.*communium contra commun.* *q.*345. alios citat Cened. *ad Decretal.collect.*109.*n.*4. quibus adde Franciſc.Ioannet *in lib.Roman.Pontificum*, *c.*33.*pag.*41. & alios citatos per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi*, *part.* 1. *art.* 2. *cap.*2.

Non tamen ipſius violatio coniug. &c.] Apertè pro- 21
bat text. Catholicam veritatem ſæpiùs ſacris Canonibus definitam ab hæreticis noſtræ tempeſtatis malè vexatam, quòd ſcilicet propter adulterium coniugis poteſt diſſolui Matrimonium quoad thorum & mutuam cohabitationem, non tamen quoad vinculum, nec innocens poteſt viuente adultera aliud inire Matrimonium,ita etiam de Fide definitum eſt per Concil. Trid. *ſeſſ.*24.*Canon.*7.multiplici ratione,& diuinarum literarum, ſanctorúmque Patrum traditione confirmans contrariis latè ſatisfacit Bellarm. *in ſuis controu. tom.*2.*de Matrim.lib.*1.*c.*15.*cum ſeqq.*Couar.*de ſponſal. p.*2.*c.*7.§.6.*n.*13.Gutier.*canon.lib.*1.*c.*25.*à n.*4.Henriq. *in ſumm.lib.*11.*c.*2.*n.*3.*iuncto commento lit.R*, D.Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. p.*2. *n.*15. Sanch. *de Matrim. lib.*10.*diſp.*1.*n.*2. Rebell. *de oblig. iuſtit.p.*2.*lib.*2.*q.*15. *ſect.*2.

Cùm Rex ſuperiorem in temporalibus, &c.] Notatur 22
ad hoc, quòd Rex Franciæ Imperatori non eſt ſubiectus, prout latè defendunt Igneus per integrum tract. *An Rex Francia recognoſcat ſuperiorem*,Mant.*dialog.*49. Carol. de Graſſ. *de regibus Francia*, *lib.*1. *tit.*6. Caſſan. *in catalogo gloria mundi,p.*5.*conſid.*28.Petr.Greg.*ſyntag. iur.lib.*47.*cap.*14.*n.*15.Coſm.*in pragm.in proœm pag.*1. *verbo Dei*,Scac.*d.loco.*

Portugalliæ Regnum quòd ſit exemptum à Romano 23
Imperio, aſſerunt Ferrer. *de iuſto & iniuſto bello*, *n.*24. Nauar. *in c. nouit*, *notab.*3.*n.*165.*de iudic.*Parlad.*lib.*2. *rerum quotid. c.*11. *n.*3. Ceuall. *communium contra communes*, *tom.*4.*q.*897.*n.*391.Soar.*de regibus*, *lib.*3.*cap.*8. *n.*3.*in fin.*Cabed.*p.*1.*Luſitania deciſ.*211. *ſub num.*3.& *p.*2.*deciſ.*7.*n.*4. Garc.*de nobilit. gloſſ.*21.*num.*45. Cald. Pereira *de empt.c.*1.*n.*5. Mart.*de iuriſdict. part.*1.*c.*21.*num.*13.

Hiſpaniæ Reges quòd non ſubſint Imperatori, nec 24
recognoſcant in temporalibus ſuperiorem,tenent gloſ. *in cap. Hadrianus,diſt.*63.& *in c.neceſſitate, de donat.inter virum*,Couar.*in reg.peccatum*, *p.*2.§.9.*n.*9.Nauar.*d. cap.nouit,notab.*3.*n.*161.Olan.*in prafat.antinom.num.*2. & 12.Renat.Chopin. *de dom. Francia*, *lib.*2.*tit.*1.*n.*13. Gregor.*l.*17.*verbo en las coſas,tit.*23.*part.*3. Burgos de Pace *in proœmio legum Tauri à n.*34.& *n.*144. Perez *in proœmio Ordin.q.*1.*pag.*6. Auend. *de exequendis mand. p.*1.*c.*1.*n.*7. Franciſc.Nunez de Valazco *en los dialogos de contencion de la milicia y ciecia dialogo* 1. *fol.* 28. & 29.Scac.*de appellat.q.*16.*limit.*5.*num.*4. Azeued.*l.*1. *n.*5.*tit.*17.*lib.*9.& *l.*3.*n.*4.*tit.*5.*lib.*3.*noua recop.* Parlad. *d.c.*21.*n.*3.Mench.*controu.illuſtr. in proœm.* Modern. *de iuriſdict.p.*1.*c.*26.*n.*70. Ceuall. *d. q.*897.*n.*390. & *ſeq.* Cabed.*part.*2.*Luſitania deciſ.*8. *num.*3. Petr. Marizius *in ſuis dialogis varia hiſtoria dialog.*2.*cap.*6. Soar.*d.c.*8. *n.*3.plenè Valdeſ. *de Regum Hiſpania dignitate,cap.*18. *per totum*, plures citat Cened. *ad Decret. collect.* 64. *num.*4. Azor. *inſtit.moral.p.*2.*lib.*11.*cap.*5.*quaſt.*4.*verſ. Regem.*

25 Aragonum Rex non recognoſcit ſuperiorem, Seſſe deciſ. 187. n. 106.

26 Angliæ Rex Romani Imperij iuriſdictione eſt liber, ſiue iure belli, ſiue alio iure, quod per c. cauſam, quæ, il. 2. ſupr. hoc tit. tenent Lara in l. ſi quis à liberis, in princ. num. 67. Azor. d. q. 4. verſ. Regem Angliæ, Matt. de iuriſd. p. 1. c. 21. n. 13.

27 Venetorum Sereniſſ. Reſpubl ab Imperio exempta, tam de facto, quia Imperatorem in dominum non recognoſcit, quam de iure, vel quia alma Venetiarum ciuitas in inſula maris fundata eſt, atque ideo veluti altera Roma libera eſt, vel quia priuilegium libertatis ab Imperatore habuerit, Pereg de iure fiſc lib. 1. tit. de his, qui iura fiſcalia habent, n. 6. Menoch. conſ. 2. n. 63. Matt. d. p. 1. c. 33. à n. 7. Anton. Oliban. in comm. ad vſat. alium namque de iure fiſci, c. 3. n. 79. vbi idem de ciuitate Genuenſium, de qua etiam Menoch. d. conſ. 2. à n. 48. Matt d. p. 2. c. 33. à n. 85.

28 Mediolani Dux habet iura Regalia, & fiſcalia, & omnia poteſt in ſuo ſtatu, quæ poteſt Imperator in toto Imperio, & gaudet prærogatiua, l. bene à Zenone, C. de quadrien. præſcript. vt per Muſcul. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 17. n. 25. pag. 116. Viuian. lib. 3. tit. 11. n. 72 pag. 293. verſ. Mediolani, Maſcard. de probat concl. 139. n. 11. Menoch. conſ. 307. n. 1. Anton. Oliban. d. c. 3. n. 79. Curt. iun. conſ. 1. n. 29. & conſ. 61. n. 10. & conſ. 100. n. 3. Roland. conſ. 88. n. 27. vol. 1. Ozaſc. conſ. 9. n. 3. Dec. conſ. 41. num. 1. & 2. vol. 2. Bec. conſ. 56 n. 61. vol. 1. Ladet. conſ. 71. num. 1. Surd. conſ. 210. num. 22. Peregr. conſ. 2. n. 36. Et ideo à Senatu Mediolanenſi non datur appellatio, Scaccia d. q. 16. limit. 4. num. 6. verſ. 1. & limit. 1.

29 Neapolis, & Siciliæ, ac Sardiniæ Regna Imperatori ſubiecta non ſunt, vt per Azor. d. quæſt. 4. verſ. Regem Neapolis, cum ſeqq. vbi idem de regnis Poloniæ & Vngariæ. Et quod Siciliæ Rex nihil prorſus habeat facere cum Imperio, Iacob. de Franchis in vſibus feudorum tit. ſpec. feudor. num. 3. & 4. Mar. Frech. de ſubfeudis, lib. 1. de origine Baronum, n. 35. Petr. de Greg. de conceſſ. feudi, p. 1. q. 2. n. 4. Peregr conſ. 4. n. 6. vol. 1. Et de Rege Apuliæ Ioan. Anton. Bellon. conſ. 5. n. 13.

30 Sabandiæ Dux Sereniſſimus in ſuo Ducatu Imperij, & omnimodæ poteſtatis iura habet, vt per Caſſan. in catalogo gloriæ mundi, p. 2. conſid. 58. Muſcul. vbi proximè, Ozaſc Pedem. deciſ. 155. n. 1. & conſ. 9 num. 2. Sola in comment. ad antiq. Decret. Sabaud. in proœm. gloſſ. 1. n. 17. Bec. d. conſ. 56. n. 61. vol. 1. Pariſ. conſ. 2. n. 39. vol. 1. Lader. conſ. 71 n. 1. Surd conſ. 210. n. 22. Oder. inter conſ. Marot. conſ. 45. n. 7. Menoch. conſ. 1. n. 158. & conſ. 2. n. 103. cum ſeqq. & conſ. 92. num. 32. & conſ. 156. n. 1. Ioan. Franciſo. Leon. in theſauro fori Eccleſ. p. 1. c. 20. n. 29. & ab eo non poteſt appellari, Scac. d. q. 16 limit. 16.

31 Comes Flandriæ, Archidux Auſtriæ, & alij Potentatus in Germania ſuperiorem non recognoſcunt, vt per Anton. Oliban. d. c. 3. n. 79.

32 Delphinus habet iura Principis ſupremi, vt per Maſcard. de probat. concl. 139. n. 11.

33 Ferrariæ Dux non recognoſcit ſuperiorem, vt per Ruin. conſ. 21. col. 2. vol. 1. quem refert Maſcard. d. concl. 139. n. 10. Ioan. Anton. Bellon conſ. 5. n. 13.

34 Montisferrati Dux Sereniſſimus habet iura Imperij, & in eo Ducatu poteſt ea, quæ Imperator in toto Imperio, vt per Surd. deciſ. 1. n. 1. Menoch. conſ. 1. n. 159.

Dux Parmæ quoad iuriſdictionem in ſubditos, & vaſſallos non recognoſcit ſuperiorem, ſed habet ſupremam poteſtatem, exemplo aliorum Principum, qui vel ab Eccleſia, vel ab Imperatore fuerunt inueſtiti, Pariſ. conſ. 2. n. 18. & 19. vol. 2. Cæpol. conſ. crim. 17. n. 45. Dec. conſ. 19. n. 205. vol. 3. Ioan. Anton. Bellon. conſ. 5. n. 12. Scac. conſ. 8. n. 2.

Duces, Marchiones, & Comites ab Eccleſia, vel 35
Imper. perpetuò inueſtiti cenſentur Imperatores in ſuo Ducatu, Marchionatu, & Comitatu, & omnia poſſunt in ſubditos ſuos, quæ poteſt Imperator in toto Imperio, vt per Soar. in theſauro commun. verbo Duces, n. 376. Farin. conſ. crimin. 94. num. 6. Bonacoſ. commun. crimin. p. 1. verbo Duces. fol. 55. verſo, Menoch. conſ. 302. num. 21. & conſ. 156. num. 14. Peregr. conſ. 2. num. 36. volum. 1. & generaliter de pluribus Italiæ Principibus Pariſ. conſ. 17. num. 4. & conſ. 25. n. 53. & conſ. 69. num. 3. vol. 1. Socin. iun. conſ. 76. n. 1. vol. 3. Decian. conſ. 41. n. 2. vol. 2. & conſ. 56. num. 3. vol. 5. Natt. conſ. 487. num. 9. & conſ. 661. n. 18. Ozaſc. d. conſ. 9. n. 2. Bec. d. conſ. 56. n. 61. vol. 1. Surd. conſ. 390. num. 25. & conſil. 419. n. 16. Lader. d. conſ. 71. n. 1. & ideo ab eis ad Papam, vel Imperatorem appellari non poteſt, Cæpol. crimin. conſ. 17. n. 45. Nat. conſ. 608. n. 7. Dec. conſ. 56. n. 4. & 5. vol. 5. Peregr. de iure fiſci, lib. 1. tit. 2. num. 63. Ozaſc. conſ. 9. num. 41. & 43.

Videretur aliquibus, &c.] Notatur ad hoc, quòd po- 36
teſt ſupremus Princeps vt talis, non vt pater, filios proprios legitimare, vt per Abb. hic n. 13. Cou. de ſponſal. p. 2 c. 8. §. 8. n. 20. Rojas ſucceſſ. cap. 23. num. 1. Molina de iuſtit. tract. 2. diſput. 173. verſ. Princeps. Verùm contrarium ex noſtro text. obſeruat gloſſ. hic verbo Regi gratiam, conſiderans quòd Pontifex ſolùm refert opinionem quorundam, quorum ſententiam non approbat, & ſequitur Cabed. p. 2. deciſ. Luſitaniæ 69. num. 20.

In aliis regionibus temporalem iuriſdictionem, &c] 37
Notatur ad hoc, quòd in terris Regum non habet Summus Pontifex iuriſdictionem directè quoad temporalia, ex vi tamen Pontificalis officij habet ſufficientem poteſtatem ſuper omnia negotia ſæcularia, quando id expedierit ad quietem, & conſeruationem ac Eccleſiæ defenſionem, & ad bonum ſpiritualiter, ac ad finem Eccleſiaſticæ poteſtatis ſupernaturalem aſſequendum. Vide Victor. de poteſtate Eccleſiæ relect. 1. quæſt. pen. & de relect. de Indis inſulanis, part. 1. à n. 16. & ad c. vltim. Matthæi, num. 29. Sot. in 4. diſtinct. 25. quæſt. 2. art. 1. & de iuſtitia, lib. 4. quæſt. art. 1. colum. 4. poſt princ. Turrecrem. in ſumm. lib. 2. cap. 113. & 114. Viuian. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 2. num. 43. pag. 157. Albert. Pigh. de Eccleſiaſtica hierarchia, lib. 5. Caietan. 2. 2. quæſt. 43. artic. 8. Ioan. Driedon. de libertate Chriſtiana, lib. 1. cap. 15. & 16. Card. Bellarm. de Romano Pontifice controuerſ. 3. generalis lib. 5. cap. 6. Nauar. in cap. nouit. notab. 3. de iudic. Mench. illuſtr. cap. 21. Ceuall communium contra commun. quæſt. 759. Morlam in emporio iur. p. 1. tit. de iuriſdict. q. 3. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 29. verſic. tertia concluſio, Rebello de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 14. q. 25. ſect. 1. num. 2. & 3. & ſect. 5. num. 29. Soar. de legibus, lib. 3. cap. 7. num. 3. & de defenſione Fidei Catholicæ contra Anglicanæ ſectæ errores, lib. 3. cap. 22. Illuſtriſſ. D. meum Roder. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſum, in comment. ad cap. cùm ad verum 6. diſt. 96. Tannet. in p. 2. diſput. 4. quæſt. 4. dub. 1. num. 33. Gabr. Pereira de manu Regia, præl. 1. num. 4. & ſeqq. Salgado de protect. Regia, tom. 1. part. 2. cap. 1. præſ. 1. n. 55. me citato in hoc loco Dian. reſolut. moral. part. 1. tract. 2. reſolut. 121. me quoque citato in hoc loco, nouiſſimè D. Mar. Cutel. de donat. inter patrem, & fil. tract. 1. diſc. 2. p. 6. num. 6. Ex quorum reſolutione vera & recepta illa eſt ſententia, quòd ſcilicet directè Summus Pontifex poteſtatem non habet in temporalibus, & procedit textus in cap. cùm ad verum 96. diſtinct. & cap. nouit. de iudic. cum ſimilibus. Eam tamen habet caſualiter & indirectè in ordine ad ſpiritualia, quoties ſcilicet ad ſpirituale bonum fuerit neceſſarium, &

proce

procedit text. *in præſenti, & Extrauag. vnam ſanctam, de maior. & obed.* Quamvis directè habere ſummam poteſtatem defendat Matta *de iuriſdict. p. 1. cap. 18. cum ſeqq.* contra eum enim eſt verior opinio, ex traditis per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 21. cap. 5. q. 6. verſ. quæſtio itaque.*

38 *Si difficile*, &c.] Ex hac Deuteronomij auctoritate *cap. 17.* quam eleganter, & eruditè explicat Pontifex *in præſenti*, colligit *infrà in verſ. Medium*, cauſas difficiles, ambiguas, ſeu dubias ad iudicium Sedis Apoſtol. cui Romanus Pontifex præeſt, eſſe deferendas, veluti quando agitur de vero ſenſu, & interpretatione ſacrarum Scripturarum, vt definit Concil. Trident. *ſeſſ. 4. in Decreto de editione & vſu ſacrorum librorum, verſic. præterea*, & latè proſequuntur Cano *de locis Theolog. lib. 12. cap. 7. cum ſeqq.* Pygh. *de Eccleſiaſtica Hierarchia, lib. 4. c. 2.* Bellarmin. *tom. 1. controuerſ. 1. lib. 3. cap. 4.* Peña *in direct. inquiſit. lib. 2. ſchol. 21. reg. 2. & 3.* Bañes *in 2. 2. q. 1. art. 10. dub. 6. concl. 5.* optimè Cened. *ad Decretal. collect. 8. n. 5.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 8. c. 3. q. 2. verſ. reſpondeo.* Sic etiam quando agitur de interpretatione Concil. Trident. ad Sedem Apoſt. eſſe recurrendum aſſerit Bulla Pij IV. Summi Pontif. quæ incipit: *Benedictus*, ibi, *ſi quis verò in eis aliquid obſcurius dictum & ſtatutum fuiſſe, eámque ob cauſam interpretatione, aut deciſione aliqua egere viſum fuerit, aſcendat ad locum, quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apoſtolicam.*

39 *Locus enim, quem elegit Dominus*, &c.] Notatur hic text. ad hoc quòd Sedes Apoſtolica, & vniuerſalis Eccleſiæ primatus ex Chriſti Diuina diſpoſitione, atque ita Diuino iure eſt in Romana Eccleſia, Summuſque Pontificatus, ſeu Papatus iure Diuino Romanæ Eccleſiæ eſt annexus, conſonant text. *in cap. omnes 22. diſt. cap. dudum 3. q. 6. c. 2. ad finem, de ſumma Trinit.* & tenent Turrecrem. *de poteſt. Eccleſiæ, lib. 2. cap. 40. cum ſeqq.* Pygh. *de Eccleſiaſtica hierarchia, lib. 3. cap. 12. & 13.* Cordub. *lib. 4. quæſt. 1. propoſit. 9. verſ. ſed vtrum ſedes iſta*, Melch. Cano *de locis Theolog. lib. 6. c. 8. verſic. deinde illud*, Rebuff. *in concord. tit. de mandatis Apoſtol. §. 1. in princip. in gloſſ. Romanus Pontifex*, Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib. 1.* plures alios refert Cened. *ad Decretum collect. 11. n. 4.* quibus adde latiſſimè Card. Bellarmin. *tom. 1. de Romano Pontifice, lib. 2. & princ. & in addit. ad Martyrolog. Romanum 18. Ianuar. pag. 30.* Card. Tuſch. *tom. 3. concl. 3. n. 19. & n. 7. lit. R, concl. 262.* optimè Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 11. quæſt. 2.*
40 *verſic. his teſtimoniis*, inde aſſerentes non poſſe auctoritate Pontificia aliò transferri huiuſmodi Principatum, quod ex profeſſo eruditè diſputat Alphonſus de Mendoza *in quodlib. q. 4. ſcholaſtica*, poſt Iacobat. *de Concil. lib. 8. art. 6.* Bellarmin. *d. tom. 1. de Romano Pontif. lib. 4. cap. 4.* Videmus tamen, & paſſim nobis referunt hiſtoriæ, quòd per ſeptuaginta annos parum plus ſtetit dicta ſancta Sedes Auenioni apud Francigenas, vt tradunt Illeſcas *in chronica Pontificali, part. 2. lib. 6. cap. 1. & 7.* Petr. Mexia *in ſylua variæ lect. lib. 2. cap. 6.* S. Antonin. *p. 3. hiſt. tit. 21. c. 1.* vbi refert rationes ob quas à Pontif. Clement. V. fuit tranſlata Sancta Sedes Auenioni, ſed iuxta ſupradicta Romæ fuit reſtituta per Gregor. XI.

41 *Petrus Vrbem fugiens*, &c.] Licèt hæretici huius tempeſtatis impudenter negent B. Petrum Romæ vnquam cathedram conſtituiſſe, & quod magis eſt, nec Romam vnquam vidiſſe, eos tamen ex omnibus antiquis Patribus, atque Latinis eleganter conuincit Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 44. cum ſeqq.* ex profeſſo latiſſimè comprobat, omnibus contrariis ſatisfaciens Card. Bellarm. *d. tom. 1. de Rom. Pontif. lib. 2. à princ.*

Hanc hiſtoriam de apparitione Chriſti facta Petro 42
authenticam & veriſſimam eſſe non eſt dubium, de ea enim meminêre antiquiſſimi Eccleſiæ Patres, ſcilicet Abdias Apoſtolorum contemporaneus, & diſcipulus, Babyloniæque Epiſcop. *lib. 1. hiſt. Apoſt. in vita B. Petr. propè fin.* quem librum Iulius Africanus (cuius mentio habetur apud D. Hieronymum in catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum) ex Græco Latinum fecit, eandem etiam apparitionem refert Hegeſip. *de excidio Hieroſolymitano, lib. 4. c. 2.* S. Ambroſ. *in oratione contra Auxentium*, & plures alios antiquiſſimos Patres refert Mendoza *d. q. 4.* & ex nouioribus aſſeuerant pro indubitato Cordub. *d. lib. 4. q. 1. dub. 1.* Iacob. *d. lib. 8. in fin.* Sebaſt. Medices *in ſumma omnium hæreſum, p. 2. verbo Petrus, pag. 614.* latè Georg. Scherer. *in libro, an ſit verum, quòd Romæ fœmina Pontifex fuerit, argum. 3.* Card. Baron. *tom. 1. annalium Eccleſiæ anno Chriſti 69. cap. 6. & 7.* Bellarm. *d. lib. 2. c. 3. ad fin. verſic. Adde vltimè*, Azor. *d. q. 2. verſ. deinde, cum ſeqq.* vbi in contrarium adductis reſpondet.

In executione ſacerdotalis officij coadiutores, &c.] 43
De Epiſcopis, & non Cardinalibus eſſe intelligendum plures ex noſtris exiſtimarunt ea ratione, quia tempore Innocent. I. Auctoribus huius text. Cardinalium dignitas cognita non erat, vt longo diſcurſu nititur comprobare Virg. Polyd. *de inuent. rerum, lib. 4. cap. 9.* Et officium, quod antea gerebant Epiſcopi in Summi Pontificis conſiliis, deinde poſt tempora Innoc. IV. ſeu Bonifacij VIII. gerere cœperunt Cardinales, iuxta text. *in cap. fundamenta, §. decet, de elect. in 6.* & ſequitur Card. Tuſch. *tom. 1. lit. C, concl. 95.* concludens iuxta text. *in præſenti*, Summum Pontificem ſemper Sacerdotes, & Epiſcopos habuiſſe, qui ſibi aſſiſterent coadiutores, licèt non Cardinales, ſed alio nomine appellarentur, vt latè explicant Iacobat. *de Concil. lib. 1. art. 12. pag. 26. & verſ. ſimiliter, pag. 41.* optimè Garc. *de nobilit. gloſſ. 48. §. 3. n. 35. cum ſeqq.* Verùm licèt Papa ſolos Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos conſueuerit fratrum nomine, alios verò filios appellare, vt dicit gloſſ. *verbo filij in proœm. harum Decretal.* tamen *hic* illud verbum, *fratres*, ſtatim qualificat ex termino differenti, videlicet, qui nobis iure Leuitico in executione ſacerdotalis officij coadiutores exiſtunt, atque ita præſignat aſſiſtentiam, ſeu aſſidentiam illam in iudicando ex iure Leuitico introductam, cuius munus nullatenus ad Epiſcopos ſimplices, ſed ad Epiſcopos Cardinales, & cæteros eiuſdem Collegij ſpectat; atque ita hunc text. expendit *hic* Hoſt. *ſub n. 27.* Ioan. Andr. & Abb. vterque *n. 19.* & alij paſſim, quos citat Iacobat.
de Concil. lib. 1. art. 12. charta 43. Et quamvis cùm Papa 44
ſcribit Cardinali non Epiſcopo, eum vocet filium, cum eo tamen ſenſu vt ſit filius primogenitus, nihilominus quando refert verba ad ordinem, eorúmque ipſum, ſemper eos vocat fratres, vt bene declarat Hoſt. *in cap. ad liberandum, n. 3. de Iudæis*, & eſt text. *in c. fundamenta, §. decet, de elect. lib. 6.*

Notatur hic text. ad hoc quòd Papa non debet ardua explicare ſine conſilio fratrum, id eſt, Cardina- 45
lium, vt per Rebuff. *in concordatis tit. de approbat. conuent. gloſſ. de eorum conſilio, pag. 519. in fine.* Sed Doctores magis communiter reſoluunt poſſe Summum Pontificem ſine Cardinalibus omnia expedire, etiam ardua, vt per Card. Alban. *in tract. de Cardinal. cap. 30.* Mench. *illuſtr. cap. 23. per totum*, Card. Paleot. *de conſultat. ſacri Palatij, part. 1. q. 3.* Cenall. *q. 645.* Garc. *d. §. 3. num. 53.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 4. cap. 1. col. 1. 40. & cap. 3. col. 420.* Flamin. *de reſignat. lib. 3. quæſt. 18. num. 124. & lib. 7. quæſt. 5. num. 14.* dicit quòd ex ciuilitate in arduis debet communicare cum Cardinalibus.

46 Notatur etiam ad hoc, quòd Cardinales ſunt inſtituti de iure diuino, vt per Duen. *reg.72.lim.1.3.* Franc. Marc. *deciſ.*1296. latè Garc. *de nobil.gl.oſſ.43.§.3.n.26. cum ſeqq.*

47 De Cardinalium origine, poteſtate, & hodierna excellentia, & præeminentia inter omnes Eccleſiæ Prælatos latiſſimè tractant Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p.4.conſiderat.10.cum ſeqq.* Barbat *de præſtantia Cardinalium,p.1.q.1.*Turrecrem. *in ſumm.lib.1.cap.80. cum ſeqq.* Petr. Matth. *in ſcholiis ad Motus Summorum Pontif.pag.93.cum ſeqq.*Cotta *in memorab.verbo Cardinales.* Aluar. Pelag *de planctu Eccleſiæ, lib.2. cap.17.* Hieron.Roman *de Republica Chriſtiana, p.1.lib.3.c.1. & 2.*Maiol *de irregul. lib.2.c.3.* Fr Ioſeph. de Seguenca *in vita S.Hieronymi,lib.3.cap.6.* Anaſtaſ.Germon. *in ſuo tract de indultis Cardinalium in deſcriptione, §.Epiſcopus à n.7.& in tract de ſacrorum immun.lib.3.c.6.*Flam. *de reſignat.lib.2.q.1.n.34. cum ſeqq.& lib.3. q.1. n.69. cum ſeqq.& lib.7.q.12.*Ioan.Garc. *d.9.3.n.16.cum multis ſeqq.* Zerol *in praxi Epiſcop.part. 1. verbo Cardinales,* Granat. *ad Octauian.de ſtylo Curiæ lib.1.c.1.à n.7.*Lalli. Zech. *de Republica Eccleſiaſtica,tit de ſtatu Illuſtriſſimorum Cardinalium,* Card.Bellarm *in ſuis controu. tom.1. de Clericis,lib.1.c.16.* Azor. *inſtit.moral p.2.lib.6.cap.7. col.695.*Henriq. *in ſumm.lib.1.cap.27.de Cardinalium dignitate,*Gonzal. *ad regul.8. Cancel. gloſſ 24 à princip.* Card Tuſch. *tom.1.lit.C,concl.35.cum ſeqq.*plures refert Cened. *ad Decretal.collect.*115. qui poſt alios ſcribunt quòd Cardinales vocantur filij primi gradus Papæ, Conſiliarij eius columnæ Eccleſiæ, poſt Papam maiores, Patres ſpirituales, Orbis terrarum Cardinales, præferuntur Patriarchis, ſunt pars corporis Papæ, vtuntur equo, & capello, ac indumento rubeo, & Patriarchæ habent capellum morellum, collegium illorum eſt ſacrum, & Senatus diuinus, & ſacer cœtus, ac Eccleſiæ gremium.

48 *Mori præcipitur.*] Id eſt, per excommunicationem, vt interpretantur Perez *l.1.gloſſ.3. pag.172.col.1. ad med.tit.5.lib.8.Ordin.* Farinac. *in praxi crim.p.1.lib.1. q.19.n.12.* Excommunicatio æquiparatur morti, quia quemadmodum mortuus vitæ corporalibus fructibus priuatur, ita excommunicatus vitæ ſpiritualis fructibus caret, medicinalis autem dicitur, quia intentio Eccleſiæ, & iudicis eam proferentis eſt afferre peccatorum medicinam, & remedium vt à peccato reſipiſcat, *cap.1. in princ. de except. lib.6.* proſequuntur Couar. *in cap.alma mater, part.1.in initio,n.9.* Vgolin. *de cenſuris tab.1.cap.11.in princ.& §.1.* Salzed. *ad Bernard.in pract.cap.116.num.3.* Henriq. *in ſumm.lib. 13. cap.1.num.3.*Suar. *de cenſuris,tom.5.diſp.4.ſect.5.à n.30.* Sayr. *eod.tract.lib.1.cap.3.à num.8.* Auil. *eod.tract.p.1. dub.2.ad 2.*

49 Ergo Papa non poteſt mortis pœnam corporalem infligere, de quo vide Couar. *lib.2. var. cap.20.n.10. verſ.tertiò.*

50 *Canone vetante tales ad ſacros Ordines,&c.*] Vt *in c. & per totam 56.diſt.cap.1.& per totum,de filiis Preſbyt.* vide plures Doctores, quos refert Cened. *ad Decretum collect.62.*quibus adde Salzed *ad Bernard.in pract.c.14.* Vgolin. *de irregularit. cap.44.* Sayr. *de cenſuris, lib.6. cap.10.*

51 *Negantibus,&c.*] Ergo videtur Pontificem in præſenti approbare legem ciuilem, quæ ſpuriis denegat alimenta, *in Auth.quibus modis naturales efficiantur ſui, ad finem,* vnde deſumitur text. *in auth.ex complexu,C. de inceſtis nupt.* Sed de iure noſtro Pontificio *in c.cùm haberet, ſupr. de eo, qui duxit in matrim.* vbi multos citaui Doctores, abrogatus eſt rigor iuris Ciuilis, & æquitas Canonica ſeruanda eſt vtroque foro, non ſolùm Eccleſiaſtico, ſed etiam ſæculari, vt per Cou. *de ſponſal.p.2.c.8.§.6.n.6.* Lara *in l.ſi quis à liberis,§.idem reſcripſit, num.27.* Duen. *reg.367. ampl.1.* D. Barboſa *in l.1.p.4.num.65.ff.ſoluto Matrim.*Gam. *deciſ.11. n.9.* Nec contra huiuſmodi Canonicam æquitatem text. in præſenti aliquid ſtatuere videtur, ſenſus enim & intentio Pontificis eſt oſtendere deteſtabiles eſſe & odioſos ſpurios legibus Diuinis, atque humanis, & in eius rei confirmationem adducit leges Ciuiles, quæ eos adeò odio habuerunt, vt etiam alimenta eis denegent, minimè verò voluit earum legum rigorem approbare, ideoque cùm de ſacris Ordinibus ageret, dixiſſet Canones vetare illos ad ſacros Ordines promoueri, de alimentis agens ſæcularibus legibus id tribuit, non igitur Canonicis, vt bene aduertit Cuiac. *d.c.cùm haberet,in fine,* & ante eum Paleot. *de nothis & ſpuriis,c.46.*

In gloſſ. *Non naturalibus.* Notatur ad hoc quòd naturalis filius propriè, & strictè dicitur, qui ex concubina natus eſt in ſchemate vxoris, vt per Ant. Gom. *l.9.Tauri, n.1.*Cou. *de ſponſal.p.2.c.8.§.4.n.2.* Surd. *de alim.tit.1 q.9.n.9.* 52

In gloſſ. *Adulterinus.* Notatur ad hoc quòd filij Preſbyterorum dicuntur adulterini, vt per Azor. *inſtit. moral.p.2.cap.7. q.13. in fin.* Card. *verbo Fornicatio, num.18.* 53

In gloſſ. *Certis cauſis* Quænam ſint cauſæ ex quibus Romanus Pontifex temporalia proximè per ſe adminiſtrat, etiam extra loca Romanæ Eccleſiæ ditioni ſubiecta, vide apud Azor. *d. part.2. lib.4. c.19. quæſt.2.* 54

Notatur hæc gloſſ. ad hoc quòd quando de iure Ciuili datur dubium, & ius Canonicum tollit dubitationem, & ſuper ea diſponit, tunc leges Canonicæ attendendæ ſunt, & ſecundùm eas iudicandum, vt per Abb. *in cap. licèt ex ſuſcepto, n.10. de foro compet.* Decian. *in tract.crimin.lib.2.c.18. num.16.* quos refert Illuſtriſſ. Dominus meus Roder. à Cunha *in comment. ad cap.non oportet 10.n.3.diſp.44.*

SVMMARIVM.

1 *Coniugatus ſi viuente prima in facie Eccleſiæ contrahit cum ſecunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles.*

2 *Filij geniti ex Matrimonio in facie Eccleſiæ cum bona fide ſaltem alterius coniugis celebrato ſunt legitimi.*

3 *Impedimenti ſcientia præſumitur ex Matrimonio clam & occultè contracto.*

4 *Filius natus ex Matrimonio bona fide parentum inito, eſt verè legitimus non ſolùm quoad parentem habentem bonam fidem, ſed etiam quoad alterum malam fidem habentem.*

5 *Parens qui ſciuit impedimentum, non habet iura legitimi parentis.*

Cap. Ex tenore. XIV.

Coniugatus quando ducit aliam in faciem Eccleſiæ, quæ ignorat illum eſſe coniugatum, eius proles iudicatur legitima. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian *in ration.lib.4.iuris Pontif.pag.106.* Alagona *in compend iuris Canon. pag.596.*remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.p.1.& 2.*refertur ab Anton. Aug. *collect.2.Decret.lib.4.tit.12.c.3.* 1

Probat hic text. filios genitos ex Matrimonio in facie 2

facie Eccleſiæ cum bona fide ſaltem alterius coniugis celebrato eſſe legitimos, eſto Matrimonium propter occultum impedimentum fuerit nullum, vt per Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 20. §. 1. *verſ. ſecundo*, Menoch. *conſ.* 5. *num.* 18. *& conſ.* 15. *n.* 5. Bonacoſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 6. *tit.* 2. *num.* 37. *pag.* 705. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *q.* 13. *art.* 1. Nauar. *conſ.* 3. *ſub tit. de ſponſalib. n.* 1. *in antiq* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 28. *num.* 38.

3 *In facie Eccleſiæ.*] Ergo videbatur requiri ad legitimandam prolem propter bonam fidem parentum quod Matrimonium contractum ſit in facie Eccleſiæ; ſed aliò tendit text. nam cùm Matrimonium, de quo agit, eſſet nullum, vtpote ab vxorato viuente prima vxore contractum, vt ex illo filij nati dicantur legitimi, fundat ſe text. in eo quòd non fuerit clandeſtinum, ſed in facie Eccleſiæ contractum, ad oſtendendam alterius ignorantiam, nam ſi præter impedimentum ligaminis fuiſſet quoque Matrimonium clandeſtinum, intraret diſpoſitio text. *in cap. cùm inhibitio*, §. *ſi quis verò, ſupr. de clandeſtina diſpenſ* probantis filios genitos ex Matrimonio inter prohibitos contracto cum vitio etiam clandeſtinitatis eſſe ſpurios, nam ex Matrimonio clam & occultè contracto præſumitur ſcientia impedimenti, & doloſè Matrimonium contractum, vt probant *l. vlt. ff. de ritu nupt. & l.* 1. *C. de interdict. Matrim.* Maſcard. *de probat. concl.* 531. *n.* 43. *& concl.* 297. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *p.* 3. *n.* 107. Vnde reſolutio illa, quæ habet non legitimari filios ex Matrimonio putatiuo niſi publicè fuerit contractum in facie Eccleſiæ, intelligenda eſt quando ex aliquo impedimento dirimenti Matrimonium eſſet nullum, etiamſi illud coniugibus minimè fuiſſet notum: vide Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 6. *in initio, num.* 12. Maſcard. *concl.* 798. *num.* 5. Peregr. *de fideicomm. art.* 24. *num.* 74. Duen. *reg.* 320. *limit.* 12. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 83. *n.* 22. Ceuall. *commun. contra commun. q.* 697. *à n.* 7. *de Matrim.* Gutier. *c.* 71. *n.* 8.

4 *Ignaram.*] Notatur ad hoc, quòd filius natus ex Matrimonio bona fide parentum inito, eſt vere legitimus, non ſolùm quoad parentem habentem bonam fidem, ſed etiam quoad alium malam fidem habentem, vt per Duen. *reg.* 150. *verſ. circa quam*, Bonacin. *commun. crimin. p.* 1. *verbo Matrimonium, fol.* 111. *verſo*, Vincent. de Franc. *Neapol. deciſ.* 130. *n.* 1. Maſcard. *de probat. concl.* 798. *n.* 5. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtam. in* 6. *p.* 1. *verbo vxorem, n.* 2. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 116. *lib.* 5. *noua recop.* D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem*, §. *fin. n.* 11. *ff. ſolut. Matrim.* plures per Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 39. *n.* 46. Girond. *de priuil. ſeu exemption. explic.* 1195. Caſtil. *quotid. quæſt. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 3. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 355. & dixi *ad c.* 2. *ſuper verbo eum parentes eorum, hoc tit.* vbi aduerti parentem, qui ſciuit impedimentum non habere iura legitimi parentis in prædicto filio, cum Coſt. *d. verbo vxorem, n.* 21. & Barboſ. *d.* §. *fin. n.* 12. & Sanch. *loco proximè citato*, nunc tamen addendum duxi valde probabile eſſe vtrumque parentem cenſeri legitimum, ac proinde poſſe ſuccedere ſuæ proli, vt latè tuentur Auend. *ad l.* 6. *Tauri, gloſſ.* 1. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 74. Ceual. *q.* 697. *n.* 16. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Filij nati ex Matrimonio infidelium in gradu prohibito à lege Canonica ſunt legitimi ſi tales coniuges ad legem Chriſti conuertantur*, & n. 2.

3 *Filius natus ex patre Chriſtiano & matre pagana, ſiue Iudæa, an fiat legitimus Matrimonio inter parentes ſubſequuto, oſtenditur.*

4 *Matrimonium à fideli contractum cum Iudæa, vel alia infideli punitur pœna adulterij.*

Cap. Gaudemus, XV. & fin.

Filij infidelium qui contraxerunt in gradu in Eccleſia prohibito, poſt fidem receptam reputantur legitimi. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 106. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 596. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 12. *cap.* 4. 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Sot. *in* 4. *ſentent. diſtinct.* 39. *quæſt. vnic. art.* 3. *ad* 4. Lap. *alleg.* 89. *num.* 10. Maſcard. *de probat. concl.* 648. *num.* 21. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *num.* 77. Anton. Ricc. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 10. vbi *num.* 5. obſeruat gradus per Canonicas conſtitutiones vetitos non vendicare ſibi locum in Matrimoniis inter Iudæos. Textus iſte tripliciter intelligitur à ſcribentibus. Primò quòd loquitur de filiis ſuſceptis ab infidelibus, qui nunquam ad Fidem conuerſi ſunt, quo caſu indubitatum eſt legitimus eſſe, quamvis contraxerint in gradu legibus Canonicis prohibito, quia naſcuntur ex iuſtis nuptiis ſecundùm patriæ morem. Sed hunc intellectum meritò improbat Card *hic*, licet enim in ſe verum ſit, literæ non conuenit, ex ea enim conſtat agere Pontificem de iis, qui in infidelitate contraxerunt, & deinde conuerſi ſunt ad Fidem, patet hic, *poſt Fidem receptam*, &c. & ibi, *ad Chriſtianam Fidem venerunt*. 2

Secundò alij communiter agnoſcunt agere de contrahentibus in infidelitate, & poſtea conuerſis, & ſunt qui caſum fingant in parentibus, qui contraxerunt cum vxore repudiata prima, quorum filios inquiunt iudicare legitimos poſt conuerſionem parentum diſpenſatione, & ex gratia, ſecundùm Hoſtienſ. ſed hic intellectus literæ non conuenit, minime enim Pontifex meminit de prima vxore dimiſſa, & ſecunda ſuperinducta, & deinde quia etiamſi fateamur ſecundum Matrimonium, viuente prima vxore repudiata, nullum eſſe etiam inter infideles, cùm tamen bona fide fuit contractum ſecundùm patriæ mores, cauſa videtur ſufficiens, vt ea generalibus regulis *cap. ſecundi, & cap. ex tenore, hoc tit.* filij legitimi reputentur.

Tertiò meliùs intellectum omnino retinendum præſtant cæteri, quòd ſcilicet parentes antequam conuerterentur ad Fidem in gradibus ſola lege Canonicâ prohibitis contraxerunt, filios inde ſuſceperunt, & poſtea ad Fidem conuerſi ſunt, & his terminis filios legitimos reputari decidit textus, conſonant omnia ipſius verba, atque ita intelligunt gloſſ. vltim. Cardin. Ioan. Andr. Abb. Præpoſit. Cujac. & alij communiter *hic*, teſte Lapo *allegat.* 89. *num.* 10. & aliis, de quibus Maſcard. *de probat. concluſ.* 640. *num.* 21. Et ratione confirmatur, quia ſecundùm rigorem vt filij legitimi ſint, ſufficit quòd filij nati ſint, vel concepti ex iuſtis nuptiis ſecundùm patriæ morem, ſed ponimus vtroque tempore conceptionis, & natiuitatis inter parentes iſtorum ſecundùm patriæ morem fuiſſe Matrimonium; ergo ex generalibus principiis, rectè Pontifex eos legitimos reputat. Confirmatur etiam, quia poſt conuerſionem

ratum permanet, indiſſolubile, perfectámque Sacramenti rationem ſortitur Matrimonium, quòd ab infidelibus contractum eſt, in gradibus ſola lege Canonica prohibitis, *cap. infidelibus, de conſang. cap. gaudemus, de diuort.* latè comprobat poſt antiquiores Couar. *de ſponſ. p. 2. c. 6. §. 10. n. 3.* Card. Bellarm. *tom. 2. de Sacram. Matrim. lib. 1. c. 5. ad fin.* latè Sanch. *d. lib. 7. diſp. 72.* & conſequenter cùm Matrimonium à principio validum fuit, & poſt conuerſionem validum maneat, nihil obſtat ex quo de filiorum legitimitate poſſit, vel debeat dubitari; & conſonat ratio quam hic text. reddit ibi, *Vtilitate publica ſuadetur*, quæ ſcilicet conſiſtit in fauore Chriſtianæ Religionis, vt *in d. cap. gaudemus, de diuort.* expreſſit text. poſt princip. ũ *verſ. in fauorem*, quæ ratio Matrimonij perpetuitatem, & validitatem reſpicit, & ſupponit, & conſequenter concludit ſecundùm generalia principia filios ex tali Matrimonio ſuſceptos legitimos eſſe reputandos.

Non obſtat ſi dicas text. agere de infidelibus contrahentibus in ſecundo, vel tertio, aut vlterioribus gradibus conſanguinitatis, vt conſtat inter aſcendentes, & deſcendentes ſecundum & tertium gradum, vel ſecundùm magis receptam ſententiam in infinitum eſſe prohibitum Matrimonium, ex infinitis Auctoribus, quos pleniſſimè refert Sanch. *d. lib. 7. diſp. 151. à n. 12.* quia reſpondetur pendere rationem & reſolutionem ex variis opinionibus, quos latiſſimè proſequitur Sanch. *proximè citato loco*, atque etiam tenet Henriq. *in ſumm. lib. 12. c. 9. §. 3.* quòd excepto primo gradu, inter patrem ſcilicet & matrem, inter reliquos aſcendentes, & deſcendentes lege naturali Matrimonium prohibitum non eſſe, nec ad Fidem conuerſi ſunt ſeparandi.

3 An autem filius natus ex patre Chriſtiano, & matre pagana, ſiue Iudæa fiat legitimus Matrimonio inter parentes ſubſecuto, quæſtio eſt? in qua negatiuam partem, videlicet huiuſmodi filium non reddi legitimum, tenent Panorm. *in cap. tanta, n. 14. ſupr. hoc tit.* Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 8. §. 2. n. 7.* Ricc. *vbi ſupr. n. 12.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 2. c. 13. q. 8.* Ratio eſt, quia Matrimonium fidelis cum Iudæo, ſeu alio infideli, eſt vetitum non ſolùm de iure Diuino, ſed etiam de iure Canonico, & Ciuili, Cou. *d. p. 2. c. 6. §. 11. n. 1.* Marq. *de Iud. p. 2. c. 3. ſub n. 13. verſ. quid autem*, Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 71. ſub n. 7.* Ricc. *d. c. 3. num. 8. verſ. tertia*, &
4 *n. 19.* dicit Matrimonium à fideli contractum cum Iudæo, vel alio infideli puniri pœna adulterij, & citat Dec. *tract. crimin. lib. 5. c. 12. n. 2 in fin. & n. 23.* Menoch. *de arbitr. caſu 290. in princ.* Farin. *in praxi crimin. q. 136. n. 1. & 19.* Tripliciter intelligitur hic text. ab ſcribentibus. Primò quòd loquitur de filiis ſuſceptis ab infidelibus, qui nunquam ad Fidem conuerſi ſint, quo caſu indubitatum eſt legitimos eſſe, quamvis contraxerint in gradu legibus Canonicis prohibito, quia naſcuntur ex iuſtis nuptiis ſecundùm patriæ morem, intellectum merito improbat Card. *hic*, licèt enim in ſe verum ſit, literæ non conuenit, ex ea enim conſtat agere Pontificem de his, qui in infidelitate contraxerunt, & deinde conuerſi ſunt ad Fidem, patet ibi, *poſt Fidem receptam*, & ex parte deciſa vbi poſt hoc verbum gaudemus, & *infrà* clariſſimè loquitur de conuerſis ad Fidem, ibi, *ad Chriſtianam Fidem venerunt*, refert integram Ant. Aug. ſub tit. *de diuort. collect. 3. Decret. c. 2.* Vnde ſecundò communiter agnoſcunt agere de contrahentibus in infidelitate, & poſtea conuerſis, & ſunt qui caſum fingant in parentibus, qui contraxerunt cum vxore repudiata prima, quorum filios inquiunt iudicare legitimos poſt conuerſionem parentum diſpenſatiuè, & ex gratia ſecundùm Hoſt. Sed etiam hic intellectus literæ non conuenit, minimè enim Pontifex meminit prima vxore dimiſſa, & ſecunda ſuperinducta; deinde quia etiamſi fatentur ſecundum Matrimonium viuente prima vxore repudiata nullum eſſe etiam inter fideles, cùm tamen bona fide fuerit contractum ſecundùm patriæ mores, cauſa videtur ſufficiens, vt ex generalibus regulis, *c. 2. & & cap. ex tenore, hoc tit.* filij legitimi reputentur.

Quare tertius intellectus eſt omnino retinendus, quòd ſcilicet parentes antequam conuerterentur ad Fidem in gradibus ſola lege Canonica prohibitis contraxerunt, filios inde ſuſceperunt, & poſtea ad Fidem conuerſi ſunt, & his terminis filios legitimos reputari decidit text. conſonant omnia ipſius verba, atque ita intelligunt gloſſ. vlt. Card. Ioan. Andr. Abb. Præpoſ. Cujac. & alij communiter *hic*, teſte Lapo *allegat. 89. n. 10.* & aliis de quibus Maſcard. *de probat. concl. 640. n. 21.* Et ratione confirmatur, quia ſecundùm rigorem vt filij legitimi ſint, vel concepti ex iuſtis nuptiis ſecundùm patriæ morem, ſed ponimus vtroque tempore natiuitatis, & conceptionis inter parentes iſtorum ſecundùm patriæ morem iuſtum fuiſſe Matrimonium, ergo ex generalibus principiis rectè Pontifex eos legitimos reputat. Confirmatur etiam, quia poſt conuerſionem ratum permanet, & indiſſolubile, perfectámque Sacramenti rationem ſortitur Matrimonium, quod ab infidelibus contractum eſt in gradibus ſola lege Canonica prohibitis, *cap. infidelibus, de conſang. cap. gaudemus, de diuort.* latè comprobat poſt antiquiores, Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 10. n. 3.* Card. Bellarm. *tom. 2. de Sacram. Matrim. lib. 1. c. 5. ad fin.* & pleniſſimè Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 73.* Et conſequenter cùm Matrimonium à principio validum fuerit, & poſt conuerſionem validum maneat, nihil obſtat ex quo de filiorum legitimitate poſſit, vel debeat dubitari. Et conſonat ratio quam noſter text. reddit ibi, *vtilitate publica ſuadetur*, quæ ſcilicet conſiſtit in fauore Chriſtianæ Religionis, à cuius præceptione facilè poſſint vxores reuocari timentes deſeri à viris ſuis, vt *in d. cap. gaudemus*, expreſſit text. *poſt princ. verſ. in fauorem*, quæ ratio Matrimonij perpetuitatem, & validitatem reſpicit, & ſupponit, & conſequenter concludit ſecundùm generalia principia filios licèt tali Matrimonio ſuſceptos legitimos eſſe reputandos, & confirmatur ex ratione bonæ fidei, quam proximè tetigimus ex materia text. *in cap. ex tenore, hoc titul.*

Nec obſtat ſi dicas textum agere de infidelibus contrahentibus in ſecundo, vel tertio, aut vlterioribus gradibus conſanguinitatis, & conſtat inter aſcendentes & deſcendentes ſecundum, & tertium gradum, vel ſecundùm magis receptam ſententiam in infinitum eſſe prohibitum Matrimonium ex infinitis Auctoribus, quos pleniſſimè refert Sanch. *d. lib. 7. diſput. 151. à num. 12.* Quia reſpondetur pendere rationem, & reſolutionem ex variis opinionibus, quas latiſſimè proſequitur Sanch. *proximè citato loco*, inter quas valde probabilis eſt quam ipſe ſequitur, *num. 19. cum ſeqq.* atque etiam Henriq. *in ſumm. d. lib. 12. cap. 9. §. 3.* quod excepto primo gradu inter patrem, ſcilicet, & matrem, inter reliquos aſcendentes, & deſcendentes lege naturali Matrimonium prohibitum non eſſe, nec ad fidem conuerſi ſunt ſeparandi.

Qui

Qui Matrimonium accuſare poſſunt, vel contra illud teſtificari.

Tit. XVIII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Io.Andr.Anchar. Butr. Panorm.Præpoſ. Marian.Socin. Alex. de Neuo, Durand. *inbreuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris Pontif.ſub hoc tit. lib.*4. Steph.Ranchin.*in continuat.tit. Decret.*Ioan.de Londr.*in breuiario ſanctorum Canonum*, Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.*560. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius titul.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titul. iuris Canon.* Lancel. *in inſtit. eiuſdem iuris*, Cafarel. *in erotem.eiuſdem iuris*,Caniſ.*in ſumm.iur.Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſumm. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Quando agitur de validitate Matrimonij, reo contumaciter abſente poſſunt ſuper impedimento Matrimonij recipi teſtes aliàs legitimi, & ad eorum dicta ſententiam ferri.*
2 *Maritus præſumitur habitare cum vxore.*
3 *Citatio perſonalis non requiritur vbi quis malitioſè latitat.*
4 *Vxor debet ſequi virum etiam quando vir culpa ſua mittitur in exilium.*
5 *Vxor non tenetur ſequi virum vagabundum longè peregrinantem.*

Cap. Relatum. I. *Alex. III.*

1 QVando tractatur de validitate Matrimonij ob allegationem valentis probare, v. g. impedimentum cognationis, ſi maritus eſt abſens, & cum omni diligentia requiſitus, nequit inueniri, & manifeſtum eſt quod aſſeritur, aut apparent legitimi accuſatores, & teſtes poſſunt illi recipi, & cauſa ſecundùm Canones terminari. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect.Zabar.Ioan.Andr.Hoſt.Butr.Anchar. Panorm. Præpoſ.Alex.de Neuo, Caniſ.Cujac. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 107. Alagona *in compend.iuris Canon.pag.*596.remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1.

2 *Cum vxore permanſit.*] Maritus enim præſumitur habitare cum vxore, vt per Tiraq.*de retract.tit.*1.*§.*9. *gloſſ.*1.*n.*7.quem refert, & ſequitur Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 27. *num.*1. Maſcard. *de probat. concl.*1271.*n.*1.

3 *Poſtquam inuenis fuerit*,&c.] Notatur ad hoc, quòd eo caſu, quo quis malitioſè latitat, non requiritur citatio perſonalis,vt Tiraq. *d.* §.9. *gloſſ.*2.*n.*7. Couar. *in cap.alma mater,p.*1.*§.*9.*n.*4. Alciat. *de præſumpt. reg.*1. *præſumpt.*35.Menoch.*remed.*8.*recuper.n.*215. Cald.Pereira *de renouat.emphyt.q.*6.*n.*3. & citandus tantùm eſt conquirendus in ſua domo ad hoc vt non repertus poſſit ad illam citari.Gutier. *pract.lib.*1.*q.*133.*n.*6.

4 In gloſſ.*Exiuit.* Notatur ad hoc, quòd vxor debet ſequi virum, etiam quando vir ob delictum mittitur in exilium,de quo vide Sanch.*de Matrim.lib.*1.*diſp.*41. *num.*12.

In ead. gloſſ.ibi, *Niſi fortè vagabundus diſcurreret.* Notatur ad hoc, quòd vxor non tenetur ſequi virum vagabundum,vel longè peregrinantem, vt per Tiraq. *ad leges connubiales, gloſſ.*1.*p.*1.*n.*39. Perez *ad lib.*4. *Ordin.pag.*912. Menoch.*de arbitr.caſu* 469.*n.vlt.* 5

SVMMARIVM.

1 *Accuſatio, & teſtimonium in cauſa Matrimoniali perſonaliter, & non per literas fieri debent.*
2 *Teſtis per ſcripta teſtificari & proprium teſtimonium exponere non poteſt.*
3 *Confeſſio ſacramentalis fieri non poteſt in ſcriptis.*

Cap. A nobis. II. *Clem. III.*

ACcuſatio, & teſtimonia in cauſa matrimoniali, in ſcripturis fieri non debent, ſed perſonaliter, quia ſcriptura etiamſi valeat quantum ad præſumptionem,tamen non valet quoad ſententiam,niſi alia legitima adminicula ſuffragentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr.Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo,Caniſ. Cujac.Viu.*in ration.lib.*4.*iuris Pontif.pag.*109.Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 597. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1. & 2. refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*2. *Decret.lib.*4.*tit.*11.*c.*4. 1

Nihil voce propria,&c.]Notatur ad hoc, quòd teſtis per ſcripta teſtificari,& proprium teſtimonium exponere non poteſt, vt per Hippol. *in l.de minore*, §.*plurium,n.*2.*ff.de quæſt.* Alberic.*de teſtib. p.*3. *n.*31. Crot. *eod.tract.num.*197.& 375. Aufrer. *de reprobat.teſtium, n.*44.Sayr.*in claui Regia*, *lib.*12.*c.*21.*n.*2. Lanfranc.*de teſtib.n.*5.Couar.*variar.lib.*2.*c.*13.*n.*9.*in princ.* Rebuff. *de reprobat.teſtium, n.*541.*cum ſeqq.*Viu.*tom.*1.*commun. opin.lib.*4.*tit.*10.*n.*24.& 25.*pag.*514. Maſcard. *de probat.in proœm.q.*5.*n.*11.*cum ſeqq.& concl.*460.*n.*3.Farin. *in praxi crimin. p.*2.*q.*80. *n.*27. *cum ſeqq.* Fr.Emman. *quæſt.regul.tom.*2.*q.*13.*art.*4.Bernard.Græuæ *ad practicam Cameræ Imper.lib.*1.*concl.*110.*conſid.*3.*n.*7. Franc. Viu.*in commun. opin. lit.T, verſ. teſtis non poteſt*. Tiber. Decian.*conſil.*51.*vol.*2.Anton.Scap.*in tract.de iure non ſcripto, lib.*3.*c.*51.*ſub rubr.de iuramento calumniæ*, latè Buccathon. *de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. different.*81.*per tot.* Quod adeò verum eſt,vt nec etiam depoſitio teſtis à ſe in ſcriptis redacta, & ad iudicem tranſmiſſa,quamvis talis teſtis prius in iudicio iurauerit,ſecundùm Scap.*citato loco*,& Decian.*d.conſ.*51.*n.*6. *verſ.quod talis teſtis*; & hæc opinio verior eſt,licèt alij contrariam partem tenentes exiſtimauerint huiuſmodi atteſtationes teſtium in ſcriptis per teſtes redactas, & iudici miſſas valere ac ſuſtineri, ex quorum numero ſunt Bart.*in l.Theopompus*, *ff. de dote præleg.n.*12.*verſ. quæro an teſtis poſſit deponere*,Alex.*in l.legata inutiliter, n.*7.*verſ.item inducitur,ff.de legat.*1. & alij, quos referunt Maſcard.*concluſ.*1149.*poſt n.*26. *verſ.contra ſupradictam*,Farin.*d.q.*80.*n.*28.niſi eorum reſolutiones intelligamus,priuilegio,vel longa obſeruantia ſic dictante, iuxta not.per Gail. *lib.*1. *obſeru.*101.*n.*13.& 14. atteſtantem in Regno Boëmiæ, & Archiducatu Auſtriæ, aliiſque locis ex ſingulari priuilegio, & longa obſeruantia receptum eſſe vt illuſtres, & nobiles perſonæ non cogantur accedere ad iudicē perſonaliter ad perhibendum teſtimonium,ſed ſatis eſſe quòd per ſcripturam ſub fide ſua abſque corporali iuramento deponat, 2

& depoſitionem obſignatum iudici examinis tranſmittant, quod etiam refert Farinac. *in praxi crimin. q.74. num.58.& d. q.80. n.51.* dicit nunquam vidiſſe teſtes quantumcunque nobiles, & integræ fidei, & in iudiciis
3 verſatos in ſcriptis deponere. Quemadmodum etiam Confeſſio ſacramentalis non poteſt fieri in ſcriptis, tum quia ſigillum Confeſſionis periclitatur, tum etiam, quia tollitur erubeſcentia confitentis ſi propria peccata ſcripta confeſſori tradantur, gloſſ. *verbo per ſcripturam, in c.quem pœnitet, de pœnit. d.ſt.* Gabr. *in 4. diſt. 57.q.1.* D.Thom. *quod art.10.* Cotiar. *d. n.6.* Bonac. *de Sacram. diſp. 5.q.5.ſect.2.puncto 2.§.2.n.25.* Soar. *tom.4. de pœnit. diſp.19.ſect.3.n.15.* vbi ſuper hoc refert peculiarem Clement. VIII. declarationem, quam etiam adducit Quarant. *in ſumma bullary, verbo Confeſſio ſacramentalis,* vbi contraria opinio vti falſa, temeraria, & ſcandaloſa damnata eſt, text. verò *in cap. qualis 30.q.5.* dum ait in fine recipiendam eſſe pœnitentiam per ſcripturam, quicquid dicat *ibi* gloſſ. *verbo per ſcripturam,* procedit in pœnitentia exteriori, quæ in iudicio imponitur ad ſeparationem thori, vt aduertit Gabr. *vbi ſuprà.*

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinei & parentes teſtificari poſſunt in cauſa matrimoniali ſuper conſanguinitate, & contractu.*
2 *Parentum teſtimonium in cauſa matrimoniali ad fauorem filiorum recipi poteſt.*
3 *Parentes recipi poſſunt in teſtes pro filiis in his, quæ melius per eos ſciri præſumuntur, quàm per alios.*

Cap. Videtur. III.

1 IN cauſa Matrimonij coniungendi, vel disiungendi ad teſtificandum admittuntur parentes, quibus deficientibus, proximiores, ſecus in criminalibus, & contractibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.* 109. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 597. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. de Matrimonio contra interdictum Eccleſiæ celebrato, c.1.*

2 Collige ex text. in cauſa matrimoniali parentum teſtimonium ad fauorem filiorum recipi poſſe, vt per Anch. *hic notab.4.* Abb. *notab.1.* Zabar. *notab 3.* & Præpoſ. *n.1.* Ant. Gabr. *commun. tit. de teſtib. concl.9. à princ. & concl.17.n.16.* Crott. *de teſtibus, n.113.* Campeg. *eod. tract. reg.1. fallent.3.* Gregor. *l.15. verbo è mando, tit.9. p.4.* Maſcard. *de probat. concl.1018.n.14. cum ſeqq. & concl.1019.num.8.& 23. & concl.1023. & concl.1031. n.20.& concl.1148.num.23.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.1.comp.8.n.8.* Farin. *in praxi crimin. p.3.q.54.n.191.* vbi *n.192.* intelligit procedere cum aliis, quos *ibi* citat, quando agitur, & dubitatur de ſubſtantia Matrimonij propter affinitatem; ſecus ſi quæratur an Matrimonium ſit contractum, nécne: quia tunc eſt latiùs diſtinguendum, & procedere text. *in præſenti,* etiam in probatione cuiuſque alius impedimenti Matrimonij, in quo militat eadem ratio, docet Gutier. *de Matrim. c.44.n.87. cum ſeqq.*

3 *Quoniam vnuſquiſque ſuam genealogiam,* &c.] Notatur ad hoc, quòd parentes recipi poſſunt in teſtes pro filiis in his, quæ meliùs per eos ſciri præſumuntur, quàm per alios, vt per Gabr. *d. tit. de teſtib. concluſ.17. n.8.* Farinac. *d.q.54.n.194.*

Et contractibus verum eſt.] In quibus autem cauſis poſſit, vel non poſſit pater teſtimonium ferre in cauſis filiorum, dixi ad *c. ſuper eo 12. in gloſſ. ſupr. de teſtibus,* quibus addo Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ.158.*

SVMMARIVM.

1 *Deſponſata inuita, ſed poſtea ſponte cognita, contra Matrimonium non auditur.*
2 *Teſtes in cauſa Matrimoniali debent eſſe præclaræ famæ.*
3 *Matrimonium metu initum non ratificatur copula metu graui extorta.*

Cap. Inſuper. IV.

PVella innubilis, quæ inuita contraxit, poſtea in ætate ſponte cognita ſi dicat ſe nunquam conſenſiſſe, & hoc probet per teſtes præclaros fama, & conuerſatione, non eſt audienda, quia antequam cognoſceretur cum potuit, non reclamauit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.*110. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*597. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.2. Decret lib.4. tit.12 c.3.* 1

Fama, & conuerſatione præclaros.] Notatur ad hoc, quòd teſtes in cauſa Matrimoniali debent eſſe præclaræ famæ, vt per Gregor. *l.15. gloſſ 1. tit.9. p.4.* 2

Copula carnali conſenſit.] Intellige ſpontaneè cum Sanch *de Matrim. lib 4. diſp.18. n.18.* Nam ſi ipſa copula fuiſſet metu graui extorta, per eam minimè ratificaretur Matrimonium metu initum, vt docent Nauar. *in man. c.22. n.5. ad finem,* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.4. num.31. cum ſeqq.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.47. art.3. in fine,* Henriq. *in ſumm. lib.11. cap.9. num.7.* Sanch. *d. diſp.18. n.13.* 3

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium accuſans propter quæſtum repellitur.*
2 *Hominum malitiis non eſt indulgendum.*
3 *Malitiis hominum occurrendum.*

Cap. Significante. V.

Innoc. III.

MAtrimonium accuſans pro quæſtu eſt repellendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Cauiſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.* 111. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*598. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib.4. tit.13. c.5.* 1

Cùm igitur non ſit malitiis hominum indulgendum.] Hominum malitiis non eſſe indulgendum pluribus ad id citatis iuribus probat Eſcob. *de ratiocinis, cap.15. n.3.* illis enim eſt occurrendum, Flamin. *de confitent. benefic. q.32. n.61.* & nequaquam eſt via aperienda, Cæſar Argel. *de contradict. legitimo, q.13. n.90.* Flamin. *d.q.35. n.70.* 2

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij ab accuſatione repellitur, qui denuntiationis tempore tacuit, niſi denuntiationem probabiliter ignorauit, vel iuret de nouo didiciſſe, & quòd non obiicit illam malitioſè.*

2 *Abſens non præſumitur ſcire ea, quæ fiunt in ciuitate.*

3 *Abſentia cùm ſit facti, non præſumitur, niſi probetur.*

4 *Vicinus ægrotus graui morbo non præſumitur ſcire facta vicini, vel quæ publicè fiunt in ciuitate.*

5 *Notitia eorum, quæ publicè, & ſolemniter fiunt, præſumitur.*

6 *Ignorantiam allegantí incumbit onus probandi.*

7 *Impedimentum an poſſit iuramento probari, oſtenditur.*

Cap. Cùm in tua. VI. & fin.

1 MAtrimonium iam factum accuſans ſi in tempore denontiationum non manifeſtauit, non eſt admittendus niſi eo tempore fuerit extra diœceſim, vel non potuerit habere notitiam denuntiationis, v. g. ſi ex morbo non erat ſanæ mentis, vel ita puer vt hoc non intelligeret, vel alia cauſa legitima fuerit impeditus, vel etiam ſi iuret quòd ea poſtea didicit ab aliis qui ſciuerant denuntiationes, & ſiluerunt, hic enim eſſet audiendus ſi etiam iuret quòd hoc non procedit ex malitia. Colligunt ex Oedin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cojac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 102. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 595. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *ſub hoc tit. cap. vnic.*

2 *Extra Diœceſim exiſtebat.*] Notatur ad hoc, quòd abſens non præſumitur ſcire ea, quæ facta ſunt in ciuitate, vt per Boëe *deciſ.* 39. *n.* 17. Duen. *reg.* 125. *lim.* 2. Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 36. *gloſſ.* 2. *n.* 57. Surd. *deciſ.* 246. *n.* 16. Sayr. *in claui Regia, lib.* 1. *c.* 5. *n.* 5. Maſcard. *de pro-*
3 *bat. concl.* 295. *n.* 7. vbi *n.* 12. reſoluit abſentiam cùm ſit facti, non præſumi niſi probetur, nam abſens præſumitur ignorare etiam ea, quæ publicè nota ſunt. Roland. *conſ.* 9. *n.* 44. *lib.* 1. Honded. *conſ.* 55. *num.* 49. & 50. *lib.* 1. Card. Tuſch. *lit. I, concl.* 18. *n.* 8. & *concl.* 21. *n.* 6 & *lit. S, concl.* 64. *n.* 8. Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *lit. I, n.* 101. vbi *n.* 102. cum Card. Tuſch declarat, dummodo abſentia ſit longa, & remota & talis vt id, de quo quæritur, veriſimiliter ad notitiam abſentis peruenire non potuerit, aliàs ſecus. Vnde ignorantiam craſſam, & ſupinam non excuſare per hunc textum tenent Coſta *de facti ſcientia, & ignor. inſp.* 81. *n.* 16. & alij, quos refert Farin. *d. lit. I, n.* 165.

4 *Si nimia infirmitatis feruore*, &c.] Notatur ad hoc, quòd conſanguineus, vel vicinus ægrotus graui morbo non præſumitur ſcire facta vicini, vel conſanguinei, aut ea, quæ fiunt publicè in ciuitate, vt per Tiraq. *in tract. de iudic. in rebus exig. verſ.* 14. *pag.* 56. Maſcard. *d. concl.* 295. *n.* 10. Surd. *d. deciſ.* 246. *n.* 16. Sebaſt. Medic. *de caſu fortuito, p.* 1. *q.* .. *n.* 17. *verſ. tertiò infirmus*, Gabr. *commun. tit. de præſumpt. concl.* 6. *n.* 32. Card. Tuſch. *lit. C. concl.* 741. *n.* 18. Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcientia, & ignor. diſp.* 73 *à n.* 7. Farin. *d. lit. I, n.* 196.

5 *Quod denuntiationem publicè factam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd præſumitur notitia eorum, quæ publicè & ſolemniter fiunt, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.* 1110. *n.* 6. quia publica vox, & fama inducit ſcientiam. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 103. *n.* 12.

Alioquin cùm rationabiliter, &c.] Notatur ad hoc, 6
quòd ignorantiam allegantí incumbit onus probandi, vt per Sanch. *de Matrim. lib.* 9. *diſp.* 32. *n.* 4. Et cùm ſit quid in animo conſiſtens iuramento probatur. Menoch. *de arbitr. caſu* 186. *à n.* 2. Maſcard. *de probat. concluſ.* 638. *n.* 1. & 2. & *concl.* 881. Seraph. *de priuil. iuram. priuil.* 4. Mancin. *de iureiur. effectu* 103. *num.* 1. Card. Tuſch. *lit. I, concl.* 24. *n.* 1. Bapt. Coſta *de facti ſcientia, & ignor. inſpect.* 84. *n.* 2. Farin. *d. lit. I, n.* 236. *cum ſeqq.*

Niſi propriè firmauerit iuramento.] Ergo impedi- 7
mentum poteſt iuramento probari, contra text. *in cap. ex literis, ſupr. de in integr. reſtit.* & *in cap. cupientes*, §. *quòd ſi per viginti*, & *ibi* gloſſ. *verbo fides, de elect. lib.* 6. de quorum iurium conciliatione agunt Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſ.* 78. *n.* 10. & 11. & Alciat. *eod. tract. reg.* 2. *præſ.* 16. *n.* 3. *verſ. ſed tamen ſaluando*, vbi dicit text. *in præſenti*, loqui quando præſumptio illa oriens ex publico proclamare, & ſimilibus eſt debilior ea, quæ oritur ex iuramento: vel poteſt dici text. procedere vbi impedimentum per iuramentum non poteſt veroſimiliter probari, text. verò *in d. cap. ex literis*, & *in d. cap. cupientes*, locum habere vbi impedimentum poteſt veroſimiliter probari per teſtes, vel aliter legitimè, quia tunc non admittitur iuramentum partis, ne recedamus à reg. *cap. licet vniuerſis, ſuprà de teſtibus.*

In gloſſ. *Iuramentum.* Notatur ad hoc, quòd aduer- 8
sùs præſumptionem ſcientiæ eorum, quæ publicè fiunt, exſultantem contra eum, qui præſens fuit, admittitur probatio per eius iuramentum, vt per Lap. *alleg.* 94. *n.* 5. Ozaſc. *deciſ.* 71. *n.* 28. Menoch. *d. præſ.* 78. *num.* 6.

De Diuortiis.

Tit. XIX.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Durand. *in breuiar. aureo iuris Canon. fol.* 131. & *in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuat. tit. Decret. fol.* 168. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 1 8. Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Matt. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi method iuris Pontif. à pag.* 5-4. Goffr. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germ. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Lancel. *in Inſtit. iuris Canon.* Cafarel. *in erot. eiuſdem iuris*, Caniſ. *in ſum. eiuſdem*, Barth. Carthag. *in expoſit. tit. Decret.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſ. enarrat.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. vide latiſſimè Sanch. *de matr. lib.* 10. Bonac. *eod. tract. q.* 4. *punct.* 5. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 143. §. *ſeparatio.*

SVMMARIVM.

1 *Homicidium neceſſarium non priuat ſpe coniugij, ſed machinatio in mortem coniugis ſic.*

2 *Mulier inſidiatrix in mortem viri punitur pœna amiſſionis coniugij, etiamſi inſidia effectum non ſint conſequuta.*

3 *Factum narratur cuiuſdam mulieris inſidiantis mortem viro ſuo.*

Cap.

Cap. Si qua. I.

1 HOmicidium neceſſarium, v. g. ad defenſionem ſuæ vitæ non priuat ſpe coniugij futuri, ſed machinatio priuat, vt ſi mulier eſt machinata, & miſit aliquos vt ſuum maritum interficerent, & maritus inuaſus aliquem occidit, maritus non priuatur ſpe coniugij, at mulier ſic. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 112. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 598. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 20. *c.* 1. deſumitur ex Concil. apud VVormatiam relat. per Burchard. *lib.* 6. *Decret. c.* 41. & per Iuon. *p.* 10. *c.* 169.

2 Collige ex text. mulierem inſidiatricem in mortem viri puniri pœna amiſſionis coniugij, quamvis inſidiæ effectum non ſint conſequutæ, vt per Boer. *deciſ.* 262. *n.* 3. *cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu* 360. *n.* 82. intellige dummodo ad aliquem actum exteriorem productæ fuerint, ex Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 143. *num.* 155.

3 Referunt Doctores de hac materia agentes exemplum cuiuſdam mulieris inſidiantis mortem viro ſuo; hæc enim cùm diu illam tacuiſſet, & minimè reperiri poſſet, vna nocte plorans ſtabat in ſtabulo vbi eius maritus mortuus abſconditus fuerat, & fœtebat, & ad ploratum mulieris vicini occurrerunt, quod fuit cauſa, vt reperto cadauere, & muliere torta, ac confeſſa quòd ſuum maritum occidi fecerat à quodam ſuo amaſio, ſtatim ſuſpenſa fuit, provt tanti criminis grauitas poſtulabat, narrant Boër. *d. deciſ.* 262. *n.* 6. *ad fin.* Dec. *in tract. crimin. lib.* 9. *c.* 13. *n.* 16. & *c.* 14. *num.* 9. Farin. *d. p.* 5. *q.* 120. *num. vlt.*

4 In gloſſ. *Inſidiatrix.* Hanc gloſſ. communiter DD. ſequuntur, teſte Farin. *d. p.* 5. *q.* 143. *n.* 155.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges propter aliud crimen à ſpirituali fornicatione, vel etiam carnali non ſeparantur, & ſic ſeparati nubere non poſſunt, quia tenet Matrimonium.*
2 *Diuertere coniugibus ob nullum crimen aliud à fornicatione carnali vel ſpirituali licet, ſi ille coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum.*
3 *Diuortium quoad thorum licitum eſt propter adulterium ſpirituale.*
4 *Coniugi diuertere integrum eſt quàndo ab altero coniuge ad peccandum inducitur.*
5 *Matrimonij vinculum propter hæreſim non diſſoluitur.*
6 *Vxori datur actio ad ſeparationem thori propter ipſius viri adulterium.*

Cap. Quæſiuit à nobis. II.

Alex. III.

1 COniuges propter aliud crimen à ſpirituali fornicatione, vel etiam carnali non ſeparantur, & propter eam ſeparati nubere non poſſunt, quia tenet Matrimonium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 112. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 598. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 20. *c.* 2. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 5. *c.* 2. §. *quod autem.*

Pro furto, vel alio crimine, &c.] Notatur ad hoc, quòd propter nullum crimen aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali licet coniugibus diuertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum, ita D. Thom. *in* 4. *diſt.* 39. *q. vnic. art.* 6. *in corpore*, D. Barboſ. *p.* 2. *rubr. ff. ſolut. Matrim. à n.* 17. Sanch. *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 17. *n.* 3. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 143. *n.* 98. & 241. Quicquid hodie aſſerant propter alia crimina adulterio paria, veluti veneficium, parricidium, & ſimilia, de quibus *in l. conſenſu, C. de repud.* Matrimonium poſſe diſſolui quoad thorum, & mutuam cohabitationem. Rip. *in rubr. de iudic. n.* 18. *cum ſeqq.* Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi quis ex his*, *à n.* 78. *ff. de liberis agnoſc.* 2

Niſi fidei ſuæ religionem corrumpere velit.] Notatur ad hoc, quòd propter adulterium ſpirituale, quale eſt hæreſis, vel apoſtaſia à fide, in quam alter coniux labitur, licitum eſt diuortium quoad thorum, vt per Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 21. Couar. *de ſponſal. p.* 1. *c.* 7. §. 5. *n.* 4. Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de fauore cleric. reali*, §. 4. *n.* 106. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 1-. *num.* 7. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 314. Farin. *d. q.* 143. *n.* 18. Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 15. *n.* 3. *cum ſeqq.* qui etiam reſoluunt ratione hæreſis licitum eſſe diuortium quo ad mutua obſequia, cohabitationem, ac debitum coniugale. 3

Verùm ſi coniugem ſuam, &c.] Notatur ad hoc, quòd integrum eſt coniugi diuertere quando ab altero coniuge ad peccandum inducitur, timeréque ſibi animæ ruinam, vt per Gaet. *in repet. cap. ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *n.* 235. Angl. *in flor. Theolog. p.* 1. *de matrim. q.* 12. *de cultus diſparitate, art.* 2. *poſt dub.* 7. *diffic.* 3. Card. Bellarm. *lib.* 1. *de Matrim. c.* 14. *verſ. ſecundo ſine conſenſu*, Henriq. *d. c.* 17. *n.* 7. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. Matrim. p.* 2. *n.* 2. Sanch. *d. diſp.* 17. *n.* 5. Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *n.* 318. *verſ. poſterioris*, Bonac. *de Matrim. q.* 4. *punct.* 5. *n.* 25. *verſ. quarta.* Vnde Sanch. *d. diſp.* 17. *n.* 6. infert iuſtam præbere cauſam diuertendi vxori ipſi ſi vir ſit eius leno, & *n.* 7. ſi admittat domi viros procaces, & parum pudicos, & *n.* 8. ſi coniux habitare renuit, ſi alter latrocinium exercens diuitias congreget, vel niſi ſub conditione peccati patrandi. 4

Semper tamen coniuges erunt.] Notatur ad hoc, quòd quamvis propter hæreſim fiat thori ſeparatio, non tamen Matrimonij vinculum diſſoluitur, quia non niſi per mortem coniugis alter coniux alij nubere poteſt, vt per Surd. *deciſ.* 249. *n.* 22. D. Barboſ. *d. p.* 2. *rubr. n.* 19. Sanch. *d. diſp.* 15. *n.* 7. Farin. *d. q.* 143. *n.* 108. De Matrimonij indiſſolubilitate vide Petr. de Ledeſm. *de Matr. q.* 67. *art.* 1. *cum ſeqq.* Sanch. *lib.* 2. *diſp.* 13. & 14. Gutier. *de matr. c.* 54. Bonac. *eod. tract. q.* 2. *punct.* 11. 5

In viris quoque, &c.] Ex hic verbis colligit Farin. *d. q.* 143. *n.* 22. vxori dari actionem ad ſeparationem thori propter ipſius viri adulterium. 6

SVMMARIVM.

1 *Vir non poteſt dimittere vxorem ſine iudicio Eccleſiæ, etiam propter impedimentum parentelæ notorium, quæ tamen ſi fuerit publica & notoria, & non opponat Epiſcopus ex officio adhibita grauitate Matrimonia illicitè contracta diſſoluere poteſt.*
2 *Sententia iudicis deſideratur vt licita ſit thori ſeparatio.*
3 *Adulterium vbi eſſet ita notoriũ vt nulla prorſus tergiuerſa*

giuerſa

giuerſatione celari poſſet, tunc abſque iudicis ſententia licitè fiet thori ſeparatio.

4 *Conciliatur text. in præſenti cum cap.* ſignificaſti, hoc tit.

6 *Iudex ex officio parte inuita procedere poteſt ad retractandam ſententiam in coniugali cauſa latam, vbi de errore certior factus fuerit.*

Cap. Porrò. III.

1 VIr ſine iudicio Eccleſiæ non poteſt dimittere vxorem propter parentelam etiam publicam, & notoriam, quod ſi fecerit, compelli debet redire ſub pœna excommunicationis. Quando verò parentela eſt publica, & manifeſta, vt in primo, vel ſecundo gradu, & nullus accuſet, Epiſcopus ex officio adhibita grauitate Matrimonia illicitè contracta diſſoluere poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 115. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 599. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 20. *c.* 3. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 50. *c.* 29. §. *porro.*

2 Collige ex text. ſententiam iudicis deſiderari vt licita ſit thori ſeparatio, vt per Gaëtam *in reper. c. ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *n.* 422. Caſtro *lib.* 1. *de lege pœnali, c.* 8. *verſ. vt igitur*, Card. Bellarm. *in ſuis controuerſ. lib.* 1. *de Matrim. c.* 14. *verſ. ſecundum eſt*, Graffiis *in deciſ. aureis, p.* 2. *lib.* 1. *c.* 12. *num.* 66. *in fin. & n.* 73. *caſu* 2. Perez *l.* 7. *gloſſ.* 1. *col.* 2. *tit.* 15. *lib.* 8. *Ordin.* Morl. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 1. *q.* 9. *n.* 51. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 17. *num.* 19. *cum ſeqq.* Bernard. Græuæ. *ad pract. cam. Imper. lib.* 2. *concl.* 27. *num.* 24. Farin. *in praxi crim. p.* 5. *q.* 143. *n.* 49. *cum ſeqq.*

3 Limitant tamen aliqui ſupradictam concluſionem non procedere vbi taliter notorium eſſet adulterium, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſet, nullúſque inficiationi eſſet locus, de qua limitatione Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 12. Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.* 62. *art.* 3. *in fine*, Vega *in ſumma, tom.* 1. *c.* 12. *caſu* 1. Fr. Emman. etiam *in ſumm. tom.* 1. *c.* 240. *num.* 4. Henriq. *lib.* 11. *c.* 17. *n.* 2. *iuncto comment. lit. I*, Sanch *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 12. *n.* 13. D. Barboſa *in rubr ff. ſolut. Matrim.*
4 *n.* 26. Farin. *d. q.* 143. *n.* 52. qui duo vltimo loco citati ex hoc Inferunt conciliationem ad text. *in præſenti*, cum *cap. ſignificaſti, infrà hoc tit.* vt ſcilicet text. *in præſenti*, loquatur in notoria conſanguinitate, quæ tamen celari aliquo modo poterat, at verò text. *in d. cap. ſignificaſti*, agit de notorio adulterio, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt, tunc enim notorium impedit reſtitutionem, quando tale eſt vt nullo modo tegi valeat: quæ quidem conciliatio facilis eſt, ac veritate nititur, licèt DD. diuerſimodè in his iuribus conciliandis locuti fuiſſent, Nam Butr. *hic n.* 9. Zabar. *n.* 3. Abb. *n.* 9. Alex. de Neuo, *n.* 11. Couar. *d. n.* 12. dicant in præſenti non eſſe ſtatutum, quod concedatur reſtitutio vxori expulſæ ob notoriam conſanguinitatem, ſed tantùm prohiberi, ne vir tunc propria auctoritate à ſe vxorem expellat, etiamſi notoria ſit conſanguinitas, at verò *in d. cap. ſignificaſti*, non decidi poſſe vxorem notoriè adulterantem expelli propria auctoritate viri, ſed vxorem ſic expulſam, quamvis temere, minimè eſſe reſtituendam, Nauar. verò *conſ.* 6. *n.* 2. *ſub tit de conuerſ. coniugat. in antiq. & conſ.* 11. *n.* 2. *in nouis*, aſſerit text. *in præſenti*, loqui in conſanguinitate notoria, cuius exceptio minimè reſtitutionem impedit, at *c. ſignificaſti*, in adulterio notorio, quod reſtitutioni faciendæ obſtat. Deinde Brunel. *de ſponſ. concl.* 30. *n.* 12 *caſu* 4. & Gaëta *d.* §. 4. *n.* 216. Graffiis *d. n.* 66. & alij dicunt noſtrum text. quatenus concedit reſtitutionem in adulterio notorio, intelligendum de commiſſo ante ſpolium, at *d. c. ſignificaſti*, illam denegans de commiſſo poſtea. Denique Franciſc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comp.* 22. *n.* 41. dicit ſe nouè & præter alios exiſtimare, ideo in hoc text. ob notoriam etiam conſanguinitatem non potuiſſe maritum vxorem expellere propria auctoritate, quia nulla vxoris culpa à marito poterat imputari: at in caſu *d. cap. ſignificaſti*, non fuit vxor reſtituta quòd ea adulterium commiſiſſet, & culpa ſua cuilibet eſt nociua, quinimo vxor illic nedum ſemel adulterium commiſit, ſed & adhuc poſt dimiſſam à marito eo prætextu iterum cum alio coïens ſobolem ab eo ſuſcepit, atque ideo ne ex propria culpa & delicto commodum conſequatur, iniquum ibi viſum fuit Romano Pontif fore reſtituendam. Verùm his, & aliis reiectis intellectibus, quos adducunt Menoch. *remed.* 1. *recup n.* 123. *cum ſeqq.* & Sanch. *d. diſp.* 12. *n.* 38. priori, quem *ſupr.* ex Farin. & Barboſa adduxi propter eius facilitatem, & tantorum virorum auctoritatem, inhærendum mihi videtur, quem olim inter diſputandum in Conimbricenſi Academia libenter amplexus fui.

Illicitè.] Ideſt, inualidè, vt intelligit Sanch. *de Matr,* 5
lib. 1. *diſp.* 2. *n.* 8.

6 *Tui officij intereſt Matrimonia*, &c.] Notatur ad hoc, quòd poteſt iudex ex officio parte inuita procedere ad retractandam ſententiam in coniugali cauſa latam, vbi de errore certior factus fuerit, vt per Sanch. *d. tract. de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 100. *n.* 3. Et poteſt etiam ex officio inquirere ſuper conſanguinitate coniugis ne inter eos iniuſtæ contrahantur nuptiæ, vt per Socin. *reg.* 197. *fallent.* 16. Farin. *fragment. crimin. p.* 2. *lit. I, n.* 354.

SVMMARIVM.

1 *Vxor petens reſtitutionem mariti repellitur ſi notoriè fornicata eſt, & maritus continuit.*

2 *Vir propter adulterium vxoris non poteſt propria auctoritate illam expellere.*

3 *Adulterium notorium dicitur quando eſt facti permanentis.*

4 *Spoliari dicitur mulier de domo viri & ſponte recedens ſi volens redire non admittatur.*

5 *Adulterium commiſſum ab vxore propter ſæuitiam mariti ab eius domo aufugiente, poteſt accuſari per maritum.*

6 *Mulier ab adulterio non excuſatur ſi dicat illud propter famem commiſiſſe.*

7 *Separatio thori propter adulterium vxoris impeditur ſi vxor incipiat de eodem adulterio viri, vel è contra, declaratur ibi multipliciter.*

8 *Adulterij notorij exceptio, ſeu replicatio impedit reſtitutionem viri, aut vxoris eam petentis.*

9 *Separatio thori propter adulterium, etiam fit, ſi vir dederit occaſionem, vt mulier fornicetur.*

10 *Reſtitutio concedenda eſt vxori temerè recedenti ſi poſtea rediens non admittatur.*

11 *Maritus non alit vxorem ſine cauſa degentem extra eius domum.*

12 *Maritus alit vxorem, quæ etſi deteſſerit ſua culpa, tamen eſt parata redire.*

13 *Spoliatus ante omnia eſt reſtituendus, quando agit iudicio poſſeſſorio allegans ſpolium, & petens ſe reſtitui.*

Capi

Cap. Significaſti. IV.

1 VXorem dimittens propter adulterium ſine ſententia iudicis, ideo excommunicatur, vxor verò dimiſſa adhuc adulteratur cum aliis, & tamen petit reſtitui dicens ſe iniuſtè dimiſſam, & habuiſſe materiam adulterandi à marito, ſi adulterium mulieris eſt notorium, non eſt cogendus ad illam recipiendam niſi conſtiterit ipſum virum cum alia adulteraſſe. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.4. iuris Pontif. pag.* 115. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 599. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 20. *c.* 4. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 16. *c.* 14.

2 *Sine iudicio Eccleſiæ dimiſſa.*] Notatur ad hoc, quòd vir propter adulterium vxoris non poteſt propria auctoritate illam expellere, vt per Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 7. §. 4. *n.* 8. *eſt tamen neceſſarium iudicium Eccleſiæ*, Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 142. Farin. *in praxi crim. p.* 5. *q.* 143. *n.* 229. vbi *n.* 232. amplia vt nec etiam vir poſſit vxorem de domo ſua expellere propter prætenſum adulterium, etiam quod de illo fuerit certificatus ab aliquo viro fide digno extraiudicialiter, non enim debet ſic ſtatim fieri credulus, vt vxorem ex ſua domo repellat.

3 *Verum mulier non continuit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd notorium iſto caſu dicitur adulterium quando eſt facti permanentis, veluti quando mulier poſtquam receſſit à viro ſobolem procreauit, ita Farin. *d. q.* 143. *num.* 7.

4 *Aſſerens ſe ab ipſo iniuſtè dimiſſam.*] Ergo ſi mulier de domo viri ſponte recedat, & tamen volens redire non admittatur, dicitur ſpoliari, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 1329. *n.* 9.

5 Notatur ad hoc, quòd ſi mulier propter ſæuitiam mariti ab eius domo aufugiat & ita eiecta adulterium committat, poterit maritus eam de adulterio accuſare, quia illud commiſſum fuiſſe culpa mariti dici non poteſt, cum illius culpa ad illud perpetrandum minimè fuerit ordinata, ita D. Barboſa *in l.* 2. *in princ. p.* 1. *n.* 97. *in princ. ff. ſolut. Matrim.* vbi etiam cum Menoch.
6 *conſ.* 31. *num.* 30. reſoluit, quòd nec mulier excuſatur ab adulterio, ſi propter famem dicat illud commiſiſſe.

7 *Niſi conſtaret ipſum cum alia*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſeparatio thori propter adulterium vxoris impeditur, ſi vxor excipiat de eodem adulterio viri, vel è contra, fit enim iſto caſu mutua debitorum compenſatio, vt docent Cot. *in memorab. verbo vxor ſuſcepta de adulterio*, Sanch. *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *n.* 2. *&* *diſp.* 8. *n.* 29. *cum ſeqq.* latè Farin. *d. q.* 143. *n.* 69. *cum ſeqq.* vbi *n.* 71. reſoluit quòd vt fiat compenſatio vnius adulterij cum alio, non attenditur an quis vnum vel plura commiſerit adulteria, & *n.* 73. quòd compenſatio adulterij vnius coniugis cum altero adultero datur ſiue adulteria ſint commiſſa eodem tempore, ſiue diuerſo, & *n.* 79. quòd compenſatio ſit de Sodomia perfecta, & conſummata ad adulterium, & de adulterio ad Sodomiam, & *num.* 77. *cum ſeqq.* quòd ſit compenſatio ſi ciuiliter agatur, & adulterium commiſſum ſit poſt ſpolium.

8 *Ad eam recipiendam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd exceptio, ſeu replicatio notorij adulterij impedit reſtitutionem viri, aut vxoris eam petentis; ſi enim vxor à viro ſine cauſa expulſa petat virum ſibi reſtitui, & vir de notorio vxoris adulterio excipiat, impedit petitam reſtitutionem: & è contra ſi vxor, quæ ſine cauſa à ſuo marito aufugit, viro petenti ſibi eam reſtitui, excipiat de notorio viri adulterio, pariter impedit petitam reſtitutionem, ita Farin. *d. quæſt.* 143. *num.* 53.

In gloſſ. *Materiam*, in princ. ibi, *ſed contrarium eſt verum*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſeparatio thori propter adulterium etiam fit ſi vir dederit occaſionem, vt mulier fornicetur, veluti expellendo eam de domo, denegando alimenta, & quid ſimile, vt per Farin. *d. q.* 143. *num.* 12. 9

In ead. gloſſ. ibi *ſed pone quòd mulier receſſit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vxori temere recedenti concedenda eſt reſtitutio, ſi poſtea rediens non admittatur, vt per Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 12. *n.* 16. 10

In ead. gloſſ. ibi, *ſed nunquid poterit à viro petere expenſas*, &c.] Notatur ad hoc, quòd maritus non alit vxorem ſine cauſa degentem extra eius domum, vel abſque viri culpa propria temeritate ab eius conſortio recedit, vt docent Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *num.* 3. Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 10. *gloſſ.* 1. *num.* 14. *&* 16. Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi quis ex iis*, *n.* 34. *&* 35. *ff. de liber. agnoſc.* Brunor. à Sole *in locis commun. verbo maritus, verſ. maritus cogitur*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 9. *c.* 19. *n.* 4. D. Barboſa *in rubr. ff. ſoluto Matrim. p.* 2. *n.* 43. Matienſ. *l.* 2. *gloſſ.* 1. *n.* 52. *tit.* 9. *lib.* 5. *noue recop.* Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæſt.* 10. *n.* 5. *&* *tit.* 7. *quæſt.* 7. *&* *quæſt.* 16. *num.* 1. Sanch. *de Matrim. lib.* 9. *diſp.* 4. *num.* 20. *cum ſeqq.* 11
Maritus tamen alit vxorem, quæ etſi deceſſerit ſua culpa, tamen eſt parata redire, ex Surd. *tit.* 1. *quæſt.* 32. *num.* 26. 12

In gloſſ. *Si notorium.*] Notatur ad hoc, quòd ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus, quando agit iudicio poſſeſſorio, allegans ſcilicet ſpolium, & petens ſe reſtitui. ſi enim agat petitorio, non ſtatim reſtituendus eſt, ſed audietur exceptio, vt per Sanchez *d. diſput.* 12. *num.* 18. 13

SVMMARIVM

1 *Matrimonium ſeparatur propter adulterium mulieris, & ſi vir poſtea fornicetur, redintegratur.*
2 *Adulterium probatur per confeſſionem vnius ex coniugibus quoad effectum ſeparationis thori.*
3 *Adulterij pœnas effugere poteſt vxor propter viri ſæuitiam, aut propter famis neceſſitatem.*
4 *Matrimonium reintegratur ſi facta ſeparatione thori propter vxoris fornicationem maritus cum alia fornicetur.*
5 *Confeſſio calore iracundiæ emanata confitenti non nocet.*
6 *Adulterium ſi vxor, aut vir committat, alter qui eſt innocens, non ſolùm poteſt à nocenti ſeparari, ſed etiam eo viuente ingredi religionem, aut Ordines ſuſcipere.*

Cap. Et literis. V.

VXor ſi fornicatur, fit diuortium, ſi deinde Maritus adulteratur, compellitur redire ad vxorem, vt cohabitent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 115. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 600. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 2. *Decret. lib.* 4. *ſub tit. de clandeſt. deſponſ. lib.* 4. *c.* 3. 1

Cœpit publicè confiteri, &c.] Notatur ad hoc quòd ad effectum ſeparationis thori probatur adulterium per confeſſionem vnius ex coniugibus, vt per Farin. *in praxi*, *d. quæſt.* 143. *n.* 17. faciunt quæ Brunel. *tract.* 2

de ſponſal.concl. 26.*n.* 2.Franc.Marc.*deciſ.*754.Menoch. *de arbitr. caſu* 103. *n.*7. *& de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 1. *n.* 11.Maſcard.*de probat. concl.* 1031. *n.* 33. Nun ubſtat certiſſima iuris regula, quæ hàbet cunfeſſiunem delicti per ſe ſolam nun ſufficere ad aliquem eondemnandum, cùm non ſit dominus membrorum ſuorum, *l. liber homo, ff. ad leg. Aquil.* Clar.§. *fin.q.*57.*num.*10.vbi Baiard.*n.*13.*cum ſeq.* Dec. *in tract. crimin. lib.*5. *c.*20, *n.* 37. Maſcard. *concl.*354.*à princ.* Farin.*in d. praxi crimin.q.*2.*n.*7. quia quoties delictum confeſſum nullam habet permanentiam, quia ſit facti tranſeuntis veluti, adulterium, furtum, & his ſimilia, ex vera & ab omnibus approbata opiniune, ſi cum confeſſiune euncurrat patris qoerela, poteſt quis ex eo cundemnari, ita in ſpecie in crimine adulterij reſoluit Clar. *d. q.* 55. *n.* 11. qui ex Boër.& aliis ita ubſeruari affirmat. Vnde cum in præſenti priùs maritus de adulteriu vxorem cunueniſſet, atqne poſtea eadem illud fuerit confeſſa, nihil mirum ſi potuit iudex ex illius confeſſione thori ſeparatiunem inducere.

3 *Vtrique priuatim continentiam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vxor ab adulterij pœna excuſatur prupter viri ſæuitiam, aut prupter famis neceſſitatem, aut propter paupertatem, vt per Menoch. *conſ.* 31. *num.* 30. *&* 32. Baiard.*ad Clar.* §.*adulterium*, *n.*35.*cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. q.*141.*n.*60.

4 *Præfatum virum ad legitimam vxorem redire compellas.*] Notatur ad hoc, quòd ſi facta ſeparatione thori maritus eum alia muliere furnicetur, reintegratur Matrimunium, muliérqne virum ſibi reſtitui petere poteſt, vt docent Cuuar.*de ſponſ. p.*2.*c.*7.§.6. *n.*5.*verſ. imò lata ſententia*, Surd.*d.q.*16.*n.*52. *& tit.*7.*q* 4.*n.*10. Bucearun.*de differ.inter iudicia ciuilia, & crimin. differ.*131.*n.*9.D.Barboſ.*in l.viro, ac vxore* 40.*n.*1. *ff. ſolut.Matrim.*Farin.*d.q.*143.*num.*35. Sanch.*de Matrim. lib.*10.*diſp.*9.*n.*27.*cum ſeqq.*vbi ad hoc quatuor recenſet Doctorum ſententias, quarum vltima (cui ipſe tanqoam prubabiliori adhæret) tenet, vt iſtu caſu cuoiugi nulla competat actiu aduerſus cuniugem, quia furnicatus fuit poſt ſententiam diuortij ad ſui fauorem latam, ſed bene iudex ex officiu ad euitandum fornicatiunis periculum poſſit & debeat coniuges reconciliare, & inſimul ad cohabitandum cogere.

5 In gluſſ. *Admonita*, ibi, *ſed ſi fiat ex deliberatione*, &c. Notatur ad hoc, quòd cunfeſſiu calore iracundiæ emanata confitenti non nocet, vt per Duen.*reg.* 292. *ampl.*3.*& reg.*119.*limit.* 3. Padil. *in l.error*, *n.*15. *C.de iuris & facti ignor.*Perez *l.*3.*gloſſ.*2. *pag.*211.*tit.*8.*lib.*8. *Ordin.*Ioan.de Selua *in tract.de iureiur.p.*3.*n.*30.Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 1.*n.*25. Maſcard. *de probat.concluſ.*345.*n.*36. *& concl.*346.*n.*20. *& concl.* 350. *n.* 20. Cald.Pereira *in l.ſi curatorem,verbo vel aduerſarij dolo, n.*42.*col.*3.Farin.*in praxi crimin. p.*3. *q.*91.*n.*24.Franc. Molin.*de ritu nupt.lib.*1.*comp.*30.*n.*6.

6 In gluſſ. *Redire*, fin. ibi, *& vterque altero inuito monaſterium intrare poteſt*. Nutatur ad hoc, quòd ſi vir aut vxor commiſiſſent adulteriom, alter, qui eſt innocens, non ſolùm puſſet ab adoltera ſeparari, ſed etiam ea viuente ingredi religiunem, & ſacros Ordines ſuſcipere, quia licèt maneat vinculum cuniugale, tamen neuter tenetur alteri, & quilibet ceſſit iuri ſuo, vt per Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.c.*112.*num.*24.Sanch.*de Matrim.lib.*10.*diſp.*11.

SVMMARIVM.

1 *Vxor ſi à viro in hereſim lapſo propria auctoritate diuertit, ad eum reuerſum redire compellitur, ſecus ſi per iudicem Eccleſiaſticum ab eo fuiſſet ſeparata.*

2 *Hæreticum maritum expellere poteſt vxor propria auctoritate non expectato Eccleſiæ iudicio.*

3 *Vxor qua propter viri hæreſim ab eo diſceſſit propria auctoritate tenetur redire ſi vir ad fidem conuertatur.*

4 *Catholicus quomodo poſſit à coniuge hæretico propria auctoritate ſeparari, oſtenditur.*

5 *Vxor ſeparata iudicio Eccleſiæ à viro propter eius hæreſim non tenetur amplius redire ad eum.*

Cap. De illa. VI. *Vrban. III.*

Maritus ſi labatur in hæreſim, & vxur propria auctoritate diuertit, ſi maritus conuertitur, 1
vxor debet reuerti, & eſt compellenda, ſi fuit ſeparata per ſententiam iudicis, nun eſt compellenda. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar.Ioan. Andr.Hoſt.Butr.Anchar.Panorm. Præpoſ. Alexand.de Neuo, Caniſ.Cened. *collect.*169. Cujac. Vin.*in ration. lib.*4. *iuris Pontiſ. pag.* 116. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*600.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.*1. *Decret.lib.*1.*tit.*20.*c.*5. & eſt poſt Cuncil. Lateran.ſub Alex. III. *p.*50.*c.*63. §.*& illa verò*.

Sine iudicio Eccleſiæ declinauit, &c.] Nutatur ad 2
hoc, qoòd vxor poteſt propria auctoritate maritum hæreticum expellere, non expectato Eccleſiæ iudicio, vt per Surd. *de aliment. tit.*7. *q.*21.*n.*6.vbi etiam dicit quòd hic eſt caſus in quo vxori agenti poſſeſſoriu recuperandæ ad coniugem, qui diuertit propria auctoritate, obſtat exceptio ſpiritualis fornicatiunis, quia non poteſt fide ſalua eſſe tuta cum illo: addit etiam quòd hæc eſt vna ex differentiis inter carnalem, & ſpiritualem fornicationem, qoia pro carnali vxor nun expellitur propria auctoritate niſi delictum ſit notorium, ſed id licet pru ſpirituali prupter periculum infectionis.

Et cùm reuerſus fuerit, &c.] Nutatur ad hoc, quòd 3
vxor, quæ prupter viri hæreſim ab eo diſceſſit prupria auctoritate, & ſine iudicio Eccleſiæ, tenetur redire, ſi idem vir ad fidem reuertatur, vt per D Barbuſ.*in rubr. ff.ſolut.Matrim.p.*2.*n.*20.*in fine*, *verſ.non obſtat ſecundo*, Gutier.*canon.lib.*1.*c.*1. *n.*20. Cened *ad Decret.collect.*13.*n.*1.Ludou.Beia *reſponſ.caſuum conſcientiæ, p.*4. *caſu* 30.Farin.*in praxi crim. p.*5.*q.*153.*n.*120.*cum ſeqq.* Sanch. *de Matrim.lib.*10. *diſp.*15.*n.*13. vbi aſſerit ita fateri omnes DD.niſi eſſet timor prubabilis fictæ, & nun veræ cunuerſionis, & ſic non ceſſaret periculum peruerſiunis Catholici, & *n.* 14. ampliat etiam quòd Catholicus, qui propria aucturitate ante ſententiam iudicis ab hæretico diuertit, ingreſſus fuiſſet religionem, eidem reuerſu eſt reſtituendus, quia ante ſententiam diuortij nun eſt licitum cuniugi Catholico religiunem ingredi.

Iudicio Eccleſiæ.] Aduerte quòd, vt Catholicus di- 4
catur ab hæreticu ſeparatus auctoritate, ac iudicio Eccleſiæ, nun deſideratur ſpecialis diuortij ſententia, ſed tantummodo iudicium illud Eccleſiæ, id eſt, ſententia iudicis Eccleſiaſtici, qua declaretur illum eſſe hæreticum, ita huiuſmodi ſententia, abſque alia ſeparatione integrum erit Catholicu omnino diuertere, vt docent Caſtru *de iuſta hæret. punit.lib.*2.*c.*7. Cou.*de ſponſ. p.*2. *c.*7.§.5.*n.*5. Iacub.de Graſſ.*in deciſ.aur.p.*1.*lib.*2.*c.*84. *n.*16.D.Barbuſ.*d.p.*2.*n.*21.*&* 22.Sanch.*d.diſp.*15.*n.*20.

Eum nullatenus ducimus compellendum.] Notatur ad 5
hoc, quòd vxor ſeparata iudiciu Eccleſiæ à viro propter eius hæreſim non tenetur amplius redire ad eum

etiam redeuntem ad fidem, vt per D. Barboſ. *d. p.* 2. *n.* 10. *in fine, verſ. ſecundus eſt*. Fariu. *d. q.* 143. *n.* 123. vbi *n.* 125. intelligit dummodo vxor ſit à viro iudicio Eccleſiæ ſeparata propter hæreſim ingreſſa, & profeſſa fuerit religionem, ſecus ſi religionem non fuerit ingreſſa, aut ingreſſa, ſed non profeſſa, tunc enim viro redeundi ad fidem reſtituenda eſt, etiam quod iudicio Eccleſiæ fuerit ſeparata, teſtatúrque ſic vidiſſe communiter Doctores diſtinguentes, & concordantes text. *in præſenti, cum cap. ſeq. in fin.*

SVMMARIVM.

1 *Coniugale vinculum non diſſoluitur altero coniugum fidelium in hæreſim lapſo, ſed ſi vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, & alter nolit ſibi cohabitare, vel non ſine blaſphemia, aut ſine peccato mortali, ſoluitur coniugium, & conuerſus contrahere poterit.*

2 *Papa errare non poteſt cum aliquid definit tanquam ſummus totius Eccleſiæ præfectus, & paſtor.*

3 *Matrimonium inter fideles contractum alterutro ad fidem Chriſti conuerſo diſſoluitur tribus concurrentibus.*

4 *Matrimonium tenet ſi alter coniugum labatur in hæreſim.*

5 *Matrimonium verum & legitimum eſt apud infideles.*

6 *Fidelis cum infideli habitare quando dicatur cum contumelia Creatoris, oſtenditur.*

7 *Coniux vnus ſi poſt alium ad fidem conuertatur, primus conuerſus reſtituitur ſecundo conuerſo ſi res eſt integra.*

CAP. Quanto. VII. *Innoc. III.*

1 MAtrimonium inter infideles contractum ſoluitur ſi vnus conuertatur, & alter non vult cohabitare ſine iniuria Creatoris, & conuerſus poteſt aliam ducere, quia erat verum Matrimonium, ſed non ratum. Si fidelium coniugum alter fiat hæreticus, vel infidelis, relictus non poteſt alteri nubere, quia non ſoluit Matrimonium, erat enim ratum per Sacramentum fidei, quod durat cum vita, & ſic qui remanſit, eſt cogendus redire ad eum ſi reuertatur ab hæreſi, vel infidelitate. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Ioan Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 117. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 600. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 4. *tit.* 14. *cap.* 1.

2 *Licet quidam Prædeceſſor noſter*, &c.] Gloſſ. *verbo Prædeceſſor, in præſenti*, dicit huiuſmodi prædeceſſorem fuiſſe Cœleſt. III. & ex iis verbis aliqui colligere videntur Romanum Pontificem errare poſſe cum aliquid definit tanquam ſummus totius Eccleſiæ præfectus, & paſtor, ſed occurrit Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 4. *q.* 3. *verſ. ſecundò obiicitur*, reſpondens nihil ex hoc text. probari, nec enim conſequens eſt ſi aliquid in corpore iuris contineatur, vt eo ipſo ſit à Pontifice diffinitum, multa enim in corpore iuris habentur, quæ Pontifices non definiunt, ſed dicunt ſuam ſententiam tantummodo referentes, & ideo hic text. cautè dicit, prædictum Prædeceſſorem ſenſiſſe, & non diffiniſſe.

3 *Si enim alter infidelium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Matrimonium inter infideles contractum alterutro ad fidem Chriſti conuerſo diſſoluitur, poteſtque Chriſtianus ſtatim contrahere cum alia tribus concurrentibus cauſis; prima eſt cùm infidelis conuerſi fidelis reſpuit conuictum: ſecunda cùm non vult ſine iniuria Creatoris cum fideli commorari, tertia cùm ex conuictu infidelis fideli pernicies atque animi exitium permaneret. Ita docent Ægid. *de Sacram. tom.* 2. *diſp.* 26. *dub.* 5. *n.* 58. Bonac. *de Matrim. q.* 3. *punct.* 7. *n.* 4. Paul. Comit. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 126. *verſ. quarta, cum ſeqq.* vbi *in verſ. ſextam*, aſſerit probabilius eſſe tribus his de cauſis non ipſo iure Matrimonium ceſſare infidelium, ſed tunc demum cùm ſecundum eſt legitimè in Chriſti Eccleſia celebratum, quod etiam tenet Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 8. *n.* 4. vbi *in comment. lit. S*, illorum non approbat opinionem negantium valere Matrimonium ſecundum fidelis, ſi infidelis coniux monitus vellet quidem remanere ſine contumelia Creatoris, ſed non vult conuerti, de quo etiam Bonac. *d. punct.* 7. *n.* 6. vbi contrarium ſequitur.

Si verò alter fidelium, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi alter coniugum labatur in hæreſim, tenet Matrimonium & in nullo caſu dirimitur conſummatum, vt per Baſil. Pont. *de imped. Matrim. c.* 21. *in fine*, idem repetit ipſemet Baſil. Pont. *in ſuo nouiſſimo tract. de Sacram. matrim. c.* 48. *n.* 27. aduertens *n.* 28. quòd quamvis Matrimonium teneat etiamſi vnus ex coniugibus labatur in hæreſim, attamen cohabitatio illicita eſt, vnde ſeparatur thorus, & domicilium, niſi conſuetudine, quando periculum abeſt, huiuſmodi prohibitio abrogetur; quo fit vt apud Gallos, Germanóſque ſine vllo peccato Catholici Matrimonia cum hæreticis contrahant, & cum iiſdem cohabitent. 4

Quòd etſi Matrimonium verum inter infideles, &c.] Notatur ad hoc, quòd apud infideles eſt verum & legitimum Matrimonium, vt per Sanch. *de Matr. lib.* 2. *diſp.* 9. & *lib.* 7. *diſp.* 73. *n.* 2. Cened. *ad Decret. collect.* 70. *n.* 2. Paul. Comit. *d. q.* 126. *verſ. tertia*, optimè Sayr. *de Sacram. in genere, lib.* 2. *c.* 5. *art.* 3. *verſ. ſecunda propoſitio*, vbi aſſerit quòd ſi Matrimoniũ inter fideles contrahatur, verum eſſe poteſt, non tamen inter eos Sacramentum eſt, dicitur enim à Summo Pontif. in præſenti huiuſmodi Matrimonium eſſe verum, quia eſt validum, non tamen eſt ratum, id eſt, non eſt omnibus modis indiſſolubile, quia non eſt Sacramentum. 5

Non tamen eſt ratum, inter fideles autem verum, & ratum, &c.] Ergo Matrimonium fidelium eſt ratum eo quòd fidelium eſt ob ſuſceptum Sacramentum fidei, ita Magiſt. *in* 4. *diſt.* 39. *cap. fin. in vltimis ferè verbis*, Palud. *eadem diſt. q.* 1. *concl.* 3. Richard. *art.* 1. *q.* 2. Guilleln. Rubion. *q.* 2. *art.* 3. Ioan. Mai. *quæſt. vnic.* Thom. de Argentina *q.* 1. *art.* 1. Deça Hiſpalen. *diſt.* 16. *q.* 1. *art.* 4. *in ſolut. ad* 5. *dub. contra primam concluſ.* Durand. *diſt.* 26. *q.* 3. *n.* 14. S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 1. *c.* 6. quos refert nouiſſimè Baſil. Pont. *de Sacram. Matrim. lib.* 1. *c.* 15. *à princ.* vbi *n.* 5. in hæc verba. Quare quòd nonnulli Doctores aſſerunt Matrimonium effici ratum qua Sacramentum eſt, ſi velint idem eſſe Matrimonium ratum, & eſſe Sacramentum, ſumpta propriè voce Sacramenti, valde falſum eſt. Nam Matrimonium infidelium cùm ad fidem tranſeunt fit ratum, vt docent Ambroſ. (ſcilicet 1. *ad Corinth.* 7.) & Innoc. (ſcilicet *in præſenti*,) & tamen non eſt, nec poteſt eſſe Sacramentum. At ſi nomine Sacramenti intelligant vinculum Matrimonij, quod ratione huius arcanæ ſignificationis dici ſolet Sacramentum, vt dictum eſt, rectè interpretari poſſunt, vt idem ſit, ac ſi dicerem fieri ratum ſuſceptione Baptiſmi, cùm in ea ſuſceptione conueniat Matrimonij vinculo ea ratio Sacramenti, ſcilicet ſignificatio coniunctionis Chriſti cum Eccleſia, vt dictum eſt. Cùm autem dicunt eſſe inſolubile, quia

quia ratum, & ratum, quia indiſſolubile, rectè dicunt, loquuntur autem de inſolubilitate extrinſeca, vt dictum eſt, quæ illi accedit ex ſuſceptione Baptiſmi, quatenus ceſſat iam caſus ille, in quo poterat diſſolui in baptizati fauorem.

6 *Contumelia Creatoris.*] Contingit autem quando infidelis compellit fidelem ad peccatum, vel quando infidelis non vult nomen Dei, aut Chriſti audire, niſi eum deſpectu; vel quando nomen Dei blaſphemat, vel impedit quominus debitus honor, aut laudes Deo exhibeantur, vel quando retrahit familiam à Chriſti fide, ita Valent. *tom. 4. diſp. 10. q. 1. punct. 3.* Sanch. *lib. 7. diſp. 74. n. 6.* Rebell. *de oblig. iuſtit. p. 2. lib. 3. q. 10. ſect. 2. n. 2.* quos refert, & ſequitur Bonac. *d. punct. 7. n. 5.*

7 In gloſſ. *Si relinquitur*, ibi, *ſi autem antequam contrahat cum alia*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi vnus coniux poſt alium ad fidem conuertatur, primus conuerſus reſtituitur ſecundo conuerſo, ſi res eſt integra, id eſt, ſi alteri prius non nupſerit, & ſic inter eos reintegratur Matrimonium tanquam nouum, ita Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 143. n. 119.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Infideles Matrimonio coniuncti in primo gradu conſa guinitatis ſi ad fidem conuertantur, ſeparandi ſunt.*

3 *Sacramentum coniugij quomodo dicatur apud infideles exiſtere, oſtenditur,* & n. 4. & 5.

6 *Habitatio fidelis cum infideli quando poterit eſſe ſine contumelia creatoris, quo tempore permiſſa, oſtenditur.*

7 *Iudæi, & infideles licitè contrahunt in gradibus per leges Canonicas prohibitis.*

8 *Papa an ſuper infideles habeat poteſtatem ſecularem gubernatiuam, remiſſiuè.*

9 *Coniugia an ſoluantur per Sacramentum Baptiſmi.*

10 *Polygamia iure diuino, Euangelico, naturali, & humano prohibita.*

11 *Papa non poteſt diſpenſare in pluralitate vxorum.*

12 *Contrahens cum pluribus ſimul viuentibus quas pœnas incurrat, remiſſiuè.*

13 *Inquiſitores contra hæreticam prauitatem poſſunt procedere & punire contrahentem cum duabus.*

14 *Parentes an ſint plus diligendi, quàm vxor.*

15 *Patres veteres legis antiquæ pluribus vxoribus coniuncti immunes fuerunt à culpa.*

16 *Matrimonij vinculum non diſſoluitur propter coniugis adulterium.*

17 *Repudium quare fuiſſet licitum Hebræis, oſtenditur.*

18 *Matrimonium an ſtatim vt infidelis conuertitur ad fidem diſſoluatur, oſtenditur.*

19 *Infidelis ad fidem conuerſus non poteſt diuertere ab infideli ad fidem conuerſo, obiiciens ei fornicationem tempore infidelitatis.*

21 *Matrimonij ſeparatio ſi Eccleſiæ ſententia facta ſit eo quòd infidelis noluerit conuerti, conuerſo poſtea infideli, integrum eſt fidei ad religionem migrare.*

22 *Hæreticus abſolutus in foro pœnitentiæ poteſt accuſari in foro externo.*

23 *Iudæus effectus Chriſtianus in foro conſcientiæ ab omnibus præteritis peccatis & criminibus abſolutus cenſetur.*

Cap. Gaudemus. VIII.

1 PAgani qui habent vxores in aliquo gradu prohibito ab Eccleſia, vt in ſecundo, vel tertio, vel vl-

teriori, ſi conuertantur, remanent coniuges, quia per Baptiſmum non ſoluuntur coniugia, ſed crimina dimittuntur. Item habere plures vxores eſt inimicum fidei Chriſtianæ, nec vnquam licuit, niſi quibus fuit diuina reuelatione conceſſum, vt Patriarchis, & aliis viris iuſtis: quare infidelis habens plures vxores, licèt primam repudiauerit, ſi conuertatur, tenetur accipere primam repudiatam, niſi illa renuat cohabitare cum illo, vel niſi conſentiat, non tamen ſine contumelia Creatoris, vel niſi illum pertrahat ad peccandum. Si autem illa prima conuertatur, maritus prius conuerſus, adhuc non duxit aliam, debet illam primam accipere, nec poteſt illi dimiſſæ obiicere fornicationem ex eo, quia poſt repudium alteri nupſit, niſi cum aliis fuerit fornicata. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 118. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 601. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 14. cap. 2.*

Vxores accipientes in ſecundo, &c.] Non autem in primo lege naturali prohibito, veluti inter aſcendentes primi gradus, id eſt, patrem, & filium, ita docent Petr. de Ledeſma *de Matrim. q. 54. art. 3. diffic. 1. concl. 1.* Vinald. *in candelabro, p. 1. Sacrament. tit. de Matrim. n.* 189. Valent. *p. 4. diſp. 10. q. 5. punct. 3. vbi de cognationis imped. verſ. quarto conuenit*, Henriq. *in ſumm. lib. 12. c. 9. n. 3.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp. 51.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num.* 118. Nec inter collaterales primi gradus, quales ſunt frater, & ſoror, eſt enim interdictum, ac irritum iure naturæ Matrimonium inter eos contractum, vt tenent Petr. de Ledeſma *d. art. 3. difficult. 3. concluſ. 1. & difficult. 4. concluſ. 1.* Valent. *d. q. 5. punct. 3. tit. de Matrim. cognat. verſ. ſed tamen contraria ſententia*, Henriq. *d. c. 9. n. 4.* plures quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 7. diſp. 52. num.* 11. vbi *num.* 12. infert infideles Matrimonio coniunctos in primo gradu conſanguinitatis lineæ tranſuerſæ, vt ſunt fratres, ſeparandos eſſe dum ad fidem conuertuntur, & huiuſmodi Matrimonia inter fratrem, & ſororem, vti prohibita lege naturali Eccleſiæ, vel Papæ diſpenſatione permitti non poſſe, reſoluit Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 3. quæſt. 2. verſic. communis.* 2

Cum Sacramentum coniugij apud fideles, & infideles exiſtat.] Laborant maximè DD. in declarandis huiuſmodi verbis cùm prima facie videantur difficillimæ reſolutionis. Difficultatem facit, quia Sacramenta non reperiuntur niſi in Eccleſia, *cap. quia ex ſola* 24. *q.* 1. *cap. extra Catholicam* 1. *q.* 1. ita vt extra illam nullum reperiatur, *cap. plerumque*, §. *hinc eſt* 1. *q.* 7. cum ſimilibus; cùm ergo Iudæi, & infideles ſint extra Eccleſiam, iuxta Apoſtoli auctoritatem, quem refert text. *in præſenti, Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, iudicare*, 1 *ad Corinth. c.* 5. & latè comprobat Card. Bellarm. *in tertia controuerſia generali, lib. 3. c. 3.* Ratio eſt, quia cùm careant Baptiſmate, quod eſt ianua omnium Sacramentorum, *cap. veniens, de Preſbyt. non baptiz.* conſequens eſt, vt omnes qui Baptiſmi gratiam non ſunt aſſequuti, in Eccleſia eſſe dici non poſſint, *cap. firmiſſimè, de conſecr. diſt. 4. cap. maiores de Baptiſmo.* 3

Quare DD. diuerſas exquiſierunt ſolutiones, in primis Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 1. §. vnico, n. 4.* tenet Sacramentum coniugij apud infideles exiſtere habitu, non verò actu; alij verò, vt ſunt Veracr. Petr. de Ledeſma, & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 2. diſp. 8. n. 1.* dicunt appellari *in præſenti*, Sacramentum Matrimonium infidelium large, & impropriè, in quantum aliquo modo deſignat vnionem Chriſti cum 4

Eccleſia, licèt impropriè, quia fide carent. Nouè tandem Anton. Ricc. *in tract. de iure perſon. extra grem. Eccleſ. exiſt. lib. 2. c. 1. num.* 8. dicit Matrimonium dupliciter poſſe conſiderari. Primò vti naturæ contractus, & remedium concupiſcentiæ, & vti ſignum rei ſacræ non conferentis gratiam, & hoc modo reperitur etiam inter Iudæos DD. *in 4. ſent. diſt. 19. art. 1.* vbi Sot. *in 1. concluſ.* Alio modo addit idem Ricc. poſſe Matrimonium conſiderari, vti Sacramentum inſtitutum à Chriſto, & hoc modo non reperitur niſi inter Chriſtianos, prout euincunt ea, quæ ſupra memorauimus, in confirmationem difficultatis.

5 Ego verò ſemper aduertendum duxi, Sacramentum eſſe nomen generale, de cuius ratione ſaltem in genere eſt quòd ſit rei ſacræ ſignum. Sacramenta autem in genere ſumpta in duas partes diuiduntur, in Sacramenta ſcilicet legis veteris, ac naturalis; & legis nouæ, ac Euangelicæ, quæ licèt inter ſe multum differant, tamen omnia dicuntur Sacramenta, & ſic appellantur à Conciliis, & ſanctis Patribus, & ideo Matrimonium apud infideles dicitur Sacramentum, non quidem nouæ legis, ſed legis naturalis; quia ſpecialiter inſtitutum eſt, tum quia ſignificat rem ſacram, id eſt, vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam, & hoc modo accipitur Sacramentum coniugij in præſenti, quod in genere eſt apud fideles, & infideles, ſed diuerſo modo apud hos imperfectum ſignificans tantùm, & non efficiens; apud illos verò ſignificans, & efficiens, ac gratiam conferens, quod poſt alios bene explicat Sot. *in 4. diſt. 26. quæſt. vnic. art. 2. & diſt. 29. q. 1. art. 1.* Specul. coniug. *p. 3. art.* 35. nouiſſime Baſil. Pont. *de Sacramento Matrimon. lib. 1. c. 6. n. 6.* & communis Theologorum interpretatio, iuxta quam declarandum eſt, *cap. vlt. de tranſact. cap. vlt. de presbyt. non baptiz.* & conciliabitur *cap. quanto hoc tit.* cum text. *in præſenti*, quia in hoc Sacramenti nomen ſumitur in genere, in illo verò ſumitur in ſpecie pro Sacramento nouæ legis, & ſic etiam DD. qui videntur ſibi aduerſari ad concordiam reducuntur.

Vtrùm autem Matrimonium ab infidelibus contractum, ſi poſtea ad fidem conuertantur per Baptiſmum verum ſit Sacramentum nouæ legis? quæſtio eſt dubia, in qua Ioan. Ecch. *homil. 37. de Matrim.* Palud. *in 4. diſt. 26. q. 4.* S. Antonin. *p. 3. tit. 14. cap. 9. §. 3. ad med.* affirmant verum eſſe nouæ legis Sacramentum, dummodo tamen poſt Baptiſmum priſtinum Matrimonium in fidelitate contractum nouo conſenſu confirmetur, quaſi nouus ille conſenſus tempore habili expreſſus Sacramentum faciat, ſicque apud vtroſque Indos obſeruatum. Specul. verò coniugatorum *p. 2. art. 26.* affirmat Sacramentum eſſe, ſed nouum conſenſum poſt Baptiſmum negat eſſe neceſſarium, nam cùm idem Matrimonium maneat, quod per Baptiſmum non diſſoluitur, ex text. *in præſenti, & in cap. ſi infideles* 28. *q. 1.* ſequitur quòd nouus conſenſus non facit nouum Matrimonium, nec præſtat nouam formam, & materiam, & per conſequens neceſſarius non eſt vt efficiatur Sacramentum; vnde concludit, quòd licèt laudabilis ſit conſuetudo Eccleſiæ, quæ iubet infideles poſt Baptiſmum priſtina Matrimonia nouo conſenſu confirmare, neceſſarium tamen non eſt. Durand. verò *d. diſt. 29. q. 3.* validiſſimo argumento contendit Matrimonium infidelium nec ante, nec poſt Baptiſmum eſſe Sacramentum, ait enim in omni Sacramento factum eſſe neceſſarium, quia conſiſtit in opere operato, ſed in iſto Matrimonio factum ante Baptiſmum non facit Sacramentum, factum verò poſt Baptiſmum, non facit Matrimonium, quia cùm per Baptiſmum ſolutum, non ſit, de nouo fieri non poteſt, Baptiſmus verò per ſe non poteſt Matrimonium Sacramentum facere, licèt ad illud neceſſarius ſit; ergo Matrimonium Sacramentum non eſt, quæ ſententia probabilis eſt, & facile defendi poteſt, benignius tamen erit cum pleriſque aſſerere Matrimonium infidelium poſt Baptiſmum ornatum conſequi Sacramenti, præſertim cùm hoc mos Eccleſiæ probare videatur, & in fortioribus terminis reſoluit Viger. *de inſtit. Eccleſiaſtica, c. 16. verſ. 9.*

Non illam dimittam, &c.] Olim tempore primitiuæ 6
Eccleſiæ & ſexcentis proximis ſequentibus annis propter frequentem infidelium conuerſionem, quæ tunc fiebat, ex conſilio Apoſtoli *ad Corinth. 1. c. 7.* laudabilis fuit habitatio coniugis fidelis cum infideli, quando habitare volebat ſine contumelia Creatoris, vt declarat D. Auguſt. relatus *in cap. iam nunc, & ſequenti* 28. *q. 1.* ſuccedentibus tamen temporibus vſu comprobatum eſt non modicum perueſionis periculum imminere fideli ex ſimultanea habitatione cum infideli, & propterea conſuetudine Eccleſiæ receptum eſt, ac præceptum inductum, ne coniux ad fidem conuerſa permittatur cum infideli cohabitare, text. *in cap. Iudæi* 28. *q. 1.* D. Thom. Syluest. Durand. Gabr. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *lib. 7. diſp. 72. n.* 12. vbi *n.* 13. extendit procedere etiam ſi ſubeſſet aliqua ſpes conuerſionis.

Qui conſtitutionibus canonicis non arctantur.] Nota- 7
tur ad hoc, quòd gradus per canonicas conſtitutiones vetitis in matrimoniis contrahendis, non vendicant ſibi locum in matrimoniis inter Iudæos, ſeu infideles ſed ipſi licitè contrahunt in gradibus per Canones prohibitis, ita docent Innoc. *in cap. ſuper his de voto,* Barbat. *conſ. 13. n. 4.* Felin *in cap. ad hæc, notab. 1. de Iudæis,* Brun. *in tract. ſtantibus maſculis, art. 6. ſub n. 57. verſ. ad hoc facit*, Marquar. *de Iudæis, p. 2. c. 4. n. 9.* ex ea ratione, quia Iudæi, & infideles non ligantur conſtitutionibus, quæ ab Eccleſia feruntur, ad dirigendum regimen ſpirituale, vt docent Surd. *conſ. 121. ſub n. 6. & 18.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 11. tit. 8. n. 59.* Sanch. *lib. 6. diſp. 1. n. 3.* & alij plures, quos refert, & ſequitur Ricc. *d. lib. 2. c. 3. in princ.* tum quia Eccleſia non poteſt infidelibus impedimenta Matrimonij dirimentia ſtatuere, Sanch. *lib. 7. diſp. 1. n. 3.* vbi tamen libenter fatetur poſſe Pontificem non tanquam Eccleſiaſticum Principem, ſed tanquam temporalem impedimenta dirimentia Matrimonium infidelibus inhabitantes loca ſuæ temporali iuriſdictioni ſubdita decernere. Vnde Matrimonia contracta per Iudæos & infideles in gradibus humana lege prohibitis poſt conuerſionem ad fidem non ſeparari, reſoluit Ricc. *d. c. 3. num. 9.*

De his, quæ foris ſunt iudicare.] Vtrùm Summus 8
Pontifex ſuper infideles habere poſſit poteſtatem generalem gubernatiuam, ac proinde cognoſcere, iudicare, & diſponere de eorum negotiis ſæcularibus latè diſputaui *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 1. tit. 3. c. 2. n. 32. cum ſeqq.*

Cùm per Sacramentum Baptiſmi non ſoluantur connu- 9
gia.] Ergo non eo ipſo quod alter ex coniugibus infidelibus ad fidem conuertitur altero manente in infidelitate, diſſoluitur coniugium, de quo vide Sanch. *lib. 7. diſp. 63. n. 6.*

Nec vlli vnquam licuit plures vxores habere.] De 10
Polygamia iure diuino Euangelico, naturali, & humano prohibita, vide Tiraq. *l. 7. connub. gloſſ. 1. p. 7. n. 20. cum ſeqq.* vbi adducit plurium gentium teſtimonia, quæ plures habent vxores, & rurſus plures, quibus non permittitur. Henriq. *in ſumma, lib. 12. cap. 6.* Menoch. *de arbitr. caſu 420. num. 2. cum ſeqq.* plures quos refert Sanch. *lib. 7. diſput.* 80. quibus

adde

Digitized by Google

adde Farinac. *in praxi crimin p.5.q.140.n.2.* Ludon. de Sotomaior, inſignem præceptorem meum, ſuper Cantic. *cap.6. in verbo ſexaginta ſunt Reginæ, pag.* 1091. Baſil. Pont. *de impediment. matrim. cap.13. & de matrim. lib.7. cap.49.* Gutier. *de matrim. cap.* 106. Bonac. *eod. tract. q.3. punct.10. à princ.* nouiſſimè Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem viſus *in comment. ad cap. Chriſtiano, diſt. 34. pag.* 261.

11 Vnde Summus Pontifex cùm diſpenſare non poſſit in iure naturæ, vel Diuino, non poteſt in pluralitate vxorum diſpenſare, vt docent Ledeſma *de matrim. q.65. art.2. concluſ.3.* Valent. *tom.4. diſp.10. q.1. punct.3.* Sanch. *d. diſp.80. n.8.* Ægid. *de Sacram. & cenſur. tom.2. diſp.26. dub.2. n.20.* Reginald. *d. lib.31. n.4.* & alij quos refert, & ſequitur Bonac. *dict. punct.10. num.4.* vbi *n.6.* reſoluit infideles contrahentes matrimonia cum multis fœminis inualidè contrahere, tenerique cum prima habitare, ſi ipſa voluerit cum eo permanere abſque Creatoris iniuria: cæteris in infidelitate remanentibus, & quamvis omnes vxores, quas vir habebat tempore infidelitatis, conuertantur, præter primam nolentem cum ipſo permanere volentem, ſed cum pertractione ad peccatum, aut cum iniuria Creatoris, vir non tenetur vllam ex conuerſis ducere, in rigore loquendo, quia nulla ex ipſis eſt eius coniux, excepta prima, ita DD. *loco proximè citato.*

12 Grauis pœna imponitur ei, qui contrahit cum pluribus ſimul viuentibus, vt conſtat ex *l. eum qui duas, C. de adult. & ex §. affinitatis, verſ. qui duas, Inſtit. de nupt.* & apud noſtros Luſitanos *in Ordinatione Regia, lib.5. tit.19.* & apud Caſtellanos *in l. fin. tit.17. p.7. & in l.9. tit.7. & l.8. tit. fin. lib.8. Ordinam. & l.8. tit.20. lib.8. nona recop.* referunt plura in deteſtationem huius criminis, diuerſáſque pœnas ſecundùm diuerſarum Prouinciarum ſtatuta imponentes, Couar. *d. part.2. de ſponſal. c.7. §.3. num.6.* Duen *reg.290. verſ. limita tertiò,* Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.8. num.206. & l.7. connubiali, gloſſ.1. part.7. n.24.* Gomez *l.80. Tauri, n.27. cum ſeqq.* Clar. *§. fornicatio, n.30.* vbi Bajard. *à n.34.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, §.57. n.25.* Viu. *tom.2. commun. opin. lib.9. tit.7. num.4. pag.* 469. Menoch. *de arbitr. caſu 420. n.96. cum ſeqq. & conſil.16. in fin.* Cabal. *reſol. criminal. caſu* 98. Farin. *in praxi crimin. q.140.* Sanch. *d. lib.7. diſput.80. & 81.* plures per Cened. *ad Decretal. collect.* 171.

13 Inquiſitores contra hæreticam prauitatem poſſunt procedere, & punire contrahentem ſimul cum duabus, vel pluribus vxoribus, tanquam contra ſuſpectum de hæreſi, eo quòd videatur malè ſentire de Sacramento, vt docent Perez *ad tit.1. lib.5. Ordin. pag.44. in fine,* Menoch. *d. caſu 420. n.114. & de præſumpt. lib.5. præſumpt.6. n.37.* Nauar. *conſil.1. de hæreticis, n.8.* Azeued. *l.5. n.3. tit.1. lib.5. nouæ recopil.* Gutier. *pract. lib.2. q.8. n.1.* Henriq. *lib.11. c.2. n.3. & lib.12. c.6. n.4.* Farin. *d. quæſt.140. num.24.* Emman. do Valle *de incantationibus, & enſalm. ſect.3. cap.1. num.14. in princ. & cap.3. num.5.*

14 *Propter hoc relinquet homo,* &c.] Ergo videtur plus diligendam eſſe vxorem, quàm parentes, contra quartum Decalogi præceptum; & contra Doctorum reſolutionem aſſerentium filiam teneri potiùs alere patrem quàm maritum, de qua Surd. *de aliment. titul.1. q.33. n.33.* Sanch. *de Matrim. lib.9. diſp.4. n.26.* Sed hæc verba ſunt intelligenda quoad vnionem carnalis copulæ, & cohabitationis, in aliis autem non eſt deſerendus pater propter coniugem, ſecundùm D. Thom. *2.2. q.26. art.11.* Cæterùm quomodo Adamus dixerit conſpecta vxore, propter hanc relinquendum patrem & matrem, cùm patre careret, vide eleganter Colon. Concil. *in lib. de Sacram. nouæ legis, tract. de Matrim. cap. Eſt autem.*

Niſi cui fuit diuina reuelatione, &c.] Notatur ad hoc, quòd veteres Patres legis antiquæ pluribus vxoribus coniuncti culpæ immunes fuerunt, eo quòd Deus cum illis diſpenſauerit, quo exemplo excuſari videntur olim vicini Gentiles, dum ex ignorantia vnus plures ducebat, quibus tamen per ſe nunquam licuit plures ducere, nec enim illis hic fauor priuilegij datus eſt à Deo. Cæterùm iam in lege Euangelica eiuſmodi diſpenſatio caſſata eſt à Chriſto Seruatore noſtro, quando *Matth.* 19. reducit Matrimonium ad primæuum ſtatum in quo vnica vxor licebat, quare nullis fidelibus, nec infidelibus licita eſt hodie polygamia. Hæc omnia colliges ex Card. Bellarmin. *lib.1. de Matrim. cap.11. propoſit.3. & 4.* Valent. *p.4. diſp.10. quæſt.1. puncto 3.* Henriq. *in ſumm. lib.12. cap.6. num.2.* Sanch. *de Matrim. lib.7. diſput.80. num.12. cum ſeqq.* Gutier. *de Matrim. cap.106. num.2. cum ſeqq.* Bonacin. *d. puncto 10. n.3. & 4.* Baſil. Pont. *de Matrim. lib.7. c.49. num.4.* 15

Qui autem ſecundùm ritum ſuum, &c.] Notatur ad hoc, quòd licèt propter coniugis adulterium detur ſeparatio thori, non tamen diſſoluitur Matrimonij vinculum, vt per Bajard. *ad Clar. §. adulterium, n.114.* latè Sanch. *de Matrim. lib.10. diſp.2.* Farin. *in praxi crim. p.5. q.143. n.33.* 16

Repudiauit.] Notatur ad hoc, quòd repudium fuit permiſſum non tanquam licitum, ſed tanquam minus malum ad vitanda maiora, vt per Couar. *de ſponſal. p.2. c.7. §.4. n.4.* Tiraquel. *l.9. connub. num.5.* Nauar. *conſil.3. in fine, ſub tit. de conuerſ. coniugat. in nouis,* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, p.2. lib.9. c.16. n.1. & p.3. lib.22. cap.3. num.20.* Sed probabilius eſt repudium fuiſſe licitum Hebræis Deo diſpenſante in lege naturali, cui repudium aduerſabatur, vt per Caët. *in repet. cap. ad limina 30. quæſt.1. §.4. num.203.* Veracruc. *p.2. ſpeculi, art.10. concluſ.1.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. q.68. art.3. concluſ.1. & 2.* Angles *in floribus theolog. 1.p. de Matrim. q.7. de bigamia, art.2. diffic.2. concluſ.1.* Metin. *lib.4. de ſacrorum hominum continentia, controuerſ.1. c.10.* Henriq. *in ſumm. lib.11. c.8. n.13. in fine,* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. part.2. num.9. cum ſeqq.* Sanch. *de Matrim. lib.10. diſp.1. num.5. cum ſeqq.* Maldonat. *in Matth.19. num.8. q.2.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.6. cap.1. quæſt.3. circa fin.* Rebell. *de obligat. inſtit. lib.2. q.15. ſect.1. in fine,* Baſil. Pont. *de Matrim. lib.7. cap.50. num.1.* 17

Quòd ſi conuerſum, &c.] Notatur ad hoc, quòd non ſtatim ac infidelis conuertitur ad fidem diſſoluitur Matrimonium, niſi donec ipſe ad alias nuptias tranſeat, ita vt generatio vnius ſit corruptio alterius, vt per Couar. *de ſponſal. p.2. cap.7. §.3. n.5.* Nauar. *in man. cap.22. n.49. & conſil.1. n.6. & 9. & conſil.2. n.5. in antiquis, & conſil.2. n.5. & conſil.3. n.6. & 9. in nouis, ſub tit. de conuerſ. infidelium,* Viuald. *in candelabro aureo, 1. part. de Matrim. num.221.* Vega *tom.1. ſumm. cap.13. caſu 5. & tom.2. c.34. caſu 145.* Angles *in floribus theolog. tit. de Matrim. quæſt.12. art.2. dub.5.* Emman. Sà *in ſumma, verbo Matrimonium, tit. de impedimentis dirimentibus, n.8. verſ. conuerſus ad fidem,* Petr. de Ledeſma *de Matr. q.59. art.5. dub. vnic. concluſ.5.* Henriq. *in ſumm. lib.15. c.8. n.4.* Sanch. *de Matrim. lib.7. diſp.75. à n.4.* Fr. Baſil. Pont. *de imped. matrim. cap.21. verſ. ſed explicandum, pag.* 171. 18

Niſi aliàs fuerit fornicata.] Aduerte quòd infidelis ad fidem conuerſus non poteſt ab infideli diuertere ad fidem conuerſo, obiiciens ei fornicationem tempore infidelitatis admiſſam occaſione data per cõiugem in- 19

nocentem, eo quòd noluerit ad conſortium maritale admittere illum volentem cohabitare abſque contumelia creatoris, vt per Fr. Baſil. *de imped. Matrim. c.* 21. *verſ. ſunt tamen*, Sanchez *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *n.* 8. vbi etiam aſſerit non obſtare huius textus deciſionem, quia eo tantùm pertinet vt fornicatio tempore infidelitatis admiſſa non cenſeatur deleta per Baptiſmum quoad diuortium ratione illius celebrandum.

20 In gloſ. *Compelletur*, ibi, *alij dicunt quòd Matrimonium ipſo iure non ſoluitur.* Vide Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 143. *n.* 111. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 126. *n.* 4. nouiſſimè Baſil. Pont. *in ſuo tract. de Sacram. Matrim. lib.* 7. *c.* 48. *à n.* 16. *& n.* 17. aſſerit probabiliorem eorum opinionem, qui docent Matrimonium non diſſolui ipſo iure infidelis diſcedit, vel pertrahit in peccatum, vel non vult ſine iniuria Creatoris cohabitare, ſed cùm tranſit fidelis ad ſecundas nuptias; & in hanc ſuam ſententiam citat S. Thom. Palud, Maior. Turrecr. Armil. Syluest. Nauar. Sot. & Valent. & *n.* 18. reprobat ſententiam huius gloſſæ dicentis, licèt Matrimonium ſit ſolutum, tamen reſtitui iure poſtliminij in fauorem fidei, ex eo fundamento quia Matrimonium dici non poteſt poſtliminio redire cum eius eſſentia ex conſenſu pendeat contrahentium, & quoniam cùm infidelis ſui coniugis conuerſi pariter ſequitur religionem ſine nouo conſenſu in priori permanet Matrimonio, neceſſariò dicendum eſt illud non fuiſſe parentum.

21 In ead. gloſſ. ibi, *ſed nunquid etiam poſſet intrare religionem.* Notatur ad hoc, quòd ſi ſententia Eccleſiæ ſeparatio Matrimonij facta eſſet eo quòd infidelis noluerit conuerti, conuerſo poſtea infideli integrum eſt fideli ad religionem migrare, vt per Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 76. *n.* 5.

22 In gloſ. *Poterit*, fin. Notatur ad hoc, quòd hæreticus ſiue ab Epiſcopo, ſiue ab Inquiſitore, aut ab alio abſoluendi facultatem habente, abſolutus in foro pœnitentiæ, poteſt nihilominus accuſari in foro externo, citari, carpi, & in carcerem detrudi, torqueri, & puniri ſine canonica, ſiue ciuili pœna, quia pœnitentia pro foro interno impoſita tendit ad alium finem, nempe vt per illam pœnitens ſatisfaciat Deo, & ipſi reconcilietur; at pœna fori externi ſpectat ad vindictam publicam, & Reipubl. ſatisfactionem, vt per Anton. Gomez *tom.* 3. *var. c.* 1. *n.* 40. Auiles *ad c.* 25. *Prætor. gloſ. la pramatica*, *n.* 10. Penna *in directorio Inquiſit. p.* 2 *commento* 25. *verſ. rurſus altera quæſtio.* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *c.* 19. *q.* 6. *& c.* 10. *q.* 10. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *c.* 12. *n.* 7. *tom.* 1. Illuſtriſſ. D. Roder. à Cunha *comment. ad c.* 6. *n.* 5. *diſt.* 192.

23 In ead. gloſ. ibi, *dicas quòd omne crimen tollitur in Baptiſmo.* Notatur ad hoc, quòd in foro poli, & conſcientiæ Iudæus effectus Chriſtianus ab omnibus præteritis criminibus & peccatis abſolutus cenſetur, vt docent Couarr. *var. lib.* 2. *c.* 10. *ſub n.* 4. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 1. *n.* 45. Sanchez *d. lib.* 10. *diſp.* 3. *n.* 5. Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 98. *n.* 150. plures per Cened. *ad Decret. collect.* 23. *n.* 3. Illuſtriſſ. D. Roder. à Cunha *ad c.* 1. *n.* 5. *diſt.* 26.

SVMMARIVM.

1 *Fratris relictam in vxorem accipere non licet, & de facto ducta ſeparanda eſt, niſi aliter Eccleſia diſpenſet.*

2 *Affinitatis impedimentum inter Iudæos, & infideles contrahitur, amplia vt ibi.*

3 *Iudæi an vtantur noſtris legibus, remiſſiuè.*

CAP. Deus qui. IX. & fin.

FRater non poteſt ducere vxorem relictam à fratre, licèt diſpenſetur cum nouiter conuerſis, vt remaneant in Matrimonio, quod in infidelitate contraxerunt more Moſaïco, vt ſuſcitarent ſemen fratris. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neno, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 120. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 601. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug *collect.* 3. *Decret. lib.* 4. *tit.* 14. *c.* 3. 1

Vt Matrimoniis contractis cum relictis fratrum vtantur.] Notatur ad hoc, quòd inter Iudæos, & infideles contrahitur impedimentum affinitatis, nam in hoc text. infidelibus ad fidem conuerſis præcipitur ne poſtquam ad fidem venerint, ducant in vxorem relictam fratris ſui, quod certè Eccleſia non præciperet ſi impedimentum affinitatis ex Matrimonio conſummato proueniens eſſet ſimplex eius inuentum, nec aliquid haberet naturalis fœderis: quare ita docent D. Thom. *in* 4. *diſt.* 41. *quæſt. vnica, art.* 1. *q.* 1. *in corpore*, vbi Sot. *q. vlt. art.* 1. D. Antonin. *in* 3. *p. ſum. tit.* 1. *c.* 11. *in fine princ.* Ricciul. *de iure perſ. extra grem. Eccl. exiſtent. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 3. plures quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 65. *n.* 4. quamvis Henriq. *lib.* 11. *c.* 3. *n.* 5. cenſeat impedimentum non contrahi, & ob id eum, qui tempore infidelitatis conſummauit Matrimonium cum vxore, poſſe poſt Baptiſmum ducere ſororem vxoris. Quam quidem principalem text. concluſionem à nobis deſumptam ampliant Ricciul. *n.* 5. & Sanch. *n.* 6. dictis locis procedere in impedimento affinitatis proueniente ex Matrimonio rato non conſummato, limitántque in impedimento affinitatis proueniente ex actu fornicario, vt apud ipſos videri poteſt. 2

Quatenus verò hic text. concedit nouiter conuerſis vt vtantur Matrimonio contracto cum relictis fratrum, difficilis reputatur à Doctoribus, gloſ. enim, Abb. Præpoſ. & communis *hîc*, exiſtimant Matrimonium illud fuiſſe contractum ante Baptiſmum, & eundem intellectum probant Sot. *in* 4. *diſt.* 40. *q. vnic. art.* 4. *in fine*, Con. *de ſponſal. q.* 2. *c.* 6. §. 10. *n.* 3. Sed defendi non poteſt. Primò quia ſi ante conuerſionem contraheret, nulla Pontificis conceſſione opus eſſet, Matrimonium enim contra leges Canonicas ab infidelibus contractum valet, & poſt Baptiſmum dirimi non poteſt, ex *cap. gaudemus, ſuprà hoc tit.* Rurſus confunditur ex verbis text. dum inquit, *quia diſpar eſt ritus de nouo ad fidem conuerſorum*, igitur conſuetudo nubendi relictis fratrum erat conuerſorum de nouo, & ſic fidelium, qui adhuc non erant ſatis inſtructi de ceſſatione legis veteris in his præceptis iudicialibus, quæ ad religionem, & cæremonias non pertinebant, & arbitrantur poſt conuerſionem ſe poſſe relictis fratrum nubere. Deinde conuincitur ex illis verbis propter infirmitatem genitum, quæ parum conueniunt his, qui ante conuerſionem contraxerant, & nulla indigebant venia. Vnde verus intellectus eſt Matrimonium hic fuiſſe poſt conuerſionem ab his, qui iam erant fideles, & legibus Eccleſiaſticis ligabantur, & ideo neceſſaria illis fuit diſpenſatio; quod verò text. ait, *ſi tamen iuxta legem Moſaïcam*, &c. eo pertinet, quia ſi nuberent relictis fratrum cum ſobole deſcendentium, quia id erat contra legem Moyſis, qua putabant ſe ea vti poſſe, Matrimonium non erat bona fide, & iuſto errore factum, neque diſpenſationem merebatur. Nec obſtant huic interpretationi verba tex. ibi, *ne tales ſibi de cætero poſtquam ad fidem venerint, copulent*, quoniam non vult

Pontifex

Pontifex ſignificare neminem ex ea Eccleſia fuiſſe eatenus conuerſum, eſt enim illud falſum, & contra manifeſta text.verba *in princ.ibi,conuerſorum,* ſed illud demum vult Pontifex quòd qui vſque ad illud tempus poſt conuerſionem ſic contraxerant vtantur Matrimonio per diſpenſationem; qui verò deinceps contraxerint poſt conuerſionem, careant diſpenſatione illa, & ideo præcipit Epiſcopo, vt illis deinceps tale Matrimonium interdicat,quo pacto text. hic veram continet diſpenſationem,& intelligitur à Pariſ. in effectu *conſ.68.n.251. lib.4.* quamuis ab eo recedat Cou. *vbi ſuprà* non percipiens vltima verba textus.

3 *Iuxta legem Moſaïcam.*] Ergo Iudæi non vtuntur noſtris legibus,de quo vide Tiraq.*de iure primog.q.66. n.22.& 25.*

De Donationibus inter Virum & Vxorem, & de dote poſt diuortium reſtituenda.

Tit. XX.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan.Andr.Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ.Alex.de Neuo,Palat.Durand. *in breuiario aureo iuris Canon.fol.131.& in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. lib.4.* Steph. Ranchin.*in continuat.tit.Decret.*Ioan.de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.178.* Petr. de Rauenna *in compend.iuris Canon.* Martin. Meſnart.*in epitome Decretal. fol.168.* Dan.Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif.à pag.583.* Goffr.& Hoſt.*in ſum.huius tit.* Alex.Caſſan.& Anaſtaſ.Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* nouiſſimè Ioan.Honor.*lib.4. ſumm.in Decret.* Barthol. Carthag.*in expoſit.tit.iuris Canon.*omnes *ſub hoc tit.*

De Materia huius tit. vide apud Luſitanos Ordin. Regiam *lib.4.tit.65.*vbi parens meus,& apud Caſtellanos *l.4.cum ſeqq.tit.11.p.4.* vbi Gregor.*& l.9.tit.9. lib.5.noua recop.*vbi Azeued.Scipion. Gentil. *in ſpeciali tract.de donat.inter vir.& vxor.* Duen.*reg.221.* Kircho. Soar. Bellacom.& alios *tom.1.commun. opinion. tit.10. lib.5.pag.733.*Ant. Gom.*var.tom.2.c.4.à n.23.* Aloyſ. Ricc.*in collect.deciſ.p.4. collect.799.* Ceual. *com.contra commun.q.12.*Card.Mantic.*de tacitis,& ambig.conuent. com.2.lib.21.*Franc.Molin.*de ritu nupt.lib.3.q.1.*Molin. *de iuſtit.tract.2.diſp.286.cum ſeqq.* Leſſ.*eod.tract.lib.2. c.18.dub.12.*Sanch.*de Matrim.lib.6.*Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.25.n.158.* Azor. *inſtit. moral. p.3. lib.11.de donat.c.10.de donat.inter vir.& vxor.* Rebell. *de oblig.iuſt.p.2.lib.1.q.8.n.44.cum ſeqq.& lib.1.q.13.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio ex cauſa licita ſeparato dos eſt vxori reſtituenda*, & n.2.

3 *Matrimonio ex cauſa licita ſeparato in Regno Portugallia debent omnia bona diuidi inter virum,& vxorem pro dimidia parte.*

4 *Obiicitur contra text.concluſionem.*

5 *Dos reſtituenda eſt vxori,vbi fit ſeparatio culpa mariti, non verò ſua ipſius.*

6 *Dos vt per maritum reſtituatur vxori, neceſſarium eſt, quòd mulier per ſententiam iudicis Eccleſiaſtici ab eo fuerit ſeparata.*

7 *Intellectus quem præſtat gloſſ.1.ad hunc textum, an ſit verus, oſtenditur.*

8 *Maritus habet priuilegium vt ſi condemnetur ad reſtituendam dotem vxori, teneatur ſolum quatenus facere poteſt.*

9 *Verba* quòd maritus non conueniatur vltra quàm facere poſſit, *quid ſignificent, oſtenditur.*

10 *Priuilegium, quòd maritus non teneatur vltra quàm facere poteſt,ab eo renuntiari non poteſt.*

Cap. Mulieres. I.

MAtrimonio ex cauſa licita ſeparato doseſt vxori reſtituenda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect.Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm.Præpoſ. Alex. de Neuo,Caniſ. Cujac. Viu.*in ration.lib.4. iuris Pontif.pag.121.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.601.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect.2. Decret.lib.4.tit.21. de dote poſt diuort. reſtituenda c.1.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.50.c.46.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Segur. *in repet.vnam ex familia,§.ſi fundum,n.39.ff.de legat.2.* Palat.*in repet. rubr. huius tit. §.64. num.10.* Couar. *de ſponſal.p.2.c.6.§.8.num.26.* Gutier. *canonic.lib.1.c.24. num.14.& de iuram.confirm.part.1.cap.1.n.61.* D. Barboſ.*in rub.ff.ſoluto matrim.p.2.n.39.cum ſeq.* Vnde data culpa in marito ſuperueniente morte vxoris, neque dos, neque dotis lucrum eidem coniugi competere poteſt.Roland.*conſ.50.n.4.vol.1.*Alex.*in l.ſi cùm dotem §.ſin autem,n.10.ff. ſoluto matr.* Socin. iun. *conſ.27. in fin.lib.1.* Roland.*de lucro dotis q.68. n.8.* eo enim ipſo quòd dos eſt reſtituenda ob diſſolutionem Matrimonij poſt ſeparationem thori, omnia acceſſoria in conſequentiam, & dependentia à prima cauſa ſubſiſtere non poſſunt.Alexand.de Neuo *conſ.18.in 2.dub.* Dec. *reſp.52.num.51.lib.1.* Seraphin.*deciſ.1308.n.2.* Rot. *in Auximana dotis 17.Iunij 1619.*coram R.P.D.meo Pirouano. 2

De iure verò noſtri Regni Luſitaniæ vbi de conſuetudine celebratur contractus Matrimonij per chartam medietatis, iuxta Ordin. Regiam *lib.4. tit.46. in princ.*illo ſeparato ex cauſa licita quoad thorum auctoritate Eccleſiæ pro dimidia parte diuidi debent omnia bona,ita vt dimidia remaneat penes vnum,altera verò dimidia retineat ſibi alter, quia ratione mutuæ ſocietatis, quæ tacitè inter coniuges videtur contracta in illo Regno, prædicta pars bonorum diuertenti eſt acquiſita, quam per diuortium etiam ſua culpa factum non amittit, quia ex cauſa veluti onoroſa ad eum pertinet, ita poſt Palat.*in repet.rubr.huius tit. §.34. n.10.* tradit D.Barboſa *d.p.2 rubr.n.48.& 61.*faciunt quæ ad hoc propoſitum reſoluunt Conarr.*de ſponſalib.p.2.c.1. n.8.ad finem,*Pinel.*in l.2. C.de bonis mat.p.1.n.37.*Gutier.*canon.lib.1.c.24.n.14.*Matienſ.*l.5.gloſſ.9.n.1.tit.9. lib.5.noua recop.* 3

Verùm contra principalem textus concluſionem obiicitur ab aliquibus quòd vbicunque Matrimonium ex cauſa adulterij ſeparatur,fit ſeparatio ex cauſa licita, cùm licitè poſſit coniux propter adulterium adulterum coniugem à ſua cohabitatione dimittere, iuxta text.*in cap.dixit Dominus 32.q.1.cap.Apoſtolus 32.q.7. cum ſimilibus*, & tamen Matrimonio ex cauſa adulterij ſeparato non eſt dos reſtituenda vxori,*cap. plerumque, infr.hoc tit.* 4

Quare facienda eſt differentia inter caſum in quo contingit ſeparatio culpa vxoris,& inter caſum in quo contingit culpa mariti, ita vt in illo, in quo propter culpam mariti fuerit Matrimonium iudicio Ec- 5

cleſiæ quoad thorum, & mutuam cohabitationem ſeparatum, ſit vxori tota dos reſtituenda, quæ eſt caſus de quo loquitur text. *in præſenti*; in alio verò vbi ſeparatio fit culpa ipſius vxoris, veluti ob adulterium ab ea commiſſum, in quibus terminis loquitur *d. cap. plerumque*, tunc reſtitutio dotis ei facienda non eſt, & ita illa iura intelligunt, & conciliant Ripa *d. l. 2. n. 31.* Vincent. de Franch. *p. 2. deciſ. 244. n. 3.* Palat. *vbi proximè*, D. Barboſa *d. p. 2. rubr. n. 39. & ſeq. & in l. maritum 13. n. 42. ff. ſoluto matrim.* Nam vbi Matrimonium culpa vxoris auctoritate Eccleſiæ fuerit ſeparatum nec dotem, nec alimenta durante cauſa diuortij maritus vxori reſtituere, aut præſtare tenetur, Roland. *conſ. 50. n. 6. lib. 1.* Garc. *de expenſis cap. 13. num. 56.* D. Barboſa *d. part. 2. rubr. num. 47. & in l. ſi ab hoſtibus, §. fin. num. 38. ff. ſoluto matrim.* Si tamen neque viri nec vxoris culpa diuortium contingit, & factum eſt ad tempus, vxori dos non eſt reſtituenda, nec procedit deciſio huius text. iuxta ea quæ tradunt Perez *l. 4. tit. 4. lib. 5. Ordin.* Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his num. 37. ff. de liberis agnoſc.* ſi verò in perpetuum factum eſt, videntur tacitum pactum coniuges inire, vt quilibet eorum alteri reſtituat, quod ab eo accepit, vt per Segura *in d. §. ſed ſi fundum, n. 38.* D. Barboſa *d. p. 2. rubr. n. 56.*

6 *Separata.*] Notatur ad hoc quòd vt dos per maritum reſtituatur vxori, neceſſarium eſt quòd mulier per ſententiam iudicis Eccleſiaſtici ab eo fuerit ſeparata, vt per Nouell. *de dote ſpecial. 11. n. 7.* D. Barboſa *d. p. 2. rubr. n. 41. & ſeq.*

7 In gloſſ. 1. Hæc gloſſa aſſerit text. *in præſenti* eſſe intelligendum de Matrimonio putatiuo, quod detecto impedimento irritum iudicatur, vt per Abb. *hîc n. 4.* Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 26.* Camp. *de dote 3. part. q. 238.* Tiraq. *l. vlt. connub. gloſſ. 8. n. 260.* Valdeſ. *in addit. ad Xuar. ad l. 1. tit. de las gananicas, lib. 3. fori n. 9. pag. 12.* Qui quidem intellectus licèt in ſe verus ſit, non conuenit literæ eius text. cum ipſius generalitatem reſtringat, vt patet ex verbis ibi, *quilibet iuſta cauſa*, & ibi, *propriis viris*, quæ verba non de putatiuis viris, qui proprij viri non ſunt, ſed de veris coniugibus ſunt intelligenda.

8 In gloſſ. *Totam* 2. ibi, *aliàs in quantum facere poteſt.* Notatur ad hoc quòd maritus habet priuilegium, vt ſi condemnetur ad reſtituendam dotem vxori, non debet in ſolidum in eius bonis fieri executio, ſed ſolùm quatenus facere poteſt, quod apertè probant text. *in l. maritum 13. ff. ſoluto matrim. l. patronus 17. l. non tantum 20. ff. de re iudic. cum ſimilibus*, reſoluunt Camp. *de dote p. 3. q. 238. cum ſeq.* D. Barboſa *in d. l. maritum.*

9 Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 442. n. 5.* Quid autem ſignificent ea verba, *quòd maritus non conueniatur vltra quàm facere poteſt*, vide D. Barboſa *d. l. maritum, n. 5. cum ſeqq. & n. 100.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 415. n. 3. cum ſeqq. & n. 8. cum ſeq.*

10 In ead. gloſſ. ibi, *etſi maritus*, &c. Notatur ad hoc quòd huiuſmodi priuilegium non poteſt à marito renuntiari, cùm enim ſit inductum ob illam eximiam reuerentiam, quæ maritis debetur, eſſet prædicta renunciatio contra bonos mores, vt ait text. *in l. alia, §. eleganter, ff. ſoluto matrim.* vbi latè D. Barboſ. *à n. 1.* Cou. *in cap. quamvis, p. 2. in princ. n. 8.* Gom. *tom. 2. var. c. 11. n. 53.* Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius, n. 94. ff. de liberis agnoſc.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio ſoluto cogitur vir dotem reſtituere, & bona diuidere, quæ communiter eis obuenerunt.*

2 *Matrimonio ſoluto vltra dotem eſt reſtituenda mulieri dimidia pars bonorum, quæ conſtante Matrimonio fuerunt acquiſita.*

3 *Societas vera, & propria, an ſit contracta de iure communi inter virum, & vxorem, quæſtio dubia.*

4 *Partem affirmatiuam, ac proinde inter coniuges attento iure communi lucra conſtante Matrimonio acquiſita eſſe communicanda, qui Doctores teneant, referuntur.*

5 *Pars negatiua verior, & receptior.*

6 *Contrariis partis affirmatiuæ reſpondetur.*

7 *Societas vera, & propria non contrahitur inter coniuges, etiam vbi adeſt conſuetudo, ſeu ſtatutum, vt inter coniuges ſimpliciter contrahentes bona omnia communicentur.*

8 *Renuntiare poſſunt contrahentes Matrimonium communicationi etiam inductæ, & ſtantibus legibus, ſeu ſtatutis eam inducentibus.*

9 *Coniuges putatiui communicant bona inter ſe vigore ſtatuti huiuſmodi communicationem permittentis.*

10 *Pactum tempore contracti Matrimonij, quod mulier non teneatur ſoluere debita mariti, etiam contracta conſtante Matrimonio, valida eſt.*

CAP. Significauit. II.

Vrban. III.

Coniuges quando ex licita cauſa ſolemniter ſeparantur, maritus cogitur cenſuris, niſi aliquid obſiſtat, reſtituere dotem, & partem rerum communium. 1
Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 122.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 602.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 2. Decret. lib. 4. tit. 21. c. 3.*

Collige ex text. ſoluto Matrimonio vltra dotem 2
eſſe mulieri reſtituendam dimidiam partem bonorum, quæ conſtante Matrimonio fuerunt acquiſita, idque ratione tacitæ ſocietatis inductæ inter coniuges, per quam omnia lucra eo tempore acquiſita inter eos generaliter communicantur, de quo vide Palat. *in repet. rubr. huius tit. §. 61. in princ.* Montalu. *l. 1. tit. 3. lib. 3. fori*, Caſſan. *in conſuet. Burgun. rubr. 4. §. 2. n. 5.* Mol. *in rubr. ff. pro ſocio, in fin.* Cou. *de ſponſ. p. 2. c. 7. §. 1. n. 5. & lib. 3. var. c. 19. n. 2.* Gom. *l. 50. Tauri, n. 69.* Spin. *in ſpecul. teſtam. gloſſ. 18. n. 4. in fin.* & *n. 5.* Garc. *de coniugali acqueſtu, n. 30.* Gam. *Luſit. deciſ. 314. n. 2. & 5.* Valaſc. *conſult. 103. n. 1. & 2. de partition. c. 5. n. 4.* Cabed. *Luſit. deciſ. 150. n. 4. p. 1.*

Quæſtio eſt maximè controuerſa vtrùm attento 3
iure communi inter virum, & vxorem ſit contracta vera, & propria ſocietas, per quam lucra conſtante Matrimonio quæſita ad inuicem inter eos communicentur? in qua quæſtione pro affirmatiua parte facit 4
text. *in præſenti*, deinde text. *in cap. cùm ſocietas 27. q. 2.* quorum iurium auctoritate hanc partem, immo inter coniuges attento iure communi lucra conſtante Matrimonio quæſita eſſe communicanda, & dari inter eoſdem contractum ſocietatis, tenent Palat. *d. §. 61. in princ. & §. 65. n. 12.* Caſſan. *d. §. 2. n. 1.* Ludou. Gomez *in §. actiones, n. 12. Inſtit. de actio.* Didac. Seg. *in tractat. paruo de bonis lucrandi conſtante Matrimonio. n. 27. & in l. vnum ex familia, §. ſed ſi fundum, n. 34. ff. de leg. 2.* Gam. *d. deciſ. 314. n. 4.* & alij citati *ſup.* in principali text. concluſione.

Verùm contraria ſententia verior eſt, & receptior, 5
quæ docet non dari veram nec propriam ſocietatem, attento

attento iure communi tam Canonico, quàm Ciuili inter coniuges, nec bona, ſeu lucra conſtante Matrimonio quæſita inter eos communicari, quia nullibi in terminis iuris communis huiuſmodi communicatio bonorum in vim ſocietatis inducta reperitur inter coniuges: quare ita tenent Duaren. *in rubr. ſolut. matrim. tit. de nupt.* Couar. *d. c. 7. §. 1. n. 5. & lib 3. variar. c. 19. n. 3.* Tell. *l. 16. Tauri, n. 12. & 13.* Pirrh. *in conſuetud. Aurelian. de ſociet. inter vir. & vxor. c. 1. n. 1.* Pech. *in tract. de teſtam. coniug. lib. 2. c. 1. n. 1. & 2.* Matienſ. *l. 2. gloſſ. 1. num. 1. tit. 9. lib. 6. noua recop.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 118. n. 5. & 6.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 13. n. 14. & d. tract. de coniugali acqueſtu, n. 30. & ſeq.* Valaſc. *d. cap. 5. n. 4. cum ſeqq. & conſult. 103. à princ.* D. Barboſ. *p. 2. rubr. ff. ſolut. matrim. n. 47. ad finem, & in l. 1. p. 1. n. 33. & ſeq. & p. 4. n. 99. cum ſeqq. & in l. diuortio, §. ob donationes, n. 1. ff. eod.* latè & eleganter Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 65.* nouè Ioan. Frideric. Solis *in tract. de bonis conſtante matrim. acquiſit. q. 8.*

6 Qua ſententia retenta non obſtat text. *in præſenti,* dum iubet fieri diuiſionem eorum, quæ conſtante Matrimonio ſunt acquiſita, quia omiſſa reſponſione illorum, qui dicunt text. procedere de conſuetudine illius loci, omiſſa etiam aliorum reſponſione, quòd ſcilicet ſocietas expreſsè contracta fuerat per coniuges, quod ex illo nullo modo colligitur, planiùs intelligitur, vt procedat in bonis, quæ coniugibus communiter obuenerunt, vel quia conſtante Matrimonio marito, & vxori fuerunt donata, aut alio modo relicta, ſeu quia ex vtriuſque pecunia vtriuſque nomine empta ſunt; qui intellectus literæ text. plurimum conuenit, non enim dicit dari hic ſocietatem, & actionem pro ſocio competere, ſed iubet diuiſionem bonorum fieri, quæ etiam abſque ſocietate per competentem actionem in rebus communibus à iure conceditur, iuxta *l. vt ſit, ff. pro ſocio, §. item, ſi inter. Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi contract.* quem intellectum ſequuntur *gloſſ. vlt. in præſenti,* & Abb. *n. 3.* Couar. Ioan. Garc. D. Barboſ. & Valaſc. *dictis locis.* Minus obſtat text. *in d. cap. cùm ſocietas,* & alij ſimiles, in quibus coniuges ſocij appellantur, quia non intelliguntur de ſocietate communicatiua bonorum, prout ſunt ciuiles ſocietates, ſed de communicatione, & conſortio omnis vitæ, & de communicatione diuini, & humani iuris, vt ſatis explicuit Iuriſconſult. *in l. 1. ff. de ritu nuptiarum,* & de hac communicatione intelligitur illud Geneſ. *mulier quam dediſti mihi ſociam,* &c.

7 Ampliabis, vt nec etiam ſtante lege, vel conſuetudine ſecundùm quam inter coniuges ſimpliciter Matrimonium contrahentes bona omnia communicantur, prout in regno Portugalliæ iuxta Ordinat. Regiam *lib. 4. tit. 46.* adhuc enim inter coniuges vera, & propria ſocietas non contrahitur, vt tenent Garc. & D. Barboſa *locis citatis,* D. Marta *in votis nouiſſimarum deciſ. voto 53. n. 14.* Et inſuper ſunt huiuſmodi leges municipales, aut ſtatuta iuris communis correctoria, ac per conſequens ſtrictè intelligenda, vt docent Burg. de Pace *q. 8. n. 24.* Gutier. *d. q. 118. num. 6. ad fin.* Matienſ. *d. gloſſ. 1. n. 77.* Franc. Molin. *d. q. 66. num. 13.* &
8 ſtantibus huiuſmodi legibus, ſeu ſtatutis poſſunt coniuges declarare, ne huic communicationi ſit locus, imo & inductæ renuntiare, vt tenent Perez *tit. 4. lib. 5. Ordinam. pag. 169.* Mench. *vſufreq. lib. 1. cap. 13. n. 6.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n. 7.* D. Barboſ. *in l. ſi conſtante, in princ. n. 133. & in l. ſi ab hoſtibus, §. fin. num. 59. ff. ſol. matrim.* Rebell. *de oblig. inſtit. part. 2. lib. 6. q. 1. num. 4.* Gam. *deciſ. 366. n. 4.* Burg. de Pace *q. 9. n. 9.* Pinel. *in l. 1. p. 1. n. 36. C. de bonis mater.* Franc. Molin. *d. q. 65. à n. 17.*

9 *Quem loco viri tenebat.*] Notatur ad hoc quòd ſtante conſuetudine, pacto, ſeu lege, per quam non ſolùm lucra conſtante Matrimonio quæſita, ſed reliqua bona inter coniuges communicantur, & ſoluto matrimonio æqualiter diuiduntur, idem etiam obſeruandum eſt inter coniuges putatiuos, ita vt omnia circa veros coniuges ſtatuta locum habeant in putatiuis, ita Palat. *in repet. rubr. huius tit. §. 36. n. 2.* Gom. *l. 53. Tauri, n. 37. verſ. extende ſecundò, ad fin. & n. 77.* Cou. *de ſponſal. p. 2. c. 7. §. 1. num. 7.* Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ. 8. num. 270.* Matienſ. *l. 2. gloſſ. 1. à n. 4. tit. 9. lib. 5. noua recop.* D. Barboſ. *in d. §. fin. n. 12. verſ. ex qua infertur, & n. 13.* Azeued. *d. l. 2. n. 4.* Ioan. Garc. *de coniugali acqueſtu, à num 159.* Ioan. Frider. Solis *d. tract. q. 19.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 120. n. 76. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. inſtit. p. 2. lib. 6. q. 1. n. 19.* latè Franciſc. Molin. *d. lib. 3. quæſt. 66. à princ.* vbi *n. 9.* hoc verum intelligit quando coniuges contraxerunt in facie Eccleſiæ, & hodierno iure cum ſolemnitatibus requiſitis à ſacro Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim c. 1.*

In gloſſ. *Non eſt.* Notatur ad hoc, quòd valet pactum 10
tempore contracti Matrimonij quòd mulier non teneatur ſoluere debita mariti etiam contracta conſtante Matrimonio, vt per Matienſ. *d. l. 2. gloſſ. 1. n. 58.* Perez *tit. 4. lib. 5. Ordin. pag. 169* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrim. p. 3. num. 62.* vbi addit procedere etiam quamvis conſtante Matrimonio huiuſmodi pactum celebretur, & citat Boër. *deciſ. 244. n. 2.*

S V M M A R I V M.

1 *Delegatus ad cauſam Matrimonij, ſi ferat ſententiam diuortij ſuper reſtitutione dotis, poteſt pronuntiare,* & n. 2.
3 *Intellectus ad hunc text. præſtatur.*
4 *Condictio ob cauſam, vel ſine cauſa datur pro dote putatiua repetenda.*
5 *Maritus putatiuus non habet dilationem ad ſolutionem dotis putatiuæ.*

Cap. De prudentia. III.

Clem. III.

IVdex delegatus ſi ob impedimentum dirimens ferat 1
ſententiam pro diuortio, debet etiam ſententiare pro tota dote reſtituenda ſecundùm ius Canonicum, quia qui cognoſcit de principali, debet cognoſcere de acceſſorio, & incidenti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 123.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 602.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 2. Decretal, tit. de dote poſt diuortium reſtituend. cap. 1.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Hippol. *ſing. 589.* Maut. *lib. 1. dialog. 42.* Gerard. *ſing. 88.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 53.* Nonel. *de dote, part. 9. priuil. 16.* Azeued. *l. 10. num. 44. & ſeq. tit. 1. lib. 4 nouæ recop.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 443.* alt. Molin. *de primog. lib. 2. cap. 15. n. 76.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 44. n. 6. cum ſeq. & lib. 3. q. 29. n. 28.* Cabed. *Luſit. deciſ. 125. n. 3. p. 1.* Sed videndū eſt quare iudex qui cognoſcit de validitate Matrimonij, poſſit ſuper reſtitutione dotis pronuntiare, contra deciſionem text. *in cap. cauſam, quæ 7. ſup. qui filij ſint legit.* vbi deciditur iudicem Eccleſiaſticum, qui virtute reſcripti Apoſt. principaliter de cauſa legitimitatis cognoſcit, teneri relinquere Regi, ſeu po-

teſtati

teſtati ſæculari iudicium ſuper poſſeſſione terrarum, idem probat text. *in cap. tuam, ſup. de ordine cognit.* & iuuat ratio *l. 1. C. de ordine iudic.*

3 Quare communis exiſtimat ideo delegatum ad cauſam Matrimonij potuiſſe in præſenti ſuper reſtitutione dotis pronuntiare, quia cauſa dotis etiam principaliter mota eſt mixti fori, & bene poterat præueniendo ſæcularem, de ea cognoſcere, & ſuper ea pronuntiare. Ita Innoc. Imol. Abb. & alij *hic*, Aufrer. *de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicos fallent.* 27. Gom. *in cap. vlt. num.* 22. *de iudic. in* 6. Ripa *in l.* 1. *n.* 48. *ff. ſoluto matrim.* Bald. Nouell. *de dote, p.* 9. *priuileg.* 16. Perez *l.* 2. *tit.* 2. *lib.* 3. *Ordinam.* Soar de Pace *in pract. tom.* 2. *pralud.* 2. *n.* 21. Sed hic intellectus conuincitur ex litera huius text. ibi: *Vos qui de Matrimonio principaliter cognouiſtis de dote, quæ eſt cauſa incidens, acceſſoriè cognoſcere valuiſtis:* ergo Eccleſiaſticus iudex non alia ratione quàm incidentiæ de dote cognouit, vt meliùs aduertunt gloſſ. *hic, verbo acceſſoriè*, Molin. *d. cap.* 15. *n.* 76. Palat. *in repet. c. per veſtras notab.* 2. D. Barboſ. *in l.* 2. *p.* 1. *n.* 46. *ff. ſolute matrim.* ea ſcilicet ratione, quia cauſa dotis eſt adeò coniuncta & connexa Matrimonio, cùm illa ſine hoc conſtare non poſſit, *l.* 3. *ff. de iure dotium*, iudex Eccleſiaſticus iudicando Matrimonium non valuiſſe meritò, & conſequenter debet iudicare dotem reſtituendam; quæ neceſſaria dependentia non reperitur in hæreditate, longè minus in reſtitutione terrarum, de qua *in d. cap. cauſam quæ*, vide latiùs ſuper intellectum huius text. quæ diximus *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg* 84. *n.* 30. faciunt quæ Sanch. *de Matrim. lib.* 10. *diſp* 8. *n.* 15.

4 Amplia locum habere huius text. concluſionem non ſolùm quando plenariè, ſed etiam quando ſummariè proceditur, quia etiam tunc iudex Eccleſiaſticus de cauſa principali ſummariè cognoſcens ſuper temporali incidenter moto rectè pronuntiabit; cuius contrarium dicendum erit in laico, qui nec incidenter in cauſis ſummariis quoad Eccleſiaſtica negotia ſe poteſt intromittere, vt poſt Ioan. Andr. reſoluit Dec. *in c.* 2. *n.* 24. *de iudic.* licèt Rip. *ibid. n.* 13. Menoch. *remed.* 3. *retin. n.* 336. & Gotier. *lib.* 1. *canon. c.* 34. *n.* 46. ſecurè exiſtimet poſſe laicum iudicem cognoſcere de cauſis Eccleſiaſticis incidenter, vnde inferunt poſſe in cauſa poſſeſſoria, quæ ſummaria eſt, incidenter cognoſcere, quod tamen falſum puto ex his, quæ tradunt Dec. *vbi ſuprà*, Couar. *practic. c.* 33. *n.* 1. Valaſc. *conſ.* 93. *n.* 9.

In gloſſ. *Repetebat*, ibi, *& ſic agit condictione ſine cauſa.* Notatur ad hoc, quòd pro dote putatiua repetenda datur condictio ob cauſam, vel ſine cauſa, vt per Cou. *de ſponſ. p.* 2. *cap.* 6. §. 8. *n.* 23. Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.* 8. *num.* 142. *& n.* 254. reſoluit quòd actio quæ datur pro dote putatiua atque priuilegiata eſt, atque ea, quæ ve-
5 ræ vxori datur, & *n.* 266. tenet quòd maritus putatiuus non habet dilationem ad ſolutionem dotis putatiuæ.

6 In ead gloſſ. ibi, *Mobilia vſque ad annum.* Hæc gloſſa communiter reprobatur ſecundùm Cou. *d.* §. 8. *n.* 24.

SVMMARIVM.

1 *Dotem amittit mulier propter adulterium à viro ſeparata*, & n. 2.

3 *Donationem propter nuptias, ſeu lucrum dotis ex pacto proueniens amittit mulier propter adulterium.*

4 *Bona paraphernalia propter adulterium amittit vxor.*

5 *Doctores referuntur de bonis paraphernalibus multa tradentes.*

6 *Dotem perdit propter adulterium etiam vxor putatiua.*

7 *Dotis amiſſionem propter adulterium tacitè remiſiſſe cenſetur vir poſt illud commiſſum ſi ſciens cum vxore ſe reconciliauerit.*

8 *Reconciliata vxor non dicitur, quæ habitat cum viro adultero, & patitur ab illo cognoſci, ſi non habet certitudinem adulterij à viro commiſſi.*

9 *Dotem, & donationem propter nuptias recuperat vxor, ſi maritus commiſerit adulterium.*

10 *Vxor poteſt agere ad ſeparationem thori & ad reſtitutionem dotis, quando maritus habet concubinam.*

11 *Dotem perdit vxor propter oſculum luxurioſum, vel amplexum inhoneſtum.*

12 *Vxor propter adulterium dotem amittit, non ipſo iure, ſed per ſententiam.*

13 *Dotem amittit vxor propter adulterium, quando propria voluntate, putà virum timens ab eius domo receſſerit.*

14 *Maritus poſtquam ſemel adulteram vxorem admiſit, & reconciliauit, non poteſt eandem accuſare de eodem crimine.*

15 *Reconciliatus coniux, ſi in adulterium relabatur, poteſt de illo accuſari.*

16 *Dotem, & donationem propter nuptias, propter adulterium commiſſum amittit mulier, etiamſi poſt latam ſententiam ſuper adulterium ipſa probet conſanguinitatem, vel affinitatem.*

CAP. Plerumque. IV.

MVlier quæ cauſa fornicationis iudicio Eccleſiæ, 1 vel propria auctoritate à viro receſſit, nec reconciliatur, non poteſt repetere dotem, vel dotalitia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Ceoed. *collect.* 154. Vin. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 123. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 602. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 2. *Decret. ſub tit. de dote poſt diuort. reſtit. lib.* 4. *c.* 2.

Hanc eandem concl. ea hoc text. deſumunt Couar. 2
de ſponſal. p. 2. *cap.* 7. §. 5. *n.* 13. *&* §. 6. *ex n.* 1. Vin. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 7. *n.* 3. *pag.* 467. & Bellacomb. *n.* 5. *pag.* 470. Boër. *deciſ.* 338. *ex n.* 2. Ioan. Martin. de Olano *in antinom. lit. A, n.* 64. Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib.* 1. *c.* 50. *ex n.* 13. Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ.* 8. *n.* 238. *& l.* 1. *connub. n.* 44. *in fin. verſ. ſed & hinc fit*, Tiraq. *ad leges connub gloſſ.* 8. *n.* 238. Gom. *l.* 80. *Tauri, n.* 47. Clar. §. *adulterium, n.* 12. *verſ. alia quoque eſt pœna, & n.* 15. *verſ. & ſcias*, Cantera *in ſuis quaſt. crimin. lib. vlt. c.* 4. *ſub tit. de adulteriis*, Coſta *in cap. ſi pater*, 1. *p. verbo legauit, n.* 46. Menoch. *de arbitr. caſu* 287. *num.* 12. *cum ſeqq. & caſu* 419. *n.* 44. *& conſ.* 314. *n.* 17. *verſ. has tamen*, Palat. *in repet. huius rubr.* §. 20. in princ. Gam. *deciſ.* 234. vbi Florez *in addit. & deciſ.* 236. Vincent. de Franch. *deciſ.* 184. *num.* 1. Azeued. *l.* 1. *cum ſeqq. tit.* 2. *lib.* 8. *noua recop.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 36. *c.* 6. *n.* 14. Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 16. *n.* 20. *cum ſeqq.* Molin. *de inſtit. tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 90. *n.* 2. D. Barboſ. *in l.* 2. *à princ. n.* 53. *cum ſeqq ff. ſoluto matrim.* Franciſc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 67. *n.* 2. Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de fauore clericorum reali*, §. 4. *n.* 71. Sanch. *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 8. *num.* 2. Valaſc. *conſ.* 169. Cabed *p.* 1. *Luſitan. deciſ.* 124. *&* 125. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 142. *n.* 1. *cum ſeqq.*

Verùm autem dos vxoris adulteræ applicetur marito vbi mulier habuerit filios vel primi, vel ſecundi Matrimonij? vide Couar. *d.* §. 6. *num.* 4. *verſic. caterùm*, Auendan. *reſp.* 24. *ex n.* 1. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.* 4. §. 6. *verbo, & fera tenue, num.* 25. *& rubr.* 6. §. 1. *ex num.* 8. Palat. *in repet. huius tit.* §. 20. *num.* 1. *verſ intellige tamen*, Boer. *d. deciſ.* 338. *n.* 5. Baëç. *de inope debitore, c.* 1. *n.* 68.

Digitized by Google

*n.*68. Et quid ſi talis adultera habeat patrem, an in eius
præiudicium maritus lucretur dotem? vide Caſſan. *d.*
§.6.*verſ.& fera tenuè, ex num.*20. Boër. *d. deciſ.*338.*ex*
*n.*5. Caballin. *milleloq.*527.
3 Amplia primò huius text. deciſionem in donatione
propter nuptias, ſeu lucro dotis ex pacto proueniente,
vt per Palat. *in repet. huius rub.* §.20.*n.*1.*verſ. ſic etiam*
vxor, Clar. §.*adulterium, num.*12. *verſ. alia quoque*, Viu.
*tom.*1.*comm.opin.lib.*9. *tit.*7.*num.* 3. *verſ. quæ profectò,*
*pag.*467.*col.*1. D.Barboſ. *l.*2.*in princ.p.*1.*n.*54.*&* 98.
verſ. item vt ipſa amittat dotem, Sanch.*d.lib.*10.*diſp.*8.
*num.*21. Perez *l.*1.*gloſſ. tres bienes, tit.*1.*lib.*5.*Ordinam.*
*pag.*21. Sord. *de alimentis, tit.*7.*q.*16.*n.*30.
4 Secundò amplia in bonis paraphernalibus, vt per
gloſſ. *hic verbo dotalium, in fin.* & per Cou. *de ſponſ.p.*2.
*c.*7.§.6.*n.*2. Anton Gom. *l.*80. *Tauri, num.*47. *verſ. item*
etiam imponitur, Clar. §.*adulterium, n.*15.*verſ. adde quod,*
Cott. *in memorab. verbo mulier propter adulterium, pag.*
594. Surd. *d.q.*16.*num.*28. Perez *l.*2.*tit.*15.*lib.*8.*Ordin.*
*pag.*290. Farin. *d.q.*142.*n.*3. Contrarium tamen tuen-
tur Menoch. *de arbitr. caſu* 418 *in addit. n.*5. *& conſ.*1.
*n.*72. *& conſ.*56.*n.*4.*cum ſeqq.* Cancer. *variar. reſol. lib.*1.
*c.*9.*n.*69.*&* 78. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.*3.*q.*67.*n.*5.
D.Barboſ *in d.l.*2.*n.*54.*& ſeq.* Sanch. *d.diſp.*8 *n.*10. vbi
5 dicit etiam attento iure Regni Caſtellæ bona para-
phernalia & reliqua vxoris adulteræ adiudicari viro.
De bonis paraphernalibus multa tradunt, Viu. *tom.*1.
*commun. opinion. lib.*5.*tit.*7. *n.*48.*pag.*724. Menoch. *de*
*præſumpt. lib.*3.*q.*8. Cald. Pereira *de extinct. emphyteut.*
*cap.*11.*num.*15.*&* 16. Bernard Græuæ *ad pract. Cameræ*
*Imper. lib.*1.*concl.*133. & *lib.*2.*concl.*78.
6 Tertiò amplia in vxore putatiua, quando ſcilicet
Matrimonium eſt nullum propter aliquod impedi-
mentum affinitatis, ſeu conſanguinitatis, & tunc,
etiam quòd Matrimonium non adſit, vxor propter
adulterium dotem perdit, & viro applicatur, vt per
gloſſ. *hic*, Cou. *d.c.*7.§.6.*n.*1. Clar. §.*adulterium, num.*14.
verſ. ſed quid ſi aliquis, Lancel. Gallia *in conſuet. Alex.*
*in gloſſ. maritus, q.*2.*n.*13. Craoet. *conſ.*205.*n.*36.*& de*
*antiq. tempor.p.*4.§.*videamus, ex n.*11. Anton. Gom. *l.*80.
*Tauri, n.*48. *verſ. ſecundò infertur*, Viu. *d.tom.*2.*commun.*
*opin. lib.*9.*tit.*7.*n.*3.*verſ. ſed ipſa concluſio*, Gam. *deciſ.*89.
Hieron. de Laurent. *Auenion. deciſ.*145. *n.*15. Surd. *de*
*alimentis, tit.*7.*q.*16.*n.*22. Farin. *d.q.*142.*n.*16. D. Bar-
boſ. *d.l.*2.*p.*1.*n.*93.*cum ſeqq.* remiſſiuè Cened. *d. collect.*
154.*n.*4. Quid autem ſi Matrimonium non teneat an
mulier adultera amittat dotem? vide Guid. Pap. *ſing.*
568. *nota pactum*, *n.*8. Clar. *d.*§.*adulterium, n.*14. Ant.
Gom. *l.*80. *Tauri, num.*48. Anton. Queſada *diuerſ. quæſt.*
*c.*18. *verſ. in qua parte.*
7 *Nec reconciliata poſtea*, &c. Notatur ad hoc (ſumpto
argumento à contrario ſenſu) quòd quando vir poſt
commiſſum ab vxore adulterium, illud ſciens tacuit,
vxorem in domo retinuit, cum ea ſe reconciliauit, &
commiſcuit, actionem quam habebat ad ſeparationem
thori, & dotis amiſſionem tacitè remiſiſſe cenſetur, vt
per Viu. *d.tom.*2.*commun. opin. lib.*9.*tit.*8.*n.*3. *verſ. ſe-*
*cundò, pag.*467. Surd. *de aliment. tit.*7.*q.*16.*num.*75.*&*
*n.*102.*cum ſeq.* Bajard. *ad Clar.* §.*adulterium, num.*116.
Bellet. *d.*§.4.*n.*82. Sanch. *d.lib.*10.*diſp.*8.*n.*21. Farin. *d.*
*q.*142.*n.*68.*cum ſeqq.* vbi *n.*69. ampliat etiam quòd re-
conciliatio fuerit ſequuta poſt cœptum iudiciũ ſuper
amiſſione dotis, imò etiam poſt ſententiam, & *n.*74.
etiam ampliat, vt non ſolùm domi retinens adulteram
vxorem cenſeatur illi remiſiſſe actionem & accuſatio-
nem, quam habebat pro commiſſo adulterio, ſed etiam
8 poſſit dici eiuſdem vxoris leno. Non dicitur tamen re-
conciliata vxor, quæ habitat cum viro, & patitur ſe ab
eo cognoſci, ſi eadem non habet certitudinem adulte-
rij à viro commiſſi, quia habita ſcientia adulterij per
maritum commiſſi agere poterit ad ſeparationem, vt
deciſum fuit in vna Romana *ſeparationis thori* 21.*Iunij*
1606. Coram Iuſto, & *in alia Bononien ſeparationis pa-*
riter thori 26.*Iunij* 1606. Neque vbi agitur de remit-
tenda dicta iniuria, ſufficit ſcientia deducta ex conie-
cturis & præſumptionibus, ſed debet eſſe plena & cõ-
cludens, Mohed. *deciſ.*4.*de probat.* Put. *deciſ.*147.*lib.*1.
Mulier.] Ita etiam & è contra ſi maritus commiſe- 9
rit adulterium, vxor recuperat dotem, & lucratur do-
nationem propter nuptias, vt per Rojas *ſing.*214. *in*
fin. verſ. quod ſi maritus, Philip. Dec. *in l. ſemper in con-*
*tractibus, ex n.*7.*ff. de regul. iuris*, Roland. *conſ.*50.*ex n.*4.
*vol.*1. Burſat. *conſ.*120.*n.*20. Rimin. *conſ.*395.*n.*4. Bajard.
ad Clar. §.*adulterium, num.*103. Petr. Greg. *ſyntagm. iur.*
*lib.*36.*c.*6.*n.*14. Surd. *de aliment. tit.*7.*q.*16.*n.*30. Sanch.
*d.lib.*10.*diſp.*8.*n.*11. D.Barboſ. *d.l.*2.*in princ.p.*3.*n.*56.
verſ. vnde licet, Farin. *d.q.*142.*à n.*35.*cum ſeqq.* Vincent.
de Franch. *deciſ.*244.*n.*3. *p.*2. Theſaur. *deciſ.*130. *n.*4.
Bellet. *diſquiſit. cleric. p.*1. *tit. de fauore clericorum reali,*
§.4. *n.*74. vbi *n.*75. reſoluit quòd poteſt ad reſtitutio-
nem dotis agere. & *n.*76. cum Caſtr. *conſ.*128.*&* 328.
ac Cuman. *conſ.*175. tenet poſſe eandem vxorem agere 10
ad ſeparationem thori, & ad reſtitutionem dotis quan-
do maritus tenet concubinam.
Fornicata.] Vel propter oſculum luxurioſum, vel 11
amplexum inhoneſtum, aut ſi patiatur ſibi mamillas
tangi à viro, vt per Surd. *d.q.*16.*n.*32.*cum ſeqq.* & plures
refert Doctores Cened *d. collect.*154.*n.*5. qui latiſſimè
agit de pœna oſculi impudici, vel tactus mamillarum.
Iudicio Eccleſiæ.] Notatur ad hoc, quòd propter adul- 12
terium vxor dotem amittit non ipſo iure, ſed per ſen-
tentiam, vt per Cou *de ſponſal.p.*2.*c.*7.§.6.*n.*1. Sanch. *d.*
*lib.*10.*diſp.*8.*n.*13. Farin. *d.q.*142.*n.*66 Et ante illam nõ
tenetur conſtituere marito in conſcientia, ex Ludou.
Mexia *in tract. taſſa panis, concl* 6.*n.*63. vbi ſubdit quòd
ſimiliter maritus, qui adulterium commiſit, in con-
ſcientia non compellitur vxori reddere dotem, quam
ipſe propter adulterium vxoris ſuæ conſequutus fuit.
Aut propria voluntate.] Notatur ad hoc, quòd pro- 13
pter adulterium vxor dotem amittit quando propria
voluntate & abſque alia iuſta cauſa, puta virum ti-
mens, ab eius domo receſſerit, vt per Sanch. *d.diſp.*8.
*n.*13.*verſ. ſed hinc*, Farin. *d.q.*142.*n.* 28. vbi *n.*29. ſecus
dicit ſi à domo viri recedit non propter fornicatio-
nem, quia tunc dotem non amittit. Vide Tiraq. *in l.*1.
*connub. n.*24.*verſ. quum & ſi vir*, & Palat. *in repet. huius*
rubr.§.20.*n.*4 reſoluunt quòd maritus non lucratur do-
tem quando ipſe atrociùs vxorem verberaret, ob idque
vxor aufugiat, & adulterium committat, tunc enim
aiunt, nec accuſare, nec conſequi poterit dotem mari-
tus, quicquid dicat Corduba de Lara *in l. ſi quis à libe-*
ris, §.*ſi quis ex his, n.*210.*ff. de liber. agnoſc.*
In gloſſ. *Nec reconciliatam*, ibi, *poſtea illam*, &c. No- 14
tatur ad hoc, quòd poſteaquam vir ſemel adulteram
admiſit, & reconciliauit, non poteſt eandem accuſare
de eodem crimine, vide Gam. *Luſitania deciſ.*235.*n.*6.
*& deciſ.*273. Surd. *de aliment. tit.*7.*q.*16.*n.*102.*&* 103.
D.Barboſ. *in l.*2.*in princ.p.*1.*num.*101.*&* 104. *ff. ſoluto*
matrim. Cened. *ad Decretal. collect.*137.*n.*1.
In ead. gloſſ. ibi, *Niſi poſtea fornicetur.* Notatur ad 15
hoc quòd ſi reconciliatione facta coniux ille recon-
ciliatus in adulterium relabatur, poteſt non obſtante
priori illa reconciliatione de nouo eo adulterio illum
accuſari, & ratione illius celebrari diuortium, vt per
Palat. *in repet cap. in princ.*§.9.*n.*18. Cou. *de ſponſ.p.*2.
*c.*7.§.6.*n.*7. Angles *in floribus Theolog.* 1.*p. de matrim.*
*q.*9.*de diuortio, art.*1.*diffic.*2.*concl.*6. Gregor. *l.*8. *verbo*
*en ante, tit.*17.*p.*7. Fr. Emman. *tom.*1. *ſum. c.*240.*num.*3.
Surd *d.q.*16.*n.*103. Azeued. *l.*2. *n.*11.*tit.*20.*lib.*8.*nouæ*
recop. Henriq. *in ſumm. lib.*11. *cap.*17.*n.*5. D.Barboſ. *d.*
*l.*2.

Digitized by Google

*l.2.part.1.in princ.n.*104.Sanch.*d.diſput.5.num.*20.

16 In gloſſ. *Repetere*,fin.ibi,*demum probatur conſanguinitas inter eos*,&c. Notatur ad hoc,quòd propter adulterium commiſſum perdit mulier dotem, & donationem propter nuptias, etiamſi poſt latam ſententiam ſuper adulterio ipſa probet conſanguinitatem, vel affinitatem inter eos extare,& pronuntietur exinde nullum Matrimonium, vt per Guid. Papæ *ſing.*568.*verſ. vnde dubitatur*, Bellet. *d.*§.4.*n*.72.

Aduertendum eſt pro intellectu iurium de dote diſponentium quòd dos promiſſa venit ſub nomine dotis,& verè,& propriè dos dicitur, Achil. *deciſ.*13.*n.*2. *de conſtit.*Steph.Gratian.*diſcept forenſ.c.*666.*n.*22.Rot. *deciſ.*248.*num.*6.*p.*4. *diuerſ. & in Senogallien. dotis* 23. *Ianuarij* 1608.coram Card. Pamphilio iun. plures refero ego ipſe *de appellat. verbor. vtriuſque iuris ſignif. appell.*84.*n.*2. Vnde ſtatutum de lucro dotis habet locum etiam in dote promiſſa, licèt non tradita, vt per Menoch.*de præſ.lib.*6.*præſ.*1.*n.*21. Gaſp.Ant.Theſaur. *quæſt.forenſ.lib.*2.*q.*75. Adrian. Negnſant. *quæſt.forenſ. q.*44.*n.*9.*cum ſeq.*Steph.Grat.*d.c.*666.*n.*22.Rota apud Achil.*deciſ.*13.& coram Gregor.XV. *deciſ.*5 *num.*1.*& deciſ.*204.*n.*20.*& p.*4. *diuerſ. deciſ.*248. *num.*11. *& in Aſculana dotis* 29. *Maij* 1596. coram Giptio, *& in Ariminen.legati* 20.*Decembr.*1596. coram Litta, quod procedit, etiamſi ſtatutum dicat quòd dos remaneat apud virum, Rot.*d.deciſ.*248.*num.*11.*p.*4. *diuerſ.* imò etiamſi ſtatutum loquatur tacitè, vel expreſsè de dote data, Menoch.*d.præſ.*1.*num.*21.*ad fin.*Rot.*in Aſculana dotis* 9.*Martij* 1605. coram Card. Sacrato.

SVMMARIVM.

1 *Mulier per officium iudicis cogitur donata ſibi à viro propter nuptias pro conſeruatione illiciti Matrimonij relaxare, ſi talis donatio præſtet impedimentum diſſolutioni talis Matrimonij.*

2 *Maritus vltra arrhas vxorem dotare poteſt.*

3 *Dos, & donatio propter nuptias pari paſſu ambulant, & æqualem continent fauorem, exceptis caſibus à iure expreſſis.*

4 *Arrhæ in Hiſpania cedunt lucro vxoris.*

5 *Argumentum de donationibus propter nuptias ad arrhas Hiſpaniæ non ſubſiſtit.*

6 *Nuptiæ inceſtæ non contrahuntur ex ſolis ſponſalibus inter conſanguineos, & affines non ſecuta copula carnali.*

Cap. Et ſi neceſſe ſit. V.

Clem. III.

1 Donata à marito propter nuptias cum pacto quòd ſi contingat ſeparatio, remaneant pro vxore, ſi deinde Matrimonium reperitur nullum ob conſanguinitatem, & donata cauſant difficiliorem ſeparationem, ſunt reſtituenda viro, quæ donauit, quia hæc non ob turpem, ſed ob nullam cauſam fuerunt donata, nec ſunt dos, nec donatio propter nuptias cùm Matrimonium ſit nullum. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect.Zabar.Ioan.Andr.Hoſt. Butt.Anchar. Panorm.Præpoſ.Alex de Neuo, Caniſ.Cujac.Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.*124. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*603.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Ant.Auguſt.*collect.*2. *Decretal.lib.*4. *ſub tit. de dote poſt diuortium reſtituend.cap.*2.

2 Caſum huius Decretalis refert Franc. de Rades, y Andrada *en la chronica de las tres ordenes y cauallerias, tit.de la de Santiago.c.*12.*verſ.El Rey de Caſtilla,fol.*21. aliqua tangit Valdeſ. ad Xuar. *ad l.*1. *tit.de las arrhas.* §.*nota primo,pag.*26. vbi tenet quòd maritus,vltra arrhas poteſt dotare vxorem, ſic intelligens hunc text. loqui in vera dote,quia Rex Alphonſ.IX. vxorem habuit Berengariam filiam Regis Alphonſi VIII.Caſtellæ ei coniunctæ in quarto conſanguinitatis gradu, & dos data eſt à Rege Legionenſi Alphonſ.IX in pignus, & ſecuritatem Matrimonij, & dicit Valaſc. *conſult.*4. *n.*3.illud quod *ſuprà* dictum eſt de marito,quòd poteſt conſtituere dotem vxori ex propria ſubſtantia, eſſe limitandum quando illa donatio, & dotis conſtitutio fieret ante contractum Matrimonij, ſecus ſi poſt,vel ſi effectus eius conferretur in tempus Matrimonij.

In tribus difficilis reputatur hic text. Primo in eo quòd vir vxori dotem dediſſet, cùm vxor viro dotem, vir autem donationem propter nuptias vxori conſtituat? Secundò quare pactum inter Regem Legionenſem,& filiam Regis Caſtellæ factum de dote lucranda, ſi eam aliqua occaſione relinqueret, non ſit obſeruandum? Tertiò quomodo dos,& donationes contrahentium inceſtas nuptias per eoſdem ſoluto matrimonio repetantur, non verò fiſco adiudicentur?

Quod attinet ad primum *gloſſ.*1.*hic*, oppreſſa difficultate exponit verbum,*dotem*,id eſt,donationem propter nuptias,quam tamen expoſitionem DD. communiter reprobant per alia text.verba inferiùs poſita, & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias, quæ ſatis euincunt dotis conſtitutionem, in propoſito interueniſſe. Quare reſoluendum eſt quòd quamvis dos propriè dicatur, quam vxor dat viro ad Matrimonij onera ſupportanda, donatio verò propter nuptias appellentur,quam vir vxori facit, vt probat text. *in cap.nuper, infr. hoc tit. l.*1.*l.vlt.in* §.*ſancimus*, *C.de donat.ante nuptias*; quandoque tamen vir vxori dotem poteſt aſſignare,vt probat text.*in præſenti,& in d.cap.nuper*,text. opt.*in c.*1.*de adulter.* & poſt Vincent.Abb. Præpoſ. & alios *hic* explicat Xuar.*in tit.de las arrhas,n.*4.& eſt recepta ſententia ex Valaſc. *conſ.*4.*n.*3. quæ planiùs procedunt ſecundùm antiquam Caſtellæ conſuetudinem, vt præcitati DD. aduertunt, de qua Palat. *in repetit. huius tit.*§.24.*n.*2.Greg.*l.*1.*gloſſ.*4.*tit.*11.*p.*4.

Quoad ſecundum verò dubium reiecta opinione Butr.*hic n.*5.Abb.*n.*3.& aliorum,qui exiſtimãt pactum in propoſito non eſſe obſeruandum, quia diſſoluendi Matrimonij libertatem impediebat, tunc enim magis ob turpem, quàm ob nullam cauſam datum eſſet, reſoluendum eſt pactum ſine dote non valere, dotem autem ſine Matrimonio non conſiſtere,iuxta *l.auunculo,ff.de condict.ſine cauſa.* Vnde cum Matrimonium inter conſanguineos nullum ſit, cætera, quæ ex eo dependent, nullius quoque ſunt momenti, & licèt in contrahendo Matrimonio cum conſanguinea turpitudo verſetur, in dote tamen conſtituenda nulla turpitudo reperitur, vnde cùm in quacumque materia cauſa proxima non remota ſit inſpicienda, cauſa autem proxima in propoſito ſit dos, quæ nullam ex ſe continet turpitudinem, merito Pontifex in propoſito decidit pactum de lucranda dote in fauorem filiæ Regis Caſtellæ celebratum magis ob nullam, quàm ob turpem interpoſitum, quem intellectum colligo ex doctrina Bart.*in l.vlt.n.*2.*ff.de condict.ſine cauſa*, quam ſequitur Cou.*de ſponſal. p.*2.*c.*6. §.8. *n.*23. & probat apertè ex *d.l.auunculo.*

Quoad tertium dubium inquirendum à nobis eſt, cùm propter conſanguinitatis impedimentum inter Regem Legionis, & filiam Regis Caſtellæ inceptæ nuptiæ eſſent contractæ, quare dos per Regem ſoluto Matrimonio repetatur, non verò fiſco adiudicetur, iuxta reg. text. *in l.cùm hic ſtatus*, §.*vlt.ff.hoc tit.& in*

l.qui

l.qui contra,iuncta auth.inceſtas, C.de inceſtis nupt. quibus iuribus probatur bona contrahentium inceſtas nuptias fiſco eſſe applicanda; in quo text. iſte difficilis admodum reputatur; varioſque patitur intellectus. Nam gloſſ.*in præſenti*,dicit quòd ſcilicet in ſpecie huius text.ille, qui inceſtas nuptias contraxit, Rex erat Legionis, qui nullum in temporalibus ſuperiorem recognoſcit,iuxta reſoluta *in collect.ad c.per venerabilem, n.24 qui filij ſint leg.* ac per conſequens neque fiſcum, quem intellectum communem dicit Alciat. *in l. his conſequenter,*§.1.*n.*21.*ff.familiæ herciſc.* Boër.*deciſ.*264.*n.*15.Nouell.*de dote,p.*11.*n.*7.ſequitur D. Barboſ.*in l.ſi ante,n.*28.*ff. ſoluto matr.* Quidam verò inter ſponſalia de futuro, & Matrimonium de præſenti communiter diſtinguunt, vt ſcilicet contrahentes illicita ſponſalia etiam ſcienter non incidant in pœnas contrahentium inceſtas nuptias,iuxta gloſſ.*verbo contrahere in Clem.*1. *de conſang.* ſed potiùs donata reuocent per condictionem ſine cauſa,per text.*in l.fin.ff. de condict.ſine cauſa,* contrahentes verò illicitum Matrimonium, ſiue conſummatum illud ſit, ſiue non, incidant in prædictas pœnas,eorúmque bona fiſco adiudicentur.Alij putant Matrimonium in præſenti fuiſſe contractum ſub conditione,ſi Papa diſpenſaret,Rip.tamen *in rubr.n.*29.*ff. ſoluto Matr.* alium ad hunc text.aſſignat intellectum, nempe i leo Regem Legionis donata in propoſito potuiſſe repetere, quia licet fiſcus ea poſſet auferre in pœnam contrahentium inceſtas nuptias,mulier tamen de hoc iure opponere non potuit, cùm nullus de iure fiſci præter ipſum fiſcum poſſet opponere, vt notat gloſſ.*verbo non pertinere,in d.l.his,qui conſequenter,*§.1. vbi Alciat.*n.*21.Couar.*d.c.*6.§.8.*n.*23.

Sed his, & aliis reiectis intellectibus inhærendo primo,quem *ſuprà*,ex gloſ.*in præſenti* præſtiti, aduertendo duxi quòd quamvis dos, donationes propter nuptias,& cætera,quæ ex contrahentium inceſtas nuptias liberalitate procedunt à fiſco tanquam ab indignis poſſint vendicari,vt probat text.*in l.qui contra, C.de inceſtis nupt.auth.inceſtas, eod.tit.* hic tamen non condictione ob turpem cauſam, ſed potiùs in pœnam eorum qui inceſtas nuptias ſcienter contrahunt, ſpecialiter fuit ſtatutum,vt patet *in d.l.qui contra*,ibi,*vendicari ſancimus,& in d.auth.inceſtas in princ.*ibi,*inceſtas nuptias contrahentis pœna eſt bonorum confiſcatio*, vnde quamvis caſtra à Rege Legionis filiæ. Regis Caſtellæ magis ob nullam,quàm ob turpem cauſam data eſſent, vt hic text. probat, & ita condictione ſine cauſa per Regem poſſunt auferri, qui tamen inceſtas nuptias ſcienter contraxit, potuit fiſcus, ſi ſuperiorem recognoſceret,prædicta bona in pœnam vendicare, ſed cùm Rex legibus quoad vim coactiuam ſubditus non ſit,in pœnam iuris non incidit,ac per conſequens quod ſine cauſa dedit, iure optimo condictione ſine cauſa potuit repetere,iuxta *l.vlt.ff.de condict.ſine cauſa.*

3 *Et ideo nec dos,nec donatio propter nuptias,&c.*] Ergo dos, & donatio propter nuptias pari paſſu ambulant, & æqualem continent fauorem exceptis caſibus à iure expreſſis, vt docent Vincent. de Franch. *deciſ.* 182.*n.*2.*cum ſeqq.p.*1. Surd. *de alim.tit.*1.*q.*42.*à n.*77.
4 Menoch.*de præſ.lib.*3.*præſ.*15.*num.*10. Arrhæ verò in Hiſpania cùm cedant lucro vxoris, Gom. *l.*50.*Tauri,*
5 *n.*9.*&* 10.Greg.*l.*7.*gloſſ.fin.tit.*11.*p.*4. non ſubſiſtit argument. de donationibus propter nuptias ad arrhas Hiſpaniæ, Greg.*l.*1.*verbo Spagna,tit.*11.*p.*4.D.Barboſ. *in l.*1.*ff.ſol.matrim.p.*4.*n.*15.

6 Notatur ad hoc, quòd ex ſolis ſponſalibus inter conſanguineos, vel affines non ſecuta copula carnali inceſtæ nuptiæ non contrahuntur, vt per Clar. §.*inceſtus,num.*9 *verſ.hac autem pœna,* Duen.*reg.*150.*limit.*3. Menoch.*de arbitr.caſu* 502.*n.*79.*& ſeq.* Peregr.*de iure fiſci,lib.*5.*tit.*1.*n.*17.*verſ.intellige quintò,*Surd.*de alim.*5.*q.*7.*n.*27. Farin.*in praxi crim.q.*149.*n.*157.

SVMMARIVM.

1 *Vſufructuarius donans ſine conſenſu domini rem ipſam vxori propter nuptias non transfert in eam plus iuris, quàm ipſe habebat.*
2 *Vaſſallus non poteſt filiæ ſuæ feudum in dotem dare ſine conſenſu domini.*
3 *Emphyteuſis ſine conſenſu domini in dotem filiæ dari non poteſt.*
4 *Vſufructuarius liberè poteſt vſumfructum alienare inconſulto domino.*
5 *Primus acquirens, quandiu viuit, durat ius ſecundi, cui facta eſt donatio.*
6 *Nullus plus iuris in aliam transferre poteſt, quàm ipſe in ſe habeat.*

Cap. Nuper. VI.

VSufructuarius ſi concedat partem terræ vxori in dotem, mortuo marito vxor non poteſt amplius illam habere, niſi conſentiat dominus terræ,quia non transfert in eam plus iuris quam ipſe habebat, & ob iſtam rationem ſi terra fuit data in feudum, vel hæreditatem alicui, & hæredi,quem habebat ex legitima vxore, & ipſe concedit partem terræ in dotem vxori, & moritur ſine hærede, vxor non poteſt amplius habere partem terræ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm.Præpoſ.Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Vin. *in ration.lib.*4.*iuris Pontif.pag.*124. Alagona *in compend. iuris Canon.pag.*603.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 4. *ſub tit. de dote amittenda, vel poſt diuor. reſtit. cap.* 2. 1

Vel feudum.] Notatur ad hoc, quòd vaſſallus non poteſt filiæ ſuæ feudum in dotem dare ſine conſenſu domini,vt per Duen.*reg.*40.*ampliat.*8.Cald.Pereira *de extinct.emphyt.c.*5.*num.*43.ſic etiam ſine conſenſu domini emphyteuſim in dotem filiæ dari non poſſe tenent Gama *Luſitaniæ deciſ.*242. Cald. Pereira *d.tract. c.*10.*n.*3.Rebell.*de oblig.inſt.p.*2.*lib.*13.*q.*5.*num.*4.licèt vbi fuerit dos inæſtimata contrarium ſentiant Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuention. lib.* 22. *tit.*28. *num.* 39. *cum ſeqq.* Valaſc. *conſult.* 113. *num.*9. *cum ſeqq.* 2

Quod tamen attinet ad commoditatem feudi, & emphyteuſis,poteſt vaſſallus abſque conſenſu domini illam quoad vixerit in dotem concedere;ratio eſt,quia per talem conceſſionem vtile dominium non transfertur, nec ius aliquod in re conſtituitur, ſed obligatio ſola perſonalis ad fructus ex ea percipiendos, vnde talis conceſſio nec eſt alienatio, nec prohibita cenſetur,quare ad quodcumque tempus fiat, morte vaſſalli expirat, liberéque ad illum regreditur, ad quem ſi in dotem lata non eſſet erat tranſitura, ita poſt Tiraq. *de retract.lign.*§.1.*gl.*7.*n.*47. explicant eleganter Molin. *de primog.lib.*1.*c.*21.*n.*24.*& vlt.*Molin.*de inſtit.tract.*2. *diſp* 466. *verſ.in tertio.* 3

Dum vixerit.] Notatur ad hoc, quòd vſufructuarius liberè poteſt vſumfructum alienare,& in tertium inconſulto domino cedere, vt tenet Cald. Pereira *d. tract. cap.*11. *num.*4. ſed vſumfructum alteri cedi non poſſe quin deuoluatur ad dominum proprietatis, reſoluit Lara *in l.ſi quis à liberis*, §. *parens, num.*69.*cum ſeqq.*vbi *num.* 62. aſſerit textus *in præſenti*, quatenus 4

habet valere dotis conſtitutionem, dum vixerit ipſe fructuarius, qui conceſſit, loqui in perſona eius, qui conceſſit alicui vſumfructum, non verò in perſona eius, qui ceſſit.

5 Notatur etiam ad hoc, quòd quandiu viuit primus acquirens, durat ius ſecundi, cui facta eſt donatio, vt docet Cald. Pereira *d. tract. c. 21. n. 2.*

6 *Nullus plus iuris in alium transferre poſſit*, &c.] De hoc principio vide Surd. *conſ. 126. n. 31.* Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ. 188. n. 15. & 23.* Cæſ. Argel. *de contradictore legit. q. 9. n. 68.* Pich. *ad princ. Inſtit. de acquiſ. per arrogat. n. 49.* & alios per me citatos *in tract. de Axiom. iuris vſufreq. Axiom. 160. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Marito exigenti dotem à tertio, qui eam promiſerat, non obſtat exceptio, quod vergat ad inopiam ſi offerat cautionem de reſtituendo.*

3 *Mulier contrahens Matrimonium cum inope ſcienter, non excluditur à petenda cautione de dote ſeruanda.*

4 *Cauere pro modico cogi quis non debet.*

5 *Cautio idonea, quæ ſit, remiſſiuè.*

6 *Eccleſiaſticus iudex cum de cauſa dotis in hoc text. cognouit, oſtenditur.*

7 *Pecunia ad alimenta relicta deponi debet apud mercatorem ad honeſtum lucrum.*

8 *Vſuraria dicitur ſocietas, in qua capitale ſaluum ſeruatur.*

9 *Maritus cui non fuit ſoluta dos promiſſa, an poſſit vxorem expellere, oſtenditur, ac declaratur text. in præſenti.*

CAP. Per veſtras. VII.

1 MAritus quando petit dotem vxoris, & illa contra eum excipit quòd ſit pauper, & quòd non poſſit dare ſufficientem cautionem, debet dare illam, quam poteſt, vel committere dotem alicui honeſto mercatori, vt de parte honeſti lucri poſſit onera Matrimonij ſuſtentare occaſione dotis detentæ ſi maneant ſeparati adulterentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Caniſ. Alex. de Neuo, Palat. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 124.* Alagona *in compend. iuris Canon pag. 603.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 4. ſub tit. de dote amiſ. vel poſt diuort. reſtit. c. 3.*

Mercatori, &c.] Dubitant DD. *in præſenti*, quo pacto dos ſit deponenda penes mercatorem, quòd ſi periculoſa fuerit, expoſita iam plenè mulieri non ſuccurritur; ſi verò cum pacto, vt periculum ad mercatorem pertineat, iam tale lucrum turpe potius, quàm honeſtum dicendum eſt, ex reg. *l. ſi non fuerint, §. ſtricto, ff. pro ſocio.* Quare communis opinio intelligit contractum aſſecurationis, ſiue cum eiſdem mercatoribus penes quos deponenda erat, ſiue cum aliis eſſe licitum, vt poſt Nau. *in man. c. 17. n. 255. & in c. 1. n. 36. 14. q. 3.* reſoluit Fr. Lndou. Lop. *inſtruct. negotiantium, c. 65.* Cou. *lib. 3. var. c. 2. n. 4.* Gam. *deciſ. 253. n. 1.* de eoque Pontificem eſſe intelligendum, aliter honeſtum lucrum cum dotis ſecuritate dari non poſſe. Verùm hic intellectus licèt in ſe verus ſit; diuinatorius tamen videtur, multáque ſupplet, quæ ex litera huius text. non colliguntur, nec hodie poterat practicari, cum poſt nouam Sixti V. conſtitutionem ſuper aſſecurationibus editam talis contractus cum eodem mercatore ſit prohibitus, & vſurarius præſumatur. Vnde omiſſo prædicto, & aliis intellectibus, de quibus per Cou. *d. c. 2. n. 1.* Beto *in cap. vlt. de vſur. n. 49.* Fr. Lndou. *vbi ſup. verſ. ad primum*, planiùs intelligitur hic text. vt ſcilicet Pontifex non dicatur dotem apud mercatorem ſaluam eſſe à damnis, & periculis fortuiti, cùm enim ſolùm intendat text. dotem ſaluari à viro ad inopiam vergente, qui idoneam cautionem præſtare non poterat, & ad hunc effectum iubet eam apud mercatorem deponi, vt ex parte honeſti lucri Matrimonij onera ſopportentur; erit igitur dos apud mercatorem eo modo, quo foret apud maritum non inopem, ſed opulentum, & vt penes maritum diuitem dos à fortuitis caſibus libera non eſt, ſed eiſdem ſobiecta remanet, igitur ſimiliter penes mercatorem eſſe poteſt, & quamvis text. *in præſenti*, de ſolo lucro mentionem faciat, damnum neceſſariò proportionabiliter inducit, ex reg. *l. cùm duobus 52. §. damna, ff. pro ſocio*, faciunt illa text. verba, ibi, *vt ex parte honeſti lucri*, &c. honeſtum autem lucrum dici non poteſt, quod ab eo ſocio prætenditur, qui nullum damnum ſubit, iuxta *d. § damna*, cum ſimilibus.

De ipſa non peritura præſt. &c.] Notatur ad hoc, quòd marito exigenti dotem à tertio, qui eam promiſerat, non obſtat exceptio quòd vergat ad inopiam, ſi offerat cautionem de reſtituendo, vel petit eam deponi apud mercatorem, vt per Tiraq. *ceſſante cauſa, limit. 14. n. 5.* 2

Notatur etiam ad hoc, quòd mulier contrahens matrimonium cum inope ſcienter, non excluditur à petenda cautione de dote ſeruanda, vide Nouel. *de dote, p. 7. priuil. 52.* Palat. *in repet. rubr. huius tit. §. 11. & ſeq. n. 12.* D. Barboſ. *in l. ſi conſtante, n. 27. ad fin. verſ. infertur etiam, ff. ſolut. Matrim.* quos refert Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 52. à n. 38.* Et quòd mulier aſſecuranda ſit de dote, regulam cum ampliationibus, & limitationibus conſtruit Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 4. collect. 1310.* 3

Satis poſſit ei modicum credi dotis.] Notatur ad hoc, quòd non debet quis cogi pro modico cauere, vt per Tiraq. *de iudicio rebus exig. verſ. 27. pag. mihi 59.* 4

Niſi cautionem idoneam, &c.] Cautio idonea, ſiue ſufficiens quæ dicatur dixi ad *cap. ex tranſmiſſa 8. in gloſſ. verbo ſufficienti, ſup. de reſtit. ſpoliat.* 5

Pro dote vxoris ſuæ, &c.] Ideo in præſenti iudex Eccleſiaſticus de cauſa dotis cognoſcit, quia agitur de paupere, atque ita miſerabili perſona, de cuius cauſa Pontificem, & Eccleſiaſticos iudices competentes eſſe notant Doctores communiter per text. *ibi in cap. ex parte, ſup. de foro compet.* vt vel inuitus fatetur Cou. *pract. c. 6. n. 1.* & tenent Palat. *hic notab. 2. n. 5.* D. Barboſ. *in l. 1. p. 1. n. 4. ad fin. ff. ſolut. Matrim.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg. 84. num. 19. in fine.* 6

Vel ſaltem alieni mercatori, &c.] Notatur ad hoc, quòd pecunia ad alimenta relicta deponi debet apud mercatorem ad honeſtum lucrum, vt per Surd. *de aliment. tit. 9. q. 40. n. 17.* Cur. Philip. *p. 2. lib. 2. c. 1. n. 12.* & vide ad quid D. Barboſ. *in l. 2. ff. ſolut. Matrim. in princ. p. 1. n. 51.* Gregor. *l. 29. verbo ganancias, tit. 11. p. 4.* vbi dicit ex Plat. quòd hodie poteſt dari licitè pecunia mercatori, vt inde percipiat ille quæſtus, qui honeſtè percipi poſſunt. 7

Notatur ad hoc, quòd ſocietas in qua capitale ſaluum ſeruatur, dicitur vſuraria, vt per Farin. *p. 4. conſ. 54. n. 24. verſ. quia ſtipulatio.* 8

Vxor à viro dimiſſa, &c.] Notatur ad hoc, quòd maritus, cui non fuit ſoluta dos promiſſa cum vxore, poteſt illam expellere domo, vt per Lar. *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, n. 51. ff. de liberis agnoſc.* Palat. *repet. huius rubr. §. 64. num. 16. & in repet. cap. notab. 3.* 9

in

in princip.n.2.verſ.ſed ego teneo, Boër.*deciſ.*22.*n.*3.Brunnr.à Sole *in compendio reſolut. lit. M, verbo maritus poteſt repellere*, Anton. Gom. *l.*53. *Tauri*, *n.*31. Petr. Greg.*ſyntagm.iuris lib.*9.*c.*19.*n.*3. Gutiet. *allegat.*21.*n.*16. Contrarium tamen, immò vxorem minimè expelli poſſe ob dotem non ſolutam, tenent Couar. *de ſponſ.p.*2.*c.*7. *in initio*, *n.*2. Octau. Cacher. *Pedem deciſ.*132.*n.*18. Baëç.*de non meliorandis filiabus cauſa dotis,c.*32.*n.*21.Matienſ.*in rubr.tit.*1.*gloſ.*1.*n.*91.*lib.*5.*nouæ recop.* Molio.*de iuſtit.tract.*2. *diſp.*425. *verſ. ſi marito dos.*D.Barboſ.*in l.*1.*p.*3.*n.*55.*ff.ſolut.Matrim.*vbi *n.*56. reſpondendo ad text.*in præſenti*, dicit quòd hic vxor expulſa non petebat reſtiturionem, ſi enim eam peteret,ante omnia eſſet reſtituenda, per text. *in c. porrò, ſupr. de diuortiis*, *& in c.ex conqueſtione ſuprà de reſtit. ſpoliat.*hanc etiam opinionem ſequitur Sanch.*de Matrim.lib.*9.*diſp.*5.*n.*17.vbi *n.*18.dicit Pontificem *in hoc text.*non definire id licitum eſſe, ſed ſuppoſita expulſione,ſiue iuſta, ſiue iniuſta, reſponder ad principale quæſitum de dotis cautione,præſtanda ſit necne?

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text.refertur.*
2 *Donatio non valet inter virum, & vxorem.*
3 *Iuramentum an confirmet donationem inter virum,& vxorem oſtenditur.*
4 *Imperator, aut Rex validè donat Imperatrici, ſeu Reginæ.*
5 *Donatio remuneratoria valet inter virum,& vxorem.*
6 *Vxor marito donat cauſa adipiſcendæ dignitatis.*
7 *Maritus donare poteſt pecuniam ad reficiendas domos dotales incendio conſumptas.*
8 *Maritus donare poteſt vxori quid annuum, vel menſtruum ad eam cum ſuis ſuſtentandam.*
9 *Alienam rem de conſenſu domini, poteſt maritus donare vxori.*
10 *Vxor donare poteſt marito ea mente, vt donatio conuertatur in dotem filiæ.*
11 *Religionis fauore valet donatio inter virum,& vxorē.*
12 *Maritus conſtante Matrimonio poteſt omnem dotem promiſſam,vel partem eius vxori remittere.*
13 *Donatio cauſa mortis,vel quando confertur in tempus Matrimonij finiti, valida eſt inter virum, & vxorem.*
14 *Manumiſſionis cauſa donatio facta inter virum, & vxorem, valida eſt.*
15 *Nominare poteſt maritus vxorem ad emphyteuſim.*
16 *Donatio facta exilij, vel deportationis cauſa, valet inter virum & vxorem.*
17 *Donatio exigui pretij inter virum, & vxorem valida eſt.*
18 *Donatio valet inter virum,& vxorem quando coniux qui donat non fit donatione pauperior, quamvis alter ditior fiat.*
19 *Donatio valet inter virum,& vxorem,quando coniux donatarius non fit ditior, licèt donans reddatur pauperior.*
20 *Vſuras dotis non ſolutæ validè remittit vir vxori.*
21 *Donatio irrita inter coniuges confirmatur morte naturali,vel ciuili donatoris,ſi ante eius mortem præcedat traditio rei donatæ vera, vel ficta.*
22 *Donatio inualida inter coniuges, vt morte confirmetur, deſideratur donantem in eadem voluntate perſiſtere vſque ad mortem.*
23 *Donatio inter coniuges facta quando reuocata cenſeatur, oſtenditur.*
24 *Donatarius ſi ante donantem moriatur,nulla eſt facta inter viuos donatio.*

Cap. Donatio. VIII. & fin.

Gregor. IX.

Donatio inter coniuges Matrimonio durante ex 1
quo alter fit locupletior, alter pauperior, non eſt firma, niſi confirmetur morte donatoris, & ſi donator dum viuit,reuocat tacitè, vel expreſsè, vel ſi prius moritur, qui donationem accepit, euaneſcit donatio. Item ſoluto matrimonio ſicut dos reuertitur ad mulierem, ſic donatio propter nuptias redit ad virum,niſi ſecus fiat de conſuetudine, vel de pacto lucrandæ dotis, vel donationis propter nuptias, & iſtud pactum debet eſſe æquale ex vtraque parte. Colligunt ex Ord. Abb. antiq Innoc.Collect.Zabar.Io.Andr.Butr.Anch. Hoſt.Panorm.Præpoſ.Alex.de Neuo,Cened *collect.*82. Caniſ.Cujac.Viu.*in ration. lib.*4.*iuris Pontif.pag.*126. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 604. remiſſiuè Calal.*in annot.*& Ximen.*in concord. p.*1. *&* 2.

Collige ex text. non valere donationem inter virū, 2
& vxorem,de quo vide Ducn. *reg.*221. Palat.*in repet. rubr.huius tit.*§.28.*n.*3.*&* §.46. *princ.* Alciat.*lib.*5.*diſpunct.c.*14.Clar.§.*donatio,q.*9.*ex n.*1. Couar. *var.lib.*2.*c.*7.*ex n.*4.*ad med.& in rubr. de teſtam.p.*3.*ex n.*2. Fuſe.*lit.D,ſing.*125.Lancel.Gallia *in conſuet.Alexand.in gloſ. legare,q.*1.*n.*32.*& q.*2.*ex num.*2. *& in gloſſ.viginti,q.*8.*n.*84.Menoch.*de præſumpt.lib.*3.*præſ.*12.*ex p.*5. Mozz. *de contract.tit.de donation.*§.*de perſonis inter quas cadere poſſit donatio,ex n.*31.Seraph.*de priuileg.iuram.priuil.*71.*à princ.*refert alios plures Cened.*ad Decretal.collect.*82.*n.*1. quibus adde Mulin. *de iuſtit.tract.*2.*diſp.*289.*n.*2. Leſſ.*eod.tract.lib.*2.*c.*18.*dub.*12. Rebell.*de oblig. iuſtit. p.*2.*lib.*6.*q.*13.*n.*7.Azor.*inſtit moral.p.*3.*lib.*11.*de donat. c.*10.*q.*1.Valer.Regin.*in praxi fori pænit.lib.*25.*n.*158.*verſ.quartum*, Sanch. *de Matrim.lib.*6.*diſp.*

Quærit Cened. *d.collect.*72.*n.*2. an ſi in ipſa dona- 3
tione inter coniuges facta,appoſitum ſit iuramentum, virtute ipſius talis donatio confirmetur, & ad hoc ibi plures plena manu refert DD. quibus adde Serſer.*de iuram. lib.*2.*c.*12.*n.*7. Fachin. *lib.*3.*controu.c.*82.Ceual. *commun.contra comm.q.*12.*n.*5. Bapt.Coſt.*de facti ſcientia, & ignor. poſt diſt.*91. *cent.*2.*in conſ. num.*3. Valaſc. *conſ.*5.*n.*10. Card.Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*21.*tit.*8.Azor.*d.c.*10.*q.*1.*verſ ſed quæritur*, Sanch. *de Matrim.lib.*6.*diſp.*11 *n.*1.*&* 2. Surd. *deciſ.*194.*n.*1. *conſ.*194.*n.*23.Leſſ.*d.dub.*12.*n.*88. Bernard. Græuæ.*ad practicam Cameræ imper.lib.*2.*concl.*40.Franciſc.Molin. *de ritu nuptiarum, lib.*3.*q.*1.*n.*25.

Limita primò quando Imperator, aut Rex donat 4
vxori,vel Imperatrix aut Regina viro,quia valet donatio,*l.pen.C.hoc tit.*vt per Peregr.*de iure fiſci,lib.*4.*tit.*5.*n.*25. Card. Mantic. *d.lib.*21.*tit.*3.*n.*2. Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo donatio, n.*74. Molin.*d.diſp.*289.*n.*17.*in princ.*Leſſ.*d.dub.*12.*n.*89. Sanch.*de Matr. lib.*6.*diſp.*3.*n.*1.Azor.*d.lib.*11.*c.*10.*q.*4. Rebell. *de obligat. iuſtitiæ, p.*2.*lib.*1.*q.*8.*n.*45.*verſ.ſeptimus,& lib.*6.*q.*13.*n.*1.

Secundò limita quando donatio eſt remuneratoria 5
alicuius debiti, aut ſi vir & vxor mutuò ſibi donent, vel ſi vir ſenex & ignobilis vxori iuueni & nobili donet,*l.quod autem,*§.*ſi vir & vxor.ff.hoc tit.*vt per Tiraq. *l.*9.*connub.gloſſ.*1.*p.*6.*n.*27.Ioſeph.Ludou.*Peruſ.dec.*66.*n.*12.*&* 15. Ozaſc. *deciſ.*100. Franciſc. Mar. *deciſ.*22.*part.*2. Fachin. *d.lib.*3.*controu.c.*80. Surd. *conſ.*164.*& conſ.*196.*n.*8.Ceuall.*q.*273.*à n.*8. Leſſ. *d.dub.*12.*n.*86.*verſ.ſextus*,Molin.*d.diſp.*289.*n.*17.*verſ.tertius*, Rebell. *d.q.*8.*n.*45.*verſ.primus,& lib.*6.*q.*13. *num.*1. Sanch. *d. lib.*6.*diſp.*6. Franciſc.Molin.*d.q.*1.*n.*100.

Tertiò limita quando vxor marito donat cauſa 6

adipiſcendæ dignitatis, *l.quod adipiſcenda, ff.hoc tit.* vt per Molin.*d.diſp.*289.*n.*17.*verſ.quartus*,Leſſ *d.dub.*12.*n.*89.*verſ.ſextus*,Rebell.*d.q.*8.*n.*45.*verſ.ſextus*,Sanch.*d.lib.*6.*diſp.*3.*n.*9.

7 Quartò limita quando maritus donat vxori pecuniam ad reficiendas domos dotales incendio conſumptas,*l.quod ſi vir,ff.hoc tit.* Leſſ.*d.dub.*12.*n.*89.Rebell.*d.q.*8.*n.*45.*verſ.ſecundus, & lib.*6.*q.*13.*num.*5. Molin.*diſp.*289.*n.*17.*verſ.ſecundus*, Card.Mant.*d.lib.*21.*tit.*4.*num.*56.

8 Quintò limita quando maritus donat vxori quid annuum, vel menſtruum ad eam cum ſuis ſuſtẽtandam ad vires dotis, hoc eſt, fructus dotis. D. Barboſ. *in l.qua dotis, n.*66.*&* 67.*ff.ſoluto matrim.* Sanch. *d.diſp.*3.*n.*12.*ex gloſſ. in l.ex annuo, ff. de donat. inter.* Leſſ. *d.dub.*12.*n.*89.*verſ.octauus*,Azor. *d.c.*10.*q.*4. *verſ.octauò*, Mantic. *d.tit.*4.*n.*30.

9 Sextò limita quando maritus donat vxori rem alienam de conſenſu domini,vt per D.Barboſ. *in l.qua dotis, n.*22.*ff.ſoluto matrim.* quem refert Rebell. *d. lib.*6.*q.*13.*n.*53. Card.Mant.*d.lib.*21.*tit.*5.

10 Septimò limita quando vxor donat marito ea mente, vt donatio conuertatur in dotem filiæ : vide Cald. Pereira *quæſt.forenſ. lib.*1.*q.*18.*num.*23.Rebell.*d.lib.*6.*q.*13.*n.*6. Card.Mant.*d.lib.*21.*tit.*4. *n.*32. per *l. ſi vxor marito,ff.hoc tit.*& me citato *in hoc loco*, D.Mar.Cutel. *de donat. inter patrem & filium, tract. prima diſ.*3. *p.*2. *n.*22.*pag.*458.

11 Octauò limita fauore Religionis valere donationem inter virum & vxorem, quando ſcilicet fiat ad Dei oblationem, vel vt locus ſit ſacer, aut religioſus, *l.ſi ſponſus,§.conceſſa,& §.proinde,cum ſeqq.hoc tit.*Card. Mant.*d.lib.*21.*tit.*4.*à n.*29.

12 Nonò limita quando maritus conſtante Matrimonio omnem dotem promiſſam, vel partem eius vxori remittit; non valebit tamen alterius debiti remiſſio, per gloſſ. *in l. ſi conſtante, C.de donat.ante nuptias*, reſoluunt Azor.*d.cap.*10.*q.*4.*verſ.ſeptimò*, Rebell.*d.q.*8.*n.*45.*verſ.quintus*,Sanch.*d.lib.*6.*diſp.*3.*n.*10.

13 Decimò limita quando donatio mortis cauſa facta eſt,vel quando confertur in tempus Matrimonij finiti, per text.*in l.ſed interim, & l.ſi is ſeruus vxori, & l.quia in hoc,ff.hoc tit.*Franc. Molin. *d.q.*1.*n.*43.Azor.*d.c.*20.*q.*4.*verſ.nonò*, Card. Mantic. *d. lib.*21.*tit.*4.*à num.*21. Sanch.*de Matrim. lib.*6.*diſp.*10.

14 Vndecimò limita quando cauſa manumiſſionis facta eſt donatio, *l.quod autem, §.manumiſſionis cauſa, cum duabus ſeqq.ff.hoc tit.l.maritus, C.eod.* Card. Mantic.*d. lib.*21.*tit.*4.*à n.*24.

15 Duodecimò limita quando maritus habens emphyteuſim vxorem in ea nominat, quia hæc nominatio plenam firmitatem habet,vt per Cald.Pereira *de nominat.emphyt. q.*4.*n.*18. & faciunt quæ ipſe tradit *de poteſtate elig.c.*17.*n.*50.

16 Decimotertiò limita quando donatio facta eſt exilij cauſa, *l.inter virum, hoc tit.* vel quando facta eſt cauſa deportationis, *l.ſed ſi mors, §.*1.*hoc tit.*Card.Mantic.*d. lib.*21.*tit.*4.*cum ſeqq.* Sanch.*d.lib.*6.*diſp.*3.*n.*13.

17 Decimoquartò limita quando donata ſunt exigui pretij,*l.ſed ſi vir, §.ſi vir, & l.ex annuo*, ſumpto argumento à contrario ſenſu,*ff.hoc tit.*Card.Mant.*d.lib.*21.*tit.*4.*à n.*44.

18 Decimoquintò limita quando coniux, qui donat non ſit donatione pauperior,quamvis alter ditior fiat. gloſſ.*in præſenti*, Azor.*d.lib.*11.*cap.*10.*q.*4.*verſ.quarto*, Card.Mant.*d.lib.*21.*tit.*4.*à n.*57. Rebell.*d.lib.*6.*q.*14.*à num.*4.Molin.*d.diſp.*289.*n.*17.*in fin.& n.*18. Sanch. *de Matrim. lib.*6.*diſp.*3.*n.*7.Franciſc. Molin. *d.lib.*3.*q.*49.*num.*29.

19 Decimoſextò limita quando ex donatione coniux donatarius non ſit ditior, licèt donans reddatur pauperior, vt per Baëz.*de meliorand.filiab.c.*19.*n.*6. Franc. Molin.*de ritu nupt.lib.*3.*q.*49.*ex n.*29. Azor.*d.c.*10.*q.*4.*verſ.quintò*,Card.Mantic.& Molin.*vbi proximè*,Sanch.*d.diſp.*3.*n.*2.*cum ſeqq.* Rebell. *d.q.*13.*n.*6.me citato *in hoc loco*,Mar.Cutel.*d.loco,n.*23.*pag.*458.

Decimoſeptimò limita ſi vir vſuras dotis non ſolutæ, de quarum ſolutione conuentum erat, remittat, *l. vtr.vſuras* 55.*ff.hoc tit.* Duen. *reg.*221. *limit.*7. Sanch. *d.diſp.*3.*n.*11. 20

Niſi donatoris obitu confirmetur.] Notatur ad hoc, quòd donatio irrita inter coniuges confirmatur morte donatoris, conſonant text. *in l. Papinianus, & in l. cùm hic ſtatus, ff.hoc tit.l.*1.*&* 2. *& l.donationes, quas parentes,C.eod.l.*4.*tit.*11.*p.*4.reſoluunt Card.Mantic.*d. lib.*21.*tit.*7.Azor.*d.cap.*10.*q.*7. Molin. *d.diſp.*289.*n.*4. Sanch.*d.lib.*6.*diſp.*14.*n.*1.Rebell.*d.lib.*6.*q.*13.*num.*10. Franciſc. Molin.*d.q.*1.*n.*27. vbi *n.*28. intelligit procedere ne dum in morte naturali, ſed etiam accidentali, imò & ciuili, veluti cùm quis eſt deportatus, vel in metallum damnatus,aut religionem profeſſus,vt docet Molin. *d.diſp.*289.*n.*6. Surd. *conſ.*171. *à n.*7. *& deciſ.*266.*n.*10.*&* 11. Card. Mantic. *d. lib.*21.*tit.*7.*n.*9.*cum ſeqq.*Azor.*d.c.*10.*q.*8.Rebell.*d.q.*23.*num.*15. Franciſc. Molin.*d.q.*1.*n.*29. Carol.Tapia *in repet.auth.ingreſſi,C. de Sacroſanct.Eccleſ.verbo ideòque, nec de his*, D.Mar. Cutel. *de donat. inter patrem & fil. tract. prima diſc.*2. *p.*3.*n.*2. *pag.*103. Et vt donatio inter coniuges morte donantis confirmetur, opus eſt vt ante mortem eius præcedat traditio rei donatæ vera, vel ficta, *d.l.Papinianus*,vbi gloſſ.*verbo mariti*,vt per Gregor.*d.l.*4.*verbo en ſu vida*, Matienſ. *l.*7.*gloſſ.*2.*n.*5 *tit.*10.*lib.*5 *noua recop.*Molin.*d.diſp.*289.*n.*4.Valaſc.*conſ.*5. *n.*16. Gutier. *pract.lib.*2.*q.*12.*n.*120. D.Barboſ.*in l.qua dotis,n.*67.*ff. ſoluto matrim.*Card.Mant.*d.lib.*22.*tit.*7.*n.*32.*cum ſeqq.* Rebell.*d.q.*13.*n.*16.Sanch.*d.diſp.*14.*num.*6. *cum ſeqq.* Franciſc.Molin. *d.q.*1.*n.*36.*&* 37. 21

Si reuocetur ab eo tacitè, vel expreſsè.] Notatur ad hoc, quòd vt donatio inualida inter coniuges morte confirmetur, deſideratur donantem in eadem voluntate perſiſtere vſque ad mortem, quare ſi expreſsè,aut tacitè reuocet, minimè confirmabitur morte, vt per Sanch.*d.lib.*6.*diſp.*15.*per totam*, Molin. *d.diſput.*289.*n.*11. *verſ. ſecundus euentus.* Et tacitè cenſetur donatio reuocata ſi diuortium inter coniuges ſequatur, *niſi* ex mutuo conſenſu,& beneplacito fuerit factum,*l.ſed interim,§.ſi maritus,& l.cùm hic ſtatus, §.ſi diuortium, ff. hoc tit.*Molin.*d.diſp.*289.*n.*12. Vel ſi facta fuit ſeparatio propter adulterium, niſi reconciliatio ſit ſequuta. Card.Mantic. *d.lib.*21.*tit.*7.*n.*29. Item tacitè cenſetur huiuſmodi donatio reuocata ſi donans vendat, permutet, leget, aut donet eandem rem alteri,imò ſi pignori illam alteri tradat, aut ſpeciali hypothecæ ſubiiciat, niſi de voluntate donantis conſtet intendere, vt donatio perſeueret, *l. cùm hic ſtatus, §. ſi maritus, & §.qui quaſdam res ff.hoc tit.* Molin. *de iuſt.diſp.*289.*num.*12. plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d.diſp.*15.*n.*5. item tacitè cenſentur reuocata ſi facta ſit à viro dum eſſet ſine liberis, eis naſcentibus, Rebell.*d.q.*13.*n.*24. Molin. *d.diſp.*289.*n.*13. 22 23

Prius debitum naturale perſoluat.] Notatur ad hoc, quòd ſi donatarius ante donantem moriatur, nulla eſt facta inter viuos donatio, *d.l.cùm hic ſtatus, §.ſi ambo, l.etiam,& l.à marito,C.hoc tit.*Rebell.*d.q.*13.*n.*18.Hieronym. Pottoles *in tract. de conſort. & fideicom. legali, c.*52.*n.*10.Sanch.*d.lib.*6.*diſp.*14.*n.*10. *cum ſeqq.* 24

De

De Secundis Nuptiis.

Tit. XXI.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Cujac. Durand. *in breuiar. aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuat. tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Mart. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi method. iuris Pontif. à pag.* 588. Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barth. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Caniſ. *in ſumm. iuris Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4 *ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Nuptiæ ſecundæ non ſunt benedicendæ,* & n. 2.
3 *Sacerdos ſecundis nuptiis benedictionem impertiens in caſu non permiſſo ſuſpenſionem incurrit.*
4 *Amplia etiamſi benedicat ſecundum Matrimonium diſſoluto primo.*
5 *Suſpenſio, quam incurrit ſacerdos ſecundis nuptiis benedictionem impertiens in caſu non permiſſo non incurritur ipſo iure.*
6 *Sacerdos ſecundis nuptiis contrahentium alterius Parochiæ benedictionem impertiens abſque Parochi, vel Ordinarij licentia quam pœnam incurrat, oſtenditur.*
7 *Pœna arbitraria vltra ſuſpenſionem imponi poteſt ſacerdotibus ſecundis nuptiis benedictionem impertientibus in caſu non permiſſo.*

Cap. Capellanum. I. *Alex. III.*

1 PReſbyterum qui benedicit ſecundas nuptias Epiſcopus debet ſuſpendere ab officio, & beneficio & mittere eum Romam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Caniſ. Cujac. Alex. de Neuo, Cened. *collect.* 49. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 129. Alagona *in compend iuris Canon. pag.* 604. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 2. *Decret. lib.* 4. *tit.* 16. *cap. vnic.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Clar. *lib.* 5. §. *fin. q.* 75. *n.* 2. Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 2. *verbo nuptiæ,* Menoch. *de arbitr. caſu* 417. *per tot.* vbi *in n.* 2. ſubdit deciſionem huius text. non corrigi per Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. matr. c.* 1. quo ſimpliciter conſtitutum eſt nuptias eſſe benedicédas, quia de primis nuptiis ex Conc. intelligendũ, & non de ſecundis, Perez *l.* 1. *col.* 1. *verſ. eſt & alia pœna, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 52. Petr. Moz. *de contract. tit. de matr.* §. *de naturalib. matr. n.* 10. Bonac. *comm. crim. verbo Sacerdos benedicens*, Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 11. *n.* 2. Gutier. *de Matr. c.* 106. *n.* 14. *cum ſeqq.*

3 *Ab officio, beneficióque ſuſpenſum.*] Notatur ad hoc, quòd Sacerdos ſecundis nuptiis benedictionem impertiens in caſu non permiſſo ſuſpenſionem incurrit, vt per Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 8. §. 11. *n.* 2. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 82. *n.* 27. Gutier. *d. c.* 106. *à n.* 16. à qua ſuſpenſione excuſat quælibet ignorantia etiam craſſa, dummodo non ſit ita craſſa, vt ſit ingens temeritas, Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 48. *n.* 7. Gutier. *d. tract. c.* 75. *n.* 16.

Quamvis autem aliqui teneant prædictam ſuſpen- 4
ſionis pœnam locum habere tantùm, vbi conſtante Matrimonio priori presbyter ſecundas nuptias benedicit, ex quorum numero ſunt Cou. *d.* §. 11. *n.* 2. Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſ. deciſ.* 369. *n.* 2. *in* 1. *edit. & reſol.* 313. *in* 2. *edit.* verius tamen eſt Sacerdotem incurrere huiuſmodi ſuſpenſionem ſi benedicat ſecundum Matrimonium etiam diſſoluto primo, vt docent Mar. Alter. *de cenſur. tom.* 2. *diſp.* 11. *de ſuſpenſ. c.* 4. *verſ. ſed primo,* Salzed. *in pract. c.* 77. *lit. D.* Marc. Ant. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. c.* 59. *in vlt. edit.* Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 82. *in fin.* Vgol. *de offic. & poteſt. Epiſc. c.* 15. §. 12. *n.* 6.

Hæc pœna ſuſpenſionis ab officio, & beneficio non 5
infligitur ipſo iure in præſenti, quia hic tantùm præcipitur, vt ipſum ſuſpenſum remittat abſoluendum ad Pontificem, quaſi dicat, illum ſuſpende, & vbi ſuſpenderis, à ſolo Pontifice potes abſolui: ita docent Cou. *d.* §. 11. *n.* 2. Bernard *d. c.* 77. *n.* 2. Clar. §. *fin. q.* 75. *verſ. ſacerdos,* Nau. *in man. c.* 25. *n.* 137. Perez *l.* 5. *col.* 5. *verſ. intelligas, tit.* 1 *lib.* 5. *Ordin.* Henriq. *d. c.* 16. §. 2. & *lib.* 13. *c.* 39. *n.* 3. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 241. *in fine.* Mar. Anton. Genuenſ. *d. c.* 59. *in vlt. edit.* Mar. Alter. *d. c.* 4. *verſ. ſecundo,* Sanch. *d. diſp.* 82. *n.* 26. Gutier. *d. c.* 106. *n.* 16.

Hodie ex noua diſpoſitione Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de* 6
reform. matrim. c. 1. contra Sacerdotes ſecundis nuptiis benedictiones impertientes ſubditis alterius Parochiæ abſque Parochi, vel Ordinarij licentia, eſt impoſita pœna ſuſpenſionis ipſo iure interim dum abſoluatur ab Ordinario eius Parochi, qui Matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat: & licèt dicta Conciliaris diſpoſitio ſuſpenſum abſolutè ipſum pronuntiet, hanc tamen ſuſpenſionis pœnam nedum ad officium, ſed etiam ad beneficium extendi poſſe reſoluit Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *diſſ.* 11. *n.* 149. & ab ea non ſolùm Epiſcopum, ſed etiam eius Vicarium poſſe abſoluere ſecure tuentur Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 52. *n.* 4. & Mar. Alter. *d. c.* 4. *in fine.*

Illud tamen aduertendum duxi, vltra ſuſpenſionem 7
de qua *in hoc text.* imponendam eſſe pœnam arbitrariam, vt docent Menoch. *caſu* 417. *n.* 8. Perez *d. l.* 5. *verſ. intelligas,* Salzed. *d. c.* 77. *lit. F, verſ. in hoc delinquens,* Ceual. *comm. contra comm. q* 604. *n.* 135. Aloyſ. Ricc. *d. reſol.* 113. *n.* 1. Vgol. *d.* §. 12. *n.* 6. *in fine.*

Ad Sedem Apoſtolicam nullatenus deſtinare, &c.] 8
Hæc miſſio ad Romanam Curiam ſublata fuit per Extrauag. Ioannis XXII. de qua meminerunt Cou. *d.* §. 11. *n.* 2. *verſ. eſt tamen,* Salzed. *d. c.* 77. *lit. C.* Henriq. *d. c.* 16. §. 2. *lit. Q.* Sanch. *d. diſp.* 82. *n.* 28. Mar. Alter. *d. c.* 4. *verſ. quinto.*

SVMMARIVM.

1 *Dubitans de morte coniugis niſi prius certificetur contrahere non debet, & ſi contraxit, poteſt reddere, ſed non exigere debitum, & ſi poſtmodum ſciat primam viuere, dimittat ſecundam.*
2 *Captiui apud hoſtes Matrimonium eſt validum.*
3 *Coniux qui dubius de morte prioris coniugis contraxit, debitum nullo modo petere poteſt, tenetur tamen reddere.*
4 *Iudex Eccleſiaſticus non debet mulieri facultatem concedere, vt ſecundo viro nubat, donec certum nuntium acceperit de morte prioris quantumcumque annorum ſpatio quindecim abfuerit.*

Cap. Dominus. II. *Luc. III.*

AD ſecundas nuptias nullus tranſire præſumat, 1
niſi priùs conſtet de morte vxoris, & ſi aliquis

adhuc dubius de morte illius, aliam duxit, debet reddere debitum, ſed non petere, & ſi deinde conſtat de vita primæ coniugis, relicta ſecunda ad primam reuertatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Cened. *collect.* 171. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 129. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 604. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 22. *c.* 3.

2 In ſuperſcript. ibi, *Vniuerſis Chriſtianis in captiuitatè Saracenorum poſitis.* Notatur ad hoc, quòd Matrimonium captiui apud hoſtes eſt validum, vt per Sanch *de Matrim. lib. 4. diſp.* 12. *n.* 7. An autem hodie qui apud Turcas vel apud alios infideles detinentur, vel mercium congerendarum cauſa, aut alia ratione commorantur, teneantur iuxta formam Conc. Trid. contrahere, dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg.* 32. *n.* 154.

3 Collige ex text. coniugem, qui dubius de morte prioris coniugis contraxit, debitum nullo modo petere poſſe, teneri tamen reddere alteri bona fide poſſidenti, de quo vide Salon. 2. 2. *q.* 61. *tract. de dominio, q. 5. art. 6. ratione vlt. finalis concluſionis,* Barth. de Ledeſma *dub.* 20. *de matrim. concl.* 1. Henriq. *in ſum. lib.* 12. *c.* 6. *n.* 7. *in comment. lit. S*, Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 18. *q.* 5. Sayr. *in claui Regia, lib.* 1. *c.* 13 *n.* 25. Sanch. *de Matrim. lib.* 2. *diſp.* 42. *n.* 2. Gutier. *eod. tract. c.* 51. *n.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 72. quidquid dicat Baſil. Pont. *de imped. Matrim. c.* 13. *§.* 5. coniugem non poſſe contrahi validè cum dubio de morte prioris viri, eo quòd ſit inhabilis donec certum habeat nuntium, additque *in verſ. ſecundò collige*, hunc text. qui eſt Lucij III. eſſe correctum per alium Clementis III. *in cap. in præſentia, ſupr. de ſponſ.*

Quid autem facere debeat coniux poſtquam ſecundo nubit, ſi dubitat de morte primi coniugis, vide Nauar. *in man. c.* 16. *n.* 40. *& c.* 22. *ex n.* 54. *& in cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt.* 7. *ex n.* 90. *vſque ad n.* 102. Anton. Cordub. *in quæſt. Theolog. lib.* 3. *q.* 8. *verſ. ſed pro maiori*, Steph. de Gaëta *in cap. ad limina* 39. *q.* 1. *§.* 4. *n.* 478. Ludou. Lop. *in inſtruct. conſcient. p.* 1. *c.* 81. *ex col.* 533. Menoch. *de arbitr. caſu* 420. *ex n.* 129. Matienſ. *l.* 5. *gloſſ.* 1. *n.* 6. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua recop.*

4 *Donec ei cõſtet, quòd ab hac vita,* &c.] Notatur ad hoc, quòd iudex Eccleſiaſticus non debet mulieri facultatẽ concedere, vt ſecundo viro nubat, donec certum nuntium acceperit de morte prioris, quantumcunque annorum ſpatio quindecim adfuerit, Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *n.* 71. Mors autem viri qualiter probanda ſit, vt inde poſſit vxor certa reddi, ac licentiã petere ſecũdo nubẽdi, vide per citatos ad *d. c. in præſentia, & ibi* citatis addo Ioſeph. Lud. *Peruſ. deciſ.* 12. *à n.* 1. Viu. *tom.* 1. *com. opin. lib.* 4. *tit.* 9. *de prob. n.* 19. *pag.* 377. vbi Bellac. *n.* 56. *pag.* 480. idẽ Viu. *tom.* 2. *lib.* 7. *tit.* 5. *n.* 75. *pag.* 241. Maſc. *de prob. concl.* 1070. *cũ ſeqq.* Flam. *de reſig. lib.* 9. *q.* 24. *n.* 4. *cum ſeqq. & lib.* 11. *q.* 7. *n.* 19. *& q.* 7. *à n.* 9. Farin. *in praxi crim. q.* 140. *& n.* 24. Valer. Regin. *d. lib.* 31. *n.* 70. Gutier. *de matr. c.* 51. plures refert Cened. *ad Decr. collect.* 171.

5 *Ad priorem coniugem reuertatur.*] Notatur ad hoc, quòd ſi compertum fuerit mulierem habere duos viros, tunc primo viro reſtituenda eſt, & ſi ad eum redire renuerit excommunicationis vinculo innodatur donec redeat, ita docent Menoch. *de arbitr. caſu* 420. *n.* 129. Farin. *d. q.* 140. *n.* 32.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges non debent de nouo benedici ſi vnus ex coniugibus fuit alias benedictus.*

2 *Coniux ſecundò nubens non eſt à presbytero benedicendus: & quid hodie ſeruetur generali conſuetudine, oſtenditur,* & n. 3.

Cap. Vir autem. III. *Vrban. III.*

SI vnus ex coniugibus fuit ſemel benedictus in primo Matrimonio, non debet in ſecundo deinde benedici. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag.* 131. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 605. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 22. *c.* 1. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 9. *c.* 1. 1

Collige ex text. coniugem ſecundò nubentem non eſſe à Presbytero benedicendum, vt per Cou. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 8. *§.* 11. *n.* 2. *in fin.* Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 83. Perez *l.* 1. *verſ. eſt alia pœna, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 52. Iacob. de Graff. *in deciſ. aur. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 82. *n.* 2. Valent. *p.* 4. *diſp.* 10. *q.* 6. *punct.* 1. *ad fin. verſ. deinde etiam.* Menoch. *de arbitr. caſu* 417. *n.* 2. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 16. *n.* 2. plures per Cened. *ad Decret. collect.* 49. *n.* 1. quibus adde praxim Epiſcopalem *p.* 1. *verbo nuptiæ*, Cenal. *commun. contra commun. q.* 604. *n.* 134. Marc. Ant. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. c.* 59. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 82. *cum ſeqq.* Gutier. *eod. tract. c.* 106. *n.* 14. *cum ſeqq.* Bonac. *eod. tract. q.* 4. *punct.* 6. *n.* 4. Rebell. *de oblig. inſtit. p.* 2. *lib.* 3. *q.* 10. *n.* 3. 2

Hodie verò ex generali conſuetudine communiter recepta obtentum eſt quòd ſi fœmina ſolùm nondum fuiſſet benedicta, poſſet tunc vtrique benedictio generaliter fieri, vt teſtantur Couar. *d. c.* 8. *§.* 11. *n.* 2. Gregor. *l.* 2. *verbo no deuen ſer, tit.* 11. *p.* 4. Salzed. *c.* 74. *lit. B.* Marc. Ant. Genuenſ. *d. c.* 59. Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſ. deciſ.* 369. *n.* 2. *in prima edit. & reſol.* 312. *in fine, in* 2. *edit.* Mar. Alter. *de cenſ. tom.* 2. *diſp.* 11. *de ſuſpenſ. c.* 4. *verſ. tertiò dubitatur*, Henriq. *d. c.* 16. *num.* 2. *lit. M.* Poſſeuin. *de officio curati, c.* 10. *n.* 48. 3

SVMMARIVM.

1 *Mulier nubens infra annum lugubrem infamiam non incurrit.*

2 *Reſuſcitatus coniux non recuperat vxorem ſuam.*

3 *Beneficiatus reſuſcitatus non poteſt beneficiũ repetere.*

4 *Monachus reſuſcitatus non tenetur redire ad Monaſterium.*

Cap. Super illa. IV.

MVlier, quæ nubit infra annum luctus ſecundùm leges, non incurrit infamiam ſecundum Apoſtolum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cujac. Viu. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 131. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 605. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 22. *c.* 2. 1

Mulier viro ſuo mortuo, &c.] Ergo coniux reſuſcitatus non recuperat vxorem ſuam, de quo vide Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ.* 6. *num.* 19. *& in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, n.* 170. *C. de reuocand. donat.* Guilelm. Bened. *in cap. Raynutius, p.* 2. *verbo mortuo itaque teſtatore, il.* 1. *n.* 324. Petr. Mozz. *de contract. tit. de matr. §. fin. n.* 4. *verſ. hinc dicunt*, Sebaſt. Medic. *in tract. mors omnia ſoluit, p.* 1. *n.* 95. *in fine, & n.* 145. *& p.* 2. *concl.* 65. *n.* 207. 2

*n.*207.*& p.*3.*n.*127.Lancel.Gallia *in conſuetud. Alex. gloſſ.vxori,q.*5.*n.*14.Matienſ.*ad rubr tit.*1.*gloſſ.*1.*n.*84. *lib.*5.*noua recop.* Mench.*in præfat.Illuſtr.n.*76. Henriq. *in ſum.lib.*2.*c.*12. plures per Cened.*ad Decret. collect.* 171.*n.*7.Rebuff.*in tract.de pacificis poſſeſſoribus n.*268.
3 vbi dicit quòd ſi beneficiatus miraculosè reſurgeret, non poſſet beneficium repetere,ſicut nec vxorem cum morte ſit ſolutum Matrimonium,Garc. Girond.*de priuilegiorum,& exempt.explicat.n.*1291. vbi *n.*1282. reſoluit quòd reſuſcitatus licèt non recuperet vxorem, recuperat tamen filios, & *n.*1285. tenet quòd Monachus reſuſcitatus non tenetur redire ad Monaſterium.
4 Non eſt tamen reſuſcitatus iterum baptizandus,aut ordinandus, vt per Guillelm. Benedict. *d.n.*124. Petr. à Nauar.*de reſtit.tom.*1.*lib.*1.*c.*2.*ex n.*3.*verſ.docent igitur,* Sebaſt. Medic.*d.p.*1.*n.*146.*& p.*2.*concl.*98. *ex n.*173. Viuald.*in candel.aureo, tit.de irregul.bigamia, n.*10.*in fine.* An condemnatus ad mortem reſurgens iterum puniatur, vide Flam. Cathar. *de execut. ſentent.capto, bannito,in præfat.n.*65.Medic.*d.p.*1.*n.*147.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text.refertur.*
2 *Mulier nubens infra annum lugubrem, non debet legalis infamiæ ſuſtinere iacturam.*
3 *Pœnæ ſecundis nuptiis poſt annum initis iure ciuili inductæ an ſint correctæ per text. in præſenti, oſtenditur.*
4 *Matrimonialis cauſa iudicatur ſecundùm ius Canonicum.*
5 *Lex lata à ſæculari Principe circa Matrimonium eſt nulla.*

Cap. Cùm ſecundum. V. & fin.

Innoc. III.

1 MVlier,quæ nubit infra annum luctus ſecundùm leges, non incurrit infamiam ſecundùm Apoſtolum.Colliguntex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabar.Ioan. Andr.Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo,Caniſ.Cujac. Viu.*in ration. lib.*4. *iuris Pontif. pag.*132.Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*605.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1.*&* 2.refertur ab Ant.Auguſt.*collect.*2.*Decret. lib.*4. *tit.*15.*c.vnic.*
2 Collige ex tex.mulierem nubentem infra annum lugubrem non debere legalis infamiæ ſuſtinere iacturam, ac per conſequens pœnas fœminis ſecundò nubentibus intra annum luctus à iure Ciuili ſtatutas corrigi per text.*in præſenti,* itavt viduæ quocunque tempore poſſint impunè ad ſecundas nuptias tranſire, ita docent Cou.*de ſponſ.p.*2.*c.*3.*§.*9.*n.*5.*&* 6. Greg.*l.*3. *verbo faſta vn anno,tit.*12.*p.*4.Guilliel.*in c.Raynutius,de teſtam. verbo & vxorem, deciſ.*5.*vbi de ſucceſ.ab inteſt. n.*90.Rebuf.*tom.*1.*ad leges Galliæ,tit.de conſtit.in proœm. gl.*5.*n.*66.Clar.*§.ſtuprum,n.*6.Brunel.*de ſponſ.concl.*19. *n.*6.Sarmient.*ſelect.lib.*1.*c.*4.*n.*4.Perez *l.fin.verſ.eſt tamen inquirendum,pag.*53.*tit.*1.*lib.*5.*Ordin.*Gutier.*in repet.l.nemo poteſt, n.*19.*ff.de leg.*1.*& pract.lib.*2. *q.*95. *n.*5. Chærian.*tom.*1.*commun.opin.lib.*5.*tit.*4. *n.*47. *cum ſeq.* Matienz.*l.*3.*gl.*1.*n.vnic.tit.*1.*gl.*2.*n.*1. *& n.*44. *& l.*9.*gl.*8.*n.*5.*tit.*9.*lib.*5.*noua recop.*Azeued.*ad d. l.*3.*n.*1. *&* 2.Spin.*in ſpeculo teſtam.gl.*14.*princ.n.*99. Surd. *de alim.tit.*7.*q.*24.*& tit.*9.*q.*30.Peregr.*de iure fiſci, lib.*3. *tit.*15.*n.*1.*cum ſeqq.& tit.*16.*n.*1. D. Barboſ.*in l.*1.*p.*7. *n.*17.*cum ſeq.& l.*2.*in princ.p.*1.*n.*66.*ff.ſolut. Matrim.* Ceuall.*comm.contra com.q.*742.*n.*2. Valaſc. *conſult.*16. *n.*5.Modern *de iuriſd.p.*4.*caſu* 70.*n.*24.Pich.*de nobilit. communicatiua,n.*65.Pradil.*in ſum.legum pœnalium,p.*2. *caſu* 16. Molin.*de iuſt. tract.*2. *diſp.*154. *verſ. de iure Ciuili,*Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo mulier, num.*22. Bened.Ægid.*in repet.l.Titia, ff. de condit. & demonſtr. p.*3.*n.*61.Sanch.*de Matrim.lib.*7.*diſp.*87.*n.*23.*cum ſeq.* Gutier. *eod. tract. c.*108. plures refert Doctores Farin. *fragm.crimin.p.*2.*lit.M,n.*398.

Scilicet vnius anni ſpatium.] Ergo pœnæ iure ciuili inductæ ſecundis nuptiis poſt annum initi,vtpote quæ in filiorum fauorem ſunt, minimè ſunt correctæ per 3
text.*in præſenti,* de quo vide Gutier.*in d. repet. l.nemo poteſt, n.*20.*& d.q.*95.*n.*5.*& d.c.*108. *n.*21. Sanch.*d. lib.*7.*diſp.*88.*n.*39.quæ autem ſint pœnæ ſecundis nuptiis iure ciuili indictæ in fauorem prioris matrimonij, quæ iure Canonico non corriguntur, latè proſequuntur Sanchez *d.diſp.*68.Gutier.*d.c.*108.*n.*22. *cum ſeqq.* & de pœnis teſtamentariis ſecundis nuptiis impoſitis iure canonico non correctis, vide Matienſ.*l.*3. *gl.*2.*n.*14.*tit.*1.*lib.*5.*noua recop.*Anton.Gabr.*tom.*3.*commun.opin.tit. de ſecund. nupt. concl.*5.*n. penult.* Spin. *d. gl.*14.*n.*100.Sanch.*d.lib.*7.*diſ.*91.*n.*1.

Cùm in his præſertim ſæculares leges,&c.]Notatur ad 4
hoc, quòd cauſa Matrimonialis iudicatur ſecundùm ius Canonicum, vt per Surd. *de alim. tit.*8. *priuil.*10. *n.*7.Vnde & quælibet lex lata à ſæculari Principe circa Matrimonium, etiamſi non reprobetur ab Eccleſia, 5
nulla eſt, vt docent S. Thom. *in* 4.*diſt.*41.*q.*1. *art.*1. *ad* 4.Sylueſt.*verbo Matrimonium* 2.*q.*1.*&* 2.nouiſſimè Baſil.Pont.*de Sacramento Matrimonij,lib.*6.*c.*2.*n.*1. vbi *num.*3. contra Sanchez reſoluit nequaquam poſſe Principem ſæcularem fidelem aliquam legem ſtatuere ad ſubſtantiam Matrimonij directè,vel indirectè pertinentem,quæ vim habeat,niſi ab Eccleſia tacitè, vel expreſsè probetur ex defectu poteſtatis, & *num.*4. pariter reſoluit,neque circa acceſſoria matrimonij poſſe Principem ſæcularem ex defectu poteſtatis leges ferre,ſi eo acceſſorio impeditur principale, & *n.*5. dicit circa illa accidentalia Matrimonio,vel acceſſoria,quæ non pertinent ad eius ſubſtantiam, neque ex ſe impediunt principale,ſæculares Principes pro ſua poteſtate poſſe leges validas ſtatuere,cuiuſmodi ſunt leges circa dotem,& lucrum dotis,vel donationis inter virum & vxorem,& ſponſalitiam largitatem,& ſimiliter leges, quæ pœnis conſtitutis adiuuant prohibitiones Eccleſiaſticas.

FINIS LIBRI QVARTI DECRETALIVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Google

Digitized by Google